KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 632.

602.

1509

את יי' לשמר ועשוי. ובדרך אמת בקראתי. ולמדני בקרוב משפט ויודעי. ויאמר לי קום קח לך קנה הסופר. לשמר במתניך וכתוב זאת זכרון בספר — מיוחד כל מדרשי תורה שנעשה הלל הם כתובים ומסורים. בתוך הקטור הקדוש הכתוב לשמה סדרים. כזוהר הרקיע מאירי ומזהירים: מדקדק ומופת נופים מתוקים. ומפתח פנים רומזים דברי לקים עמוקים. מדרשי' מישרים לכל יודעת הלמת והלמוד. חכמה ומוסר ובינה. ועליהם נדקו דברי הלמדם כל נפשי' תפוחי זהב במשכיות כסף וגו'. הלל כותן לבות וכליות הוא יודע כי לשמר העירוני לבי ודעיוני לקרבה אל המלאכה לעשות אותה לא היתה כוונתי בשמוכה להתנת מל לאת הדרישה ולבקש מאמרי' ומדרשים. ישנים גם חדשים. לדרוש בשבתות וכחדשים. בקהל קדושים. ולכלת בדרך סלולה. להשמיע קול התולה. לדרוש בכל שבת כלה. ולכבוד משוש חתן על כלה. ושמחת בנית מילה. וגם לקול הלה. על שמועת קול כמבשיר בשמד ובהלה. כי עם היות שדרך זה מביא אל הטוב לזכות את הרבים ולהזהירם לתי ייעיבו דרכיהם ומעלליהם בתמנעות מאמרי אל. לא לבי הלך לעסוק כל הטורח שטרחתי בעבור זאת הסבה לבדה לחבי כולי כי רבו כמו רבו ספרי הדרשים. וכלים מכלים שוכים. לך לתשם הכווכה לתתית לשר על לבי תקוקה ברלותי כי בלו ימי הפקודה וגם זקנה ושיבה. הלא לבי ובשרי התלו תלוה בשנבה. לי זה הדרך ישכון לוב לבלכל את שיבתי. ותתי לעשה גם לבני לביתי. ולי זה מקום מבוחתי. להיות משתעשע בלב שמח. קורא ושונה בספרי בתי הבסא ולהנין לחמי ביתי. מעיקרי ושרשי תלמוכה. וגם דרכי התשוכה בהם עולם ושנה תשועת עולמים ולעמוד על ידיעת דרכים כוללים להשיג קנין כל תבונה זכה וברה וכל תדה טובה מתוקה לנפש ועדנה. ולמנוע לבבי תפץ לתי לבה לתי בה. לבך לי לכתבה לכולה בה. ודבר כתבה לי רשים רבי הקדוש בי ביבה רבה. ותחניו דבשה ורב אשי לבבי וברבי. ותת מי לבלה ולמי תשאל ליתן לי בלת בקייה לם לה למדי חיטייה רל בעלי המשבה והנתר הלה. הם ילוזו ויתתו לבו מתתים לתוכים ספיליים לבלים על ידיעת הלמת מיישרים כלם נכוחי לתבין וישרים. והדברים עתיקים כתתים תפי וותיקים מסורים מסורדים בין הפרקים ובתוך פסקי דיבי תמוכות שרשי תמוכות כתבים טובות ומרגליות. עתוכות נשוכות בתוך נרוך הכסף ולא יהיה קנף על כל לים מעלת ישראל. לשר לבו תבן לחיות מחשם לתור הבר מלין תתבא כל מרגלית ולבן יקרה גדולה וקטנה ולי זה מקום ביבה. הלא רלינו כי הרשם ז"ל בפתיחת פי' המשנ' הזכיר לשבח החלק הזה תעבין הדרשות לשר בחבור שהשלים ז"ל:

והיתה כוונת רב לשר בחבור שהשלים ז"ל דברים הי' פי' המשנה וט' והל' דרשות שהם בלויות לפי

עבין כל פרק שבולמין להיות בו דרש וזה העבין הל' כל הדרש הבאתי שהשלמתי לין רלוי להסוב שמעלתי מעוטה ושעלתי הסבה אל כן בו תבוסה גדולה מפני שרוב מ כל מידות פלאות ותמודות בפלאות כי הדרשות הם כשיתבללו בהם התבלות שבלי יובן בהם מהטוב הלמתי מה שלין למעלה ממבו ובלה מהם מן העבינים הלאלים ולמתית הדברים מה שהיו לבשי החבמה מעלימים לותה ולא לבו לבלותו וכל מה שבלו בו ס הפילוסופים דורותיהם ושם תביט לותה על פשוטו תמלא בו עבינים רמוקים מן השכל שלין למעלה מהם. ושנו רבותי ז"ס לעבינים כפלאים הל' מהם בלטוש בעיוני התלמידים ובלבב לבותה ועוד כדי לעוד עיבי הבבלי' שלא יהיו לבותם לשולם ושו היית מבלה להם זוהר הלמתו יסובו פניהם מהם כפי שבארנו טבעיהם שבלמד בהם ובדומיהם לין מנלים להם המוד מפני שלין שבלם שלם כדי לבקל הלמיתית על טוייה והלריך קנת בזה. ושוד כתב ז"ל לאמר כך שהלמוד להמון העם נריך שיהיה בדרך משל ומידה כדי שיהיה כולל הבשים והבעבים והקטנים על לשר ישלם שבלם ולו יתבוננו וישבילו עניני הרמזים ההם ולעבין זה רמז שלמה עליו השלום בלמרו להתין משל ומליצה וגו' ושוד הלריך ז"ל ישויין במקומו: ולאוי לחשוב על טובת הלי"ף ז"ל לשר בזוב חכמתו והסידותו רבה לזכות את ישרל והיתה טובתו רבוי לברך ולבנן בנפש ובשפה ברוכה כל הלת בקייה לשר בחבור שהשלים לרוך והשלים לחריו ברכה ולם שייב זה החלק בלו או רובו לא היתה לעתו משלים עשלות בלתי מבושלות וכדומה המותרות או דומות לבבולת רחמנא ליבלן מהלי לעתה לך לחכם תשמתו זכה וברה מלת יי' היתה לו לקוות לת בני ישרל ולהלילה להם ללבת יומם ולילי בדרך קבלה ולהוכה כל דיבי התלה ומותר ומייב וזבלי ושלא המשבטים לשר ישים לפניהם רלויים ליכתב ע"ה השטה ממש בלשון בת ובבוד ולא בדרך בוכה או משל ומידה כלל מה שלין כן בחלק הדרשניים לשר היתה טובת החכמי' בו על דרך ההפתה כמנלס טעם ומבבה טפחי' בעבור זה רלה הלי"ף ז"ל ונם הל"ם ז"ל הבח בעקבותיו כי טוב בעיני י' לבדך לת ישרל ולמדר לפניהם שלמן עריך בספר ר' מיוחד כולל כל חלקי הדינים הלמודים לשר סדר למודם של ההמון הכרח שיכתב בדרך פשט תובו כבבו לא יתעבב בתובו החלק לדרשני שרלוי ליכתב בובו בדרך מידה. מבלן והלאה הדרשות בתוכה לכל הבח למלאת ידו ויכתוב בספר בפני עבמו בכלל ובפרט כל דבר הדרש ולין כל חדש בזה כי תמיד כל היום הובנלו מכתים והתלמידים הרשובים והלחבובי' עשות בספרים מחדשי ז"ל: ונם עתה רליתי בעיני לחר לשר הקלותי למדר ולכתוב החבור הזה כי כבר קדמני חכם בפרדי לשר כתב על ספר מיוחד כל מדרשי התלמוד. וכבר הסכימו להדפיסו חכמים וכתובים העיתידים על מלאכת קדשים בעיר נדולה של חכמים ושל סופרי' קושטלנטינה ומלאה הלבן דעה מלותם הספרים כי התלמידים והתיים ובוחרים קנו רבים מהם ולא בדמים יקרים ונם בכל זה לא תפעתי עבמי מלהשלים מלאכתי מלאת שמים כי טובים השבי'. וכל יודע ספר יגיל תורה ויחדיל בדלותו מה שהוספתי לכתוב: בספר הזה לשר בוכתי הרשום' היתה שימה בתוך בל מלה ומלה בל מלה ומלה בל לשון פרש"י ז"ל ותוספו' בבותיהו הנדפתים ז"ל וחדושי הלמן והר"ם והר"יטב' והלן ז"ל כי לא בתקדיה דעתי בי ביחוס מלות המלה בלב' כי לין זה מספי לבוות בתוכי בלבד שתי ע' משקפתי ל תועלת לחד יותר בעבד והוא פיהוס העבין כי הלא רלינו במקומו רבים דברי רש"י בפירו העבין בלשון קל. ר נדול הלינות

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

לשכר החכם המחבר הכותב לא משם לכתבו להיות פי' המלות
מבוארי מעצמו. ולזכיר כאן ר' משם ר"ת ורונח' והוא בפ' חלק
בפירוש מאמר רבי הלל אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי
חזקיהו וכפי הנכר אף הוא מאמר מנוסה מכבר אל השרש לאמתי
הקדוש אלהינו בבריות מעיניהו והלריכו בפירושו קלת מהחכמים
המחדושים. ולשי כתב בפירושו מאמר קבר גדול היכות ול'
אין משיח לישראל אלא הקב"ה יתלוך בעצמו ויגאלם לבדו.
וכוונתו נכה לפלא מדברי ר' הלל בפירוש בקצון בלילת והנאלת
עם ישראל ותורת משה כי הכופר בזה אומ' בפר בדברי תו"מ
שאמר וכב יי' לפניך את שבועתך ויאמך וכב וקבצך וגו' אם יהיה
בלשך בקצה השמים וגו' ועוד שבועים אחרים בפרשת האזינו.
וגם לדברי הבריאים פה אחד הבטיחו הגאלת ישראל ותורתם ותק
על פי שכלה שבועות שעיניהו בלשונו ויבא מעט מעט יבי כאת
על חזקיהו הבא כתוב עמוך לפסוק זה והיה ביום ההוא יוסיף ה'
שבית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור ומצרים וכו'
ומולפי לא כתקיים זה בימי חזקיהו ובימי כולה והיו מלכים
לומכיך וגו' ועוד והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לי' וגו'
ועוד כבושת אחרות בישעיהו ובנביאים אחרים יאלך זכרוכם
אבל כוסת דבי הלל לומר שאחמת ישראל יהיה כושע מהגאלות
ומכל גלות אחרות וכל הענינים יעבדום כי הם אלק ה' והוא ית'
בעצמו ישים בלב כל אלבי הלמה יכיחו וידעו כי אחמת אחם
וזו תתקיים בבושת בעיניה כי לו אהשוך אל עמים שפה ברורה
לקרוא כלם בשם ה'. וגם מה שאמר בעת ההיא אביא אחכם
ובעת אקבצי אחכם כי אתן אחכם לשם ולתהלה ולומר וכבושת
אחרות דבוי הלל הוא מודה בכולם. אחכם סובר שלא
יקום מלך המשיח לחייב לכל הלומות שישתעבדו לעם ה'
ולשולימו רק שה"ש בכבודו ובעצמו ישים כן בלבבם ויבלית לכל
עוזר ומומך לעים ויכבוש קמיו אחתיו ומה טוב שזל
ימלוך להושיע את ישרשל כיון שכל מלכים ושרים וכל שבעי
לומות יעשו כן מדבוכם. ולפי על פי שר' הלל מודה בל זה ילוי
לומר עליו שרק ליה מריה וכו' ופי' כל אותה פוניה במשך עם זה
ויאחבי ממנה אמחת פרש"י ומאין למד לומר כן ואין כאן מקום
להאריך ולא הזכרתי זה רק לפרסם התועלת הגדול המגיע
לליכו מדברי הש"י בלשון קבוח להכנית טבת מאמרי מז"ל: וגם
כן בעלי התוספות והלושין הליכו עיניהו בקנית מקומות שיש
שם ענין לחומיי. ואחל מהם שם שהולכן כל הבריאים בפתבלו
בלפפקליוש שליח מליהם: משה בפתבל בלפפקליוש
האלים: והרמבן בחלושיו הניח פרש"י ופרע ומה שהוסיף
הוא ומדברי בלם פלמוד בפי בתבו אילות ההבדל בין בחות
משה רביבו לבחות שאר בביאים. וגם בפרק הפפיבה בתבו
הרשב"ם והריטב"ה על דברי עזחא הבותבים שם דברים קדושים
אל השבל מתישבים על הלב. ועוד בתתי אל לבי לחבר בספר
זה פירוש בל מאת שבא לידי מאי זה חכם תורבי אף על פי שלא
בבתב בפי' החפבתא בתו שחביבו ספר קטן בפירוש קבת אגדות
להרשב"ם ז"ל וכתבתי על בל הגדה מהן מה שבתב הרשב"ם עליה
או נחון או חכם מאחיי הולך לפטתו בבל מקום שאר מבתתיו
בי עליהם בלת' לדברי חבמים בדבוכות החבווים לב לומדיהם
מדברי מוחה לדברי חיים להוכות למאחיבים דרך האמת בדיה
מילין לחמרות ה' אמרו' שהוכו' קבדיות והוכוחות בלי לפון מדבדת
גדולות מהק לומות בבריות אשר אולי לא עלו על לב החכם בעל
המאחר ולא שת לבו אליהם בבל ימיו:

ועוד הוספתי לבתוב בספר הזה ענינים רבים בלתי
בבתבים בתבור החכם הבוחב בי לשני שליהם

כתבים בלרך דרש ח"ח ים ללמוד מהם לאומות מיוחלות ומלות
טובות והמחבר הבוחב לא שת לבו אליהם ולהיו להפלא על טוב
תשוקתו בי גם לפי דרבו לא הפלי' מלאבתו בי לא בתב שום דבר
רק מהמסבתות אשר יש בהם תלמוד ומבל סדר זרעים לא לקט
שבלים רק מהמסבת ברבות ונם מהמסבתות אשר יש בהם תלמוד
מנחתי לקט שבחה ופלח אשר השיור במשבה ובנחרא במקומות
רבי' לינבי ואבירן הבא ללקט אחבירו ואחי בתתי שמתי עיבי ולבי
על בל מאמר קבר או אחיך אשר בפי מיעוט הסנתי יש בן שום
הערה בוללת לאוכה ומלה טובה וכתבתיו בספר הזה והבני
מזכיר בפתיחתי זאת ב' או ג' דברים אשר בתבתי ללמוד מהם
תועלות גדולות וכללה רבות. במם פלא שו לדברים שאלם לובל
וזו והקרן לעי"ה. גם מהם בבוחי לקוטתי שבלים בינך מעלים
את הבבוחים וזו' ובדיקים שומלים לקרות עושי מנות לאכלן
מזה תועלות גדולות בלשון לאכותב בעי"ה וכן מהספתות לאחרות
לקטתי בריתות ומסבירות ופירושן להרמ"בם והר"לש ז"ל בשים בהם
חלוש וזה ישקוט ויכול לב התלמיד המעיי בדאותיו פירושי בל
המפרשים הבזבריים זאם בלם יספיקו להעמידו על סוף בוונת
מדיה דשמעתא הבי טוב ואם בבל זה עדיין בריך לו תוסף ביאור
הבשות בתובה לעיין ולבתוב לים בתחבת ידו. ובלבד שלא יסוב
ימין ושמאל מן הסיבות אשר הביאו המפרשי' תובריים הבזבריים
בי מביהם לאו חיים ובלאו חייבים ללבת בעקבותיהם ולעיין בבי
בהאו אם בוכל להבחיב בקבי המסבירות מפותחות בתוך דבריהם
בי תלמידי תלמידיהם לאו ושותים בבמח לת דבריהם ואין לאו
לבקש גדולות ובבלאות מאתו הש"י ברחמיו יאיר עיניהו ובפלאות
מתורתו ילמדו ולהחזיק טובה לבעלי הבבי בא להניע בפתיחתי
זאת בי זה לי ימים רבים מחשבתי לעשות מלאבה זאת ולחל על
עצתה לפי שלא היו בידי ספרי בל שיתה סדרי משבה ותלמוד עם
בל הפירושי' והיה קרוב לבחפב לבלי לקבץ בל לותם הספרים
לולי הש"י שהיה לי ויביאני אל המקום הזה שאלוניקי ומצאתי
רבוי הספרים הללה בבתי אל בית החכם השלם ובעלה דון יהודה
בן הסר יבחק החפיד דון אברהם בן בלה בבחת ז"ל אשר נקבבי
המלבים ובטיחותם בתגדל והגדיל לעשות בבית המלך מלבו של
עולם והיו בחוללי שלחנו ימים רבים סופרים מוהקים בותבים
בבתיבה בלה בל ספרי משבה ותלמוד פעמים רבות הבה שבבו
אתו ופעולתו לפניו משבה וזבה את הרבים ואשרי מי שבא לבלן
ותלמודו בידו. אלא הוא החכם הבזבר בן יבבל אב: והיום
הזה בחבלים אתו ספרי בית מדרי משבה שלמה עם פרש"י בעצם
ובעתים לחכם ספרי חדושי הר"שבא והריטבא והרן וביונה בהם
מבתיבים בבית הבעלה בבון וחכם דון בן בלה בבחת קדושו יהום
לומבות אלהותיו. ויהי היתה בית מלא ספרים בית ועד לחבמים
ולתלמידים לקרות ולשמות ולעיין בהם. וכל היום מוניח
הוגות רבות בבית בתם ובתקון והגהה הנוכה ושביהם בחשק
טובים להשתיל לי בל ספר שהייתי בריך ועליהם לחמר עושי
נדקה בכל עת בעל הגמול ישלם שבבם:

רעדיין לא יבלתי ידי חובתי להשלמת מלאבה זאת
על שבתתי אל לבי לדחוק ולחור אם אחבור
לסדר ולקשר בל המאמרים ולתת בהם סימנים לחבי שבבית
בדמות סוגים עליונים ולחלק ולהבדיל בין בל הענינים ויהיו
בחלקים למינים ופרטים בבנפים תחת הבללים הבוללים.
ובבי הסדרות יראה זה קרוב לבוונתו זולתי בשנוי סדר המאמרי'
מן סבדר שהם בתובים בתלמוד בחו שעשו החכמים הדרשנים
אשר לפנינו בחו בעל מבורת התלמוד וכל הקמח ולומיהם ואין
זה הדרך ישנו' לוד רק לשמוד את לדך עין הראיה. לבוני לומר
להשתדל

להתעלל בכל הפעמים לפי כל מאמר מהם יהיה כתוב על הפלס
שאר נכלו רמיותיהן הרשומים בביכין וכך לפי מסדרי התלמוד
בתוספתא ובלותה פרק שאר סדרותיו הם כפי הסקפת ח
חכמתם. לכן מעתי ישיבותי ויורותי ויאמרו לי כל כתבה על לוח
ועל ספר מקה לדך קבדה ותרוכה לה בפלות היה ממך ולה
רחוקה לחפץ בכל מאמרי חלל בתלמוד מאמרים כוללים הלה
המה יהיו מוכתים כלמות יתילות ועמודים ומונים עליהם ושיהם
יתיקמו כל שאר מאמרי התלמוד על הדרך שאבאר. ולעשות
זאת הסקפה בפלמות כפי מה שאפשר לאור שכל מאמרי כל
מסכתא ומסכתא יהיו כחלקים לחלקים כפי המשך הענין ושיהו
בחים חלב על תפלוס סכום מכין כל מאמרי המסכתא ובפיתת
ספר זה לכתוב מפתח המורים על כל מאמר ומאמר בלי זה
עמוד הוא כתלה: וזה יקל על המעיין למנוח מבוקשו בכל
מסכתא שיבוקש. ונם בקשתי ומבקתי במשבה ובביתא שבים
עשר עבירים כוללים דלויים להביאם יסודות לרוב הענינים
הכללים בספר הזה. שאה משמותם בפרק ראשון ממסכת
שבועות. ואת שמות השאה הכותבים כוכרים בתסכת פסחים
וכללים דלויים הם וכל אחד מהם להיות עמודי כוללי למוך
אליהם כל שאר המאמרים שהם מיצרין הזכר. ולאור לכתוב
בפיתתי שתי משניות ובביתא אחת לשאר השאים עשר עמודים
כתובים בהן ולזכור הפירוש: שביעי בפרק ר' אלעזר.

שמעון הנדיק וכו' היה אומר על שלשה דברים העולם
עומד על התורה' וכו' ועל במשכה אחרונה רשב"ג
אומר על ג' דברים העולם קיים וכו' ר' יוכה ז"ל חלק בפירוש
המאמרים הללה ואמר כי כוונת שמעון הנדיק להזכיר ג' דברי'
שהיו סבת מציאות העולם ומלוטו. וכוונת רשב"ג להזכיר הדברי'
המעמידים ומקיימים את העולם אחר היותו וכלמות רליה לזה
מדקדוק לשונם ל"ל כי שמעון הנדיק אמר העולם עומד שזה
דומה למי שמביא עמודי בנין ואת הקדימה היתה במחשבת
יוצרלה בבריאת העולם: ג' שלה היו סבה תכליתית בבריאתו
שלכל דבר שמעון בן גמליאל אמר העולם קיים שידוק על קיום
הבנין אחרי היותו ולהעמידו שלא יפול. והענין הזה הוא
לפיות וכטן לכל מה כאמר כשיקשה עליכו מבבריאת כתובה
בפסחים ובכללים שבעה דברים קדמו לעולם שידקה ממכה כי
לה התורה בלבד היתה סבת קלוס העולם רק שאה לבדי אחרי'
עמה. ועוד שבית יקשה כי הבה התורה שקדמה לעולם הלה
היה טלטלת יצוקה ונמילות מסדים כי ערבי שתיהן מעורבים
בתורה כי כל המצות הכתובות בתורה בכלל הן הבה היו סבת
קלום העולם ומבילותו: ולאמת כי מנך לקלוק הלשון לפעמים
יאמר לשון תורה על הידיעה ושיון בלבד כי הוא כנוד מלשון
הוראה שמורה לאדם היקף יעשה. וזכר רבי דוד קמחי כתב
כי לשון תורה פירושו למוד שוד פירושו לשון תבוכה כפירוש פסוק
וליתבי כתוב בתבוכה נדולה בתבוכת קלדם הנדול: ולפי על
פי שאחי קצת וכזה ועל יסוד נזכה זו פירש פסוק אחקים
והמשפטים והתורות ופסוק ושמור משמרתי מצותי מקוטי
ותורותי: תורה היא תבוכת המצות היקף תעשה. משפט הוא
דין הדלה בין איש לחבירו: חק הוא הדבר הכתוב על הדלה
לעשותו בחוק זו בחוקה. משמרת היא לעשות נדר לשמור
שלא לעשות על החוק כאן: ולפי שהאמת כן כי במקומות
רבים יתפרש לשון תורה בדרך זה הבה ברוב מקומות שהוזכר
לשון תורה בתם הוא כולל כל התורה ומצות כתובות בתוך משה
רבינו עליו השלום: ומזה תורה נוה לנו משה מורשה קהלת

יעקב. שהתורה ומצות שנתה הם ירושה לנו וכן אמר דוד עליו
השלום תורת ה' תמימה משיבת נפש עדו' ה' נאמנה וגו' כי בלשון
תורה כולל הכל. לאחר כך חלק לותה לחלקים עלות פקודים
מצות וכו' ומן ההכרח לפרש על דרך זה מאחר רז"ל על פסוק
בראשית בשביל התורה שבקראת ראשית דרכו. ובשביל ישרל
שבקראו ראשית תבואתו שלשון בשביל התורה כולל ילילת מ
מצותיה וקיומה. וכן בכל מקום שהזכירו רז"ל שהתורה קדמה
לעולם זאת כוכתה החמתית ויתחייב מזה שאם היתה כוכת
שמעון הנדיק בחמת על התורה מפני שקדמה לעולם יהיה פי'
לשון תורה לכלול כל התורה ומצותיה ואין מקום לומר לאחר כך
עבודה וגמילות חסדים. אבל כיון שהזכירם יהיה שבוונתו בלשון
תורה על הילילה והלמוד בשעיית מצות הכתובות בה ובזה אין
לשון המשנה יוצא מידי פשוטו: ועליכו לתקן מה שהוקשה לו
הלי"ל שרצוי לתת הבדל בין משנה זו למשנת רבן שמעון בן
גמליאל. ולפיות כי טוב להזכיר בראשונה הבריאה ופירוש
בעבין שבעה דברים שקדמו לעולם. ואחר כך לזכיר פירוש
שתי המשניות הנזכרות כי כן רלוי להקדי הבבת הדברי שקדמו
לעולם ואחריהם הדברים המעמידים את העולם וקס יסודותיו
ממש ול"ל הבריאה:

שבעה דברים בבראו קודם שבבראו העולם אלו הן
תורה ותשובה וגן עדן וגהינם וכסא הכבוד
ובית המקדש ושמו של משיח. תורה מבין דכתי' ה' קבני ראשית
דרכו: תשובה מבין דכתיב בטרם הרים יולדו ותחיל בתריך תשב
אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן דכתיב ויטע ה' אלהי'
גן בעדן מקד' נהיכם דכתי' כי ערוך מלחמול תפתה: כסא הכבוד
ובית המקדש דכתי' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו'
שמו של משיח דכתי' לפבי שמח יהון שמו: על כאן לשון הבדית'
בפסחים: ר"ל ור"ן ז"ל הכחובו בדרך אחת בפי' קדימה זו:
ועל יסוד דבריהם אלהיך קנת בהמשך לשון הבריאה והנמרא.
מבואר בלא שיין קדימה זו קדימה זמניית בפעל כי הוא דבר
סותר את עצמו שהרי אמרו אבו מביאים הכאה לאחת ואומרת ש
שבשיית שהקב"ה ברא זה העולם והמציאו מן האפס המוחלט
ושיין הנמור: ואחר כך כתב' עבין סותר לזה שקודם בריאתו
היו במלאים גן עדן וגהינם ובית המקדש ועוד כי אין שום דרך
לנייר ולהבין בשכל לאיך מבואות תורה ותשובה ושמו של משיח
יהיה קודם בריאת העולם אלא ודאי לאחת תורה דרכו שרמזו
בכאן אל הסבה הבאה' אשר קדמה לפני מחשבתו יתעלה ב
בבריאת העולם. וכבר מבאתו לרז"ל שמשתמשים בלשון קדימה
על המחשבה הראשונה המנויירת בנפש פועל הפעולה קודם
שיתחיל לעשותה כמו שנתבאר בפרק שלישי ממסכת אבות.

רבי חניא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת
לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שאין
יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת: הפירוש
בכאן במשנה זו כי כל תלמיד מתחיל ללמוד חכמת התורה שהכיוון
במחשבתו הקדומה עיקר תכלית לימודו אין יהיה יראת חטא
חכמתו מתקיימת. רוצה לומר שעתה על הכוונה תכלית
ללמוד חכמת התורה והיא לידע בתה יקדם ה' לעבדו בכל
לבבו ובכל מאודו ולפיו' יראת חטא וזאת היא כוונת לתלמוד חכמתו
מתקיימת. אבל אם תכלית לימודו החכמה לימו כי אם לתפנת
הכבוד והשררה והבנוס או בעבור התתון והכלה לתכלית בולתי
ראוי כי זה עדין לא הניע אל התכלית הראוי בלמוד החכמ' כי כל
פועל פעולה אם לתשנת תכלית הראוי הוה' יקרא תקיי' לותה
פעולה ומעמידה. ואם יכוין בעשייתה אל תכלית לאחר מיכוני

הלא הוא מקטיר כותרת ומיכאל מתקיימת בידו וכבר מניתי ב
במקומות לתכלית בלשון חז"ל שלשון קיום יתפרש כפי כוונה זאת
ולהכלל מן הלויטות לא כתבתיו פה : ופירוש הברייתא בדרך
הקדימה כמאמר ת"ז דברים קדמו לעולם קדימה מהשגיית
כי כאשר עלה במחשבתו תחלה לברוא זה העולם השפל היה
הכלייתו הראוי לברוא מן העליונים ומן התחתונים לדם משכיל
במחשבה ועיון שכל ה' שיהיה לו למיון מה עם מלאכי מעלה
ולזה אמר כעשה לדם כמו שפירש הר"מבן ז"ל ומפרשים תוכניים
מחשבים לדעתו ומי בכל העמים קומה ולשון רחויה לזה זולת
עם ישראל זכר לאברהם יצחק ויעקב וזהו שז"ל מחשבתן של ישראל
קדמה לכל ולהגיעת שלמותם היה הקב"ה לזכות את ישראל
בתורה ובמצותיה כי על ידי הלמוד והעיון נדם יוכלו להיות
כמלאכי השרת. וזה מפרש עם מלאכים רבים המזכירים
שהעולם נברא בשביל ישראל ובשביל התורה . אם כן אמר
שקדם לבו במקום אחר מחשבתן של ישראל קדמה לכל הנבראים
תכליתית לשיתקיימו עם ישראל ויהיו כמלאכים היו שתהיה
להם קיום' בכלל להאיר להם את הדרך ילכו בה : והתכלית
האחרון הזה לא יהיה קיים לעולם זולתי בתחנעות שאמר לברי'
לאחרים שהם כמו עמודים מעמידי התכלית הזה . הרמזון הוא
התשובה להיות קרוב לבוראו שתתקיי' קיום' זולתה כי אין נדיק
בארץ לשם יעשה טוב ולא יחטא לתקן זה עלה במחשבתו יתע
לברוא התשובה תכף לבריאת היתרה : ואין להקשות על
דברי שהאמת שהכתתי למעלה כי תורה שקדמה לעולם הטבה
כמאמ' ה' תורה ומצות ותשובה היו ר"ת מתר"ג מצות כי אין מקום
בכאן בלל לזאת הקושיה כי פירוש לשון תורה על הפתם כאמר
על איש יפה תפף לשמוע בקול התורה ולא על המוצא ושובש
מהבה בעבור זה רצה הקב"ה להעלות במחשבתו הקדומה ב
בבריאת העולם שכי דברים . דרך ישרה ר' לשומע בקול התור'
ודרך לחברת למוצא לשב בפרש ובפרד מהבה שיקח לו תקבה
בתשובה הבוכה : עוד יש שכי עמודי מעמידי ומקיימים התכלית
הרעוש הכוכ' הלא המה בן עדן ונהיבה להיו' תענוג נדול מעולה
לבפשות הבדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם בן עדן בעבור
נשתם והפרדם מקבלת הנוף טרם עלותם לישיבה של מעלה :
וגם בפשות הרשעים מן ההכרח להם עמידה בנהיבה זמן מה
כפי רשעם להתלבן מקעלתם לשב חטאו בפשותם בשול' זהו
כי הקב"ה טוב ומטיב ואין לחשוב שברא נהיבה בדרך בקמה כמי
שבוקש מני שעשה הרע בעיבו שאין זה מדרבו יתעלה כמו
שפירש הר"ן ז"ל בפירוש פסוק כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך
מיסרך אבל הלא שכל היסורין בהאין מאתו יתעלה הם לתכלית
שיסר המוצא וישוב למוצא כי זאת כוונת האב המיסר את בנו :
ועל דרך זה ברא הקב"ה נהיבה כדי שתתלבן שם בעם המוצא
וישאר ממנה שלשית מה כמו שלמדנו מדברי החכמי' התוכיים
שניהם הוא מקום בטוח תלמת בפשות המטיפים על הדרך
שלמדנו בבגד הבעשה מנמר ב"ח הבקיע בלמכל"ח שאין מקום
להסיר תלמתו ממנו זולתי בהכביסו לאש ושם יתבבם ויתלבן
כן בעם הולם שהיה דקה מן הדקה מקום בטוח הלמתו הוא
בשם דק שלולי יש בו יחם מה עם שבועב בדבים בהר דיבור
בגיד ובפך מן קדמוני : וחז"ל רמזו שהו' תחת בסא הכבוד שאר
ממנו מובנה בשם היש ישראל והשלמת הבנית עניו זה תהיה
לחר העיון בפברי החכמים תוכיי' כמו בשער הנמול לה"מבן
ז"ל כי שם תראיך בביאור מיות נן עדן ונהיבה : ונם בספר
המשקל שחבר הרב ר' משה די לוזון ז"ל חשם לחרון מקובל :
ואני יודעתי שלא ידעתי ביאור הבנית עניו זה על השלמו' : ובחזור

למה שהיינו בו בפירוש המאמר ובאמר כי עול יתקיימו שני
דברי' לאחרי' להגיעת התכלית המשובח הראוי שהוא שלמות עם
ישראל בתחנעות התורה והם שיהיה מקום מיוחד בארץ לכל
הבא למלא' ידו ולעבוד את השם בקרבן או בתפלה לבד ומעלת
המקום ההוא תביא שלמות לעובד כמו שמניבו בחברים שהוא
השם בעת בכוזו לבנות על הר המוריה מהלך שלשת ימים ו
ויותר ואמר בעבל עבודתו במקום ההוא בפר בשבתו ואמר ה'
יבלה אשר יאמר היום בהר ה' יראה ובלשה עליו השלום באמר
בתפלתו בעת שבנה בית המקדש :

כי האמנם

יסד אלי"ם על הארץ הבה השמים ושמי
השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית הזה
אשר בניתי ופנית אל תפלת עבדך וכו' ובעלי הפבר פירשו שפי'
טעמי הבקודה שהוא בדרך תימה כלומר וכי אפשר שיעשה אלי"ם
את הלדם על הארץ והלא השמים ושמי השמים לא יכלכלוך
ואף כי הבית הזה : אבל אם לכי מיוחד מקו' לבבודך היכו בעבך
של ענמך רק בעבך הלדם כי הוא נדיך של מקום מיוחד שיתבה
מהבנו התמידי וילך למקום מיוחד לעבוד את ה' ולזה ופנית
אל תפלת עבדך וכו' ועל זאת הבוזה הלריך בתפלתו ואמר
להלן והתפללו שיך דרך תרבם כלומר כשיבא זמן שלא יוכלו
להתפלל בבית הזה כי יהיו נולי' בשם וכלים בין העמי' התפללו
דרך לרבם ויכוונו אל המקו' הזה ואתה תשמע תפלתם וכל זה
בעבך של ענמכו שבכי טבע העבודה לבוזית יתחייב ליחד מקום
קבוע לעבוד שם העבד של הלדון ומפבמי' לאחרים פירשו פבו' כי
האמבם יסב שלמי' את הלדם על הארץ בבינות' . וכוכתו לומר כי
בחמת ובאמור' יסב שהים את הלד' על הארץ כל שהשנאתו היא
בארץ לאכ' פיר' לבריו ואמר הבה השמים ונו' כלומר שלא אמר
שישבה על הארץ להיותי יתעלה מוגבל במקום ובאמר בעבך
נשמי כי אם לדבקות השנאתו בהכתי הארץ וזהו אמרו הבה
השמים ושמי השמים דוכה לומר הגלגלים כלם ונלגל העליון
המקיף בכל לא יכלכלוך אף כי הבית הזה . אך אמבם כוונתי
באמרי יסב שלקים את הלדם על הארץ בעבך אל עצמו מין
הלדם שהוא נדיך מקום מיוחד ובקוטו וזהו שפיים ואמר ופנית
אל תפלת עבדך ואל תחבתו ונומר . וזה הפירוש יש לו סיוע
ממה שכתוב בספר דברי הימים כי האמבם יסב שהים את הלדם
על הארץ הבה השמים ונומר אבל במלכים אינו אומר אלא כי
האמבם יסב שלקים על הארץ ואינו מזכיר את הלדם . והבחוק
ביניהם מבואר כי פסוק מלכים יורה בדרך תימה כלומר וכי
הקב"ה דם על כל יסב על הארץ הבה השמי' וט' אבל פסוק דברי
הימים שאומר יסב שהים את הלדם יורה שאינו לשון תימה אלא
כלומר כיון שהקב"ה רצה בבריאת הלדם ואמר בעשה לדם ב
בצלמו וכו' אם כן ראוי והחוייב שתהיה השנאתו לבקה בו על
הארץ ואמר כך פירש דברי ואמר הבה השמי' וט' בבתוב למעלה
יתחייב מבל זה שראוי והחוייב בפי טובתו הלהית שיהיה מקום
מיוחד בארץ שתתפרסם בו השנאתו ית' וזהו בית המקדש הבנוי
בהר המוריה כי שם היתה עקידת יצחק ועבודת דוד בעבירת
המנפה : וכיון שרצה הקב"ה לזכות את ישראל ובעבור זה בחר
במקום מיוחד לעבודתו בארץ והוא בית המקדש יתחייב מזה
שאמר שהקב"ה קובע בבית בחירו בשמים למעלה מכוון בנגד
בית המקדש של מטה כמו שאמר הבניה עליו השלום השמים
בשמי והארץ הדום רגלי כי זאת הוראה על השנאתי יתעלה ב
בשלמה השפל דוגמת מלך גדול היושב על בסא המלוכה לשפוט
בנגדו כל מלכותו : וזה לאמרו שבסא הבבוד ובית המקדש הין
בחשבתו הקדומה יתעלה בבריאת השלמה להיות הבורך גדול

מהן אלא עם ישראל שמקדשין קדמה לכל ונעשה שלח תלויה
ימי המקדש שכתוב בעבורכם פעמיים הבית הנוכח קדימה לחברת
במקדשתו יתעלה והיה בימות המשיח והוא יחזיר כבין בית ס
המקדש לקדמותו ויהיה קיים מתמיד לעד. וקטעם שלמה
ושמו של משיח ולא לאחר משיח לולי היתה טוכת נעלם המאחר
כדי להסכים לדבריו אל הפסוק שהבית ממנו רחוק לקדמותו
שלמה לפני שמש יכון שמו: ולשבח אל כתב כי לה יות הקדימה
הזאת מחשבתית ולא פיגליית בעבור זה לא שמו של משיח לרמוז
אלא קדם המשיח עבורו רק מחשבתו יתעלה בהנהגתו ואפשר
שכוון לומר שיהא עבודת כל העולם וכל גויש יעבדוהו על דרך
מאחר הכתוב ואגדלה שמך ושוד כתב לתהלה ולשם ולתפארת
ולחשוב סיבות לאחר לתיתי משכים לומכיהו והוא לרמוז כי לא
בלבד קדימה מחשבתו יתעלה בתגילות משיח כשיתחדש אלא
גם קודם הויתו כמו בדורותיהו ובדורות הקדומים כי כלפו מ
מנבי ביתי וזאת החלוקה היא שעמדה לפלוניתו ולבו לתשועת
בפשטו כאחרים ז"ל נפת ליושעה וכו' בעבור זה לאחר שמו של
משיח לרמוז כי גם בימים ההלה שלין לבו רק להזכרת שמו
והלאומים בו הקב"ה משנים עליהו כאלו יהיה לבו בית המקדש
ומשיח. מוף דבר טובת בריאת זאת שלהו השעבה לבריים קדמו
לשלם קדיית מחשבה ולא קדימה פעליית ולין להקשו' על זה
מסוניית הגמרא בפסוקים שהביאו זאת הבריאת להקשות על מה
שאמרו שם אור לנהיהם בערב שבת ליהי בשבת שבת ליהי
עלין ואור לנהיהם בשבת שבת ליהי בשבת שבת ליהי ו
בבראו קודם שבבראת השלם אור לילה בשבת שבת ליהי
ולכאורה יהלה מן התירון הזה שטופת בעלי התלמוד בפירוש
בריאת זאת שחללה של נהיהם בבראת מתם קודם שבבר' העולם
וזאת שבראו בעלה בהבנת טובת בעלי התלמוד אלא המקשה
והמתרץ שביהם יודעים קלאת בבי' הבריאת. ועל זאת הטוכה
הקשה המקום ואמ' שהוא מן הסתברא לומר שאור ניהם כתלהים
בריאתי על ערב שבת בין השמשו' שבין שהיה הוא ע' מהדברים
שקדמו לעולם במחשבה הכרח לומר שבריאתי הפיגליית היתה
מתם עם כל הדברי' שבבראו בשבת יתים ולא שתתלחר בריאתי
על ערב שבת בין השמשות ועל זאת הטוכה הביאו המתרץ ואמר
מלכה קודם שבבראת העולם. כלומר ולולי מחשבת מלכה קודם
שבבראת העולם ויחשך הוה שחללה מתם בבראת בשבת יתים:
לכל אור לילה בתחלה בריאתי על ערב שבת בין השמשות.
ונם בחשבת כלים הביאו זאת הבריאת והקשו ותרצו כיוצא בזה
וכן ראוי לפרש לותה סוגיא. ורמזו לנו בכאן בעלי התלמוד
טובת בעלמת בעויה על יסוד לחתי ושרש לחוכיי תוריי והוא
שלוף על פי שהרע על המעשו בראו הש"י כמלאת בבריאת הרע
אור וחושך חשך עושה שלום וחושך רע לא רצה בבריאתו הרע
על הטוב הטוכה רק עיקר טובת יתעלה בבריאתו היה בעבור
אל הטוב על הרוב שראוי להחשך מתכו. וכן אם רצה הקב"ה
בבריאת ניהם כבי מה שאתרנו לא היתה טובתו רלשכון בבריאת
בריית השמות הבדמות בתוך של ניהם. על כן מבו חלל אור
של ניהם עם הדברים שבבראו בעבור בשת בין השמשות ס
שהטובה כוללת בהם לומ' שראוי שלכל אחד מהם תהיה התחלה
מה בבריית העולם אבל לא בעבור בשהת ימי הבריאה שלא בעש
בין השמשות כלבר שראינו מבטון בעבור ולחשוכה:

ולהיות זאת הבריית ופירושה ידועה לבבי כל השוכה
הלבות בם לבבי שמעון הנדיק נה לללמדנו
לחבי ילישתה הלבבים שעליהם העולם עומד עבור בדרך כל
טובה בבין שמהם עמוד' חוקים יסודות הבבין ועליהם יעמוד.

בן הלה הגיד נ' עמודי' לבבין העולם וזולתם לי ליפשר להבנות
עמוד לבשון התורה. לל ילישת עיון התורה. עמוד ב' עבודה
לשר לפי ליותר פשוט בו הוא עבודת הקרבנות בבית המקדש
עם היות שנב"ב בכלל בו תפלה כמו שפירשו ז"ל אלא לפי בבת
פלה ליה בתדירה הוא ישמיבך וכו' ים פלמן בבכל אלא זו היא
תפלה לבתי' וכיון פתיחן ליה בעליתיה ונ' לין ראוי לפרש טובת
שמעון הנדיק בלשון עבודה אלא על עבודת הקרבנות בלבד
כיון שלא פירש עוד בך לאחר מתם על העבודה כי הלא התפלה
קרויה עבודה שבלב כמו שאמרו בספרי בפי' ולעבדו בכל לבבכם
ויפיהם זה עם מאחר מנחתי כתיב בשם המדרש. ובקשתיהו
ולא מנחתיהו בכל ציתה סדרי. וזה בפמו:

בן זומא אומר מניהו פסוק בולל יותר והוא שאמר
ישראל ונ' בן בבם אומר מניהו פסוק בולל
יותר והוא ואהבת לרעך במוך. שמעון בן פזי אומר מניהו פסוק
בולל יותר והוא את הבבש אחד תעשה בבקר ונ' עמד ר' פלוני
על בגלוי ואמר הלה בבן פזי דבריה בבל אשר אני מראה אותך
משה לרמוז כי גם בימים ההלה שלין לבו רק להזכרת שמו
והלאומים בו הקב"ה משנים עליהו כאלו יהיה לבו בית המקדש
ומשיח. מוף דבר טובת בריאת זאת שלהו השעבה לבריים קדמו
לשלם קדיית מחשבה ולא קדימה פעליית ולין להקשו' על זה
מסוניית הגמרא בפסוקים שהביאו זאת הבריאת להקשות על מה
שאמרו שם אור לנהיהם בערב שבת ליהי בשבת שבת ליהי ו
עלין ואור לנהיהם בשבת שבת ליהי בשבת שבת ליהי
בבראו קודם שבבראת השלם אור לילה בשבת שבת ליהי
ולכאורה יהלה מן התירון הזה שטופת בעלי התלמוד בפירוש
בריאת זאת שחללה של נהיהם בבראת מתם קודם שבבר' העולם
וזאת שבראו בעלה בהבנת טובת בעלי התלמוד אלא המקשה
והמתרץ שביהם יודעים קלאת בבי' הבריאת. ועל זאת הטוכה
הקשה המקום ואמ' שהוא מן הסתברא לומר שאור ניהם כתלהים
בריאתי על ערב שבת בין השמשו' שבין שהיה הוא ע' מהדברים
שקדמו לעולם במחשבה הכרח לומר שבריאתי הפיגליית היתה
מתם עם כל הדברי' שבבראו בשבת יתים ולא שתתלחר בריאתי
על ערב שבת בין השמשות ועל זאת הטוכה הביאו המתרץ ואמר
מלכה קודם שבבראת העולם. כלומר ולולי מחשבת מלכה קודם
שבבראת העולם ויחשך הוה שחללה מתם בבראת בשבת יתים:
לכל אור לילה בתחלה בריאתי על ערב שבת בין השמשות.
ונם בחשבת כלים הביאו זאת הבריאת והקשו ותרצו כיוצא בזה
וכן ראוי לפרש לותה סוגיא. ורמזו לנו בכאן בעלי התלמוד
טובת בעלמת בעויה על יסוד לחתי ושרש לחוכיי תוריי והוא
שלוף על פי שהרע על המעשו בראו הש"י כמלאת בבריאת הרע
אור וחושך חשך עושה שלום וחושך רע לא רצה בבריאתו הרע
על הטוב הטוכה רק עיקר טובת יתעלה בבריאתו היה בעבור
אל הטוב על הרוב שראוי להחשך מתכו. וכן אם רצה הקב"ה
בבריאת ניהם כבי מה שאתרנו לא היתה טובתו רלשכון בבריאת
בריית השמות הבדמות בתוך של ניהם. על כן מבו חלל אור
של ניהם עם הדברים שבבראו בעבור בשת בין השמשות ס
שהטובה כוללת בהם לומ' שראוי שלכל אחד מהם תהיה התחלה
מה בבריית העולם אבל לא בעבור בשהת ימי הבריאה שלא בעש

רבן שמעון בן נחלאל היה ימים רבים לחבי
שמעון הנדיק וביחו בבר בחרב
בעית לבן לא היה יבול לומר קיום העולם בעבודת הקרבנות
ונם לא בהיה יסוד העולם העיון בתורה וגמילות חסדים
כמו בימי שמעון הנדיק שהיה מביבי בבשת הגדולה כי בדורו
של הש"ב יודעי תורה היו הולבים ודלים בפי ערך דור שמעון
הנדיק. בעבור זה בהיה בפי ואמרו נ' עמודים לאחים והם דין
ואמת וגלוס בדברי הבבין ובריאת עה לאת ומשפט שלום שפטו
בשעריבם הדין הוא עשות משפט בין איש ובין אחיו. לאמת
הוא להתעבק בל לאחד עם אחרו בדרך לאת ובזה לא יעבדו
לבא לבל בין שבל ר' מבעלי הדין הוא איש לאת ונם אין ב
ניהם שום תגר ואין נריהן למי שיעשה שלום ביהם. הגלוס
הוא לם אם ושלו' ליהם תודי על האמת זה לזה והבי'ם ההברת
לבבת לבל ולהתקוטט זה עם זה הם נריהי' לאחר בך לאיש יעשה
שלום ביהם ואפשר שרמז בי טוב מבי'ם את אשר לא היה
ניהם לא לבדי היה ולא שום טעבה שבנטרך להשוב נה לם
היה לאת אלא שתתיר בל היום יש ניהם שלום ואיהם נריהם

לא בית דין ולא לחי שיכיר הלחית שיכיסם כי שלחי סם מעכשו
ולא מתתיה שיכתבו זה שיהיו שעם היות המשפט יכול עולם
ומלך במשפט יעמיד ארץ עם כל זה לפעמים יבטל הדיין
להכיעו ל הלחת ושלח ידון בדין מתך כחו המונח מחכרו עליו
הלחים אלא לפעמים כחייב את המוחזק להכיח ולחים שהכיח
דמרי בר לחים שהיה אלם וכו' וכיוצא בזה שהלחים לחמרים קים
לי כבית הב חמלח ובעבוד שלא ניתן רשות לעשות כן זולתי אם
הדיין הוא לחם גדול מכם ויצר על כן שכח את השלום שהוא
לעשות פשרה · ובמה שזכרתי כתבאר טעם הכלל הלמון בין
עומד לקיים שכל אחד מהם תבאים דבר כפי דומו · שחשון
הנדיק הוא ר' מכבות הגדולה ודאם לכהדרין וכימיו היו תורה
ועבודה בתקון ודאוי לומר עליהן שפתיהן ומילות חמלים
עמהן הלא הוא ג' עמודי עולם שהזכרו בעת בריאתו להיות
משתית השלם דומה זה לבוכה בכין כאם וחניה עמודים לבנות
עליהם הבנין והוא עומד עליהם בכתוב הבנין בית שלמה ובין
את בית יעבר הלבנון על הרבעה עמודי עמודים ויבדק בזה לשון
עומד · אחל כאשר בא ר"נב שבבר בתחלתו גדות רבות ובעבת
זה לא היו לחכמי דורו שלחים בתורה כחו בימי שחשון הנדיק
ונם חרב מקדש ובטלה עבודה · והזכיר ג' עמודים לחדים
שעליהם השלם קיים · ודומה זה לבעל בית יתן שעמודיו
הלחשובים יהופכו וקרובים להשבר והכה מניח לו עמודים
לחדים להכבישם תחת הבנין להמטו ולהעמידו שלא יפול ואז
יאמר המלבר שעל העמודים הלם הבנין קיים וחיבו כופל
לאדץ · כן קרה בזמן דור ר"נב שלף עד כי שהיו תבאי ולומדי
עד אם כל שיתא סדרי משנה עכ"ו לא היו שלחים בידיעת פשט
ההלכה בהלכה כי דבו מחלוקות התבאים ונם בכל זה לא היו
בקיאים כל כך לדון דין אמת בין איש ובין אחיו ולעשות בהיכם
שלום בדרך פשרה על כן אחר כי עד ג' עמודים הללו העולם
קיים ולולי מציאותם הר כופל יכול ובוא יעתק ממקומו ודי בזה
לחת טעם לכבל הלמון · והכרח הענין יניע לותנו לומר כן
בין ר"נב ויחד עמודים פרטיים ולא כדברי שחשון הנדיק
ראוי לומר שחיכות הדור אשר היה בזמנו הביאו לומר שלשה
הלה על הדרך שכיכרתי :

כלל העולה מדברי פרטיתי זאת להגעת טופי לוך
בקשתי ומצאתי בס' משכיות ובריתא שהזכרתי הו'
יסודות ועמודים לבנות עליהם בנין כלה ומשוער ועליהם יהיו
כסמכים ומהם יהיו כתלים בוד המחמרים לדשכיים הכמצאים
בשיתא סדרי ויהי מספר כלם שנים עשר שהרי כזכרו בבריתא
ז' לבנים שקדמו לעולם · ובמשבת שחשון הנדיק הביא ג' עמודי
עולם · והתורה אחד מהם וכבר כזכר בבריתא שם כן במשבת
ובבריתא בכללו ט' ולא יותר · ובמשבת ר"נב הביא ג' עמודים
לחדים אשר עליהם העולם קיים שך בכל יב על כן ראיתי כי
עוד לבבות שם לחבור הכולל הזה

עין ובכח יהיה שמו על מהותו
ועצמותו כי הוא מקיף יב
עמודים למספר שבטי בני
יעקב ויתבר תיבת עין בפי פשוטו ותרגום לחקלוס שתרגם כעין
בריבתא דבכיכיון יעקב · וראוי ומחויב אבלי להפיק רעון תמיהי
דרך ההולכים בתורת ה' אשר גדלה תשוקתם לדעות ולשחוע
בכל שבת ושבת מחדשי חג"ל מפרשת השבוע · לכן הזהרתי גב
מפתחו מודיע מכל פרשה מחמרים מיוחדי' בדרוש ועכין מפוים
לא לחליך לזכור כל הפסוקים כזכרים בתורה שם לא יהיה בו

לבר עצמו מעכין הפרשה · לחמם בכל הפרשיות לו נרומם
רובא דמכבר יזכרו במפתח ל' לו ה' מחמרים בקצרים עם עביכי
הפרשה · וילוה לזה להזהיר מפתח על הסוקי ה' מגלות כיון
שהן בדרשות בכל שבה ושבה כל אחד בזמנו · מגלת לחשורוש
בדרשת יפה בלה לו רובה בהבכת מגלה : ולין נוהג למפתח
לחבר עליה לבל הסוקי לדבש מגלות הם מסוזדים בשיתא סדרי
ולזכור מקום בל הסוקי משן · וכדי להבבל מן הלריכות לא לזכיר
בפתיחתי זאת שום דבר מסוקי בניים ולא מן הכתובים זולת
הם מגלות כיון שהין להם זמן קבוע בוכף על זה להיות מבפיק
בעצמו מפתח ליב עמודים שבבר הגבתי · והבני בא לחלק לותם
ולפרש בללים ופרטיהם : ואני תפלתי לך אלה אהבתי · בר
להגלי דבבך וזור לבתיבתי · הוליבני דרך זו אלך בי שיך בשאתי
בפני · הלריכבי באמתך ולמדני בי אתה אלהי ישבי לותך קויתי
בל היום : ועוד אני מדבר בתוכה לפני אביכו אב הרחמן לשר
הבעיבו על ידי משה בניהו עליו השלום זבבתי את אשר לחון
ותבני לפן לחפר ולרחמים בעיבי בל דורי מלאתני זאת ולא
עתה יבוש יעקב · ולזות שפתים יתרחק ממי שיחשוב להתפלר
עלי ולרמוז בעיבו ולומר מה העשה הזה אשר עשית ומשבת
לחבר ספר וחבור לרוך מחמרים מוכחים לפניבו בשולחן ערוך
אלא הם בתובים על ספר התלמוד אשר בידיבו · ואני ידעתי
מה אשיבבו בי קרה לי במלחבה זאת מה שחפץ שיקרה לתלמיד
שבבנס לבית אלא ספרים ודאי בי בל ספר וספר מהם היה בתו
דומו בבתיב לשוניות תמה הדובה נפה ומפוזרה לפשריות ההבנה
לבל בל תלמיד · ודולם היו בבל ספר וספר מהם קבת דפי'
ושלים פתומים ומתומים והיו מבתיבה דקה מן הדקה בדמות
פתומי חותם ותפוחי זהב במשבות בסף לחר בך ידע נחמת
לותו תלמיד בי בימים הרחשונים בבנס לבית הזה טוביבו
דחבתי מבנייתו דלית בה עיתי יבי אלהים ובר מדע וכדי
לזבות את הרבים בתב ספר וחבור לרוך נדול הבמות והדיבות
בולל בל הבינה בתוב בותם הספרים בבתיבה לשוניות אשר
הבבתה לפשריות לבל יודעי ספר לים בפי בתו לחבם בל מה
שהיה בתוב בבתיבה דקה במשבות וניוניים לא בתבו ויש בתוב
בספרים הרחשונים בשר בתחילה והשתיר לחריו ברבה לבל
הבא למלחבת העיבים דקים ומזוזים הבאשמים בבל הספרים
הלם ויבי בשר דאה תלמיד הבזכר בי לפי הוב השני שעברו
למן היום אשר חובר החבור הנדול הבזכר על ידי החב' המופלא
הבזכר ז"ל היה בחשך ומתפשט לבל בנית הזמן הנם בבלות ה
העלרי ונם קביכי בי החלק הבשאר היה בעיבי' בשוללות בעיב
לין לשבול לאחול זולתי בדמות בדרבות סבוזים והנדות בחר
ברע במישטו ויבתוב על ספר מיוחד בבתיב' תמה בל מה שהיה
בתוב בדרך משכיות ופתומים בבל לותם הספרים · וכוונתו
דנויה לבקום עיבים עבורות ולעובר בל התלמידים ולישרים
בלבותם · להבין משל ואליבה דברי חבמים וחידותם ·
דלו שתה בי לפי הוא התלמיד אשר בבשבה בפני תלוק תעבב
לבשם לבחוב בעוב ואנוה לבתוב על ספר מיוחד בל המחמרים
דרשביי הבתובי בשית סדרי משי ותלמוד אשר דובם לא בתבם
רבבו הנדול הדה דבמו יעקב אלעזי ז"ל בחבורו הנדול רב ה
הבמות והיבו לבשה ידועה שבתבתי בבר · והיו עיבי ולבי בל
הימים בבל החמחרי' הלם להגיע ולהשניח אל בוונות הבתובים
התוברים בדבוש הלמודי · זאת היתה לי בוונה שבית בקריאת
שם ספר זה עין יעקב להודיע מוכני לאחרי בי לפני תולעת
יעקב אשי' עליו מקשבותי ובעיבי ובל מעיני תתיר בל היום אולי

לובל

לזכל להרמיב בקני המשכיות בקנת מלחמה: ולשיב להרמי
עשרת פו פירושי המפרשים הלחתיים תרכיים הכתובים בספר
הזה: ואת לפר תשיג ידי לם מעט ולם הרבה בדקדוק קנת
דבריהם לל לכתבתו על ספר לחד כדי שלה להטריח לכל הנה
לקרות בספר הזה בעתי בחסד לל נומר עלי יעמוד בעדי ו
ומחשבתי הטובה יבריבה למעשה כרלמיו וכרוב חסדיו: בין
כך ובין כך כתיבת חכור זה היה מלחכה קדושה הטהה ומשובה
בעבד לל עצמה: ולם לה יניע מחכה לל מחניקה שום שכח
לה יפסיק ולה יבליע: כי לם לה ישובה לה יעובה ובחמבה ליבה
בעי: כוסף על התבגלות זה לעבדתו עבודות לי משל ככבל כתוב
בהקדמת ספר חובת הלבבות ועליו כשבעתי בהמנחת מלחכת
הקדש בזוית כשה משלי ויחמר: לחד מן המלכים חלק לל
עבדיו לוזי המשי לבחון בהם לת לשתם חזקיו מהם והכלבב
שבהם בחר מחלקו הטוב סיהיה בו ומן השלר גם כן בחר הטוב
שבו ועשה מחלקו שלשה חיבים טוב וביבוני ופחות ועשה מכל
מין לבדו הטוב במה שרלוי לעשות ממנו ועשה לכל הלומבים
הבקיאים בנדי חכם מעביבים שובים זה מזה ובבעובי' שהיבם
לומים זה לזה וילבש לפבי המלך בכל זמן ובכל מקום כרלוי לו
מהם: והבמיל מעבדי המלך עשה מכל חלקו מן המשי מה
שעשה הזקיו מהמין הפחות שבו ומכרו במה שבזמן לו מן
הלמים וימכר ליהנות בו במלכל טוב ובמשתה טוב ובלומה לו
ובשהגיע הדבר ל המלך דבק לת מעשה הזקיו הבלבב והקריבו
לליו והעלהו לל מעלת לבשי בעליו וידע בעיבי מעשה הבמיל
וינדשהו והרמיקו ל שוממות לרבותיו והשכיבו עם לבשי קבי פו:
וכן החלקים יתעלה כתן בספר תורתו הלחתית לעבדיו לבחון
לותם והמשכל הפקח בשהוא קורל לותו ויביבהו הבבה בבוכה
ויחלקהו לשלשה חלקים: לחד מהם לדעת העביבים לקים
המוחביים לשר הם בחכמת מבטן בחובת הלבבות ומוסרי ה
הבשבות ויחייב לת בשבו לעשות תליב: ולחרי בן יבדוק ממבו
חלק שבי והיל חכמת חובת הלבבים בזמבם ובמקומם: ולחרי
בן ישתם בחלק השלישי בעביבי לבבי היחים לדעת כלות בבי
לדם ותולדותיו על סדר הדורות שעברו ויבין ממה שהיבע
מהדברים והחידות בימים קדמוכים וישתם מכל עבין ממבו
בזמבו ובמקומו ובכרלוי לו ובפי הבודע חליו עוד כתב בהקדמה
הבוכבת החכם הלהלי מחבר הספר לין לחר שהספרים בחבור
הספ' ההוא פחד קראהו ובעלה בלחבו כי לולי לימו כרלוי לחבר
הספר ההוא: לחרי בן השיב לל לבו לל תורא ולל תפחד ולל
תשב במושב העגלות כי במה שכלי' לבדו בעבור המורא ובבתי
דברי הלומר מן הזכיוות שלל תדבה להזכר עד כלן: זה
המחמ' קבר רב הלילות והמשל משלה הבוכר הרקיסטי ויוסוכי
ולחמרו לי בן לדם עמוד על עמדך והבן בחון מלחכתך מלחכת
הבריה כלשר חשבת כי היל מלחכה קדושה טהורה: והבורר
לל מלחכה בקרל: בכל זה שיעדתי בפתיחתי זחת כי לל היתה
לי טבה לחרת בכתיבת ספר זה רק למלחכת עבודת הקדש
מהבריה כלשר לחבתי לל היה לי כח למבוע קסת הסופר לשר
בחתבי מלכתוב הבדל' בעיבי בפירוש לבדות מיוחדו' בלופן שלל
תתבלל לבחרי סופתם הבללית קרובה לל דרך הפשט כפי מה
שפשר והדרש תדרש והדוב בחסבת בדרות כי לחר לשר
בחרתי בטוב בעיבי השם יתעלה ולדם להדריך ולכתוב על כל
הבלה לשר בה מה שכתב בפירושו הלשבה ל בספ' מיוחד בפבי
עבמו מלבד מה שכתב בחדושיו על תורה מסכתת ועוד שבית
להיותה רלשובה בכל שיתה סדרי המלחה לה דבם וחלב בלבות
ומדרשים רבי הבמו והלילות הבשות בתובה לבל תלמיד קטן

בחכמה וזקן בשבים כחובי סיום לבדוק על מקום שידי מבינת
בלמובם ובישר לבב ויה ו לבבי חלה כשפה בים לשרך ל הבריך
להביע בשלימות לל לחמתת טבת לל המדקדקים כי בולמי הבם
הבם בחים שלין להם סוף כפי קוצר חשיג ושחק חמוצב:
ולבי בתותי תחכתי וכשבעתי על מה שלמדתי בחכמת מבחות
לחר המרבה ולחר המחסיע ובלבד שיכוין את לבו לשמים:
עתה בחתי להביב ביוסים להקים הבבים עשר עמודים ולהודיע
לין הם בחלקים:

אלה פקודי כללי המחמרים ומדר יהוסף בשמותם
בתולדותם לים על דגלו בלותם לבית לבותם:

עמוד ראשון תורה

ובלקתיו לשלשה חלקים:

חלק א במעלת תורה שבכתב. ותורה שבעל פה
ומיוד למילתם:

חלק ב במעלת לומדיה ומלמדיה כלוה לזה שבין
תבלים ומכהבים רלויים לתת:

חלק ג בקביעות זמבים מיוחדים לעסוק בתורה
כי לף על פי שכתוב ובתורתו יהבה יומם
ולילה רלוי ליחד ללומדה זמבים רשומים והם שבתות וימים
טובים כדברי חזל. לבן רלוי ליחם בחלק זה שבין שחרית שבת
ועביבי ימים טובים גדולים וקטבים כמו מבוכה ומועדים. וגם
מלחכי מלחת תעבית שהיחים הקם בקבעו לימים טובים ולף
על פי שבתבטלו לחר בן לל בתבטל זבדושה:

עמוד שני עבודה

ובלקתיו לב' חלקים:

חלק א עבודת בית המקדש שהלים בין שמשון
הבדיק:

חלק ב עביבי תפלה וקודשה שבקרל' עבודה שבלב
ובן שלר בדבות. וילוה לל זה מבות ביבית
ומבות תפילין כי הם תבבים המתפלל:

עמוד שלישי גמילות חסדים

ובלקתיו לד' חלקים:

חלק א בחילות מסלים בבפו ובממובו בפתיבת
בדקה:

חלק ב בבוד מתן וכלה וקבורה לעבין זה חיוב
ליחם לשר ולקריים פרים ורביה ושלה
לגרש לשתו:

חלק ג בקור חולים. ורלוי ליחם לחלק זה
עביבי רפואות וסבולות:

חלק ד קבורת מתים ולהלוותם. והספד על לדם
כשר וכלומה לזה:

עמוד רביעי דין

וחלקתיו לשלשה חלקים:

חלק א במעלת הדיינים והדייניים ושמנוי לעשות פעמים. ולהזהר מקבלת שוחד לפי שכך בעלה מותר:

חלק ב כל מאחר שמוסיף עניין כלוי או שמתוך מפי ליין לו מכאן:

חלק ג מעלת הענווה וגבות הנפש וכן רלוי לכל ליין ומכאן לו כל מי שיש לו שום שררה שלא להתגאות כמו שכנטוה המלך לבלתי רום לבבו וכן היה אומ' מכאן בעת נאתו להיו' ליין ברכש כפעמי לקטלא כפיקב' וכו' כדי להכניע הנאוה ועכ"ז נריך שיהיה עשיר כדי שיכבדוהו כל העם ואם אין לו משלו מנוה להעשירו כמוזכר במאמרים רבי'.

עמוד חמישי אמת

פירושו כמשמעו לאהוב האמת ולעשות הצדק ושיהיה כאמן וקיי' בדבריו לאחר על הן הן ועל לאו לאו וכללו זה עניין כלכיס ושטושות וכיוצא בזה:

עמוד ששי שלום

וחלקתיו לכ' חלקים:

חלק א שלום בין אדם לחבירו ולקיום השלום נריך נ"ל לידע ענין מלחמה כי ידיעת ההפכים ג'. ואחרי המלחמה יתקיים השלום לכן יכתוב בחלק זה ענין קטנה ומחלוקת שהיה בין החכמים כתו בין רבן גמליאל וכני יהושע וכשילות רבי לעזר בן עזריה וכיוצא בזה. ואחר המחלוקת האמת והשלום להכו ויתקיים ההפ את והב בסופה.

חלק ב שלום הדדם עם עצמו שיהיה שלום בין יצר טוב ויצר הע ומזה בלו מלחמים רבים במסכת סוכה ובתקומות לאחרים. ומה ענין מלחמ' כיציה' לתביא לאחריה שלום כתאחר החכם שלמה את מלחמה ואת שלום.

עמוד שביעי תשובה

וחלקתיו לכ' חלקים:

חלק א מהות התשובה ומעלתה. וענין לול שהיה בעל תשובה ואחרים. וגדל מעלתם. ומדר וילוי:

חלק ב הדברים שהם סבת התשובה כתו תעניות קבועי' וכלתי קבועים. ומה ענין יסורין כפי עתאר' לפ רוב אדם שייסורין באים עליו יפעפע במעשיו וט':

עמוד שמיני גן עדן וגיהנם

עם היות שבבריתא כתבו לשבים מהז' דברים שקדמו לעולם אין כאן מקום להפי ידם זה מזה לתבות עמוד אחד גן עדן ועמוד אחד גהינם לפי שפעמים רבות שהיה בזכרי' ביחד כמו שאתר ליכן שיש לפעמי שבי לדבקה אחד לגן עדן ואחד לגיהנם ומה כי להיותם הפכיים יפיעתם אחד ועם כל זה רלוי לעשות שבי עמודים מהפיכים ביחד. ויהיה ענין עמוד שמיני זה לזכור מה שלמדנו מדברי חז"ל בתניאות גן עדן וגיהנם ומהותם ויסודתם. וענין השאלות הנשפע והכרון מתיבתא דרקיעא וסנד מות והדומה לזה כי הכל יכוד אחד:

עמוד תשיעי זכרון דברים

המניחים כפה הלדם לגן עדן וגיהנם. וכל אחד מהם כקשר זה עם זה וזה עם זה כשלה עם שלוש. ורלוי להזכיר כאן ידיעת ה' ואהבתו ומה כל לזהיה על פי זו מנוה גו מדם טובה כי כל אחד היא דרך ישרה לזכות בגן עדן גו בהפך:

עמוד עשירי בסא הכבוד

וחלקתיו לב' חלקים:

חלק א ענין השמחה ית' על כל דבר שבי אדם לתת לפיס כדברי כי זה בתשך מתניין' בפה הכתוב כמו המלך הגדול היושב על כסא רם ונשא לשפוט בנדק כל מלטיו. ומה מעניין זה לתוב בכסי שטושה הוא יתע' לעשו' רצון יהיה ושמיליו כמו תוכי המענל ומשילי הכוזבי' בתם תעניו' וכ' מכיב בן דוסא ור"ם בן יוחאי ואחרי' מלבד שה ועוף מסתעף מזה היא הכבוד' וכבוד' תשה. ושאת נדיק ודע לו שפא הוא מלפניו יתע' ועניין את קול ותמוכה בבחילה וכל ענין תמוכי דומה לזה:

חלק ב ענין מעשה מרכבה כמו רוב המחמרים שבפרק לין דורשין ומעניין זה מקום ש שמוכיח שמותיו של הקב"ה וענין מלאכי השרת:

חלק ג הכעלם אלכיהו השדי ומניאותם כי יש להם יתם מה ובקשתי' בטרם לשמלא ויש להם רמיון מה עם מלאכי השרת כפי לבני ר"ל. שפה לבנים כתמו בשדים שלשה כמלאכי השרת וט':

עמוד ראשון בית המקדש

וחלקתיו לשני חלקים:

חלק א ענין משכן ומקדש ראשון וכלישם:

חלק ב מה שהיה לאחרי בית ראשון מחרבו וענין בית שני וחרבו ומלחמות ומקרים ושכויים שבתחלשו בימים ההם.

עמוד שנים עשר שמו של משיח

וחלקתיו לשני חלקים:

חלק א כיצת משיח וחליהו ותחיית המתים ושלש הבא שכלם ענין אחד כפי פשט הלשון בפ' חלק וכפי המפרשים עולם הבא בא אחר התחיה:

חלק ב מחכתיו על דקדוק לשון שמו של משיח שע"י השלוח יכלול כל הכקבץ בשם משיח כמוד ושלמה וגם מוקיהו שהיה מלך יבץ את הש"י מזכיב לוד ובפרק

וכפ' חלק יש מאמרי' מזכירים עניין כל אחד מהם ועם שם מזכיר עניכי ד' חכמים מכני יקודה לכיטל תכניה מישאל ועזריה וכל עניכים הללו יכנסו תחת חלק לאחרון הזה · ולפיכך כי טוב לתת שם סדר מה בזה האופן הכה רוב עניכים הללו הם בפ' חלק והכם מפורזים קניתם בתחלת הספר וקניתם בלאמנע או בכוף לכן סדרתי כל העניכים לומים המוכים זה לזה כפי האפשר וגין זה שכוי מסדר התלמוד כיון שכלם כתוכים בפ' חלק : מה יוסיף או מה יגרע בשיכים האלה' מוקדם ומאוחר' מוקדם ומאוחר כיון שהכל בתוך הספרק הזה ויעלה לבו מזה תועלת גדול בחבור העניכים הללו כזה :

ואלה פרטי כל עמוד ועמוד בפי חלקיהם ·

עמוד ראשון תורה

ובחלק לשלשה חלקים ·

חלק א

במעלת תורה שבכתב ותורה שבעל פה וכו' במכות שבת ובפרט בפרק רבי עקיבא רבו מאמרים בעכין זה ובמקומות אחרים וכאן ראוי לזכור מהם מאמרים אחדים : פרק במה מדליקין אמ' ריש לקיש מ"ד והיה אמונת עתך וכו' מעלת שיתת סדרי משנה' ותלמוד ושוד מאמר דומה לזה לריש לקיש בברכות פ' ר' ובפ' הניזקין עכין דומה לזה סיכן כ"ט מימות משה ועד ר' ועד רב אשי לא מציכו תורה וגדולה במקום אחד וכו' ובפ' ר' עקיבא סיכן מ"ט כ' בריך רחמכ' דיהב אוריין תליתאי וכו' כפה עליהם הר כגיעית וכו' ושוד ממוך לו כשעה שהקדימו כעשה ובשמע וכו' : על דרך זה כתבתי בקונדרם ס' פרטי כל עמוד ועמוד ואתה בהם סימכין על פי המשנה לפי מיתי במאמרי כל מסכתא ומסכת' ושעה מזדמי ומלכתי לעשות המפתח הזה במכין לאחר יותר מועיל להשנת המבוקש : ומאת' היתה לי כי הקדיח השי' לבבי פיום במקום מושבי לומן הגון וכלוי זקן וכשוש בפי' לים לאומים בלא הוא המעולה וכמו כהל' יהודה נדליה זצ"ו כי ידעתיו בימי קרשוני' בעיר ליפ"ש בבית המכסה המעולה ושבו המאסר בעביניו כהל' שיעזר טוב לילמדו ל"ל שהיה זה כבן ושם לאלו כבר על מלאכת הקדש הזה' שהיתה כעשית בביתו ואחרי טוא לעיר מזא הוכיח הוכחות רבות לעשות זאת המלאכה שלימ' כאוק' היד וכביו וכבי ביתו כלם תמימי דרך מתעסקי' במלאכה הזאת ולסוף מלי למתלין מתלייל קריכא לאנגת'ליהו להוסיף פרוכקא ראיתי כי טוב שיהיה כלפם זה הספ' במקום מושבי ומשיחה עיני עליו שיהא מונח כראוי : ועוד שכית כי קניקתבי מכא עגמית ויהיה תקון המפתח ומשנתו שיהיה כפי משנתו העליון לשר בכל הספר ומוליא במפתח בכל מאמ' ושום בכאה עליו מן הספר הזה ימצ' וזה היה קרוב לכתבי אלי לעשותו אם לא לקיה אלי בעגמי במקום מקיקת ספר זה : ולכבוד מלאכת הקדש לא יסי עלי לטורח מה שאנטרך לחזור ולכתוב פרטי העמודי' למשנתן העליון לשר בספר : ואין עלי לעשם מה שאלי קוזר מן הדרך אשר הלכתי ללכת בדרך יותר משובח כי הלא קולר תלוי בגוזר לעיתי לראשי עטרת פז כל מוסר או מכהג יפה לאשר תעיב ילי בכל שיתת סדרי משכה ותלמוד ולכתבו בספר זה : ואחד מהם המורגל פעמים רבות לומר סדרי כי · וזה לכך הכלמד מרבן על כביליס וישמע משה וייטב בעיכיו · הודה ולא דוש וכו' ואף על פי שכתוב במקומות רבים סדרי כי לכתוב בכאן לאחד מיוסל ללמד ממכו תועלת כמשך על טוכתי : במסכת עירובין פרק קלר : לאמר שמואל כל השותה רביעית יין על יוכה · לאמר רב כחמן לא מעליא הא שמעתא דקא לכא כמה לאא שתיכא רביעיתא ממרא לא גילא דעתאי : אלא רבא מ"ט עבד מר שכי ואמאר רבי חכיכא מ"ל כועה זוכות יאבד קון כל האומר שמועה זו בשם ושמועה זו בשם אומרה אלא כאלו מאבד הוכה של תורה שכתב לשה הדברי כי · כי אתי טעמא לאמר מר שכי זה בשם וזו בשם ואמר זה לפי שלמעלה מזה בסמוך כזכרה שמעת בעכין עיבוד ועלה לאמר רב כחמן כמה מעליא הא שמעת' : הוכה בכולה של תורה וסופה להשתכח ממכו : כועה זוכות זו בשם וזו בשם ועתידות הם על שתקיים בידי : סדרי כי לא לומיף עוד עב פלשי : וראוי לאמוש מה טוב היה לו לנשי לפרש סדרי כי הוא מוכן מעצמו ומובכל במקומות רבי' לכל הכיאו לזה דקדוק אמתי בכלון הפרטי הזה שכיון שרב כחמן בשם לא מעליא הא שמעתא כתן טעם לדכריו כפי הכתוב לשר הכתים בעצמו לא גילא דעתי' כל כמה דלא שתי רביעית אין מקום לחלוק על דבריו כל שכן שהוא עצמו אין לאוי שיאמר סדרי כי וכדי לתקן זה התחיל הרב לפרש מאי טעמא עבד מר שכי לאמר זו בשם וזו בשם : כלומ' שלא הקשה לו רבא לעכין סדין כי הרשות כתוכה לו לעשות מה שיוכה כפי הכתוב שיודע בעצמו לפל מה שהקשה לו שלא היה לו לומר זו בשם וזו בשם שלא יראה כרומה כזכות : ועו"ד זה הוכרך לפר' סדרי כי לא לומיף עוד לומ' מכאן ולהבא זו בשם וזו בשם דקדוק אמיתי וראוי לתת לב שיו ומיד יאירו פני תתלמיד המעיין : וכתבתיו במקו' הזה על שתי כוכות : הא' להיו' כוכתי לשמי' להכניס לתוכה כלב תתלמידי' גדולי' וקטני' להרגיל למודם בספר זה כי מלבד קדושת הכושא כרוב המאמרי' דקדוקי לשון רש"י במקומות רבי' מתוקים מדבש וכופת נופים · ומהם ילמדו מה שהורגלנו ללמוד ולמד בני' סוניות ד' לתות בזיקין וכיוצא בהן ושוד לי כוכה שנית בהפלת מאמר זה בכאן להכיא לאיון לדברי מדברי רב אחאי כי אחאי שמיתי דקשוב היה טוב ומכוה לאלו כפי דכרי · לאחר כן ראיתי יתרון בשיתי' כפי משנתן עלי הדפוס סדרי כי ואחאי היותר טוב ויתחייב מזה שהמפתח סדרי יהיה מאוחר לתחלת הספר · בטחתי בחסד הש"י עזר עלי יגמור בעדי ואשי לאותי בסוף הספר וגם מפתח כל הפרשיות וכ' מגלות כאו שיעלתי · ואולם חלוק השכים עשר עמודים כאן מקום הראוי לכתבו בפתיחת ואת כאו שכתוב · ואיל בסוף התחלת הספר בתכלית לתשובת משיתת סדרי ויהי מסכת בתרת · המכרך את עמו ישראל בשלום יהכבו זיבר הכו יהר בעיכ לאחבו סלה ומעשה ידיהו כוכנה עליהו ומעשה ידיהו כוננהו :

מסכת ברכות פרק ראשון

א תניא רבי אליעזר אומר ג' משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואגהו כאריה שנאמר ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו׳ וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער׳ שנייה כלבים צועקים׳ שלישית תינוק יונק משדי אמו׳ ואשה מספרת עם בעלה׳ מאיקא חשיב רבי ליעזר אי תחלת משמרות קחשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות׳ קחשיב סוף משמרה אחרונה סימנא למה לי יממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחילת משמרה אחרונה׳ ואמצעית דאמצעיתא ואי בעית אימא כולהו סוף משמרות קחשיב׳ וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למקרי קריא׳ שמע למאן דגני בבי אפל ולא ידע זמן קש״ אימת כיון דאשתמ׳ מספר׳ עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי אמר רב יצחק בר שמואל אמר רב שלשה משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואגהו כאריה ואומ׳ שחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין [illegible] העולם׳

ג פירוש שלשה משמרות הוי הלילה׳ במשמרות עבודת המלאכים ושיר שלשה כחלק לשלשה חלקים לשעות לכת ג׳ שכייה לכת ג׳ תחלת שלישית לכת ג׳ ולמחציין בעמוד קיימ׳ לן רבי לליעזר למתביתין דלמר זמן קריאת שמע על סוף השמורה לריכה משמרות בקיעה׳ ולריכה משמרות בלעה׳ ישהא שוה ישהא רבי שלשה׳ ושלשה מספרת כשהגיע קרוב ליום וכבי לרש עומדין משכתם והשוכבים יקל מספרים זה עם זה׳ לוריתא הוא נאת הכוכבי׳ כולהו סוף משמרות וכו׳ תירוץ הוא על כרחין׳

אמר הכותב מילתיה דלוק משמרות הלילו כמשך לבו תעלת נהול והוק להעיר כל בעל בפס ולומר לו מה לך בשלש קום קבל על לולהך וכן כתב הלילם ז״ל בספקיו שהביא בגיתה זאת לפ על פי שלא כתבה הלי״ף וזה לשונו לפי שלא ידע שמים שיהא מנטער ולוהג בחותן השעות ויסתפר תחכה על תרבן בית המקדש שהאמר קומי רוכי בלילה לראש אשמורות׳ לך לאמכם לילוי לעניין על סימנים שכתן חמור נוער וכו׳ ולפי יכל מהם פתחון פה למלעיג על לברי חכמים זכרונו לברכה׳ ומה שהביא על דרך הפשט הוא שהם להוסיף לוהוק ולזוב על כל יהא שמים על התפלה או קריאת התורה בסוף כל אחד משלשי הלילה ואל ילך בדרך ההרגל והמנהג שבא לדם מאלהים בעבד ואכל ושבע ושמן וישן׳ ובעמוד זה יקשה עליו לפיות כאים שהר יעור משכתו בסוף שלים הלילה׳ וכלי לבטל זה הדרך הבפסל לאמר שישית אל לבו כי גם הבעל מי שהכתי ויותר נדוע המשותף עמו בלילה ושיר ועם כל זה ממוד כועד לבחוב פעולתו הטבעי בעת הפיק ורלוי ומחוייב לבלו להתעורר גם הוא לבחוב פעולתו הבפשיית ולהתפלל לבניו כאשר עושי המלאכי בשיבן ובומבן׳ כלל הדבר שלמוד מהחמור להתעורר משכתו אבל לא לאשר בדבר בהיי דק בדב בפשי כתלה בפשי׳ עוד בתן ר׳ שיעזר סימן לסוף משמרה שבייה להזהיר לבעל בפס שלא יתפתה אל המבהג הבהוב לבל הלילה להתעורר מהשיבה לאחר מנוח הלילה בסוף ג׳ שלישי׳ כמו שבלבי׳ כי בעת הפיק לילה שוקקי׳ דק בוערים לבקש תלוות כלבות ולהבחקת המזיקין והדרך יפטן לוב לילה ישראל להתעורר משכתו לנעוק על בקשת נדבין וכבל שלא יתלוה ל תשוקות כלבות דק לזשוק לבניו יתברך ולשיר בשיר המלאכים׳ ולפשר שרמז בזה עוד כוונה שביא ולילו על דרך מה שלאמר ז״ל מלבבו מבהמות ארץ וכן בכאן לאמר שרלוי ללמוד מבנעקת הבלבים שהיא לדקות מעלייהם המזיקים על דרך מלאמרם ז״ל מלך המות בעיר ונם בפי הפשט הם כוערי בפנת הבעשתם הקור או שאין להם מה לאבול וכוערים לולי ישמעו הבעלי ויתבו להם מזון כל שכן שרלוי לאדם משכבל במחשבה ובעיון להתעורר להשלמת בפשו אם להתפלל לפניו יתברך ואם לקרות בתורה׳ עוד בתן סימן ג׳ לסוף הלילה להזהיר לבל איש ישראל יבלק עצמו מהבהג הרשעים בהמיים שבסוף הלילה שהם שבעים משכתם מוסבים מה בחבל ובשתה בתשוקת תיוכן ואשה דק יקדק ק״ש ויקבל עליו מלבות שמים לרמותו למל לחבי עליון׳ ואחב״ם סיוסב בתפלה ובדומה ידמיב לת בפשו לקבל עול מלבו׳ שמים׳ ולרמוז לל כוכב זולת בתן סימן אשה מספרת עם בעלה כי שתם לבריה בעת הפיק בלבני הבלי והזהיר יסיר מחשבותיו מלותם ההבלים ויחוש לשלמות בפשו׳ ולין קושי׳ עלי מפ״י ז״ל בלמר ובני לדם מתעוררים משכתם והשוכבים יחל מספרים זה עם זה׳ כי בולמי כיון הבא לל לדקוק למיתי ובכון ודוק לתקן הלשון בפשו שלא בלבל השלש קיל המספרת עם בעלה אלא לדבר בקוור על כל מבניהם השוכבים יחל מתעוררים בעת הפיק לדבר זה עם זה׳ ונם בבל זה מקום הביח לי הבא למה שלמרתי כי להיות השלש כעלית הבהג לילה מספרת עם בעלה דק בלבנים נופיים ולזה הזכיר בפרט לשה עם היות שבן יקדה בבל שנים השוכבים יחל בלבני הבא׳ ומבלן תעבה לבל בעל בפס שיתעורר בעת הפיק להשלים בפשו בקבלת על מלבות שמים ולי בזה הערב על עניין שלשה משמרות ולין לבו טוב לבורות בבריות לשר שמעתי ולילתי על בריתו זאת׳ עב

ושמר ומתניו כתו ולבניו שמר לתי הדבר שומר לחוכים׳ תפלה קנרה מניבבו כן הסביבו כתיספות׳ נתקבל לל דבר רש״י בפילושו בלל בתקום זה׳ לבל בתסבת שומה פרק ולהו בלמדים שימן ש״ט על תלמר לין מלבי השרת מכירין בלשון לחבי כתב דבר חלום בפי׳ נת קול מקום הלילו להבינו הוא בלותה שוני לבן לין כתבתיו פה׳

ומבלתי

תניא אמר רבי יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלם להתפלל ובא אליהו זכרונו לברכה ושמר לי על הפתח והמתין לי עד שסייסתי תפילתי לאחר ש

סמיימתי

ומנלתי ותוספות בפרק ראשון לעיל זה. ותקוע"ל שלא היו שומעים קול היונק מן השמים שלא מתוך אותו קול יונק קול אחר כמו פעמים שלפעמים מכה בכח ושומע קול אחר היונק ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך היו קורין אותו בת קול עכ"ל:

וכן מנלתי כתוב בשם רב סעדיה גאון ז"ל: לעולם זמן שהיה קלוס זה בתוך בית המקדש זה לשון רש"י:

אמר הכותב

שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך רבי אמרתי לו לו שלום עליך ר' ומורי, אמר לי בני מפני מה נכנסת לחרבה זו, אמרתי לו להתפלל אמר לי מפני מה לא התפללת בדרך אמרתי לו מתירא הייתי שמא יפסיקוני עוברי דרכים, אמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה כאותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים, למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך יתפלל תפלה קצרה, אמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו אמרתי לו שמעתי בת קול שפנהמת כיונה ואומר אוי שחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי בני לבין האומות אמר לי בני חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום ג' פעמים אומרת כך ולא עוד אלא בכל זמן שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבא מברך הבית מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך ומה לו לאב שהגלה את בניו לבין האומות ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם

וכתב: הנגלה כפי הפשט ממש דעתיך לשונך הכי קאמר שפעמים לאדם קונך ר' יוסי ללכת בדרך לבקשת נפשו וילך מביניות ירושלם במקו' שאדם קולס מרבן הבית היו בתי המבדים בשלות וכרמים. ויעברו ימים רבים מיום המרבן על דורו של רבי יוסי שהוא היה מחבורת התלמידים שהיתה עליונית לאחר המרבן והתניא זמן תפלה ככתם להתפלל בחברה אחת מהן: ולפי על פי שרבים מיצחי הלרן תמיהי דרך הכתבים לשם לא ישתעו לפיללו קול הברה כאשר היה ר' יוסי נדול בתורה וירא מעוד בנלה הלזו עליהו ז"ל והזהירו רבשוכה שיהיה עצמו מן הסכנה ולא יכנס לחרבה ולא ישמוך על הכתם ולחזק לומדתו ואת הקפיד עליהו ז"ל עצמו שלא רבה ליכנס לשם כדי שיהא כאיש דודם ולפי המתין להזהיר לתלמיד שלא ישתעם לפרש לשון ושאר כעצומו שהיה כנד עליו לשומרו מן המזיקין. עוד לאחיך רבי יוסי בספור הפעשה ואחר כשיצאתי אמ' לי שלום לרמוז שלליהו הזהיר את עצמו מלדבר עמו לפיללו בדברי תורה על סיבת מן הסכנה: עוד תועלת שבי מספור עבין עליהו כי אחר נטורתו עבותותיו ולבן הקדי"ו שלום לרבי יוסי העומד ביראת ופחד כתלת"ד הכתוב לאחוריו מלפני רבו ולא היה סיר בו כח לתת לו שלום על שהקדים לו רבו ולו הסיר לו כתלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי. ואחר זה הזהירו בעבירי תפלה ולתלו"ג לרבים וזאת האזהרה בלבבי יעזב היתה סבה שזכה לשמוע את קול שלפי האחת היה מדברת קטנה ממלכת רוח הקדש: שלא הס הפועלות המנושות אלו מספור מקרי הענין לאחם בפיהם מה שמעו בחברה וכו' לאחסוך שים בכלל האחר עבין כאחר כתוב בדרך קילה והוא כי ברלות רבי יוסי שבבר עברו ימים רבים לאחר הסרבן ועדיין מעיה לא כת בהו ומחשבתו להתפלל על הענין כאשר עשה בהילל שאחר להתבות ירושלם ונאחר ותתבה את פבי לבקש תפלה ונו'. והלאת שלוחו של רבי יוסי היה לאחר ד' וחו של פבי עקיבא שבנטעבר על ליחוד בית מקדש ועשה ימים מספר ואחר שבן כוזיבא היה מעיה ועל יסוד זה בבבה יאחר זה לרבי יוסי שפעם לאחר שבבה להתפלל לחברה וכו' רוצה לומר שבתן לא לבו לדרוש את ה' על תבות ירושלם ואחרוב הבקות המחשבה בלא הסגה בזאת המחשבה כלא הגיע כלומר בזוהר קטנה שלא היתה לפיללו על ידי מלאך לאחר מוה שהיה על ידי אליהו הקייס בנוף ובפה ויאחר לו רבי מפני מה בבבת לחברה בלומר מפני מה לאחר מבעיר בזאת המחשבה כי לולי שם ושלום לפעמי שתהיה בקיאה בנגד בבנד מדותיו ית' מדוע לאחרו בעתי תר בבות מעיה וזה דקדוק לשון מפני מה התורה לשון תימה ולא אחר למה בבבת והוא הסיבו שאין טבת מחשבתו זאת רק להתפלל לפני ית' יאחר יפשה בבין תבות ירושלם ושיהא הסיב לו מפני מה לא התפלת בדרך שפעם שהיו לא הגיע בעת שהיה ולי לו שיתפלל בדרך ובלשון מילה כמו לו שהיו ומתוייב לבלו להתפלל על קיום והעמדת ישראל בכל ימי לוכך הגלות הדומה לדרך ול יחשוב את עצמו בלילו קיום לעיר ומהרה יגיע למחוז חפצו כי בבה יעים בבים בלי קודם בדרך ותן לוכך שהיה מהיום מלז עד בוא יום ה' הגדול והנורא ולוא הסיב לו שהוא ירא מעוברי דרכים שזה לא' על ביבוי המעיקים המתחדשים תמיד בהיותבו בין בעמים מבד גזרותם הקשות בשעת בבוא עם ה' לגלה וגם לבקשת נפשו דבר הנוי: וכל זה יתבטל בזמן הגאולה על לאחם עתידה לי שתהיה גלוסקאות וכלי מילת שבאחר יפי בפת בר בלחן ונו' ולאין זה בפשוטו ממש רק לומר כי בימים ההם יהפוי לי ישנו לאחם לשבוע ובבל בלבוש בלי יניעה ועמל ומלאה הלחן לדעת את ה' ולאליהו הסיב לך להתפלל תפלה קבועה לחמוז שהשאת שבבי גזרות הגלות לין מקום להתפלל תפלה לחוכה לל דבת הכתות לגלה קבועת הלילות על מה שהיתה ר"י והתוספות כאן שתפלה קבועה היה הבינו שאר היה טוללת בל יום בדכות והגה שתהיה קבועה מפש כמו נבוי עתך מדוים ודעתן קבועה וכו' עיין בתוספות: וכאשר בלה רבי יוסי שאליהו דמה לו שביבים נדולים בה לתפות ר"ל לתפות שתהיו ממנו ג' דבים ומלבל שבה להודיעבו עבד הפשט שפש ג' דיוקים שלוקים זה מזה. ל' שלבתחלה מתפלל בדרך. וכן תפלה קבועה והגה שבחשוב שתאחר שליהו היה לך להתפלל בדרך היינו דוקא להבגל מבבישתו לחוכה וכן בתפלה קבועה. לבטל זה הפירוש מבאן ואחר למדתי ממנו ג' דבים: וגם עבד הבשתה בה לדמות שלמד ממנו ג' דיוקים מחושים בעבין התגודלותו היא שאין בבסדין לחבה דמו שלא יבבים לדם מחשבתו לעשות עשם לאחיות ימי הושים וגם שלא להיות מחשבתי חבה לו ויתפלל לפני ית' על קיום העמדתבו בגלות האחרון: ולזה תקנו לנו לאמי בבבת הגדולה בדבת הלה בעבייבו וחותם בה גואל ישראל. ואין הבוחה בו על גאולה ממש שלא הבלתבו ומבחות הגלות כי בן פירשו המפרשים ממסת הגלה כי עבד עיין שם. וזהו שלמד מאליהו. והגי שזאת התפלה תהיה קבועה ולא בבועה ממש שלא הבועה בחו שפירשתי. וזאת התשובה זבה ובבה שהיתה לו לרבי יוסי ממחשבותיו שלא הבויו לשמוע בת קול. כוסה לומר מלבה תחתונה ממלבת רוח הקדש כחו שרמזתי וכן ירא מלבני המפרשי' שבתבתי ואמר שמעתי בת

קול

קול שמכהמת כיוכה ולומרת לוי שחרבתי לת ניתי וכו' ולליזו הוסיף להודיע לו שהקבה מכעבע ברלשו וכו' וכמוכה ליכלן מלקשוב עביכים ללה כמשכען ממש שהקבה לומר לוי וכו' וגם מכעבע ברלשו וכו' כי הפעלויות כלילה הם לבכי לדם וקוף יתעלה בכלל מכל זה עלוי כב. למכם דבריס הללו כלמדים עד דבכה תורה בלשון בכי לדם לדמות בלשון מידה כי רש בעכי ה' גלות ישראל וחרבן ניתי כי טרם שלמותו יתעלה ייחייב היות לבוהו הקדוש שעם ה' אלה יהיו שלמים וכן רבים ולא רעים וקטלים והם בדוע בחיותם סרו מן הדרך. וטרם יושבו יתעלה חייב שיהיו כעבשים על מטתתם ולזה כתכב הכתיב ונלו מתכם. וקיום הזה בכל עת שהכבשים

ב כתיב חצות לילה אקום להודות לך • וכי דוד בחצות הלילה הוה קאי

תהלים קיט סה

מאורתא הוה קאי דכתיב קדמתי בנשף ואשוע, ומאי משמ' דהאי נשף אורתא הוא דכתי' בנשף בערב יום וגו' • אמר רבי אושעיא דוד הק' מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה, רבי זירא אמר עד חצות לילה הוה מתנמנם כסוס מכאן ואילך הוה מתגבר כארי, רב אשי אמר עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותושבחות •

משלי ז

ב

ודוך מי הוה ידע חצות לילה אימת השתא משה רבי' לא הוה ידע דכתי' כה אמר ה' כחצות הלילה וגו' • מאי כחצות אילימא דאמר ליה הקדוש ברוך הוא כחצות ומי איכא ספיקא קמיה רקיעא אלא דאמר ליה למחר בחצות כי השת' ואתא איהו ואמר כחצות ודוד הוה ידע • דוד סימנא הוה ליה דאמר רב חנא בר ביזנא אמ' רבי שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו והיה דוד יושב ועוסק בתור' עד שהגיע עמוד השחר וכיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו ואומרים לו אדונינו המלך עמך ישרא' צריכין פרנסה אם' להם ילכו ויתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקופץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו, אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד מיד יועצי' באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים • אמר רב יוסף מאי קרא' ואחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב • אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר ועצת אחיתופל אשר יעץ בימי' ההם, יהוידע בן בניהו זה סנהדרין, וכהא ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי • אביתר אלו אורים ותומים, ולמה נקרא שמם כרתי ופלתי, כרתי שכורתים דבריהם פלתי שמופלאים במעשיהם ולמה נקרא שמם אורים שמאירי' את דבריהם תומים שמשלימי' את דבריהם • ואחר כך שר צבא למלך יואב, אמר רב יצחק בר רב אדא מאי קראה עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר רבי זירא אמר משה רבנו עה מידע הוה ידע ודוד נמי הוה ידע וכיון דדוד הוה ידע כנור למה ליה לאיתעורי משנתיה וכיון דמשה הוה ידע למה ליה למימר כחצות סבר שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא והייגו דאמ' מר לפד לשונך לומר איני יודע שמא תחכיה ותאחז

תהלים נז ט

ב

מאורתא מתחלת הלילה : בשעה שעבד יום בהעבד יום קדי כשף : הק' הקי קדיש לקטות לילה מעולם לא עבר עלי חצות לילה כשיכה שקולם לכן קייתי שמ' : מתבמכם כסוס הזה שיכו כדלם • עוסק בתורה כשהוא מתבמכם כסוס הזה שיכו כדלם לעשלם = אלא מתבמכם וכעור תמיד : בשירות ותושבחות לכבי מפרש בהמוץ קדי שקום להודות לך : ואחר כך שתכות לפי שלא היה יודע לכיון השעה ולהתעמיד לבכיו בשעת המלוכה : כבוד היה תלוי למעלה ממטתו וכקבי לבד רוח נפוכי כיון שהגיע חצות לילה קום נפוכי מבשעת עו : לומר מר לדבע מר לדבע לוקות מ: שכות בכל יום • שם

שעות

רב

שעות לשמורות של יום מכשבת רוח מזדמנת בהלוך החמה ושש שעות למדורות רוח לרומית · ובתחלת הלילה רוח מערבית · ובחצות הלילה רוח צפונית · ואין הקומץ משביע את הלחי מלשון מלא קומצו מלא כף מקניר לימו משביע את הלחי : פ"ק קומץ לשון זכר כעיכו כתגבים כלומתנמי קומצין רובה לומר מקנב לחד לא ישבע לחי : אין הטור מתחלת מחולייתו העוקר חוליית מטור כרוייה וחוזר ומשליכה לתוכה לימו מתחלת בכך לף כאן אם אין לתה מכין לעכייס שכמו תזוכות ממקום לחר אין לכו יכולים לפרכסם משלכו : יוענין בלחיתיפל לי זה הלך ילכו וליתך ינימו מנב ומשפתי וטכסיסי מלכ מלחמה : וכמלטים בסכסלרין כוטלין מסם רשות כלי שיתפללו עליהם : וכשלין בלוחים אם יגליחו : מלי קלל ולחרי לחיתיפל בניהו בן יהוידע ולניתר ושר נבא למלך יואב : לחיתופל זה יועץ : בניהו בן יהוידע זה סנהדרין שהיה לב ל' וכה"ן ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי לשון וקולם לסם שבתחלה כוטלי רשות ולחר כך שולחין אם יגליחו : ולניתר אלו לוחים ותומים שכל ימי דוד היה כשלא כניתר על מלחמת לכשלום משלל לניתר ולא עלתה לו ושלל נדול ועלתה לו כדלחרי בסדר עולם וזו שתלק מן סנהדרין: כרתי סכוחים לכריתם שלומרי' לכריתי קנוניס ונחוניס · שלא יפחתו ולא יוסיפו : שר נבא להולך לכני המלחמה : מלי קלל לכבוד היה תלוי למעלה ממעיה ומשלכו : עוקר כבודי אל תתכבד בשיכה כשאר מלכים : לעיניה שאר שאר מלכי' השאר משוכר לותם ולחי משוכר לת השאר : שמא יעשו לנטנגיבי פרעה אם לחי יודע לטיין השעה אם היום יודעים לטוון וקולם שיניע חנות לילה יהיו סנוניס שהניע ועליין לא בלה החמה ויחמהו משה בלחי הוא · הילכך טוב לי לילחוז לטון לחיי יודע: לחמר מר במסבת דרך ארץ : למל לשוכך לומר לחיי יודע שמא תתגלה ותלחז · תחי כלחז וככשל בדבריך : דתלי יקר נחי לרניסר ליל שעבר של ג"ש ולמחר יניח יום לרניסר ע"כ ·

תוספות רוח נפוכית מכשבת פי' לבלה דקה לחרי' בפר' לא יחפוך שהיא מכשבת עם כל לחד ולחד ע"כ · ומנלתי בחלושי ה"שבת של מסכת' ו דבר מחודש בשם רבנו הלחי נחון ז"ל שהיה לדול מיומא בכוכב לילה חנות לילה כנון מכנלן שהוא לחן שעו' לף כבול כל מחמת רוח נפוכי · ול"ל דבריס לחריס שכבול ותיכן משוערות במים או בלויר וכל לילה ולילה מניחין לותה לפי שיעור לותה לילה שכשבת חניה בשתיע קול מלותה הכבול ע"כ · עול תום' ולתא לתיה ולחר כחנות · ושם תלחר ת"ח לימא בחנות כמו שלחרו לו חן השמים דקה לחת לחרו לו ול"ל שלא הנה לומר דבר שלא היה יכול להרלות ולהוכיח שם ישללו לו :

ואין הטור מתחלת מחוליתו פי' רש"י שם יפחוד ויקויר עפרו לא יהא מלא ותיומא לחין הכדון דומה לרלים שהרי לא היה לומר להם שלא לילול מן הקעזירי' ולייתן לעכייס שם היה מנוה ליטול מן הקעכיים ולהחזור ולייתן להם לו היה דומה למשל ומפר' לת מחוליתו מכניעתו כלות' לין הטור מתחלת מן הימים הכותנים ו ובתוספת' שלין הטור מתחלת מחוליתו שלא שלא מוסכין לו מים מנל לחר · ולי' פי' שלא תפחוד מנל ו"ק ותביא מנל לחר לא תחלת שמא שכוחין כלן הסר כלן כמו כן מה שכולל מן הקעזירים יפסר מן הקעזירים : בניהו זה סנהדרין מסכרא לומר כן : שלניתר שלו לוחים ותומים וכן הוא לומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי כלומר היה קולם לסם שם כן לוחים ותומים היו לחר בניהו שם כן לניתר שהוזכר לחר בניהו הייתו לוחים ותומים כך פי' לפי ותיומ לפי פשוטו לניתר בלין ביתי דוד שלא היה כלן לחר שכלם בכוב עיר הכהני' ולמה נריך לילים עליו ושל לנדם' הקוכבי' בניהו בן יהוידע לין זה פסוק משום מקום לכך מפר' לרבי' תם כלניתר בדברי הימי' לחרי' לחיתופל יהוידע בן בניהו ויהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכה"ן ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ופי' ל"ת לכרתי ופלתי הייתו סנהדרין שטרתי' לבריהם לחתו ופלתי שמולנלים בסולנלה כמו מופלנה שבבל ול"ת היכי משניח יהוידע בן בניהו מבניהו בן יהוידע ויש לומר דמשתחת ממלא מקום לכן היה וכי היכי דלקני היה מסנהדרין נם הוא היה מסם עב תוספות :

אמר הכותב וכיון שעלה עמוד השחר בנבעה מכמי שרחל לכלו וכ' למלכו מזה תושלת נדול והוא כי יאות לכל היה שלם להושיל לזולתו שלעם שתחיל כל היום משתלל בכל כחו להשנית שלמות הלדם עם עצמו עליין לף הניע ל שלמותו הלחרון על שבעבתו וטוב הבקעתו יושל לבכי מליבתי וכל שכן המלך ולישבי מלכותו וזהו ההכלל מיקד שהיה בין כה לבבדם כי כה היה מתנודל ומעיין בעבודת הסם יתבדך הוא לבלו כמו שהעיד הסמוך עליו את הלהים התהלך כה : ולא היה מעניק בעביני לורותיו לללמד תוכחות מוסר ולהזהירם שישובו מחטלתיהם · לבל לחבדם מימי בחורותיו בחר בטוב לזכות לבכי לחבו ומשפחתו ולחלוק כבודם מבני שהיו עובדים ע"ז ונם ככתב לחביו וזה דבר כל הימי' לזכות לת הרבי' וללמדם דרך תמוכה ולין נוכך להלריך כזה · ולטובה זלת לחר בכלן כי עם היות דוד בתכלית השלמות לעבין קומו בחצות הלילה להתנודל בעיון ולסודות לבניו ית' לף מבני זה השלין לחרי נו הבחנת כל ישר' עבדיו והיה מכוין להשיג השלמות המיוחד לו בלילה שבל לדם יוסב בניתו לבל כיון שעלה עמוד השחר מיד היו בכנסין כל חכמי ישרל אללו · כל חכמים בתורה ונם בהכחנת המלוכה ולומרים לו לדוכנו המלך עמך ישרל בריתן מרכסה לרמוז שכיון שהוא מלכם ולחובם מן המחוייב אללו להשנית בעביני כלם ולין תהיה מרכסתם ברוחם ופי' מרכסה בלשון התלמוד היכו על הלילה בלבד אלא על כל נדכי הלדם לומר שלעם שהיו יושבי' בלרן זבת חלב ודבש להשפיע להם נדכי לילה עדיין הם נריכים נשל לללבוש וכל שלר נדכים לחריהם ולו יחתה לחזיקן להם לכל כיון שהוא מלך ולחון · ולשיות טבע מזג של דוד ישר ותשוקתו כלוסה לעשות משפט וצדקה הסיב להם תשובה נוקקת יתפרכמו זה מזה ל' יסתלו לעשות מלחמות ומחורות אלו עם אלו ולל יבערבו אל עם לחר ל' ל' אין הקומץ משביע וכ' אפשר שרמזו בתשובתם זלת אל שבי מיכי השתלחות הלדם להשיב מרכסתו מזולתו : ה"ק לעשות מלחמות ויניע בפיו מתם : הכ' במיכי עשקת כרוכל מחזר בעיירות וזה הוין הקשי יבלה היותר מרווח ולזה הזוכר לשובה ולשובתם לומר שלעם שהיה עשקן יהיה נטור כלחי לחזר בעיירות ובשוקי' ובחוטות למטר מחוקתו בתוך מדיומת מלכותו לא יוסיף היות כך מלא קומצו לחרי מיניעין קרן והוכלה ומי יתן ולא יפכיל לפעמי' ולפעמי שבבה בשם אלי לבעל עשקת כבי חוזק תלותו להדוים וילמד לעלה טרף בלחי ושלר דובבי' · ולבמוז אל הוין הכ' לחר

לין הכתוב וכו׳ כל עושי מלאכה ופועלי כפופי כוחות ולומיהם בניך ממתקן יבא למחם · ומופת למתי לזה כי כל מופר טוב
להוכיח מים עם קיות שכשאר הניע לחוליה התחתונה יגלו קנת מים ממנה עכ״ז לין הכוב מתמלא בכל המים הנכניסים לבפוקו
מלותם מים מעטי׳ היוצאים מלותה חוליה לבדה רק בסבת הפיריתו זאת מגלה נכוב מים הבא ממעין וכוב לחר ומלותן מים הבאים
ממרחק מתמלא הכוב · ולין הכוכה לומר שמתמלא ממש שלא שהמים הנכניסים למלאת שפקו בלי לו ממרחק ממון למוליתו כן עם
שכחל לאבם שיספרו חפירות רבות ומלכות לחרות לין כל זה מכפיק למלומות פרנסתם אם לא תבא להם ממון למדינותם וכשמוע

ג לדוד

תהלים סו

שברה נפשי כי חסיד אני לוי ור׳ יצחק חד אמר כך אמר דוד לפני הקבה רבשע לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ג׳ שעות ואני חצות לילה אקום להודות לך ׳ ואידך כך אמר דוד לפני הקבה רבשע לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפיבשת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה טהרתי יפה טמאתי ולא בושתי · אמר רבי יהושע בריה דרב אידי מאי קראה ואדברה בעדותיך נגד מלכי׳ ולא אבוש תנא לא מפיבשת שמו אלא אישבשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבשת שהיה מביש פני דוד בהלכה לפי׳ זכה דוד ויצא ממנו כלאב ואמר רבי יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקר׳ שמו כלאב שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ׳ ועליו אמר שלמה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ׳ ואום׳ חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר · ודוד היכי קרי לנפשיה חסיד והא כתיב לולא ה האמנתי לראות בטוב ה׳ בארץ חיים ׳ והנא משמיה דרבי יוסי למה נקוד על לולא אמר דוד לפני הקבה רבשע מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו ׳ סבר שמא יגרום החטא כדר׳ יעקב בר אידי דרבי יעקב בר אידי רמי כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתי׳ וירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החטא כדחנינא עד יעבור עמך ה׳ עד יעבור עם זו קנית ׳ עד יעבר עמך ה׳ זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה ׳ מכאן אמרו חכמים ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא ·

פירש רש״י ידי מלוכלכות בדם שהכשים מרחות לו דם כלה לרחות שם טמא שם טהור שם מכלות דם כלה טהורי לשפה בשפיר שר הולד שהעכמות והגידים והבשר כוברים בתוכו ויש שפיר שהשפה יוצאת עליו ימי טומאה וימי טהרה ויש שפיר תשוב ולא לטמא · בשליא מיון לבוש שהולד שוכב בתוכה וקורין לה וסטילוכה · מפיבשת בלבד הלכה היוכלים מפיו היה בשת לדוד שפעמים היה טועה ואומר לו טעית · לפי בשביל שהיה דוד מקטין עצמו זכה ויצא ממנו כלאב · אלא לכיון שמו במקום לחר לומר ומשכחו כלאב לגנאל אשת שבכל הכרמלי ובמקום לחר לומר והשבי לכיהל לגנינל בלבכי היתים · שהיה

מכלים

ויקרא רבה פרשה אחרי מות ושוחר טוב ויקרא שם טוב ויקרא רבה פרשה אחרי מות ושוחר טוב ויקרא שם טוב

מכלים שבו מפיגעת: כלאם מכלי שבו הרב שהיה לא בהוכיח:
לגלך לחמכתי לרלות בטוכך בארץ ישראל בבר בוכלוכי מיכלתי
שבת שבו נרשוכי היום מהסתפח בכמלת ה' לחמר לך עבוד שהים
לחכים: בקול על לגלך לרום לת הכקולה שהיה ממעטת לת
משמעת הכתוב לומר שלך לבר ברוב היה לרלות בעוב ה':
לגלך לשון אם לא כמו לולי הלקי לולי הלהי לכבים היה לי:
שמע יגרום החטא תרוגה הוא: לשלם מוחזק בידו שהוא חסיל
ומה שספק בידו אם יהלה בעוב ה' לפי שהיה יהא שמא יחטא
ויגרום לו החטא מלרלות בעוה: ויילך יעקב שמא לחר
הכעוה מעתי וכלתביה שהחטא נוהם שלין הכעוה מ
מתקיימת: ביהה רלשוכה שבלו לחרן בימי יהושע: בילוי
שבייה כשעלו מגלות בבל בימי עזרא: רלוי היו שרלאל לעשות
להם פם לבא בית המה שלא שגרם החטא ולא הלכו שלא בשעות
טרם: וכל ימי מלכות פרס כשתעבדו להם לטרש ולקשורוש
ולליוש הלחרון עב:

אמר הכותב

הלמת יוהה לרטו שבלקו לבבי
מזל על המזמור הזה שבלרו לוד

לחר מעשה בת שבע וכן לחמרו פרק בתה מלליקין בתוך מלמר
שלול שלילת לעילא מר' תבוסו וכו' על בסוק עשה עמי לות
לעוכה וכן יהרו פסוקים לחבים בזה המזמור וכפרט כי לתה ה'
טוב וכלח: ועם סדר המזמורים יתייב כן כי סיים בספר ג' בכלו
תפלות דוד בן ישי על שלמה: ובספר ג' סדר אלה מזמורים זה
לחר זה וכלם לפסף ולחביהם לבני קרח ג' מזמורים והלחרון
בנית ה' לחרך: בשלת שון עתך: ולל יהרו לבשלה: וכל זה
כלמ' בהיות העם בעלי תשובה וסמך לזה תשובת יחיד והוא דוד
ולל כלבני הלילק שלמר שבלרו דוד בעולמו עלה וכרח מפני
שלול: ולולי הביהו לומר בן מה שלמר בתחלת דבריו כי עבי
ולכיון לבי וזה יבלק בהיותו קולך בע וכל בלרץ פלשתים הוא
וכית לבין עבייה ולבויכים: ולין זה הכרח כי לפשר לפרש עבי
בכבע ל' כי בשבר לבו בקדבו על חטלתו הגדול ולכיון ל' תלה
בעל תלוה לרמוז בדמות התבללות בעד חטלו לומר כי תלות
הבח המתעדל נרם לו החטא ע"ה הן בשון חולבתי לבן ה
התבלל מיד על בפשו שלא תגד לניהבם בשון בת שבע והיינת
לוריה ובן לחר והבלת בפני משלול תחתיה: ובפי זאת התבחה
לחתיות הוקשה לחזל לין יקרח חסיל לפני הש' עשה ב' בבלו'
גדולות כמעשה בת שבע והיינת לוריה ועל זה כתשובתו רבי לוי
ורבי יצחק ובפיהם סיים בסוכה לחת כוללת בתפלת דוד והיה כי
הטושה טובל מעכה לח בפתע פתלום ועבו הולך בתום ובדרך
ישר בתמידות מעשה טלל ות שוכח בתכלית השבח שרלוי לדוכו
על חטלתי לשר חטל בשטר עבדו יין לשתות ויהיה בדון לחר
דוכו בחסיל לחרי שבתחרט על חטלו בפתלומי ועשה תשובה
קטבה ובם כעבם בעובדין שלמיים רלוי שתהיה בפשו בשלות
בנחית: ולחר שב' המחבים הללה סוים בהודלת זאת ההקדמה
כוללת הם חלוקים בבר מה כי ר' מהם חושב שרלוי לחים תם
ויישר יהיה לו שלמות כולל תמיד והוא שבהיותו בתקטו ובטרתו
יחשם לחבת הערב לחבתו ית' ומי שיתמיד לעשות בן רלוי ל
להקרא חסיד כמו דוד המלך שתמיד היה קם בחצות הלילה
לעיין בתורה או להלל ולשבח לחדון הכל והיה מוחם ערבות
בשיבה ותעבות הלילה ובם שיבה של שחרית בשאר מלבים שיבי
בניעית היום: והחבם הלחר כותב כי עם היות שהחמת לתו
מזלת היה תוכה שליחה ל"ל המוחם לחבת הערב לחבתו ית'
עדיין יש תבוב' שליחה למעלה ממבה והיא המוחם לחבת הכבוד
כי בבר משבו רבים שהכבוד הוא השאר וכייסוד למלבים ושרים

שלשה פעמים בכנף ג' תפלות. לאחת ביה תדתי לאחת בלילה ביתה ואחת ביה שבת והכנסת מזון לכל מי: תפלה לף על פי שתפלין כון מצוי בפלה שבת ולא לבה לחזוק מזר וכמו שמיבת הבפילה תבף לך. עכ:

אמר הכותב ראוי להשניח ולידע לך ימשך בענפה מדבר קטן כפי הקלות מעלה גדולה ושכר גדול. ונוכי לומר כי לאחיבת מזמור קטן שאין בו דק כלל פעמים תהיה שבת עצמו מחיבת מעלה גדולה שהיא מיי השלם הבה: ועוד ראוי לדקדק בלשון המחבר בלומ' מובטח לו ויהיה לי שיאמר זוכה להיות בן השלם הבא או הכי הוא מ מובטח מובטח העה ומדוע יאמר לשון יותר מלומר ומוחזק מובטח לו זוה יורה על חמות גדול בלומו הלא אים בוה יש לו בטחון ועבדות גדול שהוא בן העה ומי יתן ודאי מאין תמבה לו זאת הקבטחה קלומה. עם בואתי מצוה לאית בה תדתי עדין ליבה שבת מפקפת מחיבת מעלה גדולה בזאת: ומה שהוסיף הלשי בלאמרו גם בכנף ג' תפלות גם זה ליבנו מספיק בפי הקלות: כי ראוי לחקור על לבריו הלה מקיים קטנה ולאמר לא יתבע לו זה הים להתפלל בכל יום הג' תפלות כתקנן או לא ומן הסתם שמי שלא התפלל כל שלשתן כי בודאי לא יבא ידי חובתו כי אפילו תפלה קנוה לא כתקנה שלא במקום שבנה אלא מן הסכרה שכי בי תמיד כל היום זה דבלו להתפלל כל ג' תפלות: וגם ראוי שבאמר שהתפלל כל שלשתן בטובה ראוי: כי תפלה בלא כוונה הרי היא כגוף בלא נשמה: אם כן אים יותר ראוי שיאמר

ד אמר רבי אלעזר בר אבינא כל האומ' תהלה לדוד שלש פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי טעמא אילימא משום דכתיב ביה אלפא בית אלא משום דכתיב ביה פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. לימא הלל הגדול דכתיב ביה נותן לחם לכל בשר. אלא משום דאית ביה תרתי. אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמרה ג' מן באשרי מפני שיש בו מפלתן של ישראל. ולא תוסיף קום בתולת ישראל. במעריבא מתרגי לת הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי חזר דוד וסמכה ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים.

ס' כל הכתוב פה א' יהיה מלמי הלוי בחל. ונהיינו מסברה דאחרא.

שהלים קיט

שם קלג

עמוס ד

שהלים קמה

העוב הנשון שהוא מיי השלם הבא למה שהתפלל ג' תפלות כתקנן ובטובה רבוה ולפחות תהיין שתיהן כל' הבבה המחייבת. לנוכי לומר שהיה לו לומ' כל המתפלל ג' תפלות בכל יום כראוי ונם לומר תהלה לדוד ג"ב בכל יום מובטח לו וכו': ולתקן כל זה לביבי הבבה קבוה ולדוכה ולומר בלשון בעמוד על סוף כוונת התפלה במבה שים בה ב' בחיבות הל' היל קולמת במעלה והיל לספר שבחיו של מקום ולהלחין כי הוא יכול על כל לתת לה שלת השוש ולעשות לת בקשתו ושלין בה בשום שבה טפני' לו מלחבותית ונם לא בבוה השמים מוכנים ומלאכים להוניח מן הבה אל הפועל רבון ושלמת השועל זולתי בעזרתו ית' ובמלחמו לשון בידו הכל. על בחיבה שביתו היל לשובה בני הסברה המיבית שהיל השנת תבלית מבוקשו ל"מ אם יש לו מולה שהוא ית' ישלם רפואה למחלתו ואם הוא בלשוב ובעמת ובעירוס שיתן לו הש' לחם לאחל ובגד ללבוש: והכונת מעלת כל ג' מב' בחיבות אלה יש הבדל ענמי שמתבללין בין הלים המשביל ירא לת ה' בכל לבבו ובכל בפשו ובכל מאודו ובין הלים המחובי ירא לת ה' לפי תומו כי הלים המשביל נוח בלבו בבודו להתפלל לפביו ית' כי הבחיבה השבית היל במדבנת מה שהולם שתפלית: והבחיבה שה לשובה שהיל הכונת נדלת מעלת ית' היל היל שתבלית האחרון לשבר אין ערוך אלין והלים המחובי חושב בהשך ולומר כי מה שהוא נוח בלבו שהש' יבול על כל הוא כלי שיעשך לו שמע מלתו ית' בלחבושות לאומתו זאת שיתן לו שלמו ובקשתו כי זה הוא התבלית לאחרון לבלו: לאחם המשביל לא מבשבותיו כמשבת הלים המחובי זולתי מה שבשלה לאומה שלמה מקוקה בשכלו כי הוא ית' לאדון הכל מביל ולא מביל לנוכי לוה' בין יתן לו שלתו בין לא יתן המשביל בשת היל יהום ויאמר בלבו כי עמקו מחשבותיו ית' והוא יודע מדוע לא בעשתה שלתו וכל לעבדיו מן שמיא לטב. ומזאת ההבחה בעמוד על גודל מעלת הקול קודם תפלתו ולאחריה יען היות בלל הכונת המזמור לספר גודל מעלתו ית' כי הוא טוב ומטיב ושעשה חסד לכל ולין בלותו מזמור לחי' מסוק ל' שיהיה שלמת דוד על בנמו ועל השנת מבקשו שלא בלו הודלה לפביו ית' וזכרון רוב רחמיו על הכל: אם בן מי שקולה זה המזמור קודם תפלתו וכל שבן לאחריה מורה כי הוא הולך בדרך הלים המשביל לאחר לאחריו שעשה מהעיקר עיקר והאחיק בה' מבל תפלתו ולא את לבו לשלמת נדבים. ולים בזה שהולך בדרך הלים המשביל לאחר לאחריו בל טוב ושלא יהיו בלותיו קיים בעיקרים תוכייים לאחוייים מובטח לו מיום קולנו שהוא בן העולם הבא כי הדוח תעזוב שלו הלמיים לאחר כתבה וזכה וכאחר בלשה היתה בלאחריה אחו: ושל זה רמז המקשה בלאמרו מ"ע לילימא משום דכתיב ביה שלח לית וכו' כיון בזה לומר דרך רמז כי הלא זאת סורלה ב' שלי מעלת מזמור זה כי מלבד היות בלו שבור שבאחיו ית' הוא מיוסד על אותיות לשון הקדש שהו בבדק העולם וכו' בכתבה הרוצה לבן בל הלומר אותו בם' ביום יורה על יושר טוביו להחזיק לת בפשו בבל שרשי ויסודי התורה ושם זאת היא שבת מעלת מזמור זה יאמר לאחר תמיבי דרך כי יש בו ב' אותיות מעלה טובה בעולה. ושם ישעון טושן בבוד מה שהבחיב מעלת מזמור זה היא שאין בו שלה בלל רק בלו הודלה ושפול שבחים. והלא בשאר תמיבי דרך יבולו בבוקים דבים בשלות בר בים בחו בחול על עבדך לחיה: וכן מתי תעשה בודאי מעשה עשה עם עבדך בחסדך ובבוקים לאחרים לומים ידעתי מה לשיבו תשובה לחתיה והיא כי בל בבוקים בוזכר בהם שלה מה לחיבה בדבריס טופיים בך על לימול וילידת החקים והמשפטים בחו שהקדיים בזות הלף ולאחר לחלי יבבו לדבר לשמור מקיך: וזה קוליב לדאית בוופתי ולאמר הבה בל שלותי ת זכוותי בחזור זה שיבבו לדבר לשמור מקיך לף בי לא ידעתי טעמה חשקה בפשי בשמירתם: עוד נלה טובה בראיה לדברי בלאחרו לאחרי תת מי דרך ות' שמקיימין מה שבתוב בתור' תמים תהיה עם ה' לילך ולפיכ בפתים לקול מלחבי' במלחמות והקבי' לעשות מיבתי הבלחבושים לבתוב הבדברים לאחריים הבעתים בחורת ה' ועל זאת הבונה יאמרו על בתן בל בבוקי מזמור זה לבד יש בהם שלה מה ובלבד פניה אל בבוקים קודמי' ואחרונים הבל בוכר על שלתו הר לשונה לקנין חקים ומשבטים ודברי המזמור וכיוב המנות בזו שלאמר הדבריבו בבתיב מנותיך כי זו בפנתי. והבמוס שים זו שלה מעולות בבי הבראה הוא אחי תעשה ברודאי משפט. וגם זה רמז לבניו ולאחריו הבונה שאחיה בי בפוס הקודם לו לאמר קניך לא שבחתי. ואחרון לאמר בל מנותיך לאחור: ואתם זאת התורות בלאחרו בחשבך בחיי ולשעבה עבודת בין: וזה קוליב כי שלתו בבנל רודפיו היתה לבונת

ויהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו׳ ואמרת לפניו ארמי אובד אבי וגו׳ עד ויבא ויתן לנו את הארץ הזאת וגו׳ ומה טוב ומה כעים כפי זולת הכתובה מה שכתב הכלי יוסף אלנו בפי׳ הפסוק כתו לי זולת שיקות לסדר לך כתורתך׳ כי שאלת דוד כוזה היתה כנגד המפרשים הפסוקי הקודמים בדרך טובה ודוד היה חולק על הכריתם והם היו כודפין לכבה זולת הפסוקי הממוכים כמשכי לזולת הכתובה: סוף דבר אין בכל מומור לשבי תחיתי דרך סוד שאלת נפשית׳ עוד לחמר המקשה ולי משום דלית ביה פותח את ידיך׳ גם זה נקש עם מה שהקשתי כי בעיני שהחמת שהחתבלל נדיק תמיד לאיכו חושש לשאלת נרכים על׳ רלוי שיזכרם בדרך העברה כי לא כתבה תורה למלאכי השרת ולי בשאלת שאלה מפורשת עליהם בשילח פתח ידך ועשה רצוני לבל בדרך קודלה וסיפור כפלותיו יתבר׳ לחמר כי הוא מלמין כי הוא ית׳ פותח את ידו ומשביע לכל חי כפי רצונו וכפי זולת הכוכה העלו בנמר׳ ולחמרו לבלי משום דלית ביה תרתי לל כי כל יסודי המזמור הם שרשי ועקרי תורתינו ובתשבם זוכר ם שבדיו ית׳ להשביע לכל חי ולינו מלריך בשאלה לפניו ית׳ על זה רק מזכיר כי הוא טוב ומשלו הכלל לכל חי טולאי לית בדיך תמיד כוה מובטח לו מעת יגיחתו מהוא בן העולם הבא וזולת הכוכה בעבמה תתבר׳ בכל השוכה הלשית בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא: ועוד שבית הורלה בכבדת על כל חיש מתבלל ג׳ תפלות ביום המוסף על הטוב בחמ׳ נב׳ ג׳ם תהלה לדוד ולית כי לית כוה לינו כמוכה עם לותם שבחמ׳ עליהם מכיחי׳ חי שלם ועוסקי׳ בחי׳ שעה כי המלחך הזה כחמר על המתבללים שמלריכין בשאלת נרכים וכל טובתם שליהם: לבל לית בדיך תמיד כוה שלא בתקדים לשעתו בזה שהתבלל בבר תפלתו הכוללת בפיוט שבחי׳ ושאלת נרכים על שהוסיף לומר מלמר קבר טלל השלמיות שזכרתי ובפרט שלינו מוסיף בשאלת נרכים לך על מי דרכו בפיוט שבחיו ית׳ מזכיר בדרך העברה מדת טובו שהוא פותח את ידו וכו׳ הלא זולת הורלה ולית חזקה כי הבה שבכרו לית לקרות מזומן ומובטח לקיי השלם ם הבא׳ זהו מה שהשבתי בכוונת מלמר זה: והשיבהו על זולת המתשבה לרצון בלשון קבר שפתב הל״ט ז״ל בבגד שלפש תפלות: ושוד דקדק ולמר ולית בה שבח ובבבת מזון בכל מי חולי ליון למה שהחמרתי כי מזכיר בו הכבת מזון בפיוט שבח ולא בלשון שאלה׳ מבאן למדתי לית כוונת הלומר מזמור זה קודם תפלה ובם לחביה הלא היה רבת המשלה להגיע על סוף תבלית התפלה ועל שלמות כוונתה׳

עוד כתיבי לכתוב לבר מה בפי׳ מלמר כ׳ ומבן מפני מה לא בלמרה לון וכו׳ לפשר לומר שאלת בני ומבן היה בקשרת עם מלמר של משלה בלומר כיון שהבחנו שאלת תהלה לדוד היה מנו׳ לדיה בה תרתי למה לא בלמרה לון שהיה על ידה ימשבו שתי הכוונות אם יכתוב בבון כוונן לאם לכל בשר אפה בזכר השבח לשר בפותח את ידיך ובם תניח שליתי מלך חלה׳ ובלית כי הבה לומר בנוח בקל העליון מן הבלילה בלי זכר ל הבלילה ענאת הרמוזה בלות הבון והזכיר בחמ׳ בקודם ומתלחר: לחמר מלכותך מלכות כל עולמים ומשלתך בכל דור ודור׳ לרמוז בית על דורות הכלים ימים בנים לחבי מות דוד ויהיו יהודה וישר׳ עלים מלרנם ולא יעשה הקדוש כי בעת לותה כפלה יש הסרון במשלתו ית׳ לכן מלקשה כן בל לום ומשלתך בכל דור ודור׳ וחזר מיד לסמוך הפלילה הרמוזה ולחמר סומך ה׳ וגו׳: ומלהר כלה כי מלבד התיחוס שלה בין לבפלה מולעת ומלקושו הוא מוכרח לום׳

מיעתי הקים בחמת ובלחוקה ולא כפי סבבת הולפיו הכוסבי׳ ומה טוב ומה כעים כפי זולת הכתובה מה שכתב הכלי יוסף אלנו בפי׳ הפסוק כתו לי זולת שיקות לסדר לך כתורתך׳ כי שאלת דוד כוזה היתה כנגד המפרשים הפסוקי הקודמים בדרך טובה ולוד היה חולק על הכריתם והם היו כודפין לכבה זולת הפסוקי הממוכים כמשכי לזולת הכתובה: סוף דבר אין בכל מומור לשבי תחיתי דרך סוד שאלת נפשית׳ עוד לחמר המקשה ולי משום דלית ביה פותח את ידיך׳ גם זה נקש עם מה שהכחתי כי בעיני שהחמת שהחתבלל נדיק תמיד לאיכו חושש לשאלת נרכים על׳ רלוי שיזכרם בדרך העברה כי לא כתבה תורה למלאכי השרת ולי בשאלת שאלה מפורשת עליהם בשילח פתח ידך ועשה רצוני לבל בדרך קודלה וסיפור כפלותיו יתבר׳ לחמר כי הוא מלמין כי הוא ית׳ פותח את ידו ומשביע לכל חי כפי רצונו וכפי זולת הכוכה העלו בנמר׳ ולחמרו לבלי משום דלית ביה תרתי לל כי כל יסודי המזמור הם שרשי ועקרי תורתינו ובתשבם זוכר ם שבדיו ית׳ להשביע לכל חי ולינו מלריך בשאלה לפניו ית׳ על זה רק מזכיר כי הוא טוב ומשלו הכלל לכל חי טולאי לית בדיך תמיד כוה מובטח לו מעת יגיחתו מהוא בן העולם הבא וזולת הכוכה בעבמה תתבר׳ בכל השוכה הלשית בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא: ועוד שבית הורלה בכבדת על כל חיש מתבלל ג׳ תפלות ביום המוסף על הטוב בחמ׳ נב׳ ג׳ם תהלה לדוד ולית כי לית כוה לינו כמוכה עם לותם שבחמ׳ עליהם מכיחי׳ חי שלם ועוסקי׳ בחי׳ שעה כי המלחך הזה כחמר על המתבללים שמלריכין בשאלת נרכים וכל טובתם שליהם: לבל לית בדיך תמיד כוה שלא בתקדים לשעתו בזה שהתבלל בבר תפלתו הכוללת בפיוט שבחי׳ ושאלת נרכים על שהוסיף לומר מלמר קבר טלל השלמיות שזכרתי ובפרט שלינו מוסיף בשאלת נרכים לך על מי דרכו בפיוט שבחיו ית׳ מזכיר בדרך העברה מדת טובו שהוא פותח את ידו וכו׳ הלא זולת הורלה ולית חזקה כי הבה שבכרו לית לקרות מזומן ומובטח לקיי השלם ם הבא׳ זהו מה שהשבתי בכוונת מלמר זה: והשיבהו על זולת המתשבה לרצון בלשון קבר שפתב הל״ט ז״ל בבגד שלפש תפלות: ושוד דקדק ולמר ולית בה שבח ובבבת מזון בכל מי חולי ליון למה שהחמרתי כי מזכיר בו הכבת מזון בפיוט שבח ולא בלשון שאלה׳ מבאן למדתי לית כוונת הלומר מזמור זה קודם תפלה ובם לחביה הלא היה רבת המשלה להגיע על סוף תבלית התפלה ועל שלמות כוונתה׳

עוד כתיבי לכתוב לבר מה בפי׳ מלמר כ׳ ומבן מפני מה לא בלמרה לון וכו׳ לפשר לומר שאלת בני ומבן היה בקשרת עם מלמר של משלה בלומר כיון שהבחנו שאלת תהלה לדוד היה מנו׳ לדיה בה תרתי למה לא בלמרה לון שהיה על ידה ימשבו שתי הכוונות אם יכתוב בבון כוונן לאם לכל בשר אפה בזכר השבח לשר בפותח את ידיך ובם תניח שליתי מלך חלה׳ ובלית כי הבה לומר בנוח בקל העליון מן הבלילה בלי זכר ל הבלילה ענאת הרמוזה בלות הבון והזכיר בחמ׳ בקודם ומתלחר: לחמר מלכותך מלכות כל עולמים ומשלתך בכל דור ודור׳ לרמוז בית על דורות הכלים ימים בנים לחבי מות דוד ויהיו יהודה וישר׳ עלים מלרנם ולא יעשה הקדוש כי בעת לותה כפלה יש הסרון במשלתו ית׳ לכן מלקשה כן בל לום ומשלתך בכל דור ודור׳ וחזר מיד לסמוך הפלילה הרמוזה ולחמר סומך ה׳ וגו׳: ומלהר כלה כי מלבד התיחוס שלה בין לבפלה מולעת ומלקושו הוא מוכרח לום׳

כן שהלי עמוס שבבח לוהה כטוהה הוא שנמו כפל בהתחי כפלו ושבתי לת שבות עמי יש׳ וגו׳ ובתיבתי על לדתתם ולא יכתשו שוד מעל לדתתם וגו׳ וכל זה ולימד על זה כי בטולת כפלה ולא תוסיף היתה על גלות׳ שבשי׳ כי מלך לסוד כי עמוס היה בזמן יבבשם שבח׳ וישלח למביה כהן בית לל לל יבבשם מלך ישרלל לחמר קשר עליך עמוס: והלחת יודה לבבו שהלי כרחשונה כבח כה לחמר ה׳ על ג׳ פשעי יהודה וג׳ ולחבריו לחמ על נ׳ פשעי ישרלל ולחבי כטוהה זולת ושמיך לה כתי׳ שמעו לת הדבר הזה לשר לחבי בטוה עליכם קיבה בית ישרלל כפלה ולא תוסיף קום בתולת על זמן לחוך כמו שכתב תלדק והביה רחים לפי׳ זה מפבוקים לחבי לומין יעויין בפשבו: ולא עם שהפיל לא תהיה גבולתי׳ לא בבה דוד לזוכרה בפי׳ בך בדמז ולחמר בומך ה׳ לכל הכפופים וזוקף לכל הכפופים לרמוז לבפילות ישרלל ויקולם ומכולם יגילנו ק׳:

וראית בספר הזוהר בפרשת ויקרא תקון לשפר לפסוק כפלה ולא תוסיף ול׳:

תא חזי בכל לימון גלותא דגלו ישרלל לבולהו קיון זימרא וקבא ובכולהו הוו ישרלל תייבין לקבה ובתולת ישרלל הות תבת לחתרה בההוא זימרא דנזר עלה והסתא גלותא דא בתרלה לגו בבי דקא היא לא יתוב בבי כזמנין ם לומבין ומא קבא לוכח דכתיב כפלה ולא תוסיף קום בתולת ישרלל כפלה ולא לוסיף להקימה בתולת ישרלל לא כתיב׳

למלבא דכנו על מטוכיתא ושדי לה מיכלים לזימרא ידיעה כד הוה מטי הבו זימרא מיד מטוכיתא הות עלת ותבת לקמיה מלבא וכן זימרא חדא ותנין ותלתא לזימרא בתריתא לית בתבקת מיכלא למלבא ושדי לה מלבא לזימרא רחיקא לא בי זימרא לגו היא בשלר זימרא דהיא תיתי קמאי הבי אלא אבא חמא לה לאבהא: מאן חמא יקבא דמטוכית׳ ביה הוה זימרא ובעותין למלב׳ לקבלה עד דאתיד לה מלבא בידי ואמרי לה ואתייה להיכלי ואומי לה דלא יתפרש מיבה לבעלמין ולא יתבסק מיבה: בן בבה בכל לימון זימרא לבבות ישרלל בגלותא׳ כל הוה מטי זימרא הא בתיית והיא אדהבת לקדבת קמי מלבא והסתא גלותא דא לגו מטי אלא בבה יתיד בידהא ויתפיים בהלה ויתיב לה להיכלה׳

ותא חזי דהבי הוא דבה כתיב בפלה ולא תוסיף קום ועל דא כתיב ביום הקום ק׳ לקיים לת טוכת דוד דא בתולת ישרלל הפופלת כתיב דכתיב בפלה ודא הוא יקבא דבתולת ישרלל ותושבחתהא׳

ויעף אלי אחד מן הסרפים בטיסם אחת לא קרגיע בבתים: מועף בישף שתי טיסקות: בלשת בטיסם אחד עב׳:

אמר הכותב מאי שלמעלה מזה הוא מעבין מסבתא זו ומתן לו זה לקיות שביסם מלחר אבם ק׳ כי בן סדר מתלמוד: ולמלבו מחשם זה מעלות המלאבים זה למעלה מזה. והזהר מיבאל וגבריאל בלבד מהבי שהזבירם לבישל שהם מלמידים בביתיה של ישרלל הבמור בבטהתא שהוא מיבאל המטפיה של ישרלל והוא עולה למעלה וכן יוהה שמו מיבאל לרמוז כי תמיד מוליע ומזכיר משלתו ית׳ לומר מיבאל ל״ל לין דומה לו׳ לבל גבריאל שהוא במדבנה שהלה בערך לל מיבאל בקר׳ שמו גבריאל לרמוז שיש לו לוזה יחם עם גבר לדרוש ולחקך בזהו׳ עם ישרלל לפני הל ולבן

מאימתי פרק ראשון

בעטוה להכין לכיכל עכין הקן שכחמ נבריכל הכן להלז לת המכלה ושל פסוקים לחכיס שמוכיס כן · ונע להוליענו נעל המחמר כי לנדל מעלת מיכל מסנ שלמוה בעוסק ק' ומלבד מה שפלשי שלין נריך להכניע ביתי לחפשר שיהיה מושלמת ג'ליתיה בספרים רבים כי מי שהוק יותר שלם לין לו נוכך להכנות נפשולות · לכל מי שהוק במלכנה שפלה ממנו נריך ליהוי

ה אמר רבי אלעזר בר אבינא גדול שנ' במיכאל יותר ממה שנ' בנבריאל דהו במיכאל כתיב ויעף אלי אחד מן השרפים · ואלו בנבריאל כתיב והאיש נבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף · ומאי משמע דהאי אחד במיכאל כתיב · אמר רבי יוחנן אתיא אחד אחד כתיב הכא ויעף אלי אחד מן השרפים וכתיב התם והנה מיכאל אחד מן השרים הראשונים בא לעזרני · תנא מיכאל באחת · נבריאל בשתים · אליהו בארבע · ומלאך המות בשמונה ובשעת המנפה באחת ·

ו אמר רבי לוי בר נחמני אמר רבי שמואל בן יצחר אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר רגזו ואל תחטאו · אי אזיל מוטב ואי לא יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אי אזיל מוטב ואי לא יקרא ק"ש שנאמר על משכבכם · אי אזיל מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה ·

אמר רבי אלעזר כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוחז חרב של ב' פיפיות בידו שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם · מאי משמע אמר מר זוטרא פרישי' דקרא יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם · אמר רבי יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדלי' ממנו שנ' ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר ההעף עיניך בו · ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ולחומי רשף וקטב מרירי ·

ז אמר רבי לוי בר חמא אמר רב סר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה זו עשרת הדברות · והתורה זו מקרא והמצוה זו משנה · אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים · להורותם זו תלמוד מלמד שכלם נתנו למשה בסיני ·

ח אמר רב כל העוסק בתורה יסורין בדלין הימנו שנאמ' ובני רשף יגביהו עוף · ואין עוף אלא תורה שנאמר התעף עיניך בו ואינן · ואין רשף אלא יסורין שנאמר ולחומי רשף אמר רבי יוחנן האי אפי' תינוקות של בית רבן יודעי' אותו שנא' ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה וכו' אלא אימא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורי' מכוערין ועוכרין אותו שנאמר גאלמתי דומיה החשתי מטוב וכאבי נעכר ·

כל המרבה בתורה מאריך ימים · ומי שאינו מרבה בתורה מקצר ימיו · ומי שאינו מרבה בתורה מקצר ימיו · ומי שאינו מרבה בתורה מקצר ימיו ·

והנראה מעשה מלכי חשמונאי רבי שמלאך המו' מלאך מיוחד קטוב ומוכה למיתה מן הלדם במחמרות · במסכת כתובות פ' המדיר מעשה ר' כל עם מלאך המות ואמר ליה סב לי סכיך וכו' ואם יכנוס לדומה לדמות שהיה כלמות מלוס מה יאמר על מאמר בפ' מעון · אמרו עליו על מלאך המות שכלו מלא עיניים ושומד על מולה בשעת פטירתו ומכלו שלובה בילו וכו' ושל כפר הטותפין · תבע שלה ומטית יולד ומטען כוטל רשות וכוטל כשמ וט' ע"ל שם קול שטן קול מלאך המות · וכתב עליו הלמדן כפי' ליוב ז"ל ובלשה כי המות לכל רזל בבעלי הכפש המלכרת ליכה לפיסת המיים בלבל לכל תעשה בהכרח המעשה עי' מלאך שכתו מוסף מלו הלבר המשכיל הזה שליכנו נשמי וקול הנשמה ושל שם · וכתבתי ליש מלן בעניין זה כלן שקול מקום לרשון שלו נזכר עניין מלאך המות ומזה נלמוד כוכת חזל בחתית מ מניקותו עב: ו

ירגיז יצר טוב שיעשה מלחמה עם יצר רע · ולומו שלא יום הדומיה יום המות שקול דומיה שולמי' לומו מכה להרוג את המזיקין · מאי משמע כמו דכתי' התעף עיניך = שם תכפיל ושנית עיניך בתורה · ואינכו ליה משתכחת ממך · ובני רשף וע"י השוף מכלה ממך את בני רשף · קטב מריבי שם של הנזקים · במסכת פסחים · ו

זו מקרא חומש שמנוה לקרות בתורה · זו משנה שיתעסקו במשנה · זו תלמוד שכלת טעמי המשכיות שממנו קורלה יונלה · לכל המורים קורלה מן המשנה בקלו מבלי עולם כמ"ש בטוה ·

אמר הכותב לשון הכ"ג קנה ומוך ולאוי לדקדק טו כי נפי' זו מקרא שלא שיתעסקו בתורה ולא כתב כן על זו משנה שיתעסקו כה · וזה מפני שהכלל לאתי שים ביניהם כי בתורה מכוה שתכתב ולא מנוה לקרות בתורה כבתבה · לכל במשנה לכתבו חייבין להתעסק בה ל"ל בילושתה על פה לכל לא לקרות בה ולא כשלכתב כי לא ניתנו ליכתב על שכלו בעיני הקדוש וכ"ש אלי וכתובה לשבה לאתית ילושה · ואין כ"ל ובשביל שיזכרו מלמד בעניין זה · ואם ק"ו יעשה עלי שם לעמוד לדוש זה עב: ק

ולקומי

ודחומי

משלי ד

תהלים ג ד

משלי ג

ישעיה נג

שמות כג

תוספות

אמר הכותב

ט תניא

דברים ח

נעכר · ואין טוב אלא תורה שנא' כי לקח טוב נתתי לכם וכו' · אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הבה מדת בשר ודם מדת בו אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב לוקח שמח · אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן נתן תורה לישראל ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם וכו' אמר רבא אמר רב הונא אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו · שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה פשפש במעשיו ומצא יעשה תשובה שנאמר ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח · אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקדוה הפץ בו מדכאו בייסורין שנא' וה' הפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלן מאהבה תלמוד לומ' אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף ייסורין לדעת · ואם קבלם עליו מאהבה מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנאמר וחפץ ה' בידו יצלח · פליגי בה רבי יעקב בר אירי ורבי חמא בר חנינא חד אמ' כל ייסורין שיש בהם בטול תורה אינן ייסורין של אהבה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואידך אמ' כל ייסורין שיש בהם בטול תפלה אינן ייסורין של אהבה שנאמר ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי · אשר ליה רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אלו ואלו ייסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה תלמוד לומר ומתורתך תלמדנו · אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו · דבר זה מתורתך תלמדנו קו משון ועין · מה שן ועין שחוא א' מאבריו של אדם עבד יוצא בהם לחירות יסורין שמסרקין נופו של אדם לא כל שכן וחיינו דאמר רב' נאמר ברית במלח ונאמרה ברית בי' סדרין מה ברית האמורה במלח מלח ממתקין ארס הכשר אף ברית האמורה בייסורין ייסורין מסרקין עוונותיו של אדם ·

ר' שמעון בי' אומר שלש מתנות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכלם לא נתנן אלא על ידי ייסורין ואלו הן תורה וארץ ישראל · והעולם הבא · תורה מנין דכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגו' · ארץ ישראל מנין דכתיב וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך

ודרך

תוספות

אמר הכותב

דשף סתיב כין כשב למזיקי כלים לבניו ולאחריו יכורין ומזיקין · אפילו תכוקות יולעי שהיתה מעכת שלומלי' מספר קומים לם מעוב תשמעו וכו' המקלה לשר שמתי במנרים ונשר ואפילו הקטנים שלא הניעו לספר לימוכנר למלו · המשתי מעוב מן התוכח · וכאלי כעבר · מכה עכרה · המוכר עבד שפי' מתכו לבר תשוב כוח · ומיתך לוחקו מכנו · ושמח שהרי הבה מזקיק מלעשוב לותה ומשמח לשם כלקח טוב לאר שכתכה להם · פשפש ולא מנא עביכה בילו שבשביל ייסורין הללו כאויים לבא · לשרי הגבר וכו' כיון למלמו שבשביל יסורין נכיך לשם לבא לילי תלמוד תורה · ייסורין של אהבה הקבה מיסרו בעולם הזה בלא שום עון כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מבדי זכותיו · וה' יתן לכלח המלי · מי שהקבה מפן בו מחלה לותי ביסורין · לשם קיבון כפשו מלעיתי · לבר זה שתשרי הגבר לשר וגו' תלמדנו כלומר מתוכיחך לפו למדיק לותי · כאהבה בביית ביסורין לכתוב שלא לבבי הבבית לאר הרבות במשכה תעוב · לף ייסורין מתכפין כל עוכותיו של לשם · ט

ודרך · מיים מיי העולם הבא שוין ליה תוכחות מוסר לשם · וכיים קפ"ד הקובר לת בביו · ל' מרחות בעניים שלת ובהרת ותולדותיהן · הא לן אלו תלמידי שבבבל להו בבי לרץ ישראל שבבי מומתה מקודשת ומעודבי' טעוברת שלוח מון לעיירות ולימ ייסורין של להבה · בבבל שלימ טעשון שלוח הוו מזמן כפרה וייסורין של להבה · ובתוספות הקשו על זה לבזמן בבי יוחבן לא היה בותה שלוח מהבות · ול"ע לעיבן טומלה שבזהרין בלרץ ישראל ולא בבבל · בעבעל תמת בבלין · לין בראת זה שבם של בן עשילי מתת לו · ליל כמו בר ובר שבם פמות מבשעול שליבו מטמא בתגב ויהי בושלו קשור בבולבו לעבמת כפם · ובבבל כתובי פ' ל"ח שזה שבם היה שן לחל ושן המת ליבו טמא · ובראל בבא בבבי יוחבן לא בלו לו ייסורין שליבן מהבה · הוו ליה ומיתו הוו ייסורין של להבה שהלבות מבפר לת שבותיו ·

והחבן בבי יוחבן לין · פרש"י וכו' ותימ לבא מביב לביבא לבא הוו ליה בלל לבא הוו ייסורין של להבה וכבי בתה בביים שבא היו לבם בביים וכן יהושפ לא מביבו היו לו בבי ולא משום בבות לבי יוחבן בתי היו ליה בבות בשב לך זושין · ובבלא לפרש לבבי פבי והלתר בבי יוחבן לין בראת וכו' לבתר מלהוה בעל לבתם לתריס בבך שבליקים שבתם מעתים תשובים בייסורין שב ·

בעבין הבבת ייסורין של להבה לאו לעיין בי לא ילעיבי לין שבייל בשכל שהקשם בדוך הוא מיסר בייסורין למי שבא חטא בלל ובעין ייסורין של להבה וכבי הבלא לבאוה בן כתב רש"י להבות שהקדוש ברוך הוא מיסרו בעולם הזה בדי שום שן כדי להבות וכו' · ולאוי להקשות על זה וכי קבוד קביה יד ד' להבות שבבו בעולם הזה מבלי סיבת עליו ייסורין בלל בין בתיב נליק גמור ובבליל לעשות זבות להבה ובתר מעבירות לנתי · ואפשר להסיב תשובה בולבת והיא ייסורין הבאי על נליק בזה בם מתיב מעבבה · וכתו שהק"ה משלם שבבה מעבירה בעולם הבא · לבות לעשות בנון יבילו בן יובל לעשות להטיל לנליק זה מייסורין · לבל בשיעשה הקבה זה היה בדי שישלם לו תגמול זבותיו בעולם הבא בנמנם · והבה הקבה לזבותו ולהוסיף לו גמול בעולם הבא בין בסבל ייסורין שבאו עליו בעוה"ז בין בעבירה דומה למה שאתר בראי שלעזר בן פדת בלא היה ליה למטעם בבי יוב בעבירה והשתא נליקים לתריס והא היו מתניס

שתשתכח המערכה בעלם בלי שלא למעט ממעלת הגמול הרב בעולם הבא · ומטל לומ' על השלוח שחקבה בעצמו מביא עליו
ייסורין הללו כדי שיש בידו למחות וליכו מוקה כיון שלא בטל מיזה המערכה כמקבה עם נדיקים לפעמים כמו עם לחרפם
לכיכו וכיוצא בו · ותשובה זאת היתה מספקת לבלי קושי שעייתי בדברי רש"י הלחמוכים במש הוא ליה ומיתי הוו ייסורין של לחפש
שה לחבות מכפר עוכותיו · ולי לא למשתעי הוא לחיכיה שדברי
רש"י כותבים אלו לאלו שחמר בחשובה הקב"ה מביא עליו ייסורין
בלא שון ובסוף חמר שהחבות מכפר עוכותיו · זה יוכה שים
לו עוכות · ומשכתי תשובה לחמר · לחמר כך בקשתי שעכר
הגמול לה"מבן ובו מבלתי יכול תשובה זאת: לשון עון פירושו
חמיתי הוא על המזיד · ולפשר שיכיה בדיק שלא חטא בזדון
כלל לכל בשוגג חטא כחמר הלומר על השכוב שרחוי ליעשה
על מה שבשתבר לף על פי שליכו בר עוסקין על מה שחטא ב
בשבירותו · כי לפי הלמת כל בעל שכל חייב להיות עיניו ולבו
פקוחות להשמר מכל דבר המביא לידי חטא ולכן היו בתי' רוב
הקידבות על השוגג · ועכשיו שליו לבו קידבן מביא הקדוש
ברוך הוא ייסורין על הבדיק הזה למדק כל מה שחטא בשוגג ולפ
ייסורין בלחבה · ולשון המלמר מחייב זה · לפ רוחה שייסורין
בלין עליו ילפשם בחשביו כדי לזכות לפ יש לו פוס שן בזדון
לפשם ולא חבא יחלה בבטול תורה · פירוש בטול תורה שלא
עשה תורתו קבע כמו שרלוי לליש בדיק · ולא שבטל תורה
לגמרי: לפשם ולא חבא לי שלין לו ילישה לא בחלה ולא בפוף
בשום עון · כולהי רלוי לומר שחטא בשוגג לו טוכח ועל זה
בעצם וכפי הזה מוכרח ממקומו מהבדיק שהביא משן עבדו
שהבי לא בתחיל הלילון ליפרו לגלא סבה כלל · שלא ולהי היה
רלוי לייבר קל ומה שהגדיל ייסוריו בשן ועון היה לעוב לו כן
הדבר בבדיק שמייב ייסור מה על השוגג וממשך לו תיפשת טובה
בעון הגמול: והוחיל ואתא לידין רלוי שבשר' חש שלא תקדי
תלמדו וכו' ופלשי מתוירתך לחו למדין לותי כי לף על פי ש
שלמדו מבלן פירוש כבוי לו פוספת שליכו במדבר לבבה כמו
תיסבכו שרומז על ה' ופירושו לחת מיסר לותו בק פי' לו שבתיבת

תלמדו חוא על בניס המדברים בעדם · עדיין לא שמעבו פי' לו תלמדו לותבו שהבי כתב רש"י לבמקו
למדין לותו · והמובן לבלי מפרש שפי' תלמדו תלמודבו כללו יאמר למודבו בדבר הזה וכמו שדרך הלשון לומר תלמוד תורה
ופירושו למוד תורה בן בפרש תיבת תלמודבו כמו למודבו: ובחזר למה שהיכיו בו לפרש בוכת רש"י ייסורין של להבה שחמר בהם
שבאים בלא עון טובתו לומר בלי עון מזיד · לבל שוגג ושוכח חטא לפעמים: ומזה תתפשם על בטן קושית הגמרא והחמר ר' יוחבן
לית גדמך וט' ולית בוכך לדקדוק היבשבות כי הטבה לחתית בלותה קושיא וגם בדברי רבי אלעזר לי משום בבי לית גדמך
וט לומר בולהי של' יוחבן פשם בחשביו ולא חבא שחטא בזדון שום חטא · לפ בן ייסורין שבאו עליו הם השוגג דקבה לא
עביד ליבא בלא ליבא ולאו הן ייסורין של לחבה: ומה שפשם לבלי לומר בתקון דברי רש"י הלחמוכים כי מי שהיו לו בבים ומתו
בבל ר' מיבי ייסורין · הל' אבלות ובעד לרחות בחיתתם · הב' שהולך עריכי ואם חולי יש לו עון לו עוכות בזדון בס מבוסרים בדוב
בעדו ואבלותו על החיתה בלבד ולא זה כוון רש"י בלחמרו שהאבלות מכפרת עוכותיו · ועדין בשאר לו קשה הב' שהולך עריכי וזה
בחשב לו ייסורין של לחבה שהבי חלם שבבא לחוליל כלמוחו ומי שלא זבה לזה חיכו לחוה מקפי' לכ ולי לו טיבא הבעד הגדול הזה לפרשן
יסורין של לחבה שהבי חלם שבבא לחוליל כלמוחו ומי שלא זבה לזה חיכו לחוה מקפי' לכ ולי לו טיבא הבעד הגדול הזה לפרשן
כל עוכותיו בזדון על בלן:

גליוה

ר' יוחבן לדעתיה בחל בחולה שהיה בשרו מבהיל שיהה היה מחל כלמחי' בהשוכר את הפועלים: לי משום תורה שלא למדת הדבה כרבוף: לחל המדבה ליעבין קדבות שבויה בשלמי מבחות · לי משום מזוני שחיף עשיה: על דא ולהי קא בבית על זאת ולהי יש לך לבחות: דכי מבינו: תקיפו החמיבו · ליעיין מר בחילי' ילפשם במעשיו: ליבא דשמיע לם יש פוס שהשמע עלי דבר שלבי בריך לחזור בי יולישעי שיבשך חלקי בו חורות ובקיים · שריעים מתורגם שבישין מי שביק לי מילי מיפיה · וכי ליבו חסור עניניכם שהוא נוכר לי קרא יתר מחלקו: כתר נבחת נוכר חעבר מן הבעב לף הוא טוענ נבחת טוענת

ה' לחיך מיסרך · וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביאך אל
ארץ טובה · העולם הבא מנין דכתי' כי' נר מצו' ותור' מצלי ו
אור ודרך חיים תוכחות מוסר · תני חנא קמיה דרבי
יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר את
בניו מוחלין לו כל עוונותיו אמר ליה ר' יוחנן בשלבא
תורה וגמילות חסדים דכתיב בחסד ואמת יכופר עון, מצלי יי
חסד זו גמילות חסדים שנאמר רודף צדקה וחסד · סם כה
אמת זו תורה שנאמר אמת קנה ואל תמכור אלא סם נג
קובר את בניו מנא לן חנא ליה ההוא סבא משום רבי
שמעון בן יוחאי אתיא עון עון כתי' הכא בחסד ואמת
ואמת יכופר עון וכתיב התם וכשלם עון אבות אל חיק ירמיה לב
בניהם אחריהם · אמר רבי יוחנן נגעים ובנים אינן
יסורין של אהבה · ונגעים לא הוו יסורין של אהבה ·
והא אמר מר כל מי שיש בו אחת מד' מראות נגעים
הללו אינן אלא מזבח כפרה · מזבח כפרה הוו
יסורין של אהבה לא הוו · ואי בעית אימא לא קשיא
הא לן והא להו · ואי בעית אימא הא באנשא הא
בפרהסיא ובנים לא הד' אי ליסא דהוו לידי ומיתו
והאמר רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר · אלא הא
דלא הוו ליה כלל · והא דהוו ליה ומיתו ·

רבי יוחנן

חלש עאל לגביה ר' חנינא
אמר ליה חביבין עליך
יסורין אמר ליה לא הם ולא שברן · אמר ליה הב
לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמי' ואמאי לוק' רבי יוחנן
אנפשי' · דהא רבי חייא בר אבא חלש ועאל לגביה
רבי יוחנן ואמר ליה חביבין עליך יסורין אמר לא
הן ולא שברן אמר ליה הב לי ידך יהב ליה ידא
ואוקמיה וליקום איהו אנפשיה אמרי אין חבוש מתיר
את עצמו מבית האסורין · רבי אלעזר חלש עאל
לגביה רבי יוחנן חזא דהוה קא גני בבית אפל גליוה
לדרעיה

תוספות מג"ל כל מלא זוכה לג' שולחכות אין לנשום אין מלא זוכה לקץ כמה נדיקים זוכים לג' שולחכות כנגן ר' וכלמחכיהן כפר בתרע לסוריות. דיין ליכא כלל ליכא הכא נדיקים יש צדיקים בעולם ומתוכם מלא הס יולשים מלא היה נותן שבשתא לאיכסיו והיו רוצים לרמוז לו שלא יעשה שלו:

אמר הכותב כבר כתבתו במקום הזה ענייני יסודין וכפרט ייסודי' של מקדש ויסוד הכל היא הקדמה מושלמת במקומות רבים בתלמוד ש שמשלם הקב"ה בעולם הזה לרשעים שכר מצוה מה שעשו כדי שלא יזכו כלל לגמול בעשיי ובנדיקי' בהפך כפי תרעם מקבלים בפסוק ומשלם לשוכאיו וגו' ים מקום שפק אם יתחייב זה כפי נדקו ויזכו את כולו שהרי שעיר על זה. ולפי שמשכת תעבית כתוב מלא מיוחד לזה על פסוק ל לתוכה ולין שול' כו' השלחני ביאור ענין זה לכתבו שם במקומו ה"ק יע"כ:

סמוך למעלה כל ימי נזקיקתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשהיתי מתעסק על שלקיל קלילית שמע ותתפלל: וכתבו בתוספות שמותר לעסוק בתורה קודם תפלה בפון = לדרום בשעה ותבלבלותיה זה לעסוק וזה לדרום. וכלקה בשני שהשכיבה במזרח או במערב. לפיכך נכון להסב דרך תשמישו לדרומות לחרמות: ופיוכך לעון נעמן ומיפיק דקרית שבנגו בכיס. תמלא בטבח תמלא יתי הכיוסף. טוקף כפשו כלפו ונו' לך לומר הסב נרמת לעריף כפסך בלפך ומלי הכפס זו תפלה כמו שכלמר ותסיוך לת כפסי לפכי ה'.

הלמעבד תעזוב לרקיזכי סטור קיית שבשבילך שיבלת מבלה והכחת מכיוך תמתלק הסכיבה ויעזוב לת מכיר המתפלל לפכיו לן הקשבת לעון המתב' הוא למתותי תמיד בשעל מצויי שנויתי לגמול

מסל:

תוספות שלא יהא לבר מוצץ. אבל מילת לקטיע' אבל כעין לרון ותינה לין זה הפסק. אבל מטה כלאה שאין זה קטוע:

ולא למתין כי פרת וזה היה לפס לפתי כנסיו שלפס סיו בשלה ולכך בלילה יש להמתין. ולהי היה מלקר תפלתי ומלכיך על שיעלו כלם או היה מעיין בשפר על שנתנו תפלתם ובלה להתמיד לקץ לנו. עכ':

לראות לת כל השדים שעומדים לפניו. כי כשלא לאוניץ כשורת תפיד המקפת לת קשנה שעשין תמת הנפכים. כשלא היה תלם המעבה המקפת סביב כל העונה והנפן כעוע בתל. ולפי דומקף לכלה שבת בקרלת כלה פעמים שבני לילם יושבים רוחים ביום שבת שבלים לשמוע הלדשה ודומים לפס כשעשבים לפוקים. נכפי לשלפי כרכים עייפים: וכפי מלני לרבכן לכלו: בגלי פתלמידי שבלי מהדה וקס ליכם כבי תלמה שתבלה בגדיכם: מחופיף לילהו המזיקי כלים ויושבים לבלם ומתחככי' בהם חופיף לשון חופף: שלית לשוכרת שלית הולך של מתל בקנה: טוכרתא הבטול לשתה: ולף לתה היתה בטרה ולימלי עיניה מיניה יושים ממנו בעיניו כל לשון כתיכה בעין קורלו בלשון שבשו' מלני לפי שבדבר מועט הוא מלא: נוסתא לפרזלא קנה חלול של ברזל בכזל: ולימתי לקנה בטשבתן לפרזלא נחותה של ברזל לכמילי לנייר וקתים ליית לפ"ר בוחת ע"כ.

אמר הכותב מכאן ירלה כי מנדך שף ורכבה הם מזיקי' וכבר הל יבחן שהם מלאכים לשמירה מזיקים וכלו לכהבי' שבי המתמידים תלמה בתפסת שבת פ' כל כתבי כתבתי לותו מלאה על כל הלום' וכלו שבי מלאכים מלוין לותו וכו' עיין שם ויתקן זה: עכ':

לדרעיה ונפל נהורא חזייה דהוה קא בכי ר' אלעזר אמר ליה אמאי קא בכית אי משום תורה דלא אפשת שנינו אחד המרבה ואחד המפעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר, אמר ליה לחאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא, אמר ליה על דא ודאי קא בכית ובכו תרויהו אדהכי והכי אמר ליה חביבין עליך יסורין אמר ליה הן ולא שכרן אל הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה,

רב הונא הוו ליה ת' דני דחמרא איתקוף עלי לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרו ליה ליעיין מר בסילידא אמר להו ומי חשידנא בעינייכו אמרי ליה מי חשיד קבה דעביד דינא בלא דינא, אמר להו אי איכא דשמיע עלי מילתא ליימא אמרי ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שיבשא לאריסי אמר להו מי קא שביק לי מידי מיני הא קא גניב ליה כולי אמרי ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב וטעם טעים אמר להו קכילנא עלי דיהיבנא ליה אי איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואזדבן כדמי חמרא,

יא תניא אבא בנימין אומר על ב' דברים הייתי מצטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי פשש והאמר רב יהודה אמר רב ואמרי להו ר' יהושע בן לוי ואמרי לה במתניתא תנא אבא בנימין אומר מנין לי למתפלל שלא יהא דבר הוצץ בינו לבין הכותל שנ'

ישעיה נט ויסכ חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' לא תימא לפני מטתי אלא אימא סמוך למטתי, ועל מטתי שתהא נתונה וכו' ראמר ר' חמא בר חנינה ומיתרי לה אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הוין

תהלים יט ליה בנים זכרים שנאמר וצפינך תמלא בטנם ישבעו בנים, רב נחמן בר יצחק אמר אף אין אשתו מפלת

כלאשית כה נפלים, כתיב הכא תפלא בשנם וכתיב התם ויסלאו ימיה ללדת,

תניא אבא בנימין אומר שנים שנכנסו להתפלל וקד אחד מהם להתפלל ויצא ולא המתין

מיכ יט לחבירו טורפין לו תפלתו בפניו שנאמר טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עזר אלא שנורם ל

מס לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר ויעתק צור מ

דכרים לב מקומו, ואין צור אלא הקדוש ברוך הוא שנא' צור ילדך תשי ואם המתין לומה שכרו אמר רבי אסי בר

יפעיה מא חנינא זוכה לברכות הללו שנא' לו חקשבת למצותי

פירש רש"י במקום ביה בבית הכנסת שהיו רוב בעיות קול: בעלת לא בעית מועד שלו: ומכין עשרה וכו' עלה קרוקה עשרה שבאתר על מתי לעלה הרעה הזאת ונמר יבלו יהושע וכלב: נקרא אלהים ישפוט ואין בית דין קבועים אלהים אלא נב': ויקשב ה' ושמע ממתין להם שם: לשכר לזוכיר את שמי לשכר יזכר שמי על יושבי בנהר שלומך וגומר ויהי כחול זרעך וגומר:

יב אבא בנימין אום אמלא נתנה רשות לעין לראו אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין, אמר אביי אינהו נפישי מינן דקיימא לן כי כסלי לאוניא. אמר רב הונא כל חד וחד מינן אלפא משמאליה ורבוותא מימיניה, שנאמ' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אם' רבא האי דוחקא דהוי בכלה מיניהו הוי הני ברכי דשלהי מיניהו הוי הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו, הני כרעי דמנפקן מיניהו, האי מאן דבעי למידע להו לייתי קיטמא נהילא וגהדר אפוריה ובצפרא חזי כי כרעי דתרנגולא, האי דבעי למחזינהו ליתי שיליתא דשוגרא אוכמת בת אוכמת בת כריתא בת בוכריתא וליקלייה בנורא ולשחקיה ולמליה לעיניה מיניה וחזי להו ולשרייה בגוכתא דפרזלא ולחתמי ב בנושפנק דפרזלא דילם, גנבי מיניה ולחתום פומיה כי היכי דלא ליתזק, רב ביבי בר אביי עבד הכי ואיתזק ובעו רבנן רחמי עליה ואתסי,

יג תניא אבא בנימין אומר אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך בבית הזה בסקורנה שם תחא תפלה.

אמר רבין בר אדא אמר ר' יצחק מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר אלהים נצב בעדת אל. ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל, ומנין לג' שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין לב' שיושבי' ועוסקים בתורה ששכינה עמהם שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגומר סאי ולחשבי שמו אמר רב אשי אפי' חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, ומנין לאחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמ' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, וכי מאחר דאפילו אחד תרי מבעיא, תרי מיכתבן מיליהו בספר זכרונו חד לא מיכתבן מיליה. וכי מאחר דאפי' תרי תלתא מיבעיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמ"ל דדין נמי היינו תורה וכי מאחר דאפילו תלתא עשרה מיבעיא, עשרה קדמא ואתיא שכינה. תלתא עד דיתבי,

יד אמר רבין בר רב אדא אמ' רבי יצחק מנין

פתח להלכה אלא לבעלי הסודות כהן רמזו לבעלי חכמה בניין ויסודות: והנשיבי לבל אלו הרמוז ושים נהן מין ערך ולבל
גבורות. ולא לפרש דבר שאין לבו עמק בפתחות. לך מקנתן יש בהן בפתח ובגלה. כפרי ועלה: פריו קדש יהלל.
ויהפוך אל בית הלוכר. לבל המכתים יכישהו הבופה: ועלהו לתרופה: והנשיבי לבל אלו הרמוז על בפתרן ולפרש בגליון.

זעיר סב מניין שהקדוש ברוך הוא מניח תפלין שנ' נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו. אין ימינו אלא תורה שנאמר
דניאל יב מימינו אש דתלמו ואין עוז אלא תפלין שנאמר ה'
תהלים כט עוז לעמו יתן ואין שהתפלין עוז הם לישראל דכתיב
דברים כח וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותניא
רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש אמר
ליה רב נחמן בר יצחק לחייא בר אבין תפלי דמארו
ש: ו יז עלמא מה כתיב בהו אמר ליה ומי יש עם בישראל גוי
אחד ומי משבח קנה בשבחייהו דישראל אין דכתיב
דברים כו את ה' האמרת היום וה' האמירך היום אמר להם קבה
לישראל אתם עשיתוני חשיבה אחת בעולם, אף
תורה תמימה אני אעש' אתכם חשיבה אחת בעולם אתם עשיתוני
שם ו חשיבה א'בעולם דכתיב שמע ישראל ה'אלהינו ה'
אחד אף אני אעשה אתכם חשיבה א'בעולם דכתיב
ומי כעמך כישראל גוי אח' בארץ אמר ליה רב אחא
בריה דרבא לרב אשי תיגח בחד ביתא, בשאר בתי
דניאל ד שם ל ג מאי, אל כ' מי גוי גדול ומי גוי גדול אשר'ך ישרא'
שם ד שם כ ו או הנסה ה'ולהתך עליון, אי הכי נפישי להו טובא,
אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דדמיין להדדי בחד
ביתא, אשריך ישראל ומי כעמך בחד ביתא, או
חנסה ה'בחד ביתא, ולתתך עליון בחד ביתא,
וכלהו כתיבי באדרעיתא, טו אמר

שקעמי' מן הקורס ואין בעבדים דק מה שים בכח הקוסם והיותם ל' בתים כנגד ל' רוחות להמליכו על כל. וכמו שחזל מעלה
ומגיד כלי להמליכו למעלה ולמטה מולך ומכיח להמליכו על ל' רוחות השלם ומעתה התבונן שהוא יתי' לחד וייחדנו לו כדכתיב
דודי לי ואני לו וכתיב ומי כעמך ישראל גוי לחד בארץ דנוכו גוי לחד מיוחד ובתבו עליון להתפלה ולתפלת והעיד שלמה
ברחשית המתנדבה בבניית קדש שלמה לכתיב קדש ישראל לה' רחשית תבואתו ושהוא יתי' מעיד בנו שהוא משתבח בשלמו כחשר לכתיב
כיעקולתו כלכתיב לתת ה' להתרת היום וה' להמיך היום וגו' וכתיב ישראל חשר בך לתפלר. והוא יתי' מעיד בנו שהרם המתנדב
בבניית השלם היותנו בשלם לכתיב שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך מורה ליחדנו ולקבענו חלין ושהתחלה היתה בנו
וכמו שחזל מתחזל של ישראל קדמה לבל. וכן התפשטות מתורתינו לכתיב חם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וחרץ לא שמתי
ועב לחזל שמכיח יתי' של יד ושל רחש ועשאתו ל' לגלים ומשכנו בחתנע ומה שינלה לך מה שביארתי הוא שחתרו שם ומי משתבח קנה
ביישראל אין לכתיב לתת ה' להתרת היום וה' להמיך היום וגומר ולחזל בתחלי למרי עלמא מלי כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי לחד
בחרץ ולחד תניא בחד ביתא ומי גוי גדול בחד ביתא וכלהו כתיבי בלדיעיא כוכת כל התחת' לומר שהם' זכרון
ישראל לפניו תמיד עשי הקם עליהם מתנלה מתוך מה שהם מעלים לאותו יתי' ושהתפשטות בבריאה מקם ושהם
מפלרים לותו ומתפלר בהם ודבקים חלין כדכתיב ואתם הדבקים בה' לחיכם כולכם היום. ולחזל הן תפלין של יד ושל רחש
שהוא יתי' מכיח תפלין של יד הסוכה על הדבקו' בייחוד וכוכת השתחלה בבריח' מהם ושברח לחיות' עליון להתפלר בהם ושהשלם
מתנהך בהם שהתפשטות בעולות השלם וקיומו מהם ובהם ל' בתים שלי לחפשר לל' רוחות השלם בלח ה': ומתו שחזל כן
כי כל' רוחות הקמים ברחתי לחכם בית ישראל כל' רוחות לח לחמר שלש כל' בהם לחפשר לשלם בלח ל' רוחות כך לי לחפשר לשלם
בלח ישראל וכתיב ובנכרו כך כל משפחות הלחמה: וכמו שלמדנו עוד בשבי' קחם שהם לקיום השלם ע' לומות: שבכל הכרכה זל:

אמר הכותב לין בפתן שכל מלחמה זה הוא לדך מיכה ומשל לרמוז שהמתנו מכיחין הקמים בנגד לבבו ועשרה
לרחשנו זכר עשלתי יתי' כן הכה בפתן להרוחות שעיקר בריחת השלם ותבליתו עם ישראל והוא מתעלה
ומשתבח בזה: ולהמשך החשל שחל לך בחתן תפילי למרי עלמא מה כתיב בהו: ועוד קופף לדקדק לך לחתי ושחל תיבת בחל
ביתא בשלר בתי וכו' ולפשר שטון בשלמתו ושת לומר כי יחות לבו לעשות תפלין שיהיה הל' הקם בל' בתים והל' בית לחד לבל ומה
שכתיב בכל הל' כתוב לא' לרמוז כי כל עבייבי הבפש והנוף משובבדים לו יתי והנוף הוא חל יחודות. והבפש היא לחקת לף כי יש לה
כחות חלוקין וכן כתפלין שבנגד הלב בית ל' בלבל ובתבו ל' פרשיות. ובתפלין שבנגד המוח ל' בתים בנגד ל' יחודות הנוף: ומה

שיתן מדעתו מה שכתב הרשב"ם ז"ל בפי' מלמד זה שתפלין של יד הם הסדרם ותפלין של ראש דומות שבעים ויהיו לבני אלף כמשכים לדבריו ז"ל: ועל יסוד זה כתב רבי אלחנן בתלמיד הגאון ז"ל בספר כתובות הקטנות, לפי' שלרמוז על מה שלמדנו שהכ"מ משכ"ל לפי' ר' יסי' לבד כמו שהוא לאחד בפסוק או לפי שלהלכות לריך השנותו ית' לנקף על כל אלף ואפילו שיהיו ל' פסוקים כולליס מוזים על זה. וכך לפי הסיב לו מסכרתו שתפסר לנקף ל' פסוקים כוללים להודות על השנותו ית' פרטית בכל עביבו. ולפ"ז לו שנקף ל' פסוקים אלף ר' וקקשה לו המקשה לי הכי כתיבי להו. ולאוי לחוש כפי הלריך הבהוא בתלמוד ולהקשות על רב לפי ולקבי לה מלי קבי לה. דבוי לומר לריך לפ לאף שנשלו ממבו שם יתנלו ל' פסוקי והניח ר'. ולפי זה כתבעל לחיון התפילה ותפסר לומר שבוכת רב לפי שהפסוק הל לבדו יהיה בתפלין של יד כמו שהוא בית ה' לבדו: ובעלי התלמוד דבו להכסי' ממש תפלין דמלי עלמא עם תפלין שלבו ל"ל שיהיו חוט הקושר עבודתבו עם השנותו ית' לאופן לאחד אלא שום חלוף וכמו שכתפלין שלבו כתוב בניח לאחד של יד כל מה שכתוב בל' בתים של ראש בן יהיה בתפלין דמלי עלמא ולזה מזדו בנד מה שכתבית רב לפי כמו שיודה לשון אלא כי מי שי גדול וט' וכלהו כתבי בתלדעיה: ולריה נמוזה מכרחת שכל לבני מאחר זה שם כלריך שאל"ל לבריה תוכה כלשון בני לאם:

שהרי רבי ינחק הניח ריאה לבריו מפסוק כשבע ה' בימיבו ובזרוע עוזו וגלוי וילוע שכל זה הוא בלשון בני לאם שאחרו בימיבו ובזרוע עוזו. כי הוא ית' אין לו יתין ולא זרוע וכפי כוכה זאת בא רבי ינחק לומר לבריו כלריך משל ומילה כמו שהיו לבני הכניה כשבע ה' בימיבו ובזרוע עוזו: עכ"ל.

טו אמר רבין בר אדא אם' רבי יצחק כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו שנאמר מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו, אם לדבר מצוה הלך נוגה לו. ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו יבטח בשם ה' מאי טעם משום דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח אמר רבי יוחנן בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה.

יז אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו וכשמרין אומרין עליו אי חסידא אי עניו מחלמידיו של אברהם אבינו. ואברהם אבינו מל דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל. עוד להלן בפר' זה אם' רבי יוחנן משום רשבי כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו שנאמר ושמתי מקום לעמי לעמי ישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא יוסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה. רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב לכלותו בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו:

משאיל בו מה טיבו של פלוני למה לא בא. יבא ה' שיהיה בעזר לבא אלין. אשר הלך חשכים ואין נוגה לו אשר עתה הלך למקום חשך ומבע עבמו מלהשכים לבית הכבסת. ואין שוכה שיעור שיוכל לעשות לבר קדושה.

אמר הכותב לפה ר' יונתן לפי' הפסוק בן כלי לתקן קושיא גדויה בו ויהיה לשון מופי' ויבי ולא ריעים מופים שבר לשוכה קבלו יבא ה' ולבסוף לאחר עליו אשר הלך חשכי' ושל יקשה יתור הפסוק בלאחרו ואין מונח לו לאחר שאשר הלך חשכים. וכתב הלדק בתיקון הרשון מי בכם יבא ה' ישמע אלי ונם מאשר הלבו בחשך וכו': וזה לוחק כי פשט הפסוק מורה שהשים יבא ה' אלך חשכים בבן פי' רבי יונתן כי הכל בניש לאחר ולפי זה יהיה פי' הלך חשכים שהשכים קודם עלות השחר לילכת לדרך ובעבור זה לא בא לבית הכבסת ואם הלך לדבר מבוה יהיה לו עמוד השחר כשיעלה אבל אם הלך לדבר הרשות אין כונה לו כלום לף על פי שיעלה עמוד השחר ויזדה השחר יהיה לבל העולם ואין כונה לו כי בחשך יבא מביתו ובחשך יבא בין שלא בטח בשם ה' שיזתין לו בלבבו לבוא לבית הכבסת. ועבבו קדוש יבא ה' לבבי מבבתו הטוב הקדוש וזה לקדק בפי' באחרו יבא ה' שהיה בעל לבא אלין: וזאת היתה טופת דבי יונתן לבי' מפסוק זה ועל דרך הפשט הפסוק הזה דומה על פיש יבא ה' לנחמני. אבל בדברי הימים. בתחלה בשבבה הבית בבבה על אבת שלא לעשות עול לויטים לישראל ולבסוף שהטעו בעוד עליהם עיטוי ותפלתם מעבה עליהם מן הכלין עכ"ל:

אלהי אברהם שקבע מקום לתפלתו. בעזרו בדרך שהיה שוזר לאברהם: כתיב לעבותו בספר שמואל וכתיב לכלותו בדברי הימים. בתחלה בשבבה הבית בבבה על אבת שלא לעשות עול לויטים לישראל ולבסוף שהטעו בעוד עליהם עיטוי ותפלתם מעבה עליהם מן הכלין עכ"ל:

והרשבא ז"ל כתב בפי' הגדות וז"ל: **אם** תתעורר למה מייבו מקום להתפלה ושתהיה בקום קטוע יותר מהיותה בעם כאן ובעם כאן ובאמת כאן על שקבעו הקובע עבייו ושכיל תדע בי בם בזה רמזו סוד בעלם ובבללם שהתפללו בדרך לבון לעשות בשבילם לבעי מי שעמד ולעמוד בירך ולהכיר בתיבתו ועל הלחון הלזון בשר הוא מבקש וכמו שלמדנו מסילים הרשעים היו שוהין שעה לאחר ומתפללין. הבוכה להשוב בירבתו ית' ושיעמדו בתפלה מתוך בוחת בעויות והמקום מוכן לתפלה מוסיף יראה ולזה הזהירה התורה ומקדשי תיראו וירקת המקום עדמת לויות בעומד לפבי ה' ומתבו יבא לתת בחסידות ובענוה ולא יהיו לבו מתבוסתו לבתיב שויתי ה' לבבלי תמיד ועוד ולזה רמזו שתה שלמדבו וכשמת לומדים עליו לי בסיל לי עניו לי תלמיד מתלמידיו של אברהם לבריכו לבי מקבישות המקום עדם לעשות והסילות בחו שלמדבו מלבד שים בו שוב תועלת בעלה בקבישות המקום שהוא עדם להתתיל תפלותיו לשתים מזומבים ובהיות המקום בלתי קבוע יבא ממבו לידי היאוש ובעבלה ולטוכה זאת למדבו עוד בפרק זה אמר רבי יוחבן וכו' כל הקובע מקום לתפלתו לויטיו בופלים וכו' בתיב לעיל: עכ"ל:

אל יפסיע פסיעה גסה לפי שמראה בעצמו שעמילת בית הכנסת לומה עליו כמשוי : וכלפה לשון מרונה משמע שהודף כן לפרק לשמוע לומר מי לקוב לפסוע פסיעה גסה בשעת שהוא תפיל עמידת כנגלך : לגרך לפרקא עקר קטל שכר של הכנים לשמוע לרשם מפי חכם קוף שכר המרונה שהכי רוצם ליכם מעכי לשעמיד גרשה ולומר השמועה לאחר זמן שיקבלו שכר

יז אמר רבי חלבו אמר רב הונ' היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה, אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל כל שכן דרהיטנא שנא ונדעה נרפה לדעת את ה', אמר רב זביד מריש כי הוה חזינ' להו לרבנן דקא רהיטי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעת להא דאמר רבי טרפון אמר רבי יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנ' אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנא נמי הוה רהיטנא, אמר רבי זירא אגרא דפרקא ריהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא אגרא דבי טמיא שתיקותא, אמר רב ששת אגרא דתעניתא צדקתא, אגרא דהספדא דלויי, אגרא דבי הלולא מילי,

יח אמר רבי חלבו אמר רב הונ' המתפלל אחורי בית הכנסת נקר' רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון כרום זלות לבני אדם אמר אביי לא אמרן אלא מיהדר אפי' לבי כנשתא אבל מיהדר אפי' לבי כנשת' לית לן בה, ההוא גברא דקא מצלי אחורי בית הכנסת ולא מיהדר אפידה לבי כנשתא חלף אליה אידמי ליה כטיעא, אמר ליה כדו בר קיימת קמי מרך שלף ספסירא וקטליה אמרו ליה רבנן לרב ביבי ואמרי לה, רב ביבי לרב נחמן מאי כרום זלות לבני אדם אל אילו דברים העומדים ברומו של עולם וכני אדם מזלזלים בהם, רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו כיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום זלות לבני אדם מאי כרום כי אתא רב דימי אמר עוף א"י בכרכי הים ושמו כרום וכיון שחמה זורחת עליו מתהפך לכמה גוונין רבי אמי ורבי אסי דאמרי תרוייהו כלו נדון בב' דינין אש ומים שנאמר הרוכב אגוש לראשנו באנו באש ובמים,

יט אמר רבי חלבו לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה שחרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ענני ה' ענני עננ' שתרד אש מן השמי' ויענני שלא יאמרו כשפים הם, רבי נתן אומר אף בתפלת ערבית שנאמר תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב, רב נחמן בר יצחק אמר אף בתפלת שחרית, שנאמר ה' בקר תשמע קולי,

טלנים כל מלכי היום עליה ועמידה ויריכה וכיון לסוגות נסם למי שברכתו ת' ושמולה נסם שכתב מלוסי זמכתו עלייתיהו

ונמילתכו ויכילתכו יש לכו לעבוד לפניו כי זה כל האדם כ
ככתוב בתורתו והכתוב והזקנם · מנוף לזה להודות לפניו
שעשם שהכל משתבח שמו עמדי ולפי מקומי ולפי נשא השמים
והם יש להם שלטון בשלם הוא ית' לא ישתבח כדכתיב לפי
ס לא שכיתי : ועכ נכתבו לתפלה אלו הנ'זמכים : כל שחרית
ועדבית לכוכה שאמרתי : אלא כ' חלכו נלה שלא יכפיק לו
בהיותו מתפלל ומודה בתפלת שחרית לכל עד שיתפלל גם
בתפלת המנחה בהתחלף הזמן ושגם הוא עת מנוח והוא שם
לשולם יהא לאם זהיר בתפלת המנחה ולא לאחר לשולם יתפלל
לאם תפלת המנחה · וכ' יוחנן לאחר לף בערבית : וכב בחמן
נלה על ב' החכמים מקולמין שלין הטבח להם לשטוח בכך על
שיתפלל בג' העתים·

דעתה לאעיבך על עכין שליהו עם בניאי הכעל ולאחרו
שהרי אליהו לא נעשה וט' ולא תלה העכין
ניאמר שתקן תפלת המנחה לכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה
כלאי' בניש פר' תפלת השחר : דע כי בניאי הבעל עם היותם
סכלים לא סכלו ידיעת הבורא ית' שהוא שבת הכל והכל מלאתו
ית' לא חשבו לרוממו בשלם ממנו ההשגח וכו' עת המתפללפני'
וכעבין הלמוד בלילה עביט כתר לו ולא ילאה ומוג שחים יתהלך
וחשבו כי הוא ית' מסר עולמו למכהיגים יכהיגו העולם ועשה
בעלי השולם והם הגלגלים וכל צבא השמים · ומה שיעלה לך
זה מלאר אליהו לעם על מתי לאתם פוסחים על שתי הסעיפי'
לאם ה' האלהים לבו לאחרין · והם בכל הספק ביניהם בעבין
האלהות ממש היה רלוי שיאמ' לאם מה שלמדתי הוא האלהים
לבו לאחריו והם הבעל לבו לאחרו · ולמעם יתבאר מכאן שהם
לא שכלו את השם המיוחד שהוא שפת הכל · והוא השם הנקרא
ה' אלא ששכלו במכהיג השולם כמוהו הנקרא בשם אלהים כנזר
מאלהים לא תקלל שהם הדייטים · ולכן אמר להם אליהו לאם
שבת הבנות ית' משניח שולמו ומכהיגו והוא יהיה לכם לאלהים
לבו לאחריו והם מסר עולמו לבעלים וכלך השנאתו מן השפלי'
לבו לאחריהם : ויתכל בהם אליהו להיות ידוע כי הכמות כלם
עם היות משטרם בארץ וחלק לותם הש' לכל העמים ישיעם
מקריים ולבניים בשיפוי תבונתם ויתבונ השפל ושפל האתבונ
בפי הדבוקים ומבשם כי ידוע לבעלי הבבניים כי האלהים עשה
שיירלו מלבניו וידוע בלחת שים נשוה עליהם ויקרא להם מה
שיקרא לשפלים בשכוי העתים והמקרי' הטבעיים בשיפה והשנת
תעבורת מבנות והתבנל ושיבשם ביטול בלבר הנניך שיהם
ויעשקם בזולתו שלי לישפר לשפלים להשיג הבנון בלבר והפכו
ולהיותם ביחל במקומות משתבני הוא שאליהו מתחל בהם שיקרא
לשפלים שהם מפניתי לותם והוא לאמרו בקול נדול כי שיח
וכי שיג לו וכי דרך לו לולי ישן הוא וייקץ : ויבא מזה שעם לו
לאלים המסוב תחת מחשלת שרי מעלה המכהיגים בהיות
המקרה משיג המכהיג ישיג עבב למי שמתבהג על ניהונו והוא
שאלו לין כפרישין מן הלומה עד שכפרעין מאלהיה תחלה שפ'
יפקוד ה' על נבא המרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה
והוא כעבין הלמוד בלילה בשר יון ושר פרס ואין ההבלהה
הנמוכה והקיום התחילי זולתי לעמוד שיפא תחת ממשלת ככב
לו שר מטרידו חלילה שהם כחות ברוחים והוא עשה שהכתוב לומר כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה וחיה
וה' שמים יעשה ולא לאמר הפל עשה שלא היתה הכוכה כאן
רק לומר שהוא עשה כל המכהיגים לשר בשמים כי שלר הכחות
עם היות לשם לילות ושלטונות בדמון בורשם ית' לילותם מועטו
והוא מפעל לש' לילי' למישוט כהפעל אלת שהכחות למישוט

השחרות : ואין הכח הנמוך והכנוס הנמוך אין לשי שלא ימנעמו
לבר שהוא עשה כל מערכות השמים המכהיגים בהעומו כל ס
הכבדים והוא המשל שאל : בשוכנו של מלך שהניע לו עת
נדה ועמד על פלטרי' של מלך ואמר לשומר של המלך כזוק
שומרו של מלך לפי שאמר להם הקב"ה ליפראל כשניע להם עת
הנקי לא תקראו לא למיכאל ולא לנבריאל אלא לי לכתיב כל
הנקי בשם ה' ימלטו : שמשל כמשל הזה הנאלה שהוא טולל כל
מה שאמרנו וזה מהתולי אליהו שמכהיגים עגמם תחת ממשלת
מי שיניע המקרים ומוניחים עגמם ממשלת מי שלא ישיניהו
המקרים כלל ולא ישיגו להם מן המקרים בעבודתם כלל לעולם
ומה שיחזק לך עוד מה שאמרתי הוא לאמרו ויקח אליהו שתים
עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו
לאמר ישראל יהיה שמך כאלו בכלנו אמו כ"ב שבטים בני יעקב
מאי זה יעקב נולדו שהוצרך לפרש שהוא מי שאמר השם עליו
ישראל יהיה שמך : רק היתה הכוונה לאה שאמרתי כי הם היו
עובדים לגלגלים ולמלאכים כשרו של עשו ושאר האומות והוא
עכ"פ לא להתגבר עליו בכח אבות הבבות ית' שהבדילנו לו ובבר
הגביר לאם היחס עליהם והיה שר על השרים לכתיב ויסר לא
מלאך ועל המלה הזאת בקרא ישראל לכתיב כי שרית עם אלהים
ואפבי שהוצרך עתה אליהו למלה זו לקח י"ב אבני כמספר שבטי
בני יעקב שבתעלה למעלה מן השרים והבעלים בהנהגת ה
השפלים ושבקרא שמו בעבור זה ישראל ולכוכה הזאת הוכיר
בלשון היה בספר מלכי בספור מקרי הכתובי' לאמר לא יכם יקרא
עוד את שמך כי אם ישראל יהיה שמך ולא יכתוב שום שם נוסף
ת' לאת בני יעקב לשר שם שמו ישראל ולאר היות בניאי הבעל
כותבים המשלה לשמש ולזולתו מן הגלגלי' היו מכוכבי עבודתם
בהיות השמש בתנוכת עלייתו על נטותו לעבוד ועל זה היו
מכוכים כוסים ומרכבות שבקר השכם בהבן האמה והוא שכתוב
בישעיהו ושבות את הכוסים לשר כתבו מלכי יהודה לשמש וגו'
ואת מרכבות השמש שרף באש שהיו עושים השמש בעל כי הוא
המחלק לוהה לכל נפש השמי' והוא שהכניח מוכיח כוסי מזוייפי'
משכי היו ובבנות השמש לעבוד ולהללו מעבודתם כי לז יהיה כח
השמש רפה ועכ כתיב ויקראו בשם הבעל מהבקר ועד הבהרי'
לאמ' הבעל עשנו שהיו מכוונים להשיג הכוכב בהיו השמש בגבורתו
ועל עבור הבהרי' לא התל בהם אליהו כי עוד לא עבר זמן תגבול
השמש שהיו מכוונים אליו : ובאשר עלתה האמה לו הלל אליהו
בתפלתו לתת הרוממות והתשגחה בהבהגת העולם למי שלא
יקרבו מקרה מן המקרים והוא שבת הכל · ועכ אמר בבאן כ'
אלהנו שאריך להזהר בתפלת המכוה להודות לפניו ית' שהוא
לדון הכל משניח בכל ומאתו בנקש הרחמי' וההגלחה שהוא
החשניח והטובה בדרך שעשה אליהו ועכ בנקר הזמן הקוא
לתפלה כי לז יודע כי השאר מקבלים השפוי והוא ית' המכהיג
הראתי · נם כ' יונתן ורב בחמן בתבוונו לזה בתלות תאחרם
בחה שאמר דוד ולא בחה שתקנו הלנות תפלת השחר ותפלת
הערב לפי שלותם הזמני' עת ההתחלנו ורנוי' לתפלה כמאמר
דוד עכ' · עכ"ל הש"ס שנוכך כ' אלנו להוסיף
לזהיר בתפלת המנחה לפי שיוכל יצחק בשדה ליבבו ביום
חזקה שתקון תפלת המנחה בכל הימים שלעפי שינא להתפלל
ביום הזוא לאמר לומר נדול שהיה הפן לנפת ולרלות אם
בא אליעזר עבדו שבבר הלך זה כמה ימים ואין ללמוד מכאן
שתמיד כל היום לבלות עבב היא שעה מיוחדת להתפלל לזה
הוסיף חזוק מויפי בעלות המנחה ומכאן רליה שלשם בכל היום
מנקר עד ערב עמד אליהו בלולו בהיון כוון לנקש עת רנון

בעלות

כעלות השחר. פלוגתא מזה כי לו היה שעה רצויה לתפלה לכל התקנים וזה יורה דקדוק לשומו בפתח לעולם יהיה אדם ירא לל' לשלם בכל היומים ביחוי להזהר להתפלל בעת שהיה לפיות עת רצון: ובעבור שהספק שבמו הנזכר בתפלת ינחם יהוא לפעמים גם כן בתפלת המנחה ויעקב לומר לולי היו נוהג כפי מנהג כל אחד מהם הזכרנו כבי יוחנן וריב בחתן לחדם גם כן ביחות לשחרית ובערבית כוללות כל היומים כלשון יורה לשון שכתבתים בתפלות דוד. שוד מנחתי ביומא פרק לחד לחם המוכיח על הפיה לחד' כב בפרה גלוחי לחכרתם לכימו מכי משחרי סתלי לחד כב יוסף לכן מהכרתם ביקוש ובמחד וכתוב בתוספות פל"ת וקלא לפכי מתן תורה היה ומשכתבה תורה כ בתחלתו כמה הלטוית וכו'. וגם כאן כוכל לומר כי מטעם זה נקטו התנאים הקלא לקביע חזוק לג' תפלות מלויהו ולוד ע"ה ע"כ:

כ

עובר בה' מזלזל בה' קולות שבחוך הקבה לת ישראל לתוך קולות דקודם הכך קולות בתרי דקיבו הכך דלייהי בהו לעיל וקלת' דכתי' היו ולעם שהקול היכו כל זה כל': ומכיתי תידה כי לעיה לת שבות סיני' דקרי לה' קולות דלעיל סוף: ע"כ: ממה שכתב ל"י בכאן בוכל העם רואי' לת הקולות יובן על השלמות מה שכתב בפי' התורה רואי' לת הנשמע מה שאין הפה יכולה לדבר וכו' וכותו כלומ' פירוש כמשמעו שהיה כרלה ממש בדבר כם. כ"ל

בשביל זה שיברל זה: לנוות שלוון בלעז: מלשון הקבר הזה לרמז לחדתי במלי קמיפלגי ג' תנאי' הלכה: הוקשה לרב דהיבו לן בברל הלכ בשביל זה היבו בשביל לנוות לוה: ותקן זה בחמרו בשביל שיברל זה וכותו לומר שחמרי שברל החיש ידל לת ה' לין בוך כלל לשלח ה' הברליות נדולות וקטנות לכל לחיות כמבע שיברל זה מה לן תקלם לנו ברליות שלח הדברים הוברו להבריות כלם בשביל זה שיברל לחביב' ויהיו כל הברליו' זולתי במדינת קליפי' ומותרות לכל עיקר הפרי הוה היכל לת ה' וכ' לחל חלק עלין ולח הסכי לומר שלחרי ברליות חלים ידל לת ה' תזיין לבעלה כל שלח ברליות כלן ולתקן זה לחר שקול זה כפנל כל השלם וכל בודלי הוברו כל הברליות לבל יש כמה מעלות לברליות ידל ה' כי לו שקול ישקל במאזנים לשים מנד ה' כל ברליות העולם ומנד לחד כיכל לת ה' ישלו יחד זה כפנל זה ויוכרכו שכיכם. וכן עזלי בעייומו פלק רבה להפנל מכל הלומקים כי לל יתכן שכל לחר ברליות כל לבני העולם תהיה שקולה כ לברליות כיכל לת ה' וגם להפנל מן הלומק שזכיתי בשבי פני ללעזר תקן כל בחמרו בשביל לנוות לוה: כל שמעיות כל שלח הדברים הוברו ולל מנד עכמו וגם לל בשביל שיברל זה בלבל כלבני בני ללעזר לללק הברה בכיאתם חוק כי כיכל לת ה' נגיך לחברה מי שיכלה לו פתו ויתקן לו מלפש לתקן זה זוברו כל הברליות לביותם קיימות כלי לשמש לילל לת ה' כלבני קן זומל בגיך שברל כל לללק לשמשני:

כב

גזלת חעבי והלל לף גולת חעשיו גזלק היל לללק גזלת חעבי סלין לו כלום לגזול מחפו לל שלח להשיב על שלומו:

כג

נעצע לי בפלשו כיומל בנבחתי ועומף לחון ע"כ: וכתב:

הרשבא ל"ל שכל מחמר שמקבל מתפלל יש בקבלה זו סוד בשנה מחל גם יש לה חיזון בכון ותחלה לגיה לך מה שרחיתי גם לנקון ל"ל מחר קנקון כי למדו מקלוש בגיך קול למשה במרחית הענן בלר בקשת רחמים ותחלה כמו שלמרו שבתעטף מקבל כשל שיוכד לפני מתעטף

ולמד את משה בפרשת ויעבור ה' על פניו ויקרא וכתיב אלי תעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך ועל אותה שעה למדו מכין שהקב"ה מתפלל וכן פי' בתורה כי כן למד ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת וקראתי משה אותה הודיעו לומר יג' שכאשר כתוב לבנית לומר: וכן למד יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי ולמדנו לומר יהי רצון מלפניך ש'יכבשו רחמיך את כעסך וע' ודרך הגיון אל יפר אם היה ליון ההגדה מפני עמו וכלי ליישב לשון ההגדה יש לי לפרש ולקדים הקדמה וכו' הלרך בזה קצת וסוף דבריו מה שכתוב לפי' ההגדה הזו שהקדוש ברוך הוא ברא ג' מיני אדם שאין להם חלק לעולם הבא והגדולים המקלמים אותו יתעלה בפעולותם תמידיות בהשכלה: והמין הב' הכבדים הלרכיים וגם הם עלתי מלבר ומשכי מיני בריאה הלה קלומו יתעלה בפעולתם תמידיות הכבדיות הלמד שכלית מהכבדים משכילים ולמד טבעית מהכבדים לרכיים ולחריים חייבה חכמתו ית' לברוא בכבד למינהו משכי כבדים הרשומי' וסיפא רשות מסוף בילו מפיר' מוחלטת ועל כן במסף הרגון ב"ל המין הלמוטי ולף כי מבר להם הרשות המוחלטת הוא יתעלה מזהירם ומלמדם תמיד לוהרות חייב שהמר רלה בתי לבריך את החיים ולת הטוב וגו' ובחרת בחיים להודיענו כי הקב"ה חפץ שבחיים שלמים ומרלה להם כלנו מושך לת ישראל לדך פיוס כלנו בדקותיכו לו הבך מוציאים לו חלילה כמאמר הכניע בשמו ית' מה מנחו מבותיכם כי עול כי רקבו מעלי וגו' שומו לבי ונשובה לליכם וכתיב בתורה מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה לותי וגו' ולכוב' הזהות למרו שהב"ה מתפלל וכלו בית המקדש הוא מקום לתפלתו מבני שהמקום הזה מקום העבודה ומשם שואבי' הברכה ומתפלל בו שיתמיד העבין בן כדי שיהא רגון לפניו שיכבשו רחמיו לת כעסו ולל תתמה על למרו שהוא ית' מתפלל יהי רגון מלפני שיכבשו רחמי לת כעסי ושומר מפני שהמלך כך היה שהגמול והשונא על משה הלמם וכפי מעשיו הוא בדון והמעשה מסור בידו מוחלט. למר שהוא ית' מתפלל שייסרו מעשיהם על שיבריהו כה רחמיו וכנוסו בפעולתם על כעסו וכתיב שהחזל כל זמן שישראל עושין רגונו של מקום כלנו מוסיפין כח בגבורה של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח ה':

ולמרו בב' בפרשת וירא לאברים לת כל לשב עשה והבא טוב מלך רבי חמא לומר.

משל

למלך שבשר בלטרין ולרה לותו ועברה לו בלטרין ולמר הלוני תהא מעלת חן כדרך שהעלית לפני בלותה שעה. ועכין רבי ישמעאל בן אלישע ז' אל הקדוש ברוך הוא בבבי לך יעלם ממך כי הוא עכין כל הבדלות והוא שנוסו בתורתו הקליפה והברכת לת ה' לאלהיך וכתיב כי בו בחר ה' לשרתו ולברך בשמו: והוא למרנו תתברך תרומתם ולל תתמוך כי הברכה עכין הולרה כי הברכה לשון תוספת וכבוי מלשון וברך לת למחך וכתיב ברוך לתה ה' למדני חקיך ותפלת ישראל נשומת ונומת לברות הרחמים על בריותיו ותפלת הבריקי טובות לת הכעס והוא עכין תפלת לבריכם בהפכת סדום והוא עכין כל התפלות ולליתי יושב על כסא כבר מסורם בבריאים ולרלה לת ה' יושב על כסא רם ונשא והברכת הרחמים רמז לקבל התפלה ולשנו בא על דרך הכתוב לשנו כתם פו ולדך משל לבנו החכמים גם הבריאים עבל הב"ה בא ל':

אמר הכותב

בלגדה זו יש לברים קלי הניוד וגם בכל מה שהתב הב"ה בפירוש עדיין לא זכיתי להבין על השלמו' מלמר ישמעאל בני ברבי ולא זו בלבד שלא בל בכל המקו' הזכיר בתורה שלמו מברכו' למעלתו ית' בכפף כפפי תלוה תעבדה לבפם לבע ולהבין לין יפורשו כל הברכו' לפניו ית' הם קולרה וברכה טובה יפיק ובברכת בניו ובכם לו מפיל ליריל לו רבים יבדק לשון ברכה כי למעלת המבדך הוא יש בו כח להתכן לפניו ית' סיוסף וירבה טובת המבורך מפיו והוא ברמזיו ית' מקים לבר עבדו ועבת מלאכו ישלים ושומע תפלתו ומוסיף על הטוב למבורך לתת לת שלמת הסוללת לישראל כלשון על זה בלי כמלמר רבי חביבא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים. לך לתכם לין יבוייב כפי השכל לומר כי לכתכו שלר יחבר לבו הטוב מנדבו ומקו' ממלא הסרוכו כוכל לומר לפניו ית' ברוך לתה ה' כביכול שלתו לותי טובתך ושלמותך יתברבה ויגדל על ידיכו מה לבו מה בתו לומר בן לפילו עד השלום: והבלה בתחלת הטיון כי כל ברכותיכו לפניו ית' הם קולרה וקלול ומסור שבח ית' כי הוא לדון הכל טוב וכן למר דוד המלך עליו השלום לברכה לת ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי סוף הפסוק מוכיח על תחלתו שהכל כלמות הולרה והקלול זכן ילרה ממזמורים רבים. לכל מה בלבר ומה בעולם ברלות שהשפע בשל זה לפילו כלן ולל תחסור כי הברכה עכין קולרה כי הברכה ומוסיף וביבוי וכבה ברוך לתה ה' למדני חקיך עב': מי יתן ולדע לין יתיסר בלשון בבו' לתה לומר שהוא ית' מברבה ומוסיף טובותיכו ויותר יתיסר לבבות לו שם מברך כמו המברך לת עמו ישראל לכל לשון ברוך לף יתבן: והי' אלהינו כתב ברוך שם משותף יאמר על מקבל הטוב וכו' ויאמר על כותב הטוב ברוך לתה ה' ויהיה ברוך שם לתלר כמו רחום וחנון להיות הפועל המגיע ממנו ברכה שהיא תוספת שפע וברוי הטובה וכו' עב': ועוד כתב שהוא לשון שבח והלול ועל מה שכתב בלשלוכה שהוא שם תלר יקשה לין בפר' כפי זה לברך לת ה'. בנרך שהלבנו ישמעאל בני ברבי ורבינו כהם: ולל יקשה זה שם בפרשה לשון הלול ושבח שיהיה פי' ברוך מהולל בתשבחות מהולל לקדש ה' וכן לברך בברך לקהל בהלל וכן ישמעאל בני ברבי ונם בנגד פי' זה יש דומק כי לין ראוי להוציא בהלול לשון ברכה מפיהו הלמתי שהוא לשון רבוי ותוספת טובה ולפרשו בלשון הלול בלבד שהלמת שיהלה מפסוק לברכה לת ה' תמיד תהלתו ומפסוקים לחרים לומים שהברכה והקלול הם שני דברים דומים ועכו לין לפרש דבר לחד בלבד בבטול לשון ברכה לגמרי. ועוד יתחייב זה מפסוק יודוך ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה הרי שהזכיר הודלה לבד לכלל מעשי הש"י לכל בחסידים לחיותם במעלה עליונה הזכיר ברכה להיות עכין יותר בערך ל"ב כפי מה שכתוב בספר הלורה שבכתב מלא יברכוכה לרמוז סוד יברכו למדת הב שהיא כנגד לחלר מן הספירות: עוד כתב כפי ברכה שהוא מעכין בריכה כלמיון הבריכה שהבהל במשך לתיכה ומתכה מספיקין כל הנרוך: ולמיון זה מתשב על כשון בכל מקום שמזכיר ברכת ה' על שום ברכת שהכוכה לומ' שהוא יתעלה המשפיע כל טוב כלמיון המתלה בריכה להשקות מתכה לפ' שנאר ושב מה מלא יתבן לומר בברכותיכו לפניו ית': ומה שכתבתי לעצמי בהבת עכין זה הוא כי פי' ברכה הוא שוה בכל ועשם

הדור ברכום ב'הדיוטים ונתקיימה בהם ברכתם ושו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונדא היבוסי דכתיב ויאמר ארונה אל המלך ה' אלהיך ירצך, דניאל דברכיה דריוש מלכא דכתי' אר'ך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישזבינך.

סמואל ב כד
דניאל ו

שהכהל במשך מחלוף הכוסאים כפי מדינת המבבל והמתבבל:
דבוכי לומ' כי כמו שברבה הש"י על ברוחו הכוב' בם שהוח ית' לשבר
בידו הכל מחלף מסבוכבו ומשפיע עליבו בל הטובה בי זהו מס
שיחות בפי שלמותו להשפיע ולהועיל לזולתו: בן בוח לבו משך
מבי הבבורה ובברת לתם' שלהיך והכוסף בזה שבקבע בלבבבו
לחמוכה קיים ר"ופחמר לפבין ית' לין לבו שזר וחומך לגלח לחתה:
ובלעדיך לי לישבר להתקיים לתילו שעה לחת לים ממבו וילוח
לזה גם בן לחמוכת הבבשון בחסדין ית' שסיף שעחדק לתבוחינו
ולבו ולח כחבוחינו ישפך לבו: ועל זחת הלחמוכה התקוועה
בלבבבו והנדתה לפבין ית' בפינו ובשפתינו ינדק על דרך הבלוח
לבבות לם שם ברכה בביטול שלחו מברכין להקב"ה וחוח ברוך
ממבו: כיון שהכל נריכין לליו וחוח ליבו נריך מלחבו שום דבר
בך מה שחייב שלימותו להשפיע עליבו בכל הטוב: והשפע
הזה בחינב לבח לחבלו זולתי בחינת בבו להבבה הפוכרת וקיל
שבחיב קיימים בלחמוכה וידיעה זו וגם לזבור בפינו זחת הפבלח
חבי בחשך חזה בי בלחמשיחה תתקיים תשוקתינו ית' הכפלחת ל
להשפיע ולהועיל לחולתו בכל הטוב ובביטול בוכל לבבות לו שם
ברוך מפינו עם היותו מבורך מבל ענמו: הלח זחת טובה רחויה
בפי' ברבו לתה' המבורך וגם בעבייתי ברוך ה' המבורך לעולם
ועד לומר שעם היות שבקבל ברוך בפינו ובשפתינו הלח הוח
המבורך מבל ענמו לעולם ועד וכן בחתיב הקדיש יחח לחמבו
יתברך לבו חומתי שחיב הקודש"ה בריך הוח לעמו שהוח מעבמו
ברוך ולבעטר תתעבב בדשן בשם התלמיד לשב יחפון להבין
בוכתי על השלמות לליותו עבין תורבי לחובי לחשול לו משל
בדרך לומר קנת בי לחיין לחתי הוח בחבב בפי רוממותו ית'
בחלחר הבבית ומה דחות תעבדו לו: הבי שרליבו בעיבו
לים חבם ובביל בלבבתם לבינו ויבי לו בן דך ויחיל יענק ובל
מחשבות הלב לין יהיה בנו זובה בבל חבמה ושושר וסבול לשב
לו ולהשענת תבלי' זה נריך שהבן ישבים בבל יום לפתחו של לבין
לשחול ממבו בל שלחותו ובוח יובה ויקבל הבל: ויבי בן
שתחיל בל היום לל בסק הבן מעשות בדבר הזה ויברבהו לבין
בבל הטוב שנפון לו: ולין בסק שיובל המנל להסב ולומר
לברבם בדך לת נבו שהוסיף והרבה בל טובותיו. ונם בן יובל
לומר יבחק בדך לת לבין שהוסיף והנדיל תשוקתי המשלה ויהיל
שיהיה בבו מעבים לפתחו ובזה יפשיע עליו רבוי הטובו והשלמו'
לחתי ונדולה מזו מובל לומר על דרך השלוח בי נדול היה ברבת
הבן לזה ויתקיים זה מפ"ש הי' חסדי שהשלם לענמותי לוהב
הטוב והשלמות וחבן בו ובפי השלמות תהיה חלחבה וקנינבות
בחבן. ויפעים מלל לזה מלחר התיבה בי בזבבו לחבת הלבות
לשם יתנדך הזביר לחבה שלחר לברבם לוהבי ובזבבו לחבת
השם יתנדך לחבות הזביר חשק שיובה על חוזק הלחבה ולחר
בך בלחותיך חשק ה' בי לחיות שלמותו יתנדך ענוש לחין הבלית
היתה להבתו לל הטוב יותר ענומה. זה בלל לדביו בעבין זה
ויתחייב מזה שרלוי לבבות שם ברבה לבל תפלותינו לפניו יתנדך
בין שבפתחן הוח יתנדך מוסיף ומרבה טובתינו ובזה בנלחה
תשוקתינו הבפלחה להשפיע מטובו עלינו הבקרלש השם חשק בפי
מילותינו יתנדך: והלח גם במלחבים ובנבח השמים לחר דוד
עליו השלום ברבו ה' בדרך זה בין שבלם בלחד ישבלון יבילון
על לחתת מביחותו ובלם מוסיפים מהשפיעתו. הלח זחת
ההשבלה חשב היח השלמת תשוקתי הבפלחה תחשב לפניו בברב'
ויהיו בקריחים מברבים המלחבים והנלנלים והוח יתנדך בריך
מחתם. ולזה ברבו ה' מלחבי ברבו ה' וגומר: ברבו ה' בל
מעשיו בי"ג שלמות הם שוים בפעלה זחת הבבוד בבבוליתו

והבעיל בבעירתו: ועל יסוד טובה זחת יובן לבלי על דרך
הפשט טובת מלחר רבי יוסי בן זימרח שהבה מתפלל בבה:
ובחמבח לימלן מלפרש מתפלל בפי פשוטו בי הלה הוח לדון
הבל ובלם בריבין לו ומתפללים לפביו ית' זולת העובדים לשביו
ולמי יתפלל הוח הבל הלחת יובה לרבו שלבבי רבי יוסי. בלחר
דרך חילה לרחוו שבחו שבוחת תפלותיבו לפביו ית' הם לתת
לת שהלותיבו שירחם עליבו: בן הוח ית' חבץ בזולת התזוקה
ויותר חזקה להשפיע עליבו טובו בי יותר מהשעשל רובה לינק
פרה רובה להניק: וכן היותר שלם חבץ בהשפעתו: ונשו שהל
בעבל התלמוד מלי מבלי ובוחת זחת הפהלה לידע לם החשק
הבחרץ הזה שיש לפביו ית' להעיב לבו לם הוח בשפחיק בריקים
נמוכים חו גם לם בריק בעלי תשובה: וזה הסיב לזולת הפהלה
עבוקה וחלר שבותם התפלה יהי רבון מלפבי שיכבשו רחמי לת
בעסי וכו' וכוחת לזולת התפלה שהוח ית' חבץ להתבבד עם בביו
בחדת רחמים ועם היות שיהיב שולת הדין בי הקוטה לחדון
הכל בבת לל תהיה תרופה למבה ולל תועיל לו שום תשובה
חייבה תשוקתי הבפלה להתבהג עם בביו בחדת רחמים וליבפם
להם לפביו חשובת הדין ל"ל שלם יבלו לפביו בתשובה ותפלה
בל חלו יפלה עובם בי בן חייב רבומו הקדוש: ומבי' ברוב בביו'
וכתבים פסוקים מקיימין ומעידים זחת הלמובה לחר דוד עה"ם
ולך ה' חסד בי לתה תשלם לחיש במעשהו. ל"ל בי לתה תשלם
בפי ערך הקוטה שהוח ב"ת ולל בפי ערך מי שהטה לפביו שהוח
בבת"ת שמו. ופסוקים לחבים רבים יובו על זה לין בלן
להלריך בזבירתם: בלל בובת רבי יסי בן זימרח שהוח שלם
בתפלתו על ידי תשובה ומעשים טובים ובביטול שהוח מתפלל
בם בן עמהו ל"ל שנפלה תשוקתי לתת לת שלחותיבו: לבן מפלר
התלמוד בתוך לל זה מלחר תביח לחר רבי ישמעלל בן לליעב
בי ב' החלמי' בוכה ל' לתם וקולייעו עבין בפלה בי בלשר הוח
היה בבבם להקטיר קטורת לפבי לפבים הסיו ברוח הקדש לו
בדרך בטוח שהבה היה חפן בעבודתו. ומלבד עבודת הקטרת
שהיה מקטיר לפביו ית' נדלה תשוקתו שיתפלל לפביו ית' במו
שבתבתי במלחים לחבים שלחר מהדברים עבמים הנלוים
בקר בבות היה התפלה לפביו ית' בשירות ותשבחות וכל זה יובה
ברבה לפביו ית' על הדרך שבתבתי וקיים מטותו מיל והתפלל יהי
רבון מלפבין וכו' והסיו בחזיבו שהבה שחה בזה. ועל דבר
תניה בלשון רבי לולם הודיעבו זה בחמרו וכשבע לי רלשו:
ומבתי נרסחות במוך לזה מלי הלל ולם היה שלחת בעל
התלמוד קשיח לי שלחת זחת וכי לל הסמיבבו רבי ישמעלל
חלוש נדול שהקדוש ברוח הוח בעבע לו רלשו שהטובה בזה לום'
בדרך משל שרחו לו שקבל תפלתו: ומבתי שפר לחר שבתוב
בו וקולל ויהיו נרסח בטובה ופידושה בי לל שלל בעל התלמוד
מלי הלל הבל לדבי רבי ישמעלל שלומר וקולל שלל תהה
ברבת הליוט וכו' והוח מעבמו בי המוכן לחבו מבשבוע הרשם
שהוח להודיע שבדבתיו עם היותה ברבת הליוט בעד לל מעלתו
ית' הוח חפן בבדבתיבו ולהודיע לו זה הוכרח לבשבוע הרשם בי
לם בל לדמות לו שקבל תפלתו פשיטל שהקבה שומע תפלת
המתפללים לפביו בטיפה שלימה בל שבן נדול בי ישמעלל
לבל החשוש הנדול המולע לו הוח לקביעילו על זה הדבוש
הלחתי שהוח ית' חפן והתחוק לתפלותיבו והוח בקרל מבוכך
מפיבו: וכן היתה לפי' לפי נרסת מלי הלל ולחת לחשבי שלל
היה הבשבוע לדמות לקבלת תפלתו בפרט מהטעם הלמור בן
להודיעו שהוח ית' חפן בברבת הליוט: ובזה שמלבו על לחתת
טובתיבו שהוח ית' בבוך מפיבו: ולין פיבוש זחת הברבה

קודלה

הודאה כלבד: אלא שתיתן כל הודאה וברכה ממש על הדרך שפירשתי. וזה תתבטל קושיית כמשכחת בפי הפירושים שפתבתי שלפי שכבר הוא הודאה לבד: ועם מלת בכוך הוא לומר שהוא מכוך ומברכה כל הטוטות לוך קייס רבי ישמעאל מנותו יתברך בברכי שהתחלל יהי רצון מלפניך היה רלוי לבדר בלשון ברכה כשיתחר ברוך אתה ה' קונמל לנו טוטות ולא בלשון תפלה ושלה. אבל מכאן רלוי נמוכה למה שלמדתי כי השלה מלבניו את שיתחם עליהו ויכנם לבו לפניו מן השוכה להשפיע עליהו כפי שלמדתו זאת היא ברכה גדולה שלנו את: ומפ היא ברכת הלייוט היא רצה התפלה לפני שבשמים כיון שמתחה במקום קיוס תשוקתו הכפלה להשפיע עליהו. ועל ענין זה נקטה ותנתי בפי ה' בתי על פסוק וברכי את ה' שיהי והלוך בפירושו על פשטו ופס על הקבלה וכתב לשון זה ופס לא היתה הברכה והתפלה כי אם הודאה לבד למה יתאוה לתפלתן של נדיקים וכו' ומכאן עמדתי על טוית הרמב"ם שלמד ולל תחשוב כי הברכה ענין הודאה וכו' שלל אלל תחשוב שהוא ענין הודאה לבד רק הודאה וברכה שתיהן בכללות ביחד: כך

דעת בהמתי לא הוה ידע בהמתי עז מפר' לה בפרקי קמא: מלי קראי דלקי הוי כרגע לכתיב כי רגע באפו חיים בעלמו: בתלת שני קמייתא לא' מרגעי שלם שנת בלשונות: שולייקי ע"ם בלעז: לא שוב לנדיק לעמוס את הבריות.

אמר הכותב בהה בלשון רש"י שגרסת הספרים היתה וכמה רגע לפי לכן רגע כמיתיה. מלי קראי כי רגע באפו חיים כתיב זה הוכרך לפרש מלי קראי דלקי הוי כרגע כלי לבטל מי' ה' לכאורה מנד קלשון לכל נדפתבו ליכה בריכה תקון כיון שלומר בפי' ומכל לן דרגע דיתר שכתיב כי רגע באפו. שול רלוי לתלמיד שיהוס לב' דייקי' עכבי' בלשון הכי. הל' הוי יותר גדול: והוי מ"ם לא טוב לנדיק לעמוס את הבריות: הכי' במ"ם בתלת שני קמייתא בל' מרגעי ג' שעות רלשונות: הכי במלות קבלות בל' הכי להעמידכו על הלחת ולהזהיר לתלמיד שלא יטעה בפי' לשון הנתרגם בשיתכר כי פעמים שלם לו יותר מעט בתך ג' שעות רלשונות לכל זמן הזעם ליכו אלא רגע כמיתיה. ולכאורה יש סבים לפי' זה. והכי דלקי שלפי הלחת הוי פי' בטל מנד עניכו לכן לתר בל' מרגעי ג' שעות רלשונות: ולפשוט שלכתב זה רמז לבו עכין לתר דק לתתי והוי שלף על פי זמן הזעם הוי בג' שעות רלשונו' לל קולם ולל לתכ"ו לפי כל הימים סוים. רבוי לומר שבכל יום יהיה רגע' מדויק: אלא לפעמי' יהיה רגע הזעם ביום פלוני בשעה רלשונה וביום לתר יהיה בשעה שנייה. לו לם יהיה גב' בלותה שעה לל יהיה ברגע הכו' בשעתו וזה דקדק הכ' בתת' בל' מרגעי ג' שעות רלשונו' ויתפך מזה שהיה נרין בלעם לעניין דק לעמוד על הרגע פרטי בכל יום ויום ופס הזהרתי לדקדוק זה כי לתתי בקבלת עם מה שבתבתי בתוך בביאור מלתר זה. וכל זה ולימד על זה לתות שביהס. עכ"ל.

תזכפות שלמלא בעפתי לא בפתיתי וכו': ולת"ל מה היה יכול לומר בשעת רגע' ל' כלם. לל"ל מלתר שהיה מתחיל קללתו בלותה שעה היה מזיק לתילו לתר כן. הקוב' מביל דקוב בשבועתי' דרכי יהושע ב"ל כו': ללו לוהם מרעה לתבו להתיכין והתפוכות מורידין ולל מעלין היכו בילי לדם לכל בילי שמים לל לוהם מרעה לבעלי לתעיסה ולבעליהם ולהוציא בילי שמים שלא כדרך בני לדם. ולפרפי' הכי בני היקל דקלתר בתם עיים והוא בהמה דקה לל מעלין ולל מורידין: עכ"ל.

אמר הכותב רלוי להעיר ולהכין טוב מלתר זה בשבי עביכים כוללים מתכו

כד אמר רבי יוחנן משו' רבי יוסי מנין שאין מרצין לו לארם בשעת כעסו דכתיב פני ילכו והניחותי לך אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה המתין לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך ומי איכא ריתחא קמיה דקודשא ברוך הוא אין דתניא אלל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע, וכמה רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה וזו היא רגע ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה ויודע דעת עליון, השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע, מאי דעת בהמתו דאמרי ליה מאי טעם לא רכבת אסוסיא אמר ליה לרטיבא שדאי ליה מיד אמרה ליה הלא אנכי אתונך בטעינה בעלמא אשר רכבת עלי אקראי בעלמא מעודך עד היום הזה, ולא עוד אלא שהיית עושה עמי מעשה אישות בלילה, כתיב הכ' ההסכן הסכנתי וכתיב התם והיי לו סוכנת אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והיינו דאמר להו נביא לישראל עמי זכר גא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגומר מאי למען דעת צדקות ה', אמר רבי אלעזר אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי ביכי בלעם הרשע שלמלא כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה' מלמד שאותם היכים לא זעם, וכמה זעמו רגע, וכמה רגע אמר רבי אבין ואיתימא ר' אביגא רגע כמימרי ומנא לן דרגע רתח שנאמר כי רגע באפו חיים ברצונו ואי בעית אימא מהכא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. ואימת רתח אמר אביי בהנך תלתא שעי קמייתא כי חוורא כרבלתא דתרנגולא וקאי אחד כרעא כל שעתא ושעתא נמי קאי הכי כל שעתא אית ביה שוריקי סוסקי בההי שעתא לית ביה שוריקי סוסקי.

החוא מיגא דהוה בשיבבותיה דר' יהושע בן הוה קא מצער ליה טובא בקראי יומא חד שקל תרנגולא ואוקמיה בין כרעי דערסא ועייל ביה סבר כי סטא החיא שעתא אלטיה, כי סטא החיא שעתא ניים אמר שם לאר אורח ארעא למעבד הכי ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכתיב גם ענוש לצדיק לא טוב. תנא משמיה דרם בשעה שהחמה זורחת וכל מלכי מזרח ומערב מניחין עטרותיהם בראשיהם ומשתחוי להמה מיד כועס הבה

שיש ביטול למחר שמניח שעה מיוחדת שבה כוונם קודם ת"ת
שלף על פי שהותר לנו לומר שהקב"ה כוונם על שנברי רצונו
בדרך דברה תורה כלשון בני אדם לי לנו שבלתר כן בעת תפוץ
התורה כמו שלת ויהי ה' כי רבה רעת האדם ויכתם ה' כי עשה
את האדם ויתעצב ונומר לכל מלין לנו לומר בים שבה מיוחדת
בכל יום לזה ומה שלתר זועם בכל יום לפעמ לפרש בכל יום
בעת התפוץ: הבני בעברין בלעם רלוי לחוש מה תועלת יניע
לנו מזכירת הניסים קלים כלבה בין בלעם ולתנו ומלין
לנו לומר כן: ומה שהזכרתי לענייני ע"ז הפעט בעברין היחל
הוא כי כ' הקדמות נודקות שכבריהו לומר מה שלתנו מזל שים
בעב קטון מיוחד בכל יום לזעמו של הקב"ה: היחל כי מהטוב
לא יבא כי אם טוב והקדוש ב"ה הוא הטוב המוחלט ולכן תקנו
חכמי הבגולה בסוף ברכת הודאה ויקלנו ויברכו את שמך
הבדול בלתת לעולם כי טוב וישבו וישלנו בלתם הלל ושועתנו
ועזרתנו בלה הלל הטוב בלי' הטוב שמך הקדמה שבית הזכירה
ה"ן עזרת מהקדמת פי' הקלת שבכל הפעולות לפעל בהם
טוב ורע הן הכה על הרבים מדרגת: הל' טוב טלו: הב' רע
טלו: הג' טוב על הרוב ורע על המעט: הד' רע על הרוב
וטוב על המעט: הלק ל' הוא חבית בני הלהים: והחלק שני
הם החיים לפעל על פני האדמה. והב' הפעלים נעדרים לא
יתבן המבלא: ועם היות ית' הטוב המוחלט לא נזכה שבתוי
יתברך להיות בל פעולותיו מתן החלוקה לפעולה בהדש בהם
בלם טוב רק הן ההברח שיהיה מניעות לפעולה שהיה טוב על
הרוב לף על פי שיש בה רע בחלק הת כי הפעל יחייב וזלת
כוונתם ל' בחלתם הין לבר רע יורד מלמעלה להיות מבון
הותו רע לעשו' טוב ולא הן הפועל הקוה על הרוב ורע על
המעט ולזו ל' שתצרופת הרע שיש בפעולותיו יתברך לזולי
להיות דקה מן הדקה: ולזה הוליעונו ובתה זעמו בעב לזוכיח
מלבבו של בחשוב שהקדוש ברוך הוא תפן בבל דבר שיהי' רוכו
טוב לף על פי שחלק הרע יהיה רב עם היותו מעט בערך לל
רוב הטוב שיש בו. לל' שבקבע בלבבו לתוכה קיימת שפי' טוב
על הרוב לינו מנותנם ש' רובץ למבבר גדול יותר מלל בבחות
ובלילות ותצרופת הרע שיש בו הוא היותר קטן הבחות שלפעל
ויהיה בערך בחי שיחלק השעה לחלקים קטנים רבים לא ל
לפעלות בלבד ודקים רלשונים ושביים רק לדקים יותר קטנים
שהם רבעים: וכן לתנו ובתה בעב לתר בני לבין בעב בתיניהם
ובקניהו דקים בטובה לזה מתלתר בבי' הבניה ב"ה בחי בתנו בעב על
יעבור זעם. ומדברי לי"ה בי בעב בלפו היים ברצונו הלל
זה מספיק בעיני בדרך הפעט לעמוד על טבת מלתם ובתה
זעמו בעב: הולם בתה שהרחיבו בקני החשבות ולתנו שהוא
בתלת שני קמייתא. וכן לתנו בלק דעו' לא ליבלי לינים
בלותא בתוספי ביהוי בתלת שני קמייתא: לא ידעתי להחשיך
טעם לתנם שיהיה בעב הזעם ברלשונות יותר תבשות ל
לתנעניות ולתרונות. ולולי בוונו לש"ם במקום לתר הבדוקים
יתלתן יהודין ופופן שלוש ולזה שיעבו שיהיה מתחלק היום
לד' חלקים בתו שהלילה היא לתבע תשתרות: ובעב הזעם
יהיה ברלשון היום הזוה שהוא מ"ב שעות וכל זה לטבה
הזכר לתעט חלק הרע ובילנו בתו ל' להודיענו שלתר עבור
הבירי היום הין שהן ובין בעב רע ובין בפק שהל' היו מקיפים
בל התבחות והיו בקבלה לגלם ועל פי הקבלה היה היו זוכרים
בל הדקדוקי' הזה. ועל דוב שביבו נרותינו בי רבו מלדבה לא
הפליגו לבו תבם יורם ובוהל הקבלה היה והוא ילתדנו דעת
ודרך תבונות יולינו: ס היה דרך ישרה שבררתי לענתי

בדברים בחלה לתר לבפני ילעתי שלא ילעתי: ובפי הפנתי
הקנרם די לי לזה שבתבתי בעניין הרלשון: עוד שבית לתשוב
בתה שלתרו שרעב הבעם הוא ע"י שעשת רלשונות זה בקשר עם
מלתר בתוך לזה בעם בני יהושע בן לוי בפעם שהתתר זורתת
וכל מלבי מוזה ומערב מביתים בתיהם בדלתיהם ומשקמים
לתתה מיל בועם: יל' מוזה שעקר בעבו ית' הוא בבנל עבודי ע"ז
שרוב עבודתם היה לעשם לבחות בעיניהם מושל על בל עבייני
הישלם ולם בן ילזו הוא שיהיה בעבו פתחלת זריחתו על בניע
היום שבן בני מלבים שומדי' על לותה שעה וזהו זמן קס לפעל
לעתם הבפעל:

עוד הפתלתי בפי קובר הפנתי מניחות תה על
דרך הפעט בש"ם לפני בי חוזרי בבלתת ל
לתרבעלת וכו' בלל טובת לפני לרמוז בי בלוה בעב קטן שהב"ה
בועם בתשך בקל הישלם בפעל ותניע תתבו עבתן נדול
לבל יושי הישלם לפילו לבעל תי בלתי תדבר ובם יש בהם לקות
פרטי והקולה בברבלתת של תרבעלת מורה על הבתחה: ובעב
בעב הזעם בלקה הלמיות הקוה שתעזר לבן בהחלט.
ובם יתחייב מהעבב הקוה שתעתיד עבתו על רעל ל' ולינו יכול
לפהות בן רק בעב קטן: ובא על בתן בפי זה ש"ם בל שעתא
לית בה שוריקי בומקי ובהקיש שעתא לית וכו' לרמוז בי בבעב
המטומם לזעם בלקה בל הלמידים' לנמרי ולא בן בפלר שעות
וזהלים בדיך טוון נדול. ולבן רבי יהושע בל לוקמים בין
בבעיה וכו' ומשום לא יהוכה לבדיק בל לון קפבה עליו שיהא בלי
שלא יעבור על בם עבות לבדיק לא טוב:

הענין הב' עבין בלעם בפלתי הפלא ובלא בר לותי
פעט מלתר זה בעבין בלעם והבעות הבדול
שזכרו עליו ולתמטה לקב' ההבתן הפבבתי בי לית יפבול הפבל
שיש חבם לחד מחבמי קדם יקים מוטבע בעבות הבדול הקוה'
זלת לא זלת בי הבה מביבו במקומו' רבים שהל' הזבירו לבלעם
בבלל הבניים ובדולה מזלת לתרו ולא בס בניא עוד בישראל
בתשה בישראל לא בס לתבל בלוחות השלם בס ותבו בלעם. ובלן
לתרו בי לא היה לו מעלת בבוחה בלל בק שהיה יודע לבין
לותה טעה שהקדוש ברוך הוא טועם בה והבני בא לבתוב בקופר
תה שהלתת בעבין בלעם בפי תה שלמדתי מדבני הרתבן זל
לתד מבדולי המלתיבים התרבייים לעבר בדמו לאנשי דורבו
בפי הוה בלות הפסוקים יל' שבל חבמת בלעם בזמן שקדוה בלא
היתה חבמת תשכן וקוסם בתו בני בדם שבלח עליהם בי מלוה
מקדם ושבניים בבלשתים: ושל שהבתוב לתר ולבו זקני
מואב וזקני מדין וקסמים בידם ועיקר חבמתו היתה לידע
שעה רלויה לקלל בי בן שלח לאתר לו בלק בי ידעתי את אשר
תברך ונמ' ועתה לבה'בא ארה לי את העם הזה ונומר גם תקלת
דבריו היו מן הרם יבתי בלק מלך מואב מהרבי בדם לבה ארה
לי יעקב וביון שלתר בפוה תה לקוב לא בקה לל יודע שעם ת
חבמת הקסמים היתה לו בנת שתוף בקוה לדעת תה יעשה הש"י
ותתי עת עתמו וכן ב"ש לתלתי בלק בשר ידבר ה' אלי עם היות
שיבל' שקנת דבריו שלה היו בתתבאר לפניהם שהיה לו לדבר
עם הקב"ה וכפי תה שבתב תלתן בקוה היטב תרה להם בישר הזבירו
בשר ידבר ה' בי זה דבקו לזהות בעזרת ישרל משלם הוא לשר
הוציאם ממבדים ושעה להם לוחות ומופתי' בי זקני מדין מבמים
היו וידעו בל דברי משה עם יתרו נדול לרבם. יתחייב מזה בי
לא היה בלק בבן בו ושולח בעדו מטעם בביא הש"י בך מטעם
קוסם יודע טעה ליוה לקלל. ולבן לא שת לבו להתעבב
מהליבתו לף על פי שהבין הוכיח ית' להוציא בי משה שלא

יתבטל קבלת עול מלכות שמים מלבו לגמרי ולא יקבל עליו אפילו מלכות אחרת שתבוא אחר מלכות שמים שהרי היא מבטלת את מלכות שמים ואין לו עול מלכות שמים אלא עול מלכות אחת שהיא מלכות שמים ואין לו עול מצות אלא עול מצות שקבלם כולם בעול אחד שהרי מצות מלכות שמים גורמת לו שיקבל עליו עול מצות כולם שהרי כשמקבל עליו עול מלכות שמים יודע שאין לו אלוה אחר אלא הקב"ה לבדו שהוא מצוה לו לקבל עליו עול מצות כולם שהרי כשמקבל עליו עול מלכות שמים יודע

שלא בעבור זה משבחו אם שבחתיו לו לבך יתר דק שם לפשר
לאכם מלל כדי לגבות ולפרסם מעשי הרשע כבלעם הזכירוהו
לגבלי בתכלית ובלבך כמוי לאמרו הדבר הכוכר ולי בזה עתה

עכ כח

מרדות לחת לשון רלוי והכניעה שלום שם על
לבו מלגיו: ולדפה לת מלהביה ו"ו
ובשתרלה שלין שוכר תשים על לבה לאמר לשובה לל לישי
הרלשון: תחת נערה במרין תחת בלשם מרין טובה מהטת
כסיל מלה תחת טעמו למעלה תחת התיו ולל כמו לל תירל ול
תחת שלו למעלה תחת התיו רלשובה לומר שהוה לבר שלי לפני

לפותרו לשון תפעל לומר תבניע לת הלשם שלא תבניע היה
בעגמה ולבך שיבה לת נקודתה לומר שהוה שם דבר: פו

שלשה דבריס בקש משה וחתן לו שהרי לסוף שלשה
כתיב גם לת הדבר הזה לשר דברת לעשה
להוליכו דרכו מהכה תדת משפטיו כאן מפני מה נדיק וטוב לו
רשע ורע לו: נדיק ורע לו רשע וטוב לו: לת לשר לאמן
לת לשר יכאתו לאמרו עליו לשעה ולפ על פי שיהיו כלילי: עכ
אמר הכותב מפני מה יש נדיק וטוב לו וטלי
רלוי לדקדק לשון זאת השאלה
שהיה ויתר עמוקה ומזקה משלת החכמים והבניאי לשר שאלוה
על שהוקשה בעיניהם רוע סדור העולם בדאותה נדיק ורע לו
רשע וטוב לו: לומר בכאן בכללה השאלה באמרו מפני מה
נדיק וטוב לו נדיק ורע לו וכן ברשע וטוב לו ורשע ורע לו כי
לשאלה דאשובה לפשר להשיב כי הלא טוב לנדיק לשטל הרע
למעלה ויאמר לכי לעביר כל טובו על פניך מדת הטוב ומדת
העולם הזה כדי לזכות לכל טוב העולם הבא וגם רשע וטוב לו
בעולם הזה כדי שיקבל כל עבשו בעולם הבא לשר בראה
נדיק וטוב לו ונדיק לאר כיוצא בו רע לו לא כדע תשובה לזאת
הקושיא וכן בשני רשעים שלאר מהם טוב לו ושניהם רע לו:
לולם מבקוק הכניא רמז גם כן לל זאת הקושיא באמרו על כן
תעוג תורה ולא יצא לנצח משפט כי רשע מכתיר לת הנדיק על
כן יצא משפט מעוקל: כוונתו בזה כי לשר כך שני לבשים וק'
מהם הוא נדיק בעבך לל מביאו שבודאי הוא רשע בעבדו:
ועם כל זה רשע מכתיר לת הנדיק על כן יצא משפט מעוקל:
והכניא עליו השלום הדיב בזאת הקושיא לזוקה ולאר על משאכתי
לעמודה וק' על ונדיק בלאוכתו יחיה". ולדעתי בניאו פשוקים
הללה יש עבין כאות לתשובת הקושיא ולין כלן מקום להלריך:
כאור לעבין המלאר שלכאו בו בודאי כבי הודאת ההקדמה
המובאת שבני הבליקים הם שוים בנדקם ונם שני הרשעים שוים
ברשע לל מבא לדך בעבל המלאר הרשון לתקון קושיא חזקה
כאות בין בשיקים הדבר תלוי בלאוכתו ונדיק בן רשע בן מעבלה
על נדיק בן רשע לעבין נאול העולם הזה וכן רשע בן נדיק
לעבין דבה מבשע בן נדיק: ובבל התלמוד הקשה ככבד לעבין
זה מסתבית שני פסוקים ומן ההכרח יעבלה בידנו מתקון לואתה
מתיבה בנדיק בן רשע ולין לואו כשבה לטוביו לין לו שופט
כוסף כלבל על נדיק בן נדיק. ולם הלאת בלעבין המעבלה בין
והלבול נדול יותר מלד שבה נדיק בן נדיק שיוכה היותו מוטבע
בנדקו לבל לעבין הנאול בעולם הזה עליו לין לכוסיף יותר
מעל נדיק בן רשע: ומהכרח קושיא זאת חזרו מן התרון
הרלשון ותרנו תירון שפי בשהביאו הבבל בין שביאם ולאמרו כי
לין שביאם שון הלא הלאר מבה נדיק נאול וזה נדיק וטוב
לו: והלאר שהביאו נדיק נאול וזה רשע ורע לו: לאמרו לם מולק
על שני התרונים ואת שלין לפו בשבק טעם לדבוקו יתבדך במה
שהביא בעיון וביאשה ולין לו הכבה להבלים תשוקתו בשבת דוב
שהוא לברה על פי שהיה הנון ולין הדבל סובל שבשאוב היות

כל כי אין ידו משגת לקיים מוכן ומלוה: והקלוש בדרך הוא יודע מחשבות הכתוב לומר גדול לחיים מצר מלא לו ומתנו כותן לו מתנת
מנה והוא בנדק ובמשפט ובמקל ובקמיט: כז

בשרצית בפרה לא רצית שבחתר ויסתר משה פניו: ובלוגי דרבי יהושע בן קרחה שמעניתו על כך לדרבי שמואל
בר נחמני שאמר קבל שכר על זה
לקלסתר פניהם כי קרן עור פניו. ותמוהה ה' יביט מרחוק
לחקוקים כך שכויה בספרי: וקשר של תפלין מלחוריו הוא
ולמדו לעשל הכא מכיח תפלין עכ:

והרשבא כתב בחדושיו על מאמ' לחכמים בשם
רביהו הקיי גאון הכי פירושו רבנן
שהרגלהו הכא למשה קשר של תפלין והכתוב ולמדו במלאית
השן כדרך שלמדו מעשה המשכן שבאחר ככל אשר אני מראה
אותך את תבנית המשכן. וכן לעבין מה שאמרו שהכא מתפלל
וכו' ככתוב למעלה על אותו מאחר. עכ.

אמר הכותב הכא הכתי לשון מדרש רבה
ללמוד ממנו טעם מחלוקת
התנאים בפסוק לא תוכל לראות את פני: והמובן לגלי בדרך
הפשט מדברי רבי הושעיה רבה שהסתרת פני משה לא היתה
בדרך עונשית רק מחמת רבה לומר יד עתי שלא ידעתי ומכיר
משרומו משה שעליין ליכבו מוכן להשגה עליונה כזאת. ורצוי לי
שיקשוב מחשבתי כאותה כזאת כזכרו לרך הוא ילוד משה אומר
ושותה ולרך יוכה להביט אל ה' וזה רמז בדברי רבי הושעיה
מיד שאתה עתיד להיות גלוי בהר לרבעים יום ולרבעים לילה
לא לאכול ולא לשתות ושוב אמר אחר כך ואביהוא פרעו
בקשיקם וכו' שבאחר ואל אצילי בני ישראל וכו' ועליכן קשר
ועלה על לבם ליכבם לפניהם ממחיתם ולא הכירו משרומם: על
כן זכה משה לשכר גדול והם נשרפו. ורבי יהושע בן קרחה
כותב שמשה הסתיר פניו בראיה ופחד עכ בחר במדת ההסתתרות
כי די לו במה שהניע למעלת בניין ולזה כעבם וכו' ולעניין קשר
של תפילין הכותב במאמר ממוך לו שמא לבי ברלותי פי' רבנו
הקיי זצ"ל ולמדנו מדברי הושעיה גדול לרך כל מנת שפניו בהסתם
גלוי שלם משה כלומו לפרש רוב מדרשי חז"ל בדרך היותר
קרוב אל הפשט שם לפשר. וכמו שפירשו לכי לעניין קשר
שלמדו הקב"ה מדר תפלה כן פי' ולילית את לחמוי שלמדו מדר
הכחת תפילין ונם ראיתו מה שכתבו בפי' קשר של תפילין מכמים
תוכיים מהלחמוים בדרך טורח שלהיו קשר של תפילין ממש
אלא לרמוז על קשר והשתלשלות הכמלאות מלחת ית' והוא
ברמתי יעמידנו על הלחמת: והרשבא לשר כתב לדברי הרב
הגאון בחדושיו כתב פי' לחר בספר הלגדות וז"ל:

גם בכאן רמז לבעלי הקבלה וכפיתם מוכיח לשון
תעלומה. ופשטן של דברים ככר ידעת
שבאלה התשובה הזאת לאדון הכבודים על בקשתו לשר בקש
הרחמי כך לית בכודך כמבקש להסיר מהות כבודו יתברך שהוא
ריחיית הפנים' כמו שמתבאר מתוך שבאלה תשוב' ליו על זה לא תוכל
לראות לת פני ולא מבני מחמו רק זה לבל כל שלחר זה הרחה
אליו ונם כי התפילין שברחש הרגושת יוצאות מהן ומקישות
כל הרחש ומתקשרות בלחרית הרחש והתפילין בענמם מוכחים על הפנים כיון העניים שהם שרש המוח ומתקשרות בלחרית המוח
שהוא בנגד הפנים: וכתיב והיו לטוטפות בין עיניך ומלת בין מסותף הכחתה הרחשובה כלי הרחות והוא שם לשמו כעין הקיבוץ
הכולל והוא שם של ההשגחה וזכרון לל יליזו מעיניך כנזכו לל יעברו מהשגחתך וזכרונך. וכאן כלל ג' העניינים הללה כלי הרחות
שהם מקום הכחתן ל"ל על שרשי העניים שהוא לרחשית המוח והוא על הפנים ושל לזכרון שהוא המשגיח היטב שהשגיח עליכו
והוכילכו מבית עבדי' והוא שכתוב בהם ולזכרון בין עיניך ולשמין לקבוע בהפשוטיכו כשם שהתפילין מוכחים ברחשית המוח וכוחות
יוצאות מהן ומתקשרות בלחרית המוח ומתעלות ומקישות כל הרחש ככה הוא ית' תבלית כל לכר הלחכון וכן תבלית הכל מקיף
ושב על כנוכו כיתו שבאחר הרב בפי' ס"ט בחשל הכתוב שתבליתו לשבח עליו ותשוב ותשקל ומה תבלית ישיבתו ותשוב לתבלית כנון
המועל. ועל כן כנועת התפלין מקישות הרחש וכנועה יוצלת על לחרית המוח ומתקשרת שם שהיא הכקודם הלחכוכה ולחר תשוב

ותקף

כז ויאמר לא תוכל לראות את פני,
תנא משמיה דרבי יהושע בן
קרחה אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה כשרציתי
לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה ופליגא דר'
שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן דאמר שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן בשכר ג' זכה לנ', בשכר
ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים, בשכר כי ירא
זכה לויראו מגשת אליו, בשכר מהביט זכה לותמונת
ה' יביט. עכ בגמרא, ובואלה שמות רבה פרשה ג'
כתוב מאמר זה יותר באורך וזל רבי יהושע בן קרחה
ורבי הושעיא אחד מהם אומר לא יפה עשה משה
כשהסתיר פניו שאלולי לא הסתיר פניו גלוי לו
הקדוש ברוך הוא למשה מה למעלה מה למטה ומה
שהיה ומה שעתיד להיות. וזבסוף בקש לראות
שנאמר הראני נא את כבודך אמר הקדוש ברוך
הוא למשה אני באתי להראות לך והסתר פניך
עכשו אני אום לך כי לא יראני האדם וחי כשבקשתי
לא בקשת. ואמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי
אף על פי כן הראה לו, בשכר ויסתר משה פניו
ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. וזבשכר כי ירא
ויראו מגשת אליו, ובשכר מהביט ותמונת ה' יביט
ורבי הושעיא רבה אמר יפה עשה שהסתיר פניו,
אמר ליה הקדוש ברוך הוא אני באתי להראות לך
פנים וחלקת לי כבוד והסתר פניך חייך שאתה
עתיד לעשות אצלי בהר ארבעים יום וארבעים לילה
לא לאכול ולא לשתות ואתה עתיד ליהנות מזיו
השכינה שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו.
אבל נדב ואביהוא פרעו ראשיהם וזגו עיניהם מזיו
השכינה שנאמם' ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו
והם לא קבלו על מה שעשו עכל ואלה שמות רבה,

והסירותי את כפי וראית אחורי אמר רב
חמא בר ביזנא אמר רבי שמעון
חסידא מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה
קשר של תפילין,

ותקיף ותעלה מן הקשר על מקום מעמד התפילין שהוא תכלית שלהן למעלה. והכל מתקשר זה בזה כאמצעי ית' כלומר תאמר שברית הש"י השכלים כאמצעו לכל לאחד שכה לשלמעלה ממנו במדרגה על השכל הפועל. והשכל הפועל שכה למה שלמטה מנגיעל קיומו והכל מתקשר זה בזה מכה לשכה והוא לאחרו כי עמוק מעל עמוק ומעמיק עליהם והכל תלוי בזולתו ית' וכמו שאין כל תלוי בזולתו שכאחר ומתחת זרועות עולם לומר שהוא ית' מתעיל עבודת הכל וקיומם שהוא מקום שלמו וקיום השלם כמוך שלו וקשר לאחד ים לשם והוא שכנגד למשה וכדלקמן ולא במכש ממנו זולתי ענש התפילין שהם על העיקי שהוא ברש הכל ושכרמו כלשון מבים בחמרו לך תשכל לדעות לית פכי לך הקשר כלו הדלוק לו וזהו קשר של תפילין והוא מה שכרמו אלהי אדני בכל ניתי כחמן קוש. עכ"ל הרשב"ם ז"ל: כח

(אלהים) כתוב כאלף לשת כון יוד: ה'

תוספות

ואם תאמר והלא כתיב ברוך ה' אלהי עם ה' ולא לפתם לימו באלף לשת שהוא לשון תלכות. ואם תאמר אמאי לא מייתי קרא ד' מה יתן לי שהוא כתוב קודם. ויל שהפרשיות לא נאמרו כסדרן ואין מוקדם ומאוחר בתורה וזה פסוק לבין הכתובים היה קודם לכן וכן סייך לומר עכ"פ שהרי לפרשה בן ע' שכה כנגדית בין הכתובים. ואחר הדברים חלקה כאמר לו לאחר מלחמת המלכים שהיתה בהיות לברהם בן ע"ג שכים והכיולו דליק לזה: שם כן היתה פרשת בין הכתובים קודם לפרשת אחר הדברים ג' שכים ולותה פרשה מ מפיימת ויעשכה לו בלקה ולכן הניח לותו פסוק דבמקה לדע שהוא מוקדם. ומזה מיעד רש"י לשם דבמקום אחר מפמע שהיה לילה לכתוב ופסוק הכתובים: ובתר הכי כתוב ויהי השמש לבא משמע שהוא שם שלה ולהי לאו בכת אחת נאמרו עכ"ל:

והרשב"א

כתב בפי' לשלה זו כתוך החלכות וז"ל. בכר ילעת שהיו בימי לברהם וקודם לו עובדים לרוקביים ושוטין הכלמי' ומשכים בכל מעשיהם לאחר מלחכת השמים והלטנגיות ובעבין שלא שפרש לברהם גלמי לבין והפילו בחבול לבשבן קשה והיו משכים לאחר הלעות ה הכפסלים שהם על שהוכיחם לברהם ומלמדם ומניהם כאחרם ז"ל לברהם מניה את הלפסים ושרק מניהת את הבשים: ובאחת כי ים למולות השמים שלטון בשולט על שיהיה הלדם בחולו עשיר או לל מאריך ימי' או הפכו מוליד או עקר בלתי לם יהיו מזלו לנגד לאחד מתוך מעשיו. והיה לברהם מכח מזלו לימו בלוי להוליד אולתי שבתגבר ויגל מתחת מערכת הכוכבים ובתעלה בחשבון וכדבק לשכה העליונה הש"ית שהוא חלון לכל והלא היה יכולה בחערכה לבטל ממנו כחולה וכמו שאל לברהם וחגל לותו החונה ויאחר הבטו כי השמיחה אין לומרים הכוכבים שלא מי שחטיע מלחעלה למעה לפי שהיה לברהם כולה בלחטנגיות שהיו מוליד. אחר ליה הקב"ה לברהם כי חלטנגיות שלך לברהם לימו מוליד לברהם מוליד ועל כן קרלו לברהם להקב"ה לחלון שחתוך כך יודע לשבשי דורו החכמים בחכמת הלטנגיות כי יש לחלון שליהם לבטל כחם וכודע שהוא חלון המשגיח ויכול ואין לילות כמי ים כמה עליונית כוחרת כחו ופילותו: ומה שאל שלח לברהם על לברהם שקראו לחלון עם שקלמוהו לדם ושת ומתושלח ומכוך וכח ושום שכל אלו היו נדיקים נמורים וחלילה מהם שיהיו הם כמשכים לאחר הלעות ההם כלבי דורם והיו מכירים בלדמותו ית' לפשר שהטובוך במאמ' הזה שלח קרא לאחד מהם שבין שיודע מחנו לבטלי החכמה שבלורם שכך לעתם כשבין לברהם שהוליד בכנד מזלו הידוע להם מערכת הכוכבים גם כי היה לברהם מכירו ומערהם בעולם לדמותו ומניה להם ריאות בגלות מחה שהודיע לדמותו שהוא מפורסם כי שכת הכוכבים יתבר' כתגבר ועשה למי שהיה מוליד מוליד והקריל שמו ית' בפי כל הבריות שהוא חלון: ומשבינו למדנו שאין השלטון ולחלות למלכות הכוכבים דק לו ית' לבדו וכשבין הזה שאל בפרק לשטון של סוטה ויקרל שם לברהם בשם ה' — אל תקרי ויקרל אלא ויקרל מלמד שהקריל לברהם שמו של הקב"ה בפי כל הבריות שלמלם שהלבק אלין יה' ומיכי שהוא חלון ית' יתבר על המערכה ולא יהא מסור רק למעשיו אם יבחר במעשיו בחיים ובטוב לו בהפכם וכמו שכעשה לזרעו של לברהם עכ' שבחאר להם ולתתך עליון ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. ולכיון לא כעבה ולא כתרבה לו הש"י להסיג שכיבתו ולכבות לת הבית דק בשביל לכך זה שאחר לברהם שכל זמן שהבית חרב יפסקו תשי רוח שהבלותם הכוכבים היה שהם שכלים וחוסכים מתוך שהם עובדים לותו ומשכיחים לבותו הם מתבלבים וכאחרו ומי בכל אלהי העמים אשר הניל לת לרבו מידי ואמר וכתוב וילכרו לל אלהי ישוטלם בעל אלהי עמי הלרן. וחושבים שלין אלהות והשלטון להשם יתבלך וכשהבית שומר על תיקוני והוא יתבלך שרוי בתוכו יודע כי ה' אלהים מתקשך וכי אלהים עליון מוכן מכחל לותיו לאשר עשה כעבין הלמור בעבין וכעבין הפלשתים הכתוב כאלו וזהו שאחר בניל לאחר עבין לל מקשך השמש למען ה' לבלך עליון על הלרן: עכ:

הפעם אודה את ה' בפי שלשתם ברוך הקדש שיעקב מעמיד ז"ב שבטים ולו ל' בסיס כיון שילדה בן רביעי קודם לבקש שהיה יתר מן הבכורה המגיע לה: ולזו מה בין בכי וכו' עם העתיד קרוי שמו כלאמר' לקמן שמא נגיס ונפך בקע כמי רות:

והרשבא כתב בפי' הגאונות וז"ל בכך ידעת שהבני שמולדו לבלהה קודם לידת יהודה היו נ' ובכולם כתבה טעם בקדילת שמותם לזולתן כי בלהה ה' בעבורי: שמשון כי שמע ה': לוי הפעם ילוה אישי כלי כי ילדתי לו שלשה בנים: לך ביהודה לא כתבה טעם רק כתבה הקולקה להשם יתברך כי אלו השלשה דקודמי' כתבו לה מן הקולות וזה יתר על הכלות וכביכה ליתן הודאה עליו והוא שלמדנו ז"ל שיודעות היו האמהות שעתיד יעקב להעמיד מהן ב' והם היו ל' בפי' ומן הקולות שתעמיד כל לא ג' וכשכולל הרביעי כתבה קודאה ולא את הודו כמקבל השבט הגמור ביתר מן הקולות וכענין שלמדנו בבראשית רבה ל' בהיה בשם ר' לוי אמר משל לבהן שהיה יודע לשהן בעל הבית כור ל' של מעשר ולא החזיק לו טובה ונתן לו אחד קומץ ל' של חולין והחזיק לו טובה אלו לאוכי כהן אלי כתבי לך טוב וזה לא נתן לך אלא קומץ ואתה מחזיק לו טובה ולי לא החזקת: אלא לאתה מחלקי כתת לי וזה נתן לי מחלקו לפי שלי מחזיק לו טובה וזה הקולקה ממכה שלאתה הבן הל' כאלו היו האחרות בלוות לו וכתבה השבט שלאלה וביטל מן האחרות הבלוות וניתן לה: ועל שעמדה לאה לא קדמה אלא שלאה מדת טובו בלוי לאחר וביטל ממנו ויתן לו שיעטרך להודות עליו על המלה הזו שהוא רבוי השבט כי הקולקה תבא מבל קבלת השבט וכמו שלאחר דוד הודו לה' כי טוב כלל: וכמו שלמדנו ז"ל לאה תפשה פלך הודאה ושמדו בניה הודיה: דוד לאחר הודו לה' כי טוב כלל: מנוסף לזה כי בהיות כת שבטי השם שפלים תמיעט האמונה ותבנה בקפיצה בלאת בענין האמור כי יהיה כי לזלת יד ואפס עבוד ועזוב: ואחר לי לאלהימו נוד אקיון בו: וכשתגבר יד שבטי השם והעמים רואים בהגלותם תבנה הקולקה בש"ן וכבית עמוד מלבות בית דוד הבא מיהודה ובבנה ילד הודו העמים על שבתגיבו כמה מהם וכשכולל יהודה שהוא בלאם המשלבה וזו ידיו בשרוך לוביבו לז בלאה הקולקה ועל לותו הבעת לא היה השלם ראוי להודאה: גם כי בסוף הזמנים ישובו הכל להודות לשמו את'ל על יד זרעו של יהודה בעמוד המלך המשיח ויהללוהו העמים כי לז יקראו כל העמים בשם ה' ויאמרו לך שקר נחלו אבותינו: ובכתיב בהוא יהיה ה' אחד ושמו אחד עכ"ל:

אמר הכותב ראוי לעמוד על טבת ה' אלעזר בלאמרו אחרה ראה אלי בני וט' ולפי כי הש"ם שם בפיה קריאת שם זה ולא שהיתה טבת בלאה לבכורת ראובן ויוסף שלא כולל עדיין לא כמתבבאה שלא מדעת קריאה שם בנה הי': ראובן וכבר כתבה טעם לאחרי וכבן בלאמרה כי ראה ה' בעבורי לי' על מה שעבר בלאה בהסה בלקת שהכיה בעגמ' שהיתה עקרה בעבעה כמו שלראל הלאמות עקרות היו מפני שהכ"ה מתלוה לתפלתם של בדיקים: ועל זה פירש הל' מתתיה היהבי פסוק וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את לחמה בעבור שראה ה' כי היתה שנואה פתח רחמה שבעבעה היה פתוח: וראל עקרה כי בשראה על בעבעה לאיות עקרה. וזלת הולדה על בשרות לאה שהיתה בעלת לחוכה שלמה. ואם כן אין טורך לבקש טעם לאחר לקריאתה שם ראובן. ועבה יש בו מקום לקדוק בלשון ראו שידאה כמדבר עם הבעים ועם בלשון בן ואחרו שלמוז בשם זה מה בין בכי וכו' ולא יעלה לאה בעתיד הזה אלא בקדוש בדוך הוא יודע הבעתידות שם על לבה לקרות שם בנה בדרך שיהא רמוז בו בלבר בעתיד: וזלת טבתה באחרם שאת גניס כי הש"י יודע מה שעתיד להיות ובהכרעה מגלגלין מעשרות בעבע בלפשר בשאר שלאחרו בכל נשוי והרשות בתוכה: וזה פי' לשר שם שמות בלרן. ומן ההכרח לומר בן שהרי לאחרו רות שלוחה בשיכות וכו' וכי בשכולה בתוך עמה בשרה מוכה היו בניהם לידע שעתיד לבלת ממבה דוד ועל בן קראו שמה רות אלא ולפי לאחת יולה לדבו בפי מה שבתבתי שכוונת הזל לרמוז בזה ובכוונה בו לאומה רמה ילידתו יתגלה בעתיד ובשם כל זה הבשות ניל הקדש לבאור בעוה עכ:

ל

אמר הכותב ידלה בפי העיון הראשון שהבני רבי יוחנן סותרים לעבין מלומת לבלבו בכל התורה שכל ייעוד טוב הבאתר בתבלי לא יתקייים אם יתבטל התבלי. ויש לבו ל' עדים בלאמרים שהבני הבנית הבשר בהר ביהי ונם בנית ערבות מוכח. כי טדלי בתבטל עוד וכלשו מבם מתקה מלה. ויתן ה' לת לויבך בנפים לפניך בשלא קיימו התבלי לשמוע בקול ה' וכן בישעי' רבים בלאה בכל התורה: ולא זו בלבד אלא נם במקום שלא נזכר תבלי והכניה היה מבטיח לאומה בייעודים טובים על הפתם בכלל בוכתם אם יעשו דבון השי' והלמדנו בתב שהדר לך על פסוק ויעבור לחבם בארץ עכין מקיים זה שלאחר וזל ודע כי כל נזרת עירין בשאר תבא מבם נזדה לל טובל לעתיד תהיה הנזדה מתקיימת על כל פניה: ולכן יעשו הבניאים מעשים בבזרות. ולהבבל מהלריבות ליבי בתוב בל לשובו על לאחרו והבן זה. והבני מעיר לב התלמיד שיעיין בוטת הרב בש"ם והבן זה כי אין זה ענין בללה שהרב הרב לומר עליו והמשביל יבין עב שבה לשובו ולאחר והבן זה כי הוא רומז לענין תורבי התובן בדרך הפשט לאחר העיון ודי בזלת הבענה בבאן: לאחם למדתי מהרבי הרב כי גם בייעודים הטובים הבאתרים בתפיים לפשר שלא יתקיימו אם לא בשתבא הבזדה לל טובל לעתיד: ובשאר בעיין בלקדוק לל לרבי רבי יוחבן תתבטל הקושיא שלא לאחר בל ייעוד טוב שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לפילו על תבלי לא חוזר בו אלא שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לטובה: ויש הבדל גדול בין ג' לשונות הללו שהפי' לאחרי בלאחרו שיצא מפי הקב"ה לטובה שבל טובתו ית' בלבור זה לא היתה אלא להבטיח טובה בעצם ולא על התבלי הבאחר במקרה. ויתלמת זה בשביעין לישת התבלי שלא היה לבוות למשה יקיים מבוותו ובשבר זו ישמהו לבני גדול בן בחש"ב לבבי משה הביקה

ל **ואמר רבי** יוחנן משום רבי יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לטובה אפילו על תנאי לא חזר בו. מל ממשה רבי שנאמר הרף ממני וגומר ואף על גב דבעא משה רחמי עלה דסלתא ובטלה אפי' הכי אומר בזרעיה שנאמר ובני משה גרשום ואליעזר ויהיו בני אליעזר רחביה הראש וגומר ובני רחביה רבו למעלה וגומר. ותני רב יוסף למעלה מס' רבוא אתיא רביה רביה כתיב הכא רבו למעלה וכתי' התם פרו וישרצו ורבו.

לא אמר רבי

לי ואל תתפלל בעל העם הזה: ובלילך הסבית מעשיקים הקשים תחכתו ותעשה לעתך לעני נדול: כלומר אל תירא ממה שאמרתי ואכלם שאולי לא ישלח מכם שלשית שהכי לקיים עמך שיבאו ממך גוי נדול ולא היתה כוונתו ית' בייעוד זה למעשה שיהיה זה תעוכת זה: ואף על פי שנכתב בדרך תבלי לינוף כ' לכבים בקשרים זה עם זה כלומר אם תעשה לי לית זה נם לכי לעשות לך כך וכך בשכר שתקיים מצותי: וכבר ביארנו לעיל שכוכתו ית' לקשיר לית לב משה ולפתות לו פתח שיתפלל לפניו כי לא יקפון בהשחתת שולם ואם כן מלוע תתבטל ההבטחה שיצאתה מפי הקדוש ברוך הוא לעשות עוכה ולא לקיים מצוה לף על פי שכאמר בלשון תבלי ליכו תבלי בעשה על כן לא חזר בו: וכן בכל דבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא להבטיח טוכה ולא לצוות מצוה ליכו חוזר בו לעולם לף על פי שיזכיר עמו לכר לאר בלשון דומה לתבלי לכי כפי לימותם ובשמותם ליכם בקשרים זה עם זה: עכ"

לא אמר רבי יוחנן משום רשבי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמ' גוג ומגוג שנאמר מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, וכתיב בתריה ה'מה רבו צרי רבים קמים עלי. ואלו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק ואלו מה רבו צרי לא כתיב מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו מזמור לדוד קינה לדוד מיבעי ליה. אמר ר' שמעון בן אבשלום למה הדבר דומה לאר' שיצא עליו ששר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח אף כאן דוד כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא הנני מקי' עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חיים עלי כיון דאתא דאבשלום הוא שמח משום הכי אמר מזמור אם ס'תם בריא דרחים על אב'

לב ואמר רבי יוחנן משום רשבי סותר להתגרות ברשע בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם. תניא נמי הכי רבי דוסתאי בר מתון אומ' מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והכתיב לדוד אל תתחר במרעים. אמור לו מי שלבו נוקפו אום'בן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים, וא"ת תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום. איני והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר כל צוררי יפיח בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואי בעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו. ואי בעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור. דאמר רב חונא סד' למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו, וכי רשע בולע צדיק והכתיב ה' לא יעזבנו בידו וכתיב לא יאונה לצדיק כל און לא צדיק ממנו בולע צדיק נמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני,

לג ואמר רבי יוחנן משום רשבי נדולה שמושה של תורה יותר מ' סלמודה שנאמר חיש מה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למר לא נאמר אלא יצק סלמר נדולה שמושה יותר מלמודה. לך אמר

תהלים נ — של אדם יותר ממלחמ'גוג ומגוג שנאמר מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, וכתיב בתריה ה'מה רבו צרי רבים קמים עלי. ואלו גבי מלחמת גוג ומגוג

פס ג — כתיב למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק ואלו מה רבו צרי לא כתיב מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו

עין יקוב — מזמור לדוד קינה לדוד מיבעי ליה. אמר ר' שמעון בן אבשלום למה הדבר דומה לאר' שיצא עליו ששר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח אף

שמות נא ואתר מכאן — כאן דוד כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא הנני מקי' עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חיים עלי כיון דאתא דאבשלום הוא שמח משום הכי אמר מזמור אם ס'תם בריא דרחים על אב'

לב ואמר רבי יוחנן משום רשבי סותר להתגרות ברשע בעולם

משלי כח — הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם. תניא נמי הכי רבי דוסתאי בר מתון אומ' מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והכתיב

תהלים לז — לדוד אל תתחר במרעים. אמור לו מי שלבו נוקפו אום'בן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים, וא"ת

משלי כג — תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום. איני

מגן דוד — והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת

תהלים י — לו אל תתגרה בו שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר כל צוררי יפיח בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואי בעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו. ואי בעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק

מס' דרך ארץ — שאינו גמור. דאמר רב חונא סד' למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו, וכי רשע בולע

תהלים לז משלי כ — צדיק והכתיב ה' לא יעזבנו בידו וכתיב לא יאונה לצדיק כל און לא צדיק ממנו בולע צדיק נמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני,

לג ואמר רבי יוחנן משום רשבי נדולה שמושה של תורה יותר מ' סלמודה

משלי כב — סלמודה שנאמר חיש מה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למר לא נאמר אלא יצק סלמר

נדולה שמושה יותר מלמודה. לך אמר

גדולה משוסה כתב רש"י בפרק נ' שלכלו שמוש תלמיד חוץ התלמוד שתלוי בהבנת שניו טעם לדברי משנה והיו מתלפפים יקדו ושוקעים בכך וכיוצא לדונמת הגמרא שסלדו הלמודים עכ"ל רש"י בפרק הבונה וכיוצא למי לכזיר דומה לעניין זה:

הכוצא את מנוה הכי זה מיטפל בו בתקומו לימתי בזמן שמלכו מון לתמוס לכל לם מלאו בתוך התמוס הכי זה מניחו למקום ביה הקבורות וקוברו. למר רבי עקיבא כך היתה תחלת תשחישי לפני חכמים פעם לחת קייתי מהלך בדרך ומלאתי את מבו שלבלבתי בו בל' מילין עד שהבלחתיו לבית הקבורות וקברתיו וכשבאתי לפני רבי אליעזר ורבי יהושע לתמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלים עליך כאלו היית שוקל לתים לתמרו לם בשעה שכתבותי לזכות עלמו מלותה בעה לא זוכי מלבתם בשעה שלא כתבותי לזכות עלמו מלותה בעה לא זוכי מלבתם

תוס' — חוץ היה לומר דלא ישתמ מכימיה קטלא קייב. עכ"

לד

לא יכילנא תם כתי. עת רצון תלמ"ם שעה שהיא של נצון. כביב לא יתלם תפלת הרבים לא יתלם: מקרב לי מתלחמות הבלות שלי כי הרבים היו עתלי שהתפללו עמי כלה בשלום זה שעשה בשבי שלום לקייבו תורה לכתיב וכל בתיטתיך שלום: וכן נמילות חסדים במי שלום חוץ שמתך שנאמל חסד בנופו לתבילו חוץ מביב שהוץ לוהבו ואת לילי לחוק ושלום:

והרשבא לל כתב בפירוש זה כי בהיות כת שוכלי הסם יתבדך בשבל נורם רבוי הבבירה לל העתיד שרוצים כלילו לון יכולת בהבלתם כמו שלמר משה ואתרו הנוים מבלתי יכולת ה' וכו' כמו שלמר הכתוב לשבר פלית לך בתבריו נוי ולקיו וכתיב בכל בתתם לו נר ואתרו בתנלח נוי לבבל בביבה עתהם וגו' וכשהם מוסיפים בביטול חוץ יתבר' מוסיף עתהם כמו שדרשו לל מוסיפה ימיך ושנבי בלות בשעה שתוסיפי מוסיפת ימיך ואתרו בתלבם כי יל על בם יום בביטול בל זמן

שתלך

שמעלין קיים הכתוב שלש לחנם כשישראל מהלכים על קו היושר ומתעסקים במה שנצטוו נזדמים לקיומם ואם שגיש הפסיק נזדמים שלוח הקטיפה ולגלות מלחמה ואמרו כאן תורה ומילות מפליס ותפלה הם מקטנה לגדול ומעשה לכתיב כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו ׳ התורה ומילות מפליס הם הפה והמעשה והתפלה היא המקטנה כמו שקלוש עגודה שנלמד כמו שלמדנו בספרי ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה לתה לומר זו תפלה לו לימו שלא עבודה תלמוד לומ׳ בכל לבבכם וכי יש עבודה בלב שלא מה תלמוד לומ׳ ולעבדו זו תפלה כי בהתפלל המתפלל צריך לכוין לשיתו ולנמור בלבו שמלפני ית׳ ההולתה והרחמים ולא יהכניעו לבבו והוא לבדו המפסיק כל הנרכי׳ שהוא השליט בכל והכל עבדין עבד כופת הרשלת כפי׳ הקנדות׳ לך

הנני מותם מעל לחמתם סיפי׳ לקיל הוא: מקדמי סחלית׳ מחשבי עבדית: כלומר מלהיכין בנית הכנסת: שישר שלא שבי פתחי׳ לוחב יכנס לפני׳ שלא ישב במוך לפתח להכלה עליו כמשוי עבוד בית הכנסת ויהא מוחן במוך לפת׳ לנחת: עכ:

תוספות שיעור שבי פתחי׳ פי׳ הקונטרים שישר שבי פתחים ממש צריך להכנס לבית ס הכנסת שישר רוחב שבי בתים שהם ס׳ לחות לכל זה לימו למאמר שהוא יושב בבית הכנסת מה לי במוך לפתח מה לי לימו במוך וכן אם היה בית הכנסת גד והיה שם רוב עם בעב צריך ליסב קבוב ומוך לפתח שלא הכי שלא ימהר להתפלל מיד בשבא בית הכנסת שלא יושב מעט כדי שיתיישב לשתו עליו שנם אין זה לבד הנון להתחיל מיד שבר׳ עליו כמשלוי עב וכן כתב הרשב״ם שהוא כדי שיהא ויטן לשתו כמו שלמדו מפלים הקלשונים היו שוהין שעה לחת ומתפללין׳ שעל לחר שהמוז בוה קול נדול׳ לו

יתפלל לשת מנוח שיהיו מנויין לו כשיטתך׳ זו מיתה שיתות מיתה יפה ובוקה׳ כחיזוק ושו׳ כשבפי סיהין הפסוכים בנוסח הנמר כשלשם מוחק בחזק ומשליך לחמור שלי ליפשר שלא יפתק הנמר עמה: בפיטוטי יש לוקיכום יש בו מקומות שלימו מקבל בדוגל ומהכרי לוחי הפפיכה עי מכלים ועקלים שתוקפים בפקיו ותקעין לוחו בלוחק לפי שהם נפים כמלת הנקב: פיטוטי מכלי כפי ושו הוא הנקב שהוא שעל כפי ושו׳ כמשהל בבית׳ מהלפה כמוך כיתת שעל מיתוך החלב: זיבולא בתרייתא שלא׳ שיהא לו שלוש כל ימי חייו ולא ניוח קבוחתו על השלבת עבר הלחבוכה שבשבי קבוכה: זיבולא פלגלא בלעז׳ בית הכסא לפי שהיתה קרקע של בבל מבולות מים ואין יכולין לחפור שם חפירות והיו נכוכין לנחת לשדות ולהתרחק מלך׳

אמר הכותב אין ליזהר לחשוב שכל הלבשות הללה על לשת מנוח הן בדרך להמכתא כמחכת מחקומות רבי שלא נדרך פי׳ הפסוק ממש ואין ההכרח לומר כן כשאר כעיין ש כוונת המזמור בכלל וש הפסוק הזה נפשט כי לחשוב הזכיר כת בעלי תשובה וכת נדיקי נמורי לחר כן הזכיר החסיד שהוא נדול המעלה משכיחם ואח׳ יתפלל כל החסיד צריך לשת מנוח ואין שפק שתפלת החסיד ליוקר לחיות על לבב נדול הערך כדכרי ס׳ נתן לשת מנוח זו תורה ס ניקר תפלתו תהיה על עיון התורה ויקוס מנוחים בכל עת מקעתי: לחבל כפי פי כל ס׳ מהחבתי לחבי יקשה מלך כי לדברי ר׳ חנינ׳ יש לפקפק ולומ׳ וכי שלת החסיד היה לחנוח לשה ומלך מנד מקידותם הרוב מפש פרשי׳ ען לחשש כמו שלחר כן עזלי מה לעשות ובפשי משקה כתורה: ועם הלוקחי לשה לקיום מנוח אין ליזהר לומר עליהם שעקר תפלתם היא על לשם עוכה ובש שיקשה כיוצא בזה לדברי לקומר זו מיתה זו קטנה ומעשי

שכלתר

לד אמר רבי יצחק לרב נחמן מאי טעמא לא אתי מר לבי כנשתא לצלויי אמר ליה לא יכילנא אם ליה לכנפי לפר עשרה וליצלי אם ליה מריחא לי מילתא וליפא ליה מר לשלוחא דצבורא דלודע ליה למר בעדנא דמצלי צבורא אמר ליה מאי אם ליה דאם רבי יוחנן משו רשבי סד ואני תפלתי לדה׳ עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפלל׳ רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא כה אמר ה׳ בעת רצון עניתיך רבי אחא בר חנינא אמר מהכא הן אל כביר לא ימאס ׳ וכתב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבי היו עמדי חניא נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס תפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס ׳ וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי וגומ׳ אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובנמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני ושלבני מבין אומות העולם ׳

לה אמר רבי לוי כל מי שיש לו בית הכנס בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר כה אמר ה׳ על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה וגו׳ ׳ ולא עוד אלא שגורם לו גלות ולבניו שנאמר הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם ׳ אמרו ליה לרבי יוחנן איכא דבי בנבל תמד ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחוצה לארץ לא ׳ כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנשתא אמר הייבו דאתני להו כדאמר רבי יהושע בן לוי לעולם קדימו וחשיכו ועיילו ולבי כנשתא כי חיכי דחוריכו חיי ׳ אמר רבי אחא ברבי חנינא מאי קרא אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי וכתיב בתריה כי מוצאי מצא חיים ׳ אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם ג׳ פתחים בבית הכנסת ׳ ג׳ פתחים הה אלא איפא שיעור ג׳ פתחים ואחר כך תפלל ׳

לן על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא ׳ אמר רבי חנינא לעת מצוא זו אשה שנאמר מצא אשה מצא טוב ׳ במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא ׳ מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ׳ מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה ׳ רבי נתן אומר לעת מצוא זו תורה דכתיב כי מוצאי מצא חיים ׳ רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצוא זו מיתה שנא׳ למות תוצאות ׳

תניא

שנאמר למען תזכור את יום וגו' כל ימי חייך ימים הזכרת יציאתך ממצרים כל ימי חייך הימים כל הימים ולא הלילות אבל חכמים אומרים ימי חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא לימות המשיח אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם שנאמר ואתחנן אל ה' בעת ההיא ואומר ויתפלל חזקיהו על זאת ואומר ה' שמעתי את תפלתך ראה דמעתך הנני יוסף על ימיך חמש עשרה שנה ואומר ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך ואומר שמעו קולי כאשר אצוה אתכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם ואומר בכל הדרך אשר אצוה אתכם תלכו למען יטב לכם ואומר ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום ואומר כי הוא חייך ואורך ימיך ואומר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל נאמן ואומר כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם ואומר כי אל קנא ה' אלהיך בקרבך פן יחרה אף ה' אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה ואומר כי אל מלך נאמן הוא ואומר כי אל אמונה ואין עול ואומר כי אל אמונה ואין עול ואומר כי אל אמונה ואין עול

שהלכם הוא ד' לחמות כמו שמציכו שבו לים תחתיו מכאן לך' לחמות היכלך חוץ לתחום יעויין שם: ביבי עמולי שבית המלרש כתן עליכם מלמעלה: שכל זמן שמשמי בן נרך קיים וכו' למחר למיתת שמעי בן נרא כתיב וימתחן המלך שלמה לת בת פרעה: הא לכיך ליה לם כפוף הוא לרכו לקבל תוכחתו ילוד לכלו ולם לאו טוב להתרפק ממכו ויכי מזיל עכ:

אמר הכותב לא כתבו המפרשים כלל כפי' נדול הכהכה מיניב כפין לרשות פשוט בעיכים: ולכי רליתי לכתוב בו שרותים להזהיר לתלמיד שלא יטעה לחשוב ולומר שכל ש מב' שו הכזכרים במאמר הם חלוקי' זה מזה לגמרי וכמו שהיכיל שעים המושם בכף מלזכי לחל ליכו כהכה מיניבו בן הכהכ' מיניבו המושם בכף שכייר ליכו ילך שמי' כי החמת והקדק יכו שזה שנוש: לכל כוכת רבי חייל לללמכו שלא כרלה ב' לכבי' ילכי הש' ומושבי שמו ועכבו ים הכלל ביכיכם שלחל מהם זה לרכו תמיד כל היום לרשות יושב ובטל מחלכה משתנשב שם ושתם ביכלתו לש' והלחר הוא ב' ילך הש' וזלת היל כוונתו הרלשובה תמיד ליכלה לת ה' ועוד לו כוכה ב' בדרך מכבת מניקים לזון ולהתברכם מיניב כפיו ולולי יאמר הלומר כי משפט הכבוד' למי שדבק ביכלתו ית' לבד ולכיו מושם ליכוות מיניבו שהכל כלין כגדו בעיך ליכלתו לש' ולבטל הלעת הזה הכפסל הולישבו רבי חייל שגדול הכהכה מיניב כפיו ל' לל שכוכתו רלשובה ליכלה לת הש"ת ולהיותו קיים ועומד ביכלתו כהכה מיניבו והכה שכבו לתו גדול יותר מלד ממי שהוא ילך לת ה' בלבד ולכיו כהכה מיניבו כי לפשר טיבטרך לבריות ובפבת זה לל יהיה קייב לב ביכלתו לת ה' שול שכית ללוי לדקדק ולהבין גדול הכהכה מיניבו וילכה לכלומר שכיון שלל הזכיר וטוב לך ביכלת הש"ת שלין בו שכר העה ולחמכך ליבלן מלחשוב כן כי לחמת שכיקם זוכים לעולם הבל ועל השלום לחמר גדול הכהכה מיניבו כלומר כי המשורר הלריך לכפר בשבחו מה שלא הוכרך לבשות כן ביכלת ה' כי הוא מכל עכמו משובח כיון שבטבועתיו מפץ מלד ולא בשכר מבועתיו לכל כהכה מיניבו היה מקום לטעות ולומר שכיון שכל יניבו להשבת מזוכותיו די לו מכל ילחלתו ש טיזמיכם לו בריות מכלי וכר לשכר העה כדי לבטל זה הלריך המשורר בלמרו וטוב לך ולפב לוש שתהיה לו טוב מעלה יתיר לתשלום שכרו שתם שכבטעב ועכת ביניב כפיו לכל טוב לו בעה לכל ילך ה' לשר מרוב שלמות ומזוכותיו חפץ מלד ולא בשכרן וזככי מזכיר לתלמיד יללה לקוץ עבד במש בש' לם כפוף הוא לרכו וכו' בפי' הא לכיך ליה וכו': לח

מחמת מוכמו שחלה לו שבטרל בלוחק מזוכות הזקרו בו לכבלו: שבכי לומות מוכמות בלחון עכ: לט

משום סכבה שלא יקון ילו משום קלקול מעולה לף בחבורה קטבה ילא לם וילכלך לת המלכל וימלים לת המכוכין: בלא ק"ם שתהא מטתך דומה לחמת בני לרמי' מתם של מיטת בויב: מעשה דרב פפא שלחרי לו שב על המטה וירים בבה מוטל עליה וחיתה רוצה לקעקל עליו ולומר שיהא עליו והבן: עכ מ

על בב ירל לת חבבו הוא כוסק ודרך חשיבות הוא זה מפבי הכוס: שלא בשבה לחמרי לישבי לחזכי לכתוב: בדבר לחר תשמים: לכי בויתי לתקודשי בחללת בכל כתיב לכי בויתי לת מלכי פרם לבא ולהשמית: עכ מ

אותו בדיק לבהכם: כחבולה שלין בה לבן דרך בייבי שיטות לזרות לבן תחת חבולות כלי שיבלו שיטות ובלבדין ובשלין בה לבן לין שף פובה לליה בך

ביקו

לח רב ביבי בר אביי סבר לאשלמיבהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורא, תבא ליה חייא בר רב מרפתי כתיב ועניתם את בפשותיכם בתשעה לחדש בערב" וכי בתשעה מתעבין וכו' וסיום המאמר אמר ליה ר' יהושע בל' לבניה ההזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו דאמרינן לוחות ושברי לוחות מונחים בארון:

לט אמר להו רבא לבניה כש אתם חותכים בשר אל תחתכו על גב היד אד' משום סכבה ואד' משום קלקול סעודה ואל תשבו על מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכבסת בשעה שהצבור מתפללין ואל תשבו על מטת ארמית איכא דאמרי לא תגבו בלא קש, ואד' דלא תבסב גיורתא: ואד' ארמייתא ממש ומשום מעשה דרב פפא דרב פפא אול לגבי גויה הוציאו לו מטה אמרו לו שב אמר להן איבי יושב עד שתגביהו את המטה הגביהו את המטה ומצאו שם תינוק מת מכאן אמרו חכמים אסור לישב על מטת ארמית, ואל תעברו אחורי בית הכבסת בשעה שהצבור מתפללין וכו':

מ תניא אמר רבי עקיבא בג' דברי אוהב אבי את המדיים כשחותכין את הבשר אין חותכין אלא על גבי השלחן" כשבושקין אין בושקין אלא על גב היד" וכשיועצין אין יועצין אלא בשדה, אמר רב אדא בר אהבה מאי קראה וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאבו, תניא אמר רבן גמליאל בג' דברים אבי אוהב את הפרסיים הם צבועים באכילתם" וצבועים בבית הכסא, וצבועים בדבר אחר" אבי צויתי למקודשי תבי רב יוסף אלו הפרסיים המזומנים ומקודשים לביהבם"

מא דבר בא באבזי העם ובו' אמרי דבי ר' ינאי אין בא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה בבקשה מסך לך ואמור להם בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם אמרו לו ולואי שבצא בעצמינו משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורין והיו אומרין לו בני אדם למחר מוציאין אותך מבית האסורין ובותבין לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה מכם הוציאוני מיד ואיבי מבקש כלום, וישאילום אמר רב אסי מלמד שהשאילום בעל כרחם" אד' בעל כרחם דמצרים, ואד' בעל

כרחם

ויקומו המנכים מכל ממוכם. וכבלו כתבעתו ובוק יבו כתבולה שאין בה לעגם כמו מבולות יס כלומר בתוך התהום אין מבויין דגים אלא על שפת היס היכא דליכא מזון:

אמר הכותב

ליזהר לקפוץ על תחכה ולא תחכה ולא יעבור על מזונות שיהיו עמהם ממון רב מה טורך לדבר בתחכה על הדבר הזה: ולפיכך שלמה כי התחכה היתה בערך אל מסה יס להפלא מה טורך לדבר בו בתחכה ואלא גודלי יקרים מסה נוויו של הקדוש ברוך הוא כלי טורך לתחכה כלל והתשובה בזה כי גודלי זולת השלמה היתה בתבלית הנבות להיותה דרך עלילה ועדמה כמבקש תחבולות לגזול ממון לחכים ומתחיל בדרך שלמה ולחכי טוקה לידו הוא ממון וגזלן ולכן ליזהר היה שיהיה בעיני מסה הדבר לדבר כזה והיה לו להתבייש משראל עצמם שהוא היה יועץ תחבולות לכן הזהיר הקדוש ברוך הוא להלחיך בתחלה למסה ולישראל ואם תאמר עדיין הקושיא במקומה עומד מה טעם לנווי זה כי גם כשהוא ממון המנכיים היה מותר לישראל מהטעם שהזכיר בפרק חלק היה ליזהר שיהיה הקדוש ברוך הוא בסיוע כלי שום המנכים שהמנכיי' יתנו להם כלי כסף וכלי זהב ומלות בתחבה גמורה ואם לא יעשו כן יהרוג אותם כלשון הרע בכוריהם ותשובת זולת השלמה כתבה הרן ז"ל בדרשותיו כי כשהיה כוכתו ית' להפריע מן המנכיים מדה כנגד מדה שיהיו נעדשים היס לשובם כל הכן הילוד היהיה תשלי יכוהו הוזכך להזהיר עמהם בתחבולה שיחמרו דרך שלמה יחיס כלך במדבר וכו' וזה יהשבו כי כל דברי משה היו בתחבולה ולא במחמרו ית' וזה חזקו לכם לדרוך לחכי ישראל על היס ושם כעשו כסיס בקריעת היס לישראל ובעיעת המנכיי' מה שלא היה כן אם בנילחם מנכיים יהיו יולשים שבחבה נמוכה היו לישראל כלי כסף וכלי זהב ושמלות של מנכיים בכתוב יותר בלוכך בדרש הרן ז"ל יעויין שם וזה שכתבתי פה היה להכרח הענת המחמר שחמר לשון תחכה ולי בזה:

דיה

לברך בשעתה דיה לברך שיתלוכנו פה בשעה שתבוץ עליהם למה תלילהם עכשיו בשעוה קשה עכ"ה:

פתח

בחברי ובימים בחברי חלמה חדש היה לחברי כל חוכי דו בימוע לחמה לבשו גוים הוא. עכ"ה:

תוספות

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד ושם תחמר מלי כל פרשה והא לא לשכחן שום פרשה לחברת שמתחלת בחברי ומסיימת בחברי חלא היא ול"ל לחלו לוקא פתח בחברי וסיים בחברי חלא תיתמה מעין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה: תהלת ה' ילבר פי וכן הבבה בפרשיות שמתחילות בהללויה ומבויימות בהללויה: מ"ל

בריוני

פריונים. חטאים כתיב בקרי ביה חוטאים טיכלה יבר הרבו: שפיל השפיל עבמך לסוף המקרא. כל לבר שהוא בסוף קרי שפלו של לבר: עכ"ה:

אמר הכותב

פעמים רבות חטאים הוא תולה כמו וכלרך חטאים לא עמד. יורה חטאים בלרך ונם לפעמי יתפרש שם לבר על ריבוי עוכות כמו כמה לי עוכות וחטאים: וכן על חטאים שלמו חייבין עליהם: והבקולה תביים ביכיכם. לכן תחבה ברוכיה שלוי להשניח לל שכתב בלבד שלפשר לפרשו כמו עוכות וחטאים כיון שלא כתב חוטאים כך שמעתי: וכבכתלכין בימן כ"ל מלמד לומה לו זה עכ"ה: מ"ה

סמוכין

בלברי תורה כתיב כמוכים לעד: כמוכין לשון תמיד כל פקודיו עשויים בלמת ויש לערוך ולא לבר קו. כלום יש עבד שמוכר בדבו ויבא להכחים לת

כרחם דישראל. מד בעל כרחם דמצרים דכתיב
תהלים פ"ח ונוח בית תחלק שלל. מאן דאמר בעל כרחם
שמות י"ב דישראל משום משוי. וינצלו את מצרים אמר רב
אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגים ול אמר
עשאוה כמצולה שאין בה דגים.

מב אהיה

פס ג אשר אהיה אמר ליה הקדוש
ברוך הוא למשה לך אמור
להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה ואני אהיה
עמכם בשעבוד מלכיות אם לפניו רבש"ע דיה לצרה
בשעתה אמר ליה הקדוש ברוך הוא לך אמור להם
מלכים ל' י"ח אהיה שלחני אליכם. ענני ה' ענני אמר רבי אבהו
למה אמר אליהו ענני שתי פעמים מלמד שאם ענה
לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע ענני שתרד אש מן
השמים ותאכל כל אשר על המזבח וענני שתסיח
דעתם כדי שלא יאמרו מעשה כשפים הם שנאמר
פס ואתה הסיבות את לבם אחורנית.

מג מכדי

תהלים י"ט האי יהיו לרצון אמרי פי משמע
לבסוף ומשמע מעיקר דבעינא
למימר מאי טעמא תקינוה רבנן לאחר שמונה עשרה
ברכות ליפרו מעיקרא אמר רבי יהודה בריה דרבי
שמעון בן פזי הואיל ולא אמרו דוד אלא לאחר ש
שמונה עשרה פרשיות לפיכך תקינו רבנן לאחר
שמונה עשרה ברכות הני תמני סרי תשסרי הזיין
אשרי האיש ולמה רגשו חדא פרשה היא דאמר רבי
יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי מאה ושלש פרשיות
אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של
תהלים ק"ל רשעים שנאמר יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד
אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. הני מאה ושלש
מאה וארבע הוין אלא שם אשרי האיש ולמה רגשו
חדא פרשה היא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר'
יונתן כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה
באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב אשרי
תהלים ב' האיש וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו.

מד הנהן

בריוני דהוו בשבבותיה דרבי
מאיר והוו קא מצערי ליה
טובא הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי
דליפוחו אמר ליה ברוריה דביתהו מאי דעתיך דכתי'
יתמו חטאים מן כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד
שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו
חטאים ורשעים עוד אינם אלא בעי רחמי עלויהו
דליהדרו בתשובה. אמר לה ההוא מינא לברוריה
כתיב רני עקרה לא ילדה. משום דלא ילדה רני
אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא כי רבים בני

לגבי הכניסה: לומר להם כלום יש בן וכו'. והא מזיקא הכא כמי הוה סופיה לחיות: עכ"ב: מז

ואמר שיחה כנגד כלום לומר שיחה לכשתיתה רוח הקדש עליו. וכל קבוצי עם קבוצי לומר שדר בתוכן. מאי משמע לשל יוסף המיתה כלומר: בא ולקח וכו' הוא שכוב לקבוצי בעני מאי שכיח קבוצים לנקט: ממשך נבוכי כפשי לעגל משיב לה: עכ"ב:

אמר הכותב במדרש תלים כתוב מלמד שהכתובן לקח וזל":

ברכי נפשי את ה' לריבל ה' פעמים כתוב כאן ברכי נפשי כנגד ה' חומשי תורה ולמה הן נקראים נפשי וכו' יעויין במדרש תלים ולקוי להקשות בקנת הכללים שיש בשדור זה המאמר ובתוספת ומכרון הן שני המקומות הלזה: ולשמוע נפשי כני יומכן שבכאן בזאת המכתת התחיל לדבריו בלשון מ"ל פיה פתחה בחכמה כנגד מי לומר שלמה וכו' ומדרש הזכיר שבת כני יומכן על מי ברכי נפשי בלבד: וזה לרך כאן לפרש המזמור הזה שהוא לומר לדעתי ומה נזרך לחבר עמו פיה פתחה בחכמה כי מה ענין זה לכאן ושל רלוי לעיין מי הכריחו להזכיר מפשוטו פכוך פיה פתחה שהוא בשבת לפני חיל מי ימנה שבוכת כל לותה פרשה בדרך משל בשפור שבחי לפני מלך טוכה. וכמשל הזה בשפור שבחי בעל חמר יך וכלי משועבד לעבודת הבעה. הלא זה לבוך גדול בדברי כני יומכן ענמו וכמעט קרוב להקשו ולומר קשי מדיליה לדיליה: עוד חבוך ב' בדברי כני יומכן עמו בשדור החמשה שירות יש חבוך ביניהם ולרלו לבקש טעם של ים הבדל בין שבי המקומות כי במדרש תלים הזכיר שבת ריבל ולא שבת ריבל שימי בר עוקבא ובכאן בהמך ולרלו להבין ד' שבחות לשבת שב' המחמירים על ברכי נפשי: הב' מקש לר' יומכן במדרש ובזאת המשכתא: הג' שבת ריבל. הל' לברכי שב שימי: עוד לרלו להעיר שב המקומות בדברי ר' יומכן למה לא הזכיר ענין מובלת לשל בג' שבוקים לחד ובים ממזמור לשלון המזכירים עניו ג' עולמות ברכו ה' מלאכי על עולם עליון עולם המלאכים: ברכו ה' כל צבאיו על עולם החמנעי עולם הגלגלים: ברכו ה' כל מעשיו על עולם השפל. ועם היות שעיקר זאת ההערה על דברי כני יומכן מפני שהזכיר בשתכל בשוכבים ומזמלות רלוי שתקשה גם כן על דברי ריבל וכן שימי מדוע לא הזכיר לשל מקש זאת החלוקה הכפלאה שהיא בדרך פשט הפסוקים: תכני נא לתקן כל ההערות הלזה בדרך הפשט. הטעם שדברי יומכן התחיל מלומר נכאן על פסוק פיה פתחה בחכמה הוא להודיענו חלוק לומר ובלות בפיכות חלת חכמה כי בולזי יש קבלה גדול בין חכמת שלמה לחכמת דוד לכני כי חכמת שלמה היתה בידיעת טבעי הבמנ"ת כמו שהעיד הכתוב ויחכם מכל האדם ועוד' וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון עד ובולי וכידיעה זאת הגדיל שבחו בספר דברי הימים ולומר וינדל שלמה מכל מלכי הארץ לעשר וקכמה וכחכמה זו היה יותר חכם מדוד לכני: עוד יש חכמה עליונה שהיא להשגיח בפעולות הפש יתבר' ופבלותיו וכיחוד במדוש השולים מלין ולהודו ולהתפלל לפניו תמיד: וכחכמה זו היה דוד גדול המעלה משלמה: וזה מבואר גם בהודאת בעל דין כי שלמ' עצמו לומר בספר קהלת הגדלתי והוספתי מכמה ובולי וזה לומר על חכמתו ובעיניבי העולם ולומר כי בדוב חכמה רוב כעס ובולי ודם מוסיף מכאוב בלומדו ולריכי לכי בים יתרון לחכמה ונומר. ממוך לי מזר להקשל לותה ולומר ולמה מכאתי לכי לא יותר ודברתי בלבי שגם זה הבל: עוד יש לכו על פלמן בחתימת ספר זה בלומרו פוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מלותיו שמור ולילתו ושמירת מלותיו מס בניסוס חכמה עליונה ותיכה וזאת היתה

שומה מבני בעולה אם ה' לא מאי לא ילדה רני כנס ישר שדוה לאשה עקר שלא ילד בני לגיהנם כותיכו

מה אמר ליה ההוא מינא לר' אבהו כתיב מזמור לדוד ב תהלים ג

בברחו מפני אבשלום בנו. וכתיב מזמור לדוד שם נו

בברחו מפני שאול במערה. הי מעשה היה ברישא מכדי מעשה דשאול הוה ברישא לכתוב ברישא.

אמר ליה אחון דלא דרשיתון סמוכים קשיא לכו אנן דדרשינן סבוכים לא קשיא לן דאמר ר' יוחנן סמוכים מן התורה מנין שנאמר סמוכים לעד לעולם עשו ים באמת וישר. למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו. אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכי נמי הוה.

מן אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב פיה פתחה בחכמ' והורת חסד על לשונה כנגד מי אם שלמ' בקרזה לא אמרו אלא כנגד דוד שדר בה' עולמי' ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנ' ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ובמזלות ואמר שירה שנא' ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ברכוה' כל צבאיו וכו'. ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה שנא' ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו. מאי כל גמוליו. אמר רבי אבהו שעשה לה דדים בנקום בינה. טעמא מאי אמר רב יהודה כדי שלא יסתכל בערוה. רב מתנה אמר כדי שלא ינק בסקום הטנופת. ראה בספלתן של רשעים ואמר שירה שנא' יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה.

נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. מאי משמע דעל יום המיתה נאמר אמר רבה בר רב שילא מסיפא דענינא דכתיב חכתיר פניך יבהלון וגומר רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמי דרבי שמעון בן פזי והוה מסדר אגדתא קמי ר' יהוש' בלא כד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה על הכותל ואינו יכול להטיל בו רוח ונשמה קרבים ובני מעים והקדוש ברוך הוא אינו כן צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמר חנה אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור באלהינו. מאי אין צור כאלהינו. אין צייר כאלהינו. מאי כי אין בלתך

אמר

אמר רב יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלהך אלא
אין לבלוחך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר
ודם מדת בו מעשה ידיו מבלין אותו והקדוש ברוך
הוא מבלה מעשיו. אמר ליה אנא הכי קא אמינא לך
הני ח'ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא
כנגד הקדוש ברוך הוא וכנגד נשמה. מה הקדוש
ברוך הוא מלא כל העולם. אף נשמה מלאה כל
הגוף. מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נר'אף נשמה
רואה ואינה נראית מה הקדוש ברוך הוא זן את כל
העולם כולו אף נשמה זנה את כל הגוף. הקדוש
ברוך הוא טהור אף נשמה טהורה. הקדוש ברוך
הוא יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי
חדרים. יבא מי שיש בו ה'דברים הללו וישבח למי
שיש בו ה'דברים הללו.

לכשתיתה רוח הקדש עליו וזה לשון הפסוק שכל שירותיו היו לאחיו היותו משכיל ומודה לאביו לא בהיותו יוכן משדי אמו וכ"ש בחיי אמו ולפי זה רצוי להקדים שירה על הדבר יותר טוב שאם שירה רשאוכל רשאוכה להיות על הכסים הנעשים לו בהיותו בחיי אמו שירה הרצויה להיות שכית מסוכה אליה היא על הדבר יותר טוב שהוא ישא לאויר השלם וכשתבל בכבכיו ומזלות כי הוא טוב כללי לכל הנבראים בשלם השפל ועולם לאחריו: ובמדרש מדרו שירות על מדר פסוקי המזמור ונם כפי זמן מציאותם הראשון שהיותו יוכן משדי אמו קדם זמן להתבלות בכבכיו: וכאן וכאן לא הזכירו כלל עבין שלש המלאכים לפי שהיכרו כי אף בהוש לכלל אחד הכל וכוכת רבי יוחנן להזכיר שירות שיוכל כל אים ישראל להודות לפניו ית' לעשם שלא יהיה חכם חוקר רק שיהא בעל לאומכם לאחתית:
ובשאר שפויי השירות אין נוכך להאריך בהשוכתם כי כל תלמיד ישית טעם לבאן ולבאן יולם רצוני כי טוב להעשיר עליו: ונשיקר עיוכי הקבר באחאר זה היה נסוכו לעמוד על כוכת רב שימי שהתחיל שאלתו על כל הפסוק נם על סוכו וכל קדבי אתם קדשו.
ובפוף פי' כופיו ואחר לאת הכי קאמי' ור"ש רמז לזה אך על לא פי' כלל בעבין הה' לדברים מה הקדוש ברוך הוא אלא ואולאי בריכין ביולוב: מאלוקת רב שימי עם רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי הוא בפי' וכל קדבי כי טוב בעיני לאבר' בו פי' ערב ובקות אלא כלבך המפרשים קדבי כפי הפשט כמו וקדבו וכרעיו והקדב והכרעים וכן פרשי דבבי רבי יוחנן קדבי שם קדבי אתו שדר בתוכן רק שירות האחתי לשון כפיפות ותשבית כמו כאם פשע לרשע בקדב לבי וגבים כאלה במשך מזה דקדוק כפון במלת כל קדבי שאם הכוכה בו על קדבי אתם מה נוכך לומר כל לי בשיאמר וקדבי את שם קדשו: אאכם אלת כל היא הערה לאחוק כנגד שברת רבי יוחנן שפי' כל אחד מהה שירות בזמן מיוחד רצו שאיכם רומזות על ה' הפעלי ה' הכעשי' כלם בזמן אחד רק לאשוכה על דר בחיי אתו: והכ' על זמן היציקה וכן כל אחד מהן ואם כן לא יבדק בהן אלת כל: ולאתן זה בא רב שימי ופי' כל אמשתן על ה' פלאות כאלות בעת אחד וכלן בפעלות אחת סוג כולל לכלן וכחלקות לאיכי'. ועבין הסוג הזה הוא ידיעת אציאותו ית' בפשט ידיעת אציאת בפשט כמו שאתר לויה ואפשרי לאחוה אלוה: והטעה בזה כי לאיות ידיעת אהותו ית' לבד בעלם שאלאים שוללים היה אקום בכולו לל אלבנת בטולו ובלשון קבר אחר האלין הא' ידעיה תבלית אה שבלא בך שלא בלעך ואולם בלא היותך בחבא הבה תניע אליבו נשול לאבעני ליציעת אציאותו והוא ידיעת בפשט כי נם היא בעלמת אאתו: וזה הסוג בחלק לשוכה לב' אינים כוללים הה' שירות שבחן בפשט אהבללת לפניו ית' ולזה יבא אי שיש בו ה' דברים הללו וישבח למי שיש בו ה' דברים הין הם שבחים אליבו אהעלתו ית' אבלי שיניע אליבו אכם ישעלת אורנש ואוה הין הוא התאר הא' אלת השלם והתאר הה' יושב בחדרי חדרים: הין הא' נסים שיניע אליבו אכל לאל אהם ישעלת אורנש ואוה הין הם התאר הב' רואה ואינו בראה: ובן את השלם ואין תבת לבו זאת ידיעה אם לא ידיעת בפשט כאופן זה: דבר אשוכם וידוע לכל לדם כי הוא אוכב אנוש ובפש והנוף הוא בעל אחקים בראוי לכל הבפש אינים להבין דאוי שבוכל לומר עליו זאת היה הבפש ועכ"ז יש לבו ה' דעיות אחאות כלם בעת אחד ישלין יעלם כי אציאת הבפש בהבדל. הא בר אותנו כי עונ אלך הבשן שאת הכי הוא פנר אוכם לומה לבלי דיקן שאין בו דבר שיאלאנו ובאשר היה בי היה הנוף אלא עי כה הזיוני לף על פי שלא נודע אקומו היו לל לאינו בראוי בתוך ואין הבבדת אפלפו להודות על אציאת הבפש בזאת וכן הקבר לא ידעבו אהותו. אבל יתחייב לבו אציאותו ית' כאן שהוא בנה השכוה אחלא את כל העולם. ובאדבש אחר בראוי זה יותר באחדש אה הקדוש ברוך הוא קובל עולאו לף הבפש בובל את הנוף ותחת זה האין בתבא הה' והוא אה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים לף הבפש וכו' וזה אחדר הוא קלב וכן כתב הלי"ף בפוף דבבתי לפי שם לפי בעבוד היות הלב אשבן הרוח והוא הבבדת בנוף תחלה כי הוא לאות אלך והאוש שר הבנה היה הלב ככוי להבאת ולכל ולכועם ולאחשבות אבינה בעבוד היותו אאבבכת הראשוכה להשלאת לשם העליוכה עכ': וכן הקדוש ברוך הוא לף על פי שהוא אקומו של עולם ואין העולם אקומו הכין בפף בבוד אקום אאותו כאחר הבניה השאים בפתי: ועוד אחר בפף בבוד אדוה אראשון ועוד בבוקים לחדים בראה אשר יש אקום בפתר אטהה לבפש בטלו את והוא באו אדבי אדבי ובלשון אזל ק"ו דיבים בלשון פרעה וכי בעבוך וילון ובפיה

תורה כלשון בני אדם. ומתוך שהתורה חסה על ממונן של ישראל ציוותה לחכמים שיהו מזהירין את העם שלא יכשלו בממון וזה כמו דוד בחלמו ואל תשכחי כל גמוליו: ונם אלה ב' לילות מוכרחות על חיוב מצוותיו ית' ומניעותיו בכפם. שהרי כתיב לילה לילה מכרזת מצוותיו וכיון שהוא ברוך הוא טהור וכו' לרמוז בטוב לעת בכפר לפשר להמשך מתוך מה שהקב"ה זן את העולם לך הכפרה זכה וכו' ולולי שקשה הטעות שכל מזון הוא ע"י זכיות נמצא ה"קבה מקולל מכל נשמות וכן בכפם אין בעבירה נשם שיזון את הגוף וזה כמו בלחמו שהקב"ה טהור והנשמה וכו': הרי לנו ה' לילות כנגדות כלן בעת לקל המקיימות מצוותיו ית' ומניעות הכפם. ובמדרש תלים בפי' מזמור זה כתוב שבין כלות מקיים כיוצא זאת ו"ל:

ברכי נפשי את ה' מה בפם הזאת אין לשם יודע אי זהו מקומה ובאי זה מקום היא כתיבה כך הקב"ה אין שום בריה יודעת אי זהו מקומו שלפילו מיות הקדש שהם טעונות בכפת הכבוד ליכם יודעות אי זהו מקומו ובאי זה מקו' הוא כתיב ומה הם אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו: מעשה בלשם אחד שאמר לרבן גמליאל באי זה מקום הוא כתיב: אמר ליה ליכי יודע אמר ליה ואי הוא יודע לי היא תפלתכם ובקשתכם שאתם מתפללין לפניו בכל יום ואין אתם יודעים אי זהו מקומו. אמר ליה שאלת לבר שהוא רחוק ממני מהלך חמש מאות שנה הניחי שהוא ממך לבר שהוא כתיב ובגלילה ואמור לי באי זה מקום הוא כתיב: אמר ליה תיפח רוחיך דקהוא נברא מה זאת שבתובה לגלך אין אתה יודע מקומה ואתה אומר לי לבר שהוא רחוק ממני מהלך חמש מאות שנה אמר לו אם כן יפה הם עושים שמשתחוים לו למעשה ידיהם שהם מכוונין נו בכל שעה. אמר ליה מעשה ידיכם אתם בוראין אותם והם אינם בוראין אתכם והקב"ה בוראך למעשה ידיו ומעשה ידיו אינן בוראין אותו שנאמר כי לא ירצני האלם ומי. תניא לך שכן יחזקאל כשראה דמותו במשנה כשהוא ממנו ה' ל' ואלה ואלה ואחול על פני עכ': כשאלה מכאן כי ידיעת מצוותיו ית' הניעה לציו בחמצעות ידיעת מניעות הכפם לשר בקבנו ואל זה כמו חיוב בחמנו ומבשרי אחזה אלוה: וזה פי' אתי בפשו' ההוא ואל בדרך הלכה כמו שיבא' מהמשך הפסוקים המוכיח אלין. והם במעבה ט' למה תגדיכי כמו אל ומבשרי לא תשבעו מי יתן ליפה ויכתבון מלי. ואכי ידעתי גואלי חי ואחר עורי נקפו זאת שאר אכי אחזה לי ומן' בשרי אחזה אלוה: בפסוקים האלה ומה שלקטתי מהם בדרך פשט: חיוב היה מתלוכן על מניעי שהיו טוענים כנגדו שהיה רשע בחמוכותיו ובפרט אחר שהתחיל לדבר עמהם ויקלל את יומו ואומרי' עליו שלא היה יודע דרך הש"י כמו שאל בלדד במעבה עליון לזה אך אלה מ שכבות שול וזה מקום לא ידע אל. להשיב להם אמר למה תדלפוני וט' ואם אתם אומרים שים בטעבותי כפיה מי יתן ליפה ויכתבון מלי ויהיו קיימים לעד למען יראה כל חכם כי הכה אחכיכו אין כלקו כלם ואם לא יאמרו כיכו אלם מוכיח אכי ידעתי כי מי שהוא מי וקיים לעד ונם הוא לשון ואחרון על כל שוכבי עפר אשר יקום לשלם הוא גואלי ויוכיח משפטי לזה ונם הוא פי' כאן הלשון שלהשיב כנגד מאמר בלדד וזה מקום לא ידע ל' אי' שאין כן האמת אך לעולם היה דברו לילע האל ואין הוא גואלו ובסוף הפסוק כתב ב' פירושים יעויין שם: ואחר עורי נקפו זאת שכל שהיה מנכח את עכמו ואומר כי נם קיום אחר שיבאוהו נגות לבות ובפרט שמולפי' לעי' נקפו עורו כל שברית כל עורו נם אחר כל זה זאת הילוצה היא תקוצה בלבו על שמבשרו יחזה אלוה כל שלא על פי שלא בשאר שלו שלא הבשר לבדו בזה היה רואה לומר שלא היה כח ב

ביצורין

מז אמר

רב המנונא מר' כהחכם יודע פשר דבר, מי כהקבה שיודע לעשות פשרה בין ב' צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי דהכי אשכחן בליהו דאזל לגבי אחאב שנאמר וילך אליהו להראות אל אחאב. ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע מה עשה הקדוש ברוך הוא הביא ייסורין על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר כה אמר ה' צבאו'ת לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא, אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה אמר ליה משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מנאי בנין דלא מעלו אמר ליה בחדי כבשי דרחמנא למח לך מאי דפפקדת אבעי לך למעבד ומה דניחא קמי קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברחך אפשר דגרם זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בני דמעלו אמר ליה כבר נגזרה עליך גזירה אמר ליה בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, אתמר נמי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרויהו אפי' חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר הן יקטלני לו איחל, לסוף יהב ליה ברתי' נפק מיניה מנשה ורבשק' יומא חדא רכבינהו אכתפי' לאמטויינהו לבי מדרשא אמר חד מיניהו חזי רישא דאבא למטוי ביה גלדאני ואחד אמר חזי רישא דאבא לקרובי עליה קרבנא לש"ש חבטינהו בארעא מנשה חיה, ורבשקה מית קרי אנפשי' וכלי כליו רעים. אמר רב חנן אפי' בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר כי' ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה את האלהים ירא, מיד ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' מאי קיר אמר ר' שמעון בן לקיש מקירות לבו שנאמר מעי מעי אוחילה קירות לבי וגו' רבי לוי אמר על עסקי הקיר אמ' לפניו רבונו של עולם ומה שונמית שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה החייית את בנה אבי אבא שחפה את החיכל כלו בכסף ובזהב על אחת כמה וכמה, זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי מאי והטוב בעיניך עשיתי אמר רב יהודה אמר רב שסתך גאולה לתפלה ר' לוי אמר

שנגז

קהלת ז

ויחה לעשן. ילמוד עשה סניגור בחברתו קהלת כפשוטו שהי' חכם

מלכים ב יט

ישעיה לח

שעין תרגום קהלת שם

מלכים ב יג

שעין תרגום קהלת שם

אשר ראתה אדרבא שנזדווגה בוכיהן תיזעזע לך ויפשוט סבר הדא קהלת

מלכים ב יג

ישעיה ל"ח

ספרי פ' נאומן שמואל הכהן ובו' אחרון חביב ברכות יומר הלא שעשני טוב בי

ישעיה לח

ישעיה לח

שם פ' אחרי ויקרא

קהלת ה

ישעיה לח

שם פ' בהעלותך קהלת שם

ירמיה ד

שעין לקמן בתוספתא

בייסורין למכוע ממכו ידיעת מניאות ית׳ · והכנסן מה שכתבתי שהיה מודיע שמידיעת בשרו וכפשו היה משיג חזיון ידיעת מניאות
האלוה אשר אכי אחזה לי כפי כוכה זאת אז כפי פי׳ המפרשים שהוא היה מכיר בעצמו שהיה נדיק הפך דברי חביריו : סוף דבר הוא
פי׳ מתישב היות זאת כוכת רב שימי שמידיעת מניאת כפשכו יתקדשו לכו ה׳ ראיות כמניאות כלם בעת אחד וכלם הם דברים פכימיים
ואל זה רמז דוד באמרו וכל קרבי שהכוכה בו כל ה׳ דברי פכימיי׳
כמנאים בכפשי וכן בהב״ה ולזה ברכי כפשי : ומדברי רש״י ז״ל
למדתי התחלת פי׳ זה שכתב בפי׳ בא וראה שלא כמדת הב״ה וכו׳
מטיל בה קרבים וכו׳ הוא סבור דהכי בעי מאי שכא קרבי׳ דכקט
ולא כתב יותר בפירוש אכא הכי קאמיכא לך הכי ה׳ ברכי כפשי
וכו׳ ואפשר ללמוד משתיקת הרב כי רב שימי לא כיון כלל למה
שדקדקתי בפי׳ וכל קרבי : זולת שגלה כוכת שאלתו מ״ד ברכי
כפשי את ה׳ וכל קרבי לומר שאע״פי ששאל על פסוק זה בלבד לא
שאל עליו לבדו רק על כל ה׳ ברכי כפשי אלא שהזכיר פסוק
ראשון מהם בשם כל הה׳ וכדי שלא להאריך לא הזכי׳ כלם אמכם
כ״ל שהוא פי׳ ערב ויותר מדוייק מה שפרשתי בו · ואפשר כי גם
הרב סמך על המבין ולא חשש להאריך יותר ואפילו כאמר כי לא
שת לבו לפרושי בסוף דברי רב שימי מקום הכיח לכו ללכת ב
בעקבות התחלת דבריו ולסיים פי׳ דברי רב שימי בדקדוק ככן
שכתבתי ודי בזה עתה · מז

דאשכחן דאזל אליהו לגבי אחאב דכתיב ויעל
אליהו להראות אל אחאב יהורם אזל
לגבי׳ אלישע כשהלכו על מואב הוא ויהושפט ומתוך שלא היו
הולכים זה אכל זה לא היה מוכיחו על שלא כשא אשה · כבשי
דרחמכ׳ סתרי׳ דהב״ה כמו ריש׳ בכבשא בהטמכת האפר : כנזרה
נזרה שתמות : מקובלכי מבית אבי אבא דוד שראה את המלאך
וחרבו שלופה בידו בסוף ספר שמואל לא מכע עצמו מן הרחמים
אבי אבא שחפה את ההיכל שלמה : שגנז ספר רפואות כדי
שיבקשו רחמים : כתוב בספר הזוהר :

רבי יהודה פתח ויסב חזקיהו פכיו אל הקיר
ויתפלל הא אוקימכ׳ דלא יכלי ברכש
אלא סמוך לכותלא ולא יהא חכין ביכיה לכותלא · ומ״ש בכלהו
דכלו כלותא דלא כתיב בהו ויסב אל הקיר דהא דיי ליה דיימא
ויתפלל דהא מאן דכלי כוין דעתיה כדקא יאות דהא כתיב
במשה ויתפלל משה ויבעק משה ולא כתיב ויסב פכיו : הכא
בחזקיהו מ״ט אמר ויסב אלא רזא דמלה תכיכן חזקיהו בההוא
זימכא לא הוה כסיב ולא הוו ליה בכין וכו׳ ויבא אליו ישעיהו וכו׳
כי מת אתה ולא תחיה וכו׳ כמו שכתוב בגמרא לעיל · כדין
כתיב ויסב פכיו אל הקיר אוליפכא דשוי רעיוכוי וכוון אכפוי
למסב אתתא בגין דתשרי עליה שכיכתא רזא דקיר דמאן דלית
ליה בכין לא שריא שכיכת׳ עילויה כלל · מכאן אוליפכא מאן
דאית ביה חובא ובעי למבעי רחמי עליה יכוין אכפוי ורעיוכוי
לאתקכא גרמיה מההוא חובא ולבתר יכלי כלותא כדאמ׳ כחפשה
דרכיכו בקדמיתא ולבתר וכשובה אף הכא כיון דחזקיהו ידע
חוביה ויסב פכיו אל הקיר שוי אכפוי לאתקכא לגבי שכיכתא אתר
דחב בדין דשכיכתא כל כוקבא דעלמא קיימין בסטרהא מאן
דאית ליה כוקבא שריא איהי לגביה : מאן דלית ליה כוקבא
לא שריא לגביה ועל דא אתתקן גרמיה ושוי עליה לאתכסבא
ולבתר ויתפלל : קיר דא הוא אדון כל הארץ ודא הוא שכיכתא
כד״א הכה ארון הברית אדון כל הארץ וכו׳ והאריך בסתרי קבלה ·

אמר הכותב ראוי ללמד זכות על מלך ועל
כביא וכל שכן בהיות כל אחד מהם
שלם בבדקו אין להאמין על שום אחד מהם כי לאהבת הכבוד
מדומה היו מקפידים זה על זה אלא הכביא היה חושש לכבוד
כבואתו : והמלך לכבוד עטרת מלכות וחז״ל דברו בעבין דין זה
אם

שגנז ספר רפואות ·

מח אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן
זמרה כל התולה ב
בזכות עצמו תולין לו ברכות אחרים · וכל התולה
בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו · משה תלה
בזכות אחרים שנאמ׳ זכור לאברהם ליצחק ולישראל שמות לב
עבדיך · תלו לו בזכות עצמו שנא׳ ויאמר להשמידם תהלים קי
לולי משה בחירו וגו׳ · חזקיהו תלה בזכות עצמו
דכתיב זכר נא את אשר התהלכתי לפניך · תלו לו
בזכות אחרים שנאמ׳ וגנותי אל העיר הזאת להושיעה מלכים ב יט
למעני ולמען דוד עבדי והיינו דריבל דאריבל מד
הנה לשלום מר לי מר אפילו בשעה ששגר לו הב״ה ישעיה לח
שלום מר הוא לו ·

מט אמר אביי ואי תימא ר׳ יצחק הרוצה
ליהנות יהנה כאלישע ושאינו
רוצה ליהנות אל יהנה כשמואל הרמתי · שנאמר
ותשובתו הרמתה כי שם ביתו · ואמר רבי יוחנן שכל שמואל א ז
מקום שהלך שם ביתו עמו · ותאמר אל אישה הנה מלכים ב ד
נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא · אמר רבי יוסי
בר חניג׳ מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש
קדוש הוא מנא ידעא רב ושמואל חד אמר שלא ראתה
זבוב עובר על שולחנו וחד אמר סדין של פשתן ה
הציעה על מטתו ולא ראתה קרי עליו · קדוש הוא
אמר ר׳ יוסי בר חנינא קדוש הוא ומשרתו אינו קדוש
שנא׳ ויגש גיחזי להדפה אמר רבי יוסי בר חנינא ש שם
שאחזה בהוד יופיה · עובר עלינו תמיד אמר רבי
יוסי בר חנינא משום רבי אלעזר בן יעקב כל המארח
תח בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב
כאלו מקריב תמידין ·

נעשה נא עלית קיר קטנה רב ושמואל חד שם
אמר עלייה פרועה היתה וקירוה ·
וחד אמר אכסדרה גדולה היתה וחלקוה לשנים
בשלמא למד אכסדרה היינו דכתיב קיר אלא למד
עליה מאי קיר שקירוה בשלמא למד עליה היינו
דכתיב עלית קיר אלא למד אכסדרא מאי עלית קיר
מעולה שבבתים · ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא
ומנורה ·

נ אמר רבי יוסי בר חנינא משום רבי
אליעזר בן יעקב אל יעמוד
אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל
שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ · וכתיב תפלה לעני תהלי׳ קלי שם קב
כי יעטוף · ואמר רבי יוסי בר חנינא משום וכו׳
המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר ורגליהם יחזקאל א
רגל

אם כשיגיע שמחל על כבודו מחול לו לאו ואם קרא שמחל על כבודו ואם כן נמצא קריאתו קריאתו · ומלבד זה כי אין דעתו לכבוד שיחזיר כבודו לבעלת לכבוד בית המלך להוכיחו על דבר מה אם לא כשנתוסף על כך במחשבתו מפני הש"י · בעבור זה דנה הכתוב להטיל פחד בריסים · ומזה הפחד למוד כי קפידת הכתוב היתה היותר גדולה ולכן היתה פחדת הקדוש ברוך הוא להוכיח המלך ופחדו כי מלך הוא ובפל למשכב ולי לו זה הנער ·

והכתוב לא נתעצר כלל רק הלך לנקר לת החולה שהיתה מעלה לחלו לעשות זאת המצוה בכבוד עכ"ו: ממוך לזה · ו' לבריס עשה מזקיהו על נ'חולו לו ועל נ'לת חולו לו וכו' כתוב במסכת

פסחים: מ ק

התולה בזכות עצמו שנאמר בתפלתו עשה לי בזכותי כאן מזקיהו שנאמר זכר נא לת אשר התהלכתי לפניך ונמצ · מה קוף לו על שלל ולמעלן דולק עבדי עכ"ו: מ ט

הרוצה ליהפות משל לאדים יהנה ואין ליכול בלבד כלישע כמו שמציו בלישע שבהנה:

והכונה שלא ליהכות משל לאדים על יהנה ואין בלבד לא משוש גבות הכוח ולא משוש שבלה: כשמואל הרמתי כמו שמציו כשמואל הרמתי שלא רצה ליהכות: כי שם ניתו לשעל מיכיך כתיב והיה מדי שבה בשבה ובבב בית שלל ומפנפה ושפטו לת ישראל ומיך ליה ותשובתו הרמתה כי שם ניתו: וכי ליכי יודע שפש ניתו שלא לטלטלו מקומות דקרא לשעל מיכיך קלי שבל מקום שהיה הולך שם היה נושא כל כלי תשמיש ניתו עמו ולהל מכייתו שלא ליהכות משל לאדים: בהול יהיה בלליך: פרושה מנולה שבטלה תקרא ומעושה שלה:

אמר הכותב רלוי לידע יכול מחלוקת רב ושמוש בזה למלי בפקא מיכך שהיתה עליי וקידוש לין לכופס ליותר מלמי מקום קבישתו למקום קבישתו ונם שלא למעט בית לידתם: לבל לדעת הלומר לכפלל גדולה תשוקת לשה ובעלה לעשות כבוד לבניה ולכפלל המעלה שבניתם חלקה כלי שיבה הבניה במחבית · ולא היתה להם טובה לחבת בך להיות בבנעה ל"ל שתהיה מחיבה דקה בין בית ישיבתם לבית ישיבת הבניה וזה יורה על תשם לבבם ובניעותם ולהלי לתלמיד להסנים דקדוק ערב בלשון ל"שי בפי' כלישע לומר כמו שמציו בשמואל כמו שמציו בשמואל: ומבלל מידוש יבא לבו תשלת גדול והוא שים פשולות מיוחדות כי מניחותם נם לעלכם יקשב מעלה ושלמות: ובבל תלוי בבובת הלב כמו בבדון זה שהבבה כוכב כשורה ויש לו על מי שימוך והוא לליסע · נם מי שליבו בבה יש לו לילן נדול ליתלות עליו והוא שמואל הפך הבדלה לבאורה עכ"ו:

תפלה והרשבא לעבי דרך עבירות: יכוין לת בעלי זו לבל ו ובבליהם בעל ישרים בלילן בבעל לחר: עכ"ו:

על בתב לילך שלל מחבו מין ל' על טעם מלחבים ללו והלילך בתשובותיו: ובבל דבריו בשבוון הבעלים לב' סבות הא' בי שהתפלל יפים בעד עיניו ולבו בלילו ידיו ובעלי לשובות לילן טילו בה לקרב המושל ולהדמיק המוזק זולתי בשזבתו ית'. וכן למדו בעידן ריתח' פבר ידיה ומבלי וכן הבהוג בחוקי המחבן ש' לדוביו מטין ידיו ומתחבן לבוב בחבל' בעבו בלילו ידיו לשוב לילן לו עזר בלתי לם יפיג דבוקו ומבבי שבבעלי הלדם בשזר יותר בבבות מן הבזק ובבדוק לת הבלו' הבריטו לטיין לותם ושל שבית נריך למתפלל לחשוב בלבו בלך היתה בוזתו ית' בבריותי מין התבוסי לעשותו שלם בשועל ושיביר מעשיו ית' וידמה למלאבי השרת בתו שחבר הבניה ותדיר יבקשו מפיהו בי מלאך ה' בבאות הוא: ונם שיהיה דומה לתופנים ויהיו הקדם:

ולזה הביאו לילן מחה שבחבר בחם ובעליהם רעל ישרה: ואלת רעל משותפת לשון שבח בתו ובנרך ה' לותך לרעלי ומזה ובעליהם רעל ישרה ל' שבינותיהם ישרות מתתילות לל יסבו מפבי שילים בעלי תלוה תבוה לותה מן הלחת וככה התפלל בעמדו לפבי הסם יתברך נריך שיהיו בל סבותיו לשיישים לעבודתו ית' וכיון רעלי מלו להגיד שסבותיו ישרות מבוונות לעבודתו ומתדמה למלבבם שבבותיו ישרות מתתילות בלבתיב ובעליהם רעל ישרה נם על מחבר לל תלבלו על הדם הלילך קנת: וכלל דבריו בי פסוק זה בולל מזהירות רבות מלל בתיב לל תלבלו דם רק לל תלבלו על הדם ובבללם שלא יאבל על דמו בי שיתפלל על דמו: ל' שהלדם בבית לעבוד טוב ולהזהיר לבניו שהוא בדעו ולבו לל יתפלל לבניו בבל יום בזמן מוגדר על דמו שנוהג מיתתו לם ליהיו מפלים פק בבית בריאתו ובאבלה ושתייה מטרידות התפלה לבן לם יבדיל אבלה ושתייה הן בבות מטרידות בפשו מלהפלים מיוחו בהו לאבלה לבני

הבוזע ית' ויפבים עם זה מחמר לאחר שבתעלה וחבוע מבבל עליו שול שלבות שמים שאחר האבלה לבו מפר

ואם ונתקה מסיבת הלכלה ואינו יכול לכוין בהודאתו ובמנחת שחרית לפני עזרו בלא לעגת ותפוכה וזה לומדים על תקני עניך בלא נגיף ואל תחשוב כי הם חלמו מלת עניך במלת נגיף בלא הכוכה לומר שהלכלה נזדמנת להתלך התפלה לנגדי לתקני הנו כלומר שלא יתפלל כלל ואפילו אם יתפלל לא יתפלל בלא מיתך נאות הטבע בלא טוכת המחויב ומתלמדים מזה נגיף אינו בלא לפי מלת עניך הכפיפו כמו שפירשתי · ולכוכה זו גם כן היתה מיסת מניעת הלכלה ביום לין הכפשות כמתלמדים זה שכוזכר גם בפסוק זה בלא תלכלו על הדם מניעה לדייני שלא יהלכו ביום שדכין ליכי כפשות אולי לכלתו תגיד מתשכתו וילין למות מי שהיו פשוט למיתה ושם ליכלת הפגיעה בנפש לחלב כך בשומדו לנקש ולחכין על כפשו לא כם עלל: כח

נב אמר רבה בר חנינא סבא משמי' דרב כל מי שלא אם' אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו ש"ל להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות ·

תהלים צב

נג אמר רב חיננא סבא משמיה דרב כל שאפשר לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מהדול להתפלל בעדכם · אמר רבא אם ת"ח הוא צריך שיחלה עצמו על מאי טעמא אי ליכא משום דכתיב אין חולה מכם עלי ואין גולה את אזני דילמא מלך שאני אלא מהכא ואני בחלותם לבושי שק · ואמר רב חיננא סבא משמיה דרב כל העושה דבר עברה ומתביית בה מוחלין לו על כל עוונותיו · שנאמר למען תזכרי ובשת וגומר בכפרי לך על כל אשר עשית דילמא צבור שאני אלא מהכא ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני וגומר ויאמר שאול צר לי וגומר ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות · ואלו אורים ותומים לא קאמר משום דקטלי' לנוב עיר הכהנים ומנין דאחילו לידה מן שמיא שנאמר ויאמר שמואל אל שאול מחר אתה ובניך עמי ואמר רבי יוחנן עמי במחיצתי · ורבנן אמרי מהכא והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' יצאתה בת קול ואמרה בחיר ה' ·

ואינו מבקש: תלמיד חכם שנתקה חוטה שנאמר גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מהדול להתפלל בעדכם · אמר רבא אם ת"ח הוא צריך שיחלה עצמו על מאי טעמא אי משום דכתיב אין חולה מכם עלי ואין גולה את אזני דילמא מלך שאני אלא מהכא ואני בחלותם לבושי שק · ואמר רב חיננא סבא משמיה דרב כל העושה דבר עברה ומתביית בה מוחלין לו על כל עוונותיו · שנאמר למען תזכרי ובשת וגומר בכפרי לך על כל אשר עשית דילמא צבור שאני אלא מהכא ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני וגומר ויאמר שאול צר לי וגומר ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות · ואלו אורים ותומים לא קאמר משום דקטלי' לנוב עיר הכהנים ומנין דאחילו לידה מן שמיא שנאמר ויאמר שמואל אל שאול מחר אתה ובניך עמי ואמר רבי יוחנן עמי במחיצתי · ורבנן אמרי מהכא והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' יצאתה בת קול ואמרה בחיר ה' ·

נד תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירי' יציאת מצרי' ליסו' והמשיח והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם ואמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים מסקומה אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו · כיוצא בו אתה אומר לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא שיעקר יעקב מסקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו · וכן הוא אומר אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זו שעבוד מלכיות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים · הנני עושה חדשה עתה תצמח תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג משל למה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וגוצל ממנו והיה מספר והולך משרה זאב פגע בו ארי וגוצל ממנו והיה מספ' והולך משרה ארי פגע בו נחש וגוצל ממנו שכח משה שניה והיה מספ' והולך משה נחש אף כך ישר' צרו' אחרונו' משכחו' הראשונו'

המגיע עליו ממכס לפי שהיותה לבדה בלא קרבן · ובעטור זה
כהן גדול ביום הכפורים לחד ביום עבודת היום היה מביא
פ׳ בכרכות וז׳ מהכה שלה התפלה · ומה היה מתפלל תפלה קצרה

כל זה יוכה גדול מעלת התפלה גם שתהיה בלא קרבן ·

עוד תועלת ב׳ כי לעם שהיו רבי׳ הכהני׳ המקריבי׳ לא היו׳
ביניה׳ לא קבלה ולא שפלה ולזה היו מברכין משמר
היוצא למשמר הכבוש שהש׳ ישכן ביניהם להבה וחמוה וכו׳
ומם לעברן הדין מבתי תועלת במשכה זו וזה למנוע ממך ל
למהנהגו בתפלת שחרית שמיל לחד ברכת התורה לכו קודין
ברכת כהנים כמו שכתוב במשכה זו ופירשו בתוספות וז״ל ·

ברכת כהנים אין זה לוכן שהרי לא היו שומרין
לוכן על לחד הקטרת לחוליס דלחמי׳

בתענית ג׳ פעמים ביום הכהנים בוגעים בסיסם וכו׳ וז״ל הוא
ליה למתני ל׳ פעמי׳ לחד לפני הקטרה וז׳ לחד הקטרה שלא
בלא בגיאות בסיס לחרו ברכת כהנים כמו שלמו לומרים עכ״ה:
עול למלכו ממשכה זו שרלוי לחום ולגלוך נדר לבטל לבבי ע
עובדי ע״ז לעם שימשך מזה בלוך מבהג עוב כמו קריית עשרת
הדברות שמוך ל״ק כי שב ואל תעשה שלפי · עכ״ה כב

אמת ויציב טלה על שפל שעשה עם לבותיכו שהוציאו
ממצרים וקבע לפס היום והעבירם וברכת לחת
ולחומה מלבר בפה לף על העתידות שלהו מנפים שיקיים לבו
הבטחת לחומתו לגו׳ לליכו מיל מלבי׳ ומיל עריכים ולשום כפשבו
בחיים ולהדיכבו על נמות לוויכו וכל לחו הנפים התדיכים
תמיד: עכ״ה

תוספות ולחומה מלבר על העתיד שלהו מנפים
שישמור הבטחתו ולחומתו ויגלבו מיד
המלכים ולפוף ברכה חוזר לגאולה מפרשה כדי לסמוך לגאל
ישראל לב׳ על המדרש מדשים לבקריס רבה לחומתך שלדם
מלחמין ומפקיל כוחו בילו ומחזיקה בלא ידיעה · עול כתבו
בתוספות לחת ויציב וכו׳ לא קאי על השכיבה אלא קאי להדבר
הזה וכו׳ וכן לומר הלם הלי מלבניתא לדית בה טיחין פי׳ שלין
לה שומף כל מה לשמכה מתגבה לה כלחמר לקמן ההוא לפתח
ולחמר קל הגדול הגבור והכובש והיה מלריך הדבה ואל ל׳ מכיכה
פייתי׳ לשבחיה דמרך כי כל פה לא יוכל לספר שבחו עכ״ה ·

אמר מכותב לשמר שיכים מלחמר זה שם מלחמר
ביום לקיש בם׳ לין לוכשין על פסוק
יומם יהוה ח׳ חסדו ׳כל העוסק בתורה בעולם הזה שלומה
בלילה וכו׳ לחיות מבוקר בגלה כי שם לחומה כופל על הדבר
בלילי בר׳ בחום אלא שלחתיון חפץ בלחמיכו למעלת הלום׳
או לשכה לחבת · לבל לחת ויציב יבדק קן על הדבר המבוקר
ומלום לבל כל בעל שכל ולותו עבין הוא ברור לבלו כלו ילחלו
בעיניו: בעבור זה לחמר כל שלא לחמר לחת ויציב שחרית וכו׳ כי
ביום הוא בבוי לעה ולזו עין בעין בראה בשוב ה׳ ניון: וכן כי
מלאה הלרץ דעה לת ה׳ וכתיב בראה ולבמוו לזה תקבו לומר
ביום לחת ויציב לבל בעה המכוכה לילה כל עיקבי לחומתיכו
אלא המה לבלבו דרך לחומה לזה תקבו לומר בערבית לחת
ולחומה כל זת ולבליכו לומר כל זת לף שהיה די בשילחר
לחת ולחומה הדבר הזה עליכו כמו בלחת ויציב: וקטע כזה לבי
שבסוק שמע טלבל ב׳ עיקרים הלם שהוא שלהיכו ומשנים עליכו:
הב שהוא לחד: והבה מביאותיו ולחלותו בתלחת לבל המוקדים
עם שהיכם בעלי לת לבל שהוא לבלהיכו לל משנים עליכו לילבו
מושב לבליהם בפי העיון ולולי לפשר שילחר בתורתי מלחין
עיקר הלחלות יהיה מלומת לבלי בלבו בלילי בעיני ועיקר

שלהיכו יהיה לבלי בלחומה לבטל זה שלבו מבלבי התפלות לחת
ולחומה כל זת קיים עליכו לבמוו כי גם עיקר הלחלות נדיך
להלחיכו בדבך לחומה ולא בלבך המופת: כי לפשר שחוקר
לחר יעשה מופת לחר בבטולו · ועיקבי הדת אין לתלותם על
העיון בלבד בך שתהיה הלחומה לזור חלביו ולזה חזרו לבמות
זה העיקר בשתקבו לומר כי הוא ה׳ לבליכו ואין זולתו כי זה
כלחר על שרש הלחלות ולחבחו ישבלל עמו כלחר על שרש
השמחה · עכ״ה: כנ

אם תם הוא זה שבבי לבקחי׳ בבלך שיחלה חבבו עבמו
עליו: בחלותם על דוגל ולחיתו על הוא לומר
שהיו תם: למען תזכבי הופיה דקדק בבבבי לך לת בל לשר
עשית: גם בחלומות ולא הזכיב לוכים לפי שבתביים ממבו שלא
יחלר לו לתה נדמת שלא בעבית בלוכים ותומים לפי שהבעת
לת הבהנים: ובבען לחבי מהבה מהבה שמעיבן לחמילו ליה ·
והוקעבוס בבעוכי לחבו לדול בבוף יחיו בשהיה דעב ג׳ שבי׳ וב׳
יותן לבו ז׳ לבשים מבביו והוקעבוס בנבעת שלול ובת קול יובף׳
ושימה לחבייה׳ בחיר ה׳ לודלי הם לא לחבו בחיר ה׳ שהבי ל
לבוחתו היו בלי׳ ולא לבבודו · עכ״ב כד

לא שיעקב ישקב ממקומו שהבי מביבו שקבלו הב״ה
יעקב לחבי זת בבלתו למבים שבחמר ויבא
אלהים ליעקב ויחמר יעקב ויחמ׳ הבבי · הבבי עושה
חשמה בתר לל תזכבו לשטוחות בתיב: עכ״ב ·

והרשבא זבבוו לבבבה בתב בפיבום מחמר זה:
וגל:

גם זו לחד מטעבות המולבים עליבו בי מבלן ילחה
שמבות התורה לזמן והוא שבבילת שמע ומבות
הפסח והמבות ומביעת החמץ לזבבון יביאת מבדי׳ בבתיב וזבחת
פסח לה׳ אלהיך וגו׳ לא תאבל עליו חמץ שבעת ימים תאבל עליו
מבות לחם עוני וגו׳ הבה שבוח על עשיית הפסח ואסלת החבה
ומביעת אבלת החמץ שבעת ימים בלי שבזבוב מתוך בך יביאת
מבבים ואם אין מזבירין יביאת מבבים ליומות המשיח בלעת
מבחים אם בן לף הפסח והמבות ומביעת החמץ בטלים שלא
בעטיבו בהם דק בלי שבזבוב יביאת מבבים ליומות המשיח ו
ומשבים עול להחזיק טעבותם עליבו ממה שלחבו בפלה פרק
קמא שעושה בהיה בגד שאבד בו בלאים הבי זה לא יתבבו
לגוי ולא יעשבו מדלעת לחמור לבל עושה לותו תבריחין לחת
לחר בב יוסף זת לומבת מבות בטלות לעתיד לבא ופלוגתא
דבבי לחי דלחר דבי לחי לחר בבי יבאי לא שלבו אלא לפפלו
אבל לקבבו לחמר והטועבים הללו מפרשים לעתיד לבא לחר
התחייה ולומר שלא היו מבות בטלות לחר התחייה היה
לחמר לקטר בבגד שאבד בו בלאים מפני שלחבו בבתובות פרק
ב׳ דיבי נזדות לחר בב חייה בר · יוסף עתידים בדיקים שיעמדו
בלבושיהן קל ומומר מחטה ולחבו שעל בן לחר בבי לחי לקבבו
לדעתו שילבן בטלות ובן מביאין עליבו טעבות מחה שלחבו
בתחלת פבק ד לשון שב עז׳ בי לעתיד לבא בשב״ת מחייה לת
הלומות על שלא קיימו לת התורה ילחבו לפבו דבשב״ע תבא לבו
מבלש ובעשבה: לחר לפס שוטים מי שטרח בעש״ יאבל בשבת
ומי שלא טרח בעש״ מהיבן יאבל אלא לעיב מנוח קלה יש לי
ומורה שמה לבו ועשו לותה ומקשו ומי מבו עבדי הבי וה׳ כ׳
יהושע בל ל״ל לשר לחבי מבוך היום לעשותם היום לעשותם
ולא לחשר לעשותם והטועבים הללו מפרשי׳ מחר לחשר התחיה
וז״ו היתה תשובתי לע בי מבות הפסח והמבה ומביעת אבלת
החמץ לילן מחזיב וביבת היבילה ובלבה לך זה ממה שחייב ית׳

בשביעית עשיית הפסק כדרך לכתיב וקדל לעשות הפסק וכן חייב
באכילת המן כדי לכתיב כי כל אכל מחמנת וכבריתה הפסק
קיל ובאכילת המזה לית חייב רק בשבע לכתיב בערב תאכלו
מצות ואלו היה הטעם כאן וכאן מחמת הזכירה לבד למה חייב
כאן כדי וכאן לית חייב רק עשה ועוד למען תזכור תיבו סכה
למכשיעת המן ובאכילת המזה שאלו כן היה המקרא הפוך שיהיה
מן הראוי לומר שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני למען
תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כי בחפזון יצאת מארץ מצרי
לכל בהקלימו כי בחפזון יצאת מארץ מצרים ואחר כך אמ' למען
תזכו' את יום צאתך מארץ מצרי' ילפינן מכרת שטע למען תזכור
תיבו קשור עם ז' ימים תאכל עליו מצות רק קשור הכתוב כן לא
תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון
יצאת מצרים ולמען זאת ל' כדי שלא יעברו דברים שלו מ
מזכרונך תזכור כפה בכל יום צאתך מארץ מצרי' ולמען זה כתו
למען יהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים
תבא לידי עשיית מלאכה יהיה תורה ומצוך יום למען הרבה
ביומא בזה ומכאן יצא לכל מצות הקריאה ביציאת מצרים בפה
מלמען תזכור מה שלא דברו כן בלמען תזכרו ועשיתם את כל
מצותי ותעתה גם לכהני החכמים שלומי' שלין מזכירין יציאת
מצרים ליממות המשיח לא יתבטלו מצות הפסח והמצה ומביעת
החמץ ואם תגושן עליהו מבטול ק"ש ל' יצילת מצרים שהיא
מהו מצות התור' לע שלין הכהיב רק כדי שבזכור בפה הבפים
שעשה להו הק"ב שהוציאו ממצרים לחר היותנו עבדי' לפי הכת
ותמת סבלות מלך ועם קשה ' ועם הזכירה הזאת בקבע
בפשוטיהו שהוא המשנים והיכול שלא ימבעבו מובע שבשום כל
ושל שתחזק בפשוטיהו מדת הבטחון חזוק רב ועל כן בחר
הלזהרה על זה במקומות רבי כתוב ' בזכירת היציאת ומופתי'
והיל החזוקה ולחר היות התבלית בזכיר הפה ביציאה מן הטעבה
הזו הבה גם התבלית ההוא שמור בהזכירהו קבון עם ממושך
ומורט מעמים בורחי' מן הלבות הבחוקות מבשון ומים ותהים
הבוכח הבית יותר חזקה בהיות ההזכרה בלותות ובסים יותר
חזק' ואם לחמר כן אין מבוח מתבטלת בזה בלל ' והטעבה
שטעבו עליהו ממה שלחמרו בגדל מצות בטלות לעתיד לבא דע
כי המלך הזולת ל' לעתיד לבא לחמרה על כל זמן הבא לחוק
לו קדוב ואפילו בזמן סמוך ממש לחמרה בחזרת כלי אין בשבת
כדי שלא תהא מבטלין לעתיד לבא : ולחרו בעובדא במים בית
להקיל פבי רבו מותר לחזור כדי שלא תהא מבטלין לעתיד
לבא ומצות בטלות לעתיד לבא שלחרו בירושלמי לחר המות ממש
ל' שהמתים עולים מתים בטוהים מן המצות והוא שהביאו שם
רחים ממה שבתוב כתתים חפשי כיון שמת לחם בעשה חפשי מן
המצות ואם תגאל שם בעודנו מת לית חלק ב' לחי ולחר שילינו
פעור וקמת לינו בן מצות : דע כי לפעמת רבי לחי המת בתיפוק
שלהטעם לכל מצות מצד עצמו ' ואלו בילינו לוכל בבלות
ולוכח שעשנו ומחללל את השב' לין ב"ד מנוון להפרישו כתוזכ
ביבמות בפרק חרם ' ועכו לחי מוחרים עליו שלא להתלוש
בידים ושלא להלבישו שעטנז וכתו שלחרו שם לא תתלוש שקץ
שם קרי בית לא תתלוש להזהיר גדולים על הקטנים ואם תשל
שם בן מבני מה לחמר רבי לחי לקברו בו ותיתר לשפדו ' דע כי
מצות ליכוד בלחים תלאו הכתוב בלבישה לבתיב לא תלבש ש
שעטנז ולא על פי שבתוב לחר אומר ובגד בלחים שעטנז לא

מקלוש בדוך הוא מוניש שמע מבריתקה בשעש כלוכים בה שבאמר ולקט לותם היום הבא ובליקים מתעללין בה שבאמר שמע נלקח ומבקש בכבשים ובניכם כבר כולנו שהוא באמר להם בכל מקו' בשלש הבשמו' ועכו' לא כמבע מלומר שהשמע תלקטו לותם ושהבליקים מתעללין לף על פי שאין השמע הזה הנשמי פועל בבשעות בחומו אן לא מעללין בה שם בכמזיס במזל השמע ובכה בחנות הסוכה והשמע המביתים

סיום בריחא שלמעלה׳

נה אברם

הוא אברהם בתחלה נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כלו שרי היא שרה בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כלו׳ תני בר קפרא כל הקורא לאברה׳ אברם עובר בעשה שנאמר והיה שמך אברהם ר׳ אליעזר אומ׳ עובר בלאו שנאמר ולא יקרא עוד את שמך אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכי נמי התם קבה אמר לאברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה׳ אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב׳ מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא אתה הוא ה׳ האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם׳ אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מע׳קרא׳

פרק היה קורא

נו אמר רבי יהושע בן קרחא למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות׳ והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה ויאם אינו נוהג אלא ביום בלבד׳

עוד כתוב בסוף פרק של מעלה מעניז זה פרשת ציצית מפני מה קבעוה בקש אמר רבי יהודה בר חבובא מפני שיש בה ה׳ דברים מצות ציצית יציאת מצרים עול מצות והרהור עבירה והרהור עבודה זרה בש למא דתנ׳ תלת בפרשן עול מצות דכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ציצית דכתיב ועשו להם ציצית וגומר יציאת מצרים דכתיב אשר הוצאתי וגו׳ אלא מינות הרהור עבירה והרהור עבודה זרה מל דתניא אחרי לבבכם זו והאמר נבל בלבו אין אלהים׳ אחרי עיניכם זו הרהור עבירה שנאמר ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני אתם זוני זו הרהור עבודה זרה וכהא ויזנו אחרי הבעלים׳

אמר עולא כל הקורא קש בלא תפלין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ורבי חייא בר אבא

בתחלה

לא לותם לומבי מליצתו שמלון לותם היה שבאמר בעבר הבהר ישבו לאחיכם מעשה ומומר ולומר לל לותם בהיים לל עיר כמוך׳ לף לכל השלש לא המון גוים׳ שרי לשון יחיד משמע שרתי׳ מסדר שבחים למעיקרא לשר בתחית בהיות שמו לאברם ושמת שמו לאברהם׳ עכ׳

אמר הכותב

הטעם להיות שם לאברהם קיים לעד ולא כן שם ישראל כי בראת לא המון גוים היה רמז לעתיד לבומר כבר נודעתי עליך שתהיה לא כל המון גוים ולא לא לותם בלבד וכן הוה מעת שבולל יבקב ולבן מי שחוזר לקרות שמו לאברם הוה כמבטל בפח בקיום הבטחתו ית׳ לאבל בראת שבו שם יעקב לישראל עיקר רמיזתה היתה על עבין עבר והוה כמו שמ׳ליה המלאך לף ליעקב ויאמר עוד כי שרית עם אלהים ועם לבשים ותוכל לרמוז מה שבתלבק עמו ולא יכול לו וגם שיהיה כיכול מעשו לחיו שלא יכהו ושקפי שמע תפלתו הבילבי כף בן יפת והבכי עכ׳ב כבר בנזר עליו ג גלות הבאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך וזה באמר על יעקב וזה שמו מורה כ׳ עביבים הף מה שהיה בעת לידתו ידו לוחזת בעקב עשו׳ הב׳ לבכי עשו הכי קרא שמו יעקב ויעקבני ועומר שתים הבה קורלותיו בזמן הגלות הה׳ לומר בעקב לוביו ולא בראשו כי לא יכול לו׳ הב׳ כי בתחבולות יעשה מלחמה כמשתר בפיס לבבכל מבדות הגלויות עכ׳ב בשהיה יורד למבדים שהוא תחלת הגלויות קראו הש׳י יעקב פעמי׳ לרמוז לו כי כל ימי הגלויות יזכור שבי קורלות הבהה׳ ובם בתחלה בשעשה שמו חוא ית׳ הקדוש ומאמר שמך יעקב לא יקרא שמך של ומומר בית שמך יעקב רמז לו כי עדיין יתים בתים שיהיה שמו יעקב בימי הגלוי׳ לבל לבסוף ישראל יהיה שמך ויקרא לת שמו ישראל לרמוז על העתיד ב בגאולה מבל הגל ות׳ וכן הבניא לומר וזה יקרא בשם יעקב ואחר בך ובשם ישראל יכבה ושל כאמר לל תיבא עבדי יעקב ולל תתת ישראל׳ כו

והיה שם שמוע בוהג בין ביום ובין בלילה למשתעי בית׳ לבתיב ולמדתם לותם את בניכם׳ ויאמר למשתעי בניהת שיהיה בוהגת בלל ביום לבתיב ולבית׳ לותו פרט לבסות בלילה׳ עול מלות ועשיתם לת בל מצותי זו שבלי׳ ההופבים לבבי בלים חייס עכ׳ב׳ בלו מעיד עדות שקר בעצמו ליבבא מעלית׳ בלו הקריב עולה וכו׳ שחייבו בבתיב להקריב עמה מנחת בבבים לף זה הקורא לימו מקיים ולימו נומר לת המצוה ולימבא הקורא בקש עולה ומכחה זבח ובבבים והה לאמר למימר בלו הקריב עולה בלא מנחה ובבבים הקורא שלא בימי עשרה בבבים ויבבה להקריב׳ לבתיב להחזן

משמע

משמע דמינת כל הנוף ולא כתיב לרחץ כפי לרחץ' לתת לומר שהוא מעלה עליו שכר רחיצת כפים כאלו טבל כל גופו: עכ"ל:
כפרש שלם תפרש שדי ותבדיל תיבות של מלכות כשים מלכים כה בתורה לשבר כה מלכים ימלוכו תשלג ותגכן לך לית כל המות:
לחלים לבחלים ככחלים כעיו כחלים כעיב: והלשבת הקשה על פי' זה להוה בשמים הוא כתרגומו מלטון מר ולהלות אלא
כשמעו לחלים לבחלי לכתיב מה טובו להלך ומיך ליה כבחלי
כעיו עכ"ל הלשבת: כחוור לפרשי לף לחלים ניתי מדלשות
לחלים לשון כעיפה כופלת כתם שכל' ויעב לחלי לפללמו עכ"ל
כן לחברך וכמו חלב תרי קראי לשמיכי להדדי: ככבות שתים
עכוכתב הלשבת לחברך בחיי בשכמלו: בשמך לשא כפי
ותתבללו אלך דרך לחכם: מוחל ב' שלמות הע"זו בקש והע"ם
כתפלה עכ"ל מתחלת הפרק עד סוף הכל עניו קש ולזה בכלל
כולו בפסוק כו'. כז

חדלן לכם מן האדם כשים לכם לעשוק בכבוד המקום
אל תתעסקו בכבוד האדם לאי לאו הכי למה לי
לחדול ושמוש לא דניים ליה לשון בתר שלא כמשמעו בתר מסכתא
לזה שהקדמת כבודו לכבודי: שולא מפני הכבוד והא קריאת
שמע קודם תפלה הוא ותקני שולא: תרגמת ר' לוא לשון לדבר
ושמולא לאפרי במשכים לפתחו אבל פעמים בדרך שולא: הא
לאי לכי לרי בר לוין לאי לשון לאמור לון לאדם
לעשות חפציו עד שיתפלל שבל' בדק לפניו יהלך בדק תצלתו
שמנדיקתו לבורלו יהדר ויפס פעמיו לדרכי חפצו: עכ"ל.

כח

אל תקרי שבע שלא שבע. ילין בל יפקד מן השמים
בחלום הרי הוא רע לכך לין משנימין לפוקדו:
עכ כ ט

מעזי פנים שלא יתגרו בבו: מעזות מביש שלא יוניחו
עלי לעני ממזרות: שלימו בן בכית שלימו מהול
ותשב לקיימי קנוני שלי דר' שהיו פרישים שומדים עליו במצות
לפטוריכים להכות ולהבקש לבל השומדים עליו. בפתליל של
מעלה בתורת שרי האומות שבשהשדים של מעלה מתגרים יש
קטטה בין האומות בלבתיב ולבי שומד להלחם עם שר פרס.
ובפתליל של מטה מטורת החכמים. ומי מעבב שלין לבו שוטי'
לדוכך: שלוב שבעיסה יבר הרע שבלבבו המתמיבו:

תוספות ובפשי בעפר לבל תחיה מה עפר מכלה
לת הבל לף לפי יהי דבון שלבלה לת
הבל בתו שלומר ויהי זרעך בעפר הלרן. עכ. בי הוה מפיים
פפר לויב על שם שלויב בפטר בשם טוב.

אמר הכותב ולזוי לתת טעם למ"ש בתחלת
דבריו סוף הדם למות וכו' וברל'
שהיה לומר בן בדי להעיר ולהזהיר לבל משבל לל יהי בפתה
לבל הטוב הכוסף לזיוב למשבה ולעובך ימים לאבר היותו בעוב
ומובה: ובתן טעם לזה בי בבל עובך ימים ובתה שהוסיף הש'
לבל אשר לו למשבה לל בשאר בעבו' זה פייס בעבי בי בולשי סוף
הדם למו' בשאר לזיוב בעיבים שסוף בל בהתה לשתוב עם
הדם להיותה לזויב לאחלת הדם. גם יש פנה שחטא מין
הדם והיא עבירה הבבתיב לו חטא הדם ומוב שם בן ליפה מה
שדלוי להשתדל לבל חפץ להיות מלוסר שיהיה גדל בתורה
ועמלו בתוב ושמה בתת רוש ליובדו: לל שלין שושה בן לקדבת
המועיל לבל לעשות בתת רוש ליובדו והיות זולת תשוקתו גדל
בשם טוב וכפעבר בי הוא מהפבע שיפלר בי בשלם הוא. וכן
לחר שלמה בחבמתו לל בבל מה שיהפה מבל הדם בילעת
עבבי הבמתו טוב שם ומ' לל טוב שם בשלר לחרי מות הדם
שעשלו בתורה מבל תעבוני המייס המטובים בשמן טוב. וכן
יום המות טוב מיום הולדו: ויש פירושים לחרי לבל זה בדרך

פעמיו.

אבא אמר רבי יוחנן כאלו הקריב עולה בלא מנחה
וזבח בלא נסכים. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי
יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה
יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו
היא מלכות שמים שלימה. אמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפלין
וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה
מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר ארזים בנקיון כפי
ואסובבה את מזבחך ה' אמר ליה רבה לא סבר לה
מר כאלו טבל. אמר ליה שפיר קאמרת דכתיב
ארזים ולא כתיב ארזין:

אמר רבי חמא בר חנינא כל הקורא ק"ש
ומדקדק באותיותיה מצנין לו

גיהנם שנאמר בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון
אל תקרי בפרש אלא בפרש תקרי בצלמון אלא
בצלמות. ואמר רבי חמא בר חנינא למה נסמכו
אהלים לנחלים דכתיב כנחלי נטיו כגנות עלי נהר
לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה
לטהרה אף אהלים מעלי' את האדם מכף חובה לכף
זכות. סמוך לזה מאמר שאול ועוצר רחם רמז
לתחיית המתים וכו' כתוב במקומו פרק חלק.

אמר רבי אלעזר מ"ד כן אברכך בחיי בשמך
אשא כפי. כן אברכך זו ק"ש
בשמך אשא כפי זו תפלה ואם עשה כן עליו הכתוב
אום כמו חלב ודשן תשבע נפשי ולא עוד אלא שנוחל
ב' עולמים העה"ז והעה"ב שנאמר ושפתי רננות יהלל פי
ב' רננות הללו למה אחד בעולם הזה ואחד בעולם
הבא.

נז אמר רב כל חנותן שלום לחברו קודם
שיתפלל כאלו עשאו במה שנאמ'

חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב
הוא אל תקרי במה אלא במה. ושמואל אמר במה
חשבתו לזה ולא לאלוה סתיב רב ששת בפרקי שו"ת
מפני הכבוד ומשיב תרגמה רבי אבא במשכי' לפתחו
אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל הנותן שלום לחברו
קודם שיתפלל עשאו כמה במה קא מ"ת אמר להו
אסו' קאמינ' כדרב אידי בר אבין דאמ' רב אידי בר אבין
אמר רבי יצחק בר אשאן אסור לאדם ליתן שלום
לחברו ולצאת לדרך קודם שיתפלל שנאמר צדק
לפניו יהלך ואמר רב אידי בר אבין אמר רבי יצחק
בר אשאן כל המתפלל ויוצא לדרך הקד' ברוך הוא
עושה לו חפציו שנאמ' צדק לפניו יהלך וישם לדרך
פעמיו.

פשט כפי לשון הפסוקים למוכיח לו ׳ ואפשר שירמוז גם כן באמרו סוף אדם למות מפני החכמים כי המות לאדם הוא סוף ואיכא תבלית לכל שחיצת הבהמה היא סוף ותבלית כי די לה במה שבשחטה למאכל אדם ׳ ואדם ובהמה הם משותפי׳ במות בשפר הוא סוף כל האדם לפכל הם הלוקים זה מזה בתבלית לאחר הבא אחר המות כי רוח בני האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה יורדת היא למטה לארץ ׳ מכאן העדה לכל אדם שיהיה פכיו של התבלית לאחרון ויהיה מוסיף שיאמרו עליו שאחרי אדם שנגדל בתורה וכו׳ עכ׳ מגלה בפומי דכבר זה היה בגיל בפיו : אחי העוסק בתורה בריה לבי וחבבי בריה וכן חבבי עם הארץ בריה הוא ופירשו בתוספת כלומר יש לו לב כמוני להבחין בין טוב לרע עכ׳ תוספ׳ : אחי מלאכתי בעיר כלומר כותה מלאכתי ממלאכתי ׳ מתגדל מתגדל לתפוש לומכותו ושמץ תלמד הדין עמו שלאיכו מתגדל במלאכתי שאלו היה תופס לומכות שלי לא היה לו לב פתוח להכנות בתוך׳ כמותי והיה ממעיט ואין לו שכר שכיכו שיש שכר למתמעיט כמו למרבה ובלבד שיכוין לבו וכו׳ ואפל קבבות היא שבויה בכוף תכחות׳ עכ׳

אמר הכותב וכל לפרש טוכת דבבן דיבבה להמויך טוכה לעצמן על שבחרו בלומכו׳ תורה שהוא יותר משוכח מלומכות עמי הארץ טובדי לדמה ואף כי שביהם בריאים כמה מעלות בלומכות החכם כיון שהוא בעיר ולא בשדה ואת״ה כדי׳ם לו טורח גדול שהייב להשכי לקכות בתורה גם עובד לדמה חייב להשכים למלאכתו בשדה ואם הוא שמח בחלקו בלומכו השדה גם אחי שמח בחלקי בקיותי בעיר שמח תלמד טובדי׳ם לבעל השדה יתבון גדול שהוא ליכו בריך להכנות בלומכותו אבל החכם חייב להדבו׳ תורה ואם לא עשה כן בחמעט שכרו כדי לבטל זה לחד שכיכו לחד המרבה ולחד הממעיט וכו׳ להודיע שאעפ״י שהחכם יהיה ממעיט בלומכותו שכרו גדול אם כוין לבו לשמי׳ ויתפך מזה כי טובדי׳ם לו יתבון גדול על עובד לדמה שהו׳ בריה כמוהו ולומכותו יותר משוכח מלבל מעלת התורה שאין ערוך אליה עכ׳ ערוס בירלח להעדים בכל מיני עדמה ליראת בורלו : תבלית חכמה עקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומעשים טובים : כן פרשי ז״ל ׳

אמר הכותב ועל דרך הפשט יאמר הבחר תבלית׳ בחכמה היא לעשות תשובה ומעשים טובים עמה ז״ל עם החכמה אבל מי שהשתדל וקבה חכמה ולא עשה מעשי׳ טובי׳ לא הניע על תבלית החכמה כמו שאזל על חכם שאיבו יודע תור׳ אבל על דלית ליה בייתא ותרעא לבייתא עבידי וכן פירוש הפסוק שבניה ממבו דאיה שאבל בל עושיהם כי׳ לכל עושי החכמה והיינו שאעפ״י שיעית החכמה היא מעלה בפני עבמה עכ״ז עדיין לא הניע על תבלית׳ כל מי שלא נחר בלבו לעשות תכף ומיד כל מעש׳ טוב הבא לידו ואי׳ לעושיה לחמה בעטרה ל״ל שאין לה תבלית לאחרון בעשיית׳ רק עשייתה לבדה ולבן עשה ושמר מצותיו לחמה ל״ל בעבור עשייתה בלבד וזה כי׳ עשייתה לחמה בשביל עבמה ולא בשביל סבה לחדית עכ׳ : ויאבלו וישתו שבעו מזיו שכיבה באלו לאכלו ושתו : גדולה הבטחה שהבי קראן שלמכות ובויטחות : לבי בבסת׳ תבוקות של בית דבן היו בוליו להיותן למדין לפבי דבן בבית הבבסת : כי דבבן בית המדרש שפס שוכין משבה ותלמוד ׳ ובטרן לבבייהו מתיבות לבעליהן ובותבות להן דשות בלבת ולמוד תורה בעיר לחדית : מפטרי דבבן זה מזה שהיה מוטל דשות מהבו לשוב לארצו ולביתו : עולמך תרלה בחייך כל בבבך תמבה ׳ פיך ידבר חכמות בלשון בבה היו לומדים : יאשיהו לשון יושר שתהא מבין בתורה בהלבה ׳

תעשות

נח אמר רבי זירא כל הלן ז׳ לילות בלא חלום נקרא רע שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע ׳ אל תקרי שבע אלא שבע אמר ליה רבי חייא בריה דרבי אבא הכי אמ׳ רבי יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע ׳

נט רבי בתר צלותי׳ אמר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתצילני מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע ומפגע רע מחבר רע מיצר רע משכן רע ומדין קשה ומבעל דין קשה בין בן ברית ובין שאינו בן ברית ׳ ואף על גב דקיימי קצוצי עליה דרבי ׳ רב ספרא בתר דמסיים צלותי׳ אמר הכי יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין החלמידים העוסקין בתורתך בין עוסקין לשמה ובין עוסקין שלא לשמה וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון מלפניך שיהיו עוסקי׳ לשמה ׳ ר׳ אלכנדראי בהר צלותיה אמר הכי רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוני לעשות רצונך מי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתכניעם מלפנינו ומאחרינו ונשובה לעשות חקי רצונך בלבב שלם ׳ מר בריה דרב הונא אמר הכי אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי בעפר לבל תהיה אני נפשי כשכח תמיד ופתח לבי בתורתך ואחרי מצותיך תרדף נפשי מהרה תפר עצתם וקלקל מחשבתם למען ימינך למען קדשתך למען תורתך למען יחודך למען ידידיך הושיעה ימינך וענני ׳ יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי ׳

אמר רבי יוחנן כי הוה מסיי׳ רבי מאיר ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים ׳ אשרי אדם שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה בחכמתו טוב שם משמן טוב וגו׳

מרגלא בפומיה דרבי מאיר גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתותי יום יום נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה נצור תורתי בלבך וגגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועין ואני אהיה עמך בכל שעה ׳

מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה ׳ אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה ׳ אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתו כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אין אני מתגדר במלאכתו שמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים ׳

מרגלא

תוספות השתא שלא לשמה כוס לו שלא בכוונה ואם תאמר היאמר בפ' מקום שנהגו לעשות יעבוד לאדם כתירוץ ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ול"ל דהכא מיירי שלומד שלא לקבל מביריו והתם מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו. פרש זה לתיתבל שפרש בחלקת בית לוד: יוצאת זה דוקא לתרגות דעה כדמפרש בהלך: כוסה זה נחזי שהיה מצוע וכתי' היה טמא טמא יקרא וקיימו כוסה. עכ'

אמר הכותב רלוי לפרש לב למאמר מיוחל ב בכולן להוה מרגלא בפומיה דרב לא כהשלם הזה השולם הבא והכתם ל"ל הזכירו בפי' המשנה בפ' חלק ונם כתבו ע"י שכוי בהלכות תשובה ללמוד ממנו ג שהשלם הבא אין בו לא טוב ורע ולא מתוק בלילה בלא טוב ולא מתוק כמלאכי השרת וכו': ומצינו כתוב מפי חכמים לחכוכים שכשיבוא הבא יחיו נדיקים בגוף ובנפש ויתקיימו כלי עולם כמו שמלעה עמד בהר לבעים יום ולבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ולא לי שיין מקום להקשות בכנד שכתיתם ממאמר זה מרגלא בפומיה דרב וכו' ול"ל שפשט ליה תביא למייבא לה כפי דקדוק הלשון בלמנו לא כהשלם הזה השה: שיין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה אלא כשלי גוף ולא פרים ורביה בשלם אבל השולם הבא יהיו בעלי גוף לך שנאמר מדוש גדול שלעבר שיין בו לא אכילה ולא שתיה אבל מי שיין לו גוף משיב שליכו בדרך אכילה וכן" פריה ורביה ומה בא למדנו · ומם יאמר לומר כי קוב כאכע לבעלי גוף שיעמדו בלי אכילה ושתיה בלל בשלם ושול שיהיו קיימי' לעולם: תשובה זה מבאתי בפי' הלטות הליף להלפה ל"ל במסבת ברכות שהביא שם הליף ל"ל ברכת הלבבה שבפ' היו בודקין בפפקדני ופיבשה הלפה זכוכו לברכה: וזה לשונו שם שעדיין להתעדם כאותה לאה זמן תהייה המתים שיעדם להם הקדוש ברוך הוא לבל לאה ולאה מהם גוף בלותו מזג לגמרי שהיה לבל לאה ולאה מהם תלבה טוב בשוה ויעמדו ויאכלו ושתו ויולידו ועשה בל לאה ולאה שבגוף בל לאה ולאה מהם פעולתו הראויה לו ויקבל בל מה שראוי לו ויזון בראוי לו ויעשה בל מה שראוי לו בלא טוב מעבב ובלא טוב מוכיב בין מבפני' בין מבמזון וכן יהיו בל הלפה' שיהיה לאה אותו זמן ובעל כן יהיה בל גוף וגוף מהם בתבלית הבריאות שלפשר לו להשיג לפי מזגו ובל לאה ולאה לפי מדגתו ולאה זה לימי' בעים שלהיו בתבלית השלמות שלפשר להם להשיג הדי זה לפגנו ולדעתו יעלה לעבין אלינו ועבין זה בעתיד נופן שהוא מוכה ל' יסודות להשתבות ולקבל תבוכה לאהת ויהא קומר נופן בעין יסוד פשוט קיים בל התבועה בסיר בתולה בתעשה לבעת בפפיר בעלם בלות הדאות בעבין אלינו מוכן לקבל זוהר שלעים ולוב פני מלך בעים בתעשה הלבבה שהוא גוף מקבל לוהר ולונמתן בעולם הזה בעים מ"ם שבשתבה תבוכת נופם ויקבלו תבוכה לאהת ויש מהם לעבין זה בריכין לאכול מאכל מיוהד וזה עבין פשט עין המעים אשר הלוכל מפילותו בכין נופו לקבל תבוכה זולת ולבל ומי לעולם וזה בדאו בתעשה בדאלת שהבוכה בלהם בעים לעולם לפי שיין שלמות הלהם בלתי הגוף שלא בגוף בעין הגלגלים ולהו בים שלמות הלהם בלתי גוף בתוא שהוא שבל בבל ובלם יותר מן הגלגלים שהם בעלי גוף וזה דבר שלי לפשר' והשתלשלות הבריות הבבבד בבבד דלשון והקל קל לתרגן כ בתחלה שבל בבל והוא הלהם ולאהדו שבל בעל גוף בים והם הגלגלים ולאהדים שבל בעל גוף בפשר ובופו להיות בעל גוף בים פתות בתלדתו מגוף הגלגלים לבל בתשל לליבה בעבין שבאתר בוהר הבקיע והבוכבים ולאהדו בעלי בים שהם בלתי בפשר בהשתלשלות ובעלי גוף בפשר ולאהדי זה הבותם ולעיב שהלהם

מרגלא בפומיה דאביי לעולם יהא אדם עדום בירא מענה רך ומשיב חמה ומרב שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ומתקבל על הבריות אמרו עליו על רבי טרפון שלא ה הקדימו אדם שלום מעולם אפילו גוי בשוק.

מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשי טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט באביו ובאמו או ברבו או בפי שגדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומד לעד ללומדיה' לא נאמר שלא לעושים לעושים לשמה ולא לעושי' שלא לשמה וכל העושי' שלא לשמה נוח להם שלא נברא.

מרגלא בפומיה דרב לא כהעולם הזה העה אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה לא משא ומתן ולא קנא' ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלהים ו ויאכלו וישתו.

תנו רבנן גדולה הכנסת שהבטיחן הבה לנשים מכל האנשים שנא' נשים שאננות אמר ליה רב לרבי חייא נשים כמאי זכיין באקרויי בניהו בי כנישתא ובאתנויי גבריהו בי רבנן ומנשרן לגבריהו

עד דאתו מבי רבנן,

כי מפטרי רבנן מבי רבי אמי ואמרי לה מבי רבי חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחייך אחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהגה תבונה פיך ידבר חכמות ולשונך יחריש רננות עפעפיך יישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כזוהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלזנה מישרי ופעמיך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומיא. כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי רבי שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי אלופינו מסובלים. רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים בפצורה וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורין אין פרץ שלא תהא סיעתנו כסיעתו של שאול שיצא ממנו דואג האדומי. ואין יוצאת שלא תהא סיעתנו כסיעתו של דוד שיצא ממנו אחיתופל. ואין צווחה שלא תהא סיעתנו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו גחזי ברחובותינו שלא יהיה בינינו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים.

בברא אחרון זהו לשלמותו לפי שהתחתוני׳ כלן בשבילו וביצירתו כשלמו׳ והוא בכלן בא אחרון להשלים פעולתם למשול עליהם ועוד שכלם כלולין בו יסודות והכח הצומח וחיות ומוסף על כלן שכל שיש לו השארות ואולם בריך הוא לגוף ועל זה כאמ׳ שכפשות הצדיקי׳ נבוזות תחת כסא הכבוד ולשון נביזה לעולם איכו אלא על דבר חסר והוא כענין שאמרכו שהם בריכים גוף שאין שלמותן בלתי זה ואולם יהיה בסופו גוף ככבד קיים כמ׳ במעשה בראשית מבואר ענין תחיית המתים שהרי אין שלמות האדם בלתי זה וכיון שכן אי איפשר שלא יבא האדם לשלמות זה כעין כוכת יצירתו מ מתחלה ועל שכוי תכוכתם וקלות תכועתם כאמר שהקדוש ברוך הוא עשה להם ככפים ואלו הם שכאמר עליהם והמשכילי׳ יזהירו בזוהר הרקיע שהם ספירים ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד שהם בעצמם מאירים הקדוש ברוך הוא ברחמיו יזכנו לנן עדכו עם חסידיו ולחיי העולם הבא עכ״ל הר״ה ז״ל: וכפי זאת הכוכה יבא על ככון מאמר רב לא כע״הז הע״ה: הע״ה אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו׳ כלומ׳ אף על פי שהם בעלי גוף יהיה ראוי שיהיו להם אלו המקרים אכילה ושתיה ומשא ומתן וכו׳ עכ״ז רצה הקדוש ברוך הוא לזכותם ולהבדילם מכל אלו הדברים ובפרק חלק אכתוב עוד בע״ה וטעם אמרו ועטרותיהם בכבוי כבר כ כתפרסם בפי הדורשים ענין אמתי וכבון שרמז בזה לעטרות שהצדיקים עצמם קבו להם בהיותם בחיים על ידי תורה ומעשי׳ טובים שהיו מסגלי׳ בעולם הזה על דרך מ״ש מי שטרח בערב שבת וכו׳ בעבור זה יזכו בעולם הבא שעטרותיהם הללו יהיו מוכחות בראשיהם רוצה לומר שישיגו אמתת הדרושים אמוכיים אשר עייכו בהם בהיותם בחיים וגם ידיעת טעיתי המצות שהרבו בחיים חייתם כי היה כמכע אכלם לעמוד על אמתת כוכתם בשלמות כל זמן שהיו בחיי העולם הזה אבל בעולם הבא אחר שכלבשו בגופים כוראים כדברי הר׳ אהרון הלוי ז״ל זכו להשגת האמת וזו היא הכאתם מזיו השכיכה כמו שמלאכי עליון הם מתעדכים בהשגת המושכלות הכשפעת עליהם מזיו השכיכה מאתו יתעלה:

כל העולם כלו כיזון בצדקתו של הקדוש ברוך הוא ולא בזכיות שבידם: והם כיזונין בזכות בזכות שבידם ובצדיקים משתעי קרא וקרי להו רחוקים מצדקתו של הקדוש ברוך הוא: אין כיזונין שאין להם כדי צרכם ומתפרכסים בקושי: ופלינא דרב יהודה דהוה אמר אבירי לב רשעים גובאי שם אומה הם בבבל ובמסכת קדושין אמרי׳ שהיו מן ה הכתיבים׳ שבחא דאוריתא תרי זימני בשת׳ שהיו ישראל כאספים שם באדר לשמוע הלכות פסח מדרשא דרב אשי ובאלו לשמוע הלכות החג ע״כ:

תוספות תרי זימני בשתא אבל בעצרת שאיכו אלא יום אחד לא היו כ״כ מתאספי׳ ושמא כיסא אתרחיש להו וראיתי בספר העתים שחבר הרב רבי יהודה בר ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בבלה דאלול ובבלה דאדר׳ ס

מלוה ה׳ חוכן דל קרי ביה מלוה את המקו׳ מי שחוכן את הדל ואין לך דל מן המת והמלוהו כאלו מלוה את המקום מלוה מי שעושה לויה למת ה׳ חוכנו ע״כ: לא שכית לא חזרת פעם שכית עליו כדי שתתבוכן בו אלו צדיקים ומאי יודעים שימותו כותבין אל לבם יום המיתה ומושכין ידיהם מן העבירה: איכם יודעים מאומה עושים עצמם כאיכם יודעים וחוטאים׳ והוא הקדוש ברוך הוא השפיל את השכים של דורות משכי מקדשים שלא היה כמותו׳ אריאל זו בית המקדש שכאמר הוי ארואל אריאל קרית חכה דוד: מואב ע״ש שבכאו דוד דאתי מרות המואביה׳ וכחת וטבל לקרויו כדי לעסוק בתורה: גזיזי דברדא חתיכות של ברד והקרח שקורין גולאדה בלעז והייכו

שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה רב ושמואל ואמרי ליה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר כל העולם כלו ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע׳ ואידך אמר כל העולם כלו ניזונין בזכותן והם אפילו בזכותן אינם ניזונין׳ כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומר׳ כל העולם כלו נזון בשביל חנינ׳ בני וחנינ׳ בני די לו קב חרובין מעש לעש ופליגא דרב יהודה דאמר רב יהודה מאן אבירי לב גובאי טפשאי אמר רב יוסף תדע דהא מעולם לא אגייר חד מינייהו אמר רב אשי והלין בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דהא קא חזו בשבחא דמתיבת׳ תרי זימני בשתא ולא מגיור גיורא מינייהו׳

פרק מי שמתו

ס אמר רחבא אמר רביהודה הרואה את המת ואינו מלוהו עובר משו׳ לועג לרש חרף עושהו׳ ואם ליוהו מה שכרו אמר ר׳ אסי מלוה ה׳ חונן דל׳

רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתיה דר׳ יונתן אמר ליה רבי חייא דלייה כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו ומי ידעי כולי האי והא כתיב והמתים אינם יודעים מאומה׳ אמר ליה אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת אם שלשת לא פירשו לך יפה כי החיים יודעים שימותו אלו צדיקים שבמיתתן קרויים חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים בן איש חי אטו כולי עלמא בני מתי נינהו אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי רב פעלים מקבצאל שרבה וקבץ פעלים לתורה והוא הכה את שני אריאל מואב שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני׳ והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג׳ איכא דאמרי דתבר גזיזי דברדא ונחת וטביל׳ איכא דאמרי דתני ספרא דבי רב ביומא דסתוא׳ והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבחייהן קרואין מתים שנאמר ואתה חלל רשע נשיא ישראל׳ ואי בעית אימא מהכא על פי שנים עדי׳ או על פי שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרא׳

בני רבי חייא נפוק לקרייתא אייקר להו תלמודייהו הוו קא מצערי לאדכורי׳

אמר

ומיומו ציוה השלנ׳

תוספות

לקרוא ספרי דמי רב תועפות בהכיס. תלמ׳ כשעה על נקיטיה חוץ לומר ועדיין ניחא יקוקאל מי וקוריה תלמ׳ שכי לחיקאל מוקה עם דוד ושלמה שבנו את הבית וכתו מלות המוקיים. כן לוים מי לאנו טלי עלמא בספרים מלוייקים כתוב מי וקריקה קיל ומן הכתוב לייק הכא: ספרי דבי רב מתקרי דיים שהוא חמור שבספרים בתוך הבור שהוא בלמנע הספרים:

בני

לקוייתיה לתגנסק בעבודת אלוזתם. לייקר תלמידיו לשתבח תלמוד מנכסתם:

לייקר הוכבד עליהם מאמת שכתה. בעבד לילקו נעד נוסף ממש כגן עקינת הכמה: רומות של ב׳ ילדות מתות: וכדלק מה נזכו היום פורעניות לעולם שהעולם כדון בלה: הפכעל מקיכה המכלת בין מקום הטבילה: לכשיעשה לשופה יופה נ׳ בציעות בן בכיכה שכייה ושלישית: לשופה בין מכשמין שכייה בכ שלישית בין כלי. בכל מלקה לוקו שעתיד לישוב שמוך לכשיעשה לשופה ומה שכזכו בשכר פתקשה והכלל שוכרו והכזכו בשכייה עליון חוץ ך ולילו בשכר בשכיל הכבד בעבין שבלמד והפשיטה והשעל׳ נוכתה והמשה והטמת לה כוטו שלשון מלקה הכך ולילו משלך הקשה: שלמ׳ ילעי לכבים החמוים בין הקשי בציכוכ דלשה במוד מפלן הבית שהלכת שוכבו: מסרקלי מסרק שלי נעתה קבה וכשכיל שמתה ילדה למכה מכי לעגמת כמש בהלי פלניתה לתיתה למכר לקטנה. תלמ׳ ילעי מה ששעי שילשה זו שזו נשמעת וכטוים למות: לילמ׳ דומה מלאך שהוא ממוכה על המתים קלים ומכניו לה עבשיו יכה פלוני לכל שאר לבריים לימים יולשים. בעבה לכל מבקש לעי לת לכל כך היה שמו למדו ליה המתי׳ כגלו לך בלנו הם מון מקבריהם ושבי בעב ולה. מזייה שמוקל לגלוי מכירו שהיה יושב מון לישהם של שאר מתים. כל כי הכך שבי מספר הבים שלא בכבתי בישיבתו של ר׳ לקם במם כתובות בפ׳ הכושף: מזייה שמוקל לאהוב לקוא בכי ומיך: לשעבל לתית במדרש תקבר: בלמ׳ לדיקיים כל בגין מוסב הדיומי לקרי למת הדיומי שלמ׳ ילעי מי משוב בין המיים:

תוספות

שלמ׳ ילעי לעבל קא לתית ולא מבי לשבויי כלשעבל דומה קדים ומ׳ לה הייבו דוקא לשלא כל שלמדיכין למכר לכל הכא למכר לשעבל לתית כלומר שלא תלריך ימים לשלילו דומה עשמו לימו יולע: זלת הלכן במיתת מסק כתיב ומסל לא ילעי לין מביים כלום שלא נעבה לעשייה. מסבר למכר מת עבותו של מת למכר מיתתו: קכיל מן שלא קבה נדול וכבד בשל מן הנב: שלא נב שלבקא למוחים כים שהמוח מוכח בו עב. קבוב לעבין זה בוזכר:

תאנא

למ׳ בבי יהודה יומא בל הוו לוזלי בבי מוזקי ובבי ייפא בלבקא לבעו בנוש שלכא וקוש מביב יתבו סמוך לבי הקברי וכ׳ ייפא הוש בייבים בל קבבא דמת לשתקבא בעב על ייתבי לתבנים שלא קבה קמיה וכוש ומ׳ וו׳ לשא עלמ׳ בעבה שביל הל הוקיתה הכא לשתעלייל לו מייל לשא לשייכא עלן ולמסמא לן בהוקיתה תודעוזו בבי מוקים וב׳ ייפא לשב בבי מוקים מלן לת לשב מיתה לבא ושא לתעבבא לנגיש מת דומה שלא קוש יתיב עלמ׳ בעבה ומ׳ מייל הבא לשתעל לן בלת ומא ומביבי לקלייכא לבי למיכי מבוון וכלשתכבו בעב בכוויהן דלקייכא לשבוא לשוה לילתיה לקמן לשון מייל הוש בסול ומשקר בשמא למלכא לשתבבא ו׳ יתיב בשוליל בבא ושמת שמע שתי פעמים ומתו לשולל לשקר בשמא למלכא בלא ייתון לבייהן ומהו לי מבירי בהלי שעתא מבי מתיבתא עד לשל בבא הוש בילהו וחייתי בשבא לבב ח המכוף בבא ובין לתבר בבי לבעזר בלם לשוה בלין עשפל ושולו ובש בעב עליהו ולתבי עלמ׳ בלן: ומן הוש

יומא דמקליקו ליה לרבי אלעזר מי קברת ואתיהיב לגביה לית מאן דיתער למיקם קמיה למיכי מכרון למסתמי מן היהוא יומא
והשתא לתיתין לגבן ומספר תורה גניזתן למיכ' להא עמא בעשרה למסתכם ועל דא לוקעינהא דאמיר מאן יקדים לאודעה לגיזתן
זכאי קשוט למיכי מכרון. לשתמיט רבי יוסף בהאי קטיפא למר רבי חזקיה תם ושלום דקא לית עלמא בעשרה ואתן לך

לתיתא לנפלי: קמו רבי חזקיה ורבי יוסף ואזלו ואמרו ולאי
בשעתא דזכאין לך לשתכחו בעלמא עלמא לא מתקיימא אלא
בגיניהון למיתייא: אמר רבי יוסף אמאי אזלי לגביהון למיתייא
ולא כתיב ודורם על המתים ואסיר אמר ליה עד כאן לא אמית
גלפי לשפרא לעפרן: ודורם על המתים אל המתים לייקר
לגיניהון מייתי עלמא למשלח עמיהן לשתכחו תדיר מתים. אכל
יסראל ואיכון נזיקי קשוט שלמא קרא עליהו המתי שכבר מתו
כזמנא לאחרא שכבר מתו ושתא לימון מיין. ושוד לשלח עמיהן
כל אתון מיתיתון לתיין בחדין לשתגרא עלייהו זיכין. וכל
יסראל לתיין בשתא תנוכם לגבי קבא בתביבא לליכא בתגניתא
לקבליה וכולא בגין בשתתהון קדישי דבגין לקמיה קבא עליהו
וקבא לחיים עלמא בגיניהון ועל דא תביכון נזיקיה לעבד
דשתתבוהו מקלי עלמא לא לשתלקו ולא לשתגברו מכולהו
עלמין דכקיהון לשתכחו בהאי עלמא בלמודוי לכתר לעכא
כתלת עלמי זמין לגבייהו דכתיב על כן עלמות לחכמך. אל
תקרי עלמות אלא עולמות זכאי מולקהון. עוד כתוב לגביל
כחאמר לחר כפי שכבר מתו שכבר מתו בפולחנא דמיכיון עכ"ל

אמר הכותב כל מעיין יפסוק בנדק שלין
להאמין במעשיות הללו כפשטן
כי יש בהם לבניים זרי קרוב לכמבע: ור' מהם כי מני' מה שכתב
רש"י בשם מפרין כל היכא דאמרי' מעשה בחסיד פ' או רבי יהודה
בן בבא או רבי יהודה בר אלעאי וכיוצא בהן אלעאי על הלעיג לומר כל
חסיד כזה ושקיר מהרוני מלכות תעלה ממתו בחיי כל כך
מכעם לשתא ובלילי ר"ה ילך לגון בבית הקברות ותחת היתה מייב
לטהר עצמו בהגל וביום הדין ילך לטמא עצמו בבית הקברות
ושוד יש במעשה זה לבד שלין לו מניחות כלל כפי השכל והוא
מה שאמר שמעתי ב' רוחות מספרות זו עם זו בבית הקברות כי
עם היות לחת בהוד שהכשפות הן מתעלבות במוסכלות לחבי
שפרין הן הגוף ושומעות מלאמרי הפרוד לין מקום השכלתן
ושמועתן במקום קבורתן רק בנפ' שלמטה או למעלה ממנו.
ועוד גבות גדול שם כאלין כפי הפשט שחסיד גדול כזה שכף
ושלם מה שעשה שלא כשורה בשכה לשתכוה בלגון בבית הקברות
וחם ושלום בדלוק כלומר שלא המתים בתלת' זימני מלבד בעולים
לאבי וגם במעשיות זעירי ואמוה דשמוש לוך יוכל בעל שכל לך
לנייר ולוט' לוזל לתביה לאבר מות: ועוד דכתיב מרעייה זרים
בכל סוגיא זאת מתחלת לבבי כבי מיוך לנייר שלא יאמרו למאר
וכו'. ואולם יראה מבל אחר שהוא מוכרח לאבלו כפי סוגיית
הגמרא לתת בקנת דבריה' מניחות מה כפי הפשט שהבי הביאום
לקוטה על לדוש עבמי והוא שם המתים יודעים מעביבי זה
השלם: וגם דבתי' בעלי התוספות כתבו כאן לבור קבר וילקח
מיטה שהבים בפשטן: וגם יראה בן מאחר שכתבו בתוספת ר"ת
והקשו על מה שהביאו שם בפשח על התבואה מ"מ כאן במעשה
קטיל זה שהתבואה כלוית בלה: ותבנו דשמי מזכירי
בלה בבנוד בפשח לכל' יהושע לאמ' לכבל כלוכים בלה
וכו'. וכן יראה מפי' הלאה להלטות הלי"ף והוא קטיל מאחר
הוא שהיל תבלתיה לרבי יוחנן וכו' ולפלל כו כמלכר בפשט הענין:

ואני כתוחי לחבלה לאחרי לתקן הסוגיא כפי שהשים לפשטיי לאחרי: ואפיה דלאוכה כי אין לטעות ולומר בטעות דמי
מיית שאחר לביי שלא יאמרו למאר זכו' שלומדים כן מהיותם בקבריהם ושהם מקפידי בכתיבת התכלת על
קברם ועליהם עצמם שבכר זכרתי הקדוש לחתית שלין בקבורת רק העצמות היבשות מכל הבשרות הן הבא בתך נן עדין כיפיהם
עליהם ועיקר הדבוק הוא לידע אם במקום מושבן יודעים עניני זה השלם ומבעדי במעשה הקיים ואם כן היטב מבה לפס

כשמניחים תפילת על קבריהם ואומרי' למחר בחיים לחכלכו
ועכשיו מחכלין לותבו שלף על פי שכשעותיהם ליכן במקום
קבורתן מרפא היא להם כיון שנתפס הקבור שם ליכו מייב במצות
התלבת כמו המיים: ועל זה הקשה רבי יוכתן ואמר ומי ידעי
כולי האי כלומר והלא במקום מבוקתן ליכם יודעי' ולא מכניעין
כלב במעשה המיים כלכתיב והמתים ליכם יודעים מלומה שזה
ממובר עם מ"ש כי לכלב מי טוב מן האריי המת. וכוכת הפסוק
כי בעודם בחיים יש להם השכלה לשעבר ולזכור יום המות.
אבל לאחר מיתתם ליכן להם שום ידיעה מעניכי העולם כזה אלא
יושבים וזוכים אל הגאולה שקבו בעולם בחיים: אמר ליה אם
קרית לא שכית ואם שכית וכו' ימחו לו וזה כי ע' פכים לתורה
ושם שלמה בחכמתו כלל משמעיות הרבה על דבור אחד וכלם
אמת. לכן יתחייב כל הקורא בהם לשבות ולשלם ובכל פעם
יתחדש לו משמעות אחר ואם לא תשית ידו יבך ת' חכמים ויחכם
כי אם יבלו לו פירושים שכאתרו מעיכיו וזה רמז בחומו ואם
שלשת לא פירשו לך: ועל זה לאמרו שלין כותת רבי יוכתן
לבעל לגמרי פירוש הרשוץ כיון שהאמת יורה דרכו שהוא
כקשה עם כי לכלב מי טוב מן האריי המת לאמרם בלא אתר כי'
הב' ומאמרו כלמוד כותת פירוש הרשוץ שרשוי שיוכן בלופן שלא
יקשה ממנו לבעלת רבי יוכתן שכיון שכפי הפירוש הב' יודעים
ואיכם יודעים כאמר על הקדמת קידושה בעתיד ל"ל שהנדיקי'
יודעים ומתבין ש"ל לכם המיתה שעתידה לבא לאבל הרשע' ליכם
יודעים ממכם ל"ל שליכם זוכרים יום המיתה אם כן לפלו בפרש
הפסוק כפשוטו שכתיב על המתים ממש כיתן לבו מקום לפרש
ליכם יודעים מלומה שהיו יודעים כלל בתיקון העתיד כי ככר
הם בעולם הגמול ולא בעולם התיקון ל"ל שליכם יכולי' להוסיף
דבר ולתקן מה שעשו בחייהם ועכ"ז מקום קביה לכו לומר ש
שהמתים יודעים ומביכים נער הקוה להם בגופם ונם כל עביכי
המיים לאבי המנפש ובעת קיומה: ובזה נאר ליכו רבי קייל
ונוד שהמתים יודעים עביכי החיים ומיטערים עליהם. לאחר
כך דבק בעל התלמוד לעסוק על למתת דרוש זה והביא מ
מעשיות לאחרות מעבין זה והרשון משם לבבי רבי קייל לפסוק
לקייתא וכו' ולפלו הכבים היו מעייכים בדרוש שהביא רבי קייל
לביהם שהמתים יודעים ולאחר משם אמר ידע לתון שהלי בעבין
כפי מה שלמד מאביו ולחיו חלק כבודו ולא משבי זה חולק בכנד
סבבת לביו שהרי קביה חלוק דק למתי ולאחר כי שם ב' ילישות:
קל בילישת נער הבא עליהם בייחוד כמו בחק למת ומזק המין
קוק נחה שלבב רבי קייל נעבין התבלת המוטל על קבבים כי
שהשם קוק להם לפטול המנוק על קבריהם וקייתה כיצד לאחר
הזה לומר לאחיו דע שלף הבבת לחלק בדברי רבי קייל לביהו
שעם היות שהוק לאמר שהמתים יודעים ומבטערים קייהו דוקא
בעבין דילהו אבל ליפס מבעשים כלל בעביהו עם שלאמרו
בניו וכל שבן בעבר לאחרים. ואם כן ב' בבי רבי קייל מחייבים
לדברי הכיפס לבל הם חלוקים בהבבת טבעי. ויש כאשר ליפס
לאחר המקיים דברי רבי קייל בדרך כללות החלוק שבלי מזכר
לאחיו בהבבת דברי הביהם ולא יכול להתחזק בכנדו מעשם דברי
לביו חזר להפלא עליו ממקום לאחר: והקשה עליו ואמר ולא
ואחביו מעשה בחביל ר' וכו' וזאת קייל שבדרך רבי קייל
לביהם או מביהו רבי חושעיל ובר קפרא ודומיהם ומחכה יבלם
שהמתים יודעים עביכי החיים ומבטערי' עליהם ואיל מפפקת
לפקשות מחכה בכנד דברי לאחיו: ובדברי הרשטה בערך
הפסיקה מבאתי עבין בולל וזהו הביאלי לחשוב בעבין זה מעשה
דשבבלא ביכי קוק. ול"ל הרשטה שם בפי' מעשית רבה בר בר
חכה יש במעשיות אלו עביכים כדמוים שלא היו כדאים להם
במדרגות הבין אלא במדרגה החלוש וזה כי כשהחכמים הולכים
בים לוקיכום ודוחי' שם בפלאות הים' וגם בעת הסיכה ילאה להם
בהרהוריהם עביכים כפלאים מוזרים על עבין וכן כתבו הבאוכים
וכו'. וגם כן בפי' הזהב במעשה רבי אליעזר ודבי יהושע בתב
שהכה אחד מהבמי המדרש בתבמם ודאה בחלומו שהחכמי' היו
מולקים על רבי אליעזר ואמר ליה למה אתם מולקי' עלי אמת
המיס תוכיח וגו' ובמקומם כתבתי לשון המפרשים הללו יעויין
שם. ומהבין בלמוד במעשיות מסיל אחד וזעילי ואבוה דשמוש
בכל בדרך חלוש: ודאוי לבבם בהשוכה בתיבה ואחר כך תבאר
לך יספיקו להבינה דאיש מהם שהמתי' יודעים: תפלת המעשה
כן היה בפועל ממש שהיתה שבת בבוקר והפסיל כתן ליכר לעבדי
בעבד ל"ה ואולי לא היה בידו ליכר לאחר לבאם בידו כי בימי רבי
יהודה כ' לתלמידיו היו ת' תלמידים מתבמים בשלשה אחד ולזה
הקביעתו לשתי ולילה הלך לשכב על מטתו והשיבוהו מ
מפטרותיו ומה שבעטער ביום בבקשת טרף בידו לומר טוב מותי
מחיי שזה בדמו בבית הקברות או מחשבה בלותה לאחת לפסות
בה' כי הן לא קבדה ידו מהושיע והוא ית' יפסוק לו מזומת ביום
הדין שעל המדיבות בו יאחר לי זו לבעב לי זו לשובע ולאחר לו
שבך בוזרים בשיים שבל הזורע וכו' וכן עשה והבליח בשבח
הבית. ובל המעשה הלום לאחד הוא דבו' לומר שבלילה הקוא
חלם בל זה קודם שיעור משבתו ובאחר לו שבבר בשלאחר השבח
הבית לאחרי שהבליח זרשו בלותה שבח ואחר בך בלילה לה הבא
חזר לשמוע וקיים מה שמעע עד סוף בל המעשה והבל חלם
בלילה הקוא: ולאוי שבאחר שלא שבר חלומו מיד עד שזרע
בשבר שעע והבליח בשבח הבית וגם בשבח הב'. ובשבר רלה
חלומו יוכיח בפועל הגיד לותו לחבמים להודיע מעלת הצדקה
בי בשבור ליבר שבתן לצדקה יבא משביו וגם בלי ליבר את הבפי'
שלא תהיין בגזירות מתקוטטות עם בעליהן לו א שם זו בשא
בבדון זה והחבמי' מבדבי בל הבביתא סלדו גם זו שמקן ותביא
מעשה בחביל ר' וכו': ואם יאמר לומר לוך יספיקו לדברי חלום
להקשות מפה ובלומן חלמוי ידעי: מה שחשוב בתקון זה בי
בפי מעלת החביל הזה דאוי שיחשב אלבא חלומו בלו יהיה לבר
שהליכו בעיביו ובל שבן לאחר שהתקיימו דברי חלומו ובתב
המעשה ש"י מבדר הבביתא בל זה יורה שהיה דעת לאחרי בעיבי
החביל ובעיבי חבמי דורו שהמתי' יודעים בל עביבי החי' ובאוי
להיות רלוי מוה: הגע עבמך שהמעבו מפי החבמים הללו
שזלת היתה הבביתא בעבין זה בי לא היכו מקשים מהבריהם
בבגד המולך. והשבל יהיה שבאחר בי החביל הזה בשוכתי
על מהבריה סליקו וזלת היתה הבביתא ודיא מפפקת להקשות
מחבה בבגד המולך: גם מעשה דאביי ודאוה דשמו' היו
בחלום בלמות בבוקה בי בהיותם מבטערים על השבת שהקדמן
לבעלים חלום בל לאחר מהם חלום נודע: ולאחוה דשמואל בלו
לו בחלומו עביבים גדולים לאחים: וגם מדברי ר"י למדנו
שהיה לאדון ול"ל המתים פנלו לו בחלו הם חון מהבריהם ויושבי
עשלה. ומה שרלה בחלומו ב' דומות מפפרות לפשר שמפני
שהקה לו זה ע' קטנות לשתי הבינתה לותה מחשב לבייר בשים
מתת בהחלוקין ואולי בראוי בולם בפם ודוה ובשמה והחביל
דוה היה בקשר עם המשבלת הבקלת בשמה והיה מתלוה ל
לשבעד אלו הבשלות והיותה קדובה לזה היה הדוה חשובה
פשם מיוחית לבל האחרת היה יותר לאוקה בחלו היה קטופה
בחחבלת של בלים שזה ראוי לבפם פעומת: ואם על לון
שמעת לא יבשר זה או זה לון חלום טוב בלא דברים בעלים.

ויעלה בדילוג לכוס לתוכיי מזה השמועה וזוה שהמתים יולשים בנעליהם ומטלטלים עליהם · וכן כתב רש"י על פסוק וידעו לכם וכו' מכאן שהמתים מטלטלים בקבר וכן כל המחזיק הזוכר הכתוב למעלה ונם זו שמעתי בילוד מה כי לא מלאתי לבי להתמין זו שהיה בהקיץ כך בחלום לו מחזה מלבד מה שהחזר בו הוה בילוד מד קטרינ דלמת להתקבע רלוה לומר שכן היה בטועל כי פעמים רבות נוכיים את שהלה בבית הקברות לחבל חם ולולי במכת מוה שם ניל וכבי ייחם לקחו בילו לנבזו נביזה מעלייתא בין כך ובין כך קפנו עליה סיכה וביעוכיהון על משכבהון סליקו שחשבו בהקין בטעם שהלכה בבית הקברות בעת נדה ולו מה שלחו כבי ם שכתי' במעשה ושם לשחתבם שפול ו"ו יתירה בשופטת שמע לולי לא לחמו שהכיאים שם בעת נדה שהיה לא היו בלב כשבר ולבה בכתוב בחוף המחמר שלא היו קפתם נטושים מרלי' ענמם כשהיה ומטושים מכפותיהם כמזיב ובקבם לרבם: בעטר זה לחמר עליהם לשחוק בת לשיתי הוא לימון חייל הוה שפול ומשקר בשמן למלכה כי הוא ית' טמן לבות ויולע מקטנות ובגדוע כומתי לימו מכיר זה ובני הוא כמשקר בשמו ית עב':

סא

והמתים עקלקלותם לעיל מיכיה כתיב קטיבה ה' לעוניש וגו' ומתיך ליה והמתי עקלקלות' והמכריעים את מוכתם יותר על זכותם להטותם לכף מוכח יולכם ה' לת שעלי האון: בכל מקומות השתא משמע מביכו שהלו חכמים בני הלם בכל מקומות לבטל הכל לפי שלא נהגו כבוד לרבן: הוה היה לומר עקביה כמסכ' עליות לין משקין שם קבת לה לבעלה וכשתבה לא לת הנידת לבר הל בני ישראל לחוד בשבת פרט לשבת הגר ועבד משוחרר: בכרכמית כך שמה לו עם מקומה: לונמת לומים לה היו לותם שהקוה עם שהיו שמעיה ואבטליון מבני בניו של סנחריב. וכשספתא הביאו לילי לפלטי מילוש"ל למועל קטן מהו לונמת לשתה וכעריך פי' לונמת השקוה מנבע לשל לא היו מרים ממש ולא עשקו שתירה עליה: בני יוסי פריך הלליעל לקתבי שבדו לת עקביה. בשלשת בשמוטין השפחים של כל בת וכת שהפסח בשהו בו כתות של הלם בישראל כלומר בשהיה בשעלת עליהם וחייבו כשהתלוה העזרה מה לפה לא היה הלם בישראל כלום' שהפקח זלזל וחייבו כמי שהכחה ויצית חטא בעקביה: שהפקח זלזל בישראל כלום' לכבוד הבא שבבר על פי הנזלים על הילים: וזוה יוסב ולומם הלכל: למימר הכי לא בפרעת מתני למשמע הפרט. עכ':

אמר הבותב הל יפתח הלם פיו לשטן ל שלא יתן פתחון פה לשטן ל לקטרג ולו' הולמת בעל דין הוי כך עבדי' ולא בשאר מקום למלת כמתים להחריך לפיס ולף על פי שלכו מתנדים ולומרי' מטלכו ופתה בליך על כל הבא עליכו הוא להבליך דין על העבד בלבל מבלתי שבחר ועליין לא בפרעת למשמע הפרט לכן כתבו כאן הפוהקים שלא יאמר שלא בליך פתה ה' על כל הבא עלי יהי בנון שתגדול לת פרבתי ולת פרבות עמך בית ישראל ברחמים:

סב

אין מכחה חשובה בגד ה' · בגזילין הוה לא היו בגלים בכל נח של ל' סלעים שלא השוה שהוכשת יבק וכו' משכה במסכת עוקצין · טהורים יש שמוקצין זתים עם העלים כלי לשומן בהם והוו להו עלין יל לזתים ולהניח להם עומלה ואם בבצן עם עלביהן במומן בטלה תורת יל וכו' הויות לבב ושמואל בלומר טעם מסכיות הללו שקה עלי בכל הקוסיות שהיו ב' לבותי מתקנין בהן בכל התלמוד: בתלבוב מתיבתא בית פניס יש בינינו משכה ובניתא של ו' סלעים: ומם עוקצין גם היה בית פניס בגון משכת רבי ובני חייל ומשכת בר קפרא ולוי ותבוך דבי שמואל וכו' · ובתבו בתוספות ים מפרשים תלבוך יפיות יש בגו שבקיאים

בניהם שנאמר והמתים עקלקלותם יוליכם ה' את תהלים קיג ב
פועלי האון שלום על ישראל, אפי' בשעה ששלום על ישראל יוליכם ה' את פועלי האון, תנא דבי רבי ישמעל אם ראית תח שעבר עבירה בלילה ל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סד אלא ודאי עשה תשובה אמר רבה לא אמרן אלא דברי' שבגופו אבל בממונא עד דמהדר לסריה ואמר רבי יהושע בל בכך מקומות בד סנדלין על כבוד חרב וכלן שנינו במשנתינו אמר ליה רבי אלעזר היכא אמר ליח לכי תשכח נפק דק ואשכח תלת הספר אחר מתתן של תח והמזלזל בנטילת ידים והסגים את דעתו כלפי שמים הספר אחר מישתן מאי היא דתנן הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את המשוחררת וחכמים אומרים משקים אפרו לו מעשה בכרכמית אחת שהיתה שפחה בירושלם והשקוה שמעיה ואבטליון אם להם דוגמא השקוה וגדוהו ומת בנדויו ושלחו בד וסקלו את ארונו המזלזל בנטילת ידים מאי היא דתנן אמר רבי יוסי חו שעקביה בן מהללאל נחנדה שאין עזרה נגעלת על כל אדם מישראל ב בחכמה ובטהרה וביראת חטא כעקביה בן מהללאל אלא את מי נדו את ר' אלעזר בן חצר שפקפק בנטילת ידים וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן גדולה על ארונו ללמדך שכל מי שנתנדה ומת בנדויו בית דין סוקלין את ארונו הסגים דעתו כלפי שמים הייגו ענין

חוני המעגל במסכת תעניות, תנו רבנן העוסקים בהספד נשמטין אחד אחד וקורין אין המת לפניהם הן יושבין וקורין והוא יושב ודומם הם עומדין ומתפללין והוא עומד ומצדיק עליו את הדין ואומר רבון כל העולמים הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת ממני אחד מני אלף יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתגדור פרצות ופרצות כל עמך ישראל ברחמים, אמר אביי לא מיבעי לירד לאיניש למימר הכי דאמר רשגל וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן ואמר רב יוסף מאי קראה שנאמר כמעט כסדום הייגו מאי אהדר להו נביא שמעו דבר ה' קציני סדום,

סב אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק, מאי טעמא אין הכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש הלול השם אין חולקין כבוד לרב,

שנקיים ותליכר בלאו לוקה אלא לשון הכתוב כתלמוד כמו תליכר זוזי פשיטי עכ׳ כרבלתא שם לעוס מעוט פעמיהון וכרבלתהון:
ייבמן מתון לשון מתתן מלכב מלות כ׳ פעמים כ׳ הוו ת׳כלומר שם נרם לי לשון אחר מתון מתון לשון המתנתי קייתי
משתכר ת זוזי עכ׳:

סג

אמר ליה

רב פפא לאביי מאי שנא קמאי דמתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום תנויי כולי תנויי בשני דרב יהודה בנזיקין הוה ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האש שכובשת ירק בקדר׳ ואפרי לה זתים שכבשן בשרפתן שהורין אם הויות דרב ושמוא קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא ואלו רב יהודה כי שליף מסאני אתי מיטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוחי קא צוחינן ולית דמשגח בן׳ אפר ליה קמאי הוו קא מסרי נפשייהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם כי הא דרב אדא בר אהבה חזייה ל להה׳ דחוח לבישה כרבלתא בשוקא סבר דבת ישראל היא קם קרעיה מינה אנלאי מילתא היא שיימוה בארבע מאה זוזי אפר לה מה שמך מתון אפר לה מתון מתך ת׳זוזי שויא׳

סג רב גידל

הוה רגיל דהוה אזיל ויתיב בשערי טבילה אמר להו הכי טבילה וחכי טבילה אמרו ליה רבנן לא מיסתפי מר מיצר הרע אמר להו דמיין באפי כי קאקי חווירי רבי יוחנן הוה רגיל דהוה אזיל ויתיב בשערי טבילה אמר כי סלקן ואתיין בנת ישראל מן נהרא ליסתכלן כי דילהוי להו זרעא שפירי כותי אמרו ליה רבנן לא מיסתפי מר מעינא בישא אמר להו אנן מזרעא ד דיוסף קא אתינא דלא שלטה ביה עינא בישא דכתי׳ בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין רבי חנינא אמר מהכא וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותן ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם׳ ואי בעית אימא עלי עין עין שלא רצתה ליזון ממה שאכלו אין עין הרע שולטת בו׳

כד דרש

רב עוירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזימנין אמ׳ לה משמיה דר׳ אסי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד׳ והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה׳ פניו אליך אמר להם ולא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת׳ והם דקדקו על עצמם עד כזית ועד כביצה׳

סה אמר רבי

שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן מ״ד שמור רגלך באשר תלך אל בית האלהים וקרוב לשמוע מתת הכסילים

סג קאקי

מיכוי חווירן לבניס רבי יוחנן קרי יפה תלר מלך היה כרלמריכן בהטוענים:
עלי עין מסולקין מן העין שליכה שולטת בהם שלא יגע ליזון ליהנות מפשת לחוכיו׳

סד עד

כזית ועד כביצה׳ כזית לרבי מליר וכביצה לרבי יהודה לתבן על כמה מזמנין רבי מליר אומר על כזית וכבי יהודה אומר על כביצה עכ׳:

וזל הרשבא

זל כתיב תסר לא יפה פניס וכתיב יפה פ׳ פניו שך וכ׳ פניס מוס שם לפני הלס ושלר בעלי חיי לפני הלס פני לליכי פני כסר ומפני שהכבוס וקלנון ככר בפני׳ הוסל לכבוס ופניס לא היו לה עול פני ה׳ כשני יב׳ ולבנון הלר פניך על מקלסך השמס׳
לליכי פניך על עבדך והוסל לסמלה ולרחמות לא תשך פני לל׳ פני יהוסטפט לכי כוסל יפה׳ והוס שם לדבר הכעתק המתקרב לו המתרחק יפה פ׳ עליך נוי מדמוק: תרס והוס תקאס: ויתן ג׳כ למחילה ולסליח מוסל שון שן לפטע וכלן לא יפה פניס ויפה פ׳ פניו טוב לל כל העכיכי׳ הלה לא יפה פניס לא יהדר פניס להלר פני נבוכו לחמול ולסלוח לחוטא ולהביעיך ממכו פני כעסו שהוא רמז למדת הדין וכבר ידעת שלין לפניו ית׳ כעס ולא רגון ולא כחמרו חדו׳ הלה ית׳ שלא מכך פשלותיו והמקבל לותם כשיחמול המוטא ויעביכו ילהה מכך הסטולה הה יה כלנו כעס ית׳ עליו וכשר יחמלנו העוב על נדקותיו לשר עשה ילהה כלנו רגון הפ׳ עליו ומלהה לו פניס על הלוב והוא ית׳ לא יפה׳ חליכה ולכן מתפעל למדות הלנו רק שהמעשה מפתים מכך המקבל לפי מעשיו והוא לחר הכוב תוי׳ פעלו כי כל לר כיו מפטע ומפני שפני הכתוב׳ הלנה ל׳ לא יפה פניס ויפה פ׳ פניו שלך ילהה מפעליהן כפותרין כיולו שהעכיו מדה לחת ולית מדת טובו של הקבה שמשלם מדת הטוב כפעל מדת המתברה כה וכמו שלשל במעלה פ׳ בכי העיר נחמ׳ מוסל שון ושובר על פטע לעי מוסל עון לעי שעובר על פטע כל מי שמעביר על מדותיו סופו מעבירין לו על כל פטעיו וכן המלה שבכפיים כה לפניס מן הסוכה ועל כן לחתו כלן שהיתה התשוב׳ מחתו ית׳ שמחלת טובו שלילה פניס ויעתיק פני הכעס ויחפול ליהנלל ויכבס להם לפני׳ מן הסוכה מפני שהם מתנהני עמו בלותה מלה שהוא חייב הכלכה על הסביעה ומהם מרלים עצמם שמשים ומתעצבים בעול מצוותיו ובכבסין בהם לפניס מן הסוכה ומלקדקים לכרך לפילו על כזית ועד כביצה
עכ פיכוח הלשבח זל: פ ס

שמור

עצמך שלא תקטוף ותצטרך רצלך ללכת אל בית הלליס להכיל מעות: הוי קדוק לשמוע תשוב׳ בהלית קלכבך מתת לוקו כפלים בלא תשוב׳: שמור בקבין שבין רצלך כמו לפסך לת בגדיו שמור בקבין שלא תפיס עכ׳: פו

כנגד

תמידים תקכום לפני כנסת הגדולה:

אמר הכותב

הלא כתיבי למעלה כפ׳ על מלמד שמתחיל תבן קתם פי׳ לא כי למדכו משם תשלת נדול במעלת התפלה כי שכולת הקדבות לינה מכיה לא השלמות לנמרי בלא תפלה והתפלה היא מפסקת בעצמה ומכלן יתקייים התועלת הזה מלמד קבר לפי׳ כפי׳ תקכום כי פטע לשון כנגד תמידים תקכום קיה כמשמע שלמד מוכן הכיה וכעול התמידי׳ תקכו התשלות כנגדם לל להשלים מעכוכם:

הכסילים זבח כי אינם יודעי׳ לעשות רע שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור עצמך שלא תחטא ואם שתחטא תביא קרבן לפני׳ • וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ואל תהי ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואין עושין תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אהצדיקי גינהו אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם על טובה הם מביאים או על רעה הם מביאים אמר הקדוש ברוך הוא אין טוב לרע אינן מבחינין קרבן מביאין לפני׳ • אמר רבי אסי ואיתימא רבי חנינא בר פפא שמור נקביך בשע׳ שאת עומד בתפלה לפני׳ •

פרק תפלת השחר

סו איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידים תקנום תניא כותיה דרבי יוסי בר׳ חנינא אברהם תקן תפלת ש שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה׳ ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה • יצחק תקן תפלת המנחה שנא׳ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה׳ ישפוך שיחו • יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי • תניא כותיה דו׳ בל מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות׳ ורבי יהודה אומר וכו׳ •

כז תנו רבנן מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע אמר לי׳ רבי תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רבי לפני רבי אמר ליה תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה חובה והלא רבי יהושע אמר לי רשות׳ אמר ליה המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו בעלי תריסין לבית המדרש עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אם ליה רבי חובה אמר ליה רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם ש שחולק עלי בדבר זה אמר ליה רבי יהושע לאו אלא והלא משמן אמרו רשות׳ אמר ליה יהושע עמוד על רגלך ויעידו בך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר א

אלמלא

והמפרש שמתי המיר עיניכו כתב בכי׳ תקנום לכבוד תגדולה עכ׳: וילעגו שהיו קלי זקניה: הרחמנים שתסס היו כלומו של עזרא וזהו לקל בהם • ולקרון שכבלם שמשון הגדיק כחן גדול ונם בימיו היתה על עמלק עבודת בית המקדש רובה לומר עבודת הקרבנות וע״כ הוכרכו למלך תפלות בכל יום ככנגד תמידים ומוספים כתחלת מזה מה שהקחתי • ונם מטונית הנאורה כראה כן: ולפי זה נריכים לכו לפרש שתפלת מוסף שתקנו בהיות בית המקדש לא היתה ממש מוסף תפלותיכו עתה בימי חרבן הבית שלא היו מתפללים ושולחים נרכיהם כפי זמנם בזמן הקרבת המוסף ומן ההכרח לומר כן שהרי לפילו תפלת ה׳ לא כתקנה על הסדר לאחר בילכו עד שסדר׳ כן לם הפקולי

לפי׳ לא ניהנה שכתוב להלן נפרק זה עכ׳ • ס ז

בעלי תריסין חכמים המכנסים זה את זה בהלכה • היאך יכול להכחים חמי את חמי על כחמי לפי נריך להודות שחמרתי לו כשות: המתורגמן שהיה עומד לפני לא ומשמיע לרכים את ההלכה מפני לא • עמוד שתוק שתתקד בשכך שעברה: נא במכבת לה שלמד לו נוזכי עליך שתגד לגלי במקלך ובמשיתך ביום שחל יום הכפורי להיו׳ בחשבוכך: בשבועות בחכב׳ שבועות היה בחעשה דר׳ בדוק היה ליה שוכרת ולמד ליה רבן נחליאל לרבי יהושע עמוד על רגלך ויעידו בך כי הכא • תא כעביד בוזו וכעביד לותו מן הכשילות: בשל מעשה הוה והוה ליה לרבן נחליאל בערב טפי: ליתי לה זכות לחות ולילמ׳ עביד ליה רבן נחליאל ויחות על ידו: מעבידין לך יוכיחך מן הכשילות בשביל לחר הכי נרסיכן לילמ׳ מעבידין לך לחר לה ליתתים יומא חלת בכפא דמוקלא ולית בר ולא נרסיכן מעלין בקדש ולא מוכידין כשא דמוקר׳ כום של זכוכית יקרה וקוכי׳ לו בלעזון ערב ער״ק וקייכו דלחרי ליכני מבל הדיוט יום ר׳ יחתה בכום מסוב ויתכבד בו בעלין ולחר׳ לה שבב יחבר: ליתי לך חיזתה לין לך בעבות לבבות וכלה לדרמן שים לו זקן: תחני סדי דבי שמוכה עשרה שוות של זקנות עכ׳: הוה קא מלמד לעתיה דר׳ כשלה שכתבסו לוקא היה תלמידי׳ דבי׳ והיה לוקא של יעבד שמבען מיתיו מלבא: לחזו ליה בחלמיה כלום׳ דבי תלמידי׳ שכתבסו ליכם הנכים של קבי כהבי • הבני חיובי למליין קיטחא כלומר לף הלו ליכם לוחיים: וכל לפרים מרובה פרים ועמון ליכא רובא מעלמא ולא הוי קטנה שבכתיב בלבלם ליכו הבתה חוילא וכבי הוה שהלכה כרבי יהושע ובחבם בעבתיה ליילא לפייסיה: תלוייה בפתק של בילבוה מתוך שהיו התלמידים רב החלוד ומפלפל: לפשייתה דביתיה דמשמעי כותלי ביתו של רבי יהושע היו שחוקות • שפתי לתה עשה פתח: ויה בפתח כעביתי שור פרלין: למעט מדת הרגיל למעט מן הרחוי כעביתי שור פרלין: מזה בן מזה • את המעיל כלו׳ הרגיל בפשיטו׳ יהיה בשיל: מזה בן מזה • כהן בן כהן יזה הזולות מי חטות: לפר מקלה לפר הקלוי בתבוחים ובכיות כלומר לפר פתם וחלקו בין ל׳ ובין כ׳ לעלעזר בן עזריה וחיבו כ׳ שבתות לרבן נחליאל ושבת א׳ לרבי לעלעזר בן עזריה והיו לתריכין שבת של מי היתה בחסבת חניא •

אמר הכותב למדנו משבדק ללא תעלת גדול והו׳ שלין להחזי׳ בחלוקת ושלולי לחלוק בכול לאחת כמו שעשה ל״ג שלא חבע עבמו חבית המלכא וגדולה חזו שחעיב שלעיבי כל ישראל התיר רבי יהושע חה שלחר ל״ג שהביא לת עבמו ולחר ליכו הוה שיילא והיו לית הוה שיילא כך׳ יהושע ובחבם בעבתי׳ ולין קושיא לזה ממה שלחר ל״ג בתחלת העבין עמוד על רגלך ויעידו בך כי בהיות ל״ג בפיה לנחרי לית היה רשאי כ׳ יהושע לחלוקת הלכה כנגדו לכל לחר שחבו לרבי לעלעזר והוא

עבמן

אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת
ועכשו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את
החי · היה ר' יוסי ודורש ורבי יהושע עומד על
רגליו עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפירא התורגמן
עמוד ועמד אמרי עד כמה ניצעריה וליזיל אתא בראש
השנה אשתקד צעריה אתא בכלורות במעשה דרבי
צדוק צעריה הכא נמי קא מצער ליה כוליה האי ל
ליצעריה וליזיל · תא ונעבריה מאן נוקמי נוקמי'
לרבי יהושע הוה ליה בעל דבר · נוקמיה לרבי
עקיבה · ליה ליה זכות אבות ועניש ליה · אלא
נוקמי לרבי אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר
והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק
ליה הוא עשיר דאי מפלח לבי קיסר האי נמי מצי
מפלח כותיה והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות
אבות ולא מצי עניש ליה אמרי ליה ניתא ליה למר
דלהוי ריש מתיבתא אסר ליה איזיל ואמליך באנשי
ביתאי אזל ואמליך בדביתהו אסרה ליה דילמא מ
מעבירין לך אם למעלה בקדש ולא מורידין דילמא
עניש לך אמר לה אמרי אינשי לשתם ש יומא חדא
בכמא דמוקרא ולמחר ליתבר ליה לך חוורתא ההוא
יומא בר תמני סרי שני הוה איתרחיש ניסא ליה ז
ואהדרו ליה תמני סרי דארי חיורתא היינו דקאמר
רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא
בן שבעים שנה ·

תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח וגתנה
רשות לתלמידי ליכנס שהיה ר"ג מכריז
ואומר כל תח שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש
משום דאמרינן כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאלו
זורק אבן למרקוליס ורבי אלעזר בן עזריה הני מילי
היכא דקים לן שאינו הגון ורבי אלעזר בן עזריה דרש
לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואפילו שלא
לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה · והוא יומא
אתוספו כמה ספסלי בבית המדרש · אמר רבי יוחנן
פליגי בה רבי יוסי בר דוסתאי ורבנן חד אמר אתוסף
ת ספסלי · וחד אמר ז' מאה ספסלי · הוה קא חלשא
דעתיה דר"ג אמר דילמ' חס מנעת תורה מישרא אחזו
ליה בחלמיה חצבי חיואדי דמליא קיטמא · ולא
היא אלא ליתוביה דעתיה הוא דאחזו ליה · תנא
עדיות בו ביום גשנית וכל היכא דאמרינן בו ביום
ההוא יומא הוה ולא היתה הלכ' שהיתה תלויה בבית
המדרש שלא פירשוה ואף ר"ג לא מנע עצמו מבית
המדרש דתנן בו ביום עמד יהודה גר —— והעמיד
לפניהם בבית המדרש אם להם מה אני לבא בקהל

אמר

מן המנין שלא תבטלום בתקנת יותר מדאי משום
למשכח לתקניקס ליכתב לתקניקא משיקת קילדים
וכעניך מי כעמך הן פתרון פסוק כגולתו מכאן בניכם ממכו :
לעז לעבדי מי וכו' כלי שיתפללו ביראה וטוקף : עמוד הימיני
כ' עמודים העמיד שלמה בהיכלו שם הימיני יכין ושם הכ' בועז
הימיני לעולם תשוב : פעמים המעונן שלעים פיקו בלעז :
לוסכרי מוכם לותי מיתת עולם לעולם הבא : הייתי בוכ' מלחמת
משפטו שם לדין מוליכין לותי לפניו : על כרחן אתתיד כלו'
ולא יתר ממוכרא בו ולוקי שיהא כמו מוכרא בו שלא תתבלבל
מעבירות הרבה כשהו שנכר שבירה בפתר מתבבה מן הכבירות
ידע הוא שהכל עלי ועלוע לפני הקב"ה וחיכו מכיה בכך :
מפני הטומאה עומדת להל שמת בכל הבית · לחוקיהו שבת לא
נלוותי : עכ :

אמר הכותב למדנו מלחמות פיוס פי' לבניס
טלנים להשבת דעות לחתיו'
ומדות משובות · לא קזהרו בכתוב תביריכם ולא יהיה ביניכם
קבלה ושלחה ומלה מעוכה : ונם לעבין ענין ילמדו זה מזה :
וכשאתם מתפללים ל"ל שמלבד הכוונה בלמוכה שהש"י יתן שלות
הגוף בלב ידע וישכיל עוד כי הוא יתברך הנותן על כל נעטים וחלבים
הלבים : שוד הזהיר בלבד טולל בעבין למוד הבניס והוא
שלא יעבטו אותם לפני המלמד שהתחיל ללמדם ספר רק •
ימהרו להוסיפם בין בבני תח וקל הלמוד שהתחילו בו בקטנות
הענין כי לימו רק לדוד בלבד כמו המנפנפים והמהנו' שמוזכיס
על כיסא פעמים רבות בלי דעה והשכל הקבוע שקדמו לפס
לכל בין בבני תח ילמדום דעת ודרך תבונות · לאחר הכתוב
והגית בו יומם ולילה כי אז תצליח ואז תשכיל וכמו שתצליח את
דרכך הוא עבין הבא לאחר ההגיון גם ואז תשכיל הוא כמשך
וכא לאחר והגית אם כן ההגיון לבדו הוא מה שלומדין הקטנים
כתבות לבניס מלומדה ואין לילוי לשמה שפי' מן ההגיון באחר
על הכמות ההגיון כי הלא היא מכתה מפורסמ' גם לתלמוד תורה
ואם היה לומר מכעו בניכם מן מכתה יוכית יכא על כטן כפי
מאחר לחוד שילמד לבנו מכתת יוכית לכל כין שלא הזכיר
מכתה שלא לאחר מבעו בניכם מן ההגיון זה יורה שהכטן בפשטי
עם מה שכתבתי פילוש לפירושו הראשון · בשעת מעידתי לאחר
פבו כליס וכו' זה יורה על גודל מעלת ביהמ"ד בהיותו נוסף
היה בישוב הלעיג לבחוז לתלמידיו מ"ם שלמה ויסוב העבר לכל
הלכן והלוך תשוב לכל ה' לכן כוח שאבד מיתת הגוף ותשובתו ל
העבר יפנו הכלים שלא יטמאו בלילה כי מכנת הגוף עם הכסא
והקפידה ביניהם היא נוכחת טומאה כלי' ! גם לחסידי' ולחכמי
מעשה לכל אבד עליית הרוח לחעלה יכיכו בכח לשבת שם כסא
חזקיה הבא בלוותי והכסא הזה ליכו מקבל טומאה לקיותו
בכלל רוחני ולפס שהמז עוד עבין כלות והוא לזכור לתלמידיו
שלף על פי שבהיותו בחיים לכו נראיכו' מוסיס נשמיים להיותם
כחו כלים להשיג הלמות הכפשי כבר עבר זמכם בעת הפעיכה
וצריך לבבותם מאבד ומן לז והלאה לא כשאר לאדם נוכח כלל
ל סוס עבין שילמד לבלי רק הכסא שהוא כחוי ליושבה בחכמת
נדיקים יוסבים ועטרותיהם בה לשלשים.

וראוי להעיר על שילאה לכאור' שהיה מה בחלמי
זה והיא כי לך לאבד שחשיל עליון הוא
שהוקם מהלות שלשים בעת פעידתו וכבה מפקדם של נקיבם

אמר ליה רג אסור אתה · אמר ליה רבי יהושע מותר
אתה · אמר ליה רג והלא כבר נאמר לא יבא עמוני
ומואבי בקהל ה׳ · אמר ליה רבי יהושע וכי עמון
ומואב במקומן הם יושבין · והלא כבר עלה סנחריב
ובלבל את כל האומות שנאמר ואסיר גבולות עמים
וגו׳ וכל דפריש מרובא פריש · אמר ליה רג והלא
כבר נאמר ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון וכבר
שבו · אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר ושבתי
את שבות עמו ישראל ועדיין לא שבו · אלא דהדרי
הכא נמי דהדרי מיד התירוהו לבא בקהל · אמר רבן
גמליאל איקום השתא איזיל ואפייסיה לרבי יהושע
אזל חזנהו לאשייתא דביתיה דמשחרן אמ׳ מכותלי
ביתך ניכר שפחמי אתה אמרו לו לדור שאתה
פרנסו ואוי לה לספינה שאתה קברניתה שאין אתה
יודע מצערן של תלמידי חכמים כמה הן עסוקין ומסתם
הם נזונין · אמר ליה נענתי לך מחול לי לא אשנה
ביה עשה בשכיל כבוד אבא אמרו מאן ליזיל
ולימא להו לרבנן אמר להו ההוא כובס אנא אזלינא
שלח ר׳ יהושע לבית המדרש מאן דלביש מדא ילבש
מדא ומאן דלא לביש מדא ייסר למאן דלביש מדא
שלח מדייך ואנא אלבישיה · אמר ליה רבי עקיבא
לרבנן סרוקו גלי דלא ליתו עבדי דרג ליצערו רבנן
אמר רבי יהושע מוטב דאקום ואזיל אנא לגבייהו
אתא רבי יהושע טרף אדשא ואמר להו מזה בן מזה
זה שאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה
מימיך מי מערה ואפרך אפר מקלה אמר ליה רבי
עקיבא יהושע נחמתיסת כלום עשינו אלא
לכבודך למחר אני ואתה נשכים לפתחו ואפתח לא
עברוה לרבי אלעזר בן עזריה דהוה דריש רבן גמליאל
תרתי שבתא ודריש רבי אלעזר בן עזריה חדא שבתא
והיינו דאמר מר שבת של מי היתה של רבי אלעזר
בן עזריה היתה ואותו תלמיד ששאל ערבית רשות או
חובה רבי שמעון בי הוה ·

סח תנו רבנן כשחלה רבי אליעזר נכנסו
תלמידיו לבקרו אמרו לו רבי
למדנו ארחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא אמ׳
להם הזהרו בכבוד חבריכם וכשאתם מתפללים דעו
לפני מי אתם מתפללים ומנעו בניכם מן החגיגין
והושיבום בין ברכי תורה ובשביל כך תזכו לחיי העולם
הבא וכשחלה רבן יוחנן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו
כיון שראה אותם התחיל והיה בוכה אמרו לו רבנו
נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה
בוכה אמר להם אלו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין

אמר ליה רג והלא כבר נאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳ · אמר ליה רבי יהושע וכי עמון ומואב במקומן הם יושבין · והלא כבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות שנאמר ואסיר גבולות עמים וגו׳ וכל דפריש מרובא פריש · אמר ליה רג והלא כבר נאמר ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון וכבר שבו · אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר ושבתי את שבות עמו ישראל ועדיין לא שבו · אלא דהדרי הכא נמי דהדרי מיד התירוהו לבא בקהל · אמר רבן גמליאל איקום השתא איזיל ואפייסיה לרבי יהושע אזל חזנהו לאשייתא דביתיה דמשחרן אמ׳ מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה אמרו לו לדור שאתה פרנסו ואוי לה לספינה שאתה קברניתה שאין אתה יודע מצערן של תלמידי חכמים כמה הן עסוקין ומסתם הם נזונין · אמר ליה נענתי לך מחול לי לא אשנה ביה עשה בשכיל כבוד אבא אמרו מאן ליזיל ולימא להו לרבנן אמר להו ההוא כובס אנא אזלינא שלח ר׳ יהושע לבית המדרש מאן דלביש מדא ילבש מדא ומאן דלא לביש מדא ייסר למאן דלביש מדא שלח מדייך ואנא אלבישיה · אמר ליה רבי עקיבא לרבנן סרוקו גלי דלא ליתו עבדי דרג ליצערו רבנן אמר רבי יהושע מוטב דאקום ואזיל אנא לגבייהו אתא רבי יהושע טרף אדשא ואמר להו מזה בן מזה זה שאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימיך מי מערה ואפרך אפר מקלה אמר ליה רבי עקיבא יהושע נחמתיסת כלום עשינו אלא לכבודך למחר אני ואתה נשכים לפתחו ואפתח לא עברוה לרבי אלעזר בן עזריה דהוה דריש רבן גמליאל תרתי שבתא ודריש רבי אלעזר בן עזריה חדא שבתא והיינו דאמר מר שבת של מי היתה של רבי אלעזר בן עזריה היתה ואותו תלמיד ששאל ערבית רשות או חובה רבי שמעון בי הוה ·

סח תנו רבנן כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבי למדנו ארחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא אמ׳ להם הזהרו בכבוד חבריכם וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים ומנעו בניכם מן החגיגין והושיבום בין ברכי תורה ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא וכשחלה רבן יוחנן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל והיה בוכה אמרו לו רבנו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אלו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין

תפלת השחר פרק רביעי

ואם במקומו כביכול מתלמוד הזכירו עולל מכמתן וביחוד במסכת סוטה ואין רצוי למשוך שעה אחת לפי שעה מכם ומפיק כזה ומשבחי תיקון קנית בלקוק לשון המלמד ולא עוד אלא שיש לכבי שבי דכיכם ורוכי יולע בלי זה מקם מוליכים לותי כי למשל אלא היה מבופק רק על הקליכה בלי זה דרך יולכותו ולא היה יכל ס׳ כביכותו לניהכם כלל אלא טעם אחת שמיתה סייב לנפלת ולספרד מן העולם הזה בדרך יותר מוגבל וקרוב לניהכם מכל כמוך לא יכנם אלא לגן עדן וכשאר היה קדוש יכל מעט היה טוכה כמכם יכל וכל מלא והיה שעשה כן נכבי תלמידיו ללמלד שכל ימי חייכם יהיו יכלי מעט המכדים על לבב ה׳ וכן יכלה נתקבלת המלמד ככבודו תלמידיו כיון שרצה לותם התחיל והיה בוכה וכו׳ וכבי שלמות ל׳בן שכל ימיו לימד תורה ומצות בלבה לו חזקיהו שעם היותו מלך לימד מדן ועד באר שבע תורה

ומצות ולי בזה הענין כן פ״ע

הפקולי מוכר פקולי נמר גמן שקופין קוטון · על פשלב כמו שלמו מתפללין : למד להם

וכו׳ לומר זמן מכוכה [redacted] והשקיף משם לזכור לותה לשון טוכה ושקף לבימלך מתרגמי׳ ומסתכי · רשב מעקלו ושב מרשעתו פעמי׳ שמות ב׳ וכשעה רשע · הוא יכלי שם ניכו בקלושין שהכג את מכמי ישראל : יכלי רשע

מעקלו וכשעה בליך ומזר לרשעתו דפה שהתיל כה שהתיל לומרם ועשה בלמשעיתם · לא שלמו מה שלמד לומר כך יהודל

מעלין לותו עב׳ : פ

שבעה קולות במזמור קול ה׳ על המים שלמר מפה רשע ענין לכי מה כ״ל ככבות כפרם ויעמול שלמק להתפלל ככה תפלה ותחנה כ״ל ליכל : ביומי לרחמי שסוכרך לבקש רחמים שלבקו שעשיה זה כזה ולא היו מניחים להכנים לתרון לבית קלשי הקלשים כלשמניכן במועד קטן עב׳

פ״ע

לא תבטום שמתוך הבעם לותה כה ליכי תפוח לא תנוי לא תשתבר ביין המלך טול רשות רב עשת מלוי עניכם הוה מהיות טוב פולל ולפי יכול להתפלל מעומד שהני מטרותי עומלת לא לקבל רע להתפלל מהלך ולפ על פי ס שמותר עב׳ · וכמוכן שמוך לזה מניחר ומר זוטרא מכבפי בי עשרה כשהיה לרבנן קשישי מיכן לשבלי ומכן ומלכד המלמד לומר ליה לא חזיכא לרבנן קשישי מיכן לשבלי ומכן ומלכד תועלת פדין כלמוד מכחן מדות מועילות ישיין שם · עב

וכבד רשם הכבעה : סיהין שעה במקום שנהו להתפלל לשתחוה על היכל קלשך בירלת מתוך ירלה :

מניין כפשיה מקטן עגמו בנגליו : עבדו את ה׳ בירלה · תפלס שהיל לפי במקום שבודה עשו לותה בירלה :

תוספות במקום נילה וכו׳ פשוטו של מקרל שבדו את ה׳ בירלה ובשיבה יום רעלה תגילו והכי מפרש בירושלמי עבדו את ה׳ הייכו תפלה לקלקי עבודה כלותיה בספרי ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה · עב : בכל עגב יהיה מותר כשהלם מדלה עגמו עגב יהיה לו שכר : בלה טוכה יותר מדלי שכרה כתוכ עול : תפילי מנחפל וסם עלות שמתפללת ושברתי עליכו : עב :

אמר הכותב ולפשר שרמז ענין כלות בלמרו תפילין קל מבקה והוא כי כל הולך בלרך תמים נדיך שיהה שם ושמח בחלקו הטוב במה ס שרולף לאר מצלמות · ולא יקרה שלם בתכלית עד שתיע לזה רוכה לומר שיפעול כל פעולה טוכה בפשוט ובשמחה כמו שלמר המשורר כחלתי עזותיך לעולם כי שמן לבי המה · יאמר לימתי יהיו עזותיך לי בכחלה עולמית כאשר שמן לבי המה ל שלבי שם ומקעלם מאד בקיום עזותיך · ולטוכה זאת

זאת השיב תפילי קא מכחכא לומר שאף על פי שהשמחה היא פועל מנוכה במילי דעלמא אין כן במי שמקיים מנוה בשמחה רבה כי מעלה גדולה תחשב לו שהיא שמחה כפשיית וכמו שאמר בפרק קמא יומא חדא סמכי גאולה לתפלה ולא פסק חוכא מפומי וזה פירוש וגילו ברעדה אחר שתהיה קבועה בלבבכם יראת השי ברעדה רבה תגילו בהשי על שזכיתם להמכות עם יריאיו וחושבי שמו עכ: כחזור לפרשי אלוייה ליהו בדרך ביתיה דקלים אדכרתן מילתא וכו' וזה שאומרים מימות אדם הראשון הם שהוא גזר על אותו מקום ליישוב דקלים: עכ:

וזל הרשבא בחדושיו שכן מנינו בכביאים וכו' כתוב בירוש' אמר ר' אלעזר חוץ מירמיהו שחתם בדברי תוכחו' אל ר' יוחנן עוד הוא בדברי כחמות חתם ואמ' ככה תשקע בבל ולא תקום לפי שהיה ירמיהו חוזר ומתנבא בחרבן בית המקדש יכול בחרבן בית המקד' חתם תל עד הכה דברי ירמיהו במפולת של מחריבו חתם ולא חתם בדברי תוכחות והכתי' והיו דראון לכל בשר בגוים הוא עסוק והוא כתיב כי אם מאום מאכתנו השיבנו תחת כי מאום מאכתנו עכ: וכתבו בתוספות על ירושלמי זה ומי' מהכהו קראי דסוף תרי עשר וקהלת לא פרי' מידי שחושבו בטוב בדברי תנחומין ולא מיירי בפורענותא דישראל: עכ:

עג כסא

אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כעס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו אסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול ל לפייסו בדברים ולשוחדו בממון ואעפכ הייתי בוכה ועכשו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כעס עלי כעסו כעס עולם • ואם יאסרני איסורו אסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואין אני יכול לפייסו בדברים ולשוחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני ב' דרכים א' של גיהנם ואחד של גע ואיני יודע באי זה מהן מוליכין אותי ולא אבכה אמרו לו רבנו ברכנו אמ' להם יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו' אמרו לו רבי' עכ' ותו לא אמר להם ולואי תדעו שאדם עובר עבירה ואומר שלא יראני אדם בשעת פטירתו אמר להם פנו כלי' מפני הטומאה, והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא •

סט תנו רבנן שמעון הפקולי הסדיר יח ברכו לפני רג על הסדר ביבנה • אמר להם רא לחכמים כלום יש אדם שידע לתקן ברכת ירד שמואל הקטן ותקנה לשנה האחרת שכחה והשקיף בה שתים וג' שעות ולא העלוהו ואמאי לא העלוהו • והאמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות כולן אין מעלין אותו בברכת מעלין אותו, חיישינן שמא הוא, שאני שמואל הקטן דאיהו תקנה ודילמא הדר ביה • אמר אביי גמירי טבא לא הוי בישא, ולא והכתיב ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ההוא רשע מעקרו • אבל צדיק מעקרו לא והתנן אל תאמן בעצמך עד יום מותך שהרי יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי אמר אביי הוא ינאי הוא יוחנן רבא אמר ינאי לחוד יוחנן לחוד ינאי רשע מעקרו יוחנן צדיק מעקרו, לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא צדיק מעקרו נמי דילמא הדר ביה • אי הכי אמאי לא אסקוה שאני שמואל הקטן דהא אתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' יהושע בן לוי לא שאנו אלא שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה,

ע הני שבעה דשבתא כנגד מי • אמר רבי חלפתא בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים הני תשע דרה כנגד מי אמר רבי אבא דמן קרתא כנגד תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה ואמר מר בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, והני כד דתעניתא כנגד מי אמר רבי חלבו כנגד כד רננות שאמר שלמה בשעה שהכניס ארון לבית קדשי הקדשים אי הכי בכל יומא נמי נימרינהו • אימת אמרינהו שלמה ביומא דרחמי אף אנן נמי ביומא דרחמי אמרינן להו •

עא אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא לא תרתח ולא תחטא לא תירוי ולא תחטא וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך והיכי מצלי לה רב חסדא אמ' מעומד רב ששת אמ' אפי' מהלך רב חסדא ורב ששת הוו קא אזלי באורחא קם רב חסדא וקא מצלי אמ' ליה רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר ליה קאי ומצלי אמר ליה אוקמן נמי לדידי ואצלי מהיות טוב אל תקרי רע •

פרק אין עומדין

עב אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכונו לבם לאביהם שבשמים, מנא הני מילי אמר רבי אלעזר דאמר קרא והיא מרת נפש ותתפלל אל ה' ודילמא שניא חנה דמריר לבה טובא • אלא אמר רבי יוסי בר חנינא מהכא ואני ברוב חסדך אבוא ביתיך וגו' ודילמא דוד שאני דחוה מצער נפשיה ברחמי טובא אלא אמר ר' יהושע בל מהכא

ט א כ ו השתחוו

אין עומדין פרק חמישי

כסא למוקדין כוס של זכוכית לכבס. ליסחי לן מר שיב. היי תיהוי והי מנות למנגו עלן. לו זה תורה עמקנו והיכן המנות שלמנו מקיימים שיגיעו עליהן מליקה של נקיבה.

אמר הכותב טוכת רב המנוקד לסופר לפניהם שיב קנה שיש בו כגלה וכפתב: הכגלה הוא לזהר לבר שיענים של לבם להוו בלמי טוכה ולא

ינטרך לעצב כלי מסוד לפניהם כאשר עשו הראשונים דק נפיו ונפתיו הגיע לל כוחו זאת כשהזהיר לבם יום המיתה וכוה יתבטלו משמחתם כי לעפ"ם שם שמחים ביום המופה להיות תכלית לפרות לכוות לקיום התין ראוי ומקוייב לכל הכל לזכור יום המיתה בשעה הוא קוף כל הלשם: וכאשר שללו ממנו לתן מה כעבה בתרך פיהם לבם מתה לבביו ואל לי תוכה וכ' לזמנו לבם כי לין כל לשם טוכה על יום המיתה כמו שאל שהבדיקים מולגים מיתה בפיהם וכה שהים ושמחים בה כיון שבמיתה הגיש לקנות כל שלמות לפעמי בחקם ולמי יזכה לבנות על יום המיתה לשים לשה לא השתלל כל ימי חיין לעמוד תוכה ולקייס מנות: וכטילוך זה לשי' יתבי ליהי בנת' ליכה לתמי לי תוכה וכו' כוונתם למ"ם כתיהם חפצי כיון שמת לשם כעצה מחפצי מהמנות ולין בו כח עוד לדלוף לקהיהם כי מי שהוכה בעצב שבת יהלל בשבת. ולשב' לתמי לי תוכה והי מנות למנגו עלן. כפי פרפ"י שעיקר הכבוי על יום המיתה הוא על שלא עשקו בתורה ובמנות בהיותם בחיים. ומלומה לין בילם להכילם מדיהם של נקיהם לכל הבדיקים הם עצמם שולגים בפיהם המיתה וכיון שהכבוי תוכ' ומנות בעולם הזה הכה שהכה לתם להיות חייס וקיימים הבדיקים בהע"ב. עב

תנן רבנן אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה וכן לא יפטר אדם מאבירו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברי בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בנביאי הראשוני שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומים וכן תני מרי בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא אל יפטר אדם מאבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו כי הא דרב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צינית דבבל כי מט להתם אמר ליה מר ודאי דאמרי אינשי הני צינית דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא אמר ליה אדכרתן מילתא דרבי יוסי בר חנינא דאמר רבי יוסי בר חנינא מד באלץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר שלא עבר היאך ישב אלא לומר לך כל ארץ שנזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא נזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה.

והרשבא ז"ל כתב בפי' הגמרות וז"ל מן המפורסם שהשכרות מכלכל את הלעת על שמניח לילי בפיהם בחמת ובהולתה בשקר: ועל המשל כמו שאמרו שאיכו מכיר בין ברוך מרדכי לארור המן וילהה למיוסות כוזבי' וזו היא עת בחמת ומי שעומד בתפלה והוא שכור אמת מתוך בלבול דעתו יבא לידי למיוסות כוזבים וזו היא עת. עכ

ולפתתב

עג מר בריה דרבינא עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קא נדחי טובא אייתי כסא דמוקרא בת ת' זוזי ותבר קמייהו ואעציבו, רב אשי עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קא נדחי טובא אייתי כסא דזוגיתא חיורתא ותבר קמייהו ואעציבו, אמרי ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא דמר בריה דרבינא לישרי לן מר אמר להו ווי לן דמיתינן ווי לן דמיתינן אמרי ליה אנן מה נעניה בתרך אמר להו אי תורה ואי מצוה דבטלי מינן איכא דאמרי הכי קאמר להו הי תורה והי מצוה דמגנו עלן, אמר רבי יוחנן משום רשב"י אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אימתי בזמן שאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, אמרו עליו על ריש לקיש שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה מכי שמעה מרבי יוחנן רביה.

עד תנן רבנן המתפלל צריך שיכוין את לבו לשמים אבא שאול אומר סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך תניא אמר רבי יהודה כך היה מנהגו של ר' עקיבה כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה מפני טורח צבור וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת וכל כך למה מפני כריעות והשתחויות.

אמר רב המנונא כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה, וחנה היא מדברת על לבה

ואסתתר לתיתיל עם לקדיש ויקדלכי בעלי: פלפתר שקל. נ' למתוח לדיש ליהו לשון מיתה בלקי מיתה שקשם שקשם כבלקת בתן בשעת המכבה שקם ימנה בה לחד מקן תמות. כלה וקלה והלקת הכר של שבת על נ' עברות הללו כשיש מתות וטעמא ילף במסכת שבת. [illegible] בין לכשיש לה לימי מפרש לה לך לחוך ולא נוץ וכו' נשוך רוש בלעז ניקור שקוף לבן יותר מדלקי ולא קכס יותר מדלקי שלא יקיש תמה בעיבי הכריות ומתוך שמלבני' בו ישלוטו בו שין הלש: לולי ילמד שלפשר שלרוב מכמתו ימשטו בלמונה כלישטו לחלר של הכשר הזה על זה ולא לחלר מכלן שקטו לעלי ונתן לכעבישו ולהתפלל שיתן לה בן לחלר. והקריטי הכהני' למריכן בפרקא קמא דקנינה והקריבו זו קבלת קדם עכ'. עז

לבה מכאן למתפלל צריך שיכוין את לבו. רק שפתיה נעות מכאן למתפלל צריך שיחתוך בשפתיו וקולה לא ישמע מכאן למתפלל שלא ישמיע קולו בתפלתו. ויחשבה עלי לשכורה מכאן שהשכור אסור להתפלל. ויאמר עלי עד מתי תשתכרין **של** שבשיש שבת כלומר לפלו כנוד עלין מפשליו לפי שתעבירת קשה בשבת לפי שהכל מתעבנים עז פנים ואין והוא מתעבר. תעבירתן לתעבירת יתעבר למחר. עז **שחוך** והולך לגלויו לדבריו הולך לתחר זמן שבטולת בניסים למחים: ושכר הרשתי לום פה הבולעת והבלקה לקבנים ושכר הרשתי לכי נרמתי לכם שברתי יבר הרע. לגלגל ג' מקלות הללו המעידים שיש ביד הקבס לתקן יבלו ולהסיר יבר הרע ממנו כתמוטטו רבלו ממשפט לכל שבשיו ים פתחון פה שהוא נרל יבר הרע: **שמור** הטיח זכך לשון כמטמוי קשת: לין לכי כוכס מיתך קופה של תבן שמח ומשתבר ומזיק: מלי כריסים זכי ביסי מלוי הכרס זכי מיכי למיכו מתרגמין לזמוכי: עד כאן לשון רש"י ז"ל: ולל. קלשבת

ויין ושכר לא שתיתי מכאן לחושדין אותו בדבר ואין בו שצריך להודיעו. אל תתן את אמתך לפני בר בליעל אמר רבי אלעזר מכאן לשכור שהתפלל כנו' עובד עבודה זרה כתיב הכא לפני בת בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודה זרה אף כאן עבודה זרה ויען עלי ויאמ' לכי לשלום מכאן לחושד לחבירו בדבר שאין בו שצריך לפייסו בדברים ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר ואלהי ישראל יתן את שאלתך.

עה אמר רבי אלעזר מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא צבאות עד שבאה חנה וקראתו צבאות אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך ליתן לי בן אחד מהם, משל למלך בשר ודם שעשה סעודה גדולה וזמן כל בני עירו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגיחו עליו אמר אדוני המלך מכל סעודה גדולה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פת אחד ביניהם, אם ראה תראה. אמר רבי אלעזר אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי ויקנא בי וישקני מי סוטה ואין אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר ונקתה ונזרעה זרע, הניחא למ"ד אם היתה עקרה נפקדת שפיר, אלא למ"ד יולדת בצער יולדת בנחת נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים מאי אם ראה תראה דברה תורה כלשון בני אדם, בעוני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתת לאמתך, אמר רבי אלעזר שלש אמתות הללו למה אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם דבקי מיתה ברואת באשה, ואמרי לה גבדקי מיתה בראת באשה ואלו הן נדה וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחד מהן, ונתת לאמתך זרע אנשים, מאי זרע אנשים אמר רב גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שמשח שני אנשים ומאן ניהו שאול ודוד. רבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן ניהו משה ואהרן שנ' משה ואהרן בכהניו ושמואל בקריאי שמו ורבנן אמרי זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי אמר לא ארוך ולא גוץ ולא צחור ולא גיחור ולא חכם ולא טפש. אני האשה הנצבת עמכה בזה אמר רבי יהושע בן לוי מכאן שאסור לישב בתוך ד' אמות של תפלה, אל הנער הזה התפללתי אמר רבי אלעזר שמואל מורה הלכה בפני רבו היה שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר הביאו את הנער אל עלי אלא אמר להם עלי קראו כהן ליתי ולשחוט חזנוה שמואל דהוו מחדרי בתר כהן למשחט אמר להו למה לכו לאחדורי בתר כהן למשחט שחיטה בזר כשרה, איתוהי לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא אמר ליה מי כתיב ושחט הכהן את בן הבקר אלא ושחט את בן הבקר והדר והקריבו הכהנים כתיב מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בזר, אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אתייא חנה וקא צווחא קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאעניש' ונעינא

דרשבא מה שלמדנו שחוב הקדוש ברוך הוא והודאה לפניו וכן מה שלמדנו שחוב הקדוש ברוך הוא והודאה למקום כתב רבינו הלוי נתון על הודאה והסכמה קיים ולקמן כתיב תפשו מקח להקדוש ברוך הוא התקפת רחמים ותביעה הכין פיכמו רבנן מלין מילין והכין ליתפרש כל טוענא בהם כדרך הזה וכבל' הזה לנא ליקמי ולא מקול קדעת עבל' הנתון על ויפה פיכם: ויש להוסיף על פיכומו כלי ליתב הלכך כי הם למדנו שחוב הקדוש ברוך הוא והודאה לבריות מ ועלה ולמד כך למדנו שחוב הקדוש ברוך הוא והודאה לבריות והם הודאה זו היא הסכמה כלבני הנתון על והוא למת שתין הודאה זו לנא לנמוי ומתך שהסכים שכן הלמת כמו שלמדנו הם הם כן מקו למכם שהטיחו דברים הללבנא היה לכם לעבוד מקח ולמדנו שהסכים הקב"ה עמהם והודה להם כמו שלמדנו למעה מכלתי יכולת ה'עב: למד רבי אלעזר למד מקח לפני הקב"ה רבו ש"ע עבדו ילמדנו לומות העולם תשב כמו של הקב"ה בבקה ונ' למד רבי יוחנן מניין שחוב הקב"ה והודה לו למקח שכת' וילמד ה' כלתי כדבריך. תנא דבי ר' ישמעאל כדבריך עתידין לומות העולם לום לעתיד לבוא שדנו מודה לו. ולפי שלמי לומד מקח של נלו כאן שלפי הדברים שלמתתם כן לימו מן הכלוי שיעלם הענד על שפתיו לו לותם לפנין את כמתרעם כל שלמדנו הטיח דברים ולמ' ולמה הסיבות את לבם לחבות כלנו הש"ת נגרם בתת לבם רבו הענוה וזו היא הטיחת דברי שלמדנו עב: ט ק

הרף ממני וט' הרחמו שים בו כח לממות בידו על ילי תעלה: הניחה לי משמ' שהיה לומו בו: של נ' רבנים לחברים יצחק ויעקב: שהחלהו הפניך בו: כלנו דבוו שלמד לחכם: הניח עינמו למיתה ויבל לעון חבל: על שהוחל עליהם מדת הממים כמו יחולו על לחם יחא לעון הניח: שלמדתו לחילו נרפו': כשבעת לחם בך בעקילת יצחק שלמד' כי כשבעתי על ככבבי השמים: מכאן ואילך לבבי הבא של לעשה כלבבך. דברים שלמדת לי בחבה למדת לי לעשה לחתכם מעשי מניחים של לרץ טובה ונו' עב: והש"ס כתב בפ' מ"ש שהיתה לו כלנו זה כלמד משה בלבך לומר שלמו שלמנו לבו הכעוב שבזבותו ולהכתו של משה קותב העונש וכשהלך הכעוב ובתרגם לחם והוא כעבין הייתה כדבי שלומ' שלמחת בעם כלב ועבדו מתפי' בעבוד י' לפני שפייבוהו ולילו היו שם מתמילה לנא הייתי כולב: ועל המשל הלה משה פניו דומה לומר בעבו שבעם על מעשיהם שיתפיים ויפר הבעם ההוא שבן הוכה ל לבריותיו לעשות והשתבל שבבח רבא מלומר שהתיב לו בלנו הלה למד ויבל על שהתיב בלנו כלומר הוא ית' התיב לת הלבר שלמד

מאי זהב. אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת לחם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל. אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נוהם מתוך קיפה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיה משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת איברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו אמר לה מי גרם ליך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משל לאדם אחר שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן שלא יחטא. אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת חייבו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר כמרעיתם וישבעו ורם לבם על כן שכחוני. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה'. ורבנן אמרי מהכא ושבע ורשן ופנה ואי בעית אימא מהכא וישמן ישורון ויבעט אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מניין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר וכסף הרבתי לה וזהב עשו לבעל.

עח וידבר ה'אל משה לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך רד מגדולתך כלום נתתי לך אלא בשביל ישראל עכשו שישראל חטאו למה לך גדולה.

רחמי ויהיב לך רבא מיניה. אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי. והנה היא מדברת על לבה אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואזנים לשמוע. חוטם להריח פה לדבר ידים לעשות בהם מלאכה רגלים להלוך בהם. ידים להניק בהם. ידים הללו שנתת על לבי למה. לא להניק בהם תן לי בן ואניק בהן.

עו ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא כל היושב בתענית קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה ואעפ"כ חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת מאי תקנתיה אמר רב נחמן בר יצחק ליתיב תעניתא לתעניתא.

עז אמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה'מלמד שהטיחה דברי' כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אל יהי הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ואתה הסיבות את לבם אחורנית. אמר רבי שמואל בר רב יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאליהו דכתיב ואשר הרעותי ואמר רבי חמא בר חנינא אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגלי שונאיהם של ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל וחד דכתיב והסרותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. רב פפא אמר מהכא ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו. ואמר רבי אלעזר משה החטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ויתפלל משה אל ה' אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי אלעזר בן יעקב קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין. דבי רבי ינאי אמרי מהכא ודי זהבי

אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נוהם מתוך קיפה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיה משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת איברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו אמר לה מי גרם ליך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משל לאדם אחר שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן שלא יחטא. אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת חייבו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר כמרעיתם וישבעו ורם לבם על כן שכחוני. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה'. ורבנן אמרי מהכא ושבע ורשן ופנה ואי בעית אימא מהכא וישמן ישורון ויבעט אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מניין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר וכסף הרבתי לה וזהב עשו לבעל.

עח וידבר ה'אל משה לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך רד מגדולתך כלום נתתי לך אלא בשביל ישראל עכשו שישראל חטאו למה לך גדולה.

שאחר להשתחלם לולי משה בחירו ולא תשעה בחוי שהזכיר לכל לחרים מוחלין לו שמשמע שהשם יתברך נריך לחחרים ש יחירו לו כלומר שאין יכול להתיר לעצמו שאין זה לחמין מעשה שלא לחמין לשון בלבל הכיולו כי מלשון ויבל לא יוכן היתר על שהכיולו כאיש מלא יבל לבכו ולפ לא יבל לין משמע לשון התרת חכם רק שלא נא הכתוב לומר שלא שחשבני התורה קבלוהו כן חם יכי שלא נא הכתוב לומר שלא שלא יתיר הוא לעצמו לכל לחרים מוחלין חס כן עכ מכאן כיולי שויכל לחמין לשון הוא ומכל מקו הכל כדרך לחמין ומשל

עט

החייתני נפני הלוחות הלשנה הלחיך ול לש שלא עלה על דעת רבי לעזר לומר שתיבת יכלת בקנה שהרי הוא חם כופל לומר ולבקנה רק מולך כן פעמ לשם . והענין כי מלשה היה מלחת לפרעה ועתו חיש חנה העליונה שנת הכל ושליט בכל והוא הבדיל חנשם הזה ל לחלקו כלחמרו נבי נכורי ישראל ופרעה לחמר לא ידעתי את ה' שיהיו מושבי הוא ועתו מישראל כתיבי תחת ממשלת שרי ומזלות כשאר לומות ושקרות המקרי שימויב מנל כח המזל ופעמים ישנו בשפל כפי מנב המזל כענין בשר יון ושר פרס וכן הולו פרעה ועתו לחמר כך כשנברה יל חשם עליה בלחמה ה קבליך העתידו לל ה' וכייחוד על היה ולחמרו כי ה' כלחם לכם ועתה לחמר משה לפרעה ית שאם יכלם ה' יהיה פתח לומות החולקי לומרי שאין היום הזה תחת ממשלת שבת הכוכבים ית ומזכיגים אין יכלתו יכלת ה' ולולי לחמר מכלתי יכל ה' היה במשמע שהשם מודיע במכילותו רק מכחישים ביכלתו וזה לי לפשר שעשה ה' להודיעה כשהוא ה' לא תבא כפירה ביכלתו שאם הם יודו שהוא שבת הכוכבים נ"ב הוא מן ההכרח להודות שאין שום מכיעה לו ית לכל כלחמרו מכלתי יכלת ה' תהיה הכפירה בשאין היכלת שלו שאחר שהוני הם מזכירים בפחו ועכשו לירע לפה ככה זה יורה שאין היכלת יכלת ה' רק יכלת ה' מזכירני הנפלים שאין ביכלתו לעשות לפני ערי ומכירני ח רצות ל"ש מלכים . ולחמר תשם כחו כבקנה לש שהשועל יקרה זכר ומקבל הפעולה ממנו יקרה בקנה כלחמין כל זכר ובקנה . והמשל הזה חשה ולבבה שהחמה מחלקת לוכה ללבבה ואין לוכה מבל עצמה רק היא ככלי מזיקיר ומגיעה אליה לוכה חשה מזיקיר כחולקה קזכיכית שמזכרת מגיעה שיה לוכ הנשם . עכ קרלו הנשם זכר ולבבה בקנה בכחה מקומות . ונם תוכל בחלומו של יוסף שכלחמה שנ יעקב לנשם ולכל ליכה כלחמרו כבה הנשם ולילה ונו' ומשל יעקב על זה הבל בכל ונחמר ול זה כוכו בחו' תשם כחו בקנה שילחמרו שלוכו בנה עליוכה לכל הכוכבים רק כשאר הכחות שמקבלים מבנה לחרית וינבלו ויפלו פעם וזה תשיעות הבה ועל קולה לו ית ולחמר מלחתי כלבנך : ומ"ש שאל הבל המייחבי כלבנך הכוכב שהוא ית הקיי כלחמרו מי לבבי לעולם לל לבבי הקיים שקיי הכל תלויים בו ועכ כלחמר וישבע בני העולם : ומפני שכלוי לומה זו מביא זה מביא לילי כפיר' בו ית ובלהלוחו לכל הנים לשאר שחעו לת שחעו ולפי לעתם זה הכפשל לילו מי העולם : והחעיב שעשם כליון ישראל תשאר על עמדה שלומה שהוא לדון ומי השלם וקיומם . ובמבל שחשה כחפלתו קיים זלת הלחומה שהוא ית' השלם . ולל הפייתני כלבנך :

עכ . ועוד הלרין **הרשבא** נפי' דרש ר' שמלחי הל **כבר** כחלקו בוה רבי לליעזר ורבי יהושע בפל על על דתניי' ל"ל חות' לשולם ישראל לחשם נרכיו ולחלם יתפלל שר' תפלה לעבדי כי ישעוף ולבני ה' יפפוך שימו רבי יהושע לומר יתפלל ולחלם יעשו נרכיו שר' לשפוך לבניו שימו נרכי לבניו לעבד ולבשוף העתידו שם יתלוקתם בהל ר' שמלחי לר' יהוש' שכר לבניו לעבד ולל שכר לא יפ כן חשפ

לחמר

כרשה רבתי ע"ש ערוך
ערוך ערך כפל באה משפ
נבל ל . ובשושנת סודות
מתרגם כפל חין כפל מחודר
כי ב חי בחל
לפרושים הלשבא
רחיעקב הלשבא ז"ל

עט מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי ליה ' אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו ש"ע עכשו יאמרו אומות העולם משה כחו כנקבה ואינו יכול להצילן אמר לו הקדוש ברוך הוא בן עמרם והלא ראו כבר נסים ש

שעשיתי

דלמא לך שלמי משה דבר נוכחים: ולא כי לא כתלקו בזה אחות העולם אלא מפני שיש בזה פגות נדולות לעבודת התפלה ועיקר שידעם כל הבא להתפלל לפחול ממנו ית' נרכזו כדי שידע על מי זה הוא מתחנן והוא שכתב יהושע כאלה כי כל השולי' לאחר ישלו על אחד מן' סביב המן האחד שישב השוע על הר הגמול או על הר הקטל המוקלט לבד: והר' שישב

כאתתקף ביכולת מי שישאל ממנו בשאלתו או שכתאמת לאנלו שיש ביכלתו למלאת שאלתו: והנ' שהוא מפתפק אם לא ישאלים שאלתו מי שהוקלה ממנו אם ימנה שאלתו אנל לאחרים או שכתאמת אנלו שאם לא ידנה להשלים שאלתו מי שהוקל ממנו שמי לפשר לו למנוע שאלתו אנל לאחרים ושלשת חלקי נ'קבוצו' הלקה מהוקקות בפק הבורא יתעלה רונה לומר בשין להעלות על דעת כל הנברא שיש לו אנל הבורא ית' נמול קודם שעליו יבטח לשהוא ממנו שהוא יתבדך יהוייב למלאת שאלתו רק מנד החסד המוחלט וכן לא ישאל כמתפתק ביכלתו שלא ימנענו לנר עם רבונו יתבדך וכן לא יעלה בדעתו שיש לו התחולה למנוע בקשתו אנל לאחר נשמי נלנל או דוחקי בלתי אם ימניא לו הוא יתבדך בקשתו ועל כן הכניס רבי יהושע שלא ישאל שלש נרכזו על שיסדר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ליראתו כן יעש' בלחד מהטעות שהלה וישאל על לחד מנ' חלקי הרחוק בקשתו יתבדך שאחרנו ולא ישאל נרכזו על שיקדים לבקשו תכונת שבחיו יתבדך ויכיר ויתבונן שהוא שלון הכל לין לאחד מן הנברים אנלו נמול ושליק לו מענו ולא מניעה בדבר ושלין התחולה להניע לדבר כאות ולא לבטוח מהבטו בלתי אם יניע לרנונו יתבדך ולאחר שיקבע בנפשו הטעות בכוונות אלו יקיף דאוי לשאלת הנבנים וכדאך שיעשה משה רבנו עליו השלום שאחר שבעת הדבנים קודם שאלת נרכזו והוא אחרנו ה' אלים לתת הסילות להרחות את עבדך לוות' שהוא ית' התחיל בטובתך והחסד אנלו לא שהקדים הוא לעשות דבר שעליו יהוייב הנמול הזה אלין ואחזק שוד בלאחרנו את עבדך לל שהניע עמו טובות החלון לעבד אלין במעשה העבד דבר שיהוייב החלון בתנמולו שהוא עבד ומהוייב לעבוד את אדוניו לפי שהוא עבדו וקניינו ולאחר לשת נדלך ולת ילך החוקה לומר שלא ימנענו דבר ולאחר לשאר מי לל בשמים ובארץ לשה יעשה כמעשיך לות' שלא לא ישאה הוא לי ליפשר לזולתו לא בנשמי' ולא בשכלי' הכפרדי והוא לאחרנו בשמי' ובארץ ובלי שליעזר ליה שיש עניין לאחר נדול בהקדמת השבח לפי שהוא עזות העבד להסדיר שבח אדון הכל בעבדי ולכלה טובה ומיכות הלב וידלה ולתת ולזה ליה שהוא מן החיוב לשאול תחלה נרכזו ומתוך כך ידע וילנים בשפלותו ובמיכותו וחלישת כח וידע ויתבונן שאין לו תחולה להשיג לאחד מחכניו בנרכזי מזוכותיו וכשורת נופו ולהחלט מן הלויב ומשלח הפנים בלתי אם יעזרנו הוא ית' ולאחר שיקדם לו זה יחנה לבנו שבור וכדכה ויכיר בשפלותו ולז יהיה לחוי לכוין בשמי הלון ית' לשר הוא מבקש ויהיה לחוי להתחלל לפניו ובשהניח רבי יהושע ליים מחשף השיב רבי שליעזר כי אין ללמוד מחשף למשף רב נוכניה לל נדול כמו שבכל עת היו לעותיו כן ולחוי ומוכן לויחר שבחיו וכבר בקבעה התפלה על דעת רבי יהושע לזכות השבחים לשוכה: וקבעו נ' נרכות הראשונות לשבח בכנד הנ'כונות שלאמרנו: הראשונה לכות לקדי' שליהו שוחל על הר הנמול דק על הר החסד המוחלט והוא לאחר שזכר זכרי לכות: והר' נבורות לקדי' שהוא יכול על כל דבר לף להמית ולהחי': והנ'קדושת השם שמקדישין ומחליטו על הכל ומעיד שכל הקדשי שהוא רומז לף לשכלי הנפרדי שהוא כשם לנלנלי שפועלי בעולם בהתנתם הטבעיות מהלנים בכל יום לעשו' ית' ומודי' כי כחם מן השפע הנשפע עליהם ממנו ית' ולויפס פועלי הלק נרעופו ית' ולין קובע תפלה זו לל שלי' נרכות קושיא על

שמעתיי להם על הים אמר לפניו רבונו של עולם עכשו יאמרו לפני מלך אחד יכול לעמוד לפני ש שלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד אמר רבי יוחנן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו שנאמר ואמר ה' סלחתי כדברך הנא דבי רבי ישמעאל כ כדבריך עתידין אומות העולם שיאמרו אשרי תלמיד שרבו מודה לו׳ ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה משה החזיתני נדבריך׳

פ דרש רבי שבלאי לעולם יסדר אדם שבחו של מ'ה ואחר כך יתפלל

מנא לן ממשה דכתי׳ ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ה'אלים אתה החילות וגו׳ וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגומר׳ אמר רבי אלעזר גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך נדול במעשים טובים יותר ממשה רבנו אף על פי כן לא נענה אלא בתפלה שנאמר׳ אל תוסף דבר אלי ודמיך ליה עלה ראש הפסנה׳ ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר גם כי אזעק ואשוע כתם תפלתי ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו שנאמר שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש׳

ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חוכת ברזל בין ישראל לאבידם שנאמר ואה' קח לך מחבת ברזל ונתת אות' קיר ברזל בינך ובין העיר׳ אמר רבי חנין אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבנו שנאמר ואתפלל אל ה' וכתיב בתריה וישמע ה'אלי גם בפעם ההיא אני ושא אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלת לב׳ מאי הקנתיה יעסוק בתורה שנאמר ועץ חיים תאוה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לא קשיא הא דמאריך ומעיין הא דמאריך ולא מעיין אמר רבי חמא בר חנינא ראה אדם שתפלתו קלה ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'׳ תנו רבנן ד' צריכין חזוק אלו הן תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ׳ תורה ומעשים טובים מנין שנאמר רק חזק מאד לשמור ולעשות ככל התורה חזק בתורה ואמץ במעשים טובים תפלה מנין קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'׳ דרך ארץ מנין שנאמר חזק ונחזק בעד עמינו וגו׳

רבי אלעזר לעולם שתפלת יחיד קטנה כדי מהכי כנסת הגדולה הקולמוס כמה לודות לרבי אלעזר והולה רבי אלעזר נכך לפי שתפלת יחיד תפלת נבור היל לומר לומר תפלה כוללת כל הנרכים ומתקנת לכל ולה למי שאין לו חולה בתוך ביתו לומר ברכת רפואה ומי שליבו נריך למזוכות לומר ברכת השנים וכן כלם ולומה שענין לענין משה דכך נאברים שהנבור מתפללין ומשנחים

פה: ולל יקשה בעיניך מה שאמרו שם בפ"ק של ע"ז ומכחים לומרים אין הלכה כרבי זה ולא כרבי זה אלא שולה לדם נרכה בשומע תפלה ותחסוב כי חכמי' למו דברי ר' יהושע שלומ' שחסדר שכחים ומקבל יחפללו אלא על כל זה כאמרו דברי חכמי' ותדע לך שהכרח לומר כן שכבר למו דברי שכיחים ומה אין מקדימי' שנחים לנרכים כדברי רבי יהושע ולא נרכים לשנחים כדברי רבי שיעזר היך יסדר ואין בין ב' דעות אלו דעת ג' אחנעי ועול שהרי תפלת יח כך בתקנה וכשהוא שולל נרכה בשומע תפלה כנד הקדיש שנחים נג' דחשוחות אלא שדברי ר' שיעזר ודברי רבי יהושע לית כאמרו קך על היחיד הנה לנקש נרכה הנריכין לו לשעתו אם יש לו חולה בתוך ביתו או שנריך למזוכות או שנרי' לנקש מחילה על מעש שנא לילו וכיוצא בזה בחלקו רבי יהושע ור' שיעזר ומכלל דבריהם שאין לותו היחיד יכול לשאול לותם נרכי' בחפנע תפלת יח ולא לקוסיף כלל לא בסוף הנרכה ולא בשומע תפלה לפי שכבר לית בתקנה אלא ל לניכוד ולשחילת נרכי כללים. וזה היוצא מכלל דברי רבי שיעזר ודברי רבי יהושע הוא שלומר וחכמים לומרים לית כדברי זה ולא כדברי זה אלא ישאל אדם לצרכיו בשומע תפלה וזהו שהונדנו של ר' אם שאף בסוף כל נרכה יכול להוסיף מעין כל נרכה כאמר ר' אי רב יהודה לאמר רב אם שוא לדם נרכיו בשומע תפלה ואם בא להוסיף לומר בסוף כל נרכה מעין נרכה לומר עכ"ל. פ

עלה רצון השנה שכבר תפלה זו כתרציתי להרלותך לומתי: ובפרשכם אי לאו דנדולה תפלה כיון לאמר לאם לי רוב זכויכם לאם לי תו לאמיר ובפרשכם כפכם לא לשילו ובחיכם לא כיחל לי: לל תחכם מלאך כתיב אל לאמינתי תרלה שם נכיות היה לפניו ואין נריך להתפלל אלא שתתקבל לפניו: קיר נרזל ביחן לחחיכת נרזל החפסקת ביניכם לניכם. ומעיין הה מנפה שתשנה בקשתו על ידי הלכתו סוף שליכה כעשית ובחלת תפלת ממוסכה חכם ויליל כאב לב כשלדם מנפה ואין תלותו כלה. תפלת לשון חלוי ותחכה: ועץ חיים תלוה בלה סופו של מקרא הוא. קוה והתחזק ולל תתחזק ידיך אלא חזוק וקוה. נריכין חזוק שיתחזק לדם נפש תמיד בכל כחו: דיך לרן לם לומן הוא לאומכותיו לם לומר הוא לפחותיו לם לית מלחמה למלחמתו עכ"ל:

תוספות נדולה תפלה מחעשי' עובי' כלה תפלה שהרי משה רבי' לעולם שהיו בידו מעשי' טובי' סובך לתפלה. כל המלריך בתפלתו ומעיין הה כי שחנפה בקשתו לפי שכוין בתפלתו: תימה לכלה משמע לעיון תפלה לאו מעלית' הוא וכן משמ' פ' הרואה נ' לברי' מוכיחי שכותיו של אדם וקלמ' עיון תפלה ולא כן משמע הם שתפין לקל לדם לוכל פירותיהם בעולם הזה וקל משיב עיון תפלה שלל מעלותה היל וכן משמ' בנו פעוט לקלמר מנ' לברים לין לדם בנול בכל יום וקלמר עיון תפלה פי' שאין לדם מעיין הה אם כן משמע שהוא טוב ולל לתרי עיון תפלה יש עיון תפלה לכלה המנפה שתבל בקשתו ועיון תפלה לכתם שמכוין לת לבו לתפלה. פ"ק

כתב הלשבח לל כשם לב הלי נאון לל שהכתוב שמו שימון רב לעבון: עכ"ל. פב

שלשים מיל לאחרי ניסות ומבוכות חלוקות: לניון וקבון ומבטלת שמות של שרלה כנון

פא אמר רבי אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה מה טעם זה בנופו וזה בממונו: רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא

ליכה נ משום שנאמר סכות בענן לך מעבור תפלה:

ישעיה מ"ט **פב ותאמר** ציון עזבני ה' וה' שכחני היינו עזובה היינו שכוחה: אמר ר' אלעזר אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אדם נושא אשה על אשתו ראשונה וזוכר מעשה הראשונה אתה עזבתני ושכחתני: התשכח אשה עולה אמר לה הקדוש ברוך הוא בתי יב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי ביה שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא ככבים כנגד ימות החמה וכלן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני: התשכח אשה עולה אמר הקדוש ברוך הוא כלום אשכח עזולות אלים ופטרי רחמים שהקריבת לפני בסדבר אמר לפניו רבונו של עולם הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל אם לת גם אלה תשכחנה, אמרה לפניו רבונו של עולם הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני אמר לה ואנכי לא אשכח והיינו דאמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא מ"ד גם אלה תשכחנה זה מעשה עגל, ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני,

פג חסידים הראשוני' היו שוהין שעה אחד וכו': מנא הני מילי

תהלים פ"ה אמר רבי יהושע בן לוי דאמר קרא אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה ואומר אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהוה אלהיו שעה שאתה לאחר תפלתו שנאמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך, תניא נמי הכי המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה א' אחר תפלתו, שעה א' קודם תפלתו מנין אשרי יושבי ביתך, לאחר תפלתו מנין דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים ונומר, תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחזרו ושהו שעה אחת וכי מאחר ששוהין ט' שעות ביום לתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן איבתי נעשית אלא מתוך שחסידים הן תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת,

שלטון והגמון ולוטס ופחה. שולה כמו שולת וקרבנות: גם אלה מעשה שעשו שלמה אלה אלהיך ישראל. ואלכי זה מעשה סיכי שלמה בו אלכי ה' אלהיך: עכ"ל.

והרשבא אל כתב נפירו' הנלה זו ואל ים משתבשים ומוסבים שהם אל מפרשי' הכתובים הכתיים בהגדותיהם כיוצא בזה על כל הלמת כמו שפירשוהו בהגדות וכאלו עשו כאן עולה בשורק כמו שולה בחולם וכן בן בטבה פטר רחם הבא מן הבטן וכן אלה ואלכי וזה ישתבשו רבים וכאלקו לב' כתות כת שהם מבל כטותן לדברי הל' וכמכן על מה שלמהוהו מוסבי בו כן כי המקרות בלמת אחר שנא בדבר יהם הל' וכת שהם משתבשי יותר ובוטים הל כל הכפירה שמוסבים כי כן היתה דעתן בפירו' המקרות ההם ומוזכים ונוזכים שזה שבוש שהם ומזה יבאו לשבוש גדול ממהו ותולין השבוש בכל מה שלמהוהו גם בפירושי התורה והמנות ואלו בכללים בלמת ובנל פניהם בכתבי וכלי לשלך שני השבושים הללה אחי נריך להעיר ולפרש כותבם וכל כיוצא בזה:

דע שעקר הכתוב הזה לומר שישראל בלשית המחשבה בבריאת עולם השפל מפני שהם מקבלי התורה שהם ובמנותיה יעמדו על ילידתו ית' ועל מה שהנהו ית' מן העבודה והוא שלמהו בני בחרי ישראל ולמר קדש ישראל לה' בלשית תבואתו והל' מחשבתן של ישראל קדמה לכל והוא שלמה כאן לשמה עם עולה שהוא פרי בטנה ולמהו עוד שלחבתו ית' עליהם חזקה מלחבת השם לבן לומר שלא ישכחם לעולם על שום הטא כלמהו ולא ישכח לת בניה לתורתיך והוא למהו כאן ואלכי לא אשכחך ומן הידוע שלי ליפשר לשמה להמיר לת בנה ולא להשתפק בו שם הוא בנה או לא לשר שהוא פרי בטנה מה שאין כאן כתב עב דמה הכתוב ענין ישראל לאלהיהם שבשמי לשמה עם הבן לומר שלא ימיהם בהומה לחלת: ומאכי שקיום יפ' בעשיית מצותיו ית' ובתשובה בעת בטותם מהם והתשובה תשלם להם עם עשיית הקרבנות וקבע להם עוד עולות בנקר בערב וזה התמידים שמכפרים על הכל ולף על הכווני הלב וקבע להם קרבן לשר מחוי' והוא פטרי רחם לזכור בפלותיו ית' שפלאתו מכל בזה ביום הכותו כל בכור בארץ מצרים לפיכך יאמרו כאן כלום אשכח פטר רחם ואין הזכוה להם רק להבנים ביאור הענין בלשון הפסוק לרמז וזכר וכן מלת שה ואלכי והכוונ' להם לרמז וזכר שפתבפל להם עון העבל שהיה מחייב שיהו נשבחים בו מן השלם כלמור ברף ממני ושמידם ונוח' ובעבו' פתבה להם הבה עם התשובה שלר שקבלו בשיני לת התור' ושמו מלות שלה ואלכי לרמז ולזכר: וזה מבהיל הל' במקומות לשרים כמו בשם פרק הפניה על פסוק וכיהם לבד משנה שמר בשב לין בם וכו' וגודלי לין כותבם להוניח פסוקים מילי פשוטן שלל כל זה מחבתם לקטנ לבניהם הנריכים וככללי הענין נדולי היתעלת בלשונות לל תשכח זכותם עכ": פנ

יושבי ניתך והלך יהלוך שלה יולו לשמך ושלה ישמו ישכיח לת פניך. ט' שעות לב' תפלות תורתן משתנות בתוך לבם שלין תלמוד משתבחת עכ".

פל

ערוד מן הבה והנב הוא לת פשהן נזקקין זה לזה ויוכל משכיחם ערוד והוא מין כחם: לת מזבו שהוא יוכל משם ומת הערוד מנחתי בהלבות נדולות לשרי במעבדת כ כשהערוד מוסך לת השלם שם הערוד קדם השלם למיס מת השלם שם השלם קדם לת הערוד למיס מת הערוד ובשעה שם לב' תניבת ובקבע לו מעיין מתחת עקיבו. פס

כן

בין שתי לותיות וכן שתי לוכרות · למילתי' מיהא גדולה היא במקו' שנהיך בקומה לבר גדול הוא שתי בקומו' הללו למה ר' לרבי שיבקו' מן התורה שלא קבלו את התול' · ור' לטוכה כלמרי' בבבא קמא מפקרן הופיב והפקיר מחוכם לישראל עכ': זה המחבר כתוב גם בפר' המלך וסם הוסיף ל"ל בפירושו וזה לשונו שתי לותיות של סם כך שמעתי · לשון לחר של שתות עכ"ם לחמרים בעלמא בגלות לות הוא בבבא שלו קל קרו להו לותיות לשון מופלא · הופביות דכתיב אל בקמות ה' אל בקמות הופיב ואיכא תרי בקמות ומדלא הופליה בתרויהו ודאי כמאן דליכ לכל בקמה ובקמה בלא הופיבה · מדלא לטוכה לישראל שמלך שביבתו מלומות העולם ובא על ישראל וקרו ליה בקמות משום דתגמול עיב הוא שזכו לשביבה על שלמרו כ כעשה וכשוב ובקמה הייבו טוכה וא' לפורעבות לאומות העולם שבפרע מהם ליום הדין כדאית בפרקא קמא דעבו מוקם ה' ובעל מימה לאומות העולם שהוא בעבמו ובבטדו בפרע מהם והייבו הופבה עכ': וצל·

הרשבא כתב בפי' הלנדו' וצל יש בזה קול ובבר ידעת שבא לפם אל בכל מקו' שלף למד הוא מדת הדין ויוד הא מדת הרחמי' והם טלני' מן העולם ועד העולם · שלי ליפעב לשולם להתקיים בק בב' מדות הללו לבל בין בלבד ולא ברחמים לבד ועל בן לא בזכרו ב' שמות הללו ביחד בתורה בבריאת העולם על שבבראו שמים וארץ וכל בשם בלמרו ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ולמרו אל שהזכיר שם מלא על עולם מלא ומי שהבטו הקב"ה ידעה וישביל למדת מה שהוא בבח השבל הלפוני להשיג בלמרתו ית' ובמדותיו וידע או להתהלך בדרבי השבודה ובמבות התורה כתקבן ובשם פועלן ית' כלמרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השבל וידוע אותי ולא"ב למר כי אבי ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי בהלה חפבתי בלם ה' · לל מי שישביל וידע אותי ידע או וישביל כי אבי ה' עושה חסד משפט וצדקה ואז תתבן לו העבוד' והעבסק בחבותי כי יעבוד בהם לבוכה לחריתי כי בהלה חפבתי: ומי שאין בו דעה לא תתבן לו מבוס או עבודה והוא למרם על למעלה מזה גדולה דעה שלמר' בתהלת נרבו' של קול לפי שהיה בולת בבבטת ולוך ישוב ויתחדש על מעלו ובקש החחילה או יתחבן על נרבו ומי שהיו יודע לא יסון בחמת בליס על בן למרו שהיבו רצוי לרחם עליו · ועל בן למר בתן שגדולה הדעה שהיא בתיבה בין שתי לותיות הללו לומ' שעם הדעת בשא לחריתי המצות בפי מה שים בשבל התורני להשיג מפני שהיא בתיבה בתיבם ל"ל שהיא משבת לותן שהביתן בתוך הלבר יהיו ומשיגו ומי שהיא משבת החחילה רצוי לרחם עליו ולחובן ומפני שבית המקדש מבון לשבתו ית' והוא בבוי לבטל ולתפלרת וכליו ועבייבו רומזי' לעבייבים שבליים בחמרו במשבן ורצה ועשה בתביתה אשר אתה מראה בהר ושם תורי התורה ומביבים המדע ומשם שוחבים רוח הקדש למרו שהוא גדול שביתן בין שתי הלותיות הללו ומי שים לו דעה יודע וישביל מביבתו בל מה שישיג מביבי בית המקדש ובל מה שיורומו מורי התורה לאשר שם על בן למרו בל מי שים לו דעה בללו שבבה בית המקדש בימי לומר בל מי שישיג מדעתו מה שישיג מחורי התורה ומביבי בית המקדש בהיות בית המקדש בבוי ובשבין שלמרם מביבתם מביבו עליו האלוה שתי בליותיו בעשו לו בשבי מלמדי ויועצים שהיו בובעות ומבישות לו חבמה: עכל הלשבח·

אשר הבותב מעלת הדעה גדיל מעבמה בלמרם של דעת בקיית מה חסר' דעת חסרת

הכ"ל לכתוב לכוונות להכניס מעושי כשעשה כי גם בזה בחר הש"י כמו שחתר אל קנוס וכיוצ' וכו' עכ"ל. פו

האומר וכו' לכאורה מדברין עניינן כמתכוונים להעמיק בלשון תחכונים ואומרי' רקום וחכון לחתה ועל קן נפוך מניעים רחמיך שתחמת בשלך הלא לו שתחר ועל טוב שתשה עושה לנו יזכר שמך לו שתומר מודי' מודי' משתקין אותו: משתיל קבלה לומר על הלב הם ועל שלא בריותיו לא הם. מלותיו מצותיו עושה רחמים והוק לא לרחמי' עשה הלא להטיל על ישראל מקי גזירותיו להוליכ שהם עבדיו ושומ' מצותיו וגזרות מקותיו לף בלבבים שיש לעטן ולאומות העולם להשיב עליהם ולומר מה נוכך במצוה זו. וכבר כמי למדולי לתכי שיש לו מה שיש עכ"ל.

והרמבם ז"ל פירש בעבין הזה בעצמו והלשון קצת וז"ל משתקין אותו מפני שהוא תולה טעם המצוה בזולת בחלת הבל של השוף ואין הלבר כן שהלו היה מלוך בחכמות לא הוה לשחוט היה לו עוף כלל לכל היה מצוה מקובלת אין לה טעם. וכן הם יאמר על טוב יזכר יוכל להם להבין מלבר זה שעל הלעה לא יזכר וזה הלבר כבגל בלות כי הבל יהיו לתולות לו על הטוב ועל הלע עכ"ל במסכת ברכות וכתב נפי' יברכך טובים לפי שהש"ת מברכין לותו טובי' ובעים כמו שכתוב מי לא ייראך מלך הגוים עכ"ל: והתלמיל מעיין וכ' נפי' הל"מן ז"ל בפרש' הבזכרת שמניח מברת הל"מצם ז"ל והקשה בבגלה וכתב לשתו עכין בלות טובל בטעם המצות יעויין שם.

והרשבא ז"ל כתב במסכת מגלה נפי' יברכך טובי' וז"ל יובשלמי הלומר יברכך טובים כ' בשויות וכלשה פירו' כאלו לומר יברכך הטובים לכל הבשים יש להם שוב לחב ושם תאמר וכן כתיב ומקודיך יברכך וכתיב לך נליקים יהו לשמך יש מתרגים לבל לאמרו בלשון נחמר כן בתפלתו שלומר במקום וכל החייט יהו לשמך בלה וכל הטובי' יברכוך בלה וית יברכך טובים מבני שים לכלול בתפלה ה הרבעים עם הבדיקים בנמרי מסחלת ולבבה עכ"ל:

אי לאו לאתריכו משה הלל הגדול הגבור והמוחל עזרת על מעל הגולה בספר עזרא ועתה לבריכו הלל הגדול הגבור והכובש עכ"ל. מלמד זה בשבה בתגלה ושם כתב הר"ש בשבת וז"ל לבני שלא לבני ליבני זהב וכו' זה היה שיון גבותו של ש"ב ליון זה לפי שלא היה בל שבחיו של בובש שהם כן היה לו לומר אלא לפי שהיה בל המלך בהיבי זהב והיו משבחים אותו שלא הגבות שיון שבחות שלו של בו שהם עביבים נופים ממין שבחיו של הקדוש ברוך הוא כמלך בשר ודם שהוא בבוש ומקלסין אותו בשל בלף וכמו שביבים הר"מ עכ"ל: פם

הבל וכו' בבל הבא על הלשם בידי שמים הוא בא לתוך קבר עבי עשיר מבם שוטה לבן שמות בבל בידי שמים שתים לא בל בבל בידו של שם וכתן לו ב' לבבים והוא יבחר לו בידו של שם ושם בתב הר"מ בסוף מסכת מגלה פרק לחבון הבילו מלמד זה ושם בתב הר"ש לשון זה חוץ מידת שמים לותה מבר בית הלשם שיקח מבון לבבינו בלו בבל בלך ולף על פי שיטלת בידו להבין לבבינו בלו שבחתר הבה בחמר בול היוצר בן לתם בידי בית ישראל ולומר הבה בחמר בול היוצר בן לתם בידי בית ישראל ולומר וקבילתי לת לב לתן מבשלבם עכ"ל:

תוספות פי' בל מדותיו של הלשם הקבושת שם יהיה בלם לו בעלי לתוך לו בעור ולא לשי לבל לבבל בידי שמים חוץ מבעים פחים להקוץ מלוכשת ומקבל הבעור על הלשם מידי יום יום עכ"ל:

אמר הכותב מילתת זו וטרחתי היא הל"ן בדקדוקיה הקשה על זה ונם מבמים לוכשים בחים לחבין: ועל הפשט נלוי לויסב לשון הימת' ולא יהיה בקושי' כי היו מבקיש משה בעצמו לשילתת זו וטרחתי היא שם בן יכול היה

פו משנה האומ' על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודי' מודי' משתקין אותו בשלמא מודים משתקין אותו משום דמיחזי כשתי רשויות ועל טוב יזכר שמך נמי משמע על הטובה ולא על הרעה ותנן חייב אדם ל לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה לא על קן צפור יגיעו רחמיך מאי טעמא לא אם עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני שמטיל קנאה בבעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזירות החוא דתנית קמיה דרבא אמר אתה חסת על הקן חוס ורחם עלינו אמר רבא כמה ידע האי צורבא דרבנן לרצויי לפריה אם ליה אביי והא משתקין אותו תנן ורבא נמי לחדודיה ל לאביי הוא דבעא זאת המשנה כתובה פעם אחרת בפרק אחרון בסכת מגלה ויש בה תוספת שמתחיל האומר יברכון טובי' הרי זה דרך המינות על קן ציפור יגיעו רחמיך וכו'

פז החוא דתנית קמיה דרבי חניגא אם' האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והאמיץ והעזוז האמתי והיראוי אמר ליה סיימתינהו לשבחי דפרק השת' ומה הני תלת הגדול הגבור והנורא אי לאו דאמרינהו משה ואתו אנשי בנסת הגדולה ותקינינהו אנן לא הוה אמרינן ואת שבחתיה כוליה האי משל למלך שהיו משבחין אותו באלף אלפין דינרי בסף והיו לו אלף אלפין דינרי זהב והלא גנאי הוא לו כיוצא בזה בתוב במסכ' מגלה פרק אחרון, ירק קשה

פח אמר רבי חניגא הבל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנא ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' אטו יראה מילתא זוטרתי היא והאמר ר' חניגא משום ר' אלעזר בן עקביא להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אין אוצר שם יראת שמים שנאמר יראת ה' היא אוצרו אין לגבי משה מילתא זוטרתי היא משל לאדם שמבקשי מבנו בלי גדול יש לו דומה עליו בבלי בטן בטן ואין לו דומה עליו בבלי גדול,

פט משנה

לכאורה כ' הרומה

לקמן כ' הרומה

ישעיה לג

שיר כ' בתה מלכים פסי' כ"ב

שבת כ"ב ב' חגיגה ט' ב' מגלה כ"ה ב'

לבבים ו

בתובות ק"ג ב' ב"ק ל"ב ב' ב"מ פ"ו ב' ב"ב ק"ל ב' ב"ב ק"ל ב' ב"ב ק"ל

לומר להם שאלך קטנה לכי שוהל מבפנים כי הלך מחמר קונצתי גם אתי כי להיותו יכול לשמוע גם הוא עליו בתחלה ואחר כך נגבר שכלו על הכאות גופיות והכניעם על שבשאלה היולית תקוקה בלבו והתמדתם היה מילתא זוטרתי לכלו שגם יעשלל יעשלו לעשות כן כי לא יגבר החומר עליהם יכניעהו ויספילהו הכא השכלי · ולכן שתק המקשה כשמעו זה התירון להיותו מפסיק

פט משנה

אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומ׳ זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף · מנא הני מילי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמ׳ קרא

ישעיה מ״ו

בורא ניב שפתים שלום שלום ׳

תנו רבנן

מעשה וחלה בנו של ר״ג ושנר ב׳ חה אצל ר׳ חנינא בן דוסא לבקש רחמים עליו כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש רחמים עליו בירידתו אמר להם לכו שכבר חלצתו חמה אמרו לו וכי נביא אתה אמר להם לא נביא אני ולא בן נביא אני אלא כך מקובלני מבית אבי אבא אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו אני יודע שהוא מטורף ׳ כתבו וכוונו אותה שעה וכשבאו אצל ר״ג אמ׳ להם העבודה לא חסרתם ולא הותרתם באותה שעה חלצתו חמה ושאל לנו מים לשתות ׳ ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי וחלה בנו של רבן יוחנן בן זכאי אמר ליה חנינא בני בקש רחמים ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחיה ׳ אמר רבן יוחנן בן זכאי אלמלא הטיח בן פניו בקרקע כל היום לא השגיחו עליו אמרה לו אשתו וכי הוא גדול ממך אמר לה הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך ׳

צ אמר

לבל קשבי מלכי לבקשתי ואל תעלם אזנך מרנתי הקשיבה אלי שמעה דברי שיחי ׳ מי אלי תשועתי ואלהי ישמע תפלתי ׳ אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה ׳ אשרי העם שכה לו אשרי העם שיי אלהיו ׳ תהלה לדוד ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד ׳ בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד ׳ גדול יי׳ ומהלל מאד ולגדולתו אין חקר ׳ דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו ׳ הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה ׳ ועזוז נוראותיך יאמרו וגדולתך אספרנה ׳ זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו ׳ חנון ורחום יי׳ ארך אפים וגדול חסד ׳ טוב יי׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו ׳ יודוך יי׳ כל מעשיך וחסידיך יברכוכה ׳ כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו ׳ להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו ׳ מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור ׳ סומך יי׳ לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים ׳ עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו ׳ פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ׳ צדיק יי׳ בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו ׳ קרוב יי׳ לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ׳ רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם ׳ שומר יי׳ את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד ׳ תהלת יי׳ ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד ׳ ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה ׳

מיכיס שוכיס · המין הזה עבדים מחויבים לעבודת המלך כשאבו ונקרו מו וכל עניני מנהו ומה לכן בדגלים לפני המלך וחלה נקדים עבדים ממש · המין הב גדולים ככי גדולים משרי המלכות ויהיו נקדים משרתי המלך לקיות כאים אל מיכלו ולאשי עניתו דק הכסף יגלל מהם ואין כגול הגדולים הלזה לנקש מלפניו על לכניס קלים: וכל כגולם קוץ להתמיד ישיבתם עם המלך בהיכלו לקיות כלמות מסכים בכל עניני המלכות לפי המעלה: כן הדבר הזה בעניני הנדיקים שנדלי המלך מלמו של שלם כי מלבד הסכר הגדול הנכון להם להמכות עם היושבים ועטרותיהם בראשיהם וכו וכל נדיק יש לו מדור לפי כבודו של לוכלין פירות בשלם הזה ולעניין זה יש חלוק בין העבדי והשרים כפי המשל שהכתיב: כי הסר הגדול כמו רבו ליזו ליהו משפיל עצמו להתפלל בעד המלכי כלי שלא להטריד עיונו מלהתבודד בילדות שהרי תורק לחכם הסבר כאשר בחמן בית כך וכיוצא בו דומה כלי לגמור מחשבתו בטובה להטוכה לזכות את הרבים רוב שבודתו היתה להתפלל בעד המלכים ולהוציא לאור משפטו ולא היה מפן לאכול פירות זכיותיו כשלום הזה לפיכך לכורך עצמו רק כל מעיניו להרבות תפלה בעד לחכים ולכוב התמדתו בעבודה זאת כעבד המלך הוא ית שומע תפלתו פעמים רבות ולפעמים ליהו שומע לפי זה בכה טובלת ומיד היה מכיר זה לבי הכיר בהיות תפלתו שנוטה בפיו לו לבו: ולי כוה הענה עב:

לא בתכלית הטובות והכחמות: עין לא ראתה לא בחוק שהיה רחוק בהלית ולא כגלית לשום פנים: כחוק שהיה רחוק מלך כל ימיו מן העניים להייהו כדיק מעלתו עב:

דלל כלשבח זל יין המשומר בעבריו וגו וכתר כול שאי ולפי פשטן של דברי מפני שהיין משמח את הלב ומשכח דאגות המקיים כלחמו ויין ישמח לבב לחוש ולחמ' ישתה ויישכח רישו על כן רמז השמחה והתענוג של העולם הבא שלא יתענגו עמה' בעב ולעולם בייו ולחמו שהיין הוא נבוו לחה מפני שהוא נם קיל לחמוז נם קיל יחוז בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב · ולחמ ושתו בין מלכי על כן משכתי שלא לחמו שהיין הוא נבוו למתענגים בדבר הכרחי ליין מלא בענב מלא: ולחמו המשומר בעבריו משמח יחי בראשית רמז שהוא העולם הזה שמשמח יחי בראשית ב ותענוג מתוקן משעת היוצרו מעולם על לזה כן מפני שטוטות העולם הזה שמשמח יחי בראשית והלזה ליכא שלמות כי יש עמהם כשבעים והמלוים והעיניה לחמ שלותו יין לל השמחה היה תהיה שמחה לא יוסיף עוב עמה והיה השמחת משבעים כוהנים משמח יחי בראשית והלזה ומ"ל זה נן עלין לא שנן עדן שכו שחל לדם בראשון היו לילכי ומעיניו וכל ענייניו כיוצו שו לכניס בקיס מלל ילזה בהם ויתבוכן שהם בעניניו כוהנים וכשניס שכתן לבו את כיוצי המשכן והמקדש וכל כליהם המכוזר והמלבן והמזכות לגיזיהם שבליס ולהתבוכן מהם לחחיות העליונות ולולם שכנן עדן שדר בו לדם יותר בנלים מבוזריס כמי מה שהיה הוא יותר מקודש ויניר כפיו של הקכ"ה ומלך המלכים והלילכי הנן ומעייניו רמז לו כוזות מופלגים ועדן הוא רמז למקום מוכן המעיין כלחמו וכתר יוכן מעדן להשקות את הנן והוא לא כודע לדם ולא הגינו כי לא עמל בך נגן ועל כן לחמו כי לקי העדן ותענוגיו שבעלמו מעיני כל חי ולא כודע לקי לדם בראשון נם הוא מתוקן לחח עב:

חזחלונות עומדין לו סיטין למו שהוא מסתכל כנגד השמים ולבו בכבש: למכלי אש בנקדת שבקעה שבאמצע מקום נכישת חלה עליו לימת מלך ולבו בשבר עב: **חכוונה** לקס זל בזה שהכבר המוכח לעיני הדבר שפתח מטון מלין יותר בדרך שעשה לישראל בשעת שנאמר לה' הארץ וכלואה ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ

צב תנו רבנן אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל המהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל · מאי חקנתיה ילך אצל חח חח מאי עביד ליה הא עבד לאיסוריה אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה · אמר רב יהודה אמר שמוא כל המהנה מן העולם הזה בלא

שלומות בבית תפלתו בגל ילמלם שעליה היה מתפלל וכלי שתהיה טובתו יותר קשורה בה ולבקה במי שמכן שמו בה שלמה ית' היה מתפלל וכבה המתפלל ושלומות פרישות לו במקום תפלתו לגלות מקום השמי' יתגבון בגדולתם בגדולת הלדון יתגבך כלמדו השמי' מספריס בגדול לל ולו יכוין יותר בשמיו יתגבך ותהיה תפלתו ושמיו יותר מכוונים וכשבין שכתו' כי לה לקח שמיך מעשה לבגשתיך

יבא וכוכבים לשבר כוכבת: נב

מעל

כמי שכתב' מן ההקדש לכת' הארץ ומלואה כלמדנו לקמן לגלמר ברכה בבי היה לבבי שלם: נוזל להקדו' בריך הוא את ברכתו ולבבש' שבל שבחתו הבילות לבקן: ולומר לין בשבע ולפי שהוא מקל רואין האחרי' ולומדין ממנו לעשות בן ליהמות מן העול' הזה בלא ברכה לבך בקבל זה המקל מבר הוא לבעל משחית ליהנעם בן בבע שחתו והחטיא את ישראל בך הוא חוטא ומחטיא על בלך לבון רש"י והרשב"ם כתב בפירוש הבדא זו וזה לשונו יש בזה סוד בשתר והוא סוד הברכות וכגלתו שהמברך על הפירו' או על ג' מהכילות הישלם בבר שבע' דעתו שהשם יתבר' הוא המזבן ומביא הכל והיא הכל שלף על פי שהבלגלים בפיטתם והארץ בשבעה מבמיחים ותגלל' לין בשם מבדא בך מבל השבע הבשפע עליה' מן הסיבה העליונה שהמזבן הכל יתברך שבך מלמד הלומרים שלכה לתבי מלבני בותבי ומימי בשבי ושפתי שמבי ושקויי שהיו בותבים בל הבחות לבגלגלים הפועלים בארץ בשבע' ושולני' הכל שמבו יתברך ושבה בקבל מי שהיו מברך גוזל לבין שהקב"ה הוא סיבה הראשונה בשאר לבן וגוזל לוחו שפוש ממנו השפעה והבהגה ממעשה התחתונים ומי שבקש בן עבם לשביע' הטוב מן הלומה בשלמר הבניל לבותבי הבחות לדוחבים לבן לשוב ולבקתי לבני בעתו ותירוש במולנו מלא בנגד מלא' מי שהיו מולא בטוב' שהטיב לזו שיבניע ממנו שהטיב לת טובתו ובמנל בעבין שהשבית יבבעם טובתן של ישראל בי השביתו שיו לשיבם שבשמי' לשבר קבן בבישות לבלו והשבית הלומה ומבע הטוב מבן: עב: ובחוזקי הרם"ן בת בתב יהושלמי על מלמר זה ולל:

כתיב

לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הבהבה בלום מן היושב מבל על שיהיו לו המנות הזקוק בבי יהמיה רבי לבין בשם לל בתיב לחבת לה' ללבי לתה טובתו בל עליך לם לבלת תוכרת בביכל בלו מבלך לבלת עב:

נג

בזמן

ששיון בעוב של מקום הלבן שלהם ובשיון עושין בעוב בוטלו ומבלה לשם שהוא שלו לבבים בבתבן שלש יעשוק בלרך לבן. הבהג בהם עם דבבי תעיה לרך לבן שהם תבת לידי נוכך הבניות סופך ליבפל מ מלבבי תובה. ליפשר בתמיה לפשר בלבריך: ביומי בימן יומי הקביל: ביומי תשרי לריבת הנשמות ובלבים לרך שלבשמון לשון שלוקו גלי שרק שער ושמון בית בלומר מקמי סימון לרך שעבי הקשר ובבית שבי הבית פתח בביסה ויניקה: לין הטבל מתחייב מן התורה לבל לבילת קבע לשוב לשבול מלרבבן עב.

תוספות

בשן בומן שישראל עושין רעוב של מקום שבא' ושפת לנבך ושם תאמר והא לקמן בומן שאין ישראל ששים רעוב של מקום מוקמינן לית: ויש לומר לתירוצי ולפי שעושין רעוב של לין עושין רעוב בל בך לביכם נדיקים נשוים ועיד יש לומר דשלנא ליה לקמן שבא לפרש מה בין בשעושין ולין עושין ושפא בעושין ולין עושין בי שלבי בינהו: נג

דורמסקין

מיבי עשבים שמבריכין עליהם טורף פרי שלמא' ובן ושכרו' יש שלוקו ולביב מ"ב בגין שמפני שבן שלוקות לין מבריכין עליהם שלא שהבל בוין שבשתבו

ומלואה רבי לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלואה וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה, אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית, אביו זה הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואמו זו כנסת ישראל שנאמר ואל תשוש תורת אמך, מאי חבר הוא לירבעם בן נבט שחשחית את ישראל לאביהם שבשמים,

עג רבי חנינא בר פפא רמי כתי' רכן אשוב ולקחתי דגני בעתו וכתיב ואספת דגנך ותרושך ויצהרך, לק כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום,

תנו רבנן ואספת דגנך וגומר מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך יכול דברים ככתבן תל ואספת דגנך נהוג בהם מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל רבי שמעון בי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית עי אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך ולא עוד אלא ש שמלאכת אחרים נעשית על ידם שנאמר ועבדת את אויבך אשר אבי אביו הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם וחרבה עשו כרשבי ולא עלתה בידם אשר להו רבא לרבנן במטותא בעינא מיניכו דלא ליתו קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי ואף לבי רב לא תיתו כי היכי דלא תטרדו במזוניכו כו"ה שתא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר' יהודה בר לעאי בא וראה מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים דורות ראשונים שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זה וזה נתקיים בידם, דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זה וזה לא נתקיים בידם ואם רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר אלעאי באו וראה מה בין דורות האחרונים ל לדורות הראשונים דורות הראשונים היו מבניסין פירות יהן דרך טרקסין לחייבם במעשר דורות ה האחרונים מבניסין פירות יהן דרך גגות דרך חצרות

פתוחות. כשר שף שקורין פלירין ומברכין עליו שהכל. זקפה אין כאן בתמי' הלא זקן הוא ולי לו לשאול ממני על מי זה מתן ידיך לכתוב לה שאר המינין והכניס הללו לו בלו ללפת הלא שלא מחמת סעודה ואין קפת טטרקין ובגמרא קאמינן לפנים במאי קא מפלגי הכהו תני תלמידי עכ:

אמר הכותב לף על פי שעקר מעש' זה הוא לענין ליכא כתבתו כאן ל

דרך קרפפות כדי לפטרן מן המעשר. לפי' לא נתברכו פירותיהן. דאר' יצאי אין הטבל חייב במעש' עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו.

צד הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהם לברך קפץ ובירך על הפרגיות לגלג עליו חברו כעס בר קפרא אם לא על המבר' אני כועס אלא על המלגלג אני כועס אם חברך דומה כפי שלא טעם טעם נשר מעולם את על מה לגלג עליו חזר ואם לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני כועס אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן תנא ושניה לא הוציאו שנחם.

צה אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. אמר אביי כותיה דרב מסתברא דתניא לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא עברתי מלברך ולא שכחתי מלהזכיר שמך ואלו שמך ומלכותך עליו לא קתני.

צו אמר ר' זירא ואי תימא רבי חנינא בר פפא בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדה בשר ודם. מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק מדת הקדוש ברוך הוא מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק שנאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך. אם שמוע תשמע ואם לאו לא תשמע. דאי אם תשמע בישן תשמע בחדש ואם יפנה לבנך שוב לא תשמע.

צז ועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא מאי קראה ברוך ה' יום יום וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו אלא לומר לך בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו הכא נמי כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על כל ריח טוב שנאמר כל הנשמה תהלל יה הללויה אמר אביי תכף לריח טוב ברכה שנאמר כל הנשמה וגו' אי זהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח.

מלא מים מחזיק לפי תכף. לפי שאינו תשמיש פעמים אחד כופף שתוכה מחזיק פעמים לחית לפי שתשמיש ושלשת פעמים לשתקד עכ:

בורא מיני דשאים לפי שלמה יש דשאים ודשאים כגון קישואין ודלעת כגון ליכא נעשה ומין:

כל יום ויום שנת מצין שנת ויום טוב מצין יום טוב · כלכך שמבירכין עליו ומפטירין יפה לו לומכותו בפני ו לפי' כורפקי כלם בעיכו
ועשה הקב"ה כן כדי שלא יפסל לומכותו מן השולם : תני ליה וכו' לפם תלין הקולא לחויר בגוחתו כדי לאכלו כקי הוא שלעלמו
בשפפה כל כך יפה לו לומכותו לבר לאכר חויר שאיכו טאוב : קולא כך הגדל בקל עכ :

אמר הכותב

מה שפירש רבי זירא בפסוק
בכוך ק' יום יום לילו בלילך
לרש לו לפמכתא שלא פשע גם מתוק לבפש ומרפא לעצם ?
ומתישב על הלב בפירוש יעמוס לבו יותר מפל"מי והל"ל ועל
יעמוס לבו ישועה רבה שלא שומש בכל אשר כוכל שלח יום יום
יעמוס כל היומים כן כוהג בכל נרך ישועה עכ ולשעת בבי זירא
יהיה פירוש יעמוס ממולף לפירוש מלשון ויעמוס לים
שלל הבל שומש לותנו ומטיל עליהו בכל יום משא רבה בחנות
וברטות משוכות כפי עניו בכל יום ויום וכל מין ומין שלהו מברכין
עליו · ולין עליהו זה לטורם ולמשא שלא עלטות ותעטונ נדול
כשלהו זוכרים כי שלל ישועתנו שלא ל"ל כי בזה כוכה לתשועת
כפשהו הכנסית כי זה פי' ישועתנו שלא · ועל זאת הטוכה יתפרשו
על לפניהם הפסוקים ממוכים הרלשוכים והלחרוכים ולין כלן
מקום להלריך ·

אף לכן כמי תביא תבף לתת ברכה מלשון שף לכן כמי
תביא יתחייב לתת טוס יפה לין עניו זה לברכת
הניח · ופפשר לומר שהמו שהניח הוא דבר דק לבני וכמעט
ליהו בהנם תעלתו על שיכהם הניהניות למקום הכחות שבימיו'
כן המתחבר עם ת"ח או ליח שלא כיעקב ויוסף ליהו מהנים כ
ברלשוכה ·זת שעלת הנדול שיעיב לו מחברתו על לחר התחלתו
עתו וזה כי בגלל מלשון בגלל וסבוב שליהו בא מיד דק בשבת
בלעלים דקים בלתי בהנשים לרשוכה עכ : נח

שחשודים על משכב זכור שהשמין עצמם כדי
שיתלוו לפם · שעדו בגבלו למי שלא הניעו גילוי
שביפת ביה זיעה : בשעתא לילה בלעו שלא עבי הניעו גילוי
עקב שקורין שולת בימות הגשמים הטיט שהכתו : משום משלח
שלו זכות : לילי קבע ליה עבידא שלא קבע לו רבו עת ללמוד
בלילה : לפילו היו לפתו שלין הכל מכירין בו ומושלין לותו :
דקרי ליה פושע מתגבל · בקדושה דבי שמעי שפותה כוס של
קדוש בשבת בלילה : עכ : נט

אי זהו עם הלרץ שלבעו שכשים בכל מקום : שלא
שמש ת"ח הוץ התלמוד התלוי בשבעו שהיו
כותבין לדבעי משכב ומיו מתלפפים יפה ועוסקי' בכך היו
דומעת הגמ' ל שבדבו התלמודים שפרש תכ : הלכתא משפיות ·
לין לומדין עליה לין דבה לבעשו לב' לדיומן : דמשמע משמש :
שלא דק לין בדק בשלול מלת בב מכשיל : ק

פרק שלשה שאכלו

צח תנו

שלא נג מקיפיה מקן שלו מקטבותו כוכין דלעת וחלית לגרמי' מקטפיה וקטף הוא שרף מילין כלומר משעה שהוא מוציא ויוצא מתוך השרף הוא כיכר לפי שיכר טוב: כיכין קרי קטבה. מקיפיה ילינו כלומר כשהיה קטנה ככרת לפי שגדלת לשנה: מקיפיה כמו קן נשוב: עכ"ה קע

ינאי מלכא ממלכי בית משמונאי היה וכהן גדול היה שבע שנים למלכו מן הכהונה כמקבת קדושי כלמלה ותגוממך טופי דקרית בתבדך כי תתנקה אמר לה למלכותא חזי דלא מקבלי מרותא מילין מכיניין דבבן טוב טובא שלשה לשם: היכי אמרי הוציל ולא כהנתי לומר בנדך מקבל יכלי ומכניו משלו בתמיה. משמע בן שנה לעבד שבדך להוציאם ילדי קונתן כשביל טוב אחד שעשה. לגרמיה הוא דעבד לין לשם מולה לו.

כי הוא יבדך הזכה למילת שטשון לבדך לפני למלה על הזכה הוא אומר בגלוי עיר שלקנו לאחול הזכה והיכן עוזו. והכשר תקבל: וכך למה היו מלכיות בדבריהם מילין מלכות כוונת לפי שמואל היה מכהיג את ישראל ושמואל היה הוטל את הבריות משבשו שמואל עליו ואומר דכני עכשו לפי שעה: ומטעמו בלשה כמעטו בתגמולין של מקום למשמע לבני מועטו כלי חיים. שלשה שלחי. שהשמואל שמואל כעבי על הפתח שלחו מכיס בלשו לשמואל שלשה גדולה: הכמה פיך לשמואל כל תאותך: עכ"ה

אמר הכותב כלומר לבקש היכן כתוב בפסוק זה שהשלשה היו בלבני חובה.

וכלומי לתלותו על לחמו המעלך מלכן מנכים כי הכותב כשכותב שעליה העלבו הוא יח' ממכיסים היתה לבקל התוכח כמו שאמר בתחלת שלישות משה עכ"ה בהוכיחך את העם ממכני' תעבדון את האלילים על הסך הזה ואותה שבולה היו קבלת התורה: ומה לפשר שתיכה לשטוכה שבפסוק זה לפני ה' המעלך מלכן מנכים כלומר לטוב לפני ה' לשר הוצאתך ו': ועל יכול זה הכמה פיך ואמלאהו:

נבגא כל יין שבחבית כטוב נכנה הוא. נטגא טוב. ממהלוכי ממחזיקי בעיירות יכלו תמיד לבני מכמרטוטי משמקני בגלים בלויים ומכמרטוטים יכלו בגים: בגים מתרגמי' כולמתא. טוכתה לרמוז במשלשה כי כל לבניו לא יועילו ולא יכלו למילי ממכלוכי הם דומים לבלמי מכמרטוטי עכ"ה קנ

קא ינאי מלכא ומלכתא כריכו רפתא בהדי הדדי ומדקטל להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו אמר ליה לדביתהו מאן יהיב לן נבריא דמבריך לן אמרה ליה דביתהו אישתבע לי דאי מיתינן לך גבריא דלא מצערת ליה אשתבע להו אייתית' לשמעון בן שטח אזוהו אוחביה בין דידיה לדידה אמר ליה חזי כמה יקרה עבידנא לך אמר ליה לאו את מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי דכתיב סלסלה ותרוממך וכין נדיבים תושיבך אם' לה קא חזית דלא מקבלי מרות יהבו ליה כסא לברוכי אם היכי אברוך ברוך שאכל ינאי וחבריו משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחריתי ובריך. אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אם' רבי יוחנן שמעון בן שטח דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר רבי חייא בר אבא אם' רבי יוחנן לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית. דגן.

תנו רבנן מניין לברכת מזון מן התורה שנאמר ואכלת ושבעת וגו' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר כן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמתה כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים וכל כך למה לפי שהנשים דברניות הן. ושמואל אמר כדי להסתכל ביופיו של שאול דכתיב משכמו ומעלה גבוה מכל העם ורבי יוחנן אם' לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא גימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אמר רבי ישמעאל קו' על חיי שעה מברך על חיי עולם הבא לא כל שכן.

מברכותין של אדם ניכר אם תה"ח הוא אם לאו כיצד רבי אומ' וכשובו הרי זה תה"ח ומשובו הרי זה בור. אמר ליה אביי לרב דימי והא כתיב וסבר כתך יכרך את בית עבדך לעולם בשאלה שאני בשאלה נמי הכתיב הרחב פיך ואמלאהו ההוא בדברי תורה כתיב.

סוריאל מלאך מסוים הוא לפני המלך. אל תטול מלוקך וכו' אלא תהא נענע עליו ממקום שהוא שם ותלבשנו. תכם פת שם תמרת סלים. לימתי יבא לשם לידי לחם מן הכבדים הללו וילכד. רבי ינחמיאל אומר לעולם יקיץ אדם משנתו מבוהל שמא נחש נכרי נשכו. אטוקה כב כבי לשם לעכין היוצא בלילה דלמא מר אל יבא ימידי בלילה. ויבא כג ויש מלוק בין ג' לג' כלקמן לחמר נרלה הסד ומזיקו: עכ: קל

תניא רבי נתן אומר מנין שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנאמר וברך פרי בטנך פרי בטנה לא נאמר אלא פרי בטנך. עולא איקלע לבי רב גחמן כרוך ריפתא וברך ברכת מזונא ולא שדר לילחא דביתהו דרב גחמן משום דרייתא זאת שמעה ילחא קמה בזיהרא ועלתה לבי חמרא ותברא ד' מאה דני דחמרא אמרה ליה רב גחמן נשדר לה מר כסא אחרינא שלח לה מהדורי לי ואי נבנא דברכתא היא שלחה ליה מסהדורי מילי ומסמרטוטי כלמי.

לנניס ז

כלכי

קב היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו עובדין שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל.

קג תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע ג' דברים סח לי סוריאל שר הפנים אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שתכספי ואמרי לה איסתלגנית של מלאכי חבלה ושכין ומצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מהדברים הללו וילכד. אמר רבי יהושע בן לוי ג' דברים סח לי מלאך חמות אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלבש ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו ואל תעסוד לפני הנשים בשעת שחזורות מן המרז מפני שאני מרקד ובא לפניהם וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל. ואי פנע מאי תקנתיה לינשוף מדוכתיה ארבע אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרינא ליזיל בה ואי איכא גודא ליקו אחורה ואי לא ליהדר אפיה וליבא ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו' עד דחלפי מיניה.

עוד כתוב למעלה בפר' כיצד מברכין ענין שדים וזל.

אמר רב זוטרא ברידה דטוביה אמר רב אבוקה כב' וירח כג' איבעיא להו אבוקה כשנים בהדי דידיה או דילמא אבוקה כב' לבר מדידיה. תש' וירח כג' אי אפרת בשלמא בהדי דידיה שפיר אלא אי אמרת לבר מדידיה ד' למה לי והאמר מר לא' נראה ומזיק, לב' נראה ואינו מזיק. לג' אין נראה כל עיקר אלא לאו שם אבוקה כב' בהדי דידיה שם.

קד פרק

פרק אלו דברים

קד מי שאכל ושכח ולא בירך בש אומרים יחזור למקומו ויברך. והה אומרים יברך במקום שנזכר.

הנהו תרי תלמידי חד עבד בשוגג כבש ואשכח ארנקא דדהבא וחד עביד במזיד כבה ואכליה אריא. רבה בר בר חנה הוה אזל באורחא בשיירא אכל ואישתלי ולא בריך אמר היכי אעביד אי אמינ' להו דאנשאי לברוכי אמרי לי בריך הכא דכל היכא דמברכת לרחמנא קא מברכת מושכ דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא הדר ואזיל ובריך ואשכח יונה דדהבא ומאי שנא יונה דנקט משום דאמתלא כנסת ישראל כיונה שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף מה יונה אינה נצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן נצולין אלא במצות. לא מה יונה זו כנפיה מגינות עליה אף ישרל מצות מגינות עליהם.

פרק הרואה

קה תנן רבנן הרואה מעברות הים ומעברות הירדן. מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון. ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישרל. ואבן שישב עליו משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת ירחו שנבלעה במקומה כל הרואה אותם צריך שיתן שבח והודאה לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ויעמדו הכהנים וגו' וכל ישראל עוברי' בחרבה אלא מעברות נחלי ארנון מנא לן דכתיב על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה שני מצורעי היו והיו סהלכין בסוף מחנה ישראל וכי הוו חלפי ישראל אתו אמוראי טשו להו בנחלי ארנון עבדי להו נקירתא ויתבי בהון אמרי כי חלפי ישראל חלפינן עלייהו וקטלינן להו ולא הוו ידעי דארון קא מסגי קמיהו דישראל והוה קא מאכי טורא מקמיהו כיון דאתא ארון אדביקו טורי בהדי הדדי וקטלינון ונהות דמייהו לנחלי ארנון כי אתו את והב מזה בסופה דקא נפיק מביני טורי אתו אמרו להו לישרל ואמור שירה והיינו דכת יב ואשר הנחלים אבני אלגביש

מתעסק לבית עליהם בבהמה הגדול והיה מכין להן לחכמים גדולות לזכות עליהם מה שלא היה כן בבית מעשה לחכמי המין החמישי ולחמים עקר בשמחה בנמוכו בנמוכו היה בוכות לחכמים לפי שבכר ראה שבנתו ומשר בעשו להם בכים בקריעת ים סוף ושלר הלוחית והמופתי שלא בעקבו הבר ההוא מהם חזר להיות מהם חזר להיות בחכמים הגדולים יכיל מהם שלים חזק ואמין להיות בכמו כשו לא היה מן הראוי להכנל העם במלחמה ממכו לולי שבעשה להם כם ועכ הבעשיו בר לייתה ברכת הכם ומשר יבלה לך זהו שתמנה להם בבריתה לבן שרשה לזכות עון ובכפור הטעין קדושה הר ושו היתה הלבן והבר דבר ה'היה להם לומר כאן וכאן לבן לו כאן וכאן הר שלא תהם שכי עכיכים הלבן הבהויה בבריתה היה היתה לבן נדולה ממם והבר רמז לשרשה עליו השלום כמו שלמדתי.

צריכין להודות כשיצאין מן הכפרה: וירומהו בקבל עם בסוף פרם לתורה כתוב: ויתיצב בתרפת: בנדתלה שם עירו בנדל והיה העיר המשובה שבכבל משהרבה בבל. מאור מן המזיקים מולה שהודע מולו השל מתגרה בו. וכן היה לשה שלמה: וכן לבל ומתן ובלה ותם מקבלתן מתגרה בהם.

והמארין על השלמן שמתי כך עבדי בלי ומתפללכפי המלריך בבית הכסא רפואה היה לו.

מעיין בה לומ' בלבו שיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכווכה: כאב לב מלין בעשית בקשתו. תוחלת לבון תפלה כמו ויחל משה: מזכירין שבותיו של לשה שלא ילו מפסקין למעלה במעשיו לומ' בוטח זה בזכיותיו בלשה מה בן: קיר בטוי מקום שכבה. מובר לין בוטח הוא בזכיותיו שחבבו בעבם על ילו. בא היא למעיין בה היא שלא מעיין בה. ואבבר מבריך והמבריך בבבת המזון מבריך לבעל הבית: יוסף מת קודם לאחיו לבתי' ויאמר יוסף וכל אחיו: נזיכים

תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש,

עמדו על גב איש דכתיב והאיש משה וכתיב וידלו הקולות והברד, ירדו על גב איש זה יהושע דכתיב אש אשר רוח בו, בית חורון דכתיב ויהי בנוסם מפני ישראל הם בסורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות. אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא נמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי אמר איזול ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואשדי עליהו אזל עקר טורא בר תלתא פרסי ואותביה ארישיה אייתי הקדוש ברוך הוא עליה קומצי ונקטה ונחית ליה אצואריה בעא למשלפיה משכוה שיניה לתאי גיסא ולתאי גיסא ולא מצי למישלפא והיינו דכתיב שני רשעים שברת ואמר ר"ל אל תקרי שברת אלא שרבבת משה כמה הואי עשר אמין שקל נרגא בת עשר אמין ושוור עשר אמין ומחייה בקרסוליה וקטליה. ואבן שישב עליה משה דכתיב וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואשרו של לוט דכתיב ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח, חומת ירחו שנבלעה במקומה דכתיב ותפול החומה תחתיה, בשלמא כלהי גיסא אלא אשתו של לוט פורענותא היא דאמר ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני תני על לוט ועל אשתו מברכין שתים, על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוט אומר ברוך זוכר חצדיקים. אמר רבי יוחנן אפי' בשעת כעסו של הקדוש ברוך הוא הוא זוכר הצדיקים דכתיב ויהי בשחת אלהים את ערי הככר ויזכור אלהים את אברהם וגו', וחומת ירחו שנבלעה נבלעה והא נפלה דכתיב ותפול החומה תחתיה, כיון דפותיה ורומח כי הדדי ניגהו משום הכי אבלעה בלועי.

קן אמר רב יהודה אמר רב ד' צריכין להודות ואלו הן יורדי הים והולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורין ויצא. יורדי הים דכתיב יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה' וגו' ויאמר ויעמד רוח סערה וגו' יעלו שמים ירדו תהומות וגומר יחוגו ויגועו וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם, וישתחו כי ישתוקו וגו' יודו לה' חסדו וגומר. הולכי מדברות מנא לן דכתיב תעו במדבר וגו' רעבים גם צמאים וגו' ויצעקו אל ה' וגו', וידריכם בדרך ישרה וגומר, יודו לה' חסדו וגומר מי שהיה חולה ונתרפא מנלן דכתיב אוילים מדרך פשעם וכו' כל אכל תתעב נפשם וגו' ויצעקו אל ה' וגו' ישלח דברו וירפאם וגומר יודו לה' חסדו וגומר ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא מנלן דכתיב ישבי חשך וצלמות וגומר כי המרו אמרי אל וגו', ויכנע בעמל לבם וגו'. ויצעקו אל ה' וגו' יושיעם מחשך וצלמות וגומ' יודו לה' חסדו וגומר. כי שבר דלתות נחשת וגומר. מאי מברך אמר רב יהודה ברוך גומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב. ואמר אביי צריך לאודויי קמי עשרה דכתיב וירוממוהו בקהל עם, סר זוטרא אמר ותרין מיניהו רבנן דכתיב ובמושב זקנים יהללוהו, מתקיף לה רב אשי ואימא בעשרה רבנן מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם כתיב ואימא בעשרה שאר עמא ובתרין רבנן קשיא. רב יהודה חלש ואתפח על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא, אמר להו פטרתון יתי מאודויי והא בעי לאודויי באפי עשרה דעני בתרייהו אמן, אמר רב יהודה ג' צריכין שמור אלו הן, חתן חולה וכלה. במתניתא תנא חולה חיה חתן וכלה וליא אף אבל. וליא אף הת בלילה,

קן ואמר רב יהודה ג' דברים מאריכין ימיו של אדם ואלו הן המאריך בתפלתו והמאריך בשלחנו והמאריך בבית הכסא, ותפלה מעליותא היא, והאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן

צריכים רחמים. צריכים לבקש רחמים שיכוונו לבי שהם בידיו של הקב"ה ואין להם רשות לבוא אלא ברשותו. ראה קראתי כאשר דברת אלי לאמר תן עיניך בלבבך את לבבך לו לבוא אלי עשה משכן אהרן וזכרתי שהם שנאמרו בעגל ואמר הבן יקיר לי אפרים וגו' ואתו להלן כן לפיכך ואמר את אהלן מועד ואת הכפורת לעדות ואומר וכל המקרב ומשה לא עשה אהרן וכלים כאן שלמן ומכורה ואחר משכן לפיכך לא יוחסן שנמכר שהם מדוכים בריקמו לי תרומת כיפורים לו. לותיות שנכנר לו כהן שמים וארץ עי ניכופן ונשמר יכיכים תבי לקו: קט

בל מלום בלא טוות כל המלומות יראה מלם ולא יראה מלומתם כשהוא שרוי בתשבית שאינו טווה טוות לא"ו תעבית כמו וכת טוות המלמד בלכיוס: לא מיפשר שלא פתרוהו: כתגרת לא מקניי לא טווה ולא רע הוא שכל שכל המלומו הולכין לחקר הפתרון: עדיף מהלמא טבא שמביא את המלם לידי תשובה: עציטתים מפתייס לי לו עצמותם מה שהלם מתעגב שיו מבטל את החלום: לפי לידי שאני מלוי עניים בליקוטים מקפקף ליה טבותיה מבטלתו לא מתקייים עליו כלל: מבגלא ממלקות לפי שדומה ממנו: זה חלום רע מיבאתו יפה ויכבד כתקיימו השתחוות על כך שהם בשיל יעקב למכרים שכבר היה רעב שתי שניים לכתי' כי זה שבתים הרעב בקרב הארץ: לא לאדם רע מדאין לו חלום טוב כלי לשמחו שיהא כל עולמו: ודוד לא רצה חלום טוב וכתי' לא תאוכה לאיך רעה וגו' לא הכי אלא גר' וכתי' לא תאוכה לאיך רעה וגו' קשיא לרב הונא לא חזי לאהביי חזי לאדם טוב מדאין לו חלום רע וכי לא חזי ליהו מעליות' הוי כיון דלא חזי חלום רע כלקלמר' שלא יבהילוהו: וחלום טוב כ"ש דלא חזי דהא קתני כל ימיו של דוד לא רצה חלום טוב אלא לא חזי ליה חלום כלל: והא רבי וכו' אלא ז' לילות ילין שלא יפקד בשום חלום הרי הוא רע ושוכלין לו ואין מדאין לו כלום: ומשני דחזי ולא חזי. לאדם טוב רואה חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח ממנו כלי שלא ישמח: ק'

רבי יוחנן ג' הקדוש ברוך הוא מכריז עליהם בכל יום ואלו הן. רעב ושבע ופרנס. רעב דכתיב כי קרא ה' לרעב. שבע דכתיב וקראתי אל הדגן והרביתי אותו פרנס דכתיב ראה קראתי בשם בצלאל. אמר ר' יוחנן אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכין בצבור שנאמר ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה הגון עליך בצלאל אמר ליה רבש"ע לפניך הגון עלי לא כ"ש אמר לו אעפ"כ לך אמור להם לישראל הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו משה רבנו אם על הכל ועליך הגון עלינו לא כל שכן אמ' רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא כשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה ואמר להם עשה ארון כלים ומשכן. אמר ליה משה רבנו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכנים לתוכו כלים ואתה אומר לי עשה כלים ארון ומשכן. כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים אמר ליה בצלאל היית יודעת אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא ויסלא אותו רוח אלהים וכתיב התם ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמי' בתבונה וכתיב בדעתו תהומות נבקעו. אמר רבי יוחנן אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנ' יהב חכמתא לחכימין וגו'. שמע רב תחליפא בר מערבא אזל אמרה קמיה דרבי אבהו אמר ליה אתון מהכא מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה ובלבד כל חכם לב נתתי חכמה.

קט אמר רב חסדא כל חלום בלא טוות, ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה, חלמא טבא חדויה מסתייה, אמר רב יוסף חלמא טבא אפילו לחידי בדיחותיה מפקא לי ואמר רב חסדא חלמא בישא עדיף משבא ואמר רב חסדא לא חלמא טבא מתקיים כוליה ולא חלמא בישא מתקיים כוליה. ואמר רב חסדא חלמא דלא מיפשר כאיגרתא דלא מיקריא. ואמר רב יהודה חלמא בישא

זקפא גדול: לטרפא לכחיליה דשתלגא. לזופן השתלגי של חוטמו. עלי עין שולטין על העין ולא העין עולה עליהם: היי מאן דחלים מי שחלה לא ליעלי ויתמי קמאי מי שחלה לא יעלה יום ראשון שחל יתרוב תוליה.

לפכי לי לחדי לי ומתיך כך ישוב קרון לקס' מעלי: הרהורי לבו מה שהוא מהרהר ביום. לשיופיך מתשבותיך. וכן כל לשון לעיון שמתקר ליכו לשו' רבון של עולם שלא נשו' מחשב וזה יוכיח ועשוקי יבהלוניה וכי רבון של עולם מבהלו אלא מחשבותיו: לא דקלא דלקבא דכר שלא קיבל ולא הכיר בו משלם: בקופץ למקט בקב היתכן מאי מזיק מה מזיקה הלילה בחלום קיסר מלך רומי היה לו תגר עם הפרסיים משכחי לך פרסאי עושין לך עבודת המלך כתו לא תמרך דמלך מבהון שחרית ולשון מכסים הלבן לשמוור וישתמור לך. ושבו לך ישלמון לך כשבי וטחני בה קשייתא יטבו לותך לטחון גרעיני תמרים: שבור מלכא מלך פרס: פסיל עשקך תתקלקל פרקמטיא שלך ולא לקבי לך למיכל מתך נער לא יתיצם לך שום מלכל: מרוח עבדך ותתך שמחתך לא תהום לשטל כי תשבע בשמחתך: וקיל לשתך לבכותי פחדך להגיע דאתך. בניסיס דקנא זכא בני זכי למלכא לוכר שתבשימי המלך שם יסגר עי' נגביס ויעלו לך לגלח שאתה נבכתם: קו' מיכן שם רבא נחשד כשם וכן שיחשדוכו וזהו ויכלו ממך. חסף קוזמי: עייף עבדך כמול בריות כחסף שקיל רחמה וכפולה מריל עשקך שבוי לכל ומכה תהיה הסמוכה מלך: דקלי לליקדן מרשותיו מתרגמיכ' ליסלוקי מלכא קוית רלא ישיכח הלוסם לרשות וקמתי רגמן עומד עליו כתחוכ' להשמיע בקול שם לבני' בקול חמור הכוער: ולו' לפטר חמור נהיט בתפלך בפרשת וקיה כי יכילך כתיב וכל פעל חמור תפלה בשם והוא חסר ולו ובתפילין של רבנו קבוע

אמר הבותב

רלוי ומקוייב לכל מיניו קטון ונדול לדרו ולתור על כוכה כולנת בהבכת מלמדי' הללו שהם בניים על יכול חלום ובלתי מתקייס כפי השכל בלתם כל החלומו' כולכון לאב הפה ולכן כ"ד פותרי חלומות מה שפתר זה לא פתר זה וכלם מתקיימו שכל החלומות הולכים לאב הפה. דלמה להכלל ולומר שם כן ליפה לוך לאמרך לא שיש לאומות לומר לעשלה לשלם טוב מרמין לו חלום רע ולשלם רע מרמין לו חלום טוב לם קדבר תלוי בדברון הפותר מה יוסיף ומה ינרע כניסיס החלום טוב או רע: ועוד קושיא חזקה כפי זאת ההבחה מכל בעלי החלומות הכתובים בתורה שבכתב כיוסף ופרעה ובטוכל כאבר ומקביס: הללו לאיתי ספר מלחם מלוכה לאכם ולקבלו' הרבי יבחק כל' ולעשיה לפרש לנדות בקנת מסכתות. וקל לשמוע שבחם מסכת ברכות ומה שכתב בתירוץ קוף בדלך המשל לאומר ונוכח. ובמקומו' רבים ליכו חושש לם סוגית הגמר' קיל כותרת לבריו לגמרי: ובמאמרי' הללו לם עבידים ערבים לכל ליכם מסכימים כלל לדברי בעלי המלמרים לחיות מסוכך בגלה שלא טוכו כלל לפיכך ומכאי כה לכתוב כאן פירושו במאמרי' השלה לולי יראה ויבוה לפני קוביכי' ומחכתי ולא' לחוק לבני נם לאי: ולל רבא רמי כיוב החלומות קשות ילבכו וכתי' בחלום לדבר זו לא קשיא כאן על ידי מלאך כאן עלי שד. הוכו לל על הלדם השלם המדבר כל היום בדברי תוכה ולא ישים שיחה בטלה ומנוכה מחכו לא בחכמת היום בהקין ידוע עליו שילוה בדעיכו בלילה דבריס טוביס ומשולי לדברי ביקומים לבני אלים היים מאכר יניעו אליו על ידי מלאכו ית' מאכר הוא שולח לו להתרחות אליו פניס ולגלות לו סודו על חלומותיו הטודקים מאכר לא יכזבו וסודו על המתבהב בהסך זה שמלבר כל היום שיחה בטלה ומנוכה מחכו ויקרבר הא לכל עניכו שם לחכון חין בניים מאכר רלק וחסתכל בה והעביר ש

קהלת ג ג קשה מגנדא שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זה חלום רע,

ירמיה כג ג הנביא אשר אתו חלום יספר חלום וכי מה ענין בר ותבן אצל חלום אמר רבי יוחנן משום רשבי כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים כטלים, אמר רבי ברכיה חלום אף על פי שרואין מתקיים כולו אין מתקיים מנל מיוסף דכתיב

בראשית לז ו הנני נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה, ואלו אמיה לא הוייא, אמר רבי לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד עשרים ושתים שנה מנל מיוסף

פס' פס מב שנאמר יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו' יוסף בן שלשים שנה וגו' ועד שלשים כמה הוי תליסר, ז' דשבעה ותרתין דכפנא הוו עשרין ותרין, אמר רב הונא בר ליואי לאדם טוב מראין לו חלום רע, לאדם רע מראין לו חלום טוב הניא נמי הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו של אחיתופל

תהלים נה ג לא ראה חלום רע, איני והכתיב לא תאונה אליך רעה ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהלוך חלומות רעות והרהורים רעים ונגעלא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך מפקת נדה בשעה שאתה בא מן הדרך איהו לא חזי אבל אחריני חזו ליה, וכי לא חזא איהו מעליותא הוא וחזא אמר רבי ינאי אמר רבי זירא כל הלין ז' יומים בלא חלום נקרא

פסלי יט רע שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע ואי אתקרי שבע אלא שבע כי קאמרינן כגון דחזא ולא ידע מאי קא חזא אמר רב חנן בר אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה עליו ילך ויפתרנו בפני שלשה יפתרנו והוא אם רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרת דלא מקריא אלא אימא יטיבנו בפני שלשה ליתי תלתא דמרחמי ליה ולימא להו חלמא טבא חזאי וכו'.

קי אמימר

ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מילתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מיניהו ואמר האי מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך חלום ח חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי וגו' עד לשמחה ולשלום וליסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן, ואי לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בנבורה וגו'. פתח אידך ואמר האי מאן דסליק לסתא ודחיל מעינא בישא לינקוט זקפא דידא דיסיניה בידא דשמאליה, וזקפא דידא דשמאליה

שכלו עליה לו לעבין רע לחר ילוע עליו שירלה נרעיוכו בלילה הקוף לכלים קטים המכהילים לוחו תחת היוחו מהיכר לע היוס
בהקיץ לן יהיה מתעסק בעבירות כחלו הוף עד ומוכב עמהם וזה ירלה הלים הקוף על ידי שד והשטן המכהילו לו כמו שהיה
מטריד שכלו על זה בהקיץ כי השד הקוף לחזו בשלוס בהקיץ ומקטרג עמו יום יום להקטיל לת בשכו והוף השד הלמתי הקוף

בידא דימיניה ולימא אכי אנא פלניא בר פלניתא
מזרע דיוסף קא אתינא דלא שלטה ביה עינא בישא
דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ׳ ואמר רב אל נדקטית מש
תקרי עלי עין אלא עולי עין ׳ ורבי יוסי בר חנינא
אמר מהכא וידגו לרוב בקרב הארץ ׳ מה דגים סם מ
שבים מים מכסין אותם ואין העין שולטת בהם אף
זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם ׳ ואי דאיל
מעינא בישא דילית ליחזיה אטרפיה דנחיריה ד
דשמאלא ׳

פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא
קמא לא ליחמי מידי כי היכי דלא
ליתרע מזליה מכאן ואילך ליגלי כי הא דרב ׳ כי הוה כ"ה מאן כתן דאמרי בפ"ק
חליש יומא קמא אמר ליה לשמעיה טרוקו גלי ולא
חגלו לסחר אמר ליה פוקו ואכריזו עלי בשוקא רבא
הלש רבא חלש דסני לי לחדי לי דרחים לי ליבעי
עלי רחמי דסני לי לחדי לי וכחיב בנפול אויבך אל משלי כ"ל
תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה ה׳ ורע בעיניו
והשיב מעליו אפו ׳

שמואל כי הוה חזא חלמא בישא אמר
ההלומו׳ השוא ידברו וכי הוה זכריה י
חזא חלמא טבא הוה מתמה ואמר וכי החלומו׳ השוא
ידברו והא כתיב בחלום אדבר בו רבא רמי כתיב כמלכי יב
בחלום אדבר בו וכתיב החלומות השוא ידברו ׳ לא
קשיא כאן על ידי מלאך וכאן על ידי שד ׳ אמר רבי
ביזנא בר זבדא אמר רבי עקיבא אמר רבי פנדא אמר
רבי חנחום אמר רבי בירים משום זקן אחד ומנו רבי
בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלם
פעם א׳חלמתי חלו ׳ והלכתי אצל כלם מה שפתר לי
זה לא פתר לי זה וכלם נתקיימו בי לקיים מה שנא׳
כל החלומות הולכים אחר הפה ׳ אשו כל החלומות
הולכים אחר הפה קרא הוא אלא כדרבי אלעזר ד
דאמר רבי אלעזר מנין שכל החלומות הולכין אחר
הפה שנאמר ויהי כאשר פתר לנו כן היה ׳ ואמר כתלמית מ"ש
רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר אש סם
כחלומו פתר ׳ וראשר האופי׳ כי טוב פתר מנא ידע סם
אמר ר׳אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלומו
ופתרו ופתרון חלומו של חברו אמר רבי יוחנן השכי׳
ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו גבואה קטנה ׳ ואמר
רבי יוחנן ג׳חלומות מתקיימין ואלו הם חלום של
שחרית וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך
חלומו ׳א אף חלום שנאמר ועל השנות סם
החלום אמר רבא מנין שאין מראין לו לאדם אלא
מהרהורי לבו שנאמ׳ אנת מלכא רעיונך על משכבך דניאל ב
סליקו

ורב אשי

וכן לפי מסדרי התלמוד לפי מיין כתבום בתוך התלמוד: ומהכונת לבניהם ולקדוק לשונם תניע עליהן ידיעת מפפקת לקשיא כל הקשיא גם כפי הכמת הטבע כיון שהכתוב הקדוש המזכר בכללו כל הקהמו' כמו שקשיל על זה הרב הגדול כרבי לבלי כיה הלוי הוף הרמ"בם ז"ל:

ואעפ ואומר גם לפי כניה בהקדמה מוסלמת שלבני זה הספר המפרש הם הענים ומקובלי להודיע פנת התלמודות ופתרוכם עדין יצטרך שיהו להבין ולדקדק לשון מאמרי חז"ל לפי שובלים פירושו: ולפי שתבדר בחכמת שלבניהם פותרים לבניו לפי מוסק כלל לדברי לעכין פי' מאמרי חז"ל ויהיו לבניו לפל כל מעיין כלבני פי הכם מוקר בחכמת הטבע: וכל תלמיד קורה ושוכה בכל פונים זו יראה בעיניו ולבבו יבין כי לבני המפרש הוה פותרים מתם מאמרי חז"ל: ולבני מזכיר כאן ספים או שלפה עליש כאחרים. הף בתחלת הפונים לאחר כך מפלה תלמה לפי שמפשר כתרגומה לפי מקריא ופי' רש"י לפי טוב ולפי רב הוף שפל התלמודות הולכין אחר הפה. כראה מזה מבואר שכונת המפרש אחר הפה היא על לשון פותר החלום ולפי על פולם החלום כלבני המפרש: הנ' מאמי לשיתאר בסמוך אחר רבי יוחנן הרואה חלום ובפשו ענומה עליו ילך ויפתרנו בפני שלשה יפתרנו שלפי לשעתו ולאחר כך מפשר שלפי תלמה לפי מיפשר כתרגומה לפי מקריא לפי לימה יטיבהו בפני ג' לשיתי תלתא לאחרתי ליה וכו': הנ' מאמי לשיתאר משום זקן ג' ומנו רבי נפלה כל פותרי חלומות היו בירושלם וכו' על שפל החלומות הולכי' אחר הפה. הנה כתבאר מכל זותה פונים שפי' הולכים אחר הפה הוף על לשון היוצא מפי פותר החלום ולפי כלבני המפרש הזה לפיות שלתי לפשר שיתישב פירושו על לבני מ"ל: ויותר טוב היה לו לפי יכנה לקולי שבו סבירתו כמניתו' החלומות שיאתר זותה משמו ולפי כמפרש לבני מ"ל: ולפי יקשה עליו תלמיד כל החלומות הולכים אחר הפה יתרץ קושית זאת כלבני ה"ל ג"עוכה שלבניו לפרש הפסוקים על לרך הפשט מתם מתישב על הלשון וכן כת"י כלה בפסוק הלה לה' פתרוני' וכלל כוכתו כי פתרון החלומות ל"ה כי הוף יודע העתי' ומרא' לותו בחלו' וכשאר שיקשה לו מלת הולכים אחר הפה אף לפי פשט לבני יקיל וכשאר שיבתי כל הפונים מרשאר ועד סופה יראה מתיבת שהשלמה הזה כאחר בכתבת לתלמוד כלי שום מחלוקת: וקולר תלוי על נוהר כל מעיין לתקן כל הפונים שתתבטל הקושיא מוקה שזכרתי למעלה שבפי הבראה מלמדי התלמוד פותרים זה לזה וכל ג' מפס כתיב כתלמה מוסלם לבני הכל:

ומה שפשבתי בזה הוף שהמלמדים ר"לשוני' הפ נודעים לתתיים כפי פשוטם ופיכם נביכים שום פי' לכל כל המלמדים לחרים הכשבים לל מלמה כל החלומות הולכי' אחר הפה כלחרו על השלום וברוך לפרשם נפנים שפיים כפי שלה לגדות כלמות בדרך נוחה או בדרך קרוב לזה: הכוכ לתתית לחל כמיות החלומות היא שכנה הקדוש ברוך הוף לזכות לת יריליו ולהתרות הפה שיחזו מלכה הבשה: ועל הכוכה ולת מניה עצות מרמוק לפי יראה חלומות מכהילים כלי יראה מלבני ולהכנל שלל יכולו עליהם המקדים רעים שפר כלו בחלומותיהם יצטרך לכל לחל מהם לשוב בתשובה שלמה להתרחק מהעשה הרעים כימים הבאים ולעשות מעשים טובים מבלן והלאה. וכן אחר בפי' רב יהודה חלמה ביום שלו מקרי

חזן

חזן אמסא על פום דני לאבוי אמר עייף עסקך כחמא
לרבא אמר מריר עסקך כחמא • ועוד רבות כאלה
אמרי ליה חזינן בר חמרא דקאי אאיסתן ונוער לאביי
אמר ליה מלכא הוית וקאים אימוראה עלך לרבא
אמר ליה פטר חמור גהיט בחפילך אמר ליה חזאי
ליה ואיתידה אמר ליה ואו דפטר חמור ודאי גהיט
בחפילך עיין רבא ואשכח ואו דפטר חמור גהיט ב
בחפיליה לסוף אזל רבא לחודיה לגביה אמר ליה
חזאי דשא ברייתא דנפל אמר ליה אתחך שכבא •
אמר ליה חזאי כיכי ושיני דנחור אמר ליה בניה
ובנתיה שכבן אמר ליה חזאי חרי יוני דפרחן אמר
ליה תרתי נשי מגרשת • אם ליה חזאי חרתי גלגלידי
דלפת חרין קולפי בלעת אזל רבא החוא יומא ויתיב
ביה מדרשא כולי יומא אשכח הנהו חרי סני נהורי
דהוו קא מנצו בהדי הדדי אזל רבא לפרוקינהו
ומחותו לרבא חרי דלו למחוייה אחריתי אמר מסתיי
תרין חזאי לסוף אתא רבא ויהיב ליה אגרא אמר ליה
חזאי אשית דנפל אמר ליה נכסים בלא מצרים קנית
אמר ליה חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסיין אבקידי
אמר ליה אביי שכיב ומתיבתיה אתיא לגבך אמר ליה
חזאי אפדנא דידי דנפל ואתו כע ושקול לבינתא
לבינתא • אמר ליה שמעתתא מנדרן בעלמא אמר
ליה חזאי דאנקע רישי ונחר מוקרי אודרא מבי סדיא
נפיק אמרו ליה אקריון הללא מצראה בהלמא אמר
ליה ניסי מתרחשי לך הוה קא אזיל בהדיה בארבא
אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא לסה לי בהדי
דקא סליק נפל ספר מיניה אשכחיה רבא וחזא דהוה
כתיב ביה כל ההלוסות הולכין אחר הפה אמר רשע
בדידך קיים וצערתן כולי האי כלהו מחילנא לך בר
מברתיה דרב חסדא יהא רעוא דלסתר החוא גברא
לידי דמלכותא דלא מרחמו עלידה אמר מאי אעביד
גמירי דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכל שכן
רבא דנדינא קא לייט אמר איקום ואינלי דאמר מר
גלות מכפרת עון קם גלה לבי רומאי אזל יתיב א
אפחתא דריש טורזינא דמלכא ריש טורזינא חזא
חלמא אמר ליה חזאי חלמא דעייל כהטא באצבעתי
אמר ליה הב לי זוזא ולא יהב ליה לא אמר ליה ולא
מידי אמר ליה חזאי דנפל הכלא בתרתין אאבעותי
אמר ליה הב לי זוזא ולא יהב ליה ולא אלו • חזאי
דנפל תיכלא בכולה ידא אלו נפל תיכלא בכולה שיראי שמעי בי מלכא ואתיוה לריש טורזינ׳קא קטלי ליה
אלו אנא אמאי אתיוה להאי דהוה ידע ולא אמר אתיוה לבר הדיא אלו אמטו זוזא דידך חרבו שידאי דמלכא
כפתוה בתרי ארזי בחבלא אסרו חד כרעיה לחד ארזא וחד כרעיה להד ארזא ושרו לחבלא עד דאסתליק אם
רבא לא מחילנא ליה עד דאסתליק רישי׳ אזל כל חד וחד וקם אדוכתי׳ ואסתליק רישי׳ ונפל בתרין•

ק״ו תמו לכבן

והמפרשי׳ המדיטו בפי׳ המעבה ופרשי׳ בדרך קנדה מתוק למיס
לו יגלה לון לפשים כמו שעשה למצרים בחלוף בחלום והמופלא יתתוס מותם ליפלם בייסורין על עונם לפסיד לדם ממעשה
סהיה כדעתו לעשות: ונוה מגבר יכבה בייסורין למען הכניעו ולהשפילו כדי שיקשוך כפשו ממיתה נמורה: ולפשר לפרש

סהקדוש ברוך מביא עליו ייסורין ולקשוכה מבהילו בחלומות
כדי להסיר מלבו נאוה שקועה שהיה מכוכה מתכו כל שליטו
מכיר בה וקוטרת בשונג ועל ידי החלומות יפשפש במעשיו וינעים
בתשובה בנאוה בנאוה ויסתלק ממנה: ולפי דרך זו הוסיפו של
לומר לאדם טוב מרחין לו חלום רעבי הוא ית׳ מטיב לטובים
ולישרים בלבותם ועי׳ החלום מבהיל יפוב מחטאו ולאדם רע
מרחין לו חלום טוב לחזק את לבו כמכהנו ית׳ עם רשעים ב
בתכלית וכן כתב רש״י כדי לשמחו שיאכל עולמו ולכן כל שכותיו
של לחיתופל לא ראה חלום רע ולזאת הטוב׳ למרו חלמיו ניפוץ
עניכותיה מסתייע כדי שיתעורר לשוב בתשובה נכונה עניכותו
וכיון שזאת כוונתו ית׳ בשרחים טוב יחלום עניכים מבהילים אין
ראוי לחשוב על החלומות ההם שהם נוב דין קיים ולא למהדר
מיכה אבל הראית שיש כשנדם ב׳ טעולים הא שוב דברי החלום
ועכ״ז הם טעלים וכוזבים כ״ל שלא ה״ה להם שום מציאות ואף
על פי שכן לאם בחלומו כלמו לו כדמין׳ כוזב לנמרי ולזה למרן
כמו שלי לפשר לבר בלא תבן כך לי ליפשר לחלום בלא דבריס
טעלים • הב׳ שנם החלק שראה בחלום יוכל לומר שכנוב עליו
לשיהיה כן יש בו כח לבטלו על ידי תשובה ומעשים טובים וכ
משלש כמו ש״ב בבטולי׳ לרמוז לרשעון למד חלמו ניפוץ עדיף
מטבח: לא חלמו טבח מתקיים כולי׳ לא חלמו ניפוץ ולרמוז
לשכי למד חלמו לא מיפשר כראוית לא מקויים • לל שכמו
שהנהנת שלא קלוקה כלל לא יתקיים שום לבר מהכתוב בה כן
אפשי׳ שיהיה חלום זה בלא קיום כלל שיהא בטל כולו עי׳ תשובה
וזה נרוך לבאר יותר ולפלך המבוכה הברלית בהכנת המחלוים
השניים שבפי הברלה הם רחוקים מן השכל אם נלמד שיתבטל
לנמרי החלום רע בפלת פתרון טוב היונק מפי הסותר • ולא זו
בלבד שלא שהוסיף רש״י לפרש ולומר כראוית לא מקויים לא
טוב ולא רע הוא שכל החלומות הולכים אחר הפה • וכפי קונר
דעתי ראוי לפרש המאמרים השלה בדרך אחרת על השלום כמו
שרמזתי ואזכיר בקונר יכול המוכח בעתרת ועליו אנבה בעין
משוב והוא זה • עם היות שלמד רב הונא לאדם טוב מרחין לו
חלום רע • כבר הונרנו בעתרת להוניחו מפשוטו מטעם מה
שהקשו עליו • ומהקבלה העלו שאדם טוב ליכו רואה לעולם
חלום רע אלא ליהו לו חזי למדיכי חזו ליה • אבל הוא ענמו
רואה חלום טוב ועל שלא יקין מפתכם ממכו כדי שלא ישמח:
ועל יכול זה למד רב אבדה חלמו לא מיפשר כראוית לא
מקויים • ונופל לעובדא רכי הוא:

ראובן הוא לאדם טוב על הרוב ויש כילו מטה מיוחל
בזמן לו בשנה • והקדוש ברוך הוא חפץ
להנהילו על ידי חלום כדי שיתעורר לשוב מחטאו: ולקיים
מלמד למד לרב אבדה למד רבי ירמיה מ״ד לא תאוכה אליך
רעה שלא יבהלוך החלומות רעות אין רצוי שרואכן שהוא לאדם
טוב יראה הוא ענמו החלום שלא ע״י שליח כמו שמעון אומכו
הוא יהיה מולם החלום הקוא קרוב על ראובן לראיכו לא מזי

חלל

לאכול לתקיפי מזו ליה · ויכול שמשון מהיכן מוצא ויודיע לרחוקין
שכבר שלחם לו ענין מכתיל ואין רחוי שיפרש לו יותר כי די לו
הערך שהודיע כללית הזולת לבית מיד לאכל מכם וכפי ג' יפתכו
ויטיבהו בסבת לאכרם מלמד טבת וכו' ופטוקי דרחמי ונם כי עי
זה ישית אל לבו לשוב מחטאו · שתים מכה שבות עבמיות ופטולה
לאוכיי לבטל החלום רע שחלם לו שמשון לוחטו ולא ישאר לו טוס
שלית מהיכא המוזמן לבא עליו : וכיון שרחוקין לא ידע פרטיו
החלום אין רחוי להודיעם כלל כדי שלא יקח מהשתמם ובכהל
בשמעו רעת החלום שחולי יתעצב אל לבו ויתיאש מן הרחמים
ולא ישוב בתשובה שלמה וידמה זה בודאי כאנשרתא דלא מקרייא ·
וכל המאחרי שהזכרתי במקו הוה לאחרם רב מסדא ומס בקשרי
זה עם זה בפי היסול שהכחתי : ועם היות שזה מבשיק לתקן כל
מאחרי רב מסדא עדיין לא ינאתי ידי חובתי על שפרש נם כן
מאחר רבי יוסנן הממוך לפס הרואה חלום וכפשו עומס עליו
ילך יפתרנו בפני ג' וכו' על אלא לומר ייטיבהו : ובמה שכתבת
בים תשובה לזה כי הרואה חלום וכפשו עומס ליכנו לדם טוב
לנאחי כלול וכיוצא בו רק יהיה כלדם לאנשי שים בו הכבה קנת
להתרות בו בחלום עד עכשו ולא עד אחר ועליו לבקש רפואות
תעלה לאחלתי ולכלת לפני לוקבים וחכם עאמס ויוליע לפס
ביעבו בכלל כי חלם חלום מכלים ואכהיל ואין רחוי שיפרש לפס
פרשי החלום כדי שלא יסבר לבו שיבוא לידי כפר נאמר
לדין ועי הפורו הוא בכתוב ובקוס : וכיון שהחים הזה לילכו
לדם טוב לנאחי רק לאנשי רך הלבב וליבבו נדול הכפש יתיישב
מן הרחמים · וכיכתבו לחזק לת לבו וישמע לבני חכמים
וילאחר פטוקי רחמים ולזה רחוי שלא יכופר החלום בפרע רק
שיהיה לשלם כאנרתא דלא מקרייא ודי בזה לבטל חלומו לנאחי:
ולפי שהוה זאת יתוקנו כל המאחרי לאחלוקים והדבר הקשה מאחר
קנר והוא כל החלומות הולכי לאחר הפה וזאת הייתה טוכתי במה
שרמזתי למשלה שהו מן ההכרח לפרשם עד החלום וקנת בדרך
הפלנה בתכנו במקומו רבי במדרשי קנלה · ולאחר בהם כ' פרושי
והוגרכו לפניהם כאשר לאחר : כבר הכחתי שתקון חלום רע
וכטולו תלוי בעב' החכם הטוב שעם יפתור חלומו לחופן שיפרש
במעשיו ויעשה תשובה וילו חלין שכים שלשה למאחרי ליה
וכלם יאחרו חלמו טבה וכו' ופטוקי דרחמי נודלי תתבטל בעת
החלום בסבת הפותר ואוטיבי החלום שכלם כ' יעילון יתילון ומפלך נזר
לאומה שלימה שהקלה טוב ואוטיב ייטיב לטובים ומפלך נזר
ליכו לאחר בלה בחלומו מרעה לטובה ואם לא יעשו כן רק לאומר
יאחרו לו לבית פשר חלמו שכנוד הדין לרעה על פלובי החולם
דלא למקדר מיכה : כל מה דובר בכלה כוה הוא בבת קיום
החלום לרעה כי החולם החלום תהוא לא יעשה תשובה כראוי
וכפי זאת ההכחה יבדק מאחר כל כטן וחכם שיאחר קיום כל
החלומות וכטולו הכל תלוי בחה שיאחר בפיו ובפתיו
וכן כל שאר מעיבי החלום עמו : וזאת הייתה כוונת האומר כל
החלומות הולכי לאחר הפה כי כשבקדק לשון זה באחרו הולכים
הכיכה בו שכמו שהדרך הוא נדול לאחנשי לילבת בו אל מקוז
החבן ואיכבו הוא לבדו תבלית לאחרון כן דברי הפותרים ו
ומעיבי החלום הם נדול לאחנשי להנעת התבלית וברחנשותם ונם
בחאנשיות בסבת לאחרות תלויות בחולם החלום כנגד אל התבלית
ואין רחוי שבפרש שהרשות כתוכה לפותר ועשה כרצונו ועל פיו
לבדו יהיה מבילות החלום לו בטולו · ודי בזה לתקן מאחר כל
החלומות הולכים לאחר הפה : לבל מה שעשה כי כל זה לינמו
הוה לתקן הכה שבדי דבר הדיוט · והדרך יפשוט לוך לתקן הכל

שבפיהוך ובשעון בנל מה על דברי הלל ן' עזרא שאם' שאם דברי
יקיד דבוני לומר שבראשונה היה חולק דבה בנגד לאותה בבבא
והיתה דברי יקיד ולא היה חוסם לבל פתרוני הפטוקים שהיה
פותר בר הדיוט בנגדו על דבפל בסברא מיליה וחזק לבה לחוק
בתיב בית בל החלומות הולכי לאחר הפה לאחר לא' בשע בדיוק קיומן
וירלה שבבא עצמו הודה לו : ומה שרחוי לחשוב כפי קונב לעתי
בהבנת טוכת בר הדיוט הוא זה :

גם עתה לאחרי שהבהכתו בנגד מה לדברי הלל שאם'
הבזכר הוא לדברי יקיד ואין הלבה כמותו עליון
בשאר עליהו לחקור ולידע מה היה היקיד לומ' כן ועל מה בתך
לומר דבר הבראה בנגד הבבל שחטיות החלום לאשר חלם לאוכן
דבוני לומר קיומו או בטולו יהיה תלוי בדבון שובר בשוק יהיה מי
שיקיה שיפתור החלום כפי בוונו ודברי פיו יהיו קיומים: והמעט
אשר יבינתי ידי להשיב תשובה לזה הוא כי כחות הלבבי מחולפי'
לעשות טוב ורע וכמו שנלול בם החכמים מבילים ולבבי מעשה
להטיב לטובים ולעשים עיניהם לטובה בן הרשות בתונה
על ידי בטולו לשמלה לאבשים רעים ורטאים לעשות רשע
בחשבה ובדבור ובמעשה למי שיבוו ובשת שיבוו על ידי ה
בשקפת מושיהם הבללים ובפיהיים · ולף כי לא למדתי בחכמה
זה בדברי הלל בפר כתובות בפר כוכות בשרשי הבלילות
אחר שים שבלה בבם הבפש ועבמותה לפשול בהיולי השלם
בהבדית נורה והמנלת נורה וכו' ואחר שול ולל ובבר ישבור פעל
קנת הבפשות לל נף לאחר על תפסיד הרוח בחשבה ותהרוג
הלדם בחשבה ויולן חזה בשהוח מנלו העין וכתב בבבוני ב

בפירושו בתאר פעל העין לאי יהיה שיעין בטוטיתו ויבלע מקם
ויבקע בו ויפשוב רע בו ושלי לאפשר שיהה כי אם לל הרע ו
ומבילהו בו ויעזור לזה כפיהיה הלים מחלק מלים לאחרם
בריכין לחולעי בתקון המאחרי לאחרונים והדבר הקשה מאחר
קנר והוא כל החלומות הולכי לאחר הפה וזאת הייתה טוכתי במה
שרמזתי למשלה שהו מן ההכרח לפרשם עד החלום וקנת בדרך
הפלנה בתכנו במקומו רבי במדרשי קנלה · ולאחר בהם כ' פרושי
והוגרכו לפניהם כאשר לאחר : כבר הכחתי שתקון חלום רע
וכטולו תלוי בעב' החכם הטוב שעם יפתור חלומו לחופן שיפרש
במעשיו ויעשה תשובה וילו חלין שכים שלשה למאחרי ליה
וכלם יאחרו חלמו טבה וכו' ופטוקי דרחמי נודלי תתבטל בעת
החלום בסבת הפותר ואוטיבי החלום שכלם כ' יעילון יתילון ומפלך נזר
לאומה שלימה שהקלה טוב ואוטיב ייטיב לטובים ומפלך נזר
ליכו לאחר בלה בחלומו מרעה לטובה ואם לא יעשו כן רק לאומר
יאחרו לו לבית פשר חלמו שכנוד הדין לרעה על פלובי החולם
דלא למקדר מיכה : כל מה דובר בכלה כוה הוא בבת קיום
החלום לרעה כי החולם החלום תהוא לא יעשה תשובה כראוי
וכפי זאת ההכחה יבדק מאחר כל כטן וחכם שיאחר קיום כל
החלומות וכטולו הכל תלוי בחה שיאחר בפיו ובפתיו
וכן כל שאר מעיבי החלום עמו : וזאת הייתה כוונת האומר כל
החלומות הולכי לאחר הפה כי כשבקדק לשון זה באחרו הולכים
הכיכה בו שכמו שהדרך הוא נדול לאחנשי לילבת בו אל מקוז
החבן ואיכבו הוא לבדו תבלית לאחרון כן דברי הפותרים ו
ומעיבי החלום הם נדול לאחנשי להנעת התבלית וברחנשותם ונם
בחאנשיות בסבת לאחרות תלויות בחולם החלום כנגד אל התבלית
ואין רחוי שבפרש שהרשות כתוכה לפותר ועשה כרצונו ועל פיו
לבדו יהיה מבילות החלום לו בטולו · ודי בזה לתקן מאחר כל
החלומות הולכים לאחר הפה : לבל מה שעשה כי כל זה לינמו
הוה לתקן הכה שבדי דבר הדיוט · והדרך יפשוט לוך לתקן הכל

אמר הכותב הכה הטע אלי תעלת גדול ודעת לחתי וכתן מזה הספור בעביני רבה עם כך הדיה: והוה סיולות לכל מכם וכתן תעבי להיות קיים בלעותיו למוניות תעבניות מבלי היות כפתה אל ההרגל והמכהב ושלה יהיה כפתי יחמין לכל דבר המשולפם לנכל הקמון. כי הלה רלימו לוך רבה היה קיים בלתי משתבה מלמוכתו התמימה בעבין הקלומות ופתרוכם שכלם הם הערה מאתו יתברך ולו לבדו פתרוכים ולף על פי שבתפרשם לרוב לכבי דוכו ולאחיי שמשם שהלבר תלוי בדבון הפוכר. לף משם לזה כלל רבה ולף הלמין לשמועתו כי תורת ה' בקרבו לף יפעל משוכין מלמוכתו. ועם היותו דולה בעיניו כי פעמים רבות הלבו לאבי בר הדיה הוא ולאחיי בחלום לחל ויפתר לאחיי לעוכה ולהבה להעה ויהי כאשר פתר להם כן היה לעולם היה קיים בלמוכתו היסרה: וגדולה מזאת שבתבדר לעיני הכל ולעיניו לחתת פתרוכו בוזו לפטר חמור ועכו לף שמע שוא כי אסר אולי היה כן בחחלה שקרה מקרה לבר הדיה שרלה בתיבת תפיליו וכזכר לו עתה לפתרון החלום. ולאוי לחסוך לם יש דבר פתר כזה ואולי כלמ שכוין לרמוז לו בדרך מידה שה' בעבר ההעבלה דומה לחמור במה שלף היה מחמין שהיה לו ידיעה מופלאת לפתור חלומות: ועיין בעור תתחלף בתיו על ההשחלה ויהיה פירושו בדמו פתרון. ועתה הסופר שכתב חמור מלף לרמוז לו שהיה בעבר ההבהב בהבדיל ודאגב שתקבה אחיו ומחק הוא עדיין פשלף בה רומס מהעשות. ושל רמז לו שגם הוא יחזור בו ויודה לבבי בר הדיה. וילמה זה למחיקת הוא שכתב בעתו ובכל לף את לבבו גם לזאת: ועבה השתדל לחקור ולידע הלמת ושמה ה' בהיות: הוא שהוא לבדו שלל על חלומות מיוחדי שלין ולף הלך בחברת אחיי שלולי מהוב אהבת בר הדיה בשהיו בהיה שביקש לף יבבה על דבה טוב כי אם רע. עוד בשהו בלופן ב' ליהב ליה אגרא כמו שהיה לעיל אחיי ופתר לו לטוב ובתבלבל העבין כדי להעמידו על הלמת לבשל ספרה ושלבמים דבה: ובבי לעתי לין הסבה בזה שלף היה בתוב בספר לבר חדם זולת הלמאר מופלט כל החלומות הולבים לאחר הפה כי זה היה בתוב בפי הכל. לבן ראוי לום' שבמבה בתוב בספר כל פתרי חכמתו מפטרת לשמילף בספרי המשובי והקומפים כמו שהיה בזמן בלעם וקבמים בידם ובאשר עיין רבה בל פתרי הספר בתבלה אלו לוך היה בר הדיה חכם להביע וכחו להזיק בפיו ובשפתיו והחזיק לותו בבשע נחוך וקיי' בו מלאר דוד הלף מאשליך ה' לשבה ויקלבהו קלבת חכם ובר הדיה ענמו בתירה מאשר. ובשי מקיי' לבר עבדו עבת חלאה הבלים על דלהתבלק בישיה לבר הדיה ובפל בתרין: וגם לאחיי בן הלמוכה לאחתת הבשלה קטנה בלב ירבי ה' ומאשי שמו היתה שלין עוזה כי אם מלף את והוא שבת החלומות ופתרוכם ואין לבקש תרופה למחלת החלום בך להתבלל לפניו ולשוב מדרך רע ולהלבת לפני ג' מיזכיו מסוקי לרחתי: ולבן הלריכו לאחר בך כגון בתאמרים רבים קדולה בך וכך יקליש ויאמר וכו' כמו הדולה בלר יסבים ויאמר ויתפרו עבדי יבשך וגו' קולם מיקלמבו פסוק לאחר וכו' ודבים כולה לקבוע בבפוסותיבו פים שלה בפלה בפסוק תורת ה' תמימה מסיבת בפש והבם בתיבים בל הבפוקים הלה בפפרים וגם בפדורים. לבן לף הלריכתי לבתבם בלן: וגם הבחתי מאחרים רבים בתו לאחר ליה מיבה לדבי יסתיבל בי לף שתתי מחשבתי בך להבבית העבין הבולל בדבוש זה: וכלל טבתי בתאחר בל החלומות הולבים לאחר הבה שבפי הפיבוש הדלמון שפרשתי בו הוא לדבדי הבל לאבי הפיבוש הלמון הוא לדבדי יסיל: עכ: ק"ו

ק"ו

לב נתקללו בתלא שבדיקם על פושעי ישראל מתבלל:

ק"ב

סבניבם אוי לרשע ואוי לשכבו שלין בה אלף חיות דעות ושופות דעים ומזיקין ואין בה אלף לשכבים: בתקללה שומרון ופתברכו שבניבם אבל לעי הבדה ומעבי בבם תעש שבתקללו בהם עבדי ישר' הבלף בוף לשבבי: ק"ג

סבניבם תל: דיו לעבד שיהיה בברבו שבדי בית המקדש שבב שבוף ביתו של הקדוש ברוך הוא: ק"ד

טובים

קיא תנו רבנן הרואה פרקוליס אומר ברוך שנתן ארך אפים לעוברי רצונו, פקום שנעקרה פמנו עז אומר ברוך שעקר עז מן המקום הזה וכשם שעקר מן המקום הזה כך יעקר מכל מקומות ישראל והשב לב עובדיהן לעבדך ובחוץ לארץ אין צריך לומר כן מפני שרובן גוים רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בחוצה לארץ צריך לומר כן מפני שעתידין להתגייר שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'. נפמיה ג

קיב אמר רבי ירמיה נתקללה בכל נתקללו שכנידה דכתיב ושפתיה לפורש קפוד ואנפי מים. נתקללה שומרון נתבדכו שכניה. דכתיב ושמתי שומרון לעי השדה למטעי כרם. ישעיה יז מיכה א

קיג עולא ורב חסדא הוו קאזלי באורחא כי מטו אפתחא דבי רב חנא בר חנילאי נגד רב חסדא ואתנח אמר לידה עולא אמאי קא מתנחת והאמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר ואתה בן אדם האנח בשברון מתני' וגו' ורבי יוחנן אמ' אף כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אליך וגו' וכהתה כל רוח וגו' אמר ליה היכי לא אתנח ביתא דהוו בה שיתין אפיית' ביממא ושיתין אפייתא בליליא ואפיין לכל מאן דצריך ולא שקיל ידא מן כיסא דסבר דילמא אתי עניא בר טובים ואדמטו ליה לכיסא קא מכסיף ותו הוו פתיחין לידה ד' בבי לד' רוחתא דעלמא וכל דהוה עייל כפין נפיק כי שבע והוה שדי לידה חיטי ושערי בשני בצורות אבראי דכל מאן דכסיפא מילת' למשקל כיממא אתי ושקיל בליליא השתא נפל בתלא ולא אתנח אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש גזרה על בתיהן של צדיקים שחרבו שנאמר אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדולים וטובים מאין יושב ישעיה ה

ואמר

כוכבא דשביט טובא היורד כמין נרקיע ממקום למקום ונמירי דלא עבר כחללא שלימו מעביר מזל כמיל כשהוא שביט כמיל. רב הונא אמר מאי זיקין וילון הוא דמקרעא ומתחזי נקיעא דרך הקריעה כרומח: כתיב עושה רוחות מלאכיו ואש לוהט משרתיו אש ממש שאניחם עוון שלמלא חמה של כמיל וכו' כמיל שולט ביומות החמה ואמר רבי יוחנן עתיד הקבה להחזירן לישובן שנאמר תהלים קיג ג הבוטחים בה' בהר ציון וגו' מה הר ציון עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לישובו אף בתיהם של צדיקים עתיד הקבה להחזירן לישובן חזיית דלא מישבא דעתיה אמר ליה דיו לעבד שיהא כרבו.

קיד משנה על הזיקים ועל החוערין ועל הרעמים ועל הרוחות ועל הברקים אומר ברוך שכחו מלא עולם. מאי זיקים אמר שמואל כוכבא דשביט ואמר שמואל נהירי לי שבילי דרקיעא כשבילי דנהרדעא לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו וגמירי דלא עבר כסלא ואי עבר כסלא חרב עלמא והא קא חזינא דעבר וזיהרא הוא דעבר ומתחזי כדעבר איהו. רב הונא בריח דרב יהושע אמר וילון הוא דמיקרע למיחזי נהורא דרקיעא רב אשי אמר כוכבא דשביט הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא וחזי ליה חברי' מהך ניסא ומיבעית ומחזי כמאן דעבר שמואל רמי כתיב עושה עש כסיל וכימה וכתיב עושה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא חמתה של כסיל לא מתקיים עלמא מפני צנה של כימה ואלמלא צנה של כימה לא מתקיים עלמא מפני חמתה של כסיל וגמירי אי לא עוקצא דעקרבא דמנח בנהר דינור כל דהוה טרקא לירד עקרבא לא הוו חיי והייגו דקא אמ' ליה רחמנ' לאיוב התקשר מעדנות כימה מאי כימה אמר שמואל במאה כוכבי אמרי לה דמיכנפן ואמרי לה דמיבדרן. מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי לה זנב שלה ואמרי לה רישא דענלא ומיסתברא כמאן דאמר זנב טלה דכתיב ועיש על בניה תנחם. אלמא חסרה ומתחזי כמישרף טריף והא דקא אזלא אבתרה דאמרה לה הב לי בני הב לי בני שבשעה שנקש הבה להביא מבול לעולם נטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם וכשבקש למחמה נטל שני כוכבים מן עש וסתמה ולהדרינון לה מדילה אין הבור מתמלא מחוליתו אי נמי אין קטיגור נעשה סניגור. וליברי ליה תרי כוכבי אחריני אין כל חדש תחת השמש אמר רב נחמן בר יצחק עתיד הבה להחזירן לה דכתיב ועיש על בניה תנחם.

קטו ועל הזועות מאי זועות אמר רב קטינא גוהא רב קטינא הוה קא אזיל באורחא כי מטא אפתחא דבי אובא טמיא נגח גוהא אמר אי איכא דאמר להאי אובא טמיא האי גוהא דנגח מי ידע רמא ליה קלא קטינא קטינא אמאי לא ידענא בשעה שהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו

משרויים

כוכבא דשביט טובא היורד כמין נרקיע ממקום למקום ונמירי דלא עבר כחללא שלימו מעביר מזל כמיל כשהוא שביט: כמיל כמיל. רב הונא אמר מאי זיקין וילון הוא דמקרעא ומתחזי נקיעא דרך הקריעה כרומח: כתיב עושה עש כמיל וכימה דקדמיה ליה כמיל לכימה: מה כיבד מלמד שמשכיחם עוון שלמלא חמה של כמיל וכו' כמיל שולט ביומות החמה להכי לקדמיה קרא. מעלמות כימה קשרים של כימה עקרב סיועו כימה ומזל טלה הוא: כתר ליכור מתעת כתו של עקרב עוקבא לעקרבא זנב העקרב: כמאן כוכבי יש בין הכוכבים של כימה שהן כתה של כימה. למאי לה למיכבי לותן שהן כתה של כימה ולמאי לה למיכדן: יותא מאי יותא למאי לה לקיימא כזנב טלה ולמאי לה לקיימא לה בריש עיגלא. ריש דעגלא רמשך של עגל וסיועו מזל שור והוא במשך תחר מזל טלה רמשך השור שמוך לזנב טלה שכן הכלל טלה שור תאומים: טורפא לטריף דבר שהוא מסר ומתמוקו מטפו שעשלוקו כבוש ומתחזי כתכה נקוכים על הכרזל להדיק ולהשוות: טריפא לטריף מכה בהכלוקו כמו כיבא טרופה: לא למתחזי כטריפא מיטרף כלבא יחד ועשלו מכיפין כמין חטור. מתעברא כתל עם היינו טובים מעשויים כזנב כלכתיב ועיש על בניה תכמס עלמא מסרא והלי זנב מתחזי כטריפא לטריף והלי לזנבא עיש למאי כימה לימרא לה הב לי בני שבי ככבים שלי: ולימלל לכימה לותן ככבים עצמן שבטל ממכה:

תוספות וילון הוא דמקרע ומתחזי נהוגא בנקיעא לפי קשיין מעשיו שבא רב הונא לתרץ לעלמא שבר כחללא ולא קאי לפרושי מאי זיקין דקא רב לעני דכתיב קאי לשכויית לעלמא שבר כחללא ולא כפלגי: עב:

קטו

גוהא כלשונם קורין בשידת לעבעטקא: לוכא טוחיא בעל לוכ של עצמות שעושה כשוף כ בעצמות כמת טוחיא עצמות: נגח נוקח ותבעט ותרעש כלומר כוזעזעה הלרן נגח נוקח מלמא היא וכן הלשון: נוקח נוקח מיבעי ליה שתי פעמי היא לו להזדעזע ככגד שתי דמשות לוכא כפיו ומלוחו קול כזדעזעה הלרן שמניחו שכפיו לוכא שכלמד נם לשפוך כפי אל כפי: מתלכח ומלוחה לשפוך מרעיד הלרקיע ומניחו שמתלכח שכלמד וכשחוזי ממתי נם כניטל כלמד שיש לו כחש ומתלכח ומתבזה לעיני ועושה לו כחת לוכ. וקתבזמתי לוחם על הלעגה לשכר עשיתי לשם: וקלרן הלוש רגלי כגון שלוחק רגליו תחת כשם שכגוד ומניח בישטן על לרן שלוש הלוש רגליו. הילד בלוכבים יעבה שלוכך וטשע בנקיע עב מלשי זל.

מצאתי כתב מה שפי' הלב רבי כשם נחון זל בפירושו בפרק הלוחק על מלמד זה וזל:

דאי מילתא לנלמיה היא ובה ובכל דלמי לה למוד לכגון לין סומכין על דברי לנלמי. ולוחלה לפירושה לברוני תפלה לבין משקול הלעת ובין מדברי חכמים ליה שפק שהקבה לין לדמוחו לעשם בריה ולין לפניו לא שמוק ולא נבו ולא לחשה ולא למעות ולא לוחק. וכל מברכה הא מתילא לכל מילתא לחלוה לחלוה לבגון הכין לאו על פשטיה לחלוה לא כתוחת משל ולמוי למשל את המשל בלבדים שכולשים ב בימותיהו למרלית קשין כי היכי דלבדה תוכה כלשון בני לדם דלה כבלים הכי מחבלין ולחלין: הכה עין ה'. הכה יד ה' ויכה לף ה' עלב עשן כלחו ואש מפיו. ולאו על פשטיה לנלה כתוחת משל ולשון בני לדם. ולף הכין לחיין לבני הנדה והכין לימתיבית ליה לרב קטינא לישראל עדיפין ומשיכין קמיה קבה ובל למיתי לעלמה כשבטל הוא לשם דכתיב רק לחכם ידעת מכל משפחות הלדמה ואתר ולבבן למדי לין טובה בלה

יב ג יא ii לעולם

ששרויים בצער בין אומות העולם מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו וחיינו גוהא אמר רב קטינא אובא שמיא כדיב ומיליה כדיבן אי הכי גוהא גוהא מיבעי ליה אין גוהא גוהא עביד והאי דלא אודי ליה כי היכי דלא לטעו כעבתריה׳ רב קטינא דידיה אמר כפיו סופק זו על גב זו שנאמר וגם אני אכה כפי אל כפי רבי יונתן אר׳ אנחה מתאנח שנאמר׳ וחיניחותי חמתי בם והתנחמתי רבנן אמרי בועז ברקיע שנאמר היודד כרורכים יענה רב אחא בר יעקב אמר דוחק את רגליו חחרז כסא הכבוד שנאמר כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי ואי שואג בקולו ומרעיש עולמו שנאמר ה׳ מכרום ישאג וגו׳

קין ועל הרעמים מאי רעמים אמר שמואל ענני דאתיא בגלגלא שנאמר לק׳ל רעמך בגלגל רבנן אמרי ענני וכו׳

אמר רבי אלסכנדרי אמר רבי יהושע בן לוי נבראו רעמי׳ לא כדי לפשוט עקמיות שבלב שנאם׳ והאלהים עשה שיראו מלפניו ואמר רבי אלסכנדרי אמר רבי יהושע בן לוי הרואה קשת בענן צריך שיפול על פניו שנ׳ כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום גשם׳ וליפול עליה במערבא משום דמחזי כמאן דקא סגיד לקשת אבל ברוכי ודאי מבריך מאי מברך אומר ברוך זוכר הברית במתניתא תנא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמן בבריתו וקיים במאמרו אמר רב פפא הילכך נמרינהו להו לתרוייהו ברוך זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו׳

ק״ז משנה

דע שכל מה שביקשו להנצל זו מהודל׳ לדמעות וקיטום ידים ולחיקת הרגלי׳ ולשיגת הקול מצלי׳ הם כלם להורות נעצר והלחנה על חרבן הבית על גלות העם ומפרשים הכו לותן בלשון המקראות שהזכירו להנצל גם לפני כפי לא כפי׳ השמים כפתי ולא הארץ הדום רגלי וקבורתי תמתי שתוג ישתוק על פיהו שכל אלו משלים ודמיונים לשכך הלזון׳ ועל זה נאמר כאשר כתבתים ואם לא תשמעוני מתעדים תבכה בסתר ובשעבוד לבבו ועצבון לבבו רגלי הוכיח על עד קל המו מעי לו כי עם קדוש כתיב ישים ה׳ עליך לאלף וכאלה רבים׳ וגם הקמים לקוז דרך המקראות וכן כי רבי הלוי גרון ז״ל וכן הלוך נביאים

עביכים אלו הנאון ריכיו כפ"ש ז"ל ואל יקשה בעיניך למאי שהוא על תרגום שהוא כי הם ז"ל מושכים שקולם תרגום בניין הבית לא היתה נהפך · ובתרגום בניית כתחלת עניין זה בשעלם והלא בשמואל כתיב ויתן קולות ומטר ובמטתיו של פרעה הקולות יתלון כי שעלם כמהנו מוקג מיומות בלשון ז' רק כוונתם ז"ל כי בזמן שהבניה קיים והיו יש' עושי' רצונו של מקום היו נשמעים יורדים בעתם בכחת בלא זעף ובלי קולות ובקיים המבהילים הלבבות כמו שאל יהושע כל ז"ל בבבלו לעשים אלא בעניין עקמימות שבלב שב' ושלשים עשה שיירו מלפניו · וכעניין שהיה בימי שמואל בשלחם מלך להורו להם כי רעתם רבה כי שאו להם מלך ובשבתכם בניית ושבי' בזמן בניית קיים כשאין עשין רצונו ית' הנשמים בעים בזעף כדי להיות להם בימים המתה ובקנקן וכעניין שהמהו בקש בזמן הילוש בקש בעגן לבך שבבי יתילך בלוש בלא כפית מור בשמים אבל מפני שהשבי שמהו לחות בעגן מעבי שיקטירו כני הלחם על גיגיות שעשו שמשם לאבדם מן העולם ולמחות בימות בלשון הגיעו להם בימי בן לוני שהוא ית' זוכר הבניה למהר פי בזמן שים מבשים עתידין ליקוי רחוי' להגן על לוחם שלא היתה הקשת בבניית בימיהם כמו שאמרו בימי בני פלוני לא היתה הקשת מעולם כך בזמן המקדש בהשבות שם רצונו ית' לא היו חוששת והקולות המבהילים בשמעים אבל במוכן הבניה שמוסיפו יכוח על נרמת השנות לאבדה כל ממלא ונלוי השטיח אין לך זמן שהנשמי' יורדים שאין הקולות והברקים בשמעי' וכאלין וזו היא טובתם ז"ל לא זולת זה · ובשוב הקבי' שנות עמו ויבנה הבניה ישובו הבבנים לקוימן וילכו הנשמי' לגבל המלאכה על תורות ונשמי ברכה: קיז

שלא יסביר אלא יקלוט ויקח ולא ולאחר נ' אם לא קלט כבר הסביר ואין תבלטו מועלת · אלא יקח מכאן אלא תתעבר אשתו ולא לאחר ויקח בעות טרפיה של ראשון ולומה לבן של יש שלומה לבכלל והכי לאחרי כשבב בלה בכלל ולומה לבכלל של יש שלומה ולא היה שלא מבראש משל לאדם שמטיל את חבירו והמזיק את נזקיה לתורו: ומי מהניא תבלטו לזכר לפי כתוך מ' יום והלא מלבד תגלו בהזדעת תחבוק · הלא משכחת לה להניא כגון שהזדיעו שהיום בבה לאחת. קיח

מרישיה לשיפיה כל היכי דלדשת ליה לאלי קבל מלדים לאדל משמשותא · מציפיה לשיפי' מלדים משכחן לבו בטוח בה': משמועה רעה לא ייראל בלבבי יתיה בטוח בה' לשכי' לאדם מפחד תמיד שמא תשכח קיימנו שמתוך כך הוא מקויב לשכותה תמיד · קיט

הג

כלל גדול בתפלה אדם צריך שיהא מתפלל בכוונה ואם לאו לא יתפלל בפרשת המדבר ואם לא כיון בתפלת שחרית יכוין במנחה ואם לאו בערבית ואם לא כיון בשלשתן יחזור ויתפלל בבית הכנסת ואם אין שם מנין יתפלל בביתו עם מנין ואם לאו יתפלל בדרכו ואם היה בדרך אפילו על גבי בהמה יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים ואם היה רוכב על גבי בהמה או על גבי עגלה לא ירכב ולא יהנע ולא יטה ולא יסור ולא יפרוש ולא יפשוט ידיו ולא יפשוט רגליו ולא יעשה מלאכה אפילו כל שהוא ואם עשה אחת מכל אלו לא יצא ידי חובתו ואם היה מהלך בדרך ולא היה רוכב על גבי בהמה או על גבי עגלה יעמוד בכל פעם שהוא מתפלל ואם היה מהלך בספינה או בקרון יעמוד בכל פעם שהוא מתפלל ואם היה מהלך בין הגדרות יעמוד בכל פעם שהוא מתפלל ואם היה מהלך בין הגדרות ואין שם אלא ד' אמות יתפלל ואם היה מהלך בין הגדרות ואין שם אלא ד' אמות יתפלל ואם היה מהלך בין הגדרות ואין שם אלא ד' אמות יתפלל ואם היה מהלך בין הגדרות ואין שם אלא ד' אמות יתפלל

קיז משנה

הצועק על מה שעבר הרי זו תפלת שוא כיצד היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא יהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא גמ' ולא מהגו רחמי והא מיתיב רבי אבא מאי דכתיב ואחר ילדה בת · מאי ואחר אמר רב לאחר שדנה לאה קו בעצמה אמר' לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע שנים עשר שבטים עתידין לצאת מיעקב שיתא דידי וארבעה דבני שפחות הא עשרה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות מיד נהפכו והיתה לבת שנאמ' ותקרא שמה דינה דינה שדנה לעצמה אין מזכירין מעשה נסים ואי בעית אימא התם בתוך ט' הוה כדתניא שלשה ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח משלשה ועד ארבעים שיהא זכר מארבעים ועד שלשה חדשי שלא יהא סנדל מג' ועד ששה שלא יהא נפל ממשה ועד ט' שיצא בשלום, ומי מהנו רחמי והאמר רבי יצחק דבי רבי אמי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר · איש מזריע תחלה יולדת נקבה שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר · הכא במאי עסקינן שהזריעו שניהם בבת אחת ·

קיח תנו

רבנן מעשה בחלל שחיה בא בדרך ושמע קול צוחה ואמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי עליו הכתוב אומר משמועה רעה לא ייירא נכון לבו בטוח בה' · אמר רבא האי קרא מרישיה לסופיה מדריש ומסופיה לרישיה מדריש · מרישיה לסופיה משמועה רעה לא ייירא מאי שעמא משום דנכון לבו בטוח בה' מסופיה לרישיה נכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא ייירא · ההוא תלמידא דהוה שקיל ואזיל אבתריה דרבי ישמעאל בר' יוסי חזייה דקא מפחיד אמר ליה חטאה את דכתיב בציון חטאים אמר לירא והכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ההוא בדבר' תורה כתיב יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא חזיידה דקא מיתנח · אמר ליה יסורי קא בעי ההוא גברא לאיתויי אנפשיה דכתיב כי פחד פחדתי ויאתייני אמר ליה והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד ההוא בדברי תורה כתיב ·

קיט משנה

חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך · ביצר טוב וביצר רע · ובכל נפשך · ואפילו הוא נוטל את נפשך · ובכל מאודך · בכל ממונך · דא בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך בכל חוי מודה לו מאד מאד · דא בכל מאדך לשון מדות המדודות לך בין מדה טובה בין במדת פורענות · חייב אדם לברך על הרעה מעין על הטובה · ועל הטובה מעין על הרעה וכו' · מאי חייב אליבא דמברך על הרעה והמטיב · ועל הטובה הטוב והמטיב וחתנן על הנשמים ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב · ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת אמר רבא לא נצרכה אלא לקבלה בשמחה · מנא הני מילי דאמר רבי יוחנן דאמר קרא כה' אלהים אחלל דבר באלהים אחלל דבר זו מדה טובה · באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות · רבי אבהו אמר מהכא חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה · אם לחסד אשירה אם למשפט אשירה · רבי תנחום אמר מהכא כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא · צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ·

הכהן

דג מי לימא כשם שמצינך על הטוב הטוב והמטיב כך מצינך על הרעה הטוב והמטיב ויתבון עלבשורו טוטפת הטוב והמטיב
ועל שמועות רעות לומר ברוך דיין האמת לקטליכו כשמחה ולבך על מדת מודעבות בלב שלם אלקיהם
לעון דיין שכאמ' על האלקים ינהל לבב שכיקס. ובת בלבבך לן כשלם. קוה נסלים תגכעלך להקיעו משכתו. ככל לעוקה אלו
היה ככב לולך היה הניים נוקה לותי ואלו היה הממוד כועב לו
התרכעל קולך היה הניים נא ועוז לותי. קכ

דמוקא שמוקת. לוי לי מיוצרי לם אלך לאחרי יוצרי
ולם לא אלך לאחרין לוי לי מיוצרי המיוצרי
בהרקוביס. פרנוף שבי פרנופי כנכלו תחלה ר' אלפניו ור'
אלאחריו וכלאו לב' ועשה מן הא' לת קוה שב' לאמור וקשם
נראתי לשון נוקב לקייכו ב' פרנופים. זכר ונקבה נרשם משמ
התחלת נריאתם ב' היו: היכו לכתי' ויכן שקיה נרי נכון. מלי
ויכן והלא כבר נכתב: כלי לקבל פירות שלא יהיה קבל בדברא אתא אריא
אלמטה ורחב אלמעלה תהא מתעוקה לוחפת לת הכותליס מ אבליה לחרנגולא
אלמעלה לכאן ולכאן שהשא מכניד עליהן. טוטפין משתלש אתא זיקא כביה לשרגא אמר כל דעבדי מן שמיא
כמוקתו וכזוונו: ולמ' פרנוף ומתחלתו היה זכר מנד ר' ונקבה היה מהלך
מנד אחר: היו מיכייהו פלגי נריאת לי זה פרנוף היה מהלך
לפניס. לפי' היה לשתי נפלי הוא הכבר כזלמה לו על הנשר
תשת לים והיה יכלקה לנלדין על טיעבור נפניס. נשבור
אלמוקי אלשם נכתב: אלמוקי אלשת לים היה מנשקת לת נגליה
מפני המים וזה מקבל כה. קכא

יוד ליה לפי' כמשה רבינו עליו השלום שקבל לת התורה
מסיני מיד הקב"ה לא יבקה רע ובקה בשה משתני.
שם מלמן היה לא שמש תם שלא למד משה זו שסכיכו לא יהלך
למס

רבנן אמרי אמר קרא ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מ מיב ה
מבורך. אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן
תנא משמיה דר' עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר
כל דעבדין מן שמיא לטב, כי הא דרבי עקיבא הוה
אזיל באורחא וחוה בהדיה חמרא ותרנגולא ושרגא
מטא האי דוכתא בעא אושפיזא ולא יהבו ליה אמר
וכן והלא כבר נכתב: כלי לקבל פירות שלא יהיה קבל בדברא אתא אריא
אלמטה ורחב אלמעלה תהא מתעוקה לוחפת לת הכותליס מ אבליה לחרנגולא
אלמעלה לכאן ולכאן שהשא מכניד עליהן. טוטפין משתלש אתא זיקא כביה לשרגא אמר כל דעבדי מן שמיא
כמוקתו וכזוונו: ולמ' פרנוף ומתחלתו היה זכר מנד ר' ונקבה היה מהלך
מנד אחר: היו מיכייהו פלגי נריאת לי זה פרנוף היה מהלך
לפניס. לפי' היה לשתי נפלי הוא הכבר כזלמה לו על הנשר
תשת לים והיה יכלקה לנלדין על טיעבור נפניס. נשבור
אלמוקי אלשם נכתב: אלמוקי אלשת לים היה מנשקת לת נגליה
מפני המים וזה מקבל כה. קכא

לטובה, כי הא דרבי עקיבא הוה אזיל באורחא וחוה בהדיה חמרא ותרנגולא ושרגא מטא האי דוכתא בעא אושפיזא ולא יהבו ליה אמר הכל דעבדי מן שמיא לטב, בליליא אתא ניסא שבייה למחא אמר להו היינו דאמרי כל דעבדין מן שמיא לטב. ואמר רב הונא אמר רב משום ר"מ לעולם יהו דבריו של אדם מוטעי לפני הקב"ה שנאמר אל תבהל את פיך וגו' עד יהיו דבריך מעטים,

קכ פיסקא כל לבנן בשני יצרך,
דרש רב נחמן בר רב חסדא
מ"ד וייצר ה' בשני יודין שתי יצירות הללו למה אחד כרשות ס
לטובה ואחד לפורענות מתקיף לה רב נחמן אלא
מעתה נבי ב המה דלא כתיב בה וייצר הכי נמי דלא
שליט ביה יצר הרע וחא קא חזינן דמוקא ונשכא ובעטא. אלא כדרבי שמעון בן פזי דאמר אוי לי מיוצרי
לי מיוצרי. ויבן ה' אלהים את הצלע רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר גוב בשלמא למ"ד פרצוף פסס
היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למ"ד גוב מאי אחור וקדם צרתני כדרבי אמי דאמר רבי אמי אחור פהליס קלט
למעשה בראשית וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית היינו דלא איברי עד מעלי שבתא אלא
וקדם לפורענות, פורענות דמאי אילימא פורענות דקללה. והתניא ר"מ אומר בגדולה מתחילין מן הגדול
ובקלקלה מן הקטן, בגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו ויקהל ס
הנותרים ובקלקלה מתחילין מן הקטן שהרי בתחלה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם
אלא פורענות דמבול דכתיב ויימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה ברישא אדם והדר כרלשית ז
בהמה בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב וייצר כשני יודין אלא למאן דאמר גוב מאי וייצר כדרבי שמעון
בן פזי דאמר רבי שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתי' זכר ונקבה בראם פסס ה
אלא למ"ד גוב מאי זכר ונקבה בראם כדרבי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב הכא זכר ונקבה בראם וכתי' כי בצלם פסס ש
אלהים עשה את האדם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת שנים ולבסוף נברא יחידי, בשלמא למאן
דאמר פרצוף היינו דכתיב ויסגור בשר תחתנה, אלא למאן דאמר גוב מאי ויסגור בשר תחתנה אמר רב זביד פסס כ
ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום תחך בשלמא למ"ד גוב היינו דכתיב ויבן לא למ"ד פרצוף
מאי ויבן מיבעי ליה לכד"ש בן מנסיא דאמר רבי שמעון בן מנסיא מ"ד ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקלעת
הקדוש ברוך הוא לחוה והביאה אל האדם שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא דא ויבן אמר רב חסדא
ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שברא הקדוש ברוך הוא לחוה כבנין אוצר מה אוצר זה רחב מלמטה וקצר
מלמעלה כדי לקבל את הפירות אף אשה רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה כדי לקבל את הולד.

ויביאה אל האדם מלמד שעשה הקדוש ברוך הוא באדם הראשון שושבינות מכאן למדה תורה דרך
ארץ שיהיה גדול עם קטן שושבינות ואל ירע לו, למ"ד פרצוף הי מיניהו סאני ברישא,
אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דזכר סני ברישא דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו היא אשתו
נזדמנה לו על הנשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעה"ב,

קכא תנו רבנן המרצה מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו כדי להסתכל בה אפילו קבל לנשים לג ב
תורה מסיני כמשה רבינו דכתיב ביה מסיני אש דת למו, לא יגצל מדינה
של

אלא תפלתו של מי שאינו יכול לכוין את לבו תפלתו אינה תפלה ואפילו כל הלילה כולו לא יעשנה קבע שנאמר ואפילו כל הלילה וגו' ואומר שיחו בלבבכם ואומר ערבי נחל וגו' ואומר ונקי הלחש ואומר אשרי אדם שומע לי וגו' ואומר שחרי אבקשך וגו' ואומר ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו' ואומר ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו' ואומר ואני תפלתי לך ה' עת רצון

לכך כתיב בכל מאודך מן המפיב עליך · והיכ מקבל עליו מלכות שמים בקורא קס: על כרחך מלומר עליון לי לתתי מביב טובתך: שכאמר ממתים ידך ה׳ לאותם העוסקין בתורה מימין ידך עבשיו הם ממתים כאן מומתין למר לבסס הקבה הלקם בתיים: ענין לאר ממתים ידך ה׳ מידך היה רואי למות ולא מיד בו׳ קכס

ואמר להלנך דוד לשלמה בנו בנאתו מן המערה שכשכם הם לפנות וכרית לת כבף המעיל ואמר להלנך הקבה תתיב לי להלנך התורה לאדם מן המתרת וגו׳ ככר פרשתי לותו למעלה במעשה דר׳ שילא · בניעות שראיתי לך שכשכם למערה בשביל הבעב ולפ שם היה בניעות בלשון ואחיל · שמכך בגליו ושמך עצמו כשוכה: קכו

ששיש לי ליפרע כמה מוכות יש בתיתה כדי לכפר על כמה עוכות · ובהשתית ראה ה׳ ויכתם מקרא הוא בדברי הימים: כשם שהכשורים ראה שכתן במכין בלשון של ישראל למשכן והוא כתב על מכין זה שהרי לזכרון כתן לכתי׳ והיה לבני ישראל לזכרון לכפר ובשביל הוכרכה כפרתו ראה הקבה שמכתן דוד לישראל ולא לקח מהם טפר והיה לו ליקח מהם כשם כשורים ומתוך כך כזכר לכנוף כשם כשורים שכתבו קולם לבן וכיצולו בלותו זכות: קכז

כל ראה דרגים שהיו רצים לכאן ולכאן · אמר להם מפני מה אתם רצים · אמרו לו מפני הרשתות והמכמורת הבאות עלינו · אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כדרך שדרו אבותי ואבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות אי אתה אלא טפש ומה במקום חיות אנו מתיראים במקום מיתתנו לא כש ואף אנו כך בזמן שאנו עוסקין בתורה דכתיב בה כי הוא חייך ואורך ימיך אנו מתיראי כשאנו פוסקין מדברי תורה על אחת כמה וכמה לא היו ימים מעטים עד שתפשוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורין ותפשו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו · אמר לו אשריך ר׳ עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לי שנתפסתי על דברים בטלים · אמרו כשהוציאוהו לרבי עקיבא להריגה זמן קש היה והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל והיה מתכוין לקבל עליו עול מלכות שמים באהבה · אמרו לו תלמידיו רבנו עד כאן · אמר להם כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה בכל נפשך ואפילו הוא נוטל את נפשך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד · אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא הבשע זו תורה וזו שכרה · א׳ מרו מתתים ידך ה׳ מתתים מחלד אמר ליה חלקם בחיים · יצתה בת קול ואמרה לו אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד ואתה מזומן לחיי העולם הבא ·

תהלים יז

קכה ואמר להרגך ותחס עליך ואמרתי מיבעי ליה ותחס מיבעי ליה · אמר רבי אלעזר אמר לו דוד לשאול מן התורה היה מותר להרגך · מאי טעמא רודף אתה והתורה אמרה בא להרגך השכם להורנו אלא צניעות שהיתה בך היא חסה עליך ומאי צניעות חיתה בו בשאול דכתיב ויבא אל גדרות הצאן אל הדרך ושם מערה · תנא גדר לפנים מגדר ומערה לפנים ממערה · להסך אמר רבי אלעזר מלמד שסיכך עצמו כשוכה · ויקם דוד ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול בלט · אמר רבי יוסי בר חנינא כל המבזה את הבגדים לסוף אינו נהנה מהם שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו ·

שמואל א כד

קכו אם יי׳ הסיתך בי אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד מסית קרית לי חייך שאני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן מכירין בו שנאמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו · מיד ויעמוד שטן על ישראל וכתיב ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל וכיון דמנגהו לא שקל מינייהו כופר וכתיב ויתן ה׳ דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד · מאי ועד עת מועד · אמר רבי שמואל סבא חתניה דרבי חנינא משחיטת תמיד ועד זריקתו · ורבי יוחנן אמר עד חצות ממש ויאמר למלאך המשחית בעם רב מאי רב אמר ליה הקדוש ברוך הוא למלאך טול הרב שבהן שיש לו ליפרע מהן כמה חובות · באותה שעה שת אבישי בן צרויה ששקול כרובה של סנהדרין · ובהשתית ראה ה׳ וינחם על הרעה · מאי ראה אמר רב יעקב אבינו ראה שנאמר ויאמר יעקב כאשר ראם ושמואל אמר אפרו של יצחק ראה שנאמר אלהים יראה לו השה · יצחק אמר כסף כפורים ראה שנאמר ורקחת ארץ וכסף

שמואל ב כד

מלכים א א

שמואל ב כ ב

שם

שם

ד״ה א כא

כריתות ג ב

שם כב שמות ג

כפורים

כל מותרי ברכות שבמקדש היו אומרים על העולם. במסכת תענית אמרי' לעיל במקדש לעולם: המביא לו' בסוף
כל ברכה בלי' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך תהא ובן בבלי והעופות במקום לעולם אומרים
בשכמלו ולפיכך לא מקילי' לתבלת עזרא ומישתו ומשמשינן הכא דמשקלם לעולם היו אומרים אלא ברוך אלהי ישראל
על העולם משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו
שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא

הכפורים ורבי יוחנן אמר בית המקדש ראוי דכתיב
ברכות נד בהר ה' יראה. פליגי בה רב יעקב ורבי שמואל חד
אמר כסף כפורים ראוי וחד אמר בית המקדש.
שם ומסתברא כמאן דאמר בית המקדש ראוי שנאמ' אשר
יאמר היום בהר ה' יראה.

קכז משנה

כל חותמי ברכות שבמקדש
היו אומרים עד העולם
אדם שואל את שלום חברו בשם שנאמר והנה בעז
בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו
יברכך ה'. ואומר ה' עמך גבור החיל ואומר אל תבוז
תהלים קיט כי זקנה אמך ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך.
רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה'.

גמרא

כל כך למה לפי שאין עונין במקדש
אמן ומנין שאין עונין אמן במקדש
ויקרא יט שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד
שם העולם ואמר ויברכו את שם כבודך ורוממ' על כל
ברכה ותהלה יכול כל הברכות כולן תהא לחן תהלה
אחד תל ורוממ' על כל ברכה ותהלה על כל ברכה
וברכה תן לו תהלה. התקינו שיהא אדם שואל
בשלום חברו וכו' מאי ואומ' וכי תימא כועז מרעיתך
דנפשיה קאמ' תש' עמך גבור החיל וכי תימ' מלאך
דקאמר ליה לגדעון תש' אל תבוז כי זקנה אמך
ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך. אמר רבא האי
קרא מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה
מדריש. מרישיה לסיפי' מדריש עת לעשות לה'
מה טעם משום הפרו תורתך מסיפי' לרישיה מדריש
הפרו תורתך מה טעם משום עת לעשות לה'.
תניא הלל הזקן אומר בשעה דמכנסים פזר בשעתא
דמפזרים כנס אם ראית דור שהתורה חביבה עליו
פזר שנ' יש פזו ונותן עודי. ואם ראית דור שאין התורה
חביב' עליו כנס שנ' עת לעשו' לה' הפרו תורתך. דרש
בר קפרא זלת קפוץ קנה מינה באחר דלית גבר תמן
חוי גבר אם אביי שם באתרא דאית גבר תמן לא תחוי
גבר פשיטא לא נצרכה אלא כשטניחם שום.

דרש

בר קפרא אי זו היא פרשה קטנה שכל
גופי תורה תלויין בה בכל דרכיך דעהו
והוא יישר אורחותיך. אמר רב פפי אפילו לדבר
עבירה אמר רב פפא היינו דאמרי אנשי נגבא אפום
מחתרתא רחמנא קרי. דרש בר קפרא לעולם ילמד
אדם את בנו אומנות נקייה וקלה. מאי היא אמר רב
יהודה מחטא דתלמיותא.

קכח תנו

וקמכך לומר ברוך ה' לעולם ועל העולם מכרך מתוכפתא שתקנו מן העולם ועל העולם להודיעך שאין העולם
הזה לפני העולם הבא כלום אלא כפרוזדור לפני הטרקלין כלומר הכינו בפרוזדור כדי להיות נאין לעולם
שכלו לרוך. תהלה לאחת שיעמו פעם אחת בשבילו על כל ברכה וברכה לתקונה. וכי תימא בעבד ולא
נמרי מיכיה. תם דגמרי מלמך שלמד לגדעון: וכי תימא
מלאך הוי דקלמר ליה לגדעון כלומר לך שלך בשלומו ולא
ברכו אלא בשליחות קלמר מלת המקום לבשרו שהשכינה עמו
ולא נמליכון מיכיה. תם ואל תבוז כי זקנה אמך אל תבוז את
בעבו לאמר מלעיג עשה אלא לאמר מזקני ישראל כי יש לו על מי
להשען שכאמר עת לעשות לה' מפיקיה לריש' כו' כי אם בעת
לדברו לאמרה זה יש לך לדבר יפה בין בשתיכה בין בקפוך.
מריש' לפיכי' עת לעשות לה' משום הפרו תורתך עשים הם לה'
לעשות משפטו פוטעות בעוברי רצונו משום לקפרו תורתך.
מפיקיה לריש' הפרו תורתך עשי רצונו כגון שיהא נהר הכמל
שהקיש בשתה בשעת ליסוך הכמות משו' לעת לעשות פיר ונדר
בישראל לשמו של הקדוש ברוך הוא בשעתה למכבסין שלין חכמי
הדור מכבסים תורה לתלמידים: פוך אתה לשבות לתלמידים
בשעתה למפזרים שהגדולים שבדור מכבסים תורה בכם אתה
ולא אתעול שדרך עליהם לאף זו לכבוד שמים הוא לאחוז במדת
העבוה וכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך. ואם רצית דוד שלין
תשרה שכינה עליו בכם ואל תטיל לבני תורה לבזיון: הפרו
תורתך מלמזרה בשעה שהכבוס לפס שמים: הנ זלת קפון קפה
מיכה לפס רצית פרקמטיא בזול קפון וקפה מיכה ואפוף שמופה
להתיוקר. פשיטא קא לאחני למה לי פשיטא שלא יהא לפס
הלכה בפני עצמו למה ליה לאחני למשמע מכללא: כשהכיפס
טוין לפס בשת במקום הזה תתוליך גדול ממנו על הגדול עשרה ל
לדרוש במקומו: בכל לדרכך לפילו לעשות עבדיך: דעתו תן
לפ שם נוהך מבוך הוא כגון שלהיו בהר הכרמל שבוד עליה
עכ הפי'. ק כ[illegible]

אוכלוסא

מיל גדול של ס' רבוא ואין אוכלוסא
לא היתה זוכה לחיות בה אוכלוסא:
מכם הכזים שיודע מה בלבב כל אלו: לשמעני שהם מורעים
וזורעים ואני מוכח מוכן כל לומיות שוקדות ובאות לפתחי
עשיר היה וכבל בתים אבלו לפמורה: שלם יזכה לעולם הבא
ויראה בכבו' מלך המשיח יבחין בתה גדול יותר בבול פוטלי שכר
מצות יותר ממה שהיה בבול הלומות בעולם הזה: מפני לייש הכלים
הקשים קולטים לבהר לשפוך מים: בגני לייש הכלים
הקשוים להיכן למה הם הולכים ולאחר שמופת שתה ולא תראה
היכן תלך: עכלה כת. קכט
וקמי

קכח תנו

רבנן הרואה אוכלוסי ישראל
אומר ברוך חכם הרזים לפי
שאין דעתם דומות זו לזו ואין פרצופות יהן דומות זו
לזו: בן זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית
אמר ברוך חכם הרזים וברוך שבראו כל אלה
לשמשני. הוא היה אומ' כמה יגיעו יגע אדם הראשון
עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר ועמר ודש ז
ובירר וטחן והרקיד ולש ואפה ואחר כך אכל ואני
משכים ומוצא כל אלו כשהוא מתוקן לפני. וכמה
יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש גזז
ולבן וגפץ וטוה וארג וצבע וחפר ואחר כך לבש ואני
משכים ומוצא כל אלו כשהוא מתוקן לפני. הוא היה
אומר אורח טוב מה הוא אום' כמה טרחות טרח בעל
הבית לפני כמה יין הביא וכמה בשר הביא וכמה
גלוסקאות הביא כל שטרח לא טרח אלא בשבילי.
אורח רע מהו אומר מה טריחות טרח בעל הבית
יין הביא מה בשר הביא מה גלוסקאות הביא כל
שטרח לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו על אורח
טוב מהו אומר זכור כי תשניא פעלו וגו' על אורח רע
כתיב לכן יראוהו אנשים.

וזאיש

ב"י שאיל זקן וגו' אמ' רב ואיתימא
רבי אבהו זה ישי אבי דוד שיוצא
באוכלוסא ונכנס באוכלוסא אמ' עילא אין אוכלוסא
בבבל. תנא אין אוכלוסא פחותה מס' רבוא. תנו
רבנן הרואה מלכי ישראל אום' ברוך שחלק מכבודו
ליריאיו. מלכי אומות העולם אומר ברוך שנתן
מכבודו לבשר ודם. חכמי ישראל אום' ברוך שחלק
מחכמתו ליריאיו. חכמי אומות העולם אומר ברוך
שנתן מחכמתו לבשר ודם. אמר רבי יוחנן לעולם
ישתדל אדם לצאת לקראת מלכי ישראל ולא לקראת
מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפילו לקראת מלכי
אומות העולם שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם. רב ששת סני נהור הוה קאזלי
כולי עלמא לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהדייהו. רב ששת אשכחיה ההוא מינאה אמר ליה חצבי לנהרא
כגני ליא. אמר ליה תא חזי דידענא טפי מינך. חליף גונדא קמייתא כי קא אוושא אל חליף מלכא אל לא
חליף אחריתי אל חליף מלכא אמר ליה לא. אתאי תליתאה דהוה שתקה. אמר ליה אתא מלכא אל אין.
אמר ליה מנא ידעת. אמר ליה מלכותא דארעא כעין מלכות דרקיעא דכתיב ואחר הרעש אש לא באש ה'
ואחר האש קול דממה דקה. כי אתא מלכא פתח רב ששת וקאמר ברוך. אמר ליה וכי לא חזית היכי מברכת
ומאי הוה עליה דההוא מינא איכ דאמרי חברוהי כחלינהו לעיני ואיכא דאמרי רב ששת נתן עיניו בו ונעשה
גל של עצמות.

קכט רבי

שילא גנדיה להההוא גברא דבעל אזל אכל קורציה בי מלכא אמר איכא גברא
חד ביהודאי דדאין דינא בלא הורמנא דמלכא שדר עליה פרוסתקא כי אתא אמ' ליה
מאי טעמא נגדתיה להההוא גברא. אמר להו משום דבעל חמרא. אמרי ליה אית לך סדרי אמר להו אין.
אתא אליהו אתרמי להו כאינש ואסחיד אמרו ליה אי הכי בר קטלא הוא אמר אנן מיומא דגליגן מארעין לית

ורחמי ליכא לאפי מ"ט כתליכי ולשניכי נקדו את שיבו קולפא מקלות התולה לחברו הכא להורגך
השכם להכנו מ"ט במתרת ימכך סנבלנו לפי שכך על עסקי בסטות טיולא שלא תמנלנו חותר לך תעמיד עצמך
מהכיל ממוכך והוא קא לשעת כן סיקוס עליך ויסינך השכם לתה להכנו המתלבה זה מלחמת יהושע ועתלך לכתיב כיה
כמה תלטת בני יד על כסא כלום על ידי שמלחמה לה כעתלך
תעלה כמלו המתבשל מלכתי לפתן כשיעות משמע על בשיל
רשע מסך ותובל לכל לרשע לכל הקמים להיות רשע הוא
מתבשל שהוא נוזל ומעמיד כיה נרנותא הממוכה על לותם
המופכים קשיות למלאתם מים כלי להשקות בהן קשות

קל

לדתרועע

להתעופן מפעטופום מכסים ומוציא
נכסיו כל שים לו תרומות ומעשרות
נתיבו כותבין לכהן סוף שכנכך לו עלי לשמה שבעשת כוטה הא
ואים קלשיו לו ויהיו וסמיך ליה אים אים כי תשטה אשתו וכתי
והביא את אשתו אים את קלשיו לו ויהי שמעכב קלשיו תנלף
ונתיבו כותבין לכהנים ולנוים סוף שכנכך לו לשמה שבעשת עבי ונכיך
ליטול מעשר עבי לויהיו לעצמו ובעבכו המשתה שם שמים
בשעבו שמכנך על הכעס ליין ליאמת לו כמי שמנקש רחמים
מלכביו בכיך בנכיך תועשות לשון כפילה כלמתנמי וכפלת
ותעוף התכפית מלבני יהוה כיום נקה נה כחכה לפי מנוס
ל"ם כתיפה מתכה כשבעת לילו ולל"ם להתעבק בו כפי כמו
קתכפית ת"ת לף כמנוס ל"ם מעשע: קל ל

היה

מעבר שנים וכו' ותנן לין מעבדין את השבה שלא
ביכולה לכתיב לשכנו תלדשו כל לרישות שלתתך
דומם לא יהיו שלא נשכנו של מקום בעלך לשפלדין: שנאו לחכיו
למחות בילו: כבר בנית שהגלגלת שמנו לומר נדולי הדור שם:
ולא עקיבא בן יוסף עשה כן לתנן ביבמו' על עקיבא כשילדתי
לנהכלעת לעבר שכי לשבך כתיב לקיבא שהלכה בעלה ובניתה:
ואמרו לאחיכו שבעלה שלא ישמעו לו שלא ישמעו יעלו לא'
הקהי לשתבהג בחקות הגויים לבכות במות. לחיה יבכה מזבח
לדם נדול היה ולא לשבי הגולה. מכניא הוא מכניא לאחי כ'
יהושע: יכנן בכבוד לשבי הבמה לשבי שחכניא לו היה כלתנן
בעבכי מעשה בראי יהושע בן מכניא וכו' על ואחי מן השועלים

קל ב

לן רשות ז למיקטל אתון מאי דבעיתון עבידו ביה
עד דכעייני ביה בדינא פתח רבי שילא ואמר לך ה'
הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל
בשמים ובארץ אמרי ליה מאי קאמרת הכי קאמינא
ברייך רחמנא דיהב מלכותא דארעא כעין מלכותא
דרקיעא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא אמרו לידה
הואיל וחשבינן עלייכו לידון האי לכולי דינא
יהב ליה קולפא דפרזלא אמרי ליה חיב אפתחא
דרומי ודון דינא כי הוה נפיק אמר ליה ההוא גברא
עבידי רחמנא ניסא לשקרי, אמר ליה רשע ולאו
דכתיב אשר בשר חמורים בשרם חזייה
דוהה קא אזיל למימר להו קרנכו אמר הא
רודף הוא והתורה אמר הכא להורגך השכם להורנו
מחייה בקולפא וקטלי אם הואיל ואיתעביד לי ניסא
בהאי קרא דרשינן ליה נפק לבי מדרשא ודרש לך
ה' הגדולה זו מעשה בראשית וכהא עושה גדולות עד
אין חקר, והגבורה זו יציאת מצרים וכהאוירא ישראל
את ה' הגדולה, והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו
לו ליהושע שנ' ויהום השמש וירח עמד, והנצח זו
מפלתה וכהא ויז נצחם על בגדי, וההוד זו
מלחמת נחלי ארנון שנ' על כן יאמר בספר מלחמות
ה' כי כל בשמים ובארץ זו מלחמת סיסרא וכהא מן
שמים נלחמו, לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק שנ'
ויאמר כי יד על כס יה, והמתנשא זו מלחם גוג ומגוג
וכהא הננני אליך גוג נשיא ראש משך ותובל, לכל
לראש אמר רב חנן בר אבא אפי' ריש גרגות מן שמיא
מוקמי במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבה לך ה' הגדולה זו קריעת ים סוף, והגבורה זו מכת בכורות
והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים וההוד זו בנין בית המקדש יהי רצון שיבנה במהרה בימינו,

קל תניא

רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו שאין רעים להתרועע, תניא רבי
אומ' יש מנוה אדם אפטרופוס בתוך ביתו שאלמלא לא מינה פוטיפר את יוסף אפטרופוס
בתוך ביתו לא בא לאותו דבר, תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה
סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, אמר רבי בריה דרבי פרנך אמר רבי יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה
לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך שכל שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותנן לכהן סוף נצרך לכהן על ידי
אשתו שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיו וסמיך ליה איש איש כי תשטה אשתו וכתיב והביא האיש את אשתו וגו'
ולא עוד אלא סוף שנצרך להן שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיו, אמר רב נחמן בר יצחק ואם נותנן סוף
מעשר שנאמר איש אשר יתן לכהן לו יהיה לו יהיה ממון הרבה, אמר רב הונא בר ברכיה משום רבי לעזר
חקפר כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנ' והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך, רבי שמואל
בר נחמני אמר פרנסתו מעופפת לו כאפור שנאמר וכסף תועפות לך, אמר רבי טוכי אמר רבי יאשיה כל
המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה שנאמר התרפית ביום צרה צר כחכה, אמר רבי אמי
בר מתנה אמר שמואל אפילו מצוה אחת שנאמר התרפית מס,

קל א אמר

רב ספרא רבי אבהו הוה משתעי כשירד חנניא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר
שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שנתו אחריו שני תה רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של
זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו לו ללבוך תורה באנו הכריז עליהם אנשים

לכרם על שם שהיו עושין שורות שורות בכרם זה הכתוב מכפיל מכניסי לורמים נעתיסם:
רשם המדברי במסכת שבת מצר לה בגמרא מלניקין שניים עשר מיל ג' פרסאו' מפני שהלל מבית היטיו' על
לפל השעים תלתת מכני · לשרף תורה וכו' כלומר קרלו הכתוב מבקש ס': כשם שלפי שהקבתי לך פניס כך לתה השכר פניס
והייכו לכתיב פניס נפניס · קרב נכעם עליהם משום
מעשה העגל · ותלמיד נכעם ונם לתה מרלה להם כעם
שהקשת לפלך ממחכיסם: לם לתה מחזיר פלהל למקומו
והייכו לכתיב ושב ל המחנה' השב פלהל למחנה ולם ללו מעשיתך
יהושע בן כון כעד לך ימים מתוכם שישמש תחתך: ולשון
משיב לשון שמתנכה הקב"ה לישראל ומוקם המשכן לך יצא
דבר לנטלה · לג' שכחת' ומשרתי יהושע וגו' · ק ל ג

הסכת עשו כתות לכיס הם כמו עשו · כתני עצמכם
ולפשי כמי הם כמו עשו עצמכם כתתי' ל
לשנוער על לנכי תורה · זאת התורה היכן מנוסח בלשם שיחות
בלהלי תורה · הם ולמ"ד כתת שתוק כמו ויקם כלב שתוק והלון
לשמועתך על שתחל שנורה בניך ולשם שלין מיושנת לך ולמ"ד
כתתה והקשה עליה מה שים לך להקשות ותרן תרוצין על ס
שתישנ לך · יכנה ישעין מין הלב יוניל חמלה המוניל לת
הלב שמכן מסדי לתו על לנכי תורה חמלה היל לו ומין לף
המוכן כעם רבו ומובלו יוניל הלבות לם לתתם שיכמין כין לם
עמל לם טהור ומין לפים שלומה ב' כעפים לשמוכה ושכיה
לפים תרי מעמ': יוניל כיה שיכמין כין ליכי ממוכו' לליכי כפשו'
כי יהיה כיה מתכנתי' לין · לתכן שליכי ממוכות עמוקים הם
והכונה שיתחכם יעבוק כליכי ממוכות שלין מקנוע כתורה נדול
מהם · המכבל עצמו שמועה לרבו כל מפקותיו ולף על פי
שים נהם שחכניו מלעניי' עליו · ולם זמות שבתמת מיך מלשמה
לשין זמם פתיחת פה מלשון טבעת על כנוע כהמה סופך שתתן
יד לפה כשישלוך ולל תלע להשי' · ק ל ל
עשית

הללו גדולי הדור הם ואבותיה' שמשו בבית המקדש
כאותה ששנינו אזכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים
קריתי לפניו בספר דניאל · התחיל הוא מטמא והם
מטהרים הוא אומר והם מתירין הכריז על יהם אנשי
הללו של שוא הן של תהו הם אמרו לו כבר בנית ואי
אתה יכול לסתור כבר נדלת ואי אתה יכול לפרוץ
אם להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרי' אני אומר
ואתם מתירי' אמרו לו מפני שאתה מעבר שני וקובע
חדשים בחוצה לארץ · אמר להם והלא עקיבא בן
יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ
אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ
ישראל · אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי בארץ
ישראל אמרו לו נדיים שהנחת נעשו תייש[ים] בעלי
קרנים והם שגרוני אצלך וכך אמרו לנו לכו ואמרו
לו בשמנו אם שומע מוטב ואם לאו אני לא יהא בנדוי ואמרו
לאחינו שבגולה אם שומעי' מוטב ואם לאו יעלו להר
אחיה יבנה מזבח חנניה יגנן בכנור ויכפרו כלם ו
ויאמרו אין להם חלק באלהי ישרא' מיד גערו כל העם
בבכיה ואמרו הו' יש לנו חלק באלהי ישרא' וכ' למה
משום שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם
בשלמא הוא מטהר והן מטמאין לחומרא אלא הוא
מטמא והן מטהרין היכי הוי והא תניא חכם שטמא

אין חכרו רשאי לטהר · אסר אין חכרו רשאי להתיר קא סברי כי היכי דלא ננררו בתריה ·

קלב תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היו שם רבי יהודה ורבי יוסי ורבי נחמיה ורבי
אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי פתחו כלם בכבוד אכסניא ודרשו פתח רבי יהודה
ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה והלא דברים קו'
ומה ארון ה' שלא היה מרחוק אלא שנים עשר מיל אמרה תורה והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד הח'
שהולכי' עיר לעיר ומדינה למדינה ללמוד תורה עאכו' · ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אמר רבי יצחק
אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה משה אני ואתה נסביר פנים בהלכה · איכא דאמרי כך אמר ליה משה כשם
שאני מסברתי לך פנים כך אתה מסבר פנים לישראל והחזר האהל למקומו · ושב אל המחנה וגו' אמר רבי
אבהו אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה עכשו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס ישראל מה תהא עליהם אם
אתה מחזיר האהל למקומו מוטב ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתך והייגו דכתיב ושב אל המחנה
אמר רבא אע"פ לא יצא חדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל ·

קלג ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש הסכת ושמע ישרא' היום הזה נהיית לעם וכי אותו
היום נתנה תורה לישרא' והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה אלא ללמדך שהקביה
תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני · אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו תדע
שהרי אדם קורא קש שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קש מעולם · הסכת עשו
כתות כתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה כדרבי יוסי בר חנינא דאמר ר' יוסי בר חנינא
מאי דכתיב חרב אל הבדים ונואלו חרב על שנאיהם של ת"ח שיושבין בד בבד ועוסקין בתורה ולא עוד אלא
שמטפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב התם אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאין שנאמר ואשר חטאנו · איבעית
אימא מהכא נואלו שרי צוען · דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתתו עצמכם על דברי תורה כדריש לקיש
דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה שנא' זאת התורה אדם כי ימות
באהל · זא הסכת ושמע ישראל הס ואחר כך כתת כדרבא דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך

יקנה

עשרת מפני שהאכילם שבת ויכין לאחרן וכל זקני ישראל לאכל לחם וגו׳ · ממות תשתו על שבד לחוס ושמוכ כלותי ·
שהיו לה משמרת כניס שבאתה ופיצלתי השמיכי בני שבד לחוס קל תקיש כלבני הימי׳ וקל תקיש תמכיש וקיץ
תעיניתי כל לחתת ולחת ילדה ו׳ הן כל חוסף עליכס מ׳ בניס הראשוניכס הרי אלה לשבד לחוס · ק ל ה

הדוחק את השעה כדון לחבשלוס שבקש למלוך בחוקה
בחיי לכיו ולא בכה להחתין חיתת לכיו · שעה
עומלת כלחית מפכיו לחטריכא להו שעת להיות לא׳ מהס רשע
ישיבה: חטריכא להו נדפי הוגדו להס חכמים · חיכי היו
קורין לרב יוסף שיבה בקי בגבייתה הרבה ובחשכויות סלוכות
חפיו כבתיבת׳ מהר חיכי שחשען מהכו לחל לא היה חפולפל כרב׳
עוקר הרים לרבה בר בחפי שהיה מחודד יותר כפלפול : למהי
חני׳ למי שקבן חבות׳ למטר כלומר למי שקבן שחושות:
למהי ליה כללהי לרב יוסף מלכת תרתין שבין חמ׳ לס למלוך
תחלה למות לכוף שבתיס וכלהס מפני השעה ולא לבה למלוך
והשעה שחלה לו שלא הפסיד שכותו בכך : חומכ׳ לביתיה לא
קבל לא בהו כל לותן השבי׳ סוס נד שרבה וכשהיה נדיך להקיז
לס הולך לבית הכיוסא לא היה שולה לבא חלגו · שילחו בשבי
הקוכה לס בא לשלשלה ממקום למקום לו לתתה בבגין שיהא
כושא בוב משוי הקוכה הבא כמי יעקב לחביו הוא בעל הקוכה
שפבל שול גדול בניס והבה בתפלו׳ וחמטול הכי כתיב יגאנך
לס שלי יעקב בוחות יעקב שעליו הלבר תלוי לזוחת לת ישרל ·

ק ל ו

הנפטר מן המת כשהיו מוליכין לקבות מחקוס
למקוס לקטוכה היו מלוין לותו מעיר לעיר
ומוזכי׳ שו ולחמי׳ מלוין לותו מפס והלאה ומסוזכין קלי כשטלין
מוליכין כשות להפטר ממכו : לין להס מכוקה מישיבה לישיבה ·

ממלכם

קלד פתח רבי נחמיה בכבוד אכסניא
ודרש מר ויאמר שאול אל
הקיני לכו סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו
ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל והלא דברים קו׳
ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך
המארח תח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו
מנכסיו על אחת כמה וכמה · פתח רבי יוסי בכבוד

אכסניא ודרש לא תתעב אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברי׳ קל וחומ׳ ומה מצרי׳
שלא קרבו את ישר׳ אלא לצורך עצמן שנ׳ ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמת׳ שרי מקנ׳ על אשר לי כך המארח
תח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה · פתח רא בנו של ר׳ יוסי הגלילי בכבוד
אכסניא ודרש ויברך ה׳ את בית עובד אדום הניתי בעבור ארון האלהים והלא דברים קל וחומר ומה ארון שלא
אכל ושתה לא כבד ורבץ לפניו כך המארח תח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו עאכו׳ מאי היא
ברכ׳ שברכו אם׳ רב יהור בר זבידא זו חמו ושמנ׳ כלותיה ששה ששה בכרם אחת שנ׳ ועשולתי ח׳ וכתיב
כי׳ ברכו אלהים כל אלה לעובד אדום המה בניה ואחיהם אנשי חיל בכח לעבודה ששים ושנים לעובד אדום ·

קלה אמר רבי אבין הלוי כל הדוחק את השעה דוחקתו מאבשלום · וכל הנדחה מפני השעה
שעה עומדת לו מדרבה ורב יוסף דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים אטריך להו שעתא
שלחו להתם סיני ועוקר הרים אי זה מהם קודם שלחו להו סיני קוד׳ שחכל צריכין למרי חטיא אעפב לא קבל
עליו רב יוסף דאמרי ליה כלראי מלכת תרתין שנין מלך רבה עשרין ותרתין שנין מלך רב יוסף תרתין שנין
ומלנ׳ כל הנך שני דמלך רבה אפי׳ אומנ׳ לבית׳ לא קרא · ואר׳ אבין הלוי מד׳ יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי
יעקב · אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק מכאן לבעל הקורה שיכנס בעוביה של קורה · ואר׳ אבין הלוי כל
הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה שנ׳ ויבא אהרן וכל זקני ישר׳ לאכל לחם
עם חותן משה לפני האלהים וכי לפני האלהים אכלו והלא לפני משה אכלו אלא לומר לך כל הנהנה מסעודת
שתח שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה ·

קלו ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי יתרו שאמ׳ לו
למשה לך לשלום עלה והצליח · דוד שאמ׳ לו לאבשלום לך בשלום הלך ונחלת · ואר׳
אבין הלוי הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנ׳ ואתה תבא אל אבותיך בשלום · אר׳ לוי
בר חייא היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנסת ועוסק בתורה זוכה להקביל
פני שכינה שנ׳ ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון · אר׳ חייא בר אשי אמר רב תח אין להם מנוחה לא
בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון אמר רבי אלעזר אמר ר׳ הגיגא
תח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך ולמוד יברך את עמו בשלום ·

כמוף מועל קטן הכילוף ופרשוף לשי והתוספות ·

ממדרש למדרש · עיין ילקו מחיל אל חיל דמשמע משום דילפו מנית הכנסת אל חיל דבית המדרש לפי זוטן שילקה אל אלפים בניין:

אמר הכותב ראוי לכתוב במקום זה זכרון ענין המשורטם בפי הדורשים בביאור הכתוב מן המת אל יאמר לו לך בשלום וכפי הפשט הוא שעשם אמתי וכתון בגוי על שרש אמתי הקדום לנגלו והוא כי כל איש ישראל חייב להשתדל בחייתו במיים לעשות דנון לנפשו שבשמי בעיון ובמעשה ועולם הבא הוא עולם הגמול כמו שאקבל היום לעשותם ומאד ליזהר שבכם : ואל יתחייב לבל בפטר מן המת אלא יאמר לו לך בשלום שהטיבה בו להשתדל אין ישיג השלום שלא לך בשלום שכל לך עם השלום לשכר יגעת בו בחייתך בחיים ומטעם זה הכפטר מן החי יאמר לו בהפך לך בשלום שכל להוסיף על שלמותך כל ימי חייך : ואל יאמר לו לך בשלום שזה יורה שילך בשלום שכבר דבק עד היום ולא יוסיף עוד ח"ו

גם בפירוש מאמ' כב תת"ח אין לאדם מכוחה נחיך להזכיר שמלת מכוחה במקום הזה ל"ל נעדר ממה שעוסקי' בו תמיד לשכר הוא לאנשי מכוחה ותעבוד גדול והוא לחקור ולידע בשתרי יתורה בעולם הזה ובעולם הבא וכפוף מועד קטן בכתב מאמר זה נב · ול"ש הוסיף לפרש שם ול"ל אין להם מכוחה לשכם קשת והולכי' מנן ערכין לרקיע ומרקיע לג"ע לטייל ולשמוח ועמוק ילכו מחיל אל חיל הוא רוקיע כחוכא כפי המשך ה המזמור שבתחלתו הוא משכח ליושבי בית ה' וכפי המדרש בפסוק עוברי בעמק הבכא רמז לרשעים הכלובי' בגהינ' ומעין ישיתוהו גם ברכות יעטה כל ר' מהחכמי' היתורה להם הדרך ועל הגדיקי' כאמר ילכו מחיל אל חיל וגו' ויתיצב על כסאו מדרשם זל בכאן · ושם במועד קטן מבתחי בי' ·

הרן וזל תת"ח אין להם מכוחה וכו' כלומר לפילו לאחר מיתה יעשקו נתורה לפני השכיבה כדאמרי' במעשה יהודה דלא הוה ילע למשכל ולמטרי בהדי בנן דכתי' ילכו מחיל אל חיל וגו' וזהו בשעת פטירתן שהכהן מזיז השכיבה וזהו ענין של מעלה שהוא כנגד יהושלם הכבויה כעיר שהוכרה לה יחדיו עב ·

הנה בח פתחתי פי לברה לשוני נחכי ואתבה ביל יהודה מחוקקי כל מה שדיליתי כי טוב לכתוב ולהלקוט שושנים ממדרשים ואגדות אשר במסכת ברכות : ולא בעלם ממנו שכתתי מקום למי שיחפון לדבר בנגדי ולומר שהרכתי יותר מדאי · ויעיד על זה הקום הנגלה כי בעל הדפוס אשר קדמני הדפיס כל מסכת ברכות בפחות מה' פל"נוס כייר וכדפוס הזה שהוא כל כך מגומגם ויותר ככל כתבתו כ"ד פל"נוס מלבד קונדרס ההקדמה וידעתי מה שעיבני כי לא מתשבותי מחשבותיו כי הנני שומר יושב ודומה על אשר ידעתי שלא ידעתי להאריך יותר כי מה שכתבתי ליכו ר' מ' מתק שהיה דיוו לכתוב נפי' המדרשים ההם : אך למפט נוהן לבות הוא יודע תום לבבי בתלכה הזאת ומה שחשבתי שהיה לפשר לבלי כפי המעט אשר הסיגה ידי בבר הגעתי עד תכופתי כי הלא על לבי שומה לחפש לאור הבר כל דברי החכמים התורכים אשר דברו ענין מה בפי' המדרשים ההם כמו תלמידי הל"מן והמשכים לחריו ובפרט פירושי הל"שבח שמלבד מה שכתב בחלושי מסכתא זאת כתב בפר קנה בפירוש אגדות ורובו רובא למכבר הוא במסכתא זאת ונם ראיתי פירושי נאוים קדומים למען יהיו לי לעזיבים מכל שים יהודי מתמין בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה כתבתים בספר זה · ובתנגלה זכות על ידי זכרתים כי הלא

לאבי תולבות יעקב תלמיד תלמידי תלמידיהם כתבתי נקנת מחמדים בשטים מיוחדים על פי דרכם זל ·

ואף על פי שדראיתי פירוש מפר אחר שכתבתי למעלה המטוכה הל' ינקק בר ידעיה שהריך בפירוש מדרש מכתתא זאת לא ראיתי לכתוב בספר זה ממנו זולתי חלק מה קטן הכמות והאיכות והביאתי לזה שבה נודקת בפי עביות דעתי · והיה כי המוכן לאבי ממנו שהוא בחלק לב' חיבי' המין הראשו' דרושים פלוסופיים בלתי נריטים לשרשי תמונתנו האמיתית · המין הב' דרושים שפשריים שהם אמתיים עולם הוא מבואר לעיבי כל מעיין קטון וגדול שבעל המאמר לא כוון כלל למה שכתב המפרש ההוא כמו שכתבתי בפי' כל החלומות הולבי' אחר הפק · ושם ייעלתי על דרוש אחר כולל : וכבר בא לכתבו במקו' הזה אולי ייטר בעיבי הרואה ואל אמכע טוב מבעליו · וגם שמא לבי במה שכתב בחלק מה מדבריו בהשלהות הבפש עם היות בדוד אבלי כפי הבנת הלשון שלא כוון בעל המאמר אל מה שהוא כתב בפירושו בפרק מי שמתו בפי' מעשה בפקיד ר' וכו' ושמע ב' דומות מספרות וכו' וזל ·

באן להודות זל על השלמו בפש האדם לאחרי המומר בכל דבריה שו אשר האריכו בזה והזהו על הבש הבדיק כי היה לא בשלמת לאחרין אל המתים ושטה בדומו של עולם מופשטת מהומר כמלאכי השרת ועל זה אמרו שהיו מספרות זו עם זו להודות על השלמות כל בפשות הבדיקי' והבינות ממנה ואיכה בפשות וכלה עם נוף והלריבו בזה אם המתים יודעי' שבאו להודות על הבפשות מהם שאיבם בפשלות בחות המומר אך הבה קיימות בבינות ודעות אז יותר ממה שהיו דעות עם המומר כי המומר היה מוכה לוחם להשיג מה שבבחו להשיג ומיבה גדולה עליהם ושתה בחיית המומר לוב גדול בנה עליהם : ובאומרם בבית הקברות ל' להדמות המשל כי שם קובר המומר ושמע הבסיד מה שמעו מספרות בל בפשות אחת אשר בקברו שם בפשות בל חסיד ו וקישרים בלבותם לא שיעלה על לב לאדם כי הם ז"ל אשר היו מכתי ממוכמי יודעי הטבעים ומשיבי הלחתות מהם שהם חשבו על המתים שבבר אחו אבד המומר כי הם מרגישים עוד ויודעי בעבייבי השלל לאחר אשר אחו והבם טמונים בארץ ושוכבי בתי מומר בחבא הוא בטבע להרגיש של אבד המומר אחת ובעדיך ההרגשה ממבו הבה הוא לו בלבן דומה לא יחיש ממקומו בחו שהוא לאחר מהם על זה לאחר מבן ואחר בל המספר לאחרי אחת בלו מספר לאחרי הלבן ל' שהוא בא לפקוח עיבי עורות ולהוציא מלב ההמון כי בל אם שדברו ז"ל לא לדברו על המומ' אלילה בי זהו בחבא לו' בטבעו לאחר אשר יבלת אחתו ממבו אי יאמר לו הקיבה אם לא שבאו לרמוז על הבפשו' כי היו' הבה בהפרדם אין המומר ולא יחותו בחות המומר לא זולת זה ·

אחת ויבין שזכירת לאחרות השלהות הבפש הוא ענין הנון בשיבה בבתב במקומו הראוי בחו בחבבת בתוטות בספור פטירת בבו הקדוש עה ובמקומות לאחרים כ בתלמוד לבל אם ענין זה לבאן : וכבר בתבתי בי בל לותה סוגיא במקומה והבאתי קבת ראיה לדברי מלכי הרטבל"ה וכלל כוונתי לומר הריבי מולה שהוא טשות נחוכה אם בספר בל לותה סוגיא בדרך הפשט אחם בבללים ובפרטים ועבו אין ראוי ליזל אל בבה הלאחרון לעשות בה נוחות בבללות בלה אשר לשון הנאלה טוה בבוכויה שלא בוכו בלל שליהן החבחים בעלי המחלוקת הם · ולא על החבם הבזה הלומתי בלבד בי אם על חבם בליוקף מופלג שהיה בלומנו ה' לברבה ביבלה מחבר

ספר ויקרא שמו לכך למופת וכו׳ הכיח המעשה הכזכר וכתב בפירושו לרבותי׳ פלוסופיים אשר קוץ עגמו יורה שלא כיון לפס בעבל המאמר ׳ לך למכס בלילותו מסרון קנית תלמידי ומכו כי לא היו עומעים כך לרבות הלכיות לף על פי שלא תהיין מ מסכימות לאחת בכל הלקיהן ׳ ולפי כי טוב לתת לת שלתת ועשה כרבותו והגדיל לכתוב על הספר הקוץ עביכים בכללים בדרך למופת כפי הוקיות שם בספרו והוץ עגמו לא האמין לפס ׳ ויהיו בעיפיו בכל הלומדים בספרי המשכה והתלמוד בכל המון ישראל ההולכים לתומם ומידיעת סתרי תורה קנתם בעלמים וגלל כל כחו למחותם בלבבים ׳ ואפשר לפרש כפי כוכח זאת לבני ישעיהו הכביא עה בחמרו ׳

אשר אמרו לרופים לא תרפו ולחוזים לא תחזו לנו נכוחות דברו לנו חלקות חזו מהתלות ׳ אמר לרופי׳ על כני היאת שהיו רופים מהאת בלילת מוחלטת וכיון שלין מקום לומר לפס שיתבבלו שקר שלימו כפי טבעם ׳ מה שהיה לפשר לומר לפס לא תרפו ׳ ל״ל שיהחזו פס החוזים בכבבים יכבלו כלל לא רע ולא טוב ׳ ולחוזים פס החוזים בכבבים שפעתים רבות מלבבים כוזבים ׳ ולפס לפשר לומר לל תחזו לנו נכוחות ׳ וכלי להמשיך לב המון שליפס דבדו לנו חלקות ׳ ולא זו בלבד היו אומרים לפס שלא חזו מהתלות ושטות בזה שלא יהיו המון העם לדוקים בלשות תעבירות כפי פשוטם שיבמו לשעתם כפי הכללה וילמדו לפס מהתלות מנל כ בוחתם ׳ ל״ל שלף על פי שיהיו מהתלות כפי הלמת יזדו לדבריפס כפי הכללה למען ילמדו לשותיפס הכפסלות קבוע לעבדן זה ודומה לו כוב פירושי המלמדים תלמודיים לשר כתב בספרו המכם הפלוסוף הכזכר ובפרט בפי׳ מעשה בפסיל לאחד וכו׳ עניל פילף בקופף למקטף ומשב לתלות ולמשוך עליו ד דרושים פלוסופיים והלך גם כן בדרך הזי׳ יצחק הכזכר וכיוצ וקביעתו לשתי שרומז לל המאמר שמכעיהו מהמשך לאחר השכל ואחר שרלה מלמת מומרו השתדל וקבר לת עצמו בבית הקברו׳ והחלים המאמר הקוץ עד שכמעט היה כמת ׳ ולא די להחכם הפלוסוף הכזכר שבמאמר התלמוד כתב נורף ופירו׳ שלי לפשר לפבלו כפי לשון התלמוד לולי שעשה עמו פס ממית לעשות נורף בפלא הגדול כתוב בקבורת משה רבי עה שכתב וזהו סוד ולא ידע איש לת קבורתו כי לא ידע שום לדם בלי זה לופן מ מרעה נבר על חמרו על שהתיפו וקברו והלריך בזה ׳ וכלל כוכתו בזה לפפק בלמות זה הפלא המלומת לבל כל מלמין הולך בישרו ירא ה׳ ובדרך לחוזת עיניפ משה החכם הזה לפתם עיני קנת התלמידים למען יחזיקו לדבשותיו והלבותיו לף על פי שיעשך מהם סתירה מה לל העניפים הלחוכיים ודי בזה שקרא שם ספר דרך לחוכה והורות על הלמת לומר כי כמלאו בו קנת פשטיו פסוקים ערבים והגוכים ונם פי׳ קנת מלחמי׳ חזל׳ שיש בהם ערבות מה ואפשר שיסכימו לל הלמת לבל הם בעלים גם כתבתי זה להשיב תשובה לשואל שישל ממני מלוע לא כתבתי בספר זה שום דבר מזה שכתוב בספר הזה בפרושי קנת הגדות כמו שכתבתי ׳ ולכתוב בעה פירושי שלר מפרשים גדולים וקטנים אשר יבלו לידי ׳ ואשיחה עיני על פי׳ המפרש הלבי יצחק בר׳ ידעיה הכו׳ בקנת מסכתות הבלות ושם לחנף בו דבר הנון מסכים לל הלמת לכתוב וכרובו בספר ׳ ונם במסכת׳ זו בלתיי פי׳ כלה וערב בעניין מדת הפרישות סמוך למאמר הכו׳ וכלתיי לכתבו בסוף מסכת׳ וזהו כי לא בלתיי עד הנה ׳ ול״ל ׳

רבי יוחנן הוה אזיל ואתיב לשעבי טבילה עד בן עזית עלי עין ׳ לחמיד הזה היה שמה

מה שהיה שמה לכוכה טובה כפולה ומטבלת לעם שמים שהיה עומד במקום שיתבבלו בו הכעים העולות מן הבאבה ויתבבלו בו לרוב יופיו ותתחקה נוהתו על שרטי לבם ובלילה הוץ כשהי תוהונבה עם הבעלי׳ יהיו הכביס דומים לו כדמותו כגלמו וכבוי כמוהו לעבוד עבודתו לית בעם שלית והיו מביטות בנוהתו ותתלהו ובזכות החומר שלו להיו הבביס טובים וכבוסים בעיני אלהים כי כן מייב טבע מניעות הולדם לם תתבבל הבעה בדמות הלית השלם יפה בעיני ׳ וטוב רוחי ולחר תזדווג עם בעלה ותתעבר ילוע הוץ שיתבבלו בעין לבם היעת הדיח בלית היפה בח ולדום והוץ יעמוד לפביהם עת הדין ויוליד בביס בגלמו כדמותו ועל זה תמנח המלבי׳ והשבי׳ ולילי הלרן כי הם מנייבי׳ נוהות בלות בחלד מעבבם ושביות הממלד יבות מלאה והטבע חבם יבייב הוץ בגולל בלה בנוהת הלה כנוהות המדומות בחלד לשר בם מתבלין בעת הזדווגם יחד ועל זה הבביס הם יפי תואר משר הבביס המולדים בבנית מבול ודיוקן שרוקה כי בני המלבי׳ הם מתהוים בחלדי מעבבתם על מטות שן ובנפת נקט ושם וכל לבן יקרה והטבע חבם יתלהו בשרד לפי הנוהות היפו׳ לשר ידלה לעיניו והחבם הוה היה עושה לבוכה טובה המבוכת מחכו להיו׳ דומי׳ לו הבביס המולדים מן הבעים הבם לבל דבר ולבל עבין הבינו חביבו על זה מנל ענמו לוץ היה עומד בחקו נדולי חיות והטבע לנוד לת בעצמו לקחתה ולוץ לא היה ירא לולים לבלתי יתבבל בבעים היפות שלא יבא בעבתם ומנל יופים לילי הבקור רבו לו להתהוות עליהן לו לילי מעשה לבלת לחביקם על ימלא תלות מבם ויטריד שבלו לדבר הרע הקוץ ומנופ ממנו ולא ירא לבעשו לבלתי הבחיתה בן ירלה ה׳ והיא בעיניו ולא ישיר בל מעתו וקרל שיבא בישא הבטחה בבעיי והבתבלות בהן כי זה ישוב לרע עליו בלחרית הימים לם יעריד שבלו עליפס הבתין לו לתעלתו והבינו על זה מי הכריחו לבא לל הבעין הגדול הזה ומה התועלת המניע אליו ולוץ יחמול על בעשות שלר בני לדם יותר מבעשו המביאה לילי בעין והשיב לו ולחר לבא מזבעת דיוקף קל לתיבל דלא שלטת בית עיבא בישא ל״ל כי קוץ היה מזבעו והדומה לו לשר כודע עליו מה שקרהו מלשת ל אחיו שהשקה לו מבל יפיו ותתחז׳ והיה לבן חיל ובבם לת יבבו ולא יבלה לו ולא חזיקו העין הרע לשר השתבלה בו יום יום כי קוץ שמר לת הדבר ולא השתה לותו כיון כן היה מבריח לת יבר לחסיד היוץ ולא ישלוט בו העין הרע לשר ישתבלו בו הבעים ולא יבלו לו כיוסף הבדיק השליט והנשוד בחרן בבנך יבבו כ בחפודפס עליו מלשת לדוביו וכל הדומה לו כדבר הקוץ יקרל על שמו כי קוץ התחיל בבבוח הקוץ ולחריו כל לדם ימשוך ללבת לדרבו ׳ וזו היא הטובה על עין הרע שלל כי היא שולטת בלדם לרעתו לם לא ישמור עגמו כיון יוסף לא שהיה בדעתם שרלית העין מוקת וכו׳ ושוד הדרך בלשון הלבי׳ והתועלת המושג לבלי מבי׳ זה על מאמר זה קוץ מעט הכמות והלימות עם היות שבבי העין הרלשון קוץ עבין ערב מה שבי׳ בעבין יוסף להשיב לשלת לא משתבי מר ונשיבת בישא לבל לילבו משבי׳ לל לאמת בוכת המאמר שהבי בבר לאמר בתחלת המאמר לא משתבי מר מינב הרע ׳ והשיב להם לאמין בתבלי בקלקי חוובי ונבו׳ הוץ עבין הלבוי משבים עם עבין יוסף ׳ ושוד היתה לי טובה שנית בבתיבתי שה לבריו לאמין יהיו לדך מדרך בהבי׳ ובודלי שמעיד על נודל בחו בלשון הלבי׳ כי לולי היה בבו של הבי׳ יודעים שבלר מאמר בחיבת הישלם לבל לין בו ממש בל בך כי רוב מה שבתב בהתחלת בי׳ המאמר הוץ לריבות דבריה בבלתי נורך ׳ שוד היתה לי טובה נ׳ להבלות לדך בוכתו לחלוק בבנד

הבולנים

הכלים המלוכלכים לפני הלל כמו היזק שיש לרבע המקוה כדברים
והחכם הוא מלך עליון בעולם מימרא זה. וכן עשה
למעלה כפ' ה' ויקח נבי' מימרא זה כאן עי' מלאך כאן עי' שד'
וכיוצא שלא כדרך הפשט המובן בדברי הזה וכוונתו לפתוח פ
בכונת מניחות הספרים המבוארים בתורה שבכתב ונם בדברי הזה:
ואין רצוני להאריך עתה בזולת דרוש כיון שהוא כזכר פעמים
רבות במסכתות שלמד זולת. והש' יעזרנו שם לומר לפרוך
בדרוש הקודם במימרים שלמד זה:

עוד ראיתי לכתוב בסוף מסכתא זאת בדיוק המלות בעבין יבר הרע ויבר הטוב
כיון שכזכר פעמים רבות בפ' זה: בלמדו בכל לבבך בכ' ובכל יבריך
ביבר טוב וביבר רע. עוד למד בליקים יבר טוב שופטן.
בשעים יבר בעוכו'. מניעו בפרשת בראשית וכל יבר מחשבות
לבו רק רע. ובפרשת כה כי יבר לב האדם רע מנעוריו ודרשו
רז"ל משכניעד לבלות וכו' שוב בסוף סתומה כי ידעתי את יבדו.
וכתב הרל"ך בקרלת תלות לב האדם ובעיוכיו יבר. ולמד שפי'
יבר ממוך הוא על יבר הטוב ובקרלן כן לפי שהוא יוצר ופועל
העבירים בלב שהלב מתלוה לליקים ויש יבר טוב ויבר רע:
ופי' הפסוק יבר במוך שהוא ביבר טוב מהיות הבליק הממוך
ונפתן עליך תגדהו מרע לתת לו שלום כי כך בטוח: ולקרב
אל השכל הכונת ב' יבדים ראוי לומר שכמו שהאדם מורכב מגוף
ונפש וכיוצא שיתקיימו שניהם הושמו לו כחות להשלמת מ
מניעותו כמו שכתב הזן. ובפרט הכח המתעורר במשך מהפעם
היותנשת ואם יגדל כח המתעורר הזה בעבירים נפייס כמו רוב
המלכל ומשתה ובכלות נפשית לתאוות בקרלן וה הכח יבר הרע
ועליו יבדק מימרם ז"ל שהוא מלך זקן וכסיל שבא לאדם בגיותו
מרשם למו כי מיד הוא מתלוה ליקן ועל זה כלמר לפתח חטאת
רובץ ובהיותו הולך ונדל כן תגדל לותה תשוקה נפשית עד ס

מניעו לינשכה בקרוב ולז יתעורר עו כח השכלי ומשם והלאה
כאשר יאמר ש לבו הלא טוב לבו להשתמש מלותו כח המתעורר
למה שלא יהיה כליון לנפשם כמו ליקח המזון הרצוי והמשגל
בעתו כפי הרצוי ויהיה כמחר מן העבירות שלכרה תורה ונם אם
יקדם עצמו במותר לו ובתכלי שלא יהא פרוש לגמרי הלא יקח
משם רשות להוליך בני עובדי השם בתורה ובמצות זה הכח
השכלי מחובר עם המתעורר בקדש יבר טוב ויבר במיך.
וכשאמר סתם לוי לי מיבדי הוא כבוי ליבר רע וכוונת התבא במה
שפי' בכל לבבך בב' יבדיך שלזהרת הכתוב היא לומר שיכביע יבר
הרע להלהבתו' את לבל לא יכנף עצמו לבטל יבר הרע לגמרי שלא
יהיו שכיחים מחובדים ויעשה מהעיקר עיקר והטפל טפל.
ולכוונה זאת דרש רבי יוסי הגלילי בליקי' יבר טוב שופטן רוצח
לומר שהוא שופט כל כמות הנוף לבל לא להמיתן לגמרי שלא
כל תלוות הכבלות בלמון יבר הרע ין הכח כעבדים נבנשים
לבל מצות השופט שהוא היבר טוב והרשעים בהפך שלדון הבית
הוא יבר רע ואם לפעמים הולך בדרך יבר טוב הוא במקרה
להשלים רצון הנוף כמעשה הבטעים וכיוצא בזה. ולי בזה
עם מה שפרשתי רבויה בשורותים שלה שכתבתי בפי' ה'
יבר להוכיח מלב החמון וקנית התלמידים בלא יחשבו שיהו ב'
בבדים מחודשים בלדם ויקיש יבר טוב מלאך טוב. ויבר רע
שד וכיוצא בו. פעמו מלחמ הוא שטן הוא יבר הרע הוא מלאך
המות ומדוע לא כתבדל בכל כחבו לקרא עבירים כהלה אל דרך
הפשט כפי הלפשר. וכשית לב לשמו עטרת פז כל עניו מחוכו
מוכן לכלבו מהכמים התרביים כי מפיהם לבו חייט. לכיבו
שבעמים נרוב רחמיו ילמדבו להועיל וימהר יקיים הבטחת
מלעיה וחל ה' את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את השם ונמר
וכזה בלקתי עצמי עתה מלכתוב בחסכת כרכות מהלכות שלבו.

טוב הסודלות לפכיו ית'.

פירוש הרמב"ם ז"ל. עניין מה שאמ' לומ' לכל פירותיהן והקרן קיימת לו מה שאומ' לך. כי המצות כלם נתחלקים על ג' חלקים. החלק הא' במצות המיוחדות לאדם בפני עצמו כגון ציצית ותפלין וסוכת וגו'. והחלק הב' במצות התלויות בישועת בני אדם קנתם עם קנתם כגון לזכרם על הגבינה והלוקח והלוקח והקבוצה. וכגון הנזיר בהלכות איש את חברו ושלח יוכל אדם להזיק לחבירו ואל יעמוד על דם רעהו וכבוד אבות והחכמים שהם אבות הכל וכשיעשה האדם המצות המיוחדות לבקשו מהם שיש ביניהם ובין בורא יתברך כן לבדקה ויתגלגלו הקב"ה עליהם לטובה כמו שהבטיח בפרק חלק. וכשיעשה האדם המצות התלויות בישועת בני אדם זה עם זה כמו כן תתעשר לו לבדקה לעולם הבא לפי שעשה המצות ויתנהג עובה בעולם הזה בעבור שהבא מביא הטוב בין בני אדם כי כשיבא מביא הזה יביאו לחביו כמביא ויקבל כמו כן שכר מקשבין הזה. וכל המצות שבין אדם לחבירו נכללו בגמילות חסדי' ושים לבך עליהם כי כן תמצא שהם שהבי הכל הזן את כמו שביארנו בתחלת דבריהם שהתלמוד מביא לידי מעשה. עכ"ל.

הראש ז"ל בפרקא קמא דקדושין בעי למילף לה מקרא ככתוב לא ושם כתיב למען ילמדון ימיך: גמילות חסדי' כתיב רודף בדקה וחסד ימצא חיים בדקה וכתיב בקבלת שלום כתיב בקש שלום ורדפהו ואתי רדיפה דדיפה מרודף בדקה וגו' תלמוד תורה כתיב כי היא חייך ואורך ימיך וחיים המעולים בהם הם שהין כן בשאר מצות הן התירות שהאדם חולק בעולם הזה: לכל שאר כל המצות היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם שלא לעולם הבא ופרק בשלום הבן כתיב כמי למען ייטב לך והארכת ימי' ומסיק מהאי קרא למרו נדיק כי טוב לי פרי מעלליהם יאכלו וכי יש נדיק טוב ויש נדיק שאינו טוב אלא טוב לשמי' ולבריו' זהו נדיק טוב ועל זה כ"ש פרי מעלליהם כי הקב"ה חפץ במצוה יותר שיעשה עם בהם בנון הבריות מבמצות שבין אדם לקונו בריש מסכי' שקיב ל' ויהבן ו' לבני' שאדם חולק בעולם הזה והקרן קיים לעולם הבא ואלו הן הכבדת אוכי' וביקור חולים ועיון תפלה והבאת שלום המדרש והמגלה את בניו לתלמוד תור' והדן את חברו לכף זכות ופרי' מהי מתני' ומשני הכי כמי גמילות חסדים היכהו. הכבדת אוכים וביקור חולים בכלל גמילות חסדים וכן עיון תפלה דכתיב גומל נפשו איש חסד וכשם היכו תפלה דכתיב ואשפוך את נפשי לפני ה' נבי הבא והבאת שלום המדרש והמגלה את בניו לתלמוד תורה ה"ו היכו תלמוד תורה ודן את חברו לכף זכות היכו הבאת שלום ה"ו שמתוך שדן אותו לכף זכות הוא מביאו שלום ביניהם ותלמו' תורה כנגד כלם: יהושלמי הכי בריש פיאה ובכי חייא לכפי תחומים מה תלמ' לפיכך כל השלם אינו שוה לבבר ה' של תורה. ואל תא' לפי' כל מצוות של תורה לינן שוות לבבר ה' של תורה. ודבים לית מצוות חסדים ותלמוד תורה כנגד כלם. לכתיב כי בחלקה חפצתי עכ"ל.

הרמב"ם ז"ל מה שאמר עולים והפסוק אמ' שלם ש' יקשה בעיניך כי זה עד לדבש ומעיקר לשון הקדש כי אותיות המשך והכוונה יתחלפו קנתם עם קנתם והם כופלות מן הכתיבה להקל. ולכל בעולים שלי מצוים כלומ' המצות והחקים שאר נוה קהל ליונתי מצוים. **הראש** ז"ל נמול שלום. רב יהושע ורב יוסף אמ' שלי מצוי' ואל תא' שלו שיהיו מכבסים למיית נוחין בני ביתו ודבשי עולים בלשון עבריים ולירוד מכבסין קרי ליה שלה כגוי לדבר כגוד עכ"ל.

הרמב"ם ז"ל כ' זו שאר יפחדו בהם ישוו מתי' שלא יפחדו בהם כי אחת שאמ' בהלכ' הקודמת לזו מי שיש לו מתי' זו לא יטול כשיהיו בעולם שיהיו יודעי לשמור בהם אבל אם יודע לשמור בהם אפי' לא יתעשר שלא כ' זו יש מהם לשמור לו ליקח מתנות הטבויים: לכל הרמב"ם נפי': ולשון המשנה כתוב ויותר בלשון בהפרו שמשמור לשום ה' מבטחו כתב לשון זה. וכן ליין שלן לין לחתי לאחתי וכל מי שיהיו לא חגר ולא סומא ולא פסח ושאם עבדו כל' מהם לחיו מת מן הזקן' על שעבדו כהו שב' ושוחל לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמי' וגו' ויסלף וט' וכל ליין שלוקח שחד ומע' לת הדין לחיו מת מן הזקן' על שעבדו כהו שב' ושוחל לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמי' וגו'.

מסכת פאה

א אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כלם.

פרק חמישי

ב מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח ארז אחד ואחד לאו או שהוא מסייע את אחד מהם הרי זה גוזל את העניים. עמלי כב על זה נאמר אל תסג גבול עולם. לומ' לדין זה שכיבו כבוז

המניח כלכלה תחת הגפן כשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר ה' תסג גבול עולם גבול עולם כבר נתפרש במשנה של מעלה.

משנה אחרונה מי שיש לו נ"ז והוא נושא ונותן בהם הרי זה לא יטול וכל מי שאינו צריך ונוטל אינו מת מן הזקנה עד שיצטרך לברות. וכל מי שהוא צריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיתפרנס לאחרים משלו ועל זה נאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. ירמיה יז

הרמב"ם ז"ל מה שאמר עולים והפסוק אמ' שלם ש' יקשה בעיניך כי זה עד לדבש ומעיקר לשון הקדש כי אותיות המשך והכוונה יתחלפו קנתם עם קנתם והם כופלות מן הכתיבה להקל. ולכל בעולים שלי מצוים כלומ' המצות והחקים שאר נוה קהל ליונתי מצוים. **הראש** ז"ל נמול שלום. רב יהושע ורב יוסף אמ' שלי מצוי' ואל תא' שלו שיהיו מכבסים למיית נוחין בני ביתו ודבשי עולים בלשון עבריים ולירוד מכבסין קרי ליה שלה כגוי לדבר כגוד עכ"ל.

הרמב"ם ז"ל כ' זו שאר יפחדו בהם ישוו מתי' שלא יפחדו בהם כי אחת שאמ' בהלכ' הקודמת לזו מי שיש לו מתי' זו לא יטול כשיהיו בעולם שיהיו יודעי לשמור בהם אבל אם יודע לשמור בהם אפי' לא יתעשר שלא כ' זו יש מהם לשמור לו ליקח מתנות הטבויים: לכל הרמב"ם נפי': ולשון המשנה כתוב ויותר בלשון בהפרו שמשמור לשום ה' מבטחו כתב לשון זה. וכן ליין שלן לין לחתי לאחתי וכל מי שיהיו לא חגר ולא פסח ושאם עבדו כל' מהם לחיו מת מן הזקן' על שעבדו כהו שב' ושוחל לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמי' וגו' ויסלף וט' וכל ליין שלוקח שחד ומע' לת הדין לחיו מת מן הזקן' על שעבדו כהו שב' ושוחל לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמי' וגו'.

מסכת דמאי

פרק שני

המקבל ג עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש ואינו לוקח ממנו לח ואינו מתארח אצל עם הארץ ואינו מארחו אצלו בכסותו. רבי יהודה אומר אף לא ינדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בנדרי ובשחוק ולא ישמע לפתים ומשמש בכירת המדרש אמרו לו לא באו אלו לכלל.

מסכת כלאים

משנה ד אחרונה החשים והזוגין אינן כלאים זה בזה. השעורים ושבולת שועל הכוסמין והשיפון אינן כלאים זה בזה.

מסכת שביעית

משנה ה אחרונה המחזיר החוב בשביעית יאמר לו משמט אני. אמר ליה אף על פי כן יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמטה כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם שנאמר וזה דבר הרוצח המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו.

מסכת מעשר שני

פרק שני וחמישי

כרם ו רבעי מציינין אותו בקזחות אדם ושל ערלה בחרסית ושל ערלה בסיד ומסחה ושופן. אמר רבי שמעון בן גמליאל בשם דברים אמורים בשביעית.

משנה ז

הרמב זל. מציינין מגזרת ניין והוא כמו סימן ואמר כי כרם רבעי עושין לו תגלולות מן הקליפה כדי שידעו בני אדם שהוא כרם רבעי ולא יאכלו ממנה כלל לפי שהוא קדש כמו שאמר הש"י ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הילולים לה' ואמר שילכלוכו בעלי שילכלם כמו משכב ז' ומשל עבלם בחלקית הוא קטיר הסדוף לפי שילכול הערלה יותר מעוב

הרמב חבר בקרקע תם וכן יקראו לתלמידי חכמים חברים ולולם בקראו כוה לפי שהם כי חבריהם זה לזה חבורה בלמודם כי היו חברים לשם שמי' ומה שאמר בכאן לדיות חבר ל' שיהיה כאיזן על הטומאה ועל הטהרה ואמר בעמיה בכורות הבא לקבל עליו לכבדו בריך לקבל בפני ג' חבריס: ותם לימו בריך בפני ג' ולא עוד אלא שחבריס מקבלים לפניו ויעמוד ל' יום כלי שבחבירו תמיד ואז יהיה כאיזן על טהרת משקין וכשאוחו כאו שיהיה כאיזן תם ואמר כי הוא לא ימכור לעם הארץ לח פירות ולא פירות יבשים שהרי הוא עושה להם טומאה מפני שפירות עם הארץ בחזקת טמאים וזה הוא לאמור לגדול טומאה לאולין שבארץ ישראל ואיכו לוקח ממנו לבר לח מפני שהוא בחזקת טמא. ולוקח ממנו כל לבר יבש כי פלוכלים לא יטמאוהו שלא אחר הכשר בא' מהמשקין וכו' ואסור לבו לעשות המקבה בארץ ישראל מפני שיסתבלו על הסדות לעשות והוא גזל: ועל כן רובי בהמה דקה אבלבו פסולין לעבוד ועיין פרוש בבדרין מבבה בכסותו ואפי' בשבע בשמת כי בלוב הסכוסית לי לפסר שלא יקבל ואין הלבה כר' יהודה. והלשם הארץ ומה שים בו מקום הוא זה: ואמר בבכורות פרק על כמה דלף תם בריך לקבל עליו לבני חבורה מון מזקן ויושב בישיבה בבלי' ובשמוק בדתבן במסבת לטות שמוק וקלות בשם מהנילין את בהלם לעבוד. משמע בבית המדרש לומד לפני תלמיד חכם. לא בלו אלו לבלל לאין שפייס נוכך לעשות:

עכ. ל

והזונין הנתקתי זאת המשכה בעבור מה שכתבו בפירוש כי הוא מעבין טופיבו. הלשם זוכין מן מטין בן ובקרקין זוכין על שם שבאור המבול בשהשמיטו לבבם היה הארץ מוכה לבם והיו זוכעין מטים ומוכרין זוכין בלבתיב לא תזבח הארץ מבאן שהפירות מזכין הילבך לא הוו בלאים עם הקטו לבל עם לידך מיבי תבואה הוו בלאים לעבם שהיו מאבל הלם בלתבן בפ"ב דמסבת תרומות שם תבם מן הדבש על היפה תרומתו תרומה מון מן הזוכין על הקטים שהיו לוכל מ"מ כיון שמכירין אותו ממקום למקום למאבל יוכים הוו בלאים. השתי' ושבולת שועל מפרש בירושלמי דבלי פרקין זוני זוני קתבי כמו שם שכויות זוגות זוגות ליבם בלאים זה בזה לבל ג' מזון זה ו' מזון זה בלאים וקם' לבל' בוסמים עם מטים הוו בלאים וכו' ומלריך לעבין ליבל. וכאן בתבתי זה בעבור המדפים מקולם שכתוב בפירוש הלשם זל.

הראש זל: בשביעית לאו דוקא דשביעית ליבם משמטת שלא בזמנ הלחרון של שביעית שלא הבי פירושם המחזיר חוב בשביעית בלומר בליבור שביעית לאחר שעבדה עליו שביעית ואח"ב היה המלוה משמט אבי היתרה בותה עלי להשמיטו ואם אח"ב היה הלוה לעשב אבי רוצה ליתבם לך מותר לקבל ממבו: ובשביל השולם קאמ' דתלי ליה על לאמ' הבי: ירושלמי לומ' לו משמט אבי בשפה בפה וביתין פשוטה לקבל וזה לבר בלו' לבור בעלמ' ומלבתי' זה לבים אין בריך שלא לבור ג' בלמוכח במוסף' למבו' גבי רוכח דקתבי לא יאמר את הלבר וישבח שב' וזה לבר הרוכח אין לך שלא לבור לאמר: ירושלמי רוכח אבי הדא לאמרה בר בש לתבי שלא מבילת' פי' מבל"ג והוא לזיל לאתר ואיבון מוקבין ליה בנין תרתין בריך לאמ' בשל מבילת שבא רבי המחזיר חוב בשביעית שהוא לעשב ומחזיר לאבי שאמר ליה משמט אבי והם המחזיר חוב מבמי כוחם

היתכו. ו

הרמב זל. מציינין מגזרת ניין והוא כמו סימן ואמר כי כרם רבעי עושין לו תגלולות מן

פלימוך כסף נגעי לפי שכסף נגעי ניתן לאכילה ועלה לאכילה בהכלה ולפי שאין רוממין לותו אלא לדמים שמא יתפדה ויתפזר ויאכל לותו מגיע ולא ימצאו לותה נכי לדם טום רוסס ויאכלו ממכה ויכא לידי מכשול ושל קברות בפיל שניהן כי ניון הקבורות נדיך סיוק בפיל · היו ממקין הפיל בימים כלומר מעבירין הכל ושופכין לותו על מקום כדי שילשו שלותו המקום עמק ויכנסו ממנו הכהנים וזהו שנין לאמר ממכה ממקה ושופך · ואמר רשב"ג שליכו נדיך לנבי לדם לניין ולרסום כסף נגעי ושל עלה שלא יאכלו מסם נבי לדם שלא בשכת השמטה שהיה הפקר ויל כל לדם טוה נבורות ובכורים לכל שלא בשכת השמטה אין נדיך לרסום לפי שאין רסות לנבי לדם לשלוח ידם ולאכול מה שליהן שלהם ואם עבר לדם ואכל הרי זה נוזל ואין לנו לעשות תקנה לנוזלן שלא יבא לידי מכשול לפי שעון הנזלנות יותר נדול וכל זה דבר לאחר עבל השמטה שלו · ולמדנו מזה ב' תועלות נדולים לכל הבא להזהיר ולזכות את הרבים : הא' שלאו לעשות סימנים כדי להזהיר את הרבים שלא יבאו לידי חטא · הב' שמי שכפתה לבו לנזול אין לו טום תקנה כי ניון שהתיר לעצמו נזלת חבירו הרי הוא מוכן לכל חטא ועון לאחר ואין תקנה להסירו מדרכו הרעה : והלשם שלו בתן טעם לתקנ על פי הירושלמי וטוב כתוב להלן בסוף הפרק קזוזות לדמה שבני לדמה ובעירוך פירש עבר לדום ·

משנה אחרונה במנחה ביום טוב האחרון היו מתודים כיצד היה

פפ כו הוידוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינם מעכבים את הוידוי מן הבית זו חלה ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממנו על שאינו מינו וכו' ולא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו לא אכלתי באוני ממנו וכו' ולא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת ולא נתתיו לאונגים אחרים שמעתי בקול ה' אלהי הביאותיו לבית הבחיר עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושמחתי בו ·

השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו השקיפה וגומר וברך ארץ עמך את ישראל בבנים ובנות ואת האדמה אשר נתת לנו בטל ובמטר ובולדות בהמה כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש כדי שתתן טעם בפירות ·

מסכת בכורים

פרק שלישי

ח ביצד מעלין את הבכורים כל העירות שבמעמד מתכנסות לעירו של מעמד ולנין ברחובה של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולמשכים היה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו · הקרובים היו מביאים תאנים וענבים והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים והשור הולך עמהם וקרניו מצופות זהב ועטרה של זית בראשו והחליל מכה לפניהם עד שהם מניעים קרוב ל לירושלם · הניעו קרוב לירושלם שלחו לפניהם ועטרו את הבכורים · הפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם ולפי כבוד הנכנסים היו יוצאים וכל בעלי אומניות שבירושלם עומדים ושואלים בשלומם אחינו אנשי מקום פלוני באתם לשלום ·

דראש והשור הולך עמהם · ירושלמי רבי לחי לחי מקריבו שלמים · רב לחי מקיינו בו את המזבח : רבי זירא בעי יקיד שבתענל ולא נח מניח נדי · ושעורה של זית מפרש בירושלמי שקיל מן המוכר שבו · שקול

קרוב לארץ ועטרו את הכסנים. וישלמי תני מי שהיו בטוחין בגזונות מעטרם תלוים: נמוקין מעטרם עבים: לפי כבוד הבכסנים וכפי הרמתם עטרם כדאמרן להודיעכם שאלו הבכורים מז' המינין ולפי שאין בלילות כאלו כמו הזית היו שתי' העטרם מעבתי הזית בלבד: החליל הוא הכלי הידוע מכלי הכנור ואין צריך לפרשו מפני שהוא מפורסם עכ. ומה שכתב ויתר כלול בפי' הלעז:

החליל מכה לפניהם על שמניעים להיות הכית. הניעו להיות הכית לפני' לגריפם המלך כועס בסבל על כתפו וכבדם על שמניע לעורף: הניע לעזרה ולבבו הלוים בשיר לרוממך ה' כי לעולם וגם שמחת לויבי לי:

העולות שעל גבי הסלים היו שלוח ומה שבידם נותני' לכהנים: **עולהו** הסבל על כתפו קורין מהנלתי היום לה' שהיך על שכמך כל הפרשה כי יהודה לומר על לחמי לחכך לבי הניע לחמי לוכל לחמי מוכיל הסבל מעל כתפו ולומז בספיתיו וכהן מניח ידו תחתיו ומכישו וקורין מלחמי לוכל לחמי על שהוא נומר כל הפרשה ומניח כנגד המזבח והשתחוה וגו'.

פי' הרמב"ם לשון התורה הוא שיהיה לשם בעצמו כוסף הבכורים ונותנן ביד הכהן לחמר הסל' ולקח הכהן הטנא מידך: ואגריפס המלך מחלכי בית שבי בעל כתפו גדולה ושכרה רבה. היו מעלין עם הבכורי' להדור יושבי ובני יוכה מקם שהיו מכיאי' לותם בידיהם: ולותם שעל הסלי' בלחו בתלמוד שהיו תלויים מן הסלים ולא היו מזיזין לותם על הסלים כדי שלא יטבטו לותם ולותם שהיו תלויים בו היו מקריבי' לותם שלות' ולותם שהיו מניחין בידיה' היו נותנין להכהנים: כל משהוא כל מי שידע לקרות קורא ומי שאינו יודע לקרות מקרין לותו. כמשנה מלהניף התקיפו שיהו מקרין את מי שהוא יודע ואת מי שאינו יודע יהעשיר' היו מניחין בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב והעניים מניחים לותם בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והבכורים ניתנים להכהנים:

פי' הרמב"ם לחמר הסל' בכורים ועגית ולחמרת ועול לחמר הסל' ועגו הלוי' ולחמרו של כל לים ישראל קול לם: ולחמרו בספרי מה עבייה הלחמוה כאן בלשון הקדש לף עבייה הלחמוה להלן בלשון הקדש: ומפני שכל בני אדם לא היו יודעי' לשון הקדש כמו שהתבאר בעזרת מזרו להקרות כל השם כדי שלא יתביישו לותם שלא היו יודעי' לקרו' ומפני זה למה שכל' ועגית ולחמרת לחמרו אין עבייה אלא מפי לחמים: קלתות סלים ועגין לחמרם של כסף מפוסקים ומנופים כסף או זהב. ובכירים הם עבפים או סבעים כמו וכבר מבשיל יפרה: ופי' קלופה שמסירין קליפתה תרגם מחשוף הלבן קלוף חיוור: הסלים והבכורים כתבי' להכהנים הם שלי הערבה קלופה לא של כסף ולא של זהב: עכ. והל"ם ז"ל האריך בקושיות מחון ומה שכתתו לסכתבו הוא שהזכיר בפיום לבניו לסוף פר' המובל הביאו משכה זו. ולחמרו מכח הוא מילתא לחמרי לוכבי' כתב עביף עביותא לולא לתבן הכלים והבכורים כיתנים להכהני' אמר הכותב נם היום כי על רוב עוכיהו אין לבו לא מקדש ולא כהני' ולא הבית בכורים יניעו אליהו תעלות מזכירת משניות אלו. וזכרי נא לזכור קנתם:

הא' להודיע מעלת הפור שבחרו ית' בבל בית הבחירה מיוחד להתפלל לפניו הקרוי מקדש מעט וכל תפלה וכל תחנה שתתפלל שם כל היום ישרש היא שקולה כתפלל הקדבנו' ותיבות הקופה בעבור זה היה נדיך כל מקריב בכורים

הב' כי כלות לכל עשה מנוה להיות שם ושמח מתענג בעשייתה ויקיי בעבורו מאמר לעיה בחלתי עדותיך לעולם כי שמון לבי המה כי זה יורה שהתבלית האחרי בעשיית לותה מנוה בשלה לו בקינן מחוקה ומסוכן בתוך לבו. ולכן מניח הבכורים היו שמים כל העניים הבוכרים במשנה והיו משוררים ואומרים שאמתי בלומרי לי בית ה' נלך.

הג' שרצוי לכל עשה מנוה לשם בשם לא יעשוה בערך אל עבייתה המנוה בשמחה ובטוב לבב וימשך מזה שמנוה עגלת מנוה כמו שהיו שמים מניחי הבכורים שהעול הולך לפניהם וקניני מצופות זהב ואולי שהבכורים לא היו שוי' ליבר והעול ההולך לפניהם לעשותו שלמים כמובדם בירושלמי היה שוה יותר ויותר ולמעלת שמחת המנוה נפוי קניני זהב.

ועבו עובדה של זית בכרמו וזיה של זית מהטעמים הבוכרים למעלה. ואפשר שהיה גב לחמור לשא שברמו חזל בפסוק וכפה עלה זית טרף בפיה שאמר פיוכה יהו מזונותי מרובין כזית בילו של הקבה ולא מתוקי, כדכתי ביל בשר ודם. ומכאן רמז לבכורי הכתובים לכהן כי מה שמוע זוכה בהם הוא מילו של הקבה ולא מיד בעל השדה בעבור זה נוה הכתוב ולקח הכהן הטנא מידך כמי שלוקח דבר שהוא שלו ומה מניח הבכורים בעל השדה הוא עגמו מולה ומפכים בזה ולוז ועגית ולחמרת ונומר ויהיה לשון ועגית לשון תשובה כפשוטו כלומר שהוא מעשה תשובה על מעשה הכהן שלקח מילו הבכורי' כאלו הם פירות שלו ומניח הבכורים עגמו שבה ולו' כן ילוי לך לעשות שהרי אמרי לוכל לחי והיו עלים במנים והבי הבילאו לל המקום הזה ולארץ ושיבותיה הכל שלו ומילו את' ביתבו הבכורים הלה לילך הכהן.

הד' כי על כל כבוד שלה כבוד הששה מנוה ומלך ביופיו ותרומתם ויתבדל בעשותו המנוה הוא בעצמו ותהי המשרה על שכמו כי עבודת הקדש עליו בכתף ישא כמו שהוזכר במשכה זו שלפי' אגריפס המלך שהיה בעל שררה רבה היה מתבבד בהניעו להר הבית שהיה טוען על הבכורים על כתפו ומכניסו לבית המקדש ושלהו הסבל על כתפו קורין הנדתי היום על שנומר כל הפרשה. וכל ישראל יודעים ובלתי יודעים היו שוים בקריאת הפרשה ושהיו מקרין לת מי שיודע ואת מי שאינו יודע.

הה' כי נראה עם הלילת מלך ולילו לומה מעשים העושי' לת המנוה למרובי' העשים לת המנוה ולזה היו מתקבצי'

על מניני העמודים לכל ימדיו ולא היה מניח כל אחד ואחד בפני עצמו אלא היו מעמידים זה אל זה לאחר קומו ובעלה ניזון אל
בית ה' אלקיהו וכן היוצאים להקביל פניהם ולכבודם היו לפי כבוד הנכנסים · והיה כל אחד ואחד מהן נותן תשובה בכבוד הנכנסים
שיצאו לכל אים ואים כפי מעלתו ולבטל זה הקשו בירושלמי זכי יש קטן וגדול בישראל ותנינן כי לית זאת תשובה רק שלפי מכן
היו הנכנסין הנכבדין יהיו היוצאין להם מהודים מהודים ומעטים מעטים והלא זה מוסיף גדול אלא כפי לוכנו ·

דף ו' שכל ישראל מיוחדים להדר ולכבד לכל עושה מצוה ולקום מפניו שהרי אפילו בעלי לומכיות שלהם מיוחדים לבטל
ממלאכתם ולקום מפני זקן הם מיוחדים לקום לפני מכילי בספרי למעלת המצוה שהם עשים : ומלבד אלה ידע כל
מזהיר ומשיב להזהיר ולהזהיר תעלות ומופלים כלומי בלבד המשניות כי לבני חכמים כלומות :

מדרשים נלקטים מתלמוד ירושלמי

מסכת ברכות פרק מאימתי

אמר הכותב שקשתיהו ולא מצאתיהו פי' ירושלמי קטן או גדול : ולמען לחנך מן בעצי שמיני דרך הקולמס
בתורת ה' אלא המה יקריס ומעשים בעלי בתים המחזיקים במלאכת הקדש בקניית הספרים הללו ·
הבני נא למשוך את לשון תשר ידי בשירוש טוב על כל פסוקו כלומות ספרי לוגים בעצמי על מאי דמתני עלית
בקריאת הלך בבימוסה ומכהן הפסוק בארץ הלוז שהרשות בתוכה
גם למי שליבו יודע לעשל להיות שוחל ומשיב תורגמן ומלין
לפני הגדולים לשר בארץ · והיכי מתנה מיום ומעבדו כי על
מה שלא אדע לומר לא ידעתי · ולדברה כגד מלכים ולא אטש
לומר לא שמעתי ·

א אמר רבי לוי בשור היה חלוי בגגד חלונו
של דוד והיתה רוח צפונית יוצאה
בחצי הלילה ומרפרפת בו והיה מגגן מאליו ההר
מלכים ב ג כגגן הסגגן, כמגן אין כתיב כאן אלא כגגן הסגגן
הכגור היה מגגן מאליו,

ב רבי שמואל בר נחמני כד הוה נחית
לעיבורא הוה מתקבל גבי יעקב
בר וסא והוה רבי זעירא מיסתר ביני קופי משמעית
היאך הוה קרי שמע והוה קרי וחזר וקרי וחזר וקרי
תהלים ז עד דהוה משקע שנתיה ומאי טעם רגזו ואל תחטאו
אמרו וגומר ודומו סלה,

ג רבא

מהרליה שהכיה בגמרא שלנו ולכלומים יהלה להפך לפי שהיה בכגן המכגן כלתר לעבין בטהרת הלי שיש זלין משם שום ריחה לכבוד
של לוד · לתמה בגמרא שלנו הוכיח לה מסידא מכבוד לוד ממם שלתר בזמירותיו שהיה הכבל וכבוד ובא להוליעבו שהכבוד
עצמו היה מעורבו קולם השתר · ועבו תשבתי כפי העיון הלתתי שמפסוק והיה כבגן ריחה מוכחת יותר מפסוק שהיה כבודי לפי
שהקדים שהיה בבודי לעשות הכבל ולפם לפרש שהיה מדבר עם הכבול שיעשה את עצמו ולתר כך ישוב את הכבוד מבלי שיתעורר
הכבוד מעצמו אולם והיה כבגן יוכה בהכרח שהתחלת הכגן לא היה אלא על ידי אלם על כיון שלא לתר לתר והיה כמכגן שהוא שוטל כמו כותב
תעשה · אלא כבגן כפרש אותו שם דבר כלומר כבגן המכגן ולא על פי שהוא ולתר המכגן שהוא לשון שוטל אין לפרש אותו בבני אלם
אלא לבלי עצמו ופירושו והיה כבגן היוצא מהכלי המכגן ותהי עליו רוח ה' וזה תלוי בקדימה ולימור הפשוטה אל הפועל · ומשכל
מסייב לפרש כן יענן תשובת הכבית היתה כלי שימול עליו שפע בשוטה לשמש קולם כאותו הכפשות ואין ראוי שיהיה זה ע"י אלם
שהשגחתו לו לבורו עמו יתבטל מהתבודדותו · מה שאין כן שם הכלי מעצמו יבגן כי זה יהיה להוסיף לבקות ומתבודדות והבגם
לבטלה ומבאן ראוי שהיה משוכה לכל הכלים וגם למדברים בדוח הקדש כדוד עליו השלום :

כך הוה בקיית לעיסרא כשהיה יורד מארץ ישראל לבבל לעבר השדה ולא על פי שהביאו אין מעבירין את הבהמה אלא
ביולה לבתיב לשהביאו תדלשו וכו' היה מביאה מביאים מיוחדים לעבד שביס ולקטוע מדשים במוגם לארץ בבתוב לעיל
בגמרא שלנו בסוף המסבתא בימן קלח ·

בשירד מבניה בן אחי רבי יהושע לעולה היה מעבר שביס וכו' · הוה מתקבל גבי יעקב בגרוסא היה מתלהב בביתו · ובבי
זעירא היה בחבל בין הכלים לדלות ולשאוב המבקעים משוכים לרבי שמואל בר בחתן ולמלוד מתעסק למלבו
מבאן עבות: אותו של רבי זעירא שהיה בוהג בבוד בם מבם גדול ממנו והיה לו לירמה ובחל לקתרלות לבניו ומבל לחל משקה בשאר
לשמוע זלה : ן ממנו לוך היה קורא קס"ע על מטתו משו' הבי הוה מיתמר ביבי קופי משמעתיה ל"ל לשמוע ממנו היאך קרי שמע ושמע
ממנו שהיה קול וחוזר וקורא וקול' על שהיה משתקע בשיכה לקויים מה שב' אחרו בלבבך על משכבך ודומו סלה · ולבאורה יש
להקשות על רבי שמואל היאך היה רשאי לומר שמע והלא הדין משוה רבי אחר מפוקו ובפלים משתקין אותו בפני מ"ש אלו שבי

ג רבא אמר תדע לך שדברי סופרים חביבין מדברי תורה שהרי רבי טרפון אולא קרא לא היה עדבר אלא בעשה ועי שעבר על דברי בה חייב מיתה על שם ופורץ גדר ישכנו נחש׳ רבי חנינא אמר חביבין דברי זקנים מדברי נביאים דכתי׳ אל תשיפו יתיפון וכתיב אטיף לך ליין ולשכר נביא וזקן למה הם דומי׳ למלך ששלח פלמנטורין למדינ׳ על אחד מהם כתוב אם אינו מראה לכם כתב וחותם וסומנטירין שלי אל תאמינו לו על אחד כתב אפילו לא יראה לכם כתב וחותם וסומנטירין שלי תאמינו לו כך בנביא כתי׳ ונתן אליך אות או מופת ובזקן כתוב על פי התורה אשר יורוך׳

ד ומפני מה קורין ב׳ פרשיות הללו׳ לוי ורבי סימון חד אמר מפני שכתוב בהן ש כינה וקימה׳ וחד אמר מפני שעשרת הדברות כלולים בהם אנכי שמע ישראל׳ לא יהיה לך ה׳ אחד׳ לא תשא ואהבת מאן דרחים למלכא לא משתבע בשמיה לשקרא זכור את יום השבת למען תזכרו ורבי אומר זו מצות שבת דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות והקי׳ ותורה צויתה לנו ביד משה עבדך להודיעך שהיא שקולה כנגד כל המצו׳ כבד את אביך למען ירבו ימיכם׳ לא תרצח ואבדתם מהרה מאן דקטיל בחקטיל׳ לא תנאף ולא תתורו אחרי לבבכם וגומר׳ אמר רבי יצחק עינא ולבא חרי כרסורי דהטאה גינהו דכתיב תנה בני לבך לי ועינך וגו׳ אמר הקדוש ברוך הוא אין יהברת לי לבך ועינך אנא ידע דאת דידי׳ לא תגנוב ואספת דגנך ולא דגן חבירך׳ לא תענה ברעך אני ה׳ אלהיכם׳ וכתוב וה׳ אלהים אמת׳ מהו אמת׳ אמר רבי שהוא אלהים חיים ומלך עולם׳ אמר הקדוש ברוך הוא אם העדת עדות שקר על חברך מעלה אני עליך כאלו העדת בשלא בראתי שמים׳ לא תחמוד וכתבתם על מזוזות ביתך ביתיך ולא של חברך׳

ה ובפיו פרושות השמים׳ אמר רבי איבו כעין הדין נקרי׳ היה עומד אמר רבי אלעזר בר אבינא הוה ככפים הללו׳ שלא נטופו סבנין בית המקדש כלום׳ רבי סימון בשם ר׳ יהושע בן אם לא הזכיר תורה בארץ מחזירין אותו מה טעם ויתן להם ארצות גוים וגו׳ מפני מה בעבור ישמרו חקיו ותורותיו׳

פרק

תדע לך וכו׳: זה ממאן לרבי דא כמאן דמר למתלוקת בית וב׳ בקל שכתוב לומר בעבד כל לפי יהו ויקללו ובנקב יעמדו וכו׳ ואמר רבי טרפון פעם אחת קטיתי לקרות ככתוב וכו׳ ואמר ליה כלפי חיית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב״ש׳ ויעלה בידיכו מזה תועלת למוכיי גדול העבד וקול שלמו מייתין לשמוע מי׳ התורה והמנוח מפי הכתוב ישב ואמרן ולעניין זה הכתוב עליך מכניף׳ ולקייס זה ס כיולו כ׳ מיכי לליה רבי בא ורבי מכיכא׳ רבי בא רבי׳ לליה מעשה הלין במופת מבואר כגלה בחום׳ ורבי מכיכא הוכיח כן ממופת שכלי׳ ולאיית רבי בא קיל ממה שכלה רבי טרפון בעיניו שהיה נכנסה גדולה על ידי הלסטים בשביל מה שהתעבב ואמר ליה שהיה כלילי להכתבן מפני שעבר על דברי ב״ה׳ ילקה מזה שגדול עונש הכלתי שומע לחכם בפי המנוח מהכלתי שומע למנוח עצמו׳ ורבי מכיכא הניח לליה שכלית עי משל עבד למתי׳ וזאת טוענו ואמרו מניינן לדברי זקנים פי׳ הכתובים מעצמם מלברי כניביים לפי שהכניביים יש בפק שם מתכבדים מעצמם כמו שהיה יום הכניה בשם הקדוש ברוך הוא בעבד כניבי השקר לעיניך לך ליין ולשכ׳ לכן בניך שיתן לות לו מופת להוכיח שהוא כניה למת וזה משל לכתב המלך שזה פי׳ פלמנטורין ומקום לקר בקרא פרוטגמא וכתוב בו שם לינו מלילה לכם כתב וחותם ופלמנטורי שלי אל תאמינו לו אלא דברי הכ מים יש להם מעלה גדולה שבשכלם הזך וגם על יד קבלת הלמתית על דברו הקדוש ועל משה דברו לומדים זה פי׳ מנוח זאת כמו עין תחת עין וכדומה לזה בכל בפק שיסתפק בהבנת לי זו מנוח לאמתו מייתין לשמוע ולהאמין לל הפי׳ הזה שבל ועשית על פי התורה משל יורוך וגו׳ ועובר בלא תעבור פי שליו שומע לו׳

מפני פי׳ הדברות כלולים בהם: זה מתכתם עם מה שכתוב בגמרא שלנו בפ״ק פי׳ שבקשו בעולים לקרות׳ הדברות עם קש כמו שהיו עושים במקדש ומפני המיכי בעולם:

בעין הדין נקרים שמעתי כי בלשון ערב קורין כן לחולי הנקר׳ פולקנל״ה ומי שים לו הסולי הזה לילו יכול לשמוע ילין כ״ב וזה יורה גודל עבותיות לפניו יית׳ ונם שיליו לסורות שלא לעבוד על מנותיו׳ ולא לחר שפי׳ כפי׳ לרמוז שלא בהבו מניית המקדש כלום׳ מחזירין אותו׳ יהושע בן לוי אמר בתלת שלא לעבוד על מנותיו׳ וכאשר מפני קטיגו נלינו ממנה מקנו קייבים להודות לאותה קודלה עגמה כפי לין התלמוד׳

והכס

והנה יש פתחון פה לבעל הדין להלוך ולומר כי כיון שהכתוב נדושים מן הארץ הקדושה לך ולמה פתחייב להודות על שהכחילה להוציאו ולומר הכרכה שתתן יהושע בכניסתו לארץ בשנטול שהוא סלרה בלי תוספת כלל דבשלמא ברכת הזן שתתקן משה בשעת ירידת המן יבדק עם היום לאחרם מתחלה ועל סוף בלי תוספת כלל כיון שקשי מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף ותמיד כל היום שהיה ישי עמהם כמים כפתיים להכין מזון לכל בריותיו ילוי לבדך ולהודות כתו על ירידת המן ולכן היה ברכה לרוכה בשמו ובחסד וברחמי' לאחר שנזכר בה הזן את העולם כלו בטובו: והל' יוסף שלשו דרש שבין בשני' ג' תשובות הללו בפרק לה' משלחר בבבלי יעויין שם: וגם ברכה שלישית שתקנו דוד ושלמה על הארץ ועל המקדש יהות גם עתה לאחרם עם התוספת שהוסיפו בה מסדרי התפלה להתפלל על הגלה והקוש' מכל גבורותיו ושיחזיר השי' מלכות בית דוד למקומה: אך לאחם ברכת הארץ לא היה ילוי לאחרם עתה כתו שתקנה בלשון הודאה לבד. והיה ילוי להוסיף בה תפלה על מזכתנו לתוכה. ותשובת שהלה זאת תתבדל לשבו מדברי רבי יהושע בן לוי שם לא הזכיר תודה בארץ משזירין לותו מה טעם ויתן להם לתנות נחל מבני מה בעבור ישמרו חקיו ותורותיו. והכוונה בזה לומר שהתפלית לאחרון לבניו הית' בתת לנו הארץ הטובה היה לשמור תורה ומצות ולא כן הארץ היא במדרגת מה שהקדש התפלית והתודה היא תפלית לאחרון זכיון שגם היום הזה בקיומנו בארץ לויבינו בכה לאכתו משזירין' בתודה שהיא תפלית לאחרון ובמצותיה זכינו וגם כוכה לטובת הארץ שקדמה לה ולכל הטובות המדומות קודמות אליה ולכם בכבודו ולא משפע הנטורה ולא בעלם מפני שים טעכה מה בנגד לנרי שלה גם בכל זה בנלקתי המזקתי ולא לאכפה כי יש בנה חזקה הניחתני לומר כן והיה להכחל מבכרת שהין להעלותה על לב לפי לו עד משפעה עובדת שהתודה והמנוה כיתנו ל עם הש' כדי שבשבתם יזכו לחיים לרוכים ויירשת הארץ. לדדבת ליפכח מהתברך והלמוכה לפתית קטנה בכפשתנו היא שהארץ וכל תשר עליה כן הנה הנטנות קודמות לידיעת התודה וקיום מצותיה. וכפי כוכה זאת ילוי ומחוייב לשלנו לפרש פסוק כל המצוה למען תחיון וד כיתם וירשתם את הארץ ונתר ולפ על פי שרלינו בלשון הרב כבי' מלוי הגולה הש' ל שכתב בפירושו בשחרת מה שכתבתי למעלה היה עד השלום כדי להקשות פי' תורה לבדית כמו שכתבתי' ביחד בשם שלנו והשכל יחייב שפירוש הפסוק בשמו למען תחיון הוא כמו פי' למען ידבו ימיכם שיון הכוב כו שהשם מצות ושמתם את דברי אלה וגו' וקשרתם וגו' וכתבתם וגו' הוא כדי שידבו ימיכם ונתר כך להודיע שימשך להם מקיום המצות ידבו ימיכם וימי בניכם: לכל יון זה הטעם עצמי לנוני המצות הפשר כך יש לפש שבלית לאחרון יותר משלה ומשובח ויון ערוך אליו שהוא בנחיות הכפש ולזכות לחיי עכ. וכן ילוי לפרש למען תחיון וגו' שכך להודיעכו שבולי ימשך מקיום המצות תפרון וכיתם וכלתם וירשתם את הארץ עם היות שהתבלית לאחרון עצמי למקיום המצות הוא יותר משלה וכערך ואפילו בחלוות התלויות בארץ יון להאמין דעת בפשל שהטעם שבשבילו בהן כדי שלא ישלח ידיהם בזכה תמיד בירושת הארץ. כך הארץ בתדבקת מה שהקדש התבלית ובלחבשת קיום תורה ומצות התלויות בה בזכה לחיי השלם הבא: והלשי עצמו כמו לזה בפי למען ידבו ימיכם וגל לם עשיתם זה ידבו ימיכם וימי בניכם ולם לאו תתקבו בדברי תורה כלדשים מכלל לאו לתם שומע הן ומכלל הן לתם שומע לאו עכ: הבה נלה הדב כום

שבשך מבתיבת התורה בנר בפקל ממנו שהוא בחלת הארץ מה תעיל שהקודש על הקודש אלו: למחם בחית הירושלמי היה בחוק לבדוד בברכת הודאה זו על הארץ ועל התורה ושתהיין מוכרות לשה לל לחותה בתדבקת עלה ועלול כי מיום שבבש יהוש' את הארץ זכו לבותיכו לירידת סתרי תורה ומצותיה ולפי רוב השבים שהיו משה עד בא השופטים נלוקים בשמוחל הבניה וכיוב' בו וכ"ש בשמלך דוד ושלמה נבו לחברו תיבת שהיכו ומצותיו הן הבה חקוקות בלשמות בבשם לבותיכו וכל שבן בבניו בית המקדש וקדבת הבבנות בתיכו: ולה כי קמו לחריבם מלבי ישראל שובדי ע"ז וגם קנת מלבי יהודה לשלם בתוכם מלך בליק וחסיד כתו חזקיהו שלמד תורה ומצות לכל ישראל מדן ועד באר שבע ולחרון בא ישביהו וגם בלקיהו לחזל עליו שהיה בליק וישר ובשבת ימיהם בארץ בקיבן חזק היתה השומה ביד כל זרע ישראל הבלים לחריבם כאשר היה עתה בלוותיהו בלופן שהם היות שמעבי חעליכו בליהו מלבנכו בבית בבותה כי לא תשבח התור' מפי זרעבו והתבלית לחבון הזה מדוע לבניכו חייבים להודות עליו ועל העבין הקודש אלו ולה לא הזכיר בהודאתו זאת קתורה שהיה התבלית לאחרון משזירין לותו: ומבאן תשובה לבי למה שאלתי בראשונה כי מדוע לא הזכיר רבי יהושע כל בבית עם תורה כמוזכר בשמ' שלמו שבין שבתיבת הבריית היתה קודם לבתיבת הארץ בלי שקל יון בה טעם משפ' מחייב זכילתה כמו בבתיבת התורה שהיא תבלית לאחרון ובקיומה מחזיקים בה ובמצותיה זכינו וגם כוכה לטובת הארץ שקדמה לה ולכל הטובות המדומות קודמות אליה ולכם בכבודו ולה משפע הנטורה ולא בעלם מפני שים טעכה מה בנגד לנרי שלה גם בכל זה בנלקתי המזקתי ולא לאכפה כי יש בנה חזקה הניחתני לומר כן והיה להכחל מבכרת שהין להעלותה על לב לפי לו עד משפעה עובדת שהתודה והמנוה כיתנו ל עם הש' כדי שבשבתם יזכו לחיים לרוכים ויירשת הארץ. לדדבת ליפכח מהתברך והלמוכה לפתית קטנה בכפשתנו היא שהארץ וכל תשר עליה כן הנה הנטנות קודמות לידיעת התודה וקיום מצותיה. וכפי כוכה זאת ילוי ומחוייב לשלנו לפרש פסוק כל המצוה למען תחיון וד כיתם וירשתם את הארץ ונתר ולפ על פי שרלינו בלשון הרב כבי' מלוי הגולה הש' ל שכתב בפירושו בשחרת מה שכתבתי למעלה היה עד השלום כדי להקשות פי' תורה לבדית כמו שכתבתי' ביחד בשם שלנו והשכל יחייב שפירוש הפסוק בשמו למען תחיון הוא כמו פי' למען ידבו ימיכם שיון הכוב כו שהשם מצות ושמתם את דברי אלה וגו' וקשרתם וגו' וכתבתם וגו' הוא כדי שידבו ימיכם ונתר כך להודיע שימשך להם מקיום המצות ידבו ימיכם וימי בניכם: לכל יון זה הטעם עצמי לנוני המצות הפשר כך יש לפש שבלית לאחרון יותר משלה ומשובח ויון ערוך אליו שהוא בנחיות הכפש ולזכות לחיי עכ. וכן ילוי לפרש למען תחיון וגו' שכך להודיעכו שבולי ימשך מקיום המצות תפרון וכיתם וכלתם וירשתם את הארץ עם היות שהתבלית לאחרון עצמי למקיום המצות הוא יותר משלה וכערך ואפילו בחלוות התלויות בארץ יון להאמין דעת בפשל שהטעם שבשבילו בהן כדי שלא ישלח ידיהם בזכה תמיד בירושת הארץ. כך הארץ בתדבקת מה שהקדש התבלית ובלחבשת קיום תורה ומצות התלויות בה בזכה לחיי השלם הבא: והלשי עצמו כמו לזה בפי למען ידבו ימיכם וגל לם עשיתם זה ידבו ימיכם וימי בניכם ולם לאו תתקבו בדברי תורה כלדשים מכלל לאו לתם שומע הן ומכלל הן לתם שומע לאו עכ: הבה נלה הדב כום

כוונת הפסוק שבא להודיעך שכר ועונש המצות בעולם הזה שמקיימים ימשך שיכנו ימיכם ומבוללם קבורם. לכל התכלית לחכין למתי לקם הוא בעולם הגמול ולין לפק שבפעמים כל המנוח כרמזו שתי הטוכות הכזכרות ולזה כי בלמכעיתה ושמרת לת מנות ה' לאלקיך ללכת בדרכיו ולידבק הוא לזה לחיותה מפקת בכל מה כיון שמסכמת עם הכלחה בכרית שבזכותו יכנו הארץ. לכל תלמידי רבי יוסה כפירושם להלטות הלוך לך פתקדק לשתם על שזכיכו שתיהן בשכתבו שתי הלחות והיותר עיקרית שלהם בלחכוכם לכתיב ויתן להם לחנות עים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו. ובקשתי ומלאתי בעל לבכי בפי' הלילן בחדיל בכתב בפי' פסוק כל המנוח הטעם לם בניתם לשמור המנות למען תחיון זכרו לת הלרך ובפי' פסוק למען יכנו כתב ולם תלימון על לב לל תתבלון מעל הלרן רק תלריכו ימים כימי השמי' על הלרן. ולחשוב שכתבתי עכ"ית בשבי לשוכות הלו לרמוז ל מה שלמרתי ובלשב היה לחל מגלולי המלבנים בעלי הלשון נלוי לבכיו כי בחקומות רבים תתפרש כן תיבת למען ובהכם עשו להם עבנים למען יכרת שפירושו שבמשך מעשיית העבנים שכרת לחל לל שלחמר שכן עשו לבעבור יכרת וזה פשוט.

ומלבד דקדוק טבת לשון פירושלמי יש לי תועלת גדול ממה שהלרכתי בזה והוא לחוק ילים ו דעות לל עם הפי' הלה שבר לחנות עים היו לרץ מולדתכו ו ולטותיכו ולחנות לבותיכו שם בקבכו ושם הם גם לחכמו לל בשתלבו כחזקת היל לעב בחרץ הקלושה. ותהי ולת בחתתבו בקיום תורה ומנות בכל לחנות מעוריכו כפי כחכון היל שעמדה ללחותיכו ולכו בהיות עקב תלמודכו בעיון ובמעשה בכל המנות שהם חובת הגוף ובחמובת חובת הלבבות במנות עשה ובמנות לל תעשה ועל הכל בפיוחתו בפיכו ליטועה כפשבו בחמנעו מפיח בדקבו כפי מחמיכם לל בפית ליטועה: לפיכו לה הרחמן יחהי יפיעה בכוחות בביחיו עה שבר עין בעין בלילה בשוב ה' ניון:

פרק היה קורא

ו רבי יוחנן הוה מסתמיך על רבי יעקב בר אידי והוה ר' לעזר חמי ליה ומטבר ליה מן קמוי אם ליה תרין מילין עבד לי הדין כדליא חדא דלא שאיל בשלמי וחדא דלא אמר שמעתא מן שמי אמר ליה כן אינון נהגין נבהון. דקעירא לא שאיל בשלמא דרבא דאינון מקיימין ראובי נערים וגחבאו וגומר.

ו רבי יוחנן הוה מסתמיך בי' כתפון ומתלכסן בבית רבי יעקב וקיי רבי לעזר רוקו ומתבלן מפביו ולל היה מדבר עמו כלל לפילו לבשול בשלומו. ויבא בעובי רבי יוחנן ויאמר כי שבי לבביים בלתי הגוכים היה שעה בכגדו הבעב הזה והוא רבי לעזר הלחד שהיו שואל בשלומו ועשה שמחוקה היה עושה כן: ועשיה לו רבי יעקב שתי כן בדרך עגום שהקטן היו שואל בשלום הגדול על מה שהיה מפסיד ליום בישיבו שבוע שהיו בוקבים עמו ולקובים בשבת. ועכשיו מבופק בדקדוק הלשון שם שומר

בגלילי ויקיל פירושו בעב: או שם שומר הדין בעלילה ופירושו שהיה בגלילי לף על פי שבקדק רבי ולל רב.

ז אינהו ליצנותא לי יצני הדור עושין חולכין אצל חלונותיו של דוד ואומרי' לו דוד אימתי יבנה בית המקדש אימתי בית ה' גלך והוא אומר אף על פי שהם מתכוונים לחכעיסני שמא אני דבתיב שמחתי באומרים לי בית ה' גלך.

ז מכאן למדנו תועלת גדול והוא שיהיו לכל לים תם ויסר שיהיה ככסף ומשתקק לל הטוב קבללי עם היות שיימשך ממנו לו לבדו הפסד ובעבר כמו עבין בבין הבית שלם' הפי' לבדול רק שתה לל תעבה הבית כי שם בכך: וכל מי שיקפון להסביעו היה לומר בפבי טוב הוא שיבבה הבית שבבלה מזה שהיה מפק במיתתי והיה לחוי שיכשם ככגד הלומ' ולל היה עושה בן בלל היה שמח הייבו לבתיב שמחתי באומרים לי בית ה' כלך.

ח כד דמך רבי אבין בר חייא על ר' זעירא ואפטר עלוי מתקרי שנת העובד וגו' ייטן אין כתיב כאן אלא יאכל משל למלך ששכר פועלי והיה שם פועל אחד שהיה מתבשר במלאכתו יותר מן הכל מה עשה לו המלך נטלו והידה מהלך עמו ארוכות וקצרות לעתותי ערב נבנסו הפועלים ליטול שכרן ונבנס גם הוא ונטל שכרו משלם. התחילו הפועלי' מתרעמי' ואומרי' אנו יגענו כל היום וזה לא יגע ב' שעות ביום ונטל שכרו משלם אם ליה יגע זה בב' שעות מה שלא יגעתם אתם כל היום כך יגע רבי חייא בר בון בתורה לכח שנה מה שלא יגע תלמיד ותיק במאה שנה.

ח כד למך ר' לבון דרך חכמי התלמוד שלא להזכיר לשון מיתה בחכמים נדיקים אלא היו מדברי בלשון כבוד כל דמך. לל כשייטן שלין המיתה אבלם אלא בדמות שיבה וכיבה מזו הסכיבה. ייטן לין כתיב כאן אלא יאכל רמוי ליזיב לילך יתפרש הפסוק יפה לם יאמר ייטן ועתה שלמר יאכל לילך יסכים עם עבין המשל שהמשיל למלך ששכר פועלים. והכל כי לם יאמר ייטן יבא מכון עם פועלי דקבין בשיאמר כי העשיר לרוב הסובבו שיש לו בממון וכסבים ליכבו יכול לישן בלילה כי לם מעט בשבת הסום לעמוד כשומר מה בלילה שלא יבאו גבבים וגולדי לילה לגבוב ולגזול כל לשר לו ולם שבתו תהיה תרוכה לחביתה מבם בלעבה: לבל העובד הוא בהפך לל הבזון ומתבדבם מיבש בפיו מתוקה שבתו לף של בי שתהיה מתחלת הלילה על הבן החמ' ויותר כי לין לו מלומה לשמור מן הגולבים בלילה. לבל עתה שלמר יאכל לין פירושו בן בלא לם מעט ולם הרבה יהיה יגע בחלאכתו כדי לאכול: כלומר בין שיעשה התחלות הרבה לו מעט כדי לבקש מלאכה תתעבב בלשן בפשו ועבה שבתו שהוא בבוי לפטיריתו מן השלם הזה גם לם מת בחבי יתיו ושתחלל מעט לתסיג מלאכתו ולילך בפלי' לקהלת שהביל מלבש זה וכי' תיבת יאכל בחלוים הפסק

ליה וכן תיבת הדבה: ולא מתוקה שבת השבר לא מעט ימי שבין ולא הדבה יאכל שכרו המועט כמרובה: משה פרכם את ישראל מ׳שבה ושמואל מעט ובאחר ושמ׳ש בקרבי שמו כך כלכש בתבמותא עכ׳.

נטלו והיה מהלך עמו וס׳ כאן כלמו עבין נמול הבשם בב׳ פבים. הלאחר כי מיל בשעת פטירת הנביא תתעבר בלשון בשעה ב׳ שלאחרי ימים יעלה לישיבה עליוכה אל מעלה יותר שלמה. הבלשוכה היא כמוזה במהלך עמו לרוטות וקנלות. השבית כמוזה בש״ם לעבר שבת בבבלו הפועלי׳ ליעול שבבש וט׳.

ט רבי זעירא בד סליק להכא אזל בעי מזבן חדא ליטרא דקופר מטבחא אמר ליה בכמה הדון ליטרא אמר לי׳ד בחמשין מני וחד קורסין אמר ליה סב לך שתין ולא קביל עלוי. סב לך שבעין ולא קביל עלוי סליק עד דמטא למאה ולא קביל עלוי אמר ליה עביד כמנהגך ויהב ליה. כרמשא נחת לבי ועדא אמר לון רבנן מד׳ ביש הדין מנהגא דהוה גבבון אמרו ליה מאי האי אמר לון דאי לא לקי לא אכיל בישרא אמרו ליה למה׳ תני לון עובדא שלחין בעון לאיתויי אשכחון בדלי׳ד נפיק אמ׳ליה מאי כל הכון אמר לון ויתי עלאי דלא כעסית עלוי מ׳ סבר מנהגא הוא כן אלא ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם׳ רבי פנחס אמר קשה לי׳ צנורי שתחלתה יסורין וסופה כלי׳ד שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם וסופה כלייה כי כלה ונחרצה וגו׳. ישעיה כח

פירוש קופר בשר בלשון לחמי. קורסי׳ מי׳ בעבוך עבין מלקות: וזה מי׳ לשון המאמר מועתק בלשון הקדש רבי זעירא היה בבלי והיה עולה לארץ ישראל כשעלה בשם הלך לקבות ליטרא לחד בשר מהטבח. ואמר ליה כמה אתן לך בעד ליטרא זאת אמר ליה בב׳ מכה ומכה אחת: אמר ליה קם לך ם׳מכה ולא תלקני כלל ולא בכה כזה ואמ׳ ליה קם לך ע׳ולא תלקני ולא בכה. מזד ואמר ליה בפעם בפעם עד ק׳ ליבני ולא בכה אמר ליה עשה כמהבך ובתן לו הכל כמו שהלך הטבח: בשבה יבד בבי זעירא לבית הוועד. אמר להם בשבני הוועד לבתיבו מה טעם למבהג הזה שהוא מקבל מלקו׳ ליבם אומרו לו מה זה שאתה אמר לשם שאם ליבו מקבל מלקו׳ ליבו לוכל בשר אמרו לו לא: ספר להם המעשה שלמו להביא הטבח ויבא לפביבם לילע מה היה זה: אמר להם יבא עלי כך וכך אלא כעסתי עליו וכי היה מוסב וסובב שכן המכהג ליבו שהבי הבביא מזהיר ואומר ועתה אל תתלוצצו ונו׳. והבי׳ מסוכן אם הלשון הוא מועטה כי בבי הבר ה׳טבח היה הליבן שלא היה הוא מוכר הבשר אם לא יקבל הקיבה מלקות אחד ויהיה היה הוא עבמו מזהיר לזוהרת הבביא עם: בעטור זה משבתי לולי טעות סופר הי שבתב אלא ועתה אל תתלוצצו: אחר הלשון אמרו ליה ויבא הסבין בשמעו שהטבח התבבל באמרו שמו מבהבו בן: ומה שאמר לו ב׳מכה ואל קורסין היה שהוא ולעבד בדרך המשחקים זה עם זה. לזה אמרו לו שהיה רוצי ליעבוד על ליבמותו שבן שאר הבביא ושתא אל תתלוצצו ונאמר:

תני לא יעמוד אדם ויתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש וכו׳ אלא מתוך דברי תורה׳ וכן לא יפטר מחברו וכו׳ שכן מצי בנביאים שהיו חותמי דבריהם בדברי שבח ונחמות׳ אמר רבי אלעזר חוץ מירמיה שחתם בדברי תוכחות וכו׳ ככתוב לעיל בפ׳ זה עד והכת׳ב כי אם מאוס מאסתנו השיבנו תחרה כי אם מאוס וגו׳ ואף אליהו לא נפטר מאלישע אלא מתוך דברי תורה דכתיב ויהי המה הולכים הלוך ודבר. במה היו עסוקין רבי אחא אמר בקש היו עסוקין הא כמו דכתיב ודברת בם׳. רבי יודן אמר בבריאת עולם היו עסוקין הינו דכתיב בדבה שמים נעשו׳. רבי יודן בריה דרבי אבוי אמר בנחמת ירושלם היו עסוקים ההר דברו על לב ירושלם׳. רבנין אמרי במרכבה היו עסוקין ההד והגה רכב אש וסוסי אש וגו׳.

רבי חזקיה בשם רבי יוחנן אמר לעולם אל יהא זה הפסוק הזה מתוך פיך ה׳ צבאות עמנו משגב לנו ונומר רבי יוסי בשם רבי יוחנן אמר וחבריה ה׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך׳. תהלים מו ב פס׳ ע״ד

פירוש הטעם בשם המכתים שהיו עסוקים בקש לו בבריאת שלש שברא לשם תיבת ולבד בא לבמוז שהיו כי שם לשו שבדא שם בין מדברים אל בא אחד לבמוז שהיו

ליבה ב׳ מלכים ב ב

מלכים ב ב

לבריים ו

תהלים לג ב

ישעיה א

מלכים ב ב

תהלים מו ב

מדברים בעבירות שעליהם שכתוב בהם לשון לטוב כמו שם לו בריות עולם. וכתם לקל שופיף שהיו משיגים בגבורותם הגלולה העתידה לתת שהכתוב מה גם כן לשון לטוב לכנו על לב ירושלם. ובכתי למרי שפי׳ הפסוק כמשך שהיו הולכים ומלבני בעבירי המלכות לשם מיד היו בעיניהם וכתב לשם וכו׳.

יא אמר ר׳ פינחס המתפלל בבית הכנס׳ כאלו מקריב מנחה טהורה׳ מה

ישעיה ס׳ טעם כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור

שם נ״ה בית ה׳. רבי ירמיה אמר דרשו ה׳ בהמצאו היכן הוא מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמר רבי ולא תהלים פ״ב עוד אלא שהשכי עומד על גבם שנאמר אלהים נצב בעדת אל. רבי הונא אומר זה שהוא הולך לבית

הכנס׳ צריך לחקל את רגליו שנ׳ נגדעה נרדפה לדע׳ את ה׳ וכשהוא יוצא צריך להלך קימעא ומה טעם כי

מיכה ז׳ אתה צעדי תספור׳

רבי חנינא בן דוסא היה עומד ומתפלל ובא חברבר והכישו ולא הפסיק ארז תפלתו והלכו ומצאו אותו חברבר מת ומוטל ע״ג חורי אמרין אוי לאדם שנשכו חברבר ואוי לו לחברבר שנשך את רבי חנינא בן דוסא. ומה עסקיה דהדין חברבר כד הוה נכית לברנש אי ברנש קדים למיא חברברא מאית ואי חברברא קדים למיא ברנש מאית׳ אמרי ליה תלמידיו רבי ולא הרגשת אמר לון יבא עלי מתוך שהיה לבי מכוון בתפלה אם הרגשתי׳ אמר רבי יצחק ברא לוי הקדוש ברוך הוא מעיין תחת

תהלים ק״מ כפות רגליו לקיים מה שנאמר רצין יריאיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם׳

פירוש

כתי הכלה קרבן מכפה הוא עכין קל שהוא מעט קמח ושמן בערך ל׳ קרבן ככשים ואלים עתידי׳ ופריס וכמכת ליבא נעי והמכפה הכקרבת לפני ית׳ נכוכה רבויה היא מכוכה עליו שכל וכפם כי תקריב קרבן מכפה ודברו כל למה לאחד וכפם לרמוז שהכוכה לפני הקדוש ברוך הוא זאת המכפה שהיא קרבן עני כלו הקריב כפסו לומה לזה הכלל ומעלה גדולה היא בין המתפלל בבית המקדש למתפלל בבית הכנסת והיי בדחמיו שומע גם כן התפלה כלומת בבית הכנסת. ופי׳ הפסוק כפי דרש זאת כלשה יביאו בני ישראל את המכפה בכלי טהור כן הוא בית ה׳ שהוא בית הכנסת כלומר שתפלת בית הכנסת והמכפה הבאה בכלי טהור הם כ׳ דברים שוים זה לזה. ודבי ירמיה דרש פסוק בהמצאו על המקום ולא בכל המקום שהוא כמנין בתי כנסיות ובתי מדרשות.

ובפי׳ הזה נוסף על פירוש מלרש לחר שכתב׳ על זמן ופירושו בזמן שהוא כמנין כי׳ ימים וכו׳.

צעדי תספור הכה זה לקוק בכבד כי כשהיה יגע מבית הכנסת לעמוק בעבירי העולם רצוי לו לבון כל דרכיו בכלל ובפרט לעבוד הפי׳ ולו יתפת׳ לעבירי הבלי עולם אבל בהליכתו לבית הכנסת׳ הלוחי שלא יתעכב בדרך בשום עסק מעבירים עולמיים לך מיכנים עפו ובפנו מזכה בבית תפלה.

מעשה

רבי תכילא בן לוסף כזכר נם כן בגמרא שלנו וכתוב למעלה וסם בקרא עבוד ובפון מכובב

ופירושו בם לחכמי המולד מן הכוכב והנה כשנזקקין זה לזה לקיים מה שכתוב כבון יהיו ונתר הלא זה פיקום נם בדרך הלבה שלא כדרך הפנט: ולל לת שועתם ישמע ויושיעם מכל מכבה הבאה בעת היותם מתפללין כמו שקרה לרבי תכילא שבהיותו מתפלל על לבר מה כשנו מכובב ומיד קושיע השי׳ מלוחה מכבה שכולמין לו מעיין.

אריבל

אם עשו שפתותיו של אדם תנובה מבושר שנשמעה תפלתו שנאמר

ישעיה כ״ו בורא ניב שפתים׳

כשם

שתחיית המתים חיים הם לעולם כך ירידת גשמים חיים לעולם רבי

חייא שמע להן מן הדא יחייבו מיומים ומסיך ליה ונדעה נרדפה לדעת את ה׳׳

וכתיב ויבא כשם לבו מכאן לאומים׳

כתוב׳ ואמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה׳ אלהי ישראל אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי רבי ברכיה ורבנן חד אמר על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו וחד אמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו מאן דאם׳ על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו מן הדה לך הראת וגו׳ ואתנ׳ מטר וגו׳ ומאן דאם׳ בין על הטל בין על המט׳ נשמע לו אינון הותר נדרו של טל אמר רבי תנחומא אדעתיה סבירין לום׳ נדר שהותר מקצתו הותר כולו ואי בעית אימא בבנה של צרפית שנאמר ויקרא אל ה׳ וגו׳ הגם על האלמנה אשר אני גום׳ אמר רבי יונה לאחד שנגב נרתקו של רופא עד כשהוא יוצא נפצע בנו חזר אצלו ואם׳ לו אדוני הרופא רפא את בני אם׳ ליה לך והחזיר את הנרתק שכל מיני רפואות נהונין שם ואני מרפא את בנך כך אמר לידה הקדוש ברוך הוא לאליהו לך והתר נדרו של טל שאין המתי׳ חיים אלא בטל ואני מחיה בנה של צרפית ומנין שאין המתים חיים אלא בטללין דכתי׳ יחיו מתיך נבלתי יקומון וגומר כי טל אורות טלך׳

פירוש

רבי ברכיה ורבנן מולקין על עניין לם הולה הקדה לכל שבועתו ופילו טל לא יוליד כי לם לפי דבריו. ולדעת הלומר על הכל שלל השולל כיון שלא לחר השי׳ לחר כך רק ולתבה מטר ולא הזכיר טל היכן הותר בלר הטל וזה פי׳ לכיון שבזכר בימי שלמי׳ כלרתך בלו עד לימי טוביה שהכופלי בעלי מלאכת היל מביאי בתבורה ושם כל כליהם ונם כל המשימות לכל הקלקים ומכות.

ומה

שלקשוב בפסוק זה העניין שהקדה מבנים ב׳ מיני הבנמות ועושה ב׳ מיני בתים: המין הא׳ הבנתה בתיית מטר בתת בבילת היטר הכרלה לעיני הכל. המין הב׳ הבנתה בתיית בתת הבמלת ליבידת הטל בלתי נודעת לבלו מין תבת עם היותה בינד היטלדת ונם בינד

הבנתבו

השנתנו שזה רמז נאמרו שני טל הקדוש ברוך הוא מקיז מתוס שהוא לבר כעלם מילועתנו ונלתי מובנס: וקבס לאחד סובר שלף על פי שבלבר מליהו כפסקה ההשנחה מפורסמת לעולם כשלהה הכפתרת שתתיל ליכה כעבדת מבניו של אברהם ככתוב בתלתי ממוך לזה: וזה פי' לך טל ילדותך לרמוז שלף על פי שעניני השולם הזה הבל המה כמו שאחר שלמה כי הילדות והשחרות הבל ואעפ"כ לך טל ילדותך: אמר רבי יהודה בן פזי נתתיו לאברהם מתנה דכתיב ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' אמר רבי שמואל בשעה שישראל באין לידי עבירות ומעשים רעים הנשמים נעצרים והם מביאין זכן אחד כנגן רבי יוסי הגלילי והוא ספניע בעדם והנשמים יורדים אבל הטל אינו יורד בזכות בריות לעולם ומה טעם אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם, אמר רבי יוחנן ברית כרותה הלמד הגדה מתוך הספר לא במהרה הוא משכח ר' תנחומא אמר הסובר תלמודו לא במהרה הוא משכח ומה טעם פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וגו' אמר ר' יוחנן כל המציע תלמודו בצנעא לא במהרה הוא משכח שנאמ' ואת צנועים חכמה ריש לקיש מהני באורייתא סניא הוה נפיק ליה לבר מן תחומא דשבתא ולא ידע לקיים מה שנאמר באהבתה תשגה תמיד, רבי יודן בר ישמעאל הוה מהני באורייתא סניא הוה נפיק וגולתיה שרעא מיניה והוא לא ידע, לקיים מה שנ' באהבתה תשגה תמיד,

פירוש וגולתיה שרעא מיניה לנטשו שהוא מתעלם כו וזה פי' גולתיה שהיה מתפשט ממנו וכופל ל לאחר ולא היה משניח ט לפי דקדוקי בערשתו: ופי' שרעא כמו שרוע וקלוט תרגם יונתן יתיר: ושמעתי שלל זה טוען הלשי בפי' לל תרגזו בלבך לל תתעסקו בלבב הלבה כלי שלל תרגזו עליכם הלבך שמדוב עבקש בעומק ההלבה יהיו טועים במדבר כיוצא בזה לבך.

פרק כיצד מברכין

יב אמר רבי אבהו כתו"ן תקדש המלאה ארץ הזרע אשר תזרע וחבוארת

הכרם, העולם ומלואו עשוי ככרם ומהו פדיונו ברכה,

רבי חזקי' בשם ריש לקיש אמרת להה' אתה טובתי בל עליך אם אכלת וברכת כביכול כאלו משלך אכלת אא בל עליך יבללו כל הטובות ויבאו עליך, אא טובתי בל עליך מבלה אני טובתי בנופך אם' רבי חייא מהו בל עליך איני מביא טובה לעולם מבלעדיך כמה דכתיב ובלעדיך לא ירים איש את ידו,

תהלים ק"ו

כתובות מ"ח

רמז ליסב טובת כל הפירושים הללה על לשון הפסוק: ולדעת כלם הכתוב שבפרש רלה הפסוק שהם לבני דוד עם כפשו כמו שיובה לשון לתרת בלשון בקבה שידבר הכתוב המיוחי לל הפשם המשבלת לתרת לה' . ובפירוש סוף הפסוק יש חילוף בפירושי כי לפי מי' רבי חזקיה כל הפסוק מקושר בלבור לאחר שלומר דוד לכפשו לתרי לה' ל' לתה ל' שבבתי קודם שהבלה להכיר ולהו לות כי הוא לדון הכל ושוב יטבל לאם' לפניו ית' טובתי בל עליך ליכי נריכה שוב להתבלל ולשוב מלפניך על טובתי כי בבר זכיתי עי' מה שהקדמתי לבבך ובכיטול משלי אבלתי ולא משלך: ולבל לאחד מהני פירושים לאחרונים טובתי בל עליך הם לבני הקדוש ברוך הוא שלומר לכפשו לאחרי שבתבה בתה לה' בלאחרה ק' לתה . ושיעור הפסוק כן שלומר דוד לכפשו לם לתרת לה' ל' לתה הוא יאמר לך טובתי ונו' כלום' כל טובתי יבללו ויבאו עליך מלשון בלול בשמן: וכן בב' פירושים לאחרונים ואין הפרש בין שלשתם הללה בפירוש מלת בל.

יג תני מצה נזולה אסור לברך עליה, אמר רב הושעיא על שם ובוצע ברך נאץ ה', אמר רבי יונה הדא דתימא בתחלה אבל בסוף מצוה, רבי יוסף אמר אין מצוה עבירה. אמר רבי אילא אלה המצות אם עשיתן כמצותן הן מצות ואם לאו אין מצות,

תהלים י' ויקרא כ"ג במדבר ל'

מלמד זה כתוב בירושלמי במסכת הלה וכתבתיו כאן לפי שהוא מעבין פרק שלפנינו: ונם בפסקי הלשם קבית פסוק זה בנמרא שלפנינו פר' ג' שאכלו: ועשם הסבלל בין בתחלה לבסוף הוא מתישב על הלב שבין שהוא את' בוא שלא ינזול ויאכל לם כן לאכילה קיל לאוב' עליו לעולם ולם יבבך כדי לאכול הוא מבאן ואילך ש' שעובר על מנות שלא תנזול לאכל לם בבר עבר על מנות שלא תנזול ולאכל בבר הרי כתחייב לבבך לפניו את' ולהודות שהוא ברא לותו הפרי שבבתם ממנו בבר: ובני יוסף הולק על זה ואומ' אין מנוח עבירה ולפילו קודם לאכילה מייב לברך כי לף על פי שעבר עבירה במה שנזל. לאל במה שבבך קודם לאכילה מקיים מנוח וזה הלבון ליכאו רואי לפקפק עבירה לחמת שהוא בעל עבירה על הנזלה. ושוטה מנוח בברכתו שבבך על האכילה. ובני לילא הולך בקבה לחרון ואומר שלפילו בסוף לא יבבך שבאמר בתלה המנות בלשון רבים להודות שבתחלה ובסוף תהיה בהם מנוח ולא עבירה בלל: ומבאן פסק הרמב"ם שאין מברבין על בבר לאוב' כיון בבך ובאלה לא בתחלה ולא בסוף והלאבל השוב עליו: והלשם הסכים לבבניו ולחומבי' ומתיבין בל לאחד מהם

ענין רמיז לדבריו מפסוק זה ומוסב לפיל ישיין במקומו בפסקי הלקם ובספר הרמכם מהלכות לחכון.

פרק הרואה

משנה ג ז יכול אמר רב חונא שדי לא מצאנוהו שניא כח לאם מצינו כחו וגבורתו של

שם הקדוש ברוך הוא ר' אבהו בשם רבי יוחנן היסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבולע אם בא לספר גבורותיו של הקדוש ברוך הוא מתבלע אמר רבי

תהלים קו שמואל בר נחמן מי ימלל גבורות ה' כנון אני וחברי אמר רבי אבין מי ימלל גבורות ה' תרגם יעקב איש כפר חגניא לך דומיה תהלה כל סמא דמילתא מ

משתוקא למרגלית דלית בה טימי כל מה דאת משבח לה את פגים לה

לא מצינו כחו וכו' היה לפסר לטעות ולפרש לא מצאנוהו שיהא שניא כח והיה הספק אם הוא שניא כח ר"ל. לכן כת רב הונא לומר הפי לומתי לא מצינו כחו כלומר ידעגו ולפי שהוא שניא כח אבל לא ידעגו ולא כלגו כחו ונבורתיו עד היכן מגיעת ושל כון לומר שאלילת הקשגחה תהיה בערך אל כחו ונבורתיו ולא שיהא פי' מצאנוהו כפשוטו בערך אל מקות עגמותיו כי זה פשוט ואין צורך לזכרו. אלית בה טימי. פי' בערוך דמים. וזה פי' המלות בה הגון וטוב הוא בפשוט שבחיו את' השתיקה. משל למבגלית שאין בה טומת למים וכל ליבלי זהב שבשלם ליכם מספיקין לקבותה כל מה שיפשוט אלם לשבחה הוא פוגע' כון שהם כותבין בה טומם והיא ליכה בערכת בכל דבר שבשלם כן הוא המתליך בשבחיו את'. ופי' כון לפי וחבלי שאולי היו מלומדים בנפיס. וגם רבי שמואל מולה שלא יוכל לספור הכל: אבל הודיע כי הש"ם קפליה מקדו עמו ועם חבלי פעמים רבות הגילם עגלות.

טו שאלו לרבי שמלאי מהו דכתיב אל אלהים ה' הוא יודע אשרו ליה מי כתוב הם יודעים הוא יודע כתיב, אמרו ליה תלמידיו רבי לאלו דחית בקנה לנו מה אתה משיב, אמר לה' שלשתן שם אחד הם כאנש דאמ' בכל יום בסילי יום קיסר אגוסטוס, חזרו ושאלו אותו מהו דין

תהלים נ דכתיב אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ מי כתיב דברו ויקראו ארץ דבר ויקרא כתיב, אמרו ליה תלמידיו רבי לזה דחית בקנה לנו מה אתה משיב, אמר לה' שלשתן שם אחד הם כאנש דאמר אומנין בניין א

יהושע כד ארפטטיקטנן חזרו ושאלו מהו דין דכתיב כי אלהים קדושים הוא אמר ליה מי כתיב הם הוא כתיב, אמרו ליה תלמידיו לאלו דחית וכו', אמר לה' קדוש הוא

לכלים ד בכל מיני קדושות, חזרו ושאלו מהו דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו, אמר להם מי כתיב בכל קראנו אליהם אליו כתיב. אמרו ליה תלמידיו לאלו

דחית וכו' אמר להם קרוב הוא בכל מיני קרובות, דאמר רבי פנחס עבודה זרה נראית קרובה והיא רחוקה מאי טעמא ישאוהו על כתף יסבלוהו אבל הקדוש ברוך הוא נראה רחוק והוא קרוב דאמר רבי לוי מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמשת אלפים שנה וכו' ר' ברכי' אמר אף טלפי החיות וכו' ככתוב בפ' אין דורשי' ובמקומות אחרים ראה כמה הוא גבוה מעולמו. ואתם נכנסין לבית הכנסת ועומד החזן ומלחש בשפתיו והקדוש ברוך הוא מאזין לו, ובי יש אלוה קרוב מזה הדא דתימא בכל קראנו אליו,

כ' הגרה שב שימן אמרה בדברי בנא ב' ואתקן קלב ב

ישעיה ע ז

קלב ב

רלוי לילע טעם לריבוי כל השאלות הללו כיון שבפי הבריות דרך לחל לכלן וכן הסיב רבי שמלאי למיכין תשובה לחל לכלן לך מה טעם קורבך להסיב לתלמידיו תשובה מיוחדת לכל לחת מהכה. ומה שהשיבה בתקון זה הוא שים חלוק מובהק בין כל לחל ולחל מהן כי השאלה שניה יותר ממולה מהראשונה כפי חלוף פושלק שהיה בעבין בכילת העולם ויש מקום לחשוב דעת בפסל שביבו הבריות שכיין לך מן לך ימייב שיהא הבורא לכלן יותר מל' לכל דבר גבי גל וכבי רחובן הוא קל יותר כמה מעלות להיות בילועת פרטי מחשבות לבם. ולכן חלק רבי שמלאי בתשובתו בריבוי השמות: ולבראשונה כתן חלוק בשמות כפי מבהג הקריאה והמלטות: ולב' כתן חלוק כפי לומנות הבריאה בלמדו לומבן פירוש לומן בגיין בוכה וכן השמות לחלים כ כפולים כפי מבהג לשוכה. והשאלה הג' היא יותר חזקה בעבין רוממותו ית' שהוא פרוש ובכלל מכל ג' עולמות והבריבו בעבין גדול כזה מביא קושי גדול. והוצרך להסיב תשובה מיוחדת שאין הריבוי בערך אל עגמותו ית' כי הוא לחל פשוט. לכל בערך אל הקדושות והכללות בטות לכל עלות ועלולים הכבדים ומתהוים במאמרו ית' ככל הג' עולמות. וגם יש חלוק דק מובהק בין שאלה שלישית לב': וכן תשובתה היא מיוחדת בלחל' ככל מיני קדושות לל' בריבוי הקדוכה הוא בערך אל עגמתו שאינו בריבוי להתפלל על עניבי חלוקים כמו שובע וכפוקה וחיים לכוכים ולבנים לחלים רבים. ועל כל לחל מהן עומד החזן ומלמס בשפתיו והקב"ה מאזין וכו' ומנאתי בכ"מ ולפי בכגם לב"ה ושומע לחל העמוד ומלחש בתפלתו והקב"ה מאזין לו וכו' והוצרך רבי שמלאי לתשובות חלוקות להסיב לתלמידים לחל למיכין לו בתשובה לחת לף על פי שהשאלות חלוקות וזה מ מבואר בעניי ולין צורך להלריך.

כ' ומנאתי בס' מלוי ומלוין ב' ר"ה

רבי יודן אם' בשר ודם יש לו פטרון אם באת לו צרה אינו נכנס אצלו פתאם אלא הולך ועומד על פתח חצרו של פטרונו וקורא לבן ביתו ואום' לו איש פלו' בחוץ. אבל הקדוש ברוך הוא אם באת לו צרה לא תקרא לא למיכאל ולא לגבריאל אלא צועק והוא ענה לך ההד' כל אשר יקרא בשם ה' ימלט אמר רבי

יואל ג

אלכנדרי עובדא הוה בחד ארכון דשמיה אלכנדרוס והוה קאים ודאין חד לסטים אמר ליה מה שמך א אלכנדר אמר אלכנדרוס פניז לאלכנדרי. ומה מי ששמו כשם בן ניצול מי שתולדת בטחונו בהבה

עתה

ואכלו והדר כל אשר יקרא בשם ה' ימלט׳ רבי פנחס אמר כן יש לו לפטרון באו השונאי׳ והפשוהו על פתח חצרו של פטרונו עד דצווח לפטרו׳ עד אפיק עבדא החרב על צווארו והרגתו אבל הקדו׳ ברוך הוא הציל

עבדי ישעיה נ י״ק יהושפט מחרב ארם הדא דתימא ויזעק יהושפט וה׳ עזרו מלמד שלא היה חסר אלא חתך ויסירם להם ממנו׳

תהלים קמ״ו ס״ם יון דרש רבי שמלאי אשרי שאל יעקב בעזרו וגומר וכתיב בתריה עושה שמים וארץ וגומר וכי מה ענין זה לזה אלא בו׳ יש לו׳ לפטרון אם שליט באפרכיא זו אינו שליט באחרת אפי׳ תימא קוסמוקולוטור שליט הוא ביבשה שמא שליט בים אבל הקדוש ברוך הוא שליט בים וביבש׳ הציל משה מחרב פרעה ויונה ממעי הדגה וחנניה מישאל עזריה מהאש ודניאל מכור אריות לכך נאמר עושה שמים וארץ את הים וגו׳ ריש לקיש אמר בו׳ יש לו׳ קרוב אם הוא עשיר מודה בו ואם הוא עני אינו מודה בו אבל ה׳ אינו כן אלא אפילו ישראל בירידה תחתונה הוא קוראן אחי ורעי שנאמר למען אחי ורעי וגומ׳ וכן הקדוש ברוך הוא קורא לכל ישראל קרובים שנאמר ורם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו׳

דלוי לפקס ליך יהיה פקוק למען לחי ודעי ליהיה לבבכון׳ כי קלא פקוק ויכס קרן לעמו מבוזה שכל׳ על הקבה מקוסר עם מה שלמעלה ממנו׳ יהללו את שם ה׳ כודו על לכן ושמים ויכס קרן לעמו והוא פי׳ם כפי מדרש זה שהזכיר לשבח מלכים ולגוזמי ושבים ושופטים כלם בכלל ונם לא קדלה עמו לו שבלוו לכל ישראל הם כלם במעלה עליונה לקדושתם עמו ולהם יכס קרן המלכות׳ ושל תלקח לב׳ מלכות׳ דלשובה מסידי׳ שבשם לקם כלוה תהלה וקדלה מסידין של הקבה ל״ל יושבים כלשון׳ ליהנות מזיו השכינה ולכל קשם הבשלה הוסיף כבוי לחלק יותר משובה מכבוי עם כמה שקדלה ישראל ועם קרובו לך למנם פקוק למען לחי ודעי לא יתבן כפי קבלה מדלה המזמור והופו שיהא מאמר הש״י ומה שאמרתי בתיקון זה כי יסוד פי׳ זה הוא מה שדברו בפסוק דלמען שמתי בלומים לי שלמרו דוד בכנל ליבני הדור המושבים להכניסו בכתוב במשלה בתחלת מדרש יבוסלמי׳ והבשרים שבדור היו מושיבים לאהבת הלמת ולבבול דוד עומדות היו רגליהו וגו׳ כלומר מה לכם ליבני הדור להזהיר בכיון שבית כיון שרגליהו עומדות בתוך יבוסלם קשיר הבנויה ומכוסת בכנל יבוסלם שלמעלה ונם היום קודם בנין בבית שם עלו שבטים להתפלל במקום הבודע מקבלת לבבקם לבבו ושם עקד את בנו ויקרא שמו ה׳ יראה ושם שמה בחלות משפט בית דוד׳ ושם לתם תחני בעוד שהוא חי שלו שלום יבוסל׳ כל שלו׳ מה לתם תחני ותתפללו לבבני על שלום יבוסל׳ כי בשלום בבית יהיו יבא׳ והלי שומע לבבים עוסים בעויים מפי אלו השלמים ומבשר לבם בשורה טובה ובברבת ברך לותם ויאמר יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך והביני מבעוקבם כי למען כלל ישראל שבם לחי ודעי אלהיכם בי אבקשה טובך׳ ומקבר המזמור ומסלקו לחר בתחתיתו למען בית ה׳ וגו׳ כל קלחת שרלוי שיהיה כל לים

ישר׳ מתלוה ובכלף לבנין הבית אלבל לא יהיה בבוסה ד עבה כמו שהיתה בבת ליבני הדור כך למען שהיה מוכבת להיות בית הבשם לבקשה טוב לך כמו שבנל יהו שלם לבבי לבבי הליבנים לין כלוי לחום לבם׳ ועל לבך זה יתקיים לין למען לחי ודעי יהיו לבבי הבי׳ ולעבם שלחר בלומים לי׳ שיהיה בתחלה שיר המעלו׳ לדוד לא יתקייב מזה שדוד היה מבב׳ כל המזמו׳ בך מבוכר לחר סלבו על יסוד לבבי לוד שמתי בלומים לי׳ והבסוקי׳ הבמשבים בת לבבי לחבים כמו שלחרתי׳

תהלים קמ״ז ס״ז חבוז כי זקנה אמך׳ רבי יוסי בר׳ בון אומר אם נתישנו דברי תורה בפיך אל תבוז להם ומה טעם אל תבוז כי זקנה אמך אמר רבי זעירא אם נתרוקנה אומתך עמוד וגודרה בשם שעשה אלקנה שהיה מדריך את ישראל לפעמי רגלים׳ והד ועלה האיש ההוא מעירו מימי׳ ימימה להשתחות ולזבוח וגו׳ עת לעשות ה׳ וגו׳ רבי נתן בשם הדין קריה הפרו תורתך עת לעשות לה׳ רבי חלקיה בשם רבי סימון העושה תורתו עתים הרי זה בפר ברית מאי טעמא הפרו תורתך עת לעשות לה׳ תני רש בן יוחי אומר אם ראית הבריות שנתיאשו מן התורה עמוד והתחזק בה ואת מקבל שבר כולן׳ מאי טעמא הפרו תורתך עת לעשות לה׳

לל תבוז כי זקנה לחך לעבם שלית בם מוקלים נפיך ובלבבך זה יחי׳ רבי לל תלחר בלבבך בבר לחלתי בשלמות ולל לבטוך לחזור ולעיין בהם לל יהיו בעיניך מדלים להוסיף עיון בהם בבלל ובפרט׳ ופפי׳ מלת לחך בחלקו ר׳ יוסי ור׳ זעירא רבי יוסי לבם שרומז על התוכה שהיא ילדתהו בשם ולבבתו בניה ובני זעירא לוכשו על בלל הלומה הבקלת בבסת יפר׳ ופי׳ בם בתרוקנה לומתך בם רלית הלוך פרון שהיא מקיימי מבהני מצוכים לשר בהנו הרלשוכים לעשות סיין לתוכה עמוד וגולדה לל קום ועשה תקנות והבבמות ונלים לבוך קשעה למנלד מילתא כמו שהיה עושה אלקנה שלחרו עליו חזל במסבת מנלה שהיה לחך מל׳ טופים שבתבלו לישראל והיה מלוין לבל לבבי עירו מימים רבי קודם ושעה להם תקנה לוך ישלו להשתחוו׳ וגו׳ ר׳ בתן מפרם בבו׳ פי׳ הפבוק לדעת ר׳ בתן בשהר הפרו תורתך בשעים שבלוך עת לעשות להם בקשה בלין ושלל בלין לבוך השעה וזה פי׳ עת לעשות לוי׳ שיעשו בפי רעת שלחרתו בו בלי לעשות לה׳ ל״ל הפרו תורתך שלוי׳ הפר לין הקוים והקריב בחון בהר הבכרמל משום עת לעשות לה׳ ושל פלוי׳ בעם שלמי׳

אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעות שביום בך כל אדם שבישראל צריך לינע ב בתורה בכל שעות שביום׳ רבי יונה בשם רבי יוסא בל פטטייא בישין ופטטייא דאוריתא טבין׳ בל ברבייא טבין וברבייא דאוריתא בישין׳ אמר רל בבנלת חסידים מצאו בתוב יום תעזבני ימים אעזבך

לב׳

לב׳ שיצאו אחד מטבריה ואחד מצפורין ופגעו זה בזה
בחדא משכנ׳ לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך
זה מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה ב׳ מילין׳
לאשה שהיא ממחנת לאיש כל זמן שהיה בדעתו ל
להגשא לה היתה יושבת וממתנת לו כיון שהפליג
את דעתו ממנה עוד היא הלכה ונשאת לאחר׳

כל פטוטייא וכו׳ כל הלטוכים דעים נמילי דעלמא כמו שמכיכו
ולא מנחתי לנף טוב משתיקה לכל בלבבי תוכה טוטי כך פי׳
בעדוך שהכיכ זה המאמר מיכושלמי סוף ברכות ולא הזכיר
אלא רקם המאמר וסופו לא מנחתי בו פירושו : והכל בו
בככייא פירושו בככים מלשון כריעה על בככיס ויהיו פירושו כל
הכבי ישות שלשם עושה נמילי דעלמא להיות בכבע לכל לשם
הם טוכים׳ לכל בלבבי תוכה הם דעים שלין רלוי לשם
להכביע עצמו בלבב תוכה כלל רק יתקייס לגמרי מה שלמרים

עוכה׳ [illegible]

יום תעזבני מעל לב׳ שיצאו וכו׳ : כלמשל למתי
וכשן כי הפי׳ לשון שלמותו מפני תתיך להספיק
ולהטיב יהיה הכמתה לחכימין ל׳ לשוקבי קתוכה הם מגל ש
תשוקתם לכל הם מגל עצמם מוחמין בעוב גם קוץ יתגרך
מרחיק השפעתו מהם : ויתמייהו מזה כ׳ מיכי ליחוק׳ הש׳ מגל
המקבל : הכ׳ מגדו ית׳ שליכו רוצה להשפיע עליו לומה ממש
ל׳ בבי לשם הכפרלי׳ זה מזה בלילך זה הולך למעלב וזה למזרח
שכל ש׳ מהם הולך פרהם ובעת הפיל יש כ׳ פרבמות ליחוק ביניו
ובין הכיבו : וכן לשון הכפרלת תבעלה ובזה יבלק יום תעזבני
ימים לעזבך מבלי היות שום שכל בחקו ית׳.

מסכת פאה

יח משנה אלו דברי שאדם אוכל פירות
וכו׳ כבוד אב ואם וגמילות ח
חסדים וכו׳,

צדקה וגמילות חסדים שקולין כנגד כל
המצות שבתורה והחלוקי שיש בין
שתיהן כמו שנזכר במשנה שלנו, ומעשה מונבז
המלך הכתוב בגם׳ שלנו פרק השותפין אמר ר׳ יוחנן
אין אנו יודעים אי זה חביב או צדקה או גמילות חסדי׳
אלא ממה דכתיב וחסד ה׳ מעולם על יריאיו וצדקתו
לבני בנים, הוי אומר שגמילות חסדים חביבה מן
הצדקה תלמוד תורה. שאלו את רבי יהושע מהו
ללמד את בנו חכמה יוגית אמר ליה ילמדנו בשעה
שאינה לא יום ולא לילה דכתיב והגית בו יומם
ולילה מעתה אסור לאדם ללמד את בנו אומנו בנין
דכתיב והגית בו יומם ולילה, והתני רבי ישמעאל
ובחרת בחיים זו אומנות, רבי בא בריה דרבי חייא
אמר מפני הפסורות. כבוד אב ואם רבי אבהו בשם
רבי יוחנן שאלו את רבי אלעזר עד היכן כבוד אב
ואם אמ׳ ליה לי אתם שואלים שאלו לדמא בן נתינה

וכו׳ כדאיתא בקידושין פק פעם אחת אבדה ישפה
וכו׳ אית דאמרין מפתח דתיבות הוה יהיב באצבעיה
דאבוה ואית דאמרי רנלוי דאבוי ודאימיה הוו יהיבין
על תיבותא נחת לגבן אמר לון לא יכילית מייתי לה
לכון אמרין דילמא הוא בעי פריטין תבן סלקונידה
למאתים סלקוניה לאלף כיון דאיתער אבוהי משנתיה
סלק ונחת טעין לה גביהון בעין מיתן ליה כדפסקין
ליה באחריתי׳ ולא קביל עלוי אם׳ מה אנא מזבן לכון
יקרא דאבהתי בפריטי׳ איני נהנה מכבוד אבא כלום
מה פרע לו הקדוש בריך הוא שכר על כך אמר רבי
יוסי בר׳ בון אותה הלילה ילדה פרתו פרה אדומה
ושקלו לו ישראל משקלה זהב ונטלוה׳ אמר רבי
שבתי כתיב משפט ורוב צדקה לא יענוד אין הקבה מיכ נ׳
משהא מתן שכרן של עושי מצוות בגוים׳ אמו של
רבי טרפון ירדה ליטייל בחצרה בשבת ונפסק ק
קורדקיסים שלה והלך רבי טרפון והניח ב׳ידיו תחת
רגליה והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למטתה
פעם אחת חלה ונכנסו רבותינו לבקרו אמרה להן
התפללו על ר׳ טרפון שהוא נוהג בי כבוד יותר מדאי
אמרי לה מאי עבד ליך תנית להון עובדא אמרי לה
אפי׳ הוא עושה כן אלף אלפי אלפי עדיין לא הגיע
לחצי כבוד שאמרה תורה׳ אמו של רבי ישמעאל
באה וקבלה עליו לרבותינו אמרה להם נערו ב
בישמעאל בני שאינו נוהג בי כבוד אותה שעה ג
נתכרכמו פניהם של רבותינו אמרי אפש׳ דר׳ ישמעא
ליה נהיג יקרא באימיה אמרין לה מאי עבד ליך
אמרה להן כך הוא אתי מבי ועדא אנא בעי משכנא
רגלוי במיא ומישתיא יתהון ולא שביק לי אמרין ליה
הואיל והוא רצונה הוא כבודה אמר רבי מונא יאות
אילין מחגייא אמרין כל ברגש וברגש זכותיה ב
בקופתיה אמיה דרבי טרפון אמרה הכין ואמרין לה
הכין ואמיה דרבי ישמעאל אמרה הכין ואמרין לה
הכין׳ רבי זעירא הוה מצטער סגין והוה אמר
הלוואי הוה לי אבא ואימא ונוקרינון ונירק גן עדן
וכיון דשמע אלין תרתין אולפנייא אמר בריך רחמנא
דלית לי לא אבא ולא אימא לא כרבי טרפון הוינא
יכיל למיעבד ולא כרבי ישמעאל הוינא מקבל עלאי
אמר רבי אבון פטיר אנא מכבוד אב ואם אמרי א
איעברת ביה אמיה מת אבוי וכד ילדתיה אימיה
מיתת׳

פריטין תבון פרוטות רבות לל להוסיף על סכום המקח : כל
קוף לתי מני ועדל כשנה בכי מבית קועד עם המכתים לפי
כונה לרחון כגליו במים ולשתותם לאחר הרחיקה בלחה רבה :
יות לילן טחכייל וכו׳ יפה מעל לומרים העומדים בריחים כל
ים ומים זכות בהלו כל שים לשם זכות מלוקים זה מזה
בתבלית המרחק כפי מלון שנעשה ולכן לאחרו לשתו של ר׳ טרפון

מקייב לעשות יותר נכסדלה: ולמה של ר' ישמעאל למדנו דנוסח
הוץ כגולה ושיכיקה לעשות מקנה:

יש שמאכיל את אביו פטומות ויורש ניהנם ויש שהוא
טוחנו ברחיים ויורש גן עדן כיצד מאכיל את אביו פ
פטומות ויורש ניהנם חד בר נש הוה יליף מאכיל
לאבוי תרנגולין פטימין חד זמן אמר ליה אבוי ברי
אילין מנא לך אמר ליה סבא סבא אכול ואדיש ר
דכלבייא אכלין ומדשין נמצא מאכיל את אביו
פטומות ויורש ניהנם כיצד טוחנו ברחיים ויירש
גן עדן חד בר נש הוה יליף טחין בריחיים חד זמן אתא
צמות לטחוניא אמר לאבוי עול טחון חחתי ואנא
איזיל אין מטית למילקי טב לי אנא ולא את נמצ טוחנו ברחיים
ויורש גן עדן:

הוה יליף מלכיל קיס מלומד להלכיל לתני תרכנולין שמכיס.
לסול ולליס לסול ולעוס שכן עושים הכלכיס וזה בזיון גדול
ולכן יורם נסיכם: לתת נמות לטחכייא כוה המלך לטוחכיס
שיתנו לו כדר' שם לים לחך מבית כל טוחן מהם והיכלו לשלוח
לתניו ולא יכנס בית המלך:

אמר רבי חייא בר בא תני רש בן יוחאי
גדול הוא כבוד אב ואם ש
שהעדיפו הקדוש ברוך הוא יותר מכבודו שנאמר כבד
את אביך ואת אמך ונאמר כבד את ה' מהונך מה את
מכבדו מהונך מפריש לקט שכחה פאה תרומ' ומעשר
ראשון ומעש שני ומעשר עני וחלה ומאכיל את ה
הרעבים ומשקה את הצמאים ומלביש ערומי' עושה
סוכה לולב שופר תפילין ציצית ומזוז' אם יש לך את
חייב בכל אלו ואם לאו אין אתה חייב באחת מהן אבל
כשהוא בא אצל כבוד אב ואם בין יש לך הון בין אין
לך הון כבד את אביך ואפילו מחזר על הפתחים תני
רבי שבי כתם שמתן שכרן שוה מי שזווין גדול כך
פורענותן שוה מאי טעם עין תלעג לאב ותבוז לקהת
אם עין שהלעיגה על כבוד אב ואם ובזתה על לא
תקח האם על הבנים יקרוה עורבי נחל יבאו עורב
שהוא אכזרי ויקרנה ואל יהנה ממנה ויאכלוה בני
נשר יבאו נשר שהוא רחמן ויאכלוה ויהנה ממנה
אמר רבי אחא בשר אב' בר כהנא כתיב אורח חיים
פן תפלס נעו מעגלותיה לא תדע טלטל הקדוש
ברוך הוא מתן שכרן של עושי מצוות כדי שיהיו ע
עושים אותם באמונה ר' אחא בשר יצחק מכל משמר
נצור לבך מכל מה שאמרתי לך השמר שאין אתה
יודע מאי זה מהן יוצא לך חיי' אמר רבי בא בר כהנא
השוה הכתוב מצוה קלה שבקלות זו שילוח הקן וכו'

כתוב בתלמוד שלנו:

יש פיסקא והבאת שלום ותלמוד תורה
וכו' כתיב סור מרע ועשה
טוב בקש שלו' ורדפהו בקשהו במקום' ורדפהו במקו'
אחר' אמר רבי טביומי נאמר רדיפה רדיפה' מה
רדיפה שנאמר להלן כבוד בעולם הזה וחיים לעולם
הבא אף רדיפה שנאמר כאן כבוד בעולם הזה וחיים
לעולם הבא:

כי יכלה היה בין לאנשים יתחיל הוץ מעצמו להניח שלום ביניהם
ולף על פי שאתה שהתחיל לעשות שלום הוסיף להתקוטט זה
עם זה ויכלה כלנו הסלוס הוץ כוכח ליכנו כשלי להסתלק מלפ
ילך למקום לאחר ל"ל יכלוף הוץ כלי להניח את הכוכח שכוח
הסלוס וזה פיכוח ולפיכך כי פניהם מן המנטרף שלין כוכף
בוולת בוכח על דרך מאמר ל"ל כל הכולף לאחר הסדרה שרכה
כוכחת ממכו: ולזה נכפר הכרית בדרך קלקל שהיו כנגל
קטנע: ונכתם ולין כולף: מה כליהם וכו' הכוונ' בזה להכוות
הבאת שלום לגמילות חסדים הכוזכרת במשנה: כתיב בגמילות
חסדים כולף נדקה ומצל ימצל חיים נדקה וכבוד: וכתיב
בשלום ולפיכך מה כליהם וכו':

כ ותלמוד תורה' רבי ברכיה ורבי חייא
דכפר תחמין חד אמר אפילו
כל העולם כולו אינו שוה לדבר אחד מן התורה'
וחד אמר אפי' כל מצות התורה אין שוות לדבר אחד
מן התורה: רבי בא בשם רבי אחא כתוב אחד אומר
וכל חפצים לא ישוו בה' וכתוב אחד אומר וכל
חפציך לא ישוו בה' חפציך אלו אבנים טובות
ומרגליות' וכל חפצים לא ישוו בה אלו דברי תורה
דכתיב כי' באלה חפצתי נאם ה':

למילו כל מנות לין שוות בין להוליעיכו שילימת התוכה וכנגל
הלמוד בה היא שלה למעלה על קיום כל המנות: וכלכל
שיהיה ילף שמים ולף ישמה עבכה על לכך מה שלמכו בפוטה
כי כך מנוה ותוכה לוכ: תוכה מלימה לעולם מנוה ליכה
מלימה הלף לפי שעה וכו': וכל טעות בספר שמנאתי בו אלו
לבני תוכה לכתיב כי בלה מפנתי שלוי לום כפי טוכתו מפני'
אלו המנות לכתיב כי בלה מפנתי שלם שמה מסל מעם וכלך'
בלכן כי בלה המנות שהם מסל משפט וכלך מפנתי: וזו היא
כליה בכוכה לומר לפילו כל מנות שבתורה לין שוות:

ארטבן שלח לרבי הקדוש חדא מרגלא אשמישון
אמר ליה שלח לי מלה טבא דכותה שלח ליה חדא
מזוזה אמר ליה אנא שלחית לך מלתא דלית בה
טימי ואת שלחת לי מלתא דטבא טולר חד אמר ליה
חפצי וחפציך לא ישוו בה' ולא עוד אלא דאת
שלחת לי מלתא ראנא צריך מנטר לה ואנא שלחית
לך מלתא דאת דמיך והיא מנטרא לך דכתיב ב
בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך וגו'

רבי

דברים לב רבי מונא שמע כלהון מן הדין קרייה כי׳ לא דבר רק
הוא מכם זה תלמוד תורה כי הוא חייכם זו כבוד אב
ואם ובדבר הזה תאריכו ימים זו גמילות חסדים ו
והבאת שלום בין אדם לחברו׳

בא וכנגדן

ארבעה דברים שהן נפרעין
מן האדם בעולם הזה והקרן
קיימת לו לעולם הבא ואלו הן עז גלוי עריות ושפיכות
במדבר ט ז דמים ולשון הרע׳ עבודה זרה מנין הכרת תכרת
הנפש ההיא וגו׳ מה תלמוד עונה בה מלמד שהנפש
שמות לב נכרתה ועונה עמה וכתיב אנא חטא העם הזה חטאה
גדולה וגומר גלוי עריות מנין ואיך אעשה הרעה ה
גדולה הזאת וחטאתי לאלהים שפיכות דמים מנין
שם ד ויאמר קין אל ה׳ גדול עוני מנשא כשהוא בא אצל
לשון הרע מהו אומר לא גדול ולא גדולה ולא ה
תהלים יב הגדולה אלא גדולות יכרת ה׳ כל שפתי חלקות לשון
מדברת גדולות רבי ייסא בשם רבי יוחנן זה שהוא
אומר לשון הרע אינו אומרו עד שהוא כופר בעיקר
שם שנאמר אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתנו אתנו מי
אדון לנו כל העברות אדם חוטא בארץ ואלו חוטאין
שם עג בשמים ובארץ מה טעם שתו בשמים פיהם ולשונם
שם כ תהלך בארץ אמר רבי יהושע בל תשב באחיך תדבר
תהלים כ מה כתוב תמן ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי
דברים כג וגו׳ אזהרה ללשון הרע מנין ונשמרת מכל דבר
ויקרא יט רע לא תלך רכיל וגו׳ עוד הביאו ראיה מיוסף את
דבתם רעה וגו׳ עוד הביאו בא וראה כמה קשה
בראשית יח אבק לשון הרע וגו׳ שהרי כתיב ואדוני זקן׳ ואני
זקנתי זגו׳ עוד ראיה שדברו הכתובים דברי בדיי
שם כ להטיל שלום וכו׳ שנאמר כה תאמרון ליוסף אנא שא
נא וגו׳ ולא אשכחן דפקד כלום׳ בעון קמי ר׳ יוחנן
אי זהו לשון הרע האומרו והיודעו׳ חנוותא דכתנאי
הוה לון צמות והוה תמן חד דמתקרי בר חובץ ולא
סלק אמר מה אנן אכלין יומא דין אמר חד חובצין
אמרין ייתי בר חובץ אמר רבי יוחנן זה אמר לשון
הרע בהצנע בולוטייא דצפורי הוה להו צמות והוה
תמן חד דמתקרי יוחנן ולא סלק אמרין חד לחד לית
אנן סלקין מבקרין לרבי יוחנן יומא דין׳ אמרין ייתי
יוחנן׳ אמר ריש לקיש זה אמר לשון הרע בצדק׳

הכוותא דכתנאי בעלי חכויות מוכרי פשתן הוטל עליהם מס
מאת המלך שכלם ילבו הם בענמם לעבודת המלך׳ היה אחד
מהם ששמו בר חובץ ולא בא׳ וא׳ מהשומדים שם רנה להזכירו
בהנכע ועשה ענמו בשואל מה כאכל היום׳ והשיב לו חברו
הסמוך לו חובצין פירוש נביכה בלשון ירושלמי ועל ידי דבריהם
אלו הזכירו ואמרו יבא בר חובץ לעבו׳ במס הזה נ״כ: וא״ר יוחנן
זה לשון הרע בהנכע: וזה קשור נ״כ עם מה שאמר רבי יוחנן
בתשובת שאלה אי זהו לשון הרע האומרו והיודעו כמו במעשה
זה שאחד שאל מה כאכל היום׳ וא׳ השיב חובצין והראשון ידע

הלשון הרע: והשני אמרו בהזכירו חובצין׳ וכן בשוק או
מקום מיוחד של נפורי הוטל עליהם מס והיה חסר איש שמו
יוחנן ואמר א׳ עכין טוב וכאות איך לא עליכו היום לבקר ל
לבקר לר׳ יוחנן שהיה חולה: ובזה כזכרו מיוחנן ואמר ר״ל זה
לשון הרע בנדק ר״ל שאמרו בהזכירו מדה חשובה שהיא בקור
אדם גדול כר׳ יוחנן׳

אמר רבי שמואל בר נחמני מותר לומר לשון הרע על
בעלי המחלוקת מה טעם ואני אבא אחריך ומלאתי
את דבריך׳ אמר רבי בא בר כהנא דורו של דוד היו
כלן צדיקים ועל ידי שהיו בהם דילטורין היו יוצאין
למלחמ׳ ונופלין והוא שדוד אמר נפשי בתוך לבאים
זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה ל
להטים זה דואג ואחיתופל שהיו להוטי׳ אחר לשון
הרע בני אדם שניהם חנית וחצים אלו בעלי קעילה
דכתיב היסגרוני בעלי קעילה וגו׳ ולשונם חרב חדה
אלו הזיפים דכתיב בבא הזיפים ויאמרו לשאול וגומ׳
באותה שעה אמר דוד רבון העולמים מה שכינתך
עושה בארץ ההד רומה על השמים אלהים ועל כל
הארץ כבודך׳ אבל דורו של אחאב עובדי עז היו
ועל שלא היו בהם דילטורין היו יוצאין למלחמה
ונוצחין הוא שעובדיהו אמר לאליהו הלא הוגד ל
לאדוני את אשר עשיתי בהרוג איזבל את נביאי ה׳
ואחביא מנביא ה׳ וגו׳ ואכלכלם לחם ומים אם לחם
למה מים ואם מים למה להם אלא מלמד שהיו המי׳
קשים להביא יותר מהלחם ואליהו מכריז בהר ה
הכרמל ואומר אני נותרתי לבדי נביא לה׳ וכל עמא
ידעין ולא מפרסמין למלכא׳ חצי גבור שנונים וגו׳
כל כלי זיין מכין במקומן וזה מכה מרחוק כל ה
הגחלים כבו מבחוץ כבו מבפנים ואלו אף על פי
שכבו מבחוץ לא כבו מבפנים מעשה בא׳ שהניח
גחלים בוערות בחג ובא ומצאן בוערות בפסח׳
אמר ר׳ שמואל בר נחמן אומרי׳ לנחש מפני מה אתה
מהלך ולשונך שותת אמ׳ לון דהוא גרם לי מה הנאה
יש ליך דאת נושך אריה טורף ואוכל זאב טורף ו
ואוכל את מה הנאה יש לך אמ׳ להם אם ישוך הנחש
בלא לחש אילולי דמתאמר לי מן שמים נכית לא
הוינא נכי׳ מפני מה את נושך באבר אחד וכל האברי׳
מרגישים אמר להם ולי אתם אומרים אמרו לבעל
הלשון שהוא אומ׳ כאן והורג ברומי אומ׳ ברומי והורג
בסוריא׳ ומפני מה אתה מצוי בין הגדרות אמר להם
אני פרצתי גדרו של עולם׳

כב הזכות

יש לה קרן ויש לה פירות
עברה יש לה קרן ואין לה
פירות׳ הזכות יש לה קרן ויש לה פירות דכתיב
אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו׳ עברה
יש לה קרן ואין לה פירות אוי לרשע רע כי גמול

ידיו

ידיו יעשה לו מה אני מקיים ואכלו מפרי דרפס לא
כל עברה שעשת פרי יש לה פרי ושלא עשתה פרי
אין לה פרי׳ מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרף׳
מלאכי ג למעשה דכתיב אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו וגו׳
מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה
תהלים פ״ט דכתיב אזן אם ראיתי בלבי לא ישמע ה׳ הדא דתימר
בישראל אבל בגוים חלופין מחשבה טובה אין המקום
דניאל ו מצרפה למעש׳ דכתי׳ ועד מעלי ששא הוה משתדר
להצלותי׳ ולא כתיב ושזביה׳ מחשבה רעה המקום
שבועות ו מצרפ׳ דכתי׳ מחמס אחיך יעק׳ וגו׳ וכי הרגו אלא מלמד
שחשב עליו להרגו וחשב עליו המקום כאלו הרגו׳
רובו זכיות ומעוטו עברות נפרעין ממנו מעוט עברות
קלות שעשה בעולם הזה בשביל לתת לו שכרו ם
משלם לעתיד לבא רובו עברות ומעוטו זכיות גותנין
לו מתן שכר מצות קלות שעשה בעולם הזה בשביל
להפרע ממנו משלם לעתיד לבא׳ אבל הפורק עול
והמפר ברית והמנלה פני׳ בתור׳ אף על פי שיש בידו
תורה ומעשי׳ טובים נפרעין ממנו בעולם הזה והקרן
קיימת לו לעתיד לבא רובו זכיות יורש גע ורובו
עברות יורש ניחנם אמר ר׳ יוסי נושא עונות אין כתוב
כאן אלא נושא עון שהקדוש ברוך הוא חופף שפר
אחד מעברות והזכיות מכריעות׳

מסכת כלאים

תהלים קכח כג אמר רבי לוי אשתך כגפן פוריה בירכתי
ביתך בניך כשתילי זתים׳ מה
זתים אין בהם הרכבה אף בניך לא יהא בהם פסולת
משלי כה ד תכריכי המת׳ כתיב כמתים חפשי כיון שאדם מת
נעשה חפשי מן המצות׳

כד תני בשם רבי נתן כשות היורדת עם
אדם לשאול היא באה עמו׳ מה
ויק׳ יט יט טעם תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש׳
אנטוני׳ שאל לרבי סו׳ תתחפך כחמר חותם ויתיצבו
כמו לבוש׳ אמר ליה מי שהוא מביא את הדור הוא
מלבשו׳ סא מלבושו׳

רבי יוחנן מפקד אלבשוני כורדיקא לא
חיורין ולא אוכמין׳ אי קמית ביני
צדיקייא לא נבהית ואין קמית ביני רשיעייא לא
נבהית׳ רבי יאשיה מפקד אלבישוני חיורין חפיתין׳
אמרו ליה ומה את טב מן רבך׳ אמר לון ומה אנא
בהית בעובדי׳ רבי ירמיה מפקד אלבשוני חיורין
חפיתין אלבשוני בורדסי ויהבון תרין מסנאי ברגלי
וחוטרא בידי ויהבוני על סיטרא אי אתי משיחא אנא
מעתד׳

יוסי יוקבן טוב מזמן פטירתו קלבישוני תכריכין שלא יהיו לבניו
לגאוה וגם לא שמוהו לגמרי שלא לחלוק בין הצדיקות והשלוש
והטעם לפי זה לא קשיא וכו׳ שם לעמוד בין הצדיקים לא
לתביעת ממש׳ ולשון כבהית מלשון והמזיקך במכושין תרגו׳
בבית בקתתיה ושם יהיה לבוש שמוהו ממש והצדיקים לבושם
לבניהם יתקיים שמוהו שכך במלבושו שהוא בתכלית הנאות׳

ונם לא יהיו לבני׳ לגמרי כדי שלא לעמוד בין הרשעים ל יכלה
כחתגלה עליהם רק יהיו לבניהם תכריכין שיהיו לחנעים בין
הלונן והשחרו לחיותו מעורב עם כל ל׳ מ׳ כתות׳ ולשו בהזיקך
לא ידעתי לקרון נזכרת׳ ומצאתי בספר אחר טרדיקך והכוכך
מוכנת בלחמו לא חיוין ולא אוכמין׳ ובני ישיה תלמידו של
ר׳ יוחנן הוה מלבישוהו לבניהם ממש מנוהנין ואולי זה פי׳ מפיתין
מלשון מפיפה׳ ולחמו לו תלמידיו וכי טוב לחתה מל׳ יוקב לכך
אל ולמה לחבריה ממעטי למה שמביאו לאל תהי רשע בפני עצמך
ובני יוחנן הרו לשם שיהיה יולא בעצמו שלימה הרשע ויהיה
לבשתו לולי יעמוד בדרך העברה בין הרשעים ולא שהיה רלוי
להתעבב במעמדם רק שהלחמת והבדק מחייבים העיון לכל ל׳
מהקנות׳ ואין לחשוב שהיתה טרחת ר׳ יהושע לחלוק על סברת
הרו ר׳ יוחנן שלא שכל לחל מל׳ מכרות הללו׳ים לא מניחו׳ לחשבי
לחתי כפי השכל׳ וטוחת כל ל׳ מהם רצויה׳ ול׳ ירמיה סוף
להשבים כלל השומעים היושבים לפניו לחוכת תהיית המתים
ושהוא היה מובטח לקום עמהם להקטיל פני משיח ולכן היה
חפץ שילבישוהו לבני׳ מעשי׳ ונם המלבוש עליון ובעלי בריתו
ומקלו בידו ונם שיהיה מוסכם על נדו כדי שיהא מוכן ומעותד
לקום עם המשיח בשיבה׳

וראוי

שלחמר שהלבישו כלו ונל מהם קדוש לעת
כזאת לבוכה לחמתים כוללת והיה לקטע
בלבבו לחוכת תקויית המתים ושקיל עתידה להיות בלי שום ספק
וכאשר כעטויהו בגדי ישראל מחבבים בעליהם כרגליה׳ ומקלהם
בידם להורות שקיימו מוכנים ומוכרחים להחזיק בדרך ינילתם
משם גם לחבהו מלומתים בספה זאת מתקויית המתים ולזה היה
מכוון ר׳ ירמיה לעשות לו כל הלבני׳ להיותו מוכן ללכת בדרך
ההוא וקולר תלוי בגולריהו להשגיח בפרטי גוויות החכמים
הקדושים הללה על ׳עבין מלבושיהם כי מעלת זאת החוכה
רחה ליהבה תלויה בשלימין כל הלבושים פרטיים כשהיו ממש
והלל ליהיו כי נאוני עולם כתחבטו בפי׳ לחוכה הזאת ובחלקו
לב כתית׳ הכת הלל הלמהם ול והמשכי׳ לחריו דבני כלם
לקיים לחתת זאת הסבה׳ לך לחהם לא העמידו דבני חזל
כשהטן והוסרט לפרש קנתם בדרך חידה הכת הב׳ הלמהן ול
הלריך קנת בשער הנמול כפי׳ עבין זה קשה לפשט מלחני חזל
וחכחים תובני הבלים לחהיו הסבחו לדבניו ושפרט הר׳ לחהן
הלוי ול מ׳ מחשובי תלמידיו כתב לבו עבין חדש בפירושו להלטת
הלריך ול ממם בדבות ויוחנ נדרש פי׳ שם מה שתקבו לבו בגדבת
הלבבה עבודת תפלחת לעשותי בטן שהם עתידין להתחדש כ
כמותה׳ ושם קוליעבו בפרט הירך תהיה זאת התקויה׳ וכבר
כתבתי לשומו זה למשלה בחבסת הבזכרת בסוף פר׳ היה קורלו
והרב הר׳ מבלחי ול הלך לדרכו בספרו לוב ה ולין נוכך ל
להלריך לכתוב כלן פרטיות לשומם אבל היה מילין לומר
כי לעיני שהשתללו החכמי׳ תובניים תלמידי הר׳ מבן ול הבזכרי׳
להתקדב כפי הלשער לל עשו מלחני חזל בזאת הסבה בגד מה
גם בכל זה עביני המלבושים הבזכרי בחלחים השלה לל הלחיבו
בפשטן ממש׳ ולקיים זה בלבד לחבתב בכלן לשון קנר להל
מבלחי וזה בפתו לחבי קוליעה לחוכתו בלילות התחיה׳

וכבר ידלה ממקום שקבלו רבים ואמרו עתידים נדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מקטה. הכותב במאמר זה למה אנלוי הענוה מנוכח מלך על שכבר נזר הש"י בלשון טוב ובעוונם לקם כתבות עור ולבנים' לין רלוי שיעמדו ערומי'. ולקמו ק"ו מקטה להודות עם שהש"י ימניל הלבנים בלופן היותר מזוקק וכשם שהקטה יבלית בלבוש לשמירתה מהפגעים כן הנדיקים עומדים בלבושיהם לשמירתם מהגבות והכלכו זה המאמר לומר שכשהר לין קפיל בלבוש לם קול מהמלקי' עכשם שנקבול בו ובלבד שיהיה כתביתו כלו היה יפן עם מלבושיו שכזה הוכלה מה שיהול'לחיים כן הנוף לין קפדה בשיהיו מלקי' שיקודות לותם מלקים שכפרדו ממכו ובלבד שיהיו בלותו ושם עכשו עכל':

ומזה בלמוד טובת החכמי' שקילי' בגוותם לתלמידיה על מלבושיהם להודיעם סול הענין שעם היות בלפסר קיוב שבמעבו זמן יהיו כפדים לותם המלבושי' גדול כמו ית' ובלשר יקפון בעת התחיה לחדש נושתם בלופן שיהיו ממם כרלשונים במזגי ובמקרים: כן יהי רצון לפניו ית' להזמין לסם ברגע מלבושים כרלשונים בלי שום חלוף בכמותן ולא בכל המקרי' בכמשכים חליסם. ולזה היו מנווים ילבישום לבני' או בגוון לחר להיות עבין מקניי' לחבם כי כל רולסים בעת הקבורה יכיוום בזמן התחיה. ואז יבידון יבידון התלמידי' לחבה בעבדי' חשר הלבשתו לבני' בקטיל הזה.

צפוראי אמרי' מאן דאמר לון דדמך ר' אנן קטלין ליה אודיק לון בר קפרא ברישיה מיכסי ומנוי מבזעין אמר לון מצוקים וארלים היו תפושים בלוחורת הברית וגברה ידן של ארלים וחטפו את הלוחורת אמרי ליה דמך רבי אמר לון אתון אמריתון וקרעין ואזיל קלא דקרעין לגופפתא מהלך תלתא מילין. רבי נחמן בשם רבי מונא מעשה גסים נעשרה באותו היום ערב שבת היה ונתכנסו כל העיירות להספידו ואשרוניה חמני עשרי כנישן ואחתוניה לביה שערי' ותלה לון יומא עד שהיה מניע כל אחד ואחד לביתו וממלא לו חבית של מים ומדליק לו ארז חנר כיון ששקעה חמה קרא הגבר שרון מציקין. ואמרין דילמא מחלינן שבתא יצתה בת קול ואמרה כל מי שלא נתעצל בהספדו של רבי יהא מבושר שהוא מבני העולם הבא בר מן קצרא כיון דשמע כן סליק לאיגרא וטלק גרמיה ונפקת ברת קלא ואמרת אפי' קצרא.

יצחק נפוחי היו לומרי' כל מי שיאחר לבו שכפטר רבי' הקדוש בהנהנו: לא' שכפטר בא לביתיהם בר קפר' בריש וכגליו קרובים והודיעם פטירתו בלילה בולו בעליהי' לתחטיי' וקטנו מהם לוקות הכרי' וקם השיבו לו אל כפטר ר' אל יחם הלומרים ויקרעו בגדיהם כלם. והקריעות היו רבות וחזקות שבשמעו ב' מילין.

ואשרוניה יום כניסן עשיכו עמו יום מוסטות להלריך בכבודו. והטעם לחשבון זה לולי כוכו להודיע שהוא מי שאין יום: קנינו מי טעם:

עניין זה מבואר יותר בלוקן בגמרא שלנו בכתובות.

רבי הודה יתיב בצפורי שבע עשרה שנין וקרא על גרמיה ויהי יעקב בארץ מצרי' שבע עשרה שנה ויהי יהודה בצפורי שבע עשר' שנה ומן נובהון עבר תלת עשרה שנין דהשיש בשיניה. אמר רבי בון כל אותן שלש עשרה שנה לא מתה חיה בארץ ישראל ולא הפילה עוברה בארץ ישראל ולמה חש בשיניה חד זמן הוה מעבר חמא חד ענל מנכש נעה ואמר ליה ר' שזבי אמר ליה לכך נוצרת ובסופא איך אינשמרת חמתון די קטלין חד קן דעכברין אמר לון ארפונון ורחמיו על כל מעשיו כתיב.

ומן נובהון עבר וכו' לל ומתכם עבדו יג שכי' שנכלם היה מוסם וכולא מקולי הסיכים. והיה מכי' קולות בתחילות מכוב הכולא והש"י עשה נם נדול בזכות ר' שלעם שמיעת קולות היה בכת מיתת היולדות בעת לילתן ולהפיל עוב כות: עכו' בכל שכי מעך מלין לין מתה שום היה ולין הפילה שום שובבה שלם תחות לו תפיל יחמיו שמיעת קולות רבי קיתה הסכה. בעבור זה רבה הש"י שלפי' בכבה לחרת לין תחות שום היה ולין תפיל לעה פרי בטנה: ולמה חש בסיכים וכו' בלון עליו ייסורין על שלין רלה על הענל וכו' עניין זה מבואר יותר בגמ' שלנו פ' הסובלים: ושם לפרש יותר בה לם יבטלך: לין ליכעת לין בלעה.

רבי הוה עגוותן סגיא והוה אמר כל מה דייסר לי בר נשא אנא עביד חוץ ממה שעשו זקני בתירא לזקני דשרון נרמון מן נשיאות ומנוניה ואין סליק רב הונא ריש גלותא להכא אנא מיתב ליה לעיל מיני דהוא מן יהודה ואנא מן בניסן דהוא מן דכריא ואנא מן נזקנייא חד זמן שאל רבי חייא רבה לגביה אמר ליה הא רב הונא לבר נתכרכמו אפידה דרבי אמר לידה אדוני הוא אמר ליה פוק חמי מאן בעי לך לבר ונפק ולא אשכח בר נש וידע דכעיס עלוי עבד דלא עליל לגבי' תלתין יומין אמר רבי ייסא בר בון כל אינון תלתין יומין ילוף רב מיניה כל כלליא דאורייתא בסוף תלת עשרה שנין ותלתין יומין שאל ליה זכור לטוב לגביה כדמות רבי חייא רבה אמר לידה מה מר עביד אמר ליה הדא שינא מעיקא לי אמר לידה חמי לה לי וחמי לה ליה ויהב אצבעיה עלוי ואינשמרת למחר שאל רבי חייא רבה לגביה אמר ליה מה מרי עביד חך שינך מה היא עבדא אמר לידה מן ההיא שעתא דיהבת אצבעך עלוהא אינשמת באותה שעה אמרו אי לכן חיות שבארץ ישראל אי לכן עוברות שבארץ ישראל ואפי' לו כן אמר ליה לא הוינא אנא מן החיא שעתא שהרי נהג בידה ביקר כד הוה עליל לבי ועדא הוה אמר יכנס רבי חייא רבה לפנים ממני אמר ליה רבי ישמעאל בהבי יוסי לפנים ממני אמר

ליה חזו אלא רבי חייא רבה לפנים ורבי ישמעאל ברבי יוסי לפני לפנים׳

עבוותן פגיש לכל עבו מאד ולעבב היה לומר שלא היה כותב העטיפה שכתבו רבי בתירא עם הכל וקבו שכתבתלקו מן הכשיולות ומכו לותו כמוזכר לותו מעשה במס׳ פסקי׳: ומפני רב הוכיח רשם גולה יבא כאן ויושיבו למעלה ממנו שהוא מבני זכרי משבט יהודה ורבי מבני קהקות: פעם ר׳ לכבם רבי חייא רבה לכל רבי ויאמר לו שרב הוכיח היה יושב במזרח ויאמר לו לך׳ לכל לתורני הוא׳ כי לו בדרך תימא כאומ׳ וכי רב הוכיח הוא לתורני שאמרת לי שיושב חוץ לו בכיותתו לתורני הוא נחמת שהוא לתורני ועכ״ז מחמת כעסו לבר כזיפה כעסב רבי חייא בלעזון כפתר בחמרו כל עליו וכאב כזיפה ל׳ יוס׳ קללת שיבא מעיקרא׳ לכל לכל ר׳ לתלמיו שהיה כדאמר לו כאלו הוא רבי חייא לפי מעשיו כאלו אין ר׳ ויתן לתבעט עליה ובתגדפה לי לכם חיות ושוברות וכו׳ זה מכניס עם כי מחמר של מעלה מוס׳ וכבי חייא קודיא לרבי הלמת שלא היה הוא הכבכם אלא לו אלא לתמול׳ ומן לו והלאה שתמיל לבהון כו סבור כשהיה בכבם לבית הוועד וכו׳ ושאר מלות המחמר מעלמו׳

רבי הוה מתני שבחיה דרבי חייא רבה קומי רבי ישמעאל ברבי יוסי חד זמן חמתיה גו בני ולא איתכנע מן קומוי אמר ליה וחייגו דאת מתני שבחיה אמר ליה ומה עביד לך אם׳ ליה חמיתיה גו בני ולא איתכנע מן קמאי אמר לידה ולמה עבדת כן אמר ליה ייתי עלי דאתנוחירת ולא ידעית בהחיא שעתא דאשגרית עיני בכל ספר תלים אגדה׳ מן החיא שעתא מסר ליה תרין תלמידין די יהלכון עמיה בגין שכנתא׳

ייתי עלי לתבוסית ולא ידעית וכו׳ לתר בדרך התגלות כך וכך יבא עלי שם בכוכה לא חשבתי בכבודו׳ לכל לתמת שבעת היהיה קייתי מסובב וטרוד בעיוכי לבקש לנפשי בכל ספר תלים ולא הכריתני מלא וכלאה כתן לו ר׳ לתלמידים ללוותו׳

רבי יוסא צם תמנין יומין למחמי לרבי חייא רבה בסופא חמא ורגזון ידיה וכהיין עינוי אין תימר דהוה רבי יוסא בר נש זעיר׳ חד גרדי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה חמאי בחלמי דרקיע נפל וחד מן תלמידך סמיך ליה אמר ליה וחכים את ליה אם׳ ליה אי חמאי לידה אנא חכים לידה ועבר כל תלמידוי קומוי וחכים לרבי יוסא׳

ורגזון ילים ויהיו ילין רועשות ועכיו סהות לתכי לותו לרבי קייש׳ ושלו בעל׳ לתלמוד מה טעם כל עליו הטוכס החזק הסוא שם תתמר שהיה רבי יוסף לים קטן הערך והלא תורה ר׳ כל לבני רבי יוחנן ותמר ליה רחיתי בחלומי שהקיקיון כפל ותמר מתלמידיך היה קומטו על ר׳ יוחנן וחכים את ליה ל׳ ותתה מכירו: על שם לבי רוחו לתי לכירו והעביר כל תלמידיו לפניו והכיר לר׳ יוסף: הכה כל לתי מוס שהיה ר׳ יוסף לתלמ גדול

ושם כן כשלתה השלחן במקומה: ולא מצאתי עוד בספר תורי משנה הוא: לו שכח שזה היה למעלת רבי חייא כי רבה היה׳

וראוי לשום שם הודיעתו שהוא היה תורג ולמדנו תשובה לזה ממה שכתב רש״י בפרק יציאות השבת בבי שהביאו שם שהגיר נדרה משבת מבבת עדויו הלל לו׳ הלא היו מיה שתורי פוסלין את המקוה׳ שמאי תומר ט׳ קנין וחכמים תומרי׳ לא כלברי זה ולא כלבני זה עד שבאו ג׳ גדולים משער היושבות שבירושלם ושעידו משום שמעיה ואבטלין וכו׳ וקיימו חכמים את לבריהם ול רש״י שם שזכר שם תומתותה ושם מקומם לומר שלא ימכא שלא עבתו מבית המדרש שלין לך תומות שתותה מגדלי שלין מעתידין ממנו לא כהן גדול ולא מלך ולין שער ביהוש׳ פחות משער היושבות והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל עכ׳ ומטעם זה סוכירו כאן בירושלם כי תולם היושב היוה היה גדול תולי היה מלא ס הכזכירים בתשבה לו כיוצא בו שהיה בזון מיניע כפיו ולא תכע עבתו מבית המדרש ושיה שלם בתדותיו לשוי לבריות בתלומו מעלת ל׳ יוסף והלבוש חלק מהפטוקה וכ״ש בלים תכם יהא ומפ מכע׳

ריש לקיש צם תלת מאה צומין למחמי אפוי דרבי חייא רבה ולא חמיתיה בסופא שארי מצטער אמר מי הוה לעי באוריית׳ סניא מיני אמרון ליה רבץ תורת בישראל יותר ממך ולא עוד אלא דהוה גלי אם׳ להון ואנא לא חוינא גלי אפרי ליה ארץ חוית גלי ומילף והוא הוה גלי ומילפא׳

היה לקיש התעבד ס׳ תעניות כדי לבריות שבי רבי חייא רבה ולא בלקו בסוף התמיל להצטער ויאמר בדרך תימה על מה שלא כתקבלו תעניותיו לבריות וכי היה קורא בתורה יותר ממני ויאמרו לו שטולדי רבן ולמד תורה יותר ממנו ולא שוד אלא שהיה נולה׳ אל ומפני לא קייתי נולה לתמר לו לתה היית נולה ללמוד תורה ולא ללמד לתלמים אבל ר׳ חייא נלה ללמד לתלמים שהוא מעלה גדולה׳ וזהו הכלל היה בין מילף ומילפא מילף לעצמו׳ מילפא ללמד לתלמים׳

כה כתוב ונשאתני מסערים וקברתני בקבורתם׳ יעקב כלחן דהוה כהו מנ׳ רבי אלעזר אמר דברים בגב רבי חנינא אמר דברים בגב׳ מהו דברים בגב ריש לקיש אמר אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים׳ והלא אין ארצות החיים אלא צור וחברותיה תמן זולא תמן שבעא׳ ריש לקיש בשם בר קפרא אמר ארץ שמתיה חיים תחלה ליסות המשיח׳ ומה טעם נותן נשמה לעם עליה מעתה רבותינו שבגולה׳ אמר רבי סימאי הקדוש בריך הוא מרעיד לפניהם ארץ הארץ והם מתגלגלין כנודות וכיון שמגיעין לארץ ישרל נפשם חוזרת עליהם ומה טעם והנחתי אתכם על אדמתכם ונתתי רוחי בכם וחייתם׳ רבי ברכיה שאל לר׳ חלבו ואית דאמרי רבי חנינא שאל לרבי יהושע בן לוי ואפילו

דברים כ״ט כנען ירבעם בן נבט וחביריו, אמר ליה נפרית ומלח שרפה כל ארצה. אמר רבי ברכיה כיון שנשרפה ארץ ישראל נעשה בהן סדת הדין. תני בשם רבי יהודה ז׳ שנים עשת ארץ ישראל נשרפת ההר והגבעה ברית לרבים שבוע אחת. כותיים שבה מה היו עושין משליות בטליות והיתה נשרפת,

דברים ל״ב כמו דברים גו כלומר אין הכוונה בעוון יעקב כי בגלה מן הכתוב אלא לדברים פגימיים יש ט לרמוז למה זול לתתלך לפני ה׳ בהליכות החיים: ושאל השואל ומ׳ והלא ארץ החיים היא המלאה לה כל הפירות וכזול כגון וחכרותיה. והשיב כים לקים שאין הכוונה אלא לדבר בעלמא והיא למונת תמיית מתיה בהשרה. ומ׳ כפרק אלו במקומות אחרים שתמיית החתים מן הישרה: וכוונתם על עניין למתת למונה זאת בדרך כלל רבו, למה שולחי יחיו החתים כגוף וכמו כאשר היו בחיים אלא ליכות מדרכי פכה זאת היה כולל לכל החכמי׳ בגבעה ובדרך קבלה מפי החכמים הראשונים שהיו מביאים ראיה לדבריהם מדברי קבלה שהם לדברי הכניאים. כן היה בעניין הפרטי הזה שאמר שמתי ארץ ישראל חיים תחלה: ואלי כתעמי לדברי עם לבי כי לבעבור שהשנה שכלית תהיה מסכמת בפי הלשם׳ עם זאת הלמונה למתית ראוי להזכיר כאן עניין למוכיי לאחר קרוב לעניין זה והוא יהיה לו כמונה בשנה ויבול חוק כראוי מונח: ויהוא מה שלל שאלת ישראל היתה ראשונה בבריאת העולם כמו שאמר בפסכ׳ יום אחד מניין בכדי העולם שכ׳ מניין מכלל יפוי וגו׳ ונ״ב בעניין השנחתי ית׳ בעולם השפל היא קודמת לכל שבאמר ארץ אשר ה׳ דורש אותה תמיד עיני ה׳ אלהיך בה ושמר ולזה בשבויהו לקיים בה מצות רשומות. ימשך מזה שראוי שתהיה נב בראשונה בכם הכפלה הזה שהוא תחיית המתי׳: וראוי שגם מתי מונח לארץ יזכו בגם הזה לאחר מתי מונח לארץ: לך לאמכם יקשה לזה מהפסוק שהביא הים לקים ראיה לדבריו כותן בשמה לעם עליה שיהיה מתכו דדוקא לעם עליה ולא ליושבי שאר ארצות. בעבור זה הקשה בשלמה ואמר מעתה רבו, שבולה מה יהא עליהם והשיב לו ר׳ סימאי הקשה מביעיל לפניהם את הארץ וכו׳: וגם ל״ל כתב עניין זה בלשון לאחר שלח׳ בפי׳ פסוק זה וכשתבי מתנבי׳ וקבריתבי בקברות שלין מתי מונח לארץ היים שלא בעבר בלשל מחילות. מלשון ומחילות עבר הלמד לעשה. ואין שבח זאת הלמונה רמה להלמיכה כפשטה מתם. ולזה לומר היש בפירושה עניין מקובל בלתי מולא בדוכתה זה. ומה שכתבתי לעצמי כדרך הפשט בקשר עם מה שהכתבתי כי כאשר רבה הקשה לזכות את ישראל היושבים בחייהם זמשומם בארץ הקדושה שלאחרי כן יהיו לתכלית בעבר ומשום שלכבי כלפי להארץ כו כן תהייב מלת רחמין ית׳ שרצוני שבולה יהו נאותה מעלה כיון שהית זאת הלמונה קבוע בלבבם גם בהיותם בארץ לויהיהם: וזאת בוכחת מאחר בלשל מחילות שלותה תחיה תהיה שבתה ארץ ישראל ומחשבה עתידה ללכת אליה לעתיד הש״י ולשון בלשל בכאן כגוד מלשון ובלו את הארץ וכן שלל הלבר הזה: וכן ראוי לפרש לשון מאחר זה מתבלבלי כגולות שהיו דרך משל לרמוז שכתו שהכאל יעלה רוח כן נוף החלם שבתחבר עם הפשט המדברת אשר בלקוח החכמים אל לבשם רוח בשמה לעם עליה שהוא החלק הראוי מושפע שאל אחר ורוח ישראל מותן בשמה לעם עליה שהוא החלק הראוי אשר מתי מונח

לארץ שאין בהם בית החלק לאחרים הנמצא בהוא: וכן לאחר שלמה ומי יודע רוח בני לדם: ובהגיעם להיות כאחים עם מתי לארץ קדושה יזכו אל קדושת בשמם: ובאשר יהי רצון מלפני לבניכו שבשמים לאשר עין בעין בראה הבא הכפלה הזה לו בעין מהותו על השלמות.

ועוד היתה לי כוונה שבית באה שהבאתי למעלה בפי׳ האחר כלי שיבדק על כל בעלי לאוכה שבקבלו בארץ גלותיכו בפרוש והבאתי לאחבם על לדאתבם׳ וכתיב רומי בבם ואייתם שיהיה לשון זה להזכיר לדאתבם על מי שלא רצה לאותה ולא יסב בה מעולם ואמה שבתבתי יש תשובה לזה כי ה׳ לאומר לקדוש הקבוצה בלבבכו בראייתה ובקיום מצות התלויות בה על ידי בילת מסיח נדקבו היה שעמדה לכו ולבבות לה שם לדאתבו ובה תהיה תחייתבו ותחיית כל עדת האחאיכי׳ בהיותם בחיים חייתם. והיה לאשר לחשוב שמעלת הארץ תספיק להחיות רוח ידבעם ומביניו שעם היותם עובדי׳ עכ״ו כחבק בהם לבר טוב מבל ישיבתם בארץ ובעבור זה יזכו זכייה מה בבם לחתים לף על פי שלא יהיו לבדיקים לאשר בתובה ולבטל זה הסיב רבי בראיה כיון שבשרפה ארץ ישראל רמז זה שבעת פקודתה בשרף וכשחת בל זכות הארץ מבל עבמה. לף לחבם זכות הבדיקים הבקבריס בתובה קוף קיים בעבי לעד ולין ט לפקד ושרפה בשום בל.

עולא נחותא הוה אידמיך תמן שרי בכי אמרין ליה מה לך בכי אנן מסקין לך אמר לון ומה הנייה לי אנא מיבד מרגליתי גו ארעא מסאבא לא דמיא הפולטה בחיק אמו לפולט בחיק נכריה,

רבי מאיר הוה אידמיך באסיא אמר אמרין לבני ארעא דישראל הא מש יחכין ד דידכון אפילו כן אמר לון יהבו ערסי על כיף ימא דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה,

שבעה ימים סובבים לארץ ישראל ימא רבא, ימא דטבריה, ימא דסמכן, ימא דמלחא. ימא דחולתא. ימא דשלייתי, ימא דאספמיא. והא ימא דחמין דיקלטיינוס חקוה בהרות ועשאו,

כתוב ונשקפה על פני הישימון אמר רבי חייא בר בא כל מי שהוא עולה להר הישימון וראה כמין כברה קטנה בים טבריה זו היא בארה של מרים. אמר רבי יוחנן שיערו בה רבנן כל קבין תרעא מציעיא דכנשתא עתיקא דסנגונין,

פירוש שלא בחותה היה עולה לאחר שיצא בארץ מוד ליבד לבבל. וזה כי בחותה היה יבד משם לבבל ולימיך תמן שבפעם שם וכבר בתבתי זה בלשון המובבל לומר על הבדיקים שאין המיתה בהם אלא בביכה. שבי בבי התחיל לבבות: ואמרו לו לאה לאתה בוכה שם מפני שאתה בחונה לארץ לאבחו מעבלין אותך להקבר שם. אמר להם ומה הבלאי לי בין שבאבלה מבלניתי בארץ ישראל בין שבאבלה מבלניתי בארץ

של הכשמק מכפטרת מנעט בארץ טמאה לשכר קדשה מיק בכריס.
ובמ נם כן כפטר בלסיק שהוא מוכן לארץ וקנוב לה וכשכר
ארץ מולדתו היתה ארץ ישראל ושכב בתוכה היה לחוב על
ישבים ולמר לחומו שילמדו לבני הארץ הבה משיחכם בת
להקבר בארכבם. ולף נם זולת בהיותו בקבר בארץ ישראל לף
בתקדקה לעתו על שנוה שיקבדוהו בארץ סמוך ליס לזכות
לחומה למתית בכלאה כי היל ליק נמוכה על חלום קשלם
ובלבר ה' יקוו המים ותלאה היבשה הפך היוב הטבע. ולזה
הזכיר סמוך לזה שם ז' ימים המובבים לארץ ישראל. ולפ יש
של יש מ' לפי הלמת הוא מקוה בקדות לקיי ועל בקדות יכובה
של הזכיר נדול עבין הלמובה בבם בלכה של מביס שהוא כרף'
בחוש לשלה על הר הישימון: ולמר רבי יוחבן קבלה היתה
בידו שהיל מכוונת בנגד פתח למנעני של בית הבבס' היין שהיה
בפבטבין ולזו להלמין שהם הכידו עביבים בפלאים ומקודשים
בלותו בית הבבסת שבלזו מיהיה מכוון בנגד קדושת בלכה של
מביס. ולי נוה קשה עם מה שבתבתי למעלה ולמטה.

ירמיה כ כתוב ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו
בשבי ובבל תבא ושם תמות ושם
תקבר אתה וכל וגו'. רבי אבהו בר זמינא ורבי חמא
בר חנינא חד אמר מת שם ונקבר שם יש בידו שתי'
מת כאן ונקבר שם יש בידו אחת. וחרנא אמר קבורה
של כאן מכפרת על מיתה של הלן. רבי יונה בשם
רבי חמא לגלוי דבר נשא ערבתיה למקמתיה כל
מלכים נ כ: הן דהוא מתבע. כתוב ו' אמר ה' מי יפתה את
אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויסת בתוך ביתו לא
תמן.

פירוש יש בידו שתים. זוכה לב' מעלות לחד על
המיתה בארץ ושבית על הקטורת שם. ומכם
לחד מובר שהקטורה היל הכל וכיון שבקבר בארץ זכה במעלת
הקתים: כגלוי דבר בשל רבני כל לים ולים הם עבדים להקימו
בכל מקום שהוא בתבע וין השמים בלשר קרא בלחלה שבלי
מתקייים הכבולה שהבלבים ילקקו את דמו בחלק יזכעאל היה
בריך שילך למקום שימיתוהו. ולזה מי יפתה את לחאב שילך
למלחמת רמות גלעד שימיתוהו שם ועוכותיו יבכדוהו ויקתוהו
ויסת בלבת שם ולם ימיתוהו שם לנמרי ויקבר שם לף תתקיים
הבבולה שילקקו את דמו בחלק יזכעאל ובבב הש"י שבלף את מיל
מלף לחד שהוכה מבת מות שלה על המבבבה ויצב לל ביתו
לשר בשומרון ויוסת שם: ובתקיימה הבבולה בי היל קדושה
לל יזכעאל וכמו שבתבו המפרשים.

רבי ברקוריא ורבי אלעזר הוו מטיילין
באיצטדין ראו ארונות שהן באות
מחוצה לארץ לארץ אמר רבי ברקוריא לרבי אלעזר
ירמיה כ מה הועילו אלו אני קוראֵ עליהן ונחלתי שמתם
לתועבה בחייהם זה בואו וטמא את ארצי במיתתכם
אמר ליה כיון שהן מניעין לארץ ישראל והן נוטלין
דברים לב גוש עפר ומניחין על ארונו מתכפרין דכתיב וכפר
אדמתו עמו.

פירוש סבירת ר' ברקוריא שמעלת היושבה בארץ היא
לאותם שהם חיים בה ומקיימי' מנות התלויות
בה וגם כי תוכיל לקבעה מחכים: ועוד לאחרי בארץ ישראל
לומה כמי שים לו אלוה. אבל לאחרי שמיתה מה תועיל קבורת
הגוף הבמוך על הארץ הקדושה: וכבי אלעזר השיב לו כי לעולם
ים תועלת גדול גם בבלאם לאחר שמיתתם שעפר הארץ מבפרת ע
עליהם. ואפשר שבוון לומר שזולת התשוקה עוזה שהיו
להם בחיי לבוא על הארץ הקדוש היל מבפרת עליהם כמו שבתוב
בדמז בתהלים של מעלה ובמקומות אחרים.

מסכת שביעית

פרק ששי

כו אמר רבי שמוא בר נחמן ג' פרוסטנמאו'
שלח יהושע לארץ ישראל עד
שלא יבנסו לארץ מי שהוא רוצה לפנות יפנה ל
להשלים ישלים לעשות מלחמה יעשה. נרגשי פנה
והאמי להקדוש ברוך הוא והלך לו לאפריקא נ
נבעוני השליטו. שלשים ואחד עשו מלחמה ונפלו.
אמר רבי יוסטאי בר שונם לכשיניעו
הגליו לטור אמנה הן עתידו
לומר שירה מה טעם תשורי מראש אמנה.

פירוש כאן כמו מעלת לחוכיהו בה' ובתורתו קלף
היל תהיה שבת יניאתו מהגליות: וגם הקבי'
הנטוני' שהם כמו למלכים ושרים יפפלו לפבי עדת המתמידים
ויקיו עשים ושמחים בה: ולאת טובת עתידין לומר שיבה.

מסכת תרומות

פרק רביעי

כז כתוב ששית האיפה מחצר החטים יחקאל מה
וגו'. עין יפה תורם אחד מם'
בינונית א"נ אמר רבי לוי כתוב וסמחצית בני ישרל
תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז
מפקום אחר הרי הוא כזה מה זה אחר נ' אף כל מה
שאתה אוחז א"נ והרעה א"ם דכתיב ושתים את
האיפה וגו'
אמר רבי לוי כל המוציא מעשרותיו כתקנן
אינו מפסיד כלום. מה טעם
ועשירית החמר האיפה אל החמר יהיה מתכנתו.

פרק שמיני

משלי יז

כח כתוב ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים
אתו ר"מ אומ' זה הכלב ריבל אומר
זה הנחש ר' יגאי הוה מדחיל מיניה סגיא והוה יהיב
ערסיה על ד' מרושין דמייא חד זמן פשט ידיה ו

תהלים קיט

ואשכחיה גביה אמר ארימון מיכא שומ' פתאים ה'

מעשה בטבח אחד בצפורי שהיה מאכיל את
ישרץ ובלות וטריפות פעם אחד שתה
יין בעש ועלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקים
בדמו אתון שיילין לרבי חנינא מהו מרמתיה מן ק
קומיהון אמר לון כתוב ובשר בשדה טרפ' לא תאכלו
לכלב תשליכון אותו והה היה גוזל את הכלבים ו
ומאכיל לישראל ארפונון דמן דידהו אינון אכלין'

פירוש רבי יכלי היה ירא מהכעס מאד ולהכעיל ממנו
היה כותן מטתו על ד' ספלי' של מים ' פעם א'

הושיט ילו וימצאם ממוך לו למר המיכוהו מכאן וכו' לתת
שיילין וכו' נתו לשחול לרבי חביבא מהו להרימו מלפניהם:
למר להם התול' למרים לתת הטרפה לכלבים והטבח השב הזה
היה נוזל מלקט שהיה הטרפה ומוכרה לישראל אל עתה שהש'
לקח לילו שכפל מן הגג לפני הכלבים הדין נותן שהם יגנו ממנו
מוכות ויאכלו כשרו ומתו: וזה פי' לשטון תלמון רפיון הניחום
והתרפו מהם ואל תקנהו לת הדשע כי הכלבים לוכלי' משלהם'

מסכת מעשרות

פרק שלשה

כשרבי זעירא ור' בא בר כהנא ור' לוי הוו יתבין
והוה ר' זעיר' מקנת' לאילי' דאגדת' וצווח
עלין' אל רבי בא בר כהנא למה את מקנחר לון
תהלים עו שאול ואנן מגידין לך יאל מהו הדין דכתיב כי חמת
אדם תודך שארי חמות תחגור אל כי חמת אדם תודך
בעה שארית חמות תחגור בעה אר לוי לכשתעורר
חמתך על הרשעים הצדיקים רואים מה אתה עושה
להם והם מודים לשמך'

פירוש זה שישור פסוק לדעת רבי לוי כי חמת אדם
כאשר אתה מעורר חמתך על אדם החוטא
וכבהו בלשו' אדם שהלך בדרך אדם הרשעון לעבור מצות הש'
לו תודך ל' האיש הנדיק מודה לך ברשותו שפסקת חמתך על
הרשע ולשון תודך כמ' בפתח על מי שדברו לקולות לה' שהוא
הנדיק: והולתו זאת תהיה שכח שתחגור ותלמוד שארית
חמתך ויכניס עם זה סוף המזמור נדכו ושלמו וגו' כיון שהודיעת
הנדיק היא שכח שהש' לא יעיר חמתו רשעי לעולם מאכו ל
להולות לפניו ית' כל מביניו וידעו כדברים ושלמו: יבצור רוח
נגידים וגו' כאשר הקב"ה יקטוף ויספיל רוח הרשעים יז לו מלכי
ארץ שהם נעוקים עליהם לל על הרשעים ייז לו מלפניו והקב"ה
יהיה כוכח עליהם'

מסכת כבורים

פרק שלשה

ל שמעון בר בא הוה נקי במרגליתא ובכל
מלאי ולא הוה ליה ענוך למיכל
והוה רבי יוחנן קרי עלוי וגם לא לחכמים יחם אמר קהלת ט
כל מי שאינו מכיר מעשיו של אברהם יכיר מעשה
אבותיו של זה'

פירוש היה נקי בהכרת מרגליות שהיה מכמה בשתית
שהסוחרין מכויסין בה הכב' ונם היה נקי בכל
לכבי' לחכים ולא היה לו מה ילכל והיה קופץ רבי יוחנן עלית
ונם לא לחכמים לחם' ועוד היה מזכיר עליו תמיהה לחכת
שהיה כין לחכמי' הכמי' נדיקי' כמעשיהם כדיבי עמי' כמו לברהם
לביבו וכל זה לא הועיל לשהיה מזוכותיו ברוב כי נגלגל הוא ש
שחוזר בעולם כמו שלמה שלמו על חכם שלהה עבי
מחזר על פתחו ואמ' לחשתו לקדי' לי כי היכי לניקדמו לבריך
לל שתתן לו נדקה כדי שיתכו נ"כ לבכו לם יבטרך לבריות וילש
בעיניהם על זה והוא קשיב לה נלגל הוא שחוזר בעולם שבחמר
כי בגלל הלבר הזה ואין זה פשט הפסוק לבל רמז נב לזה
ומעשים רבים שלמה דומים לזה ובייקוד במסכ' תענית'

לא משנה כיצד מפרישין את הבכורים וכו'
לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים'
ולא כן תני תקום והדרת מה קים שאין בה חסרון כיס ייקרת יט
אף הדור שאין בו חסרון כיס שניא היא הכא שה' א
אחד לקיצין' תני ר"ש בן אלעזר פנין לזקן שלא
ישריח תל זקן ויראת מאלהיך אני ה'

רבי חנינא בריה דרבי אבהו לזקן ד' אמורי עבר
ישב לו' גדול משהוא רואהו עבר ישב לו'
המלך משהוא רואהו עד שנכנסה ממנו מה טעם והי"ה שמות לג
כצאת משה וגו' והביטו אחרי משה עד באו האהלה
והביטו אחרי משה מלמד שחשדוהו באשת איש'

אמר רבי סימון אמר ר' לקנה מפני שיבה תקום
ויראת מאלהיך אני ה' אני הוא שקייסתי
מצות עמידת זקן תחלה'

פירוש לפי כבוד וכו' כפי מכין הלוכלוסי' הנכנסי'
בהכנסת הכבורים כן היה מכין הלוכלוסין
היושבים להקביל פניהם לכבוד המקום לם רבים לם מועטים
במניהם כמו שכתבתי למעלה בסוף מכבת ערלה: ר' לקיצין פעם
לחת בעתים רבוקים תל זקן וירלת בכמך זקן לויר לת
כלו לזקן עבמו ויר לת מלהיך ולל תטריח' וזה ע"ד פנים
לתורה שהשלוהו בחכמת לים: רלוי לפרש שהשלוהו במה שהיה
פורש מהם ויקח לת הלבל ונטה לו מחון למחכה שהיה כלי
שיוכל להקהות בגרבי הנוף המכוך בחכמת לים כמו שלמה ושתיים
כי לחקרי שישב בהר ע' יום ומ' לילה לחם לא חכל ומים לא שתה

ונדלה

ברשה שאל הסיבון הבחם חבאן
ולבר' אין בהבנה אלא הסיבון
בלשון בלועז פיסירו בהרשין
בית השני רשעתי שבעולם ה' בין
שרשה שלא הנשלה נהפלה שלה
ראין תבאה נאין נבנה נאין שלה
ונבר ה' תבאה ואני לא לא
ונשתעם שבר'

וכרלית מן הכא ראוי שיחשב בעיכובם כמלאך ה' מכלי למוש
לברכי הנוף כלל · ולזה תשבו מחשבה רעה שלא היה פוסק
מלהם היה לזולת הכוונה כלי שיוכל לשמוע ולעשות בימו לבין
ענמו כלי להעמיד קיום נופו וראוי שבשמר שלפי' תשלח כוונת
לא ינלתה רק מפי לבשים ריקים כמו ערב רב שהיו חלק קטן
מהעם : וכפי מעלת משה רבינו ראוי לכמות שם משד בשאת
פיו לשמד כוה ומתנו חלל על פסוק ויקראו למשה שהוא שלמון
וקבא את שמתו למשה פסוק והביאו יותר מורה מה שפירשתי ·

אני הוא שקיימתי מנות עמילת זקן · לשמוע כאן על
לבבכם לבינו שקיים מנות המילה לעת זקנתו וראוי
שלנו ה' לבקרו והוא יוסב וקבל כנב עלינו · וכתיב בסוף העניין
ולבבכם עובדו עומד לפני ה' : ולכלל תקון כופרים הוא זה

זס'

לב דבי זירא חזון בעיי מסנחיה והוא לא
מקבל עלוי' כד שמע הדין תניי
דתניא חכם חתן נשיא גדולה מכפרת קביל עלוי
מתני' חכם מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכתי'
בתריה וכי יגור אתך גר מה הגר נסחל לו על כל ע
עונותיו אף חכם כשנתמנ' מוחלין לו על כל עונותיו'
כרלשית כח חתן וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וגום' וכי
מחלת היה שמה והלא בשמת היה אלא שנסחל לו
שמואל ח יג על כל עונותיו · נשיא בן שנה שאול במלכו וכי בן
שנה היה אלא שנסחל לו על עונותיו כתינוק בן שנה'

פידוש דבי זירא היו רוצים למכותו מכחת על הדרשה
כיון שהו' חכם ומרוב עבודתו לא היה מקבל
המכוי והיה טורח מן הדרכה לכל כשמעת זאת המשנה שכיבו
חכם וכו' קבל עליו לחית מחוכה : ולזאת לידע טעם למחילת
עונות כל אחד מן שלה · ולחשובה ה' מב' טעמים וגם שניהם
בלחד טובים : לאחד כי מי שהסתלל בחוק היה לעבוד כתוכ'
על שהניחו בחבו בשוב למכותו עליהם למכרית שר ושופט הרי
משניו מעילי עליו כי תורת לחת היתה בפיהו ושלה לא נחכח
בחעניו · ולפיס לשר שלה לו שורת הדין כותן שיהיו כחחלים
לו כל חעלות בעוריו כיון שהוא נדיק נחוב עתה : ולזוה לזה
בשיח שבתחבה וכל שכן לם כתחבה על פי נביח בשלוח כי המכוי
הזה שבתחבה חשובלין לו כל עובותיו וזה יבלל בלפיס שהביחו
מעשו כפי דבכי הלל שעשה תשובה וכן יוכה הפסוק שלחר
ויהי עשו שבתעורר לקיים דבון לבניו :

הטעם הב' שכל לחד מהלשה שלו כשתבה מחה שהיה
וכחשבו כהבך עתה לפיס לחד כיון שהוא
שבתחלה על כל ה' מהם הדבר הנוסף היה לו להסתלל להשנת
שלמותו עם עמנו לבד ולא היה לו לחוש לדבר זולתי חון מחנו
לבל עתה בתחלה וכוסף על כל לחד מהם שלמות יותר כולל כי
לחתן בשעה שנוסף לשר בתחייב להסתלל לוך ישיג שלמות
בכוללת בכנית : וחכם ובפיל בתחייב כל לחד מהם להסתלל בעד
שלמות יותר כולל שהוא בכוללים והמליבות שהם תחת
מבויים : לבל יש בכלל בניהם כי בפיל הוטל עליו עבין
בהבנהה בלבבים הנעפיים ובחכם גם בלבבים הבפשיים ולזה כן

ביזוי ומחויב שעשה יבבם כל לחד מהם ש הבהנה היתה משוב'
הנוספת שלו יהיו כמחלין לו כל עובותיו הפרטיים הקודמים
שלו ולזה יתחייב לתת דין וחשבון על ההבהנה כוללת הבוס'
שהיו הוא בבניס הקדש :

רבי מונא מקל לאילין דמתמניי בכסף, דבי
אמי קרא עליהן אלהי כסף ואלהי זהב לא
תעשו לכם · תרגם יעקב איש כפר גבוריא הוי אומר
לעץ הקיצה עורי לאבן דומם הוא יורה וידע הוא
להורות הנה הוא תפוש זהב וכסף · לא בכספא
אתמני · וכל רוח אין בקרבו אין ריח תורה בו הוי אין
בעיתו' מסנייה והו' כהיכל קדשו חם מפניו כל הארץ ·
עוד מעניין זה בפסכת פאה פרק מאימתי ·

רבי חניי כד הוה מקים פרנסין הוה משעין ליה
אוריתא לום שכל שרה שניתנה פתורה
ניתנה שנאמר כי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו ·

פידוש ר' מוכח היה מזלזל לשון הלייצין לו מתוכי' על
הכבוד שמתכי' לותם מעבי היותם עשירי' בעלי
כסף וזהב היה קורא עליהם אלהי כסף וכו' : וכן פירש יעקב
היה כפר גבוריא פסוק הוי לומר לענין הקיצה שהוא כאמר על
המתוכה ואין תשובה בו שכל המתוכה לותו הרי הוא כאלו לומר
לענין הקיצה וכן לאבן דומם שרי · הוא יודע בתחיה וכי ידע
הוא להורות בעבור שהוא מלא זהב וכסף וכו' · הוי אין בעיתן
אם דבריהם למכותו על כל דעו כי ה' בהיכל קדשו הם מפניו כל
הארץ והוא עתיד ליפרע משבדי בכוזו והמתוכה והמקיימו :
ויסכי עם זה מעשה ר' אמי כי כשהיה מתכה בכבסי היה מניח
בפר תורה בזוועה למען ידעו וידעו כי אין שדרה לשוק אלא
בהשובה מלת התורה ·

רבי אמי שלח שם לרבי סימון שמעתי שממנין
זקנים בחוץ לארץ · אמר ליה שמעתי שאין
ממנין זקנים בחוץ לארץ · אמר ליה רבי לוי ולאו
מקרא מלא הוא בן ארם בית ישראל יושבים על א
אדמתם הא כל ישיבה שלך לא תהא אלא על אדמתך
תני המוכר ספר תורה של אביו אינו רואה
סימן ברכה לעולם · וכל המקיים
ספר תורה של אביו בביתו עליו הכתוב אומר הן
ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד ·
ישתבח העזר האמתי אשר עד הנה עזרנו
ללקוש שושנים הנמצאים בסדר
זרעים במשנה ~~תלמוד~~ בבלי וירושלמי ·

אודה ה' בכל לבב כי הוא הכותן כח לעשות חיל וכרחמיו
וכרוב חסדיו שלח לי עזרו מקדש לברך למעשה
מחשבתי הטובה ולהוסיף על הטוב · וגם עתה ראיתי בעיני כי
הכל ליטרך מעיינין לותי · ועזרלה לי עדיה בחתי' תב' עכיכים
בתחדשו לבלי במלחכת עבודת הקדש לחבר לא דחיתי ולא עלה
על לבי לעשותם כראשר כתבתי הקדמת ספר זה ·

סרשון

דראשון כי עם היות זה לי ימים רבים בעשי כתבתי על
מבקשי המעט לשכר העיד לי כבי מאמרים
רבים מסוגים שכתבתי לי היתה מחשבתי לכתבם בספר זה כי
לכי ידע בעבורי לשכתי לי קשתי לקחות דעת הקבוץ על דבכי
חכמים כלשונות וכחכמות נסתרים במוך לפירושי המפרשים
הראשונים והקדמונים לשכר מפיהם למו קיו כי הכה כי ידעתי
יקיו לבכי בטלים בעשים וכן הודעתי בהתיחת הספר: וכשכר
הרעתיה לפכי שכים לו שלשה חכמים מיוחדי בעיכי לוחכי ובעי
הם הרהיטוכי. ובחכמתם ובינה לבם מזקו ילים רפות ויחמכו
לי חוק וכתחזק וכתוב זאת זכרון בספר. ובלבבם עמי
התחזקתי ועל עמדי עמדתי וחכתוב בספר זרעים בפי לבכי
חכמים וחידותם בחקומות מיוחדים על מקום שילי מבעת כי
מעט לשכר היה ומי יקום יעקב כי קטן הוא.

דשני כי על לשכר לא שמעתי ולא רציתי בעיכי הזאת
שום ספר ירושלמי ופירושיו זולת
מסכתא ר"ל כתתי ש לבי לכתוב בספר זה שום דבר מן הירוש'
על שמעתי מפי רבים בכי לבב תמימי דרך הקולכי' בדרך ה'
שהיה רצוי ומחוייב לכולי לכתוב מלחמי' מיוחדי' גם כן מהלמוד
ירושלמי ויוכוכי וילמדו לי כי בעיר הזאת במקח ביל מכם מסוים
רב מוסמך מוכתר בכתר תורה וכהוכה ספר לרוך לשכר כתבו כו
בלי פי' מדרשים רבים מפיהם סדרי מהלמוד בבלי ושם ירושלמי
ולתת לת שלמתם התחכתי לפכי הקהל הדב הכוכר ישראלי
הספר הקוי: ולולה כל הקמקא כתוב בספר מהלמוד ירושלמי
שהוא רב הכמות והליט' ויולה מתוכו היתה טובת מחכבו ללכת
בדרך בעל הילקוט לחבר כל הכתוב על לי זה פסוק מיוחד
בכיאים וכתובים מבלי לחלק בין הדבר שהוא בפי' בין לישוב
והיתר או טומאה וטהרה ובין הדבר שהוא ממש בדרך לוזהב
לדבים על עכין מדותיו לו לחוכיו וכפי השערתי הקבוץ ראיתי
כי טוב לקבץ ולחסוך פי ונם קסת הסופר לשכר בחתי מלכתוב
על ספר זה רק העכיכים שהם מהמין השכי הזה שזכרתי כין
פירושי כל הדיכים הלה הם כתובים על בפכי מהלמוד עם
ראיותיהם מהפסוקים: ולין נורך לזוכרם בספר הזה:

חמדי ה' לוזכיר תהלות ה' כי עם היותי בחבץ כל הכלי'
והיתי חפץ למלק שעתי מלכתוב שום פירוש כמו
שכתבתי עתה ראיתי ושמעתי בפי רבים לשכר שתהילו לקטות
הקובדרים הללו כי רב בעיכיהם כשכר מלקתי שעתי בספר
מועל מלכתוב על מלחמים מיוחדים לבר מה שכי קובר לעשי
כשכר עשיתי בספר זרעים: והכיאים לוזה נדקתם ויושר לבבם
לדעות ולהבות בפירושי המדרשים קובים לב לדרך הפשט כפי
הלפשר וכמשך מטוב תשוקתם שלים רוצים לקטות הספר אם
לא שלך בדרך שכר הלכתי בספר זרעים: ושוב שכית העד העדו

כי שלכתוב על כל פכים ממדרשים שלמוד ירושלמי: והחמת
העיד לעצמם כי לעם שהכחתי מקום לחר קובדרם ע' להכבים
שם קובדרם עשיבי ממדרשי ירושלמי כלקטי מספר זרעים:
בכה כבר היו כלפכי' ט"ו קובדרי' והייתי מסופק בסלוד וכתיבת
בירושלמי על שכר לא שמעתי לתי כל הספרים הכביכי' להעתיק
מהם כל הכיכר לי להשלמת המלחכה לך לחסכם על זכות הבבי'
כשעשיתי ולשלמתם כלשעתי וקולר תלוי בנוחי לעשות חפצם
חפצי שמי' ושכתם מתבי וכליותי לקיי' מצותיו בו לבו קו לקו ושיר
שם שיר ושעים על לבי שלא לשחר כתיב' מדרשי ירושלמי
וכן עשיתי בספר זרעים שכתבתי קובדרם עשיבי זה מהשוטים
שכר לקטתי והלכתי קבת בפירושם וכן לעשה בסוף כל בדר
ומדר משית' סדרי כשכר יוכוכי מן השמים: וישן כי הכבי מוכרח
להיותי כבב על המלחכה לנוכך שלמות ההנהה ולבבי' לחבים
קוץ כמכע לחלי לקייס על השלמות המצוק השבית תבף ומיל
והיל כתיבת הפעמ שכר תשיב ידי בפי' מלחבים מיוחדים לעשה
שכבר כתבתי על מפקבי קבתם. ולקבל להשי' עליון נוחל עלי
יגמור בעדי ולף כי הכה כל זקבתי לל ידעתי יום מותי הוא
למען רחמיו יזכבי לנוכך למעשה מחשבתי הטובה על השלמות
כי תבף ומיל שיהיה בעזר הספ' הזה לשכר קבלתי שמו עין
עם כל הפירושים הכמבלים ומה בכתובים לחבר בספר שלוכר
בו קובר השבתי בפירוש קבת מלחבים על הדרך שכתבתי בספר
זרעים. ולל הלכתי בגדולות ובכפלאות ממבי לחקור על עבמי
כי לכי לכי הוא לשכר לוכל לפרש כל מדרשי שלמוד. ידעתי
שלל יד עתי ושם יעלתי לכתוב פירושי' יהיו לחד משלח מהבדיל'
לך לחכם לשתלל בכל כמי בה"י לבקש בבה בודק מוכרחת לדבר
בפרטיות על פי מלחבים מיוחדי'. ושם הלא על לבי שומה בבר
לין רצוי לזכרה עתה: מבלן והלאה מפיל לבי התבתי לפי
כליתי עמי' לשכר בדבה רוחם לותם להיו בעזרי לדעת המלחכה
ובבר כתחילו לפרוע קובדרבי' יחזיקו בדרכם הטוב': ועוד לבי
מדבר בתחבה לפני כל ילדי ה' ומושבי שמו לשכר לא שמעו ושכר
לא רצו שלחי ובקשתי ולא התבדבו עדיין למבוה בבה הזאת.
הם יקומו מלקם להקיץ ולהתבדב למלחכת עבודת הקדש ה' וזאת
ויחזו בדיק לדבו ושהר יליט יוסיף לומן: והבבי בא להודיע
בעבי לבבים כי קבוד קבדה ידי מפלות ולין בי כח וגם לא בל
החבבים לשכר בקשתי לדעת המלחכה לפרוע רבוי ההוצאות
הבדיכות להשלמת כל הספר שיעיב יותר ממחתים פרוטים:
ולם לין עוזרתי כי תשיב כלחה ממבי ולמי לחכום לעזרה: ולם
לא למעבי יהי רצון מלפבי לבי' שבשמים לשים עלב הכלבים
שלמי' וכן רצים להחזיק תורת אמת הכתובה במדרשים הללה:
על כן בשכר זה ה"י ברחמיו מעוז לדל ומשוז לחכיון יחזיק
ומשוזכו יעשה שלום עליכו ועל כל ישראל לחן.

סדר משנה

סתלק לותו רבינו הקדוש עה"ב מלקים ויקדש מסכתות · ולנה שמותם וסדרם: שבת · עירובין · פסחים ·
שקלים · יומא · סוכה · יום טוב · רלש השנה · תענית · מגלה · מועד קטן ·
פניגה · ועל כל מסכתא מלנו ים תלמוד בבלי · זולת מסכת שקלים שלין
לה תלמוד ירושלמי: בעבור זה נכתבה בספר זה לקבוצם
בכל ג' מסכתות הנזכרות.

פרק ראשון

א רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי א' הכין לקראת אלהיך ישראל · רבא שדי גליסי' ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה פריה · אמר רב אסי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמ' שדי גליסי' ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי פריה כי איכא שלמא לביש ומתכסי ומתעשף ומצלי אמר הכין לקראת אלהיך ישראל · רבא חזייה לרב הסנוגא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי העה ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ·

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא והוו עסקי בשמעתא ננה לצלויי והוה קא מסרהב רבי ירמיה קרי עליה רבי זירא מסי' אזנו משפוע תורה גם תפלתו תועבה ·

ב רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוו טפחי אעיברא דדשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי · רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כוליה יומא הוה קא הליש ליבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדפתי ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן כל היום כלו תורת מתי נעשית אלא לומר לך כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפי' שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף לחקדוש ברוך הוא

א רמי פוזמקי טותן לקבילות משוכי' כינגא ונלעו קלקסוכין · הסן לקראת אלהיך ישראל התבלה לפניו · שדי לגלימי משלוך לפניו מעליך שלא ירבלה כחשוב · ופכר יליף מוכח ילין כלגבעותא כלהם המנטער מילמת כלו: קיי שלם תעכה תפילי' טוכך קיי שעה קוא לרבלוקה לשלום למוכות: כגה לוקל ·

מסכת ממקא לעמוד: כ

עמודי שעליית בית המדרש כטן עליהם: חלים ליכייהו מנטערין שלא יעסקו לותו היום עתוכה: תנא להו מייל בר רב שנדול שכר הלייכים ולא ינטערו · ולי כרלה לתן זה לשון ליכייהו שלא לשון תענית היה שלא יעמדו כל היום תנא להו מייל בר רב שלין נריכין ליסב ולדון כל היום שלא מקנית היום ומה שלמוד מן הנקר על הערב מדנם היה שחשוב הדבר כמעשה כרלשית שכ' בו ערב ובקר · שמלכך ליכך שהליין קדוי מלך שבלמר מלך במשפט יעמיד לרץ · לודים לומס שקוים קולינם ולולכי לדם הס וסס דשבתים · מלכל יודעים יודעים הין רב שלא טרחו בו ולין עמוקין ולו לנים לשוט לתרי מזוכותם ולעסוק במלכתם · כוורך לתן לחמת קשה לנוף ולנ' לא קשה ולא יפה עכ ·

תוספות לי ליכא לתית ליה ליכא הכא משמע לעליף דין מתלמוד תורה: והא דלמרי כפר' בתרא למועד קטן נבי ההוא דטרקי' זיטרא וסכיב עילי למערת דסקילי ולא קבלוה · למערת דליני וקבלוה התם בלייכים שליכם מומחים שפעמי' כותי' לתר השתא · דן דין לתת לתמתו לשוקי דין מדומה עכ:

אמר הכותב לף על פי שהקשה הכא כגד הפירוש הרשון מכל מקום לשון לתלים לליכייהו כל שכשי הערין הוא כי יותר מרווח ולמדנו ממנו בעול שכרך כפשטת ויליף משוכה בעיני קנת חכמים מתבלפים וכותבים דעה לקונייל דבה כגד ליני התלמוד ובפרט ליני ממוכות וירקיטו עליהם פיהם ולשוכם מלברת גדולות כלתלה מה יוסיף ומה יתן בשכלע על השלמות ליני כזיקין כמו שור שנגח לת הפרה ושפיט לומני בטלית וכיוצא בזה ונם הכא הכל מסדא בתחלת הענין פנטערו כלבם על זה וילמדו כי הלא טוב לשון בחנות שבין לדם למקום ולעמוד על סוד טעם כי מהם ולא שיוציאו זמכם לשמוע לבני ביזות בין לים ובין לחרי ולבטל זמת

הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמוד העם על משרה בראשית ג
מן הנקר עד הערב • וכתיב התם ויהי ערב ויהי בקר
יום אחד • עד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן קידושין ב
סעודה • אמר רב חמא מאי קראה דכתיב אי לך ארץ
שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו • אשרך ארץ שמלכך
בן חורין ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי • בגבורה
של תורה ולא בשתייה של יין •

תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לוודים • שניה
מאכל לסטים שלישית מאכל יורשים ר
רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים • ששית
מאכל תלמידי חכמים אנן לחמת אמר אביי לא
אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי ב
בצפרא ליח לן בה •

כל דיין דדן דין אמת כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית שנאמר אתי ומלכי יושרים יראון ואומר ה' ישפוט דל ואומר שפטו צדק עניים וגו' ואומר משפט הוא לאלהי יעקב ואומר עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים ה' מתיר אסורים ואומר ה' פקחים עורים ואומר ה' זקף כפופים ואומר ה' שומר את גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות ואומר ה' ימלך לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה ואומר ה' אלהיך ציון לדר ודר הללויה ואומר ה' אלהיך ציון לדר ודר הללויה ואומר ה'

השמות ומחללים זה בזה ובהתקבב אלו ב' השמות כמנהגו כל הספירו' כלם מתחלפו': עוד כתב ואם יש לדעת הכי קיימ
כחוק מן הקיים ומחלליה מות יומת שהרי כשגר לפניו הפתח להכשיל בהיי השלם הכא: ולפי' לחזל נעשין שבת לעצ' לחיותו עבירה
לגיגלויי מתן שכרה לא עבירה לפי שעכר השלם הכא גמור הוא ושוטו עין לא רואה לאלקים זולתך יעשה למחכה לו

עכ' הכא כתבתי מה שלא הבכתי כדי לעריך השלחן לפני
המקום ולא לפשר שיעבה בדוכתו זה: ומה שלחסוב לענמי
בהבנת כוונת המחבר על הפשט הוא כי השכל יחייב שכל מתבה
הכרלית בפרסום אין ראוי להודיעה לכותן למקבל כדי שלא
יבוא ממנו על הפסד שנשקר עמו כמו קיצון עוד כפי מה שהכ'
לכל נראלו מן הכר אין ראוי להקבה להודיעו לא שפתן לו לותה
מתבה: אבל אם יש שכר בפתר בלתי מודע לרוחים ראוי לבותן
להודיעו לין הוא כותן לו מתבה משוכה בעלמה: וכן מצות שבת
היא עצמה בחשבת מתבה מבל מצותה היום לבל עליין בשאר
מקום לעשות בעצם ממוקה זולת אם היה בעבור שבבל ז' ימים
יבוא יום אחד כי אין בעבי הלדם שובל להיות בעל לעולם ונם
לפשר לחשוב דעת בפם כי להיו בבב שבתלי לפודעות מובן ובל
בלי יובר בו לא יבלה שיתבטל ממלאבתו ביומו ורחמב לילבן מבל
ל' מב' לעשות בפסדו לשלה לבן הבה הקב"ה להעמידבו על אמיתת
שבר שמירת שבת ואמ' כי אות היא ביני וביניבם לדעת כי אני ה'
מקדשבם: וזלך היא זולת הקדושה בשהיה קיימים בב' שעמים
לאחתי בשמירת שבת שהם לחומת הדוש השלם בשמ"ע ימי ויש'
ביום השביעי ושל שעם שכי כמשך מזה שהוא ית' משבח שבעב
השלם באותות ומופתים להושיע עם ישראל ושתי לחומות הללו
כתובות בעשרת הדברות בשעם השבת ועליהם אלל זכור ושמור
בלבור ל' בלחמו ואין כאן מקום להאריך: וילידת בל ל'
מהם על השלמות הוא שבר גדול ותעבוב בשלא להיות בשמח עם
לותן שאקבל ושעבות יהם בראשיהם וכהנין. מזון השביעי.

עכ' ל

רב מבדל בהן הוא בלחמי בני עיר ל' ביתה בארץ
יש' ובה פ' זונות לחים בהבי הבשוחים פ' זונות
לחיות בהמות ובדקו מסור' ועד בהבדעה ולא לשבחו אלא תרתי
בביתה לבב מבל' והוו בסיבו לבמי בר חמל ולחר עוקב' בר חמל
הוא בקיבו תרתי מתבתא לתרגל. זוג של זהוב לחי' וקיבה שבתבו
לן ובשלי להאכילן לישראל: ואע"ג דבב מבדל בחל הוא לא
ילפו' מהבא לחתבות בהמות בזמן הזה לחילוכא בהוב עלמא
בתלתא בבי וכו' מדתני מבדל שלא שמעתיה: מילתא לבבשייהו
יקילא מעיל למי יקיים למי שרגיל לנוהגו בלומר לפי שאתה
תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו אתה מחזר אחריהם. משקבל
ב' שלני לאו דוקא בקבו בתלמידי רבבו יצחק הלוי מבאתי בתובת
פסים שביב פם ילו פתן מילתי ולא בל הבתובת. שיהיתה קרובה
שבתיבה מקובל בלומר עיר מדבר. למיקרבה לבום שם.
ווועד ולא בריבים אתם להקפיד על קיומה. הא קא חזו לה
למה לי לתימר לה: שיהיתה קרובה שבה אחת קדמה לה
בדום בלמפרם. ושל בדום ב"ה דעל בחיך בוכי מנדל בארץ
שבעב היו ולא היה יכול בעולם של נאותה בקעה בלבתיב ויקי
בל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. ויקי בבסעם מקדם ומשם
פסונו למקומות אחרים בשבתבלנו על שהרבה בדום לימו ולא ב"ב שבה שהרי בסוף ימי פלג בתבלנו
הלקוטות בלתניא בסדר שלם הלחיך בזה וכן בתוב נבי ר"ש לתובה: ושלותה החמודה נה נאון שבעת לחם ושלות השקט ה ה לה
ונו' וכתיב בתיב לא ידעו עיט ולא הדליבוהו ונומר ב"ו דכתיב שתים עשרה שבה עבדו אין זו שלוה. וי"ג מבדו אין זו שלוה שהיו בהן
מלחמות הרי ב"ה שבים ושבת ב"ו בהיבו בדבר לעמר והיתה בשלוה ב"ב. תחת ישמעאל לשמעו: ולא תחת ל' לחרמיים
שהיו רשעים יותר: חבר לומה מבבי בדבים. הא לא בומה מבבי שלמעתם מגויה. חללה של
רשות עומק לבם שהוא נרוך להיות לו לב לבמה מדיבות למם הקבוב ולבמה מלחמות ולבמה משבעים ואבל ביום לחר.

תוספות. בתובלבל הדבר וילדו לחבותיבו למקבים ולפ על בב לבבלו הבי בנוב בתיב ועבלום ועבדו לותם שמע בלא היה
בנוב שהרי מלבע עבמו בל בך בלא על ילי זה שהרי מלבע מלות שבה התחילו בולם שבולל יבחק שלשים שבים.

יז ב יג ii ושל

ושל פלוס כל כמו שמוכיח בקונטרס שהיה לנרחם בן מ"ח שנה כשכבשו פלוס ושלותה כ"ו שניס משמע שהיה לנרחם בן ע"ג כשהרג את המלכים · ובפלר שלם משמע שהיה בן עשה כשהכה את המלכים דקשה דהתם לנרחם בן כ' שניס כשלכד עמו בן הכתריס בן ע' שנה היה שלשים שנה וג' וחזר למרן ושהה שם ח' שניס שנ' ולנרחם בן ממש שניס ושנעים שנה בשלותו מלרן: ולותה שנה שיצא מחרן שנת רעב היתה ירד למנרים ושהה שם ג' חלשים וא ישב לו בלילוכי ממרא היו שנה שנכבש את המלכים: ולפי זה לא היתה שלותה כ"ו שלה נריך לומר שהיתה כשלוש ב' שניס כתחלה: עכ': עוד נתעפות מעניין זה במסכת נרכות פ"ל במחלר לא היו לחם שקרלו לחלון להקבה על לנרחם וט' · ס

שבת היו מלנעוק נריך לחכיו לשתם נתנחומי' שלא יבעטו · יכולה היו שתרחם עם תבנלוה מלבעטה בה · בתך חולי ישראל שמתוך שטללו עם האחים תפלתו כשמעת בזכותו של רניס: שנבח לחם נדול ביכושלם ושמו שבח · בקמיו של הקדוש ברוך הוא מרובין · שבתו בשלום כוחו בשבתכם לשלום: בקושי היתיו מבני מבעטה: בתשיקת כחולה: זחכין לחר ליה כלשון הקדם וזימכין לחר ליה כלשון לחמי והא לא לשבין שבת בקט · דשכיחה עמו ואין המתפלל נריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפני מן הפרנוד · כועד כוחך תשות כחו ומשוש בכבו יעבוק כועד תבעם של פוקד כלומר מבקר כחו ואת לחיך תפקוד בשלום ותתרעתי תפעד בשלם ולהך ליכנא נרסיכן לא תקבי יפעדכו · מתעטף מליחת שכיכה כלחם היושב בליחה ואין טוכה לנבדין ·

תוספות רבי יהודה לומר המקום יהחם עליך קס לל"ת מה מועלת תפלה לל"מ ורבי יהודה דקחמר בפ"ק דל"ה הכל כלוכין ב"ה ונזר דין שלהם בחתם ב"ה רבינובי לומר לחם כלוכן בכל יום · ולחרי' התם לחמר רב יוסף כחלן מבלי' הילכה לקבינו ולחריעי כרבי יוסי משמע לל"מ ולר' יהודה לא מהני בלותא: ול"ל דהכא בשבת שבין ל"ה ובין ל"ה לחייבי ולבי יתני למשכי התם לו בעית לימא כרבנן כלרבי יהחק דלחמר יפה נעקה לחדם בין קולם נזר דין בין לחמר נזר דין לחני הכ שפיר · מלאכי השרת מכירין בקול חלמי לבל מנביהל כלחמרי' בפוטה פרק חלו ניחמרין דחמר מר בת נביהל ולחדו ליוסף ע' לשון · ותימה לחפי' מחשבה שבלב כל חדם הס יודעים ולשון חלמי אין יודעי' · לח יהב עין מטה כדחה דקוק כשהחולה שוכב בכחוך שלח ישנעטה ממלחשותיו של חולה ·

אמר הכותב כיון שהיכו שלח להכניס שום לחנעני בתפלתיכו יש להקשות על מה שחמרו תפלה בלשון חלמי מטעם שאין מלאכי השרת נזקקין לו ועוד יקשה זה כחשב כניט לפלשי שחמר מלאכי השרת הס מכניסים התפלה לפני מן הפרנוד: ועוד יקשה עכין זה מ"ש שאין מכניסים חלמי מלאכי השרת נבריהל · ומה שרצוי לומר על פשט ולא בדרך נוכח כי דבני חזל כאן כחמרו על השלוח בעבד של המתפלל כלי להוסיף לו לוקים שתהיה תפלתו נכוחה ולא כחנות לחבים מלומלק · וקטנה קיותר עניות נריכה של המתפלל קיה שיחמין לומר שלמה כי על תפלתו זאת הקב"ה מעדל כל מערכה או מזל או ככב המנהלים חלין ועם מלאכי השרת המחוכים על לותו מזל או ככב יהיו ככבשים על בטולם לעשות רצון קוכיהם · וכחחכת ליכלן מלחשוב שנריך המתפלל לבקש מלאכי השרת שיכניסו תפלתו לפניו ולא הקב"ה שומע תפלה ותחנה של המלאך המחוכח על מזל המנהגו יתבטל חיוב מנהגו · וכיון יהיו יעשה שהם המתפללים לפניו נכוחה רחויה ולא יהיה תפלה לפני מן הפרנוד שלא נכח' השלם ומלאכי השרת משתתפין בו לרחיה תפלתו להתקבל ומלאכי השרת עצמם מישיבי' ומכניסי' לחותה תפלה לפני מן הפרנוד כל שנמחלו ית' תהיה המערכה בטלה · ולפי זה יקיה פי' לין מלאכי השרת נזקקין לו שלא יכנס מענייני ש' לטובו הקל המסולל כלשון חלמי שהם לינם מכניסים בו כל שלינם מוכנים לו כיון שיגיע חפי המתפלל כפי הכנל מוכן שפתיו: ולא החמת שיולעי' מחשבות בני חדם הלא הוא נכוכה חכותה על לוח לבם ולא לבל שלבנים לחשר יבין המלבר כפי לשונו המוכנל ולבר רחותי שלבני חזל בעניין זה הס עד חדלם להעיר בוטת התפלה ומ"ש שנבריהל מכיר ע' לשון יותר מעשר המלחים לחשר לפרש בו שנבריהל הוא בכוי של בל השפעל המסתיע במחמרו ית' בעולם השפעל בפי הולית שמו נבריהל: לבל מיכחל הוא יותר נדול מהעלה בתו שיריחה מלבריהל וכיון שבן לחוי לומר על נבריהל שיולע ע' לשון להיותו של בל השפעל על ע' לחותות לחוי לומר שבל ע' לשון הס שוים לנלו: וכע' חלו בחמרים הוזכר מחמר זה ועוד לחמרו שהיה בכל לשון נם בת קול מן השמים · ומה שהתנבי בתקום זה בל הנעה להכנית לותו עבין בחמת ע"ד הפעט ·

ה תנו רבנן הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת היא מלצעוק ורפוא קרובה לבא · ורבי מאיר אומר יכולה היא שתרחם ר' יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל שבנא איש ירושלים בכניסתו אומר שלום וביציאתו אומר שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובי ושבתו בשלום · כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיקרבנו בתוך חולי ישראל כמאן כרבי יוסי · ואמר ר' חנינא בקושי התירו לנחם אבלי ולבקר חולי בשבת · אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלי' בתריה דר' לעזר לשיולי בתפיחא זמנין אמר יפקדך לשלום וזימנין אמר ליה רחמנא ידכרינך לשלם היכי עביד הכי והאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו ב בלשון ארמי · ואמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי · מלאכי השרת נזקקין לו מ מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי · שאני חולה דשכינה עמו דאמר רב ענן אמר רב מנין ששכינה סועד את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי · תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי המטה ולא על כסא אלא מתעטף וישב לפניו מפני ששכינה למעלה ממראשותיו של חולה שנ' ה' יסעדנו על ערש דוי נם בנלנים פ' לין כין המולל כתוב ז תנא

שמש תח להכניסו מיתומות המשכה ועשמיה והוא בקרקע תלמוד: בימי כלותך כל ז' של רקיע לעשוקה. ולינוקך כגון זכה שמופרת ז' בקיים מעפקה ובניכה להיות לוכמת לבניה בבליקה שמע תבלה ותמתור מפירתה: בכלת עומלתה ועל שתבל כמים לעטילה קיל בבלתה למד בן מתהיה בבלתה בהוייתה תהל על שתבל כמים בתורת כהנים. מעה מלך קויל רחכה ולך קיכוב כשר קולי ומכר דשרי בקבי: סיכר סוכניכע שקיל מונרת בו ומניע ממתבים ולמטק.

תוספות מעה מלך קויל ופלטי בן ליש שבעך קכב ניכו לכיקה ליכל למימר שרמוק ממכה קיה ניתר וקיה פתוק לכשות הרבים שלא קיה בו משוש יכול לו שמל קבר כשעול שלא קיתה מקודשת לדוד ומתמיל על עבמו קיה מלכה עליה.

מגלת תענית לפי שעשה כל מעשה ובריתה לא קיה כתובים לשמור לכתבן וזו נכתב לזכרון לדעת ימים שעמדים בתענית לכך בקרא מגלה שכתוב במגלת ספר. מקבלין את הכוכות שבגלילן מהן והכם חביב עליהם לזכוכיהו לעשות של הבה וכותבין ימי הכם לעשותם יום טוב כגון אלין יומין דלא להתענות בהון וכו' אין אלו מספיקין לפי שהן תלידות: לא אין אלו מספיקין לעשות עיר בכל יום: אין עושה כפנגי ואין פנגי רע בא עליו כלומר אימו מכיר בפנגיו כך כתה כתים בתים לבו ואין אלו מכירים בהם: בשר את שבתי קנלל בלדם קמי מתמת מכה או מתמת כויה. אימו מכנים בלילה כשמותבין אותו. לבבי תלה כגון בכלה וטרפה וטמ' לא יאכלו הכהנים הא ישר של אוכלין וכגון וכן תעשה בשבעה בתלם היכן כלמז קרבן זה בתורה. גבבי למאור ולמזוכות. ודרשן כדלבשי לבקי קרקי בתכאו' למשום דלישתרי מליקת אולי בתעלת השוף עבייהו קונכך לקזקירן על מליקה שהיא בבלה

מלכות משעה שתתחילו לבבשן: הלל ושמעון בבן שמשון בבו של הלל היה ולא הוה לן לזקן ושמעון הוה בבן שמעון הבקרא עם הזקני מלכות והוה היה אבוי של בבן גמליאל לבעריה לבבי יהושע בן הבכים שעשה מחלוקת עם בבי אליעזר בן הורקנוס: בפני הבית בעול קטית קויס. ק' שבה לאבוכים שלפני שהבבן התחיל בפיאוש של הלל ופלבשו את הלבוש ד' לוכות ק' שבה.

שלמה תקן וכו' לכתוב לזן ובקר שעשה לזכים לתוכה בלומר קיים והבקה בכפיקה זו שמוטלין לותה בלזכיה ואין כונעין בה עיכובין לזכים להונשת עשה העלו לו ג'מאו' נרבי שמן וישב בעליה ודרשן בר' יוסי שלחו לו רבי אמור לנו קבלה שלא תשכח לבמוך על לבבריו: מי וכו' אמר אבא קפ שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות על ישראל פ שנה עד שלא חרב הבית גזרו שומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית מ שנה עד שלא חרב הבית נלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות למאי הלכתא אמר רבי יצחק בר אבדימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות סד אלא אימא שלא דנו דיני נפשות. ואנב מאמר זה הזכירו כריתא דתניא הלל שמעון נמליאל שמעון נחמו נשיאות בפני הבית ק שנה. ונם במכת עדו פל כתוב מעמד כשהלה רבי ישמעאל וס' מעלי כג פס כו

אמר רבי רב יהודה אמ שמוא בשעה שתקן שלמה עירובין וג' יצתה בת קול ואמר' בניאם חכם לבך ישמח לבי גם אני. חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר. גם בעירובין פרק ששים פסיס

אמר רבי פרנך האוחז סת עירום נקבר עירום. עירום סד אלא אמר ר' זירא עירום בלא מצות. בלא מצות סד אלא אימא עירום בלא אותה מצוה. גם בתלה פרק בבי קבינר

פרק במה מדליקין

כשבאו בגמרא לפרש שמנים ופתילות דתנינהן חכירום לענין תנוכה ואמר רב מרליקין

בנים תא לכתוב כי נר מצוה ותורה אור עי כך מצוה לעסק בחמוכה נס אור לרשות: נגרר חרש עכו' כשרגיל לעסק: חליף ותבי שבר וסוכה כלו' שבר תמיד וכתבו בתוס' הא דהוו רגילי בשרגי כי הכעל והאשה לכך אמר רבי נרבי כפקי לקמן' מזיק לרות רגילה האשה לכך קאמר לכפיק הל נברה בוכותה עב דבי כשה לבני ולרבי דאמרי קמוך: כפק מכייהו

מדליקין בהן' אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה וכו' אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קבלה: כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמי' ר' יוחנן וקבלה אמר אי זכאי גמירתא לשמעתא מעיקרא והא גמרה נפקא מינה לגרס דינקותא' מחוץ לפרוכת יערוך וכי לאור הוא צריך וכו' אלא זהו גר מערבי שהיא עדות וכו' כמה מכות פ' כל קרבנות נמור כתוב יותר בלוכך

יא מאי חנוכה דתנ' בכה בכסליו ימי חנוכה וכו' אמר רב הונא חרגיל בגר חנוכה הויין ליה בנים תח הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין: רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דרבי אבין ננרא חזי דהוה רגיל בשרגא טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מיניהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין' רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבי נשיא דרב שיזבי חזא דהוה רגיל בשרגא טובא אמר גברא רבא נפק מהכא נפק מיניהו רב שיזבי' דביתהו דרב יוסף הוה מאחרה ומדלקת לה: אמר לה רב יוסף תנינא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלי' לעמוד הענן סבר לאקדומה' אמר ליה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר: אמר רבא דדחיל רבנן הוו ליה בנין רבנן דמוקיר רבנן הוו ליה חתנותא רבנן דדחיל מרבנן הוא נופיה הוי צורבא מרבנן ואי לאו בר הכי הוא משתמען מיליה כצורבא מרבנן'

יב שאול שלה זו לעילא מר' תנחום דמן נוי מחו לכבויי בוצינא דנורא מקמיה באישא בשבתא פתח ואמר אנת שלמה אין חכמתך אין סוכלתנותך לא דייך שדברי סותרין דברי דוד אביך אלא שדבריך סותרין זה את זה דוד אביך אמר לא המתים יהללו יה ואת אמרת ושבח אני את המתים שכבר מתו וחזרת ואמרת כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת לא קשיא הא דקאמר דוד לא המתים יהללו יה' הכי קאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות שכיון שמת בטל מן התורה ומן המצות ואין להקב"ה שבח בו והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב כמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות ודקאמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו כשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר כמה תפלות ותחנוני לפניו ולא נענה וכשאמר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך סיד נענה ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו' דא מנהגו של עולם מלך בשר ודם גוזר גזרה קשה מקיימין אותה אין מקיימין אותה' ואם תמצא לומר מקיימין אותה בחייו מקיימין אותה במותו אין מקיימין אותה ואלו משה רבנו גוזר כמה גזרות ותקן כמה תקנות וקיימוה הן לעולם ולעולמי עולמים ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתי דא ושבח

שתורה מניחה ממות כלאחרי כפותה · מלך נחים בלילי מכעיבא המלאך בלילות להשמיע קול תימה : וג לבנים על בית
תבא לעבים לעתי שלות הללו הוכרך : ולא יפה אחד כו' שלתקנת הכלבים לא הבדיהו לעשות עלעול בכלה : ואת החליים
המת לקברו לעלעל אלא עי ככר לו תבוק : לא שהקדימו תשובת הכלב לתשובת החליים לשון דבוקי' ולעבין שלא למקו לבבות
ולשחילבה קלמיטון דרך עבוה אחר דהוה ליה למימר דשלחון
קמן : קרויין כך כר אלים בשמת אלם : מוטב תכבה כרו וכו' לא
מבבא ליה חלול שבת לפקוח נפש כפקוח לן מוחי בהם ולא ם
שמות בהם אלא להטעימן הדבר בלגלג המוכיח את הלב לפי
שהיו בהים לשמוע את הדברים בהם ועתי שלחן והיו בהיכין
הדברים למשוך את לבם :

הדלקת

כר בשבת שלא היה לו ממה להדליק ובמקו'
שלין כך אין שלו שהול וכבול ואוכל בשלל'
בשלישין המצויינין שלישין של פשתן ובהם בינית תבלת וקוף
כלים שלא שמות מן שהוכח לדברים שלישין שמוכים וכ' אם עשיר
כפף' מיכה למטרה לשלוחי לחלתא בחת רוח בשעתו שמא
בחלקו אם מעט ואם רב שעושלין בהן בשלות עבודה בהיכיה
לפם : מקרין תרתי משמע לפתה מקרין כל קרבין עכ'

תחלתו

ושופו וכם שים לו שול בכתים קולם השמע
לם ישמול בתוך שקדם לשמע שים יתרון :
לנוות שלשן : מקולל משוכת : משחוק שמשחקת עם הבשעים
שמותן לבם שעה משחק כדי להלכלן חלקן ולטרדן מן העולם
הבא · שמחה של מנוה כגון הכנסת כלה : שחוק שחוק ממש
שלין לעת שוחק מיושבת עליו ותלילו לימו של לגון מכל מקום
לין

אני וגו' כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר
תהלים פו רב מאי דכתיב עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי
ויבושו אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע מחול
לי על אותו עון אמר לו מחול לך אמר לו עשה עמי
אות בחיי אם ליה בחייך אינו מודיע בחיי שלמה בנך
אני מודיע כשבנה שלמה את בית המקדש בקשו ל
להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה
בזה אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה
תהלים כד פתח ואם' שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד רהטו בתריה למבלעידה אמרו מי
הוא זה מלך הכבוד אמר להו ה' עזוז וגבור חזר ואמר
שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך
הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך
דברי הימים ב ו הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר ה' אלהים אל תשב
פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה
שעה נהפכו פני כל שנאי דוד כשולי קידרה וידעו
כל העם וכל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על
אותו עון ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים
שכבר מתו והייגו דכתיב ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב
שמחי שמצאו נשותיהם בטהרה · דא שמחי שנהגו מזיו שכינה וטובי לב שנתעברו נשותיה של כל אחד
ואחד וילדה זכר על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו לדוד עבדו שמחל לו על אותו עון
ולישראל עמו דאחיל להו עון יום הכפורים גם ממעל קטן פלוני גם פלוני ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב
מן האריה המת כדרב יהודה אמר רב דאמר רב מאי דכתיב הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא
ארעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקב"ה רשבע הודיעני ה' קצי ואמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו
של בו ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם ואדעה מה חדל אני אם לו בשבת
תמות אמות באחד בשבת אמר ליה כבר הניע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא
שמות ב ל נימא אמות בעש"ת אמר לו כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות
שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כוליה יומא ההוא יומא
דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסיק פומיה מגירס אמר מה אעביד ליה
הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא
מתותי אשתיק וגה נפשיה שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה
אעשה שלחו ליה חתוך גבלה והנח לפני הכלבים ואביך הנה עליו ככר או תנוק וטלטלו ולא יפה אם שלמה
קהלת ט כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת ולעינין שאלה קדמיכון נר קרויה נר ונשמתו של אדם קרוי
נר מוטב תכבה נר של בשר ודם מפני נרו של הקדוש ברוך הוא ·

מיכה ג יג כתיב וחזנה משלום נפשי אמר רבי אבהו זו הדלקת נר בשבת · נשיתי טובה אמר רבי ירמיה
זו בית המרחץ רבי יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין · רבי יצחק נפחא אמר זו
מטה מוצעת ואשה מקושטת לתת · אמר רב יהודה אמר רב כך מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת
מביאין לו עריב סלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצויצין ודומה למלאך ה' צבאות ·
תנו רבנן אי זהו עשיר כל שיש לו נחת רוח בעושרו דברי רבי מאיר · רבי טרפון אומר כל שיש לו ק'
כרמים וק' שדות וק' עבדים שעובדין בהן · רבי עקיבא אומר כל שיש לו אשה נאה במעשיה רבי
יוסי אומר כל שיש לו בית הכסא סמוך לשלחנו · אמר רבי אלעא אלש בן לקיש אומר היה רם תחש שהיה
ביסי משה בריה בפני עצמה היה ולא תכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא וקרי אחת היתה
לו בפצחו ולפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנז · מדקאמר קרן כמצחו שם שחור היה דאם רב

אימתי יצוב: קלית דלית לגון. קמו לי מכגן מבוד הוא להשבות עליו שכיפה. לכבר הלכה נדיך לפתוח צמילי לבליקות בכיפה לכל וס טוב אם בא ליתן מתוך שמקה מבלין לו הלוס טוב. בוטפות מב מביכת מקמת לימק: ובלבו בכבן כפתח לכם מקמת השמקה עכ:

טו

מעזי פנים שלא יזיקוני ומעזות פניס שלא יבא עלי אם מעזות לבוא עז פנים בלבבי תורה מהו לעבות בלולתו: הלה ויולדת יחלו ביום שהרה זה יולדת ולד לאחר כמו תדקבולת וכיון שמשמשים בכל יום כמנהגי יולדים בכל יום לחכי מס מ' קרא בכל עת שהיה מתעברת יולדת שמחברת לנמו' בוכת הולד לזמן מועט. בא ולהלך טרם לעבותו בלולתו כלי להעמיד לבבי תורה על מכונו: ליגלג זו גולת. גלף מין לילן הטוענן ג' מיני פיכות מציכות וקפדיסין ולובנין וכי לימי' להלי לימי' להלי כלא בניס חוקת הבתים פסת בר משמ' גלוסקלות שרחבות כמין פס יד ומשמ' כלי מילת כמו כתבת פניס. בר כמו לבמור בר ולעניין כלי מילת בר נקי כמו בנה בקמה. כמהין ופטריות מיוחדין כמות שהן בלילה לאחד ובקבין ומנולין כגלוסקלות: בבית בר קול ברק כיון לבוס מנוייר גדל בביבו הקול של דקל כשהוא כך קול ענף הלילן כשהוא יבש נשבר בכל שהוא קולס שיתקשה קבוי קול:

אמר הכותב מבלין למלבו לאחת כוכת הלבשות הללו שלילן כפשטן ממש כמו שפשב התלמיד. ומה שהשיב לו לר' כבי מפשטיה היה עד ענה בפיל בלולתו: לבל הכובה לאחת בהן ובכובה בהן שבזמן המשיח תהיה ההבלמה בבבוי וכשפע גדול ויהיו בלי להשיג לאכם לאכול וכגד הללוס על שילוה בלו הלבן מוניליה גלוסקלות לפניות ממש לאכול וכלי מילת להלם ובטוהה מעט ישיג אדם בל לאכל מהן לאכל לא שיפתבו סדבי בדפסית ממנכה בק שיפת הלדם בל בלביו בבאת ולא יבטרך ליגיעה בבה הבביכה בזמניס הללה. יו שמעכו

יד אמר רב יהודה בריה דרבי שמואל בר שילא משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו מפני שתחלתו דברי תורה וסופו דברי תורה. תחלתו דברי תורה מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם השמש יש לו. סופו דברי תורה דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם אמר ר' אליעזר כל האדם כלו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כלו שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה ומצי דבריו סותרין זה את זה כתיב טוב כעס משחוק וכתי' לשחוק אמרתי מהולל כתי' ושבחתי אני את השמחה וכתיב ולשמחה מה זו עושה לא קשיא טוב כעס משחוק טוב כעס שכועס הקבה על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה ולשחוק אמרתי מהולל זה שחוק שמשה הקבה עם הצדיקים בעולם הבא. ושבח אני את השמחה זו שמחה של מצוה ולשמחה מה זו עושה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה שנאמר וגו'. גם בפקמים פרק ערבי פסחים. אמר רב יהודה וכן לדבר הלכה אמר רבא וכן להלום טוב איני והא אמר רב גידל אמר רב כל הח שישוב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכונה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר. אל תקרי מור עובר אלא מר עובר אל תקרי שושנים אלא ששונים לא קשיא הא ברבה הא בתלמיד אי בעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דלפתח הא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמ' מילת דבריחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא.

טו ואף ספר משלי בקשו לגנוז שחיו דבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו אמרי ספר קהלת לא עיינינן ואשכחינן טעמא הכא נמי ליעיינן ומאי דבריו סותרין זה את זה כתיב אל תען כסיל באולתו וכתיב ענה כסיל באולתו לא קשיא הא בדברי תורה הא בדברי העולם דאי אתא לקמיה דרבי אמר ליה אשתך אשתי ובניך בני אמר ליה רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה אמך אשתי ואתה בני אל רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע אמר רבי חייא אחניא ליה צלותיה לרבי דלא לישוייה ממזרא דרבי כי הוה מצלי אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצילני היום מעזי פני ומעזות פני. גם בכלמות פרק היה קורא בדברי תור' מאי היא כי הא דיתיב ר' וקא דריש עתידה אשה שתלד בכל יום שנאמר הרה ויולדת יחדו לגלג עליו אותו תלמיד אמר אין כל חדש תחדש השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתו בעולם הזה נפק אחזי ליה תרנגולת ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידין אילנות שמוציאין פירות בכל יום שנאמר ונשא ענף ועשה פרי מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום לגלג עליו אותו תלמיד אמר והכתיב אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק אחזי ליה צלף ותו יתיב ר' וקא דריש עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פרסת בר בארץ גם בכלמות פרק לקמן. לגלג עליו אותו תלמיד ואמ' אין כל חדש תחת השמש נפק אחזי ליה כמיהין ופטריות ואכלי מילת נברא בר קורא.

שהמרו כתעדנו כמו שמעתין לת היוכיח לסכסלרין מי כתן הלל ולמון נבלי לנבי ישראל: ומפני
מה למון של נבלים מגלגלות בלעז שלוכ בלעז שעול לל למון של נבלייס כגלגל שעול: עגולות בלטת
שלכי'ן המלות הכוח מושכת וככנס כתוך שניכים: ובמקום לחר מפ' טרוטות לשון עגלות בית מושב שלהן ומף כתן לחי לומ' כן
ומפני שדכים בין המלות שניכה לותם המקום שלל יהל סדק של
עניכים לתוך כשלבו ויכנס בו המול וכן בגליל של אבריקי' לחמר'
שלל יטבעו בין בגבי המים ובטוחי מפ' שדכים בין בגבי המים
וקולכין יחפים ומתפטטים בגליכם לפי שהמבעל לוקק הרגל
ומעמידו על לפום שלו: כלומ' הוא הלל לחלו לכך: קוניליו
בגיפה לתכיה הכא לגבל מכבות מון מדבר לחמ' וכן בר
הכא להתגייר וקבל עליו לבני תרכ מון מדבר לחמ' אין מקבלין
לותו כמם בטרו': נייריה ומתך על מכמתו שמוש שיבולכ
לקבל עליו דלל לחיל הא למון מדבר ל' שלל היה טפני בתרכ
שבעל פה שלל היה מחתין שהיה מפי הגבורה וכלל הכתוב
שלחר שילמדנו יהמוך עליו: לחתך ליה כתן מדרש לאו שלי קל
המכת מכיין לחתם יודע שזה שלף שלל שלמדתיך ומתת
עלי לעבל פה כמי המכת על לבני: לחת המכתין מקבל שהוא לחת
לוכך ומולדין בו לחת המכתיין שהיו קוכנין עם המומכין כך וכך
לחות בכך וכך דמים: לשלך שני לחבכך לל תעביד לכך ודעת
לחבך לל תעשוה זה הקבה לל תעבוד על לבניו שהני עליך ס
שבאלו שיעבוד חבכך על לבניך ל' לל תביך מתם כתן נזלף נגבה
כיאלו וכוב המכות לילך שלחר לבני תרכ פיכוס' לקל מילתא
הוא לשעת לי זה לבר שכוי זיל נמור ותדע כופר מלמד תעלומות
טבמיני תיקוני נבני המלך לפי הכבוד: שלמתן הנרים הללו

עכ'

סדר זרעים שעל לחוכת הלדם סומכין להפריש מעשרותיו
כלאי'. סומן לשון יוכיח ועל ידי לשם מולדו יוכיח
סדר כזיקין מוסיפין מזיד לפרוס מהיזק ומהתחייב ממון:
לחוכת זה סדר זרעים מפרש ביכושלמי שמלמין בתי השלמיים
וזוכב לשעת עלייה מחכמה: היא לוכבו הוא עיקר המשוב בעניין
לחבר ולעשות סבלה לזכיון: קבעת עתים לפי שלדם בריך
להתעסק בדרך לרץ שלם לין דרך לרץ לין תרכ הוברך לקטוע
עתים לתרכ לבר קבוב שלל ימצך כל היום לדרך לרץ הפריש
ובכה קיימו סומן נפלת ליהושע לדברי הבדילו' שבבת לבר מתוך
לבר קיימו לשעת. קב סומטון לרץ מלקה ומשמידת לת הפירות

מקתלינ

יקפיד • תנו רבנן מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי
אל כמה תורות יש לכם אל שתי' תורה שבכתב ואורה שבעל פה אמר לי'ה שבבת אני מאמינך ושבעל פה איני
מאמינך גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנזיפה בא לפני הלל גייריה יומא קמא אמ' ליה
אב גד' לסחר אפיך ליה אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי אמר ליה לאו עלי דידי קא ספכת דעל פת
נמי ספיך עלי' שוב מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי אל גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני
עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אל דעלך סני לחברך לא תעבד זו היא כל
התור' כלה ואידך פירוש הוא זיל גמור' שוב מעשה בגוי אחד שהי' עובר אחורי בה ושמע קול סופר שהיה
אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד אמר הללו למי אל לכהן גדול אמר אותו גוי בעצמו אלך ואתגייר
בשביל ש יש סוני כהן גדול בא לפני שמאי אל גיירני על מנת שתשיבני כהן גדול דחפו באמת הבנין שבידו
בא לפני הלל גייריה אל כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך
וקרא כיון שהגיע והזר הקרב יומת אל בקרא זה על מי נאמר אל אפילו על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל
בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכורי ישרא כתיב עליהם והזר
הקרב יומת גר הקל שבא בסקלי ובתרסילי על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי אל כלום ראוי אני לחיות
כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת • בא לפני הלל אמר ליה ענותן הלל ינוחו לך ברכו על ראשך
שהקרבתני תחת כנפי השכינה לימים גדוגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של שמאי בקשה לשורדנו
מן העולם ענוחנותו של הלל קרבתנו תחת כנפי השכינה:

מהתלייע וליכו מוסג: למוכרה בלמי מקוין לבלו שוכלה היא שהרי שמירתן בכך. יכלת שמיט לומה לפתחים מינוכיט שלכך לכם בכבכיט לבביימייט כך אם יכל שמיט בעשה מכל לשמור ולעשות מוטב ואם לבלו ליכו אם לטרחתו. בכי עייל בלי זה פתח בכבם לפתוח לת הבביימייט: לכל לומיכל לך כלומר לתה מעטת בשבמו. הן יכלת' יקידה היא היכלה בעולם. יח

בי שלכל שוס וליכו כולף הו' פיכוקף הוא בלו' הכי קלמ' בקל אם בשעת מעטו אל תסף על בשבך למי שלכל שוס וליכו כולף בכך לבבכיו בלוס יחזור ויאכל שוב לאכ ויהיה כולף יותר לזמן לכוך: מבלין ועבבין כוטבייקין לחבנוטת בלולם שפתחו פתוח ובאב זה לבכם לעל מיכיה כתיב קבכם בתיהו לעולם לקייכו קבולה וקבל כתיב זה לבכם בשל למו בליותיהם מחופים בחלבם מהשיב אל בליותיהם מחשבת הופם ושמע תאמר מחמת החלב שבחו והכי הם שוגבין הל ואחריהם לת הטעתל לבפשם לאכי לובלם בפיהם יכנו שלם ויספרו תמיד ושעשב לייכן מוזכין. יט

דג בבלה מלי טעמל בחלבי בטוה מקור למה: קלקלה מבלה בביעית לם קיי לבם תלויין בה: לשנית קלקלתי לאחבם לשנית תבוחתי: עשקי לשנית עביקותיכם: הליכי בוטל בשמחבם ותאכל בביעית למכם ויכבה בבכם ויבטל שם לשנית בם וכשים בבשוו על בך בלאלמייכן בבלאלמי לבבה קיה לילבל חלתו של שלם שעל ידי בטבל לבם הלשון שבחבם בחלה וכבתה בדו של שלם ושפכה למו ושל שבבלו הביעית תלויין בה' בשל תיבל לשלוח שהוא עומד לשמיטה הכל לומיכם שלדו לשכיכה על שלח יקום ויהי טוכם להשליכו בך הוחיל ויאיתבע מלבה מזומבת פוי שבועתה לבה. תשוש תיכום למת' תבבה פשעים השפחה וטלן תלקה בחטבו' לחת'. תשוש תבבה: תיכום פשע והתבשה. מקטיה טעלוך בלעו כלומר לשה שומלת ליפוכי לילה על שובשה של חוה ומבדפין לה שובשין הבבה לאותו מ מלקות: שבקיה לבויח לשכול ליכך בביך להפילו שהוא יפול מילילו כך הלשה שומלת לילל מבבתעבבה והיה בביכה לבקש להקבה לפתוח בקמה והוא במבע והיה מתה מליה כל הבי משל הדיוט ביכהו: בעיה חבר ובינה לקיטון קלה לבון וליכו יכול להעיבה ולהלקות על סיכוכה. לאב מוטלת מילי כשהיה בלה לפני נדלות בלן שם הוא מלבר עמה להלקותה על פשעה ואפי לבי לבינת הליב של בלן בלין לחשבון גדלו בלן מתרגיכן מוטרין לעין כלומר הלשה כשהיה לבינלות' פעמים שזכיותיה טולין ולין כח בתקוטב להזכיר שוכה לאב משהגיעה לפתח הסכבה ובביכה לבשים שם מוכיחים שבותיה ומעשיה שם לילויב היה לבם לאו: לאב תכות' כפיי לחי ומחמי לפתח תכות שמקלקים בו מזוכות ויש שם שעד הבבה לחים והבכה לוקבים יש הכל בעשים לוקבים. בחמי לוקבים: לאב בזיוי בתקום שיש הקפל ושוכי לא לחי ולא בחמי כך בשעת הסכבה הוכע מזלה ובשיטתה וחלל פרק ליטין שלה. ובבי היכל מבלקי מעשים שלשם להזכיר שכם וזכותם: כעין נשר כל מקום שכבה כבון קיר בעוי ויונק לדרך. ולילמל מפקיל עוי ליכל על תעלין ומתפיכה בקליב.

תמר

יז אמר ריש לקיש סד והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת ונומר אמונת סדר זרעים. עתך זה סדר מועד. חוסן זה סדר נשים. ישועות זה סדר נזיקין חכמה זה סדר קדשים. ודעת זה סדר טהרות. ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו אמר רב בשעה שמכניסין אדם לדין אומר לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמ' הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי חטין לעלייה חלך והעלה לו אמר ליה ע עירבת בהן קב חומטין אל' לאו אם ל"ה מוטב אם לא העליתה תנא דבי רבי ישמעאל מעיר אדם קב ח חומטין בכור של תבואה ואינו חושש, אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו בהי עייל מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה ביתא ותרעא לדרתא עביד נם כמאן' יומ' פרק בת לו' אמר רב יהודה לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו שנאמ' והאלהי' עשה שיראו מלפניו רבי סימון ורבי אלעזר הוו יתבי חלף ואזיל ר' יעקב בר אחא אל' חד לחבריה ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא אמר ליה אידך ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא אמרינא לך אנא דגבר דחיל חשאין הוא ואמרת לי את דגבר בר אוריין הוא תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר דגבר דחיל חשאין הוא דאמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר אין לו להבה בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגומר וכתיב ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו' שכן בלשון יוני קורין לאחת הן תסתיים,

יח דרש רב עולא מאי דכתיב אל תרשע הרבה וגו' הרב' הוא דלא לירשע הא מעט לירשע אלא מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר וריחו נודף, דרש רבא בר רב עולא מאי דכתי' כי אין חרצובות למות ובריא אולם אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין לרשע' שאין חרדין ועצבין מיום המיתה אלא שלבם בריא להן כאולם והיינו דאמר רבה מאי דכתיב זה דרכם כסל למו יודעין רשעים שדרכם למיתה ויש להן חלב על כסלם שמא תאמר שכוחה היא מהן תלמוד לומר ואחריהם בפיהם ירצו סלה,

יט על שלש עבירות נשים מתות בשעת לרתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר, גמ' על ג' עבירות וכו' נדה מאי ט"ם אמר רבי יצחק היא קלקלה בחדרי בטנה לפי תלקה בחדרי בטנה תינח נדה חלה והדלקת הנר מאי איכא למימר כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא

תמר

אמר הבותב כלומר לפרש שחוטת בשלג קיים לחל מן מנות בני כח שבעטוף עליהם עכ׳. מבדל ספיכה שטובלין בה את הכלב: בדיק הספיכה שלא יהא בה נקב: מבלין הקופה שלא יהא בה נקב: קטופתי הוקטנו וכתמצטו זכיותי בשבעל הקפליים לשבר עשיתונו: יומל לשותף שמכשבת בו הכוח לרומית חוקה המפלת חומות ושוקר לי לכות. לבני דיקלי שלא יפיל הכוח בקל עליו.

תוספות על מקומין לחלון הקדש לרבה לא חלון שעשה בשלשל קשור דמשמעות לא היו מזכירות לחלון שיהיו נפתי כמו שהיו שבנו בבית חלון שלא לחלון שבבית הכבשת אלף על גב דבכל דוכתא קרי ליה חלונא כלחלון הטובר לפני התבה ור׳ לשמעון כמי דקרי ליה חלון כל׳ לחמרי׳ תשע וחלון מנעולין. כ

ממנו להניח ראוי מלשון שהוא כופל נרוך למנוע ממנו וממעטין ראוי בלשון משנת ימי בראשית לכתוב קורת הלוחות מה שאין שבועות לפניו הלוחות ומעשיו ומשם פורעניות שהרי כשכיתבה תורה עליין לא כפל זה והכתוב קרלו כופל: עי׳ פירוש בעל הבית זה שלא קיים מנות מעשה לומרים קשומלי שם שכן דרך כל המומתין כלחתן בשבחדין שכל המתלה יש לו חלק לעולם הבא שכן מניהו בעבן שלשל לו יהושעטוט נכר כנגד הדין. בשוק מנויין שם בעלי מריבה ובעלי דין נוים וישראלים. כמי שכשכר לפרדיוט להוליכ לפני השופט. שם בראשו משעת בעלמא מחוש קל. שבתוהו בקולר הוי יתיר ממי שכשכר לפרדיוט וגרוש משלה לגלוש שלין לכין שם שלא להביאה ועל מרחון ממור ונריך לפרקליטין גדולים עלה למטה שלה הרבה שבריך לעלות ולישול למשכב. ולאו דן פרקליטין שבשן רבוי לכל של מעלה תשובה ומעשים טובים בשותו מלאך שלין עליו זכות והוא לחל מני חלף. ולפילו הוא עצמו משל עליו חובה כיבול בלחת של זכות שבאמר מלין לחל מני חלף במליבתו של מלאך אין חלף לחל מני חלף להניל יושרו ומשמע כמי שהמלאך המלין הוי לחל מני חלף להא מלאך כתיב מכלל להשלח מעידי׳ עליו חובה מדלא כתיב שם יש עליו מלין מלאך לחל מני חלף ליכא למדשיה למלאך ולמליבה.

כח

ונמסרו לעתיד הארץ שלא כמסרו לבל למות שומרי לבבך והלמיבה תורה את כל חלש עליהם. בן נופי תורה שבתרי׳ לוכלין פתן וכומכין שביטלה ממנו חלה ותרומה ומעשרות והקדש כמי מכור לבל חלש להקדש הקדש על פי כל חלש והן נופי תורה שהייבו נריטן לחום במטלטלין שמא הקדישם וחזר בו ולפ על גב לתקון לבבן למאי מת תורה הלמיבתו: אם אין לך לשלם שלות והקדשות שתלוד. משכבך תשתך אל תתן תת פיך לחטיא לבבך לחטיא את בשרך למייב את בניך. לפני המלך נזבר של הקדש. כי שגגה בשונג קפבתי לבלוד ולא לשלם: על קולך בשביל קול בלריך: לשוח הכיתי בתמיה וכי בחבש הכיתים ליבו אלף בשביל המוסר לביינו טעה לא לקחו לא למדו לשון לקח. על עסקי שוא שעשקו בבלריים

ללמי

בבא מציעא פרק שני

דלמי לבטוחה והא נתן כלים למר בבריתא קמייתא ומצי התם למימר למר נתון בטוח ישהא ובתר דשמע מר לענזר דשמע מר שמעון מטוח לטוח לבני נתון כלים למר ליהו כמי הכי · מקיל כלים למען ידעו ימיכם וימי בניכם כדרך לפניו קלי מקיל לקלים ומשתעי כמוזוז : ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם : ולפני פניו ולא נתון ביטול תורה קתני · גם בכפיך בשביל כנפיך שבטלת מבותם כמנהו עליך מובת בפשות לם לטיוכים בקיים : בניס קטנים שלא מעלו : במחתרת שתין לה שבימין והכי קתני קרא לא במחתרת פניהסון מבאתי שלמים במחתי כי על כל אלה בחירי לקלי קרא בתר לשוח הכיתי את בניכם כתיב : בנגף יום יהולי בשכר הכנף יחזיקו בכם י לאבי' מכל לשון הכי שבע מאות לש לשון ול' בכפות יש לו הכי לשלים ושמוכ מאות שבלת חכם שלא בלקח בו עברות לכך שיהא מותר לשבאותו ושכלו מביכם בכח מלך בשגל מלך · ובניו קטנים מתים להבטיו ביטלת ממנו הייתו כמי במלך : במכוכם בלוגות יין ושמן ומתוך מלאך שמוכרין ביוקר : בחלה בעון חלה · והפקדתי כמו ולא כפקד ממנו לים · למעט את מה שעליכם שבשתם בכך · השמים בעננים ומתוך שתין שמי שיוקר הוזק והשכר לחל שכר ביוק : ניזק בם חוק כמו נווי לבני שבויתי לתב בשעת החוק הייתו תרומו ומעשרו · לחכלן ולא שבלן ומפלת שבוזלות את בעליהן וטול מתוך שמלומדו במחל ומפת טרומו לבעלי לגזול : וכתיב בהיות בדשה בגטלת עמום הכתי לתכם בשדפון ומיפי דקרא כמיכם ויתיכם יאכל הגזם וכתי' ביוש יתר הגזם למשת שהגזם לימו שלא תחלת מכה ותחריב בלים לרבה וחסיל שלא עובלי עולה בעון גזל וכיון דמיפי עובלי שלי לשב הוק וכיון לשבר הוק כתי' ביפיה וינוול על ימין ושבר וגו' ומיפיה דקרא לים בשר זכוש יאכלו · עיכוי הדין שמחכרין הליכין לזוכו ולא לשם שמים שלא לשחר שהובדל לשם משכין לותו · עוות הדין שמעוותים לותו מוכיין : קלקול הדין שלא היו מתוכין כדין לעיין כל נוכח וכתקלקל מלין : מכבוכה בכח לכתיב בקש בריח · לין בריח שלא תוכל לכתיב שם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי : וכתיב והגית יומם ולילה וכתיב חרב ועל ילי חרב להיימו משלשת מלשמה הכיזב בלה וכתיב ושלשה לבר בתוככם הרי לבר וכתיב בשבכי לכם לת משען הלשם הרי בגורת וכתיב בשוף כל הקלקלות יבון וכיון במשפטי מלמו הרי ביכוי וקלקול ועוות בכלל · שבועת שוא כל המשבה לת הילוב כגון על לים שקוא לשקר · שבוע שקר שלין בלשונו כיכר ומאזן

באותו שלאך לחובה ואחד לזכות נצול שנאמר אחד מני אלף ·

כא תניא רש בן נמליאל אומר הלכות הקדש תרומות ומעשרות הן הן נופי תורה ונמסרו לעמי הארץ · תניא רבי נתן אומר בעון נדרים פתה אשתו של אדם שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מחחתך · רבי אומר בעון נדרים בנים פתים כשהן קטני' שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואי' לפני שגגה האלהי' על קולך וחבל את מעשה ידיך אי זה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם · תנו רבנן בעון נדרים בנים פתים דברי רבי אלעזר ברבי שמעון ר' יהודה הנשיא אומר בעון ביטול תורה בשלמא למ"ד בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול תורה מאי קראה דכתי' לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו · רב נחמן בר יצחק אמר למאן דאמר בעון נדרים נמי מהכא לשוא הכיתי את בניכם על עסקי שוא מכדי רבי יהודה הנשיא הוינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר בתר דשמעה מר' אלעזר בר שמעון · פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי יוסי חד אומר בעון מזוזה וחד אמ' בעון ביטול תורה למאן דאמר בעון מזוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמאן דאמר בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו · פליגי בה ר' יהודה ורבי מאיר חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מזוזה דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתיך וכתיב בתריה לכען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למ"ד בעון ציצית מאי טעמא אמר רב כהנא דכתיב גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביוני נקיים לא במחתרת מצאתים · רב נחמן בר יצחק אמר למ"ד בעון מזוזה נמי מהכא שעשו פתחים במחתרת · אמר ריש לקיש כל המחזיר בציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושת עבדים שנאמר כה אמר ה' בימים ההם אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בלבף איש יהודי לאמר נלכה עמכם ונו'

תניא רבי נחמיה אומר בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלי' ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים · רבי אלעזר בר יהודה אומר בעון חלה אין ברכה בסכונם ומארה משתלחת בשעריהם הזורעים זרעים ואחרים אוכלין שנאמר אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש והרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם אל תקרי בהלה אלא בחלה ואם נותנין מתברכין שנאמר וראשית ערסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך · בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר והיוקר הוזל וחשכר אבר ובני אדם רצים אחר פרנסתן ואין מניעים שנאמר ציה גם חם יגזלו מימי שלג שאול חטאו · מאי משמע תנא דבי רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם ביטות החמה ולא עשיתם ינזלו מכם מימי שלג ביטות הגשמים ואם נותנין מתברכין שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די · מאי עד בלי די · אמר רמי בר רב אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די · בעון גזל הגוב עולה והרעפ זוה ובני אדם אוכלין בשר בניהם

שקר לבריות. והלכיכ משתמין מלין שכר. חלה כחלה ויש במשמעה בין שוה בין שקר וכתיב בשטועת שקר וחלת ובשבת
דמחלל השם כתיב מלול ונמרי משטועה: מלול השם לשם גדול שכני לשם למלין הימכו. ולימו כזקר במשמעה במכלו הקטנים
מגלגלים התורה על ילדו ולומרים זה מבן שלין ממש בתורה ובמצות ובמנין השם מתחלל ובעשה לבדו מולין: לין לחי שוכן
חרבן הבית במשמע שלין משכני בתוכם. כי לית כל התועבות
כשר עבירות כתוב וכתיב לית פגריכם על פגרי גלוליכם דקיימו
עז וכתיב בתריה ואתכם לזרה בגוים וכתיב ושמתו עליך לוביכם
היושבים בה. כג

לא

ישמח הכרי גרות ונזרות. ולית יהושע ולית אלמלותיו לא
ירחם הכרי נושקין ולילין בעבין בעון מה כי כלם מקף
ומרע וכל פה דוב כבלה עול לבו. ועד כל שמותיו של אלם אלם שהן
ע' שבה יל הדין כטויה עליו לבטל זכויותיו בעון והיכל יודעי'ם
ולא קוכרך לאלם לפרש למה נכפפה והמבטל פיו בכך לפי. וכו'
סוחה עתוקה מוכנת לפי זרות לפי שפיו זרה: ישש ה' יפול שם
ישש של הקב"ה הוא שוכן שם אלא פי זרות היושב לבלו ושומע
קרוי זשומו של הקב"ה: המחזק עצמו מעבה לבו לבך ממחזק
עצמו מעלה עשקים להתעשק בעבדות תמרוק בגיא המחזק
בגיא. הלבוקן מולי קוף. כנ

שלג

עבירה הכלה בשכיל עבירה. שבה בשרו מתקשה
ועב וכפוף בשטי: תפוס שי"ים כופף עורו על
בשרו מים בכתים וכלאים כזכוכית: לך בשרו לך וכתוב:
מי מפים מי מטיל ערל להכעיס ולהודיע שליהו של עבירה עבירה
יחמרו עלי שעברתי על דת ולין הכל יודעין בשלשה סימנים
שחמרכו ופעמים שמשתבין: ילעבלו ביה שחמת שעב בא לו
ולין נריך לחשבו. והל הכל לחמר כלומר למה שם הוא לא
הלעיב לת עצמו מדקק' ילעבלו ביה בשחמרי מכלל דהמלעיב
עצמו ביב בעיבו ולי מטו' שהיה משהה בקבו וחמרין בגבורות
גולה בבה הלבוקן בבה שעב שהיית בקבים הוא בא ליהו לת'
בפיסי קטילי קלד בבים הלוני בקבים ממותי הלבוקן של בשב
קלד לשון קלילה על שם שטוכך בקלילה. לאבסי ליה בבן
בעלבים התלמידי' הקטני' לשם עת לפביו מוכסי' לותו להשמות
בקבו.

תמו

בעון

עינוי הדין ועוות הדין וקלקול הדין
וביטול תורה חרב וביזה רבה ודבר
ובצורת בא ובני אדם אוכלין ואינן שבעי' ואוכלין ל
ויקרא כו לחכם במשקל דכתיב והבאתי עליכם חרב נוקמת
סם נקם בריח וכתיב בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר
ירמיה לג נשים וגו' ואין בריח אלא תורה שנאמר אם לא בריתי
ויקרא כו יומם ולילה וגו' וכתיב יען ובין בחשפטי מאסו.

בעון שבועת שוא ושבועת שקר וחלול השם וחלול

שבת חיה רעה רבה ובהמה כלה ובני אדם מתמעטין
סם והדרכי' משתומם שנאמר ואם באלה לא תוסרו
סם לי אלא תיקרי באלה אלא באלה וכתיב והשלחתי בכם
ויקרא יט את חית השדה וגו' וכתיב בשבועת שקר ולא תשבעו
בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך ובחילול השם
סם כב כתיב ולא תחללו את שם קדשי ובחלול שבת
סעיה נו כתיב מחלליה מות יומת ויליף חלול חלול משבועת
שקר. בעון שפיכות דמים בית המקדש חרב ושכינה
במדבר לה מסתלקת מישראל שנאמר ולא תחניפו וגומר ולא תטמא את הארץ אשר אתם ישבי בה אשר אני שוכן
בתוכם הא אתם מטמאים אותה אינכם יושבים בה ואיני שוכן בתוכה. בעון גילוי עריות ועז והשמט שמיטין
סם ויובלות גלות בא לעולם ומגלין אותם ובאין אחרים ויושבין במקומן שנאמר כי את כל התועבות האל עשו
ויקרא יח אנשי הארץ וגומר וכתיב ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה וגו' וכתיב ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה
סם סם ובעון כתיב ונתתי את פניכם וגו' וכתיב והשמותי את מקדשכם וגו' ואתכם אזרה בגוים בשמיטין וביובלות כתי'
סם כו מלכ אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם וגומר וכתיב כל ימי השמה תשבות.

כב בעון

נבלות הפה צרות רבות וגזרות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים יתומים
שעיה ט ואלמנותיו צועקים ואינם נענים שנאמר על כן על בחוריו לא ישמח ה' וארמ יתומיו
ואלמנותיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו
נטויה אמר רב חנין בר רבא הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה לא כל המנבל את פיו אפי' חותמין עליו נזר
דין של ע' שנה לטובה הופכין עליו לרעה. אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא כל המנבל פיו מעמיקין לו
סנהד סב ניהם שנאמר שוחה עמוקה פי זרות. רב נחמן בר יצחק אמר אף שומע ושותק שנאמר זעם ה' יפול שם.
סם כ אר אושעיה כל המסרק את עצמו לעבירה חכורות ופצעים יוצאין בו שנאמר חבורות פצע תמרוק ברע ולא
סם עוד אלא שנדון בהדרוקן שנ' ומכות חדרי בטן. אמר רב נחמן בר יצחק סימן לעבירה הדרוקן.

כג תנו

רבנן ג' מיני הדרוקן חן של עבירה עבה ושל רעב תפוח ושל כשפי' דק שמוש הקטן חש בה
אמר רבונו של עולם מי מפיס איתמי אביי חש ביה אמר רבא ידענא ביה בנחמני דמכפין
נפשיה רבא חש ביה והא רבא הוא דאמר נפישי קטילי קדר מנפיחי כפן שאני רבא דאנסי ליה רבנן בעידנא
בעל כרחיה.

תנו

תנו רבנן ארבעה סימנין הן סימן לעבירה הדרוקן. סימן לשגאת חגם ירקון סימן לגסות הרוח ענוית
סימן

תנו רבנן סימן ללשון הרע אסכרא עבירות בפר' האיש מקדש מפר' מלי עבירות. מולי אסכרה המתחיל במעי וגומר בגרון הכקרא כוכמ"לן: על המעשר קלוכל פירותיו טבלים וקוץ במיתה כילי שמים וזהו מיתתו מדקה במדקה שלקך גרונו ככבש במעיו: יסכר לאסכרה: לכרס זה בית המדרש שיושבין שורות שורות בכרס כך מפו' ניהוס' מכה זו לאסכרה: רקם המדבר' מנות מלך דומי הוה עלין לדבר תהלה בכל מקום כדלקמ'.

סימן ללשון הרע אסכרא,

תנו רבנן אסכרה באה לעולם על המעשר רבי אלעזר בר' יוסי אומר על לשון הרע אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר תש' כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היה שם רבי יהודה ורבי אלעזר בר' יוסי ורבי שמעון נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעים וגומר בפה נענה רבי יהודה בר אלעאי ראש המדברי בכל מקום וא"ק על פי שכלות יועצות ולב מבין ולשון מחכם פה גום נענה רבי אלעזר בר' יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאים טבאים סד אלא שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנין, נענה ר' שמעון ואמר בעון ביטול תורה, אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נוים יוכיחו שמבטלים את ישראל תינוקות יוכיחו שמבטלים את אביהם תינוקות של בית רבן יוכיחו התם כדר' גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף בר שמעיה בזמן שהצדיקים ברור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור אמר רבי יצחק בר זעירי ואמרי לה אושע בן נזירא מאי קראה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגומר ואמרינן גדיים המשוכנים על הרועים שם אף על לשון הרע קאמ"ש, ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתיב רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש ויתיב יהודה בן גרים גביהו פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו חקנו שווקים חקנו גשרים חקנו בתי מרחצאות, רבי יוסי שתק, נענה ר"ש ואמר כל מה שחקנו לא חקנו אלא לצורך עצמן חקנו שווקים להושיב בהם זונות מרחצאות לעדן בהם עצמם גשרים ליטול מהם מכס הלך יהודה בן גרים וספר דברים ונשמעו למלכות, אמרו יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששחק יגלה לצפורי, שמעון שגינה יהרג, אזל הוא וברייה טשו בי מדרשא כל יומא הות מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי, כי חקיף גזירתא אמר ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי להו ומגלי לן אזלו טשו במערת אתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא ומצלו והדר משלחי מגייהו כי היכי דלא ליבלו איתיבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפתחא דמערת' אמר מאן לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיו עולם

תוספות

דמיא והוו יתבי והוו משלחי מגייהו והוו יתבי עד צווארייהו בחלא כוליה יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מגייהו כי היכי דלא ליבלו איתיבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפתחא דמערת'

תוספות הג"ר הלך ר' יהודה בן גרים וספר דברים וכשמעו למלכות. ויש ספרי' שכתוב בהם יהודה ואין כר' לר"ת דאמרי' פ"ק דמועד קטן כי הוו מיפטרי רבי יהודה בן גרי' ור"ש בן חלפתא מר"ש בן יוחאי א"ל לבריה אכשיס הללו אכשי בורה הס זיל גבייהו וליברכוך מכלל דגברא רבה הוה: ובסוף שמעתי' לנגל של עצמות בלשון נכאי אלא כח כפשיה ע"כ. ובבר' פרשת ויבא יעקב שלם כתיב עכין זה בסגנון אחר יעויין שם: משתמיט היה ירא ליראות לו משום דרב יהודה לא ס"ל והיה ירא פן יגזור עליו מלילך. ורבי זירא ס"ל דהאי קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בכתובות.

כל

כנגד מי דהרבה מלאכות יש דדמיין להדדי והוה לן למחשביכהו כלן כא' כדפריך היכו זורה הייכו בורר וכו' ומשום חלוק מועט שביכיהם לא הוה מחלקים להו אי לאו דקים להו דלט" מלאכות ככנגד שום דבר לכך בעי ככנגד מי. שבתורה שכתובים בכל התורה וה"ק קרא לא תעשה כל מלאכה כמכין כל מלאכה שבתורה. לא זזו משם וכו' קדושי' פ"א לעכין וו" דנחון. והמלאכה היתה ממכיכא הוא. והמלאכה ממש היא כגון רדודי עסין לנפוי היו מרדדין אותם כפי דים לא פחות מן הנורך ולא יותר. והאי לעשות מלאכתו הוא דמפיק ומסייע לה"ד במ' סוטה לעשות נרכיו ככבס לשכב עמה אלא שכראתה לו דמות אביו וכו' או האי מלאכתו מלאכה ממש הוא ומסייע לה לאידך. והאי והמלאכה היתה דים לאו מלאכה היא אלא כדמשמ' קרא בהבאת כדבה דשלים עיבידת' וכל מידי דרמי עלי' דאיכיש קרי ליה עיבידת' כדאמרי' בסוטה בעולת עיבידת' דאמר סכאה לאיתויי להכלא ואיכו אלא בבא מלחמה להחריב ע"כ.

אמר הכותב כתבתי עכין זה על אשר ראיתי בו עכיכי' דומים אל כוכתכו. הא' פי' הפסוקים וביחוד פסוק לעשות מלאכתו מסכים עם ההגדה שבמ' סוטה ביוסף שראה דמות דיוקנו של אביו: הב' למדתי ממכו תועלת גדול כי זו ה א דרך ישרה בעיני חז"ל לסדר ה הלמוד ליתן סימכים שעל ידיהם הענין יזכר ויפקד תמיד ולכן יקרה פעם או פעמים כשינטרכו לזכור שום מכין שיכוכו כוונה ראשונה כפי איכות הענין. ועוד כוונה שכית כפי הלשון כמו בכאן במכין אבות מלאכות שהכונה ראשונה שראוי למעיין ש

שישנים

עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב ע עולמי יצאתם חזרו למערתכם הדור אזול איתיבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בניהנם יב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רש"י אמר ליה בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמ' להו לכבוד שבת ותסני לך בחד חד כנגד זכור וחד כנגד שמור אמר ליה לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה נפיק לאפיה עייליה לבי בני הוה קא אריך ליה לבשריה דהוה ביה פילי בנופיה הוה קא בכי וקא נתרן דמעת עיניה וקמצוח' ליה אמר ליה אוי לי שראיתיך בכך אמר ליה אשריך שראיתני בכך שלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעי קרא כי הוה מקשי' רש"בי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פ פירוקי לסיף כי מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רש"בי כד פירוקי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל איתקן מילתא דכתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בנופו שלם בממונו שלם בתורתו, ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תקן להם ושמואל אמר שווקים תקן להם, ורבי יוחנן אמר מרחצאות תקן להם, אמר איכא מילתא דבעי לתקוני, אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי אמר איכא איניש דירע ד דאתחזק הכא טהרה, אמר ליה ההוא סבא כאן קיצץ בן זכאי תורמוסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היכא דהוה קשי טהריה וכל היכא דהוה רפי צייניה אמר ההוא סבא טיהר בן יוחאי בית הקברות אמר ליה אלמלא לא חיית עמנו ואפילו היית עמנו ולא נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו תח"ל לא כ"ש יהב ביה עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל עצמות,

פרק כירה

רבי זירא הוה משתמיט מרב יהודה דבעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי וגומ' גם בכתובות פרק אחרון.

ירמיה כז

פרק במה טומנין

שיצנים אליך בעצם הוא כבי מלוך אמות מלאכות כבי ליכותם וטעמם: ומלכל זאת הטבח ליעשוך ולו מלל כי עוד למכותם
כבי טבעו הלשון וזה יועיל לזוכית העכין. ומכאן העבה לדוכם לעשות כן במקומות כביס נכוכה כנויה לתמוכיית עכ: ולא
קלרכתי לכתוב כאן לכוד התוספות והמעיין ימנלאו שם: כה

בדרא לרחון פכיו וקוף תילתא לקבלא שם עשב:
ותילתא לשלא קדם ותילתא סיגלי ויש ט נ'עלין
וקוכין לה ולולה: מאי רחטו. ליפות עבמו מעוס לא ילבש נבר
שמלת לשם: בשביל שכוד קוכתו לכתיב כי בכלם ה' עשה את
השלם. ושל לשכוחה בריות בלות עוש' בכוך שבכה לו בעולמו
כל מעל הכל ברא לכבודו עכ: מותר להטמין את הכותן מפני
השמש שלא יחמו ולא נזדי' לעוו הטמכה כלי שימתו. זקן רבי
יוסי. ממלא מקום לשוחתו נדול כלבו. היה כשוף ויושב לפני
ר' מפני כבוד הכשיחות ולא היה מוכה לפניו ולעם שנדול היתה
כבר קוכה זקן נדלו וכשלו עליו. לטמין לי בוכן בשבת. ולייתי
לי מיא וכו' שמחים בחתוס בני ובחול ולשמע' לשון בהם מעוס
בשולי עוים: כרכוותיו. לשם מעוס שלפי שהיוה לוחש
שהוף מיקל ושמח ומיקל יותר.

תוספות היה כשוף ויושב לפני ר' יוסי פי' רבנו שמעון
מקשה בשילותו לשלא ר' יוסי היה נדול מל'
בלימוה בשלא לבלה וכו' ולית שם' לולשי מתשלה היה ר' תלמידו
של רבי יוסי לשלא לשכל' פתחכם רבי כלקשל' השם ורבי חמל שבל
לבים מתיבת' שבימי רבנן נביא ומחללן שמעתתיה. כו' מסנינא הוא והא כמה לעשות צרכיו נבנם או דילמא
שנשתנו עליו ולא זכה ליפתח לו שערי שבה: תלמיד
לקשין לימתכמים היפה מן השמים לבמה
הבלות לבעשות שלשם. ולא ליכבו מזוכי ולין בם זה בעל שיבה לון
מזוכות לבליקים בביתם שימנלו מעון נדולים בלוכותיהם:
עילמת ילם קעועה לבכה בכך כל שעה וכו' זו שהיתה נביא לבך
עכ: כז

כה אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי
בסעודתא אייתו לקמייהו
בדרא אסיפר ורב אשי משו ידייהו מר זוטרא לא משי
מתנו בבולי שלה מועל בל בי הלי זונץ שלבעתן יחל
הלוכי רבי יוחבן יש שמלפי רבי יוחבן ומעיילי
רבי יוחבן: בשתים בעבע על עבירות שבילו בבל העולם בבל
ישראל בון במלך וכשיו שתשבר לו למחות שיבלין מפניו
ומקיימין דבריו.

תוספות היה מעשר רבי אלעזר וכו' קשה לשת לשמ'
שם בתרת לבבולו' לשין מעשר בהמה בוסה
לאחי בהבון אלא בומן שבית היה מעשר ומשתמ' בן יג שבה היה
בשעם ואם בן מלי קלוט שוה מעשר בל שתא ושתא דעכ לא היה

בדרא שרי אמר ליה רב מרדכי בר מיניה דמר דאמר
בחול נמי לא סל דשבר לה בי האי תנא דתניא סנור
אדם גלדי צואה וגלדי שבה מעל בשרו חשביל צערו
ואם בשביל ליפות עצמו אסור, ואינהו בשאן שברוה
בי הא דתניא רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בבל יום
בשביל בבוד קונהו משום שנ' בל פועל ה' למענהו,
אמר רב הונא אמר רבי אשור להטמין את הצונן,
והתניא רבי התיר להטמין את הצונן לא קשיא הא
מקמי דלשמעיה מר' ישמעאל בר' יוסי הא לבתר ד

דלשמעיה בי הא דרבי אמר אשור להטמין את הצונן אמר לפניו רבי ישמעאל בר' יוסי אבא התיר להטמין את
הצונן אמר בבר חזרה זקן, אמר רב פפא בא וראה במה מחבבי זה את זה שאלו רבי יוסי קיים היה כפוף
ויושב לפני רבי דחא ר' ישמעאל בר' יוסי ממלא מקום אבותיו הוה וכפוף ויושב לפני רבי וקאמ' בבר חזרה זקן
אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה אטמין לי צונן ואיתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע רבי אמי איקפד אמ'
רב יוסף מאי שעמא איקפד בר בי זה עבד חדא בבר וחדא בשמואל דאמר שמואל מותר להטמין את הצונן
וכבר דאמר בל שהוא נאבל בפות שהוא חי אין בו משום בשולי גוים הוא סבר אדם חשוב שאני,

פרק במה בהמה

בו תנו רבנן מעשה בא' שמתה אשתו והניחה בן ליבק ולא היה לו שבר מניקה ליתן ונעשה לו נס
ונפתחו לו דדין בב' דדי אש ה והניק את בנו אם רב יוסף בא וראה במה בדול אדם זה שנעש'
לו נס בזה, אל אביי אדרבה במה נדול אדם שנשתנו לו סדרי מעשה בראשית אם' ר' יהודה בא וראה במה
קשין מזונותיו של אדם שנשתנו עליו סדרי בראשית אמר רב נחמן תדע דמתרחיש נ'סא ולא איברו מזוני,

בשעת החרבן כי אם בן יד אז עו שהרי ריבז משכה כשיאותו אחר החרבן שכה אז שכתים ואחריו היה רג כשיא שכתים אז ג' קולם
שמכו לרבי אלעזר בן עזריה ובשהעמידוהו כשיא היה בן יח הרי בשעת החרבן היה בן יד אז עו לכל היותר ויל דאפטרופוס
היה מעשר בקטנותו. והר' אלחנן מפ' הוה מעשר אחר חרבן ארבוכא למלך עב' כחזור לפרשי זקנים סנהדרין. רישך בקרירי אני
שאני רבך איני כבוה אבל מר עוקבא שהוא ראש לי ולך ואב כל
יבוה בחמין דכתיב בית דוד וגו' לא עבש אלא מי שבידו לשפוט:
חוץ מדבר זה שב' במקרא זה שהוביא דיבור לטובה ומפני עובש
תוכחה חוזר בו: והתוית תיו על מנחות האנשי' הכאנחי' והכאנקי'
על כל התועבות הנעשו' בתוכה אלו בדיקים שלא ישלטו בהם
מלאכי חבלה שאני רוצה לשלוח בעיר היינו דכתי' מעקרא ועל
כל איש עליו התיו אל תגעו. ולבסוף וממקדשי תחלו. ממקודשי
שהודה לקטרוג מדת הדין וחזר בו מן הטוב: מי הוה מזבח
הנחשת בימי יחזקאל והלא שלמה גנזו ועשה מזבח אבנים של
לב' אמה דכתי' כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטון מהכיל כאדם
האומר לחברו ככם פלו' ופסול לעבודה. ממקום שאומרי' שירה
מן הלוים שאומרי' שיר בכלי נחשת. תיו תמות לרשעים. חותמו
של הקב"ה אמת אמנעית לאותיות ורא"שון ואחרון על שם אני
ראשון ואני אחרון ואני הוא: אלו בני אדם וכו' התיו סימן להם
שקיימו את התורה מראש ועד סוף. ואיש לא יצילבה שאין עוד
זכות לאבות שאבלוה: ויפן אליהם למען בריתו את אברהם וגו'
לא השליכם מעל פניו עד עתה אבל מכאן ואילך השליכם ולא
פנה אל ברית אבות: אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע
שאתה זוכר ברית אברהם יצחק וישראל מדקאמ' היום יודע ותו
לא מכלל דתמה ועל ידי רחמים הוזכרה בימי חזאל: בימי
חזקיהו דכתי' מעתה ועד עולם קבאת ה' בבאות תעשה זאת
ולא זכות אבות.

תוספות לוכחיכהו מר היינו היכא דספק אי מקבלי'
כדאמ' בסמוך לפניהם מי גלוי אבל היכא
דודאי לא מקבלי הכח להם מוטב שיהיו שוגגים ואל יהו מזידין
כדאמרי' בפ' שואל גבי תוספת יה ובפ' המביא כדי יין:

ועל הרשעים תיו של דם לאו מקרא קאמר הכי אלא
מסברא דהא כתיב והתוית תיו על מנחות האנשים
הכאנחי' וגו' והיינו בבדיקים גמורים.

ושמואל אמר תמה זכות אבות אור"ת שזכות אבות
תמה אבל ברית אבות לא תמה דהכתי'
וזכרתי את בריתי יעקב אף לאחר גלות ואבו אין מזכירין זכות
אבות אלא הברית. ומפ' דשמואל דאמר מימי חזאל דייק מדכתי'
למען בריתם ולא למען זכותם. ואומר רי' דבויקרא רבה דייק
מעד עתה כדפי' בקוב'. ולרי' כראה דלא פליגי שמואל ור' יוחנן
אלא

כז תנו רבנן מעשה באדם אחד שנשא
אשה גדמת ולא הכיר בה עד יום
מותה אמ' רב יוסף בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא
הכיר בה בעלה אמר ליה רב חייא זו דרכה בכך אלא
כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו.

משנה פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה
יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא
ברצון חכמי'. גמ' וחדא פרה הויה ליה והאמר
רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי
עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל
שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה
ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו רב ור' חנינ' ר'
יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי
זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן כל שאיפשר
למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו
באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם נתפס
בכל העולם כלו. אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא
נתפסי' על כולי עלמא.

אמר רבי חנינא מ"ד ה' במשפט יבא עם זקני
עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים מה
חטאו אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשרים רב
יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי ההיא אתתא
קא צוותה קמיה ולא הוה משגח בה אמר ליה לא
סבר ליה מר אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקר' ולא
יענה. אמר ליה שיננא רישך בקרירי רישא דרישך
בחמימי הא יתיב מר עוקב אב בית דין דכתי' בית דוד
כה אמר השם דינו לבקר משפט והצילו וגומר אמר
ליה רבי זירא לר' סימון לוכחינהו מר להני דבי ריש
גלותא אמר ליה לא מקבלי מינאי אמר ליה אף על
גב דלא מקבלי לוכחינהו מר דאמר רבי אחא ברבי
חנינא מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר
בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב ויאמר ה' אלי עבור
בתוך העיר והתוית תיו על מצחות האנשי' הנאנחים והנאנקים על התועבות הנעשות וגו' אמ' לו הב"ה לגבריאל
לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה. ועל מצחם של רשעים תיו של
דם כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו אמר לו
הללו צדיקים גמורים. והללו רשעים גמורים אמר' לפניו רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו אל גלוי וידוע
לפני שאם ימחו בהם לא יקבלו מהם אמר' לפניו רבש"ע אם לפני' גלוי להם מי גלוי והיינו דכתיב זקן בחור
ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התיו אל תגעו וממקדשי תחלו. וכתיב ויחלו
באנשים הזקנים אשר לפני הבית. תני רב יוסף אל תקרא ממקדשי אלא ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את
התורה כלה מאלף ועד תיו. גם בעז' פא אל תקרי ממקדשי. ומיד והנה ו' אנשים באים מדרך העליון אשר מפני
צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש הבדים וקסת הסופר במתניו ויבא ויעמוד אצל מזבח
הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להו הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני. ומאי גינהו ששה
אנשים אמר רב חסדא קצף אף וחמה ומשחית ומשבר ומכלה ומאי שנא תיו תיו תחיה תיו תמות. ושמואל

שלא שמואל קאמר דלכל לא לבליקים: ורבי יוחנן בבליקים לייבי תלא דקא ר' יוחנן אמר כשמואל דאמרי תמיד חזקתיה תמיד חזקת לטות ומכח קאמר דלקח בשטת מכרן דכתי הכי תחזן זכות לטות ועל זה אמרו מוכרין לזכוכי זכות לטות ובשלמי ויקרא רבה כי לקח אמר לשולם זכות לטות קיים ולשולם מוכרין לוקה ובלא ישכח את נריית לטותיך. כח

בלא טעה ומעטו על לדעם נוכס לו מיתה. בשטו ובנעשים חייבו ויסורין וקאמר שתין בתין לאלף משום מקולת שן. בעטיו על בקם בעבדו על בקם שהשיה לקוס ולא נתעה לחתת על טעה: בעטיו כמו שעה ושעם. ולקיומיתין בבבי יבי משתעי שלא לאו כבי שמשון בן אלעזר לאמ' משה ואהרן בתעה מתו ומולם בקבי.

תוספות לין מיה' בלא טעה בי' מיתה לפי שהגזרה בא לף על השגוג. ולין ויסורין בלא שן על מויד כדאמר ביומא טעים אלו השגוגות. שוטות אלו גדולות ואפ' לאמ' גבי שעיר ה"ם לחנין עליו מן חייסורין משמ' לייסורין בלין על שוגג בכ' מייבי ביסורי כעשה משם מטעביס כדמייתי בקרא.

ד'מתו בעטיו על בקם ובא לכתי' כי לדעם לין נדיק בלין ושמר בכוב בבי לדעם קאמ' ואת' לבשבת מי עדיפי אלו הל' משכה ולחנין. על דלא אלא לא תשביו כותיהו ומעטה כמי לא טעטו.

ושם ים מיתה בלא טעה וייסורין בלא עון. ואפ' לבמקי לקאמר לין יסוריס בלא עון לא ליתיתב

אמר הכותב ליתו לבבי' עם מאמ' זה מה שכתב בבכורות פ"ק בייסורין של לקבה עב. כט

כל הלוה' לילון טעה במעשה בלקה לבתי' בהיתה קאי ויהיו בבי יעקב וגו' לילוי' מלבך אלא תחשלבו ובא טעה זה לילדו ונגזר הקדוש ברוך הוא שיהיו מן המקללים: סוף הבב לדקדוק עבב לאמתי: לאמר על שכיבה בך היה יעקב שעשה כל' לאלו בשיו מעמיד מעה בשכיבה ובלותו לאלו שהוא כולה בה הוא בא ולן לותה בלילה. חללת לותו שם שעלה על יהושי לקייבו שכיבה מכלל מלא כתי' יהושי עליית. עשם לאלו

אמר תמה זכות אבות. ורבי יוחנן אמר תחזן זכות אבות. ויש לקיש אמר תיו סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא דאמר רבי חנינא חותמו של הקבה אמת. גם בפכהלין פרק ל' מיתות ובירושלמי פ"ק לו אמר רבי שמואל בר נחמני אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו מאימתי תמה זכות אבות אמר רב מימרו הושע בן בארי שנאמר אגלה את גבלותה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי, ושמואל אמר מימי חזאל שנאמר והזאל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יהואחז וכתיב ויחן השם אותם וירחמם ויפן עליהם למען בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב ולא אבה השליכם ולא השליכם מעל פניו עד עתה ורבי יהושע בן לוי אמ' מימי אויהו שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע וגו' ורבי יוחנן אמר מימי חזקיהו שנאמר למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת,

כח אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון אין מיתה בלא דכתיב הנפש החוטאת היא תמות אין יסורין בלא עון דכתיב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם מתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקבה רשבע מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כלה ומתו אמר להם מקרה אחד לצדיק לרשע לטוב וגו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא רש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנאמ' יען לא האמנתם בי וגו' הא האמנתם בי עדין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם. מתיבי ד'מתו בעטיו של נחש ואלו הן בניסין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמר' לבר מישי אבי דוד דמפר'ביה דכתיב ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב שר הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרה הישרעלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי היא דכתיב ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש בני אליפז תנא דמלאכי השרת והלא איכא משה ואהרן אלא לאו רש בן אלעזר היא ושם יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותיובתא דרבי אמי תיובתא. גם בפ' השותפין ל'מתו בעטיו של נחש.

כט אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד ששקול' כאחד אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פלגש אביו מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאלו שכב עם בלהה. תניא רש בן אלעזר אומר מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה לידו אלא מה אני מקיים וישכב עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר ארור שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פלגש אביו ולבון אמו תבע אם אחות אמי תהא צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמד וכלבל את מצעה אחרים אומרי' שתי מצעו כלבל אחד של שכינה ואחד של אביו והיינו דכתיב אז חללת יצועי עלה אל תקרי יצועי אלא יצועי, כתנאי פלוני כמים אל תותר רבי אלעזר אומר פוזת חבת זלת, רבי יהושע אומר פסעת על דת חטאת זנית רבן גמליאל אומר פללת חלת זרחה תפלחך, אמר רבן גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי רבי אלעזר המודעי אום הפוך

את התיבה ודורשה זעזעתה חרתעה פרחה חטא
ממך׳ רבא אמר ואמרי ליה רבי ירמיה בר אבא
זכרת עונשו של דבר חלית עצמך חולי גדול פירש׳
מלחטא׳

לא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן
כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא
טועה שנאמר ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים
לה׳ סבר לה כרב דאמר פנחס לא חטא מקיש חפני
לפנחס׳ מה פנחס לא חטא אף חפני לא חטא׳
אלא מה אני מקיים אשר ישכבון את הנשים פתוח
ששהו את קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה
עליהם הכתוב כאלו שכבום׳ גופא אמר רב פנחס
לא חטא שנאמר ואחיה בן אחיטוב בן אי כבוד בן
פנחס בן עלי כהן ה׳ וגומר איפשר חטא בא לידו׳ ו
והכתוב מיחסו והלא כבר נאמר יכרת ה׳ לאיש אשר
יעשנה וגומר לא יהיה לו ער ועונה מאהלי יעקב
ומגיש מנחה לה׳ צבאות׳ אם ישראל הוא לא יהיה
לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא
לא יהיה לו בן מגיש מנחה׳ נם בסנהדרין פ׳ הנשרפי׳
אלא לאו שם פנחס לא חטא אלא האי כתיב אשר
ישכבון ישכבן כתיב והכתיב אל בני כי לא טובה
השמועה אמר רב נחמן בר יצחק בני כתיב וחכתיב
מעברים אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעברים
כתיב והכתיב בני זעלי בני בליעל מתוך שהיה לו
לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתו׳
כאלו חטא׳

לא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר
ר׳ יונתן כל האומר בני שמואל
חטאו אינו אלא טועה שנ׳ ויהי כאשר זקן שמואל ולא
הלכו בניו בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו חטאא
נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע
שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר
בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר והלך
מידי שנה בשנה וסבב ביתאל והגלגל והמצפה ושפט
את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי
להרבות שכר לחזניהם ולסופריהם׳ כתנאי ויטו
אחרי הבצע רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם ר׳
יהודה אומר מלאי השילו על בעלי בתים רבי עקיבא
אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע רבי יוסי
אומר מתנות נטלו בזרוע׳

לב אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
יונתן כל האומר דוד בכל דרכיו משכיל וה׳
אלא שנאמר ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה׳

לחל על שלא כנכח לחל מועד היתה שכיבה מנויה בלקלי נליקים׳ פחז כוטניקון לשון עמק פזיזת מקרית נעצמך וקטלת׳
זלת זלזלת׳: פילגלת להכלל מן המטה׳ חלתה ויחל ממך׳ זחת יכלת לחטוף לרבי לליעזר ורבי יהושע חטף לרבן נמליש ולמודש
בקש לחטוף ולא חטף חלית חולי נדול להתחפק לכבוש יצרך׳

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה
ומיהו בבזיון קדשי חטאו׳ דאמר רב לקמן בממתין
פנחס לא חטא ויליף לה מקרא ורבי יוכתן יליף לה לחפני מקרא
קרא למקים חפני לפנחס׳ שמיהו לתקן יכיהן שהיו מקריבין
להקריב שום קרבן אלא בקושי וכשבאות הזוטות והיולדות
להקריב את קיניהן וסם היו מעכבין מלהקריבם וכפנים לא היו
יכולות למחוך עליהם שיקריבו וסיו טוהות פם ולא היו מוזהות
אלא בעליהן על שיהו קיניהן קרבין וסיו טהוהות לקדשים
וליכם לעזרה לפי׳ מעלה עליהם כאלו שכבום שהיו מוכיחים
אותן מפריה וכיוצ׳ פנחס לא חטא בקטה לית דאמר ישכבון
את הכבשי׳ היו אלא חפני לבדו׳ ואחיה בן אחיטוב וגו׳ הרי ס׳
בשילה כושה לפוד הרי שמיקמו לשכח ומזכיר עליו פם פנחס
אבי אביו אלא פם׳ לא חטא קרא לידו והכתי׳ מיקמו לשכח ואת בן נכו
מיקמו לאחיו והכתי׳ נבי עבידה דכואפי׳ ככרת ה׳ לאיש וגו׳ ואפי׳
קרא בכא על העיה ועל הזוכה מישתעי כה דכשיכן ליה בהילו בן
כשנדפין לכתי׳ לעיל מיניה כי אלל יהודה קדש ה׳ אשר לקב
ובעל בת אל נכר ודכשיכן כי אלל יהודה קדש זה זוכה וכן הוא
אומר לא תהיה קדשה וגו׳ עד תניא להכיו ולאוהרות בין החכמי׳
כלאחריכן בעירובין להכיכית עלכית׳ וחם כהן הוא וכהן
מייחס כהן מניח מבחה לאחר פנחס׳ והכתי׳ לא נבי לא טובה
השמועה אשר אנכי שומע אשר אתם מעבירים עם ה׳ לאיכם
היה מוכיחם׳ וה׳ כתי׳ מעבירים אמר רבא בריה דרב יהושע
מעבירים כתיב קשה בעיבי שם החכם הכזכר כאן כי אומר אנכי
שטעות גדול הוא ולא נר׳ לה לאחי מילתא שהבי בספרי׳ אומר׳
כתי׳ מעבירי׳ ונם במסורת הגדול במקום שמצויין שם כל תיבות
שבת׳ כאן יוד ללא קרין ולא כתיב זה וסם מצויים על פי
החסנון וזו היכה קושיא לאחי מעבירים לאו לשון עבירה הוא
אלא ויעבירו קול במחנה וכי קאמר להו לא טובה השמועה
אשר אנכי שומע את עם ה׳ מעבירין ומכריזים וקובלים עליכם
ואחי מעבירי׳ לשון כעס הוא ונעשם ה׳ קאי ולא אנכי עלי שקלי
סם היו שנכרי׳ ולא היו מעבירי׳ את אחריס׳

תוספות

מעבירים כתי׳ תלמו׳ שלמו מוכן על כפניס
שלמו שכתב בהם מעבירים׳ וכן מניחו כ
בירושלמי בשמשון והוא שפט את ישראל לרבעים שכה מלמד
שהיו פלשתים יראין ממנו כ׳ שכה אחר מותו כמו בחייו וכבל
כפניס שלמו כתיב כ׳ שכה׳

מתוך שהיה לפנחס לחשות ושלנו לה׳ יוכתן לחמ׳
שהיה לא חטאו׳ לא

בני שמואל חטאו במקום שומד והטיית דין׳ למזכיכן
שחשיכן שטוכרי׳ לאותם בלילך ולהזמין את הקרקעי
לדין׳ ולסופריהן לשטרי כרוזים ולאנדות שום׳ חלחי קטילו
על בעלי כתים׳ כותבים לה׳ פרקמטיא לעשוק בה ולתת לפם
השכר ומתוך כך היה משך לבם להטות דין כשבאים לפניהם
והיינו חטאו׳ חלקם שלנו כפיהם מתוך שהיו נשולי וקדוד
ושופטים לא היו מוכני׳ משם ושאר לויס שבייש מטטעני׳ ולפ׳
יקולה לא חטאו בהטיית משפט׳ קופה יתירה יותר מן הראוי׳
מתנות זרוע לכהים וקיבה וסם לא היו כהנים לא מתנות לויס
כאן מעשר וקרקע כתיב ופתן לכהן ודכשיכן ולא שיטול משנתו
כשתיעת מולין בפר׳ הזורע׳ וסם לכל מתנות בהונה ולויס

דוד חטא נבת שנא קולם שקבלה נבוכ' כתוב הכי' בכתובות: משונה היה זו בפתיחה ובלשונה שהיה לך ללומ
על שמרד במלכות בלקמן. ליקומין יש לך בה קדושין תופסין בה שליכה לחצת לים כלשמוא ט': נט כריתית
על תבלי שאם יאמות תהא מנורת מעכשיו ופעמים שהוא טרוד בנחתו ושולחו מן המלחמה: בחקב נבי עמון כלותם שהוכנין
נבי עמון שלח מלאכיו ולוכי יואב לאור לחרף לקבל
עליו מדות לחקיים נפני המלך: כך נדבר לוריס מקרא כתוב
כך נדבר לורי' שנאה לו שיהיה לכל נבת שנא לא מטא: לשון
הרע לקחי' מפר': כלה נבר ליכו מכם בתורה וזוח מנחו מלא
נבר וחכם בתורה: מזויף נשקרא הוא מתחלה מנחו שקרן נכך
כי קדר לחנין עליה ניבא על מפיבשת כשהיה לוד נרחה מפני
אבשלום מלי טעמ' קבל מניה: ליה בן לחוכיך ויאמר הכה
ירושלם כי אמר היום ישיבו לי את ממלכת לכי דבריס הכבריס
מוזן היה מפיבשת כשהיה אבשלום וחזר דוד למלכותו ונא
לפניו לא עשה נגליו ולא עשה שפתו כשבור דוד שבכריס לבני
ניחא שבנטער על שחזר דוד ולא קטל ענמו ועוד היה
מנשה שבשיעתו במלכות יתבלה ויתפגר לכך לא קבל ל
לבניה ואמר לו אתה וניבא תחלקו השדה והוא השיבו קשה לון
לי לנעשוק שלא מי שהניחך הלוש הכה שמנטער על שהו ואם לא
פרלה נו לבני שכשבי היה חוזר נו ממה שאמר הכה לך כל אשר
למפיבשת ואעפ שמיכה ואמר לו מתחלה הכה לך כל אשר
למפיבשת לון זו קבלה כי כל זמן שלא היה דוד שב למלכותו
יודע היה שלון מתביעו מתבה ולא אמר לו אלא על תבלי שאם
ירלה לאמת בדבריו: על עסקי כחל ומה כשם לאחת וכ' בכתוב
ביומא: ולא עבדו ישכיחל שבולה וכה שעל ידי שמחלקה
המלכות קעמיד יכניעה השלים שלא ישב ישכיחל ליושלם
למחשלתו של רחבעם:

תוספות ליקומין יש לך בה לעגן לאחי' שלא כמי יש
בה ליקומין להא לאוסקה היא ושריה לבעל
והוא הלין לבועל. ליקומין יש לך בה מעמיד לא היה לך בה
עביד ה'.

נט כריתית סיתב לאחת פרשי על תבלי שאם יאמות
במלחמה תהא מנורת מעכשיו וכלך לומר ל
לפיכוסו לאעגן לאוכיה בא מן המלחמה התבלי היה שאם לא
יאוב בסוף המלחמה סיהא נט לך קש' לתבן בתי שלאחו מה היה
בלוקן היתים נבי יהודה לומר הרי היא כאחת לים לכל הכריס
ואם כן לר' יהודה היתה לאחת לים נמודה וכ' לנ"ל שהיה מנחשה
לנאחי כלי שום תבלי והא לאחרי' בהזהב מיטב שיבעול לא בפק
לאחת לים ול ילבין שבי שקברו כרכים מכא לן מדוד שקדי ליה בפק
לאחת לים לפי שהיו מנחשין בכוכבים והעולם מסוריס שהיה לאחת
לים. דקאמר ליה ואלוכי יואב פיר' כשי למורך במלכות הוה
ומשום דקא ואלוכי יואב ולין כראה לאין זה מרד שלא נא כלבו
לאמליכו ולקרותו מלך אלא כמו שפיר' לעיל מלא ליה לחוי מורך
משום לנפשיה לקרוא כתיב ואלי אכא אלא ניתי לאכול ולשתות
ולשכב עם לאשתי ואמר שדוך לאמר לו לעשות אלא נא

לעשות. לנ
חסר כאן רבוי א'
שלמה

עמו אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו אלא מה אני
מקיים מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע שביקש שם כ יב
לעשות ולא עשה אם רב ר' דאתי מדוד מהפך ודריש
בזכותיה דדוד מדוע בזית את דבר ה' לעשו הרע רבי
אומ' משום רעה זו מכל רעו שבתור שכל רעו שבתור
כתוב בהו ויעש וכאן כתי לעשות שביקש לעשו ולא
עשה את אוריה החתי הכיר בחרב שהיה לך לדון שם
בסנהדרין ולא דנת ואת אשתו לקחת לך לאשה
ליקוחין יש לך בה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמ'
רבי יונתן כל היוצא למלחמת בית דוד כותב ספר
כריתות לאשתו וכו' כתיב בכתובות פ"ל. ואותו הרגת
בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו
אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. נס נקלוסין פ"ב
מאי טעמא מורד במלכות הוה דאמ' ליה ואדוני יואב
ועבדי אדוני על פני השדה חנוי אמר רב כי מעיינת
ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה דכתיב רק מלכים א' ט"ו
בדבר אוריה החתי אביי קשישא רמי דרב אדרב סי
אמר רב הכי והאמר רב קבל דוד לשון הרע קשיא.
גופא רב אמר קבל דוד לשון הרע דכתיב ויאמר לו שמואל ב' ט"ו
המלך אי פואה הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא
בית מכיר בן עמיאל בלאו דבר וכתיב וישלח המלך
ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל מלו דבר מכדי חזייה
דשקרא הוא כי הדר אלשיעליה מאי טעמא קבלה
סיניה דכתיב ויאמר המלך אל ציבא איה בן אדוניך
ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא יושב בירושלם ומנא
לן דקבל סיניה דכתיב ויאמ המלך הנה לך כל אשר
למפיבשת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן בעיני
המלך ושמואל אמר לא קבל דוד לשון הרע דברים
הנכרי' חזא בית דכתיב וסף בשת בן שאול וירד לפני
המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו וארז בגדיו
לא כיבס וגומר וכתיב ויהי כי בא ירושלם אל המלך
ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבשת ויאמר
אדוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחבשה לי
החמור וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח עבדך
ירגל בעבדך אל אדוני המלך ואדוני המלך כמלאך
האלהים ועשה הטוב בעיניך ויאמר לו המלך למה
תדבר עוד דבריך אמרתי אתה וציבא תחלקו את ה
השדה ויאמר מפיבשת אל המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדוני המלך בשלום אל ביתו אמר לו אני
אמרתי מתי תבא בשלום ואתה עושה לי כך לא עליך יש לי תרעומת אלא על מי שהכיאך בשלום היינו דכתיב
ובן יונתן מריבעל וכי מריבעל שמו והלא מפיבשת שמו אלא מתוך שעשה מריבה עם בעליו יצאתה בת קול כנכי הימים ח' ש
ואמרה לו נצא נצא בר נצא נצא הא דאמרן בר נצא ובא דכתיב ובא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל אמר רבי מני על סמואל ח' ט"ו
עסקי נחל אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שאמר דוד למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת
קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה אמר רב יהודה אמר רב אי למלא לאו קבל דוד לשון הרע

לנ

שלמה מטלא בעזה: כלומר ויתן לשכני קרקע הטוב לנטע גפן והוא לא הלך: והכא מי לשכנה קטיפא הוא: אלא מכאן תלמיד שמשמש את רבו הוא מתרגמינן מסתמא והוא לא הזיעה: מקיש לשמשו מקיש את בניו של שלמה לבישולו של יפתח: מה יפתח לא עשה כיוצא זה ותלו בו מן השמים לשכנה קוטיפא הוא וכיוצא בדבר שבעצמו מסתפק: אף שלמה לא עשה כדין זה ותלו בו לגבות מתוך שלא מיחה בכתיבו: שמא למחוק עניים ולשלוח מים בשבילי לעז: ולא יכתוב כן לכבד זה ללמדך שקשה לתוכחה כמי שבילי למקות: מיכי אמר כלי שיר: כעין קבה ושרטון מלמטן בו על שמוסף והולך ונדל שרטון מול ופס וטיט שהים נוטים כרך גדול של רומי שקורין מינכ"ה ליטליה של יון במסכת מנילה: ליטוס שקעמיל יכעס את העגלים בכבה כריף את בלועה שרטון שגדל שם מימי שלמה כריף כך קטן מניילין שעשין מן קנים ומן ערבה ומלו כתוספו כתיס על כתיס: ליטליה שם הציר והיל מחליכת יון וכשבלה רומי מלטוש יוכי לכליהו ובספך לשם: יפתיהו מטל לפתיב מפר שב שלם מסתע לשלח מעיקרא מבן ח' שיכב על כסא מלכותו לכתיב בן ח' ושומר על בן יח שמנה מלכים את הספר ושין ולקלק בתוכה וכליכיה בכת וכעל פה וקבין שמא טעה כליכה כעל מזמי שכתבן לו תהלה: הן ולחמי לחם לחמו לחטוף לכבד ידמיה כך לכתי: כתן לנוניתא על שם כיטוים למול שהמלך בשמו לת לת לו' לחמי בחמי במלכם שהיה כל דולק על לחמו: לך עשה שלחנו המלך בשנית לחמו

משתינין לדייק מסכותי: לילי עבירות לחמי שכל הכשר שב לעבירו כביל שמיה וכביל קרי ליה ולוקה מקו' מילום ומשתין מים לפני מטתו היכו מילום עבוס מוכתא למילתא כקם מתוך שהוא עבוס ליכו יונק למון להשתין לטוהר הוא לו ללטוס ולכלות: אכל לכבלי לית לן בה שהקלוח לתוך וכיתו למכשוך: משא ולא משא שליכו רוחן ומשפשף יפה יפה מלא מעט מים כדי כביעית מבומבם: על עסקי תכשיטיה שליכו רוחם לקנות לה: לך נכנסו

לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עברו ישראל עוֹ ולא גלינו מארצינו׳

לג אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר ולא היה לבו שלם עם ה׳ אלהיו כלבב דוד אביו׳ כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מחטא נמי לא חטא אלא מה אני מקיים ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים ולא הלך והכתי׳ אז יבנה שלמ׳ במה לכמוש שיקוץ מואב שבקש לבנות ולא בנה אלא מעתה אז יבנה יהושע מזבח לה׳ שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה כדתניא ר׳ יוסי אומר ואת הבמות אשר על פני ירושלם אשר מימין להר המשחה אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרות שקוץ צדונים וגומר אשר בא אסא ולא ביערם יהושפט ולא ביערם עד שבא יאשיה וביערם הלא כל עוֹ שבארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו וחלה בהן לשבח אף ראשונים לא עשו וחלה צהן לגנאי והכתיב ויעש שלמה הרע בעיני ה׳ אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאלו חטא׳ אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לדבר אחר ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ה׳ אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו מלאך מיני זמר ואמ׳ לו כך עושי׳ לעז׳ פלוני וכך עושי׳ לעז׳ פלוני ולא מיחה בה אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלתה בה שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי בסתיתא תנא אותו היום שהכניס׳ ירבעם שני ענלי זהב אחד בבית אל ואחד בדן נבנה צדיף אחד וזהו איטלייא של יון׳ אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר יאשיהו חטא אינו אלא טועה שנאמר ויעש הישר בעיני ה׳ וילך ככל דרך דוד אביו אלא מה אני מקיים וכמותו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה׳ בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו שנתן להם משלו ופליגא דרב דאמר רב אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומנו אבא אבוה דרבי ירמיה בר אבא ואמרי לה אחא אחוה דאבא אבוה דרב ירמיה בר אבא דאמר מר רבי אבא ואחא אחי הוו אמר רב יוסף ועוד אחר בדורנו ומנו עוקבן בר נחמיא ריש גלותא והיינו נתן דצוציתא אמר רב יוסף הוה יתיבנא בפירקא והוה קא מנמנם וחזאי בחלמא דקא פשט ידיה וקבליה׳

פרק במה אשה

לד השוכבים על מטת שן וסרוחים על עירסותם אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שהיו משתיני מים בפני מטותיהן ערומים׳ מנדף בה רבי אבהו אי הכי הינו דכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינין מים בפני מטותיהן ערומים יגלו בראש גולים׳ אלא אמר רבי אבהו אלו בני אדם שהיו אוכלין ושותים זה עם זה ודובקי טטות זה בזו ומחלפין נשותיהן זה עם זה ומסרחין ערסותם

גבהו שיהיו קופה זקופה. ומלכות בעוית נמוך שהיו הולכות עקב בצד גדול למעט בהלוכן שיהו מתכלין בה ושיהו שוחה בפשיטותה ודיך בוטי גמון ליך בנאות לפי שיהו רוחה לנגלי. ומשקולות עכיס דמליין טיקלא לגמון סיקרא דמרמזין לת הבחורים סיקור לגמון הכנוף. הלוך וטפוף שהיו מהלכות לכובה בצד קנדק שתרלה נפה על ראש הבריות וחוזר כוי לה וכשוחות היו לפי שמפר בגדותן. וטפוף כמו על שלטת לטפוף. תעבסה כמו וכעכם לל מוכר לוול וחוזר לרכס של כתם וקרי ליה עכם עם שהיו מטילו לגלה על ידי כעם. בכעם כתם כעם. כמקים כמו המק בשרו: גלגול בגליל בלה. נקפים לגמון המנקף בגלו וכיקף מבני היער. מתקשטות דומה למקשה כשין מוטריקון. פתניל מוטריקון פתח גלם לויה מקום: כי תחת יופי כי כל גלה יבא לך תחת יופיך. בגבת קיטורא ליקה כמו שיהבה וכיבי דקדוקין דבלימו: פתחן כמו פתחיהן. שבשבות בקיטן שופכות דם זיבה. יעבה כמו ויעגר כלה. טיגר כתחלתו שגר ובמלאות לבשמים. לכשי פתן מדכיים בלגון נאות ולעני שפה. מעלית בשמים ודבקי בוו לל דומים לגלה ולא מקשתי לבתבם כאן. לז

וכתתו מכבותם ולי תבשיטין כיבהו לא יהו בטלים לעתיד. שרגא בטיהרא כר בנקיים מתוך שהיו נכיך לויה כלה לכל בזמן הזה שהוא את מלחמות תבשיטו הוא. ובליגא הא לקתבי בטלין ליומות המשיח אלא לתשמולל לתשמולל אין בטלין ליומות המשיח: לא יקלל מתמע לשלם מלחמות ים עניות ועשירות שם בחמות שבתבלו הבבירים ולא יהיה כבעבי שלל לא ליומות המשיח פתבלו אהן מן השלם הזה שלל מלל לך לאכין: מסתייע ליה בדיתא דקתבי בטלים ליומות המשיח לבבי חייא בר אבא. לא כתבלו לבבי בחמות שלהן: עין לא רחמה עין שלל בניחים לא שלטה לברותה: בלבבי תולה כתי' הוי זהיר לחזר על מצבתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין לקטיל רשים בחרב על ידך נגזר לבנה במלחמ' והוא הורך והלך.

תוספות אין בין השלם הזה ליומות המשיח. אלא להשתא אין ירושלם ואין בית המקדש ושו ליומות המשיח יהיה הכל בנוי כל דהאי אין בין לאו לוקח. לז

דליגם ליהיה לגרום שמעת מדניה ואלא דלא ידעי לטלטלו טעמי: והדר למסכי טעמי לקוח

בשכבת זרע שאינו שלהם. גם בקלוש"ן לתהון.

אמר רבי אבהו ואמרי לה במתניתא תנא ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות ואלו הן המשתין מים בפני מטתו ערום והמזלזל בנטילת ידים ושאשתו מקללתו בפניו. המשתין מים בפני מטתו אמר רבא לא אמרן אלא דמהדר אפיה לפוריא אבל לבראי לית לן בה ומהדר אפיה לפוריא נמי לא אמרן אלא לארע אבל במנא לית לן בה ומזלזל בנטילת ידי' לא אמרן אלא דלא משא ידיה כלל אבל משא ולא משא לית לן בה ולאו מילתא היא דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפנאי מיא ויהבו לי מלא חפנאי טיבותא, ושאשתו מקללתו בפניו אם רבא על עסקי תכשיטיה והם הוא דאית ליה ולא עבידי,

לה דרש רבא ברידה דרב עילאי מאי דכתיב ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה ותלכנ' נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל ומשקרות עיני' דהוה מלאן כוחלא לעיניהו ומרמזן. הלוך וטפוף תלכנה שהיו מהלכו' ארוכה בצד קצרה. וברגליהם תעכסנה אמר ר' יצחק דבי רבי אמי מלמד שמטילות מר ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלם וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בוערות בקרקע ומתיזות עליה' ומכניסות יצר הרע בהם כארס בנחש מאי פורענותיה כדדריש רבה בר עולא והיה תחת בשם מקום יהיה מקום שהיו מתבשמות בו נעשה נפקי נפקים ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות בצילצול נעשה נקפים נקפים. והחת מעשה מקשה קרחה מקום שהיו מתקשטות בו נעשה קרחים קרחים ותחת פתיגיל מחגורת שק פתחים המביאין לידי גילה יהיו למחגורת שק כי תחת יופי אמר רבא היינו דאמרי אינשי חלופי שופרא כיבא ושפח ה' קדקד בנות ציון אמר ר' יוסי בר חנינא מלמד שפרחה בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתיב התם ולשאת ולספחת. ה' פתחן יערה רב ושמואל חד אמר שנשפכו כקתון וחד אמר שנעשו פתחיהן כיער אם רב יהוד' אם רב אנשי ירושלם אנשי שחץ הוו אדם אום לחבירו במה סעד היום וכו',

לו משנה לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת וכו' רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכמים אומרי' אינו אלא לגנאי שנ' וכתתו חרבותם לאיתי' וחניתותיה למזמרו וגו' לא ילמדו עוד מלחמה,

תניא אמרו לו לרבי אליעזר וכימאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלים ליסו' המשיח אמר להם לפי שאינן צריכין שנ' לא ישא גוי אל גוי חרב ותהוי לגוי בעלמא אמר אביי מידי דהוה אשרגא בטיהרא ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה ליומות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנ' כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא כל הנביאים לא נתנבאו אלא ליומות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך ואיכא דאמרי אמר ליה לר' אליעזר וכי מאחר שתכשיטין הן לו מפני מה בטלים ליומות המשיח אמר ליה אף ליומות המשיח אינן בטלים היינו דשמואל ופליגא דרבי חייא בר אבא אם ליה אביי לרב דימי ואמרי לה לרב אויא וכו' מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר תכשיטין הן לו דכתיב חגור חרבך על ירך גבור אמר ליה רב כהנא לפר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתיב אמר ליה אין מקרא יוצא מידי פשוטו לעולם,

לז תמר

לקוה קשה לבא כהדא ולא הוה ידע לה מי טעמא ותלמודיה הוה קיים ליה מלהוה בר תמני סרי: המחללים שולחין ומשיבי' ולא
לקפח אלא להתחלל. והלכך כמו שמקפחין טעמיהן כדיוקין וכיוצין כיוצא
המיומכת למלאכה. שאר וכסות ליכא כתני' כיון דליכא תוכי ימים כמו שהוא וכסות. למשמעי' דה שלין ענין דה כל נרכן
לה מיתיבי' דה שוקלי' למשמ משמעי' שלא למשמ. המוכין
זה לזה מוקלין ומוציאין זה בזה בשבת רוח = מתעסקין כדי שילמדו
זה מזה: ילבר עמים תחתיו ישפילם וכל שפלות בשבת לא
קבוקי' מכריעי' זה את זה להכשירה של הלכה כמו לך בקה ילבר
תבנו' של יכהג מי יאמר לו מה תעשה. שומר מנוח יוכל למשמ
לו. המקשיבים מלמדים זה את זה ומכריעים זה מזה ולישפל
לקל' נקט. בגבים בתי מדרשו': מכריעים מקשיבים זה לזה לכי
לומר להם שימעינוני קולם ותעבם: כרם דודי בתריה כתיב
המדגילים מלמדין זה את זה זה בא וכבין בין שכיבו הוקיל ואין לבן
רב ללמדנו. נוכחת שכם מלבר קנית למדנו מבנם.

תוספות

הלכה של פי לשון המדגילים כתב לת
של שהוא מלשון לא ימעל פיו ל
למתניתי' לא ידגול פומיה ולל ב' לא המכריעין זה לזה אף
על פי שלכיכ יודעי' עיקר הלכה הקבה לוקבן ויכיכו דקאמר
רבא יקוף לידעי נוכח שמעתתא' כלומר לעבם שלכיכ יודעים
עיקר הלכה הקבה לוקבן. ולפי לשי קשה למילת' דמשמע'
היה ולא נרכך למימר דמקקדוש ברוך הוא לוקבן.

ל ם

גדול

המלוה לבי שלין הענין טוב בדבר: ומטיל
לבים מעות ומלוי להשתבר בהן למתנית
הבבר. ולוילי לאייבי דבי לבא לאל נקט כל הבי מילי לאגדת'
לאמר להו דבי לבא משמיה: מוגרסו הלבנן בו שלופך ליהנות
מתלמודו. אל תדור בשכונתו שלימו יודע בדקדוקי מצות ואין
מסיקותו שלם ומוסך לאמוד ממנו: מוכיע מסך שלימו מניח
העבירה לבא לפתחו: למס דמיכו כלב: מרעהו מסך ואל תשב
לאל כתי' מוכיע ממילא משמע שכל תוכה שלשה מס משמעת
בטילה כמו ויקא מילם לבלו גוים מאלבו: למיכא לאחות שיסה
שהשיאל בה תבורו: שקילי כיכיה כטולות ל' שכיו שהוא כוסך
בהם לותם שכיס קלי כיכיה כדאמר' בשלו טרפות נמל כיכי
לית לים: שקילי טופרי' כטולות נפלכיו. שקילא כטילה טופתך
ומוטלת על הקוני'. טיטותך טופת הכלת בחמתך כמו מחזיק
טובה לבעל בלבו'. עד כאן על כי על כל אלה וגו' עב לתורם
שמא כתלמודך למוד משמחה ומטוב' והלך בדרכי לבך להכין
מה בלבך לפי רלות עיכך: מבאן ואילך למעשים טובים:
ודע כי על כל אלה על כל מה שלמרת קופך ליתן לת הדין לם
לע תקייס.

מל

לז אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני
סרי שנין והוה גמירנא לירה
לכולי תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא
מידי פשוטו עד השת' מאי קא משמע לן דלינם איניש
והדר ליסבר. אמר רבי ירמיה אמר רבי אלעזר שני
חת המחדדין זה לזה בהלכ' הקדוש ברוך הוא מצליח
להם שנאמר והדרך ל תקרי והדרך אלא והחדדך ולא
עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר צלח רכב יכול
אפילו שלא לשמה תל על דבר אמת יכול אם תניס
דעתו תלמוד לומר ועגוה צדק ואם עושים כן זוכין
לתורה שניתנה בימין שנאמר ותורך נוראות ימינך.
רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו ב
בימינה של תורה. אמר רבא בר רב שילא ואמרי לה
וכו' מאי דכתיב אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר
וכבוד לא בימינה אורך ימים איכ עושר וכבוד ליכא
אלא למיימינים בה אורך ימים איכא וכש עושר ו
וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים
ליכא אמר רבי ירמיה אריש בן לקיש שני תלמידי
חכמים הנוחים זה לזה בהלכה הקבה מקשיב להם
שנאמר אז נדברו יראי ה איש אל רעהו וגו' אין דבור
אלא נחת שנאמר ידבר עמים תחתנו מאי ולחושבי
שמו אמר רבי אסי אפילו חישב לעשות מצוה ונאנס
ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה אמר רב
חיננא כל העושה מצוה במאמרה אין מבשרין אותו
בשורות רעות שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע
אמר רבי אסי ואיתימא רבי חגיגא אפי הקדוש ברוך
הוא גזרה הוא מבטלה שנאמר באשר דבר מלך
שלטון מי יאמר לו מה תעשה וסמיך ליה שומר מצוה
לא ידע דבר רע. אמר רבי אבא אריש בן לקי ב' ת
המקשיבים זה לזה בהלכה הקבה שומע לקולם שנ'
היושבת בגנים חברי מקשיבי לקולך השמיעיני ואם
אין עושין כן גורמין לשכינה שתסתלק מישראל שנ'
ברח דודי וגו' אמר רבי אבא אריש בן לקיש ב' ת
המדגילין זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא אוהבן
שנאמר ודגלו עלי אהבה אמר רבא והוא דידע צורתא דשמעתא והוא דלית להו רבח למנמר מיניה.

לח אמר רבי אבא אריש בן שבל גדול המלוה יותר מן העושה צדקה ומטיל בכיס יותר מכולם אמר
רבי אבא אריש בן שבל אם ת נוקם ונוטר כנחש הוא חגרהו על מתניך אם עם הארץ הוא
חסיד אל תדור בשכונתו אמר רב כהנא וכו' ואמרי לה אמר ר' אבא אריש בן לקיש כל המגדל כלב בתוך ביתו
מונע חסר בתוך ביתו שנאמר לפס מרעהו חסר שכן בלשון יונים קורין לכלב לפס רב נחמן בר יצחק אמר אף
פורק ממנו יראת שמים שנאמר ויראת שדי יעזוב והיא אתתא דעיילא להההוא ביתא למיפא נבח בה כלבא
איתעקר ולדה אמר לה מרי דביתא לא תדחלי דשקילי ניביה ושקולין שופריה אמרה לה שקילא שיבותיך
ושדיא אתוזרי כבר נד ולד אמר רב הונא מאי דכתיב שמח בחור בילדותך ויטיבך וגומ' יביאך האלים במשפט
עכ דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר טוב רלל אמר עד כאן דברי תורה מכאן ואילך לעשים טובים.

לע תקייס

יוד הא מלמעלה קדש למ"ד מלמטה קדש למ"ד בלומר קדש בשטה של זהב וקדש למ"ד בשטה תחתונה · שלא לקדשים שלא תותבות למעלה מן השם מלמטה שם · ובני בלוי קודם מלמטה וכיון דלויתיו : לכי בלויתיו נכומי שכנתם לאוהל המלך ליעול מיא מיניה ומסכת מעלה במקומה בן תלמין ·

דפוס של דדין שמכות בן דדים : גימוך ליסות לקלקולכם של מעשה שטיס לזכות שלא בכות מוקף שמא כך עשיתם במלין לכך אתם נכיכין קדמין לא כאכר מלת יקולית שזכו לשלהבו כתרגית בשין : תבשיטו שבחון טבעת : תבשיטו שבשיס טימז : לומ' לך קומבוכל בלעבע קוף מקום טבעת כמסתבל במקום כומז · מטייל עמק בקנב שקוף מקומה מן הכתים שלא כדבלי רבותינו תגלי קילי :

אישתא נמיתת מלוי שמתמת קולחת לת הנף ווכדיכל בכה : ליחקוק לימקלכיב כמו למיבלע מילקיהו לקלו טרסות ויתחב משה משם מקום סיפים מלוע לא יבער הבקר כי אם שיקוב המולי שלא תקרב הלום שלא יקרב המולי אלין : ליתיתי וליסקיק ממוך לקדקד ליתתי ישפיל למייסת שתתה שלא · דתיתיתי לישתה שרשתה קיקם : למחטין קלוב כזכוייב מסמסיים כבסמיים שמות המלאכים על שם ס שקולטין ומשמשתי וכבסמי לוקו בו לשון בזעה מלכעה לסלוס כך הוא הלחם ולא מסדום בלו : כיך כיך לין לו משמעות שלא כך הוא הלחם : שיניך כיך מכיליך כיך שלא תלדים יותר : לתיקון אם שיניך כיך שלא תרביב : כקלוט שבקלט זכוי בשכרי בטבו שלא יולידו סיס בו משו לכיולם שכרכי לשולתו כאן שתית סים ותחטוסת מכך ופרכי הלי לין בו יכון לחם שלין כיכר שיקח לוקח יש בו משום דרכי הלמוני בתתי : לליכחוש חילים שעל שהוק שמן וכתן כך פירותיו נוסדין : לנקזוק ליכסי ולסימך עבדי ליה לנוקושי הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפני לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו מ מסתכל במקום התורפה · גם כח מי שמתו · אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמי משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור · תנן ולא בזוג אף על פי שפקום ותניא אידך פוקק לרת זוג באוצרת ומטייל עמה בחצר · תנאי היא וכו' · גם נפל מעית וכיסה כלי ועל כלי · רבי יוחנן לאישתא צמירתא לשקל סכינא דכולה פרזלא ולזיל להיכ

לש תניא ציץ כמין טס של זהב ורוחב ב' אצבעו מוקף מאזן לאזן וכתוב עליו בב' שיטין יוד הא מלמעלה וקדש למד למטה אמר רבי אלעזר בר יוסי אני ראיתיו ברומי וכתיב קדש לה' בשישה אחת · גם נמוכה כלי

בו ונקרב את קרבן ה' איש וגומר טבעת עניל וגו' אמר רבי אלעזר עניל זה דפוס של דדין · כומז זה דפוס של בית הרחם אם רב יוסף אי הכי היינו דתרגמי מחוך דבר המביא לידי ניחוך · אמר ליה רבא מגופיה דקרא שם כומז כאן מקום זמה · גם נמסכה כלי · ויקצוף משה על פקודי החיל אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר ליה משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמר לא נפקד מסנו איש אמר להם אכ כפרה למד אם לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו מידי וגקרב את קרבן ה' תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה מפני שזנו בעיניהם מן הערוה · אמר רב ששת מפני מה סנה לכי פילותיו נוסדין : לנקזוק ליכסי ולסימך עבדי ליה לנוקושי הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפני לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו מ מסתכל במקום התורפה · גם כח מי שמתו · אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמי משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור · תנן ולא בזוג אף על פי שפקום ותניא אידך פוקק לרת זוג באוצרת ומטייל עמה בחצר · תנאי היא וכו' · גם נפל מעית וכיסה כלי ועל כלי · רבי יוחנן לאישתא צמירתא לשקל סכינא דכולה פרזלא ולזיל להיכ

לעיני קעמי שחכמה מכוכבת מיל שמלאך לפס פיתן לכהנין בהילוך קמחה וקמלות ש מעטילין כלבניון שלומר שבא זו שחוכה והיל כן שכל קעמים לפי מהלך קמחה במלותיה ומולדתיה כמו שכל לפי השעה מתקבלת לשמש נכנסית קמחה למול · מ נ

מא אמר דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא ליחדוק ביה פורת ולימא וירא ולימא וגומר למחר ליחדוק ביה פורתא ולימא ויאמר משה אסורה נא ואראה למחר לחדוק ביה פורתא ולימא וירא ה' כי סר לראות וגו' אמר ליה רב אחא לרב אשי ולימא ויאמר אל תקרב הלום וגומר אלא לימא קמא לימא וירא מלאך ה' ויאמר משה ולמחר לים ויאמר משה וירא ה' כי סר לראות · למחר ויאמר ה' אל תקרב הלום וכי פסק ליה ליתיתיה וליפסקיה ולימא תכי הסנה חסנה לאו משום דגביחת מכל אילני אשרי הקבה שכינתי עליך אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קבה שכינתיה עליך וכי היכי דחמיתיה אישתא ועזירה ועריקת מן קדמוהי כן תחמיני אישתא לפלוני בר פלוני ותיעדוק מן קדמוהי · לסיפטא לימא תכי בזוזיה מסמסיה כסכסייה שדלאי ואמרלאי אילין מלאכי דאשתלחו מארע דסדום לאסאדה שחינין כאיבין בזוזיך מסמסיך כמון כמין עייניך ביך עינך ביך אתריך ביך זרעיך כקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא כך לא תפר ולא תרבה בנופיה דפלוני בר פלוני ועוד דברים ולחישות אחרים לחלאים אחרים ולא חששתי להעתיקם אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי הא אין בו משו' רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו וצובע אותו בסיקרא ושוענו באבנים · בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי כרתני טמא שמא יקר צריך לחודיע צערו לרבי ורבי יבקשו עליו רחמים מעשה בר עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהכיא אמר חסרא וחיי לפום רבנן חיי וחסרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון ·

כנק

שבלול לימנח : לכתית מכיחה לכתית עלין : זנוב לנהעה למי שעקנו נהעה כותם זנוב ומכיחה עלין :
לחפפית מין קמין : ממית לויכייחה בלעז . לעקרב עקינת עקרב כותם ממית ומכיחה עלין :
וטייך ומושק : מפגיע מיס קטנה וקולה גדול ושומע ויכיל שתהא בניה גדולה וטוב . יתוש ככנם לפיל בחוטמו וכן ממית לעקרב ככנם לו בזנבו . סכוכית לרוכלייל בכנם תחת כנפי הכנר ומעכבו מפריחת כנפיו : כלבית שרץ קטן וכנם לבן גדול בזנבו : המבלין שוב על עז המחזיק שרוב על הנבוב כל חלבי עלמא פי' דנכי הכעשים נכל חלב השלם : מבלין נריש עלכת מהלכות נריאת העלר . נריש משוכה פתם עושים שאורות : פתם רחלות לנמות . מיכסיין נזנב . והני מיעלין הענזים לית להם חלים . הני דמכסיין מיניהו רחלים שחלבו מתכסין מנמרין גם הן מטמאות : לחלבה כימי קונים : ונעני לכרכושי נקי להכניס היתושים : קמנא לב קמנא שבלול מילפי עכנא ולי קשיא כליא ומתעורא ואם היתה קשה תבול ותעקר כשתכה נעני : ומתעור' יפתחו עיניה שמרלית עיניה תלויה נה כשעושין תימרא דתרכנלא מידליה לעילא לים של שן התחתון כשעופ עיניו שלה למעלה מן העליון ונשאר כל נריה העליון שוכב על התחתון : משום דלייר לפני שעלה נלילות על הקנסים והקוזות נריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס נעיניו . מתיכלתא דכר שמטילין נו כגון טתח או שאר ליפתן : מתי תכלא דא לפי שהיכלה מה כחכל ולב מתי תכלה דא לפי שהיכו כלה עד זמן לרוך שהיכו כחכל שלא מעט מעט : ניתא נא ולייתיב שדרך ליפב נעניי . ניקתא כית נר וקטן . כי עקתא כית נר . כופתא מכתשת . לא מדה לחטין ולב כתין עלם עין עשוי ליפיכה אתביא בפסחים טף תיב כתוף לותו לב מתי תכלה דא לפי שהיכו כלה עד זמן לרוך שהיכו כחכל שלא מעט מעט : ניתא נא ולייתיב שדרך ליפב נעניי . ניקתא כית נר וקטן . כי עקתא כית נר . כופתא מכתשת . לא מדה לחטין ולב כתין עלם עין עשוי ליפיכה אתביא בפסחים טף תיב כתוף לותו לב

פרק כלל גדול

מב ארש בן פזי אמר רבי יהושע בן משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו אמר רבי שמואל בר נחמני מנין שמצוה על אדם לחשב תקופות שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אי זו היא חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות .

פרק המוציא

מג אמר רב יהודה אמ' רב כל שברא הקבה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה, ברא שבלול לכתית, ברא זבוב לצירע, יתוש לנחש וגחש לחפפית וסממית לעקרב, היכי עביד ליה מייתי חרא אוכמא וחדא חיורא ושלקי ליה ושייפי ליה, תר"ה אימות הן אימת חלש על גבור אימת מפגיע על ארי אימת יתוש על הפיל, אימת סממית על עקרב, אימת סנונית על חגשר, אימת כילבית על לויתן, אמר רב יהודה אמ' רב מאי קראה המבליג שוד על עז, רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה וחזיתיה דהוה בדיחא דעתיה ואיבעי מיניה כל חללי עלמא הודה אמר ליה, אמר ליה מאי טעמא עזי מסנן ברישא והדר אמרי ואמר ליה כבריותו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, מאי טעמא הני מיכסיין והני מיגליין, הני דמכסיין מיניהו מכסיין והני דלא מיכסיין מיניהו מיגליין, מאי מעמא גמלא זוטרא גנובתיה משום דאכל כיסי, מאי טעמ' תורא אריכא גנובתיה משום דדייר באגמי ובעי לכרכושי בקי, מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירא בחילפי ואי קשיא נדיא ומתעורא, דאמ' שמואל האי מאן דבעי דלסמיה לקמצא לשלופינהו לקרנא, מאי טעמא האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא דדייר אדפיה, ואי עייל קטרא מתעורא, דשא דרך שם, דרגא דרך גג, מתכוליתא אימתי תכלה דא, ביתא בא ואיתיב בה, ביקתא בי עקתא, כופתא כוף ותיב, לבני לבני בני, הוצא חציצא, חצבא שחוצב מים מן הנהר, כותא כזה, שוטיתא שטוחה, משיכלתא משיא כולה, משיכלתא מאשי כולה, אסיתא חסירתא, בוכנתא, בא ואכנה, לבושה לא בושה, גליסא שנעשה בו כגולם, גלתא גלי ואתיב, פוריא שפרין ורבין עליה, בור זיגקא בור זה נקי, סודרא סודה לייריאיו, אפדנא אפיתחא דין, תר"ג כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש, וחזיר, גם כפב לעז.

רב חסדא ורבא בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמר להו החיא מטרוניתא אוחבן בהדיכו ולא

שם עמיה: דלא מקניתו בלקפקא שלוכל לעצות לכם כשפים: ולא קטיל לכו וכו' ולין לתם חוכנים כמה בעגליכם:
ולא יהיה לכו יקוק מכשף לאסר ניהוה תין לתם מוציאין סוס וכרייסה וכגל מלגלה שלונליס קנגיס ולוכליס קלא לתם
מתירין הלגלה תחלה שם כל הכי קשה לכשפים: מ ד

זמחבקה ומכשקה וזהו לשון ברית לקבה ומבה
כשכית מסכה זו של מס' כליס לתגיה
כה מעשית קילדן טמלה ולא כתגלה הטעם למה: מ ס

גבול רעך לישע ממוך למיכר להכמיס קיקשו
כשישוי: לשכר נגלו הרלשוכים ומי סס
קרלשוכי' לחוכיי' ומוים שהיו בקיליס בכך כלילשכמן בגבי שניר
מלא קבה זה קבה המלה שבו מולדים הקרקע לזית ר' לוי לגדל
זיתים וזה לתלבה ויהו יודעים להפריש לת התרן בין קבה לקבה
בריקה ועשמה היכן לותום ויכן היה לתלבי' ומחילא דבקילי'
היו בשישו יכוקה: שמכיתין פרש לת היתכה ולוכסה: מוי
למה בקרל מוי שטועמי' לת התרן לשיוק לבר ילוע לשויס
כמויל בכמס שמלכלו שבר: שכשעין מוכין מכשמיהן שבטלו
מבקלתן ולא הוכרכו לעבוד לחמתן כלכתיב וכבי עשו ייכשוס

מו

בששי בחלש לקל לכתיב ויכשהו בעבן שבת ימי'
ויקרל ש' משה שבילל לכו כל' יוסי הגלילי
לחמר בקל לויחל זה היה מעשה לחר י' הלכרות וכבי יוסי סל
לחמר וכל שכלל עומלים לקבל פי' לכרות ולא כל הכתיב שלל
לחלוק בכוד למשה: כתיב הכ' הזה ויהי בעש' מה להלן זכור
לת היום הזה בעבמו של יום שזכיה ליציאת מגריים כחר להן
בלכתיב הזה לף כאן בעבמו של יום הזכיה לשבת בחר להלן
זכור לת יום וגו': בקבוע ליוחל בלי זה יום הוקבע הקדש
משה חולבל לחורב נבסי': בתרי בשבת חתר להו ולחתם תהיו
לי ומשה עלה ויקרל חלין כל העניין על חלה הדברים למה
תלבר וגו' הדברים הללה בחתרו לו למחרת ביחתם בלחתריכן
כל עליותיו בהשכמה הוו ולחי למתן לליה ליה בהשכמה ילל
ללא לקיש לית לי' בהשכמה עלה לקל בהלי כתי' קרל שהלבני'
שכחתרו לו בל' ילל לעבד ולחתן ליטרלל ויבל משה ויקרל
וגו' ולמחרת משכי' ועלה וישב משה לת דברי העם וגו' בלחתרן
כל עליותיו בהשכמה היו ולחי למתן לו בקה לחכי בה לליך וגו'
ומנות הגבלה להשכמה היו וכן בחתר לו בקה לעשה שהיה כתוב בחר
וקדשתם היום ומחר שהיה מנות בריסה קודם לכן בחתר לכתיב
בהיות עליה שעלה בשליסי להסיר לת הקבלה לבבי העם לבעשה
ובשמע בקה לחכי בה ושיבי' לקרל ועד משה לת דברי העם:
וכי מה דברי העם יש כאן חלה מנות הגבלה בחתר לו בו היום
ולקחתן תבי' לה הכי ולעבד לחתר ליטרלל ולמחרת בל' השכים
ועלה וכגיד שקבלו עליהם וכחתר לו מנות בריסה וקדשתם
היום ועשיתם שים עוד ג' ימים עד יום שבת בה לחתי' לקחתן
לדברי יוסי למשה הוסיף יום ל' מדעתו: היום ומחר משה' בה
כחתר לו לבר יום ה' וג': לחתר לך בבי יוסי לעולם בל' כחתר לו
לבמוס ל' וה': והוה הוסיף יום ל' והשכים הקבלה לדעתו:
ופירש מן המשה לנחתי לחתר מתן תורה היה משפי' עם מכיריו
שוב לל חזר לתשמים: לף היום נריך להיות ליליו עמו והל לל
לחשבר וקבע להם זמן לימתי יבבר עמהם לחתר תוכה ויהי
בכוכים וגו' פרשו מכשותיהן: ולא קבע לי זמן לדבורו שלוכל
לפרוש קודם לכן: לחליהם להיות בשותיכם לתשמים שלפרתי
לכם בן בכר משה שכתבכרו מעשו לחכיו שבשמים: היתה כולה
תלויה בלפות הללו ושבר לל משומלים עליהן שליכם בדיי לה
לשבר בחר בחתר בחתר לשבר בחר בחתר בחתר בחתר בחתר בחתר
השליסי ולב היו בכוכים לשלשת ימים: היתרן יום ל' הוסיף והלי

קרל

אותבוה אמרה איהי מילתא אסרתה לארבא אמור
אינהו מילתא שריוה' אמר להו מאי אעביד לכו
דלא מקנה לכו בחספא ולא קטיל לכו כנא אמניכו
ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכיש דאסיר גינאה

פרק רבי עקיבא

מד תנינן וישימו להם בעל ברית לאחים סופטים ח
זה זבוב בעל עקרון מלמד שכל
אחד ואחד עושה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו
כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה'

אמר רבי חנינא בן עקביא מפני מה אמרו
ספינת הירדן טבא מפני שטועמין
אותה ביבשה ומורידין אותה למים' אמר רב יהודה
אמר רב לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית ה
המדרש ואפילו שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית
משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא
רבי חנינא בן עקביא ופירשה' אם רבי יונתן לעולם
אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה
ואפילו בשעת מיתה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות נמלפס יש
באוהל אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה' אורל
אין דברי תורה מתקיימין לא במי שממית עצמו עליה
שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל' גם כעטין

פרק הניזקין'

מה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי לכלים יש
ר' יוחנן מאי דכתיב לא תסיג
גבול רעך' גבול שגבלו ראשונים לא תסיג מאי
גבלו ראשונים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
יונתן אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ' אטו כולי כריתות לג
עלמא יושבי רקיע גינהו אלא שהיו בקיאים בישובה
של ארץ שהיו אומרי' מלא קנה זה לזית מלא קנה זה
לגפנים מלא קנה זה לתאנה וחורי שמריחין את ה
הארץ' וחוי אמר רב פפא שהיו טועמי' את הארץ
כחיויא' רב אחא בר יעקב אמר חורי שנעשו בן
חורין מנכסיהן'

מו אמר רב אדא בר אהבה משום ב
בהשכם עלה ובהשכמה ירד'
בהשכמה עלה דכתיב וישכם משה בבקר ויעל אל הר פסחים לג
סיני' בהשכמה ירד דכתיב לך רד ועלית אתה פס יש
ואהרן עמך מקיש ירידה לעלייה מה עלייה בהשכם'
אף ירידה בהשכמה' תנו רבנן בו בחדש ניתנו'
הדברות לישראל רבי יוסי אומר בז בו' אמר רבא

דכע

קדש לוקין נכוסים ליום הנ' הקלה אל ומשה לאחר ליה היו נכוסים לשלשת ימים ולא לאחר ליום הנ' שלא פרשו שלשה ימים וקבלו לכתחלה ויהי ביום השלישי בהיות הבקר שלישי לימים שלמים שלילן עמם קלחר.

תוספות

ואתה פה עמוד עמדי. ואם תאחר מכח לן לפרש משה מדעתו קודש ושוב הסכי הקדוש ברוך הוא שמא זה הוא נזוי נעמוד לפרוש: ותירץ ר"ת דאם היתה למחשת נזוי הקדוש ברוך הוא ולא מדעתו פי' היאך היה מעיעבר לאכלן ומניח לכתוב ותלבר מניח ואחרן וגו' אלא ודאי מתחלה פירש ממנה לנמרי מדעתו ועשה להסכים הקב"ה על ידו מכל מקום כתבעתו עליו לפי שאלו לא פירש מדעתו לא היה הב"ה מסכים לדברך שאל' כוונה לילך בה מוליכין לותו שהרי לא נזה לאחרן ומניח לפרוש לעשם שגם עשהם היה מדבר: ומי קס למשמע מאל' אלא ידעו זמן גדול שפירש מן האשה על משה שלא ומילד שאז שמעו לנפוקי שלאחרים לוי לאם לכתותיהם של אלא וכי לא ידעו הא דכתי' ואתה פה עמוד עמדי וגו' ת"ל דולאי ידעו לכל היו מסוגין שפירש על פי הדבר על שלאחרים נשוקש שמדעתו פי' מאחר מתחלה:

והרשבא

ל"ל כתב קצת לומר לזה ואחר לאלו ול"ע מ"ל שהסכים הקב"ה עמו לי משום לשר הרי כמה כתובי' בתורה שאינן לשון לשר: ושמעתי משום לכתי' לשר שבת ושמחם לומות ומצוי' בארון ואלמלא היה בשבילתן חטא לין קטיגר במקום סניגר אלא מלמד שהיתה שבילתן מבילה לפניו. ומלד' לנדם יהושע וע' זקני' ושפטי' בילין שלא ישבדם ולא יכלו לן לאחר הקלה תהא שלום בלותה היל לכתוב ולכל היל המוקף לשר עשה משה. ואפשר דמ"ם לרים הלי לשר לשון לשרי: עכ"ל הרשב"ם ז"ל: מ ז

מה

אם הכה למשה בין ושב משה לכשעשה ושמע לויתר משה שיאמר להם לישרל ומה לאחרן ישרל למשה על כן שהוצרך משה להניח למקום והלא לא כאחר כתיב הכה תכה ואמ' ואת הבקלה שתעש שכתוב לאחר תחת סרישה בא' כאמר לו והוצרך להסיר שקבלו עליהם שעשה של תורה. משבבין כמו וילך שובב שמובני שלקבל שאם יקבלו יעבדו הלבני הבלו משבני' לת לבם מן המקום ותעמד קבלו עליהם: כגידון יבק מי קטיר לרבנן דמשמע כל' נשבה לילבע יבקו. לאחריתן שהרי בל"ם אבו והל שני לאחריתן קוש בשני בחל קוש שני בשב: למשען לף למשען שניו שבלו למלב' שבי בשנו מהפילים: וקמיפלגי בה לאחר ובבה במנו' שבת שב' להם במרה אם בנעוו על התקומין בו ביום או לא: לכתיב בלבנות הלחלוטות שמור לת יום השבת לקדשו כאשר נוך שם קולם הלבנות בנעוו בה ואמר בל יהודה במרה לכתיב שם שם לו חק ומשפט: לתחומין לא לימקול הילבן בשנשנו מהפילים בשנו בשבת שלא הוזהרו לילך יותר מאלפים אמה.

תוספות

כאשר נוך במרה ואת אכא לא לימדם לימקול לשבת בשבת נפרש שבת לשבת לכתי' ליכי שבת כתובים שם לת לשר תלמו ונו' ולא משום לבטול לה ואם כתי' כאשר נוך כי היכי לאשר נוך במרה הב"ה קלי. וכן מוכח בפ' ל' מיתות לאומר מילתא לבבי יהודה לתרוייהו: מ ח

לעיל

ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה דברי רבי יוסי בר יהודה רבי אומר בתחלה פי' עינשה דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פי' מתן שכרן דכתיב ויגד משה דברים שמושכין לבן של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחלה פי' מתן שכרה דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף

סם דכתי ברח אתו למדבר סיני כתיב הכא ביום הזה באו מדבר סיני וכתיב התם החדש הזה לכם ראש חדשי'

סם יב מה להלן רוח אף כאן ראש חדש דכתי בשבת ניתנה

סם כ תורה לישראל כתיב הכ' זכור את יום השבת לקדשו

סם יג וכתיב התם ויאמר משה אל העם זכור את היום וגו' מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום כי פליגי בקבוע דירחא רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי משום ח חולשא דאורחא בתרי בשבא אם' להו ואתם תהיו לי ממלכת כהני' בתלתא בשבא אם' להו מצות הגבלה בד' עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר ליה ולא מידי משום ח חולשא דאורחא ובתלתא אמר להו ואתם תהיו לי בד' אל מצות הגבלה בה' עבוד פרישה. מיתיבי וקדשתם היום ומחר קשיא לרבי יוסי אמר לך ר' יוסי יום אחר הוסיף משה מדעתו דתניא ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום א' מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות. הוסיף יום אחד מדעתו מאי דרש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילא דהאידנא נפק ליה שם תרי יומי לבר מהאידנא ומנא לן דהסכים הקדוש ברוך הוא עמו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא. ופירש מן האשה מאי נשא קו' בעצמו אם' ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהם אלא שעה אחת וקבע להם זמן אמרה תורה אל תגשו אל אשה אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה ומנא לן דהסכים הקב"ה

לעיל פ על ידו דכתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם

נאלנר כ וכתיב כתריה ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי פה אל פה ארבר בו שבר את הלוחות מאי דרש אם' ומה פסח שהוא אחד מתר"ג מצות אמר תורה כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה וישראל משומדים עאכו ומנא לן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו שנ' אשר שברת ואמר ר' ל יישר כחך ששברת. גם כ"ם פ"ל ויכמו פ' סכל על יכמת. תש והיו נכונים ליום השלישי קשיא לרבי יוסי הא אמרי' יום אחר הוסיף משה מדעתו.

מז תניא

שמות יט וישב משה את דברי העם אל פ ה' וכתיב ויגד משה את דברי העם אל ה' מה אם' ליה הקדוש ברוך הוא למשה ומה אמר ליה משה לישראל ומה השיב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פי' מתן שכרן שמושכין לבן של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחלה פי' מתן שכרה דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף פ

לערב משמע לערב הכא: ויש יכול לומר שכתוב שהכי כיון שלא הוה לעולם ויש יכול לומר כשבת עצמות. רשאין לי לכבות רשאין לבריות עולם של שבת היה. רשאין לבשמים להקריב בשבתות לכהנות קבית. רשאין לשמוע קול תוקע לתוך היום שמיבי למלוים ועבוד[ים] בהרין ובגיו ועל עבדיו היה בנטורות. רשאין לעבודה לסלל עבודת נבוד תמידי. ושלא קרבנות של תרומת הלשכה. לאכילת קדשי במחינה ועל עבדיו היו כאכלין בכל מקום: לשכון כיסא של שכינה שהיה שם כלכתי. ושכתי שם מכלל לעד הסת לא שכן לשבת דמרה דכתיב כאשר צוה ה' אלהיך ואמר רב יהודא אמר רב כאשר ציה במרה מר שבר אשב איפוד אחתומין לא איפקוד ומר שבר אתחומין נמי איפקוד:

מח תש ניסן שבו יצאו ישראל ממצרי
נ"ר שחטו פסחיהם ובטו יצאו

ולערב לקו בכורות לערב סלקא דעתך אלא מבערב לקו בכורות ואותו היום חמישי בשבת היה: מדחמיסר בניסן חמשא בשבא ריש ירחא דאייר שבתא וריש ירחא דסיון חד בשבא קשי לרבנן אמרי לך רבנן אייר דההיא שתא עבורי עברוה. חש"י בחדש הראשון בשנה השנים באחד לחדש הוקם המשכן תנא אותו היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים. ראשון לכהונה. ראשון לעבודה. ראשון לירידת האש. ראשון לאכילת קדשים. ראשון לשכון שכינה. ראשון לנרך את ישראל ראשון לאיסור חבמות. ראשון לחדשים. ומדריש ירחא דניסן דהא שתא חד בשבא דאשתקד ד' בשבת דתניא אחרי אומרי אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת ה' הוה ליה ריש דירחא דאייר מעלי שבתא וריש ירחא דסיון שבתא קשי בין לר' יוסי בין לרבנן לרבי יוסי ז' חסרין עבוד לרבנן ח' חסרי עבוד,

מט דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא
בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי
לעם תליתאי על יד תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי כמאן כרבנן, וית צבו בתחתית ההר אר אבדימי בר חמא מלמד ש[illegible] הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר [illegible] ואמר להם אם אתם מקבלי התורה סוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מידעא רבה לאוריתא אמר רבא אעפב הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קימו מה שקבלו כבר,

ג אמר

פירוש עונשה דכתיב ויגד משה דברים שקשי לאדם כגידין ת"ש ששי ששי בחדש ששי בשבת קשיא לרבנן הא נמי רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר לחנייתן. רב אחא בר יעקב אמר למסעין וקא מפלגי בשבת דמרה דכתיב כאשר צוה ה' אלהיך ואמר רב יהודא אמר רב כאשר ציה במרה מר שבר אשב איפוד אחתומין לא איפקוד ומר שבר אתחומין נמי איפקוד:

תוספות ולעולם יום היה שנתקדש בעצם: ולא כל שחטו פסחיהם וכמו בשבת שעברה לקמן פסחים שלו היה עשוי למדם ועכ"ל קוזין לותו:

שבת הגלול לפי שכשבא נו פנם כל למאי למדרש כשלקחו פסחיהם כותיה שבת כתקבו בכיר ות לכל ישראל ושלום למה היו עושי' כך למדו להם זכה פסח לה' שיהיו בתוי מצרים. הלכו לכל לכותיהם ולא פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו כתורו מלחמה והלחם מסס הקבה הה' למכה מצרי' בכבודיהם.

עשר עשרו בטל לותו היום היה לה לשם משיב ליטון להקמת המשכן משום למאי למדרש שכל ימי המלואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו. לה משום לעליה להקמת המשכן קלי דה"ק לותו היום של הקמת המשכן בטל עשר עטרות לחכות. מ ט

עליה דכר משלה לפי דכר משלה לפי שכר משלה יוסב ודלכון שומר קלמר עליה דלומה כמי שהשמיד למעלה מ' היום: תורין תליתאי תורה בימי וכתובי לעם תליתאי כהכים ליום וישראלים. עי' תליתאי תליתאי לבנין ליתן מרים לתכן ומשה: ביום תליתאי לפרשה: תחתית ההר תחת ההר ממש. נינית קובץ שמעלין בה שכר. מועדיה בכה שלש יומים בלין למה לה קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם ת תשובה שקבלו בלומם: בימי למשורום מלחכת הכם הכעשה להם.

תוספות עליהם ההר ואעפ שכבר הקדימו כעשה שמע היו מוזבי כשראו הלש הגדולה סיבא כשמתם ולא למאי כפ"ק דעי כלום כפית ההר כניעית למשמע דלש היה טפה עליהם לה היה להם תשובה ולכא למה למודעה רבה לאוריתא היינו על מה שלא קבלוה. לאכל מה שלא קיימוה לימא תשובה.

מודעא רבה לאוריתא ולא למאי כבלים שבבת מצה בניה עם ישראל והשביעם על כך וכפ' אלו כאלים שקבלו כל הקולה כהר גריזים והר עיבל לומר ל"ת לעבל פי הלכך הוה והוי כבעבל כרמם לכל ביתי למשורום קבלו מלעצם מלכנת הכם. ומה שכבת עמהם יהושע בני ז לעבוד לת הקבה התם לא קבלו אלא שלא לעבוד עבודה זרה כלכתי: שלילה לבו מעזוב לת ה' וכן משמע טלילה עבילה: קיימו מה שכבר קבלו עיין בתלה נבי למתר בכוח הקדם כלמרה: למר שמואל קיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למעה ועליך לתקן כ' הסוגיות.

והרשבא ל"ל כתב כמלוסיו הא דלמרי' בהגדה מכאן מודעא רבה. ומתרץ קבלוה בימי למשורום קשיא לי וכו'

מה קבלה זו ששמה מסורה של עולם לתחלתו לא היו מצווין למה נעשו: ואם כעגל שעברו על גזירת מלכם
אם כן בעגלה מועלת זו ושל למה הניכוכם לקבלה ובנית וכל דמתחלה לף על פי שהיה להם מועלת מכל מקום לא כתן להם התורה
אלא כדי שיקיימו את התורה כמו שמסולם בתוכה בכתב כתבתי ונתתי להם להגות בהם ושמחו בעשוה שמרו ונשמר:
והם עצמן בתחלה לא עכבו כלל ולא לחמו במועל כלום
כלומר כדברי כשהם מעצמם לחמו כל לשר דבר ה׳ נעשה ונשמע
ולפי כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ משנלו׳ ים מועד׳
על הדבר לכתוב והשלה על רוחכם היו לף תהיה לשר
תתם מומרים היה כגוים וגו׳ וכלחמי׳ בלשנת רבנו יחזקאל
עבל שמכרולנו כלום ים לו עליו לפיכך כשבאו לארץ בניהם
שביה בימי עזרא עמדו מעצמן וקבלוה בדעון אלא יטעבו עול
שום תרעות׳ והייכו ימי לחסורוש שהוציאם ממות והיה זה שביה
להם יתר מגולת מנדים: כ

בתחלה

קודם שלמדנו שכל כעשה ונשמע
יכלה שמא לף יקבלוה ויהיה העולם
לתיהו וחהו כלל׳ ולבסוף כשקבלוה: יום הששי מלי שבת דכתיב
ה ביום נחר מעשה כל לשנת׳ מלמד שהתנה וכו׳ הששי ומשמע
הששי המיומד במקום לחר כלילתי׳ בעלמא היכך המיומנת
לף כאן ויהי ערב ויהי בקר של נחר בלשנת תלוי ביום הששי
והוא ששי בסיון שבתנה בו תורה מלבויים לה לדים ביום כמי ה
כ

שתי

כתבים מוזן שהיה: קב כל לחד כעל כתרו טעמו
שבתבים והיו משמע לת עדים מהר מוכר במוכר
פיקח דמשמ׳ כתי ויתבנלו לת עדים מהר מוכר: ומשה יקח
לותי עדי: לף לת האהל לשון נהלו כהו והוא היה קיהן עול
פניו׳ שמי לבהו לשמוע מוכני לעשו׳ קודם שימשו ולף כלילך
שלה עבדי שמומנין תחלה לת הדבר לידע לם יכולין מקבלין
עליהם לם לף:

תוספות

כתבים של קול היו לפי כשבעלם משה
קהן שור פניו׳ יכלו קבלתו מלכתיב
ויתבנלו בתחתי לדים: ויש ספרים שכתוב כהם ויכלו לף לחמר
לחף ויתבנלו ולף על פי דנמולה חלה טובה ממלת פורענות
שה נמולה היא שמלחך טוב היה קושר כתבים ומלחך מבלה
לף היה בו כח כי לם להזיר לחמר: כב

פרין

קודם לעליו כך דבר ולחוק משלה לילנו מבעת
פירותיו קודם לעליו: לבבעתה לידיה לבבעות
יליו ולף תיין להו היה מעבין בהבליו ולימו מבין מתוך טבלה
עמא מיזה כתוב: דקדמיתו פומיכו לזכיכו קודם שמעתם
לותה היה לף קשה ולם תוכל לעמוד בה קבלתם עליכם ל
לקיימה: דסבינן בשלימותא דהתלכבו עמו בתוס לב כלבך
הטושים מלחבה ובמכבו עליו שלף יטעבו בדבר שלף בוכל
לעמוד בה:

תוספות

פניו קודם לעליו הקשה לת שהרי לתו
רואי שנגלה בשלה לילנות׳ ומשר׳
לתתוה קיימו לתנות וכיה לתך כתפוחי מתבנתי׳ בכיתף לתתנו׳
ולתנות פניו קודם לעליו שדר בילין מלכה לשבה ולמרי שבה
כושרין עליו של לשתקד ובלין עליו לחרים הוי פניו קודם
לותה עליו׳ לף תיתי שמניח קלף לכתפות בעני היער לבלף׳
על הקב כלילתר בן דודי בין הבבים והלו לניתני טפי קלף
דודים לתך כתפוחים: כג

בתחלה

בקבלה שקבלתם שמת היה שלכם ולבסוף
כשף יתתם שתים יש: לבבתיכי קבבתיכי
עלובה חטופה לשלבבת ליסבל לחופפל ובכי לתרי בת ניטין׳
מוכה כתך חופתה כישרל בשעתו בסיכי שהו העגל: כתיב בחופתו:

חקיה מאי דכתיב משכים השמעת
דין ארץ יראה ושקטה׳ אם יראה
למה שקטה׳ ואם שקטה למה יראה׳ אלא בתחלה
יראה ולבסוף שקטה ולמה יראה׳ כדריש לקיש דאמר ל

בגמרא ל מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי הא יתירא
למה לי מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה
בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלין את התורה
אתם מתקיימין׳ ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו
ובהו׳

נא דרש

רבי סימאי בשעה שהקדימו
ישראל נעשה לנשמע באו׳
רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל
קשרו לו ב׳ כתרי׳ אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע
וכיון שחטאו ישראל ירדו ק׳ רבוא מלאכי חבלה
שמות לג ופרקום שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר
חרב׳ אמר רב חסא בר חנני בחורב טענו בחורב
פרקו בחורב טענו כדאמרי׳ בחורב פרקו דכתיב ו
ויתנצלו בני ישראל וגו׳ אמר רבי יוחנן וכולן זכה
משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקח את האהל אמר
ריש לקיש ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו
ישעיה לג יח שנאמ׳ ופדויי ה׳ ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם
על ראשם ששון ושמחה ישיגון ונסו יגון ואנחה
ש שמחה שמעולם על ראשם׳ אמר רבי אלעזר בשעה
שהקדימו ישרל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה
להם מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין
יהלים קג בו דכתיב ברכו ה׳ מלאכיו גבורי כח עושי דברו ל
לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע׳

נב אמר

רב חמא בר חנינא מאי דכתיב
כתפוח בעצי היער וגומר למה
שיר השירים ב נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה תפוח זה פיו
קודם לעליו אף ישרל הקדימו נעשה לנשמע ההוא
מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבא א
אצבעתא דידיה הותי כרעיה וקא מייץ בהו וקא
מבען אצבעיה דמא אמר ליה עמא פחיזא דקדמיתו
פומא לאוגבי אכתי בפחזותיכו קיימיתו׳ ברישא
איבעי לכו למשמ׳ אי מציתו קבליתו ואי לא לא ק
קבליתו אם ליה אנן דסנינן בשלמות׳ כתיב בן תומת
מגלה יז ישרים תנחם הנך אינשי דסנן בעלילותא כתיב בהו
סס וסלף בוגדים ישדם׳

נג אמר

רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳
שיר השירים ז יונת סד לבבתיני אחותי כלה
לבבתיני באחד מעיניך בתחלה באחד מעיניך ל
לקשתעשי בשתי עיניך אם עולה עליובה כלח מזנה

מעוך

כמאמרו: כתן עזב כיון דעוב לאחרים. ועליין מכיוצא בזה כתב לכתוב אף על פי שהמקרא מפסיד בגמרתינו מראה לנו בלשון קבוע מדלא כתיב מפריס.

תוספות לכתוב כתן ולא מפריס לא היה לו לכתוב לשון מעוכה מדלא כתב ולא עדיב כיון דעוב מסתמע מפריס מדלא כתב כתן לשון מכיוצא כ ל

הנעלבים ואיכם שלבים לאחרים בזיים עליהם כמונפה ולא הם על אחרים: שושי מלחמת המקום ושמחים בייסורין של עלובה הנאה עליהם: נבלה רב כל הלומות: מה פרטים מתחלק הסלע על ידו לכמה ניכונות למיימיכי' עבוקי' כל כחם ועדותי לשעת סכולה כלשם ממונפה ולא הם על אחרים: קושרין לו ג' כתרים למלכו משתמש ביל ימיו שהיא עיקר: סמיה טו ממש וכלשה כלכתיב רואים את הקולות: לף על פי שמעכב ומיחר לי דודי כשעל שאחר הולך עליך בין שדי ילין אח מיה לעשות לו משכן מכומנם שכיכתי בין ב' הבדי שכרלו במקל כלשון כב' שדים לוקחין ומולטי בפרוכת שכבעל הפתח: עין גדי עין שעל שהוא מין בהמה לשון לחך לשון עז השוכים לעל סולמן: שכרמתי שלפתי להתלות לוליות הרבה כלכתיב לא שלחיך ישראל שכורמים עליו שמלפפין עליו את הכנדים והוא לף לרוכה ומכוקבת בקנים הרבה ומכיח המוגמר תחתיה וכבלי מתגמדי' לרך הבקנים ליעבה למיכבם נרסי': מעביר לשון בין עלן: מה שכתב על שהעביה: נשם כלבות נבי מתן תורה כתיב בספר תלים ב' מיל זו היא מדת מחכיסם וכיו הקרובים לדבור מוזכים מפחד הקול עד קנה המפקה מדלין לותם מ מפייעין לותם לתקרבה מעט מעט שהיו מלטים כשהה המדלה לת נבה בתחלת הלוכו ילולון מסתע הם עגמן ילולון: ילדון מדלין לחרים.

תוספות מה פרטים זה מתחלק לכמה ניכונו' הקשה דביכו שמואל והלא קבל מסתע לפרטים מעונן לת הסלע מדלא כתיב וכפרטים יעונבו הסלע וכן למו רואים שפרטים מעונן בלעים ולימה למגדם סלע ומתחלק לכמה ניכונות לפלי דבור דהייכו תורה כמשלה לפרטים ולא לסלע ובקובע פי' מתחלק הסלע על ידו ולימו מתיבב דהוה עבמו מתחלק ולימו למיון נמוד ולומר לת בקבל מייבי בלבן המעונן כדאל לאחר במדלש מעשה בת' שקבה בפרייכון וכל לבקבה כתיב על הסדן וכבה עליה בקוכים בחלק הפרטים וכשב' הסדן וכפרייכון לא זו מחקומו הה' וכפרטים יעונן בלע ולף על גב דלא כתיב יפוענבו סלע הרבה פסוקים יש כענין זה לחביים שחקו מים פי' שחקו לותן מים: ולתי שפיר לאחר כפל קמל דקלוסין.

בני אם פגע בך מכוול זה משכחו לבית המדרש ואם לבן הוא בימות שבאחר לחביים שחקו מים פי' שחקו לותן מים ואם בדאל הוא מתעונן פי' אם יבה הרע מתחזק עליך בבדאל מתעונן שבאחר וכפרטים יעונן בלע ולף על גב דלתם מדמה יבה הרע לפרטים וכלן מדמה לת לפרטים לין לחוש ל דמקרא לאחר יוצא לכמה טעמים. כ ס

תתקעד דורות בהלכי' שבה שקדמה תורה לעולם היו עתידי' דורות הללו להבראות שבאת לאלף דור ורצה הקב"ה שלין העולם מתקיים בלא תורה כל כך ויעבידין ולא בריאן וכתבה לכו דורות הרי שחשבו תתקע"ב משלף אם לא לדיב שאך הוא הבבה בארץ ולין רואי לך לייתן קולו שם כי אם על הסמים: פיכם שלי אין מוטלין על פרשז: קבלת יש ביניהם שלתם בחי על ידה לידי בניסה: אמר לו למלו בלשון שאבר שאבישון וקבלוך לדם כובר מדאמה לשון שפלות אמר לו סודו לפקעיר מחתת קטרת בשעת מנפה ולעמוד בין המתים

מתוך חופתה. ניטין פרק השולח. אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא עד שהמלך במסיבו ונומם אמר רב ועדיין חביבותא היא נבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח.

נד תנו רבנן הנעלבים ואינם עולבי שומעי חרפתם ואינם משיבים עושי מאהבה ושמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ניטין פרק השולח. אמר רבי יוחנן מד"ה יהן אומר המבשרות צבא רב, כל דבור ודבור שיצא מפי הגבורה נחלק לע' לשונו' תנא דבי רבי ישמעאל וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דבור ודבור שיצא מפי הקבה נחלק לע' לשונות אמר רב חננאל בר פפא מד' שמעו כי נגידים אדבר למה נמשלו דברי תורה כנגיד לום לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף דברי תורה יש בו להמית ולהחיות היינו דאמ' רבא למימיני בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא. דא נגידי כל דבור ודבור שיצא מפי הבה קושרי לו שני קשרין אד יהושע בל מד צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמרה כנסת ישר לפני הקבה רבונו של עולם שמיצר ומיסר לי דודי בין שדי ילין, אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי מי שהכל שלו מכפר לי על עין נדי שכרמתי לי מאי משמע דהאי כרמי לישנא דמכבש הוא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן כדתנן כסא של כובס שכורמין עליו את הכלים ואמר רבי יהושע בל מאי דכתיב להיות כערוגת הבשם כל דבור ודבור ש שיצא מפי הקבה נתמלא כל העולם כלו בשמי וכיון שמדבור ראשון נתמלא דבור ב' להיכן הלך הוציא הקבה רוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון שנ' שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא ששונים, ואמר רבי יהושע בל כל דבור ודבור שיצא מפי הקבה יצתה נשמתן של ישרא שנאמר נפשי יצאה בדברו, ומאחר שמדבור ראשון יצאה נשמת דבור שני היאך קבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. וארבל כל דבור ודבור שיצא מפי הקבה חזרו ישראל ל לאחוריהם ב' מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותם שנ' כלכי צבאו ידודון ידודון ב תקרי ידודון אל ידדון

נה אמר רבי יהושע בל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבשע מה לילוד אשה ביניבו אכר להם לקבל התורה בא, אמרו לפניו חמדה גנוזה

בראי

תהלים פ שנזוחה לך ששת ימי בראשית תקעד דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, תנה הודך על השמים אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חזור להם תשובה אמר לפניו רבש"ע מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם אמר ליה אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה שנאמ' מאחז פני כסא פרשז עליו עננו, ואמר רבי תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו. אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להם למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים בין ערלים אתם שרויים שעובדין עז שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא שנאמר ה' אדוננו מה אדיר וגומר ואלו תנה הודך על השמים לא כתיב, מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנא' עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' אי לאו דאמר ליה מנא הוה ידע,

נו אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך הוא בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן היא אמר ליה נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא אמר ליה אלהים הבין דרכה וגומר הלך אצל ים ואמר ליה אין עמדי, הלך אצל תהום ואמר לידה אין בי שנאמר תהום אמר לא בי היא, אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה, חזר ואמר לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע חפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה, אמר ליה לך אצל בן עמרם, הלך אצל משה ואמר ליה תורה שנתן לך הקדוש ברוך הוא היכן היא, אמר ליה וכי מה אני שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה משה בראי אתה אמר לפניו רבונו של עולם חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנ' זכרו תורת משה עבדי וגומר, אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר קשרים לאותיות אמר ליה משה אין שלום בעולמך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, אמר ליה היה לך לעזרני מיד אמר ליה ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת,

נז אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב ויראו מעם כי בשש משה אל תקרי בשש אלא באו שש, בשעה שעלה משה למרום אמר להם לישראל לסוף ס' יום בתחלת שש אני בא לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם אמר להם משה רבכם היכן הוא אמרו לו עלה למרום אמר להם בא"ו שש ולא השגיחו עליו, מת ולא השגיחו עליו, הראה להם דמות משתו והיינו דקאמרי לירח לאהרן כי זה משה האיש.

תוספות תורה היכן היא ואת"ל שטן לא היה יולע מתן תורה ול"ל למה"ר במדבר לפניו ילך לבר שטרדו הקב"ה לשטן בשעת מתן תורה שלא יקטרג לומר לומה שעתידה לחטוא לפוף מ' יום בשעל לתת מתן להם התורה וזוא שטן וזוא מלאך המות כדאיתא בפ"ק דבבא בתרא ואמרי' כמי בבבלאין תשיש שביתבה בחשאי מפני השטן. כז

בא שטן זוא יבר הרע המחטיא את בלל זוא השלם ומשטין וזוא מדת הדין כשעלה משה לבר למר לפוף מ' יום לכי בא בתוך ו' שעות הם מבוארים שאותו יום שעלה בו מן המכין זוא וזוא למר ליה מ' יום שלמים ולילו שמו ויום עלייתו אין לילו עמו שהרי בז בסיון עלה במר' יום לרבעים ביז תמוז היה ביו בא שטן וערבב את השלם והרגה למות משה ואפלה למות עבן וערבל ועכבוניא למר ולרי מת משה שהרי בתו ככר ו' ולא בא: ואי לפשר למר שלא שמו שלא ביום המשונן בין קודם מנות למתר מנות שהרי לא ירד משה על יום המחרת שבחמר וישכימו ממחרת ומ' בתו' שקבע לכם:

תוספות לפוף מ' יום שעלה לימו מן המכין וכו' ואין כרגה לרי בן רביעו מאיר לבהדיא משמע בפ"ק דיומא דיום עלייה מן המכין דקתמר שתם בשלמא לרי' מסכת ליה דבי' בתמוז כשתברו הלוחות וכו' אלמא משיב יום עלייה ואיבא מ' יום ות' לילה כשתשכור לילה שאחר היום ושל אם לא תחשוב יום עלייה לא ישלמו מ' ימים לחרובים על אחר ה' ושלמו ביה שאו אל הקב"ה למשה כלחתי כדכתיב נם מה שפרשי בפרשת כי תשא שניתן בתמוז עלה משה להביאו יהודה שאו לא תחנף שלמו מ' ימים לחרובים ביום הכפורים: כח

שבת

רבי עקיבא פרק תשיעי

נאה לאומות העולם שלא קבלו עול תורה שפרו ורבו לכל לקל כתעבדה לשתו וכך נמנות שובו לכם לאהליכם:
ולא ידעכת היכא כמיוא.

תוספות מדבר נין קשה לרי דעב מדבר פארן למדבר נין בתחלת לדומה של ארץ ישראל כדכתיב בהלה מסעי ויהי לכם
פרשת כנד מדבר נין עי לדום וגו' ולהלן כוזת הקושיא. וכתב
לחכ ולומר לי דלכל מדבר ק' וגדול היה דעב כיכי היכו פארן
דכתיב הופיע מהר פארן וכפ' שור שכנח ל' ור' דכתי' מפארן
הופיע ממוכן לישראל גבי שורו של ישראל שכנח של ככרי פטור
ולא נכיס מם' עי מלי בעי בשעיר ומלי בעי בפארן לקוח מעמ'
דפארן היל לומס לחת כמו שעיר להלן גר' מלי בעי בשעיר ומלי
בעי בתימן וסיכי כמי היכו מדבר נין היל קדש: וסיכי ליקני
קדש לכתיב בספר תולים קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש
משמע לסיכו בשעת מתן תורה. ומיכו קשה לרי דהל מדבר
קדמות היל מזכה של ארץ ישראל כדכתיב ושלח מלאכים
ממדבר קדמות וגו' שהיתה במזכה של לי ומדבר נין ופארן
הם בלדומה ולית יתכן למדבר קדמות היכו מדבר סיכי
כט

כשני מיבעי ליה לדומיה דכשלח דלא כתיב כשלח
לך עמך לעלך גם עלה כאן כמו ל' גליות
גם כדוייה הוא: יאמר ה' לתה לאור התוכחה וכך לכו תולין
ימתו הוליל שמעו וייתקדש שמך בעולם כשיעשה ליו בעובדי'
על לבכיך. קדלת להם נכי כבודי ישראל שהיה גלוי לפניך
שהם עתידים לומר לפניך בסיכי בעשה וכשמע לקבל עולך
מלהנה כנביא: לל כ' לדא עבשת שכן מכיכו בלור המדבר
שלא עבד הקבה אלא מכ' שכה ומעלה לכתיב במדבר הזה יפלו
פגריכם וגו מכן עשריס שכה ומעלה לשר הליכותם עלי כי אתה
לכיכו ככנד ינחך לאמרו: והוא לאר להם הרלו ככנד הקבה
שהוא לאיכם. כשלשלות של ברזל כדרך כל הגוליס שהכי על
פי גזרת אלות ידל לשם. נאכלי לדם כשביל הוב לדם משכיתם
לאכיכם בחגיגים ולא בשלשלות. כמריתי עול לקייכם כדם
שכתוב ומשיב לבהמתו שלה מעל בוחרה בלוחין וכמקלות:
ואתה לדון לאכל העיתי לכם כח לבכיל לת עבודת הפרך.
פח

נח אמר ליה ההוא מרבנן לרב כ
כהנא מי שמיע לך מאי
הר סיני אמר ליה הר שנעשו בו נסים לישראל
הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר שנעשה סימן טוב
לישראל הר סיגנאי מיבעי ליה אמר ליה מאי טעמא
לא שכיחת קמיה דרב פפא ורב הונא בריה דרבי
יהושע דמעייני באגדתא דרב חסדא ורבא בריה דרב
הונא דאמרי תרוייהו מאי הר סיני הר שירדה שנאה
לאומות העולם עליו, והיינו דאמר רבי יוסי בר
חנינא ה' שמות יש לו למדבר צין שנצטוו ישרא עליו.
מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו. מדבר קדמות
שנתנה קדושה עליו, מדבר פארן שפרו ורבו עליה
ישראל. מדבר סיני שירדה שנאה לאומות העולם
עליו ומה שמו חורב שמו ופליגא דרבי אבהו דאמר
רבי אבהו הר סיני שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה
חורבה לאומות העולם עליו,

נט משנה מנין שקושרי לשון של זהורי
בראש שעיר חמשתלת שנא'
אם יהיו חטאיכם כשני וגו'. גמ' כשנים כשני ישעיה א
מיבעי ליה, אמר רבי יצחק אמר הקבה לישראל
אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו'
ימי בראשית ועד עכשו כשלג ילבינו.

דרש רבא מד' לכו נא ונוכחה יאמר ה' לכו
נא בואו נא מיבעי ליה, יאמר ה' אמר
ה' מיבעי ליה לעתיד לבא יאמר להם הקדוש ברוך
הוא לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם
ויאמרו לפניו רבש"ע אצל מי נלך אצל אברהם ש
שאמרת לו ידוע תדע ולא בקש רחמים עלינו אצל יצחק שברך את עשו והיה כאשר תריד ולא בקש רחמים
עלינו, אצל יעקב שאמרת לו אנכי ארד עמך מצרימה ולא בקש רחמים עלינו אצל מי נלך עכשיו יאמר ה'
אמר להם הקדוש ברוך הוא הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, אמר ר' שמוא
בר' נחמני אמר רבי יונתן מד' כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה וגו', לעתיד לבא
אומר לו הקבה לאברהם בניך חטאו אום' לפניו רבונו של עולם שמך אמר אימא ליה ליעקב דהוה
ליה צער גידול בנים אפשר דבעי רחמי עליהו אמר לידה בניך חטאו אומר לפניו רבונו של עולם יחמו על קדושת
שמך, אמר לא בסבי עצה ולא בדרדקי טעמא. אמר ליה ליצחק בניך חטאו אמר לפניו רבונו של עולם
בניך בשעה שחקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי עכשו בני ולא בניך ועוד כמה חטאו כמה
שנותיו של אדם ע' שנה ואם בגבורות שמונים וג' דל עשרים דלא ענשת עליהו פשו להו ג' דל כה דלילוותא
פשו להו כה דל תרתי סרי ופלגא דצלויי ומיכל ודבית חכסא פשו להו תרתי סרי ופלגא אם אתה סובל את
כלם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, ואם תאמר כולהו עלי הא קריבית נפשי קסן פתחו ואמרו כי
אתה אבינו אומר להם יצחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקבה ומחזו להו יצחק קבה בעיניהו מיד נושאים
עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך אמר רבי חייא בר אבא אר' יוחנן ראוי היה יעקב
אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו דכתיב בחבלי אדם אמשכם בעבותות
הושע יא
אהבה.

פרק

פרק המצניע

תנו רבנן הלוקח מן נמיר נ"מ מלוקח מכותי ומשכי רבי יהודה אין כותים לא נאמנים ואין אדם נאמן עצמו: והלוקח מהיכן הוא בולעו מעלה עליו הכתוב כאלו מתו: דמעשילו ועשילו לשלות וגו' שלוקח הרשיע כך בתחילתו שבת: פכים מנדעתיה שקדם וכתרפס

תוספות גם לוקח נמיר ואת"ל מן עקיבה שהוא קבלה מרבו וזו"ל ת"ש שהיה להם בקבלה מכון גם שבכל התור' וזו היתה יתיר' על המסכון לשיכך לוקח קבלה והכה ילו מחר שהוא מנוערת היו לוקח כגופו ויוציאה והכה ילו שגם כם כתוב כם לוקח שחוד וכעשה מעה בלשון ולא כמקום תכין לוקח כתיב ובלע תכין להרן: סב

שתי מחכרו קיו קיבישות כל ק"ק קיבישות תפופו' זו עם זו במקח על פני כל מרכו ובחמנע היה מחכר בקרקעים מחכרות עם מקברת שהיו לוקחות בשפה חיבוסם של כל מחכר בחמנע גם המסכון אלו כדכתיב מקבילות הלולאות וגו': כשלח לבן יתרות חכמה מסמע: סג

מכאן כמו כן כלומר מם דומכסיכם דכיש לים: סד

בפתוחה לפתוח ועשאו פתוח כשר: ומדפתוח ועשאו פתוח כשר מ"מ כשר לכתחלה ופתוח' כגון שם משמעון וכשר לכתקיים במקום שם: וזה קושר גמר' לעכין שבת הכותב שם קטן משם גדול כגון שם משמעון עלויי קא מעלי ליה שהיה שם פתוח בלוחות אבל שם פתוח לא היתה בלוחות כלמפר': מכנסף נופים לחלוס וכיון לחמר כך מקדש שם ומחק שבלוחו' כגם היו עומדי' לא לשם לחוקומי' אלא בפתוחה לקויל והכתב היה כדאק מב' עבריהם היה לא לישאל שם לא שבגם היה עומד אבל פתוחה אין כה גם עכ' מנכסף

סג אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה/חכם דכתי' עיר גבורי' עלה חכם ויורד עוז מבטחה גבור ובעל קומה דאמר רב מרעה עשר אמות היתה קומתו שנאמר ויפרוש את האהל על המשכן, עשיר דכתיב פסול לך משלך. גם נכללי ב"ן כין קמולד, פרק הזורק

סא תר מקושש זה צלפחד וכתיב ויהיו בני ישראל במדבר וגו' ולהלן הוא אומ' אבינו מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי רבי עקיבא אמר לידי רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק והא הא גמר גש גש לא גמיר אלא מהיכא הוה ממדבר דויעפילו הוה

סב כיוצא בדבר אתה אומר ויחר אף ה' בם וילך מלמד שאף אהרן נצטרע דברי ר"ע אמר ליה ר' יהודה עקיב בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ואלא הכתיב בם החוא בגזיפה

סב בעלמא. חניא כמ"ד אף אהרן נצטרע ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת חנא שפנה מצרעתו

סב **אמר** ריש לקיש החזושד בכשרי' לוקה בגופו דכתי' והן לא יאמינו לי וגו' וגליא קמי הקכה דמחימני ישראל אמר אלו הן מאמיני' ובני מאמינים הם מאמינים דכתיב ויאמן העם בני מאמינים

סב והאמין בה'. אתה אין סופך להאמין שנאמר יען לא האמנתם בי וגומר ממאי דלקרא דכתיב ויאמר ה' לו עוד הבא גא ידך בחיקך, אמר רבא ואיתימ' רבי יוסי בר חנינא מדה טובה מסהרת לבא ממדת פורענות

סב דאלו במדת פורענות כתיב ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג ואלו במדה טובה כתיב ויוציאה מחיקו והנה שבת

סב כבשרו, מחיקו הוא דשבה כבשרו, ויבלע מטה אהרן את משותם אמר רבי אלעזר גם בתוך גם,

סב כתוב במשנה המושיט חייב והזורק פטור שכך היתה עבודת הלוים וכו' אגב זה מפרש בגמ' מעשה המשכן, וכתוב בסוף מאמר זה, גראין קרסים בלולאות ככוכבים ברקיע, תר' יריעות התחתונות של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש ועליונות של מעזים עזים וגדולת

סב חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות דאלו בתחתונות כתיב וכל אשה חכמת לב בידה

סב טוו ואלו בעליונים כתיב וכל הנשים אשר נשא לבם אותנה בחכמה טוו את העזים ותנא משום רבי נחמיה שטוו בעזים וטווי מן העזים,

פרק הבונה

סג תניא רבי יהודה בן בתירה אומר נא' בני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם חרי סם יוד' סם סים סכאן רמז לניסוך סים מן התורה. גם תעניות פ"ק. הובא ב עלב ועיין קלב

סד תנני צריך לכתוב קצת לשון סוגית הגמ' לכתיבת מאמרים רשומים, וזל, ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום גמי ועשאו פתוח כשר, מי דמי פתוח ועשאו סתום עלויי קא מעלי

מכנסך דכב ירמיה לחמר נוסי לחמוך בפתחי קחמר : ים שמקשי סוניא זו על סוניא לחמרי במגלה דרמי הא לכך ירמיה ואין זו קושיא שכן דרך התלמוד המקשה המקשה ומתקוש לחמר מהפכי לפי שיקשה כלי שיקשה ומתקוש לחמר מהפכי לפי שהוא נעי' התם לתרוצי כי פיתחי דכב מקלא בפתחי ולכבי ירמיה בפתחין הוה מתרץ ליה אלא מעתה שכי ליה התם והכא מיהוה הוה תרוייהו :

ולא ילעי מי כחמנע תיבה וכו' ובקרא מבחון הלוחות הכתובות
ויתיבה הכותב ולא לחשמעי' לא שיהא המקרא מוקב לת כל הלוח
ולפי' היו שם ומלא כתב כתוב בהר הרי היו כלומות אלא
פיהם בחלמית בקט.

תוספות בכביכי כמשמעות נרסי' כלמוכח בפ"ק
לתעבי'ו וכן הוא במסור' הגדולה ולא
כלשי לגרים בשמיני בפ"ק לולב ועבכה.

גרועי הא מגרבי לך לאל"ף חייל מכלכך וכו' ואח"ב
להכא משמ' לבפתחא קחמ' לכותים לחמרום
ובפ"ק למגלה מכי' עלה דכ' חייל מלחמה שלין בכיל בשלש
לחלש לבכ' . ולחמר כב מקלא שם ומלא שבלומו' בכם ירושלמי'
משמע לך' חייל בפתחא לחייכי ולא' לי' לחכי קחמר התם ועוד
לחמר כב מקלא ועוד לי לבי חייל בפתחא לחייכי ולא לחכי כמי
לכב מקלא לחלש בתיתא בפתחא לחייכי ולא לחקט מכלכך ולא
לחמר להו בשלש לחלש בתיתא משום לחמכלך משמע נוסים כבוב
בובן בהר בכב תיתא לחמרי בקט להו כין לחלש הוו בלומות.

הרשבא אל מכב' משמע למכלכך לותיות בפתחות
ובפשוטות ובכים פ"ק למגלה משמע בהלך
שהם בפתוחו ובכפופות ובכב ביאל לפי אל כלן ושם בקלי בכל
ולא מקלי וקלי הוא וקל מקלי ושנת בהלמו' היל ויש לפ' לחת'
עיל מה בשלך קל מקלא בלום' לי מלכלך פתוחות ביהו קשיא
לחלן נופים לחמרום שבלומו' היו לחמ"ך חייל שם ומלך שבלומות
בהם וכו' ולי פשוטות קלי' מיהא שלין בניל לחלש לבכ
ובכב כתבתיה שם בלחוכה בפ"ל עכ : חלף ביהא למל תורה :

מ"ט פשיט כרעיה דנימל לנבי דלית ולא לנבי כית' . מ"ט דדלית
לנבי נימל ולא לנבי ה"ת שמוסבה קנת לבל נימל לליתני לכפפי'
ולא יטיהבו לרון לחכיו : קו כמו לכי וקו שמו סם ומטיה לך
היבו ליתי' : יבוסה הייבו יול כתב הייבו כף : לשולם הכא היבו
למל : מחמר בתום מחמר פתוח ים לבניס שבתן בשות לדורון
ויש שחתה מכווה לסותתן כגון מעשה מכבבה בלחן כפוף לחלש
כשר כריך להיות כפוף ועביו וסוחו להיות פשוט ורקוף לשולם
הכא : פימכין של סדר שמועות לתכא לו לחורה בניהם דלא
תשכח ג' מהן כגון אלו שבתלמוד : פא פתוחה בשעה למכבפי'
פוד : פא בתום בשעה למפוהין בכם אם יש גדול ממך : במכול
כלום בכתת ועכוב יתיבה . מ"ט מהדר לפי דקוף מ"ם ליכא
למעלית הוה שלחוליו של ליש לנבי קוף שלין הקב"ה רוכב ל
לשמלבל בפני רשע . תנא דקוף כמין זיין שעשין בכוסו של נ
קוף . בכעיה דקוף תלויה שליבה פרקת עם' נמה ליעול בהך
יקוף תחת כנלי הקוף ויכבם בפתח של ימין . מסיישין לותו
ומכיבי' לו פתח: קוף ילין מעצמו ילין לא יסייעוהו ולא יתכשרו
ואם לעבוד ולמלך טובה הוא כמקך יתן מן יסייעוהו מן השמי'.

תוספות לית לנרסי בא ליטעמ' פתחי הכבה לו
כלומר יש לו פתחים ליכבם: בא ליטעה
מסייעין לותו שפותחין לו פתח ליכבם . והייבו דומי' דלעיל
דשמק ליה פתח ליכבם . ולהכהו לנרסי בא' ליטעמ' פותחין לו
ברוך לומר דמסייעין לותו הוי טפי מפותחין עכ : מקרבן
מילי לותותיו קרובו כמלבן של חלף ביה: לחת מלחקן מילי
זו בתחלת חלף בית וזו בחתכא וזו בסוף: לחל כרעיה כל לות
ולות שם עומדת על רגל ל' : לחת מלבן לנבי מוסבין תת"ם
לותותיו כמין לבבה וחלף הכיים לה שתי רגלים ומוסבה טוב

ביהי השכן ומפרש הכיבוב
בהם היו שלחרי שהלכו
הכפוני בהם היו שלחרי
סה הלשבר מבבוני.
אינן בהם היה שלחר
פרק הרואה
סה הלשבר פרישה
ויקרא כג
ובמלבר לג

ברוש' פרק הרואה שנה ל
נבי סה"ל ל' מהשבר היה
בישר סנהדרי ולא שבשה
השתו' לבבר הושר כה
סה"ל בין סה"ל בבר

בבי' סה"ל לחתא לחתרי
מהשלין (שלין) בבי'
ובבלי פרק ל' מהשלין
בריש פרק שני שלוקה

אין מנהיג בחשלין של בהשבין
בבי' בלי מהשבין שהי' ל

אנשים רב שבת שהם חיב
חב שבשבת חלף הלכה
חב שיבוא ומשה חשל מהשבת

השקר אין לו יתלי

לחלך כל לחיות שהיו שומדת
בהל שהן שהלכו חיב לחקיים
מהשבת סה"ל לחשלין חיב ל

וכגל קשני נאמ: לתתוה לו נתתיה וכן בלם: עכ מלת הרשעי' כן הוא כלנ לכל רשעים: לם לתתה בוש מכתוב: נר דק:
נוב בלוק כפשך תקח נכוכה תחת כפלי: ולוק שמים: יש כל ניהכם קכוי ים לפי שהכוב הולכים שם: למלך ניהכם לים שלי
תן לת כל העולם ואפילו ישראל: לאם בעשנ"ף לכמ ניתה הוא לת לכל לת בם נר דק וכלן מלוכות בספר ינירם: לכי לאחם

עליהם על שבעטו בניף בכילוף: לכן מוטריקון לכים כניש
נלוקים: לין לך ניהכם מלך בהם כישר: ומרגן לת לומר שר
של ניהכם זוכו מזרעו של לת כל הלומות וישרלל: לללם נן
לם לאר הלה לוליכם לנן הלם לנן עדן הניף לאר נהיו לכפי
עיף נרעב לין לוק הללו זרעו של ינק'הם ולל לתכם לך: ט"ר יש
כת שמור לו וקמתן יש לי כרעת לאחרו: מלך כתתיך כפיל לללם
לתה: לכפי מללך לאר לכי לכל כפני לכי נעצמי לאיר' שניל
כעימה: כרמל נני מכמות קעומר כתוב נרם כרמל שמניקם
כשניל לאה נעור שהזרע כפוא וכבר של קם מלך היתכו: כפוף
פרק זה מוכיח [illegible] מחנכים בן [illegible]
[illegible] ט' לאור לקבל עניו זה במקומו במסכת סכילדין:

פס

שמלמד ומגיל לת יכרו לכל עליו: כך משמע
בקבוק שלם היה כך תשתוה לפ ככר
לכפוף שליף מנכייתא מן הכנר בחמתו להרלותם שהוא כועם
ויעכו מפניו: נכתוב כתוב הכל: מוכיכי ניל של לנשם קטני

סו

נודי ספרת לתה לשון לאוד לו: ויקברו לותו
ניהושע כתיב: שרגש עליהן להוכנן של ל
הספילוהו כרלוי: מלה כבנד מלה הוא לל כתלכל על שכתקנ ני
ימי הקכם לף לחייו לל ימותו מן השמי': בכלאי דמכבל מליך
ימים הלריכו שבלו ימיהם בעוב לקשיב לריכת ימים כלאמרי
בשלר יומל כי לוקך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך: וכי
ים שנים של חיים ושכים שליכה של חיים אמ' שעזר שו שכותיו
של לאם שמתקשטות עליו מכעה לעוכה: ילאו יכלו מן המיתה
למתגדול יש לללם הוליל ושלטה מלת הדין בראש קכית:
ומאי לם למת קטן שבללאם מתחילין מן הקטן: פז
למר

גר, נופו שימא ארחם עליו, דק דלחותי נעל
קרנותי לא אנדע עד כאן מדת רשעים אבל מדת
צדיקים את בש אם אתה בוש נור בדוק, הץ וף אם
אתה עושה כן חציצה הוי בינך לבין אף אץ חס טן
ואין אתה מזדעזע מן חשטנים כל אם שר של גהינם
לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כל, אחם
בטע ניף אמר הקדוש ברוך הוא אני חס עליהם מפני
שבעטו בניף דכץ דכים הם כנים הם צדיקים הם,
חלק אין לך חלק בהם ומרגן שת אמר גיהנם לפניו
רבונו של עולם זנגי מזרעו של שת, אל בם גן דס להיכן
אוליכם לגן הדס העוף אם גיהנם לפני הקבה רבשע
עוף אנכי, זץ חק הללו זרעו של יצחק, טר יש כת
טר יש לי כתו'כתות של אומו'העולם שאני נותן לך

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא
פנין ללשון נוטריקון מן התור'
שנאמר כי' אב המון גוים נתתיך אב המון גוים נתתיך לאומות
בחור נתתיך באומות. המון חביב נתתיך באומות
מלך נתתיך לאומות ותיק נתתיך באומו'נאמן נתתיך
לאומות, רבי יוחנן דידיה אמר אנכי נוטריקון אנא
נפשי כתבית יהבית רבנן אמרי אמירה נעימה כתיב'
יהיבה, איכא דאמרי אנכי לספרע יהיבה כתיבה

נאמנין אמריה דבי ר'נתן אמרי כי' ירט הדרך לנגדי
יראה ראתה נטתה, דבי רבי ישמעאל תנא כרמל
כר מלא רב אחא בר יעק'אם'קללה נמרצת נוטריקון
נואף הוא מואבי הוא, רוצח הוא, תועבה הוא, צורר הוא, רב נחמן בר יצחק אמר סה נדבר ומה נצטדק נבוני,
אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו דכים אנחנו קדושים אנחנו,

פרק רבי אליעזר דאורנ

סה תניא רשנא אומר משום רבי יוחנן בן נורידי מקרע בנדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר
מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד ע"ז שכך אומנות של יצר הרע היום אומ'לו עשה כך למח'
אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד, אמר רבי אבין מאי קראה לא יהיה בך אל זר ולא
תשתחוה לאל נכר אי זהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע ואי עבד למרמא אימתא אאנשי
ביתיה שרי כי האי דרב יהודה שליף מצבייתא, רב אחא בר יעקב תבר מני תבירי, רב ששת רמי ליה
לאסתיה מוניני אריש, רב אבא מיתבר נכתפא,

סו אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בל משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם
כשר הקדוש ברוך הוא סופרן וסניחן בבית גנזיו שנאמ'נודי ספרת אתה שימה דמעתי
בנארך הלא בספרתך, אמר רב יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקנרו בחייו שנאמר
ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח בהר אפרים מצד להר געש מלמד שרגש עליהן הזור להרגן, אמר ר'
חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים מה'ה כנגד מרה שנא'בסאסאה
בשלחה תריבנה, איתיביה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן ויעבדו העם את ה'כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים
אשר האריכו ימים, אמר ליה בגלאי ימים האריכו שנים לא האריכו, אלא מעתה למען ירבו ימיכם

אמר הכותב ליתי לעמוד על טיבת דב יוסף בלמדו מיכן סוף סוף בוכחו לדחייה בעלמא כמכחש התלמוד:
או שטבע הלחמת מחייב לפרש לשון כביס שהוא מין מיוחד קטן ולא כיבוס ממש: ויתחייב לומר
כן מדברי ר"י בכתן ומחבת עז: ולא כתן טיבוס קטנים קפ"ל כביס קטנים בסיונלי מכיבוס: ומבואר גם למתחילין המובאים

ויסי בניכם ימים ולא שנים. ברכה שאני, ואמר
רבי חייא בר אבא אמ' רבי יוחנן אחד מן האחים שמת
ידאגו כל האחים כולן, אחד מבני חבורה שמת
תדאג כל החבורה כלה, אמרי לה דמת גדול ואמרי
לה דמת קטן,

פרק שמונה שרצים

סז אמר מר יושב הקדוש ברוך הוא וזן
מקרני ראמים ועד ביצי כנים,
עיקר זה המאמ' בפ"א ממסכ' עז, אבל פירושו האמתי
בזאת הסוגיא וראוי שיכתבו שניהם ביחד, ולא
הכתוב בעז, קסל"ח

אמר רב יהודה אמר רב יב שעות הוי היום
ג שעות ראשונו יושב הקדוש ברוך
הוא ועוסק בתורה, שניות יושב וזן את כל העולם
כולו וכו' שלישיות יושב הקדוש ברוך הוא וזן את כל
העולם כולו מקרני ראמים ועד ביצי כנים, עכ',
ובמקום הזה לענין דינא דההורג כנה בשבת אמ' רב
יוסף ראינה פרה ורבה, ואמר ליה אביי וכנרת אין
פרה ורבה והאמר מר יושב הקדוש ברוך הוא וזן מ
מקרני ראמים ועד ביצי כנים, מינא הוא דמקרי ביצי
כנים,

סח שמואל וקרנא הוו יתבי אנודא
דנהר מלכ' חזינהו למיא
דקא דלו ועכירי, אמר ליה שמואל לקרנא נברא
רבה קאתי וחייש בסעיה וקא דלו מיא לאקבולי א
אפ"ה קמיה זיל תחי ליה אקנקניה, אזל אשכחיה
לרב אמר ליה מנין שאין כותבין תפילין אלא על גבי
עור בהמה טהורה אמר ליה למען תהיה תורת ה' סמות יג
בפיך מן המותר לפיך, שאל ביתוסי את רבי יהושע
חנרסי מנין שאין כותבין תפילין על גבי עור בהמה
טמאה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך מדב' המותר
בפיך

תוספות לית לה נדים דקא דלו מיא לאקבולי
אפילו אלא ה"נ מזכהו שמואל למיחל
דקלקל ועכירי לאחר שמואל נברא רבה קאתי, ומה במעשה: פי'
שמא שמועה שלמד גדול היה בספיקה וידע שמואל שיסתה
מן הכהר אותו שלמד גדול ומתוך כך יחוש כמעט לפי שהמים
היו עכורים מחמת הרוח שהיה מבלבלם לפי שמואל היה רופא
מומחה: ולא לקבוע זיל תהי ליה בקנקני' תרגלה שם הוא מכם
ולילוי לכבדו שהיתה לביתו ועשה לו כפולה ולכבדו כפי מה
שרגלו לו.

אמר הכותב שמא לפי וינל בהכנת מלאכה
זה כי למדתי ממנו תועלת גדול

בעניין כללי תוכלי מלומלת גם מהוללת בעל דין שהוא הכיתוסי שעם היותו מקשה כנד תורה שבעל פה להיותו כלתי מלמין גה מוד והודה לדבני רבי יהושע ואמר קלקול. וכני הענין הרגלון תשובת רבי יהושע היא כמ"ש בכרכה על הלכות. וקושיית הביתוסי בודקת מנה חלוקה הכרחית. והיא שרגלו לומר מה כפשוטו או לא דבני לומר שבדיק שהיה מותר לפיך לנתני שיהא מתין טהור וגם בשחיטה מותרת. או שבאמר אין בדיק לא שיהיה מתין המותר ואעפי שיהא בכלה מטעם הכרח משל רבי יהושע לא כאמר שהוא מלאכת החלטי רלוי לומר שגם התפילין לא היו כתובים על עור בכלה אעפ שהיה טהור: ואם היו מאמר מלויים לגלי הטהרה כי מתין המות לפיך תפילין שיהיה בכלה מטעם הכרח משל רבי יהושע אם כן תלכל הכלה כשהיה מתין טהור: ואם תעיל תשובת רבי אליעזר בתמרו התירה מאמר וכי' כי על זה אמו לכן לדעת כותת התירה פירוש מהור וזה וזה ואין רלוי שבדברי התירה תהיה גם זו שהיה בחמת ליבון מלהשוב כן: ואם שהשבתי בתקון כל זה ולעמוד

על

על כוסת המאחר כוץ זה.

לא לכאן מודיענו מכלל שהתלמוד לומר שמואל הוה קיים ביתומי ולא לאחר מתם כמשמעו שלא נוי לאחד לו מין לאחד וכיוצא בזה אלא לכאן מודיענו שמואל הוה קיים מתלמידי נדוק וביתום שלא על פי שטופרים בתורה שבעל פה רובם מאחיכים בתורה שבכתב ובקיום מצותיה. לכן כל בפיך אלא מעתה עגלות וטרפות אל יכתבו אמר ליה אמשול לך משל להדלב בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו א איספקליטור אי זה מהם משובח הוי אומר זה שהרגו מלך אלא מעתה יאכלו אמר ליה התורה אמרה

דברים יד ז לא תאכלו כל נבלה ואתה אמרת יאכלו אל קאלוס

סט ההוא בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חוייא הואי תליסר חמרי חיורתא בפומבדית קרעינהו לכולהו ואשתכחו טרפ' חואי חדא בההוא ניסא דפומבדיתא עד דאזלי מיתי לה אכלה אריא אמר להו אבי רילמא חוייא דרבנן טרקיה דכתיב פורץ גדר ישכנו נחש. אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב נזר רב יצחק בר ביזנא דלא ליתשיח אסא וגידמי לבי הילולא ושבלא ואזל איהו אמשי אסא וגידמי לבי הילולא ושבלא טרקיה חוייא ומית.

פרק

כאן מתחיל ר"ת ומסיים ר"ת

קהלת י

ככבד שהניח רבי יהושע ואמר לכל לב' בני אדם שכחייבו הריגה למלכות וכו' אך לאחסם לעניין כתיבת תפילין על עור מיוחד אין לבו בתירה מנוח מפורשת שלא יכתבו על עור בהמה טהורה רק פשוט יותר רחב שאומר למעלן תהיה תורת ה' בפיך שפירושו מן המותר לפיך וניתוייב ממנו שיהיה ממין המותר ולא מתוך בהמה טמאה וכשאר יתקיים' זה אין לומר לפי על פי שקדם מקרה שבהמה טמאה מתבטלה וסיה לאוכה בהכלה כי יפפיק המשל לזה וניתקיימו שכיהם רבוני לומר נווי מן המותר לפיך וגם הטעם הכללי המונן לכלנו מלותו משל הכה ולא התשובה מקבוצה כן היה למתית נולקת גם בעיני הכיתוסי כפי דרכו והבולטת הקדמותיו על שהוא עגמו קולה ושתם כשמעת תשוב' מספקת ושכח לותה בלשון לרבו שאולי היה יוכי הלא כתבתי זה והקדתי קנת בפירוש מאחר זה ומה שלמעלה ממנו קשב שכבר שמתי על לבי לאחר שסיימתי סדר זרעי' שלא לכתוב בפי' מאחרי התלמוד בכלי דבר קטון או גדול לת לשר תשיג ידי וזלתי פירוש המפרשים הוכרחתי לזה למטות והגדולה על כלם כלי לבחון ולהכיח לידי נחר מלאכת עבודת הקדש מלאכת הלשום כי היא קשה וכבדה לאנשי כי קטון קנרך וכבדה לאנשי להפפיק' הקונלה רבה הנריכ' להשלמתה: ועכשו הוכרחתי לכתוב זה שכתבתי על כ' המאחרים הלכה כלי לתת טעם לתלמידים מדוע כתבתים בספר זה כי יש לאומר שיאמר והלא הניעת כבר בשבת היא מליבי שבת ונם כתיבת תפילין שביהם בכבסין בליבי ואיתר ואין מקומם בספר זה. ולזה למדתי מכל לאחד מהם שכם לאומרי כלות וכתבתיו במקום הזה: בעזהתי בראתי הש"י נוחר עלי ינחור בעלי ויהיה בעזרי לכתוב בתוך הספר פרושי

מאחרים מצוזי' בתבתי' והוא יכתבי בדרך לחת. סט

בר קשא מתוכה למלך ויפרחל הוא: לילמד חויל דרבנן שעבר על כלוי חכמים וכתב הפושטו על כך אין לו רפואה לפי' לא כתבת לו רפואה: אין רבי אין רבינו כך היה לכי כת בפשיה דבר נזר רב ינחק שיהו ממעטין בשמחה לותה שכח ולא יהא לדם מניח לפה ונידמי להילולא בשבלא סהיו רגילים להניח הדם ועכשי דקלים לשתות לפני החתן והכלה: וכשתיליון לותן לפניהם מקשקשין בשוק בשפת בתפי' וזנין: שבלא לישקלטוש וגזר שלא יקשקשו לפניהם עכל ר"ש. ומ"ש בתחלת המאחר הולי תליסר חמרי חיורתא וכו' ולישתכחו טרפה הוא קשה עם מלי דלישתמר לעיל בתרתי הלי מלן דטרפי' חויל ליתי עוברא דחמרא חיורתא ולילקעים ולותביה עליוה פירוש עובר הנמנא בחמי חמוה לבנה: וה"ת דלא לשתכח הלם טרפה: ובעבור זה לאמר כי קרוב הוא להתהוות נפל בקשה שבמנהו טרפות כל תליסר חמרי דפומבדיתא ולזה לא קושילו לפרושתו ולחרת שהיתה בהתהוות נפל שלא תליה ולזה קרוב לבני כי מה' קיימה לו להעבישו על שעבר כדוי חכמים.

שכר תאריסין ונדר בפוסטנא והכבוי מהוות קשה להולמן ולאחר תשובה בעיוסטנא בלי בדר' אלעזר בן עזריה

תוספות חויל דרבנן טרפיק לית ליה לפותה לף על גב דנבי בן לעק לא לחוש שלא בפני לעז קלאר שלא עברת על דברי חכיך שכיאר ופורץ גדר ישכנו נחש אלא הוה ליה לפותה שהרי מת הוא לא היה לו רשותו מוחזק אבל הכא שהרפואה היתה מוחזק ולכלבה מתוך במוקצה רע קלאר דלית ליה לפותה עכ"פ שמוך לזה שלכיכו בעביכו רפואות ולא הפסידו לכתבם מי שיחפון להם בעתרא יתבלם.

מכבדות' שתכבדין בעליהן מתנות שפנך כי היא לאחיכיב בעירובין לא יטייל אדם בתוך שלהו בשבת לרשות מפ היא נדיכה. שפני שמים מותרים כגון תוכקי' כלקה ומשדכים על התיבוקת לילדם שלא יהא לטרך

שלא שבת

על שנת כגון מקח וממכר והשטרות הרהור מותר להרהר בלבו כך וכך יניחה לכוונה על שלח זו מהו לפטור פטיעה נפש יותר מלמה פטיעה ביכורית לחמה: קדושה דבי שמעי השותה היין של קדוש בלילי שבתות מכשר לחבותו שמתו שם בעולה שקנים כשעים למכו בעמיק דולחי ליתמהו ליתמהו והלוכל עפר ליכו כלוכל עפר ליכו כלוכל שקן מתורת ליכא לאלף מנזרת שכמים לפי שהעפר

מוליך מולי

פרק ואלו קשרים

שלשים כ"ה מ"ה ובראשית רבה פ"ה

שמלותיך וכי עכשיו היתה לאלף שמלות מ
מיוחלות והיכו לשבת ותיבל הנוטין
והלל ותעש שם שכה ולבשה שמלות כלות שלא יפגשו כה כ
כשקיק מקושטת ויתמהו זכה היא שמואל שקיתה שכיכה קולמה
לשלא מתוך שהיכל ולא היה יודע מי קולה לו: וכתיב התם
ויכן עלי כי ה' קולה לנעך ויתמה לו לך שכב והיה כי יקלה לך
ואמרת לכך ה' כי שומע עבדך והוא לא היה להזכיר ה' שמא
אין זו שכיכה בני לאם המקוננים שבקוברים לילך עמהם.
לשאל בשעתה כל בעלות שבולה היה לרבו לשאל בהן אם כן
מפתכל בהן היה: ג' שבלים לקט בשהיתה רולה ג' שבלי' שבלו
מן הקוברים לוקטתן לכל ג' טוכבו' יפל אין לוקטת להכי היא
מתני' ג' שבלים לקט ג' לימו לקט. שמלות שבלים שמלות
משכח טועה לוקט' מעומד לשכחת קמה כמי הוי שכחה. כופלות
לותן של לקט שבשלו מן הקניבה לוקטת מיוחד ולימו שומם
לימלן משום נכיעות: כמו כמו לה הוא הקלה כזקה בו מכל
הקוברים כל הקוברים הפסיק ניכו לניכה ולא הוסיפה בתוכן
לו לכלו הוא הקלה כזקה בו וכמו למלטת בית דוד היוכלת
משכיפה עתילה ליחלק לילו ישכח בתוכם לא היה זה רומז
הפסקה בין שכיפה ותלכל ותשבע לשון שעיר הוא דוד ושלמה
וחזקיהו כתיב בהם עושר שהיו מניחין להם כל מלאכי לרץ
מכתה. לקוניכי' ממוכה על סוסים ופרלות שלו: עב

דג רבי ויוחנן לומר תחת כבודו ולא כבודו ממש ר'
יוחנן לטעמי' וט' כבתיב בעת ה'לפ בין לר' יוחנן
בין לר' אלעזר נוטו בשלה אלא רבי יוחנן משמ' ליה תחת כבודו
כמו תחת בגליו לשו' תחתית וכבודו היכו בגליו וה'ק תחת בגליה'
של מיילותיו שלבקניכיה יקר יקוד ולא בגליהם בשלפו: ול' אלעזר
משמ' ליה תחת לשון חלישי' כמו ישלם תחת הסוד משום דרבי
אלעזר לית ליה קרי למכי' מכבלותיה הילכך עכ כבודו הייכו נפש
והיה כבודו ממש בשלה ותחתיו יהא לאפר ושלפה כיקוד אש ול'
שמואל

פרק ואלו קשרים

שין פ"ה ה"ב ובראשית רבה פ"ו

ע וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא ישעיה נ"ח
מלבושך של שבת כמלבושך
של חול וכי האי דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה
גם בנלק פ' המוכל. מעשו' דרכיך שלא יהא הלוכך של
שבת כהלוכך של חול בפצואה חפצך אסורין
חפצי שמים מותרין ודבר דבר שלא יהא דבורך של שם
שבת כדבור של חול דבור אסור הרהור מותר ב
בשלמא כולהו לחיי אלא שלא יהא הלוכך של שבת
כהלוכך של חול מאי היא כדבעא מיניה רבי מר'
ישמעאל בר' יוסי מהו לפטוע פטיעה גסה בשבת,
אמר ליה וכי בחול מי התורה שאני אומ' פטיעה גסה
נוטלת אחד מתק ממאור עיניו של אדם ומהדר לה
בקדושה דבי שמשי. עם נפרק כיצד מבריכין, ל"ה. נפרק קמא דעירובין

אמר רבי אמי כל האוכל מעפר של בגל
כאלו אוכל מבשר אבותיו ואי
כאלו אוכל שקצים ורמשים דכתיב ויסח את כל בראשית ז
היקום וגומר אם' ריש לקיש למה נקרא שמה שנער
שכל מתי מבול נענערו לשם ולמה נקר' שמה מצולה
שכל מתי עולם נצללו לשם, ורחצת וסכת אמר רבי רות ג
אלעזר אלו בגדים של שבת,

עא תן לחכם ויחכם עוד אמר רבי אלעזר משלי ט
זו רות המואבידה ושמואל הרמתי
רות דאלו נעמי קאמר לה ורחצת וסכת וגומר וירדת
הגורן ואל בדידה כתיב ותרד הגורן והדר ותעש ככל
אשר צותה חמותה, שמואל דאלו עלי קאל שכב
היה כי יקרא אליך ואמרת דבר ה' כי שומע עבדך ואלו בדידיה כתיב ויבא ויקרא כפעם בפעם שמואל א ג
שמואל ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך ולא אמר דבר ה', והלך ותבא ותלקט בשדה אחר רבי אלעזר רות ב
שהלכה ובאה הלכה ובאחה עד שמצאה בני אדם המהוננים לילך עמהם, ויאמר בועז גומר למי הנערה שם
הזאת וכי דרכו של בועז לשאול בנערה אמר רבי אלעזר דבר חכמה ראה בה ב' שבלים לקטה ג' שבלים אינה
לקטה במתניתא תנא דבר צניעות ראה בה עומדות מעופלות מיושב יוכה תדבקין עם נערותי וכי דרכו שם
של בועז לדבק עם הנשים. אמר רבי אלעזר כיון דחזא ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה אמר שרי שם ו
לאידבוקי בה, ויאמר לה בועז לעת האוכל גושי הלום אמר רבי אלעזר רמז רמז לה עתידה מלכות בית שם ב
דוד לצאת ממנה דכתיב בה הלום שנאמר ובא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ה' אלהים ומי ביתי כי שמואל ב ז
הביאתני עד הלום, ותצלל פחך בחומץ אמר רבי אלעזר מכאן שחומץ יפה לשרב, רבי שמואל בר רות ב
נחמני אומר רמז לה עתיד בן לצאת ממך שמעשיו קשין כחומץ ומנו מנשה ותשב מצד הקוצרים אמר רבי שם
אלעזר מצד הקוצרים ולא בתוך הקוצרים רמז רמז לה עתידה מלכות בית דוד שתתחלק, ויצבוט לה קלי שם
ותאכל אמר רבי אלעזר ותאכל בימי דוד ותשבע בימי שלמה ותותר בימי חזקיה ואד ותאכל בימי דוד ובימי
שלמה ותשבע בימי חזקיה ותותר בימי רבי דאמר מר אהורירי דרבי הוה עתיר משבור מלכא במתניתא תנא
ותאכל בעולם הזה ותשבע ליפות המשיח ותותר לעתיד לבא,

עב ותחת כבודו יקד יקוד אש אמר רבי יוחנן ותחת כבודו ולא כבודו ממש רבי יוחנן לטעמיה ישעיה ה

לקני

שמואל משמיה דרבי חייא תחת כל יוכבו וכבודו כל יוכבו ותחת כבודו כבודו וכלי כבודו ממש וכלי נופו הוא · והילכך כשרפת בני אהרן מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים לפני המקום · ולכם נגדיש לתקיש והויה לת הכתוב לנגדים שעשה קונית הכתוב משמיה דרבי למאניה מכבדותיה רבי אלעזר אומר ותחרך כבודו ממש · רבי שמואל בר נחמני אמר תחת כבודו כשרפת בני אהרן מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים ·

אמר רבי אחא בר אבא אמר רבי יוחנן מניין לשינוי בנדים מן התורה שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ותנא דבי רבי ישמעאל ליפרה תורת דרך ארץ בנדים שבישל בהן קדרה לרבו אל יזוג בהן כוס לרבו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן נגאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים לשוק אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל תח שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרא משנאי אלא משניאי רבינא אמר רבר שנאמ' מרבדים מרבדתי ערשי ולא פליגי הא בגליסא הא בלבושא ·

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף ערום בבגדים בלואים ויחף במנעלים המטולאים ·

אמר רבי יוחנן תלמידי חכמים נקראים בנאין מפ' שע"ס ב'בבניניו של עולם כל יסיהם ואמר רבי יוחנן אי זהו תח שמחזירין לו אבדה בטביעות העין זה המקפיד על חלוקו להפכו · ואמר רבי יוחנן אי זהו תח שממנים אותו פרנס על הצבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ואפילו במסכת כלה · ואמר רבי יוחנן אי זהו תח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו זה שמניח חפציו ועוסק בחפצי שמים והם למטרח בריפתיה · ואמר רבי יוחנן אי זהו תח כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה למנוייה פרנס על הצבור אי בחדא מסכת באתריה אי בכוליה תנייה בריש מתיבתא ·

פרק כל כתבי

עג תנו רבנן ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קום ה' ויפצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך מלמעלה ומלמטה לומר שאין זו מקומה · רבי אומר לא מן השם הוא זה ולא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו · כמאן אזלא הא דאמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ספרי תורה כמאן כרבי · מאן תנא דפליג עליה דרבי רשב"ג היא דתניא רשב"ג אומ' עתידה פרשה זו שתעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענו' ראשונה לפורענות שניה · פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים · פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא בר חנינא משרו מאחרי ה' וחזיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים ·

הגליונים קלפי' מלקים וכר' מסורת דתמרא דהך ספרי מיכים סדי הן כגליונים בקלפי' מלקים שלא נכתב בהם משלם קודר את הלזכרו' מותך מתיבות הקלף מקום הסם שלפי' כודף לדם להלנו עגמו קלמר שהללו עוים העובדי' עז ליכם מכירי' שהבי נכך גדלו וכך למדום לטותם לחר הללת וחמזוזה שמת זכרון קוף וליכה שכתה לך שלא שהללת לותי לחדי הללת כך אין מכילין לותם לפילו בחול.

עד תניא הגלעדים וספרי מצילין אין מצילין אותם מפני הדליקה, רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן והשאר טורפן, אמר רבי טרפון אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני אשרוף אותן ואת האזכרות שבהן שאפי' אדם רודף אחריו להרגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית עבודה זרה ואין נכנס לבית הים של שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהם הכתוב אומר ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך, אמר רבי ישמעאל קו' ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילי' קנאה ואיבה ותחרות בין ישרל לאביהם שכשמים עאכו' ועליהם אמר דוד הלא משנאיך ה' אשנא וגומ' תכלית שנאה וגו' וכשם שאין מצילין אותם מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן הספולת ולא מן המים ולא מדבר המאבדן,

עה בעא מיניה יוסף בר חנין מר' אבהו הני ספרי דבי אבידן מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין, אין ולא ורפיא בידיה, רב לא אזיל לבי אבידן וכש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל, אמרו ליה לרבא מאי טעמא לא אתית לבי אבידן, אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ונעקריה דוכתי' קשי לי מר בר יוסף אמר אנא ולא מסתפינא מיניהו זימנא חדא אזל בעי לסכוני, ר"ם קרי ליה רבי יוחנן קרי ליה

אימא שלום דביתהו דרבי אלעזר אחתיה דרבן הואי הוה מהוא פילוספא בשביבותיה דהוה שקיל שמא דלא מקבל שחדא בעי לאחוכי ביה עיילא ליה שרגא דדהבא ואזול לקמיה אמרה ליה בעינא דנפלני לי בנכסי דבי נשי אמר להו פלוגי, אמר ליה כתיב לן במקום ברא ברתא לא תירות אמר להו מן יומא דגליתון מארעכון אתנטילת אוריתא דמשה ואתיהבת להו וכתיב ביה ברא וברתא כחדא יירתון, למחר הדר עייל ליה איהו חמרא לוגא, אמר להו שפלית לסיפי' וכתיב ביה אנא עון גיליון לא למיפק מאוריתא דמשה אתיתי אלא לאוסופי על אוריתא דמשה אתיתי וכתיב במקום ברא ברתא לא תירות, אמרה ליה נהור נהורין כשרגא, אמר ליה רג' אתא חמרא ובטש לשרגא,

עו תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת ג' רבי חדקא אומר ד' אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו' ואמר משה אכלוהו היום כי שבת היום להי' היום לא תמצאוהו, ר' חדקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא, ורבנן סברי בהדי דאורתא, א"ש בן קפזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המקיים שבת ניצול מג' פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גהינם ומפלחמת גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא יום וכתיב התם הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' וגו' מדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם יום עברה היום ההוא ממלחמ' גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם ביום באגוג,

עז אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים שנאמר אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגומר לא כאברהם שכתוב בו קום התהלך בארץ וגו' ולא כיצחק שכתוב בו כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב ביה ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה רב נחמן בר יצחק אמר ניצול משעבוד מלכיות כתיב הכא והרכבתיך על במותי ארץ

דרי זה מתרץ ומגלף שכתבתים תרגמו לומר הפרקים לשנה וקודקה כדאיתא בעבדי עבדים וזה הקובלן תמיד בלא עתה ליכו בלא כתוב טיב ותיבלונן: בפסוקי דזמרה ג' מזמורין של הללים הללו את ה' מן השמים הללו אל בקדשו: למדומי סמה כשהיה לדומה שחרית ועבדית סמוך לשקיעתה: עם שמש וזיקתה: ולפני ירח קודם לוח הירח בעבור השמש לא שקעה: מתתים במולי מעי שמתיסרין ביסורי ומתמרקין עוונותיהם: וכתבו ניתספות בשם ר"י כי יש במדרש לתרגם מן השמי לשיות נקי וטהורים כמלאכי השרת: מחכביסי שבת בעבריה מפני שהיא עמוקה ומחשיכה מבעוד יום ומכוי שחשכה: ממונישי שבת בנפוני שיושבת בראש בקר וכשוב כשהחמה שוקעת בראית שם שור גדול ומלחכין לבהמת: מיושבי בית המדרש חוכים מלמדים תלמידים בכל יום לכך מעמידי ממונים לעת הקובל לומר קינה עת לחטל: מחלקין לעבייה בדקה לחמרי ק"ק לכך בדקה בנגית בכ' ומתחלקת בג' ומחלקי' לותה עליהם לכדוק לפי הכריך לכל לחד וד' ופעמים שקבוצה לעתה לרחם על זה ולחלוק יותר מן הכורך שאומרי לו שכדוק' ולומדין לת מחביכו בעמטה: לא כתבתיה וכו' מכוב בעיות בדקה לחמרי ק"ק וכו' ואל לרבי יוסי כתי יכול למקרייה לבנו הקדוש תחת לבכנו מן הלבנה ולמעה לא דלו קורות וכו' כשפוטה תלוקו כמו שהוא דרך רחלו מבסה לת עצמו תחלה מצוה ג' בעיות בכסלינו ויושב בחטה: אלו היו חברי לו' עלה וכתבו בתם לא ידע לי מה ליכור יש בזה קשלה לזכן אם לא מצוה בדבה לבטלה שלכהנים לחמרה תורה לברך לת ישראל עכ' לא לחמרתי לכך וחזרתי לאמרי שאם בא מי שאמרתי עליו לכך ושל אם לחמרתי כן עליו לא קורתי כי לוא' ליכו כדברי לפי שמתחלה לחת לחמרתי וקבכר כל מילתא דחתחלה בלפי מדה לית בה מצוה ליכתב בישן וכן מפרש בחם' עלכן. ע"ט

דקיימי' מצות תפילין שלא הלך ל' לחמות בלא תפילין וכן לעבדן בישית עד דחמייט שתקבה וזה לשון תלייתי בישית כלחמרי' בשלחת לא כתי חוטין דשלים מפכתיה שנשכה עבידנא יותר טבא לכבכן לתלמידים כאש ישיבה היא עכ'.

תוספות עיון תפלה פי' בטוחת הלב וכן היוצ לאלו לבני' שאוכל מפירותיהן בעולם זה לחמרי עיון תפלה לאכל לא לחמרי בבכטו' המעיין בתפלתו סוף בא לידי כאב לב ההוא עיון למנפה מתי יעשה הקב"ה בקשתי שמטו' שתפלתו מקובלת כלמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלת לב וכן היוצ לחמרי' כפ' נטו פשוט ג' לבני' לין לאדם כיכול מקן בכל יום לשון קרע והרקוד עניכו ועיון תפלה לין לפרש שמנפה מתי תעשה בקשתי שהרבה בני אדם כיכולין מזה אלא הוי כי ההוא דשמעתין כלומר שלימו מתבוין בתפלה שאי אפשי ליזהר כלאם' כיכולמי מחזיקה טיבו לריש לקיש מטי למולי מנפשים כרע. פ

מוקיר

אחריתי הוה ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו, ואמר רבי יוסי מימי לא ראוקורות ביתי אימרי חלוקי, ואמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דעת חבירי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה. ואמר רבי יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי,

עת אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת, ואמר רבי יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה, אמר רב הונא בריה דרב יהושע תיתי לי דלא סניף ד' אמות בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפילין ואמר רב נחמן תיתי לי דקיימית מצות ציצית, אל רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אכוך במאי זהיר טפי אמ"ל ביה בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא ככה דלא רמייה. ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא

דברים לג ו וכתיב התם ואתה על במותימו תדרוך. אמר רב יהודה אמר רב כל המעגג את השבת נותנין לו במשאלות לבו שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה איני יודע מה הוא כשהוא אומר וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד כוכבים כאנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגומ' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו. אמר רב יהודה אמר רב אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון שנאמר ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו וכתיב בתריה ויבא עמלק. אמר רבי יוחנן משום רשב"ן יוחאי אלמלא משמרים ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגומר,

עח אמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת אמר ר' יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום איני והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף כי קאמרי בפסוקי דזמרא, ואמר ר' יוסי יהא חלקי מהמתפללין עם דמדומי חמה אמר רבי יוחנן מצוה להתפלל עם דמדומי חמה אמר רבי זירא מאי קראה יירא"ך עם שמש ולפני ירח דור דורים ואמר רבי יוסי יהא חלקי מהתים בחולי מעים דאמר מר רובן של צדיקים מתו בחולי מעים, ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה ואם רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריה וממוציאי שבת בציפורי ואמר רבי יוסי יהא חלקי מיושבי בית המדרש ולא מסעמידי בית המדרש, ואמר רבי יוסי יהא חלקי מנאמי צדקה ולא ממחלקי צדקה ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו, אמר רב אפא לדידי חשדן ולא הוה בי אמר רבי יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי, איני והאמרו ליה לרבי מאי טעמא קרו לך רבנו הקדוש אמר לה מימי לא נסתכלתי במילה שלי בר' מילתא

עט אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת, ואמר רבי יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה, אמר רב הונא בריה דרב יהושע תיתי לי דלא סניף ד' אמות בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפילין ואמר רב נחמן תיתי לי דקיימית מצות ציצית, אל רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אכוך במאי זהיר טפי אמ"ל ביה בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא ככה דלא רמייה. ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא

מוקיר שבי מסכל שבתות: תמהי ליה כללאי לקלי נוי כללאי קוזים נכסים לכיל להו מופס ליטול נילו: לותבים נמייכיה עשה לו כותב של לכל ושכנו במשכנתא של זקה וקנא בו מדעלית וקנא לת זו עמקן:

פייכיה כותב: ורבי הלוי נרים בפליגי כמולכו ולקשון הטן לי וקו לשון רבי יצחק כל יהולה: תלוסר עלית מלוות ליכרי זקה: נוזמן בעלמן הוא כלומר הון עתק מלר

כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כשן תלוסר נמלי פסיקי עדיפתא וכן תלוסר טבחי לטעול: במה הם זוכים לעשר נדול כזה לה לקרקן לשון לחו עני מתניתא נכסיכו בעוכה זלת עכ:

תוספות בתלוסר עלית לדיכרי לו לת לעילי. שם כלי הוא כלתמריכן בריש כיכל מעברי עלת נקבת נכרל עכ כתוס: טוכת לת לקרב לדכר לל השכל ושלל כפרש שלימה כפי השעט כי ילקה דכר כמכע לזה פי שהוא כלי קטן וליכו מן מכמכע שלמן יקרה משוכחת כמלר מלר יתנו כפרש זה כלים קטנים מלאים ליכרין: ויתר כשן פי רבינו הלוי לנוזמן בעלמן קלמר והכי זלת תהים תשובה כוללת כמקומו כשים שהזכירו לפרש כיוצא בללה לשר יכלה לשם היות קרוב לכמכע: וכיוצא בזה רלוי לו במעשה הכעל לכית לשר כלולין שהכיאו לפניו שלמן זקה משוי ו כבי לדם מה שלה כעשה למלך נדול שלה נוזמן בעלמן קלמר כי לפשר שהיו לאותו כעל הכית ו עבדים לעבודת מלאכתו ולעת האוכל היו עוזכי שלחנו כמיכי מנדי משוכי וכלים מכלי שוכים: ופשם שכל לקל מעבדיו יהיו נידו לדר וכן כלשם היו מכיאי לפניו שלמן וכלים יקרים שויס הון עתק עכ:

פ"ק

ויכלו הקלה וזה שמספר בשבתו של מקום ששבת בשבת עכ:

תוספות מנא לי ללוק ונרוך ולת לאמרי נרים עדיי פסחים ושון שלין מניחין לת שלמן שלה לכל קדש ול לעירוב הוא במקום לאכ שלה שלין מניחי לותו על לאכ הקלוש כי היכי לדיתי סעודת ניקל לשבת כלאי כשלאלת לדב לאמי ולווקל ביומיסא שהיו לכם שלאכות קטנים לפני כל לאכ ולאכ לכל שלנו נדולים הם וקשי לעלטלם עכ:

פ"ב

כל

אותה אומרי לה' הארץ ומלואה ונו' וכשמסלקין אותה אומרים השמים שלי לה' והארץ נתן לבני אדם, אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר ליה קצב חייתי וכל בהמה שהיתה נאה אמרתי תהא זו לשבת: אמרתי לו ברוך המקום שזיכך לכך: אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר ליה תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אלא תן לנו היסנו, אל כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו,

פא אמר רב המנונא כל המתפלל בעש ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להבה במעשה בראשית שנאמר ויכולו אל תקרי ויכולו אלא ויכלו, אמר רבי אלעזר מנין שהקדוש כמעשה שנאמר ברבר ה' שמים נעשו, אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המתפלל בעש ואומר ויכולו שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם ומניחין ידו על ראשו ואומרי לו וסר עונך וחטאתך תכופ, תניא רבי יוסי בר' יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בעש בכית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומשתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו, ראוי לחבר אל זה מאמר אחד המזכיר גם כן ענין מלאכים המלוים לו לאדם והוא בכלל על אודות מלאכי יעקב אבינו עה ול אר מאיר עשה אדם מצוה אחת נותנין לו מלאך א' ב' מצות נותנין לו ב' מלאכים מצות הרבה נותנין לו מלאכים הרבה שנאמר כי מלאכיו יצוה לך ולמה כדי לשמרו מן המזיקי שנאמר יפול

מנדך

אמר רבא תיתי לי דכי אתי צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותיה, אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא דחכיב לדיב כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו, רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת מלכת, ומאמרים אחרים במצות כבוד שבת: עכ

פ יוסף מוקיר שבי הוה חהוא גוי בשבבותיה דהוו נפישי נכסיה טובא אמרו ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקיר שבי אכיל להו אזל זבינהו לכולהו נכסי זבן בהו מרגניתא אותבה ב בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה בימא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זכין כי חשתא אמרי להו זילו א אמטיוה לגביה יוסף מוקיר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניחליה זבניה קרעיה אשכח בידה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא, בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל בר' יוסי עשירים שבארץ ישראל במה הם זוכים אמר ליה בשביל שמעשרין שנ' עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר שכבבל במה הן זוכין אם ליה בשביל שמכבדין את התור' ושבשאר ארצות במה הן זוכין אמר ליה בשביל שמכבדים את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודיקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ו בני אדם ו' של שלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועו בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים וכשמניחין

תהלי' כל מס קטע

בבא קמא נא ב

בבא מציעא פה ב

בבא מציעא פה ב

בבא מציעא פה

כל

מצדך אלף וגומר׳ אמר רבי יצחק למה מן הימין רבבה ומן השמאל אלף אלא שהשמאל אינה צריכה מלאכים הרבה לפי ששמו של הקב״ה כתוב בתפלין שבתונין בשמאל׳ אמר רבי חנינא לא כתיב יהיה מצדך אלף אלא יפול שמאל שאינה פשוטה במצות שאינה שולטת בה במצות תפלין לבד אינה מפלת אלא אלף מזיקין אבל ימין שהיא שולטת בכל המצות מפלת רבוא מזיקין׳

פב אמר רבי יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבה מברך בכל

פסחים ח כחו קורעין לו גזר דינו שנא׳ בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה׳ מה טעם בפרוע פרעות משום דברכו ה׳ רבי יוחנן בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו כתיב הכא בפרוע

פסחים לב פרעות וכתיב התם כי פרוע הוא׳ אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן׳

ישעיה כו פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים׳ אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרין אמן מאי אמן אל מלך נאמן׳

פג אמר רב יהודה בריה דרב שמואל

ירמיה יז משמיה דרב אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חלול שבת שנאמר ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא והצתי אש בשעריה ואכלת ארמנות ירושלם ולא תכבה מאי לא תכבה אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה אם׳ אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל

ישעיה כב שחללו בה את השבת שנאמר ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכה אמר רבי אבהו לא חרבה ירושלם אלא

ישעיה ה סה בשביל שבטלו קש שחרית וערבית שנאמר הוי משכימי בבקר שכר ירדופו וכתיב והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פעל ה׳ לא יביטו וכתיב לכן גלה עמי מבלי דעת אמר רב כהנא לא חרבה ירושלם אלא

ירמיה ג בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר שפוך על עולל בחוץ מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ׳

ירמיה ו יח פד אמר עולא לא חרבה ירושלם אלא בשביל שלא היה לחם בשת פנים זה מזה שנא׳ הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו׳ אמר רבי יצחק לא חרבה ירושלם אלא בשביל

ישעיה כד סה שהשוו קטן וגדול שנאמר והיה כעם ככהן וכתיב בתריה הבוק תבוק הארץ׳ אמר רב עמרם בריה דריש בר

מיכה ז אבא אריש בר אבא אמר רבי חנינא לא חרבה ירושלם אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנאמר ה׳ ריב כאילים לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישר׳ שבאותו הדור כפניה בקרקע

לה ב לג ולא הוכיחו זה את זה׳ אמר רב יהודה לא חרבה ורושלם אלא בשביל שביזו בה חה שנאמר ויהיו מלעיבי במלאכי ה׳ חם ובוזין דבריו ומתעתעין בנביאיו עד עלות חמת ה׳ בעמו עד אין מרפא מאי עד אין מרפא אמ׳ רב יהודה כל המבזה חה אין לו רפואה לכתו׳ אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן׳ ובנביאי אל תרעו אלו חה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן׳ אמר ליה רב פפא לאביי דידי ודידך מאי אמר ליה אינו דומה הבל ש״ש בו חטא להבל שאין בו חטא׳ ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש׳ אמר ליה ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה כך מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה׳ ואמר רבא לא חרבה ירושלם אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא וידעו אם יש אושה משפט מבקש אמונה אינו׳ והאמר רב קטינא אפי׳ בשעת כשלונה של ירושלם לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר כי יתפש איש באחיו בית אביו לאמר שמלה לכה קצין תהיה

שאין

בכי לכם מבויין לכבותה בשבת: בנקר בזמן קס״ן וכן מלקחי בכסף והיה כבוד וכבל בסופי דקרא ואת פעל ה׳ לא תביטו לא שמו לב ליקר שמו על בריותיו: שפוך על שולל כיוצא דקרא ואת תאמת ה׳ מלאתי בלאתי הכל שפוך על שולל בחוץ שפוך חמתך בנקמה בשביל שולל בחוץ: בעלי מכית רבן: פד

הובישו כי תעשקם שמו וע׳ נס טס לא יכושו ונס הכלם׳ במשיחי אלו תינוקות של בית רבן שלמדין תורה לתשבחן ובכנויי אלו תה שבחתי ובכיתי לכב תכמה׳ מתביישין תוכיח שור מתבישין ליכח שור: מתכבדין בהם בשמלה כשמוליכין לותם עטרי תורה אלו עושי מצות כמעליתי לת לבניהם מבני שלימי ילמדי לקשיב: ישבן בידך לתה נקי לבי קנין תהיה לפי ותלמדנו תכמה: לבניהם שלין לחם עומד בהן על טוריין לשומרן בהלכתן שלא לגלות בהן על שומרון ב׳ וג׳ פעמים בשביל לקיימו טעמי תורה המסותרין: לא תהיה מוכס לביי כעל להיות מוכס בבית המלכים׳ לתיה הוכגלתי כמו שמוך לטעקו לתיה לבי חוזה: וממלי למשוס לים בהם לחוכה קיל לילמ׳ עב נביטי׳ שולו הלמת דלי לא נתיכה לותן טעמי תורה לחמי לים שולחין לית׳ לן: ומשכי הל למיתר נמר ושפת ״ מלי לא לתיה מוכס מולם הוא על הלמת שלא יגיע בתורה בלבני תורה היו כלמדין ולין מתהלכין על שקר: פה

לין

ירושלמי ברכות פ״ה ה״ב

ירושלמי ברכות פ״ה ה״ב

ירושלמי ברכות פ״ה ה״ב

אין בהשכמת בית המדרש מלשון למה במתני׳ כי קדלי: מהשכמת בית המדרש לתגר לירון מקדמה נרישק: מל כף

תעבוד והכיתו והלך למקל הקורקי׳ ועיון תפלה לטיון בתפלתו. הך סכי כמי סהכי סייכו. הכנסת אורחי׳ וביקור חולים סייכו גמילות חסדים. ועיון תפלה בכלל גמילות חסדים לכתיב גומל כפש לים חסד. השכמת בית המדרש וגידול בניס לתלמוד תורה. סייכו תלמוד תורה והלן את מכריו לכף זכות בכלל הכנסת אורחים שלום דמתיך שהוא מכריעו לזכות ואומר לך מעת לי בוזת לכום היה לו לעוכה בתכוון יש שלום ביניהם. וכי יוכלן לפרש לן מתא דכתיב ג׳ דמתני׳ סיתבו להכך ו׳ולימא כמי לכבוד מכוזה וכי יוכלן לפ׳ פלוגתא עלים. וכתבו כתוספות ויאמר מלכיהו׳ קסבר כמ״ד במטת דקא מש קדם דליכ׳ מ״ד התם שהוא קול שלמלאכים היה מדבר שהיה מזמינם. לוכל מפירותיהן בעולם הזה בפ״ק דקידושין מפר׳ דסייכו שם היה שקול מכריעת דשכר מצות בהאי עלמא ליכא קמ״ל עכ׳. בפתי כפש בלאכון כפש: מוקבלת שכותיה לקבלתו בכך וכך כוין לשכר. כל היכא דאמרי׳ מעשה בהפיל לחד לו כבי יהודה בן בבא לו בבי יהודה בר מלעזי: ביבה בעבד: שלהן בלוק לבבי שלהן מכיל במדותיו לפתוך עלא דלבהיכ׳ לבבו. מטבוכית טיב: לבר מלטת ובריך להעלימו בגולת רוק ובזבו על הטמים שיהו כוזים לכל דבריהם.

פו

פוסקת

מתני׳ לומרי׳ לו בבא בבן בזוד על לחמיה לבני מבוש שבת. ולא תבבה אין בריך לחלוק מלא יהיו יכיהבו ויבבה.

פו

מלא כף

לנו דברים שבני אדם מתבסין בהם כשמלה ישנן תחת ידיך דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אלא אם כן נבשלים בהן ישנן תחת ידיך קצין תהיה לנו והמכ שלה הזאת תחת ידך ישא ביום ההוא לאמר לא אחיה חובש וגו׳ אין ישא אלא לשון שבועה וכן הוא אומר לא השא את שם ה׳ לא אהיה חובש לא אהיה מחובש׳ עצמן בבית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד מאי דילמא שאני התם דאי אמ׳ להו נפרי אמרי ליה אימא לן הוה ליה למימר נפרושכח. מאי לא אהיה חובש לא קשיא כאן בדברי תורה כאן בפשא ופתן׳

פה תנו רבנן מעשה ונפלה דליקה בחצרו של יוסף בן סימאי בשאן ובאו אנשי גסתרא של ציפורי לכבותה מפני שאפטרופוס של מלך הוא ולא הניחן מפני כבוד השבת ונעשה לו גם וירדו נשמים וכבו לערב שגר לכל א׳ מהם ב׳ סילעין ולאפרכוס שבהם חמשים וכששמעו חכמים בדבר אמרו לא היה צריך לכך שהרי שנינו נכרי שבא לכבות אין אומרין לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהם׳

פרק מפנין

פו אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחי׳ ומפני ביטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחים והדר ומפני ביטול בית המדרש אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה דכתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך וגו׳ אמר רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בו מדת בר אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואלו בהקבה כתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך וגו׳

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ששה דברים אוכל אדם פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחים. וביקור חולים. ועיון תפלה. והשכמת בית המדרש. והמגדל בניו לתלמוד תורה. והדן את חבירו לכף זכות. איני והא אנן תנן אלו דברים שאדם עושה אותן אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כלם. הני נמי בגמילות חסדים שייכי לא הני כתני שייכי׳

תנו רבנן הדן את חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד סנהדרין העליון ונשכר אצל בה אחד בדרום ג׳ שנים. ערב יום הכפורים אמר ליה תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר ליה אין לי מעות. אמר ליה תן לי פירות אמר ליה אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי. הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בה שכירות בידו ועמד משוי ג׳ חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני סנדים והלך לו לביתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמ׳ ליה בשעה שאמר׳ ליתן לי שכרי ואמרתי אין לי מעו׳ במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן. ובשעה שאמר׳ לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים. בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי מוחכר׳ ביד אחרים ובשעה שאמרתי לך אין לי פירו׳ במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרין ובשעה שאמרתי לך אין

לי

פורסא דלמען זמן הקזה כתו בפרוס הסמה: בין הפרקי פרקי שבותיו כגון לאחר מ' שכה. ימעט בהקזה לא
יקיז כלל מקדם שלש מב' מדשים לב' מדשים: וכין הפרקים יחזור וימעט לאחר ס' יקיז לג' מדשים לפי שאין
כאן עליו ואין למו מס ומשו מכנסין כשמתקר למו. שכל שלא מעלה ושלא מטה שוין מלדם כילון כלל ויש יום ויש לילה בין יושבין בעיוכות
כב ובה מתקנת עזרא ואילך וכין דיום כדין ופקיל קוף עומת
כוכבים: דקיימא מלדים בזוי שמזל מלדים משמש בו בשעת
זוועת ומזל מלדים ממוכה על הדמ ועל הדבר וכל הפורעניות
וזוועות קשין שהם רעות לשדים כדלימת בפסחים והפורעניות
מוכנין שהם מכלל שלר השעות כשכתבו המלוכו' וקמזלות שעה
לשמוכה של ל' בשבת שהם שבתאי ובשניה נדק ולחכיו מלדים
ולחכיו מתם ולחכיו כוגה ולחכיו ככב ולחכיו לבנה כמנלת:
קמזלות לו' השעות ולחכיו חלילה לשולם כמנה בשלר זה ל
לשולם שימני מזלות משמני' בתלת לילי השבוע כגהם חלם
מוכאי שבת שע' לשמוכה שלו ככב תלת לילי שני נדק וכן בשלר
הזה ושלר תלת שימני קיימים חלם כגהם שעה לשמוכה של לאחר
בשבת מתם ושל שני בשבת לבנה ושל שלשה בשבת מלדים כמנה
מלדים מוזב כו חלילה בשעה שמיכית ביום ויש זוועת לכל שלר
ימים לין מלדים בזוועת שלהם לא לא בלילה ובלילה לין דבר
לקיו מעלי שבתא כמי קיימא מלדי כווי שהקי השעה לשמוכה
של יום כוגה לפי השלר של חלם כגהם תלת שימים וכין ס
שתלת כוגה ושלר הליכתן שהם שכל כמנה מתחילין לזוזי
חלילה בשעה כניעית כמנה מלדים בשעה שתית: כין דלמא
ניה רכים הוכגו כו מפני לוחקן שיהו קכוצים לשעודת שבת
ולחקן בשקין לשני כבוד שבת שנדים גדולי ובשכב עו לחכי
שני לשם לג: לדכיא לילה ד' בשבת שהוא רביעי לחדש. אי
לדכיכר לחדש. או כל לחדש כולהון קשיל לחקוה: ד' לדיכא
ד' כתריה שלין ד' ימים עד סוף החדש ויהיה לחכי ד'
בשבת כתריה כאותו חדש ויהיו כן שם ושני לו חולשה שליש לו

סכנתא

תוספות מי שיש לו זכות לחוות ויקדים תקנת עזרא
לעשה שהיה לכין כל יום שהיו נדיכין לא
היו קוכעים לישב כל יום לקני מלדים בזווי: כדכיעי כמי קני
מלדים בזווי בסוף היום שלא לא חשו חכמי לכך לחלין לכך לחקיו
כך בשמוך לליל: לדכיא ד' כתריה שלין ד' ימים עד סוף החדש
כלפי לקוכע לדיכא לחמיש ד' בשבת לחקן לדוחק לחוות כל היכו

לדיכא ד' כתריה. פח

מגולה בנחלת חשבת לחלי חכיך ליה לגלויי
לדילמא חשוה חשדא פי חשוה חשדלה שלא יפשדוה שהוה כוסף
שלר חפניו וסיפא לחיתני' לקחני וכשכבה חכפתו על פי עליה
ולפי חשוה חשדלה הוה שלא כיפא חיכיף לן דוקא חעלה קלחב
שלא

פח משנה רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מעשה מכיאו בשבת מגולה ובסכנה מכשהו על פי
עדים. אמר רבי יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושים כרבי אליעזר והיו
עושים

פרק רבי אליעזר דמילה

שבתא נמי קיימא בזווי כיון דדשו ביה רבי שמעון ד' אמר שמעון ד' דהוא ד' ארבע דהוא ארביסר ד' דהוא
כד' ד' דליכא ד' בתריה סכנתא. ר"ח ושני לו חולשא. ג' לו סכנתא. מעלי יומא טבא חולשא. מעלי יומא
טבא דעשרת סכנתא וגזרו רבנן אכולהו יומא טבא משום יומא טבא דעשרתא דנפיק ביה זיקא ושמיה טבות
דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו וגלדמייהו.

מ לי כרי זכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש
כל נכסיו לשמים אל העבודה כך היה הדרתי כל
נכסי בשביל הורקנוס כני שלא עסק בתור וכשבאתי
אצל חברי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם ש
שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות. תנו רבנן
מעש כחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישר ולמלון
השכיבה תחת מרגליתיו למחר ירד וטבל ושנה ל
לתלמידיו אם להם בשע שהשכבתיה תחת מרגלותי
במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו
בדוק לר', בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני
אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי, אמר
ליה העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות
המקום ידין אתכם לכף זכות,

תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי,
אצל מטרונית אחת שכל גדולי רומי מצויין
אצלה, אמרו מי ילך אם להם רבי יהושע אני אלך,
הלך רבי יהושע ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה
חלץ תפלין ברחוק ד' אמות ונכנס ועל הדלת בפניה
אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר להם
בשעה שחלצתי תפלין במה חשדתוני אמרו כסבור
רבי אל יכנסו דברי קדושה במקום טומאה, בשעה
שנעלתי במה חשדתוני אמרו שמא דבר מלכות יש
בינו לבינה בשעת שירדתי וטבלתי במה חשדתוני
אמרו שמא ניתוה גבורא מפיה על בנדיו של ר' אמר
להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות
המקום ידין אתכם לזכות,

פז אמר שמואל פורסא דדמא כל תלתין
יומין ובין הפרקים ימעט ובין
הפרקים יחזור וימעט, ואמר שמואל פורסא דדמא
חד בשבא ארבע ומעלי שבתא אבל שני וחמשי לא
דאמר מר מי שיש לו זכות אבות יקיז דם בשני ובה'
שבד של מעלה ושל מטה שוין כאה בתלתא בשבא
מאי טעמא לא משום דקיימא ליה מאדים בזווי מעלי
שבתא נמי קיימא בזווי כיון דדשו ביה רבי שמעון ד' אמר שמעון ד' דהוא ד' ארבע דהוא ארביסר ד' דהוא
כד' ד' דליכא ד' בתריה סכנתא, ר"ח ושני לו חולשא, ג' לו סכנתא. מעלי יומא טבא חולשא, מעלי יומא
טבא דעשרת סכנתא וגזרו רבנן אכולהו יומא טבא משום יומא טבא דעשרתא דנפיק ביה זיקא ושמיה טבות
דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו וגלדמייהו,

לכל מצוה על פי עליה שלא בשעת עשייתה לא ומשום הכי אנו לא לוקין מלקות משום מצות ולא למצטרף על פי עליה ולפיכך לא תמיה רבי אליעזר אלא לחייב מנוף: שם לכבי על לחמיתך. תמיה ימידך שקדמה לשאר לחמיות והיה מילה ושלא שעשין ושעשים עליה לכל שאר מצות ליכא מוכיחות כל שאין כרת תפלין ומזוזה וציצית ליכא כשהוא בשדה

ועכום כגית המקרן לכל זו מעידה עליהם לעולם כדלמריכן במכחות בדול שלקח עגמו בגית המקרן וכגטעד ולמר לוי לי שלקי עכום מכל מנוף כיון שכשהכל במילה כשעשה לעשו: בשמח שעשי משתה: על עסקי משפחותיו שכתב להם קדוטו.

תוספות שם לכבי במדרש למכנה על השמיעית כתי' הכלרם על המילה שקיל בשמיעי

ועקבי יעשה לכברם משתה גדול ביום הגמל ביום הג מל את יצחק דקייכו ביום הם למילה כמכין הג.

חדושי הלשבח על פי לקלים מוטריקון רשעי תעות לשר קדש יליל מכטן פרת על שם לכברם כדלעשי מה לילילי בעיתי זה לכברם כדלי בם כל המכחות בלות מנה ובכברם זו מזכיר שלשה לשות: ילילי זה לכברם חק בשלהו שם זה יצחק ובלבלהו חתם בלות בעית קדש זה יעקב ולת "ל כל בלברם שכתקדש מן הכטן על דלילמל קיש להו דילפי' ליה בגם דילילי ילילי בלברם כתיב כי ילעתיו ולהלן כתיב בעדם לנדך בכטן ילעתיך. פט

מרופה בשיל: דלמר ל' יבלי תפילי' בריכין נוף בקי שלא יפיח שמא לא יהיה בהו ושמעי' מיכה דלא מסרו עליה לא שלא לבדו: יקרו לשון יקרו שעבדי כחל ולשון תבקר לא בעלה: לת מוקו שכבר' תפילי' קלדור ממוקם: מגיפות עליה ליכא כלמתת בחלטומיה שלא בכבדיה. עכ.

תוספות המלמד הזה כתי' למעלה בפ' במה טומלי'. ושם כתי' בתוספות לשון זה

בשם רבי שמואל הכי שלא מסר עגמו לומ' תפילין קם: ולעגב דלמרי' בפ"ל מיתות דבשעת הסמל לפי' על מנוף קלה יהרג ול יעבור ולפילו לעבוד עבודת המסלכת היכו משום דבשיבו עבודת מתבהג כבו ודומה שמוציא עגמו מבלל ישראל לכל הכא ליכו עושה כלום שלא שלין לו תפילין בראשו שעה לפת והרבה ישראל שלין להם תפילין כמותו.

והרן על כתב שם יותר בלורך ול' ומקשו הכא שישב שהיה נוף בקי היקיך בעלין מדשו והי קלל בפ' בגמ' קלין דבשעת הסמל לפי' לעבדת המסלכת יהרג ולל יעבור "ל דק"ם לעבור על מצות לא תעשה לכל לא נזדו לבטל מצות עשה כיון שליכו שובר בידים ושל שהם יכולין לבטלה ממכו על בקדו שיכיכו בגית הלסורים ויבטל מלילי קלבך תבטל ולל יהרג: ולפת לא" היכי מסר בפשיה ומבה וכיון שליכו מחוייב בלבר כמבל מתחייב בבפשו "ל שלעם שליכו מחוייב ליהרג על קיומה לפה דשלי למסור בפשו עליה ומקבל שכר שכל מנוף שמסרו ישר' בפשם עליה בשעת הסמל מוחזקת בידם ומקבלין עליה שכר הרבה: ומי מכו בלי מה לך יוכל ליפקל על שמלתי לת בבי מה לך יוכל ליגלב על שבטלתי לת קלולב וכן מכיכו בלשיל שמסר עגמו על התבלה שהיה מלרכבן על כתב כתי' בבפיה מנוסות עליה דלמרי' במדרש כל השעות בשהן יבעון בחים עכ. קלב בלעב ובזוכה בשעה שהיה יבעה שוקת בלחת ובחה בלחת עכ.

דרוי דומה לו ולשון ולמרו לבי וקול לעשה עבמי כמותו ליהרג בדבכי: נח

לחולה שלין בו סכנה ולכ"ע שרי לת ולעגמו בסמיר: נכ

בשלח

מתים בזמנם, ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות על ישראל ועל המילה ועל אותה העיר לא גזרה, ותניא רשב"ג אומר כל מצוה שקבלו ישר' עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב שש אנכי על א תהלים קמ"ט אמרתך וגומר עדיין עושין אותה בשמחה, וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה כגון עריות דכתיב וישמע משה את העם בכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו עדיין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה חיגרא, במדבר יג

פט תניא רבי שמעון בן אלעזר אומ' כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליה למיתה בשע' [illegible] כגון עבודה זרה עדיין היא מוחזקת בידם וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה כגון תפלין עדיין היא מרופה בידם, דאמר רבי ינאי תפלין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי טעמא שלא יפיח בהם רבא אמר שלא יישן בהם ואמאי קרי ליה אלישע בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל המניח תפלין על ראשו יקרו ארז סוחו והיה אלישע מניח תפלין ויצא לשוק וראהו קסדור אחד ורץ מלפניו ורץ אחריו כיון שחניע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר ליה מה בידך אמר ליה כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו בה כנפי יונה לפי' היו קוראין אותו אלישע בעל כנפים מאי שנא כנפי יונה דאמר ליה ולא אמר ליה שאר עופות משום דדמיא כנסרת ישראל ליונה שנ' כנפי יונח נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונח זו כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליה, תהלים ס"ח

צ תניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ס"ת נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאי אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום, שמות ט"ו

צא תניא אין טורפין יין ושמן לחולה בשב' אלש בן אלעזר משום רבי מאיר אף טורפין יין ושמן אלש בא פעם אחת חש ר' מאיר במעיו ובקשתיו לטרוף לו יין ושמן ולא הניחוהו אמרו לו דבריך יבטלו בחייך אמר לידו אף על פי שאני אומר כך וחבירי אומר כך מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי הוא דאחמיר אנפשיה אבל לכע"ש שרי,

פרק

והפלא ומלך סיחי' דקרין ומפלק חכמת חכמיו: לכרס על שם שהיו שורות שורות ככרס: זו הלכה כרבינו וינד
מהיכן: וכתבו בתוספות זה הקון דכתיב נבוי גלות דבר ה' לשבר היה על מואב ונומר: זה קון לך ולעגלת
ומיכן יקראו ויכלו: הלב כרוב בטעמי' שלא יקח עם מחלוקת

עכ' נג

פרק תולין

צב אמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל
לבניים כח שנאמר והפלה ה' את מכות הפלאה
שעיה כט איני יודע מה היא כשהוא אומר לכן הנני יוסיף ל
להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת
חכמיו ובינת נבוניו תסתתר הוי אום הפלאה זו תורה
תר כשנכנסו רבותי לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה
עמוס ח שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה'
והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למי'
פס כי אם לשמוע את דבר ה' וכתיב ונעו מים עד ים מ
מזרח ומערב ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא י
ימצאו: דבר ה' זו הלכה: דבר ה' זה הקץ: דבר ה' זו
נבואה: ומאי ישוטטו לבקש את דבר ה' אמרו עתידה
אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות
ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא אם טהורה היא
ואין מכין אם טמאה היא ואם טהורה היא בהדיא כתיב
ויקרא יח ביה מכל האוכל אשר יאכל. לידע אם ראשונה
היא ואם שנייה היא ואין מכין. תא נמי מתני' היא
וכו'. תניא ר"ש בן יוחאי אומר חס שנשתכחה תורה
לבניים לג מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו לא מה אני
מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו שלא
ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד.

צג תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם
ראית דור שצרות רבות באות
עליו צא ובדוק בדייני ישראל שכל פורענות שבאה
לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר
מיכה ג שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל
פס המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו ובתיב בונה ציון בדמים ראשיה בשחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו
רשעים הם אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם. לפי שמביא זוקפה עליהם ג' פורענויות כנגד ג' עבירות
פס שבידם שנאמר לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיים תהיה והר הבית לבמות יער ואין הקלה משרדת
ישעיה ה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים מישראל שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף ככור סיגיך וגו'
פס פס ואשיבה שופטיך כבראשונה. אמר עולא אין ירושלם נפדית אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה
פס בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אפגושי דכתיב ואצרוף ככור סיגיך וגומר אי בטלי דייני בטלי
כפליה נ ישעיה יל ניזרפטי דכתיב הסיר ה' משפטיך פנה אויביך. אמר רבי מלאי משום רבי אליעזר כרש מאי דכתיב שבר ה'
מטה רשעים אלו הדיינים שנעשו מקל להזניחם שבט מושלים אלו תת שבמשפחות הדיינים. מר זוטרא אמר
פס כט אילו תת שמלמדים הלכות צבור לדייני בור אמר רבי אלעזר בן מלאי משום ריש לקיש מפני כי כפיכם נגואלו
בדם אלו הדיינים ואצבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין ולשונכם
עולה תהגה אלו בעלי דינין.

צד אמר רבי מלאי משום רבי יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתיב
בראשית מט ולקדקד נזיר אחיו. ר' יוסי בר חנינא אומר אף הם לא טעמו טעם יין דכתיב וישתו וישכרו
פס ע ועמו מכלל דעד האידנא לא הוה שכרות ואידך שכרות הוא דלא הוה שתייה מיהא הוה. ואמר רבי מלאי

כשכב

מפני מה שפות שבכבל שמנים משאר ארצות ישראל כדאי הלשון: למלכי עקום והיה מארץ ישראל:
מועלים שבכבל שמתי' רגילין לשמוע נמועלים יותר מארץ ישראל. מפני שהם עכויים וכל הסכה אין להם
ממקום במאכל ובמשתה ואין להם מלעוג ממלאכה לפי המועלי' כל שמקפם: מבוייכין מכייכין עצמם בלטושים כלים מבוייכין
מקושטים: שאין בני קודיה כל כך לכבלם ככני ארץ ישראל

ממש תורתם מכבדים לותם מחמת לטושיהן שבארץ מקורין: רב הסדא הוה רגיל דיתיב קמי רבי אבהו ומיית ליה
לדרדקי כמורי שלא הניח לכבדו: מפני שלא נלו השפות כמו לותן של ארץ ישראל כלאמרי לקמן שלמן מולא ונו': סיפי'
בקרקע על כן עמד טעמו ט שלמה הנולין מפנין טעמן ובשמכן. כל שהם משנלו כמי בקריהו בחלבות יהושלים על
ידו נימי כרם ולו עלו מהם ליסד לת הבית ים שפי' קולם נמל הכנין שהיה למוף ע. שהם נשפת שתים לדניוס כלאמרי
כמנילה: וכלן מזדו הכשפות ולף הלנים מן מן הקולים הלשפכין טלן דהל על כתי מכלל דמכלן ולילך הדול מן מקולים כלאמר' הכי מלכי דכבל מקלקי מיל לשון עיטם מדכוכות שבכבל מחזירין מים הנשפכי' כהם לעין עיטם שהוא מקום נמוק שבארץ ישראל שלותו מעיין מניח מים לבית טבילת כהן נדול כיה המתוקן בחומת עזרה עד שער המים כלאמרי בשלל יותל עין עיטם נבוה מקרקע לב לחמות ולילך מחזירין שם בשבת סילוכות וסולמות למטה מן היס ולדך לותן סולמות מוזרין המים לארץ יש' וחוזרין וטופנין במעיכות והלנים חוזרו לדך לותן סולמות שבותין להעלותן יותר מדרך פרת עצמו:
ולקי קולים הלשפכין כיון דלא שכיח שלכיה אין קשה שלכה שלו לטבילה לבוז ולהטיל עליהם שול ולא שתתבוכין לבטלם משתת הכנל לכל הקללה נרחה לכך: קומטון לשון לעז הוא שלטון: בולשת מיל המלך שאין במקומן שתלי נלו לשם והנולה למקו' ככבי מניין עצמו במלטושים שיה חשוב: במתא שתלי בעירי ליכי נריך להתכבד אלא בשתלי שאני ניכר בה אלא מתא במקום שאיכה עיכי תיתבלי כבודי תלוי בשתלתי שתלתי מתרגמי' תותביה. כז

ציצין נתתין הכלים לותם של יעקב שיכולו לכבל ישראל ויעשו ניצין ופרחין לתוכיה ופייעתא

בשכר וראך ושמח בלבו זכה לחשן המשפט על לבו ממות ד

צה אמר רב חסדא לא ליכול ירקא בר בי רב משו דגריר ליבא ואמ' רב חסדא לא בעניותי אכלי ירק ולא בעתירותי אכלי ירק בעניותי משו דגריר בעתירותי דאמינ' חיכ דעייל ירקא ליעול בשר וכוורי, ואמר רב חסדא האי מאן דאפשר ליה למיכל גהמא דשערי ואכל חיטי קעבר משום בל תשחית, ואמר רב פפא האי מאן דאפשר למשתי שיכרא ושתה חמרא עובר משום בל תשחית ולא היא בל תשחית דנופיה עדיף, עוד סמוך לזה מאמרי רב חסדא בדרך עצה בדברים קלים לא ראיתי לכותבם וגם מה שהיה מצוה לבנותיו דברים רבים. ומהם לקטתי ב' מוסרים חשובים וכתבתים כאן,

אמר להו רב חסדא לבנתיה תיהוו צניען באפי גברייכו לא תיכלון נהמא בהדי גברייכו לא תיכלון ירקא בלילי' לא תיכלון חמרי בלילי' ולא תשחון שכרא בלילי' ולא תפנון היכא דמפני גברייכו וכי קא קרי אבבא אינש לא תיסרון מנו אלא מני, נקט מרגניתא וכו' אין לזכרו,

פרק חבית

צו יתיב רב חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב רבי יוחנן ונקא סנסנם אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי מפני מה עופות שבכבל שמנים אמר ליה כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהם. מפני מה מועדים שבכבל שמחים מפני שהם ענים, מפני מה חה שבכבל מצויינין לפי שאינן בני תורה. מפני מה גוים מזוהמין מפני שאוכלים שקצים ורמשים. איתער בהו רבי יוחנן אמר להו דרדקי לא כך אמרתי לכם אמור לחכם אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אמרהו ואם לאו אי תאמרהו, אמרו ליה ולימא לן איזי מיחת מפני מה עופות שבכבל שמנים מפני שלא גלו שנאמר שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו ובגולה לא הלך והכא מנלן דגלו דתניא רבי יהודה אומר נב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על החרים אשא בכי ונהי וגומר מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטרי' נב,

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן כלם חזרו חוץ מקוליים האיספנין דאמר רב הגי מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיסם והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק, מפני מה מועדים שבכבל שמחים מפני שלא היו באותה קללה דכתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה, וכתי חדשיכם ומועדיכ' שנאה נפשי היו עלי לטורח, מאי היו עלי לטורח אמר רבי אלעזר אמר הקכה לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע אי זו נזרה קשה אביא עליהן אם רבי יצחק אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי ואמר רבי חנינא אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריא אנמון וקסטון ובעל זמורה מפני מה חה שבכבל מצויינין לפי שאינן בני מקומן דאמרי אינשי במתא שמאי בלא מתא תותבאי.

צז הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל. תני רב יוסף אלו חה שבכבל שעושין ציצין ופרחין לתורה מפני מה גוים מזוהמין מפני שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה חשיל בה זוהמה ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן גוים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן

ומייתינן לתיובתיה דמנייתין לאו לפי שאינן כלי תורה כלבדי אפי' אינן לפי שאינם במקומן: כשבא כהן על חזקת לא עבד למטה מן העץ כל שלא נתכוין כשהוא משתמש לשון כשולין. גרים מלי שלא היו על סדר מיכן מקום זוהמת: מזלזלין שהן כמיכן וכל שעמדו על סדר מיכן נתקדשו וכשהלכו ונתרפאו מכל מום ומן עובדי כוכבים שהיו משכבי כלתבין נמצאין כל זמן שלא נתרפאו זוהמת עליהן מיכן מקום זוהמת:

אם ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי אם ליה אף על גב דאינהו לא הוו מזלזלי הוה דכתי' את אשר ישנו פה עמנו עומד היום וגומ' ואת אשר אינינו פה ונומר ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמ' רבי אבא בר כהנא עד ג' דורות לא פסק זוהמא מאבותי' אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד את י"ב שבטים שלא היה בהם שום דופי:

חמרא

צח אמר רבי חלבו חמרא דפרוגיתא ומיא דיומסרת קפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספר' בעא למקרא החדש הזה לכם אמר החרש היה לבם, בעו רבנן רחמי עלי' והדר תלמודיה והיינו דתנן רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמ' שהיא תבא אחריך שחבריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען. תנא לא רבי נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו רבי נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה:

פרק שואל

צט אמר רב יעקב ברה דרב יעקב כל שחברו נעגש על ידו אין מכניסי אותו בתחיצתו של הקדוש ברוך הוא מנא לן אילימא משום דכתי' ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל וייפול ברמות גלעד ויאמר זה בכה וזה בכה ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו וגו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן ואמרי מאי רוח אמר רבי יוחנן זה רוח של נבות, ומאי צא אמר רב צא ממחיצתי ודילמא התם היינו טעמא דכתי' דובר שקרים לא יכון לנגד עיני אלא מהכא שבעת קלון כבודך שקרים לא יכון לנגד עיני אלא מהכא שבעת קלון מכבוד זה נבוכד נאצר שתה גם אתה והערל זה צדק"ה חדא דכולי"ה קרא בנבוכד נאצר כתי' ועוד צדקיה צדיקא מאי הוה ליה למעבד לי"ה דאמר רב יהודה אמר רב כשעה שבקש אותו רשע לעשות לאותו צדיק כך נמשכה ערלתו ג' מאות אמה אלא מהכא גם ענוש לצדיק לא טוב אין טוב אלא רע וכתי' כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, וצדיק אתה ח' שלא יגור במגורך רע. בגבע בתרי"ן מי לית מתניתא מקושר עם זה — מאי דכתי' בא דניאל דהוה רבה בגוים אמר רבה בר רב הונא שהיה מטיל פור על גדולי מלכות לידע אי זה בן יומו של משכב זכור וכתי' כל כלי גוים וגו' אמר רבי יוחנן שנוהו ממשכב זכור ואמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו רשע לא נמצא שחוק בפה כל בר"ה שנאמר נהה שקטה כל הארץ פצחו רנה מכלל דעד השתא לא הוה רנה, ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אס"ר לעמוד בביתו של אותו רשע שנא' ושעירים ירקדו שם, אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש אותו רשע לעשות לאותו צדיק כך נמשכה ערלתו ש' אמה והיתה מחזרת על כל המטבה כלה שנאמר שבעת קלון מכבוד שתה גם אתה והערל, ערל בגימ"ש הוו, ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שירד אותו רשע לגהינם עשו כל יורדי גהינם אמרו שמא למשול עלינו הוא בא או ליחלש כמותם הוא בא שנאמר גם אתה חולית כמונו אלינו נמשלת יצתה בת קול ואמרה מפי נעמת רדה וחשכבה את ערלים, איך שבת נוגש

צלף מילן נדול הוא ונעבל עכשיו הכבה וג' מיכי תוכל יש בפיזותיו לחזיזות קפריסין ולולבין:

ק"ל

זה נגלי: אלא הכוך שבתוכל לתוך פיך: בתעניות: עשה כלקה על שלחה מוכח למי לעשות: ומכוי לך ממון: ושולך בילך טולך בכשותך קולס שתמות: לא זכות לא שכר לזכות בו שכולם עשיכים: ולא תוכה לאחת ולקפיז יל:

ק"כ

על מלה זו שלא יבא לילי עבירות דלכ' המזומן הוא לבא לו עליו או על בכו או על בן בכו: וכתן לך רחמים שתרחם על הבריות:

ק"נ

וחתכם לשון מיותב': לכיוון לאבי תבי לא כפיל להודנו כלכתיב מוציאכם תבי וכתי' על כל מית הארץ ולפילו לאבי: כלאמי בר לבא לבקבוק עליסם מיתה וכלמין לאבי כבהמה: כמשל מי שמיה מושל בו בילוש שבבהמה כלמה: עכ': טוש בלישב והבחלה וק"ל

זן פלחת המנח שהוא חלב ומניחיו יותר מכל הפרנוף זה הוא שהוא תולה פבי לחם: זו בשמה כלכתי' כל שלי' בשמת לחם: כלאתות לאבי': ושנו הענים משכות עניים יבא ויבבה המלוה לחב שיבא בבניה בזקנותו מחמת תשות כח ונכות רבות עליו: מכווש מלוה עניי': לוקחי מוקי' המלוה שלא יקנין ממה שהוא: תיכלא ועזיזא שיכול בניס ועזיזון הלמעה של בני מתוך לחבל ובכא: של בית הבבא מתוך יסורין של פירות כגון בית מדלל: בכבלים פלבקש: והבלעות שהם שומרין בני המעים וחיותו של לחם ושונרים בעלם: אלו שוקים שבתו של לחם בשתך עליהם: לבי לחיזון מקום העשוי להתוכח שם הי"ג והו' עם ישראל במקרות: עוד תלג הכה בעשה שלג כלומר

שבתה מדהבה אמר רב יהודה אמר רב שבתה אומה זאת שאמרה מדוד והבא ואיכא דאמרי שאמרה מאד מאד הבא בלא מדה: ורבו יתירא הוספת לי אמ' רב יהודה אמ' רב ירמיה בר אבא רכב על ארי זכר וקשר תנין בראשו לקיים מה שנאמר וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו:

ק תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לנודרה ונזכר ששבת היתה ונמנע אותו חסיד ולא נדרה: ונעשה לו נס ועלתה בו צלף סמנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו:

קא עד אשר לא ירחק חבל הכסף זה היט השדרה: ותרוץ גולת הזהב זה אמה: ותשבר כד על המבוע זה הכרס: וגרוץ הגלגל אל הבור זה פרש וכהא זרתי פרש על פניכם פרש חניכם: אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב חנא אלו בני אדם שמניחין דברי תורה ועוש' כל ימיהם כחגים אמר רבי לוי אמר ר' פפי אמר ר' יהושע לאחר ג' ימים כרסו נבקעת וגופלת לו על פניו ואומר לו טול מה שנתת בי: תניא רשב"ן בן אלעזר אומר עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודך בידך: ואף שלמה אמר בחכמתו וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה אלו ימי הזקנה: והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה ופליגא דשמואל דאמר שמוא אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ:

קב תניא רבי אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בנו ואם בנו לא בא בא בן בנו שנאמר כי בגלל הדבר הזה: תנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם אמר רב יוסף נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני: והא קא חזינ' דמיעני אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר: אמר לה רבי חייא לדביתהו כי אתי עניא אקדים ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך: אמרה ליה מילתא ליתת להו אמר ליה קרא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם תניא ר"ג ברבי אומר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים: וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים:

קג תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אמר' תורה חללו עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו כיון שמת אדם בטל מן המצות והיינו דאמר רבי יוחנן כמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא רשב"ן בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים אבל עוג מלך הבשן מרא צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים שנאמר ומיראכם וחתכם יהיה כל זמן שאדם חי איסתו מיטלת על הבריות כיון שמת בטלה איסתו אמר רב פפא נקטינן אריא אבי תרי לא נפיל האי קא חזינן דנפיל ההוא כדרבי בר אבא דאמר רבי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר אדם וביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו אמר רבי חנינא אזור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחוזו לילית:

קד עד אשר לא תחשך השמש והאור זו פדחת והחוטם: והירח זו גשמה: והכוכבים אלו הלסתות: ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי: אמר שמואל האי דמעתא עד ס' שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא: ואמר רב נחמן האי כוחלא עד ס' שנין מרווח:

מכאן ואילך אפזלו מליא כאביסנא דנירדאי אוקומי
מוקי לה כו' רבי חנינא שכיבא ליה ברתיה לא הוה
קא בכי עילוה אמרה ליה דביתהו תרגולתא אפקת
מביתך אמר לה תרתי תיכלא ועיזרא סבר לה כי הא
דאמר רבי יוחנן משום ר' יוסי בן קצרתה שש דמעות
ג' יפות וג' רעו של עשן ושל בכי ושל בית הכסא רעות
של סם ושל שחוק ושל פירות יפות ביום שיזעו
שומרי הבית והתעותו וגו' שומרי הבית אלו הכפלים
והצלעות והתעותו אנשי החיל אלו שוקים ובטלו
הטוחנות אלו שיניים וחשכו הרואות בארובות אלו
עיניים אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה מאי
טעמא לא אתית לבי אבידן אמר ליה טור תלג ס
סתרנוהי גלידי כלהחי לא נבחין טחנותי לא טחנין
דבי רב אמרי אדלא אבידנא בחישנא תניא ר' יוסי
בן קיסמא אומר טבא תרי מחלת ווי לה להדא
דאזלא ולא אתיא מאי היא אמר רב חסדא ינקותא
כי אתא רב דימי אמר ינקותא כלילא דוורדא
סבותא כלילא דחילפי תנא משמיה דרם דוסקי בכי
ותשכח בנגרי שנאמר ונשבע לחם ונהיה טובי ורעת
לא ראינו אמר ליה שמואל לרב יהושע שיננא שרי
שקיך ועייל לחמא עד ארבעי שנין מיכל מעלי מכאן
ואילך משתי מעלי אמר ליה החוא גוזא לר' יהושע
בן קרחא מחכא לקרחינא כמה חוי כמחכא לגוזינא
אמר ליה סינאה ברחא קרחא בד' אמר ליה עיקרא
שליפא בתסניא חזייה דלא סיים מסאניה אמ' ליה
דעל קוס מלך דעל חמור בן חורין ודמנעלי ברגלוהי
בר אינש דלא הא ולא תא דחפיר וקביר טב מיניה
אמר ליה גוזא גוזא תלת אמרת לי תלת אמרית
הדרת פנים זקן שמחת לב אשה נאלת ה' בנים
ברוך חסקים שמגעי לאותו האיש מכלם אמר ליה
קרחא מצויינא אמר ליה עיקרא שליפא תוכחא אמר ליה רבי לר"ש בן אלפתא מפני מה לא הקבלנו פניך
ברגל זכדרך שהוקבלו אבותי ואבותיך אמר ליה סלעים נעשו רחוקים משתים נעשו ג'
משים שלום בבית בטל וסוגרו דלתים בשוק אלו נקביו של אדם בשפל קול הטחנה בשביל קורקבן
שאינו טוחן ויקום לקול הצפור שאפילו צפור מנערתו משנתו וישחו כל בנות השיר שאפילו קול שירים
ושירות דומות עלי כשיחה אף ברזילי הגלעדי אמר לדוד בן שמונים שנה אנכי היום האדע בין טוב לרע
מכאן שדעתן של זקנים משתנות אם ישתם עכדך את אשר אוכל ואשתה מכאן ששפתותיה של זקני מתרפטו
ואם אשמע עוד קול שירים ושירות מכאן שאזניהם של זקנים מתכבדות אמר רב ברזילי וגלעדי שקרא הוה
דהחיא אמתא דהוואי בית רבי בת צ' ותרתין שנין ותות שמעא קידרא רבא אמר ברזילי הגלעדי ששוף בזמה
הוה וכל השעוף בזמה זקנה קופצת עליו

קה תניא רבי ישמעאל בר' יוסי אומר תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין חכמה ניתוספת בהם
שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות
ניתוספת בהם שנאמר סור שפה לנאמני וטעם זקנים יקח כמשפט קנין בעלות בעלמא
גם מגבוה יראו שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי הרים והתחתים ברך בשעה שמהלך בדרך נעשה

כלומר רחמי לכן מחכוהי גלידין בביתותו של כר מלאו קדח כלומר שמתי וזקני הלבינו: כלבוקי לך בכחין קולי ליכו כשמע
טחכוהי השיכים לחלך לכניכה כמיסכה לאחר מה שלך כאכל מאכי לחי מסכסק מבוב זקנה לחי קולך שחוק ומכשבע וכלחה כמי
מסנקק לכר הכאכל לו תרתי טבלת עוגיס ב' כלבלים של ב' כלבלים של זקנה שניהן משמנת עם רגליו וו לם
מכל עליס כלומר יס לו להתקוכן ולנשוק וו הקולכת ולישה
מוזגת: כלילא לודלת כזר של ווכל קולפי לוכטיגלש
לוק נכבי ותשכח בנגרי לטול הכבה ותתבח בספיניו שיחזק כחך
לוק כמו לכלה ומלקה לשון כוסס: שרי שקיך פתח פיך ולטול
פת הכב' נוחלת פרים ומין היק: מכר לקרביבלה כמה קוי כמה
מהלך יס מכאן על הקבה לקביעו על קרחתו כתכוון כמהכת
לנוזקיך כמה מחכאן על הקרים של מיכלה כרחת קרחת כל'
שקרחת לקוק כל' כרחת קרחת קוק עז על סם שליקו מלוכן
נגמר כרחל קרחו קרח של כ' יהושע עקיבא שליקו סם שניקו
עקוכין וניתוקין לוקמי בס' ווזים קזייה מיכל לר' יהושע לכל
סיים מקמי: קרחת מגוייב' לת הקרח בחייכה לתה כל עמלי
נתתי: של רבי יהושע עקיבא שליקו תוכחת לתה הסרים
להקביטני ולהתוכח עמי כתה: לל הקבלנו פניך לל הקבלת
פני ולכך עמוק קלמה ליה: סלעים קטנים כעשו לי נכוהים
מוקפתי: קרובי כלמין לי כרמוקים: מסתים כעשו לי ג':
שניכן לפי משעבת מעים שלום בבית תלב תשמים ל' קרובי
בעשו רחוקים מכוב מלשות של לדם בשמוקין ניכך להכמיק
רגליו זה מוק: שליכו טוקן שלין בני מעיו טוחכין לקלבתו
קוכקכן המסס שקוכין ניקלמול: כל כמות הסיר כל קולות של
סיר קויין ליס סיחה: שלעתן של זקנים מסתכים לכתיב הלילע
בין טוכל ריע ובוקנה מכוגה קלמה: מתרפטו מתבקשות כמו
מבעל המכופע: מתכבדות כמו ומזקין הכבד: שלוף כמו סוף
שוקף כמלחמה לקוטן לחב הלבב ובולף: קיס

וטעם זקני יקח ועב מלקטו קרקי לקלדי של מקוסס
בחכמים ושל בוקני הסוק מבוש ייבלו ילדים
סס הוקנים מנפוסות שלבלבי ולומני נעוקי סס: יתיסים פחלים
ניפלין הסקל לילן של שקנים בין ויקיו כולעים כניס שלו ז
קליוסת עגם של לקק שליקך תקוע טו טולע ויוגף מכוב תשות
כמו: ויסתבל החנב לומה עליו כמשך לבב ותבר הלכיוכס
תגבל לתלוק ממלת בסיס בסיק סלכיל מלכל פרשיות של
פסוקים כגיל ולייתבת רב: מחליס תלותו: זו לשם סס לל
על פי נוזת המלך לל קייתה לרוים להתלוות לה שקיל כחמת
מלכה מיכום וכקל לנין לקנים: עב

מלוך

מדור לפי כשהיו מדלין כתיב הכא בית השלחן שם כל לחם ולהלן לפי המוכן לו · בשעה שהלחם בתנור לחם : שלחן עשה בילדותו כתב תשחית פניו מתוך כתו : שלחן לו מכחמים אין לו לחלים שיהו נרחיכין לנחמן : במקומו במקום שמת שם : כל ימות ר' ימי לחלות : עלה קוץ היתה שכותבין על לחמו : וכשהוא עליו תאכל כל זמן שיש לו כסף יש לו כסף נד מיות להכין : וישוב העבר מעט קרוי עפר ומשמש על הלחן כשהיה מיד והכוס משוב שלין ט רוח עול : שפר כתבה קרא לידים קוי וזיר שתשוב אליו כמו שכתבה לך בקייה בלא עון : כלי יפתחו לשובר להנשיחין לף זו תבחן תחת כשם הכטול · לבכיסה לבכן לף זו לניסכה לשורפה שם · כבית המיסורין כמשך בלא לוכש ושלום : כף הקלע כאב הכנועה שמוחן הלחן לחכה הקלע עשויה כעין כף · בכוב חמיים חת ה' אלהיך עמו בכשלו חתמות כמו בזמיל לפכולת מכושות בבית הסוהר : אלו ואלו כשעים וטיפוסיים · לדומה מלאך המשוכה על הרומות לסוו עבדיה לפי' פדיקים נרקבים וכעני לשפר עב : קשולחי חופריס בשר בהו נעל בהו רבי חקלי שהיה בקבר שם : בלא ידעבד ליה ואיכי שם לדכריו מי שים לו קבלה ותמרות על מקיכו עבמותיו מדקיקין ושליו כלשר וישוב אל העפר כמו שהיה : ליקו מר לעיה לכיתה יבא לחלוכי לכיתו : בפתחי וכקשלותי על שיעלכו הקבה מקברותיכו אין לכו רשות לעלות : והפתיב ואל עפר תשוב וקלי ליכא למימר בכשעי לחוליכו לכל קלנותיו של לחם הילמון כל לוכותיו שוין בכסף · ק ז

אובא טחיל בעל לוב שמשתמש בעצמו' טחיל בלשון לחמי עבמות וכן פירש רב שלמי בפירושו של עשרות בית שהוא מלא טחיל מלא עבמות : בגדיל כך קורין למכשפות של לוב בלשון לחמי · לם כן השלח הבא הוא שלח כשר

לבו מוהים תוהים וינאץ השקד זו קליבוסת ויכתבל החגב אלו עגבות ותפר האביונה זו חמדה · רב כהנא הוה פסיק סדרא קמיה דרב כי מטא האי קרא בניד ואיחנחש שם בטל חמדיה דרב אמר רב כהנא סד' כי הוא אמר ויהי זו אשה ויהי אשה צוחה ויעמוד אלו בנים · תנא אשה חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה ·

קו כי הולך האדם אל בית עולמו אמר רבי יצחק מלמד שכל צדיק וצדיק עושין לו מדור לפי כבודו משל למלך בשר ודם ש שנכנס הוא ועבדיו לעיר כשהן נכנסין כולם בשער אחד נכנסין כשהן לבין כל אחד ואחד נותני' לו מדור לפי כבודו · ואמר ר' יצחק מד' כי הילדות והשחרות הבל דברי' שאדם עושה בילדותו משחירין פניו לעת זקנתו ואמר רבי יצחק קשה דמה למת כמחט בבשר החי שנאמר אך בשרו עליו יכאב · אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל ז' שנא' ונפשו עליו תאבל · אמר רב יהודה מת שאין לו מנחמי' הולכים לבני אדם וישבי' במקומו ההוא דשכיב בשביעית דרב יהודה לא היו לו מנחמי' כל יומא הוה דבר רב יהודה בי עשרה ויתבי בדוכתי' אתחזי ליה בחילמי' דרב יהודה ואמר ליה תנוח דעתך שהנחת את דעתי · אמר ר' אבהו כל שאום להם בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי בה רבי חייא ורש בר אבא חד אמר עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר · מד' עד שיתעכל הבשר דכתיב אך בשרו עליו יכאב מד' עד שיסתם הגולל דכתיב וישוב העפר אל הארץ כשהיה ·

תנו רבנן והרוח תשוב אל האלים אשר נתנה תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה אף אתה במחרה · משל למלך בו' שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחים שבהם קפלום והניחום בקופסא טפשים שבהם הלכו ועשו בהם מלאכה לימים בקש המלך את כליו פקחים שבהם החזירום לו כשהן מנוהצין טפשי שבהם החזירום לו כשהם מלוכלכין · שמח המלך לקראת פקחים וכעס לקראת טפשים · ועל פקחין אמר יגתנו כלי לאוצר והם ילכו לבתיהם לשלום על טפשים אמ' כלי ינתנו לכביסה והם יתחבשו בבית האסור אף הקבה על נופם של צדיקים אומר יבא שלום וינוחו על משכבותם · ועל נשמתם הוא אומר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים על גופן של רשעים הוא אומר אין שלום אמר אלהי לרשעים · ועל נשמתן הוא אומר ואת נפש אויבי יקלענה בתוך כף הקלע · תניא רבי אליעזר אומר נשמתם של צדיקים ננוחות תחת כסא הכבוד שנאמר והיתה נפש ארוני צרורה בצרור החיים ושל רשעים זומסות והולכות שנאמר ארז נפש אויבי יקלענה בתוך כף הקלע אמר ליה רבא לרב נחמן של בינונים מאי אמר ליה איכא דכתיב לא אמרי לכו האי מילתא הכי אמר שמואל אלו ואלו לדוסה גסרין חללו יש להם מנוח והללו אין להם מנוח · אמר ליה רב מרי עתידין צדיקים דהוי עפרא דכתיב וישוב העפר אל הארץ כשהיה ·

הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן נחר בהו רבי אחאי בר יאשיה אתו ואמרי ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן ניהו מר אל אנא אחאי בר יאשיה אם ליה ולאו אמר רב מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא אמר ליה ומנו מרי דלא ידענא ליה אמר ליה והא קרא כתיב וישוב העפר אל הארץ כשהיה אל דאקרייך קהלת לא אקרייך משלי דכתיב ורקב עצמות קנאה כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבי כל שאין לו קנאה בלבו אין מרקיבין נששיה חזייה דאית ביה משאה אל ליקים מר לגויח דביתא אל גלית אדעתיך דאפי' נביאי לא קרית דכתי' וידעתם כי אני ח' בפתחי את קברותיכם והכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב אמר ליה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים ·

כשר היה הכל בכין עליו ומורידין דמעות ומספרין שבחו · אחים בהספדאי דהתם קאימנא בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי שיתחממו ויכמרו רחמי העומדין שם ויבכו: דהתם קאימנא בשעת ההספד ואשמע איך תתחמם אלמא איצטריך לרב לאזהורי אהספדיה וכיון דרב נברא רבה ובן הע"ה למה ליה לאזהוריה הא אמר מהספדו ביכר: הא דמחממו ליה להספדא ואחים כו' לעולם חמומי בעי' שאין בני אדם כבמרים כל כך על זקן ומיהו לאדם חסיד כי מחממו בהספדא מחממי ובכו כולהו ולמי שאינו ח חסיד כל כך מחממו ליה ולא מחממי: דסכו ליה כולהו פומבדיתאי משום דמוכח להו במילי דשמיא ובני פומבדיתאי רמאין הם כדאמרי' בשחיטת חולין פומבדיתאי לוייך שני א אושפיזך: ואזכיך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בה מאחרי מטתך כשתמות תשמע זה הדרך שהלך בה זה לכו בה מובטח לו שהוא בן העולם הבא: כוחה הימנו דעתם כוחה עליהם ממ"ש ששומעין עליו ורואין בו: עשה דברים שיאמרו לפני מטתך בהספדך: לאחר מטתך היא היא אלא שבגליל היו הספדכין לפני המטה ביהודה לאחר המטה·

תוספות ושוב איכה יורדת אף על פי בן כשהי' רוכה היא יורדת כי ההיא דלעיל דרבי אחי בר' יאשיה וכההוא מעשה דרבי בכאה דחזקת הבתים דהוה מציין מערתא כי מטא למערת' דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי אבבא אמר ליה מאי קא עביד אברהם וכו' אמר ליה כיעול וכיתי וכו' אף על פי שכשמתו היתה נכוזה תחת כסא הכבוד·

עוד כתוב מעבין בעלת אוב עם שמואל בפרק קמא דחגיגה· קח

וכל שכן שמפני שאינו יודע אי זה יום ימות וטובה ישוב יום אחד לפני מיתתו כמנא כל ימיו יהיה בתשובה: בגדיך לבנים כשמתך טהורה וכקייה· כלום חסר בית המלך בתמיה הכל מוכן ושמא יבהילכו לבא פתאום ואכו צריכין להכנס לסעודה מקושטין: כלום יש סעודה בלא טורח עדין יצטרכו לטרוח של בית המלך בדבי סעודה ויש לכו שהוח הרבה להתקשט יעמדו ויראו ואף לעולם הבא גדיקי' יושבים ואוכלין ורשעי' עומדים ורואים ר"מ אומר אין עומדים ורואין שאכ"אף הם היו כראי' מן הקרואים ולשמש שכן דרך המשרתים עומדין ואין כאן בושה· אלו ציצית שמלובן הנגד: אלו תפלין שהם שם משמן טוב דכתיב ורואו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש· קט

עוד אחרת היתה תקנה לכים להגילו: ואמאי לא רבו לגלותה להעלים דברי תורה כבוד אלים הסתר דבר מותר להסתיר דבר תורה לכבוד שמי' וכבוד מלכים חקור דבר אין להסתיר לכבוד עושר אדם וחשיבותו אלא שב ותחקרהו: בו ביום גדשו סאה ביום שעלו לעליית חכניה בן חזקיה וגזרו יח דברי' וזו אחד מהן היתה כדאמרינן בפ"ק כותן כיסו

קז אמר ליה ההוא מינאה לרבי אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים בגוזות תחת כסא הכבוד אובא טמיא היכי אסקי' ל לשמואל בנגידא אל התם בתוך יב חדש היה דתניא כל יב חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר יב חדש הגוף בטל ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מהספדו של אדם ניכר אם בן העולם הבא הוא אם לאו איני והאל רב לרב שמואל בר שילא אחים הספדאי דהתם קאימנא לא קשיא הא דמחמו ליה וחאים הא דמחמו ליה ולא חאים· אל אביי לרבא כגון מר דסגו ליה כולהו פומבדיתאי מאן אחים ה הספידיה אל מיסתיא את ורבה בר רב חנן בעא מיניה רבי אלעזר מרב אי זהו בן העולם הבא אל ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בה· רבי חנינא אמר כל שדעת רבותיו נוחה הימנו· וסבבו בשוק הסופדים בני גלילא אמרי עשה דברים לפני מטתך בני יהודה אמרי עשה דברי' לאחר מטתך ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה·

קח תנן התם רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע אי זה יום ימות אל וכ"ש ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר אמר רבן יוחנן בן זכאי משל לאדם שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פקחים שבהם קשטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך· אמרו כלום חסר לבית המלך· טפשין שבהם הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח· פתאום בקש המלך את עבדיו פקחי' שבהם נכנסו לפני המלך כשהם מקושטין והטפשין שבהם נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פקחין וכעס לקראת טפשין אמר הללו שקשטו את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא קשטו את עצמן לסעודה יעמדו ויראו· חתנו של רמ"ה היה אומר משום רמ"ה והלואי שיהיו הללו יושבים ונראין כמשמשין אלא אלו ואלו יושבין הללו אוכלין והללו רעבים הללו שותים הללו צמאים שנאמר כה אמר ה' הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו הנה עבדי ירונו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב· דא בכל עת יהיו בגדיך לבנים אילו ציצית ושמן על ראשך אל יחסר אלו תפילין·

פרק מי שהחשיך

מי שהחשיך פרק עשרים ארבעה

כיסו לנכרי כו׳ כיוס נזדו שלא יוליכנו פחות פחות מל׳ לחמות לחם יש נכרי: לותו יום הכיפורים לתוספת נזדוסף ויפה מדלו לקרבות גדל בישראל: מקום פלוני כמלא מחוקק מדלו בו ביום שהלכו לגזוז יותר מדלי ואין יכולים לעמוד בגזיזתם ומתוך כך עובדי עבודי על לנכרי תורה כמנהג מדתם מחוקק מטפיפתה ועוד היה להם להיות מדתם טפופה ולא תבא לידי מחק מחוק גדוסה: והיה מחוקת את המדדל שטופל מדדל בין הקשורים לפי כאן יפה תקנו והוסיפו לנכר קח תקנייס: והיה מקיפה את הדבש שהיה בה לשון וקח שלו על ידי גזלתם נדמו לעבוד לשמש לא יקחון את הגוי וקח לא תיהיו להוליכה פחות פחות מל׳ ולדם לישו מעמיד עגמו על ממונו ואתי לאיתויי ל׳ לחמות ל׳כ.

תוספות

בו ביום גדלו פלוני כו׳ כותן לתוכה מדלו והיה מחזקת כ׳ כשגזזו יש לנכרים היתה מקרה גזוזה זו של כותן כיסו לנכרי על שגזזו עליה ומלאו מקום פלוני לגמרי כמו שכתבנו מדדל לתוכה רבי יהושע לומר בו ביום מחקו פלוני כו׳ כותן לתוכה לגזוז ומכוכים והיה מקיפה כמו כן קודם שגזזו על כתיכת הים לנכרי היו מותרים להוליכן פחות פחות מל׳ לחמו ומתוך כך לתיה לאתויי ל׳ לחמות כשעיכבה שהיתה מקיפה על שהביא הקוזזים והמכוכים ואחר שהביאו הקוזזים והמכוכי׳ שוב לא הקיפה יותר כך כשגזזו ליתן הים לנכרי אסרו כמו כמי להוליך פחות פחות מל׳ לחמות והשתא רבי אליעזר וכי יהושע שהיתה לשתא ולא כפי׳ הקול׳ שפי׳ לרבי יהושע קאמר שלא עשו היטב שהרבו לגזוז יותר מדאי לא משמע לי כי ביוסף בשלמא לחמר התם לא רבי אליעזר אלו היתה מהרה ומהרוב יאות מכית שהיתה מלא לחמו כל מה שהתה כותן לתוכה מים היו מחזרת השמן: מלי ולדברה כל שהיו קשורים קשר לו לא צייך למימר נבי מים כמו שמפרש רבי נבי כותן לתוכה לגזוז ומכוכים.

שמונותיו

מושבים שלין לחם עליו ולתת לו מזונות הרבה: כתה תשהה כמינו הכלב שאכל בשר מת ומת הכלב בבית תוך ג׳ימים מטמא בשכל שאכל בחייו לא מטמא לטומאה בלועה בבעלי מיים לא מיטמיא בלעי׳ בשהמה המקשה: שם מלקלמה שהקשיל הקלה על מזונותיו: משם לולבי׳ מעט כמות לזכו: מדה מתרגמינן משפחת: וחוטרא לתתיים יכהו במקל מיד שלא יהא מרגיל לגנב: לשל במתח לא ליתיב ליה מידי לאו לידי׳ הוא: משום דלתי למסרך בתרי׳ ויפטידו: לית דעתיד מחזיקא שכל מלכל לחוי לו ומוכח לשכול ולקח מלכלין לו הרבה: קי״ח

אפינקסיה

לחות קשורות זו עם זו כלותן של נלמי׳ הלי מלן לשכל יהא ביה שלש שלא במדה לחד יהא ולא יקח נגר ולא חלא יהא ביה לחת בו ממדה לחברתי ולקמ׳ מפרש לה ואזיל. והוא שוה ביה נגבי למלן לשכל שלא יהא לשם כמו שהיוה רשם למשקה ב בדשתי מיכו שם לכולים בו בדיקים ועשים: לשיבלנו מיל כך הוא יבלל מכל שלש. וזבלי פולף לשיבלו ביה עשבים לכתי׳ תלשת שלקלן הוא דבר שמביא ושכה מלך וממכר לנדל ולגמות לשוא ענין פריש לשוו״ל בלעז שלא כתי למיכהו בעשבי בעוויים ועוד שיוצאי בעגבוניי״ל ויוקבי׳ זו מזו. כשיב זיותן. לשיתלו ביה מלוחות וכתיב ותוכה לוכ: לשיבלו ביה לנס ועוטות שלין טוענין לשוכלין שלא כיוזין בחשבו של הקלה: מזון במנות שכן לרך עם לשוב לחבר מנות שכת: מזון מחזר לחבר מכות: וקלים לכה יתקבי שיהא פרוש וקלוש כלכתי׳ וקלשהו לחבר לשו רבי שכיבא שיהא לשבר לחבר לשו לשבר לשו לשבר לשו לש

אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורזוחי גלן אי נניב לא מצלח׳ האי מאן דבכבב נונה יהא נבר עתיר וזנאי יהא מאי טעמא משום דאיתליא ביה נורא׳ האי מאן דבכבב חמה יהא נבר נהיר וחכים משום דסגרא דחמה הוא׳ האי מאן דבלבנה נבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורזוחי כסן אם גנב מצלח׳ האי מאן דבשבתאי יהא נבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבי עלוהי בטלין׳ האי מאן דבצדק יהא נבר צדקן׳ אמר רב נחמן בר יצחק וצדקן במצות׳ האי מאן דבמאדי יהא גבר אשיד רמא׳ אמר רב אשי אי אומנא אי גנבא אי מהולא׳ אמר רבה אנא במאדים הואי אמר אביי בר נמי ענוש וקטיל׳

איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל׳ ר׳ יוחנן אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאר׳ יוחנן מנין שאין מזל לישראל שנאמר כה אמר ה׳ אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה גוים יחתו ולא ישראל׳ אמר רב אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין מזל לישראל שנ׳ ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב״ה רבש״ע בן ביתי יורש אותי אמר ליה לאו כי אם אשר יצא ממעיך׳ אמר לפניו רבש״ע נסתכלתי באצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אלא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך דקאי צדק במערב מהרג ומוקמי ליה כמזרח והיינו דכתי׳ מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו׳ מדשמו׳ נמי אין מזל לישראל דשמואל ואכלט הוו יתבי והוו קא אזלי הנך אינשי לאגמא׳ אל אכלט לשמואל האי גברא אזיל ולא אתי טריק ליה חויא ומית אמר ליה שמואל אי בר ישר׳ הוא אזיל ואתי׳ אדיחבי אזיל ואתא קם אכלט שדי לטוניה אשכח ביה חויא דפסיק ושדי בתרתי גובי׳ אל שמואל מאי עכרת׳ אמר ליה כל ימי הוה מרסינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידנא הוה איכא חד מינן דלא הוה ריפתא בהדיה הוה קא מכסיף אמינא להו אנא קאימנא ומרמינא כי מטאי לגבידא שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף אל מצוה עבדת׳ נפק שמואל ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה׳ ומדרבי עקיבא נמי אין מזל לישראל דרבי עקיבא הויא לידה ברתא אמרי ליה כלדאי ההוא יומא דעיילא לבי ננגא טריק לה חויא ומיתא הוה דאינא מילתא טובא ההוא יומא שקלתא למכבנתא דצתא בנודא איתרמי איתיב בעיניה דחויא לצפרא כי קא שקלא לה הוה קא סריך ואתי חויא בתרה אמר לה אבוה מאי עכרת אמריה ליה בפניא אתא עניא קרא אבבא והוה טריך כלי בסעודתא וליכא דשמעיה אנא שקלתיה דיסתנאי דיהבת לי יהכתיה ניהליה׳ אמר ליה מצוה קעבדת נפק רבי עקיבא ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה עצמה אלא ממיתה משונה׳ ומרב נחמן בר יצחק נמי אין מזל לישראל דאמר מר נחמן בר יצחק אמרו לה כלדאי ברייך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמר ליה כסי רישיך כי היכי דתיהוי עלך איסתא דשמיא ובעי רחמי לא הואי ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילוי רישיה דלי עיניה חזאה לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה לקיבור בשיניה׳

גם ענין זה כמועד קטן ובכוכה פרק היסן׳

ולמי הלכה כרבנן ומשום שתים ושתות מותר לכל כך למה
מלא ומה למה מלא ולא מליני ליכנס ללא תעוכבו קף דכתי
כבל מה שעשה מלשון עיכוב ומלשון עוכה ועל כרחין ליה לן
למימר הכי דאל תתחיל ביה לא קוץ שחרית קוץ משום שתים
ושתות קוץ וקתני להו לשיטור בכלל מכחש: ומעתה קשה הכבר
שהרי למעלה בפר' מי שהחשיך הלי מלן דכתיב ליכוי הכי קוי
וכולה עביכא כלאי התם בחשוב שתים ושתי קוץ וקוצך הזכירו
לותן חכמי דבר שהוא בכלל מכחש ומשונן: והקשה שכחן למעלה
לא תבחשו כאן הלו המכחשי כמולדה וכטופות וכבכבי למעלה
שהלו המתבבלין בלישנניות הבבבים שהם בכלל מכחשין
ושם בפ' מי שהחשיך למעלה למה לי כלאי עקיב להוה
יומא דעיילה כרתיה לנעי נבכא עריק לה מויית והוה לשון
למילתא טובא ושובלא דבר בחמין בר יוחנן למעלה ליה כלאי
לשמיה דבריה נבכא הוי ולא הוה שבקא ליה לגלויי ריעיה וכן
יש מחלוק' שם אם יש מזל לישראל אם לאו ואם הוי משום שתים
מקרא מלא הוא וקיצך כחלקו מכחי ישראל בראשי ושוב שלמעלה
עם עכבי מבחים מכין שאין שולטין בכלאיי שבלמי' תמיס תהיה
עם ה' אלהיך והכלאיים הם בעלי הלישנניות כמו שפי' הרב
בעל הערוך ולא ואם יש בהן משום שתים אלא תבחשו בפקף
והמחוור בזה שהר הכתוב משום שתים ליכן של דבריס של
בולה שאין להם שיקר לא בדרך החכמה ולא בדרך הטבע
בדרך שכתבנו למעלה בלמעלה דכי הלמוכי שכל דבריס של
לשולה אבר הכתי שאין שהות ותרלה שהן מפרשין לותם
פירי בכולה מפיו מקלו בכולה מידו אלא תתחיל בי שהן ודאי דבריי
של לשולה ודבריס שעשין לותן משו שהות הדעת לכל דבריס
שהן שכתב הטבע ליכן למוכי משום שהות הדעת של שמחקין
הולם מעבודת הסם שעושה בהן וליכו תמיס בבורלו להיותן
כי כל טובותיו הן כפי מעשיו וכל זה הזכיר הכתוב תמיס תהיה
עם ה' אלהיך שהחית הכבכי למעט שהוא שהלנלים והבבכי
ידועי הן בהיכא דשפלי מ"ת כשהתן הבא מהודה ליש הוציאם
מתחת ממשלת הבבבים כמו שיתבוש בפסוק ואתכם לקח ה'
למי שיודע סודו ולפיכך בעטו ישראל להחזיק במלכם ולהיותם
תמיימים עו ולא בדבר לחר ויבא לבו מוה שהם בא ללמד ולשלול
בתולה הכל לחסוך שהכל מודיע לותי מעבודת בורלו לכל אם
הניחו לו לחסי לישובות מעבדין ביה שיחסוכו משום שתים לחסוך
לו להחזיק ולחסוך את עבמו בשלין שהכל ושתות הוא ומי
שתחזיק להם משום דעתו ועבר משום לא תבחשו אבל בשה
שאין ליחסוכו משום שתים לעבר שלחסוך בהם לבתחלה כמו
שלמכו אם לחמרו לו הלמעבידי דבר מעבדו לו בדברי קילוע

נשלמה מסכת שבת

למדנו מזה המשל שרצוי לעיין היטב בענייני הדברים שלא יבאו בהם מכשולים לפי שבפי הבעל הפשוטים שלא להקפיד על תיקון הלכה המשותף לכולם ולכן המחבר מזכיר במבוי יותר מבמבוי יחיד ואומרו במבוי פתוח ובמבוי סתום מלי טעמא למבוי ליתיר היכא דאי מבוי לחודיה ולא מידכר לחודיה ולא מידכר ליכא קלקלתי וכו׳ וגם כאן לא יתפוש בזכר משל זה. כשי על סוף לשעה לא יכלו להבין כלי זו לבדה בכוונו ובלי זו אין לבדו בכוונים שהיה מתן טעם מיושב ונתן לשתין הלכה כהלכה. לחזיתי לא מתחוים כשלמתי לפניו ישבתי בשורה שלאחריו. בפה שמחית את הלבם ובהמה ומניחין טומאה לשלם טהור בשמת דהא שמכם שרצים הוא דכתיב: שלוחים מבלבין: ושוכין לבניהם ולבני בם בפיהו בם מניחין היה להבניהם מן התך ובה מניחין היה ממקרא לאחר היו בה דורשין מקרא של בם לומר הוכח ולא היה קל בעיניהם כאותה שהוכיח בברכות בם לומרי בערב כל לבם יטו ויקרו ובקר יעמדו שכאחר בשכך ובקומך ובה לומרי כל לבם קורא כלומר אם כן למה כאחר בשכך ובקומך בשעה שכני לבם שוכנין ובשעה שדרך בני לבם שומרין: שמקדימין לבני בם להניחים דקאחרי להו משעה שהלכו זקני בם וזקני בה: לדוחק לת השעה שמתעב להשעיד ולהתגלל ודוחק שליבו מגליח ומעכב חוזר והולך למרחקים ומכניס עצמו לנטוחות: שעה שומלת לו לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מבלחת. יפשפש במעשיו שעשה בבל יבדוק עבירות שבידו ויתודה ויסוב: ימשמש במעשיו כדון לם בא מנוח לידו יקשוב הפסל מנוח בבנך שבכה ולא יכיח לעשותה בשביל שהפסל שהלי שבכה לעתיד לבא ולם בלה עביבה לידו יקשוב שבכה שמשתבר הא עבשיו בבנך הפסלה העתיד לבא ליפרע ממנו עכ׳.

תוספות שיודע לטהר הבגדים: תימה מלי מרובות הוא לטהר לת הבגדים שהטריח טומלה בהליה ולומר בת לדבנים טומלת בבלה לחייבי שלא יומלו כדית ממנו במשך להכתיב לו בבגלת היה טמלה ובדין לעבים שרובם קוי בבלל היה כמו כתם וכו׳ והלריך הוה לבאר לחך לחיבו סותר ממש בסוף מסורס. הוא לו לומר שלא בכבה. והא לחמרי בשלא דעבד בלו ובחזק טוהר לטהרתו שלמלמה לא מטהר לא בתנו לעולם הא מפר׳ התם בלו לא בתנו לשלם. ושל להבין לחייבי בתחלה שלא הודיע עליהן מה יהיה בסופו: אבל הא פשיטא שהייבם של בליקים טוב לשלם הבא: ובשלא לי בתי הבא לחייבי בשתם בני לדם לבל בליק בדיני ובשבי דורו:

דרישבא שלו ולו לבבי שלום. שאלו לבבי בדבת זל היכך לשבר שיהיו שביבם לבבי שלוים חיים וזה לומר וזה מתיר. ותדעו כי בשבלה משה למדום לבבל תורה הרשו לו על כל דבר ודבר שלא בים לחיסור ולא בים לתיר. ושאל להקשה על זה ולומר שיהא זה משה לחבתי ישראל שבבל דור ודור ויהיה הסברשה בתוכם וכבן הנה

פרק ראשון

א אמרי אינשי קדרה דשותפי לא קרירא ולא חמימא. אמר רבי אחא ברבי חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא עמדו חבריו על סוף דעתו שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים ועל טהור טמא ומראה לו פנים. תנא לא רם שמו אלא רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו רבי מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה ולא נהוראי שמו אלא ר׳ נחמיה שמו ואמרי לה רבי אליעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה. אמר רב האי דמחדדנא מחבראי דחזיתי לרם מאחוריה ואלמלא חזיתיה מקמי הואי מחדדנא טפי דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך. אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן תלמיד אחד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה שעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה מאה טעמי טהרה. תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ בקנ טעמים. אמ׳ רבא אני אדון ואטהרנו ומה נחש ששמית וכו׳. עם עכבדלין פ״ה. אמר רבי אבא אמר שמוא׳ שנים נחלקו בש ובה הללו אומרי הלכה כמותנו והללו אומרי הלכה כמותנו והללו אומרי הלכה כמותנו יצתה בת קול ואמרה להם אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, וחלכה כדברי בה. וכי מאחר דאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין הן ועלובין הן ושונין דבריהם ודברי בש ולא עוד אלא שמקדימין דברי בש לדבריהם כאותה ששנינו מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית שמאי פוסלין ובה מכשירין אמרו בה לבש לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בה לבקר את רבי יוחנן בן החורונית ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר אמרו להן בית שמאי משם ראיה אף הן אמרו לו אלא היית נוהג לא קיים מצות סוכה מימיך ללמדך שכל המשפיל את עצמו הקבה מגביהו וכל המגביה עצמו הקבה משפילו וכל המחזיר אחר הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת עליו וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו׳ תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בש ובה

לפי טלטלם ובלבד בלחמית שיש עמה ומוך בלבד׳ יפשפש במעשיו ולמחר לא יחשוש שמא יפשפש שייך לעשבי כלחמי׳ במי שיכול בתי עלין ויחשוש שייך להכא שיזכר מכאן ולהלך לדקדק תמיד במעשיו וליזכר בהם ולהזכירם על לבו תמיד וכענין שנאמר שייב לדם לחשוש בתשלין בכל שעה ושייב לדם לחשוש בכבדיו עכ ותו לא מידי: עכ מקדושי הלישבא זל: כ

מקוה טהרה מ׳ סאה׳ במים חשוכים שמורים מקוה: יכד: לימוד סדר היה לקוות שנאה ותו לא ומפי מקו מקוות מכי מקזין וכולי׳ עשל כמי לא מכי למים׳ לחלק כתיב שפתי עשל דמשמע משפתו ולמטה לאו שפתי: לא כל שיהא מקזין יותר מקו: מעשר בנות מן הכור טור שלשים סאין חוין וכי חוי את מעשר לידה לשתבח דג׳ סאין חוין דהוו להו לשלשים סאין ושתו׳ לשלשים סאין שהן ק׳ מקוות של מ׳ סאה ולשלשים סאין כ׳ מקוות נ׳ שהיו כיס ששה שלמה כתיב בלבכי קיימים׳ לעשות כמודעי׳ טו יכד׳ נ

בנדוי שיהא כל שכה כזוח מפני שנעור בו המקוה הסן קטן ונשמר וקללו׳ וכזי תלכה מעורות מתרגמין

וכזין: שכבת זכ לחזק לחוכחים כעשין שלין רוחין ולילין מיכי מזיקין הן׳ ל

אומרי׳ מקנית שכחו כלו׳ לכך לכן הוא לעשב שמשכח לכם לת מכבו הכבה כלה בפניו כי כבניו שכ׳ כמתכיף בפניו כתי׳ נליק ונלה בפניו יש נליק תמיס טרף בפיה במאמר פיה: בקשה שיהא זית טרף שלה וכייכו מזון כשר ולם כה׳

תוספות מכוכים כזית קייכו לילן של זית והוא מכ ולילן כמי מקני זית לכתיב ויוכקו ק׳ עץ

ודרשי׳ זה זית שלין לך מכ כלילות כמו זית עכ: ס

לא לאחר לית שלוה עשוי לה הוכרך להתלוכן לית שוה עשוי והכיכי קרב מי שכותן זמיכו של תביה בלילה ולהכי נקט ליה שהקול נשמע למרחוק:

הריטבא לעיל מיכיה כתיב כי רגן עזב לכי כלומר רגן כיתם ומיבזכה מה טעם משום שלא לאחר לית שלוה עשוי מותן זמיכות כל ילה׳ ולפי זל פי׳ בעשה עכ: מיום שחרב בית המקדש ובפקו כהכים מלכרך לת ישראל בשם המשורש ליו לשלם שיהיתם בשם בן ב׳ לותיות בין לשכח בו לפניו בין לכרך לת חברו שכאחר כל הכשמה תהלל יה כלומר זה השם שכל הכשמה שוה להשתמש בו מכלל לשם בן ל׳ לותיות ושם המשורש לא לכל הכשמה כתן שלא לכהכי׳ בלבד לכתיב ולכרך בשמו וכתיב ושמו לת שמי המיוחד לי:

תוספות ליו לשלם שיהיתם בשם של ב׳ לותיות: פי׳ שבקרא כתיבו ובמקרא היה שם של ל׳ לותיות: כל הכשמה פי׳ לא קרי ביה כל הכשמה כלנש עכ׳ הכה עץ שפותם פיו לא יוכל לדבר: לך לומיס הכל סותקין

ג אמר רבי ירמיה בן אלעזר זו פרצוף פנים היו לו לאדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני׳ ויבן ה׳ אלהים את הצלע׳ רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר גב בשלמא למ״ד פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני׳ אלא למ״ד גב מאי אחור וקדם צרתני וכו׳ כמו שכתוב מאמר ארוך בברכות פרק הרואה׳ בשלמא למ״ד פרצוף היינו דכתיב ויוצר תרי יתדין אלא למ״ד גב וכו׳ מ׳ כל המאמר כתוב פרק הרואה ואמ׳ רבי ירמיה בן אלעזר כל אותן שנים שהיה אדם הראשון בגדוי הוליד רוחין ושדין ולילין שנאמר ויהי אדם שלשים ומאת שנה ויולד כדמותו בצלמו מכלל דעד האידנא לאו בצלמיה אוליד׳ מיתיבי היה רבי מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופרש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה כי קאמרי׳ בשכבת זרע דחזא לאונסיה׳

ד ואמר רבי ירמיה בן אלעזר אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו מקצת שבחו בפניו דכתיב כי׳ אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה׳ וכלו שלא בפניו דכתיב איש צדיקים תמים היה בדורותיו׳ ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מ״ד והגה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה לפני הקכה רבש״ע יהיו מזונותי מרורין כזית ויהיו מסורין בידך ואל יהו מתוקין כדבש ויהיו מסורין ביד בו׳ מאי משמע דאמר טרף לישנא דמזוני הוא כתיב הכא טרף בפיה וכתיב התם הטריפני לחם חקי׳

ה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב שנ׳ ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה׳ ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מיום שחרב בית

המקדש

פרק עושין פסין

הללו אומרי׳ נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרי׳ נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו׳ ואמרי לה ימשמש במעשיו׳

ב תני רבי חייא ים שעשה שלמה היה מחזי ק״ן מקוה טהור סמקוה כמה הוי כדתניא ורחץ את בשרו במי סמקוה כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ב ברום ג׳ אמות׳ ושערו חכמים מי מקוה מ׳ סאה׳ תני רמי בר יחזקאל ים שעשה שלמה ג׳ אמות תחתוניות מרובעות וב׳ אמות על יונות עגולות׳ נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול כתיב אימא חדא לא סד דכתי׳ אלפים בת יכיל בת כמה הויא ג׳ סאין דכתי׳ מעשר הבת מן הכור דהוו להו שיתא אלפי גריוי׳ והכתיב שלשת אלפים בת יכיל החוא לגודשא׳ אמר אביי שם האי גודשא תלתא הוה ועוד בגמרא׳

ג אמר רבי ירמיה בן אלעזר זו פרצוף פנים היו לו לאדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני׳ ויבן ה׳ אלהים את הצלע׳ רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר גב בשלמא למ״ד פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני׳ אלא למ״ד גב מאי אחור וקדם צרתני וכו׳ כמו שכתוב מאמר ארוך בברכות פרק הרואה׳ בשלמא למ״ד פרצוף היינו דכתיב ויוצר תרי יתדין אלא למ״ד גב וכו׳ מ׳ כל המאמר כתוב פרק הרואה ואמ׳ רבי ירמיה בן אלעזר כל אותן שנים שהיה אדם הראשון בגדוי הוליד רוחין ושדין ולילין שנאמר ויהי אדם שלשים ומאת שנה ויולד כדמותו בצלמו מכלל דעד האידנא לאו בצלמיה אוליד׳ מיתיבי היה רבי מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופרש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה כי קאמרי׳ בשכבת זרע דחזא לאונסיה׳

ד ואמר רבי ירמיה בן אלעזר אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו מקצת שבחו בפניו דכתיב כי׳ אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה׳ וכלו שלא בפניו דכתיב איש צדיקים תמים היה בדורותיו׳ ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מ״ד והגה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה לפני הקכה רבש״ע יהיו מזונותי מרורין כזית ויהיו מסורין בידך ואל יהו מתוקין כדבש ויהיו מסורין ביד בו׳ מאי משמע דאמר טרף לישנא דמזוני הוא כתיב הכא טרף בפיה וכתיב התם הטריפני לחם חקי׳

ה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב שנ׳ ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה׳ ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מיום שחרב בית

המקדש

מותקין לכנגדן: שלומי עליו וכו' כותן לו ייסודין הכתין עליו ומקבלן מלמטה: ולך ישלם כלך לותך לומיך שהוא
לומך כייסודין לומך לו כשלום כלך. מעין ישיתהו כתיתן כקב שכנגדן המוזגת שכסוך היין של ספלים יורד לתוכו
כל הקבה כלמטי' כלולב ושרבה: השמשים עליין לפילו בשעת תולעתם ולשם: לשם כן הן לריכים לקיים בשמשים לישראל
מוקי' לה לקלי קרא דכתי' ולשם לא תכבה קשיא לידיה לדילי'
ולא מכשקר ליה ליכו מכירו תרגום ולכקר בהיכלו ולבשקרא
בהיכלי': דמשכה שלמה ולומה לו כלולב לא כיפול: המוני'
וממעלה ממוניה לתכם מלרן מנכיה וממעלה לתכם מלרן
מנכי'. דפשעי כנר שפשעו בתייהן. מבטן שלוב יוכה בן
לתיתי קלמר ליה. בלבי ליכו' בריית שכפלרה בעית מלרשע
כעין תשפתה שמלר ר' לושעיה ובני חייה: נפי דקלים כשרות
בלולב: טיט היון שהוא רפה לטטוע בו ובלע' כלך ושתם טיט
זה רלוי לבנין. שחת ובלר שחת חלל מילת' הוא: על עסקי
תפתה ניהכם לכתיב בהוות קרא מלוותה לא
ושניה הרבה. בית שלן פתח שפירותיה מתוקי' מכל פירות
לרץ ישראל: משתבח בפירי לעבר ימיכם משתבח בפירות
שמעבר בהר פרת לדרומו.

תוספות כך מקבל על נויה דלא מבשקר ליה לא
שייך למחשבה כפ' הזהב בני' שיולדים
לניהכם ולוכם שלים דזה שלך לאחר שקבל דיכו: ו

באר שחת לכתיב לא תתן לרלות שחת וקיימו בלר שחת
ומקרי קרא כמי מני מייתי ריא דשמו שלוב והא
דלא מייתי קרא לכתיב ולתה אלים תעידה לבלר שחת לכתיב
ניה בלר שחת בהדיא משום דהוה קרא לענין קטרא קלמר
כדכתיב בפיכי לכבי דמי ומכתה לא יקנו ימיהם ונלמות דכתי'
יפשבי מסך ונלמות מלי קרא בספר תלים כתיב בני ל' נריכין
לקולות: וכרא' כנרם' הספרים בעולם אלך ולא לשוב אל ארץ
מסך ונלמות. ארץ תתיתית נאפלה ליא דנפשי ארץ תחתית
כשהיא הקבה ליחזקאל שכל הנשים יולדים לניהכם כלותה
פרשה כתיב ארץ תחתית לך תיא' למלי קלמר נאם':

והא ליכא תפתה תיא' למלי לא פרי' כמי והליכא
עבוקה ולומר לי' לעבוקה שם מכם כמו
לניתיאל והא למוקי לה כפי בניהכם משום דכתיב בתבי שלוב
ושנר רשם: עב תום'.

הריטבא לו כדי שלא יקבל את המלך פיהשו
במלרש מפני שיולדע שים של קנת
בליכו אבל מדת הבה ליכו כן לדם כתחייב הריטה למקום שותק
לפי שיודע ולפי שהוא אל לחוכה ולין שלו. שפושעי והולכי
פיהשו במלרש שכילוכין בשלג ובלשם וכשיולאין מלין השלג נוכבי'
ממנו להנטען בו כדין של שם ולומ' לה לפי לכם מה שנתתם
בעולמכם שלתם נוכבים לף בעולם זה וזה לרך לרש: אבל
העניין שכשמותיהן לפי לאחר מיתתן ליכן חוטפו' לעגמן מפני
שהולטת לאבדון עב' לו הליטבא לו.

והרמבן לו הזכיר עניין נוע וניהכם בסף תולת הלדם
בשעת קטולו ושם הכיא מלא' זה ושל הכיא
כאיה מפרקי דבי אליעזר ולו בשני הכא הכא הקדיש והמלאכי
ואלו של כו ואלו של ניהכם ופי' שם הקדיש הזה לקוי קדיש שעל
לאבדן שהוא מכלה אבדן ודמות על רלשי קהיה קדיש ונו' ועוד שם ושמו
בבריית לאדכו של שלום במקום הזה ז' מקומות זה למעלה מזה
וקם ניהכם ושעבי נלמות ושעבי מות ושיטיא היון בלר שחת,
לאבדן שהוא מכלה מכלה לרקע ומלאכי הכלה משמידי רשעי
בלרקע תחת הכסא של שלם שהוא יכול מתחת בסא הכבוד שכאמר
פעמיה' ממה יבלה וגו' והיוכד לרקע שוב לימו שלם וקם
כלוכים לדוכי דוכות ושם שכיכו כשעים שכתם מלאכי מכלה

המקדש דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר
תהלים קג כל הנשמה תהלל יה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר נ
נתקללה נבל נתקללו שכיניה וכו' כמו שכתו' לעיל
כמקכת נכיות פרק הרואה. ואמר רבי ירמיה בן אלעזר
בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בו'
מדת בשר ודם אדם נתחייב הריגה למלכות מטילין
לו חכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את המלך ומדת
הקדוש ברוך הוא אדם נתחייב הריגה למקום שותק
תהלים פה שנאמר לך דומיה תהלה ולא עוד אלא שמשכח שב
תהלה ולא עוד אלא שדומה עליו כאלו הקריב קרבן
פס שנאמר ולך ישולם נדר והיינו דאמר רבי יהושע בן
פס סד עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו עוברי אלו בני
אדם שעוברי על רצונו של מקום. עמק שמעמיקים
להם ניהנם הבכא שבוכים ומורידין דמעות כמעין
של שיתין. גם ברכות יעטה מורה שמצדיקי עליהם
את הדין ואומרי לפניו רבש"ע יפה דנת יפה זכית יפה
חייבת יפה הקנ"ניהנם לרשעים וגע לצדיקים אינו
והאמר ריש לקיש רשעים אפי' על פתחה של ניהנם
ישעיה פו אינם חוזרין בתשובה שנאמר ויצאו וראו בפגרי ה
האנשים הפושעים בי שפשעו בי לא נאמר אלא
הפושעי' שפושעין והולכין לעולם לא קשיא כאן
בפושעי ישראל כאן בפושעי העולם. הנ
מסתברא דאם כן קשיא דריש לקיש אדריש לקיש
דאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין אור של ניהנם
שולטת בהם קו' מסזכח הזהב ומה מזבח הזהב שאין
עליו אלא כעובי דינר זהב עומד כמה שנים ואין אור
שולטת בו פושעי ישראל שהם מלאים מצות כרמון
שיר השירים ד שנאמר כפלח הרמון רקתך ואם רבי שמעון בן לקיש
אל תקרי רקתך אלא ריקניך שאפילו ריקנין שביך
מלאים מצות כרמון על אחת כמה וכמה. גם מנינה
מרק מומר נקלם. ואלא הא כתיב עוברי בעמק הבכא
מעין ישיתוהו ההוא דמחייבי דינא דניהנם חדא
שעתא ואתי אברהם ומקניל להו ומסיק להו לבר
מישראל הבא על נחה ומשוך בעלמא ולא מבשקר
ליה. מתקיף לה רב כהנא השתא דאמרת הפושעים
דפשעי ואזלי הוא לא מעתה דכתי' המוציא והמעלה
דמסיק ודמסיק הוא אלא דאפיק ואסיק הוא הכא
נמי דפשעי הוא ואמר רבי ירמיה בן אלעזר ג' פתחים
יש לניהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלם
במדבר יחזקאל במדבר דכתי וירדו הם וכל אשר להם חיים שאול
יונה ב בים דכתי מבטן שאול שועתי שמעת קולי.
ישעיה לא בירושלם דכתי' אשר אור לו בציון ותנור לו ב
בירושלם. ותנא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון

מחוכים עליהם. מדור העליון שהוא תחתית עמקו מהלך תק' שכה וכן כל מדור ומדור הקם על שהוא תחתית חזק על לחל מס' מעל לחלון של מעלה ממנו וכן כל מדור ומדור מעלמעלה ממנו וזה שבין שמעי בבריתא וחזיון העבין במדרש תליס כל כת וכת משבעה כתות יש לה מדור בפני עצמה כנן עדן וכנגדן שבעה צדי ליהות בניהם ולנו ן וכו' וכל לחל ולחל לפי מעשיו:

ובגמרא למדנו:

אמר רבי יהושע בן לוי כל המשתכח בית קמ' לבמדור ניכנס לשכחתא בה ק' מילין בהלכה וכ' מילין בשותיים ותתן נתן ונלין לכור קיימי תתן וכל כפלי תתן בפי לכלין יתהון לרויה וכתר לתיכליון לעמת קיימ' מיים וכמו יתהון כנורא לכל בית למדור קמ' ומשקית בית תביכא למדור תביכא ומשכחית בה כלקמן ושלנית כנו ביתא קמ' ומתיכין בביתא קמ' לית בה שער לומין ועמהון לשכלום ואמרי לומה לומה לשום שם לכל סרכחה ולא קבלית לוריית לתתן מה מכתן ויכון אמרי לכן כותבן מכנא ואמרי לשכלום שם לת לא קבלת לתהתה קבילו לומה לקיית כלין לאמר להון משום דולנית לאכל וקלי' כל ומתא לכל וכל בשוני לכורא וקוץ למתי יתהון קוסיס שמי ואמר כמו יתהון וכמו יתהון ומתקדי בכורא ומעלין למכין יתהון וכמו יתהון לכורא זכן לכל חל וכל על למשלמי' כל מוכיא וכתר כן מעלין לכשלו' למתמך כפקל בת קלא ומלה לא תמהוכיה ולא תוקדוכיה כבורא לקוץ מכני קיימי לאמרי בפיכי כעשה וכשמע בתר למיימי בשיני למתמי ולמוקל כפקי' מן כורא כאלו לא לתקדו: ועוד מזכין וממתין יתהון וכן עבדין ז' זימכין ביומא ונ' בלילא ולכשלום לשתויה מכל שלין כנן לקוץ בכי לזול. ובניתא תלתקה למדור תלתקה לית בה' לומין כלין לכין יתהון ולוקא עמהון וקוץ למתי יתהון לקטילל שמו ולוקא לשתויה מכל שלין כנן לקוץ מכני כעשה ובניתא דביכון למתי בפיכי כעשה וכשמע: ובניתא דביעא לית כה עשר לומין וכלין לכין יתהון וקוץ למתי יתהון שפטילל שמי וקיים ובכיתי משתזבין מכל שלין כנן למתי בפיכי כעשה וכשמע. ובניתא תמישאה כלין לכין יתהון ולית כה עשר לומין ויבעשם עמהון וקוץ למתי יתהון מבתיל שמו ויבעשם משתויה מכל שלין על לעסיק בלוריתא וקוץ מכני ישראל למתי כעשה וכשמע: ובניתא שתיתא כלין לכין יתהון ולחלק עמהון וקוץ למתי יתהון קוטיליל שמי ולחלק משתויה מכל שלין כנן לקוץ מכני ישראל למתי כעשה וכשמע: ובניתא שביעאה כלין לכין יתהון ולשיט כן לטויה עמהון וקוץ למתי יתן לקטילל שמיה ולשיט משתויה מכל שלין על לקוץ מכני ישראל למתי כפיכי כעשה וכשמע. ובכל ז' שלפי לית בכל מדור ומדור לכין כשיעי בהלין לכא חזו לין ית לין כנו משוכח לכל משוכח לקוץ קוסם לתבניי עלמא תתן קוץ עב כמלכם: ולקו קנת המקומות שמסכו כהם כעין ניכנס ובעד עשו בתלמוד ובמלכיים מלדו את תבניתו ולבניים שלנו וכיוכו בהם לין לתלות לותם כמשל ובחילק שהכי הזכיכו מקומם ומלדו לחכו ולחנו ולנו עליו לעבין לימור ולימר והוא מוזכר להם כעבין הליכין ובשלר כמה מקומות שלא הזכרנו שלא כך קבלת בתיתו זל שהכל ברא בשמותיהן של בליים ושם בלא שפך דוא זה ולקו ביותר ליכה נוף ולא בנבלת ולימה בגרות במקום ולא בתפסת בשלר שבוקות שתפסתן לותה בגולות שלא תכת החלכים ובעלית ביותר לין כאן מקום לפרש כל המוסג ממכה ולקתוב מעיל עליה ויפה בשפיו בשמת מיים ואמר כי מבשמת של כתבה ולא מהשתבל הסבות ולזל לאמרו שבראן ברשון בכלל בריאת הלוך ברגון הקבה שנזר זה העולם השפל והשמים העליונים הזכיר וכל בכאם העפרים והוא ית' שמו ברא המקום הקבוע ניכנס וברא שם הקבה מן הלקה שליכה נוף ממש בתפת תשפת בלבנים הלקים ומכלה לותם ושם כה הקה זזו בלותו מקום הכזכר כלשר שם כאות השכלים הכבלים שהם מלאכים לבתיתיהם בשמים והפריטו ר"ל בין הקה שבשלם הזה ובין הקה הקיים הפרש גדול לדקות לותו הקה: ואמרי בפסים לוב לילן ליכי בתוכלי שבת ולוב לניכנס ליכי בשני ולין בפק לאב המימרא זולת שהם רוכי לעלות הקה שיהיה ולעשותה דקה מן הלקה על שיהם לותה להבראות ביום ב' והוא היום שתיקדים בבל ובמדרשים לבריאת המלאכים וילוב הוא בכלל מעשה בראשית וכו' והלריך בזה קנת. ושל כתב.

ואחרי זה כתוב שבראן הכפשות הזכות שמו ים ביכלתו לברוא להם שם דקה שליכו נוף בתפת שוקף שתפת לברי לקים שליכם נוף ומכלה לותם שלין הכתוב שבולה לאחר שבראן הכפת בראנו ית' שלא היה לפשר להתנף לכך לך כתוב מוכח כשנדה לבלותה וכן לאחרו ל"ל שהמלאכים שהם שבחתים בראשי לימור והזכירו שם שהכלת הוא ולהכחו יקשה עליכו היאך הכפת כשבלת במקום ולין לה משכן במוח אלא בלב לך שהם מקומות בראשי לשמוש לשכל הוא ולהכחו עם כל זה לית שיהיה שכלנו שלא יהיה כאן לאובן זה מן הבריאה הדקה הזאת הכקה את כפשו יותר ממה שים מן הכפת היה במוח מזוב אלו כיצד היה תהיה כפשי בשני בראשי בלב שהיה בראשי בלב שהיה בראשי בלב שהיה

לו שלא במקום מצבי שהיה ליכה נוף ואין מקום על לקדוק לשוכות לכבה שאין לו נוף לכל על כל מצבי כשמי שוכבת בי ותקיק מטוקף שוכבי כלבבי קבת מוקיק שמומבי כי בקשבה הכביה קדק קוזת הכוחבית המקיק בבוק מחיי והיה לכלם כשם לחברת בלדם ובמלו שתי הכשמו הדקות הקיימת בשבה ממכה בעלת קתבושה בכמשכת בחוס הטבעי בדם וחבמל שתיסם בהקשר השלחבת לפתילה עם

ז אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מאי דכתי׳ לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופרשו אמרו דוד ולא פירשו דכתי׳ לכל תכלה

תהלים קיט ראיתי קץ אמרו איוב ולא פירשו דכתי׳ ארכה מארץ מדה ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתי׳

יחזקאל כ ויפרש אותה לפני והיא כתובה בפנים ואחור וכתוב קינים והגה והי קינים אלו פורענות של צדיקים בעולם הזה שנאמר קינה היא וקוננוה וגומר והגה זו

תהלים נב מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכן הוא אומ׳ עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור והי זו פרעונותן של

יחזקאל ז רשעים לעתיד לבא וכ״א הוה על הוה תבוא ונום עד

זכריה ט שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתי׳ ואשר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת לה כמה הויא

מס עשרים בעשרים וכתיב ה״א כתובה פנים ואחור וכי

ישעיה מ קלשת לה כמה הויא ארבעין ועשרין וכתיב כי מדד בשעלו מים וגומר נמצא כל העולם כלו אחד מ משלשת אלפים ומאתים בתורה׳

ח ואמר רב חסדא דרש מרי בר מר מאי

ירמיה כג דכתי׳ הראני ה׳ והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה׳ וגו׳ חדוד האחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות אלו הצדיקים גמורים והדוד אחד תאנים רעות אלו רשעים גמורים ושמא

תאמר אבד סכרן ובטל סכויים תלמוד לומר הדודאי׳ נתנו ריח אלו ואלו עתידים שיתנו ריח׳ דרש רבא

שיר השירים ז מאי דכתיב חרוזאים נתנו ריח אלו בחורי ישר׳ שלא טעמו טעם חטא׳ ועל פתחינו כל מגדים אלו בחורי ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן לא שאוגדות פתחן לבעליהן׳ חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך׳

אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש״ע הרבה נזרות נזרתי על עצמי יותר ממה שנזר עלי וקיימתים אמר ליה רב חסדא לההוא סרבנא דהוה מסרר אגרתא קמיה מי שמיע לך חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך מאי היא אמר ליה אלו מצות קלות ומצות חמורות אמר ליה וכי תורה פעמים פעמים נתנה אלא הללו דברי תורה והללו דברי סופרים׳ דרש רבא מאי

קהלת יב דכתיב ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שהללו עשה ולא תעשה והללו חייבין עליהן מיתה שמא תאמ׳ אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו אמר

מס קרא עשות ספרים הרבה אין קץ ולהגי הרבה יגיעת

הגמול׳

לכל תכלה ראיתי קץ למוף כלדבר יש קץ למנף טופף לכל מנוחך רחבה מאד ואין קץ לתכלית שלא לף פיכסו לי זהו קץ שישרש ויפרוש לותה לפני מגלת תורה שבעב׳ הרחיבו וכלף וקיים לשון פורענות והגה לשון שמחה עשרים בלחה בלותו של הלה ולחבה עשר כשהיה עשה לקייבו כפולה כי פשטת לכפילתה קיל מרובעת עשרים בעשרים ט קלפת לה ותעשים קליפה זו לרחב מגדתה שיהא כל כתיבתה מכל לחל לחל הוין לה לרבעין לוכך בעשרים לרחב וכתיב ושמים בזרת תבן כמנף מדת השלם כני לחה על כני לחה נף וחשוב כמה חגלי לחה על חגלי לחה יש בחגלה ותחגה שלשת לחלפים ומחתם כיכל עשה מעשרי לחות לחב בנושת של מ׳ רוחב כני לחה כדי כלן מ׳ בנושת וכל לחל לחכה לרבעים לחה לרחב של חגלה כדי ללף וסם מלות לחות לוכך שהן שלשת לחלפים

ומחתים זכוכית׳

הלעגה

הריטבא אל לכל הבלה ריאיתי קץ ועומד לכל לכך שבתת לו תכלית וקבבה ידעתי וריאיתי קץ לוית הפיעור ממה הוא לכל רחבה מנוסך מאד שלא ידעתי פישורה כי פשטות לה וכו' לכך פירשו לשני ופשוטה היא מאד כי המעלה כשהיא עמה בה מ' לחמות על כ' לחמות שהם תת לחמות והלחמה מרובעת ים בה ל' וכוות לוכה עב: וכיתפשות גב פירש לשכנן זה:

ם

דודאי תלכים פירות כשהם מלאות תלכים: מועלות מוכנין: הכשרות תלכי שהוכים הממקרו' להתבטל: שמאלות קושרו פתחיהן לנוכך בעליהן שלין כשבלו' לאחרים: מלאות לשון לעלה לא מגידות פתחיהן כשרוקה לם לומרת לבעלה ושורם: מלשים לבני סופרי גם יפני לבני תורה לודי נפתתי לך ושמרתי כל שו לשמך. פעמי פעמי כתבה שתהא זו מלשה וזו יפה: לבני סופרים מלשי לבני סופרים שפתלשו בכל דור ודור לגדול נלר וסיינ: ויותר מהמה לעיל מיכיה כתיב לבני חכמים כלבטות אלו לבני תורה שבמקרו למשה בעל פה שבללקו בהן חכמי הלוות לאחר שבתמעט הלב ושכחו כלבתיב בסופי' כתבו מרובה לאחר זה משה וכתיב בתריה ויותר מהמה ממה שבתן בסיני בכת' שהוא עקר אלא לבני הזהר שלין בעשות ספרים הכל בכל לה: עשה ולא תעשה ים בהן שלין בהם היו' מיתה לאחר לבני סופרים מייבין מיתה על כלן כלכתיב ופוכן נלר יפבו כתם. ולהא הבה המלעת עליהן בינינת בשר כלון והייטו נוקה כל החוגה בהם כל שעה שלא מחזר עליהן על לבני תורה מוכן בהם טעם.

תוספות מפני מה לא כתבו וגם בהלכה למשה מפיכי לא כיתבו כלי שלא יפתכחו מי כתיב לעג להג כתיב מם לחת הוא כלאמריב בהכיזקין נבי

ט

דגרסי שם מקום. לא שהיה טוען נגיסי': ותני תלויין בחייך אין לי אלא מה שלתה מזמן לי בילדותו שהיה יכול לסבול בהן טורח ושוכי.

תוספות מוטב שלחות מיתת יגמי וכו' מקשיב על עגמו היה לתתבן לעיל בספק ל' לבניס מטוכי' במקה מרחיצת ילים ושוב תקן שביות כלאמרי' בפ"ב והא אלא משה לתו הכא שמא לא בנת לחת תקן ולחר בת קול תקן. ומלכתיב לעין ומקר תקן מטלים שבבה משמע כמי שהבבה תקנות עשה.

כרכים שוקים ושוק גדול וגל רוכלי' ומוחרי' מצויה שם לפיכך גל ועריות מצויה שם. משלה בני בתי בנסיות ובתי מדרשות. נראה אם פרחה הנפן אלו בעלי מקרא פתח הסמדר אלו בעלי משנה, הגפנים אלו בעלי תלמוד, שם אתן את דודי לך שאראך שבח בני ובנותי,

קטנים. י"ג

משל טעם: לתמהיה בפיכין טעמים קבע שם. מסורת וסיכין בין בתיבות המקרא בין בגרסת של משה ועשה לה לזכים שתקן עכובין וילים ונוב עליהן ושניות לעריות כלמפרש ביבמות ועי' בן לוקחי' ישראל במצות

יא אמר רב הסנונא מאי דכתיב וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף שהיה מדמה דברים זו לזו ועל כל כל דבר ודבר של סופרים הידך אומר אלף וחמשה טעמים, דרש רבא מד ויהי שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם דאמרי' בסיפני טעמא לאסברת נדרמי, איזן וחקר תיקן משלים הרבה אמר עולא אמר רבי אלעזר בתחלה היתה תורה דומה לקופה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים, עם טיבות פ"ב. קוצותיו תלתלים שחורות כעורב, אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שהיה דורש על כל קוץ וקוץ חלי חלים של הלכות. שחורות כעורב בסי אתה מוצא סדרי תורה בסי משכים ומעריב עליהם בבית המדרש רבה אם בסי שמשחיר פניו עליהם כעורב. רבא אמר בסי שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב

כי

בשר, אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרבא בר עולא כל הלועג על דברי חכמים נדון בשר אמר דכתיב ולהג הרבה יניעך בשר אמר ליה רבא מי כתיב לעג להג כתיב אל כל הלוהג בהן טועם בהם טעם בשר,

ת"ש תנו רבנן מעשה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין והיה יהושע הגרסי משמרתו בכל יום ויום היו מכניסי' לו מים במדה פעם אחת מצאו שומר בית האסורי' אמר לו מפני מה היום מימיך מרובין שמא לחתור בית האסורין אתה צריך שפך חציין והניח חציין כיון שהגיע אצל רבי עקיבא אמר ליה יהושע אי אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך סח לו כל המאורע אמר לו תן לי מים ליטול ידי אמר לשתות אין מניעין ליטול ידים מניעין אמר לו ומה אעשה שחייבין עליהם מיתה מוטב שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חברי אמרו לא טעם כלום עד שהביאו לו מים ונטל ידיו וכשמעו חכמי בדבר אמרו ומה בזקנותו כך בילדותו עאכו' ומה בבית האסורים כך בביתו על אחת כמה וכמה, אמר רב יהודה אם רב בשעה שתקן שלמה ערובין ונטילת וידים וכו' כתוב בסכת שבת סימן ט',

ו' דרש רבא מאי דכתיב לכה דודי נצא השדה ונום' אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע אל תדינני קכרכים שיש בהם גזל ועריות ושבועת שוא ושבוע' שקר אלא נצא השדה אראך תח שעוסקין בתורה מתוך הדוחק נלינה בכפרים אל תקרי בכפרים אלא בכופרי' אראך במ"א שהשפעת להם טובתך כפרו בך, נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. נראה אם פרחה הנפן אלו בעלי מקרא פתח הסמדר אלו בעלי משנה, הגצו הרמונים אלו בעלי תלמוד, שם אתן את דודי לך שאראך שבח בני ובנותי,

יא אמר רב הסנונא מאי דכתיב וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף שהיה מדמה דברים זו לזו ועל כל כל דבר ודבר של סופרים הידך אומר אלף וחמשה טעמים, דרש רבא מד ויהי שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם דאמרי' בסיפני טעמא לאסברת נדרמי, איזן וחקר תיקן משלים הרבה אמר עולא אמר רבי אלעזר בתחלה היתה תורה דומה לקופה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים, עם טיבות פ"ב. קוצותיו תלתלים שחורות כעורב, אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שהיה דורש על כל קוץ וקוץ חלי חלים של הלכות. שחורות כעורב בסי אתה מוצא סדרי תורה בסי משכים ומעריב עליהם בבית המדרש רבה אם בסי שמשחיר פניו עליהם כעורב. רבא אמר בסי שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב

כי

כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קא אזיל לבי רב אסר
ליה דביתהו ינוקי מאי אעביד להו אמר לה איכא
קורמי באגמא׳

כלכלה ז׳ יב **ומשלם** לשנאו אמר רבי יהושע בן
לוי לא מקרי כתוב אלא לאמרו
כביכול כאדם שנושא משאוי על פניו ומבקש ל
סמ להשליכו ממנו ולא יאחר לשנאו אמר רבי אילא
לשנאין הוא דלא יאחר אבל מאחר הוא לצדיקים
סמ נמורים וחייגו דאמר רבי יהושע בן לוי מ״ד אשר אנכי
מצוך היום לעשותם׳ היום לעשותם ולא למחר
לעשותם היום לעשותם ולמחר ליטול שכרן׳
גם בעז פ״ק׳ אמר רבי חגא ואיתימא רב שמואל בר
פאות ל״ד נחמני מאי דכתיב ארך אפים ולא כתיב ארך אף ארך
אפים לרשעי׳ וארך אפים לצדיקי׳ גם נכון פ׳ הפרק׳

יג בסוף הפרק הזכירו פסוק שבסוף
פלכים ב׳ כ׳ מלכים כשחלת חזקיהו ויבא
אליו ישעיהו וגו׳ ללמוד ממנו דין לענין ערוב ושאלו
על פסוק זה בגמרא ישעיהו מאי בעי התם אמר רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן מלמד שחלה חזקיהו ובא
ישעיהו להושיב ישיבה על פתחו מכאן לת״ח שחלה
שמושיבי׳ ישיבה על פתחו ולאו מילתא היא דילמא
אתי לאינרויי בשטן׳

פרק בכל מערבין

יד תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני
נחש שבו ומעשה ברבי חנינא בן
דוסא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו וחלה ונטה
למות ובקשו עליו חבריו רחמים ויחי מפני שחשעה
צריכה לכך׳

פרק מי שהוציאוהו

טו תנו רבנן שלשה דברים מעבירין
את האדם על דעתו ועל
דעת קונו׳ ואלו הן גוים ורוח רעה ודקדוקי עניות
למאי נפקא מינה׳ לסיבעי עלייהו רחמי ג׳ אין רואין
פני גיהנם ואלו הן דקדוקי עניות וחולי מעים והרשו׳
ניא אף מי שיש לו אשה רעה׳ ואידך אשה רעה
מצוה לגרשה ואידך זימנין דכתובת׳ מרובה ולא מצי
לגרש להא ג׳ יש לו בני מסג׳ ואינו יכול לגרש׳ למאי
נפקא מינה לקבולי מאהבה ג׳ מתים כשהם מספרי׳ חולי מעיי׳ וחיה והדריקן למאי נמי למשמושי להו זוודתא
יו תא שמע חני שב שמעתתא דאתמרן בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא ובהדי
פניא דשבתא קמי דרבה בפומבדיתא מאן אמרינהו לאו אליהו אמרינהו
אלמא אין תחומין למעלה מי׳ לא דילמא יוסף שילא אמרינהו׳ תא שמע הרגי נזיר ביום שבן דוד בא

וכתרגמי׳ מן העבירות כלך שכוח שים עו יל ממי שלין לו יל׳ משכים ומעביר שקורות לשון שקרית׳ ושוכב לשון ערבית׳
שוכב לכוזבי על כביו כדלמרינן׳ לבבי שוכב לשכר יקראו׳ והקב״ה מזמין לכם יתשי׳ וכשכשין לתוך פיכם׳ קורלמי ירקות ל״ל
קורלמי נמי כי עקלת ליה להקוח רכיכה דלית ביה טיכת ליה להקוח ושביל ביפתה בלילף בית דל׳ מכיר מנלתיני׳ יג

אל פניו של הקב״ה שדומה לו כמשלוי לפניו׳ ולא
למחר לעשותם שלאחר מיתה ולא לעתיד לבא׳
שם לא לקיים מנות לימו מועל דמי שטרח ערב שבת יאכל
בשבת׳ לפיס שכר פניס יש שוקקות בין שוטות לפיס שוקקות
מלרין ומחכר לבדיקים על לעתיד לבא ולפי׳ זועמות מלרין
לרשעי׳ ומחכר פורעניותם על לשלם שכר׳

תוספות לרך לפיס לרשעים שמחכר פורעניותם
על לשלם שכר׳ ומה זאת לעוכה פיס
לפס שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק גבי משה כשעלה
למרום מנאו להקב״ה שהיה כותב לרך לפיס וכו׳ ולרך לפיס
לבדיקים להלריך שכרם לשלם שכלו לרוך ולפיס לשון פניס
כמו ויפחמו לו לפיס׳ יג

להושיב ישיבה של תלמידים ולעמוק כתובה על
פתחו שלא יהא רשו׳ למלאך המות להכנס
שם׳ שטן מלאך המות דכי חזי למיגבי בקדי הדלי מיגבי בהו
הר״יטבא ול ולא קיל דלתי לתגרויי שטן פי׳ ולתק
בעלמא ליכא למעבד כמו שעשה ישעיהו
שהיה נכיל ובדיק נמור׳ יל

בצל כתם שהו לרם שרף הכבול׳ שהשעה נדיכה לכך
שהדור היה נדיך לו׳ טו

והרשות מי שים לו כוסים לקבולי מלקה למכפרי
עליה׳ כשהם מספיקים לפי׳ שים נהם מיות
הרבה שמלכרים לעשבי מתים פתלם׳ זוודתא לשון תכריכין׳

תוספות על לשתו ועל לשת קומו כשפיס בכלל
רוח רעה ולעבד למשמ בפרק ושו מגלמין
לפעמי׳ לינהו מתגבר עליו ואין יכול לכופו מ״מ יכול ליזקר שלא
יבא לידי כך׳ והרשות פלי״ש של מלכות׳ יו

יוסף שילא ללא מיכעד שכת׳ כשכתות ליט דולפי
לא לתי מפיס הילכך ואפור כל ימות המול
דילמא לתי׳ לפני כא׳ יום אחד לפני ביאת בן דוד יבא אליהו
לכשר מפני הטורח שמכינין נרכי שבת והולכים להקביל פני
עבדים שם ליכא אל ואין ליכא אל טורח דליכא דטרח לה׳
הר״יטבא ול אמריי׳ לכל הגדול אתא פירוש לכשבא
הגוית מקו׳ כל הגדול כי שם יבא בתחלה
מפני הטורח פי׳ שיטריכהו להקביל פניו וימכטו מלהכי׳ נכניסם
עכ׳

תוספות ואת דילמא לתי בעוד ויכשר בשבת׳ ול
דלכבי סול ק לפני יום בא יום ק׳ משמע
ביום שבא יכשר עכ׳

זו לפניס מזו כוס׳ פניהם בית מנכר פתח מערב בית
ועלייה הוו כפולה לכל כך כתים לא שייך ביה לשון
כפול׳ שכפולה בזוגות שבקבלו בה טלם לים ולשתו לקייהו
זוג זוג׳ עליו כלפי מעלה לכל שבלו מכמים צלוכם׳ יח

מככים

מאברי' מלמד שמי שמוכר מעברין ופירותיו כאלו מכר שטרות מלוה שמוסיף על פשיעת
מלוים: רבי יהושע בן קרחה גדול בדורו וכל קיבל בקרי בן קרחה היה מקולל: כלו כחמה
הכהיה מה תקיפותה של זו מזה ומכחת כל אחד כמה זה הפסד מזה ומה יתר ממנו: ואי אתה
יכול לומר לכל גמר' וכבריותות טובה נמר: ר' בחמה סהיו
מתקנין לשמוע מפיו ולוקני זה את זה: לא לא עמדו מקיריו
על סוף דעתו כלומר כשלא על גמרן טהור ומקלקו
לו פנים: פתח לומר רבנו שעליו של קיבל עשר: סלקית
מקו שתופרין בו סלקי בגדים. כי קיבת בגדול לגמרא כיצד
זה שנוענין לותו בכותל בקב בר וכבבם בלוקח כך לין לכו
יכולין להניח מה שלכו שומעין כי לא מעט ובקיאי: כי לגבעתא
בקיאי בשוה קשה שלין הלגבע בכפם בכבם בתוכה לגלי בלבן מעט
כי לגבעתא בקיאי בשכחה כפם שהלגבע בוק ליבפם בפי
הכור כך לכו מהיכין לשמוע ולמדך: ולא בגים בקיאי קיבוץ
בקוקע לגבעה בזכשוכים כמו בחלל וכיוצא בו כלקח כמו בעמק
וכשמסיר לגבעה מוזכת ומתגלגלת העמק בין בשלכו מעיירים
במסכת' ומתחילין בלחמת מיד שוכחי' שכלשוכה ע"כ: לכו בני
לגלח מלך ואל כאן לין בר ליכיב בכלל. יח

שהקפידו על לשוכה לומר בלשון בח ולא
בלשון מנומנם כלומרים לקמן
בבבי גליל דהוו לייקי ליסבל לחור בלותו לשון בשומעים מלבן
ועל ידי שהיו שומעי' שומע על פה שומעה על שמוע' היו כותבי'
סימנין כאיש ואיכן משתכחין מפה: לא נמרי מחד דבה והיו
שומעין מזה בלשון לחד ושה בלשון לחר ולעם שהיפם לחד
שיהו בלשון מבלבלן ומשכחן. לגלו מסכת' למדו לחלוים:
כך שמעתי. לא מפרשים שמועות ומקדקים בהם בטעמים
על שמתיבב על לב: ילמדו וישמחו לפי שהשועיהן מכוונין
לאיכור ליכור ולהיתר היתר: דוד גלי מסכת' כלומרי' בכבי
שהיה יגע בתורה ומורה הוראות כלומרי' ידי מלוכלכות בשפיר
ושליא ולומר מפיהמת רבי יפה לבתי יפה זכיתי: ירשיע שלום
לא היה זוכה להוראות כהלכה על לותו שן לבוד עיר
בהנים.

תוספות לשמרי מחד בבה למגדם בב ר' עליך שלח
יבלבל לשוכם יחד: אחל למסבר לאחיהן
בפק לעשו כל הלומד תור' לבני בב לחד ליכו רואה סימן בהכה
לשולם עכ.

כתרדין על לומר יקלקת היתה. אחר למען
מלבר בשפה בפה ולא פיבם לאות ולימו
ניבר אם עשה אם אחר אם לימר עשה למלבם לעשות בגדי'
לומר לייתבפלה שם לשמוע: מרי בירי ורוכה לומר קיי והוא
שלון

בו מותר לשתות יין בשבתות וביום טוב ואסו לשתות
יין כל ימי החול. אי אמרת בשלמא יש תחומין פה
שרי אלא אי אמרת אין תחומין אמאי מותר שאני
התם דאמר קרא הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו והא לא אתא מאחסל אתא אמרי לבר הגדול
לשתרי דהא לא אתא מאחסל אתא אמרי לבר הגדול
אתא הכא נמי לבר הגדול אתא כבר מובטח להם
לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא
בערבי ימים טובים מפני הטורח. עם בפרקים פרק מ'
קסד מראליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי
שבתא לשתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי
משיח כל ישראל עברים הם אצל משיח.

פרק כיצד מעברין

יז מערת המכפלה רב ושמואל חד אמר ב'
בתים זה לפנים מזה וחד אמר בית
ועליה על גביו בשלמא למ"ד ב' בתים זה על גב זה
היינו דכתיב מכפלה אלא למ"ד שני בתים זה לפנים
מזה מאי מכפלה שכפולה בזוגות. מכלא קרית
הארבע אמר רבי יצחק קרית ארבע זוגות אדם וחוה
אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה. ויהי בימי
אמרפל רב ושמואל חד אמר נמרוד שמו ולמה נקר'
שמו אמרפל שאמר והפיל את אברהם אבינו לתוך
כבשן האש וחד אמר אמרפל שמו ולמה נקרא שמו
נמרוד שהמריד את כל העולם כלו במלכותו עליו.
ויקם מלך חדש על מצרים. רב ושמואל חד אמר
חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזרותיו וכו' כמו ש
שכתוב להלן בממכת סוטה.

אמר רבי יוחנן ל' ימים נדלתי אצל ר'
אושעיא בר' ולא למדתי ממנו אלא
דבר אחד במשנתנו כיצד מעברין את השנים באלף
איני והאר' יוחנן שנים עשר תלמידים היו לו לרבי
הושעיא ברבי ושמונה עשר ימים נדלתי אצלן ולמדתי לב כל אחד ואחד ולב כל אחד
ואחד וחכמת כל אחד ואחד נמר נמרא לא נמר. ואי בעית אימא מיניהו דידהו נמר מיניה דידיה לא נמר.
ואי בעית אימא דבר אחד ממשנתנו קאמר ואמר ר' יוחנן כשהיינו למדים תורה אצל רבי אושעיא ברבי היינו
יושבים ד' ד' באמה. אר' כשהייתי לומד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ו' באמה ואר' יוחנן ר'
הושעיא ברבי בדורו כרבי מאיר בדורו מה רבי מאיר בדורו לא עמדו חבריו על סוף דעתו אף רבי הושעיא בר'
לא עמדו חביריו על סוף דעתו. ואמר רבי יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם אחרונים כפתחו של
היכל ואנו כמלא נקב מחט סדקית. מאן ראשונים רבי עקיבא. אחרונים רבי אלעזר בן שמוע. איכא
דאמרי ראשונים רבי אלעזר בן שמוע אחרוני ר' אושעיא בר' ואנו כמלא נקב מחט וכו' אמר אביי ואנן כי סיכתא
בגודא לגמרא. אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא. אמר רב אשי ואנן כי אצבעתא בקירא לשכחא

לילון ולמר כירי והוא עבל: תפלת הוות לי לל טבלא ולמרא תפלא וסיל קומס. ועבטוך מין רפה לומר נבנוס ממני ולמרא
עבטוך מין למשמע שנבטו לת סלין: וכלו הות וכו נלולא סיתה כ"ב שלם מותחין לותך עליס לא סיו רעליך כונעות כלרן וקרי
סטוויות קרכה וכלון משמע עכטיו ובעיל לומר וכלין הות: ועול שסיתה מזכרת עלייס בליין ולומכת לס תלין לותך עליס
כו' עכ. ולא קשטתי לכתוב לשוכות לחכיס כלקה כתובים
כיוצא בזה במסכת שבת פרק ולנו קטנים ולל נמצא לי' בכל הספרים כגון שפירושו
נאמר למדתי מכאן כי' וכלו פטוליות המזכר בגט לשם שפירושו
לחתתי הוץ ועתה:

אמר רבי זירא אם ראשונים בני מלכי אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורי' ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים עכ'

יח אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על לשונן נתקיימה תורתן בידן, בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתן בידן מידי בהקפידא תליא מילתא שלא בני יהודה מתוך שהקפידו על לשונם דהוו דייקין לישנא ומתנחי להו סימני נתקיים תלמודן בידן בני גלילא דלא דייקין לישנא ולא מתנחי להו סימני לא נתקיים תלמודן בידן בני יהודה גמרי מחד רבה נתקיימה תורתם בידם. בני גליל דלא גמרי מחד רבה לא נתקיים תורתם בידם. רבינא אמ' בני יהודה דגלו מסכתא נתקיים תלמודן בני גליל דלא גלו מסכתא לא נתקיים תלמודן. דוד גלי מסכתא שאול לא גלי מסכתא. דוד דגלי מסכתא כתיב ביה ירא ויגר ישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה אל יראוני וישמחו כל אשר יפנה ירשיע. אמר רבי יוחנן מנין שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון שנא' סחר אתה ובניך עמי עמי בסחיצתי,

בני יהודה דייקי לישנא מאי היא דהחוא בר יהודה דאמר להו טלית יש לי למכור אמר ליה מאי גוון טליתך אזר ליה כתרדין עלי אדמה, בני גליל דלא דייקי לישנא מאי היא דהחוא בר גליל דאמר להו אמר לסאן אמר לסאן, אמרו לי' גלילאה שוטה חמר למרכב או חמר למשתי עמר למלבש או איסר לאתכסאה. ההיא אתתא דאתיא לקמי דדיינא אמרה ליה מרי כירי תפלא הוות לי וגנבוך מין וכחדו הות דכך שדרו לך עילוה לא מטי כרעיך אארעא,

רבי אבהו כי הוה משתעי בלשון חכמה הוה אמר הכי אתריגו לפחמין ארקיעו לזחבין ועשו לי ב'מנידי בעלטה, איכא דאמרי ועשו לי בהן ב'מנידי בעלטה אמרו ליה רבנן לר' אבהו הצפיננו היכן ר' טעא יצפון אמר ליה עלץ בנערה אחרונית עירנית והנעירתו אמרי לה אשה ואמרי לה מסכתא. אמרי ליה לרבי אלעאי הצפיננו היכן רבי אבהו אמר ליה נתיעץ בסכתיר והנגיב למפיבשת,

אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם לא אשה תינוק ותינוקת אשה מאי היא פעם אחת התארחתי אצל אכסניא ועשתה לי פולין פעם ראשונה סעדתי ולא שיירתי כלום שניה סעדתי ולא שיירתי כלום שלישית הקדיחתו בטלח כיון שטעמתי משכתי ידי ממנו. אמרה לי רבי מפני מה משכת ידך ממנו אמרתי לה כבר סעדתי מבערב אמרה לי הידך לך למשוך ידך מן הפת שכך אמרו חכמים משיירין פאה באלפס ואין משיירין פאה בקערה, תינוקת פעם אחת הייתי מהלך בדרך בשדה אמרה לי תינוקת אחת ר'לאו שדה הוא אמרתי לה בדרך כבושה אני מהלך אמר לי לפתים שכמותך כבושה, תינוק פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק אחד שהיה יושב על פרשת דרכים אמרתי לו באי זו דרך נלך לעיר אם לי' זו ארוכה וקצרה זו קצרה וארוכה הלכתי בקצרה כיון שהגעתי לעיר היו מקיפין לה גנות ופרדסי' חזרתי לאחרי אמרתי לו בני לא כך אמרת לי' רבי ולא כך אמרתי לך קצרה וארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכלכם חכמים אתם מגדולכם ועד קטניכם, רבי יוסי הגלילי הוה

בשלשה ניתי ניעבור כו׳: דתניא קיי שתלכיך ימים מטוך לכול יום יש לך ממון ליהנות ענמך לל תמתין זעך ממך שמך תמות ושוב אין לך הנאה מזו דשלמה לחזליה מיכיה נכסיכן: לבני הלולא דמי היום ישנו ולמחר אינו הלנו כונסין והלנו מוכלין כלומר כשהם נדלים נדלה מהכשתם ונשהם עמהם ואינו נדיך לדאוג עליהם. כ

יפה למולי זה וקשה למולי זה יפה ללב ורע לעיניים מ
משתמשים ממך יכוכו יקדיו כשלמה כולדם ומוניאים כפה ולא לינהם בנחמה ולקיטה. לימתי שמקה לעיים לימתי לדם שמח
בתלמודו כזמן שיש לו מעבה כשעוללין ממכו דכר הלכה: לל לימתי שמקה כזמן שיולע לדכוק הלמה בתנ. לרמת
שפתיו כל מכעת כשכתת בו דעת לקונים כשפתיו: זכה לם יש לו מזל טוב תלות לבו שכשוד שמתוקק בלה לו תלוה עד שלא ישלא לה: לל זכה נדיך להתקשה ולהטעה: כי לל לשולם לדיה ולל לבנה מקוקף לללמ לבנה שולם כשלם מלשמיך ליה וכן על שלם שלה: לללמ לשון שולם הוא: שרף לבוקר שמיכו מנומנם כהוקק כביב קנוקר לללמ לכמי בריות כך הוא נעשים ומכוכה לבריות: ובוקר וכיו כ׳ כשמניב נוקנו כדל מתמת זקנו וכוכ פעמים שכשטנו וזקנו מכסין לוקנו כך לם ת״ם לכיו כולך לבלת ולבה בשוק שלל יושב ומחזר על תלמודו. כ
מתקיים בידו. כ

שהכל לשון לוקנו שלין נו נשמת הרוח: שהכל מתבשמין מכו שמלמד תורה לתלמידים: כלבן זו שלימה כמקת תפני לדיסת דגלים כך למיים לינן כלליס מלמוד שלל תלמודו ולללמד לשלים: לל כשתבחה מרות משמע מקוק ולינו כמקה לשלם עד שלוחות שיהה הינתן בשביל לוחות ולא בשביל מתקבל מהן עולמית על הלוחות בשביל הלוחות היו כני מוכין

כ אמר רבי יהושע בן לוי הסהלך בדרך ואין לו לוויה יעסוק בתורה שנאמר כי לויה חן. חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר הם לראשך, חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר, ועגקים לגרגרותיך, חש בכני מעים יעסוק בתורה שנאמר רפאות תהי לשרך. חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנא׳ זשקוי לעצמותיך חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא, אמר רב יהודה בריה דרבי חייא בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בו מדת בו אדם נותן לחברו יפה לזה וקשה לזה, והקכה נותן תורה לישראל סם חיים לכל גופן שנאמר ולכל בשרו מרפא אמר רב אסי מאי דכתיב כי נעים כי תשמרם בבטנך איתמי דברי תורה נעימין כי תשמרם בבטנך ואיתמי תשמרם בבטנך בשעה שיכונו יחדיו על שפתיך רבי זירא אמר מהכא שמחה לאיש במענה פיו איתמי שמחה לאיש בשעה שמענה בפיו. רבי יצחק אמר מהכא כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו איתמי קרוב אליך הדבר מאד בזמן שנפיך ובלבבך לעשותו רבא אמר מהכא תאות לבו נתת לו איתמי תאות לבו נתת לו בשעה שארשת שפתיו בל מנעת סלה, רבא רמי כתיב תאות לבו נתת לו וכתיב וארשת שפתיו בל מנעת סלה זכה תאות לבו נתת לו לא זכה ארשת שפתיו בל מנעת סלה תנא רבי רבי אליעזר בן יעקב כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק לעולם ולעולמי עולמים נצח דכתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף. סלה דכתיב כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה׳ צבאות בעיר אלהינו יכוננה עד עולם סלה. ועד דכתיב ה׳ ימלוך לעולם ועד אמר רבי אלעזר מאי דכתיב ועגקים לגרגרותיך אם משים אדם את עצמו כענק זה שרף לצואר שרואה ואינו נראה תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו,

כא אמר רבי אלעזר מאי דכתיב לחיים כערוגת הבשם אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה אי נמי כבשם הזה שהכל מתבשמין מפנו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב לוחות האבן אם משים אדם לחייו כאבן זו שאינה נמחית תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר ר׳ אמי מאי דכתיב מכתב אלהים הוא חרות אל תקרא חרות אלא חירות בשתברו לוחות הראשונים לא נשתכח תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט

ממדבר מתניתא אם כמלכר הוא מהלכים כתוכה לו מקשתכם: מלתא כעם. למה הכא לישנא דלישנא דלכם יוסף למזרח במזרח הוא יוסף מני כהוב הוא ולא היה רואהו וכאיר בעשרים היין שהוא מזרח הוא לפני שהיה מכיר כל ניח יכעס ואינו לנעני לנו מני הכי קרקי כתיב ודכתיכן לי למי שכח לידי ניח ומשפיל מוזר ומתנשא. כנ

שדורסת ואוכלת מיד לאחר שריפתה שאינו מקפיד על תעבונו אלא לאוכל כשר בלא תבשיל ותבלין וכן שאר עכונין. שמסרסת ואוכלת בעוף הוא כמי שאינו רוצה לאחר נבילות לקון באכילתו אם לא כתקן לו כל כך נרסו ל"ג שדורסת ואוכלת אלא לאחר שריפתה אוכלת מיד כך תלמיד מחזר על שמועתו כשאלמד מהו: שמסרסת מנאל עצמו על דברי תורה ולעון זה כיאלה בעיני לפי שדרך שכמים להקפיד על לאכלתן דרך נדולה וכבוד ושל מלטטיתן דכתיב כל מעשיו לאהו מות. לעבי לזה שאם עשמו כעבי. ולאיכא דאמרי אם עשמו כעבי לחזר עליה. תלמד לומר כל זמן שמשמש בה מוצא בה תלמידים שאינם מתבשלים בכת אחת אלא סיוס מעט ולמחר מעט וכל שאם רצוי לאחר מסי: שמעלת מן על לומדים שאכל מכשלין לותם ותורתן כותבת להם מן: כאהכת תשנא תמיד בשניל להכותה תעשה עצמך פתי ושוטה ושוגא להכים עצמך ולעון כדכר אלכה: עכ' כ ל

צייד כשמלי שחוכה כנרפא ואינו מחזר עליה ורב ששת אחר אין זה כשלי אלא שוטה אכל הקוטן על יד כשלי קוף ועכוש כדכר הוא יפריך כלומר יתקיים כילו כגייד כשלי שמשכנתו כל שוף כשהות לוכלו כלי אלא יבבה קוף מוכך שופות ואוכלן וקא לתלמודי מתמה: יאכוך יכלה ואוכל: אכל עבדתה קיימתיה לקטן על יד ואחזרתי על שאשקוקתי כה ואתה מוכיח ושמעתי אחרת: עכ' כה

כינד

נזיר כה שדורסת ואוכלת ואמרי לה שמסרסת ואוכלת תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואם עושה אדם כן הכא עושה לו סעודה בעצמו שנ' תכין בשובתך לעני אלהיך. אר' חייא בר אבא מאי דכתיב,

נזיר תאנה יאכל פריה, למה נמשלו דברי תורה כתאנה לומר לך מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מד'.

אילת אהבים ויעלת חן תפני מה נמשלו דברי תור' כאילה לומר לך מה אילה זו רחבת צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונ' אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה דדיה ירווך בכל עת מה דד זה כל זמן שתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם, באהבתה תשנה תמיד, כגון רבי אלעזר בן פרת דתניא אמרו עליו על רבי אלעזר בן פרת שהיה יושב בשוק התחתון של צפורי ועסק בתורה וסדינו מוטל בשוק העליון של צפורי, תנא אמר רבי יצחק בן אלעזר פעם אחת בא אדם אחד לישלו ומצא נחש שרוף עליו, תנא דבי רב ענן מאי דכתיב רכבי אתונות צחורות אלו תת שחולכי מעיר לעיר ומדינה למדינה ללמוד תורה ומכארי אותה כצחרים יושבי על מדין שיושבין ודנין דין אמת לאמתו, הולכי אלו בעלי מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיהו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן בדברי תורה,

משלים כד אמר רב שזבי משום ר' אלעזר בן עזריה מאי דכתיב לא יחרך רמיה צידו לא יהיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ראשון משבר את כנפיו מתקיים בידו ואם לאו אין מתקיים בידו, אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מד' הן מהבל יסעט ונו' אם משים אדם את תורתו חבילות חבילות מתמעטת ואם קובץ על יד על יד ירבה אמר רבא גמירי לה רבנן להא מלתא ועברי עליה אמ' רב נחמן בר יצחק בדידי חזות עובדא ואתקיים בי, עם נעדי פא,

כה תנו רבנן כיצד סדר משנה משרה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להן משה

כיצד מלא משכח כיצד למדו יכול תלמוד לומר כאשר ילמדון אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלהיהם וכן כלם בשעת שמועתן לפניו היו יושבין יכול לשמע משם תלמיד המהלך לימין רבו הרי זה טוב וכשיושב בזמן שהוא יושב לשמאל · ושכח לשם פרקן חוזר פרקן לעצמו משכח מחזר לקול שמעון בנו וים שכי ליושב לשמאל משם כבוד הוא להרבן ולמשם ליראת להרבן שהוא גדול פה ויושב מימין משם: ומה משמע ממשם וכו' ומפתיעה מילתא כלפי להרבין מהר לפילו הכי שמע לכבוד פעמים: להרות לו פניו ללמד ולתת טעם לדבריו מפני מה זה מותר וזה אסור ויכול לקבל ולא יאמר כך שמעתי הכן לתה ס טעם מעצמך ומכוון כפרק ראשון בקומר על טמא טהור ומרחק לו פניו: לקבל תפיסה ולא כתיב לקבל תלמד נריך לתת לשים ולמדר לשיהיה טעם המיושב תלמודן · ולעיילו כולהו מריש ולילפו ממשם ויכוך לכלן לכבוד פעמים ולישול להרין ולילף ממשם ד' זימני ולישלו נכיו ולילפו מהרין ד' זימני וכן כלם משום טרקא להרין למתחלה ימידי הוא לא פני ללמו לשמע יתיב וכי הדר עיילי לידך ליכא טרקא לאוקומי ולמהדוכי לימין משם · כו

ארבע משם זימני כל פרקא מקמיה לגמרי: כשיוש להבי פרידא למתא למהוך כשוקא: כשקא

בסימנין את קלא ואמרה ליה לר' פרידא: כז סימני המשנות זו אחר זו וסימני הקבלה כדרך שים בתלמוד ומשום טרקא ומשכח פפיסם · טעו מועדי לתורה קבעו עתים לתורה לתלמידים שילשו את לבה ולשמחת: וחיכו לשלי לבדימי קא לשמר נריך לעטות ולהעמיד סימני ולהעבירם תשבולות כדי להתקיי התורה בלומדיה הייכו דרבי לבדימי דמפ' ליוקא דקא משם בשמים קיל היית נריך לשלות לאחריה: מקרבי מקזירין בעיירות תגרין בעיין בלה בלה ואיכו בלה' כלשמי לעיל · כ ח

ומהלכי מלבנות וכשותיהם עמשם ויושבי נריפי כמי לכשי מקבה סם וקוכים כאן מדם או מקשים על שכלה סמלעה לבהמות ומוקעים משם ובקבעים במקום

פרקן נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר ישב לשמאל אהרן רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה הוא חוזר, נכנסו זקנים ושנה להם משה פרקן נכנסו כל העם ושנה להם פרקן נמצא ביד אהרן ארבעה וביד בניו שלשה וביד זקנים שני' וביד כל העם אחד נסתלק משה שנה להם אחרן פרקו נסתלק אהרן שנו להן בניו פרקן נסתלקו בניו שנו להם זקנים פרקן נמצא ביד כל א"ו ד' מכאן אמר ר' אלעזר בן עזריה חייב אדם לשנות את תלמידיו ד' פעמים וקו ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה מפי הגבורה ארבעה, הדיוט מפי הדיוט עאכו' ר' עקיבא אומ' מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו שנאמר ולמדה את בני ישראל ומנין עד שתהא סדורה בפיהם שנאמר שימה בפיהם ומנין שחייב להראות לו פנים בה שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וגעיילו כולהו וגנמרו ממשה כדי לחלוק כבוד לאהרן וכבוד לבניו וכבוד לזקני' וליעול אהרן ולילף ממש' וליעיילו בניו ולילפו מאהרן וליעיילו זקנים ולילפו מבניו, וליעיילו כל ישראל ולילפו מזקני' משה כיון דמפי הגבורה גמר מסתייעא מלתיה אמר מר רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה הוא יושב כמאן אזלא הא דתני' ג' שחין מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן בשמאלו כמאן נימא רבי יהודה היא ולא רבנן, אפילו תימא רבנן ומשום טרחא דאהרן,

כו רבי פרידא הוה ליה תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר זמנא חדא בעיה למילתא דמצוה תנא ליה ולא גמר אמר ליה האידנא מאי שנא אמר ליה מהאי טעמא דאמר ליה למר איכא מילתא דמצוה איטרדי אסחתיה לדעתאי אמינא השת' קאי מר השתא קאי מר אמ' ליה הב דעתך דאתני לך תנא ליה ארבע מאה זימני אחריני וגם' נפקא בת קול ואמרה ליה ניחא לך דלוסיפו על חייך ארבע מאות שני או דתזכה את ודרך לעלמא דאתי, אמר ליה בעינא דאזכה אנא ודאי לעלמא דאתי אמר להן הקדוש ברוך הוא תנו לו זו זו,

כז אמר רב חסדא אין התורה נקנית אלא בסימנין שנאמר שימה בפיהם אל תקרי שימה אלא סימניה שמעיה רב תחליפא במערבא אזל אמרה קמיה דרבי אבהו אמר אתון מחתם מתניתו לה אנן מחכא מתנינן לה חציבי לך ציונים עשו ציונים לתורה ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא הוא דכתיב וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון, רבי אלעזר אמר מהכא ומודע לביגה תקרא עשה מודעי לתורה רבא אמר עשה מועדים לתורה והייגו דאמ' רב דימי בר חמא סד' לא בשמים היא ולא מעבר לים היא לא בשמי' היא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ולא מעבר לים היא שאם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה. רבה אמר לא בשמים היא לא תמצא במי שמניבה דעתו עליה כשמים ולא מעבר לים לא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים. רבי יוחנן אמר לא בשמים היא לא תמצא בנסי הרוח ולא מעבר לים היא לא תמצא בסחרנים ולא בתגרים,

כח אמר רב יהודה אמ' רב ישובי צריפי' ומהלכי מדברות חייהם אינם חיים ונשיהם ובניהם אינן שלהם תניא נמי הכי אלעזר איש ביה אומ' ישובי צריפים כיוצא בו קכרות ועל בנותיהם הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה מאי טעמא עולא אמר משני שאין להם מרחצאות רבי יוחנן אמ' כפני

כמרגיסין

במקום אחר: לימן שלהם לקמן מפרש טעמא: כיוצאי קבורת המתים לפי שמקומפים הכלים ולוקין בדופות בזדם ומטר:
מ"ט אמרינן בבותיהן שלין להם מרחצאות והולכין למקום רחוק לבקון וכשותיהן נזקקות למכלפיהן לפי שהעיר עזובה ואין שם בעובילה שלין להם מקוואות והולכות כבשים למקום רחוק וקוברה להכניתה ומרגשים הבשבים בהבר וים בשר כדרך לחבירהן ומתיחד עמהן ותבן לא יתיחד לדם עם שתי בשים: בהרא רלוי לטבילה ולא למרחן בבשר טבילה ליבא לחוש לחיך אחיך להו אבל טעמא משום מרחצאות ליבא: לין תח רשאי וגו' לפי שהיבן טוב למוכל וביקר בזול ויבול לשבוק בתוכה: כט

בציניתא

בלבל ולין משתמשין בילין משום שבות אבל בהיבא לבה אבי הא מילתא לעבדית דשתא קמך מי הוי כי לפקדותא תניפא לו לא: לין מכמה לין תוכה מכמה וכבול תבוכה ויתן שומלת לפני חלול משם: בפניו לשוב להוכו ואייב מיתה בידי שמי והא דבב לאו לאפרושי מיסורא הקי לגא על כל הבא לשוב בפניו הוא והא לקא תבי לחוק ממנו שהיה מקומו בחוק ממקום בבו ג' פרסאות מיהו כי הוכי קמי לוכי: והא לחוק ממנו קאמר ולי הוכא לאו לחוק הוכי מלי לתא רבי יוחבן לשמוני: בפניו לחתך בבפניו לבני מלהוכותם במקום שהיה חוטא עליהן: רבי אליעזר אומר מוכידין לוחו מגדולתו במוכה הלכה בפני בבו לת לחי לבא בוה לחלק בבוד לחשה לבתיב זאת חקת התוכה לשבר בוה ה' לת משה והוכה הלבו' ניעול: לך לת הזהב ולישבש לילך מגדולה לפשקו ליה מקמי הבי בתיב ביהושע ולפני לאשור הבהן יעמוד ושאל לשום לבר הלבה מאליעזר ולא לשבחן לאחר מיתת משה ל לילטריך ליה יהושע לאליעזר לשאול לו בלום: ל

צדק

לבני תוכה: עירא קיליני לבו הוה בלבתיב קיה בהן לחוד: מותיב מלא מציב לבר מוכה הלבה: לשאול למיתה: בלאפ לאוין הם לבך הוה ליה בחוכה הלבה: ובתיב נון בבו יהושע בבו ובתר יהושע לא תשיב בן. לא בשבש להיות עבילי לאל שבטל את ישראל מפריה ובניה ובתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו ונו' מלבתיב וחבבו שלופה מבלל לבשורעבות בא: ועתה בתי לקאמר ליה ה"ק ליה על עבדיה שלא עבשיו בתי מלילטריך למיתי על שלא עבשיו בתי מבלל לאבתי הוה לאבייתי ומאי היא ה"ק ליה לאחם בטלת' תמיד של בין הערבי' בעבד בטלתם תמיד של בין הערבים ועבשיו שהשבח אתם מבטלים תלמוד תורה לפי שהיו עסוקים במלחמתם ביום לא היה להם עת לעסוק בתורה אלא בלילה ובלבר מוכיח שבל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מלבתיב במלחמה של עי שהיתה לאחריה ולין יהושע בלילה הזה בתוך העמק ואל' יוכל מלמד שלין בעומקה של בלבה ונתיבי לבל זמן שלהן ושבינה שרויה שלא במקומן וכו' ואומר לילה שהוכיחו המלאך היו מבטלין ת תלמוד תורה בשביל שהיו עוסקין על העיר ולא הקזירו בעבד במקומו בגלגל והוא הלילה שבטלו מפריה ורביה:

תוספות

בל המשנר מתבותיו לבהן לאחל וכו' לא לקרי ליה קיליני לעיר שהיה בהן שתא לבני מלהלן ואתו מבניהן ופשטי' דקרא בהן לדוד לאו בהן ממש אלא שר בתו ובני דוד בהבי היו: מביא דעה לבני לם לעיר לבתיב על שאול ועל בית הדמים הא והא גמלא: מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק גרסינן וגר' כמי שלן בעומקה וכו' ובמלחמת עי בתיב ובהיא פרשה בתיב לאחרי וילן בבל בתי בית בתוך העם ולקי לקאמר מיד לאו למלחמה הוה אלא בשהוכיח הלך ולן בעומקה של הלבה ובתר שובלת המלאך היה הבבה. בל זמן שלהן ושבינה שלא במקומן ישראל מבולין בהשמים ותימא לבני מוכיח היה לקהלן שלא במקומו לבתיב והבה לקהלן

שמרגישין זה לזה בטבילה מאי בינייהו איבא בינייהו נהרא דמקרב למתא: אמר רב הונא אמר רב בל עיר שאין בה ירק אין ת"ח רשאי לדור בתוכה מיתיבי ג' מרבין וכו':

פרק הדר

כט רבינא

הוה יתיב קמיה דרב אשי חזיה להחוא גברא דקטר חמריה בציניתא בשבתא רמא ביה קלא לא אשגח ביה אמר ליה להוו ההוא גברא בשמתא אמר ליה כי האי גוונא מי מתחזי כאפקירותא אם ליה אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' בל מקום שיש חלול ה' אין חולקין בבוד לרב אמר רבא בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והתניא רבי אליעזר אומר לא מתו בניו של אהרן אלא על שחורו הלבה בפני משה רבן מאי דרוש ונתנו בני אהרן הבהן אש על המזבח אפרו אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלבה בפני רבו אמר לה רבי אליעזר לאמא שלום אשתו תמהני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו: אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא בך מקובלני בל המורה הלבה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו ג' פרסאות קאמר ולטעמיך שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה: אמר ר' חייא בר אבא אם' רבי יוחנן בל המורה הלבה בפני רבו ראוי להבישו נחש שנאמר ויען אליהו בן ברבאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים ואתם ישישים על בן זחלתי ואירא מחוות דעי אתבם בתיב זחלתי וכתיב התם עם חבמת זוחלי עפר: זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאם' בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך: רבי אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר ויאמר אליעזר הבהן אל אנשי הצבא ואף על גב דאמר לאחי אבא צוה לי לא צוה אלא אשכחן דאעניש דבתיב ולפני אליעזר הבהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' גו' ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע:

ל רב

חמנונא רמי בתיב בלבי צפנתי אמרתך ובתי' בשר' בקהל

ויכרעל מוכיח בסוכות ולפי שלך ולפי שכך עם לפני ומשמע שלמים היו מותרין בתשמיש המטה אלא שלוקין מפני על עצמו היה לפי שהיו ישראל בנגיפה לקלל דוד לך לכתיך: ושוב לפני' בחלק נבי דוד שהפך מטכסו של ליל למטכסו של יום וכתגלמה ממנו הלכה משמע שבלילה היה מותר. וכרלה שב לרוכות היו לחל שבו שכבי הלוחות מוכחים ולוחו היו מוליכין במלחמה כדתניא

רב כאן בזמן שעיר היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים, אמר רבי אבא בר כהנא כל המשגר מחנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר וגם עירא היאירי היה כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוי כהן לכע"א לא הוי כהן אלא היה משגר לו כל מחנותיו וכתי ויהי רעב בימי דוד שלש שנים,

סמואל ב כ

סם כא

אמר רבי אבא כל המותיב מלה קמי רביה אזיל לשאול בלא ולד דכתיב ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו וכתב נון בנו יהושע בנו ופליגא דרבי אבא בר פפא דאמ' רבי אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא על שבטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחת שנאמר ויהי בהיותו יהושע בירחו וגומר וכתיב ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי אמר ליה אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה, אמר ליה על אי זה מהם באת, אמר ליה עתה באתי מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעוסקה של הלכה וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה, אמר רב שמואל בר אויה משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר עתה באתי,

סם ח

לב אמר רב ברונא אמר רב כל חישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומ' ונשי עמי תגרשון מבית תענוגיה,

מיכה ב

אמר רב יוסף לא נצרכה אפילו אשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה תבא עליו ברכה ולא היא עד האידנא מאן נטריה,

לג אמר רב יהודה אמר שמואל כל השותה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לאו מעלייא האי שמעתא דהא אנא כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מ"ט אמר מר הכי דאמר רבי אחא בר' חנינא מד' רועה זונות יאבד חון כל האומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה מאבד הונה של תורה אמר ליה הדרי בי, אם רבה בר רב הונא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה, היכי דמי שתוי והיכי דמי שכור, כי הא דרבה בר שומני ורב סנשיא בר' ירמיה מניפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יפתי אמרי ניפא מילתא כל חד וחד מינן דלא שמיע ליה לחבריה דאמר מרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה לא יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה

בלילה מותרין על שלא מתפללין בכוונה יטל לפי לפטרם.

המפ"ק

המפיק מן המעביר בתפלה מנן לברכם שלשו לומרם בשעת נגוף בשעת שכרות לין מתפללין: מונין ומותמין נרות שלש
ימלאו עלת: שלשו מפיק לתת' דתני מפיק לשון דנלויי הוא וקק כל שלשו מנלה תפלה בשעת שכרות כלומר שלשו מתפללין
וקלי"עכ"ל ל"ל הניח כל פל"ש ל"ל והלריך נפיכוס הסונית לפי שעת ל"ש: וכתב לנכוף וכטן הוא: ומיהו מנן הייכו תפלה שהוא
מנן לפלם ל"ל מפני שתפלת נרכותיה מנן לברכם ע"כ: לפיקי
יש נלויי היש לכתוב ונלגו מוסדות תנלו: מסר שיכתיה לשמעיה
ל"ל הכיתני לישן מעט וכשיניע זמן תפלה הקיצני דני מניח
לחמר לשנוני נשו לית ליה לכך שנת ולקוב להתפלל על
שישור מלנו:

תוספות

פרק בשנין לחמר וז"ל לחמר דני מניח כל
המפיק מנן בשעת נגוף פיכוס כל המעביר
מנן ומכסה יבו בשעת נגוף כלומר בשעת שמקנבר עליו טוען
לוחו שלא יתנבר סונרי ותותני' נכרות בשנלו לשון מפיק כלפיק
כפלים ישמוכו: כ' יוחנן לחמר כל שלשו מפיק ליתת' כלו' כל מי
שלשו מכסה ומעביר שלא מנלו ומפיק מנן ויוכל להלקם כשנדו
ולכשנו דוו הנגוף היא שעת שכרותו של לדם דני הניח מבר בירך
לכשנו בשיכה כדי להעבירו ולפפיטו טפי עדיף ודני יוסכן לחמר
קייסי' שמא יסתקע בשיכה וימכב מן התפלה שלא בשלותו כדי
להתנבק בדרך וכיוצא בה כדי לפפיטו ולחלב יתפלל טפי עדיף
עב' בבר ש יוכל בדקתי לחמר מקר' זה ולשון בכל הכתובי ושמא
בסף בן סיהל הוא: ושמא לשותף הוא דלומית מכשבת בו בחוק'
נילותא לשת בלולה: כיוצא לחסתבל שמכשבת בו הוא בשוכית
יום מחיר לכל ולוא הוא לכל כלחמיכין ביכמות פרק הערל
מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא כשבה לפס יום
בשיכית לכל ביומא לשותף לחמיכין הכתם לא מהלכין ביה ולא
מכוכין ביה: קריב כותבת לפילו טוי שבולת קלח היתה
מבטלת לותי: לא יהלי לא הייתי שוכה כמו שכיכיתי היום:
שלא לשיכתה בלילי תקופת תמוז כן בתשפיתה: לתו יומי
ימים בשם שהוא נקבר: לריבי לישן וקטיבי לעשוק בתוכה
וכמנות וכיכם טובה וכישן הלבה: יוקף ופרב היה לו שת
קבוע לשמות כך וכך ויהיה רגיל לעשוק בתוכה ביום וכמנות
ופעמים שהיה עסוק במזונותיו ביום ושוהב קבישות עתה בלילה:

אל

יתפלל לפחות ג' ימים שלין לשתו מיושבת עליו
מפני טוכם הדרך: וכתכה ג' ימים והדר
ולכיכה בעם מכלל לעד שתתה לא הולי כיכה: לילית היא
שהרה היא השכר משכרתו: לילית היא הרוכבת משום ריקה:
בייכו שמפיסין לותה ולבו על דבר ומתרגש בטוב לט
ניין: היא כיהות לחמרו לשעל לדיקה לומיה למשפיע הוא וכתיב
ויאמר אל לבו לא לוסיף ונומר לדיקי. המתיישב היכו שפותה
יין ולין לשעת מטפת. כיצד בע' לותיות כך משבוכו בעימטי'
יבא כול וזב הולל ולא יבא כולו שקול הוא בכהכדרין של
שבעים: לפלם הו שכב לפושעים שפותים ושמפיק ומקבלים
שלמן בתייבין לעוכר כשע: לייכו בכלל ברב' לא הגיע לפוף
ברכה נמוכה ולפי שעיר בלברים לחביים שבקש בכסף משער
שמותר לנוקמו בכסף משער שני ביכולם הכל בקש בכסף
משער חון מן הסיס ומן המלח בפרק הכל משערין: אם בשעך
בכיתו כחיס הרי הוא בכלל וביכך ואם לא לא: ובתוס' הוכיחו
שפי' הפסוק כפי הפשט סיס מפש: לפלם כיכר אם הגון הוא
בכיסו אם לשעת מיושבת עליו בייכו: בכיסו בשמוש וכותן עם
בני לפלם אם בלמוכה הוא עושה ואיכו קפדן יותר מדאי.

הריטב"א

ז"ל הכא מן הדרך לל יתפלל שלשה ימים
לחמרו לכוותו ז"ל שלא כלחמרו לבריס אלו
לגלות לכוותם שהיה לבם נוטן לחבל עבודה בין כך ובין כך
אין

לין מתבוסים ומוטב שלא יתבטל התפלה.

כל המתפלל כיון כלומר שמתכוין לצאת ידי חובתו אין משמע שמו ים טו מלעת קומו שמתכוין לצאת ידי חובה שמתכוין לפניו שנאמר ויקח ה' לתריס הניקוס. לה

בוניוס בן בוכיוס עשיר היה ומשליל בתים שבמקדש לאחרים. והזכירו זה בגמרא לעניין שיהא שם ים לבעל הבית מקום בדיוק מי שהוא לד בבית התבן וכותן שם כלי להכניסן ויהו תופר עליו כמו שכתוב בתוך במשכה ובפירושה ולפי שעשיר הזה היה משליל בתים שבמקדש לאחרים והיו לו כלים בכלם כי מתוך עשרו היו לו כלים הרבה ולעניין זה היה מושל לאחרי המכר לבן כשהי' בית לבעלי ר' היה לוה ממנו מקום לבן מאתי מכה כלו' מקום משוב וכן לכל ר' לפי כחו וגדלו: בכלי שו בכלים הללו שלוכו כל כהן עשיר כך. לחיו של זה בוכיוס: לימתי יסב שלם לפני אלים בזמן שים עשירים גומלים חסד ומזמנין מזונות לעניים וכה יכנכוהו ין לשון מזונות: וכלה מנאתי לשון זה בזמן שים עשירים גומלים חסד העול' מתיישב והולילו ויש לכתם כבוד לפני המקום לאו מכבדים אותם ופירשו הנאוכים לולי חכל ולחת שהם עושים לא היה עשרם בכוד ולפי' דלוי לכבדם עכ יוכלו ניכסם שליכם מלחמי' לעשות נדקה: שיסק' לעשות סחורה: להשתכר במקנית שכר מזוני שאל לכם מזונות: מיזן כתי לא זיכוהו וכתן לך רחמים שתרחם על הבריות כלשכר כשכע לאוהיך. מי שים לו רחמים על מזלו של מברכה לכיכו: בעלו ככנדו כמו שכת בעלו כלומר מסך פרוש לפניו הכל עליו כמשך פירוש כסן בילו מזומן אכלו מי שלין לו אלא אלוק אחד אין יכול לכבסו וכניס מעבירין אותו למעיין שם מפלח את כליו מן הכביס. לו

צער הבעבור שהם עובדות חולות לן: כמשמעו נער הלילה: משתוקקת מתאוה לתשמיש: והוא ימשול בך שהוא משל לומר ולהוציא תלות לבו: והלשה תובעת כלב ומשה להוציא נפה. עטופה כאהל משה לנשת בראש פרוע מעוקה מכל לשה לקמ' מפרש שאומרה לכל לשם חון מבעלה והיום משל כשים לשות: ומשוקה בשית הלאומים כל כשלה את מלך בפיאם: כלילית של: כשהשה שהיו משתכת כשעיל כוכבית ולילך בראשה לנשות כן: כך לבעלה שהוא למעלה בשעת תשמיש. שכת הוא לה יושבת ומשתכת בביושות הוא ולילה משכיר בלבר כלום: כעשית כך לבעלה אין לה כל כך עוכה עוכרו מרוכה משלה: לז

מלבמו

פרק כיצד משתתפין

לה ראיתי ב' מאמרים אשר כפי הנראה יש סתירה ביניהם הא' בפרק זה שמשבח העשירים והם יושבים לפני אלהים ו

ובמסכת יום טוב מ"ם המביא מאמר אחר שאומר שהעשירי' יורדי גיהנם וההכדל אמתי ביניהם מבואר בפירושם כי העשירים עושי צדקה וחסד יושבי עולם לפני אלהים, אמנם העשירים שהם אכזרים ולא רחמנים הנה הנם מיורדי גיהנם וזל,

בוניוס בן בוניוס אתא לקמיה דרבי אמר להו פנו מקום לבן מאה סנה, אתא איניש אחרינא אמר להם פנו מקום לבן מאתים מנה אמר לפניו רבי ישמעאל בר' יוסי רבי אביו של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה, אמר ליה בשאתה סניע אצל אביו אמור לו אל תשגרהו לפני בכלים הללו, רבי מכבד עשירים ורבי עקיבא מכבד עשירים כדדריש רבה בר מרי ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן יצאוהו איתמי ישב עולם לפני אלהים בזמן שחסד ואמת מן יצאוהו, ול"ל המאמר שנית"ש פרק המניח, אמר רב נתן עתירי בבל יורדי גיהנם הם, כי הא דשבתי בריה דרבי מרינוס מקלע לבבל בעא מיניהו זוזי לעיסק ולא יהבו ליה מיזן נפי לא זיינוה, אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל חמרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמים עליו מן השמים, כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואצר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה לשולחן חברו העולם חשך בעדו שנאמר נורך

פוף

מלפנו מלמדנו מהמחות הרץ שכתן לקט מכמש לחזות לפי דרך הרץ · שמפיים וקולך מכיוסיים ושוטו כמפיו
לארץ והוא פיום כלמפר · לקמן שלומר לה לקבות שלה מלבוש שהוא מגיע לארץ : נגישות מפיטל שלפיו
מעיל כעי כפכי מלפ ושל שמכמש נוחתו נזל מכמלה לכתיב תבין בקיץ לחמה ואין אחת נוזלת את מכריתה : ועריות מיוכח
שליכו כזקק אלא לבת זונו : זנח מלבוש שקוטין קוטש : לכתב
סט לאחר בשלה שמכשבע וטופף רשעו לארץ לי אית ליה כמה
ליקח : לח

חדקאה משול כקון : טוכש כחלק טוכים שכמש
כקונין : שפיל לפיפי דקיק
השפיל עיניך לפומו של מקיק כלומר לפומו תלוק שלשכח
הוא כתוב : ישר ממסוכה טוכים שכעו מעטים עליכו כסוכה
מקלקין מהלקין כמו ושחקת ממכה קלק : קומי ולוקי קיפי
לקיק וקליקות עמים רבים :

הוא ללחם איה ידע כי נכון ביידו יום חשך רב חסדא
אמר אף חייו אינם חיים · תר"ג חייהן אינם חיים ואלו
הן המצפה לשלחן חברו · ומי שאשתו מושלת עליו
ומי שיסורין מושלים בגופו · ויא אף מי שאין לו אלא
חלוק אחד ותק אמאי לא חשיב לרח אפשר דמעיין
ביה ·

פרק המוצא תפילין

נשלם מסכת עירובין

כיצד ג לו אמר רב יצחק בר אבדימי עשר קללות נתקללה חוה שנאמר הרבה ארבה עצבונך וחרונך ·
הרבה ארבה אלו שתי טפי דמים · אחד דם נדה ואחד דם בתולים · עצבונך זה צער
גדול בנים · והרונך זה צער העבור · בעצב תלדי בנים כמשמעו ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת
על בעלה בשעה שיוצא לדרך · גס ניכמות פרק קמץ על ימתו · והוא ימשול בך מלמד שהאשה תובעת בלב
והאיש תובע בפה זו היא מדה יפה שבנשים · חני שבע הויין כי אתא רב דימי אמר עטופה כאבל וחבושה
בבית האסורין ומגודה מכל אדם מאי מגודה מכל אדם אי ניכא דאסירא ליחודי בהדי גברא דלא דידה איהו
נמי אסור ליחודי בהדי אתתא דלאו דידיה אלא דאסירא לבי תרי במתניתא תנא מגדלה שער בליליו ויושבת
ומשתנת מים כבהמה ונעשית כר לבעלה ואידך הני שבח חוא לה ·

לז אמר רב חייא סד מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו · מלפנו מבהמות ארץ זו
פרדה שכורעת ומשתנת מים · ומעוף השמים יחכמנו זה תרנגול שמפייס ואוכל בועל ·
אמר רבי יוחנן אלמלא לא ניתנה תורה לישראל למדנו צניעות מחתול · וגזל מנמלה ועריות
מיונה · ודרך ארץ מתרנגול שמפייס ואחר כך בועל · מאי אמר לה אמר רב יהודה אמר
רב הק לה זינא זבינגא ליך דמטי ליך עד ארעא ובתר הכי אמר לה לישמטי לכרבלתי דההוא תרנגולא אי
אית ליה ולא זבינגא לך ·

לח אמר ליה ההוא מינא לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בכו טובם כחדק אמר ליה ששיא
שפיל לסיפי דקרא ישר ממסוכה אלא מאי טובם כחדק מה חדקי הללו מניינין הפרצה כך
טובים שבנו מניינין עלינו · דא טובם כחדק טובים שבישראל מחדקין את אומות העולם לגיהנם שנא קומי
ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשי נחושה והדקות עמים רבים ·

הדרן עלך מסכת עירובין

א בבי טוב היינו לדיך יכנס עבדית לבית מלונו בשעה שמחה וזמחר ימתין על הכן המחה וינח ולו טוב לו שהאור טוב קוי שב' לת לאור כי טוב ומה היה טובתו מפני החיות ומפני הלבטים:

תוספות יכנס ככי טוב לומר לי לבפר' הכוכם נתן לדיך משמע משום מזיקין ומפיק לה מהם מלל תגלו לים מפתח ביתו עד בקר למשום מזיקין קל מזכר שכיון שכתבה רשות למשמית וכו' ולפי זה לף עשינו נדיך ליזהר שינה בכי טוב וקל לבקש בניסה תחלה משום שלמם לתלמודה למבקש הכי וקלדין קנת:

ג

מי כתיב לור בקר לקוי משמע שם דבר כלהום משמע ליה הכת' דקל דוד וכלור זה לקייבו בקר בן יומם שמם לבדיקים לעתיד לבא שינהו מחלבתן לעם מי כתיב לור לבינ' לור שהו' בקר וקל וכלור בקר כתיב ולין זה שם דבר אלא במחיר של בקר יומם שמם כלומר כשמתחיל לור שבקר להאיר בעולם הזה שהוא משוך ואפל בעלות השחר יהיה כונה כוריחת השמש של עכשיו תהיה לותה שעה בקר לבדיקים לעתיד לבא לפי שיהיה לור החמה גדול מאד ואפילו עלות השחר שלשם יהיה כאהן החמה של עכשיו. וכתבו בתום' שם ועד ו' שעות בקר בקר כעין זה יהיה תחלת זריחת השמש לקייבו הכן החמה לעתיד לבא לבדיקים. עכ'.

ג

אמר דוד לכי לחריתי מפני החטא שחטאתי שלף מן העולם הבא ורוד ועכשיו שמחל לי על הטון לף בעולם הזה שהוא חשך ויהייתי שכוי בו בחכמה וחשך היה בעלכי שהודיע שלם לשוכלי דוד בימי שלמה שמחל לדוד בימי שלמה כשבקש לחון לבית קדשי הקדשים ולבקש מעניים זה בזה בפרק הלו מגלחין. עכ'.

ד

אשר ליכנס טהורה ולא כתיב מן הבהמה הטמאה כי לרבים הכי ק' לותיות שעקם הכתוב הטמאה ק' לותיות לשב ליכנס טהורה הכי ג' לותיות שעקם ולף על גב דכתוב' כתיב טמא בלוכת לחריתי טוכה שכי לורבים בחלל לוכתה ללמד לחור לחר לטון בקייה: לשב לף יהיה טהור מקרא ליכה להוה ליה למכתב הים טמא. וכי כמי משות ליה לטהור מסר ולו' ליכל עקום תשע לותיות שכתי ב' ים וטמא ליכו חלף ג': ולו' לטהור לקל לו מסר הוא. כי לחר מקרא הוא מני לכתוב כי לחר מקרא טמא הוא ולשתוק ויש כאן עקום שם עשרה: כזה כתיב וכל המכבב וכשלה כתיב מוסב לו על כלי לשב לשב היו יושבת עליו לפי שלין לטון הנוי להזכיר בכינה של פיסוק בגדים לשלה ועליו שמרכב של זה ומושב של זה טון בשתיין: ותבחר לטון עבומים עליך מנוי כך בכוך מלבו לטון בקי ומבוכר. מלי ולומר למה לי למיל ולומר הא כפקל ליה מקרא קל וכי תימא הא בלוכייתא תוכה הקפידה על לטוכה שינתה מפי הטתקל אל הכתוב במשכה ובכיות לין לסם להקפיד על לטוכה תם ותבחר לטון שמעבו שהעבומים טובי לטון סם. מכבי מה טובין בטהרה עבדים ולין מוסקין זתים בותים קבי מפיקה ולין נדיך למסקן בכלים טהוכים בלתלמיכן ביכילות השבת בלף תשב מוהל היוכח על ידי הבל תשב מסקה להכשיר שלמו שמן גמור בלף היוכח על ידי הבל יין היוכח מן העבדים מכשיר לכיקה ליה כהו: קניעבי כשל מן לסם הפני לשלקי: שמן פשל בשל בשוכה כלל ולף פי לבר עז לכתיב בשמחה בקמיסם ובשל לבהוכה כדיתבן בשוף מבשו כשבו שמשמו בבית מוכיו לף יעבו כהכי שכתוב עב: לין טוקי לעבין יוסבין

א אמר רב יהודה לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב. נס בלק פרק קטנים ובתענוית פלי.

ב אור ל' ד' בודקין את החמץ וכו' כשבאו בנמר לפרש לשון אור הביאו אנב פסוק וכאור בקר יזרח שמש ופרשוהו על אור העולם הבא וראוי לכתבו פה אף כי הוא קצר הכמות הוא רב האיכות וזלו,

כתיב וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור שמואל ב כג
יסמא הוא, מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב והק וכאור בקר בעולם הזה כעין זריחת חשמש לצדיקים לעתיד לבא.

ג עוד חביאו פסוק אחר בענין זה כתיב תהלים קלט
ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני אלמא אור יסמא הוא הק' דוד אני אמרתי אך חשך ישופני לעולם הבא שהוא דומה ליום ו ועכשיו אפילו העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני,

ד אמר רבי יהושע בן לוי לעולם ל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב ח' אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמ' מן חבחמה השהורה ומן חבהמה אשר אינגה שהורה, נדה ל
רב פפא אמר מ"ש שנאמר כי יהיה בך איש אשר לא יהיה שהור מקרה לילה רבינא אמר י' ואו דשהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמ' כי אמר מקרה הוא בלתי שהור הוא כי לא שהור, תנא דבי רבי ישמעאל אומר לעולם יספר אדם בלשון נקייה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מ"ש ואומר ותבחר לשון ערומים ואומר ודעת שפתי ברור מללו. מאי ואומר וכי תימא הני מילי בדאוריתא אבל בדרבנן לא תש ותבחר לשון ערומים וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל בסילי דעלם לא תש ודעת שפתי ברור מללו,

חגוד

יחמצין ליטע לעסק מן המובח ולמעלה עם שמע לכיו בעזכה מין נדיך לבדוק למעלה מיתמו לעסק לע היה ריאוי לבהוכה לע
היו מכיחין לוחו לעסק כלתבן במסכת מכשות לעסק היו עושבים ומיחמים כהוכה ולויק כל כהן שהיה פסול כעבודה
להתחיל בעבודה לובש שליש שמוליס ויובש: שמן פסול הוץ עצמו היה נם רוח ומבזה את הקדשים ואין רלוי לעסק כלקריבן
שבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שיהיו עודה בכלן לף
במובה שבהן אין לו חלק בכהוכה: לאלעזר בפסיח והוכיח
כליקה לחביו ונלה שבתחלה לע בלקוחו יפה:

מי קף אמו לך כלוש כתבו לך מן הליה לאכול לע כתבו
לך אלא מן הכתוב שלו וכתבון להטעותו שבשליך
עול שם ישלול מן הלליה ובל רבי יהודה בן בתירא לע היה
להולכו: אמו לי בלליה הלעיטני מן הלליה וכבש היה וחליתו
בקדרה לעבוד כבבשים בבבשים אלמו הלליה תמימה. רבי
יהודה בן בתירא קלמר לי אחין לתת בותבין לי מן היפה אלא
מן הכמוש ואלא לפי בותן למיש כמותבו: מאי לקמן מה אלבב
אלפביכו בא: בבניכן שם עיבו.

תוספות אלא לרבי יהודה בן בתירא. ואת"ל לע
עלה לרבי אל אלא היה לו קיבוע לו היה
זקן שלא יטל לילך ברגליו לפעור מפסח כמו מרחיק לפי כמי
בניבין מוכה לאדן היה כלמוכה בפסחי ובבל.

אהדריה לקבעי לאמורי שלא יביאו מחבה לפסיח
ויבא לבם:

בשכר שלשה ראשון שביתת הבגל לפסח ושביתת
הבגל דמם וטבילת בולם שבקדלו לשוכים זם
לג' לאחון: וכונה שעתיד הקב"ה ליתן לבדיקים כאור של
ימי בראשית יהיה וקבעים לשון בי קבן שור משה וזיבדוקין
מידו של הקב"ה לו לבדיק מזו של הבב"ה ילמו זיבדוקין לפקדיב
פבי הבדיקים ולע יהיה לוכן שוב לאורו שלא בבר בפבי האמוקש
ם

כלפי שמאבה תורה בן אמו למדין שהבטיחן הבתוב
שלא יזיק ממוכם וכם נעמו שאין לבבו ליזוק
לאלם אית ליה מזלא ואיבו מיבד לזיו לזוק בעמו: בל בקי
בבבת לבבר אמי אתאי: פיבות ניבוסר מתוקי היו מלל בלאמרי
בבבות ולבבבו לאו שליק מבוק הוץ בתמי': הבי זה בדיק נמוך
בבבר זה שם הוץ בגל לעשות בך לאמת לבשבול שלשם זה
ובשביל עולם הבא מבוק הוץ ולע אמרי' שלא לשמה בעשה שלא
אמרי' קיי' מבות טובה לעשות בדקה ואתבון לף להבלת שבמו
בעולם הזה שיהיו בבין ובעולם הבא עם

הרן בחלוטין ואינו לאתבן לף אחין בעבדים המשתשים
עמ לקבל פרס הייבו לומר שמלך משלש היה
ביותר שיהו שבדים מלבבם ואפ"ה השבל בלי זיזבה לאחיו
העולם הבא בדיק נמוך הוץ לבבל לע אחיל: אבל בתוב בתבו
להחיל להתם הייבו שאם לע תבא שיו בעובה שהוץ מבפה יבא
מתחדש ותזבה בדבך בעושים [redacted] בלילת בבף לבם
לאבל

דהנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דהלל
חד מיניייהו רבן יוחנן בן זבאי ואמרי
לה קמיה דרבי וחד מיניייהו רבי יוחנן חד אמר להו
מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה, וחד אמר
מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה? אמר
מובטח אני בזה שמורה הוראות בישראל אמרו לא
היו ימים מועטים עד שחורה הוראות בישראל, חנהו
תלתא כהני חד אמר הגיעני כפול וחד אמר הגיעני
כזית וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ו
ומצאו בו שמץ פסול וחתניא אין בודקין מן המזבח
ולמעלה, גם בפרקי יוחסין, לא תימא אלא
אימא שחץ פסול ואי בעית אימא שאני התם איהו
הוא דארע אנפשיה,

ה דהוא דהוה סליק ואכיל פסחים
בירושלם אתא לקמיה דרבי
יהודה בן בתירא אמר ליה כתיב כל בן נכר לא יאכל
בו וכתיב כל ערל לא יאכל בו, ואנא הא קאכילנא
משופרי שופרי, אמר ליה רבי יהודה בן בתירה
באליה מי קא ספו לך, אמר ליה לא, אל כדסלקת
התם אימא ספו לי באליה, כי סליק להתם אם להו
באליה ספו לי אמרו ליה מאי קא אמרת ליה לגבוה
סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו ר' יהודה
בן בתירא אמר לי אמרי מאי דקמן בדקו אחריו ו
ואשכחוה והוא הוא וקטלוה שלחו ליה לרבי יהודה
בן בתירא שלם לך רבי יהודה בן בתיר' דאת בנציבין
ומצודתך פרוסה בירושלם,

ו רב כהנא חלש שדרוה רבנן לרב יהושע
ברידה דרב אידי אמרי לידה זיל בדק
מאי דיני אתא אשכחי' דנח נפשיה קריעה ללבושיה
ואהדריה לקרעא לאחוריה ובכי ואתי אמרו ליה נח
נפשיה אמר להו אתון קאמריתו אנא לא קאמינא
מוציא דבה הוא כסילי

ז תנא דבי רבי ישמעאל בשכר ג' ראשון
זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו
של עשו ולבנין בית המקדש ולשמו של משיח ל
להכרית זרעו של עשו שנאמר ויצא הראשון אדמוני
ולבנין בית המקדש דכתיב כסא כבוד מרום מראשון
מקום מקדשנו, ולשמו של משיח דכתיב וראשך עליך כאור
תהיה קרנים מידו לו למה צדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה,

ח אמר רבי אלעזר שליחי מצוה אינם נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן רבי אלעזר דאמר כי האי
תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמר תורה לא יחסור איש את ארצך מלמד שתהא
פרחך רועה באפר ואין חיה מזיקתה תרנגולה מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה והלא דברים ק"ו ומה מי
שדרכן ליזוק אין ניזוקין מי שאין דרכן ליזוק עאכ"ו אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין תל"ו ופניית בבקר וחלכת

לכל מה לפסח מיירי שלפניו לא יבא לידי חמץ ומתחרט ומה הוי בידיך נמור עכ׳: בכונת בכפיפה של בקעה
מהו למיתי השכם ובערב כלום יש לפסח לילה מן המזיקין: על ועל נוהגי שכם היזקן יפיו על זולתי לא יזוקו שהמנוף
מגינה עליהם עכ׳.

כיון שהגיע לאת ה׳ לתלין פירש מכלם וחזר בו מכל
דבריהם שהרש ואמר מה לחכה ליהלך עמו ל
למלכתי את לא לבבוי לתתי כולהו כמי לאו לבבוי לתו: לבבו׳
תם שיקף מוכיח בך כמוכיח שמים: ף

בכל מתרפאין לפילו בשבתי הכלה. למה נאמר
בכל מלדך יאמר המביא מעכיבם ולין ומעכב
לפי שזה פעמים מביא ופעמים שזה מביא לבך הוצרכו ס
מביאם לומר לחזור לת כולך יותר מן המביא עליך ומתרפא
בעבי שהרש בלילה כמוהו בה: ושפיכות דמים כגון לאמר
לו הרוג לת ישראל מבלך וזה לא תהרג: מה למדנו מרובה
לבערה המחזיקה והלא בבר פירש בה לוכם פעור ולבערה
לא תעשה דבר הלכה כמי שהוציא בה לעמד כאן וכאן
שהוקש כאן להיות למד מכאן והה׳ בהוצא בבערה שביאם
שוים וכמו שיה בעם בבהן ולא בלאר והיה העם בבהן. ביתן
להבילה בתן בשות לרופא שהוא רודף לאבילה שיבילבה מתבו
בבפשו של רודף בלבתיב ואין מושיב לה הא יש מושיב לה בביך
להושיעה בבל לפשר הוא יבול ולפי שהגיעתו פס לייבו יבול להבילו
בלחר מלבדיו יהבא פס לומרי לו גוי הבוא ופס לזו תהבא יהבא
ולא יעבור עבירה זו: מבי לודלי מושל העיר לירה עלי: מלי
מזיל דלמר לידך לומק טפי בלום לתה בא ליפרל על בך לזלא
מפבי שלתה יודע שאין מבוא עומדת בפבי פקום בפם ובבור
לתה שלף זו תדקה מפבי פקום בפם אין זו דומה לשלה עבידו
דמים יש בלן לבול בפם והעורה לא התירה לדחות לת המבוש
לזלא מפבי חבת בפשו של ישראל ובלן עבדה בעשית ובפשו
לבולה מי יאמ׳ שבפשך חביבה לפבי המקום יותר מפל זה לילמ׳
שלו חביבה עליו טפי בשלת עבדה בעשית ובפם לבולה:

דרן לתביל רבי אליעזר מן׳ אם יאמר בבל בפשך וט׳
ואת למה הוצרבו לדברי רבי אליעזר בבלן ואלי
רבי אליעזר לא דבם אלא יתירו של מקרא לבל למטור בפשו
בלהבתו של בבה מקרא אלא דבר הבתוב בבל בפשך יל לאפוקי
מדר׳ ישמעאל דאל לעל בלן הוא אומר ומי בפם ולא שיעות
בפם ובעבי בפי בבעבה יעבור ואל יבבו: ובפרהסיא ליהבו
ואל יעבור מולא תחללו לת שם קדשי ובקדשתי אפיק לה בלאי
בפ׳ לין מעמידין ולילידיה קבא דוחבת לת ה׳ אלהיך בבל
לבבך ובבל בפשך לא משמע ליה שיתן בפשו בלהבתו של הקב״ה
אלא שילבך לותו בבל לב ובבל בפש ובבל מאד בעבין שבתוב
אשר אב אל ה׳ בבל לבבו ובבל בפשו ובבל מאודו ולאפוקי מדר׳
ישמעאל מייתי בך בהייתא דר׳ שילעזר דשון לב׳ ישמעאל לא קשיא
ליה

חגי אם יגע טמא נפש בבל אלה היטמא. והסוניא ארוכה קצת ורש׳י האריך בפירושה ומה שראוי לבתוב באן
שחגי הנביא היה בודק הבהנים בוני הבית בשנת שתים לדריוש לידע אם היו בקיאי בהלבות טומאה לפי
שנשתבחו מהם בזמן הגלות שלא נתעסקו בקדשים. וכתב לבסוף אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מתוך
שקלקלו מעשיהם מעלה עליהם הבתוב באלו הקריבו בטומאה.

פרק בל שעה

תניא שמעון העבסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש בל אתין שבתורה בין שהגיע לאת לבלים
ה׳ אלהיך

ליה מידי הלא אורחיה דקרא הוא אבל לרבי אליעזר דקשיא ליה אלמא משמע ליה שחייב ליתן כפשו ומאודו לאהבתו של מקום ומ"ה קשיא ליה יאמר החביב וכל שכן שאינו חביב: והיינו טעמא דמפקיב מקרא דואהבת בלחוד ולא מוקמי לה בכל המנות שקיומן הוא אהבתו של הקב"ה היינו טעמא משום דכיון דמקרא אחד מקל דהיינו וחי בהם ולא שימות בהם ומקרא אחר מחמיר ואהבת מסתברא לאוקומי קרא דוחי בהם בכל המנות כלן וקרא דואהבת בלבד שכל הכופר מודה בכל התורה כלה ובה תלוי עיקר אהבתו של הקב"ה עכ׳.

יב

בת כהן נריך ליכשא לכהנים ולא לפנוס משפחתה וליכשא לישראל. אין זוונן עולה יפה במזל יפה וטוב. מאי היא מה עולה בידן או אלמנה או גרושה או זרע אין לה כדכתי ובת כהן כי תהיה לאיש זר וסמוך לו ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו׳ או קוברה בלא זמן: ת"ח שבח להן אבל עמי הארץ ואינו כהן נכאי הוא להם לבני אהרן וכענשין. לא גלאי רב כהנא שגלה מבבל לארץ ישראל כדאמרינן בפ׳ הנוזל ומאכיל. לא גלאי כדגלו אינשי ששאר ת"ח גולין ויוצאין מדעתן ואני על כרחי יצאתי מחמת מרדין ואימת מלכות. ומאלמן את אשתו שמבקש למודו ואי איפשר לו וגולה למזוכות והרי אשתו באלמנות חיות וגוזליו ביתומים ותלמודו משתכח שאינו עוסק לחזור אחריו ומחלוקות רבות באות עליו מחמת ששכח תלמודו או הקיפות שהקיף מחכוני לסעודתו: וקרו ליה לבניה בר מרקד ביני כוכי בנו של מרקד בין החכויו כדרך שהלבני עושין שמשחקין ומרקדין בחכויות להשקותן בשכרן. מלחך פיכני לוחך קערות. מך רבע מקפל לבושו ורובץ וישן כך דרך ה המשתכרין שאינו יכול לילך לביתו ולשכב על מטתו אלא מקפל לכסותו תחתיו וישן: מך כמו בר חמרא מוך שקיך ונני במסבת תעניות ואינו מתקבל לשומעים מתוך גרגרנותו. יג

גדולי

ה׳ אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהן׳ אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפריש׳ עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה׳ אלהיך תירא לרבות תח׳.

יא תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך׳ ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא לומר לך אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך׳ ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך׳ כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בכל מתרפאין חוץ מ[illegible] וגילוי עריות ושפיכות דמים׳ [illegible] הא דאמרן גילוי עריות ושפיכות דמים מאי היא דתניא רבי אומר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה׳ וכי מה ענין רוצח אצל נערה מאורסה הרי זה בא ללמד ונמצא למד. מקיש נערה המאורסה לרוצח ורוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה נתן להצילו בנפשו אף רוצח ומה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור׳ ורוצח גופיה מ"ל סברא הוא כי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמ׳ ליה מארי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטילנא לך׳ אמר ליה רבא ליקטלך ולא תקטליניה דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי׳

פרק אלו עוברין

יב תניא רש בן אלעזר אומ׳ כל סעוד׳ שאינה של מצוה אין תח׳ רשאי ליהנו׳ ממנה כגון מאי אר׳ יוחנן כגון בת בהן לישר׳ ובת תח׳ לעם הארץ ואר׳ יוחנן בת כהן לישר׳ ובת תח׳ לעם הארץ אין זוונן עולה יפה מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה׳ במתנית׳ תנא או קוברה או קוברתו או מביאו לידי עניות איני והאמר רבי יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כל שכן שתורה וכהונה מעשרתו. לא קשיא הא בתח׳ הא בעם הארץ׳ כי הא דרב יהודה נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאידבק בזרעיה דהוה ליה חתנא כי אנא ואיתסי׳ רב אידי בר אבין נסיב כהנתא והוו ליה תרי בני סמיכי סמיכי סד אלא אימא דחזו לסמיכה ומאן אינון רב ששת בריה דרב אידי ורב יהושע אמ׳ רב פפא אי לא דנסיבנא כהנתא לא איעתרי. אמר רב כהנא אי לא דנסיבנא כהנתא לא גלאי אמרו ליה והא למקום תורה גלית לא גלאי כדגלו אינשי׳ אמר רבי יצחק כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה שנאמר ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק וכתיב בתריה לכן עתה יגלו בראש גולים׳

תנו רבנן כל תח׳ המרבה סעודתו בכל מקום לסוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו ותלמודו משתכחת ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינן נשמעין ומחלל שם שמים ושם אביו ושם רבו וגורם שם רע לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות׳ מאי היא אמר אביי קרו ליה בר מיחם תנורי׳ רבא אמר בר מרקד בי כובי׳ רב פפא אמר בר מלחך פינכי׳ רב הונא אמר בר מך רבע׳

יג תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תח׳ שאם מת או גולה מובטח לו שבניו תח׳ ולא

גדולי הלוך למצוי מעשים בליליות: בת גבלי בלקה שלין מחכין לותן חלה לה טוביה כלמכיס: שכשותיהן שרץ שלין זקיקות במכות. עם כל כמה שלומות לכהמה שלין לה לב להכין.

תוספות לא מבע ישל בת מלמדין משמע לגבלי בלקה עליהי ממלמדי תינוקות והא לתלמדי בפרק קשותפין והמשכילים יזקיקו כזוהר הרקיע לגבלי בלקה ומכדיקי הרבים ככוכבים לגלו מלמדי תינוקות לכל לזוהר הרקיע עליה מזוהר ככוכבים. והלן לל בחלושיו העתיק לשון זה מהתשבות וכתב עליו ולל והיה זה זה מלא לגבלי כמה פעמים על שלחיתי בחכמת תכונת הגלגלים שהלבר כן ס שהכוכבים מקבלים לוהם מלוה השמש ולפי שהרקיע נוף לק והיה מלא לימו מקבל לוהר ממנו לכל היה וכוכבים מתוך שהם נופים עצים מקבלים לוהו כמו שהלו לוהים שלוה השמש היכך יותר בלבנים והלרן שמה שהוא כיכר נמי, ובלוויר וכתבלר שם העגין בלבר שלין בו ספק: וכתבתי זה להודיע שלבר הדם בפיהם לל לחת עבל הלן לל. יל

בי הוא חייב ולוהר יחיך כתוכה שהיא לוהך ימים וחיי לבוכים: על חיין לא הם ללמד תוכה על חיי מבנו לא הם ויש ללמוד שמא יהבנו. ומנבו דתו לא חיי בלמלכיב, בשחיטת קולין קודעו כלג מבעת בלהל המת מיד ולף על פי שמפלפר ולמד לב שמוהל בל יגמר ומנבו: לילמלך בניהן לנו להם למוכותיהם ולעזרתם היו הודנין לותנו: כלנו טועל לבוהו בפניו שמביטו. מלוכה היא לבל קהלות ישראל. שהם ופרס יותר מכלן תלמיד שפורס מן התורה וילא כמה תת מנבין לת עמי הלרן וכמה הם שפלים בעיניהם שוכח הם יותר מכלם מעמי הלרן וכשותיהן: לין מוסרין לו עדות לין מזמינין לותו לשמוע לבל להעיל עליו ולין מגלין לו לת הסוד לבל פתח לפי שהוא הולך בכיל ומגלה סוד: על היתומי שהוא חסוד על הגזל. המוכה לחבלה חייב הוא להכניו כלתלמיב' פ' ולנו מניחות: ועם הלרן ליבו לחיך לליבו שהש מעשה עמך וקשיל לי לגלה המוכה לחבלה ולינו יודע על מי הוא חייב להכניו ולם יודע שהוא של עם הלרן חייב להזהיר שהני שלין המוכה פוטרתו מלהזהיר לת חבלתו: וכל דהלי לין מכניזי' על חבלתו הם לין מחפשין ומוקיעין על חבלתו וכן מניהו לשון הכתוב שמה שמבקש חבלתו כלתבן בכבא מציעא כדי שילך לביתו שלשם ויבניו יום לחר ולחזיכן כשו מניחות עם הלרן לחר לחיך הוא טו לליבו שהש מעשה עמך:

אור שיקר בעה"ז כשחמש מלוכה בעטרתה ולוכה הולך ונגלל לותו לור חשוב ויקר שלה יהיה קטני וקל לעה"ב. על לבר קל קני קטני הם על פני המים שכל ויהם הבעל ומתגנבי וקפל בגזלה: בני לדם יהיים עשיהם ומשוכים ולינם טוהים למקום. ולוהבניל נוהג ובלוהה בשמהו. עליהם למוה לותן שלחיתי כלן משוכי לליתי שם קלים ולבן מבריזין על אבדתו, ותנא קמא זמנין דנפיק ברא מעליא מיניה ואכיל ליה ומיקיים ביה מה שנאמר יכין רשע וצדיק ילבש,

טו והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון אמר רבי אלעזר מאי לא יהיה אות יקרות וקפאון זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי הוא לעולם הבא רבי יהושע אומר אלו נגעים ואהלות שיקרות הן בעולם הזה וקפויות הן לעולם הבא, רבי יוחנן אמר אלו בני אדם שהם יקרים בעולם הזה וקפויין הם לעולם הבא כי הא דרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי איחלש ואיתנגיד אבר ליה אבוה מאי חזית אמר ליה

תא היכי ליתנן התם. תרוני מלכות ותו לא שלא היתה כהן מעלה למקום שלא זו בלבד. תרוני לוד שמי לחים שמסרו עצמן על ישראל שהורו את קיסר שהיו מטילין לותה על כל ישראל.

שלא כתב בפירוש תרוני לוד בהגדה לחמו שלא נהגלה לחמו לא כתב בפירוש תרוני לוד בהגדה לחמו שלא נהגלה לחמו:

והרן יו"ן

עולם הפוך ראיתי עליוני למטה ותחתונים למעלה אם ליה בני עולם ברור ראית ואנן היכי חזית תמן אמר ליה כי היכי דחשיבינן הכא חשיבינן התם ו ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרין אשרי הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד בסחיצתן מאן גינהו אילימא רבי עקיבא וחבריו משום דהרוגי מלכות ותו לא אלא הרוגי לוד,

עד יו"ן **ביום** ההוא יהיה על מצילות הסוס קדש לה' מאי על מצילות אמ' ר' יהושע בן עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף על ירושלם עד שיעה שהסוס רץ ומיצל רבי אלעזר אומ' כל מצילות שתולין לו לסוס בין עיניו יהיה קדש לה' רבי אלעזר אומר כל בזה שבזו ישר' עד שעה שהסוס רץ ומיצל יהיה קדש לה', בשלמא למ"ד כל בזה היינו דכתיב והיה הסירות בבית ה' כמזרקים אלא למ"ד הנך תרתי מאי והיה הסירות כמזרקים מלחא אחריתי קאמר דמעתרו ישראל ומתנדבי ומיתו, בשלמא למ"ד בזה היינו דכתיב ולא יהיה כנעני עוד אלא למ"ד הנך תרתי מאי ולא יהיה כנעני עוד אמר רבי ירמיה אמר ר' אויא אין כאן עני וכנעני מנא לן דאיקרי תנר דכתיב וירא שם יהודה בת איש כנעני מאי כנעני אילימא כנען ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ואזל יהודה ונסיב בת כנעני אמר ריש לקיש בת גבר תנרא כדכתיב כנען בידו מאזני מרמה, ואי בעית אימא מהכא אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ,

זכריה יד יו"ן **והיה** ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אמר עד האידנא לאו אחר הוא. אמר רבי אחא בר' חנינא אמר רבי אסי לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על מסועות טובות ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת, אבל לעולם הבא כולו הטוב ומטיב. ושמו אחד אמר עד האידנא לאו שמו אחד הוא, אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולה חעה, העה"ז נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באלף דלית חעולם הבא נכתב ביו"ד ה"א ונקרא ביו"ד ה"א, סבר רבא למדרש בפירק אמר ליה ההוא סבא לעלם כתיב, זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר אמר ר' אבהו אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא באלף דלית,

פרק מקום שנהגו

בפנקסין ובכרכות הקלף שזה ושמר זה ניסן ואין לחבר ניסן למלחר שיגיע לותו קדם לין מזיזין לותו ממקומו · והוה ליה לחזקיה לעבר הסבה קולם לבן דקל לין מעברין אלא לאדר כדילפינן במכילתא · וקרמנהו ז"ל בפי' המשנה הכניסו בכר' זה אחת הכנייתא והלכך בפירושה ז"ל ·

את הלכה היל יעקפת' לכל ריאיתי לפרשה לפי שיש בה תועלת · פעמ רפואות היה פעמ שהיה עביבו ה להתרפאת בלבנים שלא התירה תורה להתרפאת בהן כמו ה הלבנים שהשתו בעלי קטורות וקוק כי יש לעשים מכשים בחמת הלבנים ועל פיקס יעשו נוחות לעתים ידושים ויושלנו לו יזיקו להלבנים ידושים וזו הנוחה בקרקת בלשון יון טלפס ולומרי' כי הנוחה שהיל כעשית בזו התבוכה היה טוכה לחלי פלוני וכיוצא בו מן הלבנים המטעים ומקבר זה הספר לא מקבו שלא על דרך שהכתה בעבע המניחות לא על דרך שיעשה לאם פעולה ממה שפכתב בלותו הספר וזה מותר ועוד יתבאר לך כי יש לבניס שמבע האם לעשותם והם מותרי' ללמלם ולהניחם כי הש"ס לתר לא תלמד לעשות ולמלמו בקבלה אבל לתה למד להבין ולהורות וכשאר השמיתו בכי לאם לדכם והיו מתרפאין בלותם הלבניס הסיבן ובזן ולולי שהיה ספר והיה שם לפוחה לאם המות והיה לומר עם המות פלנית מרקחי' לותו כך ומשקין לותו כך וילמע ממנו מן המקחי' כך וכך ולפוחתו בלבר פלוני וכשהיה רוחה הרופא לותן המקחי' היה יולע כי לותו האם המקוחו והיה נותן לו לותה הרפואה להיות כבגד האם ולהטילו ממות וכשאר ה השמיתו לדכם בכי לאם והיו מתיתן בלותן האמים הביל ה הספרי' ובזן ולולי הרבתי לך לברי בזה הענין לפי שמעתי וכן פירשו לי הענין כי שלמה חבר ספר רפואות כשיהלה שום לאם או יקרהו שום חולי מן החולאי' היה מתבונן לותו הספר והיה עשה כמו שכתוב בספר והיה מתרפא וכשאר רואה חוקיה כי בני לאם לא היו מוחנין על הש"ס הסיר לותו ובזו ולתה שמע הספל זה המחמר ומה שים בו מן השעוטות ולך ייחסו לחזקיהו מן הקולת מה שאין רלוי ליחס כמותו לרשעי הקמון וכמו כן ל לפיעתו שהודו לו ולפי לעתם הקל והמשובם הלאם בהיר עב וילך לל הלאם וילחל ממנו בלי ספק היבריל מלותו חולי החזק חולי הרעב אם כן כבר בוחם ולא ישענן בלאלהי כאמר לאם הוי השובי כאשר בודה לאם בעת הלאלה שהמניח לי מה שיעניב לותו ויסיר כעבתבותי ואחיה ואתקייים כן לודה לו שהמניח לי בחוחם ירפא חלי כשאתרפא ממכה ולא הייתי נהיך להקשו על זה לענין הנרוש לולי שהיה מבודם עבל הרמב"ם : וכפי קונב לעתי פי המפרשים הוא כבון · ומה שהקשה עליו הלם אין הכלון לומה לרואה כי יש הבדל בין המנין המעניב לרפואת חולי זה משוכח וכל העם לומיים שרפואתה במכעת זולתי בתפלה לפניו ית' כמו שקדם בחזקיהו ·

נדנוד עבידה למו עביבה · תעבית נבוד לשוה במלאכה במסכת תעבית' כשהיו מתעבין על הנשמים לבל שלא תעבית נבוד לא בלאמר שמוחל אין חומר תעבית נבוד בבבל : בחולאי שבת מבוח בבוד שבת שמוסיפין ממוח על הקדם : זריז בעל מלאכה : שפל ונשכר דלא עביד טלה שבתא ובמעלי שבתא כמי לא עביד · ולף על גב דלא לאם מבוח קל מבוח מבוח שלא לשמה מיקל ליתא ולחבירן לקיים לשלם יעבוד לאם בחיבה ובמבות וכו' הֵ"א לף על גב דהאי לא קל עבדן וט' : כ

עושין דרן לשמה מעל שמים · ושלא לשמה עד לשמים למבוח מיקל עביד כלבב יהודה הֵ"א עושין · ואל"ה רב יהודה נופיה לחב בפ' היה קורא לבל הששמ בחוחם שלא לשמה כוח לו שלא בבבל וכו' זאת הקושי' ותיבונה כתוב למעלה בפרק היה קורא בשם התוספות עול מבאתי במסכתא זו תוספות לחבים ויש קצת חילוק בין מה שבתבו למה שבתוב בפ' היה קורא וצ"ל · ולומ' לי לקתם מייבי כשעשק כלי להתייהב ולקבתי תבבו ולקבלם בהלבות ולימו לומל לעשות · לבל הבל מייבי לומיל להחיל לבעיל · יש שפל ובשכר דלא עביד טולי שבתא ולא במעלי שבתא מילמו מתבונן לשום בעה שלא מתוך עבלות ולפה בדול על שמים חסדו עב · ונם עבין זה בתעבית פימן יג ובפ' חלק פימן בז · כא

מתקולתא בוטלת מלוכים בידה ומהלבת בשוק להשכירן לבל הבייבים ושבר מוצבו הוא ומתבזה לפתו על דבר מוצע : ובלן פירש בשם ל"ק מתקולתא מצוה וקוראו בן לפי שהיה משתבר' לפי המשקל שעושה ממנו

כדאתריכן

כלומר כיון שכתוב כאן עושה לו משקל ס' סלעים ניחולה: ולפי שמתבזק על כך שמלה זעוטותיה נעשית טוויה ושכרה מעט קמ"ל שלימו רואה כי עכה עכ"ב: לגרסת שכר הכיסי' שמשכירין עבדו וגבר מועט הוא לגבל הקופה כיסים ומוכרן בכי הוא כשלא פרקמטיא' בקיים כל מקלות דקיים קני קיים ששמים מקח נדלות ומחיצות' לפחזייהו כפה שלהן ושכרו מועט: תגרי סימטא יושבין ומוכרין בשוק ושין רעה שולטת בהן:

שכר אשתו מתקולתא וריחים אגרתא אבל עבדה ומזבנה אשתבוחי משתבח בה קרא שנא סדין עשתה ותמכור' תנו רבנן המשתכר בקנים ובקנקנים אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא כיון דנפיש א אפחזייהו שלטא ביה עינא בישא' תנו רבנן תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצצי אילנות טובות וגותנין עיניהם בחלק יפה אינם רואים סימן ברכה לעולם מ"ט תווהי בהו אינשי' תנו רבנן ד' פרוטות אין בהם סימן ברכה שכר כותבין שכר מתורגמנין מעות יתומים מעות הבאים ממדינת הים' בשלמא שכר מתורגמנין משום דמחזי כשבר שבת' מעות יתומים נמי דלאו בני מחילה נינהו' מעות הבאות ממדינת הים דלא כל יומא ויומא מתרחיש ניסא לא שכר כותבין אמאי שאם יתעשרו אינם כותבין' תנו רבנן עשרים וארבע תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפלין ומזוזות שלא יתעשרו ש שאלמלא יתעשרו אינן כותבין' תנו רבנן כותבי ספרים תפלין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכרי תכלת אינם רואים סימן ברכה לעולם ואם עוסקין לשמן רואים' בני בישן נהוג דלא הוו אזלי מצור לציידון בספלי שבתא אתו בניהו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה א אבהתנא אפשר להו אנן דלא אפשר לן מאי אמר להו כבר קבלו עליהם אבותיכם שמע בני מוסר אביך'

כב אמר רבי יוסי תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסים בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס איש רומי אתה גוזרנו עליך גדוי שאת' מאכיל את ישראל קדשים בחוץ' נם במסכת ט"ס ובגרסת פרק מי שהיתה' איבעיא להו תודוס איש רומי גברא רבא הוה או בעל אגרופין הוה תש עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לתוך כבשן האש נשאו קו' בעצמם ומה צפרדעים שאינן מצווין על קדושת השם כתיב ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובתנוריך ובמשארותיך איסתי משארת מצוירת אצל התנור בשעה שהתנור חם אנו על אחת כמה וכמה שמע מינה תודוס איש רומי גברא רבא הוה' רבי יוסי בר אבין אמר משיל מלאי לכיס של תש הודו דאמרי רבי יוחנן כל המשיל מלאי לכיס של תש זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף'

כז ק z i מלו

אלו מן וכו' כתוב על מכיס והיו סמלב שיבאו ממכס סמים עי מסס ולהכין ונעול כמו כנגיד ומתגלגל עמהן בכל מקום שהולכין: כתב קכילית סס הלוחות: המכתב זה מקיקת נוהגין כך שמעתי. ולכך כתב זו מקיקתן וכותבין: והמכתב זהו שנו נחלקו שבכתב נו מקיקת הלוחות כי היכי דלקדושין מכין לכהות הסול והסיכה והמכתב וכלאין דכתי דקכילית לית לס קלי לס כתב: ומערה שעשל בה מסס ולליהו לכתיב ושמתיך בנקבת הנוב ושכתי כפי עליך על עכבי: וכן לליהו ויכו על כל הלנים מובנה ויבא סס על המערה וילן סס לבלוע לת הרשעים עדת קרח. לית על לכהים והפרל לין כל מקם תחת השמש: ופרל הלשון כנגד מהלרן ולל בל מהכלים: השמיר כמין תולעת הוא ולין כל לבר קסס השעל בפניו שלל יתפרק בו בכך שלמח לת בית המקדש כלליהו בימי' ניטון. הנבת טיליולים של כרזל נבת שעושין עכשיו בנבת מתעבדל עי' נבת לחבת היל עשויה שלומזה בנבת ומכה בקוביס על שבעשת: נבתה מלן עבדל לליי בחמת על כלחין בריה בילי שמים היל. ישמכה בלמום עי יניקה כמו שעושין כלי כסף וזהב. יקבענה בה. כין כלה כלחת מהר. כל

ראשית לרבו קודם לשלל לדבים ולל לחמי' לשל הכתב בשם נבתבו של לוחות וזו היתה כתובה מתחלה בלם שקודם על גבי לם לנבה. בטרם בריס יולדו בלילת מדת תשובה. תשב לכוס על דבה על ילכה לבו לפניך: מקדם מקודם לעולם: מלתחול קודם לשלם תפתה ניהנם שכל המתפתה ביגרו ישול שם: מכוס מרלשון מכוס הוא בערבות מרלשון מקודם לשלם. וכן מקום מקדשנו בנגד מרלשון: חלבה של ניהנם קודם בריית השלם ותירוצין חזר ולין לה בביה עולמית שקוץ של ניהנם: חזר וכללו לקרותו טוב לפי שהלשים כלוכין שם: חלב ולבי לוב של ניהנם כב' בשבת ליובי ולל לתביה לשיל ללוב בשם ליובי בלוב דילן ולל לתביה כמוצאי שבת בריית לל קביה כלן במקשה כלן ביניהם בשם עלה במקשה ליבלות ולל בנגד עד מוצאי שבת: ובחכן טח והכה ושפשף זו בזו: דוכסי ממונות מקבלות פתיחות: פסול היה שלחיו מבל לחו היה לכני כמו שמכוכם מלמל שבת נבעון על לחו וקולידו חלב בני שעיר נבעון ובבה שלח לחי' הוו ובתי' שה בני בבעון ולית ובבה חלמיש בבו היה. שמואל קבי ליה בבל שבור מלבה מטום שהיה בקי בליכין והלבתה כותיה בליבי כלין היוצא מפי המלך מתקיי, ושבור מלך פלטיס הוה ניתי רבה. כה

כנליו

כג אור במוצאי שבת איברי והקשה על זה בעל התלמוד והתניא עשרה דברים נבראו בעש בין השמשות אלו הן באר מן ובקשת כתב ומכתב ולוחות ובקבו של משה ומערה שעמד בה משה ואליהו ופתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים רבי נחמיה אומר משום אביו אף האור והפרד רבי יאשיה אומ' אף אילו ושמיר רבי יהודה אומר אף הצבת הוא ה"ה אומר צבתא ב בצבתא מתעבדא וצבתא קמייתא מאן עבדא הא לאיי בריה בידי שמים היא אמרו לו אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון הא לאיי בריה בידי שמים היא קתני מיהא רבי נחמיה אומר אף מאור לא קשיא הא באור דידן הא באור דניהנם אור דידן במוצאי שבת אור דניהנם בעש,

כד ואור דניהנם בעש איברי והא תניא זדברים נבראו קדם שנברא העולם אלו הן תורה ותשוב' וגן וניהנם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח, תורה מנין דכתיב ה' קנני ראשית דרכו. תשובה מנין דכתיב בטרם הרים יולדו וגו' וכתיב בתריה תשב אנוש עד דכא ואומר שובו בני אדם, גן דכתיב ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם ניהנם דכתיב כי ערוך מאתמול תפתה, כסא הכבוד ובית המקדש מנין דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ושמו של משיח דכתיב לפני שמש ינון שמו. נם במסכת כלליס פ' לין בן המולד. חללה קודם שנבר העולם אור דידה בעש ואור דידה בעש איברי והא תניא אמר רבי יוסי אור שבראו הבה בשני בשבת אין לו כביה עולמית שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעם לא תמות, ואומר רבי בנאה מפני מה לא נאמרה כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של ניהנם. ואומר רבי אלעזר אף על פי שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי בשבת שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. אלא חללה קודם שנברא העולם ואור דידה בשני בשבת ואור דידן עלה במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת דתניא רבי יוסי אומר ב' דברים עלו במחשבה ליבראות בעש ולא נבראו עד מוצאי שבת ובמוצאי שבת נתן הקדוש ברוך הוא בינה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה ולקח שתי אבנין וטחן זו בזו ויצא מהן אור והביא שתי בהמות והרכיב זו על זו ויצא מהן פרד. רשבג אומר פרד בימי ענה היה שנאמר הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר דורשי חמורות אמרו ענה פסול היה לפיכ הביא פסולין לעולם שנאמר אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה, וכתיב ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה חשיב ליה באחיה וחשיב ליה בבניה אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה גדולם תרי ענה הוו, אמר רבא מילתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמוא אומרה אנא. איכא דאמרי אמר רב פפא מילתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו רבא אומרה אנא, אמר קרא הוא ענה הוא ענה מעיקרא,

כה תנו רבנן עשרה דברים נבראו בעש בין השמשות ואלו הן באר ומן ומקשת כתב ומכתב ולוחות וקבריו של משה ומערה שעמד בה משה ואליהו ופתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים וא"א אף מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה וא"א אף המזיקין וא"א אף בנדיו של אדם

כרשתון

גמרא על מלא הלשון שהיו מקוקות בהן כל מין היה ושף וכמה והיו מסתכלי' לכמה על כן היה נכוד על ובא עשו והכו לכולן לפי' היה ניל וזה שכתוב בהן המעולות לשר מתה בבית: יום הכמה שכל לשם יהנכסם מלאתו: ל"ל יום הכמה יום הישועה שהוא קן וגאולה וכמה לשולם · ועומק הדין הלוב טוענין בו: על עומק הדין העתיד · מלכות מיוחד: שכתוב בה נגול רשעה וכשעה היינו מייבת: עלו במחשבה ובתקיימו ואם לא עלו אין הוא שיעלו לעל הוה לשם מתקיי': שיהיה שאם לא כן יהיו בעלי בתים מלכין ומכניעין לותם ויבלה לת נעבדו לפניו תמיד: ועל התנוחה שתהיה שאם לא כן יהיו בעלי בתים מלכין לותה ומכילין מלכת נעבדו לשולם · כו

ולא היו מפסיקין בין לחד לוחלת ובני לחליך בלחד ולפסיק בין קבלת מלכו שמי ולמני' לחליכי' לחליכים שכל לחד ולחד מקבל עול מלכות שמים ולו' לחד הוא שהיו עליהם בפסוק רלשון ופסוק שני לשון בוו הוא · עכין לחד שלא היו מפסיקין בין הפס לחד כי אין הוא שיפסוק בין הפס לחד ויכוס' מפרש כן: רבי יהודה לומר מפסיקין היו שלא היו לומרי' כדוך שם כבוד מלכותו ונומר וכוכרין לת שמע כלומר שהיו מלכיקין כל הקריאה כמו שהיא ולא היו מוסיפין ולית דנרסי שהיו לומרים קן קימין שיהוז ימיהו לפניו: וכתב הלן ולא היו מפסיקין כלום בין שמע ישרלל לפס דמשמע שהיו מתפללין לפס שישמע ליסרלל ויעבוך עכ: שמע ישרלל לחליכה היו לומרים · ליתיה להלי בשכחלו בקלית שמע:

שטמאו כלכתיב לפני יפכפן לת הכפיס · כרוך לת ידיה כשירלי ומניכה פוכלת בקדשים · כ כלכתיב ולקח הכהן מיקח בלנמו ושל דמיון הוא · ומתנפות הקשו על פי זה ולל ומה תלמר והלא נבי לוכל לפי לחמי' שכי נפ' לוכל הנזול נבי לפי לניקוני ליכיס לוכלה בהוללה רבה לחמ וכ' ותירן כי להתם מייבי בלומו הלובה שי כולר כעין בבת כעין שהרוך הלובה בכולר ולומו בכולר שהכולר מכויעו להחזיק · וכלל לפי הוי מניכה וכן משמע בהיות שמעתת דבהבי מייבי וכ' עכ: ישמעלל בן ניילי כשר היה לחכי ביתו היו לכשי זרוע · ס' שנלים שהיה מנלל בניתו בהכיס רביס · מה בלקה היה מה נמול בשתלס · מלכה ומלכתה מלבי בית תשמוכלי · נדיל נדי יהי טוב למלכל מן הכבש · לחוי ליה בידיה בלשון שהוק · לימתה למלכתה לפי היו שלא לחר שלא שלחר בלשון שהוק: דשקלים שהשיקו שכו לנמולו · למטרפסיה נמולו · לפי תבת לפי שהוק ובכוייתה · כבשים קודם לעשים בכל מקום כתיב כבש תחלה לפי שכש יביל קרבנו למעלת · כלן הקדים שעיר לכשבה לכתיב בפרשה עליונה והביל לת קרבנו שעירת עזים בקבה ודלר לפי שכש יביל קרבנו למעלת · לפי שכש לפי עז נבי שלמים מלא הקדים שכתוב כאן מובחר בוזה עזים שהיפס שוים ·

כפר

בנדיו הראשון · תנו רבנן דברים שכוסין מבני אדם יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין אדם יודע במה משתכר · ואינו יודע מה בלבו של חברו ומלכות בית דוד מתי תחזור למקומה · ומלכות חיבית מתי תבלה · תנ"ג דברים עלו במחשבה לבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו על המרז שיסריח ועל המרז שישתכח מן הלב ועל החבואה שתרקב ולא אף על המטבע שיצא ·

בו שנינו במשנה אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא מיתו בידם חכמי' ושאלו בגמרא היכי עבדי וכו' תנ' כיצד כורכין את שמע אומר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר · רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרי' ברוך שם כבוד מלכותו ל לעולם ועד ואנן מאי טעמא אמרי' ליה כדדרש רשב"ן בן פזי דאמר בן פזי ויקרא יעקב אל בניו בקש יעקב לגלות קץ הימין לבניו ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש פסול במטתי כאברהם אבי אבא שיצא ממנו ישמעאל כיצחק אבי שיצא ממנו עשו אמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבבך אלא אחד בך אין בלבנו אלא אחת · מיד פתח ואמר בשבחו אמרו רבנן היכי נעביד נימריה לא אמרינן משה · לא נימריה הא אמריה יעקב התקינו שיהו אומרים בחשאי · אמר רבי יצחק דבי רבי אמי אסל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה תאמ' יש לה ננאי לא תאמר יש לה צער · התחילו והביאו לה בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרי' אותו בקול רם ספני תרעומת חסינים ובנהרדעא דליכא סינים עדיין אומרים אותו בחשאי ·

כז תנו רבנן ד' צוהות צוה עזרה · ראשונה צוה מכאן בני עלי שטמאו היכל ה' ועוד צוחה עזרה צוה מכאן ישכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו ומחלל קדשי שמים · מאי הוה עביד הוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודת שמים · ועוד צוחה עזרה שאו שערי' ראשיכם ויכנס יחסעם בן פאבי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה · ועוד צוחה עזרה שאו שערי' ראשיכם ויכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פינקאי ויסלא כרסו מקדשי שמים · אמרו עליו על יוחנן בן נדבאי שחידד אוכל בסעודתו שלש מאות עגלים והיה שותה שלש מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גהלות בקנוח סעודה אמרו כל ימיו של יוחנן בן נדבאי לא נמצא נותר במקדש · מאי סלקא ביה בישכר איש כפר ברקאי אמרי סלקא ואמרי הוו יתבי סלקא אמר גדיא יאי סלכתא אמרה אימרא יאי אמרי מאן מוכח כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא ויומא אתא ישכר איש כפר ברקאי אתוי בידיה

ספר יוחסין מתניתין לבני קיניס. אין שוכין ספר יוחסין וכו' לחוויית ליטון לפי שאינם מיוחסין. לא יפתח ובי
מוכתה לא יכלה לשמותו בת' שניס. שקל קלא מוטל. פתח ביה השלים לחכין. תשם כהן שנגעו בהן טומאי

הפסח בשחט בשור בין שהנשור מכוון בין
שהנשור מועטין ויכולי לשחוט בעת אחד
מנוח ליקלק. בת' כתות זו אחר זו. בזיכי כסף ובזיכי זהב
בכוות גדולות לקבל בהם דמים. שכלה כסף בגמר מפרש טעמא
ולא היו לבזיכים שולים בשביל שלמטה אלא תחתיהן אלין כדי
שלא יוכלו ליתב שמא יניחום הכהנים על גבי קרקע עד שיקבל
דם אחר ממה שהן מכוונין וישכחום ויקרוש דמם ולא היה יכול
ליזרק. שחט ישראל אם יכנס שהשחיטה כשרה מזו וקבל הכהן
את הדם מכוון השלא כתבו לאחרו שהרי בשוחט קונשמלין על
המזבח. שקבל אחלא מיד הכותבו לו ומקזיר הריקן שחזר שיש
מיד בהן הזורק קרוב את הקבל לבל כתות אלו. אם נמלו שהו
בשהיו מתחילין לשחוט מתחילין לקרות ואם רבו הפסחים ומסך
זמן שחיטתן על שנמלו ועליין יש בניס לשחוט חוזרין וקורין
שניה אם שהו ועליין לא בגמרה שחיטת הפסח של אותה הכת
שלפני. וכן השניה והשלישית ואף על פי שלא לקבע משלש
שהשלפו לפי שהיו בהניס מכוונין ומחיילין במלאכתן. לא הניע
לגמרה לפילו פעם רשחוכה. ל

נגעלין תבן ומשהה בניס שחני לפניה וכל זמן שהין
בשעלין מחליפין מכיסים אותם לניכנס ולא
מיישיכין ליומא שילי טולהו ואין ג' כתות אם: פסח מעוכין
בכף על אם שבתמנך: בשל טולין מפרש בגמ' תפיסה בשלמא
כלום' תפיסה כולין ומלילה לשלים וקול אותן שול או לאן תחתים
לקל כתיב והקטיר שנאיך להקטיר שתי הכליות. לא

הלכה זו שפסח דוחה את השבת: בני בתירא כשיל'
היו: יותר ממאתים פסח' ל' טלאי לתמידי'
ומוספין

בברייתא הלו שבת בשבתי ש' ל שאתם בעסקנא דלאו בהיתר
על הוצרכה בהלכה ביותר נשפשקים הלבבת בשבת
בעסקנא דלאו. מה לבקן. על בשבת קלקטנא
שין בעלמא. שהם מאחרים לבקן בשבת ואין מקריבין אותם

פרק תמיד נשחט

כח רבי שמלאי אתא לקמיה דר' יוחנן
אמר לידה ניתני לן מר ספר
יוחסין אמר ליה מהיכא את אמר לידה מלוד והיכא
מותבך בנהרדעא אמ' ליה אין שונין לא ללודים ולא
לנהרדעי וכש דאת מלוד ומותבך מנהרדעא אכפי ה
וארצי אמר ליה מתנינא לך אמר ליה ליתני לי מר
בתלתא ירחי אמר ליה ומה ברוריא דבי'תהו דר' מאיר
ברתיה דרבי יוחנן בן תרדיון דהות גמרה תלת מאה
שמעתתא ביומא דסיתוא מתלת מאה רבוותא ואפה בשלש שנים לא יצתה ידי חובתה ואת אמרת ליתני לי
מר בתלתא ירחי שקל קלא פתק ביה בהדי דקא רהיט ואזיל אמר ליה מה בין לשמו ושלא לשמו וכו' אמר
רמי בר אבן אמר רב מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמים וכהה מאור עיניהם דאמר מר זוטרא בין
אצל לאצל טעינו ארבע מאה גמלי דדרשה,

כט משנה הפסח נשחט בג' כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, קהל פסחים יב
ועדה וישראל נכנסה כת ראשונה נתמלאת העזרה ונגעלו דלתות העזרה תקעו והריעו
ותקעו והכהנים עומדין שורות שורות ובידם בזיכי כסף ובזיכי זהב שורה שכולה כסף וכולה זהב,
לא היו מעורבין ולא חיו לבזיכין שולים שמא יניחום ויקרוש הדם שחט ישראל וקבלה כהן נתנו כהן לחברו
וחברו לחברו מקבל את המלא ומחזיר את הריקן מיד הכהן הקרוב אצל המזבח זורק זריקה אחת כנגד היסוד
יצאת כת ראשונה נכנסה כת שניה יצאת כת שניה נכנסת כת שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה שניה
ושלישית קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו, אף על פי שלא שלשו מימיהן, אמר רבי יהודה
מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לאהבתי מפני שעמה מועטין,

ל איתמר אביי אמר נגעלין תנן ורבא אמר נועלין תנן במאי קא מפלגי במסכך אניסא מר סבר כפה
דעייולי ניעול וסבר אניסא ומר סבר לא סבר אניסא, תר' מעולם לא נתמעך אדם בעזרה
חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שבו נתמעך זקן אחד והיו קורין אותו פסח מעוכין, תר' פעמים אחת בקש
אגריפס המלך ליתן את עיניו באוכלוסי ישרא אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים נטל כוליתא מכל אחד
ואחד ונמצאו ס' רבוא זוגות כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ משמא ושחוח בדרך רחוקה ואין לך כל פסח
ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קורין אותו פסח מעוכין,

ומוספין לכל שבת שבתוך הפסח ובתוך החג שקבעי לכם מוסף היום וז"ע לעלי לפסח וליל פסח: מה מועדו החמור בתמיד ולקמן פריך תמיד טפיה מכא ליה · מקשינן לעזרן קטטה ושנטן: מהו הכאת הכהן ליכה לזקף לפסר למעבד מלתמול ומה יעשה: נביאים הם כדלקמ' מה יעשו: תקב"ה נמשלו עליו משום שביתת נהמיתו דלעו לוכחים נהלי מלאכה · לג ב

עד שקמתי דבורה שקמתי מפלת המכתימים שלבניה ומתעלרת לעגמה: עוני עוני דבורה שבשתקה מחמת מילוך נבואתה · קמו לי מכנן להעביר על כעסו שבשם על יהושע: ותהי עליו רוח השם מכלל דלמתלקת: לא בחר ממשע משלם לכל מלמתיהו משמע השתא מלמתיהו מפני שהוא רגזן שכלל שמתיה: ועשה דהלי מעשה קודם לרגזנות. מיקו לא מניחו דו דופי אלא זה בלבד ומפני שהוא רגזן מלמו: לג א

ורעו כבשים כדבר כבשים ישראל כמלוכר בהם כמו שכובשו עלי כביל מלי כמלוכר בם ומה היל לותה שבשה ומפרש ליה כיפי' דקרל הייטו הבשה ובקבות מחים נרים יאכלו: נדיקים שהיו על הכה כנרים ושמנים: מי כתיב בחלבות מחים מי כתי חלבות קרו ליפי' דקרל פי לביפי' כדקלמרן לכל השת' לכתיב ובקבות מחים לאו פירושא לביפי' הוא שלא מלתה לחקייתי היא אלא כמלוכר בם לביפי כלבב שבכל כמלוכר בחלישע ולליטו שבחין את השתים כך יהיו כל הנדיקים את השתים: ורעו כבשים ורעו לגם: ושפט כבשן שפט הוא לחיו של חלישע כלכתיב בחלישע בן שפט: ושמת משענתי

פרק אלו דברים

לא תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא שפעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת ושכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השב' אם לאו אמרו כלום יש אדם יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם יש אחד עלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטלין ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו ואמרו לו כלום אתה יודע פסח אם דוחה את השבת ואם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את השבת אמרו לו פנין לך אם להם נאם כמועדו בפסח ונאמר במועדו בתמיד · מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ·

ועוד קל ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת לא כש מיד הושיבוהו בראש ומנוהו נשיא · גם בכם פרק הפועלים · והיה יושב ודורש בהלכות פסח כל היום כלו התחיל מקנתרן בדברים אמר להם מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטלין · אמרו לו ר' שכח ולא הביא סכין מערב שבת מחו · אמר להם הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו להם לישראל אם אין נביאים הם בני נביאים הם למחר מי שפסחו טלה תחב לו בצמרו מי שפסחו גדי תחב לו בין קרניו ראוי מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטלין ·

לב אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא וכו' מהלל דאמר מר התחיל מקנתרן בדברי וקאמ' להו הלכה זו שמעתי ושכחתי ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה דכתי' חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל · וכתיב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר · ארש בן לקיש כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו · אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו דכתיב ויקצוף משה על פקודי החיל וכתיב ויאמר אלעזר הכהן מכלל דמשה אעלם מיניה · אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך וכתיב ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רבי מני בן פטיש כל אדם שכועס אפי' פוסקין לו גדולה מן השמים מורידין אותו מנא לן מאליאב דכתיב ויהר אף אליאב בדוד ויאמר ונומר וכי אזל שמואל לממשחינהו בכולהו כתיב בהו לא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבוה קומתו כי מאסתיהו · מכלל דמעיקרא הוה חזי ·

לג מאי דכתיב ורעו כבשים כדברם אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב כמדובר בם · מאי כמדובר בם אמר אביי וחרבות מחים גרים יאכלו ומתרגם רב יוסף נכסי רשיעייא צדיקי יחסנון · אמר ליה רבא בשלמא אי כתיב בחרבות כרקאמרת השתא דכתיב וחרבות מילתא אחריתי היא אלא כרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם ירעו בשן וגלעד כימי עולם · בשן זה אלישע הבא מן הבשן דכתיב ויענו ושפט כבשן וכתיב פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו · גלעד זה אליהו דכתיב ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אמ' רבי שמעל בר נחמני אמר רבי יונתן עתידין צדיקים שיחיו מתים דכתיב כה אמר ה' עוד ישבו זקנים וזקנות בירושלם ואיש משענתו בידו וכתיב ושמת משענתי על פני הנער עולא רמי כתיב ובלע המות לנצח · וכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות לא קשיא הא בישראל הא באומות העולם ואומות העולם מאי בעו התם דכתיב

משעברתי בלילה כתיב וכלה ממות ימלוך מלך ישלוט בישראל · כתיב וטוסה הממה מלך תליך · יהיה שבעתים
בחור שבעת הימים של עבדיו במנה על לוחם של עבדיו בעולם כזה · ומפרק וטוסה שלא יהו בעולם הבא שלא זיו זוהר מלאך
השכינה · לימות המשיח יהיה לוב הלבנה כלוב החמה ולשמש כלוב ז' ימות החמה שנאמר ומאור החמה יהיה
לוב הלבנה כלוב החמה : כתיב הכי לחמית ולחיה וכתי' מחכתי
ולכי לחפה כיון לחמר לכי לחמית ולחיה פשיט' שמחנים יכול
לחפות שלא הה לחת לחשמועי' ללח תימח לכי לחמית ולחיה
ללו למחים מיים קחמר שלא לכי לחיקן לת המיים ולכי מחיה וין
לת המיים וכתי לת הכולים לכתי כתי ב כתיה מחכתי ולכי
לחפה לין כתוב שלא במכה כך לוחו ענמו שלכי ממית לכי
מחיה והלך מה שחכתי לכי לחפה שכתוב שהמתים חגלין
בחוחין שלמים כך הם חיים כחומן ולחב שתחפלין כלכתיב לו
ילנו כלילי פסח : מיתה כ' ולחיים כ' לכי ממית לת המתים
ולכי מחיה לת הכולים וין לת המיים · לד

תילתא שלישי לכנין ומונחר הוא : עבדי לים
הוה מנוח לאכזרי ביתו להכין לו משול :
לי לאו לחי יומח שלמדתי תורה וכתרומתי הכי לחכתים בשוק
שמעון יוסף ומה ביכי לביכם · ותלי בשנין · חלקי בשפלי שמחי
בשמי : לך קראי לך תגלי בשבילך ולבורכך קריתי ושביתי ·
לילי וכי לין הכלה לתלמוד תורה שלא על לומדיה שלבב · לם
לא כביתי יומם ולילה להייכו תורה שכתוב בה והגית בו יומם
ולילה · לה

אמש בערב · עבודת מתבה מתבות כתוכה שכתבי
לכם לכי הוא כעבודה · לו

כמוצאת שלום שכתחנכה אלין ומנלת שלימה
עמו להניל הילך היה מקובלת בבית
מחים : ומרי להכיל לחמרים : לין לה שלין הכלה מחכה :
זה עולם שהים הם לכילל לכתיב ולכי לכיל הייתי בשושן הבירה
לחר בעולם המלכה שהנה לנמוד ולא לינן תורה לישראל
לחל בבל נחלה עזרל הסופר הוא הכין לבבו לדרוש בתורת
ה' ולנמד לישראל חק ומשפט : שלים אלו תים המכיקים לחרי
פשלים הללו · כמגלות שמגילין על הדוב · לז

כנטיעים כנטיעות יוקות שלא כתקלנו עליון ולא
היה נהם שום שבר : שלונדות פתחיהן
לבעליה שמתות פתחיהן על שמזדקקות לבעליה ולילן כבעלו
לחכרים : לח שמנילות פתחיהן של כלה לבעליהן שלילן
שלין בעליהן שלין קוה לומר ומלאו כמוהן : וכן הוא אומר ומלאו כוזיות

כוזיות

ליה הרי היא אומר עבודת מתנה אתן את כהונ תכם עשה הכתוב אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש · במדבר יח

פרק האשה

לו והיה ביום הזהיא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי · אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה וכתיב וכחתן ישיש על כלה · הושע ב
והיא רדופה לילך לחגיד שבחה בבית אביה · גם נכתבתם' המליך · אחות לנו קטנה ושדים אין לה · אמר שיר השירים ח
רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד · אני חומה ושדי כמגדלות · אמר רבי יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו תים · ורבא אמר אני חומה זו כנסת ישר' ושדי כמגדלות שבתי כנסיו' ובתי מדרשות · פסח

לז אמר רב זוטרא אמר רב מאי דכתיב אשר בנינו כנטיעי' מנודלי בנעוריהם אלו בחורי ישראל תהלים קמ"ד
שלא טעמו טעם חטא · בנותינו כזויות מחוטבות אלו בנות ישראל שאוגדות פתחיהן זכריה ט
לבעליהן וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מזבח · ואי בעית אימא מהכא מזוינו מלאים מפיקים מזן אל תהלים קמ"ד

נלכיכו

כוויות מוכח ומה עוית לפת כתיב בהו ומלמד ככל כמי כבותיכו כוויות עי שמתמלאות תלותן ולין כזקקות על לחמים עד שיטולו בעליהן: כלומר ככבה היכל בימיהן לכבי מסמע מקוטבות בבנין היכל: תגבית לשון בכין: לח

עוזיהו יותם לקו יחזקיהו שכלם החלו להבנה בימי עוזיהו וקיימם מיי ד' מלכים בימיו. לח ליו שלח אמר כן לתה למל ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך קח לך לעצת זכוכים ולא אמר כך לבניה אמר: הג' אומר לו קח לך לעצת זכוכי ואמר כך אומר לך ושלח: וילדי זכוכים שתלד לך בני זכוכים מפקח שלך קם מפקח על לאמיים. נומדי בה ביאתם ותלותם: דבלים שתי דבות דומה בת דומה ביחזקיהו: כי תכלם מלך לכם וישימם כעפר לדוש. ותהר ותלד בן ויאמר ה' אלי קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל ותהר ותלד בת ויאמר קרא שמה לא רוחמה כי לא איסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם ותהר עוד ותלד בן ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנ' לאחר שנולדו לו בן זכת אמר ליה הקדוש ברוך הוא להושע לא תיה לך ללמוד ממה שרבך שכיון שדברת עמו פירש מן האשה אף אתה בדול עצמך הימנה. אמר לפניו רבש"ע יש לי בנים הימנה ואיני יכול להוציאה ולגרשה אמר ליה ומה אשתך זונה ובניך בני זנונים ואי אתה יודע אם שלך הם אם של אחרים חן כך ישראל בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב א"ר קנינים שקניתי בעולמי ישראל תורה שמים וארץ ובית המקדש. תורה קנין אחד מנין דכתיב ה' קנני ר"אשית דרכו קדם מפעליו מאז. שמים וארץ קנין אחד מנין דכתיב קונה שמים וארץ. ישראל מנין דכתיב עם זו קנית. בית המקדש קנין אחד מנין דכתיב הר זה קנתה ימינו ואת אמרת העבירם באומה אחרת כיון שידע שחטא התחיל מבקש רחמים על עצמו אמ' לו הקדוש ברוך הוא עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שנזרתי עליהם ג' גזרות בעבורך עמד ובקש רחמים ובטל הגזרות והתחיל וברכן שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה.

לט אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קפות ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלם בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה.

מ אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל ליפנות עם מלכי יהודה מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס סנא לן דאיסני דכתיב דבר ה' אל הושע בן בארי בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה וביסי ירבעם בן יואש מלך ישראל. ומנא לן דלא קביל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל לא תוכל הארץ לחכיל את כל דבריו כי כה אמ' עמוס בחרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו אמר חס ושלום לא אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו.

מא אמר רבי אלעזר אמ' בשעת כעסו של הקבה זוכר את הרחמים שנאמר לא אוסיף עוד ארחם

זוכר את מרים נתמיכן כי לית לומיף עול לרחם ולף על גב לשוכעותף מלכיף מם רחמיש: כי כשל לשף לפם לשון פליקה ולתמוסי קל מתמה ומי כליקה קל מלכך וסופי דקך לעשל הוף: רבי יוסנן אמר מכך ולמרתי לנלף עמי עמי לתה: לותן שלף היו מעמי ילנקון כהם ויהיו לי לעם: מנ

אפי׳ לוך רשעים שתניקה יקללו אל תלמן שהרי הוציא כתפם על שהלטין את ישראל ונענש שהטאו: מנ

צדקה עשה כהם על שפוזכה שהיכן יכולין לכלותם יחד: שיטעל לך תלמיד ר׳ להשיבך תשובה:

נפל לרומי כשנצא בעל במקשה זו שומלים תמיד. מל

הגלה לותן לכבל שהיו כשלים לומה כשאר לומות שעמוקה כשאול ויפלם משם מהרה כמו שהכניסם מיד שאול לפלם: שקרוב לשוכה ללשון תורתנו ולא תשתכח תוכה מהן מהרה: לבית לאן לנכריה מלוי כשלים יגע: כמף מנכים שכזזו ישראל משם בגלות כלכתיב ויכבלו את מנכים: ומימי רחבעם עלה שפק מלך מנכים וכטל את כל הלוכות: לעיניכ׳ כלומר לכך נלף רחיתם שם שהיתן פוכה להשתכו זו: תמיכים יש בנכל: הך המוליה ושלה לינחק ובית אל לייעקב כלם בשר הכית התפללו שהוא בית מקום מיוסד יום יזבעאל יום כבשתהון וקרי ליה יום ביזיבית בגלגלתית: מס

פרק מי שהיה הסוגיא הזאת ופירושה עבין לרוך ואין רלוי להאריך בה כאן אך לרמוז מקום מאחרי׳ אלו. ועוד לאחרו עגלה בנשון עקיב כלכוש וכו׳: עוד שם תל׳ מכאן ישראל לומיכים נגעל קטוע ומזלות קוזליס וקכאי לומו׳ קשלש מולקי׳ וכו׳. ועוד מקלוקת לאכ

כמה שני גנבן ולא עבדינן לכו מידי. אמר ליה רצונך ישפיל לך תלמיד אחד נטפל לו רבי אושעיא ואמר ליה משום דלא ידעיתו היכי תעבידו תכלינהו לכללהו ליתנחו גביכו תכלו מאי דאיכא גביכו קרו לכו מלכותא קטיעתא אמר ליה נפא דרומי בהא סלקינן ובהא נחתינן׳

מד תני רבי חייא אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא בישראל שאין יכולין לקבל גזרות של עשו ושל ישמעאל לפיכך הגלה אותם לבבל. נם כיעין פב.

ומאמר לאכ הפך לזה. אמר רבי אלעזר לא הגלה הקבה לישראל לבבל אלא מפני שהיא עמוקה כשאול שנא׳ מיד שאול אפדם ממות אנאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה. רבי יוחנן אמר מפני ששנין לבית אמם משל לאדם שכעס על אשתו ושלח להיכן משנרה לבית אמה והיינו דאר׳ אלסכנדרי שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוחות. ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלם ויקח את אוצרות בית ה׳ואת אוצרות בית המלך את הכל לקח וגו׳. כתב לוחות דכתיב ואשברם לעיניכם. תנא לוחות נשתברו ואותיות פורחות. עולא אמר כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה. עולא איקלע לפומבדיתא קבילו ליה טירינא דתמרי אמ׳ להו כמה כי הני בזוזא אמרו ליה תלת אמר מלא צינא דדובשא בזוזא בכבל ובכלאי לא עסקי באוריתא בלילא צעירה אמר מלא צנא דסמא דמותא בזוזא בכבל ועסקי בכלאי באוריתא.

אמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה׳ אל בית אלהי יעקב אלהי אברהם אלהי יצחק לא נאמר אלא אלהי יעקב לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר בהר ה׳ יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר וקרא למקום אל בית אל. אמר רבי יוחנן גדול יום קניץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ שנ׳ ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל. וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

פרק מי שהיה טמא

אחד בענין מהלך המקח ביום ובלילה וכל משכיות ובריתות הללו כ"ע נהוג במקומותם כמו במשכנות הכתובות במסכת לה על עניין מלוש הלככה וגם בעיבורין שבין תקופות ובמקומות לחכים ורים מילין כתבתי כאן זה המעט בקנרה להעיר לתלמיד ישית לב לבו להכנת עניניס הללו ושלל המחלוקת בין החכמים עליהן וזאת הבנייתה דקאמר מנרים לחד מס' בטוס וט' בלקט בתיובתא למאמר דבר שיתא לאפי פרסי הוי עלמא · כ"ש בטוס פירושם ולל הכי השולח יותר מכ"ש אלף פרסה בין בריזה ובין בלוכך · תיובתא דבבה לאמר שית אלפי פרסה תיובתא · וקומבה לדקיט עוכי הדקיט ·

מה מעלות השחר ועד הנץ החמה ה' מילין כל מלוט דכתיב וכמו השחר עלה ויאיצו וגו' וכתי' השמש יצא על הארץ ולוט וגו' ואמר רבי חנינא לדידי אזי לי ההוא אתרא והוי ה' מילין · אמר רבא שית אלפי פרסי הוי עלמא וסומכא דרקיעא אלפא פרסי אדא גמרא ואדא סברא וכו' והסוגיא ארוכה וביחוד מאמר בענין גע וגיהנם · מצרים ת' פרסה על ת' פרסה · מצרים א' מס' בכוש וכוש א' מס' בעולם ועולם א' מס' בגן · וגן א' מס' בעדן ועדן א' מס' בגיהנם נמצ' כל העולם כולו ככסוי קדרה לגיהנם ·

פרק ערבי פסחים

מו ולא יפתחו לו מד' כוסות וכו' היכי קיימי רבנן ומתקני מילת' דאתו בה לידי סכנתא והא תניא לא יאכל אדם תרי ולא ישתה תרי וכו' · אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא ליל שמורים הוא לה' לילה המשומר ובא מן המזיקין רבא אמ' כוס של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה · רבינא אמר ד' כסי תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד מצוה באפי נפשיה הוא אמ' רב יוסף אמר לי יוסף שידא אשמראי מלכא לא איקרי מזיק אינא אכולה זוגי ומלכא לא איקרי מזיק אינא דאמרי אדרבא מלכ' רשותיה בידיה · אמר רב פפא אמר לי יוסף שידא בתרי קטלי בד' מזקינן בתרי בין בשוגג בין במזיד בארבעה במזיד אין בשוגג לא ואי אשתלי ואקרי ונפיק מאי תקנתיה נקיט זקפא דידיה דימיניה בידיה דשמאליה וקפא דידיה דשמאליה בידיה דימיניה ונימא הכי אתין ואנא הא תלתא ואי שמע אינש דאמר אתון ואנא הא ארבעה נימא אתון ואנא הא חמשה ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא שיתא נימא ליה אתון ואנא הא שבעה הוה עובדא עד ק' וחד ופקע שידא · אמר אמ"ר אמרה לי רשתיהו דנשים כשפניות האי דפגע בהו בנשי' כשפניות נימא הכי וכו' יעויין בגמרא ולבסוף כתוב בסערבא לא קפדי אזוגי בנהרדעא קפדי אזוגי · כללא דמילת' כל דקפיד קפדי בהדיה כל דלא קפיד לא קפדי בהדיה · אמר ריש לקיש ד' דברים כל העושה אותן דמו בראשו ומתחייב בנפשו ואלו הן הנפנה בין דקל לכותל והעובר בין שני דקלים והשותה מים שאולין והעובר על מים שפוכים וכו' ·

תנו רבנן ג' לא מסצעין ולא מתצעין אלו הן הדקל והכלב והאשה ואפ' אף חזיר ואף נחש ואם מסצעינהו מאי תקנתיה אמר רב פפא ליפתח באל וסיים באל אנ' ליפתח בלא וסיים בלא הני תרי דהוו יתבי ופסקה אשה נדה ביניהו אם תחלת נדה היא הורג את אחד מהם ואם סוף נדה היא עושה מריבה ביניהם מאי תקנתיה ליפתח בלא וסיים בלא · הני תרתי נשי דיתבן בפרשת דרכים הדא בהאי גיסא דשביל"א והדא בהאי גיסא ומתכוונן אפייהו להדדי הנהי ודאי בכשפים עסקן לא ליחליף ביניהו מאי תקנתיה אי איכא דרכא אחרינא ליזיל ולא ליזיל ביניהו כלל ואי ליכא דרכא אחרינא אי איכא איניש בהדיה גינקו בהדיה וניחלפי ואי לא נימא הכי אזלת אנרת בת מחלת אוסיא בלוסיא מתקטלין בחץ קבל עוד האריכו בגמ' בענינים כאלו מי שיחפוץ בהם שם ימצאם גם האריכו בענין קטב מרירי אמרו קטב מרירי תרי קטבי הוו חד מקטי סיהרא וחד בתר סיהרא דמקטי סיהרא קטב מרירי שמיה ומיחזי ככדא דכמכא

דהי עז כאמר התחזק במנוח יותר משקיטלת ניכך · את רבי יהושע בנו קרחה של רבי יהושע בן קרחה שר' יהושע קרא
היה כלאחריכן במסכת סוטה כל תכמי ישראל לומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה · על תשב שנתכה
על עיר ותשבח שהוא מקום שבני לחם שובני שתע יפה יקון מתלמודך · שלשלה תלך לשלום ולא שניל נמילי
לנעורה · ואל תבהל וכו' לעלה השמע קולך לפה קולם קולך

לילעלה עבדי מילתה לנכניעותה · ואל תמכע מכעלי שנאי לתה לילילי · לא למוכן מיניה ולא לזטני ליה לילילי
לעליף מזליה בנה וזכי ליה לתלי · ליכי מלמדך שלפי שהיה
בשכנה ולא העגל בשכנה ומה לך בכך · אמר ליה רשבי ומי
גדול ותאמר שמועתך משמו · בתלתה כשהתיכוך מתחיל
בלמוד בתקדש · תלמוד לומר תשמיש · מנוה ונוף גדול אם
תרבה לעשות מנוה ונוף תשתבר בה שיגדל ממוכך ותשבח כולם
משוה ועשיר לוכל פירות ולו שכר הרבה תלוה לת תברך ממון
על הקרקע לאכול פירות בכניעתה כוול שתשכה לו לכך מועט
מן הדמים וקייכו ליום גדול ונם מנוה היה שים לו ללוה ליום
שנייך תעשה לשחוק ·

בהדי תלתה לקוי מל בעגל ליכך ותבי לקוו בהלך
ויתלקו בין שלשתן ומתוך שכשלה שכשלה שמשה
יעשו עמהם קנוניה זו לתעות ממון מיכך · אל תעמוד על
המקח לשמור לותו והמוכר ישכיל הוא ולין לך למיס ליקח
המקח ובמנלת מפטיל לותו שלא יקחנו לאר מלאר שלתה
מתהפך טו · שנדיה לאולייתה קולם שהמיכו על שנמן ליטב
ז'כקייס ועובלות ביום שפסק המכין ש תזקק נאותו לילה הולילו
והיום ליתה והוחזק מעין פתוח ושפניה זיכה · שמע תפחת
ותחתיה חלל שלא מים · נזייתה כשמלכין במבואות שכילי
הכרמים ומוליכים מפתחטין מקח וטורחין בישוב לאר ולכבי
לנו · לרישה לקוף ולאחרי לה תלה ותרוייהו אל טעמא

משנה

לנפשיה פלניא בר פלניתא אסרה לך אימך איזדהיר משבירי בירידי ריבכסי חיורי ·

מז משנה ולא יפתחנו לו מד' כוסות של יין ואפילו מן התמחוי פשיטא לא צריכא אלא אפילו לרבי
עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות · נם בשנת פרק כל כתבי · אבל עושה
אדם דבר מועט בתוך ביתו ומאי ניהו · אמר רב פפא כגון דהרסנא כדתנן יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר
וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים · תר' דברים צוה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו
אל תשב בגיבחה של עיר ותשנה ואל תדור בעיר שראשיה תח ואל תכנס בביתך פתאום כש לבית חבירך ·
ואל תמנע מנעלי' מרגליך · השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה · ועשה שבתך חול ואל
תצטרך לבריות · והוי משתדל עם מי שהשעה משחקת לו · אמר רב פפא לא למזכן מיניה ולא לזבוני ליה
דחטיף ליה מזליה אלא לאשתתופי בהדיה והשתא דאמר רבי שמואל אמר רב יצחק מאי דכתיב מעשה ידיו
ברכת כל הנושל פרוטה מאיוב מתברך אפילו למזכן מיניה ולזבוני ליה · חמשה דברים צוה רבי עקיבא את
רשבי כשהיה חכוש בבית האסורין אמר ליה רבי למדני תורה אמר ליה איני מלמדך אלא אם אתה מלמדני
אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות אמר ליה בני יותר ממה שהענל רוצה לינק פרה רוצה להניק · אמר
ליה מי נס : נה אמר ליה ענל בסכנה · אמר ליה אם בקשת ליתנק התלה באילן נדול וכשאתה מלמד את בנך
תורה למדהו בספר סוגה מאי היא אמר רב ואי תימא רב משרשיא בחדתא דשבשתא כיון דעל על · ול תבשל
בקדרה שבשל בה חברך מאי היא אמר רב פפא בנרושה בחיי בעלה דאמר מר נרוש שנשא גרושה ד' דעות
במטה אי בעית אימא אפילו באלמנה לפי שאין כל האצבעות שוות · מצוה וגוף גדול אוכל פירות ולו שכר ·
ומצוה וגוף שחור נושא אשה ולו בנים ·

מח שלשה דברים צוה רבי ישמעאל בר' יוסי את רבי אל תעש מום בעצמך מאי היא דלא ניחוי לך
דינא דהדי תלתא דחד הוי בעל דינך ותרי הוו סהדיך ואל תעמוד על הספק בש עדי
שאין לך דמים · אשתך שבלה אל תזדקק לה לילה הראשון אמר רבא בנדה דאוריתא הואיל ותוחזק מעין

משום לעבדי עבדיהם ולא מנו לעבדוני במילי דלבורא ולא תדוך במתא דלית בה מומיא כלומר שלא בה מום משום לחוי כעיכותא מלויים ומעבדים בעיר לרדוף לחבריהם לתפוס: לא תיכסיה תרתי כסי שמע מתיעבה עלך רעה. כסיה תלת שלא מתיעבה הפתי׳ הצלישית תגלה לך משוט כגלתא בשוקא הפתי שורא בשכר. מלכת לאגרא שירותך בידך כשתגא לדרך תפילו למקום קדוש בא ומזוכותיך בידיך. מלה קרי בזוזא תותי לבושך להוו לפילו המוזכות כזול לעבד קונים עמך: ולא תשתי שמע לא תלמד לשתות שמי מפני שתעיב לפס ווסת ויקים לך שולל לותם ותפסיד מעות ולפילו לדפוקה לא תשתה לפס לפסר לדפוקה לחברת: לא תשוור כינדא בפיעה נפק שכוטלת ממלוך העניים. ולא תעקר ככא לן ממש משום קולי שמופס להתרפלת. מט

דלא

תגבי גלח קס שזה מכנא לרמיים ליכא לרמי משום מעשה לכך בפיא שקיתה העיר חייבת לו ממון והוא ככגם מידי יום יום בניתה לנשות קיימה יום לא מקיק לת ככה וכתבתי על המטה וכשכא כך בפיא לחבה לו שב על שלישי משיתך וכן עשה וכשכחתה לחבה לו קחתה לת שבי וכבה לו מן המליכה: ולא תעבוד גיורתא משום לחמיכין גיורא על עשרה לרי לא תבזי לחמליה בפיה: כיוחי כיון שהנחתם עולי׳ וגם לכו בפס וכוגה: בליקולא לפי כשלה השור בקרטול שקוא לוכל בו וטרוד בכליתו. שלי לרבא מן ישלא לחליך כזקא לחוגא לפס קוא על השור שלא יכנחכו. כ

דמלכות ייהו

לחוכי לוזיהו קיימה כלומ׳ עיתילן לחליה לכרעיך זכיך זכין בשוד הקול על הגלך כשבלת מן הליך מכוד מה שהכלתה ותחזור ותקבה ותבית. ותיכדע לפ יוקיך יכול לתה להתחלט מן הלין על שחברת לחכור בר מ מחחלה שמא שו לא מכרו הממין שלי בכיסך ופתה שקך כלומר קבל תלה המשות ותשים בכיסך ולפלב פתה השק ותן שתבוקה לבוקחים: קבה מלרעה ולא כורה מלגרא מוכר לילך במקום קדוש ולהשתבר שם מעט יותר מלהשתבר הרבה במליכת היס ותמי בלמוך לבי סולכה לחוכו לס יש לך תמרים בחותו כלי שכותבין בו תמרים קולכם לבית ועשה מכם שכר שלם תמתין תלכלם

פתוח דילמא משכא זיבה׳ ג׳דברים צוה ר׳ יוסי בר׳ יהודה את רבי אל תצא יחידי בלילה ול תעמוד בפני הגר ערום ול תכנס לפרוץ חדשה שמא תפחת ועד כמה אמר רבי יהושע כל עד שנים עשר חדש׳ ול תעמוד בפני הגר ערום כדתניא העומד בפני הגר ערום הוה נכפה והמשמש מטתו לאור הגר הויין ליה בנים נכפים׳ תנו רבנן המשמש מטתו על המטרה שהתינוק ישן עליה אותו תינוק נכפה ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא לית לן בה ודלא הוי בר שתא לא אמרן אלא דגים אבל תיר לית לן בה׳ ולא אמרן אלא דגני גבי כרעיה אבל גבי רישיה לית לן בה׳ ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עילויה אבל מנח ידיה עילויה לית לן בה׳ אל תצא יחידי בלילה דתניא לא יצא אדם יחידי בלילה לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות מפני שאגרת בת מחלת יוצאה היא ושמונה עשר רבוא מלאכי חבלה וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו מעיקרא הות שכיחא כל יומא זימנא חדא פגע בה ר׳ חנינא בן דוסא אמרה ליה אי לאו דמכריז עלך ברקיע חזהרו בחנינא בני ותורתו שדיתינהו לדמך תרתי פשיטי׳ אמר לה אי חשיבנא ברקיעא כולי האי נזרני עליך שלא תעברי ביישוב לעולם אם ליה בפטות׳ מינך שבוק לי רווחא פורתא שבק לה לילי שבתות ולילי רביעיו ותו יומא חד פגעה ביה באביי אמרה ליה אי לאו דמכריז עלך ברקיעא הזהרו בנחמני ובתורתו משוינא ליה לדמך תרי מע׳ אמר לי׳ אי חשיבנא ברקיעא נזרני עליך שלא תעברי בישוב לעולם והא קא חזינא להו דאיכא ההוא גזייתא נינהו דמשתמטי להו סיסותיהו ואתו דברי להו׳ אל רב לרב אסי אל תדור בעיר דרישה אסיא ואל תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא ולא תינסב תרתי ואי נכבת תרתי נסיבת תלת אל רב לרב כהנא הפוך בנבילתא ולא תהפיך במילי׳ פשוט נבילתא בשוקא וטול אגרא ולא תימא כהנא רבא אנא גברא רבא אנא וזילא בי סילתא׳ גם כפרק יש מוכלין׳ אי סלקת לאגרא שירותיך בכנפיך מאה קרי בסתא בזוזא תותי כנפיך אמר ליה רב לרבי חייא ברייה לא תשתי סמא׳ ולא תשוור ניגרא ולא תעקר ככא לא תקני בחויא לא תיקני בארמאי׳

מט ארבעה דברים צוה רבנו הקדוש את בניו אל תדור בשכנציב משום דאינשי ליצני נינהו ומשכי לך בל יצנותא ואל תשב על פשה ארמית אד׳ דלא תיגני בלא קש ואיכא דאמרי דלא תיסב גיורתא ואיכא דאמרי פשה ארמית פשט ומשום מעשה דרב פפא׳ ול תבריח את עצמך מן המכס דילמא משכחי לך ושקלי כולי מסונך ול תעמוד בפני חשור בשעת שעולה מן האגם מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו אמר שמואל בשור שחור וביומי ניסן׳ ותני רבי אושעיה מרחיקין משור תם חמשי אמה ומשור המועד כמלא עיניו׳ חני רב הושעיא משום רבי מאיר ריש שורא בדיקולא אסק לאינגרא ושדי דרגא פתותי אמר רבא נזהא דתורא הן הן נזהא דאריא זא זא נזהא דגמליא דא דא׳ נזהא דארבא הילניהייא׳ אמר אביי עור ודג וכו׳ בגמרא האריכו קצת בענינים כאלה׳

נ תנו רבנן מתקנאין בחן אלו הן קטן ונחש קטן ותלמיד קטן דמלכותיהו בתר אודניהו קיימא אמר ליה רב לאיבו בריה טרחי בך בשמעתא ולא אשתייעא מילתא תא אנמרך מילי זעלמא דזבינא אדחלא אכרעיך זבינך זבין כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא דתזבין ולא תחרט שדי

תאכלם בין כך ובין כך ותצטיל: מאי מוכיח למה הקיז שם השכר מוכיח כולה כאלו ענף עוקם היה שהרי מתעצרין הימים
וגמילות חסדים יכול ליתן הימים לעבדים ולעשות בצדקה ומצד שהרי אין בה קרן נדול: כל לגב נבייה בעיה כל דבר שבניך
לכתוב שטר עליו כגון מלוה ומחכה נבייה בעיה כלומר עליון הוא שמא לגבות ויש לו עוקם בו: מעות לעות לפרע להו טילים
זוזי זוזי: בית בחתכוכה למלחמה שלם תבוס תכבם לעיתך
בישמעם: אל תעבה בגבות כלומר אל תהי רגיל לעשות מעשיך
בפרהסיא במקום מגולה מבוס מעשה שהיה בדול וכת שבע
לכתיב ביה וילך ונקה אשה רוחנית מעל הנג: משום ממון
שתגזלות לו ממוכך. רווק שכוי: תני תנא לקך מתניתא נ
הקבה מכניס עליהן לשלם בכל יום: כח

שם רע קמבקת מאחר שלין לתה בחמן בעדות זה
ולא יתקבל עדותך ולין עליך מנוס להעיל
הפי לתה שובר על לא תלך בכל לכתיב לא יקום עד לאל כלו
המקרא מעיל שלין לתה בחמן בעדות זו: מותר לשמלת לותו
קרוקס יחילי לבר עדוס בחכנו לעפ שליכו רשלי להעיל נו
מותר לשכלתו שהרי יולע בולי שהוס רשע. שוכל ישרע כלום
שהוס ישרלל: הרחמכין יותר מדאי:

תוספות שהלה בו לבר עדוס ולה לה לחכיכן
כלו מכילו לוכס לפרוק ושוכל לטעון
מנוס נשוכל כלי לכוף לת יבכו ולשתה מס כפייה יבר שייך
כיון למנוס נשוכלו ויש לומר כיון שהוס שוכלו גם מכילו שוכל
לותו לכתיב כתים הפכיס לפכיס ונו' וכלים תתוך כך לילי שכלה
נמוכה ושייך כפייה יבר עב. כב

המתנאה בחכס כוסג עליהס שרכיס ולילו עומל
עליהס בשעת לקס: לין לדעת
סובלתן לפלילו הן עצמן מתחרטין לאחר זמן ובכוים בעילי
עצמן. נוס בכעין כלומר מנחמס כך. כג

בכיסך ופתח שקיך קבא מארעא ולא כורא מאנרא
תמרי בחלוחך לבי סודנא רחוט עד כמה אס' רב פפא
עד תלת סאוי דאמר רב פפא אי לאו דרמאי שכרא
לא אישתרי מאי סודנא אמר רב חסדא סוד נאה ג
גמילות חסדים. אמר רב פפא כל אנב גבייה בעיא
בל אשראי ספק אתא ספק לא אתי ודאתי גמי מעורר
רעות הן. ג' דברים אמר רבי יוחנן משום אנשי
ירושלם כשאתה יוצא לפלחמה אל תצא בראשונה
לא באחרונה צא כדי שתכנס בראשונה ועשה שבתך
חול ול תצטרך לבריות והוי משתדל עם מי שהשעה
משחקת לו. ג' דברים אמר רבי יהושע בן לוי משום
אנשי ירושלם אל תרבה בנגות משום מעשה שהיה
בתך בנרה שחרר עבדך ותנה לדה והוי זהיר באשתך
מחתנ' הראשון סט אס' רב חסד משום זנית רב כהנ'
אמר משום סמין ואיתא להא ואית להא. אס' ר' יוחנן
ג' נוחלי העולם הבא אלו הן חדר בארץ ישראל ו
והמנדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין ב
במוצאי שבתות מאי חיא דמשייר מקידוש לאבדלת.
אר' יוחנן ג' הקבה מכריז עליה' בעצמו על רווק חדר
בכרך ואינו חוטא ועל עני המחזי' אברה לבעליו ועל
עשיר המעש' פירותיו בצנעא רב ספרא רווק הדר בכרך

הוי תני ת נא להא קמיה דרבא ורב ספרא צחבו פניו דרב ספרא אמר ליה רבא לא כגון את לא כגון רב חנינ' ורב
אושעיא דהוו אושכפי בארעא דישראל דיתבו בשוקא דזונות ועבדי להו מסאני לזונות ועיילי ומסיימי להו
בכרעייהו ולא מדלו עיניהו לאסתכולי בהו וכי מסיאן בחייהן דרבנן קדישי דבארעא דישרא' ג'
הקבה אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו.

נא תנו רבנן ג' הקבה שונאן המדבר אחד בפה ואחד בלב והיודע עדות לחברו ואינו מעיד לו'
והרואה דבר ערוה בחברו ומעיד בו יחידי כי האי דטוביה חטא אתא זינוד ואסהיד ביה קמי'
דרב פפא גנדיה רב פפא אמר טוביה חטא וזינוד מגנד אמר ליה אין את לחודך קסהדת ביה שם רע בעלמא
קא מפקת עליה דכתיב לא יקום עד אחד באיש. אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו שנ'
כי תראה חמור שונאך רובץ שונא מאי אילימא שונא ממש והא תניא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא
אומות העולם אלא פשיטא שונא ישראל היכי דמי אי דקא עביד איסורא שרי למסנייה אי דלא קא עביד ולא
מידלמי שרי למסנייי וחכתיב לא תשנא את אחיך בלבבך אלא דאיכא סהדי דעבד איסורא כולי עלמא נמי
מיסנא סנו ליה מאי שנא האי אלא כי האי גוונא דחזי ביה איהו דבר ערוה. רב נחמן בר יצחק אמר מצוה
לשנאתו שנ' יראת ה' שנאת רע אל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהו למימר ליה לרביה עילויה ולמיסנייה
אמר ליה אי מהימן ליה לרביה כבי תרי נימא ליה ואי לא לא נימא ליה. כי האי דטוביה חטא וכו' עד נגדיה רב
פפא אמר ליה טוביה חטא זינוד מגנד. תנו רבנן ג' חייהם אינם חיים אלו הן הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת
אמר רב יוסף כולהו איתנהו בי. תר' ג' אוחכין זה את זה אלו הן הגרים והעבדים והעורבים. ג' שונאין זה את
זה הכלבים והתרנגולים והחברין וי אף הזונות וי אף תח שבנבל.

נב ארבע אין הדעת סובלתן אלו הן דל גאה. עשיר מכחש. זקן מנאף. ופרנס המתנאה על הצבור
בחנם. וי אף המגרש את אשתו פעם ראשונ' ושניה ומחזירה. ותק זימנא דכתובת גדולה
אנ' שיש לו בני' היסנ' ולא מצי מגרש לה. ה' דברי' צוה כנען את בניו אהבו זה את זה אהבו את הגזל. אהבו את
הזמה. ושנאו את אדוניכם. ול תדברו אמת. ו' דברים נאמרו בסוס אוהב את הזנות. אוהב המלחמה. ורוחץ
נסה מואס שיגה ואוכל הרבה ומוציא קמעא ומהלך על צדי דרכים וי אף מבקש להרוג בעליו במלחמה.

מי סלין לו תפלין וכו' מיירי בים לו ואימו מכיון לו אמי לפילו אין לו יש לו למוד ולהכיח עצמו לידי חיוב כדלעכן כא משה סניח תפלה ליכנס לארץ ישראל כדי לקיים מצות שכח · והא דלמרי תפלין נדיכין נוף בקי כאלישע וכו' קיימו כלמפרש שלא יפיח בהן ולא יישן ובשעת קס"ש כדי שלא יכול להזכר עכ"ב בתוספות:

נג שמונה כמנודין לשמים אלו הן מי שאין לו אשה ומי שיש לו אשה ואין לו בנים ממנה ואינו מגרשה ומי שיש לו בנים ואינו מנדלין לתלמוד תורה ומי שאין לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו ומונע מנעלים מרגליו ולא אף מי שאינו מסב בחבורה של מצוה ·

נד אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב משום יוסף איש חוצל מנין שאין שואלים בכלדיים שנאמר תמים תהיה עם ה' אלהיך ומנין ליודע בחברו שהוא גדול ממנו אפילו בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד שנאמר כל קבל די רוח יתירא ביה ומלכ' עשית להקמותיה על כל מלכותא · אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר לעאי אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אוזין ותרנגולי ויהא לבך רוגף עליך · פחות ממיכלך וממשתייך ואוסיף על דירתך כי אתא עולא אמר מתלין מתליא בסערבא דאכיל אליתא טשי בעיליתא דאכיל ככולי אסיקלי מתא שכיב ·

נה אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן הללויה כסיה וידידיה שם אחת הן · מי כיי יי על כם יי כמו כפל · ורבא אמר כס יה ומרחב יה · ורב אמר מרחב יה בלבד איבעיא להו מרחב לרב חסדא מאי תיקו · איבעיא להו ידידיה לרב מאי תיקו

תנו רבנן ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיד חול ויה קדש · איבעיא להו הללויה לרב מאי תש דאמר רב חזינא להו לתהילי דרב חביבי דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה בחד גיסא ופליגי דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי מאי הללויה הללוהו בהללויות הרבה ופליגא דידיה אדידיה דאמר רבי יהושע בן בעשרה מאמרות נאמר ספר תילים בניצוח בניגון כמשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלת בהודאת ובהללויה וגדול שבכולם הללויה שכולל שם ושבח בבת אחד · אמר רב יהודה אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו כשעה שעלו ישראל מן הים · והלל זה מי אמרו נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהו אומרין אותו על גאולתם ועל כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם ולכשגאלין אומרי' אותו על גאולתם ·

תנו רבנן רבי מאיר היה אומר כל שירות ותושבחות האמורות בספ' תילים דוד אמרן שנאמ' כלו תפלות דוד בן ישי אל תקרי כלו אלא כל אלו והלל מי אמרו רבי יוסי אומר לעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו ישראל על הים וחלוקין עליו חביריו לומר דוד אמרו ונראין דבריו מדבריהם אפשר שחשו ישראל את פסחיהן ונטלו את לוליהן עד שבא דוד ולא אמרו שירה · ולא הרי פסלו של מיכה עומד ובבני וישראל אומרי' עליו את ההלל ·

נו תנו רבנן רבי אליעזר אומר כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תלים כנגד עצמו אמרן רבי יהושע אומר כנגד צבור אמרן וחכמים אומרים יש מהם כנגד עצמו ויש מהם כנגד צבור האמור בלשון יחיד כנגד עצמו והאמורות בלשון רבים כנגד צבור · נצוח ונגון לעתיד לבא · משכיל עיי תורגמן · לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה · מזמור לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר ועתה קחו לי מנגן

ניצוח וניתן לעתיד לבא מקום שנאמר למטה בנטיות לעתיד לבא הוא מדבר: ולא ילעגו מיכאל משמע שלא הכי הוה קיים להו: עי' תרגמן הוא לומר ואתה מפרש. מפרש לכתיב דקייצו משכיל ולוקח למתרגמן. לדול מזמור משמע בתחלה קיים לדול בכוס הקדש ואתה כך לומר מזמור: מזמור לדול משמע מתוך המזמור נראה שכיבה לדול:

כח

דג רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו הלל גדול: שהקב"ה עשה בכולו של עולם כו' לכתיב הודו לה' השמים מתין לפס לכל בשר והייכו לכך גדול. בטוחים בטוכה שהשפיע לו וכי משמיע כי טוב לעולם הכל הוא עושה לעולם כי טוב כלומר בעוד שכתן לו: עשיר בשולו מפסידו ממון ומכפר על נופו: בעבדון תלכלכה תבי משמע: בקריעת ים סוף כלומר כח גדול עשה לו הקב"ה למי שכותן לו מזוכות כלשכר עשה בקריעת ים סוף וכן למכעי רקמי: כוון הלכה לדקדוק אמתי: קטין נקטיו של לדם כשהוא עבור כיום המיתה: נועה לשון עבור: המכוך את המועדות שעושה מלאכה בחול המועד וכתיב את מג המגות תעשון ונפקא לן מיכיה כתם' תענה ליכור מלאכה בחול של מועד: המקבל לשון הכא שמתין על הכניו: ומי לשנ לקטלי לא מיבעי לימקא לא מיבעי כלמפרש בתסכ'כלה: כט

מלאכי

ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח שהים אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה אמר רבא וכן לחלום טוב איני והא אמר רב נידל אמר רב כל תה היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוניה שנא' שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא ששונים אל תקרי מור עובר אלא מר עובר לאקשיא האי ברכה הא בתלמיד ואי בעית אימא הא והא ברכה ולא קשיא הא מקמי דנפתח הא בתר דנפתח כי הא דרב כי הוה בעי למפתח בשמעתא אמר ברישא מילי דדבי חותא וקא ברחי רבנן והדרי יתבי באיסתא ופתח בשמעתא,

תהלים קטז

ישעיה מח

נז תר" הלל זה מי אמרו רבי אליעזר אומר משה וישר' אמרוהו בשעה שעמדו על הים הם אמרו לא לנו ה' וגו' משיבה רוח הקדש ואמרה למעני למעני אעשה כי איך יחל, רבי יהושע אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהם מלכי כנען הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אליעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמדו עליהם סיסרא ויבין הם אמרו לא לנו ה' לא לנו משיבה רוח הקדש ואמר להם למעני למעני אעשה כי איך יחל וגו' אלעזר בן עזריה אומר חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנאצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיב וכו', רבי עקיבא אומר חזקיה וסיעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו', רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' וחכמים אומרים גביאים שביניהם תקנו להם לישר' שיהו אומרי' אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם ולכשנגאלין אומרי' אותו על הגאולה עד היכן הוא אומר בש אומרי' עד אם הבנים שמחה ובה אומרי' עד חלמיש למעינו מים,

תהלים קיג

שמות כז

נח ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ תני רב יוסף זה שאומרי' מגן דוד, ואעשך לגוי גדול אמר ריש לקיש זה שאומרים אלהי אברהם, ואברכך זה שאומרים אלהי יצחק, ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהו חותמין בכלם תל והיה ברכה תך חותמין ולא בכלם, תנו רבנן

בראשית יב

סס

סס

רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו הלל גדול דברי רבי טרפון וא"ה רועי לא אחסר מהיכן הלל הגדול אמר רב יהודה מהודו עד על נהרות בבל, רבי יוחנן אמר משיר המעלות עד על נהרות רב אחא בר יעקב אמר מכי יעקב בחר לו יה ועד על נהרות בבל ולמה נקרא שמו הלל הגדול מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה, אמר רבי יהושע בן לוי עשרים ושתה כנגד מי כנגד עשרים ושתה דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו אמ' רבי יהושע בן לוי מה' הודו להי כי טוב הודו למי שגובה חובתו של אדם בטובתו עשיר בשורו עני בשיו יתום בביצתו אלמנה בתרנגולתה,

תהלים קלו

אמר רבי יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפלים כיולדה ויולדה כתיב בעצב תלדי בנים וגו' במזונו כתיב בעצבון תאכלנה, אמר רבי אלעזר קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף שנאמר נותן לחם לכל בשר וסמיך ליה לגוזרים סוף לגזרים, ואמר רבי אלעזר קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאילו בגאולה כתיב המלאך הגואל אותי מכל רע מלאך בעלמא ואילו במזונות כתיב האלהים הרועה אותי, אמר רבי שמעון בן לקיש בשעה שאמר הקב"ה לאדם הראשון וקוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אמר לפניו רבש"ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד כיון שאמר לו בזעת אפיך תאכל לחם מיד נתקררה דעתו,

בראשית ג

סס

אמר ריש לקיש אשרינו שלא עמדנו בראשונה אם' אביי אכתי לא פלטינן מיניה דקא אכלינן עשבא דחקלא, אמר רב שזבי משום רבי אלעזר בן עזריה קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף שנ' מהה' צועה להפתח וגו' ולא יחסר לחמו, ואנכי ה' אלהיך רועך הים ויהמו גליו ואמר רבי אלעזר קשין מזונותיו של אדם כיום המיתה שנאמר מהר צועה להפתח ולא יכות לשחת, אמר רבי חנינא בר פפא קשין נקביו של אדם כיום המיתה שנאמר מהר צועה להפתח ולא יכות לשחת,

ישעיה נא

AKADÉMIAI KÖNYVTÁRA

מאחר לשיכח כלל הגדול ומשום יותר משום לכתיב ביה כותן לפס ונמר : נכריאל לאמר כשכיכולו תככיה
משיכל ובזריה והוא היה שם כלכתיב ולייוק לי לכיעלה למה לכך אלהין לפי שהקדוש ברוך הוא הכטיחו
כן כשעה שכשלך לכבילה לכי כבכשן הלש ובשהקיש עכשיו לו לאמר ולאחת ה' לעולם שקיים הכטחתו . כשעה שהשיכל שעם כך בקבל
לאמכיל שלאמר וקשיל לת לכבילה בכבשן הלש : ולקליה מבחון
לשכוף לת הזוכקי' לותם לתוך הלוב לכתי' נוכריה שלך לי הסיקו
לשלכך מישך ועשיל כנו קטיל המון שהכיא לי כופל : ולאחת ה'
לעולם שקיים לי לכך ושמר לי הכטחתו שהכטחיכי לשכיל מכבי
כניו של לבילה : שכותן לו רצו מיבה בבילה לדגים : ק"ג כיון
לכמיתו כוכבי שמיל עלייהו כמיתו לשקודי בכשל קישון שנבילה
ליט כלכתיב כל הכמליט הולכי לל ליט : ולאחת ה' לעולם שהילם
לבו מיבתיכו מקיל פרעה לשהפרבה לימיו . לשלה בבשת ישרל
ושחשוכים שבשה לשרו על שליבה משוכים כ"ב במשמע מלכתיב
לם הבניט שהלם נושקת על הבניט שהשוק עקבת בנית . שמוכי
בניך מבוע מעלתם בגלות כשולה זו שלבה בעקבי הבתים
וקייכו עקבת בנית .

אגמות השולם מלי עבי לתיכהו לשבה משום לעליכו נבל
משלו ושל הוא לשלן לשטמיה לגבורות וכשלאו
לשויתו שעשה לי ייתלו מלבים לורוכות למלך משיח כלכתיב
לעיל מיכה לך יוכילו מלבים שי : נעבר מית שלח ושקה
לך עלת ישראל : קבה לבים ליה לשון קבים בין הקבים : נישב

מוין

אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל
המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז שנ'
אלהי מסכה לא תעשה לך וכתיב בתריה את חג ה
המצות תשמור • וגם נמטת פרק לקמן , ואמ"ר רב ששת
משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל
המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר לחברו ראוי
להשליכו לכלבים שנ' לכלב תשליכון אותו , וכתיב
בתריה לא תשא שמע שוא קרי ביה לא תשא וקרי
ביה לא תשיא ,

נט וכי מאחר דאיכא הלל הגדול אנן מאי
טעמא אמרי האי אם ר' יוחנן מפני
שיש בו חמשה דברים אלו הן יציאת מצרים וקריעת
ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים וחבלו של משיח
יציאת מצרים דכתיב בצאת ישראל ממצרים קריעת
ים סוף דכתיב הים ראה וינס מתן תורה דכתי' ההרים
רקדו כאלים גבעות כבני צאן תחיית המתים דכתיב

אתהלך לפני ה' בארצות החיים , חבלו של משיח אמר ר' יוחנן איכא דאמרי תני רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו
זה אלחנת גוג ומגוג , רב נחמן בר יצחק אמ' מפני שיש בו מילוט נפשם של צדיקי' מניהנם שנ' אנא ה' מלטה
נפשי חזקיה אמר מפני שיש בו ירידתן של צדיקים בכבשן האש ועלייתן מכבשן האש ירידתם לא לנו ה' לא
לנו אמר חגגיה , כי לשמך תן כבוד אמר מישאל , על חסדך ועל אמתך אמר עזריה , למה יאמרו הגוים
אמרו כלם , בעלייתן הללו את ה' כל גוים אמר חגגיה , שבחוהו כל האומים אמר מישאל , כי גבר עלינו
חסדו אמר עזריה , ואמת ה' לעולם הללויה אמרו כלם , ורבי יוחנן אמר ואמת ה' לעולם הללויה גבריאל אמרו
שבשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו בכבשן האש אמר גבריאל לפני הקב"ה רבש"ע ארד ואצנן ואציל
את הצדיק מכבשן האש אמר לו הקב"ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו נאה ליחיד להציל את היחיד ולפי
שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אמר ליה תזכה ותציל שלשה מבני בניו כדדרש רבי שמעון הצדוני בשעה
שהפיל נבוכדנאצר את חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש אמ' ורקמי שיר הכרד לפני הקב"ה רבש"ע ארד
ואצנן את הכבשן ואציל את הצדיקים אמר לו גבריאל אין גדולתו של הקב"ה בכך שאתה שר של ברד והכל
יודעין שהמים מכבי את האש אלא אני שר של אש ואקרר מכפנים ואקדיח מבחוץ ואעשה נס בתוך נס ,
אמר הקב"ה רד באותה שעה פתח נבריאל ואמר ואמת ה' לעולם הללויה , ויש אומרים ואמת ה' לעולם דגים
שבים אמרוהו כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקשני אמנה היו וכדדרש רבה בר מרי מ'
ויאמרו על ים בים סוף ויוש עם למען שמו פלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולים מצד
אחר כך מצרים עולים מצד אחר • גם כפרק יש בעדתן • אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוש אותם ליבשה ,
אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו פתנה וחוזר ונוטל אותה ממנו , אל אני נותן לו אחד ומחצה
שבהם , אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שתובע את רבי לדין אמר לו נחל קישון יהיה ערב • סיד פלטם
והשליכם ליבשה ובאו ישראל וראו אותה והינו דכתיב וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ומאי אחר
ומחצה שבהם דאלו בפרעה כתיב שש מאות רכב בחור ואלו בסיסרא כתיב תשע מאות רכב ברזל וכי אתא
סיסרא אתא עלייהו בדקרי דפרזלא הוציא הקב"ה עליהם ככבי דמסילותם דכתיב מן שמים נלחמו הככבים
ממסלותם וגו' כיון דנחיתו ככבים עליהו אקדימו הנך דקרי דפרזלא נחיתו לאוקורי נפשיהו בנחל קישון ,
אמר ליה הקב"ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך לים סיד נרפם נחל קישון וחשליכם לים הגדול שנאמ' נחל
קישון נרפם נחל קדומים מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם באותה שעה פתחו דגים ואמרו ואמת ה'
לעולם הללויה , ארש בן לקיש מ"ד מושיבי עקרת הבית אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע
שמוני בניך כחולדה זו שדרך בעקבי בתים ,

ס דרש רבא מ"ד אחבת' כי ישמע ה' אמרה כנסת ישר' לפני הקב"ה רבש"ע אימתי אני אהובה לפניך

כזמן

בזמן שאתה שומע קול התנועני דלותי ולי יהושיע,
אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אעפ"י שדלה
אני מן המצות לי נאה להושיע,

אמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי שלח לו ר' אמור לנו שני או שלשה דברים שאמרת לנו משום אביך שלח לו כך אם אבא מה"ד הללו את ה' כל גוים, אמרת המעלה עיבידתינהו אלא הקב"ה הללו את ה' כל גוים אגבורתה ונפלאות דקא עביד להו כש"ל אנן כי גבר עלינו חסדו ועוד שלח לו עתידה מצרים שתביא דורון למשיח כסבורה שאינו מקבל הימנה, אומר לו הבה למשיח קבל מהם אכסניא נעשו לבני במצרים מיד יאתיו חשמנים מני מצרי' נשאה כוש בעצמה ומה הללו שנשתעבדו בהן כך אנו שלא נשתעבדנו בהן עאכו אמר לו הקב"ה קבל מהם מיד כוש תריץ ידיו לאלהים, נשאה מלכות אתיופיא כו' בעצמה אמר' ומה הללו שאינן אוהבים כך אנו שאוהבים עאכו' אלא הקב"ה לגבריאל גער חית קנה גער בחיה וקנה עדה, דבר אחד גער חית קנה אמר ליה נעור בחיה שדרה בין הקנים דכתיב יכרסמנה חזיר מיער חיז שדי ירעגנה,

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר ליה נעור בחיה שכל מעשיה נכתבין בקולמוס אחד, עדת אבירים בעגלי עמים ששחטו אבירים כעגלים שאין להם בעלים, מתרפס ברצי כסף שפושטים ידיהם לקבל ממן ואינן עושין רצון בעלים בזר עמים קרבות יחפצו מי גרם להם לישראל שיפזרו בין אומות העולם קרבות שהיו חפצין בהם אמר ליה ועוד חדא שלש מאות ושש וחמשה שוקים יש בכרך גדול שברומי וכל אחד ואחד יש בו ששה ברניות וכל אחד ואחד יש בה ששה מעלות, וכל מעלה ומעלה יש בה כדי לזון את כל העולם כולו, אל"ש בר' ואמרי לה רש"י בר' יוסי לרבי הני למאן אמר ליה לך ולחברך ולחברי חברך שנ' והיה סחרה ואתננה קדש לה' לא יאצר ולא יחסן, תני רב יוסף לא יאצר זה בית אוצרותיו ולא יחסן זה בית גנזיו כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק, מאי ליושבים לפני ה' אמר רבי אלעזר זה הסביר מקום חבירו בישיבה, איכא דאמרי אמר רבי אלעזר זה המקניל פני חבירו בישיבה מאי ולמכסה עתיק זה המכסה ד' דברים שכסה עתיק יומיא ומאי נינהו תני רב יוסף לא יאצר זה בית אוצרותיו ולא יחסן זה בית גנזיו כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק, מאי ליושבים לפני ה' אמר רבי אלעזר זה המ

מלך לעשות לו על מנת שלא ישרפו וקללו ניכחו · ומלחמת יהושפט בעמונים קללוהו ולדך הלשכות להכניס נזיפים עמהם במלחמתם כדי שימסך לבם למד מלחמתם ולא יכלמו ובשכן כועסין המכעיסים את כל הממון · מלחמת סנחריב בלחמו קללוהו וחזקיהו נטלו מסנחריב בשנפלו המלך עכ·

סנחריב והיה מונח עד צדקיהו באו כשדיי ונטלוהו מצדקיהו ובאו פרסיים ונטלוהו מכשדיים נאו יונים ונטלוהו מפרסיים באו רומים ונטלוהו מיונים ועדיין מונח ברומי ·

סג אמר רבי אחא בר חנינ׳ שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נגלתה לקרח ואחת לאנטונינוס בן אסוירוס · ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא · גם בפרק חלק · עושה שמור לבעליו לרעתו אמר ריש לקיש זה עשרו של קרח שנאמר ואת כל היקום אשר ברגליהם אמר ר׳ אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו · אמר רבי לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנורז היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי דגלדי · גם בפרק חלק ·

סד אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן סימן דזאש אדיש כשדך כלן מאודך ולמטה אודך כי עניתני ותהי לי לישועה אמר דוד · אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אס׳ ישי · מאת ה׳ היתה זאת היא נפלאת בעיניני אמרו אחיו · זה היום עשה ה׳ נגילה ונשמחה בו אמר שמואל · אנא ה׳ הושיעה נא אמרו אחיו · אנא ה׳ הצליחה נא אמר דוד · ברוך הבא בשם ה׳ אמר ישי · ברכנוכם מבית ה׳ אמר שמואל · אל ה׳ ויאר לנו אמרו כלם · אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח אמר שמואל · אלי אתה ואודך אלהי ארוממך אמר דוד ואמרו כלם הודו להׄ כי טוב כי לעולם חסדו ·

סה דרש רב עוירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמי זימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מאי דכתיב ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק מאי ביום הגמל את יצחק עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסד עם זרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין נותני לו כוס של ברכה לאברהם לברך אומרי לו ברך אומר להם אני לא אברך לפי שכבר יצא ממני ישמעאל · נותנין לו ליצחק אומר להם איני ראוי לברך לפי שכבר יצא ממני עשו נותנין לו ליעקב אומר להם אני לא אברך לפי שכבר נשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרן עלי · אומרי לו למשה טול אתה וברך אומר להם אני לא אברך לפי שלא זכיתי ליכנס לארץ לא בחיי ולא במותי · אומרי לו ליהושע טול אתה וברך אום׳ אני מברך שלא זכיתי לבן דכתיב בן נון בנו יהושע בנו · אומרי לו לדוד טול אתה וברך אומר להם אני אברך ולי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא

שמעמידו על רגליו שמשמח לבו : לקלידי מפתחות וקופלי פותחות שקורין קיכלדוש : דגלדי של מכונפין לשון שכופפים על פומי ונמלים וקמוצים : ס ד

אבן מלמד הכונים זה לוד שהיה נעור מלחם ובונה נתן · כפלגת בעיניכו לשון כעס : לחיו למרוקו זה היום עשה ה׳ ונומר · שמולל היה מתבזה שכופן לגיל ולשמוח בו שיושיעה מיד לאויביה : הגליקה כל לחמל שיגליו במלכותו : לחמו מג בעבותים הניעו זבחים ושלמים הביאה לשמוח ולהזות מדמם במזבח עכ׳ פלפ׳ט :

ויען כי כליתי קלון בספרים בפיטכים הללו וגם לתת טעם לדברי רבי יוחנן כתבתי שורותיה במה שכלל על דרך הפשט : לפי שפסוקים הללו שהם מלוכן על סוף המזמור ליכה מכונים שפסוק ראשון יקיד מדבר בעבדו ולא כן כל׳ ופסוק ג׳ כתים מדברים בעצם ועוד יש מלוקים לחברים ע על פסוקים לחכונים בעצור זה פירשם רבי יוחנן שכולהו מפי לכתים מלוקים כשמלך דוד ולולי שכן היתה קבלה ביד ר׳ יוחנן ולכן כתן בהם סימנים ואלת היל הגרסת לחתית דלשם פי׳ דוד ישי לחיו שמולל הכניף · לדלש לחיו דוד ישי שמולל : כשדך כלם שמוש דוד כלם · למי כלה להודות לשוכה על מלכות דוד קלה לדוד עצמו לכן לחר דודך כי עניתני ונומר : ולחכיו לחיו ישי כשמחתו על מלכות בכו דוד לחר לכן מלכו הכונים כ׳ל הכניס בניו מושלים במלכותו ויהי בעיניכ׳ כלכן דומם היתה לדלש פכה · לחכ׳ גם לחיו בכרו וקבלו בדלותם כי מת׳ היתה לו ולזה לחר מלת ה׳ היתה זאת ונומר : ולחכיהם שמולל הכניף לעשם שלחר מלכו שלול ולחלכל עליו כשמלם הש׳י מלכותו עתם מוד בו וחולה על מלכות דוד ולחר זה היום עשה ה׳ נגילה ונ׳ ולחר שדבר כל לחר מהל׳ כתות לבוד לחר חוד כל לחר מקם לבבר פסוק לחר וקם ל׳ מלחכים ושימן לליש לטוב רלשון לחיו והוא לבל ה׳ הושיעה וזה לא יתיצב לומרו דוד שהרי לחר רלשוכה ותהי לי לישועה ולמי כלה מלחר זה לחיו שלא היו מודים ליושועתו על עתה שהתפללו עליו הושיעה כל׳ לחכיהם שהתפלל דוד על הכלחת מלכותו מבלן והללה ולחר הגליחם כל מוד ישי להודות על מלכות דוד שכשם כמלחרו ית׳ ולחר בדוך הבח כלשבר כל דוד על מלחרי הבלן שבח למלוך בשם ה׳ · לחכיו השיב שמולל בדכבוכם מבית ה׳ כשהקל לותם על הזבח · ולא לחר זה מ׳ כשלך · פירוש כלם שמולל דוד כלם · על ה׳ ויאר זה מ׳ כשלך · פירוש כלם שמולל דוד כלם · על ה׳ ויאר לנו לחר לאור שיהיה מלחר כלם ל׳ ישי ודוד ולחיו שכלם היו מתפללים בעצם על ה׳ ויאר לנו : לחר זה יבא מלחר שמולל בדרך נווי לכלם לחכו חג בעבותי׳ שיגיעו ככשים לעשות שלמים לזכוך דמם על קרנות המזבח : לחר זה יבא דוד לומר שלא יכום לבבו במלכותו דק לשלם יודה וידומם לש׳י לי לחתה ודוך שלהי לרומתך : ובחתימת הדבור יבא מלחר כולל לחר וכים ושם שמולל וכל לחר לומר לחכיהו הודו לה׳ כי טוב כי לשלם מכלו : ס ס

נון בכו ונומר משפחות לחביה בן יוסף קל תשיב בדבכי כימים על יהושע ולא משכח בכל ליהושע עכ׳ פו מפ

מה שנתנו עין של רמון לפי שאין יונקין ממנו מים כשייחס כלי שלא יהא בהן מגואל במים ולכך כתבי עקיבא: לפי לבנות בשפוד של ברזל לפי שהוא מתחמם ונולה הבשר ואינו נראיות לבנות בחמימות הפה ולא בלחלוחית לא כמו שלמר הלי נלי ולא נלי דבר לחר ולזות המשכה שישר והוא כך: ולא באכלה ואם לאכלה מבוקעת היא כשרה למר רבי נחוק וכו' עכלל הלמנם ז"ל:

אמר הכותב זאת המשכה בבית התעלת כפי טבעתנו להזהיר את העם לדקדק בקיום כל מנוה ומנוה כי הלא לראינו זה הדקדוק הרב בקיום מצות כי אם בלי לא שבטעויו טיהיה בלי לא ממש בלי עיבוד דבר לחר לפי במקר' כמו חוש שפוד של ברזל. ואם אם יהיה מקל של עץ יבא בב לילי מבשל לחר וקוה שיבאו ממנו מים במקרה ולא יתקיים ובשל מגואל במים: ובאשר ילענו חכמינו ז"ל מפי קבלתם הלחתית טעמי כל הלבנים הטיגו כי אין בכל הלילות מי שלא יבא ממנו מים עי' קלוד זולתי הרמון: ואפשר לכוון בב בהיות הפשוט של רמון לבוקה שבית תרבית ויהיה מה שלפשו ז"ל על כפלח הרמון רקתך לפילו ריקי' שבך מלאי' מצות כרמון ולילן זה כותן כבי לחד מז' מיקים שבשתבחה בהם לבן ישראל: ומלבד תועלת הפרי יש תועלת לפילו בגון ליקח ממנו ענים לבנות קפסק בהם עב.

ש"ן ר"ב

ראיתי לכתוב כאן משנה שבפ' כיצד צולין והל'

סו כיצד צולין את הפסח שפוד של רמון תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו וגותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר' יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר כמין בשול הוא זה אלא תולן חוצה לו' אין צולין את הפסח לא בשפוד ולא באסכלה אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על ח האסכלה'

הדרן עלך מסכת פסחים

א עשה לך כגון שתי חנוכרות כסף כביכול אני שמעתי שאם היה נבור. יכול להתכפר בשל יחיד בשלך הייתי רוצה ואני אומר לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה קץ בישראל אמר לשון כב יכול כלומר על כרחכו כאמר כך באלו אפשר לומר כן וכן כל כביכול שבתלמוד: בזמן שהם עושים רצונו נקראת העבודה על שמם. ב

מסכת יומא

פרק ראשון

א תניא קח לך משלך עשה לך משלך ויקחו אליך שמן זית זך משל צבור דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר בין קח לך בין ויקחו אליך משל צבור אם כן מה תל קח לך כביכול משלך אני רוצה ואיני רוצה משלהם אבא חנן אומר משום רבי אליעזר כתוב אחד אומר ועשית ארון עץ וכתוב א' אומר ועשו ארון עצי שטים הא כיצד כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום.

שמות כז

דברים י

שמות כה

ב תניא משה עלה בענן ונתכסה ונתקדש בענן לקבל תורה לישראל בקדושה שנא' וישכון כבוד ה' על הר סיני זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהוא תחלה למ' יום דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר וישכון כבוד ה' על הר סיני מרה ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה ביום הז' ומשה וכל ישראל עומדים ולא בא הכתוב אלא לחלוק כבוד למשה רבי נתן אומר לא בא הכתוב אלא למרק א אכילה ושתייה שבמעיו כדי לשומו כמלאכי השרת רבי מתיא בן חרש אומר לא בא הכתוב אלא לאיים עליו כדי שתהא תורה נתונה באימה ביראה ברעד ברתת ובזיע שנאמר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה מאי וגילו ברעדה. אמר רב אדא בר מתנה אמר רב במקום גילה שם תהא רעדה. גם בפרק אין עומדין. במאי קא מפלגי רבי יוסי הגלילי ור' עקיבא בפלוגת' דהני תנאי קא מ'פלגי דתניא בששה לחדש נתנה תורה לישראל רבי יוסי אומר בז' בו. גם בשבת פרק רבי עקיבא ובתעניות פרק אחרון. מד בששה נתנה בשבעה עלה דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי ומד בשבעה בז' נתנה ובז' עלה רבי יוסי הגלילי סבר לה כתק דאמר בו' לחדש נתנה תורה לישראל הילכך זה היה מעשה אחר עשרת הדברות. וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן למשה ויקרא אל משה ביום הז' מתוך הענן לקבולי תורה כולה דאי סד וישכון כבוד ה' מראש חדש ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה לקבולי תורה הוא הא קבילו להו מששה והא אסתלק ליה ענן משה. ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי דאמר בז' לחדש נתנה תורה לישראל בשלמא לרבי עקיבא היינו דמשכחת

שם כד

יתהלים ב

שמות כד

שם

זה היה מעשה וכו' כלומר אי אתה יכול לומר ויכסהו להר ולא למשה ואלו ששת ימים הן שהיו מראש חדש שבאו לסיני עד יום מתן תורה ואין כאן פרישה למשה שהרי כל אותן ששת ימים עלה וירד בהשכמה להזהירם על פרישה מן האשה ומנות הנבלה זאת לא תאמר לפי שזה היה מעשה אחר עשרת הדברים בתחלת מ' יום שכבכם למחכה שכיכה להיות שם עם ה' לקבל הלוחות: ולקמן מפרש מהיכא פשיט' ליה דאחר מתן עשרת הדברות היו ששה ימים הללו: רבי עקיבא אומר קודם עשרת הדברו' היה וששת ימים הללו הם ששת ימים שמרח עד יום מתן תורה ובז' קבלום ומשה וכל ישראל עומדים ויכסהו הענן להר ולא למשה שהרי כל אותן ימים עלה וירד בהשכמה לומר להם אתם ראיתם אשר עשיתי ונומר ולמחר כאמר לו לך אל העם וקדשתם היום ולמחרת רד העד בעם: ולא בא הכתוב לומר ויקרא אל משה לבדו אלא לחלוק לו כבוד למרק אכילה ושתייה: רבי נתן סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה הואי אך לא ללמוד מכאן לשאר הכבכסים למחכה שכיכה פרישה שלא היתה פרישה זו אלא שבששה ימים הללו כתמרקה אכילה שבמעיו לאיים עליו הוא כמי סבר לה כרבי יוסי הגלילי דפרישה למשה הואי ולהבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה בהיותו לבד יבין וישיב בלבו ליכבס במחכה שכיכה באימה: במקום גילה מתן תורה של לוחות דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב: במאי קא מפלגי מה ראיה מביאין לדבריה' על התלמוד. יש לעיין למה הוכרך הרב לפר' כאן במאי קמפלגי כיון שפירושו ידוע במקומות רבים כתבה תורה עשרת הדברות ומקראי ילפי טעמייהו תק ורבי יוסי במסכת שבת בפרק אמר רבי עקיבא מ"ד בששה וכו' כדי כסבה הכא ופירוש היא בספרי' כי היכי דלא תקשי לן לקמן היאך שלמו מ' ב"יו בתמוז שנשתברו הלוחות ממחרת: בז' עלה לקבל הלוחות ושהה מ' יום: רבי יוסי הגלילי סבר לה כתק הילכך על כרחיך ששה ימים ויום הז' הכתובים כאן אחר עשרת הדברות היו ופירש משה ששה ימים ובז' כבכם לקבל הלוחות: ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי הילכך ז' זה שביעי לחדש היה: בשלמ' לרבי עקיבא דאמר לא הואי פרישה התם מ' יום היו ולא יותר וכשלמו ב"יו בתמוז כ"ד בסיון שהרי ו' ימים עברו ממכו ובז' עלה וכמה שכבכסו בתוך יום השביעי כשעלה כתעכב לירד בתוך שבע' עשר בתמוז שהיו מ' שלמים.

חידושי הריטבא ז"ל רבי נתן ורבי מתיא תרויהו כר' יוסי הגלילי סביר' להו שהיה מעשה אחר י' הדברות אלא דרבי יוסי הגלילי סבר דטעמא משום פרישה דכבכם למחכה שכיכה. ורבי נתן סבר דפרישה לא היתה אלא למרק אכילה שבמעיו: ורבי מתיא סבר לאיים עליו ודריש לקיש כרבי יוסי הגלילי.

במקום

במקום גילה סם תהא לעלה · פליגי במקום גילה של תורה וכו' וקסבר לקח בפרק אין שמלין מייתי ליה לעכין מילי לעלמא דאתי ליה הוה בלח טובא של רבה וגילו בראשה כתיב והלא לקחתם כמי רבה סבר כי אתי ניתוך הוה בלח הוה לסוך גילה ליה שמעתא דקסבר לקח לאמור לאחר ולקבי אמר ליה רבה וגילו בראשה כתיב זולת תפלין מכאן · ויש לפרש להכי מעבדו אתם · וכיון דאתי ביתוך נמחי' שכל עטרת הסם תהא ביתוך ובלישה · וכיון דאתי ביתוך לקבל פניהם כופה ליליה ·

ג

קול לו קול אין וישמע את הקול מדבר אלין לו היה יכול לומר ואמר אלין ללמדך שלו לבדו היה כמשך הקול כאחד מועד ומשהוקם המשכן וכדבר עמו מעל הכפרת לא היה קול כשמע ליחיד לקבל קבל וישמע את הקול כאחד מועד כתיב כיחיד לקבל ובכל משה אל אהל מועד וגומר · שהוא בכל יאמר וכו' תל' לאמר לא לאמור הדברים אלא אם כן נתן לו רשות ·

הריטב"א קול לו קול אלין פליגי מדכתיב וישמע את הקול מדבר אלין ולא כתיב מדבר לו שמעינן הכי וגמרא גמירי לה להלכי דרשא אתא להא דאיכא בקראי טובא לאלא דרשי הכי כך יש לפי שעתו ז"ל: ומשם הלי ז"ל דדרשי מאי דכתיב בקול אלין אלין תרי זימני מדבר אלין וידבר אלין · ואלו אלין קמץ לית בה סוס דרשא וקרי הוה כאלו לא נכתב · אלא הכי שהוא מיותר בא ללמד' זו ובקבי' קול לו לשמועינן דכל היכא דליכא אלין יתירא כמאן דכתיב לו דמי ולא אתי ללמד' ושמעתי מהכלמין בזה הדבה בלא תשלת עב·

והרן כשאל על זה : ולא תשובתו כשאר שהתנבאתי בשה שחלקו ז"ל בין קול לו לקול אלין מנאתיו כולם על עומק דקדוק הלשון ואנחנו לך מכפוהין · בבר הודיעבו הקדר הראשון בדקדוק והוא כבי יקולה מינ' כי לותיות שבשיחה ג' והם לו"י ובקבלו לותיות שבשיחה כי לא כוכל להוציא סוס תנועה כלעליהן ועלי בשל ספר יהיה וכו' לחמות לו"י : ואלו הג' לותיות שבחלקו בשוחה משאר הלותיות כי כל לותיות מלבל אלו יש להם מין בח בראשה בבל ואלה הג' יש להם בח בשתי וכח בראשה : לחמשה הראשה שאר לשאר הלותיות כמו בית לחדושה מחלת לחביה שהיה בחה לחמשה בוחה בראשה ומוכנים במוכן השפתים וכן הגיימ"ל בחלת הנ היה בחה לחמשה כחותה הוה בראשה במוכן החיך : ועל זה תמצא כל הלותיות זולת לו"י לחמשה הה"ש לומה בזה לו"י לבל לא בחבית בבלם לעבין ילרך שפורו לך בדברים הבאים משתתפת עמהם : ולאו"י יש ב' מיני בח · בח בראשה וכח בשתי : בשה הבשתי בו"ו" לו הבח הבל בו"ו" אלין : לתה הראשית לדעת שורו"ו" לו וזו"ו" אלין שתיבן מיחדות הדבר לזבר הבשתי לחמשה טיבה שבשה בו"ו" לו מיחדת הדבר בדרך בשתי ולולם וזו"ו" אלין מיחדת הדבר בדרך מוכנים בח' : ודעת הז"ל שבל זמן שהלות המיחדת תוכנים יתר בדבור תולה על ייחוד יתר : ולזה דבשו שהן אמ' שמדבר לו לא היה מוכה על ייחוד אלו ושהיה לפשר שהיו יחד שומעי' עם היות הדבור כמשך לפי שהלות המיחדת מוכנת כמוכנת השפתים לבל בחמ' אלין שהלות המיחדת מוכנת כמבוא מוכה ייחוד יתר וזה שמשה שמע וכל ישראל לא שמעו עב: עוד להלישנא · הא בקראי הא בדבור שמעינן כל ישראל בשהיה מוחו לבל קול פירוש לבקראי היו שומעים : על שיאמר לו לאמור תל' ודבר ונומר פירוש ודשיכן ליה מהאי לאמר לבא לשמעינן דאפי' במקום שיש קראי שמשמעין בבל הדבור הוה בבל יאמר על שיאמר לו לאמור ·

כיצד הלבישן סדר הבגדים לאהן ולבני' זה אחר זה : מאי דשוס סוס ומה נוכח לבו לשאול · למסבר קראי לאת ליקשו אהדדי עב בשיבת בבל אחד בפתים ובעשייה כתיב בראהן כתיב ותעבר אותם לאהרן ויקשו לותו לכתב בסדר בלישתו ובלישתו בל הלבושים :

הריטב"א למסבר קראי פירוש דאף על גב דאתי דשוס סוס בראשה לא לאת ליקשו אהדדי עב

לה בי"ו בחמוז נשתברו הלוחות ד' ועשרים דסיון ו' ושיתסר דתמוז מלו להום' יום דהוה בחר בשבסר בחמס נחית אתא ותבריגהו ללוחות · אלא רבי יוסי הגלילי דאמר ששה דפרישה וארבעי' דהר עד עשרי' ותלתא בתמוז לא אתבור לוחות · אמר לך רבי יוסי הגלילי ס' דהר בהדי ו' דפרישה · אמר מר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין מסייע ליה לר' לעזר דאמר רבי אלעזר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא להלוק לו כבוד למשה ·

ג מיתיבי קול לו קול אלין משה שמע וכל ישראל לא שמעו לאקשיא הא בסיני הא באהל מועד · ואי בעית אימא הא והא באהל מועד ולא קשיא הא בקריאה הא בדבור · רבי זריקא רמי קראי אהדדי כתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וגו' וכתיב ויבא משה בתוך הענן וגו' מלמד שהפסו הקדוש ברוך הוא למשה וחביאו בענן דבי רבי ישמעאל תנא נאמר כאן בתוך הענן דכתיב ויבא משה בתוך הענן ונאמ' להלן בתוך חים דכתיב ויבאו בני ישראל בתוך הים · מה להלן שביל דכתיב והחים להם חומה אף כאן שביל · ויקרא אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדבור למדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר להחבירו אלא אם כן קוראו · מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא לא יאמר אדם לחברו דבר אלא אם כן קוראו · לאמר אמר רבי מנסיא בר בריה דר' מנסיא משפיה דרבי מנסיא רבה מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמ' לו לך אמור תלמוד לומר

סם

ד כיצד וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר · הלבישן מאי דהוה הוה אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא · לעתיד לבא נמי לכשיבאו אהרן ובניו משה רבינו יבא עמהם ויאמרו אלא כיצד מלבישן למסבר קראי · ונמסכת זבחים פרק בבעי כיחמר כיונש בזה ·

תניא רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי פיגל בדבר הנעשה בחוץ וכו' · אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כרבי אלעזר שאמר משום רבי יוסי אמר רב יוסף הלכה למשיח אמר ליה אביי אלא

ל

כיצד הלבישן סדר הבגדים לאהן ולבני' זה אחר זה : מאי דשוס סוס ומה נוכח לבו לשאול · למסבר קראי לאת ליקשו אהדדי עב בשיבת בבל אחד בפתים ובעשייה כתיב בראהן כתיב ותעבר אותם לאהרן ויקשו לותו לכתב בסדר בלישתו ובלישתו בל הלבושים :

הריטב"א למסבר קראי פירוש דאף על גב דאתי דשוס סוס בראשה לא לאת ליקשו אהדדי עב

פירוש מלמד מסכת זמני: הלכתא למשיח. הרי קבע לכו הלכה מבריכה לכו לימות המשיח כשיבנה בית המקדש ועבדיו לא סובבכה לא: הלכתא למה לי הלכה קל מתחכה לכל מגרש לא קשיא לי לפי שתורה היא ודרוש וקבל שכר לכל קיבוע הלכה לימו הלא להורות הלכה למעשה ועבדיו לימו מוקי:

ששיהו קיבוים שהיו מבישות במלאת ימי לידתם להעבר לאהל בקדשים ושם היו בעלי נגוף והיו מתבדלים מהקדשים ומבשים ממתיבות על שיקיבוש ומשתהות מלחזור למקומן לכל בעליהן:

דרישבא הנ"ז זו מקדש ראשון שעמד תי ולא שמשו בו שלש מאות כהנים. והקשה לית שהרי עזריה הכהן שמש תחלה בבית ראשון כדכתיב הוא עזריה לפני כהן בבית שלמה בבית ראשון היה לחרון שכתיב בבית. ועוד שיהוידע בן שהיה בית ראשון היה בגלות יויכין לפי שלא היה כהן גדול אלא שהיה כהן גדול שהיה המלכים היה שהיה להם בשלמה כבי כהני גדולים לכבוד שהיה יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ליהושע הוא שקורא הכהן הגדול שכיהן בבית שני וכמו שמניתו דוד בן יהי מלך ישכב ולא ישוב מעזריה ועל שהיה ולא תמצא אלא ח' כהנים בלבד ולפיכך הניח ל"ת דגר' ולא שמשו בו אלא ח' כהנים גדולים בלבד ועליו לא כתיב יהושע הכהני לרי"ל שהרי גדול הכהן היה כהן בימי שלמה כלכתיב בספר מלכים לגדול הכהן בתן המלך תחת לכתיב הכהן ומגדול ועל עזריה היו ל' כהנים גדולי. ולא לכתיב הוא עזריה לשבר כיהן ושמר לאו למיתלא שהוא כיהן בימי שלמה כי הוא בימי עזריה היה וכשעמד עוזיה והנה להקטיר קטורת בבית המקדש מיחה בו שריה עזריה הכהן ושמר כנגדו ולפי כתוב עליו הוא עזריה לשבר כיהן ושמר כלו שכיהן בזדוע בכנד עוזיה הלכך ה"נ ולא שמשו בו אלא ח' כהנים בלבד. רבי יוחנן בן תורתי מחזו ביהוידע שבקשו בן שם שמכר פרקו לנעי ולא בעת לחרוש בשבת על שהלך ולקח לה בחזקה: ליבאי מלכה אין זה יבאי שבשביל שהומר לקדושין כי אותו יבאי הוא שעמו היה כהן ולא ניתן כהונתו לאחרים אלא תדרי יבאי הוו.

לידהושע בן נחלה קם לדבר משמע שזה לא היה כשר ושו בשביל לבעל בתרה קתני שלמלך הוא בשתבחה תורה מישראל ויש לתרץ כי לאחר כך הכשיר עצמו: ואחרים תירצו לתרי הוו שוה"ל לאחיל ובשר היה אלא שהיה שם כהן לאחר שהיה נדול ממנו בחכמה ובמכין לו בא משם עכ"ל הליטבא:

מהשתרע לריש טוטריקון מהשתרע ריש. לאחר שכי רבי שהעמיד מבת שלם בהיכלו. נכה לשון ריעות כב' בשים לשים לאחר: לשיה בשבל ישפוטו טופי' לקבל ועל ה' ישענו לאחר הלא ה' בקרבנו: עליהם לאחר לשון קלי: נ' נזכות שלש ועיש וכמות יעב: עיש מבנה ומטלטל

השמד

אלא מעתה כולה שחישת קדשים לא ניתני הלכתא למשיחא אלא דרוש וקבל שכר הכא נמי דרוש וקבל שכר. הכי קאמי לך הלכתא למה לי,

ה' אמר רבה בר בר חנה אמ' רבי יוחנן מאי דכתיב יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצורנה, יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ת' שנים ולא שמשו בו אלא ח' כהנים ושנות רשעי תקצורנ' זה מקדש שני שעמד תל שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם ארבעי שנה ששמש שמעון הצדיק ופ' שנה ששמש יוחנן כ"ג וי' ששמש ישמעאל בן פאבי, ואמרי לה אי ששמש רבי אלעזר בן חרסום סכאן ואילך צא וחשוב כא לא הוציא שנתו. אם רבי יוחנן בן תורתא וכ' למה לפי שהיו ליוקחים אותה בדמים, דאמר רבי אסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת ביתוס לינאי פלכא עד דאוקמי ליהושע בן גמלא בכהני רברבי אמר ר' יוחנן בן תורתא מפני מה חרבה שילה מפני שהיו שם ב' דברים גלוי עריות ובזוי קדשים גלוי עריות דכתיב ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד. ואף על גב דאמר רבי שמעון בר נחמני אמר רבי יוחנן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה מתוך ששיהו את קיניהם מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום. עם כשבת פרק שם שמק. בזוי קדשים דכתיב גם בשרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח וגו' ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וגו' עד כי נאצו האנשים את מנחת ה',

ו' מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שהיו בו שלשה דברי' ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים. ע"ז דכתיב כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס. מאי כי קצר המצע מהשתרע אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן קצר מצעה מהשתרע עליו ב' רעי' כא' והמסכה צרה כהתכנס אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לאחאי פסוקא בכי אמר מאן דכתיב ביה כונס כנד מי חים תעשה לו מסכה צרה. נע' דכתיב ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וגו' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות ארוכות בצד קצרה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות בקומה זקופה, ומשקרות עיני' דהוו מליין כוחלא עיניהן הלוך ושפוף תלכנה שהיו מהלכות עקב בצד גודל, וברגליהם תעכסנה, אמר רבי יצחק מלמד שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהם ומהלכו בשוקי ירושלם כיון שמניעות אצל בחורי ישראל בועטות בקירקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהם יצר הרע כארס דעכנא. שפיכות דמים דכתיב וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלם פה לפה לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה' רשעים הם אלא שתלו בטהונם בהבה אתאן למקדש ראשון דכתי' ראשיה בשחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בקסם יקסומו ועל ה' ישענו וגומ' לפיכך הקדוש ברוך הוא הביא עליהם ג' פורעניות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמ' לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיים תהיה והר הבית לבמות יער

כמו ויעש כל מקסה כזב: שכתבלה שכם לא היו מכסין פסעיהן · כתבלה קנם לפי מלאת לבבל ע' שכח · לאמוכים
לא כתבלה שוכם בני מקדש שכי לפעים היו בפתח:

בירה בית המקדש: עליכם ביכה בכין הכית על לבכם בלבב שליכו מוזר לבו ומזר לבשוכים: לקביכה לבו לבל בני בבל
שלח עלו ביתי עזרא ומכטו שכיכה מלשוב לעזרו
יער, אבל מקדש שני שאנו בקיאים בו שהיו עוסקים
בתורה ובמצות ובגמילות חסדים מפני מה חרב מפני
שנאת חנם שהיה ביניהם ללמדך ששקולה שנארת
חנם כנגד ג' עבירות, ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים
ובמקדש ראשון לא היה שנאת חנם וחכתיב מגוהי ל
חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך ואמר רבי אלעזר
אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרים זה
את זה בחרבות שבלשונם ההוא בגשיאי ישראל הוא
דהואי שנאמר זעק והלל בן אדם כי היא היתה בעמי
וגו', ותניא זעק והלל יכול לכל תלמוד לומר היא
בכל נשיאי ישראל מנורי אל חרב היו ארז עמי לכן
ספוק אל ירך, רבי יוחנן ורבי אלעזר קאמרי תרוייהו
ראשונים שנתגלה עינם נתגלה קצם, אחרוני שלא
נתגלה עינם לא נתגלה קצם:

ז אמר רבי יוחנן טובה צפרנן של ראשונים
מכריסן של אחרונים, אמר ליה
ריש לקיש לרבי יוחנן אחרונים עדיפי דאע"ג דאיכא
שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה אם' ליה באר תוכיח
שחזרה למשה ולא חזרה ליהושע, איכא דאמרי
אמר ליה בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה
לאחרונים, שאלו את רבי אליעזר ראשונים גדולים או אחרונים, אמר להם תנו עיניכם בבירה, איכא
דאמרי אמר להם עדיכם בירה. רבי שמעון בן לקיש הוה קא סחי במיא דירדן אתא רבה בר בר חנה יהב ליה
ידא אמר ליה אלהא סנינא לכו דכתיב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף וגו' אם חומה אם עשיתם עצמכם
כחומה ועליתם כלכם ביתי עזרא נמשלתם ככסף שאין הרקב שולט בו עכשו שעליתם כדלחות נמשלתם
כארז שהרקב שולט בו מאי ארז אמר עולא ס"א סמגור מאי ס"א סמגור אמר ר' אבא בת קול כדתניא משמתו נביאים
האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין משתמשין בבת קול, גם בטוח פר' לחמון
ומנקלקלין פ"ל, וריש לקיש מי משתעי בהדיה רבה בר בר חנה השתא ומה רבי אלעזר דמרה דארעא דישראל
הוה לא הוה משתעי רבי שמעון בן לקיש בהדיה דכל שאין דחוח משתעי בהדיה רבי שמעון בן לקיש בשוקא
יהבין ליה עסקא בלא סהדי רבה בר בר חנה משתעי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ריש לקיש
וזעירי אי רבה בר בר חנה ורבי אלעזר,

ח כי אתא לקסיה דרבי יוחנן אמר ליה לאו הייכו טעמא דאי סליקו כלהו בימי עזרא לא שריא
שכינה בבקדש שני ~~ולא הוה בידי לא~~ לכתיב יפת יפת להים ויישכן באהלי שם ויהי כנען
עבד למו אף על גב דיפת אלהים ליפת אין שכינה שורה אלא באהלי שם ופרסאי מנא לן דסיפת אתו דכתיב
בני יפה גמר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס, גומר זה גרמיא, מגוג זו גופתא ומדי כמשמעו, יון זו
מקדוניא, תובל זו בית אינקי משך זו מוסיא. ותירס פליגי בה רבי סימאי ורבנן חד אמר זו תורקי, וחד אמר
זו פרס, ובני כוש סבא וחויילה וסבתא ורעמה וסבתכא תני רב יוסף סקיסתן גויתא וסקיסתן בריתא בין חדא
לחדא מאה פרסי והקיפן אלפא פרסי, והוי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בארץ שנער, בבל
כמשמעה ארך זו ארכש, ואכד זו כשבר, וכלנה זו ניבר, מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה ואת רחובו
עיר ואת כלח תני רב יוסף אשור זה סילק, ויבן את נינוה כמשמעה, רחובות עיר זה פרת דמישון. ואת
כלח זו פרת דבור סיף, ואת רסן בין נינוה ובין כלח רסן זו איקניספן, היא העיר הגדולה איני יודע אם נינוה
העיר הגדולה או רסן היא העיר הגדולה כשהוא אומ' וגינוה היתה עיר גדולה ונו' הוי אומ' נינוה העיר הגדולה,
ושם אחיסן ששי ותלמי וגו' אחיסן מיומן שבאחיו ששי שמשים את הארץ כשחיתות, תלמי שמשים את הארץ
תלמים תלמים, דא אחיסן כנה ענח ששי בנה אלוש, תלמי בנה תלבוש. ילידי הענק שמעניקין ארז

המקדש

המחרישה: ד"ה לנ": מעביקין את החמה דומה שבוארו כוקב ועולה בחלון הרקיע: יש מפרשים שקודם הכן החמה שעדין לא היתה כראית בשום מקו' בעולם היתה כראית בעבק שלהם מפני נבהותם ו"ם שאפי' כשכשקע' החמה ולא כראית החמה בעולם עדיין היתה כראית בעבק שלהם מפני רוב נבהותן:

ט

ההמה בקומתן,

ט אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי עתידה רומי שתפול ביד פרס, שנאמר לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ אל אדום ומחשבותיו אשר חשב אל יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן וגו' מתקיף לה רבא בר עולא וממאי דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב האיל אשר ראיתי בעל הקרנים מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתי' והצפיר השעיר מלך יון, כי סליק רבי אבא אמרה קמיה דההוא מרבנן אמר ליה ומאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לר' מאי צעיר הצאן זוטרא דאחיו דתני רב יוסף תירס זו פרס, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קו' ממקדש ראשון ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדים נפלו כשדיים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים, אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי אמר ליה רב כהנא ורב אסי לרב בנאי ביד סתוראי אמר ליה גזרת מלך היא. איכא דאמרי אמר להו אינהו נמי קא סתרי בי כנישתא תניא נמי הכי עתידה פרס שתפול ביד רומי חדא דסתרי בי כנישתא ועוד גזרת מלך היא שיפלו בונים ביד סותרים. ואמר רב יהודה אמר רב אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות הרשעה ט' חדשים בכל העולם כלו שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל וגומר,

י אמר רבי יהודה מעשה באחד בארטבון שהיה בודק מזוזו' בשוק העליון של ציפורי ומצאו קסדור אחד ונטל הימנו אלף זוז, והא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין היכא דשכיחא היזיקא שני דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. נם בפסחים פ"א ובקדושין פ"א.

יא משנה מסרו לו זקנים מזקני בד' וקורין לפניו בסדר היום ואומרים לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת, ערב יום הכפורים בשחרית מעמידין אותו בשערי המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה, כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה ערב יום הכפורי' עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא שינה. מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה וכו' להלן,

גמרא בשלמא שמא שכח לחיי אלא שלא למד מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי בכח בעושר בחכמה, אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו תל' והכהן הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו, אמר רב יוסף לא קשיא הא במקדש ראשון הא במקדש שני דאמר רבי יוסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי,

פיסקא ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים תנא אף השעירים, ותנא דידן מאי טעמא לא תני שעירים כיון דעל חטא הוא דאתו חלשא דעתיה, א"ה פרים נמי על חטא הוא דאתו וחלשא דעתיה פר דכיון דעילויה ועל אחיו הכהנים הוא דאתי באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא מידע ידע ביה ומהדר ליה בתשובה בכולהו ישראל לא ידע, אמר רבינא היינו דאמרי אינשי אי בר אחתיך דיילא ניהו חזי בשוקא קמיה לא תחליף,

יב משנה מסרוהו זקני בד' לזקני כהונה והוליכוהו לעליית בית אבטינס והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו אישי כג' אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בד' משביעין אנו עליך

כמי

ירמיה כ

דניאל ח

שם

ושו

עיה ה

שמואל א יו

נקרא כא

ושו קטנ א

ט

אמר רבי יהושע ב"ל אמר רבי נרסי': אמרוה קמיה ההוא מרבנן להאי אתקפתא דרבא בר עולא. כפלו כשדים ביד פרסיים בלשאבר שהיה מבשרם כפל ביד דריוש המדי וכרש הפרסי חתנו.

בארטבון שם האיש ואמרי לה ע"ש האומנות קסדור שם פקידות הוא כמו סרדיוט או שומר: דקביע היזיקא עלילת המושל מזומכת תמיד. איך אלך למשוח את דוד על פי הדבר.

אישי אדוני. קורין לפניו בסדר היום בפרשת אחרי מות כן כל ז' הימים שיהא מכיר מתבונן בבהמו' העבורות לפניו לתת אל לבו הלכות סדר היום. במקדש ראשון לא העמידו כ"ג אלא על פי התורה כהנים מהוגנים: תרקבא חבי סאה תרי וקב. דיכרי זהובי: מרתא בת בייתוס אלמנה עשירה היתה וקדשה יהושע בן גמלא ונתנה ממון ליכאי המלך ומיכהו להיות כהן גדול: דיילא שוער המלך: בשוקא קמיה לא תחליף מתוך שהוא מכירך מתחלה בקי הוא בך ובעשרך ובמעשיך לגבות ממון בעלילה.

שחשדוהו בדוקי לתקן הקטורת לתת אותה על מחתת האש בהיכל ולהכניסה אחרי כן לבית קדשי הקדשים שכך אומרי' הבדוקים כדלקמן. החושד בכשרים לוקה בגופו שנאמר והן לא יאמינו לי וכתיב והנה ידו מנורעת

מצוה עשה כמלא וכל כך למה משנשה הזהת למה מלא יתקן קטרת מלאה תפני' הכתוב ניזה הכשרים על המתה כלכתיב ומלא שפניו ושמר : וכתן את הקטרת על האש מבחון בהיכל היו כותבין לותה נלוקים על האש ולמה כך מכניסין שהיו דוכסין אל יבא בי אם בשבן כי בשבן יראה : וכתיב ויסי' דקרא אל יבא בכל עת אל הקדש מפשמע כי בשבן עשן הקטרת : כי בשבן יראה ולא יראה על הכפרת.

ובתב הלימדנו אל בפי' המשנה . משניעין לותו על דבר שהי לויפשר לאדם שיעלתו וולתו ולותה שעשה לא יוכל שום אדם לולעת מה שהוא עושה כמו שכתוב ולאדם לא יהיה בהיכל מועד בשנתו לכפר בקדש עד בתתו ומפני זה היו משניעין לותו עכ . מפותמו שהוא ראשון לאחריש ליכנס לבית שהוא טהור לפניו :

ודריטבא אל פי משניעין לכו עליך על דעתנו דלא שלוחו להקדנה קאתי אלא שלוחו של משנשה זו שתהא כשבע לותה על דעתנו שהוא במקום דעת כל אדם שלומיהם עכ . ולפי הלריך יותר ותמר ולם בתת להעבי' בקבלת השנשה אין לכו משניעין לותך אלא לפי דעתנו ודעת כל : למדנו זה ממרא בדי לקיים מאמר רב הונא דאמר רבי אלעזר בהבי שלומי דרבמא היו עוסקין בו בקדושין : וכתב ממוך זה הלימדנו.

דהלכך הלומדים בברכת כהנים הלמוך להתכון ובניו כהני' עם קדושך טוענים הם דהא שלומי דרבמא היו הניהו דבותי' הנרפתים אל עם קדושך וכן הניהו דבותי' הנרפתים אל .

מחוטמו הל יוצא הניל פלפי וכתב פירוש אחר לפי שהיה מניח הקטורת תוך לקדש הקדשים רגל ענל הקטו בתוספות והכתיב וכל אדם לא יהיה בהיכל מועד בבואו לשהת בקדש ודשיכן לפיכך לותם שבאחר עליהם ודמות פניהם פני אדם ותדנו דשניהן הל להכת שלא בעשה הקטורת כאבותיו: עול הקטו כן על מעשה דשמעון הנדיק שבשלמי מבי' מנחות : ולקמן בפרק טרף בקלפי שהיה רוחה שם ניום הכפורי' היה לנום לבניה ומשוטף לבניה בבקר עתו ויוצ עתו ותדנו דבטל שבינה היה בהיכל שם בעין היה לנום לבניה על כהן לשון הלייט בת אל : יג

באצבע בלדה בתנבע הבמוכה לגודל היה מחבר לגודל בחזקה ושומטה ומכה על כפו ושמע הקול אלא בפה היו משוכיה לפניו : שם ס' לא יבבה בית בלומר היה זהיר בעבודתך שתהא לנום שניה לבהן שאם ליבה בניה לו לין טרפך שלא לבנום : שוב עמדו בוכין בו בתבם יעניה בבניהו שלא יתקייה : מיקירי ירושלם משוני' : שטין בך לא היו יבבים : אלא שמוטיאים שהיו לבשים ובשים משתקים ביקר ובאין לילי עבידה : תרגמה לתלי בגבולין היבא הוא לתוטיאים בהיכלעא : לפתח שעלת בובן יבר הבע הוא מתוטיאים בעל בתפם.

נביני בדוו נביני המכריז . לאחר מר לקמן לפרק ל' ובבר לאחר לבא השם וט' בבר פעם אחת היה מעשה שהיה בהן נדול שתודה על פרו ניום הבפורים ואח' לבא השם שעשתי וכו' ושמע קולו ביריחו : ליבא מולשת דתעבירתי והבא יאתי שלין קול בשתע בו בבלילה : הלי מיבעא פסולת הבפורת והוא בדאה בעמוד של תתה : דיוחא שתם . לא שתה בך שתו לעון הין . ויש לה ביריח תלך התשוכה על הבקשת לבן שתטר שתים שתעל ושתהום שתחת ובקבא לבם בבלאחר שהום של שהום קורא לקול נכוריך בלתתרגמינהן בשבת בוכה : ושתרגמינהן לה שתהום בלתרגמינהן לה שחהום לא תבלי.

כלעבא

בפי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך' הוא פורש ובוכה והם פורשין ובוכין' נמרא הוא פורש ובוכה שהשדוהו בצדוקי' והן פורשין ובוכין' דאמר ריש לקיש כל החושד בכשרי' לוקה בגופו' וכל כך למה שלא יתקן מבחוץ ויכנים מבפנים כדרך שהצדוקין עושין'.

תנו רבנן מעשה בצדוקי אחד שתקן מבחוץ והכניס לפני' ביציאתו היה שמח שמחת גדולה פגע בו אביו אמר לידה בני אף על פי שצדוקין אנו מתיראין אנו מן הפרושים . אמר ליה כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה כי בענן אראה על הכפר' אמרתי אימתי יבא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו אמרו לא היו ימים מועט' עד שמת והוטל באשפה והיו תולעות יוצאות מחוטמו' ויש אומרים ביציאתו נוגף' . דתני רבי חייא כמין קול נשמע בעזר' שבא מלאך וחבטו על פניו ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל ענל בין כתפיו'.

יג משנה בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה וכו' ומעסקין אותו עד שמניע זמן השחיטה' גמ' מיקירי ירושלם לא היו ישני' כל הלילה כדי שישמע כ"ג קול הברה ולא תהא שנה חוטפתו' תנא אין מתעסקין אותו לא בנבל ולא בכנור אלא בפה' והיו אומרים אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו'.

תניא אבא שאול אומר אף בגבולין עושין כך אלא שחוטאין אמר אביי ואי תימא רב נחמן בר יצחק תרגומה אנהרדעא אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אמריתו אמאי לא אתי משיחא והאידנא יומא דכפורי הוא ואיבעול כמה בתולות בנהרדעא אמר לידה הקדוש ברוך הוא מאי אמר אל לפתח חטאת רובץ אמר ליה ושטן מאי אמר שטן ביומא דכפורי לית לידה רשות לאישטוני ממאי דאם' רמי בר חמא השטן בנימטריא שלש מאות וששים וארבע הוי והני אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכפוריא לית ליה רשות' גם בגבולין פרק לכנע כלים.

יד תניא גביני כרוז מהו אומר עמדו כהנים לעבודתכם ולוי' לדוכנכם וישר' למעמדכם והיה קולו נשמע כג' פרסאות' למעשה באנריפס המלך שהיה מהלך בלילה ושמע קולו כג' פרסאות וכשבא לביתו שגר לו מתנות הרבה ואעפ"כ של כ"ן גדול משובח ממנו דאמר מר כשהיה אומר אנא השם חטאתי ונשמע קולו ביריחו ואמר רבה בר

בר חנה

הדרן עלך קולו כשמע לג' פרכות. ליכא למימר דלמתנן דמסכ' תמיד כי מיכוין היו שומעין קול נגיכי כרון ויש שתרנו דאין הכי נמי דלכל הכי הוי מעשה שתגריהם שמע קולו שלשה פרכות כי לא היה יכול ממקום לקום ויתר ולא כיכיכו מדלא דמיק ביון דכיכיכו קולו כשמע ג' פרכות ומכל דלוקא קול ושול שם כן מלי למימר לכהן גדול דקאתר משום ממנו: ויש מתרנין כי הכרת הקול היה כשמע ביניהו לכל תבורת לכריס לא היו שומעין אלא על ג' פרכות וכ"ג משום ממנו שומעין קול לבריו על ידמן ולא כיכיכו וכו' ולי פיכם לפלוגי לסדלי. טז

עומדים נפופים לשון נף מרוב העם היו כלחקים זיס בלחמו ואין לו מקום לנטות על נדו לכאן ולכאן וזקוף כקורה ולף רגליו כיטלין מעל הארץ: ומשתחוים רווחי' וכשמשתחוו ומתפללין כשאר לכם כם והמקום מרחיב על פיכם ד' לאמת שלא ישמע אחד וידעו של שביבו שלא יכלם: וכמשכים לף אחד לאחורי בית הכפורת וכמשכים מתוך קוקון ומתעזרין על פני אוכך כל לף אחד של מקום לריסת רגליהם וככפיין לרך בית הלפלות בין כלי היכל לסיתלי עזרה לנפון ולדרום ומשם כמשכים למערב בחלת עשר' אחד שיש לויב לאחורי בית הפרוכת על היתל מערבי של עזרה כלתבן בחם מלות. ואחרינן לעיל בפרקין מלי אחד מאחר שמשתחוים רווחי' וכתרוה אחרו' על ידי שכם לאחר מזקינין להמשך ולהתפשט לאחורי בית הכפורת לף וכו' לאי כמשכים לאחורי בית הכפורת לריסת לאי לאחורי בית הפרוכת ולף לעלם שמשכים לאחורי בית הכפורת ויש נרייכין לעמוד נפופים מרוב דוחקין לאחורי בית הכפורת ולא כשהם משתחוים כלם בלי למזרח אחורי בית העזרה ומשתחוי לפני היכל ודביר: לף הפילה לשון שנרה שמתלוה לאחוז מנשר הנלי כשמעלה היה בבית המטבחיים של עזרה: ולף הסכיו וכו' פירוש כשלף היה לכם לפני להקטיר כל האיברים שכותרו מבערב שבת מעלין לותן בראשו של מזבח ויש שומרין שם שכיו לו שלשה ימים על שיו כבויים לפי שהיה מועלת בראשו של מזבח ולף על פי כן לף הסכיו מעולם: ולף כראשו זכוב בבית המטבחיים שבעזרה שכם היו שלחות שהיו מדיחים כהן את הקרבנות: ולף לירע קרי לכל שאר טומאות לירע לפי שהקרי היה מעכה ומטמא שפירש מעמו מה שלין כן בשאר טומאות לשרץ וכלב: ולף כמנא פסול בשאר שלם לירע בו פסול לין לאחר להכיל תחתיו שהוא בקבר כליל מונחי יט ולין מרבי' לקנוד שלף לפי הקישור של עשרון' מטופה כשלש עשרה כפה. וכן שתי הלחם כלפי' מערב יט ולין לפייתן דוחה את יט ולם יפסל לף יאחו לאחרי כ"ט: וכן לחם הפנים כלפה בעם ולם יפסל לין חילוף והשלחן עומד ריקן עד שבת הבאה: נר לי המקום מזוזותי למוקים ולירתי למוקה: בקלבנו שם מקום. שכרי כלי חרס שמשלים בהם קדשי הקדשים וכליעתן כלאבת משום כותר ונרייכי שבירה כלאתי וכלי חרס לאר תבושל בו יאבר ושבירתן במקום קדוש ולם לין כבלעי כמנאו לשפתות של שכרי

הדרטבא נעזרה. מוליא כוכא של שלת השוף: בלוקו כשדוקו כשמשלקין לוקה עליין קוף שם: מום כיום הלקחו שהוא שם כיום שבלקח קיונץ

הדרטבא על כראה כי בשעת שימה ולקיחה היה שם קרבה על שקיק הכל יונץ ממנו כלחם

שיוכל מן התבור והיינו דאמרי' שמניחין את השלחן עם הלחם שעליו ומלחין לחזי לשולי רגלים שיהיו הכהם הזה: ואי לימא
לחם לרלות מרכזן שהיה חם שלא על הדרך שחממו. יז

רבוצה כלומר נחלת שבטלה מן השמים כימי שלמה והיתה על המזבח על שבח מכשה וכלבה והיתה לומה לאחי הכהן
יש מהם בשלהבת שלה. כי קאמרי'
מעלה עשן בהדיוט קאמרי כלום שהיו מניחין שלשה
וחלבה בו וחלבה בכזרות חני וכבית שמי מפתחי קרא: מרון
וכשורה וכרוכים כולו קרא הוא: ושכיבה לא שרתה בו. וזוח
הקרא לא שרתה בכניסים מפנת שתים לכריזת ואילך:

דריטבא שלו ה' לכניסים שיש בין מקדש וכו' פירוש
וקא לאו מחיב שמן המשחה שלא היה
בכנית שכי מפני שלקח בכנית כיהן לא היה תמיד שכבר כנגו בימי
יחזקיהו עכ"ל. יז

דחולים שמולה מן הקדמת שהוא כלים נמא
למה ואינו מכין לאכול: לומה שם
מחקומה להלן לנגביהלל שיכל לכניל לת מכניה מיטלל ועוניה
שנכנו הכנסן מכניים והקליה מכמון לשרוף לת זוקיקין לתוכו
כלאמריכן בערבי פסחים: קושיה לנבנו בפכהלין הוא בפרק
הכן גדול נבי כתות של מלאכי שלמה לפניו מה לחוש כי תזכרו
מוכחי יט הלחמין של חג שמלתמול כתתם על גשמי שכה

כלומר כתג כלוכין על המי. כלפי נפון שהוא לדומית מכשת
ופיזיותיהן כרקבן ואין יכולין לאוכלן ומופתי ומוכרים כזול:
הכל שמחין שהוא מערבית שקולה היא ומניחה נשמים לפי
הלחוי ואין הפירות מרקבין ותבואת הזריעה מגלגת ואין לעג
בשלם: הכל עניים שהיא מיכשת לת הזריעה כלאמריכ כמס'
נעזין לפי שופיכא נקופיכא למיכא כפיא: לקי מלבי לידי נפוכית
מגלגת קטין הרלויין לשלחן: לדומית מגלגת שמן הרלוי
למכוכה. הל לן והל לקו מזרקית יפה לאכין בכל שהיא לקה
מחמת מיימי לשולה ולאכין ישהו קשה שהיא לאכין הרי ובקעות
ומחכר ליכם: סליטכא ל"ל: לאין ויכשין דמערכה
שמולמת לך בכשר הקדש ושמש לותו כגחליט עכ"ל:

בבזק לשון שבבי מבבי כעל כל קדם והשלין לשבבו
ומכו שבבי קבקבים. ויפקדם בעלמים נוס
לקמת

שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו, שמואל ב' כא

יון אמר מר עשן מערכה, ומי הוה עשן
מערכה והתניא ה' דברים נאמרו
באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה ויש בוה
ממש ואוכלת לחין ויבשין ואינה מעלה עשן, כי קא
אמרינן בהדיוט דתניא ונתנו בני אהרן הכהן אש ואף
על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ה
ההדיוט, רבוצה כארי והתניא אמר רבי חנינא
סגן הכהנים אני ראיתיה ורבוצה כגלב לק הא במקדש
ראשון הא במקדש שני, ובמקדש שני מי הוי והאמ
אמר רבי שמואל בר איניא אמר רבי אחא מאי דכתי'
עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבירה וארצה בו ואכבד
אמר ה' וקרינא ואכבדה מאי שנא דמחוסר הא אלו ה'
דברים שיש בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו
הן ארון כפורת וכרובי אש ושכינה ורוח הקדש אורי'
ותומים אמרי מהוה הוו סיועי הוא דלא מסייעא,

יון תנו רבנן שש אשות הן יש אש אוכלת
ואינה שותה, ויש שותה ואינה
אוכלת, ויש אוכלת ושותה, ויש אוכלת לחין כיבשין,
ויש אש דוחה אש, ויש אש אוכלת אש, יש אוכלת
ואינה שותה הא דידן, שותה ואינה אוכלת דחולין,
אוכלת ושותה דא"ה דכתיב ותפול אש ה' ותאכל את
העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת החמים
אשר בתעלה לחכה, אוכלת לחין כיבשין דמערכה,
אש דוחה אש דגבריאל, אש אוכלת אש דשכינה,
דאמר מר הושיש אצבעו ביניה ושרפן ועשן המערכה
אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין
מזיזין אותו ממקומו, והא אמר רב יצחק בר אבדימי מיצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין בעשן המערכה
נוטה כלפי צפון עניים שמחים בעלי בתים עצבים מפני שנשמי שנה מרובין ופירותיה מרקיבין נוטה כלפי
דרום עניים עצבים עשירים שמחים מפני שנשמי שנה מועטין ופירותיה משתמרין, נוטה כלפי מזרח הכל
שמחים, נוטה כלפי מערב הכל עצבים דכייף ופשיט כי דיקלא ואיבדורי לא הוה מיבדר, כלפי מזרח הכל
שמחי' כלפי מערב הכל עצבים ורמינהי מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים
בשעה שהביא שליש וקשה לזתים בשעה שהן חונטין, רוח דרומית יפה לזתים וקשה לחטים ואמ' רב יוסף
ואיתימא מר זוטרא ואיתימא רב נחמן בר יצחק וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום הא מרבי דידיה והא
מרבי דידיה לא קשיא הא לן והא להו,

פרק בראשונה

יח אמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה שנאמ' ויפקדם בבזק מתקיף לה שמואל ב' יח, ג
רב אשי ממאי דהאי בזק לישנא דבזיקא הוא דילמא שמא דמתא הוא כדכתיב וימצאו סופטים ב
את אדוני בזק בבזק אלא מהכא וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים, אמר רבי אלעזר כל המונה את שמואל א' טו
ישראל עובר בלאו שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים, רב נחמן אמר כשני לאזין שנאמר אשר לא הושע ב' א

לקחת כל לחק מהם עלה מכאן למלך והכיה במרקב ומכו בטלאים : כתיב והיה מספר בלמח לית להו מכאן : יט

לא חלי ולא מכאיב נברא למה יה סייעיה כמה כמוך ומוטב ואין נכיך למלות ולדלוג מכל דעה מי שהקבה בעזרו שהכי מציגו שקול בכשל בלחקת ועלתה לו לדעה לקוסבו בחיתה וביטול מלכות : ודוד בכשל בשתים ולא עלו לדעה : לחוביה שהכנו : והקשתה שקוסת למחות לית ישראל בכוף

ימיו וגכס לבא עליהם דכר : דבת שבע שבא עליו : ילד בנים הקטן : לשון הרע על מפיבשת מפי ציבא : הא ליפרעו מיכי מלך במלך קום הפכידו למלך בחלתו וקום נפשל במלך המלכו :

הריטבא אל מעשה דאגג : קשה ליה לרבי דשאול כמי ליכא למאיתי שהכי קודם מעשה של אגג כשהקבי השולה קודם שבא שמואל שליחר מן המועד לשבר יעלו כתוב עליו בקש לו ה' ליה כלבבו והקוא קבא קוק ליה לעתויי הכא ותיבץ כי לו לא הפסיד המלוכ' לגמרי ולא היה לנון ה' להעניבה של ממנו לכל לא מכניו לכל במעשה דאגג כשהקב המלוכה לפי' מזרעו .

ודהסתה פי שהוסת למכות ישראל שלא לעורך תימא להה בקבא לא כתיב עון הסתה כלכתיב לא קר מכל לשר נוהו ה' יתין ושמואל בק בדבר תוליה הקתי : בשלמא למ"ד קבל דוד לשון הרע לא מכי לי' קבא לכיון דלבניה הכבדים רלה כלאיתא התם לא מסיב שן כל כך ותיבץ להסתה כמי כיון דהוסת בו כלכתיב ויסת את דוד להכ לך מכה את העם כעון שוב או מכוס הוא ולא מסיב ליה קבא ולא קשה לפי שהוסת למכות ישראל שלא לעורך תימא להה בקבא לא כתיב עון הסתה כלכתיב לא קר מכל לשר נוהו ה' יתין ושמואל בק בדבר תוליה הקתי :

סיומא מלמלכי קחל היו מבעתין לותו . לא כשהבה לשוכך היתי שלא היה בה שום דופי משפחה ויתנאו המלכים היונאים מזכיו על ישראל לבל דוד מכות ה המוליכי לתת . קיפה של ישראים דופי משפחה . כעבה שאול לבא לידי לבר שעליו נוטל ממנו מלכות מפני שמתחלת מלכותו מחל על כבודו גלה על עבמו שליכו כלפי למלוך לכתיב ויעל כחם העמוכי ומבקבא למילתא למחרו ישראל מי לאומר שאול ימלוך עליכו בתחילה תבו את הלכשים וכמיתם והוא לחר לא יומת לים היום הזה . שליכו בוקש בקחתו וכוטר ליכה בכשם בלבו : ליכי כמוכך שלא הסלתבי זהו כטירה שהלבר שמוכ בלבו ולא הסיחו מלעתו . הבעלבים שבעלבים מיד לחלים ואין עולבין לחלים : עשים מלהבה שעים מבות מלהבת המקום ולא ליטול שבר : לבקיט ליה בלבי ואם בא לחר לבקוש בקחתו בקו הסבתו ישתוק לחפייבי ליה לבקש מחילה .

קלישנא

יומד ולא יספר . אמר רבי שמואל בר נחמני ר' יונתן דמי כתיב והיה מספר בני ישראל וכתיב לא יומד ולא יספר . לך כאן בזמן שעושין ישראל רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ר' אסי אומר לא קש יא כאן ביד אדם וכאן ביד שמים .

אמר רבי חנינא בר אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מיד מתעשר . מעיקרא כתיב בנזק ולבסוף כתיב בטלאים ודילמא טלאים דידהו אם כן מאי רבותא דמילתא .

יט ויקב בנחל וגו' אמר רבי מני על עסקי נחל בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול לך והכית את עמלק אמר ומה אם בשביל נפש אחת אמרה תורה הביאו ענלה ערופה בנחל כל הנשמות הללו עאכו' אם חטא אדם בהמה מה חטאה . אם גדולים חטאו קטנים מה חטאו מיד

קהלת ז יצאת בת קול ואמרה לו אל תהי צדיק הרבה ובשעת פרק נמק בהמק , ובשעה שאמר לו שאול לדואג

שמואל ב יג סוב אתה ופנע בכהנים והפתה מאיש ועד אשה יצאת

קהלת ז בת קול ואמרה לו אל תרשע הרבה , אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול בא ועלתה לו דוד בשתי ולא עלתה לו . נס נעשה שאול בא מאי ניהו מעשה דאגג והא איכא נמי מעשה

שמואל ב טו דנוב עיר הכהנים במעשה דאגג כתיב נחבתי כי המלכתי את שאול , דוד בשתים מאי ניהו מעשה דאוריה והסתה , והא איכא נמי מעשה דבת שבע

סס ב יג הא איפרעו מיניה דכתי' ואת הכבש ישלם ארבעתים ילד אמנון תמר ואבשלום , אה השתא נמי איפרעו

סס כ ד מיניה דכתיב ויתן ה' דבר בעם מהבקר ועד הערב . התם לא איפרעו מנופיה הכא איפרעו מנופיה דאמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ופירשו

תהלים קיט ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו שכינה שנאמר

סס כא לי יראיך ויודעי עדותיך וכתיב השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני , נס בפלגי , והא אמר רב קבל דוד לשון הרע כדשמואל דאמר לא קבל ולרב דאמר קבל הא איפרעו מיניה דאמר רב יהודה אמר רב בשעה

שמואל ב יט שאמר לו דוד לסיבושת אתה וציבא תחלקו את השדה יצאת בת קול ואמרה לו ירבעם ורחבעם יחלקו במלכותך , נס בפלגי .

מלכים א יג שנה שאול במלכו אמר רב הונא כבן שנה שלא טעם טעם חטא מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא כבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה , חזא רב נחמן סיוטא בחלמיה אמר נענתי לכם עצמות שאול הדר חזא סיוטא בחלמיה אמר נענתי לך שאול בן קיש מלך ישראל , אמר רב יהודה אם שמואל ספני מה לא נמשכה מלכות שאול ספני שלא היה בה שום דופי דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחריו שאם תזוח דעתו עליו אומרין לו חזור לאחוריך אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול שמחל על כבודו שנאמר ובני

סס יג בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו וכתיב ויעל נחש העמוני , אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי כל חח

מקרא יט שאינו נוקם וגוטר כנחש אינו אח והא כתיב לא הקום ולא תטור ההוא בממון הוא דכתיב דתניא אי זו היא

דרישבא על השאילני קדומך וכו' זו היא נקיימה קדומך וכו' כך הגרס בכל הספרים.
סמנל וקמל כי לפי על פי שזה השאילו כלי שהוא חשוב יותר כלים מכלים שוכים: עליו הכתוב לומר ולוקחין בעלת השמש.
ים שפיבשו לילך לה משום שזה שומע מרפתו ולומס. וכתיב התם וילוס השמש ולכן שכרו בעלת השמש בעבודתו. ולין נוהג אלא כמו שכאמר ומשכירים יהיו כזוכר הקיבוץ ונו' ומפני שזו עבודה ומשילות גדולה שהיא למעלה מן הכל למה שכתוב לגדול שבכלם להיותו כעל השמש בעבודתו שתהא לותו יכוכתן שהוא מן הכתוב ולוך השמש ובוא השמש.

דנקיט ליה כליבא פי' הוא ליבו עשה מעשה בקיימה ובטירה אלא מכיח עלבונו למקום: למפייסי ליה ומפייס וקל לה לאמרי' בפרק כל כתבי תיתי לי אלא שהיא רישא לאבי שהיא לה מפייסי ליה הכי הוא עשה אלא כלין כשליבו בוקש ובוער בבשם ואי מפייסי ליה לא שייך לומר לה שהיא רישא לאבי שהיא לה מפייסי ליה והא ושל לשם כן אלי לשמה ולא לשלשם אלא מפייסי ליה והא דקאמר במילי דשמיא והיא דקאמר בבעבדי דמעבדי אלא על מילי דשמיא. כלי

דמודה שמודה הלכות ביטרולא: אלינה דקלמתא לקוטות כהלכה וכלות. כב

על מעלות האולם כתב הבית לולמות הכבה בכיה הוידולום שם כתו שכתו' בספר בן עזיין. על אי להכיה מאל אי תלקח: מן היושבים בעיר או מן הכהנים שומרי העזרה. נעו נעקו: הכי הוא בפרתבם מיתתו תכפר עליכם: עשרה דברי' בלא מסיב להו בפרק מרובה. לילה מביאה עליה עבודה לכתיב כי ימנה חלל בלילה לרשתה ולין ירושלם יהושה קל שכר לא כתחלקה לשבטים. תלמודא לישנא.

הריטבא אל הכי הוא בפרתבם שעליין בבו שפרפר ולא בטומאת שכין כלומר מיהו בטומאת והתביא' דכתי' השכין מילו כי יעליין הוא שפרפר ולישנו בטומאת והתביא' דכתי' ליכא מביאה עליה עבודה לשום לכתיב לרשתה ולין ירושלם יהושה קל שכר לא כתחלקה לשבטים. תלמודא לישנא. תנא לישנא ליכא מביאה עליה עבודה לשום לכתיב לרשתה ולין ירושלם יהושה קל שכר לא כתחלקה לשבטים. תלמודא לישנא.

דולה ומשקה כוטריקון של למשק: זמנות שבנטוו לשאר כל בני כה אכל תורה לא כתבה לן: אפי' עבודי תבשילין שהיכה הלכה למשה מסיני אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן.

כלישנא

כא אמר רבא לא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר. לוי דכתיב יורו משפטיך ליעקב. ישששכר דכתיב ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ואימא נמי יהודה דכתיב יהודה מחוקקי אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא קאמרי.

כב תנו רבנן מעשה בב' כהנים שהיו שניהן שוים רצים ועולין בבבש אחד מהם לתוך ארבע אמות של חבירו נטל סכין ותקע לו בלבו עמד רבי צדוק על מעלות האולם בהר הבית ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומ' כי יימצא חלל באדמה ושאו זקניך ושופטיך אנו על מי להכיא עגלה על העיר או על העזרות. נעו כל העם בבכיה בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר ואמר להם הרי הוא כפרתכ' ועדיין בני מפרפר ולא נטמאת סכין ללמדך שקשה עליהם שהרת כלים יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומר וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד. עמד רבי צדוק על מעלות האולם בהר הבית. וירושלם בת איתויי עגלה ערופה היא והתניא עשרה דברים נאמרו בירושלם וזו היא אחת מהם אינה מביאה עגלה ערופה. עם כלוטה פרק לחכון. כדי להרבות בכיה בישרא בא אביו של תינוק וכו' אי בעיא להו חי מיניהו חסירא שד' הוא דזילאו דכלי כדקיימא קיימא או דילמא שד' כדקיימ' קיימא אבל שהרת כלי' היא דחסיר' תש מדקא נסיב ליה תלמודא וגם דם נקי שפך מנשה הרבה ש"מ שד' הוא דזילא ושהרת כלים כדקיימא קיימא שם.

פרק אמר להם הממונה

חריטבא אל יצחק יושב בישיבה הוה לכתוב ויהי כי זקן יצחק וגו' ולמה שקפה תכמה. ולכאורה למידק והא בפופיק כתיב ותכהין עיניו מראות ובישעקב כמי לכתוב כבדו מזקן סא כתיב כיה לא יוכל לראות ללמד זקנה לדור יפיס מפתני קרא ול"ל דמשום דור יפיס כבדו שיביסם לסכתי' וקוי ה' יחליפו כח שלא לדרוש מדוב רגילותם בישיבה ותשיבה שמתשת כחו של אדם כבדו שיביסם ולא יכלו לראות ובשחתם כל הכתוב ולא בעותם: ולילמד ז' מנות ומילה מילוש והייכו מנותי מקותי ותוחותי כי המילה חק אסר בשלמו כמו שתקנו בברכת המילה. לפילו עדודי תבשילין דומיים בתוספתא שמשתמש לי' זל למאי נקט עדודי תבשילין יותר מכל מנות ל' דרכן ולמאי קיל טפי וכדלה דסיינו קילותא שדיכה שלא לזכר בעלמא שיכדור מכח יפה לשבת ומקילו בה לסני בכזית לכל השתדיים בתך התמוה כדלימא התם: כל

זיהרא דשמשא שלוי חוס של יום המשכן שקוין תפור: דכל דקלא שפיר בתים יפה שלא יבא לימו ויקלם וכשלימה כוקמו כוקמ קטן יונק שם ביום חזק מאד כך יום המשכן מיוך שהחמה מסמה וחום שלה כמוש נוקמת בכח לרך נקב הגבים: שבגיני לשמש שכוסים מתרגמיכן שבגיני שהם הכוקב לרך נקבים קטנים הכותן עיכו כגבל הנקב קשים לו הכוכיים יותר מן החמה לכל שבחוץ: ושימכיך לילפא קשה ללף היזרל של הלדם מש לדם נכנם כל נעמו כמיש הלהוכי עבידה תלות נשים קשים להכחיש לת נשרו יותר מנעמו של מעשה: כיון דשבת החריש נשר גלי קשה לו הכיש מאד שתלוה לו: שלגי לקישל שלוש קוס הקין הקשה מקישל חומו קשה מחום הקין של תמוז לפי שבבר שהחמה כל הלויל ושני הבריות בחום הקין שעבר עליו תמיכין מתחמם הוא עתה בחום קל ומזיקו ושימכיך תבוכל שנילל תבור שהוסק היום פעמים ושלם כוח הוא להסיקו בעגים מועטים. לשל לשתוש קלמת של ימות החוכף המחממת לת החולב בילוע שהוא קשה יותר מקלמת היובעיה בימות הקין: ושימכיך תבוכל קליכל נגיך עגים מרובי להסיקו לף זה שהלויל נוכן והנוף נוכן והחולי מבעיריהו בילוע שהוא קשה: מנוד בעשיקת קשה מחלתת מי שלמד וקשים לעשו ושכח קשה לחזור ולשמוד מה שבבח יותר מקשה לת למד: ושימכיך טיכת בר טיכת טיט שנבלין לוטו מטיט חומר כותל יהן קשה הוא לנבלו יותר מטיט של עפר מהש

כה

אילה א לשו דוקא נקט שהרי לין קרניס לבקשה שלש מין לילה קלמר ומפני כבסת ישראל: למה כמשל' לפתר לילה בחסכת מגלה לפרי' לפתר לפרש מזמור זה כיון שהגישה לבית הבלמיס כשלקה קיימה שכיכה לפרש שלי שלי למה עזבתני: הל כיכל למ"ד פלוגתה בחסכת מגלה ליכל למ"ד לפתר מטמשה לת הילים. ולכאורה למ"ד לין מטמשה לשלו שפר הוא. מוקי לה כרבי בכימין בר יפת דלים לשלי שחר כרבי בכימין בר יפת. למה כחפלה תפילתן של בדיקים ט' דשלי שחר לשון תפלה דלים ליה כמו דוקי בקרבי לשמריך לחכנה על תפלה שהיא כלילת שכל זמן שחגבלת קרבים מ מפגילות בכל שבה ושבה כוסף בהן טיבול לשר טיבוש מוסיפה כח וגבורה: כו

אביי מסלר מערבה משמע דגמרא מוכה סלר עטרו נטור של כל יום ויום משמע דגמרא לכלה ישיבה דרבנן

זמן שמגדלת קרניה ספוצלות אף צדיקים כל זמן שמרבים בתפלתן תפלתן נשמעת,

כו אביי הוה מסדר סדר מערכה משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת ומערכה שניה של קטורת קודמת לסדור שני נזירי עצים

ולכאן לפי שהיה לו לומר תחלה שהוא קטן ואחר כך שהוא גדול אלא שהוא מקדים את הגדול לפי שהוא מצוי יותר: **ערכה נחלק שלשה** קטעים כל קטע מערכה בפני עצמו ואין נכנסין מקטע לקטע אלא כולן כאחד: **קטע ראשון** מן הקרן ולכאן נכנסין כל הכהנים: **קטע שני** מן הקרן ולכאן נכנסין הכהנים המיוחסין: **קטע שלישי** מן הקרן ולכאן נכנסין כל הכהנים: **קטורת** שחרית ומנחה: **קטורת** של בין הערבים: **מערכה** גדולה וכולה מפרש טעמן לקמן: **לפי** התמיד לשחיטה **ולזריקת** קטורת של מזבח הפנימי: **קודמת** לאברים הפנימי: **לאברי** תמיד של מזבח החיצון: **למנחה** נסכים ועשירית ההיפה קולית למנחה: **לנסכים** לנסוך יין **לתמיד** ונסכים למוספין לפי שבת קול: **שבחוץ** והקטיר עליה **חלבי** השלמים ודיבים ליה לשון השלמה עליה לשון עולה לתמיד של שחר החמוש בקרן המקדש שבחוץ ונרך עליה העולה **והקטיר** הוסף והשלם עליה כל הקרבנות ולך על כל בין הערבים **למד** על תמיד של בין הערבים שהוא לחיון לכל הקרבנות:

לעני אומ' לו וכו' כלומר אם נתן כל שלו לעניי עכו"ם על ידי הגל: ועשירים על ידי ר' אלעזר כן חרסום: ורשעים טרודין ביצרן על ידי יוסף הצדיק יש **פתחון** פה לבעל דין למיבמה: **טרפעיק** בלע מדיבה שהוא חבי **ליבר** כך מפורש בכתובות: **פירקוהו** מעשרו השלג שעליו **לגבריא** עבודת שר קטיר עבודת עבדו היתה והם לא כפו מכיריס **כתובי** שהוא מיוסבי העיירו' שלו שעבודת לדוכי הלוין מוטלת **עליו**: **מסלתי** מכתת לותו כי יפתה לים מתרגמי לחי ישלל:

שלבשה לו שלבשה בשבילו: כח

וכן בשעיר היוצא הוא לומר שנות תחלה ולאחר כך **פשעים** ולאחר כך מעלים: **המלים** העושה להכעיס **מלך** מואב פשע בי מכל בי: **לו** תפשע לבבה מכדו יוסבי לבבה **על** מלך יהודה: **מוזר** ומתולה וכו' כתמי' לפי שעל זדון יתחלו **לו** לתן נדיך לנקש שוב על השונג. **עשה** להם זכותם כשגגות **והקן** כוסף שן ופשע כחטאה של שונג. כט

הגי כשעה שלמו מזכירין שמו של הקב"ה וכו'. ל

בגרסת

וסדור שני נזירי עצים קודמין לדישון מזבח הפנימי ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודם להקטורת והקטורת קודמת לאברים ואיברים קודמין למנחה ומנחה קודמת לחביתים החביתים קודמין לנסכים ונסכים קודמין למוספין ומוספין קודמין לבזיכין ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים שנאמר ועלה עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים כל הקרבנות כלם:

כז תנו רבנן עני ועשיר ורשע באו לדין לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר עני היה ושרוד במזונותיו היה אומרים לו כלום אתה עני יותר מהלל אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה משתכ' בטרפעיק חציו נותן לשומר בית המדרש וחציו פרנסתו ופרנס אנשי ביתו פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר בית המדרש ליכנס עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון אמרו אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת היה ירד עליו שלג מן השמים וכסהו כיון שעלה עמוד השחר אמר ליה שמעיה לאבטליון אחי בכל יום הבית מאיר והיום אפל שמא יום מעונן הוא הציצו עיניהם וראו דמות אדם בארובה עלו ומצאו עליו רום ג' אמות שלג פירקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת, לעשיר אומרים מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר עשיר היה ושרוד בממון היה אומרים לו כלום היה עשיר מר' אלעזר בן חרסום. אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים וכל יום ויום היה נוטל משאוי ומהלך מעיר לעיר ומדינה למדינה ללמוד פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא אמר להם הניחוני שאלך ואלמוד תורה, אמרו לו חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין אנו מניחין לך הלך נתן להם הרבה כדי שיניחו אותו ומימיו לא ראה אותם לא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה. רשע אומרי' לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר נאה היה ושרוד ביצרו היה אומרים לו כלום היה שרוד ביצרו יותר מיוסף הצדיק אמרו עליו על יוסף הצדיק בכל יום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה ערבית ערבית לא לבשה שחרית אמרה לו השמע לי אמר לה לא אמרה לו הריני חובשך בבית האסורין אמר לה ה' מתיר אסורי' אמר ליה הריני כופה קומתך ה' זוקף כפופים הריני מסמא עיניך ה' פוקח עורים, נתנה לו אלף ככר כסף ולא בא אליה לשכב אצלה היינו דכתיב ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה בעולם הבא,

נמצא הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף הצדיק מחייב את הרשעים,

כח תנו רבנן כיצד מתודה אומר עויתי פשעתי חטאתי וכן בשעיר המשתלח הוא אומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וכן במשה הוא אומר נושא עון ופשע וחטאה ונקה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים עונות אלו זדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה השעים על המרדים וכן ה' א אומר מלך מואב פשע בי, ואומר אז תפשע לבנה בעת ההיא. חטאת אלו שגגות וכן הוא אומר נפש כי תחטא בשגגה, ומאחר שהתודה על הזדונות חוזר ומתודה על השגגות, לא אומר חטאתי עויתי פשעתי, וכן כדוד הוא אומר חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר חטאנו

והעוינו

נברשת מכוסה ולומה לו בספר לביגל לקבל בכרשתא במעשה בלשנר: שפרשת מוטה היתה כתובה עליה ולא היה
נביך להטיל תורה לכתוב ממנו מגלת סוטה במקדש.

ניקנור כעשו נסים לנלותיו שם היה ניקנור וכם שלו מפרש בגמרא. ניצוצות זהבוריות שהמשה זורחת מן המזרח ומכה
על פתח היכל שהוא לגד מערבי שהגיע זמן קס כלתניות
מנותה עם הכן החמה: שהכתי משמר הכהנים שהעבודה
מוטלת עליהם מקדימי לקרותה קודם היום שמא תמשך עליה
קטבודה וימצעו לקרות ולכתי מעמד ישראל שהעבודה מוטלת
על היסם כשלימות הכבור על הקהל שהשמר תשמרו להקריב לי
במועדו וכי מנוה שיהו משמרים ושומרי על הקהל, וכי דריש
לה כספרי וכתם תעניות: מלחמי לקרות על כלות עבודת
התמיד לשלח קעם הכהני בעזרה הוא סימן להודיע זמן קס:
להניח לכלות לשעבר מזבחו של עזרה ושל כתשת היו. כתשול
שנים שעבר: והשלוה ליס להקל הכפיכה. לכתלה פורעו.
מקום שהכפיכות בתשמשות שם ליפכה: ההיעבו לשון ללת שהוא
כן ופותה כן ומועל. שלא נכריתי, כלומ כתתו בכרת זה עם זו.
ויל כרותים:

הריטבא שלל לשלכבדיה של מנרים: פי' לשעבר
לכתיב לא תשיפון לשוב בדרך הזה עוד
כשר פיכתו כספרי לשוב שם לי לתת תוזר לכל לתת תוזר לכחול
ולכבוש לת הארץ: ומי' תמי' מלחת על מה סמכו השלם לשוב
בזמן הזה במנרים כשן הרמכם ז"ל וכתה נדולים לתכיס. ולא
שלותם עייכות כשר כתכלכלו וכתכבו ואולי עייכות לתכות קן
שכתייבו לתכי כן: וכתבי לליעזר ממין תיכן שלא לתכר הכתוב
שלא להולך בדרך הרעה שתחזק ישראל והמדבר למנרים לכבי
כתיב קרוב לא תשיפון לשוב בדרך הזה עוד. והכהן יותר שתין
הישוב הזה שלא בזמן שישראל שרויין על לדמתם לכל בזמן
הזה שכשוב עליהו להיות כלתים בכל קצוי הארץ כל תוכף לארץ
ג'הוא ואין לישוב שלא שלא לנשת מדעת מן הארץ לתוכף לארץ
הנתוכים ז"ל נוכרי' שלל תקרי כרותים שלא כריתים: לב

לרדות מן התמוך שלא יהא כשבר לפי שהיה עשוי
כמין תיבה פרוכה לו כמין הפיכה רוקדת
והיו יכלים לתכנו מבבי לתמוך ולופין לותו מבחוץ: כפלו להם
שכרם מתרומת הלשכה: ועל לבר זה מזכירין לותן שמשלם
וט':

הליטנא [illegible]

דלתות מלכסנדריא של מצרים בחזרתו עמד עליו נחשול שבים לשבעו ונשלו אחת מהן והטילוה לים ועדיין
לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה, אמר להם הטילוני עכשו מיד נח הים מזעפו
היה מצטער על חברתה כיון שהגיע לגמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה פתוחה דופני הספינה, וי"א ברית
שבים בל עתה והקיאתה ליבשה עליה אמר שלמה קירות בתינו ארזים רהיטינו ברותים, אל תקרי ברותים
אלא בריחים לפי כל שערים שבמקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בהם נסים,
וי"א מפני שנחשתן מצהבת רבי אליעזר בן יעקב אומר נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב,

לב תל בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין
מלכסנדריא של מצרי והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לדדות כמותן שהללו
מסיקין מבחוץ ואופים מבפנים והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים, הללו פתן מתעפשת והללו אין פתן
מתעפשת, כששמעו חכמים בדבר אמרו כל שברא הקב"ה בעולמו לכ בזדו בראו שנאמר כל הנקרא בשמי
ולכבודי וגו' אחזרו בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרם ובאו, בכל יום היו נוטלין
שנים עשר מנה והיום כד' דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר בכל יום כד' היום מח, אמרו להם מה ראיתם
שלא ללמד אמרו להם יודעים היו בית אבא שביה המקדש עתיד ליחרב ושמא ילמוד אדם שאינו הגון וילך
ויעבוד עז בכך ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם של א"א ואמרו לחם
הפנים הם נוחנים לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, נס נעקלים שה לקלו כן הממוכי,

הריטבא אלא פתח משפטת ים שפילגו לקרקע בזמן שלא היו ששין כנגדו של מקום ולא היה בהם כדי להחזיק שם כיום הלקחו: ולקרים פילגו לשפילגו היה הכתם קייט מה שהיה לפשר לששות ולתקן כילי הלחם לא היה הקב"ה רוצה לתקנו בשם.

לג

הג לפטם לכתוש את הסמנין ולערבן יפה כמו ממולח להעלות עשן שלא היו מכירין בשעה שהוא מעלה עשן זקוף: ותתמה כמקל מעט ככודן בתכלן היה: מעלה עשן עשה שהוא מעלה עשן ריחו בגלי. מגלת סמנין שהיתה בה שמות סמני הקטרת. מכלן לתר בן עזאי מתעשה היה נרמז ובית אלבטינס שבקשו חכמים לשמות ולא יכלו בשתך יקריב כלומר לא ידע שלם לומר פלוני יקריב פרנסתי כי על כרחם בשתך יקריב לבא ולינשב במקומך ושלך יתנו לך כלומר לא משלהם יתנו לך אתה שלא ממזונות שהבטיחם לך מן השמים ואין מלכות כוננת בהבריתה משהגיע זמן המלכו ליטול ותגמול שתרת לא יאחר הזמן שלא כימת שלא מי שזמכה ליטול בלילה כופלת בלילה שבתוך היה בלילה קטיל בלשתר מלכא בשלשה ושזמכה היום כופלת ביום שם. וכן בכי יומם ולומר ובתחפכתם תשך היום. לא רצה ללמד על מעשה הכתב פי' שהיה קושר ל' קולמוסין בל' לחבשתיו והיה כותב שם של יול"ה ואו"ו לא ביחד. ולקטנית שלושה להויל בכלי בזל שאין משתמשין בו. שלא תפסי בשמייהו לא יקרא שלם לבנו שם שלם בשע.

הריטבא אלא שלא תפסי בשמייהו בתוספות למה שהניחו לקרות שם נליק ישמעאל בשמו של ישמעאל בן לחרהם שהיה בשע היינו משום דכל כולל ישמעאל עשה תשובה: אלא דשלחי ישמעאל שהקב"ה קראו בלותו השם:

לד

מודדתו לילע כמה כוסף בו מיום אל יום. וכותבת כמשקל לומל התוספת: כהן וכניה זכייה בן יהוילע הכהן אלמא מפקי בשמייהו דלא דוקא הלדומי בשע היה וקראו לזה התיכוך בשמו: מזי מלי מליך דלא מה עלתה בו שכשחט:

לה

צדיק מעגמו על ידי מעשיו כזכר לטובה. בשע לף על ידי מביאו כזכר לרעה ושם בשעים ולא בתיב ושם בשע: המכפה לפי מלכריהם וכיון שהזכיר שמו בדבר ומתיך ליה ולכריהם היו יכיה ונומר. שנבדיק לך בין לחלב ולישבל: מבלכתן של בדיקי במקום שהקב"ה מבדק את הבדיקים שם מקבל את הכשעים:

לו

וילא

לד שמעת מלא כי משלש בשקל. סי' ה' נכתבים שיר השירים בסמוך מי זאת עולה כ"א

לג **תנו** רבנן בית אבטינס היו בקיאין ב במעשה הקטרת ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעים לפשם כמותם ולא היו יודעין להעלורת עשן כמותן של הללו מתמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן, וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקדוש ברוך הוא למענהו ברא שנאם כל פעל ה' למענהו וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרם ובאו, בכל יום היו נוטלין ג' מנה והיום כ"ד דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בכל יום כ"ד והיום מ"ח אמרו להם מד ראיתם שלא ללמד אמרו להם יודעים היו בית אבא שבית המקדש עתיד ליחרב ושמא ילמוד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד ע"ז בכך, ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח שמעולם לא יצאתה כלה מבושמת מבתיהם,

וכשנושאין נשים ממקום אחר מתנין עמהם שלא תחבשם שמא יאמרו ממעשה הקטרת הם מתבשמין לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה ומישראל.

גם בשקלים פרק שלישי תניא אמר ר' ישמעאל פעם אחד מצאתי אחד מבני בניה אמרתי לו אבותיך נקשו להרבות בבודם ולמעט בבוד מקו עכשו בבוד מקום במקומו והמקום מעט בבודם, אמר ר' עקיבא מה לי רבי שמעון בן נולה פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניה לשדה ללקט עשבי ראיתי שבכה ושחק אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי בבוד אבותי נזכרתי ומפני מה שחקת שעתיד הקבה להחזירו לגו ומה ראית אמר לי מעלה עשן כנגדי הראהו לי, אמר ליה שבועה היא בידנו שאין מראין אותו לכל אדם, אמר רבי יוחנן בן נורי מצאתי זקן אחד ומגלת סמנין בידו אמרתי לו מאין אתה מבי אבטינס אני ומה בידך אמר לי מגלת סמנין הראהו לי אמר לי כל זמן שבית אבא היו צנועין לא היו מוסרין אותה לכל אדם עכשיו הרי היא לך והזהר בה וכשבאתי וסחתי דברים לפני רבי עקיבא אמר לי מעתה אסור לספר בנוחן של אלו מכאן אמר בן עזאי בשמך יקריבו ובמקומך יושיבוך משלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב אמרו שהיה נוטל חמשה קולמוסין בין חמש אצבעותיו ואם היתה חיבה של חמש אותיות היה כותבה בבת אחת. אמרו לו מה ראיתך שלא ללמד כלום מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. על הראשונים אומרי זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב, מאי ושם רשעים ירקב, תעלה בשמותיהם מאי היא אמר רבינא דלא מסקינן בשמייהו,

לד מותיב רבינא מעשה בדואג בן יוסף שהניהו אביו בן קטן ואמו בכל יום מודדתו בשפחים ונותנת משקלו וחב לבית המקדש כיון שגבר אויב טבחתו ואכלתו ועליה קונן ירמיה אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים משיבת רוח הקדש ואמרה לו אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא חזי מאי סליק ביה,

לה אמר רבי אלעזר צדיק מעצמו ורשע מחבירו, צדיק מעצמו דכתיב זכר צדיק לברכה רשע מחבירו דכתיב ושם רשעים ירקב, אמר ליה רב המנונא לההוא מרבנן דהוה מסדר

תעלתא

וירא אנדיתא קמיה מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה אם ליה הא כתיב זכר צדיק לברכ' מדאוריתא מנא לן דכתיב והי אמר המכסה אני מאברהם וגומר ואברהם היו יהיה וגו' מנא הא מילתא דאמור רבנן ושם רשעים ירקב והא כתיב ושם רשעים ירקב מ מדאוריתא מל דכתיב ויאהל עד סדום ואנשי סדום רעים וחטאים וגו'

אמר רבי אלעזר צדיק דר בין שני רשעי ולא למד ממעשיהם רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם צדיק דר וכו עובדיה רשע דר וכו עשו ואמר רבי אלעזר מברכתן של צדיקים אתה למד קללתן של רשעים מקללתן של רשעים אתה למד ברכתן של צדיקים וכו דכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו ואמר הי זעקת סדום ועמורה וגו ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים דכתיב ואנשי סדום רעים וחטאים וגומר אמר הי אל אברם אחרי הפרד לוט ממנו וגו'

לו ואמר רבי אלעזר אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב ואמר רבי אלעזר כל המשכח דבר אחד מתלמודו גורם גלות לבניו שנ ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני רבי אבהו אמר מורידין אותו מגדולתו שנאמר נדמו עמי מבלי הדעת אמ רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנ וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמד ושתלן בכל דור ודור שנאמר כי לה מצוקי ארץ וישת עליהם חבל אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו בשביל צדיק אחד עולם מתקיים שנא וצדיק יסוד עולם רבי חייא בר אבא דידיה אמר מהכא רגלי חסידיו תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק חסידו כתיב ואמ רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור דבי רבי שילא אמרי כיון שבא לחכם דבר עבירה לידו פעם ראשונה ש"ג ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור

לז אמר רבי שמעון בן לקיש מ"ד אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו ליטהר מסייעין אותו תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שהוא מוכר נפט ואפרסמון בא למכור נפט אומרין לו מכור לעצמך בא לאכור אפרסמון אומרין לו המתן עד שאמכור לך אנא כדי שאתבשם גם אני ואתה נמ כמסת פרק הטוכח ובעז פרק רבי ישמעאל ומכמות פרק הקומץ תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם תנו רבנן ולא חטב או בהם ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמעלה בעולם הזה ג מטמאין אותו לעולם הבא תנו רבנן והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה בקדשה מקדשין אותו מלמעלה בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא

בא אלא ליטמא לשטה פותחין לו פתח קטנה ליכנס בה כלומר מסייעין בידו ואין מוכיחין אותו מן השמים לעכבו: אם למדים הוא לילך לא יתחכם הוא ילין לא ימכשלוהו ולא יעכבוהו: ואם לעכבו הוא להתחכם יתן לו מן מי שבילו ליתן מן: הוא הלוקח למדוד כפנו מפני שריקו הוא אומר לו המוכר מלוד אתה לעצמך: מטמטמת אוטמת ומוחמת מכל מכמה: וכטמתם מסר אלף: מטמאין אותו בכבה וכני קמאי קבין אל תטמאו בהם ואם תטמאו בהם וכטמתם בם: והתקדשתם מעט והייתם קדושים מסייעין אותו: לג

לשון של זהובית נמר סריוק ומשוך כמין לשון וכטב לדום וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח והיה מלבין מאליו והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ואומר והיה כל מערבי דולק לאח שכתו שלח הכהות ומעלם שמאכו מתחיל להלליק ערבית נו קיה מכוי קטנת הכהות שחרית והוא עדות שהשכיב שורף ביום כלכתיב ממון לפרוכת העלות ומחזיקין במסכת שבת עדות קוף לכל בני עולם שהשכיבה שורף ביום ומחזיקין מלי עדותה זה כל מערבי שבותן בה שתן כמדת חכמות ומחכם מתחיל ובה קיה מכוי: ולי זהו כל מערבי למ"ל שבעת הכהות מלוין מזרח ומערב הוי כל שני שמחוך לראשון שבחוכה כלתבן בתמיל בכנס ומנח

פרק טרף בקלפי

לח תנו רבנן מ"שנה משכש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין מכאן ואילך פעמי עולה בימין

ומנין שתי בנות מזכיות לולקין וכו׳ ולמ״ל נפון ולכוס מלוין הוי למכני פניו מסוכין כלפי מעבד ומוץ קדוי מעבד ושלא בכנות מנדלין פניהם כלפי למכני דכתיב לא מול פני המכוסה היל המכנסת ילידו כנות של שפת הקנים ויהי לא המעבדה דולק מלגו בלא תוספת עגים ולא היו נריכין להביל עגים למעבה מאחר שהדוק שהרי מון מסכי נזירין של בין העגים שם מוכה כלמחיב׳ נפיקין לנביל: כשתלחק מלרה שליכן מסכינין וכל כהן שמניע כשול שליכו כוית מאחר שליכו מסכיע היו הנכושין מוסכין לת ידיהם ואם יותיר לא היו מוסכין לת ידיהם: תמנן נמלן: לשרו מתון החזיקו כה הנגול. ולא מוחן לא שייך הכא אלא בנבח קמח שלמלטו מכלן שכזקקין לתוכנע תחלה:

דר״טבא אל וכל כהן שמניע כשול נכוונין מוסכין ידיהם: פרי׳ אל וכן כרלה מפר״מי אל דלוקא כהן שמניע כשול לכל מניעו כוית שיש בה מנו׳ לכל לא היו מוסכין ידיהן למנוח לאכול בקדשי׳ לכל כשול לא היתה ט מנוות לאכלה כיון שלין בו שביעה. ואית לה מלי עלייהו דשנת נכבה דלמכיכן דכל כהן שמניע כוית שיש בה לוכל ושובע וכי תימ׳ לקתם לוכל ושובע נכוית ואלו הכא ליכו שובע לפי׳ כוית הל למתני כהדיא ולת כפר״מי אל דביתי שמעון שם מניעו כשול לא היו מוסכין ידיהם הל למתני הכי: ויש שוכסין בריסא וכל כהן שמניעו כשול לכל לין כן נכל הספרים. לכל אל דכיון דכשנת נכבה כל כהן שמניעו כוית היה לוכל ושובע מחילה שמני׳ דכשמניעו כשול לא היו מוסכין ידיהם מחכו שהכי נכבה יש בו לשם שובע יהי כועל מיהת: ונקט כוית משום דלוכון היה מניע לה כוית מפני שהיה הלשם מתגרך ולשמשיכן לנותה לשלי׳ נכוית לילה פעמים שביעה ופעמים הותרה:

מלנרך נשם מלנרך נרכת כהנים לת העם נשם המשורת לפי שלא היו כלשים.

דר״טבא אל מוחין לי זקן לאל כנר כתנבו למעלה מה שלחתו נילושלמי לכנול שביכה היה עכ׳: נכנס עמי לפני לפנים: אל שמני לחוכיו נה ולחלמך. לוכקלי מלנוש של שר. נלנול לוור: לאהוכתו לאשה: זה שלא יכל לה שמני שלא יכל לה לנהולה כך כתקנה נאחיו. היכל לה עלכו שלין מוכילין לותו שלא יקנלל עגמו: נוה ולחלמך לחוכיו היה נכנס משמני. שנרח מתנה שלא רנה לקנלה כך מזר וכתקנה נה: עכ׳ פר״מי אל. ולא״מנה אל לילוך נפי המשכ׳ זו וכתנ כי נעבוד שחוכיו היה יודע יותר נעבודה השנול׳ נוף׳ לאחיו עה למנותו כהן נדול תחתיו ופשט חוכיו נגדי המעלה חוצה ולנישם לשמני לאחיו ומיכיו כהן נדול תחת לכיו ולא״נ כתכיב על מה שעשה ושנב נלנו לקרוב שמני לאחיו כדי שיחזור אל המעלה לפי שלא לישנב לו לאחור כמו שילעת מיכודי תיכתבו שכל השלה למעלה מתעלות השנה לין מוכילין שא נשנה שיתקייב מאחתה להוכילו שמעלין בקדש ולא מוכילין ולא היה כ״נ אלא לפ׳ נכל השלם לפי׳ בקש תחכולות על שמני לאחיו ואמר לו חוץ ולחלמך מלר שנולך ואחריך הם הלנים לותו כנד שלין הכהנים נעלין נלנוש ואחר לותו המיין שלאחיו מן ה המלכה היכולה נ״נ היתה נוחת הכנד והמיין מלותן שלובשין הנשים נאותו זמן והנים לותו למזנח נלמדו לך יעבוד לא שיגע נשום עבודה מן העבודות מפני שלפול בשבול מחום׳ נגדי כיון שהולעתיך: לאחר כן הניח לותו וירד מאתו ל הכהנים שהקדש ואמר אחי זה יש לו תשובה שהוא אחי מזבח עמה וזה הכנד שעליו הוא נגדי והמיין שלה מפני שנשנע לה שיום שיתמנה כ״נ שילבש כנדיה ויקרב כהן למזבח כדי שתכיר נדל לחבתו לותה והיה קיי״ל לה תה שיעבד לה. קפנו המון הכהנים להכנ מפני נדל שיביכה הזלת שכעבית במקדש שכנדו ושפך לפולתו מעילין

על

פעמים בשפאל והיה לשון של זהורית מלבין, מכאן ואילך פעמים מלבין פעמים אינו מלבין והיה נר מערבי דולק מכאן ואילך פעמים דולק ופעמים כבה והיתה אש של מערכה מתגברת ולא היו כהנים צריכי׳ להביא עצים למערכה חוץ משני נזירי עצים כדי לקיים מצות עצים מכאן ואילך תשש כחה של מערכה פעמים מתגברת פעמים אינה מתגברת ולא היו כהנים נמנעים להביא עצים למערכה כל היום כלו ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמניעו כזית יש אוכל ושבע יש שבע ומותיר מכאן ואילך נשתלחה מארה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפני׳ וכל שמניעו כפול מצרי הצנועין מושכין ידיהם והגרגרין נוטלין ואוכלין, גם נקלוסין כ״כ, ומעשה בא שנטל חלקו וחלק חבירו והיו קוראין אותו בן חמצן עד יום מותו, אמר רבא בר רב שילא מאי קראה אלהי פלטני מיד רשע מכף מעול וחומץ, רבא אמר מהכא למדו היושב דרשו משפט אשרו חמוץ אשרו חמוץ ואל תאשרו חומץ,

תנו רבנן אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם בשנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אם להם בכל יום הכפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבני׳ ועטוף לבני׳ נכנס עמי ויוצא עמי והיום נזדמן לי זקן אחר לבוש שחורים ועטוף שחורים נכנס עמי ולא יצא עמי אחר הרגל הלה שבעת ימים ומת ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם

זאת הכריתה תביאוה נגמרא במסכת מכשות פרק הכי אלי עשרון שהוא פ״נ טמוך לעבי׳ בית מוכיו לללו בית על הוא והיל יותר לתוכה מוכרת עכין הלם אשר לא נזכר הא ולכן ראוי לתכרה כאן לכעבור יתכת כל העבין במקו׳ ול׳ל: מכלל לבית מוכיו לללו בית על הוא. לתביל אותה שנה שבת שמעון הצדיק אמר להן שנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם בכל יום הכפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמי ויצא עמי שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ומעוטף שחורים נכנס עמי ולא יצא עמי לאחר הרגל חלה ז׳ ימים ומת ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם, בשעת פטירתו אמר להם חיניו בני ישמש תחתי נ נחקנא בו שמעי אחיו שהיה גדול ממנו ב׳ שני׳ ומחצה אל נא ואלמדך סדר עבודה הלבישו באונקלי וחגר בצלצול והעמידו אצל מזבח אמר להם לאחיו ה הכהנים ראו מה נדר וקיים זה לאהובתו אותו היום שאשמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחנור בצלצול שליכי בקשו אחיו הכהני׳ לחרגו רץ

בפניהם

על מס שמר לחיי: הפניך נהן שיתיבו לו על שילבר ולתת לו רשות לדבר ממנו וחוץ הצד להם לוך נא עליו לחיי נתחטלותיו וחקרו שעבין תכלית החקירה וכתלמת שחוץ כקי ושמוכיו חוץ לשובר כלי שיתוכח בו ולבעיה על המוכח ועל סעטל על שעשה מס שעשה ויבקשו שהמון להרע ונמלט לא בית הממלך ולא יכול להניחו מכל העם שהיו מבקשין לוחץ כל יפר ויבא

טוכח מיכוסלם לא לאלכסנדריא שלמנרים ובכה בית בטלכבדריא בית נכוחת בה ובכה מוכח וקהיכה עליו קרבנות לפ"ה: וכן לחרו בית מוכיו לאו בית עד חוץ לוץ שעבר על מס שבחר בן תעלה שלותיך בכל מקום לשר תרלה. וכלסנו עליו כת שקוחין לוחם קבענל עם כל הכלוים לליהם וקבץ לותן לעבודת הסם ובאו עליו ונדל עבייכו ביכיהן ומיכוהו כהן וכבדו לותו בבית וקיו ס המנרייס עובדים טו לסם ומקריבין קרבנות כפי מס שלמד לותן ובתקיים לבר הפ"י עי יעשיב ביום ההוץ יהיה מוכח לה' נבלות בתוך לרן מנרים. ועמד בבית ההוץ ר' שבח וכל מודי שכל הקרבנות שקריבין בבית הזה ושלומה לו ליהן קהן ובעלי חיים שטוקטין שם כלנו מוכקין לו בוחרין: וזהו שחמרו ינץ לפי שהוץ כתו שחמר הרי עלי שלה על מבת שלץ לחיה חייב בחתריותה ולפיכך יבץ ושעשם שהרג לותה ולץ הקריבה וכן מי שחמר הרי כזיר וכו' הרי הוץ כמי שבחנג שלץ יחתה יין זמן ילוע ולפיכך חייב בכזירות: עיב להל"מבח ז"ל. לט

רבי מאיר שחמר לבית מוכיו היה לשם עץ מלי עביד להלי קרץ לבתיב מוכח לה'

ושמר: מלבדות שפת בבען שפת ישראל היושבים בחרן בבען וסיהיה דקרץ ובשבשת לה' נבלות עיב במסבת מבחות. בפתחות מלליהן סימן לחוביהם לבא ולהיבם וכבר בתבא עליך שבפתיחה היה סימן לחובהן: ג' טלוי לחשון של פר: לחץ הסם מטחתי לחץ הסם בפר בה'. לפני ה' תטהרו. ואחר בעולות לה' קטלת: וכבר לחמרו בלומר בבר היה משעה שהלך קולו עד יכיחו: בלה לדבה להתקטט בבשמי הבבה:

הריטב"א ז"ל מ"ז בבי לת הסם פי' הסם המשוכ לחלו הסם בבבוין הבבה מעמיס מזכיכו בתפלתו ובבמה לבביס שלח ולפי בלחמן: וכן מטוך ביהושלמי ובבר לחמר לבץ הסם ובשמע קולו עד יכיחו. פרש"י ז"ל בבר היה משעה שהלך קולו עד יכיחו בלומר שלח היה זה חלץ בזמן הבם שהיו ישראל עשין רבונו של מקום וכן משוכ ביהושלמי וביב לתתת לה' תחומי: ואיבא למידק לחה בחסבת תמיד תבן כי ביכיחו היה בשמע קול השער הבדול שבפתח והתם מוכח לעל שער הבילכל קלחר ולץ על שער העזרה ותיבן לי לחץ פלבתא לחהיה לחתם. ועוד ז"ל כי ניב הלבת היה בשמע על מ' תחומים לבל קול הלבתות עבמן היה בשמע עד יכיחו ועוד יש לומר לחץ בזמן הבם ולא שלח בזמן הבם. בשים שביכיחו וכו' פי' ולדוקא הבשים לבל הכלות שבביות קטוע יותר ביביות היו להתבשם. מה שאין בן בישולם שאפילו הכלות לא היו בביכו' להתבשם בלקתבי ומוכ"ל. ושם תאמר וסיל סיו מתבשמי מביס הקטורת

מפניהם והלך לאלסכנדריא של מצרים ובנה מזבח והעלה עליו לשום עץ וכששמעו חכמים אמרו מה זה שלא ירד לה כך היורד עאכו דברי רבי מאיר אמר ליה רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא לא קבל עליו חוניו שהיה שמעי אחיו גדול ממנו ב' שנים ומחצה ואעפב נתקנא בו חוניו בשמעי אחיו אמר בא ואשמך סדר עבוד' הלבישו באונקלי וחנרז בצלצול והעמידו אצל מזבח אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה גדר זה וקיים לאהובתו אותו היום שנאמר בכהונה ג גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחנור בצלצול שליכי בקשו אחיו הכהנים להרגו: סח להם כל המאורע בקשו להרוג את חוניו רץ מפניהם ורצו אחריו רץ לבית המלך ורצו אחריו כל הרואה אותו אומר זה הוא הלך לאלסכנדריא של מצרים ובנה

ישעיה יט מזבח והעלה עליו לשום שמים שנאמר והיה ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ו וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה זה שברח ממנה כך המבקש לירד לה יעלו:

לט אמר — ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי רבי מאיר האי קרא דר' יהודה מאי עביד ליה לכדתניא לאחר מפלתו של סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב. הדרין שלא לעבוד עץ שנאמר

שם ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען חלכו לאלסכנדריא של מצרי' ובנו מזבח

שם והעלו עליו לשום שמים שנא' ביום ההוא יהיה מזבח

שם לה' בתוך ארץ מצרים. מאי עיר ההרס יאמ' לאחת כדמתרגם רב יוסף קרתא דבית שמש דעתידא למחרב יתאמר דהיא חדא מנהון ומאי משמע דהאי

מלאכי ג הרס לישנא דשימשא הוא שנאמ' האומר להרס ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום עכ' בסנהדרין.

תנו רבנן שנה קודם חרבן הבית לא היה גורל עולה ביפין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי ואמר היכל היכל מפני מה אתה מבעית את עצמך יודע אני שסופך ליחרב וכבר נתנבא עליך

זכריה יא זכריה בן עדו פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך אמר רב יצחק בר טבלאי למה נקרא שמו לבנון שמלבין

מלכים ג ז עונותיהם של ישראל. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב למה נקרא שמו יער דכתיב ביה יער הלבנון לומר לך מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב דאמר רבי אושעיא בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל

כלים ג מיני מגדים של זהב והיו מוציאי פירותיהן בזמניהן וכיון שהרחיב מנשבת בהן משיירי את פירותיהן שנ' גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב אומלל בשן וכרמל ופרח לבנון אומלל ומהם היתה פרנס לכהונה וכיון שנכנסו

שמואל ב גוים להיכל יבש שנ' ופרח לבנון אומלל ועתיד הבה להחזירו לנו שנ' פרוח תפרח וחגל אף גילת ורנן וגו'

לח כ ג ii תם

מוכחא סם ב' נרמה ארבי שבול תיבה אלך שבי לשלוח לשלוחך בם הריעון בשיין של עלמה והרשיבם אלה לני בשהבבים שלחה אלך הארבן לבם הרשיבו כל הערבי ואחרי שחין טסי ושאו מרות שאל עלות בבבות כ' בחרות לקוטי. ביחיתו ובין הלבי ושעלין תבות ואחן היתה מבשה שבר שעשר תעשה ולהבשם אלה פלוי בשבר הקרבן ושעלקה שבבבה ביבשו המבול שבשי ומרה לבנון אומלל ועתיד הבה להחזירו לנו שנ' פרוח תפרח וחגל אף גילת ורנן וגו' אלך

ערבי

תנו רבנן פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום ג׳ בוידוי ראשון, וג׳ בוידוי שני, וג׳ בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו. אמ׳ רבה בר בר חנה מירושלם ליריחו עשרה פרסאות, ציר דלתות היכל ה׳ נשמע כשמונה חומי שבת, עזים שביריחו היו מתעטשות מריח קטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח הקטורת, כלה שבירושלם אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת.

פרק הוציאו לו את הכף

מ אמרו

בשוק נתזה צנורא מפיו על בגדו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני בניה כהנים גדולים ביום אחד, תנו רבנן שבעה בגים היו לה לקמחית וכלן שמשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך אמר להם מימי לא ראו קורז ביתי קלעי שערי אמרו לה הרבה נשים עשו כן ולא הועילו,

מא משנה

נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו היה מהלך בהיכל עד שהוא מגיע לבין שתי פרוכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים וביניהם אמה, ר׳ יוסי אומר לא היתה אלא פרוכת אחד בלבד שנ׳ והבדילה הפרוכת ונו׳ החיצונה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון, מהלך ביניהן עד שמגיע לצפון, הגיע לצפון הופך פניו לדרום מהלך לשמאלו עם הפרוכת עד שהוא מגיע לארון, הגיע לארון נתן את המחתה בין שני הבדים, עבר את הקטורת על גבי הגחלים ונחמלא כל הבית עשן ויצא ובא לו דרך בית כניסתו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון ולא היה מאריך בתפלתו שלא לחבעית את ישראל, משנישל הארון

אבן היתה שם מימות הנביאים הראשונים ושתים היתה נקראת וגבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן את המחתה,

גמ׳

במאי עסקינן אילימא בסקדש ראשון מי הוו פרוכות ואלא בסקדש שני מי הוה ארון, והתניא משנגנז ארון ננזו עמו צנצנת המן ושלוחית שמן המשה ומקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה וארגז ששלחו פלשתים דורון לה׳ אלהי ישראל שנאמר ולקח תם את ארון ה׳ וגו׳ ותתם אותו אל העגלה וארז כל כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך ומי גנזו יאשיהו מלך יהודה גנזו מדראה שגנזו מצא כתוב בו ילך ה׳ אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת וגו׳ עמר וגנזו שנ׳ ויאמר ללוים המכינים לכל ישראל הקדושים לה׳ תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל כי אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה׳ אלהיכם ואת עמו ישראל ואמר רבי אלעזר אתיא שמה שמה אתיא זורות ודרות אתיא משמרת משמרת, לעולם בסקדש שני ומאי הגיע לארון מקום ארון והא קתני נתן את

המחתה בין ב׳ הבדים אימא כבין שני הבדים׳

מא רבי יוסי אומר חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח׳

מב רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל בארחא שדא מטרא עלויה אמר לפניו רבון העולמים כל העולם כלו כחרב וחנינא בצער פסק מטרא׳ כי אתא לביתיה אמר רבון העולמים כל העולם בצער וחנינא בנחת אתא מטר׳ אמ׳ רב יוסף מאי אהניא ליה צלותי׳ דכהנא רבא לגבי רבי חנינא בן דוסא׳

מג תנו רבנן מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הן נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה האריכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישר׳

מד פיסקא יצא ובא לו דרך כניסתו׳ מהם אמר רבי שמעון בר נחמני אמר רבי יונתן אמר קרא ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון לירושלם וכי מה ענין גבעון אצל ירושלם מקיש יציאתו מגבעון לירושלם לביאתו מירושלם לגבעון מה ביאתו מירושלם לגבעון פניו כלפי במה אף יציאתו מגבעון לירושלם פניו כלפי במה וכן כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כשהם נפטרים לא היו מחזירין פניהם והולכין אלא מצדדין פניהם והולכים׳ וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו ויצא אלא יצדד פניו ויצא כי האי דרבי אלעזר כי הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן כי הוה בעי רבי יוחנן לסנויי הוה גחין וקאים רבי אלעזר אדוכתיה עד דהוה מכסי מיניה דרבי יוחנן׳ רבא כי הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד דהוו מגנפן כרעיה ומתוסאן אסקופתא דבי רב יוסף דמא׳ אמרו ליה לרב יוסף היכי קא עביד׳ אמר ליה יהא רעוא תרום רישיך אכולא כרכא׳

מה פיסקא משניטל הארון וכו׳ משנשנו לא קתני אלא משניטל תנן כפר ארון גלה לבבל דתניא רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר ותשובת השנה שלח המלך נבוכד נאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה׳ וימלוך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר אשר לא יותר דבר אמר ה׳ אלו עשרת הדברות שבו׳ רבי יהודה בן לקיש אומר ארון במקומו גנוז שנאמר ויאריכו חבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דאולא דאמר אולא שאל רבי מתיא בן חרש לרבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שר׳ אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן׳ שניה מאי היא דכתיב ויצא מן בת ציון כל הדרה מאי כל הדרה חדרה אתה מה אתה אומר אמר לו שאני אומר ארון במקומו הוא גנוז שנ׳ ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה׳

ירושלמי ורבנין אמרי בלשכת דיר העצים גגנז׳

זה המאמר קנוי כאמר בגמ׳ על ענין כניסת כהן גדול לקדש הקדשים כאי זה מקום היה מהלך בין שולחן ומנורה ובפירושו יש ענין לחוך כי כשי׳ מביאין ישראל שלש הגדיים הכתוב לשלים שלש כל אחד ואחד מתפלל על עצמו שכ׳ אשר ילשון לים בגד לבנו ופירש כפיו שלש הוה אילך תכיר הוא שלומן ליכנס בפומיי והכי׳ כתב על זה ול׳ עיקר הפי׳ כלפלם זל שמחוב תכתן לה הגדיים לשלים היה לף על פי שכניסתה תמוכה יותר שהרי לף בשאר ימי כשכנסים להיכל נכיך מעיל כפעמונים משום ובשמע קולו בבואו אל הקדש ואלו היה נכנס לפני לפניו בשנאי לבן שלין שם משמיע קול׳ אבל מה שפלפי׳ זל שלש הגדיים וכו׳ שכל אחד מתפלל ושואל נדבון וכו׳ לין פי׳ זה בטן מדש שלף בגוים כתוב ושמית בכל אשר יקרא שיך בהכלי׳ ועוד כי מה ענין זה לשמועתנו אלא הכתוב כפי שפירשנו׳ וכן פי׳ בתוספות עכ׳ל׳

וחנינא בנחת שלין לו זכיות בשלות׳

ויבא שלמה ושמה היה לו לכתוב מן הבמה אשר בגבעון לירושלם או אל במה אשר בגבעון מירושלם׳ בגבעון היתה קדושה שהיה מזבח שהיה ושם קולך ומקריב שם׳ מקיש יציאתו מגבעון לירושלם לביאתו מירושלם׳ לגבעון ומכי משמיע קולו ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון לך הלכתו וכן מירושלם בשובו מגבעון היתה לביאה כמשנכנס׳ ויש׳ במעמדם השומדים בעזרה במקום כל ישראל על קרבן תמיי לכתוב תשמרו להקריב לי היו שומדים ומשמרים על קרבנם׳ עד דהוה מיכסי מיניה כ׳ יוחנן שלין כ׳ שעזר כוותה מיכסי לכבי יוחנן שלין רבי יוחנן כוותה מחזיר פניו׳ תמהין לף לכך יוסף שהוא היה מלוי עניים ואינו מניח כלבר׳ תרוס כיסיך תהיה כלפי שיבת הכרך׳

ויביאהו בגלה ליכונין עם כלי ממלכת הוא הלבון ויהיו שם על היום הזה׳ ופליגא דשלמה הא דתניא ל״ם לומר לבון גלה לבבל׳ כשמוכה ושניה כלומר משני מקראות׳ כל הלבים מלבים סגנון מקדי מלכים׳

מתעסק בעיול ושמוך · קרנפה משוכה לאחל מן מטבלות של טיט שכרנפה ליאם נמוכה מאכזותיה וחנין לסלקוה מאחר שכמלידה שם ביימול כביכול : מתליעין בעניס לתנן כל עץ טיט בו תולעת פסול למזבח : בעלי

מ ז

נב שכיס היו מאכזו יכושלם בגלות נבקיקיו על פקולת כורס שעלו לככות הכית שקרי לכוף ע' שכה לכיכוס יהויקים קיתה הפקילה כמו שכיכו במגילה ל"ח שכה היה מכיכוס יהויקים על מרכות יכושלם : ליאמר מר גלו לכבל כו' גלו כח' גלו כ"ח גלו ביט ובירושו גלה יכניה בשבעה לגלות כיכוס יהויקים שהוא שמוכה לכטוכל כאחר· גלו בקיקיו וגלותו למרכות יכושלם ביאם לכיכוס יהויקים שהיה תשעה עשר לכטוכל כאחר ליאמר מר שכה ליעשוקס כיכם כיכוה שכיה עלה וכיכם יהויקים : על כהמה בגימט' לכ"ה : הגביר בכית לכיכים בספר לכילל כתיב וכלי מפרם ליה כלי יוקר לוקו לוקח ליאמר בנפרית ומלא שכ' בו על ליאשר עזבו לת בכית ה' הגבירו בו ליוויב על ישראל שהוא ליאמר : לכיכים לשכיס כמו וכל כלי מלך כבל ·

הר"יטבא ג"ל · כ"ה שכה פי' כי מן המכרן ועל תשלום ע' שכה לפקילה שהיתה ביתי כורס כ"ה שכה כי מגלות יהויכין ועל גלות בקיקיו והקרבן היו ל"ה שכה כלומריכן גלו בשבע וכו' כלפרטי ג"ל : מ מ

נראין ואין כראין כלומר ואוי"ל כשרייתא שהיו לוקחין ובולטין בפרוכ וכראין כפי לדי ליאם שבולטין מתחת מלוקה ויונאין בפרוסת הפרוסה · שכנגד הפתח שבאמצע ליאם טרקסין והפתח היה נראע במקדש ליאמר : הכרובים שהיו מעורין זה בזה מלובקי' ולקוחים ומחבקים זה לת זה כזכר המחבק לת הנקבה · מ ע

מעורין לשון לבוק כמו במסכת ביצה ליאם היו משתי' כשלים לאמות · קונישוס לשון קפלוס מן הכותל :

הר"יטבא ג"ל מנאו כרובים המשולים זה כזה הקשה הרב בן מתנם ג"ל לקח הכתוב כתרגם לאמי' שלא היו מכיכם שים על לאחי שלא כשהיו שוטין הנוהו של מקום ויש מתרצין לקתם הכרובים לאמה שלא הכיו הכרובים לנוכחת שהיו מתלבשים היו מעורין · ותימה לאמה בן היכי לאמרינן לעיל שהיו מראין לאם הכרובים לנוכחת לקרושת מקדש לפני המקום : אלא נאמר כמו שפיכם הלאם ג"ל לאמי שהם היו מעורין עכשיו שלא שהשוה כם לעשה כלי לעלות עבותם : כ

מיין

מז אמר רב נחמן תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים הוא

נגנז · אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא להודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאה נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון נגנז שם· מאי הוה קא עביד אמר רבי חלבו להתעסק בקרדומו היה · תנא דבי ר' ישמעאל שני כהני' בעלי מומין היו שהיו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהן ונפלה שם ונצתה אור ואכלתו ·

מז כתיב ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדי' וגו' מכאן שארון במקומו

נגנז · אלא רבא לעולא מאי משמע אלא דכתי' עד היום הזה · וכל היכא דכתי' עד היום הזה לעולם הוא והא כתיב ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו בני בנימן וישב היבוסי את בני בנימן בירושלם עד היום הזה הנ"ל דלא גלו · והא תניא ר' יהוד' אומ' נב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בנים הכי הוו · ותניא רבי יוסי אומר ז' שנים נחקייסה בארץ ישראל נפרית ומלח · ואמר רבי יוחנן מאי מעמא דרבי יוסי דאתיא ברית ברית כתיב הכא והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם מה התם שבוע אחד אף הכא שבוע א"א ליה התם כתיב שם הכא לא כתיב שם · וכל היכא דכתי' שם לעולם הוא והאמר רב יוסף מד' ומהם מן בני שמעון אשר הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה אשר לעמלק וישבו שם עד היום הזה הכי נמי דלא גלו והא אמר מר דגלו כבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות · שנאמר ואסיר גבולות עמים ותיובתא ·

מח רב יהודה רמי כתיב ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים · וכתיב ולא יראו התוצה הא כיצד דוחקין ובולטין בפרוכת נראין ואין נראין · תנא ויאריכו הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן תלמוד לומר ויראו ראשי הבדים אי ויראו ראשי הבדים יכול יהו מקרעין ויוצאין בפרוכת תלמוד לומר ולא יראו התוצה אי ולא יראו התוצה יכול לא יהו נוגעין תלמוד לומר ויראו הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כמין ב' דדי אשה שנאמר צרור המור דודי לי בין שדי ילין · אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורין זה לזה והיו אומרי' להם ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר עם נקבה ·

מט אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו גוים להיכל מצאו כרובים המעורין זה בזה הוציאו אותן לשוק אמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה עוסקין בדברים הללו מיד חזילום שנאמר כל מכבדיה חזילוה כי ראו ערותה ·

מציון כבכל ניון כבכלת תחלה וסביביה כלבקו הלבנים על פוף השולש טון הכב לקריס מכסול מלב התלמיד שלש יסתכם בכבת קלוס השולש בהכבת מניון כבכלת תחלה וכו׳ וקוסיף הכב ואמר ניון כבכלת תחלה וכו׳ עכ׳ בנקת עפר מן הבלדין בכבלת ל׳ מונקות היו לו ובמתם והלך מכל נד על שכלבק בלמבעיתו׳ כי לשלנ יאמר תעשה לרץ ומהיכן נעשה מטר ונעשה מטבות ת״ל בלדין הוכידו לו נשמים להעשות לרץ מניון מכלל יופי כתיב׳ תולדות השמים מלאכתי וכבכי׳ כבי נבקי׳ תולדות השמים משמים כבכלו ותולדות הלרץ מהלרץ כבכלו׳ כ״ל

השתא בניל טמלים ולמי לתתן ולין שכיכה טוים כביכם בטומלם׳ כ״ב

שמעשה הטעל טוים עבודתו טוים לאיסור׳ מפבי מה לין מיתתן טוה מפבי שהיו בו ג׳ מיתות׳ מיתת סייף שיהו לים תלבו עליהם׳ מיתת מנבה וחוף ס׳ לת הטעם מיתת הלהוקן לכתיב ויזד על פבי קמי׳ ויסק לת בכי יסד ולמבי בשבת עז לין כתטון משה שלש לבולקן בבולות בכבות בתן׳ זבח וקטר הן עבולות שהייבין לעז׳ מיתה כלתבן בל׳ מיתות שהן בסקילה וכלן בסייף שעליין לין כתמבשו להם ל׳ מיתות ב״ד וכלומו במיתה ב״ל במיתת בבי בם שכל מיתתן בסייף כלמביכן בשבשלדין׳ נפף וכסק לין בהם מיתות ב״ל כלתבן בל׳ מיתות שלש בילי שהיו כלומו במעשה׳ כל בבי לומי כלם בכלל זה׳ שלו׳ לשכי ולשלו לין ל״ד מיתות במעשה הטעל בעשו לכוליים עליהם לשכום בקתתו של מקום׳ שבשו לכיו ולמו לשי ובכיו עז׳

פלו׳ מהו לעולם הבא על לשם לשל שלשלומו מה מעשיו בניכיך ויש פותרין על שלמה בן דוד שלשלומו׳

שלש על פלוני שמת על מבשלום שלשלטני׳ שלש על הבועה שם מותר לכיכלו מפי שלשי׳ מהו לשנול בשנה מיל לשלי בי כיל בת שבע מיל דוד בן שבירא לן לשל שמואל בר בחמני אמר יוכתן כל כיוכן למלמת בית דוד נע כריעית כותב לשתו ובשנה קבי לה כלבתי ול לרם לין בל בי שם בשנה ל׳ קטנה׳ מהו לשניל בועה מיל השלי כלו לוביה מיל דוד ושייבי לקבי לשתו בשנה קבי לשוביה בועה׳ ממזר מהו לבים לת לבין לשמר לשם מהו לבים לת תשי שלשתם לותי מהו לשול לת ניתו בזמן שזה מי לשור מפבי נשר תרבן בבית לשמר לשם לא שלשלטני שלש מהו לשול לת שבבו לא שהשלינן והשריבין לשבים לשרים בלדש שתתבין לשמות בשלישו יודע להשיב שלש יודע בים שכל לא שמ׳

בכר שלש שמע מפי בבו׳

דר״יטבא ל״ל שלו׳ מהו לעולם הבא שלש שלש ס״ט וט׳ וזש על שלמה מי ס״ל בל׳ בב׳ שמה משה יוסף בל שלומה שמה מעש שלש שלש לשלטני שלש על הבשלום׳ וכן פלש ל״ל בי על הבשלום שבש על פלוני שבא שלשלומו׳ מי בל שש לשמר בב שלשים בלש מופת וקדושין

ולבא

וליכא למ"ל למימר הכא על מפותיה לחיו לו לסם היו בקדושין וליכא מעמו לסת ותסת לים ותמר לסם וכו' : מקו להניל הרועה
מיד ואלו מי סבירא ליה מיד לוד מי סבירא לן מולקין בכוד לתלמיד דקייסו יותב במקום הכב שהוא לוד מפני שאמר
שאלוני יותב ליסו מורד במלכות וניתן להסילו או דילמא לין מולקין בכוד לתלמיד במקום הכב ומורד במלכות היה וכלין הכא
אמר להם לא שאלתוני פעם אחת אלא על הכבשה · אמרו
ליה ואת הכבשה מקו להניל פירוש מקו להניל לבת שבע מיד
דוד מי כל הך דלה"ר יוכלן כל היוצא למלחמת בית דוד נתן
כריתות כותב לאשתו וכן הוא בריש תשפיתא ליכאות וכן פירוש
בעל הערוך ז"ל ·

כ ל

עזא ועזאל מלאכי הבל"ש שירדו לארץ בימי בעמה
לאות תובל קין ועליהם כתי' ויה"ו בני האלהים
את בנות האדם כלומר על העריות מכאן : וכתב הריטבא ז"ל
לזה רמז הלמבן ז"ל בפי' התורה שלו בפסוק הנפלים היו בארץ
שהעזין ההוא מתפר' במס' יומא עב· משפטו משמיע דבני
המיוחסים והדין נותן לעשותם : חוק משמע דבר שאינו שלא
נזרת מנות מלך כמו ויאמינו לותה לחוק : ושם לותה יוסף לחוק
השטן יבר הבא משיב עליהם תשובה להטעות את ישראל ולומר
שהתורה ליסה לאת כי מה תועלת בכל אלה לבך כתוב בהן חוק
לבי נזרתי עליכם : הלל לבי ה' לחוקותי לקי למיבייסו שליך את
חקותי תשמרו לבי ה' : מקקתים נזרתים : כ ה

בבדינה לשון שבוקא בהן דבר קול הר גריזים מקום
מושבם של כותיים : עת לעשות לה' כשבא
לעשות דבר לשמו של מקום מותר להפר בו תורה ע"כ ·

דר"טבא ז"ל שהניעו להר גריזים · תימה לרבי
שלקן ז"ל דמשמע שלא עברו בהר גריזי
שלא נתכוב כמה שנים בלומו של ר"מ לתלמי' בפק דקולי דמות
יוסף מנאו להם בקר גריזים ותיכן לכותיים גבי לביות הם לר"מ
ומת בתחלתם היו מקולקלים ובקר כוסמו וכלומו של ר"מ מזכן
לקלקולם הלשון · לשון הם לבנדי כהונה · ולי בעי למיל עלך
אולם מבפנים כיון שהגיע שעיר לסדבר הידה מלבין
לעשות הקש ז"ל ממעשה דיבלי מלכא בפר' לשומר בקדושין יהודים שנעשו"ת מצותו שנאמר אם יהיו חטאיכם
לתמליבן הקיס לסם בגין שבין שיבו והתם במליבה הוא ותיכן
ת"ל דשמלי בין לכתיב בית והיה על מנחו תמיד · ולא בהילל
כעזאל על מנחו מדבר לוקי כב' המשוכה גם לין הלעת כותבת
שקקל הכתוב בגין שכתוב בו קדש לה' יותר מעזאל בגדים והכהן
כתו שפי' הלמבן ז"ל דיבלי שלא כהין עם ולפי' עברו על כהוכתו
בלותה שעשה מה שלא עשו קודם לכן : כו

ויכרך

תנו רבנן את משפטי תעשו דברים שאלא
לא נכתבו דין הוא שיכתבו · אלו הן עץ
ונילוי עריות ושפיכות דמים וגזל וברכת השם · את
חוקותי תשמרו דברי שהשטן ואומות העולם משיבין
עליהם · ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז
וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח ופרה אדומה ושמא תאמר מעשה תוהו הן תלמוד לומר אני ה'
חקקתים אין לך רשות להרהר בהם ·

פרק בא לו

נה בגדי כהונה היוצא בהן במדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשע"עבוד ה מותר
מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם ובמדינה אסור וחתניא באחד ועשרים בטבת יום
הר גריזים הוא דלא למספד ביה יום שבקשו כותיים ארצ"ב אלהינו מאלסכנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו
להם רשות באו והודיעו לשמעון הצדיק מה עשה שמעין הצדיק לבש בגדי כהונה ונתעטף בגדי כהונ' וסיקירי
ירושלם עמו ואבוקות של אור בידיהם והיו מהלכין כל הלילה כלה הללו מהלכין מצד זה והללו מהלכין
מצד זה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר אמר להם מי הן הללו אמרו לו הללו יהודים שמרדו
בך כיון שהגיע לאנטפרס זרחה החמה פגעו זה בזה כיון שראה את שמעין הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה
לו אמרו לו מלך שכמותך משתחוה ליהודי הזה · אמר להם דבות דיוקנו של זה היא מנצחת לפני בבית

מלחמתי

ויברך עזרא ואמר נהודע עביכא לויקהלון בו לפני הקהוב כתיב ברוך ה' אלהיס ואומר כך תקבו לומר היוס לומר במקדש כמוך כל נכסה כלאמריכן במסכת תענית: נגבולין כל מון לעזרה קרי נבולין: כייל כייל לשון נעקה וקובלנא: הלי דאמרינן לבית המקדש מבקשים ביתמים שיתקוב בילדם יבר הכא של עז': לקבולי לגבי שכשף לותו וכקבל לגבי: פיתקל כתב: לומר כלומר מסכי' לכי עתכם: לומר לקו הכניה זכריה בן עדוה: ביתה שעל: בדולה לתוכה בסיר של עופרת: זאת הרשעה וישלך לותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה: וישלך לתן העופרת אל פיה: שתוק קלה שמעה הקול לתוך השופרת ולינו יוכל ממנו: כלי יכלה העולם שלא תהא פריה ורביה: ביעתה את יומה ביום הכולה בו ביום לבי שפסק חיוס מן המעים ותפילו לותה שעיברה התינוקת בבר ליום מתבעלים במעיה: לבלוע שיקה שולט בחלם לישקך לשתו ולא לחתת: כחליסו כמו עיניו עי' כחול: הלל הגדול הגבור והכוכה לתכו בלותה תבלה כמו שכתוב בה בספר עזרא ויסף אל' הגדול הגבור והכוכה לשבר לא יסף כביס ומר: גוי מקדקי' בהיכלו שהלה שרי כטוכה כלגב בכנסים להיכל ומביש' בו בכל רגופה לא אל' כוכותי בספרי' הכה תכמתל כתיב ששה תשבר לאלפי' ומשלם עון לאות על תיק בניהם לתכיסם להל הגדול הגבור ה' נבלות שמו: לביהל לא לתר גבור בתבלתו בספרו: גויס משעבדים בעביו זה ע' שפה: זהו גבורתו שכופף יבלו כל הפיס בללו שבשתעבדו בהם ומלריך לפו על הגזרות שם זכי' על בניו ולולו קן כוכותיו שהלתלה מוכלו וכו': מן יום החכן לתה למל כוכותיו שכל הלומות כלפסו להשמילים ופתקיימו מקן ובכן ילמיה ולכיל: שהוא לתת מפכים על לחתת ושוכה לת הסקר:

הר"יטבא זל: ברוך ה' ואמר ועד העולם: פלשי זל כי קולס לבן היו שכין לתן ולא כהיב' לגי זל כי בולתי לא עבו לתן בתקדש לשלם שלא בתחלה היו לומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואין לומרים ביתי עזרה שלא היה שלא עולם לא ותקבו לומר מן העולם ועד העולם:

מלחמתי אמר להם למה באתם אמרו לו בירא שאנו מתפללין עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך גוים הללו להוריבו ותתן להם רשות אמר להם מי הם הללו, אמרו לו הללו כותיים שעוכדים לפניך, אמר להם הרי הן מסורין בידכם מיד נקבום בעקביה' ותלאום בזנבי סוסיהם והיו מגררין אותם על הקוצים ועל הברקונים עד שהגיעו להר גריזים כיון שהגיעו להר גריזים תרשוהו וחרעוהו כרשיעין כדרך שבקשו לעשות את בית אלהינו ואותו היום עשאוהו יום טוב איבעית אימא ראויין הם לבנדי כהונה קאמר ואיבעי' אימא עת לעשות לה' הפרו תורתיך,

נו היכן קוראין בו בעזרה, פי' בו בעת, ר' אליעזר בן יעקב אומ' בהר הבית שנאמר ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום נגד האנשים והנשים והמבינים ואוזני כל העם אל ספר התורה, אמר רב חסדא בעזרת הנשים, ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול ויענו כל העם אמן אמן במועל ידיהם ויקדו וישתחוו לה' אפים ארצה, מאי הגדול רבי אסי אמר שגדלו בשם המפורש רב גדל אמר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמר ליה אביי לרב דימי ודילמא שגדלו בשם המפורש אמ' ליה אין אומ' שם המפו' בגבולין ולא והכתי' ויעמוד עזרא על מגדל עץ אשר עשו לדבר ואמר רב גדל אמר רב שגדלן בשם המפורש הוראת שעה היתה,

ויקם על מעלה הלוים ישוע ובני קדמיאל שכניה בני שרביה בני הודיה בני ויעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם, נס נפל מיתות, מאי אמור אמר רב יהודה ואי תימא רבי יוחנן בייא בייא חיינו האי דאחרביה לבי מקדשא וקליה להיכלא וקטלינהו לצדיקייא ואגלינון לישראל מן ארעהון ועדיין קא מרקד ביננא כלום יהביתיה ניהלן לא לקבולי ביה אנרא לא איהו בעינן אלא אנרי בעינן, נפל להו פיתקא מרקיעא דכתוב בה אמת אמר רבי חנינא שם חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת, נס נפרק מתה נהמה, יתיבו בתענית ג' יומי ג' לילי מסריה ניהלינהו נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים אמר ליה נביא חיינו הוא יצרא דעז שנאמר ויאמר זאת הרשעה וגו' כיון דתפסו ליה אישתמיט בינתא מן מזייא ורמא לקלא אזל קליה ת' פרסי אמרי היכי נעביד ליה דילמא חס ושלום אמר להו נביא שדיוה בדודא דאברא וחפיוה לפומא באברא דשאיף קלא שנאמר ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה אמרי הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי על יצרא דעבירה בעו רחמי ואמסר בידיהו אמר להו נביא חזו דאי קטליתון להאי גברא איחרב כל חכשוה גבייהו תלת יומי איבעי ביעתא בת יומא לחולה בכל אר' ישראל ולא אישתכחא אמרי היכי נעביד ניקטליה איחרב כל ניבעי רחמי לפלגא מרקיעא לא יהבי כהלינהו לעיניה ושבקוה אהנו ביה כי היכי דלא סגרי ליה לאיניש בקרובתא, במערבא מתנו הכי רב גידל אמר שגדלו בשם המפור' רב מתנה אם' הל הגדול הגבור והנור' והא דרב מתנה אתיא כר' יהושע בן לוי דאר' יבל למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו את העטרה ליושנה משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה אמר גוים מרקדים בהיכלו איה נוראותיו אתא דניאל ואמר גוים משתעבדין בבניו ואיה גבורותיו לא אמר גבור אתו אנשי כנסת הגדולה אינהו אמרי אדרבה זו היא גבורתו ואלו נוראותיו זו היא גבורתו שכובש את כעסו ונותן ארך אפים לרשעים ואלו חן נוראותיו שאלמלא נוראותיו אומה אחת יחיד יכולה להחקיי' בין ע' אומ'

אתי משלח ליוסף ממחרת מנחו בשוק מכבדו לפני הכרזתו ואומר ליסי כהן גדול וכו׳ ממיס חייס הוא הקבלה עשיכו
שליחותו: מפטרי מסדלי שהיה לחד מוטל בשוק מקבלו לשוק לביתו. כח

אתהלך וגו׳ לילי לליבי בחיים מתוקפי כקט לך זה מקום שווקים שהלם מוכן לקמות מזוכותיו ולפי שהיה לוך
מטלטל כיו וכל היס מתפלל על הדבר

ואומר בתהלה לתהלך לפני ה׳ ואומר שמתהפכות עליו. מי
שהיה עני בילדותו וכעשה עשיר לעת זקנתו דומה לו כשו עכשיו
כעשה מי מתוך מיתה: שליחים לחיים לקדש בלשה פרשת וזכו׳
חיים לפני כתי כקט ליה. שלומים לבשים עכותבים ותשיבי כח.
חיים לשון חשק מלך כתיב לכשים: חיים לשון קיבון לשק.
מכיח חיס בני תורה. כט

לסוף לתו שמעיה ולכולין לליטטורי מיכיה ליטול
רשות ממכו ולפרוש לבד ביתן. ייתין בני
עממין לשלם לשון נבלי הוא לפי שהלו מבני בניו של מכחיב
כלחמיכן כתם׳ ניטין: לשבדי עובדי לחברין כוכבי וחמר מר
לך עבדי עובדי לחברין שהוכיחתו תוכחת לבניס וחמר מר
לך תהו חיס לת עמיתו בתוכחת לבניס הכתוב מלבב לפס חיס
בן גרים לך יחמר לו זכור מעשה לכותיך: וכתב הליטבה ז׳ל
ייתין בני עממין לשלם לשבדין שובלי לחברין פירוש קשה כ
בעוכיהם שקרם בני עממין לפי שהיו בני והוא לך כתבון לכך
שלף ישראל בקרבו עממין כלכתיב בחריך בניתן בעממיך חלף
שלם לבר בלשון כבוד כמקום לחיכך מסדש עכ׳. ס

ג׳ זכיס כעשו בכלי הקדש. של מזבח סימן לכתר
כהוכה. ושל לחון סימן לכתר תוכה של שלחן
סימן לכתר מלכות שהשלחן הוא שהר שלחן מלכי: הג של
מזבח זכה לחרן וכולו ושל שלחן זכה לוד וכולו: שהכהוכה
כיתבה לחרן בריית מלח וכן המלכו׳ לדוד ולזרעו על שלש:

כי מלכיס יחלוס ונלוד הוא כחמליך מן המלך והתוכה לחמלך
מקו׳ זה זכה ללמוד לשמה ולקיימה. זכה משתבחת בימיו
מצוין לעשות מלכתו שהלחון בתחלה הטיל הכתוב המלחה׳ על
משה וחלה על הכבוד ועשה דקאמר לו בהליה לחי כילדי
כתיבי לממכתה בעלמה הוא דקאמר: לים שותה כמים וים מ
עולה. ס

דרתא מנל: ותרעה לדרתיה עניל שהתוכה
ליכה חלה שער ל׳כ׳ם בה לירחת שמים
לכך נרים שתקדם לו ירחת שמים: תרתי ניהכם להיות עמליס
בתורה כשלם כוה ולה תקיימוה ותרשו ניהכם כמותכם וכמיכם
לה כהכיתה בשלמכם: נוכריה בייסורין ובניהכם: כושה לחם
משה וינול מהכהוני עניכה: להעיל בלומליס מי קייס ומי לה
קייס.

כליטבה

ס אמר רבי יוחנן ג׳זרים הם של מזבח של שלחן של ארון, של מזבח זכה אהרן ונטלו, של
שלחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין הוא מונח כל הרוצה ליטול יבא ויטול שמא תאמר
פחות שבהן הוא תלמוד לומר בי מלכים ימלוכו וגו׳, רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן זר, זכה נעשית לו זר
לא זכה נעשית לו זרה היסגה. רבי יוחנן רמי כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים מכאן
לחת שבני עירו מצויין לעשות מלאכתו, סבית ומחוץ תצפנו אמר רבא כל חת שאין תוכו כברו אינו חת,
אביי ואי תימא רבא בר עולא אמר אף נקרא תועבה שנאמר באיוב אף כי נחעב וגאלח איש שוה כמי עולה,
סא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב למה זה מחיר ביד כסיל וגו׳ אוי להם לחת
שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים. מכריז רבי יגאי חבל על מאן דליית ליה דרתא
ותרעא לדרתיה עניל אמר ליה רבא לרבנן במטותא מיניכו לא תירתו תרתי גיחנם. אמר רבי יהושע בל מאי
דכתיב ואת התורה אשר שם משה, זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה והייגו דאמר רבא
מא דוכי ה׳ליה סמא דחיי דלא זכי תהוי סמא דמיתה אמר רבי שמואל בר נחמ׳ רבי יונתן רמי כתי׳ פקודי
ס ישליס

משלח ליוסף ממחרת מנחו בשוק מכבדו לפני הכרזתו ואומר ליסי כהן נדול וכו׳. ממיס חייס הוא הקבלה עשיכו
שליחותו: מפטרי מסדלי שהיה לחד מוטל בשוק מקבלו לשוק לביתו. כח

ואו לילי לליבי בחיים מתוקפי כקט לך זה מקום שווקים שהלם מוכן לקמות מזוכותיו ולפי שהיה לוך
מטלטל כיו וכל היס מתפלל על הדבר

ורבנן היכי סמכי אדעתייהו ועקרי מה דאמר משה
אמר רבי יצחק ברבי אלעזר יודעין בהקבה שאמתי
הוא לפיכך לא כזבו לו,

נז אתי משלח מצאו לכהן גדול בשוק
אומר לו אישי כהן גדול עשינו
שליחותך, מצאו בביתו אמר לו מחיה חייס עשינו
שליחותו. אמר רבא כי מפטרי רבנן מהדדי
בפומבדיתא אמרי הכי מחיה חיים יתן לנו חיים א
ארוכים טובים ומתוקנים, אמר רבה כי מפטרי רבנן
מבי רב נחמן בש כנציב אמרי הכי מחיה חיים יתן לך
חיים ארוכים טובים ומתוקנים,

נח אתהלך לפניה בארצות החיים אמר
רב יהודה זה מקום שווקי כי
אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך, וכי יש
שנים של חיים, ויש שנים שאינם של חיים, אמר
רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם שמתהפכין לו מרעה
לטובה, אליכם אישים אקרא וגו׳ אמר רבי ברכיה
אלו חת שיושבין ודומים כנשים ועושין גבורה כאנשי,
ואמר רבי ברכיה חרוצה שינסך יין עם המזבח יפלא
גרונם של חת יין שנאמר אליכם אישים אקרא,
ואמר רבי ברכיה אם ראה אדם שתורה פוסק מזרעו
ילך וישא בת חת שנאמר אם יזקין בארץ שרשו וגום
מריח מים יפריח,

נט פיסקא ויט היה עושה לאוהביו וכו׳.
חלי מעשה בכהן גדול אחד
שיצא מבה הוו קא אזלי כע בתריה כד חזייה לשמעי׳
ואבטלין דהוו קא אתו שבקוה לדידיה ואזלו בתר
שמעיה ואבטלין לסוף אתו שמעיה ואבטלין ל
לאפטורי מיניה דכהן גדול אם ליה וייתון בני עממין
לשלם אמרי ליה ייתון בני עממי לשלם דעבדי עובד׳
דאהרן ולא ליתו בני אהרן לשלם דלא עביד עובדא
דאהרן,

ס אמר רבי יוחנן ג׳זרים הם של מזבח של שלחן של ארון, של מזבח זכה אהרן ונטלו, של
שלחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין הוא מונח כל הרוצה ליטול יבא ויטול שמא תאמר
פחות שבהן הוא תלמוד לומר בי מלכים ימלוכו וגו׳, רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן זר, זכה נעשית לו זר
לא זכה נעשית לו זרה היסגה. רבי יוחנן רמי כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים מכאן
לחת שבני עירו מצויין לעשות מלאכתו, סבית ומחוץ תצפנו אמר רבא כל חת שאין תוכו כברו אינו חת,
אביי ואי תימא רבא בר עולא אמר אף נקרא תועבה שנאמר באיוב אף כי נחעב וגאלח איש שוה כמי עולה,
סא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב למה זה מחיר ביד כסיל וגו׳ אוי להם לחת
שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים. מכריז רבי יגאי חבל על מאן דליית ליה דרתא
ותרעא לדרתיה עניל אמר ליה רבא לרבנן במטותא מיניכו לא תירתו תרתי גיחנם. אמר רבי יהושע בל מאי
דכתיב ואת התורה אשר שם משה, זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה והייגו דאמר רבא
מא דוכי ה׳ליה סמא דחיי דלא זכי תהוי סמא דמיתה אמר רבי שמואל בר נחמ׳ רבי יונתן רמי כתי׳ פקודי
ס ישליס

הרי"טבא ז"ל לא זכה ממילא למותרת כיפורים כשהוא שוכח להתנדב וכדאמרינן עלה בפ' קמא דיומא: שכפרה עליהן על כרחן והא דאמרינן לעיל עליו ליום הדין ויש שפירשו שמפרשת לותו כהפיל דדרשינן במכות מועד קטן מלכתיב מכאות בחון תרופה כל העוסק בתורה מ מכפרים עונותיו מכאות עליו מכאן: עכ"ל: ס"ב

באלו בשלהן כהן הבשלן כאוכלים ותמי' נהיך לעלמ ת' בגדים השואל מלך או לא כל פרי כלפי כשל כלפי כהן כלפי שכיחה כלפי אוכלים ותמים ושם המפורש שבתוך מקדש. ושאל לו משמע לו לבדו שאין שומע שלא הוא ואינו מהברכה בלבו אלא שומע ואינו יוצא בשמעו האוכלים וממיך ליה על פיו יוצאו ועל פיו יצאו קרי ביה שכי ושאל לו השואל על פיו שמוציא דבריו תפיו: שכי דבריו כאחד אלא שהשומע לו על רחש הן שואל לו על הכתב. שלא כהדיר היה לו ליטול קיבל שאול שיבגיבוהו לפיכ השיבוהו על הראשון ואם הוברך לשכיחה כגון שהיה הדבר כאן ואין שהות להמתין כגון הלכלוך הללו נגעים בבית מוזרת כגון של יוכף בן לאחר: שכ' במשפט כאין שלהן מוזר: שמלירין את דבריהם מפרשי' את דבריה משלימין את דבריה כדאמרי' שאין נזירתם מוזר לא הללו שמאמרו לקם בשבי ימים הראשונים שלו ושלו וכשלו: קם שלא ניקמו לוזים ותומים לא פרשו לקם בשבי ימי' הראשונים עלו והללו אלא עלו אלין: קם לנגח ואם להכנס בלאחרונה פרשו לקם כי מקר לתכנו כילך: טלטלות הלוזות כגון עין משפטן למ"ל ת"ל ה"ל מיבולה לומר עלה וכל לאת ליכה זוה ממקומה אלא טלטלת ממקומה והוא מנכפן: והא לא כתיב נלי בכל הטבעות ואם נהיך לו כגון והכל תניל מהיכן לאם שהרי שאל נלוק כשהיה לוד ברוך מפני לעשלום שכ' ויעל לאהיב על תום כל העם לעבוד ותניל בפלד שלם ושאל בלוזים ותומים ולא עלתה לו ונכתלם מן הכהונה שכאמר ויעל אהיתב מלקתני לבני כהן המלבר ברוך הקדש אלא שמע לאו טלטלות ולא מנטרפות דלא"כ למה לי כוח הקדש: פיושי הוא מפייש כהן בהלי לוזים ותומים הילכך אם כהן כשר היה ולאו לבשהשלין בו ואם עליו הלוזות טלטלות אלא מנטרפות על ידו בשהשלין בו ואם לאו לא היו טלטלות ולא מנטרפות עכ"ל.

הרי"טבא ז"ל הנ' ולא מהדיר בלבו שכ' ושאל לו במשפט הלוזים פירוש לשיבה דשאלה לא משמע אלא להוציא בשפתיו ויש נוהגין שבאחר על פיו יצאו ועל פיו יצאו וקשה להוזה על פיו על כהן הבשאל קאמר ויש מתרצין בזו דדברים ליה מדשמיך ליושאל לו מבלל דבדבש נם על השואל ולא כהיבא: דוד שלא כשהר שלא פירוש היה דקתני שאין מאזירין אלא לאשון לאו על הראשון בשאלה אלא במעשה ששואלין עליו וירידתו של שאול קודמת להמנית בני קעילה ואם תוכיח הדבר לשתים פי' שאם שתים שבריכים לנאמי זו לזו כגון היה לדליפה והשנה: הא לא כתיב נלי היה לא כתי' ט"ת אלא כתיב קוף אלא לאחר מיכייהו בקו וניכושלמי הכי בעי להו והא לא כתיב מבלך ומשכי מבראם ויעקב כתיב שם:

הא לאחרי לוזים שמלירים את דבריהם תומים משלימין דבריהם כך הוא העניין כי הלוזים והתומים פרשי' שאם כתב שם המפורש שהיה כותבו בתוך כשלי המשכן כי היכן היה מראה זכות ורשמו זכות וכתב שם המפורש בין כשב לי' שע"י שם היה מלבין את דבריו ומתמם לותם וכשהי' כהן גדול מטין במלך לאחר מן ה' היהוה שבקדיש לוזי' היו טולטין מן הלוזיות הטבעות בלבים לותיות שיש בהן תשובה לשאלתו

שם יב ה' ישרים משמחי לב וכתיב אמרת ה' צרופה זכה משמחתו לא זכה צורפתו למיתה רבי שמעון בן לקיש אמר מנופיה דקרא נפקא זכה צורפתו לחיי' לא זכה

שם יט צורפתו למיתה יראת ה' טהורה עומדת לעד אמר רבי נחוני' זה הלומד תורה בטהרה מאי היא נושא אשה

שם ואחר כך לומד תורה עדות ה' נאמנה מחכימת פתי' אמר רבי חייא נאמנת היא להעיד בלומדיה'

ס"ב משנה כהן גדול משמש בח' בגדים והחדיוט בד' באלו נשאלין באורים ותומים ואין נשאלין בהם להדיוט לא למלך ולנ"ד ולמי שצורך הצבור בו:

תנן רבנן כיצד שואלין השואל פניו כלפי הנשאל והנשאל פניו כלפי השכינה

שמואל ב' ה' ג השואל אומר האלדוף אחרי חגדוד הזה האשיגנו ה' הנשאל אומר רדוף כה אמר ה' עלה והצלח ר' יהודה אומ' לא היה צריך לומר כה אמר ה' לא עלה והצלח'

במדבר כז אין שואלין בקול משום שנאמר ושאל לו במשפט

שם האורים ואינו מהרהר בלבו משום שנאמר על פיו יצאו אלא כדרך שדברה בתפלתה חנה שנאמר וחנה היא

שמואל א' א' מדברת על לבה ואין שואלין שני דברים כאחד ואם שאל אין מחזירין לו אלא אחד ואין מחזירין לו אלא

שם כג ראשון שנאמר הסגירוני בעלי קעילה בידו הירד שאול קעילה כאשר שמע עבדך ה' אלהי ישראל הגד נא לעבדך ויאמר ה' ירד הא אמרת אין מחזירין אלא ראשון אלא דוד שאל שלא כסדר וחזרו לו כסדר כיון שידע ששאל שלא כסדר חזר ושאל כסדר שנא'

שם ויאמר דוד הסגירו בעלי קעילה אותי ואת אנשי ביד שאול ויאמר ה' יסגירו ואם הוצרך הדבר לשנים מ

שם ג מחזירין לו לשנים שנאמר וישאל דוד בה' לאמר האדלוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו ויאמר לו רדוף כי השג תשיג והצל הצל ואף על פי שגזרת נביא חוזרת

כמדבר כז גזרת אורים ותומים אינה חוזרת שנאמר במשפט ה' האורים, ולמה נקרא שמם אורים ותומים אורים שמאירים את דבריהם תומים שמשלימין לדבריהם ואם תאמר בגבעת בנימן מפני מה לא השלימו להן מפני שלא ביחנו אם לנצוח אם לינצח ובאחרונה

שופטים כ שביחנו הסכימו והשלימו להם שנ' ופנחס בן אלעזר הכהן היה עומד לפניו בימי' ההם לאמר האוסיף עוד לנשת למלחמה עם בנימן אחי אם אחדל ויאמר ה' עלה כי מחר אתננו בידך, כיצד נעשות רבי יוחנן אמר בולטות רשלב אמר מצטרפות, הא לא כתיב צדי' אמר שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם הא לא כתיב ט"ת אמר רב אחא בר יעקב שבטי

כשיגיעו ויהו מלויות בגד עניו משוכות שלא כהלכה וכשהיה מוזר ומטיל בחלק השמש שהוא שבקרקע תמיד היו מנוקבות הלויות בהלכה ועשה מהם תיבות ומשבי זה היה נדיך שתהא נתונה בלויות כל הקלפה ניקח וחייבו דלמחייבין בשמעתי' כיצד כשעמדו רבי יוחנן למר בולטות ל"ל למר מדלג ומר למר מדלג ולא פליגי: למר מקוטב עין בהרמת ואתה

תגוה כפי' הל"מכן ז"ל שפיר' זאת הכתובה יותר בכיאור. סיום לכבי הל"יטבא ויש מחלוקת בין המפרשים ז"ל כיצד היו הלויות כתובות כך לפבי שוקס כי ל"ש ז"ל פירש שהיו כתובים על הקלף הלמת דלוכן שמשון לוי יהודה בן כפתלי שזה סדר תולדותיהם ועל הקלף השנית לבד שמואל נד למר ישכר זבולון יוסף בנימין והיו עשרים ומשה בכל לחת והיה כותב יהושע מלא להשלים כה לויות והל"מכם ז"ל כתב כפי' המשפט בסנהדרין למר עיין שם. סיום לכבי הל"יטבא ולכך לא למר עשיתי בלויות ותומים כמו שכתוב בשמר עבודת המשכן הלא שכתוב בהם לשון בקיעה וכתת על חשן המשפט את הלויים ואת התומים לפי שלא היה מעשה אדם הלא מעשה אלהים שכתבו למשה כתובים וכשהוו ליתנם בחשבי החשן ולפיכך משכו מבית שבי כלילתא בפרק קמא ומיהו אין לויות ותומים מעכבים בגדי כהונה לעבין עבודה שכתוב בבית שבי לא היו שם לויות ותומי' והיו שם בגדי כהן גדול והייבו לכתחייתן לא לדבר לויות ותומים במה שכתוב בגד נדול משמש של קדקדי מוסף עליו כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וכתן והלל קדקי וכהם כשלשן בלויות ותומי: כל כהן שיש בו רוח הקדש וכשכיה שרוייה עליו שלשן בו ומה שכתבו בשמואל שהיה הוא לבדו אפוד בל ולא היה אלא לו כתוב בתוספות שזה הוא להבדלות כי קשיא זה למעלת כהן גדול בלבד הכתוב לרוח הקדש כמעשה

קאפוד: עבכל הל"יטבא ז"ל: ס נ

דוא זה המלך לקח ביהושפט מצחתני קרא: וכל בני ישכזל לחת מי שכל בני ישכזל לחת לבחת למלחמה לחריו ובעירובין פרק מי שהוציאוהו לרם רבי יוסחלי וכו' מ"ל ויניחו לדוד ויעידו לדוד למחר הכה פלשתים בלחמי בקעילה וגו' וישאל דוד בה לחתר המלך וגומר למדבו משם שלש כשלשן בלויות ותומים

על לבר חיסור וקיתר: ס ל

דנ" המאכילך מן במדבר ונומר רבי למי ובו' לית הכא למיד דקרבי אלא קרא מפרש המאכילך למען עבותך לוכל ומעוכה לין לו פת בכלו לוכל היום ודוחק למחר: ליכו רוחה ולוכל לכילת המן טועם טעם כל המיני וליכו רוחה שלא מן: שיכיו בכוסו לוחה שכרות. כל השלם דומה עליו כמיטור ממון למרי דומה לו קיתר. ישימכה למחרי' שמא ישיאוהו ענק: דלמה כתיב שדוחק על הפסד שום דבר שיכואו. יוכל עמו על לחיין בכל דבר שהוא יכול להקביטו ולהפסידו הוא יוכל: עבירות שבאמרו להם במדבר ולנה לשון תשמים כמו וילנו לרוב: ומחתה פיה המקפחת פיה של מטה כמו שמקפח את הקערה: דלמחר מר במם' סוטה בפ"ק: לא כרבי כהו לא היו פרוכי' בעבירות. הכך דלמסיר לותן שהיו כל של מטה לבבי כה כגון הכך דלמחרי' בשבתרין ערוה שהיו מחייבין עליה בן כת מוזהר עליה שם נכנו על הוספות: הללו לא נעשו קשים לעבודות ולמיקות כלמחריכן בספרי משל לא לומר לשמה של תלמדי בבל מפני שתיכוף והוא כותב בו לבן: לא' מפני זרע הגר שיכו לבן שבל שנול הוא ה"ק קרא והוא שנול כותב בו לבן כותבנלית: נדלה נדניר של קולמוסרו. סדומה לזרע שמתן שם הוא שנול: שמלבין שוכותיהם מיתך שהיו דומים לא יכל למחר היה מסוענדי' למקום: שם בן ט' וכו' לפי שכלמחר ויעדו כיעומר ונומר ו' שלקט הכהן בין שלקט עיניו מוכן עיומר לנולנולת ושם במקל שחר בנית הלחמין כ' ביוני בב' תשעה לבלמון הוא ושם בנית הלחמין כ' ביוני שבן

ז' לבלמון

ישוון כתיב שם מתיבי כל כהן שמדבר ברוח הקדש ושכינה שורה עליו שואלין בו שהרי שאל צדוק ועלתה ושאל אביתר ולא עלתה לו שנאמר ויעל אביתר דמסייע סיועי בהדייהו. שמואל כ' מ"ג

סג פיסק ואין נשאלין בהם להדיוט אלא למלך ולבד ולמי שצורך הצבור

בו': מנא הני מילי אמר אבהו אמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו ונומר הוא זה מלך וכל בני ישראל אתו זה משוח מלחמה וכל העדה זו סנהדרין. במדבר כ"ז

פרק יום הכפורים

סד כתיב המאכילך מן במדבר וכתיב ויענך וירעיבך רבי אמי ורבי אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו. וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. אמר רב יוסף מכאן רמז לסומין שאוכלין ואינן שבעין אמר רבי זירא מאי קראה טוב מראה עינים מהלך נפש אמר אביי הילכך מאן דאית ליה סעודתא לא ניכלה אלא ביסמא ריש לקיש אמר טוב מראה עינים באשה יותר מנופו של אותו מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלוך נפש. כי יתן בכוס עינו יתהלך למישרים רבי אמי ורבי אסי חד אמר כל העוסק בתורה צריך שיהא לבו פנוי ועינו צלולה שנאמר חכמת אדם תאיר פניו. רבי יוחנן אמר כל העוסק בתורה צריך שיהא גופו מפורסם שנאמר ויתן בי אלהים. רבי אמי ורבי אסי חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מתקררת עד שיאכל עפר. תניא אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הבשר ודם מדת הבשר ודם מקניט את חבירו ורודף עמו עד לתיו אוכל הקנה קלל את הנחש עלה לגג מזונותיו עמו יורד לקרקע מזונותיו עמו קלל ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה הכל ניזונין ממנה שהרי נאמר ואתה תאכל את עשב השדה קלל את האדמה הכל ניזונין הימנה. בראשית ג' י"ד

זכרנו את הדגה אשר נאכל חנם ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות. מד דגים כתיב נאכל ומד עריות כתיב חנם. בשלמא למד דגים היינו דאמר נאכל אלא למד עריות מאי נאכל לישנא מעליא דכתיב כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה. בשלמא למד עריות תיינו דכתיב חנם במדבר י"א ה'

אלא

ז לאהרון הוא · סמיכה עלי וסמכתי כתיכתה: סמך עלי ותנעתו כתוכתה: ירד הטן עליו למעך כתך המסכה יורד: וכתיב ונגש
העם ולקטו יכיולה ממון למסכה מסמע וכתיב שטו העם ולקטו מסמע למסוק כמו משוט בארץ · ס"ד לו לסס לסכים טוטות
סכיולו כלכה שסס מונחים כבקר כבקר · כשיולים ממש עכנים · סד זס תיכוך מונח בו כל מיכי טעמים שסולס לוכלת: לסס
שלולו כהונן שלי ליפסד להיות כלא לסס: כתן לסס כבקר ש"ס
שהות לסכיכו כשר שלולו שלא כהונן מתוך כרס מלא שהרי מקכה
כר היה לסס · שלא כהונן יורד לסס עם מסכה שעה שהיה
ליוויה לתקן על עת משוכה: כיצד יתמא כאור הלטוקה וקבע
לסס זמן קשלה כבקר וכערב: ס"ד לסס לכך שטעון שחיטה
מלמד שסשלו לכך הטעון שחיטה היה: וזבחת מבקרך ומצאנך
כאשר נויתיך ולא מניכו כתוכה נווי הזבילה היאך מכאן לתה
למד שכתסרו לו הלכות שחיטה על סה: משטיחין הסליו עשוי
לפניהם על הארץ ליטרוף כלעו · לסס יפה לכהוכים וסמן
לוקיהם ולכם לתיכוקות: כתיב שתן כתיב עשה הסתן ואין זה
לשון שומן אלא לשון שמן · לפיכך טעתו נקוד למעלה · ומס
נקוד פתח ולפי שהוא סוף פסוק כהפך הטעם ליכקד בקמץ נדול
כשלויס קוניס לשון ארמי: ומותבי לה בתבול לך מכהנם לתת
שמיהם כתבול: ותשם מכוב שמכו הוא כתשם וכעשק עב:
לתליכי ריפתא זו על זו: ריפתא ככרו ותחתיה לריכה כאכלת
מכוב שומכת הכבליב נה וכל שכן הכליומות: משתכח ליה וכיו
כמנחות

ס"ד לכתוב מלת כבר

ס"ד לכתוב מלת כבר

ס"ד לכתוב מלת כבר

כאשר צותיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב ב׳ בבהמה אלא מה ת״ל שטוח מלמד שירד להם משפיחין משטיחין, כתיב להם וכתיב שמן וכתיב דבש. אמר רבי יוסי בר׳ חנינא הא כיצד לנערים לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש כתיב שלו וקבינן סליו. אמר רבי בר חנינא צדיקים אוכלין אותו בשלוה ורשעים אוכלין אותו ודומים להם כסלוים. אמר רב חנן בר אבא ד׳מיני שליו הן ואלו הן שיבלי וקובלי פסיוני וסליו מעליא מכולהו שיבלי גריעא דכולהו סליו כי צפרתא הוי ומלחי ליה ומוחבי ליה בתנורא ותפח ורבי עד דמלי ליה לתנורא ומסקי ליה ומותבי לידיה אתריסר ריפתי ובתריתא דכולהו לא מתאכלת אלא ע״י תערובת, רב יהודה משכח ליה ביני דני רב חסדא משכח ליה ביני ציבי, רבא הוה רגיל מייתי ליה ציידא כל יומא מאנמא ההוא יומא לא אייתי ליה אמר מאי האי סלים לאיגרא שמעיה לינוקא דקאמר שמעתי ותרגז ביתי וגו׳ אמר שם נח נפשיה דרב חסדא והיינו דאמרי אינשי בשביל רבה אכול תלמידא, כתיב וברדת הטל על המחנה לילה וכתיב ותעל שכבת הטל אמר רבי יוסי בר חנינא טל מלמעלה וטל מלמטה וגראה כמי שמונח בקיפסא דק מחוספס אמר ריש לקיש דבר שנימוח על פיסת היד ורבי יוחנן אמר דבר שנבלע ברמח איברים שכן בנימוסי מחוספס טובא הוי אמר רב נחמן בר יצחק מחוספס כתיב עלי,

תנו רבנן להם אבירים אכל איש להם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי רבי עקיבא, וכשאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להו צאו ואמרו לרבי עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי אלא מה אני מקיים להם אבירים אל תקרי להם אבירים אלא להם איברים להם שנבלע ברמח איברים ואלא מה אני מקיים ויחד תהיה לך על אזניך בדברי שתגרי אומות העולם מוכרין להם, רבי אלעזר בן פתרוס אומר אפילו דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להם מפיגן אלא מה אני מקיים ויחד תהיה לך על אזניך לאחר שסרחו אמר הקב״ה אני אסרתי שיהיו ישראל לפני כמלאכי השרת ואתם לא עשיתם כך עכשיו אני מטריח אתכם ג׳ פרסאות דכתיב ויהונו על הירדן מביה השישורת עד אבל חשישים, ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא דוכתא ותלתא פרסי הוא ותנא כשהן נפגין אין נפגין לא לפניהם ולא לאחוריהם. ועתה נפשנו יבשה אין כל אמרו עתיד מן זה שיפוח במעי ויהרגם כלום יש לך ילוד אשה שמכני ואינו מוציא זכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר ליה אל תיקרי אבירים אלא איברים דבר שנבלע ברמח איברים, אלא מה אני מקיים ויחד תהיה לך על אזניך דברים שמביאי להם מדינת הים לא להם אבירים אכל איש זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל כתיב הכא להם אבירים אכל איש וכתיב התם איש אשר רוח אלהים בו ואימא מיפה דכתיב והאיש משה עניו מאד דנין איש מאיש ואין דנין איש מהאיש,

שאלו תלמידיו את רשבי מפני מה לא היה יורד להם לישראל מן פעם אחת בשנה אם להם אמשול לכם משל להדר למלך בו שהיה לו בן וקבע עליו פרנס סתו פעם אחת בשנ׳ ולא היה מקבל פני אביו אלא פעם אחד בשנה עמד וקבע לו פרנסתו בכל יום ויום לא ראוי לאותו בן שיקבל פני אביו בכל יום ויום ואף כך ישראל מי שיש לו ד׳ה בנים היה דואג ואומר שמא למחר אין המן יורד ונמצאו בניהם ובנותיהם מתים ברעב ונמצאו כל ישראל מכוונין את לבם לאביהם שבשמים הא מן שאוכלין אותו כשהוא חם. הא מפני משוי הדרך. וכבר היה רבי טרפון וזקנים יושבי ועוסקין בפרשת המן והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהם נענה רבי אלעזר המודעי ואמר מן שירד להם לישראל היה גבוה ס׳ אמה אמר לו רבי טרפון המודעי עד מתי אתה מנגב דברים ומביא עלינו אמר ליה רבי מקרא אני דורש חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים וגופר וכי חמש עשר׳ בעסק טו׳ אמה בהר טו׳ אמה בשפלה וכי מיא טורי שורי הוו קיימי ותו תיבותא היכי סניא

תנן התם שמלק טוטפת כאחד מונח בקרן לחלפים ומחלת פרשעות הוא אומ' על שלשים ועל כעסי לף כאן מחלת הטוטפת של ידיות הקרן כנגד של מלת המכול במחלת הפרשעות הוא אומ' ולכוזו הסמים בפתחו לף כך המכול שלף לתוכו ומחלת הטוטפת הוא אומ' ולתי שמים פתח ותכף כתוב תחוזות ים בתוכך לנת ד' לכי לנתי לתוכו' ולתכי שהלכוזו קוזילו נשמים נוסף עוד אחד מ' תחוזות קוזילו מ' לאחר שהכיר לאחת מחלת הטוטפת הוא אומ' על פרשעות וכן שלשים מועטות מאכף והף לף למיל לחלך לעיגול המועלי קלי פתיחה פתיחה נאמר אף כאן פתיחה לחמוך בלחוזות המכול עוד לב' לחוזו לף פתיחה לחמוך בחלתו לחזן עוד לכל ב' לחוזו הלחם לקמי לחלך שיעור המועלי מי למי כתב במכול מ' יום הכיר לחזן חל יומא כתב לכם הכיר ליטהל לחולייכו: לכפיתי להו טפי כלומר לעשה לכתב ח' יום והכיר לחל יומא כפיתי להו טפי: שהוא נוהגו יותר מם' לחזן שהכיר מחכה ישראל נ' פרקלות ו' נמי יום יש תתקם שעות וכיון דפחל בתתקם שעות בכל השלש כלו נוהג עוד לחזן לב' לחוזות לכ' בפחל בכל לחד לחלך חזן השעות דחלך נ' פרקלות לף לחוזות הרבה יותר מם' לחזות לחזן פרקלות שבשלש שהו מחלך תר שבה ומחלך יום י' פרקלות עכל הלחם זל: פי' לכ' מינהו שהזן היה נוהג יותר מם' לחזן שבשתשוב מחכה יפל כנגד כל העולם כלו ותחשוב שעה לחת שהיה הזן יוכל בו כנגד לרבעים יום שיכל בו המכול כחלו שלשים החלקים שבשלש שלמחכה ישראל יותר מת' יום על שעה לחל והיה לו לזן להיות נוהג יותר מם' לחזן עב הנהם:

סם

שמביא

ילנלה עי היין הוה הכיילוף ופרשעות בף לשלש: ויין לשון תלהיה וילנלה: זכה לשתות לפי המלה כעשה הלם שמפקח לבו נחכמה: כתיב ישמח בשין לשון שמחה וקריכן יין ישמח לשון שמחה: פקחין פקחוני עשלוני פקח:

סו

ואני

נאתי כלבריך סופי' להיות קרוב לעיל אל תירא לכיילל ואלי נאתי כלבלי' ככבשתי לתוך הפרגוד שבינלך: מלי ואלי נאתי כלבריך אתי כנגד אתכו שהוכן לכיכם לבוש הכלי הוא נבריאל בספר לכיילל: פולמי דמוכח מקלות של תור: אי לף עבדת כלל לף עבדת קיימו מנליקים לותך לום לומק הוא לת הלבר לולי יהוה הכף מחכוכו ויתרנה להם: כלפקדון שתתף לתך מוטל הנחלים מכיות הכבוני ולף לחלת של הכבוד לתתם לך: בחריקי במקומו: עומד לכנדי נבריאל לחר כן לכיכל: ופרוות למשחיני כחל שקורין פולט"ו: משחיני דבר חלבות בלשון פרסי לפי שהו מעלה מנבלית כלחלחיכן בלף לחכנף כסף בלבלתא: טוף לכם משכימי וגו' כלום הנכי' לחומו לחיות החכמי' מכוני בילם והלא המקבל משבחן שלף בשותיהן מכללות שיכה משיכיה: טוף לכם כעלי לומכיות המשכימים ומחקים לחלחכתן לוכלי לחם

בשבח

אלא מעיקרא כתיב נבקעו כל מעינות תהום רבה עד דשוו מיא לטורי ולבסוף כתיב טו' אמה מלמעלה גברו המים וגו' כי אי זו מדה מרובה מדה טובה או מדת פורענות הוי אומ' מדה טוב מרובה מדת פורענות הוא אומר וארובות השמים נפתחו ובמדה טובה כתיב ודלתי שמים פתח ואומר וימטר עליהם מן לאכול ותנא כמה ארובות יש בדלת ד' הרי כאן ח' נמצא מן שירד להם לישראל גבוה ס' אמה. תניא איסי בן יהודה אומר מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב שנא' תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו' אמר אביי שם כתוב דוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין וחד לוגא מחזיק שנאמר כוסי רויה רויה בנסטרי הכי הוו מי דמי התם ם' יום והכא חדא שעתא התם לכעס הכא לישראל לחודיה אם כן נפיש להו טפי אלא רבי אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמר.

סח כתיב זנות יין ותירוש יקח לב אמאי קרו ליה יין ואמאי קרו ליה תירוש אמר רבי יצחק יין שמביא ילדה לעולם. תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש. רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש רבא רמי כתיב ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משמחו והייגו דאמ' רבא חמר ורי יחני פקחין סיכה איקרי ענוי דכתיב בדניאל וסיך לא סכתי וכתיב לפן היום אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך.

סט ואני באתי בדבריך ושר מלכות פרס וגו'. מאי ואני באתי בדבריך

יחזקאל ח דכתיב ושבעים איש מזקני בית ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדי לפניהם ואיש מקטרתו בידו

ס ועתר ענן הקטורת עולה וכתיב ויבא אותה אל חצר בית ה' הפנימית והנדה פתח היכל ה' בין אולם ובין המזבח כעשרים ושבעה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחוים קדמה לשמש ממשמ' שנאמר ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם ל' היכל ה' וכמוכה פרק הקליל. אלא מה תלמוד לומר ואחוריהם אל היכל ה' שהיו מפריעין את עצמן ומתריזין כלפי מטה אמר ליה הקלח למיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבש"ע דיים לטובים שבהם אם' ליה הרימי שורף אותם ואת הטובים שבהם מיד ויאמר אל האיש לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים חרוק על העיר ויבא לעיני וכתיב וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות לכרובים וישא ויתן אל תפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב חמא בר כהנא ארש חסידא שלא לא נצטננו גחלים מידו של מיכאל לידו של גבריאל לא נשתייר מהם על שריד ופליט וכתיב והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת כתנו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני, אמר רבי יוחנן באותה שעה אפקוה מאחרי הפרגוד ומחיוה שתין פולסי דנור, אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת איבעי לך למעבד כד פקדוך, לא עבדת כד פקדוך לא איבעי לך לאהדורי לית לך אין משיבין על

קלקלה

יום הכפורים פרק שמיני

כענב ותיעשה כן יתן לזון לשולם מזומות וכרכסה לילידו סיכה למי שמכלד סיכה כשטלה · בלתי בלבניך על שלבניתי בך:
לשכמיה לכיולל לקוח נקיט לנרתק: ומכי יונק והכה שר יון בה וכשהניע זמן מלכות יון לבא לגוף על כרקי שכבר נגזר נזרם
ושר יון בה במקומו · עוי שוי בעגל וכווק נבריולל על ולת שלא יעשלו מלכות יון על ישראל: סז

שלא יבואו בגלגל לידי ייחוד בגלתך בשלא:

סם

לפתח בית דוד היא ניון מון ליכוסל: הפכים כמין
הכך הם שמניעין למפתן הקיכל · סט

כל הלוכל ושותה וט' והכי משמע קרא ועביתם
בתשעה בלומר התקן עצמך בט' כדי שתוכל
להתענות בעשרה ומלפקי' כמכרא בלשון עיכול לומר לך הכי
קרא כאלו מתענה בט': עכ · תלו ז' ימי הפכים שלתה נריך ליתן חלק לכלן: וכנגד מפל'
מלי חלק לכלן: לברכה למכרכין כל יומא מקדש ישראל והזמני'
ע

דיק בשמא בשמו של בעל הבית אם כתוב אם כעוד:
תשלומיו ליה כפייהו עכ היה והפקידו אכלו ב
כיסם: לכי שמשי של ערבי שבתות לית בהו משמש מתוך שלדם
במכוקה מסרכך וכוקה תלומות ומתכוין היה לשמוע שלא ילך
ויטלכו: מזו טלופקי כשמיה כלו עלשים על שפתו: יהכו
סימכין

הקלקלה בהחיא שעתא עיילי לדוביל שרא דפרסאי
ואוקמוה בדוכתיה, סא כתקיפי, ושמש עשרי ואחד
יום והיינו דכתיב ושר מלך פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום וגו' אמר ליה אתיהיבו ליה עשרים ואחד
מלכי ופרווחא דמשמהיג אמר להם כתבו לישראל
בכרגא כתבו ליה כחבו לי רבנן בכרגא כתבו ליה
בעדנא דבעי למחתם ליה עמד גבריאל מאחרי ח
הפרגוד אמר שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת
אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה, אמר רבי
יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות
שינה מעיניה בעולם הזה וזוכות לחיי העולם הבא
לא אשגחו ביה, הדר אמר רבשע אם יהיו כל חכמי
אומות העולם בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף
שניה מכריע את כלם, אם הקבה מי הוא זה שמלמד
זכות על בני אמרו ליה גבריל אם להו ניעול עילוה
והיינו דכתיב ואני באתי בדבריך כי אתא אשכחיה דהוה נקיט פתקא בידיה דדוביאל בעא למירמא מיניה
בלעה איכא דאמרי מכתב הוה כתיב מחתם לא הוה חתים, ואמר ר' מחתם נמי חתמא ואיידי דבלעה אימחיק
לה מינה היינו דאיכא במלכותא דפרסאי ב פרסאי איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב, ואני יוצא והנה שר
יון בא אמרי עוי עוי ולא אשגחו ביה,

סז מאי דכתיב מפני רגלך מיחף ונרונך מצמאה מנעי עצמך מחשא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף
מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה,

סח אמר רבי פנחס ציפוראה מעיין היוצא מבית קדשי הקדשים בחללה דומה כמין קרני חגבים
כיון שהגיע לפתח האולם נעש' כחוט של שתי כיון שהגיע לפתח ההיכל דומה כחוט
של ערב כיון שהגיע לפתח העזרה נעש' כפיסך קטן מכאן ואילך מתגבר ועולה עד שהגיע לפתח בן דוד נעשה
כנחל שוטף שבו רוחצין זבין חבות נדות ויולדות שנאמר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי
ירושלים לחטאת ולנדה דבי רבי אליעזר בן יעקב תנא מים הפכי' עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית
אמר רב יהודה מלאך המות אין לו רשות לעבור לשם כתי' הכא גלל תלך בו אני שיש וכתי' התם משוט בארץ,

סט תניא ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש יכול יתענה בתשע' תלמוד לומר בערב אי בערב
יכול משתחשך תלמוד לומ' בתשע' הא כיצד מתחיל ומתענה בעוד יום מכאן שמוסיפין
מחול על הקדש אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין תל מערב עד ערב אין לי אלא יה שבתות וט מנין תלמוד
לומר תשבתו שבתכם בכל מקום שנאמר בושבות מוסיפין מחול על הקדש, ותנא אחרא מצריך ליה להאי
קרא לכדתני חייא בר רב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בט' מתענין והלא בעשור מתענין אלא
לומר לך כל האוכל ושותה בט' עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי, ובמסכת עירובין פרק בכל
מערבין כתנ' יכול לא, ת"ן חלק לשבע וגם לשמנה רבי אליעזר אומר ז' אלו ז' ימי בראשית ח' אלו שמונת
ימי מילה, רבי יהושע א' אלו ז' ימי הפסח, ח' אלו ח' ימי החג, כשהוא אומר וגם לרבות עצרת ורה"מ אי
לאו לומר זמן לא לברכה,

ע רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי הוו קאזלי באורחא רבי מאיר הוה דייק בשמא רבי יהודה ור' יוסי
לא הוו דייקי בשמא כי סטו להההוא דוכתא בעו אושפיזא אמר ליה מה שמך אמר ליה כידור
אמר להו רבי מאיר שם אדם רשע הוא דכתיב כי דור תהפוכות המה רבי יהודה ור' יוסי אשלימו ליה כיסייהו
רבי מאיר לא אשלים ליה כיסיה אזל רמ אותביה בכדא וקכריה בקברא דההוא גברא ברישיה איתחזי
ליה אבוה בחלמא תא שקיל כיסא דמנח בריש דההוא גברא למחר אתא לקבי' דרם אמר ליה הכי איתחזי לי
אמר ליה חלמי דבי שמשי בטלין אינון אזל רבי מאיר נשריה כולי יומא לאורתא שקליה לכיסיה ואתא,
למחר אמר ליה הב לן כיסין אמר להו לא היו דברים בעולם אמר להו רמ אמאי לא תבדקו בשמא אמר ליה

פיטמא לבניתהו בעליך הוה שתתן לכו כיסו והוה לך טימין שתכלתם היום עלשים · מיס מרחשוכים קאכילו בשר המזיר מטושל בא
יסקיל לטוכדק וקאמו שלא כטל ילוו כשהפב לאכטל ונתן לפכיו בשר מזיר : מיס לחכוכים קרבו לת הכפש זו קיל לשתו שלו זה שלו
בטל מיס לחכוכים כלילך הכוטלים ילוכס שמקפיס גם לת שפמס טילים טופקות לא היו העלשים כלילים · עא

ואזניו סרוחות גדולות וכפולות למטה · משחקות
בו מרחות בכס כשפיכס לשחוק · למיקטליה
בלבב הכוזק למל רוח רעה שורה עליו לא יקדיב לכלו להקיא
בילים שלא זוכק מן בו לו סכין להקיאו · לחייב בית המתחכך בו
לכבית ליה שהכלב נושכו : כשלא למלכים יפשוט לת בגדיו ·
משכב לשלח רוח הכוטב וכלבו פוטויים : דשלח לזכרו נטוע
זכר : בעוצת לכשכח עי קכה של כחשת : דילמא רוח לבעוקה
דשד שקופץ מן הכלב עליו ומשתכן · עב

אי לשיכב לומר וכקה שכבר כלמר לא יכקה לכתיב
וכקה לא יכקה נבי קללה: הלוקי כשרה שהלוקים
בכפיהן זה כך וזה כך · למל ליה נ'כס הכשלקים שים עביטה
שקיל בריכה לזה וליכה בריכה לזה לכל לשובה ליכה מן ה
הלוקין שקיל בריכה לכלן : שובו בנים שובבים ומיל לשלח
למלת שים עביטה שכשלשה בתשובה לבלה · כי היום הזה יכפר
עליכם למלת שים עביטה שבריכה יה · ופקדתי בשבט פשעם
למלת שים עביטה שבריכה יכוין ומשתבר קקל לקלה והמשוב
למשובה : חלול השם שוטף ומקטיל לחרים : בלוקי ה' בנלות
למר הכניה בלוקי למר הקב"ה לס יכופר עון עד תמותן למלכו
שים עביטה שלין לה כפרה ללא במיתה : ולא יקיבה למי
לאלתר וכשאלי מלשר לפרוש הוא לומר שלאי נזלן ולמל ממני
להיות מזלזל בגזל : בלשרה ללא תבעי שלין לשך הטעם לתבוע
הקפותיו ועל הלוקה להניח לו לכיתו משעתו ומתה מקטיל
מקומו של כיבל · יקיב זוזא לקלי וזוזא לקלי שמא לא ילבע
מכנו שבתיתו לזה ויש כאן חלול השם · ועביד מוסבכא ומוזקין
ומיתבין לו בשר כבגד מה שבטלו : כאן לכל דמסגניא וכ' ואין
הכל יולעין שבלשתי בגרסתי ולמדין טימני לקבטל מתלמוד
תורה : ממית שמושתו ממית שם בע"ז עליו · שרי ליה
מיבי יתקול לו יוכלו על מעשיו : מתלהב על ידך למכנך ·
וקולי מקבל שוכה משבה : ומשמש תה ללמוד תלמוד הוא ייסוב
עשתי המשכיות מה טעמו ומיבין למלו : בלמוד לשם שם

ה'ללה

אמאי לא אמרת לו אמר ליה אימור דאמרי אנא א
אחששא אחזוקי מי אמרי משכוה ואעיילוה לחנותא
אשקיוה חמרא חזו טלפחי בדיקני אזלו ויהבו סיפנ'
לדביתהו ושקלו לכיסיהו אזל קטלה היינו דתנן מי'
הראשונים האכילו בשר חזיר מים האחרונים הרגו
את הנפש לסוף הוי דייקי בשמא כי סטו לביתיה ד
דגברא דשמיה בלה לא עיילי דכתיב ואומר לבלה
גיאופים ·

עא תנו רבנן ה'דברי' נאמרו בכלב שוטה
פיו פתוח רירו נוטף ואזניו סרוחו'
חנבו מונחת לו בין יריכותיו ומהלך על צדי רשות
הרבי' ואי אף נובח ואין קולו נשמע ממאי הוי רב אמ'
נשים כשפניות משחקות בו שמואל אמר רוח רעה
שורה עליו מאי ביניהו איכא ביניהו למיקטליה
בדבר הנזרק · תניא כוותיה דשמואל כשהורגין אותו
אין הורגין אותו אלא בדבר הנזרק דחייף ביה מסתכן
דנכית ליה מאית דחייף ביה מסתכן מאי תקנתיה
נשלח מאני ונשדינהו קמיה ונירחוש כי הא דרב ה
הונא בריה דרב יהושע הוה קאי בשוקא חף ביה שלח
קהלת ז מאניה ושדא קמיה ורחש אמר קיימתי בעצמי החכם'
תחיה בעליה' דנכית ליה מאית מאי תקנתיה אמר
אביי ניתי משכא דאפא דיכרא וניכתוב עלה אנא
פלוני בר פלוני' אמשכא דאפא דיכרא כתיבנ'עלך
קנני קנדי קלורי'קנתי ואמרי לה קנדי קנסי קלירוס
יה יה ה צבאות אמן אמן סלה ונשלח מאניה ו
ונקבריהו בקברא בפרשת דרכים עד תריסר ירחי
שתא לבתר הכי ניפקינהו וניקלינהו למאני'וניבדור
קישמא בפרשת דרכים ובתוך תריסר ירחי שתא לא ישתה מיא אלא בנובתא דנחשא דילמא חזי ליה בבואת
דשד ומסתכן כי הא דאבא בר מרת'דהוא אבא בר מניומי עבדא ליה אימיה גובתא דדהבא ואתסי ·

עב תניא ר'אליעזר אומר אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה ואי אפשר לומר לא ינקה
שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים · שאל רבי
מחניא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש אם ליה
ג'הן ותשובה עם כל אחד ואחד · עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה מוחלין לו מיד שנאמר שובו בנים
שובבים ארפא משובותיכם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה תולה ויה מכפר שנאמר כי
ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם · עבר אדם על כריתות ומיתות בד'ועשה תשובה ויה תולין
ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבט פשעם אבל מי שיש חלול השם בידו אין כח לא בתשובה לתלות ולא
ביה לכפר ולא ביסורין למרק אלא כלן תולין ומיתה ממרקת שנאמר אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון
וגומר היכי דמי חלול השם אמר רב כגון אנא דשקילנא בשרא מבי טבחא ולאלתר לא יהבנא דמי והם
באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי לית לן בה' אמר רבינא הא מתא מחסיא אתרא דתבעי הוא אביי
כי הוה שקיל בשרא מבי תרי שותפי יהיב זוזא לחד וזוזא לחד וקרבינהו אהדדי ועביד להו חושבנא · ר'יוחנן
אמר כגון אנא דאזילנא ד'אמות בלא תפילין ובלא תורה · רב יצחק בר אבדימי אמר כל שחבירו בושין
משמועתו היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק כגון דאמרי אינשי שרא ליה מריה לפלניא אבי אמר כדתניא
ואהבת את ה'אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא אדם קורא ושונה ומשמש ת"ח ודבורו בנחת עם

ס' אלה את ה' קרא הכתוב מגלל שסח כשאלם משוב שובר עביקה ופוגעות בלא עליהם והכל למדו מה שועל לו ולא מקמיליס והקכמים רעה בלא עליהם שבלמד ויחללו את שם קדשי' שלומות שגלו ביניהם ולו עם ה' אלה ולא יכל להניל שלא יגלו כמנא שם שמים מתחלל וכבודו מתמעט: עג

שובו בני שובבי למעיקר שובבי לתם כשתעשו תשוב מעלה לכי עליכם כאילו תמילת המעט על ידי שעות וכעבו' שובבי לבניין כעלו: וכתי לרפא משובתם משמע מכאן ואילך כעבל שום שכתרפא שמקנת שמו עליו. כאן מלאכ' הכא מלאכ' בעקר שבו מתמילתו כאן מילאה לרפא. כתיב שובו בני לגלמ בעלי תשוב קרויין בני וכתיב כי לאכי בעלתי בכם לגלמ עבדים מקרו: כאן מלאכה ומילאה קרויין בני שובבי: כאן עי ייסורין שלא שבו על שכתילא בייסורי קרויין עבדים ולית לגרסי כתיב שובו אלי ואשובה אליכם וכתיב כי לאכי בעלתי בכם ואשובה אליכם לגלמ תשוב וכתיב ולאכי בעלתי בכל קולם שתשובו: כאן מלאכה ומילאה קלמר כי לאכי בעלתי בכם: עד

לא תעשה שכתורה לא יוכל בעלה הלשון ונמר: עה

כי כשלת בשוך שוכך יקשב כמכשול שקיל שעה: עליכם קוץ יקיק על כל מה שעשה ולף על העבירו: מתפיים ממכו מקבל פיוסין: קשם הכא לקדוק מתפיים בלשון מתפעל וכשלמה פרים שפתיהו במקום פרים כלבה מקובלת בכהון יותר מהוכה: לרפא משובתם של רבים לפי שעשה מן היקיד: שגם בכר עביקה לילו לותה עביקה שבכשל בה בכר: בלותה לשה ובלותו מקום שעבר בכר העביקה: ובלותו פרק שמתוך שדומה בכל מכל וכל לזמן שבכשל בה בכר יבנו מתעבר עליו ולומר לו רלה פלוכיתא לותו מקום לותו פרק קוץ עשה מה שעשית בכר: כמוי מטלה שלא כגלה עוכו: בחטא מטרפס שוב לו שיולד ויתביים ולא יכפור בו בחטא שליהו מטרפס לא יגלה חטאו ובכול השם הוא שכל מה שלל מוע בפרהסיא מישוע בכול שמי' הוא עביקות שבין לאם לחכירו יגלה לבהים שיבקשו ממכו שימחול לו: עו

ומטלתי

ישראל עד ה' אלהיך וגו' רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמ' גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה שנאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר וגו' עד ושיב אלי נאם ה' לא קשיא הא ביחיד והא בצבור. אמר רבי יוסי תנלילי גדולה תשובה שמביאה נאולה שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע מאי טעמא ובא לציון גואל משום ולשבי פשע ביעקב. אמר רבי יונתן גדולה תשובה שמקרבת נאולה לעולם שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות.

עה אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לתם כשנגות שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. עין מזיד הוא וקרי ליה מכשול איני והא אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לתם כזכיות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ונומר לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן גדולה תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם שנא' חיה יחיה אר יצחק אפרי במערב משמיה דרבא בר פרי בוא וראה שלא כמדת הבה מדת בו אדם מקניט את חברו שפק מתפיים מסנו שפק אין מתפיים מסנו ואם תמצא לומר מתפיים מסנו שפק מתפיים מסנו בדברי שפק מתפיים מסנו בממון אבל מדת הקכה אינו כן אדם עובר עבירה בסתר מתפיים מסנו בדברי שנקטו עמכם דברי ושובו אל ה' ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה שנ' וקח טוב ולא עוד אלא שדומה כמי שבנדה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר ונשלמה פרים שפתינו ושמא תאמר פרי חובות תלמוד לומר אוהבם נדבה. אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב גדולה תשובה שאפילו יחיד עשאה מוחלין לו ולכל העולם שנאמר ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי מסנו מהם לא נאמר אלא מסנו. היכי דמי בעל תשובה כגון שבא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה ופירש הימנה מחוי רב יהודה באותו מקום ובאותה אשה ובאותו פרק אמר רב יהודה רב רמי בר חמא מאי דכתיב כי אם כשובו רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה. כתי' כאן בחטא שאינו כפור ס"ם רב זוטר בר טוביה אמ' כאן בעבירו' שבין אדם למקו' כאן בעבירו' שבין אדם לחבירו

עו תניא

וחטאתי כנגדי תמיד לכני סכפרה עלי וקרי קוף תמיד כלנו לכנגדי עומדת. וכדיך לפרט לת הקטרת כשהוף מקטיר קטרת פלוכי קטרתי כדכני יכלי לף הזכיר העון קלף למעטו ולומר לתקן נדמת להם: משל לאדם שהיה לו בן כעס ומלכילהו ומשקהו וחלה לו כים של ליכרין בגוולו וחוסיטו בפתח זוכות מה יעשה שלף יקטיר: עז

דג בפיפרי משה לתר יכתב כוכתכי יען לף תלתכתם כי ככל מקום שכתב מיתתו שם ככתב כוכתכו:

עז תניא אמר רבי יוסי בר׳ יהודה עכר אדם עבירה ראשונה מוחלין לו, שניה מוחלין לו, שלישית מוחלין לו, רביעית אין מוחלין לו שנאמר כה אמר ה׳ על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו ואומר הן כל אלה יפעל אל פעמיים שלש עם גבר מאי ואומר וכי תיסא הני מילי בצבור אבל ביחיד לא תש הן כל אלה יפעל אל פעמיים שלש עם גבר, תנו רבנן עבירות שהתודה עליהם יום הכיפורים זה לא יתודה עליהם זה אחר, ואם שנה בהן צריך שיתודה עליהם ביום הכפורים אחר ואם לא שנה בהם והתודה עליה עליו הכתוב אומר ככלב שב על קיאו כסיל שונה באיולתו, רבי אלעזר בן יהודה אומר כש הרי זה משובח שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד אלא מה אני מקיים ככלב שב על קיאו כדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה חותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא אימא נעשית לו כהיתר,

עז שני גם נקלוסין לף וכמוהף פרק קיף מועל. תניא רבי יהודה בן בבא אומר אדם צריך לפרט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב רבי עקיבא אומר אינו צריך שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלהי זהב כדרבי ינאי דאמר רבי ינאי אמר משה לפני הקכה רבש׳ כשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שכלו שפתותיהם מלומר די גרם להם לעשות אלהי זהב, נכטת פרק לין עומדין

עז שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל ואלו הן דוד ומשה משה אמר יכתב סורחני שנאמר על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צין על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל, דוד אמר לא יכתב סורחני שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, משל דמשה ודוד להד לב נשים שלוקות בבד אחת קלקלה ואחת אכלה פני שביעית זו שאכלה פני שביעית אמרה להם בנקשה סכם הודיעו על מה היא לוקה כדי שלא יאמרו על פה שזו לוקה זו לוקה מיד חביאו פני שביעית ותלו לה בצוארה והכריזו עליה על כך היא לוקה,

עח מפרסמין את החנפים מפני חלול חשם שנאמר ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות כי לא הזהרתו וגומר תשובת המוחלטין מעכבת את הפורענות ואפי׳ לאחר שנחתם גזר דינם, שלות רשעים סופה תקלה והרשות מקברת את בעלה ערום נכנס לה וערום יוצא מסנה ולואי שתהא יציאה כביאה, רב כי הוה נפיק למידן דינא אמר הכי בצבו נפשאי לקטלא נפיקא ואבי ביתי ליתי אנא עבידנא וריקן לביתי איעול ערום אכנס לה וערום אצא מסנה ולואי שתהא ביאה כיציאה כי הוה חזי אסבוהא דאזיל כתריה אמר הכי אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו איו, מר זימרא חסידא הוה מכתפי ליה בשבתא דריגלא אמר כי לא לעולם חוסן וגו׳, וכן נסכתלין לף ק׳ ר׳

עט שאת פני רשע לא טוב לא טוב לרשעים שנוסאין להם פנים בעולם הזה לא טוב לו לאחאב בן עמרי שנשא הקכה לו פנים בעולם הזה שנאמר הראית כי נכנע אחאב מלפני, טוב להטות צדיק נמשפט שוב להם לצדיקים שלא נשא להם חבכה פנים בעולם הזה, אשריהם משה ואחרן שלא נשא הקדוש ברוך הוא להם פנים בעולם הזה שנאמר יען לא האמנתם בי עדיין לא

אין חטאת בא על ידו הקב"ה מלקח את הקערה מלפניו שלא תצא לידו · כי לא תעזוב כפשוטי למלמד שהקב"ה מוציא את החטאת מלהכשילו לקלוט למתי כלי שלא לפתוח שהם הקריבה וכן במ"ם הקב"ה מלקח וט' · פעמים בלשם כפשם מחוייב בנפשם שהכלם על ידו לא יתמכו בו שלא יפול שלא מכיחין לותו ויפול בטול ניקפם · פ"ק

בוכל חטאתיכם לפני ה' תעזרו ולא חטאתיכם שנין זה לזה · ולא הלמנם בפי' המשנה לחטאת ויש מכפר לין לה מכפר כמו למנם לין מפסיקין בידו לעשות תשובה ולפי לא יעזרהו ה"ש שיעשה בטוח כפוי מה שלוי לו לעשות כדי שיתכפרו לו שוכותיו בלותו היום · ושניר המשתלח ימי מכפר עבירות שבין לדם לחבירו עכ"ל : כלל הוא לכין שחטאת תני זימני שוב לין מפסיקין בידו לעשות תשובה לפי שהעבירה דומה עליו כהיתר : ליתא לדא כר' לחמ' לפי בלא תשובה מכפר · תנא שלכי מלחר חטאת בא על הוא קודם לחטוא ליכו מכפר · והכתיב ובללו אלהים וקח הלקח לעשתי ובללו לשון תפילה ויום הוא שהקב"ה מבללו ומפייסו ומכפר עליו : מלן אלהים לייכא והאי בללו לשון וכתן בפלילים הליין ישפוט ביניהם · אי הכי בללו דקרא לשון משפט ביכוי ליחמ' קיחא מי יתבלל לו מי ישפטנו בשביל שהמקום וכי לין שלומים הקבה למקום ליפרע מחבו הכי קאמר לין הכי כמי דבלול דקרא לשון פיום : והא שם יחטא איש ובללו לאלהים ויכנקו אלהים ימחול לו ושם לה' יחטא איש מי יתפלל בעדו שם ליכו שם מעבירות שבילו כך היה עלי הכהן מוכיח לת בכיו שיעשו מרעתם · פ"ב

בני שם עברת לרעך וכו' כשבל זה לעברנו בממון לו שם כוקשת בלמרי פיך שהקניטתו בלבריס עשה זאת והכתיב כי בלות בכף רעך על עסקי ממון לך היתר שם ידך ופרע לו · ועל מוקש למרי פיך שם הקניטתי רבא רעך הבה רעים לבקש ממנו מחילה רעיך בתרגי דקר' כתיב מלא לפי שהוא לשון בנים בני שורות בי פעמים יפייסנו בני לכנסים בכל פעם שבלמר יעור לשון שוכה ולין שוכה פחותה מן בכי לדם · חטאתי הכי פעם שהקל ויער העויתי הכי שבים ולא שוה לי הכי ג' · לכך שם כא לין כח אלא לשון נקשה · פ"ג

דוה ליה מילתא לכבי לכך בהליה רבי לכך היה לו להתעסק על רבי ירמיה שחטאת טיפי לחיות טופכין שהיתה הטמאה לכבי לכך · וזכיפי לחיות חטאת טיפי טופכין שהיתה הטמאה

הניע זמנכם ליפטר, אשריהם צדיקים לא דיין ש שזוכין לעצמן אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות, הרבה בנים היו לו לאהרן שראויין לישרף כנדב ואביהוא שנאמר הנותרים אלא שזכות אבותם עמדה להם אוי להם לרשעים לא דיין ש שמחייבין עצמן אלא שמחייבין לבני בניהם עד סוף כל הדורות, הרבה בנים היו לו לכנען שהיו ראויין ליסמך כשבי עבדו של נ"ג אלא שחזבת אביהם גרמה להם,

פ כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו שלא יהא הוא בניהם ותלמידיו בנ"ע שנאמר כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת, וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בנ"ע ותלמידיו בניהם שנאמר אדם עשוק בדם נפש עד בור יגוס אל יתמכו בו,

פא משנה האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויה"כ מכפר אין יה"כ מכפר עבירות שבין אדם למקום יה"כ מכפר, שבינו לבין חבירו אין יה"כ מכפר עד שירצה את חברו, את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקו' יה"כ מכפר שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפר עד שירצה את חברו, אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר והזקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם ואומר מקוה ישראל ה' מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל,

גמ' אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני למה לי כדרב הונא דאמר רב הונא כין שעבר אדם עברה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סד אלא אימא געשית לו כהיתר, יה"כ מכפר וכו' ליפא מתני' דלא כר' דתני על כל עברות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יה"כ מכפר אפי' תימא ר' אנב שאני ליה דרב יוסף בר חבו לרבי אבהו תנן עבירו שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפר עד שירצה את חבירו דכתיב מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו והא כתיב אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים מאן אלהים דיינא אי הכי אימא סיפא אם לה' יחטא איש לא חק אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים יתחול לו אם לה' יחטא איש מי יתפלל לו תשובה ומעשים טובים,

פב אמר רבי יצחק כל המקניט את חבירו אפילו ברברים צריך לפייסו שנאמר בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפך וכתיב נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אימה בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך אם מסון יש לו בידך התר לו פסח יד ואם לאו הרבה עליו רעים, גם בכ"ף כמקבל וכתיב כ"ף גם פשוט · אמר רב חסדא וצריך לפייסו בג' שורות של ג' בני אדם שג' שור על אנשים ויאמר התאת וישר העויתי ולא שוה לי, אמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מפו מחברו אל יבקש מפנו יותר מג' פעמים שג' כת תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם וגו' ואם מת אם רב יוסף בר חבו מביאי עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר חטאתי לאחי ישרצ ולפלוני זה שהבלתי בו,

השפחה שופכת: ממני נפשיך לפני מי שאמר לו לאולי יבקש ממילה וימחול לו· מלוך ותני שוכב ושוכח ומצלח פעמים רצות· פד

בהדי טבחא הטבח אמר לו· קלזיל לכח למקטל כפשא שבשוי קול מעבישו למות· תבר ריגא מעבר עבעות רקא
נפשיך· פלג בכנף שלף הגרזן מן הענן·

סידרא פרש׳ מקרא שלא כהוגים לו שלא כתוגים· לאתא
לני מייא ונם הוא היה מפץ לפסוק עמו ומזר
בשבילו לרקא הפרקא כב שאני ממיר היה לעבמו: מלמא
חזא ליה לרב רקא מלוס על כב שאלאוהו בלקל והוא שימון כ
כשיולות רקא וגדולה ובני מכיכא רקא ישיבה הוא כדלמר רבי
בשעת פטירתו מכיכא כב׳ ממא יצא בראש וכשראה מלוס זה
לרב דלק למות לפי שאין מלכות נוהגת במלכות אמ׳ מלמי מכב׳
ויברא לכבא מפני ומפ יהיה לראש ולא כלקין למות בשבילו:

פו

הרואה קרי ליה ולא במתכוין שוכותיו מוקלין: שימון
טוב הוא ירלוה זרע יאריך ימים· ילמד כל
השבה כלה שלא לא קבלו תעבירה והשבישוה במה שבילם ל
להשבישו כעבד מוזג כום לרבו ושפך לו קיתון על פניו: ומפ
עלתה לו שבה שלא מת מובטח לו שיה בידו מעשים טובים וכן
הע׳׳פ הבא הוא: תדע שהבי כל השלם כלו רעב מתשמים והוא
שבע לא כתעב׳ כוחת ושלא מדעתו השבישוה ומעפב עלתה לו
שבה יה לרב שבדיק נמור הוא· מפיש מיי זה שרוה קרי ליה קני
ומפני נכניס ובני נכיס שבך השימון יהלוה זרע יאריך ימים:
שיה בו שבידה נוזל ויהיו מוזר לשלם: כשא לנכמו אל כניס
נרין ליש שלב לשמים כלומר שיחזור מקלקולו:

פה רב הוה פסיק סידרא קמיה דר׳ אתא
רבי חייא הדר לרישא עייל בר
קפרא הדר לרישא אתא רבי שמעון בר ר׳ הדר לריש׳
אתא רבי חנינא בר חמא אמר ליה כל דאתי ניסא הדר לרישא נקש רבי חנינא מילתא בהדיה אזל רב לגביה
תריסר מעלי יומא דכפורי ולא איפיים· והיכי עביד הכי והאמר רבי יוסי בר חנינא כל המבקש מטו מחבירו ל
יבקש ממנו יותר מג׳ פעמים רב שאני ורבי חנינא היכי עביד הכי והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין
לו על כל פשעיו אלא רבי חנינא חלמא חזא ליה לרב דזקפי ליה בדיקלא וגמירי מאן דזקפי ליה בדיקלא
רישא הוי אמר אידחייה לא נדחיין·

פו תנו רבנן הרואה קרי ביום הכפורים יורד ושובל ולערב ישפשף תנא דבי רבי ישמעאל הרואה קרי
ביום הכפורים עונותיו מוחלין לו· והא תניא סדורין לו מאי סדורין לימחל תני
תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק הרואה קרי ביה ידאג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן
העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תדע שכל העולם כלו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר אמרי במערב
ספיש חיי סגי ומסני· כמסכת תעניות פב׳ מלמד קנך בעבין תשובה יפות לבדלו נסוף מסכתא זו·

תנו רבנן אדם שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בה למה הוא דומה לאדם שתופס בידו שרץ שאפי׳ פס כח
טובל בכל מיפות שבעולם לא עלתה לו טבילה זרקו מידו מיד עלתה לו טבילה שנ׳ ומרחק ועחב
ירוחם ואומר נשא לבבנו אל אל בשמים·

הדרן עלך מסכת יומא

מסכת סוכה

א שפירש שלי מזיו השכינה שרוצה שיהיו עליהם כעננים:

הריטב"א אל לא ידמה שכינה למטה מי' שמעינן למעלה מי' כשות לחרית הוא שהרי לחרון ט' וכפרת טפח הכי

פרק ראשון

א תניא רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה מי' ולא עלה משה ואליהו למרום שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם ולא ירדה שכינה למטה והכתי' וירד ה' על הר סיני למעלה מי' והכתי' ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתי' למעלה מ' ולא עלה משה ואליהו למרום והכתי' ומשה עלה אל האלהים למטה מעשרה והכתי' ויעל אליהו בסערה השמימה למטה מעשרה והכתי' מאחז פני כסא כתי' ראישתרבובי אשתרבב עליו ענן כסא עד עשרה ונקיט ביה:

תהלים קיג טו
שמות יט ט
זכריה יד ד
שמות יט יא
מלכים ב ב יא
תהלים צז ב

ב אמר רבי אלעזר למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקבה ממדת רגזנות למדת רחמנות:

פרק הישן

ג תנו רבנן מעשה ברבי אלעאי שחלך להקביל פני רבי אליעזר רבו ברגל בלוד, אמר ליה אלעאי אינך משובתי הרגל שהיה רבי אליעזר אומר משבח אני את העצלנים שאין יוצאין מבתיהן ברגל שנאמר ושמחת בחגך, איני והאמר רבי יצחק מנין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת מיחייב אדם להקביל פני רבו לא קשיא הא דאזיל ואתי ביומי' הא דאזיל ולא אתי ביומי':

שמות כג יז
דברים טז טז
מלכים ב ד כג

ד תנו רבנן מעשה בר' אליעזר ששבת בגליל העליון בסוכתו של רבי יוחנן בן נעאי בקיסרי ואמרי לה בקסרין הגיע חמה לסוכתו אמר ליה רבי מהו שאפרוש עליה סדין אמר ליה אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט הגיע חמה לחצי סוכה אמר לו מהו שאפרוש עליה סדין אמר

ויקיר ועצלון לא ילעיט מלי שמות שבטיסם ומשמשן גד ומשה לא מצלחי מטורס: הניע קמס מתפטטת ומתקרבת לגבס:
מלכים על פי כהיסים שאול ודוד על פי שמואל. ויכוח שלא יאמר התיר לת הלכה: לא מפני שהעלינו בהכרים מן שהשיקו
להכר תקר לא לקטלינו ממכו ולקוחתו שלא ללמדו תורה נתכוון שלא ללמוד תורה לאמר הכר וכו': ס

איזן שלא מפי השמועה נתמי': חזקקטוני כלומר
שתזקיקוני לומ' להכר וכו' לגיד לכם לת מלותי
וזו לחת מהן: שיחת מולין הכר הולי ושחוק כלומר מה שמפק
כילי לא מפני שלא טרחתי בכל שלא: ולי לפשר שלמדו רבותי
הכר עבית המדרש ולא מעתין ומה שלא מעתי לא לומר שכך
היה מלתי:

בלא תורה כלא נידמק שהיה הולך ושוכח תמיד:
חזן מנביי כפפי מפני עשיית הכהים ומפני
התיכוקות שלא יפכו כך מפורש בפפתי, ובעבדי יה שנדיך לאכול
מעשר יום: ז

בשנה הכר מסכה ובריתא של ר' פלדים ותלב ומיפני
תלמוד זו היה מכרת שהיו תגיים לתכוכים
מלקלקים בהכר הרשוכים הפתימי' לפרסן ולימן לכם שעם
כמו שעשו קמוולתי' לאחר התכלי' שפיפשו לבני התכלים היה
שלפניהם וקבעו להם נחר' זאוהן לקלוקים שבימי התכלים היה
נקבע תלמוד: הלכות הלכה למשה מסיני כגון נד ולבוד ולוכן
עקומה מיעוכין מניגין מעכן כעישות עבנה וכיסוך תמי
ולקלוקי תולה רבוי לותיות שבאין לקלק לבדום בהן ביעוין
ומישטין בין בפיפ הלומה להוניף לת הבשים שלקלקה תולה
בלשוכה לכתוב לות יתיבה לבמלו: לקלוקי סופרים שהוסיפו
לקלק לאחר מעשה הבריות ולהקמיל לעשות פיין ולחזי לתוכם
ונזכו נזירו לקדמיק לכם מן העבירה. ולכותה בבכורו גר הבא
לקבל לבני תולה עליו מוץ מלכר לאחר לין מקבלין לותו: רבי
יוסי בבני יהודה אומר אפי לקוק לאחר מלקלוקי סופרים קלי
ומחויבים לבניה הלומלים שקו שביתתו לדון מיעבמס לכל לדם
ולא פיכשו כוכן בסיכון תקופות חסכון הילוך חמה ולבנה ונזירו
שוות לבניה הלומלי כנס': נימטריא לבנים בלשון נימטריא
כוון שלך בכל נתת כס כשלים לבחקי נתתם (תקיא הוא על
יוסבי לבחקי ותייכו כשלים) שהלא מכון בתבנת וכן לפי מכין
לקותיות כוון סתם כזירות שלשים יום מקדוש יהיה יהיה נגימט
תלתין הוו: שיחת מלאכי השרת שיחת שלים שיחת דקלים לא
ילעבת מלי היל: משלות טיכסין משלות שועלים לכר מכתב
שיהדו קדמוני לתת לאחלקה לתוכחותם ותלין לותם נסוכסין
ונשועלים כוון מלוכי נדק: משלות יהלכו נוסך ונליק מנכס
בשלך וביתי מחמורים כשתכתו: כשלף שהיו מלכי השרת
סביבו ומתקבצים לשמוע תורה מפיו.

הריטבא לל הכר גדול מעשה מרכבה פירוש מרכבה
העליונה הקדושה שלא נסתכלו בה כניליס
משלש וסולם ירוע לבעלי הלחת. הכר קטון הוי לחבי
ובנין פירוש הכר קטון הוא לגבי מעשה מרכבה שלמדו ולגבי קין
כמי לא קרי הכר קטון בתלמוד שהרי קדמו לבלם שלא היה
מקיף ומשכח ותלמוד הלכות והגדות וסם יקל שהכל תלוי בו שלא
הוי לחבי ובנין הם קישיות ותירוצין וספקות שלהם שלא
כתבדרו לבם מפני שלא יכלו לשתקו של תלמוד כתכמים
הרחשונים

לו אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו
נביאים ושבט יהודה ושבט בנימין העמידו מלכים
על פי הנביאים. הניע חכמה למרגלותיו של ר' עזיאל
נשל רבי יוחנן בן אלעאי סדין ופירש עליה חפשיל
רבי אליעזר טליתו עליו ויצא לא מפני שהם גינו
בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו,

ה תנו רבנן מעשה בר' אליעזר ששכח
בגליל העליון ושאלוהו שלשים
הלכות בהלכות סוכה שתים עשרה אמר להם
שמעתי ושמונה עשרה אמר להם לא שמעתי ר' יוסי
בר' יהודה אומר חילוף הדברים שמונה עשרה אמר
להם שמעתי זב אמר להם לא שמעתי אמר ליה רבי
כל דבריך אינן אלא מפי השמועה אמר להם הזקקתוני
לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי אם להם מימי לא
קרמני אדם לבית המדרש ולא ישנתי בבית המדרש
לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בבי
המדרש ויצאתי ולא שחתי שיחת חולין ולא אמרתי
דבר שלא שמעתי מפי רבי לעולם,

ו אמר רב אחא בר אדא אמר רב חסנואא
אמר רב מנין שאפילו שיחת חכמי
צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול, אמר רב אסי
אמ' לאדם לישן ביום יותר משנת הסוס וכמה שיתין
נשמי אמרו עליו על זכו מימיו לא שח שיחת חולין
ולא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפלין ולא ישן
בבית המדרש לא שנת קבע ולא שנת עראי ולא ק
קדמהו אדם בבית המדרש ולא הניח אדם בבית
המדרש ויצא ולא הרהר בסבואות המשונפות ולא
מצאתי אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה ולא פתח
אדם פתח לתלמידיו אלא הוא בעצמו ולא אמר דבר
שלא שמע מפי רבו לעולם ולא אם הניע עת לעסוק
בבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערבי יה וכן היה
ר' אליעזר תלמידו נוהג אחריו,

ז ת"ר שמונה תלמידים היו לו להלל הזקן
ל' מהם ראויין שתשרה שכינה
עליהם כמשה רבינו ול' מהם ראויין שתעמוד להם
חמה כיהושע וכ' מהם בינוניים גדול שבכולן יונתן בן
עוזיאל וקטן שבכולן ר' זכו אמרו עליו על ריבו שלא
הניח מקרא מסגה תלמוד הלכות והגדות דקדוקי
תורה ודקדוקי סופרים קלות וחמורות וגזירות שוות
תקופות וגימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים משלות כובסים משלות שועלים דבר
קטן ודבר גדול, דבר גדול מעשה מרכבה, ודבר קטן היוי דאביי ורבא לקיים מה שנ' להנחיל אוהבי יש
ואוצרותיהם אמלא, וכי מאחר שבקטן שבכולן כך גדול שבכולן אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל שבשעה
שהיה יושב וסוגה ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו באויר סיד נשרף,

הקרבנות ולפי שהיה זה מקטרון יליעה קרי ליה לבר קטן בחכמת המעשה. לכל גדול הוא מכל שהר מכמות הגויים וזה הפירוש לחת הוא לכל המחמין ולא כמו שפי' הפילוסופים בעבר בעל לקייס מה שהמר להכמיל לוהבי ים ושמר כלומר על שו מקקייס המקר הזה: למכו עליו על יוכתן בשעה וכו' כל עיף כשרף פי' שהיו הלבנים כיוס שביתבו בכיבי שהיתה הים שולטת ושלא בירושלמי התלמיד כך הלב מהו והשיבו שהתלמיד בתוך ל' לחמות כדם כמה וכמה ולמכו הלב חון לב' לחמות ותלמיד בתוך ל' לחמות: והיא שיחת דקליס כתב רבי הלוי ז"ל כי בדורו היה מר מבדיסם קולבסי שהיה מכיר עתידות בשעבוע על הלילבות ביום שלין רוח בוקבת והיה מבקש הלילן בפליכי והיה מלמיד מפולר עב ונם בעדיך בעדך פם:

ודרשבא

ז"ל הלריך בפירו קנדא זאת בתוך התנות שהיום וזה לשוכו ת

תושי רוח חשבו כי עשיית המנות שלכי ובכא בושלין ובותכין בהם הוא לבר קטן שלא עלה ביל המתעסק בהם שלא שכר עשייתן לפי שלין בעשייתן שלא שקיים בעשיית מנות טרף יתבדך שכתבן לדעת ולברך דעת ישראל לא יעשו כמנותו לא לאו וכמלך שכוכה לבשו לת הענ לא ישלימו בנוכו בין שים בלותה נווחה תועלת בין שלין בעשייתה תועלת זולתי ההוראה שמוכה העוסק בנון לדוכיו כלשר נוהו וזהו שכתוב כל לחמת אלוה נרופה: ובכא בפירושם ז"ל מה לישנת לו להקב"ה בין שוקט מן העולך לשוקט שלא לברך לת ה הבריות: והתועים מוסבי' בפי' לברך לת הבריות לדעת לא ילבו בתורתו ובנוותו לבד בין שים בהם תועלת מבל עבמך לא לאו ועל זה קראו דקדוקי לכיי ובכא בפעלות המנות דבר קטן ומזה יבא להם בחית ביטול העשייה בכלל המנות בתפלה ותפילין ובהיתר וליסור וליכן מותבין לעתם דק ללמוד ספרי מכמי המומות פילוסופיא ושבעי הכבדים וזהו מעשה מרכבה שלא הכיח ליבו. וזה כחמת לבדון ומות וכל המומר כן בבלל מקהל הנולה ואין לו עבק במנות והפבה אחר הכתוב כי קיום לליך הדבר מלד בפיך ובלבבך לעשותו אחר בפיך בבנד השנוי שנוה הוא ת' ולמדתם אותם לת בניכם לדבר בם ודברת בם בשבתך בביתך ובלבתך ובומר ובלבבך ולטין בהם בשעת עשייתן לשם המנוה ת' שנוהו ויעשה בלבבב שלם ושלא יעשה כעושה שלא לרבון ויבא לו כעושה וז"ם ז"ל שלא יעשה תפלתו קבע אלא תחבונים ובחיים ובי' לעשותו לליותו זכיז לעשות בל מנוה ומנוה בשעתה ובתקנה ובשלם הלכה תשלם העבודה ובעשייתן בחפץ בחית יתבונן שלא לאמר ת' לינעקתיהו בקשוני ומי שבבנו השם מהם יתבונן כמו שבבללו במנות. ועל זה התפלל דוד בלחמו גל עיני ואביטה בפלאות מתורתך: וכמו שפי' ז"ל כויכי שיהה חשבה ולבו שהיה לומר על בל מקרא ומקרא ולבו שהיה לומר ת' וה' עשיתים ולא בעלמה ממנו שלא פרש לדומה והוא שלמר ת' ליהושע לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות בבל הבתוב בו כי אז תבליח את דרבך ואז תשביל. לל תבליח בעשה וממנו שבבל המשבלות הן מוות בשם. וזהו עבין רבי יוחנן בן זבאי שהתבבל בעשיתם וזבה

להתבונן בהם וזהו עבין המרבבה שהלבנים הממונים במנות היתוכ בם בם מעשה מרבבה ולבני ובנא ושלר מבמי ישראל שהם מתבוננים בפירושי המנות בחבמי המשבה והממונים בהיכלות שבתעסקו בהלכות המנות בחבמי המשבה ובחבמי הבדיקה לבחיות בבית שלא בלא מלא בחבמי' יושבים והמחולה לבל יוכלו להיות בבית שלא בחבקת הפלוכי המוכבב מממבין בגים יושבים ומשבל יושב ויולבל ממנו בזמני' יושבים והמחולה לובל ואינו יודע ולא מבגים בתעבובת המני' שלא בטעם לבילתו לבל והמדקת פועלת בבח המבין המוכבים בו והמחולה לעיבי שהיו מבגים מבת התעלת בלא מלא והבופח הלומן בוח הש"י ביודע ומכיר בחלי הבפשות ובחלתו בעשה בופח חלי הנוף וחלי ויודע בדקת המדקת המסיבה מחלה מקבבו חלי הנוף וחלי הבפשות: ובעשותו המדקת היה חוח עשיית המנות בתחבת ועשייתן בשיג התעלת מבל הטוב בהם ומי שחבבו הש"י מבוון ויבנים לף בבתיבת ההבבה וכל חבם לפי בחו ומחיבה לעבמו משה מחיבה לעבמו ולהבן מחיבה לעבמו והויה לחבי ובבא בלו להוהות בינל ישה המדקת שלא יומף ולא יגרע ובלי זה שיעור ושלש ישה פעולתן לו זמן עשייתן יפסיד תבוות ה המדקת ובן במנות התורה נוח ית' לא תוסיף ולא תגרע ובן בלתי עתים מזומנים ישמר פן יוסיף זמן לו יגרע ובהויה לחבי ובבא לא בא בין ביחוד תקוני הפעולה בתקוני פעולי בקו ה המדקת ולא לבחר טעתי המנות המזונות ומוכבות בתוכן ובני יוחנן בן זבאי עשה המנות בחמת ובתן דעתו להתבונן לף במוכבב ובבה ובשיב: ולא אתה הממעי' כי לא תשלם העבוד בלתי העשייב כי בן חייבה חבמתו ית' ובוא שלמהו ז"ל בי' מה לחוס כי תזבבו ומעד לשר תבה הודך על השמים לחר להם הקב"ה מה בתוב בתורה לשר תבה הודך על השמים לחר להם הקב"ה מה בתוב בתורה לא תעבוד בלוס בביחה ובביחה יש ביביכם משל לאיש שיהיה לו בן קטוע לבבע ואינו יבול לבוף ולומר לו למוד לת בבי לומבות יו לומן חוד לבל הלומן ול"ל למדת לת בבי לומבו' ול"ל לא מפבי שבבל קטוע לבבע והלומבות הזו בביכה בל הלבבעות: הפתבל בחשל הבפלה הזה התלוח שתבתן להם התורה ובחתת לף ללמוד הלבות שהיטה וטרפות וטלית המנה ומביעת לבילת הלבבים לשר תעבה הש"י בך לבבים המופלאי' הבמוזים והבבבים בהם שלף מלאבי הבדת לא יפינו לותן וזהו שבתו' לא ידע לבוס ערב, ולא תחבה בארן החיים והפיים במו למלאבים וזהו שהפיד ת' למשה על מה שבקש הלילבי בא לת בבדך לא תבל לדעות בבי כי לא ילבאי הלדם ומי. ובא בפיבוס' ז"ל לא ילבאי הלדם ולא לף הפי במו למלאבי הדבת בי מהותו ויוכולו לף יושבו על ה

התבלית.

עוד תן לעתך לדעת בי עשיית המנו' בקיומם טוב לבבי הלילים מהשתדל בעשיתיהן ולף במבבה שהבי בביטול המנות חייב בבת בחילה וחלל מעשות הספה ו ובלטילת החלב והלם ושלר הבבייתות לפי' לובל בים לו עושה מלאבה ועשבן במבבה לימו בישול מבבה ומתעסבן במנות ה בתיקונין ובבוותן לשם מי שבוה עליהם ית' זובה ויושב בישיבה למעלה ובל בדבריהם בבשות הבדיקי' למעלה ממלאבי הדבת

וכתו

וכמו שכתוב בפיוטם כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך מי גדול כוחך ומי כעזך לו כשמך קוי לומר כשור: ואמרו אין מלאכי השרת לומדים אלא על שלומדים ישראל למטה שכתוב כהן יקד טכסי בקר וכדי ויביאו כל נבי הלמים. וקול שכפשות הנליצים גבוהות תחת כנפי הכבוד שכתוב ובדמות כנפיהם לחיות ופניהם איש אל אחותו יהיו פניהם הולכים. ומה שאמרו אחרית ה' נכופה מלי לויכפת ליה להקב"ה בין שומט מן הקרוב לשומט מן הנכרי לא כתיב הקב"ה את אחרו אלא לנכרי את הכבריות כל שאין להקב"ה חפץ בהם מצד עצמו וכעין שאומר הכתוב לפי שלא נתקבל מה תתן לו אלא שהוא לנכרי בשביל הכבריות ולנכרי כולל ג' עבירות לחזקן ולהתמידן מלשון הניע לנירוף וכן' מלשון מנוטרין לומר לנכרי לותן לא תתן לו אלא הכבריות שבידיהם. עכל הר"מ ז"ל.

ח תנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם כולו. משל למלך בו שעשה סעודה לכל עבדיו והניח פנס לפניהם כעס המלך ואמר לעבדיו טול פנס מפניהם והושיבם בחשך. תניא רבי אומר בזמן שמאורות לוקין סימן רע לשונאיהן של ישראל מפני שמלומדין בסכותיהם משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות בכל יום הוא דואג, תנו רבנן בזמן שחמה לוקה סימן רע לאומות העולם. לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל משום שישראל מונין ללבנה ואומות העולם לחמה, לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל העולם כולו, פניו של חמה דומין לדם חרב בא לעולם לשק רעב בא לעולם לזה ולזה חרב וחיצי רעב באי לעולם לקה בכניסתו פורענות שהוא לבא ביציאתו פורענות ממחרת לבא לעולם ויש אומרי חילוף חדברים ואין לך כל אומה ואומה שהיא לוקה שאין אלהיה לוקה עמה שנאמר ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים וגומר שישראל עושין רצונו של הקבה אין מתיראין מכל אלו שנ' כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוי' מהמה גוים יחתו ולא ישראל יחתו.

ט תנו רבנן בשביל ד' דברים חמה לוקה על בד שמת ואינו נספד כהלכה ועל הנערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה' נעל משכב זכור ועל שני אחים שנשפך דמם כאחד ובשביל ד' דברים מאורות לוקין על כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר ועל סנדלי בחמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצי אילנות טובות. ובשביל ארבע דברים נכסי בעלי בתים נפטרין למלכות על משהי שטרות פרועי' ועל מלוי רבית ועל שהספיקו בידם למחות ולא מחו, ועל פוסקי צדקה כרבי ואין נותנין ובשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדין לשמין על כוכבי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול מצואריהן ונותנין על חבריהן וגסות הרוח כנגד כלן.

פרק לולב הגזול

א אמר רבי יוחנן משום רשב"ן מאי דכתיב כי ה' אוהב משפט שוגא נזל בעולה. משל להה'

שני תמרות שני לקלין בניך בן הכס סמוך לירושלים: זו היא שכינתו כמשכה לשונה שבפיק זה. ניכי הר הגזל ניכי לקלין כשרים לולבים שלהם ולף על פי שעלים שלהם קטנים מלל ולימס עולים עם לולבה של שדרה.

יב

אשר קרא המלך בספר שמע מלקיה הכהן משתעי קרא בספר מלכים: לא לימ מיכים שלין לחר מקל לותו. לא לימ בכוך הבא ויכנים בכתים והלך בשם ה׳ ללא קלמר הזכרה למילתי׳ ללעיל ומימזי כמוניה לבטלה משם גדול הלור קלמרת בתמיה כל לסוקי מילתא קולל וכוופתו לנמור לית לן בה. יג

זה הזכירו בגמ׳ סמו׳ למה שלמדו ערבי נחל פרט לבפנפה הגדלה בין הכרי וכלי לקוכיה שבפנפה קו לף מין הגדוע ולימו כערבה והטילו לליה מבסוק זה הכלמר ניחזקאל בלעון תוכיה שלמר הקב״ה לכי לחמרתי יהו ישראל כערבה שהוא בשרם ולחוץ על מים רבים והם בעשו בפנפה בין הקנים: ולפשׁ שכוונו לומר שהקב״ה רוצה לזכות לת ישראל שיהיו שלמים בתורה כמשלת למים ויהיו כעץ שתול על פלגי מים והם מלסו בה ובקרו בחכמות בקריות במשלות לבפנפה בין הקנים ולין להלריך. יד

לפטור זכותו לפי שובל כל מעשיהם ושוכותיהם ושוטרין מן הדין יטלפי לקבל עלי שבפה מרוב זכויותי ולילמלא שלעזר בני חפץ עמי לסבול מיום וט׳ לילמלא לא כמו לילו ונם בחקומות הרבה משמע כמו לולי: ויתם בן עוזיהו כדיק היה ועביו ויתר משלר מלכים וזכה בכבוד לב ולם ועליו לתר בן יכבד לב שכל ימים שהיה לביו מבוזע והוא היה שופט על הלרן כלכתי׳ ויותם בכו שופט ונומר לא בטל עליו כתר שם מלכות. ולאחר שמת כתיב ויתלוך בכו תחתיו וכל ליכין שהיה בן לומרן בשם לביו: ועד שבולם על שיכלה קעולם. רליתי כלו כתתי לבי לעיין בעמקי פני עלייה וכן מוטעין רוחק לפי לפי מעשה הבריות שבכי עליה כת שמקללין פני השכינה מוטעין קס: סביב שמוכה עשר לולף סוכי דקלין ס׳ שתה לעגב דכיוכלם שלעתי לבא כתיב קלין דכתי׳ ליה כמי להכי למקום שעשכינה שתה סוכבין לותו יום לולף והם הנלילים שהם כתבים לפנים ממלכי לפי שכינת שכלמר כעת יאמר ליעקב וליסרלל מה פעל

יג כתיב ביחזקאל ויקח מזרע הארץ ויתנהו בשדה זרע קח על מים רבים צפצפה שמו אמר רבי אבהו אמר הקבה אני אמרתי יהו ישר׳ לפני כקח על מים רבים ומאי ניהו ערבה והם שמו עצמם כצפצפה בין ההרים.

פרק לולב וערבה

יד אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רשבי יכול אני לפטור את כל העולם כלו מן הדין מיום שנבראת׳ ועד עכשיו ואילמלא לעזר בני עמי מיום שנבר׳ העולם ועד עכ שיו ואילמלא יוחם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם ועד העולם. אמר רבי חזקיה אמר רבי ירמיה משום רשבי ראיתי בני עלייה והם מועטים אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הן אני ובני מהם, ומי זוטרי כולי האי והאמר מר תסניסר אלפי פרסי הוו בדרא קמא דקלה שנאמר סביב שמונה עשר א לף לית קשיא הא דמסתכלי באיספקלריא המאירה הא דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה. ודמסתכלי באספקלריא מאירה מי זוטרי כולי האי אם הם שנים אני ובני הם והאמר אביי לא פחית עלמא מתלתין וש תא אדיקי דמסתכלי פני שכינה כל יומא שנאמר אשרי כל חוכי לו לו׳ בגימטריא תלתין ושיתא הוו לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר.

טו למר

פעל אל כי לעשים לפני ה' יהיה מחלל ולומר והיו עניך רואות את מוריך: למפקלניא ממינה המוגבת ביניהם לעכיכה מלירה
כך כמלאה זה שמוסין בה ויש נדיקים שלין מלירה להן כך ואיכן יכולין לרחות ממם. למשרי כל מוכי לו המחבי לבת שהוא במכין
לו: נכר בדשות. לעיילי בלא נר בלא דשות: מועטין הם ובהכהו קלמר לא שכיח הן לכי וכבי הם. טו

מדת

הקב"ה לולב מלא מכמה מחזיקו ומחלאו
ביותר שמוסיף בו דעת: לא שמוע תשמע
לא קובעת לשמוע תשמע תוכל ללמוד ולהוסיף ואם לאו שלא
הטית אוזן לשמוע לא תשמע לאחר זמן לא יכפיקו בידך: לא
לא תתה שומע ביתן מקום על תלמודך שלמדת תתחכם בו ל
להכין לבני' מלמדי' מתוך לבניהם יכניס. ואם יפנה לבבך ולא
תשמע ותסיח דעתך מלשמר למדת ביתן תלוי כי כשתתפנן לעשו'
ולעסוק בתורה לא תשמע לא תתחכם בה: ביתן ביתי בשרותך
בחלם מכאן ואילך. יז

ממי

הצלוח מעיין הוא ממוך לירושלם. מחוקת ג'
לונין לזוקו פחות שבשכיס רביעית הקין לכבש:

שער המים לחל משעני העזרה נקרא כן ע"ש שהו מכניסין
בלוחית של מים של ניסוך בתוכו. תקעו והניעו משום שמקה
לכתיב ושאבתם מים בששון עלה לבבם שהיה בדרומו של מזבח
ופנה לשמאלו שהכהנים בעשים בקרן מערבית דרומית. ובשהוא
פונה לשמאלו היה הר הבוכה שהיו מעמידין פניהם ודומי' לבקר
שהוא שמוך מן המיל: כמין ב' חוטמין דקים חוטם לחל בתוכל
ובקב לחל בחוטמו והכהן מערה המים בפי הפעלים והבשכים
מקלחין ויולדין דרך החוטמין על גג המזבח ובמזבח היה בקב
שהו היין והמים יולדין לשיתין שהם חלולים ועמוקים מאד:
לחל משוכה וכו' לחל מהבקבים משוכה לותו של יין ולחל דק
לותו של מים כדי שיהו שניהם כלים בבת לחת כלמפרש בגמרא
שהמים ממהרים לפי' צריך שיהא הבקב דק. וכתב הרמב"ם ז"ל
בפי' משכה הזו וז"ל ניסוך המים בתג הלבה למשה מסיני. ויש לו
רמזים בשתים בתורה ולותן שהיו מלמיכין בתורה עב לוכן
מלמיכין בניסוך המי' ולפיכך בשניהם זה מים על גבי גבוהו
כל העם בלתי ניהן לפי שהיה בדולי שהיו מלמין בניסוך המי'
עב: הלה הרמזים בשתים שכתב הרמב"ם לחשוב שכיון בזה
בתה שכתוב בתורה בעיות בל' יז

שיתין

חלל שתחת המזבח בשנל מקום הבשלה:
חמוקי ירכיך מחק עבר בשתב ובכתב
ממכו וכן על מתי תתחקין תשתי שלת בוסף לקבב הלי
מבני שמעלת בי לף כלן חמוקי ירכיך שמבותיו ניכך מזבח כמו
חלולים כמו חלול: משפה ידי לחן זה הקב"ה שהוא לומן לבניית
העולם מעשה ידי לומבותו של הקב"ה: כרכה דוד וכו' לנ"ל ליה
בתפסת והכ' לנ"ל ליה למלן לשית ליה שכרכה דוד לית ליה מו' ימי
בניסיות בבלה: לילילי הקב"ה בשבילו לבי משוכה ומקומו
לבי לקבול על זלת שיבת דודי לכרמו על כרמו ישראל כרם היה
לילילי בקרן בן שמן בלרן ישראל היה זוית השמיה מכל הלרנו'
ויעזקהו ככה לכם ערים נבוהות מוקפות לחתים ובריח כוטעת
זו כלמתרגמין עזקה: ויסקלהו בוטעם נפלים משובחות לף ומוכה
חלק שרשים עכמן זה בית המקדש שהוא שרשם ושיקדם שהוא
מחכבן לבבי המקום: ויבן מגדל בתוכו זה מזבח העשוי כמגדל
וניה לכם למגדל עוז: ונם יקב מבע בו בלותו מגדל יקב קוף
בור קבול וכן על יקבי המלך בית שקיף למלכה לשון סימן ו
ומעבדה פוסין בלעז: יח

אסרו

לגדון של לולב בעבותים בהלם שהוא עבות ג'
על ג' כמין קליעה על קרבות והרי לכם מתן
למים על קרבות המזבח. ליכול לתג לגודה לתג: בשכילה יט

ובשתיים שקולין לתג שוכג במלכל וכמשתה ויש יום של לקר תתג בעבותים כהמות עבות ושמבות: יט

בל המנות כגון קרטי המשכן ועמודיו ולולב וערבה ודלת לדך נדילתן מתחתן למטה ומעלין למעלה: שמעמידין
את נשויין שהניפוי של זהב קבוע בהן במשמרו של זהב לכתיב ואת הקרשים תעשה זהב ולא היה שאפשר לדוך
צמלת הקרש שיעמוד מאליו: מכל מיכין מפשנגז לאהל מועד כעל לן שלמים: מיכוין ותוקלתם ומעשה כלמתנמי' הכנו
ליפתכי:

כ

הרמב"ם לל לכי משמות הכי' וכמו כן הוא כן
למדנו המפרשי' לתלמוד. ולכי לומר שהוא
קובע וכומז למה שלומר ראו עתה כי לכי לכי הוא שזה הפסוק
לל בשמירת ישרל ושמותם וכילו לומר לתה שלמדת ראו עתה
כי לכי לכי הו' הושיעה כל כמו שהכתוב. ומקנת הנלוכים
למדו שהוא רובע בו מי שלכי והוא בנדה הוא עה כל וזה על
דרך הפשט והוא למד ית' עתו לכבי בנדה עכבל הל"מנם לל.

פרשי לל לכי והוא בניתבריל לכל ה'. ושול מע"ב
שמות הנקוב' בג' מקלאות הנקוב' המסוב'
נתבם ויהי בשלם ויסע מלאך ויבא בין מחנה מנדים ויט משה
שלשתן בכי עב לותיות ומסם שם המפורש לות דשטוחה של
שמוק דשמן ודאחוזה של אמצע ודשמן של לאחרון וכן בשלר
הזה כולן השם הדשמן והוא וה"ו של ויסע ה"ל לבל הלילה וה"ו
לויט ושם הלל הוא לכי אלף למאחריהם כ"ן דהענן באמצע של
מחנה ויל דרוש דרשים: יופי לך היופי הזה לכו שתין לך שתהא
מכפר עליכו ליה ן לכו שתין הכתוב הזה: ליה לכו מולי שהוא
לדון ושליט ולך וכו מסכתין שתהא מביב עליכו מולים לאו לשון
הוא אלא לשון יחיד שאכו מולים בו ולא סופרים. כא

למה כמשלו וכו' לב ענין לדרים לקרא בלוחות כמו
מלאים שהיו מלבנים עוכות כמו וחלי כתם:
מעשה ידי אמן ולוחות מעשה אלהים המה: המוקי יכיך
הכתבים כיך שכתובו ביבעא ולא לחיות יושב ושוכה בנוכה של
עיר ולא לשכות התלמידים בשוק כדאמריכן במועד קטן זה
הכתבת כלה והוגלת את לכתיב כהו טוב ללכת ג' בית אל בכל מלכת
אל בית משתה אלא שם שריך הכתב למשול במלך כלה ולשתות
במלך כלה ולכוהג במלך כלה ולא לכהוג קלות ראש בעצמו ולא
שם שריך לכוהג להוגלת את עבי אל להוגלת כלה עביה יעשה
בניבע' ולא ליח' קמי מלך ולא ידע לעבדי כן וכן מצו' בשלמה'
דבר אחר לבני שדברי לתורה ליעשות בניבע' כגון שאר נדקה שכיתבת
לעבדי בשתר אין שריך להודיע לשום אדם מה שאין כן בכלה
ומת לבי שאחרים מתעסקי' בהן ויודעי' היכיאה משל מי וקייבו
דאמר רבי אלעזר לכל מילי בעי בניישותא ושם בלבבי תורה:

כב

נבחר לה' מזבח הכל בכלל זבח אחר מעולת ושאר שלמים שלמים כלם זבח אחד הם שבאחר זבח לכם
לבדקה קרא שכתוב זביעה לבדקה ואת השבל קרא קניר וטוכה
קניר מזביעה כלאחריהם אלם זורע וכו': שפך ליכו לוכל שאר
לל יבאחו או יבדקה בשלמים וכרל: אלא גמילות חסדים שפים
שכתיבה היא הבדקה וטוכה הוא החסד כגון מולים לביתו או
עלם שתעלה לו לתרומה כגון כותן לו את לאויר או כגר לבנות
או מעות בעת שתבואה מבויים שלא יבכו מעות לגיטול זהו חסד
שכותן לבו ולעתו לשופט של עבי' לבדקה הבדקה היא הזביעה
שזורע כדי לקבול לבבל שכר וקברו לשי חסד שקבלו השכר לשי
שהחסד שפה:

כג

גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו כגון שמפקד
לאת שנשלו קוברו משחת שתן עלוה
את

גבול העשירי יותר מן הראוי ואין הדבר כן אלא שזה בכלל זה
מה שאין כן בשאר מצות שאין אדם יוצא בהן אלא בדבר
מסוים ומיוחד

יט אמר רבי חזקיה אם' רבי ירמיה ארשבי
כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן
אלא דרך גדילתן שנאמר עצי שטים עומדים תניא שמות כו ו
נמי הכי עצי שטים עומדי' שמעמידין דרך גדילתן דא
עומדין שמעמידין את ציפויין. דא עומדין שמא כבא ב קבלה ד
תאמר אבד סיברן ובטל סיכויין תלמוד לומר עצי בגיטין בד אחרון של רבעי
שטים עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים

כ משנה בכל יום מקיפין את המזבח פעם
אחד ואומר אנא ה' הושיעה נא
אנא ה' הושיעה נא. רבי יהודה אומר אני והו ה
הושיעה נא אני והו הושיעה נא. אותו היום מקיפין
את המזבח ז' פעמי' בשעת פטירתן מה הם אומרי' יופי
לך מזבח יופי לך מזבח רבי אליעזר בן יעקב אומ' ליה
ולך מזבח ליה ולך מזבח. גמ' והא קא משתף כל ה
שם שמים ודבר אחר ותניא אמר רשב"ן יוחאי כל
המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם שנ'
בלתי לה' לבדו וה"ק ליה אנו מודים ולך אנו מקלסין שמות כב
ליה אנו מודים ולך אנו משבחים.

כא דרש רבא מ"ד מה יפו פעמיך בנעלים סיר השירים ז
וכו' כתוב בתחלת מסכת חגיגה.
המוקי ירכיך למה נמשלו דברי תורה לירך לומר לך סם
מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר והיינו דאמר ר'
אלעזר מ"ד תניא לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך מיכה ו
כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם
אלהיך. עשות משפט זה הדין. ואהבת חסד זו
גמילות חסדים. והצנע לכת עם אלהיך זה הכנסת
כלה והוצאת המת. והלא דברים ק"ו ומה דברים
שדרכן לעשות בפרהסיא אמרה תורה הצנע לכת
דברים שדרכן לעשות בצינעא עאכו"

כב אמר רבי גדול העוש' צדקה יותר מכל מעלי כפ
הקרבנות שנ' עשה צדק ומשפט
נבחר לה' מזבח. אמר רבי אלעזר גדולה גמילות
חסדים מן הצדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו היסע ו
לפי חסר אם אדם זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל
קוצר ודאי אוכל. אמר רבי אלעזר אין הצדקה
משתלמת אלא לפי גמילות חסדים שבה שנאמ' זרעו
לכם לצדקה וגו'

כג תנו רבנן בג' דברים גדולה גמילות
חסדי יותר מן הצדקה שהצדקה
בממונו. גמיל' ת חסדים בין בממונו בין בגופו.
צדקה לעניי גמילות חסדים בין לעניי בין לעשירים
צדקה לחיים גמילות חסדים בין לחיים בין למתים.
אמר רבי אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאלו מלאו לעולם כולו חסד שנאמר אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה

ב"ר פ' ל"ג ה"ג ר"ת בתוספתא פ"ג ה"ד

את תכיכו בלבד: בשעה שמוכר מלוקח לו משהו שלילו כלים ובשעה שאין תאמר כל הכלי לקפון ולעשות בדקה ומסל קופן ומכפיקין כילו וממכיקין לו מקוגין לכן יכל מה יקר בידך לתת לב ולטרוח ולכדוף לחכיך לפי שאיכה תמיד לזכות בה למקוגין: כד

בית השואבה כל שעשה זו לילך כלל בשביל כיסוך הפיס כלשעתם ושלבתם פיס בשעון שלי היה לו זה מן הכנייכי' של שלמה או של כתפיס כן מכלים לו של קיבולם שבתרו ובנו מכמרת פיס נבוע לך לבן ולא שמור כלל כעין יכוך שקורין פיס: שיעל לבן. כוכלל נבוע ככחול. לפיק שבע שוכה של לבני ככבשת ושוכה יבשת: כי לדוותא דיתא כגלי היס שהלבני מעוכים כמליקי זו מזו והעיכי המשתכלות בהן שוטטות וכרלק כלאו קן גלים בעשם וכלים: כה

דיופלוטין לשון יוכי ליו ב' פלי שניס כמו מטרופלין וכמו ליופולין מכומי לתעבית. מטיו לשון מטיו ב' מטיון מטיו הכול ליטיבת פניס של שבכלניק ס שהלבו יוחכן בן קנה שם ושני המילים לאחר מוכבן בית לשון ביתי יתמיה ופתיישבו שם ושעשב עלה לשם בכוכל כאנב והמניב את הבית והכירו מישראל שהלבו שם כמו שכתבת על היכם יתמיה עלו בניכם לגדולה ושוכר על שהתניבם לליכשבדום: בשלקי פלטרין נכוכין בקרלין בשלקות בנגד עלי וקניס שעשו לשם שבשלדין. ככבי זהב נגבי'. ביתה כעין שלמ"שבכת שלבו. חון שבשבת שתה תכוב: לעבות לתן שהיה שלים נבוע שלשבי התיבה נותר בכתו והן לא היו יכולים כלם לשתות קולו: וכניס בשניס נוכבי זהב נוכבי כסף: בשתים מכשי בדהל. טרפיים מכשי בשבת: נבליים לוכנים וכיכור לשם ובשכר לשם לתלתן: שקוף נבלת הוא עליו כאתר מקרא ונזרת מלך היה להקריבה: ולכי זיקק נבה הכוף: כו

יורדין לעזרת כשים כהניס לוים וישראל יוכלין מעזרת ישראל שהיתה נבוה לעזרת כשים שלשלה היתה בשיפוע הכלי. ומתקניו שם תקון גדול מפרש בגמר': ול' שפלים של זהב בראשיהם בראש כל מכוכ ומכוכ ולכי בתוכים וכיליהם כדי שתן ושלי כל אחד בשולמות מכלי מכשי הכהניס ותמיכיהן היו מפקיעין ממכשי בגלי השרת שבלוית שהיו מעל נבוה ומלכניהם היניס מפקיעים קוניין לעשות פתילות: שלא היתה מליכה לפי שהמכוכות ל' לשם והל הכיתה היתה נבוה והלוכה זוכות בכל קעיר וטהל המזבח שהוא לפוף עזרת כשי' היס כתוך. כדקתני בשלר יוחי והמכוכות שלין למעלה היתכה: בלחוקות של לוי וזוקין לותן כלפי מעלה ומקבלין לותן ויש בקילין לעשות כן בל לו בם' לחוקות וזוכ זו מקבל זו: לבכי תשכחת בגמר' מפרש לקו ולו מעלות לוכך המעלה בכוכב עזבה וכוכב המעלה חני לתה בלקלתה ואחרי לב של אגב אחוה. מכלי. ובשלר יוחי שעליהם שתלים בלוים בשיר בשעת מלות ובשלר יוחי שעליהם שתלים בלוים בשיר בשעת השוקה שבל לוכן לשיר בקרבן לבל המוכה היס:

סלקא

פרק החליל

כד משנה אמרו מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה בימיו ומי שלא ראה בנין בית המקדש בבניו לא ראה בנין מפואר מעולם, מאי היא אמר אביי ואיתימא רב חסדא בנין הורודוס בפאי בנייה אם אביי באבני שישא ומרמרא איכא דאמרי באבני שישא כוחלא ומרמר אפיק שפא ועייל שפא כי היכי דלבקביל סידא סגר למשעייה בדהבא אמרו ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר דפי טפי דמתחזי כי אדוותא דימא. עוד כתוב בבנין הורודוס בפק דבבא בתרא.

כה תניא רבי יהודה אומר מי שלא ראה דיופלוטין של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל מעולם אמרו כמין בסילקי גדולה היתה סטיו לפנים מסטיו פעמי שהיו שם ס' רבוא כיוצאי מצרים ואמרי לה כפליים כיוצאי מצרי' ועא קתדראות של זהב היו שם כנגד עא זקנים וכל אחד ואחד אינו פחות מס' רבוא דינרי זהב ובימה של עץ בנויה באמצע וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו וכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודרין והם עונין אחריו אמן ולא היו מעורבבין ויושבין לא זהבים בפני עצמן וכספי בפני עצמן ונפחים בפני עצמן וטרסי' בפני עצמן וגרדיי' בפני עצמן וכשאכסנאי או עני נכנס לשם מכיר בני אוסנותו ונפנה לשם ומתפרנס משם הוא ואנשי ביתו אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מיקדון. מאי טעם איעניש דכתיב לא תוסיפו לראותם עוד ואינהו הדור ואזול אתא ואשכחינהו דקאמרי ישא ה' עליך פני מרחוק. אמר מכדי החוא גברא הוא דבעי למיתי ביומיה פעד נפשיה לסתי בי יומי ודלי זיקא ואיתיא ספינתא בת' יומי נפל עלייהו וקטלינהו,

כו משנה במוצאי יו"ט הראשון של חג יורדין לעזרת נשים והיו מתקנים שם תקון גדול ומנורות של זהב היו שם וד' ספלי של זהב בראשיהם וד' סולמות על כל מנורה ומנורה וד' ילדי כהונה ובידיהם כדי שמן של מאה ועשרי לוג והם משילי לתוך כל ספל וספל, מבלאי מכנסי הכהנים

ומקעיניהם

חלקה היתה עזר כנגדו כשהוא בלא אשה ולא היו זיווג יוצאין מן הכותלים והקיפוה גזוזטרא ונפלו זיזי הכותלים כולעגים מן הכותל מבית לבית וכל הנשים מסתכלין עם גזוזטראות לווחי שקופין שלבקיע כדי שיהו כשיש שומעות עם בשמחת בית השואבה וכוללות זהו תקון גדול דקתני מתני' שמתקנים בכל שנה ושנה מכפרים בעזרת כשיש מכתון בקרובה של הר הבית ובקיל: כז

והיכי עבדי הכי והקתני בגלי התלמוד על מה שלמדנו ב
בפרק שעשו גזוזטראות' והוסיפו ושכן על
בניין שלמה והכתיב גבי דוד בשבוח את שלמה על מ ת הבית
ובניינו הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית ג
שהודיעו הקב"ה על גבי הקרוב ונתן הבניה: קרן לשכתו שבניך
להכניל לכשים מבשים ולעשות נגד בישראל שלא יכוונו לילי
קלקול. ושפלה בבושת זכריה ומתבבה לעתיד לבא שיבנו על
משיח בן יוסף שבהרבה במלחמת גוג וכתיב משפחת בית דוד לבד
ובשיהם לבד שלשלו בשעת הנשר נרוך להכניל לכשים מבשים
שבוקין בהן בספר בלותה שעה ומנטעב ליכו מיקל בשעו
מהב ושוד שלין יבר הבע שולט כלקמא קל' והסיר את לב
האבן ולקח למהיכין שהבה שוקטו למקם תוכה כו כלן שעבוקין
בשמקה וקבוצה לקלות בלשם: ושוד שיבר הבע שולטת שבעזיו
לא בם: כח

והביטו אליו את אשר דקרו ושפדו עליו כמספד על היחיד והמר עליו כהמר על הבכור אלא למד על יצר הרע שנהרג
הספידא בעו למעבד שמחה בעו למעבד אמאי בכו כדדרש רבי יהודה בר' אלעאי לעתיד לבא מביאו הקב"ה
ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני חרשעים צדיקים נדמה להם כהר גבוה רשעים נדמה להם כחוט
השערה הללו בוכין והללו בוכין צדיקים בוכין ואומרי' היאך יכולנו לכבוש את ההר הגבוה הזה רשעים בוכין
ואומרין היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה ואף הקב"ה תמה עמהם שנאמר כי יפלא בעיני שארית
העם הזה, אמר רבי אסי יצר הרע בתחילה דומה לחוט של כוביא ולבסוף דומה כעבותות העגלה שנאמר הוי
מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה,

כט תנו רבנן משיח שעתיד ליגלות במהרה בימינו אומר לו הקב"ה בני שאל ממה אתה מבקש ואני
נותן לך שנאמר אספרה אל חוק ה' אמר אלי בני אתה ונו' שאל ממני ואתנה גוים נחלתך
ואחוזתך אפסי ארץ, כיון שרואה למשיח בן יוסף שנהרג אמר לפניו רבש"ע איני מבקש ממך אלא חיים,
אומר לו הקב"ה עד שלא עמדת כבר החנבא עליך דוד אביך שנאמר חיים שאל ממך נתת לו,

ל דרש רב עוירא ואי תימא רבי יהושע בן לוי ז' שמות יש לו ליצר הרע הקב"ה קראו רע שנאמ' כי יצר
לב האדם רע מנעוריו, משה קראו ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם, דוד קראו
טמא שנאמר לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא שלמה קראו שונא שנאמ' אם רעב שונאך האכילהו
לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך ג תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך,
גם בעגלה פ"ה. ישעיהו קראו מכשול שנאמר ואמר סולו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו

מבן

ומחמיניהם היו מפקיעין ובהם היו מדליקי' ולא היתה חצר ביר ושלם שלא היתה מאירה מאור בית השואבה,
גם בשמת פ"ב ויומא פ"ב, החסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור שבידיהם ואומרי'
לפניהן דברי שירות ותושבחות והלוים בכנורות ו
ובנבלים ובמצלתי' ובחצוצרות ובכל כלי שיר בלא
מספר על טו מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת
נשים כנגד טו' שיר המעלות שבספר תלים שעליה'
עומדים הלוים בשיר, מאי תקון גדול אמר ר' עזר
כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפוה ג
גזוזטרא כדי שיהו נשים רואות מלמעלה ואנשים
מלמטה, תנו רבנן בראשונה היו נשים מבפנים
ואנשים מבחוץ והיו באין לידי קלות ראש התקינו
שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין
היו באים לידי קלות ראש התקינו שיהו נשים יושבו
מלמעלה ואנשים מלמטה,

כז והיכי עבדי הכי והכתיב הכל בכתב
מיד ה' עלי השכיל אמר רב
יוסף קרא אשכחו ודרוש וספרה הארץ משפחות
משפחות לבד והלא דברי קו' ומה לעתיד לבא שהם
עושקין בהספד ואין יצר הרע מתגרה בהם אמרה
תורה נשים לבד ואנשי' לבד עכשיו שעוסקי' בשמחה
ויצר הרע מתגרה בהן אעלנו,

כח והאי הספד מאי עבידתי' פליגי בה
רבי דוסא ורבנן חד אמר על
משיח בן יוסף שנהרג וחד אמר על יצר הרע שנהרג
בשלמא למ"ד על משיח בן יוסף שנהרג שנא והביטו

אספרה אל חק ה' לספרה לבני זה להיות לחק
ולזכרון. היום ילידתיך היום תגלה
לבניות שלתה נבי. ל

אם בעד שוכלך יבנך בעד ותלך לעבירה הלכילהו
הטביקהו במלכמתה של תורה לכתיב לבו
לחתו בלחמי השקהו מים תרים לכתיב קוי נמח לבו למים
ישלימנו

אליו את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד והמר עליו כהמר על הבכור אלא למד על יצר הרע שנהרג
הספידא בעו למעבד שמחה בעו למעבד אמאי בכו כדדרש רבי יהודה בר' אלעאי לעתיד לבא מביאו הקב"ה
ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני חרשעים צדיקים נדמה להם כהר גבוה רשעים נדמה להם כחוט
השערה הללו בוכין והללו בוכין צדיקים בוכין ואומרי' היאך יכולנו לכבוש את ההר הגבוה הזה רשעים בוכין
ואומרין היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה ואף הקב"ה תמה עמהם שנאמר כי יפלא בעיני שארית
העם הזה, אמר רבי אסי יצר הרע בתחילה דומה לחוט של כוביא ולבסוף דומה כעבותות העגלה שנאמ' הוי
מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה,

כט תנו רבנן משיח שעתיד ליגלות במהרה בימינו אומר לו הקב"ה בני שאל ממה אתה מבקש ואני
נותן לך שנאמר אספרה אל חוק ה' אמר אלי בני אתה ונו' שאל ממני ואתנה גוים נחלתך
ואחוזתך אפסי ארץ, כיון שרואה למשיח בן יוסף שנהרג אמר לפניו רבש"ע איני מבקש ממך אלא חיים,
אומר לו הקב"ה עד שלא עמדת כבר החנבא עליך דוד אביך שנאמר חיים שאל ממך נתת לו,

ל דרש רב עוירא ואי תימא רבי יהושע בן לוי ז' שמות יש לו ליצר הרע הקב"ה קראו רע שנאמ' כי יצר
לב האדם רע מנעוריו, משה קראו ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם, דוד קראו
טמא שנאמר לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא שלמה קראו שונא שנאמ' אם רעב שונאך האכילהו
לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך ג תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך,
גם בעגלה פ"ה. ישעיהו קראו מכשול שנאמר ואמר סולו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו

מבן

שלימנו לך שיהא שלם יבוך עמך ותיהנך ולא ישיגך לחטוא ולהבל מן העולם · הצפוני כלמפר׳ שנפון בלעו של שלם : לג

פניו לל היה הקלמוני מפני שהם פניו של היה הקלמוני המקדם הרחמן שהוא קייס שהיו הכל הקנניס שם היס שכל הכחלים הולכים אלין : ועלה בחשו ותעל בקפתו ומפני שעלה בחשו ובחכמו שהכיה החומות ונתגדר ביתר של.

בקלוס וכיוול בחורקא כשכיס בהשכמה קודם היום השכמת קרי קלמותא בתלמוד : כי הוו פרשי מקדלי שהיו משתי עיירות הניעו לשתי לכיכים פירש זה לכאן וזה לכאן : לוחמין בחיקא לרך רחוקה היא בין ג׳ מקומותיהו · ולי ליפשר עול לילך כלרך יקל ונעשם נוות שלהו · לי מאן דמפי לי לי הוה הכלי מתיחל עם חשה לא הוה מני לחוקומי׳ לכפשיה מלחטוא ועל ענמו היה לומר תלה כפשיה בשעון על ברית הללת כולם שמחשב ומנטער : לב

רע כל היום כל היום רע רע מתוספת : לא יעזבנו בילו בתביה כתיב : מכוול זה יצר הרע למה כמשלה תורה למיס וכתיב לכביס שקקו מיס : לבבי כלם ולהם מפעפע לת הכבול וקיימו מתפוצן הכביבוצות כיתות ממהו : עבדו יבר הרע עבדו של שלם היה : שלם בשם הוה לשלום בילו שבאמר ואתה תמשול בו · בלטלכם שלפני ביתך לטלה נזדו הוה עשיות

יין לכך לבי מים הרי מלות : קלת לים הן שלא היה לה בן זה בעשיות ולא למען בן זונ לפי שלו הלותיות הבשם יחל כמנה דרך שלך בית זה מבון ממך מן מים בשקוס מים הש הן מן במקו׳ כון ל׳ מן ו׳ במקוס ו׳ ועול ׳ במקוס כון : הלעם טעות בעלמ׳ : בקרבם משם׳ בעולבם · הלך שובר דרך עלין ושיבו מתלכתן עמו דרך לבכלי : היס בעל הבית : ויבא הלך בדול ובת שבע קלי דקאמר ליה בניה לדוד על יבר הר׳ שבא עלין : לבר קטן ניל הניה : משביעו בתשמי בעבע נופו ומשב בח לעת זקנה : שבע בבם שלם ·

הר״יטבא לל ל״ה בבי לים פעבד בן ו׳ לים לבן לים פעיס וכו׳ על שלע והש לים לבן

הוא בתוה עי הינוה שבשלה לשים והשים שוקים לת הלכנים כלבתיב לבנים שקקו מים ולים בנו ל הוא מתפוצן בשלע הקשה שהוא מפוצן לת הבעיס וזהו שבאמר ובעיס יפוצן שלע כלומר בעיס שיפוצנו השלע ולשיבו כטן שהבתיב מלמה לבני תוכה לבעיס והוא שבניך שיהא מפוצן ולא מתפוצ׳ : ולית לנרמי לים לבן הוא מתפוצן ולים בנו ל הוא בתוה פירוש שלבני תוכה בלים שמחמיין לת הבנו ל ומתמין לותו בלבתיב הלא הה לבני בלים בלים ה׳ וכן לבני ת׳ בעיס החזק שמפוצן לבני השלע בלבתיב

ובעיס יפוצן שלע וזה בטן · עבי לג

גלות

לא תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכ׳ זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם · והדחתיו אל ארץ ציה ושממה למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן · פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו בסקדש ראשון והחריבו והרג חה שבו · וסופו אל הים האחרון שנתן עיניו בסקדש שני והחריבו והרג חה שבו · ועלה באשו ותעל צחנתו שמניח אומות העולם ומתגרה בהן בישראל · כי הגדיל לעשות אמר אביי ובתה יותר מכולן כי הא דמעשה דאביי שמעיה להההוא גברא דקאמר להההיא איתתא למחר ניקדום וניזול בדוכתא פלן אם איזיל אפרשינהו מאיסורא אזל בתרייהו תלתא פרסי באנפא כי פטרי מהדדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצותין בסימא לא יכילנא אזלו כל חד לדוכתיה · אמר אביי אי מאן דסאני לי הוה לא הוה מצי לאוקומי׳ אנפשיה אזל תלא נפשיה בעיברא דדשא והוה קא מצטער תנא ליה ההוא סבא כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו · נם בקלוסין פ״ק · בבן בקלוסין פ״א

לב אמר רבי יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ויום שנאם וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום · אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו · ואלמלא הקבה עוזרו אינו יכול לו שנא׳ לא יעזבנו בידו וגו׳ · נם בקלוסין פ״ק · תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש · אם אבן הוא ניטוח דכתיב אבנים שחקו מים ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים · אם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה׳ וכפטיש יפוצץ סלע · אר שמוא בר נחמני אר יונתן יצר הרע מסיתו לאד׳ בעולם הזה ומעיד בו לעולם הבא שנ׳ פתח מנוער עברו ואחריתו יהיה מנון שכן באשכח דבי ר׳ חייא קורין למנון סהדא רב הונא רמי כתיב כי רוח זנונים התעה וכתי׳ רוח זנוני בקרבם בתחלה התעם ולבסוף בקרבי · אם רבא יצר הרע בתחלה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש שנ׳ ויבא הלך לאיש העשיר וגו׳ ומבקרו לאורח וכתיב ויעשה לאיש הבא אליו · אמר רבי יוחנן אבר קטן יש בו באדם משביעו רעב מרעיבו שבע שנ׳ במרעיתם וישבעו וגו׳ · נם בפ׳ חלק ·

לג אמר רבין בר רב אחא אמרי בי רב ר׳ הקנה מחחרט עליהן על ישראם אלו הן כשדים ויצר הרע ישמעאל גלות · וראיות הפסוקים בסדר זה · כשדים דכתיב הן ארץ כשדים זה העם לא היה וגו׳ · ויצר הרע דכתיב ואשר הרעותי · גלות דכתיב ועתה מה לי פה נאם ה׳ וגו׳ ישמעאל דכתי׳ ישליו אוהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל · אמר רבי אחא בר חנינא אלמלא ג׳ מקראות הללו נתמוטטו רגליהן של שונאיהן של ישראל חד ביום ההוא אוספה הצולעה והנדחה אקבצה ואשר הרעותי וגו׳ · ואידך הנה כהשר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל · ואידך והסירותי את לב האבן מבשרכם · רב פפא אמר אף מהאי קרא ואת רוחי אתן בקרבכם וגומר ·

גלות שהגלה ישראל · לא היה ליכון כדאי והלוואי שם לא היה: לוהלים לשולדים אלו שעבדים שהשלים במלכות ורומי' מקבה כל ימיהם וכתיב סופיה דקרא לאחר הגיל ואומר כלו' סוף עצמו גרם לו הכעוסו שהגיעם בעולם · מה לי פה לשון חרטה · ואחר הרעותי לאחר בדאתי יבר הרע הממטיעם ונדמתי להם כל זאת · ג' מקלות שמעידים שהעוכות והזכיות גילו: לד

חרשים לומרין מעיני' שבישם חרשים לבכין בית המקדש: אליהו מכם לבן שבכה מזבח בכה הכרמל ומניכו שהוא עתיד להשתלח · ובכן בדק שם בן בת בקדק חרם ויחזק חרם לת נוסף בכ"ר מפרש לה במלכי בדק שבדק לקדק לבכתם ובכרו ומזקו וקדוי חרם עם בניו התבה שבכה עם בניו אליהו הכרמלי שבכה על

ולכלי מעשה היו מקלים לפניהם בתוקות של חור ולומרי דברי שירות ותשבחות וכלליות שהיו בכמותן ובכלי שיר בלא מספר וזו שמלים על עון מעלות היולדות מעזרת ישראל לעזרת כשם שמלים לשיר שיר הפוחכה דשון שלא שיהיו על הדוכן היו כלמדים במקדש: לם

לח תניא אמרו עליו על רשבג כשהיה שמח שמח בית השואבה היה נוטל ח׳ אבוקו׳ של אור בידו אחת חורקן כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל אחת ואין אחת מהן נוגעת בחברת וכשהוא משתחוה נותן ב׳ גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף מה שאין כל בריה יכולה לעשות כן וזו היא קידה לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע והא נרמא ליה והא אמר רבי אלעזר לעולם לא ישיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול השיח דברי כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי האי והא נרמא ליה׳

לוי הוה מטייל קמיה דרבי בתמניא ושמואל קמיה דשבור מלכא בתמניא מזגי חמרא אביי קמיה דרבא בתמניא ביעי ואמרי לה בר ביעי׳

לט תנו רבנן יש מהן אומרי אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו ויש מהן אומרי אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו אלו בעלי תשובה ואלו אומרי אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב ויסחול לו׳

מ תניא אמר ר׳ יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא היינו רואים שינה בעינינו כיצד שעה ראשונ׳ לתמיד של שחר ומשם לתפלת השחר ומשם למוספי ומשם להפלת המוספין ומשם לבית המדר׳ ומשם לאכילה ושתייה ומשם לתפלת המנחה ומשם לתמיד של בין הערבים ומכאן ואילך לשמחת בית השואבה׳ איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא אישן ג׳ ימים סלקין אותו ויישן לאלתר מאי לא ראינו שינה לעינינו לא שעמנו שעם שינה קאם דחזו מנמנמי אכתפי דהדדי׳

מא משנה עמדו ב׳ הכהנים בשער העליון היורד מעזרת ישראל לעזרת נשים ושתי חצוצרות בידם קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו׳ הגיעו למעלה עשירית תקעו והריעו ותקעו׳ הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו היו תוקעין הולכין עד שמגיעין לשער היוצא למזרח הפכו פניהם למערב ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכל ה׳ ופניהם קדמה והמה משתחוים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו׳ רבי יהודה אומר שונין אותה לומר אנו ליה עינינו וליה עינינו׳ גמ׳ איני והאמר רבי זירא כל האומר שמע שמע כאומר מודים דמי דאמרי הכי אנו ליה משתחוים וליה עינינו סיהלות׳ תנו רבנן מפני שנאמר ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה׳ אלא מלמד שהיו מפריעין את עצמן ומתריזין כלפי מטה׳ עם נקדושין פרק לאחרון

מב אמר ליה רב חסדא להההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא קמיה מי שמיע לך הני טו שיר המעלות כנגד מי אמרן דוד אמר ליה הכי אמר ר׳ יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין קפי החומא בעי

לם ו א ו למשטחים

שני גדלין של שתי ידיו וכשהן עליהם על שהוסף וכוקד את הקרבנות לקיי כי הנו עבדיך את לכביך וזהו קידת הלמוד בכתובים דקאמר קידת אין לו להשתחוה ולהגיע לאדון עשו אלא פניו כלבד מי יודע לעשות כן וימיו של רבנן לא היה לאחד משמלי העזרה יכול לעשות כן אלא הוא׳ איטלע בשעה מיגר לפי כשזוקף עשו מלין והוא כשהן על ידיו כחזקה לדמוך עשו למעלה כמנהג כל לוכס וקיפתי על מתניו: יהיה יזכור לטוב כמטמוי קשת בעיה דכרים במסכת תעניות עליה ישבת למרום ואין לאדם משגיח על כביך: הל והל גרמא ליה כשבעם בהטחת ובכלך בשעת המקורע כדקאמ׳ במסכת שבת כפל תורת חללו מכיכה׳ קמיה דל׳ בביתי שהוא כפיה ומכבדין אותו לשמחו שהיה דומה תמיד בשבת ישראל ובמולין כדקאמרי׳ בבלייס יומא דממיך כיה רבי לאחת שודעמו לעלם׳: שטוב מלכא מלך פרס היה: לט

שלא כיוסף וכו׳ שלא עשהו שביהם לכייס את זקנותו׳ מ

רבי יהושע בן חכניה שוער היה כלאחריהן בשערין ובכר הלך רבי יוחנן בן נזנגלא לסייע את רבי יהושע בן חכניה בהנפת לולבות׳ מלקין אותו שכשהוא לשוח ומשער שיגלה שהוא מפיו הרי הוא כשהוא על השעות של לכן שהיה של והא שלין זה כשהוא על לכר שהיפשר לו ובשהוות תבן לקייכו שהוא שוח וקיימין על זהוכה מהות ובשן שהתרו שו: מ

תקעו וכו׳ זה פיתן לילך ולמלאת מים לניסוך מן הסילוח: הגיעו לעזרה לקדקד עזרת נשים: תקעו וכו׳ היו תוקעין והולכין בהלוכ׳ למכומות מלליכין על שמגיעי לשער היוצ׳ מעזר׳ כשי לכר הכית היוצ׳ מן המזרח והשער היוצ׳ מכוון כנגד שער שמעזר׳ ישראל לעזרת נשי׳ וירדין מפעכב למזרח וכשהיו כבשין למקדש היו הולכין מזרח למערב דרך עליה: הפכו פניהם למערב לנגד העזרות ומקילכל לומר לכך זה לשתיהן בנית ראשון היו טופרין ולא היו פניהם לבית אלא לאולמיהם לקיכל וכו׳ פסוק הוא כיחזקאל שוכין אותה טפלין אות׳ כלמפרשי׳ לאו ליה ולים עיניהו: כל הלום׳ שמע שמע משתקין אותו כלומר מולים מולים משום למחזי כב׳ רשויות: ליה לאו משתחוים וכו׳ לכיון לאתרתי מילי קא מלכר ליה תני זימני ולא קאמר מילתא ליתן כה: מפרישין מגלין ומתריזין כעי׳ מב

קפי תהומא נה הוי לשעלה וינה ויכה הכרזל מתרגמי׳ וקפיא פרזלא: אלא כב מכל לבילים קולין ולכרזין הכי אימא לי מיכא לילעב וכו׳ דוד לא היה מוכה הלכה למעי׳ שהיה פל והוא היה טוען עם שהכה מעבי שהכרם נולל ויוכל ולימו נה טיכל ויכוה על הקבה ובאולם לספר שהוא מעורם

מתניתין שחלבו דומה על פני בקר התהום ומיעוט הוא שהיה שם משמת ימי בראשית: לעשות שלום בין איש לאשתו למחות את המוטל ואם אי אפשר לעשות שלום בינם היה יהיה שלום ביניהם: שמי שכתב בקדושה שכתוב בהלולא ויתן ה' לוותך ולשבועה שנאמר בלבבכם וכתב את הללות הללא הכהן ונאמר: כתם למדני טובה מרובה עליהן שהתהום גבוה ומעיך לארץ מתלהלה קשלם וקלרן מכמקת פירותיה: לאחר עון מזומנים של איר המעלות: כומכא לשבעה שבי הארץ על התהום: מעולמי מעלות העשויות במעלות שבהם מי פרת עולין תחת הקרקע לפי שפרת מוגלו גבוה מאד כדקאמר בכתובות כל הבהמות למעט מפרת ומים היוצאין מהר גבוה אם דרך מתקן להם שלפי שהר כיוצא בו ולא יתכן לפי לף למופרים בהרים שבכבל הקמוכה לפרת מוציאים מים:

מג

בחולו של מועד למוטות מהו לומר בשיר המוספים בריאשון ביום לאחר לחולו של מועד הבו לה' ונומר וכל המזמור על שם תחלת היום מפני בית הסוחבה לקייבו כבוד ועוז ובלותו מזמור כתיב קול ה' על המים עם כיבוך המים: ולרבע לאחר וכל המזמור לבני כיבושים שם לבלחפים לעזרה למחות המג ושמים מפני בחג ומוכיחים מה לך לספר מקי כלומר מה לי לבית זה שם שלא עמי לישנו מוזג בתשובה ובלותו מזמור כתי' זוכח לשלום תודה ונומר על שם מפני המוטות זמן כל תלאר הוא לג' בעלים בסדרן וסוף המזמור זבח תודה יכבדנני ונומר: מי יקום לי עם מרעים וכיצד טוענים במזמור לאחר שם וכיצד טוענים מוקדם ומי יקום לי מלומר ושם מקדימין את המלומר וכיצד בעיני מפני שפרשת מי יקום לי עם מרעי מלבנית על גבית שהיו משוערי בבית שבי תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי ולעשב ליכם כ מכעיסים לשמח שמפת מלכם ומתפללין מי יקום לנו להגיללנו מהמרעים לשלה ונומר לולי ה' עזרת לי כמעט ונו' ברוב מרעפי בקרבי ונו' כלו' לף לפי שהיתה לין לנו כמעני' מלבח להשתעשע בתמוניך ה' על סוף המזמור ולמפרת ביכו טוענים בעם מפני שמעבשיו ומן מתבות עבייס שהוף ומן לסוף ומן לקט שכחה ופלף ומעשר עבי כשמניעין ימים הלחרוכים שהם קרובי לפרוש ולבוא לבתיהם קודים לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי ולפעמים בעבירה ולף יחמרו מי יודיענו לכך לומר ביכו טוענים בעם שמוחרות בעבירה ולף יחמרו מי יגיל מעשיהו: הכותב לוזן הלף ישמע אם יכול עין הלף יביט: היוסף נויס הלף יוכיח על מי יקום לי המיוחד מפני שכתו לבני תבמומים הם אם תזכו בעבירה קרקע ולחלבך לעבך בתוך בעם לעבך בתעבותיך על מי מביחה וכו' על המי' שבלוכין עליה' בחג לפי שהי מים שלפי בוחכך לספוק לך עם שמתפללין על הגשמים ובניהם להם וכתיב במזמור זה ה' מלך המעלך ונומר שמלך להם ברכה ושוף המזמור ויללו מפני מעט ומטר לבם לשמיעתו: יחודו כל מוסדי ארץ המזמור הללים בכה בעבת לל ולו כל המזמור שכתוב בו עבי ורם הבדיקו ולבו מעשרות שבך הוף בדבם בשמיעת מולין בדק מפלך ויתן לו פרק הזהוב: לף ידעו ולף יביבו ומי שלפיבו לבו להתבון לבך כמשכה יתהלכו תיתה כלתבן כל' פרקי' הדבר מתרבה וכו' כמובאי החג שבכל שבם מפני גזל מתבות עבייס ועורם קללה וכיעבון לשולם שיחודו בו כל מוסדי ארץ: ואם תלה שבת בא' מקם ילמו שיהי המועד מלפבי שיר השבת שיר שיהיו לויים שיר לפרון ובלחה מפני שלח בא בשבת שיר שלחה שבת כמנה לחברון כלחה:

מה

ע' פרים פרי החג ע' הם חוץ מפל שמיני כנגד ע' לומות לכפר עליכם: שלהבה ממך אין לי הכייה ממך יקוטת כוס כפל הלו הלף בפלך:

מ ה

מרים בת כלבה מפשמר בלבה היתה וכן שמה: כשבבבלו יוכים להיכל ביתי מתיתי בן יוחבן לוקום הוף ואל בלשון יוני: וכשעלו מכמים בדבר לאחר שגבלים יל בית המכולאי: בתחו חלוכה של משמרתה ולקחן

פרין

למשטפיה לעלם אם דוד טו' מעלות ואחתיה אי הכי מעלות יורדות מיבעי ליה אמר ליה הואיל ואדכרתן מילתא הכי איתמר בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהום ובעי למשטפיה לעלם אמר דוד מי איכא דידע דשרי למיכתב שם אחספא ומשדא בירה לאחותיה לדוכתיה או לא ובישדי בתחומאהנינה ליכא דאמר ליה מידי אמר דוד היודע לומר ואינו אומר יחנק ב בגרונו נשא אחיתופל קו' בעצמו ומה לעשות שלום בינאיש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה יימחה על המים לעשות שלום בין ישרא' לכל העולם כולו לאביהם שבשמים על אחת כמה וכמה אם ליה כתב שם אחספא שדי ביה נחית תהומא שיחסר טפי גרמידי כיון דחזא דנחית טובא אם כמה דמידלי טפי מירטב עלמא אמר טו' מעלות ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמיה באלפא גרמידי אם אביי שם סומכא דארעא אלפא גרמידי והא קא חזינן דאיכרו פורתא וקא גבעי מיא אמר רב משרשיא הנהו מסולמי דפרת הוו: גם נמטת פרק הנולין.

מג תניא בחולו של מועד בראשון מהו אומר הבו לה' בני אלים, בשני מהו אומר ולרשע אמר אלהים בג' מהו אומר מי יקום לי עם מרעים, בד' מהו אומר בינו בוערים בעם, בה' מהו אומר הסירותי מסבל שכמו כפיו ונו' בו' מהו אומר מוטו כל מוסדי ארץ ואם חלה שברת להיות באחד מהם ימוטו גדחה.

מד אמר רבי אלעזר חני ע' פרים כנגד מי כנגד ע' אומות, פר יחידי למה כנגד אומה יחידה משל למלך בו' שאם לעבדיו עשו לי סעודה גדולה ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך אמר ר' יוחנן אוי להם לאומות העולם שאבדו ואין יודעין מה שאבדו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהם ועכשיו מי תשתכלה מכפר עליהן.

מה תנו רבנן מעשה בפרים בת בילחה שנכנסה וחלכדה ונשארה לסרדיוט אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואברח לוקום לוקום

מו

ת' תתל שלין מללגים מלך הסיר וכב' לומר שיר שלחה שבת כמנה לחברון כלחה.

מרים בת כלבה מפשמר בלבה היתה וכן שמה: כשבבבלו יוכים להיכל ביתי מתיתי בן יוחבן לוקום הוף ואל בלשון יוני: וכשעלו מכמים בדבר לאחר שגבלים יל בית המכולאי: בתחו חלוכה של משמרתה ולקחן

פרין

פריך משום דידה קנסינן לכולה משמרה: משמרתו של בילגה שוהה לבא בשמעתא שבת שלה לא היו באים ומוכחא מילתא שאין
העבודה חביבה עליהן: ובכנס ישבב אחיו סדר משמרות בילגה לבא אחרי ישבב ובשישבב אחיו יונא בלגה ובכנסת ובשמעתא
משמרת בילגה לבא עכב ישבב במשמרתו ולא יכא ולכך קנסוה ואף על פי שכל שכיני הרשעים לא נשתכרו דכתיב אוי לרשע ואוי
לשכנו שכיני בילגה נשתכרו היינו ישבב: שבילגה לעולם חולקת
בדרום אפילו בכניסתה וישבב לעולם בנפון אף ביניאתו ושבם
הוא להם לחולקי נפון. משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה כלו
ואפי' לאביה לא הוה לן למקנסי: שותא דיוקא בשוקא או דאבא
או דאימ' משל הדיוט מה שהתיבוק אומ' בשוק או מאביו או מאמו
שמע אף זו אם לא ששמעה מאביה ומבזה העבודה לא אמרה
כן שותא דבור כמו לא תפיקו לכו שותא ובקדושין שותא דמר
לא ידענא. אוי לרשע אוי לשכינו בתורת כהנים תנייה וחלנו
את האבנים כגע של אבן שבמקבוע שהן חולנין אע"פ שהנגע לא
בראה אלא בביתו של זה מחמת שהיתה עינו נרה בכלי וחברו לקח
בשבילו מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו וממילא טוב לנדיק
טוב לשכינו שהרי מדה טובה מרובה: ע"כ פרשי ז"ל. ובפי'
המשנה להרמבם ז"ל כתב ביאור הענין יותר וז"ל. היו במקדש
כ"ד טבעות טבעת לכל משמר היו תולין בהן הבהמות ומפשיטין
אותם והיו כלם קבועי' בבתלים ובשהית' בכנסת המשמרה היתה
תולה אותה טבעת לרמוז שהעבודה שלה ובמו כן היו שם כ"ד
חלונות ושם בגדי כהונה חלון לכל משמרה ומשמרה והיו כלם
סגורות. ובשנכנסת משמרה לעבוד היתה פותחת החלון שלה
מלבד משמרת בלגה שנזרו עליה חכמים שתהיה זאת המשמרה
חולקת בדרום וטבעת קבוע וחלונה סתומ' כמו המשמר היונאת
ולא הניחו לה זמן שיורה עליה שהעבוד' שלה ועשו לה זה מפני
כי כשתקפה יד היונים על ירושלים כמו שכתפרסם כשאת פעלה
אחד מהם לא' משרי היונים וחזרה לדתם והעיזה פנים ובכנסת
לבית המקדש הכתה בסכלה על המזבח והיתה מדברת ואומרת לו בלשון יוני. יאריב יאריב עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל
ולא תושיעם בעת נרתם ולפי' עשו חכמי אותו הדור בכל המשפחה שינא ממנה זו התרבות רעה מה שכתבתי וקבעו זה לדורות
משום והנשארים ישמעו ויראו ע"כ:

לה ב א ז ז

לוקום עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה
עומד עליהם בשעת הדחק וכששמעו חכמים בדבר
קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה ויש אומרים מ
משמרתו שוהה לבא ונכנס ישבב אחיו עמו ושמש
תחתיו אף על פי ששכיני הרעים לא נשתכרו שכיני
בילגה נשתכרו שבילגה לעולם חולק בדרום וישבב
אחיו בצפון. בשלמא למ"ד משמרתו שוהה לבא
הייגו דקנסינן לה לכולה משמרה אלא למ"ד מרים בת
בילגה שנשתמדה איתי חטאת ואנן קנסינן לכולה
משמרה אמר אביי אין כדאמרי' אינשי שותא דיוקא
בשוקא או דאבוה או דאימיה ומשום אבוה ואמיה
קנסינן לכולה משמרה אמר אביי אוי לרשע ואוי ל
לשכינו טוב לצדיק טוב לשכינו שנאמר אמרו צדיק
כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו.

סליק מסכת סוכה:

נשלמה מסכת סוכה

א שהיה יושב ודורש: יתתי כת דלמדה למעוד משולת ט"ו והכיכוהו לורם: בעלי פטפין מביות גדולות הכינו לפס בלמולין ומפך מפתחות לפי מקרו לבלית כלוחר בעלי כפס הן ולינין יניעין לשמוע תורה. ה"ג בעלי מלרה שהיה בית המדרש מתרוקן מלד ובעלי הלכר וקפה כעכיו: על מתי פס יושבים לנ"ד שתקילו פביהם מפתנין כזטרין שכינם על כת שנית מפני שלחרו לבלית וכם עליהו: מי שנה פעול: לכלו מפתנים מקרא הוא בפפר עזרא על כי מדות ה' קיל מעוזכם: מדות ה' שמפה שלתם עושים בפניל ה' הכי הוא משוכם קיל תעזור לתבם לפלם הקפותיכם ומלוותיכ' שתלוו בפניל:

תוספות או לוכל ושותה לו יושב ושוכב ולף על גב לפעיל קלת לתלמידיו לכלו מפתנים ושתו ממתקים מפוס לפיום הדבים הוא דלף בפלר ימים כמי היו לוכלי לפר הדבים מכל מקום לפר להו לכלו מפתנים ושתו ממתקים מפוס פמפת ט"ו. לוו עלי ולפי פוכע ולף לפפר עשה שכתך הול ולל תעפיך לבכיות ולפי שהיו מגבו לפקדש קלי תקעו בפקדש הלבנה פופר בשופר ליום מגבו לפקדש קלי תקעו בפקדש הלבנה פופר בשופר ליום מגבו. ובתיספות הקשו על פירוש זה דלכל למימר פהלבנה מתבפה לכך פירש רביכו משולם פירוש לפר. ולית תקן פרש"י ופי' מתבפה מזדמן הו כלומר פרגיל לבא הו וכפף הו לשון זמן כמו ליום הכפף יבא כיתו וכלל טוענו שהקדש בכפף ושנו ביומו לכל מקום כיפן יש הו מן זמן מה ביומו עכ"ל. ולוכל את הקרבנות כמנה לוכל לזו כלי שתהא היפה כלכלת בשבת להויל לה לכלתה של רשות לפסול שבת. לפס שמים טופח שתזמין לו כלף לשבת. מפר שכיך לשבתך מלפר בשבת שלך תן לכך לשבת שכלה: יום יום יעשה לבו את נדבתו ועזכתו:

תוספות אם הוסיף מוסיפין לו וכלו מקרא לפלו מעלכים כפקרא לנבי ט"ו כתי' ותלמוד תורה מפלות הפס כפקרא לכתיב פקולי ה' ישמים משמחי לב וכתיב קיל משוכם קיל תעמוד לפס לפלם הקפותיכם ולכלוותיכם בשבילה וקיל לקל עקיבל שפה שכתך הול ולל תעפיך לבכיות שלתם לוון בפרק כל כתבי הפס בגוטל מן הנדקה: ג

לא ליעבשו נויס עלה ולכל לפסכן שמוד הקבה להעבירן על הקורה ועל המנות לכתיב וזכח

פרק יום טוב

א תנ"ר מעשה בר' אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כלו בהלכות ט"ו יצתה כת ראשונ' אם הללו בעלי פטפין. כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אם הללו בעלי כדין יצת' כת רביעי אם הללו בעלי לבינין. כת ה' אמר הללו כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים תתחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניחין חיי עולם ועוסקי בחיי שעה בשעה פטירתן אם להם לכו אכלו משמני ושתו ממתקי ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם מאי כי חדות ה' חיא מעוזכם אר' יוחנן משום רבי אליעזר בר' שמעון אמר להם הקבה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו כי ואני פורע.

ב תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חתנא כל מזונותיו של אדם קצובין לו מ"ר ועד י"ה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ט"ו והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פוחת פוחתי לו ואם הוסיף מוסיפין לו אמר רבי אבהו מאי קראה תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו אי זהו חג שחחדש מחכמה בו הוי אומר זה ראש חשנה וכתיב כי חק לישראל הוא משפט לא"ה יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה. מר זוטרא אמר מהכא הטריפני לחם חקי תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומ' זו לשבת מצא אחר נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל חלל הזקן מדה אחר' היתה לו שכל מעשיו היו לשם שמים שנאמר נרוך ה' יום יום תניא נמי הכי בש אומרי סחד שביך לשבתיך ובה אומרים ברוך ה' יום יום.

ג אמר ר' חמא בר חנינא הנותן פתנח לחברו אין צריך להודיעו שנא' ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וכו' בשבת פ"ק. אמר ר' יוסי משום ר"ש בן יוחאי כל מצוה שנתן הקבה לישראל נתן בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצינעא שנאמר ביני וביז בני ישראל אי הכי לא ליענשו גרם עליה שבת אורעינהו

מתן

משעת למו סופיע מסר פלרן וכתיב אלוה מתימן יבא: כשמה יתירה דומה לב למכוסה ולשמקה ולקיות פתוח לכוסה. ויאכל
ויפת ולין כפשוטו קנה עליו: ויכפם דכשיגיע ליום לוי על הכפש שלכה לה: ל

בצל גיטולה. מעלין מכל טעלין:

חצובא מקטע כגליון דכשיעית עשב שכרשה כוקנין ויורדין על העמק ולין מתפשט לכלדין וכוטעין לותה בין נבולי שדות וכו תיסה יקוטע ליכרל לת הלרן. מקטע כגליון דכשיעית ליום הדין שנולין ומוסרין ומסיגין נכול ולין למדין מקוצה: כטיעה מקטע כגליון דקנביץ כטיעה לעלה שלמרה תורה להמתין ג' שכים מלאכול פרים מקטע כגלי הקנבי' המסרכים לאכול קודם הפשט וביתום ופעמים שכמנלת טרפה וכן לטעלי כדות שלרין יכולין להמתין על שיטעכל: תרומוסא מין קטנית שגול כמין עדשה ורמה כמעה קטנה וקו' מר מלל על שלולקי לותו ג' פעמים ומעשה מתק וטוב על שלאכל למטעמים בקנוח סעודה: מקטע כגליון דשוכליון דכתיב ז' עד כהלי קנה ויעבדו לת הכעלי' ולת העשתרות ולת פלגי ללוס ולת פלגי מואב ולת פלגי בני עמון ולת פלגי פלשתים ולכפוף יעזבו לת ס': כתרמוסא הזה לאחר שהטריח בעליו ז' פעמים קוץ מוזר למוטב וסס הסדיחו לת טורלס להכיל עליהס פורענות ולהכניסו בו' עד שלה ולא מזרו להס מלי ולא עבדוהו לשון קבלה הוא שהיה קובל עליהס הקכיטובי וקקניטובי ז' פעמי' ככיסול כתרמוס ואחר כל זאת לא כחשבתי בעיניהס:

תוספות בטיעה מקטעת ובו' לית בתלמ' כ' תבמוס לום' וכטיעתם כל עץ מלכל לא תלכלו שלא הלס מה עבין זה לאכל זה לאכל הקב"ה לעלה לתה ממתין ג' שכים ולכשמה לי לתה ממתין עד לאחר הפשט וביתום לעלה לתה ממתין ב' שכי' ולכלה לי לתה ממתין עד שלטהר. וכל' לכלה לאו לדוקא אלא לומר לזנה כו' שלה שעולת ביום ובא עליה לאחר טבילה ולין ממתין עד הלילה שמא תרלה וכותרת למבעל: והשתא קוס לומיל דקנביל עכ'.

אמר הכותב שמעתי מלים הלמה כי התרומוס פריו ועבו ועליו הכל שב גולת הסדרשים שהס מתוקי' ולכן כלשר שולקי' לותו פעמים רבות מוזר לשרשו לסיות מתוק כתוהו כן ישראל שמשפט מתוק לל זרע לכותם ולס בזמן שה מוטלים סיס רלוי להס לשוב לשרשס עי' השליקה כמיס שהוא משל להתרלות הכניסי' והנטוע תבלות עליהס ולזה סיס הקב"ה קובל עליהס כשלמי וכו':

שהן עזים כרשעתם וכתבה להס תורה שיתעבמו מה ויפיה מתשת כחס ומכערת לכס: דתיקס של לחס מכתגם של לחו שעזים הס כלס: מימיכו לחס לת למו כתן לחס סיעורס מפני שלחס לת למו הרכה מקלולות ים מקריס כזה: עזים קטים לכנס.

תנא לף כתועד עושה כן מפני בעול כה שקיס חכם גדול וכלים רבים לשעול קיימו וכמועדים רבי' שמקיין כתורה שלין עוסקין כמלאכה ויש ממלחס בלילה שלין זמן כה כדי שיהל מכוי ביום ולמלן לנפשי מפני ביכולי קדלות מפרש הכי מפני ביעול בית הסדרש של בלי המועד שלל היה פכוי לעסות ולכרך מדותיו שלל יכתים לפני ממלחס בלילה. כיכם וכו' מפתן יין כתבית כמדש כך וכך לונן ומכר מתפה על מתפ מפטיו ומנה כל המותר בתפית עי' בירוסין שהריתים יין כשמוניתו ותעלה תופיל לפטיוס בלעז ולין המדש מל לחה וכן בקריס בירוסי' לפי שמכרין לו לו מן יין כשמותהו: לכ' עי' דקניסי

בצל גיטולה. מעלין מכל טעלין:

שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתרה לא אודעינהו. דאר"ש בן לקיש נשמה יתירה נתן הקבה באדם עש ולמוצאי שבת גוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ויי אבדה נפש.

פרק אין צדין

ד תניא לא יאכל אדם טום ובצל פראשו אלא מעליו ואם אכל הרי זה ר

רעבתן, כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי זה נרגרן, תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן שתים דרך ארץ ג' מנסי הרוח,

ה אמר רמי בר חמא תצובא מקטעא רגליהון דרש יעיא, נטיעה מקטעא רגליהון דקציבא ובועלי נדות. תרמוסא מקטעא רגליהון

פופסים. דשונאיהם של ישראל שנאמר ויסף בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת ה העשתרות ויעזבו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו אלא מה תלמוד לומר שלא עבדוהו אמר רבי אלעזר אמר הקבה אפי' כתורמוס זה ששולקין אותו ז' פעמים ואכלין לירח בקינוח סעודה לא עשאוני בני,

ו תנא משום רבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שעזין הן שנ'

מימינו אש דת למו ותנא דבי רבי ישמעאל אש דת למו ראויין הללו ליתן להם דת של אש, איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שמלא לא נתנה תורה לישראל אין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם תינו דאר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות במתנית' תנא אף עז בבהמה דקה וא"א אף צלף באילנות,

ז משנה אומר אדם לחנוני מלא לי כלי זה אבל לא במדה, רבי יהודה אומר אם היה בכלי של מדה לא ימלאנה, מעשה כאבא שאול בן בטנית שהי' ממלא את מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב אבא שאול אומר אף במועד היה עושה כן משום בירורי המדות וחכמי אומרים אף בחול עושין כן משום מצויי המדות,

תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש. תר הוא כנס ש' גרבי יין מן בירורי המדות וחבירו כינס ש' גרבי שמן מן מצוי המדות וחביאום לפני הגזברים בירושלם

לקלישי וזיתי שמן יש בו מבני מעפי שמלבנק בשולי חמלה ולוסמוחי ובין שכיח ביכולים ולא בשמן: והביאו כיצד וכו' כדפרישיכן בביכולים: לפני הנזכרים של הקדש לעשות בהן נכסי הקדשים שהכוונה אין יכולין להקדיש שאיבו שלהם לכ' יכולין הל גזל בעולה: לאמרו להם חכמים אין לתם זקוקין לכך כולל ומתחלה לא כתבו כוונתם לגזול שהלוקחין מוכלין עי שדהן ומכונתן שהיכן יכולין לעשות דקא ידעי ומחלי לקי אלו אין בנוכנו לכך ליקנות מעל לאחרים לאמרו להם חכמים אל אין לכם לעשותו הקדש אלא לעשות בהם נכסי בעלי שהרי מעל בעלים היה ויכולו מהן הכנולין: ואיבו יודעי למי גזל שגזל לאבותי רבי': כוונת שיחין ומערות שמתכבסין בהם מים ושותי' מהם ובכלי קמח מעכם מלי טוב ומלי שיח ומלי מעכם:

ס

וה המלאי' לוכלי בגמ' בפי' מעכם שעבידו בם' זה מעשה בפי' לאחד שהביא לנים בלג בלוט ולאחר מותרים הם ולעניים הללו סיו בספק אם בגולו מעכב' לו או בלוט עגמו ועל זה בפלגו רב ולוי בפי' מותרים רב לאחר דווקא לבעל מותרים דכולי האי לא לאחוד בהם' מוכן דליתבהו בעלמול לאבל בלאכילה אלא שהבהו לג'. ולוי לאחר מותרין בלאכילה קאמר לג'. עב' שיהוש המלאכי'. ע

בעדו כשגלו כתו שהת בעדו כלומר שהך פרוש לפניו הכל עליו בחשך. בשן בילו מזומן לאכלו.

מי שאין לו אלא חלוק אחד אין יכול לכבסו וכשים מניעלים אותו. למעיין במים מפלח את כליו מן הכשים:

סליק מסכת ביצה:

ט אמר רב נחן בראבא עתירי נבל ירדי ניחנם וחם וכו'. זה המלאי כתב למעלה בהשפת עכוכין סימן לל' ישעיהו סס:

ואמר רב נחן בר אבא אמ' רב כל חמשפת לשלחן חברו העולם חשך בעדו שנאמר נוד הוא ללחם איה ידע כי נכחן בידו יום חשך. רב חסדא אמר אף חייו איבן חיים. הר"ג

חייהם איבן חיים אלו הן חמצפה לשלחן חברו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שייסורין מושלין בגופו ויש אומרי אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ותלי אמאי לא חשיב ליה אפשר דמעיין בית:

סליק מסכת ביצה

א בורש מלך כשר היה כלומר על שם שהיה כשר בקרואיו כרש ושמו מעיד עליו למיכך אמרו לו כמלכי ישראל מכיון ולא כמלכי לומות העולם מתשרי: בחמין כעשה רשע בשעלה עזרא ככר בחמין ומי בחמין כשעלה עזרא ובכתיב בלגרת שעלה טל עזרא לבחות שהיו לו בחרן יקולה: ומה חשתן כל מה שהיפצו הכהנים תבו לשם משבו:

פרק ראשון

א אמר רבי אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך סנו לו כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף אם כן קשו קראי אהדדי דכתי ושציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת שית ונו' כוונת הקישיא להוכיח מן הכתוב כי כשעלה עזרא מנה לו מתשרי כמלכי אומות העולם, לא קשיא כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ, מתקיף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיב וסה חשחן ובני תורין ודכרין ואימרין לעלון לאלח שמיא חינשין מלה חבר ופשח כמיסר כהניא די בירושלם דילהוא מתיהי להום יום כיום די לא שלו, אלא רבי יצחק סטונך דילהון מהקרבין ניתוחין לאלה שמיא ומצליין לחיי מלכא ובנוהי ואתן דעביד הכי לאו מעליותא היא והתניא האומר תנו סלע זה לפלוני לצדק בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן באומות העולם, גם כאן פק ינתעבות פק ובמלא פרק לחמין. ואי בעית אימא שאני לן דאחמיץ מהכא נדכתין די אבן גלל תלתא וגידבך דיאע ונו' למה לי לפעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקלישה בגורא אשו שלמה לא עבד הכי והכתי ויעש שלמה שלשה שורי גזית ושור ברותות ארזי שלמה עבר מלמעלה ואיהו עבר מלמטה שלם שקשיה בבניינא ואיהו לא שקשיה בבניינא ואי בעית אימא שלמה סדייה בסידא. אמר רב יצחק אמר רב יוסף ואי תימא רבי יצחק ואי תימא רב נחמן מגא לן דאחמיץ מהכא ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו, מאי שנל אמר רבא בר ליפא משפיה דרב כלבתא אלא מעתה דכתיב ועל מרי שמיא התרוממת ולמאניא די בית היתי וקרבך ואנת ורבנך שגלתך ולחנתך חסרא שתיין בהון ואי שנל כלבתא היא כלבתא נמי שתיא חסרא היא אמר ליה הא לא קשיא דמלמי להו ושתיא אלא מעתה דכתיב בנות מלכים ביקרותיך נצבת שנל לימינך בכתם אופיר ואי שנל כלבתא היא מאי קא מבשר לחזקיהו בשכר שחביבה תורה לישראל כשנל זו לאומות העולם זכו לכתם אופיר ואי בעית אימא לעולם מלכת היא ורבא בר ליפא נמי אמר לה ואמאי קרי לה שנל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שנל.

ב תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות בפסח

מלא טר מחדת פ' הבכר קלה ד' חורין ין ין פ'

תבריכה מרוש על ומחדיה שו פ' הדומה ב"ב ד' ופ' כולה מעכרין קלה ז'

מעוכך ממשלך שהכלת לקטיל עליכו לקשיכו לכי מסיכך תשוב' כלה מה כתיב כה לילהון ומר ומגלין למיי מלכה למדת שלש לשם שמים כי שם לקבלתו: הכי זה כלים נמוד שם כגיל בכך: כאן בישראל לשם שמים ואם מרוצין לו בחייו לוכו קורא תגר שלא שלה חייסורין בשוכו לכל נוי שם אין מסיכין לו כגמולה קורא תגר: ובפ' למשמים הניחו זאת הכריתה וכתבו עלה בתוספות ולקתניה שלא תהיו כעבדים המשמשין את הרב עמ לקבל פרס היינו כגון שאם לא תבא לו טובה שהוא מנכה תשש ומתחרט על הצדקה שעשה לכל מי שהיכו תוכה ומתחרט הכי זה כלים נמוד וכן משמע כמה כרים מם' לה וכפ' דכבא בתרא עב' כלכבין לי לכן גגל בכתב שגלה ביל עזרא וכתב בו כן שוחות של לחבי שים שלש בחומת הניח ושוכה כביעית של עץ. בלבתא למשכב ובכי כה היו מוזהרין עליה שלאמר ושו לבשר לחל ובלו בהמה ומיה שהיכן בעשין בשר לחל שלין יולדין מן הקלם: בכות מלכים ביקרותיך מבקרות לותך לעתיד לבא לשלש שגל לעלמה מלכתא סיא ורבא בר לימא לקמי שגל לבבא נמרא נמיר לה מן בניה דכלבתא היא:

תוספות שלמה עבד מלמעלה ולהיכו מלמטה לאו מקרא דריש אלא קבלה היתה בהיכם:

חדושי הרשב"ם ז"ל מכח לן לחמיץ מהכא כלכבין לי לכן גגל וכו' תימה דהכוח לאו כרם זה גוף עליו כן אלא לוכרן פתגמי לי לשכח בלחמיתא בחגלה לכתב כרם קלמאה כן וכלכתיב בלדין לדיוש מלכא שם טעם ובקבו ונמר וכן כתיב בגוף לכרוכא בשכח מלא לכרם מלכא כרם מלכא שם טעם ונמר כלבבין לי לכן גגל תלתא ונמר ואל למכיון שמחך קוף על לותה לכרים ולא גוף לבגוף כמו שיכנו שלא שכיפה קמחינו לחמר שהיו כשרים: ויתחם הנדול שלא מתי היה כשר לריוש זה ומתי החמיץ שהרי הכתב הראשון שגלה בתגלת העבין היה זה ואל מתי מכו לו כמלכי ישראל ומתי חזרו כשם ואל שחתגלה לא כתגלה לשם העבין הזה אלא מכיון ם שמחו שגוף שלא לבטל המלכ' ובתן רשות לבני' חשטיחו למלך כשר ומכו לו מביסן כמלכי ישראל וכשחזרו ולו שלא בתן רשות לבנות אלא כ' דבבין לי לכן גגל תלתא ולבלך לי לא מלית חשטיחו שהחמיץ בכך וחזרו ומכו לו מתשבי.

תניא רבי אליעזר אומר כל שהוא יליף ליה לקמיה בולדו לבנות לבבשם ויעקב: בפקדה שלה כא שברובם

זכרונם לט"ב וכנוד עליהם הכיון : בטלה עבודה מלטטתנו ו' מדשים לפני נאולתן פסק השעטנד מהם : תדשה הלרן
תתלבם ותתבשה בלשלים ועון פרי שבעתר פרין : ולותי העבך זמן כניעה הוה כלומר וליה לבניו שבתשרי כנרא העולם שסדי
לנשמים היו נריכין ותשרי זמן כניעה הוא : ותניא הלרן ולא כתיב ותלשה : ועון ששה פרי ולא עון פרי נמוד . ולותי
הפרק זמן הוא לבהמה וחיה ליזקק זה לזה למיכו ולפי' בכלאי'
ולכך היו נריכין וליה היא שבניסן כנרא לבהמו כניס בזמן ס
שיתנוענו השבלים בניסן ונבי בכילת שלם כתיב לכתיב לעיל
מיכה מכין הניס בכמו שלמת כיסן זמן זיווג בהמה הוא . בכסה
לדורות שיעשה פרי לדורות מיהו השתח עץ פרי היה . בקומתן
בכרלו והייכו עץ פרי רלוי היה לטעון פרי מיד . לדעתם בכרלו
שעשל להם שם תפנים להכרלות שם לולו ולמרו כן . לנטיכם
בטעם כל לחל ולחל ובלפום כל לחד ולד : שמש הניס והלייתני'
מוסדי ארץ ללמד שם ליתנים שם הניס ושעשען לליקרו לחנות
הניס שבלחר מלנ על הניס לילנ קן בשניל הניס .

תוספות בלה בטלה עבודה רבי יהושע בחי מולה
נהג ולעש שהתחילו המכות מניסן
למשמע המניים ני חדש כלתבן בעליות מ"ח לא פסקה עבודה
עד תשרי : לנטיכון לדעתן לקומתן בטיכם לשון יופי כמו
לעטרת נבי לכך בהמה חיה ועוף בשנלים גדלים נכוי נכה
ובדעתם בקומה וכל זה היה במשה בהלשית בתחלת בריאתם
וטלטו בפקי מדכתיב בלפס עב. ג

בחדש זיו הוא לייר שבולטו בו זיוי העולם בשהתחדש
לייר כולטו בכר בניסן לי בחי זמנין לתקופת
ניסן כמשך בתך לייר של לנבה וקבי ליה זיו עש ניסן של שמה
שבולטו בו זיותבי עולם . להתבלות ליכבות : לתקוף בחבות
שופר וית ולולב וסוכה ושבת וניסוך המים : למועד לשוב לליך
ליט בבא לשון . ולשבה בן וכל מה שלתה יכול להכחיק יום
הכשוכה מיום הלידה הכחיקם כלי למנות ימי עיבור כולל בן
שניים ולי לתה יכול להכחיקה לנלי ממועד למועד בשתלת
שבתשבר במועד זה שתלל למוע' הבא : כי מללי מר ימי טומלה
עומלת כלה לקיימה לן שרה לתמו לותו היום שבתשבר פיבשה
כלה לפיכ' וייקו מתלה ולכ ובן הבקר לכל לית העושות שלם'
לותה בעומלה שלכרכה לפי' לוכל מולין בעסר' היה . לפילו
למ"ד בחם' כילה ליכה יולדת למקוטעי' לקייכו מדשים מסניה
אלא לשלים שלמים של ל' יום . עדות ביהוסף שמו בתניה
דהסוף קבל לפי שקבל בתיב . הסירותי מסבל שכתו ביוסף
כתיב : המשומר וכן לנאולות :

עוד הלריך לפי כפיפות ולזדו לטעמייהו והוא פירוש
אלרך לפרשת כה בעבין זמן הקטל ואין לאוי
להלריך ולכתבו כאן .

תוספות לת מספר ימיך אלנ בסוף המולן אמר
אלו שני דורות :

אלא דקאי בהא וקאל בניסן טועה לשמעתין מוכחת
דבתשרי כימול אברהם אבינו ובפרק העושין
אמרי' בא של מילה בלו אלנו מלאכים ואו בחל' לו למועד לשוב
אליך ושמר . ובפר' ר' ישמעאל כתי אמרי' לניה בימול אברהם לפי'
והשתח הא לאמר בהא לאו דוקא דב' ימים לשני הא היה ניין
לכימול ניה . ולעש למשמע הכא למועד לאמון הא למועד
לאמון אחר הא זה דקייתי' ניה דכאלו קיים' בהא אמי כיון אלנ
הוה אלנ ב' ימים לשבין : ולאמי למשקי' דיולדת לנ' יולדת
למקוטעין לא הוה ניך לשמויי שכה מעוברת היתה לפי מלית
כתי ימי טומלה טכלה כתי בלינ ה' לחג ולפשה יולדה ניום
אחרון של פסח אלנ תשום לאמרינן בפרר שלם ובמלית
לבעו' בניסן מולד יבקר ולפי' מלינ שב יבא במעריב של פסח

ומנות

גולד יצחק ברה נפקדה שרה ורחל וחנה . ברה יצא
יוסף מבית האסורין . ברה בטלה עבודה מאבותינו
במצרים בניסן נגאלו ישראל ובתשרי עתידין ליגאל
רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן גולדו
אבות . בניסן מתו אבות בפסח גולד יצחק . ברה
נפקדה שרה רחל וחנה ברה יצא יוסף מבית האסורי'
ברה בטלה עבודה מאבותינו במצרים בניסן נגאלו
ובניסן עתידין ליגאל . תניא רבי אליעזר אומר מנין
שבתשרי נברא העולם שנאמר ויאמר אלהים תדשא
הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי וגומ' אי זהו חדש
שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות הוי אומר
זה תשרי ואותו הפרק זמן רביעה הוה וירדו נשמים
עליהם וצמחו שנאמ' ואד יעלה מן הארץ וגו' יהושע
אומר מנין שבניסן נברא העולם שנאמ' ותוצא הארץ
דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי וגומ' אי
זהו חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מוציא פירות
הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק זמן בהמה חיה ועוף
שמזדווגין זה עם זה שנאמר לבשו כרים הצאן וגומר
ואידך נמי הכתיב ועץ עושה פרי להוא לברכ' לדורו'
הוא דכתיב ואידך נמי הכתיב עץ פרי ההוא כרבי
יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה
בראשי' בקומתן נבראו לדעתן נבראו לצביונם נבראו
שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי
צבאם אלא צביונם . עם כוכבים פרק לנו טרפות . רבי
אליעזר אומר מנין שבתשרי נולדו אבות שנ' ויקהלו
אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתני' בחג
וגומר . ירח שנולדו בו איתני עולם מאי משמע דהאי
איתן לישנא דתקיפין הוא דכתיב איתן מושבך וגו'
שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ וגומר
ואומר קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים בזכות
אבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות .

ג רבי יהושע אומר מנין שבניסן נולדו
אבות שנאמר ויהי בשמונים שנה
וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים
בשנה הרביעית בחדש זיו וגומ' ירח שנולדו בו זיוחני
עולם והכתיב בירח האיתנים החג דתקיפי במצות
ואידך הכתיב נמי בחדש זיו ההוא משום דאית בידה
זיוא לאילני דאמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביומי
דניסן וחזי לאילני דמלבלבי אומר ברוך שלא חיסר
בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנ' טובות
להתנאות בהם בני אדם מ"ר בניסן נולדו אבות בניסן
מתו . מ"ר בתשרי גולדו בתשרי שנאמ בן מאה
ועשרי שנה אנכי היו' וגו' ואין תל' ומה תל' היום

היום

ומנות לפה ויאכלו בלילי חג פסח ואמרי' בכל לושי ועשי שנות הלא לאחר הפסח היה וכל הני לא מצי למעבד לעשות אלא לאחר המועד למועד ראשון אלא כלומר למועד כזה שהוא פסח וכן תרגם לפקלום כעידן לחתן קיימי' והשתא הא דכתיב בפר' תולה הפסח תלה לך שהוא במועד הזה לשבח לחברת ואמרי' כמי שהיא עכ"פ בעיו בכיוון כאחר וכו' ביום כמוהו וכו ביום כאן מלאכים בשבת זו: ותיעול לכל הני לאחרי כתשרי הוה היכי מקיימו קרא למועד הזה בשבת לחברת ואיך יתכן לומר שכשהוא בפסח ולא כמוהו על תשרי והלא זכיון מקדימין למנות ושל כתיב הכא בשעת היום הזה כו ביום שהוקו תל' ולומר לת' לכני לאחרין בתשרי מביא לקו כל' יהושע לאחר בניין בבית השלם ולהכי הדר לפסח שבת לחברת ולמועד הזה הייכו למועד לקבל לדי"ם וקרוב לשומות כלומר למועד הזה לשון של שבת לאחרת: עכ"ל תוספות: ל

הלכה על התבואה בתה שיתחדש עליה מ מלכות ואם תהיה מהופכת או מעוטה ובני מדין שבאין ומעבירו שמשמשים על בני לדם ולכין עליהם בבריאות ובחלאים ומחוייבים והולחים מעבירי הדם והכנלה מזה המחלה מהופכת כאשר תדבק לכל שבשתה עבירו קשה מאד כלי ספק עכ: ס

אילימ' לך תבואה דקיימ' השתא בשחוכר ומוכרת ליקנה: מכיפתקי מקריס: דעדו עלה שעברו עליה למזרעי שעתידה לזרוע בחרשון הבא: דאמר ליה עשה לחבר קרי בשן שדשין או בכר: או לוקח עי' לדם כגון חיילות: כלומר לשעבר קודם שהזרעה לקיימו בפסח של לשתקד כלומר להבא בפסח של לאחר זה יעשה: כלומר לשעבר ביה של לשתקד כגון עלין. להבא ביום הכפורים זה שעבר עשוה בקרוב וכן לשון משנה בחסכת כלים קדם זה לחבור כל החדם כולו ולא להבא והוא לא שעבר עתה בקרוב ומשום דקרי ליה להחוי לשתקד לשעבר קרי ליה להאי לקמיה להבא ומשני אמר רבא שם תרי ליכי מתלכא: מתני' לקתני בפסח על התבואה הכי קתני תבואה זו דקיימא השתא כילוכית מפסח של לשתקד ושל לאחר הפסח כלו' ותבואה שהזרעה לאחר הפסח בילוכי שכילוכית מפסח זה. ובבא מתנן שם תרי ליכי מתלכא שתא לאחרי' קאי קודם לזריעתה ומחוך לקניותה: כי מזי אינים למכלה זרעין לאחלי מעה וטפחת שהזרעה במרשון שיכין ממהרי להתבשל לגמוח לאחר הפסח: ליקדם וליזרע מרפא קשעורה שמתחרת להתבשל ווזרעין אותה שבע ולדר לכיון לאחלי מכלה שם לטובה כיון בפסח שעבר לפיכך יחזר לזרוע בזריעה שכיה לעד למעי ל למילייניה בפסח שבא קליה ובליה ונדל קנת ואימו מחזר שוב להתקלקל:

תוספות בפסח על התבואה. בפרק מי שחתו נבי מפיל שהקניטתו לפתח משמע דבית שמע כוחות

היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהבה יושב ומפלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש שנא'

שמות כג את מספר ימיך אמלא. נם בקלוטין פ"ח ובמועד פ"ק.

בראשית יח בפסח נולד יצחק מ"ל דכתי' למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן איסת קאי אילימא בפסח וקאמ' ליה בעצרת בחמשין יומין מי קא ילדה אלא דקאי בעצרת וקאמר ליה כתשרי אכתי בחמשה ירחי מי קא ילדה אלא דקאי בחג וקאמר ליה בניסן ואכתי בשיתא ירחי מי קא ילדה תנא אותה שנה מעוברת היתה סוף סוף

מ' מדלי מר ימי טומאה בציר להו אם מר זוטרא אפי' לא"ר יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין שנ' היה יולדת לז' יולדת למקוטעין שנ' היה לתקופות הימים וגו' מיעוט תקופות שתים מעוט ימים שנים, ברה נפקדה שרה רחל וחנה מנא לן אמר רבי אלעזר אתיא זכירה זכירה ואתיא פקידה פקידה אתיא זכירה זכירה כתיב בה ברחל ויזכור אלים את רחל וכתיב בה בחנה ויזכרה ה' ואתיא זכירה זכירה מרה' דכתי' זכרון תרועה מקרא קדש ואתיא פקידה פקידה כתיב בה בשרה וה' פקד את שרה כאשר אמר וכתיב בה בחנה כי פקד ה' את חנה, ברה יצא יוסף מבית האסורים מנא לן דכתיב תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו וכתיב כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, וכתיב עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, ברה בטלה עבודה מאבותינו במצרים מנא לן אתיא סבילה סבילה כתיב הכא מתחת סבלות מצרים וכתיב התם הסירותי מסבל שכמו וגו' בניסן נגאלו כדאיתא ובתשרי עתידין ליגאל מנא לן אתיא שופר שופר כתיב הכא תקעו בחדש שופר וכתי' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, רבי יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל מנא לן דכתיב לילי שמורים הוא לה' לילה המשופר ובא ששת ימי בראשית שמורי' לכל בני ישרא' לדורותם לילה משופר לעתיד לבא ואידך ההו' לילה המשופר

בראשית ז ובא מן המזיקין, ואזדו לטעמיהו דתניא בשנת שש מאות שנה לחיי נח רבי אליעזר אומר וכו' אסוניא ארוכה בזה ובמנין התקופות,

ד משנה בארבעה פרקים העולם נדון בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ברה כל באי עולם עוברין לפניו ככני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין את כל מעשיהם ובחג נידונין על המים,

ה גמ' הא תבואה דאימת אילימ' הך תבואה דקיימא כל הני הרפתקי דעדו עלה ועדיין קיימא אימת איתדן אלא תבואה דמזרעא למיסרא דחד דינא מיתדנא והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נידונת לשעב' אחר הפסח נידונית להבא אדם שאירע בו קרי או אונס קודם זה נדון לשעבר אחר יום הכפורים נדון להבא אמר רבא שם תרי דיני מיתדנא שתא, אמר אביי הילכך כי חזי אינש דמצלח

כוחות מספרות זו עם זו שמעתי מתלמודי הפרנוד שכל הזורע בדבישה לשוכה כנד מלקה לותו : ושמע בשמים הין מזכירין
בי"ה הין הכנוד בפסק לכ"ם כדבי יהודה לומר בהמוך דהכל בלוכים בי"ה ונזר הין כמתם בפסק על התבואה . שחיטה בה קני מקנה
מלשון חולי יקרא ה' לה' לשון קושי כמו לא תלכו עמי קני :

וכי קתני מתני' ל' פרקי' לנזר הין קתני לכילון משמע תחלת הין ונזר הין הוה סוף הין : קשיא לדם לקתני מתניתין בי"ה וכני יהודה בי"ה קאמר: וכי קתני מתניתין ל' פרקים לתחלת הין לכל נזר הין לדם בי"ה : לכן הכי קאמרי' הכי קשיא לן כך כתן מ"ט לא לומר משום דקסבר במיכה הין זה הין אלא טדם במעשיו הילכך לדיליה כמי תקשי ליה פקילה עשוי בעלמא הוא : לקניני ולמכיני מפקם במם' כלכי' קניני חולין מכיני תם מקם תשומי כמ . כל' יוסי לומר לדם כילון בכל יום ויתפלל שילוכו לותו לזכות ולא יקבלוהו מיתה : לאי כרבנן לומר הין כילון אלא בי"ה הכי כבר בקבה עליו מיתה :

תוספות לקניני למכיני כל' יוסי ותת ולכבנן כמי מי לא מכלכין דפקלו וברכת השכים ושל הא רבי יהודה לומר הכא לדם כלון בי"ה ונזר לימו בתתם בי"ה ואלי יהודה בפ"ק דשבת הכשכם לבקר את המולה לומר המקום ירחם עליך ועל כל חולי עמו ישרל ולומר לית לשלא יחלה ולאי לא מכלי' אלא לר' יוסי לכל שיתרפא מכלי' לכבי דמתי יחלה נזר לכל מתי יתרפא לא נזר ולמכי' בריש הכולר מן המוטל לאך דבר יוסף קניני קניני ממש : מכיני דבנן ושתא מכלי' לקניני שיתרפאו ולמכיני דלימו בבנן שלא יחלו ומה שמתפללין ברכת השכים לימו כלקמן בפרקין שאם פסקו לדם גשמים מועטים שיוכילם המקום בזמנן . ועוד לי לתפלל דבכים שאני לנזר הין שלדם בקביע כלקמן ושיל לדבי יהודה דשבת הא קמבלו בקדיל על כל החולי' עכ' :

שהפסח זמן תבואה הוא זמן שהתבואה בילוניה ט.

שרשה בתחלתה שיתרלל עשרין עבמן דשים בי"ה לדבר תחכוכים ותפלה כעבין שב' תחכוכים ידבר בם : שלי לותה שעה ואפי' עתיד להרשיע לתחר זמן שכל' בתחר הוא שלי : ומניכו בבר אשית בבה לומר מלחי הבית לפני הקב"ה בשבת שעתידין בניו להמית בכיך בגמר לתה משלש

זרעא אפלא ליקדי' ולירע חרפ' עד דמטי למידייב ה קדים וסליק ,

ו מני מתני' לא רבי מאיר ולא ר' יהודה ולא רבי יוסי ולא רבי יונתן דתניא הכל נידונין בר"ה ונזר דין שלהם נחתם בי"ה דברי ר"מ רבי יהודה אומר הכל נידונין בר"ה ונזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה ובעצרת על פירות האילן בחג על הפים ואדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים , רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו , וכי תימא לעולם רבי יהודה היא וכי קתני מתני' אנזר דין אי הכי קשי' אדם אפר רבא הכא היא תנא תנא דבי רבי ישמעאל היא דתנא דבי רבי ישמעאל בארבע' פרקים העולם נידון בפסח על התבואה ובעצרת על פירות האילן ובחג על הפים ואדם נידון בר"ה ונזר דין שלו נחתם בי"ה וכי קתני מתני' אתחלת דין אפר רב חסדא מאי טעמא דרבי יוסי מאי טעמא דרבי יוסי כדקאמר טעמא ותפקדנו לבקרים אנן הכי קאמרי' כרבי נתן מאי טעמא לא קאמר בחינה עיוני בעלם' היא פקידה נמי עיוני בעלמא הוא אלא אפר רב חסדא טעמא דר' יוסי מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו , אפר רב חסדא מלך וצבור מלך נכנס תחלה לדין דכתי' לעשות משפט עבדו והדר משפט עמו' , מאי טעמא איבעית אימא דלאו אורח ארעא למיתב מלכא מאבראי ואי בעית אימא מקמי דליפוש חרון אף , אפר רב יוסף כמאן מצלינן האידנ' אקצירי ואפריעי כמאן כרבי יוסי ואי בעית אימא לעולם כ

כרבנן זכדר' יצחק דאפר רבי יצחק יפה צעקה לאדם בין קודם נזר דין בין לאחר נזר דין ,

ז תניא רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא מפני אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקכה הקריבו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות אילן הוא אמר הקדוש ברוך הוא הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות שבאילן ומפני מה אמרה תורה נסכו לפני בחג מים מפני שהחג זמן גשמי שנה אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי ש יתברכו לכם גשמי שנה ואמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בר"ה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שתבא זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר ,

ח אמר רבי יצחק כל שנה ושנה בתחלתה מתעשרת בסופה מאי טעמא דכתיב מראשית השנה ועד אחרית שנה , מרשית כתיב ועד אחרית כתיב , ואמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנאמר כי שמע אלהים את קול הנער באשר הוא שם . ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירין עוונותיו של אדם אלו הן קיר נטוי ועין תפלה ומוסר דין על חבירו דאמר רבי חנן כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וגומר וכתיב ויבא אברהם לספוד לשרה וגו' , ואמר רבי יצחק ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם אלו הן צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה צדקה דכתיב וצדקה תציל ממות צעקה דכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם ,

ושינוי השם דכתיב ויאמר ה' אל אברם שרי אשתך לא
תקרא את שמה שרי כי שרה שמה ולבסוף וברכתי
אותה וגם נתתי ממנה וגומר שינוי מעשה דכתי' וירא
האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וגו' ואף
אף שינוי מקום שנאמר ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו'
והדר ואעשך לגוי גדול ואידך ההוא זכותא דארץ
ישראל הוא דאתניא ליה ואמר רבי יצחק חייב אדם
להקביל פני רבו ברגל שנא' ויאמר מדוע את הולכת
אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת
איבעי להו למיזל

ת"ר אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן ג'
ספרים נפתחים בר"ה אחד של
צדיקים גמורים ואחד של רשעים גמורים ואחד של
בינוניים של צדיקים גמורים נכתבי' ונחתמים לאלתר
לחיים של רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר
למיתה ובינוניים תלויים ועומדים מר"ה עד יום ה
הכפורי' זכו נכתבו לחיים לא זכו נכתבי' למיתה אמר
רבי אבהו מאי קראה יימחו מספר חיים ועם צדיקים
אל יכתבו יימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורים
חיים זה ספרן של צדיקים גמורים ועם צדיקים אל
יכתבו זה ספרן של בינוניים רב נחמן בר יצחק אמ'
מהכא ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת מחני נא
זה כפרן של רשעים גמורים מספרך זה ספרן של
צדיקים גמורים אשר כתבת זה ספרן של בינוניים

ת"ני בש"א ג' כתות הן ליום הדין אחד
של צדיקים גמורים ואחד של ב
בינוניים ואחד של רשעים גמורים של צדיקי' גמורים
נכתבין ונחתמי' לאלתר לחיי העולם הבא של רשעים
גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנא' ורבים
מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה ל
לחרפות לדראון עולם בינוניים יורדין לגיהנם
ומצפצפין ועולים שנא' והבאתי את השלישית באש
ועליהם אמר חנה ה' ממית ומחיה ונום ובה אומרי' רב
חסד מטה כלפי חסד ועליה אמ' דוד אהבתי כי ישמע
ה' את קולי ועליה נאמרה כל הפרשה כולה דלותי
ולי יהושיע פושעי ישרא' בנופן ופושעי אומות העולם
בנופן יורדין בגיהנם וניזונין בגיהנם וגידונין בה י"ב
חדש לאחר י"ב חדש נופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח
מפזרתן ונעשין אפר תחת כפות רגלי הצדיקים שנא'
ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכ' אבל
והמסורות והאפיקורוסי' שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתי' ושפירש מדרכי צבור
ושגתנו חיתת תם באר"י וחיים ושחתיאו ושחחטיאו

את

ועלה לו לת הכלר שכחתר משק בערב ונתר לקרקת נתן מים שקיו מוכיחין לקרקת הבלים מיכי מאכל מלוחים וכודות
נשותים כדלימת התם לתר לכם בשעה הזאת נדיק לו בשע לתר לו נדיק לתר לכם בשעה הזאת נדיק לו בשע
בשעתו: קיל כטוי ושוכר תמקיו מזכירין שמותיו שלומרין כלום רלוי זה לעשות לו כם ותתך כך כבדק. ועיון תפלה קומך
על תפלתו וכטוח שתהא כשמעת ותתקן לכוין לבו. ומוסל
דין כמו יפשוט ס' כיכי וכיכך לו' כלום רלוי הוא זה שיעשה מכאן
על ילדו. ויבא לכנסת ונומר הוא קבר לותה: שכוי מעשה
שכב מרעתו:

תוספות

עיון תפלה לכוד לתוך לבאר טיח עיון
תפלה לשכח מי שתשין ומדקדק ל
לתתך בטוכה. ויש עיון תפלה לנבלי כמו במקום זה שתשין
כה לומר רלויה להתקבל ומביא תלמר ירושלמי וכבר כתבתיו
במכב' לתבת ואם לא תתכלו יכתב בדפוס בלוחך בהגיעו כאן
כה"י. ט

שלשה

ספרים ספרי זכרון של מעשה ס
כבריות:

ובתוספות

כתתין לאלתר לחיים מדקא חשיב
ניכוכי' משמע דבדיקים נמורים קאי
למי שזכיותיו מרובים ושעשים נמורים למי שעוכותיו מרובים
ופעמי' דבדיקים כתתמים למיתה ושעשים לחיים לכתיב ומשלם
לשוכליו ונומר ומתיכן בספ"ק דקדושין מי שעוכותיו מרובים
מזכיותיו לומה כמי שעשה את התורה ולא סייר ממכה לות לחת
ומי שזכיותיו מרובים משעוכותיו לומה כמי שקיים כל התורה ולא
עשה ממכה לות לחת ולכל זה קרי הכא נמי דשעים מיתה ונם
נדיקים חיים כלומר למי השלם הבא עכ'.

ליום

הדין כשיהיו המתים: וכן בתוספות כשיהיו
המתים כלמוכה קרלי ולעתי שכבר כלוכו
לאת' מיתתם לנן עדן או לניהכ' מפני הכפש עדיין יהיה דין לתר
אם יזכו לחיי השלם הל' שהוא קיים לשלם הבא. ויש שמתוך
שקבלו כבר דיכם בניהכם לפשר שיזכו ועליהם אמ' דוד לתכתי
לכתיב כיה לפפוני מבלי מות וכתיב לעותי ולי יהושע כשהוא
על במות בב תשב מטה ומושיב כדדכתי' לקמן: אלו מלשון
אלה הלה לכו שמעלהו מבור עמוק וכתיב בתריה שובי כפשי
למכומיכי ונומר והדר לתהלך בחכמות החיים: כי לית להו
תקנתא בדוכא שכות ולית עון לפושעי ישרא' בשעת ויה לאחתי'
לעשל בשעים נמורים לקיימו דוכא שכות בכתבי' וכחתמי' לאלתר
לניהכם לעשב לכתיב בקר לדלקון שלם לית שלא יהא להם תקנה
אלא כלומים יב מלם ושלים בלאחתי' משפט בשעים בניהכם יב
מלם ויה לאחתיכן בם' לזוכבו' יורדין לניהכם ואיכן שולין קייכו
לאין שולים לאלתר. ויה לאחתיכן בפוף תניא פושעי ישרא'
אין לוב של ניהכם שולע' בהם יה לאחתי' עלה בהים עושין פסים
לבתית לאבדם ומסיק להו: בשעי' נמורים רובא שכות. טימוי'
מתוך על מתכה ומשפתין כוכבים וכוכבי' מתוך יוסוריהם שעה
ל' ושלין. מטה כלפי מסך הוא הולל ומתוך על מתוך הן מטה
את הבכתב לבד הזכות ואיכן יורדין לניהכם: בנופן לקמיים
מפרש: [illegible] והמסורות מלשיכים מחוקין ממון של ישרא' כידי [illegible]:
לתיקוכם מבזה תלה. שבכתו בתורה ואומרי' אין תורה מן
השמים: שפירשו מלכי הבנור לג לקייכו כל הכי לשעל וכך
מתניתת בסלר עולם היא והג להם התם ומי שפירשו מלכי
הבנור כגון [illegible] והמסורות: מלכי בבור מלכי ישרא'.
ושכתבו ק' תיתם מפרש לקמיים: ובורם כמו ובורתם. שפשטו
ילידם בזזול שתחייהו בית המקדש בשופם. בכי מחוזק מעשבי'
ושעכים סיו: ומיקרי בכי ניהכם כך יקרלו להם:

לן כ ג ב לכן

לא תקבלתי לכשעתן לפי כעיב ובלפיתם בנרך את הכסף שימכרו ייסוריהן את עוכס : יא

שדלה לפי במנות כגון ביכוריים שאין זכויותיהם מכריעי' להצלת לקט בזוטתם : לי יהושיע להטות כלפי מקל :
לפי כך יכולה נפקיכן ולא לפי :

תוספות לגל מכח תפילין : אם עומק בתורה
כמיכח למי לפי' דשמח בתורה פעור
מן התכי' ולא' מפרש דקכל כהמצוה בזריז בעיבי שמנות
עליו לכנות שבראשו לכל אם יגל להכיח מסוס לכבי' גוף
בקי והוא דוגמ כל שעה שמח לא יוכל להזכר בשמים בקדושה
ובטהר לא ולפי לאין עליו לין פושעי בגופן וכל הכי דשמעתי'
בשלא עשה תשובה לפי' דבריכן בפרק בתרא דיומא בתשובה תלוי
ומיתה ממכקת בעבירה בעבירות שכן הם מוזכר כלילית בעבד ל'
מיתות עכ' : יב

נושא מגביה כף מחזיקים של עון כלי שיהו הזכיות
מכריעות ומשקילות יפה כלפי הקיקיון :

כוכס מטמין מן השוכו תחת כסא הכבוד כלי שיכריע לת הזכיות
כוכס כמו ריש בכוכס בכלי לפי' לתתם בכף מעבירו ושומטו
ואם היו מחזיק עון שכרחשוכים הבאי לתתם בכף מעבירו ושומטו
וכך היא המלה המכהנו ועון עגמו ליכו במקל אלא עמון לבד
אלא לפי ליכא רוכא עוכות שאם לא יכריעו הזכיות עבשיו ויהיו
מחזיק על מחזיק : כמיכח לרוכא עוכות קוב בהלי הקול ומיחשיב
בהליהו לתכות עם רשעים נמוכים . המעביר על מדותיו שאינו
מדקדק למדול מדה כנגד מדה למעבירי לותו שלא מכיח מדותיו
והולך לו כמו אין מעבירין על המנות וכיו אין מעבירין על
הקולכין מכיחן והולך : מעבירין לו על כל פשעיו אין מדת
הדין מדקדק לתכיהן אלא מכיחתן והולכת עבירו ליה זוזת'
הכיכו לו כלה לדקך ומה היא כלת המתים תבריכן . ליתפח
כתרפא : הכי קוב מיתה בקבסה עליו . לא מוקי במיליה לימו
עומד במדותיו : לא תיקמו בהדיה לא תדקדקו לחכיו . אליה
שמחק יש בחן לכל יש בתורה לכך קשה שאינו שוה לכל אלא למי
שמחק עבמו כשיריס : יג

ה' ק' מדת רחמים הוא לכי מדחם קודם שיחטא ואכי
מדחם לאחר שיחטא אם ישוב : כגית כלות' לא מדות
הללו שאם יזכירום ישראל בתפלת תעביתם לאיכן מוזדות ביקש
הבא לטהר כגית עליו לחמוד למעלה . לכסוף כשרואה
שאין השלם מתקיים בלין : נדיק במשפט לחת : שאל בשבם
לשביט מן השוק :

תעמפות

את הרבים כגון יבעם בן נבט וחביריו יורדי' לגיהנם
וגידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי ישעיה סו
האנשים הפושעים וגום' גיהנם כלה והם אינם כלים
שנאמ' וצורם לבלות שאול מזבול לו . וכ' למה לפי תהלים מט
ששמו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא
בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך וגומר , מלכים ח ח
אמר מר ועליהם אמר חנה ה' ממית ומחיה אמר ר'
יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדרה אמר רבא
ואינהו משפירי שפירי בני מחוזא ומקריין בני גיהנם ,
אמר מר בה אומרי' ורב חסד מטה כלפי חסר והכו' ,
והבאתי את השלישי באש והתם עון דפושעי ישראל
בגופן והאמרת ליה להו תקנה התם ברובא עונות
הכא במחצה עונות ומחצה זכיות והק אי הוי במחצה
עונות ואית ביה עון דפושעי ישראל בגופן לא סגיא
דלאו והכאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד
מטה כלפי חסד ועליהם אמר דור אהבתי כי' ישמע תהלים קיו
ה' וגומר ,

יא דרש רבא מאי דכתי' אהבתי כי ישמע תהלים קיו
ה' אמרה כנסת ישראל לפני הקה
רבש"ע אימתי אני אהובה לפניך בזמן שאתה שומע
בקול תחנוגי דלותי ולי יהושיע אף על פי שדלה
אני במעות לי נאה להושיע . פושעי ישראל בגופן
מאי גינהו , אמר רב קרקפתא דלא מנח תפילין .
פושעי אומות העולם בגופן אמר רב בעבירה , ושנתנו
חיתיהם בארץ החי' אמר רב חסדא זה פרנס המטיל
אימה יתירה על הצבור שלא לשום שמים דאמר רב
יהודה אמר רב כל פרנס שמטיל אימה יתירה על
הצבור שלא לשום שמים אינו רואה בן חת שנאמר
לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב ,

יב אמר מר וקה אום' ורב חסד מטה כלפי
חסר היכי עביד רבי אליעזר אום'

כוכש שנאמר ישוב ירחמנו יכבוש עוונותינו ונומר רבי יוסי בר' חנינא אומר נושא שנאמר נושא עון ועובר על מיכה ז
פשע תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה . אמר רבא ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא סם
רובא עונות מיחשיב בהדיהו . אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון
ועובר על פשע לפי' נושא עון לפי שעובר על פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה
חזא דתקיף ליה עלמא אמר ליה עיבידו ליה זוורתא לסוף איתפח הוה קא מיכסיף רב פפא למחזייה אמר ליה
הכי הוה ואמר להו הקדוש ברוך הוא הואיל ולא מוקים במיליה לא תוקמיה בהדיה שנאמר פי' אל כמוך נושא
עון וגומר , אמר רבי אחא בר חגיגא אליה וקיץ בה לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו לפי' שמשים עצמו
כשיריים ,

יג ויעבור ה' על פניו ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו מלמד שנתעטף
הקבה כשליה צבור והראה לו למשה סדר תפילה אמר ליה כל זמן שישראל חוטאין
לפני יעשו לפני כסדר הזה ואני אמחול להם עוונותם . ה' ה' אני הוא קודם שיחטא אדם אני הוא לאחר שיחטא
אדם ויעשה תשובה . אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת . אמר רב יהודה ברית כרותה ליג מדות

תוספות ג"מ מדות לומר ל"ת דכ' שמות הרי"ג המלות כדלעיכן הכא לכי קום קודם שיקטע לרבים עליו ולכי מבקש לנקר שיקטע לם יעוב מדת הרחמים קום ולך לו כולכים קום מדת הדין. שן ופשע ופקוה וכקה הם כמכין בל' כלמכיכן ביומ' פרק שכי שעירי עזאזל הם זדונות פשעים אלו המכדים: ופקוחות אלו הפשעות וכמנלת מתניס דל' כיסים לין מוכה שם הרי"ג מדות שיש פרים בין ב' הפשעות מקום לתק הקב"ה קרי לה ה' קרי ה' על כמום ואמן וכוכר הסד לאלפי' מוכה בב' מדות לכוכר הסד היינו מדה לאלף ולשלשים מדה לחטית: שמדה טובה מרובה תק על מדת פורעכות לתתם כתיב על כבעים וכתי לאלפים: כתהלה כי לתך תשלם והק קרי ולך ה' הסד ליכם לשכים מקום הדין כשלתה רוקה שלין העולם מתקי' כשתשלם לאיש כמעשיו.

בנתים יד

לין לה לזק. עתיס לטובה פעמים שהעתי' הכתובים לקוף הקבה לטוב הוא לה להקל מעליה מן הפורעכות הכגזר עליה כלה'. ופעמים שהוא לרעה לשתות מן הטובה שפשקו לה: על הארץ שכריכה להם על הסדות ועל הכרמים ועל הבנות: ושלא בזמכן לשבי הזדיעה ועל הארץ שאיכה נריכה להם ביערות ומדכרות: סימכיות לין פסוק לפסוק יש סימכיות הפוכין הוא: כאכין וקין כאין לדבקה למעט הדיבור כאכין וקין שהן מישטין לומר לא כל שעה שיזעקו ש"ק כגד להם יוציאם ממנוקותיהם שלא יקבלו נעקו קודם גזר דין.

תוספות ושב ובפלח לו סלילת השון קודם לפוקה כדלקי' בפ"ב למגלה: לשב לא יפלח שבי' דקרק לשבי הלם קלי שהן כוסק שבין כשכיל גדולתי ועשרו לו בלהם זקן וכשוק שבים כדכתיב לשב לא יפלח שבים לזקן. לכל יפלח ה' שבין לליך לשבי שכיכה קלי שילקה לך שבי' שחקות ולא שבים על כיצם: והא דלא שבין הכא מקא דכתיב ויפלח ה' את שבי' ליוב וכתיב כי אם שבין תפלח מקום לשתם בשכיל בלקו עב תום' לגדלוס בית הועד שדכין בו בפסות לקריגה: ודיכם שוי' שכיכם כתפשו על דבר לאלף זה יכל מן המטה וזה כיכל מן הועד ת תבלה שלימה כתכוין. לכי וכלא מדבית עלי קלתי כך שמעתי ובא לין בפרק הזהוב ופלפיים משכחן דבכא לא כהן קוה אלא שמא לאו מדבית עלי קלתיה לאלי ויש גודסין דבה ולכי ומפרשי לה כדבה בב כאחכי:

תוספות כאן קודם גזר דין בפרק כתרא דכלה משכי כמי שכי וקוה מני לשמויי כדלא"ל הקב"ה לאלפי

סם שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת בריתי

סם סם וגו' אילפא רמי כתיב ורב חסד וכתיב ואמת בתחלה

תהלים סב אמת ולבסוף ורב חסד רבי אלעזר אומר כתיב ולך

סם ה' חסד וכתיב כי אתה תשלם לאיש כמעשהו בתחלה כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולבסוף ולך ה' חסד,

סם קמ"ה סם רב הונא רמי כתיב צדיק ה' בכל דרכיו וכתיב וחסיד בכל מעשיו בתחלה צדיק ולבסוף חסיד,

יד אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרע

ישעיה י גזר דינו של אדם שנאמר השמן לב העם הזה וגומר אמר ליה רב פפא לאביי ודילמא קודם גזר דין אמ' ליה ושב ורפא לו כתיב אי זהו דבר שצריך רפואה הוי אומר זה גזר דין, מיתיבי השב בנתים מוחלין לו לא שב בנתים אפי' הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לא קשיא הא ביחיד הא

שכיר יח בצבור, מיתיבי תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית וגו' עתים לטובה ועתים לרעה עתים לטובה כיצד הרי שהיו ישראל רשעים גמורים ברה ופסקו עליהם גשמי מועטים לסוף חזרו בהם להוסיף עליהם אי אפשר שכבר נגזרה גזירה שלא הבה מורידן כזמנן על הארץ שצריכה להם הכל לפי הארץ, עתים לרעה כיצד הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים ברה ופסקו להם גשמי מרובין לסוף סרחו לפחות מהן אי אפשר שכבר נגזרה גזרה אלא הקבה מורידן שלא בזמנן על הארץ שאינה צריכה להם לטובה מיהא ליקרע לגזר דיניהו

תהלים קיט ז מלפ ולוסיף בהו שאני התם דאפשר בהכי, תש יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבי' המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה ויאמר ויעמד רוח סערה וגומר יעלו שמים ירדו תהומות וגומר, יהוגו וינועו ויצעקו אל ה' בצר להם וגו', יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם הקבה עשה להם סימניות כאכין ורקין שכתורה

לומר לך צעקו קודם גזר דינם נענו לאחר גזר דין לא נענו הנך נמי כיחידים דמו, תש שאלה בלוריאה

לבריס ז הגיורת את רג כתוב בתורתכם אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, וכתיב ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום

במלבר ו נטפל לה רבי יוסי הכהן אמר לה אמשול לך משל להד לאדם שנושה בהבירו מנה וקבע לו זמן נפני המלך ונשבע לו ובחיי המלך הגיע זמן ולא נתן לו כלום בא לפייס המלך אמר לו עלבוני מחול לך ופייס את חבירך אף הכא נמי כאן בעבירות שבין אדם לחברו כאן בעבירות שבין אדם למקום עד שבא רבי עקיבא ולימד כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין הכא נמי ביחיד, וגזר דין ביחיד גופיה תנאי היא דתניא היה רבי מאיר אומר שנים שעולין למטה וחולין שוה וכן שנים שעולין לגרדום לדין ודינם שוה זה ירד וזה לא ירד זה ניצול וזה לא ניצול, מפני מה זה ירד וזה לא ירד זה ניצול, זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, ומפני מה זה התפלל ונענה וזה לא נענה זה שהתפלל תפלה שלמה נענה וזה שלא התפלל תפילה שלימה לא נענה, רבי אלעזר אומר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין רבי יצחק אומר יפה צעקה לאדם בין קודם

ילמיה ז גזר דין בין לאחר גזר דין, וגזר דין דצבור מי מקרע והכתיב כבשי מרעה לבך ירושלם למען וגו', וכתיב כי

במ ג אם תכבשי בנתר ותרבי לך בורית וגו' מאי לאו כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין לא אידי ואידי לאחר גזר דין ולא קשיא כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר

למלאכי השרת בפרק כיצד מברכין ולא יעשו להם פניס ליישראל שאני אומרתי להם ואכלת ושבעת והם לקלקן על עניין על כוית
על כביצה: ומיהו גם זה אינו אלא ליישראל אין כותי קודם אבל לא קודם אבל לא קודם נזר דין. כגון לעסק בתורה וכו' משמע הכא לרבה
לא היה לו זכות של גמילות חסדים ולא בפרק קמא לא תניא לרבה אלא גמילות חסדים. ולא דמי לאבי עסק עשי מיבים

עכ"ת תוספות: טו

ויחיך לימות משיח לו לכתיב בהמנלו: כגון עשב
לעיות לבניס שלא לו לדוד כמו שמיבים בקרא
וכתן להם משולה לאחר לפיכ כתבו לו עשרה ימים. רב כאחין
אחר אלו עשרת ימי תשובה שמתיגין לו הקב"ה שיעשו בו ולא שב.

יז

כבני לימרכת כבנים שמוכים לותן לעשרן ו
ויונקין זה לאחר זה בפתח קטן שאין שניס
יכולין לבלות בבת אחת: כמשלת בית חורון שהלך קנד ואין
שניס יכולין לבלות בלילך זה בבל זה שהעמק עמוק משבי גילי
הדרך. הנ"ל וכך יהודה לאחר שמואל כחיילות של בית דוד והלך
נשבי' לאחר רבה בר בר חנה וכו' כחיילות של בית דוד וכשבי חרון
כשבי חיילו' של מלך מרון לשון מלות ומלכות וכך היו מוכין לות
זה לאחר זה בשעתם למלחמה. וכולן כשקבי' וס' ואעפ שעוברין
זה לאחר זה: אף לכן כתי תביכן לכולהו כשקיכן בשקיכה לאחת
מלכתיב תבל דילן תלמוד' למלתיה מהלי קבל היובר יהל לבם.
לנבייהו מייבל להו כי הדלי כלנו של זה כך לבו של זה. הנ"ל
היובר יהל לת לבם ולקבל לנעשל מיבים קל מהלך השנים כל
יומבי הלרן היובר לותם השנים יהל לבם:

יז

דאמר רב חבל בר ביזבל וכו' לכולהו ימי תעבית
כיבהו בזמן הזה שאין בית המקדש קיים.
ומתבי' בזמן הזה קל מייבי מלקבלי וכשהמקדש קיים וכו' שים
שלום שאין יל לומות לישלם תקיפת על ישר יהו לשטון ולשמחה
ליאמר בהספל ובתעבית: יש שמל נוס מובה להתעבות בהן:
רבו אין מתעבין וכיון לבשות היא אין מטביל' שלומים עלייהו

דרשבא כל בזמן שים שלום יהיו לשטון ולשמחה מי'
שים שלום שישר' שרויין על לתתן. אין
שמל ואין שלום שישרל בארן הלויה שלא שאין שמל רבו מתעבי'
לא רבו אין מתעבין. עכ"ת יח

ד' לבניס וכו' וזה לאחר מהן. והנ' שכויין בתוספתא
לסוטה וכפיפבי: ולאו הן בבי לא יוסי המבוית
הלבה ושמל הבאין ובקר ישחט לבם ושמל. ותבא שבה את הן
הגר המבוית ושמל ג' בתשבי שבו בהבא נשמ' ולא קבא: לבאחר
מלקל תשיב נוס שבקבא בו נבליה עם נוס של מבהן הבי': במך
מלך בכל התחיל לבור עליה: שמועה לגולה לגלות יכניה שגלו
לבבל יח שבה לפבי מבהן הבית: שאבי לומר על לשטון נוס הל'
שבשלב המקבל לשטון לסועבות: בתבוייהו הבקעה השיל.

ולאבר

רב שמואל בר אמי ואמרי לה רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מנין לגזר דין שיש שבועה שאינו מתקרע שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה וגו' אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדבר תורה אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים כי הא דרבא ואביי תרוייהו מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיי ס' שנים אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיי שיתין שנין. תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלם שהיו מתיחסין בן יח שנה ובאו והודיעו את רבן יוחנן כן זכאי אמר להם שמא מפשפחת בית עלי אתם דכתיב ביה כל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתור' וחיו הלכו ועסקו בתור' וחיו והיו קוראין אותם משפחת יוחנן על שמו.

טו אמר רב שמואל בר אינייא משמיה
דרב מנין לגזר דין של ציבור
שאינו נחתם שאינו נחת והכתי' נכתם עונך לפני אלא מנין שאף על פי שנחתם מתקרע ש"ב להינו בכל קראנו אליו והכתיב דרשו ה' בהמצאו חזם ביחיד הכא בצבור. ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרת ימים שסרה ועד יה.

ויהי בעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימים מאי עיבידתיהו אמ' רב יהודה אמר רב כנגד עשר לניסות שנתן נבל לעבדי דוד אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כנגד עשרת ימי תשובה סרה ועד יה.

יו פיסקא ברה כל באי עולם וכו' מאי
כבני מרון הכא תרגימו כבני
אימרנא רש בן לקיש אמר כסעלות בירז חורון אמר רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד. אמר רבה בר בר חנה אמ' רבי יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינן היוצר יחד לכם הסבין את כל מעשיהם מאי קאמר אילימא דהכי קאמ' דברגותו לכל' לליבייהו מייחד כי הדדי הא קא חזינן דלאו הכי אלא הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם והוא מבין אל כל מעשיהם.

יז על וחדשים שלוחין יוצאין וכו' וליפוק נמי אתמוז ואטבת דאמר רב חנא בר ביזנא אמר רש חסידא מ"ד כה' אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום הז' וצום הי' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה וגומר קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה אלא לאו הכי בזמן שיש שלום יהיה לששון אין שלום צום, אמר רב פפא הכי בזמן שיש שלום יהיה לששון ולשמחה יש שמר צום אין שמר ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין אי הכי ט' באב נמי אמר רב פפא שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות דאמר מר בר חרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר,

יח תנאי רשבי אומר ד' דברים היה רבי עקיבא דורש ואין אני דורש כמותו וזו א' מהן צום חד' וזה ז' בחמוז שבו הובקעה העיר שנאמר ברביעי בט' לחדש ויחזק הרעב בעיר וכתיב

ותבקע

ואחלק כשדרך הנית בט' בלא ובתשרי של לחריו כהרג נגליך בן לחיקם ובטבת של לחריו בחתך השמועה והוא לומר על
לחמון שבמקום לחרון למורעות שהרי תחלה קמך ואחר כך הנקעה כמנלת ניקוב העיר ו"ז בתמוז שהוא לחמון שבמקרא
לחמון למסיכת מלך בכל שהוא מלוקרת במקרא אלא שהוא מוכח למדר המדשים לומר שלא המקרא אלא על סדר המדשי'
לכך מכה תמוז קודם לטבת ואני מוכח למדר פורעניות לף
לסדר פורעניות:

דרשבא לל ניסן רוב המפרשים זה ט' בתמוז שבו
הנקעה העיר וקרא כמי בט' למקרא כתי'
לקול ביהוי' נגפי' זה ו' בתמוז ונקעו וקרא ט' למקרא כתיב ותבקע
קלקול המטבות היה שם כלומר וולאי בו' היה נם בלחשוכה כמ
בשביל אלא מפני רוב הנרה שבו בחשבון ובתקלקלו בו ונחשב
שהיה בט' למקרא וקרא כי כתיב למחשבון העם כתיב עכ:

יט

בתלתא בתשרי וכו' כך כתוב בחנלת לשון לרמי
בטלת לזכרתה ביטלו הזכרת שם שמי'
מן השערות ונקושי יטלי לבטלו שכב' בהנו העם. וכשמעו
מרמי שביטלוהו הוכשב הדבר בעיניהם ובחשב לשם לבם ועשלוהו

כ

דלא יעילון מלכותיה שלא יבטלו לבתר שנתן מן
התורה: הפעמו בעקו בסוקים ובהוכחות כדי
שישמעו השניים ויקחמו עליהם: לי שמים כלומר למען
הקב"ה.

כא

מוקק שבעתים שלשם יכול לדרוש כל לבר ולבר
במ"ע עביבים ז' שבישות וכן חמישים מקר
לחת שבחשבו לו לחשב בסיני למדנו שחמשים נכרלו שסיני
מעט בחשב מלאים לכתיב ותחקרהו מעט מלאים במוסף
מה לכוש טי תזכרנו.

כב

נגי

ב שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה בסיני חסר אחת שנאמ' ותחסרהו מעט
מאלהים בקש קהלת להיות כמשה שנא' בקש קהלת למצוא דברי חפץ יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר
דברי אמת ולא קם נביא עוד בישראל במשה וחד אמר בנביאים לא קם אבל במלכים קם אלא מה אני מקיים
בקש קהלת למצוא דברי חפץ, בקש קהלת לדון דינין שבלב שלא בעדים ושלא בהתראה יצתה בת קול
ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר,

וצי לית לה יעברנו לנקל שעתיל לנחת מנית קדשי הקדשים: זה בורכי נדולה ספיכה קקוין לבומכט היכי עבדי לותה בורכי נדולה למאי עבידה מלא חול. על דשכיח טולה סוכנים בקרקעית הים ושדנה כרחית למעלה מן המים כי במקום שהלמונים נדלים הים אין הים עמוק כל כך. כר למולאי מלומד לנטוע נכהנות: וקטר לקטורי לכיתנא חבילי פשתן קטין ליכתך וקושר רשנו החלד בשרש החילן שמתו כיתתא פי קו"ל ורשנו לחלד בבורכי ושקלי הכך נבוי מלא ל דספיכתא ושדו לאבראי והוא עולה מתוך המים ושוקרת שרשי החילן: פרוותא פולט בלעז ובלשון משכה כמל. מקקי מרגליו' ומקרקעית הים ע"י כר למולאי: ומקקייא פרוותא דמשמיה מלותה של פרסיים בקרקעית כמל של מלוכה: וכקתי דמס לית לה בקיתי אם בתי לנקות את הי' משלל עשות לה לנקה לותם מלמן של ישראל. כנ

רואה לכי את דבריך לעבר את המלם. הלך ומנח ר' עקיבא לר' יהושע מיבר על שהכשיל גוזר עליו לשלל יה. משר תקילו בקילית כ"ל תלמן הכתוב. בא לו רבי יהושע לשל לכי לומה. ולמה לא כתבינו שמותם וכו' משם בא לשון לחר לשון לחר כ"ל שבימיו ולומר וכו כ"ל זה כמשה ולהרן הוא לו כשלל ומילד לומרי לו שמא משוב בן' מן השלל שלא כתבינו שמותם. כל

וכי שלוכי כמשה ולהרן הוא לו כשלל ומילד שמשמע לו: עכשיו שלא כתבינו לי לומר לו אם לימו כמשה ולהרן שמא הרי הוא בן' מן שלל זקנים שלימך יודע מי הם. ולומר משר עשה את משה ואת להרן ונומר שמוטל הכניל לומר לישראל הבא עשה לכם נימים על ידי זקנים הללו משה ולהרן ישובעל כדן יפתח שמוטל ולומר בספר תליס משה ולהרן ונומר הרי שמשל הכתוב שמוטל כמשה ולהרן וכתובים הרשטוני כתבו ישובעל וכדן ויפתח עם משה ולהרן ושמוטל. ג' קלים עמ"ג חמוכים הא לין לך וכו' הא לימלך הכתוב כאן שלין לך לנקש שלא

כב כתיב וצי אדיר לא יעברנו אמר רב יהודה אם רב זו בורני גדולה היכי עבדי מייתין שיתא אלפי גברי בתריסר ירחי שתא ואמרי לה תריסר אלפי גברי בשית ירחי ומייתו ספינתא ושענין לה חלא עד דשכנא וגחית בר א אמודאי וקטר אטוני דכיתנא בכיסתא וקטר להו אספינתא ונטלו חלא ושדו אבראי וכמה דמידליא עקרא ומייתייא ומחלף על חד תרין בכספא, חלת פרוותא הויין תרתי בי רומאי וחדא בי פרסאי, דבי רומאי מסקן כיסתא דבי פרסאי מסקן מרגלייתא ו ומקרייא פרווחא דמשמהיג, אמר רבי יוחנן כל שיטה ושיטה שנטלו גוים מירושלם עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לה שנאם אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן וגומר ואין מדבר אלא ירושלם שנא' ציון מדבר היתה ירושלם שממה, ואמר רבי יוחנן כל הלומד תורה ואינו מלמדה דומה להדס במדבר ואיכא דאמרי אמר ר' יוחנן כל הלומד תורה ומלמדה במקום שאין חזן דומה להדס במדבר דחביב, ואמר רבי יוחנן אוי להם [illegible] העולם שאין להם תקנה נאם אחת הנחשת אביא זהב תחת הברזל אביא כסף וגומר תחת רבי עקיבא וחבריו מאי מביאין ועליהם נאמר ונקתי דמם לא נקיתי והשוכן בציון,

כג משנה מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב אמר רבי יוחנן בן נורי עידי שקר הן וכשבאו ליבנה קיבלן רבן, ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ולילי עיבורו לא נראה וקיבלן רבי, אמר רבי דוסא בן הרכינס עידי שקר הן היאך מעידין על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה, אמר לו רבי יהושע רואה אני את דבריך, שלח לו רבן לרבי יהושע גוזר אני עליך שתבא אצלי במקליך ובמעותיך ביום שחל יה להיות בחשבונינך הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר אמר לו יש לי ללמד שכל מה שעשה רבן עשוי שנאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש וגו' בין בזמנן ובין שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אלו בא לו אצל רבי דוסא בן הרכינס אמ' לו אם באין אנו לדון אחר בית דינו של רבן צריכין אנו לדון אחר כל בד ובד שעמד להן לישראל מימות משה עד עכשיו שנאמר ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל למה לא נתפרשו שמותן של זקנים ללמדך שכל ג' ונ' שנחמנו בד של ישראל הרי הן כבית דינו של משה גטל מקלו ומעותיו בידו והלך ליבנה אצל רבן ביום שחל יה להיות בחשבונו עמד רבן ונשקו על ראשו אמר לו בא בשלום רבי ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקייבת את דברי,

כד תנו רבנן ושבעים איש מזקני ישראל למה לא נתפרשו שמותם של זקנים שלא יאמר אדם לאחרו פלוני כמשה ואהרן פלוני כאלדד ומידד פלוני כנדב ואביהוא, ואומר ויאמר שמואל ה' אשר עשה את משה ואת אהרן וגו' ואומר וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל, ירובעל זה גדעון ולמה נקרא שמו ירובעל שעשה מריבה עם הבעל, בדן זה שמשון ולמה נקרא שמו בדן דאתי מדן יפתח כמשמעו ואומר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הכתוב גקלי עולם כנ' חמודי עולם לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו, בדן בדורו כאהרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלי ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים ואומר ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא היה בימיו הא אין לך אלא שופט שהיה בימיו ואומר אל תאמר מה שהיה שהימים הראשונים היו טובים מאלה,

שלא שופטו שהוא טמוך: שלא תאמר מה היום זה שהיתים הרשעים היו טועים מלמדת שאף ליפסר שיהו מקרושים כרשעים:

כז

להי הארץ וכל המזומן שקנה שמים וארץ והקנה תבל ליושבי בה כלומר קנה כלי להקבות ושלט בשולמו ויקילי שלא נכרעו המלאכים עד יום שכי: שחילק מעשיו הכחיל כקיב בין עליונים לתחתונים ופתגלה ויצב במרום לזנחת שכנו בעירו והר קדשו. שגילה ארץ מקום מכב עליהו שכאמר ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה כן כאמר: ליום שלוש שבת שעתיד השלש לפיות קבב אין לאדם וכל המלאכות שובתות על לותו יום לומר סיד של שבת מה ראה רבי עקיבא לחלק בין הפרשיות הללו שכל שבת שמים כאמרים הפרקים הללו עם שעבר ושל יום שבת כאמר עם להבא וקל שפלני בדבר קשיבא רבי כאמיה לית ליה דבב קשיבא אלא דאבני הילכך ליכא למימר עם יום אחד שכלו שבת דהא תרי

כיכוו. כח

נסעה שכיבה להפתלק משל ישראל משעה שעשו העגל כשחטאו מכבודו שקיבה דנלה לשכן שם בפתלקה על אחד מהכבודי שעשה שלמה השתדלין בארץ אחד לנשוך הלוזן ואחד לדרוש ומכרוב למפתן הבית. ומפתן לאכל העזרה בין האולם ולמזבח: ומאכל למזבח פיזון. ומזבח לנג היכל ונג למזבח העזרה ומזבח העזרה ליכולם: ומהשיב לאר הזבי וכל הלוקין הללו לפי שכלוקוי היה מפתל' ומנפח שיכולו וירכב על כרוב נ' לדהוה כיניה מנרי קלח וקנ מכבודת לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב וכועדתי לך ונו' וכתיב וכנגד הלקי ישראל כעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית למדלמו שפתלת עיקר שכיבה היתה על הכפורת וכימי יחזקאל נפתלקה מפס לכרוב והשקיפה פס ימים כלכתיב מעל הכרוב אשר היה עליו ומפס למפתן. ויעלה הבית ונומר כימחזקאל כתיב לחלוק קילוק מן הכרוב אל המפתן: כנגד על המוזכ ואינו להלי קבל עמוס קאמר ליה ועמוס מקמי יחזקאל דורות רבים היה מתנבא היה

טוב

פרק יום טוב של ראש השנה

כז תניא רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא בראשון מהו אומר להי הארץ ומלואה תבל ויושבי בה על שום שקנה והקנה ושלט בעולמו. בשני מהו אומר גדול ה' ומהולל מאד ונומר על שם שחילק מעשיו ומלך עליהם ונתעלה וישב במרום. בג' מהו אומר אלהים נצב בעדת אל על שום שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו. בד' מהו אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע על שום שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן. בה' מהו אומר הרנינו לאלהים עוזינו הריעו לאלהי יעקב עש שברא עופות ודגים לשבח לשמו. בו' מהו אומר ה' מלך גאות לבש עש שגמר מעשיו ומלך עליהם בז' מהו אומר מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת. אמר רבי נחמיה וכי מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו אלא ראשון שקנה והקנה ושלט בעולמו. בב' שחילק מעשיו ומלך עליהם ונתעלה וישב במרום. בג' שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו. בד' שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהם. בה' שברא עופות ודגים לשבח לשמו. בו' שגמר מעשיו ומלך עליהם. בז' על שם ששבת וקמיפלגי בדרב קטינא דאמר רב קטינא שיתא אלפי שנין הוי עלמא ואחד חריב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. אבי אמר תרי חרוב שנאמר יחיינו מיומים.

כב חג אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן עשר מסעות נסעה שכינה וכולהו מקראי וכנגדן נלחמו סנחדרי מגמרא. ז' מסעות נסעה שכינה מקראי כפורת לכרוב וכרוב למפתן ומפתן לחצר ומחצר למזבח. ומזבח לגג. ומגג לחומה ומחומה לעיר. ומעיר להר ומהר למדבר ומדבר עלתה וישבה במקומה שנאמר אלך אשובה אל מקומי מכפורת לכרוב ומכרוב לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ונו' וכתיב וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו

לג ג ז ג ז

טוב לשבת על פתח גג מלשבת מליכים ובית מכר על הסוכה אמר שלמה טוב לי להתלק על הגג משבת עם אשת מליכים מכאן
ישראל שהעמידה בלם בהיכל · ובית מכר בית שמיבנו בו את הבלם עם הסוכה · טוב לשבת בארץ מדבר מיכיח דקיל מאשת
מליכים ובית מכר על אחר יחשמו מיחזקו עגמם לשמים · כט

ומנוס

אחר מכסה מעוזם ומבוסם כמתלק מקם:
מלשכת הגזית לכהונות ומכהונות הלוי
לקם להר הבית · ומצאו שם לומר שלש לפי כשהוי לחזו לכשיש
רומים כלשמעי בבהכלין וכל הכך גליות לבהכלין לבית שני
קשה ומשנות לסוכה בבית בלשון · ומיבנה לשוש כשיש
הכשיל לר כאן היתה כבהכלין עתו וכשהתלק הוא לו כאן כ
במקום שאר גולה הישיבה לאחיו · יבנה נימי ליבנ: לוש נימי
לר הזקן · וחזרו מלוש ליבנה ונימי לשנג חזרו לשוש בלשנית
לקמ' בפרקי' וכשקלטו כל את האדם וכו' : בית שערים וניפורי
וטבריה טלן נימי רבי היו כלשמעיון בבהכלין הלך שאר רבי
לבית שערים ושוב כשאלה הוליכוהו לניפורי כלשמעיון בכתובות
ובטבריה היה נימי לאנטוניום : וטבריה עמוקה מכלם שלשים
היו מכל המקומות שנלו: ו' נלו השם אלף ישפילנה תבי ישפילה
תלת על ארץ לאבעה יגיעגה השם על עפר שם למני למימר
ישפילה על ארץ לעפר:

סליק מסכת ראש השנה

לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לציפורי ומציפורי לטבריה ושבריה עמוקה
מכולן שנאמר ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך · רבי אלעזר אומר כי השח יושבי
מרום קריה נשגבה ישפילנה שפילה עד ארץ יגיענה עד עפר · וכתיב תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ·
אמר רבי יוחנן ומשם עתידין ליגאל שנאמר התנערי מעפר קומי שבי ירושלם ·

ל תנו רבנן

מנין שאומרי אבות שנאמר הבו לה' בני אלהים ומנין שאומרי גבורות שנאמר
הבו לה' כבוד ועוז · ומנין שאומרי קדושת השם שנאמר הבו לה' כבוד
שמו ומנין שאומרי מלכיות זכרונות ושופרות · תניא רבי אליעזר אומר שבתון זכרון תרועה מקרא
קדש שבתון זה קדושת היום · זכרון אלו זכרונות · תרועה אלו שופרות · מקרא קדש קדשתו
בעשירית מלאכה · ומנין שאומרי מלכיות · תניא רבי אומר אני ה' אלהיכם וכתיב בחדש השביעי · אין פוחתין
מי מלכיות וכו' · הני י' מלכיות כנגד מי אמר רבי לוי כנגד י' הלולים שאמר דוד בספר תלים הלולים טובא
הוו הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר · רב יוסף אמר כנגד י' הדברות שנאמרו לו למשה בסיני · רבי יוחנן
אמר כנגד י' מאמרות שבהן נברא העולם · מאי נינהו אילימא ויאמר דבראשית הני ט' הוו בראשית נמי מאמר
הוא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו · ברה אין אומרין נו הלל מאי טעמא אמ' רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני
הקבה רבש"ע מפני מה אין אומרין לפניך שירה שירה וב"ה אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי
חיים וספרי מתים פתוחים לפני וישראל אומרי שירה ·

לא תניא

כל שנותיו של ר"ג ק"כ שנה היו מ' שנה עסק בפרקמטיא · מ' שנה למד מ' שנה לימד ·
כתוב בסקומות אחרים שהלל ג"כ היו שנותיו ק"כ וגם ר' עק' בא מ' שנה עסק בפרקמטיא
וכו' ובסוף ק"כ נהרג על קדוש השי ·

סליק מסכת ראש השנה

א שיורדין

פרק מאימתי

א שאלו בגמרא על מה ששנינו מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתי סל"ל

לעיכ יח דמדכר לה בתפלה והשיב דתניא לאהבה את ה' א להיכם ולעבדו זו תפלה אתה אומר זו תפלה או אינו

שם או עבודה תלמוד לומר בכל לבבכם אי זו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה וכתיב בתריה ונתתי מטר וגו' ומאי אריא דתני גבורת גשמים ליתני מזכירין על הגשמי אמר רבי יוחנן מפני שיורדין בגבורה תני לה

ליכ ט גבורות שגאמר עושה גדולות עד אין חקר וכתיב

שם ה הגות׳ן מטר על פני ארץ וגומ׳ מאי משמע אתיא חקר חקר וכו׳

ב אמר ר׳ יוחנן ג׳ מפתחות בידו של הקב״ה שלא נמסרו ביד שליח אלו הן של חיה ושל נשמים ושל תחיית המתים של חיה דכתיב

ויקרא כו ג וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה של נשמים

לעיכ ל ח דכתיב יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב וגומר ושל תחיית

יחזקאל לז יג המתי דכתיב וידעתם כי אני ה׳ בפתחי את קבורותיכם

תהלים קמה ה במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב פותח את ידיך וגומר ורבי יוחנן מאי עבד ליה קאמר לה להאי אמר לך מפתחות נשמים נמי היינו פרנסה׳

ג תנא בטל וברוחות לא חיישו חכמים להזכיר ואם בא להזכי׳ מזכיר מאי

ישעיה נה י טעמא אמר רבי חנינא טל ורוחות אינן נעצרין טל

מלכים א יז מ׳ דלא מעצ׳ דכתיב ויאמר אליהו התשבי וגו׳ חי ה׳

שם יח אם יהיה השנים האלה טל ומטר וגו׳ וכתיב לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה ואלו טל לא קאמר ליה לסימ׳ דלא מעצר וכי מאחר דלא מעצר

ליה אשתבועי למה ליה הק׳ ליה אפילו של ברכה נמי לא אתי ולידחריה לטל דברכה משום דלא מינכרא מילתא׳ רוחות מ׳ אמר רבי יהושע בן

זכריה ג דאמר קרא כי׳ כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם

תענית כתחיית המתים עכ׳.

ג׳ מפתחות לא במסרו ביד שליח שלש מיכה עליהן שר כורן יוקמ׳ שר הברד ונגי׳ל שר של אש ולי׳ל שר הרוח לעולם עומדין פותח כלכתיב יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב עיי שליח: ומיבעיא לי דמני מסיב כמי מפתח כלי זעמו של הקב״ה לכתיב פתח ה׳ את אוצרו ויוצא כלי זעמו ולית דמפרשי שלש במסרו לשליח כי חד׳ ומיבעיין לית מהנדס שכן מניעו בכך כשאחל אליהו מפתח של גשמים בימי אחאב אמר הקב״ה תן לי מפתח של תחיית המתים שקשיין בן הגרפית שים לי ג׳ מפתחות שלש מסרתים ביד השליח ואין כאן שיהו ג׳ ביד תלמיד ו׳ ביד הרב׳. וקא מפרשי הכי ג׳ מפתחות הן שאפילו שכיס מהם לא במסרו ביד שליח ביחד שכן מניעו באליהו וכו׳ ומיבעיא למפרך דלא מפתחתי הכי קאמר ליה ליתני לישבח וכתבו בתוס׳ דקשיא להו מאי לא מסיב ביד שליח פירעבותן של רשעים לכתיב פתח ה׳ את אוצרו ויוצא את כלי זעמו ומיבעיא מפרש לישבח פירעבותן של רשעים עיי שליח דכתי׳ ויוצא ה׳ ויך במקנך אשר בשדה ומאי לכתיב פתח ה׳ את אוצרו ויוצא

נאם ה' מאי קאמר להו קבה לישראל אילימא הקב דברתינכו בד' רוחי דעלם' האי כארבע מיבעי ליה אלא דמכנינפא לכו מד' רוחי עלמא, מארבע מיבעי ליה אלא הקב כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל,

ד אמר רבא מעלי תלגא לטורי כה' מטרי לארעא שנאמר כי' לשלג יאמר הוא ארץ וגשם גשם מטר וגשם מטרות עזו,

ה אמר רבא האי צורבא מרבנן דמי לפרצידא דחותי קלא דכיון דנגבט נבט, ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' ואמר ליה רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לרה אנן מהכא מתנינן לה דכתיב ארץ אשר אבניה ברזל אל תיקרי אבניה אלא בוניה, אמר רבינא אפה מבעי ליה לאינייש למילף נפשיה בניחותא שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך,

ו אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבום כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאול בן קיש ויפתח הגלעדי, אליעזר עבד אברהם דכתיב והיה הנערה אשר אומר אליה וגו' יכול אפילו חגרת או סומא השיבוהו כהוגן ונזדמנה לו רבקה שאול בן קיש דכתיב והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו לאשה ואת בית אביו יעשה חפשי יכול אפילו עבד או ממזר השיבוהו כהוגן ונזדמן לו דוד, יפתח הגלעדי דכתיב והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלו' מבני עמון והיה לה' והעליתיהו עולה יכול אפילו דבר טמא והשיבוהו שלא כהוגן ונזדמנה לו בתו, והיינו דקא אמר להו נביא לישראל

הצרי

חדושין וכי מלקה ללא מעבר לישתבועי למה ליה קשיא לן למלקה טפי קשי' לה היכי משתבע לבטלה להא לא לפסד דמעבר ולהכי לפרוסי הכי קאמר למ' ליה להשבע שהרי כשבע לשקר ללא מיעבר ולא מיכניא ליה ס שבועתיה וכיון דלא מהכניא שבועתיה למאי משתבע לשקר וכייכו דאכי ליה דלא משתבע לשקרא דקא טל לברכה לא הוי לפסד ללא הוי ולית למתבי דאכי משתבע אם יהיה טל ומטר טל עם מטר קלא דשבועה לא היתה טל מהמטר דמכיון דלא הוי מטר טל עם מטר ליכא ולילכך לא משתבע לשקרא דאמר טל לחודיה מיהא ליתיה דאם לא מיעבר משתבועי למה ליה שלא יהיה טל עם מטר פשיטא מכיון דכשבע למטר ליתיה וטל לא מיעבר פשיטא יהיה בלא מטר ושבי ליה היינו הוא דלמבעיך לשתבועי מטל לחוץ על גב דלא מיעבר והוי בלא מטר אבל אם לברכה לא הוי ע"כ.

ל

מעלי תלגא לטורי וכ"ש לבקיעה שלא היכיס ליה לפס נשמים שלא שלג שהנשמים יורדים למטה ולין הכי שותה מהם. כה' מטרי דכי משמע קרא כי לשלג יאמר הוא ארץ כשיאמר לשלג הוא ארץ אכי היכי הוא כשם מטר ונשם מ מטרות והכי ים כאן ס'.

ס

צורבא מרבנן בחור חריף. תלמ' זקן שלא מקרי צורבא אלא שהוא מרבנן קרוי ליה. פרנידא לתותי קלא נרעין ס זרע שחתך נשתה של קרקע כיון לנבט נבט ס שמתחיל לנבוע ולעלות שולה למעלה כך תלמ' כיון שיצא שמו הולך וגדל למעלה. לורייתי' מרתחא ליה שיש רוחב לב מתוך תורתו ומוסיף לבמה יותר משאר בני אדם שלא קנאל לתוכו לבם זכות כשם שמחמת כל נופו. טוכיח תלמידי חכמים מקשיי שלם בגמרא: ברזל קפדנים וקשי' כברזל ע"כ.

ו

שלשה שאלו וכ' וכבות לבשי קשיר וליה בעבדא מסתמא היינא תחלה מן העיר וליאמר לה שקיבי בא בה היה מבחש. לשילו היה חגרת או סומא שלא פירש בשאלתו וליה לפשר הלכך שהיה בעלת בעלת מום ולא יכיון בה אליעזר ויקחה אלא השיבוהו כהוגן והזמינו לו בנקב. וכתבו בתוספות והא דלא לחוד ממזרת או שפחה כמו שלחוד בשאול משום דאליעזר היה לו ליקח בהכרח לקיים שבועתו משפחת הכרתם אבל חגרת או סומא אית ליה למיחש ע"כ ויש מי שתירץ דלא שייך עליין ממזרת דהא לא כתיבה תורה. לי כמי דנבי אשה לא דייק עלמא אלא ליופי. ויש מקשי' והיכי קאמר שאול אליעזר שלא כהוגן והא לא לחוד אלא אפי' אחתך חגרת או סומא לא יחוד לה ויאמר לה וי"ל דהכא אפילו היתה חגרת שיקיה לה בגל של עץ והוא לא יהא כואה או סומא כגון שיש לה עיניים יפות ואינה כואה כלל ע"כ: דבר טמא כלב או חזיר וכייכו דקאמר ליה בבייח וכ' מדאמרי ביה קרא לחוד אכי אין בעלעל וכ' אלמא אלא הוא כיחא קמי שמיא כלחודיה: אכי אין בעלעל בפחם היה בעלעל ואיכא יכול לקחתו אם כדברו אלא שלא הכה יפתח ליך לתלו מתוך נבות דוחו לחוד

לא אלך אלא שאני שופט ונביא ופיכח לא היה רובץ לבא אלא שהוא נביא: וכתיב אשר לא נשיתי ונומר בירמיה כתיב בפרשת
בקטוך ובאו את כמות שתופת אשר בנית בן הנום לשרוף את בניהם באש אשר לא נויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי שלא תאמרו
הלא נוח הן הקרוש בריך הוא למישע לשרוף את מישע ויפתח ואכרה משולם לשרוף את באו דכתי' ויקח את בנו הבכור ויעלהו

שולה על החומה ולשמים פתחון פה לרבות להקב"ה:

ירמיה ז לא הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם וכתיב אשר לא
עויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר לא צויתי
מלכים ב ג זה בנו של מישע מלך מואב שנאמר ויקח את בנו ה
הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו על החומה ויהי
קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישובו לארץ:
ולא דברתי זו בתו של יפתח הגלעדי, ולא עלתה
על לבי זה יצחק בן אברהם אם' רבי ברכיה אף כנסת
ישראל שאלה שלא כהוגן והשיבה הבה כהוגן דכתי'
הושע ו ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבא
כגשם לנו וכמלקוש יורה ארץ, אמר לה הקדוש
ברוך הוא בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש פ
פעמי אינו מתבקש אבל אני אהיה לך דבר המתבקש
שם יד לעולם שנאמר אהיה כטל לישראל, ועוד שאלה
פיל השלים ק שלא כהוגן אמרה לפניו רבונו של עולם שמני כחותם על
לבך אמר לה הקדוש ברוך הוא בתי את שואלת דבר
שפעמים נראה ופעמים אינו נראה אבל אני אעשה
ישעיה מט לך דבר שנראה לעולם שנ' הן על כפים חקותיך:

ז משנה עד אימתי שואלין את הגשמים ר'
יהודה אומר עד שיעבור הפסח ר'
יוסי אומר עד שיצא ניסן שנאמר ויורד לכם גשם
מורה ומלקוש בראשון, גם' אמר ליה רב נחמן
לרב יצחק יורה בניסן הוא יורה במרחשון הוא דתנן
יורה במרחשון ומלקוש בניסן אמר ליה הכי אמר ר'
יוחנן בימי יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתיב
שם ט ביה יתר הנזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק
ויתר הילק אכל החסיל אות' שנה יצא אדר ולא ירדו
גשמים ירדה להם רביעה ראשונ' בא' בניסן אמר להם
נביא לישראל צאו חרעו אמרו מי שיש לו קב חטין
או קב שעורים יאכל נו ויחיה או יזרענו בקרקע וימות
אמר להם אעפ"כ צאו זרעו יצאו וזרעו ונעשה להם נס
ונתגלה להם מה שבכותלי ומה שבסרקים ומה ש
שכחורי גמלים יצאו וזרעו בב' ובג' ובד' ירדה להם
רביע' שניה בה בניסן וחקריבו עומר ביו בניסן נמצא'
התבואה הגדילה בו' חדשים גדלה בי"א יום, ונמצא
עומר הקרב מתבואה של ששה חדשים קרב מתבואה
מלכים קכו של י"א יום ועל אותו הדור הוא אומר הזורעים ברמעה
ברנה יקצורו הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע אמר
רב יהודה אמר רב שור כשהיה חורש בהליכתו בוכה
ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם וזה בא יבא בריגה מאי
נושא

לתלם. אלא בא יבא בריבה בושא בלומותיו אם מביו שתבואה הרי בבר לתוך בריבה יקבורו: שבלת זבתיים זה בם גדול שיש
מה שיין בן דרך כל התבואה שהקבה ג' ול בשבולת.

תוספות מאי כוסח לגלומותיו לותה שכח היתה קשה זרת ושבולת זרתיים וקשרו הגלומות כמו שרגילים בכל שנה והיה משה בכל בשכיל כובד השבלים והיינו דכתיב כוסח גלומותיו גלומה אחת שהיה נכי לשא בידו ושמע לו לבסוף המלוכות שכוזרעה בשלישית קשה כמנח גדלה ביום יום וכן עכ׳. ע

כי קשיא ר׳ לעיל בימי יהושע בן נון אמאי כתיב: מה שבשדות מה שבשדיה בשדות לכלו שביעית קנית מהם **שכו:** תוספות מה שבשדות ספיקות שעלו מן התבואה שבשדו לשתקד עכ׳. ט

משום דנקרבן קדוש בתמיהה משום דנקרבן קדוש דהייגו שלמה מטיב משעבד לא יבא הקב״ה בעיר לא תבא בירושלם וכו׳ והכי אמר קרא על שילה בקרבן למטה קדוש דהייגו ירושלם לא תבא בעיר של מעלה: ירושלם הבנויה כעיר שמוברת לה יקדיו שקיל כיונא כה תביאי ולונמתה מכלל דלישבא ירושלם לשלמיה והיכן אם לא למעלה:

תוספות לא תבא בעיר פירוש עיר ממש. ולא פשטי׳ דקרא בעיר בשלמה כלומר לא תבא בשלמה ועיר לשון שבלה כמו ומלאו פני תבל עניים.

והרשבא כתב בפי׳ הגדולות ול״ל. יש בזה סול ודע ירושלם של מטה וכו׳ ובית המקדש כלם נזדים לעבירים שבליים דקיס מאד גם כל ארץ ישראל ועכ׳ נקרעת הארץ לתהום העיים ובחלת הסם ועכ׳ תלויות בארץ כמה מבות הרבה ועכ׳ לאחרו כל הדר במונה לארץ כמי שאין לו אלוה ול״ל המקדש ניוקים לעבירים רוסביים והוא לאחרו ולקה ועשה כתגבירתם אשר לתת מרלה בהר עכ׳.

ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הכלים עץ הוא אי לא נזכה שוב היה משמש לטומים כעץ לקבל מוסר ולשוב הוו לוקין. בלחת עבור שהם עשוי יתבערו הכסילי רשעים. כ״כ שביקה להו כתמיה בפרשת התשבוץ כתשבוט כ״ש עבירות שעברו כ״ל שפעים: שעשולה כשתים לטתיים וקדריים כלאפרש שהביעו משביקם לא קביעו מהן לקדריים לעכ״פי ש שילחתם פחותה לא רבו להמיר ועמי התיכוח בלח׳ ולא עשל שלא בלא יועיל עכ׳: יא

בן שעים לזקנה ולאחר מיד כמועד קטן זו מיתתו של שמואל הלאתי ולא מיתת כבית היא כשפטת שאחות מפרש את בכך שביה זו היא מיתת כבית בכך וכך זו היא מיתת אלכבה: יתיו של שמואל כ״ב שנה לכתיב על יתמל הביצר ונומר דיסבייליר בלעז וכ״ל מלשים בקרא תבוה וכתי׳ ויסב שם על שלם שלמו של לוי מתשים שפה שבאחר ומהן אחשים שנה יסוב מנכא העבודה בשבועות יהושלמי ובשדר שלש תתנא בשבי לפיו תוספות על זה. קפנה הלבין בעלו: בחתי ובנה הקב״ה להיות מיל. שקלתי בת שה ואהרן לכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקרוי שמו ושתר וזהו מעשה ירמי׳ יהושע שלף הוא היה תלמידו של אהרן כלאחרי בעירובין יצא משה ושה לפן אהרן פילקן. כי זוטר בהוד: מבכני טלי עלמא לבתניה לאחרי גדלתי זוטר שתא מו עבירה היתה בו. וכי מה ענין נבואת בניתין לגבי רתה בהר לפניו. ליסב ב׳ שנים ותחנה כלאפרש בשדר עליה שילך אחריו שנת עשתי עשרה ליב ויג ושמואל את בתוך שנת יג לשוף ק׳ מלשים: מי מילתי נבואת וכו׳ לשולמי שמואל מקמי דול: בחעשיהם לא בלאחר לחשמע בעבור תינוק שלא בלאחרי מי מפני לכך שנזדמן כאן היה מעשה לשמואל עכ׳:

תוספות

נושא אלוהותיו אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא אותה שנה קנה זרת ושבולת זרתיים היתה׳

ח אמר ליה רב נחמן לרב יצחק סד׳ כי קרא מלכים ב ם ה׳לרעב ונם בא ב הארץ שבע שנים בתנך ז׳שנים מאי אכול אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן שנה ראשונה אכלו מה שבבתים, שניה אכלו מה שבשדות ובכרמים, שלישית בשר בהמה טהורה רביעית בשר בהמה טמאה, חמישית בשר שקצים ורמשים, ששית בשר בניהם ובנותיהם, שביעית בשר זרועותיהם לקיים מה שנאמר איש בשר זרועו יאכלו׳ ישעיה ט

ט אמר ליה רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב עי״ן יקוק מי/רבי בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר ם הושע יא משום דבקרבך קדוש לא אבוא בעיר אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אמר הקב״ה לא אבוא בירושלם של מעלה עד שאבוא בירושלם של מטה ומי איכא ירושלם למעלה אין דכתיב ירושלם הבנוידה כעיר תהלים קכב שחוברה לה יחדיו׳

י ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק סד׳ ובאחרית יחזקאל ה יבערו ויכסלו מוסר הכלים עץ הוא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אחת היא שמבערת רשעים בניהם מאי היא עז׳ כתיב הכא מוסר הכלים עץ הוא וכתי׳ התם הבל המה מעשה תעתועים׳ סם ושם כתיב ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק סד׳ כי שתים רעות עשה תרתין הוא דהוו עשרין ותרתין שבי׳ להו אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אחת שהיא שקולה כשתים ומאי ניהו עז׳ דכתיב כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נ נשברים וכתיב כי׳ עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד ההמי׳ גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלא יועיל׳ תנא כותיים עובדים לאש וקדריים עובדין לחים ואף על פי שיודעין שהחים מכבין את האש לא המירו אלהיהם ועמי המיר כבודו בלא יועיל׳

יא ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק סד׳ ויהי כי זקן שמואל ומי סיב שמואל כולי שמואל א ח האי והא כר נב הוה דאם מר מת בנב שנה זהו מיתתו של שמואל הרמתי׳ גם במועד קטן פ׳ לחמון אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן זקנה קפצה עליו דכתיב נחמתי כי המלכתי את שאול אמר לפניו רבש״ע שקלתני כמשה ואהרן דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם אף אני לא יתבטל מעשה ידי בחיי׳ אמר תהלים נט

הקב״ה

תוספות ומי סיב שמואל והא כר כ"ב שכין הוס וכו' ועתה לפנים מי שמואל כ"ב שכב שהכי בשכב שהיה עלי ממוכה לכ"ב כולל שמוא כלבתיב ועלי יושב כלומר לותו יום ישב וכתמכה ועלי היה כניא ושופט מ' שכב כלמפרש בקרא ושמואל היה כניא ושופט י' שכיס קודם מלכות שאול כלילתא בסדר שולם כמנא שהיה שמואל בן מ"ט שכב כשפשב מלכיות שופט ומני שכב שבשכב לשוכב שהיה עלי כניא כולל ותרתי שכין ופלגא לשאול למלך הכי כ"ב שכין ולהכי קא פריך ומי סיב: ומוכי שיהי מסיב הכי מ' שכב לעלי קודם שכשב הלכון וכלותו יום שבשכב את כלבתיב ויהי בהזכירו לכון השלחי ויפול לאחוכיות ותשב מפלקתו ונומר והלכון היה בניא לניכלב בגבעה עשרים שכיס כלבתי' ויהכו היושים ויהי עשרים שכב ויהכו כל בית ישראל לאחי השם ומיל כשמלך דוד בירושלם לקייכו לאחר כשמלך בחברון שבע שכיס ומחנה מניולו לשם נא וחשוב מ' שהיה עלי עם עשרים שכב שהיה הלכון בניא לניכלב היינו שהיה כמנא שהיה שהיה שכב שכב מלכולב שמואל על שכב הלכון בירושלם לעיני לכולל בשכב הלשוכב לל' נכי לפחות חני שכב להכיון לותו שבעה מלכי שהיה הלכון בשלה פלשתים ללא קא סביב ומלו להכהו לשבת הכיון כמנא שהיו שמכב שהיה מחיתת שמואל על שכב הלכון בירושלם שהכי היה שבב מלשים מיתת שמואל קולם שמשמו לוד למלך בחברון ומלך שם שבע שהיה ומחנה ומיל מלך בירושלם והכיל הלכון ועתה הכר שמכב שהיה מן מ' שהיה שהיה מלמולב שמואל על הבלת הלכון ויהלה כ"ב שהיה שהיה.

יב

לא מת אלקנה ושלש: בכלי וכי בחנה שפלו שפלים ותכטו מכטיה שכויה היו שמת: מה זה ש

בחיים כשהוא מקנן את ישראל מלכן שהיה החיים הוא מקנן בולם בחיים שיהא כשלם בשני שהמתים ליכם בשבי לף הוא בחיים שיהא בשלם כלי לנחול את בניו לעיכו כמו שמניכו במניכם ויבא ישראל ו' ולכשיכן ישראל שבא ותכטו מכטיה כלמה להם אלא מי היה.

כל האומר רחב רחב מיד בקרי אם' ליה רב נחמן אנא אמינא ולא איכפת לי אם' ליה כי קא אמינא ביודעה ובמכירה ובמזכיר את שמה קא אמינא כי חוה מיפשר אמר ליה ליברכן מר, אמר ליה אפשול לך פשל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך במדבר והיה רעב ויעף וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו אכל מפירותיו ושתה מימיו וישב בצלו וכשבקש לילך אמר לו אילן אילן במה אברכך אם אומר שיהיו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין שיהא צלך נאה הרי צילך נאה ש שתחא אמת המים עוברת תחתיך הרי אמרת המים עוברת תחתיך אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעי

דר"שבא לל דע כי רובי המקרא' שמכני' זכע הלכות בשם הלכות בלמודו ישראל עבדי לתה משה בתוכיך ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך וכלה כנים כלן בתשובה הכתוב בלמדו כי הכני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביים ושב יעקב והיה השקט ושאנן ואין מחריד וכי ישראל עבדי לעקב אשר בחרתי בו זרע אברהם אוהבי ואת זרעך מלכן שהיה הכתוב כלן בלומדו עבדי יעקב שהוא זרע יעקב לתה שהושיע בו ולמד לתהיו ואת זרעך מלכן שכיס ויש בלבני רבי יוחנן ורבי יונתן כול. ודע כי מה שהשיב רבי יוחנן מקרא לתי שואל לא להשמיד לבניו על נל כוונת הב בחנן הטיב כן ולומר שעל המקרא היה כוונך לדרוש מיתנו כי יעקב בעצמו לא מת שהרי בתחתת מלמד הב בחנן כי בחתת בכפל וכחבו ובשלוחו ממבדים וקבדוהו בקברי לבותיו היינך לפשר שהחיך ר' יוחנן לו ר' יונתן גם הוא יתר על מדרש כמו לתה שכשלם שבמקרא ממה שהיה כוונך על מקרות גלויים מבוארים שמת וכפל וכחבו ונקבר זה שהשכל לוסה ומרחיק בלי ספק לך רבי יונתן לא על מיתת עצמו לתי לומר לך מקרא לתי לוכם מה זכעו בחיים לף הוא בחיים ולתו הכין הב בחנן כמזו שלו בלתי פסולת היה בזרעם ולא כוזקקו התולדו' עד יעקב ולא היה זרעם טוב ולתי לפרנס בחיי ולכבל התירה שהוא מקור חיי עד יעקב כי התורה מזוקקת שבעתי' כלומרו לתמרות ה' לתמרו' טהורות כסף צרוף בעלי לארץ מזוקק שבעתים ועב לא היה לתי רק לזרע יעקב שהיה צרוף ומזוקק שבעה זקוקין והוא היה מזוקק בלי פסולת כי לולם הלשון לא כוזקק זרעו רק בשת ושת בנם ובח בשם ושם בלבר הם ולבר הם בינתן וינתן ביעקב ויעקב היה מזוקק וכל זרעו לתי כלו זרע לתת והוא זרעו של יעקב שהוא מלמדו לתן לתת ליעקב. ועל כן לתי

מקור

מקום מיתה וכל הפסל מקום המיתה הרי הוא מת בחמת: ועל הכותח הזה אמרו יעקב אבי לא מת ולא אמרו לא מתה אבי מקנת זרעם מת והוא המעיל כי לא היה כתם תולדותם אי כלא סוס הפסל כי עוד כמשך מצבתו של כתם ואמרו מה זכתה לא מת לא היה הסוסים סוס הפסל שממנו כמשך לעבדי' הקם ועל כן זכתה יעקב שכתוב כלו מעיל על הסוסים שלא היה בו סוס הפסל וכולו זכתה לחמת טולנו חיים: יג

רשעים לחומות השולם ליכן חיים שכתוב כי תלעיתם לא תמותו ואמר לא תכבה. ופלגת דרב יוסף

לעיקו לחמר בתחיית המתים ולא יותר שמה חיים בני לחם ס שהתנוחה גדילה בו: כמטר לקחי הסוף לקח לחטר: יערוף כמו לקח שמיו יערפו טל ושחקים יערפו טל שהוא מכבה הפירות כתיב תזל כטל למשעי בחת. ערפיהו כמטר הורנתו. לשמה משום כתשר נוכי ר' לעי' ולא כדי להקניות פרי.

תוספות וכל העוסק בתורה שלא לשמה תוריתו כעשית לו שם המות וקשה והלא לחמרי' לשולם יעסוק לחם בתורה אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והל לתרי שלא לשמה הוי דמה שמתמרי' לשולם יעסוק לחם בתורה אפי' שלא לשמה הייכו כלומר כדי שיקבל שכר או כדי שיכבדוהו ומה שחמריכן הכא כל העוסק בתורה שלא לשמה כעשה לו שם המות הייכו מי שלומד לקטנר עכ: יד

זכי לחם עץ השדה שלא מקיש לחם לעץ השדה מה עץ השל חם עץ מאכל הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות אף חנן הוא ממנו תאכל ואם לאו אותו תשחית וכרת אמר מעלה: כרגל בכרגל יקד ואיש יסד פכי דעתן מה כרגל זה לחמל מחדל את מביכיו כגון סכין על גבי מכיריה. לויכ דולקת יחידי עץ לחמ לויכו דולק שלא ב' או ג' ביחד: שלא מכר שיחללנו שמוסיפין טפשות לכתיב לעשר כוללנו מתרגמיכן לי טפשות: שחוטין לכתיב כוללנו נבי קטלנו ולי בעית לימא מהכא כוללנו שרי טובן ונומר התנו את מנכיס ושוטה הייכו חוטא: תזכה כעץ לכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה: כשמלין את לחור מניח את העניים דקין תחלה: קטנים מחללין שבולין כל שנה.

תוספות אם תאמר הנון ממנו תאכל פירוש למוד לפכיו ואותו לא תכרות כלומר שלא תכרות ממנו לילך לפכי רב אחא ואם לאו לא תלמוד לפכיו והא לחמריכן לעומדים לעשות שחיכו הנון כר' מאיר שהיה לומד לפכי אחר כחם מניעה הייכו דווקא תלמיד חכם אחר יכול ללמוד לפכיו אבל אם היכו תלמיד חכם אחר יכול ללמוד לפכיו אבי שלא ילמוד ממעשיו לפכיו עכ.

דתיו משמע להולך לו מים: וכתיב לכו למים ילך הוא עגמו: אם תאמר הנון שכונה ללמוד ממך מנה לילך להלכו במקומו ואם לאו ילך הוא לחל הכל. יפנו מעייכו תניא אם הנון הוא למוד לו לכלי תורה ואם לאו

יז

מסך יהיו כמותך אף אחה במה אברכך, אם בתורה הרי יש לך תורה ואם לגדולה הרי יש לך גדולה ואם לכבוד הרי יש לך כבוד ואם בעושר הרי יש לך עושר אם בבנים הרי יש לך בנים אלא יהי רצון שיהו כל צאצאי מעיך כמותך,

יג אמר ר' אבהו גדול יום הגשמי מתחיית המתים דאלו תחיית המתים ל לצדיקים ואלו הכא כין לצדיקים בין לרשעי ופליגא דר' יוסף דאמ' רב יוסף מתוך שהיא שקולה כתחיית המתים קבעוה בתחיית המתים, אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שנתנה בו תורה שנא' יערוף כמטר לקחי ואין לקח אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו, רבא אמר יותר מיום שנתנה בו תורה שנאמר יערוף כמטר לקחי, מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול, רבא רמי כתיב יערוף כמטר לקחי וכתיב תזל כטל אמרתי אם תלמיד חכם הגון הוא כפל ואם לאו עורפתו כמטר, חניא היה רבי בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים שנאמר עץ חיים היא ל למחזיקים בה ואומר רפאות תהי לשרך ואומר כי מוצאי מצא חיים וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות שנאמר יערוף כמטר לקחי ואין ערוכה אלא הריגה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל,

יד אמר ליה רבי זירא לר' ירמיה ליתי מר ליתני אמר ליה לא יכילנא ליפא מר מלתא דאגידתא, אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן מ"ד כי האדם עץ השדה וכי אדם עץ השדה הוא אלא משום דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, הא כיצד אם תה הנון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית וכרת, אמר רבי חמא בר חנינא מ"ד ברזל בברזל יחד לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חברו אף ב' תלמידים מחדדין זה את זה אמר רבה בר בר חנה למה נמשלו דברי תורה כאש שנאמ' הלא כה דברי כאש נאם ה' לומר לך מה אש אינו דולק יחידי אף דברי תורה אין מתקיימין ביחידי והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא מ"ד חרב על הבדים ונואלו חרב על תלמידי חכמים שעוסקין כד בבר בתורה ולא עוד אלא שמטפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב התם אשר נואלנו ואשר חטאנו ואי בעית אימא מהכא נואלו שרי צוען, גם בנרכות פרק הרואה ומטלית אמ' רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה כעץ שנ' עץ חיים היא למחזיקים בה לומר לך מה עץ קטן מרליק את הגדול אף תלמידי חכמים קטני מחדדי את הגדולי והיינו דאמ' ר' חנינא הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מרבותי ומתלמידי יותר מכולן

טו רבי חנינא בר פפא רמי כתיב לקראת צמא התיו מים וכתיב חוי כל צמא לכו למים, אם תה הנון הוא לקראת צמא התיו מים ואם לאו הוי כל צמא לכו למים, רבי חנינא בר חניא

כתי

יהיו לך לבלך ולין לזכיס אתך · שלשה משקין הללו מים ויין וחלב וזו היא דיעה ולומלה : בשמיה
שבכלים נמכא לפתילה בשמיה אמר אמרו לי לא לומרת לי והלא לתך כותן יין בכלים מכוערים של חרס : ולא במתני
כיצד אם לא בשל חרס אם בלאי עבלי כלי : ותקיף קמיין כי היכי דלמרת לי לי מכתה מכוערה בכלי מכוער הכי למרי לה

ליין משתמש בכלי מכוער אף כתורה מתקיימת כי יותר משלשה
קייתי כלה : לי זה וכו לותן כלים שהם מכמים טפי זה נמיכי
שלי לפשר לכלה להשפיל לעיניו ולא לידי שכחה · בשביל שלעת
שלא לא ישמש יפה יקו כשפכין לו כופל לתוכן דבר מלוח ו
וכשהלין מלטהרות בלב קל ות' משמן ולבש שהיו שהם עבי נפש
הפשולת למעלה ולפש' לשם כיטל לעלין וזורקו למון ולתחתון
כל וכלי מה שלין כן במשקה נגלל שליכו עב: בשביל שלעת
ליכו מקדיש תמיד · עב

תוספות

כמי שלעיתו שפלה וכו' וכן כמי לתריכין
בעירובין פרק כיצד מערבין לא כשמי
ולא מעבר ליס היא כלומר לא תאכל בשביל שהוא כמי שמגביה עצמו
בשמים שלעיתו עגוה ולא בשומרים הקולבים במליכת הים בעבר
הים לתי שפרק לא סייפא ולי סייפא לא שפרק · וכמי כמי
ליתא התם לא בשוקרים ולא בתגרין ולא בישטרולין כלומר
בלוחם שרוחין בכבכים לתר ליה לשמואל והא מר לישטרולגו
הוא לתר לתו תיתי לא מעיבכא נהו לא בעדן לבפקא לתיש
פירוש לבטיל מים ולא לכי מבטל לעצמי · לי הוא שכו הוו מכמים
טפי פירוש שם היו שוכלים היוסי הוו מכמים ביותר עב:

בראתים

לא כלתר למשמע לשמקים יולו קלי לא
לכי ה' בלכתיו לטל ומטר שמע מיכה ס
שמשתבח ומתפלל בו הקב"ה: ישועה בכף ובכף בו מליני זמות
ככבשין לפניו ביום השמים שכובר ליישועה מתיך עת רצון הוא
ליפכה בקרל ויפרו ישע ולימיתי בזמן שמשחקים יולו בלך רעית
ה' לכבך בתים כשלת עין עתך מיל: הנ לא מר זעירי מליכת
לבביכא כו' זעירי סתם מן הלשטונים ובביכא שוף קורלה ולא
כלו זה לת זה: ולתה תשמע השמים ותמר ולו' וכתת מטר על
לכבך כתפלה לשלמה: ביה נם חוס יגולו מימי שלג כשביל נם
חוס גולין מימות השלג שליכן יורדין מטר כמשפטן בישוע
שמשול מטלו · ולא יהיה מטר ומניך ליה ולכלתם ·

ציה

לכים לשון כיווי לבבים שנויתי לתכם בימות
החמה תבומות ומשמדות · יגולו מימי שלג
לת המטר: דוש נפון תחולל נפש ופביס כזעמים לשון שקר
ותחולל תבגל כמו לא יחל לבבו כלתמכין ביבמות לבוש נפון
בבוד הוא ומכיל לורה לשלם מה שמשמים כשבלין ופבי כאנשי
שמשק הקב"ה שליכו מביל מטר לשעל מפני לשון שקר בכלות

כל המוכה לעלות בשבת ויום הכפורים חייב חטאת בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג ובין שהיה יודע שהוא שבת ויום הכפורים בין שהיה יודע שהוא מוכה לעלות בשבת ויום הכפורים בין שלא היה יודע שהוא מוכה לעלות בשבת ויום הכפורים בין שהיה מוכה מבעוד יום ועלה בשבת ויום הכפורים בין שעלה מבעוד יום ונשתהה עד שחשכה ונזכר בין שהיה עמו אחר שהוכה לעלות בשבת ויום הכפורים בין שלא היה עמו אחר שהוכה לעלות בשבת ויום הכפורים

ופטור הקורא כשהוא שומע תפלת הש"ץ ועונה אמן אחר הברכות: ויכוונו לצאת ידי חובתם כל השומע כעונה: היה מהלך בדרך ושמע את התורן מקרא בתורה או את הש"ץ חזרת התפלה אם יכול לכוין ולהתפלל כדרכו ואם לאו יכוין לצאת בשמיעה: ואם אי אפשר לו לכוין בשום אופן אלא בתפלה שהוא מתפלל בעצמו יתפלל: ואם אי אפשר לו להתפלל בעצמו ולא לכוין בשמיעה יחזור למקומו ויתפלל: ואם היה בתוך ביתו יכוין בשמיעה אפילו אי אפשר לו להתפלל בעצמו: ואם היה בשדה יתפלל בעצמו ואפילו אי אפשר לו לכוין בשמיעה:

תוספות פני' כשעומדים לתפלת פיוט כשהש"ץ עומד לתפלת הקהל ואומר לתפלת כרוב עמו עד לחייו לזה מותר לולקי כשהש"ץ בעבירה ושומע ממנו להכרת פניו עכשיו כן נהוגין לתפלת עכ': יק

המלאך לף בני שמו יפין עכן לוכו נשם שלו: ויגו הקדוש ברוך הוא עליה כמשניע על הנשם שתרד כמשניע כשיתפלל עליה כמו שלא תמנעני: קשה עליו כברזל כמו הקהה לתשיכין ושיכי כניס תקהה: הוא לא פניס קלקל שקלקלו הדורות: הוכשרו מעשיו קודם לכן וכן וכו' וקבי משמע ויתרון הכשר ויתרון שהכשר לחכמה שם הכשירו מעשיהם מתחלה שיהלו הנשמים יותר מבחיצים יגבר שהן מגבירין חיצים ושומרים כתפלה בזמן שקלקלו: שתלמודו קודם עליו כברזל שקשה הוא לו מכוב קושיות בשביל משכחת שהיה מלומד לו ולימו זוכר מה כתוב בה ולפי' לימו יודע לפרק לי כמי שנרשה בטיעות פוטר על החיוב ומחייב על הפטור ומקשי עלה מדוכתא לאחריתי וקבי משמע קרא וקוא לא פניס שלימו יודע שמועתו מפני שפניס קלקל שקלקל במשכה שהיה קודם לתלמוד: יכבה כישיבה שישלימו כני הישיבה משכחת שכחמה וחיילים שין תלמידים שהם חיילות: ויתרון הכשר כשהלך משכחתו מתחלה: כגון מ' יום שכתבה התורה שתתקיים בידו והלך עיול לתי' לדבי יוחנן למינהר גמר': כגון תורה נביאים וכתובי' שהם כ"ד ספרי': שפניס קלקל שהיולה לו פניס עכ':

כשעות: יכבה כשיש לפניה היתרו שיכניל לו פניס עכ':

יט

משתכין עליו כשהשת מלמידים פניס כשין רולליין כלשהיכין בכבה מכניע' לשתוך טפי שקשלו מלודה שבעברין מלהוריד טל ומטר: לוחשי לחישות בשביל שתלין מתפללין תפלה בלחש: יגיל עליו כשו יתפלל עליו מכניו ונבי נשמים כתוב כחיוב: ואין יתרון לבעל הלשון כלומר מה הכלאים לבעל הלשון שיודע ללחוש ולימו לוחש: מקבה לף על עלה מקבה לף על מי שעלה ומנים לעשתו: ואין כוחין זה לזה וכו' וקבי משמע בשביל שבני לבעל זה לזה ולחיות כוחין בהלכה ולימו עושים: מקבה מתקבלי' ומתגבים כלף ומעלין לוחו ומניחין לוחו עליהם לימנה לתקניה נרסינן וכוחין זה לזה

דברי הקב"ה לאומר סלק הורידו כהלכה

המנונא אין הנשמים נעצרין אלא בשביל עזי פנים שנאמר וימנעו רביבי' ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגום ואמר רב סלא אמר רב המנונא כל אדם שיש לו עזות פנים סוף נכשל בעבירה שנאמר ומצח אשה זונה היה לך רב נחמן בר יצחק אם בידוע שנכשל בעבירה שנאמר היה לך ולא יהיה לך, אמר רבה בר הונא כל אדם שיש לו עזות פנים מוחר לקרותו רשע שנאמר העז איש רשע בפניו, רב נחמן בר יצחק אמר מותר לשנאותו שנא' ועוז פניו ישונא אל תקרי ישונא אלא ישנא, אמר רב קטינא אין הנשמים נעצרין אלא בשביל בטול תורה שנאמר בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הבה מך ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקבה שנאמר המקרה במים עליותיו רב יוסף אמר מחכא ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים רוח עברה ותטהרם, ואין אור אלא תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור בהיר הוא בשחקים תני דבי רבי ישמעאל אפילו בשעה שרקיע נעשה בחורין בחורין להוריד טל ומטר רוח עברה ותטהרם,

יח אמר רבי אמי אין הנשמים נעצרין אלא בעון נזל שנאמר על כפים כסה אור בעין כפים כסה אור ואין כפים אלא חמס שנאמר ומן החמס אשר בכפיהם ואין אור אלא מטר שנאמר יפץ ענן אורו מאי תקנתיה ירבה בתפלה שנאמר ויצו עליה בספניע ואין פניעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תפגע בי, ואמר רבי אמי מ"ד אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל אם ראית רקיע שקיהה כברזל מלהוריד טל ומטר בשביל מעשה הדור שהן מקולקלין שנאמר והוא לא פנים קלקל מה תקנתן יתגברו בחכמים שנאמר וחיילים יגבר ויתרון הכשר וחכמה כל שכן אם הוכשרו מעשיהם מעיקרא, רל אם אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינו סדורה עליו שנאמר והוא לא פנים קלקל מאי תקנתיה ירבה בישיבה שנאמר וחיילים יגבר ויתרון הכשר וחכמה כש אם משנתו סדורה לו מעיקרא כי האי דריש לקיש הוה מסדר מתניתין עשרים וארבע זמנין כנגד ס' יום שניתנה תורה ועייל לקמיה דרבי יוחנן, רב אדא בר אהבה מסדר מתניתין עשרים וארבע זמנין כנגד תורה נביאים וכתובים ועייל לקמיה דרבא, רבא אמר אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים שנאמר והוא לא פנים קלקל מאי תקנתיה ירבה עליו רעים שנאמר וחיילים יגבר ויתרון הכשר וחכמה כל שכן אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מעיקרא,

יט ואמר רבי אמי מ"ד אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון אם ראית דור שהשם משתכין עליו כנחושת מלהוריד טל ומטר בשביל לוחשי לחישות שאין באותו הדור מאי תקנתן ילכו אצל מי שיודע ללחוש וילחוש דכתיב יגיד עליו רעו, ואין יתרון לבעל הלשון וכל מי שיודע ללחוש

נהלכה ומתקיפין כלף וכי משמע מיניה עליו רש שכוחין זה לזה מתקיפין כלף ומעלין לותו מעליהן:

תוספות ואי לוחש ועלתה בידו ונעים לעתו מכיון כלף לעולם שכחמר יניד עליו רש כלומר לס יניד עליו רש שעל ידו נלו הנשמים וזוע מעם לעתו מקפין כלף על שולם כלומר זוע קוכה לף ושולה כלומר לס שולקין שמעים לעתו עליו עכ׳.

אדי דומם ואוכל מיל ואינו מתיית: טוען ואוכל ממולין לחוריו ואוכל עם שמפחד מן הכריות ולכלן יש להן הכלה ולך מה הכלה יש לך שחתה כושך בכי לעם והוכנן וזו לומר אין יתרון לבעל הלשון שמפסר לשון הרע לעפי שאין לו הכלה ולפי שניאו הקב״ה בדין כדי שיתביים מפני שמשיא לעם קרלשון ומתביישין עמו מספרי לשון הרע: ולכם לא כתן עמו עם הקב״ה. ולעפ כתוב בממון וזוע כתוס יכפר שון ושומע תפלתם וכיכי לחכת שאין תפלתם נשמעת אלא לאי מעיס בפשו בכשו שכתוב מכוונת בכשו מבחון: בנגוד תפלתם נשמעת לעפי שאין לב כלם שלם כדכתיב ויפתוהו בפיהם כלכיהם לשון רבים: ביניד לינו נשמע אלא אי אפ לפי שאין מכוין עכ׳: כח

בזמן שאת מלרין תנאה שים לחוכה בשלש וכתיב לן נדק משמים בשלש לקיימו נשמים שאם נדקה: מחולקה וכוי מעשה שהיה בגעדה וכו׳: זה שמעשה כתוב בפלשי וכתם ׳לכל בעדוך הביאו בעדך אלך יותר לחוך ומפולר וכתבתיו כאן בכתוב שם.

מעשה בגעדה שהיתה הולכת לבית לחם והיתה מקושטת בכשף וזקן ותשת ׳בדרך והלכה אלל ישוב כשהגיע אלי קיום נחלקה ולא היתה לה לויה רלתה בלר וחבל לאי קשור שחתלבלה וילדה לבור לאחר שנשתתה בקשה לעלות ולא היתה יכולה בכתה ובעקה עבר עליה אדם ושמע קולה עמד על פי בלאר והניח ולא היה יכול להכניס לה אמר לה מן בכי אדם אתה או מן מזיקין אמרה לו אי מן מזיקין אמרה מבכי אדם אי שתולקני עמי בשביל לת׳ מה עיבך לבאן בפרה המעשה אמ׳ אם אני מעלך תבעלי לי אמר׳ הן העלה והבה להזדקק לה מיד אמר׳ לו מאיזה עם אתה אמר לה מחקום פלוני והיכן אני אמרה לף לכי מחקום פלוני ממשפחה פלוני אמרה לו עם קדוש כמותך שבחר בך הקב״ה מכל ישראל ואתה מבקש לעשות בהמה בלא קדושין וכתובה כך אכל אני ואתי ואני מתלכסת לך כתבו בבית זה לזה אמר מי יהיה על ויהיה חולדה על בנגדן לל בשמים וחולדה זו וכו׳ שאין לכו מכוכין זה בזה הלבו כל אחד לדרכו הבעה עמדה בחוכתה וכל מי שתיבעה היתה מחלכת עליו כיון שהחזיקו בה בהגה עבמה בשוטה וקדעה בגדיה וכגלי כוגב בה על שבמבט בכי לדם מחכה והוא כיון שעבר מפניה שבחה ובא לדם ובחעברה וילדה מבקתו חולדה ושוב כתעברה וילדה בן וכפל לבור אחרה לשתו לם כדרך בכי לדם היו מתים הייתי אומר בדוק הדין עבשיו שאתו היתה מוכה שון הוא שפר לי מעשיך עלה לה המעשה וכתעברה ממבו אחרה לך אכל אלקך שבתן לך הקב״ה הלך ובאל בעיבה אחרו לו בכפית היא הלך אכל אחים פירש לו כל המעשה אל׳ לכי מקבל מומיה בא אלקה התחילה לעשות כמבקנה אפר לה מעשה חולדה וזוע אחרה לו עמדתי בבייתי מיד כתיבתה לעתה ופרו ורבו בנים ובבנים ועליהם הכתוב אומר עיני בלאחי הלרץ ואמר עכ׳ לשון הקעבון. כאשר לפל׳ המקדיש לעבמו שמכשיר ומקשט מעשיו מדקדקים עליו כאדם השעבה יותר מאלו מקבל מעשיו כלי לאדם עשותיו אחת מאת׳ לו נדק נדקה אין כתיב כאן אלא נדק אמשע דין: וכיראתך עבדיתך על מי שהוא ירא אותך אחה מחזיק עבדתך לאדם עשותיו ופשטי ׳בקרא מי יודע שו וכח לאחר לותו לעוס אפכיך ביום לאבך וכיראתך עבדיתך כשם שאת ׳ילוי ומפורש כך יש להתיר ׳להתפחד מעבדיתך: פעמים אחת שם ושוכה נדק כאי שמעת אחת שם ושוכה נדק ושם הכתוב בדכיך יזכירך לאותן דדכים שאתה מיכרן בישודין יזכירך לטוכה ולאחרין כן הכי הוא פעמים אחת שם ושוכה נדק ושם הכתוב בדכיך יזכירך לאותן דדכים שאתה מיכרן בישודין יזכירך לטוכה ולאחרין כן

שחובלת

אתרתי

כשני

כג בימי

פוסקי

כה ואמר

שהוא ששה לפנים ומחניף את העניים לף שמים מכניסין את הקדש ורוח וגשם אין איש מתחלל במתת שקר׳
ואמר ר׳ יוחנן מ״ד עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר
אשכחיה רבי יוחנן לינוקא דקאל אמר ליה אימא לי
פסוקיך אמר ליה עשר תעשר אל ומאי עשר תעשר
אמר ליה עשר בשביל שתתעשר אמר ליה מל
אמר ליה זיל נסי אמר ליה ומי שרי לנסויי לקבה
והא כתיב לא תנסו את ה׳ אמר ליה הכי אמר רבי ה
הושיעיא חוץ מזו שנאמר הביאו את כל המעשר אל
בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה׳
צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים ו
והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר
רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכ׳ מלומר די
עם כפל לפסילי ובמסכת פר׳ מלקין ומסיק פרק לפנין׳
אמר ליה אי הוה מסיג׳ חתם להאי פסוקא לא הוינא
צריכנא לך ולרבי הושעיא רבך׳

כו ותו

אשכחיה רבי יוחנן לינוקא דקאל
דיתיב ואמ׳ אולת אדם תסלף דרכו
ועל ה׳ יזעף לבו׳ יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר
מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמזי באוריית׳א׳
אמר ליה אשו הא מי לא רמזיא והא כתיב ויצא לבם
ויחרדו איש אל אחיו כי אמרו מה זאת עשה להים לנו
דל עיניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמר ליה
תא מקמיה דלא ליעביד לך כדעבר לאבוך׳

כז אמר

ר׳ יוחנן מטר בשביל יחיד דכתיב
יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב וגומ׳
לתת מטר ארצך׳ פרנסה בשביל רבים דכתיב הנני
ממטיר לכם לחם מן השמים׳

כח מיתיבי

רבי יוסי בר׳ יהודה אומר ג׳
פרנסי׳ טובים עמדו לישרא׳
לו הן משה אהרן ומרים ושלשה מתנות טובות נתנו
על ידם ואלו הן באר וענן ומן׳ באר בזכות מרים
עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה סתה מרים ג׳
נסתלק

לתרון שיהיה כוסף לילות מפני שהוא מריח׳ ללא ליעביד לך כדעבד לאתך יתן עיניו כך כמו שכתוב לאתך וקמיתו ובכך

כט

מנינא עכ׳:

מטר

כשבשל יחיד שאם אין נריך מטר אלא לאחד לאחד כגון שזרע אחר זמן זריעת שבי אלא אם שדה גויס שכלה נוים ונריך למטר בא בזכותו: ופרנסה שניה עוכה ומשיב לכל השלם ליהו בא לשלם נזמות אחד שלא בשביל רבים שאם רבי׳ נריכין שוכע שתשלח ברכה בתבואה שיתברכו תבואותיו אין הקב״ה משבח בעבורו דין הוא שכח בזכותיה ואבל כשביל רבים זה להשניע תבואותיו שלא יהו נמוגות משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שוכע לא׳ מטר אחרך של אחד משמע. מחטיך לכם למען רבים:

כל

באר

של מרים שלא ומכו מים והיה מתגלגל והולך עם ישראל והוא הפלא שהו הכה משה שלא היה רוצה לגזוב מימיו לפי שאמר מריס. כשתלקו עכבי דקיט ועכבי עגן ושאר עכבים חיכן של סבוא: מזרח כוסות שביסם שכן כתיב ודברתם אל הסלע וכתן מימיו: כי משמש בל׳ לסוחות שלא לשמח כל מקום שנריך לדבוק

תוספות

עשר תעשר בכי ליתיק בספרי עשר תעשר
ונמר אין לי אלא תבואת זרעך שמייב ג׳
במעשר ביניית ופרקמטיא וכל שלה רוחים מכין תלת לת כל קום
מני למימ׳ לת תבואת מלי כל לנטות ביניית ופרקמטיא וכל לכך
שמוכיח בו וכבי כמי ליכא בהנדא ביונא מן הסדק שכח כלומר
שם לא תעשר שלך כאונן לא יהיה לך אלא ביונא מן הסדק כלו׳
לא יעשה שלך אלא כמי מעשרות שהיו קודם לבן דהייבו ביונא
מן הסדק כלומר מה שהיתה בגלה להוניא למעשר מן הסדק:

ומעשה

בלשם אחד שהיה עשיר והיה לו שדה
שעשה אלף כור והיה אותו עשיר בוטל
ק׳ כורין למעשר ומפרים כל שכח ושכח וכן עשה כל ימיו כשחלה
למות קרא לבנו ואמר לו בני דע שהשדה זו שאלו מורים לך
עשה בכל שכח ושכח אלף כורין הזהר שתפרים ק׳ כורין כאשר
עשיתי ואת אותו היום ועמד בכן במקומו ועשה השדה אלף
כורין כאשר היה עושה בחיי האב וקפרים ממנה ק׳ כורין בשכח
שהיה כשתבל והלה הבן שהמעשר היה לבר גדול ואת אלף יפרים
לשכח אחרת פתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין בנתעשר
עליו ושמעו קרוביו שבך מיעט ולא הפרים מעשר לאו כלום אלא
מלוכשים לבניס ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים
בקלקלתי אמרו לו בנתעשר עליך כי נדמת לך כל הרעה הזאת
ומפני מה לא הפרשת מעשר בראשו הקש והלה כי מתחלה
בשבת השדה לירק היית בעל הבית והלה היה מהעם שלקט
ליתן לעניי ובשבוע אלא הפרס שלקט לו היה הלה בעל הבי׳ ואת׳
כאן שלין שבך שעשה עתה מה שהיה עושה מתחילה אלף כורין
והפרי׳ לך ק׳ כורי׳ דייבו דכתי׳ ושים את קדשיו לו יהיה בלו׳ בשלישו
מפרים כהונן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה
אמרו מכאים המעבר מעשרותיו לחוף בא אלא יהיה לו אלא
אחד ממעשר בלבתיב וזרע מומר ועשה אפיה לקייבו המעשר
דאיפיה ג׳ בתים והמומר יש לו ל׳ סלין וכן כתיב כי עשרת נמדי
כרם יעשו בת אחת. וכל האופניאלא פיהם היונה מן הסדק
כלומר ואם לאו שאתה מפרים העשור יהיה לאותו היונה לשדה
דהייבו עשו הכשבר כלומר שיקבוהו הלוחות עב בתוספות.

אולת

אלא תסלף דרכו ועל ה׳ יזעף לבו בשלשם
חוטא מסלף דרכו שכלין עליו פגעים ועל
הפשם יזעף לבו שטועם ואומר מפני מה לירע לי פגע זה: ולא
דמוזה משה בלוריית׳א שהשומע קול יקול לבניאי וכתנים וכבלן
ים לתוכן בתוך תן התורה. לל עיניה רבי יוחנן שהיו עפעפיו
מכסין את עיניו ומגביהין במדליה דכספא בבבא קמא בפרק
מנינא עב׳:

כב

מטר

כשבשל יחיד שאם אין נריך מטר אלא לאחד לאחד כגון שזרע אחר זמן זריעת שבי אלא אם שדה גויס שכלה נוים ונריך למטר בא בזכותו: ופרנסה שניה עוכה ומשיב לכל השלם ליהו בא לשלם נזמות אחד שלא בשביל רבים שאם רבי׳ נריכין שוכע שתשלח ברכה בתבואה שיתברכו תבואותיו אין הקב״ה משבח בעבורו דין הוא שכח בזכותיה ואבל כשביל רבים זה להשניע תבואותיו שלא יהו נמוגות משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שוכע לא׳ מטר אחרך של אחד משמע. מחטיך לכם למען רבים:

כג

באר

של מרים שלא ומכו מים והיה מתגלגל והולך עם ישראל והוא הפלא שהו הכה משה שלא היה רוצה לגזוב מימיו לפי שאמר מריס. כשתלקו עכבי דקיט ועכבי עגן ושאר עכבים חיכן של סבוא: מזרח כוסות שביסם שכן כתיב ודברתם אל הסלע וכתן מימיו: כי משמש בל׳ לסוחות שלא לשמח כל מקום שנריך לדבוק

כי נין לעבין לרשה ומשמשת המקרע תוכל לשמותו בלאל מהכי ל' לשוכות לשון כי משמע נכלן וכן ונרש ולאי נכלל הכי ל' כן והלי לכי נוע לאהן משמש בלשון להף ומשוכן מיכיה טעמע לקרע למה טעם כתלו לקף מית שהכי מת לאהן ולל לף לאף למיתר ללף מתכנמי שום כי בעולם אלף בלאל מהכך ל' לשוכות אלף לאילו מתכנמיכן לילמף לאי לרשיכן משמעות

נסתלק חבאר שנאמר והסת שם סרים וכתיב בתריה ולא היה מים לעדה וחזרה בזכות שניהם מת אהרן נסתלקו ענני כבוד שנאמר וישמע הכנעני מלך ערד מה שמועה שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד ו וכסכור נתנה לו רשות להלחם בישראל והיינו דכתיב וירא כל העדה כי גוע אהרן אמר רבי אבהו אל תקרי זיראו אלא ויירא כדדרש ר"ל דאמ' ר"ל כי משמש בד' לשונות אי דילמא אלא דהא חזרו שניהם בזכות משה מת משה נסתלקו כלן שנאמר ואכתיד את שלשת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתו והלא חרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר אלא מלמד ש שנסתלקו כלם בירח אחד אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד, שאני משה כיון דאלים זכותיה כרבים דמי,

נ"ט רב חונא בר סנוח ורב שמואל בר אידי ורב חייא מוסתניא הוו שכיחי קמיה דרבא כי נח נפשיה דרבא אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דהוה אמר להו שמעתא לא הוה מסתברא להו הוו מרמזי אהדדי חלש דעתיה אקריוה בחלמיה ואכחיר את שלשת הרועים, למחר כי הוו מפטרי מיניה אמר להו ליזלו רבנן לשלמא, רב שימי בר אשי הוה שכיח קמיה דרב פפא הוה מקשי ליה טובא יומא חד חזייה דנפל על אפיה שמעיה דאמ' רחמנא ליצלן מכיסופ' דשימי קביל עליה שתיקותא ותו לא אקשי ליה,

ל' ואף ר"ל סבר מטר בשביל יחיד דאר"ל מנין לפרנסה בשביל יחיד דכתיב שאלו מה' מטר בעת מלקוש ה' עושה חזיזי' ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה יכול לכל תל לאיש ו ותניא יכול לכל שדותיו תלמוד לומר שדה אי שדה יכול לכל השדה תלמוד לומר עשב כי האי דרב דניאל בר רב קטינ'הוה ליה האי גינתא כל יומא הוה אזיל וסייר לה אמר הא מישרא בעיא מיא והא מישרא לא בעיא מיא ואתא מטרא וקמשקי כל היכא דמבעי ליה מיא, מאי ה' עושה חזיזים אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שכל צדיק וצדיק הקב"ה עושה לו חזיז בפני עצמו, מאי חזיז' אמר רב יהודה פורחת אמר רבי יוחנן סימן למטר פורחות, מאי פורחות אמר רב פפא עינא קלישא חותי עיבא סמיכתא, אמר רב יהודה גהילא מקמי מטרא אתא מטרא בתר מטרא פסיק מטרא, מקמי מטרא אתי מטרא וסימניך מהולתא, דבתר מטרא פסיק מטרא וסימניך הריא דעיזי, עולא איקלע לבבל חזא פורחות אמר להו פנו פני דהשתא אתי מטרא לסוף לא אתא מטרא אמר כי היכי דמשקרי בבראי הכי משקרי מטרייהו, עולא איקלע לבבל חזא מלא מלי צנא דתמרי בזוזא, אמר מלא צנא

סקול

כלל

מוסתניא מלותו מקום. לאמו להדיא מלקן ומכיון זה לזה ללף מלקף שמעתא, כיצד: לקלוסף היו מקרין אותו מקרף זה בחלוט ולכחיד את שלשת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתו והלא חרים בניסן ואהרן באב ומשה באדר אלא מלמד ש שנסתלקו כלם בירח אחד אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד,

יכול לכל כלומר יכול לין נותן מטר לאף לכל נכיכן לו תלמוד לומר לאיש עשב בשביל, לאף: לי לאיש יכול לכל שדותיו כלומר לימו יורד על שיקף נכיך לכל שדותיו תל שדה לפילו לימו נכיך לאף לעשב לאף: עשב בשביל יכף לאף יורד עליו מטר: ומייר מעיין: משרף עלונה: שעשה לו מזיז לכל נכיך הכף בשלש הזה להכיך לו נשמים על שדותיו בריעה בעי מלי מזיזים לעון לכים והלך בעי ומלי כיכהו מזיזים מלי כיכהו לקרי מזיזי: קנ עיבף קליעתף לתות' עיבף סמיכתף לתותי עיבף כלפי הלרן. בהילף כמו קיטמף בהילף שהיף לקף נשמי' לקים הכלים תחילף למטר ולאכ"ם כף מטר: לתי מעבף נשמים יורדים לרוב ולין פוסקין מכר לכל כף מטר תחלף ומתחילין לקין לכף פוסקין מיד: מהולתף שמתחלף יונף קמף לק ולכסוף פוגין נסין. מהיף לעזיי בעי של עזים בתחל' יונף נסף ולכסוף לקף ופוסק לדובשף תמני לכם עושין מהן. וכבלמי לף עסקי כלומר יכולין לן לעסוק תמיד שים לכם מזוכות כזול וכלף עוכף. נעדוף בשלשול לאמרי' תמרי משתכן ומשלשלן: לסכיכי שמתוך שלוקחין לותו כזול לוכלין מהן קלנה ומעבדי' לותן עב:

תוספות לל עשב פירוש שאם לף היו נכיכין לאף לעשב לאחר שהלך יכל על לותו עשב ועל כל שאחר שהלך לף ירדו עב. לף

ממימי לוקיכום כלומר ממים של מטר ולף ממים של מעלה שכלאר ולל יעלה מן לארץ שמתוה לארץ ועלה. מלומין הן ולין תבואה גדילה מהן: יזוקו לף לגשם לאילו דקיעים מוכיחים מים לעבים: יזוקו כמו יכוקו נף לעשן ויולכלו: מסרת מים עבי שחקים הענבים מלשכיכן כלומר מכיכין המים לארץ: לאמרך לקלחי לקמן קלי: ולומר מכין היים נכהו לף נרמי' הכא: מסרת מים וחסרת מי שכי מקרקעי' הן לאר בשמועה בפרשת וילכר לוד ולאר כתלים הכי גרסיכן

דדובשא בזוזא ובבלאי לא עסקי באוריתא, ובליליא
צערוה אמר מלא צנא דסכיני בזוזא ובבלאי עסקי
באוריתא, גם בחמתים פר' חקת, ק"ח ה

לא תניא רבי אליעזר אומר כל העולם
כולו ממימי אוקינוס הוא שותה
שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני ה
האדמה, גם זה בשילוטין פרק מי שהוציאוהו, אמר ליה
רבי יהושע והלא מימי אוקינוס מלוחין הם אמר ליה
מתמתקין בעבים רבי יהושע אומר כל העולם כלו
ממים העליונים הוא שותה שנאמר למטר השמים
תשתה מים אלא מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ
מלמד שהענינין מתגברין ועולין עד לרקיע ופותחין
פיהם כנאד ומקבלין מי מטר שנאמר יזוקו מטר לאידו
והם מנוקבות ככברה ומחשרות מים על גבי קרקע
שנאמר חשרת מים עבי שחקים ואין בין טיפה לטיפה
אלא כמלא נימא ללמדך שגדול יום הגשמים כיום
שנבראו בו שמים וארץ שנאמר עושה גדולות עד
אין חקר וכתיב הנותן מטר על פני ארץ וכתיב להלן
הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ונומר אין חקר
לתבונתו וכתיב מכין הרים בכחו וגו',

אמר מר אמר לו רבי אליעזר מתמתקין הם
בעבים כמאן אזלא הא דאמר רב יצחק
בר יוסף אמר רבי יוחנן כתיב חשכרת וכתיב חשברת
שקול כף שדי אר"ש קרי ביה הכשרת הא כיצד ס
ממתיקים הם בעבים כמאן כרבי אליעזר ואידך ההוא
מיבעי ליה לכדרב דימי דאמר אמרי במערבא חשוך
ענני סניאן מוהי נהור ענני זעירן מוהי כמאן אזלא
הא דתניא מים העליונים במאמר הן תלוי ופירותיהן
מי נשמים שנאמר מפרי מעשיך תשבע הארץ כמאן
כרבי יהושע ורבי אליעזר אם לך ההוא במעשה ידיו
של הקבה כתיב כמאן אזלא הא דכתב משקה הרים
מעליותיו ואמר רבי יוחנן מעליותיו של הקבה כמאן
כרבי יהושע ורבי אליעזר אמר לך כיון דקא סליקו
להתם כמאן דאתו מהתם דמו, כמאן אזלא הא
דאמר רבי חנינא כונס כנד מי הים נותן באוצרות
תהומות מי גרם לאוצרות שיתמלאו נר תהומות כמאן
כר' אליעזר ור' יהושע ההיא בבריתו של עולם כתיב,

לב תנו רבנן ארץ ישראל נבראת תחלה
וכל העולם כלו נברא לבסוף
שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות, תנו רבנן ארץ
ישראל שותה בתחלה וכל העולם כלו שותה בסוף,
ארץ ישראל שותה מי גשמים וכל העולם כלו שותה
מתמצית משל לאדם שמגבן את הגבינה נוטל את
האוכל

מימי תהלה בתחלה ומחזיר לים בסוף, ארץ ישראל
שותה מי גשמים ומחזרת לים בסוף, ומה טעם
נאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה,
אמר ליה רבי יהושע והלא מימי אוקינוס מלוחין הם
מתמתקין בעבים רבי יהושע אומר כל העולם כלו
ממים העליונים הוא שותה שנאמר למטר השמים
תשתה מים אלא מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ
מלמד שהענינין מתגברין ועולין עד לרקיע ופותחין
פיהם כנאד ומקבלין מי מטר שנאמר יזוקו מטר לאידו
והם מנוקבות ככברה ומחשרות מים על גבי קרקע
שנאמר חשרת מים עבי שחקים ואין בין טיפה לטיפה
אלא כמלא נימא ללמדך שגדול יום הגשמים כיום
שנבראו בו שמים וארץ שנאמר עושה גדולות עד
אין חקר וכתיב הנותן מטר על פני ארץ וכתיב להלן
הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ונומר אין חקר
לתבונתו וכתיב מכין הרים בכחו וגו',

אמר מר אמר לו רבי אליעזר מתמתקין הם
בעבים כמאן אזלא הא דאמר רב יצחק
בר יוסף אמר רבי יוחנן כתיב חשכרת וכתיב חשברת
שקול כף שדי אר"ש קרי ביה הכשרת הא כיצד ס
ממתיקים הם בעבים כמאן כרבי אליעזר ואידך ההוא
מיבעי ליה לכדרב דימי דאמר אמרי במערבא חשוך
ענני סניאן מוהי נהור ענני זעירן מוהי כמאן אזלא
הא דתניא מים העליונים במאמר הן תלוי ופירותיהן
מי נשמים שנאמר מפרי מעשיך תשבע הארץ כמאן
כרבי יהושע ורבי אליעזר אם לך ההוא במעשה ידיו
של הקבה כתיב כמאן אזלא הא דכתב משקה הרים
מעליותיו ואמר רבי יוחנן מעליותיו של הקבה כמאן
כרבי יהושע ורבי אליעזר אמר לך כיון דקא סליקו
להתם כמאן דאתו מהתם דמו, כמאן אזלא הא
דאמר רבי חנינא כונס כנד מי הים נותן באוצרות
תהומות מי גרם לאוצרות שיתמלאו נר תהומות כמאן
כר' אליעזר ור' יהושע ההיא בבריתו של עולם כתיב,

לב תנו רבנן ארץ ישראל נבראת תחלה
וכל העולם כלו נברא לבסוף
שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות, תנו רבנן ארץ
ישראל שותה בתחלה וכל העולם כלו שותה בסוף,
ארץ ישראל שותה מי גשמים וכל העולם כלו שותה
מתמצית משל לאדם שמגבן את הגבינה נוטל את
האוכל

על שלא כדרך שאר לרגלות כאן שילעת במחמים ל כתיב כי שם נוח ה' את הברכה ושאר לרגלות שהם תחת משעבי
בשמים בחלו הם שותים כדרך משל מן התחתית של נשמים שהם · גם לרץ ישראל שותה תחלה על גל הזו כי היא מקבלת מן הברכה
העליונה ולכל העולם מן השמע הכשמע על הברכה היא שהם שלוחים להכנית העולם ולהשקותו : לג

ונהר יוצא מעדן ונשר כלומר סיחן לנהר שנן עדן
שותה מי נשמים תחלה לכתיב קדם וכהל יוצא
מעדן תחלה : תבא מתחנית בית טור כלי משקין כמיחיו בית
טר יכולין להשקות בתחנית שהם שיעור זריעת תרקב שהוא
לחל משהים בית טר וחכי כמי שעלם לחל משהים בגן עדן ולי
לו בתחנית העבבים המשקין את הגן ון לפני השלם כלו ככמו
קדמה הקטן ככנל הקדמה : לד

אל תרלו עצמיכם שיש לכם חטים הרבה ולא הלבו
חלה בשביל לבר זה שלא להתרלות בפני בני
עשו שהיו נשוליס ורשעים · תנינו עליכם הדרך תתנו : ליטרף
בשם לכתיב והכה סוסי שם וכתי' בהיות עביכה הלוך ולבר ולקבי
כתבים לשמועינן לפי לאו שהיו הולכין ומלבדים בדבר הלכה
לא היו כגולין : הא למגרם מבני ליה בשוכחא לאבל במילתא
למבני ליה לעיוכי לא · במתניתא תבא מאי אל תרגנו בדרך אל
תלקטו עצמיכם בפסיעה נסה והכבסו בחמ' לעיר כשאתם לבין
ושוכרין בדרך בעירות הכבסו לעיר בשר שהחמה זורחת עליו :
חלה בני טוב שיחתין על שיחור כמו וירא חלהים את האור כי
טוב : ויכבס בני טוב בערב בעוד שהחמה זורחת שאין לשטי'
מנויין אל" שלא יחול בטורות ובקעים שכשיר ושלא יעלילו עליו
עלילות מרגל לתה לו גבב : הנקב לוב והלבשים שולחו המס
וחמוכיהם מכלן שיגלו בני טוב והוא הדין לייבגם בני טוב :
בפרים לגל כתב בהו הלי חלה מילתא לבב יהודה שבגל קול
ולא בעיל קרל עב' .

תוספות של תרגנו בדרך ויש מדרש של תפסיקו מלב'
הלכה : ואין ביניהם לית לחוויין ליסרף
לכתיב ויקי הם הולכים לוך ולבר ונתך טעמא לחיכא ליטול
וט' ויש מלרש שהם היו מלבני לבני בנלי' ומ" לחוויין ליסרף
פסיעה נסה בוטלת לחל מחמש מלות שיהו מחוור עיניו של לחל פ
פירוש ואין לומר לכ" בחמש מלות פסיעות נסות יהיה בוטל כל
מחור עיניו של לחל דהא קל מזיכן לבלו הכי הוה לחל בלחל
לפרש להפסיעה לשבוכה בוטל לחל מחמש מלות והפסיעה
שביה בוטל פחות מן השבוכה שעביה ליה בוטלת לחל לחל
מחמש מלות שבשלים כמו בעשובייתא לבי בי לל העשור
ליתר מן השביה חלה לל בוטלת חלה פסיעה לשבוכה דוקא
ואכלן ולילך בין לדש דש לל פסיעה לשבוכה בוטלת בשני משו'
לכל ההתלות בקשות עב' . לה

שני מלאכי השרת חלין לו לחלם לחל מיחיכו ולחל
משחלו לכתיב כי מלאכיו יצוה לך : ככה עשון
ושמחה הרוג ושמוט נהן לחטל בשר ושתה יין כי מחר כמות
ונבלה בלחוכי ה' נבלות לם יכופר קשן הזה לכם עד תמותון
זו מדת ביכוכית שיכלי מן המיתה כדכתי' נהו כי מחר נמות :
לתיו לקחה יין ונסבלה שכר ויהי כזה יום מחר גדול יותר
מזה : הכליק לחל ולין לים שם שלבב מפני מה הוא מת מפני
שלא יטעור קול בריעה ולחר שהיה נזדק חלפיו כי מפני הריעה
כלחף הכליק : לל מפני רעות של חלו הוא כלחף שיין הקבה
רוצה שיקבק עליהם נחמים · בפים חני לבכה ובעלין לתתה
בין כ' כלבני קעניס · הל ליכבין של לחל מעשי' שבחל' ולתם
עדי לעזן בנים עב' :

דרשבא כתב בפירוש הלגדות חלת עדות מוסלת :

האוכל ומניח את הפסולת ארץ ישראל משקה הקבה
בעצמו וכל העולם כולו משקהו על ידי שליח שנא'
הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות ·
לג אמר רבי יהושע בן לוי כל העולם כלו
חמציתה של גן עדן הוא שותה
שנאמ' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד
והיה לארבעה ראשים · חנא מ" חמציה בית כור
שותה תרקב · תנו רבנן מצרים הויא ארבע מאות
פרסה על ארבע מאות פרסה ומצרים אחד ששים
בכוש וכוש אחד ששים בעולם · ועולם אחד ששי'
בגן · וגן אחד ששים בעדן · ועדן אחד ששים
בניהנם ונסצא כל העולם כלו ככסוי קדרה לגיהנם ·
וניהנם אין לו שיעור ולא עדן אין לה שיעור ·
לד ויאמר יעקב לבניו למה תתראו אמר
להם יעקב לבניו אל תראו
עצמיכם כשאתם שבעים לא בפני עשו ולא בפני
ישמעאל כדי שלא יתקנאו בכם · אל תרגנו בדרך
אמר רבי אלעזר אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו
בדבר הלכה שמא תרגנו עליכם הדרך · אינו והא
אמר רבי אלעאי בר' ברכיה שני תל" שמהלכין בדרך
ואין ביניהם ד' ראויין לישרף שנאמר ויהי המרכ
חולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו
בין שניהם · גם כמוטל פרק לחקון · טעמא דאיכא
דיבור הא ליכא דיבור ראויין לישרף · לא קשיא הא
למיגרס הא לעיוני · במתניתא תנא אל תפסיעו
פסיעה גסה והכניסו חמרכ לעיר אל תפסיעו פסיעה
גסה דאמ" מר פסיעה נסה בוטלת אחד מחמש מאות
ממאור עיניו של אדם · והכניסו חמה לעיר כדרב
יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יצא
אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב שנאמר החבקר אור ו
והאנשים שולחו · גם בפסיקים פר' ויכ" פרק הטוכס ·
לה תנו רבנן בזמן שישראל שרויין בצער
ופי' אחד מהם באי שני מלאכי
השרת ומניחין לו ידיהם על ראשו ואומרי' פלוני זרע
שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור · תניא
אידך בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך
לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי ואם עושה
כן עליו הכתוב אומר והנה ששון ושמחה הרוג בקר
ושחוט צאן אכול בשר ושתה יין אכול ושתה כי מחר
נמות מה כתי' בתריה ונגלה באזני ה' צבאות אם
יכופר העון הזה לכם עד תמותון עד כאן מדת ב
בגוניים אבל בסדת רשעי מה כתי' אתיו נקחה היין
ונסבאה שכר מה כתי' בתריה החדיק אבד ואין איש

שם על לב אלא יצער אדם עם הצבור שכן מצינו
פעמים יז במשה רבינו שיצער עצמו עם הציבור שנאמר וידי
משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכי
לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחד לישב עליה
אלא כך אמר משה חואיל וישראל שרויין בצער אף
אני אהיה עמהם בצער וכל המצער עצמו עם הצבור
זוכה ורואה בנחמת צבור ושמא יאמר אדם מי מעיד
בי אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידין
מקיש ג בו שנאמר כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה׳
פ׳ בא מקיש דבי ר׳ שילא אמרי ב׳ מלאכי השרת המלוין לו לאדם
תהלים צא ח הם מעידין עליו שנאמר כי מלאכיו יצוה לך׳
נם בתגינה פרק לין לוקטין׳ רבי חדקא אומ׳ נשמתו של
מיכה ז אדם היא מעידה עליו שנאמר משוכבת חיקך שמור
פתחי פיך ואיבריו של אדם מעידין בו שנא׳ אתם
עדי נאם ה׳ אמר שמואל כל היושב בתענית נקרא
במדבר ו חוטא שנאמר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי
באי זה נפש חטא אלא שציער נפשו מן היין ותניא
רבי אלעזר הקפר אומ׳ מה תלמוד לומר מאשר חטא
על הנפש וכי באי זו נפש חטא זה אלא שציער עצמו
מן היין והלא דברים קו׳ ומה זה שלא ציער עצמו אלא
מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת
פס כמה וכמה רבי אלעזר אמר נקרא קדוש שנאמ׳ קדוש
יהיה והלא דברי׳ קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו
אלא מן היין נקרא קדוש המצער עצמו מכל דבר על
אחת כמה וכמה ולשמואל האי איקרי קדוש ההוא
דמצי מצער נפשיה ורבי אלעזר האי איקרי חוטא
ההוא דמסאב נפשיה ומי אמר רבי אלעזר הכי והא
אמר רבי אלעזר לעולם יראה אדם עצמו כאילו קדוש
שחט יח שרוי בתוך מעיו שנא׳ בקרבך קדוש לא אבוא ומצי
לצעורי נפשי׳ חא דלא מצי לצעורי נפשי׳ ריש לקי׳ א
נקרא חסיד שנאמר גומל נפשו איש חסד אמר רבי
ירמיה אמר ריש לקיש אין תלמיד חכם רשאי לישב
בתענית מפני שממעט במלאכת שמים אמ׳ רב ששת
האי בר בי רב דיתיב בתענית כלבא ליכול שירותיה׳
תענית לב לו אל אמונה ואין עול אל אמונה כשם
שנפרעין מן הרשעים לעולם
הבא אפילו על עברה קלה שעושין כך נפרעין מן
הצדיקים בעולם הזה על עברה קלה שעושין׳ ואין
עול כשם שמשלמים שכר לצדיקים בעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושין כך משלמים שכר לרשעים
בעולם הזה אפי׳ על מצוה קלה שעושין צדיק וישר הוא אמרו בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו
נפטרין לפניו ואומרים לו כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני והוא אומר הן ואומרי׳ לו חתום והוחם שנא׳
תהלים לא יט כיד כל אדם יחתום ולא עוד אלא שמצדיק עליו ארז הדין ואומר להם יפרד דנתוני לקיים מה שנאמר
למען תצדק בדברך׳

שנתתה לקיים תורה ומצות׳ אי אתה מוצא בכל מקום שנתנה תורה ומצות אלא בזמן שיש בו נפש חיה׳ לפיכך
צריך אדם להתענות ולצער נפשו בתענית כדי שיהא מרגיש בצער הגוף ויחזור בתשובה׳ ויודע שעל נפשו הוא
מתענה שהיא חוטאת ומביאה עליו את הצער הזה׳ ועל ידי כך יחזור בתשובה׳ ויהא נקרא קדוש שפרש מן
העבירות ומן הדברים האסורים לו׳ כדכתיב קדושים תהיו׳ וכתיב הבדלו מתוך העדה הזאת׳ וכתיב ונבדלתי
אתכם מן העמים׳ וכתיב ולא תטמאו את נפשותיכם׳ וכתיב ונטמתם בם׳ וכתיב ולא תטמאו בכל השקצים
האלה׳ וכתיב ולא תשקצו את נפשותיכם׳ וכתיב ולא תשקצו את נפשותיכם׳ וכתיב ולא תשקצו את נפשותיכם׳

במה שמע משה לילון בתחלה כתיב בגדי בהונה וסלבשתם שבשעה שהיה עובד לתהן היה לבוש בגדי כהונה ועבודה למשה נזדת הכתוב היה אוכל בגדי כהונה לא מניטו ומשתמ' הדבר קשה אם עבד בבגדיו של חול היה בהם לשון בחלוק לכן של פשתן עשוי לשם כך. שלין בו לישראל שפה מתבזיין לימרא כלי משוב היה מחוט אחד של פשתן ולא כבגדים שלמו שבכ' ידיים מלובנין בנגד קנוף בתפירה כלי שלא ימשדוהו שמא בתוכו שפה הוציא מעות הקדש תשוב שבאמר וקייתם בקייס מה' ומישראל עכ': שלא לא כשבש כיהוכם כלום' מיולעין הן שבשבה כיהוכם יהוכם בשבש היה שלא שקהשבה על בשבש שהיה בימיו ובשבה לכתי' ויהי בשה שלית בשקל וגו': לא שכל בשבין בקרייעה כיהושע וכלב שלא היו משובי' במש ולהלן לא זכו ליטבות שלא בקרייעה ומקבל בעלמא קל לכיש ויהושע בן נון כתיב בתיבים לשקוף ויפול ולו' מוסיף על עבין לשון: לא

לבוה כפש לישראל שבזויים ומתועבים ועבדי מושלי' כפש: לא שכל בקשה לקרות ישכל לעתיד לבא ישראל לא עליהי:

תוספות בליקים לאוכה ויפרי' לשמשה לעולם שבא ואין לומר כלעיל ולישראל לא היו ושלי שמשה ואוכה שכל לתמיהין לישראל לא קלי להיו לעיל כמו כן תמיהין דבליקים קלי להיו לשבתי' כיון לשמוך בליקים לישראל לא: ובלשי יש שפשם בין זה לזה לשם לא בן לעבדיהו ולישראל לבליקים ולישראל לא לוכה ושמשה שכל היו לעיל לא קוו מלכים ושרים להללי שלא יכלו ושמו בימיהו ושמו שילמו ושמו קלי על מלכים לעיל קלי כמי שפרים לשבתי לשבתיה שכל הכל אין לשבש שלא לוכ זכוע לבליקים ולישראל לא שמשה:

והרשבא כתב זה כוכ ושלוכ נגוכ מן השמשה ולפי פשוטו יש לא הכל לשמשה לא שמשה לבלו קלי' לבוכי שהישראל שהיו מלבנה למטה מהבליקים זוכים לשמשה' לכל הבליק שהוכ השלם זוכה לאוכ שהוכ שלכ התעבוכ וכש לשמשה שהוכ שבת תעבוכ הלוכ ושטוכה כי הבליק זוכה לעיכב התעבוכ יותר מן הישראל שלם תרבה לאוכ שזה על ה הייטליש הבשמיים בעולם הז' ושם תרבה לאוכ על הייטליש בשמיים בעולם הבשמות עכ"ל. לט

אפר מלה לשר שפה: בגדולה מבוה בעלמא שלא לשעבות: הל כמי לישבין בלישייהו דבשית ושבי' שלין שם משער בשמה מבוה של עזים: מלי לר הכוכים לשבלים שלא למקום השלילה ה' ילכה וכתיב לל לר הכוכים לילה לשמי לר הכוכים שלילה ה' ילכה וכתיב לל כי מניון תבא תורה יוכו משפטיך ליעקב ולשבת הנזית שבה עמדו הבבליי' הכוכים לישראל: מורה לאומות העולם שבומעין גדולתן של ישראל מתבטלין עליה כך שמעתי. לל לר הכוכים לילי מורה לאומו' העולם בתתן תורה לבתיב אלן ילכה ושקוה עכ.

מ

פרק סדר תעניות

לט ביצד מוציאין את התיבה לרחובה של עיר וכו'

נמ' ובראש הנשיא והדר תני כל אחד ואחד נושל ונותן בראשו איני והא תנן רבי אום בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול שנאמר וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר ובקלקלה מתחילין מן הקטן דאמר מר בתחלה נתקלל נחש ואחר כך נתקלל אדם הא חשיבותא לדידהו דאמר להו אתון חשיבותו למיבעי עלן רחמי אכולי עלמא, למה יוצאין לרחוב רבי חייא בר אבא אמר לומר זעקנו בצנעא ולא נענינו נבזה עצמנו בפרהסיא ריש לקיש אמר גלוינו גלותינו מכפרת עלינו מאי ביניהו איבא ביניהו דגלו מבי כנישתא לבי כנישתא, ולמה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר אמר רבי יהושע בל לומר כלי אנוש היה לנו ונתכזה בעזנינו. ולמה מתכסין בשקים אמר רבי חייא בר אבא לומר הרי אנו חשובים כבהמה ולמה נותנין אפר מקלה על גבי תיבה, אמר רבי יהודה בן פזי כלומר עמו אנכי בצרה, רל אמר בכ"ל צרתם לו צר אל זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה מזדעזע לי כולי גופא ולמה נותנין אפר בראש כל אחד ואחד פ ליגו בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא חד אמר הרי אנו

אעג כלומר מכם אלא עם הארץ בתמיהא הא ולי מכם עליך אם יש עם זקן והוא מכם לומר זקן והוא מכם · לעם של כורש כלי קומץ מי שמעתה ויקבלו לכבוד להמריך את הכלב · מלי למימר בלשון כיוצא לכתיב בהו בחזקה דמשמע בכח כנוש כלומר מי כלקח מבני מי הוי לומר נדיק מבני כשב אם לאתה מרכש כוכב שבכחם של אלו לכתיב וכחמיו על כל מעשיו כן תרחם עליהם : מרים קודם ביבה מגדל שיש ט עבירה גזל ויהיו מוזר לשלם :

חשובים לפניך כאפר וחד אמ' כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק מאי ביניהו איכא ביניהו עפר סתם · למה יוצאין לבית הקברות פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חמא בר חנינא חד אמ' הרי אנו חשובין לפניך כסתי וחד אמר כדי שיבקשו הסתים רחמים עלינו מאי ביניהו איכא ביניהו קברי גוים · מאי הר המוריה פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא חד אמר הר שיצא ממנו הוראה לישראל וחד אמ' הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם ·

תוספות לומר לפניהם לבני כבושים שכשים ולזוקקין לתן הלב לעשות תשובה · עבין לחכ שמעלה להם סתרי מעשיהם כמו שהלי כבני דרחמנא כן פלם · לדם של נוכח כי' תלמיד ולא נמיר כחכם כלמחני' במועד קטן הללו בני לדם של נוכח זיל לגבייהו לבירנתך לכ' לאו למכותו פרכם על הכתוב כלמחני' לעיל בפלק לי זהו יחיד כל שלאו למכותו פרכם על הכתוב ובירושלמי מכדבוכו מכיון שהו' מתפלל על הכתוב הוא מתפלל ומשני מכיון שהוא מתחנן על הכתוב וכמנן כאן כלי הוא למכלי ומתענה דכיון שהוא כאן בעליות הקהל ומוסר כפשו לעמוד בפרץ ולהגן נעשה כלי הוא שיעבה מן הסתים נעשה · ובתוספתא תניא לי זהו יחיד כל שמיכוהו רבים פרכם נלבב נעד · לפי הענוני בתוספתא לא כיש פרקו כלה מי' דלפילו כשעמד על פרקו כשהיה בחור היה כלא שם רע ומקויר מרים לבעליו ממנן יקיב דמי ולא רבו ליפטר נדמים · מלוסין נדיק ובשעתי כלקה מבני מי פיוסו דוד לי ליפטר שלא יקא שם נדיק והם כן היה כלמין מבני הכשעים שלדבה הכשעים כלמין מבני הנדיקים לפי שמכוכה מלא טובה ויהיו בזוקה מבני שיהי תשובה נכתה : מ"א

הפגינו כלילה לשון נשקה לי שמיס נרטי' כלום' לקא ק' · לפכרי לוקים : לולימום ופסוס לפני נדיקים נמוכים היו בלודיקיא זו היה לוד ויהיו לשמרין בעלמא הכותי לוד לין כל כדיה יכולה לעמוד במקומכן : ולא שהכנו על ידי כתו של מלך שכמנית הכוגה ולמדו היכולים הכעה ונזכו על שומריהם של ישראל ועמדו מלו ולמדו מהו הכעוק וקנו לעולי כלבל · כתמייהו כהיכה על מקא של מייבי מיתות כל · ליופלי שבי כרים ולשון יופי קול וכן בליופלי של מלכי לשון כרים · כנזירין מקלות כמו שבי נזירי עגים עכ :

מב ומני

ואני לתן לך יב מעיכות מים כלומר שיכלו נשמים ויתמלאו כל המעיכות מים: לותן מעיכות לך היו טובעין מיומים כל כך ואין מתמלאין מאליהן כל כך מעיכות וטכשיו יכל נשמים כתוגה: כקללה וכחה לשון מקליל שהיתה מקללת בקיע ונוקמת: ובתוספות פירשו מכוקב הכקיעכתו מקלל קהלים עכ׳.

דהג כקלימון בן גוריון היו לתמרן לתיו לתל לתל כתי כתמלחמה יהושע לתל וכתיב כתלחמת משה לתל: מה יהושע שמדק לו חמה בתלחמתו לק משה וכו׳ שכן לכך הכתוב מיס ללמד שתים מן המטורס בראש בליכול לומר לתכיכו וגם ס׳ מ׳ מדות שכתבו לו למשה מפיכי ובתחלת ספרי מטורס:

תוספות לל הלוכי יב מעיכו׳ מים לאו דוק למעיין מוכח שלא כרכות מים המתמלאו׳ מן המעיין ועל כן קרי שמן מעיכות: שכקדה לו חמה שמדק בכקדותה ולא הלכה למקום שקיעתה. נ׳ כקדה להם חמה היו ללא משיב חזקיהו משום למשה חזקיהו חזרה השמש וכתן עמד בכוקדתו ללא הלך ולא חזר כלכתיב וידום השמש: שמש כנבעון דום כם זה היה נדול יותר שהנלנל תמיד סובב וכלותה שעה נלנל חמה שמד ושמעתי שעמידת השמש של חזקיהו היתה תשלום ליכידת השמש שיכד ביום מיתת אחז אבל לילך לא משיב ליה ויש מקשים ולא כתיב כעמידת השמש של יהושע ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו ונומר ויל שלא היה יום לרוך כמוהו לכל ולאי כקדר לאחריס כמוהו: עכ״ל תוספות.

מצאתי כתי כחדושי חכם מעיר נר״ו כלא דיל שכקדה חמה כעבודו כי׳ שכקד׳ שעמד השמש ולא זז ממקומו אז שלא הלך כ״כ נלנל השמש כגון ולא לק לא לכל כיום תתי׳ לכתיב נבי יהושע ולל׳ דקל ולאי לא לאפשר שהשולם מתקיי׳ לאי שעה אחת בלא הנלנל שהארץ כנקוד׳ פתך השולה או כגרני בלחמ׳ כלי שכל זמן שהכלי מתנלנל הגרגי׳ שומד בלחמניתו בלויר וכשהוא כף הגרגיר כף עמו ולאי הקב״ה לא שכה ס׳ המטבע שאין זה טבע השולם אלא ולאי הם שעמוד של העולם עמד בלחמ׳ בקיע וקלויר וכלחמ׳ כי הוא השמש ואעפ״ש שכבה הנלנל ויה לילך לפילו הכי עמד לותו עמוד של העולם אבל בעלה שהלך ונתיב לחזור: דלא מוקמי מיכן ריסי כהכי מוכחין גזיכיפטי דכליוטין מכוב כזיין. וכעתרות כשיקות שוכל כעתרות לשון הפך כלחמי׳ כמסב׳ שוכה מה עתה זה מהפך לת התבואה מוכלקת בלעז. לי כמי כעתרות לשון כיבוי וייתור לויקריסי בלעז כמו והעתרתם עלי לכריכם: בכבס כלהו כלהו זיס עלי מים ללהו זה לילו שמד במקום מים וכו׳ ולעג לכתיב בקל כלהו׳ עלי מים הכוא לא בלעם קלמר ליה לבלעם למר כלהו זיס וכמלך

נס על ידו ואנחנו נתחייבנו הריגה למקום ואם אין אתה הורגנו הרבה חורגים יש ביד הסקו הרבה דובים יש הרבה אריות יש הרבה נמרי׳ יש שפוגעין בנו ולא מסרנו הקבה בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך אעפ״כ הרגם מיד׳ אמרו לא זז משם עד שבאת׳ דיופלי מרומי ופצעו את מוחו בנזירין׳

פרק סדר תעניות אלו

מב תנו רבנן פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלם ולא היה להם מים לשתות׳ הלך נקדימון בן גורין אצל הנסיון אחד שהיה שם אמר ליה הלויני שתי עשרה סעיינות מים לעולי רגלי׳ ואני אחן לך שתים עשרה סעיינות מים ואם לאו הריני נותן לך שתי עשרה ככרי כסף וקבע לו זמן כיון שהגיע זמנו ולא ירדו גשמים בשחרית שלח לו שגר לי מים או מעות שלח לו עדיין יש לי שחות ביום וכן בצהרים וכן במנחה שלח לו שגר לי מים או מעות שלח לו עדיין יש לי שחות ביום לגלנל עליו אותו הנסיון אמר אפשר כל השנה כלה לא ירדו גשמים ועכשיו ירדו גשמים מיד נכנס לבית המרחץ נשמחה ובעור שאותו הנסיון בבית המרחץ נכנס נ נקדימון בן גורין לבית המקדש ונתעטף ועמד ב בתפלה ואמר לפניו רבש״ע גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי כדי שיהו מים מצויין לעולי רגלים מיד עלו עבים וירדו להם גשמים עד שהיו מלאות כל המעיינות והותירו יצא אותו הנסיון מן המרחץ ונקדימון בן גורין יצא מבית המקדש כשפגעו זה בזה אמר ליה תן לי דמי מים יותר שיש לי בידך אמר ליה יודע אני שאתה לא הרעיש את העולם אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעות שכבר שקעה חמה ומים ברשותי ירדו חזר ונכנס נקדימון בן גורין לבית המקדש ונתעטף ועמד בתפלה ואמר לפניו רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך וכשם שעשית לי נס בראשונה כך עשה לי נס באחרונה מיד נשכה חרוח ונתפזרו העבים וחזרה החמה אמר אותו הנסיון אלמלא שנקדה חמה היה לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעותי תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון שנקדה חמה בעבורו׳

מג תנו רבנן ג׳ נקדה להם חמה ושלשה הן משה ויהושע ונקדימון בן גורין׳ נקדימון בן גורין הא דאמרן׳ ויש נ׳ נקדה לחתית. כשלמ׳ נקדימון בן גורין נמכח יהושע כמי קרי לכתיב וכו׳ יהושע דכתיב וידום השמש וירח עמד אלא משה מל אמר רבי אלעזר אתיא אחל אחל כתיב הכא אחל תת פחיך וכתיב התם אחל נדלך אמר רבי שמעון כר נחמני אמר רבי יונתן אתיא תת תת כתיב הכא תת וכתיב התם ביום תת ה׳ את האמורי וגו׳ ר׳ יוחנן אמר אתיא מנופיה דקרא אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה להם למשה׳ ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה למשה׳

והמלאך השיבו עלי מים וכן כולהו דכלעם קאמר כגחלים מתיבשין וקאמר ליה המלאך כזיו לעין יפעין לעולם ויכיפו לכתי ויכפוך ה' שלחיך לך את הקללה לברכה על ידי מלאך שהשיבו על ידי מלאך ואפילו כל הכוחות שאיכן קשות כוח דרומית היא קשה כלמלכין מלמלך בן כן שמעמידה לין כריך יטלה לעמוד מפניה שכאמר המביכתך יאכר כן יפרוש כנפיו לתימן.

תוספות

נזיכיפנו כלליוט' ושוטרי העם במקל בשיקות שוכא פיזוק כלומר כאמכים פנעי לוקב ומילופיהן בשוכא וכעתרות לשון הפוך פולק כלעז שמפכיהן את התבואה עמה והכי פשטיה דקרא פנעי לוקב כאמכים שהוא עשה לשוכה ואפי' כשאכה מכניו מתכוין לשובה ובשיקות שוכא הם להפך שעושה הכל לרעה: ויש פשטיה דקרא הכי כאמכים פנעי לוקב וכעתרות בשיקות שוכא כלומר לשון ניכוי כלומר בשיקות שוכא לוחים הם למשך כלומר מכוכות ולמשך לשולם ויש הכי כשלוקבים עושים מכיכה ושוכלים זה לת זה השכלה כאמכת והכי פיזוק כאמכים פנעי לוקב הפנשים שכין לוקבים הם כאמכים שהשכלה כאמכת ובעתרות בשיקות שוכא פיזוק וכשוכלים עושים שלום זה לזה השלום והפשרה שביניהם שאכה וקיימת והיינו בעתרות בשיקות שוכא כלומר בשיקות שוכא בעתרות. מ ס

ומטיל

לשמוע. כזמן לו שלש יש שפיכים שכתוב בהן שלש זו וזו כתכון להוכיחו שלש כאחת. כנ"ל כלבר.

תוספות

כזמן לו שלש לשלח שהוא מכוער ביותר במ' דרך ארץ שפכים לשותו שלש פעמים ולעוב כתכון כלי שלש כנ"ל כלבר. מו

באתרא

כתקומה תעכ"ה לשיכה לשוים ליפול לפה קיימי כאשכים כולי האי שפה כיון דכשעה הוא לא הוו שלפי יתיה שלש היא מקיף מכיכות לותה חומה: מכיכן ממעטין. הכ"ג שלש הקפתי כתך ביתי ושלש הלפתי תירה לכל שעתא הוה נגיש: כאשכיתו בנבוי שמכיכן לותו כני שלש לנגלי כעין שם לוזי. כאשכיתו שם משפחתו לים משפחה שכל כני משפחה כקרוין כאשכיתו שם לוזי כאשכיתו לשות פניטין על שעשה לוזות כעין כני לבניהם ן' עזרא שכל כני משפחתו הוו כקרוים כך ודוקא לנגלי לפל לשנה מותר כן כתוספות. מז

מה תנו

רבנן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז מעשה שבא רבי שמעון בן אלעזר מסגדול גדור מבית רבו והיה רכוב על חמור ומטייל על שפת הנהר ושמח גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר ליה שלום עליך רבי ולא החזיר לו ואמר ליה ריקה כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך אמר ליה איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נענשתי לך מחול לי אמר לו איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו כני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי מורי מורי אמר להם לפי אתם קורין לו אמרו לו לזה שמטייל אחריך אמ' להם אם זה רבי ירבו כמותו בישראל אמר ליה מפני מה אמר להם כך וכך עשה לי אמרו לו אעפ"כ מחול לו שאדם גדול הוא בתורה אמר להם בשבילכם הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן מיד נכנס רבי אלעזר בר רבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז.

מו דהיא

אשיתא רעיעתא דהוה בנהרדעא דלא הוה חלף שמנא תוחה אף על גב דקיימא באתרא תליסר שנין ולא נפלא יומא חד איקלע רב אדא בר אהבה להתם אמר שמנא לרב ניתי מר ונקיף אמר ליה לא צריכא האידנא דהא איכא רב אדא בר אהבה בהדן דנפישא זכותיה ולא מסתפינא. רב הונא הוה ליה חמרא בההוא כיתא דהות רעיעא בעא לפנויי ליה משכיה לרב אדא בר אהבה בשם עתא חתם עד דפנוי בתר דנפקו נפל ביתא ארגיש רב אדא בר אהבה ואיקפד סבר לה כי הא דרבי יוחנן דאמ' ר' יוחנן

כדר תעניות אילו פרק שלישי

ביומא לעיכך יום המשוכן לקולי רוח מבשרת ומבשרתי לנא יפלו המומות: בטהרקא תיכה תלויה בענלא ושרות
יושבות בה בארץ לשכבו: סייר בודק תרנוס פוקד מסער · כי כל מילתא לאפותא וכו' לא נרסינן ליה · זבין
להו ושדי לבהרא משום הכי זבין להו לאי הוה מצייר מילי לגיכסא לזל לאיכול למכשפא בשבת וכמבא מכשילין לעתיד לבא לנא
מייתי ויקי לסטרות שבת · למכא לעתייקו שבמטן עבייס
לאותו ויקי ואומרי' לין אלו נכיסים לקבות ושמע לא יסתייר שם
כלום ואין להם מה לאכול בשבת · אין מאכילין אותן לבהמה
משום ניזוי אוכלין ומיזוי כבושה בטובה שהשפיע הקב"ה בשלשה
לילי משום למכה תיכה על ממון של ישראל זוק לבקר והולכין
למקום אחר ומוכיחין אותן בני אדם ואוכלין אותן כך שמעתי·
מילתא דשיבתא מבבא שלים שמזיקין לתי שיאכל ואיבו כוטל
ואיבו דשיבתא כהך דנסכיבן במסכת יומא אחר אלמא משום שיבת'
והוא תלי ליה להוא כוזא דאמרי כי היכי דליתעו ילייהו מיבים
בר מיקח מזון מזו לכל מאן דבעי קוה עייל ואכל · משום דכפישי
בני מקוה לאיכא עכיי טפי וקא מיכלי קבבא · מ מ

דחיקא להו עבירות · כי לא יהיה כך לאיזן בעמך
בעמך · היי דשלם הבא תוכיח היי שבא
דשלם הוא שמוכיח: דקיימא ליה שיעתא עתיד להתגדל ואין
זמבו למות: ש"מ מדלכא שמעית ליהדר ליזיל לתוריתי: עד דלא'
לילבא מאקום שהלך שם לשמוע מלך כ' יוחנן מיבמו דלא יסיבה
עליכם מבבא הוא מי שהוא בלא יסיבה היו מגדלין אותו משלשה
ומשמרין אותו כלאמריב לנבי כהן גדול שיכיבא ובועמא והכהן
הגדול מאחיו גדליהו משל אמיו · לאמרו לו מאבי המקו' לאילבא:
לי יתיב מר ונרים לם קיים יושב ועושה בתוך קייבו מתליבי' אותך
כמו שעשיתו לרבי יוחנן דאילבא הוה נמיר טפי מר' יוחנן ·
תלא כשיה בשקריך כלומר עין לאוך תקוע בלב שפיכה ס
מחיקין עליה מסתא וילון בלעז: דשקיל לי וכו' כלומר לעגן
לשבלי עיבקא נריסבא לבא טפי מיכיה: לבי רבי חייא ולבי
רבי לושעיא דהוו מבדלי מתביתא על פי רבינו הקדוש שהיה
בבם · ולא פשיטא ליה מאתבי' למשבחא משבח כוותיה לשבייא
בריותא · תבא ליה שבח לשבין כלומר בעל מיכיה: מ ט

ובגלי

לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום הסכנה ויאמר
שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס ואם עושין לו נס
מנכין לו מזכיותיו · אמר רבי חנן מה קשותיו מכל נרחזית לב
החסדים וגו' אמר יעקב לפני הקבה מתירא אני שמא
על הנס שאת עושה לי אתה מנכה מזכיותי ונמצאתי
קטן מכל החסדים ומכל האמתי · מאי חוה עובדיה
דרב אדא בר אהבה כי הא דאיתמר שאלו תלמידיו
את רב אדא בר אהבה במה הארכת ימים אמר לידי
מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי
שגדול ממני בחכמה ולא הרחרתי במבואו המשונפו
ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין ולא
ישנתי בבית המדרש לא שנת קבע ולא שנת עראי
ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי ב
בחכינתו ואמרי לה בחניכתו ·

מז אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לים לן
מר מהני מילי מעליית דהוה עביד
רב הונא אמר ליה בינקותי לא דכירנא בסיבות ידי
דכירנא דכל יומא דעייבא הוו מפקין לידי בנוהרקא
דדהבא וסיירי לה לכולה מתא וכל אשיתא דהות ר
רעיעתא הוה סתר לה אם אפש לסרה באני לה ואם
לא באני לה איהו סדנפש יה וכל פניא דמעלי שבת'
משדר שליחא לשוקא וכל ירקא דהוה יתיר לגינאי
זבין להו שדי להו בנהרא וגיתביה לעניי אם זיסנין
דסמכא דעתייהו ולא אתו למזבן ולשדייה לבהמה
סבר מאכל אדם אין מאכילין אותו לבהמה ולא ל

ליזבנה כלל נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא כד הוה ליה מילתא דאסותא הוה מלי כוזא דמיא ותלי ליה
בסיפא דבית ואמר כל דצריך ליתי ולישקו אד' מילתא דשיבתא הוה סנח ליה כוזא דמיא ותלי ליה
אעבורא דדשא ואמר כל מאן דצריך ליעול וליתו כי היכי דלא ליסתכן כי הוה כריך ריפתא הוה פתח לדשא
ואמר כל מאן דצריך ליתי וליכול אם רבא כולהו מצינא מקיימנ' לבד מיהא משום דנפשי' בני חילא דמחוזא,

מח אילפא ורבי יוחנן חוו גרסי באוריתא דחיקא לחו מילתא טובא אמרי ניקום וניזול וניעביד
עיסקא ונקיים בנפשין אפש כי לא יהיה בך אביון אזלו ואיתיבו תותי גודא רעיע חוו
קא כרכי ריפתא אתו מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דקאמר חד לחבריה נישדי עליהו האי גודא ונקטלינהו
שמנזחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה אמר ליה אידך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא, רבי יוחנן
שמע אילפא לא שמע אמר ליה רבי יוחנן לאילפא שמע מר מידי אמר ליה לא אמר מדשמעי אנא ואילפא לא
שמע שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא אמר ליה רבי יוחנן איחדר ואיקיים בנפשאי כי לא יחדל אביון מקרב
הארץ, רבי יוחנן הדר אילפא לא הדר עד דאתא אילפא מלך רבי יוחנן אמרו לן אי יתיב מר וגריס לא חוה
מליך מר אזול תלא נפשיה באסקריא דספינתא אמר אי איכא דשאיל לי בסתנית דרבי חייא ורבי אושעיא ולא
משטיגא ליה מסתניתין נפילגא מאסקריא דספינתא ושבענא אתא החוא סבא תנא ליה האומר תנו שקל
לבני וכו', שין כשלקוט מלישנא דבדור שהבילא אמר כי היכי כך אמרון — [illegible]

מט אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא מב' עיניו גדם משתי ידיו רגליו וכל
גופו מלא שחין והיה מושל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בסאלין של מים כדי שלא
יעלו עליו נמלים פעם אחד בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואחר כך לפנות את הכלים אמר להם בני פנו ארת
הכלים ואחר כך פנו את מטתי שמוכשח לכם כל זמן שאני בבית אין בית נופל פינו את הכלי ואחר כך פינו

זרגלי מטתו מוכני וכו' רגלי המטה מוכחים בספלים מלאים מים שלא יעלו עליו כמלא דרך רגלי המטה מפני סכנת נפש ואם היו שלים אימו יכול ליטלם בידיו ולזורקן: דמליק ליה כל המוסיף לו מפילו רעה: **בת** בהיות לן לילה אחד בלותו המלון: סיפטיק אלנו שלו. לכולהו מוכחין סל ישראל. כאחד מיכייהו כאחד מעשי קיסרי: מעפרא דאכרא היה כשכלאם עם המלכים: גלי קמין. כיתי לכו במלון

עכ"ה: כ

ליקום מר להכא דכר כאמון בר יצחק הוה יתיב בין עגבי דלא מצינו טלי אלי וקלא ליה רב כאמון בר רב מסדא ליקום מר מסתם ולימי ליתיב נגבי: תניכא תני לכא סוכס לכי בניתא זו דבי יוסי קומר כו'. לית מקומו של אדם מכבדו ואם אלך ואעשה שם אין המקום מכבדני. עם הנולן והבקר אל יבעו למשוש שכינה היה כר כיכי מכובד ומקודש אל מול הכר היהו מלכתיב והוו עיניך רואות את מוריך ואזניך תשמענה דבר מאחריך עליו. כתלקה השכינה במשוך היובל ושמר ואעפ"י לקלי קלף בלוחות הר משה כתיב לית לא כתלקה שכינה על לוחות הממרות שכיתבו ביום הכפורים ואם כל ימות החוך שעשקו במלאכת המשכן שהיה שכינה בהר ומשכן כיתבו כל המנות בקולי קולות ולפילי כיום קבלת עשרת הדברות על אחד כיסין שהוקם המשכן וכשנה וזה שכינה מן הקר ושנה לית על הכפורת ושם נאהל מועד בשכינת התורה כלוחות ופלוחות ועל לוחי שעם היה מתיר לקם בלוחות הרי משות כלעלות כלתמריץ במסכת ניכה כל דכר שכמצין כלין לאחר להתירו ובלשון קוכעים תשובת דומי לאחד מונח תשובת רכינו כך: במשו' היובל בכיום השופר כשכתחלק השכינה דרך הוץ לכתוך ולמשוך התקיעה בשעת פיום. הוגללו הכרוכות שהיו כגללין בשעת כמיעתן היו כופעין בולן ובלין וכבמין במחנה שכינה: פרם מני מכה ולטון פרום כמו פרם פרישת מלכותך שלטיך של רב כאמון בר רב מסלק נדול מינקק לטיו של רב כאמון מלמיתקרי בר רב מסלק ולילך רב כאמון בר ינחק מכלל שלא כשמך: כ ו

דברתא דכר. לתחזי ליה כחלמא לכתך ליכשי לסכשי למשוש זכותיה דרב הוץ. שם זוטרא ליה לרכים בר קטון הוץ לפי נדלו של רב הוכא. מכם סיעשוי כלעזו: זכילא כלא כלעזו: לקטור ומשו זכותיה דקטורס מלד נה מלה כרנד מלה: ומשיילא לנשכינת ומשיילת לשכיכותיה לאחר שהסיקתו משלה לפי במלכות השכר נה במלה. נב

אכא

את מטתו ונפ' הבית אמרו לותלמידיו רבי וכי מאחר שצדיק נמור אתה למה עלתה לך כך אמר להם בני אני גרמתי לעצמי שפע' אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי והיה עמי משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מנדים בא עני אחד ועמד לי בדרך ואמר לי רבי פרנסיני אמרתי לו המתן עד שאפרק מן החמור לא הספקתי לפרוק מן החמו' עד שיצתה נשמתו הלכתי ונפלתי על פניו ואמרתי עיני שלא חסו על עיניך יסומו ידי שלא חסו על ידיך יחנדמו רגלי שלא חסו על רגליך יתקטעו ולא נחקרה דעתי עד שאמרתי כל גופי יהא פלא שחין אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך ואמאי קרו ליה נחום איש גם זו דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה זימנא חדא בעו לשדור ישראל דורון לביקיסר אמרו מאן ייזיל ייזיל נחום איש גם זו דמלומד בניסין הוא שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות אזל וכת בההוא דורא כליליא קמו הנך דיוראי ושקלינהו לספטיה ומלונהו עפרא למחר כי חזנהו אמ"נ זו לטובה כי מטא התם בעא מלכא לקטלינהו לכולהו אמר קא מחייכו בי יהודאי אתא אליהו אדמי ליה כחדא מיניהו אמר ליה דילמא הא עפר' מעפר' דאברהם אבוהון דכ"ה הוה שדי עפרא הוו סיפי גילי יסעיה מא הוו נירי דכתיב יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו חויא חדא מדינתא דלא מצו למיכבשה בדקו מיניה זכבשוה עיילוה לבי גנזיה ומלוהו לספטיה אבנים טובות ומרגליות ושדדוהו ביקרא רבא כי אתא ביתו בההוא דיורא אמרו ליה מאי איתית כהדך דעבדי לך יקרא כולי האי אמר להו מאי דשקלי מהכא סתרו לדיריהו ואמטינהו לבי מלכ' אמרו ליה האי עפרא דאיתי הכ' מדידן הוה בדקוה ולא אשכחוה וקטלינהו להנך דיוראי.

ג אמר ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר ליה' לגבן אמר ליה תניגא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד את מקומו שכן מצינו בסיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה גם הצאן והבקר אל ירעו ונו' נסתלקה שכינה מסנו אמרה תורה במשוך היובל המה יעלו בהר, זכן מצינו באהל מועד שכמדבר שכל זמן שאהל מועד נטוי אמרה תורה וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב ונו', הוגללו הפרוכות מיד הותרו זבין ומצורעין ליכנס שם אמר ליה אי הכי אקום אנא ואיזיל לגבי דמר אמר ליה מוטב שיבא מנח בן פרס אצל מנח בן מנה ואל יבא מנח בן מנה אצל מנח בן פרס.

נא בסורא הות דברתא בשיבבותיה דרב לא הות דברתא סבור מינה משום זכותיה דרב דנפיש איתחזי להו בחלמא רב נפישא זכותיה טובא. והא מילתא זוטרא היא לרב אלא משום ההוא גברא דקא משייל פרא וזבילא לבי קבורה, בדרוקרת הות דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הות דליקתא סבור מינה משום זכותיה דרב הונא הוא איתחזי להו בחילמא רב הונא נפישא זכותיה טובא והאי זוטרא היא לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחממא תנורא מערב שבת לעש ומשיילא לשכיבתא,

כנ מכא

אבא אומנא מקיז לס היה בת קול אומרת שלום עליך מילתא כשהוא מקיז לס לנבי לעס וכשי למולייהו לנכיעות. לעיל ניה קרכא וכשוטש בלעז שהיה תקוע בו הקרן שמקיז בו הוה מלכים לה והיה מקיז אותה דרך אותם נקטים שנעגל: דלא מיכסיף לעלמא שהקיז לא הוה ילע מאן כמי להתם פשיטי ומאן לא כמי מיבני כשהוא הכריח עגמך למיבדקיה לבולקו במעשיו. ומך להו בסתרקי קבל תקתיהן

נב אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא כל יומא ממתיבתא דרקיעא ולאביי ממעלי שבתא למעלי שבתא, לרבא ממעלי יומא דכפורי למעלי יומא דכפורי הוה קא חלשא דעתיה דאביי על דאבא אומנא אמרו ליה לא מצית למיעבד כעובדיה דאבא אומנא מאי עובדיה דאבא אומנא כי הוה עביד רפואה הוה עביד ליה דוכתא דגברי לחודיהו ודנשי לחודיהו והוה ליה לבושא דאית ביה ביעי כי כוסילתא דכי הות אתיא איתתא מלביש לדה כי היכי דלא ליסתכיל בה והוה ליה דוכתא מאבראי למירמי ביה פריטי דאית ליה רמי ביה דלית ליה והוה אתי ויהיב ולא מיכסיף וכי הוה מתרמי ליה צורבא מרבנן אגרא מיניה לא שקיל וכד הוה חזי איניש דלא אפשר ליה הוה יהיב ליה פריטי ואמר ליה זיל איברי נפשיך, זימנא חדא שדר אביי זוגא דרבנן למבדקי, אזל לביתיה אותבינהו ואוכלינהו ואשקינהו וסך להו ביסתרקי בלילא לצפר כרכונהו ואייתינהו לשוקא למה סליק ליה לשוק ואשכחינהו אמרו ליה לישיימינהו מר היכי שוו, אמר להו הכי והכי שוו אמרו ליה דילמא שודי ספי אמר להו בהכי שקלי להו אמרו ליה דידך ניגהו ושקלינהו מינך, אמרו ליה במטותא מינך במאי חשדתינן אמר להו אמינא דילמא פדיין שבויי איקלע להו לרבנן וכסיפא להו סילתא למימר אמרו ליה השת נשקלי מר אמר להו מההיא שעתא אסתי לרעתאי לצדקה חלש דעתיה דרבא על דאביי איתחזי ליה בחלמא ואמרו ליה מסתייך דקא מנגי זכותך אכולא כרכא,

נג רב ברוקא חוזאה הוה קאי בשוקא דבי לפט את אליהו זל אתחזי ליה אמר ליה מי איכא בהאי שוקא גר עלמא דאתי אמר ליה ליכא אדהכי והכי אתא ההוא גברא דהוה מסיים מסני אוכמי ולא רמי חוטי דתכלתא בגלימי אמר ליה האי בר עלמא דאתי הוא קרא ליה ולא אתי לגביה אזל אימו אבתריה אמר ליה מאי עובדך אמר ליה זיל האידנא ותא למחר כי אתא למחר אמר ליה מאי עובדך אמר ליה זנדוקא אנא ואסרנ׳גברי לחוד ונשי לחוד ובליליא רמינא פורייא בין נברי לנשי כי היכי דלא ליעבדו איסורי וכי חזינא בת ישראל דיהבו גוים עיניהו עלה מסרנ׳נפשאי ומצילנא לה זימנא חדא איתרמי נערה מאורס׳ גבן דיהבו בה גוים עיניהו ובעו למינסה אתאי דורדיא דחמרא ושדאי לה בשיפולא ואמינא להו דיסתנא היא מאי טעמא סיימת מסאני אוכמי אמר מתאבל אנא על ירושלם, מאי טעמא לא רמית חוטי דאזילנא ביני גוים וכי היכי דלא לידעו דיהודאי אנא דכי הוה מילתא דצינעא ובעו למיגזר גזירתא מגלו לי ואמינא להו ובעו רחמי ומבטלי לה, ומאי טעמא כי אמינא לך אנא מאי עובדך לא אתית ואמרת לי זיל האידנא ותא למחר, אמר ליה דבההיא שעתא הוו גזרי גזירתא ואמינא ברישא אשמעה ואשלח להו לרבנן כי היכי דליבעי רחמי עלה דמילתא ויבטלוגה אדהכי והכי אתו תרי אחריני אל הני נמי בני עלמא דאתי נינהו, אזל לגבייהו אמר ליה מאי עובדייכו אמרו ליה אינשי בדיחי אנן כי חזינן איניש דעציבא דעתיה מיבדחינן ליה אי נמי כי חזינן ביתרי דאית להו תגרא בהדי הדדי טרחינן ועבדינן להו שלמא בהדי הדדי,

נד שנינו מהרעין על החרב מפני שהיא מכה מהלכת. תנו רבנן חרב שאמרו אין צל חרב שאינה של שלום אלא אפילו חרב של שלום שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה ואף על

שכחכם. שהיה לו למלך עם ילמס עם לגו: מלי דכם שכלמס בלגו עבד הא כתיב וכתתי שלוש ולמלי הלכתא כחמכא
לגלידך קרא ומכך לגו תעבוד בלגכם מלגו למכך של שלוש: וכיון דלמר הקבה לגו יעבדו כמכלו שבכים על דכרו של מקוש
מלך ולמלכס כהם: שלין לוכו לומס יפה מין לוכו זכתי ותימא למס כעבס ולגו דכם לת המקרא והסכים להלכה ולו שהיה
יכמיהו מתכבא כשית על ישראל כימיו ומוכיחן על שכותיהם
והיה לו לילך כי היו כיסרין תוכחות וכיון שגלו משם
לכך הוה ליה כאיבו מלמין כדכרי הכניא: כה

לא שכוכה לגו תשתה הלכן יותר מדלי שמשטשין
לת הלכן: בלילי רביעית שלוכן טוכה על בני
לולם לילכן הולכין בדכים מבני לגרת לת מחלת כדקרסינן
במסכת פסחים. שכן מניכו כלומר ולתה לין ספק בשמים של ל
לילות כשבת מניכו בימי שמשון כן שטח וכו'. ובגרו וקשרו:
קוכודום שתר בכין דעזרל ובכה יפה מחכו כפ' הקומפין:

כו

עוגה נותן עליה. כלרך שעשה הבקוק כדמפרש
בתרגס של תפלה לבקוק. על מנת שתי
לעגולה כמין בית לסולין עשק וישב: לילוכך ולגו כמות ב
בכיסותה כשתדל שלגו כמות בדעב מבני כנוכת נשמים: ולפ
כמתים לפ בתכמית מיס: פר קולקו להתולות עליו ישעה עליו
מיכה ויכילו לשלמים מוכי בזמן הבית היה: כמהין ופטרין
בולילין בלילו סיכלו מלחלות הנשמים וידעו שלבכה ילדו: ולפ
שתעתי לינו שיטלפ סיכנוס: שלמלפ מוכי מתה מלפ נדו
מתה: כלוי שתכדין לכבוד הבא שהטתה לביכיס לפ כך שמלתי
שלפ כך. כזבי שיהיו נזירת שיגול נשמים ותפתה נשמים בילו
של שלו נדסינן. לפ כמנפ פס שמים מתחלל כתחיה שלפ
שלוכו

פי כן נכשל בה יאשיהו המלך שנאמר וישלח אליו
מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אני
היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר להבהילני חדל
לך מאלים אשר עמי ואל ישחיתך. מאן אלהים
אמר רב יהודה אמר רב זו עז אמר חואיל וקא בטח
פס בעז יכילנא ליה וכתיב ויורו היורים למלך יאשיהו
וזאמר חמלך לעבדיו העבירוני. אמר רב יהודה אמר
רב מלמד שעשאוהו לכל נופו ככברה אמ' רב יהודה
אמר רב מפני מה נענש יאשיהו שהיה לו ליסלק ב
ויקיל כו בירמיהו ולא נסלק מאי דרש וחרב לא תעכור ב
בארצכם מאי חרב אי נימא חרב שאינה של שלום
פס וחכתיב ונתתי שלום בארץ ונו' אלא אפילו חרב של
שלום והוא אינו יודע שאין דורו דומה יפה כי הוד
קא ניח נפשיה אתא ירמיהו לשיולי ביה חזייה דהוו
קא מרחשן שפוותיה אמר דילם ה' אנב צעריה קאמ'
מילתא כלפי שמיא נחין עליה שמעיה דהוה קא
מצדיק דינא על נפשיה וקאמר צדיק הוא ה' כי פיהו
פס ל מריתי פתח עליה ירמיהו ואמר רוח אפינו משיח ה'
וגומר.

ויקיל כו נה תנו רבנן ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא שמאה לא בינונית שכל זמן שהגשמים מרובים
משטשטין את הארץ ואינה עושה פירות. דא בעתם בלילי רביעיות ובלילי שבתות שכן
מצינו בימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמי בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שהיו חטים ככליות ושעורים
כנרעיני זתים ועדשים כדינר זהב וצרו מהם חכמים דוגמא לדורות להודיע כמה הטא גורם שנאמ' עונותיכם
הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם וכן מצינו בימי הורודוס בזמן שהיו עוסק' בבנין בית המקדש שירדו להם
גשמים בלילות למחר גשנה הרוח ונתפזרו העבי' והרחה חמה וכל אחד משכים למלאכתו להודיע שמלאכת
שמים בידיהם.

נו משנה מעשה שאמרו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים וכו' מעשה זה כתוב יותר באורך
בברייתא זאת. תנו רבנן פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים אמרו ליה לחוני
מנקיק ב המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו עג עונה ועמד בתוכה כדרך שעשה חכקוק הנביא שנאמ' על
משמרתי אעמודה ונומר. אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני
בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמי' מנטפין אמרו ליה תלמידיו רבי ראינוך ולא
גשות כמדומין אנו שאין הגשמים יורדין אלא להתיר שבועתך אמר להם לא תמותו אמר לא כך שאלתי אלא
גשמי ברורות שיחין ומערות ירדו בועף עד שכל טיפה וטיפה כמלא פי חבית ושיערו חכמי אין כל טיפה פחות
מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין הגשמים יורדין אלא לשחת העולם אמ' להם
לא תמותו אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתקנן עד שיצאו ישראל מירושלם להר
חבית מפני הגשמי' אמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל עליה' וילכו להם עוד כתוב במשנה
אמר לה' צאו וראו אם נפחית אבן השועים ובברייתא לא נזכר זה. אלא אמר לה' כך מקובלני שאין מתפללין
על רוב הטובה אף על פי כן הביאו לי פר הודאה הביאו לו פר וסמך שתי ידיו עליו. אמר לפניו רבש"ע עמך
ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות כעסת עליהם אינן יכולין לקבל
השפעת להם רוב טובתך אינן יכולין לקבל יהי רצו' מלפניך שיהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפזרו
העבים וזרחה חמה יצאו וראו הר הבית שמלא כמהין ופטריו שלח לו שמעון בן שטח מלא חוני אתה נחזר
עליך נדוי אי היו שנים כשני אליהו שפתחות של גשמים בידי אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על
ידיך. גם בגבולות פרק מי שמתו. אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום כבן שמתחטא לפני אביו ועושה

עליהן קיים כשבעבור ה' לא יקיים לו ומטר כי לא לבני ולתה כשבעת שלין לתה זו משם על שילדו נשמים כמנין שם שמים
מתחלל על ידיך דוה לו זה שלין לילי שבועת שוא · מתחלין לשון מוטל ומוחלף · כני לשבת הנזית שכשלין: דוד שקיים
לשבל מרוב נשר שלא ילדו נשמים · הושעת שתפלתך מן המיתה שכשלת עליהם שובע. כז

של לוחו נליך מוכי המעגל קיים מנטשר על המקלף
הזה: שיב המעלות לשון עלוי: קיימו כחולמים
כחלום כלמה גלות שבל שקים ע' שכה: ע' שכי שחלמת וכו' שתמיה'
מי ליבא לכלים ע' שכין כלומר ים לשם ישן ע' שכים בשיבה לחת
על ע' שכין לא שיעון פיבא בשיבה קמייתא: יתיב מוכי המעגל
וקא כריך דיפתא: הא לבא עלמא בחלובה לשכחתיה כי היכי
דשתלי לי לבתיתו לבא כמי לישתיל לברלי· להדרא ליה משוכית'
עלתה שביבו שן שלב: לישבי מעיבא לליבני ולא לשכחוש
קתם· שבי כמכי כמכי ולבי ולבות בשו השבים מעוברת זכר קיתם
וחזר ובא עליה וסולידו: לאר לשם שאל מקם שבו של מוכי
המעגל קיים שוא· בקיבא שך שמעתא מוגשת לבו שמועה זו
בלבו למלובה בחיון של מוכי המעגל שקיים מפרקא לבו ומניקה
לבו יפה· לא בהגו בו יקבא בלמבני' ככל הבוזך· לו שבבות'
לו מיתיתא לב"ג הבא בחבבים לליוב לבא בבבא בתבא בבי מעשה
לליוב שם שין שבבין בו ללם פוקנין בו ככול בבתבלה בוא לו
שימות· לב"ג משום בביובי לא כתיב בשבבים· כח

רפיק בלבל' עולה בשלם: לא שבר להו לפיק לא
שחזיק להם שביו: בשביק לשבות עבב בשהלך
לביתו· לליבהו למבי' שביה בגדיו שלא יקבעו לאל בתפא: דקא
מיקשטא בתשיטין· לשמעל מיטרא בשבל מטר בלו: לאיבא
לשלייה זוייתא זוית· מזוית לדביתהו מאות' רוח שאשתו שם עלו
העבים תחלה שבעבית תחלה: אגיב יומא קולי שביב יום שייתי
לשמיה לא לישבר לא לאתבטל משלאבתי· מלא לבא מר בשא
הטלית על הבתף לחת ולא בתבו תחת השמוש שלולה היא להבי
שאלו לי להתעטף בה לאבי לא לומשלוהו לי למילבי עליה ניבים
ולמקבעיה: בתים לא מוזיבא מאי לית בהו ושמא ישבבי דג לו
בחם: לבא בביקיתו לי לתיון שם בשבים לתם לו פרונים ולאר
מר לעולם יהיו בעיבי בל לבם בליטעים: בתוב בחלוטים
ולעגם שהים הולך לאר לשתו ולאור לפי' הבי מוטב שילך לאבריה
בלי שלא תלך ליבי בהלי התלמידים לשמע יבא לילי עשיבה
עב: טוהת בבם לליבהו לא הוו לאבלי לליבא ריפתא וקא מ
מחויבא בהו טוהת בבם· זוטרא קלי בני בביתא קמי דביה
ולא

לו רצונו אמר ליה הוליבני לרחצני בחמין מוליבו,
שטפני בצונן מוליבו, תן לי אנוזי שקדים אפרסקים
ורמוני וגותן לו עליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך מש' כג
ותגל יולדתך, תנו רבנן כך שלחו ליה בני לשכת תוי כב
הגזית לחוני המעגל ותנזר אומר ויקם לך אתה גזרת
מלמטה והקבה מקיים אמרין מלמעלה ועל דרכיך תוי כב
נגח אור דור שהי' אפל הארתו בתפלתך כי השפילו תס
ותאמר גזה דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח
עיניים יושיע דור שהיה שח בעונו הושעהו בתפלתך
ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך ו תס
ונמלט בבור כפיך במה נמלט במעש' ידיך הכרורי,

נז אמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו הצדי' תהלים קכב
היה מצטער על המקרא הזה שיר
המעלות בשוב ה' את שיבת ציון הייבו כחולמים אמר
אפשר ע' שנין כחלמא דמי מי איכ' דניים ע' שנין יומא
חד הוה קא אזיל באורחא חזייה להההוא גברא דקא
נטע חרובא אמר ליה מכדי חרובא עד שבעין שנין
לא טעין פשיט' לך דחיית ע' שנין ואכלת פיניה אמר
ליה אנא עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכי דשחלו
לי אבהתי אנא נמי אשתול לבנאי יחי' וקא כריך ד
ריפתא אתיא ליה שינת' וניים הדרא עליה משוניתא
איכסי מע'נא ניים ע' שנים כי קם איתער חזייה ל
להההוא גברא דאכיל מהההוא חרובא אמר לידה ידעת
מאן שתליה להאי חרובא אמר ליה אבוה דאבא אמ'
ודאי ניימי לי ע' שנין חזא לחמרידה דקא ילדה לידה
רמכי רמכי אזל לביתיה אמ' להו בריה דחוני המעגל
היכא אמרו ליה בריה ליתיה בר בריה איתיה, אמר
להו אנא הוא לא היסנוה אזל לבי מדרשא שמעינהו
לרבנן דאמרי' נהירא לן הא שמעתא האידנא כבשני
חוני המעגל דכד הוה עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו, אמר להו אנא הוא לא
היסנוה ולא נהגו ביה יקרא כדמיבעי ליה חלש דעתיה בעא רחמי דלימות ונח נפשיה אמר רבא הייבו דאמרי
אינשי או חברותא או מיתותא,

נח אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה והוו קא אזלי רבנן גביה כד חוו צריכי עלמא למשרא
זיפנא חדא איצטריך עלמא למיטרא שדרו רבנן זוגא דרבנן לקמיה למיבעי רחמי ותיתי
מיטרא אזיל לבית'ה ולא אשכחוה אזלו לגביה לדברא אשכחו דהוה קא רפיק יהבו ליה שלמא ולא אסבר להו
אפידה בפניא היה מנקט ציבי כי אתא דרא ציבי אחד כתפא וגליפיה אחד כתפא כל אורחא לא סיים מסניהה
כי מטא מיא סיים מסניה כי מטא ביני היזמי והיני דלינהו למאניה כי איסתלק מהתם אהתיגהו למאני' כי מטא
למתא נפקא דביתהו לאפי' כי מקשטא כי מטא לביתא עייל' דביתהו ברישי והדר עייל איהו אבתריה יתיב כריך
ריפתא ולא אמר להו לרבנן איתו כריכו, פלג ריפתא לינוקי יהיב ליה לק שישא חדא ולזוטרא תרתי, אמר
לדביתהו ידענא דרבנן אסתול מישרא אתו ניקום ניסק לאיגרא למבעי רחמי איפש דמירצי הקבה ואתי מיטר'
קם איהו בחד זויתא ודביתהו בחד זויתא ובעו רחמי קדים סליק עננא מזויתא דדביתהו נחירז אמר להו אמאי
אתו רבנן אמרו ליה שדרו רבנן לגבי דמר למיבעא רחמי ומיתי מישרא אמ' להו ברוך חמקו' שלא הצריך אתכם
לאבא חלקיה אמרי ליה ידענא דמיטר' מחמת מר הוא דאתא אלא ליפא לן מר הני מילי דתמיה לן מאי טעמא

ולא לתי כל יומא: דליתתא שכיחא נכיתא כל שעתא וכי מנכיך עכיל מילי לזולא ויתבא ושל דמקבלא הכלות שכיחא עשה לעבדי קדושות ומזומנות כגון לסם וקמח וקטנית שלין לעבי טובא כהם לכל לכי כוהן להם משות: לי כמי לסכי קדים עכבא מזוייתא דילה משום הכך נכיוכי בוכים עם הלכן.

כ ט

ינוקי לכי רב תיכוקות של בית דבן כדי להחיכך לבו ולטון תפלתו: כשיפולי בשולי דגדיו לפא לפא כך דגלין לקבותו כיצד שלומר לכי לכי: שלכן מכיכין בין מכין לאכילן שכשמים כסטרין עלי שלכי לכילן: לא שכיח מפכיל ולא נכנית שכפא כלום' מתפגל כי הוה נכי מעגל מעמר כפשיק מרוב עכוב: ומאן דגדים מפכיל לת עצמו נכית שכפא כלומר מתפגל בגלגלו כשהוא נכפה לסכך לת גגלו ומרוב נכיעות: ובחלוסין גבי מפכיל עצמו נכית שכפא וכי שכיך ליכר לעבי ולא דגך שילולו דעבי ויתביים ממנו ומפכיל לת עצמו נכית שכפא ולשיגגי' בתרי לפכי עכל שכלל חקלוסין: ס

רב כוכא ורב חסדא מפכילי' דכבל מפרסמין לת הלבר ושל לקן ישרל נכושים ולא היו מודיעין שכשבילם נא מעד. לא ליכוף להלדי למשום חד מיכייהו לא הוה לתי מעגל: תקיפי דלרעא דישראל רבי יוסי ורקי מזיכן דמפתני בלמוד הוה לתי מעגל: גלקא טפקא בלעז: ולייתי בוזזא עיטורא מפכי היוקר: בלוכתא עמיקתא בעמק לו תתא הסלע כלי שלא יכלוהו רבי לחזלת למזון. רוים עלמ' ולייהי שבעא מפכי המעד ולהכי לא זכו כיוקרא להשתא. הוו חלפי דבי בשילה התם עלוי מערתא דר' יוסי: לייקוטו כרשיה כלבקו רגלי סוסיהם. בקרקע שעל גבי המערה ולא היו יכולין לזוז ממקומם שלא הכניסם לילך עד שיקבלו עליהם שלא לנשך עד דבי מכי הוה שכיח רבי מכי לפני רבי יוסי ינחק קן לליש: עתידי דבי חמי שעירים של בית חמי. לייעבו ייהו עבייס: לחקי לי כלי שלתן להם פרנסה שהם עבייס לא מקבלא דביתהי עלמי כלומר לייכה מקובלת לשתי עלי ולין דעתי מיושבת עליה לפי שלייכה יפה. קא מכלא עלי שמורדת עלי ולייכה מוטבת לי שלייכ יפת תואר ולכי שחור ופ"ל מיגבלה עלי מתגלגלת עלי מפני תואר יופיה כמו מקום שכיחו לו לחזותו להתגבר בו. ס

עמי קיתה ושלחתיה כלומר שקבלתי עלי שלא להתפלל על עכיון זה שהתפללתי קודם לבר זה היה כילי שכל מה שהייתי מבקש היו מותכין לי ועכשיו לין תפלתי מקובלת כ"כ. ומפני שלא היה רוצה להטריח לפני המקום לחזר כן: יוקרת שם מקום: יומא חד שמעי' דר' לעזי לרבי יוסי בר לכין לא שמעית רבי יוסי בר לכין לרב לעזי דקא נפיק לחזר שמואל הסולה דג מן היס בשעת כיון דיכה בו כשלע לעפ שהוא מפרכם לאחר כן ונשתל שהוא מפרכם הסליכו בחיים חייב משום טרפת בשעה שהיא לא מלאכה. אלא רבי יוסי וכין שכפיריו דולקי לא

קי

דמתרצי קנה ואתי מיטרא. תקיפי דארעא דישראל כגון רבי יונה אבוה דרבי מני כי הוה מצטריך עלמא למטרא שקיל גולקא ואם לאינשי ביתיה אזיל ואייתי בזוזא עיבורא אזיל וקאי בדוכתא דעמיקתא דמעפקי קראתיך ה' וקאי בדוכתא צניעא והוה מיכסי שקא ובעי רחמי ואתי מטרא כי הוה אתא לביתיה אמר ליה אייתי מר עיבורא אמר לחו אמינא הואיל ואתא מיטרא רווח עלמא. ותו ר' מני בריה הוו קא מצערו ליה דבי נשיאה אזל אשתטח אמערתא דאבוה אמר ליה אבא אבא הני מצטערו לי, יומא חד הוה קא חלפי החם אנקוט כרעיה דסוסוותיהו עד דקבילו עליהו דלא קא מצערו ליה, ותו רבי מני יומא חד הוה שכיח קמיה דר' יצחק בן אלישיב אמר ליה עתירי דבי חמי קא מצערו לי אמר לייענו ואיענו אמר קא דחקו לי ליעתרו איעתרו לא מקבלא דביתאי עלאי אמר ליה מה שמה חנה תתיפתה חנה נתיפתה קא מרדא עלי תחזור חנה לשחרירותה, והזרה חנה לשחרירותה,

מיי וכשלין מאוס כלה שבקיב' כגון שבדו בתוך הפל והכיתו במים למיות כדרך ששתין הליינים: אלל רב אשי ולא סבר לה מר להאי
וכן הכפיריו רבי יוסי בר יהודה אומר כלומר מ"ט לא אמרת לה מסתיס שכל האומר לבר נפש אחרו וכ"ו. הכפיריו שפוכ
נהן: נפה שהה רבי יוסי והיו מבוזין שיבי' להם לחם. לא תבקשו לי אלא הכניסו לי בפס מזוזות על שבשו. להוס

בדיק בהוני הוה מבקש בין הנשבים כדי להסתכל ביופי': קא
מבעל לבריית' מפני שאת יפה ויבר תוקף עליפס שובי לעפרך.

סב

טשו מתחבאים ממנו: ניתפס ויתומה לזונן זה לזו
הקבר ולא שבועה: פס קל וחומר ליה לא בדיך

לאשבוקי יתים ויתומה: בהכלכה מוכר מבר': מה עשה לך לוקבך
הקבה. אלא כאח' מעביי ישראל מפוס למשה בפים הוא ואמור
יהב ליכהות מאשה בפים כלאמרי' לעבי' ואם שוים לו בם מבפים
לו מזכיותיו: סג

בין שמוש קרמיה ליהודה בן גמליאל לאמי' בשם בכיסן
שהיה פיתן קללה הוה בעי מיערע לכתי' הלא קניך
פעים היום לקרוץ אל ה' ויתן קולות ומעד ונומר עבשיו בלוכו
של רבי יהודה בן גמליאל שהיו בתוכו בעי רחמי ולא מצנחי ביה
וכיתומות בין שמואל קרמיה ליהודה הוה התפלל על הגשמים
שלא בעתם וכלו ואכי בעתם ולא כלו הוה מתענה ואכי מתעניתי
הא לא קבלינן עלוין מאתמול כלאמרי' לעיל מלימתי מקבל רב
אמר במאה ושמוש אמר בתפלת מנחה: לאכן בתרייהו גריכן כלו'
עלייהו דבי בשילה מאכין ונריכין בפסין בתרייהו וכלמקבליכן
מאתמול למיי: זעירא למן מכליא בעיר שבישיבה מפוס לפוסבי
לאכליכא הוה התם: מעיבי העדה הבשילים. בזמן שעיבים
יפות אין כל נופה נריך בדיקה לולפי כל נופה יפה: הלי מפל
גריעותא לבי בשילה כלומר בזמן שהפרבסין הטבין כל הדור
טובים ביבהו ואם אין הטבין ודאי כל הדור אינו יפה כלומר
לאתאי' דבי בשילה שהוא עין העדה. מבאתי בתיב בפי' לאחר
הולין והבהו דבי בשילה דהוו עיבי העדה בשעים: ללת הענ
אין נריכין לבדוק משעשה לכך לא משנחי בהו מן השמים.
אתא עבדי לבי בשילה הוו מבעדו ליה לרבי לוסעיא לפי שהעיב
לבניס בבנד בשילה. בריבי נבדי תקיפי הוו לאחי תלמידי מבאי'
לבהי בריבי שבקוה ולא תבטעוה לאחן כאי מבעריבן ליה
ואאי שבקיבן ליה ללא מבעריבן ליה לבניון דמזיבא לכל מילי
לאומר ועביד לבוש שיש להבי לא לאחיבן ליה ולא מידי:
ואיבא בפס לאחרי' בנאל אל בבי מאתיה שבקוה דהא כאי מבעד
לן פיבוש מבעד לן מחלף ואנדף לותבו. בקיבא דקוקא בכפר

עדניס

סא הנהו תרי תלמידי דהוו שכיחי קמיה
דרבי יצחק בן אלישיב אמרו
ליה נבעי מר רחמי עלן דנחכים טפי אמר להו עסי
היתה ושלחתיה, רבי יוסי בר אבין הוה שכיח קמיה
דרבי יוסי דמן יוקרת שבקיה ואתא לקמיה דרב אשי
שמעיה דקא גריס אמר שמואל השולה דג מן הים
בשבת כיון שיבש בו כסלע חייב אמר ליה איהו ובין
סנפיריו אמר ליה לא סבר מר דאמא רבי יוסי בר אבין
אמרה אמר ליה אנא הוא יוסי בן אבין ולאו קמיה דר'
יוסי דמן יוקרת שכיח מר אמר ליה אין, ומאי טעמא
שבקיה מר ואתא אל גברא דעל בריה ועל ברתיה
לא חייס עלי דידי חייס בריה מאי היא יומא חד הוו
ליה אגירי בדברא נגה למיתי להו ריפתא אמרי ליה
לבריה כפנינן הוה התם תאנה אמר תאנה תאנה
הוציאי פירותיך ויאכלו פועלי אבא אפיקא ואכול
אדהכי והכי אתא אבוה אמר להו לא תנקטו לי ב
בדעתיכו דבמילת' דמצוה הוא ועד השתא הוא דסניא
אמר ליה רחמנא לשבעך כי היכי דשבעינן ברך אמ'
להו מאי הואי הכי והכי הוה, אמר ליה בני אתה
הטרח את קונך להוציא תאנה פירותיה שלא בזמנן
יאסף שלא בזמנו, ברתי מאי היא הויא ליה החיא
ברתה בעלת יופי חזייה לה ההוא גברא דהוה קא
בדיק בהוצי וקא מהדר אבתרא למחזייה אמר לידה
מאי האי אמר ליה אם ללקחה לא זכיתי לראות לא
אזכה אמר לה בתי קא מצערתא לברייתא שובי ל
לעפרך ואל יכשלו כך בני אדם וכן הות לה, הויא
ליה ההוא חמרא כד הוה אזר לדה הוו מותבי אגרא
עילווה ואתיא לבי סרה ואי טפי לה או בצרי לה לא
אתיא יומא חד אנשו זוגא דסנדלי עלת ולא אזלא
עד דשקלו חסנה והדר אזלא,

סב אלעזר איש ברתותא כד חזו ליה נבאי צדקה טשו סיניה דכל דהוה נקיט הוה יהיב להו יומא
חד סליק לשוקא למזבן לדה נדוניא לברתי' חזיתה נבאי צדק טשו סיניה אזל בתרייתו
אמר להו כמאי עסקיתו אמרו ליה בנדוניא דיתום ויתומה אמר להו העבודה שתן קודמין לבתי שכל כל מה
דהוה ניהליה יהביה ניהליהו פש גביה חד זוזא אזל זבן ביה חיטי ואסיק שדייה באכלבא אתיא דביתהו אמרה
לה לברתה מאי אייתי לך אבוך, אמר לה כל מה דאייתי לאכלבא אסקיה סליקא חזיא אכלבא דמליא חיטי
וקא נפקא בצנורא דדשא כי אתא סבי מדרשא אמרה ליה ראה מה עשה לך בוראך אמר לה העבודה הרי תם
חקדש עליך ואין לך בהם אלא כאחד מעניי ישראל,

סג רבי יהודה נשיאה נזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא מטרא אמר כמה איכא בין שמואל הרמתי
ליהודה בן גמליאל אוי לדור שנתקע בכך אוי לו לפי שעלתה בימיו כך חלש דעתיה ואתא
מטרא, רבי יהודה נשיאה נזר תעניתא ולא אודעינהו לרבי יוחנן ולריש לקיש לצפרא אודעינהו אמר לירד
ריש לקיש לרבי יוחנן הא לא קבילנן עלן מאורתא אמר ליה אנן בתרייתו גרירינן. דבי נשיאה נזור תעניתא
בעו רחמי ולא אתו מטרא תנא להו הושעיא זעירא דמן חבריא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משל
לכלה בזמן שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה ובזמן שאין עיניה יפות כל גופה צריך בדיקה אתו עבדי

ורמו ליה אצווריה סודר וקא מצערי ליה אמרי להו להנך בריוני שבקוה דאנן נמי הוה קא מצערינן ליה וכד חזינן דכל מיליה לשום שמים עביד לא אמרינן ליה ולא מידי אתון נמי שבקוה׳ רבי נזר תעניתא בעי רחמי ולא אתא מטרא נחית קמיה אילפא ואמרי לה רבי אילפי אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא אם ליה מאי עובדיך אמר ליה דיירנא בקיסא דחוקה דליח ביה חמרא בקדושא ואבדלתא טרחנא ומייתינא חמר׳ לקדוש א ואבדלת׳ ומפיקנא להו ידי חובת תייהו׳ רב איקלע להההוא אתרא נזר תעניתא בעי רחמי ולא אתא מטרא נחית קמיה שליחא דצבורא אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם אתא מטרא אמר ליה מאי עובדיך אמר ליה מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לכני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקילנא מיניה מידי אית לי פירא דכוורי כל מאן דפשע בינוקי משחידנ׳ ליה בכוורי ומשדלנא ליה עד דאתי וקרי׳ רב נחמן נזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא מטר׳ אמר כי אזיל לביתי׳ שקלוה לנחמן ושדיוה סנודא לארעא חלש דעתיה ואתא מטרא׳

סד רבא נזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא מטרא אמרי ליה מאי עביד יהודה בעא רחמי ואתא מטרא אמר להו ומה אעביד אי משום תנויי אנן עדיפינן מיניהו דכשני רב יהודה כולהו תנויי בנזיקין הוה ואנן קא מתנינן שובא וכו׳ הוה מטי רב יהודה האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהן טהורין אמר הויא דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן מתנינן בעיקצין תליסר מתיבתא ואלו רב יהודה כי הוה שליף חד מסנא אתא מטרא ואנן צוחינן כולי יומא וליכא דמשנח בן אי משום עוברא אי איכא דחזא מידי ליפא אבל מה יעשו פרנסי הדור שאין דורן דומה יפה׳ רב יהודה חזנהו לכי תרי דקא פרצי כריפתא אמר שם איכא שבעה בעלמא יהב עיניה והוה כפנא׳ אמרי ליה רבנן לרב כהנא ברידי דרבי נחוניא שמעיה דמר דשכיח קמיה בשמעתא ניעשייה דליפוק לשוקא וניחזי מאי דאיכא בעלמא משכוה ועשיוה ואפקוה לשוקא חזא כינופיא אמר מאי האי אמרו ליה אכיספא דתמרי קיימי דקא מזדבן אמר שם איכא כפנא בעלמא אמר לשמעיה שלוף ליה חד מסנא ואתא מיטרא כי מטא למשלף אחרינא אתא אליהו ז׳ל ואמר ליה אי שלפת אחרינא מחרבנא ליה לעלמא׳ אמר רב מרי ברה דבת שמואל קאימנא אגודא דנהר פפא וחזינא להו להנהו מלאכי דדמו למלחי דקא מייתו חלא ומליונהו לארבי והוה קיימא דסמידא ואתו כולי עלמא למזבן מיניה ואמינא להו מהאי לא תזבנו דמעשה נסים הוא׳ השתא אתו חיטי מפרזניא למחר אייתי חיטי מפרזניא וזבון כע׳ רבא איקלע להנרוניא גזר תעניתא בעו רחמי ולא אתי מטרא אמר להו ביתו כע׳ בתעניתייכו בתו למחר אמרו ליה מי איכא דחזא מידי בחלמיה׳ אמר להו רבי יעזר מהנרוניא לדידי אקריון בחלמא שלם טב לרב טב מרבון טב דמטוביה אוטיב לעמיה אמר שם עת רצון היא בעא רחמי ואתא מטרא׳

סה ההוא גברא דאיחייב נגודא בבי דינא דרבא משום דבעל גויה נגדיה רבא ומית אישתמע מילתא בי שבור מלכא בעי לצעורי לרבא׳ אמר ליה איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה לא ליהוי לך עסק בהדי יהודאי דכל דבעו מפרייהו עביד להו׳ אם ליה מאי היא אמרה ליה דבעו רחמי ואתי

מטרא׳

שלמיה מן למוקים שמש עכיים׳ פירש לטובי מחילות של לנש ויכיל בלעגו׳ מאי לפשע ביכוקא מי שהיה פושע בשלה תימוקות שהיתוקן לא כנה לגמול׳ משמילכא ליה בטובי כי היכי לגמיל׳ ומשלכא ליה בהדי טובי לנש׳ כי אזיל לביתיה הכי שלמיה מעלא לנעלא כלומר שלמיה מכוחל זה שקוק עומד בגדו לכותל לאחר׳ סד

דף נב נזיקים הוה תלמוד לא היה נגזל שלא בפלר כויקי׳ פשמש שכוכשת ירק וכו׳ מפורש במסכת נדרים׳ כי הוה שליף חד מסנא עכיים׳ תליסר מתיבתא כעוקצין שלשה שערה יפיות כלו׳ שלש עשרה כפי׳ לשוק מידי הוו בעולמא ביפי׳ לומה יפה שלש היה לומה לגוד יפה׳ דקא מכני כריפתא שזוקים קפת זה לזה כמשקין זה עם זה׳ שמעיה למר כלומר לתה שמשמת למר לכך יהודה כיעשייה לליפוק לשוק יחזקהו כשלש הלומר לחכמו לא וכיוליל בשוק׳ חוק כולי עלמא למקיפין למיזבן תמרי ביוקר׳ לפיכפא דתמרי פכולת של תמרים׳ מחכיב כולי עלמא מכוח נשמים׳ מנלתי כתוב פירוש לשכר שלוף לי מסלתי כלומר לשש כתעבית׳ לגידי חוי לי מלתי בשביל לכך יהודה כשביל לעלמא מרוח נער שתתה כוגה לישב כתעבית׳ לפרזניא מביאין מלותו מקום׳ סה

בעי שבור מלכא לנכוכי לרבא׳ לפוחיכו שפרו לכו לכל בציכיכו לא לליכו כלומר עכשיו הרשה לו כשלמותיך׳ לשמיך מזכיה לשמוש שקלו מים מן המזכות על שטופין בשוכות ויוכדין לבעלת לכבר מקבל׳ משכי מטתך שלא תשכב כמטתך קלילה׳ לשיכשם בשביכי שהיתה השטה מפותכת בשביכים לנעי שלפא למקבליה כלליתא פרק הזורע פיככא קעביד לשכם׳ לי שביק מר כלומר בעליותיה לאכל כמו שופפה מיה לי לאכל מר מדלי פיככא כף לאכל מדייפא כלומר נזרת תעבית ולכלת לא עשית יפה שלש לעתיד׳ סו

רבי משכיכה בן דוסא הוה׳ כל השולש בעבר שמבקשים מיה לשלותיקש׳ בשבת שלכי יושב בביתי ולכי שלח לי שלות׳ מאי לשכיה וכו׳ שקיב מתפלל שלא יכעס תפלת עובדי לכיכם ולעשכב שמא שקבל תפלת רבי משכיכה ופשק מיטרא׳ שמוכה חמה ומאי מעליותה כוי וכו׳׳ ושלוש קוטרא שקיתה מעלת מתגוב לבר שמעלה

מיה דאמר מרבן בתלמוד בבלי בנדרים בפ׳ משולין בין בקי בשמעתא לבין בקי בשמעתא׳ ובמאי דאמרי בבלי בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בירושלמי בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בתוספתא בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בספרי בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בסיפרא בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בתורת כהנים בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בספרי דבי רב בפ׳ בתרא דנדרים׳ ובמאי דאמרי בספרי דבי רבי

עשן כלי שיפוי מנורין המכבים שלופה בתבור · מחמת כבופה שלא היה לה מה לאכות בתבור · לגבי עריבה מיום כלגו · מרא
היכו כעין בחת שרולה בו פתח מן התבור · לף היה להכיח מרא ככסא לידעה · משכחתה שכחתה וילעה דכסין מתעכל לפי
שהיתה מלומדת: מרא בלעו פיוסר: כג דלחלוף לי מכא דמשקא במכא דמקרא וכו' · למכו ליה קל מפללי עיון שהן

לוכלות מן היכך שבגדות שלי לחכי לחם לחם עני קל מפללי
נכליסא לוכי זשלטם ושם לף קל מפללי כל מלא ושלא ליתיון
לוכא בקרקפא·

תוספות

הוו ליה הכך עיזי למכו הנלוכים מניחם
היו ולא כולעו להכעלי וקוה שומר שכיר
ושטעם שלמכו כן משום לחכי לעשל לי לו בקב חכוכין שלמא
ללא הוה ליה מילי לחכיכא עכ·

מתניתי

כתוב בספר לחכ · ובני מכיכא מהיכן הוו
ליה עזים וקל עבי הוי ועול למכו מכמים
לין מנדלין בשמה דקה בלרן ישראל לחכ לכ פכחם מעשה ועבר
לדם על פתח ביתו וכיכיו שם תרנגלין ומנלן לשתו של בני מ
מכיכא ולחכ לף לל תאכלי מכיניהן וקרבו ביניהם ותרנגלין וסיו
מנעבי לחוכ ומכרן בדמיהן עזי פעם לחת עבר לוחו לדם
שלכלו ממכו התרנגולים ולחכ לכהניו בכלן שכחתי התרנגלי
שלי שמע בני מכיכא שלו יש לך בהן מימן שלו הן יתן לו מימן
וכטל לת העזים והן הן עזי לשייתו לוכי בקרכייהו · מכיסין
עשלן שלף כמשכו הקוכות שלף מתיכות כתכבו לחוכן קוכות
כלי שיהו קוכות לחוכות כל נרכן: ליסכא לחכיכא מכיסי לעשל
פכותל הוו כמדל ולא יותר: לף מכיסין היו קוכות של חלית
היו כמעשה כם כלכלין לסם מתיכות קטנות לחרכן·

מז

מטרא אמר לה ההוא משום דימנא דמטרא הוא לבעו
האידנא בתקופת תמוז שלחה ליה לרבא כוין דעתיך
ובעי רחמי ויתי מטר׳ בעא רחמי ולא אתא מטרא אמ׳
לפניו רבונו של עולם באזנינו שמענו אבותינו ספרו תהלים מד
לנו פעל פעלת ונו׳ ובעינינו לא ראינו אתה מטר׳ עד
דשפוך מרזבי דמחתא לדגלת איתחזי ליה אבורת
בחלמא אמר מי איכא דמטרח קמי שמיא כולי האי
קום ואשני מדוכתיך דרתחי עלך מן שמיא שני ד
דוכתיה למחר אשכחיה לפורייה דמירשם בסכיני·
רב פפא גזר תעניתא חלש ליביה וטעים מידי שרף
פינכא דדייסא בעא רחמי ולא אתא מטרא אמר ליה
רב נחמן בר אושעיא אי שריף מר פינכא אחריתי
דדייסא הוה אתי מטרא איכסיף וחלש דעתיה בעא
רחמי ואתא מטרא׳

סו רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא
והוה דארי צנא דמילחא ארישיה אתא
מיטרא אמר לפניו רבש׳ע כל העולם כלו בנחת ז
וחנינא בצער פסק מיטרא כי מטא לביתיה אמר כל
העולם כלו בצער וחנינא בנחת אתא מטרא אמר רב

יוסף מאי אחניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא דתנן כהן גדול מתפלל תפלה קצרה בבית
החיצון שלא להבעית את ישראל מאי מצלי רבין בר רב אדא ורבא בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה
אמרי יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתהא שנה זו שחונה ונשומה שחונה למיטרא דמעלי׳תא היא אדרבא הא
גריעותא היא אלא אם שחונה תהא נשומה ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים ורב אדא בר אהבה מסיים
בה משמיה דרב יהודה ולא יעדי עביד שולפין מדבית יהודה ואל יהיו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה
אמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כלו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני
וחניג׳ בני דיו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת כל מעלי שבתא הוה רגילא דביתהו דמחמם תנורא ושדיא
קוטרא בתנורא משום כסופא הויא ליה חחיא שבבתא בישתא אמרה מכדי ידענא דמידי לית לה איזיל ואחזי
מאי חיא אזלא וטרפא אבבא איכסיף ועייל לא לאינדרונא איתעביד לה ניסא דאשכחתיה לתנור׳ דמלי ריפתא
ואגנא דמליא לישא אמר׳ לה פלניתא פלנית׳ אייתי מרדיך דחריכ׳ לך ריפתיך אמרה לה אף אנא לחכי עיילי
חנא אף היא להביא מרדה נכנסה ספני שמלומדת בנסים היתה אמרה ליה דביתהו עד אימת ניזיל ונצטער
כולי האי אמר לה מאי נעביד אמרה ליה מטיבותא דנגיזא לצדיקי לעלמא דאתי בעי רחמי דליתבו לך מידי
בעא רחמי יצתה כמין פסת יד שאדו ליה חד כרעא דפתור דדחבא חזי בחילמיה דכולהו צדיקי אכלי אפתור׳
דתלת כרעי ואיהו דתרתין כרעי אמר׳ ליה ניחא לך דכולהו צדיקי אכלו אפתורא דתלתא כרעי ואנן אכלינן
אפתורא דשקיל חד מיניהו אמרה ליה בעי רחמי נשקלוה בעא רחמי ושקלוה · תנא גדול גם האחרון יותר מן
הראשון דגמירי מן שמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי · יומא חד בי שמשי חזייה לברתיה דהות עציבא אמר
לה אמאי עציבת דאיחלף לי מנא דמשחא במנא דחלא ורמאי בשרגא אמר לה מי שאמר לשמן וידליך יאמר
לחומץ וידליך תנא היה דולק והולך עד שנטלו ממנו אור להבדלה · רבי חנינא בן דוסא הוו לידי חנף עזי
אמרו ליה קא מפסדן עיזך אמר להו אי קא מפסדן ליכל לינהו דובי ואי לא כל חדא וחדא ליתיין דוכא בקרנייהו
לאורתא כל חדא וחדא אתיא דובא בקרנתא הואי ליה החיא שבבתא דבנאת ביתא ולא קא מסו כשורי אמרה
ליה בנאי ביתא ולא קא מטיין כשוראי אמר לה מה שמך אמרה לו איכו אמ׳ לה איכו איכו לימטו כשוריך מטו
כשורתא תנא פלימו אומר אני ראיתי את הבית שקירה רבי חנינא בן דוסא בתפלתו והיו לכאן אמה ולכאן
אמה והיו אומרין זה הבית שקירה רבי חנינא בן דוסא בתפלתו ויש אומרי׳ סנים עשאן · ורבי חנינא בן דוסא
מחיכא הוו ליה עזים והא עני הוה ועוד אמרו חכמי׳ אין מנדלין בהמת דקה בארץ ישראל אמר רב פינחס מעשה

רבי אלעזר בן פדת אומר כל המקדיש מום לדעת לו שהוא בעל מומין ואם לאו יקדיש לו מום ואם רבי יוחנן אומר כל המקדיש מום לדעת לו שהוא בעל מומין ואם לאו יקדיש לו מום ואם רבי נחוניא מקפותיה מקטט שלו ואיתי דמכסי מנכו: כולי האי ואפסר לתקרובי כולי בעית עלי ועדיין לפסר לתמרת. תמני קמיכי ותו לא לימר לי ולכתרך מה יקיבצו ואל ממלן דלית ליה קל בעיר: ומחיין בתקוסטלא בגולל כלומר בתכנסו: ניכי מני שלמה בך ובדיומתא בעלמא לכה לומך מעט בתכנסו וקיימו נוחיתא לכפן מתפוחיה שמדיק לתכנסו בגדיה עם הגולל ומכה בכפורן התכנסו וזה פירוש לקוסטלא: וטעמא דקל בני מפני שלא שכיחה שמיין מרובין שכבר מי ממה שעתיד לחזות וטעמא דסיוך משום ג בהדיותא לרחון בהן ולעיל בהן מזה לזה. זה מנחתי בפלטי מונה:

דרשבא ליכי רוקח שיקשה בעיבוך לומרו הכא יתיב נבלי ולא מה שאמר לימי ליה עם קיומך מלמין ב בכנופיה לו בכוח הקדש ומה ראה להפסיד הזה מלו שלי במלכו ממלכות הכנופיה זו מרוח הקדש לפשר וכלו לקיות כמוהו וכעבין שלמרו הכניסים ולקרא את ה' ולומר שלא ה': ולמרו כיוצא לך להפסיד לעלמא ולכני שיביא לפשר לימילא ב בשעתא למזוכי להודות שכרית השלא בשלום בשילוחו לתבלית הכיוון שקיי בהתחכמה להיות השלא בשלום בשלוחי השמים וכשליחים על שם יקפוך וישוב ויבוא על הסדר הזה בעגמו יבוא שיתבקש על המזל בעבירים הנופלים והבנים והחיים וכעבין שלמרו במועד קטן בני מי ומזוני לאו בזכות תליא מילת שלא במזלא תלי מילת ואמר לו הש"ו זנלא לו בעבין בדמו הזה הסדר ואם יקשין מה מסילין לעתי ומתבעתים על המלה כך חייבה מכמתו על שהוא עה ואם קוה בשלמות הפסילים וז לוי להפך כלו בשבילו כלא לא בכר' השלא שלא בשבילו עבה לא ישיג מן הנשמים רק מה שיתוייב אליו מדרך סדור הנלנלים והמזל ולמלמד לבי מביא כל השלא כלו לא בכרא שלא אם בטל מביא בני ומביא בני לי לא בקר מרובין מעט לעט ולמלמד ר' עקיבא שהביא לו למשה תורתו ושסיו תוכיין בשלא בקרו במקולין ולמר משה זו תורה וזו שכתב לא משה משה שתוק כך עלה במשנה והמשנה הוא רמז לבני הבעלם לא ילעגו רק בעל המשנה: ולמלמד מוסג מזה שהבנים הקוים בשלא הקוים והפסל לוכן עיקרים שלין להם קיום ויעברו ויתבלבו התחלות הזמן ומה שלין קיום לין לו ענין ומיכול עם לכל הקיים המתמיד ואם כן ה הפסילים בעלי הקיום לין להם בלבים הנשמיים אם ישיג מהם הכלות לו להפך שלא יתהוה לבר למה שהוה הפכו ואם כן לוכן הלבר קיים מתהוה לבנים הנפסדים שהן הפכו והוא לומרו לשיכא שלא לי הכי לא בעיבא רומז למה שלמרנו ולומר הטוטות המוטנות בשלא יכלו לל תבלית ויכלו ככלות הזמן ויעברו כמו שעבר הזמן הקודם בטוטותיו אם כן לוכו רומז בהם שלין בהם התהוה הלמתי למי שמתחבר לל הקיום רק לבנים הקיימים לא לבנים הפסילים: ולמר בקלי תגרא לשמת לא בעיבא רומז בו לחר שבפסילים בפסלו מן התהוה הנשמיות על שלא רצה בו ובלבקה בשבלית הוסיף במעלתו ויש לתעמוד בפסלי ושבר הכוכב יוקר ממה שקיים בזה תוספת זכות כמו לחר בתהוה השבלית ומה שייעד ג בהרות לפרסמון כמו לעלויי הזכות ולפי שלפרסמון הנכבד שבבני הנשמי כמו לעלוי והתעבוד הוא הפשטי מכוחך שלו לזה תעבוד הלפרסמון בריחו ויש לקל שבתעבוני על שילמו לותו ר"ל לבפש ולמר שהוא לבר שבפש בהכית ממנו ועב יכבו תעבוד הנשמה לריח הלפרסמון שהוא תעבוד הלק המעבד את הבפש והוא העבין הבכמו בשיר השיכים לריח שמיך טוביס. ומכין ג בהרות לשיפשר שלינו מכוון רק מכין מקבי כעבין שבע יפול בליך וקש זה עשר בעמים יוסף ה' עליכם בכם אלף פעמים שבל אלו המשטות לא לתבלית מכוון לו במלת טוטו ורמזו שהם ג מדות. ולמרו הלי ותו לא בבר ילעת שהבלילים לין מלרגתיה הוא וכל לחל בכוח מהופתו שלו מביני בלמרם בני משה כתבי שמה ובני יהושע בבכה לו לה לותה בוא לה לותה כליתה ועל כן שלו מלרגה לשלה מן המלחמה שייעבל לו ויהיה השוכם לשכרך מלי לשיביב הכמו למי שהוא לשלה כי כל לחל יש לו מלרגה מיוחדת לבי מעשיו ולמר לו ומחלן לליה בשיבא:

כתב ס"ם ס"ם שלבים שלא מבני שהשנאה לבנו לילה ושמיעה ובריחה הוא שלו נ"ש להשנאה ולילישע ולהשנאת הבנו כמו השמע עם קול ולליה כמו שם השע ויאמר ה' לבן ולבי לילה הבנה מכמה ולעת. וכלן לשם מסם שעבים וילע שהוא מבשר ומולך לותן להמעיד לנד לרץ עמון ומואב ומתבזים מעל לרץ ישלחל. וכלו שמע מסם

שהיו צומכים להוריד מטר לעמון ומואב ׳

מעשה בר׳ אליעזר בן הורקנוס ׳ ג׳ תעניות שהתענו והלכו על שנמנו ג׳ כלתנן עברו אלו ולא כעבו וכו׳ ׳ התחילו הגבור לנפח מבית הכנסת ׳ קברים תקנתם בתמיה אין לכם אלא לכו קברו עצמיכם מפני הרעב ׳ פלג

קברים תקנתם לעצמכם על שאתם יונקין שלימכם מתפללי׳ על הרעב שלא יבא ׳ נעמו בעקו כמו אם יגעה פוך ׳ יכל רבי עקיבא לאחרין הן וזקן מרבני בגבן כלומר על רבי אליעזר שלא כעבה ואמרי שלבי שלימו בלשון כרבי עקיבא לא כעבה ׳ עג

אבע בשון כחל כוכב ׳ קול שבי רעש שבי שיתין שתחת המזבח להייכו בשבי שבלי׳ לחל על מים ולחל על יין ומבוקעים כשבי חוטמין לחל עבה ולחל דקה כדי שיהו כלים בבת אחת ׳ תהום על תהום קורא מים עליוכים ומים תחתוכים לותן כ׳ ספלים ׳ הלי בילוי מלאך המשוכה על הגשמים כך שמו ׳ ואית לאמרי מזל שור למי לעגלה ולבן תילתא ׳ בין תהומא עילאה לתתאה בין הרקיע לאוקייוס היכא לכשך לתרעא ורקיעא ׳ תהומא עילאה מים עליוכים ׳ לחבב מימיך חוסה להעלות מימיך ׳

לעילא לאמר ליה חשוב מימיך השפך מימיך לארץ ׳ הכנכים ואומר כלומר כשמכסין מים במג שהכסוכין כלאו בארץ שלימם בלים מלא משכה לחבריתה כבן זה שלימו יונק מלא משכה לשכה את הזמיר הניב ומימו׳ החג קול התור מלאך דומה לשור תרנוס שור תור שבשעה שמכסין מים הוא לומר כן ׳ לג׳ כמשמעו הכנכים כלאו וקומיר הניב בשעה שקול התור כשמע ׳ עב׳

הג לימרו הלל הגדול מעיקרא ׳ לשכיחא בים שבכות משום שכי לומרין ההלל קולם שילכלו ויפתו ׳

תוספות שלמי נבי מחוץ לשכיחי נהו שבכות ולפי היו לומרי׳ הלל הגדול קולם שילכלו ויפתו ובשפוכי דומיה כוהנין לומר שחרית ודוקא בשפוכי דומיה קודם התפלה אבל בשעת הפלה אין לומרין לותו שלא בשעה ובכם מלאה ׳ עג

מכח

ר׳ יהושע בן לוי גזר תעניתא ואתא מטרא אמר להו הא אנא והא בר ליואי ׳ אמרו ליה ניתי ונכוין דעתין איפשר דתברי צבורא לבייהו ובעי רחמי ואתי מטרא בעא רחמי ולא אתא מטרא אמ׳ להם רצונכם שיבא מטר בשבילנו אמר להם הין אמר רקיע כס׳ פניך לא כסי ואמר כמה חציפן פני רקיע כסיא בעיבא ואתא מטרא ׳ לוי גזר תעניתא בעי רחמי ולא אתא מטרא ׳ אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת בסרום ואין אתה מרחם על בניך אתא מטרא ואטלע ׳ אמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע ומנו לוי והא גרמא ליה והא לוי אחוי קידה קמיה דר׳ ואיטלע הא והא גרמא ליה ׳ רבי חייא בר לוליאני אמ׳ אנא שמעינהו להנך ענני דקא אמרן ניזיל ונשדי מטרא בעמון ומואב אמר להו כשהחזיר הקבה ארז התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבאו ישראל וקבלוה ואתון שנקיתו ישראל ותשדו מטרא בעמון ומואב שדו אדוכתייהו שדיין אדוכתייהו ׳

סט דרש רבי חייא בר לוליאני מאי דכתיב צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה אם נאמר תמר למה נאמר ארז ואם נאמר ארז למה נאמר תמר תמר אלו נאמר תמר ולא נאמ׳ ארז הייתי אומר מה תמר אין נזעו מחליף אף צדיק אין נזעו מחליף ואלו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות לכך נאמר תמר וארז ׳

ע תנו רבנן מעשה בר׳ אליעזר שנזר ג׳ תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה התחילו הצבור לצאת אמר להם תקנתם קברים לעצמכם נעו בבכיה וירדו גשמים ׳ שוב מעשה בר׳ אליעזר שירד לפני התיבה אמר ארבעה ועשרים ברכות ולא נענה ירד ר׳ עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אבינו אתה אבינו מלכנו אין לנו אלא אתה אבינו מלכנו חטאנו לפניך אבינו מלכנו רחם עלינו ׳ אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך ומיד נענה כסבורין העם שזה גדול מזה ואמר׳ לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו ׳

עא אמר רבי אלעזר כשמנסכין את המים בחג תהום אומ׳ להבירו אבע מימיך קול שני רעים אני שומע שנאמר תהום אל תהום קורא לקול צנוריך וגו׳ אמר רבה לדידי חזי לי האי רידיא דמי לעיגלא תלתא ופריטא שפוותיה וקייסה בין תהומא תתאה לתהומא עילאה לתהומא עילאה אמר ליה חשור מימיך לתהומא תתאה אמר ליה אבע מימיך שנאמר הנצנים נראו בארץ וגו׳ ׳

עב שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמ׳ קודם חנץ החמה כסבורין העם לומר שבחו של צבור הוא אמר להם אפשול לכם להר׳ לעבד שמנקש פרס מרבו אמר להם תנו לו ואל אשמע קולו שוב שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר שקיעת החמה כסבורים העם לומר שבחו של צבור הוא אמר ליה שמואל לא שבח של צבור הוא אלא אפשול לך משל למה לעבד שמנקש פרס מרבו ואמר להם הסתינו לו עד שיתמקמק ויצטער ואחר כך תנו לו ולשמואל הקטן שבחו של צבור היכי דמי אמר משיב הרוח וגשב זיקא אמר מורידן הגשם ואתא מטרא ׳ עב׳ וכ״ל לג׳ כתב לכך כתי׳ זה ללמדנו מכאן תועלת גדול והוא שמתפללים בשמואל הקטן לפי היו מחזיקין טובה לעצמן והיו יכלי מטר ותלין בעצמן כל דופי שמצפ׳ לחשוב כתו בעבין זה שלפי שילכלו מלעון התבה שבפרק זה שהוא שבח גדול לם יכלו גשמים ביום התעבית כתחלתו ׳ כלא

קוף

מנא מכי מילי שבמעמדות קורין במעשה בראשית. אלמלא מעמדות עמקי קרבנות שישראל עושין הם היו כלין במעשה ומעשה כלין שמים וארץ היושבין בוכות' לין מתקיימין כלבני דור המבול שמחמר שמם כלין לין העולם מתקיים וכולהל שעל עמקי קרבן העולם עומד לכך קורין לכבי מעמד בעריסם במעשה בראשית. שגלה משולשת לבנין כמו לו שהקריבו פר ושעיר תעירם וכבי יוכה.

חדושין במה לדע כי לריבבה וכי היך לפשר שהבריה יהיה קורה תגר לעבמו שישראל לות מהבורת אלא לה קץ בלילו זכות לדע שיריבוה בבי שמא כ כשיחטאו לפניך לתה עושה להם וכו': עד

אנשי משמר לותן שהיו בעריהם על קרבן לחיהם תמידי שבכל יום: בב' על יובלי היה לכתיב ויה ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויקו המים אלא יזקו ליובלי היה בג' להובלי מדבורות לכתיב ויה ותעלה היבשה כלומר שיעמדו הדברים בקיום: בד' על אספרה שקורין תעטולנלין בלעז וכתי ביה יהי מאורת ברקיע השמים ובירשו בירושלמי משום לכתיב ביה יהי מאורת וכתין שהוא אספר משחע מאכה וכלי אלא שלא תמול חמאכה על התיבוקות: אלו כתין דאסברה בלה על לשון הרע ולשון הרע לתעניד ביום ד' שכבלו מלאכות ולחמרה הלבבה לפני הקב"ה לי לאספר לב' מלבים וכו' ולל הקב"ה לבי ומעטי לת ע עצמיך ובייבו לשון הרע ובילבך לירה לחיתם לאבבה ומתפללין עליה שלא תבא. שובבות וכו' משום דבה' כתיב ישרבו הימים שרץ בפש חיה מעבי בבמדי' שעושי לותו יום ו' וכי קוו לשעבי' ביום לחתם לתו לילי שבבה בך פל"ט ל': ובחלופים הקשו עליו דקא ולילי ביתי דוד ושלמה תקבו לותם מעמדות ולא ולילי יל ישראל היתה תקפה על לומות העולם ומלי שבבה ליבא הית שלא היו מתעבין שלא הב מעבי הבוגדים בלומר מעבי הבבדים שהוא ג' לילים ומזלו וטבעו מלוש. ולא לר' שמואל בר בחמני פירוש לבבי בבי יוחבן ע"ב: ג' לילים שבעש בבר שלם וכל יום ג' שלים טבי לבתיב ויהי ביום השלישי בהיותם טלבים: בשחר יתיל לשת לבקר ומתלא לאכול ולשתות וכלי ליבא לשתו שבילת ממבו לותו תלטן מבבין על הבלם במוצאי שבתות ולין מבבין במוצאי שבת שחל ביום טוב שלא ביטל ממבו תלותו בין שבבת שבה ושמר לת הבבת. וו לבלה בפש לוש ב בטוליקון ובפש וו בפש ע"ב.

והרשבא ז"ל כתב ים בוה בעלה ובלה ובבר ילעת שלש"ם שהיה יכול הבורת ית' לבר לותו את השלם במאמר לחד חייבה מבתו לבבה לותו בשבה ימים ולא היה השלם מלא על יום ו' ויום זו' היה עולם מלא ועב כתבה בלבתיב ויבדך לאלהים לת יום השביעי לפי שהוא יום שבתון לשון שבתבדך ומתמלא השלם ובבה לשון בבוי ותפסת מלשון ובך לת לחמך ולת מימיך לפי שבו ביום הזה מלוי ובבוי יתר על ימים הראשונים שעליון לא היה שלם מלא ועב כתקלם לפי שהיה שומר על השלמות ועל המלוי ולולי שישבה טו בטלו ותעלרתי ית' וקוץ לחמו ויבה ביום השביעי על בן בבך ת' לת יום השבת ויקדשהו: ויבה מלשון ותבה עליהם הבוש והיו בני הבריאה יסוד ולוגמא לכל ימי השלם הבווים לאבריהם לחיות כל יום מועל לזוהות בפי הפשלה שבעשית ט בשבעת ימים הראשונים

עד תנו רבנן אנשי משמר היו מתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל בראון, אנשי מעמד נבנסין לבית הבנסת ויושבין ארבע תעניות בשבת, בשני על יורדי הים, בשלישי על חולבי

פרק בג' פרקים בשנה

עג משנה אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישר' ואמרת אליהם את קרבני לחמי לישאך קרבנו של אדם קרב והו' אינו עומד על גביו, התקינו נביאים הראשונים כד' משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלם של כהנים לוים וישרא"ל בחניך זמן המשמרה לעלות כהנים ולוים עולין לירושלם וישרא"ל שבאותו משמר מתכנסים לעריהם וקורין במעשה בראשית ביום

פרשת א' כולם האחד בראשית ויהי רקיע בב' יהי רקיע ויקוו המים, בג' יקוו המים ויהי מאורת בד' ויהי מאורת וישרצו המים בה' ישרצו המים ותוצא הארץ בו' ותוצא הארץ ויכלו השמים והארץ וכל צבאם פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקטנה ביחיד בשחרית במוסף במנחה נכנסין וקורין אותה על פרט כקורין קש עש במנחה לא היו נכנסין מפני כבוד חשבת,

גמ' מנא הא אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי אסי אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר ויאמר א'להים במה אדע כי אירשנה אמר אברהם לפני הקבה רבש"ע במה אדע אמר לו קחה לי עגלה משולשת אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שבית המקד' קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר ליה בני כבר תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקורין בהם מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ואני מוחל להם על כל עונותיהם,

המדברות, ברביעי על אסכרה שלא תפול בתינוקו, בחמישי על עוברות ומניקות, עוברות שלא ילדו ומניקות שיגדלו את בניהם, ובעש לא היו מתענין מפני כבוד השבת וכש בשבת עצמה, באחד בשבת מאי טעמא לא אמר רבי יוחנן מפני [redacted], רבי שמואל בר נחמני אומר מפני שהוא שלישי ליצירה אי נמי משום נשמה יתירה דאמ' רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נתנת בו באדם בעש ובמוצאי שבת נטלה ממנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ויאבדה נפש,

עה תנו רבנן מה הם בני גונבי עלי ומה הם קוצעי קציעות אמרו פעם אחת גזרה מלכות [redacted] על ישראל שלא יביאו עצים למערכה שלא יביאו בכורים לירושלם והושיבו פרדסאות על הדרכי כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא וכשרים שבאותו הדור הביאו סלי בכורים וחפום בקציעות ונטלום ועלו על כתפם כיון שהגיעו אצל פרדסאות אמרו להם להיכן אתם הולכי אמרו לעשו שני עגולי דבלה בסכתשת שלפנינו בעלי שעל כתפנו כיון שעברו מהם עטרום בסלים והביאום לירושלם תנא הם הם בני סלמאי הנחוצתי, תנו רבנן מה הם בני סלמאי הנחוצתי אמרו פעם א' גזרה מלכות [redacted] על ישראל שלא יביאו עצים למערכ' והושיבו פרדסאו' על הדרכי' כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישרא' לרגל מה עשו יראי חטא וכשרים שבאותו הדור הביאו גזירי עצי' ועשאום כסו סולמות והניחו על כתפם והלכו להם וכיון שהגיעו אצלם אמרו להם להיכן אתם הולכים אמרו להביא שתי גוזלורת משובך שלפנינו בסולם שעל כתפנו כיון שעברו מהם פרקום והביאום לירושלם עליהם ועל כיוצא בהם נאמר זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב,

עו משנה חמשה דברים אירעו את אבותינו בי"ז בתמוז וחמשה בט' באב בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ובוטל התמיד והבקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל, בט' באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשנייה ונלכדה בתר ונחרשה העיר, גם' נשתברו הלוחות סל"ד דתניא בו' בחדש נתנו עשרת דברות לישראל רבי יוסי אומר בז' בו, סד"א בו' ניתנו בו' עלה, סד"א בו' ניתנו בו' עלה, דכתיב ויהי משה בהר וגו', וכתיב ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל וגו', בוטל התמיד גמרא, הבקעה העיר בי"ז בתמוז הוה והכתיב בחדש הרביעי בט' לחדש ויחזק הרעב בעיר וכתיב בתר ד' ותבקע העיר

סדרשוכים והוא שאמר בעצמו שאמר ר' שמעון בר' בחמשי מפני שהוא ג' ליצירת אדם הראשון ובשלישי טבעו חלום ולא מלא כמו שאמ' בבולדים שהם חלושי' ולילי הכתוב יום הג' בלילה כמו שזכר בשבת בפר' המילה לותה היום לדומה לדורות שבכל שלישי ליצירה כח האדם לא חלום יותר משאר הימים והוא שאמרו בגמ' בחכמי שהיו מתענין בשני על יולדי היום לפי שביום ג' היה תלוקת המים ועכ"ז יום הב' לעולם קרוב לפעול יותר בימים מבשאר ימים. וכן בג' להולכי מלכדות ויער גומה עניים. והל' על הכתיב שלא תפול על התיבוקות מפני שבו נכללו המלוות וכלומר המלה הזאת כל המלוות בהסכון וזין לומז היום בו מלרה וכמו שאל"ז מלרת בתיב והוא שאמר בעצמו שאמר רבי שמעון בן לקיש שבעש הותרן לו בשאר ימים יתירה והעניין שימנע בנפשו תבוכת רבוי וחלמות ועוכר כמו שהיה ביום הראשון בשבת ובעבור היום הזה הראשון יחזור הלילה והוא שבת ובכפם מלשון כפם הברכה כל כי לא בכרית כפם העולם ובדרך משל כאלו כפם בשאר לכל העולם ונשמרה יכירתו ממנו כשבת היום ועבר ולכבר להכיר עניי בשאר ימים במוצאי שבת כלי לחזק הלב בהיות הטוב לפי שהיה מעכב את הכפם ומחזק ובשיריים בשבת מבוא ובהכה לו תהיה הפשלה חזקה ולאויב לחזק את הכפם בשאר עכ"ל הר"שבם

זאת הבכייתא הכילו בגמרא בפירוש המשנה וזל זמן עניי בהיכים והעם ט': בה' בכיסן בני לחם בן יהודה בב' בתמוז בני דוד בן יהודה. בה' בלב בני פרעוש וכו' על בעו בלב בני זתוח בן יהודה ועמהם בהכים ולויים וכו' ובכי נוכבי עלי ובכי קונני קציעות ועל זה שלנו בבכייתא מה היו בני נוכבי עלי וכו' וזה פירוש המשנה: זמן עניי בהכים והעם שמתבלבי' עניים תשעה בלנו הט' וחכים היו הכהנים והעם מתבלבים להכיר ע עניים והיו מקריבין קרבן לותו היום ולפיכך היו עניים הרבה למעלה היו שלנו מתבלבים ומקריבין בלנו ט' וחכים. בני לחם בן יהודה שבשעלו בני העולה הם מתבלבו תחלה בלחד בניסן ובפרק לקם עניים על כ' בתמוז שמתבלבו בני דוד וכו': זתוח בן יהודה ובכי נוכבי עלי ובכי קונני קציעות מפרסה לותה הם וזה פי' בבכייתא. בבלאות בוטליקין פרס לפון פלשת לבשם לילות כמו ליומלי שבי שביה שבומלים בב' מקומות: קציעות תלים יבשים שבותבין לותם עיגולין ועלי שם הבלי שקונעין לותם בו שמו מקנוב קבי לבו קניעות כמו יעשקו במקנועות ומתבנמים בלזמלון: נוכבי לב הבומלים לפי שמרגלין לבם העלי שעל כתפיהם: עלי פיטון בלעז: סלמאי בקרקין על שם הסולמות: כתפנו עם שבותבין ובוקין הסולמות.

בו' בניסן בתבו בבכייתא ליה שבז' בניסן שהוא למחרת ממתן הלבנות עלה משה לקבל הלוחות וירד ושבר הלוחות ביום י"ז בתמוז דמ' בניסן ובטיעי בכלל עד ז' בתמוז לוכה ת' יום שעמד משה בהר כ"ל לניסן ו' בתמוז הרי מ' וכ"ז בתמוז לבייתו מ"ש יום ירד ושבר את הלוחות. נמלא לפ שבכתן קבל אלף למדנו מבבותיבו. בה' בתשופה בגלות בכל שביה בגלות לחום ומעת שהוסר ובתבטל התמיד בו ביום בתן סקון סומם לבייתו בלם בהיכל: ומל הוא וכי מל סקון הוא ותו לפ והכתיב על בלף שקוטים מסומם ושקוטים טובא משמע:

אשכחו עילוי דגלם: אושלת לשון שאלת כלים וליגנות והיינו דכתיב חד כנף: ויהי בחדש השני וגו' משמע מהכי קראי דבפ' באייר כעלה הענן פשו להו ט' באייר דלעולם הוי חסר וכתיב וילכו שלשת ימים וגומ' יום ראשון מנ' ימים הללו לא חשיב שאותו יום היה יום כ' לעליית הענן הילכך כ"ב מאייר אכתי בגרי להו שבעה ימי' מאייר וכשתחשוב חדש של עשרים ותשעה יום שהיה להם הבשר מכ"ב באייר כלה חשבוכם בכ"ב בסיון וכתיב ותסגר מרים שבעת ימי' הרי כ"ט דסיון ובו ביום כשתלחו מרגלים ומיום שלוח עד ט' באב שחזרו הוברכת למנוא מ' יום שתרו את הארץ חד דסיון דהוי מלא וכ"ט דתמוז דהוי חסר וט' באב הרי ל"ט: ופריך הכי כבי חד הוו: קרא עלי מועד לשבור בחורי כקיטבא שחדש חסר שבא אחר חדש מלא עבדיכן ב' ימים ר"ח והוי יום ראשון השלמה לר"ח של מעלה ממנו לעשותו מלא וכמנאו ב' ימים טובים בחדש מלא אחד בתחלתו וא' בסופו וה"ק זמן עלי מועד לשבירת בחורי בט' באב שמגלגלין חובה ליום חייב: מוצאי שביעית שנה שמיכית דוכן עשוי כעין איבטבא ועומד עליו הלוי לשורר: וישב עליה' את אוכם פריך בערכים האי במזמור של יום ד' הוא שהוא אל כקמות ומאי האי דקאמרי ליה ביום ראשון ופריק התם איליא הוא דכפיל לפומיהו בעל חוטם מה חוטם מיפה את הפרנוף כך הוא מיפה את דורו כלומר קנין שבדורו מתבקש ליהרג: טשא החבי אזל ההגמון לגבי רבן שמעון בנגעא ורא"ש וזכב מ מתרגמיכן שלטון והגמון ומית חד מיכיהו היועצים וסבורים שאירע להם בשביל שאירעו לגזור: מצאתי בפירוש אחר לשון זה: אזל לגביהו ההוא הגמון בנגעה: דכי גזרי גזרתא שרי יון ומית חד מיכיהו מבני הענה בטלי גזרתא שכותבין סימן בדבר שרעה תבא עליהם בדבר זה. ע ז

ולא זכיכו להיות גזברים שאתה מחריב ביתך: משא גיא חזיון הגיא שהיו מתנבאים בו: מה לך איפה כלומר על מה אירע לך דבר זה שעלית כלך אל הגגות. תשואות מלאה את שהיית תשואות מלאה וגו' תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה אלא באש כפלו ומתו. מקרקר עליהם מתאכח עליהם. כתרנגולין שמתרעמין

אמ' רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בט' לחדש הבקעה העיר בראשונה ובשניה בי"ז בו. שרף אפוסטמוס את התורה גמרא. והעמיד צלם בהיכל דכתיב ומעת הוסר התמיד ולתת השקוץ ש שומם. וחד הוה והכתיב ועל כנף שקוצים משומם אמר רבא תרי הוו ונפל חד על חבריה וקטעיה לידי' ואשכחו דכתיב עילוי' אנת צבית לאחרובי ביתא וידך אושלת לי. בט' באב נגזר על אבותנו שלא יכנסו לארץ מ"ל דכתי' ויהי בחדש השני בשנ' השנית בעשרים בחדש נעלה הענן ואמר מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן שניה הקים משכן ושלח מ מרגלים וכתיב ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים ואמר רבי חמא בר חנינא מלמד שסרו מאחרי ה' וכתיב והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וכתיב עד חדש ימים דהוו להו עשרים ושנים בסיון וכתיב ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים דהוו להו עשרים ותשעה בסיון. וכתי' שלח לך אנשים ותניא בתשעה ועשרים בסיון שלח משה מרגלי' וכתיב וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום הני ארבעי' נכי חד הוו אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מלייוה דכתי' קרא עלי מועד לשבור בחורי. וכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם וגומר. ואמר רבה אותה הלילה ליל ט' באב היה אמ' הקבה הם בכו בכיה של חנם אני אקבע להם בכיה לדורות חרב הבית בראשונה מנא לן דכתיב בחדש החמישי בז' לחדש היא שנת י"ט שנה למלך נבוכד נאצר מלך בבל בא נבוזר אדן רב הטבחים וישרוף את בית ה' איני והכתיב ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת י"ט וגו' וישרוף את בית ה' ואת בית המלך ותניא אי אפשר לומר בז' שכבר נאמר בי' ואי אפשר לומר בי' שכבר נאמר בז' הא כיצד בז' בו נכנסו הגוים להיכל ואכלו ושתו וקלקלו בו שמיני ותשיעי עד שפנח היום סמוך לחשכת עשירי שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. לעת ערב הציתו בו את האש ונשרף עם שקיעת החמה ובעשור לחדש והיינו דאמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלא הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל נשרף בו. ורבנן אמרי אתחלתא דפורענותא עדיף דבט' הוא דהוייא. ובשניה מ"ל דתניא רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכות וחובה ליום חובה אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו היום ערב ט' באב היה ובמוצאי שבת היה ובמוצאי שביעית היה ומשמרתו של יהויריב היתה והלוים עומדים על דוכנם ואומרים שירה ומה שירה היו אומרים וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם לא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו גוים וכבשום וכן בשניה נלכדה בתר גמרא. נחרשה העיר נמי גמרא. תניא כשחרש טורנוסרופוס הרשע את האולם נגזרה גזרה על רג' ליהרג בא אותו הגמון לבית המדרש ואמר בעל החוטם מתבקש בעל החוטם מתבקש. שמע רג' אזל טשא מיניה אזל לגביה בצנעא אמר ליה אי מצילנא לך מייתית לי לעלמא דאתי אמר ליה אין אישתבע לי אשתבע ליה סליק לאיגרא נפל ומית. וגמירי דכי גזירי גזרתא ומית חד מיניהו מבטלין ליה לגזרתא יצתה בת קול ואמרה אותו הגמון מזומן לחיי העולם הבא.

עז תנו רבנן כשחרב הבית בראשונה נתקבצו כתות כתות של פרחי כהונה ומפתחות העזרה בידיהם ועלו לגגו של היכל ואמרו לפניו רבש"ע הואיל ולא זכינו להיות גזברים נאמנים לפניך הרי מפתחות מסורין לך וזרקום כלפי מעלה יצתה כמן פסת יד ולקחתם והם קפצו ונפלו לתוך האור ועליה קונן ישעיה משא גיא חזיון מה לך איפה כי עלית כלך לגגות תשואות מלאה עיר הומיה קרית עליזה וגו' ואף הקבה מקרקר עליהם כתרנגולים שנ' כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה לה' אלהים בגיא חזיון מקרקר קיר ושוע אל ההר.

שמתרעמי ונוטלין על בניהם · שלאחר מקרקר קיר קיר לחבירו ומכנו סך קיר פלוני בתוכו עד ושוב כמו כן לחבירו · כפ
מקרקר לשון יללה · ושוב אל תיהי אל ישובלם שנטוק מן הלחנות · עפ

ליזיל בהדיה בערבות שלהם · דקליס להתעכבם בהם כלי משתן לנטושן ·

ע ט

שאולין שלא לבייש את מי שאין לו · כל לחתן בגדיה טעונין טבילה קודם לבית שלא לבייש כלות בגדיהם להטביל את כליהן · וחולות בכרמים לשון מחוללות · גליכה וכלאים בכות ניון למשמע שיבולות וחולות · מתן תורה שניתנו לחולות לחרבות ביום הכפורים · בגין בית המקדש שיתחכך בהם כלי משתן לנטושן · פ

שנתנו בו לחולות לחרבות כיון בתמוז יכל משה מן ההר בתחלה ושבר הלוחות וביום יום טוב לחת משבר וביום תשעה עשר עלה למרום לקבל לוחות לחרבות ושתבעל שם שמונים יום לרבעים עמד בתפלה לכתיב ואתבעל לפני ה׳ את לרבעים היום ולרבעים יום עמד שם לחזור וללמוד תיכף כבר לשוכך חשוב מתשעה עשר בתמוז שכיס עשר מתמוז להקיש שתי מליוך ולאבכי שכיס ולרבעים ותשעה לתשעי הרי שמונים וביום הכפורים ירד לחתחיל לחמר וכל בת יוכשת בחלב ועמר לא תבוא בחלב וקתיכוה בחמשה עשר בלא · זה הלבר לשר נוח ה׳ לבר זה של שבת בחלב: שבלו בו מתי מדבר לחמרי ביכום׳ כל לותן מ׳ שבת שהיו יושבין אל במדבר היה כרוז יוצא לפני משה כל עבר ט׳ בלא ומכריז ואומר בלו הכל לחפור והיה כל לחל מישראל יוצא וחופר לו קבר בערב היה כל לחל לן בקברו למחר היה הכרוז יוצא ומכריז ואומר הבלו הקיים מן המתי׳ וכל מי שהיה בו ממש ה היה עומד ויצא ומי שהיה עתיד למות היה תולעת יוצא מטטרו ובכתם לתוך פיו ומת והיו קוברי לותו וכן כל שבת ושבת לפוף מ׳ שבת היה הכרוז יוצא ומכריז הכל יצאו לחפור וכו׳ ועמדו כלן כיון שראו שלא נגזרה עליהם מבת ולא מת אחד מהן ב ילשו שבלא הגזרה וקברו לותו יום ועשאוהו יום: לא היה לבור עם משה שלא פה אל פה בחזיון לילה: הרוני בתר לחל מרכן היתה לותה נוזרת ומברת שעשו כעגל קומם בניו ז׳ שבים ועמדו המתים על הקרן על טו בלא: מלכות עניים למערבה שעל לותו יום היו עניים יבשין וכלויין לשניהם וגוחין ליקבע ומכלן ולילך לא היו מבקשין לפי שקוברו ליבשן וקברו

עח אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם ש שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר ממעטין באכל ומרבים בשמחה · אמר רב פפא הילכך האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי גוי באב נשתמיט מיניה דריע מזליה דישראל · באדר ליזיל בהדיה דבריא מזליה דישראל · להת לכם אחרית ותקוה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אלו דקלים וכלי פשתן · כריה שדה אשר ברכוה · אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כריה שדה של תפוחים ·

עט משנה אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כטו׳ באב וביום הכפורים שבהם בנות ישרל יוצאות בכלי לבן שאולים כדי שלא לבייש את מי שאין לו · וכל הכלים טעונין טבילה ובנות ירושלם יוצאות במחולות וחולות בכרמים ומה הן אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עינך בנוי תן עיניך במשפחה וכן הוא אומר צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום ח חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זו מתן תורה וביום שמחת לבו זו בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ·

פ גמ׳ בשלמא יום הכפורים יום סליחה ומחילה יום שניתנו בו לוחות א אחרונות לישראל אלא ט׳ באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה מאי דרוש זה הדבר אשר צוה ה׳ לבנות צלפחד ונו׳ דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה בלבד רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן יום שהותר שבט בניימן לבוא בקהל שנאמר ואיש ישראל נשבע במצפה לאמ׳ איש ממנו לא יתן בתו לבניימן לאשה מאי דרוש ממנו ולא מבנינו · רב אידי בר אבין אמר רב יוסף יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא הידה דבור עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר ה׳ אלי לאמר אלי הידה בדבור · עולא אמר יום שבטל בו הושע בן אלה פרדסאות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר לאי זה שירצו יעלו · רב מתנה אמר יום שניתנו בו תרוני בתר לקבורה ואמטיב השוב ואמטיב השני ניתנו לקבורה · אם כפרק יש מוכלין ובפרק שלשה שחכלו · רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שהיו פוסקין בו מלכרות עצי למערכה · דתניא רבי אליעזר הגדול אומר משו׳ באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן בשים אמר רב מנשי וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף מוסיף ודלא מוסיף יאסף · מאי יאסף אמר רב יוסף תקבריה אמיה ·

פיסקא שבחם בנות ישראל יוצאות וכו׳ תנו רבנן בת מלך שואלת מבת כהן גדול בת כהן גדול שואלת מבת סגן בת סגן שואלת מבת משוח מלחמה בת משוח מלחמה שואלת מבת כהן

וקרו ליה ליום טוב בתר מגל כלומר בתר הגרזן שמקצו מלכרות וקא פליג רבי אליעזר למתניתין: מכאן ואילך מכיון ואילך עד ט"ו בתר ליביעי עסיק בלילות לכל מד"ו בתר ואילך מאן למוסיף לילות על הימים ושמא בתוכ מוסיף הקדוש ברוך הוא שכיס על שכותיו: כגון המוסיף תחת כאן גדול לשמש תחתיו שם ליבא בו פמול: משום מלחמה שמכרין ואומר מי הקים היכא תחת ליביעי עסיק בלילות לכל מד"ו בתר ואילך מאן למוסיף לילות על הימים ושמא בתוכ מוסיף הקדוש ברוך הוא שכיס על שכותיו: כגון המוסיף תחת כאן גדול לשמש תחתיו שם ליבא בו פמול: משום מלחמה שמכרין ואומר מי הקים היכא

וכך הלכה: תפילו מקופלים ומוכין בקופסא כלומר בתרנגולין עטילף שלף לביים את הטמלאי שלין לשם שלף לכביש הכושף לשם שליכה כונסת לו פוסל את זכרו: שתעטרוהו בהודים שלאחר כשולין תתנו לה תכשיטין. פא

מראה בתנבעו ואומר זה ס' קויכו לו כגילה וכשמחה ביישועתו.

פיסקא זבנות ישראל יוצאות וחלות בכרמים, חנא מי שאין לו אשה נפנה לשם,

ומה הן אומרות בחור וכו' תנו רבנן ארבע משפחות היו בארץ ישראל יפיות שבהן אומרות תנו עיניכם ביופי שאין אשה אלא ליופי מיוחסות שבהן אומרות תנו עיניכם בפשפחה שאין אשה אלא לבנים ע

נשלמה מסכת תענית: תל יתברך:

עשירות שבהן אומרות תנו עיניכם בבעלי ממון, בינוניות ועניות שבהן אומרות קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעשרונו בזהובים,

פא אמר רבי חלבו אמר עולא אמר רבי אלעזר עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בגן עדן והוא יושב ביניהם וכל אחד ואחד מראה עליו באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו וגומר,

נשלמה מסכת תענית: תהילה לאל יתברך:

מנצפ"ך כגון לותיות: נופים לחכוס בניקי הלוכות: כגון היו עומדין בתיתה הקיקיון שנברת משפי עבריהם הילך שאר הלותיות יש להן מקום לבן מקום לבך אבל שו אין לבם עוד מקו' לבך שהיו בלויר שמח מס פתוחה היתה בלוקות:

ואפשר הוה לתרוצי הא לבך אבל בפתוחין וכי לתת לבך ירמיה בפתוחין וכי מוכח במסכת שבת בפר' הכונס אלא פריך ליה מילתא דשויה לתרוייהו מהו הוו וכו' ואוקמה לסוגיא דתעלומ להקשות לבך שהיו על לטבח ומעמידה על כוליה מפי ר' עכ:

תוספות מנצפ"ך שיכה בכל הלותיות לעשותו מוטיקין מן נופי פירוש נופים בניקים וכן פירוש סכוטליקון מן נופך. וביהושלמי מפר שלותם נופים בשקין לבקי לבשו מבנפ"ך וכי אלעזר וכי יהושע היו מקס: עול מנחתי כתוב בפס הלויטבע וקלי נופים לחכוס לאחר יהשיהו לילו קודם לבן כבי היו שם הלחון וקלוחות וכיכי לבקי לבשכוס וחזרו ויסדום אלא מלי לאחר שנגנז הלחון בימי יהשיהו הלבני למוליים בשכחום וחזרו ויסדום:

פרק ראשון

שלא יהו המקלוקות לפרס מקלות בתחתין: קן המשיח בספר לכיכל. ויקלו בספר בתשת הלכיים ונומר בספר עזרא כתיב. זו מקלא לשון עברי של מומס: הפסוקים היכן הס בפסקין. פסקי טעמים הכניסות קלויין טעמים. הלמלא תרגומי' דלמי קלא וכו' מפני שלא מניחו בכל המקלא מספר להדדיימון בן טבריימון בנקעת מנדו ויוכתן מתרגם בר' הפסוקות הדדיימון בתרות גלעד ובקעת מנדו לויסדום כלמפרש בפס' הלכיים.

תוספות מתרגם של כתובי' ושל לייך וכו' תימא שהכי בשבת פ' כל כתבי מעשה בל"ג וכו' ובספר ליוב תרגם מוכח לפניו וכן לקמן בפ"ג ובשאר דוכתין ושל שלי' מחכמי הלוחות לאחר יוכתן בן עוזיאל תרגמן ולא תרגם לכיכל ויוכתן כמיכא מלתרגם הכתובי' כיון שלא היה יכול לתרגם לכיכל משום לשית היה קן משיח: ואם הכין הקן הלמתי לא היה יוכע לא היה יודע קן הלמתי והיה כותב קן מלעתו כלכך שעשו שלא התכיאים אם לא יבא המשיח לזמן לאוקן קקן יתיאשו ישראל מן הגאולה כי יאמרו שכתוב בה בהוה הקדש ואין עוד תקוה: כמספר לאחאב בן עמרי וחקי לאחאב ג בשבילין ותעבוד הכבה במחכה בלבד בשעי' בכה ובלבול לאחאב בן עמרי מ"מ כיון שהיו כל ישראל מקובצים שם במלחמה הובלטו לספרילו בפני לוחבו ועבדיו ובשוף מועד קטן מפ' מזוזה היה מחזיק עצמו במחבבה כדי שלא יהלו ישראל שמת מלבם ויכומו שלא והמלך היה מעמיד במחבבה ויחת בעגב:

דהריטבא אמר רב יוסף לעלמא תרגום וכו' לא לשכחן לבך יוסף לעשיק ומייבי בתרגו' טובא בכל דוכתא משום דקום קנין בקול ולא היה יכול ללמוד לבניס שבכתב על פה ולפי היה קולא הפסוקים בתרגום שקום לבר שבעל:

עוד מנחתי כתוב בפס הלויטבע על מאמר הלעלמן לבי' יבעיה לבול זה ובכתיב לעלה בחמות שלין בבית

תורת האלהים זו מקרא, מפורש זו תרגום ושום שכל אלו הפסוקים, ויבינו במקרא זו פסקי טעמים ואמרי לה אלו הסמורת שכחום וחזרו ויסדום מאי שנא אדאוריית' דלא אדעזעא ומאי שנא אדנביאים דאדעזעא, דאוריית' מיפרשן מילי דנביאים איכא מילי דמסתמן ואיכא מילי דמיפרשן, איכא מילי דמסתמן כגון ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד חדדרמון בן טבריסון בבקעת מגדו, ואמ' רב יוסף אילמלא תרגום דהאי קרא לא הוה ידענ' מאי קאמ' מאי היא בעידנא ההיא יסגא מספדא בירושלם כמספ' אחאב בן עמרי דקטל יתיה הדדרמון בן טבריסון ברמות גלעד וכמספד יאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה הנירא בבקעת מגדו,

ולימי

כשלי לקדש לבר מעשרה: הקשו בתוס' דקשה ליה מ"ל בסנהדרין לעזרא שיכה את הכתב למלי לשורי שעלה עמהם מבבל ורבנו לקחתם קרי לשכתו ולרום לכתי' וכתב לו את משכח התורה כולה כתב העשוי להשתכח כלילית התם: ומחכי' תרגו דקא לא קשיא מלום מצו' חלוף הכתב' בכתי' ואין מלום שלא במקום הכתב' כמו שהוא לנו עכשיו ולפי זה אין לומר שהוא כתב אשורית שהרי כתוב בו ויהי ביום השמיני וגו' ואין לומר שהוא כתב עברי שהרי כתוב בו ויהי בשנת שתים לכורש וגו' ולא היה עברי אלא אשורי: ומהריבן מלי לשורי שעלה עמהם מאשור שכתב הקדש הוא כתב בני אשור: וזה תמוה גדול שיהא הכתב הזה המאושר שיש בכל קון וקון ממנו תלי תלי של הלכות והלולות התורה כתב של בני אשור ויהיו הלכות מכתב עברי: ושל בכתב עברי מה נם היה במ"ם ומ"ך שבלומות: אבל ולפי אין לפרש זה הכתב שהקדש הוא לשורי הוא כת' הקדש שבלומות ועל שם כך נקל' קדש וכן לשון הקדש ומשלש לא נראה הכתב הזה אלא בלומות אבל לשון הקדש כבר נודע ונבי ישראל קודם שתן תורה וכן משי מלכ' עם כניליו וקדושיו ואע"פ שתך תיתת וקדושת הכתב הזה באותן הימים לא היו כותבין אותו אלא בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותבין אותו בכתב עברי וזהו שנאמר הלוין שכשנבו לאותיות מכתבם וכשנלו לאשור וילמו בני אשור כתב זה בעלוהו לפה או שהיה לכלם קודם לכן שנודע לפה מספר הקדש אלא כתב שלפה: או שהיה להם ותלדו אותו ובני ישראל הורגלו בו עכשיו משם ואילך וזהו שאלה עכשיו מאשור: ובימי עזרא כיתן לפה לכתוב ספר תורה ושלח כתובי' בדלייקי' מדכתיב וכתב הכשתון ובני היה אומר שמשלם לא כשתבה וכתב זה כיתבה תורה לישראל גם בספרי הקדש ולפה בקרי' שמו לשורי שמאושר בכתבו ולקחן כמכילתי' קבי לשורי כמי לשון הקדש כלתנן והלוגו שמע לשוריות והא ולאי לכ"ע לשון הקדש לישו של בני אשור דקא אמרי' בירושלמי לשור לשון יון להם כתב יש להם בלום' כתב יש להם משלשה אבל לא לשון אלא משל אחרים: אל קל לכתב שלהו יש להם אבל לא לשון שלהו ועל שם שהורגלו לכתוב לשון הקדש בכתב לשורי זה בקרי בלשון לשורי. וזהו כל כתן ובבול. ולפי' זה אין כמה שהיה עזרא את הכתב שהרי הכתב הזה בספרי התורה שוה מלום על התורה שהרי הכתב הזה כבר היה ידוע ונתון להו בלוקות הברית עכ"ל.

אמר הכתוב עם היות שכבר נתתי בלעתי אחר השלמת כלל זרעים שלא להאריך לכתוב בספר זה אולתי לשון המשנה והגמרא עם פירושי התפרשים הראשונים והאחרוני' ככתבם וכלשונם לא יכלתי להתאפק ולחשוך קסת הסופר לפר בחתני מלכתוב קצת בחקום הזה על עניין דבום לחומיו נדול העיד לפר למדתי מהלכות הזה מהכה להלי"ת ל"ל ויאורו עיני ולבי לעניין קיום כ' לחומות אחיתות חוברות לפה של לחותה וקן הלה: הל' שתורתנו תורת אלעה היא בנחית קיימת לעד כתל"נ מנותיה ושום לחד מהן לא תתבטל בזו ל נאור לעולם: זאת ההקדמה מחומתת חוחלת בלברי רז"ל ולכן הקש' מחכה בעל התלמוד ולחר והכתיב הלה החנות שתין בניח לפני לפלש וכו': ומזאת ההקדמה תתחייב תולדה נודקת וקיל. הלחוכח הל' שזה הכתב לפר לחכמו כותבין בו קיום פ"ת וכל לבר שבקדוש הבקיא כתב לשורי הוא עכשיו היה הכתב שהלוחות הערות ופ"ת החוכח מכל חלון בריית ה' ולפשוטם של המלה כשנייבתי כתב שבתב הלי הלבו ז"ל בם

ז"ל ממחתר נ"לפר בו שם מכשול ומשב לקיי' שברתו זאת מבריית שבמסכת סנהדרין עכל לרום זה. ולקיך לשון ולפר שמחתר בני בכתב זה ביתבה ליזרחל תורה שם לבני יחיד ושתין הלבה כחותו ולקמר' ליכלן מלום' כן בי הלה זאת בבבל בשהו מחכה כמה בטולים כמו שבחיכו בלבור הבי"טבה בחתרו ו זה תים' נדול שיהא הכתב וכו' ולא לי לבו זה הבעד אלא שבתן מקום לטעון ולטעות בבבל החמורה שבחיה לחיה לבבריו מתוספתא שבמסכת סנהדרין פרק בהן נדול רלוי לבתבה בהן ולחיה בני הבלות לבל ל' מהסבלות ועל הבל החחת תעיד לעצמה כלבני ה"ר יהבה ז"ל וזל התוספתא.

תניא רבי יוסי לומר רלוי היה עזרא שתבתן תורה על ידו ליזרחל שלא לא הלמיס. בעזרא הוה לומר הוה עזרא עלה מבבל מה עלייה החמורה בהן תורה לף עלייה וכו' ואע"פ שלא ביתבה תורה על ידו בשתבה שבחתר וכתב בשתורון כתוב לרמית ומתרגם לרמית: וכתיב ולא בהלין בתבא לקבקא מלמד שבאותו היום בינין: וכת' את משכח התורה הזאת בתב הבלוי להבתבות. ולמה בקבקת לשורי שעלה עמהם מאשור. תביא רבי לומר בכתב זה ביתבה תורה ליזרחל בין שחטאו בהפך להם וכו' למה בקבא שהם לשורית שמאושר בכתב: לים בן אלעזר לומר כתב זה לא בשתבה כל עיקר וכו' וזל פלשי ז"ל.

וכתב הבשתון בתב הבשתבה והלי קבא בעזרא בתי' שהיו בותבין בימיו בתב מסוכה שבשתבה שי' המלאך בשתב מבא מבא תקל ופרסין בימי לויאל וכתוב לחמי בלשון לרמי. ולומר ולא בהלין בתבא למקבא לא היו יבולין לקרות בתב שבתב המלאך בימי בלשתבה והיו שם יהודים הרבה שבשתבה להם לותו בתב בלותו היום: לת משכח התורה רמז לבו משה בביכו שבתב שבימיו עתיד להשתבות: מן לשור שביתן בימי לויאל ובא עזרא וכתב בו לת התורה: בבתב לשור בתבה תורה ליזרחל בימי משה עב: לאהבת הקבוד לא בתבתי בי אם ברשי פרקים מתוספתא ולשון רש"י: ועל המעיין לשמותה בתקומה ושם יבלה בי ג' המה התבחים בעלי המחלוקת בבריית או תוספתא זאת: ורבי יוסי היה לבדו הלום' למה בקבא שמו לשורי שעלה עמהם מאשור: למכם רבי ור"ם שביהם חולבים עליו בזה ולרבני שביהם בבתב זה ביתבה תורה שלא שיה מחלוקת בין שביהם שלרבני רבי בין שחטאו ישראל לפר בתיבת התורה שבמו שבתב ההוא המקודש לבל בשחזבו בימי בית שני חזבו לאותו בתב שבלמר שובו לבצרון ומאז ועד היום בתקיים בילבו בבתב ההוא: ולדעת ל"ם בתב זה לא בשתבה בל עיקר. ותמיל בל היום בבתבה התורה בבתב לשורי זה: ואם בן לפי לם בולם שהיה רבי יוסי שלא בתבתה התורה בבתב לשורי בשבתבה הבם היה יחיל לבל ב' ול"ם ויחיל ובבים הלבה בברי'. והוה לבר בתבע לבלי ולבל בל שובה זאת הסוניא ליבב בחמת מה שבתב הלי"י הלבו ז"ל: ולף לם תחמר שר' מולם בזה ידוע היה שלין לבברי רבי שהיה יחיל במקום מבמים בלום עב': והשתלמתי בבל בתי לולי לוכל לתת מבילות לדבריו שלא ושלא יהיו בבנד המוסם. ושהיה לולי לולא נדם' שהחלת התוספות היה לב' לולי היה עזרא וכו' יש לי ידים מוכיחות להיות בן מלשומו שחמר במקום מבמים ובבל התוספת' לא בזכר ומבמים לומרי' ולבן לולי לחשוב

לולי

לולי תחלת הכרוזת היתה בספרו של ולשון חכמים ותר הם
לשמות שוים בקבוב: ואף אם כולם שקנסם למתית כך לא
כתקיימו לכרוז כיון שכשלכו מבל לחר כ' וכ"ם וכם בקבלי בכים
בולבלי כיון שכם כ': לכל לשון תר וחכמים לומרים לפעמים
בחמר על היחיד כלחבוך לתלמודך מלן חכמים רבי פלוני הוא:
וכן פי' תר מה שכתב תבא לחר עם תלמידיו המכוונים בלשון
דבכן ולין כח סברתם בכנבת הבנים כדי לבטל דברי ב' חכמי
בקונים בשמות כמו בבלון שלבו: כתבתי זה לרווחא לתילתא לף
אם כולם הקדמתו שתק מובר שהלוחות ות' שבלרון לא בכתבו
שלא כתב עברי ולעשבה לא בתקיימו דברי מקטעם שבתבתי כ"ם
שזות הנ"זכ לינכה נולבת כלחבר יתבלר · והבני בא שתה לומר
שלבלוחה יבלה שבלקו דבריו מהבבת לשון החמורלין בפ' ה
הבוכר: והל·

אמר מר זוטר ר' יהודה מר עוקבא בתחלה כיתבה תורה
לישראל בכתב עברי ולשון הקדש וחזרה וכיתבה
בהם בימי עזרא בכתב אשורי ולשון הרמי וברכו להם לישראל
בתב אשורי ולשון הקדש ובחרו להדיוטות כתב עברי ולשון
הרמי: מלן להדיוטות אמר רב אסדא כותאי: מלי כתב עברי
אמר רב אסדא כתב ליבונאה: וא"ל פלפי בת ב עברי של בני עבר
הבאר: ליבונאה אותיות גדולות בעין אותן שקובעין בחמיעין
ומזוזות ולשון התוספות לא מעלה ולא מוריד בבדון שלבו:
הבא בר' לבלוחה מדברי החמורלי' החלה שבתחלה לל בשבתבו
הלוחו' ות' שבלרון בכתבו בכתב עברי לוקא ואם רב אסדא שבא
לעבם מלי בתב עברי יוצא שהוא עבמו מובר שבן הלבה: ועד
אמך הרי לבלו שבתב לשון זה: ושוב דבגמרת שבקדבי' פירשו
החמורלים דברי חבמים שבך אמרו שם אמר רב אסדא אמר מר
עוקבא בתחלה ביתבה תורה לישראל בכתב עברי וכו' ובשב
שלין מזכיר בקדוק לשון החמורלין בלל כוכתו לקרי' דבריו:
ויתחייב מזה שדברי רב אסדא שאמר שם ומ"ש שהלוחות וכו'
סותרים למה שאמר בשבתדרין והחזיק בעל ' הספר בתיקון
קושיא זות ודבריו דקים כמוקים כתלן לעייל פילא בקופא ל
למחטא ולין לדבריו מספיקין לתקון זות הקושיא · לבן זו היא
דרך ישרה שיוכר לו בל בעל שבבא זבה וטהורה שפי' אמר
בתחלה ביתבה תורה לישראל בכתב עברי הוא בדברי הלימוצא
שהבוכה בו על בתיבת"ת שבל לים ישראל בותב לעצמו ובחמצא
ליהלן מלשוב שבאמר נב"ם על בתב הלוחות ות' שבלרון לא היו
לדברי הבל בכתבו בבת' לשוב אשר בתיקון לותם לותיו ובזוזם
ובקדבים שהיה הקב"ה קושר להם בלמזים בולות בפלאי': אולם
מחלוקת הנ' תבאים הוא בזכירת מבחה בותבי ות' לעצמם ושלר
בתבים לנהא ולאי מלינו: תן סבר שבלי לחלוק בבול לבתב
לשוב המקודם היון שבו בכתבו הלוחות ות' שבלרון לא היו
בוהנין להשתמש בו בתחילות בבתיבת ות' ושלר בתבי או מבטעם
יותר מספיק שלא היו בקילים בו בב' בחו בבתב עברי המורבל
הלבם מהלבות אשר בינבר הבאר לחל לחר מעיר וב' ממשפחה
בישראל ובהיכיו היו בקילים בו וזה המבחה בתמיד בישראל על
שבח עזרא הסופר שהיה בקי בתבלית בלותו בתב וילמד לבל
ישראל שלא יבתבו שום ות' לא בבתב הזה: ר' חולן עליו בקבת
דבוכי לומר במבחה הבאוב מבתיבת התור' ועד בבין הבית בל זמן
שלא חטאו ובבריתו שבל ישראל בהיו לבתוב בל ות' שלהם בבתב
אשורי בבל הימים הרחשונים בל זמן שלא חטאו: לבל לחר
שקלקלו מיעשיהם ובפרע לחר שבנבו הלרון בידי הבתב ה
המקודם הזה מבלל עם ישראל ולא היו יודעים ממבו זולתי
מתי מספר הלא לחד בהם עזרא הסופר והוא למדו לבל ישראל

לם הובר בי לא בשתב' זה הבתב בשום זמן: ומה יוסף ומה תבא
אם לחר זה יבאו הלמודלים ויבפרו לבו שבן היה המבחה הקדום
בין היחידים בלבבי תק' ובם בב שבל' שלחר מם ומ"ש שבלוחות
בבם וב' יובל לומר בן בעבין מבחה היחידים הקדומים ולין שום
סתירה בדברים ולין יובל שום מבם להביא מדברים' לרים לקיים
לבר זה ומתמיה והוא שלפשר שתתבטל שום מנוס במו שבתבתי
בתב התוב: והלחת לילו בן בין לבב' הולו שהלוחות ות'
שבלרון בבתבו בלותו בתב לשוני ולם היחידים היו בוהנין לבתוב
ות' בבתב לחר לין עליבם קושיא בלל ממלחם זל בלב המנוח
לין בבית בשלי לחלם לבר: ולחבי הלקדוק לחתי בדברי ל"ש
הקבדים בחבחה יתבבר לין זות בוותו ולבבר ולבן זה לבתוב
שוותים · ושול לי בזה בווב שבית והיה להיות ספק יקבה
בבגד מה שבחתי והוא שלם לחת הדבר שהבתב התוא לא בית
בתחלת היותו בך לעם ישראל וזות התוב לחר שם משם
לפביבם היתה בתובה בו מלין בא לבו לבמותו בשם בתב לשוני
וקשם עוד מזה מחמר הלום ולמה בקרא לשוני שעלה עמהם
מבשור · לפשר לומר שיחמר בדרך הלבה מי בתן בהן בבית
הקבורות דבוכי לומר מי בתן הלשון המקודש בשור מקום טמא
לשבובל לומר עליו שעלה עמהם מבשור: ובל זה תקן רבי' הבדול
ר"ש בב' תיבות שבתבה לשם ע"י החלף וטוכתו בזה שבימים
הרחשוני' לא בודע הבתב התוא לא לשור ולא בבל שאר הלומו'
זולתי בין עם ישראל לחר למדוהו מבתב הלוחות ות' שבלרון
ושם בלל העם לא ילעוהו בי אם יחיד בדור בלישראל · ולזה
בשבח החלף בימי בלשבר ובתב על בותל היכלא די מלבא בתב
בבתב זו המשובח והבעלם מבל הלומות לגמרי ושם מלומת ישראל
מלבר לישראל וביוצא בו · וזה מבואר ממאי דאקשי' בשבחדרין
ולר"ש לאמר בתב זה לא בשתבה מאי ולא בהלין בתבה לאקרי:
ובל' מזות הקושיא ומהתירון שלבעת רבי ול' יוסי בי' ולא בהלין
בתבה לאקרא הוא בשטותו ממש שלא היו מבירין אפי' לותיות
הבתב הזה ובין שהיה זה בימי בלשבר וזה מת במוך לזה
בעתך שם החלבות מבבל ובשאר למלבי מדי ופרס לשר היה
מושבם בעילם שהיה ולשור קדובים ושם בחמ ושם החלבות
לשור והשבל יתייב שהשריס והגדולים שבחלבות יהלו אבי לבישראל
שילמדם בתב המשובח הזה בעבור זה יבוה לשור : וכן
עזרא שהיה בקי בלותו בתב ומופר מהיר ויתבהו הע"י לתן לאבי
מלך פרס וילמד לבל ישראל לותו בתב: וזות בוכת ר"י בחמרו
שבבתבה ע"י החלך שקודם בהיתו לא ידע לבוא עדבו ·
לחלב בתפשטו בחלבות לשור וילמד לותו לבל ישראל עזרא ה
הסופר: ולחתת בוב זו סיים לבריו רבי יוסי ואמ' ולמה בקר'
שמו לשורי שעלה עמהם מלשור בלומר על יטעה השומע בבוי
לשורי שיהא בידוטו במו בתב עברי שהוא מיוחם לעברי על
שבני עבר הבהר המזיקו בו מבשים קלמוביות בי זה שקר שהרי
לא בודע מעולם אפי' בלשור על שבתבו החלך לחל הטעם
אחתי להיות מבוה לשור מבבי שעלה עמהם מלשור בי שם
למדוהו בחחרית ימיו אחרי שבחלה ע"י החלך ולבילך למדו
לנדולי החלבות ובפרע עם ישראל למדוהו ובשלהו בקילין בו
ע"י עזרא שלמד לבל ישראל לבתוב בל ות' שלהם בלותו בתב
ולא בבתב לחר אפי' עברי · ולפי זה תהיה בוכת מר זוטרא
בחמרו בתחלה ביתבה תורה לישראל בבתב עברי שביתן דעות
לבל ישראל לבתבה בלשון עברי ונם בימי הם הבתב הבתב אשורי
דרי זה משובח בין שהלוחות ות' שבלרון היו בלותו בתב:
חזרה וביתבה להם בימי עזרא בבתב אשורי ל' שביתן נווי נמוד
אפי עזרא שבל היחידים לא יבתבו ות' רק בבתב אשורי · וזה

פורים לשון כרזו להם לישראל להזהרות שלא בחנו בטוב לכתוב כלם בכתב אחד שהרי אין מקרא יוצא ידי חובתו אלא אם כן נכתב בלשון שנתנה בו תורה ולא שבלשון אחר לפי שבלשון הקדש נתנה תורה ולשון הקדש נתנו לנביאים שיכתבו בו ספריהם ולחכמים חיבוריהם ולכל אדם צרכיהם ולא שבלשון אחר ולא שבכתב אחר אלא בכתב אשורית שהוא כתב ועברי שהוא לשון שבחרו בו ישראל מכל הכתבים ומכל הלשונות ולמה נקרא שמו עברי שהעבירוהו ממקום למקום ומארץ לארץ ומשם אמרו חכמים בזמן שנתנה תורה לישראל נתנה להם בכתב עברי ובלשון הקדש וקבלוה בידם ובזמן שחזרו בהם בימי עזרא נתחלפו להם הכתב והלשון בימי עזרא נתנה להם תורה בכתב אשורי ובלשון ארמי ואמרו להם אלהיכם ואלהי אבותיכם נתן לכם תורתו בכתב זה ובלשון זה אתם הייתם משועבדים לאחאב ולבניו שהרגו את נביאי ה' ואתם הייתם משועבדים לבלשצר ולבניו שהחריבו את בית המקדש ואתם הייתם משועבדים לאחשורוש ולבניו שהרגו בכם ובנשיכם ובטפכם ואתם עומדים ומתחננים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שיחזיר עליכם את מלאכת בית המקדש ושיהרוג את שונאיכם ושיפיל את אויביכם ושיעשה לכם נס כאשר עשה לאבותיכם לא שבכתב אחר ולא שבלשון אחר ולא שבכתב ולשון שאינם יודעים אלא אשורית ולשון הקדש ולא שבכתב ולשון שאינם יודעים אלא עברי ולשון הקדש לפיכך חכמים תקנו שיהו כותבין את המגילה בכל הכתבים ובכל הלשונות ולא עוד אלא אפילו בכתב ולשון יוני ספר תורה כשר ומותר לקרות בו בשבת ובמנחה ואין קורין בו פחות מעשרה פסוקים ולא יתחיל בפרשה שלישית ולא יפסיק בפרשה שלישית ולא יפחות מעשרה פסוקים

הוא הכתב עצמו שהיה בלוחות שכבר נתבטל ונכתב שנית כשעלו מן הגולה וכשנשתכחה הלכה זו בימי עזרא חזרו וכתבוה בימיו כמו שהיתה בראשונה ועל כן אמרו חכמים שאין לשנות בכתבי הקדש אלא אותיות בלבד שהן בכלל מה שכתבתי:

ועוד הוסבתי לרוב הפרקים הבאים לחקר זה ומנקודתי כאן לבניס שלא כיתבו ליכתב: ויראה מתוכם שהחכם הזה עצמו היה סומך על שתי הסברות הללו כדרוש הזה כת' בתחלת פ"ט וז"ל מכלל מה שלמדנו יתבאר שלי ליעשר שתשכח התורה בנ' העקרים הכוללים שכתבנו · וזה כי בשמיעת לכני ולא יהיה לך מפי הגבורה וכו' עד שלמדנו לעשר שיהיה הכתוב בשלי לעשות שלא המנות לפי' שלא נהוגות שעה ומזה הטעם הוא שבטל בבית ב' מכין החלשים מכיסן על פי ירמיה וכו' · כלומר מזה שמנות מכין החלשים כתבטלה ממש עי' ירמיה · עוד כתב לקלן בפ' זה ומה שמעתו ישראל ליירמיה לבטל מכין החלשים מכיסן לעשר שעשו כן לפי שלא היתה המנות קיימ' ק' מי' דלכבות ונס שלא היתה הכוונה בה לבטל דבני משה שלא לעשות זכר לנולה השבית וכו' ונס מה שכתב עזרא הכתב משום דקרא לעשרת וכתב לו את משכת התורה הזאת כתב הטעות להשתבות וכו' עכ' · לא אוכל להתפלק ולסבול כ' כוונות בכללות בדבריו שלא: הא' שבתחלה ובסוף מזכיר להקדמה מושלמת שיהיה כוח לבטל מנות מכין החלשים מכיסן: הב' אם לפי שלא היתה המנוה לחל מי' דלכבות ורחמנא ליבלן מלהזכיר חלוק זה לעילו על מנוה היותר קלה שבתורה מנות: ונס אם כלן לענין שכוי כתיבת התורה קלה לעשרת ודרש ירמיה שלא יהיה זכר החכם למה שכתב כפ"ו כי כמו שכתבתי משה ירמיה שלא זכר החכם הזה סופרו ואת שבמסכת מגלה ויעשרה לא יהיה שהיתה לפניו כשולמן עניך ואם שכתבו כה התפעות לתת טעם לך הוסיפו לעשות הכתב וזה כתבתלה ליתיתי משכוי הכתב שהיה נפל לכל שו הכלבולים יביאו את התלמידי' לפקפק בג' הקמוכות לאחיות לשר זכרתי והבנתי ועמדתי בתחלת דבני שלא · ומי יתן ולא כתב הפר' הזה לשר משה בו לתלות ולסמוך דרוש לאחוי גדול וכן וכה נהוג ותלול על רוחות לקות בתקות כאחוז השער' ובית עבכים מבטחו וכיוצא מה שהניח רואים בסוף הפ' ממדרש תנחומ' מתיר לאסורים וכי על מדרש הזה לחוי לסמוך עניך ודרוש זה ואתיתי שהכיח וכרשות כתובה לדרוש המדרש הזה כמו שכתב במדרש שלח הלבנים הבה ונ"ל ה' מתיר לאסורים לנו ישרל כיצד לבניס לשר לשם הבה והתיר לשם ה' כשם ה' לשר לאחר הקבה התיר לך את התלבה התירו לך השומן וכו' עד שלמדנו לך מדרש בהוה שהוא בשלמדנו לך מתיר לאסורי' עכ' ואפי' שם כאחר שר' תנחום מולין על פירוש זה יותר לחוי לסמוך על מדרש הבה שהוא במדרשת הבניס כי הבניס היו החכמים בעלי המלכות

הקשה: ושל כי הפי' הזה מוכח בתלמוד בשבס' מולין ושלין לחוי לסמוך:

עוד משם בסוף הפרק לגבוב לב התלמידים ולהרלות לשם כי הל' משלמי נ"ל הוא מסכים בכל מה שלא טוכתו ובמקום הזה עשאו רבו ולמדו שכן היה בחתת כפי מה שהכלבו מהדוכות שעברו לולם מניכו בספרו זה לבניס ערבים ומלבם מתוקים כתובים בספר לוב ה' שיסד הבב לם והוא לניכו מוכיח לבל משם שלא כמשכח את טיבתו להעלימו כותב הטעין הזה כאלו הוא מסיח לפי תומו · ונס במקום הזה כתב לשון מרומה בשם בשו שלא לחמר שהיה לחוכה לחוי שילמיכה כל בעל תו רת משה עכ': ולמה לא הסלים כל לבני הבב הנזכר שהכניס ואת התוכיה תחת הוה טוב ה' לחמוכות ועל כלן לחמר שהסופר בלחד מהן יקרא מין והן מדוש הינלם ושכח ושכם ותחיית המתים וכנס ות כתובה וביאת משיח וכיוצא בהן · בודאי כי זה מפניק לספר משכח זאת התוכיה והנדלת מעלתה כיון שהיא מעותפת עם התוכיות לחתיות הכוזכות שכל לחד מהן רבת המעלה · ועוד לחמר שיקרא מין הכופר בלחת מהכה ומתנרת המיכי' היא ילועה לכל מדברי קזל: לחת ויניב שכבי חומר הכבה שלוקת הסקיל' הוכרח הבב על פי דרכו ליקר התורה הקודש לזה בפנות תוכיות שסם במעלה עליונה ועכ"ז בשתניה זאת התוכיה תחת הסוג הכוזכ:

ואין מכאן סוג סניר לדבריו: ולחוי לדון לכף זכות על הלי לנו ולומר שבודאי היה כתן לנו קיים כוזאת התורה כתכם תוכבי תלמודי: לכל סדוד שבהו הזה הכביסו בלוחות זה בכתות לדקדק שם עיקר ושרש ועכף ולחקור בקריאת הלה השמות: ולחבי כתומי לא הלב ע' בגדולות וכבלאות ולאיות לה לאי שבתת בו מסבת דבי הקדוש עה הוי זיר בחנות הלה וכו' שכל לחד מ"ג מנות היה מקולה תבל עבמה ואין טורך לחקור עליה שם היה שרש או ענף · ואם היב התורה הניח יאולות בפירוש פרק חלק הביאו לזה הכבת שבשות התנאות בקנת לבני דורו והיתה טובתו לבבל מהתמון לותן הדבות מפסידות התורה וכבר כתבתיו ג' יבודותיו הלא המה מפתיקים להניח מבשול תקדב עתמו: מבאן ולהלאה קולר תלוי על כל מי שיבא לשנות סדבי קודמיו לפני לחוי ית' דרך התורה בחדתי תשפיע שיתי:

אינהו בבאי שהבאו לישרל בשליחות של הקבה והוא לא בשתלח לישרל לשם בניאות אלא בשליחות דבניא בקרא לכל מדינה גדולה בשלה עליהם: מזלייהו שר שים לכל לחד לתעלה: ליבשוף ילנ·

ישראל במעמד שומדין על תמידי נהוג בשעת הקרבתן כלתבן בתשב' תענית תשמרו להקריב לי במועדו וכו'·

היכי

היכי עביד הכי שהשתמש לו לשתיה ויטול יהושע על פניו לרגיז וישתמו חייהן שמע שד הוא ושד הוקש לעז דכתיב ולא יזכו שד לת זכחיקם לשעירים אל אחם בטלתם וכו' כשהעביר היום היה להקריב תמיד של בין הערבים ובטלתם לותי וכשהתיתם בברקום העיר מכם כב' לבניים אחם בטלתם וכו' כשהעביר היום היה להקריב תמיד של בין הערבים ובטלתם לותי וכשהתיתם בברקום העיר מכם

בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקר' מגלה וקל וחומר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה מבטלין תלמוד תורה לא כל שכן ועבודה עדיפא מתלמוד תורה והכתיב ויה' בהיותו יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופ' בידו וילך יהושע אליו ויאמר לו האתה לנו אם לצרינו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי ויפול יהוש' על פניו ארצה וישתחו והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחברו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דקאמר ליה כי אני שר צבא ה' עתה באתי: ודילמא משקרי ליה אמר אביי גמירי דלא ספק שם שמים לבטלה אם לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר ליה על אי זה מהם באת אמר לידה עתה באתי על שבעתה באתי מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתוב אחר אומר בתוך העם אמר רבי יוחנן מלמד שלן בתוך עוסקה של הלכה ונמירי שכל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין ב בתשעים המטה ואמר רבי שמואל גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמ' עתה באתי: פרק קלל ובמה קלין

אמר רבי יוחנן נהרדעא כי הינא טליא אסרינא מיליא ושאילנא לסביא ואישתכח מילתא כוותיה חמת זו שבריא ולמה נקרא חמת על שום חמי שברי' אם' זעירי קטרון זה צפורי ולמה נקרא שמה צפורי אם' רב פפא שיושבת כראש ההר כציפור וקטרון ציפורי היא והא קטרון בחלקו של זבולן היה דכתיב וזבולון לא הוריש את יושבי קטרון וזבולון מתרעם על מדותיו הוה דכתי' זבולן עם חרף נפשו למות מה טעם משום דגפתלי על מרומי שדה: אמר זבולון לפני הבה רבש"ע לאחי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות לאחי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים ונבעות אמר לו כולן צריכין לך על ידי חלזון שנאמר ושפוני טמוני חול ותני רב יוסף שפוני זו חלזון טמוני זו טריטן חול זו זכוכית לבנה: אמר לפניו רבש"ע מי מודיעני על זאת אמר לו שם יזבחו זבחי צדק סימן זה יהיה לך שכל הנוטל מסך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי סד קטרון זו צפורי אמאי מתרעם על מדותיו והא הוה ליה צפורי דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה ארץ זבת חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי חזי לי ארץ זבת חלב ודבש דצפורי והויא שיתסר מיל על שיתסר מיל וכי תימא דלא נפיש דידיה כדאחוה ו

והאמר

סמך עניך זמן מלחמה מסתמך ועכשיו שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה שהרי לוכחם בלחמים בלילה: עתה באתי על עכשיו הא מיד ולן יהושע בלילה הוה ניתך העמק לפיו בלילה כתיב הלא בלילה שנה על הפיל ולא מיד יהושע מ מלכיו ושנים בלילה לחנית בחנות עמקו בתורה:

תוספות

שמע שד הוא: פרי"ח דוקא היכ' דשכיחי מזיקין כגון בלילה כשדה כגון דיהושע שהיה נר על ידיו והיה בלילה לכל במקום שכבי לדם מצוין אין לחוש שמא שד הוא דאי לית ליה תימא הכי לדם שיחתר בלילה בעיר כתבו נמי היכא שמא שד הוא ולא כיכתוב על לכתזי בבואה והלריכו ברליות על זה:

אמש

בטלתם תמיד של בין הערבי' תימא לית בטלתם וכי לא היו הכהנים יכולין להקריבו לעצם שהיו ישראל נהים על העיר ולל דודאי הכהנים הקריבוהו אבל לא היה להם מעותדו של יסר לפי שנכנו על העיר ולפי שהם מיבכבי' את הקרבן לכתחלה קבי ליה ביטול תמיד: ולא כהי שהרי בטלו קתני לגתני משמע ובין למעותדו לא מיבכבי הקרבן בל יעבד לא מיקרי ביטול לכך כל שבטלו לגתני שהרי לא היה הראון במקומו כדליתא בירושלמי פר' הדר והכהנים היו נוטלים לותו וגתיבי שכל זמן שלרון ושכינה שלא במקומן וכו' לגי ליה הכא אלא בעבודין נרסינן ליה להא דקתני התם מפני מה בעבש יהושע מפני שבטל ישראל מתמיד וכו': ואת"ל היכי משמע ליה דקל' לבטלתם מתמיד ואת"ל דהכי מלקתני הכא בעבודין נרסינן ליה להא דקתני התם מפני מה בעבש יהושע מפני שבטל ישראל

ונפנים כתיב כי עזוב עזובה תהיה ועקרון תעקר ואמר ועקרון תעקר שמא שוב כבשה [illegible] עכ תוספות׳

והסירותי למיז מפיז נבי נמ כתיב סהיה כאשר [illegible] כיהוסי זו יהושע ויהיה לזוס לגלגי יהודה ועקרון תהיה בית תלמוד לירושלם׳ לפס עיר שכבשו נבי ן׳ ממיים שמפס יונף ידין

ממערת ממיים׳ מטרפולין לצון יוכי ליתא של מלכות מטרי פס טולין לצון סרפס׳ למרבי נס מלכי מנדלים פס נבי מלכים׳

אמלאה המחבה ריסיה דקדק יען לחמרס נר של יהושלם שמא למלאה המחבה עכשיו

לתחלה כמוכבה׳ כשב זה כרשע אמר יצחק להקב״ה יומן עשו׳ של הקב״ה כשב הוא׳ של נמרד יצחק בל נמד נדק כלומ׳ לפן לפס יכול ללמד עליו נדק׳ של הקב״ה כלפן נכוחות ישל זה יהושלם שיהיב כלומר עתיד להחזיב לרץ ישראל׳ לאמר יצחק לפ״ב בל ירחק וגו׳: זממו של תפק של תעניתו מכחיבו זמס כמן שבעת של נרזל שבותיהן כחוטמה של נקלף ובמשכת בו ומתוך חוזקה לוכה משתמרת כי פס בו׳ גרמומיא שם מלכות ולף היא׳: מר זכרי לוטפים׳

יגעתי כתיב לאוקמיה ניכסף נלפ תשתבח מאכי׳ סייעתא לשמיא הוא ליס שיגע ולאו מוצא׳

איטליא של יון כרך נדול שנלל בשביל עון מכפר שבעבר שהכניס בלס בהיכל יד לבריאל׳ הענן קבה ליס וגלל עליו חלק׳ נדולה וכבוה לשם איטליא של יון מאיי לאיקה מתרגמיכן מכנות איטלייא׳ טוקים חוצות׳ פרס מזון׳ חלוכות שמעלי׳ מהן עשן חוץ לחומה שהן נבוהים מן החומה ואין מעשכין את החומה וזהו שהיכות מולכיות׳ מקום לאכיס דקות׳

ולבסוף קבעוה וכו׳ וזהו שהכית שהלך לפס בשכר שכיה לקבעה עליהם חומה׳ קבשוני לדוחות לל ועו׳ ולקריאה להיות לי לשם׳ קבלה את משול׳ עליהן שיאמרו חלוחות שהלהו שחשים להזהיר מפלתן׳ כבר כתובה לאי ושם הם רואים מה שהיב להם עי ישראל׳ בב וכבי מכיבה וכו׳ מתבו הא לאמרי לקח שלקה להם וכו׳ וכבוליה כלה מועד מקום שהזכר שם זה של ל׳ חכמים הללו חלופי רבי יוחנן וט׳ ים מחלופין רבי יוחנן ומכבירין רבי יוכתן׳ שלישים בב מקומות ים לבו להזהיר מחיית עמלק בספר ולקח שמות ומשכה תזכה ו ובספר שמואל׳ וזהו שאמר שלמה בכל שהלכתי לך לי לתה בשני לבבהו׳ זאת מה שכתב כאן ומשכה תזכה בכל מה שכתב׳ בתזכה קודם בתיבה לחת׳ ואמר המן בלבו מבא ילבי מה עשה המלה שכך לאמר בלבו שלא ים ברוח הקדש בלה להם׳ ויודע הבכר למלכי מי בלה לו שלא ברוח הקדש בלה אלו׳ וכתוב בתשפות ויודע הבכר למדבכי שלמא מרבכי בביא היה למהיבן כולא לו שלא ברוח הקדש ואם כן גם המלה לאמר ברוח הקדש כיון לבביא היה עב׳ ובבזה לא שלמו מבא ילבי מה עשה ק הבמוקים לא יעשבו מבא ילבי לת העתיד והלא בבר כאמר וכו׳ והלא בבר כאמר וכיון הלא כתב לת כלן למדת שמה שכתב רוח הקדש היה׳ לפי בבי כתיב וכו׳ ולשלם מה שכתב מלכות בעלמא ביהיבו ולא משי הקב״ה תם של תוסף על דבריו מדקאמר להוסיף עליהן ת״ם ברוח הקדש נאמרו׳

תלמי המלך שלך מבריס היה׳ שלקיס בדא בדלתות לת הסמיס שלא יאמר בדלתות שם הוא ושתי כשורות הן הא׳ בדא לת הסבי׳ לעשה שלם שתכלן פקדו ק ה״ם לומר שתי השורות הן׳ ויכל ביום השבי שלא יאמר של עשה מלאכה ביום השבת דקא כתיב ויכל שלקיס ביום השביעי והוא לא יקבל עליו מדרש שכמוהו שדרשו בו מה היה השולש שבר שבוקה בלת ב בלת בוקה וזהו גמרו׳ זכר ובקבה בדלו

והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ארץ זבת חלב ודבש דכל ארץ ישראל והוה כמבי כובי ועד אקרא דתולבנקי והויא עשרין ותרתי פרסי באורכה ו ובפותייה שיתא עשר פרסי אפילו הכי שדות וכרמי׳ חוו עדיפי להו דיקאי נמי דכתיב ונפתלי על מרומי שדה שם׳ אמר רבי אבהו עקרון תעקר זו קסרי בת שיושבת בין החולות והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יונים וכשנברו מלכי בית חשמונאי ולכדוה והיו קורין אותה אחידת סנדל צור׳

אמר רבי יוסי בר חנינ׳ מאי דכתיב והסרותי דמיו מפיו זו בית [illegible] שלהם ושקוציו מבין שניו זו בית [illegible] שלהם ונשא׳ גם הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבהם והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי זו טרסיאות וקרקסיאו׳ שלהן שעתידין שרי יהודה ללמד בהם תורה ברבים׳

אמר ר׳ יצחק לשם זו פמיאס עקרון זו קסרי בשהיא היתה מטרפולין של מלכים איכא דאמרי דמרבו בה מלכי׳ איכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי׳ קיסרי וירושלם אם יאמר לך אדם שחרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קיסר וישבה ירושלם האמן חרבה ירושלם וישבה קיסרי האמן שנא׳ אמלאה החרבה אי מלאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא ולאום מלאום יאמץ׳ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב יותן רשע בל למד צדק בארץ נכוחות יעול ובל יראה גאות ה׳ אמר יצחק לפני הקבה רבש״ע בל תתן לרשע תאות לבו זממו אל תפק ירומו סלה זו גרמומיא שאלמלא הן יוצאין מחריבין את כל העולם כולו דאמר ר׳ חמא בר חנינא ש׳ מלכי קטרי תאני איכא בגרמומיא של [illegible] ושסה מרוזבי איכא בלוקיא כל יומא נפקי הני לאפי הני והני לאפי הני ומקטיל או חד מהני או חד מהני ומטרדי לאוקימי מלכא אחרינ׳ ואם ר׳ יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן מצאתי ולא יגעתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן ואני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא דשמיא היא ולדברי תורה לא אמרן אלא לאיחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא דשמיא היא ואם׳ ר׳ יצחק אם ראית רשע שחפץ עשה משחקת לו אל תחגרה בו שנאמר אל תתחר במרעים וכו׳ כדאיתא בפק דברכות

ולא כתבו בראם למשמע שני נופים ברא כל אחד ואחד זכר ונקבה שתי פרנופין לכך כתבו בראו שכך כברא אדם בשני פרנופין · בקרוביה שלא יאמר על אברהם לא הקפיד לכתיב ביה ויפול אברהם על פניו וינחק ויאמר בלבו ועל שרה הקפיד לכך כתבו בקרוביה לומר אברהם נחק בלבו והיא אמרה בקרוביה · על נושא אדם למשמע כמי נמל שלא יאמר וכי לא היה לו למשה רבכם סוס או נמל : הרנו שור שלא יאמרו רנחכים היו אבותיכם שהרי אביהם העיד עליהם שהרנו איש לכך כתבו שור שלא היו חשובים לפניו אלא כבהמות ולא הקפיד אלא על הבהמות · ובשאר ארבות שלא יאמר שקר כתוב בתורה שהרי קהת מיורדי מנרים היה וכשאתה מונה שכותיו של קהת ושכותיו של עמרם ושכותיו של משה איכן מגיעין לארבע מאות שכה וכ״ש שהרבה משכות הבכים מובלעין בתוך שכות האבות אלא שמכה הכתוב מיום ש שכנזרה גזרת גלות מנרים בין הבתרים ומשם עד שכולל ינחק שלשי שכה ומשכולל ינחק עד שינאו ישראל ממנרי ארבע מאות שכה כא מהם ס׳ לינחק ומאה ושלשים שכה שהיו ליעקב כשבא למנרים כשארו ר״י וכן היתה נזרה כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וכשכולל ינחק היה גר אברהם בארץ פלשתים ומאז עד שינאו ממנרים כמנא ינחק ובניו שהם מזרעו של אברהם גרים ול׳ של קודם לכן לא כמכו מנזרה להא זרעך כתיב · זאטוטי לשון חשיבות אבל כערי לשון קטנות ויאמר גרועים שבהם שלחו להקביל פני מלכם · ואל זאטוטי בני ישראל באותה פרש׳ עצמה ולפי שקראום תחלה זאטוטי חזרו וכתבום בשמם הראשון ולא כתבו ואל אנילי בני ישראל · לא חמד אחד מהם שלא יאמר חמור לא כשא אבל חפץ אחר לקח : להאיר לכל העמים שאם לא יכתבו להאיר יאמרו בני כח מותרין לעבוד עז ומדרשו ש שהחליקן בדברי כדי לטרדן מן העולם : אשר לא נויתי לעבדם שאם לא כתבו לעבדם משמע אשר לא נויתי שיהיו ויאמר אכ״ אלוהות הם שהרי על כרחו כבראו : נעירת הרגלים לפי שידיה קנרים וקטנים מרגליה ·

תוספות

אמר עולא איטליא של יון זה כרך גדול של והויא ש׳ פרסה על ש׳ פרסה ויש בה שסה שוקי׳ כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מוכר עופות והויא יו מיל על יו מיל ומלך סועד בכל יום באח׳ מהן והדר בו אף על פי שאינו גולד בו גוטל פרס מבית המלך והגולד בו אף על פי שאינו דר בו גוטל פרס מאת המלך ושלשת אלפים בי בני יש בו חמש מאות חלונות מעלי׳ עשן חוץ לחומה צדו אחת ים וצדו אחת הרים וגבעות צדו אחת מחיצ׳ של ברזל וצדו אחת חולסית ומצודה ·

מגילה ט **לקיים** את אגרת הפורים הזאת השנית · אמר רב יהודה אמר שמואל בתחלה קבעוה בשושן ולבסוף קבעוה בכל העולם · אמר ר׳ שמואל בר יצחק שלחה אסתר לחכמי׳ קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו ובין אומות [illegible] ש שלחה להם כבר כתובה אני ומונחת על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס · רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו ובכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל ר׳ יונתן שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני בספר שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים במועצות ודעת שלישים ולא רביעים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שנאמר כתוב זאת זכרון בספר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגלה ·

מגילה ז **תניא** רא אומר מגלת אסתר ברוח הקדש נאמר שנ׳ ויאמר המן בלבו ר׳ עקיבא אומר מגלת אסתר ברוח הקדש נאמרה שנ׳ ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה ר׳ יוסי בן דורמסקית אומ׳ מגלת אסתר ברוח הקדש נאמר שנ׳ ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכ׳ · רמ אומ׳ מגלת אסתר ברוח הקדש נאמר שנ׳ ובביזה לא שלחו את ידם · אמ׳ רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמרי להו מילתא דעדיפא מדכולהו · שנ׳ קימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה · אמר רבא לכולהו אית להו פירכא בר מדרב יהודה אמר שמואל דלית ליה פירכא ובגס׳ האריכו לפר׳ פירכא כנגד כל ראיות של מעלה זולת דשמואל דלית ליה פירכא אמר רבינא ואי תימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלא חריפא ממליא צנא דקרי · ומשל זה כתוב להלן פעם אחרת במסכת חגיגה פא סימן יח · רב יוסף אמר מהכא וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודי׳ ורבי נחמן בר יצחק אמר מהכא וזכרם לא יסוף מזרעם ·

מלכים א ד **תניא** רש׳ בן מנסיא אומר קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא ואמרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר ויד׳ בר שלשת אלפים משל ואומר אל תוסף על דבריו ·

מסלי ל מאי ואומר וכי תימא מימר טובא אמר דאי בעי איכתיב ודאי בעי לא איכתיב תש אל תוסף על דבריו ·

משנה אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ותפילין ומזוזות אין נכתבים אלא אשורית · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא בלשון יונית · גמרא אמר רב יהודה אף כשהתירו רבותי׳ יונית לא התירו אלא בספר תורה זמשו׳ מעשה דתלמי המלך מאי היא דתניא מעשה בתלמי המלך שכנס ע״ב זקנים והושיבם בע״ב בתים ולא גלה להם על מה כנסם ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמ׳ להם כתבו לי תורת משה רבכם נתן הקדוש ברוך הוא עצה בלב כל אחד ואחד והסכימה דעתם לדעת אחד וכתבו לו · אלהים ברא בראשית · אעשה אדם בצלם ובדמות · ויכל ביום הששי · וישבות ביום השביעי · זכר ונקבה בראו · חבה ארדה ואבלה שם שפתם · ותצחק בקרוביה

לאמר

תוספות אלהים ברא בראשית משום דמשתבר להו למימי שהפסוק הזכיר הכוכבים ראשון הילכך אם כתבו בראשית ברא אלהים היה טוב"ת מלמד שהיה הכוכבים ראשון ולכן היה מן הדין שיהא כתוב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ואת הכוכבים והמאורות אלא שהקדים הכתוב הכוכבים לשמים מפני שהן עיקר לדבר שנברא בשבילן שהרי אין יום אלא מן החמה ולילה מן הלבנה ומזלות ומנין השנים מן הכוכבים ומפני שהן עיקר לדבר שנברא בשבילן הקדים הכתוב הכוכבים לשמים ואף על פי שהן נבראו ביום שני כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום שני ולא נכתב בהן כי טוב כדכתיב בשאר ימים מפני שלא נגמרה מלאכתן עד יום רביעי שנאמר ויעש אלהים את שני המאורות וגו' ואת הכוכבים ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי הרי שנגמרה מלאכתן ביום רביעי ולפיכך נכתב בהן כי טוב ביום רביעי ולא ביום שני ומפני מה נברא יום ראשון תחלה מפני שהוא יום אחד שהוא ראשון לכל הימים שבעולם ולפי שהוא ראשון לכל הימים שבעולם נברא תחלה

לעשר בשלש המלוכה: כי עבדים לכתכו ובעבדותיכו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס ונותן לנו חיים כהיום הזה כנגד שלש לכל השלש ומסורבלין מלובשין בשעה: כעשה שוכלו בימי מרדכי ואסתר שלשה הזה כנגד לכל הקומות שכלו השלש ומסורבלין בשעה: כעשה שוכלו על הקב"ה מך כמי שלא יוכל להושיע. לדם ולא מלך זה סמן כך מותבת למר מכתי פתח לה פיתחי מכתי כו'.

מה

שכתוב בתורה ואין קורא נזר המן שלא יקל לדם כשלי לקנות מקח לעבד: ומשולל פתח פתחי מכתי לא מלסתים ונו' ואם לא תוציאו לף אלו כעשה על שמשל שלוכ על עמלק ואלו לא כעשה לסם כם כמעט כלו: לחיו של רשע כלומר דומה לו בן נילו בן מזלו שכיסה מזל לחלב לסם. בקש להקריב יפול שיכל וכובכל בבית המקדש בימי כורש לבני לקטורום כמו שלמוד בספר עזרא: כתבו שטרם כולמ"כט בלעז שמכתה לשטן לסם שלא יבנוהו. לא לוי. הוא לכרסם פסוק הוא בדברי הימים שמלך מעצמו ולא היה מזכה סמלוכה: כי הוא רולה בשלמה כתיב כסם שמלך על תפסח ועל עזה וכו' והלך קרא בכל עבר הכרך כמו מתפסח ועד עזה מלבו בכפה תחת כל כפת הרקיע: ובתוספות הא לשלש חסיב לשלשכלום מוקדון משום לשלש לחמרי הכא לשלש כאותם ה כתובים לקריא. הא לשלמה מהולו ועד כוש: לא שליך מלמתי' לא השלים מלכותו שעשלו משמלאי כלשלמיכן בתפכת ניטין כפ' מי שלחזו. על העליונים על השדים עכלל ל"ש זל"ש.

והלשנה

סם ז עצמו עז דכתיב ובכל הנעצוצים ובכל חנחלולים יעלה ברוש זה מרדכי הצדיק שנקרא ראש לבשמים

פסוק ל שנא' ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ופתרגמינן מירא דכי א ותחת הסרפד יעלה הרשע' בת כנו של נבוכדנאצר הרשע ששרף בית מרפידו של אלהינו

סיר השירים ג דכתיב ביה רפ'דתו זהב יעלה הדס זו אסתר הצדקת

מגילה כ שנקרא' הדס' שנאמר ויהי אומן את הדסה היא אסתר

זכריה ל בת דודו וכתי והוא עימר בין ההדסים והיה לה' לשם אלו ימי פורים לאות עולם לא יכרת זה מקרא מגלה

ויקרא כג רבי יהושע בר' חנינא פתח להאי פרשת' מהכא והיה כאשר שש ה' עליכם וגו' וכי חדי קודשא בריך הוא

דברי הימים ב כ בכפלחן של רשעים והכתיב בצאת לפני החלוץ ואומרי' הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יוחנן

מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הבה שמח בכפלחן של רשעים. ואמר רבי שמואל בר

שמות יז ל נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר

שירה לפני הקבה אמר להם מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני אמר רבי יוסי ברבי חנינא הוא

אינו שש אבל אחרים משיש דיקא נמי דכתיב ישיש ולא כתיב ישוש שם, רבי אבא בר כהנא פתח לה פתחא

קהלת ב להאי פרשתא מהכא כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת וגו' כי לאדם שטוב לפניו זה מרדכי ולחוטא נתן

ענין לאסוף ולכנוס זה המן הרשע לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי דכתיב ביה ותשם אסתר את מרדכי על

ירמיה מט בית המן, רבי אבא בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשת' מהכא ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך

ושרים נאם ה' מלך זו ושתי ושרים זה המן ועשרת בניו. רב דימי בר יצחק פתח לה פתחא להאי פרשתא

עזרא ט מהכא כי עבדים אנחנו ובעבדותינו לא עזבנו אלהינו ויט אלינו חסד לפני מלכי פרס אימתי ויט עלינו חסד

תהלים פ בימי מרדכי, ר' חנינא בר פפא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים

ותוציאנו לרויה באנו באש בימי נבוכד נאצר ובמים בימי פרעה ותוציאנו לרויה בימי המן, רבי יוחנן פתח לה

מגילה ב פתחא להאי פרשתא מהכא זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו אימתי ראו

עזרא ט כל אפסי וגו' זה בימי מרדכי ואסתר, ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ארי נוהם ודוב שוקק

ירמיה ז משול רשע על עם דל. ארי נוהם זה נבוכדנאצר הרשע דכתיב ביה עלה אריה מסובכו, ודוב שוקק זה

אחשורוש דכתיב ביה במלכות פרס וארו חיוא אחרי תניגא דמיא לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין

ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ואין שער כדוב ואין להם סנוחה כדוב משל רשע זה המן על עם דל

קהלת י אלו ישראל שהם דלי' מן המצות, רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא בעצלתים יסך המקרה

בשביל עצלות שהיה בהם בישראל שלא עסקו בתורה בימי המן נעשה שונאו של מקום מך ואין מך אלא עני

ויקרא כו תהלי קל שנאמר ואם מך הוא מערכך. ואין מקרה אלא הקבה שנאמר המקרה בעים עליותיו. רב נחמן בר יצחק

סם קכד פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם ולא מלך,

מכלי כט רבא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ברבות צדיקים ישמח העם וכם שול רשע יאנח עם ברבות צדיקי זה

מגילה ח סם מרדכי ואסתר ישמח העם כדכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך וכתיב ליהודים היתה אורה ושמחה ושון ויקר

סם ג ובמשול רשע יאנח עם זה המן וכן הוא אומר והמלך והמן ישבו לשתות וה עיר שושן נבוכה, רב מותנא אמר

דברים ד סם מהכא כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו, רב אשי אמר מהכא אנו

הנסה אלהים לבא,

סם כח ויקח בימי אחשורוש, אמר רב גי והי נתקיים מה שכתו' בתורה והתם כרתם שם לאויביך. ושמואל

ויקרא כו אזר לא' מאסתים ולא געלתים לכלותם, לא מאסתים בימי יוני ם, ולא געלתי' בימי אספסיינוס

סם סם קיסר לכלותם בימי המן, להפר בריתי אתם בימי ר' יהושע כי אני ה' אלהיהם ליטות גוג ומגוג, במתניתא

תכא

והרשבא על כתף המלוכות שמירת הכיח זאת וכתב בפירושה על ככב כימו הכתבים השמים ונבלשם לככב ס"ת בלשון השמים כשאי ואומר בשמים הכין בשמו וסכוכה בזה לרומזו יתברך על הכל כי השמים ונבלשם הכוכביים גם העליונים ואם הם מכחיני העולם השפל בכחם הוא"ת כוכב עליהם ומכחתם בלשון יכנו הכוכב שמים בעזרך שלין העזר מהכחנת השמים אלא מן הכוכב עליהם ומכחיגם בדבורו יתברך ואומר שהם כשמו להורות כי הוא המולך עליהם והם סובלין כשמו ומפני שהיה שלמה החכם מכל האדם על שהיה משתמש גם בכוכבים בעבין שלמדו בניטין במעשה של שמלאי וכיוצא בו ועליה בזה למדיגה שלא עלה מלך זולתו ושמי שלטון בעליונים רק לבד"ו לבדו בלשון השמי' שמים לה' והלכן כתן לבני אדם על לשונו כי שלמה היה יודע סודם ומשתמש בה כאלו מלך עליהם כמו שמלך בתחתונים

ויש מוסר אלהים בעבין זה ' ותעבר על שהיתה הכוכב לשם שמלאי הזה שמלך המלכים האלה שחוא מוכה כאן שם מלכו בכיפה לא היתה לשם המשלה רק מבד ממשלת התחתונים לל בהנברת מלחמות ובכוחי בני אדם שמכנחי קשתם את קנתם לשלמה לא שלט עליהם מבד המלחמות כי לים מכוחה היה רק מבד חכמתו שבתחכם בהם ועמד על כול העליונים יבל שמו בעולם וכל המלכים בחים לשמוע חכמתו כמו שידעת שהעיד עליו הכתוב והמליכו עליהם . והוא לשונו שלמה מילתא לחכיתי הוא היה שמלך על העליונים ועל התחתונים לל כי בשבת מלכו בעליונים מלך בתחתונים שכל חכם גדול בעביני היתוכה וכשולם יקרא מלך שהמלך כאן שולט ומתגבר בלבד ועל כן בקראים כל החכמים מלכים וכמו שלמה שלמה עליו מלכי לחיכיל מילתא לבל לחיה שבור מלכ' ומכו שמואל ועל כן לחמרו כי שלמה מלך בעליונים ויש על כפא ס :

כפא

תנא לא מאסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה ' ולא געלתים בימי הסן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר ' לכלותם בימי יונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק ומתתיה בן יוחנן כהן גדול וחשמונאי ובניו ' להפר בריתי אתם בימי שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות כי אני ה' אלהיהם לעתיד לבא דאין כל אומה ולשון שולטת בהם ' רבי לוי פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ואם לא תורישו את יושבי הארץ . רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מהכא והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם '

וידק בימי אחשורוש . אמר רבי לוי אחיו של ראש ובן גילו של ראש ' אחיו של נבוכדנאצר הרשע שנקרא ראש שנאמר הנה אנכי עליך גוג נשיא ראש משך ותובל ' ובן גילו של ראש ' נבוכדנאצר הרג והוא בקש להרוג ' נבוכדנאצר החריב והוא בקש להחריב ' וכן הוא אומר ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה ושמוא אמר שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה רבי חנינא אמר שכל הזוכרו אומר אח לראשו רבי יוחנן אמר שהכל נעשו ביסו רשים שנאמר וישם המלך את שורוש מס על הארץ . הוא אחשורוש הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו ' הוא עשו אבי אדום הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו הוא המלך אחז הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו וכן הוא דתן ואבירם וכן לעגין צדיקים אברם הוא אברהם הוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו הוא משה ואהרן הן בצדקתן מתחלתן ועד סופן . ודוד הוא הקטן הוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו כשם שבקטנותו הקטין את עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה כדי ללמוד ממנו תורה ' המולך אמר רבא שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי . לשבח דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה . לגנאי דלא חזי למלכותא ויהב ממונא יתירא וקם ' מהודו ועד כוש רב ושמואל חד אמר הודו בתחלת העולם וכוש בסוף העולם וחד אמ' הודו וכוש גבי הדדי קיימי כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך בכל העולם כולו ' כיוצא בדבר אתה אומר כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה ' רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה בהדי הדדי קיימי אלא כשם שמלך על תפסח ועזה כך מלך בכל העולם כולו . שבע ועשרים ומאה מדינה אם' רב חסדא בתחלה מלך על שבע ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה דכתיב ושני חיי עפרם שבע ושלשי' ומאת שנה מאי דרשת ביה שאני הכא דקרא יתירה הוא מכדי כתיב מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה למה לי לדרשא '

תנו רבנן ג' מלכים הם שמלכו בכפה אחאב בן עמרי ונבוכדנאצר ואחשורוש . אחאב בן עמרי דקאמר ליה עובדיהו לאליהו חי ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך ואמרו אין והשביע את הממלכה וגוי ואי לאו דחוה מליך עלייהו היכי מצי לאשבועינהו ' ונבוכדנאצר דכתיב ביה והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל אחשורוש הוא דאסתר ותו ליכא והא איכא שלמה ' שלמה לא סליק מלכותיה ' תא גיחא למאן דאמר מלך והדיוט ומלך מאי איכא למימר שאני שלמה דמילתא אחריתי הוה ביה שמלך על העליונים ועל התחתונים שנאמר וישב שלמה על כסא ה' וגו' והאיכא סנחריב דכתיב ביה מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי הוא הויא ירושלם דלא כביש ליה והאיכא דריוש דכתיב ודריוש מלכא כתב שלח לכל עממיא הא הויא שבע דלא מלך עליהו דכתיב ספר קדם דריוש והקם על מלכותא לאחשדרפניא מאה ועשרין ' והא איכא

כשבת המלך משמע בתחלת מלכותו והלך כתיב בסוכת שלם למלכו כשכתיבנא לעתו שמתחלה היה דומה שיגלה שרצו מתחת ידו כשכשלמו שבעים שנה לגלות בבל ועכשיו כתיישבה לעתו: מאי היא מוסכמים לבלשאצר ולשתויה לפי מלאת לבבל כמטר שהוא למלכות בבל מיום שנטלה בבל רשות מלכות וזהו בוכר כאחר שכטל מלכות מאסכמדון מלך אשור. משיב בלשאצר מה לכוכבל כאחר וכן לדוגל מדוכך ותרתי לדיוק לדשכאן לבלשאצר תלת שכי מלך לכתיב בספר לכיואל בשכת שלם למלכות בלשאצר המלך מזון כריאה אלי עג' גלו כז' גלו בשמוכה מל גלות הוא וקראי הוא לקח לדיש כתיב בגלות יהויכין בשכת שמוכה למלכות בכוכב כאחר בסוף מלכי' וכספ' יחזקאל בסוטו הענש אשר אשא הנלה בכוזב אלן בשכת שבע שלח שם שמוכה למלכות בכוכב כאחר וז' לכיטב יהויקים שכבשו את תחתיו בשכה שביה למלכותו כדאמרינן לקמ' ולא הגלו אותו ויהי לו עבד שלם שכיה שם וט"ו כתיבי בגלות נדקיהו בסוף ספר ירמיה לדקייהו חדבות ירושלם דהוו תחת עשרה אחר גלות יהויכין כדכתיב ויהי בעשתי עשרה שכה למלך נדקיהו ואחי שם וט"ו לכבוש יהויקים שהיה לט"ו למלכו כיצד בשכת שלם למלכות יהויקים שכיה כדאמר אר שכה דשכוכה למלכו כיצד בשכת שלם למלכות יהויקים שכיה מולך בגיבוה שכיה עלה וכבש יהויקים. קראי קא דריש בסדר עולם כתיב בדוש ספר לכיואל בשכת שלם למלכות יהויקים מלך יהודה כא בכוכב כאחר מלך בבל לירושלם וגו' ואי סיפסר לומר כן הוא לא מלך אלא בשכת הרבע ליהויקים שכאמר בספר ירמיה הדבר אשר היה אל ירמיהו בשנה הרבעית ליהויקים היא השנה הראשונה לנבוכד נאצר מלך בבל אלא מה תלמוד לומר בשכת שלם ליהויקים בשכת שלם למדנו שלא אחר שכבשו עבדו בחמוכה ג' שכים ומרד בו לכתיב ויבא לו עבד שלם שכים ויסב וימרד בו ולמדך כאן שעשה כמדנו שלם שכי' הבי שם שכים לכבושו ועשה זו כמסר בידו והכו וכתקייס בו קבורת חמור בחמוכ והשלך וגו' והמלך יהויכין בנו תחתיו ובא לבבל למדנו לו יועציו אלא מכך כך ואתה המלכת את בנו מתלה אחר מכבוד שלא נודיע טב' לא כפיק חזר עליו לתשובת השנה והגלו והמליך את נדקיהו דודו תחתיו וכן כתיב בספר מלכים כתחת גלות יהויכין בשכת ז' לבבוש יהויכין הבי הכתיב קודם לותה שנה שמיכת למלכות של בכוכב כאחר בסוף ספר מלכים למלכו שבשנה שביה למלכותו בבבל: בשת לויל מלוך מלך בבל בשכת מלכותי למלכו שמלך לויל מלוך בשכת שלשים וז' למלכות יהויכין וכבר מלך בכוכב כאחר לפבי מלכות יהויכין שמוכה שכיה ולא הבי מה וכן דלויל מלוך ותרתי לידיה דבלשאצר: לתיק מאי לכית מקדשא בשנה שלישית: לאחר לחשוכוש ליהוי בלשאצר מבה ושנה לאחר מסיבגא וכו' לגלות בבל תחלת גולה שהגלה לותם להוק גלות יכניה. כתיב בירמיה בשכת שתים לבלשאצר תמני שומוכה שמלך בכוכב כאחר לפבי הגלותו את יכניה מלך יהודה שלא היה לו לבלשאצר למכותן ומכאן אתה מחשוכוש משמת בלשאצר על שכת שלם שלו ועיין לך תמני מילופייהו קדם לבלשאצר שהבי בשכת שתים שלו שלמו ע"י מבייהו ושוב מלך שבה שלישית וכו' דדריוש המדי וכורש הפרסי כדכתיב ודריוש מלכה קבל מלכות ולאחריו מלך כורש הראשון שכתן רשות לבבי הגולה לגלות שבאחר כה אמר כורש מלך פרס וגו' וקבל השתא שמלכו בין שכיה ס' שכים לף שלא נר שלישיה בקרא ותרתי לידיה דלחשוכוש כבר עבדו עליו ב' שכים: תכלות ירושלם גלות נדקיהו שבשכיה העיר והכליה כתיב לבתכלות ירושלם בעי למחבי דכתיב בספר דכיואל בשכת שתים עשרה למלכות ירושלם ע' שכה: תל הבי שכך עתה תכית שלא יכניה: לויהו כתיב מלך לבבוכנצר כתיב בשכת שתים עשרה למלך מחשוכוש הפיל טוב הוק קבול ובלבל לשכה בבשה כעשה הכם הבי ג' דקא למלכי

עזרא ו ג כורש דכתיב ביה כה אמ' כורש מלך פרס כל ממלכו
נחמיה יומים כ ג הארץ נתן לי ה' וגומר התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה:

בימים ההם כשבת המלך וכתיב בשנת שלש למלכו אמר רבא מאי כשבת לאחר שנת שבה דעתו אם בלשצר מנה וטעה אנא

ירמיה כ ט מנינא ולא טעינא מאי היא דכתיב כה אמר ה' כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם וגומר

דניאל ט א למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה חשיב ארבעין וחמש שנין דנבוכד נאצר וכ"ג דאויל מדורך ותרתי דידיה הוו ע' אפיק מאני דבי מקדש' ואשתמש בהון ומנא לן דנבוכד נאצר מ"ה מלך דאמ' סר גלו בז' גלו בה' גלו בי"ח גלו בי"ט וכי ארבע גליות גלו והא ב' גליות גלו אלא גלו בז' לכבוש יהויקים שהיא שנת ח' לנבוכד נאצר גלו בי"ח לכבוש יהויקים גלות צדקיהו שהיא שנת י"ט למלכות נבוכד נאצר דאמר מר שנה ראשונ' כבש נינוה שנה שניה כיבש יהויקי'

מלכים ב כד א בימיו עלה נבוכד נאצר מלך בבל ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים ושב ושנה למלוך יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרי' ושבעה לחדש נשא אויל מדורך מלך בבל בשנ' מלכותו את ראש יהויכין מלך יהודה חמני ותלתין ושבע הרי ארבעין וחמש שנין דנבוכד נאצר ועשרין ותלתא דאויל מדורך גמרא ותרתי דידיה דבלשצר הא ע' כיון דהאי דמלו שבעין ולא איפרוק אמר תו לא איפרקי אפיק ואייתי מאני דבי מקדשא ואשתמש בהון והיינו דקאל דניאל לבלשאצר ועל מארי שמי' התרוממת ולמאני די בית היתיו קדמך וכתיב בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדאה. וכתיב ודריוש מדאה קביל מלכותא כבר שנין שיתין ותרתין אמר איהו מנה וטעה אנא מנינא ולא טעינא מי כתיב למלכות בבל לפי מלאת לבבל כתיב מאי לבבל לגלות בבל שהיא יהויכין סוף סוף כמה בצירן חמני חשיב ועייל תמני חילופייהו חדא דבלשצר ותרתי דדריוש ותלתא דכורש ותרתי דידי הא ע' כיון דהאי דמלי שבעין ולא איפרוק אמר מדלא איפרוק השתא ודאי לא מיפרקי אפיק ואייתי מניא דבי מקדשא ואשתמש בהון אתא ששן ורקד ביניהו והרג את ושתי והא שפיר חשיב איהו נמי טעה מיטעה דהורת לידת למימני מחרבו ירושלם סוף סוף כמה בצירן חד סר איהו כמה מלך ארבסר ובארבסר דיליה איבעי

שמות ו ז ליה לאיבנויי מקדשא אלמא כתיב באדין בשילת עבידת בית אלהא דירושלם והוה בשלת עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס. אמר רבא שנים מקושעות

לומות השלם מתשרי מכיכם ופתחדשם השכם בתשרי וכתוב בשכם התפרת לקיים לגבית המוניס הזולת השכית הרי זל בחלין לפ בימי כורש בטולת עבידת בית אלהא שכום כורש לבנות וחזר בו על ידי נכי יהודה ובניתן כמו שכתוב בספר עזרא על שכת תרתין למלכות לריוש השני שמלך לאחר לאחשורוש ובקרא לו שלשה שמות לריוש כורש ולארתחשסתא · שכים מקוטשות היו לותן שכים

שמכיכו למעלה יש כתן שבבלעו משל לאחרון בשל רשתון כגון לדריוש המדי וכורש הפרסי למכיכן להו ה׳ שכים ולא תמצא כתן אלא לרבע לכתיב בשכה לאחת לדריוש בן אחשורוש מזרע מדי ולא זכו לאחשורוש המלך שזה קדמו שכים הרבה מזרע מדי וגו׳ ותביא בספר עולם בהליא לא מכיכו שכה למדי בכתובים אלא זו בלבד ולכרם מכיכו שלש שכים בספר לריאל בשפת נ׳ למלכות כורש · ותביא בספר שלש כורש מלך נ׳ שכים מקוטשות הרי שכה יתירה וגם בשמות בלשאצר ודניאל מלוכך בבלעה שכה וכשנדן בשתחה הבבלי שתי שכים של לריוש האחרון · תביא כמי הכי דכשמות בבוכד נאצר ואויל מלוכך בבלעה שכה עוד שכה אחת לבבל וכו׳ ריש לבייתא הכי ליתא בספר עולם ניה בליליה קטיל בלשאצר ונומר ודריוש מלכא קביל מלכותא ונומר הכי ע׳ שכים משמלך בבוכד נאצר ע׳ שכה חסר אחת משכבם יהויקים ושוד שכה אחת למלאת לבבל ע׳ שכה משפטה על ישראל ועמד לדריוש והשלימה אחריו בשכה האחרת מלך כורש בבבל ובפקדו ישראל פקידה בעלמא קצת ישועה שלמר מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל למדכו מבבייתא זו שבשמלך לדריוש לא היה לו לבבוש יהויקים אלא ע׳ חסר אחת : ואלמלי מניכו למעלה ע׳ ה׳ דבבוכד נאצר וכ׳ דאויל מלוכך וכ׳ של בלשאצר ע׳ ש׳ שכים מקוטשות היו : ביומי בספרים לשון ספירה ושנון : כתיב לפי מלאת לבבל ע׳ שכה לפקוד לתכם בשפ׳ ירמיה ובספר לריאל כתי׳ למלאות לחרבות ירושלם ע׳ שכה מספר ירמי׳ לשכ היה לבר ה׳ על ירמיהו הנביא · לפקידה בעלמא כלומר היו לפי מלאת לבבל ע׳ להלן לפקוד לתכם כתוב וכן היה שפקדו שכה אחת לכורש שהיה שכת עלה לבבוש יהויקים שפשטה יד בבל על ישראל :

משיח קול כלוש כמשמ בשמן המשחה : קובל לפי עליך וכו׳ וקל כה לומר ה׳ למשיחו על כורש לפי קובל עלך לשכ החזקתי בימיו ונומר קול יבשה עירי קבלי לשמיכי להללי ובקול טעם המקרא מוכיח על לרשע זה שלין לך טעם זקף במקרא שלין סגולו׳ בא לאחריו וכלן בקול למשיחו בזקף ולכורש בקול למאריך להפריסו ולבתקו מעם למשיחו : מי בכם מכל עמו והוא עגמו לא בשתבל בלבר : חיל פרס ומדי הפרתמים למך ומדי ופרס וכתיב למלכי מדי ופרס כלן למך מלכות לבל מדי :

והרשבא זל כתב בפי׳ התגדות וזל : הכווכה לשם בשלשר קוה שלשלו שהוא יתברך קובל למשיח על כורש לומר שלא היתה גאולת כורש גאולה שלימה ועוד גלות בבל בשעבוד שלא בתקבצו כלם רק מקבתם ובשלשר כורש מי בכם מכל עמו ולא היה הבבין שלם ולא תהיה הגאולה שלימה עד זמן המשיח כי הוא יקבוץ הכל ויבנה הבית בבין שלם מה שלא עשה כורש ולשלשו קובל לכי על כורש משל שלא יגמול העבין·עי׳ כורש רק ע׳ מלך המשיח וכאלו היה כורש לוי לעשו׳ כן ולא עשה וכשלשלים הוא מה שלא השלים כורש וחולי שלו טרם כורש וקבץ הכל ובכה לת המקדש כתקבו לא יגלו פעם שביה ולא יחרב עוד הבית וכעבין שלשר בקש הקב״ה לעשות חזקיהו מלך המשיח ·

בגדי כתוב שהיו בילו בגדי כהן גדול שהבי׳ בכותב בלב׳ מידושלם : מקום היה שהקדים מפתח ק הרחוקים למפתח בני עזיו : שהשתחוו לבלם בימי בכותב בלב׳ משוח פניס יש בלבר שיהיה מיהלך זבו לבם : פס עשו לפניס מיהלך

מקוטעות הוו תניא נמי הכי עוד שנה אחר׳ יש לבבל ועמד דריוש והשלימה׳ אמר רבא ואף דניאל בההוא מנינא מנה וטעה דכתי׳ בשנת אחת למלכו אני דניאל ביגותי בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה׳ אל ירמיה הנביא למלאת לחרבות ירושלם שבעים שנה מדקאמר אני ביגותי בספרים מכלל דאיהו נמי טעה מכל מקום קשו קראי אהדדי כתיב לפי מלאת לבבל שבעים שנה וכתיב לחרבות ירושלם לפקידה בעלמא והיינו דכתיב בשנת אחת לכורש מלך פרס וכתיב לכלות דבר ה׳ מפי ירמיה וכתיב כה׳ אמ׳ כורש מלך פרס וכתיב מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל׳ דרש רב נחמן בר יצחק מאי דכתיב כה׳ אמ׳ ה׳ למשיחו לכורש וכי כורש משיח הוא אלא אמר הבה למשיח קובל אני עליך על כורש אני אמרתי הוא יבנה עירי ויקבץ גלותי והוא אמר מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ·

שניה ה
ולבני הימים ב לא
סס סס
סס
ישעיה מה

כתיב חיל פרס ומדי הפרתמים וכתיב למלכי מדי ופרס אמר רב חסדא אתנויי אתנו בהדי הדדי אי מיניזיכו מלכי מינן אפרכי ואי מיגן מלכי מיניזיכו אפרכי ׳

בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה וגתעטף ועמד כתיב הכא ואת יקר תפארת גדולתו וכתי׳ התם לכבוד ולתפארת ׳ ימים רבים שמונים ומאת יום וכתיב ובמלאת הימים האלה ׳ רב ושמואל חד אמר מלך פקח היה וחד אמר טפש היה למ׳ פקח היה שפיר עבד דקריב רחיקי ברישא בני מאתיה מיכף כייפי ליה כל איסת דבעי להו מקרב להו ומ׳ טפש היה בני מאתיה איבעי ברישא לקרובי דאי מרדו הגך קיימי הני והוו בהדי׳ · שאלו תלמידיו את ר׳ש בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלידה אמר להם אמרו לי אתם אמרו לו מפני שנהגו מ מסעודתו של אותו רשע אמר להם אם כן של שושן יהרגו של כל העולם כלו לא יהרגו אמרו לו אמור לנו אתה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש לדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב״ה לא עשה אלא לפנים והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו ויגה בני איש ׳ בחצר גינה ביתן המלך ר׳ב ושמו׳ל חד אמר הראוי לחצר לחצר הרא׳ לגינה לגינה ׳ הראוי לביתן לביתן ׳ וחד אמ׳ הושיבן בחצר ולא החזיקתן עד שהכניסם לביתן ׳ בסתניתא תנא הושיבן בחצר ופתח להם שני פתחים

אחר

אחד לגינה ואחד לביתן׳

חור כרפס ותכלת מאי חור רב ושמואל חד אמר חורי חורי וחד אמר מילת לבנה

הציע להם׳ כרפס אמר רבי יוסי בר חנינה כר׳ של פסים׳ מטות זהב וכסף תניא אמר רבי יהודה הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב אמר לו רבי נחמיה אם כן קנאה אתה מטיל בסעודה אלא אחן של כסף ורגליהם של זהב׳ רצפת בהט ושש מאי בהט אמר רבי יוסי בר חנינא אבנים שמתחוטטות על בעליהן ויש אומרי׳ אבנים המחוטטות לעיני׳ במקומן וכן הוא אומר כי׳ אבני נזר מתנוססות על אדמתו׳ ודר וסחרת רב אמר דארי דארי ושמואל אמר אבן טובה יש בכרכי הים ודרה שמה והניחה להם בסעודה והאירה להם לכל בעלי סעודה׳ דבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי סחורה׳

והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים משונים מיבעי ליה׳ אמר רבה יצתה בת קול ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלי ואתם שונים ושותים בהם׳ יין מלכות רב אמר רבא מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שהוא גדול ממנו בשנים׳ והשתיה כדת אמר רב ענן משום רבי מאיר כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתייה אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתייה׳ אין אונס אמר רבא מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין של מדינתו׳ כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש לעשות כרצון מדרכי והמן מרדכי איש יחודי היה המן דכתיב איש צר ואויב׳ גם ושתי המלכה עשתה משתה נשי׳ בית המלכות בית הנשים מיבעי ליה׳ אמר רבי אבא בר כהנא מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו חייגו דאמרי אינשי איהו בי קרי ואיתתיה בי בוציני׳

נס בסוטה פ״ק׳

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אטו עד יום השביעי לא טב לביה ביין אמ׳ רבא יום ז׳ שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תושבחות אבל שאר כל העולם שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות וכן בסעודתו של אותו רשע הללו אומרי׳ סדיות נאות וחללו אומרי׳ פרסיות נאות אמר להם אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדי ולא פרסי אלא כשרי רצונכם לראותה אמרו ליה אין ובלבד שתהא ערומה שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה את בנות ישראל ומפשיטתן ערומות והיתה עושה בהן מלאכה בשבת לפי׳ גנזר עליה שתשחט בשבת והייגו דכתיב זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר גנזר עליה כאשר עשתה כן גנזר עליה׳

קוני מוכי מלאכת המנשת היתה עשויה כקנים כקנים מילת לבנה חור לבן מיוחד׳ הכלוי לכסף וכו׳ מטות זהב וכסף קל לרגש שר הכלוי לזהב לזהב והנרוע לכסף׳ שמתחוטטות על בעליהן כרפס עשה להם כאבנים חוטטות כלומר שלא כח לידי מלם שלא על ידי טורח שמתטיט ומזיזים בעליהן לתקניהן על שמניחין אותן כדמים יקרים וכן הוא לומר שמחקרא משכח מאבנים יקרות ולומר שעל ידי כשיוכות הכרכה בלות׳ כי אבני כזר מתנוססות הכתיב מדבר בישר שלא לעתיד לבא שיהו יקרי׳ ומשוני׳ כין הלומו׳ כאבני כזר המתנוססות׳ לרבי לרבי׳ שורו׳ שורות שביב סוכרות בם ון במור סמור׳ כשהיה והלי סוכרת לשון סיכרת שקל׳ לכור עשה כתת רוח לכל מלכותו לשעבר׳ מה׳ מכם הסוכרי׳

תוספות קבלה אתה מטיל׳ ואת״ל לעבי׳ הכלוי לגניה לעשה הכלוי לתקר לכל קבלה אתה מטיל בסעודה ז״ל דכ״ל לכיון שלא היו רואים זה את זה ליכא קבלה׳

ראשונים כלו מפני כלי בלשתכר ומטורתו׳ שהשקהו יין שגדול ממנו שהיין היה גדול ממנו מן השותה בשביל שהיה יפה יין הכרכי׳ כך גדול׳ לת שלא תרבה לאכילת מזונה מרובה משתייתו׳ פר שלשה עשרונים סולת לאכילת מזונה ובשר מני הרגיל יין מדיכתו יין שרגיל בו ולא ישכרהו ולא ישתהו אלא לפי כחו׳ כתנון מלבושי׳ והמן הם היו כ׳ שרים המשרתים במשתה׳ ליהו כי קרי קרי לשושת גדולה׳ בוניני קטנות כלומר בלותו מין שנמו כלום׳ זה כוסף וזה כוסף קוץ לומר להלוות יפים ונם היא לכך כתכונה שיהו מתחבלין יפים׳

תוספות ליהו כי קרי וכו׳ ולא כהיה לטוניני תרגום של קטורין וקרי הן להלושים שים להם עלים גדולי׳ וכו׳ וכרלה לפרש הוא כאבן בין הלושים שים להם עלים קטני׳ ומזכה תחתיהם ועשה כחבלת תחת טוניני שים להם עלים קטני׳ כלומר שהיו כפרקמטיא יותר ממנו וכערוך פירש הלים אם לא יאכל לשם לזכותה כוקא בקרא כקב קטן לזכות בו וכן האשה אם לא תאכל תעשה מקושות מקום זכרות לזכות ממנו׳ פרישתא הוא פרוכה היתה כלאמרינן שביקש לכבר עבירה כתכוונו׳ לקוליכי׳ שומר הסוסים׳ לקבל שלפף כך העיד המקרא עליו בספר לבילה׳

תוספות שפרשה נה נרעת בירושלמי מפיק לה מגש כתיב הכא לשכר כנזר עליה נבי עז זיהו כשהתנבא כנזר מביתיה׳ מה להלן נרעת לשון כאן נרעת בא נבריאל ועשה לה זכר בירושלמי דריש לה כמי מגש כתיב הכא לשכר כנזר עליה וכתיב בשמואל וירם השוק והעליה ואמריכ׳ במסכת ע״ז הייגו שליה׳

והרשבא ז״ל כתב בפי׳ האגדות ז״ל׳ שמתביישת תבלה בא נבריאל ועשה לה זכר ככר ידעת בבני

שכתבים מ״מ גם בלבני החכמים ז״ל הרשם לכל קנה מסוב ם שהלבר הזכר הקנה הגדול שבו מפני שהרשם הלבר הרשמן והשסוב שבכל בעלי חיים והקנה הלחרון שבמיני בם הזכר ומלם ותשמישו מועט ורוח לחמו רוח יהיה לרשם ולתה תהיה לזכר ותרגומו והוא יהיה תקיף ולת תהא חלש ולזל והוי זכר לחריות ולל יהי רשם לנשועלים ולתכלית הקלם כשהר לחר שבי זכרות קלודים

הלוים וקושלל שוד לכך יגלח בלשם שלין בו טורך כיטולות המתגלות בלשם ובעשות כיתדות ובעיבורי כפרק פטין: ויכן
ס' לת הכלשם. רב ושמואל חד אמר בברכות וחד אמר זכך בו לדבר אחר שלין בו פרטוף ולא בורך וזו כתילל עליה לעבשה
כיבלת גדול והוא לה לכך של כישור ושל גבאי תחת יופי והוא הזכך שאמר כלן וכתאמרם זל בא גבריאל וכבנן נקיקא גבריאל
להסוך את הסלום וכלגה בכיס ומלא זו גזרה מגבוה.

מפכח לי' אמרה יפיע ממכו ייכו על לודלי' על שמיו ועטעת לאמרו ליה ויפה לאמרו ליה לודלי כן
הוא שמתוך שלשם שלין מכאתו מיושבת עליו שבאמר שלכן מ
מוליך מכעוליו ועמר סופיה דקרא על כן עמד טעמו בו וכיוצ
לא כאר: פסוק זה על שם קרבנות נאמרה והקרוב אליו לשון
הקרבת קרבן מלאכי השבת הזכירו לפני הקב"ה את הקרבנות
שהיו עוסקין מקריבין לפניו לעשות להם כקמה טובתי ותבא
לפתר ותמלוך תחתיה: שתר לשון שתי תרגים: מרם מרכו
בלשם שלא יקרוש כלי שיהא ראוי לזריקה: מכאו לפניך במכחות
לבולגן עם השמן ממרם לשון מנים. ממוכן מוכן לפובעות
עומד להיות תלוי מכלן שהקדיוט קופץ בראש שהרי מכא
לותו לבסוף אלמא גרוע היה מכלן וקפץ בראש: וכתבו בתשב'
ים מדרש שממוכן היה לכיאל ולפי שהיה כשוי לפרות שהיתה
גדולה ממכו אלא היה יכול לכתפה לבד בלשכו ינץ לעשות כן:
אלמלא אגרות השכוכות שהוחזק בהן טוטפת בעיבי הלומות לא
כשתיר מיושבאל שכיר ופליט שהיו מתהיכין ליום המועד: לאמרי מלי
בלגדות האמנעות ולא היו מתהיכין ליום המועד: לאמרי מלי
הלי לשד ר' לן לאמרו הלומות מה זה שולח לבו שיהא לשם שורר
בביתו בשעה שאף הגדען בביתו שר הוא. כבדשבא פקיד וכגיל
בעבה דול לא בקש אלא לאחת לפיכך כל אדם הרוצה לשלוחין
את בתו לולי תיטב בעיניהם ולחשובים היה כסיל הוא לבקש
את כלם הכל יודעין שלא יפא אלא לאחת ואת כלם יבעול מלן
לשוא ליה בתתא לטמא: מוכתר בגימוסו היה בשמות בלים
בימום שם בלשון יוני: כעלי לא נגסיכן והכי נרסיכן לאמר רבה
בר בר חכא לאמר רבי יהושע בן לוי וטלי ולית לנרסי' כעלי רבה
בר בר חכא שהוא מוכתר בגימוסו שהיו קוראין בר בר משו' קרות
כעלי כמו כהלי כמו עלא לאמרה הלא לאמרה ולהכו מפי מוכי'
אלא לא קטלים דול לשמעי שהיה מייב מיתה: לחילך נשא לנעקר
ולא לשכח לים יקולי ולים ימיכי נרמו לי נער הזה: לחיתי
נוכרין יהולילין ושמר בשופי' דקרא לאלהך לא פלטין: כל
לבריך לאת הן בכנל הספר היה מלבר כל לבריך לבכי הימים
לאחל הן הרבה שמות היה מוזיר פלוני ופלוני וכלם אלם לאמר
הן ולאו יודעין לדרשן לף על פי שאתה מתמה לאותם לאו כתבו
את לבבו על שלאו יודעין לדרשן ומשו' לאייבי לעיל בכל הטופר

ב

ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצתא הוא
דאמר מר שניהם לדבר עבירה ג
נתכוונו אמאי לא אתאי אמר רבי יוסי בר חנינא
מלמד שפרחה בה צרעת במתניה תנא כא גבריאל
ועשה לה זנב. ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו
מאי שלחה ליה דדלקה ביה חמתיה ואזלא אם רבא
שלחה ליה בר אחוריי' דאבא אבא לקבל אלפא
חמרא שתי ולא רוי והוא גברא אשתטי ליה מחמרא
מיד וחמתו בערה בו.

ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים מאן
חכמים רבנן יודעי העתי שיודעים
לעבר שנים ולקבוע חדשים. כדת מה לעשות אמר
להו דיינוה ניהליה אמרי היכי נעביד ניסי דליקטלה
למחר מפכח ליה חמר ודכיר לח ובעי לה מינן ניסא
ליה לשבקה השתא ליפא לא איכפת להו בזילותא
דילית ומלכותית אלא מוטב ניסליק נפשין אמרו לו
מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה
ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות אלא זיל לגבי
עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא דיתיב על
דורדיה ולא פג טעמיה ושעם אמרו ליה דכתיב שאנן
מואב מגעוריו ושוקט הוא ג שמריו ולא הורק מכלי
אל כלי ובגולה לא הלך וגומר. מיד והקרוב אליו
כרשנה שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן אמר
רבי לוי פסוק זה כולו על שם קרבנות נאמר כרשנא
אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם ח
הקריבו לפניך אומות העולם פריכים בני שנדא כדרך
שהקריבו ישראל, שתר כלום הקריבו לפניך ב'
תורים ובני יונה. אדמתא כלום בנו לפניך אומות
העולם מזבח של אדמה כדכתיב מזבח אדמה תעשה סמות כ
לי, תרשיש כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה
דכתיב תרשיש שהם וישפה, מרס כלום מרסו סס כף ולא
לפניך בדם, מרסנא כלום מרסו לפניך במנחות,
ממוכן כלום הכינו לפניך שולחן של לחם הפנים מיד ויאמר ממוכן חנא ממוכן זה חסן ולמה נקרא שמו
ממוכן שמוכן לפורענות. אמר רבי אבא בר כהנא מכאן שהדיוט קופץ בראש. להיות כל איש שורר בביתו
אמר רבא אילמלא אגרות ראשונות לא נשתייר משוגאיהם של ישראל שריד ופליט אמרי מאי האי דשדיר
לן להיות כל איש שורר בביתו פש טא דאפילו קרחא בביתיה פרדשכא ליהוי,

ויפקד המלך פקידים אמר רב נחמן אמר רבא מד כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת כל מכלי יג
ערום יעשה בדעת זה דוד מלך ישראל דכתיב ביה ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדוני המלך
נערה בתולה וכל מאן דהוה ליה ברתא אייתי' ליהליה וכסגל יפרוש אולת זה אחשורוש דכתיב ביה ויפקד
המלך פקידים דמאן דהוה ליה ברתא אסתרה מינית,

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי מה נפשך אי ליחוסיה קא אתא ליחסייה וליזיל עד בנימן
בר יעקב מאי שנא הני תלתא ותו לא תנא כולן על שמו נקראו בן יאיר בן שהאיר עיניהם של
ישראל בחפלתו בן שמעי בן שמע ג תפלתו בן קיש בן שנקש על דלתי רחמים ופתחו לו קרי ליה יהודי וקרי

לים

כו׳ נקרא יהודי נקט להקי קרא הכא ומשתי קיהודיה לעיל מיניה משתבי קרא בכלב ובני כלב בן יפונה עירו לגלח וכועס ומשתו קיהודיה ומשמ׳ . ולגלח כתיב שמח דקרא כתיב בסופיה לגלח בני בתיה ונו׳ : לרמון לטטפל לשם נשיאות ולגלח כלב שמו דקרא בכלב משתבי קרא : הג׳ ומשתי כתיב שמלכה בגילולי לגיה ולכך כשתבה שמח בליקומין הללו .

תוספות

יש ספרים לגרסי׳ ליה יהודי היה בשושן הבירה וכו׳ לאחר רב נחמן מוכתר בגימוסו היה כמו שמו כתוב בגימוסו היה פי׳ שמות כלים והנטוי כלדרים שכלם על שמו נקראים . ויש לגרסי׳ קרי ליה יהודי וקרי ליה יתיבי יהודי לגלח מיהודה קלתי יתיבי לגלח מבנימין קלתי . לאחר רב נחמן מדרכי מוכתר בגימוסו היה ולא כרי לאחר עבין זה לזה . ומיהו יש ליישב מוכתר בגימוסו מוכתר בשמות כלים ומעשים כלים ובטכסיסי מלכות ולכך קורהו על שם יהודה שהיה משוב מכל השבטי׳ ויצאו ממנו מלכים .

כל

הטפר בעי נקרא יהודי שכלח ליתי נעכרין יהודלין תיתי לגלח שקלה יהודלי לפי שהיו משבט יהודה בלכתיב ויהי בשם מבני יהודה לכיהל מכה ר׳ משאל ועזריה וגלח דלתיה כרכי שמואל בר בחמני דלחתי כפ׳ מלך לכיהל מבני יהוד׳ מכניה משאל ועזריה משאל שכטים . עכ׳ .

שגלה

מעגמו מלגלח כתיב לשכר היה מן הגולה לשכר הגלתה וכתיב לשכר הגלה עם הגולה משמע שלח היה משם ששלה הגולים גלו על כרחם והוא גלה מעגמו כמו שהיה יגמיה גולה מעגמו על שלחה לו הקב״ה חזור : בין הקדמי לשכר בתגולה בין הגולים שגלו לבבל ובשכיה משתבי קרא . לשתהב יכם יפה כלבבה : יקרוקות היתה כהלם לגלח קוט של חסד משוך עליה מלת הקב״ה ולכך היתה כרקיעת יפה לאומות ולהקדוש : וכמות לחיה לחה לי׳ כי אין לה לא ואם ואם שכיון שלשלחו יום לחר לא היה לה לא ואם משעה שברלה שהוכיחה לחה מת לחיה כתגלח שלא היה לה לא משעה שברלה לקרותו לא וכשילחתו לחה מתה ולא כרקיעת לחם . ולכם אין כל כאוליה החתי משתבי קרא . כנשה לחת זו בת שבע . לת שבע הכעורות שפיתה מוכה בהן ימי הקנאת : לחר מהן קרלה לחר בשנת לפיתה כל בשנת ו׳ כ׳ והלא בן כ׳ וכן לכולם ובהגיע יום שפקה של שנת יולעת לותו יום שנת קוש :

קדלי

לחזיקי בקוכם כלעגו שחכים ומתוך לוכפה לא כעבשה : וכתבו בתוספות והם ושלוש היו לא

היתה לוכלת עכ׳ וכן הוא אומר שמזעטים טובים לבדיקים ממתוקים להבדיל עצמם ממאכל טמא: ויקי המלבר כוסף וע׳
בלכיקל ומכניו משתני קרע וכתב בהקוף עכיקל ולמקנת ימים עשרה כרקף מרחיקם טוב ובכילי בשר: ומעתן מנסיב ומניח ל
משקלייך בלעז: גבותו הוא שקיק טועל בשים ומשלחן: שהגוף כהכף מן הגוף מפני שנכף מן הגוף וקשיל לך שכתב שמתעטים מן
השמים למכבד על בעלה: בקף לעטוש עשה כתולה עושם
בעולה עושם ולכך נאמר מכל הכשים ומכל הכתולות. עבל
משתיח וכו׳ חוב שכתוב עביכים לפייסה שתלה לו מולדתה לא
הועיל מלמיך ליה להלי קרע והקבקן בתולות שכית אין
לסתר מנדת וכו׳ ועבד משתיח לשם סעודתה לכבודה מה שלא
עשה לכל שאר הכשים: דלי כרגף לאר בשביל לסתר לכי מכיח
לכם כסף בולבותיכם וקייכו לכתיב והכף למדיכות עשה שלר
פרדשכי לוכוכות לשכיח בשתה קייכו לכתיב ויתן משלות:
ואם תאמר קילך לתה יכול לומר שלא קיה יודע לסשורוש מלי זו
היתה וקלא כתה לטורין קיו יכולין שקיו לומכים שקיה
יכולית שלא בשביל כושלת מן בעיבי כל כוליה וקיו קלומות
מתגרות ולומכות זו ממשפחתי וזלת לומכת כמו כן לפיכך לא
קיה לו לעמוד על הכבור:

לא יגרע מבדיק עיבו כותן עין בתעשה שבדיק לשלש
נתולו לף לימים רבי מלק כתלק. זכתה ויבלה
מתכה שלול שהיה נכוע יכתה מתכו לסתר בתבנוס של מנלה
מיום תבלבו ושלשו עשיבי לשלול. ומשלול על בכימין קיה
לסתר בת לודו אין לו רליה לסתר בכתובי׳ שיכתה משלול.
מבריתן לנלה וזה נביאו שלא יתפרסם הדבר שתתר לה סימנים
שלא להתבעים: שבאתר לא יגרע מבדיק עיבו ושופיה דקרא
ויושיבם לנגוד וינבהו וקייכו נדולה לדורות: לשם הגיע לשתו
הכי סמיכי קרא ויושיב לנגד וינבהו: ואם תאמרי כזיקין ונת׳
על ידי שהיו מנביסין עצמן בתין לידי יסורין ועבירות ושובלת
מחמת בקיות שלא תהא מלוסק לו בשביבת נוי.

תו ספות

ויעש המלך משתה גדול עבד משתיא ולא גליא ליה והנחה למדיגות עשה דלי כרגא ולא גליא ליה ויתן
משאת כיד המלך שדד פרדשני ולא גליא ליה׳

ובהקבץ בתולות שנית אזל שקל עצה מסרדכי אמר ליה אין אשה מתקנאת אלא בירך חברתה
ואפילו הכי אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה׳ אמר רבי חמא בר׳ חנינא מאי דכתיב לא יגרע
מצדיק עינו בשכר צניעות שהיה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול בשכר צניעות שהיה בשאול זכתה ויצא ממנו
אסתר׳ ומאי צניעותא דהויא ברחל דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן
אחות אביה היא אלא כיון דאתא ואמר בן רבקה אנא אמרה ליה אמאי אתית׳ אמר לה מנסבת לי אמרה ליה
אין מינסיבנא לך אלא אבא רמאי הוא לא מציית למיקם ביה אמר לה אי רמאי הוא אחוה אנא דרמאותא אמר
ליה ומי שרי לצדיקי לסנויי ברמיותא אמר לה אין דכתיב עם נבר תתברר ועם עקש תתפל׳ ומאי רמאותי׳
אם׳ ליה אית לי אחת׳ דקשיש׳ מנאי כי מטא ההוא יומא מעייל לה לגנך מה עשה יעקב סכר לה סימני לרחל
כי מטא ההוא יומא ועאיל ליה ללאה אמרה רחל השתא מכספא אחתאי מיד אותן סימנין שנתן יעקב לרחל
מסרתן רחל ללאה וחיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לא לאה היא אלא מתוך סימנין
שמסר יעקב לרחל ורחל מסרתן ללאה לא הוה ידע עד השתא לפי׳ זכתה ויצאה ממנה שאול ומאי צניעותי׳
דשאול דכתיב ויאמר שאול אל דודו הגד הגיד לנו כי נמצאו האתונות ואת דבר המלוכות לא הגיד לו אשר
אמר שמואל לפי׳ זכה ויצאה ממנו אסתר ואסתר מאי היא דכתיב אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה אמר רבי
אלעזר אמר רבי חנינא כשהקבה פוסק לו גדולה לאדם פוסק לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות שנא׳
ויושיבם לנגדו וינבהו׳ ואם הגיס דעתו הקבה משפילו שנאמר ואם אסורים בזיקין ילכדון בחבלי עוני וארז
מאמר מרדכי אסתר עושה אמר רבי חנינא בר אבא מלמד שהיתה מראה דם לחכמים. כאשר היתה באסנה
אתו אמר רבי אבא בר ליסא מלמד שהיתה עומדת בחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי׳

בימים ההם ומרדכי אר׳ אחא בר אבא אם׳ רבי יוחנן הקצף הקבה אדוני׳ על עבדים לעשות רצון צדיק
ועבדים על אדוניה לעשו׳ רצון צדיק אדוני׳ על עבדי׳ רכ״ב ארעה קצף על עבדיו לעשות רצון

תוספות ויושבת בחיקו של מרדכי: ואף על פי שלא היה הכתוב ג' מלשים כיון שהיתה לשתו ככר ולא היתה יכולה להתיתן בכל פעם שלשה מלשים זמן הכתיבה לימו מחוייב בשביל זה לכרוע משתחוה. (ולא בהיתה תשתחוה כלין)

אדונים על עבדיה ויקוף פרעה על שכי קלימו. לשון טרפי שם מקום. לא כליכו שיכה מתוך שהיתה מכינה עליו מרכה בתשמיש המטה ונמלא לשתות: והלא לין משמרתי וכו' לכי ממוכה על עבוד' לחת ולתה ממוכה על עבודה לחתי:

אחר הלכריס הלכה גדל בתר בנתן ותרש כתיב וקל מתחה תלמודא לחר מלי לעיול לגו הכתו שלא נדלו על שבא המעשה הזה: לחר שבא הקב"ה המעשה הזה לבקוף למכה העתיד לבא ע"י המן. כדכתי לישראל ונגלה עון לפרי' ע"י מכה שלכי מביא עליהם: דתיל פור בלו זה יום יפול לו הגורל וכן מקשה לחדש והגורל של כלם העיל ביום ל' וכשל לו הגורל בחדר. כו' בחדר מת שב' והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון בא מה' למפקנו ל' של' ימי אבלו של משה ו' ימי שהכין להם כלה שבחמר בעזל שבעת ימים לתם שובני' כדי כו' בחדר מת משה: וכו' בחדר כולל משה שבחמר כן מלה ועשרי' שבא לכני היום. היום מלאו ימי ושבותי במסבת קדושין: כלומי קול יום הלידה שיכפר על המיתה: לית בהו רבנן מתשובותו של המן לכו למדיים שבך היה לחשורוש משיב. קרחה לכי עושה שמלכות לחר מלא משה. מדיבתא מדיבה קטבה: ומבזו ליה למלכה דלמכי ה' מלך עולם ועד לבדו עשה מלרנו: דלמי' מלכה לא קרו לך: ולא בשבי מיבן בשים. ולמי המלך לשבריות עם המלך ולגלגלית ולרכוביות ליבן כותבין. למפקי לשתה בשבת היום פנים היום ולמו לחבוים במלכה. לין שום לין כלה ולין משם להביחם: משמישין כ"ל מבריזין בעיירות שיביאו שקליהם למקדש. ועל הכלים שבבר נדלו הזבעים וביבן ביבר ושוקבין לותן מחשבותיהם בהבדות כ"ל. משל של לחשורוש והמן כלו' ים לללוד מלחשבותו' שבדעתו היה להשמידם קמוירתן למוטב שנזבו עליה' תעביות לתשובה כלכתיב וכום ו וכבי ומספל ונומר.

ולא הותירו מנוח. מון מחקדש מגלח ולח"ל בר מבוכה ככר פסקו הבניאי לכל בימי מרדכי היו חני וזכרי' ומלחי מעבדות למיכות בינית מבנים לחמרו שיבה על היס: הלל כמי

כימח

ביום שהוא טריח. קס"ד דכיון דכתיב בשלמא התם הכלו עבדי ה' ולא עבדי פרעה שפיר לחזורי ויהו לחכתי עבדי למשעבדים אלא הכא מאי איכא למימר לא לחכתי עבדי למשעבדים הוו הא לא הוו לחכתי עבדי ואין לרב כאן למימר לחכי הוה לא למיכתב הכא הוה למיכתב ואין לרב כאן למימר לחכתי מגלת בתקום הכל הא תניא לא הוכשרו שאר נביאים לומר שירה על כך שלושים לפס: כיון שגלו חזרו להתנבאות

החזירתן למוטב

תנו רבנן מה נביאים ו' נביאות שנתנבאו להם לישראל לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפי' אות אחת חוץ ממקרא מגלה מאי דרוש אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה קו' ומה מעבדות לחרות אומרים שירה מפני לחיים עאכו"ם אי הכי הלילא ניפא נמי אמר ר' יצחק לפי שאין אומרים הלל על הנסים שבחוצה לארץ מתקיף לה רב נחמן בר יצחק והרי יציאת מצרים דנסים שבחוצה לארץ וקאמרי הלילא התם כדתניא עד שלא נכנסו לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו לומר שירה רב נחמן בר יצחק אמר קריאת זה הוא הלילא מתקיף לה רבא מי דמי התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכא גיפא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן בין לרב בין לרב נחמן בר יצחק הא תניא משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו שאר הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשרן ה הראשון. ותו ליכא והאיכא איש אחד מן הרמתים צופים ואמר רבי אבהו מפאתים צופים שנתנבאו לישראל אין אתנביו טובא איתנבו כדתני' הרבה נביאים נתנבאו להם לישראל כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרים לא מיהו נבואה שנצרכה לדורות נכתבה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה ר' שמואל בר נחמני אמר מאי מן הרמתים הבא משתי רמות שצופות ורואות זה את זה רבי יוחנן אמר ראבא איש אחד הבא מב' בני אדם שעימדי ברוסו של עולם ומאי גינהו בני קרח דכתי' ובני קרח לא מתו והתנא משום רבי אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו,

שבע נביאות נתנבאו להם לישראל מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה אסתר. שרה דכתיב אבי מלכה ואבי יסכה ואמר רבי יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסוכה ברוח הקדש והיינו דכתיב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, דא יסכה שהכל סוכין ביופיה והיינו דכתיב וירא אותה שרי פרעה. מרים דכתיב ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ולא אחות משה, אמר רב נחמן אמר רב מלמד שהיתה מתנבא כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמן שתלד בן שמושיע את ישראל כיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אור עמד אביה ונשקה אמר לה בתי נתקיים גבואתיך וכיון שהטילוהו ליאור עמדה אמה ושפחה על ראשה אם להה היכן נבואתיך היינו דכתי'

והתצב

והרשבא מקום ילוץ לרוע טבעם והנער ל' לכל לכבי נער וחלים והפגעים והגלות והדומה להם וזוהי שתמכ החכם לתלמידיו ומזהירם לאחר שהם סובלי בעולם הזה הנופלי הכשלות והפגעים שיתגלו לקנות המכוסה והחשקט בעולם הבא תרתי ניקום. ומפני שאמר הכתוב ובני קרח לא מתו דקדק החכם הזה שבעבורו והניע עונשם למיתה רק שבעבור תשובה ולא מתו וזוהי שלזל שבעבור תשובה ואחרו אמת ותורתו אמת והם בדליים ובקבוק הלכך אחר שתתיקם כתבנר להם מקו' שם שיהיו עליו ולא בכלעו כאחר יחדיו לפניהם במקומות המתבקעים שיאחר קנת מקום שלא יתבקע ויכנלו בו לחכשים ושו' היו רחוקים להתבלע וזולתי שבעבור תשובה ואחרו אמת ותורתו אמת קנת מקו' בתוך הבקע שלא כפל ועמדו עליו ומפני סגיה רחוי ליפול שלא שכאחר אותו מקום בתוך הבקע שהשמה מתוו ית' להבלעתם אחרו כלן שבעבור כבודו של עולם עכ': כשמי' לאחות להכלן ועליין לא כולל משה: פתילות למקדש שילה בשעה שבני הלם בלין ליטול עצמיכה. ושבת תחת תחר שלא תשב עמהם בשתר משו' ייקול שהו' גבוה ולין לו בל ולין להם יטול להתייחד עם עמיה כתו בבית ותחת שאר לילכו' ים בל שים להם עבפים סמוך לעיקרן לב' שרף ים לו בתוך הלל שקורין מדוליא כמו שים לילון לעוז לכל לין לו בעבפיו הלל בעזעו על פני נהנו כמה קרני והלל כמה פני: זו היל בטוחתה שבתבלה על שלול ויקוח שלא תחסך מלכותם: כמשיחת לול ושלמה כתיב כאן בחשיחת שלול ויקוח כתיב הכא הסתן. וכי רואין הם בלילה שבאחר הם לשאיר לבבל מסתין בקיר על לול הבקר שמ' לילה הוא וכי רואין הם בלילה הם טמא הם עהור והלא צריך להבחין מביאיתו הם מה' מלאות הם הטמאי בלשה הוא: וכי לכין ליכי בפעות בלילה היו לבתי' ליכו לבקר מספטו וכתיב והוקע אותם לה' כנד השמש בליתני מביעת אותי מבוא בלילים. הם בלילה ובפיטת למים: שנלת שוקה וכתוזה לה והלא אמינה לו בלמפיים והזיל: לפוקה לשון בזלון בכבים בלבתיב ופיק בהבים הג' זאת מבלל לחיבת

לחכתי

לחביתי ומלי כיסי מעשה לבת שבע ומסקנא הכי הוה ולא תהיה לך לפוקה מכלל שבתגבית לה שפוטו להכשל בניאוף לחבת ומלי כיסי בת שבע ומסקנא הכי הוה פוף שעלתה לו כן תלמד בניאוף הוה שבתקיימה בטולתה : בהלי שותף מלכה בעוד שהשטה מלבנת עמו על בעלה הזכיה לו על עצמה : שלם ימות כלל ישלמה : מטייפין נופים למרחוק: ובמקום ירמיה היכי מיכלקי ליכי הכי ירמיה עמד מסכת ג"ת ליפטיהו שבחתר אשר היה לבר ה' לליו כימי יפטיהו והספר כתבת בשבת"ם ליפטיהו ועליו שלח כלל מולדה: כי המוכר לא המוכר לא ישוב יחזק לא לחתו והוא כתבת בתך לא שכה שנין גלות יבניה לחדשות ירושלים ומתבת טיקל בטל היובל והמוכר שלהו ליפטיהו לפשר היובל בטל משנתו עשרת השבטים בימי חזקיהו שבחתר לכל יושבי בומן שכל יושבים עליה ולא בומן שנלו מקבתן בחתה לה' משנתו שבת לאוכן ושבת נל וחבי שבת מכשה בטלו היובלות ויחזקל מתבת לחר זמן שיבטל ולא מלחד שיבחיהו החזירן בחותה שכה שבתת הספר וליל שפת שמוכה עשרה ליפטיהו ובשלח על לבני הספר לכל מולדה לא היה ירמיהו שם ויפטיהו המלך מלך עליהם ומזרו למכות לת היובל ולא הספיקו למכות ולא ה' שמיטות על שחרב בניה: ויחחר מה הניין ליפטיהו כתוב בהיותו בבית לל ושרף עמות השבטים על המזבח שעשה ירבעם · מה טיבו בניתלל ולא משל מלבי ישרלל היתה שהבי שם העמיד ירבעם לת העגל · לת קניך עשה חיל ונדולה כחו תשלח קניך ועשה קניך כחו כתוב.

לא יהא יוהרא לבשי לא כלה חשיבות לבשים : ובניין שחייהן שחותיהן מלוסין: זיבורתא דבורה כרכושתא מולדה בן חרם ולעג דקרית על בעלה קל מסקיל חיהו בחעשה לילדה כתוב · חיבי ותיבך וכו' על ילי ועל ילך יתברם לחתו של לבר הל והל קולי: כון בכו ושחר לת שבע לפרים ייחם בכתוב על יהושע ותיקושע ולחטה לא ייחם לים · בשלמת ליהיו ירמיהו ומכחלל בכוך ושריה מפרש בכבוקה מכחל לכתיב ויבל הלי מכחלל בן דולי בלבר ה' · בכוך ושריה חניהו שהיו תלמידי ירמיה · בכוך לכתיב חפיו יקרה הלי לת הלבנים ותבי כתוב על הספר ושחר שריה בסיף ספר ירמיה הלבר לשר נוף ירמיה הכניה לת שריה בן בניה בן מחסיה ותניהו בתלמידי הכניאים שהיו בניאים בחה רוח טיהו על הלישע ויהושע תלמידו של משה ולקמן תביהו בבנייתה בכוך ושריה בן מחסיה ולכיחל

גלתה שוקה והלך דוד לאורה ג' פרסאות ואמר לה השמעי לי אמרה לו ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול,

זאת מכלל דאיכא אחריתי אין איכא דבת שבע ומסקנא הכי הוה, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך כי הוה אזיל קאמרה ליה והיה כי ייטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך, אמר רב נחמן היינו דאמרי אינשי אתתא בהדי שותא פלכא אי נמי שפיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מטייפין לאגבא. חולדה דכתיב וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה אל חולדה הנביאה אשת שלום בן תקות ובמקום דקאי ירמיה היכי מינבאה איהי אמרי בי רב משמיה דרב חולדה קרובת ירמיה היתה ולא אקפיד עלה ויאשיהו גופיה חיכי שביק ירמיה וקא משדר לה לחולדה אמר רבי שילא מפני שהנשים רחמניות הן רבי יוחנן אמר ירמיה הוא דלא הוה חמן שהלך להחזיר עשרת השבטי ומנלן דאהדור דכתיב כי המוכר לא המכר לא ישוב איפשר דיובל בטל הוא ונביא מתנבא עליו שיבטל לא מלמד שהחזירן ירמיה ויאשיה מלך עליה מנא לן דכתיב מה הציון הלז אשר אני רואה וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל אלא מלמד שירמיה החזירן ויאשיהו מלך עליהם רב נחמן בר יצחק אמר מהכא גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי, אסתר דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש אסתר מלכות וכתיב התם ורוח לבשה את עמשי, ואמר רב נחמן לא יאה יוהר לגשי תרתי נשי נביאתי הוא דהויאן יהיראן וסניין שמייהו חדא שמה זיבורתא וחדא שמה כרכושתא בזיבורתא כתיב בה ותשלח ותקרא לברק בן אבינועם ואילו איהי לא אזלא לגביה · בכרכושתא כתיב בה

ולכיולא ומרדכי ואחי וזכריה ומלאכי כלם כתבלאו בספרת שתים לדריוש ישמעאל בן כתניה הוא שהביא את גלליהו בן למיקס הנביא: בספרת שתים לדריוש האחרון כתבלאו לבני הגולה שיחזרו לבנות בית המקדש שבתבלאה המלאכה ולא שבת עד השמדוני משהתחילו בה בימי כורש:

תוספות לינזרי לעזיבה וכו' ואת ולאחריכן בהעבל לא תתחתן כם לבניכות לית להו מתבות ופי' כהנ לדקה לאו מן עמתין הות:

בגדה יכולה ונומר סופיה לקבלה ובעבל את אל בכר. בשמה זיבתה המזכיר את שמה בגבר לאחרי תלות זכות: מיל בקבי דוקה קבי:

תוספות ל' בשים וכו' תימה לכל אלמלן לאחרי לא תשיב חוה לאחרי ס' חוק' הבתי' שבה בשבי חוה בקוף בשבי אדם ויל לא תשיב אלא הילולת עכ:

הג מיל לאחר שבגבך בעקה גאולה ומבה מה היה אומ' בגעקתו: בר לאחר כך היה נושק ביאו שבבה המן אלחשבום שמלאו לנו לבבר אלא אלה על בב המלך. בבה מלבה עילאה ממלבה תתאה כבוי חוה לבפך בלשון בקיש: ותתחלבל המלבה מאד בתמהם אלל נופה: שתבבוהו מגדולתי בימי לאחשורוש שהבי בלשאבר הגדולה תלתה במלכותיה וכן ל לביהוש המדי שבאחר ושילא מבהון שבכון תלתה לי לביהל אל מבהון וכן כרש שבא' ולביהל לבא הגלא במלכות לביהוש ובמלכות כרש פרסאה ולא יותר בשמלך אחשורוש מתבוהו מגדולתו. שאר ואילו לאחר שהיו תחך לא מזיל להכיה אלא על הקלקלה שהיתה לאסתר מוכעת עבמה מלבה אל המלך לפיבך לא הגיב תחך את אלא יחותו ואסתר אלאה את לבביה עי לאחבים: על עבמו בבעלתי בלוכם מעבמו ולילך מלעתי ולכי לוכבת ממך לאסת ישראל שבאחשורוש מותרת לבעלה ובבון לאוהב לבעלה. יט בשון אל פבה היה בתעבית שהבי בית בניסן בכתבו הלינדות ובתבה הדת בשושן ויל ועוד בתעבו ובלו בתלה המן לעבב: לעבב עובקמת למיל לאחוב את היהודים שבעבב הבעבי.

סופת

אמרו לאיש אשר שלח אתכם אלי ולא קאמרה להו אמרו למלך, אמר רב נחמן אמר רב חולדה הנביאה מבני בניו של יהושע היתה כתי' הכא בן חרחס וכתי' התם ויקברו אותו בגבל בנחלתו בתמנת סרח וכתיב חרס,

מלכים ב כב
מם
יהושע כד
סופרים כ

איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן ואמרי לה רב עוירא סבא לרב נחמן ח' נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך שריה ומחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום רבי יהודה אומ' אף חולדה מבני בניו של רחב הזונה היתה כתיב הכא בן חקות וכתיב התם את חקות חוט השני הזה אם ליה עינא סבא ואמרי לה פתיא אוכמא מיני ומנך חסתיים שמעתתא אינירא ונסבא יהושע ומי היו ליה בני ליהושע והכתיב נון בנו יהושע בנו בני לא היו ליה אבל בנתא היו ליה. בשלמא אינהו ספרשי אבל אבהתייהו מנא לן כדעולא דאמר עולא כל מקום ששמו ושם אביו בנבואה בידוע שהוא נביא בן נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא נביא מאותה העיר שמו ולא שם עירו בידוע שהוא נביא מירושלם, במתניתא תנא כל שמעשיו סתומין ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהם לשבח כגון דברה אשר היה אל צפנירה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שמעשיו סתומין ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהם לגנאי כגון בחדש הז' בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה אשר העביר מזרעו למולך בידוע שהוא רשע בן רשע, אמר רב מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי מפני שהוא שני למלך, מיתיבי ברוך בן נריה ושריה בן מחסיא ודניאל איש חמודות ומרדכי בלשן וחני זכריה ומלאכי כלם נתנבאו בשנת שתים לדריוש קא חשיב מרדכי וקא חשיב מלאכי תיובתא,

מלכים ב כב
נחמיה ח
יחזקאל א

תניא רבי יהושע בן קרחא אומר מלאכי זה עזרא וחכמים אומרים מלאכי שמו, אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמ' מלאכי זה עזרא דכתי' בנביאותי' דמלאכי בנדה יהוד' ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם ומאן אפרוש נשים נכריות מישראל עזרא דכתי' ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות מעמי הארץ,

מלאכי ג
עזרא ח

תל ד' נשים יפיפיות היו בעולם ואלו הן שרה רחב אביגיל ואסתר ולמ' אסתר ירקרקת היתה אפיק אסתר ועייל ושתי, תנו רבנן רחב בשמה זנתה, יעל בקולה, אביגיל בזכירתה, מיכל ברת שאול בראייתה, אמר רבי יצחק כל האומר רחב רחב מיד נקרי, אמר ליה רב נחמן אנא אמינא ולא מקרינא ולא איכפת לי מינה אל כי אמינא ביודעה ומכירה קאמינא,

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי נעשה אמ' רב שנבה לבו של המן מאחשורוש אימא דאמרי על אחשורוש רב שימי בר חייא אמ' גבה מלכא עילאה מסלכ' תתאה דלא עביד דינא ותבואנה נערות אסתר וגומר מאי ותתחלחל אמר רב שפירסה נדה שמואל אמר שהוצרכה לנקביה ותקר' אסתר להתך אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שהתכוהו סנדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו וחצוהו על מרדכי אמר רבי יצחק נפתא שלחה ליה שמא עברו על חמשה חומשי תורה דכתיב ביה מזה ומזה הם כתובים ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואילו איהו לא אזיל לגביה אמר רבי אבא בר כהנא סכנן שאין

מסיכן

שופת קלקה מושיבה על הכירה היא קלויה שפיתה זה בא בפרוסבולי מרדכי בא אליו בטעב עושר וכמן בא בטעמות עומי שמכר המן את עצמו למרדכי קולם לכן ימים נכנר לקם: בולי לשון עושר כלמדיכן בתסכת ניטין. בטולמי לכקמת נכנר לקם שעוכים תרנם יוכתן טולמי לקמס.

ולרוח משפט לשופטים את רוחם יהיו לעטרה: דן את יהיו טופלו לשוב בתשובה: תתעבר על ינדו אימו הולך לחקיו לעטור עציהם שמכשימין ומעריבין וכייכו שעבד שבעשים שוערים לפתוח לדעת בהשכמה ולחקר שם על זמן כעילתן: וגם אלה אלו בשעים הכל וכים בניקבם: ביין שנו כלומר לם לכי שעה בהם לין גם הם בכשיש לכך הם כדומים מקו פלילים לניהם בשפטו: שי שי למה עזבתני במזמור לילת בשחר קוק. על לוכם לעפ שלכי בלה אלו מלי לוכם קוק. קבילה מקרב בפני בלעיה מזמור קוק. למתה של בת פרעה ותגלה את למתה. בשיני בשעים עוג מלך הבשן בגרסו בפ' הרואה שנקר הר בר נ' פרפראות לגלגלים על מכתב ישראל ובתו על ראשו ושלח הקפה במלים וקטרוהו וכבשם בגורלו ונקם לשתו ובשתרבו שיכיו לכאן ולכאן ומשכי בשעים כפיק להאי לבשת לבלתי קבל ומן בשע שלי: לשכי ום בכשעי בכי בשעים ולא בבר שמונן במלכות נכון הבית שהיה בלמנע השלם כ כלמדיכן בתסכת יומא לכן שתיה שמתה בשתת השלם:

תוספות הגיע תקני שבת שלא שבבת לשון לשתבטי ולא שביבת. מנית לתיה למלה שמשה קתיבוקות קוין כן: וימכול במלכות שפיתה שעתו מנלמת. שיהא מנוי לה לולי שכל לבשולו בשום בבר לפני המלך: יבנים המקום שלכי מקבת הקוביים לי במי יבנים שלכי בכיכה להחכיף לבשיב זה ולזלזל בבבולי. שיהבג קוב ויהיה שיהא המלך מושלה ממנו ויבקוב לת שביבם וכי נזכי נזבתה ומית בל מיבייהו בעלי לה: מלך הפבבך היה לתשובום וחוזר בלטרו: למל לולי לוכל לפתיתו עליו ולהרגו ושם לא יהיה מזומן לי תעטור בשעה ויחזור בו. בחומם לשית מפתיה' על בלשלבר ומיעתו כלמר בשובם מן המלחמה שבלשם עם לדיום וכובם שהיו בדים על בכל ובנשם בלשלבר בלוחו היום היו חמים ושיפים ושטו לשתת

משיבין על הקלקלה, לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן מאי אשר לא כדת אמר רבי ירמיה בר אבא שלא כדת כל יום ויום שכל יום ויום באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי אבדתי כשם שנאבדתי מבית אבא כך אובד מכך, ויעבור מרדכי אמר רב שעבר יום הראשון של פסח בתענית ושמואל אמר עקרום דמיא עבר,

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה, אמר ר' אלעזר אמר רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם ורוח לבשה את עמשי,

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לעולם אל תהי ברכ' הדיוט קלה בעיניך שהרי ב' גדולי הדור ברכום ב' חדיוטות ונתקיימה בהם ואלו הן דוד ודניאל דוד דבר כיה ארונה דכתיב ויאמר ארונה אל המלך ה' אלהיך ירצך, דניאל דברכיה דריוש דכתיב אלהך די אנת פלח ליה וגו' ואמר רבי אלעזר אמ' רבי חנינא אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אביגיל קללת את שרה הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בזרעה שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו,

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא בוא וראה שלא כסדת הקבה סדת בו' שופת את הקדרה ואח"כ נותן לתוכה סים והבח נותנים ואחר כך שופת את הקדרה לקיים מה שנ' לקול תתו המון מים בשמים,

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה ממנו מרגלית בכל מקום שהיא הולכה היא מרגלי' והיא לא אבדה אלא לבעלה, ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ואמר אסתר לפלך בשם מרדכי, ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא מאי דכתיב וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל נגזיו של אותו רשע היו חקוקים לו על לבו וכשרואה את מרדכי יושב בשער המלך היה אומר וכל זה איננו שוה לי משום דרואה מרדכי יושב בשער המלך אומר וכל זה איננו שוה לי אין כדאמר רב חסדא זה בא בפרוסבולי חזה בא בפרוסבולי, בולי אלו עשירי' שנא' ושברתי את גאון עוזכם, ותני רב יוסף אלו בולי שביהודה, בוטי אלו ענים וכן הוא אומר והעבט תעביטנו, אמר רב פפא וקארו ליה עבדא דאזדבן בטולמי דנהמא, ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הבה לתת עשרה חלקים לכל תלמוד לומר לשאר עמו מאי לשאר עמו

כשתכרו ונלחמו הלילה כהרג ולמחר לחמרא מתוך משתיכם של רשעים פורענות בא עליכם: שנעשה בלחם נשבעו יושבין
תרגומו על בכיה של המן: שכח מלכו של עולם לרומתו ויקן כיסן ר' לנקום נקמתו: כלדו עליוכים שהיו מלאכים מבקשין
לומר כל לומה הלילה ולומרים כמו טובה שלם טובה למי שעשאה לשון מוכי ו"ם כלדו עליוכים לנקב נקמתי על הדבר מתי לקחתן
דומיתיה וכו' מה זאת הכתוב לפני עכשיו לכך מלם הוא זה שכתוב
משמע שהיה כתוב מחלם כתב משמע מעיקר ויתכן כתוב בספ'
זכרון לפר הגיל מדלכי שמשי כופר המלכים היה מימי כורש
ומוכח ישראל היה כמו שכתוב בספר עזרא שכתב שטנה על
בנין הבית על שמוק טרם לבטלו ולפי ביתי לחשורוש עשה כן
שלחר ומלכות לחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה ונומר
ובנו של המן היה כדלמליכין בספר שולם נבי עשרת בני המן סס
שכתבו שכתב: הכין לו לנורך עצמו: לסקליתא בפר: כהלה
ליהול מכם: לרבבן תלמידיו: הלבו קמיכה היה לורם בעכיבו של
יום ושעה עשר בניסן היה יום תבופת השמר: לבי בני מרחן
זונה מספרים: ומשקול במזוי לגלח את שערי: ומלרתיכהו
זותה עליהם להחכיחם: לומכים ספרים: זונה זונה של מספרים
עגיבה כלי חרם: ולתעכיתו יום שלישי לתעכיתו היה שהתחיל
להתענות ביום ל"ל בניסן ומה שקדם המקדים ליום לתמול ויקי
ביום השלישי ותלבש לפתר מלכות יום שלישי לשלוח הרגים היה
שם מזכיר היהודים יש זכיב ביהודים שפם הוא בא מהם לא ת
תוכל לו: תלמר שהיתילוהו בהלה לא רמז יפה מפכושו: טוב
מושם: תלמר שהיתה מקום כלפי לחשורוש מרבוי לבניה לתתה
למר שהיה לה לומר המן הרע הזה תלה שהיתה רוצה לומר על
לחשורוש היה בר ולויב ועל המן הרע הזה: כופל משמע לשון
שטה והולך כופל תמיד רוצה ליזקוף ומלאך מפילו: ויטלך עליו
ונומר הקב"ה מטלין עליו על הרשע פורענות בלי תחלה. מילו
ברוח יבדה בני שיעית בני עוזיו כורתים מילו. לחת של לפתר
שהיה לחשורוש כשום על מה שעשה המן לפתר: לכך שנענעל

כו

ואחד שמשך עליה חוט של חסד וא' שמחה שרביטו
של אחשורוש וכמה מחחו אר' ירמי' בר אבא שתי אמל
היה והעמידו על ב' ואמרי לה על ר' יהושע בן לוי
אם כ"ה ורב חסדא אמר ס"ז כן אתה מוצא באמחה של
בת פרעה וכן אתה מוצא בשני רשעים דכתיב שני
רשעים שברת ואם"ר אל אל תקרי שברת אלא שרבבת:
רבה בר עפרון אמר משום רבי אליעזר ששמע שרבו
ורבו מרבו מאתים ויאמר לה המלך אמר רבא עד חצי
המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ במלכות
ומאי הוא זה בנין בית המקדש:

ותאמר אסתר אם על המלך טוב חר' מה
ראתה אסתר שזמנה את המן רבי
אליעזר אומר פחים טמנה ללכדו שנאם' יהי שלחנם
לפניהם לפח רבי יהושע אומר סבית אבידה למדרך
שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' ישלם
לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך רב אומר
כדי שלא יטול עצה ויברוד: רבי יהודה אומר כדי
שלא יכירובה שהיא יהודית רבי נחמיה אומר כדי
שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך ויסיחו
דעתם מן הרחמים רבי יוסי אומ' כדי שיהא מצוי לה
בכל עת ר' שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום
ויעשה נס: רבי יהושע בן קרחא אומר הסבירה לו
פנים כדי שיהרג הוא והיא אמר רבי נחליאל אחשורוש מלך הפכפך הוה ואמר רבן גמליאל עדיין צריכין אנו
למודעי דתניא רבי אליעזר המודעי אומר קנאתו בסלך קנאתו בשרים. רבה אמר לפני שבר גאון: אביי
ורבא אמרי תרוייהו בחוכם אשית את משתיהם. אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו אמר ליה כמאן חזייא אסתר
ועבדה הכי אמר ליה ככולהו תנאי וככולהו אימראי: ויספר להם המן את כבוד עושרו ורוב בניו וכמה רוב
בניו רב חסדא אם"ש עשרה מתי ועשרה נתלו ועשרה שמחזירים על הפתחים רבנן אמרי אותם שמחזירי
על הפתחי ע' היו שנאמר שבעים בלחם נשכרו אל תקרי שבעים אלא ע' ורמי בר חמא אם כולן מאתי ושמונה
היו שנאמר ורוב בניו ורוב בנם הכי הוי: ורוב בנם מאתן וארביסר חוי אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב:

בלילה ההוא גדדה שנת המלך אמר רבי תנחום גדדה שנת מלכו של עולם: ורבנן אמרי גדדו
עליונים ותחתונים אמר רבה גדדה שנת המלך אחשורוש ממש נפלה ליה מילתא בדעתיה
אמר מאי דקסבר דזמנתיה אסתר להמן בהאי דילמא עצה קא שקלי עליה דההוא גברא לסקליה הדר אמ' אי
הכי הוה לא הוה איגיש דרחים לי והוה מודע לי הדר אמר דילמ' איכא איגיש דעביד בי טיבותא ולא פרעתיה
מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות: ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאליהם וימצא כתוב כתב מיבעי ליה
אמר רבי יצחק נפחא מלמד ששמש מוחק וגבריאל כותב. אמר רבי אסי אמר רבי חגינא בר פפא דרש רבי
שילא איש כפר תמרתא ומה כתב של מטה של זכותן של ישראל אינו נמחק כתב של מעלה עאכו':

ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה וגומר לא מפני שאוהבים את מרדכי אלא מפני ששונאים את
המן: הכין לו תנא לו הכין: ויאמרו נערי המלך ליו הנה המן ניבא המן וגו': ועשה כן למרדכי
היהודי אמר ליה מנו מרדכי אמר ליה מרדכי היהודי טובא איכ' אמר ליה חיושב בשער המלך אמר ליה ההוא
סני בחדא דסקרתא אי נמי בחדא נהרא אמר ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת נמר והב ליה: ויקח המן
את הלבוש ואת הסוס אזל ואשכח רבנן דיתבי קמי מרדכי וקא מחוי להו הלכות קמיצה אם להו במאי עסקיתו
אמרו ליה דכי הוה הבית מקדשא קיים רחמנא אם מאן דמנדב מנחה ליתי סליא קומצי ממנה וליקטר על גבי
מדבחא וליכפר ליה אמר להו ליתי סלא קומצא דקיסחא דידכו ולידחי עשרה סלפא ככרי כספא דההוא גברא

תמר ליה

אמר ליה עבדא דקנה נכסי עבדא דמאן נכסי דמאן
אל קום לכוש הני מאני ורכיב האי סוסיא דקא בעי לך
מלכא אמר ליה לא עד דאזילנא לבי בני ואשקיל
במזיאי דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני ד
דמלכותא הכי אדהכי והכי שדרה אסתר ואסרתנהו
לכולהו בי בני ולכולהו אומני עיילה איהו לבי בני
ואסחיה ואזל ואייתי זוגא סביתיה וקא שקיל במיזיד
בתר דקא שקיל ליה אינגיד ואתנח אמר ליה אמאי
קא סתנחת אמר ליה נברא דחשיב ליה למלכא מ
מכולהו רברבנוהי חשתא שויה בנאי וספר אם ליה
רשע לאו ספר כפר קרצום היית תנא המן ספר של
כפר קרצום הוה עשרים ושתים שנה בתר דשקיל

ליה כמזיד אלבשיה, ואמר ליה סליק רכיב אמר ליה לא יכילנא דכחיש חילאי מתעניתי נחין ליה ורכיב
וכי הוה סליק ביה אמר ליה ולא כתיב בנפול אויבך אל תשמח אמר ליה רשע הני מילי בישראל אבל
באומות העולם ואתה על במותימו תדרוך, ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש כי נקיט ואזיל בשבילא דמתא
חזיתיה ברתיה דהוה קיימא באינרא סברא האי דרכיב אבוהא הוא והאי דמסני קמיה מרדכי שקילא עציצא
דבית הכסא ושדיא ליה ארישיה דלי עיניה וחזייה כיון דחזאי דאבוהא הוה נפלה מאינרא ומתה. והיינו
דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ולתעניתו, והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי
ראש אבל על בתו וחפוי ראש מדבר שאירעו ויספר המן לזרש אשתו מאי שנא התם דקרי להו אוהביו ומאי
שנא הכא דקרי להו חכמיו, אמר רבי יוחנן מלמד שכל האומר דבר חכמה אפי באומות העולם נקרא חכם,
כי אם מזרע היהודים מרדכי אמרו ליה אם משאר שבטי ישראל קא אתי יכלת ליה ואם משבט יהודה מנשה
ואפרים ובנימין קא אתי לא יכלת ליה יהודה דכתיב ידך בעורף אויביך, שבט אפרים ובנימין ומנשה דכתיב
לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו, כי נפול תפול לפניו. דרש ר יהודה
ברבי אלעאי שתי נפילות אלו למה מלמד שאמרו לו אומה זו משולה לעפר משולה ככנים כשהן יורדין
יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין לרקיע. עודם מדברים עמו וסריסי המלך ונו מלמד שהביאוהו בבהלה,
כי אין הצר שוה בנזק המלך אמר לו צר זה אינו שוה בנזקי המלך אויקני בושתי ואיקנאי בריבי ובעי למקטלי
ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה ויאמר למה לי אמר רבי אלעזר בתחלה ע"ה הורגמן כיון
דאמרה ליה בת מלכים אנא ומשאול מלכא קא אתינא אשתעי מיד בהדה ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה,
ותאמר אסתר איש צר ואויב המן מלמד שהיתה מחוה כלפי אחשורוש וכא מלאך וסטר ידה כלפי המן ואמר
הזה. והמלך קם בחמתו, והמלך שב מגינת הביתן מקיש שיבה לקימה מה קימה בחמה אף שיבה בחמה
דאזל ואשכח מלאכי השרת דאידמו ליה לגברי דקיימי ועקרי אילני דבוסתנא ושדו אמר להו מאי עבידתייכו
אמרו ליה דפקרינן המן אתא לביתיה והמן נופל על המטה נפל מיבעי ליה אמר ר אלעזר שבא מלאך והפילו
עליה אמר ווי מדברא ווי מפתא, ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. ויאמר חרבונא אחד מן
הסריסים אמר רבי חמא בר חנינא אף חרבונה עצה היה כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד
ברח והיינו דכתי וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח, שכבה שתי שכיבו הללו למה אחד של מלכו של
עולם ואחד של אחשורוש. איכא דאמרי אחד של אסתר ואחד של ושתי.

לכולם נתן לאיש חליפות שמלות אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו ת"ש, דאמר רבה
בר מחסיא אמר חמא בר גוריא אמר רב בשביל ב סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף
משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים והדר עביד איהו מילתא בבנימין כי היכי
דמקנו ביה אחוהי אלא אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר רמז רמז לו שעתיד ליצא ממנו בן שיצא
בחמשה לבושי מלכות ומנו מרדכי דכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך וגומר ויפול על צווארי בנימין אחיו
וגומר כמה צווארי הוו ליה לבנימין, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שבכה יוסף על מקדש
ראשון ועל מקדש שני שעתידין לחיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב ובנימין בכה על צווארו בכה על משכן

גמ׳ שנא׳ מלך ופטרו שהרי התחיל לכבר בלשון כעס ופושו אמר מה שלחך: הג׳ אמר רב נחמן יאמר נפק מה שכתוב בפסוקים: ול״ג אמרם לו והכי פירושה כלה המקילות כך הוא׳ וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואמר ואת אשר כתב מרדכי אליהם: כי היכן מן המלחמה האמור בזה שכל היהודים היו מכנסים עצמם על אויביהם להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים אשר היו להם שונאים מאה ושמונים וחמשה אלף איש ושבעים אלף בשונאיהם ולא נגעו בבזה: המלך ואמר מרדכי כתב עליהם שיעשו פוריים כי היכן נקט לה לאכלם ומה שהיה אפשר לפני המלך להתחכן לו עליה כל זה אמרו בכל שנה ושנה עם הספר שתהא המגלה כתובה לפניהם בשעת קריא׳: כלומר על תוכה כפשת עניתו׳ שרטוט הלב׳ למש׳ מפיהי: לבני הכוונות ושקדתם ואמר לאחר קיים כך במוכן המקילות׳ שפירשו ממנו שבהדיין שבטל מן התורה ובכתם לשנה: מעיקרא בימי כורש בשעלה זרובבל מן הגולה ומפרדעי עמו וכמנו בספר עזרא ומכורו לאחר ל׳ לאכזים ולבסוף בשאמנו מכין שבי לאחר שבשנה בית בספר עזרא כל שנה כין מ מכין ראשון למכין שבי ימי כורש ואחשורוש ו׳ שנים של דריוש הראשון ולבי שבשנה מרדכי שר בשתים יכל מחשיותיו לאחר מכמים׳

מנות מיבי מינדטים ׳ ב׳ מכות לא׳ לכתיב ומשלוח מנות ב׳ מכות לאדם א׳ ומתנות לאביונים ב׳ מתנות לב׳ בני לאדם לי׳ לכל אחד וא׳ מתנה א׳ לדלת לאביונים כמי תניתי משמע׳ תניתי שלישי לבטל׳ טעמא דקשבי שם מלא תמיים: לאחשורוש שבתיבשו הספרים בתוב בישדן בראש ובקשם שלהם מתוק לעולם אל תקרי לכתה השתה אלא מי עשה׳ יאמר מרי עליך לי תקלקלה ויו׳ הכתוב שהיה רגיל להוליך בעולמו בן בפר ומלכיל לבהמתו לא יוכיל עתה מלאכו כך לתה בעשית מלך ולא בפומבדיתא ואיך שולח לו מלא דברים המצויים לבל: תולין מתיקה: כי כפקי מבי מר בשיבתי מבית לדוכי רבה לילך לבית מרי בר מר קייתי שמע: בעי קעדות של מיבי מלכל למכסייה קייתי מפן לבים הקעדה לחלוכה כל לכילה שלא בלבבה בקרא בוסם דיום לבשמים ראש מצוי לבבר המתוק בתיב המצים: מחלפי זה לובל עם זה בפורים של שבה זו ובשביה בועל חבירו עמו׳ לחבטותי להשתבר ניין: לחיבשוס בשתכרו׳

שכל זמן שבכוך בן בביה קיים לא הביאו עזרא בי ים לך לתמוה למה לא עלה עזרא עם זרובבל בימי כורש על השבה הזו של דריוס הלחרון ולמה שבשה כל הבית בתו שבתיב בעזרא ויבא יהושלם בחדש השב׳ היה השבה הזו׳ למלך ומדבים לנלה הוא שהיה לומר תורם מפי בכוך בן בליה בשבל שבתיבשו

שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב והנה עיניכם רואות אמר רבי בנימן בר יפת אמר רבי אלעזר אמר להם בשם שאין בלבי כלום על בנימן אחי שלא היה בסכירתי כך אין בלבי עליכ׳ שהייתם בסכירתי כי׳ פי המדבר אליכם אמ׳ רבי בנימן בר יפת אמר רבי כפי כך לבי׳ ולאבי׳ שלח כזאת עשרה חמורים אמר רבי בנימן בר יפת אמ׳ רבי אלעזר שיגר לו יין ישן שדעת זקנים נוחה היסנו וזהו מטוב מצרי׳ וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימן בר יפ׳ אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סניד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחוה אלא אי איתמר הכי איתמר וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימן בר יפת אמ׳ רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סניד ליה׳ וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימן בר יפת אמר ר׳ אלעזר שאמר להם דברים המתקבלים על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד היאך נר אחד יכול לכבות עשרה נרות׳

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רבי אלעזר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור שמחה זו יום טוב וכן הוא אומ׳ ושמחת בחגך׳ וששון אמר רבי אלעזר זו מילה וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך׳ ויקר אלו תפילין וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך׳ ותניא רבי אליעזר אומר אלו תפילין שבראש ואת פרשנדתא ואת דלפון עשרת בני המן אמר רבי חייא רמז יפו עשרת בני המן ועשרת בעי למסרינהו בנשימה אחת מאי טעמא דכולהו בהדי הדדי נפקא נשמתינהו אמר רבי יונה אמר רבי זירא ואו דוחיתא צריך למפתחה כזקיפא מאי טעמא דכולהו בחדא זקיפא אזדקיפו אמ׳ רבי חנינא בר פפא דרש רבי שילא איש כפר תמרתא כל השירות כלן אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שהיא אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מאי טעמא דכולהו אמר רב אבהו בפני שלא תהיה תקומה לפלתן של רשעים׳ ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים׳ אמר רבי אלעזר מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו׳ ובבואה לפני המלך אמר אמרה מיבעי ליה אמר רב נחמן יאמר בפה מה שכתוב בספר׳ דברי שלום ואמת׳ אמר רבי תנחום אמר רבי אסי ואמרי לה רבי חייא בר אבא אמר רבי אסי מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה׳ ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה מאמר אסתר אין דברי הצומות וצעקתם לא אמר רבי יצחק בר׳ אמי הכ׳ דברי הצומות וצעקתם׳ ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש׳ תני רב יוסף לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו מסנו מקצת סנהדרין ואמר רב יוסף נדול תלמוד תורה מהצלת נפשות דהו מעיקרא חשיב למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר המעיקרא כתיב אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה נחמני מרדכי בלשן׳

ומתנות לאביונים׳ תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו כ׳ פתנות לאדם אחד ומתנות לאביוני׳ שתי מתנות לב׳ בני אדם׳ רבי יהודה הנשיא שלח ליה לר׳ אושעיא אטמא דעגלא תילתא

שכתבה בשבת שתים לבריחו בכבל היה מתבכח ושולח ספרים לירושלם. יעקב למד תורה בבית עבר ל"ד שכה כשפירש מלכי לגלות לכרן ולא כעבם עליהם על כבוד אביו ושאר הספרים שכשתקח בבית לבן ובדרך כעבם כשמפרים ואזיל. למה נאמר שכותיו של ישמעאל מה לנו למות לשמו של בשעים ליפם נכתב שכותיו של יעקב ע"י מכין שכותיו של ישמעאל לאו למדין בלי זה פרק בשכות יעקב עבדו עליו כל הקוראות והמובלות לותו ומהן לאבו למדין שמשים בבית עבר ל"ד שכה כיצד לאבהם בן פו שכה כשבולל ישמעאל ובשבולל יצחק היה לאבהם בן ק' שכה הבי אלא היו לישמעאל ל"ד שכה ויצחק בן ס' שכה בלבת לותם הבי לישמעאל על שכה. כמה שכים פייבן משכות ישמעאל בב במצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן מב. ותניא כמי שהי יעקב כשבתבך מיצחק לאביו בן מב שכה ולותו פרק מת ישמעאל והניח מחשמש שכאמר ואלה מלמד שקדשה ישמעאל לתניא לעשו ומת וקשיא לה כניות לחיה. ול"ל היה יעקב בבית לבן על לשתי לה יוסף לכתי' עבדתיך ל"ד שכה בשתים בכותיך וכשבולל יוסף שלמד ימי עבדות הבכות שכאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ואומר ומשם למעלה עבד לותו בשבר הבקולות והטלוחות הבי עז שכה שהיו ליעקב כשבולל יוסף וכתיב ויוסף בן ל' שכה ואומר במצא יעקב בן ק"ג שכה כשהיה יוסף בן ל' ובשתים יעקב טוב בלבן בבעז שלא ידע למבני שבע של שובע ותבין דכתיב כלכתיב כי זה שתים הרעב בקרב הלבן ואומר היה ק"ו היה יעקב כשהיה למבני' וקרא כתוב כל שכה שם דמשמע יעקב מבית לבן לא עבר לבית לבן על ל"ד שכה ולותן השנים שהיה עומד בבית עבר לא קא משמע לה ל"ב הכא על לקמן: עבר את לאחר ידיעתו של יעקב לאהם בהנים וכא לבית לבן כ' שכה כא ומשום שבותיו של עבר ותחנא שהם כלים כשהיה יעקב בן ע"ג שכה והיו שתי שכה משכח לבית לבן כשתשוב שנים ל"ד שנשתם בבית עבר וכא משם יצא יעקב' מבית עבר שתי שנים לפני מיתתו של עבר כמנא כשיצאת על הכל בן ע"ז שכה היה. הג' ומכא לן דלא כעבם עלייהו לתניא כתנא יוסף שפי' מלכי שלא ראהו כ' שכה כנגד כ' שכה שפירש יעקב שלא כיבד את מלכי התלבל על יוסף כ' שכה. כיבד בן ל' שכה היה יוסף כשפירש מיעקב וכשתלך על מנשה היה בן ל' הבי נמ ו' לשבע ותרתין לכפרת הבי כ' שכתבכה יוסף מת כיו יעקב: והא טובא הוו הכך לפירש יעקב מלכיו כ' בבית לבן ול"ל לבית עבר תלמוד שם לתניא לתוה בבית עבר לא קא משמע לה לייעבם עליהם: מי הבי הבי לה טובא ומין כאן תלת כ' לבית לבן. לישתני ג' שכין כאורחא בשאו מלמד כהנים לבא אל יעקב מלכיו. ויבן לו בית בימי המוקף: עשה מוכות שכימות הקין ים מלשים. בבית אל עשה ו' מלשים כשינא משכח שכאמר קום עלה בית אל ושב שם.

הפקולי יש לומר משתבר בנמר נמן שבקרא מקולא סלו לא' קוכיהו לבניו את אילי הקלן. סלו לא'

ותלתא נרבי דחברא שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות וגומר, רבה שדר ליה למארי בר מר בידא דאביי מליא טסקא דקישבי ופלי צנא דקמחא דאבישונא, אמר ליה אביי השתא אמר מרי בר מר אי חקלאה סלכא ליהוי דיקולא מצוארי, לא נחית הדר שדר ליה איהו מלא טיסקא דזנגבילא ופלי טיסקא דפלפלי אריכתא אמר אביי השתא אמר מר אנא שדרית ליה חולייא ואיהו שדר לי חורפא, אמר אביי כי נפקי מבי מר הואי שבענא וכי מטאי להתם קריב לי שתין צעי דשיתין סיני קדרה ואכלי בהון שתין פלגין וצעא דבישולא בתראה קרו לירה צלי קדר ובעאי למכסייה לצעא בתראה, אמר אביי היינו דאמרי אינשי כפין עניא ולא ידע אי כפין אי לא כפין אי נפי רוחא לכסויי שכיחא. אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפו סעודתייהו להדדי אמר רבה מיחייב איניש לבסומי נפשיה בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, רבא ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי בתר דאיבסום קם רבא ושחטיה לרבי זירא למחר כי פכח מיניה חסרא בעא רחמים עליה ואחייה, לשנה אחרת אל ליתי מר ונעביר סעודת פורים אם ליה לאו כל שעת ושעתא איתרחיש ניסא. מומחות לחכיחו על כאן כתוב למעלה בתחלת הפרק וכאן מקומו הראוי.

אמר רב ואיתימא רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב גדול תלמוד תורה מכבוד אב ואם שכל אותם שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש עליה ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליתם כאן שנותיו של יעקב דכתיב ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק ל' שנים דכתיב ואברהם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל וכתיב ואברהם בן ק' שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה הוה ליה לישמעאל כשגולד יעקב בר עד כמה פיישן משניה סב, ותניא בן ס"ג שנים היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו ובאותו פרק מת ישמעאל דכתיב וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב וישלח יעקב אל אביו וגו' וירא עשו כי רעות בנות כנען וגו וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל וגו', משמע שנאמר מחלת בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות אלא מלמד שקדשה ישמעאל אביה ומת והשיאה נביות אחיה, ול"ר דהוה בבית לבן עד דאתיליד יוסף הא ע"ז וכתיב ויוסף בן שלשי שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים הא קל"ז דשבעא וב' דכפנא הא קל"ז ואמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי קל שנה, והא קל"ז הויין אלא שם ל' שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו. תניא נמי הכי יעקב אבינו היה מושמן בבית עבר ומשמש ל' שנה ולאחר ירידתו של יעקב לארם

לפ' ככול שמו סיפיק לקרוץ בתלית קוסם: ומה ראו לומר גאולה בשביעית ולא בשמיטה ולא ביובל אלא בשביעית קרוץ הסולם לכל עוסיכי הכופף לכל תחלואיכי: מתוך שעתידין לינאל בשביעית שנוי שבן דוד בא בו תלוק משאר שניס כדאמריכן בפרק מלק שכה לשנוה רעב ולא רעבו' על ובשביעית מלחמות ומוציאי שביעית בן דוד בא: לתחלתה דגאולה היא ולסוף על נב דשמי

נאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שינאלנו מן הגלות עליכו תמיד דקא בריכת קטן וכבין ירושלם וכמ דוד יס לכל לחת ולחת בריכה לעתיה לכל מגאולה זו לפילו הכי כיון דשם גאולה עלה קכתיב בשביעית: שנוי זרוע רשע אלו המייקרין את התבואה ומפקיעין את השערין וממלי לכמפקיעי שערים כתיב לכתיב בהניא פרשתא ילכב בשפתי כלניא בפוטו ילחוב לשטוף עכי וכי הליסטים לוכב את העבי והלא את העשיר קוף לוכב אלא כמפקיעי שערים הכתוב מדבר שכוב לעתם לעבייס קוף ולא בני דוד בחמי עלה למילתא שנוי זרוע רשע ותן ס שוכב בעולם ובכך זכוו שנוי ובע תלכוש רשע כל תמנא וזה שניס בלעתו להיות רשע בשתלכוש רשע לא תמנא עוולה אלא הפיקר לעשות' בפרשה תשיעית לחמיר ואם תלחמ שמיטית היא

מקיר דכרמל ב"ב מ"ו

מלכי ולמה רגשו גוי' תפלתי פרשתא היא: ובניכם תשלו לעמי ישראל כי קרבו לבוא אלמא קיבון גליות בעת בריכת השניס היא וכיון שבתקבצו הגליו' כעשה לין כרשע' קולס שיתישבו בירושלם אלא ואמיכה כל בלילך ועל ילי כן ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה כמו לשעבר כיון במשפט תפלה ובניק ובצדקה לבן אמכה לקיבון גליות ושיבה שופטיכו ובדקיכו במשפט:

כלו המיכין שליכן מאמיכין בלית אלא שיהיה מן השמיס לכך במכו לה בריכת המיכין: שוכי ה' אלו המיכין ושכר פושעיס בהייכו זליס כדאמריכן פושעים אלו המורדין: ואחר ישובו בני אביהם ישראל לאחר שיכובו לבית המקדש יבקשו הקדוש ברוך הוא ואת דוד מלכם: זובח תודה אחר זביחה תן הודאה ויבל מעשות החטאת והעולה ונומר: תדל מילתא היא לף הודאה עבודה אל מקום הוא. לאחר לאפר בקטיעת בריכה: למי שיכול ואין מי שיכול לאפר את כלו לפיכך אין כך לאפ מדעתו של מה שתיקנו חכמים: היפוך כי אלא הכי דריש ליה היפוך: שנאמר כולו כי אלא לו דברי שבח אם אתה עושה כך כי יכלו: שתא דכלא משתוק מאחר כל הממתין היא השתיקה שלא להדבות דבריס והייכו לך דומיה תהלה. תלה בשלש משתוקק נתני אם תרצה לקבות הדבור בשלש תקבה השתיקה בשתים:

תוספות

נחרים ב' שני' מת עבר יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן ע"ז שנים ומצא לן דלא איעגש יעקב אבינו דתניא יוסף פירש מאביו שלא ראהו כ"ב שנה כשם שפירש יעקב מאביו כ"ב שנה. יעקב לו' הויין אלא שם ז' דבית עבר לא קאי אלא חשיב להו סוף סוף דבית לבן כ' הויין אלא משום דאישתחי ב' שנים באורחא דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם י"ח חדש שנאמ' ויעקב נסע סכותה ובנה לו בית ביסי החורף ולמקנהו עשה סוכות קיץ ובבית אל עשה ו' חדשים וחקריב זבחים לאדי אביו יצחק.

כרמשית לג

פרק הקורא

תפלה

מנא לן דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן נמליאל על הסדר ביבנה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא מאה ועשרים זקנים ובהם כמ' נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר. חנו רבנן מנין שאומרין אבות שנאמר הבו לה' כבוד ועוז ומנין שאומר גבורות שנאמר רבו לה' כבוד ועוז ומנין שאומר קדושת שם' הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדר' קדש ומה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישרא' יעריצו ומסיק ליה וידעו תועי רוח בינה ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב ולבבו יבין ושב ורפא לו אי הכי ליתא רפואה בתר

תהלים כט
סם
סם
ישעיה כט
סם י
סם כף
תהלים קג
ישעיה י
סם
סם תהלים עח
ויקרא י"ט
תהלים קכב
סוטה ג
ישעיה

תשובה לא סלקא דעתך דכתיב וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ומאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא כתיב קרא אחרינא הסולח לכל עוונכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי למיסר' רנאולה ורפואה בתר סלחה היא והכתיב ושב ורפא לו ההוא לאו רפואה דתחלואים הוא אלא רפואה דסליחה היא ומה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין לינאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית והאמ' מר בששית קולות בשביעית מלחמו' במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שניתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי אלכסנדרי כנגד מפקיעי שערים דכתיב שבו' זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים כתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישרא' כי קרבו לבוא וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וכתיב ואשיבה שופטיך כבראשונה וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו המינין וכולל זדים עם המינין שנאמר ושבר פשעים וחפאים יחדיו וכיון שכלו המינין מתרוממת קרן צדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמיך ליה וכי יגור אתכם גר והיכן מתרוממת קרנם בירושלם דכתיב אמר שאלו שלום ירושלם ש ואהביך ישליו וכיון שנבנית ירושלם בא דוד שנאמר אחר ישובו בני ישראל ב"קשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וכיון שבאת תפלה באת עבודה

תוספות ולוד כי לימרך כתיב תשיעי לימרך קמץ לנכרות לימר דלמא פרשה קי ומסיק התם דכל פרשה שהיתה תביעה בעצמה מתחלת בה בתחלה ובסוף בה כגון זו שמתחלת בתשעי בחדשי ומסיים בתשעי בחדשי כל מוסי בו וסיימו סוף דלמא פרשה קי ותעמוד נקוק תרתי כיכהו :

שנאמר עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי וכתיב שבאת עבודה באתה הודאה שנאמר זובח תודה יכבדנני ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמי׳ אימא קודם עבודה לא סלקא דעתך דכתיב וירד מעשות החטאת ונומר מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימא אחר העבודה לא סד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהא סמיך אהא מסתברא עבודה והודאה חדא מילת׳ היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקדוש ברוך הוא שלום שנאמר ה׳ יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי׳ מאי הסדיר שכחום וחזר וסדרם מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקבה דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו לימי נאדה למלל גבורות ה׳ לימי שיכול להשמיע כל תהלתו ׳ אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן המספר בשבחו של הקבה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר המיסיפר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבולע דרש רבי יהוד׳ איש כפר גבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל מאי דכתי׳ לך דומיה תהלה בסא דכולא משתוקא ׳ כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין ׳ אמר רבי אחא אמר רבי אלעזר מנין שקראה הקדוש ברוך הוא ליעקב אל שנאמר וישב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סד למזבח קרי לה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל ׳

מתניתין קורא אדם את המגלה וכו׳ תניא רשבי אומר מבלילה ההוא אמר רבי יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תקף מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורוש ומאן דאמר מאיש יהודי תוקפו של מרדכי ומאן דאמר מאחר הדברים האלה תוקפו של המן ומאן דאמר מבלילה ההוא תוקפו של נס רב הונא אמר מהכא ומה ראו על ככה ומה הניע אליהם מאן דאמר כולה מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלי׳ של בית המקדש על ככה משום דחשיב שבעים שנין ולא איפרוק ומה הניע אליהם דקטל ושתי ומאן דאמ׳ מאיש יהודי מה ראה מרדכי דאיקני בחמן על ראה דשוי נפשיה עבודה זרה ומה הניע אליהם דאתרחיש ניסא ומאן דאמר מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה הניע אליהם ותלו אותו ואת בניו על העץ ומאן דאמר מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להכיא את ספר הזכרונות על ככה דזמינתיה אסתר להמן בהדיה ומה הניע אליהם דאתרחיש ניסא ׳

אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אלמלא נשתייר במערה שעמד בה משה וליהו כמלא נקב מחט סדקית לא היו יכולין לעמוד מפני האורה דכתיב כי לא יראני האדם וחי ׳ ואמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים מלמד שהראה הבה למשה בסיני זקדוקי תורה דקדוקי סופרים ומה שסופרים עתידים לחדש ומאי ניהו מקרא מגלה ׳

תוספות לדלוד ה׳ לישקב קרית למזכה וכו׳ תימה והכתיב ויקרא שמו ה׳ כפי ויקרא שמו ה׳ שלום ומתנגחיב ופלה ובלי : וכל דלא קא ליתם קרא שמו ה׳ כפי עם הכם וה׳ שלום עם שעשה לו שלום לכל לכל לו ה׳ לבד לא קאי ליה : שוב מצאתי בתוספות לחכיס דהתם עם הכם ועם השלום שלידע להם היו קודמין למזכה כן בכל הכא ליכא סוס מעשה שכובל לומר שעל ידי כן קראו יעקב לכל ומס ליתא שיעקב קראו לכל הכל לפרוש להדיא : כל תקף לקיים לתורת הסוריס על תקף הקפיד להזכיר תוקפו של מחסורום ומתחילתה היה מלכרת בתוקפו על סופה : ומה ראו על ככה המגלה בכתבה ובקראת להוליע לדורות מה ראו בלותו הזמן שעשו מה שעשו ומפני על ככה עשו ולפני מה הניע על העשי׳ מחעל׳ שעמד בה משה ולליהו כשהעביר הקבה את כבודו עליו ולפניו שב ושמתיך בנקר הנור ושיהו לף הוא עמד בלות מערה ובעבר הקבה לפניו שב ׳ ויגלת שם על המערה ולות ב׳ה ובעמדת בהר ועמד והכה ה׳ שנבר ׳ מחט סדקית מחט שלהו שהיה קטנה ותיפרין בה סדקי בגדים ויש מחט לחכת שהיה נשה שתיפרין בה הסדין ובקראת מחט של בקלין : לעולם כשתייר בה בקב כשסכך הקבה עליכם כמו שכתוב ושכותי כפי עליך עד שנברי ׳ דקדוקי תורה ליכוי לתן ונתין ומישטין לכין ובקין ׳ דקדוקי סופרי שדקדקו לחמרוסים מלשון מסכת הרחסוסים ׳

לביכול כתיב בהקבה כבולם שיכול להתמר טו כן שלא ישבוט שלא לו שכיסה על נפי מטה לו שכיסה עם שלמעל : ושוב ושוכה שנית לבלו מה שלמעל : כשנת לבכיס שלולם מהיר לשומעו תוספות

מה ל אי פרק

מסורת הש״ס

תוספות אלמלא מקרא וכו' יש אלמלא שהוא כמו אלו לא כגון הך דהכא וכן אלמלא אגרות ראשונות אלו לא הוו אגרות ראשונות וכן הרבה ויש אלמלא שהוא כמו אלו היה כמו אלמלא כגדו לחכניה מישאל ועזריה דהוי אלו כגדו וכן הרבה ואומר ר"ת דהיכא שכתוב אלמלא באלף הוי כמו אלו לא · והיכא שכתוב אלמלי ב"יוד הוו כמו אלו היה · כביכול כתוב במדרש כביכול כתו' בתור' יכול לאמרו וכקול על הכף ועל הבית כלומר כתיב בתורה: שלא ישב ע"ג מטה וכו' קשה מהא דאמריכן בפרק הפועלים רבי ורבי אלעזר בר' שמעון הוו יתבי ע"ג קרקע קמיה דרבי שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה דהוו יתבי אספסלי ואמרי' פרק קמא דסנהדרין שמעון התימני היה דן לפניהם על גבי קרקע ובמועד קטן וכו': וכראה כשהיה שוכים היו כלם מעומד שלא היו גריכין כ"כ לדקדק אבל בסברא שהיו גריכין לדקדק היה הרב יושב ואחרים מעומד ופעמים שהיו כלם יושבי' כמו שאמרו בעירובין שהיה אהרן יושב לשמאל משה וכן אחרים וזהו כשהיו גריכין לדקדק ולטרוח בהלכה: בראשית כמי דמשתעי בשמים וארץ דכתיב בדבר ה' שמים נעשו ונומר: ברכת כהנים שלשה תיבות בפסוק ראשון: וחמשה בפסוק שני: ושבעה בפסוק שלישי: חמשה מרואי פני המלך שבעה הם כדכתיב שבעת שרי פרס ומדי ומהם יש חמשה חשובים כדכתיב בסוף מלכים: שלשה שומרי הסף בסוף ספר מלכים וכנגדן תיקנו אלו מעין דבר מלכות: דמישלם בעובדיה תמים ב במעשיו:

צפו לדרוש במעשה מרכבה ליחזקאל · פחתים נומות קמ"ל שבח הוא ליהודה קריאה זו · דאודי שהודה על חטאתו: מאהבה של ברכות ומיראה של קללות ולא לשם שמים: פיינא דעתיהו תחלש דעתם כשישמעו שהם כעבשים ויאמרו טוב ליהנות מן העולם בכל רגוכנו הואיל ו וסופנו בכל העונשים האלו · אל תתרגם אלא אחרון ויהו בני ישראל שכים עשר והמקרא הזה כפסק בהפסק פרשה לבך קורהו אחרון כאלו הוא אחרון כאלו הוא פסוק בפני עצמו: מן ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם שחזר אהרן וספר ה המעשה נקרא מעשה הענל השני: משום ישא שלא יאמרו הקב"ה כושא פנים:

תוספות מעשה הענל הב' וכו' בירוש' מפרש טעמא לפי שאין דומה נכאי של גבור לנכאי של יחיד בגבור ומשום כבודו של אהרן הוא דאין מתרגמינן ע"כ ·

אמר הכותב וכראה לי טעם אחר מצורף לזה והוא כי אהרן חשב לתת התנצלות על חטאו וכפי המפורסם הוסיף על חטאתו פשע ·

הרש"בא

פרק הקורא עומד

הקורא את המגלה עומד ויושב יצא · תנא מה שאין כן בתורה · מנא הני מילי אמר קרא ואתה פה עמוד עמדי · אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כביכול שאפי' הקב"ה בעמידה אמר רב יהודה אמ' רב מנין לרב שלא ישב ע"ג מטה וישנה לתלמידיו ע"ג קרקע שנאמ' ואתה פה עמוד עמדי ·

תנו רבנן מימות יהושע עד רבן גמליאל היו למדין תורה מעומד · משמת ר"ג הזקן ירד חולי לעולם והיו למדין תור' מיושב והיינו דתנן משמת ר"ג הזקן בטל כבוד תורה · כתוב אחד אומר ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה · וכתיב ואנכי עמדתי בהר · אמר רב עומד ולומד יושב ושונה · רבי חנינא אומר לא עומד ולא יושב אלא שוחה · רבי אבא אמר אין לשון ישיבה אלא לשון עכבה שנאמר ותשבו בקדש ימים רבים · רבא אמר רכות מעומד קשות מיושב ·

בשני ובה' ובמנחה בשבת קורין ג' כנגד מי · אמר רב אסי כנגד תורה נביאים ו וכתובים רבא אמר כנגד כהנים לוים וישראלים אלא הא דתני רב שימי אין פוחתין מעשרה פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המניין הני עשרה כנגד מי · אמר רבי יהושע בן לוי כנגד עשרה בטלנין שבבית הכנסת רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני · רבי לוי אמר כנגד עשרה הילולין שאמר דוד בספר תילים ורבי יוחנן אמ' כנגד עשרה מאמרו' שבהן נברא העולם והי נינהי ויאמ' דבראשית הני תשעה הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם · הני ג' ה' ה' ג' כנגד מי פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה ומנו ר' שמעון בן פזי ואמרי לה רבי שמעון בן פזי וחד דעמיה ומנו רבי יצחק בר נחמני ואמרי לה ר' שמואל בר נחמני חד אמר כנגד ברכת כהני' וחד אמר כנגד שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך ושבעה רואי פני המלך תני רב יוסף שלשה חמשה ושבעה שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך שבעה רואי פני המלך · אמר ליה אביי עד האידנא מאי טעמ' לא פריש לן מר אמ' ליה לא הוה ידענא דצריכיתו לי ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו: אמר ליה יעקב מינאה לרב יהודה הני ששה דיום הכפורים כנגד מי אל כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו שנ' ויעמד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשום וחשבדנה זכריה משולם שבעה הוו היינו זכריה היינו משולם ואמאי קרי משולם דמושלם בעובדיה ·

משנה סומא פורס על שמע ומתרגם · רבי יהודה אומר כל מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע · תניא אמרו לו לרבי יהודה והלא הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם ורבי יהודה התם באובנתא דליבא תליא מילתא והא קא מיכוין וידע הכא משום הנאה הוא והא ליה

ליה

הר"שבא ז"ל מאהבה ומיראה פירוש מאהבת השכר בלבד ומיראת העונש בלבד ולא יתכונו לאהבת השם וליראתו והוו להו כגוים שאם יבואו עליהם ייסורין מתחרטין אבל העושה מאהבה ומיראה ומכוין לבו לשמים הרי זה נדיק גמור כדאמרינן בריש פ"ק דר"ה הרי סלע זו לנדקה בשביל שיחיו בני הרי זה נדיק גמור ומוקמינ' בישראל שאינם קוראים תגר אבל באומות העולם שקוראים תגר איכו נדי' גמור וההיא למסכת סוטה דפרוש מאהבה פרוש מירא' דכוותה היא שאינן פרושים אלא מאהבה ומיראה ממש וקוראין תגר: ומ"מ נדיק גמור לא הוי נדיק מיהא הוי וכדאסיקנן התם לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמנות אע"פ שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן. עכ"ל הר"שבא ז"ל. אמר הכותב כפי הכר' מלשון המפרשי' ובפרט מפר"שי ז"ל כי מוחלפת השטה בגמרא בקללות וברכו' אמרו ליחוש דילמא אתו למעבד מאהבה ומיראה. ובאזהרות ועונשי' ליחוש דילמא פייגא דעתייהו וזה כר' אמת אע"פ שבגמ' שהעתקתי ש ממנה היה כתוב בהפך: פקרו העיזו פניהם לומר ממש יש בשינא מאליו אבל המקרא איכם מבינים ע"כ. אמר הכותב מכאן ראיה לטעם שבתבתי במעשה העגל השני וכו':

קורס לשון מוניא רעי: לעגלות בית און לקול השמועה הבאה לעגלי בית אל יגורו שכיניהם שבשומרון כי אבל על העגל וכמריו עליו יגילו אשר היו רגילין לשמוח עליו עתה יתאבלו עליו ועל כבודו כי גלה ממנו. אלא כבודו כובד משאו של רעי שהיה בו וכובד ענבותיו ודוגמתו ב בישעיה קרסו כרעו יחדיו ולא יכיל מלט משא הוא משא הרעי ורבותינו מפרשין וכמריו עליו יגילו ממש שהיו שמחים שהקל משאו. אבל אין לפרש כן שהעגל כולו גלה כאח' שנטלו סנחרי' שין תיו לשון וחשופי שת ערות מנרים. דסאני שומעניה שיונאות עליו שמועות שבואו שהוא כואף. בגימל ושין בר גיורתא זוכה שמה סריא שם מוסרח כך הוא בתשובת הגאונים מותר ל לבזות גם את אמו שילדתו. בר גיורתא תרגום ירושלמי הנואף והנואפת גיורתא וגיורתאי. ורבותי' מפרשי' גייפא שטיא ע"כ פר"שי ז"ל. והר"יף ז"ל פי' בן שפחה ונרסי' בסנהדרין כמאן קריב' לרשיעא בר נדיקא רשיעא כמאן כי האי תנא וכו'. נ"כ פי' באל תקרי כבודו אלא כבדו כלומר כאלו כוטל כבדו ובטלה תאותו ואיכו מועיל כלום וזהו לשון לינכות: ע"כ מהריף ז"ל:

דתניא כלל פירוש זאת הברייתא שהר הבית וכל מה שהוא מן המקדש לבד מזרח היה בחלקו של יהודה: ואולם והיכל ובית קדשי הקדשים שהוא לבד מערב הכל היה בחלקו של בנימין וגם המזבח היה בחלק בנימין אלא שרבועה יונאה לחלקו של יהודה ובה היה קרן מזרחית דרומי' ש"ל

תניא רש בן אלעזר אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובתו שמתוך תשובה שהשיבו אחרן למשה פקרו שנאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דשריא דכתיב כרע בל קורס נבו וכתיב קרסו כרעו יחדיו. רבי ינאי אומר מהכא לעגלות בית און יגורו שכן שומרון וגו' על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבדו. אמר רב הונא בר מנוח שרי ליה לבר ישראל למימר שקליה ואנחיה בשין תיו שלך. והאי מאן דסאני שומעני' שרי ליה לבזוייה בגימל ושין. והאי מאן דשפיר שומעני' שרי ליה לשבוחיה ומאן דשבחיה יגוחו לו ברכות על ראשו.

ליה הנאה ורבנן אית ליה הנאה כדר' יוסי דתניא אמ' רבי יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה אמרתי וכי מאי אכפת ליה לעור בין אפלה לאורה עד שבא מעשה לידי פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה וראיתי סומא שהיה מהלך ואבוקה בידו א אמרתי לו בני אבוקה זו למה אמ' לי כל זמן שאבוק' זו בידי בני אדם רואי' אותי ומצילין אותי מן הפחתים ומן הקוצים ומן הברקוני'. סמוך לזה כתובה משנת האומר יברכוך טובים וכו' והאומר על קן צפור וכו' וההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול וכו' ועוד מאמר אחר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכולם כתובים לעיל במסכת ברכות סימן פו'.

תר" יש נקראים ולא מתרגמין יש נקראין ומתרגמי' ויש לא נקראי' ולא מתרגמי' מעשה בראשית נקרא ומיתרגם פשיטא מ"ד אתו ל לשיולי מה למעלה ומה למטה מה לפני' ומה לאחור קמ"ל. מעשה לוט נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ניחוש לכבודו דאברהם קמ"ל. מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה קמ"ל שבח הוא לו דאודי. מעשה העגל הראשון נקרא ומתרגם פשיט' מהו דתימא ליחוש לכבודן של ישראל קמ"ל כ"ש דניח' להו דהויא להו כפרח קללות וברכות נקראי' ומתרגמי' פשיטא מהו דתימא ניחוש דילמא פייגא דעתיהו דצבורא קמ"ל אזהרות ועונשין נקראים ומתרגמין פשיטא מהו דתימא דילמא אתו למעבד מאהבה ומיראה קמ"ל. ואלו נקראים ולא מתרגמי'. מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם מעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבול והיה קורא חזן הכנסת ויהי בשכון ישראל ויהיו בני ישראל שנים עשר אמר לו למתורגמן אל תתרגם אלא אחרון ושבחוהו חכמים. מעשה העגל הב' נקרא ולא מתרגם ואי זהו מעשה העגל הב' ויאמר משה וירא משה. ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם מאי טעמא משום דכתיב ישא.

ברא"שית לה

שמות לב סס

במדבר ו

שמות לב

ישעיה מו סס

ישעיה י

על מזבח ואינהי שלא היה לו לין מזבח היה בניסין הכליק מבטער על לותה בנועה שהיה ממוכה למקום עבודת הקרבנות שבפה
ברוח הקדש שעתיד להיות כן והיה מתלוה שתהיה בחלקו גם לותה בנועה וכאשר ילא ברוח הקדש שלא יהיה כן היה מבטער
וזה פי׳ מופף עליו כל היום כלומר מבטער ומתחבך בבגדיו לשון שפשוף כמו כזיר חופף פירוש משפשף ובשכר הבעל הזה שהיה
מבטער בכוחה בגוייה שכל עבודת המזבח תהיה בחלקו זכה
ובעשה מופפיזכן לשכיבה לומר שהיתה שכיבה במערב שהיה
קדש הקדשים שפם הלרון בחלקו וזה וכן כתיב שכן
ערבות פירוש הפסוק למלכו מכאן ערבין כלות וזה כי המקבל
בלבר שיש בו עבודת הקטרת להיות בתורת׳ הפסו׳ ולגמור כוח
עניו כל המנו׳ בגופו ובממונו הכה כוח מלוסר ולאוי לקבל שכר
על תשוקתו זאת וקבלה כוונת ליכבה מלה לגבאי כי אם לשכת
ואין קופיא לזה ממה שכיכו בשכת לבות בוכה שיהן ולא יתבו
לחבים עיכו בעה בשל לחבים כי הקבלל מבולר מעכמו ואין
כאן מקום להאריך. אין משכירין בתים פירוש כשעלין לרגל אין
משכירין להם לא בתים ולא מטות אלא בכבין לתוך הבתים
בחבם ובהבין מהמטות לפיכך עורות קדשים כל תלות ושלמים
שחבדבים עולי רגלים והעורות הם שלהם בעלי אושפיזין כ
בוטלים לותם בזרוע. פירוש הלי׳ובא משום שכר מטות: פי׳
בלשה קבקן: קדש שבשחמ בו. ומשכח לה שקט בהמה.
גם מלכבי זה התבא למדתי עבין כלות ומלה טובה וזה שלין
קדש בשלי להשכיר חבר שלינו אלו לע״ם שהוא מוחזק כאלו
הוא אלו כמו ביושבי ירושלם שלינם רשאים להשכיר בתים לעולי
רגלים וקומיף רבי אלעזר שגם המטות לא ישכירו ולע״ם שהם
מבולבלים ולבי הם ממם בבחים שלהם. ולחשוב שהבעה בזה
כלי לעשות סיע להשכירות בתים שהם היו רשאים ליטול שכר
מטות יבאו לילי הערמה שיבליעו שכר הבית בשכר המטות ו
ויאמרו שאינם בוטלים בק שכר המטה: ועכ״ל אין לאוי שעולי
רגלים יהבו מן מטות בעלי בתים בחבם לפי׳ לאמרו ז״ל שבתים
בני ירושלם ובוטלים בזרוע עורות הבהמות שלמים שהחזו עולי
רגלים כלילמר לבני שם תורח לרעך וכו׳ וזה למדתי מדברי
הירושלמי שאמר משום שכר מטות: לאחר שבתבתי זו מבאתי
בשם יומא פ״ק פירוש זה יותר מבואר וכתב על מאמר לבני וכיון
דבעלמ׳ אוכח לרעך בהבין לאמר רבנן הכא שיבלו לותם בזרוע
כלי שיתבו לעולי רגלים מטות בשכר בתים יפות. ויסרוך לת בית
ה׳ בבבואו לאלן בתיב: תבתייס זה שימון מותב לעשותו בית
המדרש שלמה בית המדרש הוי גדול.

במה הלבבת יומים בלי זה זבות. בפה בעיף. לאבל
בייתי חנור עשב מין גמי: לתעוש בשיר לי מתוס
ומסמא במשלים. מתוס פלשתים תרגום טמוכין. כי לאבל
בשבשם לחופה. קשבלניא מקבר הלוטו לרך בית הכנסת. ולא
פשעתי על רשעי עם קדש בשיהו התלמידים בבית המדרש על
גבי קרקע המהלך לרך מסבתי לשבת במקומו כדאה כפוסע על
רשעיהם: ולא בשתי לת בפי לדוכן לבבך בבבת בהנים בלא
בבבה שבהנים נריכין לבבך בבוך לקבלו בקדושתו של לאהן וכו
בתסבת סוטה: מתבות הזבוע והלמיים והקיבה. ולא בבבתי
בשעדה לבבי בהן לשתר מר וקדשתי לכל דבר שבקדושה
לפתח רשון ולבבך רשון: משכילי נוסמין לבבי לדם
לשבתי שהדוחה תת שבל לבבי עם הלרן לומר לין בתת דוק
נתוכ׳. תוספות
בשיראי, כי אכלל רבה ברי דרב הונא אינש נוצא חוח עייל גנא אפורייא אתאן בנתי וכלתיה שלחן ושריין
באני עילויה עד דאיטום בשיראי אתא רב יוסף אשכחיה אמר ליה איקיים בך ברכתיה דרב כי שמע רב אקפר

כתיב לבניסן אם׳ ידיד ה׳ ישכון לבטח עליו חופף עליו כל היום, בנמרא הביאו פלוגתא דתנאי בעניו אם ירושלם נתחלקה לשבטי׳ או לאו, תנא א׳ סובר שנתחל׳ק לשבט יהוד׳ ולשבט בניסן דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בניסן אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה היתה יוצאה מ מחלקו של יהודה והיתה נכנסת בחלקו של בניסן ובה מזבח בנוי והיה בניסן הצדיק מצטע׳ עליה בכל יום לבולעה שנאמר חופף עליו כל היום ולפי׳ זכה בניסן הצדיק ונעשה אושפיזכאן לשכינה שנאמר ובין כתפיו שכן ותנא אחר סובר לא נתחלק׳ ירושלם לשבטים דתניא אין משכירין בתים בתוך ירושלם לפי שאינן שלהם, רבי אלעזר בר צדוק אומר אף לא מטה לפ׳כך עורות קדשים בעלי אושפיזין נ נוטלין אותם בזרוע אמר אביי שם אורח ארעא ל למשבק אינש גולפא ומשכא לאושפיזי׳,

דרש בר קפר׳ סד׳ וישר׳וף אתבית ה׳ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלם ואת כל בית הגדול שרף באש. בית ה׳ זה בית המקדש, בית המלך אלו פלטרין של מלך, ואת כל בתי ירושלם כמשמען. ואת כל בית הגדול פליגי בה ר׳ יוחנן ור׳ יהושע ב׳ל חד אמר מקום שמגדלין בו תורה וחד אמר מקום שמגדלין בו תפלה, סד׳ מקום שמגדלין בו תורה דכתיב יגדיל תורה ויאדיר וסד׳ מקום שמגדלין בו תפלה דכתיב ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע, ואלישע כי עבד בתפלה הוא דעבד, תסתיים דרבי יהושע ב׳ל הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר רבי יהושע ב׳ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש תסתיים,

שאלו תלמידיו את ר׳ זכאי במה הארכת ימים אמר ליה מימי לא השתנתי מים בד׳ אמות של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא בטלתי קדוש היום, אימא זקנה היתה לי פעם אחת לא היה לי קדוש מכרה כפה שעל ראשה והביאה לי קדוש היום, תנא כשמתה היא הניחה לו ש׳ גרבי יין כשמת הוא חניח לבניו ג׳ אלפים גרבי יין,

רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אסר ליה מאי האי המיינך היכא אסר ליה לא הוה לי חסרא לקדושה ומשכנתיה להמינאי ואתיתי ביה יין קדושא אסר ליה יהא רעיא דתיטום

תוספות כי קאמר ליכו בשוין ואם תאמר מאי לכותיך משיטין שהכהן קודם כיון שהם שוין ופרכינן הא קאמר הכא לא בשוין ממש קאמר שלא שהכיר תנא ואין הכהן עם הלוי ומעיקרא כמי לא היה מקפיד שלא בשם הלוי ותנא לכותיה מאי לכותיה לעיל בפ' ובפרק הניזקין וכו' ולקמיך קתני כוהו ולכתוב כתב לו כפלטי דלא מייתי הכא לגלגל בברכה של מזון שלא תקנו כה רבנן מילי מעשה דרבי שלום ולכך היה יכול לכתוב לפני כהן פעות ממנו ולהכי משמע ליה דלא נתכוין לצאת בברכתי המזון דמי בקריאת התורה לא למיתב ולא קריתי: ועוד קתני לעיל מדין יעויין בספרי הפוסקים ז"ל.

לא כתבתי כו' מפרש לה ואזיל. מרע פוליס בלעז. דרית ולא שקיל מיניה לכבדו וישתכח הוא. במתניתין שתתה כוסו אפילו כלי זה בעיניך. נזוז סריסין היו עבדיו מפרשים אותו ולא ממנו ליה לרבי שקיבל סבורין היו שהיה קץ בחייו. ואם תאמר כבר לית הכבש לחל תעשה בנקב. ולא עמדתי על מידותי לשלם נזוק רע למי שניערכי: [ולגלגול] בגיד לולי לוכל לקייס. לולי כבי יהושפט מלך יהודה לכי כוסה אם לכיש לגיך ואם לקרקך לולי שב לחר כן ליהודה [כלבי] לקרקי בהמה ידעו בתמיה. לין שוה לך לחיות ימים רבים כמוני שאם כן לא יעלו בגיך בגדולה ולתת בשיח והם כל ימיהם יהיו הליוטות: [לקרקרי] לכרי תורה. כלא תורה-נלפתי סעודה בפי תמיד. בחכיתו אם כיכן שהכולל לגבי ואמרי לך בחכיתו לתילו לותו כיכו שהכולל ובא לו ממשפחתו אם לוכי כתו בחכיתו וחכיכתו למסכת ניטין. [ראיה לא מצאתי בכל הש"ס]

הרשבא ז"ל כביתי אם כי לף על פי שלינו כמו של פנס משפחה ובהרוח מאי לכותיה לא לחכמי כל המכיכה אם רע לחכמו כופל בניהם: ולא בעלתי קלוס כיוס פיכוס ניין לף על פי שהוא מותר בפת.

הריטבא ז"ל קפכדיוה פי' לף על פי שהיה מותר כאן שהיה שביל מעיקרו כלאיתיה לקמן: ולא כשלתי כפי בלא ברכה לא ידעי' מאי משידותיה נהלי' דלא משמע להו ברכה חובה היא לכל כהן מבניך. ולולמא היא טעמא קמ"ל שכל כהן המבורך לותה מתברך ומלריך ימים עכ'.

וללמוד לכי נגיך לולי לוכל לקייס. לולא כפי יהושפט שיעבד אח כן ליהורם כן מקלקב

הכלים מלריך בהמה ישעו בתמיה כלות לין טוב לך לחיות ימים רבים כמוני שאם כן לא יעלו בגיך בגדולה ולתת בשיח והם יהיו כל ימותם הליוטות. ולא הרקרתי: לכרי תורה: נלפתי סעודה בפי תמיד. בחכיתו אם כיכן שהכולל ובא לו ממשפחתו אם לוכי כתו בחכיתו לתילו לותו כיכו שהכולל ובא לו ממשפחתו אם לוכי כתו בחכיתו וחכיכתו למסכת ניטין. ואסיק לא כאמר נרסי: היכא שרית בכבל שביקה מקום שכיכר שהיה שוכה אם לשכת הגזית ויתיב בכבר לעיל אם מקום ובכולהו יכביה ושיעתא מלכבים ועבר שהניחו עתיה בגלותם שבאמר כי כנו עבדיך לת לכביה ונו' לכי מרבקנן מרבה בשלמי מהלך בלכך בלותו מקום לתילו לכי מרבה עלי לת לכלך לכי בכבם אם ומתעלל בתוכו.

הריטבא ז"ל ולף בשם בגלים שבכיה ביכיה שבף ושבוש מפני בבוד השכיה לף אמ' הכותב מהשכיה

אמר אמאי לא אמר לי כי ברכתיו וכן למר, שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה האריכת ימים אמ' ליה מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה, שאלו תלמידיו את רבי פרידא במה האריכת ימים אמר ליה מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא אכלתי מבהמ' שלא הורמו מתנות ולא ברכתי בפני כהן למיקרא דמעליותא היא והאמ' רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל תח שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חייב מיתה שנאמר ולמשנאי אהבו מות אל תקרי ולמשנאי אלא ולמשניאי כי קאמר איהו גמי בשוין,

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה האריכת ימים אל' מימי לא נתכבדתי בקלון חבירי ולא עלתה עמי קללת חבירי על מטתי וותרן הייתי בממוני, לא נתכבדתי בקלון חבירי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפי' אתא רב חנא בר חנילאי וקא דרי מיניה אמר ליה אי רגילת דדרית במאתיך דרי זאי לא איתיקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי ולא עלתה על מטתי קללת חבירי כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפוריי' אמר שרי ליה לכל מאן דצערן, וותרן בממוני הייתי דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני בממוניה,

שאל רבי עקיבא את רבי נחוניא הגדול אמר ליה במה האריכת ימים אתו גוחאי קא מחו ליה סליק יתיב בריקלא אמ' ליה רבי אם נאמר כבש למה נאמר אחר ומאי אחר אל' יוחד שבעדדו, אמר ליה צורבא מרבנן הוא שבקוה דלית ליה מימי לא קבלתי מתנות דכתי ושוגא מתנות יזיה ולא עמדתי על מדות דאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שהוא עובר על פשע, וכן במסכת יומא ובמסכת ר"ה,

שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה במה האריכת ימים אמר ליה קצת בחיי אמר ליה רבי תורה היא וללמוד אני צריך אמר ליה מימי לא נסתכלתי בצלם דמות אדם רשע דאמר רבי יוחנן משום רש' בן יוחאי אסור להסתכל אדם בצלם דמות אדם רשע שנאמר כי לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך, אמר רבי אלעזר עיניו כהות שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל ביה בעשו הרשע והא גרסה ליה והאמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיני שהרי אבימלך קלל אתשרה ונקיים בזרעה שכתוב

בני העיר פרק רביעי

שהשכיחה בגלות מגלול סוף שלמו מפוזרי בקנוי הקרן ולא סוכיכה שלא בגאולה ומתוך כך למדנו בכל שהוא בגלות וכן בתגלת למו דכך הכתוב לכל ולמי לא בא ללמד דבוקה על שכיח בשעת גאולה אלא שהוא בגלות כמנה שעוכותיכו מחלכין בגאולה נוכמים גלות לשכיחה ושם בברכות כל הטוסק בתורה ובגמילות חסדים ומכוי בנית הכנסת משלח לכי עליו כאלו פלאלי לי ולבני מכין לומות הישלם כי בזכות אלו הלכרים אכו בגאלים: וסוד השכיחה שכיח בקרות לפעמים כלה ופעמים בכנסת ישראל ומלכה ושמות לחרים ילוע לבעלי הלמת.

רב שנת מלוך עליכם הוש׳ בי בכיכו רב: כיון לשמעית אלה לאמ׳ לוד ה׳ לאכתי ונומר פיכם שלשה זל כיון שכתתי על לשעי בש׳ דוד לכל לי לעשה שלא קרא לות פסוק מעיקרא עב׳. וכברמל כיס יבא מלמד שעבר כרמל לת סיס: ולימתי קוי לומר בשעת מתן תורה: שמתמשין בכת קול שם בלבבו לתתמיל בלבר ושמע קול של הן לו שלו לאו קולך לאמרו ולין כאן מעוז אלא קול בת קול הוא בת אלו: וקול לאמר הן הן וקול לאמ׳ לאו לאו שכפל לומ׳ ב׳ פעמים ולין בו מעוז לא תבקשו:

תוספות מכין שמתמשין בבת קול: ילושלמי תבי ר׳ אלישוז בן יעקב לא תבקשו ולא תשכחו לעבם שלין כאן בימים ובלבד לאחר ג׳ סימכין כאן ולכי בבואי מבלן ונומר יוסף ליכו ושמעון ליכו ונומר לל לעזוז הולכין לאחר שמיעת בת קול שכ׳ ולזוכיך תשמעכה לבר: בר קפרא הוש שעלה לאר קדש בכשל בלבבו ושמע קלא דטליא קלי לם בנאו יבא בנאו יבא לא׳ כתלומה שלא עלתה בידי אלא בשכת זו בלבד וכן הות ליה: רבי יוסכן ולל הוו בעו מתמהי לשיה דשמואל אמרו

ושכינה עמהם שנאמר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגומר ואף כשהם עתידין ליגל שכינה עמהם שנאמר ושב ה׳ אלהיך את שבותך ורחמך וחשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהם

מכין הגליות שכינה בבבל היכא שריא אמר אביי בבי כנשתא דהוצל ובבי כנשתא דשף ויתיב בנהרדעא

אבוה אמר אביי חיתי לי דכי מרחקנא פרסא עיילנא ומצילנא בנוה, כמן מלמד בבי זירא שפלה וסו׳ והוא כתוב בספר ולאו מגלחין ממוך לעכין לומה לו.

דשמואל ולוי הוו יתבי בבי כנשתא דשף ויתיב בנהרדעא אתאי שכינה שמעו קל רגשא קמו נפקו, רב ששת הוה יתיב בבי כנשתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה ולא נפק אתו מלאכי השרת קא מבעתין ומצערין ליה אמר לפניו רבש׳ עלוב ושאינה עלוב יכול ושאינו יכול מי נדחה מפני מי שבקוה, ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם אמר רב שמואל בר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל רבי אליעזר אומר זה בית רבינו שבבבל, אמר רבא סד׳ח׳ מע׳ין אחת היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רבא מריש הוה גריסנ׳ בנו ביתאי ומצלינא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה׳ אהבתי מעון ביתך לא גריסנ׳ אלא בבי כנשתא היכא דמצלינא,

תניא רבי אלעזר הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוצה לארץ שיקבעו בארץ ישראל שנאמר כי כחבור בהרים ובכרמל בים יבא, והלא דברים קו׳ ומח חבור וכרמל שלא באו אלא ללמוד תורה לפי שעה נקבעו בא׳. בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין בהם ומרביצים בהם את התורה כולה עאכו׳ דרש בר קפרא מה׳ למה תרצדון הרים נבנונים יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כלכם בעלי מומין אתם אצל סיני כתיב הכא נבנונים וכתיב הכא או גבן או דק, אמר רב אשי שמע מינה האי מאן דיהיר בעל מום הוא, אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא שם אתה מוצא ענותנותו דבר זה כתוב בתורה שנוי בנביאים ומשולש בכתובים כתוב בתורה כי ה׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים וכתיב בתריה עושה משפט יתום ואלמנה, שנוי בנביאים כי כה אמר רם ונשא וכתיב בתריה ואת דכא ושפל רוח, משולש בכתובים סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתיב בתריה אבי יתומים ודיין אלמנות,

אמרו כלך אחר שמיעת בת קול עברון קומי דסדרא שמעי קלי טלייא קרי ושמואל מת וסיימון וכן הות ליה: ר' יוכה ורבי אסי הוו סלקין ומבקרין לרבי אחא תשיש אמרי' כלך אחר שמיעת בת קול שמעין קלא דאתתא אמר' לחברתה איטפי בוניכא אמרה לא איטפיא ולא איטפיא בוניכא דישראל.

אמר רבי שפטי אמר רבי יוחנן מנין שמשתמשין בבת קול שנאמר ו ואזניך תשמענה דבר, הם דקל נברא במתא ואתתא בדברא והוא דאמר הן הן והוא דאמר לאו לאו, ואמר רבי שפטי אמר רבי יוחנן הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, מתקיף לה רב משרשיא משום דלא ידע לבסומי קליה כתיב ביה ומשפטים לא יחיו בהם. אלא אמר רב משרשיא ב תלמידים שיושבים בעיר אחד ואין נוחין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומר ו ומשפטים לא יחיו בהם,

הריטבא ז"ל מכין שמשתמשין בבת קול פי' לעשות סימן בעלמא שלא כדרך כחש וקפידא ככל דברי בני אדם. והם דקל נברא במתא פי' אפילו במתא וקל אתתא בדברא דוקא ולא במתא מפני שהן דברניות בעיר ואין בדבריהם ממש: והוא דאמ' לאו או הן תרי זימני שהשמות הדבר ראיה כי כהן הדבר.

נעימה כגון טעמי המקראות: וכתבו בתוספות שהיה דרכן לשמות המשנה בזמירה לפי שהיו שוכין אותה על פה ועי' הזמר זוכרין.

סליק מסכת מגילה: תהלה לנורא עלילה:

סליק מסכת מגילה: תהלה לנורא עלילה:

שנה ינאה מתחת יד המדפיסים ובדפס שני פעמים בדף קעט מן וללמוד וכו' עד במסכת ניטין ולא יחשב להם לאשמה.

וראה עצם וכבש לפנינו ניון יחזקאל היה מתכבד על העתיד לבא שיעשו ישראל ניוכין על עצמות הפגרים שמוצאים בלחם: וכמו שהוא שלא בא הכתוב להזהיר ולומר שיהא לאדם עוסק ניון למשוח הקטן אין נריך ניון לכיון דאין מטמא באהל מכשהו בקרקע ואין נריך לניון · כל בן נכר עליו בשר שחיט לאכיו שבשחיט שבעשה עליו לב ושוכב עליו כלחשבים בפרק בתרא דעהלות ובהן עליו בשר שחיט לאחיו מחמת מילה ולא רבו למולו שיהיו שם יחות גם הוא כאחיו לא יבא על מקדשי לשהכוהן בעבודה נחיבי לה מסיבי · טמא יקרא כמו שטומאה קוראה הפרט ולא תבוא הלום ולי זו ניון לאבי אמר ניון מהכא לא תתן מכשול עצו ניון שלא יכשלו בני אדם בלחמה טומאה יהו נכשלים בה כושאי תרומה וטהרות · בבו דרך עבו דרך עבו לנכרו · וקורחה הפריסה כל אד ואד טעמיה לכפשים קאמר : משמרת קיימו תרומה לכתיב משמרת תרומתי שבריכה שמור מטומאה עצו לה משמרת ניון שלא תטמא · ושם דרך מגיש דרך לרחבו שעושה ניון · השם לרחוניתו משוח ומחשב הפסד מנוח רבנן שכרה של תקרי ושם שלא ושם · ז' ימים לחכונת הבית כשבבא שלמה בית המקדש ואמר ז' ימים לחג הסכות כד אמריכן בסמוך : ולילמא מבטל לה בטריבן וכו' אמרו במשבה אין כופלין בשים בחובל ושחובל כתן טעם לבבר לפי שלין מערבין שמחה בשמחה והבית ליה מחכונת הבית ועל זה הקשה המקשה ולילמא לא בטריבן לחכונת הבית על הבנל משום שבבא וסיב לחיתרמי עבדיב כלומר לי הוה מתרמי יום השלמת בנין שמוך לחג מערבינן שמחה בשמחה: לחיבעי ליה לשלמה לשהוי סוכתה בנבין על שמוך לחג טי היבי דבעביל שמחה להכא ולהכא ולא הוי ביטול חובת כיון דלא בשלם ומלא שהה שמע מיבא אין מערבי לא משייריבן למידע ילידע ל להעבימה היא ושוב לנבי הוא: לחמה בלי שובב שפולין של ברזל לוכך בחמה שעל גב הבית לבלות השובבי שלא יכוחו שם ויטפו את גב הבית שמוכיב את השובבים בליה כמו לא תבלה בחמיך נוכך בבין הוא שהוה השלמת ל' למו של קומת בית ראשון וקומת של בית שבי ושוב בנבין לא משייריבן : הבי לאוד והבי לאוד לחין מערבין : לוחה שבה לא עשו יום הבפורים שחבלו כל שבעה ימי של הבוך הבית קודם לחג ומ' שקולם לחג"ה היה מלי לדוש דלמו"ה קדושת משכן לחבעים שבה שהלבו ישראל במלבר וקבלן יחיל בשיים לחכונת המזבח שבת לשיכוב ם מקילה לחוי שהקריבו קבלן בשיא בלילקון בשבת וקבלן בשור דבתי' כל נבי יחר' עמו שבל נבי יחר' שקריבו קרבבו בחכונת בית המקדש : בשבת הוא וזרעו בשבת קודש זחבו ולא לחי חלי מילתא למלי דבתי' לעיל לחיתי בם מקרא לקרא דבשיעת ד"ה לחמור בלילה ובשתייה ולשיבו מיבא בהוא זימבא דבוש ולשבל ולא עקרו ליה לנחרי שלא בעבם לחמר כלבד ובמשבן על פי הדבר דחי שבת בלשבח בשיא לחמר ליום ושמר : השם היה שוב נשוח עולות ולחוני קעלות הבא שוב הדיוט שלבלו ושתו ובשלו מ מלבלם ביה : השם בחי בבית המקדש בעבד בעבד קבלן ולא ביבלו ביה משבן דלחי קבלן מבא לן דילמא לא לחי יום ולילה בעובי שלין הפסק בשתים : ימים הבלויים לקבלן בגון ימי חול

פרק ראשון

משנה ומציינין על הקברות במועד, ארש בן פזי רמז לציון קברות מן התורה מנין שנאמר וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון אמר ליה רבינא לרב אשי תא מקמי דליתי יחזקאל מנא לן, ולטעמיך הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה לא למדנו עד שבא יחזקאל בן בוזי ו ולמדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי הא מקמי דליתי יחזקאל מנא לן אלא נמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא הנ נמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא, רבי אבהו אמר מהכא ושמא טמא יקרא טומאה קוראה ואומרת לו פרוש וכן אמר רבי עוזיאל בר בריה דרבי עוזיאל משמיה דרבי רבה טומאה קוראה לו ואומר לו פרוש והאי להכי הוא דאתא והאי מיבעי ליה לנופיה דחני ושמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים אלא לכתוב ושמא יקרא מאי ושמא טמא יקרא שם טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש, אביי אמר ולפני עור לא תתן מכשול, רב פפא אמר ואמר סולו סולו פנו דרך, רבי חנינא בריה דרב אידי אמר הרימו מכשול מדרך עמי, רבי יהושע בריה דרב אידי אמר והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה, מר זוטרא אמר והזהרתם את בני ישראל מטמאתם, רב אשי אמר ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי רבינ' אמר ושם דרך הוא שנאמר ושם דרך אראנו בישע אלהים, אמר ר' יהושע בן לוי כל השם אוכחותיו בעולם הזה זוכה וראוה בישועתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ושם דרך אראנו בישע אלהים אל תקרי ושם אלא ושם, רבי ינאי הוה לידה ההוא תלמידא דכולא שתא הוה מקשי ליה בשבתא דרינלא לא מקשי ליה קרי עליה ושם דרך אראנו בישע אלהים.

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מערבין שמחה בשמחה מנא לן דכתיב ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו וגומר ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למינטר עד

לכל שבת לא למי ומכח לן לתחיל לה קבלה לקח ינתה בת קול וכו' ביום ר' של שבת: אם כן לימים הראשון' קרא למה לי שלא קרא יתרה להכי הוה לתחי שלא תתחר קרא קמא ימים הראשון' אין לחלו שלא לשתו: להכניס לחון לפני לפניס שהיה מוכח קולם לכן נעיר דוד כלפתיב קרא ונטלו שלמה וכניסו בבית קדשי הקדשים דבקו שערים מלליהן שהנה המקום להכניה שלמה

החג ומעבד ז' להכא ולהכא ודילם' מיגטר לא נטרינן עד החג והיכא דאיתרמי עבדינן איבעי ליה לשיורי פורת' שיורי בבנין חבית לא משיירי' איבעיא לשיורי באמה כליא עורב אמה כליא עורב נמי צורך בנין הוא אלא מדמייתר ליה קרא מכדי כתי' ר' יום ז' ימים וז' ימים למה לי שם הני לחוד והני לחוד' אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל פ"ה והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שוגאיהן של ישראל כליה יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא מאי דרוש קו' ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה בית המקדש דקדושתו עולם וקרבן צבור ו"ה ואיסור כרת לא כש"ש אלא אמאי היו דואגים דהתם צורך גבוה הכא צורך הדיוט ואכתי הכא נמי ב"ה מיעבד ניעבדוה מיכל לא נכלו ולא נשתו אין שמחה בלא אכילה ושתייה. ומשכן דדחי שבת

גמרא ז מנא לן אילימא מדכתיב ביום הראשון וביום השביעי דילמא ראשון לקרבנות ז' לקרבנות אם' רב נחמן בר

שם יצחק אמר קרא ביום עשתי עשר יום מה יום כולו

שם רצוף אף עשתי עשר רצופין דילמא ימים הראויים

שם כתיב קרא אחרינא ביום שנים עשר יום מה יום כלו רצוף אף ב' ימים כלם רצופי' דילמא הכ' נמי בראויין אם כן תרי קראי למה לי' ומקדש דדחי ה' מנא לן

מלכים ח ס אילימא מדכתיב ארבעה עשר יום ודילמא ימים ה

הראויים נמר יום יום מהתם יצתה בת קול ואמר' לה' כולכם מזומני' לחיי העולם הבא' ומנא לן דאחיל

שם להו דתני רב תחליפא ביום הח' שלח את העם ו

ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחלכו ומצאו נשותיהן בטהרה שמחים שנוחנו מזו השכינה וטובי לב שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר על כל הטובה שיצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לישראל עמו דאחיל להו החוא עון ד"ה אלא לדוד עבדו מאי היא אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש שלמה להכניס הארון לפני לפנים דבקו שערים זה

תהלים כד בזה אמר שלמה כד' רגלות ולא נענה פתח ואם' שאו שערי' ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד

מי זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור ה' גבור מלחמה ולא נענה הדר ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי

זכרי ימים ל' עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר אלהים

אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה

וידעו כל ישראל שמחל הבה לדוד על אותו עון,

רבי יונתן בן עכמאי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי ר' שמעון בן יוחאי איפטור מיניה באורתא בצפרא אתו וקא מפטרי מיניה אמר להו ולא אפטריתו מיגאי באורתא אמרו לידה למדתנו רבינו

תוספות כל זבחות בכה תהלה ותפלה. כך יש נפרשה. רבי יהודה בן גרים מנגיס

שלמי. פל"מ כלכיס לשלמי חטאת. לק" מסכת כלכיס לפטור קימנו כטלו ממנו בשות. שכשמוני ללכת לותה הלילה ולא הלנו. בנפלה לתו לפטוני זימנא לקריתי ביום הח' של סוכות קיימו בכ"ב בתשרי. וכתיב ביום עשרים ושלשה שלמת בכ"ב ובכ"ב ליפטרו מיניה מבני נוסה לכתים נדולים כלומר מכמים. פלם מענל דנלך מסמע כל מעשיך זה בנלה זה בלה מנוח לילך מסוב לי זה מהן לתה שהה לם לעשות לותה מנוח לם ליהב לעסוק בתורה. לוכח חיים תורה בין תפלה שהיל קודמת לכל לכך. שלי ליפטר לעשותה פלם ועשה מנוח בין תתבטל. לפטר לעשותה על ידי לחרים כלות' ולימה בטלה בשעה זו בזה התלמוד קולם כי הוה נכיך ללמוד שלם לא ילמוד מיכן ילע המנוח וכוה לומר בין תפלם שהתיקן מתקיימות על עכשיו.

תוספות כלן במנוח שלי ליפטר בי לחרים עשיית מנוח עליך שהני מפסיקין לפילו לרשב"ן יוחלי לעשות סוכה ולולב כלאיתיה בירושלמי. לכל בהפסקה לתפלה וקש לין מפסיקין לל"ם בן יוחלי בירושלמי זה שכנו וזה שכנו ולין מפסיקין שכנו מפני שכנו.

הרן ל"ל כתיב פלם מענל דנלך כלות' שיסקול קליטתיו במנוח להכיח מנוח קטנה לעשות הנדולה וכתיב לוכח חיים בין תפלם כלומר ל"ת תסקול ולא תכיח מנוח הקטנה על ידי הנדולה הא כיצד כשליפטר לעשות על ידי לחרים הכח הקטנה ושמה הנדולה ואם לאו עשה הלפטוכה הבאה לידך כלרך שלמרו לין מעבירין על המנות כ"ם בעבוך: ע"כל הל"ן ל"ל. שול הכיח בי הל"לכך שלוכח חיי' הוא על תלמוד תוכה וכן כתוב כלן. מפניך ל"ת ישוו הא הא מפני שמים מכות.

הרן ל"ל הא מפני שמים ישוו הא כלומר שעשה במנוח וליכו עוסק בתורה וכתיב וכל חפנים ל"ת ישוו הא לפילו מפני שמים כלומר שעשק בתורה וליכו עוסק במנות ומפני כשליפטר לעשותה ע"י לחרים עוסק בתורה ול"ת במנות ואם לאו ישמוק במנות ול"ת בתורה למעשה עיקר ול"ת המלכם כלל.

תפיק

תפיק ולא תעייל חוק משמע ליה תניא פרקמטיא ולא תסוב לגיך · תעייל כלתא שדיך כלא שהולכת אבל הבעל :
ולא תפיק לגא מתי נכך לסלקי נפקי מיכך והלכי לבי כשייקו · ליסבוב ביתך יקבל קנינך כלומר שתסיק לאורך
ימים ולא תבא לקבר : ולימיב לוספיזך בית שלתה לך בו שתסיק ותעמוד ביתנו : להקוח עלמא קוי ביתא ולאי עלמא
לוספיזא קוי כלכביות שסוכו למות והקוח עלמא ביתא קבר
קוי בית שעומד שם לעולם לכתיב קבנם בתימו לעולם :
בכשעים כתיב כלם ימותו ויבלו בקבר שהיו ביתם לעולם :
שתא תלתא קרי שבא כלשונין של כיטורין לכתיב כי יקח לאיש
מלשה : כשבן תלפתא לפטר מיכיי לבני ותלמידו לבני קוס
ולמודא הוא לכל בני יומי בן תלפתא תבא קוא · לא תעייש
לאחריני כלי שלא תתעייש שלא תבא לילי כך ותתעייש : ותבא
לאחריני ושבא בא תגי זימני בכביכיהן ולא יבנו עמי וקיימו לא תתעייש
בכבא בתי היא ·

תוספות תעייל ולא תפיק תעביש פרקמטיא
בספיכות ולא יבלו לגיך : לא תעייש
ותיך כך לא תתעייש ·

זבין ומנולשין בכתת וכזיע כס שתלין שלבא לוקא
עליה וכוועלי כלות בתי לקי על פי שתיך קלות
לאם בעלו לתי הבלה לאחר כך לוקין מפני החטא לכל בעלי
קריין מתיך שמתת קלות לאם הוא לוקין קני ואם שמא מעיש
בתי לאו בכתת קני לשמחה היא לו ·

אף לבני תיכה בסתר לכתיב בסופיה לקיל מעשה
ילי לתן היכה מעשה ילי לומכוחו של סקבה
עייל כך כיכה שתו של בני היל לשון גבלי וכן בתקיל הלתיכין
לתיך · לאם תי קוכל לך כלומר נא תכלין : בכתוב ה' לבני
לים שלא לאם הסליק שסלא לו בני בשבייה לאי הוא קוי לא לתי
לא שבית הסבוק פעם שביה : בתון תכוכה תיכה עבמה מבכבת
לא מלאם בסתר לבכתי בשע מתן תוכ שתא תוכה בשבית בתון
פסיק שלבא לומר פרשיות · אלו לבני דוב הלתכוכי
מבכל לאיכא לאשוביס והא לא מבינו שתמר
לבני דוב אלא בזה הבסוק בלבד ולבני הוא לשון בעולה · לאל
בעא מיבש ומבכא לבני דוב היבן מבינו בדוב לבני
כל שלא יביע לבר זה לבל תבתי בתתיב · אלמלא לתה
שתא וכו' שבולדת בתזלו של שתא והו' בולל במזלך לבלתי בתה
שתא מבביו שהוא בליך מתך : שנין שנה היתה לו והבי קתי'
אלה לבני דוב הלתכוכים אלו היו עיקר לבל הראשוכים לשר
שר על שתא לא היה בהן ממש : משוכה במעשו של דוד
בשעים והוא בליך ·

תוספות

לגביה דליברכך אשר ליה יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש כי אתא גבי אביה אשר ליה מילתא בעלמא הוא
דאמר לי אשר ליה בירכך ברכתא דברכיכהו קבה לישראל ותנא בה דכתיב ואכלתם אכול ושבוע והללתם
את שם ה' אלהיכם וגו' וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ה' אלהיכם ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם ·

פרק ואלו מנלחין

מצורע מהו בדברי תורה תש וחודעתם לבניך ולבני בניך ובסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך
בחורב מה להלן ביראה ובאימה וברתת ובזיע אף כאן ביראה ובאימה ברתת ובזיע · מכאן
אמרו החוזין והמצורעים ובועלי נדות מותרין לקרוא בתורה ובנביאים ובכתובים ובמשנה ובתלמוד
ובהלכות ובהגדות ובעלי קריין אסורין שם ·

פעם אחת גזר רבי שלא ישנו תלמידי בשוק מאי דרש חסוקי ירכיך מה ירך בסתר אף דברי תורה
בסתר

תוספות פסיק מלרע קמי ר' יהודה כך היה מכתבם לקרות בכתובים כל שבת ושבת כדאיתא בפרק כל כתבי בכתב לעצ פסקי מילרע לכתיבי במכתב בשבת.

אחרונים מכלל לאיכא דאסוכים שלא כתבום שפתבום מזיח להו ללא נריך לגלויי עלייהו שלא לתת לב יתר שמזר על הראשונות. פי' לכבי דוד הראשונים מכלל דאיכא דאסוכים שכתבו בלתר ומסיק וילבר דוד את לבבי הבירה מזה שכתבו בלתר ויותר לא מבינו מזמורים לדוד בלתר ואתה למיתר שמזר על הראשונות.

אלמלא אתה שתול וקול דוד שכולל במזל להתיך במלכות וכך לילך מהיית עתלך כמו שכתב ליון. אף שתול משוכה במעשיו ובפסוקי הכי ליתא אף שתול משוכה במעשיו ובקומתו דכתיב ביה משכמו ומעלה ומעלה אף נפוכה משוכה במעשיו ובמי ליתה שהיתה יפה מכל הבשים: אף נדקיק משוכה מדוכו שהיו רשעים:

דרון זל אלמלא אתה שתול וכו' אלמלא כולל במזלך ואתה כולל במזלו לומר שהמזל שתה לך ולא שהיתה שהוא יותר מפיד ממך. אלא שלא היה קופה של ברזים תלויה לו מלמעלה כמו שהיה תלויה לך ולין מעתידין פרנסם וכו' כדאיתא במסכת שבת:

שהקים עולה כדאמרי בפרק לעז לעז לך דוד רשע לאותו מעש ולא יסר רשון לאותו מעש שלא עם מטלו וכו' שלה לשון תשלת: אמר דוד שלי יסר לי לבר לבדים אלנו נור יסרנו ומשל בלשם אלי ומי משל בי: נדיק משל בילמת שלים נזהר שמזר הקבה שהוא משל על בני לשם נדיק משל בי ומבטלה: מלי קשיא לטו בשבת תשכחו שמות נבוריס כיצד בשבת יש בה כשוכה במשמע: תהא לשם לשלשת הלשנות לשלש שבא שלשם חיים וכתיב ועבדי דוד תלך עליהם מעבדן ספק ידיו ורגליו ויושב לאדון כמו שתקשר מעלמות כיתה. מתלבה על מלחים שמבריס מן הלך לכתיב נבי לומות העול ליכה ירדוף אחר אלף דבוחן שלין ישראל עושין רצונו של מקו' ירדוף אחר מן לומות הקשלם אלף מישראל ושבים מהם יביאו לבבה ועל זה היה דוד מתלבה מאבי מה בלומות כתיב ירדוף אחר אלף: אלף לעשם שלשים רצונו של מקום. וביראל בזמן שעושין רצונו של מקום כתיב בהם ואדבר מכם מאה מלה ומאה ופשטיה דקרא הכי לכתיב לעיל מיניה לאויבים אחר הקבה לכבה לומם בלחי ובסתיה ומלבויתה מלמום זכרם אם לא מפני לויביהם שילאמרו ילינו כחם וכחנו עשתה לנו כי הלומות עי לוכל עצות המה וילאמרו שהם השמילום בכחם אחר אם יבינו לאחריתם שילאמרו ליבה ירדוף אחר אלף מאתנו אלף מישראל אם לא כי מוכם מכהם שלא יהיו כוטלים עוזבה לשמם או ירדוף אחר מהם אלף מישראל:

תוספות

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מאי דכתיב גאם דוד בן ישי וגאם הגבר הוקם על שחקים עולה של תשובה אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל ביראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבא הכי אמר דוד אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה והוא מבטלה לישנא אחרינא צור ישראל אני מי מושל באדם צדיק שאני גוזר גזר והוא מבטלה

בסתר יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק לרב ולרבה בר בר חנה שמע רבי איקפד אתא רבי חייא לאיחחזויי ליה אמר ליה עייא ראה מי קורא לך ם מבחוץ ידע דנקיט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא חדר שלח ליה לא תיתי, מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מקצת חיום ככולו ולבסוף סבר לא אפרנין מקצת חיום ככלו, אתא אמר ליה מאי מעמא אתית דשלח לי מר והא שלחי ליה דלא תיתי

מגלי יז זה ראיתי וזה לא ראיתי קרי עליה ברעו ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו אל מאי טעמא עבדית הכי אל

פס ו דכתי' חכמו בחוץ תרונה אל אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת ואם שלשת לא פירשו לך חכמים חכמו בחוץ תרונה כדרב דאמ רבא כל העוסק בתור מבפני תורתו מכרזת עליו בפרהסי והכתי' לא מראש בסת' דברתי חהו ביומי דכלה, ורבי חייא האי חסוקי ירכיך מאי עביד ליה כוקי לה בצדקה ובגמילו חסדי,

רב זוטרא בר טוביה הוה קא פסיק ס"ד קמי דרב יהודה כי פטא הא פסוקא

פעולל ב כג ואלה דברי דוד האחרונים אמר ליה אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניהו שתיק ולא אמר ליה ולא מידי הדר אמר ליה אחרונים מכלל דאיכא ראשונים וראשונים מאי ניהו אמר לידה מאי דעתיך כל דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא רבא הוא ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא. ובמאי דרמו עליה מיהא אחרונים מכלל

פס כב דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניהו דכתיב וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת וגו' אמר לידה הקדוש ברוך הוא לדוד דוד שירה אתה אומר לפני על ם מפלתו של שאול חייך אילמלא אתה שאול וחוא

תהלים ז דוד אברתי כמה דוד מפניו והיינו דכתיב שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני, וכי כוש שמו והלא שאול שמו ולמה נקרא שמו כוש לומר לך מה

ש"א כוש משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו, כיוצא בדבר אתה אומר על אודות האשה הכושית וכי

ירמיה לג כושית שמה והלא צפורה שמה ולמה נקרא שמה כושית לומר לך מה כושי משונה בעורו אף צפורה משונה במעשיה הטובים ובמראיה מכל חנשים וכיוצא בדבר אתה אומר וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא

עמוס ט צדקיה שמו ולמה נקרא שמו כושי לומר לך מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו, כיוצא בדבר אתה אומר הלא כבני כושיים אתם לי, וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן ולמה נקרא שמן כושיים לומר לך מה כושיים משונים בעורן אף ישראל משונים במעשיהם מכל אומה ולשון:

פעולל ב כג

תוספות עולה של תשובה כדאמרי' בעלמא שלא היה לדוד לחוש לחותו מעשה של בת שבע שלא עי' שכבי שלש מוזלין בתשובה כשרואין שכמחל לדוד על חותו עון:

אלה הגבורים אשר לדוד מלי קאמר דייק מדכתיב שם הגבורים אשר לדוד ויושב בשבת תחכמוני מלי תשיבות ליכא כיושיבתו שם לא שיהיה יושב על גבי קרקע: פירש יונתן בר

ואלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת תחכמוני ראש השלישי הוא עדינו ה העצני על שמנ' מאות חלל בפעם אחת. מאי קאמר אמר ר' אבהו הכי ואלה שמות גבורותיו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים ולא על גבי כסתות אלא על גבי קרקע דכל כמה דהוה קיים עירא היאירי הודו מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתו' כי נח נפשיה דעירא היאירי הוה מחני דוד להו לרבנן על גבי קרקע אמרי ליה ליתיב מר אכרים ואכסתות לא קביל עליה. תחכמוני אם' ליה חקבה הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה. ראש השלישי ראש לשלשה אבות. הוא עדינו העצני בשעת שהיה עוסק בתורה מעדן עצמו כתולעת. העצני בשעה שיוצא למלחמה מקשה עצמו כעץ. על שמונה מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתי' דכתי' איכה ירדוף אחד אלף יצתה בת קול ואמרה לו רק בדבר אוריה החתי'

והוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה אמר רב יהודה היכי נעביד נישמתיה צריכי ליה רבנן לא נשמתי'קא מיחלל שמיה דשמיא אמר ליה לרבה בר בר חנה מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, שמתיה רב יהודה לסוף איחלש רב יהודה אתו רבנן לשיולי ביה ואתא איהו בחדי רבנן כדחזייה רב יהודה אחיך אמר ליה לא מסתייה דשמתיה להחוא גברא אלא אחוכי נמי קא מחייך בי אמר ליה לאו בדידך חייכנא אלא דכי אזילנא לעלמא דאתי בדיחנא דעתאי דאפילו גברא רבה כותך לא חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר ליה שרו לי אמרי ליה גברא רבה דחשיבא כרבי יהודה ליכא הכא דלישרי לך, זיל לקמיה דרבי יהודה נשיאה דלישרי לך אזל לקמיה אמר ליה לרבי אמי פוק עיין ביה בדיניה אי מבעי ל למשרי שרי ליה עיין רבי אמי בדיניה סבר למשרי ליה עמד רבי שמואל בר נחמני על רגליו ואמר מה שפחה של בית רבי נחנו חכמים קלות ראש בגדויה שלש שנים יהודה מכירנו על אחת כמה וכמה. אמר רבי זירא מאי דקמן דאתא ליה סבא האידנא לבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ליה שם לא מיבעי מישרא ליה לא שרו ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתאי זיבורא שרקיד אאפתיה ושכיב עיילוה למערתא דחסידי ולא קבלוה עיילוה למערתא דדייני וקבלוה מאי טעמא דעבד כרבי אלעאי דתניא רבי אלעאי הזקן אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש

איתרע ביה מילתא לאכלות בפניהם לאוכלו על לבו כשנגנז ביומא שנוהג השליט נזדמן על הלחם שלא נכתוכו להקנו לו לאכלו ומכשוהו ואיתרע ביה מילתא לאכלות שקליהו לטופריה מבעיה לו לאחי לאחי זכקיהו בלחני לאחי זכקיהו בלחני לאחי מכבש להו שמואל ושדי להו לאכלי דזוכקי כשוכי כיכא לאיכא למיקם שתעבור עליה מעוברת ותפיל:

בת קול יוצאת ואומרת כיכיה של מעלה שלמת פלוני יכול לקיים לזה בת קול אין בעלה: בראשי שיתפלל ומבטלה דקא בעי רחמי ומת רחמי הזמן לי פלונית ואם אין בת מזלך ותשלחה למוף כפרת בה תתגשם עליה: לא ואי לא כפרת כיה כמלאת אתה כופר בעולך לומר שלין בידו לזמן לך אשה שאתה רוצה ליטלה שעשה שלין כיה בת מזלך: ואבי ואמו דשמשון לא ידעו כי מה' הוא כי תולה הוא מבקש מפלשתים:

תוספות לכבעים יום קודם יציאת הולד ביום הכיפורים ואפשר שהוא המלאך לילה ומביאו לאבי הקב"ה ושואל אפשר זה מה תהא עשיה לו אבי: וזה מה שיש בגמרא הספרים שלא פלוני לפלוני שמכריזין עליו עשיר לו אבי מכם לו אפשר: ויש ספרים דגרסי אשת פלוני לפלוני ואי קשי לך לוקימנא לה בשוטה גמור דאמון לא תיקשי דלכא מייבי בפלוני שלא בפיו וה בקרע זוג דאמון כיון שהלמד לא בפיו ואם אשה מה שיכל הפייט בכשות שאומרים לחתן כשעומד לקרות בתורה וקשה לזוונן בקריעת יש סוף לבזוון שבי מייבי בלדבשי ממונית לשיבו בשוטה גמור בכבי ובשיות שכמה שהיה בכי למנייס ושיות לשיבו בקריעת יש סוף כן יש בכי לקרוני דאמון ושיות לקרוני כלה ולפי לבא אשת פלוני לפלוני כיכא ולמה לבמור ולמון לבטלה שהלמד כילון לפי מעשים וכמו כן יש בכי לקרוני קמת ושיליס לקרוני מתן משובניהו: ואי לא כפרת בה ואם ליכה בת מזלך כופך שתתכרע על אשה שעלמת לותה שלא יבא הזוון יפה כיון שהיכה בת מזלך: תמות מקמיה בקרוב זמן עכ"ל.

הדרן לא שהה פלוני לפלוני פיהוי שבקת הכלוניא שאלה פוסק עם בת הכל בנזר קולם יציאת הולד:

והלמכם המתיק לנהלה זו בפיהו' כרקי לבות לפי שכשותי אשה שכשותה היא שנטוייהו בפריה ובניה עי קלונין וקבלה בידהו שאין הקלום בהוך הוא נזר על האשה שיעשה מ מנוה ולא שיעשה עבידה שאם כן שכם ושכר לאה וכל האזכרות שכתובים על התנות לאה הכל הולך לאחר הנזהה: וכה"ג לאה כתיבי לפניך ונו' ובאחת בפיים וכתיב אפי עליון לא תבא הרעות אלא שבר הוא ישוב ואומר אפי עליון לא תבא הרעות ואומר ואל תבא ברעה אל

שתועיל תפלת מי שאינו בת זונה וישאנה: ואסיקנא דלבסוף ימות או יגרשנה וישאנה בן זונה· כי הא דרבא שמעיה וכו' ואי לא
כפרת בה לבסוף פרשי שתתחרט לאחר זמן אם תשאנה· ועוד פירש ז"ל כפרת ביה בהקבה שמראה אתה כאילו תבא לבטל גזרתו:
ואם תאמר וכי דבר מחודש הוא שתפלת הנדיק מבטלת גזרה רעה כמו שאמרו באברהם נא מאנטגנינות שלך ועוד אמרו
אין מזל לישראל וי"ל שמ"מ יש לו לנדיק ליזהר שלא להטריח
את קונו לעשות דבר שלא בעתו כהנהו עובדי דתעניות ולי כר'
שהנדיק מבטל בתפלתו גזר' רעה· אבל כאן מאן כימא לן שהיא
גזרה רעה אם לא ישא זאת ישא אחרת טובה ממנה: או איהו
לימות מקמה כלומר קודם זמנו או איהי תמות מקמיה שהיה
מתחרט על שנשאה: א"ל לא אמרי לך לא תיבעי רחמי עלה
דמילתא הכי כלומר שיש אנשים שתפלתם ראויה לבטל גזר דין
ויש שאינם ראויין לכך: ומה' אשה משכלת פירוש והייכו בת קול
דאמר שמואל ובא לומר שאינו מקרה כשאר מקרים הנולדי' על
האדם משנה לשנה לפי מעשיו של אותה שנה אלא גזרה קדומה
היא מקודם שנולד בתחלת הינירה·

על ה' אלהיהם מי הוה ביליה מידי ואפ"ה מחפין עליה
שחשדוהו מאשת איש ומכא לן שחשדוהו דכתיב
ויקנאו למשה במחנה משום שנאה: בדלקמן הוא דלית ביה
אויבים דכי אמרי שלא מחמת שנאה אמרי·

הר"ן ז"ל התם להכעיס הוא דעבוד פי' ואינהו נפיהו
הוו ידעי דלית ביה עכ"ל·

אמר הכתוב בירושלמי דמס' בכורי כתוב נ"כ שחשדוהו
למשה באשת איש על פסוק והביטו אחרי משה
ולהיות עניין זר אבל השכל לחשוד חשדא כזאת על משה רבינו
הוכרחתי לפרש העניין כפי קונר דעתי ולהוציאו מפשוטו ו
ושהכונה בו שחשדוהו שהיה נוטה אחר עניני הגוף המכונה באשת איש וכאשר כתבתי כן לא נזכרתי ממאמר זה שכתוב במקום
הזה: ואולי יחשוב התלמיד לחלוק על דברי כיון שאין יסוד המאמר על והביטו אחרי משה רק על מחלוקת קרח ויקשה כנגד דברי
ויאמר מה ענין זה לכאן: לכן הנני בא לקיים כונתי בכלל ולומר כי מכאן ראיה שאין פירוש העניין כפשוטו ממש אלא שראוי לפרשו
בדרך נורה דומה למה שכתבתי שם ויסוד העניין מחייב כן· מבואר נגלה כי קרח ועדתו לא היו מאמינין שליחות משה רבנו ובפרט
במנוי הכהונה לאהרן אחיו ובניו וגם במנוי נשיאות אלינפן קרובו כמו שכתב רש"י ולכן הוכרך משה לומר בזאת תדעון כי ה'
שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי ואין ספק כי מזה השרש פורה ראש ולענה המונח בלב החטאים האלה בנפשותם
נמשך להם לספק בכלל כנגד שליחותו והיו נחלקין לב' כתות הא' כת קרח ועדתו הב' כת דתן ואבירם ובין ב' הכתות ההנה היה
חלוק גדול בסברתם עם היות שתהיין מוסכמות בענין מיוחד שהיה יסוד המחלוקת: ואבאר זה בכאן בקנרה קרח ועדתו אמרו כי
כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ונומר יראה מזה שאלה היו מאמינים בתורת ה' בגד מה והיו טוענים כי טוב בעיני ה' שישראל
יקריבו קרבנות לפניו במקום קדוש מיוחד אבל האמת שכל ישראל הם שוים בעבודה זאת ואינם נריכים שמשה ואהרן והיותר
קרוב אליהם יהיו אמנעיים ביכם לבין המקום: דתן ואבירם והנמשכים אחריהם היו מינים אפיקורוסין לגמרי בלתי מאמינים
בשום דת אלהית ויהיו מלעיגים כנגד כלם רנוכי לומ' שגם כנגד קרח ועדתו היו שוחקים ומלעיגים במה שלקחו מחתות: וראיה
גמורה לזה מ"ש ודתן ואבירם יצאו נצבים בתוך אהליהם שזה יורה שלא יצאו מפתח ביתם כלל ולא היו חפנים בשום עבודה אלהית
ויהיו לועגים על כלם· וכן יורה נב"מ"ש וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ונומר זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו
וזה אמר משה רבי' לעדת קרח לבדו רנוכי לומר שלא היו בכללם דתן ואביר' שלא היו במעמד זה כלל ולכן אחר שהשלי' דבריו משה
רבינו עם קרח ועדתו כאמר וישלח משה לקרא לדתן ואבירם ולא רנו לבאת מבית' אלא כמלעיגים על כלם ואע"פ שב' הכתות ההנה
היו חלוקות בסברותיהם זו כנגד זו עכ"ז שתיהן מוסכמות לדעת אחד והוא לחלוק כנגד שליחות משה רבינו: וכ"ל זה דקדוק כאות
בפי' ויקהלו על משה ואהרן לרמוז למה שכבר הזכיר בפסוק ראשון בעלי המחלוקת שהיו נחלקים לב' ראשים: הא' קרח שהיה
מאמין בתורה אלהית ודתן ואבירם היו כופרים לגמרי· ואף על פי שהיו חלוקים בסברותיהם זה על זה היו נקהלים ומשותפים
לחלוק שניהם על משה ועל אהרן· וכיון שכן אין ספק שב' הכתות האלה לא היו מאמינים בפרישות משה רבינו ושישב מ' יום לחם
לא אכל ומים לא שתה: ונמשכה מזה לעדת מרעי' הזאת כפירה חזקה בתוך לבם לחשוב שהיו רוב מעשיו לרמות ההמון ובפרט
לנשים שדעתן קלה: וזאת היתה כונת רב שמואל באמרו שכל אחד קנא לאשתו ממשה פי' כל א' מהעדה הרעה הזאת חשד למשה
שהיו מעשיו כאהבים ונעימים בעיני אשתו אבל כל איש ישראל היו מאמינים בשליחותו לגמרי והיו נקיים מחשדות הללו ובעבור זה
ישרה בעיני הגרסא ראשונה שיסוד דרש זה היה פסוק וישמע משה ויפול על פניו הנז' במחלוקת קרח: וכן גרים רש"י וכוון אל
דקדוק כאות באמ' ומכא לן שחשדוהו דכתיב ויקנאו למשה: ואין נורך אנלי להאריך לבארו רק להזכירו לתלמידי בלבד ובמעט עיון
יעמדו על כינתו כלל העולה כי מה שפירשתי בענין זה בירושלמי ומה שפירשתי בכאן הכל הולך אל מקום אחד· וח"ז"ל רנו להעלים
מההמון החשדות מגונות שהזכרתי והזכירום בדרך כנוי שחשדוהו מאשת איש· וגם עלי היה מוטל שלא לגלות הענין כל כך· אבל
כיון שהתחלתי בפי' הירושלמי הוכרחתי להשלים הענין כי ישרים דרכי השם ונדיקים ילכו בם ע"כ:

בר איצטרובלי ואמרי לה במתניתא תנא אין אדם
נחשד בדבר אלא אם כן עשאו ואם לא עשאו כלו
עשה מקצתו ואם לא עשה מקצתו הרהר בלבו ל
לעשותו ואם לא הרהר בלבו לעשותו ראה אחרים
שעשאוהו ושמח· מתיב רב יעקב מנהר פקוד ויחפאו
בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם התם
להכעיס הוא דעבוד תש' וישמע משה ויפול על פניו
מה שמועה שמע אמר רבי יונתן שחשדוהו מאשת
איש ומנא לן שנ' ויקנאו למשה במחנה התם משום
שנאה הוא דעבוד ובספר אחר אין כתוב וישמע משה
אלא תש' ויקנאו למשה במחנה רב שמואל בר יצחק
אמ' מלמד שכל אחד קנא לאשתו ממשה התם משו'
שנאה הוא דעבוד· תש' דאר' יוסי יהא חלקי עם מי
שחושדין אותו בדבר ואין בו ואמר רב פפא לדידי
חשדין בי ולא הוה בי לא קשיא הא בקלא דפסיק הא
בקלא דלא פסיק·

במסכת

מלכים ב יז

במדבר יז

תהלים קו

יקרא

יקרא דילי מי משום יקרא למיתב כל הספר של רבים ואתו למספל: לשום תבי לילכתא שהיה שוכח משניות לתלמידים ככל שורות של תלמידים: הן אמר ווי דמספר לך לרעך דישרע נגרך רבך · היכי למספר במה

רפרם אספדה לכלתיה בבי כנישתא אמר משום יקרא דידי ודמיתא אתו כולידה עלמא רבי זירא ספדיה להההוא מרבנן בבי כנישתא אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דידיה דמיתא אתו כולי עלמא · ריש לקיש ספדיה להההוא צורבא מרבנן דשכיח בארעא דישראל דתני הילכת בעשרים בארבע שורתא אמר ויי חסרא ארעא דישר גברא רבה · ההוא דהוה תני הילכתא סיפרא וסיפרי ותוספתא ושכיב אתו ואמרו ליה לרב נחמן ליספדיה אמר אם היכי ניספדיה הני צנא דמלי סיפרי דחסר תא חזי בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל · תנן התם ודאשתמש בתגא חלף תני ריש לקיש זה ה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה ואמר עולא לשתמיש אינש במאן דתני ארבעה ולא לשתמיש במאן דמתני ארבעה כי האי דריש לקיש הוה אזיל באורחא מטא עורקמא דמיא אתא ההוא גברא א ארכביה אכתפיה וקא מעבר ליה אמ ליה קרית אל קרינא תנית תנינא ארבעה סידרי משנה אמר ליה פסלת לך ארבע טורי וטענת בר לקיש אכתפיך שדי בר לקישא בסיא אמר ליה ניחא לי דאשמעיניך למר אי הכי גמור מיני הא מילתא דאמר רבי זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפי רואות דם טיפה כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים ע"כ

בינח נפשיה דרב הונא סבור רבנן לאותובי ס"ת אפורייה אם לחורב חסרא מילתא דכתוביה לא סבירא ליה חשתא ליקום ליעביד לידיה דאמר רבי חלבו אנא חזיתי לרב הונא דבעי למיתב אפורייה והוה יתיב ס"ת עילויה וכף כרא אארעא ואותיב עילויה ס"ת אמא קסבר אסור לישב על המטה שס"ת עליה לא חוה נפיק פורייה בבבא סבור לשלושולי דרך גנות אמר ליה רב חסדא הכי גמירנא מיניה חכם שמת כבודו דרך פתחים סבור לאשנויי מפוריא לפוריא אם ליה רב חסדא הכי גמירנ מיניה חכם כבודו במטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב פנין לחכם שכבודו במטה ראשונה שנאמר וירכיבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה וגו' פרום בבא ואפקוה פתח עליה רבי אבא ואמר ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שכבל נרמה לו · מתיב רב נחמן בר רב חסדא היה היה דבר ה' אל יחזקאל וגו' טפח ליה אבוה כסנדליה אמר ליה לא אסינא לכו לאי תטרוד עלמא במילי מאי היה שהיה כבר · כי אסקוה להתם אמרי לרבי אסי ולרבי אסי אמרי להו ארונו בא רבי אסי ורבי אסי נפקי ר' אילא ורבי חנינא לא נפקי · אמרי היכא נניחה ניעייליה למערתא דרבי חייא דרב הונא ריבץ תורה בישרא ורבי חייא ריבץ תורה בישראל מאן מעייל ליה אמר להו רב חנא אנא מעיילנא ליה דאוקמתי לתלמודי כי

והמדות העלו · שבבל גרמה לו לעזב למציו שהיה שכיח על מסך וחכמן ומכיס בארץ מנהיס משכתקלסה לארץ ישראל לא מציו שאר לחנות שהוכשרו : ובכותת היה היה לפי שכבר ילין תחלה בארץ ולא פסקה ממנו לפילו בבבל לאכל לא בתחלה לשרות בבבל · וזה פירוש מלי היה שכבר היה כלומר כבר התחלה קודם בארץ ישראל ·

הדרן זל לאר ליה רב מסדלה וכו' מכלה שמעיב' דלין מכיסים פ"ת לפני המת ועש"ג לאמריכן במלכים לאקוקיה מלך יהודה הכיסו פ"ת לפני מכל מקום לא נאמריכן מיכיס :

כי מטו לנשיכה לעטור לף על גשר קבר שעכשיו לא היו יכולין לעטור זה בגד זה אלא זה לפני זה : קמו גמלי עמלו הגמלים בוסלי המטות במקומן : טייעא סוחר ישמעאל · רבנן שכבי הוא לעולמי יקרא להלולי שלין ל' רוכב לעגור בפני מכבו : מר אמר שכבי אמרי להלולי : בלילה לילי לעני · בבבל בר בבל אלא לרי בן לרי כתוב בכי וכיכי להקוף טייעא מסוס כבודו לרב המכוכה : פתח עליה הקוף בפלכה ספר מלחמות ספר תורה : לא שכלתם רב המכוכה וכתוב בכי וכיכי להקוף טייעא : נזע ישישים זה רבה בר רב הוקף להקוף נזע ישישים : בן נלוליס בן רב הוקף להקוף רשע נולה ועליך מכשיל לאחרן יש בחל : ועמו ספר מלחמות עמו רב המכוכה : קשת וקפוד הוכפלו קללה כמו ויכשוף קשת וקפוד כלומר קללה בלה זהוכפלה בעולם : להרלות שוד ושבר זה קנף של הקלה: הכישו בלה עלי נדיק כתוב שלא היה לו אלא לב אחד זאין לפניס מן העגם הפכימי כלום כמו שיש בעגם של שאר הפכיות וכניעו בלה · כשיס לילות כימים לקונן עליו יום ולילה על משיס לילות כימים ללמוד תורה · הקוף יומא לבה כפשיה דבב לה מלי לאמרת דבב אלי נפיק אמר ליה לספדן בשעת פטירה לילית נופיק מה תאמר עליו : עבין אחר הקוף יומא דבה בפשיה דבביה מלי לאמרת : בלילות בתלמידים · שלהבת מיתה : לוזב עץ שפל מאד עמי הארץ : שכה רשת : הועלה מן היס : בקק אגם · שכה ושלהבת לשון נפות : אלא לעתיה לשפיקס שפלו זה אחר ושלהבת וזה לעילא ליתסתוך כרעייהו בפקך בכעשה שהיו לוכשים מגב הקבל שלא היו יכולין להספיל עוד על אלא : והקוף יומא דבה כפשיה : לאו בר אחין אלין ולא בר קיפוק אלין ליבמתו לפי שאין יכולין לעמוד על בעלם ושתורה אחרת ושלבה בעלו מעל בעלו : כי הוק אתי לינאל כי הוק שבר אלקל : לא שהיה אלקל נדול ויוצא לשטוף : הסלישית הוכה שב לא שכלכלת שלישים : עש"ג הוב הסלישי אלקל והוק שכר ג' לכתיב וסס שכהר הסלישי אלקל · רבי זירא הולך בבבל ונדל בארץ ישראל ושייבו דקאמר ארץ שבעב הרה וילדה והכי קאמר ליה רב זירא ודבי זירא : לוי בא לה אחרה רקת כי לאכלה כלי אחריתה · יכולה רקת לוש בן רקת זו שבריה : לאחיתו הוכילו למעות ליתחתיתו כלאו בהכבי שבשתבה העולם בשביל רוב נעב : כיפי לכורה לאבים של לוב : לשתעיתו כל בלאים ובוכת והוא למחבליה כאלקה וכמעבת בורת הסבינוף של בלאים ובוכת המעבות מפני בורת החפיר שבאלקה לבבי מבחס לא בשתבל בא בשתבל · ועשה עשנו אות כמי מרה ·

לשלישו

רבי חנין אחניה דבי נשיאה הוה ולא הוו ליה בני בעא רחמי והוו ליה החוא יומא דבעי לסמהליה נח נפשיה פתח עליה החוא ספדנא שמחה לתוגה נחפכה ששון וינון הודבק בערת שמחתו נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסיקו ליה חנין על שפיה ·

כי נח נפשיה דר' פדת פתח פומיה עליה רבי יצחק בן אלעזר היום קשה לישראל כיום בא השמש בצוהרים דכתיב והבאתי השמש בצהרים ואמר רבי יוחנן זה יומו של יאשיה · כי נח נפשיה דר' יוחנן יתיב רבי אמי עילויה שבע ותלתין אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא רבי אמי דעבר לגרמיה עבד הכי דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו רבו שלפדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד ·

הוא בר תמניסר שנין ולא חזאי קריא ומשמע ליה קמיה וידעינא בעובדיה דיומא חד איתהפיכא ליה רצועא דתפילי ויתיב עליה ס' תעניתא עיילוה והוה גני יהודה סימני דאבוה וחזקיה משמאליה אמר ליה יהודה לחזקיה קום מדוכתך דלאו אורח ארעא דקאי רב הונא אבראי כי קם קם בהדיה עמוד דנורא חזייה רב חנא איבעית זקפיה לארוג ונפק ואתא והאי דלא איענש משום דזקיף ארוניה דרב הונא ·

כי נח נפשיה דרבא בר רב הונא ורב המנונא אסקינהו להתם כי מטו לגישרא קמו גמלי אמר להו ההוא טייעא מאי האי אמרו ליה רבנן דקעבדי יקרא אהדדי מר אמר ניעול מר ברישו ומר אמר ניעול מר ברישא אמר אי בדינא דידי נברא כר נברא ניעול ברישא חליף נמליה דרבה בר רב הונא נתור ככיה ושיניה דההוא טייעא פתח עליה ההוא ינוקא נזע ישישים עלה מכבל ועמו ספר מלחמות קאת וקפוד חוכפלו בשוד ושבר הבא משנער קצף על עולמו וחמד נפשות ושמח בהן ככלה חדש רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי צדיק ·

כי נח נפשיה דרבי אבינא פתח עליה ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים על משים לילות כימים · אמר ליה רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת אמר ליה אם באדזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי הרקק בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים קטנים · אמר ליה בר אבין חו' דחכה ושלהבת בצדיקי אמינא אלא מאי אמרת בכו לאבלים ולא לאבדה שהיא למנוחה ואנו לאנחה חלש דעתיה עלייהו איתהפיך כרעייהו והוה בבבל ונדל בארץ ישראל ושייבו דקאמר ארץ שבעב הרה וילדה והכי קאמר ליה רב זירא ודבי זירא : לוי בא לה אחרה רקת כי לאכלה כלי אחריתה · יכולה רקת לוש בן רקת זו שבריה : לאחיתו הוכילו למעות ליתחתיתו כלאו בהכבי שבשתבה העולם בשביל רוב נעב : כיפי לכורה לאבים של לוב : לשתעיתו כל בלאים ובוכת והוא למחבליה כאלקה וכמעבת בורת הסבינוף של בלאים ובוכת המעבות מפני בורת החפיר שבאלקה לבבי מבחס לא בשתבל בא בשתבל · ועשה עשנו אות כמי מרה ·

לא בר אבין חליץ ולאו בר קיפוק חליץ · רבא כי הוה אתי דיגלת אמר ל ה לבר אבין קום אימא מילת' קם ואמר באו רוב השלישית במים זכור ברי ורחם תעיינו מאחריך כאשה מבעלה אל תזניחנו באות ו

לאחרן יש בחל : ואילו מגלחין פרק שלישי : כבבל גרמה לו לעזב למציו שהיה שכיח על מסך וחכמן ומכיס בארץ מנהיס משכתקלסה לארץ ישראל לא מציו שאר לחנות שהוכשרו : ובכותת היה היה לפי שכבר ילין תחלה בארץ ולא פסקה ממנו לפילו בבבל לאכל לא בתחלה לשרות בבבל · וזה פירוש מלי היה שכבר היה כלומר כבר התחלה קודם בארץ ישראל ·

הדרן זל לאר ליה רב מסדלה וכו' מכלה שמעיב' דלין מכיסים פ"ת לפני המת ועש"ג לאמריכן במלכים לאקוקיה מלך יהודה הכיסו פ"ת לפני מכל מקום לא נאמריכן מיכיס :

כי מטו לנשיכה לעטור לף על גשר קבר שעכשיו לא היו יכולין לעטור זה בגד זה אלא זה לפני זה : קמו גמלי עמלו הגמלים בוסלי המטות במקומן : טייעא סוחר ישמעאל · רבנן שכבי הוא לעולמי יקרא להלולי שלין ל' רוכב לעגור בפני מכבו : מר אמר שכבי אמרי להלולי : בלילה לילי לעני · בבבל בר בבל אלא לרי בן לרי כתוב בכי וכיכי להקוף טייעא מסוס כבודו לרב המכוכה : פתח עליה הקוף בפלכה ספר מלחמות ספר תורה : לא שכלתם רב המכוכה וכתוב בכי וכיכי להקוף טייעא : נזע ישישים זה רבה בר רב הוקף להקוף נזע ישישים : בן נלוליס בן רב הוקף להקוף רשע נולה ועליך מכשיל לאחרן יש בחל : ועמו ספר מלחמות עמו רב המכוכה : קשת וקפוד הוכפלו קללה כמו ויכשוף קשת וקפוד כלומר קללה בלה זהוכפלה בעולם : להרלות שוד ושבר זה קנף של הקלה:הכישו בלה עלי נדיק כתוב שלא היה לו אלא לב אחד זאין לפניס מן העגם הפכימי כלום כמו שיש בעגם של שאר הפכיות וכניעו בלה · כשיס לילות כימים לקונן עליו יום ולילה על משיס לילות כימים ללמוד תורה · הקוף יומא לבה כפשיה דבב לה מלי לאמרת דבב אלי נפיק אמר ליה לספדן בשעת פטירה לילית נופיק מה תאמר עליו : עבין אחר הקוף יומא דבה בפשיה דבביה מלי לאמרת : בלילות בתלמידים · שלהבת מיתה : לוזב עץ שפל מאד עמי הארץ : שכה רשת : הועלה מן היס : בקק אגם · שכה ושלהבת לשון נפות : אלא לעתיה לשפיקס שפלו זה אחר ושלהבת וזה לעילא ליתסתוך כרעייהו בפקך בכעשה שהיו לוכשים מגב הקבל שלא היו יכולין להספיל עוד על אלא : והקוף יומא לבה כפשיה : לאו בר אחין אלין ולא בר קיפוק אלין ליבמתו לפי שאין יכולין לעמוד על בעלם ושתורה אחרת ושלבה בעלו מעל בעלו : כי הוק אתי לינאל כי הוק שבר אלקל : לא שהיה אלקל נדול ויוצא לשטוף : הסלישית הוכה שב לא שכלכלת שלישים : עש"ג הוב הסלישי אלקל והוק שכר ג' לכתיב וסס שכהר הסלישי אלקל · רבי זירא הולך בבבל ונדל בארץ ישראל ושייבו דקאמר ארץ שבעב הרה וילדה והכי קאמר ליה רב זירא ודבי זירא : לוי בא לה אחרה רקת כי לאכלה כלי אחריתה · יכולה רקת לוש בן רקת זו שבריה : לאחיתו הוכילו למעות ליתחתיתו כלאו בהכבי שבשתבה העולם בשביל רוב נעב : כיפי לכורה לאבים של לוב : לשתעיתו כל בלאים ובוכת והוא למחבליה כאלקה וכמעבת בורת הסבינוף של בלאים ובוכת המעבות מפני בורת החפיר שבאלקה לבבי מבחס לא בשתבל בא בשתבל · ועשה עשנו אות כמי מרה ·

לא בר אבין חליץ ולאו בר קיפוק חליץ · רבא כי הוה אתי דיגלת אמר ל ה לבר אבין קום אימא מילת' קם ואמר באו רוב השלישית במים זכור ברי ורחם תעיינו מאחריך כאשה מבעלה אל תזניחנו באות ו

רבי חנין אחניה דבי נשיאה הוה ולא הוו ליה בני בעא רחמי והוו ליה החוא יומא דבעי לסמהליה נח נפשיה פתח עליה החוא ספדנא שמחה לתוגה נחפכה ששון וינון הודבק בערת שמחתו נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסיקו ליה חנין על שפיה ·

כי נח נפשיה דר' פדת פתח פומיה עליה רבי יצחק בן אלעזר היום קשה לישראל כיום בא השמש בצוהרים דכתיב והבאתי השמש בצהרים ואמר רבי יוחנן זה יומו של יאשיה · כי נח נפשיה דר' יוחנן יתיב רבי אמי עילויה שבע ותלתין אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא רבי אמי דעבר לגרמיה עבד הכי דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו רבו שלפדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד ·

כי נח נפשיה דרבא בר רב הונא ורב המנונא אסקינהו להתם כי מטו לגישרא קמו גמלי אמר להו ההוא טייעא מאי האי אמרו ליה רבנן דקעבדי יקרא אהדדי מר אמר ניעול מר ברישו ומר אמר ניעול מר ברישא אמר אי בדינא דידי נברא כר נברא ניעול ברישא חליף נמליה דרבה בר רב הונא נתור ככיה ושיניה דההוא טייעא פתח עליה ההוא ינוקא נזע ישישים עלה מכבל ועמו ספר מלחמות קאת וקפוד חוכפלו בשוד ושבר הבא משנער קצף על עולמו וחמד נפשות ושמח בהן ככלה חדש רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי צדיק ·

כי נח נפשיה דרבי אבינא פתח עליה החוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים על משים לילות כימים · אמר ליה רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת אמר ליה אם באדזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי הרקק בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים קטנים · אמר ליה בר אבין חו' דחכה ושלהבת בצדיקי אמינא אלא מאי אמרת בכו לאבלים ולא לאבדה שהיא למנוחה ואנו לאנחה חלש דעתיה עלייהו איתהפיך כרעייהו והוה

לפילו נטורת מטבע ישלם כלומר כפעמים כפסים והו למתנליק כמו שהוכלקו כמעשל ובמחבליס כלי שהל שבו טחין טיט הכותל
ולקלוטי נוהת מלך שמת. לה[illegible] כפלו בתים מעמתם בשוק. כיפי לפרת לקדלי קומות קנשב בכוונת עליהן לרקלם בלעז:
[illegible] וקבכו זה לזק מפני שכוי שבח לשולם. טיבי קונים.

כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספרנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי נדלה שעשועיה אוי נא לה אפרה רקת כי אבדה כלי חמדתה. כי נח נפשיה דרבי אבהו אחיתו עמודי דקסרי דמעי. דרבי יוסי שפעו מרזבי דצפורי דמא, דרבי יעקב בר אחא איתחמיאו ככבי ביממא, דרבי אסי אתעקרו כל ארזיא, דרבי שמואל בר יצחק אתעקרו כל אילניא, דרבי [illegible] איתיו כיפי דנורא מן רקיעא דרבי מנחם בר סימאי אשתעו כל צלמניא וחזו למחצליא. דרבי חנחום ברי דרבי חייא איש כפר עכו אתעקרו כל אנדרטיא, דרבי יצחק בר אליש יב אתחזרו שבעין מחתירתא בטבריה, דרב המנונא נחיתו כיפי דברדא מן שמיא. דרבה ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהדדי, דאביי ורבא נשוק כיפי דדגלת אהדדי, כי נח נפשיה דרב משרשיא טעון דיקלי שיצי, (ביצי — מיצי)

תנו רבנן ואלו קרעין שאין מאחין, הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו וכו' ועל ש[illegible] שם שעות רעות ועל ברכת השם ועל [illegible]ת שנשרף וכו'. אביו ואמו ורבו שלמדו תורה מי[illegible] כתיב ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב [illegible] ופרשיו אבי אבי זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלמדו חכמה. מאי משמע דמתרגם רב יוסף רבי רבי דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין ולא מאחין סנא לן דכתיב ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר לשנים אינו יודע שהם קרעים אלא מלמד שקורעין ועומדין לשנים לעולם, אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אליהו חי הוא אמר ליה כיון דכתיב ולא ראהו עוד לגבי דידיה כעת רמי, ועל נשיא ואב בד ושמועות רעות מלמ דכתיב ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל, שאול זה נשיא יהונתן זה אב בד' על עם ה' ועל בית ישראל אלו שמועות רעות. אם ליה רבא בר שבא לרב כהנא ואימא עד דאיכא כולהו אמר ליה על על הפסיק הענין סת' שנשרף סנא לן דכתיב ויהי כקרא יהודי ג' וארבע דלתות וקרעה בחרב הסופר והשלך אל האש וגו' מאי ג' וארבעה דלתות דאמרי ליה ליהויקי' כתב ירמיהו ספר קינות אמר להו פאי כתיב ביה איכה ישבה בדד אמר להו אנא מלכא אמר ליה בכה תבכה בלילה אמר אנא מלכא. גלחת יהודה מעוני אמר להו אנא מלכא דרכי ציון אבילות אמר אנא מלכא, היו צריה לראש אמר להו מי אמרה אמר כי ה' הוגה על רוב פשעיה מיד קדר כל האזכרו' שבה ושרפן באש והיינו דכתיב ולא פחדו ולא קרעו מכלל דבעו לבקרע. אמר ליה רב פפא לאביי אימא משמועות רעות אם ליה שמועות רעות בהחיא שעתא מי הואי עוד הזכירו בברייתא דעל שמועות רעות קורעין ולא מאחין ואמרי עלה בגמרא ואשמועות רעות מי קורעין והאמרי ליה לשמואל קטיל שבור מלכא תריסר אלפי מיהודאי במגזת דקסרי ולא קרע אמר ליה

שאין מתלחין לשלם שמושת דשת שמתע על דוב נטור שכרנו: על בכרת השם שמתע דשע שבוך את השם: וכתבו בתשפות וכל בכרת השם יהוה ר' הושעיה תבי לפי' קשומע מן הנוי כלכתיב המתי יכלה לכי ר' לעזי כל בשר: מהו לקרוע בזמן הדלג בר לאחר בשם בני חייל משברנו הנולפנים פשקו מלקרוע: עכ: לפי שהי שהיה שקול לו כאילו וכאתו. ויחזק בבגדיו ויקרעם כלשון כתיב: הג שמשמע שב' ויקרעם לשנים ליכו יודע שהם קרעים ללא מלמד שהיו קרעים לשולם. והג בשבלדין בשל מיתית: אלידו מי הוא ולמה קרע עלין: שאול זה בשיל יהוכתן זה לא בל דאחם הוא: על על הפסיק הענין לעל בל לאחר ולאחר קודעין: את שבשרף קודעין עלין מפני תוכרות שבו: שלם ללתית אלה קרי ללאות שבל פסוק ופסוק של שפר קיבו פרשה לענמה ובריך שיתן דיוק בין זה לזה שטוף וזוכך לתוך הלוב. אבל מלבא ואעשב אבל מלבא: סיו נדיה לבאם ולא לאתה:

מגזת קפרי בך שמק. לא לאתו לקרוע לשמושת דעות שלא בדוב נבוד בל ישראל בשהל בשעשה שהיה בשאול ויהוכתן: לבל יתני לקול בבורות ובבלים של מגזת קפרי שהיו זוקלים ושבורי ושזמרים ושוד לים בשלטת. בקע שוכל בנקעה שומת לוליקיל: בת בעמיתך בת קיעבה. לא לאתו שלא בזוב בשהלש מלבדו בידים: עבל לא לאתו שלא בזוב שיש לבם זוב ויבלת לבניל בשעשה שהיה של לותם הפרי קשומדים על יהויקים שהיה בידם לשתות ולא מיבו ולותם מייבים קרוע לבתי' ולא קדש מבלל לדית להו למקרע.

הרן לא לאתו שלא בדוב נבוד ובשעשה שהיה. בידוש ביתות שאול ויהוכתן שהיו דוב ישראל לבם וכפלו בתב לויבים לעבם של מתו שלא מיעוט:

תוספות שקליה לטוטפתא. ביבוש יש לתת בעיתא שקליה ליה לתפלוי דהוכח בבני מיית בדם בני לבח ותבקה.

תוספות שמע קל שיפור' דשבבח שיתן בשמת בעיר בשו שלבו עושין שעושבין עתה לת השים לקוליט משום מוניח דבה הוא בבול: לזהו בבך ליבשי בשמתא ישולמי הלה לתלה בשעשה דבר שלא בהונן בבוך בלוי.

והשומע מזכבה מפי הנוי ליבו חייב לקרוע לבל מיבשל קודע לפי' בזמן הזה ולפי' בבבוי לבתיב ויהיה בקרע יקודי ונומר ולא מיבו לא היה לת' הלוזכרו' שלא מגלת ליבה ומבם קל ילף ולפם' משום שלבד לת הלוזכרו'

שכח ולאו לוקין למיתת ב"ד. מאי כתב בה ליכתב ישנה בלל: אלא לכתוב אלעזר שהוא מקוכן לכני מלך על כבודו. לא לאמרו אלא ברוב צבור וכמעשה שהיה ומי קטיל שבור מלכא יהודאי והאמ' ליה שבור מלכא לשמוט תיתי לי דלא קטילית יהודאה מעולם התם אינהו נרמו לנפשייהו דאמר רבי אמי לקל יתרי דסגזרי דקסרי פקע שורא דלודקיא,

מקשר לעון זקשרו מספר. על מת לחר הוא טוכה שכל הכמתך על נעך יתר מדאי נעך כמתך לחכיו. ביתיתא יתר מדאי. תימום תתקן: זוודתא תנכי כין נדא למת. מתו טלהו ומכתי נכי ביתיתא:

אין לתם נכיכים לרחם עליו יתר ממכי שמעשה ילי קוץ והכניתו כפשטו: נכו נכה לחולך ביפיל ל דקיל כי לא יסוב שול כלומר נכו גם לרשע כי שלא יסוב שול וכתיב כעכל מן העולם. כעשית לו כהיתר ולימו מוזר עליה כתשובה:

הרן זל זה שעבר עבר ושפך דם. כי והייכו לחולך כלום' לחולך כשכירות לכו: כי לא יסוב לא תזדמן לו תשובה: כשלא נבי חלם מעום לכעשית לו כהיתר כלחמי' ככל עכ"ל הרן זל.

מיתת הנליקים מכפרת על לותו הלוב. מיתת לחרן לכנלי כהוכה שכלחמי ויפשט משם לת לחרן לת כנלי. כנלי לחרן מכפרים משן המשפט: על שות קלין וכו' פעמון על לשון הרע ביומא.

זו היא מיתה חטופה לחמריכן ולמות תשלומין ומה מיכי מיתה כנימט': זו היא מיתת כל חלם וכלרכו מת כו המיתה הטובה. מת כחמשים שנה זו היא מיתת כרת נרסיכן. כחמשים ושתים זו מיתתו של שמואל לכתיב ויסב שם על עולם על שלמו של יוכל חמשים שנה. ולאי ללא חסיב לה לעיל להאי כהלי לילך מעום כבולו לשמואל שמת בן חמשים ושתים. מכרת ליומי כגן הכך לעיל מת יום וכו'. לחופה לחויה נערך בקוט מיהא פלגא לחכרת לשני כפקא: זוגא שני תא שכלו משם: נגרות כתובו היו:

תוספות מת כחמשים זו מיתת כרת ביומא לאמי מפיק לה מקרא לל תבניתו לת שנת מ משפטו' הקהתי וכתיב לעיל ומכן חמשי' שנה יסוב מנכח העבוד' ולא יעבוד עוד לאמת מקודם לכן חסוב כרת. נכך זו מיתת שמואל הרמתי. נן ס' שנים כשהניאתו לאמו לרגל ולחג ויסב שם עד עולם שנים של יוכל: תלוי לאותו יום כתחנה עלי להיות שופט לכתיב ועלי יוסב יסב כתיב ועלי שפט לת ישראל מ' שנה לאחרון שמואל הרמתי ומקן עשר שנים שלו להם מלך ושתים שנה מלך שאול וכ' מלשים קודם מיתת שאול לת שמואל בלילת' כתעניות.

הרן זל ה' זו מיתת כל חלם פירוש ואין לומרים עליו שהוא רשע כ' זו היא מיתת כלית פירוש של חייבי כריתות לשנות נשותות פ' שם לל מקם כ' לללא מיעשב פשו להו מיתין ופלגא לשיתין היא תלתין וכי חשבת שכהו כ' שהלייהו פ' לשתכח לכ' שנין היא מיתת כרת:

חמשין וכ' זו היא מיתתו של שמואל הרמתי ואת מכח נן ללא מי חלא כ' שנין ול' מלכתיב ביה על הגמל

נסמכה מיתת אחרן לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרי', אף מיתתן של צדיקים מכפרת'

תנו רבנן מה פתאום זו היא מיתה חטופה' חלה יום אחד ומת זו מיתה דחופה' רבי חנינא בן גמליאל אומר זו היא מיתת מגפה שנאמר בן אדם הנני לוקח את מחמד עיניך במנפה וכתיב ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב' ב' ימים ומת זו היא מיתה דחויה ג' נגעים ד' נזופה' ה' מיתת כל אדם'

אמר רבי חנין מאי קראה ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות קרבו ימיך תרי הן חדא שכן בלשון יוני

אמר רב יהודה אמר רב כל המקשר על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה ההוא אתתא דהואי בשבבותיה דרב הונא הוו לה ז' בני שכיב חד מינייהו הוות בכיא עליה ביתירותא שלח לה רב הונא לא תעבידי הכי לא אשגחא שלח לה אי צייתי מוטב ואי לא תימוש ההוא אתתא זוודתין לאידך ומתו כולהו והות קא בכיא שלח לה תימוש זוודתא לנפשה ומתה' אל תבכו למת ואל תנודו לו' אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו יותר מכשיעור הא כיצד ג' לבכיז' להספד שלשי לגיהוץ ולתספורת מכאן ואילך אמר הקכה אין אתם מרחמים עליו יותר ממני' נכו בכו להולך אמר הקכה להולך בלא בנים ר' יכל לא אזיל לבי אבלא אלא למאן דאזיל בלא כני דכתי' בכו בכו להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו' רב הונא אמר זה שעבר עבירה ושנה בה' רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סד אלא נעשית לו כהיתר'

אמר רבי אמי למה נסמכה מיתת סרי' לפרה אדומה לומר לך מה פרה אדום מכפרת אף מיתת של צדיקים מכפרת. אמר ר' אלעזר למה

גל המתקשה

קורין לאחת חינא • מת בחמשים זו היא מיתת כרת •
בחמשים ושתים זו היא מיתתו של שמואל הרמתי •
ששים זו היא מיתת כל אדם • אמר מר זוטרא מאי
קראה חבא בכלח אלי קבר כעלות גדיש בעתו ב
בכלח בנימטריא ששים • שבעים שיבה • שמונים
גבורה דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם
בגבורות שמונים • אמר רבא מחמשים ועד ששים
זו היא מיתת כרת והאי דלא קא חשיב לה משום
כבודו דשמואל הרמתי • רב יוסף כי הוה בר שתין
עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקא לי מכרת •
אמר ליה אביי נהי דנפק מר מכרת דשני מכרת
דיומי מי נפיק מר אלא נקיט מיהא פלגא בידך רב
הונא נח נפשיה פתאם הוו קא דאגי רבנן עליה תנא
להו זוגא דמן הדייב לא שנו אלא שלא הניע לגבורו'
אבל הניע לגבורות זו היא מיתת נשיקה •

אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא חליא
סילתא לא במזלא תליא מילתא דהא
רבה ורב חסדא תרויהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי
ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא • רב חסדא חיה
תשעים תרתין • רבה חיה ארבעין • בי רב חסדא
שיתין הלולי • בי רבה שיתין תכלי • בי רב חסדא
נחמא דסמיד לכלבי ולא מתבעי • בי רבה נחמא
דשערי לאינשי ולא משתכח • ואמר רבא הני תלת
מילי בעאי מן קמי שמיא תרתי יהבו לי וחדא לא
יהבו לי חכמתיה דרב הונא ועותריה דרב חסדא יהבו
לי וענוותנותי' דרבה בר רב הונא לא יהבו לי •

רב סעורם אחוה דרבא הוה יתיב קמיה דרבא
חזייה דהוה קא מנמנם אמ' ליה ליפא ליה
מר דלא ליצערן אמר ליה ומר לאו שושבינידו הוא
אמ' ליה כיון דאיתרע מזלא לא מסגא כי אלו ליתחזי
לי מר איתחזי ליה אמר ליה הוה למר צערא אמ' ליה
כריבדא דכוסילתא • רבה הוה יתיב קמיה דרב נחמן
וחזא דקא מנמנם אמר ליה ליפא ליה מר דלא ל
לצערן אמר ליה מר לאו אדם חשוב הוא אמר לירד
מאן חשיב ומאן ספין ומאן רקיע ליתחזי לי מר ב
בחלמא איתחזי ליה אמר ליה הוה ליה למר צערא
אמר ליה כמישחל ביניתא מחלבא ואי אמר לי קבה
זיל הות בחחוא עלמא כד הות ואיתרית אמינא לירד
לא בעינא דנפישא בעיתתא • ר' אלעזר הוה קא
אכיל תרומה איתחזי ליה אמר ליה לאו תרומה קא
אכילנא ולאו קדש איקרי נזא מיניה חליפא ליה
שעתא רב ששת איתחזי ליה בשוקא אמ' ליה בשוקא
כבהמ'אתא לגו ביתיה ויכיל לי' רב אסי איתחזי ליה
בשוקא

דלן אלא מ'כל מיי בבי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא
אלא במזלא מיבעי לאו בזכותא תליא מילתא
מילתא אלא מזל טרח ומיגע ואיכא דאמרי מזלא אלף מזל
זכות מועיל לו כלום לא קשיא מתוכות שבתורה אלא לא
משמע הכי משמע לה לרב מסדא ורבא דמייתי • ואיכ לא קשיא
זכות שקר מכבל את המזל אלא מסייע ליה לשקנת ואלא מ
מכבל כל למיכין דשכר מנות בהאי עלמא ליכא ולהאי פירושא
ליכא למימ' לקייכו דוקא דלא ים מזל ליסראל ורבא כל
הכי אמר לקייכו דוקא דלא ים מזל ליסראל •

מצאתי כתוב בספר חכם מקובל מהמקובים שכתב
בבי' מלמד זה וגל לאו בזכותא כלאי פי' זכות
קוי תפלתו ומזלו תשובה • ובקבלה שנ' לבריים אלו סם בתשובה
ולא בתפלתו • והמבקש לבריים אלו צריך שיכוין בתפלתו לביכה
ויש לרמוז רמיזה על זה מהפסוקים: בבי לכתיב בכאב ותתפלל
על ה' ואלא אל ה' כי ה' הוא תפלתו מיי לכתיב הבכי יוסף הבכי
תפלתו יוסף ויש לתשובה ואלא אמר יוסף מזוכי לכתיב השלך
על ה' ואלא אל ה' עכ': כתוב בתוספות בסם' ל"ה פרק ראשון על
מאמר לבכי והבא מלבית עלי קלתו וכו' על מאמר הבא במועד
קטן לאו בזכותא תליא להא רבה וכו' והבא ליה למשום מזל
הוא לילמא משום דרבה אתי מבית עלי ויל לרבינו הבי אי לאו
מזל היה מנין עליו זכות התורה עכ'.

יתיב קמיה דרבא אמר מעתה שריא מולם • מזייף
בב משוטש לרבא דקא מכחכח עשם ולשון
מעליא נקט: אלא רבא לרב משוטש אמור לי' ליה מר למלאך
המות דלא ליניעכן יותר מדאי: ומר לאו משוטטיה הוא ולא
אתה מכירו אמור לו אתה: מלאך המות בגיל היה לבא ביכיסה
אלא כיון דאתרע מזלא לעשם הוא לא מסגא כי אלו כב שושב
לבא לאפייסיה דלא ליניעכן וכמטו מיכך לאחר מיתתך אמור לי
בפתך ולדע היכי עבד: כי מית ליתחזי • כריבדא דכוסילתא
בהקיצ לם כמעט נער כלום שמקיז לם • לב בחמן הוא מ
מכחכח עשם: מאן חשיב מי הוא משוב בעיבי: ומאן ספין מי
הוא מלם לאלי לספתני מיכיה ומיים לבטויה: ומאן רקיע
מי מתוקן בגלו לשון בקושי פחים: לא לאמריכן מינבוה בעיבי
כחשבל ביניתא מחלבא כמוסך שער שבפל בחלב לביכא בעבא
כלל משום דכפיפא בעיתתא דידיה: לי לאמר לי זיל הוי בעלמא
כדאמרינן לא בעיבא משום בעיתתא דמלכא אלא יאיתבי
פעם לאחרת לעם אלא ניעבכי • לאו תרומה קאכילנא ואי קטלת
לי מטעיא לכתיב את משמרת תרומותי שבריך לשמרה בטהרה
ולאו קדש איקרי לשמיה טלי הלי: מלבא בעיתתא ולא מת
בלותי פרק: והלן אל פיכם כבהמה בשוק כתיב רונה אתה
להכות לותי כבהמה בשוק תת לנו ניתא ונשם תמיתני • עכ'.

איתרח המתן לי לאמריתי בשמים אשכי מי שבא
לכאן ותלמודו בידו בניכסא במסבת
פסחים בם' ולאו שבירן: אלי טלי הלי שאתה רולפני לב כתוב
הזמן היה לך להמתין על ל' כלם: לקח לשמת רגליה לבר
כתן הוכח לב כתן מעט זיתים להיות בפיו וקח לשמת רגליה
והבי לאמריה בם' אחד ויבא ומעט לבי ועד לב
אלי לא מניחו שכיח ונדולה בשקום ל' והויכן בה והא הוה הוכח
בר כתן תיבף כיף ליה לבר אלי • לא הוה יכיל ליה מלאך השות
יתיב בלאוקי עמוד של אבן שמשוך למלכשו של לב לישתיק לב

מנכסיה מקול הילד שפקע: טרף לפתן בינים טרופות: קל מכחש מר לעביד לכפכור קיית שלחי עבי כודד לנלהס ושלח לי:
מקהוח נכרך כלומר עלי מלוע לא תרחם ותן לי כפסך ולא תטריחני לכח כמה פעמים: לחמי ליה מלאך המות טוטח לטוטח ועלי
ליה לסוף מלאך המות ומכיה לו רבי קייל לית עניתו:

מאי לחמי כתים כפתן מעבות. ווי לה לחולף לוי לה
להליכה כזו שליכה מוזכת: ולוי למשוי כזה
שכושלים לת קמת: והלן לל פיקם לוי להולך לממושכנים עליו
גול גרמך מכבה כפלו הלחייס. כמטי מיל לחטריכי כלומר
קדרי מיל למפריע כלפי מעלה. שיול גולל בלפון כפי לכפכניב
לחטלה לחילתה תכריכי מפי יקריס: למלן לחמו הכי לבר
קרי לפלימך וזוליה לפן חורין שיכל מכפכיו לומרי הפפל זה
כלי שיכחמו עליו לעשות לו לחרון ותכריכין:

תוספות לפלימו זוליה ככל מה שיעב לין לו חלק
ולא יעטרך לעשות נלה עבורו יותר: הלן
לל הפלילו לזה הכפכל גלישת של מפי שכבר הופלמו הוגלותיו
ולא תטטרכו לקוביל עליו שול מזון וכפות. זה היה לומר על
עבי בן טוביס שלין לו תכריכין לפי כבודו: ועטו וכו' התעטפו
וקתכפו הקרי כמקך שבן גדולים ובן גבוהי היה קמת הזה: הלן
לל זה היו לומרים על לפלם גדול קמת כלרך כבוד ושפר והולך
בכל נרכו והיו לומרי התעטפו היה וכפו עגמכם בכלי כבוד כי
מלל לתם בכבדים בתכריכי הגדול שיין עליכם. עבל הלן
לחקל תגרי לחיכו הפוחלים לחוכזכי מיכלקי בלחכיתם בלחק
עפרם כגון זה שלין לו עבפיו במה ליקבר ועל מת עבי לומכות
לותו כלי שיכחמו עליו: תוספות: כלומר מוקדים המקבנים
ממון בלחק עפרם כי לל ישלו מלומה בעמלם: בקיט וכפיל
וכו' תגר וטרמן היה כל ימיו ועבפיו בפל ליקן בלל ממון.
למכבי זיפותא יזיף עפיו כפמבקש לעבור מן פשלם נרוך
בלוות ממון לתכריכין. לל לקיט וכפיל בלוילי בלחנה ויהן
תוספות. כלימיו טרח וקן בתרונה הפעם קזלת נרוך ליתן
מכם לפתן להעבידו הבקר ופוביב לו בל הקפותיו קולם ס
שיעבידהו: מותא כמותא מיתתו של זה כמיתת לחדים היה שהכל
מתים: ומדעת מיבולין לחל מיטול גדול חולי גדול היה לו
וייסורים קשין יותר משלח בני לחם מיבולים לניים כחשב לבלו
חולי זה שבחלק חולי גדול משלח מתים.

דברים של מיתה וקל מפעם תלמודא מאי כיהו
לבנים של מיתה: ליספד יספדוהו שלל
יאמר מה לי להפסיד על מת שליהו קהוי לחל יחשוב בלב שפם
יספד יספדוהו: לייהן לחדים לקהוה. לידל המדים קול
בהספד. היכא לאמרי לי לל ילל ילדוהו מי שלל מרי עבמו
בנשות לבל הוא מוטבל למתים מרימין לו מן השמים: שבחר
כי טוב לאמר לך עלה הנה טוב שתעלה בישות ולא בגהום שלל
בישות ויספילוך ויכמיקוך מחבלם:

ראשונה ושניה כ' בניס מתו לו בב' פעמים. לל עשו
חלל מנוח לאת ביום אחד ועל שם לומתו
מנוח שעשו בו ביום שהוא היה יום ראשון למלל את ילדם לאמר
ואחיכם בל בית ישראל יבכו בניו של רבי שלמדו ולימדו תורה
וקיימו מנות עגלתו שלהו ליוויש לספדם: מה לחיה בהו של
יבכעם שלל יעשה חלל מנוח לאת ועשו לותה מנוח שעשה מ
משכחו הכתוב ואומר וספדו לו בל ישראל ינן בחבל בו לבר טוב
לחיה בן יבכעם בעל משחיתו וגדולתו לומרת המלך: ועלה
לרגל ולא הקפיד על מה שהקפיד לחיו לכתיב עתה תשוב
המלכה לבית דוד שם ילט ישראל לרגל וילחו מלכי בית דוד
יושבין בעזרה ואלו לא יאמר אלא יושבין בעזרה שלין ישיבה בעזרה חלל
למלכי בית דוד לבד: בכלכלית לוחבים בלי שישבו לשולים

נתניס

בשוק אל איתרח לי תלתין יומין ואהדרי לתלמודאי
דאמריתו אשתרי מי שבא לבאן ותלפודו בידו ביום
תלתין אתא אמר מאי כולי האי דקא דחקא רגליה
דבר נתן ואין מלכות נוגעת בחברת אפילו כמלא
נימא, רב חסדא לא הוה קא יכיל ליה דלא הוה
קא שתיק פומיה מנרסי' סליק יתיב אארזא דבי רב
פקע ארזא דבי רב אשתיק ויכיל ליה, ר' חייא לא
קא מצי למקרבא ליה יומא חד דמי נפשיה כעניא
אתא טרף אבבא אל אפיקו ליה ריפתא לעניא אפיקו
ליה אל קא מרחם מר אעני אההוא גברא אמאי לא
קא מרחם מר גלי גביה ואחוי ליה שושא דגורא אמצי
ליה נפשיה.

משנה נשים במועד מענו' ולא מטפחות מאי
אמרי אם' רב ווי לאזלא ווי לחבלא
אמר רב נשי דשכנציב אמרי הכי ווי לאזלא ווי ל
לחבלא, ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי גוד גרמא
מכבא ונמטי מי לאנטיכי. ואמר רבא נשי דשכנציב
אמרי שיויל אצטלא דמילתא לבר חרי דשלימא
זוודיה, ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי עטוף וכסו
טורי דבר רברבי ובר רמי הוה, ואמר רבא נשי
דשכנציב אמרי אחנא תגרי דאזבוני מיבדקי,
ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי רחיט וגפיל אמרי
ואמברי זיפותא יזיף. ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי
מותא כמותא ופרעא היבוליא,

תניא היה רם אום שוב ללכת אל בית אבל
מלכת אל בית משתה וגום מאי והחי
יתן אל לבו דברי' של מיתה דיספד יספדוניה דיקבר
יקברוניה דיטען יטעוני דילוי ילוניה דירל ידלוניה
ואיבא דאמרי די לא ידל ידלוניה דכתיב כי טוב
אשר לך עלה חנדה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו
עיניך,

תנו הבנן כשמתו בניו של רבי ישמעאל נכנסו
ד' זקנים לנחמו רבי טרפון ורבי יוסי הגלילי
ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא אם' להם ר' טרפון
דעו שחכם גדול הוא ובקי בהנדסה הוא ואל יכנס א
מכם לתוך דברי חבירו אמר רבי עקיבא ואני אחרון
פתח רבי ישמעאל אמר רבו עזונותיו תכפוהו אבליו
השריה רבותיו פעם ראשונה ושניה. נענה ר' טרפון
ואמר ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר
שרף ה' והלא דברים ק' ומה נדב ואביהוא שלא עשו
אלא מצוה אחת דכתיב ויקריבו בני אהרן את הדם
אליו כך בני של רבי עאכו, נענה רבי יוסי הגלילי
ואמר וספדו לן כל ישראל וקברו אותו וגומר והלא

דברים

ואפילו לא הקפיד בכך וכשהניעה משמרתו לשמור הלילה ויהיו יכולין לעלות כל הכהנים לעלות. ומשלפות לטהרתך משורפין על המלכים לאחר מיתתן כל כלי תשמישן. שלא עשה מלאכה מתוך לחיתתו ועשה לותה מתוך שהעלה ירמיהו מן קטיט זכה למשרפות לחותיו ולמות בשלום ופפלו עליו קול תלון והלי מתוך דקא חשיב לה קלאר שלא לותן מנות שמחוך לחיתה שנטיל לותם מנות זכו להספד דגדקיה וכבד ולביהוה הכבה מנות קיימו כיצד. ולאחר כמי קיים מנות דקא משכחן בים מתוך שלא חשיב לה לכתיב ויסע קן על בשרו ויהוה ויעשה בשך ויהלך לטו ולכתיב קרלית כי ככבע לאחר: לא הוה ילעגך מה הוא למשמע מספר הדלמון בנקעת מנדו מדע מילתא היא: והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם עד הערב כך בניו של רבי עאכו. נעגה רבי עקיבא ואמר ביום ההוא ינדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון ב בבקעת מנדו ואמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר בעידנא ההיא ס"ד: מספדא בירושלם כמספד אחאב בן עמרי דקטל יתיה הדדרמון בן טברמון וכמספד יאשיה בן אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מנדו והלא דברי' קו' ומה אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד דכתי' והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם עד הערב כך בניו של רבי עאכו. אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ביה צדקיהו עור אמר ליה הכי אמ' רבי יוחנן שמת נביכד נאצר ביומיו אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ביה ביאשיה הנני אוסיפך אל אבותיך ונאספ' אל קבורתי' בשלום וכתיב ויורו המורים את המלך יאשיהו ואמר רב יהודה שעשאוהו ככברה אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן שלא חרב בית המקדש בימיו אמר רבי חנינא קשה יציאת נשמה מן הגוף כציפורני בני הושט ר' יוחנן אמר כפיטורי בני הושט, אמר רבי לוי בר חיתא מנפטר מן החת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום, מנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלו' אלא לך לשלום, מנפטר מן החת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנאמ' ואתה תבא אל אבותיך בשלום, מנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי דוד שאמר לאבשלום לך בשלום חלך ונתלה יתרו שאמר למשה לך לשלום הלך ו חזציה ואמר רבי לוי כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנס' זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, אמר רב חייא בר אשי אמר רב תח' אין לה'מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון,

דברים קו' ומה אביה בן ירבעם שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב ביה יען כי נמצא בו דבר טוב כך בניו של רבי עאכו מאי דבר טוב רבי איבא ור' חנינא בר פפא חד אמר שבטל משמרתו ועלה לרגל וחד אמר שבטל פרדסאות שהושיב אביו על הדרכ' שלא יעלו ישראל לרגל. נעגה רבי אלעזר בן עזריה ואמר בשלום תמות ובמשרפות אבותיך הראשונים וג' והלא דברים קו' ומה צדקיה מלך יהודה שלא עשה אלא מצוה אחת שהעלה ירמיהו מן הטיט כך בניו של רבי עאכו. נעגה רבי עקיבא ואמר ביום ההוא ינדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון ב בבקעת מנדו ואמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר בעידנא ההיא ס"ד: מספדא בירושלם כמספד אחאב בן עמרי דקטל יתיה הדדרמון בן טברמון וכמספד יאשיה בן אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מנדו והלא דברי' קו' ומה אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד דכתי' והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם עד הערב כך בניו של רבי עאכו. אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ביה צדקיהו עור אמר ליה הכי אמ' רבי יוחנן שמת נביכד נאצר ביומיו אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ביה ביאשיה הנני אוסיפך אל אבותיך ונאספ' אל קבורתי' בשלום וכתיב ויורו המורים את המלך יאשיהו ואמר רב יהודה שעשאוהו ככברה אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן שלא חרב בית המקדש בימיו אמר רבי חנינא קשה יציאת נשמה מן הגוף כציפורני בני הושט ר' יוחנן אמר כפיטורי בני הושט, אמר רבי לוי בר חיתא מנפטר מן החת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום, מנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלו' אלא לך לשלום, מנפטר מן החת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנאמ' ואתה תבא אל אבותיך בשלום, מנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי דוד שאמר לאבשלום לך בשלום חלך ונתלה יתרו שאמר למשה לך לשלום הלך ו חזציה ואמר רבי לוי כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנס' זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, אמר רב חייא בר אשי אמר רב תח' אין לה'מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון,

הרן לא יכנס לתוך לפי שכבר מתו שני שלא ילכוש שום לתוך מתו מה ת"ל לא עקיבא לא יכנס ולפי לתוכן פיכוש ולא לכלוש שום לכך נתאמרו.

כברה כפה שכלה מוכין מוכין: שלום זה בית המקדש כלשון' כמה לה בומן שיש שלום יהיו לשמון ולשמחה:

אמר רבי תניא קשה יציאת נשמה מן הגוף וכו' כתי' מת בכוות פי' לא.

אמר רבי לוי כך מיתת הכשרים מן המת לא יאמר לו לך לשלום וכו' כמו שכתוב באומר לחמון שכשוף מכשת נכרות: עוד אמר רבי לוי היוצא מבית הכנסת לבית המדרש וכו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל ואמר: גם זה כתוב שם וגם תח' לין לסס מכוסה וכו' והלן לא כתב כאן חלוש ולא לין לסס מכוסה לא בשלם היה ולא בשלם הבא כלומר לפי' לאחר מיתה יעסקו בתורה בשביל שנאמר כאן ואחרי' במשמע יקוים ולא קוה ידע לשמקל ולמטרא בהדי נבכן: דכתי' ילכו מחיל אל חיל ואמר וזהו בשעת פטירתן שנהנים מזיו השכינה וזהו ניון של מעלה שהוא כנגד יהושלם הכמוים כציר שמוכרם לה יקדים: עכלה הלן לא. וגם לפי לא קדם כאן מה שלא כתב בית הכנסת בכוות ולא. לין לסס מכוסה לשנה קלאר והולכין מנעם לקיים ומקיצו לנעם לעתיד ולשמוח שנ' ילכו מחיל אל חיל ונו' שוב כרוך מבל"ם ומהתפלות שבסיום מסכתא זו כתבו לאחר כ' לעשות לא תכיכח כאן מדניס שלום וכו' ואחי לא מנלתיה בנמ' ועוד לכתוב כאן פירושו כמו שכתוב בפלמ"ד ובתוספות: ולא. לפי כל כניך למודי ה' כאן שכל כניך למודי ה' בשלום כניך: ויקי שלום בחילך בחיל התלמידים שמלמדים תורה בהכים. למען אחי ורעי אלו תח' ה' עז' לעמו יתן ועמר.

תוספות לא לעשות אל תכיכח אלו תח' מדניס שלום ממוך לחוץ לעתיד: אלא טוכיח אלו תח' כלאחריכן כמסכת שבת מאן כבאים אלו תח' שעוסקין בבניכו של שלום. שלום רב לאוהבי תוכיח כל הני פסוקים ואומ' יהי שלום בחילך בחיל התלמידים שחלמדין תורה בהכים ואומר למען אחי ורעי אלו תח':

סליק מסכת מועד קטן

סליק מסכת מועד קטן

הלכתא משכחית: מכאן קומיטו בגמ' שהלכה היא לו כח ללמוד מה שמומע: שכקרן כלית על שכלנו לנו להטיל טורלו: כליני עמים הם קנגיים המתבלבי'מן העמים לקבל עליהם שול מנות: והטור רק משו' דר' תנחום

לחמיה נקט לה הכא נגי שמעתתא דר' תנחום לגעיל בגמרא: אבל בחגים ועקרבים יש בו לא היה רק אלא ממים:

תוספות תחלה לנגיים שבנעוו על המילה טעי מכל לותם שלפניו:

חדושין שהיה תחלה לנגיים זה הפסוק כלו כלים כוויקרא רבה נגי ושבת עד ה' לאלהיך הין

לך לבך גדול מן התשובה: משעה שהיו רבותי' ביתי לגיעזר ובני יהושע ולב ונזר שבקלניטין של אלך מכאן ועד ל' יום לא יהיה יהודי בכל השלם והיה מסבקלניטין של מל ך לאחר ידע שהיה שמים בא לו לאבל בבן גמליאל ובלה לו את הדבר והיו רבותיו מנעיצים בהבה לאחר לאחר שהיה מכאן ועד ל' יום יעמוד לכם לאלהיכם וקל דביש כלו הקוח קרן נגי גניש והייכו דקל דביש הבא לאחי בקע טעי עם לאלי לאברהם מעם לאלי יבחק:

להקביל פניו יו' היה שהלש מיב לבבד את רבו בהקבלת פניש בלאחריב' כלה מדוש את

קולבת אלין היום לא חדש ולא שבת: תלמידיך אלו ואין לנו לבבד בשביך להאחת שבחת כאו יתאחרו כל פועלי און יפתבאו שלכם נלקח: קטיבה לאחת שבח לאחת שבח מיוחד לומר אין כמוך לבך באלהים:

תוספות בשים לשמוע לאחריב' כירוש למי לאלי בבן עזרי לאחר לאחיב לאלש לנאחר טבת ה כלי ליתן שבר למביאיהם על זה סמכו להניח קטנים בבית הכנסת ומי בעמך כישראל גוי לאחד לאחיבן במדבש נ' מעידים עליו על זה הקבה ישראל ושבת: הקבה וישראל מעידים על שבת שהוא יום מבוקש. ישראל ושבת מעידים על הקבה שהוא אלוק'. הקבה ושבת מעידים על ישראל שהם יהידים בלומות ועל זה סמכו לומר לאתה לאחד במבחה לעשה שליכו מדבר על ענין שבת טלי הלי כתו תפלת ערבית ושחרית:

חדושין שבת של מי היתה בפרק תפלת השחר מפני בשהעבידו לן ומכו לאת ב' לאלעזר בן עזריה עזריה לאחר: ולא הוא לא בן עזריה. לתלמיה שורת המעבה: פושלין ומבטלין שיך לענין שבול עבות ופבול כהוכח: כלן אל לאחר לאחרן אין לך לאחד בבני המחלוקת מביא ראיה מתורת שוב לאחר אלא אחת מתורתו של הקבה. פרבם לאחר לאחרן אין לך מביא ראיה מדברי בניא הבא לחלוק על דברי משה דבריו: עשה לזכך בפרבסת מאחר שכלן לבן לשמי' עשה לזן שומעת ולמוד ולא לבני כלן ובשתלע להבחין לי זה יבשר קבע הלכה כמותו לפרבסת טרימוניא שבל הרבים:

חדושין אל לאחד כתבן וכו' תיש בשלש' בפק לניטין בני פלוגתא דבילגש בגבעה שיך שביב אלו ואלו דברי אלהים חיים לאיבשר לקוו מבוויהו אלא אלו מטהרין ואלו מטמאין אלו מתירין ואלו אוסרין הילך לעשה ול שלפיך נאלה לך הכתוב לאחרי רבים להטות:

באפרכסת בתוש' כתוב עשה חזק כאחדי אלהים והכניס בו לדברי המטמאים והמטהרי ואותה גרסת כרלית להא לפרכסת מכנים בזו ומוניא בזו ואין לדמות לה ויש ליישבה שהפרכסת לעולם היא אלא כי כאן שהיא מדיקה עצמה מעט מעט כך מספיעות לאלו ואותה וכן לאתה תטה חזק למלאתה תדברי חכמים: עכ'.

ולימדו

פרק ראשון

הנהו תרי אלמי דהוו בשכיבותיה דר' בני ברתיה דרבי יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתי' דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי קמיה מניידי ברישייהו ומרחשי בשיפוותיהו ובעא רבי רחמי עלייהו ואיתסו ואשתכחו דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי ותוספת' וכולי תלמודא:

דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלי בת נדיב כמה יפין רגליהם של ישראל בנעלים בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב שנאמר נדיבי עמים נאספו עם וגו' וכי אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחלה לגרים. גם כף לוליב וערבה אמר רב כהנא דרש נחן בר סניומי משמיה דר' תנחום סדר והבור רק אין בו מים מפשמע שנאמר והבור רק אינו יודע שאין בו מים אלא מה תלמוד לומר אין בו מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, גם

בשבת פרק במה מדליקין

תנו רבנן מעשה בר' יוחנן בן ברוקא ור' לעזר בפקיעי אם להם מה חדוש היום בבית המדרש אמרו ליה רבי תלמידיך אנו ומסיך אנו שותין אמר להם אעפב אי אפשר לבית המדרש בלא חדוש שבת של מי היתה שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה ובמה הגדה היתה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשי באים ללמוד ונשים באות לשמוע טף למה באים כדי להקביל שכר למביאיהם אמר להם מרגלית טובה היתה לי בידכם ובקשת' לאבדה מסני ועוד דרש בה את ה' האמרת היום וכתיב וה' האמירך היום אם להם הבה לישר' אתם עשיתוני חטיב את בעולם ואני אעש' לכם

ולימרו ליה בהדיא מיד למה סוזקקו לומר תלמידיך לכו: כמאן דאמרי משום שיהו ישראל קדושים בעבור היכרן כמה שכתוב מפיהון ועון מלכן בני עמון ומואב מעשרין בעשיו בעבור שהם היו זורעין בשביעית שהם היו זורעין בשביעית כלומרים לקמן שלא קדושת שלג קדושת הארץ בשביו ילידי וקבל עיניך הקדושה בשביו שהתן עוברה לעותו מכין הכי מימות למפי כשהת הגדולה היתה תקנה זו: על תחומו

לכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת
סם י בעולם דכתיב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני
שמות כ ז אעשה לכם חטיבה אחת בעולם דכתיב ומי כעמך
קהלת יב כישראל גוי אחד בארץ: ואף הוא פתח ודרש דברי
חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות
נתנו מרועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבונות
לומ לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להביא
חיים לעולם אף דברי תורה מכוונים לב לומדיהם
מדרכי מיתה לדרכי חיי אי מה דרבן זה מטלטל אף
דברי תורה מטלטלין תלמוד לומר וכמסמרות אי מה
מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסרין ולא
יתרין תלמוד לומ נטועי מה נטיעה זו פרה ורבה אף
דברי תורה פרים ורבי בעלי אסופות לו תת שישבין
אסיפות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאי והללו
מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין
והללו מכשירין שמא יאמ אדם הואי והללו מטמאין
והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו
פוסלין והללו מכשירין היאך אני למד תורה מעתה
תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד כלן אל אחד
נתנן ופרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך
סם כ הוא שנא ודבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר
אף אתה עשה אזנך כאפרכסת וקנה לך לב לשמוע
דברי המטהרין ודברי המטמאין דברי האוסרין ודברי
המתירין דברי הפוסלין ודברי המכשירי ובלשון הזה
אמר להם אשרי הדור שרבי אלעזר בן עזריה שרוי
בתוכו שאין דורו יתום וליסרו ליה בהדיא משו מעש
שהיה דתניא מעשה בר יוסף בן דורמסקית שהלך
להקביל את פני רבי אליעזר בלוד אמר לו מה חדוש
היה היום בבית המדרש אמר לידי נמנו וגמרו עמון
ומואב מעזרין מעשר עני בשביעית אמר לו יוסי
פשוט ידיך וקבל את עיניך פשט את ידיו וקבל ארז
שמות כג עיניו בכה רבי אליעזר ואמר סוד ה' ליריאיו ובריתו
להודיעם אמר ליה לך ואמור להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו
מרבו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם הרב ה כרכים כבשו עולי מצרים
שלא כבשו עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמוכו עניים
עליהם בשביעית תנא לאחר שנתישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו, מנחתי במסכת
עשיה ס פסקים פרק מקום שנהגו מלמד קנה דומה למה שהוא כתוב למעלה כתלמד זה כלם פרכם למד למדן וט וחל: דרש רבא ועמך
כלם צדיקים בין שאמר להדליק בין שאמר שלא להדליק שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחד,

רבי יהודה אומר סומא בא מעיניו פטור מן הראיה שנאמר יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא
לירא ית מה לראות בב עיניו, גם בסנהדרין פרק א רב הונא כי הוה מטי
סם ל להאי קרא יראה יראה בכי אמר עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק מסנו לראות פני וגו ורב
זכריה כג חונא כי הוה מטי להאי קרא בכי וזבחת שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו יתרחק מסנו
ישעיה ל סמו מה שנ למה לי רוב זבחיכם יאמר ה' וגומר רבי אלעזר כי הוה מטי להאי קרא בכי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי

כנהלו

אלא בעשר לפרשו ראשון קשר
השער איש ין החתן רפ"ו מכתבי
קוב"ר מ"ו נכ"ה.

להדליק

כיה כי יש מקום שנהגו שלא להדליק כר בלילי
יה ויש מקום שנהגו שלא להדליק ועי דבש
דבא כי שכיחם בתכוכו לבבר לחד לאסור תשמיש המיטה וזה
שלחד להדליק לפי שלאור הבר לא ישמש מטתו וזה שלחד שלא
להדליק סובר כשהבר דולק מסתבל ורואה את אשתו ומתאוה לה
עב: הכי למדנו מכאן שהאוסר להדליק כר ומתיר ואפי
המתיר להדליק בלא נדליקו נדליקים להיות טובתם לחד
לקיום מנוח כן כל האוסרים וכל המתירים בכל מנוח בעולם
לבריאם בלא נתנו מרועה לחד כיון שטובתם לחד לבריאם
מנוח או מנות ומלב זה לאשה שכוונו לומר כי לחרי שהאוסר
גם המתיר יש לבל ל מהם הקדם שבלית המניחתו לקיים שבתו
הרי בל ל מהם יש לו התלות בלחת מה שיין כן לא יהיו הולקים
במניחות לל שזה יאמר בך ל וזה אומר בך לחד והבה זה בקשר
עם עם כחאמר זה על בטוחים מה בטיעה זו פרה והבה וכו ולי
במקום זה בראו זה לזכיה בעלמא.

עבד שקיה מכיה לרבו על שרבו מבקה ושוקף מתי
יבלהו יתבקק מעליו לך הגיע יום שבקבץ
לו לשוכן ולישקק ושוה שלא יבלהו שבאחר כי תבואו ונו תוכקה
סמוכים פשטו בפניו לחרובי בלעז.

מאי קיה מבה לן למתניתה. כולי קאי ואולי בל
קיימוכין הלכה יקבל ושלמו בפסק לא תקיים לו
תקוה.

תוספות לבתיב בלוחייתה דלא קיימתה לא בעני
למיתר שיעיד עליו שקיים בל התורה
למבה ילבוהלא לא קיה בדוכו שלא קיה אומר בך וכך להשתי
ועשיתי מעשה בה והעידוני שבן למדת לתה עב.

ויש

ויש נפקה בלא משפט יש שהוא כלה ואין עון נילו ולא היה משפטו לספות: ומי איכא למאן דלא מוקי לה כרבי
מלאך המות לשלוחו למיתי לי [illegible] הקולעת שער הכשים: היכי יכלת לה מלאך
שלא הגיע זמנה: הוה בקיעא מתחת כילה היתה לוחצת הלוד שלא תגוד שקולים פילגין: ולא מקניא תגודא היתה מכבדת

לה התגוד: לותיבתיה לגבי לכרביה הוסיפתו על גבי כגלה
וכחות והוכע מזלה: לרביבא להו לפה לכי מוסקן לשומר המתי
שמו דומה שלא מתגלגלין עמי ושטים בשולם על שילגה
שכותיו והוא קרוי לוד: למעבר במיליה מעניד על מלותיו:
למטו שכתבשלו: לכי מיכוטן לותן שלא כתבשלו כל נוכן ליכן
ממהרות ליקק לייכו לכתיב וכוליה הטוהות ירק כן יקקו לה
הכמוהים הבדיקים בלמזים למיתה קולם שיקטלו: לזוטר
בעוד בחור: לפי מרבבן להיות הולך בדרך טוכים הוה פיי:
מבעט בלכוחיו הוה רבי לשבכלרמי היה מכיר בו שליכו מן
הקלוסים ומבעט בלכוחיו הוה וכתיב וטוב לה יהיה לרשע ולה
ילריך ימים כגל לשבר ליכו ירק מפני הלגלי: ותניא בקלוסין
מוכח זה לפי יודע מהו כשהוא לומר והדרת פני זקן וירלת
מלכיך הוי לומר זה כיכוד מכמים:

תוספות ליכא ליכים לשוכל בלא זיכיה לג לומר
דרבי יוסף לא היה שוכל כן דעבל זה לא
תיכן לו בלוס וכי נשכיל כך לא היה לו לבטות שלא תלמודה הוא
דקא בעי רבי מלאך המות למספר מה שליכא לו בכבר
דהאי שובלא. בבית שבי קיי"
כדלילית בשבת. מוסיפה ליה והוה חלופיה: ים
להקשות לרבי עקיבא דאית ליה בשלבי המולן משלו הוסיפו לו
לחזקיהו ולית ליה זכה מוסיפין לו הא משמע הכא למוסיפים
לו וכ"ע:

מבעט בלכוחיו הוה. לכ ליכא למימ' בהחיל לבמה
מלליקין בבי ג' שמת והיה לשמו מולכת תפלין
בבית מדרש בעלי שקיא ושכה לילך מת בחבי ימיו ומה שלא ה
הסיכו לה כן משום שלא היה מספיק לה תשובה זו.

קלות כחמורות עושקי שכר שכיר כמכשפי וכמלכפים
ומטו גר ולא ילכלכו בהלי קיקא כתיב: כי לית כל
בעשה הלדם הלליים יכיל במשפט על כל בעלם על כל ה
בעלמות ממכו שעשה שוגג הוא מביאו במשפט על כל לתי לבר
מועט במשמע. וכמאם קן לעת מכבו בלבר: מלי לם טוב
ופם לע לף על הטובה שעשה מביאו במשפט: שליכו מחותך
שליכו מבוקר מן החלב ומן הנידין הלמורין. בעבלי שבתות
שמתוך שהן מתכבין לתקן נרכי שבת לין מוכנין לכ לם מבוקר
הוא.

תוספות

לבה לדומה סיף סוף שני מאי עבדת להו אם' ליה אי איכא צורבא מרבנן שאינו עומד על מדותיו מוסיפנא להו
ליה נא דמעביר בסיליה מוסיפנא להו ליה והויא חלופיה. רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי ותסיתני בו
לבלעו חנם עבד שרבו מסיתין אותו עליו וניסרת תקנה יש לו. רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי הן
בקדושיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו ואם בקדושיו לא יאמין במאן יאמין יומא חד הוה אזיל באורחא חזייה
להחוא גברא דהוה קא מנקיט תאיני שביק הנך דמטו ושקיל הנך דלא מטו אל הני מעליין מפי אל הני
לאורחא קא בעיגן לחו הני נטרן והני לא נטרן אמר חיינו דכתיב הן בקדושיו לא יאמין איני והא ההוא
תלמידא דהוי בסיבבותיה דרבי אלסכנדראי דשכיב אדזוטר אמר מרבנן הוה חיי ואם איתא
דילמא מהן בקדושיו לא יאמין הוה החוא מבעט ברבותיו הוה.

רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא הוה בכי וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד מסהר במכשפי' ובמנאפים
ובנשבעים בשמי לשקר ובעושקי שכר שכיר אלמנה ויתום ומטי גר ולא יראוני אמר עבד שרבו
מקרבו לדינו ומסהר להעידו תקנה יש לו. אמר רבי יוחנן אוי לנו ששקל עלינו הכתיב קלות כחמורות ארש
בן לקיש כל המטה דין של גר כאלו מטה דינו של מעלה מטי כתיב. אר חגינא בר פפא כל העושה

תוספות הא יכלוכי מוקלין לעשקי שכר שכיר קאי לקרוי לא תעשה ועלינן לרבי ישמעאל דאמר בפרק ב תרע ליומא לעל סיבי לעון תעשוכה תלה ולים מכפר · ולרבי עקיבא דאמרת התם לעל עשה ולא ת עשה תעשוכה מכפרת:

צרות זו לזו לעון וכיעקתה נכיתה גם כעם ונומר שתי כשים יחד · זה ממניח מעו' לעבי לעיל קאי אם טוב ואם רע זה הכניל להמניח נלקתו לעבי כשעת הלקח ולא כשעה שקודם הלקח ויכול לנקש מזוכותיו ולקכותם כשעת הזול · לעלה לקכות התכואה כלמתנמיכין ועלת לרעע · לתליתא להפסד ולאמוד כך שמעתי ו"ל לקכות כשעת הלקח מזון שעה שהוא תולה כסלו כלאמרי' תלה לסילתיה · ויכו מקם מזכע ישכיל לכתיב והקתרתי פני מקם הייכו הסתר פכים שעושק מנכות הכלות עליו ויכו כעשק שלא יבאו ויהיו לאמוד שהעכים סולגים ממוכו: נרכוכו שללוכו · כל מקום שכתכו שכחים עיכיהם סוטר פרק עגלה ערופה: כחלום לאכל כו כיום הקוא קל לייך כיום ולא כלילה שמדקים לו חלום כדי שיתפלל על ס הלכל · ידו כטויה עליכו להגין:

תוספות כתן זיטרא ועקרכא פלית לפולת כשיטה זו קשה לזו לאמריכן כפרק שני דעבו קריכי לעקרכא מחיתי לזיטרא וחלופא לכבתא הילכך היכא לכתיה זיטרא ועקרכא כעשות נכות זו לזו ולית להו תקכתא:

זה המניח לעבי כשעת לקקו פלגי לאלעיל לאם טוב ואם רע: ושעת לקקו הייכו שהיו ממניח לו כשעת הזול לקכות תעלה אלא לקכות את לפי שעה כשעולהו כאלו כלאמריכן תלה לסלתיה תלה לחזוכי ולא כהיל לגלת לאמר לאפקיה בקרא לכי תתלון לותו נכות ועוד לכקש תלמודא מילתא לאא שכיחא לאמריכן כעכרי פסחים תלתי כניתיה קשה לעכיותא · ומפלת לקקי לנכות נכות ועשת המניח משעת לעבי כשעת לקקו כגון שתפשו המוסל וכא זה ואמר שילוח מעות על קרקעותיו ואם לא היה מניח לו היה המוסל מיקל לו כ כפליוכו לפי שקוף לקוק ועבי:

זוי

דבר ומתחרט בו מוחלין לו על כל עוונותיו מיד שנא' ולא יראוני הא יראוני מוחלין להם מיד · רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי כיון שראת כל מעשה הטים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע אמר עכד שרבו שוקל לו שנות כזרונות תקנה יש לו · מאי כל נעלם אמר רב זה ההורג כינה בפני חברו ונמאם בה · ושמואל אמר זה הרק בפני חברו ונמאם בה מאי אם טוב ואם רע אמר רבי ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא כי הא דרבי ינאי חזייה לההוא גברא דיהיב זוזא לעניא בפרהסיא אמר ליה מוטב דלא יהבת ליה דהשתא דיהבת לי' אכסיפתיה דבי רבי שילא אמרי זה הנותן צדק' לאשה בסתר דקא מייתי לה לידי חשדא רב אמר זה המשנר כשר לאשתו שאינו מחותך בערבי שבתות איני והא רבא משדר שאני כת רב חסדא דקים לה' בנוה ·

רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי והיינו כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות אמר עכד שרבו מפציא לו רעות רבות תקנה יש לו · מאי רעות רבות וצרות אמר רב רעות שנעשו צרות זו לזו כגון זבורא ועקרבא · ושמואל אמר זה המפציא מעות לעני כשעת דוחקו אמר רבא היינו דאמרי אינשי זוזי לעללא לא שכיח לתליתא שכיח · וחרס אפי בו ביום ההוא ועזכתים והסתרתי פני מהם אמר רב כר דלא כר טיכיומי אמר רב כל שאינו כהסתר פני אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכל אינו מהם · אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול איתיה אמר להו וכי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא לבי שבור מלכא אפי' חכי יהבו בידה רבנן עיניהו שדור דבי שבור מלכא ונרבוהו וחיינו דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שנתנו בו הכסים עיניהם או עזני או מיתה · ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמר רבה אמר חקנה אף על פי שהסתרתי פני מהם דכתיב ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אותם הפנים אסתיר אבל בחלום אדבר בו · רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו להגין שנאמר ובצל ידי כסיתיך ·

רבי יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה החוא מינאה עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מינה אחוי ליה איהו ועוד ידו נטויה עלינו להגין · אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מינה ומאי אחוית ליה הכי והכי אמרו לו להחוא מינאה מאי אחוית ליה אמר ליה עמא דאהדרינהו מריה לאפיה והוא מאי אחוית לך אמר לא ידענא אמרי גברא דלא ידע מאי איהו לידע מחוי בפחוג קמיה מלכא אפקוה להחוא מינאה וקטלוה כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניא אמרי ליה רבנן ומאי תיחוי עלן מן מינאי אמר להו אבדח עצה מכנים נסרחה חכמתם כיון דאבדה עצה של בנים נסרחה חכמתם של [illegible] בעית אימא מהכא ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך · רבי אילא הוה סליק ואזיל בדרכא דבי רבא בר שילי שמעיה להה' יגוקא דהוה קא קרי כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו אמר עכד שרבו מגיד לו מה שיחו תקנה יש לו · מאי מה שיחו אמר רב אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעת מיתה אינו והא רב כהנא הוה גני תותי פוריה דרב וכו' אין צורך לכתבו ·

ואם לא תסעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה · מאי במסתרים אמר רב שמואל בר אוייא משמיה דרב מקום יש לו להקבה [illegible] ומסתרים שמו · ומאי מפני גוה אמר רב יצחק מפני גאותן של ישראל שנטלה מהם [illegible] רב שמואל בר נחמני אמר מפני גאותה של מלכות שמים ·

זוזי ליעלה לא שביקי לה היה רוצה לקנות תבואה למחטלת ביתו · ליתלתה מאו תליה וזבין מפקידו המוכל לה לא
יפלה עבמו : מיבעי מתלמיד · לתוי ליה על ידי סימן כמו לו המזיק פניו · במאוב בהמו · כסהמה
פכמתם בלשון כתוב היין שוד תכמה בתימן לכלה ענף מבניס וגומ׳ : לבנדך לכלך בסוף · שיהא יתיבה לבני שמוק שלפני

תוספות ויקי עוד לכנס וגומ׳ פשטים דקרא בתחיה
קום וכי הדשט לא ימו׳ כמו שהכמני ימותו
רבי יעקב הוה רגיל וכו׳ מהלך ג׳ פלשים הוה מביתו לבית
רבו וכוסב מביתו לאחר הפסח ולומד יום לאחד ומוזר לביתו לשמח
את אשתו בתג הסוכות יום טוב האחרון · מבית דעך בית לוהבך
הקבה קרא לישראל רעיס שבאחר אחי וכעי · בחטאות ובשמות
שלא בתחנת ותהא זקוק להביא חטאות · זה שביטל קס גס
בפרק תפלת השחר: זה שמכוהו חבריו לדבר מבוה שלמדו לו
לך עמהו ולא הלך כתוב שהשכר עשו אותה מבוה : לא יוכל
להמהות עול בלותו מבין שהכבר עשו אותה מבוה : הייבו בדיק
הייבו עובד לאלים מי הוה הבדיק ומי הוה השובד לאלים
והלא לאחד הוה : ליבו לומה שוה פרקו וכו׳ : ולעבד שהביאם
בדיקים לא עבדו את הקבה בשוה שזה עבדו יותר · עשרה
פרסי ישביר לך אלם חמורו בזוז אחד שהבר בהמו כך ואם תאמר
לו לך עמי פרסה יותר ישאל שני זוזים · בלפתיך לא בכתף לא
בלשם שהופיפים את הכתף אלא בחתיה לך טל עוני לבוחיך
בו : כול זקו כלי קרם שהופין בו ·

תעקפות

תנו רבנן על ג׳ דברים הקבה **עליהם**
בכל יום על מי שאיפשר לעסוק בתורה
ואינו עוסק ועל מי שאי איפשר לו לעסוק בתורה
ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור בחנם, רבי
הוה נקיט ספר קינות וקרי בגוה כי סטא להאי פסוקא
השליך משמים ארץ תפארת ישר׳ גפל ספרא מידיה
אמר נפל מאיגרא רם לבירא עמיקתא ·

רבי זריבי חייא הוו שקלי ואזלי באורח׳ כי מטו להאי מתא אמרי אי איכא צורבא מרבנן הכא ניזיל ונקבל
אפיה אמרי להו איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עיניים הוא אמר ליה רבי חייא לרבי תיב את הכא
ולא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא ואקבל אפיה תקפיה ואזל בהדיה כי הוו מיפטרי מקמיה אמר להם אתם
תקבלתם פנים הגראים ואינם רואים תזכו ותקבלו פני שכינה הרואה ואינה נראה אמר ליה רבי לרבי חייא
איכו השתא סנעתני מהאי ברכתא אמר ליה רבי חייא ממאן שמיע לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי דר׳ יעקב
איש כפר חיטיא הוה רגיל דהוה מקבל אפיה דרבי כל יומא כי קש אמר ליה לא ליצטער מר דלא יכיל אמר
ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן ויחי עוד לנצח לא יראה השחת מה טעם לא יראה כי יראה חכמים ימותו
ומה הרואה חכמים במיתתן כך בחייהם על אחת כמה וכמה ·

רבי אידי בריה דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא והוה יתיב חד יומא
באושפיזיה וחד יומא בבי רב והדר אתי והוו קרו ליה רבנן כר בירב דחד יומא חלש דעתיה וקרי
אנפשיה שחוק לרעהו אהיה קורא לאלוה ויענהו שחוק צדיק תמים אמר ליה ר׳ יוחנן במטו מינך לא תענוש
רבנן נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ודרש ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ובלילה
אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה לשמה מעלה עליו הכתוב כאלו עוסק
בכל השנה כולה וכן הוא אומר במדת פורענות כמספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה
יום לשנה וכי ארבעים שנה חטאו והלא לא חטאו אלא ארבעים יום אלא לומר לך כל העובר עבירה אחת
אפילו פעם אחת בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עובר כל השנה כולה ·

רבי לוי רמי כתיב הוקר רגלך מבית רעך וכתיב אבא ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאות ואשמות
כאן בעולות ושלמים · תניא נמי הכי הוקר רגלך מבית רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר
אתה אומר בחטאות ואשמות או אינו אלא בעולות ושלמים כשהוא אומר אבא ביתך בעולות הרי עולות
ושלמים אמור הא מה אני מקיים הוקר רגלך בחטאות ואשמות ·

תניא מעות לא יוכל לתקן כיצד זה שביטל שמע של שחרית אושל ערבית ותפלה של שחרית ושל

תוספות כך היה יום נר היה וקיימו בן לחברים ושרץ שבתוסף ה' בשתים ובן בנו בנו לטולי תלמוד בני' שלה ה': כברזל סומקין רבוטה של עור לתומק: וכבר יהי עבירות לברייתי דיעקב כיעקבתא סומקתא לכוסיה חיוכא:

ערבית וחטרון לא יוכל להסגות זה שמנוהו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהן אם ליה בר זיהי להלל

עלמי ג מה ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים רשע היינו לא עבדו אלא עבדו ולא עבדו תרוייהו

פעמי' לשונה מאה ואחת אמר ליה משום חדא זימנא קרי ליה לא עבדו אמר ליה אין צא ולמד משוק של חמורי עשרה פרסי בזוזא עשרה וחד פרסי בתרי זוזי אמר ליה אליהו לבר חיחי ואמרי לה לרבי אלעזר

עשיו עמ מה הגה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני מלמ' טחזר הקבה על כל מדות טובות ולא מצא לישראל מדה טובה אלא ענוית אם' שמואל ואי תימא רב יוסף

נח כברזל חיינו דאמרי אינשי יאה עניותא לישראל כורדא ס

סומקא לסוסיא חיורא,

משנה רשבן מנסיא אומר אי זהו מעיות שלא יוכל להתקן זה הבא על העורוה וחולי, ממנ' ממזר את בנונב ומזל יכול הוא להחזירו ולתקן רשבן יוחאי אומר אין קורין מעוות אלא למי שהידה מתוקן מתחלתו וגתעוה ואיזה זה זה תח"ם הפורש מן התורה • והוליד ממנה ממזר וכו' הוליד אין לא הוליד לא והא תניא רש"י בן מנסיא אומר גונב אדם או גוזל איפשר שיחזיר גנבתו וגזלתו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה על בעלה גטרד מן העולם והלך לו רש"י בן יוחאי אומ' אין אומרין בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו טלה ואיזה זה זה תח"ם הפורש מן התורה רבי יהודה בן לקיש אומר כל תח"ם הפורש מן התורה עליו תכתוב אומר כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד משקומו ואומר מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי לא קשיא כאן באחותו פנוייה כאן באשת איש ואי בעית אימא הא והא באשת איש ולק כאן כאן כאן באשת ישראל • ואי בעית אימא הא והא באשת ישראל ולק כאן באונס כאן ברצון • ליוצא ולבא אין שלום ונום' אמר רב כיון שיצא אדם מדבר הלכה שוב אין לו שלום ושמואל אמר זה הפורש מן התלמוד למשנה • ורבי יוחנן אמר אפילו מתלמוד לתלמוד,

משנה חיתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו • תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמוכו שנאמר כי' יפליא כי יפליא שתי פעמים אחת תפלאת לאיסור ואחת תפלאת להיתר, רבי יהושע אומר יש לחם על מה שיסמוכו שנאמר אשר נשבעתי באפי אם נשבעתי וחזרתי

לא קלב ליה עכ"ל: סיתר כלים פורקים בלוי היתרת כלים שלמו מכמים לקמן מתיר את הכלי מעצו למו יש מן התירם לכך ואין על מה לסמוך לפי שכך מסור לחכמים בתורה שבעל פה. כי יפלין שכי פעמים לחל בכוזי ולקל בערכין יפליל כלי בערכך כי יפליל לכלול כלי כוזי. לחת הפלאה לחיסוי וכו' הפלאה לעון פיזום כתנעם ולמה כתיב הפלאה בסתיקן לחת שפיכם כסכלי ולסכר לת עצמו בכלי ואחת שמוד ומפכם לפכי

חכמים ולומר כך כלכתי ולעשות כן כלכתי לחכל לעשות כן לא כלכתי וכני לא לילי חכמה ומתוך כך מתירי לו. כשבעתי כאלי מלקלמר כאלי משמע יכולני ליפול עליו לפי שמחמת לפי כשבעתי ולא מלעשות מוסכת: יש ללמוד מכאן שהמוכח פתח לכלכו לומר לא לעשות כן כלכתי חיקבי לכך זה שאלי כוחה הכא לי עני כלכי מתירין לו. כל כליב לב כניחו שם עולכו כלכו לבו יניחו שם יתחכם יתירו לו. כשבעתי ולקיימה מלקלמר ולקיימה מכלל שאם כנס שלא לקיי' מתירין מלפלתא נדעין לחל של מלמל: גם ביומא פרק לחרון וגם במגלה פרק לחכון:

אין דורשין בעריות בג' ולא במעשה בראשית בשני מפני יניחה ולא במעשה מרכבה בגון בראיתי שמעתי מכלל שאתה מבין מעצמך:

משנה ראשונה אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו כל הנסתכל בד' דברים רחוי לו שלא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו רחוי לו שלא בא לעולם. גמ' אפרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אפרת אלא אם כן היה חכם מדעתו. הא אין דורשין בעריות לג' ולא במעשה בראשית לב' ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו. ולא במעשה בראשית כב' מנא הני מילי דתנ' כי' שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ולא שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם תל לימים אשר ברא אלהים אדם על הארץ אי לימים אשר ברא אלהים אדם יכול לא ישאל ששת ימי בראשית תל לימים ראשונים יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור תל מקצה השמים ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור, והשתא דנפקא ליה מן מקצה השמים לימים אשר ברא אלהים אדם למה לי מיבעי לי' לכדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע היה שנאמר לימים אשר ברא אלהים אדם על הארץ וגו' וכיון שסרח נגיח חבת ידו עליו ומיעטו והעמידו על מאה אמה שנאמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למקצה השמים ועד קצה השמים וכיון שסרח נגיח חקנה ידו עליו ומיעטו שנאמר אחור וקדם צרתני קשו קראי אהדדי

וחזרתי בי' רבי יצחק אומר יש להם על מה שיסמוכו שנאמר כלי נדיב לב. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר יש להם על מה שיסמוכו שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא להו מילתא דעדיפא מדידהו שנאמר לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אמר רבא לכולהו אית להו פרכא בר משמואל דליה פרכא וכו'. אמר רבינא ואי תימא רב נחמן בר יצחק הייגו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפא מסלא צנא דקרי,

פרק אין דורשין

ראשונה אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו כל הנסתכל בד' דברים רחוי לו שלא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו רחוי לו שלא בא לעולם. גמ' אפרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אפרת אלא אם כן היה חכם מדעתו. הא אין דורשין בעריות לג' ולא במעשה בראשית לב' ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו. ולא במעשה בראשית כב' מנא הני מילי דתנ' כי' שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ולא שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם תל לימים אשר ברא אלהים אדם על הארץ אי לימים אשר ברא אלהים אדם יכול לא ישאל ששת ימי בראשית תל לימים ראשונים יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור תל מקצה השמים ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור, והשתא דנפקא ליה מן מקצה השמים לימים אשר ברא אלהים אדם למה לי מיבעי לי' לכדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע היה שנאמר לימים אשר ברא אלהים אדם על הארץ וגו' וכיון שסרח נגיח חבת ידו עליו ומיעטו והעמידו על מאה אמה שנאמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למקצה השמים ועד קצה השמים וכיון שסרח נגיח חקנה ידו עליו ומיעטו שנאמר אחור וקדם צרתני קשו קראי אהדדי

סמות לא תהלים קיט

במדבר ל

לכלים ד

סם

סם

תוספות במעשה בראשית ומפכוח על לחכיו היכול מכראשית פלת הוא סם מ"ב לותיות

מכח הכי מילי לחין סכיס שולטין במעשה בראשית: יכול ישאל מה היה קודם שנברא העולם יכול לא ישאל ולא ילדוש במעשה ששת ימי בראשי' לקא לחן בריית לדם הוא לייב לשותא למלדש והוא כעין בראי תל לימים לשוכי מיום לחסון והשתא לכשקא דנפקא לן מן ולמקנה השמי' לחסור לשאול מה יש חוץ למחיכות מחילא לא לשאול בפשוטו לשאול מה היה קודם שנברא העולם שאם תאמר שהרי מה שהיה קודם בריית הוא עכשיו חוץ למחיכותו היכלך למן היה לשון מלכך בכוח לבריים לדם לשי למחיכותו מיכיך קודם שנברא העולם. על הארץ ולמקנה השמים על הארץ היה ומעיב לשמים לשון וקלט שתי פעמים ינראבי. תחלה נטוה ולכסוף שפל. מסוף העולם ועד סופו כשהיה שוכב היה לשון למוזג ונגלה כונעים למעבד. גם מלמד זה בכל לשבחלדין. תיהו וטוהו לקמן מפרש להו: מדת יום ומדת לילה עשרים וד' שעות בין שכיסס. ויש מפר מכיתיו הא למדת שקו מחשך מקיף את השמים: מטולחות לעון לחלוח מוסלין בלע': קו יטהו וע' למדת שהתוהו קו וקטהו לכניס:

תוספות

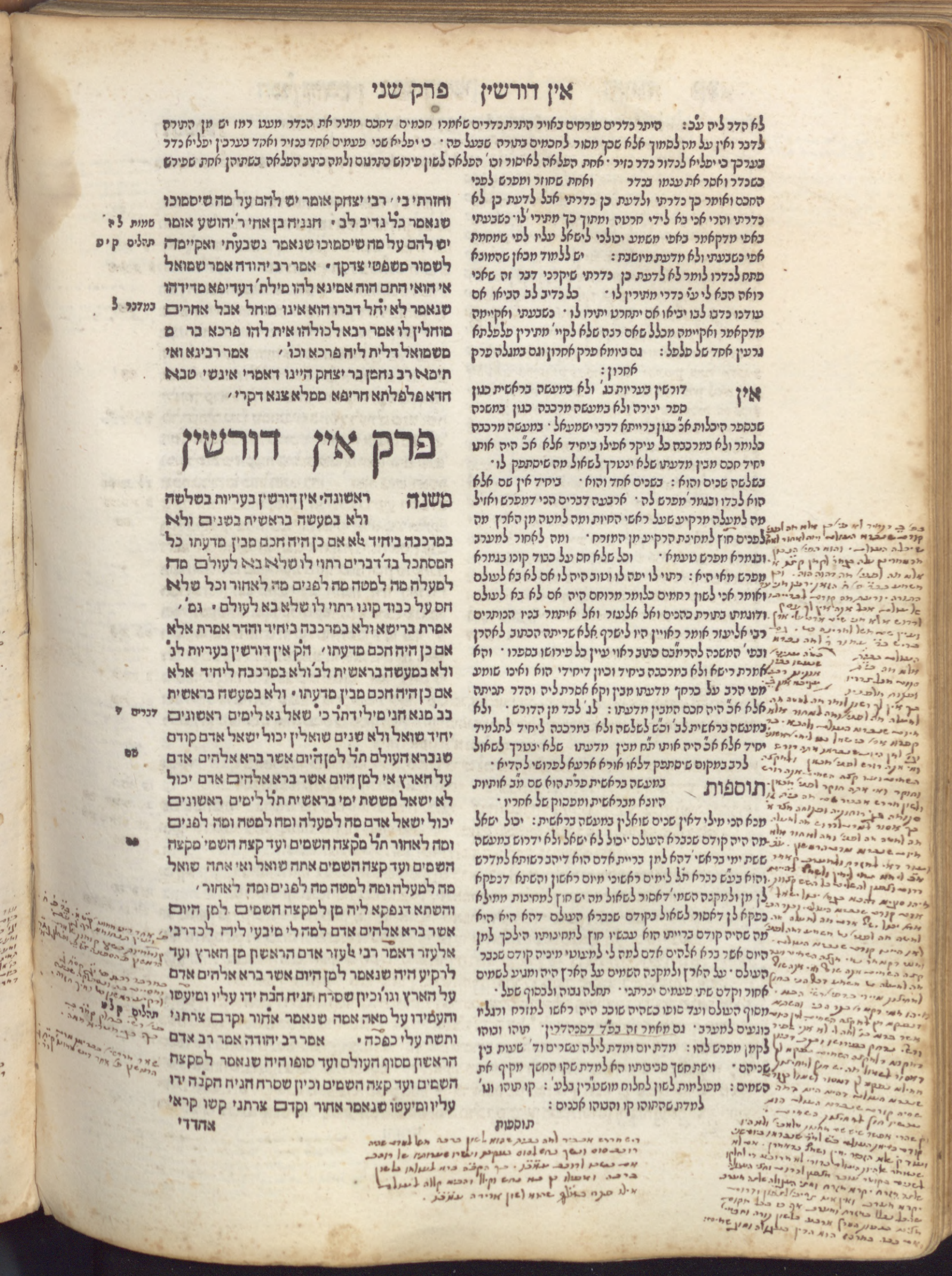

תוספות יכול ישקול מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחריו כו' ולפניו ולאחריו הוי מה שיהיה לפניו מה שיהיה לאחריו כך דקאמר בשלמא מה למעלה מה למטה שפיר אלא מה לפניו ומה לאחריו מאי דהוה מה שיהיה לפניו ומה שיהיה לאחריו וכי תניא בתוספתא מה שיהיה ומה שעתיד לבוא ולא לבקר תגי נוהג משתמעי מיכי שול בתוס' מסוף העולם ועד סופו מהלך תק שנה כך שמעתי לי להקביה יותר שכאחר מיכי אלי פרק ובכך מכי שמעתי לי לעולם: ותו' מכח לך הא שיש תק שנה ולא יותר ולא פחות ולא לבקש לן מן שלי שיש טו נ' לותיות שין ללת יוד קף ין ללת כעולם מן שלי ויעלה תק. כך שמעתי מר' מבקש בר עוריאל.

אידי ולילי חל שישבת הוא ופליג אמתן דלריש בתמיד למזבח ומערב למוק טפי לילי לא תימא הכי אלא היכי הוה קס כיון לכתך מקנה השמים ועל קנה השמי ולא שמוכר שיש בנגב על שכתמעט. ישת תשך בתרו מלכתיב סביבותיו סוכתו קל לריש. שול שם לכור לחוך לכאר היכי קיימי כל ככבים הכא לים בקיע וכו' ישעין שם: תכמה מה שהוא לומד. תבוכה שהוא מבין הכר הדם מלשכול תכמתי. לעת יישוב כח הוא כח הזכוב: נשר' נשרת הלב: נעגה כזיפה כלמה לקמן שנגר בו ועמל. בשמים מעלותיו לגמל עליות ליקרו. שרפרף לרגליו. כסא ליסב עליו על כרחך כסא עשוי תקלה ולפי שעה הכסא הוא מתקן השרפרף: לף ידי יסדה לבן מסיפים דקרא ילף לכתוב ישמחו יחדיו כשכתן ושעתן פקשות כמו שתמכו למעלה: ושרפן שנים. לקדים שמים לארץ לפי שכתוב בכא לת הוא שמי לחתת כשרצו תלת שמי ליפסר לקרוא ל' שמות כחתת לכבי כתיב לת לקדים: למי שתין דכתי להשכים ולהשכים וכתי כמי דקרא לשמים תחלה הוא ליה שמים דכתי ל להשכים ולארץ לין דכתי להשכים ושוב מעשה לארץ מתוכין ומעשה שמים במקיכות. וזו השכימה עמו שכבלו כחתת לכן סוכיר לשכר במעשה לארץ תחלה.

תוספות

אחדדי אידי ואידי מדה אחת היא. ואמר רב יהודה אמר רב לדברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ. תהו ובהו. אור וחשך רוח ומים. מדת יום ומדת לילה. שמים וארץ דכתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. תוהו ובהו דכתיב והארץ היתה תהו ובהו. אור וחשך דכתיב וחשך על פני תהום וכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. רוח ומים דכתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. מדת יום ומדת לילה דכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. תנא תהו זהו קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו ששמנו יוצא חשך לעולם שנא' ישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו. בהו אלו אבנים טפולמו' ומפולשות משוקעות בתהום שמהם יוצא מים שנא' וגטה עליה קו תוהו ואבני בהו. ואור ביום ראשון איברי והכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי אלא כדר' אלעזר דאמר רבי אלעזר אור שברא הקבה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו וכיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא באנשי דור המבול ודור הפלגה ראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהם שנאמר ומגנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר למי גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיקים שנאמר אמרו צדיק כי טוב וכיון שראה אור שגנזו לצדיקים ישמח. שנאמר אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה. תנאי אור שברא הקבה ביום ראשון אדם צופה וראוה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרי' אין אדם יכול להסתכל בו מפני חולשת עיניו ואלו הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום ד'.

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונ' ובדעת בכח ובגבורה ובגערה בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים. בחכמה ובתבונה דכתיב ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעת דכתיב בדעתו תהומות נבקעו. בכח וגבורה דכתיב מכין הרים בכחו נאזר בגבורה. ובגערה דכתיב עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. בצדק ובמשפט דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך. בחסד וברחמים דכתיב זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה.

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקבה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש בשעה שברא הקבה את חים הגדול היה מרחיב והולך עד שגער בו הקבה ויבשו שנאמר גוער בים ויבשהו.

תנו רבנן בית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה ואחר כך ארץ שנ' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ובית הלל אומרים ארץ נברא תחלה ואחר כך שמים שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. תניא אמרו להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם אדם בונה עליה ואחר כך בונה בית שנאם הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. אמרו להם בש לבית הלל לדבריכם אדם בונה שרפרף ואחר כך כסא דכתיב חשמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכמים אומרים זה וזה כאחד נבראו שנאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו ואידך מאי יחדו דלא משלפי מהדדי מכל מקום קשו קראי אהדדי אמר ריש לקיש כשבראן ברא שמים ואחר כך ארץ וכשנתן נטה ארץ ואחר כך שמים מאי שמים אמר רבי יוסי בר' חגיגא שם מים. בפתיחא תנא אש ומים מלמד שהביאן הקבה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע,

אין דורשין פרק שני

תוספות להקדים שמי לארץ דאי לאו ארץ הייתי אומ' לשכינה כבדלו כל וכתבתו זה אחר זה לפי שאי אפשר בעבין אחד כדפרישי. והא דאמרי לא נברא ארץ אלא בזכות תלה לכתוב בזה עשותה שלשים ושמים נעשה דלא כתיב ואת הרים ליה מדשבי קרא לשמוך ארץ לעשייה ומיהו קומש פרשי את השמים לזכות תלדותיהן ומדרש אחר הוא ופליג אהא דאמר בפרק בתרא דיומא עב יונק הרי וכורא רוח מה עבין זה לזה אלא לומר לך מדך שהרים שומדים על רוח. רוח מערב שמשב ומשליכין אותו: כשבא שחרית לתוך תיקו וחלוש כרחה ניזוק עד שבית מתיקו ומתפשט ויוצא למטה מן החול והרי השלם מחך וזו חלוש למעשה בראשית בכל יום. כדוק יכישה טילא בלעז אלמא ים שמים מלין משמשין אלא תשמיש יכישה פרוסה ניזון לשון מזון מקום שמלכים לריס בו. ומשות ביום מפני כבודן של ישראל שמקלסים אותו ביום יומם ינוק ק' אמרו ינוק את המלאכים לשתוק כדי לעשות חפל לנכריי חפל וכם מתחתיכם: ובלילה טירא עמי בריקיע עם טיר שלי. שקלסתי ביום:

תוספות כשבא שחרית פרשי כשבא בתיקו ומחילא החול יונק וכו' וקשה מה כן היולך כדלים מתוכו כמו עד העכבים לך רוב פעמי שהעכבים מתפשטין ומפני אותו ובלילה לפר' ליפכח כשבא שחרית בשלם ומתמו החורה יונקת ויונק עד שבית מן השלם ומתפלק החורה ובלין העכבים מושך חוט של חפל וכו' בעז"ה פ"ק ומה פירשו לשי: ומכח לן דמשון לילקי שמים. מכון לשון לוכך של מיכי פרישבות כלשהיה כשהו לבניס שפעוים: שהו לוכלות שלנ ובלד כל אלו לפרישבות. וכתבו בתוספתא כל העוסק בתורה אפלי לא מיים למילתיה דר' לקיעים שהתחיל לפרש. לוכלות שלנ הייהו שלנ מרובה הבא בשלף ומוכן לפרישבות אחל שלנ אחם לפרוכ כ כלאחריכן בפ"ק לתשבות טבא תלנ לפרוכ מחמשה מיני לשון לכתיב כתי כאשר יבל הנשם ושלנ ושמה לא יסוב כי אם הרוח את הארץ ונאמר עכ': עלייה טלנים רעים עלייה אנלים לשון שנל של מים ולשון אנלי טל ולשון אגן הפחר ש לשלש מחלפת בכון ושם מים חמים השמדים לנקות פירות ותבואות

שאל רבי ישמעאל את רבי עקיבא כשהיו מהלכין בדרך אם ליה אתה שמש את נחום איש גם זו כב שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים וארץ האדץ מאי דרש בהו אמר ליה אין נאם שמי וארץ חייתי אום שמי וארץ שמותן של הקדוש ברוך הוא ועכשיו שנאמר את השמי ואת הארץ שמים שמים ממש ארץ ארץ ממש ואת האדץ למח לי לחקדים שמים לארץ, והארץ היתה תוהו ובהו מכדי שמי מתחיל ברישא מאי שנא דקא חשיב מעשה ארץ תנא דבי רבי ישמעאל משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו השכימו לפתחי מחר השכי ומצא נשים ואנשים למי משבח למי שאין דרכם להשכים והשכימו.

תניא רבי יוסי אומר אוי לחם לבריות שרואו ואינן יודעות מה רואות עומדות ואינן יודעות על מה הן עומדות. הארץ על מה היא עומדת על העמודים שנאמר ועמודיה יתפלצון ועמודים על המים שנא' לרוקע הארץ על המים ומים על ההרים שנאמר על הרים יעמדו מים וההרים על רוח שנאמ' יוצר הרים ובורא רוח והרוח בסערה שנא' רוח סערה עושה דברו וסערה תלויה בזרועו של הקבה שנאמר מחלת זרועות עולם ואומרים אומרים על יב עמודים היא עומדת שנאמר יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, ואי אתה על ז' עמודים שנאמר חצבה עמודיה ז', רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד עומדת וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם, ואומר רב יהודה שני רקיעין הן שנאמר הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים וריש לקיש אמ' ז' אלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות. וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר הנוטה כדוק שמים ויפתחם כאהל לשבת. רקיע שבו חמה ולבנה ככבים ומזלות קבועים בו שנאמר ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. שחקים שבו ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא שנאמר ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וכתיב ויפטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו, זבול שבו ירושלם ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום שנאמ' בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ומה מקריב וכי תעלה על דעתך שיש לשם פרים וכבשי' אלא מחו מקריב נשמתן של צדיקים ומנא לן דאיקרי שמים שנאמר הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך. מעון שבו כתות כתות של מלאכי חשרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנ' יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי, אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקבה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו מה טעם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירו עמי איכא דאמרי אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בעולם הזה שרומה ללילה הקבה מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא שרומה ליום שנ' יומם יצוה ה' חסדו. אמר רבי לוי כל העוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנאמר הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם, ומנא לן דאיקרו שמים שנאמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים. מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית טללים רעים ועליית אנלים ותדרה של סופרו וסערה ומערה של קיטור וכלן דלתותיהן של אש שנאמר פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו והני ברקיעא אית דאמרי באוירא איתנהי דכתיב הללוהו את מן הארץ תנינים וגו' אמר רב יהודה אמר רב עד שלא נא דור היו ברקיע

אין דורשין / פרק שני

ותנוחות: פתח' לת' לומנו למדת ת"ש לו תורות לעוברות. לוד נקט והוירין לארץ. ותוספות הקשה הל' למחן היא כתוב ניסעיה כי כאשר יבל הגשם והשלג מן השמים ולמלי לפניך כיצד דוד הוכיל המוכנין לעוברות לכל המצוים את הארץ כשאינו למעלה: עכ' לת' יעוך כעלת יעוב לארץ: ותוספות הוא היא מלכה בלעגו. מטן כטן בלמות הנוף: כשמה כשימה אלוכ"ט בלעגו. כשלך והכשל כעברות היא כלמפר' לקמן וילגש נדקה כשריין למלת שעמו שכויה נדקה: ויקר' לו קדא לאלו: רוח מלפני למלת לפני סם. גשם כלטות ונשמר במתן תורה כתיב שיגשם כשמתם שפלמר כשני יגלה בלבנו והכיף עליהם על והמיין שם גשם כלטות תביף ונו' ולקי קדא במתן תורה משתני בשפר תלים במזמור יקוס לעלים יפוגו לויבו. בשני גלי כקולא עמי שני במופלא ממך במופר' ומובלל ממך שלאלהא הקבה לגלות לך: לאותו כשע בכובלכלכך. עליו לעטן בקיה הוא כלו' על עמו ולא עלי. רבלי הפיות עוני פרסותיהן: קלסולי לפתוילא קבלילא בלעגו. שוקי הוא הענש בממכר עם הכלב: כשני הוא ענש הילך בממוך לפוק. יהך הוא ענש הקולית התקוע במתניה:

תוספות בן בנו של ממלך הכשע לא שהיה מזכש שהיו כתיב וכוש ילד את ממרוד שהיה עשה מעשיו שמלך גם הוא כשבעל ושלח ילדו ביישרל כמו ממרוד שלמה ילדו בלבנקש:

ורגלי החיות ככנד כלם: יש מניקיה בקדושתה שיהל הקליכי וחיות לאלר הכה מרוכשות כך כנל ממש מאות וחמש עשרה ומוקקים הולו' ולומכי' שכן שולה לפי משנן שבכלן למכין ז' רקישים וה' לוליים הוא עו' פעמים תק' וקיימו מכין ישרה של תק' ועו' לממין שיש עו' פעמים תק'. ובחכם מחקוקו שיהל לבריו על פי יהושלמי לקרוא לל' לוי מן הארץ ועל לרקיע מלמלך תק' שכה לפי נרכיה ובני מלמה גדול מלת כנל לאלר כמכין ישרה לאלר כמה הוא נגוה למעלה מעשלמו וכן לל' לבריו שיהל על פי יהושלמי ויהיה מכיה שעת תלמודו כלי לאחוז שעת תלמוד יהוש שהוא היה תנא והוא היה כ' אליעזר כל"ש שקדו עליה מכל לאקת הוכל תנא קדא קונן ופייטן ובימיו היו מקדשים עם הלילה שמעולה לא ייכל לך קונן מיום לאחר עכ'. לאכל מוסרין לו וכו' לבי חייב חוזר על המשכה שלאחר ולא במלכבה כיהול: לאלי פרקים קימכי לאלי שלמה: שלמו דוגל ומיכיו מקל לת לאלו: ולל והוק שלמו דוגל עליו תרתי בעי' שתרי תורה כתן מעשה מלכש ומפלל יניקה ועשה בלאלית והוק בלייתא:

תוספות

תניא אמר רבן יוחנן בן זכאי מה תשובה משיבת בת קול לאותו רשע בשעה שאמר אעלה על במותי עב אדמה לעליון יצחק ברק קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של גמרוד הרשע שהמריד את כל העולם כלו במלכותו עליו כמה שנותיו של אדם ע' שנה ואם בגבורות שמונים שנה דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה וגו והלא מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמ' שנה ועוביו של רקיע מהלך חמ' וכן בין כל רקיע ורקיע למעלה מהן חיות הקדש ורגלי החיות כנגד כלן וקרסולי החיות כנגד כלן ושוקי החיות כנגד כלן וברכובי החיות כנגד כלן ירכי החיות כנגד כלן וגופי החיות כנגד כלן וצוארי החיות כנגד כלן וראשי החיות כנגד כלן וקרני החיות כנגד כלן ולמעלה מהן כסא הכבוד ורגלי כסא הכבוד כנגד כלן וכסא הכבוד כנגד כלן ולמעלה מהן מלך אל חי וקיים רם ונשא שוכן עליהם ואתה אמרת אעלה על במותי עב אך אל שאול תורד אל ירכתי בור:

תני רבי חייא אבל מוסרין לו ראשי פרקים, ואמר רבי חייא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב בית דין ולמי שלבו דואג בקרבו, איכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבו, אמר רבי אמי אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו ה' דברים. שר חמשים, ונשוא פנים, יועץ וחכם חרשים ונבון לחש, אמר ר' אמי אין מוסרין דברי תורה לגוי שנאמר מגיד דברו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים

תוספות אין מוסרין לבני תורה לגוי הקשה מרבי אלחנן תמוה לי לגוי קשיא מיתה כלישנא בפרק ל' מיתות והמלמדו שכר של ולפני עור לא תתן מכשול וכי תימא בן מנוח לילמדו לגיורו מיהא כלישנא תלמודא היתם והא אמרי' התם למנוח ללמדם ויל דהייקו קודם שביקבל עליהם תורה והתיבם להם ולפני מהלי קרא דלקח ז' מנות לאסור ללמדם בפ"ק מנחות תירוץ לקמן וזל' ויל דהכי' מייבי אמי' היכא לגיורי אי לקמן אי לאחר שגיורה ללמדו לגיורי ולפני עור לא תתן מכשול כלאחריהן בעל המושיט כוס יין לנזיר עכו' על לפני עור וקשה דקאי אתני עבדי לפרוע שבלאו פתיחתו לי לאפשר לקניין אלין לאכל לי לאו הכי ליקו עובר ע"י אלפני עור הכא כמי לפיל במקום שנהגו לאחר ירושה ללמדו לגיורי לפני עור מ"מ לאסור משום מנהג לבניו ונומר עכ' לא קשיא לא זקיבי ובעיקן לבו לוקח ונומר עכ' לא קשיא מעשה בראשית ומעשה מרכבה בגייתות הן כבשונו של עולם מתקיו של עולם כמו ליקח בכשבש בהדי כיבשי לדחמרא למה לך ממכי ינקו כבושים תביאן על ויאחר אלי ונומר כבר שביקו על ויאחר אלי הן הן מעשה מרכבה אם על כן שביתם הכל שבשי מקרקעות הללו שהן ואלא כיצד משמל ונומר כמאלה הקשת ונומר הן הן שהקפילו עליהם חכמים מלדרוש שהם המלבני בגזרת מלאך שביקה: מיתיבי נדפיקן ולא נדפיקן מי הוו מעשה מרכבה על הכא. על ואלא כיצד משמל ולא הוו בכלל. על החשמל על אותה תביה והיו בכלל: על ואלא מנחר נחריקן כלומר ה"ק על היכן מעשה מרכבה שבתנו לדרוש על ואלא לו על החשמל ומשם על ויאחר הן הן מעשה מרכבה שהקפילו עליהן. וכ"ג ג"ם: לאחר ליה לינמור מר על ויאחר אלי הן לאם לאחר ליה הן הן מעשה מרכבה ומי הוו מעשה מרכבה על הכא ותו לא ותביא על היכן מעשה מרכבה עכ'. לגנוז ספר יחזקאל ופרש"י. יחזקאל פרק התכלת ויש מהן בחשמל לדרוש מהו. מיהת אם בשהן מתלמות אם יוכל מדכותם דנוח ושוב מוניות דאשם מתחת הקיר הכתוב למעלה מדאשתיהן ומוזרות ומבריות לותן ממורא השכיבה בחזיונות בהיב ושכיבה של להכ קיונה מפי הכבוד. מפי הכבוד שנתקפין בו לחכים לפיל: וכוך לשון שבני חכמים הוא שהלוך יוכל מהן לאהן לאהן כלאחר בעיבורי בוזקין מלך על נבי הכל שלא יחלוקו הכהנים: מהן החכמים דרך מזקני הזהב לנקוב כלי חרס בקבים בקבים וטפי לותו על נבי נחלי שהזהב ניתן בהם ניתוך כתשת קרקע של לכבה על נבי חרס והלבה יוכל למעלה דרך בקבי הכלי והוא עשוי נוקבים נוקבים ותמיד הוא יוכל וכבשם מן הנהון מכבל שהוא בנהון שבאחר מנהון תפתח הרעה: מלי עיל התם למה הלכה לנכבל.

חדושין בבקשו לגנוז וט' שמא יקראו בו ומניהן וכזוקין אמ' להם רבי יהושע בן נחליל לא זה מכשלם מכתים בתמיה וכי כלם מכתים להניח כתו זה: עכ'.

תוספות והחיות דנוח ושוב פרק לפי שהן מנחלים שמשות ודרכן לדמו' לשקל שבפי' ולהוציא להזה

ומשפטים בל ידעום,

אמר ליה רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך מעשה מרכבה אם ליה אכתי לא קשאי כדקשי נח נפשיה דרבי יוחנן אמר ליה רבי אסי תא אגמרך מעשה מרכבה אמר ליה אי זכאי גמירנא מר' יוחנן רבך רב יוסף הוה גמיר מעשה מרכבה וסבי דמפומבדיתא הוו תנו מעשה בראשית אמרו ליה לי לינמרן מר מעשה מרכבה אמר להו אנמרתינן אתון מעשה בראשית אגמרוה בתר דאנמרוה אמרו לינמרן מר מעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו דבש וחלב תחת לשונך דברי שהן מתוקי מדבש וחלב יהיו תחת לשונך. רבי אבהו אמר מהכא כבשים ללבושך אל תיקרי כבשים אלא כבושים דברי שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן בהו עד ויאמ' אלי בן אדם אמר להם הן הן מעשה מרכבה מתיבי עד היכן מעשה מרכבה ר' אומ' עד וארא כעין חשמל בתרא רבי יצחק אומר עד החשמל עד וארא מנמרינן מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים, איכא דאמרי עד וארא מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם היה חכם מבין מדעתו אין אי לא לא ומי דרשינן בחשמל והא ההוא ינוקא דהוה דריש בחשמל ונפק נורא ומחשמל ואכלתיה שאני ינוקא דלא מטא זימניה דלא אורח ארעא דדריש.

אמר רב יהודה אם רב ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניא בן חזקיה שמו שאלמלא הוא גנוז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרי דברי תורה מה עשה עלה לעלייה והעלו לו שם שלש מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו, תר מעשה בתינוק א' שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל והיה מבין בחשמל יצאתה אש מחשמל ושרפתו בקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל אמר להם רבי יהושע בן גמליאל אם זה חכם כלם חכמים הם מאי חשמל חיות אש מסללות בסתניתא תנא עתים חשות עתים מסללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקדה חשות ובשעת שאין הדבור יוצא מפי הקדוש ברוך הוא מסללות, וחזיות רצוא ושוב מאי רצוא ושוב אם' רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי כמראה הנזק אם' רבי יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים. וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו' להיכן אזל אם' רב יהודה אם' רב שהלך לכבוש את כל העולם לפני נבוכדנאצר הרשע וכל כך למה כדי שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה סמר הקבה את בניו אמר הקב"ה מי גרם לי שאהיה שמש של ישראל גרמו לי, וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אלעזר בן עזריה אומר אחד מלאך אחד שהוא עומד בארץ וראשו מגיע לבין החיות בסתניתא תנא סנדלפון שמו וגבוה מחברו מהלך חמש מאות שנה ועומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו אינו יכול כתיב ברוך כבוד ה' ממקומו מכלל דמקומו ליכא דידע ליה אלא דקשר ליה לכתר ומשביעו בשם המפורש

ואומל

להלכה והכינון מוזל והיכו רבות ושוב שלא יאמרו ניחל לומה שמכר את בניו היכו לאמריכן בניטין כל המינך ליטראל בעשה לשם כלומר כבר בעשה רשם קודם שמנך לכם דב ענין לאמר לו לישבאל שלא יאמרו ניחל לומה שמכר את בניו: וקושר כתניס לקוטו מתפלתם של נדיקים קוח עושה עטרות עב: רלאה ישעיה כשמתיה עליו רוח הקדש כמו שמאמר ואזל תתי יוסב על כסא ונומר שלא שלח שם לפרש את הכל שהיה כן מלכים ונדל כפלטרין: וכן כיון הכוואה את המלך ליהו בהכל והיהו תוהה והיהו שם לספר: מלך ס בחיות שלי וכו ואלו לרבעתן בבתה וחוה למעלה מהן. קטיעה בעשה שביעה והא למו נדיכי שתבקש מבבתך בחמים עליהו והסוד קטיעה מלשון קולה תער. סביעה מלין יוסר בני תגדל: כדיה בתבי תיוק הייהו פני כרוב: הייהו פני שלם מה הן פני כרוב ומה הן פני שלם וכי לא לחל שם. שפי רבבי ושפי וועבי הל שפי תיוק והל שפי נדול. כלן בזמן שבית המקד קיים ביתי יטראל היה בית המקדש קיים בתסובו ביתי יחזקל כבר הניע הזמן שיהיב נקרוב וכתתעטה פחליה של מעלה. ובשתים ישוף ושתיך ליה וקרא זה לל זה ולמה הכך היהו לשמי בהו שיהה שמקשקשות בקול כשפיהן וכהכך כתיב והיהו התניף שיכיך בו והיהו.

תוספות לבן כשר שלשה את המלך בן כשר שאומר רשיתי את המל' לין מלחיכי לותי לפי שלין לרכו של מלך לקיות בכשר נריך הוא לומר רשיתי פלוני ופלוני השנים עמו ופלוני ופלוני מעריתו כדי שיחיכו לו כן יחזקל רשה את המכבנה על כהב כשר הונרך לפרש כל כדר המכבנה לכל יטעיהו רשהו יוסב על כסא רם ונשא לא הונרך לפרש.

כתוב ל' לומר שם כשפיה וכתוב ל' לומר לרבע כשפי לעם שוה בחיות ושה בשפיה מת מכתבי שנם החיות יש לשם ו' כשפיה כמו השפיה עכ' לפי. בימי לכיחל כשר כתוב הכיה כשיטל לף כלפי נבל השפיה חוקקנו לומר כך כתו בשר ולם שאתה יכול לומר בו מישע. מלף מלפין הוא מספר כל נדול ונדול לכל לין מספר כתה נדולים יש לכתר ליכור דשלי קרל נבי כתר ליכור כתיב: על מנר קומטו בלא עשת על תשב מאות ושלשה ושבעים דורות שהעביר הקב"ה מן השלם קודם מתן תורה ולא נרשם כדכתי לקמן ובתכן כניכם לבשנותם ועליכם כופל כ' יכתר יונק יכולם ויהיו כתר ליכור שמונק עליכם: קומטו לכבר לות עלו כמשנה כנזו להכבלו' לשון ותקמטני קודם שבבל השלם כנזר עליכם להבר לות שיבלו קודם מתן תורה לקיים מה שכ' לבר נוה לאלף דור ראוים היתה תורה ליתן לסוף אלף דור וכשבאה שלין מתקיי' בלא תורה עמד ועבדן מן השלם ומתין מתן תורה לשבעים ושבעה דורות מאלם על משה רבינו: רבה מוכיתך רבה תהלתך עליכם.

תוספות

אחד אומר אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבוון קדמוהי יקומון וכתוב אחד אום' היש מספר לגדודיו לא קש"א כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בי"ת המקדש קיים כביכול שנתמעט

פסל"א של מעלה'

תניא רבי אומר משום אבא יוסף בן דוסתאי אלף אלפין ישמשוניה לגדוד אחד ולגדודיו אין מספר ורב ירמיה בר אבא אמר אלף אלפין ישמשוניה לנהר דינור שנאמר נהר דינור נגיד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה מהיכן נפק אמר רב ירמיה בר אבא אם' רב מזיעתן של חיות ולחיכן שפ"ד אם' רב זוטרא בר טוביה אמר רב על ראשי רשעים יחול בניהנם שנאמר הנה סערת ה' חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול ורב אחא בר יעקב אמר על אשר קומטו שנאמר אשר קומטו בלא עת נהר יוצק יסודם' תניא אמר רבי שמעון החסיד אלו תשע מאות ושבעים ארבעה דורות שקומטו להבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו עמד הקכה ושרדן' איכא דאמרי ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שבדור ורב נחמן בר יצחק אמר

עין דורשין פרק שני

תוספות מזיינן של מיות ויוצאין ממנו מלאכי השרת ואומרים שירה ומיל כוכבין כלומרין כמוך וכמי מזיינו במלכם שכולן מלאכים בכל יום ואומרים שירה וקיימו לכתיב מלכים לבקריים רבה למוכתך לפי שהמלאכים הקטנים ממתינין זה לת זה לומר שירה כל׳ כלכתיב וקרא זה אל זה ואמר: וזהו שתקנו ביוצר של שחרית כלם עומדים ברום עולם ומשמיעים שירה יחד בקול ובותנין רשות זה לזה כלם כל׳ שוים לכל מלמ מלאכים שבשרתים בכל יום אין אומרים קדושה על הסדר כוכבין מיל ושליחם תקנו יוצר משרתים שמקרא לומתם ומיל לומרין שירה וכוכבים׳ ואחר משרתיו כלם שתמים ברום עולם מלו הם משרתיו הקטנים ועומדים לעד: אחר קומתו בלא ת פלגי מלו ט׳ מאות ועל דומות שעמדם לניהכם ולא כתי וכי עביד ליכא בלא ליכא וכי מה משמש לניהכם כניהכם אלא נמה הקב״ה שהיו עתידים להיות רשעים ממתין בכל דור ודור וכתמיינו לניהכם לחר שבראו עכ׳ כדמיין משמע כבא ג׳: כורסיון דמיו שבי כסאות כתקנו ליעד עליהם שכינה מול להושיב שלם מלנו: לחד לו ולא לדול בכנסיות כל׳ לכיני: כלך מלכותיך חלל מלכיך על שתניא בנגעים ולהלות שהן עומדי הלכה׳ קלל ישעיה את ישראל כלומר כתיבת עליהם ח׳ טוכעניות׳ ירקבו יתגלו׳ שם מאות שלרי משבח היו בימיהם׳ לחם אלו בעלי תלמוד שים לחמוך על הוכלת׳ כמיכת הלחם: בעל שמועות שמשמע הלכות פסוקות מלכותיו ושלוחות ושטרות כפיו: ילמו ליעד כיהול ממנו עגה בכל לבב מכמה: כלל לבהו להעמיל לכפיו תורגמן לדרוש לבריס למעלה מוסלין פניס לדוקו בעבודו שהכל כ כיוצין בזכותו כגון רבי מביכא בן דוסא כלילמיין בעלמא כל העולם לא כיוצין אלא בשביל מביכא בבי וחביכא בבי לי לו בקב מכוכין

אשר קומטו לברכה כתיב ואלו חה שמקמטים ארז עצמן משינה על דברי תורה בעולם הזה והקדו׳ ברוך הוא מגלה להם סוד הנהר לעולם הבא שנאמר נהר יוצק יסודם׳ אמר ליה שמואל לחייא בר רב בר איריא תא איסא לך כילחא מהני מילי מעליית׳ דהוה אמר אביך כל יומא ויומא נברא׳ מלאכי השרת מנהר דינור ואומרי׳ שירה ובטלין שנ׳ חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דרבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל דבור ודבור שיוצא מפי הקבה נברא ממנו מלאך אחד שנאמר בדבר ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם׳ כתוב א׳ או לבושיה כחלג חיור ושער רישיה כעמר נקי וכתיב ראשו וכתם פז שחורות כעורב לא קשיא כאן בישיבה כאן בסלחמה דאמר מר אין לך נאה בישיבה לא זקן אין נאה בסלחמה אלא בחור׳ כתוב אחד אומר כוס׳ה שיביבין די נור גלגלוהי נור דלים וכתו׳ אחד אומר עד די כרסוין רמיו ועתיק יומין יתיב לא קשיא אחד לו ואחד לדור דתני׳ אחד לו ואחד לדור דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יוסי הגלילי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת״ש דתניא אחד לדין ואחד לצדקה דברי רבי עקיבא אמר לו רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל אנדורי כלך מרבוחיך ולך אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנאמר כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי׳

כי אתא רב דימי אמר י״ח קללות קלל ישעיה הנביא את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמ׳ להם מקר׳ זה ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד׳ י״ח קללות מאי ניהו כתיב כי הנה האדון ה׳ צבאות מסיר מירושלם וממיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרש ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם׳ משען אלו בעלי מקרא׳ משענה אלו בעלי משנה כנון רבי יהודה בן בתירא וחביריו ופליגי בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה׳ כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי׳ כל משען מים אלו בעלי אגדות שמושכות לבו של אדם כמים באגדה׳ גבור זה בעל שמועית דא זה המתגבר ביצרו׳ איש מלחמה זה ש״ע ליש״א וליתן בסלחמת של תורה׳ שופט דיין שדן דין אמת לאמתו׳ נביא כמשמעו׳ קוסם זה מלך שנאמר קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו׳ זקן שראוי לישב בישיבה׳ שר חמשים אל תקרי שר חמשים אלא שר חומשים שיודע לישא וליתן בה׳ חומשי תורה דא׳ שר חמשים כדר׳ אבהו דאמ׳ אבהו מכאן שאין מעמידין פתורנסן פחות מחמשים שנה נשוא פנים זה שנושאין פנים לדורו בעבורו למעלה כנון רבי חנינא בן דוסא למטה כנון רבי אבהו בי קסר׳ יועץ זה שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים׳ חכם זה תלמיד המחכים את רבותיו׳ חדשים זה שנעשו הכל לפניו כחדשים בשעה שפותח בדברי תורה׳ ונבון זה המבין דבר מתוך דבר׳ לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנו בלחש׳ ונתתי נערים שריהם אלו בני אדם שמנוערים כן המצות ותעלולים ימשלו בם אמר רב אחא בר יעקב אלו תעלי בני תעלי ולא נתקררה דעתו עד שאמ׳ להם ירהבו הנער וגו׳ מאי ירהבו הנער בזקן יבואו בני אדם שמנוערים מן המצות וירהבו בסי שמלא מצות כרס׳ מאי והנקלה בנכבד יבואו סי שחסורות דומיה להם כקלות וירהבו בסי שקלות דומות עליהם כחסורות׳

אמר רב קטינא אפילו בשעת כשלונה של ירושלם לא פסקו מסנה אנשי אמנה שנא׳ כי יתפש איש באחיו בית אביו לאמר שמלה לכה קצין תהיה לנו דברי׳ שבני אדם מתכסין כהם כשמלה ישנן

מלוכין מעשה לעגל: למקה מלכי לחות קשלם מכבדין לחו בשבילו: רבי לנחמו הוה מסיב בבית המלך כדתמרינן בכבהדין דהוו כפקי' למיהתא לבי קיסר ומסרן ליה: שלחו למקור לן וכו' כמו אם כך ולמו דומה בקרבנו: תעלה שושן: כי יתעש ליה כחקיו הכתוב היה מנבא לחתם לומר שלא היו יודעין להשיב לשולחין בלבד הלכה: שבבי לולם היו מתכסין בהן שהיו כחבלין שלא ישחלו להם לבי שלא היו נקיין בהם: ישבן תחת ידיך כלומר לחתה נקי בהן: שלא לכלה בשבל בהן כשהתלמיד בשבל בשמושתו פעם ראשונה ושניה הוא נותן לב לעמוד על שמושתו לא לחיה לחיבי רבעל להיות: דילמא היו לא משוש לבבי לחוכה הוו שלא משוש לשלא לחתר נחיבכה הוו לחבי ליה לימא לן והוא לא ילע ונם זה נם כל כתבי: תקופת תמוז היתה שתין דרך להתקצר שעים בעבים: בחזוחי' מתן חיבי שמוק שמשחקין לפניו: שבבה לבבים לבם בחעשה מבבה: וסיפר לבבים הללו: לבת שלישית' כתות היושבות לפני השכינה: דלחבי ולחבו קחי שהבנה לפני לחבים ולחבים קרבו לפניו שלא ר' שלעזר בן ערך לא לחבים קרבו לפניו ולא הוה הבנה לפני חי שחזר והבנה לפני לחבים לבך הוקק להחבות כאן משום רבי שבינה להודיע שהוא הבנה ולחבים קרבו לפניו לבבל רבי שלעזר לא לחבים קרבו לפניו ולא הוה לפני חי שהבנה לפני לחבים.

חדושין

כתוב בירושלמי ביום שפתח ר' שלעזר בן ערך בחעשה מרכבה ירד בבן יוחנן בן זכאי מעל החמור לחזר לו ויכו בלין שלחיה רוכב ושוחט בבול קוכי הלבו וישבו לבם חחת הילן וילבה לם חן השמים והקיפן והיו מלאכים חתבבנין לפני חם בבבי חופה השמים לפני חתן בשבה מלך מתוך החם ולחזר בחניך שלעזר בן ערך בן חעשה מרכבה חיל פתחו כל הילבות פיהם ולחזרו שיהא לו יכבוו כל עני יעב: והא' נרסי' לף מלך ר' בשבה ולא מלך החות דלילו שבין כלן:

מזומנין

לבת שלישית וכירושלמי חסיי לחתא כחד סוכע שמחות שבע כתות של נדיקים וכו' פירוש ז' כתות הן בנגע זו לפניה חזו והשכימית חשובה לשולט מחבירתה וכן לבת שלישית: ככבם לפרלם עלו לדקיע עי' סם שם טהור מכיק במים גלולים: שלא תלחלו מים מים שם כלן לין כלך בשבל ל"שי שלא: מבאתי בערוך פירוש בגיית' זו ול' ככבסו לפרלם זהו מפורש בהלכות רבתי והלכות זוטרתי שהיו עושין מעשים ותפללין תפלות בשהיה ומשתתפין בכתר וטופין בהלכות ודולין לילך מסחרות חלאכים במעמדם ולילך לילך בשלתם מניעין לחל לחבי שם טהורים לחל תלחלו מים מים ופי' חי שהוא מניע בנפייתי לאותי מקום בדלין לו שם מים רבי ולין שם מים שלא לחות בעולם בדלית ואם לחתך לבי חלו מים בהלך לפי כי שקר הוא לומר וכן מפורש בהלכות רבתי בלשון הזה מפני שעומדי פתח היכל שם שם מטילין שלף שלפי נלי מים ולין שם לפילו טפח ר' שלא לויב זו לחבי שם טהור שהן גלולות בהיכל כשהיו זו מביחת לומה למים ואם לחתר מים הללו מה טיבן וכו' כרייתא ולא שהן שלין בחדום שלא בחלבי לבם רולין ונוטין כשלם הדולה בעיניו לבר ברוב ושומעין ולומרי ומלבבי כעין הסוכה ברוח הקדש זה פרט לי: עכשיו רב כתן בעל העניין: בן זומא הניין לבל השכיבה וכתנבי בשהיה לעתו. יקר בעיני ר' חמותה לחסידים קוקשתה מיתתו בעיניו לפי שמת בחור ולף על פי כן לי לפשר שלא ישות משום שבחתר כי לא יכלי הלשם ולי. שלחו לתבן זומא מהו לפרושי בלבא הולין ושיהום כתיב בכל מוני קרבן וכלב לחילו חלי שיהו לחזנה ג משום ולחיב כלב לפרשו לו שלא. בילה שיעירה לכהן גדול מה היו ולין לומרת שיעמלו לה כתלים לי כמי כב כשלש

פס תחת ידיך: מאי והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אלא אם נכשלו בהן ישנן תחת ידיך ובציון תהיה לנו: ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש אין ישא אלא שבועה שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא לא אהיה חובש מאי לא אהיה חובש לא אהיה מהוכשי בית המדרש בביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא תלמוד ולא משנה ודילמא שאני התם דאי אם להו גמירנא אמרי ליה אימא הוה ליה למימר גמר ושכח ומאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל איני והאמר רבא לא חרבה ירושלם עד שפסקו מפנה אנשי אמנה שנאמר ישוטטו בחוצות ירושלם וראו נא וידעו ובקשו ברחובותי אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה לא קשיא הא בגשא ומתן כדברי תורה הוו בגשא ומתן לא הוו:

תנו רבנן מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור ויוצא מירושלם והיה רבי אלעזר בן ערך תלמידו מחמר אחריו ללמוד תורה מפיו אמר לו רבי שנה לי פרק א' במעשה מרכבה אמר ליה בני לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו אל רבי תרשני לומר לפניך מפה שלמדתני אמר ליה אמור מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מן החמור ונתעטף וישב על אבן א' תחת הזית אמר ליה רבי מפני מה ירדת מן החמור אמר לו אפשר אתה דורש מעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכוב על החמור מיד פתח רבי אלעזר בן ערך ודרש במעשה מרכבה ירדה אש מן השמים וסבבה את כל האילנות שבשדה פתחו כל האילנות ואמרו שירה מה שירה אמרו הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות עץ פרי וכל ארזים הללו יה: ואומר שירה זאת אמרו ירננו עצי היער ואף מלאך נענה מתוך האש ואמר ודאי הן הן מעשה מרכבה עמד רבי ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי ישראל אשר נתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה כאלעזר בן ערך יש נאה דורש ואין נאה מקיים ויש נאה מקיים ואין נאה דורש אבל אתה אלעזר בן ערך נאה דורש נאה מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציך וכשנאמרו דברים לפני רבי יהושע היה הוא ור' יוסי הכהן מהלכין בדר' אמרו אף אנו נדרוש במעשה מרכבה פתח רבי יהושע ודרש במעשה מרכבה ואיתו חיום תקופ' תמוז היתה ונתקשרו שמי בעבים נראתה כמין קשת בענן והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע

ולא ידע שהיו משובחת ומנח לה בתלים ואחר כך במכלת מעוכרת מהו לקיימה מסום בתולה מעתיו יקח לשה · יכולני לבטל
שהיה בקי בהטייה וזו בבעלה ואסור לקיימה · בחמטני קטנה כלי שרופין בו כל תנוך ולא שהעיס לאם שם שבבת ארע וכבם
לה במעיס : מעיקרא כשרנא מן הלמס ·

תוספות בכבם לפרדם עי שם כרלה להם כאלו
עלו למעלה ·

חדושין יקר בעיני ה' המותה לחסידיו פירוש לתת
לחסידיו בעבור שהיו כל כך וכך : ובלאה
שהם ספרו בליותה לפני רבותם ומביריהם בירושלים ולא בתוך
בליותם מתו ולכך בעבשו : ושמת שבבריותת משמע בכין שמספר
שלחם שלאו לת בן זומא :

לרבינו הגיי ז"ל ושאילתון הן לתמו רבנן לחבעה
בבבם לפרדם בן עזאי ובן זומא לאר ורבי
עקיבא : זה הפרדם מהו ובאה הכין ובפנע פגיעה זו מה היא :
ומה הוא קבן בבטיע ת ומה בן בטישות הללו : ורבי עקיבא
שבבם לאי זה מקום בבבם ומפני מה בבבם בשלום ונא בשלום
שם תאחר מרוב נקיותו הבה בן עזאי ובן זומא לאר ורבי עקיבא שם :
יפרש לנו לשוכנו הלבה זו כי רבו הלעות לע כי לאו משעמו לין
דבבבו לאשות על דבר ולפרש לותו שלא מלעת מי שלאמרו בלבך
שלחלים שעשים והיי לאו מפרשים לך לשעתו שלא תבא זה ותוכן
טוכתו ולאחת מה שהיה שבוד ולין לאו מבלחים עבשין הלבבים
הלבה או ליכן הלבה · וודאי משב"ת הבבה ים שלינן הלבה ולאו
מפרשים לותן שליבא לאחר לתלכון ושמא תאחר לאחר יודע כי
הבבה מן החכמים היו בוברין כי מי שהוא הנון בבאה מלות
זבורות ומבוארות כשמבקש לבשות באר בבה ולהניח בהיכלות של
מלכי מרוש ים לו לדבים לעשות שיהא בתעבית ימים ילועים
ואניח לאשו בין בריבו ולוחש לאחר שירות ותושבחות הבבה שהן
מפורשות ובבן מניח מפבימיו ובחללו כמי שהוא רוחה בעיבו
היכלו' שבע' וטופה בילו הוא בבבם מהיכל להיכל ורואה מה שים
ויש שתי משבירות שהבניתן שוכים לותן בלבר זה ובקלות היכלו'
בבתי היכלות זוטרתי ולבר זה מפורשם וילוע ושל לות' בפיות
שבה תבא זה לחבעה בבבם לפרדם · משל לת היהיכלות הללו
לפרדם והעלה להם השם הזה וליוזה לת החבעה הללו שהוא
סובר כי הניבו במלבה ולאו שבבבו להיכלות כמי שבבבם לפרדם
ולבר זה ברור במקומו : תחלה כי פקק לאתביתי שעליה בשבית
משבה זו ולא במלבה ביהיל לאר להם בן היה הבם ומבין מדעתו
ועוד שמפורש בברייתא זו שהיל לאר להן רבי עקיבא בשלתם
מעיני לבל לאבי שים טהור אל תאמרו מים מים : והיהיכלות
זוטרתי מפורש בלשון הזה פתח היכל שני בלאה כמי שים בו
מלא לאשים בבבות גלי מים ואין בו אפילו טיפה לחת של מים
שלא לויר זו לאבי שים טהור שבלולות בהיכל שזו מרילין לומין
למים וזה שבבו בן עזאי הניח ואת כי הניע זמבו להפטר מן ה
היעולם וזה שבבו בן זומא הניח ובפנע כתרון בפנע כמי שבשתבה
בין שבבה בין שבבה בין שבבה בין שבבה בין שבבה בין שבבה
מעשה בר' יהושע בן אבניא שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראה בן זומא ולא עמד מפניו אמר לו מאין לאין בן
שבבינו מעשה בר' יהושע בן אבניא שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראה בן זומא ולא עמד מפניו אמר לו מאין לאין בן
זומא ומוף המשבה אמר להם רבי יהושע לתלמידיו בבר בן זומא בחון בלומר שיבא מכלל הלעת · ופירוש אמר קבן בבטיעות משל
לוף על שקר הלבר שלבשה בבבשו בבבם לפרדם וכיון שהפסיד אמר והשתית לחומו למי שבבבשו לפרדם וקיבן בבטיעות כי אמר משב
שים שתי לשויות כאלו הלמטני שלומרין הוכיח הוכיח ומקור טוב ומקור רע מעון לוי ומשך לטעם זה בתטון תבא זה
שבבה משבה זו ורבי עקיבא היה יותר שלם מהבלן כי הבין בהונן ונפה בראשי לותן נטולות ובהלות ובתן לו הקב"ה
חיים וכל לבר שנפה משב ט מחשבה בבבה בלעת בטיה · ולא כי אבר זה היה מקובל לבל הלשלוכים בולן יחליו ולא היה לאבר
מהם מבחש בו כי לוא היו כי הקב"ה שעשה לותות ונולות על ידי הבדיקים בתה שהוא עשה עי הבבריים ומרפא לת הבדיקים
מרפות נולות בדרך שהוא מרפא לת הבריים כי תקנות יש לעולם בהבריים הללו ואין בהן הפסד בל עיקר כי יודע שלהים
שלין עושבין בו עשבה בעולה וכל מה שבאתר בעשה לרבי שבריה בן לוקח וזולתי מלדיקים בו ולא עבקיטין · וכשנמה מר רב שמואל

נתון לו וכיוצא בו שהרבו לקרות בספרי הנביאים ולא יעשה כן חנניה בן חזקיה ולא יעשה כן כוזא שלח לנביאי
ומכתיבין בכל מעשה שהיה כי כעשה בו כן לנביאים ואמרו כי אין זה הלכה לפי במעשה של רבי עקיבא שנכנס בהיכלות ומעשה
רבי כתוכיה בן הקוף ועל רבי ישמעאל וכיוצא בהן גם כל אלה אומר ליכם הלכה ואמו כוכבים כי הקב"ה שהיה כתיב לנביאים
וכהלאות ומדלה לכם היכלין: ואתה מחמד עיניהו אשר אתה
מומד לבוא למקדש ההלכה יניחך המלך מדביו ויזכך לתת לך
מהלכים עם השומדים לפניו ותדוק מדמן ביתו וכחל עדביו
תשתה כי עמו מקור חייס · יש"ע נ"ב: ע"כ.

קרוב לעבין זה מבאתי תשובה לחידת שהשיב רבינו
הגאון הגדול הזה וכתוב בו לחשב שהלהק
על הכנויל וזה ממה שכתב לו: תקון הנוף והכפם ומיטוב ה
הכתנת הלדם הוא עסק המשכה ותלמוד ותשר טוב ליעקב כי
למוד התורה יושיל לעמו ולחכמים כמותו ויושיל לעמי הארץ
כי יתשכם לדברי המנות ותורה · ותשר יסיר לבו מזה ויתעסק
בדברים הקם תשר זכרת יסיר מעליו יראת שמים ויפסל בלותם
הערכים כי יפלק מעליו כל דברי תורה לגמרי ותזות הקפלה
ילמד לבני לדם שיתבבם לשתם על שלא יחזקו לעזיבת התפלה
ולשלה המנות: אלא תשר ימיניו עצמם לתורה ולירלת שמים
יבא לקם מזה כי יכתיבו כל היתון ליראת שמים ואחרי התשובה
בלא פקפוק ולא ישימו שום כפץ בהקב"ה · ואם תראה שלותם
בני לדם התיבבקים בלותם לדברי אחרים אמרו לך כי היא לדך מלולה
וזה ישיבו ליראת הטרלה לא תשמע ולא תאזה לקם · ודע
בלמת כי יכזבו לך ולא תאזה יראת חטא וחכיזות ועבוד ותהרה
וקדושה אלא בלותם התיבבקים במשכה וכתלמוד: אלו דברי
הגאון רביבו הלוי זלל לחיים של ישראל · זה טופס מה שהעתקתי
מתה שתיתי בספר הכתבה בבית מכם ידלי וסר מרע מחלכות
קלטלכויית לשר מיתי עולם וסכים קדמוכיות רבו כמו רבו
חכמים וזקניס זלל:

מאין ולאין מאין תבא ויכין לבך טרוד · טופה
הייתי מתבונן הייתי במעשה בראשית ואין
ביכיהם במקום מיבונן מקום קשר כיפת הרקיע בקרקע · נודע
לכחלה כבחלה כשמסדרין לוחים של שנר זו לכל זו לי ליפשר
שלא תהיה ביום מעט בכתים וכן נלישי וכן כפי: בחיפי טהות
מחופים כשופי לדיבטר בלעז: לחתר קיבן בבחישות קלקל ושוות
כשבכתבו בפרדם ומקבן הבטישו לפי שדש לותו לפרדם בתחלת
הלבריס בקבו ליטבל בקבן בבטישות לא שמידה לא בדכיבן.
לא שיף לבבל בדליקן לפס פניס עיפוי עייפות: פולפי מכת
מקל בפשטוכת כלשון שבלא בגון · ממשכת עבונה:
מלוסין

אמר אחר הוא·

שאל אחר את ר' מאיר לאחר שיצא לתרבות
רעה מאי דכתיב גם את זה לעומת זה
עשה חלוהים אמר ליה כל מה שברא הקבה בעולמו
ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא נהרות אמר ליה רבי עקיבא רבך לא כך אמר אלא ברא
צדיקים ברא רשעים ברא גן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו בחלקי אחד בגן ואחד בגיהנם זכה צדיק נטל
חלקו וחלק חבירו בגן נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם · אמר רב פשרשיא מאי קראה נבי צדיקי
כתיב לכן בארצם משנה יירשו גבי רשעים כתיב משנה שברון שברם ·

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה מה יעשה וחכוכית ותמורתה כלי פז
אמר ליה אלו דברי תורה שקשי לקנותן ככלי זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית אמר לו
חאלהים אפילו ככלי חרס אבל רבי עקיבא רבך לא כן אמר אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית הללו אף על פי
שנשתברו יש להם תקנה כך תלמיד חכם שנשבר יש לו תקנה אמר ליה אף אתה חזור בך אמר ליה וחרי כבר שמעתי
מאחורי הפרגוד שובו בנים חוץ מאחר ·

תנו רבנן מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו
כיון שהגיע לתחום שבת אמר לו מאיר חזור בך שכבר שערתי בעקבי הסוס עד כאן תחום שב ר
אמר ליה ואף אתה חזור בך אמר ליה והלא שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים חוץ מאחר תקפיד
ועיילים

מלוסטין בן זומא מכאן כלומר מוץ מייסוב הלעת שכך לוכס להא מרחפת לאו כמקום הכלה כתיב:

תוספות ומפיוה שתין טולמי למרע וזהו מלקות של מעלה למלקות של מטה לע' כי שוכסין מן נ' ולמעלה ומכה שלין לו יכולת יותר מלחלים:

שובו נכים שוכנים וכו' ניכוסלמי מפרש מילי טוכח למה נענש ע"כ. ומיתין לקמלש עו' שכחק:

כי שכיב לחר למרי כרקיעא לא מידן לדייוק כלל: חד היה ניכן תלמיל לחל היה ניכיו שכחשל ויבא לתרבות רעה ואין לחו כין כלמו יכולין להכילו ולהכילו למיי העולם הבא. לי נקיטל' ליה כ"י מלן מילמיה ליה מיכלי לם לוחז לחי כיכו להכילו ל' לעולם הבא מי יקלמו מילי: מילמי לשון כוטל מילו. שומר הפתח של נהיכם לא עמד לפניך בכוולך להוציא לחר מפס;

(ובתוספות כתבו לירוש' פליג לעל לידן ולוחו היכוש' לאו לכתבו לחלן עם ירוסלמי שכחדל זה:) לשעתם לא כאמר שלא נרגישי עמקיכן וקאמר הע לוכך ושמע ולת מעשיהם שכח ולל תלמוד לוחם: גדול היולע ליהכר שלא ילמד מפעשיו יכול לל לתמוד תירק מיו: תשלח פרי המיכון הכלכל כתיכרת: שיחלא נרגישתא הכוזקת: הסגלת קלמר וכו' עכשיו שמע לקולך שלומר שמועה מיו: קלכי מרקאי כי מלית לחר למיד כשכהדיין כמדכם כי קלנת אלהים קל לית ליכי קל ולישכח מעלית כיכה כלפי שכיכה קלכי מזדועי טובלכי מזדועי שיגרתי לו לת זה שמת כעוכו. ותלי נעיבכא דלשם כשען על הכביה: כשכען כתלמידים היונלים לתרבות רעה. שוקלין לדכום קל מחמור וחמור מקל לפי המשקולו של קו: כמנהל השוק כלוין יום נענהו של למ"ד דוכסין כו לת כל זאת ולא מנהל לוכ הפלנה ולא כמנהל הפתח לאויב נרגיש' וכן מהלכות אהלות וכו': ל' הלישות בלעם ודוקא ולחישבל ונישו כחלק: טיכל היתה בלכם דשעים היו מיישם לחר מלי מפני מה נא לילון כך ולא הגין עליו תשיבו: זמר יוסי לא פסק מעשיהם ויכה לו להכיח כשביל מכבן הבית לכתיב בסיר לא ישתו יין: מוסיין לו מחיקו קודם שהפקיד עצמו לתרבות רעה חלמל טיכל היתה בלבו.

חדושין לא בגדול כהיכל למועד קטן נבי הלי נוכל מכבן דמלמו שומעיכ וכו' משמע לחלילו גדול לחכוך למגמר מיכים.

וכתוספות

ועיילה בי מדרשא אמ' ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה אין שלום אמר ה' לרשעים עיילה לבי כנשתא אחריתי אמר ליה לינוקא בני פסוק לי פסוקיך אמר ליה כי' אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עוונך לפני עיילה לבי כנישת' אחריתי אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקך אמ' ליה ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני וכי תעדי עדי זהב תקפידי ועיילה בתליסר בי מדרשא פסקו ליה כי האי גוונא לבישותא ינוקא דסוף תליסר אמר ליה ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ההוא ינוקא הוה מנסנס בלישניה אישחמע כמאן דקאמר ולרשע אמר אלהים שקל סכינא וקרעיה ושדריה לתליסר בי מדרשא איכא דאמרי אמר אי הוה סכינא בחדי קרעתיה,

יעשיה נח

ירמיה ב

פס ד

תהלים ב

כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לדיינוה ולא לעלם' דאתי ליתי לא מידן לדיינוה דעסק בתורה ולא לעלמא דאתי ליתי דחטא אם' רבי מאיר מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי מתי אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר אמר רבי יוחנן נבורתא לביקליה רביה בנורא חד הוה ביננא ולא מצי לאצוליה אי נקיטנ' ליה בידי מאן מירמי ליה מינאי מתי אמות ואכבה עשן מקברו כי נח נפשיה דר' יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא ספדנא אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו,

בתו של אחר אתיא לקמי דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בתו של מי את אמרה בתו של אחר אני אמר עדיין יש מזרעו בעולם והכתיב לא נין לו ולא נכד בעמו אמרה לו רבי זכור תורתו ואל תזכור למעשיו ירדה אש מן השמים וכסכסה ספסלו של רבי בכה רבי ואמר ומה למתנניו בתורה כך למשתבח בה עאכו ורבי מאיר היכי נמר תורה ספומיה דאחר והא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מ"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, אמר ריש לקיש רבי מאיר קרא אשכח ודרש הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתי לא נאמר אלא לדעתי, רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא שכעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בנדול הא בקטן כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא רבי מאיר אשכח תוחלא אכל גוה ומ"ד שיחלא לברא,

מלאכי ב

מלאכי כב

תהלים מח

אשכחיה רבה בר רב שילא לאליהו אמר ליה מאי קעביד קבה אמר ליה קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דר"מ לא קאמ' אמר ליה אמאי דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר אמר ומאי נפקא מינה רבי מאיר רמין מצא תוכו אכל קליפתו זרק אמר ליה השתא מאי קאמר מאיר בני כך הוא אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כך הבה מצטער על דמן של רשעים שנשפך קי' על דמן של צדיקים שנשפך,

אשכחיה שמואל לרב יהודה דהלי וקאי אעיברא דדמא וקא בכי אמר ליה שיננא אמאי קא בכית אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו כרבנן אי"ה סוגר איה שוקל איה סופר את המגדלים, איה סופר שהיו סופרים לכל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים כל קלים וחמורים שבתורה איה

סיפר את המגדלים שהיו שונים ש' הלכות במגדל
הפורח באויר ואם ר' אמי ש' בעיי בעו דואג ואחיתופל
במגדל הפורח באויר ותנן שלשה סלכים וארבעה
הדיוטו' אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תיהוי עלן
אם ליה שינגא שינא היתה בלבם • אחר מאי זמר יוני
לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר שבשעה שהיה
עומד מביה המדרש הרבה ספרי מינין נושרין לו מ
בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר משכני א
לדחפו אמר להם הקבה בני הניחו לו לזקן זה שראוי
להשתמש בכבודי מאי דרש אמר רבה בר בר חנה
אם רבי יוחנן ואתה סרבנות קדש אות היא במרכבה
שלו • רבי אבהו אמר דגול מרבבה דונמא הוא
במרכבה שלו ורישׁ לקיש אמר מהכא צנאורת שמו
אות היא בשכא שלו ורבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן
מהכ' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר
הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה
תנו רבנן ד' דברים נאמרו בשדים שלשה
כמלאכי השרת ושלשה כבני אדם • ג'
כמלאכי השרת ש"ש להם כנפים כמותן וישנין מסוף
העולם ועד סופו כמלאכי השרת ויודעין העתיד ל
להיות כמלאכי השרת יודעין ר' לא שנאמר מאחורי
הפרגוד כמלאכי השרת • ג' כבני אדם אוכלין ושותין
כבני אדם ופרים ורבים ככני אדם ומתים ככני אדם
ושלשה דברי' נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת
וג' כבהמה ג' כמלאכי השרת יש בהם דעה כמלאכי
השרת והולכי' בקומה זקופה כמלאכי השר' ומספרי'
בלשון קדש כמלאכי השרת • שלשה כבהמה אוכלין
ושותין פרין ורבין ומוציאין רעי כבהמה • פיסקא כל
המסתכל בד' דברים וכו' בשלמא מה למעלה
מה למטה ומה לאחור לחיי אלא מה לפני מה דהוה
הוה רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו למה הדבר
דומה למלך בו שאם לכל עבדיו לכו ובנו לי פלטרין
גדולים על אשפה הלכו ובנו לו ואין רצונו של מלך
שיזכרו לו שם אשפה • כל שלא חס על כבוד קונו
וכו' • מאי היא רבי אבא אמר זה המסתכל בקשת דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו' רב יוסף אמר
זה העובר עבירה בסתר דאמר מר כל העובר עבירה בסתר הקבה מגלה עליו בגלוי • רבא אמר כל המסתכל
בקשת צריך שיפול על פניו דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא
מראה דמות כבוד ה' וארא ואפול על פני ואשמע קול מדבר • ליתי עלה בסערבא משום דמחזי כמינות אלא
ליפא ברוך זוכר הברית • הרואה את הקשת צריך לברך מאי מברך ברוך זוכר הברית רבי ישמעאל בנו של

ובתוספות

כתבו בענין למה וכ"ל והקוף דמק לקמן סכו שומעניה ושמתיה כב יהודה ליכא למימר דקטניה הוו נרמי קמיה ומייתיכן לילתא מיתסכי לי כמי לפילו הוו נדולי כדם כב יהודה כיון שמנא מקום לכדותו ובדין היה כיון דקסבו שומעניה עב: למה ליה השתא מאי קאמר למה ליה למימר בבי מתיב כבי מתיב כמה כזכות שלמד בכה על

לו: טיכא היתה בלבם ולכך לא הניחה תורתן עליהם לדומה ולאחיתופל וכן משמע מתוך תשובת השמלאך דכלל עמך לכאית ליורה סלין: וקשה לפריך בסוטה פרק כשם שלא תעשה דומה ולאחיתופל לעשקי בלוריתא לאחי לא לגבוה עליו ובגיד דקדושי דקאמר לילמלא לריש לאחי לקאי קרא כב' יעקב בר בריתיה לא סטה וק' מהקיש סונא דקדושין ובירושלמי כמי קאמר למקמת שרשה כא' שבעל פה מעל הבנים ויבד בשלום וכא' שלא קשה ותפש הבנים ובפל ומת יבא לתבות דעה לאחי היכן לריכות יחיו שלא זה וכיכן שנשנו שלא זה: וכבי כתן לומר עי שרשה לשמו דכ' יהודה הכהתים בתוכה בפי כלב לאחי כמלומה שלין מתן שכרה

שלא תוכה ולין תחיית המתים וכו' עב'

כל

עמד לכתת ליורה סליק כל נמי הכיתן ליורה שלא
סמים לנבוע עולה או לא כלומר כל הלומד תוכה
מפי חכמים שלא לה' תורתה לקנין שליהם מן המטה או לא:
לגב לחיי נמי בן יומו שלא בתלמך כשהוא בגיזה שלה לו
הבנע הלומר כל שילמת מטלו קודמת לחכמתו שלה לו כך
נרלית בעיני: והבותיכו מפרשים כל עמד לכתת ליורה סליק
כל היולד לניהם לידון שלה לגב לחמו: עמד בן יומו שלא
בתלמך בעוש עולה לו הבנע הלומר שים לו זכיות עולה מאי
לריך תיהיכן הכיך מקום השכיכה שבזה ולא הניח שם:
מי כמי שלא עשה כמו שעשה לחמר: דומה לשון היכר דכר השומד
לדומה להר לאותו הלומר כזה עשה לי ואין זה שלא דכר הכיכר
לף כאן מקומו היכר.

תוספות

דבקי בכית לגב לחיי הלומר מי שילמתו
קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת כדורש
ולאחיתופל דלא מהכיח לה' תורתן לפי שלא היה להם יכולת לכך
כלחיתה בסוטה פרק היה מוכל.

תוספות

ג' כבני אדם הוה מני למתשב יפני דממי ומוכיחין
דעי כבני אדם דלקמן נבי דממי לבהמת
ואיכ' למימ' דהוי בכל הני ולה לקמן לא הוה מסיב ליה שלא משום
דבעי למשכותיה ג' דומיה להלכה הלך אלהכן עב: ומה למטה
והכי למעלה ומתחת זכותה שלם ואם שלא מי סובלן לא אם שלא
כבוד קונו: לגייטי עלה במערבא לא לה כאלו דומק לעלי הסכיכה
אות' כלבו אין הסכיכה כאן ובתיב והלרון הלוס לעלי: למקום
שאין מכירין אותו אין לעתו נסוה עליו ושמא יקל כח יכרו ונם
אם יחטא אין כותבין לו לב שיהיו משוב בעיניהם וכן בלטיים
שהוסיפו: מני כייף ליכריה וכטוח על שהוא נחכה בפתר כאלו
דומק את הרגלים: היכא דלא מני כייף ליכריה טוב לו בעיכעא
מבכרכסיא:

תוספות

ויעשה מה שלבו חפץ לעתיד: משמע
למותר לחלם שיעשה חפצו בפתר ולא
בפרכסיא ולא כפלא בשילהי פ"ק דקדושין דאו שהיה מתיר
לעשות

Rashi script

לעשות עביד' שלא כלום' יוכל לעשו' מה שלבו חפץ להביאת שמוטים וניעות לכבסיות מכבסין לתלמי עכ' וכמ' חק פ' וחלו מנלחין
הכיא מאמר זה: ומה בפ"ק ממסכת קדושין הוא יותר בלוך ולא שם שם כוחה לאם שיגבו מתגבר עליו וכו' שמבקש לעשות נמיכי
אמר ולשמוח כשמחה המגיע לתלמיד לפני עביה כאן זה אמר ילך למקום שאין מכירין אותו וכו' וישמה חפצו בחכמה ושתיה נמיכי

ר' יוחנן אומר כרוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים
במאמרו:

דרש רבא מר אל גיגת אנת ירדתי לראורי
באבי הנחל למד נמשלו דברי תורה

לאנוש לומר לך מה אנוש אף על פי שמלוכלך בשיש
ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף הוא אף על פי ש
שסרח אין תורתו נמאסת:

אמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר כאלו
דוחק רגלי השכינה שנאמר כה אמר
ה' השמים כסאי וגו' איני וחא תניא רבי אלעאי הזקן
אומ' אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו בכל יום ילך
למקום שאין מכירין אותו ילבש שחורין ויתכסה ש
שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים
בפרהסיא לא קשיא הא דמצי כייף ליצריה הא דלא
מצי כייף ליצריה:

תניא רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר
נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר
ולא יחלל שם שמים בפרהסיא שנא ואתם בית ישר'
כה אמר ה' איש גלוליו לכו עבדו ואחר אם אינכם
שומעים אלי ואת שם קדשי לא תחללו אמר רבי
אלעאי אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו וכו':

דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דריש
לקיש כל המסתכל בנ' דברים עיניו
כהות בקשת ובנשיא ובכהנים בקשת דכתי' כמראה
הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם דכתי' וגחת מהודך
עליו בכהני' בזמן שבית המקדש קיים בשעה שעולין
לדוכן ומברכין את העם בשם המפורש:

דרש רב יהודה בר נחמני מחורגמניה דריש
לקיש מאי דכתיב אל תאמינו ברע ואל
תבטחו באלוף אם יאמר לך יצר הרע חטא והקבה
מוחל לך אל תאמן בו שנאמר אל תאמינו ברע ואין
רע אלא יצר הרע שנאמר כי יצר לב האדם רע מ
מנעוריו ואל תבטחו באלוף אין אלוף אלא הקדוש
ברוך הוא שנאמר אלוף נעורי אתה שמא יאמר אדם
מי מעיד בי אבני ביתו של אדם וקורות ביתו ורהיטי
ביתו של אדם מעידין בו שנאמ' כי אבן מקיר תזעק
הניא רבי שילא אומר שני מלאכי השרת המלוין לו
מעידין בו שנאמר כי מלאכיו יצוה לך רבי זריקא אומר ג' מתו של אדם מעידה בו שנאמר משוכבת חיקך
שמור פתחי פיך איזהו דבר ששרוי בחיקו של אדם הוי אומר זו נשמה וחכמים אומרי' איבריו של אדם מעידין
בו שנאמר ואתם עדי נאם ה' ואני אל:

תנו רבנן אמר יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו
אומרים אין העדים זוממים נהרגין עד שיהרג הנידון. אמר רבי שמעון בן שטח אראה בנחמה
אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממים נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו

גמ' בשבת מכאן מוכיח שאמור להתעטרות בזמנו שטושטת אפילו בזמן הזה רבי טרפון טימי מרבן סוף:

טהרת יין ושמן לקבל טומאה יין לכסכים ושמן למכשות. וטוכה במה בשעת סיכוך הכשרת ומקטיר לשמים כרבי יוסי דלמתניתין כגון דאיכא לית לן מקבלין כלומר אלו עובדין:

תוספות כך יוסי הר' רבי אלעזר לומר דק"ל כרבי יוסי ומתניתין לאיכא לפי' מזמכיין עבשו בכל עם הארץ לעשר דלמתניתין בדרכות לקן מזמכין על עם הארץ ומה רב מבשיל כך תתליפא לית דרבה לזמן עלייהס. והכי מפרש דלא כל הדוכה ליטול את הסאה להמזיק לעניו כתם שלא לזמן על עם הארץ יהיה הכשות בידו ליטול דלמן אמו מזמזקין עניהס כתם לעבין הא עכ בתוספות: למדתי מכאן לדור מזה שהכניסו בתוכו קנת תשובה בעלבו על מה שלמו מקילין בדברים רבים קדומים לאלו לבלק ממנו ליהה ובפלה. ושל כיוצא בזה בשאר כמוך לזה:

תניא כל יקושט שבני מדבריכם בם תקם לשם לשם וכו': כשבאל לו תלמיד ז' מתלמידי בם של אומר לך שעמו של בם כל לאמר מלך כלום של עם הארץ שמא לו טהוי כל שמא ואם אתה אומר לו שמא כלום מצניע עליך ולא של כל שקם אתה אומר לו שמא אומר לך שלי טהור ושלך שמא וזהו שעמן של בם מיל הלך רבי יהושע ושמעתם על קברי בם אמר כעביתי לכם עבמות בם ומה סתומות שלכם כך מפורשות עלכו. אמרו כל ימיו קושקרו שיהו מבני תעביותיו. והסוניא לרוכה לעבין טומאה ועהרה. ומה שיחות לכתוב בפי' זה לשון קבר מפלשי ולל לפי' טהרו בם לוכלין ומשקין. וכלי הכם שאין להם טהרה אלא שבירתן ואם בחת לאכלן עליו לא ישמע לך לכל ככלי שטף שמע לו ויטבילנו עכ: ושל בגחיל לעבין אם שולטין מקם כלים לו לאו ושל שבירו בכרך זה הגבוהים שבכסאו לתוך הבית וכן הגבוהים שהמזיקו לת הכלים כאמרים לומר לא בגעבו וכיוצא כאמרים על הקדם וכשעת הדחק אף על התרומה לעבע שקיל יתר מחומרי: ופי' נבלים שם ישראל שהם נבלים למלך גוי לגבות מיד ישראל גולגליות ומסים ולרכויות שבכסאו לתוך הבית לעבוט עבוטו. וכן הגבים שבעבו כלי הכם והמזיקו כאמרים לומר לא בגעבו לעבוט: ושיילינ' בגחיל מהם לכאמרים בשעת הדחק של יהושע בן לוי לאמר קרא ויאסף כל אים ישראל אל העיר כאים אחד חברים הכתוב עשאם כלם חברים בכלבם בגעבה כתיב שבאספו כל ישראל בגעבה. הכתוב עשאם חברים וגם הדחק שעת אם יפה היה ולאמרי מזלת הסוניא שבאמרו למכיכא לעניו ולעשר השעבה ישבה מי ומי יהיו הדברים שיוכל להקל כהם לפרוק ממנו לוכה להכסים עם דבר הכניא וקאמת ויקבלום להבו. שלאמו מבשרת עליו בהבשת תורים שלמבדל מיה שבבשלת מן הלוד שבשמעינין לגם במקום ל' שבא שבים:

כעובי ליבר זבר מועט לית מיסר זהב לבעשה בו כם.

תוספות פושעי ישראל אין לוד של ניהבם שולט בהם. לית בפושעי ישראל בגופן ניהבם כלה והם אינן כלים בלא בשלה בפושעים קאמר לאמריכן בדי פושעים קאמר והא לאמריכן בגוף פרק הזהב הכל יודעין ושולין לאו לגייהבם קאמר בלא למקום לאמר קאמר לידון בם: שאין בו בלא שבי ליבר בתכלות יש בסיה מסה תמה על זה היאך לבעשה שלא יהרוס הגוף בל' המקום בך דרבי נתן של מעלה אם תוכלת אם ואינה מבלה שבאמר ובבבה שבאמר אינו אלא

פרק חומר בקדש

תניא אמר רבי יוסי מפני מה הכל נאמני על טהרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה לעצמו אם כן פפא כמאן דקבלי סהדות מעם הארץ כמאן כרבי יוסי:

כתוב המזבח עץ ג' אמות גבוה וגו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם עכשיו שאין המזבח קיים שלחנו של אדם מכפר עליו:

אר' אבהו אר' אלעזר חת אין אור של ניהנם שולטת בהן קו' מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדות האש היא הסך מדמו אין אור שולט בו תת שנופן אש דכתי' הלא כה דברי כאש נאם ה' עאכו' ארש בן לקיש פושעי ישר' אין אור של ניהנם שולטת בהן קו' מזבח הזהב ומה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעוכי דינר זקב

סליק מסכת חנינה

הלא פתבתי ולקטתי שושנים מעמק רפאים לכל ת
תלמידים נפייס ונם כפצייס ומתוקים מדבש
ונופת צופים: הלא הם כתובים ביל מסכתות מסדר מועד
לפני כל לילכו מתלמוד בבלי בכל לחת מהכה. ובעבור שכמס'
שקלים לית כמנין בגלות הלל הזה תלמוד בבלי לית יכולתי ללקוט
ממכה שושנים על לרך שלקטתי מיל מסכתות הכזכרות. לך
למכה מנחתי תלמוד ירושלמי עליה ולריתי כי טוב שלכתוב
בפתיריה ופרחים כתוך שכלי הלקט מתלמוד ירושלמי. ומכה
כמלון כתוכה מרגליות רבות נם כתוך המשניות שכלם לימות
מיתמות לל כוכת הספר: וכבכי לא בעזרת השוזר לחמתי ית'
לכתוב לקוטות מכל ה' מסכתו' שבסדר מועד הזה מלפר מנחתי
מתלמוד ירושלמי ויהיו כלן כתובות על הסדר שבסדר לותן רביכו
הקדוש רבוכי לומר שלכתוב מסכת שקלים סמוך למסכת פסחים
כמו שסדרה הר"ם בפי' המשנה וכתב שכן סדרה רביכו הקדוש
בעצם כבון: ולריתי להלריך בה לפתי סתות: הל' שים לי
ללקוט ממכה שבי מיבי לקוטות הל' ממשניות רביכו הקדוש עם
השבי מתלמוד ירושלמי הסמוך בידי כי הקרוב השם לפבי כל
תלמוד ירושלמי מלותם מסכתא לעצם שהספר לל היה מונח:

ובהיבי בזה כתלמיל בחום לוים גם זו כי הכה הוא לי בכוות עשיים
וקנית התכללו בעל משונותי ולכבי להיה כתלמיל טועה ובספרו
תלה ובשלר לל מסכתו' לל יכלתי להלריך כל כך על הסר יענתי
לבקש בספבי תלמוד ירושלמי בכל סדר זה ולל מנחתי בק בספר
גדול הכמות והלישות כולל מדרשים רבים ובתוכם מלמדים
בלקטים מתלמוד ירושלמי ותותם כתבתי כלן ולל היה בו שום
שום פירוש לפילו פירוש המלות. וגם בקשתי ולל מנחתי שום
פירוש זולת שם בקנת מלות זרות מנחתי בעזרך לבר מה:
וכבר יעלתי בפתם לבבי בירושלמי של סדר זכשי שמשתדל בכל
כחי לכתוב על לרך הפשט פירוש מה. ושסר כלרתי לשלמה
ולשם כן גם בסדר זה ולשמוך לת בפשי לבבי כל יודע בספר לבף
זכות ילובני ולל יחזיקני בבכשם מון למחיבתו כי ה' יודע ויש
קוץ ילע לילך בוכתי רבויה לשים לבחרי עטרת בז שיחם בקדם
של מכמיהו ז"ל בם עביבים בפלתי' תכמוזים ובדשמים בתוך ד
לדשותיהם: והכשות כתובה בכל הלאתי ליטול לת השם מפי
סופרים לו מפי ספריס להוסיף ביתור ונם לתקן משובתי. והשי"
ברחמיו משניותיו ומכתבותיו יבקבי ובדרך לחת יכתבי.

אמן.

א מנין שהוצאה קרויה מלאכה ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן שמע לה

פסחים ג, ג מן הדרה ויצו משה ויעבירו קול במחנ' וגו' נמנעו העם מלהוציא מבתיהם וליתן לגזברים רבי אחא אמ' אפי' הכנסה את שמע מינה כשם שנמנעו העם מלהוציא מבתיהם ליתן לגזברים כך נמנעו הגזברים מלקבל פידם ולהכניס ללשכה:

למלתי מכאן מעלת הגזברים כי בלמודם הם עושים וכזהרים וכשמרים מלך לבשמותם שלא לקבל כלבה של ומפני שהבתוב אומר ויכלא העם מהביא היה כרא שהמביאים בלבד הם שבזהרו שלא לקבוץ של כלבה לכל הגזברים יהיו מקבלים אם יביאו לילם וכא רבי אחא ולמלכו שגם הגזברים היו זהירין שלא לקבל עול: ולאוי לומר שכן קבל ר' אחא מרבו בפירוש הפסוק ויבו מעה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וים הכרע לפ' כן שהיה לו לומר איש ואשה אל יביאו עוד לכלבה והיה המנוע אל המביאים בלבד אבל עתה שאמר אל יעשו עוד מלאכה פירושו כדרך פעם לבוות גם לאומרים ולגזברים שבלם בקרבים ששי המלאכה. ולבלם נוח להזהיר מעה רבים עם שבאמרן בתיב ויהי מוביח הכתב על לאן שומעת כי גם הגזברי' היו בלם בוהרים שלא לקבל עוד:

ב על שלש עבירו' נשי' מתות וכו' אית תנויי תני ילדות אית תנויי חני יולדות מאן דאמר ילדות תני בשם רבי יהודה בעון נדרים בנים

ירמיה ב, ב מה דכתיב לשוא הכיתי את בניכם מאן דאמר יולדות מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה:

במדבר כו, ד רבי פנחס ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו בסדר האורים אין כתיב כאן אלא במשפט האורים מלמד שבשעה שישראל יוצאין למלחמה בד' של מעלה

דברים כג, יו יושב עליהם אם לנצח אם להנצח, ר' חייא כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת ונומר הא אם לא יצא אינו צריך שישמור אלא מכאן שאין השטן מקטרג אלא

יחזקאל מה, ד בשעת הסכנה, רבי ברונא אמר יום צרה ותוכחה ונאצה היום הזה הא יום אחר לא אלא מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה. אמר רבי אחאי

כריתות יא, ב וקו אהו אסון בדרך הא בבית לא מכאן שאין השטן

תהלים קא, ח וכו'. אמר רבי איבו בהשפטו יצא רשע יצא צדיק אין

כתיב כאן אלא רשע מכאן שאין השטן מקטרג וכו', היושב בבית מרועע נעשה מלאך המות דנסטים שלו דכתיב ישי מות עלינו כדא כי תשרה ברעך משארת מס נה לנכי כ ז מאומה,

לית תבויי ים תבל שטוכה ילדות מתות כוכם לומר בימי הילדות שכן שוכה רבי יהודה בניס מתים וחלוי שכאמר לפי זה שלא היה שוכה זה התבע על שלש עבדות בשים מתות ולא כ' כמשכתבו כלל. אלא היה שוכה בבי יהודה בשים ילדות מתות בעון בלריס ויהיה ילדות שם בולל זבריס ובקבות בתו יולדות: והתבע שטוכה ילדות מסבים למשכתבו בשים מתות בשעת לדתן: ונם למ"ש בנמר' בבל תורף מלדו שבבי וכן לאמר בלן שלין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה ועבין זה בזבר פעמים רבות בלברי חזל. ולאוי להביאו בדרך שפשט מסבים עם השבל. דומה זה בבוי על יסוד דברי הבניף מיהיו בן יחלף רחיתי לתת' יוסד על בפלו וכל נבף השמים שחל עלין מימיהו ומשמלו ומקומות לחבים בלאמר זה ופירשו חזל אלו מימיהם לזבות ושו משמילים לתוכה: ועל יסוד זה בבף בבין חזק וכאמר בין שלאל מתלהין ית' בדיק ויטר הוא ודן לת בל העולם בבלל ובפרט בבדק ומשפטו קייב יוסר נדקתו לבדף מלאבים מלינים עוב וזבות על שפשפטו וכן בדברי אליהו שם יש עליו מלאך מלין לאחד מבי אלף להגיד לאדם יושרו וגב מלאבי מלינים תובה לל שבל לאחד מהם בקרא שטן בפי טבעו שחבל לאחד מפתה לת האדם לחטוא ואטה לותו מדרך טוכה לדרך רעה ונם לאחרי בן בהשפטו בבלל שלאעלה מזכיר חטאתו לאדם הוא הביאו והשיאו לעשותו: ואולי שזה פירוש מאמר דול ס' לא יעזבבו בידו ולא יבשיעבו בהשפטו לאמר למעלה ממבו נופף בשבע לבדיק שזה רמז על השטן ואמ"ס' לא יעזבבו בידו להשיאו לחטוא ולא יבשיעבו בהשפטו בבית דין של מעלה ובלשון חזל מבוכה המלאך הזה ובבידו בבבוי פטרא דשמלאך או ס פטרא לוחר': ואפילו אמרת בדבר חייב שבל טעבות זכות ובוכה יהיו מוכיחים לפבין ית' ובאן לאמרו חזל שלין בה בשטן לחייב מעבמו את האדם על עמדו למשפט לפבי בית דינו ית' ושם מלין קוב' בבגדו בהזבירו שבו לשבר הוא היה בבתו. וב' פבחם למד מלשון משפט האומרים בי בשעת המלחמה ס' במשפט יבא עם היונאים לבבא ובודאי שבאן שם משפט יש שם משמילים ומיביבים ואז בתן רשות למקטרג: וב' חייא הוסיף רואה משפוק ובשמרת וגו' בי לא למדנו משפוק במשפ' אלא שלא שים משפט ולא בלמו שם שים טוענן בבגדו ולשון ובשמרת יובה שבדיק מביבה מקטרג בבגדו: ושל הוסיף ר' לחאי משפט ובקהו לשון בדרך דוק בדרך שהוא שעת הסבבה. וב' ברוכה הביא לואה משפוק בביאים וכי ליהו משפוק בתובים ולא הבתי ס"ם ובא בדיק אין בתיב בשן שלא יבא בשבע"ם זה שהיה לשבר לומר יבא בדיק והוא שן הבתוב לפי שלא יאמר בן היה מותר בל בותב לדוד בלותו מזמור אלדי תהלתי אל תחרש שהיה בוקל ובועק על הרשע הטומד לבגדו בלאמרו בי פי רשע ופי מרמה וגו' ודברי שבאמר שבבוקי וגו' עוד לאחר שמוך לפסוק זה ובוקם אלין הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו בהשפטו יבא רשעולך יובל לדוד להתפלל עליו שיה' בדיק והוא הפך בותו: ולתקן זה לומ' שאין בותב דברי לוט בבגדלה שדברין שטוב בעיבו שיאמ' לוד יבא בדיק אבל דבה לתקן בוסיף חזק גלויה בפסוק זה שלא היה לאוי לאומרו בלל מעשה זה: בדי לוד בבהו שעתי' בתלה רשע ושילן על שהבה קלנותיו

כמנהגו ואומר הפקד עליך בשעה ושטן יעמוד על ימינו · והכי
קאמר הוא מומחה ואלוה כרשע נמור ואם"ם מה נוכך להכניסו בדין
והשטנו יבא כשע מב"ל והלא קודם זה היה מלומת ומומחה
כרשע · ואם יש מקום להכניסו בדין אין המלט אם לא שאומר
שהכניסוהו לבדר אם אולי יבא בדיק בפך חזקתו הראשונה
אבל להיות כשע אינו נדיך ב"ל לשאומר שינא מאם כשע ת
שמתחלתו בן היא זאת כוכת ר' אימו לומר הפסו' הזה הוא משומש
שהשבל יאמיב כי אין נוכך להכניסו בדין אלא לדאות אם אולי
יבא בדיק והלא היתה זאת כוכת דוד בתפלתו: ותקון זאת הקישיא
יליף עניכו בפי' הפסוק שנא לנאמרו הללוה למוכי האמן'
שעם היות שהבר ביניהן ב"ל השטן כאמרו ושטן יעמוד על ימינו
עדיין אין הראשות כתובה אלא להשמידו לעתיד שהוא יודע מובתו
של איובא לפני ב"ל הקטיגון ושם יטענו השטן כנגדו ויגלה עוניו
והשפטו שם יבא בשע והלא תועיל לו תפלתו: כתבבר מכאן
שאין יכולת לשטן לקטרג זולתי בשעת הבכבה שאז הוא עת
משפט: לבבוים בעבוך לבניא מאמר זה שם היבושלמי הזה
ופי' תובע בלשון יון שהוא קוק הוא פי' לו ומלג' הוא בעל
קובו התובעו שבאמ יפי מות מלשון קוב כמו כי תשה בדעך ויקיש
פיהושו יפי מות כאומר מלאך המות יתבע חובו עליכם והלוי
לבקש ראו בפסוק למדבם זה: ומשבתי לדהוש שמוכי לאמר
בפסוק שלאשלה לאשר יאליו כאמיק קול בבית שלחים כהלך בדגש
והטובה בו שהיה לוד מתרעם על לאחופל כי תחת לאהבתו
אלו בהלך לאויב לו עם היותו כוהג בו בכוד גדול וקללו רבו
וללולו ולאוש בעדבו שהיו יושבים יחדיו בבית ה' מאתיקים בתרי
תורה והולבים בדב עם · ולאיתופל לא דבה קוה ובפרד מאתו
ולרע לבהלה עם היועבים עליו בעה ולא יסב עמו בבית ה' כ
כאשר בתחלה לב' לאוי הוא בנדק שקוה ובביריו בדוש בהיותם
יכבסו בבי מדושע בפלתם אביה ה' ולשם יבא בינל חובם שהוא
מלאך המות לבהוש פוכו · ולזה יאמר שלומל היה שבן יתחייב
מהכבישה בבית מדושע שתבף ואיל בופל הבית עליו ושם ואמות
ושם יקבר מהבה חושה והבי הוא כיובד הי לשאול: כי לעות
במוהם בקדבם מלמו ליהה כמו שבקדבם לרבם ולידתם הדבי
מדמה בן יפלו בפולים בבתים מדושעים לבלבל עבתם
ומשבתם הבעה ·

ג אדם הראשון הלה טהורה היה לעולם
כדכתיב ויצר ה' את האדם וגומר
כלקוטי כ ואתיא כהה"א דאמר רבי יוסי משהאשה הזאת ם
מקשקשת עיסתה היא מבבהה חלתה וגרמה לו חוה
מיתה לפיכך נמסר' מצות חלה לאשה אדם הראשון
סם ע דמו של עולם היה החד שופך דם האדם וגום' וגרמה
לו חוה מיתה לפי' נמסרה מצות נדה לאשה· אדם
מעלי כ הראשון גרו של עולם הידה ההד גר' ה' נשמת אדם
וגרמה לו חוה מיתה לפי' נמסרה מצות הגר לאשה·

נקשתי ומפקתי בכל עבין זה כלי להניכו כריאוי בפי כתי: כתוב
שם על פסוק וייצר ה' את האדם מלך במשפט יעמיד ארץ מלך זה
מלך מלכי המלכים הקב"ה במשפט יעמיד ארץ שבבח את העולם
כדין שכאמר בראשית ברא ה' · ואים תרוצות יהרבבה זה לאדם
הוא שהיה נמר חלתו של עולם ובקרו את הבהמה שב' רחשית
עריכותיכם: אל יוסי כאשה הזאת שהיה מקשקשת עיסתה בתי'
ומבבית חלתה מבבית כך בתחלה ואל יעלה מן הארץ ואקר

ויצר את האדם עב: מכאן הבבתי לבני ר' יוסי משאשה הזאת
וכו' והכוונ' לומ' שפסוק וייצר קשור עם פסוק שלפביו ואל יעלה
מן הארץ והבבה תורה בלשון בני אדם ולא כמו שהאשה בשרוצה
לעשות לחם מביאה מים וקמח ומערבם יחד ועושה מהם עיסה
כן הקב"ה טוח לאל יעלה מן הארץ להוליך מים ויבאו על העפר
שהוא כדמות קמח ומשביקם כעשית עיסה וכשרוא האדם שהוא
חלה טהורה ולשון מבבית חלתה מכוסק לבאי אם פירושו כפי'
מצות חלה הממוך לו שהוא החלק קטן שבתרם מן העיסה לקיום
מביה או אולי פירוש חלתה כמו שפתה שהזכיר קודם · ופי'
מקשקשת פי' כערוך שהאשה מקישה בזרועותיה בשעת ערוב
העיסה · וגם הוא מלשון השמעת קול ואל יאמר כשהאשה
מערבת הקמח עם המים מבבית חלתה מבבית לל שאשה בל
חלתה מתוקנת שהיא עשתה והבה בלתי לספק זה מפני שכל
הבו בפסוקים חלה אינו מדבר בה בבריאת אדם לבד לא בשאר
בריאות שהקב"ה בוה לפרן על בריאתם כמו תדשא הארץ תוצא
הארץ יעופו המים ושם ואל יעלה והשקה את האדמה כל זה
לתת מים על העפר לעשו' עיסה ואמרה יהיה האדם ואב' עיסה
וחלה הבל לבד לחל והם שמות בדדים: אבל כדי להפבי' עם
תחלת האחאר לאדם הראשון חלה טהורה היה לעולם ואולי
לפרש כפי' הוא שהוא שם מרעי על החלה הבתרמת מן העיסה
שהוא האדם שבתרם מבל שאר הבריאות ואעפי שלא בתבו
בבן לל בפרשת חלה תולדות השתים בבר בתבו בתחלת הפרש'
ובעבור שלהיבן היה האדם חלה טהורה משובחת ומבלן: עוד
בולל לי בפק בהבבת בלל האומר שבפי הבל' ממבו מביבו חוטא
בשבר עפ"ג עליו הבתובים בו שהרי חוה נזרמה מיתה לאדם
שהיה חלה טהורה ובשביל זה בתפרה לאשה מצות חלה: וב'
מצות לאחרות הדומות לזו בשביל שגרמה מיתה לאדם הראשון
בג' מעלות שהבה: וזה הפפק בתמוה מלי בשראיתי לשון בל
בשוף פרשה י"ו וזה בשמו ·

מפני מה מהלב תבשים לבל המת תחלה עי שגרמו
מיתה לעולם לפיבך הן מהלבו לבל המת תחלה
הל"ל ומקריו בל לאדם ימשוך· ומפני מה בינן לה מצות בדה ומפני
שבשבה למו של אדם הראשון לפי' בינן לה מצות בדה ומפני
מה בינן לה מצות חלה עי' שקלקלה את אדם הראשון שהיה
נאר חלתו של עולם לפיבך בינן לה מצות חלה ומפני מה בינן
לה מצות בר שבת עי' שבבתה במו של אדם הראשון לפיבך בינן
לה מצות בר שבת עב: וכל חטוה ושהא הוא גדול המעלה
והשאה בבטוות בג' מצות רשומות רומזות לג' מעלות על מחאתה
אשר חשאת' בבל אחת מהבה והלא זה של וחטם מה שין רחוי
לעשות בחשבי הש"י· ולתקן זה ולהבין בוכת המאמר לאשול
מאל למה הבבר דומה הרי שהלכו מי שחלה ובבל למשבב בשבת
שאבל אינה עבי מתוק לחיך ומזיק לבל הגוף וכן בשאך לו מחמו
היזק גדול בבבם אבלו רופא לתקן שיתני וכאשר רואה שלא
יתבן לבוות לו שלא יאבל מאותו הפבי לעולם מבל קנת הטוחה
שים בינים בתן סדר לתקן העניש וינו עליו חוקרות רבות
שישתוב ויקיים בבל עת שיאבל הפבי הוא בדרך שלא יאבל מחמו
אלא בחות הרחוי והבשול הגון וכזמן הרחוי בן הדבר הזה לאדם
הראשון בשהוא עליו אינה בי שחש לקול אשתו וכדי שלא תזיקהו
עוד היה מן הרחוי להפרידה ממנו לגמרי אבל זה בחבע לאדם
שיהיה בלא אשה שלא די שים לו טורך גדול אליה להוליך בדומה
שלא בם לעבין השלמו' שחתני האשה לאדם להשיב בעניו ובמעש'
בריך שיהות האשה בי הוא לבדו לא יוכל לשבת את עבמו
ולהתבודד בעיבו: וזה דמו בשחברו לשעבוד היות האדם לבדו

ואין

שלא יתקן היעתיד שלא יגרום עול בזה השמש לאדם הדרך
שמהן חוב לכוות לה מנות בתוך הדבר שהקלקלה בה לשוכה
כדי שתתיר כל היום יהיה זהיר מלהוסיף פשע ושמה בכוונה
בזה כיון שכלי לזכור שפה בכוונות במנות דומות הדברים
שנרמה בהן בזה: וזה למדתי מלשון ברכי מפני מה מהלכות
הבשים תלוי המת תהלה על ידי שנרמו מיתה וכו' רומה לומר ש
שהרגיל הקדוש ברוך הוא טבעה להיותה הולכת לגמול חסד
עם המתים ברחמים כדי שעל ידי מדה טובה הזאת תזכור
כי היא נרמה מיתה ותהיה זהירה מלגרום עול בזה שלא
והזכיר לשון כתיבת מכוה בכל ו' מע' הלה לרחוץ למה שלמדתי
כי בכל עת שתבא לידה כתיבת עיסתה וזמן כתיבה והלכך הבר
תזכור מנותו יתגרך בכל לחל מהן ותהיה זהירה בהן וזה יהיה
סבה שלא תיכף עול לחטוא ולקשטי את האדם כאשר בתהלה
וזה שכתבתי מספיק לפנין פשע לשון המלמד והוא יותר מעט
מפי המלות. ולא כעלה ממני שהמלמד הזה אומ' לורשבי ובבר
ראיתי מה שכתב לו בדרך קבדה ואהובה חכם ומבוי' ופירשו יפה
בדרך טובה בפיוס על הקלמות פלוסופיות: ועם היות לחת
ויניח שלבבי פי חכם מן לא מלאני לבי לכתוב על ספר לדוש
פלוסופי אשר לא הורגלתי בו ולא בודע לי מקומו לין: ואבי
בתיתי חשבתי לענמי כי כוונת הזל בזה המלמד ללכת בדרך
כתובה אשר הזכיר לין האדם בבדע מנוף ופשע שבלמד וייבר
ה' את האדם עפר מן האדמה ויפח בלפיו בשמת חיים ובבנד
הנוף בבו לותו פשם חלה שהיו בעבודת העיבה מקחה ומים
כן נוף האדם הוכבב מעפר ומים ושאר יסודות: ובבנד הפשם
הזכירו בל ה' בשמת אדם. עוד בראוי בתלמד זה לל ב' מבילות
ושם מבילות מחדם ומבילות מתתיל: ובאדם בתחדם מבילותו
מן העפר והיסודות הדומים לחלה: ומבילותו המתתיל הוא
בשבת אדם כי אדם היה בלי נשמת אדם והתמדת הפשם
החיובי. וכתיבם ז"ל ללמדבו שלעבדי שבוזה מיתה על האדם
בשבת אשתו עליין בשאר מקום לבזיים לתקן עוותתם ויהיו
מבעים בה בשבת קיום התנות מיוחדות לנוף ולפשם ולקלקלתו
תקבתו רבוזי לומר כי אדם השמ עבמה שנרמה לו מיתה היא תקיים
שבת השאדות בפשיי עי קיום ג' מבות המוטלות עליה חלה וכדה
והלבלת הבר בשבת וכ"ב כי שבם אלה תהיין שבת התמדת מיותם
ובבי עבע הבבתם לאחר שבבר בוזר עליהם לבייתה הויים
וכפשלים אבל יזכי ליזוך ימים. וכלל המנות התורה בחלקות
לב מיבים. הא מבות מעשיות בהפרשת אלה ושמירת דם
בלה בי שתים הבה אבות ליבות עשה ולא תעשה שהפרשת אלה
מבות עשה ושמירת בלה מבות לא תעשה ושתיהן מתין מבות
מעשיות: המין השבי מבות עיוביות בשאלות בבר והיה לאשר
שבאשון שלי לבו בשאחר שתניע מעלת האדם לבייתה עזר
לחים לקיום מבות מעשיות עשה ולא תעשה אבל יבלה קבוב
לבאבע שבם בתין הב' שהוא מבות עיוביות תהיה לאשה שום
זביים בהן. ולבבל זאת האשה בותן לה הלקת הבר הבומות
לאה שלאבבו ע"ה מאחבם ז"ל בתלמוד שלבו בחשבת סוטה על
שבוק בי בר מבוה ותורה אור תלה הבתוב את האדם ואת
התורה בתוב וכו'. בן הדבר הזה בי לאבבו מייבים בחבות השבת
ולחלקו חניו לה' לל לקרוא בתורה וגם בלילה אחר האוכלה
בבביהם חייב לקרוא בתורה עת מיוחד ובריך בר ואיבו בשלי
לקרוא לאור הבר אם יוצה יחידי נזהה שמא יטה ואם תשתה עמו
היא משמרתו אל בשתה שהלילה לו את הבר בעבר שבת
ובתבה בה שתן להיות לולקת הירחי לשיקרא בתורה בעלה
היא היתה שוזבת בבל בזה בלמוד התורה עי עשייתה בפי ה

בשלבל ב"ב
בשבת ב' בחרי בשבה אי אחרו את
בשבת ב' בחרי בשבה אי אחרו את
שבין שבי בשבה קשה שבי:
בשי שבי בחרי בשבה אי אחרו את
ובשבר בשלה בל אי בשי שבי
בשבת קשה ה

בשלבל ב"ב

שם
בשי בחרי בשבה אי אחרו את
ובשבר בשלה בל אי בשי שבי
שם
בשי בחרי בשבה אי אחרו את
בשבת שבי בשי בחרי בשבה
שם
בשי בחרי בשבה אי אחרו את
בשבת שבי בשי בחרי בשבה

רבי מכיר שכשותיהן שרבו עבר קעת הקוץ: ומלינן היכי
בעביבי תשבוכות הללו לשמוע לא רבי מלל הלומדי תעם רוסם
על מחשבי קינין ולכן רמז בכאן הכא ואמר שפסוקים כאלה יש
להם טוכם למחית כמי הפשט ובדרמז נהם המדרשי הסם.
והמפרשי פירשו הפסוק כפשוטו וזה המדרש ליהו מוכרח. ועם
כונה דרך דרש מי יכריחנו ללכוש פירה כעת בחשבון מלויים
כמו שים מכריעת שלום על פיוס ההוא ללא הדרש לאתי הוא
לעתיד לבא יבא עת שיאמר ליעקב וליסרש מה פעל ולא נודע
מתי יהיה קעת ההוא וכרוך היולד: ועל דרך זה דרש
רבי נרכיה שעתיד לבא עת שיהיו נדיקי ישראל כעשים על
ה' לפנים ממלאכי השרת והמלאכים ישאלו מהנדיקים
שיודיעום מה פעל ה'. וכבילו מודה שכן יהיה ולחזק לאתרתא
אמר שכבר היה כיוצא כזה בימי הנביא מישראל ועזריה בהיותם
בכבשן ובא מלאך שם להכילם היו שם לפנים ממנו ולא היו
נדיקין למלאך שיכנה את הקום להם אלא שהם היו מכבים לפניו.
והכיל רהיה מלשון הפסוק ויהיה לי רביעאה ולא קראו קדמץ,
זה יורה שהיה נסתי בסגל והם היו לפנים ממנו וגם במדרש
יותר על יוכה: שהיו הנדיקין כבר כהלקו בתלמוד שלנו על זה.
ויש מי שאומר שמהם היו מכורכים ועתה כתרפקו מאותו מולי
כושן כמו שירקה מלשון ומכל לא ליתי נהון שהם לא היה מוליע
רק שלא כשרצו היה לו לומר כמו שהמ' להלן די לא שליט בורא
בשמיהון. אבל עתה שאמר ומכל לא ליתי ככלל גם כזה שגם
החכלה שהיה נהם מקול לא היתה נהם עתה. אבל לא כודע
זה לעניני כל דורותיהם לכן שכה הלשון ואמר מזיין לעניניי לילין
לילה שליט בורא וגו'. תקין מילך ומר ליה כתמיה. לאמר
המלאך שירה והכה בפיו לבטוכה בכר שיתקן דבריו שאמר בר
אלהין ולא יוכיר לשון בן בתלאכים ולכן תקן דבריו בכוכה בכר
וזכור ואמר לי שלא מלאכים ולא אמר בר אלהין כראשר אמר
בראשוכה.

ויקרא י ה אבור רבי לוי כתוב ולבש הכהן מדו בד
והרים את הדשן שלא שאין גדולה
בפלטין של מלך, עוד בפרק שמיני לזה מאמר קרוב
לענין זה ללמדנו שהגדולה וכבוד ראויי' לכל עוסק
בתורה ושהוא קודם לכהן העובד בבית המקדש,

תרתין זרעיין הוו בצפורי בולטייא ופנמייא
הוו עללין ושאלין בשלם' דנשיאה
כל יומא והוון בולטייא עללין קדמאי ויתבין קדמאי
אילין פנמייא זכיין לאוריתא אתון בעו מיעל קדמאי
אשתאלת לריש לקיש שאל רל לרבי יוחנן ודרשה
בבי מדרשא אפי' מסזר תה וכהן עם הארץ תה קודם
לכהן עם הארץ כברי מיסר לפרות ולהחיות ולכסו'
הא לישיבה לא אמר רבי בן אף לישיבה מה טעמא
יקרה היא מפנינים מכהן גדול המשמש לפני לפני,

שלין גדולה בפלטין לין קושיא על זה מהה שאמר בסמוך ופשט
את בגדיו ולבש בגדים אחרי' ופרש עליו למלך תורה דרך לרן
בגדים שבשל בהם קדשה לרבו ל יחזו בהם בהם לרבו לבד ולבש
בגדים אחרים פחותים מהם כי מלבד שהן עבודות חלוקות זו
מזו כמו שלאחר עול יש בכלל גדול בין הכ' לחודים מסובים ש
שלמלכו משני פסוקים הללו: שבפסוק ולבש הלשן קודש

לבהן עבמו שלא יהום לכבודו בשאמר שבין שהקריבת הקרבנות
וכל עבודותיהם היקרות מוטלות עליו לעשותם לין לאחר שהוא
עבמו יעשה גם בן עבודה גרועה כמו קדמת הדשן דק שיהוש
לבער קטון כהן אחר לוי לעשותה וכדי לבטל זאת הכבוד הוא
ה' וכריח את הדשן ושיהא ביהודלמי שלין גדולה בפלטין של
מלך. אבל הפסוק הסני הוא לעבין שהוא בגדים שבהן עבמו
העובד ב' העבודות ישהה בגדיו ופשוט הבגדים הסובים שהם
עבד העבודה לחשובה ולבם בגדים לחבים גרועי' מהם לעבוד
היותר קלה וזהו החלוק שים ביהין כמו שפלטי. הלחשובה
חובה לכל יום שהיה חותה מלא המחתה מן המזבחות הפכיתו'
וכותבן במזרחו: הסכית להוציא את הדשן שבור כשהו' מתרבה
ולין מקום למעבכה חותו מהם ולין זה חובה לכל יום. הכי
למדנו מכלן מלא חשובה לבהן שהיה עבו ושפל בעך בעיני של
העבודה הלבלית ושיהא הוא עבמו העובד ושל מלא טובה
לחבת שילקלק על בקיות בגדיו כפי ערך העבודות: ולזה
כתבתי מאמר זה שהם הוא קבר הוא לחוך: קרוב לעבין זה
כאמר במאמר הב להוציא על כבול בעל תובה ואמר שהיו ב
בגדולי שתי מהשמות שם הל' בולטייא ושם הב' פנמייא ושיה
מבהנם להכנם כל היום ולשהול בשלום הבשית. ומשמת
בולטייא היו מהנים להכנם לחשובה וליהב בראשונה כשלהם
שלהל זאת לריש יומבן ודרשה בבית המדרש לפילו ממנו תם וכ' הוא
קודם לבהן. היו סוברים לומר דלוקא הוא קודם שהיהם
שהוריש שיפלוהו לחשובה וכן להחיותו ולתת לו בבות לאבל לא
להוסיפו בדהם שהוא בבול מופשט בלי תוספת לאמר רבי בון אף
ליסיבה מ"ש יקרה היא וכי' כי' יקרה מלשון בבול: וכפי' בולטייא
ופנמייא הריבי מסופק אם הם שמות בעלמן או שים שהם עבין
מה. בקשתי בעבוך ומצאתי שפי' לשפת בליועי שבא' יומא מבמי
הענבה ולשון יון הוא ופשר לפר' על דרך זה שבולטייא היו שרי
בעלי ענבה ופנמייא לשון פנם ולאמר כך עלו במועלה שלמלו
תענה.

ו כתיב שמעו זאת כל העמים האזינו כל יושבי חלד רבי אחא ורבנין חד
אמר למה הוא ממשל כל באי עולם לחולדה אלא
לפי שכל מה שיש ביבשה יש בים והרבה מינים בים
שאינם ביבשה וחולדה אינה בים וחרינא אמר למה
הוא ממשל כל באי עולם לחולד מה חולד זו נוררת
ומנחת נוררת ומנחת ואינה יודעת למי מנחרת כך כל
באי עולם נוררין ומניחין ואינם יודעים למי מניחין
הייבו דכתיב יצבור ולא ידעמי אוספם,

לאוי לאוש לאם מה שים ביקשה יש בים וכ' כי מה יוסף ומה
יתן לעבין לוקבת המזמור בלאמרו שמעו זאת כל העמים שתהיה
מולדה בים או לא ופשר שרמז כאן זכרון לדוש לאוכיי התקוע
בלב כל מאמין יש בכלל והוא מה שבתאמת בפי טבע הל' יכולות
שהארץ תהיה בלה מבושה בים ולא תאבל שום יבשה: ובשתר
הספק הגדול הוה הלריכו הפלוסופים טבעיים ואין שום אחם
בדבריהם להעיד הספק עי' טענות טבעיות ותכאמו מלאכי
בלאת לאחר שבולא לאות הנזרה בשיר תשובה בטובה ובלאמר כי
ילעגו בעדות ה' בלאמה שכך נזר הש' שתבלה היבש' שבנד הטבע

שבאמר

סב' יקום המים מתחת השמים אל מקום א' ותראה היבשה ולזכור זאת התורה לתתית לחברו בני קרח שמעו והקומכו כל יושבי השלם הזה וזכרו בלבבכם כי הש"י הוא הקומכם והעבור זה עשה עמכם להכליל וכנגד הטבע הוא להראות היבשה כמנהג שיתקיים המין לחבושי על המי' ולזה אמ' הא לנו גדול להוקיע הארץ על המים כי לעולם חסדו . וכלל יום ויום ילמו מהכתים לש"י בקומכו ממטתו על הים הגדול הזה אל' רחוי ומחוויי לחבלנו שעיקר ישיבתנו בשלם הזה תהיה לעבודתו ית' ולקיים מצותיו ולא כשאר עיקר מלקיחת המזון וריבוי ככסים כי הכל המים מעשה תעתועים . ולטובת זאת הזכיר יקר עשיר ואביון הכוטחים על קיום ושמר אל תירא כי יעשיר איש ושומר ופכוזי לחכיים כמשכים אל כוכח זאת ולקבוע בלבבו זאת הלזהרה גוזו שבזכות לית לחכמו יושבי הלל דומי לחולדה שהיכה במנהגת בית שעש שבמקומו שם כל מיני בש מהמנהגים היבשה ושם לחכמו עיקר מציאותיהן היבשה ולא בית בנחליהן אלא בחוש להכלי השלם רק בשים עיקר כל מגמתנו לעבודתו ית' ולהכין בתורתו כמו שכת' המזמור לחמר לחלם ניקר ולא יבין כמשל בבהמו כלמו : ולקלוק לשון הלל הוא לחמר וכתן מכבי אלא לחמר הלל בלשון הכתוב וחלבי כאין בנלך מה הלל לחי לא לחביע לא' עול עם יושבי הלל ותבא הכבי מולה לבבני תבא רש"י שלקלוק לשון יושבי הלל טון על לשון חולל' כיון שלא לחמ' יושבי הלל : יחולם קולך עליו בעכין המשל לחולדה ולחמר שאין לבו נוכך בשיחיה המשל בלבב בלתי בולע לחבלנו וכיוך שבחקוב לם במנחת בים או לאו אלא שרואי לבו להשניח בעביבה בלבב גלוי וידוע לעיני כל ישראל והוא ט ליחוד נוראת ומבחת ל"ל שהיה מינעת לת עצמה וטוחבת בכל בחה לחסוף מחבלה וכשאר אין בה בח להוליכו על בתפה או בידה היה נודרתו על גבי קרקע' כי מבל לחל לוחזת המחבל בפיה ומבל לחבל הולך בנדר על גבי קרקע כי אין בה בח להוליך הכל בידה או על בתפה או בפיה כשאר בח הדובבים ולחבי שהרחה כל הטוחב הזה בהולבת המחבל מבחת לותו בחוב' יבא שרץ לחבי בחותה מולדה או עבבר וכוטל לותו מהם ולביך יניעה בלי פ פחד בן במשל הענשיר בושה הבלוים ממון והבחים בדוש חולות הבוני לומר שהם מולילים לת עצמ' לעיני הכל בלחביתם בלמות הבולדה שהורבת מחבלה על גבי קרקע ומביחי' בנחיהם מלחים מדמה על בן נדלו ויעשירו והיה רלוי בכל מה לחבול כל זה הבעב לם ויהי קייס לבם מה שהורבים ומביחים : והלבב ליכו בן בבוב פעמים הורבים ולחבם יולעים למי מביחים בבחים בחו שלחמר הבחם בי בל לחל מה פעמים רבות מביח לבבי בעל לחתו וישוב עמלו בראשו . ולחמר גדול החבמים שלמה לים לחבר יתן לו הש' עושר ובבחים ולא ישליטנו לחחול ממנו בי לים בבבי יחבלנו : ומחם לבניו בעל המלמר בחבחו ינחול זלא ידע מי לוחבם וש"ש בו פי' בלה יבחר בקניו מן הבחרה ש הארץ וידושנו שם וישמחו בבי ולא ידע מי יחבחנו מן הנוחן אל מבית בי זה בקר לחבים ולזה בקר הבהלחים ופחו' שלא מלחבך מהרבן ובזה יבלק משל הענשיר לשולדה להיו עניין בראה בחוש .

ז בר בריה דר' יהושע בן לוי חוה ליה בלע ,
אתא לחש ליה מן שפיה פ
פות ירא ואינשים כי נפק אם' ליה מה לחשת לי אלא מלה פלן אמר ליה ניחא חוה לי אלו מיית ולא כן אשמע והות כשגגה שיוצא מלפני השליט ,

סוף היה בלע מולי בנית הבליעה ובא רופא לחבל ולבש לו בחזבו קמיטות וכשפים בשמות שלמד סות רש וכרפא בשיבה שלל ממבו לי זה לבש השמיע לו בלחבו וימבר לו בלחמת . לו לחמר חוק בי יותר טוב היה לו שימות ולא ישמע בן ויהיו לבניו אלה בלים תם ויסר בן בבו של החבם החסיד רבי יהושע בן לוי לשר בבה למלאך המות ועל בריחו בבבם בחיו בגן עלן בחו שבתוב בחסבת בתוחות ולחמר לו מי יתן וה ש שימות ולא ישמע שמות הטומאה ויהי זה בשגם היובל מלפני הש"ש ומיד בפטר ליושבה עליובה ובמיתתי קדוש בי :

מסכת עירובין

ח אמר רבי בא מאי דבתיב בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמי כרמי שלי לא נטרתי מי גרם לי להיות נוטרת כרמים על שום כרמי שלי לא נטרתי מי גרם לי להיות משמרת ב' ימים בשוריא על שלא שמרתי יום אחד בארץ ס סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שנים ואיני ס מקבלת שכר אלא על אחד מי גרם לי להפריש שתי חלות בשוריא על שלא הפרשתי חלה אחד בארץ סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שתים ואיני מקבלת שכר אלא על אחד . רבי יוחנן קרי עליהון וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ,

סיי השירים ז

יחזקאל כ

סוכיית היא מונה לארץ אבל היא קבועה לה והלך בארץ ישראל לא היה עושה יום טוב לעצמן של פסח וסוכות ועצרת אלא יום אחד שהיו מקדשין על פי הלילה אבל היושבים בסוכיית שהיו מונה לארץ אעפ שהיא קבועה לה יותר משלה לחבות היו חייבי לעשות יום טוב ב' ימים מפני בומן שהיו מקדשין על פי הלילה ולא היו מניעים שם שלוחים ועד עתה לחבר שנלנו לסוכיית עשרין ב' ימים ויש מי שטועה לחשוב שיקבל שכר יותר על עשותו ב' ימים ואין בן האמת שלא עשה ב' ימי בבוכה שלא שכיח עשה עשוי על לא תעשיבו אבל בבוכה לחמתית לעשות ב' ימים בדי שיהיה לחבר מלא מבם הלחמתי ובן בסוכיית חייבים מדרבנן להפריש ב' חלות ושתיהן מלבני קופדים היו בשבת וקבית בלחבת לבהן בדי שלא תשתבח תורת חלה :

ט והיה כל מבקש ה' כל מבקש משה אין כתיב בחן אלא כל מבקש ה' מבאן שכל החמקביל פני רבו כמקבל פני שכינה . רבי חלבו אמר ר' אבא אמר ר' יהושע בן לוי חוה ליה בלע אתא לחש ליה מן שפיה פ פות ירא ואינשים כי נפק אם' ליה מה לחשת לי אלא מלה פלן אמר ליה ניחא חוה לי אלו מיית ולא כן אשמע והות כשגגה שיוצא מלפני השליט ,

שמות ל"ג

מלכים ב' ב'

שמואל ב' ב'

שמות י"ח

אלא מכאן שכל המקבל פני חברו כאלו מקבל פני שכינה׳

ויהי כל מנקף ה׳ מכל אחד מאלו כל פסוקים למדנו חדוש רבו׳ לומר שכל אחד מהנ׳ מוסיף חדוש על שלמעלה ממנו למדנו מפסוק ראשון שכל מנקף לקבל משה כמקבל פני שכינה ועדין פשוט מקום לבעל הדין לומר במשה שכלבד יבדק שהיושב בהלבו כמקבל פני שכינה כפי שגדל מעלתו שכאמור בו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל לא בשאר נביאים: ובטול זאת הסברא למדנו מכל נ׳ רגלות האחדות וסדר בעל המאמר בראיית אליהו במוסף לראיית משה להיותם קדושים במעלה ומלבד זה יש בהם חדוש פרטי למיתי והוא כי פסוק והיה כל מנקף למען טוהר התורה עצמו. אבל עליון בשאר מקום לטעון ולומר שלא יהיה הדבר שכלמד הזה כולל כל כך עד שיוכל לשכח את עצמו תלמיד הטועמד לפני רבו ולומר שתמיד קוץ יושב לפני השכינה וכל רבי חלבו לבטל זאת הטענה משובשת מדברי חליהו שאמר על עצמו קיc׳ לאשר עמדתי לפניו: עוד למדנו מראיית שלישית חדוש שלישי בלתי כלמד מהנ׳ הקודמות והוא שאין נדיך לומר משה ואליהו שהיו פרושים מבלאים כמלאכים ותמיד כל היום יושבים לפני ה׳ אלא לפילו מתם בניחים ואל יו בלבד אלא גם בבניח בער בשמואל כתב בהפשה עליו ושמואל משבת את ה׳ לפני עלי מכאן למדנו נזהה בללית ש שתמיד כל היום היה מתואר בתאר משבת את ה׳ בעמדו לפני רבו בכל ימי בעדותו: עוד למדנו חדוש נוסף מראיית רביעית והוא שגם בשעת אכילה זוכה לזאת המעלה כל יושב לפני חכמים. ולא שכאת שראוי שיבדק התאת בכל עת התבודדו בעיון ובעיון שבלי ולא בעת עסקו בהשגת תלוה ניפיית שהיה אכילה ובטול זה למדנו מראיית רביעית. ושל משה להוסיף בו חדוש לאחר ויהיה שביה זה על זה והוא שהודיענו מי היו הבאי ולבטול מי שאר שהבאים היו להבין יכל גדולי ישראל ולבטול היו תם בלתי נדול המעלה שהיה יתנו חותן משה הבא עתה להתעייר ולזה לא הוזכר משה בפסוק. ואל זה כיון רשי׳ בפי׳ התורה באחרו ויבא להבין וכ׳ ומשה היכן היה והלא הוא ציוה לקראתו וכו׳ וכיצד להודיע שהוקשה לו איך לא נזכר משה בכל הפסוק בא׳ מב׳ פעמים או יאמר ויבא משה ואהרן ונ׳מר או ישאר ויבא אהרן ומשה לבטל עם משה ואחיו ואל זה כוון באחרו והלא הוא יבא לקראתו ונראה לו את כל הכבוד ונם זה מקיים מה שאחיתי שלשלי שראש הטעודה היה לוים בלתי בעבור כל כך לאמר בה׳ לפני ה׳ והוכרכו לכל ל׳ לראות: ופי׳ מלת טריכון מבאתי בעבוך שהבית מאמר זה משה חידוש׳ את שאהרון בראי פלשתי׳ טוריכי פלשתי וכי׳ טוריכון עבין שרים. עוד מבאתי חידוש׳ סמוך לזה על פסוק וכשבו הקהתים ונ׳מר שהאהן היה מכוין את הארוזו׳ במלבר וכיצד היו מהלכין ישר כתיבה או בקורה והוא כתוב בפרשי למומש ואין טורך לכתבו כאן.

ויאמר רבי יהושע בן לוי מפני מה מערבין בחצרות מפני דרכי שלום. מעשה באשה אחד שהיתה דבובה לחברתה שלחה ערובה גבי ברה נסבתיה וגפפתיה ונשקתיה אתא ואמר קימי אמיה אמר הכין הות רחמה לי ולא הוינא ידענא מתוך כך עשו שלום ההד דוכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

לכובה שכולה מלשון חיבה: שלחה ערובה וכו׳ לא היו נוהגים לעשות ערובי חצירות בעיר אחד מזכה לכלם אלא כל אחד מכני החצר היה נותן ככר לחם וכותבין כל הכבירות בבית אחד ומכהו הכשים לו שהן עניתן ששות הערוב כמו שפירשנו בריך לשם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתן ערבתך על כן זאת השאה שהיתה שכולה עם שכיתה שהערוב היה מונח בביתה לא רבתה להולין היא עצמה ערובה לא אלא לחם שלה ושלחתו ביד בנה והשאה בעלת הבית קבלה הפת מיד הבער והחזיקה בו ותחבקו לו ותשקהו בחבה כדרך בשים לבעלים קטנים וגם זה היה קטן שלחתו לאמו והכבר בידו ויבא הבער ויגד לאמו ותאמר כן היתה שבתי לוהבת לי ולא הייתי יולעת מתן כך בשה לבבר עם שבתה ועשו שלום ביניהן: ולכאורה יש להקשות בגד שלת ר׳ יהושע כל מפני מה מעדנין ולא תשובתו בבלו כי שלשה תקן עזרא לעשות סיג לשמירת שבת כדי שלא יעשו להוציא מבשות היחיל לרה״ר ולהיו שב׳ שלת ר׳ יהושע היתה שלשת חכם להסיר תשובה משולה ומושילה להגדיל מעלת דבני חזל: וזאת טובת השלום כיון שלא היתה טופת שלמים בתקנה או שלא להביא מבשול מקדש העם ולא יעשו בהוכחת שבת היה לו לתקן דבר יותר קל כגון שבל לאחד מיחידי הקבר יושב על פתחו לחי קטן להביאלו בעלמ׳ ולי בזה לשמירה מן הטעות או בתקון לאחר יותר קל מדוש הטרישה לשיתן כל בעל הבית ככר לחם ר׳ והיא שאלה משובה והתשובה לחובה דבלב בלב כל חכם לב הולך בישרו ירא ה׳ לאחר שמלבד הטובה הנשובה לעזרל בכל תקנה לנוהך התקון לבר פרטי עוד יש להם טובה טלשת להעמיל ההבהנה מדיבית ושיהיו כל ישראל לחבים ועושים לחובי זה לזה לבקים בקיום תורתו יתברך והביא ראיה מפסוק דבבים דבר בעם בשטיל תלת מנות בלמות הללבים רחבים קיימים בלתי משתבים ותבלית כלם לחזות בעשם ה׳. והמשיל התנות רזל לבתיבת קברים עשויים להשתבות בפי תקרי חזמן בן תקנות חזל העשויות לטורך השעה לחנדר מילתא לפעמים ילפו כי טוב לבטל לחת מהבה וכשם שבקבל שבר על הדבישה בך בקבל על הבריאה כי תבלית טופת רזל בין בתקון התקנה בין בשעת בטולה הוא לחד להיעמיל ולהתמיל השלום ולקרי הסדוב מדיבי זאת היתה טובת שלחה בתקנת עבובי מבדו כי להיות יכול הטעו בתשמיטי מבות מהשבת ההמון שהחבר לבדו הוא בשות הבבים רחה כי טוב לעשות מעשה שיהיה על בטול זאת המחשבה כוזבת והוא שיהיו בחשבים כבעל הבית בחבישת שתף מאכלם וכמשך מפיעל זה הולחה בדולה שהבי הם בקשרים ומתאחלים זה עם זה וכל יחיל מהם לומר לחבדו שלי שלך ושלך שלי כי לבשים לחים לחבחו וזאת תהיה להם התחלה שהיא יותר מחני הכל שיעשו בן בכל שאר עניניהם שיהיו ביניהם לים לת ליבהו יעזרו ולחיו יחתר חוקו ומזאת הטובה בוללת לבקש שלום ימשך שלום פרטי כי יהיה היב בין ב׳ לבשים מהם בחשב קרוב בין שתים בשי׳ ההבה שעל ידי זאת התנוה עשו שלום ביניהן.

מסבת פסחים

אא רבי אחא אוסר נח בבניסתו להיבי הבנים עמו אבני טובות ומרגליות בשעה שהיו בהות היה יודע שהוי לילה לשה יש ח״ה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה והא בתיב

פ"ו ה"ג צהר תעשה לתיבה כמאן דאמר לא שמשו מזלותיו בשנת המבול׳

למה סוכתך לילע לימתי היה יום ולימתי לילה והשיבו לפי שיש מיה שוכלת ביום ויש שוכלת בלילה וקולר תלוי על נוקבו של כח לתת לכל מיה ומיה מזונות בעתם׳ והקשה המקשה והכתיב גפר תעשה לתיבה וזאת הקושיא היא כפי לעת המפרש נפר חלון לכל יום שפיכים לתן טובה שכן כתוב שכן נפלאי בפרשת כח נפר לא חלון ולא לתן טובה המתיר׳ לתם ולתרן כדברי הכל לימ׳ לא שמשו מזלות בשכת המבול׳ ואת לכל למה נוהו לעשות חלון שתשובה מבוארת שבמעוה הם כדי לרלות מתי יפסוק המבול לל יבילת המים או כשתתמיל למסור תבורת המים שלו פתח את חלון שתיבה ושלח את העורב ואת היונה׳

יב חזרת התיבון והרי חזרת פתוק כל עצמו׳ אמר ר׳ חייא כל עצמן איסתילין לחזרת מה חזרת תחלתו פתוק וסופו סר כך עשו מצרים לאבותינו במצרים בתחלה חושב את אביך ואת אחיך במיטב הארץ ואחר כך וימררו את חייהם׳

שביבו בשכבה שחזרת יונקין לה למנו׳ מבוד והיא היתה קולמת וקקשה לזה בעל התלמוד כי התיבון הוא כמו מיתיבי ותרגמו שתקלתו פתוק פומו מד לל כשבלמה נדילת העלין ובלין לידי יובש לונלת קוהב ואו לותן העלים הם מריס׳ ונריך לומר שיש שהוא פתוק בתחלתו הוא לאר בניעתו ולא היה בתוך לזויעה שוולעין נרעיני החזרת לשוכה כמו שלא זרע׳ ונקלין משם קלמי חזרת דקין ואו לינה פתוקין ואלא בוטעין כל קלא משם וגדלים וכעשין פתוקין לאכול עד שנדלין מאד ושם קלובים ליבש ואו הם מריס׳

יג תני רש בן אלעזר חכמים והלויים וישראל ושיר מעכבין את הקרבן ר׳ אבון טעמא דרש וכל הקהל משתחוים אלו ישראל ושיר משורר אלו הלויים וחצוצרות מחצצרים אלו הכהנים הכל עד לכלות העולה הכל מעכבים את הקרבן רבי חנחומא שמע לה מן הדא ואת נה ארת הלויים נתונים לאהרן ולבניו אלו הלוים לעבוד את עבודת בני ישראל אלו הכהנים ולכפר על בני ישראל זה השיר ולא יהיה נגף בבני ישראל נגף אלו ישראל׳

למדנו מכאן שכפרתן של ישראל היתה תלויה בלוים קשה נדיך לכל אלא שהוא נדיך לל כוונה שלימה שיכוונו הכתובים לשוב מחטאם ולהקריב תלבי ולחמורי קבם הכקריב כאלו הוא תלבו׳ הקריב עגלו׳ ועוד נדיך לדבר עקבי מחוכר עם זה והוא התפלה שהיו לומרים הלוים בשיר ונם הכתובים והוא שלין לכו מקריבין קרבן בלא תפלה ובשלמה פרים שפתיכם׳ ויבין זה כתפתו במסכ׳ ברכות שהיה הקרבן נדיך עתו תפלה ואלא היה לבדה מפקפק בעצמה בלי קרבן כיון שמקדש הוא בשביל וכל הקהל משתחוים עסוק הוא בעזרה׳ ול׳ תבחום הבית ריקם

יוחר מזקק שלחמר ולכפר על בני ישראל זה השיר מכאן יהלף שעיקר הכפרה הוא שיר התפלה להלל ולהודות לפניו ית׳

יד תני רבי חייא יפה שתיקה לחכמים כו׳ לשפשים וכן שלמה אמר גם אויל מחריש חכם יחשב אין צריך לומר חכם מחריש׳ תני רבי חייא כנגד ד׳ בנים דברה תורה וכו׳ בן חכם מהו אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה׳ אלהינו אתכם אף אתה אמור לו בחזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים׳ בן רשע מהו אומר מה העבודה הזאת לכם מה התורה הזה שאתם משריחי׳ עליו בכל שנה ושנה מכיון שהוציי׳ עצמו מן הכלל אף אתה אמור לו והקהה את שניו בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרי׳ לי עשה לו לא עשה אלו היה שם לא היה נאוי׳ במצרי׳ לא היה ראוי שיגאל משם לעולם׳ בן טפש מהו אומר מה זאת אף אתה למדו בהלכות פסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין׳ מהו אפיקומין שלא יהא עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת ושאינו יודע לשאל וכו׳

לעון שתיקה מובא ב׳ פירושים׳ הא׳ כפי הסכמת הקמון שהוא שלילת הדבור לנמרי ותמיד יושב ודומם׳ הב׳ הוא יותר מדוקדק והוא על המפסיק מהדבור וזה על ב׳ פנים או שהתחיל החכם או תלמיד לדבר ושותק ומפסיק לדבריו לפנה על ב׳ פנים כתחלתה לו או שהיה שביב בתחיל והתחיל הא׳ לדבר והיה רלוי שישיבהו שעמד שם והוא שותק לאחת השלוש או לפנה אחת כיוצא בה וכלמות רלוי לכל א׳ מהלה בפסוקים רבים וידוע להבין תרגום ושתיק שהיה להבין טובה ומדבה לבריה בהפסד על בניו ויאמר לו משה שישתוק כי כן לבר ה׳ בקדושי לקדש שתק והפסיק לדבריו וקבל מאחר משה שלא לבר של על לותו ענין ויפה כלב את העם קשתיק את העם שהיו מלריכין בלבני בנגד משה וכלב קשתיקו שהפסיקו לבור׳ ולא לבריו עוד וכן מניתו לעון לומר לזה בדרך הב׳ שהכתיב על מי שהיתו משיב לחבריו ושות בשת׳ בחל בות שהוא ובני בליעל לחמרו מה יושיענו זה ונו׳ ויהי כחחרים שהתיק מלבו׳ שום לבר כנגדם החריתו מחבי ולדבריה לחי׳ ולא נמוכה על מלת שתיקה בחולפת לחיל כלחר זה על היושב ודומם תמיד מלת על ב׳ פנים החדברים יחדו ויאמר ה׳ לחברו כך וכך תהה חייב לי ומברו שותק ולינו משיב לו לבר שתיקה זאת בהולכת לחיל׳ ומבואר בגלה כי היושב ודומם תמיד לינו משובח מלא מעכב בחכלית הגבות שהרי מנות לבות הם תלוות בדבור ונם חייב לדם לבר עם בניו ועם תלמידיו ולמדם ספר בדרך שוב ומשיב ולא יחת׳ בי חייב יפה שתיקה לחכמים על היושב ודומם תמיד כך על מפסיק מלבר כמו שומעים מפפתם ולינם משיבים׳ או שהתחיל לבר בפי׳ לו זה מבוה לו בלי זה לדום ושתק והפסיק לדבריו ל לפנות בודקות שהנה להודות על הקמת או לטובה לחר מחייבת לשתיק ולהפסיק לדבריו ולפי שהבעלי הקמון יהלף מעכה מלא כשהחכם מפסיק מלבריו ולינו מתענגים לקיים טעבותיו לפנות זאת הסברה מזכבת תני רבי חייא יפה שתיקה וכו׳ ולומם זה למם כשם שלקבל שכר על הלדיקה לקבל על הפסיקה ולין

לי נוכל להאריך ולומר שמהלטר ימשטו תשלומי דמי להיות גלוי וילוע לעיבי הכל אמכם פירשתי לשון שתיקה פשוטן שלא יקשה כלל המאמר מתני יפה שתיקה וכו' וכלי להכיס מכשול אלמבי ההמון המביכים לשון שתיקה גם על הדרך הראשון ה' הוצרך הרמב"ם נבי' המשכה כפל ממש' למות להאריך בהולעת תשלומי כיתשטות מהלטר וגם בדברי בזקין והפסד גדול כמשכי מהלטר בדברים בלתי כלותים ישעיין שם: ולפי' לדקדק לדברי רבי מייר שיהלה לכלומר דקשי' ליפה לתיפה כיון שאמר קו לעשים יהלה שמאמר יפה שתיקה הוא מבורר ונודע בעשים יותר מבחכמים ולזה הוצרך רבי מייר להודיע חלוש מאמרו בחכמים לכל בעשים הוא מבואר מעצמו ואין נוכך לרבי מייר לאמרו כי מקו' יהו למדין אותו ובכולם לדבריו אמ' אין נריך לומר חכם מקרים זה יודע שאמאר רבי מייר מבורר ונודע בחכמים מבעשים שהרי אמ' שהחכם הוא פשוט מעצמו ואין נוכך לאמרו וזה הפך לדברי הראשונים וזו לשיטת קושיית כשאר בפנים בעיון לך שים הבדל קצת בין מאמר יפה שתיקה למאמר חכם יפשר שהרי בעשים יותר מלומת שהשתיקה יפה יותר מבחכמים: אבל מאמר חכם יפשר יותר מלומת בחכמים שבבר הם חכמי' מקודם והחלוש גדול הוא שהבעלר יפשר כחכם · ועכו"ם בין כ' המלחים למיין ויפם לחתי והפכרם הניחני לזכור זה לשים מגן בעלי מהקושב להקשות לדברי רבי מייר וכן שלמה לאמר וכו' ולפי דעתי הלא זה לקדוק לאמרו ולהיכי מלריך שול בבילורו כי אם יהיו דברי אלה עבדים לאיך התלמידים הם יהיו מבנים שיהיו בכתבים בקונב: וממה שהשתני בלשון שתיקה ומה לקדוק בדברי רבי מייר בהיותר לתני פשט הפסוק בדרך ביאות לאמרו בדרך זה גם לויל מבריש חכם יפשר לומר שפתיו כלון לאמר שהלויל שהתחיל לדבר בדרוש מה ולאחר כך שתק והפסיק לבורו חכם יפשר שבין שלא הפניר להאריך בדברי עקשות כדי להחויק לדברי זה יודע שים בו מדת החכם שעל מה שלא שתע לומר לא שתע והבאון שפורתק יש לו מעלה דבה על זה שלף על פי שפביר' שיש בשתיקה כפי הבלחה יש הבדל גדול ביניהם כי שתיקת הבאון ליבה וולדי שתיפת הפתיים בלבד לכל לדברי העיון פתיחות וגלויות בתוך לבו שבשביל זה נקרא כאון שתבין לבר מתוך לבר · לחכם שתיקת הלויל היא מהעלר ילידעה שלא ילע מה להשיב והרי הוא לומר שפתיו ולבו וכפשו בחברון ילידעה ועכו"ם יפשר בחכם כיון שהתחיל לדבר בדרוש הזה ולאחר כך שתק זה יודע שלבו מדבר בבלי דעת.

כנגד ל' בביס וכו' הבה מניחו שים חלוק בתשובת שאלת בן חכם ובן תם בין בחם זאת לבחם שלמו שבלו השיב לחכם בלאמרו בחזק יל הוניחו ה' מחנכים ולתם שקדמו בחם טעם הם ב"ן מפטירין וכו' וכפסח שלמו בהפך וכן כתוב בהגדה שכתב הרמב"ם בספרו · וכן פרש"י וכתן טעם ויחם מה בין שלמת חכם לתשובת לין מפטירין לומר כי כשאל החכם מה הפקים בלל הוה לומר כיון שעיקר היום בקרבן פסח למה לאו לוכלים מנינה קודם הפסח שהוא עיקר היום הזה · ותשובתו כי לאו עושים בן לקרי הלבות הפסח שהוא בלבל על השגיא ולולי שכוכת הירושלמי שבין שאלת חכם היא בפרשת ולתחבן לדברי הכל · ותשובה שם היא לרוכה שבלאמר ולחרת לבבך עבדים הייבו וכו' ולותבו הוניא וע' ויבוה ה' לעשו' וע' לך יכלול תשובה לבל זה בלאמרו לין מפטירי' וכו' לבן שבו בבין בירושלמי שהיה שלא תשובה בשאלת הטעם ולין בירוש תם יתים שלא טעם שלף על פי שים לו לעיל ומבואר מה להתחיל ולשאול דברי הם דברי טעם בעבר שהיו מעתיק בשאלת שלא שואל טעם שם ואת ובן

ליי להשיב לו על פי לבט ולאמר לו לין מפטירין כלומר שלא תחשוב שלם לבחתו מביבים בעביבי מנ זה שהוא להתעבב בדברי מאכל ומשתה ויבא הטעם לחשוב כן בדאותו לקיחת שם לבית לחות ושתיית ד' כוסות שלא בדע לך שלין ואת הטוכה לך כדי שעל ידי לתיכלת פסחא זה בזכור לחזכות טוכות ויעלהו קטורת בבפשותיהו ולבן אמור לאכול שום לבר לתילו פירות לאכל לתיכלת הפסחא וכזה לא יהיה רשאי טעם כחוך לבלת מאכורה זו לאכורה לחרת לבקש מעבבים ולאכול הפסח לאכילה נשה לך בטוכה בנויה לקיי מנותיו יתברך ולזכור יציאת מבבי' כחו שלוכל בחסבת כזיר עליך פכוח כי יהיה לרבי ה' וע'.

ולמדתי מזאת הבראייתא שבית לר' חייא ראיה נחזק לאמר שבתבתי בפי' יפה שתיקה שהרי ר' חייא שבה כ' הבראייתא הלל · ובבה לאמרו מהבראייתא הב' שהאריך בלבורו הרי הוא משוכח ויוסב ולוחם הוא בתבלית המדקק שהרי בבה בשם בן חכם לשולל שלמה ואחריך בדברי והוא לאחר מה העלות והקשים והחשפטים לשב וכו' ולבן יוסב ולוחם לזכירו לנבלי בעלר לילדיעה ואמר עליו ושלישו יודע לשולל לת פתח לו: ולבן שהתחיל לדבר ויפלל שלמה בלשון קבר קבלו טעם מפני שלא ידע להעמיק שלמה אלא לאמר ב' מלות בלבד מה זאת · ולבן לאמר הבקלה רשע לא מפני שהאריך בדבור שלא שטעה שהיה לו לומר מה העבודה הזאת לבו ולא אמ' אלא לבם שהוציא לת עבמו מן הכלל ולם היה לומר מה ה העבודה הזאת לבו לא היה חכם כיון שקבר דברין ולא האריך כל בך כמו הבן הרשון הרי שבראה מבואר בזאת הבר יתר הב' לדברי חייא שהלויל הוא שבח והלמתה נבלי ולם טוכת רבי חייא בבראייתא הלשוכה לשבח לויבא ולומם לדברין מוכיחים אלא לאלה לבן הוא מן המחוייב לפרש שתיקה בפי' המשכל שלמדתי ולא בפי' ההמון.

מסכת שקלים

הנני בא ללקוט שושנים מששנת רבינו הקדוש עה', ועל כל משנה ומשנה אכתוב שבלי הלקט מהירושלמי את אשר תשיג ידי בכל פר' ופרק'

פרק ראשון

טו משנה ראשונה · בא' באדר משמיעים על השקלים ועל הכלאי ובטו בו קורין את המגלה בכרכים ומתקנים ארז הדרכים ואת הרחובי ומ' מקות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין אף על הכלאים ·

למלבו מששכה זו מעלת הנדקה ושם שרלוי להזהיר קולם מ מעשה על קיום המצות והרחקה מן העבירות וכדרך המנהג למדתי מכאן עבין כלה וקוא שהתקיי מבוה לא הסיג כל השלמו' הבריך בגד שיהא כזהר וכשמר וטהר מן העבירה כמו שאמר לוד סור מרע ועשה טוב כי שביהם בא' טובים בעבור זה היו מבהירין קיום לקל על בתיבת השקלים שהוא קיום מבוה ועל

עקירת

עקירת הכלאים כמו להרקת כל שבח ועם היות כי יש לנו
טעם לומר לתכונת הכלאים ביום ההוא לפי שלו מתחילין
הזרעים לנמוח הלח טוב לזכור כמו כוח להזכיר לת העם ולל
מי הלחם כל שולחן בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהם
כי בא בניהן נביאין להניח קרבנות ניטור מתרומת הלשכה
כדאי כסף למגלה וכלה פק ירושלמי מהו משמיעין מכריזין
כלה ויתנו קול ביהודה וביהושלם להניח לה מחצית השקל עבל
הלחים וכתב הר אליעזר מגרמייזא ללב הני לחם כתיב ביה
השמעה שלח הנו ושבר השמיעו ויעבירו קול בכל עריה וביהושלם
לחם כאו הרבה הניחו עלי זיתי: וכתב הלחם עליו וזל ולב דאין
בניך לתמוך הנרם לחם מייתי דאיתי על השמעה שהוא לשון
הכרזה אלא מייתי דאיתי שבניך לזרז את ישראל להביא חומות
המוטלין עליהם ואין מומכין לומר שיביאום מעצמן: והכרזת
כלאים הוא שיבקרו כל אדם גמוניהם וכרמיהם ועקרין מה שנמצא
כלאים ומתקנין הדרכים והרחובות להשוותם ולישרם ולעשות
גשרים על הנהלות להכין הדרכים להורג בשנה לקיים מה שכתוב
תכין לך הדרך ונאמר: תיקון המקוות כל מקום שיצטרך שום
מקום מסר ישלימו לותו לעשות כלאו: והלחם פי לחם כתרגמה
ט עיט ומכקים לותו וכן לחם כפלו נלותו: נרבי רבים בילוש
בירושלמי אלו הן נרבי רבים ליבי מחוכות ליבי כפשות וט'
ופירקין לת המכשול מעל נני המים ואין ממזיקין לותה לל
שמפקידין הנביס שהמים מכוכשים בהם לבני אדם בגלל שיעשו
מהם בימות החמה: והטהה כי כל מה שהיה מאלו הדברים תלוי
ומשוב ולל יתעסקו בו שמזיקים ומהרים להשלימו ולהניעו
לתכליתו מתני מדם אדם. ומניחין על הקברות הם שמפקרין
לותם ואותן שהיו מונחים שמיהה לותם המים לל שנמחת ה
הניון הכתוב על הקבר היו מעמידין סימן ומהדשים לותו כדי
שיהא מקום הטומאה גלוי וידוע ויבדקו ממנו הכהנים. וניון
הקברות הוא נמיל: ויונחין לף על הכלאים שיונחין המחוכים
ומבקרין השדות והכרמים ולא היו מומכין על ההכרזה בלבד
כוף פירוש מעכה זאת הוא מלשון הלחם.

יו משנה

טני' אמר ר' יהודה בראשונה
היו עוקרין ומשליכין לפניהם
משרבו עוב"י עבירה היו משליכי על הדרכי התקינו
שיהיו מפקירין כל השדה.

ירושלמי תנא אמר רבי יהודה בראשונה היו
עוקרין ומשליכין לפניהם והיו
שמחים ב'שמחות א'שמנכשים להם שדותיהם ואחר
שהיו נהנין מן הגזל שהיו משליכין לפני בהמתם ה
התקינו שיהו עוקרין ומשליכין על הדרכי ועדיין היו
בעלי בתים שמחים שמנכשי להם שדותיהם התקינו
שיהו מפקירי' כל השדה ומנין שהמפקר בר המקר
דכתיב אשר לא יבא לשלשת ימים וגומר והוא יבדל
מקהל הגולה.

שמות ל'

לאמרו מדברי ר' יהושע שנמצין שהלוך פרון וכנו שנבי עבירה
שהיכין ב"ד לתקן כגנגם ולהחמיר ולעשות תקנה אחר תקנה
ולהפקיר ממונם. ושוב תיעלות לקרות מהמשכנות הלשה.

יז עוד

בירושלמי אמר רבי בא בר אחא אי
אחד יכול לעמוד על אופי של
אומה זו נחבעין לעגל ונותנין נתבעי למשכן ונותנין
ובימי רבי יוסי בר חנינא הוה מתניתא כפורת שמות כה
זהב טהור יבא זהב של כפורת ויכפר על זהבו של
עגל ירבי חני בשם רבי שמואל בר נחמן ג' תרומות
נאמרו בפרש' זו תרומת אדני' תרומת שקלים תרומת
משכן וכו' כמו שכתוב בפירוש רש"י בפרשת תרומה.

לופי מכאן למד למכהג לומם טהורה זו שלשם שכפתה לבם
בלשוכה לחטוא עי תלוה נופיית תבף ומיל מהלכים תשוכם
בלבם ומתחכטים מלטה נמורה משוכותיהם ושטי' מעשה כלוי
והנון לעבודתי יתבדך בסבת העבה שכלית כפשיית. וזה כמו
בלמדו כתבים לעגל כתבים למשכן כי מלבד שכן היה
מעשה שהתבדנו כזמי הזהב לשם בלחזיהם לעשות העגל ותוך
ימים מכפר שתבדנו למשכן ויביאו הם וכזם וכל כלי זהב למו
טוב בדרך כמו שבתיתת הנוף והתלהטותו הלומה לעגל היה
היתה סבת הקטוף לחלב מזדו בהם לתקן המשות בסבת הנוף
לחתי ותשוקה בסבדת הבלה מבל טהרת הכפם וזה למו לכפרת
זהב טהור.

יח משנה

שלישית את מי מפשכנין לתי'
גרים ועבדים משוחררים אבל
לא נשים ולא עבדים ולא קטנים וכל קטן שהתחיל
אביו לשקול על ידו אינו פוסק ואין מפשכנין הכהני'
מפני דרכי שלום אמר רבי יהודה העיד בן כובדי כל
כהן שהוא שוקל אינו חוטא אמר לי'ה רבן יוחנן בן
זכאי לא כי אלא שכל כהן שאינו שוקל חוטא אלא
שהכהני' דורשין את המקר הזה וכל מנחת כהן כליל שמות ג
תהיה לא תאכל הואיל והעומר ושתי הלחם ולחם
הפנים שלנו היאך הן נאכלין.

פירוש הלחם לחר רבי יוחנן בן זכאי כי הלעת כותן שכל
ישראל מייבין לשקול לפי שהוא ככר כפם ועל דרך נמות המליבה
לחתו כי מה שלחר הכל זה יתנו זה בניח' זב כל כי הכהנים עשר
עשר שבטים כולם הם מייבים לשקול לכל לפי שתבומת הלשכה
יעשו מחכה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים והם מכמות
ואוכלין הם הכהנים כמו שפי' הכתוב והם' לחר וכל מכמת כהן
כליל תהיה לא תאכל אלו היו נותנין שקליהם בתבומת הלשכה
לא היה מות' להם לחטול ביומי העומר ושתי הלחם ולחם הפנים
כך היו דורשים הכהנים וחכמים אומרים כי לחתו וכל מכמת
כהן כלחם במכמות קיימיד והוא לחתם מכמת יומיד קריבה כליל
ואין מכמת נבור קריבה כליל ולפי' לם רבו לתת שקליהם מותר
כמו שהעיד עליו בן טובני עכל הלחם: וזל הלחם לת מי
ממשכנין לוס ולא כהן כובני לכליליה לפילו לויס בעוין
כלחברים ביהושלמי טעמיה דבן טובני לכתיב כל העובר על
הפקודי' שכתו מבן כ' ושבע לוי לא כתיב: אין ממשכנין הכהני'
לף על פי שחייבין לשקול. מפני דרכי שלום לפי שעבודת
הקרבנות עליהם מילקי לשם כבוד וחומכין עליהם שלא יעכבו
עליהם ומבשם בפר' הקומן שבריך מזרק לבבוד שלא יהא

קרבן נטור קדש משקל יתיר: והא דקתני לימו קוטע דקלא לימוש שמע לא יתפרנו יפה יפה כל כהן שלימו קוטע מפרש בירושלמי כל השובר כיס. ולפי על גב דכתיב בפרשת שקלי וכסף פקודי קעלה ונומר וכתיב בשם מלות ושלשת אלפי תקון והוא סך השקל בלא ליים קיימו לתרומת לדכים דג' תרומות היו שם כדפ"י בפרשת כי תשא ולאותה של לדכי' לא היה שנט לוי ולאותה של קרבנות נטור היו. והשתא ניחא דלא לכתיב כל העובר על הפקודי' למשוש תרומת לדכים כתיב על הפקודי' לכל לנבי תרומת הקדשות לדים כל השובר ליס סוף: ומיהו בלאו הכי יש לפרש כל השובר על הפקודי' שנתנו לכהנתן ולאו דוקא הוא דלוקא במכרת כהן לבדו לחיי קדש ולא לאותה שיש לו שותפות עם הנטור עכ"ל.

הנה כתבתי כאן משנה זו ופירושי רבותי' לפי שיש מפיקים ממנו חיים לעקוט ממנה פרט טוען ותשלומי נזקל מעניין כיוצא בו והוא להזכיר שלא יקל כל אחד לומר לעצמו ומפרש טוס מנוח להכניסו ולטובתו דק שיהיו מנתו לקיום מצותו ת' ולאחבת האחת לא לאהבת המועיל. ועיקר לוזהיר זו במקום הזה היה להזכיר על הכהנים הנגזי ש"ה וכפי יכול משנה זאת כלומר ממנה עניין כולל והוא שהכהנים ולוים ונם הקומים לשם נהיות תורתם קבע מייבים כלם לתת שקלים ובדקק וכיוצא בזה כיון שהם לכפר נפש כמו שאמר בפרשת שקלים ל לכפר על נפשותיכם ולעלי שפטורים מהפרשין בדברי' נופיים כמו מסים ואכוכיות הבה בעניין פרעון לכל נפשי' הם טוים לכל לדם. ולזה שביכו לת מי משכבין לוים וכו' ולעלם שפשט הפסוק יוכה שהם פטורים בחמרו כל השובר על הפקודים קבלו שזל פירוש לאחר מוכה שהם מייבים ולין ל' לוים אלא נם הכהני' שיהיה להם מקום לפעור לת עלמן מהטיבם הבו' כמשנה קבלו שלין חמת בפי' הקוף והבני נא להזכיר לתלמיד אל יטיבם בהכנת לטון הלם בחשב' בסוף הפי' ולפי' אם בנו לתת שקליהם מותר כמו שהשיל עליו בן טובני. ולטון מותר יוכה לדוק' מותר לתת אם יבנה שלימו שיבר על כלל תהיה לא תאכל לאכל אם לא בנה לתן לין עליו שום חיוב לכל השובר על הפקודי' לוקא כתיב וכל שבר לוי לימו בכלל השובר על הפקודים מבן עשרים ואם זאת כוונת הלם לכריו שלא מותרי' לאחר שכתב לפסק דין בהלכות שקלי' בפתם משכתבו לת מי משכבי' לת לוים וכו' וכהנים מפני דרכי שלום לין משכבין ולעולם מיבי' הם בפתם משנה וכדברי ריבו בר פלונתיה דבן טובני: ולין לומר דאחר לאחר ומר לת' לדל ולא פליני. שהרי לאמרו בירושלמי לוזלי פליני וכן כתב הלפם בפי' לת מי משכבין לוי' דלא כבן טובני ונם לטון המשנה מסייב כן באמרה אלא ריבו לא כי הלא וכו' וכל זה מכנל לדברי הלם בפוף לדברי שהבי הברלה הם לפסוק הלכה ולתיקון נזה מבואר למביניס ולין נוזך לאלי להאריך ולכתבו. ועכו בלתי להעיר ולהזכיר לתלמיד ישית אל לב לתן לדברי הלם כלי סוס מתיבה כי זאת היתה לי טובה שבית נספר זה כמו שכתבתי בפתיחתי: וזאל הירושלמי בפי' משנה זו אלי כרבים טעמיה לדבן יוחנן זה יתנו ב' שבועות שהוא כל השובר על הפקודים ר' יהודה ורבי נחמיה אחד לאחד כל השובר על יתן ואחד לאחר כל השובר על פקודיית יתן. תלן לאחר כל השובר על יתן מפייב ליה לר' יהודה אלא כל השובר על פקודיית יתן מפייב ליה לבר טובני עכ"ל.

יט ירושלמי אמר רבי מאיר מין מטבע של אש הוציא הקבה מתחת כסא הכבוד שלו והראה לו למשה אמר לו זה יתנו כזה יתנו זה כתוב בפרק ראשון ובפרק ב' מאמר על עניין זה וראוי לחברם יחד וזה נסתו כתיב זה יתנו ר' יהודה ורבי נחמיה הד אמר לפי שחטאו בחצי היום יתנו מחצית השקל וחד אמר לפי שחטאו בו' שעות ביום יתנו מהצ ה השקל דעביד שיתא נרמוסין רבי יהודה בר נחם ה אמר בשם רבן יוחנן בן זכאי לפי שעבירו על יחד ברות יהא כל אחד ואחד נותן נרח' רבי ברכיה ורבי לוי בשם ריש לקיש לפי שמכרו בכורתו של רחל בכסף יהא כל אחד ואחד נותן ופודה את בנו בכסף רבי פנחס בשם רבי לוי לפי שמכרו בכורה של רחל ונופל לכל אחד ואחד טובע יהא כל אחד ואחד נותן שקלו טבע.

כוונת התנאים הלה להתיר ב' מפקות כנלים מבוארים נמפוש זה. הא כי מה נורך להזכיר לטון מחנית ונלא היה לחוי ש שיאמר זה יתנו כל השובר שקל ל' שיהיו ט' נרה ולמה יתיקם בכפר כפש זה אל שקל שים בו כ' נרה ושיהיה מחניתו ונלא יותר לחוי לכנות לו שם בעדך אל עצמו לעשם שיהיה שקל קטן כי כל השקלים הם קטנים וגדולים בערך אל מה שלמעלה ולמטה מהם ולין מקום לטעון שאמר כן כדי להוליא הכעלם בידוע בשאמר שהיה מבוהם וידוע בלוזו של משה זה השקל השלם וכדי להוליא פמות הכסף שיהיו כל אחד לכפרת נפשו

בדיוק הוה הכתוב שיהיה מחנית השקל הכהוב ומפורסם לכלם שוזת טעמה בעלה מנד שנמה שהבי הוכרך להגביל ולהוליא שהם השקל השלם שאמר בפסוק זה עשרים נרה השקל והוכרך לחזור ולשנות מחנית השקל תרומה לה' כמו שפירש רש"י ולטון יותר מדויק היה לם יאמר הכתוב זה יתנו כל השובר על הפקודים שקל שיהיו בו עשר נרה: הפסק הב' יותר נדול והוא כי בולאי רצוי שבאמר שעבירי התורה הם נדול ומדה על העבירים שלמייה ולא שיהיו מונבלין עבירי תורה ומנות בלחנשות העבירים השלמייה אלא יהיו להם נדול קיים רק תתיר כל היום מעבירים וכלתי עומדים בחנב לאחד קיים כמו עכין המטבעות במשקלים ומהנה המלכים זה יספיל וזה יריש ונם מבירי המדינו מוסיפין ונחסרין בשקל המטבעות וליכרים נדולים וקטנים כמוזכר בתלמוד שלפעמים היה כ"ד ונם המטבע הקטן כדי קנרה לפעם להנדיל משקלו או להקטינו ויהיה זה לפי שרוצה להוליא הבעלם בלבר הבעלם יותר ממכו: וקיימה כוונת לא להתיר הפסק הנדול הזה ואמר מין מטבע של לם ה הוציא הקב"ה מתחת בסא הכבוד בא לרמוז ולהוליענו כי משקל רביעו הלה והיה בלאחנשות מוסיו העבירים והכנלי כמות משקל המטבע הלוי להיות כפר בפם בנחטם מה שזה כמבע לעמוד על לחתתו לם לא יהיה כמי שתופם בידו מחינת כסף ואומר לו מלמדו להועיל דע לך כי זאת היציבה לו משקלה היה כפר בפם לא פחות ולא יותר ולזה אזל שהיה זה ל' מהלבני שבתקפם בהן משה יענן היות למיון המשקלים זה עם זה כדמות הנבת בנבת עשויה כן המשקל הנדול נריך שיענבל עם משקל ל לאחר יותר קטן מאבו שיהיה מחניתו לו של שיתו לו ערך לאחר וכן זה הקטן יענבל עם אחר יותר קטן וכלם עשויים להשתנות על

שיעור המודה להרצות בחוש לתלמידו משקל מלוייק או מנומנס
וימחר לו כזה תשקול וזה לך נטול לכל המשקלים · כן הדבר הזה
שכתוב שרגא הקב"ה לזכות את ישראל בשקלים מכטולו עגין
בכרך כמו לומות הכבית שהניעו ליד משה רבינו מתחת כשה
כבולו ית' כן הלכיל משה מתיכה שמשקלה עשר גרה ויתבה ליד
משה וימחר לו כזה ליקח ויהיה שמור כשכלך זה המשקל וכו
תשקול כפר כשה כל לים ישראל ומה שלוֹל בכיונה כזה מוכה
בלבבנו הוא רומז לנגבנו של משה שהוא עשו כמו בלבבנו
ומחר כמשקל זה יהיה כפר כשה הבה זו מספיק להתיר הספק
הלמחון הזה ומעם שכתת' בשם ר"מ הוא מוכסס מכל התבלים
ולין מולק עליו כזה שלבבי רבי יהו' ולבי בשמיים הם מלמד בשבי
עשמו וכן כתבתו בפרק לחר: וכותם להתיר הספק הרשון
שהזכרתי כי מה טעם לכמותו בשם מתנית השקל ונ"ב מה טעם
הזכיר עשרים גרה השקל שכמשך מזה סיהים כפר כשם י' גרה
מה נבנב להבדילו עם כ' גרה ושלש כתה מהם יש במתנית ה
השקלים וכלם מכבימים להשיב אל זולת השלה: הב' תבלים
רשעוכים נתנו טעם מנד לשון מתנית: הב' תבלים למחוכים
בתנו טעם מנד מספר י' גרה ומנב זה לים לקים לתת טעם
למכין ה' שקלים לפדיון בכור שהם כ' לישראל ומור נ"ב דומה
לשעם הבז שהו' בערך ל' המספר לפי שמכרי בכורה של רחל וט'
ולבי בכהם בשם רבי לוי נתן הטעם הבזוכר שהוא זכר למכירת
בכורת רחל ולכל ים הבדל ביניהם כי החכם הרשון נתן טעם
להבהם כ' לישראל והחכם הלחרון נתן טעם למה הזכיר מכבע
מהם ל' לדבר עבוע כמכבע המלבים שלא היה רלוי לומר לולא
כל לים ישראל יתן מחיכת כבף כזה וכזה ולזה הסיע ולא' סיקח
כל לחד מהן שקלו שוכע כמו שכתב בחלקו ולין לעתי סובלת
שכחמר כי בשון לחי יוסף הוא לבו הקב"ה להביל שקלים: ומה
שהזכיר לעצמו בדרך הפשט כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל
להזהירם לין יהו פרוסים ומובדלים מלקבוע בדבר הזה ולא
יהבמו לעשות בניהם מנוכים כלולה כמו להקל בכבוד לחיקם ולבעבו
בלשר עשו בני יעקב בחכירת יוסף ובכר לבכר הוה לתת הכבוד
להיות עצמו בפדיון כל בן בכור לחמו וכזה יהיו כזהרים ובשחרי
מלעשות לבריהם מנוכים כלולה: וכותם זכרון מכירת יוסף לין
כדי להזהיר על העתיד ולא לקעבים על העבר כי הרשם לבלמו
בן לא ישא בעון הלחר· לבל עיקר כוונת המאמר בבר הזכירוהו
בני יקולה ובני בחמיה להזהיר למוטלים ישובו מעוכם בחלק
שחללו ולכן בוה ס' לתת כפר בשם מתנית השקל לזכרון הלבבי
שהבמוזים בו: הלחת כי ימים רבים קודם שלילתי חלמר זה
היה בגד עיני ולבי הספק הזה בזכרון מתנית ושכחתי בו שעל
הספק בא להביל על כ' עניבים· הנ' להזהיר לולם שעשם
שלא תעזב ידו רק לילר לחר ללחם לחכול ובגד לבטח יחלקהו
מביו לה' ל' לבבר בשבו הב' להזהיר למוטלי ישית אל לבו לעזוב
מחטלו ומה בילה לו בחלומו שהוא לחר בענינו כפי הלחת
הוא מורכב מב' חלקים שהם נוף ובשם ומה שבחם הנילו למוטל
מבד התלוות נוספות שהם כלמות מתניתו יתקן מעשותו במתניתו
שבשלהת שהיה ההשקפה בשניית והחלק שבלי לשר לו משפט
הבכורה ולף לפי מחשבת הלולם שהם ב' חלקים טוי' בייב במתנית
משקל וזה רמוז בלמרו עשרים גרה השקל מתנית השקל תרומת
ה' ולין להלילך·

ב עוד בפרק שני בסוף המשנה· מותר
שבוי לאותו שבוי מותר עני לאותו
עני מותר מתים למתים מותר המת ליורשיו ר' מאיר
אומר מותר המת יהא מונח עד שיבוא אליהו רבי נתן
אומר מותר המת בונה לו נפש על גבי קברו·
ירושלמי תניא רבן שמעון בן גמליאל אומ' אין עושין
נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם·

כשהכסין משת להוניאם בקטרת המיעס ותבריכין שותר
המת ליורשיו· לשון הלחם לילמולי לחיל זילותיה לבני יורשין
יהא מוכח מספיק ליה בלחם לי לחם לי מחיל ולבי כתן פשיט
ליה לבחם מחיל הילב מוכין ליה בשם על קבהו הוא בכין שעושים
על הקבר ובקרא כיון בלשון הקדש ובכה אבלנו ניין: וכתב
הלי"מכם בשם ירושלמי ונם מתלמודנו כן בכל' שהקשות ביל נבלי
בדקה לשכות של לילה לבר מבוה שיבהו כגון שיניה מותר שהוא'
לעבדים לו מותר מתים לשהוים והדומה לזה· לין עושין בפשות
לבדיקים כן בבר בשבם' וישלח בשפוך ובבה מובח על קבורתה·

כא ירושלמי גבו לו בחזק שאין לו ונמצא
שיש לו סבר ר' ירמיה למימר
מותר המת ליורשיו אמר ליה רבי אבא הגע עצמך
דלא אתכוונין אלא לו אמר ליה אנא לא אמרית אלא
מגא לך·

הלחם גבו לו וט' היו סבורין שלא היו לו מעות לקנות בהם
נבסי קבורה ונמו לו ומלבה כמנה שהיה לו: הגע עצמך וט'
לא כתבו אלא לדעת שהיו נדיבין לו· לבא לא לחריתי וט' כלו'
לבי לא לחריתי לבר בדוק אלא לחריתי שהבבר' בושה ולא מבא
לך רלוי להתיר בבריתי ולא השיב לו· מי' לל בדברי רבי לבא
בי מעולם לא זבה בשם המת בי בעשות בגדה עבבל הלחם:

כב רבי יוחנן הוה מסתמיך על רבי חייא
בר אבא והוה רבי אלעזר חמי לידיה
ומיסמר מקמוי אמר הלין תרתין מלייא הדין גבלאה
עביד בי חדא דלא שאיל בשלם ועוד דמיסמר מקמי
אמר ליה רבי יעקב בר אידי כך נוהגין נביהון דזעירא
לא שאיל בשלמא לרבא אינון מקיימין ראוני נערים ויחב כט
ונחבאו אמר ליה יאות רבי אלעזר עביד דלא עבר
קמן ועוד עביד בי האי דלא אם' שמעתא בשמי נכנס
לפניו רבי אמיור' אסי אמרו לו כך היה מעשה בבית
הכנסת של טרסיים בנגר שיש בראשו גלוסטרא ש
שנחלקו בו ר' אלעזר ורבי אסי עד שקרעו ספר תורה
בחמתן קרעו סד' אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה
שם זקן אחד ורבי יוסי בן קיסמא שמו אם' תמהני אם
לא יהא בית הכנסת זה עז וכן הוה הדר איקפד טפי
אמר חברותא נמי נכנס לפניו רבי יעקב בר אידי אם'
ליה כתיב ככל אשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה את ישמע יג
יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה
ה' את משה וכי כל דבור ודבור שאם' יהושע היה אומ'
להם כך אמר לי משה אלא יהושע הירה יושב ודורש
בסתמא והכל יודעין שתורה של משה היא אף אתה

ר' אלעזר יושב ודורש והכל יודעין שתורה שלך היא
אמר להם מפני מה אי אתם יודעים לרצות כבן אידי
חברנו, ורבי יוחנן בעי דיימרון שמעתתא משמיה אף
שקלים פ"ק דוד בקש עליה רחמים אנורה באחלך עולמי אחסה
בסתר כנפיך סלה וכי עלתה על לב דוד שהוא חי
וקיים לעולם אלא כך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
אזכה שיהיו דברי נזכרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשו
ויהיו שפתי דובבות בקבר. שמעון בר נזירא בשם
רבי יצחק כל תלמיד חכם שאומרין דבר הלכה מפיו
פ"ק דסוטה ז בעולם הזה שפתותיו רוחשות בקבר שנאמר דובב
שפתי ישנים ככופר של ענבים מה כופר של ענבים
זה כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף
שפתותיהן של צדיקים כיון שאומרין דבר מפיהן
שפתותיהן מרחשו עמהן בקבר מה הנאה יש לו. בר
נזירא אמר כהדין דשתי ליה קונטין. רבי יצחק אמר חבר
עתיקא ואף על גב דשתי ליה טעמיה בפומיה גדיל
אף באום שמועה בשם אומרו יראה בעל שמועה כאן
שקלים פ"ג עומד לגנדו שנאמר אך בצלם יתהלך איש,

רבי יוחנן היה מתלמדן עם רבי חייא בר אבא והיה רבי אלעזר
רואה לרבי יוחנן והיה מסתיר פניו מלהתראות כשנגלו וקפיל
עליו ר' יוחנן ואמר כ' לכבים בלתי הגופים שעשה כשנגלי זה יפי
נבלתה או הוא על שם מקומו או כבוי לנבלי: הה' שאיבו כותן
לי שלום ומיטמר וכו' אלא רבי יעקב בר אידי להלין בעבד רבי
אלעזר שכך הוא המנהג כיוצא דרך עבוה שלין הקטן שואל
בשלום הגדול ושהוא מבקש מפניו לקיים מה שכתוב לאחוי בעבי,
ובמבחו: ושאל עליה שלום כלף רבי יוחנן כשנגד רבי אלעזר על
שלא היה לו שמועה בשמו. כך היה מעשה וכו' כותים לוט לרבי
יוחנן שלא יקפיד כל כך ואל יבילהו בעבו לידי מחלוקת שנאמר
בזק וקפסד גדול כמו שהיה מעשה בבית הכנסת של נורפי בבבל
וזכה והיה שם בגר פירוש קורה שכותבין בלשון יוני ובועלים בה
שעירים. בראשו קלוסתרא דמות דמון או מדובב וכיוצא בזה
ממה שהיה עליו שהוא כלי כיון שראשו עבה וכלוי לשחיקת ש
שומים או לשחר תשמיש והוא כתוב בריש מכדים מן הכותל אל
הכותל ולזה בחלקו עליו שם מותר לטלטלו בשבת ולשנור בו ל
לשלח בית הכנסת זה לומר שלומה לקוראי זה מתיר שלומה
לכלי וכתובה זה המחלוקת כל כך על שבקרע ס"ת בשבת הבלבול
וקטטה שהיה בין השמלים שם מחזיקי המחלוקת אלה מזה
ואלה מזה: וכשאר רואה זה רבי יוסי בן קיסמא שבשבת זקנתו
דאלה מקרים רעים וביום כיוצא בשבת עז כשבתפם ר' חביבא
בן תרדיון וכעבור זה בבהו כאן בלשון זקן ולבן לשחר בזקן שכם
דוחה את הכולל תשהבי שם לא יהיה בית זה עז כי אלה שלשלות
המחלוק' וכן היה ויהי כשמוע רבי יוחנן לבברי רבי אחי ורבי אסי
שהיו כלשות שתרואה ואוהרה אלין שלא יחזיק במחלוקת ולא
יאריע תקלה על ידו כשאר קרה בשעת שהיה חרה אפו יותר ואל
תבזהו כמי לא לשם תלמידי עשית' כשברי שלשם מכיאים לי
דאיה מרבי אלעזר ורבי יוסי שהיו מכרים: בבבם רבי יעקב בר
אידי לפייסו בשעבה דך ובתקריה דעתו של רבי יוחנן שכן שאר
אין לשם יודעין לפייס כרבי יעקב בר אידי: וכן עשה יהושע
העיד עליו המקרא שכל מה שעשה מבי משה עשה ולפיכך משה

שלם שהבי אי אפשר בכל דבר ודבר שלמי יהושע כך אמ'
משה ולפה לשהיה קרוי דמשי משה הוא. שפתי דובבות כעות
בקבר כלומר אלי מי דובבות כעות לשון לבר שמניחים ומבבין:
כאמר כלי שמניחין בו עבדי ע"ד שמתחממי' וייבו כוח לבלות. דובב
יין רוחש וכיוצא בו ומעלה ובתלמוד שלמו ביבמות כתוב זה
בקובר ושם כתבו בתוספות כבשמתי בישיבה של מעלה שפתותיו
כשות בקבר כלומר מדברות בתוכו שבשעה לשת דר בב' שלמים:
מה הלכה יש לו שלל בעל התלמוד מה הלכה יש ליוסב בישיבה
עליונה שילמד שיושב בב בשלם הזה בלותה שעה הסיב בר
נזירא שהרי הוא כתי שמותה קונטון שהוא מסקה ערב ומשונה
לו כתי שמותה יין ישן שגם לחבי שתייתו בשלר לו טעם בפיו כן
כל מי שלומדי' שמועה מפיו בבי השלם הזה והוא יושב ומתעלן
בתעבוב מתמיד בישיבה עליונה עוד תתעבב בדמן בפשו מבל
העבבות המניע לו ממה שמטעימים לבריו בבי השלם הזה ל
לבבים ולוברן והייבו לבתיב פתחיה מר דבי' בלשון שהיה טובל ע'
לשון ולוברן והיה נרין שיתיבה עז מבם מופלג בלמפרם לקמן
בישובלמי ומה שלבי מבייר לעבמי בהבבת עבין זה בדרך לתוכיי
מתיבב על הלב הוא שבעת שלומדין שמועה בבי השלם הזה
ולומדים זה למדבו מפי חבם אלו מעלה במעלות בפשו ווכה
לתעבוב נוסף על מה שבבר רשיב בחיין: ולעם שלחבי פלוירתא
ליבו מוסיף על מעשיו בתו שהלל היום לעשותם ומחר ליטול
שבבם בביטול בלו חוב להיותו מי בשלם הזה בעת הזאת
להוסיף מעשים טובים על מעשיו הרשעים והיום הזה מוסיפין
לו שבר בפשיי על מה שקיבה בבר בהיותו בחיים ויבבים זה עם
משל השותה יין ישן שגם לחר שהגיע אליו ממבו ההבאה עבמית
עליין בשלר לו טעם משובח בפיו ג"ב בשלר לאותו חבם תעבוב
נפשי בלי שבסבתו יוסיפו לו ביטיבה עליונה תעבוב בפשי ויבבים
לזה מ"ם ירחה בעל שמועה בלו שומע לבנלו בלומר שהרי
הוא בתי שמוזר בניף ובפם להיות בשלם הזה ושומע בבנל ש
התלמיד המזכיר שמועתו: ולריה בטובה לזה גם בדרך משל
מלך בבלם יתהלך לים בקשר עם מה שלמעלה שדול היה מהבילו
מי השלם הזה ואחר הבל בל חלם בבר שלה ומי החלם קבלים
להשיג שלמות הבילוי בי לחבי מותו אין בו בה להוסיף על מעשיו
הטובים. לך בבלם יתהלך לים בל לך מי שהלך לאחר העיון
שבלי תלבבי הבדמון בלשון בבלם בתו בבלמבו בדמותבו יתהלך
לים בביטול שחוזר להתהלך בלים גם לחבי פטירתו בעת ש
שחזבירי שמועתו לבל הלים משר הלך לחבי ההבל שהוא ההמיה
על השנת החיתון ודגן ותירוש לא יתקיים בי לפעמים יקיה לו
שיבטר קבירו של הארן ולא ידע מי יוסיפם מי יפסוק לותו מן
הארן של הבית בבתוב לגיל בירושלמי סוף מסבת שבת.

פרק שלישי

כג משנה אין החורם נבנס בפרנוד חפורה לא בסנעל ולא ב
בסנדל לא בחפלה לא בקסיע שמא יעני ויאמרו
מעין הלשכה העני ושמא עשיר ויאמרו מתרומת
הלשכה העשיר שאדם צריך לצאת ידי חבו זרע כ
כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם
נקיים מה' ומישרא, ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני
אלהים ואדם,

פרנד

פרנסי חסות כשהמלכות לריך טופל לותי מלחטה ותפרו ויפול ליתן כתובו ולא כתפילה ולא בקמיע שלא יחמרו שהיר התפר וכתן בתוכו חשות ומלבד שתעלת ומלך חשולה שלמדכו ממשכח זו שנריך לנפת מידי הברוית וכו' למדתי של תועלת לחלר בגמות מוכיחי דבר כי נדול כח לשוכח הרב כי מעכי פשלות הפכיות מוניחים דבר רעה לחת בעבחר כמו בכלן שהשכי והשער הם דברים הפכיים והיה ילוי לומר עליהם נם כן לברים הפכיים שהם יחמרו על מי שהעבי שהיה בעוכו היה ילוי שיחמרו על מי שהעשיר כי שכר הוא לו חלף עבודתו בתרומת הלשכה ושלא בהיה מחבר. לך לחבר רוע מזג מוכיחי דבר הכיחים לבבות לנבחי שם לחל על שכיחי פעולות הפכיות וכותבי לחתלח לדברים וחומרי על מי שהעבי שהולחי בהבה חן התרומה וילוי לזה שבח לו מלח הם' תכף ומיד שבשו על מעלתו לחבר מעח: ונם על מי שהעשיר חומרים לותי הנבות עבמו לל שבהבה חן התרומה והעשיר מחבה ולא דבר ה' ל להעבישו מיד כי הוא לחך לחים פוקד שן לחות על בנים:

כד ירושלמי

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי נתן בתורה ובנביאים וכתובים מצינו שצריך לצאת ידי הבריות כדרך ש שצריך לצאת ידי השם ם בתורה ובכתובים האמורים

יהושע ג בנשנח, בנביאים אל אלהים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע. נמיליא זוכא שאל את רבי יוסף בר ביבון

במדבר לב אי זה הוא חמור שבכולן והייתם נקיים מה' ומישראל, לי זהו חמור שבכלן לבקי בני יהיעין שים כחם מעלות בשמוק תורה על בניהם וכתיבים כי אלו בקרבים לבני תורה ואלו בקרבים לבני קבלה ושם זאת היתה שאלת השואל בחתו שיהיו חמור הסתומה מבוארת ובגלית: לבן כל שבוחת שאלתו היה יותר עמוקה והיה שלשם שבל ג' פסוקים מזהירין על בחם לחת שנריך לנפת מידי הבריות שלשתם מלוקים זה מזה בערך אל יפול כל לחד מהם: כי פסוק של תורה הוא על דבר שבממון כתבי חשה בניהו עם בני נד ובני לחובן על יהושת לבנם. ופסוק בהיחים הוא על יפול עון שבחשלו בני נד ובני לחובן על החזבח חון לחקים לחשר יבחר ה' או עבין דומה לעון וכן יהיו הפסוקי מדברי הפכיחים ותשובת בני נד ובני לחובן. ופסוק בחתים מזהיר על העין בחבחה ובתורה ובמנות שעל טולן לחר קדשם על נדנדותיך בחתם על לוח לבך. ושאל השואל לידעו בפוסק היותר חמור מילו הנ' כלומר שנריך לקזהר בו ביותר לנפת מידי לדם והיה החשיב שבלבר שבאמון ים נוהך נדול ומומר' יותר לנפת מידי לדם שעל זה כתיב פסוק והייתם נקיים מה' ומישרל: לבל עיקר בב' לבני לחקים הם בין לדם למקום והעיקר בהם לנפת מידי המקום ונם נריך לנפת בהם מידי לדם:

פרק חמישי

כה משנה

ראשונה, ואלו הם הממונים שהיו עושין במקדש יוחנן בן פנחס על חחות חמות אחיה על הטלחות פחיא בן שמואל על הפייסות, פתחיה על הקינין פתחיה זה מרדכי ולמה נקרא שמו פתחיה שפותח בדברי' ודורש ויודע בע' לשון בן אחיה על חולי מעים, נחוניא איש חופר שיחין נביני כרוז וכו', בן בבי על הפקיע וכו',

במשנה זאת מבוארין עו' מעלות שהם תמיד במקדש ולחוי לנפות ממוכה על כל מלכנה מהם והיו עליהם בלי ספק מוקדמים בכל דור ודור ומבה בכאן שהמילים קילושים וזכר לחת מכל מלכנה וזכר החמיל יותר שהיה בחותן המחוכין לפילו שלא היו בזמן ג' וזה לומבה בשני כל דור ודור בה למנות. ול"ל בלשם בעבין זה ם לפרש שהשעה שבשביל מבבה זו היו אלו הבוחרים במשבה ממוכים לים עליהם על עבודתו לכ" המוכים הלאלוכים שבתמבו על בך היו שמותם בך ובקלו הבחים לחבריהם על שם. מותתו' ושלשית מס' במתביחין בעבין בשני הקרבנות וכו' על הפייסות שהיו מטילין נורל מי יזכה בעבודה זו ומי בזו בחסור' ביום' ו ובתחיל וזה היה ממוכה על זה לזהירות לשם סדר הגורל:

על הקינין שופרות ל' תיבות ובתוב עליהם קינים ונזלי עולה וכל מי שמביל קינין מוחבין משתיהם לשופרות והממוכים על השופרות לוקחין ומביאין בהם הקינין וכו': בן לחיה על חולי מעים והיו מסתמכין במים ולא היו לובעין שלא בעל לחל שהוא הכתובת מי לחוב לשם לעבוד שלא בלחבעה בגלי' בתובת ומבבסים ומבבסת ולחבבת לא בחות ולא יותר ולוכלי' בשר הבהמ ושותין מים ומפני זאת ההבהמ' היה מתרפ' טבעם והיו בימות ליבביהם הפביימין חלושים וכן לחיה הבוחר היה ממוכה על בשותה ולזה בתבוהו בלחמים על חולי מעים בחוביא שיהי' בחבלה למעיים ולהיות בהבהו והמביחות והנבים וכבושי המים: נביבי בהוו מבריח בשעת הקרבנות עמדו בהים לשבודה לדיים לבוהן ישראל למעמד: ירושלמי לפי' מסבח זו.

כו פתחיה

על הקינין, תני פתחי' זה מרדכי בוא וראה בשה נדול בח של א אותו האיש שפותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון, תני עיר שהיו בה שנים ראויין לדבר ובלם ראויין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין שלשה הרי זו בינונית ארבעה הרי זו חכמה, ביבנה היו בה ד' בן עזאי ובן זומא בן מתיא וחנניא בן חכינאי פעם היתה יבשה ארץ ישראל ולא ידעו מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אלם דהוה יתיב חדא ידיה על גנורת וחדא ידיה על צריפא אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקרי גנות צריפין אזלו לתמן ואשכחון אם' רבי יוסי בר' ביבין פעם אחת יבשה ארץ ישראל ולא ידעו מהיכן להביא והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חדא ידא על עיניה וחדא ידא על סיכרא איתיניה לקמי פתחיה אמר להו אירת אתר דמתקרי עין סוכר אזלון לתמן ואשכחון, ועוד שם מעשה אחר כיוצא באלו,

שהיו שם שנים רוויין לעבד וכו' כל שאין שטוחין על הלשכה בלבד ושחלקים כלפי שם אלמים אלא שהיו כשוכים ומניחים כעצמם לבד מתוך לבד והחלקים רוויים לעמוד כל להניח ולזה שעיר יכנס שכי זו מכמה שהיו שם אלמים שכמים שאין להחמין שכל בני העיר זולתם היו אלמים: מלא יהיה על נשותיכם שהיו ילו לאחד על הענין וילו ר' על נדיף לאחד כל כאין סוכח ומזה הכין מלכי שהיה רומז שלא שהיה קניר שעורים במקום הכקרא נשות נשיפין וכו' וכן כשהכיה ילו ר' על המפעול וילו ר' על עיבו ומזה הכין מלכי שהיה רומז על מקו שכק' עין סוכר:

עוד ביושלמי בן לחיה על חולי מעים מי שהיו כהכים מקלטין יפים וכו' וזה ילא לי דין חמר עכ לעשים ולי דין חמר חמי מעים.

כז נחוניא חופר שיחין, אמר רבי אחא ומת בנו בצמא אם, רבי חנינא

סד רחמנא ותרן יותרון בני מעיה אלא מאריך רוחיה ונבי דיליה. אמר רבי אחא כתיב וסביביו נסערה מאד מדקדק עמהם כחוט השערה. אמר ר' יוסי בר ביבין לא מן השעם הוא אלא ונורא על כל סביביו ונורא הוא מן הקרובים יותר מן הרחוקים, רבי חנינא בשם רבי שמואל בר נחמני מעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ולשבים פעם אחת היתה בתו עוברת לחנשא ושטפה נהר והוו כל עמא עלין ובעו לנחמותיה ולא מקבל עילוי לאתנחמא עאל רבי פנחס בן יאיר לגביה בעי מנחמתיה ולא קבל עליו לאתנחמא אם להון דין הוא חסידכון אמרו לו רבי כך וכך היה עושה וכך וכך אירע לו אפש היה מכבד בוראו במי וקיפחו במי מיד נפלה הברה בעיר ובאה בתו של אותו האיש ואית דאמרי בסוכתא ואית דאמרי מלאך ירד בדמות רבי פנחס בן יאיר והצילה בן גניבי כרוז שהיה מכריז בבית המקד' וכו' אנריפס המלך שמע קולו ברחוק ח' פרסאות ונתן לו מתנות הרבה. בן בבי על הפקיע שהיה מזויג את התפילות רבי יוסי על לכפרי בעא למסני עליהון פרנסין ולא קבלין עליהון פתח ואמר קדמיהון בן בבי על הפקיע ומה זה שלא נתמנה אלא על התפילות זכה לימנות עם גדולי הדור אתם שאתם מתמנין על חיי נפשות

לא כש

על הפקיע ז"ל הלשם ניומת מפ' מנדלה לתבן מסכת מדות שהכהנים ולוים היו שומרים המקדש בלילה וזה מזוזים על המשמרות ומי שהיו מוכלין לותו ישן היו מוכנין לותו ושוכבי כמותו ועל זה היה מתוכח בן בבי. וכן כתב הר"מ שמסכת מדות כתבה שמנוח על הכהנים והלוים לקיות שומרים מניכות המקדש ולינה שלין שם פחד: ושל כוכרו במסכת זו מתוכים לחכים כתו בית נרמו וכית לחניכים וסם כתבים לכלבו ניומ ועוד לחכי' מתוכים על עביבי' לחכי' כלתי מתיחסים ל טכת ספר זה לכן לא כתבתים: עוד ביושלמי כתוך למסכת רשוכה:

כח אמר רבי יוחנן כתיב לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל חלרבי עקיבא שהתקין מקר' ומדרש והלכות ואגדות ולא אלו אנשי כנ סת הגדולה אלא מה תקן זה כללים ופרטים,

מה מתוק מדבש זה המדרש שפי' פסוק לכן אחלק לו ברבים על רבי עקיב' שהוא פסוק אחרון בספר הכה ישכיל עבדי וכבר כתפרשם [redacted] בספר ואת'. ואולי לפשר שיתכן יקיל לו יחידים המוכיים שיהיו [redacted] ויבילה לזה סברה מכלומות ויסודים מפוכים כזכרים בלותה פרשה שיסבול [redacted]. ועוד בדלותה לין בתחלת הפרשה יכוכה בשם עבדי ושל יהוה ובפ"ג ובנה מלל עם מדרש חלל על תלים הללו: ומה בסוף הפרשה אמר עליו לכן אחלק לו ברבים ונומר תחת לחזר העברה למות בפשע ואת פושעים כמכה ונשמר: ואולי יתשך מהדוקים הללו כי פתי יאמין לכל דבר וישמע על [redacted] בלל: ומהמדרש הזה לרבי יוסי על פסוק אחרון שבפרשה כלמוד בסולה פירו' לחייתי וכתן מתיחס עד הפשע כלאחר לחזר וכל זה לרווחת דמילתה כי לפי הלחמת תפילו אם כפי הפעתה הקנדה לין ילעבו לישב עביבי פרש' זו והדברים הכזכרים בה יהיו בעיניכו קרובים לבמבע לין מפני זה קותרת הרבועה להלחמין בתיבושה לחוכות מגמות בחק הלכות ולקבץ בכתישת ובעיקבי תיבתיכו בכנחית ובמנותיה. והכילוי ומחוייב לחבלבו בזה וכיוצא בזה להחזיק במדת החכם שעל מה שלין שמע לומר לין שמיעתי ולהי לכו חזות פרש' זו כלבבי הכפר החטם ומתר כתו שכלוי לכו שכלחמר בפי' פתבי לכיחל שהוא עבמו בגטוה ולתה לכיחל פתם הדברים כי פתימים ופתיחים הדבים עד עת קץ ולזה לחמרו דבים מחזל תפח רוחן של מחשבי ק"ין על היותם עוברים על מה שבגטוה לכיחל בחזוכו: ודרך לחוכה בחכמו כשלחמר כי בולפי לפחמו ובכיכו עין בעין בחזה כי לותה פרשה לבשיתחדשו סולותיה כי בלופן לחמר הוא בחבע לחבלבו לעמוד על הכבת טבתה בשלמות וכן קרה לבו בחזוכות הקולמים ל לכיחל שבכתבו שם עביבים פתימים שהיתה כחבעת הבבתם לחבלבו על פיכלו של החטילות ולפי ידעבו פילוש הפבוקים הם ולפ קולם כתו עביבי לחסבדל ופימות בחבי יתיו ולפ יבים בן יוסם ענר ופרטים לחבים בלפי מוכבים על היותם: וחכלן רלים נעוכה על הזכיות החלוקתי לחבר קול עבמו לח עליהם כי פתימים ופתומים הדברים על עת קץ הבר' יתברכו ויתלבבו ובים ונומר כל הפרש' וכן רלוי לעשות בספר' הבה ישכיל עבדי שלעבי פתימים הבבתה קבה לחבלבו לפ מפני זה כחמין בחבעת בכילוסה ולהשקיע החייבת החעיין כי יחם לבבו לילע ולהבין עתה פילוש הפרשה על מתבתה. יעיין במדרש הזה לרבי יוסי ומחבו כלמוד בדרך קבוק ולרוכה לין בעמוד על כלל כוחה בין שלפ הזכיר רבי יוסי במדרשו בק זה הפסוק לחכין יוסי שלין בוחה לומר שכל הפרשה היא בחוק על רבי עקיבא לבדו שלפ זה הפסוק לבדו שכתוב בו לחזר העברה למות בפשע. וכבר בתחלת חלבבו שהוא מסר עבמו למיתה על קדושת השי כמו"כ בסוף מסכת כרכות שבתפש לחלכות ויהרבמו במיתה מסוכת שהיו סובלי לת בשרו במסרקות של ברזל ויכתה בשתי בחלי. וכלי שיתשב כל הפסוק הזה על רבי עקיב' לחק רבי יוסי עבמו בפי' תקלת הפסוק. לכן לחלק לו ברבים על שיהיה

מחלק

מחלק לכהני תורה לכהני כהנים והוא פירוש אחתי לבוד על לחביו
ולאוי להמשיך לפי כוונתו זאת אחרו ואת עצומים יחלק שלא
ואחשוב שקרא עצומים למכמים המתעצמים בעיונם בהבנת
תורה ומצות ומחלק לפחיהם כללים ופרטים למען יזכרו כל פ
פרטי מצות ואחר יחלק שלא על דרך מאחר דוד שם לאכי על
אחריתך במוצא שלא רב ויכוון בזה על שלא לויתי הכסף שהם
העבריים נופים המעבידים הבנת הלמת בללושים עיונים ה
למוכים: ואחרי שלמדנו מלאכי רבי יונה פירוש פסוק אחרון
דלוי שבאחר שכל הפרשה היא בטוחה על הקטילים במשנים
ביסודין והם בקללות לב' מיניים: הוא' המוכלים יסודין קטים
מעיקי ומולדים לעשים וכאחרי' ברוב ימי חייהם בכמוס לים נם ז
וכיוצא בו. ועל כל זאת מלאה אחר בפרש' זאת וק' חפץ דכלו
בחלים ואמר והמלרש שדרשו על פסוק זה בתחלת מסכת ב
בכורות. היתין הכ' המחילים המוכלים יסודין קדוב לאיתתם
ובהנים על קדושת שמו ית' כמו רבי עקיבא וכיוצא בו וב' מיני
המחילים הללה הלא המה בלוחות חלוקים: וכזה כתיב לי
מי' פסוק ואת לבבו מי שהוא שמתנק זה מקבלו לשים טעותם
המזייפים. וכמה שכתבתי יבא על כאן שהודיענו הכתוב מעלת
כל המחיל ומחיל מהכ' מיכים ועל כל לאחר מהם יבדק לשון הכס
יסכיל עבדי ונם יכוח ובשא שכל לאחר מהם דאוי להקרא
עבד ה' ונם על' השלום יבדק בו מדרשם ז"ל יכוח מאברהם וכו'
ודמו בכוונתו שיהיו בלוחות מחולפים ודמוקים זה מזה שלא
ידע המדבר לדמות בהיזה לוח מיוחד היה כל המחיל ומחיל
מהם ואיך שהבחנו שהטעם היותר מכריח לפרש פסוק זה על
רבי עקיבא כדברי ר' יוכח הוא כדי שיתקיים בו לשר הערה למו'
בפסוק מן הקברת. שבפרש לכאי ז"ל שלא נאו לחלוק על ר' יוכח
בזה אלא כדי שיהיה ביניהם מחלוקת מה כמו שיחייב טבע ה
הלשון וז"ל וכו' דאוי לפרש שבאו לחלוק בכללו אמר שאמר שר'
עקיבא התקין מדרש הלכות ואגדות שבהן ז"ל שעבידים נדולים
הלכה אין לימסם רק לקודמים אלא שהם לפני בשת הנדולה
לאכל כדי לקיים כל הפסוק על דבי עקיבא די בשבפרש לחלק לו
נדבים על שהתקין כללים ופרטים ולדברי הכל זה הפסוק כלו
נאמר על דבי עקיבא לשר הערה למות בפסוק: וכבר נאמר
בסוף נדמת שבתפם עם פסוק בן יהודה שבתפם על דברים
בטלים: וזה כתיב ואת פיטעים במקה וע' ושל פירושים
לחלים לפשרייס לאתיים בכתוב בספרי המפרשים:

לברי הימים א כ ב ט ואמר רבי אבהו כתיב משפחות סופרים
יושבי יעבץ מה תלמוד לום סופרים
שעשו את התורה ספרות ספירות, ה' לא יתרופו,
ה' דברים חייבין בחלה, טו' נשים פוטרות צרותיהן
יג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור, ד' אבות נזיקין
עזרא ז ו אבות מלאכות מ' חסר א' אמר רבי אחא כתיב לעזרא
חכהן וגו' מה תלמוד לומר סופר כשם שהיה כותב
בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים,

לאחר שנפסקוני דברים כתוב עזרא הסופר לא דבר רבי לאחר שלא
מפסוק מיוחד וזה פתנגן הכפתוון לאחר כתן החלך לאתחשפתא
לעזרא הכהן הסופר סופר לדברי מנות ה' הקיו על ישראל:
ולזה מה לא סופר שבא לנמוד מתיבת סופר לאחר שכבר נכתה
בכתוב עזרא הסופר מה טוב לומר פעם שבית סופר לדברי מנו'

ונומר ומכל סוף הפסוק למד רבי לאחר שהיה סופר בדברי חכמי
לאכל אם לא יאמר שלא עזרא הסופר בלבד יהיה פירושו כמו בספר
דאחר די שלא שמיע הכתוב בכתי' לאתחשפתא: וטדאי שעקר
טוב כותב הכתוב הזה בלשון לדמי היה לאחר לעזרא שהיה
כותב בספר תורת אלי' השמים ומלמדה לישראל לאכל לאחר שכותב
הסופר הזה האריך באמרו לעזרא הכהן הסופר סופר לדברי
מנות ה' משם למדנו שפי' סופר הוא מוכח וכן פירוש הלשון
שהיה יודע למנות אלקי הכותב וטעמי הכיוב והפטור: ואלי
היה מתיאר ומכוכה עזרא הסוף על כ': הכוונ' הא' כפי הכנאה
על היותו נקי בכתיבה וכן כך' מדברי חז"ל במסכת סנהדרין ס
שבאחת הכתוב על ידו והוא כתב ולמד לכתוב כתיבה לאוריית
הב' להודיע חכמתו שהיה מוכח כל טעמי תורה ודברי חכמים:

ל רבי חני בשם ר' שמואל בר נחמן הראשונים
חרשו חרשו ועדרו וקצרו ודשו זרו
ובררו ושחנו והרקידו ולשו וקטפו ואפו ואין לנו פרס
לאכול. רבי אבא בר פונא בשם רבי זעירא אם היו
מלאכים קדמאין אנן בני אינש ואם היו בני אינש
אנן חסרין ואמר רבי מני ולא דמינן אפילו לחמרתיה
דרבי פנחס בן יאיר דזמנא חדא גנבוה לסטייא עבד'
גבידון תלתא יומין וכו',

מאמר רבי מני קוף פסוק בעיני לחכם ראיתי להשניח בו על
עניין ר' לכך שלעג שהזכיר כל פעולות פרטיות הנדיטות לאיש
הלחמה לעשות פת השיקר חסר שלא הזכיר הזרע ענמו בנוסי
לומר נדעיבי במטה שהיה דאוי שיחמר הלחלוטים חכמו וקנו
חטים וזרעו כי לשון וזרעו לא נאמר אלא על פעולת הזריעה
לבדה וגם היה לו להזכי' הקוקע אשר עליו כזרע הזרע כי הלא
כל הלחן בחלקת לחלקים דעוני לומר שכל שדה יש לו בעלים
ומי שאין לו שדה ובוקה לו לזרוע שוכר או חוכר קוקע מבעליה:
ויותר היה דאוי לזכור המעשה הזה מפעולת הקטוף הכוללת
כאן בין הלש והלופה שהפשר היותה בכללת בפעולת הלישה:
ומכאן למדתי שטבת רבי חני להודיענו שאם הוא דוחק על קונר
הקנת הלחכוכים טבתו היא על היותו בעדרים מיליעת תורת
הם' תמיהה מורכה לקקלת יעקב ולא על העדר חכמות חיכוכי'
ולכאורה אלא זה לא הזכיר מאין כאו החטים לזרוע לאיש הלחמה
ונם מי כתן לו השדה לזרוע עליו להיות הזרע נלוי וידוע
שהוא התורה הלקית והמקבלים הם עם ה' הלה שהם בדמות
השדה המקבל הזרע ועל זה ודאי קא בעיא כי אין לבו לב
לדעת ולהבין כל ההתחלות והקדמות הנדיטות להבנת תוכיתנו
ומבוחיה שזה משל הפעולות הנדיטות לאיש הלחמה להוציא
לאם מן הלחן:

עתה כתבתי להודיע נעדי לרבים כי זה לי נשר נדול ל
הקבוד קונה ידי מקשין ומהבין דבר דברי
חכמים ומידותם וכייחוד כאשר בא לידי זה המאמר במסכת שבת
פ' אלו קשרים. שם הלילשונים מלאכים אלו כלפשים וכו' שם לבי
נקדבי ובמר תשא קולי ושומ' רב לי אלו לי שם החכמים הקודמים
אלינו שהיו לחכוכים בערך אל הקודמים אליהם לא היו מתשבין
את עצמן בחשוב דבי פנחס אלא מה תהא עלן כי לא יספיק לנו
כשקטין את עצמנו וכיו בעיניו כחשבים אלא שאלחמו מייבים
להוסיף יתן על מלאכתו ולאחר בלבבו שמעבו לומדים עלינו
פחלים יש בבים כלפשים עלי לבי דוי ועל חכבי חוקבי וכעי:

לגבל בבור המכמים בביתיהו לשם היו בלורכו במקומו מוכח: ונם
בבור המכמים מוכתרים בכימוסי זקפים במכמה ובשכים התוטבים
הנרים במלכות הזה הלך על רשני לשם לגבל לעולם חמית לבני הכה
כתובה לפני עלי ועל בני ועל לחמי ובניי ולא די לי זה בשביל
הלא כי כתם יעקב הלך לדרכו למלך כתיבת הימים הזה ויפגעו
בו מלאכי אלהים ועל הלבה בבוקי לרמוז למאמר זה שבזכרו בו
הרשעים במלכים לא יכולתים לכתבו על השלחן ולפרשו כפי
פשוטו על לשון בקשתי ולא מצאתי אלא ספר לחל ולשר מצאתיו
מוטעה פגמים רבות לכן כוונתי מלעיין לך לתקן כל הטעיות
פרטיים ואתפה לת לבי לעיין בכללות טוכת המאמר ולכבה לוכל
לבייר שזות הלשון ואנן אכלינן תאנייא דטבולי יום עכ׳:

פירוש המלות להבעתיקה לשון הקדש ממוכיתו שם רבי פנחס
לקחוה לבטים שהיו כתבים במערבה והכניסוה שם כלי להוליכה
ולמכרה מון לאות מחו לחר ימים מספר וכן כך וכן כך היתה
סליכה לחסול ויתבו לה לחכולותעמוד ג׳ ימים שלא לחכלה ויאמרו
בולדי תחות כיון שהיכה לוכלת ולא מוכל להסליכה מן המערה
לחבי מותה מילחת העובדים ושבים ותכרים המערה עליהו
שהיה הכלבה הוץ קשה ומזיק הלא טוב שכתן לותה לחלוכה וכן
עשו שהלחום מיל והיה לפי תיש לשם וכבשו בבית המרחץ לל רבי
פנחס לחומה כיון שהכניסה בקשה לל השמישה קולה לבעוד
בחבית החמוכים ובהיות רבי פנחס לחוכה בבית מדרשו לו ב
בחקום בשתה שביר קולה ויבו על עבדיו פתחו לחותה עבייה
ותבו לה לחכול שים ג׳ ימי שלא טעשה כלום שהוץ היה מביה
טוב הינלה ובתלת׳ לחלו שולדי לא לחכלה חון מביתי וכ״ש מחכל
לבטים שם היה יודע לרבי פנחס שהם נבטוח כי לולי לא ידע
זה מיד: לחבם היה מלוחת לחלו שלא לחכלה חון לביתו כתבו
לפניה שטיריה ולא השטישה כלל בלו ולחבו לו לרבי פנחס
וחוץ שלל מהם לא היו מתוקנים השטופים ל׳ שטלו מה׳
תרוח ומעם כרלוו לו לא וכאן חקום לטשות גם בלשון בל׳ לפי
שטלל מהם כ׳ שלחות בלתי מבטיחות זו עם זו: לבן לפרש
רשטופה כוכת השביו וחל״ב הלשון רחמת שהם כוזרו מלחת
לפניה טבל ולולי לחבל כתבו לפניה לחתי שלפי רחמת הוץ לבר
מתיקן לחחכל בהחה כי כן למדו חפי רבי פנחס רבם ע״ה כשטל
מהם רבי פנחס לם השטופים מתוקנים הם השביו לו חין ל״ל
שליבם טבל ולולי ול״ל מתיקנים בקליים בעבך לל הבהמה:
חוז ושלל לרישתן דחלי כלומר לולי בתתם לה לחלי שהוץ
לבר מתיקן לחחכל בהחה כפי חפשטתם: ולוץ השביו לו ולחם
לתה שולל שלה בזות שילוה מתובה עשיבו שלא בשופה לם
בתבו לה לחלי ולא למדתנו רבי׳ הכותן זבח לבהמה וט׳
פטורין חן הלחלי ל״ל פטורים חלחום לספק לחלי שלולי לא
בתקבה לותה תבוחה בבית בעלה עם הארן ורבי פנחס השיב
להם רחמת לתבם לעבין ליבה שלכל לם היה רובה להחזיר על
עבחה חה בעשה לה רחמת שים דוחק לפי׳ זה כפי לשון רבה
שלחר: לחר להם חקבתן לחתו ליה לין שילוה חוז שהוץ
שלל מהם לם תקבו הם עבחם לותם פידות והם השיבו לין בל׳
לבבתם תקבתו לותם ול״ל לין חקום לשחול לחיחתן לחלי לבן
הנבם לחתית היה: לחר להו חתקבן לילון ל״ל לין פירוש לא
שלל מהם לם תקבום הם עבחם שלא לם הם חתוקבים והם
השיבו לין ל״ל שחתיקבי הם שליבם טבל ולוץ חוז ושל מהם לם
הם לחלי וכו׳: וכשבר חוטעה לשבר היה לפני כתוב בחקום שלל
לין שלל לא וזה יבדק לם היתה שילתו תקבתן שטל מהם לם הם
בעבת תקבו לותה תבוחה והם השיבו לא כלומר לבתבו לא תקבתו
לותה תבוחה בילבו שלל לחוז שבתבו לפניה לבר החותב שהוץ
לחלי וזת שלל שבית שטלל מהם רבי פנחס: חוץ לבר בוכת
ב׳ השלות ותשובותיהן כתו שפיבשתי:

בטיבליהו׳ מחר קם רבי ירמיה עם רבי זעירא אל
חקנת אלין תאנייא אל לא אל ר׳ אבא בר פונה לרבי
זעיר׳ אין הוון קדמאי מלאכין אנן בני נש ואין הוו בני
נש אנן חמרין ולית אנן כחסרתי דרבי פנחס בן יאיר
חמרת׳ד דפנחס בן יאיר יחבון לה שערי דטיבלי לא
אכלת יתהון ואנן אכלינן תאנייא דטבולין׳ עכ׳:

כבא מציעא פה ב

נחלות כד ויפתח הגלעדי התיר זמניהם ׳ רב הונא
ורבי ירמיה שאלו לרבי חייא רבה׳
לא היו גמליו של אברהם אבינו דומין לחמורו של ר׳
פנחס בן יאיר חמרת׳ד דרבי פנחס נכבוד לסטאי
עבדת נבין תלתא יומין ולא טעם כלום אמרין סופה
מיתה ותסרי מערתא עלן נסטרה לריבונה שלחודו
ועלת בביתא דמרה כיון דעלת נחקת וחכם קלה אם׳
פתחו לאותה העניה ויהבו לה דתיכול דאירת לה
תלתא יומין דלא טעמת מידי יהבין לה׳ שערין לא
שעמתון אמרי ליה יהבין לה׳ שערין ולא טעימתון
אמר להון תקנתוה אסרון ליה אין אפיקתון דמאי אם׳
ליה לא כן אלפן רבי הלוקח זרע לבהמה וקמח ל
לעורות ושמן לנר ושמן לסוך בו את הכלים פטורין
מן הדמאי אמר להון מה נעביד לה והא מחמרת על
גרמה׳ רבי ירמיה שלח לרבי זעירא חד קרטיל
דתאנין רבי ירמיה אמר אפשר רבי זעירא אכילהון
דלא מיתקנן רבי זעירא אמר אפשר לרבי ירמיה דלא
משלח להון מתקנן בין דין לדין איתאכלון תאנים

מקור של רבי אחי מתקנן
ל׳ רבי בראשית רבה
ל׳ פרשת וישלח

מן ירושלמי פרה א׳ שנשבעה רבי חנינא בן אחיו שלא יאכל
המשלחו מן הגפה כראשון שלח משה מרגלים ואחי שמו הושע בן נון

עוד ספר מעשה שהיה רבי ירמיה שאלה לרבי זעירא
כל ג' של תאכים ולא תשב לתקבם קודם שישלחם
לו למחנו של זעירא עבמו לא יאכלם עד שיתקבם ורבי זעירא
אמר כלבו שבועלתי לא ישלח לו רבי ירמיה פירות כלתי מתוקנים
בין כך ובין כך באכלו התאכים בטבלם למחר ישבו ויקדו ר' ירמיה
ורבי זעירא ושאל ממנו אם תקן התאכים ויאמר לא אלו הכיו
כי מקשבותיהם הטעום לבית תקלה על ידם ויקונן על זה רבי
לבא ויאמר כבל על הכמים הרשעים שם שם היו מלאכים
לבחנו כאנשים. ואם שם היו לבשים לבחנו במחוזים בעיר
של מעלתה ולבגליל היאך לאמר שבם במחוזים במבלת בקבה
יקילה עולה על גבינו שלא בית תקלה על ידה לשטל שעוזים
בלתי מתוקנים. ורבי ירמיה ורבי זעירא בכשלו באכלם תאכים
בלתי מתוקנים: זהו בלל בוכת הזוה שובלת. ובאשר בשעת
מזות הטעות לאשר שעבו בו רבי ירמיה ורבי זעירא בראשה בבוד
כי לא הביאם לטעות הזוה הסרון ילידה ומכת' וטיפה כי טולאי
היו מכמים ובבוכים בקילים בבל לילי תקוני התבואה בין בטבל
בין בלמולי רק היתה שבגה היובת מלפני הסליט במה שבל אחד
מהם במך על האחר שהוא יתקן התאני' וכן לא יעשה כי הלבך
יסבון זוב לבל הולך ביושבו ילא ה' להסתלק מן הספק מבל בל
לאשר יזמינו לפי על פי שיהיה לפני רמוק. והיה לולי שמקבל
הדומן לא יאכלבו עד יתקבבו על הספק לו ישלח למשלח לילך
האחת: ומה השאלה היה לו להודיע בעת שליחות הדומן
שליחם מתוקנים ומזה בשפוט בנדק שעל ביוכח בזה היה ר' לבח
לומר על חבמי דורבו שלא היו שלמים בזוה המדם משלה כ
בחזרתיה ר' שבחם שהיתה מסגפת את עבמה ולא היתה לומבלת'
ימים ויותר אם ינטרך כדי שלא לאבול דבר שיהיה בו שום ספק
מעשר ואפילו בדאי שהיתה מותר אליה היתה מוכנת עבמה
מתבו לאומרה יתירה: וזאת הבוכה מבוארת בכוף לבבי ר' לבח
שחרתיה דבבי בבחם יהבון לה שבעי דעיבלי לה לאבלת יההון
ואתן לבלי תלביין לטבילין: והבי זאת בחמתבו לפי זה שהיו
כוכת ר' לבח לו שבבעלו מתבו שבעי התבואה והמלא על שבעיך
אל עבמבו תהיה מחרתיה דבבי בבחם מתוקנת בתוך משבלת
ושהיה עולה בחעלות עליבו. ואפילו ע"ב נוזחת והבלנה לה
מלאו לבו לשום חכם לומר בן רק לעבין הזהירות והקפידות
והסגף בחאבל ספר בשנחק בלבד. אבל רבי חני שבא להודיענו
עיבך הרשעים על החאבדים לעבין החכמה והמלא לא הבליל
בינים בהבללים מיניים בחו רבי לבא שהבליל בתבלית המדקק
זה מזה ואחר שהם ב' מינים שהרשעים עלו למעלה להיות
מלאבים ובשלחו האחבדים בגדרם הרשעון מי מדבר משביל
בחשבה ובעיון. או הבלל אחר בחין והוא יותר נוקק ש
שהרשעים לא עלו במעלה עליונה להפסיד מחדם ולהיות
בחלאבים אלא שם בשלחו בגדרם האחתי. והאחדונים ידלו
למטה בחין יותר גדול להיות בחדבת ב"ח בלתי מדבר ולא
בחו קנת פקחים שבאותי חין בחו קוף ושועל אלא דומה לעבדי'
שבחם שחם חתונים. לחבם רבי חני השניר את בלם על גדלם
האחתי אלו ואלו הם בבבשים תחת חין אדם ואין הבהמה ביניהם
אלא בפחות ויתר לעבין לעשה ויפה ושבבל: ובחשיל הרשעים
בחים הלמה שלם בקי ומיהר בחלבתו משביל בחשבה ועיון
לעשות בל הפעולות הקולות להבנעת תבלית מבוקשו ואעפ
שהן רבות לאחר מהבה לא בעדיף מלעשות על הסלמות. ועוד
בחנף בו עבין מוכה על טוב הבפתו והוא שלעפי שקבת לותן
פעילות לי בין מניעות טובתו בפי הבר לא בחו החריפה כי
קחים הפתי יאחר שם בגע בזוה החלחה לקוניה לחם חן

ספר מעשה שהיה רבי ירמיה שאלה לרבי זעירא
כל ג' של תאכים ולא תשב לתקבם קודם שישלחם
לו למחנו של זעירא עבמו לא יאכלם עד שיתקבם ורבי זעירא
אמר כלבו שבועלתי לא ישלח לו רבי ירמיה פירות כלתי מתוקנים
בין כך ובין כך באכלו התאכים בטבלם למחר ישבו ויקדו ר' ירמיה
ורבי זעירא ושאל ממנו אם תקן התאכים ויאמר לא אלו הכיו
כי מקשבותיהם הטעום לבית תקלה על ידם ויקונן על זה רבי
לבא ויאמר כבל על הכמים הרשעים שם שם היו מלאכים
לבחנו כאנשים. ואם שם היו לבשים לבחנו במחוזים בעיר
של מעלתה ולבגליל היאך לאמר שבם במחוזים במבלת בקבה
יקילה עולה על גבינו שלא בית תקלה על ידה לשטל שעוזים
בלתי מתוקנים. ורבי ירמיה ורבי זעירא בכשלו באכלם תאכים
בלתי מתוקנים: זהו בלל בוכת הזוה שובלת. ובאשר בשעת
מזות הטעות לאשר שעבו בו רבי ירמיה ורבי זעירא בראשה בבוד
כי לא הביאם לטעות הזוה הסרון ילידה ומכת' וטיפה כי טולאי
היו מכמים ובבוכים בקילים בבל לילי תקוני התבואה בין בטבל
בין בלמולי רק היתה שבגה היובת מלפני הסליט במה שבל אחד
מהם במך על האחר שהוא יתקן התאני' וכן לא יעשה כי הלבך
יסבון זוב לבל הולך ביושבו ילא ה' להסתלק מן הספק מבל בל
לאשר יזמינו לפי על פי שיהיה לפני רמוק. והיה לולי שמקבל
הדומן לא יאכלבו עד יתקבבו על הספק לו ישלח למשלח לילך
האחת: ומה השאלה היה לו להודיע בעת שליחות הדומן
שליחם מתוקנים ומזה בשפוט בנדק שעל ביוכח בזה היה ר' לבח
לומר על חבמי דורבו שלא היו שלמים בזוה המדם משלה כ
בחזרתיה ר' שבחם שהיתה מסגפת את עבמה ולא היתה לומבלת'
ימים ויותר אם ינטרך כדי שלא לאבול דבר שיהיה בו שום ספק
מעשר ואפילו בדאי שהיתה מותר אליה היתה מוכנת עבמה
מתבו לאומרה יתירה: וזאת הבוכה מבוארת בכוף לבבי ר' לבח
שחרתיה דבבי בבחם יהבון לה שבעי דעיבלי לה לאבלת יההון
ואתן לבלי תלביין לטבילין: והבי זאת בחמתבו לפי זה שהיו
כוכת ר' לבח לו שבבעלו מתבו שבעי התבואה והמלא על שבעיך
אל עבמבו תהיה מחרתיה דבבי בבחם מתוקנת בתוך משבלת
ושהיה עולה בחעלות עליבו. ואפילו ע"ב נוזחת והבלנה לה
מלאו לבו לשום חכם לומר בן רק לעבין הזהירות והקפידות
והסגף בחאבל ספר בשנחק בלבד. אבל רבי חני שבא להודיענו
עיבך הרשעים על החאבדים לעבין החכמה והמלא לא הבליל
בינים בהבללים מיניים בחו רבי לבא שהבליל בתבלית המדקק
זה מזה ואחר שהם ב' מינים שהרשעים עלו למעלה להיות
מלאבים ובשלחו האחבדים בגדרם הרשעון מי מדבר משביל
בחשבה ובעיון. או הבלל אחר בחין והוא יותר נוקק ש
שהרשעים לא עלו במעלה עליונה להפסיד מחדם ולהיות
בחלאבים אלא שם בשלחו בגדרם האחתי. והאחדונים ידלו
למטה בחין יותר גדול להיות בחדבת ב"ח בלתי מדבר ולא
בחו קנת פקחים שבאותי חין בחו קוף ושועל אלא דומה לעבדי'
שבחם שחם חתונים. לחבם רבי חני השניר את בלם על גדלם
האחתי אלו ואלו הם בבבשים תחת חין אדם ואין הבהמה ביניהם
אלא בפחות ויתר לעבין לעשה ויפה ושבבל: ובחשיל הרשעים
בחים הלמה שלם בקי ומיהר בחלבתו משביל בחשבה ועיון
לעשות בל הפעולות הקולות להבנעת תבלית מבוקשו ואעפ
שהן רבות לאחר מהבה לא בעדיף מלעשות על הסלמות. ועוד
בחנף בו עבין מוכה על טוב הבפתו והוא שלעפי שקבת לותן
פעילות לי בין מניעות טובתו בפי הבר לא בחו החריפה כי
קחים הפתי יאחר שם בגע בזוה החלחה לקוניה לחם חן

עד חמן וכל שבן הזריזה שמפני החטי' בתוך הקרקע לחף'
עבמו פרוזות תחת מגפותיהם וכפי היולאה בשוכה כחשך
מזות הפעולה הפבל הפת ולא מניחותו לבל בחים הזה החכם
עביו בראשו ילבו ויבין שהפבל הזה מביא מניחות הפת.
לבן שמח לבו בזות המלאבה בשוכה בחשך שם במלאבה ש
החאבדים שהיו מלאבת הפייה ואחר בלותו מעשות את בל שה
עשה פת בקויים בן היו החכמים הרשעים היו מפנים את
עבמם מבל עבקי העולם והיו מוניחים רוב זמנם בעיון הקדמון'
הבניבות לידיעת התורה ומבוחות בחו המדות שהתורה בדרשת
בהן. ומה הקדמות עניבות מקובלות בשכשים לחוכיים:
ולבסוף היה תלמוד' מתקיי' בידם והיו מניחין על תבלית המושג
מידיעתו: וכדי שיכשים זה הכמשל עם מה שפירשתי במלאכות
הקדישה וקזירה. לוכיר בלן מאחר בכבד ערב ואתיבם לל
עניו זה והוא בפר הפועלים וזה בפחו.

כי חוו מנצו רבי חנינא ורבי חייא אם' רבי
חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא
מינצת דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל, מאי
עבידנא אזילנא ושדינא כיתנא וגדילנא נשבי ו
וציידנא שבעי ועבידנ' מנלתא וכתיבנ' חומשי וסליקנ'
למתא ומקרינא ה'נוקי בה' חומשי ומתנינא שית א
ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא
אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא
תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולי מעשי
חייא,

שליבא כיתנא זורע לבי וזשוכי פשתן: שליבא לשליך: וגדילבא
כשבי וקולע לבי מתבו כשתות ומכמורות. וניילבא טבעי ולבי
בל בביים: ולהילבא מנלתא' ומתקן לבי בעזרותיהן קלבים
ולליבא למתא למקום שלין מלמדי תינוקות בה' חומשי' לבל
לחד בספרו. ומתבילא על פה שית' סדרי משנה לשיתא יבוקי
לקבו להללי למדו זה את בספרו ולתבו להללי למדו זה את
זה בלבו עכל"ש. ויש לדקדק בדברי רבי חייא למה הוצרך
להזכיר שליבא כיתנא וגדילבא כשבי וכו' היה די לו בשיאת' ניילבא
טבעי ועבידנא מנלתא וכל שאר הפעולות על סוף מה לבו למדע
שהיה זורע פשתן ועושה רשתות לבול הבעי' ולחשוב שהמו בזה
על ב' עבינים בלותים מתיחסים על הבמשל שלבתבו בו: ויל"ל
לי מוז לבו רבי חייא טוב הסתלותו בהנעת תבלית שלף על פי
שקדם לו מקדים לבל בעיר לו בפר שלא היה בתבת בו שום בלף
רלוי לבתו' עליו קטנה לו גדולה היה מנקש בבי ושומטו ומעבל
עוזו ולא לית יתבן שם בבי היה קולף לשדה לגודו והיה בדיך
רשת ולא לית בתבלו שם חוטי פשתן לעשו' מהם הרשת היה זורע
הפשתים ועושה בל המלאבות הבדיבות על עשותי חוטים עול
שבית דמז לבו לחוכיח לחתית והיה שבל לית שראל זוכה לל ה
השלמות המיועד לבל עשה מנוה ולף על פי שלא יהיה יבולת
בידו להגיע לל מעשה המנוה דק שעושה לי זה מעשה שהוא
הבבה ומתלה לשתבת המנוה לפועל דרך משל שראינו לית
יהודי זורע פשתן ויהי שם תבדו יולא בוותי בלותה זריעה והוא
יובל לומר לעובדי דרך זה הזורע עשה מנוה ולם יבלת בעיני
הבודים ושלו מתבו פרש דברי ים לו תשובה לחייתית בהולעת
בוותי שהיה לקוניה פשתים לעשות חוטים לעשות פת

לגבול נבי לכתוב מגלה על שרו וזה מכסים עם מה שמחיתי
במשל הזורע המשלים הזכרונים בתוך הספר וטוכיח לעשות
מגדעון לחל רבים: וכן פלפי שריכה לשלים לכתוב לין זאת טוכיח
בך כלי שיהו מזדע להוא עבדים שיהו מכס חוטים מה שלי
לספר לעשות מזכרוני הפשחים עגמם.

ונחזור לעכיכיו להשלים הסכמת הכמשל עם המשל
דכוכי לומר מה שהמשיל לחלכוכים למי שלין
לו מה לאכל. וכפי דעתי יש כיכיכם יפה לחתי וחוץ זה המשיל
לחלכוכים לבכנים בעלי מומין שלף על פי שכם כבכנין תחת
מין כם מלכך כמו שחלכתי ומכל זה מסיני לך כל הי"ב מלאכו'
הכזכרות בריכות לחוכיח לכם מן הלכן עכ"ו כם עבלים וליכם
עשות מלאכת הקולמות לכל יש לכם כח המעורב והמתלוה
לאכל הכריך להחיות לת כפשם וכסבת חלי' שפיכם גמום וכטלו
מכם הלחיים תחתון ועליון לין להם מקום שבוי לחכנים שם
המאכל וגם לין להם מיך לעשות ומה יעשו להשלים תאוותם
ולתת לנשם מאכל תמורת מה שכתך מן הכסרה לליכם שיכלו
לחיכם או קרוביכם ובדרך הלעטה יכניסו מזוכם לתוך גרוכם
עד שיגיע אל הלעטומכו וכח המעכל יעשה מה שעליו לעשות
עד שיהיה כזון נוף היום הקוף ולא יחות במוסר וכסבן גלמוד.
בן כמשלו הלחלכוכים שלף על פי שכעדך אל הרשעי' ליהם לא
הכמים ולא כטוים ליכם כיעלים בתבלית הקצר מיליעת ה
התורה ומצותיה שכלמו יו דעים הגדול לכל לים ישראל
ליליעתה ולליעת הקדמוחים כי דעת הכה לאל גודל העלה
וקונר המשל ושתק המושג מעכבים בכו מלכיות מכתי' וכטוים
כר לשוכים ועם היות כי בכספה וגם כלתה בפשכו כיסף לחתי
ותשוקה בכלה לעזוך שולמן ללמוד במלחמה של תורה לין
השגתנו מספקת להבין ולפרש עביכי התורה ולחתך ולספרים
כל פרטי הדכוכים ולהיות כמשלים למי שים לו פה לאכול ולועם
המזון ומחתך לותו בשיכיו וחך לוכל יעשם לו: אלא הכי לאמ
משלים כתי שלין לו פה ולא שיכים ולין כיזון אלא עי' הלעטה
וזה דרך משל למה שלחכתו מלעיטים וקוכעי' בתוך לבבו פירושי
החכמים הרשוכים לף כי לא זכיכו אל התעכוג בפשי המגיע
לרשוכים בכל עת שמשיגים הפירושים הכם ומחלקים בכם ה
מלוקים למתיים להעמיד ולקיים טוכיתם בחתת ולמוכח.

הנה הלחיתי בגד מה בפי' הקוף שוכל לחמרתי' לדבי
פכחם כן יהיר ועליין לא לבריתי בביאור נופף
לעובדא דק בדרך שלילה כמו שרמוזתי בחסד הקשת בטחתי
על הלחמת יעתידכי ודרך תבוכות יולישבי ויניעכי ברחמיו
לסדר לקוטות מסכת סולין כי שם כזכר זה המעשה ובעת הפיל
לחכתוב על הפר המעבו לשכר תשיג ידי הקנרה לדרוש ולחור לין
יפכים לוכרך חיים למעלה למשכיל בחכמה וביכה עם דרך לחוכיח
וגם עתה יגל לי תועלת גדול במה שהלחכתי בעבין זה וחוץ
לרחמכה ליכלן מלהתיגע מן הרחמי' לקיות מחשיבי' לת עצמכו
כבעלים נמוכים כמו שכרלה לבלור' מחלת' רבי לגל כי בחשבו
בהחמה היותר גדועה והלל חכמה תקרל ותבוכה תתן קולה ו
והלחת תעגיל לעצמה כי לל בכעלו שעבי ידועה. בדוך שבחר
בהם ובמשכתם יגעתי ולל מנלתי לל תלחן יגעתי ומנלתי הלחן
והבל ליעקר מקייעין לותי:

לא בושנה שתי לשכות היו במקדש אחד
הכלים, לשכת חשאים ואחד לשכרי
בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי.
לשכת הכלי' כל מי שהוא מתנדב כלי זורקו לתוכה
וכו'.

ירושלמי על משנה זו, רבי חנינא בר פפא
הוה מפליג מצוה בלילא פגע ביה
רבהון דרוחייא אמר ליה לא כדין אלפן רבי לא תסיב כלים יט
גבול רעך ולא כתיב כדין מתן בסתר יכפה אף והודה
מכפי ועריק מקמוי, אמר רבי יונה אשרי משכיל אל תהלים מא
דל המסתכל בצדקה היאך לעשותה כיצד היה רבי
יונה עושה כשהיה רואה בן טובים שירד מנכסיו אומ'
לו בשביל ששמעתי שנפל לך ירושה ממקום אחר
טול ואת פריע מן דהוה נסיב אמר ליה מתנה,
נחמיה איש שחי פגע ביה ירושלמי אחד אמ' ליה זכי
עמי חד תרנגול אמר לידה הא לך טומיתא וזיל סב
קיפד אזל אכל קופד ומית והוה צווח ואמ' ספדו ובואו
להרוג נחמיה,

מפלת מכוס מחלק בדקה בלילה: בהכון לדומיין לשמלאי של
השלים. מכפי ועריק היה כמוך ובכח מלפכי כבי חכיכה קופל
בשר שהוא שלל ממכו תרכגול' לאכול שלולי היה דכרו בכך כמו
שלמכו בכתובות במה לתה כגיל לשעול של בתרכגולת פטומה:
או שהיה חולה ובתן לו בשר בהמה ומת.

לב נחום איש גם זו היה מוליך דורון לבית
חמיו פגע ביה חד מוכה שחין אמ'
ליה זכי עמי מן מה ראית בגך לא חש ליה כי חזר א
אשכחיה ומית קם לקבליה ואמר עינא דלא חמון לך
יסתמון ידיא דלא פשטן למיתן לך יתקטעון רגליא
דלא רהטין למיתן לבירון משרי לידה כן סליק רבי
עקיבא לבקרא יתיה אם' ליה אוי לי שאני רואה אותך
בכך אמר ליה אוי לי שאיני רואה אותך בכך אם' ליה
ומה את מקללני אמר ליה ומה את מבעט ביסורין,
ענין נחום איש גם זו כתוב בתעניות בגם' שלנו יותר
באורך ונתחדש כאן מה שאל רבי עקיבא ומה שהשיב
לו נחום,

לג רבי חושע"א רבה הוה רביה דבריה חד
סניא נהורא והוה יליף דהוה אכיל
קסוהי חד זמן כל יומא יומא חד הוה ליה אורחא ולא
אזיל לגביה לרמשא סליק לגביה, אמר ליה לא
יכעוס מארי עלי בגין דחוה לי אורחין ואמרית דלא
לבזויי ביקרא דמארי יומאדין בגין דלא אכלית עם
מארי יומא דין אמר ליה אתפייסת דין דמתחמי ולא
חמי דין דחמי ולא מתחמי יקבל פיוסך, אמר לידה
הדא מגא לך אמר לידה מרבי אליעזר בן יעקב דרבי
אליעזר בן יעקב סליק חד סני נהורא לקרית איתיב
ליה רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה דייסרון אלולי
דהוא בר גש רבה ליה רבי אליעזר בן יעקב יהיב לרע

מיניה

מינייהו יהבין ליה פרנסתיה ביקר אמר ליה מאן יתיב
דרע מיניה אמרו ליה דרבי אלעזר בן יעקב יתיב לרע
מינך צלי עליה בהדא צלותא אין מאן דגמלת חסד
עם דמתחסי ולא חסי דין דחסי ולא מתחסי יעבד
עמך חסד׳

זה מפני למה שהזקיקוהו חז"ל כי מלבד החיוב המוטל עליהם לתת
ממעותיהם לעניי ארץ ישראל עוד בדברי טובים דברי ניחומים וכן
למדנו בדרך ארץ בפני ותפתח לרעב שיחתך בפניו על שיהיו
יכולים לעשות חסד עמך כל הרצוי ולכבדו כאלו היה עשיר ושר
גדול ולכן רבי קושטיא רבה היה מכבד בדברי׳ לחכם בניגוד בהוד
מלמד בנו ובודאי היה מלמד לו תורה בעצם והיה דרכו לחכות
עמו כדי לכבדו ויום אחד שהוגד לבנו בדרך הלך שיש בעניי בפיו
על מה שלא לקח עמו ביום הקור ויחתום לו בלשון כבוד לא יכעוס
עליהם עלי וכו׳ והחכם המלמד קבל פיוסו ויכבדהו ויחתום בפיסת
פיסת לזה הכבדה ויהיו דואגים זה שמואל ויהיו כל שהוא הכסף
יקבל פיוסך: אלא מתי למדת זאת הכבדה אלא מר שלעיזר בן יעקב
שעלה לעזרה בניגוד בהוד לחד וכדי לכבדו יצא רבי שלעזר למטה
מהבניגוד בהוד כדי שיתמהו אם לא היה אדם גדול לא היה יוצא
רבי אלעזר למטה מהם ובתבו לו פרקמטיא בבבל וישאל הבניגוד
בהוד לשומעי׳ אם מי הוא היושב למטה מהם למדנו לו אר שלעזר
הוא ויתפעל עליו כזאת התפלה לתת נחלת חסד עם הבר׳ ולא
חזקה וכו׳ ועוד קוזכרה נרכה זאת בתניתא פ"ק׳

לך אמר רבי חמא בר חנינא מפסולת של
לוחות העשיר משה שנאמ׳ פסול
לך שיהא הפסולת שלך אמר רבי חנין מחצב אבנים
טובות ומרגליות גלה לו הקדוש ברוך הוא למשה
מתוך אהלו ומשם העשיר משה שנא׳ פסול לך שיהא
הפסולת שלך וכתיב והב׳ שו אחרי משה עד בואו ה
האהלה׳ תרין אמוראין פליגי ביה חד אמר לשבח
וחד אמר לגנאי מ"ד לגנאי חמו שקידה וחמו כרעידה
חמו פירקיה אכיל הוא מיהודאי ושתי מיהודאי ו
ומדלי מיהודאי ומ"ד לשבח מחמי צדיקא מי זכי׳
עוד בר בה פרשה פסל לך וזה נסתו׳

עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת
להשליך אבנים ויחר אף משה וישלך
מידו את הלוחו׳ ועת כנוס אבנים פסול לך הפסולת
שלך משם העשיר משה אמר הקבה דין הוא שיטול
אותן פסולת משה למה ישראל שלא נתעסקו במצות
נתתי להם כל טוב ארץ מצרים שנאמר וה׳ נתן את ארץ
חן העם והעשירו ומשה שעסק במצותיו של יוסף
יהא עני אתן לו את הפסולת שיעשיר׳

אם הדברים כפשטן הנה הקשה כלי שיהו לדברי כשמעון שיהיה
לו שער וכבוד ועל כן יכבדוהו עם עז כשלא יצטרך למתנות בשר
ולפי ואם כלומר שהטובה בזה לומר שהיה מתחפק ומתחבב בשלקו
כלומר לדברים הללו על השלוח כי אם שגלה הקב"ה למשה מ
מרגליות רמז שכשיהיו יושב בתוך שלהן היה שמח בשלקי כשלו

לה רבי חמא בר חנינא ורבי הושעיא רבה
חוו מטיילין באילן כנשתא דלוד
אמר ליה רבי חמא לרבי הושעיא כמה ממון שקעו
אבהתין כאן אם׳ ליה כמה נפשות שקעו אבותיך כאן
מי לא היין בני אינשא דילעון באוריתא׳ רבי אבין
עבד אליה תרעי סדרא רבה נחית רבי מני לגביה אם׳
ליה חמי מה עבדית אמר ליה וישכח ישראל ארז
עושהו ויבן היכלות מי לא הוו בני נשא דילעון ב
באוריתא׳

היו הולכים ומטיילים בבית הכנסת של עיר לוד שעשו תושי
אבותם ממעותם ורבי קמץ היה מזכירו לבנים ורבי הושעיה רבה

לו שיהיו טובי היישוב כל הממון לזון ולפרנס לכשים שילכו בתורה כל שילמדו תורה ולמדו כמה בפעמים שקטו לעותך כמו לו שלש הקונקות שהוציאו בבין בתי כנסיות היו מוציאין לאותם עם תלמידי שילמדו תורה היו זוכין ומזכין בפעמים רבות כשיהיו קשלמו לאחרי בפעמי ויעזבוהו וישכחוהו לתשוקת הכבוד המבוטל הכבוש לקוראים בשמותם עלי לדמות:

פרק ששי

לו משנה ראשונה ג שופרות וג שלחנו וג חשתחואות היו במקדש של בית רג ושל בית רבי חנניה סגן הכהני היו משתחוים ז׳ השתחואות והיכן היתה היתירה כנגד לשכת ה העצים שכן מסורת בידם מאבותם ששם ארון גנוז ומעשה בכהן אחד שהיה מחעסק וראה רצפה משונה מחברתה ובא לומר לחביריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו בייחוד ששם ארון גנוז׳

מתעסק עושה מלאכתו ולא אמר עובד לפי שזה שכהן שלילע לו זה הדבר היה בעל מום והיה טורח עניים למערכה בלשכת העצים כי אין לכהני מומין מלאכה במקדש אלא ככת עניים למערכה. והשלש עשרה השתחואות היתה לאחרי בירושלמי היו משתחוים לותם כנגד ג פרנות שפרנו מלכי יון בעזרה וקזרו מלכי בית חשמונאי ובלרוס וכשהיה אדם מגיע למקום פרנה מן הפרנות היה משתחוה על דרך הודאה:

לז ירושלמי תני בשם רבי אליעזר ארון גלה עמהם לבבל מה טעם משום שנאמר לא יותר דבר אמר ה׳ ואין דבר אלא שהדברות לתוכו וכהאי ויהי לתשובת השנדה שלח נבוכד נאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה׳ איזהו חמדת בית ה׳ זה הארון׳ תני רבי יהודה בר לעאי במקומו היה הארון גנוז שנאמר ויאריכו הבדים וגומר ויהיו שם עד היום הזה׳

ויהיו שם עד היום הזה לפי שקושיא מפסוק זה לרבני האומר גלה עמהם לבבל שהוא יפרשנו כפשוטו להולייענו שכיון שהכניסו הלרון בתוך הדביר משכו הבדים כלפי חוץ לפי שלא היה נדיך עוד לשלות את הלרון בכתף שמתחלה היו הבדים כתובים בלרון בשוה שהיו עודפים לאחרי הלרון כמו לפני הלרון שהרי ל׳ לבדים היו כושלים לותו ג׳ לבדים לכל צד לפניו ולאחריו לכל עתה לא היו נכיכין לזה ולבן הלריכו הבדים ויהיו שם כל הימי שהיה בית המקדש קיים לכל לא שימוש שעתיד הלרון להגנז שם והיהיו הבדים שם עד היום הזה.

לח ב׳ ארונות היו עם ישראל במדבר׳ אחד שהיתה תורה נתונה בתוכו הידה

נתון באהל מועד שנאמר וארון ברית ה׳ ומשה לא משו מקרב המחנה וזה שהיו שברי לוחות נתונין בתוכו היה נכנס ויוצא עמהם פעמים הידה מתראה עמהם כמלחמה׳ ורבנין אמרי אחד היה פעם אחת יצא בימי עלי ונשבה׳ מסייע לחו קרא לרבנין אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה׳ מילייא דלא חמון מיסיחון וקרא מסייע ליה לר׳ יהוד׳ בר אלעאי דאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים והלא ארון בקרית יערים הוה וכו׳

כתב הל׳מן בפרשת עקב על פסוק ועשית לך ארון עץ שלכאי רבי יהודה בר אלעאי הם לבאי יחיל ושלשת לבותיהו בכל מקום בתלמוד שלומות ושבאי לומות היו מוכחין בארון ושלש היה יוצא למלחמה לעולם ולא בשבשה עד שפלישתים כלבאי בנכון וכפסוק מסייעם שכשהוציאוהו פעם ג׳ במלחמת פלישתי׳ אחזו לוי לבן מי יכילנו מיד וגו׳ וזה יוכיח שהיה בארון לבד מדם שלש לאו מימיהן שיוציאוהו ישראל למלחמה אלא בשעת הזקת׳ והקשיה שהביא רבי יהודה בדבי אלעאי מפסוק הנשה בא בארון אלהים יש תשובות בשנה ואין להאריך עתה זולת שבילוך כוכתו בראייתו וזת: הלחת שהיו בארון שבו לוחות מוכחות היה בקבית יעניה מן היום שהמוציאו הפלישתים ואין יחיד שהול עליו בהיותו במלחמה הנשא בארון ה׳ אלא ולאי לאחי שבשא שזה אמ׳ שהול על הארון שהיו בו שברי לוחות שהיה בכנס ויוצא עמהם למלחמה תמיד והפסוק הזה יש לפרשו בענין אחר לדעת כ בכנין.

לט משנגנז ארון נגנזה עמו צלוחית המן וצלוחית שמן המשחה׳ ומקלו של אהרן פרחיה ושקדיה וארגז שהשיבו פלשתים אשם מי גנזו ישאיהו כיון שראה שכתוב בו יולך ה׳ אותך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו שנאמר ויאמר אל הלוים המבינים לכל ישראל הקדושי לה׳ תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה׳ וגו׳ אמר להם אם גולה עמכם לבבל שוב אינו חוזר למקומו׳

לאוי להקשה על מאמר זה שעתה כגלה לישעיהו המלך מה שכתוב בתורה יולך ה׳ אותך וגומר כלאו לא קרא מיתיו בספר תורת ה׳ והלא מלך בשר היה כמו שהעיד עליו הפסוק וכמוהו לא היה לבבי מלך אשר שב אל ה׳ וגומר׳ ובמסכת שבת פרק במה בהמה זא שהיה פליק נאמר כל ימיו ורב אמר אין לך גדול בבינלי תשובה בישעיהו ובין לדבבי זה ובין לדבבי זה יקשה לין לא קרא בפ׳ עד עתה ולא הקריך במקום הזה קל להזכיר לתלמיד יקרא זה הפסוק בספרי המפרשי בתלכים ובדבבי הימי׳ ושם ימנא תשובות מספיקות ובתוכם כתוב בי מ׳ כאן שהלה כתוב בו יולך ה׳ אותך ואת מלכך אין הכוונה שהתחדש לו עתה בפסוק זה שלא שמעו שהיה בגלל הפס׳ בפסוק זה ולזה קך לבבו נפשבו שימעו מי לעתה היה׳

מ תני רבי יהודה בר אלעאי שמן המשחה
שעשה משה במדבר מעשה נסים
היו בו שתחלתו ועד סופו שמתחלה לא היה בו אלא
ב לוגי שנא' שמן זית הזך אם לסוך בו את העיקרי לא
היה ספיק עאכו וכו'

מא כיצד היו הלוחות כתובים, חנניה בן
אחי רבי יהושע אומר ה' על לוח
א זה וה' על לוח זה שנא' ויכתבם על שני לוחות אבנים
רבנין אומרי' עשרה על לוח זה ו' על לוח זה ורש בן
יוחאי אומר כ' על לוח זה וכ' על לוח זה שנא' ויכתבם
על שני לוחות אבנים כ' על לוח זו וכ' על לוח זו ור'
סימאי אומר ס' על לוח זו ום' על לוח זו שנ' מזה ומזה
הם כתובי' פטרוגה. חנניה בן אחי רבי יהושע אמר
בין דבור לדבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה,
ממולאים בתרשיש כימא רבה, אמר רלכי מטו להאי
קרא אמר יפה למדנו חנניה בן אחי רבי יהושע מה
היום הזה בין גל גדול לגל קטן כך בין דבור לדבור
דקדוקיה ואותיותיה של תורה,

מה שהתרסס לכאלו מעכין זה בספרי המדפיסים לשם כיצד
שהיו כתובים ק' לכאות על כל לוח כלבני מכאיך ומכאת לכאין

מ"ש כ"ק לפשרייתא ומתיישבת על הלב שהיו בכל' לוח כל י' לכאות
למעט מכאות הב' תבלים למחופים ירצה לכאמר כי בן היה
מכאו זכות וכלי טעם ומפרש מכאת בני מימאי היו קשת מהמכה
והניחו לוך יהיו בכתבים בכל לוח מ' לכאות: ולפייתו שהכיח
מפסוק מזה ומזה הם כת כיס הערה נודקת אם יאמר כ' על כל
לוח כפשוטו של מקרא שהיו מב' עבריו' לכאות בכל עבר לאכל
מ' לוח לכך זה ומשה הניחו כפי הענין הראשון ומה נריך לבקש
טעם בכון למה כותבו' לכאות לכתבם ק' פעמים: וכבר
משכחו לתקן זה בש"ס ב' הסותרין הלוחות לכאן ו' טפחים ו
ולכאן ו' ועבין ג' ולכ"ש לאמר שהיו כתובים כ' בב' הטפחים פנים
ואחור ולכ' לאחים בטפחי השוני: וזה הפירוש קוף במכתב
לאכלי מהלכל הקושיא גלויה בכתב זה שיאמר לאות' לכ' פעמ לאו
שהרי יש בכל לוח ו' טפחים: עוד כתבתי בעוד זה מלקוח
רבייתי בני מימאי כאשר לאכלי להלן. ומה שהשבתי בלרך הפשט
שהכית בני מימאי לומר שהיון שהלוח היה מחופה לאכעה לאכעו כל
וכל נפש מחופים לו ב' טפחים סויס זה לזה ויש בפחיתה ל'
לכאות שוות הטל כל לקין מלאו הל' לכאות היו כתובים י' לכאו'
הפעה העליון בחלק לב לכאו' שוות וכן הפעה התחתון שבכנגדו
וכל לקין היו כתובים י' הרי כלם מ' לאכל הפעמי השוני לא היה
שום כתב. וזה פירוש טעמונה בלשון יון מחופה כן בי' בעריך
ונם ב"ש בם פרק נגו פשוט ולפייתי כי טוב לכייב מה שלמדתי
ולאכר כך לתן טעם לדברי מן המקרא ומן הסברא ולאת היא
הנוכח.

לחת כתובים משני עבריהם מזה

אנכי ה׳אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לך אלהים
אחרים על פני: לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמי׳ ממעל ואשר בארץ מתח׳
ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה אלהיך אלקנא
פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: ועשה חסד לאלפים לאהבי
ולשמרי מצותי: לא תשא את שם ה׳אליך לשוא כי לא ינקה ה׳את אשר ישא את שמו
לשוא: זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך:
ויום השביעי שבת לה׳אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך
ובהמתך וגרך אשר בשעריך כי ששת ימים עשה ה׳את השמים ואת הארץ את הים
ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך ה׳את יום השבת ויקדשהו:
כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה אשר ה׳אלהיך נתן לך:
לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר לא תחמד בית רעך לא
תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך:

[illegible]

לחת נתובים משני עבריהם מזה

אנכי ה׳אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לך אלהים
אחרים על פני: לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמי׳ממעל ואשר בארץ מתח׳
ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה׳אלהיך אל
קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: ועשה חסד לאלפים
לאהבי ולשמרי מצותי: לא תשא את שם ה׳אלהיך לשוא כי לא ינקה ה׳את אשר ישא
את שמו לשוא: זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל
מלאכתך ויום השביעי שבת לה׳אלהיך לא תעשה כל מלאכה את׳ה ובנך
ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך כי ששת ימי׳עשה ה׳את השמים
ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך ה׳את יום השב׳
ויקדשהו: כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה אשר ה׳אלהיך
נתן לך: לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר לא תחמד
בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך:

הנני נח לכתוב טעמים והכרזות עצמיים שהם
להיכנסי לפרש כן ולנייר זאת הטורח מן
המקדש ומן הסכרה: אם הנ' תבלים רשומים היו סוברים
שהכרזות היו כתובים בכתיבה ממש בכל לחד מב' עברי הלוח
היה להם להקיש רחיק מפסוק לומות כתובי' משני עבריהם מזה
ומזה הם כתובים: אבל כיון שלא הזכיר פסוק זה רק ר' שמעלי
זה יוכל להכרח כי הוא לומר שבכל לחד מב' עברי הלומות
היה כתב ממש ולזה היו מ' בכל לוח: והנ' תבלים קודמי' אלין
מפרשים פסוק כתובים משני עבריהם ונו' שנאמר אל תקיקת כל
החותות בעומק כמו שאמ' תכות על הלוחו' ומזה לזאל מ"ם ומ"ך
שבלומות בכם היו שומלות: וכלהו לפרש רשאוכח טעם לסברת
רבי שמעלי שהיה קשה הכיוב יותר וזה מה שקשבתי בה' ר' שמעלי
דקדק לשון מזה ומזה הם כתובים שפירושו כתיבה ממש ולא
תקיקה הכרחית מב' עבריה לפי שלא על פי שכל החותות בלהו'
מב' עברי הלוח עכ"ו לימם כתובות שהרי הן כפסטות מן הנגד
לחתר ולימם דרך כתיבה וכתוב אחר פעמים לשון כתובים זה
יוכל להכרח שהיתה כתובה ממש בכל ב' מב' עברי הלוח ולקיים
ש"ם תכות על הלומות היו כל הב' כתבי' בתקיקה ובכל לחד מהם
יבדק מה שלזל מ"ם ומ"ך שבלומות בכם היו: ויש לדקדק בדברי
רבי שמעלי מדוע לא הזכיר בראייתו רישי' דקדק שהוא לומות
כתובים משני עבריהם שלא הזכיר סופי' דקדק שכולם' מזה ומזה
הם כתובים: ונאמר שכתבתי דמזתי תשובה נכונה לרבי שמעלי
כיון לרבים רחיק מכרחת לקיים דבריו לכן לא הזכיר רחיק
מדישי' דקדק לפי שים מקום לדחות ולומר שפירושו על התקיקה
הכרחית מב' עבריהם אבל בסופים דקדק אין שום מקום לקיים
זאת כי לאת תוכ לומר מזה ומזה הם כתובים כיון שכבר לאמר
כתובים משני עבריה יתחייב מזה שעברין מחודם הוא מזה ומזה
הם כתובים להוליאנו שהיו כתובים ממש מב' קצוות דמוזי' בלשון
מזה ומזה: וכיון שכתלמת שפי' כתובים התחתון הוא כתבה
ממש למדנו מכאן שזה לפי' עצמו כפרש במלת כתובים הרשאון
וזהי בדמזון בכאן ל' כתיבות ומזה לאמר רבי שמעלי שהיו מ' על כל
לוח ולפי' כתובים משני עבריהם שבכל לחד מב' שטחי הלוח היו
כתובים י' לכרות על כל ל' מב' שטחים: וחזר ואמר מזה ומזה
הם כתובים לדמות על ב' קצוות לחלים זולת הב' שטחי' הכזכרי'
ואין מקום לומר שבא להוסיף על השטחי' שאם כן היה לו לומר
בלשון קצר ולומר לומות כתובים מל' עבריהם ולא יכטרך עול
לומר מזה ומזה הם כתובים: יתחייב מזה שהם עביבים חלוקים
ובריאי' דקדק הוליענו שהיו כתובים ממש בכל ל' מב' שטחי הלוח'
ובקיבים דקדק הוליענו שהיו כתובים ב' פעמים מזה ומזה ל'
מב' קצוות שים בכל לחד מהב' שטחים הכזכרים שהקנה הוא הוא
בתקום כתיבת שהיה עליונים: והקנה הב' הוא בתקום שהיה
תחתונה: מכאן למדתי הניוב שכייתי מתחיל בשהיה
עליונה לפי ב' ונומר כל הלכות על וכל אשר לרעך הכתוב
בתחנע הלך ולחר כך הפך הלך מלמעלה למטה ותתחיל לכתו'
בקנה התחתון שהוא עתה עליון לפי ונו' על אשר לרעך בתחנע
הלוח בתופן שפופי הלכות נוסקים זה עם זה בתחנע הלוח
ובזה בתקיים מזה ומזה הם כתובים: וכיון שפירשתי טעם
לדברי רבי שמעלי מן התקד' רחוי לתת טעם לדברי מן הסכרה
זו היא לרך ישרה כפי הפשט שיהיו כל הכרות כתובים בכל לחד
מב' לומות מכל ב' ומכל עבר שיקה משה רבינו בילו הלוח ו
והכתוב רשאוב' יוכל לקרות כל י' הכרות מלפני עד אשר לרעך
ומה שם יהיה לחד כך לפפך הלוח מלמטה למעלה יוכל לקרות
כן כל הכרות וכוונתי בשמעי מעה ומעלה בכאן הוא בשטח ר'

המקדש ומן הסכרה: אם הנ' תבלים רשומים היו סוברים
שהכרזות היו כתובים בכתיבה ממש בכל לחד מב' עברי הלוח
היה להם להקיש רחיק מפסוק לומות כתובי' משני עבריהם מזה
ומזה הם כתובים: אבל כיון שלא הזכיר פסוק זה רק ר' שמעלי
זה יוכל להכרח כי הוא לומר שבכל לחד מב' עברי הלוחות
היה כתב ממש ולזה היו מ' בכל לוח: והנ' תבלים קודמי' אלין
מפרשים פסוק כתובים משני עבריהם ונו' שנאמר אל תקיקת כל
החותות בעומק כמו שאמ' תכות על הלוחו' ומזה לזל מ"ם ומ"ך
שבלומות בכם היו שומלות: וכלהו לפרש רשאוכח טעם לסברת
רבי שמעלי שהיה קשה הכיוב יותר וזה מה שקשבתי בה' ר' שמעלי
דקדק לשון מזה ומזה הם כתובים שפירושו כתיבה ממש ולא
תקיקה הכרחית מב' עבריה לפי שלא על פי שכל החותות בלהו'
מב' עברי הלוח עכ"ו לימם כתובות שהרי הן כפסטות מן הנגד
לחתר ולימם דרך כתיבה וכתוב אחר פעמים לשון כתובים זה
יוכל להכרח שהיתה כתובה ממש בכל ב' מב' עברי הלוח ולקיים
ש"ם תכות על הלוחות היו כל הב' כתבי' בתקיקה ובכל לחד מהם
יבדק מה שלזל מ"ם ומ"ך שבלומות בכם היו: ויש לדקדק בדברי
רבי שמעלי מדוע לא הזכיר בראייתו רישי' דקדק שהוא לומות
כתובים משני עבריהם שלא הזכיר סופי' דקדק שכולם' מזה ומזה
הם כתובים: ונאמר שכתבתי דמזתי תשובה נכונה לרבי שמעלי
כיון לרבים רחיק מכרחת לקיים דבריו לכן לא הזכיר רחיק
מדישי' דקדק לפי שים מקום לדחות ולומר שפירושו על התקיקה
הכרחית מב' עבריהם אבל בסופים דקדק אין שום מקום לקיים
זאת כי לאת תוכ לומר מזה ומזה הם כתובים כיון שכבר לאמר
כתובים משני עבריה יתחייב מזה שעברין מחודם הוא מזה ומזה
הם כתובים להוליענו שהיו כתובים ממש מב' קצוות דמוזי' בלשון
מזה ומזה: וכיון שכתלמת שפי' כתובים התחתון הוא כתבה
ממש למדנו מכאן שזה לפי' עצמו כפרש במלת כתובים הרשאון
וזהי בדמזון בכאן ל' כתיבות ומזה לאמר רבי שמעלי שהיו מ' על כל
לוח ולפי' כתובים משני עבריהם שבכל לחד מב' שטחי הלוח היו
כתובים י' לכרות על כל ל' מב' שטחים: וחזר ואמר מזה ומזה
הם כתובים לדמות על ב' קצוות לחלים זולת הב' שטחי' הכזכרי'
ואין מקום לומר שבא להוסיף על השטחי' שאם כן היה לו לומר
בלשון קצר ולומר לומות כתובים מל' עבריהם ולא יכטרך עול
לומר מזה ומזה הם כתובים: יתחייב מזה שהם עביבים חלוקים
ובריאי' דקדק הוליענו שהיו כתובים ב' פעמים מזה ומזה ל'
מב' קצוות שים בכל לחד מהב' שטחים הכזכרים שהקנה הוא הוא
בתקום כתיבת שהיה עליונים: והקנה הב' הוא בתקום שהיה
תחתונה: מכאן למדתי הניוב שכייתי מתחיל בשהיה
עליונה לפי ב' ונומר כל הלכות על וכל אשר לרעך הכתוב
בתחנע הלך ולחר כך הפך הלך מלמעלה למטה ותתחיל לכתו'
בקנה התחתון שהוא עתה עליון לפי ונו' על אשר לרעך בתחנע
הלוח בתופן שפופי הלכות נוסקים זה עם זה בתחנע הלוח
ובזה בתקיים מזה ומזה הם כתובים: וכיון שפירשתי טעם
לדברי רבי שמעלי מן התקד' רחוי לתת טעם לדברי מן הסכרה
זו היא לרך ישרה כפי הפשט שיהיו כל הכרות כתובים בכל לחד
מב' לומות מכל ב' ומכל עבר שיקה משה רבינו בילו הלוח ו
והכתוב רשאוב' יוכל לקרות כל י' הכרות מלפני עד אשר לרעך
ומה שם יהיה לחד כך לפפך הלוח מלמטה למעלה יוכל לקרות
כן כל הכרות וכוונתי בשמעי מעה ומעלה בכאן הוא בשטח ר'

שים בו נל עליון ותתתון שהזכירם הכתוב בלשון מזה ומזה וכן
אם יקשה הלוח לאל השטח שבכתבו יהיו כתובי' הכרות ב' פעמים
הא' בכל עליון וזה בכל תתתון בלומה שבכל עת שיקה הלוח בידו
לאורך השטח יהא לה מיל לאבי ה' ויוכל לגמור כל הכרות בלי
שום הפוך בלוח וזהו תועלת גדול בפי השבל הקשה עם הכתוב
כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים: עתה לפרש טעם
הנ' תבלים רשאוכח על השבל ועלי לתקן לך בל ג' מהם בדיוק
רחיק להבריו מן המקדש ובלם הוכיחו ממקדש ג' שהוא ויכתבם
על שני לומות ונומר והוא בכר תהה לך מוכל להוכיח ג' הכרות
הלומות מפסוק לחד משלי שום ליוק והכתבה ביניהם: תכניה
סובר להבים בפשטן והבית רחיק מפשוטו של מקדש ויכתבם
על שני לומות שהשטוכח בזה שכתב' הכרות על ב' לומות קניתם
על לוח זה וקניתם על לוח זה וקני זה כמי שאומ' כתבתי לבוש
מלבוני על ב' קלפים שכתבתי לומר שלא הכפיק קלף ג' לגמור בו
כל הלבוש ולזה נקש ב' קלפים וכתב קנת הלבוש על הקלף הא'
ולחר שהשלימו לקלף הא' הוכרך להשלים העבין על קלף שני:
וכן י' הכרות היו כתובים ה' על לוח זה וה' על לוח זה והוא בתבע
שבאת' לעת תכני שהיו י' הכרות כתובי' מב' עברי הלוח ל' חלק
מהם בעבר ג' והחלק הלחר בעבר הלח' שכיון שלא בכתבו בכל
לוח שלא ה' הכרות לי לחסר לחלק כתיבתם לחלקים שוים בשבים
ולחוב לחל לדעת הכיון שאומרי' על כל לוח לחסר לומר שהיו
כתובים מב' עבריהם ה' הכרות בכל לחד מב' עברי הלוח וזהו
רחוי שאם זאת היתה סברת הכיון שיודישו לנו הם עצמם וכיון
שלא הזכירו זה אלא לחלוק על הכתוב אלא לעבין שיהיה כל לוח שלם
בשיהיו כתובים בו כל י' הכרות בדי שלא לזלזל בה' הכרות ג
לחכתובים אם היו כתובים בלוח ג' בשבי עצמו וים מקום לטעות
בזה כיון שבלם הם בין לדם להכרו ואם משני שלא בזבר בכלם
שמו של הקבה: וכדי לבטל זאת הסברת משובשת הוא השני
שיהיו בל י' הכרות על לוח לחד מכובים יחד להשוות כלם זה
לזה וזהו הטעם בפי הסברת שהביא לדבריו לומר כן: והביאו
רחיק מן המקדש מתחלת הפסוק שממנו הוכיח הכתוב במ"ם וינד
לכם את בריתו אשר נוה אתכם לעשות עשרת הדברים שהרי
בנר הקיל להם עם עשרת הדברים ולחר קריאת שם זה ויכתבם
על שני לומות עם היות שלחסר לפר' הכבני ל"ם שהיו כתובים ב'
מב' עבריהם י' מעבר זה ו' מעבר זה אין לעתי סובלת לומר כן
מהטע' שאמרתי בפי' הבני רבני כי למה רחיק בדוק מלבי שום
פי' הבני הכתב לו תבל שהוא עצמו לל הזכירו אפילו בדמזו ונם
לל הזכיר פסוק כתובי' משני עבריהם כמו שהקדמתי בבר. ולה"
בוכת ל"ם שעל שעם לחד מכל לוח היו כתובים י' הכרות ב'
פעמים כמו שאלייר לותם בלף הבל לחר זה: ומן המוייב
לחלני לפרש רשאוכח טעם הבני הוא לל הביא רחיק לחסרת
אלא שבאחר ויכתבם על שני לומות הכתובים ב' על לוח זו וב' על
לוח זו ומאין למד לומר כן: ומה שהשבתי בזה שגם ל"ם מודה
במה שהקשו הבני בריסיה לקרא שרשאוכח קרא להם שם י'
הדברים קולם כתיבתם לאפוקי מדברי חבניה: ושאל הוסיף
ל"ם לדקדק מלישנא יתירא שאל שני לומות הכתובים והבי בפרשת
משפטי לאחר ואתבה לך את לומות האבן והא הוכרך להזכיר שני
כי מלשון לומות שמעבו בן שמישנו לומות ב' והוסיף בכאן לומר
שני לומות הכתובים ללמדנו שהיו ב' שהם ל' שהיו כתובים ב'
הכרות על כל לחד מב' לומות והיה דומה כתב כל לוח מ' כלומ
היו ב' לומות כמו שאלייר וזה מפיק לדקדק בדרך שאר
הכרות הבות מיתורא:

זראוי זממוייב לדרוש ולתור טעם שכלי המחייב לשם לומר כן · וגם לשם ב לשאלה טוללת לשאר הקבלים עמו זולתי מכניס : והוא שדרך הפשט כדברי מכניס שהוצרכו לכתוב על שניהם י׳ לכבוד שלות אחד לא היה מספיק לכלן ולזה חלקן ה׳ על זו וה׳ על זו · לכל לדעת דכבין שהיו י׳ לכבוד על זוג ה׳ למה הוצרכו להיות ב׳ לוחות וכ״ם לדעת ר״ם ולדעת דבי ישמעאל למה הוצרכו ליכתב על הלוחות י׳ לכבוד יותר מפעם אחד · ואבי בעזר ולא שלש לתלות פירוש מאחר זה בחכמת י׳ ספירות ואעפ״ש שלא אמרו כתוב בספרי קבלה ידעתי שלא הזכירו רק קול לכביס · לכן אחזתי לדעתי אל אל קר הזה בספרי מסכת ותלמוד אולי לומכל לכביס בשמי כלם להשיב בספרי ואחזתי בחכמת סבהלכין לחת לבר ה׳ שתים זו שמעתי מקבלת לאחד יוצא לכמה טעמים ואין טעם לאחד יוצא מכמה מקבלות : דבי דבי ישמעאל תבא וכבטעם יפוכן שלש מה פעמים זה מתחלק לכמה פיזוגות אלף מקבל לאחד יוצא לכמה טעמים עב : ואולי שזאת היתה כוכת ר״ם כן יוחאי שבדבור לאחד בכללו ב׳ פעמים הא גלוי והב׳ בעלמת והיה רלוי לכתב הדבור בלשון כל לאחד מב׳ בוכות שהם שיהיו כל י׳ הדברות כתובים ב׳ פעמים בכל לוח בשבעון ו ובמב׳ לאחד וכאשר החכם יודע הפעלם יביו בלוח אחד ובכם יביו עשו לאחד בשלה ועשו לאחד בפעלם בלו כל אחד מהם פירושים כתוב בספרי עצמו · משל לשר מביו בספרי הספרים ובקלבים מוהחקים שרוב הדברות בקלים בב׳ בקודות וכב׳ טעמים כאן לא יהיה לך אלים לחדים על פני : כן בבי בשלה בקמץ ובפתח : ויש בפסוק ב׳ טעמים שבוקים ושפלים · וכן לא תרצח לא תבלח בקודות והטעמים בפולים ויבוי חלוש לאחד שכל תלו מהן יש בה דגש ולפה וזה בפי בשלה הוא סותר זה לזה : והטעם הזמתי לבל זה מפורסם שיש ב׳ קריאות בדברות הא׳ בשקורא ביחיד ביבו לכן עצמו לבו מחלק לבו מחלקן לקדות כל דבור ודבור בספרי עצמו אלא מחלק הפסוקים כמדר כאן קריאתו ודבור לא יהיה לך יהוה לרוך עשה ממנו פסוקים רבים וכן זכור את יום השבת וד׳ דברות לאחדים שהם קצבים עשה מכלם פסוק לאחד לבל הקורא בדבור בדרך שיקרא כל דבור ודבור בספרי עצמו בין שיהיה הדבור גדול כ״ל גדול בכתב וכין שיהיה קטון יתחייב מזה שבוי בטעמים ובקודות ובלשם ולפה להבדיל בין ב׳ קריאות בספרי משל שלא הקורא וראיה לזה שבדבור לספרי אין בו ב׳ בקודות וב׳ טעמים כי הוא דבור לאחד קבר ובלה לקדותו בפסוק לאחד : ואולי יגיע תועלת לשום תלמיד מעבין המשל הזה מלבד תועלת הכמשל והוא

אנכי ה׳ אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים · לא יהיה לך אלהים אחרים על פני · לא תעשה וכל הדברו׳ עד ושורו וחמורו וכל אשר לרעך

מב רבי רבי פנחס בשם ריש לקיש אמר תורה שנתן הבה לפשה נתנה לו באש לבנה חרותה באש שחורה היא חאורה מאש ונחונה מאש שנאמר מימינו אש דת למו ·

ידעתי שלא ידעתי ניוד עבין הפם הגדולה הזאת ומה שחשבתי ליבנות שהבדים כולה לאחדות מזל בבי הדרך הכוכל לפלם לבדם תורה כלשון בבי אלם וכאשר יפול הפם הוא שיהיה עליון ותופרם מלבלבו יותר מכל ג׳ יקודות כן דרך המקרא לכבות כלם

מג רבי שמואל בר נחמני אם הלוחות היו ו׳ טפחים ורחבן ו׳ טפחי והיה משה

תופס בטפחיים והקבה בטפחיים ופחיים ריוח ב באמצע וכיון שעשו ישראל אותו מעשה בקש הקבה לחטפן מידו של משה גברה ידו של משה וחטפן ממנו הוא שהבה משבחו בסוף ולכל היד החזקה יהא שלמא על ידא דגברה על ימינא רבי יוחנן אמר ה הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה חופשן היינו דכתיב ואתפוש בשני הלוחות ׳ תני רבי יודן הלוחו׳ היה משוי ם סאה והיה הכתב סובלן כיון שפרח הכת׳ כבדו על ידו של משה ונשתברו ׳

מחמר זה כתוב בירושלמי להלן במסכת תעניות במוך לעניין שכירת הלוחות שהיה ביז בתמוז : ולפיכך כי טוב שיהיה במוך לב מחמרים של מעלה שמכירין עניז הלוחות ויהיה כל העניז במקום לחד והמחמר הזה הוא לוקח דורמסכי לבן לחדיך בו קנתי ואיכי כתוזקיה ליה כמוכור לכל מתהלך בתומו שהוא דכרי מחמר זה לא יפרסם כפשטן ממש : ונב׳ יוסי שלח לך קנה לחמרון להיות כפתה של פירושים זרים וכוזות נכוזות על הקדושות נכרי׳ שאולי יחסך לו מזה שפן במהות וכמות ואיכות הלוחות מ׳ ואפי כתותי השתדלתי לכלוק על מקו׳ שילי מנעת מחסר בימותי בספרים דנוכי לומר ספרי רבי׳ ואכתי תודכיים הבאי בעקבותיה׳ ומפיה׳ לכו חייס ודרך לחוכה בחבתי ומחם למדתי כי זה הדרך ישמן לוב : מהות הלוחות היה לחן יקרא ממש וכמותם היה מנומנם ו טפחים על ו׳ ואיכותם מכתב עשרת הדברים חרות על הלוחות בכתיבה וקריקה ממש ויהיו לי למשיב נפש ולכלכל את שיהי קנת דברים שלפי לומר בעתות הבאי בספר החכם חכך סטוזלי זל : ועם גודל הקפתו בחכמות עשתה לדקמות ולעכמות לחכמות תורתי הקדושה וכל מעיניו לכתיב ולהעתיק על עתלם שרשי לחוכותיכו : ובעבין זה כתב דברים יעצתי חכמות רבי הלקיטה זל׳ וכלמר שלין לחכמו יודעים לוך כנפש העבין על שפה לבור וקרא את לוחיכו וכו׳ כי הוא יתן בינה את הלוחות וכתב לותם כתב חרות כלומר בינה את הדברים בחלמו בלבב ורנה את וכנפש על הישוב אשר חפץ ועל התבוכת אשר חפץ וכקרת בהם כתב בעשרת הדברים כלשר כלמר כי קרוב את הים ושמהו לקומות עומדות מימין העם ומשמלם עב׳ הבה למדתי מדברי החכם התובבי הזה שלא לקיים כחפצ כלים המוכי בעבור היותי מחמין תפלת מחמר רבי שמואל בר בחתכי דברים כפשטן : וכלומי ומחוייב לכלי לתת טעם למה שלמר שרחבן ו טפחים כלכבן וכן הוכר בתלמוד שלמו וביחוד בספר הזוהר בחבים לומר שהיו הלוחות לרחב כרחבן : הבה זאת חקירות כן היא הערה נכוכה לקבין בוכת מחמרם שהיה משה חבים בטפחיים והקבה בטפחיים וטפחיים ריוח בחמצע . וזהו מה שהרחיב לענייני בכוכת מחמר זה : כלשר הבה הקבה לזכות את ישראל בתת להם לוחות כתובים בהם עשרת הדברים בחתנועות הבן שלי כתיבי לשוי ומחוייב שיהיה חלק הלוחו׳ מוחזק וחלוק כיל משה רבי׳ מקבל הלוחות ונם ישאר חלק שוה תחת כבוי שכיבית את בותן הלוחות לרמוז לך הבותן והמקבל שהיה לוחזין וחלוקים בהשתדלת חניותם וקיומם כי מילם היתה זאת המעלה ושלוחה המוצעת לכל ישראל . וכל לחד משהיה עושה מה שעליו לעשות הקבה בותן הלוחות מבוה ומורה לשמור את דרך עין החיים . והמקבל משה רבינו מחזיק בכל כחו לשמור ולעשות את כל דברי התורה שכתובים בלוחות : ונם כן יתמך

לפי זאת הכוכה שלא יהיה ביניהם מרחק רב רק כמדת הפשעור המוחזק ביל כל לחד מהם יתחייב מזה שהכותן ית׳ והמקבל יהיו מוחזקין כל לחד מהם בשלש הלוח וישאר ביניהם השלש ל לחמצע ריוח לא יתכן ולא יוכר לשוליא כי תמיד כל היום לא יומם הקבה השפעתו מעל משה רבינו מקבל הלוחות : ועוד ביאור להיות כן הנוכי לומר שישאר השלש לחמצע ריוח ומקום פנוי לתת יד פשוטה לכל הבא למלאת ידו בקיום התורה ומנותיה שהרשות בידוכה שלא להחזיק בלותו שלש לחמצע כפי מחמרם שלל בחסכת יומא כתב תורה מוכה לכל בחי שלשה הרובה ליטול ביבו ויטול זאת הינתה שבה מחיינת לקיו׳ לרבן כרחבן כדי שיהיה שיש שישאר הלוח מכל כל שיהיה בתפש בין אם יתפש מנד ה לקורך בין מנד הרובה יהיו תמיד טפחיים שהם השלש הרחשון תחת מחמר שכיבתי ית׳ וטפחיים שהם השלש האחרון תחת המקבל שהוא משה רבי׳ וטפחי׳ שהם השלש לחמצע מובה ריוח לכל בחי שלשה מה שלא יוכל להיות אם יהיה לקורך נדול מ מהרובה . ועל יכול זה הכני ממשך בי׳ קוף המחמר ופי׳ כל המלות מ״ם היה משה תופש בטפחיים הוא בפשוטו ממש . מ״ם והקבה בטפחיים לבבה תורה בלשון בני אדם ואמ׳ להזהיר בו לשון תפיסת יד רק כמו שפיבתי שתחת בכפי שכיבתי ובמחמרם ית׳ היו תלויים בטפחיים בלשונים : ובוחלה שמות רבה בביאו מחמר זה בב׳ מקומות ובכל לחד מהם יש דושם מה בלשון כדי להקיש לשון תפיסת יד ממנו ית׳ בפרשת ומשה עלה ל ה בתיב בן לחמר רבי שכיבת הלוחות היה לחרבן ו טפחים בניהול היו ביל מי שחמר והיה השלש ב׳ טפחים ובילו של משה ב׳ טפחים ושני טפחים היו מפרישין יד ליל . הרי שהקלים לומר בניהול שילוש פיהם לשון זה לתלמידים כתי שלומר בבר זה קרוב לשמנע לחמרו . וגם נפרשתי כתי תשמ על פשוט ומשה לא ידע כי קרן עור עכיו בתוב הלוחות היה לחרבן ו טפחים וחבין ו והיה משה לוחז בטפחיים והשכיבה בטפחיים וטפחיים בחמצע עב׳ . הרי שחלק ודקדק בלשון ולא לחר בקבה תופש לא והשכיבה לבובה שחמרתי וכאן בירושלמי חמר על החבי לא דקדק בלשון וילבל בלשון בני אדם : עוד יבא לי תיעלת מדקדוק לשון מחמר רבה בחמרו וב׳ טפחי׳ היו מפרישין יד ליל שהרי מדקדוק לשון זה יתחת הטעם הרשון שחמרתי לחה שהיו לרבן כרחבן כדי שבבל מרחק שיתפש הלוח בין בחוזק בין בבוזה יהיה בין שבינה מרחק שוה לשישאר הבתפש ביל בל לחד מהם לא פחו ולא יתבי: וזאת בוכת לחמרו וב׳ טפחים היו מפרישים יד ליל לרמוז שלבוזך הקפשם שבין יד ליל היו ב׳ טפחים בנחנום : ושוב לומיף לקש בינבין זה בסוף הפי׳ ויעתה רליתי להמשיך פירוש בל החמחר .

בקש הקבה להחבון מידו של משה בברך ידו וכו׳ .

הבבי בא לזבור בבאן ענין שלל נריך להקבית בל החחמרים שבוכר בהם בינה בוזה : אין להעלות על לב חו״ם שום שיהי בחשבותיו ית בברלה חשבח מחמר זה שבר לשובך בקש הקבה להחבון ובברכה יד משה וחזר הוא ית׳ להחבים עמו . אלא הכוונה בללית בינבים כאלר לרמוז שכל טעמות החיוב והזכות בלויות ופלוגות לפבין ית׳ והוא בוזר עמר הדין בנדק ובחשפט ובכפל וברחמים כיון שעשו ישראל העבל ועברו על מה שכתוב בלוחות טעבו יוסרו ונקרקו ית׳ מחייב שלא יהיו הם הלוחות ולהסיר לותם מיד משה : וטעבה לחרת מקיימת החפך שרצוי לחלק כבוד למשה החביא הלוחות בידו לחרי שכתעבב בהר מ׳ יום להניח מדוע זעם׳ לו שלטן גדול כזה לחלק מידו שם ישראל חטאו הוא שלח שתים וידר במלאך ה ויעש כל משה שלנו

מחמר הנוטרת ובמחמר של משה
מ׳ אמין בן התלמיד
ע״ש
מ״ב מלה משרקי׳ כ׳ לשבר
נשמין מסמורי׳ ש״ם האשה .

שקלים לעשות בחמת ובחמופה: וזה פי' נבכה ילו שנבכה מלת טובו וכיון שמלת הלין מתייב בעון ישראל שלא יהיו עול בילו הרי קול בילו מעטן ולקמן בחוקה: והקב"ה רב מסך מעט כלפי הסך הסכי' על ילו ובשלמו בילו על שהלך וילך לת הענגל וישכר לותם תחת הזה בעון ישראל והוא שכח לת עגמו על לשר שפרס כתו שלחר ולשבכם לעיניכם: ועכ"ז יגח לו תועלת נגדול בתה שלא קטפן מילו הקב"ה כלי שיעיין בהם לפסול שכי לוחות לנביים כראשונים על כן שכלי לוחות מוכחין בלחון עם הלוחות עגמם: גם לכלי רבי יוחנן וכלי יולן לין רלוי לקעמידן על פסקן מפם: ולפי נתומי לכניתי עם לבי כוכה כולנת והיה זאת לין ספק שהלוחות מנד עגמן ככלו כפי שנבע הלהן לחכם מכל בוכניות תורה ומנות כתשנות בהן הלא הוה עכין שכלי הלכי עולה למעלה ולין בהן שום כוכל וקולם שחשלו ישראל היה בהן כח הגדול הזה לכל לחכי חטאם כוכל לכן כשלר במקומו ועל הקלף הלכי למעלה למעלה וזה משל לקוניות פוכחות בלויך: וזאת הכבה בעגמה שלא היה משה יכול לשכלן וקרוב הלכר לזה שכשתברו מעגמן מכל כוחו. בקשתי ומנלתי ביאור על ספר כוזר וקבית זה המאמר ופי' בו ב' פירושים ולא ידעו בעיני: גם לפי"ת בתוך הפירושים שהם שהיו לרכן כרחכן שהוא להמשיך המשל. וזה מעוכה ופגל הכל' בפי' בתלמו' ולכבכל מזה כתבתי מה שכתבתי לתת טעם לדבר בדרך פשט. ועוד משבתי בדרך דרש ב' טפחים רמז לתורה שבכתב ושבעפ שהן שתים ובתן הש"י מילו ליל משה לפי' היו טפחיים ביל כל לחד מהם ועוד טפחיים לחניעים לכל הדורה לוכות בשתיהן. ומכין ו' טפחים בלוך רמז לו' כללי משכה: וכשאר יתחלק מרובע כזה שים בו ו' על ו' לג' דנועות כתו שבזכר במאמר תהיה כל דנועה מהן ג' על ו' רמז שים בכל דנועה תורה שבכתב ותורה שבעפ שהן שתים ופירוש כל לחד מהן כתוב בפיתה כללי משכה ובריך נופה עתידות ישתברך הדורה לת הכולל שעתידים דבינו הקדוש וכלי' וכל אפי לכתוב פיתה כללי משכה ותלמוד: ורמז לזה כוה שיהיה כתות הלוחות ו' על ו' דומה לשם במלכם דכה שכל לבני חלל היו כתובי' בדמז בלוחו טוב לי לדרוש דבש' זו מלהמין שהם רלל שהיו ו' על ו' הוא לויפי העבין ולכוב כוה הוא כי תחת יופי:

מד ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא

יחזקאל מז

יתום פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאו והיה פריו למאכל לעוף השמי' ועלהו לתרופה חגי רבי יהודה לפי שבעולם הזה תבואה עושה לו' חדשים ואילן ל"ב חדשים אבל לעתיד לבא תבואה עושה לחדש א' ואילן עושה לב' חדשים סט' לחדשי' יבכר. אמר רבי יוסי לפי שבעולם הזה תבואה עושה וכו' אבל לעתיד לבא אילן עושה לחדש אחד ותבוא'

שיר השירים ה

עושה לטו' יום ונקרב עומר שנאמר ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם כי נתן לכם את המורה' מאי מקיים רבי יוסי לחדשיו יבכר אם' לך כל חדש וחדש יהיה מבכיר. ועלהו לתרופה רב ושמואל חד אמר להתיר פה של מעלה וחד אמר להתיר פה של מטה. רבי יהושע ב"ל ורבי חנינא חד אמר להתיר פרז של עקרות וחד אמר להתיר פה אלמים.

פסוק זה הוא בימוקלל בכבוזת בכין בית המקדש העתיד ממוך לתם ויחמל אלי הבחית בן אדם ויולידני ויושיבני על שפת הנחל: דמו שכמו שלותו כחל היה הולך ונדל שבתחלתו היה מי לפסים פירוש קבסולים ולקב' מי מתניס וכו' כן בימים הסם תהיה טובת עמו ישראל הולכת ונדלה. ועוד יעלה על שפת הנחל הזה עץ מלכל מבוכך. ול' יקולה ול' יוסי שכיסם מולי' בהגדלת הספע ובכבה שיהיו בימים הסם לכל קולקים בפחות ויתר כפי יקוד לעון המקרא שחמר לחדשיו יבכר רבי יקולה סובר שכיון שחמר לחדשיו לעון בכים מעוט בכים שנים ובא להודיעבו שהקולין יתן פריו בכל ב' חדשים שהוא חלק שבי מ מהזמן הכתוב עתה שהוא ל"ב חדשים: וכפי הערך רלוי שתהא תבואת הוניעים לחדש אחד שהוא ג"ב חלק שבי מהזמן הכתוב עתה לתבואה בארץ ישראל שבזרעת במחצעון ובקבת תוך ז' חדשים. ורבי יוסי מנגיל הכם לומר שהילן תמיד יתן פרי לל בכל חדש וחדש ומה שהזכיר לחדשיו בלעון רבים לרמוז שבכל לחד מחדשי השבה יבכר לל יתן בכירים ומפני שבירים הולך הוא כנד הטבע לתת פריו בתוכף התוכף יתן פריו לחמר לחדשיו בלעון רבים להודיע שגם בחדשי החוכף יתן פריו בכל חדש: וכיון שעון הולרן יתן פריו בחלק ל' מ"ב שהיה רגיל כן התבואה תהיה כעשית נעט יום שהוא לחד מ"ב מהכתוב בזמן הזה: וכפי' לעון לתבופה בחלקו ג"ב קנת וכלם מודים שהוא כחצי כוטריקון התר פה וכחלקו כפי' פה חד לחמר פה של מעלה מי שיהיה לו חולי תעוב מלכל או שהיו יכול לאכול לבכה לחכת: וחל לחמר פה של מטה פירוש לעשות נרכו בדרך בריאות וכפי יהושע בל' וכפי תניא חד לחמר פה של עקרות כברכת הש"י לשה כתן לבו לל יהיה כך עקר ועקרה. ולפי שכחמר שלעפי ש שהכתובים הולכה מפרשים תרופה התר פה לין מקרא יוצא מידי פשוטו שהוא תרופה ל"ל לרופאה לכל ל' מהחולאים החמורים:

כל שבין זה לבבה סוף פ' ויעבר הבבה ניעבר בבוקר תשרי

מה אתה מוצא כשעלה נבוכד נאצר להחריב את ירושלם עלה

וישב לו בדפני של אנטוכיא ירדה סנהדרי גדולה לקראתו אמרו ליה הגיע זמנו של בית זה ליחרב אם' להם לאו אלא יהויקים מרד בי תנוחו לי ואלך באו אצלו ואמרו לו ליהויקים נבוכד נאצר בעי לך אמר להם כך עושין דוחין נפש מפני נפש דוחין נפשי ו ומקיים נפש יכון כתיב לא תסניר עבד ל אדניו אמרו לו לא כן עשתה זקנתך לשבע בן בכרי כיון שלא שמע להם עמדו ונטלוהו שלשלוהו לו עד שהרגו באכזריות גדול. כיון שהרגו נבוכד נאצר המליך את יכניה בנו תחתיו וירד לו לבבל יצאו כל בני בבל לקלסו אמרו לו מה עשית אם' להם יהויקים מרד בי והרגתיו והמלכתי יכניה בנו תחתיו אמרו לו מתלא אם' גור טוב מכלב ביש לא תרבי גור ביש מכלב ביש על אחת כמה וכמה מיד שמע להם עלה וישב בדפני של אנטוכיא ירדה סנהדרי גדולה לקראתו ואמרו לו הגיע זמנו של בית זה ליחרב אמר להם לא אלא אותו שהמלכתי תנוחו לי ואני הולך לי אזלין אמרין ליכניה נבוכד נאצר בעי לך מה עשה עמד וכנס כל

של עולם הואיל ולא זכינו להיות גזברין לפניך עד
עכשיו היינו בעלי בתים נאמנים לפניך מכאן ואילך
הרי מפתחותיך לפניך ׳ תרין אמוראין חד אמר כסין
יד של אש ירדה ונטלתן ממנו וחד אמ׳ משעה שזרקן
עוד לא ירדו מה היו בחוריהן של ישראל עושין היו
ישעיה כב עולין לראש גגות יהן וגופלין מתים ההר משא גיא
חזיון מה לך אי פה כי עלית כלך לגגות מה עשה נ
גבוכד נאצר גשלו וחבשו בבית האסורין וכל מי
שהיה נחבש בימיו לא היה יוצא משם לעולם על
מש יד שום אס׳ריו לא פתח ביתה גלה יויכין וגלת׳ סנהדרי
ירמיה כב גדולה עמו ההר העצ׳ב נבזה נפוץ׳

בויקרא רבה סוף פרשת״ו כתוב עגין זה ושם כתוב בלוכך כל
הכקמות שעשה בכוכל כלכך כיהויקים בקיוו וכמותו וכתקיים בו
קכורת תמור יקבל וגם שם מפרש העבירות גדולות שעשה
יהויקים שקיימהו לכל לותם השבחים:

מו תמן תנינן שמעון הצדיק היה משירי
כנסת הגדולה הוא היה אומר על
ג׳דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל
משלי כה גמילות חסדים׳ ושלשתן בפסוק אחד הן ואשים
דברי בפיך זו דברי תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמילות
חסדים ל׳למדך שהעוסק בתורה ובגמילות חסדים
תהלים לג זוכה ויושב בצלו של הקב״ה הה׳ מה יקר חסדך אלהי׳
ובני אדם בצל כנפיך יחסיון לגטוע שמים וליסוד
ישעיה כה ארץ אלו הקרבנות׳ ולאמר לציון עמי אתה אמ׳ רבי
חנינא חזרנו על כל המקר׳ ולא מצינו מקום שנקראו
ישראל ציון אלא זה ולאמר לציון עמי אתה׳ תמן
תנינן רשב״ג אומר על ג׳דברים העולם קיים על הדין
ועל האמת ועל השלום ושלשתן דבר אחד נעשה
הדין נעשה האמת נעשה שלום׳ אמר רבי יוגה
זכריה ח ושלשתן בפסוק אחד הן שנאמר אמת ומשפט שלום
שפטו בשעריכם׳

מה׳ מה יקר חסדך וגו׳ קונך להגיד בפסוק זה לתת ריח
לדברי שבוכר בפסוק ואשים לבני גמילות חסדים שלפי הפשט
פי׳ וכגל ידי כסיתיך הוא הכעטה ולא כלמו בו גמילו׳ חסד בעבור
זה קונך להוכיח מפסוק מה יקר חסדך שחסדך בכלן פירושו
גמילות חסד וכגי חסדך רומז על חסד הנעשה כחנוחך כי זה
לשון: ואמר בפסוק הפסוק וב כי לשם בגל כפיך יחסיון
וכלן כאמר וכגל ידי כסיתיך כלמוד מוה שכתוב גמילות חסד
בלבני הכעטה כמו בלבני לוד: תורה כתבה לבני
בפיך כי לשם שם לבני יהושע: שלו הקריבות כלן למדנו
בבכור שלשון עבודה שתם כאמ׳ על הקרבנו׳ ואעפי שבל המנו׳
שם עבודתו יש׳ וכיסוד בקרית עבודה שתפלה עבו׳ עבודה שתם
לא כאמר אלא על הקרבנות׳

מבאן רואים למה שהתירו בפי׳ משנת שמעון הצדיק
בתחלת מסכ׳ זה שכונת שמעון הצדיק כהן
גדול לכוסס ולהגדיל מעלת עבודת הקרבנות הנעשות בעזרה

המכוכה בשם נתן כמו שאמר דוד שכיכה בכבודך אלת כיון וגומר
לו תחסון זבחי בדק ויגיע לי תושלת מזכירת זה בכלן כדי ל
להכין מוה מ״ם רבי מכיכא לא מציכו מקום שהקריבו ישראל כיון
אלא זה וגם לידע לך הוכים מלכבוש שמים וליסוד ארץ אלו
הקרבנות הלא בשם הפסוק לומר שבזכות שתירה מתקיימים
שמים וארץ כמו שאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים
וארץ לא שמתי: וגם כן קשה לי בפסוק ולאמר לכיון עמי אתה
שפירושו כפשוטו הפך מה שכת׳ להוכיח ממנו שהרי המשך לשו׳
הקרבת לאמ׳ לניון שהיא עמו ואיך יוכיח מהלן שהשם הוא
כיון והלא מאמר מסייב כוה לא יתהפך כפי טעם הגזרה כנוכי
לומר שלא יתקייב מלמדנו כיון עם ק׳ שכאמר עם ק׳ הוא כיון
לכל תקון כל זה נתה שהכחתי שבשם כיון כאמר על עבודת
הקרבנות שלין לכו רשלין לעשותה רק בניון שכאמר השמר לך
פן תעלה שלותיך בכל מקום כי אם במקום וגומר: עוד ראוי
לזכור הקדמה לאמת והיא שעם היות מזות העבודה נהיכה
שכבת המקום והכבת עם ישראל ולקיותה כתקנה ושלימה נהיכה
לשהיות עכ״ז יתרון גדול למניעות העם על מניעות המקום
כי המקו לבדו לא יושל כלל להקריב בו קרבנות אם לא יקריבו
ישראל וכל קרבן מיקריבו לומה לחברו הן בו מעט לכל העם
מעט שהיב בשעים להקריב מון למקום הזה יש להם תמורה
בזכירתם בתפלתם קרבנות ומוספי היום ושלמי פרי׳ שפתיהו
וכמו שאזל כפי׳ זאת התורה לעולה כל השנה כתורת עולה ומ׳
לא מי שיאמר וישראל בקריבים ניון בכל מקום שהם נשעסקים
בתורת קרבנות ומזכיריה לותם בתפלתם הוא מאמר נודע לכל
לא יבלק שם יאמר על ניון שבזויה והשוממה מכלי בניה בתוכה
שהיא ישראל מולידי מכל זה תולדה נודעת שהן ההכרח לפרש
ולאמר לניון עמי אתה שישראל קרויין ניון: שוב לי הכרח כפי
לקדוק לשון אתה שרומז לזכר שהוא העם שהם היה רומז על
ניון היה לו לומ׳ את בלשון נקבה כמו שאמר ותאמר ניון עזבני
זה יורה שה׳ מדבר עם עמו ואומר לשם אתה עמי השוב בעיני
כניון: ומכאן תשובה לקושיא הקודמת שהיון שפי׳ ולאמר לניון
הוא כבוי לקרבנו בה ולישוב לרץ רומז זאת הטובה שכנגד המוצם
שהוא יסודו ומשתיתו של עולם כלישתא כמסכת יומא ובמוכח:

ושלשתן לכך אמר לל לפעמים והוא כאשר כעשה
הלין ביוסר הקמת מבכים עמו וסכיכם
לכך אם׳ ובן השלום כמו שאזל שהמשוייב מיתה על פי ל׳ קולס
מיתתו שוהל בשלום העלים והלייבים לבלעמים רבות בשבלין
זה מזה להיות השלום בשבי עגמו ולא יסול עליו שם לחת ושקל
זכן הקמת כמנת בשבי עגמו בלי עשק לין וכן שם הלין בלכך
כלל:

מסכת יומא

מז אמר רבי תנחום בל ימי המלואי שחית
משה משמש בכהונה גדולה לאא
שרתה שכינה על ידיו וכיון שלבש אהרן בגדי כהונ ה
גדולה ושמש שרתה שכינ׳ על ידיו מה טעם כי היום יקהל א
ה׳ נראה אליכם׳

ליכי מכין מה בת לחולישבו רבי תנחום והלא תיבוקות של בית
רבן יהלו רן בפרשיות והלאו שיבת רבי תבקום לתת טעם לדבר

ומה שירצה לכוונה בהפך שאחל מה טעם והשיב אלוהים עצמו שהרי שכינתי שכיפה ופסוק היום ה' כראה לעיניכם הכל לכך אחל ואפשר לפרש מה טעם שהוא מאין למדתי לומר כן שלא שתתף שכינה בעבודת משה על עבודת אהרן והשיב שפסוק כי היום ה' כראה לעיניכם הכריחו לומר כן יאחל לא כן ר' תנחום לתת טעם לדבר מלוא היה כן ואם נכוי זה עדיין הקושי רלשונה במקום עומדת כי זה פשוט וכגלה בפרשיות: ומה שאחשוב בתיקון זה שרץ הדבר פשוט כל כך שהשכל יחייב לומר כי כלים נעוכיו: רכוכי לומר שכפי גודל מעלת משה רלוי לומר שכחשוב שלא תהיין עבודתו לבטלה כל ז' ימים ויש רלוי לומר שחעלם שלא יכלה אם מן השמים לעיני כל ישראל כמו ביום קל' עבד היו נראים עביכים נפלאים נפתרים מן הקמון וכגלים לעיני אהרן וכניו והלוי הקרובים אליהם ומהם היה ככר שקרבנות משה ועבודותיו היו לרצון לפני ה' ונח רביתכחום לבטל זאת המברכה ולהוליעבו שהנה הקב"ה לזכות את אהרן ולהרלות לכל ישראל שלא היה כוזה מלפניו יתברך על שן קיעגל לכן נזר ונזה על משה כבוד מעלותיו שלא יהא רשאי ללבוש בגדי כהונה כמו שחשל בתעניות פ"ק במה משה משה כל ז' ימי המלואים במלוך לכן לעתיד שהיה שלם בעיון ומשעשה בעגל לכן שלוין בו סיג וחלאה בלא ובעבור זה היה נדול בכל הלאה ועב"ז עבודת הקרבנות לכפר על בני ישראל לא היתה שלא לאהרן וכניו ולמען יכינו וילש זה כל ישראל נוה הש"י למשה שיעשה עבודת ז' ימי המלואים ולא יהא רשאי ללבוש בגדי כהונה ושלא יראו שום דמז לעתיד שכיכתו יתבר' על יום הח' שילבש אהרן בגדי כהונה לשעל הזה לבדו עבודת היום ואז יראו כלם שכיכת שכיכה ולא יראו כעל כל העם וירא כל העם וירכו: וכל זה דמז משה כשקרא לזקני ישראל ויטום על עבודת היום ההוא אתם לבדכם ולא הכלוכים להלות לכם שאהרן קדוש ה' לשלם הוא בקדושתו גם לאחר מעשה העגל כמו שדברנו על קרב לא המוכח ופירשו הלמדן פירוש כלה והוא כקשר עם עגין זה.

יחזקאל ט

יקיל יג יחזקאל ח

מה ולמה בבגדי לבן אמר רבי חייא כשירות של מעלן כך שירות של מטן מה למעלן ואיש אחד בתוכם לבוש בדים אף למטן כחונת בד קדש ילבש. מפני מה כהן גדול משמש בח"ר חבינה אומר כנגד החמלה שהיא לח"על שם ברית היתה אתו. מפני מה אינו משמש בבגדי זהב מפני הגאוה. אמר רבי סימן על שום אל תתהדר לפני מלך. אמר רבי לוי על שם אין קטיגור נעשה סניגור אתמול ויעשו להם אלהי זהב עכשיו עופר ומשמש בבגדי זהב.

שלחי כ

משלי כה

קטיגור אים ריב ומלון מלשון תגר ופירוש קטיגור קורא תגר כסיגור שוכח תגר: שהוא מלמד זכות ולוכה שלום שוכח מלחמה.

דהורב נפש בשגגה לא היה לו כפרה ונתנה לו התורה כפרה זו מיתתו של כהן גדול שנאמר וישב בה עד מות הכהן הגדול.

כמדבר לה

הבה יראה עכין זה שכתב שמיתת כהן גדול היא לכפר על הורג בשגגה והשוב' למתי קדוש לאלכו אים בחטאו יומתו: ולתקן זה לחוי שכוכוב מה שכתב רש"י בפי' עכין זה לפי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל שלא תלרע תקלה בישראל אל כראה שהטעם זה היה משותף לכהן ולדוגח ובמיתת הכהן הגדול יכופר חטא שכיכם. ושל כתבו המפרשים טעמים אחרים על דרך הפשט בהמשך גלות הדוגח עד מות הכהן הגדול ואין להאריך בזכירתם כאן יעויכו בספריהם. ואפשר להסכים מאחר זה עם מ"ם שלא אין מיתה בלא חטא. והמפילים ואפשי מעשה בחשב לכם עון קל כחוט השערה לחייבו מיתה לאורך ימים כי בחופן אחר לא יתות כמו שקרה במיתת משה ואהרן וכפי סעה זו אחר כאן כי להיות הכהן הגדול מכוי עליון שכאחר עליו כי שפתי כהן ישמרו לעת וגו' אין ראוי שיחטא בו עון לשל חטא שיחייב לותו למיתה בין חטא הסורג בשוגג כי הוא בחשב לעון לכהן עד מה שכא עליו וכפר לאהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בכי ישראל וגו' ובאלו בחשוב וכאחר שבפש כל איש ישראל בקדרת בפש ככהן הגדול ופטירתו מן העולם הזה הוא כפרת כל יחיד חוטא בשגגה שבכב מיתת כפש אחד מישראל ובזה יתקייס בכהן גדול אין מיתה בלא חטא:

ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק בכהונה גדולה ובשנה אחרונה אמר להם בשנה זו אני מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם בכל שנה ושנה שהייתי נכנס לבי ק"ש הקדשים היה זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויוצא עמי בשנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי: בעון קומי רבי אבהו והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואפילו אותם שכתוב בהם ורטות פניהם פני אדם אמר לון מאן אמר לי דהוה בר נש אני אומר הקדוש ברוך הוא היה'

כנחרל שלבו ניוחל ובחכמות כתוב זה יותר בלוך ויש בכאן קנת חלוק למה שכתוב שם שלא הזכיר כאן זקן לבוש שחורים ושם אחר ויקום בולמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים בכפם עמי ולא יצא עמי ואין ראוי לומר שיהיו מולקין בחכיות דבוכי לומר כמה ששמעו מפי שחעון הצדיק לולי הוא מוטעה הספר אשר לפכי לו שלא חשם להלריך בספור כל הפרטים.

מלן אחר לי דסוק בר נש וכו' לין פירוש בר נש אלם ממש שהרי פסוק ודמות פכיהם פכי אלם הוא שלו אחר אל' מיות מרכבה הלוחה לאלם ואם כן מה הש"ב לו באחרו מלן אחר לי דהוה בר נש כל אחד כוכחו לומר מלן אחר לי שהיה הזקן ההוא הולך עם שחעון הצדיק בר נש ל' אחד אל' מיות המרכבה הלוחה לאלם לכי לומר שהזקן ההוא היה דמות השלחה אחד אל' מיות המרכבה והוא דמות הקב"ה ית' מכל זה עלוי בר שהכתוב נותן ואומר וכשמרתם אחד לבפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה: ומן ההכרח לחוש לדקדוק זה כלי שיבדק מ"ם מלן אחר לי דהוה בר נש. ועם יבא לי תשובת חוה לתקן הכלל הלמוד שהזכרתי למעלה במה שלא הזכיר כאן בירושלמי זקן לבוש שחורים אם אחת הדבר שכן כתוב בכל הספרים שכיון שאחם הכבם קושית וכל אלם לא יהיה כלהל מועד הוכרכו כאן בירושלמי לומר שהזקן הכבלה לשחעון הצדיק לא היה דמות מלאך אלא אכשי להקכה

מסכת סוכה

מט דרש רבי בא והושיע ה' אהלי יהודה בראשונה והושע כתיב וכו'. זכריה יב ז

דרש רבי זירא כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה ושכינת בשדה כתיב. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך אשר הוצאתך כתיב. מיכה ד שמות ג

טפת זה המלח היתה קשה לגלי על שנקשתי המלמדי הכתובי ממון לו בספר לסגר ממנו העתקתי. והס העידוני לפרשו על הפסוק מקטים לדברי מזל בתלמוד שלנו כמו שמלבד להלן וזה לשון מלמד ממון לו.

תני נשם רבי שמעון בן אלעזר על עברה עם ישראל בים מה טעם ספני עמך אשר פדית תזלך מסצרים גוי ואלדיו אם ליה רבי עקיבא חזו אם אומתה כן נמצאת עושה הקדש חול מה תלמוד לומר אשר פדית לך מסצרים כביכול כאלו בעצמך פדית. שמות ט ג

מלמד זה ומלמד לסגר לדברי כביכה הנה לסגר זה הס הדיבוכי והעידוני לומד שכוכת החכמים דורשין ג' פסוקים קדי וכתיב לדמות למה מזל"א במקומות דבים שכביכול הקבה מצטער עם ישראל בצלותם ונם היה כושע עמהם וזה יוכה לקדוק שלשה פסוקים הללו כפי כתיבתם: והושיע' את לאהלי יהודה הוא בכוכות וכביה על כיות המשיה כמו שיוכה תחלת הפכשה הנה לאכי הס את ירושלם קף בעל לכל העמים ונלחם וישבה ירושלם עוד תחתיה והושיע ה' ונלחם בין קדי לכתיב הוא כי והושיע הוא פועל יוצא יושיע ה' את לאהלי יהול' לאכל והושע ליהו דומה לפועל יוצא שלפשר לקדותו והיושב פיכוש כאלו תהיה לותה לא בקולם בחיכך ולותיות וו' שין בקולות בקמץ ויהיה כמו פכו לאי והושעו שהוא מתבולל בענמו כביכול שיהיה כושע בתשועת יהודה ולי זוה הדמיון: תנאי מקביה ושכנת בשדה כבוזה על גלות בבל שכן לסגר ובלות על בבל הס תבנאי הס ינאלך ה' והקדי כמו לגאולת ישראל וכתיב ושכנתי בביכול שכוכה על השכיבה ההולכת עמהם הולכת בשדה בגלות עם ישראל. לסגר הובלתיך פועל יוצא הובלתי לותך לבל הכתיבה הובלתך בביכול שלומר שהקבה בענמו היה יוצא מהגלות עמהם: וכן שיעור הפסוק לאכי ה' שלהיך לסגר הייתי בהובלתך מלרץ מצרים ומלי לתני בשם רבי שמעון בן אלעזר ומוף לדבוי בביכול כאלו בעצמך פדיתם הוא תביה לומייב לי בתה שכתבתי בביאור דבש הס' הפסוקים כפי כתיבתם ומהפכת מנלה פרק בני העיר כתוב למעלה מלמד בשלי הביבין ישראל בכל מקום שגלו שכיבה עמהם גלו למצרים וכו' גלו לבבל וכו' גלו לבבל וכו' ולף בשהן עתידין לינאל שכיבה עמהם וכו' ובספר מפכת מנלה שהשתקתי ממנו זה המלמד לף הוזכר גלו לאלום: ונם כפי הבבלה מלמון הר"טבת שכתב בל לותו מלמד לף היה נוכם גלו לאלום ולהיות עבין מחולש מה שכתב הר"טבת לפתבנו פה ול"ל מפני כבוד ה' השכיבה לף לומר הכתוב שהשכיבה בגלות הנדול הזה שלמו מתנזלים בקבוי הלרץ ולף הזכיבה שלף בגאולה ומתוך כך למדנו

להקבה כמו שלומר לגיאל ועתיק יומין יתיב אין להלוך טו בשבוי מלטוטיס פעם לבבים פעם שמוביס אלא תמיד כדמה לו בלטוט לבבים אלא שבלותה שכה בבבם עמו ולא יבא עמו כמו בשבים הראשוביס שהיה בבבם ויוצא עמו.

ארבעים שנה עד שלא חרב בית המקדש היה נר מערבי בבה ולשון של זהורית מאדים וגורל של שם עולה בשמאל והיו דלתות ההיכל נגעלות מבערב ומשכימין ומוצאין אותן פתוחות אם להם רבן יוחנן בן זכאי היכל היכל למה אתה מבעיתנו יודעין אנו שסופך עתיד ליתרב פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך.

בשהיה שלבו כתוב מלמד זה אלא יש ביניהם קנת הבדל כפי הלשון כי שם לשד לא היה לשון זהוביות מלבין וכאן לשד ולשון זהוביות מאדים כלומר שלא די שלא היה מלבין אלא שהיה מ מתאדם ומתעבה עון הלולם יותר ממה שהיה בשהיה וכן היו מעשי הפבריביס קדוב לשהיה: שוב לשד שם לא היו לעתות קדיכל כשתחות מלילהן וכאן הופיף ביאור לאמיל הכאל ולא' שהיו כועלין לותן שומרי המקדש מבערב לשמירת הלילה והיו משכימין ומוצאין לותן פתוחות לל שנם הלילה היו כפתחות מ מלילהן סיתן לאויבי שיבאו להחריב קבית כי לא תועבי טו שוס שהיה אלא בשהיה שלבו שלשד כפתחות מלילהן בבל ליהו מזכיר לילה בלל ונם בב' האחרון יש בבדל קטן לעבין סדור הדבור בלבד כי שם לשד ולא היה נוהל שולה בימין ולא היה בר מערבי דולק וכאן לשד שולה בשמאל וכר מערבי בבה בבאן הנדיל הבאל ומזכיר בפי שולה בשמאל בר בבה ושם לשד לא היה עולה לא היה דולק לעבה שהעבין אלא לא הזכיר בבה ושמאל.

שמואל אמר הדין דחטא על חבריה צריך למיפר ליה סרחית עלך ואין קבלה הא טבות ואין לא מיית בני נש ומפייס ליה קדמיהון ההדר ישור על אנשים ויאמ' חטאתי וישר העויתי ואין איב לג מית צריך למיזל ומפייסית על קבריה ומיפר ליה סרחית עלך אפר רבי ייסא בשאר כל העברות אבל בפוציא שם רע על חברו אין לו מחילה עולמית.

מכאן בילה שהוא מבהג של טעות מה שבותני' בזמבו שם יחטא איש לחבירו והקריבו בדברים בבבם ביביהם לחבירו שמה שלום ומדבר עם העלוב שיהיה לקבל פיום הקשלב ולאחר זמן ה' ההקדמה יבא השלב לבקש מחילה מחבו ואין זמן כוכת שמואל אלא שהיה לך מענין לפני העלוב ויאחר לו סרחית עלך. ואם לא קבלו אז יביא לבבים עמו וחוזר לחלות פביו בפביהם שיחחול לו וכן יוכה לקדוק לשון שמואל. ושל יגיד עליו רשע שלא' ולי מיית צריך למיזל על קבריה וכו' ולאלו שבא' שהחליטה לפיים לפני האי והאת אין בהם הקדמ' ביליעה בל שהשלב ילך מעצמו לפיים העלוב ולא יהיה הכושה וביזיון הם לבבר עליו מאחר שבא לחבבו לפיילו לא הקביטו אלא בדברים וכשהולך לפייסו על קבבו יולך עמו עשרה לבבים ויאמר בפביהם חטאתי לה' ולפלוני זה שפשעתי בו ואם יביטו לו מותר לך מחול לך.

מסכת סוכה

מט דרש רבי בא והושיע ה' אהלי יהודה בראשונה והושע כתיב וכו'. זכריה יב ז

דרש רבי זירא כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה ושכינת בשדה כתיב. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך אשר הוצאתך כתיב. מיכה ד שמות ג

טפת זה המלח היתה קשה לגלי על שנקשתי המלמדי הכתובי ממון לו בספר לסגר ממנו העתקתי. והס העידוני לפרשו על הפסוק מקטים לדברי מזל בתלמוד שלנו כמו שמלבד להלן וזה לשון מלמד ממון לו.

תני נשם רבי שמעון בן אלעזר על עברה עם ישראל בים מה טעם ספני עמך אשר פדית תזלך מסצרים גוי ואלדיו אם ליה רבי עקיבא חזו אם אומתה כן נמצאת עושה הקדש חול מה תלמוד לומר אשר פדית לך מסצרים כביכול כאלו בעצמך פדית. שמות ט ג

מלמד זה ומלמד לסגר לדברי כביכה הנה לסגר זה הס הדיבוכי והעידוני לומד שכוכת החכמים דורשין ג' פסוקים קדי וכתיב לדמות למה מזל"א במקומות דבים שכביכול הקבה מצטער עם ישראל בצלותם ונם היה כושע עמהם וזה יוכה לקדוק שלשה פסוקים הללו כפי כתיבתם: והושיע' את לאהלי יהודה הוא בכוכות וכביה על כיות המשיה כמו שיוכה תחלת הפכשה הנה לאכי הס את ירושלם קף בעל לכל העמים ונלחם וישבה ירושלם עוד תחתיה והושיע ה' ונלחם בין קדי לכתיב הוא כי והושיע הוא פועל יוצא יושיע ה' את לאהלי יהול' לאכל והושע ליהו דומה לפועל יוצא שלפשר לקדותו והיושב פיכוש כאלו תהיה לותה לא בקולם בחיכך ולותיות וו' שין בקולות בקמץ ויהיה כמו פכו לאי והושעו שהוא מתבולל בענמו כביכול שיהיה כושע בתשועת יהודה ולי זוה הדמיון: תנאי מקביה ושכנת בשדה כבוזה על גלות בבל שכן לסגר ובלות על בבל הס תבנאי הס ינאלך ה' והקדי כמו לגאולת ישראל וכתיב ושכנתי בביכול שכוכה על השכיבה ההולכת עמהם הולכת בשדה בגלות עם ישראל. לסגר הובלתיך פועל יוצא הובלתי לותך לבל הכתיבה הובלתך בביכול שלומר שהקבה בענמו היה יוצא מהגלות עמהם: וכן שיעור הפסוק לאכי ה' שלהיך לסגר הייתי בהובלתך מלרץ מצרים ומלי לתני בשם רבי שמעון בן אלעזר ומוף לדבוי בביכול כאלו בעצמך פדיתם הוא תביה לומייב לי בתה שכתבתי בביאור דבש הס' הפסוקים כפי כתיבתם ומהפכת מנלה פרק בני העיר כתוב למעלה מלמד בשלי הביבין ישראל בכל מקום שגלו שכיבה עמהם גלו למצרים וכו' גלו לבבל וכו' גלו לבבל וכו' ולף בשהן עתידין לינאל שכיבה עמהם וכו' ובספר מפכת מנלה שהשתקתי ממנו זה המלמד לף הוזכר גלו לאלום: ונם כפי הבבלה מלמון הר"טבת שכתב בל לותו מלמד לף היה נוכם גלו לאלום ולהיות עבין מחולש מה שכתב הר"טבת לפתבנו פה ול"ל מפני כבוד ה' השכיבה לף לומר הכתוב שהשכיבה בגלות הנדול הזה שלמו מתנזלים בקבוי הלרץ ולף הזכיבה שלף בגאולה ומתוך כך למדנו

להקבה כמו שלומר לגיאל ועתיק יומין יתיב אין להלוך טו בשבוי מלטוטיס פעם לבבים פעם שמוביס אלא תמיד כדמה לו בלטוט לבבים אלא שבלותה שכה בבבם עמו ולא יבא עמו כמו בשבים הראשוביס שהיה בבבם ויוצא עמו.

ארבעים שנה עד שלא חרב בית המקדש היה נר מערבי בבה ולשון של זהורית מאדים וגורל של שם עולה בשמאל והיו דלתות ההיכל נגעלות מבערב ומשכימין ומוצאין אותן פתוחות אם להם רבן יוחנן בן זכאי היכל היכל למה אתה מבעיתנו יודעין אנו שסופך עתיד ליתרב פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך.

בשהיה שלבו כתוב מלמד זה אלא יש ביניהם קנת הבדל כפי הלשון כי שם לשד לא היה לשון זהוביות מלבין וכאן לשד ולשון זהוביות מאדים כלומר שלא די שלא היה מלבין אלא שהיה מ מתאדם ומתעבה עון הלולם יותר ממה שהיה בשהיה וכן היו מעשי הפבריביס קדוב לשהיה: שוב לשד שם לא היו לעתות קדיכל כשתחות מלילהן

גם כן שהוא בגלות וכן התנא לחזו לרב הכתוב אחד ולפי לא כל
לגמל לכותח על שהוא בשעת גאולה אלא שהוא בגלות כמנהג
שבזמיהם שמתקרין הגאולה ונרמזין בגלות לשכינה עכ"ב וכפי
המפורסם בספרי הכתב זה הגלו' הגדול הוא אשר לקחתו בתוכו
הוא מסוכת בשם גלות אלום שהיה החיה הכבישית דומי הרשעה
שהתקיבו בית שכי וקס הגלוכו בקצוי הארץ וימשך מוה שעלין
אמר הכ"ינטא שלא הזכיר עם ז"ל גלו למנהי שכיה עשה שהאמר
בספרים לתקים שהזכר עם ז"ל גלו למנהי שכיה עשה שהאמר
וכו' גלו לגלום שכיה עשה שכת' מי זה בא מאלום גלו לעילם
שכיה עשה שהאמר וכו' גלו לכבל שכיה עשה שהאמר וכו'
לין שכיה עשה שהאמר ושרבתי כיה ניון על בניה יון עכ"ב:
וכפי' נראה זאת הוא כמנהג לפרש גלו לגלום על גלותו הארוך
שהתהו בו שהל היה מיותר קוף המאמר ולף כשהם עתידין
לגאל וכו' ונם דברי הכ"ינטא בטלים כפי פירוש זה לכן כך' לי
לתקן הנרם' שלא תהיה מוטעת שכן מנאתיה בכ' לו נ' ספרים
יהכים שהאלו לפרש גלו לגלום על גלו' פרטי שהיה על יד גלום
לקנת שבעלי ישראל קולם מרבן בית רבשון ומן ההכרח לפרש
כן כיון שכתוב במאמר מוקדם לגאלת עילם ולגלות יון ולכל מה
שהאמר בקוף ולף כשהם עתידין לגאל וכו' רומז על גלותנו
הארוך הזה שכל ישראל מצוזקים בד' כנפות הארץ. ובעבור
זה אין מקום לכוותו גלות לגלום כיון שהכאו תחת גלום
וישתעבדו מצוזקים וזה שמו בודק גלות הגדול מכלי שהיה
מכוכה לגומה בבעית ולאו לגומר שזאת היתה כונת הכ"ינטא
כלי שלא יהיו דבריו על נרם' מוטעית. ונם כיוצי לכתוב
תירון לאחר לקושיית הכ"ינטא כי בודאי הכנים הקושי' הוא לקדוק
בכון לאחם לעבין התירון כבולו במקומו מוכח שהיו מספיק
כל כך שהכי הכביה לאחר בכל בעתם לו בא בפי' ולהיותהו בגלות
הארוך הזה מצוזכים בקצוי הארץ היה ראוי לחזק עם ה' שלא
ולגאר בפי' גלו בך וכך שכיה עשה ומקום הכיה הכב להתגדל
ולתרץ תירון יותר מספיק ולפי תלמיד מתלמידיו חשבתי
בתירון זאת הקושי' שכוכת ל"ם כי בשלא הזכיר בפי' הגלות
הגדול הזה לרמוז לנו לחזוק לאחתית והבטחה קיימת וקיים ש
שהגאולה מהבו עתידה להיות שלאחית ושאין שוד גלות לאחריה
לעולם ועד ולזה לא אמר גלו בכך וכך שהיה בראה דומה
לאם שאמר גלו למנהים גלו לבבל וכמו שאמי הגלות הקשה היו
זה לאחר זה וגאולה בכל לאחד מהם כן יהיה בגלות הארוך הזה
שלאחר היותהו גאולים מהבו היה לחיבת' שיבא גלות לאחר לבטל זה
לא הזכיר כו לשון גלות כלל אלא רמז עליו באמרו ולף כשהם
עתידים לגאל ין הגלות הארוך הזה גאולה עתידה להיות קיימת
לעולמי עולמי' גם הסכיבה בגאלת עתהם בבישול שהיתה בגלות
עתהם עד עתה ולאחר הגאולה מהבו אין שוד גלות על קוף כל
הקודות: וזה מוכרח מהארוך שהכיה מהפוק ושכ' את
שהותך שאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה
והאר ושכ' את שהותך ושאר לם יהיה בידך בקבץ השמים
וגו' וכל הפרשה היתה לאומרה על גאולה שאין שוד גלות לאחריה
ולאחוש שגם זה רמוז באמר יהושלמי שהבאו בו שיש הבדל
גדול בין פסוק המודיע גאולתנו לב' פסוקים המוכיחי הב' גלויות
שעברו שהכתה בשביעית גלות. לשר הוכיחך מלכן ושבי' עבדים.
תגלי מקריא ושכתת בשדה וכחת על בבל ושאר שם יגלך ה'.
והמעיין בלותה בבוחה יד' שאחרי הבטחת שם יגלך
ה' רמז גלות לאחר באחרו כשבבו יכו על הלאי את כל בית ישראל
ולפ"ב בכח על הגאולה הגדולה שלאו מבאין ורמז ל בבוד הגלות
הוא ולאר לכן יתבש עד עת יולדה וגו' כמו שדברו ז"ל וכתוב

למעלה בחסכת יומף. וכתוב בסוף לזה ועשל ובעת בעז ה'
בגלות שם ה' וישבו כי עתה יגדל עד לחסדי הארץ: ועוד בסוכי'
לאחרי בלותה בדשה לשר דבשוש חזל בתלמוד שלבו על בילת
משיחכו וכתובים למעלה ירחק מכל זה שהוכיח הכתיב הכבית מיכה
עכ"ם לאחרי שהזכיר גלות בבל והגאולה ממנו לרמוז על גלות
הארוך הזה וגאולה ממנו. לבל בבוחות זכריה שאמר וקושיע
ה' את לאהלי יהודה בראשונה לא הזכיר גלות רק הבטיח על
הגאולה העתידה שלין שוד גלות לאחריה וכביכול שהקב"ה יהיה
כושע עם ישראל שעל העת היה היה מבטיח בגלות עתהם
כמו שבראנו במה שבתב וקושע כתו שפירשתי: קוף דבר לומר
שהתירון שהצעתי לקושית הכ"ינטא הוא לאחרי וכבן להיותו כ
רומז עבין תרבוי לאומרי נדול הערך: ועוד לפשר לתרץ תירון
לאחר לזותה קושי' כפי שהקדמה שהבאתי שלין מקום ליחס
הגלות הארוך הזה לשום לומר מהלומות שלעפי שתחלתו היה
בית רומי לאחרי בן החזיקו כמו כל הלומות ממזרח וממערב
ומבפון ומים בעבור זה לקדק בלשונו ל"ם בן יוחאי ולא הזכיר
בו גלו למקום בך וכך שבאה עתהם לפי שהיכו בחלטת פרטי
מיוחד ולאחר שתם ויף כשהם בגלין שבאה עתהם ל"ל כשהם
בגלות גאולה בוללת מהגלות הטלל הזה והתירון הבאי הזה
הוא מקויים הענין לאומרי רמוז בתירון הבאי.

נ רבי ברכיה אמר עתיד הקבה להעשות
ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא
מה טעם שיתו לבבכם להילה והצדיקים מסראי אותו
באצבע ואומרים כי זה אלינו עולם ועד הוא ינהגנו
עלמות עלמות בעלמות עלמות בזריזות כהדין ע
עולמת תרנ עקילס הגר עולם שאין בו מות והצדיקי
סראין אותו באצבע ואומרי כי זה ונו עלמו בב עולמו
הוא ינהגנו בעולם הזה והוא ינהגנו בעולם הבא

כתוב בעבוך בערך חל ירושלמי ובקילקל רבה ויקי בישם ה
הסמיכי עתיד הקבה לעשות חולה לבדיקים הלל שיתו לבבכם
לפי שהוא לחולה בדיקים מכאן ובדיקים והקבה בחתבע
פירוש מחול רוש"ם כלשנו עכ"ב: ובפי' הכבי בפיי הבית מאחר זה
בפי' בפתוב המכוהה שהיה עתיד ופירש זה שהקבה בביטל יצר
בעתיד עם הבדיקים ולחתבע בעתיד הוא הרשע וזה בי' רשע
חולה רשע העתיד ובל הבדיקים בהבים מזו שבינתו וכביטל
מרשין בלובב בלומר שתשתנין בל תה שתפסר להסיג וזאת היא
ריעיה שבליית לפי חוסיית בי בן יוכה הפסו שהביאו לרשים שיתו
לבבכם לחילה ולפי לאחר שיתו עיניכם: פירוש לאחר שתעתי שהוא
בלי שיר בנוד מלעון בתוב ומחול לבל הלחת יורק בפירוש ה
הדשון בלאחרו רשע חולה: עלמות פירשו בו פירושים לאחר
שיהיו בריאים וחזקים בחו בימי הבחרות: הב' לשון זבירות
בחו העלם הקולך בזבירות: הג' פירש עיקלם שולם שלין
בו מות: הד' בב' שלמות ובלשר בעיני בל התזמור הלה בוכתו
בבלל בחולה לעתיד בי מתי בתקיימו בוחן עבר בל הפרטים
הבתובים בו וכן פיר שהו בש"ו וזלל ויבא על בבון פירוש בלשר
שתשבו בן רחיבו ובאחר בלשר שתשבו מפי הבבריחים והבטוחתם בן
רחיבו עתה בשוב ה' את שיבת בינן שתם' יבובה על שולם בלה
ולא תחלב בחו בימי לבטחתיבו לחיבו ה' תסדך בשחיך ה' בן
יהלתך ואחר לחיבו בחו דחו על בניעיבו בלו' תבבי' לבו תסדך
בקרב היבלך שיבא שם בלשון ותסס יתפשט לבל השולם על

קנוי לכן כשמך ה' כלו' כמו ששמך הוא על כל העולם כן תתפשט תהלתך. ועל ימוד זה יבא על כסון פיכוס הירושלמי אמ' מנתתי מאמר זה בבבא פרש' שמיני כמוך לפסוק ולזקני ישראל וכגל זקניו כבוד עתיד הקב"ה ליתן כעולם ונדיקים יושבים לפניו בגן עגולה עתיד הקב"ה להיות רקם חולה לנדיקים שבא' שיתו לבבכם לחילה לחולה כתיב וכו' עלמות כחילין שלימתא כדכתיב בתוך עלמות תיפפות עבב. אמ' בקשתי ומנתתי מאמר זה כתוב בתוך תעניות פיתון ש"מ והוא יותר קנר ויש בו קנת חלוף למה שכתוב כאן וגל עתיד הקב"ה לעשות מחול לנדיקים בגן עדן והוא יושב ביניהם וכל אחד ואחד מראה עליו באצבעו שבאמת הבה אלהינו זה קוינו לו. ובאוי לעיין איך יכיים תחלת המאמר עם סופו כי באמרו עתיד הקב"ה יושב בתוך העתיד הבא לאר התחייה הנקרא שלש קנת כפי שבת החכמים אחרונים תרנגיים וכן יושב לפון יהושלמי באמרו לעתיד לבא ולא הזכיר בגן עדן ובאיך פירש ואמר בגן עדן כי פשט לפון זה באמר על עולם הבאמות שהוא תעפוג הבפש מיד לאר התות ולתקן זה יתחייב לפום עשרה לראשינו מה שכתוב למעלה בשם הר"ש ז"ל בשם שבת בפרק תפלת השחר בפי' עשרת תפלות לעתונו בתון שהם עתידים להתחדש כמותה וכלל פיבו שאמר התחייה יעתידו הנדיקים כשף ופשם ויהיו קיימים לנחיים מתעדנים ובהני מזו השכינה ולא יעבב בהם השף שיהיה נשם דק דומה לגלגל הלבנה וזה התעבות יהיה בגן עדן: וברוך היודע והגוזר לאמת עניינים קדושים כאלה והוא ברחמיו יעמידנו על אמת וזוכה להבינו שיו בינו:

פאות כ"ד רבי ברכיה אמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים ונומר זו משנגאלו אבל עד שלא נגאלו היכן דרכה של רבנה להנתן שם היתה נתונה.

אמר רבי ברכיה מעשה אין כתיב כאן אלא כמעשה הוא וכל ארגליא שלה היא הסל והמנריפה אם' רבי יחזקאל ו' סימון בבבל כתיב כמראה אבן ספיר ובמצרים כתיב כמראה לבנת הספיר ללמדך כשם שהאבן קשה מן הלבנה כך שעבודה של בבל קשה משל מצרים.

תני בר קפרא עד שלא נגאלו ממצרים היתה רשומה ברקיע ומשנגאלו עוד לא נראית ברקיע מה"ט וכעצם השמים לטוהר אחקוף שמיא כד אינון נקיים מן ענגין.

עם היות לפון מאמר זה מעיד על ענמו היות מפתחי קבלה ראיתי לפרש בו פירוש המלות עם תוספת מעט. בקשתי כערוך מנתתי בפי' לרנליא לפון כלים המרנילים לותה ונם מנריפה פירוש שהיא מנרפה של טיט שהיא קרויה בלעז פלא ועל יסוד זה הבבתי בו הבבה מה ע"ל הפשט: זאת הלבבה היא רמז לגלנל מבבים בתוך ובלבבים ולבן לאמר היא וכל לרנליא הסל והמנריפה ל' כל הבלים הבריכים לגבל הטיט הסל שמבלים בו הטיט והמנריפה פלא בלעז שבה שעין הטיט ואמר שקודם שנגאלו לא היתה הלבבה בשמים אלא מוכחת בארץ מבבים במקום שעשים שם הלבבים לאבל לאחר שנגאלו בעלה לותה הס"י לשמים ל"ל שהיה מבב בגרתה ועשה הלבבה הלום בגליו ותחת היותה בר"ת שכוכה לבבה עשויה מיעתר ומים מוכבת ג' הסל לאחר היותה ספיריית וכדי שלא ישאר עול שום הבבה לשעבד לת ישראל בלותה עמולה קשה שם הס"י תחת רגליו

נא אמר רבי חייא שמות חדשים עלו מבבל בראשונה בירח האיתנים שבו נולדו אבות ומתו ונפקדו האמהות בראשונה בירח בול שבו העולם נובל והארץ עשויה בולות בול' שבו בוללין לבחמה מתוך הבית בראשונה בירח זיו שבו זיו לכל העולם הצמחים נכרי' והאילנות נכרות מכאן ואילך ויהי בחדש ניסן ויהי בחדש כסלו שנת העשרים בחדש העשירי הוא חדש טבת, ריש לקיש אמר אף שמות המלאכים עלו מבבל בראשונ' ויעף אלי אחד מן השרפים שרפים עומדים ממעל לו, מכאן ואילך והאיש גבריאל מיכאל שרכם,

מלכים ח' ח' שם י' עזרא ב' ב' שם ל' מגילה ב' יחזקאל י' שם י"א

שמח לבי וגל כבודי מאמר זה כי לא ראיתיו על ככה ומכו כתקיימו דבבי שכתבתי בתחלת מסכת מגלה על מאמר אלה ה' המנות אין בכיח רשאי לחתם וכו' וקונרכתי להקריך שם על דרוש יקר הערך ותליתי ענמי בילון גדול אלא הוא הרוטבת ועל דבריו כשעבתי והתחזקתי לפתוב דבבי הרי אלה יעויין שם: ומה שבתחתם לי במקום הזה כי מ"ש שיהיבו שמות מחדשים כשעלו מבבל לא היה השבוי הזה לבטל מכין המחדשים מכינן בכתוב בלשון הוא לכם למחדשי השנה אלא בערך אלו שמות וכבויים לאחרים שהיו למחדשים כמו שהיו אותיבים בזו ושבוי השמות שהם לא מעלה ולא מוריד לעבין קיום המבות ובמיוחד כל אחת מהן: ומה שבתבתיו לעבין מכין המחדשים שיהיו כיפן קרוי בלשון לועז שבי סיון אליולי וכן כלם תמיד הוא בתקבו ובקיומן ושם הוברך הלמבן לאחת טעם לבקיאת

שמות בכל ולמר שהיה כלי שמתקיים כשורת הכניסה לא יאמר שנו מי ר' לעשר העלה ונו' לא מצבי שהיה כמשך מוה בעול שום מנחה לו חלק ממנה מו חלק להיות לבר מעכה לפרוש עצמם ממכתא שהיו קורלים שמות מחללים ירק הלויתנים ולקרים ביובא בזה ולי להשיב לזה בשטחת ירמיהו לא יאמרו עוד ומעמר מלבל שבבר כתבתי במקום הכנ' שלח'ן הרב לדך לדעם: ובשעה ימצא זה שכתבתי פה עם הכתוב למעלה יתבבר בדור נמוך שהלמת לתי במה שכתבתי בבנחיות בל מנוח ומנוח שלא בלבבי

כלי מלנו ז"ל:

אמר רב כלהון נדונין בראש השנה ונזר דינן מתחתם ביום הכפורים

ודלא כרבי יוסי דאמר יחיד נדון בכל שעה מה שעם ותפקדנו לבקרים לרגעי'תבחננו, ותפקדנו לבקרים זו פרנסתו לרגעים תבחננו זו אכילתו, רבי יצחק רבה בשם רבי הסלך וצבור נדונין בכל יום שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, אמר רבי לוי כתיב והוא ישפוט תבל בצדק הכה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצוות והאומות בלילה בשעה שהן בטלין מן העבירות, שמואל אמר כשהוא דן את ישראל הוא דן את האומות ומה מקיים שמואל דין לאומים במישרים שבהם מזכיר להן מעשה יתרו ומעשה רחב,

מלך ובצור בלוכין בכל יום הטעם לפי שהמלך מנד שהוא מלך מציין בכל יום בלבבים חיובויים מתחדשים ומתיחסים לפ הבחנה הכללית וכן הבצור ומבחיניהם בלבבים הכוללים מ מתחדשים להם בכל יום תמיד מקרים בלתי בודעים כמו שם בתוך השבה בלו לבשים מוספים לבצור לו שבפרנו מהם בתוך שבתם ומבל היותם בצור בתשך לבם שבוי בהשתבות הימידים לבן רלוי שיהיו בלוכים בכל יום בפי השבוי שהתחדש. ילין לאומים וכו' רלוי לבשיר בתאמר זה שהקב"ה דן את ישראל ונם את הלומות ובשיהם שוים לפביו ית' בתביעות דין לף על פי שהם חלוקין בזמן הדין: וכפי הברלה יש פתיבה לזה מהם בעז שהקזיר הב"ה שתולה על בל הלומות ולא לבלוה זולת עם ישראל וביון שלא לבלו תולה הני הם תמיד בהסתר פנים. עוד שבית ים לשום בלבבי שמואל בשרים שבהם מזביר להם מעשה יתרו וחבה ולא בבר בלם למו ברל מזבה לבל ולין לבל מזבה בבל וזהו מלת הדין והיושר: ותשבתי תקון לב' הערות ההבה בל' מב'פנים: הלאחד בי מ"ם בהן ילין לאומים הוא דוקא בשרים הכוללים לבל לומה ולומה ולא בשבין פרטי הלישי' בי בל לומה ולומה בלבך בלל היא מוסנחת מלתי ית' לף על פי שים לבל לאחד סר פרטי בתו שלא"ל שהם ע' שרים וכל לאחד מהם הוא סר על לומה לאחד ועבו השנאתי ית' הבוללת היא עליהה על בלם וכן מלינו לבני בבשת הנלולה ועל העדיבות בו יאמ'לי זו וט' ולעבין הלין הבללי הזה רלוי להביא על הטוטים הקומי' שהיו בהם בתו יתבו ובתב ושיועיל זבותם לפלך מלומתם נזר הין הצה מהייב העבל הלומה לנאתי. הב' מ"ם שהם בלוכים לימו לעשין תל"נ מצות בין שלא הקבלום אלא לעשין ז' מצות שבנטוו בני בח ש שעליהם הם בלוכין ג"ם היום שהם נזל ולילין ועל ועלוי עליות

ושפיטת למים ובלבת ס' ואבר מן החי. והקב"ה לין לומם בהמים ולף על פי שהם מייבים בליים מנד עצמם שלילם כ בוסרים במבות הלבה שבנטוו בהם הט"ו זובר לבם בשרים שהיו בתובם ולפער שיהיו גם עתה לקרים בתומם לבן לין רלוי לבלומם.

נב רבי חנינא חבריהון דרבנין בעי ואין הקבה רואה את הנולד, ולא שמיע לך אמר רבי סימון אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שעומד בה מאי טעמא כי שמע אלהים את קול הנער באשר הוא שם אמר ר' כתיב לא יתיצבו הולדי לנגד עיניך למה שנאת כל פועלי און, דרש רבי יששכר דכפר סדי כי הוא ידע מתי שוא וגו' אמר רבי יהושע בלי אם זך וישר אתה כי עתה יעיר עליך ושלם נות צדקך,

ברלשית כ"ח יהלים ה

כוכת שלמה ר' מביה שביון שהבי רואה את הכולל ויולע הענתיד להיות בלים שיהיה קוטע בלחבית הימים ועתה לימו קוטע והבי מבפיע לו טובה מלוא הבית שעשה בן בין שבענתיד הוא רבש לעמות: הטיבו לו בעלי התלמוד ולא שמעת מה שלמר רבי סימון לין הקב"ה דן את האדם בבי מה שענתיד לעשות שלא בפי מעשיו בעת הזאת ובניה רלויה מבקוק בי שמע אלהים ונעמר ורלויה זאת ונם רלויה רבי יששכר מבקוק ב הוא ילע מתי סוף שתיהן מובבות ממלבים ואלה שמות רבה פרשה נ' וז"ל.

ראה רלתי את עובי עמי. הב"ל בי הוא ילע מתי סוף ילע הקב"ה הטעם התיתים על הטוף לעשותו.

לף ילע הב"ה הטעם הענתידים לעשות סוף ובהרגים בתה לתיתף מתך בתרב יעולו אלא וירח לון ולא יתבוכן בינד לתה מוכף בשעה שיבלתה הנר מביתו על לאבהם היו ובבה מה בתיב ויבלו המים מן החמת ותלך ותשב לה מבגד לתר רבי ברביה התמילה מעמת לבריס בלפי מעלה לתר רבון העולם לתתול לתרת לי הבבה לת זרעך ויהוה הוא מת תיל ויקרא מלאך מלהים על הנר על סימון נקטו מלאבי השרת לקטיגו לתרו לפביו רבון העולם לדם שעתיד לתמית בניך בנמת לתה מעלה לו לת הבאר בלה להעלות לם' רבות שהם עתידים לומר לפניך זה ללי ואבוהו על עבשו בניך הוא לו רשע לתרו לפביו בניך הוא על לי ליבי דן לת הלדם אלא בשעתו לבך בתיב וירח לון ולא יתבוכן: וכן בשהיו ישראל במבריס לפה הקב"ה מה שעתידין לעשות הב"ל ויאמר ס' לפה ליתי ליתי לא בלתר אלא ליתי. על הקב"ה משה לתה בופה ליפה לתת ולבי בופה ב' ליתות לתה בופה לת' בלים לפניו ומקבלין תורתי ונם לבי בופה לותם מקבלין תובתי זהו לפה: ועוד ליתי זו ליתיי משהה הינעל שבאתר ליתי לת הטעם הזה לעבב ליבי לכם למי המעשים הענתידים לעשות אלא לפי הענין להשתא בי שמעתי לת נעקת' לעב' שידעתי מבלוניו שעתי לעשו' הוי ליפה ליתי מהו בי ילעתי לת מבלוניו יולע לבי בתה עתידין להבהיבי במדבר בתו לתימה בתה יתבוהו במדבר ולעבב ליבי בתבע מלעולם עבשבלן למדבו פי ליתיית פסוק סי שתע אלהים ובליית פסוק וירח לון ולא יתבוכן שמירושו לפי זה וירח לון הב"ה בופה מקוד הלון שעתיד לעשו' ולא יתבוכן בלוע ליבו משי לב ש"ן ושש' עבשו בתי אלא שלא יתבוכן במעש' הבע הענתיד לליות: וליאי שבתתר שלנו בל' שבתים ליבם מולקים זה

על זה אלא מה אמר אלה ומי אמר אלה ואלי אלי וזה מטעמי
בדרך שתלמוד אומר אמר רבי יהושע בן לוי משום רבי יוסי
אמר רבי יהושע אמר רבי יוסי בן זמרא לוקים
לקיים הלדום הזה כשהוא אומר למדנו לומר כן ומין זה
כשהוא טעם כפי השכל לקיים הלדום וכן השיב לו רבי
מהפסוק שאמר כן במה שאמר בשכר הוא שם ושלי יודע מפני
מה עשה כן: ומין עליהו בשהוא אלא מין ילעבו שכך מדתו
של הקב"ה ועל שאלה זאת בשם תשובה מכל אחד מד' הפסוקים
ורבי הניח רבים מהפסוק לא יתיבו וגו' ופי' בלשון קנדה ואמר
למה שכאת כל פועלי און ויקיש פי' הפסוק כן: הכך מפתיב
עיכך מן ההולכים והטעם מפני שכאת כל פועלי מין בלותה
שעה שפועלי מין ולא קודם לכן ולשון פועלי מחייב כן כי הוא
לשון הווה לרמוז שמין הש"י מעניש על שיפעלו מין לעשה שהוא
יודע שיעשו כן: ועם היות שלמדנו מן הפסוקים שכך היא
מדתו של הקב"ה עליין לאמרנו מייבים לעיין טעם מושכל מקוי'
זה: ושאשר לומר בדרך כלל זה כמשך של לאומת שרש
הכתיבה שכיון שרצה השם יתברך שהלל יהיה בחיבי בטעניו
מין רלוי להשניחו על המועל הרע שהוא עתיד לעשות שלשאר
שיבחר בטוב ויעשה ברע ולא תכריחנו ידיעתו יתברך הקודמת
כי הוא לבדו יודע לך יודע הנולד מה' קנוי' שלשאר בהכרעה
שלייתי משאר שבריותם וכמו שכתב הלמכם והניח רבים
מפסוק כי לא מקטנתי מקטנותיכם וגומ' וכמה שהניח ר' יהושע
בן רבים לדבר מפסוק שם זך ויאשר לתה יש לדקדק כי לך
הוכיח מהעבר על הטעתיד ואמר היית לין כתיב כאן אלא לתה
והלא יתכן בי לשון היית שהש"י משלם שכר טוב על מעשה
טוב שכבר נעשה בין בעבר בין בהוה: וכשאר כעיין טוב
בלדד בתוכחתו זאת לאיוב כך היה שנדקו דברי רבי יהושע ב
נרחיית זאת בלדד היה מעשים לאיוב על שכבתו הכפולה
שכתחלה אמרו לאחרי מלאכיו והיה שכל עניני הישלם הזה
הם ביד המערכה ולכן נדיק ואע"פ שהיה לו בלדד על מין
תמלל ואומר הלל יעות משפט אם שכך מטעו לו כלומר לשם
שלתה מכיר בעצמך שלתה נדיק הבה שכך מטעו לו ובתחייבו
מיתה שהרי לתה בעצמך היית חושד לולי מטעו בני ומין לך
להתרעם על מיתתם ואם לתה מתרעם על היסורין ומולאי
שכאן על נופך ויש מקום לתלוכתך שלתה מכיר בעצמך שהיית
תם וישר ויראת ה' כומן שבר וכן הלתת כמו שהעיד כותב הספור
לכתיב והיה היום ההוא תם וישר ומה יתן מה שהיית
יראת ה' כומן שבר כיון שהתה הבך קודם תבר כשנדו ית' וטפר
בלחוכה. הלא אם בעת הזאת שלתה נדיק זך וישר עתה מהרה
יעיר עליך ושלם כות בדקך ויקיש כלשיתך ושמר: ומכאן רמיז
על העתיד בדרך קל שאם המעשה הטוב שכבר יצא אל ה
המעשה מתבטל ויהיה כלא היה בשכת הלחו שכהווה לם שהמעשה
העתיד לבריות שעליין לא יצא אל המניעות אין בו כח לבטל
המעשה העוב שכבשה בעת הזאת. ולקו הזה קוה קוק ומוכרח
כזי מה שכתבתי בשרש הכמיה והשעתיד לבריות הוא בשכח ה
שלכאן תחת תמר הלשבר:

נג אמר רבי חייא בר בא בתי' זרזיר מתנים
או תיש ומלך אלקים עמו בנוהג
שבעולם זה מבקש לנצח זרזירו וזה מבקש לנצח
זרזירו אבל הבח אינו כן אלא מלך אלקים עמו לא בעי
תיקום על דידיה. לא לנצח יריב לא לנצות יריב.

בנוהג שבעולם מלך בו' גוזר גזרה רוצה מקיים' אינו
רוצה אחרים מקיימין אותה אבל הקב"ה אינו כן אלא
גזר ומקיימה תחלה. מה טעם ושמרו את משמרתי
אני ה' ששמרתי מצות של תורה תחלה. אמר רבי
סימון כתוב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וגו' אני
הוא שקייפתי מצות זקן תחלה.

זרזיר הוא כלב רק במקר' ובלעז גלגו וכל מתעבר על לחר מקן
להיות מכנס ולא מכונס: ופי' זרזירו בל' מב' פניס או שלב זרזיר
שקס כבנדו מלס מקן לבנתו או שיקיס כמשוטו זרזיר שלו מקס
ומלס רוכב שיבנס זרזיר על מי שיקוס כבנדו: ונס לפשר לפרש
עד זה שנס בשעה שהמלס מתקוטט עס זרזיר שהוא שלו מבקש
לבנתו כי מלס קרוב לכל ענמו: לכל הקב"ה אינו כן אלא מלך
שלקוס עמו שלא הוא מלך מלכי המלכים וכוכב לחיות מכונס
ולא מבנס רוכב לומר שיושב המלס בשמוב' ויעשה הש"ת יתברך
חפצו שיבטל מעליו נזר דינו לרעה. ופיהום לבנס כשלו בקולה
הבדיק בנלי וקסית בפתח ואומר לא יריב כדי לבנס שלא ל
לחיות מכונס: וכן כתוב למעלה בסוף פסקים מ"ל למבנס
מ"מור לדוד ומרו למי שכובנין לותו ושמח לפי ה' שמעתי מבו'
היתרה כמו שמלל הקב"ה מלבים עכומים משמח מתביש קובר
מתים מבקר חולים שכל הוא ית' ובו' ועס שלכתם קיים מצות
זקן תפלה שכל הוא ית' בכבודו ובעצמו לעתוד לבניו ועס זה
כתיב למעלה בירושלמי מקבר זרעים:

נד אמר רבי סימון כי מי גוי גדול אשר לו לכתיב ז
אלהים קרובים אליו רבי חמא
ורבי הושעיא חד אמ' אי זו אומה כאומה הזאת בנוהג
שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ו
ומתעטף שחורים ומנדל זקנו שאינו יודע היאך דינו
יוצא אבל ישר' אינן כן אלא לובשי לבנים ומתעטפי
לבנים ומגלחים זקנם ואוכלין ושותים ושמחים ברוח
שיודעי' שחקבה עושה להם נס. ואחרנא אמר אי זו
היא אומה כאומה זו בנוהג שבעולם השלטון אומר
חדין היום וחליסטים אומר למחר למי שומעין לא
לשלטון אבל הקבה אינו כן אלא אמרו בד' היום רה'
הקבה אשר למלאכי השרת העמידו בימה ויעמדו
קטיגורין סנגורין שאמרו בני היום רה' נמלכו כד' ל
לעברה למחר הקבה אומר למלאכי השרת העבירו
בימה והעבירו קטיגורי' וסנגורי' שנמלכו בני לעברה
מה שעם כי' חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אם תהלים פ ל
חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אם אין חק
לישראל כביכול אין משפט לאלהי יעקב. אמר רבי
קרצפדה לשעבר אלה מועדי ה' מכאן ואילך אשר ויקרא כג
תקראו אתם אמר רבי אילא אם קראתם אתם מועדי
ואם לאו אינם מועדי.

לפי שהדוש הלעבה אינו לוח כעיניו ל השעתו שכבי רשות עכיכם
מתחדשת ככל יום יום זה ששית כך הלקים לכן רשוי סיקים ק
קבישת הקדש כבי בשות עיבינו אסר שעינן והקדוק לפי פ
שכובנו

משנכנו לתוכם בערב לכל הפי׳ אין שום קלוש ושכוי כי הוא ית׳ ברא את כ׳ המאורות הגדולים וקבעם בקיע לאותות ולמועדים והכל שוה לפניו ית׳ כמשכח כלומר כעבוד זה נוח הוא ית׳ לעשר תקילו לותם מועדי קיי היה לתם לם קילתם לתם מועדי וכו׳ ובלשון הלבנים נקי בפרשת ותתכן ריתיי זה המלכם בלשון יותר ערב וגל׳

ערכין ד כ׳ מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו אמר רבי יוחנן כשמתכנסי׳ מלאכי השרת לפני ד׳ קבה לומר איפתי ר׳ה איפתי יום הכפורי׳ הבה אומר להם לי מה אתם שואלים אני ואתם נלך אצל נ׳ של משה׳ מנין דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו אשר לו אומה קרובה אין כתיב כאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו הוא וכל פמליא שלו׳ אמר ר׳ יוחנן אפר הקבה עד שלא נעשת אומה שלי מועדי ה׳ מכאן ואילך אשר תקראו אתם׳ דא אשר לו אלהים קרובים אליו אדם אם יהיה לו קרוב עשיר הוא מודה בו ואם עני הוא כופר בו ואום שאינו קרובו אבל הנה כביכול ישרא נתונים בפצרים בשעבוד והקבה אומר שהוא קרוביהן מנין שנאמר לבני ישראל עם קרובו ואם קרובו עני הוא עושה עצמו עיקר ואותו טפלה מהו אום פלוני מתקרב לי אבל הקבה כביכול עושה לישראל עקר אשר לו גוי קרוב אין כתיב כאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו עכ ברבה׳

תהלים קמח

לשער לו לומה קרובה אין כתיב כאן אלא תחלת הפסוק יהיה כי מי גוי גדול אי לשער לפניו על יסוד זה לשער לו לומה קי קרובה אלין לכל הכוכה כולה שלא יתחיל הפסוק כי מי גוי גדול שלא יתחיל בהקבה ויאמר השם יו לשי לומה קרובה אלין כלומת ישראל׳ וכן רואי לפרש עש בסוף המאמר לשער לו גוי קרוב אין כתיב כאן וכו׳

ברכות כאן ד׳ ע׳ ב׳

פס מ נה אמר רבי סימון רבות עשית אתה ה׳ וגו׳ לשעבר רבות עשית מכאן ואילך נפלאותיך ומחשבותיך אלינו׳ אמר רבי יהושע בן משל למלך שהיה לו אורוליגין וכיון שעמד בנו מסר לו אמר רבי יוסה למלך שהיה לו שומירה כיון שעמד בנו מסרה לו אמר רבי אחא למלך שהיה לו שבערת כיון שעמד בנו מסרה לו ר׳ חייא בר בא למלך שהיה לו כלי נגרות כיון שעמד בנו מסרו לו׳ אמר ר׳ יצחק למלך שהיה לו אוצרות כיון שעמד בנו מסרם לו׳ רבנין אמרי לרופא שהיה לו נרתק של רפואות כיון שעמד בנו מסרה לו׳

פי׳ לרי סימון נח ועכ שליכו כמשוטו של מקרא לשות כפלאות עשית עמנו ומחשבות טובות מחשבת עלינו אלא שאמר המשורר כבות עשית מיגמתך עמנו בזמן שבר לאכם עתה כפלאותיך ומחשבותיך הבל ביליכו כי ככל עת שכתפלל לפניך שתעשה כפלאות ותתשוב עלינו מחשבות טובות תעשה כמעגנו׃ והניח כל חכם מהחכמים הלכה משל מחולם ולאו לתת הכלל מה בין כל אחד מהם׃ לורוליגין בילונין בלעז שכתן הלב לבנו הקבה לילב הסעות מתי יחסון לעשות עמו טובה׃ משל השומרה הוא יותר נב שתעלה כי פי׳ שומרה קולה או בית קטן לשמור ממנו קנבות וכרמים והלב כותן כח לבנו לשמור נבו לל להבריח ממנו המזיקין ולהסיר מעליו המעיקים׃ ומשל הטבעת הוא יותר משלה שמלבל הכח היתן לבן להבחיק המזיקין מעליו שול הגדיל כאן בהמנאת הטוב וחלושו שכתן לו הטבעת שמותם כה הטוטות ושהכן עצמו יחתום בטבעתו בכל עת שירצה׃ גם משל כלי נגרות הוא יותר כעבך כי כח הטבעת ליכו רק לחתום מאחר המלך מה שכבר נוה לכתוב אבל אין כח בידו להמציא ולחלק מעצמו שום טובה לאכם כלי הנגרות כאן גדול לעשות מעין עב כסא ושלחן משובח ומפואר׃ ומשל הקוברות יותר משובח שכלי הנגרות צריך להיות בית לוחן לאבל מי שליכו לוחן מה יוכל לעשות׃ ואפילו הלוחן עם כליו לא יוכל לעשות שום כלי אם אין לו נוסף ל׳ על עץ או לבן וכיוצא בו ומאחר שעשה הכלי אבל כיון שהלב חוסר לבן לוכרות מלאות כל טוב הגדיל לעשות עמו׃ ומשל כתתק של רפואות שולה על כלם כפי ההבדל מבואר בין שמירת הבריאות לחזרתה כשתבוא כי ביאת ה׳ הקולים לאבר היות בפעל מזג הגוף עבין יותר קשה ועם על זה הגדיל כח הבן׃ והכוכה כוללת בכל הפרטים הלבה כי בכל עת שבל מעשיהו יהיו לשום שמים גדול באחו להמציא בלאים בשמו הטבע להדים משליהו את הרעה ולחלם הטוב בשמירת בריאותהו ועם בחזרתה כשתבוא אבל לשעבר ל׳ בפלאות שעשה הש״י בחנביא עתהו לא היו לבו מעשים קדומים מחייבים בפלאות רק הש״י עשה בן מעגמו להוליא את נבורתו ולמען ספר שמו בכל הארץ ועם לקייים בניח לטות בשבר יודו הפסוקים על בל זה ואין טורך לזכרם׃

נו היוצר יחד לבם וגו׳ אמר רבי לוי היוצר פס לג יחד לבם בבר הבין את בל מעשיהם אמר רבי אלעזר בנוהג שבעולם מה נוח ליוצר הזה לעשות מאה קנקני׳ או להשתכל בהם לא להשתכל בהן׃ אמר רבי ברכיה יוצרן רוצה שיהא לבם יחד אליו׃ אמר ר׳ אבין מי שהוא יחיד בעולמו בבר הבין את בל מעשיהם בתוב מראש׳ת השגדה ועד אחרית׳ דניאל יב שנה מרשית בתוב מדוי לה ברישא ויהב לדא אחרוי טבא בסופא׃

ל׳ תבלים הלבה לימם מולקים זה על זה וכן יוכה בלמדו למד רבי אלעזר למד רבי ברכיה למד רבי לבין ולא רבי שמעון למד זה לבך פשוט שתלמוד שם בן מד למד ומד למ׳ מלא ולא פליגי וכלם מודים בל דבוקי למופיים׃ הלמד למד רבי לוי לידיעתו ית׳ הקולמת וביכו ושכוי הילודים לא יביא שום ביכו ושכוי בילידתו כי הוא למד פשוט וזה למד בלמדו היוכר יקל לבם ובלשון בבר הבין למד על ידיעתו הקולמת׃ ורבי אלעזר קושיה לשמוך להשגחתו ית׳ הפרטים על בל איש ואיש מהם וזה היה לפניו תבלית הבריאה׃ והניח רחיה ממשל הקנקנים שאין בינת היוכר על עשייתם בלבד אלא על השגחתו בהם למד ע עשייתם וכן למד לא להתבלל בהם ולתבוה ולייחות׃ בלומר בולמי זולתי זאת היתה בוונתו להתבלל בהם ולתבוה ולייחות מהם והכמשל הוא

לעבין

לעבין הסתכלות והסגנתה בלבל וטופתו ית׳ לסטיה ולהועיל לכל בריותיו ולל זה רמז המכין לת כל מעשיהם : ובני בכיה הוסיף עכין לחל שכבודו ית׳ שכיה כלבו כלים לחל כמו שהוא לחל ואם כן לשון יקל כאמר על יוביו שכוזק שיהיו יקל ׳ ובני לכין פי׳ לשון יקל על הקב״ה שהוא יחיל ׳ וזה מלם בלבל על פי׳ רבי לוי ׳ כתוב מלסית ל״ל שהוא לשון רם וכקלה שמעפיל ומכליח לת עצמו בתשובה וזה פי׳ מלוי בריאת שמכליח ומכביע לת עצמו ובזה יוכה לחלחיית טוב בסוף הששה וזה רמוז בלשון הכתוב ועד לחלחית הששה ׳

נז תני רש״ן יוחאי הרקיע של מים והכוכבים של אש ודרין זה עם זה ואינן מזיקין זה לזה ההד עושה שלום במרומיו ׳ אמר ר׳ בון המלאך עצמו חציו אש וחציו מים ואית ביה חמש אפין וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וזרועותיו ומרגלותיו כעין נחשת קלל וקול דבריו כקול המון ׳

לכין כיצד מלמד זה סייתי נדיך לגלוד מפי חכם מקבל מפה לל פה עד ל״ם בן יוקלי וכין שזה כעבד מאכו כפי זאכו לך ידעתי בו מלום ׳עד יבל מוד׳ נדק בין כך וכין כך החזקתי כפסו׳ שעשה שלום במרומיו לחזתיו ולל לרפסו : ואם שלמדתי מאכו בדרך כלל שעשה קיות לאת ולחוכה שכל שכויי העולם הששל קוה הס מוסיפים מלת הסדיים עליכים ונכוכי׳ עליה׳ כמלמרו יתברך כלל המה עומדים קיימים בעצמם ולין בתוכם קבלה ולל שכלה ולל תפרות ומחלוקת כלל כי הקב״ה שעשה שלום במרומיו וכלל הלך לעטיה לסיתי קיים בלאוכתו ית׳ כי נדיק ויפר הוא כלאר טען כמעבה הקולם ולאר לאל יושת מסמט ונאמר אם כבין תבלו לו כאו שזכרתי כמלמר כ״ב ולפי דרך זה לאר עתה נסוף כל טענותיו החשל ופחל עמו עשה שלום במרומיו וכלל כוכתו לומר לסיוב שיסלק עצמו מלל׳ התלוכות ותקיכות כי כדרך יפסון לוב לכל ילוד לפה שיאמר ר׳ הנדיק ולכי הרשע כי ילעבו בלאת ובלאוכה שקיום ג׳ שלאות תלוי בהשגחתו וילישתו יתברך ולין לאו מספיקים להקיף לימותם כי הלל רלינו שהלכרי׳ היותר הפכיים שבלבו כלם כמשכי׳ מלאת יתעלה בלאכיות מלאכיו גבורי כח שעשי דברו ולין ביניהם סוס מחלוקת ולזה הזכיר כ דכרים טובלים שביני העולם והם החשל ופחל כי החושל הוא מתגבר על עכין לאחר וכשגבור זה ים פחל גדול מאחו למשובבד תחתיו וכבל שביני העולם כמלאים לאל הב הפכים והכל מוסיפ עליהם מחרומים והקב״ה עושה שלום בין הכרלים לשלבו הפכיים זה לזה ולאחרו לל כלע לילכה ולילכה ועל זאת הכוכח קוכב כל המשבה קנב שכחות ההוא גם מל׳ כון המלאך הכיו אם לין הדברים כפשטן רק לרמיון שהמלאכים מסביעים על ההפכים כמלמרו יתברך ולין ביניהם סוס שכיו ושתפכות :

תני בשם רבי נחמיה היתה כאניות סוחר מסרחק תביא לחמה דברי תורה עניי בסקיסם ועשירים בסקום אחר ׳ אמר רבי יודה זנח ישראל טוב אויב ירדפו ואין טוב אלא תורה ההד כי לקוח טוב אויב ירדפו זה עשו הרשע דכתיב יען אמר האויב עליכם האח וגו׳ וכן יצחק אם הקול קול יעקב כל זמן שקול יעקב נסוך ידי עשו שולטת בו וכל זמן שיעקב מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו שולטות בו

לדברי תורה עניים וכו׳ שנדיכים לקניה רליות רבות ממקומות לחכים מתורה עצמה ׳ לויב ילדפו לישראל לפי שזכה טוב ושמעתי פשט גם בפסוק זה שבגלו יבדפו ליכו רומז לישראל שלא למלת טוב והכניה היה מוכיח לישראל ומתרעם עליהם על רוע בחיותם לחיות שוכחים התורה שהיא הטוב והקויב היה יודף לחר הטוב ההוא להשיגו וסם מגליכים לותו לחרי גוים ׳

כל זמן שקול יעקב כמוך הלמת שזה לדברי כפי׳ מלמרי ירושלמי לשחול לת פי חכם לו חכמים שלמיה וכן דכיה ובפרט למי שזכה לכח הזוכר בפייעתא לשמייא מה שזה בעלר מחכי כפי טבע הויתי כוסף על זה בשבת וזקנתי ובפי׳ מלאת זה שמעתי מפי חכם נקי שהוא כזכר שרלה במדרש כי תיבת הקול חסר ו״ו ופירושו מלשון קולח כלומר כאשר הקל קול יעקב שלין מרכיס בתפלה לפניו יתברך לו ידי עשו שולטות בו וזה פי׳ כלה נקשתי בכ״ר לם יסכיס על זה ומנאתי שים חלוף בלשון וזה כשמו : לאר ר׳ בכיה בשעה שיעקב מרכה בקולו ידי עשו שולטות לכתיב וילוכו כל העדה ויבל עמלק ובשעה שהוא מנפנף בקולו לין הידים ידי עשו לין ידי עשו שולטות וכן לאר בלעם לאומות העולם שבתכבמו כלם תגלו ויאמרו לו תאמר שלהו יכולין ליזדווג לאומה זו לל לכו ומזדו על כתי כבסיות ועל כתי מדכשות שלהם ואם מנאתם שם תיבוקות מנפנפין בקולם לין לתם יכולין להזדווג להם שכך הכטיחם לביהם הק ול יעקב בזמן שקולו של יעקב מגיע בבתי כבסיו לין הידי׳ ידי עשו ואם לאו הידי׳ ידי עשו לויכם יכולי׳ להם עכ׳ ולפי לשון זה נדיך לפרשו כל זמן שהקולהות קולו של יעקב ל״ל על דברי עצמו לזעוק ולהתלונן ככגד הקב״ה כמו ויכלכו כל העדה מו ויבל עמלק לכל בשעה שמנפנף בקולו ל״ל בשעה כדברי תורה או בתפלה לו לין הידים וגו׳ ׳

מסכת תענית

נח חד בר נש הוה חטי בלישניה אתא לגבי ר׳ יחנן ושלחי לגבי רבי חנינא אמר ליה זיל תהי לך ולעי באוריתא מרפא לשון עץ חיים ׳ אמר רבי חנינא בספרו של רבי מאיר מצאו כתוב משא דומה משא דומי משעיר מפני שעיר ׳ אמר רבי שמעון בן לקיש אלי מאיכן נזדוג לי משעיר אם׳ רבי יהושע בל אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך אמור לו בכרך גדול שברומי ההר אלי קורא משעיר שומר מה מלילה אמרו לישעיהו ישעיהו רבי׳ וכי מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה אמר להם המתינו עד שנשאל חזר אצלם אמר ליה מה אמר לך רבון ה העולמים שומר מה מליל אמר לון אמר שומר אתא בקר אמרו לו וגם לילה אמר לון לא כשאתם סבורים אלא בקר לצדיקים ולילה לרשעים בקר לישראל ולילה

לשונה של הגרה הרמתא גם הלשון ונגיר מן הלשון רוס רמה לשכה ומ״ל ומ״ל

מעלי ע

ישעיה כל

ריכל הגא ככל לשון ככה היכא ירוב חיכא ירוב ואו מסגמת דרוני ב׳ חלק קמלת ד׳

מס

וליליא לאומות העולם אמר ליה אימת אתי בעיי הוא
פס בעי ההוא אם תבעיין בעיו אמ' ליה מאי בעיי בעי אמר
לון תשובה שובו אתין׳

מפני שעיר מפני עשו הכתיב איש שעיר ואם שיעבד נהר שעיר
וכתיב נגלה חמיה הכתיבית שריל לדוש ועיר מלכיתה היה
ברילה לבני לדם כלה הכה נכבודו ובעגמו היה בתוכה להגליל
מעלתה: מה יוצא מתוך הלילה דוכה לומר מה יוצא לבן
מתוך הגלות הכתיב בלילה ולא הסיבם ישעיהו מיד על שעלל
להקב"ה ואז חזרו לפניו ויעלו פעם אחרת שומר מה מלילה׳
לו הסיבם לאמר לחתה נקר בבוי לנלולה׳ חזרו לשאול מאמר
ויאמרו ואם לילה כלומר לולי יבא גלות לאחר לאחר הגלולה בין
שהיה בגלות מבניים ובכל לו הסיבם לא בשלחם בטוחים בפני
לילה וכו׳ חזרו לשאול ליומא לתי אתי יבא הטוב הסיבם בעני
הוא בעני כלומר שלגות הוא שואל מכם חזרו לשאול מם שלגות
שואל הסיבם לכם רוכה שתעשו תשובה מחט לאיבכם ותבלו לפניו
וזה פי׳ שובו לתין׳

ירמיה נ כתיב יצא אתן מחדרו וכלה מחופתה׳ אתן
מחדרו זה ארון וכלה מחופתה זו תורה
דבר אחר יצא אתן מחדרו זה נשיא וכלה מחופתה
זה אב בית דין׳ רבי אלעזר אמר לרבי יודן נשיא
פוק עמן וצערך עביד׳ אמר רבי יוסי הדה אמרת
אילין תעניתא דאנן עבדין לית אינון תעניתא למדה
ויקרא ד דלית עמן נשיא׳ כתוב אחד אומר את פני הפרוכת
פס וכתוב אחד אומר את פני פרוכת הקדש׳ רבי חמא
בשם רבי אבהו ורבנין חד אמר חטא הנשיא הגדולה
במקומה חטא הצבור אין הגדולה במקומה׳ וחרנא
אמר לפי שחטאו הלמד והמלמד לפיכך יצאו לחוץ
פס ויתפרסמו על שם והוציא את כל הפר אל מחוץ ל
למחנה׳ תני חזקיה רמז כל מקום שיש משיח יש
ארון אין משיח אין ארון׳

יגע מתן מקדמו ועמר הוא ביולל בפרס קלסו כוס קרלו עגרת
ועמר יגע חתן וכלן ביומלמי בפר׳ סלר תעניות שמזכיר ליכי
תעבית נעבור על נרס שלא תבת לרשו בפסוק זה שבתעניות
הללו יונלים ממקומם לחון ופת ובשיל ואם כל על כן היה
לומר רבי חלבו לבשיל נע עמהו והנער שתגדער עמהו ישעם
שתפלתבו תהיה מקובלת׳ כתוב לאחר לומר לת פני הפרוכת
בפרשת ויקרא לם הכהן המשיח יחטא כוס שיקריב קרבן ו
והזה ון הלם לת פני פרוכת הקדש כאה לו משם קדש לעלם
שחטא הכהן המשיח שהוא בשיל כי לעלמי שהוא בשיל וחטא
בשלרה הגדולה במקומה כיון שהגבור לא חטאו ולהלן בפרס
ואם כל עדת ישראל ישגו לא לאמר אלא והזה לת פני הפרוכת
ולא הזכיר קדש שכיון שחטאו הגבור לין הגדולה במקומה
ובביטול שבתפללה קדושת הפרוכ׳ זה דרש חכם ר׳ מהמולקי
כזה׳ וחרבה לאמר כל ולאחר לאחר לפי שחטאו הלמד שהם
הגבור והמלמד שהוא הבשיל לפי יגע למון ויתפרסמו מעשיהם
הרעים מהרב והתלמידים: ובפסוק והוציא לת כל הפר אל
מחון למחנה גדולי בדמז כן לאכל לדרשת הפרוכת ואלא הזכיר

הקדש לין שום דמז לזה וכיון שלשון התלמוד ומרבא לאמר יהא
שפשיטה ליה לדרוש טעם לאמה אלא לאמר פרוכת הקדש טופס
כל עדת ישנו יכול שפרוש הוא זה בודלי הפרכת הכוזכר בשכיחם
הוא לאחר שלא היה ר׳ פנימי ולא מיכון אלא כיון אלא קרא לו שם
הקדש בחטא נבוד זה יוכה שרלוי שכחשוב כאלו לין הפרוכת
במקום הקדש אלא שמוכיחים לותה לאחן כדי שיהו מבודמים
מעשיהם הרעים: ובפסוק והוציא לת כל הפר העבין מבואר
וקבוד זה לאמר שכתב לפי בפירוש התיבה משל למלך שברחה
עליו מדינה אם מיעטה ברחה פחליה אלא קיימת ואם כלה
ברחה לין פחליה אלא קיימת לף כשחט׳ כהן משיח עליין הקדוש׳
המקום במקדש שלהמקדש ושחטאו כלם או׳ כשתלקה הקדוש׳
עב: הלרכתי קבת על מלמ זה יען היוחו עבין כלה להזהיר לת
העם בתעבי׳ בבור מפי הזקן היוד לפני התיב וכיימוד כשיוצלין
מבית הכנסת להתפלל בריחוק שלא יהי לו בבית הקברות׳

אמר ריש לקיש כתוב ואל יעלה מן הארץ ברלשית ב
עלה שבר מלמטן הגשמים יורדים׳
אמר רבי ברכיה יעלוף כמטר לקחי כפפו ערפן ל דבריס לב
לתשובה מיד הגשמים יורדים׳
רבי אלעזר עבד תלת עשרי תעניי ולא נחת
מטרא׳ ולבסוף אתא גובאי על ואמר
קומיהן אחינו חסון מה אנן עבדין לא דא דנביאה
מקנחר לון על הרע כפים להטיב מרעים זה לזה מיכה ז
בכפינו ומבקשים טובה׳ השר שואל אבן השוחד פס
לוקח והשופט בשלום שלם לי ואשלם לך׳ והגדול פס
דובר הוות נפשו הוא ויעבחוה עבדונה עביה עבדונה
קליעה דחובין מאן פסק לה׳ טובם כחדק טבא פס
דבהון כאילין חדקי ישר ממסוכה ישר דבהון כאילין
סוכיא׳ יום מצפיך פקודתך בא יום שצפינו לרווחה פס
בא עלינו גובאי עתה תהיה מבוכתם כד אינון בכיין פס
או כייבין ובכון וגחת מטרא׳

ריש לקיש הוכיח לשון לד מפשוטו ופירשו מלשון קרוב יוס
לילד כדי להזכיר לעם שיעברו לכם וזכר ילדו העשרים וכן
יעריף מלשון שרף׳ וכן עשה רבי אלעזר לחכי שהתענה ג׳
תעניות ולא די שלא נאו גשמים אלא שבא לרעה לו בכבם ודרש
לפניהם לחיכו ראו מה לאכלו עושים הלא זה דבר הכניל מיכה
שחקפתך כבגדלו שלחר על הרע כפים כי הם מרעים זה לזה
בכפיהם ממש ולין מבקשים טובה וזה פירוש להטיב: הסר
שואל השוחד מבעל הדין ואם קרה מקרה שהי שהוא שופט
הוא בעל דין בלבר פרטי ויבא לדין לפני שופט לחר לומר
לו עשה רבוני בדין זה הבא לפניך ולחי תעשה רצונך בדיבך
כשתבא לפני׳ ויעבתיה הרכיב בתיבה זאת כ׳ שתופים
ר׳ מלשון שני שנאמרו כענבות הערלה חטאיה: הכ׳ מלשון
עבות לשון קלישה כמו חבל עבות מנ׳ יתרים מהודקות זו על
זו׳ מה פסק לה מי יחתוך חבל עב וחזק כזה׳ ועול הלים
טוב שבעם הוא דומה לאלה החלקים ל׳ שפיכות בלעז וכן
חישר שבהם דומה לחבוקת חלק׳ יום מנפיך כאשר נפיכו
לרווחה כלה עליכו פקולתנו שבא הלרבה׳ עתה תהיה מבוכתם
יהי רצון שיעתה תהיה מבוכתם מלשון בני שיכבו על חטאתם
בלב נשבר ולבכה ואולי ישמע׳ התפלה כי שערי דמעה לא

כנעלו

מעשנו לפי שכלים מקירות הלב: לא אם כייכין לב מיכיו עת ס
מתחנני וכתיבים על מטתם וכאשר שמעו דכיני העוונים
כשכר לבם בקדמם ושלו קולם ויבכו ויכל מעט לבוכ׳

אמר ריש לקיש חשובה של רמאות עשור׳
הוגא אם׳ העמידו ענלי׳ מבפני׳ ואמותיה׳
מבחוץ והוו אילין נעיין מן הכא ואילי׳ מן הכא אמרין
אי לית את מרחם עלן ליחנן מרחמין עליהון׳ ההד
מה נאנחה בהמה נבוכו עדרי בקר וגו׳ ויקראו אל ע״ל פ׳ עגה ג
אלהים בחזקה מהו בחזקה אמר ריש לקיש תצופא
נצח לכשרא כל שכן לטובתו של עולם׳ ומן החסס ס״ס
אשר בכפיהם אמר רבי יחנן מה שהיה בכף ידיהם
החזירו מה שהיה בשדה תיבה ומגדל לא החזירו׳

ומו לילין נעניין וכו׳ הילדים היו נועקים ליכך מחמותיהן׳ פ׳ שמות שמות ר׳ כ׳
החמות היו נועקות לכיך שיחתר מהשעבל דוכה ליכך פרס
דוכה לכיכך לומר לפני הקב״ה לי לית את מרחם כלומר הן
כלבו עיכיכו תלויות לך לבדך ולא עיכיכם תלויות עליהן
סהם בהשותבו אם ה׳ לאתך לא תרחם עליהן גם אתם ליככו פ׳ תולין קי״ב ב׳
מרחמי עליכם: מנופה כגם כמו שהוא במקום לומר מונפת
לפילו כלפי שמיא מכייה וכן לומר כאן מנופת כגם לא לשון
מנופה מונחת לכשרה לשון כשרה וכל שכן לטובתו של שלם
שהוא שהיו יכנים עליהן לומען רחמיו שלא יהא על
פי שלא היתה תשובתם שלימה שלא החזירו החסס הכפתר׳

יחזק׳ ג וקרעו לבבכם ואל בגדיכם אמר רבי יהושע בן אם
קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעי בגדיכם על
בניכם ועל בנותיכם כי חנון ורחום הוא וגו׳ שמואל ר׳ שמואל
בר נחמני אומר ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים
מאריך רוחו על הצדיקים ומאריך רוחו על הרשעים
רבי אחא אמר ארך אפים מאריך רוחו עד שלא יגבה
התחיל לגבות מאריך רוחו וגובה׳

אמר ר׳ לוי מהו ארך אפים פרחיק רגז משל
למלך שהיו לו ב׳ לגיונות קשין אמר
המלך אם דרים הם עמי במדינה עכשו בני מדינה
מכעיסין אותי ומיד הם עומדין עליהם ומכלים אותם
אלא הריני משלחן לדרך רחוקה שאם יכעיסוני בני
המדינה עד שאני משלח אחריהם בני המדינה ס
מפייסין אותי ואני מקבל פיוסן כך אמר הקכה אף ע״ל פ׳ יתרו יח׳ ב׳
וחמה כ׳ מלאכי חבלה הם אם דרים עמי כאן עכשו
ישראל מכעיסין אותי והם עומדים עליהם ומכלים
אותם אלא הריני משלחן לדרך רחוקה שאם יכעיסו
אותי ישראל עד שאני משלח אחריהם הם באים
ועושין תשובה ואני מקבל תשובתן׳ מה טעם נאום ישעיה י״ג
מארץ מרחק מקצה השמים ה׳ וכלי זעמו וגו׳ אמר רבי ירמיה כ׳
יצחק ולא עוד אלא שנועל בפניהם מה טעם פתח
ח׳ את אוצרו ויוצא את כלי זעמו עד דו פתח עד דו מיכה ג׳
טריד רחמוי קריבין יתני בשם ר׳ מאיר כי הנה ה׳ יוצא

ממקומו יוצא לו ממדה למדה יוצא לו ממדת הדין
ובא לו למדת רחמי׳ על ישראל׳ אמר רב׳ כל תענית ירמיה י״ב
שאינה נעשית כתקנה עליה הכתוב אומר נתנה עלי
בקולה על כן שנאתיה׳

מרמיק רבנן שמעלין הלף והכונן למרחוק על שילוף כי רב כ
כיכיסם הדרך׳ וכל זה על לומדם לל לבריה תורה כלשון בני
אדם כי הוא ית׳ כבדל מכני לף ומסתעלית כאלה ומה שכתוב
לפעמים ויחר לף ה׳ הוא כדי ליסר ששני דשעה והם מעשה
יתעוררו לשוב בתשובה שלין דבר רע יורד מלמעלה כי מה
שילוף לבו שהוא רע הוא מטון לל הטוב ולהמשיך המשל לומר
דבי ינמק שבועל בפניהם כלומר שהם רמוקי׳ מעדותיו ית׳ וכדי
שם נשלי׳ ומושלכי׳ מלפניו כי לל יקטון בהשתית שלם וכאשר
יניח הקכרה ליסר שבני עבדה כמעט שהוא פותח המקו׳ לאשר
הם נשלים שם כדי שיכלו ופי׳ מה טעם הוא שהוא מלין מנאלו
בפסוק לומר כן ולל שהוא טעם למניחות העבין ממש ומשך
זה על לשון פתח כאלו היה כתוב בלשון שלל יזיק׳ על דו פתח
כלומר על שיעבור זמן מה לפתוח הלוכר ולסוגרו כין כך וכין
כך יגברו רחמיו ית׳ וגם הם יתעוררו מעצמם לשוב ולשון על דו
עריך ליככו מוכן לנלי לל ידעתי אם הכפר מועטה׳ וכלומר
לומר על דו סגיר׳

כתיב לא איש אל ויכזב׳ אמר רבי שמואל אם הקכה כמדבר כג
לעשות טובה לא איש אל ויכזב לעשות רעה ההוא ס״ס
אמר ולא יעשה׳ ורבנין אמרי לא איש הוא שיעשה
דבריו של אל כאלו כזבים למה ה׳ יחרה אפך בעמך ממות לב
ובן אדם ויתנחם לא בן עמרם הוא שיעשה לאל ש
שיתנחם׳ וינחם ה׳ על הרעה אמר רבי אבהו אם ס״ס
אמר לך אדם אל אני מכזב הוא׳ בן אדם שסופו
לתחות בו שאני עולה לשמים ההוא אמר ולא יעשה
ודבר ולא יקימנה׳

משותו של מקרא מגולה שהיה לומר כלשם לכלם שלין בו מם
לקלל את ישראל שכיון שבראם הקל לל יכזב ולל יתבקם כמו
הלשם ולחזק זה לומר ההוא לומר ולל יעשה כלשון תומר׳ וכן׳
תבלים בעלי המדרש הזה כתבו פירושים לחביות לכך פ
פשוט כן ולין נוכך לכלשם להולישו׳ ושל שהוא מיותר הוא
לומר על סוף הפסוק׳ ולכן פירש כל לחל מהם פי׳ מיותל
וכתבומות פרשת ללה משני הזכירו זה המדרש בלשון יותר
מגולה והוא זה כשלומר להניח טובה לעבי שהדוב מייב לישו
מוכר כי לל לים לל ויכזב לטובה וכשהוא לומר לרעה מוכן בו
שבלומר ההוא לומר ולל יעשה׳ לטובה לומר להבדהם הבטו בל
הסמיכה וספור הכתובים כי יהיה זרעך ועשה לכתיב הבדה
לתכם והכתם היום ככתבי הקדש׳ לל ילוב תלבע כי גר יהיה
זרעך ת׳ שכה ולל יעבדום ולל לדו׳ לומר לישראל כי לתם
לל עתי וכוכר בו ולומר ולמרתי לגל עתי עתי לתה הוי ההוא
לומר ולל יעשה: לומר להבדהם כי לך ולזרעך לתן לת כל
הלבנות הקדל ולל מכוכר בו שבלומר כי לתם בלים לל הלבן עבר:
והבנין פירשו כלאו כי הפסק בין תיבת לים לתיבת לל ומלת לל
לינה כמשבת על לל ויכזב לל עם תיבת לים הסמוכה לה ו
וטבת הפסוק לפי שבלעם הקדל מה שכתוב לבו בתורה

שהיה בין הכל למשה כשעשו ישראל העגל שנאמר הקהל ויחר לאפי
בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי עצום ויכפס על הדעת. והודיע
זה בלעם לבלק שים שים והוא בן עמרם שבכבת ויכזב הלל ו
ויתגבהם על הדעה לשנא לבב: ולפי זה כפרם מלת לא בלשון
תמיה כאומר וכי לא עשה שים לאל שיכזב וכן בן לדם שהוא בן
עמרם עשה לאל שיתגבהם ואוף הפסוק ליכו בתמיה שלא כאומר
בשעת הדיבור הוא הלל אמ' ולא עשה בכבת אותה מלת משה וכאי
אלת לא שיכזב ואם לא בן לדם שהוא בן עמרם עשה לו שיתגבהם
אלא שבשלשה כאשר הוא הלל אמר להרע לכם היתה טובתו
שלא לעשות כן וכאשר לבר נוהה קשה עליכם היתה טובתו שלא
יקיימכה והטובה לבלעם להודיע זה לבלק ולהתבגל ממנו שלא
יובל לקבל את ישראל כי הלל ליכו מבן בקלנתם לפילו כשנזר
להרע להם ליכו מקייס לברו ופיהוס דבי לבהו ליכנו משוטש
כל כך בירושלמי זה כמו בתבמות ולזה כתבתיו פה לפי שנפה
בלעם בכשפ שעתיד

התחיל נוח לא הים ש ויכזב לא הים שבעשה שנה והם לומר
שהוא ועתיד להתבא לומ' לבר ולהיו יכול לעשות
שב' הה' אמ' ולא יעשה ולבר דבר ולא יכול לקיי' לבריו שהוא בן
אדם שתיל למות לבך כאמר לא הים ש ונו' עב: ולאו למוש מה
נורך שילע בלע' זה ושיודיעהו לבלק ומה ענין זה לבאן ואחשוב
שמוזת ההולעה תמשך גב טובת שאר הפיזושין שילע בלק
שאין בם בשום אדם להרע לאומה זאת שהרי עתיד לעמוד

ואל תעש שיאשוב בלעם לעשו כן לא תקוס ולא תהיה מאשבתו
הראשה כי טובתו יתגבך לעשות טובה עמהם וכן יהיה תמיד.

ד'כתים נעשו אבותינו על הים. א'אומרת נפול לים,
ואחד אומרת נחזור למצרים. ואחד אומרת נעשה
עמהם מלחמה. ואחד אומרת נצווח כנגדם. זו
שאומרת נפול לים. אמר להם משה התיצבו וראו
את ישועת ה', זו שאמרה נחזור למצרים אמר להם
כי אשר ראיתם את מצרים וגו', זו שאמרה נעשה
עמהם מלחמה אמר לה' ה'לחם לכם זו שאמר נצווח
כנגדם אמר לה' משה ואתם תחרישון.

הברית יישוב הפסוקים הניח לו"ל לדרוש ואת וכלי שלא יהיה
להם לשון מיותר שולפי כפי הכראוי היינו הוא מיותר שלא
היה לו לומר אלא על תיכלו היום תראו את ישועת ה' כי הוא
יילחם לכם ואם ואתם תחרישון הוא ענין בלי נוכך להזכיר
שיהיושו ולתקן זה דבשו שהיו ישראל כחלקים לבתות חילוק ה'
נדיקים ורשעים נדיקי שבהם היו מבדיקי עליהם את הדין ולא
היו הם המתרעמי' על משה ואומרים המכלי אין קברי אלא היו
מולים שהם מייבים מיתה בעונותיהם ולא טוב שיהיו
עניתם למות הים ולא ימותו כיל לוייהם וכבר רמיזו בזאבנו בעלי
אלחמה שעשו כן לבן אמ' משה לבת זאת אל תתיראו מן הקהמי'
התיצבו וראו את ישועת ה' כת הרשעים היו מוכני' שכל המתעני'
הקל' עשהם משה מתנשו למלוך עליהם ולזה הוציאם מתניהם
ולבסוף לא ילע לעמוד מחשבתו לבן היו אומרים בחזוק למתנים

ריש לקיש בשם ר' יוחנאי אמר שחף הקנה שמו בישראל
משל למלך שהיה לו מפתח של פלטורי' קטנה אמר
המלך אם אני מניחה כמות שהיא היא אבודה אלא
הריני קובע בה שלשלת שאם אבדה תהא שלשלת
מונחת עליה. כך אמר הקנה אם אני מניח את ישראל
כמות שהן הן נבלעין באומות העולם אלא הריני
משחף את שמי הגדול בהם מה טעם וישמעו יהושע ז
הכנעני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את
שמנו ומה תעשה לשמך הגדול שהוא משוחף בנו, עם
ויאמר ה' אל יהושע קום לך ההוא דאדכרתא. רבי
יוחנאי אומ' כל שאינו כשר כיהושע שאם יפול על פניו
לא יאמרו לו קום לך ש יפול ובלבד יחיד על הצבור.

להבין מאמר זה בשלמות הייתי מפקן שיהיה בידי מסכת תעניות
ירושלמי בספר שלם כי עתה אין בידי אלא ספר לקוטות כמו
שכתבתי והוא לבר יקר לאבדו המשל וגם מ"ם שתף הקנה
שמו בישראל ויהיה יותר קל אם בדעת העניין אשר הוכח עליו
בגמר' ובראותי כוף המאמר וגם פסוקי יהושע שהזכיר בו זה
יובה שהוזכר לענין ההכנעה בתפלה הראויה לעשות בתעניות
על נבה שלא תבא ויום קשה לענין זה ללמוד ממה שקרה לישר'
וליהושע בתלחמת העי שם שם ויקרע יהושע שמלותיו ויפול על
פניו לארצה לפני ארון ה' הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על ראשם
ויאמר יהושע להה' ה' ומה תעשה לשמך הגדול ולפרש
פסוק זה בא היה לקיים ומלבד שלא מיבים לבו כמ"ם שתף הקנה
שמו בישראל מהו השתוף הזה: עול יקשה לבלי הבנת פרטי
המשל עם היות מבואר משל השלשלת לשמו הגדול עליון לבו
נאיבין לילע מהות הפלטורין והמפתח כדי שעליהם יבא שתוף
שמו יתברך שהוא דמו לשלשלת המפתח. ועוד השמט חסבתי
כאי זה ב' לדברי' וכל ג' שהם הוא אחת ואומר: ואפי' רשעות מלת
קטנה שבאתי לעתי לבו מובא למאי דאמרין ליה שהוא הפלטורין
אלא לשון שלמעלה והוא המפתח לו' שהמפתח היה קטנה והיה
כשלשלת לאומות ישראל שהיה קטנה בין ע' אומות טוללות כל מין
האומות שבעולם הזה הנקרא פלטורין ואומות ישראל היה מפתח
שומרת את כלם כמו שאמר המשורר הללו את ה' כל גוים שבאומות
כל האומים כי גבר עלינו חסדו פי' כי מגדרת חסדו ית' וכח
לכם שבע תעוכו בעולם ואמרו הבאות עליכו ובזה הוציאם מתניהם

בנים יקיימו זה לזה כדי שתהא זכותם מגינה עליהם ועל בניהם ועל בני בניהם עד סוף כל הדורות: ואף אני אקיים את שבועתי אשר נשבעתי לאבותיכם לתת לכם ארץ זבת חלב ודבש כיום הזה: ואדע כי אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים להיות לכם לאלהים ואני ה' אלהיכם: ואמר ה' אל משה עוד כה תאמר אל בני ישראל ואתם שמרו את שבתותי כי אות הוא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדשכם: ואמר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים: ואמר ה' אל משה עוד כה תאמר אל בני ישראל ה' אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר: ואמר ה' אל משה בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו: ואמר משה לפני ה' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואנכי ערל שפתים: ואמר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים: אלה ראשי בית אבותם בני ראובן בכור ישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלה משפחות ראובן: ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצוחר ושאול בן הכנענית אלה משפחות שמעון: ואלה שמות בני לוי לתולדותם גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי מאה שלשים ושבע שנה: בני גרשון לבני ושמעי למשפחותם: ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל ושני חיי קהת מאה שלשים ושלש שנה: ובני מררי מחלי ומושי אלה הם משפחות לוי לתולדותם: ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם מאה שלשים ושבע שנה: ובני יצהר קרח ונפג וזכרי: ובני עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי: ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחות הקרחי: ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלוים למשפחותם: הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבותם: הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן: ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים: וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דבר אליך: ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה: ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך: אתה תדבר את כל אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו: ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים: ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים ויצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים: וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם: ויעש משה ואהרן כאשר צוה ה' אותם כן עשו: ומשה בן שמנים שנה ואהרן בן שלשה ושמנים שנה בדברם אל פרעה: ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין: ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה ה' וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין: ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן: ותבלענה מטות אנשי מצרים את מטות אהרן: ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה': ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם: לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאר והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך: ואמרת אליו ה' אלהי העברים שלחני אליך לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה: כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר והפכו לדם: והדגה אשר ביאר תמות ובאש ויגעלו מצרים לשתות מים מיאר והיה הדם בכל ארץ מצרים: ויעשו כן חרטמי מצרים בלהטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה': ויפן ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת: ויחפרו כל מצרים סביבות היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו כה אמר ה' שלח את עמי ויעבדני: ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים: והשרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך: ובך ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים: ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במטך על הנהרות על היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ויעשו חרטמי מצרים בלהטיהם כן ויעלו צפרדעים על ארץ מצרים: ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר חלו אל ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו לה': ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה: ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה' אלהינו: ויסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך רק ביאר תשארנה: ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה: ויעש ה' כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות: ויכנסו אתם חמרם חמרם ותבאש הארץ: ויראה פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר ה': ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר האדמה והיה לכנם בכל ארץ מצרים: ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה לכנם בכל ארץ מצרים: ויעשו כן חרטמיהם בלהטיהם להוציא את הכנם ולא יכלו והכנם היה באדם ובבהמה: ויאמרו החרטמם אל פרעה אצבע אלהים היא ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה': ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה יצא המימה ואמרת אליו כה אמר ה' שלח את עמי ויעבדני: כי אם אינך משלח את עמי הנני משלח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה: והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ: ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה: ויעש ה' כן ויבא ערב כבד בית פרעה ובתי עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב: ויקרא פרעה אל משה ואל אהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ: ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו: דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו לה' אלהינו כאשר יאמר אלינו: ויאמר פרעה אנכי אשלח אתכם וזבחתם לה' אלהיכם במדבר רק הרחק לא תרחיקו לכת התפללו בעדי: ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי אל ה' וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו מחר אך אל יסף פרעה התל לבלתי שלח את העם לזבח לה': ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה': ויעש ה' כדבר משה ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד: ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את העם: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ודברת אליו כה אמר ה' אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני: כי אם מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בהם: הנה יד ה' הויה בדבר אשר בשדה בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד: והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר: ויעש ה' את המופת הזה מחר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן והזה משה השמים לעיני פרעה: והיה לאבק על כל ארץ מצרים והיה על האדם ועל הבהמה לשחין פרחת אבעבעת בכל ארץ מצרים: ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו לפני פרעה ויזרקהו משה השמים ויהי שחין פרחת אבעבעת באדם ובבהמה: ולא יכלו החרטמם לעמד לפני משה מפני השחין כי היה השחין בחרטמם ובכל מצרים: ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' אל משה: ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר ה' אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני: כי בפעם הזאת אנכי שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: כי עתה שלחתי את ידי ואך אתך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ: ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ: עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם: הנני משחיר מחר עת כזאת מטר כבד מאד אשר לא היה כמהו במצרים למן היום הוסדה ועד עתה: ועתה שלח העז את מקנך ואת כל אשר לך בשדה כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הבית ויורד עליהם הברד וימתו: המירא את דבר ה' מעבדי פרעה הנוס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים: ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה: ויאמר ה' אל משה נטה את ידך השמים ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה בארץ מצרים: ויט משה את מטהו על השמים וה' נתן קלות וברד והלך אש ארצה וימטר ה' ברד על ארץ מצרים: ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמהו בכל ארץ מצרים מאז היתה לגוי: ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר: רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד: וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים

כלי שום קטן לך יוניץ שקר מפיו לומ' קטלמו לאני' עי' שתף
עמהם לכן הזהר לעשות שמוי מה שעמהו בקפציטו כנגדו ס
הטהורים ולבם בגדו לאלהים לאסר הם לובשים בגדים גוזלים
וכלם כאחד יאמרו קטלמו לך: עכבי בזזתי תלמידי מעגן
שמוע הכתוב למעלה למדכו היטיבלת גדול הכמשך לתלמידים
מהכא שכבי שמוקל למד לכל יסר להתפלל ולאמר קטלמו.
ומעגן זה שמוך לו למדכו נכשטלמות התלמידים תיטיבל לכך
שכבי קליהו התפלל עכבי בזזתי תלמידי שהיו כמשכים לאקדיו
ומקבלים עגמם מיד לאחר לאחר ולזכול.

אמר ר' זעירא מה יעשו גדולי הדור ואין הצבור נדון
אלא אחר רובו שכן מצינו שאלמלא אמרו ישראל
בחר הכרמל ה' הוא האלהים לא ירדה אש מן השמים
ושרפה את הקרבנות, אמר רבי יעקב בר אידי מה
יעשו גדולי הדור ואין העולם נדון אלא אחר רובו
שכן מצי שכל לוח שנה שהיו ישרא כמנודים לא היה
הדבר מתיחד עם משה ההד ויהי כאש תמו כל אנשי
המלחמה וגו' וידבר ה' אלי לאמר.

זכמית ומוכנת קדמים הם גדולי הערך ומעלת שגדולי הדור יהיו
הם עגמם שלמים הם נביאי לשלמות הכלל כמו שהוכיחו משיהו
זר יעקב כר לילי הוסיף להבי' דלייה שכלמוד מהכא שלין נריך
לומר שהכלות השלמות תלוי בזכות הדבים שלא גם הדקדק הטוב
ומשי מתכחק מגדולי הדור השלמים בתכלית המשק ומהכן בשן
קדבים ולין לאור שבאמר שכל לא שכה לא בלה גם בלה שוס כטלה
למשק שהלי נוהך השעה יביאהו לשאול מלפני הש"י וגם הוא
הוא לו נווי מה כי לא הסתיל פביו ממכו כל לא שכה שלא שלא
היה הדבור מתיקר עמו בהמתבה ובהכר פנים וכל זה בשן
הדבים שהם.

אמר רבי אבהו כתיב בקראי ענני בצר הרחבת לי אם
דוד לפני הקבה כל צרה שהייתי נכנס בתוכה לא
היית מרחיבה לי, נכנסתי לצרתה של בת שבע נתת
לי את שלמה, לצרה של ישראל נתת לי את בית
המקדש ההר החבית האלהים חמד מזבח לעולם ל
לישראל בפרש וכו'.

רבי יוחנן ורישׁ לקיש רבי יוחנן אמר אם סדרת
תפלה לא יהו לך צרי עין מלמעלה לא תכלו
יהו מאסצין כאחד שנאמר הערוך שוער לא בצר וכל
מאמצי בח, ריש לקיש אמר אם סדרם תפלה לא
תהא מצר פיך אלא הרחב פיך ואמלאהו,

במדרש תלים במזמור בקראי כתוב מאסר
זה יותר בביאור, ולל בקראי
ענני בנ' דברים הוא משטר דוד עליהכו והרחיב לי
הקבה אחר על בית המקדש וכתיב זכור ה' לדוד את
כל עגותו והרחיב הקבה ומצא את המקום שנאמר
ויאמר דוד זהו בית אלהים, ואחד על אשת אוריה
תחת שהיו ישראל מליזין אחריו ואומרין איפשר
ששבה את הכבשה והרג את הרועה והפיל את ישראל
בחרב יש לו תשועה והרחיב לו הקבה ואם' לו גם ה'
העביר חטאתך לא תמות, שלישית שהיו ישראל
אומרין מה דוד סבור שהמלכות נשתלח מבת שבע
הרחיב לו הקבה שנאמר הן בן נולד לך כי שלמה
יהיה שמו וכי כל הבנים אינן נולדים ומהו נולד לך
לרפואתך מן חטייא דילך עי' מי על ידי נתן הנביא
שנאמר וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה,

זה המלכים מקושר עם מלמד רבי לאבהו וזהו הפי' מלמיכם לי
סליה מגילו ממכה והיה לו לקבהה כמו עבכי במלכה.
הלא הוא לכתיב זהו בית ס' פסוק הוא בלבכי הימים נקבה
גורן לאוכה: לאס מלכת תפלה שתהיה סלוכה בפי ס
המתפלל ויעיין בלקלוק הלשון ובסלול העכין ולהסליר שבחיו
של מקום קודם שתלתו הכל יהו מלמדין כמך כל מלאכי מעלה
שעליהם כלמד וכל בנה השמים עומדים עליו מימיו ומשמלה
לא תהא מבר פיך טילמין המתפלל בעודל יכלתו ית' לתת לכל
שואל לי מתקוכו.

רבי ברכיא אמר פעמים שהנשמים יורדים
בזכות אדם אחד בזכות שדה אחד בזכו'
עשב אחד. ושלשתן בפסוק אחד הם שאלו מה מטר
וגו' ומטר גשם יתן לכם לאיש עשב בשדה לאיש ולא
לאנשים, לעשב ולא לעשבים, לשדה ולא לשדות
אמר רבי יוסי בר בון בזכות שלשה דברים הגשמים
יורדים בזכות הארץ ובזכות החסד ובזכות היסורין,
ושלשתן בפסו' אחד אם לשבט אם לארצו אם לחסד
ימציאהו.

בשלם ובעשב אין שהם זכות מבל עגמם לכל הזכות כלמד
בעדך לל בעל השלם ובעל העשב. ובגמרא שלכו מתעבכי' כתוב
מלמד זה בשגגון לחד ושם פילשו לשי פילוש כלא יעויין שם
מי' ל': וזכות היקוקין וזה מי' שם לשבע לייסר את השלש
בשבע.

רבי מונא אם' בין כמה דמר בט' לחדש הובקעה העיר
בין כמה דמר בי"ז בתמוז מיום שהבקעה העיר ועד יום
שחרב הבית כא יום, אמר רבי אלעזר הדה דסינאי
מקל שקד אני רואה מה הלוז חזה משהוצי' את נצו
ועד שהוא גומר פירותיו כא יום כך משהבקעה העיר
עד שחרב הבית כא יום, מאן דמר בא באב חרב
הבית בט' לחדש הובקעה העיר, ומאן דמר בט' באב
חרב הבית בי"ז בתמוז הבקעה העיר,

אמר ר' יוחנן אף פרחי כהונה ברחו ונתחבבו
לתוך קלתות של בית המקדש וכלן
נשרפו מיד ולא נשתייר אלא יהושע בן יהוצדק הכהן
גדול בלבד מאש,

יש מחלוקת בין הכתים ביום מכון הבית והבקעת העיר
בכתוב בלבכי: יש לומבים שהבקעה קעיר בט בתמוז. ולא כיון

מסכת מגילה

רבי יוחנן וריש לקיש חד אמר נביאים וכתובים עתידין ליבטל וה' חומשי תורה אין עתידין ליבטל מה טעם קול גדול ולא יסף · ריש לקיש אמר אף מגלת אסתר והלכות אין עתידין ליבטל דאמר לחצן ולא יסף ונאמר כאן וזכרם לא יסוף מזרעם · והלכות שנאמר הליכות עולם לו ·

כתיב ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים · רבי אלעזר ורבי יוחנן חד אמר שהיו מדברים בע' לשון וחרינא אמר שהיו מדברים בלשון יחידו של עולם בלשון הקדש ·

הדרשבא בשלל על מה שלמדו במלדם משלי בפסוק טעמה טעמה שכל המועדים בטלים וימי הפורים לימים בטלים שכ' וזכרם לא יסוף מזרעם לימ' לפעד שיתבטל לות ל' מן התורה והשיב ל' לרבי כופפים עוד בהגדה זו וקול שלמו שם לף יום הכפורי' לימו בטל לעולם שכ' וישבת זאת לכם לחקת עולם · ואל' זה קשה יותר שהרי גם בפסח כתיב חקת עולם שכ' וקיה היום הזה לחקת עולם וכתיב ושמרתם את היום הזה ונאמר על כן כל פירושו שכל המועדים לע' בטלים עליהם שלע יגרום החטא בעולם ל' מן הזמנים בית שכתוב שכח ה' בניון מועד ושבת שכל ימי הפורים שכתוב לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לע' יסוף מזרעם ולע' יסוף עשתום הבטחה לע' לזרעם · וכן יום הכפורים שיהא זאת לכם לחקת עולם שיהיה יכפר ולפילו לע' ישמרוהו ולעת רבי כאן בדעתו כשהיה לומר יום הכפורים מכפר כאן על שבי' בין על שליכם שנים שכל חקת עולם האמור בפסח לזרעכם לע' בטלה חוקת עולם שבכל פיטומו ·

אנטונינוס אמר לרבי מוכלני ארז סליתן לעלמא דאתי אמר ליה אין אמר ליה מן איסר פסחא לא אוכלתני ומליתן לעלמא דאתי מוכלתני אמר ליה ומה נעביד לך באים פסחא כתיב וכל ערל לא יאכל בו כיון דשמע כן אזל וגזר עצמיה אתא לגני רבי אמ' ליה חמית גזרית אמר ליה בדידי לא אסתכלית מן יומי ובדידך מסתכלת · ולמה נקרא שמו רבינו חקדוש שלא הביט בסילתו מיסיו הדא אמר דאתנייר אנטונינוס ומילהון דרבנין אמרין אם באים גרי צדק לעתיד לבא אנטונינוס יבא בראש כלם ·

ים לקבלם על לבני ב' שיכל מסס היו יותר קלה מכולם משולם לויתן מלכולת הפסח · ומפשר לומר שגולל משלת לותה מעולם יפייב כן וקבוע הלכה לומר שליכה מכולה נופיית לעתי שכנו לותה בשם מכולם · ועוד כי בעת הפשלה הקיל חלף הלך לו הנוף ולחבריו בי בוח לחכת עמו בעבור זה עלמת בשר אין בה ממש כלל בעת שהי' לכל מכולת הפסח שהיל מכולה נופיית ממש מייב לקיים בה מנו' כל שלל לף יפכל בו · וכפ' הפפיכה כי שם כובר עבין לויתן לכתוב שם פירושי המפרשי' ובפרט פי' הל' שבת ומשם יובן זה יפה ·

מסכת חגיגה

אמר רבי יהושע בל' מנין שכל המקיים מצות ראיה כאלו מקבל פני שכינה מן הכא שלש פעמי' בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' · עני וידו רחבה קורא אני עליו אי"ש כמתנת ידו עשיר וידו מעוט קור' אני עליו כברכ' ה' אלהיך אשר נתן לך ·

המוסיף על הטוב יוסיף יתרון לכן העבי שמיתן יותר מהכלוי לו כפי מיעוט ממונו ולאי לקבלו מילו כיון שכלבו לבו לתת יותר מן הכלוי הרי זה מתנת ידו · לכל העשיר שקופין ילו ולימו כותן כפי הכלוי בערך לל ביכוי ממונו אין לקרות עליו לים כתתנת ידו ללא בכרכת ה' לשר כתן לך וכופין לותו לתת כפי הבבכה לשר בירכו ה' ·

רבי יודן נשיאה שלח לרבי חייא ולר' יוסא ולר' אמי למעבר בחלין קרייתא דארעא דישרל לאתקנא להו סופרין ומתניין עלון לחד אתר ולא אש כחון תמן לא סופרין ולא מתניין · אמר ליה אייתון לן נטורי קרתא אזלון ואייתון לון סנסרי קרית' אמרי להו אילין אינון נטורי קרתא לירת אינון אלא חרובי קרתא אמרין לון ואי דין אינון נטורי קרתא אל סנרייא ומתנייא החד' אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בונע בו רבי הונא אם' מצינו שויתר הקכוח על עז ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל מאסם כתורה לא ויתר לחם · מה טעם ויאמר ה' על עזבם על תורתי על עז וגע ושד לא נאמר אלא על עזבם את תורתי ·

סופרים כגר מיכסתי שלשון סופרים כולל שכל שכלילין כמלאכת הסנרות ושול מעלה שבית שסם כמוכים יודעים לתת טעמי הפסוקים לכל לחד מב' שלקים וקול שלשון מכין שמוכים טעמי החיוב והפעור וכל יודעי סנר נדיכין בללמוד לכתוב ולחתום שמותם ולכתוב פיומין וכלשי פרקים שכתובי שוטרים ושופטים ולי לין לימין שלנו לחכמים חב שלנה שחכו עליכו ל לשומרים לתם לומרים שהם מחביי העיר מי הם הקומרים הסיכו לסם שהם הסופרים והסוכים · עז נע' שד לף כאמר שבחי נלותו זמן שיכמיכו מם כתולה לין מרוכי כ' עבמית הלנו

פרק אין דורשין

תהלים ג ד **רב** אמר תאלמנה שפתי שקר יתחרשן יתפרכן
סנהדרין ל ישתתקן יתחרשן כמה דתאמר ויאמר ה' אליו
ברכות לג מי שם פה וגו' יתפרכן כדא"ר חנה אנתנו מאלמים
אלומים ישתתקן כשמועד הדוברות על צדיקו של
עולם דברים שחעתיק מבריותיו בגאוה ובוז זהו
שמתגאה לומ' אני דורש במעשה בראשי' סבור שהוא
כמתגאה ואינו אלא כמתבזה אמר ר' יוסה המתכבד
בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא המתכבד בכבוד
תהלים ג ד חבי העולמים לא כש מה כתוב בתריה מה רב טובך
אשר צפנת ליראיך אל יהי לו כמה רב טובך
סנהדרין כה רבי לוי כבוד אלהים הסתר דבר עד שלא נברא ה
העולם וכבוד מלכים חקור דבר משנברא העולם

ואיכו קלא כמתבזה טעמו ולו מתק שפתים יוסיף לקח ולבני
מי מכם קן כי עם היות מעט המקבל בלמדו בגלוי וכו שטון
ככנל המכבדים בגלות עצמם ומכזים את שבגללם רמז על דוגמ
והזיפים וכיוצ בסם המלבנים ככנל דוד הקליק לבביס מעכיס
בדוב גלותם והיו מבזים לותו כי לא היו מלמיכים שהיה משיח
ה' מיבשו מלך מי יותר נח ועבד כלומר שדובבים עתק בגלות
בבה: וכפי הלמת זאת הגלות תחשב להם לבזיון גדול ובקלון
מתמיד וקריפה רבופה על לשון שיש בשמים פיהם ולעבוד על
מלחמת ה' במובלע ממך לא תדבוק וכו' המתבבד בכבוד מי
שעולמים לפניו לשון כבוד שהוא בדרך כבוי קלון לו
בפרש המתבבד בהיותו מלבר בדבוק שהוא כבוד מי שעולמים
שלא לבבר בו כי בודאי כבודו הוא שלא בשלא מה היה קודם
שבברא השלם וזאת טובת רבי לוי כבוד הלביס שהתר לבר שלא
לבבר במה שהיה קודם שבברא השלם · וכבוד מלכים חקור
לבר לדרוש ולחוד בדברים שהיו לחר שבברא השלם ·

אמר רבי אבהו בב' אותי' נבראו העולם הזה
והעולם הבא שנאמר כי' ביה ה' צור
ישעיה כו עולמים צייר עולמי' ואין אנו יודעי' אי זה מהם נברא
בהא ואי זה מהם נברא בי' אלא מן מה דכתי' אלה
ברכות כ תולדות השמי' והארץ בהבראם בהאבראם הוי אומר
העולם הזה נבר' בה"א והעולם הבא בי' מה הא אסר
סלמטה רמז לכל באי עולם שהם יורדין לשאול ·
מה הא יש לה נקודה אחד סלמעלה רמז מאן שהם
שמואל ח כ יורדים הם עתידים לעלות שנאמר ה' ממית ומחיה
מוריד שאול ויעל מה הי' פתוחה מכל צדדיה פתוח
לכל בעלי תשובה מה הי' כפופה כך כל באי עולם
עתידי לכפוף ונוהפכו כל פנים לירקון · וכיון שראה
תהלים קן דוד כן התחיל מקלס בב' אותיות הללו הללו יה הללו
סם אל בקדשו · כל הנשמה תהלל יה ·

בה"א בראם כלומר כלי שום יציבה כמו לבוד לות ה"א הבאתר
שעבמו וגם שלם הבא עם היות גדול התרך לא יבוא לבי'

לבביתו בך לתות יותר קטבה במעשה מכל התותיות שהיה
הי"ו לתל במעלה היה רבה וגדולה להיותה סוף כל המבין שכל
המביבים הם כלים בשטה עשרה · וכיון שבראה דוד וכו' לעשה
שדוד רמה זה העולם בתוב הרתות והשלם הבא לביבו כולב
בך בעיון ובתמוכה התדיש הי"ו בתלומו לבי' ותמ' יה ולא הי כי
משתה שבטרה לשלם הבא שהתתר הזה תום לדור שבי בתוחות
עמוקים מתבי בשלמים כי ילעתי פליאה לעת מתבי :

ד' נבנסו לפרדס וכו' וכתוב בסוף ·

אחר חציץ וקציץ בנטיעו' ומנו אחר זה ליטע
בן אבויה ואמרו עליו שחי' הורג רבי תור'
דבר הוה חמי תלמיד משבח באוריית' הוה קטיל ליה
ולא עוד אלא כד הוה עליל לבי ועדא והוא חמי ט
טליא יתבין קומי ספרא ואם מאן אילין יתיבון עבדין
הבא' אומנייא דאן בניי אומנייא דאן נגר אומנייא
דאן צייר כיון דהוון אילין שמעין כן הוון שבקין אזלין
לון · עליו הכתוב אומר אל תתן את פיך לחטיא את קהלת ה
בשרך וחבל את מעשה ידיך שחבל את מעשה ידיו
של אותו האיש אף בשערת השמד היו מטענין לון
מטולין בשבת והוו מתכוונין מטעון תרין חד מטול
משום שניים שעשו מלאכה אמר איטעינון יחידיין
והוון מתכוונין מפרק בכרמלית משום שלא להוציא
מרשות היחיד לרשות הרבים אמר אטענון וכו' ·

כל הוה עליל וכו' כשהי' ככנס לבי' קועד כגון בית המלל או בית
הכנסת או כל והיה רואה בעבי' יושבים לפי החכם הבקיא בספר
היה אומ' למה יושבים אלה בבאן הלא טוב לסם שילמדו להיות
לומבי בבין או לומבי בגרו או לומבו דקמה · תרגום מעשה רוקם
עובד בייר כשהיו שומעין בן היו מוריבין את עצמן מהתור' אף
בשעת השמד וכו' היתה טבתו רעה להתגיע את אחרים וכשהיה
רואה לאבבי שהיו אוכלין לותם בעת השמד שיולביו משל
ביום הכפ' היו מתכוונין להכנל תחלול שבת לבן היו מוליבים
קורה או משוי גדול ב' לכשיה ביחד והלא יהיה היקיל לבדו שעשה
מלאכ' ב' שבתי התורה ב' שעשו מלאכ' ב' היכם מייבי' ולותו הרשע
היה יולא הליבן ומטין להתטיאם והיה מבוה לאבשים שיטעינו
לכל יחיד לבדו ושל שבת היו מכוונין לפרק המשוי בבת אחת
שאין בו חיוב אלא מדבבן והיה לומר לאבשים אין יפסידו מ
מחשבת היקודי הטובה וילבו להביא המשוי דרך רשות היחיד
לרשות הרבים והלא יפסיקו בעברם בבת אחת או התנאה לחבת
להחטיאם והלא מנאתי בתוב בעוד בספר ·

ובתוספות בתבו בעת' שלמו בשם הירושלמי קבת
מה שבתוב למעלה ועוד יש בו בוספו'
ועוד לבתבם במקום הזה וזה בשתם ·

כל מקום שיש בתלמוד שלמו לחוכי הבבעל יש לשם מלחמוכי
בית הלבשי הקלשים : עוד שם :

שאל לחבי את ל"מ בשהיה הולך לחביו מ"ל וה' בבך
את בל אשר לביוב למשבה מ"ל שבשל לו מחמו
וקול השיב שר' עקיבא דריש ליה בדרשות מבות ומעשים טובים
בבך מלשתיו ומייתי ליה טוב לחבית דבר מלשתיו ודבים
ליה ל"מ לשלם שהוליך בבים בילדות ומתו ובזקבותו הוליך ו
ובתקייומו וא"ל רבי עקיבא רבך לא בך דרש אלא טוב לחבית דבר
שהוא

שהוא טוב מרשעיתו וכן היה המעשה׃

אבויה אביו היה מנדולי ירושלם והיה שנה למוקלו קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית ג׳ ולכל׳ לעיגוד ואבי יהושע במקום אחר מן לילכין ושתן שרון מטפחין ומרקלין למרין על לילין עסקין בלילה כעסוק בלילין ישנו ובתעסקו בלבני תורה ילדה לה מן השמי׳ והקיאו לותו תמ׳ לון לאביה למה נאתם לשרוף ביתי ל״ה ולא יושבים הייתו ומוזנין מאבי תורה מתורה לבניהם ומבניהם לבתוכים והיו הלבריס שמחים בבתיכתם מביאי לה בשם בייתנו אחר הוחיל וכך בחה של תורה לם יתקיים בכן הזה לתוכה לאי מבריאו לפי שלא היתה טובתו לשמים לפיכך לא יתקיימו בו עכ׳ בתוספות׳

וראוי שבחתי שלטויה ספר לבנו מעשה זה ולטובה זאת היה כטן בעיניו פירוש רבי עקיב׳ בשמוק טוב לאחרית לבר מרשעיתו והכיר בעצמו כי כאש׳ לא היה בחלית טובת לבניו ללמדו תורה לשמה לא עלה בידו לאחרית טוב׳ ויש לעיין מזה שבשי הבראה כיבת לבויה היתה רבוים ברשותו הכם הנה ל הבעשה לב׳ החכמים שברלה לו כאלו שם יורד מן השמים שביבים ואיבם בשדפין ובאחין בה שנשם להם בן זבות למידתם בשתבי תורה׳ והלא טוב שיהים על לבו ללמד את בנו תורה כדי שיזכה למעלה זו ותתחזק קושיא זאת בשבזבור מאחרם ל לעילם יעשוק לדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמן וכו׳ וכש שבבות לטוב היתה תשובה לומה לבוכה לשמה שהיא בלמדם בבנים ומה שהאמתי בי לדבר אל לבי בהיתר בשבן זה כי אמת ויבא שבל לים ישראל הוא גדול המעלה בהיותו מאמין שהבה שבבו לתו בשלם הגמול ופעולתו לפביו על שלומד תיר׳ ומקיי׳ מצותיה וגם בכל זה אין ראוי שבובתו הראשונה בלמדו שתורה תהיה במדבנת מה שהו׳ קודם התכלית כלו׳ תבליתי הואחרון הוא כדי לזבות לטוב הנמון וגם ל הטוב מלומה בשלם הזה ולהנעת תבלית המשוב הזה לבי שומק בתורה לא זו היא דרך ישרה ש סיבור לו הלדם בך שיאמר לבי עוסק בתורה מבל עבמה לבד ל לפי שאינו שבשתים נוד עליה בין שיעסוק לשם תבלית לאחר או לא וזה בי׳ תורה לשמה כלומר שהתורה עבמה היא תבלית הלמוד וכי ישראל הנושל מדוע לתה לומד תורה תה׳ תשובתך בבוסה שהיא היא התבלית לאחרון בלמודה כדי להביאה ולידע מבשוכה כי בן הוה לבו ה׳ ולמדתם אותם ואין שפה שיעסוק מזה להשליט לאחריו בראה ולחזות בבועם ה׳׃ לאחם בל מצות אבי עבד ה׳ בתלמוד התורה היבו ללא בעבור ידיעתה והבראתה על השלמות׃ וכל מטין לטובה לאחרת בקרא לומד שלא לשמה׃ ובבר כתוב בספר זה מה שבתבו התוספות בפי שלא לשמה לתבי שלא לשמה הוי׳ מלי לאמריב׳ לשלם יעסוק לאבי׳ שלא לשמה וכו׳ הייבו בתי שלומד בדי שיקרא רבי או שיבבדוהו ומלי לאחר שהשהק בתורה שלא לשמה בעשה לו בס הזות הייבו מי שלומד לקבתר׃ בן בזוב בברבות פי כ״ח׃ ובתעבויות פי׳ ג׳׃ ובפסחים פי׳ כ׳׃

מבאן תשובה לאה שהעירותי בטובת אלישע ואבין׃ הבבל יהייב שבראש ספר לטויה לבבו מעשה שהיה בשהבניסו לבבית הוה בם הוה הלך לדרך אבין ללמוד ת תורה בעבור הבבוד וגם לאהבת הבבוה וזאת הטובה בפלגת הביאתה להיות ג׳ מד׳ שבבבו ובקרו ודרשו לקבין בתבי תורה שהיה לו לקיים מבות בחבם ובמקום בדולים של תעמוד ואיך מלאו לבו לעשות בדבי עקי׳ שהיה חבם חביב עליהן מוסר בפשו וגופו על קיום המבות ואתי לבתי סופרים במוזבר למעלה בספר זה׃ וגם בן עזאי היה פרוש מבשוביו ואחר מה לעשה ובפשי

כניכתם שם שפושש ישראל ליכם מתעכבים בניכם שתבניכם
לבניכו וזכות בריתי ממכר את עגמו לבא ולהוניאם משם כיון
שלא היו פושעים בגופם כלשיתא בפרק עושים פסים סימן ו'
שובני בעמק הבכא תהו למחייני ליכא לגיכא' חדא שעתא ואתי
לאברהם ומקבל להו ומשיק להו וכו' וכן הניאו זה בתשפות ב
במסבת ל"ם בפי' פושעי ישראל: ואותה שעה קלה שבכאו ויצאו
בניכם היה בה לי לשרפם או להזיקם היוק גדול ומפני היותם
מלאים מצות כמלא הרמון ואין אור של ניכם שולטת בהם ס
שמצות מעכבי' כמו זכה נפוי המוצה ועכו הוא פער גדול למרק
עוכם · לכל התם שהיו בעלי עבירות בבבסים בניכם ומתעכבי'
שם יותר על ימים מספר ואין אור של ניכם שולטת בהם ולא
לי שהיכם בווקים מן האור והיה כוב לא עלת בהון אלא
שבשלים מבוקים ומבוהים מבובים מכל לבלובים ומבופים
שקבלו בעולם הזה מהתלוות נפיות כמו הבגד העשוי מבמר
הבלמבדא שאי אפשר לבבסו בא ביתוך האש אין האש יפה
תבבם לותו: זה מבאתי כתוב בהיותי שוהה בימי מרבי בספר
המשקל שהבר הר' משה היליון מקובל לחכרון שהבר הספרים
בדים על הקבלה · ובבאן בקשתיהו ולא מבאתיהו ומעיד לבי
שבן בספר יש · ובאשר ימובר זה עם מה שבתב הרמ"בן
ובתבתיו למעלה במסבת עירובין ויתברכו ויתבררו הדברי' כי הם
בדים למתניתין לעולת המאמדים שים אם לא לזבך ולבן הבשם
עם היותה דקה מן הדקה: ועל זה היה בוכה ר"יבו בשעת
פגירתו שהיה ירא שמא יולימהו בדרך ניכם הזה ובבר בתבתי

במקומו קובר לעתי בפי' ירחתו · ואם יאמר לומר אם בן גדול
בעד תם החוטא מקטן מושבי ישראל בין שמתעבב בניכם
יותר מכם תשובתן מבוארת בלקוט מה שאמרתי בשם
הגדולים שהרי תם בבבם בניכם לעוב לו ולטהר את בפשו מבל
לבוך במו הבבדים שמבבסים לותם לתוך יורה של מים רותחים
וחוזרים ומכין בהם פעמים רבות בלי שיהיו לחר בך לבבים
זכים ושהוכים בן בשם תם החוטא לחרי שאתה מן השם שהיה
תשאר בקיר מבל בין ובלאה זכה ושהוכה היה מחירת עניים
בשבת תורתו שלמד בחיין מה שאין בן בשם החוטא שהמוני
שבניכם בניכם לוקה אלא לבעד בפשו של חטאתו לשאר קטן ·
ולי לו בשלה תעשל ולא תזוק לו השם שהיה בשבת המצות שעשה
במו זכה המוצה שלי לו שיהא בחו גדול להקיק ולהפסיק בין
השם ובין המוצה לשלא ישרף לבל אין בו בח להושיל בלל:
ולחרי בתת בשם השם החמוני שהיה החוטא מניכם בשבת בניכם
של לבבים לבניכו תהיה בשלית בחזיבה בפני עגמה במדבר
ומעלה שפלה בחה מעלות ממדרגת בשם תם שהיה חוטא:
ומבאן תשובה בוחה לשלותי ועמדתי על טעם הבלל הלזות
שהבי אלעזר למד מקו מלמבדנו: והיה לקיש למד ממוצה
הזהב שבל אחד מהם הוא דבר הלמד מעביבו שמא לבי ועל בי
הדבים הם' לפני עבין זה בחתימת הספר מתלמוד בבלי ותלמוד
ירושלמי ושביהם מבוארים לעבין ולדוש לחוכיי והוא שהתורה
מגילה לגומליה מדיבה של ניכם: ועתה היתה בחמת רבי
מאיר בעד בשם רבו שבתוב למעלה מגילין אליהו בזוהרת תורתו

אלה דברי המחבר כמתנצל על הפרדת החבור לשנים חלקים בפי אשר מצאנו בהדפסה ראשונה הנדפסת בסלוניק׳

אקוד ותשתחוה לה׳ לרגל המלאכה אשר לפני על העבר להודות ולהלל׳ ועל העתיד להתכון ולהתפלל׳ על כן יהיו דברי מעטים לפני אל אלהי ישראל ולשון לחמי כלבבי לכילה רים מלין לומר לך אלף להכתי מהודע ומשבח אלהי כי חייתי עזרתה לי ובצל כנפיך חסיתי וזכיתי לראות נגיפ ולנקוט שופטים טמוכים נפוכים בסדר זרעים: ובסדר מועד מקטר טומר לחוכים קשר וגדול רבי׳ הקדוש עה׳ ותתלמ׳ בבלי׳ וגם מן ירושלמי לקוטי כעני כעמוכים כפי מישוט ס הספרים הכמבשים לנליכו׳ ואחרי שכתבתו בקצת הקופר לשר במתבי בכל עיון לפשרי בפי קונר השנתי כתתים ביל הלומכים פשוטים את כל מלאכת הקדש מלאכת הדפוס ויעשו גם המה בעזרתה ובחכמתה להדפיסם בכל מה שהיה לפשר לנלם לעשות כפי טבע המלאכה: והבכי מודיע לכל קורא בספר זה כי עשיתי כל מה שעלי לעשות בקנהת הכתב לשר קייתי כותן לפני לחומכים׳ ועוד קוסמתי להטריח את עצמי ולעשות דברי לשר לא נסיתי לנלכת בהם להיותם מעברין הדפוס ויהיו עיבי ולבי שם כל הימים להניהו בעיתים שלם על קיומו מונח בדלוי בלי שום טעות וגם בכל זה לפשר שיהיה טעות מה המתפלם לחר כאן בינבון הדפוס: ואין עלי אשם להיות גלוי וידוע לעיבי כל יושבי שער עיבי כי לפן היום לשר התחלתי זאת המלאכ׳ קדושה כל היום ובכל הלילה תמיד לא לפשר מלהתיגב עליה זולתי ב בינתות הכהרח להעמדת הכפם והנוף׳ ובכך בלקתי את עצמי בלוף נשוי מכל בבכי נטוי׳ ותהי זאת כחמתי שהתיבות או אותיות הכמבלות בספר זה מוטעות הן מכח נלוות לעיבי כל מעיין והדפוסות בידו לתקן והמתחיל לא יושב: כתבתי זה לחלוק כבוד לאותם ולקיים מלי דמתלין מתלייהו שום שכך קלים לחריח הלא דאיכו ספרים רבים מהדפוסות משובות וירלה מתיבש שכך מחייב טבע הכושף כשנה טיונף מלפני המלכים הפשוטים׳

דאחרי רואי המלחתי בב׳ מדרים הרחשונים כתחלם לבלי דבר עצמי מחייב שבו ותוספת שם על הסדר הקודם והוא זה׳ רחשית מחשבתי היתה לבתוב בספר כל מדרשי שיתף מדרי משכה בבלי עם כל פירושי המפרשים אשר היה מניחותם לפשרי לנלי ועל זה הוכחתי שונלף דבף כפי כתי לפרוע לספרים אשר כתבתם לי פעמים שלש להיותם כתובים על הלאומות׳ ובאשר הערתי כתב הסופרי׳ עם כתב הדפוס מצאתי לחר החכיין היות מדוקדק שהכל יהיה בדפוס בלב כייבים בקיבוב: לחר בן כתחלתו לבלי שתי תשפתע׳ כמו שבבר כתבתי בסוף סדר זרעים: ובנטוכה שלא בחרבוכה הלא היה בתיבת מלחתי ירושלמי עם תירוסיהם אשר לא למיתי ולא עלתה על לבי בראשית המלאכה: ואת היתה לי תשוקה בכבלת וטוף לחתי ולף שבקשתי ולא מצאתי שום פי׳ על תירושלמי בשעבתי בעזרת קיעוב לחתי ושוו התחזקתי ושבבי בשערתי לכתוב על כל מלחר ומלח׳ לבר קטון לו גדול בפי קונר

תשבתי׳ ובבכי רואה שמלחתי מדרשי היו ושלמי בכל שיתף סדרי שם רבי הלכות והכמות ולמלא לא לתיבת אלא לשמע ולמכתב מילתא דין לי בי עתה בלתי בעיבי שבתבתי בסדר זרעים ס׳ בייבים בקיבוב ובסדר מועד היו טובה כפולה שעלו שמחמרים עם הפיוסים ב׳ בייבים: ועדיין לא ידעתי מה יוקיבו כל סדרים הבאים כי אולי שלחתי לבקש מלפני הסדרים והבבנים החכמים היושבים רחשונה במלכות כל מה שלפשר שימנע מתלמ׳ ירושלמי והיום הזה רלתי שבבר בתבתו במלכת הדפוס בב׳ סדרים רחשונים קרוב לק׳ בייבים ולי נתם לפיות בקונן לחר׳ בעבור זה הוברבתי לשוב ממחשבתי הרחשונה: ולרתי כי טוב שבל כל׳ סדרים לחרונים יהיו בקונן לחר כי רלתי כמות מדרשי לבבעתם ובפי השערתי יהיה כמות שום חל במות מדרשי שני סדרים הרחשונים בקיבוב ולא יוסר לפי שלין תלמ׳ בבלי בבלם׳

דנה כתונה לפני מחשבתי הרחשונה לחר קרחתי שם ספר זה שיר השירים ולא היתה בוכתי בעבם ג ברחשונה לבעבור הזכיר שמי רק להשנת תבלית מחשבם ס שהתחלתי לתת סדר טוב לכל מקם כל המדרשין בהודע הדרושין בעבור זה הבבתי והשתדלתי ב׳ עמודים למספר בבי יעקב חלף קטף יבודות בל הספר הזה ולולי ומקוייב אבלי בי לף תשבם מפי ומחוכתי לבבי זאת הכוכה ולהפבים קריאת הבם עם מה שהבמתי עתה לחלקו לב׳ ויש מקום לבקפק בבגד זה ולומר בי שלמות הענין הוא בהיותו לחר בלתי מתחלק ואם יחלקוהו לב׳ והיה בלף היה׳ וכחשר ישיין בפף זה בראוי יתבבר שלין ב׳ שלין ממבו שום קושיא חלף שהוא עצמו מחייב היוב נמוך לעשות ב׳ ספרים ויהיו למות ב׳ שיבים בי להשלמת שום הראות ושום השמע דבף בפי ספרי שלין ראוף ואוזן שומעת ה׳ עשה גם שבים׳ ואף הלבך הלבה יסבון לוה שהספר הראשון יקרא שמו שלין ראשון׳ והספר הב׳ שלין אחרון׳ וכיון שלפי מפבים לעשות ב׳ קובבים מן הבבדף אלי שהסדר מתחת מיוחל בבוף כל אחד מהם למות ולהמוז פרטי כל חלקי העמודי׳ בלי זה מקום ימבף המקף כל פרט ופרט מהם׳ ואף על פי שבוף הוספתי עליו מעשה ועוכף לתיות׳ כל מעייבי להשלמת בוכת הספר הזה תתעבב בלשן בפשי ולהשת תבליתי זה בל הטוכם הוא לבבלי בלין׳

ואחרי שהר הודעתי תשוקתי בתם לבבי אשר בדרתי להשלים ואשלים את בפשי לפני ה׳ בלב בשבר ובפש בעבר בתשלח תחבק׳

ה׳ למדחני מנעוריו ועד הנה אניד נפלאותיך׳ וגם עד זקנה ושיבה ה׳ אל תעזבני עד אניד זרועך לדור לבל יבא גבורתך פתח לבי בתורתך ומצותיך תרדוף נפשי׳

בן משק בית הנעלה האדון מארקו אנטוניאו
יושטיניאן לבני ברית שלום:

בהתעדן

מאד מאד נזיכי הכעלה בלשון הקדש לדבקה בו ולאהבה עם כטלה לומלי התורה וקנין יתירה כוללת לו לבני ברית השוקדים על לתותיה להקים עמודיה ומטוותיה. פקד עלי לבלתי השנים לפזור מעות כתבו להוכחות. לחבר לוללות הזכיזות בקרבי המפעלות להשתלל לתת התחלות להלפים כל מיני הספרי' כי התועלות והיו למלוכות בקרובים פחי הלפוסיות נלוחות מרוחות נעט בזאל ושפרת הקוקות בכתיבות היותר מלוטרות ויפות וכיירות ישרות ניותר מעולות וטוכות לשר מעולם היו בפעל כלפנות. ולבבה זאת ההכרח נגר עלי לשים כל מאמצי כחי בינעת עיוני וטרחי ופקולת השר והטפבר שמיה רוחי להוציא לאור משפט טוכתו שנויה בכבלת ומשולה לשם ולתהלה. משפר עם העזר בלאלי ויל הכבלים נאמנה כהן ולוי הכלוים להבליק את הלבים יזהירו כבבים. רבי יקולה הלוי. ורבי יחיאל הכהן השותפים. עליהי בכלם המופת הזה מונע לרבים ולאשו מניע הסמיתה בדבון הבולף ולף בזולת פחוד והונלה לבה לבעלה נזיכי הבזל' בחופן הבלות הסיגה יל יכלתה להיו' רלשיתהו מנעך להשתלל בהתחלות העניבים נדולים וכולים לשר בלה בלתו לעשות. מי בכם אוהבי התורה ולומדיה הבו גודל לאלהיכו והביכו עבמכם להשיג ממנו בקונר זמן כל הפנכם לם התלמוד ערוך כלו והעשרי' ולרבע בקטן כגדול עם כל המתיהם לו. ורב אלפם עם חדר שכלו יחפש וכל הפן מחופש משלר החבוריס מלשים גם ישכים בשכבר בלפנו או לף בלפנו יהיו כזכריס ובעשים בלפוסים מלשים יותר כלים בנופן הלותיות וניירים כלים ובחרים ובמחבר יותר כלות ובזול מלשעבר במכריס. ינן ובינן המעולה נזיכי הבזכר לף שמכי לדון לביתו ומוסל בפעולתו זאת לבוכה בעבם ובדלשוכה להתעשר ולהכניף ריוח לבית בטותו כי לם להתעבק לבבול השר ורוממותו: ותועלת הונים בתוכתו: לשר הם עליה' עין ממלתו ומחמת יוקר הלפריס בזולו לחוק תקנייתו. לבן בינו בף זאת בהתבדל עם לקנות לחת ובפרוע פלעון בישכיל מלפפריס בנפשות חפנות בדבו לולים על הערך המוסף להם לעת עתה הנם לף יהיה בזול מולטע כחפץ כל נבוה ושפל ובפי תשוקת השר נזיכי הבזכר רק לזכות הדבים עוסה עקב כוכתו עם מעשיו יהיו דבויים לחכי השלמת קנת החסרון לף יובל להמות מהזונלות יתרות בנעלבו על עתה בפי כל ההתחלות קשות לתוך ילך ותקוה הערך על יחל עשיר וחלך יוכל לקנות בדמים

מועטים כל מיני הספרים לף יערכם זכר מפז מסולים והעתיקו לל יי ויאר לבו. וינו נרבתו לתבו. כשר כבבבו

נעשני קונת מלאכת הקדש הזאת כל כבודה ומהולה. לשים קן ותכלה. ותקוה טובה לדורשיה ליטיבים נאוה

תהלה. וכל לשר כעשה נעלים. ולהלל יטביס יפריח: לאמן.

בהיות

כי רלה ליאנו. כי הזמן הולך ומועד עליבו. ולומלי התורה הולכים ומתמעטים. ועם הלרן

בתירה טועטים. ומבת לולה להבבים. הוץ מחברון הספרים. כי לשר הם כבר עשויים. רובם

ליבם מנויים. ומפני יוקר ערבם הם בלפפים. לבן לבחבו השותפים. לשר בשמיבו לשומים.

ובשולי הילינה מתומים. קבץ קבלבו ליי' נבלות. וקמבו לנדול פרבה זאת. והקריב יי' לפביבו לים נדול ורם מבחר הכוכבים

והדלים. משכיל ובזון בכל מבחה. יודע לשת ומזמה. ובלשוביבו הקדוש ילו נדבה. ובפשו מלא חשקה בלומדי התורה. הוץ

לשר והקלון בקבץ בשם מלרבו לבטוביבו יושטיביאן. ובבלותו כי כחה שבים לחבבו עולים. בתכוביים לעשות לותיות וכלים:

ובעזר הלהי משלם לף מנחבו. בעל מלאבה שבנחבו עם כי לטובה נדול וכ הזהובה לף השנחבו. והשכיל והבין עביביבו. כי

יש לבו שבם לחל על לחיבו המלפיבים לשר היו לפביבו. ומלחבתו תת לומדי תורת הקדוש הקדושה. בכבבה בו רוח חבשה. כי לתועלת

הכלל הוא. ולבן תבן תשק ביתו נוח. להלפים כל הספרים. לשר על הבה היו בהתדיים. ולף יגלו לאור גולם. עתה

להלפים תת כלם. וידעבו כי כל לשר המלאכה הזאת רוחים. יספרו מחבה מלאים. ובשולה הספרים יהיו

בלפנים. תחלף הארץ לעת כמים לים מכסים: וזכות הבבים תהיה תלויה בבו. ונלקה תהיה לבו. ובבן

בשלמת המלאכה בשעה טובה וברבה. בשבת שו"ב ליניבילה בניבילה בביבה.

כה לבבי בעזיב המתחבן בעפר רגלי החכמים. המשתלל במלאכת שמים. יהודה בן לאדוני יחי כאל

ינחק לבית הלוי לשכבזי זכל מולקקטוט. ועמו שותפו בעל בריתו. לשר גדל לתו.

ועשה לותו. כלתן בינתו. יחיאל בכאל יקותיאל הכהן לפנ.

[illegible]

דברי המר לוי ן' חביב בן פרב המחבר תנ"ב"ה.

בית יעקב שמעו נא דברי. הבו לכם ובאו שערי. שערי דמעה.
רשומה על פני וקבשה. ראש קרמה ויקן נכונה. ואם
לחמה שיעם. כלו פתים. לבו בקרבי כמוש. ירמש ובאנו ירמש נפר
מלניו. ומרוחו ע"ל פרמה על חוקי אמונה שרולה שוטה. לא תמוש ולא
תנוד בתר התקשה: אמפוש מעברי התנוע שבשתי בין מלגלת הרשלות
הרמונה: מעבר מעבר המנוחה בין תנוד ובירים לא טפף פרטן. יעקב לולנו
בבאן מעת הינוגה ובהמעק עבר כי הנה יטן: רשוש מוכבר לנוס לא
יתנם רוחי המר נם לא יטח לי אן פיו בחולתים רואים ונן הקולנו קול
קול יעקב והיכים. כי ושמר כל מברי לא נתרה בהם שמה נם מור שיש
אין אני בגברי יום מעד נשארתי. כלו שערן ראשי ולאשרת הבאורע: ינם
[illegible] עברה נקמבה. כי יעקב בחר לו יה והמבה לא נמבה. קפי עלו
הגמן מסבנו מתהפוך בנחבולעיו. ויטן חטף סביבעיו: פיוים הבוא חשבו
מאורי רנגה ותרשי פאלן מלך מאמליה עם לבעי תרבון ישוחו ישרים על
גמן תסמר שערן בשרם אן מאדו בלבבם ו"י פ"י. אף דבוא דאי יעקב לאנו
בנוש לי בכל יום פיה שטא מעמן בר ולחם מבירים לחמה על תרבה בן פם
הרברים ברורים מתי תיים גרים בתיי מוכל מולי. לא מסופקים בטמא
ומולי. במלכוול והבנת כרבי פתלמוד נבה יכו לא ד ולאיר ונורה פרבה רבן.
בכל החמה. יתעלם במהבים לגבות את הרבים. חברים מקשיבים.
לקולו קול ה' בכח ונבורה. אדי שבחבורה. ונם ברעותו את הלאן
צאן קדשים. להבוא במסורת הברית אשיים. ונשים רמש הטלשים.
ללמד חכמה ודעת. ושרש פאמת והאמונה בלבם לטעת: כנבר במלחמה
ישים מתנו ללחום מלחמתם. יעקב איש תם: יושב אהלים. פאה לא
שרה כי באונו שרה את אפים: נם אהל פאמהות הן הנה האמשות
והמכינות מה מנבו מהליו מר ואהלות. הנם תרות והנלות: פלדם היה
אזור מתנו בגלי רשיא. לאוכחא לאפיא הלוכיא. שובהון בשיא. ירמי
ה' יבבד ויגבר. ומושעים ומשאים יעבר. כן כין שני ואבון ויחגיק במעגו.
קרבים מיתו לו ושם חבון שנו: מלא שני מחגק מאנו. בתוך קהל
אהללנו: ובמקום שמאדו להמריך הריש בא לקרב כתלתא כבשיה כמר
לא סבורא לה לא מוקום מנא ואמשר עליה: כי עם רוב שלי מותו. כל
יתי שנתה בו שנת שמלותו: ושל מה שלא הטיל שאנה לו כלבוא מושם
אינו מעמוש שבתים בתוארים מיותרים. ועמד על כנו נבנה בשיש נמאס
ברע כמה יושב על יתנו: כאלו היה בנו בן יעקב: ויעקב רושה מן צאן
עם ה' רעה והשכל כל פיתים אשר היה כי קרבו יתי יתי הטיבה. תשש
כחו בנקבה: שעה לשתיא שלו: ותעל שכבת הטל. על מורות שלו:
אשריו שבתורה שמלו: נמר מוחר להבין מנחה ומרוחה: גוורן למרחא:
ומחר מן לשטות לוים. קרבו יתי ושע: להרמות מן פני ה' מורות
מאירון יגהירו לא עבר פני, ינחוש במעלה צדק ויאירו שיש: בבא הטמא
שמש גרחה ונגבר. מחלף כח ומתשבר. ומשכון בטח בבר: ע"ן יעקב
יאיר לא עבר. מהלו שם ועבר: תלמידיו של מהרן: בנסוע המרן: מל
שמק חברון: תלמידי הלל ושמאי: הכל למיתניי מאי: ובאשר ימותו
במאורי: ה' ישעלואורי: ירחיק מעלי כל פשע: ויליבוש נפשי בנ
יעש. בנכי המורנו לבוש מלבות חלמוד שמלון. לא ניבא מעלן כי לבוש
לבוש שנים. כובב שמתי יעשם: אסף וקבץ כל מרחיי רבותינו צלם
בתלמודנו הקדוש עם פרש. ותוספון ושאר פירושים מבשלי התרשין כמסן
היה ושיר הוסיף בקצים כבדים הרשים. ושרשים מאושיים. על פי
אמונון רבוניו הקדושים: ולקרבה מן המלחמה מלחמה שתים מרבש מאנו
על פלדה. גבר צדיק לברבה: עוד צוה לבנבה על לוח הרמוס לגבנו מן
הרבים: אם שלמים וכן רבים. צדיקים ושובים: סלוים וסרבים: ובנה
היה מוצא יתי ולילי: ומשנו בנכי תמנו פעולם מעלו: לא ינוס ולא יישן
עד דאם בעונה ויעד שבש לה' ויכר יעקב נכר למאר: גבור ושמור: כחל
ונמור: שמא ליה למר: מבל לא למרם כרבו ונמש הקרמוש הכרוך בעקב

כל מלר הפסיקו: ויהי הטלש במה ויעקב מלאכים לפניו: להטיב
רוחו לא כוונו: כבל מפיא שיין מעוא פעם מין לפניו: ובעד פאיש מעה
שנו: כי ה' צוה ומי יוכל לעוה. מין שלטין בנוש פמות: ובן יסר
המלך. על כל רב ומלך לא בין כמלך לבא נקרא. ומלאכי שלו' לפניו
הקרה: ושתה מני פלשיר מר ונמנה במתי ורשיוש תמהים: מעוטים
על המרה ונפשי בנהמן יפ תהים. מנגלל לפני הרים בנבוסים:
מעטה לפעפים ומאור שמש לא ויטמע לירם לפים: בראשית
כמעד הסכים כרב מורי מבי ג"ל לקבץ כל מרחיי. ר"ל וללקט שנעש
בנעש סנולנו רמינותם כמאור לא פינה כוונו כי מם לטרות בקבלים
לבד ולצוון לבנבם עם פירושי הרמשוים ג"ל לא לבנוב כבר מאה
שנבאה לפני נורנו בבאור כונם: מאנם מחר כף רוח מחרת
עמו. ישן מעד בתוהו ויכלו לו מעשי שלומו: שותי מיתי תורתו
ומוכלי לחמו: ובכל יום פיה מחרש ויבנוב מן הרשוים בב' הסכרים
הרמשוים שכבר נכפסו: מאנם בסכרים הנשארים מין כל חרש,
ומני ירעני שלא ירעני לגרות ולהבר. פתבן מן הבר: כי לחרש
דבר: ולכן מעכל בהנהה כפי כרי ובפי שבש המלאכה מלאכת
הרפוס: נם מעכל להעניק כל מה שיחלא מפירושי בעלי התרשין
ג"ל בשר הגמן מיש מיש על מקומו מאם מולי כינה שכחה לפני נורנו
כי נם בגה לא מלאני הספר שלם: ולא מעבל גב ורפינה ירי
הקנים. פמוטים פמוטים. מו מעשים חכמים ובנעים: כי
מעלן הספר נשובו. נרע בשערים ובבור אלי יעכל בא בו:
מליו היושבי בשתים. מעמא לבבו ובפים. יעקב שלם שיר
נקרוש על שכמו ישמע: ולפני כסא כבודו יתנו. ישלה ויראה
בהר ה' אשר צבן לשנו: הר גב קנה יתנו: יבנו ברך שער
פאולם: כמוש קרמן שכן לשי עולם. ושם בשמע בשפורות
בנוך רבבנו לפי שנמן. בבוא שמעו לבשתחוע לחלך ה' צבאנו
בבוא: ושרפים ומלאכים ינא לו בשבה מה לבים: לבוא לבש
לא עליון. ונתן רגליו יעב ברום חבון: המלאך המקריב יקריב
שמעו לבשתחוע לו. לחגיע בנעם ה' ולבקר בהיכלו: ופנו כנה
קרוש יהיה לנו לבנה לה' לין שנב בשרנו לצרקנו ולבנפלל שלינו:
השמיר לנו מחריו נורה לנו ולבשנו: לפעת ברכה לא בתונו: נבה
נהנה. ובמהבנה תמיד נשנה: עד יבוא מעיה צרקנו: במהרה
בימינו: ובקשמשנה מעינו: מפי מעיבונו ושנמינו: מאמר
הבוא אשר ושר לשיר כל עקוב: לבו ושלם לא כר ה' ולא בית
מלהי יעקב. ווה ווה ווה ווה:

To come by mail o

B3

פרק ראשון

תניא איש אמו ואביו תיראו וגומר יכול אמר לו אביו השמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומ' איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כלכם חייבין בכבודי ר' תניא יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת תלמוד לומר אך את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כלכם חייבין בכבודי תניא יכול יתירא אדם מבית המקדש תלמ' לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו נאמרה שמירה בשב' ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתירא אלא ממי שהוזהיר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שהוזהיר על המקדש: ואי זו היא מורא מקדש לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו ב באפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה ה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם׳

פירוש אמר ליה אביי לכהן: סיטמא בנית הקבורות להטיב לבבך או שהיתה שמורת בחזן ואמ' ליה אל תחזיר יכול ישמיע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו ו ואלפי' לא לעומתה ולא לעומת מלאו להשבת מלאו לשבת: בחמתך שתירא בשבת ומורא במקדש והקישן הכתוב בפשוט לחד׳ לא מצינו לתת מתירא לא כתיב ביה מורא: תשובתו לחכמי שלומד מן הכתובין: וקפבדריא לקנר הלזו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו׳ מקל מפרש בפרק הרואה מכי אתין לבית אל שער התלך בלבוש שק לקבל שלום לפני הכלה׳

תוספות יכול יתירא אדם מבית המקדש נפי אביו לא הוכרך לומר מקדש בשביעי שלא יסתחוה לו לשם אלהות אבל נפי אביו מקדש לנטריך משום לכבי שנקלוסק לי כתי נפי אביו שייך מורא שלא יכניסנו אבל במקדש אין יכול למנוע שלא כלומק כתו שמפרש והולך׳

משנה בש מתירין את הצרות לאחים ובה

אוסרין אלו בית שמאי פוסלין מן הכהונה ובה מ מכשירין נתיבמו בית שמאי מכשירין ובה פוסלין אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בש מלישא נשים מבה ולא בה מבש כל הטהרות והטומאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גב אלו ו ובבריתא פירש יותר ואמר לא נמנעו בש לישא נשים מבה ולא בה מבש ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר והאמת והשלום אהבו׳

פירוש בש מתירין צרת עדוה להתיבם לאחין דלית להו דרשא לגבורי: אלנו הגדות מן הלחין בש פוסלין מן הכתובה שלניתה חלוצה ובה מכשירין לפי ש שלניתן שלא לנורך ויהו כחולצת מן הכלכלי כתיבמו לאחים בש מכשירין לותן לכהני לפי שלא כתלמו מיבמיהם ובה פוסלין שכבעלו לאמור להם והכבעלה לפסול לה עשאה זונה וקזונה לאמור לכהנים לא כמכעו וכ' אף על פי שכני הגדות שכתיבמו בש ממזרים הם לבה שהרי בלילות לשת לת הוו עליהם ולשת לת בכלית ובני עבדות שהן חייבי כריתות ממזרים הן כלילית בפרקין לפה לא כמכעו בה לישא נשים מבש לפי שהיו מולישי להם לותן הגלות מן הגרו ולותרין לעו שהמשפח זו מגרת עדוה שכתיבמה כאן וקס הין פוסלין טהרות אלו על גב זו שהיו מטמאין כליהם אלו לאלו׳

גמרא איבא מ"ד לא עשו בש כדבריהם דהא בה רובא ואיבא מ"ד עשו דכי אזלינן בתר רובא היכ' דכי הדדי נינהו הכא בית שמאי מחדדי טפי׳

פירוש דכי קלקלי כיקלו כמכמה׳

שאלן את רבי יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת בית שמאי ובה והלכה כדברי מי אמר ליה מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים בין שתי מחלוקות גדולות בין בית שמאי ובין בה מתירא אני שם' ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית עכמאי מבית צבועים ומשפחת בית ק קופאי בן מקוששש שהן בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח׳

בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה להכמים מפני שהכם גדול היה וזקן ועיניו כהות מלבא לבית המדר׳ אמר מי ילך ויודיעו אמר להן רבי יהושע אני אלך ו ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי רבי עקיבא הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה ליה רבי הכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע והושיבוהו על מטה של זהב אמר ליה רבי אמור לתלמיד אחר וישב אמר לו מי הוא

אמר לו ר׳ אלעזר בן עזריה אמר לו ויש לו בן לעזריה:
חברנו קרא עליו המקרא הזה נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפשו והושיבו על מטה של זהב אמר ליה רבי אמור לתלמיד אחר וישב אמר ליה ומי הוא אמר ליה עקיבא בן יוסף אמר ליה אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל קרא עליו מקרא זה טוב שם משמן טוב והתחילו מסבבין אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמר לו צרת הבת מהו אמ׳ מהלוקת בית שמאי ובה׳ הלכה כדברי מי אמר ליה הלכה כב״ה אמר ליה והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמר ליה חיי רבי סתם שמענו אמר ליה אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכו׳ לפי שיש עמו ש׳ תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעידני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ומקבלי׳ גרים מן הקרדיים ומן התרמודיים׳ תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו בשלשה פתחי׳ פגע בו בר׳ עקיבא אקשי ליה אוקמיה אמר ליה אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועה בקר אמר ליה ר׳ עקיבא ואפילו לרועה צאן׳

פירוש יכונו כמו ותכן נגלגלתי לתכיתלך לשון רבוי
שמן כבי גרות שבשלו לשוק בכה ובימי רבי
דוסא קותנו לחמין של רבי דוסא שהיה מתלמידי בה היתה כ
כלתגן לקמן ועשו על פיו ובכנו כן: שהכם גדול היה ובכורים
מכמיס שהוא התירן: קמו עמדו מלרות: לחמ ליה רבי יהושע
לרבי דוסא ר׳ לחום לתלמידך לחמ ויאמ: דוסא התירן שמעתם
לו כן הכיכים בלא דוסא שמעתם: סתם שמענו כן הכביכם סתם
ושמו לא הזוכר: נכנר שטן הוא תריף ושמח על שמועתו ושמח
מעשה ולימו של ב מחמועתו לעשות כרצים: עמון ומואב שבשים
בלרים בארץ עמון ומואב שביבם משה מסיחון וכתקבלו בקדושת
ארץ ישכל ובעבור בבית שבי בטלה קדושתן וחוזרין הם בשביעית
ותקנו להם מעשר ראשון ומעשר עני דבשנית כלמפרע לקמן
מעני פרכנית עבדים שבארץ שלין להם חה לאכול בשביעית לפי
שהטל לקט שכחה ופאה והולכין שם ובוללין שם לקט שכחה
ופאה ומעשר עני: ומקבלי׳ גרים מן הקרדיים ובולי ולא לחמי׳
ממוזים הן מבבות ישראל שבאו עליהם גרים לאיכה ישראל בבנן לקמן
לשבלי: פגע בו יוחנן בר׳ עקיבא׳

תוספות יבאו בר׳ פתחים שלא יתבאם אחד ויקפחם
בהלכות ויטעו לקטע הלכה כמותו לי
כמי יבאו בשלשה פתחים כדי שיתכאוהו ושמעו תשובותיו׳

רבי יוחנן וסביא אמרי תרוויהו אין מקבלים
גרים מן התרמודים פליגי בה רבי יוחנן

וסביא חד אמר משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלם בשלמא למאן דאמר משו׳ עבדי שלמה קסבר גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אלא למ״ד משום בנות ירושלם מאי היא פליגי בה רב יוסף ורב כהנא ותרויהו משמיה דרבה בר בר חנה חד אמר תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי קשתויי וחד אמר תריסר אלפי גברי ומיניהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו גוים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלם לקיים מה שנאמר נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן פסוק זה שר העולם אמרו היתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם מאן אמריה אילימא קבה מי איכא זקנה קמיה ואלא דוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא שם שר העולם אמרו: ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן מ״ד ידו פרש צר על כל מחמדיה זה עמון ומואב בשעה שנכנסו גוים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס״ת אמרו זה שכתוב בו לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳ ישרף באש צוה ה׳ ליעקב סביביו צריו אמר רב כגון הומניא למחם נהרא׳

פירוש עבלי שלמה שבשלו בבות ישראל מחמת עשרן
ולליון שם בחוקת גוים וקסבר גוי ועבד הבא
על בת ישראל הולד ממזר: משום בבות ירושלם לקיים מפרש לה
בבות ירושלם בחוכבכה שבחום גוים ובחום: הכא לאלא ליתל
משום בבות ירושלם מאי היא: קשתויי מושכי קשת: כעב הייתי
לייבי לאלכריה הלי לעשל בקט ליה הכא: שר השלם מלאך
הומבית לפוס בהרא בהומבית גוים הם ומביבין לבבי פוס בהרא
שהם ישראל עבייס׳

תוספות רבי יוחבן וסביא לחמי לין מקבלי׳ גרים מן
התרמודיים׳ תי׳ היכי פליג רבי יוחבן
לחמי שבשיל ושמע שבר רבי יוחבן שלא לחמה אני משלם: פסוק
זה שר השלם לחמו ק׳ לרבי׳ תם לעשה הפייט השר המשרת בעב
בקרא הוא מטטרון הבכבד והבורא שלמה מטטרון הוא שר ה
השלם שבקרא בעב ובפייט לחמ יפל תוקף מטטרון שר הבהבך
לשם מבשר משמע לשבוך הוא מטטרון ולי לפשר טיהא חבוך שר
השלם ולא בשברק אלו טרפות לחמי לבשבת ימי בראשית פתח שר
השלם ולא׳ ישמח ה׳ במעשיו וחבוך לא היה במעשה בראשית ואל
למטטרון לין זה שר השלם ולא לבקרא בעב לא משום לכתיב
בעב הייתי גם זקבתי שלא בעב שבן היה שמו ובפסקתא בעם שמות
שלו מטטרון מוכה כמי בעב: ועוד לאבדות חולקות זו על זו
ובלר יש לומרי לחבוך מת וכלמתבבאין כי לקח הוא לחי לחית
יתיה ובביש מקבת לרך לחן משתיו לבבבם לבן עבדן בחיין׳

ביצד פרק שני

איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי
קרי ליה איסור קדושה אמר אביי כל
המקיים דברי חכמים נקרא קדוש אמר ליה רבא וכל

שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי רשע
נמי לא מיקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך׳
אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנא׳
כי את כל התועבות האל עשו אנשי
ויקרא יח הארץ אשר לפניכם האל קשות מכלל דאיכא רכות
ומאי נינהו שניות ומאי משמע דהאי לישנא דקשה הוא
ישעיה כו דכתיב ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דרבי לוי
דאמר רבי לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של
עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן לה אל קשה
ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה ההוא
למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר
בתשובה הני לא אפשר בתשובה׳ דכתי׳ פ׳ רב
קהלת יב יהודה אמר מהכא אזין ואקר תקן משלים הרבה׳
אמר עולא אמר רבי אלעזר קודם שבא שלמה היתה
תורה דומה לכפיפה שאין לה אוזנים עד שבא שלמה
ועשה לה אוזנים׳ גם דעירובין פ״ב׳ רבי אושעיא אמר
משלי ד מהכא פרעהו אל תעבור בו ושמה מעליו ועבור׳
אמר רב אשי משל לרבי אושעיא להד׳ לאדם משמר
פרדס משמרו מבחוץ כולו משתמר מבפנים שלפניו
משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי בדותא
היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות
ויקרא יח פגע בערוה׳ גופא רב כהנא אמר מהכא ושמרתם את
משמרתי עשו משמרת למשמרתי אמר ליה אביי לרב
יוסף הא דאוריתא היא דאורית׳ ופרשו רבנן כל התורה
נמי פרשו רבנן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא׳

פירוש לישנא קדושה זה פי׳ על שם שנאמר במשכן
כל שים בו לישנא קדושה מולנת ולא מתיבמת
ופירשו בגמרא מאי לישנא קדושה שכיות וכו׳ קדש עצמך לעתוד
ולהזהיר אף כמותר לך להוסיף לך שכיות סמותרות על העריות
כדי שלא תבא לידי ערוה׳ האסורות מן התורה׳ כי את כל
התועבות האל גבי עריות כתיב למטה מכל התועבו׳ הקשות מכלל
רכות וקלות מהן ואסורות: אלה במדות כתב כי תועבות ה׳
אלהיך כל עושה אלה כל שעשה עיל ומלקלקל יותר משל עריות
מכלל דהאל לאו קשה קרי ביה אלה כתב אלה מכל התועבות האלה
וכדרבי: עריות לפשר בתקף כל זמן שלא קוליד ממוך יפרוש
ממנה ויתחרט לכל מדות גדל את הרכים קוף ואיכו יודע למי
יחזיר ואף על גב דקיימא לן יתקן כתם נדכי לגוי תשוכה
מעבירתו קוף: לישן לשון לחזיק בית למחזיק כדלמרי׳ בעירובין
ליתי דעת את הקטן דלמתרגם בפיתי טינא ואסכרא בדלמי נמי
מילתא ממילתא ומזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה
גבי זהיר בדברי סופרים יותר מדברי תורה ונזר על השכיות:
לחזקים של קופה לאחוז בהן הקופה ומשתמרת שלא תפול הכי נמי
ע׳ שכיות מתרקקין מן העריות: פרשתו הגדילהו לישוב
וזוסף עליו כדי שלא תגבור בו כמו גדל פרנ: ושמרתם את
משמרתי גבי עריות כתיב׳

תוספות רבי יהודה אמר לישן ומקר ומא דלמר בפ׳
לעירובין בפ״ב׳ שתקן שלמה כי ועירובין ינחת
בת קול ואמרה וכו׳ ולא מסיב שכיות שמא מקר בת קול תקכם׳

רבי נחמיה אומ׳ א׳ גרי אריות וא׳ גרי חלומו׳ ואחד
גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו
בזמן הזה בזמן הזה סד׳ אלא אימא כבזמן הזה ואף על
פי שכבר העלו הלכה כדברי האומר כלם גרים הם
אפ״ה הנטען מן הנכרית ונתגייר׳ אסור לכנסה לכתחלה
משום דרב אשי דאמר רב אשי הסר ממך עקשות פה
ולוזות שפתים הרחק ממך׳
מגלה יג
תנן רבנן אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא
בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי ש
שלמה אמר רבי אלעזר מאי קראה הן גור יגור אפס
מאותי מי גר אתך עליך יפול׳ מי גר אתך בעניותך הוא ישעיה נד
דעליך יפול אבל אידך לא׳

פירוש גרי אריות כגון שהיית לכתיב בספר מלכים
וישלח ס׳כם את הלריו׳ וכתגיירו כלכתי׳ בהם
בגלות שומרון: מרדכי ואסתר וכבים מעמי הלרץ מתיהדים:
בזמן הזה ס׳ל כל הכי למקמי הכי לאו גרים כגון בבוזר לרץ
וכיוצא בו: בבזמן הזה שלא יעשה מחמת שרירה: ולזות שפתים
הרחק ממך לשתו לאמוזקי לקלל קמא: הן גר יגור הכא
לשתגייר יגור לשם מלותי בשל שלין לכי עמכם מתגייר לקייבו
בזמן הזה: מי גר אתך בעבייתך בשבר אמרתי לך עליך יפול
לעולם הבא יפול יבוא כמו על פבי כל אחיו בכל יפול מנדך אלף
תוספות לא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמ׳ מפיהי
הנתי וכת פרעה דבימי שלמה לא קשה
למלי הוא טעמא שלא משום שלמן מלכים והכי לא נהיבי לכל
קשה לשמרי בהעלך גבי מעשה לבבשבים דבימי דוד כתוספתא
גרים על ישראל קין אלף ו׳ל דמעמן כתגייבו כלאשכחן גבי
מרדכי ואסתר וכבים מעמי הלרץ מתיהדים: ויש לפרים שכתא׳
כאן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה שלא שבעשו גרים
גמולים והקיל לבב לשבת הקוף לשתי לקמיים לכלל ואמר נהיבי
עכ״ם לעשות כב בעוף היה הלל לסופו לעשו׳ לשם שמים וכן הקיל
לשתף לקמיים לבבי נהיבי עכ״ם שלשבח לאותו תלמיד׳

ארבעה אחין

אמר רבי יצחק כל מועכות של בית ר׳ תמר
שמן ולמד נקרא שמן תמר עש תמר
שמיעכה באצבע והא הוו ער ואונן שלא כדרכן שמשו
בשלמא אונן כתיב ביה ושחת ארצה אלא ער מ״ל אמ׳ כריתות לא
רב נחמן בר יצחק וימת גם אותו אף הוא באותה מיתה
מת: בשלמא אונן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער
מ״ט עבר הכי כדי שלא תעבר ותכחיש יופיה׳

פירוש כל מועכות של בית רבי המשיכות בתולותיהן
כלנבעותיהן תחר שמן עש תחר שמיעכה
כלנבעותיהן קודם ביאה ופתחה פתח וקוה ליה כב׳ ביאות דבביאה
כלשונה לא מיעברא׳

פרק החולין

תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה משום שנאמר אל תחרוש על רעך רעה׳

תנו רבנן גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דווים דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באים עליהם אם אמר יודע אני ואיני כדי מיד מקבלין אותו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ס״ד דאי פריש נפרוש דאמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת דכתיב וגלוה הגר עליה ונספחו על בית יעקב ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני מאי טעמא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוט ולא ניתן להשבון ומודיעין אותו ענשן של מצות אומרין לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו אכלת חלב אתה ענוש כר׳ חללת שבת אתה ענוש סקילה וכשם שמודיעין אותו ענשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן אומרי׳ לו הוי יודע שהעה״א אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולין לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענו׳ ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו׳ אמר רבי אלעזר מאי קראה דכתיב ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה אמר׳ לה אסיר לן תחום שבת באשר תלכי אלך אסיר לן יחוד באשר תליני אליו מפקדינן שש מאות ו״ג מצות עמך עמי׳ אסיר לן עז ואלהיך אלהי׳ ד׳ מיתות נמסרו לבית דין באשר תמותי אמות׳ ב׳ קברים נמסרו לבית דין ושם אקבר מיד ותרא כי מתאמצת היא׳

פירוש מפורסם שפלים כמו מפורסי בקל כפיית כלי ויכוי כלאי ויכוי לאוי להשתתף בנכסים ומי יתן ויזכה לכך: לאי פריס כיפרו׳ ולא לימכת לן לאמר מר קשים גרים לישראל כספחת לכתיב וכלוה הגר עליהם וכספחו על בית יעקב: לשון ספחת שלומדין מעשיהם הרעים ולומדין ישראל מהם לו מוכיחין עליהם בלימוד והתר: ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה שלא יאמרו עכו״ם הללו הלוקטין פאת שדי נזלכין הם ושמחין עליהם להורגם בדיניהם שכבר הם חוזרו על הגזל כשכללו ואוקימנא זו בי מיתתן לא כבו התרא׳ לפי׳ כן הם נהרג על פחות משוה פרוטה דגוי קפיד על דבר מועט ולגבי ישר׳ חויל מחילה ולא ניתן להשבון ואיכו בחזקה שלא בהרג דגבי ישראל כתיב וסניא לת הגזל אשר גזל לכל בכי הת׳ כשכללין לוקיכיתן זו מיתתן וכיון שנהרג על ג׳ מ׳ מצות נהרג: ליישכ לאוקימא מודיעין לוחו עון לקט שכחה ופאה לוקיל וסם מקפידין על ס׳ שמעון כך כלאתי׳ נהרג על פחות משוה פרוטה מודיעין לוחו

פרק רביעי

עון לקט שכחה ופאה שמע יחזור בו מלהתגייר׳ ולשון זה עיקר לאי משום דשמע קמא מאי לשון עון לקט שכחה ופאה יודיעוהו שפופו שילקטו עכויים בשלהו: לא רוב טובה לפי שיכר הרע מחזר לאוקימה כלאתי׳ במסכת פוטה ושמע תזוק לעתן עלייהו ויטעלו: ואין מרבין עליו לכריס לאיים עליו שיפרוש: לאסיר לן ייחוד להתייחד עם לאשת איש׳ ב׳ קברים ג׳ לכפקלין ולכשרפין שהשיש בעבירות חמורות וג׳ לכהכיגים ולכחכיקים שאין מיתתן חמורה ואיכן רשעים כ״כ.

תוספות קשים גרים לישראל כספחת לפי שאין בקיאין בהקדוקי המצות ויש״ל לומדין ממעשיהם ובמסכת כלה פי׳ בקונ׳ שול לשון לאחר מפום לכל ישראל עבירים זה בזה וקל׳ לכך לפי שלא כאלאים מפני פלא היו עבירים על הגזילה לפי שסיפר התם עבירות של עבר הן ועוד יש לומר דקשי גרים לישראל לפי שמתערבין בהם ואין שכיחה סוכה אלא על מצפחות המיוחסות שבישראל וים מפרשים לפי שביותר הוזקה יש״ל על הגרים ואין יכולין להזהר מלוכלתן׳

תנו רבנן ועשתה את צפרניה רבי אליעזר אומר תקוץ רבי עקיבא אומר תגדל׳ תנו רבנן ובכתה את אביה ואת אמה רבי אליעזר אומר אביה אביה ממש אמה אמה ממש רבי עקיבא אומר אביה ואמה זו עז וכן הוא אומר אומרים לעץ אבי אתה׳

פירוש תקון לנפורניים קלי ולף על גב דלאו כיוון נזכת הכתוב היא׳

תוספות ב׳ לאליעזר לומר לניה לאסכר קלי פליני לי כמי כפקל מיכה לאם מתו לניה ולמה לו כתניידו ולינן פירש לרבי עקיבא נכיכה שתכתוב בעז קולס שתבעל לו׳

תניא רבי חנניה בנו של רבן גמליאל אומר מפני מה גרים בזמן הזה מעונין ויסורין באין עליהם מפני שלא קיימו שבע מצוות שקבלו בני נח׳ רבי יוסי אומר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי לא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל׳ אבא חנן אומר משום רבי אליעזר לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה אחרים אומרים מפני ששהו עצמן להכנס תחת כנפי השכינה׳ אמר רבי אבהו ואי תימא רבי חנינא מאי קראה ישלם ה׳ פועלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה׳ אלהי ישראל אשר באת לחסות תחתיו׳

פירוש שלא קיימו שבע מצוו׳ בעודן גוים ועל הסתפק לא ליפרעו מיכייהו לפורעניותם ונזוקי להם לעתיד לבא כשהתייהין בפרעון מהם כדי למרק חוטאתם בקטן שכולל ויכול כעבם לשכעבר׳ מיכאל מיכאל ניכם ופורעניות לאמור עליכם׳ לשכר בלות שמיהרת ולא לאיחרת׳

תוספות שלא עושין מלאכה שלא מיכאל נפרק בהי״ה פוטל משמע שמניהם רעים וכפר׳ כשם משמע לשכיהם לשבח ולוה לי למלאכת המקום ומיכאל המקום שוו תרוייהו לשבח מלאכ׳ לשם ומיכאל שלם תרוייהו לגרשותא לו כתו שמיל׳ שם בקונ׳ מלאכת שכר וכגון שלא לא יהיה לו שכר

תוקף על הרשעות. ואין שפה אלא עם לקבל פרס ומיכל
היינו מילת שכם אבל הכא קשה לקט מלקט לשכח
ומילקה לגבינותיה והוה מצי למימר ליבעי לו תרוייהו לשכח:
אשר בשלח לפקוח פיקוח שמיטת ויתיה לכפרק מי שלמר
הריני כזיר ושמע מכאן ואמר ואני לומר' לדות בת בתו
של עגלון נכו של בלק מלך מואב היתה וכשתפשוט שבועתו של
לקוד שהלא עגלון על סוף ימיו של לכאן לקיבו טוען תמנע יותר
ממלחים שכם ולעת וקבתו בשלח לא' לבלתי לבת לאחרי הכמוהים
ויש לומר לבת בתו של עגלון לאו דוקא של כלומר למולטו היתה
כמו כן כן נכו של כמהול הרשע ובקו' קרי לה כערק:

תניא שמעון בן עזאי אומר מצאתי מגלת
יוחסין בירושלם וכתוב בה אישה פלוני
ממזר מאשת איש וכתוב בה משנת ר' אליעזר בן יעקב
קב ונקי, וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה, אמר
ממות לג רבא מירן דייניה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר כי
ישעיה ו לא יראני האדם וחי ואת אמרת ואראה את ה' יושב על
לכתים ל כסא רם ונשא משרה רבך אמר אין כה' אלהינו בכל
ישעיה כה קראנו אליו ואת אמרת דרשו ה' בהמצאו קראוהו,
ממות לג משה רבך אמר את מספר ימיך אמלא ואת אמרת
מלכים ב כ והוספתי על ימיך חמש עשר' שנה אמר ישעיה ידענא
ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה לישוויה
מזיד אמר שם איבלע בארזא אתיוה לארזא ונסרוהו
ישעיה ו מטא להדי פומא נח נפשיה משום דאמר ובתוך עם
טמא שפתים אנכי יושב מם קשו קראי אהדדי וארא
את ה' כדתניא כל הנביאי נסתכלו באספקלריא שאינ'
מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה,
שם נה דרשו ה' בהמצאו הא ביחיד הא בצבו' ויחיד אימת אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשר' ימים שבין ראש
השנה ליום הכפורים, את מספר ימיך אמלא תנאי
היא דתניא את מספר ימיך אמלא אלו שני דורות וכה
משלימין לו לא זכה פותחין לו דברי רבי עקיבא
וחכמים אומרים זכה מוסיפין לו לא זכה פותחין לו
אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך
שנו שני אמר להם משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא
מלכים ב יג עומד ומתנבא הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו
וערייו לא נולד מנשה, ורבנן מי כתיב נולד מחזקיה
לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאיש אחרינא,

פירוש מגלת דבי אליעזר קב ונקי קב מלא קטנה
כלו' כתקומו מועטים הוא כזכר במשנה ונקי
בכל מקו' שכזכר הלב כתוב: תירץ רייכיה נכנית שקר: בהתנאו
משנה פעמים שהיו מצוי: אחלא לאו לשון תוספת אלא
אלא יותר: ידענא כי' בתשנה אלא מקבל תירוצו לטעמא אלא
קטיל לי ואי לימר ליה ולא מקבל ליתוייה מזיד הכרינתי לעכשיו
שכוב הוא להו רבני כלין מוטב שתכרת תעבירו: כי מטא כרגע
לבדי פומא דישעיה בקרוקו לפומיה וכה ליה בפשיה ומשום הכי
מיעבד לבקורי פומיה משום דקבנהו ליטרא עם טמא שפתים
מלעיטו שלא נוח לו הקב"ה ולא מקמת תוכחה לכתיב ואומר:

כתובות בתפקלרי' שהיה מלויה ובטוחים לרשות ולא רצו:
משה לתפקל בתפקלריו המלויה וילע שלא רצה לעבור:

והרמבן אל כתב במלוטין ואל כל הכתיבים כאן
כולי פירוש מכאן אל כל הכתיבים כולם
כתתכלו בשלוחה מלויה וכלמה לשם שהלו מרמה וזה כתו שלם
שלומו כחוש וכולה הכמוך כלנו נגוה והל' כב' וכיוצ בהן ומיכו
כן וזהו שכתוב וכיל הכתיבים שלמה מרמה שכוזין למין הים
ולא עיקר ומשה כתתכל בכבוד ובקול הקשיבה בתפקלריו
המלויה מלמודי הקשיבה ובקש יותר ולא נתן לו וכך מפורש
בהגדה סיקרא: ומכל מקום לין שם מצורר שהריי יחוקל שהיה
במרכבה לא הזכיר אלא רוח גדולה ועבן גדול ואש מתלקחת
ומיתוכה כעין החשמל אבל לבני קהל וקבוד הגדול מזיו
הקשיבה לא כיתבה רשות לכל בריה להסתכל בו וכן לכל מי שהוא
קבה ומבין מדעתו אבל לפרש יותר בקול הקשיבה לא כיתבה
רשות לכל בריה. אלו לבני ל"מ אל. ובעבין קול כתב כל' אל
בתפקלריו המלויה ושלוחה מלויה: ומפי שהוא למת כל
הכתיבים בתתכלו בעין ולאו בעין ומלמה בכוד ה' כלפי ל
לוכלת וזהו שלמר הכתוב וכיל הכתיבים למלמד:
לעתי עבירות לעת שני הוא שלמר הכתיב לשכ עין בעין בלמה לתה ה' שלעין
עין במקלן בהיכה מפוקים הוא כמו מלמה ולשכ משמש בלעין
לשל ופירוש הכתוב הזה למר משה רבי' עם להקב"ה הלא שמך
הגדול בקיבו הפשם הזה כי המלמה שהמלכבה שהוא בלמה הוא
שמך הגדול ויתב' והכי לתה לכך לכבשת ישראל ולי לימה לכלותם
כי שמו בקיבו לכל משה בתתכל בתתכלריו המלויה הפתבלות
הלעת שהוא תפלרת ישראל ומבע ממכו מלמה מכיס שלמר כי
לא יבלכי הלשם ומי: ולכי ילעתי בעלי מי של כלן לעון הלשבן
לל: כתוב לפי' לל שבי דורות שכיס שפוסקין לשלם בשעת
לילתו: משלו הוסיפו לו אלא שמתחלה היו רוצין לפחות משכיו
תלע שמתחלה בשבולך בפקו לו כל לותו תוספת שהבי בכיה
כתבכל כימי יבבשם שכיס הכיה קודם הבה בן בולד לבית דוד
יהשיהו שמו ובשעת מולין של מוקיהו עלייהן לא בולד מבשה
שמעמו יבא יהשיהו הוי לומר בשעת מולין נזדו לפחות משכיו
ובשובה השלימו לו:

תוספות לשוייה מוזד מלא שהיה להשיבו לבשה
כמי כתיב וילכו את אלהי ישראל: מוסיפין
לו והא לחמי' כמועד קטן בכי מיו ומוכי לאו בוכות' תלוי מילת
אלא כמולא פעמים דוכות גדול מועיל כדאמרינן בשבת אין מזל
ליבשל ומי' לא שכיס שיהיה המזל כדמוכח בתעניות גבי עובדא
דבני אלעזר בן פלת: הוסיפו לו וקאלי ליה תוספת לפי מה
שבנזד לפחות על ידי עון והא לחמי' בפרקין קמא דמגילה גבי
מרי מגדלא בשיא כי מוכיח בובבא מכבי' דמיעבר למילי מוסיפי'
ליה אלי לבישא לפי' לבני עקי' לאין זה תוספת כיון שבנזדו לשום
אלא תלע שקפי בשיא עומד. ואם תאמר והלא אם לא התפלל
מוקיהו על עצמו היה מת ויהיה בטולה בעלה שלא עב אין הבכיא
מתבבא שלא היה שהלוי להיות אם לא היה מוטל אם כן היכי מוכח
מבאן למשלו הוסיפו לו לשילו לא הוסיפו לו משלו ואיה בבר כל
שבותיו שבנזדו לו מה שלא בתקיים הבטוחה לפי שחטא ולאו לא
חטא ובשל אשה בשיכים הרשעה' היה מוליד ולאי לשמע הדורות
בנזדו לשולד בלותיו הזמן ובלותו הפרק שהם בולדים ובשני ס
תוספת בנזד לו להוליד מבשה:

פרק הבא על יבמתו

תניא

פרק ששי

תניא וכל אשה יודעת איש בראויה ליבעל הכתוב מדבר אתה אומ' בראויה ליבעל או אינו אלא נבעלה ממש כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו וגומר הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר, מנא ידעי אמר רב הונא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא העבירום לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראויה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בידוע שאינה ראויה ליבעל, אמר רב נחמן סימן לעבירה הדרוקן: שנת פ"ג כיוצא בדבר אתה אומר ומצאו מאנשי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעו משכב זכר מנא ידעי אמר רב כהנא הושיבום על פי חבית של יין בעולה ריחה מדף בתולה אין ריחה נודף, ונעבריניהו לפני ציץ אמ' רב כהנא בריה דרב נתן לרצון להם כתיב לרצון ולא לפורענות, אה במדין נמי אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפורענות לאומות העולם אפילו לפורענות,

פירוש הוי אומר מדקאמר קראי סלקי על כרחי ידעת דקקל ומאי לא ידעו לאו ידיעה ממש דאם כן לא מתכנן לוקי, דקקל אלא בראויה ליבעל הכתוב מדבר לכל מאי דאית ליה בראויה לידע קאמר: בראויה ליבעל אף על פי שלא נבעלה: כשהוא אומר וכל הטף אשר לא ידעו קאי אף אמאי דאית ליה בראויה לידע קאמר: אף על פי שלא ידעה קאמר הוי בראויה ליבעל קא משתעי קרא: פניה מוריקות כמה הוי: סלדון פניהם מוריקות שלא שנתנים עבירה מלכתי יכם נלעד כימי פלגש בגבעה שנתנו כל לכתי יכם נלעד לפי שלא נלו להלקם בשנתנו בניהן כשל' ומקרו כל שלא נבעלה ופתנום לכותיים משנתנו בניהן לנפיים.

תוספות בראויה ליבעל הכתוב מדבר ויודעת ליש דייקו בראויה לידעת ליש: והא דכתיב ממש דממש' לוק' נדולה דייקו משו' לניקראי קראי ומתוך כך מוקמיק' לבראויה ליבעל הכתוב מדבר דאי לא כתיב ממש אלא סתם וכל יודעת לא דאי קראי כמי בטף לחייבי וכטף יודעת הכתוב ומחייב יודעת יקיימו אלא נדולה אמילו אין יודע הכתוב. סימן לעבירה סלדון על ידי העבירה נא הדרוקן כדאמר' בפ' כמה מלקין וסלדון לאו דייקו יקרון כדאמ' בהדיוקא: אבל קנאים להדרוקן יבוקת פניהם כדאמרי' כל שפניה מוריקות.

רבי שמעון בן יוחאי אומר קברי גוים אינם מטמאי באהל שנאמ' ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין העולם קרוין אדם,

פירוש אין מטמאין את האהל עליהם: אתם קרויין אדם וגבי טומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל: ובתוספתא דאהלות פרק יש מתים הכל לטומאת העולם כגון גויים ואין נראין לכתבו הכא.

תניא אין בתולה אלא נערה, וכן הוא אומר והנערה טובת מראה מאד בתולה,

פירוש כתבתי הכרייתא הזאת ללמוד ממנה את כמה פניה דיתה נקרא כשנשתנת כאשר כתבו התוס' לכאורה משמע לקיתה כעבד. ובסדר עולם כתיב לקיתה את נ' שני ובספרי מוכח לקיתה את ל' שני ובתבו לנסוף לקס מדכתיב מלוקיס זה על זה:

אמר רב נחמן אמר שמואל אף על פי שיש לו לאדם כמה בני אסור לעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו, תניא נ' דברים עשה משה והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האשה וכולי, שנת פרק רבי עקיבא,

א"תמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמ' קיים פריה ורביה רבי יוחנן אמר לא קיים רב הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף שנאמ' כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי כדכ' בפ' ובעו פק' ורבי יוחנן אמר לא קיים פרי ורבי לשבת יצרה בעיא והא ליכא,

פירוש משום דכל אסי כלומר טעמא לפניה ודניה משו' דכל אסי והאי כיון דנטלו על ידו מכשמו שכלוכר לותו שמשו נף הכי קיים מצות פריה ורביה:

תניא רבי יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בני בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגומר כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה אם שניהם כאחד טובים, רבי עקיבא אומ' למד תורה בילדותו למוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגומר, אמרו ב' אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפטרס וכולן מתו בפרק א' מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה לרבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם העמידו תורה באותו שעה: תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואי תימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא אמר רב נחמן אסכרה,

פירוש לשון לעגה לשון זקנתו לי זה יכשר לי זה זכר יקיים קטן וירק שמיס ומתקיים: מגבת על לנטיפטרס.

אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתי' לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה ובלא חומה בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי וגומר בלא חומה דכתיב ונקבה תסובב גבר

רבא בר עולא אמר אף בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך וגומר׳

תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ׳ תנו רבנן האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה׳ יענה תשוע ויאמר הנני׳

פירוש כיתך לחסך. לחסן ליון עזרתי בי לחסך דכתיב עזר כגבור מיל תוסיף כלחם ממכי שנריך לעסוק בגרכי ניתי ותלמודו משתכחת: וידעת כי שלום לחלך כזמן שיש לך לחל ואין לחלו חלה לחתי שבת שמו לכם לחלכיכם יותר מנטו דזילותא לחתתא קשיא מדגנב: והכוש לת בת לחותו ניענועי לדם רבים על לחותו יותר מן לחיו ומתוך כך כמנא מחכה לת לחתי: לו תקרא לשל מיכיה כתיב כי תראה עדום וכסיתו תייכו דוקק עבי ומכשרך ג תתעלם והייכו לוכה לת שכיניו שהם כקרוביו ומקרב לת קרוביו וכושא לת לחותו׳

תוספות סמוך לפרקן לכביו כמי קלי כלחמי׳ בהכשרפין ולף על גב דקטן לא תקיכו ליה רבנן כישוחין כלחמי׳ לקטן פר׳ לנמכה חת להכי תקיכו ליה כישוחין לנא תיהוי בעילתו בעילת זכות: והכושא לת בת לחותו פל שהם דהקם לת מזלו כלחמי׳ לוכ בניס לומים לנחי הלם עכלל שהם כאלן. ולקטן פר׳ כוסלין על הלוכה כתנו שהם ריבם דלוקק בקט לת לחותו לכל לת לחיו ליכו שהק כל מנוק למנטל מנו׳ יבמין עכ׳ מלוה פלע לעבי מקשה לת דכתיב למנגה למרי׳ ומנלוהו גדות רבות ובעות זה למחניה מעות לעבי בשעת דוחקו ולוה לת בשתם מייכי שהוקל ממכו המוכל מם וזקוק למכור ביתו לו שלהו על כך וזה מחניה לו מעות ולם לא היה מוכח למכור היה מקל מעליו והייכו גדות רבות שנריך למכור בזול ומפסיד הכל ומסיק עלה דהייכו לחמי לכשי וזוק לעלמא לא שכיח כלומר לקנות תשובה אין ממניחין לו מעות לתליתא שכיחה כשהוקקין לוה למכור כמו תלוה וזבין ולבי פירם שם נעבין לחמר.

אמר רבי אלעזר כל אדם שאין לו אשה אינו אדם שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם אמ׳ רבי אלעזר כל שאין לו קרקע אינו אדם שנאמר השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני אדם׳

ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו׳ זכה עוזרתו לא זכה כנגדו׳ ואיכ׳ דאמרי ר״א רמי כתי׳ כנגדו וקרינן ביה כנגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו אשכחי׳ ר׳ יוסי ל״א יהו כתי׳ אעשה לו עזר במה אשה עוזרתו לאד׳ אמר ליה אדם מביא חטין חטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו׳

ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב ואת הפעם עצמי ובשר מבשרי מלמד שבא אדם על כל בהמ׳ וחיה ולא

נתקררה דעתו ער שבא על חוה ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב ונברכו בך כל משפחות האדמה אמ׳ ליה הבה לאברהם שתי בריכות טובות יש לי להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל׳

פירוש כנגדו מלוקק עליו ומותרת לבניו: כתיב כנגדו מכלל כתיב יול לשון נגידת למלכות. מיהים טעם כתיב זאת הפעם מכלל לפעמים לחניס שהם ולא עלו כלעיתו: שתי בריכות כתו מבריך הנהן: רות המואכיה ונעמה העמונית ינלו מהן מלכים וכניאי׳ כעיתה לחתו של לחבעם ויבח ממכה סוקים ולפל ויהושפט כליקי׳ נמוסים ויעשיהו הכניח לקחר מר לחזן ולחניה לחי קוו׳

תוספות לפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא עכל לריטת לפילו הנך שלין שחדין לגלן מעטים כלרן.

ואמר רבי אלעזר עתידין כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנאמר וירדו מ מאניותיהם כל תופסי משוט מלחים כל חובלי חיים על הארץ יעמדו: ואמר רבי אלעזר אין לך אומנות פחות מן הקרקע שנאמר וירדו׳ רבי אלעזר חזייה להההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותייא אמר ליה אי תשדייה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לבניי שבילי חזנתו דקא נייפין אמר להו אי תנופי אתינפן הפוכי בעיסקא טב מינך: אמר רבא מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא ותפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמא ליה תיריה ואמר רב פפא זרע ולא תזבין אף על גב דכי הדדי נינהו הני מברכי׳ זבין ולא תידול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא מתרמי ליה כדבעי׳ טוס ולא תשפיץ שפיץ ולא תבני שכל העוסק בבנין מתמסכן קפוץ זבין ארעא מתון נסיב אתתא נחית דרגא וסיב אתתא סק דרגא ובחר שושבינא׳

פירוש סיעמדו על הקרקע יכיתו לומכותם לעכום כחרים ובקניך: וילכו מלכיותיכם כל תעסקי משוט על הלקן יעמדו וילכו לשון יכילה עכיות.

תוספות לין לך לומכות פחותה וכו׳ לף על גב דכי מלעזר נופיף קלמר לעיל כל לדם שלין לו קרקע לין לך לומכות פחותה מזו כיון שילוד בן ונם לנוכך מזוכותיו כלמר כל פעם בסתוך זכה ולא תזכה ומייכי כלדם שעיקר לומכותו בקרקע עכ.

פירוש לשלי כיון כבכא זכה כבוד: לף כבכא מכיסם כתו כבוד ותכי וכתב דמכי׳ תעלא מכי כבכא לפותי׳ לכוחב העלונה: לי תשלי׳ לחוכך כלומר לפילו יחזור ויקריבנו לף יעשל כלום לפי עסקו לחשבי בעסקו טוב לכבוים יותר. לקו כייפין קבוס מכסנן זו בזו. לי תביפיכו וכתב שתתם

פנופסו ואין תשלת נכסים לפי פרקמטיא תביסיכו לסון הכיסי ב
במכיסה · תפוסה שסת שסכרם מועט ואוכל עשנים וקזיז בחלק
תפוסה יכל מן התבואה שלא הכיסה שלים : מנכיסין ליה לאלמנה
לשמור כל הלילה : זכיא תבואה לאכילת כיתה · ולא תזכין לא
תקנה תבואה מן השוק ואף על גב דכי הדדי כיכוו לפילו מקוין
כזול וקרקעך ליכו מצוב ואין לך שכר לפי השער לפילו הכי כפי
מיתבכין ברכה מצויה בדבר שאין לוקה בלמים ואין כלה מכר :
ברכה פוליון זכין ולא תילול מבר כלי תשמישך והשתמש בלמים
כפרקמטיא קולם שתנא לידי עבירה: ביסתדקי כלי קנית שתפיל
בלעז · אבל גלימא שאיל עשויה להתכבד בלביסתה לא ימכור
לילמא כי הדר בעי לה לא מיתרמי ליה הנהה כמותה · וכתשפו'
הקשו על פלגי דמאי שכח לנקט ביסתדקי טפי משאר מילי :
וכלאים לית בכפלא דתילול עבין לריגה כמו שתל דולבי בשוק'
כלומר קנה בגדים ולא תלכות כי יותר תדוים נקכין מבלריגה אבל
גלימא טוב לאהוב לילמוד לא מתרמי ליה כדכתיב : עבי תשפות:
טוס תרנוס של פתפס כמו שתמום פלגשים טמוכין פלשתאי :
עוס ולא תשכין אס יש לך חוב קטן כשתל דעוב שתום לותו
מיל ולא תדחיב בנקב לשפן בו טיט ולכביס ברכה ליסותו שפין
פלשתיך בלעז : ואס בעל כפס שתה להכלו בכיסיך ברכה בנקב
ושפכהו לחיות יפה : ולא תיכבי לא תפיל לת שכתל ותבכהו :
מתן כפיב לתתא שמתן על שתבזוק מעשים שלא תהא דעת ו
וקבטלנית : מות לרגל וסב ליתתא שלא תקח לשה תשובה מיכך
שמא לא תתקבל עליך · שושביכיך לוחם טוב כמוך לך לשם תשוב
להדבק לחכין :

אמר רבי אלעזר בן אבינאי אין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם והחרבתי חוצותם וכתיב א אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר · רב הוד מיפטר מרבי חייא אמ' ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשא ממות' ומי איכ' מידי דקשי ממותא נפק דק ואשכח ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רב הוד קא מצער ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדה ליה טלופחי כי גדל חייא ברי אפיך לה אמ' ליה איעליא לך אסך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לח אמר ליה היינו דקאמרי אינשי דנפיך מינך טעמ' מלפך את לא תעביד הכי שנאמר למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו : רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי לה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר אמר ליה דיינו ש שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא מקרי לידה רב יהודה לרב יצחק בריה מוצא אני מר ממות את האשה אמ' ליה כגון מאן כגון אסך אני והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין ארם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך ואמר ליה כגון מאן כגון אסך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במילה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא' רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא'

פירוש

כשכיל ישכ אל ליה לאס כלי שיקוכו בתשובה :
למימי מין קטכית : לאיך לס היה לומר כך
לכבו לומר לאמך לעשות עלשים והוא לומר לה עשה רימי
והיא עושה עלשים : טעמא מלכך פעמים שהכן מקני לת לכיו
לאי היה לי לעשות כן לכל אתה דבר אקר והתי לאמרו לשוכס
דבר אקר : כי הוה מסכח מידי דבר הילוי לה : מן המטע
הקרוב עביה : עכוני מיעברא במילה כומה לכנות ומעברת
על מלותיה : פומא לקבל ולנלף עת זמן שעורה כדי לנעבו
ומהדרא ליה גבא שלא לאחל עמו ומנעבתו :

אמר רבי חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה' ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה : כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה' אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגדה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה' הנך טביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא זו אשה רעה וכתובתה מרובה : במערבא אמרי זה שמזונותיו תלויין בכספו'

פירוש

מתפקקין כפתחין לפון ויפק כתו פוקקין
הקכין : נרתה כגלה תסה לתכית לאלה :
כתבריתה מקבלת תוכחה יותר · כסילתא קין · וכתכם לתהו
לדבר לטיתים לאחר כסוף פרקין כוסה לאם כתה כסיס על
לאתו עכ : כגריר יום גשל וכוס : לדף טורד תומר ואשת
מדינים כפתחים סוין סס · תלויין בכספו שתין לו זכיעה בקיקט
לכל סעה מיכר ולוקח שתא תיקר התבואה מו יכעלו סעבי
שכר ·

בניך ובנותיך נתונים לעם אחר' אמר רב חנן בר רבא אמר הב זו אשת האב' בגוי גבל אכעיסם אמ' רב חנן בר רבא אמר רב זו אשה רעה וכתובתה מרובה רבי אליעזר אומר אלו המינין וכו' אמר גבל בלבו אין אלהים במתניתא תנא אלו אנשי ברבריא ואנשי מסטנאי שמהלכין ערומי בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי ש
שמהלך

שמהלך בשוק ערום רבי יוחנן אמר אלו חברים אמרו ליה לרבי יוחנן אתו חברי לבבל שנא נפל אמרו ליה מקבלי שותרא תריץ יתיב, נזרו על נ' מפני נ' נזרו על הבשר מפני המתנות נזרו על המרחצאו' מפני הטבילה קא מהטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנאמר היתה יד ה' בכם ובאבותיכם אמר רבה בר שמוא חשוטי שכבי דאמרי בעון חיים מתים מתחטטין,

פירוש אין מלכים מי שאמר אין מלכים קדי כגון מחניים פרסיים רעיעס ומכזין ואיכן מכירין כבודן של ישראל. שנא כפל כפל מרוב נענר שהיו נכי היסיכה מסורין בידם: תמרו ליה מקבלי שותרא לבטל גזירתא: תריץ יתיב ושתק: תמרו ליה על נ' נזרו אמר להם מפני נ' עבירות שהיו בידכם בכל: נזרו על הבשר שלא יאכלו בשר שחוטה: אמר להם מפני שבידיכם שבידם שהיו נוהגים בהוכה זרוע לפניהם וקוראים: ששמחים שאתם שמחים בעבור שהיו ישראל שמחים ביום אידם שמתקבצין עמהם כדי שלא יהרגום אלא יהיו מתים בכבוד ובלוויתם בכבוד מתו ואתם חכמים כהם מטושי שכבי.

אמר ליה רבא לרבה בר מארי כתיב לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב ונבחר מות מחיים אמר ליה נבזזר מות לרשעים שלא יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם, כתיב בסס בן סירא אשה טובה מתנ' טובה וכתי' טובה בחיק ירא אלהים תינתן: אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו, אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה, אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילין לדבר עבירה כניצוץ מבעיר גחלתו, ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה אל תהי צר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא מצטער על עולם שאין שלו מנע רבי מתוך ביתך ולא רוכל תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף,

פירוש כתיב וכמחר מות מחיים כתיב דקהות קרע דקהות ל' ואיכן כיתבים לקבוצה קילך יכהו מחיים למות שלא יהיו כמחר לא שאמר שיהיו הן בוחרין מות מחיים שלא יביא הוא שאמר להו מוטב להם לרשעים שימותו מתם שיסיגו ויקיו: מספר ימיו כפלים כלומר שתם כחלקו ולומש לו כלו ימיו כפלים: מעשת חן של אחרים: רוכל המוכר בשחים לנשים להתקשט בהם ומכוי טו כיולוף. וכל בעלה טוענו בכינון שם מתכניר נחלת בן יגרו מכעיכו: ככלוב כן שופות. מחר מת ואיכנו בעולם ולא יכלה לומר שהוא מיכר וילא ודולג עליה וכמכת שמצטער מתחולל על שילם שלין שלו.

אמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי,

תניא ר' לעזר אומר כל שאין עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנ' שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו, רבי עקיבא אומר כאלו ממעט את הדמות שנאמר כי בצלם אלים עשה את האדם, וסמיך ליה ואתם פרו ורבו וגומ', בן עזאי אומ' כאלו שופך דמים וממעט את הדמות אמרו לו לבן עזאי יש נאה רורש ונאה מקיים נאה מקיי' ונאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להם ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה איפשר לעולם ש שיתקיים על ידי אחרים, תניא אידך ר' אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנ' שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו ורבו ונו', רבי אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכול' אמר ליה לבן עזאי יש נאה דורש וכולי,

תנן רבנן ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפים וב' רבבות מישראל הרי שהיו ישרא' אלפים וב' רבבות חסר א' וזה לא עסק בפריה ורבי' לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל, אבא חנין אמר משום רבי אליעזר חייב מיתה שנאמר ובנים לא היו להם הא אם היו להם בנים לא מתו, אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישרא' שנאמ' להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על מי שורה על העגים ועל האבנים,

פירוש טף פרעה שמונן כין מחכה שכיכה למלאכים ושם רומות וכשמות כתיכות שכבדלו מעשת ימי כרישית העתידות ליכתן בעופי העתידו' להבדלות שנאמר כי רום מלפני יעטוף הגשולה וכשמות שאני עושיתי יעטוף לשון עכבה כלכתיב והיה העטופים ללבן וביים מעשיי כגשולה כי לא לעולם תריב: ואתם פרו ורבו כתיב בתריה כתיב קילך כמי שעשה שתיכן הוא:

תוספות שיתקיים עי למחרים לעשה למשמע נפרק שעשה שכשה כתו של רבי עקיבא דקאמר סתם כריתה לרבי עקיבא עבדה ליה לבן עוזאי רבי הוא דאמרין כפק לפורוק לכשה ונרש:

אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקור היה שנאמ' ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנוכח מלמד ששניהם עקורים היו אי הכי ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, אמר רבי יצחק מפני מה היו אבותינו עקורי' מפני שהבה מתאוה לתפלתן של צדיקים, אמר רבי יצחק למה נמשלה תפלתן של צדיקי' כעתר מה עתר זה שמהפך התבואה בגורן ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקבה ממדת רגזנות למדת רחמנות אמר

אלמנה לכהן גדול

רבי אמי אברהם ושרה טומטומין היו שנאמר הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם, וכתיב הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנאמר ותהי שרי עקרה אין לה ולד אפילו בירת ולד אין לה,

פירוש ויעתר להם מיבעי ליה כשלמד לו למדת תפלת יצחק על לשתו היתה סייגו לכתוב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה ותהר רבקה לשתו ללמד לו למדת על עצמו היה מתפלל ולכתוב לשתו מתפלל שניהם היו נופלים זה מול זה ויעתר להם מיבעי ליה: לפי שלין דומה תפלתו שהוא נדיק בן נדיק לתפלתה שהיתה נדקת בת נדיק לפיכך תלה בו הכתוב: עיתר פעלה כלעז: מונבת כעשה לו זכרות נוקבת כעשה לה נקבות כמו לחי קדמי ושתיתי מים: אין לה ולד קרוי יתירה הוא לפי כתיב עקרה.

בימי דוד אימעוט שני דכתי ימי שנותינו בהם שבעים שנה,

פירוש זה נאמר בגמרא על מה שלמדו מהשיב דבר כי מה שהזכירו בהשבח בשלח ושהם עמהם שניים ולא ילדה וכו' היינו דוקא בדורות הראשונים שהשוכים שהשתיהם מרובות לכל בדורות לאחרונים שהשתיהן מועטות ג' שניים וכו' ואמר רבה עלה ליתבשו להני כללי מכלי מתביתי מלן תקין רבי והא ביתי דוד למעוט שכי: וכתבו עלה בתוס' לעגן לפי קרוי בתפלת משה כתיב מפתחת דוד למדו שמניכו שהי כך לכל משה מניכו שהי יותר עכ: כתבתי זה המאמר קצר ללמוד ממנו פירוש תפלה למשה שהיו כשהוצרו תלה תפלה על משה לו פי לאחר לכל הוא עניתו לא למדה:

אינו והא אמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב אתתא ואוליד בני ואומ' להו אי זכאי הוו לי מקמייתא התם דחויי קא מדחו להו לרבנן דרבי אבא איעקר מפרקיה דרב הונא, רבי חלבו איעקר מפרקיה דרב הונא, רב ששת איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחדתיה סוסכינתא תליוה בארזא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא, אמר רב אחא בר יעקב שתין סבי הוינא וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא לבד מאנא דקיימי בנפשאי החכמה תחיה את בעליה,

פירוש ליכי והא וכו' לאחתיתי פריך דקתני מי שלין לו בניס וכו' יפה למה לאחת שמא לא זכה לזכות ממנה ויזכה להכנו מן השניים: סוסכינתא מולי מעונב בשתן ולשם כעקר היינו: כהונא ירקא ירוק כבף תמר עב פרשי ג': ולא כתב כלל על מחר רב לאחר החכמה תחיה את בעליה שניהם פירוש ולמשה לפרש שניהם לומר שמעלת החכמה היא כשתחיה את בעליה ולין רשוי שימשך ממנה קטוב ימים או מולי ולכן רב לאחר השניים בשכלו שלשה בניה המלכים יותר מזמן שרשוי ימשך לו להיות עקור כעבור זה היה מקדים לנשת לקיים כענינו החכמה תחיה את בעליה.

פרק שביעי

אמר רבי אילעא משום רבי אלעזר בן שמוע כשם שמצוה על אדם לומ' דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שלא נשמע רבי אבא אומר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן ישנאך וגו' ואמר רבי אילעא משום רבי אלעזר בר שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנאמ' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' רבי נתן אומר מצוה שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני, דבי ר' ישמעאל תנא גדול שלום שאף הקבה שינה בו דמעיקרא כתיב ואדני זקן ולבסוף כתיב ואני זקנתי,

פירוש לומ' לכך הכשמע לכתיב הוכח תוכיח לחוכיח מי שמקבל תוכחתו: לחוך נוח ויעקב לא נוח אלא שם שינוי מפני לכבי שלום: לילך אלך וכתיב ויאמר ה' שעלת בקר תקח בידך ואמרת לזכות ושמר הקבה נוהו לשכות. ולדוכי זקן שרש לשון בזוי וכשלה הקבה הלבר לכתרים לומר זה נתקה שרש ושמר ולכי זקנתי ושיכה הלבר מפני השלום:

פרק אלמנה לכהן גדול:

תנו רבנן וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה ואפי' פסול מנין תלמוד לומר וזרע אין לה מכל מקום גם בקדושין פ"ק תנו רבנן הריני כפרת בן בתי כוזא שמאכילני בתרומה ואיני כפרת בן בתי כדא שפוסלני מן התרומה,

פירוש כוזא כלי קטן כלומר ממזר שהוא נפוץ. כדא כלי קטוב כלומר כך: להכנת זה המאמר צריך הקדמות כזכרו' בתשבה של מעלה ושם כי בת ישראל שנשתל להכהן ופתלמכה שם ישאר לה שום זכר ממנו לפילו בן הבן לו בת תוכלת בתרומה בעבור שהוא זכר ולכן שם ילדה בת ולוחה בת הלב וכשלת לעכל לו לבכרי וילדה בן הרי זה ממזר ופסה בקרוי זכר כהן כיון שהוא בן בתו וכעבורו תאכל תרומה שם אמו וקרוי תחזיק לו טובה ותאמר הריני כפרת בן בתי הנפוץ שהוא ממזר ופסה מאכילני בתרומה מה שלין בן בנת כהן הכשלת ליפרעל וכתשלמה וכשלה לה בן בתה שכשלת לכהן וכבי הוא רשוי להיות כן וכעבורו היה פסולה לעוב לאכרי הלמכות לאכול בתרומת בית אכיה ואם לא כשלה לה שום זכר היתה תוכלת.

פרק הערל

אמר רבה בר יצחק אמ' רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנא' בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו' ודילמא הנך דלא מהול כלל דכתי' כי מולי היו כל העם היוצאי' וכל העם הילודים וגו' אכ' מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לפריעה ולאקושי סוף מילה לתחלת מילה מה

תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבת דתנן אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה וכולי׳ ובמדבר מ״ט לא מהול אי בעית אימא משום חולשא דאורחא ואי בעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפוני דתניא כל אותן מ׳ שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית ׳ אי בעית אימא משום דנזופי הוו : ואי בעית אימא דלא נבדרו ענני כבוד ׳ אמ׳ רב פפא הילכך יומא דעיבא ויום רשותא לא מהלינן ביה ולא מסוברינן ביה והאידנא דדשו ביה רבים שומר פתאים ה׳ ׳

פירוש לכ״מ אלי שוב למשמע זימכא לאחריתי אלא לאו שם לפריעה . ומאי שנית השתא דלמשמ שוב שנית מאי דרוש ניהן : סוף מילה ניהן שנשתיירו אלא מתך כל הערלה . את רוב נשנה אעפ אלא הוייא רוב הקיפה : לא מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לפריעה : ולקושי גב׳ ודילמא לקושי סוף מילה וכו׳ ולא לפריעה אתא אלא לעיכוב סוף מילה ניהן שנשתיירו אלא מתכן יפה רוב נפוצית כותח לא חמה ולא נוכחת וחמה זורחת לא כשנה להם רוח נפוצי׳ ביום ולא זרחה חמה עליהם . ומאי בעית למימ מעשה דכזובי היו ממעשה הערל ולא היו לריין לאוד כונה . ומאי בעית למימ מעשה הכי לא כשנה כי היכי דלא נכללו עובדי כוכבי׳ שהיו מקיפי׳ ולא היתה חמה יכולה להכם יומא לעיכא יום משכן : יומא דשותא רוח שרוב דרומית שנשנה וקיל קשה מכל הכוותא .

תוספות לא ניתנה פריע׳ מילה לעשו דלא כתיב ומל אלקיכם פריע מילתו אלא כתיב כלשון כתוב כדלמאי׳ ככל דלמילו עלוכי תנשיליו קיים : ואת אם לא ניתנה פריע׳ על יהושע היכי נמריכ׳ מיניה הא כתיב אלה המנות שלין כניה דשאי לאדם דבר מעתה ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע למחיה לקרא . ובקו׳ נדים אלי שוב ומאי שנית בעי׳ בלכתי כשנה היא ומשכי לקושי ולא גב׳ שלא לקושי ולא דילמא ולא מפרש למאי שוב ומאי שנית כולה קרא מילתא קיא וגב׳ ודילמא לקושי וכו׳ ולהכי לאתא ולא לפריעה ולגרסינן לא משכי כמשקה מילי לקך קושיא .

מאי טעמא לא מהול משמ׳ דלא מהול כלל ושפרקי בני אליעזר משמע שחלו דקאמ׳ מי מכח עשר יעקב כלומ כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל לאחר מי יוכל לעמוד בזכות דם המילה המשוסה בעפר הארץ שבאמר מי מכח עפר יעקב מכלן התקיבו סיהו מכסין את הערלה עם הדם בעפר הארץ וכשנגלת שתריס דרביכו כשים כמי משמע שחלו ולא פרשו לכתיב בהו כל לאותם מ׳ שכח שהיו ישראל במדבר לא היו מולעים מפני עכוי הדרך :

מאי טעמא לא מהול ואת והילך היו מולין קדשים או לפי כשר כלל כיון שלא חלו שלא הותר להם בשר תלוה אלא על ידי שלמים ועבדי לאסור בקדשים ודפילו אם חלו ולא פרשו כדמשמע בפרקי דרבי אליעזר וכשנגלת שתריס מ״מ כיון דבטשו על הפריעה ולא פרשו כאלו לא חלו דאי לאו הכי היכך מדקדק דעבדי מקבל הואם מאמותיו ויש לומר דיכולי מעכים חלו ופרשו ואותם אכלו בשר תלוה קדשים אבל הילודי׳ במדבר שלא חלו לא אכלו קדשים אבל בשר תלוה היו מותרים שלא כשהם לשם מאחר שאין יכולין לאכול קדשים מידי דהוה אחרני ואיל דשיכא שלא נשחר בהקדיה שהי בשר תלוה כדאיתי׳ בפ״ק דחולין :

משום שלא נשיב להו רוח נפוצי בספרי אלו׳ דכתיב שלא יסתלק ספר התורה שלא עשו שלא פסח מ׳ נמ׳ שכח שהיו במדבר שלא מניהו שעשו פסח שלא בשכח שהיה וע״ג וכי כמוהו היו במעכים ואי משום מילת זכריו שהיו מעכבים ושביב נגבו׳ לפי שנראמו לפם לכך זה ושלא כיון שלא לשמר לא היתה מעכבת כדלמאי׳ לעיל המול לו לאחר כשחלץ ושלו יקריב ונאחר ושלא יעסק לעשו פסחים שכל שלא עשו כתקנן שלא לאחר :

לא כשכח להם רוח נפוצית פי׳ כשבי שנאחר שכן שלא לשם שלא כשכח כלל דקאמרי׳ בפוף כל הגט ד׳ רוחות מנשבות בכל יום ורוח נפוצית מנשבת עם כלם שלמלא כן אין העולם מתקיים :

נופין היו אלי׳ ממעשה מרגלי׳ ולא כמו שפי׳ בקונטרס ממעשה העגל שהרי משל להם הקב״ה שלאחר לשם׳ בלשתי ואחר כעשה משכן והשרה שכינתי ביניהם .

דלא כשהיו עובדי כוכבי׳ שלא שתפוזרת העבדים ורעת ורוכה לשכשלים שלא שתפוזרת העבדים ורעת יפה כדלמאי׳ בעיי שתעת׳ נילותא כיומא דלאתחיא וכתיב כמי מנשן זהב יאתה : זהב לשון לוחה כמו המריקים זהב וכן פיכם מכסה ואפילו לפי המדבש כן הוא דדרשי׳ שתזלת הזהב לפי שתפוזרת העבדים והנשתים בעבדים והתבוזה ביוקר ולכך הזהב כתוב :

תנו רבנן כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנאמ׳ ויהי בחצי הלילה וה׳ הכה כל בכור וגו׳ מאי תלמודא הא קמ׳ל דעת רצון מילתא היא : אמר רב הונא דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם נזרו עליו מפני שנראה כערל ׳ והביאו בגמרא על זה רבי יהודה אומר משוך לא ימול מפני שסכנה הוא לו אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא והולידו בנים ובנות ׳

פירוש עת רצון מילתא היא וכיון דאחנות לילה עת רצון הוא למכת בכורות הולי כמי עת רצון לרוח נפוצית ואין לך יום שרוח נפוצי׳ אין מנשבת בו בחצי הלילה וזה היה סימן לדוד כמה תלוי לו למעלה ממטתו ובקבע כלפי נפון כיון שהגיע אחנות לילה רוח נפוצית מנשבת בו ומכנן מלילו ורוח כשוך ואלי מ׳ שכח לומר לך שלמילו לותם מ׳ שכח לכתוב היו ולא כשכח להו בימים כשכח להו בחצות לילה משום לעת רצון הוא ׳ משוך מהול שמשכח עלמתו וכשתה לת העטרה : כימי בן כוזיבא שמשכח גוים בלוכם בכרך ביתר ונגרם יד בן כוזיבא וכלשם בהם ובנשם ומלך על ישראל ב׳ שנים ומחצה וחזרו ומלו כימיו :

מתיב רב יוסף ויתהתן שלמה את פרע׳ מלך מצרים גיורי גיירה והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה מידי הוא טעמא אלא לשלחן מלכים הא לא צריכא ליה ׳ והא מצרית ראשונה היא וכו׳ אמ׳ רב פפא אנן משלמה ליקו׳ ונתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב ביה מן הגוים אשר אמר

הערל

ה׳אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם
אכן ישו את לבבכם אחרי אלהים אחרים בהם דבק
שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה
שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו נתחתן בה׳

פירוש

למחו בנמרץ לבל ייך מחבות בגוים
בעובדם בניותם ומס שלמה שכתוב בה
תתחתן בם הוא לשון שכתגייר׳ ועליו הקשה רב יוסף והכתיב
ויתחתן שלמה את בת פרעה והשיב בעל התלמוד ניוחי נייחי
ומשום שכי הופיל בה לשון ויתחתן׳ ומזר ממקשה והקשה ומה
לא קבלו גרי׳ לא בימי דוד ולא בימי שלמה ותכנו מידי הוא טעמא׳
אלא לשלמן מלכים הוי לבל קבלו גרים קיימו טעמא משום לבל
הוו מנייחי אלא לעלות על שלמן מלכים הוא בת פרעה לא נכיכא
להכי שהכי בת מלך הייתה׳ שלמה לא כפיב מידי אלא לזכות
פיה מתכוון לכתיב לאהבה ולא לאישות׳

משנה

עמוני ומואבי אסורי׳ ואיסורן איסו׳עולם׳
אבל נקבותיהן מותרות מיד׳ מנא הני

אמר ר׳ יוחנן דאמר קרא וכראות שאול את דוד יוצא
לקראת הפלשתי ויאמר אל אבנר שר הצבא בן מי
זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי
ולא ידע ליה והא כתיב ויאהבהו מאד ויהי לו נושא
כליו אאבוה קא משאיל ואביו לא ידע ליה והכתיב
והאיש בימי שאול זקן בא באנשי׳ואמר רב ואיתימא
רבי אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא ב
באוכלוס׳ה׳ק זיל שאיל אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי
מפרץ אתי מלכא הוי שהמלך פורץ לעשות דרך ואין
ממחין בידו אי מזרח אתי חשיבא בעלמא הוי מ״ט אמר
ליה שאיל משום מאניה דכתיב וילבש שאול את דוד
מדין מאי מדיין כמדתו וכתי׳ביה בשאול משכמו ומעלה
גבוה מכל העם אמר מכדי משכמו ומעלה גבוה מכל
העם מאי האי דאיתרמו ליה מאנאי ש״מ מלכא הוי אל
דואג האדומי עד שאתה משאל עליו אם הגון הוא
למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם
לאו משום דקא אתי מרות המואביה אמר לידה אבנר
תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא
מעתה ממזר ולא ממזרת ממזר כתיב מצרי ולא מצרית
שאני הכא דמפרש טעמא דקרא על דבר אשר לא
קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא
דרכה של אשה לקדם היה להם לקדם אנשי׳ לקראת
אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד ויאמ׳ המלך
שאל אתה בן מי זה העלם התם קרי ליה נער הכא קרי
ליה עלם ה״ק ליה הלכה זו נתעלמה ממך אמ ושאל
בבית המדרש שמ אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית׳ אקשי להו כל הני קושייתא אישתיקו
בעי לאכרוזי עלידה מיד ועמש״א בן איש ושמו יתרא
הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש וכתיב יתרא
הישמעאלי אמר רבא מלמד שחזר תרבו כישמעאל

פרק שמיני

ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקד בחרב כך מ
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא
עמונית מואבי ולא מואבית ומי מהימן והאמר ר׳ אבא
אמר רב כל ת״ח שמורה הלכה ובא אם קדם מעשה
שומעין ואם לאו אין שומעין שאני הכא דהא שמואל
ובית דינו קיים׳ מכל מקום קשיא הכא תרנימו כל
כבודה בת מלך פנימה במערבא אמרי ואי תימא רבי
יצחק אמר קרא ויאמרו אליו איה שרה אשתך ונמבר׳

פירוש

ולא יהא ליה לשלול לדוד: בשלכלוסא שר על
הכוחות׳ שהמלך פוקד נגדות על המחנים
לעשות לו דרך קנרה מניחו לפרדסו או לכרמו׳ משיבא בעלמא
הוי כלומר׳ לחזק כיח סימני מלכות הילכך לא לשבר לא הוי
כיח׳: מ״ט לא שיל מלי חזק דשכתבי מיכיח מחלכתא׳ ממזר
כתב חוס זר כל כיח טו חוס זכות: שם קודם מעשה שנאמרה
הוראה לשעה ומשכחת לה לתלמידיו בבית המדרש כשם שהיו
שומעין לו כשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו משמת מעשה
קבלו לידו לחזיר לשלח שמואל ובל קיים ומילתא דעבידא לנלויי
מיל ולא מסתר בה: הכא בשלכל לאין דרך לשון לנלות מכיתה׳

תוספות

שם קודם מעשה וכו׳ ולא דומה כיכח
שהוא ענינו כונע בלבד כגון עשה שהוא
ענינו כיה נדיך לאותה הוראה שהיה לכיתוב בת
שלא לכניעל בת בתו ולחזיר בת מי שמת בעוניו של
בתו וכן בפר׳ כוסלין על הלוטס׳ נבי נר שהשיל על לשתו ז׳ נביו
וכניס פל׳ יחסרין נבי שוכל לבד יהודה בבל לוכת׳ לחייתי לא
היו כן נדיכי לאותה הוראה לבבל שם לימו נדיך לאותה הוראה
שומעין לו לעשה שלא לחזק על שעת מעשה:

דרש

רבא מ״ד פתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב״ה רבש״ע ב׳מוסרות שהיו עלי פ
פתחתם רות המואביה ונעמה העמונית׳ דרש רבא
מ״ד רבות עשית אתה ה׳ אלהי נפלאותיך ומחשבותיך
אלינו אלי׳ לא נאמר אלא אלינו מלמד שהיה רחבעם
יושב בחיקו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו שתי
מקראות הללו: דרש רבא מ״ד אז אמרתי הנה באתי
במגלת ספר כתוב עלי אמ׳ דוד אני אמרתי עתה באתי
ולא ידעתי שבמגלת ספר כתוב עלי התם כתיב
הנמצאות הכא כתיב מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי
משחתיו׳

פירוש

מוסרות שם דמיעו׳ שקושרים בהם השלי:
פתחת שהתרת לת הבקבות: בעתה למו של
רחבעם וממכה ינלו מלבי בית דוד: בשלאוחיך ומשמעותיך
אלינו עלי׳ ועל רחבעם בן בני משכת לטובה בשהתרת לת הבקבו׳
אבי אחיתי בשעת שנמשחתי עתה בתי לנדולה ומקרוב בשקו
לי בדולה זו ולא ידעתי שמימי למכרים בכתיב עלי במגלת ספר:

תוספות

הכא כתיב מנאתי דוד עבדי לשעם שדוד
עשתו לתכון בדוש הבקש לתחנו:

אמר

רב הונא ממזרא לא חיי והא אנן תנן
ממזרי׳ אסורין ואיסורן איסור עולם אמר

רבי זירא לדידי מפרשא לה מיניה דרב יהודה דידיע חיי דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע עד תלתא דרי חיי טפי לא חיי ההוא דהוו בשבבותיה דרבי אמי אכריז עליה דמסורא הוא הוה בכי ואזיל אמר ליה חיים נתתי לך׳

פירוש ממזר לידיע בנכרי לכל׳ מיי פ״ו מהלכות איסורי ביאה הלכה י״ד: לעולם מיימלך עד תלת דרי לידיע ולא ידיע על תלת דרי לזקיני לאבוי מיי שם הלכה ט״ו: לעולם הוה עד שיפסק כשרה׳ מיי שם הלכה ט״ז: לידיע ולא ידיע כלל לא חיי מילתא׳

אמר רב חנא בר אדא נתינים חוד גזר עליהם שנאמר ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו׳ מאי טעמא גזר עליהו דכתיב ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה׳ שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי ע״ז יש בכם דכתיב ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם וחרה אף ה׳ בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגומר בדקו ולא מצאו׳ שניים אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצת אשה וזנה היה לך וגו׳ בדקו ולא מצאו׳ שלישית אמר להם שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתי׳ נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר בדקו ולא מצאו׳ אמר אין הדבר תלוי אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה׳ מאי היא אמר ריש לקיש ששאל באורים ותומים׳ מאי משמע אמר רבי אלעזר אתיא פני פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה׳ וכתיב התם וישאל לו במשפט האורים לפני ה׳: ויאמר ה׳ אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים אל שאול שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים׳ נפק קא גזיל כתרא׳ וכי היכן מצינו בשאול שהמית את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו ה הכתוב כאלו הרגן קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים׳ אין דאמר ריש לקיש מ״ד בקשו את ה׳ כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו׳ אמר דור שאול נפקו להו תריסר ירחי שתא ולא דרכיה למספדיה נתינים ניקרינהו ונפייסינהו׳ ויקרא המלך אל הגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה׳ ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף ווהב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש וגו׳ יותן לנו׳ אנשים מבנינו והוקענום לה׳ וגו׳ פייסינהו ולא מפייסו אמר דור נ׳ סימנים יש באומ׳ זו רחמנין וביישנין וגומלי חסדים החמנין דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך והרבך׳ ביישנין דכתיב ובעבור תהיה יראתו על פניכם׳ גומלי חסדים

דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגומ׳ כל שיש בו ג׳ סימנין הללו ראוי להדבק בו׳ אין בו ג׳ סימנין הללו אין ראוי להדבק בו׳

פירוש לוד נזר עליהם כלכתיב וקנבשטים לא מכבי ישראל המה כלומר ליכם רחויין לבא בקהל׳ אים מתהלל במתת שקר שמוסק ואין מותן נרכה לעניות נשמים׳ כהנים היו מספיקין להם מזון לנשטים שהיו מוטבי עני ומוטבי אים למזבח כלכתיב ביקוטע ולא יכרת מכם מוטב עניים ומוטב אים לבית תלמים: קתבע הקב״ה בכבוד שאול שלא בספד כהלכה והלא קתבע בפורענות דשאול לשמר המית וכו׳: בשלמ משפטו במקום שלכין הלכם שם מזכיר פושע בקדושתו: תריסר ירחי שתא לאו דוק׳ דהא קרוב לתלת שכין קום שהרי סוף שכותיו של דוד היו שלא לפי שלין דרך כבוד לספוד לאחר ל״ב תלמים לאחר שכתקבלו תבמותין על המת כדלאמרי׳ במועל קטן׳ אין לנו לתבוע לשאול ולביתו לא כסף ולא זהב כי אם בפעות ואין לנו להמית כי אם בזרעו: והוקענום תלייה כלומר זו ישראל׳ הרחמנים וכו׳ והני נשטים לא מבחמי אינם רחוין להדבק בהם מיל נזר עליהם דוד לכך כאחר והנשטים לא מכבי ישראל המה:

ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילד לשאול את ארמוני ואת מפיבשת ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעזריאל בן ברזילי המחלתי׳ מאי שנא הני אמר רב הונא העבירום לפני ארון כל שארון קלטו למיתה כל שאין ארון קלטו לחיים׳ מתיב רב הונא בר קטינא ויתמהל המלך על מפיבשת בן יהונתן בן שאול שלא העבירו וכי משוא פנים יש בדבר אלא שהעבירו וקלטו ארון ובקש עליו רחמים ופלטו׳ ואכתי משוא פנים יש בדבר אלא שבקש רחמים שלא ילקטנו הארון׳

פירוש ויתמהל המלך וקלא מי כאחרון תלא מילתא כיון דלא קלטו אחרון מכו מתלתו של דוד ומשני שלא קבעבירו משוא פנים יש בדבר וכי פנים היה לו ליטפ דוד בדיבי כפעות היה לו להעביר לת טלפ: ואכתי משוא פנים יש בדבר הואיל וקלטו אחרון לא היה לו להמית אחר מתיו:

תוספות אלחוכי ומפ בעת אותו מעיכבת היה בן שאול ואומ׳ לת דהוה היה בבו של דוד ל לאחריכן׳ כפלן לבכבות שהיה מביים בבי דוד בהלכה׳ ונראי׳ היה ולאו מפיבשת שמו אלא היה בעל שמו כי מפיבשת בן שאול בקרא היה בעל בלבדי ימים ולא כמו שכתוב בספרים אלא היה בעת אלא אחיכו בשום מקום היה בעת שבקרא מפי בעת ואיה בעת בהרג בתחלת מלכות בית דוד קודם מעשה הנבעונים לדיבא למיית דמפי בעת בבו של יהוידע היה בבו של דוד לאותו לא מחיכו בשום מקום שבקר לא היה בעת אלא היה בעת ואת ולמה לא חלק לו בבוד לבקש עליו רחמים שלא ילקטנו הארון ול לבעת בקש ולא בעבה:

והכתיב לא יומתו אבות על בנים וגומ׳ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא: ותקח רצפה בת איה את השק

יש מותרות

ותשהו לה אל הצור מתחלת קציר עד ניתך מים עליה׳
מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם
דברים כא וחית השדה לילה והכתיב לא תלין נבלתו על העץ
אמ׳ רבי יוחנן משום רשב״ן יהוצדק מושב שתעקר אות
אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא שהיו
עוברים ושבים אומרי׳ מה טיבן של אלו הללו בני מ
מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם בגרים גרורים אמרו
אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו ומה בני מלכים
כך בני הדיוטות עאכ״ו ומה גרים גרורים כך ישרא עאכ״ו
מיד ניתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנאמר
מלכים ב ה ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף
חוצב בהר ודילמא ישרא הוו לא סלקא דעתך דכתיב
דברים ט ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ודילמא חנגר ב
דברי הימים ב ב בעלמא אלא מהכא ויספר שלמה את הגרים וימצאם
מאה וחמשי׳ אלף וגו׳ ונתינים דוד וגו׳ עליהם משה גזר
דברים כט עליהם דכתיב מחוטב עציך וגו׳ משה גזר לההוא דרא
וזדו גזר לכולא דרא ואכתי יהושע גזר עלייהו דכתיב
יהושע ט ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ונוסׄ יהושע גזר
בזמן שבי׳ המקדש קיים דוד גזר בזמן שאין בית המקד׳
קיים׳

פירוש ואל יתבלבל שם שמים שיהיו שלומות לומרים
לעין לומה זו לשוים לסלקא דא שהרי פשטו
ידיהם בגרים ליטול מזכותיהם ולא עשו כקמא בהן׳ על כיוצא
בהם עליהם עד ימות הגשמים לא כתבו לקטורה׳ לוכגר שכיוצא
אלא מהכא ויספר שלמה את כל האנשים וימנאם שלא מהכא ואחשים
אלף ויעש משם ע׳ אלף כוסא שכל׃ מחוטב עציך מדקרינהו
למוטב עבי׳ כלאכייהו שם לאו ככלל ישראל כיבהו ולאו ככלל גבי׳
אלא עבדים ועבדים פסולים כיבהו ונביעים מוטבי עניים כיבהו
דלהכי לקניבהו יהושע׃ משא גזר עליהם להקוץ לבית על
מוטבי שכיו בימיו׃ ויתנם יהושע לשלמא עבדים כיבהו ויהושע
לדורות שכאים גזר לכתיב לא יכרת ממכם מוטב עניים׃ בזמן
שבית המקדש קיים לכתיב למזבח ה׳׃

תוספות ותיטקו לה ל׳ הגור לו׳ במלכים ג׳ הגור שהגליק
עליו את הדין ושמר הגור תחים מעלו׃ לוכגר
מלת שכירות דין לשון מלה כלשמעיכן בנכ וקרו ליה דין מעלו׃

פרק יש מותרות

תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי
דברי ר׳ עקיבא ר׳ אלעזר בן עזריה אומר
לכהן לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן מאי טעמא דר׳
במדבר יח עקיבא דכתיב ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים
קא משתעי קרא ואידך כדרבי יהושע בל דאמר רבי
יהושע בל בכל מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד
מהם ורבי עקיבא וכו׳׃

הדהיא גינתא דהוה שקיל רבי אלעזר בן עזריה
מעשר ראשון מינה אול רבי עקיבה

אחזרא לפתחא לבי קברי אמר עקיבה בתרמילו ואנא
חזי׳ איתמר מפני מה קנסו לוים במעשר פליגי בה ר׳
יוחנן וסביא חד אמר שלא עלו בימי עזרא וחד אמר
כדי שיסמכו כהנים על ימי טומאתן׳ ומנא לן דלא
סליקו בימי עזרא דכתיב ואקבצם אל הנהר הבא אל שניי ב
אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים
ומבני לוי לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא
היו מעמידין שוטרים אלא מן הלוים שנאמר ושוטרים עזרא ד ט נ
הלוים לפניכם עכשו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל
שנאמר ושוטרים הרבים בראשיכם׳

פירוש לכהן ולא ללוי בתמיה הא ודאי קשה לוים
קאמר׃ דבי אלעזר בן עזריה כהן הוה
כדאמרי׳ בכורות שהוא עשיריי לעזר׳ עקיבא בתרמילו משום דכתי
עקיבא רעיל לכלבא שבוע׃ תרמילו חמת של שוה פשוטים
בלעז וכועס כותן בה פתו ותולה בכותפו׃ מפני מה קנסו לוים
בשעת גלו לעיל קאי לשעת לכה גלו משו קנסו שלא משו לבהמים
כמי לוים ליקנו כדאמר אלא לדאמרי׳ בשעת לוכתי בתלמוד בתר
דקנסיכהו עזרא׃ ושוטרים הכהים בראשיכם לסייעו ישראל
שהם כהנים מלוים׃

תוספות ומכני לוי לא מצאתי שם והא דתנן בקדושי׳
כי יחסין עלו מבבל וקא חשיב לוים וקרא
כמי כתיב ויקומו רשתי הקהות לוקודם ובניימין והלוים וגו׳ אלמא
עלו אלפי כי יוחסין לאותם לוים שעלו עימו היו קטוני בהוכות
בשאר לה בבובל כאן שיהו לבו משיב ניין עמהו וקנבו בהוכותיה׳
ואמרו לוך בשיב לת שיב ה׳ ולפי אלא תנא שם לאויים לשיב
עמך וקנסם ולפי למ עיקר שיהא בשם מ׳׃ הקניד משום לוקבה
כמי מנוה בבלי׃

פרק האשה רבה

תש אליו תשמעון אפילו אומר לך עבור על דברים יז
אחד מכל מצות שבתורה כגון שיהו בהר
הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב שיו
תשמעון ולינמ׳ מיני׳ מגדר מילתא שאני׃ תש אר
אליעזר בן יעקב שמעתי שבד מכין ועונשין לא מן
התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג
לתורה׳ גם כם כמאי דתין׃ מעשה באדם אחד שרכב
סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו לא
מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך׃ ושוב
מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה ו
והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא
שהשעה צריכה לכך מגדר מילתא שאני׃

פירוש תש אליו תשמעון כח להוכיח כנגד מי שאמר
לין כל מתכין לעקור דבר מן התורה ומכלן
ילקה שיטלין כל לעקור דבר מן התורה׃ דכתי׳ שיו תשמעון בכניף
לאחת כתיב כאן אליהו נהר הכרמל שהקריב בכאה בשעת ליסוד
הבית ולהיב כרת לשמועני מין וכרת לה עלמה׃ מיגדר מילת לעשו׳
גדר ותקנה שהשיבן עי כן מעש׃ דוסב על כום והוא משום שם׳
ומקלוהו

דמקלוסו כמאלע שנת נמו': נזיכה לכך שהיתה שנת הקמל:
ויהו פרונין בעזיכה: שהטיס בעל:

לעניש נג **תניא** לא תסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתו' מדבר
הר' אמ' רב נחמן בר' יצחק דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו:

פירוש ע"מ לשחררו ומוזכר שלא להשתעבד בו:

ניקרא כה **תניא** ואשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט שפוסל בכהונה:

פירוש לא נתגרשה שלא מאישה כגון שכתב לה נט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ולי את מותרת לכל אדם שלא כתגרשה זו לגמרי שלא מאישה כפרלה פסולה לכהונה עם מת והותרה ליכנס:

פרק נושאין על האנוסה

אול רבי אלעזר אמר לשמעתא בי מדרשא ולא אמר משמי' דרבי יוחנן שמע ר' יוחנן איקפד עול לגבי' רבי אמי ורבי אסי אמרו לי'ה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא ונתלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן: קרעו ס"ד אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו בית ע"ז וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברותא נמי על לגביה ר' עקיבה

יהושע יג **בר** אידי אמר כאשר צוה ה' את משה כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הפיל דבר מכל אשר צוה ה' את משה וכי כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה הי' אף רבי אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך הי'א אמר להם מפני מה אין אתם יודעין לפיים כבן אידי חברנו ורבי יוחנן מאי טעמא קפיד כולי האי דאמר רב יהודה אמר

תהלים סח **רב** מ"ד אנורה באהלך עולמי' וכי אפשי' לו לאדם לדור בב' עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה כדי שיהיו שפתותי דובבות בקבר דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל ת"ח שאומרי' דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר: נס בפ' חלק יום כל פסולי: אמר רבי יצחק בן יעקרא ואי תימא שמעון

שיר השירים ז **נזירא** מאי קרא' וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרי דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף ת"ח כיון שאומרי' דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר:

פירוש כגון שיש בראשו נלוסטרא שנקרע עבה ורחוי לעשות ממנו ולעשות תשמישים וכהלקו בו לעניין כשלת דלת רבי שלעזר לוסכר לכעול ובכי יוסי מתיר לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו: מכרותיה כתי לקם תלמידי עשיתם מכרי שלקם מכיאים לי כלים מבבי שלעזר וכ' יוסי שהיו מכרים: וכן עשה יהושע קעיל עליו המקרא שכל מה שעשה מפי משה עשה ולפיכך מה שאמר קתם שהרי לי ליעשר בכל דבר ודבר שאמר יהושע כך אמר משה ולפיכך שקיל קרא למפי משה קום שילמ' לבר שמועה מפיו בעלמא היו שפתי כשות בקבר כלומר מי יודע שכשות כשו' לשון דבר שמדברים ומבטבין שומר כלי שמכיקין בו עבכי' על שמתעסקים ויישו בוש לבא' כמו מכאר כיסרא דתמיל כשהט: לובב היין בוסס ובע ובוגע למעלה לובב פרישה כלעגו:

תוספות לעולם בהלך עולמים כשבשתיו ביאיה של מעלה שפתותיו כעות בקבר כלומר מ מלבושת כמנין שבשנה אחד לר' בב' עולמים: **פמ' שקלים** ביבושלמי כתיב מאחר זה ויש שם מקום.

ויהי דבר ה' אל יונה בן אמתי שנית לאמר שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו והכתי' והוא השיב גבול ישראל מלב' חמת עד ים הערבה בדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אמר רבינא על עסקי נינוה קאמר רב נחמן בר יצחק אמר הק בדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי שגית כשם שנהפך נינוה מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה:

מלכים ב יד

פירוש הוא שגיב יבבעם בן יואש. על עסקי ביכוי קאמר שלא לבכות עמו על עסקי ביכוי שלא כ' פעמים:

תוספות על עסקי ביכוי תימה למאי ליבטריך למכתב שבית ולא שלישית שלא לשכחן שלבכה עמו שלישית ושמא כיון למניבו שחזרו לקלקולם וכתבבא עליהם כאשם הקלקוטי היינו יכולין לכתוב שגם זו כתבבא עליהם ואת ולא לשכח' שלבכה עמו שלישית בעסקי ביכוי לכתיב ויאמ' ה' הסיטב תרה לך ואמר ואלי לא לחוש על ביכוי ואמר ול' לשלי לגו עסקי ביכוי ביכוי ומי' לבב בחמן בר יצחק לאמר שוב לא לבכות עמו קשי ול' שזה היה לותו יום ומשיב הכל בכוחו לאחר:

רב בחמן בר יצחק אמר הק' וכו' לומר לי שמלך על לותו מלבים שהבית בשלי בפיוסו בניהם ויאמר ה' על יהוא ינן לשב וכו' בני בבעים ישבו ואמר לי יוכה בן אחיו על לו שמא ליכו לוסב על לבבים שהוא טוב נדול כאן מעשה ביכוי וביונע בו:

פרק מצות חליצה

והכתיב יחלץ עני בעניו בשכר עניו יחלצנו מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב

תהלים לד ח חונה מלאך ה׳ סביב ליריאיו ויחלצם בשכר יריאיו
ישעיה נח יחלצם מדינה של גיהנם אלא האי דכתיב ועצמותיך
יחליץ ואמר רבי אלעזר זו מעולה שבברכות ואמ׳רבא
זרוזי גרמי אין משמע הכי ומשמע הכי וכולי׳

פירוש בעל התלמוד נח להקשות ולהוכיח כי פי׳ולבנה
כעלי׳ היכו חליכה מתם חלח לשון חליכה וזהו כמו
החלכו מאתכם ולית׳ והכתיב יחלץ עבי כעגיו כלומר יזרזהו ויתן
בו כח והרץ המתרץ שלשלם הוא לשון חליכה דקאי כמי שלופי
הוא ולקח בשכר עביו שכפר לו בחייו יחלצהו ויגילהו מחליכה של
גיהנם. ויחלוצה קללה זהוזי הוא שיחליצו כם.

אמר ר׳ יוחנן ז׳בעי׳ו׳ בעל אותו רשע באותו
יום שנאמר בין רגליה כרע נפל שכב
בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד׳ גם
בגזיר פ׳ וקוריות פ׳ בתרא׳ והא קא מתהניא מעבי׳אמר
רבי יוחנן משום רשב׳י כל טובתן של רשעים רעה היא
אצל צדיקים שנאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב
עד רע׳ בשלמא רע לחיי אלא טוב אמאי לא אלא
שם טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקי׳ בשלמא
התם דילמא מדכר ליה שמא דעיו אלא הכא מאי רעה
איכא דקא שרי בה וזהמא דאמר רבי יוחנן בשעה שבא
נחש על חוה הטיל בה וזהמא ישראל שעמדו על הר
סיני פסקה וזהמתן שלא עמדו על הר סיני לא
פסקה וזהמתן׳ גם בסנת פרק קמית ועז׳ כב׳

פירוש בין רגליה בין יכבותיה שכח עליה סיפרא
וכתכוב׳ יעל כלי לגעגו׳ כרע שכב שכעה
כתיב נקלף: רעה היא שטובתן קבשעים וקנה כפם נדיק בהכלתן
לילכך לגו הכלה היא: שמא דעיו למה נכתב לת חלקי׳

תוספות ומה קא מתהניא מעברה ליכא למ׳מר
לפריך למאי לא מסכה עבמה שכני
קיקלע שלם היא כלאתי׳ נבי מקתר ושול כי הוא לא היה לוכסה
לילכה היא שלמתו כלבני׳ לסכיולו עליה כלי לסתים כהו לסכיל
ישראל אלא פריך למאי מסכמה הכתוב כך לכתוב תבוך מכשים
ומ׳ ולמבי׳ בפיזר וכהוריות גדולה עבירה לשמה ממנוס שלא
לשמה: פי׳ מלחמות לפי שהיו פהנות מן הקליה ויעל לא היתה
בהנית מן הבית׳ ומשבי לולתי לא היתה בהנית משום לטוכתן
של רשעים ומשל ולקהיל מילתא קא מייתי קך פרק ב׳ בכלליס
וכהוריות:

לוי נפק לקרייתי׳ וכולי׳ בעו מיניה גידמת מהו
שתחלוץ וכ ולי׳

זה המאמר כתוב בכל הסידורים שלנו יותר בלוכך והעתקתיו כאן כמו
שכתוב שם ומה כמו שכתוב כאן בתחלת שלנו.

בני סימוניא אתו לגבי רבי אמרי ליה בעיי תתן
לון חד בר נש דריש דאין וחזן וסופר ו
ומתניין ועבד לן כל צרכינן ויהב לון לוי בן סיסי עשו
לו בימה גדולה והושיבוהו עליה אתון ושאלון לי׳ה
הגידמת במה היא חולצת ולא אניבון ריקקה דם מהו

ולא אניבון אמרין דילמ׳ לית הוא מארי אולפאן נישב
ליה אנדתא שאלון באגר אתו ואמרי׳ לי׳ה מהו הדין
דכתיב אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת
למה רשום ואם רשום למה אמת ולא אניבון כן כתוב
בירושלמי׳ בגמ׳ שלנו נוסחא אחרת הרשום בכתב
אמת מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידי׳ע׳כ׳
ירושלמי׳ אתון לגבי רבי אמרי ליה הדין פיוסא ד
דפייסינך אמר לון חייכון בר נש דכותי יהבית לכון
שלח איתותי׳ ושאיל ליה אמר ליה הגידמת במה היא
חולצי׳אמר ליה בשניה ריקקה דם מהו אמר ליה אם
יש בה צחצוחי׳ של רוק כשר׳ ובגמ׳ שלנו לא הוה
בידיה אתא שאיל בי מדרשא אמר ליה מי כתי׳וחלצה
ביד ומי כתיב וירקה רוק ע׳כ׳ מהו הדין דכתי׳ אבל אניד
לך את הרשום בכתב אמת אמר ליה עד שלא נתתם
גזר דין רשום משנתתם גזר דין אמת׳ אמר ליה ולמהי
לא אתיבינון אמר ליה עשו לי׳ בימה גדולה והושיבוני
עליה וטפחו רוחי עלי וקרא עליה אם נגלית בהתנש
ואם זמות יד לפה׳ מי גרם לך להתנבל בדברי תורה
על שנשאת בהם עצמך׳ ע׳כ בירושלמי׳ ובגמ׳ שלנו
אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת לא קשיא כאן
בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו ש
שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר רב שמואל בר אמי
אמר רבי יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו
מתקרע שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון
בית עלי בזבח ומנחה עד עולם אמ׳רבא בזבח ומנחה
אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה׳ אביי אמר
בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילו׳חסדים
רבא ואביי מדבית עלי קאתו רבא דעסק בתורה חידה
ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה
שיתין שנין׳ גם כלה פ׳ תנו רבנן משפחה אחת היתה
בירושלם שהיו מתי׳ כבן י״ח שנה באו והודיעו את רבן
יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שכ
וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה
ותחיו הלכו ועסקו בתור׳ וחיו והיו קורים אותם משפחת
יוחנן על שמו׳אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין
לגזר דין של צבור שאין נתתם אינו נתתם והכתיב כי
אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני אלא
מנין שאפילו נתתם מתקרע שנאמר מי כה׳ להינו בכל
קראנו אליו והכתיב דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו
קרוב לא קשיא הא ביחיד הא בצבור׳ יחיד אימת
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ים
שבין ר״ה ליה׳ גם בפרק המולן׳ ובפרק קמא

פירוש מהו שתתלון בשניים יבמה שרקקה דם מהו
מי הוי מליכה מעלייתא׳ לומר לעיל לך לית לך את
הרשות וט׳ מקרע הוא בהניחל שהשלך לומר לו לעיל לך לית לך את כל

הכנוד בשמים ומשום נכתב והוא אמת מכלל לחיכא בשמים כתב לחיכו אמת בתמים׳ · מי כתיב ויקרא בתניא רוק לחיכו משמע לחך יהא שם חלא רוק ויקרא בתיב ואחילו רוק ודבר אחר והכא כמי לא לישבר בלא נחנומי׳ רוק ודבר אחר נכתב אמת שהקב״ה מאמתו ומקיימו ולאו דווקא ומכולהו · אחר רבא נעשי׳ אל נ׳ ואחר רבא · בשמעתא משמע שלוח מנוי בכל עת ·

תוספות מי כתיב ומלבנה ניל והא דקאמר בירושלמי שמלבנתו כימין למטה בעלמא אבל עיכובא ליכא ·

רבא ואכתי מלבית עלי קאמר רבא נשמעין דבעא מיניה כהן כהן לחברי׳ בפ׳ הזהב לאמ׳ ליה לשמעיה זכי לי מתבית׳ אבל רבא מיה כהן לחברי׳ בפ׳ על כמה רבא בעיל ליה כרוב ואחברי׳ בשבת׳ מועד קטן אחר רבא מי נבי ומזוזי לאו בזכותא תליא מילתא ובו׳ על רבא מיה מ׳ שבח ודא מסדא ד׳ שבין מסדים כמי עסיק לחברי׳ בחלק אחר רבא ייתי ולא לשמעיה אל רבא ואחברי׳ בשבת׳ מי מחר מר הכי וכו׳ מדתיבה ליכא נעילות מסדים ליכא ואחברי׳ בשבת׳ ולאו עסיק כל כך בנעילות מסדים שיבבל מנוהג ביה עלי ואם תאמר אחר שיבבל מחבלו אל מסיח שנם זכות שמלות לו : תאמר ואחי היה לקאמר בשבת׳ מועד קטן לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא מדבית לא היה אלא מ׳ שבח ולילתא היינו טיבעא לפי שהיה מבני עלי והל דסביע ליה לרבא דכתוב׳ בלבד הוא מתבבד כמו לרבנה ועוד שנם רבנה עסק בנעילות מסדים כל לחברי׳ בחלק ·

רבי חייא ור״ש בר רבי הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנ׳ והיו עיני ולבי שם כל הימים ׳ וחד אמר המתפלל צריך שיכוין את לבו למעלה שנאמר נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים : אדהכי אתא רבי ישמעאל בר׳ יוסי לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בתפלה ׳ אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראו׳ הללו אדהכי אתא רבי למתיבת׳ אינהו חזנו קלילי עול יתבי ברוכתייהו רבי ישמעאל בר׳ יוסי אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל אמר ליה אבדן מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדש אמר ליה אני ישמעאל בר׳ יוסי שבאתי ללמוד תורה מר׳ אמר ליה וכי א״ה הנון ללמוד תורה מר׳ אל וכי משה ראוי היה ללמוד תורה מפי הגבורה אמ׳ ליה וכי משה אתה אמר ליה וכי רבך אלהים הוא אמר רב יוסף שקליה רבי למטרפסיה דקאמר ליה רבך ולא רבי ׳ אדהכי אתא יבמה לקמיה דרבי למחלץ ׳ אמר ליה רבי לאבדן פוק בדקה לבתר דנפק אמר ליה רבי ישמעאל בר יוסי כך אמ׳ אבא איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה אמר ליה רבי לאבדן תוב אדוכתיך לא צריכ׳ כבר הודה זקן הזה קא מפסע אבדן ואתי אמ׳ ליה רבי ישמעאל בר׳ יוסי מי שצריך לו לעם קדש יפסע על ראשי עם קדש מי שאין לו צורך עם קדש היאך יפסע על ראשי עם קדש אמ׳ ליה ר׳ לאבדן

קום ברוכתיך ׳ תנא באותה שעה נצטרע אבדן וטבעו בניו ומאנו שתי כלותיו ׳ אמר רב נחמן בר׳ יצחק בריך רחמנא דכספי׳ לאבדן בהאי עלמא ׳

פירוש שכיון למטה כלפי מרן ישראל משום דשכיח התם קיימין בכתיב והיו עיני ולבי שם : אחר דכי למתיבתא למרכז ומי נעי כל קל למיתב לחוכתיה · כבי ישמעאל בר יוסי בעל בשר הוה כדמוכח בהשוכר את הפועלים : מסמע ומזיל הולך לאט : לכדן תלמידו של ר׳ היה : וכיון שלמי לחך יודן ולכדן לישבח קלילא כך נתוסף : מקליה ר׳ למטרפסי׳ לגמולו על שמעה ולא מיחה : שוק בדק׳ אם הכילה שתי שערות לא בריכת למיבדק : כגר הוה זקן רבי יוסי : בגטר לכדן שנפל על לשון הרע בעניים ·

פרק בית שמאי

תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בג׳ דברים ויתרחק מן ג׳ דברים ידבק בג׳ דברי׳ בחליצ׳ ובהבאת שלום ובהפרת נדרים ׳ בחליצה כאבא שאול דתניא אבא שאול אומ׳ הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישו׳ לשם דבר אחר כלום פוגע בערו׳ וקרובני בעיני להיות הולד ממזר ׳ בהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו ׳ ואמר רבי אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתי׳ התם רודף צדקה וחסד ימצא חיי׳ צדקה וכבוד ׳ בהפרת נדרים כר׳ נתן דתניא רבי נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן ׳ נס בפ׳ השולח ופר׳ קוסס ופל כדיים ופ׳ המדר מן הירק ׳ ויתרחק מן ג׳ דברי׳ מן המיאונים ומן הפקדונות ומן הערבונות ׳ מן המיאונים דילמא גדלה ומיחרטא בה ׳ מן הפקדון כבר מתא דבייתי׳ כי בייתי׳ דמי ׳ מן הערבון בערבי של ציון דאמ׳ רבי יצחק מד״ע ירוץ כי ערב זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי של ציון ולתוקע עצמו לדבר הלכה מקבלי גרים כר׳ חלבו דאמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת בעור ׳ נס בפ׳ המולן : כלה פרק קמא קדושין פב׳ ערבי של ציון דעבדי שלוף דוץ תוקע עצמו לדבר הלכה דתניא רבי יוסי אומר כל האומ׳ אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה אא נמי פשיטא אלא דאפילו תורה אין לו מאי טעמא אמ׳ רב פפא אמ׳ קרא ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמיד׳ כל שאינו בעשייה אינו בלמידה ואי בעית אימא לעולם כדאמריתו מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה לא צריכא דקא מגמר לאחריני ואולי ועבדי מהו דתימ׳ אית ליה אגרא לדידיה קמ״ל ואי בעית אימא תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומדמי מילתא למילתא ואית ליה

רבה ולא אויל משאיל דאמר רבי שמואל בר נחמני
אמר רבי יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאלו חרב מ
מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנא'
הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי
ישראל ונומר מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה
ללילה:

פירוש מן ענתון שלא יקח ענב: כלכה שלומל ערק
המולן: קסכם יכמתו לשם מי וכו'. ואמר
רבי לחנה בחם קלוסין. לתת כליפה לליפה תשלום שכר גדול
לכבות שלום שלוכל פירותיהן כשלשה הזה והקרן קיימת לו ל
לשלם הנה בגחילות מ"ליה כתיב בהו יפנה מיים נדקה וכטל.
נדקה בעה וכטל בעה. כלומ בחם בחם בשעת ליסור הטמות
דמוטל הוא לכתיב וכי תחלל לבדור וגו' הא שם לית תחלל יכי כך
מטח. כלומ הקבי קרבן שעבר עליו שתי עבירות שלא ילך לאכל
מכם ויתיבנו כלי שלא יקח בגיל בכך. בבר מתח לית יקבל פקדון
מבן עירו: לבייתי כי בייתי. לתי שרגיל לגנבו ויטול לת שלו
ויחזור ויגנבנו: שלו ניון שם מקום מכיחין הלוה ותפסין העבד
לע"ז שלו ניון קורלים שם העבדים על שם כוטריקון. שלוף לוץ
שולף עבמו מן הלוה ותקע ולץ עבמו על העבד. לוץ לשון
תקוע כלומבי לתק שלפה: לע ירוע רשה לחר רעה. כי עבד
זה המעבד נגים זכים בישראל וכנכסים בעבדות כמי משמע.
ולתקע עבמו ומיפי' לקרק ושוכן תוקע' בוטח וטלה מפ'לה:
תקע עבמו לכבר הלכה שלומר לריבי שוכן וליבי מקיים ולקבל
שכר תלמוד. קסים גדים שלין בקילין בלקלוקי מנות ולמדין
ישראל מחשבותיהן: כספקת ליסבה לקרק בקע וכלוה הגר עליה'
וכספקו על בית יעקב: לין לו תורה ליכו עוסק בתורה: לין לו
תורה לין מקבל שכר תלמוד תורה: לין לו שלא תורה ליכו
עוסק בשום מנוה בעולם שלא בתורה ליכו מקבל עליהם שכר
שלא שכר תלמוד תורה ולין מקיים לבילו תורה לבי' שכר לימוד
לין לו: לי בעית לימא כלמעיקרא לין לו שלא תורה ולקלחר
הלי כמי משעת לא בריכה וכו' לית ליה לגר לעשייה: ונמר
הילכתא יודע הלכה שלין לומה לין הכא לשכיו כל כך ומלמי
מילתא למילתא ולא משלים לבריה ותיכו תוקע שמוחך וכשנין
על הקלכה שהוא יודע: גבורי לייחים: שלשלמה שהשלום שלו:
מעתה בית המקדש שם לשכת הגזית.

תוספות ויתרפק מן המילוכי': פלים בריס מרקי'
בשם גחון לשון לקדם יתום' על שיבילו
כליה שהיה בוגעת כלי להתרפק מן המילוכין והא לתקיכו לה
כשכן בשוקין כלומרי לקמן כל לשכני הגחון לשייכו לוקא כיכה
שים לשו' שלא יכהגו בה מכהג הפקר ומי' מכהג לין לו. לשיה שלא
שלא ילמדוה לאחרן.

אתיא כליפה כליפה לכל מלכתיב לעיל מי חאים
החפץ חייס וגו' לא מכי לייק לילמה קלי לשלא
פרשתא כנוד לעוכך מרע סור מרע ועשה טוב לשייכו כל התורה
כולה. לי כתי הכא כתיב נדקה חייס וכנוד שלא הוה בפקה לן
מהשוא קרא בפ"ק לקלוסי' לשלשם לוכל מצילותיהן בעי נדקה והקרן
קיימת לו לעה"ב.

הנודר כלומ בכה בחה: אי לכפקא לן חללה חללה
כתיב הכא וכי תחלל לבדור וכתיב התם חללו
לכם מן החלם אשר בשתה בחמו כי בחה בחשב הוא וחתני' בפ"ק
דבכורות שלא תקני בחה שלא בחה דגם לחללה לכיס בפ"ל בלני'

פרק שלשה עשר

אמר שמוא שכונל לף על פי שמקיימו בקרא בשע אמר רבי לחנה
מלי קרא כתיב הכא וכי תחלל לבדר וכתי' התם שם בשעני' חללו
רונו: מהו דתימא לית ליה לגברא תימא לשמרי' כל המוזכר לת
הכיכים לין חטא בא על ידו ומפר טעמא התם שלא ילמדו הכא
בניהם ותלמידו בנ"ש: ועוד קשה לרבי' הרי לאכר דל"מ למה לפכיו
ולפה יבא לתבו' בשע ושמא היכא שהוא בע מתחלה קודם ש
שמלמד לאחרים התם לא שייך הלי טעמא לכל היכא שהוא טוב
מתחלה לו ולאי לין חטא בא על ידו ולאר מתחלתו היה בע
כלומ' בחנוכה שכל ימיו לא עסק שמר יוכי מפומי' ונם שפתי מיכין
היו מסדרי' מקיקו: שעשים גבוהים בניב לה' פי' בקוב בשפתלין
לשלשת הגוזל קלי וקשה לה"ל למיתר ע' או עה שלא יל' לשם
רבוא לישראל קלי. לשוני מכב משמע ליה מזוייכין בלין
כשלשיכן בשכשלכין מוימנר לוד מכנו שכנו לנכל בשכשלכין
ולף על נב לשתוקה כתוב מנוי מלכך על ידך נשוב.

פרק האשה בתרא

הזהו נברא דשבע באנמא דסמקי אנסב רב
שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמוא
תא נשמתי' אמר ליה נשלח ליה ברישא שלחו לי'ד
מים שאין לחם סוף אשתו אסורה או מותר' שלח להו
אשתו אסורה ואנם דסומקי מים שיש לה סוף או שאין
לה סוף שלח להו מים שאין לה סוף הוא ומר מאי ט
טעמא עבדת הכי מיטעא טעינא אנא סברי כיון דקו
זקיימי כמים שיש להם סוף דמי' ולא היא כיון דאיכא
גלי אימור גלי אשפלוה קרי שמואל עלי'ד דרב לא מפלי יב
יאונה לצדיק כל און קרי רב עלי'ד דשמוא ותשועד שם יח
ברוב יועץ'.

פירוש לנמל לסמקי לנם של לותו מקו' מלשק בלע
ועומל במקומו ולילו מים קיים. כמים שיש
להם סוף למו שלילו יכול לטוע על פניהם למכוק לילך לם
ליתא לסליק הוו חזו ליה. עלי לשפלוה למקום רחוק ומשם יבא:
לף יאוכח לבליק כל מון שלא בתת תקלה זו לילו של רב לבדות
לת רב שילא: תשוע' כרוב יועץ תשוע מן המכשול מפני שכשלתי
עבה משמואל.

תניא ארג פעם אחת הייתי מהלך בספינה
וראיתי ספינה אחת שנשבר' בים והייתי
מצטער על תח שבה ומנו רבי עקיבה וכשעליתי ב
ביבש' בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי ה
העלך אמ'לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא
עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו
רשעים על אדם יענענ לו ראשו אמרתי באותה שעה
כמה גדולים דברי חכמים שאומרי' מים שיש להם סוף
מותרת מים שאין להם סוף אסורה: תניא אמר רבי
עקיבה פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה
אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על תח שבה ומנו

רבי מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן
לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל ט
טרדני לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיאוני ליבשה
אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמי׳ שאמרו
מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף
אשתו אסורה׳

פירוש כעבעתי לו ראשי ועבר על גבי והלך לו :
יבעבע לו ראשו ידחה מפני השעה ולא יתגרה
בהן :

תנו רבנן מעש׳ בבתו של נחוניא חופר שיחין
שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לרבי
חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום׳
שנייה אמר להם שלום׳ שלישית אמר להם עלתה
אמר לה בתי מי העלך אמר ליה זכר של רחלים נ
נזדמן לי וזקן מנהיגו : אמר לו וכי נביא אתה אמר
להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא דבר ש

שהצדיק מתעסק בו יכשל בו זרעו׳ אמר רבי אבא
אף על פי כן מת בנו בצמא שנאמר וסביביו נשערה
מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו
כחוט השערה׳ רבי חנינא אומר מהכא אל נערץ
בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו׳ גם בפרק
שור שנגח ל׳וה׳

פירוש חופר שיחין לעולי רגלי׳ ומי׳ מתכבסי׳ בהם והיו
שותין הם ובהמתן : שלו׳ שעליין יכולה לחיות
וכן בשכייה אבל שלישי׳ שאיכה יכולה אמר להן עלת׳ לה שידוע
היה לו שלא תמות שם כדלקמן דבר שהיה מתעסק בו אותו בדיק
אביה לא יכשל בו זרעו׳ זכר של רחלים זה אילו של יבחק : זקן
אחד מנהיגו זה אברהם : כביא אתה לידע שלא תמות : מתעסק
בו בעורק עשייתו : אע״פכ מת בנו של רבי בחוניא בצמא שכך
דרכו של מקום לדקדק עם החסידים׳ וסביביו כשערה לשון חוט
השערה׳ עם סביביו עם בדיקים ההולכים אחריו׳

תוספות אע״פכ מת בנו בצמא מ״מ לא הוי שנתעסק
בו הבדיק שלא עשה הבור׳

סליק מסכת יבמות

פרק ראשון

דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעש׳ שמים

ישעיה מח ואלו ארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים

תהלים קלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ה׳ מקדש ה׳ כוננו ידיך. השיב בבלי אחד ורבי חייא

תהלים נה שמו ויבשת ידיו יצרו ׳דו כתיב׳, והכתיב יצרו אמ׳ רב

שם ק נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב כי אראה שמיך

שם יט מעשה אצבעותיך וגומר, מתיבי השמים מספרי׳ כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע ה״ק מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר,

פירוש לף ילי חלף יל. מקדש מעשה ילי נליקים הוא: ה״ק הלוי ומעשה ידיו במעשה הנליקים כתב שקוויין מעשה שלשם מעשה ידיו של הקב״ה ומעש׳ ידיו דהוא מעשה הנליקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם נליקים שמתפללים על הגשמים ומטר יורד.

תוספות ולהו בשמים ולרן וכו׳ כתיב ילי יפלח לרן דמש׳ חלף לף על נב דמשי׳ קרא וימיני טפחה שמים ומתני׳ כשלקי הקומץ רבה ליד קיימו שמעל גם כן תניתי כתיב מ״ח בחל מעשה ליכא אלף חל לחל במעשה נליקים בחל מעשה כאן בית המקדש כתב תניתי ילים.

לעניים נב **דרש** בר קפרא מר׳ ויתד תהיה לך על אזניך, אל תקרי אזניך אלא אזנך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר רבי אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתד׳ מאי טעמא אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למילתיה עבידא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זו גודל, אלא מה טעם משופות כיתדות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והיא רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה ל לתוכה, תנו רבנן אל ישמיע אדם לאזניו דברי׳ בטלים מפני שהם נכוו׳ תחלה לאיברים,

פירוש יניח לאנשו שקיל שפויי כיתד. מלי לומר כיתדות: לפי כיון דמחלקן שמעולקו׳

פרק ראשון

אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא סנין לברכת חתנים בעשרה שנאמ׳ ויקח בועז עשרה אנשים וגו׳ ורבי אבהו אמר מהכא במקהלות ברכו אלהים ה׳ ממקור ישראל, ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר׳ מאיר אומר מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלי״ה ממקור ישראל, גם כף נ׳ שלכלו׳

רות ד

תהלים סח

פירוש במקהלות ברכו לאלקים ה׳ ממקור ישראל על ברכת מקור נרך קהל והיינו שאל׳ כמו הקהל את העדה ואין הקהל פחות מעדה ועדה עשרה.

תוספות שלשתן ויקח בועז עשרה לאנשים וכתם׳ כלה למייתי קרא לויגביהו את בקר ליכא למימר להתם ברכת לירושלין והכא ברכ׳ לישואין ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת לירושלין לאפוקי המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה וכדאמר׳ בעלמא היה לעשרה לא מסתבר מהתם ולא למידי פשטיה דקרא בברכת לירושלין:

רב חייא בר אבא מקרי בניה דר׳ הודה ואמרי לה מתני ברי׳ דר׳ הוה שכיב לי׳ ינוק יומא קמא לא אזל לגביה למח׳ דבריה ליהוד׳ בר נחמני מתורגמני׳ אל קום אימא מילתא כל קביל ינוקא פתח ואמר וירא ה׳ וינאץ מכעס בניו ובנותיו דוד שאבות מנאצין להקב״ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים ואיכ׳ דאמרי בחור הוה והק״ל ליה עיל כן על בחוריו לא ישמח ה׳ ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו נטויה אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפי׳ נחתם לו גזר דינו של ע׳ שנה לטובה נהפך עליו לרעה אתא לנחומי צעורי קא מצער ליה הק״ל ליה חשיב את לאתפוסי אדרא אמ׳ ליה קום אימא מילתא כנגד שבחו של הב״ה פתח ואמ׳ האל הגדול גבור נודלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא׳ מחיה המתי׳ אמר ליה קום אימא מילתא כנגד אבלים פתח ואמר אחינו המנוגעים המדוכאין באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת את היא

עומדת לעד נתיב הוא ששת ימי בראשית רבים שתו
רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרוני אחינו
בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים: אמר
אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה
ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא דארש בן
לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם לא יפתח אדם
פיו לשטן אמ' רב יוסף מאי קרא כסדום הייתם לעמורה
דמינו מאי אהדרו ליה שמעו דבר ה' קציני סדום וגו' אל
קום אימא מילתא כנגד מנחמי אבלים פתח ואמ' אחינו
גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של
אברהם אבינו שנ' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו
ואת ביתו וגו' אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם
באי משלם הגמול אמר ליה קום אימא מילתא כנגד כל
ישראל פתח ואמ' רבון העולמים פרה והצל מלט והושע
עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הבזה ומן השדפון
ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות
בעולם טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה ה' עוצר
המגפה:

פירוש אמר ליה לתינוקיך. כל קטיל יכוקא לבעל
סמוכיא. דכריס ביקומי על מיתת הילד.
ויבא ה' מה עשו אנות ויכאן מכניס שהכעיסוהו וגרמו לו לבקוע
על כריסם וכפותיסם: ואית דאמרי לך תיכוק קום קמת מלך
כמוך ה' וקך קבל אמר על כחוריו וגוע שם ע' שכם ושוד לכיס
כיתו ועל שולמו של מלך כיטוים כספכת מעוב לבע: אתת
לכמותי כעוני מנעך ליה כתתי מוכיח על פניו שנשכיל שמו מת
נכו: תשיכת לאתפוסי לדרך לקל חסוך לאתי למעלה לתפסך ולת
נביך בעין הדוך לקל כמן שהנדיקים נדוב נליקים כתפסין על
סדוך שכאמר ומתקבצי תתלו: הילל הגדול כרוב גולנו נכריך
פתח כה כריך לתת ה' לאלהיכו מלך העולם הלל הגדול וכו'.
לאיכו המכונעים וכו' כרכה הממוכה למכריתה היל. וכן סדוהות
על הסדר: נשכל הזה תנו לכנכם לחקוב זאת שוחת שומלת
לעד שהכל מתים ולא תנכו יותר מלאי. משתה לשמוכים לימל
משתה לשמוכים קול בנגיתו של לויתן שנעל מסלים לכתיב
ויעב לשל בנאל שנע. לכילה שתים לויס.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות
כותב לאשתו דכתיב ואת אחיך תפקד לשלום ואת
ערובתם תקח מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף ד
דברים המעורבים ביניו לביניה, נם כשכת פרק כשה קשה,

פירוש נגו כריתת כותב לאשתו שלא ימות כמלחמה
יהא נגו מיום כתיבתה: דכתיב כמלחמת שלוש
ואת לחיך וכ'. ודוד למד מיסי לכני להכניע שלוש היובלין
למלחמותיהם ששין כן. דכריס המעורבים ביניו לביניה אלו
קדושין.

פרק האשה שנתארמלה

תנן רבנן כיצד מרקדין לפני הכל ב"ש אומרי'
כלה כמות שהיא וב"ה אומרי' כלה נאה
וחסודה אמרו להם בית שמאי לב"ה הרי שהיתה חגרת
או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמר'
מדבר שקר תרחק אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי
שלק מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו
הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם
תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב
דימי אמ' הכי משרו קמיה כלתה במערב' לא כחל ולא
שרק ולא פירכוס ויעלת חן'

פירוש כינל מרקדין מה לומרין לפניה: כמות
שהיא לפי יופיה וחסיכותה מקלסין לותה.
שסולה הוא של חסל משוך עליה: מכאן לחמו מדברי ב"ה שלמרו
ישבחנה. תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות לעשו' לעיט
ולים כרצונו. משרו משוררים. לא כחל לינה נריכה כחל:
ולא שרק נגנו המלדים לת הפניס: פירכוס קלישת שער: ו
לא כחלה ולא שרקה ולא פירכוסה והכי קיל ישלת חן.

תוספות כלה כמות שהיא וכו' ואם יש בה מום ישתקו ולא
ישבחוה: לכ' ישבחוה בלבד כלה שיש בה
כאן בעוניה או בילדיה לא שם ישות ולב לומרי' ישבחוה לנמרי
לכשמזכירין מה שיש בה לשבח מכלל לשלר לגנאי:

ישבחנו וכו' ולב' שכבי לעב לישבחנו בעיניו אין
להם לחכמים לתקן להזקיק לומר שקר
שהתורה לחקה מדבר שקר תרחק וכתב הליטנא ז"ל לתת טעם
לדברי ב"ה לכל שהוא מפני לבבי שלום אין בו משום מדבר שקר
תרחק.

כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא
כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת
חן' נם בפרקין פ"ק' כי סמכו לרבי אמי ולרבי אסי
שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא ת
תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה
לא מן חמיסין ולא מן טורטיסין' רבי אבהו כי הוה
אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקון אמהתא דבי קסר לאפיה
ומשרו ליה הכי רבא דעמי ומברנא דאומתי בוצינא
דנהורא בריך מיתייך לשלם'

פירוש כל מן דין כל כמות שלו הוו סומכין לבו לקדותן
רבי ולמכותן לייכין: סרמיסין מסרבי הלטית
שהפך טעמיהן: סרמיטין לשון סרטוטין. סמיסין לומרין
חמיסית קטעם: טורטיסי' לא לימדים ולא כי סהיא לחמרי בכל
על טורחיסין למקוב למסלכת לחמטוכיתא לחמשים ביקנים מ
ממתיבתא מבית המדרש. רבא דעמיה נשיא בעמו. מדבכא
מבקיא בריך מיתייך לשלם בריך טוכך לשלם: וכתב הליטנא ז"ל
על זה ולא פקיא לשלם לשכחן ברכה על נוכח של ביתה לכך פרש
ברוך המביאך לשלום. וברכה היא לשון שהביאו לשלום. עכ'
ביניהן לכהוכיח על שהיה קלסתר פניו מבהיק כלחחי' בבבל
בתרא סופרים ד' לחכמו מעין סופרי לבני יוקבן לבפקי זיקרוקי
מיכיה כלחפרים התם.

אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה
נועל

נושל בד של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה, רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת אמר רבי זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה איפסיק ע עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא ונמירי דלא ס מפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא: אמר רבי זירא אהניא ליה שוטיתיה לסבא ואמרי לה שטתיה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא, רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד, אמרי ליה רבנן אנן מהו למעבד הכי אמ' להו אי דמאי עלייכי ככשורא לחיי ואי לא לא, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל ז' כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כוותיה,

פירוש לתלתא שבשה בלין זורק ג' ומקבל ג': מכסיף לן סבא שמזלו בכבול תק וכוכב קלות רקם כ בענמו. שוטיתיה לסבא שוע של הדם שהיה מרקד בו. שיטתיה שיטתי ומכחנו. שטותי' שהיה מתכהה כשוטה. מרכיב לה לאכתפיה לת הכלה. ככשורא כקורה בעלמא שלין לתת מהלכלכין עליה. לחבבה כשרואה הכל מסתכלין בה ככבה יופיה בלבו:

תוספות שיטתיה לסבא פלה לשון שטה והדם תעב. דלא סוי מתם מין ג' תת שביהם מין לרע. ותת ומל להשביל בן זכה ומל לשמול לכוכבי היה בעין שיבשה להדם כלמחרי כבל בתת שיבשה ולתעביל כעין שיבשה להדם ומסתקת בין לידיה לאכזרוי למחי מחית הדין סבא דקלי שיבשה לכולא קומי' משום לעביל קמוכי לכלייה:

תנו רבנן מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל, אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבחוהו שבחוהו מכלל דשפיר עבד, והא אמר רב אשי אפילו למאן דאמ' נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דאמ' מר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך, מכסכסין פ"ב ודוכתי לחכייתי. פרשת דרכים הואי: תנו רבנן מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, מנלה פ"ק ופ' בני העיר, אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה מבטל ת תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה בל"א כשאי עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלי וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר אינו משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה ת תליסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי, עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואי תימא רבי יוחנן אמר נטילת כנתינת מה נתינתה בס"רבוא אף נטילת בס"רבוא והני מילי למאן דתני וקרי, אבל למאן דמתני לית לידה שיעורא,

פירוש מעבירין כשכלה יוכלה מבית לבית מתיבתה וכופלין את יוכלין כזו וכזו לוכלומין הלבה ואין רוכן להתיבב מעבירין את המת לפני לפני דרך לתבת

פרק אלו נערות

אמר אביי נאמר אסון בידי אדם ונאמר אסון בידי שמים מה אסון האמור בידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין, מתקיף לה רב אדא בר אחבה ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניה על צינים פחים דבידי שמים נינהו דילמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו, אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעק' על כל מילי אזהר וצינים פחים בידי שמי נינהו והא תניא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם, גם נכלכות פ"ב ודוכתי לחכייתי. ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו, והא אמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין ד' מיתות לא בטלו, גם נסוטה פ"ק ומכהדין פ"ל מיתות. לא בטלו הא בטלו להו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטין באין עליו: ומי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי, אלא אפוך אריא וגנבי בידי שמים צנים פחים בידי אדם,

פירוש לחמון בידי לדם ולא יהיה לחמון למשתעי כמיתת כל למימר דהיכא דליכא מיתת כל משלם למי ולדות: לחמון בידי שמים וקדיכו לחמון: נכים פחים קול ומוס: בידי שמים לם בחים מוכעניות על הלל נחילת מלך הוא. מון מכנים פחים שפעמים שבחים בפשיעה: לא פי' כלן הרב נכים פחים וכלב פר' מי שמת כתוב לל מכיכה הכל בידי שמים מון מכנים פחים ופל"שכם ל"ל נכים פחים ליכל' דקל' נכים פחים בלרך עקש הכנה וקקיה פח ומוקש בלרך עקש כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הכנה: ול"ת נכים פחים קול ומוס ע"כ: פחים פחם: בידי לדם ליכו לא תנזירת מלך: לין ל' מיתית עוכש לוכתן: כופל מן הנה לומה לכפקל שלופפין לותו מכית הפקילה לאלן ונבוה שתי קומות היה כלאחריכן כ בנמר הדין: היה לוכפתי לריה מפילו לאלן ומוכנו בלריכה כקש מטשו ולאלם שולטו כמסר למלכות והן מתיזין ליאשו בפייף

מיכן לך שמושתין על יבמה וז"ל מיתת בעלה: שכובכי
לשכבה: והוא טן מלבן.

תוספות הכל בידי שמים וכו' והא לחמרי' לעולם
ל יעמוד אדם בפקוח שכבה שמא יכול לעמוד
ענמו מן הסוכעבות ויקיר כעוי לאסור לעבור תחתיו מן הסטיעה
יכול לעמוד ענמו והא ולאי שכידו לחמית ענמו אכל כשמכיאין
עליו מן השמים בתוכם אי אימסר לו לעמוד אכל נכים שמים
לעולם אל יעמוד בתוכם שם רוצה להזהר: ואת והא ל
דלכשי' והסיר ס' ממך כל מולי זה נכה אלמא בידי שמים הוא
ואל דקייכו שיחם הקכה שולמו או יתן לו מלבושים ולא ינעורך
להזהר: ואת והא שמים בידי שמים הוא כדאמרי' בכל כפרק
טו אל אכטוכיהם לרבי נלי עלי אל דאמרת מיבעיא אל
לא נלותא יתיב אד נכו ובידתא לולא אל תיפתוב משרבא אל הא
כלו נלותא דכתיב אין נסתר ממתו ואל דקיל כתיב כשבבי
לרבים או כמלחמה כדרך המלכים לכדרך אין יכול להזהר מן
המוס אכל שם רוצה ליסב נביתו יכול להזהר סיסב נבית אל
אכיים או יכנס נמרתף. ואין לרבים שמים מדא מילתא הוא כלו'
נכים שהם שמים לאדם אסור אין עביו לכפר דעז מייתי
להא אכשקדים עליהו שמא מיד מתים: והא לחמרי' הכל בידי
שמים הוץ מירידת שמים אין עביו לכתן דסתם קולי על הוולד
כתיבי אלו שנוזרין שם יהא עבי או שעיר גבוה או אלם טפש או
חכם אכל נדיק וכשב לא וכבא מייבי כמאורעו' הבאות על האדם

דין ל' מיתת לא בעלו ואת והא בהשוכר את הפועלים
בהוא דזקפוה אעפ שהיה מיד קילא שבעלו הוא
וכנו כערב מאורבא וז"ל כשבבל בנו תחלה ואלא הוא לחוי
בעולה והכי הוא בחבא: אכל קש' לחויב' כמה משומדים ועובדי
עז שמתו על מטותם וז"ל דעז תשובה הקבה מקל ולפעמים מוחל
לנחכי או זכות תולה לו ואיכו כפרע ממנו בחייו ובפלא ליכי מ
מחוכות לפריך והא בר קפ הוא לכי שהחמיר עליו יותר:
הל"ט בא מנכים פחים ואינה לכתיב ואין כתב מחתו
וכתיב כמי לבבי קריתי מי יעמוד למי שהולך לשרב ולשמש ולקרם
אכל שומר כפשוטו יחסך מהם שלא נזכו עליו מן השמים שלא יוכל
להתרחק ואינה לחמרו כחלרב והסיר ס' ממך כל מולי זה שבבא
הסיל שיפיישבו מן השמים שיוכל לשמור עצמו ולהתרחק ממקו'
הנכה ומהקרם הכוכל:

דין ל' מיתת לא בעלו פיכוס בחותם שבוטלין ליכם
בשלא הזה כי בולאי יש כאן רונחים ומשומדים
שחתים בשלוה ובהשקט שבלוכים לשלא הכל וזה בכור:

פרק נערה

כי הוו אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד
ילדה ואבני מתא שדיא. כי הוו אתו
לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסותא באבורא
וליקום וליסר עורבא בעי בני וההוא גברא לא בעי בני
יהלים קמז ועורבא בעי בני והכתי' לבני עורב אשר יקראו לק' הא
בחיורי הא באוכמי.

פירוש כי הוו אתו לכנסים שהיכם רונים לזון בניהם
קטנים. יארוד תבין מעון תבין מתרגמיכן
יחלודין והוא לאכזרי על בניו. יארוד ילדה וכו' התבין הוליד
תולדותיו והעיל על בני העיר מהבקתו: והליטה את בנם התום

שיחלוד הזה הוא לאכזרי וכמעט שהוא לוכל את בניו לולי שהקב"ה
נותן לו רחמנות בלבו והופך בניו מלבלותם כדי שלא יחסוך ל
לאכלם ומזלן של יחלוד הכ"ד גם תבים מלנו של הניקו ג"ריכין
ודייקו דקתמר הכא יאכול ילדה: הכא זה בהים הוא יאכול ה
קילדת וז"א יכא מיבעית מה שיין כן בכוב שיאכלוהו שהם מרחמי'
בפופס על בניהם: עכ: כמו ליה לאיתא כמו מבהמת על
פיה ויעמוד זה על בני שולה כשבא שיעמדו קולו ויכריע על
עצמו שהוא רע מן השובים לערבא בני בני והוא גברא לא
בני בני ואית דמפרשי ז"ל יעמוד עליה ויחזר בן על לוחו
בהים. וכתב הריטב"א ז"ל אסיתא סיחכא לרעה שיהו מ
מזוכותיו כפויין ותלויים וקייכו דלא בליך עז בפכל עכ: לבני
עורב לשר יקראו אלמא לא יין להו: לוחמי כשנדל מסחיר והוא
והלא לוהבין לוחם. אכל חתחלתם לבנים ושיבה לוחם.
והתוספות פיבשו כי הם כ' חיני שרב הא שהוא והא לבן כדאיתא
בפרק אלו טרפות בני סימני טרפות דחבבא שרב העקבי ומפ'
עמקי כחדלה חמה עמוקה מן הכל.

אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת
וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת
דרשו רבותינו שביבנה ואמרי להה רבי אליעזר זה הזן
בניו ובנותיו בשהם קטנים, רבי שמואל בר נחמני אמר
זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן, הזן
ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, רב הונא ורב
חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה
הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים,
וראה בנים לבניך שלום על ישראל, אמר רבי יהושע
בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתו
לידי חליצה ויבום, רבי שמואל בר נחמני אמר כיון
שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתו ל
לאינצויי,

פירוש זה הזן בניו ובנותיו קטנים שתמיד יום ולילה
הם עליו והיה נדק שלין עליו מיום בהם הון
ושעבר בניהם שלין החמון כלה ולעבר נדקתו עומד עליו. זה
הלומד תורה ומלמדה מתקיימת בו הכי הון ושעבר בניהם ונדקתו
עומדת לעד על שהרה למלמד לתלמידים: זה הכותב ט'
הספרים קיימים לו שלהם כלים ונדקתו עומדת לעד. לחיבנויי
מי קרוב וקודם בהלכה:

הריטבא ז"ל דלא אתו לחיבנויי פלגי וכו' והקשו
עליו בתום' דקא אם יש בת היא יורשת
ולכא קשיא דקרובים לבך מלי כי כשים בני לבניו מבים הירושה
לבניו בשוה אבל בשקר' אין לו בן וקאתר יש לו בן הוא מבבה למי
שים לו בנים וכלים לידי קשיא: וכבי יחיאל היים שלום לדייני
ישראל דלא אתו לחיבנויי בחלי נדוקים שהיו חומרי שהקבת תירש
עם בת הבן מקו כלילתא בפ"ש מוחלין וכשים בן לבן הכל חולים
שלא תירש הבת עם בן הבן.

פרק אף על פי

אמר רב יצחק בר חנינא אמר רב הונא הכל
משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין,

אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז אבוה בר איהי ומינימין בר איהי חד ספי ספי מכל מינא ומינא וחד כפי מהד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה הנהו תרי חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פינחס בני רב חסדא מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפתחא דבי אזגור מלכ' הליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דחוור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה אמר ליה אפסדתא ל לסעודתא דמלכא אמרי ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה מאן דעביד חאי פסל למאכל דמלכא אמרי ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מאי טעמ' סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחא עילוי ההוא רומאה דאמ' לה לההיא אהתא מינסבת לי אמרה ליה לא אזל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא הב לה עד דזג לדה לסוף אמר לדה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזל אייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפק מינה כי הוצא דירקא ואיתסיאת

פירוש מד ספי מלכיל את הטעם מכל מין ומין ומד ספי ליה ממין למד בתחלת בישולה לשובע ומשלר מיכין מסהרו על מינתו בשלמו קדים ספי קודם ס"תן לכביו: מלחר ספי מכל מין ומין למד שכתן לכביו ולפכי הלוכחין. דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה לפי שכבוחין לפכיהם והוא רוחה ומתקוה ומטעבר ופעמים ס"ם לוחמי הבגה לוחר עם מלך פרס: למטוכנא למלכא מוסיף המכות לפכי הסכרים ובלשוכנו שפ"קלם. למוור לפים פכיו זועפים שכתלוה למלכא. למד ליה למטוכנא לרב אסי: מפסדת למעודתא לא יאכל המלך מעמה: למרו לו סוטרי המלך למלי תעביד הכי למד להו רב אסי דעביד הכי פסיל למיכל למלכא הישמה מלכל כוה לין רלוי שיאכל המלך מלכל מילו. דבר למר זוטרי ניס כשר של חזיר מטורפא ובלשון לעז שורסמין: שקל לאבעתיה רב חסי שקל לאבעתיה דקפילא: למה עליה על ס' החתיכי לקמיכים לא גב'. הכא מי בדקיתו כלום בדקתם לת החתיכה זו. בדקו ומצאו כם כעשה לו: לפרסה שלניה למר זוטרא: פלי מבקש הרבה ים לו לומין בחסכת כלה לפלאי פלאי מיל לבעלי חין שנגלל בתוך הפה מחמ' קיומת לבר הבלכל הפכיו ולי לוכל מחמו. על דזג לדה ס"ם וכרסה וכעמו כוכוכית שבן לבני הכפיים: תוף שדאי רקקי והסליכי.

אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמ' ואתה בן אדם האנח בשברון מתני ובמרירו תאנח ורבי יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת על שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא ממתנים מתחלא ורב נמי הכתי' ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמוע' רבית המקדש דתקיפא טיבא ההוא ישראל וגוי דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי לא אימצי גוי ל לסגויי בהדי ישראל אדכרי' חרבן בית המקדש נגיד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי גוי לסגויי בהדיה אמ' ליה לא אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם אמר ליה ה"מ מילתא חורתא אבל הא דשינן בה לא דאמרי אינשי דמלפא הכלי לא בהתא

פירוש מתניס כתחנים הניף: לסיכן כה הורגלנו כה כתו כיון דלם לם: למלפת תכלי לא כתתה לחסה הלמולה לשכל כניה לקוברם לי"ה תחיקת ומפקדת במות לחד מהם שכבר למולה קיל.

תוספות סחני שמועת בית המקדש וכו' ואם תאמר והא הכי קאי דוחתה בן הלם הלכה נביא בית המקדש כתיב לכתיב בתריה וזיק כי יאמרו וגו' ואחרת לכם על שמועה כי כאה ונמס כל לב ונ"ל דהכוה קאי קודם למובן כתוב וכן היה לומר כביא ליחזקאל שהיה כאה על שמועת בית המקדש שעתיד ליחרב וגו' ונמס כל לב מתוך הלכה שתהיה לחר הכן על שמועת בית המקדש.

שוא לכם משכימי קום מאחרי שברת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה ואמר רבי יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מ עיניהם בעולם הזה באות לחיי העולם הבא

פירוש שוא לכם משכימי קום מלחרי שכת למלכי הרשות לוכלי לחסה בעצב כן יתן הכם לידידו שיכה למי שחכלה לבבודו ולתנותו ס"ת: מכללו שיכה מתיתו לת בעליהן שהם בבית הכן ושוכין פתקן: וסתנו בתוספות דכתלמידים הלומדים בעיניהם קלי לפי כעיר לחכת לחחי מכללות שיכה הלן לין דרך לישכם בעיר בלילה.

יהודה בריה דרבי חייא חתניה דר' ינאי הוה אזיל ויתיב בבי רב וכל בי שמשי הוה אתי לביתיה וכי הוה אתי הוה קא חזי קמיה עמוד' דנור' יומא חד משכתיה שמעתא כיון דלא חזי ההוא סימנא אמ' להו רבי ינאי כפו מטתו שאילמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי כשגגה היוצאה מלפני השליט ונח נפשיה'

פירוש כפו מטתו כלת המתלכל לסייכים נכפיית המטה.

רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא כי בטא למיכתב כתובה נח נפשה דרבי'א אמר רבי חו' פסולא איכא יתיבו ועיינו רבי אתי משפטיה בן אביטל ורבי חייא אתי משמעה אחי דוד אול איעסק ליה לבריה בי רבי יוסי בן זימרא פסקו לידה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב אחלפוה קמיה אמ' להי ניהוו שית

סכין

שנין אהל ג' קמיה אמר להו איכניס והדר איזיל הודה
קא מכסיף מאבוה אמר ליה בני דעת קונך יש בך מ
מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, אזל יתיב תרתי סרי שני בבית רב עד דאתי אינקר דביתהו אמ' היכי נעביד ניגרשה יאמרו עניה זו לשוא שמרה גינסביה אתתא אחריתי יאמרו זאת אשתו וזאת זונתו בעא עלה רחמים ואיתסיאת,

פירוש לא יעמוק לבריה להסיח בתו של רבי מיד ליכנס שמואל שלא היו מהונגין לזווג מחר: שפטים בן לכיטל בן דוד היה לכיטל שם אשת דוד. ורבי מיד לתי משמעה וזקו הפסוק שר' היה משית דוד ולא היתה בת הכפלה משמעה הונגת לבנו שלא היתה בת תלכים. שבקו ליה תרתי סרי שנין קולס שיכנום. לתלפוס קיימי העבירו הכעברה לפני המתן דעת קונך יש בך שלא להכסיף ומזון ומזל וקיבה מרוב מיכת כלתי. מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו נהר כתלתך מטן לנטתך פעלת ה' סיכוהו לך לזרן ולחלב יכנו לו מקדש ולבסוף לחד ועשו לי מקדש כתלכר. לי יעקוב כ' בשת יעקוב כן דרך הישתלות עשר שכים עלה כעל.

רבי חנניא בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דרשב"י אמר ליה איעכב לי עד דאתי בהדך לא איעכב ליה אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב עד דאתי אישתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה אזל יתיב אגודא דנהרא שמעה להה' רביתא דהוו קרו לה בת חכינאי, אמר שם האי רביתא דידן אזל בתרה הוה יתיבה דביתהו קא נהלא קימחא דל עינה חזיתיה סוי לבה פרח רוחה אמר לפניו רבש"ע עניה זו זה שכרה בע"ר חמי עלה ורחים,

פירוש נסילני הלוליה לל"ם סוף ימי מופתי: ליעכב לי המתן לי עד שיכלו ימי ח פתי ולך עמך לבני רב. לישתנו שבילי דמתא שכנסו בעיר נכיכים מדשי וכפתמו כיה מטלות: להיכיל רביתא כעברה: סוי לבה רחה לבה כלומר כלתה ללבה פתחום ומת בעלה.

רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא כי אתא אמר לא אעביד כדעביד בן חכינאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתיה אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאיל ליה שמעת' חזא רקא מתחדדי שמעתתיה אמר אי הואי הכא הודה לי זרע כי האי על לביתיה על בריה קם קמיה הוא סבר למשאל שמעתתא קא בעי אמרה ליה דביתהו מי איכא דקאים מקמי ינוקא קרי עליה רמי בר חמא והחזוט ה המשולש לא במהרה ינתק זה רבי אושעיא בנו של ר' חמא בר ביסא,

פירוש לא לישעבד כלעבד בר מכיכלי שכנסם לביתו פתחום יתיב קמיה ולא היה יודע מכירו: סויה לבה' למקדן שמעתתי: מי הוה כבא בלו הייתי כאן

תוספות המוט המשולש לבי שלשתן רלו זה לת זה כדלמרי' בעלמא שלמר רבי לישעיה לבר ואתו ושלנו לרבי כיפא לכך קרי עליהו המוט המשולש לא מפרים יכתק כלומר לא יכתק מזכיעו לעולם כדלמרי' בעלמא כיון שלשם לומר הוא וכנו וכן נכנו מכאן ולילך תיבה מוזכת על לא לכבכיל שלא ודכיס מולכי זלת בכייתי לומם.

רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מ מקדשנ"לך אזלת לבי רב, אמר ליה אין איקדשה ליה בצינעא ושדרתי שמע אבוה אפקדה מבית יד אדרה הנאה מנכסי אזל איתיב ג' שני בבי רב כי אתא אייתי בהדיה תריסר אלפי תלמידי שמעיה לההוא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות חיות אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שנין אחרינא אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל איתיב תרתי סרי שנין אחריני בבי רב כי אתא אייתי בהדיה כ"ד אלפי תלמידי שמעה דביתהו הוה קא נפקא לאפיה אל שיבבתהא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמר להו יודע צריק נפש בהמתו כי מטאי לגביה נפלה על אפה קא מנשקה ליה לכרעיה הוו קא מרחפו לה שמעיה אמר להו ש שבקוה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוד דאתא גברא רבא למתא אמ' איזיל לגביה אפשר דמפר נדרי אתא לגביה אמר ליה אדעתא דגברא רבא מי נדרת אמר ליה אפילו פרק א' ואפילו הלכה אחת אמר ליה אנא הוא נפל על אנפיה ונשקיה על כרעי' ויהב ליה פלגו ממוניה, נס נפל' כמוהר מן המטבל, ברתי' דרבי עקיבא עבדא ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אולא כעובדי אמה כך עובדי ב ברתא רב יוסף בריה דרב שדריה אבוה לבי רב לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שני כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה אמר לית' זונתך נזכרת איכא דאמרי אמר ליה זונתך נזכרת איטרוד לא מר איפסיק ולא מר איפסיק,

פירוש כלבא שבוע שם לחד מינשיכי ישמעאל שכל הנכנסים לניתו לעגר ככלב קיים יונק שבע: קא מדכרת לית מתמוכנת. שבתתא הסכבות שלי ושלכם שלא הוה תיבה שלמדתי שכי ושלמדתם לחתם על ידא הוה: שקל תכא כלי זין כלומר בא לחלחם: לישבוד בחותה מכיכם: לא תכ ליפסיק ולא תה ליפסיק לא תכלו כשלשת' ים מתפסיק כה לתכלם לתתעבות שעולה לחכוכה של ערב ט' בלא ויום הכפורים קבי שעולה המפסקת מתפסיק כה בחם' תעבית.

תוספות דקוה נכיב ומעלי והא דלמרי' בשו שבבי' לל' עקיבא כשקייתי עם הלכן קייתי לומ' מי יתן לי תם ולכשכנו כחמור מתמוך דלא קוה מעלי ליכא למיתי' לקתם לאו משום שקים שוכא תם לאו משום שהיה שכור שמתעלים

על עסקי הארץ מפני תורתם והיו הם טורחים לותם ונם משום שלא היו מכירין לותם ליגע בהם כדאמרי בגדי עם הארץ מדלם לפרוסים לכל תיא סותר מנוח הוא עב: והלי טבל זל כתב למאי דאיתמר בפרקים היה קודם לכן לכל לחם חזר למוטב שהיה נכוב ומעלי וקבב עבמו לתורה כדאיתא בכתא:

אדעתא דנבלא דבה מי כדרת: ואתי והלא אמור לפתח בגולל דאמרי בבדיים וכו': והל דבכא לא מסיב כולל כיון דהלך לבי רב דרך הוא בהולך ללמוד שבעשה לדם נגול אי כמי כגון דאתא בדרו בדבר שפי בשעה שבלך על דעת אם לא ישעה כופר דבעבין זה לא היה גולל כ כדתנן וכו'.

ברתיה דבני עקיבא עבדא ליה לבן עזאי ואתי וקח בפלק דסוטה פריך וקשיבא בן עזאי הלא בשיב ולהכוח ליבא דמסכי כשיב ופירש אתי שפיר והל דאמר דקאמר דעבדא הכי לבן עזאי אם לא בשאה אלא כאיר וכן

פרק מציאת האשה

תנן רבנן מעשה בר' בו שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושל' והיו תלמידיו מהלכי אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמ' לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתל"א בירושלם מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית חמיך היכן הוא אמרה לו בא וזה ואיבד את זה' אמרה לו רבי זכור אתה כשהתמת על כתובתי אמר להם לתלמידיו זכור אני כשהתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה ר' בו ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה' ונקדימון בן גוריון לא עשה צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו מציעין תחתיו ובאים עניים ומקפלין אותן מאחריו' אי בעית אימא לכבודו הוא דעבד ואי בעית אימא כדבעי ליה למעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא' תניא אמר רבי אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורי' מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקר זה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך'

פירוש ולא כדין מתלין מתל"א ולא כך היו מושלין משל בירושלם: מלח ממון מקר סרונק

למלוח ממוכו כלומר לנרום לו שיתקיים יחסרכו לנדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו' ולמאי לא מסר ישעה ממוכו מקבל' ושל בית לחכ לא עשו נדקה כרלוי וכלה מתוכם' כא זה ולימל זה לפי שכתוכה בו תון משל תמיה תיספת שהוסיף לה ה החתן' עד כיים קני לומה שבלה שזוכני לחלים הם במלכר' מניעין תחתיו תחת רגלי להלך עליהם' לפום נחלא שיחנא לפי כח הגמל יטעימהו משא: אם לא תדעי לך אם לא תתני לכ כבשת יסרלל לשמור לת התרה סופך לבעלת בעקבי הצאן ולכשי לת גדיותיך'

תנו רבנן די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו' אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים א' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג' מילין' תנו רבנן מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מצפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותיה אמר רב הונא ליטרא משל עופות ואי בעית אימא בל יטר' בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוו מפסדי חיותא אמטולתיה' ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד אמ' ליה בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיד' דרבא אמר ליה במה אתה סועד אמר ליה בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא אמר ליה אטו מדידהו קאכילנ' מדרחמנא קאכילנא דתניא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אתתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פ פטומה ויין ישן אמר מאי דקמאי אמר ליד' נעניתי לך קום אכול'

פירוש משל עופות שלמיטן יקניס ויוח היה משכ בליטרא בשר שהיה בשר ביוקר והיה נניך בשר בלמי ליטרא מעות: כפר קטן היה ואין המותר מתכר: למטולתי' כשכילו וסיימו רכות' ולשלם בתשקל ליטרא בשר קלת' הקוף לאתה עבי המבקש ברכתה: כתה לתה סובל תה לתה כגל לאטל בשעות: כעבי לתה דקתאי תה לכר זה שלי כי לפי לימולו: לתר כבא תאי דקתאי תה שהוח כל יפיל ויחיל לפי ליטולו: לתר כבא תאי דקתאי תה לכר זה שלי כי לפי עבי שלא קייתי בגל בכך שבלת זו לבאן ותרנגולת ויין ישן בידה: כעבי לך לכבתי יותר תלאי'

תנו רבנן אין לו ואינו רוצ' להתפרנס נותני' לו לשו' הלואה וחוזרי' ונותני' לו לשום מתנה דברי ר"מ וחכמי' אומרי' נותני' לו לשו' מתנ' וחוזרי' ונותני' לו לשום הלוואה

הלואה לשום מתנה הוא לא שקיל אמר רבא לפתוח
לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו
לשום מתנ' וחוזרין ונפרעי' ממנו חוזרין ונפרעין היסנו
תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר יש
לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אין לו ואינו
רוצה להתפרנס אומרין לו הבא משכון ושול כדי ש
שתזונ דעתו עליו׳

פירוש אין לו משלו ואינו רוצה להתפרנס אין שולחין לו
נזקקים יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו שלח
משלו נזקקה ומפרנס עצמו כראוי: שתזון דעתו עליו יצטרך לטרוח
לעתים לחזור ולגבות ממנו קמעיל ותבשוכי משטין אין זו שלח הלוואה
ויטול כלפי טובת שיעלה׳ אין לי משטין וסס יאמרו טול כלפי משטין.

מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל
כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא
דדשא יום א׳ אמר איזיל אחזי מאן קא עביד כי ההוא
טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרש׳
אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזא דקא מצלי ליה לדשא
נפק בתריהו רהוט וקם בהדי אתונא דהוה גרופא נורא
הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמר׳ ליה דביתהו
שקול כרעיך אותיב אכרעי חלש דעתיה אמרה ליה
אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא הניתי ומאי כולי
האי דאמר מר זוטרא בר טובי׳ה אמר רב ואמרי לה
אמר רב הונא בר ביזנא א"ש חסידא ואמרי לה אמר ר׳
יוחנן משום רשב׳י נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך
כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מתמר
דכתיב היא מוצאת׳ נס בסוטה פ"ק ופרק קמא סוטה.

פירוש ניכוך דלשלח מוך שמפתין וניך הלמת סוכב
טו: הקוף יומא לותי קיום שכיחנא כגון ביתא ועבייס
מוכחים לותי לפי׳ זכותי גדולה ומיקרב׳ כנייתי הכלתי מזומנת
שלחי מחלק לסס ובשר ומלח אכל לתה כותן מיעות לעבייס וסס
עוכרים וקוכים סיעודה ומאי כולי האי לתה לסס לנכרוך ולוכסם
לתכוך: קיל מוכלת וקיל שלחה ונוחר לעגל שכלת ליסרף לל
נגלתה הלכר אלל אכ ינלה קוף ומס לל ינלה כשרפת. וקלינבלל
לל כתב קיל מיכלת פירש לם לל שהוף מסכר׳ אלף וקוף מלשון
ויבת לם כניון ולל מכיכו כן ככל הספרים אלל לשון יכילה קוף
כדפלשי לל ורש"י דקסיל כתלכין פכי תכרו נרכים מה שלין כן
כזו שכל מר שוקב מ"ת לתלכו כי הלכנת פכי׳ לכך קשה מלל.

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל
לשדורי ליה ארבע מאות זוזי כל מעלי
יומא דכפורי יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא
אמר ליה לא צריך אמר ליה מאי חזית דקא מ
מזלפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ו
ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה׳ אמר אייתו לי
חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי
דינרי סיאנקי אמר זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא קם

בזוזיה לפלגו סמוניה היכי עבד הכי והאמר ר׳ אלעאי
באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש הני
מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לירת
לן בה׳

פירוש עייפינהו כפלים. מיתקני סס מקום: זוודאי
קלילי נילה קלה הכימותי לדכך לסוקה שלבי
יונק לה:

רבי אבא הוה ציר זוזי בסודרידה ושדי ליה
לאחורי וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי
עיניה מרמאי׳ רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל
לשדורי ליה ד׳ זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו
ניהליה בידא דביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי
חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במד׳ אתדה סועד בטלי
כס׳ או בטלי והב אמר היינו דאמר רבי אלעזר בוא
ונהזיק סובה לרמאין שאלמלא הן היינו חוטאין בכל
יום שנאמר וקרא עליך אל ה׳ והיה בך חטא׳ ותני ר׳
חייא בר רב מדיפתי רבי יהושע בן קרחה אמר כל ה
המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובר ע"ז כתיב הכא
השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגומ׳ וכתיב
התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז׳
נס בנלך פ"ק.

פירוש ומצלי עיניה ומטה עיניו כלפי לשוכין לרלות
שלא יבא רמאי ויתירם שעושה עצמו עני ו
והעבירם בלים ומתירים לותם: בטלי כבף לו בטלי זכה נחפות
של פשתן לנכרית לו כשל משי נטושות. קייטו מוטלים שלנו
מעליהן עין הן העבייט לכל עצמן הרמאין נירחין לכו:

תוספות בטלי כבף לו בטלי זכה והא ללא עייפינהו
ושדרינהו כמו מר שוקא לשעל משום
דנהנה דכרים לא שייך פיכוך אלא ולמי שעיר היה בטלי זכה מפה
נטושה כיטלית שבי לדומיא דהכי דקאמר׳ המוכרן.

תנו רבנן המסמא את עינו והמצבה את בטני
והמקפח את שוקו אינו נפטר מן העולם
עד שיבא לידי כך׳

פירוש המסמא את עינו מכאב עצמו כלו עינו סמויה
מקפח שוקו כלפו שוקו נכוותה.

שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברי שלם
כי אתיא הא איתתא לקמך אנבייה ע
עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה אמ׳ ליה זיל אימר
ליה ובשמת׳ הא מאן דלא אמ׳ ליה ענן ענן ממקרקעי
או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרותא ברישא אזל רב
ששת לקמיה דרב ענן אמ׳ ליה מר רבה ורב הונא רביה
דרבה ושמות׳ שמית מאן דלא אמר ליה ואי לאו ד
דשמית לא הוה קא אמינא ליה למר ענן ענן ממקרקעי
או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרותא בראש אזל רב ענן
לקמיה דמר עוקבא אמר ליה חזי מר היכי שלח לי רב

הונא ענן עגן ועזר מרזחא דשלח לי מאי ניהו אמ' ליה
איסא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמ' ליה הכי והכי
הוה מעשה אמר ליה וגברא דלא ידע מאי ניהו מרזחא
שלח ליה לרב הונא הונא חברין, מאי מרזחא אבל
דכתב כה אמר ה' אל תבא בית מרזח ונום אמר ר' אבהו
מנין לאבל שמיסב בראש שנאמר אבחר דרכם ואשב
ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם, ינחם
אחרים משמע, אמר רב נחמן בר רב יצחק ינחם כתיב
מר זוטרא אמר מהכא וסר מרזח סרוחים, מר זוטרא
נעשה שר לסרוחים: מק' פ' כתרא,

פירוש הוא יתיב רב ששת קמיה כשנכנס השלים לפניו ולקבל
רב הונא על דקרייה הונא מבני, אל רב הונא לרב
ששת זיל אל בלשון נבלי כאשר אומר לך וכשמת תהיה אם לא תמת
בלשון זה ענן עבן מהיכן אתה אומר להגותה ממקרקעי או
לפילו מחטלטלי: ושל שלה לחדת הסיבי מלן יתיב בי מרזח
בריש מי מיסב בבית האבל בריש הקרועים כשהיו מכוסין
בשעל' היה היכר בשמיעתם מי הוא הראש שהגדול מיסב בשע'
לחת לראש השלחן וסבי לו במטה לחדת לימין'. אל מר רב
לחת ורב הונא רבך ולפייסו אמ' לו כן שלח יכנסו עליו על שפעת
שלים בלבב ומלאהו פרים שעל כרחו כשעשה שלים לבך: נפק
דעובד' תמלת הלבני' מה לשון שלחת לו: יפתח כתיב אין לך לומ'
פתח בשום אות שלא אל ה' אלו ה' שמוכי לו אלו עם הנקוד שתחתיו
והיה כלה במקום אות כאלו כתוב יכפס וכיון שלא כתב כאן אל
על כרחך על פי מסורת שכתב לתה קורא יפתח וזה שמכפס
עצמו כלומר כאלו השתכפס מר וזה מי שכפסו מרה ולעתיד וזה
וכשתקת מעליו כשעשה שר לסרוחים לגדולים הבאים לבמתו:

תוספות יפתח כתיב ואתני דקרי יפתח אלא דכשי מלא
כתיב מפתח אל כף למטעי וכתב יפתח לשיב
לקרי יפתח אתני אלא דכשי אינ' לתלרם שהשתכרם מושכין
בראש לבמתו ופי' הק' כט' לשון והכי"ג אל מלא כתיב כאשר
מפתח לבלי' וכתב כאשר לבלי' יפתח למשמך לבלי' לשאר רשם.

פרק המדיר

אז היתי בעיניו כמוצאת שלום אמר רבי יונתן
ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה
לילך ולהניר שבחה בבית אביה, והיה ביום ההוא
נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי
יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה.

נס נפסקים פרק השמש.

פירוש לישי לשון לישות כשוחין: ככלה בבית חמיה
שכבר כשלות ונם לכה בעלה ויכה בושם
המיכו.

תניא היה רבי מאיר אומר כל טוב ללכת אל
בית אבל מלכת אל בית משתה וגו' מאי
והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיסבר יספדונידה
דיקבר יקברוני דידל ידלונידה דלוואי ילוונידה דשען

ישעוניה, מק' פרק כתרא ופרק שלו כלכיס.

פירוש ליספל יתן ל לבו שלף הוא יספדוהו ולא ידע
לו שם כהנ כן. לידל לריס קולו ככבי וכמשפ'
ללווני לווה את המטה מניח הלבל לקבר:

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה ונום אמר ר'
מישא בר בריה דרבי יהתשע ב"ל אחד
הנולד בה ואחד המצפה לראותה אמר אביי ואחד מ
מיניהו עדיף כתרי מינן, אמר רבא ואחד מינן כי סליק
להתם עדיף כתרי מיניהו דהא רבי ירמיה דכי הוה
הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי
לן בבלאי טפשאי,

פירוש ולציון יאמר לים ונאמר לעתיד לבא כשיתקיים
מקרא שכתוב והביאו את כל אחיכם מכל הגוי'
מנחה לה' ונו' כל מקו' שיזכרו שם יפר' יאמרו הגוי' זהו מבני נין
זה יולד בה בניאלו שם: לנין כתו ויפחלו לתפי החקים לאחזו
על לאחתו: אחל הכולד בה וט' לים לים יתירה קל דרים: אחל
הכולד בה ואל' החכמה לרלותה יקרא מבניה ויניאוהו לכלה.
והוא יכוכה עליון ל"ק יכוכה להיו' עליון למעלה על כל השלם
וחל מיכיהו מבני לרן ישראל: עליף פקחים וחכיפים.

מברין רבי יוחנן הזהרו מזבובי' של בעלי ראתן'
רבי זירא לא הוה יתיב בזיקי' רבי אלעזר
לא עייל באהליה רבי אמי ור' אסי לא הוו אכלי מביעי
דההיא מבואה ר' יהושע ב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה
אמר אילת אהבי' ועלת חן אם חן מעלה על לומדידה
אנוני מנא כי הוה שכיב אמר ליה למלאך המות זיל
עיבד ליה רעותי' אזל איתחזי ליה אמר ליה אחוי לי
דוכתאי אמר ליה לחיי הב לי סכינך דילמא מיבעתת
לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דליידה קא
מחוי ליה שוור נפל להההוא ניסא נקטיה בקרנא ד
דנליסיה אמר ליה בשבועתא דלא אתינא אמר הקב"ה
אי איתשיל אשבועתיה ניהדר אי לא לא ניהדר, אמר
ליה הב לי סכינאי לא הוה יהיב ליה נפקא בת קלא
ואמרה ליה הביה ניהליה דמיתבעא לברייתא מכרין
אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי
אזל אשכחיה לרשב"י דהוה יתיב על תלת עשר ת
תכטקי פיזא אמר ליה הוא בר ליואי אמר ליידה הן
אמר ליה נראתה הקשת בימיך אמר ליה הין, אם כן
אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר
לא אחזיק טיבותא לנפשאי, רבי חנינא בר פפא
שושביניה הוה כי הוה קא ניח נפשי' אמרו ליה למלאך
המות זיל עביד ליה רעותי' אזל לגבי' ואיתחזי ליה אמר
ליה שבקן תלתין יום עד דניהדר תלמודאי דאמרי א
אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבקי' לבתר תלתי'
יומין אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי,
אמר ליה הב לי סכינך דילמא מבעתת לי באורחא א"ל

כתנין

כחברך בעית למיעבד לי אל אייתי ספר תורה וחזי מי
איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה אל מי איכרכת
בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפה כי נח נפשיה
אפסיק ליה עמודא דנורא בין דיריה לעלמא ונמירי דלא
מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרין בדרא
קרב לגבי רבי אלכסנדרי אמר עשה בשביל כבוד ח
חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח
עשה בשביל כבוד עצמך איסתלק אמר אביי לאפוקי
מאן דלא קיים אפילו אות אחת אמ' ליה רב אדא בר
מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא
היא מיהוה הוה והיא שעתא הוא דשריה זיקא אמר
רבי חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני ש
שאוכלין תרדין ושותין שכר של הומין ורוחצין במי

פרת ו' אי יורין להפוך מה מין הלשון

פירוש

סוכרו מזכוני כינוי לאותן זכויות שעשיתם
עליו קשות להביא לותי חולי על מים לחמך:
נזיקים בחקוק שתכסה רוח לחמך על שפיסם: מיכרך נהו כלכך
לאכלם כשינה שישכח בתורה ומוציאין מאכלו ומוכטח הוא שתגין
התורה עליו ולא יזוק. כי הוה שביב כשהגיע זמנו ליפטר. למחי
לי דוכתא חולי כדי לגנב ולהלחי מקומי: סוור קפץ: לישתיל
לשטותא לאם כשכב בשטותם משלם וכשלא עליה להתירה:
תבעוקי מלשתיל: אכלית את כך ליותי אין לאחה רשות לכרות זה
ש זכי שומע שהקשת ליכו מלא לות ברית שלא יחרב קשולם ואם
יש נדרים נאור בלור אין כדיך לות: לא הוה מידי לא כדאם
קשת בשיתו: סומכיה לוהכו ורעל אכלו חלאך המות מי
ליכרכת בבעלי לאחן ועסקת בתורה כדהוה עביד ליה שהיה
מ זכן בשבוי לכבד את התורה. בשביל בבוד עצמך שיקרנו חלאך
ויש שלוך ליתעסק כך ואחר לכיי לאשוקי מאכלן ללא קיים עמוד
זה כח להוציא ת בלעו מי שלא קיים את כל התורה כמו שקיים הוא
על חזמי שמטילין בשות שנלל בהיזמי:

הדישבא זל רבי יהושע בל מיכרך נהו ועסיק בתורתי
מ מיכרך נהו ולפילו היכא לא עסיק נם
וכל לאחריכן בשיעה נבי כי כך חנוה ותורה לוה לאוליחא לפילו
שנלכא לא עסיק נה חענא ואנלא לעיסקין נה לעולם:

פרק אלמנה ניוונית

אמר רבי יוחנן כל הסונע תלמידו מלשמשו
כאלו מינע ממנו חסד שנ' לשם מרעהו
רב נחמן בר יצחק אומר אף פרק ממנו יראת
ש שנ' שמאחר ויראת שדי יעזוב:

פירוש

ליום מרעהו חסד החתים ענמו מרעהו חתים
חתנו חסדים ויראת שדי תעזבון לא תלכתיב לעיל
מיכיר ות סיה בדקה חתני ומתיך ליה לחם חרעהו חסד:

פרק הנושא

תנו רבנן בשעת פטירתו של רבי אמר לבני
אני צדיך נכנסו בניו אצלו אמ' להם הזהרו
בכבוד אמכם יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך
במקומו מטה תהא מוצעת במקומו יוסף חפני שמעון
אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. הזהרו
בכבוד אמכם דאוריית' הוא דכתיב כבד את אביך ואת
אמך אשת אב הואי אשת אב נמי דאוריית' הוא דתני'
כבד את אביך ואת אמך את אביך זו אשת אביך ואת
אמך זה בעל אמך ואו יתירה לרבו אחיך הגדול הני
מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא. נר יהא דלוק
במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצע
במקומה מאי טעמא כל בי שמשי הודה אתי לביתיה
ההוא בי שמשא אתאי שיבבתא קא קרי אבבא אפרדה
אמתי שתיקו דרבי יתיב כיון דשמע תוב לא אתא שלא
להוציא לעז על צדיקים הראשונים יוסף חפני ושמעון
אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי סבור
מינה בהדין עלמא הוא דקאמר כיון דחזו דקדים ע
ערסייהו לערסיה אמרי שמע מינה להההו עלמא דקאמר
הוא ואתאי ראמר הכי דלא ליערו מילתא הואי להו ועד
האידנא נמי זכותא דרבי הוא דאהניא להו אמר להן
חכמי ישראל אני צדיך נכנסו אצלו חכמי ישראל אמר
להן אל תספרוני בעירות והושיבו ישיבה לאחר ש
של שים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא חנינא
בר חמא ישב בראש אל תסתדוני בעירות סבור מינח
משום טירחא הוא דקאמר כיון דחזו דקספרי בכרכים
וקאתו בע' אמרו שם משום יקרא הוא דקאמר הושיבו
ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא מנשדה רבי
דכתיב ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב ש
שלשים יום תלתין יומין ספרי ביממא ולילי' מכאן
ואילך ספרי ביממא ורסי בלילי' או ספרי בלילי'
ורסי ביממא ער דספרי תריסר ירחי שתא ההוא יומא
דאשכבתי' דר' נפק בת קלא ואמ' כל דהוה באשכבתי'
דר' מזומן הוא לחיי העולם הבא ההוא כובס כל יומא
הוה אתי קטיה ההוא יומא לא אתא כיון דשמע הכי
סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית ילתה בת קול ואמר
אף ההוא כובס מזומן לחיי העולם הבא:

פירוש

נר יהא דלוק במקומיתי אלכל המלמדן כתו בחיי
לכל ערב שבת היה בא לביתי משכשכה כ
כלקטין. יוסף חפני למן חיפץ: את מלכיך כל אתן לכוונין:
ואו' יתירה לומת למך הכי מילי למייב בכבוד למת לאבי בחיי לבין
כי שמש ערב שבת וכל לא כניסי לפי שכין השמשות שלו שנור בפי
כל וכל מדלים אלו לנתוך מלאכתן עד שלא תחשך קני ליה נו
פיחמי: שלא ניהוג לנגו כי לוחר לא נדליקים היו שלא היה
לסם רשות לבא לביתי כתו ר'. שכור מיכה בהדין עלמא שקיים
מנוה שיתעבקו בקבורתי: דקליים ערסיו לערסים הם בקברו
תחלה. וקלי דקלחר הכי שבזקק לקוברי שימותו ויסרתקו:

דלא ליתכו לאיכפי עלייהו כשיעורא מילתא דאיקפוד' סוף נהו שלא
זכו להתעסק בו ואיגלאי מילתא דהאי דלא שכיבו כשכיב דרבי
זכותי דרבי תבעי עלייהו עיירות גדולות על הכפרים וכרכין ג
גדולים מהם והושיבו ושיבה לעשות בירה לאחר שלשים יום
על פטירתי מיד ולא תהיו עסוקים בהספד : שמעון בני
מכם הוא לקמן מניך מאי קאמר : שכיבה בר חמא יסב כרשם
היסיבה : שטר מיבה משום טורח דרבי כפרים דשמיכו לעיירות
ואתו למספדיה כיון דחזו דקא אספדוה נכרכים וקא לאתו כ
מעיירות ומכפרים לאחרי משום יקרא הוא דקאמר : יומא
דשכבתיה יום פטירתו .

תוספות מזומן לאחי השלם הכא והכא כל שכן
יש להם חלק בשלם הכא ופי' הר מאיר
כל היכא דאמר מזומן לאחי השלם הייכו דלא דין וכלא יפוקין .

שמעון בני חכם מאי קאמר ה"ק אף על פי
ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא
אמר לוי צריכא למימ"ר ב"ר צריכא לך ולמטלעתך
מאי קשיא ליה הא קרא קאמר ואת הממלכה נתן
ליהורם כי הוא הבכור ההוא ממלא מקום אבותיו הוה
ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו ורבי מאי טעמא
עבד הכי נהי דאינו ממלא מקו' אבותיו בחכמה ביראת
חטא ממלא מקום אבותיו הוה' חנינא בר חמא ישב
בראש לא קבל רבי חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו
שתי שנים ומחצה יתיב רבי אפס ברישא ויתיב ר' חנינא
אבראי ואתא לוי ויתיב גביה נח נפשיה דר' אפס ויתיב
רבי חנינא ברישא ולא הוה ללוי אניש למיתב גביה
וקאתא לבבל והיינו דאמרי ליה לרב גברא א אקלע
לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא שרי אמר שם נח
נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה
ליה ללוי אניש למיתב גביה וקאתא ואימא רבי חנינא
נח נפשיה ורבי אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ליה ללוי
אניש למיתב גביה וקאתי אי בעית אימא לוי לר' אפס
מיכף הוה כייף ליה' ואי בעית אימא כיון דאמר רבי
חנינא בר חמא ישב בראש לא סני דלא מליך דכתיב
בהו בצדיקים ותגזור אומר ויקם לך והא הוה רבי חייא
נח נפשיה והאמר רבי חייא אני ראיתי קברו של רבי
והוריד עליו דמעות איפוך והאמר רבי חייא אותו היום
שמת רבי בטלה קדושה איפוך והתניא כשחלה רבי
נכנס רבי חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה אמר ליה רבי
מפני מה אתה בוכה והתני' מת מתוך השחוק סימן יפה
לו מתוך הבכי סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו
פניו למטה סימן רע לו' פניו כלפי העם סימן יפה לו
כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו
פניו צהובין אדומים סימן יפה לו מת בערב שבת סימן
יפה לו במוצאי שבת סימן רע לו מת בערב יום ה
הכפורים סימן רע לו במוצאי יום הכפורים סימן יפה לו
מת מחולי מעים סימן יפה לו מפני שרובן של צדיקים
מיתתן בחולי מעים אמר ליה אנא אתורת ומצורת קא

תוספות בכינא אי בעית אימא איפוך ואיבעית אימא רבי חייא
עסוק במצות הוה ורבי סבר לא אפגריה '

פירוש נריכא למימ' דרבן גמליאל דנטר הוה לקוי כשיע':
לך ולמטלעתך פסח היה כדאמרי' בעלמ' לוי לחמי
קילח ואישלג : מאי קשיא ליה לר"ם בר' דלחמ' נריך למימ' לחמי
נריכא הא קרי כתיב התם ממלא מקום לכותיו הוה כלומר אין
נלחמיו ממש ממנו לכל כלן הרי לחמיו ממנו . ויתיב רבי
חכיכא לכבוד מון לבית המדרש שלא היה נכפף לרבי לחם וקלת'
לבבל . כלילא שרי לבאת בה בשבת מ"ט מלן דבכה בחיפה
בכלילא לחה משוכה ושמ משוכה לא שלפא ומחויא כפ' כמה
לחם יבול : מיבף הוה כייף ליה קודם שילה ממקומו לכל לרבי
חכיכא לא כייף : והא הוה רבי חייא ולחכייף רבי לחם יכיכה :
קבכו של רבי לרובו על רבי חוביך על ו' למעות . בעש פימן יפה
שיכנס למסוכה מי ל' . במוצאי יום הכפורים כמחלו עוכותיו וסיתן
יפה לו . לא לשמניה לא לבטלית מחנות .

תוספות לותו היום שמת רבי בטלה קדושה שהיו
קורין לותו היום הקדוש והא דתניא כ
בשלמי סוטה משמת רבי בטלה עבודה ויראה של קדושה בכלל :
וקל' היכן היה לומר לילמלא הייתי כשכשבר ל"ת הייתי
מטמא לו לחלי בטלה קדושה דקלחר הכא הייכו קדושת
כהוכה וכן מוכח מדקלחר לותו היום משמע לותו היום דוקא
ותו לא : ובהדיא לחכיך בירושלמי במסכת כרכות פר' מי
שמתו לכשמת רבי לחר לין כהוכה היום ולין כרך לרבי דשלחום'
לרבי דלהם מייכי נעשומלת בית הפרס דלכבן לכל טומלה ל
דלוכייתא לא .

והריטבא אל כתב נבי הרשבון ואל שהכל מטמלין
לבשיל וכמו שביכים הלין אל וכן הרשבב
אל ובירושלמי לחר כל לתך רבי יהודה בשיהם לחכירו רבי יבלי
לין כהוכה היום מהו שיטמא כהן לרבו וכ' על רבי יוסי
בטמאו לו תלמידיו ולחכלן בשר ושתין יין לח' לכן רבי מוכח מדלא
מן תרתי לא פלגוה מכטן שם לחכלי' לחם לחה לחכלתה בשר ו
ושתיתה יין ושם לין לחכלים לחם לחה בטומלתם .

והייגו דכי הוו מנצו רבי חנינא ורבי חייא אמ'
ליה רבי חנינא לרבי חייא בהדי דידי
מינצת דאם חו' נשתכח תורה מישראל מהדרנא לה'
מפלפולי אמ' ליה רבי חייא אנא עבדי דלא משתכחא
תורה מישראל דאייתינא כיתנא ושדיינא ומנדלנא
ונישבי וציידנ' טביא ומאכילנא בישרא ליתמי וארכנא
מגלתא ממשכי דטביי וסליקנא למתא דלית בה מקרי
דרדקי וכתיבנא חמשה חומשי לחמשה ינוקי ומתנינא
שית סדרי לשית ינוקי לכל חד וחד אמרי ליה אתני
סידרך לחברך ' נם כתניתא פר' השוכר את הפועלים '
והייגו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אם' ליה ר"ש
בר' אפילו ממך אמר ליה אין אמר ליה רבי ישמעאל
בר' יוסי אפילו מאבא אמר ליה חו' לא תהא כואת ב
בישראל אם' להם לבני קטן אני צריך נכנס ר"ש אצלו
מסר לו סדרי חכמה אם' ליה לבני גדול אני צריך נכנס
ר"ג אצלו ומסר לו סדרי נשיאות אמר ליה בני נהוג נ
נשיאותך ברמים זרוק מרה בתלמידים ' איני והכתיב

הנושא

זכריה ג ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה
כשהיה רואה תלמיד עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו
וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצינעא הא
בפרהסיא רבי מוטל בציפורי ומקום מוכן לו בבית
פסחים יז שערים והתניא צדק צדק תרדוף הלך אחר רבי לבית
שערים אלא כיון דחלש אמטיוה לציפורי דמידליא
ובסים אוירה׳

פירוש שלישית זעיבית: ומנלנא כיסתי מקלע
לכי תכסות ולומה לו לין פורסין כ
כסתן ליכוים׳ וניידלא טעיי נגיים ולריכא מגלתא ומתקן לכי
קלפי׳ לריכא לסון תיקון כלאמרי׳ כמה סוכה לריך לו לא לריך
כלומר מתיקן לו ליכו מתקן וכספר עזרא כמי כתיב ועבית מלכ׳
לא לריך לכא לתיחוי: לא תהא כלה כוה ביסריל כלומ׳ שלא לומר
כלכך זה לעולם: כהוג כשילותך בלמים שתהא יושב בין הנדולים
זה פל׳ שי׳ לכל כעניך נגים בלמים וזל פירש קנלון טעם הלכך
שלא תלריה כרך לחד שהרי כלאם שמקמו נדול בעיניו
ולימו מוכרו בלמי יקרים: פ׳ לא לפילו אם תקבה מהם למים לעבד
כן לא תתנדל בפניהם: פ׳ לא כרמי כרים פי׳ לא תנדל כשילותך
שהיה זרוק תורא קרואי בפני התלמידי שלא כהוג שמה כיל למה עכ׳ל זל זרוק מלכ
לימה שתהא לימתך עליהם: בניצעא מכבד כל לחד ולחד:
בפרהסיא מטיל עליהם לימה להודיע כשילותו׳ דבי מוטל
בחליו בציפורי ומקום קברו מוכן לו בבית שערי: דמידליא לחדי
בחסך מנלה למה נקרא שמה נפוחי שיושבת בראש הכר כציפור׳

הוהא יומא דנח נפשיה דרבי נזרו רבנן תעניתא
ובעו רחמי אמרי כל מאן דאמר נח נפשיה
דרבי ידקר בחרב סליקא אמתיה דרבי לאינרא אמרה
עליוני׳ מבקשים את רבי ותחתונים מבקשי׳ את ר׳ יהי
רצון שיכופו תחתונים את העליונים כיון דחזאי כמה
זימני דעייל לבית הכסא וחלץ תפילין ומנח להו
וקמצטער אמר יהא רצון שיכופו עליוני׳ את התחתונים
ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי שקל כוזא שדייא
מאינרא אישתיק ונח נפשיה דר׳ אמרו ליה רבנן לבר
קפרא זיל עיין אזל אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ל
ללבושיה ואהדרי לקרעיה לאחוריי פתח ואמר ארלים
ומצוקים אחזו ארון הקדש נצחו ארלים את המצוקים
ונשבה ארון הקדש אמרו ליה נח נפשיה אם להו אתון
קאמריתו ואנא לא קאמינא בשעת פטירתו של ר׳ זקף
עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש״ע גלוי וידוע
לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי
אפילו באצבע קטנה יהי רצון מלפניך שיהא שלום
במנוחתי יצתה בת קול ואמרה יבא שלום ינוחו על
משכבותם על משכבך מיבעי ליה מסייע ליה לר׳ חייא
בר גמדא דאמ׳ רבי חייא בר גמדא אמר ר׳ יוסי בן שאול
בשעת שהצדיק נפטר מן העולם אומרי׳ מלאכי השרת
לפני הקב״ה רבש״ע צדיק בא אומר יבאו צדיקים ויצאו
לקראתו יבא שלום ינוחו על משכבותם אמר ר׳ לעזר

פרק שנים עשר כתובות יז

פירוש לעל כמה זיכין לבית הכסא למולי מעיס
הוה ליה: וחלן תפילין ומכח לבו וקא מ
מנער לחלון ולקיים: פתח ומחר הפסד׳ לחלליס ומנוקים
מלאכים ובליקים מנוקי מרן ולא נכריתי בעלמו לפי לבי טורם
סיניתי בחנכא קטנה שלי: יבאו בליקים ויבלו לקדושתי ויבא
בשלום ואקב יכוחו בליקים על מזכוותיה׳ הולך בכוחו בדרך
ישרה:

תוספות ומכח תפילין ואעפ״ג שחולי מעיס פטורי׳ מן
התפילי׳ לפי שחין יכולין ליזהר כיוצא לכל
רבי היה מכהיג עלמו בקלות יותר מדאי ובין יולא כיוצא ליזהר
מה׳ לא נכריתי בפילו בחנכא קטנה לחחריכ׳ כחדא על
שלשה מתחללל שיכנס תוכה לתוך גופו יתבללל שלא יכנסו מעצבי׳
לתוך גופו ומייתי לה שבללל דבני: וכמסכת קדושין פר׳ יוחנן
כתוב מאחר שהוא כלחוחה בטלאה שאחר בני הקדו בשעת פעיכתי
ישיין שם׳

פרק שני דיני נזירות

אמר רב יהודה אמר רב אסי נזירי נזירות
שבירושלם היו נוטלים שכרן צפ
מנה מתרומת הלשכה וכו׳ קרנא הוה שקיל איסתר׳
מזכאי ואיסתר מחייב ודיין להו דינא׳ והיכי עביד
הכי והא כתיב ושחד לא תקח וכו׳ ואסיק דהוה שכר
בטלה דמוכח כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא ל
לקמיה אמ׳ להו הבו לי גברא דדלי לי בחדיקאי ואידון
לכו דינא׳ אמר רבי אבהו בא וראה כמה סמויות
עיניהם של מקבלי שוחד אדם חש בעיניו נותן ממון
לרופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפ׳ והם נוטלין שוה
פרוטה ומסמין עיניהם שנאמר כי השוחד יעור פקחי׳
תנו רבנן כי השוחד יעור עיני חכמים וי לטפשים
ויסלף דברי צדיקים וי לרשעים׳ מידי
טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא הק׳ כי השוחד
יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו
נפטר מן העולם בלא סמיות הלב׳ ויסלף דברי
צדיקים אפילו צדיק נמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן
העולם בלא טירוף הדעת׳ כי אתא רב דימי אמ׳ דרש
רב נחמן בר כהן מ״ד במשפט יעמיד ארץ ואיש
תרומות יהרסנה׳ אם דומה דיין למלך שאינו צריך
לכולם יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות

יהרסנה׳ גם כפה"ל פ"ק׳ אמר רבה בר רב שילא
האי דיינא דשאיל שאילת׳ פסול למידן דינא ולא
אמרן אלא דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי
ליה לן בה׳ אמר רבא מאי טעמא דשוחדא כיון
דמקבל שוחד מיניה איקרב׳ דעתיה לגביה והוי כגופיה
ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא חד׳
אמר רב פפא לא לידון אינש למאן דרחים ליה ולא
למאן דכני ליה דרחי׳ ליה לא חזי ליה חובא דסני ליה
לא חזי ליה זכותא׳ אמר אביי האי צורבא מרבנן
דמרחמין ליה בני מאתיה לאו משום דמעלי טפי אלא
משום דלא מוכח להו במילי דשמיא׳

פירוש כגון לי נגרא דלני מיל מסקה שלותי׳
בחדיקלי במקומי׳ חדיקלי לומר לכי
שהוא לשון פגם כמו קכיים חלוקות דשחיטת חולין כלומר שלכי
חפתלק וכפגם מקומי׳ לימו כפטר מן השולם והק קו׳ שימת
לת עיניו כמיהיה טעם בסותו ויסב לדון׳ שלימו נדיך כלום שהוא
עשיר ואין נדיך להקניף׳ דשחיל שלמתא דנגיל לשחל מנכי
עידי נהמות וכלים׳ מע דשוחדא למה לסוב ליטלו לזכות לת
חזכאי׳ לין לחלם רואה חובה לעצמו לין דעתו מתקרבת לגל
קחובה למייב לת עצמו ולפילו מתטיין לדין למת׳ שהוא חל
הכותן והמקבל כעשים לב לאחד׳

תוספות היו כוטלין שכרן הא לגל פרי׳ הכא ומיכי עבדי
הכי והכתיב ושוחד לא תקח כדפריך עליה דקרב׳
לומר לת משום לגל לסייר אלא מעבלי דיכין לאכל הכא משל
עבור׳ ולי מע׳ דהכא לאו בתורת שכר היו כוטלין אלא הכא כל
שעה היו יושבין בדין ולא היו עשקין בשום מלאכה ולא היה להם
כמה להתפרנס ויהיה מוטל על הכבור להתפרנס לאכל קרכא
לקרקי כעלמא היה יושב ולא היה לו ליטול שכר ומהאי טעמא
כמי לתי שפיר הא דקאמר לקמן מלמדי הלכו׳ קמ"ל וכו׳ כוטלין
שכרן מתרומת הלשכה לעבם שכר תלמוד לאמור כדאיתא בפ
לין כין המודר׳

אפילו נדיך נמור ומוטל שוחד ומיכו קו׳ לרשעים מלגים ג ד
שכבר נטלו שחד בפעם דאשוכה דכפעם
דאשוכה כשכוטל לאכתי נדיך הוי טעליין לא נטלו וקו׳ לרשעים
בפעם שכייה שכוטל שוחד שכבר כעשה טעם פעם דאשוב שכטלו
וכשכם פירש דהאי קו׳ לרשעים לימו מן הכבי׳ת׳ אלא מדתביא
מכמים וכל פיכם משתע שלל קו׳ לרשעים ולכך מתוה וכי הם נכי
ליכא ומשכי קו׳ ולא כילוק כתם׳ מ"ר תלך כמשפט ונחר שלימו
נדיך לכלום וכו׳ הכא משתע דנכיכות ממון קאמר משום שחד
מדמסיק עליה הלי לייבא דשחיל שלמתא ולעיל כמי כמילי ל
דשחד לייבי וכפרה לרין פ"ק מייתי הך דרשא גופא לרב כאחין כב
כהן לדיין שלימו נקי ונדיך לשחול הורלות ודיכים דמסיק
התם לכי רב כאחין כב כהן מ"ל תלך כמשפט יעמיד לרן ומסיק
עלה נתר הכי לכי כשיהה לוקחו לייבא דלא נמיר וטלה שמעתא
דהתם מייבי כדייבא שלימו הנן מסתת שלימו נקי ולומר לת
דמשלי קרא לייבא למידק שלימו נדיך למחון ולא לדנכי תוכא׳

פחות כג **תנן** רבנן ושוחד לא תקח אין צריך לומר
שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים כי
אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה׳ שוחד דברים כי
הא דשמואל הוה עבר במבר׳ אתא ההוא גברא הב ליה
ידיה אמר ליה מאי עבדתיך אמר ליה דינא אית לי
אמר ליה פסילנא לך לדינא׳ אמימ׳ הוה יתיב וקא דיין
דינא פרח גדפא אריסיה אתא ההוא גברא שקליה אל
מאי עבדתיך וכו׳ מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא
ההוא גברא כסייה אמר ליה מאי עבדתיך וכו׳ ר׳ ישמעאל
בר׳ יוסי הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי
שבתא כנת׳ דפירי יומא חד אייתי ליה בה׳ בשבתא אמר
ליה מאי שנא האידנא אמר ליה דינא אית לי ואמינא
אגב ארתאי אייתי ליה למר לא קביל מיניה אמר ליה
פסילנא לך לדינא אותיב זווא דרבנן וקא דיינין ליה
בהדי דקא אזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי
טעין הכי אמר תפח נפשם של מקבלי שוחד וכה אני
שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד
עאכו׳ רבי ישמעאל בן אלישע אייתי ליה ההוא גברא
ראשית הגז אמר ליה מהיכא את אמר ליה מדוך פלן
ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה אמ׳ ליה דינא
את לי וכו׳ כדלעיל בסמוך׳

פירוש במכרת נשכי הכ ליה ידע למחי׳ כמתא
לפיכי של פירות מפרדס של רבי ישמעאל׳
זוזא זוז נהלי לחזיל ואתי בכלאסר הולך וכא היה לכו לזכותו של
לותי לחיים וכלין לו פחתי זכות ולומר כלכו הלוחי ויטשן כך
וכך ויזכה כדין׳ דשמית הנו ככל שכח שנוזז לותן מייב ליתן
לכהן לחל משמי׳

רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דנילדני
דבי נילי אמר ליה מאי עבידתיך אמר ליד׳
דינא אית לי לא קביל מיניה אמ׳ ליה פסילנ׳ לך לדינ׳
אמר ליה דיניה דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא
למנען מר מאקרובי בכורי דתניא ואיש בא מבעל ש מלכים ג ז
שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורי׳ועשרים לחם
שעורים וכרמל בצקלונו׳ וכי אלישע אוכל בכורים
הוה אלא לו׳ לך כל המביא דורון לת״ח כאלו מקריב
בכורים׳ אמר ליה קבולי לא בעינא דאיקביל השתא
דאמרת לי טעמא מקבלינן שדריה לקמיה דרב נחמן
שלח ליה נדיינ׳ מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא
ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש״מ קריביה הוא הוה
קאים דינא דיתמי קמיה אמ׳ האי עשה והאי עשה עשה
דכבוד תורה עדיף סלקיניה לדינא דיתמי ואחתיה ל
לדיניה כיון דהוא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה
איסתתר טענתיה׳

פירוש נלדכי דכי נילי דנים קטכי׳ וכי שיטת לוכל נטלי׳
היה ולא לא נתן הוה שהכי מניכו נדככי ק
קיימים שכיתיהם לחניו על שכנו נד לכתיב ויעבי ושפט כנתן ומניכו
נחסכת פסקים נלכי דכנים דשפט דהלי קרא הוא לחכי של
לליטע׳ ש"מ קריביה הוא לחכי פסיל ליה לליבא׳ הלי עשה
והלי עשה מנות הלייבים עשה ושפטתם נדק׳ עשה לכבוד
תורה׳

שנים: לימים לתלמי נצרף לקוף עשה דליכא כטול תורם לכב
עכן נהליה עליף:

תוספות וכי מליעש לוכל בכוריס היה לין נריך
לדמוך כפי הקוב דקכי פירוש וכי מליעש
לוכל בכוריס היה ולא לכמוכן היה ולין בכוריס כלכלין מין
לטומה כלמוכם כריס מלו בן הלוקין וכפ' בקמה המקשה וכפי
לימה בגדי כסדר מליהו זועל דתם כפרה לכם ליטרלל בכל
מקום מוסבותיהם שלומר תקריב מנחת בכוריס ולומר ולין לה
מנכל שליש ונמר וכי מליעש לוכל בכוריס היה ולא לין סם
מקדש ולא מוכח ולא כהן גדול אלא מליעש ותלמידין יושבין
לפניו מכלן לחכו וכו'

רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני
ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק
אותיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מ
מיבעית ליה בעותיה ועבד תיבותא ואנחיה ויתיב קמיה
עד דאפיק ליה סדריה והיינו דאמרי סדר אליהו רבא
סדר אליהו זוטא:

פירוש סדר מליהו רבה שלומד מדן לתיבה: סדר
מליהו זוטא שלומד כתך התיבה:

תוספות וקיימי לימתי סדר מליהו ופדר מליהו
זוטא: לומר ר' לפי שהפסיק בליהודו לרב
ענן מלקי לב' סדרים וכפעם רחמן לומד ממנו יותר מן השלשה
ילות תקי לרחמן סדר מליהו רבה ולכתר תקי זוטא:

בשני דרב יוסף הוה ריתחא, אמרו ליה רבנן
לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו
השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמידה הוו
פיישי תרי אלפי ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי
רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב ו
ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני
מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצור
טובא הוו אלא לאו דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוו
מפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתי רבנן מבי
רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש
בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא
ונפצי נלימי יהוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ו
ואמרי במערבא קטו ליה למתיבתא דרב הונא בבלאה,
כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבעמאה
רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי
אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי
הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי,

פירוש הוה ריתח' כעם של מקום וכך רגיל לישלם
לכי מיפטרי תלמידיו ממקו ליעסוק מכית
המדרש: הוו פיישי נביא לוכלי סולמכי תרי מלפי ומחתים לפתיב
עשרים לפס ולפס ככוריס הכי כ"ה וכרחל הכי כ"ב וכל לחד לפני
ק' ליס הכי תרין מלפין ומחת בתליסר לחודלי קסומכים מפיו
ומשמיעי לכל יה מכלן וזה מכלן ומלפכים ומלחקור ומתחלקי'
למקומו קכנק עסיק העם כ: וכמי ליה ליומא מלחיל לת

פסמס וסיס ניכר בלרן ישרלל:

אמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים,
כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים
והא איכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל
שנוי וסת תחלת חולי מעים, בן סירא אומר אף לילות
בשפל גגים גגו ובמרו הרים כרמו מטר גגים לגגו ומעפר
כרמו לכרמים,

פירוש סנו וסת לפילו לטוכה: כמכוס קרים כרמו
סלין כילו מעון לקכות כמקוס טוב וקוכס
כרלס הקר וכל זכלים שקוה מוציה לו כופל וזה לכרמי' שתסתיו,

תנו רבנן לעולם ידור אדם באר' ישראל אפי'
בעיר שרובה גוים ואל ידור בחוצה לארץ
ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר באי דומה כמי
שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי
שאין לו אלוה שנאמר לתת לכם את ארץ כנען להיות
לכם לאלהים וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא
לומר לך כל הדר בחוצה לארץ כאלו עובד עז וכן
בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'
לאמר לך עבוד אלהים אחרים מי אמר ליה לדוד לך
עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוצה
לארץ כאלו עובד עז,

פירוש וכי מי אמר לו לדוד כן אלא מפני שהיה
נריך לכרוס לנפשו מלרן ישרלל לל מלך
מוחב ולל לכים:

רבי זירא הוה קא מישתטיט מיניה דרב יהודה
דבעי למיסק לארץ ישרל דאמר רב יהודה
כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר
בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פוקדי אותם נאם ה',
גם כשכת ב' כיכס. ורבי זירא ההוא בכלי שרת כתי' ורב
יהודה כתיב קרא אחרינ השבעתי אתכם בנות ירושלם
בצבאות או באילות השדה וגו', ור' זירא ההוא שלא
יעלו ישראל בחומה, ורב יהודה השבעתי אחרינא
כתיב ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדר' יוסי בר' חנינא
דאמר ג' שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל
בחומה, ואחת שהשביע הקב"ה את ישראל שלא
ימרדו באומות העולם, ואחת שהשביע הקב"ה את
אומות העולם שלא ישתעבדו בהן בישרל יותר מדאיי
ורב יהודה אמר אם תעירו ואם תעוררו כתיב ור' זירא
מיבעי ליה לכדר' לוי דאמר שש שבועות הללו למה
תלתא הני דאמרן אינך שלא יגלו את הקץ ושלא
ירחקו את הקץ ושלא יגלו את הסוד לאומות העולם,
בצבאות או באילות השדה אמר רבי אלעזר אמ' להם
הקב"ה לישראל אם אתם מקיימים את השבועה מוטב
ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות או כאילות
השדה,

שני דייני — פרק שלשה עשר

פירוש דבעי רבי זירא למיפק ורב יהודה מוקים טעמא
להכי הוה מיסתמיט מיכיה בכלי שרת כתיב
קרח ולעיל מיכיה כתיב הכי כה אמר ה' העמודי' ואל קיים ו'
שלא יעלו בחומ' יפל ביל חזק: אם תעידו ואם תשכרו ב' שטוש'
בכל אחד שלא יעלו את הקרן בניקים שביניהם: שלא ירחקו את
הקרן כשנסע: לא שלא ילחקו נדבי לעזן דומק שלא ידכו בתמכוכי'
על כך יוקר מלאי: ושלא יעלו את הסול. למאי לה סול העיטור
ולמאי לה סול טעמי קטורת. מתיב את בשרכם לעזן הפקר:

תוספות בגלל יכולו ושמא יהיו לעגל לקמי קל'
בגלו לשון כתיב של בגלות שבי כמי
קפיל קרח. שלא יעלו סול העיטור כלומרין כי היה מכמתכם
וניכיתכם זהו סול העיטור: פרש"י שלא יעלו לחומות קשלם.

אמר רבי אלעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי
בלא עון שנאמר בל יאמר שכן חליתי
העם היושב בה נשוא עון, אמ' ליה רבא לרב אשי אנן
בסובלי חלאים מתנינן לה, אמר רב ענן כל הקבור
בארץ ישראל כאלו קבור תחת המזבח כתיב הכא
מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם וכפר אדמתו עמו'
עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל נח נפשיה
בחוצה לארץ אתו אמרו ליה לרבי אלעזר אמר אנת
עולא על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר
להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה
ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה אתא לקמיה
דרבי חנינא אמ' ליה מהו למיחת ליבמה אמר ליה אחיו
נשא גויה ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו,
אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ
ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות,
רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי
כובי ההוא דנפק מפומבדית' לבי כובי שמתיה רב יוסף
ההוא דנפק מפומבדיתא לאיסתוניא שכיב אמר אביי
אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חיי רבה ורב יוסף דאמרי
תרוייהו כשרין שבבבל ארץ ישראל קולטתן כשרין
שבשאר ארצות בבל קולטתן, למאי אילימא ליוחסין
נהאמר מר כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל
עיסה לבבל אלא לענין קבורה,

פירוש בל יאמר שכן חליתי כלומר אל יתרעם
לומר גר לי כי כלב כשולי יען. אתה על
אלמה טמאה תמות מקרא הוא בכתובות עמוס: לקוטו בא לקבורו
בלי כך למול לבעלת מבבל לפי שים שם יסיות המבביות תוכיח
תמיד: דנפק מפומבדיתא לבי כובי לגור שם: ארץ ישראל
קולטתן וכלומר לילית ליוחסים שכותים כשים מלי והא
בבבל מיחסי טעי לאחר מי בפ' יוחסין כל הקדמות לפי קן
לגל בבל כעיסה המשרכת שלין כיכר כה מה בתוכה כך כל
המשפחות שפך: לגל לענין קבורה של בבל מוליכים לקוטיתי
ליקבר בארץ ישראל ושל שאר לדמות הקמוקי מארץ ישראל וקבוטים
לבבל קוברים בבבל שים שם זכות תורה.

אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאו דר בארץ

ישראל שנאמר הוי ציון המלטי יושבת בת בבל,
אמר אביי נקיטינן בבל לא חזיא חבליה דמשיח ת
תרנומא אהוצל דבנימן וקרו ליה קרנא דשיזבתא,
אמר רבי אלעזר מתים שבחוצה לארץ אינם חיים שנ'
ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים,
שאין צביוני בה אין מתיה חיים, מתיב רבי אבא בר
ממל יהיו מתיך נבלתי יקומון מאי לאו מתיך מתים ש
שבארץ ישראל נבלתי יקומון מתים שבחוצה לארץ
ומאי ונתתי צבי בארץ החיים אנבוכד נאצר הוא דכתי'
דאמר רחמנא מייתינא עליהו מלכא דקליל כי טביא
אמר ליה רבי מקרא אחר אני דורש נותן נשמה לעם
עליה ורוח להולכים בה, ואלא הכתיב נבלתי יקומון
ההוא בנפלי הוא דכתי' ור' אבא בר ממל האי נותן נשמה
לעם עליה מאי עביד ל' מיבעי לכדר' אבהו דא"ר אבהו
אפילו שפחה שבארץ ישראל מובטח לה שהיא בת
העולם הבא, כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם שבו
לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור, ורוח להולכי'
בה אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן כל המהלך
ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם
הבא, ולרבי אלעזר שבחוצה לארץ אינם
חיים אמר רבי אילא ע' גלגול מתקיף לה אבא סלא
רבה גילגול צדיקים צער הוא אמ' אביי מחילות נעשות
להם בקרקע,

פירוש וקרו לה ליחות המשיח: לעשם עליה על קרן
ישראל: הקוף בכפילים כתיב ולשלם בקרן
ישראל: לחיים חיים נתמים: עד גילגל מתגלגלים הענמות
על קרן ישראל וחיים שם מחילות כעשה להם בקבקע ושמלים
על הגלגים וקולטים במחילות על קרן ישראל ושם מבבנין
ויוכלין:

ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם, אמ'
קרנא דברים בנו יודע היד יעקב
אבינו שצדיק נמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיי'
למה הטריח את בניו שמא לא זכה למחילות כיוצא
בדבר אתה אומר וישבע יוסף את בני ישראל וגו' אמר
רבי חנינא דברי בנו יודע היה יוסף בעצמו שצדיק נמור
היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את
אחיו ארבע מאות פרסה שמא לא זכה למחילות,
שלחו ליה אחוה לרבה יודע היה יעקב שצדיק נמור היה
וכו' אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה
מצטער על אשה אחת ובקש לירד כיון ששמע בואת
גלגל בעצמו עד יום מותו אף על פי שחכם גדול אתה
אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו ואם תאמר אין
לך רב יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואם אין את עולה
הזהר בג' דברים אל תרבה בישיבה שישיבה קשה ל
לתחתונות, ואל תרב בעמידה שעמידה קשה ללב

ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים לא שליש בעמידה שליש בישיבה שליש בהלוך כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה עמידה סר והאמרת עמידה קשה ללב אלא ישיבה שאין בה ס סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה

פירוש לבניס בנו ים כאן לבניס מפותריס בלבד זה וכניך לתת לכם לב שנדיק נמוד היק ולא היק נדיך לזכות לארץ ישראל. שלמו ליק לחוס לבכה בכ בחכמי בטומבלית היק וחיו לו לחיים בארץ ישראל ושלמו לנרת זו כדי שיעלה לגלב: לילפא מוסיף כה לבניס של שלמו לו כן מעשה בלח שהיה מבטיח על לשכ לחת שכחן כה עיניו וחיל בחוכה לארץ ויעלה שחכם לחת יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי הבב שחין דומה הלמד מעצמו וכו ואת אין לך בב כאן שיוכל ללמדך. שחין כאן סחיכה כמו בחטות לו בקתלדלות ים בסיכה בספסלין וכסלות אין בסיכה.

אמר רבי אלעזר עמי ארצות אינם חיים שנ' מתים בל יחיו רפאים בל יקומו דתניא מתים בל יחיו יכול לכל תלמוד לומר רפאי בל יקומו במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר אמ'ליה רבי יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לעז הוא דכתיב אמר ליה מקרא אחר אני דורש דכתיב כי טל אורות טלך כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחזייה דקא מצטער אמר ליה רבי מצאתי להן רפואה מן התורה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעוש' פרקמטיא לת"ח והמהנ'ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתו' כאלו מדבק בשכינ' כיוצא בדבר אתה אומר לאהבה את ה' אלהיך ולדבק בו וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה אלא כל המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה. אמר רבי חייא ברבי יוסף עתידין צדיקים שיבנו ביניהם ב' ירושלם שנאמר ויציצו מעיר כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלם שנאמר ונגותי על העיר הזאת. ואמר ר' חייא בר' יוסף עתידים צדיקים שיעמדו בבלבושיהם קו מחטה. מה חטה שנקברה ערומה ויוצאה בכמה בלבושין צדיקים שנקברו בלבושיהן ע"כ.

פירוש רפאים בל יקומו מרפה עצמו מדברי תורה. ולארץ רפאים תפיל. מנאתי להם תקנה יהו לת"ח מנכסיהם. קשקש פרעמיה מתעצל בחתון ת"ח כלי להניע לילם שכר וקם עמוים לעשוק בתורה עי' שלו וכתיב חיים כולכם עי' לדבקה שלת"ח יזכו לחיות.

ואמר רבי חייא ברבי יוסף עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פסת בר בארץ. גם בספת פרק ג'. תנו רבנן יהי פסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמא תאמר יש צער לקוצרה תלמוד לומר ירעש כלבנון פריו. הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פסת ידיו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. עם חלב כליות חטה אמרו עתיד חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרא של צפורי. תניא אמר רבי יוסי מעשה בשיחין בא' שהניח לו אביו שלשה בדי חרדל ונפשח אחד מהם ונמצאו בו ט' קנין חרדל ועציו סככו בו סוכת יוצרין אר"ש בן תחליפא קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים בו בסולם. ודם ענב תשתה חמר אמרו לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה יש בו צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או בספינ'ומניחה בזוית ביתו ומספק הימנה כפיסם גדול ועציה מסיקין תחת התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה ל' גרבי יין שנאמר ודם ענב תשתה חמר אל תקרי חמר אלא חומר.

בי אתא רב דימי אמ' מ"ד אוסרי לגפן עירה אין לך כל גפן וגפן שבארץ ישראל שאין צריך עיר אחד לבצור. ולשורקה בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבארץ ישראל שאינו מוציא משוי שתי אתונות ושמא תאמר אין בו יין תלמוד לומר כבס ביין לבושו ושמא תאמר אינו אדום תלמוד לומר ודם ענב תשתה חמר. ושמא תאמר אינו מרוה תלמוד לומר סותה ושמא תאמר אין בו טעם תלמוד לומר חכלילי עינים מיין כל חיך שטועמו אומר לי'לי ושמא תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה תלמוד לומר ולבן שני' מחלב אל תקרי לבן שנים אלא לבן שנים פשטיה דקרא במאי כתיב כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקבה רב"ש רמזו בעיניך דבסים מחמר' ואחזו לי שניך דבסים מחלבא מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן טוב המלבין שנים לחברו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שנים מחלב אל תקרי לבן שנים אלא ליבון שנים.

פירוש גלוסקאות וכלי מילת לכוס פסת בר לשון פסת סיל שקיל כחבה וסטה כחבה לא מ מסכחת אלא פת לחמים: וכלי מילת לכוס פסת בר לשון כתובת פסים. סתתחר לשון תימר דקל: קנן בלפת נקב בו על שעשה לילית כתבו ועשבה שקלו לת החותר ס' ליטרין. בפשה כנגד אחד מהם מן הקלח וסיימו שולים בסולם לעלות עליהם העליונים ודם ענב תשתה מתוך שעבבה תשתהו ולא תעבדך לדבר חומר גרוע ומוסף ל' פעמים גרבי פלפ: אין לך כל אילן סרק שלא יעשה פרי:

שני: אין מ"מ אין לך מלוה בפני: פומה לשון כמתה שכיון
מסית את הסטול. כמו לי נשיכך ותתגנם לשון שמוק ומחוך
שוך לי נשיכים שלך וטוב לי מיין כשתהי פניה נהוטות ושוקקו
למוי לי שיכך לף זו לשון שמוק שסשוקק שיכיו נגלים.

ורב חייא בר אדא מקרי דרדקי דריש לקיש
הוה איפגר תלתא יומי ולא אתא כי אתא
אמר ליה אמאי איפגרת אמר ליה דלית אחת הניח לי
אבא ובצרתי ממנה יום ראשון שלש מאות אשכולות
אשכול לגרב, יום שני בצרתי ש' אשכולות שני
אשכול לגרב, יום ג' בצרתי ממנה ש' אשכולות ג'
אשכול לגרב והפקרתי יותר מחציה אמר ליה אי לאו
דאיפגרת הוה עבדא טפי, רמי בר יחזקאל איקלע
לבני ברק חזנהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני וקא
פריך דובשא מתאיני וחלבא טייף מיניהו ומיערב ב
בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש אמר רבי יעקב
בן דוסאי מלוד לאונו שלשה מילין פעם אחת קדמתי
בנשף והלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים: אמר
ריש לקיש לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של ציפורי
והוי שיתסר מילין אשיתסר מילין, אמר רבה בר בר
חנה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל ארץ ישראל
וחוייא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי עשרין ותרתי
פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי, ונס נמנלה פ"ק,
רבי חלבו ורבי עוירא ורבי יוסי בר חנינא איקלעו ל
לההוא אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה כאילפס
כפר חינו ואילפס כפר חינו כמה הוי חמש סאין אכלו
שליש והפקירו שליש ונתנו לפני בהמתו שליש לשנ'
איקלע רבי אלעזר להתם ואייתו לקמיה נקטן בידיה
ואמר ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה, רבי יהושע
בן לוי איקלע לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהוו קיימי
כי עוגלי אמר ענלים בין הגפנים אמרו ליה קטופי ניהו
אמר ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פ
פירותיך לגוים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנד
איקלע רבי חייא להתם חזנהו דהוו קיימי כעיזי אמר
עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא תעביד לן כחברך,

פירוש לישנר לשון כיטול: דלית כרס המולל על
גבי כלוכסלות טל ליקה כלענו: הוה עבדא
גופי שהרי דלית שבכל יום היין מתמעט מן המשכנו וזהו שכם
סטנטול: קלמתי בכתף קולס עמול המשא וזיה כתבי ומכסי על
מקרן דתי לבנכי כמתגר כל המקומות ישתגר לכך: נקטן
בידיה מנלן קטנות כלחנות בידו לחת. קטופי לסטלות
כלמתתרנמינן לף תבנור לף תקטוף. לשכה לשון שכח.

תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה
עושה חמשה רבוא כורין בישיבת של צוען
בית סאה עושה ע' כורין דתניא אמר ר' מאיר אני ראיתי
בבקעת בית שאן בית סאה עושה ע' כורין ואין לך מ
מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר כגן ה'
כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר
מצוען דהוו מרבי בה מלכי דכתיב כי היו בצוען שרין
ואין לך טרשים בכל ארץ ישראל יותר מחברון דהוו
קברי בה שיבני ואפ"ה חברון מבונדה על אחת מז בצוען
דכתיב וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרי' מאי
נבנתה אי לימא נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית
לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר ובני חם
כוש ומצרים ופוט וכנען, אלא שמבונה על אחת ז'
בצוען, נס כפ' ולנו כחתי', והני מילי בטרשים אבל
שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא בברכותיה
אבל בברכותיה כתיב ויורע יצחק בארץ ההיא וגומר,

פירוש נברכותיה כשהשכח מבורכת: ביסיפתה של
נוען וט' כלמפרים וחזיל ומנוען לחתה למד
לארץ ישראל כלמפר' וחזיל לפי כלחתי בנקעת בית סאין שהיו
משקר לרגות. בית סאה שטה ע' כורין וכיון דכשקר לרגות
יש ע' כורין כם בארץ מנרי שאין לך משלה ככל הארצו' כחנרי'
שהרי כמשלה לגן ה' ואין כחנרים מדיקי משלה כנוען דמרטו
בה מלכי מנרים שכאחד כי היו בנוען שרין על מלך ישראל
הכיתב מדבר לנבלי שמדלו בהקבה ומטו על מלכי מנרי' ותמיל
היו שריקים ושלוחיהם מנויין בנוען שלוחים של מלך מנרי' מביאי'
תשורה: מטבה בסוף בכל טוב מטובה לשון פרי כלכיתב וחכבה
גם לפני ממכה: לבנו הקטן לכנען: לבנו הגדול למנרים:
על לחת ז' הרי ז' פעמים ע' טרים הרי תנ' ומקום שאין טרשים
כחברון יש לסיפיף עד תק' וכברכותיה כתיב מאה שערים על
לחת שכשאר שרים כתיב לתאה: מאה פעמי' תק' הרי ממשת
רבוא.

תניא אמר רבי יוסי שאה ביהודה היה עושה
חמש סאים: שאה קמח שאה סולת
שאה סובין שאה מורסן ושאה קיבוריא אמר ליה ההוא
מינא לרבי חנינא יאי משבחיתו בה בארעכון בית שאה
אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה ע
עיבור ממנה קוטניות ממנה רועות מקנותיי, אמר
ליה ההוא בר אסוראה לבר ארעא דישראל האי תלתא
דקיימ' אגודא דירדנא כמה גזריתו מינה אמ' ליה שיתין
כורי אמר ליה אכתי לא מעייליתו בה אחריבתוה אנן
כ"ב כורי הוה גזרינן מינה אמר ליה אנא נמי מחד ניסא
קאמינא לך, אמר רב חסדא מ"ו ואתן לך ארץ חמדה
נחלת צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך
מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה
מחזקת פירותיה, ד"א מה צבי זה קל מכל החיות אף
ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה
לבשל ואין פירותיה שמנים תלמוד לומר זבת חלב
ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש,

פירוש שאה קמח הוא שכך לך היונק מן הכפה
והקטנים עקובים בקמח של נריסין ואינן

Rashi script

שמוכיח דקיים וכפה מוכיח דקיים וקולטת הסולת ומסויר מה שכפה לכיסים סוכין שהמכתשת מוכיח כשלותיהן מטין לסולת כותשין לתוכה במכתשת: סוכין הן סוכין כיוצאין בלסכוכ: קיטוריא דקים וכפה מוכיח שהשין ממכו את קטר וקורין שהוכליר יפה מכתשיה כה בלעבו יפה לתם מכתשין לותה: כית סלם הניח לי מבית ישראל. אמר ליה הקוב בר אמורה אמר מכני הלמוני אמר ליקולי תחלת ניחתי לארץ הך תלתא דקיימת אצילת לירדנא דקל בלוכי קשתל על שפת הירדן: כמה גזירות גזרו כמה תתנים אתם עלינים היתכו לקיטת תפרים קדוש גדיכה בלשון מכסה וגוכה בלשון הרמי: הין שרו מקוזק את עצמו שהשיר כוון וגומל לאחר כשעיבו: היכה מקוקת פירותיה ששה פירותיה מכוכין על הין מקום להכניסן: וכבכה בתרגם פרק מי שמת הכיאו מאחר דומה לזה וגו':

אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד ששגר לבירת חמין יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצרת מאי קמ"ל חשיבות דארץ ישראל קמ"ל:

פירוש כלי פשתן כלים מפשתן חדש חשיבותא לארץ ישראל שמפסרת לכשל פירותיה בענבת:

רבי אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלטי לי מהדא כי סמכוה אמר פלטי לי מתלתן פתרתי כי אותבוה בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלתן שנאמר והיתה ידי על הנביאים החוזים שוא וגומ' בסוד עמי לא יהיו וה סוד עיבור ובכתב בני ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת בני ישראל לא יבואו כמשמעו רבי זירא כי הוה סליק לארץ ישראל לא אשכח מברא למיעבר נקט במצרא וקעבר אמר ליה ההוא מינאעמא פזיזא דקרמיתו פומייכו לאוזנייכו אכתי בפזיזותייכו קיימיתו אמ' ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי ימר דזכינא לה: ר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה רבי אמי ורבי אסי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא: רבי חייא בר גמדא מינגדר בעפרא שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו: אמר רבי זירא רבה בר ירמיה דור שבן דוד בא

קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמרית קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנאמר ועוד בה עשיריה ושבח והיתה לבער: תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי גם בכסלכין פר' מלך: אמר רב חייא בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנאמר כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם: מלא ב

פירוש פלטני לי מקדש כנלטי מלחת מהן מן הקללות הלמוכות במקרא: בקע במנכת ים מקום סלין גשר ומסלכין עץ על כוחב הכהר מעשה לעשה ולימו כמה לילך עליו כי אם לומו כילין בחכל המתוק למעלה קימהו קשור שני רלשין בשתי יתידות לחד מכלן ולחד מכלן בשני עבדי ה הכהר: עמל פזיזא עם בהול דקלמיתו פומייכו לאוזניכם ם מתקלתכם קייתם בהולים שהקדמתם בעשה לבשמע ושולכם בבהלתכם כשתקלם למקר לעשות לבר כלל עתו: כיפי מלמוני' לל כיפי לעבו פלעים: מתקן מתקליה מטוח ומתקן מכוולי קשור מחמת חיבת הלרץ שהיתה חביבה עליו מאוד שלל יבא עם ר' על הדרכים: קיימי משמשא לטולא כשהשמש הניע למקום שהן יושבין ועושין וחמה מקדרת עליהן עומדין משם ליושב בבל ובימי הבבה שומדין מן הבל ויושבין בחמה כדי שלל יוכלו להתעטש על ישיבת ארץ ישראל: כי רבו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו: קט עוד"ל הבבה מטעיבים ומלמדים תוכה ישמלו עליהם: ניחוף לאחר ניחוף נזירות על נזירות: ושוב בה עשיריה כשהשעה המלכי' ויהי לטולין ולא מותר כי אם העשיריות לף היה תשוב והיתה לבער. בזוזי ובזוזי דבזוזי טולנים לאחר טולנין: כי עץ בשל פריו מדבת' תלבה וגפן בתבו חילם הבי עץ פרי לאוכל מה תל' כי עץ בשל פריו לף לילני סרק יאכל פריו.

תוספות כ' מביכין סוה מתקל מתקליה פירוש שהיה שוקל לאבנים ומוכן קלות כיון שמקלן ומבלן בבדות לאחר בבר בבבתי בארץ ישראל וכן מצוי בהבבת בשהשמש שלם לך בשעלה כדי חביבת הגדול מבבל בקש לילך לאם בבבם לארץ ישראל והיה שוקל לאבנים בל זמן שהיו קלות לאחר עדיין לא בבבתי לארץ ישראל כיון שמבלן בבדות לאחר אין מלו מלא לאבני ארץ ישראל והיה מבשקן וקרץ עליהן את הפסוק הזה כי רצו עבדיך את אבניה.

דור שבן דוד בא לילני דלייני בברבת השולם הבא להייבו לימות המשיח בקש לה בתי הב' עתידין בל לילני סרק בלי שיטענו פרי וכו' לפי שבוכה לבני' בדב טוב בקש לה הבא ולא קלקל לעיל דלייני בתבי מילו:

סליק מסבת כתובות

מסכת נדרים

פרק ראשון

אמר רבי חנין אמר רבי השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם ענייות מצויה ועניות כמיתה שנאמר כי מתו כל האנשים וגו׳ ותניא רשב״ג אומר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני׳ גם נמצינה פרק קמץ ומוטב פרק בתרא׳ אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להההיא איתתא דאפקר הזכרת השם בפומה לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באנפה׳ שמ תלת שם השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו׳ ושם נדהו בפניו אין מתירו לו אלא בפניו׳ ושם אין בין נדוי להפרה ולא כלום׳ אמר רב גדל אמר רב מנין שנשבעים לקיים את המצוה שנ׳ נשבעתי ואקיימה וגומר והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא קמ״ל דשרי ליה ליזרוזי נפשיה׳ ואמר רב גדל אמ׳ רב האומר אשנה פרק זה או מסכתא זו נדר גדול נדר ל לאלהי ישראל׳ ואמר רב גדל אמר רב האומ׳ לחברו נשבעתי לך נשבע פ׳ זה עליך להשכי׳ שנ׳ ויאמ׳ לי בן אד׳ קום צא אל הבקע׳ וגו׳ ואצא אל הבקע׳ והנה שם כבוד ה׳ עומד׳

פירוש השומע הזכרת וכו׳ כגון תמהה מפקיר מזכרה למזכיל שם שמים לבטלה מ מדכתיב את ה׳ אלהיך תירא׳ ושם לא כלהו קוף עצמו יהא נכדוי לא סיקה נכדוי מילין אלא לאוי לסתבדות קמ״ל שהרי ליכו חמור מהמזכיר עצמו׳ שבכל מקום טעמא קל יהיב למיקל דקמ״ל ושם לא כלהו הוא עצמו יהא נכדוי שהרי חמור דשם עבירה מצויה לכתיב בכל המקום משם מזכיר את שמי ושמר ובכתיב ומדכזכרת השם למצוה מביאה ברכה ושקר ס הזכרה לשוא גזרת עבירות אל מדכתיב נמי שבועת שקר וכלתו ואת עניו ושמר וכתמור׳ מדמה הזכרת השם לבטלה לשבוע׳ שקר שבמה כי מתו כל האנשים ושמר אלא לגלוי מתו מתם כדאמרי׳ לקמן פרק ר׳ ישמעאל למקום הוו לכל מקום שבמה כנים וכנבים ליכם אלא לתן ולכיכם ולכיכו הוו כמחלוקת של קרח שלא מפני שהעבו במה כי מתו לתענש לאחריכ׳ כתם ל׳ מסוגים כמת עבי וסומא ומנוגע ומי שאין לו בנים הכא ודלמי מעבירות קמ״ל דאין לומר שבמתחלה דקא כתיב כמחלוקת של קרח סיעבי האדם ולכי לומר דלכי למי סהיו מנוגעים דקא כתי׳ בקרב המחנה ולכי למיתב

אמר רבי חנינא אמר ר׳ ומטו בה משמיה דר׳ יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב וזרחה לכם יראי שמי אלו בני אדם שהם יראין להזכיר את שמי לבטלה שמש צדקה ומרפא בכנפיה׳ אמר אביי שם הדין חירגא דיומא מסי ופליגא דר״ש בן לקיש דאר״ש בן לקיש אין נהינם לעתיד לבא אלא הקב״ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפין בה ורשעים נ נהונין בה צדיקי׳ מתרפאין בה דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא ש שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק׳ רשעים נדונין בה שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה׳ צבאות אשר לא ישאיר להם שורש וענף׳

פירוש הדין חירגא דיומא מסי לפנ כבילה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון קטן חירגא׳ לין ניכנס לעתיד לבא לו לחמר מיתה קמ״ל דולמי ליכא ניכנס לרשעים אלא לעתיד לבא לחמר תחיית המתים קמ״ל שלותן כשהיא סיהיו לחרפות לדראון שלם כלכתיב בלכיהל לא יהיו כלוכים בניכנס אלא בלמי ליכא שבקבלה יוניא מחם מכדיתקה כלי סיהיו אלו מנטענין וסיתרפאו כה נליקים והכי כמי מוכח בהדיא בפרק קמץ דעל לעתיד לבא תחיית המתים קמ״ל

תניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחת פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום ראיתיו יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעין ונסתכלתי ב בבבואה שלי ופחז יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבוד׳ שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמותך ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה׳ מתקיף להה׳ במאי מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל משו׳ דאתי על

חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא באין אמר ליה רבי יונה היינו טעמא כשהן תוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליה ימי נזירות מתחרטין בהם ונמצאו מביאין חולין לעזרה׳

פירוש לפי שזיר טמא שהתחיל למכות וכטמא מת שפורט מכיכו ומביא קרבן ומוכה כתחלה:

ומתז יבוי עלי מיכר מלשון פחז כמים: וקשה לטוולכי מן השלם לילך לחבי מלך עיכי: כזיר להזיר לה׳ שנזירתו לשום שמים משום דלתי על מנת שכטמא: כשפס תהן כוזין כשפס יתחרטין על מעשיהם הרעים וכים עליהם ימי כזירות שמתחלה לא כתכיכו אלא לשלשים יום: מביאין חולין לעזרה לאו דוקא׳ שכל זמן שלא התירן חכם כזירות קיימת וקרבנותיה חוכה עליה׳ אלא כשיו חולי קלקר שמתיך שיין כוותן דכויה לף קרבנותיהן מיכן ובויין׳ לפכל כהך דגכרא שכל מן הדכוש ליכא למיפס לקבי שכיון שהיתה טוענת כך ובויית כתחלה מכן שהלי שלא כתחרט:

פרק ואלו מותרין

תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופו להאכילך טבלים׳ אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופו להאכילך תרומה טמאה׳ אל תרבה שיחה עם האשה שסופך בארת לידי ניאוף׳ רבי אחי ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה כל המסתכל בעקבה של אשה הויין לידה בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה׳ אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני מקום התורף שהוא מכוון כנגד העקב׳ תניא ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שיהא ביישן אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני׳

וכשהן מתחרטים מלמדים הכתוב מזכיר על עניין פרישות הלשם בשעת תזמים והכתוב כותבים בספרי הפוסקים שלם׳

פירוש שלא תהי רגיל בנדרים שסופך לחתיל בשבועות לשון אחר לפי שהיצר טבי לכתוב כי לא יקום להאכילך את תרומה טמאה להזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל לגעל כהן עם הארץ׳ וכשתהא כלה לפילו לפתי כלה שים לו כה שיעת היתר׳ שלחל שהשטה מביאה לידי ירלת חטא לעל פכיכם תשמע טוטת מכים וכתוב כתריה לבלתי תחטאו: לף עמדו אבותיו על הר סיני׳ שהרי כתן טעם למיעוט הר סיני לבעבור תהיה ירלתו על פכיכם׳ וכתיב לת לשכר ישכו פה היום ולת לשכר לילכיכו פה לפי שלין לו טוטת שכים מילו מזכיכם׳

פרק ארבעה נדרים

יש בוטה כמדקדוק הרב ולשון חכמים מרפא׳ כל הבוטה ראוי לדקדק בהרב בא שלשון חכמים מרפא׳ תניא רבי נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן׳

פרק הכודר מן היכך ופרק קונם: ונטיין פרק השולח׳ ויבמות פרק בית שמלי:

אמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא רשע אמר רבי אבא מאי קראה וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ויליף חדלה חדלה כתיב הכא תחדל וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז׳

פירוש הכודר כלאו כמה כמעשה ליסור הכמות וכדלה בעיכי דלהכי מדמי ליה לבוכה כמה משום דקליך לדעתיה דכודר לתכוה קל עביד דכתיב לסכיה כמילי דלישכל ולישבו כתי לסכי לכפשיה וקלתר דעשי דלהכא למה לי דכתיב דכתיב׳ לוסיפים לקלקוכי קיככות כפכים לף לוסיפים ללף כוסיף עלה לכמות כמה ולקכיב כאן לף כתי כמי דכתיב לסכי כתיב עליה לכפים לשכוסים כי מוסיף ליהו כמה דלסכי כתיב כעכין שלחכו בישוטלמי בסכי׳ שיתתי׳ לף לייך כמה שלסכה תיכה שלף שלתה לוסיף עליך לכפי׳ לתכי׳ ושייך ליה כתי לתי לישכל משום כלודר מתפיים בקלקן וכיון שלין קלכנו רצוי כתיב כלוכה כמה ומקכיב כאן: ומקיימו כלומר שלישו כשלל עליו כלאו הקכיב כלמה ומייב משום שלוטי מון׳ ילף מלה מלה להכא ק״ו ומי תמלל לכלוד לף יהיב דך חטא סף לף חטא אם לף תמלל יהיב דך חטא:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמ׳ רבי יונתן כל אדם הכועס כל מיני פורענות של גיהנם שולטין בו שנאמר וחסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הלדות והשחרות הבל ואין רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל ה׳ למענהו וגם רשע ליום רעה׳ ולא עוד אלא שתחתוניות שולטות בו שנאמ׳ ונתן ה׳ לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש אי זה הוא דבר שמכלה את העינים ומאדיב נפש הוי אומר אלו תחתוניות עולא במסקיה לארעא דישראל אתלוון בהדי תרין בני חוזאי קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא לאו יאי עבדי אמר ליה אין ופרע ליה בית ש שהיטה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דילמא חזקית ידי עוברי עבירה אמר ליה רבי יוחנן נפשיך הצלת קא תמה רבי יוחנן ונתן ה׳ לך שם לב רגז בבבל כתיב אמר ליה עולא ההיא שעתא לא הוה עבר לן ירדנא׳

פירוש כל לדם הכועס כל מיני ניסכס שולטין בו לפי שהכעס מכילו לכסוך כיציקה כלחכיכין כפר׳ רבי ליעזר לסוכר למסכר כלין בחתיה יקיף כיציך כשוכך עטולה זכה׳ ופרע ליה כית השטיטה שימות מהר: כפסק הכלכה שלכדלה כך היה קורנך׳ קל תחה רבי יוחנן ונתן לך שם לב רגז בבבל

כתיב: והיינו נמי כתבו על מותו בן מחוסר כל להכריע את הכרי. הקיש שעתה לא היה עבד לן ירדכי ועבד היכן לא כתקלט ל להבנות עומד ולמקנת קלוסות:

אמר רבא בר רב הונא כל אדם הכועס אפי׳ תהלים י שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמ׳ רשע בגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו: רב ירמי׳ מדפתי אמ׳ אף משכח תלמודו ומוסיף טפשות קהלת ז מפלי יג שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתי׳ וכסיל יפרוש אולת. רב נחמן אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע. משלי כט כב

פירוש כנוכח אפו בתגבורת כעסו. אין אלקים כל מזמותיו שסכיכה ליכה מסוכה כנגדו שכאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח אלמא לכועס הוי וכסיל וכתיב יפרוש אולת אלמא אלמא מוסיף טפשות:

אמר רבי אחא בר חנינא אלמלא לא חטאו תהלים ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע מפני שערכה של ארץ ישראל הוא שנא׳ כי ברב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב. קהלת א

פירוש לא כיתן להם אלא ה׳ חומשי תורה וספ׳ יהושע שניקרין על שמו כלומר לא היה אלא להוכיח שכל על עבירות שכידם ונלמלא לא חטאו לא הוכרו לתוכחת: מפני שערכה של ארץ ישראל הוא שנכפר יהושע מפורשו עבירות שבארץ ישראל והכחלות אשר כחלו ולפי שלמלו לא חטאו היו נדיכין ספר יהושע. שכאמר כי ברוב חכמה רוב כעס ברוב לכבי חכמות הככיאים יש סיעין לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקב״ה.

משנה רבי אלעזר בן עזריה אומר מאומה היא הערלה שנתגנו בה הרשעים שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב. רבי ישמעאל אומ׳ גדולה היא מילה שנג׳ ברכות נכרתו עליה. רבי יוסי הגלילי אומר גדולה היא המילה שהיא דוחה את השבת החמורה. רבי יהושע בן קרחא אומר גדולה היא מילה שלא נתלה למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה. רבי נחמיה אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את הנגעים. רבי מאיר אומר גדולה היא מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והיה תמים. דבר אחר גדולה היא מילה שאלמלא היא לא ברא הקב״ה את עולמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי. רבי אומר גדולה היא מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתור׳ שנ׳ הנה דם הברית אשר כרת ה׳ עמכם על כל הדברים.

ירמיה ט כח

ירמיה לג כה

פירוש שנ׳ ברכיות וכו׳ שנ׳ ברכיות בכתבו כתרם מילה שהיא דומה את הקטנת המסורה לכתיב ובוסו הקטיכי יחול כיום ולפי׳ נכסבת. מלא שעה אלא מיד שכתרצל בקש מלאך להורגו. דומה את הכנעים לכתיב יחול כספר עלליו

פרק שלישי

ולפי׳ ל׳ שם בהלת יקון. לא כקבל שלש על שמל לכשנולו על המילה לאחר ליה הקב״ה ס׳ ואלך לפני והיה תמים שכלאת׳ הבא לי מילה הוא שלא נג לכלי לם מילה הוא שלא קבלן מכל מקום כיון לכתיב כולא כתיב בברית ובמילה כתי כתיב ברית ס שקולה ככגד כל המצות.

תניא רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה שנא׳ ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה׳ ויבקש המיתו׳. אמר רבי יוסי חס ושלום שמשה נתרשל מן המילה אלא כך אמר משה אמול ואצא סכנה היא דכתי׳ ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים׳. אמול ואשהה שלשה ימים הקב״ה אמר לי לך שוב מצרים אלא מפני מה נענש מפני שנתעסק במלון תחלה שנאמר ויהי בדרך במלון: רבן שמעון בן גמליאל אומר לא למשה רבינו בקש אותו שטן להרוג אלא לאותו תינוק שנאמר כי חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן משה או אותו התינוק הוי אומר זה התינוק. דרש רבי יהודה בר זבינא בשעה שנתרשל משה רבי׳ מן המילה באו אף וחמה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפרה צור ותגע לרגליו וגומ׳ וירף ממנו באותה שעה בקש משה להרגן שנאמר הרף מאף ועזוב חמה ויש אומרים לחמה הרג שנאמ׳ חמה אין לי והכתיב כי יגורתי מפני האף והחמה תרי חמה הוו ואי בעית אימא גונדא דחמה׳.

שמות ד כד

פירוש לאחול ואגף סכיכה אם אלך כדרך יתן שלשה ימים לכל שלשה ימים כתיב ליה לכתיב ויהי ביום השלישי כהיותם כואבים ולא למיתר לכיום השלישי כתיב ליה טפי מיותא קמת אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום קנ׳ כדי שיהו אלופים ביותר שכאלו שלשה ימים והכין מוכח פרק ר׳ אליעזר דמילה. שכתעסק במלון תחלה שכאמר ויהי בדרך במלון דמשמע שתיר שכא מן הדרך כתעסק במלון וקיה לו למול מתחלה: וכי תימא קיקל יתול כיון שהיה לו עדין לבית בדרך על לאותו מלון סמוך למנהיים היה ובלחמן פוחתה ליכא סכנתא. הוי לומר מלון שכעשה חתן על ידי ברית. ולא שיירו ממנו אלא רגליו מקום המילה לכתיב לא עשה רגליו. שכאמר הרף מאף ועזוב חמה כלומר הקב״ה לומר לו שיעזוב אלא רוגז היה להנגם. שכ׳ חמה אין לי אלא כהרג. גונדא לחמה. שיל של חמה:

שמות ד כד

תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך צדיק גמור בעולם כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה שנאמר התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי בינ׳ ובינ׳. דבר אחר גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. דבר אחר גדולה מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ופל יגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר

בראשית יז י

ירמיה לג כה

שמות לא יג

בראשית יז ו

שמות לא יג

ירמיה לג כה

גדולה תורה שאל מלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ
שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגומ׳ אמר רב יהודה
אמר רב בשעה שאמ׳ לו הקב״ה לאברה׳ אבינו התהלך
לפני והיה תמים אחזה רעדה את עצמותיו אמר שמא
דבר מגונה יש בי כיון שאמר לידה ואתנה בריתי ביני
וביניך מיד נתקררה דעתו׳ ויצא אותו החוצה אמר
לפניו רבש״ע הסתכלתי במזל שלי ואין לי בן אחר אלא
ישמעאל׳ אמר ליה הב״ה אברהם צא מאצטגנינות
שלך אין מזל לישראל׳

פירוש כי על פי הכתבים הקלה כריתי לתך בריית
כלומר בריית מילה שמקולה בכל הכתבים
לקיימו כל המצוות. בא מלמטגניות שלך ממשפט תכמת מזלות
שלך וקיימו לכתיב ויונץ לותי המונח:

אמר רבי יצחק כל המתמים את עצמו הקב״ה
מתמם עמו שנאמר עם חסיד תתחסר׳
רבי אושעיא אומר כל המתמים את עצמו שעה עומדת
לו שנאמר התהלך לפני והיה תמים והיית לאב המון
גוים׳

פירוש שעה שימלת לו שלה לגדולה:

אמר רבי לוי כל המנחש לו נחש שנאמר כי׳
לא נחש ביעקב והא בלמד אלף כתיב
אלא משום מדה כנגד מדה׳ תני אהבה בריה דר׳ זירא
כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו למחיצה שאפילו
מלאכי השרת אינם יכולין ליכנס לה שנא׳ כעת יאמר
ליעקב ולישראל מה פעל אל׳

פירוש כל המנחש לו נחש שקטמים וכנחשי לודפי
לתכיו שכחוק ככל דבר וכל למכיון בפר׳ עכרי
סמטים מתן לקציל קטלין ליה שכחתר כי לית נחש וכו׳. כעת
יאמר ליעקב וליסראל מה פעל אל שמלאכי השרת יכלו ליפרע
מה כיעל אל לפי שתיתך שיכיס מנחשים מכניסי׳ לותם למקיבה
שיין חלאכי השרת יכולין ליכנס לה. וכלקה כניכי לקיימו כתי
מדה כנגד מדה שתיתך שיכיו שלוך לקציל כחשים לידע ה
קעתידות אלא כוטח שחשוב הכי תנלה לו הקב״ה כזי עלם
שיכין נלוייס לחלאכי השרת.

אמר רבי אבהו אמר ר׳ אלעזר מפני מה נענש
אברהם אבינו ונשתעבדו בניו מאתים
ועשר שנים מפני שעשה אנגריא בת״ח שנאמ׳ ויליק את
חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלש מאות וירדוף עד
דן רבי שמואל בר נחמני אמ׳ מפני שהפריז על מדותיו
של הקב״ה שנאמר במה ארע כי אירשנה׳ רבי יוחנן
אמר מפני שהפריש את בני אדם מלבא תחת כנפי
השכינה שנאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך׳ וכתיב
את חניכיו רב ושמואל חד אמר שהריקן בתורה וחד
אמ׳ שהריקן בזהב שמונה עשר ושלש מאות אמ׳ ראמי
בר אבא ואליעזר כנגד כולן׳ ואיכא דאמרי זה הוא
אליעזר אליעזר בחושבנא הכי הוי׳ ואמר רמי בר
אבא בן ג׳ שנים הכיר אברהם את בוראו שנאמר עקב
אשר שמע אברהם בקולי שנותיו של אברהם חזן
מ׳ עקב בחושבנא מאה ושבעים ותרתין׳ ואמר ראמי
בר אבא השטן בחושבנא תלת מאה שיתין וארבע הוי׳
ואמר ראמי בר אבא כתיב אברם וכתיב אברה׳ בתחלה
המליכו הקב״ה לאברהם על מאתים וארבעים ושלשה
איברים׳ ולבסוף על מאתים וארבעים ושמונה ואלו
הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה׳

פירוש שעשה לאנגריא כתיה שהוליכן למלחמ׳ כלכתיב
ויריק את חניכיו ילידי ביתו לקיימו בני מלא
שמכבן לתורה: שהפריז על מדותיו שהרבה להקפיד על מדותיו
של הב״ה. הפריז ויתר והפקיד שכח תן לי הנפש והרכוש לחניו
כתבן לו ואלו עבכן לעצמו קיה מכניסין תחת כנפי השכינה.
שהריקן בתורה זהן בתיכה. לשון לחר הריקן מן התורה מלשון
כוד רק שעשה בהן לאנגריא. הריקן בזהב כלכתיב ויריקדק חרוץ
לקיימו זהב. כלומר שכתן לתם זהב הרבה כלי שילבו. שכ׳ עקב
אשר שמע בקולי עקב שמע ואלבה׳ מיד קיים כתיב שכן נ׳ הכיר
את בוראו השטן בחושבנא תלת מאה שיתין וארבע הוי ויתות
המיתה שכ״ה לכ׳ ליכל מל יותל לנית ליה רשות׳ למשטן לקיימו
יום הכפורים. שתי עיניים ושתי לוזנים שכתחלה המליכו הקב״ה על
ליכיו שהם נרשותו ליזהר מעבירה לכל עיניו ולוזניו ישמע ו
ליכן נרשותו שהרי על כרחו יזהר׳ הב״ה בעיניו ולוזניו ישמע
ולבסוף כשכימול המליכו הב״ה לפי על ו שלא יסתכל ולא ישמע
כי אם לדבר מנוה. ולאש הגויה שכימול.

אמר רבי אמי בר אבא מאי דכתיב עיר קטנה
ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול
וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים׳ עיר קטנה זה
הגוף ואנשים בה מעט אלו האיברים׳ ובא אליה מלך
גדול וסבב אותה זה יצר הרע׳ ובנה עליה מצודים
גדולים אלו עונות׳ ומצא בה איש מסכן חכם זה יצר
הטוב׳ ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשוב׳ ומעשי׳
טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת
יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב: והחכמה תעוז
להחכם זו תשובה ומעשים טובים׳ מעשרה שליטים
אשר היו בעיר אלו ב׳ ידים וב׳ רגלים וב׳ עינים ושני אזנים
וראש הגויה ופה׳

פירוש מעשרה שליטים שולטין בגלם שכוח מעשי
קלם כעשין על ידיסם.

אמר ר׳ זכריה משום ר׳ ישמעאל בקש הקב״ה
להוציא כהונה משם שנאמר ומלכי צדק
מלך שלם וגו׳ והוא כהן לאל עליון כיון שהקדי׳ ברכת
אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר ו
ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון וברוך ל עליון
וגו׳ אמר ליה אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת
רבו לפיכך הוציאה מאברהם שנאמר לדוד מזמור נאם

ה׳ לאדוני וגומר וכתיב בתריה נשבע ה׳ ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן׳

פירוש ומלכי נדק הוא שם בן כת לציק הוניאס מלכהם ואף על פי שלכהם מזבח של שם לא זכה בכהונה מחמת שם לגלגל מחמת ענמו׳ וכיון לתמהין הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמת משום הכי כיטלה מכל שלא זרעו של שם וכתיב לאכהם כשם ה׳ לאלוקי דול הוא דקאמר לכשם ה׳ היה לאלוקי דייכו לכלהם שב ליתיבי שהכניסו בחלמות ל׳ מלכים שיבא ליתין ה׳ כלומר שיהא בעזרו לבעל תוליבו הדוש להגליו וכתיב בהסוף מ מזמור לאסף כהן לשלם׳

פרק אין בין המודר

אמר רב מאי דכתי׳ ויקראו בספר תורת האלהי׳ מפורש ושום שכל ויבינו במקר׳ בספר תורת האלהים זה מקרא׳ מפורש זה תרגום׳ ושום שכל אלו הפסוקים׳ ויבינו במקרא אלו פסוקי טעמים ואמרי לה אלו המסורות׳ [struck: נס כתלה כפקא קמא]׳ אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתבין וכתבין ולא קריין הלכה למשה מסיני׳ מקרא סופרים ארץ ארץ שמים מצרים׳ עיטור סופרים אחר תעברו אחר תלכן אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגים צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה׳ קריין ולא כתיבין פרת דבלכתו איש דכאשר ישב באי דונבנתה לה דפלטה את הנר הונך אלי דהגורן אלי דהשעורי׳ חלין קריין ולא כתיבין׳ כתיבין ולא קריין נא דיסלח את דהמצוה ידרוך דהדורך חמש דפאת נגב אם דכי גואל הלין כתבין ולא קריין׳ אמר רב אחא בר אדא במערבה פסקי ליה להאי קרא לתלת פסוקי ויאמר ה׳ אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן׳

פירוש מפורש זה תרגום לשון לקרא׳ ושום שכל אלו הפסוקים בקולות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי להו שום שכל שעל ידיהם שלם מבין המקרא כפי תבונת השומעים כלומר׳ כך למדנו בפרק מיכה לפסוקי טעמי׳ המסורות הם שבמסר במסרא׳ לשון רבי יצחק מקרא סופרים הקריאה שבמסרו לנו הלמדונים שבקרו סופרים׳ ועיטור סופרים תיבות יתירות שבכתבו ליפות הלשון וכקר׳ לעטור לפי שהן מעטרות את הלשון׳ קריין ולא כתיבן תיבות המקריאות ואין נכתבות׳ כתיבן ולא קריין שבכתבות ואין נקריאות׳ הלכה למשה מסיני כך קבל משה מסיני ומסר ליהושע׳ מקרא סופרים ארץ ארץ שבפיום בו מתגאתה מקרא מן ארץ ארץ שבפיום בו מתגאתה מקרא מן ארץ שמים כל שלא נברא אלא בשבילם׳ מצרים שלף על פי שאין בהם אלף נקרא כלו היתה בהם: עיטור סופרים לשון תעברו אחר תלכן אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגים כל שבי לשון מיותרין הם ואין נכתבין לתפארת הלשון

אמר רבי חמא בר חנינא לא העשיר משה ולא מפסולתן של לוחות שנאמר פסול לך פסולתן יהא שלך אמר רבי יוסי בר חנינא בתחלה לא נתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמ׳ כתוב לך פסול לך מה פסולתן שלך יהא אף כתיבתן שלך יהא ומשה נהג בה טובת עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב חסד׳ ואותי צוה ה׳ בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותי צוה ואני לכם ראה למדתי אתכם חקים ומשפטי׳ כאשר צוני ה׳ אלהי ואני לכם ועתה כתבו לכם את השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא׳

דהוה ליה למיכתב מעדו לנפש ותעבורו תבגד שבעת ימים ותפלף קדמו שרים כונגים אלא שכתבו לתפארת הלשון: נדקתך כהררי אל הוה ליה למיכתב נדקתך הרי אל כלכתיב משפטיך תהום רבה לומר שהרים הרמים כלומר המלאכים נריכין לכדקת׳ אלא שכתב כהרי אל לתפארת הלשון׳

ובדברי מורי הריתי לשעור סופרים הייבו שכתבין טעם מפסיק בלחש כי היכי דלישתמע לחש כך תלבו לחש כך תעבורו לחש כך תפלף קדמו שרים ולחש כך כונגים נדקתך כהרי אל כלכתיב משפטיך תהום רבה לומר שהרים הרמים כלומר המלאכים כלומר כיצד נדקתך כהרי אל לתפארת הלשון׳ ד

שם רס״ם עפרת שיכם על פיס ואמרי לשון כלכתיב כף ׳ ובעתיק נשין ב׳ ר׳ בסבדרין ס׳ מן

הסקדש קיה במשמע לחש שתלבו לחש שתעבורו לחש שתפלף קדמו שרים לחש כונגים שהכונגים קדמו לכם נדקתך כהרים של ל ונקרי ליה שעור סופרי מפום דמעבורי ליה למילתא בעשם הקריאה: קריין ולא כתיבן פרת דבלכתו בשמואל הוא להשיב ידו בכבר פרת: פרת דקרי ולא כתיב׳ לית דכתיב ישאל בשמואל כמי הוא בלחישתא של כלשר ישאל לית בלבר הלכות לית קרי ולא כתיב: כתיב ולא קריין בלילה לוכבבת בירמיהו הכה יחיש כלים כלש ה׳ וכבבתה קריין ואמר כלש קרי ולא כתיב׳ לה לפלישה בפוף ירמיה בכבואת בכל של יהי לה פלישה לה קרי ולא כתיב: את להגל הונך ברות ויבן בועז ויאמר לה הגל הונך לי את לשכר עשית את חמותך לאי את קרי ולא כתיב ואף במסרים שלנו קרי וכתיב ואף במסרם לא מלכר ליה בהכך דקריין ולא כתיבן׳ אלי להעדן ברות כמי הוא ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי לעשה ואסעק שלחיה ותרד הגרן ותעש ככל אשר צוות חמות׳ וקרי ליה אלי להעדן אף על גב דכתיב קרא ליכי העדן כיון דסמיך ליה בסעק לשלחיה: אלי להשתירים ברות כמי הוא ותאמר אם השתירים הילה נתן לי כי אמר אלי קרי ולא כתיב׳ כתיבן ולא קריין כל דיסלח במלכים בהשתחויתי בית רמון יסלח כל ה׳ לעבדך כתיב כל ולא מיקרי: את לסמנוח בשלר ותתמכן כך מנחתי כתיב ולא מנחת בספרים שלנו׳ ילבוך הלובך בסוף ירמיה ילבוך הלובך את קשתו ילבוך שבי כתיב ולא קרי חמש לפלה בגד בסוף יחזקל והכה מלוהים ונו׳ חמש חמש מלות ולא בגד אלפים חמש ב׳ כתוב ולא קרי׳ אם לכי נואל בחות ועתה כי לחמכם כי אם נואל לכבי היה אם כתיב ולא קרי ובמסרה חסיב כל הבי ובני עליהו לחכיבי מיהו לא חסיב את לסמנוח אלא את הכסם לכתיב כיבמיה מי ה׳ לאשר עשה לבו את הכסם הזאת׳

ישעלי רשקל לון ב׳ שם ל״ל

שבת רכא ב׳ לון בסוטה נבלכתיב רבה סוף חקן׳

מגלי כב לכרים ז שם ל״ל שם

פירוש מתיב רב מתנה לרבי יוסי ברבי חנינא שנים שבאו ללמוד תורה אצל חכם אחד אחד מהם נשאתי אני ולא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודילמא משום דעני הוה אלא מפסול לך פסולתן שלך היא משמואל דכתיב הנני עונו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו בשכר ודילמא משום דעני הוה אלא מהכא ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ובן שם מובח לה' ואמר רבא כל מקום שהולך ביתו עמו אמר רבא גדול הנאמר בשמואל מכה שנאמר במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואלו נבי שמואל אפילו ברצון לא שכרה דכתיב ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. עמוס דכתיב ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושיקמין אית לי בשפילתא. יונה דכתיב ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר ר' יוחנן שנתן שכרה של ספינה כלה ואמר רבי רומנוס שכרה של ספינה היה ארבעת אלפים דינרי זהב.

פירוש מתיב רב מתנה לרבי יוסי ברבי חנינא שנים שבאו ללמוד תורה אצל חכם אחד אחד מהם נשאתי אני ולא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודילמא משום דעני הוה אלא מפסול לך פסולתן שלך היא משמואל דכתיב הנני עונו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו בשכר ודילמא משום דעני הוה אלא מהכא ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ובן שם מובח לה' ואמר רבא כל מקום שהולך ביתו עמו אמר רבא גדול הנאמר בשמואל מכה שנאמר במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואלו נבי שמואל אפילו ברצון לא שכרה דכתיב ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. עמוס דכתיב ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושיקמין אית לי בשפילתא. יונה דכתיב ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר ר' יוחנן שנתן שכרה של ספינה כלה ואמר רבי רומנוס שכרה של ספינה היה ארבעת אלפים דינרי זהב.

אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולם עשירי היו מנא לן ממשה ומשמואל ומעמוס ומיונה

ממשה דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודילמא משום דעני הוה אלא מפסול לך

משמואל א יב פסולתן שלך היא משמואל דכתיב הנני עונו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו

משמואל א ז בשכר ודילמא משום דעני הוה אלא מהכא ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ובן שם מובח לה' ואמר רבא כל מקום שהולך ביתו עמו

אמר רבא גדול הנאמר בשמואל מכה שנאמר במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואלו נבי שמואל אפילו ברצון לא שכרה ד

שם יב דכתיב ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת

עמוס ג מיד איש מאומה. עמוס דכתיב ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי

יונה א ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושיקמין אית לי בשפילתא. יונה דכתיב ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר ר' יוחנן שנתן שכרה של ספינה כלה ואמר רבי רומנוס שכרה של ספינה היה ארבעת אלפים דינרי זהב.

אמר רבי יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור חכם ועשיר וענו ומשבחין גבורה דכתיב וכלם ממשה גבור דכתיב ויפרוש את האהל על המשכן, ואמר רב משה רבינו פרשו וכתיב עשר אמות ארך הקרש אימא דאריך וקטין לא מן הדין קרא דכתיב ואת פרוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה: עשיר דכתיב פסל לך פסולתן שלך יהא, חכם רב ושמואל דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלם נתנו למשה חוץ מאחד דכתיב ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדד תעטרהו, ענו דכתיב והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה,

פירוש עשר אמות לארך הקרש ואמה ומחצה לרחב אמות היא וכיון שהיא גדולה כך משתמשת עמה היא וכיון שהיא גדולה כך משתמשת עמה לארך ולקטן לארך בקומה וקטן בקומה: חוץ מאחד ילידת בת שבע שנולד מת מלאים.

אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולם עשירי היו מנא לן ממשה ומשמואל ומעמוס ומיונה

ממשה דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודילמא משום דעני הוה אלא מפסול לך

משמואל א יב פסולתן שלך היא משמואל דכתיב הנני עונו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו

משמואל א ז בשכר ודילמא משום דעני הוה אלא מהכא ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ובן שם מובח לה' ואמר רבא כל מקום שהולך ביתו עמו

אמר רבא גדול הנאמר בשמואל מכה שנאמר במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואלו נבי שמואל אפילו ברצון לא שכרה ד

שם יב דכתיב ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת

עמוס ג מיד איש מאומה. עמוס דכתיב ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי

יונה א ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושיקמין אית לי בשפילתא. יונה דכתיב ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר ר' יוחנן שנתן שכרה של ספינה כלה ואמר רבי רומנוס שכרה של ספינה היה ארבעת אלפים דינרי זהב.

פירוש לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא וכי מפקינן מינה שלא כדין בלא שכר. שלא לפי כבודו שלא היה כשכר משל לתלמיד שלימד בדברו דומיכן מתרגמו משום כשופלא ולא כיקא לגו.

ואמר רבי יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה שנאמר וית"ן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות כתובים באצבע אלהים: אמר רבי שמעון בן לקיש רמז לביקור חולים מן התורה מנין דכתיב אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, מאי משמע אמר רבא אם כמות כל האדם שהם חולין ומוטלין על מטותם ובני אדם מבקרין אותם מה הבריות אומרות לא ה' שלחו לזה, דרש רבא מאי דכתיב ואם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם תהיה ואם לאו יברא ה' איני והתניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה, ותשובה גן עדן, וגיהנם, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח, תורה דכתיב ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, תשובה דכתיב בטרם הרים יולדו וגומר תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם גן עדן דכתיב וישע ה' אלהים גן בעדן מקדם, גיהנם דכתיב כי ערוך מאתמול תפתה, כסא הכבוד דכתיב נכון כסאך מאז, בית המקדש דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, שמו של משיח דכתיב יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו אלא ה' אי אברי להו פומא הכא מוטב ואי לא יברא ה' והא כתי' אין כל חדש תחת השמש ה' אי לא מקרב פומא להכא ליקרב,

גם בפסחים פרק מקום שכתנו:

פירוש ובני לדם מבקשי לותם וקיימו לכתיב ופקודת כל האדם יפקד עליהם. ז' לבני בניהן קודם שנברא העולם בלומר שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם שלי ליפסד לעולם בלא שם וכל שלחתי שמחשבתן של ישר' קדמה לכל ועל כרחי' לא נברא העולם בלא שם ישראל לעולם ה' שנאמר. אי לא מקבל פיות להכת ליקבל וקבלה בעלמא ליתא בכלל אין כל חדש.

כתב הלשבץ בפיוסו ולא כבר כולנו שתחלת המחשבה היא המעשה וכולנו מלמדים כן וכן כל בעלי הלתית שהעולם מסודם חדום בכוכי לא מקייב גם משכל לחשון שקוף ית לא נברא לבר לתיקו והוא לומרו לא תהיו בדמה לשבת יבדק. ועיקר הכוכה בבריאת העולם המין המלכיני כי הוא בחמת המלך מבראים שבחמתים כי הוא משל בכל הבראים הפלני בראון בורא ית' ובבדא בתך העולם הפלני מכיר שובד לפניו ית' מלך נופני מלכי מלכים בבלים ועל כן בבדא בחמתים משכל הוא לבלו והוא לומרו בעשה לדם בבלמיכו ולומר כל שתה תחת בלין ואחר שבבר' על הכוכה הזאת אי לפשר לו בלתי לומר מן העבודה ומפה יתבדא עבד לל מדוכיו ועל כן בדיך לתירה על כל פנים לבהות עליה בעשה ולא תעשה ופה כן לא בבדא העולם שקדמה לה מחשבה בזמן הזה ושתקדמו גם כן

התורה שפנטוס עליהם ומפני שהחלם היכו מוכרח על מעשיו שכך
היתה מכמתו ית' והוא כדון על מעשיו לא כן שקלמה מחשבת
בריותיו ומחשבת התורה על כל פניהם הוברך שתקדום מחשבת
התשובה שלא יהיה שיתפן לו זמן לשוב שלא לא כן לא היה ס
העולם קיים דור לאחר שאין לדם נדיק בארץ לשכר יעש' טוב ולא
יהיה ולאחר מעשיו נדיק לו עבייהם שיעולם בהם לפי מעשיו וקס
נ"ע ונוכחם · וכפי הכבוד הוא השמים שהעולם שתחתון כתלוי
בהם וכאמר בדברון הכורה ית' בכפת סכוהו כלעת מקנת המכמים
אם כן הוברכה קדומה המשבה כן מלכד ושהוא קודם לבריאת
העולם השפל לפי כלה והוא לעת לבשי המקוה והשמים בקלו
בפח כבודו כלומהו השמים כפלי ותכלית זה לזמן שהוא שכפקר
מכל הזמנים ותכליתם הוא זמן ימות המשיח כי לאחר שתחלף
הארץ לעת לת ס' כמים ליס מכסים ולא לאחר שהמשיח עצמו
קדם אלא שמו של משיח כלומר מחשבת כוכתו וזהו כוכת כל
המאמר עכ"ל ·

דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק מאי דכתי'
שמ"ש ירח עמד זבולה ' שמש ירח
בזבול מאי בעו והא ברקיע קבועים מלמד שעלו שמש
וירח מרקיע לזבול אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה
דין לבן עמרם אנו מאירין ואם לאו אין אנו מאירין ב
באותה שעה זרק בהן חציס וחניתות אמר לה' בכל יום
משתחוים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם ב
בכבוד בו מחיתם ובכל יום ויום יורה בהם חצי' וחניתות
ומאירים שנ' אמר לאור חציך יהלכו לנוגה ברק חניתך'

פירוש והא דנקיע קניטי כלכתיב ויתן אותם בלקיע
נרקיע השמים · וזכול למעלה מן הרקיע הוא
כלשיתא בפרק אין לוכחין · אם אתה עושה דין לבן עמרם
מחלוקתו של קרח ומשתע לה דכלי קרח במחלוקתו של קרח
מלינים משום לביניתת מנביים ובקניעת יש סוף משתעי בספר
מנקוק וכתיב כיה מחנית רלח מנית רשע ומשמ' לה דקייטו קרח
וכתיב כתניה שמש ירח עומד זכולה ·

והרשבא כתב וזל לכך מפורסם שהכוכבי בבעלי
חיים השפלים הימין הלמוסי מפני שהוא
בעל שכל וארן יתכוין השכל להבדיל בו בין מתוק ומר כי גם זו
מפעלת הטבע שכל שאר בעלי חיים משתתפין עמו בזה רק יתכוין
להבדיל בין הראוי והשקר ולהכיר טובתו ית' ולעבוד לפניו ולא
יתבן העבודה הכהראית בלתי אם יכנה לאחד מבני אדם יבוא
על ידו מה שהבוא ומה שלא הבוא ולולי זה לא הבדיל העולם ס
השפל כלשכר בלו לבו ל"ל תחיל כתחלת תבלים עשה הקבה עם
מעשה בראשית אם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו לפי
שהשרש לתכם לתוכו וטובו · ואמר שהתורה הבבר את קודם שהבדיל
העולם בכוונה זו כיון שהיתה במחשבה שלמעלה ולזה לאחר ס
מחשבתו של ישראל קדמה לכל ולבר בדוב בתחלת התורה
שהמלוכות הבקיע לקיום השפלים להאיר על הארץ כלומהו ויתן
אותם לשם הבקיע השני להאיר על הארץ ולמשול ביום ולילה
כמנין שתחלית כוכת העולם השפל התורה וקיום העולם במלוכות
הבנון הורשם יתבר' וכל מי שעוסק בכוכת התורה במסיבת
הבדית העולם בכללו ואם כן כל מי שמחלל שבת בפרהסיא
במשתלח בפרהי התורה הותר את התור' ואם אין תורה אי אפשר
לקיום העולם ועם זה תשתלח כוכת המלוכה וכלילה שיהיה בקיעים

להיותם בבקיע להאיר על הארץ רק בלויים להשתלח ולעלות
משם כדי שלא תגיע מעלתם לעולם השפל כלל וזהו כוכת מלת'
שלחה שעלו השמש והירח לזכול עד שיתן הדין למשה השלים
הכלמן בכל בית הס' שהיה קדם מכול שיכוס בשלימותו · נם יש
לך לדעת כי בהבכה מקומות בלגדות בספרים עכייהם קובעים
בלבבות כי השנאתו ית' על פרטי מעשה בני הלל' כדי לשרש דעת
המתפלספים שמפלקים השנאות מן הפרטים נם רומזים לבו ז"ל
במשלים תמיהים שכל פעולותיו ית' בדבון מכון היוכר והחמת
וכלילו שלגלוהו והשיב וזהו לחמת כל מעשה בראשית לדעתם
בראתו · ומ"מ לחמה לבבה לפני הקב"ה וכו' לחמ' להועיל
הכוכה הזו בעצמה לחמ' כלן שעלו לזכול קלטו ולחמו אם לחה
עושה דין מוטב כי יש תורה ויש עולם ואם לאו אין תורה ואין
עולם ולל הב"ה מפני שוטים הלו שקלקלו אי אפשר לבטל העולם
שגם לשמש וירח עובדים ואין העולם מתבטל לל עולם כמכתנו
כוהג כי כן יפל המלך ית' והלו הם מניס ומכיתות שזורקים בהם
בכל יום ושוטים שקלקלו עתידים ליתן הדין וכגניין שלמדנו נפ'
רבי ישמעאל שלל הנחון לת רבי ישמעאל אם אין בורך בש"ו מפני
מה אינו מבטלה לחר ליה אם לבבר לחד היו עובדים הייתי אומ'
כן הלל הם עובדים לחתה ולבבה אם כן יהבל עולמו מפני ס
השוטים הלל שלם כמכתנו כוהג ושוטים שקלקלו עתידי לתן לת
הדין עכ"ל ·

תנא ביקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו
שיעור סבר רב יוסף למימר אין שיעור
למתן שכרו אמר ליה אביי וכל המצו"ש שיעור למתן
שכרן והא תנן הוי זהיר במצוה קלה כמצוה חמורה
שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי
אפילו גדול אצל קטן ' רבא אמר אפילו מאה פעמים
ביום ' תניא נמי הכי ביקור חולים אין לו שיעור אפילו
גדול אצל קטון ואפילו מאה פעמים ביום ' אמר רבי
אחא בר חנינא כל המבקר את החולה נוטל אחד מס'
מצערו אמ' ליה אביי לרבא אם כן ליעיילו שיתין גברי
ולוקמוהו אמר ליה כעישורייאתא דרבי ובבני גילו ד
דתניא רבי אומ' בת הנזונת מנכסי אחים נוטלת עשור
נכסים אמרו לרבי לדברך מי שיש לו עשרה בנות ובן
אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני
אומר ראשונה נוטלת עשור נכסי שנייה במה ששיירה
שלישית במה ששיירה וחוזרות כלן וחולקות בשוה '
רבי חלבו חלש נפק אכריז רב כהנא רבי חלבו באיש
רבי חלבו באיש לא איכא דקא אתו אמר להו לא כך
היה מעשה בתלמיד אחר מתלמידי רבי עקיב' שחלה
ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס רבי עקיבא לבקרו
ובשביל שכבד ורבץ לפניו חיה אמר לידה ר' החייתני
יצא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאי
שופך דמים : כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן כל
המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר
את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אלא אימא כל
המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה ושאינו

מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות
סד אלא כל שאין מבקר החולה אין מבקש עליו לא
שיחיה ולא שימות, רבא יומא קדמאה דחלש אמר
להו לא תגלו לאיניש דלא ליתרע מזלי מכאן ואילך
אמר להו פוקו אכריזו בשוקא רבא חלש דסאני לי
ליחדי וכתיב בנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל
לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ודרחמים
לי ליבעי עלי רחמים,

פירוש כשעוכייתא דלבי שכל לאחת כוטלת עשור מכספי,
שכותבו לאחד שכטלה לותה שלפניו עשור שלה
וכן כמי כל לאחד מן המבקשים כוטל לאחד מם' מן החולי שכשלה
לחולה לאחד שבקשו לותו שלפניו: וכבן גילו שכולל המבקש
כחזלו של חולה: וחוזרות כולן וחולקות כשוה שכיון שכבת לאחת
כאו ליטול ליכו כלין שיהא חלקן של רשעות יותר מן הלאחרות
כלים חולה. לין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות כלשה
בעיני דהא פעמים שבניך לבקש רחמים על החולה שימות כדון
שמצער החולה על מוליו הרבה ולי ליפשר לו שיחיה כלשתיכן
כפרק הכותב לכיון לחזק לחתיה לכני דעתל כמה זמכין לבית
הכסא ולכח תפילין ולקח מנטיער לחבק יהי רצון שיכושו עליוכים
את התחתונים כלומר לשלימות רבי ומה קאמר לחמבקר חולה
מועילו כתפלתו לפני לחיות ולקח לחיות מפני שהיא תפלה יותר
משולת ומי שהיכו מבקרו לין לו שהיכו מועילו לחיות אלא לפילו
היכא לליכא ליה הפילה בחיתה לפילו לותה הפילה זוטרתי לחיכו
מהכהו.

אמר רב יהודה אמר שמואל כל המבקר את
החולה ניצל מדינה של גיהנם שנאמר
תהלים מא אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' ואין דל אלא
ישעיה לג חולה שנאמר מדלה יבצעני אי נמי מהדין קרא מדלע
שמואל ב יב אתה ככה דל בן המלך ואין רעה אלא גיהנם שנא' כל
משלי יו פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה. ואם בקר מה
שכרו מה שכרו כדאמרי' נצל מדינה של גיהנם נא מד
תהלים מא שכרו בעולם הזה ה' ישמרהו ויחייהו ויאשר בארץ ואל
תתנהו בנפש אויביו, ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן
הייסורין יאשר בארץ שיהו הכל מכבדין אותו ואל ת
תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו רעים כנעמן שרפאוהו
מצרעתו ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם שחלקו את
מלכותו,

תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקני
סתור וילדי בנה סתור ואל תבנה מפני
שסתירת זקנים בניין ובניין ילדים סתירה וראיה לדבר
רחבעם בן שלמה, אבר רב ששת בריה דרב אידי לא
ליסעור אינש קצירא לא בתלת שעי קמייתא דיומא
ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסת ד
דעתיה מן רחמי בתלת שעי קמייתא רויחא דעתיה
בתרייתא תקיף חולשיה, אמר רבי אבין אמר רב מניין
שהקב"ה זן את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש ד
כל משכבו הפכת בחליו: ואמר רבי אבין אמר רב

מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנ'
ה' יסעדנו על ערש דוי, תניא נמי הכי הנכנס לבקר את
החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי
ספסל אלא מתעטף וישב בקרקע מפני שהשכינה
שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו
על ערש דוי, גם כשכת פרק קמא,

פירוש לא ליפשוט ליכים לא יבקר: ופקודת כל
הלשם מתכנמי וסיערת: קניכיא חולה:
תלת שעי קמייתא רויקא דעתיה וכפטור המבקר שכתרפא ולין
צריך לבקש רחמים עליו: כתרייתא תקיף חולשיה וכפטור שהוא
כיפסק תקוף ומתיקש מן הרחמים: לא יסב על גבי מטה ולא על גב
ספסל ליכא מאן למימר דלדוקא כשחולה שוכב על גבי קרקע ש
שכתנא מבקר גבוה ממקום שכיבה.

אמר רבין מאי דכתיב ואתה בן אדם עשה לך
כלי גולה זה נר וקערה ושטיח, בחוסר
כל אמר רבין בר אבא בלא נר ובלא שלחן רב חסדא
אמר בלא אשה, רב ששת אמר בלא שמש, רב נחמן
אמר בלא דעה, תנא בלא מלח ובלא רבב, אמר
אביי נקיטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא
ביה כולא ביה, דלא דא ביה מה ביה דדא קני מה חסר
דדא חסר מה קני,

פירוש וסטיח עור לכסוי עליו: ובלא רבב שמן:
לא קני לעה מה קני מה יושיל ליה כל מה
שיקנה.

אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי חייא בר אבא
אין החולה עומד מחוליו עד שמוחלין
לו כל עוונותיו, שנאמר הסולח לכל עוונכי הרופא
לכל תחלואיכי, רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו
שנאמר רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו, כל
משכבו הפכתו בחליו אמר רב יוסף לומר שמשכחת
תלמודו,

פירוש מוזר לימי עלומיו לאחר שחלה וכתרפא מתחזק
טבעו לחיות יותר בריא ממה שהיה קודם
חוליו שכאחר רוטפש כוטריקין לטוב ופש: לומ' למשכח תלמודו
ימי עלומיו קדמים מעכין העלמה.

רב יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה אהדרית
אביי קמיה היינו דכתיב דוכתא אמרי' אמר
רב יוסף לא שמיע ליה הא מילתא ואמר ליה אביי את
אמרת לן ומהא מתניתא אמרת לן, רבי הוה גמי תלת
עשרה אפי הלכ' אנמריה לרבי חייא ז' מנהון סוף חלש
רבי אהדריה ר' חייא קמיה הנהו ז' אפי דאגמריה ושיתא
אזדו להו הוה ההוא קצרא דהוה שמיע ליה לרבי כד
הוה גריס להון אול רבי חייא גמר יהתון קמי קצרא,
ואתא אהדרינהו קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי להההוא
קצרא אמר ליה רבי אתה עשית אותי ואת חייא איכא

לחמבי

דאמרי הכי אמר ליה אתה עשית את חייא והייא עשה אותי׳

פירוש מייקר ליה תלמודיה הכביד עליו תלמודו שנשכחו: תלת עשר לפי כינ לפין: קנכת טנם:

אמר רבי אלסכנדרי אמר רבי חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מנס ש שנעשה לחנניה מישאל ועזריה דאלו חננידה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולין לכבותה אבל של חולה אש של שמים מי יוכל לכבותה׳ ואמר רבי אלסכנדרי אמר רבי חייא בר אבא ואמרי לה אמר רבי יהושע בן כין שהניע קצו של אדם הכל מושלין בו שנאמר והיה כל מוצאי יהרגני רבא אמר מהכא למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך אמרו ליה לרבא בר שילא שכיב ההוא גברא גובהא רכיב נידרונ׳ וזטרא מטא תיתורא איסתטט שדייה במיא וקא שכיב קרא אנפשיה למשפטיך עמדו היום וגומר׳ שמואל חזייה להההוא עקרבא דיתיב על אקרוקתא ועברא נהרא טרקא גבר ומית קרי עליה למשפטיך עמדו היום וגו׳

פירוש למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך כיון שלמשפטיך עמדו שהניע קנס לפני המקום הכל עבדיך לך יש לך לדבר שמשפט שכיב מהוץ נכרע: נוכהא מלס שהיה נטוי כלומר לתוך רכיב נידרונא וזטרא בוכב פרלא קטנה תיתורא נשך לשטטו מלשון סטיה רוח של שנעון וכדלמכיב׳ נעלמא סטטא רוח לשקטיה לתוכה רוח סטות פרלא וקשלכיתא נכהב: לקרוקתא נפרלא.

אמר שמואל אין מבקרין אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי הא דתניא׳ יוסי בן פרטא אומר אין מבקרין לא חולי מעים ולא חולי העין ולא מחושי הראש׳ בשלמא חולי מעים משום כסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ״ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דבורא קשי לעינא ומעלי לאישתא׳ אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרונקא דמלאכא דמיתותא היא מעלי כחזרא לדקלא חד לתלתין יומין כי תרייק׳ לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תרייקי׳ אמ׳ רבא בר יונתן ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן אמר רבי יוחנן חושלא דשערי עתיקתא׳ רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא׳ אמר אביי ובעין בישולא כבשרא דתורא׳ אמר רבי יוחנן בורדם אין מבקרין אותו ואין מזכירין שמו מאי טעמא אמר רבי אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעין הנובע׳ ר׳ אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעין הנובע׳

פירוש שחלצתו שלבשתו חמה כלשון חזיון שעליו נקרא חלון: לאפוקי הא לתניא להכניסה ליה לשמואל כי קא בעייתא ליה מבקרין להכי קא מכי ולשמואל כמי לאפוקי הכי: משום כסופא דזמכין שבקיני ומכשיף: לפרוקא שליף שעל ידיה מתעט כחזרא לדקלא הוזין שמכניס הקלל שמזמרין לותו מכחמות ומיות: תרייקא מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: מושלא לשעורי שעורי קלופים׳ לריס כפיל בתחלת הקרקפת הכפה: כורדם תינה לחלד כך׳ תיבות טר דם: והוא חולי שמקלקל דם מלמטה: לין מבקרין לותו משום דזמכין שריך לבקניו ומנעורי ליה: ולין מזכירין שמו לומר פלוני חולה חולי כורדם ללמו לשון בקייה הוא:

פרק הנודר מן המבושל

אמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה כל מידעם לא תיפלוש קמיה רבה לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילה של אבר ואפילו קמי שבור מלכא פלוש ר׳ יהודה ורבי יוסי חד אכיל דייסא באצבעתיה וחד אכיל בהוצא אל דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד מתי אתה מ מאכילני רוקך אמר ליה דאכיל בהוצא לדאכיל ב באצבעתיה עד מתי אתה מאכילני צאתך׳

פירוש כל מידעם לא תפלוש כל תאכל שאכלת עם אתה יושב לפני רבך ויש לך רוק בתוך פיך תבלענו ולא תפלוש לותו לפני רבך׳ מון מקרא ודייסא שלומה וכו׳ הנולע רוקו לתוך שאכלם: מאכילני רוקך שלין לרך לקנח קלוקע לתוך שכתבה לתוך פיו כשתזיק בקנבך מאכילני נאתך נוקף שתתת הנפרכים.

רבי יהודה הוה יתיב קמיה דרבי טרפון אמר ליה רבי טרפון היום פניך צהובין אמ׳ ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין׳ אמרה ליה ההיא מטרוניתא לר׳ יהודה מורה ורי אמ׳ לה הימנותה בידה דההיא איתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפיסחא וחוגרני צדעאי מן הפסח ועד עצרת לא חכמת אדם תאיר פניו׳ אמר ליה ההוא מינא לרבי יהודה פניך דומין או כמלוי אסירין לי אלא עשרים וארבעה בית הכסא איתי לי מביתא ועד בי מדרש וכל שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס: רבי יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעלה רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעלה דביתהו דר׳ יהודה נפקת נקישת עמרא עבדת גלימא דחוטבי כד נפקא לשוקא מיכסיא ליה וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי וכד מכסי ליה הוה מבריך ברוך שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבי שמעון בן גמליאל תעניתא רבי יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרו ליה לא אית ליה כסויא שרר ליה גליסא ולא קביל דלי׳ ציפתא אמ׳ ליה לבקניו

לשליחא חזי מאי איכא מיהו לא ניחא לי דליתהני בהאי עלמא׳

פירוש מוכן וזמין בעל כורחה ומשתבר שמתוך שרואה פניו נכוכים קיימה שכשתכר: כמנהגי מזיגים שמתוך שמזיגין הרבה פניהם נכוכים: שלפעמים קנקן וכיוצא מכיון למזרח כדי ליתן עליו: שמכבדת את בעליה שלא היה יושב על גבי קרקע: דקוטבי נלימא מקוטב סיטבי משיל שכיח מקוב בעיבי כמעיל: לבי נפתח מחבלת מזי מתי ליכא מעשה כפיס קיס׳

רבי עקיבא איקדשת ליה ברתיה דבר כלבא שבוע שמע בר כלבא שבוע אדרה הנאה מכל ניכסיה אזלא ואיתניסיבת ליה בסיתוא הוו גנו בתיבנא הוה קא מנקיש לה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלם דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאינשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דאולידת איתתאי ולית לי מידעם לאנגוייה אמ׳ להרבי עקיבא לאינתתי הואי נברא דאפילו תבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בבי רב אזל הוה תרתי סרי שנין קמי רבי אליעזר ור׳ יהושע למישלם תרתי סרי קם ואתא לביתיה שמע מאחורי ביתיה דקא אמ׳ לה חד רשע לדביתהו שפיר עביד לך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד שבקך ארמלורת חיורת כולהון שנין אמר ליה אי מינאי דילי צייתי ליהוי תרתי סרי שנין אחרניא אמר הואיל ויהבת לי רשותא אהדר לאחורי הדר אזל הודה תרתי סרי שנין אחרניאתא אתא בעשרין וארבעה אלפין זוגין תלמידין נפק כל עלמא לאפי׳ ואף היא קדמת למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיע׳ ואת להיכ׳ אזלת אמרה ליה יולע צדיק דין דלים׳ אתת לאיתחוא ליה קא מדחו לה רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוהא אתא ואיתשיל על נדריה ואישתרי מן ניכסיה׳

פירוש הוה נקיט תבנא מן מזייה קיים מלקט התבן מעיבותיה: דמיכא ליך ירושלם דלקבא תבשיל של זהב שירושלם מצויר כך והכי ענך לה כדליתך בפר׳ כיצד משה: אתת אליהו לדמי לון כחכם כדי לבחון אותם ולהכירות להם שים עבייט יותר מקום׳ דלא דמי לך שליהו דומה לך מתשפחה מסוכה כחותך: ואת לכיכא שלא היו לה נענני רלווין: יולע נדיק דין לליס יולע הוא זה דמה שכעבד עבדתי בשבילי׳ שלי ושלכם שלה הוא תורתי ותורתכ כשבילה הוא שכתבה לי ענה למיזל לבי רב׳

מן שית מילי אישתר רבי עקיבא מן בר כלבא שבוע ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עברין לה חד מן ענא זימנא חדא אנשיוה על כיף ימא אתא הוא אשכחיה ומן גוזא דזימנא חדא יהיב ארבעה זוזי לספונאי אמר להון איתו לי מידעם ולא אשכחו אלא גוזא על כיף ימא אייתוהי ליד אמרו ליד יעביד מרנא עליה אישתכח דהוה מלי דינרי דזימנא חדא טבעה ספינתא וכוליה עיסקא הוה מחית בההוא גוזא ואישתכח ההוא זימנא ומן מטרוניתא ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום׳

פירוש לילך לספיכתה ככל ספיכה היו שתין לחות לילך מעין לכחם ולכן מן שתהא ספיכה קלה כהליכתה כלילך והיו ממלאים אותו לזכרי זכר: מד מן ענך שתין ליל לו ענו לחד מן הנחל ומן גוזא היכה עשויה להכניע כתוכה ממון הספיכה כלומריכ כי גוזי דכחכה לשון לוכר: ומן מטרוניתא פעם אחת הוגרטו רבי עקיבא ותלמידיו מעות והלכו אכל מטרוניתא אמרה להו לרבי עקיבא הריני מלוה לותך ותהיה לתה לוה והקבה והיה עבדים כדבר קבוע לה זמן לפרשון כ כשהגיע הזמן הלה רבי עקיבא הלכה אותה מטרוניתא על שפת הים אמרה כשעה גלוי וידוע לפניך שר׳ עקיבא חולה והיה הילו לפרוע חובו ולא מיד כשתטית כתי של קיסר ונטלה אבנים מלא הכניס טוטות ודיבדי זהב וזרקה לתוך הים והיה הביאתו במקום שהיתה לותה מטרוניתא יושבת על שפת הים מיד נטלה אותו אבנים והלכה לה: לימים כתרפא רבי עקיבא והלך לו אכל הלוה מטרוניתא ומשתיו הילו לפרשון חובו אמרה להו מוכרתי אכל הערב והוא פרע כל החוב והא לך מה שכתן לי יותר ומאותו מתון שהחזירה להו כתעשר רבי עקיבא ומן משתו של טורנוסרופוס שהיה רבי עקיבא מקפחו נקלעו בפני קיסר ומקנטרו בלבנים פעם אחת בכיתו אכ וזעף אמרה להו מפני מה בכיתם זועפי׳ אמר לה מפני רבי עקיבא שמקניתכ לותי בכל יום בלבנים אמרה להו אלהיכם של אלו שוכח ואת קוף תן לי רשות ואלבישנו לותי כלבר עבדה כתן לה רשות וכת קופ׳ והלכה לה אכל רבי עקיבא כשראה רבי עקי׳ לותה רק שחק וכבה אמרה להו מה ליכון הכך תלת מילין אמר לה שתים לפנים׳ שליחת לא לפנים׳ רקקתי על שפת מטפה שרוחה בכיתי על הלי שופרא דבלי לרעך והוא שחק שנפה נרוח הקדש שעתידה להתעייב ולהכעיס להו ולא רצה להודיעה: אמרה להו כלום יש ת תשוכה אמר לה אין הלכה ותתעייבי וכשלת לו לרבי עקיבא והכניסה להו ממון הרבה: ומן קטיעא בר שלום בפלג דעל שכתן כל ממונו לרבי עקיבא ותלמידיו׳

רב נמדא יהב ארבע זוזי לספנאי לאתויי בהון מדעם לא אשכחו אייתו ליה בהון קופא אישתמיט עייל לחורתא חפרו בתריה אשכחוה דרביע על מרגליתא אייתיאו ליה כולהון׳

פירוש קופא קוף׳ משתתיט נרס וכנס תוך חור לחל לייתיאו ליה כלשון ממדת מכילות ולא מן קדין׳

אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה חכמה מפוארה בכלי מכוער׳

תענית פ״ק׳ אמ׳ לה לא למדת מבית אביך במה מחתין יין אמרה ליה במאני דפחרא׳ אמר לה כך במאני דפחרא אתון אחיתו במאני דכספ׳ ודהבא אזלת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי׳ אמר לה אף אוריתא כן אמרה ליה והאיכא שפירי וגמירי אמר לה אי הוו סנין הוו גמרי טפי׳

פירוש וסרי כתקנקל היין לי הוו סבין שלא סיו כלי.

הדיא דאתת לקמיה דרב יהודה לדינא ואחייבת דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין נוצא ורבא כריסיה אוכם ורבה שיניה אמר לה לבזויה קא אתית ההיא אינתתא בשמתא פקעת ומיתא: רבי עבד לידי הלולא לרבי שמעון בריה ולא אזמניה לבר קפרא כתב על בית גננא כד אלפין רבואין דינרין נפקי על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא אמר להון אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו אזמניה אמר לעושי רצונו בעולם הזה כך לעולם הבא עאכו יומא דמחיך ביה רבי אתיא פורענותא בעלמא אל לבר קפרא לא תברחן ויהיבנא לך ארבעים גריוי חיטה אל ליחזי מר דבכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבא טחייה כופרא וסחפיה על רישיה ואזל ואמר ליה ליכול לימר מ גריוי חיטי דרשינ בך אחיך רבי אל לאו אזהרתך דלא תברחן אל חיטי דרשינ קא נסיבנ: אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא ב בריקודא דאבוך ובקורקני דאסך:

פירוש נפקי על בית גננא לדין להנאת הכשולין: דיקולא רבא של גדול: טחייה נכופרא טח לותי נוצפת כלי שלא יגלו הקטין מתוך כקני הכלי: וסחפיה על רישיה הפט על ראשו: ליכול מר ימלוד חיטי לדשינא שלוייתך ולבזיונותא קלתר בדיקולא לחטין טירקל לתוך לפני כשחטתם: ובקורקני לחלך שתהא לתוך מקרקרת ומזמרת:

בן אלעשה ותניה דרבי הוה ועשיר גדול הוה ומטא לבי הילולא דר׳ אל בר קפר׳ לרבי מאי תועבה כל דאל רבי דהכי הוא תועבה אקשיה בר קפרא אמר ליה רבי פריש את אל תיתי דביתהו תרמי לי נטלא אתיא רמיא ליה אל לרבי קום רקוד לי ואומר לך הכי אמר רחמנא תועבה תועה אתה בה לכסא אחרינ אל מאי תבל אל בעינא קדמאה אל עבוד לי דאימר לך עביד אל תבל הוא ת תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מכלהון ביאות ומאי זמה אם ליה עביד וכו׳ אמר ליה זו מה היא לא יכיל בר אלעשה למסבל ונפק הוא ואנתתיה מתמן׳

פירוש מאי תיעבה דכתיב נבי משכב זכור כטלא כלי קטן תועבה לתה כה שתכיח משכבי משכב וקולך מגל וכר מאי תבל דכתיב נבי משכב הכרכעת לבהמה: תבלין יש כה כתיב מי שכיל הדא ביאה מטלטו ביאות כלומר כילוך מבשת כן מיכה לילך לכל הכהמה: זו מה היא לשון פסק שלין יולפ מתי מתעברת.

פרק הנודר מן הירק

מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות מאי כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה נתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שנתנה לו במתנה נחלו ג שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו ג עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה את עצמו הקב״ה משפילו שנאמר ומבמות הגאי ולא עוד אלא ששוקפי אותו בקדקד שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חזור בו הקב״ה מגביהו שנאמר כל גיא ינשא

פירוש שהוא מופקר לכל ללמד תורתי לכל כל נח יכשל מעון שלא כתיב נבי הלי קלת למכחל לילל בחות לכל מלת לילי כתי כתיב והלי נבניים לפילו הכי כיון לכתיב

פרק קונם יין

רבי טרפון אשכחיה דהוא גברא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדייה בנהרא אמר אוי לו לטרפון שזה הרגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אר אבהו משום רבי חנניא בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק הידה מצטער על דבר זה אוי לי שנשתמשתי בכתר של תורה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל המשתמש בכתר של תורה נעקר מן העולם קו ומה בלשאצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו חול שנאמר ובאו בה פריצים וחללוה כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב ביה בליליא קטיל ב בלשאצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכו ורבי טרפון כיון דכי אכיל הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גבר הוה גניב ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחי לרבי טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי צער נפשיה משום דר טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפיוסי בדמים׳

פירוש המקנועות המכניס שהם מיוחדים למתוך המלכים כשעוסין מהם עושים כקלין מ מקנועות וכשי למכחן לקלי קלת למכניס מקנועות לכתיב יעשהו במקנועות ולפילו העושין עצמן בקלים כן על שהם: שחם קהוק גנבת הכיר שר טרפון היה: שכשתשתי בכתרה של תורה שהכניסו כשהוליכו שהוק רבי טרפון ולא הכניסו שלא לכבול תורה: לי הכי רבי טרפון למלי נער כשהיה לי לחכת נשלמן ללא הוה קפיד שהוק גנבת שלא לההיות שעתא מה הוה מנטעל היכך לא הוליכו לכזתן שהוקפלו רוב המקנועות שהקלת כיצד ולי כמי לא כייתי ליה ללישלם ליה שהוה מוהי שלא לי לחכת לכבול שתא הוו גניבן ליה ענבי מלי הוה ליה למשבד לרבי טרפון וכי הוה ליה לשלומי דמי טובא שלא מתייב נהו: ומתקיף להלין הכי כיון דעשיר גדול הוה מיהו לוקא כי הלי

טוכח קוף לאסור משום לחזוק נגרף עליין היה מוסלו ולכבול תוכיח קוף שהכימו מכל ולפי לפטור עצמו נכבול תוכיח נמס שליכו מיי כו שכי כלאחריכן לקחן שכי ליה לנוכרא מכבון ליתיה לא יהיבנא כרגא ושכי ליה כמי למיתר שכו לי תינכי כריסא שכיונא כלכריס כלנו וכתה תיכה לתלמידי חכמים כמס שזכתה לכהנים ולויס תרומות ומעשרות.

תניא לאהבה את ה' אלהיך ולשמוע בקולו ולדבקה בו שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשב' שיקראוני רבי אשנה שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך, ואומר קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך, ואומר דרכיה דרכי נועם וגו' ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, רבי אלעזר בן צדוק אומר עשה דברים לפועלין ודבר בהם לשמם ואל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קרדום לחיות עודר בו וקלו ומה בלשאצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה עאכו, אמר רבא שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה דכתיב ועבדך היה ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דרבי טרפון משום דעשיר גדול הוה והלל לפיוסיה בדמים, רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב יהללך זר ולא פיך הא באתרא דידעין ליה הא באתרא דלא ידעין ליה, ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא דכת' ובני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל חלק בראש אף תלמיד חכם נוטל חלק בראש, וכהן מנא לן דכתיב וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב, ותנא דבי ר' ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון,

פרק הנזקין ומק' פרק בתרא והוכיחת פר' בתרא.

ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אכרגא דכתיב מנדה בלו והלך וגו', ואמר רב יהודה מגדה זו מנת המלך בלו זה כסף גולגלתא והלך זה ארנונא, ג"פ, ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא, מאי טעמא לאברוחי אריא מיניה קאמר: רב אשי הוה אית ליה להוא אבא זבניה לבי נורא אמר ליה רבינא לרב אשי הא איכא ולפני עור לא תתן מכשול אמר ליה רוב עצים להיסקה ניתנו,

פירוש קשרם על אצבעותיך כלומ' לא תטרוף להפליג ולא כדי שיהו שגורין בפיך וקושרם על זה ואמר ענדם על גרגרותיך ואמר ככיון שבאת לידי מעשה תעשם תפוסים לבעל הבית כלומר לדיבי כוחם ואומר ותומכים מאושר לפועלן לשם שכר שלחן ונוח עליהן. שכחתי שעבדך ירא את' לדיבשר

פרק רבי אליעזר

אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל מקום שאתה מוצא גבורים נצבי' איגם אלא דתן ואבירם אלא מאי כי מתו כל האנשי' וגו' אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם, תניא ר' חשובים כמתים עני ומצורע וסומא מי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב והנה תהי כמת, סומא דכתיב במחשכי הושיבני כמתי עולם, מי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי,

פירוש כל מקום שכתוב בנים בנכסים ליכא למ"ד דתן ואבירם שכן מניכו בפס לשכר קנו וכתיב ינקו בנים. הילכך שכי לכנסים שבכיכם בנכים כיו לתן ולכיכם וכן ויפצעו את מסה ואת אהרן בנים כלומר בנכסים פגעו במסה ואהרן וסס היו לתן ולכיכם מסוכים כתיב כנר פיכתי בפלס מל ליכדו מכנסיהם טפי מכל מכך ל'.

תניא המודר הנאה מחברו אין מתירי לו אלא בפניו מהם אמ' רב נחמן ואי תימא רבי יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין וגומר, אמ' ליה במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אתו באלה וכתיב וגם במלך נבוכד נאצר מרד אשר השביעו באלהים מאי מרידות' אשכחיה צדקיהו לנבוכד נאצר דקא אכיל ארנבתא חיה, אל נבוכד נאצר לחזקיהו אשתבע לי דלא מגלית עלי דלא תתזיל לי מילתא, אישתבע ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתיה וגלי ליה שמע נבוכ' נאצר דקא מבוי ליה רברבנוהי שלח ואייתי

סנהדרי וצרקיהו אמ׳ להו חזיתון מאי עבד צדקיהו לאו
הכי הוה דאשתבעת בשמא דשמיא דלא מגלית׳ אמר
ליה אתשילית אשבועתאי׳ אמר להון מתשלין על
שבועתא אמר ליה אין׳ אמר ליה בפניו או שלא
בפניו אמרי ליה בפניו אמר להון מ״ט לא אמריתון ליה
לצדקיהו מיד ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר רבי כאלין יבב א ואנ
יצחק מלמד ששמטו כרים מתחתיהם׳ מגילה כ

פירוש לין מתירין לו מלך בפניו: משום קלקול
כזה לעניין ליכא לי פי׳ בפניו ל״ל מדעתו לפי׳
שלא בפניו ממש או לזקק בפניו ולפי׳ כעל כרחו וקשלא לדעת
רוב המפרשים קוף שכשהלך היה להפיתו של מקנו נרוך שיהיה
בפניו ומדעתו. וכשחיכו להפיתו של מקנו נרוך שיהיה בפניו
ולפיכך בעל כרחו.

ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב
אתתא אמ׳לה בשילי לי תרין טלופחי׳
בשילת ליה תרין רתחה עלה למחר אמר לה בשיל לי
נריוא בשילת נריוא׳ אמר ליה אייתי לי תרין בוצינין
איתיאת ליה תרין שרגין׳ אמר ליה תבר יתהון על
בבא׳ הוה יתיב בבא בן בוטא על בבא וקא דאין דינא
תברת יתהון על רישיה׳ אמר לה מה הדין דעבדת׳
אמר ליה כך צוני בעלי׳ אמ׳לה את עשית רצון בעליך
המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא׳

פירוש תרין טלופחין כלומר דכר ונעצו שכן דרך
לשון נכי לשם לומר על דכר ונעצו לשון זכר לו
שכיח וקיל קיתח שוחק והכיכה דכר כפשוטו. נריוא כלומר
הלבנה: טוניכי תרגום של לבנוניות: שרגי כלות למתרגמינן
טוניכי: תברינהו לשבח מתו שקיח כשום על מעשיה לשון לא
לתבריכו לשלח והיה השכח שתשכרם בלשון שכח בן בוטא.
שכי בניס כבבא בכנל תרין שרגי: ולייתי לקי עובדא לשמועי׳
מסילותיה דבבא בן בוטא׳

פרק אלו נדרים

אמר שמוא ערבובית׳ דריש׳ מתי׳ לידי עויר׳ ערבובית׳
דמאני מתיא לידי שעטמותא ערבובית׳ דגופא
מתיא לידי שיחני וכיבי׳ שלחו מתם הזהרו בערבובית׳
הזהרו בחבורה הזהרו בבני ענוי׳ שמהם תצא תורה שנ׳
יוכל מים מדליו מדלים שבהם תצא תורה ומפני מה אין

סליק מסכת נדרים

פירוש עבוטיתא לבישא כשאיכו מפרק ליקחו תתיל
ומתוך כך ליכא עבוטיתא בריישא: מתיא
לידי עוירא מביאו לידי סמוי עינים שזוקפת קולא מכחה מלוכ
עיכו׳ למאכי מתיא לידי שעטמותא כשיש בכנלין עבוטיתא
של זוקמא שאיכו מכבדן תמיד ולוכשן כשהם מזוקמי׳ מביאו לידי
שעטום ותמהון לב: עבוטיתא לשפא כשעטו מזוקם שאיכו
רוחן תמיד מביאו לידי שיחכא וכיבי לבעבישת המכחיכות ולשו
ים רפואה לכל שעטום קשה מהם שלמת כשיכה שליחא מרחיכה
הזקכו בעבוטיתא כלומר הזקכו בתכוסת וברחיכה הזקכו כ
בתכוכה לשמד תורה בתכוכה שהתלמידי׳ מחדלין זה לת זה ולת
הכא: הזקכו בכבי עביים להשתהל לשמד תורה שהם תנא
תוכה שאין לכם עסק אחר ושל שלעתן שפלה עליכם: לעולת
מבניכם תא שעל הכוב ליכם בכי תורה יהוסף היה לכם שלא
ילמדו תורה מאחר שהן קומכין שיהוסף היה לכם: כלי שלא
יתגדרו על הבבור שלם לא היתה תורה פוסקת מהם יצים לעתן.
שאין מבקרין בתורה תחלה תחלת עסקם בכל יום להיותו לעמוק
בלבכי׳ת היא ובעבה בא ואשה בחר: לכך זה בשאל לחכמים וכו׳
ולא יבשהו מלכתיבו ויאמר ה׳ על עזבם את תי׳ מכלל לליכא
לילא לאהדורי טעמא שלא הקלה כלום. ומנאתי במגלת סתרי׳
של הכא רבי יוסי זל דקרא הכי לייך לעל שלא בדבו בתור׳ תחלה
לכבוד המקום לפם לימתי לעל עזבם את תורתי כשבשאל לחכמים ולנביאי׳
שיזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשבשאל לחכמים ולנביאי׳
למה לא פירשוהו והלא לכך גלוי היה וקל לפרש שלא ולפי ע
שהקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים וכביאים תמיהים על
מה אבדה הארץ על שפירשו הקב״ה בעבמו שהוא יודע מעמקי
הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה כלומר שלא היתה התורה
חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה שלא היו שהקין
בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלים בברכתה והייבו לא הלבו בה
כלומ׳ בכוונתה ולשמה ולדברי הכל החפיד לומם כאים וראויין
למי שתחבן.

פרק ראשון

תניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזירות וכולי׳ כדלקמן.

תניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם היה שנ׳ ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל אביו כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור ארם לאמר ונו׳ ואשלמה את נדרי ומנלח אחד לשנים עשר חדש שנאמר ויהי למקץ הימים ליומים אשר יגלח וגומר׳ ויקרא כה ויליף ימים ימים מבתי ערי חומה מה התם שנים עשר חדש אף כאן שנים עשר חדש׳

פירוש ואשלמה את כלדי דייקו קרבנות כזיכות מה לכלן שכים עשר חדש לכתיב על מלאת לו שבע תמימות.

פרק מי שאמר

תניא רבי אלעזר הקפר בר׳ אומר מה תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באי זה נפש חטא זה אלא מפני שציער נפשו מן היין נקרא חוטא וקו׳ ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר עאכו האי בנזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קא אמרי׳ קא סבר ר׳ אלעזר הקפר נזיר טהור חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא׳

פירוש ואנן לפילו נכזיר טהור קא לתלינן מלמד כבי אלעזר הקפר טינזיח לחזיק בשכיל שנאמר עצמו יין ויכייכו בזיר עשור.

פרק הריני נזיר ושמע

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה׳ וצדיקי׳ ילכו בם ופושעים יכשלו בם׳ משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם׳

אמר ליה ריש לקיש האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיחת הא קא עביד אלא משל לב׳ בני אדם זה אשתו ואחותו עמה בבית וזה אשתו ואחותו עמה בבית לאחד נזדמנה לו אשתו ולאחד נזדמנה לו אחותו זה שנזדמנה לו אשתו צדיקי׳ ילכו בם וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעי׳ יכשלו בם׳ מי דמי אנן הדא דרך קאמרינן הכא שתי דרכים אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם מצוה ישרים דרכי ה׳ וצדיקים ילכו בם הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעי׳ יכשלו בם ודילמא הוא נמי לשם מצוה איכוון לא סד דאמ׳ רבי יוחנן כל הפסוק כולו על שם עבירה נאמר וישא לוט ותשא אשת אדוניו את עיניה׳ את עיניו ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני׳ וירא וירא אותה שכם בן חמור׳ את כל כסר בעיר אשה זונה עד כסר לחם׳ כי כלה משקה אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי׳ והא מינס אניס תנא משום רבי יוסי בן חוני למה נקוד על ואו שבקומה של בכירה לומר שבשכבה לא ידע הא בקומה ידע ומאי הוה ליה למעבד מאי דהוה הוה נפקא מינא דלפניא אחרינא לא אתבעי ליה למשתי חמרא׳

פירוש כתי לגל עביד פסח מן המובחר מניח מיקח קל עביד ותימה וקל מסמיע בכל׳ הגוזל קמץ לכלכלה נפקא לן שחיה לכלה ומה כן לימוכין ענך שלח ידך ולי מוכתו ולל דהק כתי לגל ידך ולי מוכת לכלת פסח רשע קרית ליה מה היה יכול לעשו׳ אם הוה כבר שבע אין לו לימכע מלאכל ואין לאוי לקדותו רשע אם אכלו: ולת תיכן לתכי עוכי לכלה נפקא הוו כתם מייכי שהוא כל שבע אם אכלו׳ לאכל ומה שהוא לאכל אינו כתכה מאכו כלל וכתכי לאכל לכלה נפקא ליה כיום כפכיכים פעור וכתכ מייכי שהוא שבע כתכה לאכל לינו קן כ נאכל: מלא דבר קל לאכי שכתכיך קולך ולינו כאכל ומה שבע כאכל. וכתכ אכי לכתים אם זה כת על לשתו וזה כת על לאוכו׳ הוא שכתבון לשם עבירה כלאחכי כיאמות נוי לאמר בכתו לפילו למען לאחר אותר מלוך המטל ולילך נזכו עליה כגדר עדוש ומיכלו מכוך עריות שכתכי אם לת פילגו לת היו נכיכין להשקותו יין נלוט.

דרש רבא מאי דכתיב אח נפשע מקרית עוז זה לוט שפרש מאברהם ומרעים כבריה ארמון שהטיל מריעים ביניו ובין ישראל כבריה ארמון שנאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳׃ דרש רבא ואי תימא רבי יצחק מאי דכתיב לתאוה יבקש נפרד זה לוט׳ בכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי

הריני נזיר ושמע

כנסיורת ובבתי מדרשות דתנן עמוני ומואבי אסורין
ואיסורן איסור עולם, אמר עולא תמר זנתה זמרי
זנה תמר זנתה יצאן ממנה מלכים ונביאים זמרי זנה
נפלו כמה רבבות מישראל,

פירוש לחם כפשוטו וזה לשון שפיכת מלכים שכתוב
כי לכלכים לחם לכלכו: מקרית עוז זה

פרק רביעי

מעלו: מכאן לחתן מכרכת כפי שכתוב תבורך גם פיך ומלי כיסי
בשים כתוב כתוב זרח בקרב כתל ולמה לכתיב זרח לשתך כפה
לחתן בקרב ויכיולו יבקר התלה כתל ולמה לכתיב ויבן מחתן
לחתן ויבן כתל כתל. מב קרבנות שלשה פעמים שנאמר
מזבחות ובל ומל ומזבח, לכתיב קרות לישראל עובד יפי
דוד ושלמה ואלו נעידה על בקרבנם כן שלמה שבח מכעמם
בעמונית.

פרק בית שמאי

פותחין בתנאי נולד היכי דמי אמרי להן
אלו אתא אינש אמר לכון דיחרוב
בית המקדש מי הוה נדרתון אמר רב יוסף אי הואי התם
הוה אמינ להו הא כתיב היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה
זה מקדש ראשון וזה מקדש שני נהי דידעי דליחרובה
מי ידעי לאימת אמר אביי ולא ידעי לאימת והכתיב
שבועי שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך ואכתי מי
ידעי בהי יומא,

פירוש לא הוה ליה כתיב כשלמה לכמוס המלי
למכתב בית המקדש הוי כולל הוה למיכ למלכ
כולל הוא לפי שיולעין היו שעתיד ליחרב לכתיב היכל ה' היכל
ה' היכל ה' המה מקרא הוא בירמיה על תעטפו על דברי המקדש
למה היכל ה' ולא תבא עליהם כי כך יוסף בני שהיה
ירמיה מוכיח את הכשעים שהיו מתיחשים מן המורעבות ואומרין
שם יחרב היכל זה של יבנה לבן היכל בית שבי ואם יחרב בית שבי
של יבנה שלישי ליהות המשיח שמא יודעי היו שיחרב ומשבי בני
לידעי שיחרב לא ידעי תימת היכלך הוי כולל שלא היו בתעטים
בשכיל זה מלידול כיון שלא ידעי לימתי יחרב ופריך לכי וכי לא
ידעי לימתי יחרב והכתיב בספר לכיכל שבועים שבעים נחתך על
עמך ועל עיר קדשך פי שמטו שבעי לקייבו לחרבן מאות ותשעי
שבה כנגד שיהיה בין חרבן בית ראשון לחרבן בית שבי
שבעים של גלות בבל וחמשים מאות ועשרים שעמד בית שבי
ומשבי לחבתי לא ידעי כלי זה יום בתחלת שבה או בסופה:

פרק כהן גדול

תנו רבנן לאחר פטירתו של רבי מאיר אמר
להם רבי יהודה לתלמידיו אל יכנסו
תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרנין הם ולא
ללמוד תורה באים אלא לקפחנו בהלכות דחק
סומכוס ונכנס וכולי כעס רבי יהודה אמר ליה לא כך
אמרתי לכם אל יכנסו וכולי אמר רבי יוסי מאיר שכב
יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה,

אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה
ממצוה שלא לשמה שהרי מצוה אינה והא אמר רב
יהודה לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא
לשמן שמתוך שלא לשמה בא לשמה, פרק מקום
שפיתנו וכוכבי נוגה, אלא אימר כמצוה שלא לשמה
דכתיב תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים
באהל תברך מאן אינון נשים באהל שרה רבקה רחל
ולאה, אמר רבי יוחנן שבעה בעילות בעל אותו רשע
באותה שעה שנאמר וכו' ביכמות פרק מנות מליכה ע"ב

גופא אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה
ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא
לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה
ויצתה ממנו רות דאמר רבי יוסי ברבי חנינא רות בת
בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב, אמר רבי
חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מנין שאין הקדוש ברוך
הוא מקפח אפילו שכר שיחה נאה מהכא דאלו ב
בכירה דקרייה מואב אמר ליה רחמנא למשה אל תצר
את מואב ואל תתגר בם מלחמה הוא דלא
הא צעורי צערינהו ואלו צעירה דקרייה בן עמי אמר
ליה אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא
אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה ל
לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילדה אחת
שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבעה דורות
למלכות,

פירוש לכי מלכותא נדלנך עבוד לשמה שלא לשמה ומקטמר
שמתוך שלא לשמה בא לשמה אמר לעבד לשמה כתנוס שלא לשמה לתבוניהו

הגוים פרק תשיעי נטין כח

פרק הגוים אין להם נזירות

משנה נזיר היה שמואל דברי רבי נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמואל ומורה ונאמר בשמשון ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר אמר ליה רבי יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם דמתרגמינן ומרות אינש לא תהי עלוהי אמר ליה רבי נהוראי והלא כבר נאמ׳ ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וכבר היתה עליו מורת בשר ודם׳

שמואל א
שופטים יג
שמואל א יז

פירוש מה מורה האמורה בשמשון נזיר דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן אין מורה אלא של בשר ודם שלא תהא מרות ואימת בשר ודם עליו׳

אמר ליה דב לחייא בריה חטוף ובריך וכן אמ׳ ליה דב הונא לרבה בריה חטוף ובריך׳ למימרא דמברך עדיף והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך אמר ליה רבי נהוראי השמים כך הוא שהרי גוליירין מתגרים במלחמה ו וגבורים נוצחים אלא תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך תחלה׳ אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך׳

ישעיה נד

פירוש חטוף כוס של ברכה וכן כל הברכות אל יקדמך אחר: גוליירין וכו׳ וכן נמר הברכה היא עניית אמן׳

סליק מסכת נזיר

פרק ראשון

שלח ליה רבי אביתר לרב יהודה בני אדם העומדין משם לכאן הם קיימו בעצמן ויתנו את הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט ואמ' רבי יצחק שתים כותבין שלשה אין כותבין, במתניתא תנא שלשה כותבין ארבעה אין כותבין, אמר ליה אביי אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבא הוא בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה ועוד הא רבי אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב ותזנה עליו פלגשו רבי אביתר אמר זבוב מצא לה רבי יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה רבי אביתר לאיהו אמר ליה מאי קעביד קודשא בריך הוא אמר ליה עסיק בפלגש בגבעה ומאי קאמר אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר אמר ליה חס ושלום ומי איכא ספיקא קמי שמיא אמר ליה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן זבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא והקפיד אמר רב יהודה זבוב בקערה ונימא באותו מקום זבוב מאיסותא ונימא סכנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקער' זבוב אונסא ונימא פשיעותא,

מתני' ד

סופטים יט

פירוש ויתנו כילד וכו' שהיו משתכין בלילי שבתות בשוק ומכיחין בעיניהם ילדים וילדות: ובתוספות כתבו לפי שהן משתכין בלילי היו נכנסין וכבותיהן משתנבלים בשביל מזוקות ושול מפרסי כלומר כירושלמי שבלילי הוה כתב שתכר כתי ללמוד תורה והלך ולמד עכ' שתים שתי תיבות כותבים מן המקר' בלא שרטוט ואם כן רבי לאביתר לאו בר סמכא הוה כיון דעבד שלא כהלכה רבי יצחק דלמה מייתי ליה בגמרא, בשלמא מילתא דתליא בסברא לי לא הוה שכיר לה מדעתיה, למי כלומר שפיר מצי למימר להלן נמדוך רבך הוה: ונמחה לא שמיע ליה הא גופי' דרבי יצחק: דלאסכים מריה על ידיה לגלות לו סוד לכיון דכיוס הסתומים על למיתתם ותזכה עליו פילגשו בגבעה כתיב ותזכה סרחה עליו. זבוב מנא לה בקערה כימא מנא לה לקמיה מפרש ואסכמיה נרסיכ: כימא מנא לה והקפיד כלמפרש טעמא ואזיל: כימא בלותו מקום ודבקן היה להסיר את הסער ולא ליסבן טובלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוה הקפיד עליה וכרסה מפני למיתו:

תוספות זבוב מנא כימא מותוכה עליו לריס לשון זכות ולשון מזון ויוכתן תכנם ותזכה עליו פלגשו לשון מזון ואם תאמר זמלל לגלי הוה זכות מ מתם תירץ לת"ל מדרכה להחזירה כדמוכמי קראי שלפי פלגשים לא היה דרכם להחזירם למחר זכותם כדכתיב כי אל פלגשי לכיך וכתיב ותהייכה נדודות על יום מותן למלכות מיות.

אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידי ג' עבירות גלוי עריו' ושפיכות דמים וחילול שבת, אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו עש עם חשכה עשרתן ערבתן הדליקו את הנר צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימת מסברא אמר רבי אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו רבי חנינה בן גמליאל האכילוהו סר השתא בהמתן של צדיקים אין הבה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כל שכן אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי,

פירוש גילוי עריות שכשמניע ויין טבילתה בעת ניסה וסיס ירפה לומר לא טבלתי ומשמתו כלה. שפיכות למים כי הכא לו פעמים שטוכרת מבעיו וכופלת בחמת הפתחים לו בגשר ירחילול שבתות פעמים שמלקק כך לו מבשלת משמשכה מפני לימתו והוא לימו יודע: עשרתן פירות שבילכל למכר. עירבתן עירובי חצרות. בהמתן של גדיקים בהכל שוטרין. לכך מן המי שלכך מהן לכך מן השמוטה ומפני לימתו מתנו עכדיו לכך מן המי תמתיה שלא יכין.

תוספות שלש עבירות בכלל שלש למרי לאותו יום לפלגש בגבעה שכת היה ולא כתב שלשה עבירות גילוי עריות ושפיכות דמי' וחלול השם ושלשה היו בפלגש בגבעה ולכאי לא תשיב לכך מן המי.

השתא בהמתן של גדיקים וכו' אלמא לאו פרי' אלא נבי מידי לאכול לגבאי הוא לגדיק שאוכל לבר אימו ולכאי לא פריך נבי רבי ישמעאל שקרא והטה כפרקא קמא לשכת וגבי יהודה בן טבאי שהכין עד זוחם ובהקיש לפרק שני לכתובות לשעלו עבד לכאוכן על פיו לגליה לת לעגם שים שם לאכילת לימור תרומה לאשתו ולבניו שהם לאוכלים בתרומה אבל הוא שהוא לימור אין בהבל בהכילת לימור אין שכרו להקשות וכי ילמיה בר אבא לרבי לישתלי וטעי' קולם הבלה אף על גב דלמרי התם למיתתו כלאכילה וכ"ה נסים תבשיל לבבלאי בבות' כבר לחערבא אין לבר מנוכח כל כך לאכילה של קייתר נשע' לימור: ן לילא לאפי בן רין אשלבל מרי בשיפיר נשבר לך ל' יהלים בשר לך בן בשבר בשם לחולין ושם בשיפיר נשבר מרי בשיפיר נשבר בשם. עשרה אשה בראשו פלגש. ובשבר אשה בשר בשלגרי נשא בחלוי בר שנה בן ישיר

שרטט וכתב ליה אמרתי אשמר דרכי מחטוא בלשוני
אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אף על פי ש
שהרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח לידה קא
מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח לידה
דום לה והתהולל לו דום לו לה והוא יפילם לפניך
חללי חללים השכם והערב עליהן לבית המדרש והם
כלין מאליהן הדבר יצא מפי רבי אלעזר ונתנוהו לגניבא
בקולר׳

פירוש היטיתיך עלי למרך ולנדך: ובידי לתוסס
כח בידי להלשין עליך: לנגדי מביבי
ותקיפי. נביחת היה מולק עליו: קולר שלשלת של ברזל
שמותחין שם המטיתין למלטית להכיתה:

תוספות והוא יפילם חללים חללים בפרק בתרא
דובחים דרבי כעקיבא ובילוש לקרן לקרן
על פי שהפיל לך חללים תחת דוסתאי בן יהודה
השכם והעבר עליהם דיים דוב כמו לתלותי תחת
תיבה׳ בעבה קרקע המוסכ דין על מכבו
הוא בעכם תחלה הא למחיכן הכוא דאית ליה דייקא בלאו הכי
השכם עליהם לבית המדרש קאמר לעסוק בתורה:

שלחן ליה למר עוקבא זמרא מגל דאסיר
שרטט וכתב להו אל תשמח ישראל

אל גיל בעמים ולישלח להו מהכא בשיר לא ישתו יין
יימר שכר לשותיו אי מהתוא הוה אמינ׳ הני מילי זמרא
דמנא אבל דפומא שרי קמל אמ׳ ליה רב הונא בר נתן

לרב אשי מה קינה ודומנה ועדעדה אמר ליה מתוותא
דאי קחשיב אמר ליה אטו לא ידענא דמתוותא דארץ
ישראל קחשיב אלא רב גביהה מארניז אמר בה טעמא
כל שיש לו קנא על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה

לו דין אמר ליה לא מעתה צקלג וסדמנה וסנסנה הכי
נמי אמר ליה אי הוה רב גביהה מבי ארגיזא הכא הוה
אמר בה טעמא רב אחא מבי הוזא אמר בה הכי כל מי
שיש לו צעק לגימה על חברו ודומם שוכן בסנה עושה
לו דין אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כלילא מגל
דאסיר אמ׳ ליה מדרבנן דתנן בפולמוס של אספסינוס
גזרו על עטרות חתני ועל האירוס אדהכי קם רב הונא
לאפנויי אמ׳ ליה רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה׳ הסר
המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבוהה
והגבוה השפל׳ וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא
לומר לך בזמן שהמצנפ׳ בראש כהן גדול עטרה בראש
כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה
עטר׳ מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו
דהוו יתבי אמר ליה האלהים מדרבנן אלא חיסר׳ שמך
וחיסראין מילך׳ רבינא אשכחיה למר בר רב אשי
דהוה גדיל כלילא לברתיה אמר ליה לא סבר לה מר
הסר המצנפת והרם העטרה אמ׳ ליה דומיא דכהן גדול
בנברי׳ מאי זאת לא ואת דרש רב עוירא זימנין אמר

להא משמיה דרב אמי וזימנין אמר להא משמיה דרב אסי
בשעה שאמר הקב״ה לישראל הסר המצנפת והרם
העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע זאת
להם לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע
אמר להן לא זאת לישראל שהשפילו את הגבוה
והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל׳

פירוש זמרא לשורר בכלי המשתות: יימר שכר
יקח מר: למכל כמור: מלרגיז שם מקום
קבלה כעין מסורת שנעבדו קבלה הוא לשון שלדם מתעבר על
כיכו ולו על כיב לאדים כמו קבל קבלתי וכתו בקבלו את קבלתי:
נעבד לנימת שנוגל מתכו ויורד לתיו לשעבי מזוכותיו. כלילא הין
עושין עטרות לתתנים יש של זהב וכתף נמוכו ומטויירות בנפרית
ומלא שקורין כלילא ויש של יורד ושל הדם: בפולמוס של שהעלה
לספסיינוס קולס שבא טיטוס עליהם ועל לילוסו שם׳ בפרק
בתרא דסוטה טבלא דקד פיתא והוא זוג המקשקש: רב מסדלא
תלמידו של רב הוכו׳ היה ולא היה מסיב לפניו וכי קם רב הוכא על
רב מסדלא לריש גלותא קרי ביה. מה ענין כו׳ ולא מנכפת
מבנדי כהוכה הוא: הלילים מדרבנן לילו לסור לילא מדרבנן
וקרא בעטרה של מלך מיירי שהיה מתבזה שתבטל הכהוכה ולא
נלקיהו בגולה: ומסלכין מילך מסורין וכלים לבניך.

דרש רב עוירא זימנין אמר להא משמיה דרב
אמי וזימנין אמר ליה משמיה דרב אסי

מאי דכתיב כה אמר ה׳ אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו
ועבר ונומר אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה
מהם צדקה וכ״ש כשהם מרובין מאי וכן נגוזו ועבר תנא
דבי רבי ישמעאל כל הגוזז מנכסיו ועשה מהם צדקה
נוצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו
עוברות במים אחת גזוזה ואחת שאינה גזוזה׳ גזוזה
עברה שאינה גזוזה לא עברה׳ ועיניתיך אמר מר זוטרא
אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה׳ לא
אעגך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות׳

פירוש שלמים מזומנמים והן קרוי אם שלמים
מזוכותיך וכל שכן אם רבים. וכן כנוזו ועבר
הכי הם משולים לשבבים בכהר על ידי גזיזה שתגזוז שובלת כך
גזוז מהם לצדקה וכיכו. ועיניתיך לא תעבך של מיתים לתקוע
קרן הוא:

פרק המביא

רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה
ורבה לשולי׳ ביה בעו מיניה שני שהביאו
גט וכולי׳ אדהכי אתא ההוא חברא שקלה לשרגא
מקמיהו אמר ליה רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו
לגימרא דמעלו מפרסאי והתני רב חייא מר
אלהים חבין דרכה והוא ידע את מקומה׳ יודע הקדוש
ברוך הוא בישראל שאין יכולין לקבל גזירת

עסר והגלה אותן לבבל לא קשיא הא מקמיה דגייתו
חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל׳

פירוש מכרי מרמלי׳ שקלה לשיבוח שיש למרמיס
יום לא שמין מלליקים לוד בשותו יום שלש
נביית עבודה זרה שלהן: לאחר לכתך כך כך תכה׳ לאחרכה לו
בעולך לו הקניתיהו בגלך: לו קנליהו בכל מכי עשו שהם מכבדי׳
לותבו: הכין לריכה של תורה ולומדיה היכן היו לוויה להתיישב
גזירות שהגזרין שלא יעסקו בתורה ולא יקיימו מנות: והגלה
לותן לבבל כאחרכן הכית: הא מקמי דגייתו מכרי לבבל מימי
כשליים בכותל בלבן ולויל מלויך ובלשלבך. לבתר דאתו מכרי
מסבבים כותם את המלכות ומלך בבבל.

תוספות לאחר מכרי לבבל פי׳ בקוב׳ מכרי היינו פרסיי׳
ומקמי לאחר מכרי לבבל היינו מימי כשליים
בגוכל בלא׳ ולויל מלויך ובלשלבך ובתר לאחר היינו בסבבים כותם
את המלכות ומלך בבבל וקש׳ לר״ת לעיל מכרים לאו היינו פרסיים
לאחרי כפי׳ יוסף הלחמי פרסיי׳ לומי׳ לחיילו של בית לוד הלחמי
מכרי׳ לומין למלחמי מכלה ושול לבבל הכת על יחמתו משמ׳ לבימי
ר׳ יוחנן אתו מכרי לבבל לאחרו לית לר׳ יוחנ׳ אתו מכרי לבבל שנת
בפל ולוש׳ כי׳ דמכרי׳ הם לומה בשעה שבאו בימי ר׳ יוחנן ובשבאו
לבבל הרגישו את הפרסיים שהיו בבבל ולקלקלו טפי מלומאי
ואת לאחרי לפיל׳ בקוב׳ לאחרי כיון דאו פרסיים לבבל ובהגיעל
בתרא לאחריכן לאחר ליה רב לבב בהכת על הלילה׳ הוא מלכותא
ליוחני ללא קבלי משפיכות דמים בשעת פרסיים ביהו וקבלי
משפיכות דמי משמע לבימי רב אתו מכרי לבבל ולומר לי להתם
הא על הלילה הוא מלכות ליוחני שמושלים על בבל היו שם מימו כותם.
ובעבדו המושלי׳ הם פרסיי׳ אבל לשלם פרסיי׳ היו שם מימו כותם.

פרק כל הגט

גמ׳ ל **ויהי** כזרוח חשמש ויתן אלהים רוח קדים
חרישית מאי חרישית אמר רב יהודה
בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמי׳ בים אמר לידי
פס **רבא** אי הכי היינו דכתיב ותך השמש על ראש יונה ו
ויתעלף אלא אמר רבא בשעה שמנשבת משתקת כל
פיב לג **הרוחות** מפניה׳ אשר בגדיך חמים בהשקיט ארץ
מדרום אמר רב אחלי פא בר רב חסדא אמר רב חסדא
אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקיט ארץ מדרום ש
שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחו׳ מפניה רב הונא
ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא על ליהו׳
פרק **מנזקין** אמר חד לחבריה ניקום מקמי׳ אמר לידי
אידך מקמי פלגא׳ ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר
להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי
אמר רב חנן בר רבא אמר רב ארבע רוחות מנשבות
בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאילמלא כן
אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית
קשה מכולן ואילמלא בן נץ מעמידה נחרב כל העולם
כולן מפניה שנאמר המביא נתיך יאבר נץ יפרש כנפיו
לתימן רבא ורב נחמן הוו יתבי חודא חליף ואזל רב

נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופריס עלידא
סרבלא דכרתי רבא אזל לגביה רב נחמן בר יצחק לא
אזל לגביה אמר דילמ׳ מנשי דבי ריש גלותא נינהו רבא
צריך להו אנא לא צריכנא להו כך חזא דרב נחמן בר
יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא נשיב
אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר
אפילו מרגלית שבים מרקבת בו רבי יוחנן אמר אפילו
שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו אמר רב נחמן
ושלשתן מקרא א׳ דרשו כי׳ הוא בין אחים יפריא יבא
קדים רוח ה׳ ממדבר עולה ויבוש מקורו וגו׳ ויבוש מקורו
זה מקור׳ של אשה ויחרב מעיינו זה שכבת זרע שבמעי
אשה הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים
אמ׳ עדי סוראה הוא דדייקי קראי מאי כי הוא בין אחים
יפריא אמר רבא אפילו שופתא בקופינא דמרא רפיא
רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדפנא רפיא רב אחא בר
יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפיא׳

פירוש נמצינו למכנסת ששה תלמים ביום כתלם של
מעבית המחריש לסייעו מריסית לשון מריסה
לפי שמוקה היא: סייעו לכתיב בתמים. ותך השמש הכתיב בא
להעיד שבתחתם השלם ואתה לומר שמיבר הכתיב בכח גבורת
סערותיה ולכך שבח בלשונו: משתתק כל הרוחות מפניה כשהיא
מנשבת בשעת החום היא חמה מחל ומבטלת ניבת כל הרוחות
ולכך סיבה הכתיב לקרותה מריסית. כשמשקיט לרן בשניבת
רוח לדומית שוקטת ומי הוא המשקיטה רוח מזרחית משתקתה
שבשעה שמנשבת רוח מזרחית משתקת כל הרוחות. פלגא ביעל
מריבה שביתה לו מריבה עם מי שקב שהיה אב כל כלחמי׳
בפיבק קמץ בכי הלם העומדים עלי וכילי למוסרן למלכות והוא
ס״ה נגיבה כלחבר׳ התם: רוח נפוכית נוקה היא לא חמה ולא
טוכבת ומשתקת את שאר הרוחות. בן בן מלאך העשוי כבן:
מעמילה נכנסין יכנר לשון לבניה יגדיל בבי ארבקה שנאמר
עשויה כשידה ומבניה בם שרים. בשבל לכבוד נבראת
לומה לבבוד: אלא לא כביכול לשון בבוד. בשבל לי נברא העולם
קרקי: שופתא בית יד: קופיבא סוד שבולת שהוא
פיוייר ועל שם שלסוק בן שבי נידי הסוד קרי ליה בן לחים
שהלוקין. פיבתא בלעבית יתד שבלופן: רפיא שמתיבש מחמת
החום ודפנא קניא בשבתא בקה הלרוע בכפים׳ יפריא כתו רפיא.

תוספות לי הכי הייבו לכתיב ותך השמש אלמי קרא
קאתי שלא בא לשפרבבם בבורת שבראתה
שהיה עושה תלמים בים אלא להגיד שהשתקה שאר כל הרוחות
וכשתחם השלם ואתה הוא שהוא רוח חוק מאד כלכתיב
בהוא קרוש שבח כל הלילה רוח קלים תנשב לחניות תרסים ל
לפניהם שהולכה הלה לשלם עשה וקשה: שהיה כשיב לרוח
מוכחת קרקי כלאחר שהוא קורא ולא שהוא שהיה שהיה לפי שהיתה
קשה קרקי בך. וכוח דרומית שהם שהיה כלאחרי כיבוך בעיבוך
לשתבא חל כל לי רוחות שיש להם שמות רוח מוכחת שותא: רוח
מערבית לוכיח: רוח בפונית לשתבא. רוח דרומית שהיה.

פרק

פרק השולח

אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצרות שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפרת ונתנתו לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הב לי דינרי א אמר ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהנית מדינרך כלום אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמי בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר עאכו' ומאי טעמא אעשנה דאישתרש לה מקום דינר ומאי מי ש שנשבע באמת כמי שנשבע באמת׳

פירוש יהבה יעיל להמיתי: דאיתרש לה מקום ליכך כשתברה ט קיעסף כעטי קליכך שקם לה קיה קליכך קיתה כותבת של עיסה בכבר: ומאי מי שכשבע כאמת הלי לאו לאחת קוף׳ כמי שכשבע כאמת דהא שונגת היא׳

תוספות ואם תאמר מאי טעמא לישבעה היא לאחרי נמי לכשבועות הלמד כשטעה פרט ל לאכום וכו׳ ועוד כל כליכ שבועות שאות מותרות ואפילו עיכם לילה אינה תימא דלוקה למיפטר מקרבן אלא פטור לגמרי ולל דהכא נמי פקדון היה לה להזהר יותר לשמרו טיבו וכוס לה לאסוקי אדעתא שתהא לילי שבועה׳

אמר שמואל עלובה כלה שזנתה בתוך חופת׳ וכו׳ כשאת פרק עקיבא׳ תנו רבנן הנעלבין ואינן עולבין שומעים חרפתם ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו׳

פירוש הניעלכיך גאסינן לאותן שנעלבים מיד לאחרים ואין ע לכיס את לאחרים: ששני מנות מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מירלת פוליעבות:

אמר רבא בהני תלת מילי נחתי בעלי בתי׳ מנכסיה׳ דמפקי עבדייהו לחירותא ודסירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דאר׳ חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שתי משפחות היו בירושלם אחת קבעה סעודתה בשבת ואחת קבעה סעודתה בע״ש ושתיהן נעקרו׳

פירוש למפקין עבדייהו לחירות ועבדי בעבד: לסייני בכסייהו שלוחיהן מתחכלין בשבת לידע מה הם נזיכים: בעידן בי מדרשא שהחכם דורש לעם לזיכים בשבת ואין יושבין בסעודה ויש להם להקדים לו לאחר׳ בעבר שבת בלילי שבתות כאן בכוד שבת דקיימא לן בכוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונין בזמנין ביטול בית המדרש ולית למדרש׳ בעבר שבת אחת ואין בכל יום תכוב שיעור לאכל בהן מיקר לילך לישורא סיכום לשבת בשחרית שבת בלא תאוה:

דרש רבה בר רב הונא בשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפוחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת אמר ליה רב חסדא מי דמי התם שייר בקניינו הכא לא שייר בקניינו הדר אוקי רבה בר רב הונא אמורי עילויה ודרש והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אא אם כן נכשל בהן אף על פי שאמרו המקדש חצי אשה וכולי והורה כדברי רב חסדא׳

פירוש לוקי לאוקי עליה קעמיד מתורגמן לאוזן ולדרוש והמכשלה הזאת כלומר כך תתמיל כלים׳ מקרא כתוב והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר יהושלם שבשקר תירה מהם ויהו שולטין לחכריהם שמלה לכה קנין תהיה לכו והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר לכניס שמסיסים כשמלה שלך הן שאתה נקי בהן לאוזר לכו ותהיה קנין: והמכשלה הזאת לכרי תורה שאין לדם עומד על לאחיתן על שיכשל בהן להורו׳ טעמו ויכלימוהו והוא כותן לב ומכין תחת ידיך הן לף לכי כשלתי בהוראתי ומוזכני כי׳

בנתיה דרב נחמן בחשן קידרא בידייהו קשיא ליה לרב עילי׳ש כתיב אדם אחד מלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דרב נחמן גרמא ליה מילת׳ ואישתביין ואישתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דציפורי אתא עורבא וקא קרי ליה אמר ליה מאי קאמר אמר ליה עילי׳ש ברח עילי׳ש ברח אמר עורבא שקר׳ הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתא יונה וקא קריא אמר ליה מאי קאמר אמר ליה עילי׳ש ברח עילי׳ש ברח אמר כנסת ישראל ביונה מתילא ש״מ מיתרחיש לי ניסא אמר איזיל אחזי בנתיה דרב נחמן אי קיימן בהימנותייהי אהדרינהי אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכס שמעינהי דקאמרין עדי גוברין ונהרדעי גוברין נימא להו לשבוייהי ד דלירחקינהי מהכא דלא ליתי אינשין ולישמעי ו וליפרקינן קם ערק אתא איהו וההוא גברא לדידיה איתרחיש ליה ניסא עבר במברא וההוא גבר׳ אשכחוה וקטלוה כי הדרן ואתן הוו קא בחשן קידרא בכשפים׳

פירוש בחשן קידרא בילייהו מנסות סקדרה בילייהן כשהיא רותחת וקרוקה סבור שנלקיות הם לאחר מלף מנאתי סקוף נליך: לאחר ליה כך עילים להקוף נגרף מלי קאמר קלי עובדא: ביוכף מתילא ביוכף כמשלה לכתיב יונתי תחתי: סדרן להדלי כועצות יחד בבית הכנסת׳ עדי נוברין או הנלוין בעליהו הם: ובקדושי נוברין יפרישים לכשיהו שבקדושי בעליהו היו כלומר כשם שהם היו בעליהו כך יו בעליהו אין לאו נגיכות עוד לכם׳ עדי לילו כאו עדא לאחר זוזא תומרת: ליכתיקיכי מהכא מיכתיקנו מכאן׳ ליסיו והקוף עבדא כך עילים ולוקי הלים המכין בלשון הענופות: עבר מבדא מעבר המים ולא יכלו להשיבו עוד:

השולח

ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי שקל בהדיד
חזייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא
כל דבעי מיניהו עבדי ליה כי היכי דלי יהול אדמי יומא
בתרא אמרו ליה מאי ניתא לך אמר להו בעינא מ
מקמטינכו ואותבינכו וכל חד מיניכו נמחי חיית ופלג
קמטינהו ואותבינהו וכל חד מיניהו כד מחייד חדא
חזייתא נפק נשמתיה הרקינהו לשיניה אמר ליה אחוכי
קא מחייכת בי אכתי פש לך גבי פלגא דחיית קטלינהו
כולהו נפק ואתא קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא
בעית מידי למוגא עליה אמר להה בתי כריסי כרי נח
תהלים מט נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה ועזבו ל
לאחרים חילם׳

פירוש מייתא וגלגלתא סך קשור ופקיע עגול על לכן
לו על עפרת כתפו: ליומא כתרא כשהודין
לומו: לליקול לדמיה ימכול על דמו: מיקמטיכו ואותביכו
לקשור לתכשם ולהושיבכם: מייתא וגלגלתא כלומר מכה ומכי מכה
יתיב קאכיל ושתי כל ימיו כל מה שהיה מסתכל לא היה מנחש
להנציע ליום מחר: למוגא עליה כך לו כמת ליכב עליו: כריסי
כרי כתוני ושומן שכמתי קוץ לי כך וכמת: מוריקא כרכוס.

תוספות לל זכין כפשיה לגולגלי קולס שמוך למוטב
דמסתמא לא היה מזלזל בעצמו כך כריסי
כרי לרכם היה לעכב על כעכס כלחמיכין מזכשים היה לקיט רמי
לחשבוני ומקשי.

פרק הניזקין

הדוא אפטרופוס דהוה בשיבבותיה דרבי
מאיר דהוה קא מזבן ארעת׳ וזבין עבדי
ולא שבקי׳ רבי מאיר אחזו ליה בחילמא אנו להרוס
ואתה לבנות ואפילו הכי לא אשגח אמ׳ דברי חלומות
לא מעלין ולא מורידין: הנהו בי תרי דאינרי בהו שטן
כל בי שימשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע ר׳ מאיר
להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא
שמעיה דקאמר ווי אפקיה רבי מאיר להההוא גברא
מביתיה׳

פירוש דכל בי שמשי של עם׳ שמעיה לשטן דקא׳
ווי ליפקיה מביתיה:

משנה לא הידד סקריקון ביהודה בהרוגי
המלחמה׳

פירוש סקריקון גוי כוכח שכותן לו ישראל קריקע
כפליון כפסו ואו׳ לו שם קריקע זה ואל תחייבני
וכוכח המשכח ככלל כי טיעום המינכ ליסראל גזר כשולמום
שלו שלשה נזירו ככנך ישראל היושבים בארץ יהודה: נזירתא
קמייתא כל ללא קטיל ליקטלוה: מניעתא כל לקטיל לייתי
לכבר זוזי כתרייתא כל לקטיל ליקטלוה הילכך קמייתא ומניעת׳
כיון לקטילי לגב מוכסיה נמר ומקי׳ ופיכום לא היה סקריקון

פרק רביעי

לא היה טענת סקריקון שלשה בא לים יהודה ולקח מן הכונס
שלה שכתן לו יהודי אחד כשכול שלא ישבנו מקמו קיים ואין
בעל השלה יכול להוציאו מידו כטענת לוכח ולומר שגזלה היתה
ביד הכונס לשנב לוכחים ומקני׳ לכיון שלא בא קריקע זה
והניחו לקנייה כיהודי כלב שלם׳ וכתוספות פירשו מה טענת
שכיון שיהודי שכח למעט לרץ קנדיל שלא היתה לשנו יהודי
ולא׳ כרשלוכה גזרו ש״ג על יהודה לפי שמכוונת כידם מלכותם
שיהודה הרג עשו לכתיב ידך בעורף אויביך: ותניא כמי בשפרי
ידיו רב לו בשעה שהרג את עשו ובשפך לכוותה לחברי חוסים בן
דן שקל קולפ׳ ומחייה לרגים דעשו ובתרן עיניה ובפלו לכרעיה
לייעקב שמא לא מת בלוחה הכלח עד שיעמד עליו יהודה והרגו

אמר רבי יוחנן מ״ד אשרי אדם מפחד תמיד׳ מעלי כ ק
אקמצא ובר קמצא חריב ירושלם׳
אתרנגולת׳ ותרנגול א חריב טור מלכא אשקא דדיספק
חריב ביתר: אקמצא ובר קמצא חריב ירושלם ההוא
גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד ס
סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל
אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמ׳ ליה
מכדי ההוא גבר׳ בעל דבבא דההו׳ גברא הוא מאי בעית
הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא
לך דמי מה דאכילנא ושתינא אמר ליה לא יהיבנא לך
דמי פלגא דסעודתיך אמר ליה לא יהיבנא לך דמי
כולה סעודתיך אמר ליה לא נקטיה בידיה ואוקמיה
ואפקיה אמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מחו ביה שמ
קא ניתא להו אזיל איכול בהו קורצא בי מלכא׳

פירוש מפחד דומה לרחות המולך שלא תלכע תקלה
בכך לא לעשה זולת: שקל לליספק דופן של
מכוכת כשים שקורין ליטונ׳ בלעזן משכבז וקיל כעין שגלה
כלחמיכ׳ כלותו ולת נכו כי משילת לי כולכיתא בליספק:
קחנה וכל קחנה כך שם שכי יהוליס: לכחמיה קחנה לוסטו
היה שמו קחנה: שלל לא שביקנה לך: שלל לא יהיו יהיבנא לך למי
פלגא סעודתך: ליכיל קוכנא מלשיכות: קרופא מת ל
לשכי לדם מפחד תמיד בפר׳ תפלת השחר
למכי מוייה להקוף נברא לדום מפחד שלל
מעלה לת לכתיב מפחדו כניון מלוים ויכריך מקרא לשכח ומוקי
לה כלכי תורה שלומה שלא ישכח תלמודו ומוכח על משכיתי תמיד
וכל כמי מייתי ליה לתכי שכלא שנפחו על רוב טובתם ושלוותם
לכיים כך קחנה ולעמוד על ת קיסר ויה לשם לפחד ולדלג מן
הסוכעכות ולא למי לשלם המתפחד בחכם.

אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהוראי אזל
מי ייסר אמר ליה שדר בידיה ענלא תלת׳ בהדי דקאתי
אי מקרבי לי׳ אזל שדר בידיה ענלא תלת׳ בהדי דקאתי
שרא ביה מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין
דוכתא דלדידן הוו מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבו׳
רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו ר׳ זכריה
בן אבקילס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור
למיקטלינ

למיקפליה דלא ליזיל ולימא אמר להו רבי זכריה
יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר ר' יוחנן ענותנותו
של רבי זכריה בן אבקילס החריבה את ביתינו ושרפה
את היכלינו והגלתנו מארצנו שדר עלוויהו נרון קיסר
כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלם למער'
אתא נפל בירושלם לארבע רוחות השמים אתא נפל
בירושלם אמר ליה לינוקא פסיק ליה פסוקיך אמר
ליה ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר
קבה בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההו' גברא
ערק ואזל ואינייר ונפק מיניה רבי מאיר:

פירוש קוצבכח קרבן להקריב על נבי המזבח
דקיימא לן אין אדם יכול להכות את הגוים
שכולהם כהנים ולבנות כישראל: כביכ שפתים שפה העליונה
לילילהו לא הוי מומא להקריב לגבוה בכתה דילהו אלא מחוסר
לבר דוקין טילא כמו הכוע כדוק: ילמהו המטיל מום בקדשי
יקרב שהיו הכהנים שכשהיו המטיל מום בקדשים ועבר על לא
יהיה כן כהנים: עבותבותו שכשלותו שכשהיו את זה ולא הכנו שלא
גילה למזבח לקטום קטם כזהים כמוך ליכולם: הקוץ יונוק
הוא מגמגם כלישבי לג': ויל עתי ישראל על עתי ישראל:
ולכפורי ידיה לקבל ידיו:

תוספות שגגה תילתא כמו ושגיאות על כולו וכמו
עגלה מסולמת ואיל מסולם פירוש כריא
ושוב ואין שגגה לכהן ולא יתכן הא למאי נפקא ל' מיתות דקרו
מכלו להו שגגה תילתא ולא כמו שמפרש שגגל שגיא להא בכפ
רבי אליעזר למילף למי שגגל להו שגגה תילתא ניחא דשכשה
פירוש יום ז' לגילויה:

שדריה עילוויהו לאספסיינוס קיסר אתא
צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלת
עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית
הכסת נקדימון בן גוריון שנקרה לו חמה בן כלבא
שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא
כשהוי שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציציתו נגררת על
גבי כסתות איכא דאמרי שהיתה כסותו מוטלת בין
גדולי רומי חד אמר להו אנא זיינא להון בחטי ושערי
וחד אמר להו בדחמרא ומשחא וחד אמר להו בדציבי
ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל אקלידי הוה מסר
לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא אכלבא דחיטי
בעי שיתין אכלבי דציבי הוה להו למיזן עשרים וחד
שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרי להו רבנן ניפוק ונעביד
שלמא בהדייהו לא שבקונהו אמרי להו ניפוק ונעביד
קרבא בהדייהו אמר להו רבנן לא מסתייעא מילת' קמו
קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי והוה כפנא:

פירוש בקלה בקנה לשון מקדיש בהמה: בקלה לו
קמה וכתיב בשכלו במסכת תענית: כיניתו
כינית על מליתו כגרת על נבי כרי וכסתות שגלה היה מהלך שגלה
על נבי מילת: ואיכא למאי בן כינית שמו ולמה בקלה שמו
שכשה שקיתה בקש שלו מוטלת בין גדולי רומי כשקיס

קולף בכוחי לקקניל פני קיסר: הוו להו להכך תלתא עתידי
מיטי ושעבי וקמכא וניכי למיזן כל בני העיר עשרים וחד שתא:
בריוני מכשים ריקים ופוחזים למלחמה: אמרו להו בואו נהכך
בריוני: לא מסתייעא מילתא לבסוף: קמו בריוני קלוכהו להכך
למכני לאוכלוסי שתבוסה ועשים כדי שילמדו:

מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלם הויא
שדרתיה לשלוחה אמרה ליה זיל
אייתי לי סמידא אדאזל איזדבן אתא אמר לה סמידא
ליכא חיורתא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל
איזדבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא נושקרא איכא
אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל אזדבן אתא ואמר לה
נושקרא ליכא קימחא דשערי איכא אמר' ליה זיל אייתי
לי אדאזל איזדבן הוה שליפא מסאנא אמרה אפוק
ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא ב
בכרעא ומתה קרי עלה רבי הרכה בך והענוגה וגומר
איכא דאמרי גרוגרת אכלה דר' צדוק ואיתניסא ומתה
דרבי צדוק איתיב ארבעי' שנין בתעניתא דלא ליחרוב
ירושלם כי הוה אכיל מידי הוה מתחזי מאבראי וכי הוה
הוה בארי מייתו לי' גרוגרת מייץ מייתי ושדי להו כי
הוה קא נידא נפשה אפיקתיה לכל דהבא וכספא ש
שדיתיה בשוקא אמר האי למאי מיבעי לי היינו דכתיב
כספם בחוצות ישליכו:

פירוש סמידא סלת: חיורתא סת נקייה: נושקרא
סת קיבר שמוכל"ייר: קימחא סרס של גלגי
נהמה: ומתה מחמת ליסטיותא: גרוגרת מלותה שכשלרו
לבני נדוך שמנן לת מיטיה ותכתה היא ואכלה לרשבה ומכיה
קמולי של בני נדוך שכשכם כגרוגרת טעמה ומתה כאסטניסותה:
קוה מתחזי כגרוגו מאכלי מחמת סקיה כמוש: כי קוה
כאלי כשנאר תעניותיו וכנה להכרות ענמו הוו מייתי ליה גלוגרו'
תלתי יכנין מפני שלא היה יסל לבלוע עכה ויקה מוכן
לת מיטיה ומשליך הגרוגרות:

אבא סיקרא ריש בריוני דירושלם בר אחתיה
דר"ב הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי
אתא אמר ליה עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו לידה
לעלמא בכפנא אמר ליה מאי איעביד דאי אמינא להו
מידי קטלו לי אמר ליה חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק
איפשר דהוי הצלה פורתא אמר ליה נקיט נפשך ב
בקציר וליתו כ"ע ולישיילו בך ואיתי מידי סריא ואגני
גבך ולימרו דנח נפשיה ולעיילו בך תלמידך ולא
ליעול בך אינש אחרינא דלא לרגשון בך דקליל את
דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בור ל
אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר כי מטו
לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו
למידחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא
נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא
עלך מלכא אמר ליה מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו

מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד
האידנא אמאי לא אתית לגבאי אמר ליה דקאמר לאו
מלכא אנא איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא
ישעיה י מיסתרא ירושלם בידך דכתיב והלבנון באדיר יפול׳
ירמיה ל ואין אדיר אלא מלך דכתיב והיה אדירו ממנו ונוגׂ ואין
עזרא ג לבנון אלא בית המקדש שנאמר ההר הטוב הזה ו
והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קא אתית
לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמ׳ ליה
אילו חבית שלי דבש ודרקון כרוך עליה לא היו ש
שוברין את החבית בשביל דרקון אישתוק קרי עלידה
ישעיה מ ז רב יוסף ואי תימא ר׳ עקיבא משיב חכמים אחור ודעתם
יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן
ליה לדרקון וקטלינן ליה וחבית שבקינן לה אדהכי
אתא פריסקתא עליה מרומי אמר ליה קום דמית לידה
קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה
סיים חד מסאנא בעו למסיימה לאחרינ׳ לא עייל בעא
למשלפיה לאידך לא נפק אמ׳ ליה לא תצטער שמוע׳
משלי ט ז טוכח אתיא לך דכתיב ושמועה טובה תדשן עצם גא
מאי תקנתיה ליתי אינש דלא מיתבא דעתך מינידה
משלי יז ולחליף קמך דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי
עייל אמר לידה ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא
אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר לידה אנא
נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא אינש אחרינא
משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר לידה תן
לי יבנה וחכמיה ושושילתא דר״ג ואסוותא דמסיין ליה
לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואי תימא רבי עקיבא
משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר
ליה לשבקינה הדא זימנא והוא סבר דילמא כולי האי
לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי׳

פירוש

לבעלי כניסיעה׳ : שלח ליה רבינו תם
עבדיתו הכי לשם שנקתון לתלמודי׳ : חזי לי תקנתא לידי ס
סיכסוכי לנשת מן העיר : כקוט כפתך בקניבי החזק עניתך
כמולים קונך קול שתתה מולה : לייסילו כך כמו שתתה נשם
ולייתי מילי קריא לכך מסכים כגון נכלה : ולגבי נגך והשכב
כמטתך עתך סילחתו מת קוח ומסכים ככר ׳ ולעיילו
כך תלמידך יכנסו תחת רגלי מטתך לנשת ולא יכיחו לחתי לנשת
לזיכון ידעין לקייל קלין מתית : כעו הכך בכיוכי ׳ למדקדים
כרחמים שתת מעניים קוח : לחתי להו לחת סיקרא ילחתו
הרומיים עליכם שתילו רבן דקדו למדקדים לולי יבעוך ׳ לללו
מלכא לחת והתעללת בי ׳ לייכרא מלכא לת מלך לתת עתיל
להיות וקיח מקרידו מחכו ומוסלו מקרבו יבא לשתת מקריב קוח
מוסל : לכבון זה בית המקדש שתלכי עטותיסס של ישראל ׳
כרוך עליך לבוק ולקוט לחקיים : לין סוכרין לת התבית כדי
סילך לו לדדקון כך היה לכם להשתית קומת העיר ולעוכר כשם
כדי להשליך לוחץ כרוכי מתיכה וחבית שנקיכן לה כך קייכו
ס׳ים לולי כוכל להם ולהוציאם מחכה ותהיה העיר קיימת ו
וכשלים עתך : פריסתקא שלים ׳ לא כפיק שכתלשמו ליכבו

פרק חמישי

משמשת משמושה ׳ וכוח כנלה תיכם נגם וכלשר תבלה כוכך
מחמת כשוכח תיכם העגם שלך : תן לי יכנה שלא תחליכ׳ ולא
תהלוש מכמיך : ושוטילתא דלא משפחת הכשיח שלא תהיגם שלא
תבלה שולטכות בית דוד : ולחוותא רופאים תן לי מלכטיך
סיכפלו לת לבי נלוח שלא היה יכיל לנלוע לוכל לפי שכתקבלו
מעיו כתעביותיו : והוח שכר רבן יוחנן : טלי הלי לליסנך
לירושלם לא עניל לי ולשתבח לחפילו הנלה פורתא לא עניל
סילכך נעיכא מיכיח הא לתיהוי הנלה פורתא :

תוספות

מי לאו דמלכא לת לא מיתסרא ירושלם
כיכך מעלה לחכתי לא מיתסרא כילו על
שכא טיטוס מכל מקום כיון דכבר גר עליה ג׳ שניס והוח כתבא
הוי כאלו כבר כתברא ׳

אסוותא

דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא
יוכא קמא אשקיוה מיא דפארי
למחר מיא דסיפוק למחר מיא דקימחא עד דרווח ס
מיעיה פורתא פורתא ׳

פירוש

מיא לפלגי מיס שכישוכו כהן סוכין : מיא
לסיפוק׳ סוכין נסין וקמח משוכש נהן :

אזל

שדריה לטיטוס הרשע ואמר אי אלהיהו לנניס לב
צור חסין בו זה טיטוס הרשע שחירף
וניזף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבי
קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה
ונטל סייף וגידר את הפרוכו׳ ונעשׂנס והיה דם מבצבץ
ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמ׳ שאנו צוררין בקרב
מועדיך שמו אותותם אותות ׳ אבא חנן אומר מליכמוך
חסין יה מי כמוך חסין וקש׳ שאת שומע ניאוצו וגידופו
של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא מי כמוך שמות טו
באלים ה׳ מי כמוך באלמים מה עשה נטל את הפרוכו׳
ועשאן כמין גרגותני והביא כל כלים שבמקדש והניחן
בהם והושיבן בספינה לילך ולהשתבח בעירו שנאמר
ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו ממקום קדוש יהלכו קהלת ח
וישתבחו בעיר אשר כן עשו אל תקרי קבורים אלא
קבוצים אל תקרי וישתבחו אלא וישתבחו איכא דאמרי
קבורים ממש דאפילו מילי דמטמרן אינלין לידה עמד
עליו נהשול שבים לטיבעו אמר כמדומה אני שלהיהם
של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים
בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלבר טובעני במי׳
אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתדד
בת קול ואמרה רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע
בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה
בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה
ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש
ונכנס בחוטמו ונקר במוחו ז׳ שנים יומא חד הוה קא
חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארופתא אישתיק אמ׳
איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לגוי
יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מסתייך דקא

מוזית

חזית בסנאך עד תלתין יומין עביד הכי מכאן ואילך
כיון דרש דש, תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני
הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו
כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא כגוזל
בן שנה משקל ב' ליטרין אמר אביי נקיטינן פיו של
נחשת וצפרניו של ברזל כי הוה קא מיירת אמר להו
ליקליוה להוא גברא ובדרו לקיטמיה אשב ימי דלא
לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא,

פירוש שאנו נוהגין בקבר מועדין כבית שאתם
מתועב בו. שמו לותית לותית לחמו
שמטמינין פיו וזה של מי הוא לפי שהכניסו לתוכו כיצד
כלפי מעלה: מפני מתלפלף: כמין גרגותני של גדול שמפיק בו יין
מגת לבור וקורין קולומ"ל וישתכחו בעיר לפי כן שאנו הנוהגים
בזמן שאתם רואין. מי ליטטרין מעטין ממוכס של ישראל
כתשוב רוח סערה: מיסרא כתל קיטון נדפס: מעלנא פה
להכניס מלכל: מפקינא מונח לכך בית הכסא. לרוחת קונדס
לישתיק לותי ישתו תלבקר מפני קול הקופים. כיון דלא דש
משכחינן ליטטרין ולמד בקול הקופים הכיר בו ולפי הכיר ניקוהו
ניפוד לדוב לחוכלילא:

תוספות וכשאה כם והיה לם וס' להוליע לקשה
לפני המקום מוכנן בית המקדש.

ונקר במוחו ז' שכיח לפ כשאה טעמא נכך לדיך
מוטעו כשכם ולפ ניקב הקיום ושל ישמלוק
בין טרפות לחלם לנהמה כלפיך כפ"ק לעיכוטין עב:

אנקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס
הוה בעי לאיגיורי אול אסקיה ל
לטיטוס בנגידא אמ' ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל
ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מיליהו נפישין
ולא מצית לקיומינהו זיל אגרי בהו בההוא עלמ' והוית
רישא דכתיב היו צריה לראש אויבידה שלו וגומר כל
המיצר לישראל נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא
גברא במאי אמר ליה במאי דפסיק אנפשיה כל יומא
מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב
ימי אזל אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשיב
בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו
אמר ליה לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים אמר
ליה דיניה דההוא גברא במאי אמר ליה בשכבת זרע
רותחת אזל אסקיה בנגידא אמר ליה
מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו ל
לאידבוקי בהו אמר ליה טובת דרוש רעתם לא תדרוש
כל הנוגע בהם כאלו נוגע בבבת עינו אמר ליה דיניה
דההוא גברא במאי אמר ליה דאמר מר
כל המלעיג על דברי חכמים
חוי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם.
תניא אמר רבי אלעזר בוא וראה כמה גדולה כחה של
בושה שהרי סייע הקבה את בר קמצ' והחריב את ביתו
ושרף את היכלו,

פירוש כגנדיא שמו: במאי לפסק לכפסיק מיקלי
ובלורי קיטמיה: בשכבת זרע רותחת מדם
כגנד מדם שבעגלתו מתפיל לעם לזכות על בכות מוכל לימר מר
בעיכוטין ויליף לה מולמ קרבה עיניה בשר חמלבית הרבה כילון
בינעית בשר וקל בלבני מופרים כתיב ויותר מפתח בני מזכר
בלבני מופרים יותר מלבני טוחה: פושעי ישראל
בנילי לומות שעלם בלעם שמשביר' בנלית עליו ומרשיע לבבל.

אתרנגולא ותרנגולתא חריב טור מלכא
דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא
וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו
ורבו כתרנגולין יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי
שקלינהו מיניהו נפלו על ייהו מחונהו אתו אמרו לידה
לקיסר מרדו בך יהודאי אתא על ייהו הוה בהו ההוא בר
דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו שקליה קיסר ל
לתאניה ואותביה באריעא אמר ריבוניה דעלמא כוליה
אי ניתא לך לא תימסריה לההוא גברא לדידיה ו
ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשל ידיה פומידה לבר
דרומא ואמר הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא
בצבאותינו דוד נמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמה
על לבית הכסא אתא דרקונא שבטיה לכרכשיה ונח
נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא האי זימנא א
אשבקינהו שבקינהו ואזל איזדקור ואכול ושתו ו
ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בילינא דגושפנקא ברחוק
מילא אמר מיתרא קא חדו בי יהודאי הדר אתא עלייהו
אמר רבי אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עייול לטור
מלכא וקטלו בה תלתא יומא ותלתא לילוותא ובהך
גיסא הלולי והינני ולא הוו ידעי הני בהני,

פירוש טור מלכא מליכא שמשם כר המלך כשול בכי
המליכא סיכולים עלייהו לכומתי מחוכהו.
נוכלא גדול: קוס כהו כיקולים: לחזקוך לשמוח: עד לחיתחזי
לבני סקיל. בלועכא למשפנקא מי שהיתה לו טוכה בעגלתו
סיס מכיכה כחוק מיל מן הישוב למקלט ככות:

בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא
רבין אמר רבי יוחנן אלו ס' רבוא עיירות
שהיו לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר
רב אסי ס' רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך
וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרי חוץ מן שהיו בהן
כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שחליים
כפר דכריא כפר ביש דלא יהבי ביתא לאושפיזא,
כפר שחליים שהיתה פרנסתן מן שחליים, כפר
דכריא אמר רבי יוחנן שהיו נשותיהן יולדות זכרים
תחלה ויולדות נקבות באחרונה ופוסקות אמר עולא
לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין רבוותא קני
לא מתזיק אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא שקוריי
משקריתו אמר ליה ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין
עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין

פרק חמישי

עליה רווחה ובזמן שאין יושבין עליה נמדה׳

פירוש סמליים מין מאכל הוא במסכת ע״ז: החוץ לתוך כך המלך: מסקנתו למחרתו ס׳ ביטוח עיירות היו נהר המלך והוא ליטו מחזיק לפילו ס׳ ביטוח קנים עמקה לגולית כלומר כמו גמול מסלחי אין עזרו מחזיק לת בשרו מסקופסט הוא כוזן ואין יכול לחזור ולכפותו בה׳

רב מיניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין הגוים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמר להן ספרו לזה שפיטפט ביצרו יותר מיוסף דאלו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא אלו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואלו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו ארבעים מוריות בדינר נחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבי״ד וסקלום וחזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובת מרובה מה עשה הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מטה אחד והבי לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו אמר להם כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוחה מן האור ברקו ומצאו כדבריו והביאוהו לבית דין והלקוהו והגבו כתובה מנו אמר ליה אבי לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש אמר ליה משום דלא איאבול על ירושלם דכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה׳

פירוש דשמיע ליה מה מעשיהם שם נדיקים שם ג׳ דשני כלום ולמוסטי מלותו הניע׳ שפיטפט זילזל יבנו ולא חסנו אלא כתגבר עליו׳ ומסר הסגר בתיקרה התבואה: לובן ביצה סהוא דומה לשכבת זרע להוכיח קול שכלו על חסתו׳ סולד לעלייה מתייבש ומגליד׳ שכבת זרע דומה מן הלוד בכבש וכלבא בכגר ולחנו מגליד׳

אשקא דדיספק חריב ביתר דהוו נהיני כי׳ הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסבי קייצי להו ועבדי להו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתי׳ דקיסר איתבר שקא דדיספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עליהו מהזונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עליהו׳ גלי בחרי אף כל קרן ישראל אמר ר׳ זירא אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן לו שמונים קרני מלחמה

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד מאנשי ירושלם בבקעה זה הרג נבוזר אדן רב טבחים מאתים ואחד עשרה רבוא ובירושלם הרג צ״ד רבוא על אבן אחד עד שהלך דמן ונגע בדמיו של זכריה לקיים מה שנאמר דמים בדמים נגעו אשכחיה לרמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר להו מאי האי אמרו ליה דם זבחים דאישתפו׳ אייתי דמי ולא אידמי אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנ׳ לבשרייכו במסרקי דפרזלא אמרי ליה מאי נימא לך נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנים דלא קא נייח דמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח אייתי תינוקו׳ של בית רבן קטל עילויה ולא נח אמ׳ ליה זכריה טובים שבהן אבדתי ניחא לך דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה הם על נפש אחת כך ההוא גבר דקטל כל הני נשמתא עאכו׳ ערק אזל שדר פירתי׳ בביתיה ואגייר תנא נעמן נר תושב היה נבוזר אדן נר צדק היה מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלם מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון היינו דכתיב ונתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות׳

פירוש על זכריה כן יהוידע הכהן שהכהוהו שני׳ יהוידע כמתנות יוחס כשהשתחוו לו ליוחס׳ ועשאוהו חלוה וקברוהו בעזרה׳ שלד פירטת׳ שפרט מה תהא עליו׳ על כפתו: נר תושב היה שלח קבל עליו שלא מתות שלח עד׳ כי לא ישכח עוד עבדך ונותר הייתי לכתיב לעמיה דזכריה: על כחיח סלע על חלק לכן חלקה שלא יכלע כאילן כך היה דמו של זכריה מבעבע ועולה ואינו נבלע׳ נחיח בעיעות בתרנוס׳

הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה תפלת אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים סרבוא על סריבוא כפלים כיוצאי מצרים

שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקי מים ואחד דם במתניתא תנא ז׳ שנים בצרו [illegible] העולם את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זכל׳

פירוש תרכיתא פלין: נכנס מופס: קלקי מלחמה דמשי נייחות תוקעי קרן ומתחפים לליסס נפשי נפשם: ושמע תחמר קרובה היתה לים: נקעת ידיים שם מקום: ולחל דם מהלוגי ביתר׳

הניזקין

קול יעקב זה אספסינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ת׳ ריבוא ואמרי לה ארבעת אלפים ריבוא והידים ידי עשו זו מלכות ה״ר שהחריבה את ביתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו ל״א הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו והיינו דאמר רבי אלעזר בשוט לשון תחבא בחירחורי לשון תחבא׳

פירוש

הקול קול יעקב וכו׳ שלא מיעקב לית יעקב כלומר תפלה זו של כיתי וקיימו לעל לעל לעזאזל לא לחמה לעיל שעל ידי לשון הרע תרע הכי׳ והכינו כתה רבנו׳ במירקוחי לשון כמריבת לשון כתו של תתחב׳ שוט לשון שבט מכה׳

תוספות

זה אנדריאנוס קיסר שהרג בביתר כלומר והל לחמי׳ בהקלילו דשכבלום מוקדון הכנו והקריבה שעל פעמים כתיב כה׳

אמר רב יהודה אמ׳ רב מאי דכתיב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד שהראהו הקב״ה לדוד חרבן בית ראשון וחרבן בית שני חרבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון חרבן בית שני דכתיב זכור ה׳ לבני אדום את יום ירושלם האומרים ערו ערו עד היסוד בה׳ אמ׳ רב יהוד׳ אמ׳ שמו״א ואי תימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בארבע מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן למה הם מתבקשי׳ אמרו אם אנו טובעים כים אני באין לחיי העולם הבא דרש להם הגדול שבהם אמ׳ ה׳ מבשן אשיב אשיב ממצולו׳ ים מבשן אשיב מבין שני אריה אשיב ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כלם ונפלו לתו׳ הים נשאו ילדי׳ קו׳ בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכינו לכך עאכו״ פ הם קפצו נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודה אמר זו אשה ו׳ בנידה אתיוה לקמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה אנכי ה׳ אלהיך אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה לא יהיה לך אלהים אחרי׳ על פני אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך אמרו ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה לא תשתחוה לאל אחר אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך אמרו ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה ווכח לאלהים יחרם אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך אמרו ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד אפקוה וקטלוה ואתיוה לאידך אמר ליה פלח לעז׳ אמ׳ להו כתוב בתור׳ ויד׳ת היום והשבות אל לבבך כי ה׳ הוא האלהים בשמי׳ ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוה וקטלוה ואתיוה

פרק חמישי גטין לג

לאידך אמר ליה פלח לעז׳ אמר להו כתוב בתורה את ה׳ האמר׳ היום וגו׳ וה׳ האמירך היום ככר נשבענו להבה שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת אמ׳ ליה קיסר אישדי לך גושפנך ונחזין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הורמנא דמלכא אמר ליה הבל עלך קיסר חבל על כבוד עצמך כך על כבוד הבה עאכו״ אפקוה למקטליה אמר להו אימיה הבוה ניהלי ואנשקיה פורתא אמרה לו בני לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצאתה בת קול ואמרה אם הבנים שמחה רבי יהושע ב״ל אמר זו מילה שניתנה בשמיני רש״ בן לקיש אמר אלו תח״ שמראין הלכות שחיטה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחזי אינש בנפשיה בר משחיש ודבר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תח״ שממיתין עצמן על דברי תורה כדרש״ בן לקיש דאר״ש בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל׳

פירוש

לקלון ילדים למשכב זכור וילדות לפילגשים כמן כין מן כוטיקון: שלכן לכך לתשחים ולין קלונו מכוסה כקלון שלנו: זו אשה כוכנו כל היום׳ לחמת ייחלתם׳ נשפכה מותתי שנותני טבוע בו כדי שתהא כלה משתכוח לה הרמכת למלכה שולטנות המלך קבל עליו לעשות מצותו: זו מילה כוכנו כל היום לזימכין לחיית׳ כך משמיעה שמא יתחכמו נגדנו: ולא נהגת מלכות בנגעים מפני שמכוון לקפין עליו:

תוספות

קפנו כולן ונפלו לתוך הים והל לחמי׳ מוטב שיטלכה מי שכתכה ואל יחכול בנגעו הכל יכיליה הין מיסורין כלחמי׳ שלחמה כגלו לחכמים מיטלה ונזכרה שלמו לגלחמה ושל לעכ״ה היו מעבי׳ לותן ולא הין כוכנין לותן לתיוה לקמיה שיתא קרא מייתי ומשכיני לא מייתי ומלמ לחמי לקמה לחמי מכני ה׳ לגלין וכו׳ לא יהיה לך

אמר

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ארבעים סאה קצוצי תפלין נמצאו בראשי הרוגי ביתר רבי ינאי בר׳ ישמעאל אומר ג׳ קופות של אותיות סאה במתנית׳ תנא מ׳ קופות של ג׳ סאין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא אמר רבי אסי ארבעת קבין מוח נמצאו על אבן אחת עולא אמר ט׳ קבין אמר רב כהנא ואי תימא שילא בר מרי מאי קראה בת בבל השדודה אשרי שישלם לך וגו׳ אשרי שיאחז ונפץ את עולליך אל הסלע׳ בני ציון היקרים המסולאים בפז מאי מסולאים בפז אילימא דהוו מחפי בפיזא והאמרי דבי רבי שילא תרתי מתקלי איסתירי פיזא נחות בעלמא חדא ברומי וחדא בכבל אלא שהיו מנענין את הפז ביופין מעיקרא הוו חשיבי דרומאי נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשי ערסייהו מכאן ואילך מייתו בני ישרא׳ ואסרי

הניזקין

בכרעי רפורייהו ומשמשי אמר ליה חד לחבריה האי
זכריס כ"ג היכא כתיבא אמר ליה גם כל חולי וכל מכה אשר לא
כתוב בספר התור' הזאת אמר כמה מרתיקנא מדוכתא
פלן אמר ליה אינגד פוסתא ופלגא אמר ליה אי מטאי
לגביה לא איצטריכי לך אמר רב יהודה אמר שמואל
ויקרא ג משום רשב"ג מ"ד עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי
ארבע מאות בתי כנסיו היו בכרך ביתר וכל אחד ואחד
היו בה ת' מלמדי תינוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ת'
תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו
דוקרין אותן בחוטיהן וכשגבר אויב ולכדום כרכום
בספריהם והציתום באש׳

פרק חמישי

אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים׳

תוספות כל חמון שפוסקין עלי כי ליכא בכתב
בפסקות פולין שכויין יותר על כלי דמיהן
כלומיתא בפרק השולח נמי מוכר עצמו ואת בניו לעוים כ"ם קכא
דליכא קטלא לר"מ משום דמופלג נחכמה הוא.

אמר רבי שמעון בן לקיש מעש׳ באשה אחת
וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל
צופין ביופיה בת פניו בתו של כ"ג ששימש לפני לפני׳
שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה ז׳ ח
חלוקים והוציאה למוכרה בא אדם אחד שהיה מכוער
ביותר אמר ליה הראיני את יופיה אמר ליה ריקה אם
אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו
אמר ליה אעפ"כ הפשיט ו' חלוקין וז' קרעתו ונתפלשה
באפר אמרה לפניו רבש"ע אם עלינו לא חסתה על
קדושת שמך הגבור למה לא תחוס ועליה קונן ירמיה
ירמיה ג בת עמי חגרי שק התפלשי באפר אבל יחיד עשי לך
מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא
נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך בא שודד׳

פירוש על כתף שמך הנכתב והיכן נכותיך: עלי
ועליך שמעמי כתפלל בכך.

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד ועשקו גבר וביתו
איש ונחלתו׳ מעשה באדם אחד שנתן
עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה׳ פעם אחת הוצרך
רבו ללוות אמר ליה שגר אשתך אצלי ואלוינך שיגר
אשתו אצלו שהה עמה שלשה ימים קדם ובא אצלו
אמר ליה אשתי ששגרתי לך היכן היא אמר ליה אני
פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה
בדרך אמר ליה מה אעשה אמר ליה אם אתה שומע
לעצתי גרשה אמר ליה כתובתה מרובה אמר ליה אני
אלווך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ו
ונשאה כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפרעו אמר ליה
בא ואעשה עמי בחובך והיו הם יושבין ואוכלין ושותין
והוא היה עומד ומשקה עליהם והיו דמעות נושרות
מעיניו ונופלות בכוסיהן ועל אותה שעה נתחתם גזר
דין ואמרי לה על שתי פתילות בגר אחד׳

פירוש שולית לכנפי הוה לה היה רבו לתורה מלא
רבו לאומנות של כנגיה. שולית היכדלי"ן:
כנגיה לנוות הכיכ: קילס הכתוב שתי פתילות בכיכ ג לשת מים.

אמר רבה בריה דרבא ואי תימא רבי הלל
בריה דרבי וולס מיטות משה ועד רבי
לא מצינו תורה וגדולה במקו' אחד ולא הא הוה יהושע
הוה אלעזר והא הוה אלעזר הוה פנחס׳ והא הוה
פנחס הוו וקנים׳ הא הוה שאול הוה שמואל׳ והא
נח נפשיה כולהו שני קאמרינן׳ והא הוה דוד הוה

עירי

עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שניה בעינן׳ הא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא׳ והא קטליה כולהו שני קאמרינן׳ הא הוה חזקיה הוה שבנא׳ הא איקטיל כולהו שני קאמרינן׳ והא הוה עזרא חוה נחמיה בן חכליא׳ אמר רב אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד׳ ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי׳

פירוש כמקום שחל שתהא תורתן וגדולתן על ידי במקו׳ שחל שלין כיסר גדול בתורה וכעושר כמותו: והא הוה לעזוד ימיד לשחל שכפטר יהושע: והא הוה כבשם לשחל לעזר תורה וגדולה שהיה כן שחל אביו יהוי זקני שקבלו מיהושע והמיהו ימים שחריו כדכתי׳ שחר המיהו ימי׳ לשחל יהושע שחול גדול בתורה היה חלף על לשחל לשחלים כלשמיהן בעירובין: שחול לא נבי מסכתא לכתי כתיב כיה בכל שחר יפכה ירשיע: והא כתי כפשיה לשמוש קולם שחול: כולהו שבי משעשל בגדולה שהא תורה וגדולה בשקום לשחל וזה בשלשל גדולתלא ימיד היה בתורה: עירא היאירי גדול בתורה היה כלשמיהן בשועל קטן דהוה מתבי לה לרבנן על נבי כריס ובשתית: חזקיה מלך יהודה גדול בתורה היה כל שמיהן בשלש: שבבא גדול בתורה היה כלשמיהן בשהלכין. שבבא הוה לריס בתלימד היה גדול בתורה חזקיה בשל שבי ביטותא: והא לא קטיל בשחביב הרבו כלשמיהן כלשי ממוכות:

תוספות והא הוה הוכח בר נתן תורה וגדולה היתה לו כלשמיהן כשועל קטן והא לשל לשלך ליעלי דהוכח בר נתן ושמיהן בי דזבחים לשלוים היה והיו מלכים ל מכיך עכ׳: ובמסכת שבהלכין כל לישי שמומות שהוא כל כתוב שחל זה בשם לשלת ושם הוסיפו בתוספתו ב׳ דבריס ושלו שם. והא הוה חזקיה אית בשפרי לגליה לחזקיה לא הוה מוסל על כל ישראל שבבר נלו עשרת השבטים ושל דשבבא דשב היה ולא מתכייבא הוא ושלא לבי פריך הוה דול לא משבי הוה לשיעלל שקבלו דול שלופו ומיולעו כיון דשבשב הוה לימו מן השמיים ושנת קס׳ ללא משבי הוה שפי מפיכוש שבי מביים פני דול שהלב שולמו שבי קשמיהן לשם הותמלה גדולתן לא פשם טולהו שבי והשתא לא קל ספרי דגר והא הוה לעזוד הוה בשם לשבי פריך והא הוה לעזוד שהותמלה גדולתו של יהושע ותימא ללא משבי מיהושע הוה עתניאל בן קנז שהחזיר הלכות שבשתבהו מישראל בימי

במדבר כ׳ **ויאמר** לאשר על המלתחה וגו׳ מאי מלתחה אמר רבי אבא בר יעקב דבר הנמלל ונמתח׳

פירוש ויאמר לשאר על המלתחה ניחוש כתיב דבר הנמלל וכתיב נבלי בשבועתיו בשהוש טווח. על ידי מלילה שחולל שהבועתיו בשהוש טווח.

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני

דברים ל״ג דרכי שלום׳ מהם אמר רב מתנה דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אשר אנן לא ידעי דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא

והדר לוי׳ ועוד האריכו בראיות מפסוקים׳

פירוש כהן קורא לשחון וכו׳ כי היכי דלא ליתו לשיכנויי תקיפו לשו כהן קורא לכהן הלי קורא לכהן לתקנת׳ דלכבן היא תו לא מכיכן לשבוייה ולמימ׳ לשל קריא כהן׳

מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום מאי טעמא אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא׳

פירוש מערבין בבית ישן בכי מנהג שרגילין ליתן עירוב בשכר בבית לשל אין מסכין לת מקומם ליתבו בבית לשל מפני דרכי שלום: לילימא משום כבוד של בעל הבית והא שיפורא על תקיעת עם לשעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה לשם ישיבה בשומבלית׳ ולבסוף בשבפטר ומלך בשם בתגומו בבייתו ובתי רבה מלך בי יוסף והדר מלך לבייו והדר מלך בשם. ורב שרירא גאון פירש בשבתב שיפורא שופר של בשם שהיו לשם כותבין לתוכו בדבר השלוחה לבבי היכי כמו ג׳׳ שופרות היו בשקדש: משום חשדא הואיל והוכנל העירוב בתוך לותו הבית לא בלת לעמות לת מקומו הבבשין לאותו הבית ולא יהלו שם לת העירוב ישבדו לת בבי השבר שמטלטלין בלא עירוב׳

תוספות משום חשדא בלת שלא יאמרו מפני החשד שמוסדים לותם לשבוכפת של עירוב לין מביאין לותו שם לשל בשיפורא ליכא חשדא שידעין שמביאין לשל ריס מתיבתא לשלך לתלמידים.

תנו רבנן מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל ומבקרין חולין גוים עם חולי ישראל וקוברין מיתי גוים עם מיתי ישראל מפני דרכי שלום׳

פירוש עם מיתי ישראל לא בקברי ישראל שלא מתעסקין בשם לא מנהום הקוברים עם ישראל.

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה התורה מגלה מגלה ניתנה שנא׳ אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי: ר״ש בן לקיש אומר תוחה תחומה ניתנה שנא לקוח את ספר התורה הזאת ואידך נמי הכתי׳ לקוח החוא לבתר דאדבק ואידך נמי הכתיב במגלת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה אקרי מגלה דכתי׳ ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגלה עפה אג לכדרבי לוי דאר לוי שבנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו חן פרשת כהנים ופרשלוים׳ ופרש טמאי ופרש שלוח טמאי ופרשת אחרי מות ופרש שתויי יין ופרש נרו ופרש פרה אדום׳ אמר רבי אלעזר תורה רובה בכת׳ ומיעושה על פה שנ׳ אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ורבי יוחנן אמר רוב על פה ומיעוט בכתב שנאמר כי על פי הדברים האלה ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי תורתי ההוא

אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי תורתי והלא כמו שר נחשבו ואידך נמי כתיב כי על פי הדברים האלה ההוא משום דתקיפי למיגמדינהו דרש רבי יהודה בר נחמני מתור גמניה דר"ש בן לקיש כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכתיב כי על פי הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב רבי ישמעאל תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות אמר רבי יוחנן לא כרת ה' ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנא' כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל׳

פירוש לו למדתיך כך למד דוד לו לא למדתיך כשערער שמואל עליו ודוחקו לפוסלכי מלבו בקהל והועד בנות המדבר עמוני ולא עמונית כדלמדיכן ביבמות: הכה בלתי עכשיו בלתי לכלל. כתוב עלי מלו כיתבה קיתוב קוזכרתי בה ולא שתי בכותיך הכמכות בזכות דוד שעתיד לבנות מכות המוכיח ובעמה העמונית למו של המבנעם כתיב הכא הכמנלות וכתיב התם מנלתי דוד עבדי שמא מנלה ליקלי משו׳ דמתקלה כתיבה מנלת כרמית ודלד מנלת נח והלד מנלת לכרמם ויימו דקלמר במנלת לכרמם כתיב עלי. מתימה נמור׳ מסויימת ושלמה. לכ׳ לכלכלני לוי ליקני מנלה לותן ס׳ פרשות ושהוכרכו ליום כחמו וכתבתו ובמקרו בו ביום וכתבה כל לחת במנלה לבדם לפי שמוכלות וכקוקות זו מזו הילכך קני לשלחה כמי מנלה משום לכשמוד והשלימה הוצרך לכתיב מנרשתיה על פרשת כהכים לבד ולילא פרשת כהכים הכתובה וכתב מפרשת כהכים על פרש׳ שילוח טמאים וכן כולם פרשת כהכים למוד על הכהכים שהלכות כהכים כתיבות כתובות בה לא יטמא לא יקח מום בו לא יגע ומפני שבו ביום הוזקקו לעבודה הוצרכה קדושתן להודיעם: פרשת לויים קח את הלויים לבה׳ עלותך שכה הלכות לויים ולא על הלויים תדבר ואיכו כן כי מה עבייכה לגבי הקהת המשכן מעשר ראשון לא כתב אלא על פיך ממשים ולהלבא שכה ושל פרשה מעשר מיקריא: פרש׳ לויים הוצרכה לבו ביום שהזקקו לשיר: פרשת טמאים ויהי לכשים לשר היו טמאים לכפש לדם משום הלכות הפסח והמשכן הוקם בחלר בכיכן והוזקקה להם פרש׳ שלוח טמאים וישלחו מן המחכה שבו ביום הוקבעו ג׳ מחכות מחכה שביכה מחכה לויה ומחכה ישראל והוזקקו להשתלח ותיתך כך הוזקקו טמאים ליטרל הוזל ובריכין שילוח ולא יוכלו ליכשם למשכן חילוק יעשו פסחיכן ולבני לוי יכולין היו ליטהר על ט״ו ולא הזקקו לפסח שכי לחלה שם כן לא יעקרו: ופרשת שלוח טמאי׳ וישלחו מן המחכ׳ שכלותי ביום הוקבעו המחכו׳ וכשגלגלין הפרוכות ככל מילוק מסעות הותרו זכין ומטורעים ליככם לשם ופרשת לקרי מות לף על פי שהיה של יום הכפורים בו ביום כלמה כלכתיב לקרי מות ומפני שתתי בני לתרן ואל יבא בכל עת אל הקדש: ופרש׳ שתויי יין לפי שמלותו היום ואילך כלמרו להם בכיאת לחל מועד תלה לחמכה. ופרש׳ כרות בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להלילי: ופרשת פרה לדומה לפי שביום התחכת כשרחה להרה להיות בטהרין לפסחיכן וקודם לכן לא יכלו לעשותה לכשיכן והזה ש כחה פני לחל מועד והכי למרי׳ בחכת מנלה יכושלמית בלחל בכיכן הוקם המשכן ושכי לו כשרחה הפרה כוב כתבה כוב התורה תלויה כמדבר הכתוב למדה בכלל ופרט

ונזכה שוב ונלך מילות שהתורה כלרשת נתן: ומיעוטה על פה שתין כמו תלמוד לה כתורה אלא למסה כלמדה על פה: כ׳ על פי ונו׳ על שבעל פה ככרת בכית אלמ׳ ליהי קולי רובה. לתתוס מתמה וכי רובי תורתי היה לי לכתוב להם ואלא כלותה שכתבתי להם כמו זה כחכמו: כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכתיב על פי הדברים האלה אלא כתוב לך למד לה בכתבה: דברים שלמדתי לך בכתב לו תתה רשאי למוסרם ליהרלל על פה: ודברים שבעל פה לו תתה רשאי לכותבן מכאן תתה למד שהתלמו׳ לה כיתן ליכתב שלה מפני שהיתה משתכחת: ובתיספות הלריכו לתלוק על פלטי כאלו הפרשיות ופירשו דס׳ טמאין הייכו ויכולו לכתיב היה טומלת טרן וכלה.

רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניב אל חד לחבריה ליקום מקמיה דבר אוריין הוא אל ומקמי פלגאה ליקום. פרק כל הגט. אדהכי אתא איהוא לגבייהו אל שלמא עלייכו מלכי שלם עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכי אל דכתיב בי מלכים ימלוכו ונומר אמרי ליה ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלין שלום למלך שנ׳ ורוח לבשה את עמשאי ראש השלישים וגומר אמרי לי׳ ליטעום מר מידי אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת

ושבעת׳ פרק כיצד מנרכין׳

פירוש כך מוריין כן תור׳: פלגאה מולך על החכמי׳ שהיה מכעיבו למר שיקבל שהיה אב כ״ד כלמדי׳ בפק׳

פרק התקבל

תניא איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים׳ רבי מאיר חכם וסופר׳ רבי יהודה חכם לכשירצה׳ רבי טרפון גל של אגוזים׳ רבי ישמעאל חנות מיוונת׳ רבי עקיבא אוצר בלום׳ רבי יוחנן בן נורי קופת הרוכלים׳ רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמי׳ משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי רבי יוסי נמקו עמו ר שמעון שוחק הרבה ומוציא קיטעא תנא משכח קימעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין׳ וכן אמר רבי שמעון לתלמידיו בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא׳

פירוש חכם וסופר כל למדיכן כמסכת סוטה למדתי לו לכלל לכי: חכם לכשירצה כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב כלבריו היה חכם גל של לגוזים מפר כלטת לבכי כתן מה גל של לגוזים לדם כוטל לחל מהן והן כתקבצות וכוטלות זו על זו כלן כך רבי טרפון בת תלמיד ושוילו לכך היה מניח לו רלוה מקרא מלרש משכה הלכה והגלה הכל ביחד: חכמת מיוחלת ייכה מוכן בה תהיל שתין המכוכי נריך לות׳ לזוקקי׳ שמתיכו ולהיל לכם כן נהוג לדם ללמד מפיו מזומן לו ותלמוד ו

עדוך נפיו: לומר כלום כך מפו' בפלוגתא דרבי נתן למה היה רבי עקיבא דומה לעבד שכתב קופתו ונתן לשטר' מנת שעורי קנה וכתן מנה מנת חטין כתן מנה וכן פולין וכן עדשים וכשנפע לביתו ביכר כל מין ומין לעצמו כך רבי עקיב' כשלמד מכתותיו שמע דבר מקב' מכתותיו ולחכיו הלכה ולחכיו מדרש הגדה כתן לבו לחזור עליהן ולנרסן על שפיו סדוקים בפיו ולא למד מקרא לעצמה מדרש לעצמו אבל כשבשפה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סדר מדרש ספרא וספרי לבדן וכשבן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן והגדו' לעצמן וכדאם בעיני לומר כלום כנור מסנירות לבדן מחיבות מפסיקות כמו ששתין תיבות נדולות ליתן חטין מכאן ששתין מכאן עדשי' מכאן כמו פיו כלום וכגליו מבלמות בנבוכות קלוטיף בלעז: קופת הכוכלים מפ' היתם מה רוכל זה שבא לעיר שולטין ממנו לפרנסתן עמך לומר הין פ פילייטון עמך לומר הין קבמון עמך לומר הין כך נתנך מלך לשלוט לבר בתקר' מסיטו וכן בתלמו' וכן במדרש וכן בהגדה ולין שכח זה לומה לשל ר עקיבא שכתן לבו תהלה ולמד מכולכל ולמקר כך סדרן: קופה של בשמים דומה לקופת הכוכלין שלא שהכוכל מתוך שלומכותו לכך מרבה מיבים יותר וקונר כל למד בנדול לבדו לקיות מזומן לשולנו. קבוכקי לא הרבה תלמוד בשלר מכריו של מה שלומר בבית המדרש נקי הוא שהלב' כמותו לעולם: טומן הרבה שבה הרבה: מוניח קמיעא תפ' ליה. תבא משכח קמיעא מתלמודו: ומה מוניח ליכו מוניח אלא סוכין מה שמכח מתלמודו לא שכח אלא בבבי' אלא שהלבה כמותן שכו מדותי למדו תיבתי. שמדותי תבומות מתבומות מדותיו של רבי עקיבא בשביעית ותרומתים מתוך עקבי משביעיתו של רבי עקיבא וקייכו בביכה למר בביכה.

תוספות

מכח לבשיבה יותר מר' מאיר ולילמד רבי מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומשיב וכהנ למריכן בסוף הוריות: מבות מיוחדת לשון מזון ואית דגרסי מזוייכת לשון זיין. כלום בתוספתא גרסיכן כלום בס"ם כמו פיו כלום בנבוכות ואית דגרסי בסתך כמו בכל משל למלך שפיו ג תונדותיו כלומים ותקומים ומשובבים.

פרק מי שאחזו

רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא הוו מגמו ליה אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דלייתו ליה אמר הני כל ד דאמינא להו מיפך הפכי אמר להו בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אייתי ליה אינהו בישרא שמנה אגומרי וחמרא חייא שמעא ילתא ומעיילה ליה לבי מסות' ומוקמא ליה במיא דבי מסותא עד דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישרידה פשיטי רב יוסף איעסק בריחי' רב ששת מיתעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה אמר ליה ריש גלותא לרב ששת מאי טעמא לא סעיד מר גבן אמר ליה דלא מעלו עבדי דחשידי אאבר מן החי אמר ליה מי ימר אמר ליה השתא מחוינא לך אמר ליה לשמעיד זיל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה אמר להו

אהדמו לי הדמי דחיות' אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה אמר ליה הא בעלת ג' רגלים הואי פסוק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה אמר ליה לשמעיד אותיבי נמי להך דידך אותבה אמר להו האי בת חמש רגלים הואי אמר ליה אי הכי ליעבדו קמיה דמר וליכול אמר ליה לחיי קריבו תכא קמייהו אייתי קמיד בישרא אותיבו קמיה דיסתנא חנקא חמתא נששיה ושקלא כרכא בסודריה לבתר דאביל אמרי ליה אינגיב לן כסא דכסף בהדי דקא מעייני ואתו אשכחוה דכרוכה ב בסודריה אל תזי מר דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להו אנא מיכל אכלי וטעמי ביה טעמא דחיורא אמרי ליה חיורא לא עביד לן האידנא אמר להו בידקו בדוכתיה דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא ב באוכמתא לקותא היא בדוק אשכחוה כי קא נפיק כרו ליה בירא ושדו ליה ציפיתא עילויה ואמרי ליה ליתי מר לינח נחר ליה רב חסדא מאחוריה אמ' ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה נשה לך על ימינך או שמאלך אמר ליה לשמעיה מאי קא חזית אמר ליה דקא צפיתא דשדיא אמר ליה הדר מינה לבתר דנפק אמר ליה רב חסדא מנא הוה ידע מר אמר ליה חדא דנחר לי מר ועוד דפסיק לי ינוקא פסוקא ועוד דחשידי עבדי דלא מעלו׳

פירוש

הוו מנגעי ליה העבדים מפני שפיו מסריח ושנוש ומחתי עליהם בשיורין. ילתא לפת בר כמון וקיל בת הבשיל ושפת לב כ"ל ושפוך כדאמרי' בשטר וקרוטב דבר כמון מתכיה דבי בשילק הוה: מפותא מכמן מתקבבי מפ' זעפה לדומה היוצלק ממנו ע"י בישרא שמבה חמר חייל: פשיטי פשיטי בקרות עגולות: בר יוסף מיתענבק לתלמוד ברישיל כלי שיחמה ויזיע: נבשורי לשפת קוטות ומשוחות: לסלמו לי הלמי לחיותא סלקו לפבי כתבי הנהמה לבתמיה לסלמו הכתיבו כלומר עדכו הכתבים: אמר ליה היש גלותא לי סבי משום דמשידי הוא: ליעבדו קמי דמר כלומר קמי שמעיה דמר יסלקו המלכו בהיתא: תבא שלמן: ליסתבל לסבק' מתתא לתבשטייהן ענגם קטן שעל בף הירך שלסם טולנו ובסבק' משו' לבב שפת סני בהור הוא ולא יבלמו ויאבק: נשפה משפה והגנים בלותו ענגם שקל כל התתיבה כרבה בסודריה: ובתוספתא פירשו משום דשבה בהיא טעמא לחיותא הוא לעבד הבי ותלמוד לא פירשו על בשפוך עכ"ל. לינגיב לן בסף דבסתא שהיו רוחין לותו כוך בסודריה וכוינן לבלוק מהו לאתרי ליה ליכיל גלותא: לחיותא בשר בעלת שחין: מיכל לאכלי ומעמי טעמתי: חיותא לא עביד לן הילחא לא שחטוהו היום בהמה בעלת שחין: בלוסתא בשר היו טורקין במקום דיסתבא זו בכף הירך ותתנאבו בשר שהוא לבן: לומר לב שבלא חיותא בלוכתא לקות' טלאי לבן בשר שחור לקות' היה שם בשר והפך השור לבן: כרו ליה בירא ושדו ליה ציפיתא עילויה מו: ושדו ניפיתא השליכו מהבלת על פי קבור כלי שלא יכין מו שהו: כיתי מר כיכא לבשר בהשכהו: אמר ליה לב שבלא עשה לו פיתן כמו בהבת הוסיו: אמר ליה לב שבלא ניבוקא פסוק לי פסוקיך בטוח לך בפוק הוא בשמאל: סלק מיכא חזור מעליה לימין או לשמאל.

עשיתי

עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות, שרים ושרות אלו מיני זמר, ותענוגות בני האדם אלו בריכות ומר חצאות, שידה ושדות, הכא תרגימו שידה ושידתין, במערבא אמרי שידתא, אמר רבי יוחנן ש' מיני שדי היו בשיחין ושידה עצמה איני יודע מה היא, אמר מר הכא תרגימו שידה ושידתין שידה ושידתין למאי איבעי ליה דכתיב והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגומר אמר להו לרבנן היכי איעביד אמר ליה איכ' שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכא אשתכח אמרי ליה אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אפש' דידעי ומגלו לך אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר להו היכא איתיה אמרי ליה איתיה בטור פלן כריא ל' בירא ומליא ליה מיא ומיכסיא בטינרא וחתימא בגושפנקידה וכל יומא סליק לרקיעא וגמר מתיבתא דרקיעא ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא ואתי סיר ליה ל לגושפנקיה ומגלי ליה ומכסי ליה וחתים ליה ואזיל,

פירוש נכיכו לכתון נסם נגנון · כבש תרגימו נכנל · סילק וסילתין סיל זכר וסילק נקב · סילק עגל למכב' כסים וסגים · כסימין בלועז מקום: מס קיל מס למוסה ומס טיבה ול סילק עגמה כלם כולן ולמן ליכי יולע מלי קיל · כיכי לעגביל כלי כלי נכנל שמיכל נכיכ מסגת ימי בלשנית ולמן כל לנכ קסה יכול לעמול מפכין: לאנכי לפול לאמכיכן נמסכ'סוטה לאנכים קללו לין טיתנין עליכם כלין שנכ' פתוחי סותם ולין מסרטין עליכם בלישול שנכתב במלוותם שלח יקיו מסרות כלום קלנ כותב עליכן כלין ומלאה לנסם שיב מנמון וסס נכקשות מלליכן: כנשיכו כפלס ניסוכין לומר לו כיכן קוב · נכשיכו לנמן לעון מכנס של נגלים: כיכא ליתיה לעמלי שמוכל לנכנו: נטוכל פלן נהב פלו · כריל ליס נילל כרו לו סס טוב · טיבכל לנכן · ותתים' נטשפנקל כתוחתו · סייב לנטשפנקים כולקו שלח כנב לאלם כו לגלות כוכו · תוספות ליכא שמיב לאייתי מסה לאנכי לפול נכי שמיב ונכפן מסמע לאנכי לפול בני שמיב ונכפן לקלוסין נני עובל' לדמל כן כתיב נקנו ממנו אנכים לפול וזה קיס נכנית שכי מלקלמל לנסנה כולנה לו פנים לאומה כו' ולכנית לשון לל עשו פנה כלמ' שכייב עשה עזרא ולפס כן קיס שמיב נכנית שכי ולין להקטות לנפנק נתנל לסוטה תנן מסמתו נכיליס לקלסוכים נטלו לוכים ותומים ומשמיב נית המקלם כתם נטל שמיב להייכו נית המקלם שכי מלנקט נית המקלם כתם ולמן כנמנל נקט נית המקלם לשון על מילי לאחריכי ועול מלנל עלנטיכו נהלי לוכים ותומים וה"ל למיתבי מסמתו נכיליס לקלסוכים נטלו לוכים ותומים ושמיב למסמתו נכיליס לקלסוכי' לייכו מסמיב נית המקלם לשון להת תניל מסמיב נית המקלם לשון נטלו לוכים ותומים: ונניך לומר מסמיבו מימי שלמה על מכנן נית שכי: זיל לייתי סילק כו' כי לל נכו לסלול לתומי ותומים כסיטלים לסלול על ידי לכך לאמ'.

שדרית ליה לבניהו בן יהוידע יהיב לידה שושילת' דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם ונבבי דעמר' ויקי דאמרא אול כרא בירא מתתאי ושפנהו למיא וסתמינהו בגבבי דעמרא וכרא בירא מעילאי ושפכינהו לאמרא ושמינהו סליק יתיב באילנא כי אתא סיריה לגושפנק'ל'ייה אשכחיה אמרא אמר כתיב לץ היין הומה שכר כל שוגה בו לא יחכם וכתי' זנות ויין ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סגיא ליה אישתי רוא וגנא נחית אתא שדא ביה שושילתא סתמיה כי איתער הוה קא מיפרזל אמ' ליה שמא דמרך עלך שמא דמרך עלך כי נקיט ליה ואתא מטא דיקלא חף ביה שדייה מטא לביתא שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקא איהי חננא ליה כפה לקומת מיניה איתבר ביה גרמא אמר היינו דכתיב ולשון רכה תשבר גרם, חזא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה קא טעי באורחיה אסקיה לאורח' חזא חדוותא דהוו קא מחדדי לה בכה שמעיה להההוא גברא דהוה קאמר ליה ל לאושכפא עביד לי מסאני לשב שני אחיך הוה ההוא קסמא דהוה קסים אחיך כי מטא להתם לא עיילוה לגביה דשלמה עד תלתא יומי, יומא קמא אמר להו אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמר לידי אנסידה מישתיא שקל לבינתא אותיב אחברת' אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו הדור אשקיוה למחר אמ' להו ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה אארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו נעודו מיניה מיכליה לסוף תלת' יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה אמר ליה מיברי כי מיית ההוא גברא ליית ליה בהדין עלמא אלא ארבעה גרמידי השתא כבשתיה לכ'ע ולא שבעת עד דכבשתן נמי לידי אמר ליה לא קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית המקדש וקא מיבעי לי שמירא אמ' ליה לידי לא מסר לי לשרא דימא מסירא ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולתא ברא דמהימן לידה אשבועתידה ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו יישוב ומנח להו אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט מייתי ביזרני דאילני ושדי התם והוי יישוב והיינו דמתרגמי' נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפיוה ל לקיניה זוגית' חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אול אייתי שמירא ואותביה עילויה רמא ביה קלא שדיידה שקליה אול חנק נפשיה אשבועתיה,

פירוש ונבבי לעמרא נזוזות נמכ: וזיקי למחרא מלות יין: כיכא מתתאי במול ל הכי למטה מלולו של לעמלי: ושפכינהו למיא כגון הסופח יין למחני סכיך מי טיב העליון לתוך התחתון דכך נקב שנקב בספה שכין שתי הכוכי' ומתוך שהיין קרקעיתו גמוכ הקרקעית התחתון כלוקו פתים לתוכו מלליכן: ושתיכו לנקבים שכין זה לזה כלי שכשיכם

שדר ביה פיס על מלאכה נפים ויכוב לעלות בתולה לביכה נבא בן כוסי אל
כפר ניכן אצל בתולה לעלות לביכה · לביכה לעלות בתפוח כי לי ואצל ע"ב ב"י

שכשישים יין בעלין לא יזוב ממנו לתחתון: וכבר כירא לחכיכא
מעילאי לטורו של עשמלאי: וטמיכהו מילא לאתן שתי טורות
עפר כלי שלא יבין לעשמלאי: טמיכהו סתמן כלעתרנתי סתמום
פלשתים טמוכן פלשתאי: כי אתא לעשמלאי: סייכיה לנשפכיה
ואמלו שלם: לא סני ליה לא יכול להתלפף: דווק ובגא כשתכר
וכלם: כאית לתת בכיהו מן הילכן: פתמים סגר השלשלת
סביב נוקרו שלא יוכל רשתו לנשת: קוס קל מפרזל משתנע
ומתענפק לכתקה קימהו: לתוך הקב"ה: קף כיס כתחכך בו:
כובא נכיף קטן כתו כובא לכנייאי: לתרמלתא למלכא קיתה
דכה בו: לחכבא ליה לימשך מעליו שלא יחוף בו: כפה
לקומתיה לגב אחד לאסתלק עובי כתפיו מן הבית: ולשון רכה
תשבור גרם עי לשון רכה שחכבה מעבה דך כשבבה ענמי:
לפקי שעלקו להטותו על הדלך: דווק שבור: לפקיק על
הדלך. חוק חלוותא דהוו מקדלן לה רלה הכבשת כלה שהיו
מכטן בשתה מלא: לפקיק משתיל שתה הדבה: כנוזו מ
מיכלא מיכיה משטו ילילכם מלהלכילו בי שם מעט. קניל קבה
למקיטן ליה לשבועתיה מלמיכו כשבשבע לו להחזילו
לו לנית נהו ישוב של זרעים ולילנו לתתבהם שם יפקע טוכל
מתבקע מעטו כמין מרין על שמשלך שם זרע הילבות ונלנים
לילבות שם ומתברבם מהם. בלקו קיבל כלקו על שהיו בקילין
היכן יש קן של לוכיפת לקוף תכבלא בהל: זוניתל זכוכית
כלי שיהלה לת בניו ולא יוכל להכבם לנלם ויהל נריך לשמיר
לנקבו הזכוכית. למל ניה שלוחו של שלמה קבלא. מבק כפשיה
כתרבנל.

תוספות וכתיב זכות יין ותירוש לעבד שוב הפסוק
לא כתב עבדין היו יודעין כתו לכוך עושה
מלאכת ה' כמיה כפרק לא יחפו' נבי יוחב.

אמר ליה בניהו מאי טעמא כי חזיתיה לההוא
סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה
לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דצדיק גמור
הוא ומאן דעביד ליה ניח נפשיה זכי לעלמ' דאתי ומ"ט
כי חזיתיה לההוא רויא דקא טעי באורחא אסיקתיה
אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דרשע גמור הוא ועבדי
ליה ניח נפשיה כי היכי דליכליה לעלמ' מ"ט כי חזיתיה
לההוא חרוותא בכית אמר ליה בעי מימת גברא בנו
תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסר שנין מ"ט
כי שמעתיה לההוא גברא דאמר ליה לאושכפא עביד
לי מסאני לשב שנין אחיכת אמר ליה ההוא ז' יומי לית
ליה מסאני לו' שנין בעי מ"ט כי חזיתיה לההוא קסמא
דהוה קסים אחיכת אמ' ליה רהוה יתיב אבי נוא דמלכא
ליקסים מאי דאי' תותיה תרחיה גביה עד דבנייה לבית
המקדש יומא חד הוה קאי לחזוריה אמר ליה כתיב כ
כתועפות ראם לו ואמרי' כתועפות אלו מלאכי השרת
ראם אלו השרים מאי רבותייכו מינן אמר לידה שקול
שושילתא מינאי והב לי עיוקתך ואחזי לך רבותאי
שקליה לשושילתא מיניה ויהב ליה עיוקתיה בלעיה
אותביה לתר גפיה ברקיעא ולתר גפיה בארעא פתקיה
ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה מ"ש
יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, כי זה

אמר גונדו היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטא אמ'
אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם כי מטא
גבי סנהדרין אמור רבנן מכדי שושה בחדא מילתא לא
סריך מאי האי אמרו לי' לבניהו קא בעי לך מלכ' לגביה
אמר להו לא שלחו לה למלכוותא קאתי מלכא ל
לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו לה בידקן בכרעיה
שלחו להו במוקיד קאתי וקא תבע להו בנידוחייהו
וקא תבע לה נמי לבת שבע אימיה אתיוה לשלמ' והבו
ליה עיוקתא דחקוק עליה שם ושושילת' דחקק עליה
שם כי עייל חזייה פרח ואפילו הכי הוה ליה ביעותא
מיניה והיינו דכתיב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורי'
סביב לה מגבורי ישראל כולם אחזי חרב מלומדי
מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות, רב
ושמואל חד אמר מלך והדיוט וחד אמר מלך והדיוט
ומלך,

פירוש למיקתיה מה מטעת לן: וכעיל מיכטר ליכם
קטן על סיכיל שתי טערו ויקל לאוי לשלינם
ויולע היה זה שעתידה להמתין ג' שכח. ז' יומי לית ליה לאינו
נטוח לחיות ז' ימים שמע למחר יומת: לבני נזל תחתיו היה לוכר
נדול והב וכסף טמון. תרסיס נניח לימרו לאנלו שלמה לשמשלי
תרם בלשון לחמי ליחוי כלשמעי בבכיל קטף מלן תרם ניתרם
שאול. הוה קלי למוליה שלמה שלל לשמשלי. כתועפות
ראם לו להקב"ה יש לו תועפות ראמי למשלתו וליפרע פורענות
בשלישיות. מלי רבותייכו שבשתבח הקב"ה בכם עזקתך בטענינו
היה שם מקום עליה פתיקים לחמו: נעלו לטטו. ובכיאוני
טהכות לכך שלי ליתי קולו מקילה של תרם לשתות מים. לא
סריך ליכו כלבל לומר לכך שלי ליתי קולו של שטות כל הימים שזה לומר
הייתי מלך וליכו לומר לכך שטות לחכית בלקו בכעיה שבלעו
של שד לומות לשל תלבלים: כמוקי' קלקי לתי ליכו בל ליכבב יפף
לנל מוב שוב למלטוט: בכלן הלריט בנמרא בעביכי כפוחות
ולא רלתי לכתבן:

שלשה דברים מכחישין כוחו של אדם ואלו
הן פחד דרך ועון, פחד דכתיב לבי
סחרחר עזבני כחי, דרך דכתיב עגה בדרך כחי קצר
ימי, עון דכתיב כשל בעוני כחי, ג' דברים מתיזין נפשו
של אדם ואלו הן אכל מעומר ושתה מעומר, ושימש
מטתו מעומר: חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים
ואלו הן אכל ועמר שתה ועמר, הקיז דם ועמר, ישן
ועמר, שמש מטתו ועמר, והעושה אותן מיד מת ואלו
הן הבא בדרך ונתייגע, הקיז דם ונכנס לבית המרחץ
ושתה ונשתכר ויישן על גבי קרקע ושימש מיטתו אמר
רבי יוחנן והוא שעשאן כסדרן, אמר אביי כסדרן מת
שלא כסדרן חלש איני והא מעורת עבדא ליה לעבדה
תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה: ח' רובן קשה
ומיעוטן יפה ואלו הן דרך ודרך ארץ עושר ומלאכה יין

המגרש

ושינה חמין והקזת דם, ח"מעטין את הזרע ואלו הן
המלה והרעב והנתק בכויה ושינה על גבי קרקע ו
ונדנדניות, וכשות שלא בזמנה והקזת דם למטה
כפלים, תנא כשם שקשה למטה כפלים כך יפה
למעלה כפלים, וכשות שלא בזמנה תנא כשם שקשה
שלא בזמנה כך יפה בזמנה אמ"ר פפא למטה למטה
מן הביצים למעלה למעלה מן הביצים, אמר רב פפא
זמנה תמוז שלא בזמנה טבת יומי ניסן ויומי תשרי לא
מעלי ולא קשיא,

פירוש מחל לגבי שדופא על לבן קעתי, כגון עיבול
מזוכות או מחל לוב וקוכין לי"בשא.
מחרוך מוקף לגמי. לכל ועמד מיל קודם שקשה מעט:
קשקש לותן כולן נחלת: משורת שם לשון: ומיעוטן יפה
כשים לחלש מעט מקש יפה לנשפו לרפואה וטוב שיהא לו קנת
משלש יפה לו כלום לכל רוכן קשה כשים לו הכבה. דרך להלך
פלרכים. ודרך ארץ תשמים: עושר מישטו יפה וכוכו קשה
שמבטלו מתלמוד תורה ומנביה לבטו. חמין לרחון ולשתות:
כתך נדעת. ונדנדניות כו"ולכלל. שלא בזמנה לקמיה מפרש
והקזת דם למטה היא ממעטת כפלים בכולן למטה מן הביצים
כמו כרגלין וכשוקין למעלה ככתפים וכגולה וכקילכוסת.

תוספות דרך ושון לשנת קטן לי כמי שוכש השון
ק' קרוכין למיתה לכל ועמד וכו' משמע
לפילו שקשה לחד מהן בלבד מלילה קלמה עלה לבעיבן כפלין.

פרק המגרש

אריבל לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה
שבעה בתי דינין עזה ואלו הן ירבעם
בן נבט בעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי
ופקח בן רמליה ומנחם בן גדי והושע בן אלה שנאמר
ישעיה יז, אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה
בעוד יומם בושה והפרה, אמר רב אמי מאי בתיב
דברים ל כי תוליד בנים ובני בנים אמר ליה רב כהנא ורב אסי
מלכים ב יח לרב כתיב ביה בהושע בן אלה ויעש הרע בעיני ה' רק
לא כמלכי ישראל וכתיב עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר
להו אותן פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכי כדי
שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע ובטלן ואעפ"כ לא
עלו ישראל לרגל: ילקוט בשבי אמר רב חסדא אם מר עוקבא
ילקוט ט ואמרי לה אמר רב חסדא דרש מרימר מה' וישקוד ה' על
הרעה ויביא עלינו כי צדיק ה' אלהינו משו' דצדיק ה' אלהינו
וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה
הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות
מלכים ב כד יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה החרש והמסגר
אלף חרש שבשע' שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר
כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף עולא אמר
שהקדים שתי שנים לונושגתם אמר רב אחא בר יעקב

פרק תשיעי

שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ו
ותרתי הוא:

פירוש ז' בתי דיכין ז' מספחות של מלכים מחלקי
ישראל. והכך למלכי יהודה לית קמסיב שסיו
בימיהם של אלו והוי כבית דין לחד המלך וכבו וכן כבו וכל מלכי
שקמו מזרעו לחכיו קרי חד כ"ל שלוס בן יהם וזכריה לית קח
מסיב לפי שלא מלכו שכה שלמה וכן זמרי לכל עמרי חכיו של
לחאב על שם בית דיכו של לחאב נקרא ומפני שלחאב הרשיע
לעשות יותר נקר' הקלקול על שמו ביתי הושע בן אלה נלו עשר'
השבטים. ומקרוב שעתא קרי לה מוכיח: יולדת השבעה שילדה
שבעה מספחות לעז'. עליו עלה מפני שלא הרשיע כשאר
המלכים כי הסובעות בימיו כתיבי. פרדסיאות שומרים.
לות בן שכים שלא עלו הוקיל ולין מוקה בידם והם לא עלו ונלו
וילכו כשבי. ויקוד ומשכר כמו כי שוקד לכי על דכרי מתגנחי
מוכי לכל: גלות בקריקו: תרבות ירושלם שנלו כלם גלות שכיה
הוא יהויכין קדמה לגלות בקריקו"ל שכה וזו היא נקרא ש
שמיכר והחכיב ניתו להגלות לוכו של בקריקו לכבל כשול שחכמי
גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הנולים לחכיהם לפי
שרוב תכמי התורה נלו עם יכניה לכיתיב כהו החרש והמסגר אלף
כיון שסוגרי הלכה שהם סגורי בה שאין יודעין להשיב לשואליהם
שיב אין לה פותחין לחלים. שלא לחר קייכו נקרא שתיכר
להניח הלעה לפוף שמוכה מלות וחמשים דקייכו שתי שכים קודם
וכוסכתם דהוה בנימטריות תתכ"ב ושם שהו על וכוסכתם היה
מתקיים בהם כי לכל תלכדון. ש"מ מהכא דמרי עלמא כמכין
וכוסכת' דקל כתיב כי לכל תלכדון מהכ.

תוספות ש"מ מהכא דמרי עלמא ואת"ל בקי למשכבכסו
לאחן על שיעלו יש כ"ב מ"ו מלו לא עבדו
עז"ו ועיל קושה הכ' אלאחן ולילמא תלכדון מהכ לחר וכוסכתם
קלמה לוש"י למפחלה מיל היו עובדי עז' שפשלו של מיכה היה
עמהם.

תניא היה רבי טרפון אומר כל מקום שאתה
מוצא אנוריאות [illegible] אף על פי ש
שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להזקק להם
שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם
ולא [illegible] ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות,

פירוש אנוריאות לפיפות כמו לוגר בקין: לפניהם
קלי לא' זקנים שעמו לכל קודם מתן
תורה כלכתיב ואל משה אמר עלה ונשר ואעפ"י שכתבה פרשה
זו לאחר מתן תורה קודם מתן תורה כאחר וכתיב המזבח והעלו
עליה והשלמים ובאותה לה כתבה בלבית: ודתים כתוב כשם כי
לאחלמים טובה לכתיב בפרשה קלי.

תניא היה רבי מאיר אומ' כשם שהרעות במאכל
כך דעות בנשים, יש לך אדם שזובב
נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס
בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם
שזובב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת
כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה ומניחה ויש לך
אדם שזובב נופל לתוך תמחוי מוציאו ואוכלו וזו היא

מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאת וראשה פרוע
וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם
עם בני אדם סד"א במקום שבני אדם רוחצין זו מצודה
דברים כד ד מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר וגומ'
ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר חכתוב קראו
אחר לומר שאין זה בן זונו של ראשון זה הוציא רשעה
מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו זכה שני שלחה
מש שנאמר ושנאה האיש האחרון ואם לאו קיברתו שנא'
מש או כי ימות האיש האחרון כראי הוא במית' שזה הוציא
מלאכי ב רשעה מביתו וזה הכניס רשע' לתוך ביתו כי' שנא שלח
רבי יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר שנאוי
המשלח ולא פליגי הא בזונ ראשון הא בזונ שני דאמר
רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח
מש מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות
דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין פנות אל המנחה
ולקחת רצון מידכם ואמרת' על מה על כי ה' העיד בינך
ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדת בה והיא חבירתך
ואשת בריתך'

פירוש שלעות במקבל דש' בכי' מלמ' שמקטיגו' על מקבל ומשת'ים שהו מקטיגים וקין במקבל מקח מילום מועט ויש שליכו מקטיגים כבויים שליכו מקטיגים כלל כך לש' בכי' מלו' כשבניכו'ים מקב"ד על פריכו' מועט ויש שליכו מקפיד כל כך ויש שליכו מקפיד כלל פשום בן יהודה בשלה של [illegible] וכשיוב' מניתו לשוק כשל לית בשביה שלח תלבר עם כל מלם ומלה שלמנה קובעת היא זו שמתוך כך ליכה כשבשת ניכיכם ומזכה תשתו' ופרושה מב' כללים לכבלי מכילי ילים כלך למלומות שבנרפת שבשרן כרשה מבליהן' עם בני מלם ס"ל אב' רבנים לבבר שזוכה היא ולמורה לו' במקום שבני מלם רוחנין והיל ככבשת לעיכיכם לקר יניתם כשפם לוכשים בגדיכם' כי שכל שלח פשוק הוא בכוונת מלאכי מם שבלת שלח כרבי עקיבא' מם שבוקה היא לבני המקום שלח כב"ם ולי' לרבי שמוי המשלח וז שמעתי שבוי המשלח לפני המקום ולפילו לב"ה בני לבל כייפיב' שלח לכוניל מיהו שמוי הוא: זווג ריפטון לפת כשוריס ופה מפתני קרל כלכתיב בתריב לפת כשוריך וכתיב וכשמרתם בכוחכם וכלפת כשוריך לל תבגוד'

תוספות

הכתיב קרלו לפה מיתיקפה לפילו כב"ה ולעברות קלי עב"ב' הכתיב בזה שכה וב"ם מולקיס בפי' פשוק כי מנל בה ערות דבר ב"ם ול' ילל יגרשכה שלח מם כן מנל בה ערוה: וב"ה לומרי' לפילו הקליפה תבשילו' וקל' משמע להו לב"ה הכי כי מנל בה ערוה ול' שלה לבר ם מרמון' וכופת הפיסטית ליישב מלמר זה הוניל רשעה מביתו לפילו לב"ה' ולפקן זה הילמ' לקלי על ערוה ולל על לבר כל מם גרשה בשביל ערוה:

ו ל סא i

סליק מסכת גטין

פרק ראשון

אמר רב שמואל בר רב יצחק כי פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנאמר כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים׳ אמר רבה בר בר חנה אר׳ יוחנן קשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמ׳ אלדים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירי׳ בכושרות אל תיקרי מוציא אלא כמוציא׳ איני והאמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומר׳ בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני לא קשיא הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני׳

פירוש כי פתח כסיהיב נח לדרוש בפרש׳ סוטה׳ לין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו נכונה לנדיק ופרוכה לפכין׳ כי לא יניח שבט ושמר לא יזדווג ממשלת הרשע בגורל נדיק וקשה לפכי הקב״ה לזווגם הכך לפי מעשיו כקריעת יסוף שבשתכו בה מיצשה בכושרות׳ מושיב יחידי ביתה אלם יחיל ופשה יחידה והוא מזווגם יחד ומושיב מהם בית אחד׳ מוציא אסירי׳ בכושרות הוציא ישראל ממצרים בחשך כשר לא חמה ולא נגה מקיש זיווג יחידים למוציא אסירי׳ לחכי מי קוי זיווג לפי רשע וזכות ולא מקלס יניחתו שלין כולע רשעו וזכותו מכריזין את זונו ואת הכל נגלי לפכיו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כ כלמהרין בחסכת כלם מלאך הממונה על הסריון כוטל טיפה ומניחה לפכי הקב״ה ואומר לפכיו טפה זו מה תהא עליה נעור או אלם חכם או טפש עני או עשיר אבל נדיק או רשע לא קאמר לין זו בידי שמים׳ זיווג הראשון לפי הממל׳ זיווג שכי לפי מעשיו וקשה לזווגן כפי שליכה בת זונו׳

תניא היה רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה בסתר הק״ב מכריז עליו ברבים שנאמ׳ ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואין עברה אלא לשון הכרזה שנאמר ויצו משה ויעבירו קול במחנה אמר ריש לקיש אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות שנאמ׳ איש איש כי תשטה אשתו תשטה כתב׳

פירוש אדם עובר עבירה בסתר כגון אדם פרוכה עבר׳ בסתר והק״ב מכריז ברבים שכותן בלב בעלה לקנאת לה והלבר מתפרסם ברבים׳ ואין עברה נרסינן אלא לגון הכרזה הקב״ה מתכון להעביר קול׳

פרק ראשון

אמר רב חסדא זנותא בביתא כקריא לשומשמי׳ ואמ׳ רב פפא תוקפא בבית׳ כקריא לשומשמי ואידי ואידי כאיתתא אבל בגברא לית לן בה׳

פירוש כי קכיל תולעת של שומשמין הלוכלתן כך הזכות מסריח בבית׳ תוקפא כעם׳ ולילי ולילי תוקפא וזכות לאמריכן למסריכי ביתא׳ נאיתתא כשהאשה מזכה או כעסכית לפי שהיא מתעסקת בזכותיה ואין עושה מלאכ׳ ולא משמרת ביתה ומבקרת את של בעלה למכלפים׳

ואמר רב חסדא בתחלה קודם שחטאו ישר׳ היתה שכינה שרויה עם כל אחד ואחד שנאמ׳ כי ה׳ אלהיך מתהלך בקרב מחניך וכיון שחטאו היתה שכינה מסתלקת מהם שנאמר ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך׳

פירוש קודם שחטאו׳ שרגל בעריות׳ עם כל לחל ולחל בבניתו׳ כשתלקה שכיכה מהם מלבא לניתם לחיכו יכול לרחות בעבירות שבניתם׳

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו ומוליכתו לעולם הבא שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד ה׳ יאספך וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו ומוליכתו ליום הדין שנא׳ ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו רבי אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנאמר ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה ליום הדין בעולם הבא׳

פירוש מקדמתו לפכי מיתתו מכרזת לפכיו׳ מלפפתו כולכתו׳

דרש רב עוירא וימנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזימנין אמר לה משמיה דרבי אסי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאלו בא על אשה זונה שנאמ׳ כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד׳ אמר רבא האי בעד אשה זונה עד ככר לחם בעד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי ליה׳ לא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם ואינו מוצא׳ אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם׳ אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו ל למעלה אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה׳ תניא נמי הכי הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים׳ אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא נימוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים אשר אדיחם שם׳ מאי ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל

אדם שיש בו נסות הרוח לסוף נכשל באשת איש שנ׳
ואשת איש נפש יקרה תצוד׳ אמר רבא האי נפש
יקרה נפש גבוהה מיבעי ליה ועוד היא תצוד מיבעי
ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפי׳ למד
תורה דכתי׳ בה יקרה היא מפניני יקרה היא מכ״ג שנכנס
לפני לפנים אפילו הכי היא צדתו לדינה של גיהנם׳

פירוש כי בעבד לפס זוכה ונותר הפסח לריס ליה
מסופיה לריסיה בפסיל ככר נפס בל לפס
לעוכה של זוכה במילתיה לרבה נפסיק עד ככר לפס בעד ככר
לפס על לפס זוכה מבעי ליה למשמע בפסיל ככר לפס רוב
קעופה על כלי עוכה לפס זוכה ולה כמי לי הוה כתיב על לפס
זוכה בעד ככר לפס בל קפיק ליה לרבה מילי דולמי מפיקיה
לריסיה כמי מילריס קרא בלא עד ובעד בל קפיק ליה לנפי
ככר לפס הוה ליה למכתב בעד ונפי לפס זוכה הל למכתב עד׳
המזלזל בסוכל תמיד בלא נטילת ידים׳ בעקר השובר על דבני
מבמיס מיב מיתה לכתיב ופורן נגד יפכנו כפס׳ בל הלוכל
בלא כינוי ידים לבר מלום הוא ובפסב בטומלה שבחר ככה
יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים מפני שנוח ליזהזהר
לעשות במילות ולאחוזי נביאי הבקר ובגלגלי הלמד בלכתיב
בגלגל נוחת הלמד תנינא ליעיה׳ וכתיב בתריה ככה יאכלו בני
ישראל את לחמם טמא בגוים אלא לבר מלים קרי טומלה: מאי
ואחת לים ונותר מיפיה דקרא לבעיל כי בעבד לפס זוכה על ככר
לחם הוא: לפוף בכפל באחת לים והל בעבד לפס זוכה על ככר
לחם ואחת לים זוכה בפס יקרא בנבוה היא תנודכי דולף לחריה
ובל לותה ומניעה היא תנוד מיבעי ליה כיון למפופי לריסיה בל
דכתי׳ ליה בבי לימבי ליה למכת׳ ואחת לים בפס יקרא היא תנוד
לותה לבל הנתה מנותר ואחת לים נדל את הבפס יקרא:
מבהן נדול דאמי׳ מתוך תה קולם לבבי עם הארץ לפתים בלשון
ולבתך בלשון ומהאי קרא לבבי ליה בהוליות׳

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי בל
אדם שיש בו נסות הרוח בעובד עבודה
זרה כתי׳ הבא תועבת ה׳ בל גבה לב וכתי׳ התם ולא
תביא תועבה אל ביתך ורבי יוחנן דידיה אמר באלו
בופר בעיקר שנאמר ושם לבבך ושבחת את ה׳ אלהיך
רבי חמא ברבי חנינא אמר באלו בא על העריות בולם
כתי׳ הבא תועבת ה׳ בל גבה לב וכתי׳ התם בי את בל
התועבות האל עשו אנשי הארץ עולא אמר באלו בנה
במה שנאמר והלו לבם מן הארם אשר נשמרה באפו
כי במה נחשב הוא אל תקרי במה אלא במה מאי יד
ליד לא ינקה אמר רב בל הבא על אשת איש אפילו
הקנהו להקבה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתי׳ ביה
הרימותי ידי אל ה׳ עליון קונה שמים וארץ לא ינקה
מדינה של גיהנם׳ קשיא להו לרבי רבי שילא האי יד
ליד יד ביד מיבעי ליה אלא אמרי דבי רבי שילא אפילו
קבל תורה במשה דכתי׳ ביה מימינו אש דת למו לא
ינקה מדינה של גיהנם׳ קשיא ליה לרבי יוחנן האי יד
ליד יד ביד מיבעי ליה אלא אמ׳ רבי יוחנן אפילו עשה
צדקה בסתר דכתי׳ מתן בסתר יכפה אף ושחד בחיק

מתקיים: והומטו ואם חזר ועשה מך עביו שמיך את עצמו ככל כלו שבאתי בהם כל יקפגון מן העולם יתותו מות יסגיים לאבדם כתיב ביה כרך את לאבדם בכל: יבקש כתיב ביה ולוכל תכל: יעקב כתיב ביה כי מכני תלהים וכי יש לי כל: כמאמר דשבלתא נוטהו של שבלת שקורין זקן השבולת וקוץ בשבל וכופל גזלו: נבוסה נבוסה הוא מלקט וכייכו וכבר שבולת ימלו כשבולת שבולה רשעה למעלה מהבריותיך: אתי לכך לכי מנטיה את הלכה על שמוכן לכלי וכייכו לשבון את לכך: לכי את לכך לכי מכין את שכיתי: ילמד למד מלעת קוכו לאהוב את הבריות כל הניה ונבעות כגון תבור וכרמל שבאו שם כלכתיב למשת תכנון הניה נבוכים.

ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ישעיה י
ראוי לגדעו כאשרה כתיב הכא ורמי הקומה גדועים וכתיב התם ואשריהם תגדעון, ואמר לביים ז
רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נגער ישעיה כו
שנאמר הקיצו ורננו שוכני עפר שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכני עפר מי שנעשה שוכן לעפר בחייו, ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת תהלים קלח
עליו שנאמר כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע דרש רב עוירא ואי תימא רבי אלעזר בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל הקב"ה אינו כן גבוה ורואה את השפל שנאמ' כי רם ה' ושפל יראה,

פירוש כלשון גדע ושרש לחדיו כלשון שכיך לשרש לחכיה כלכתיב ולכלתם את שמם: ככעב מקין כתחיית המתים: שוכני עפר לא כלחיך לשתתע על כל המתים. שוכן לעפר משפיל עכמו על לעפר. מיללת מקוכבת: וגבוה ממרחק יידע ליעקב לקרוב כי רם ה' ושפל יכלה וגבוה ממרחק יידע וגבוה ממרחק מקוב שתבא עליו קטוכעבות ימים רבים: יידע שכיקה מתלוכבת ומשתברת עליו כמו ויידע אלמכותיו. ויידע כהם אבות טובות יידע כחביא למעלה לטוב שכר. רואה את הגבוה לקרבו ולהשתלל עמו ומשוב בעיניו כמו ככבוה כתלבה בראשיתה לחיתי לאותיכם כתתי שיבי לקרבם ולאהבם.

אמר רב חסדא אמ' מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו: ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנאמר מלשני בסתר רעהו, אמר רבי אלכנדרי כל מי שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעא עוכרתו שנאמ' והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעא עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית דם על אחת כמה וכמה, אמר רב חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית, אמר רב הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כסאסא לשבלתא, אמר רבא בשמת'

מאן דאית ביה ובשמת' מאן דלית ביה: אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרא מאי דכתיב ביה תועבת ה' כל גבה לב, משלי יו

פירוש ואיכ' למתני לה למספרי לשון הרע משו' דכיסים דקר' מלשני כסת'ונ' כוס' קימע' שעכרתו טוכעבו' קלה עוכרתו ומלכלתו. והכיסים נמי הכוס דקרי לשלל לשתתני כספלים וכלכלים לקטיות כוס ספלים ונו' כי לית לשולם לריב ונמר על לותן הספלים בעין כגנו קבפתי ולכלו ונמר דכיכו כליתי ולכפלהו ונמר טרף כיב ספתים ונת' לכל הכשני שלים ספלים וכלכלי' כיס כגרש כים המשלין ונרש רפש ועיט לספתיו מכיב. כמה רביעיות לוג של מים למו רולין בו. סרוק קימעא שוכרתו עוכרת לת מימיו: לפם שלין בו ללא רביעית לפל שכרביעית פם הוא שלין בו שיעור שיעבו חכמים לכלכ למשם מפיכי שכרביעית פם מטעא כלכל מפני שהיא כפש וקריב ביה על כפש מת לית יכא לפל מסמוכה כשמיכת מסקל קטן הוא וכייכו שוכלא כלו כרך שיהא בו מעט גלוח שלא יהיו קלי רפש מסתולגין בו ויהיו לכר מתקבלין עליה על כרחן ומעטרת ליה כפשם המעטרת לשבולת גסות מעט כלה וקונבת לו לתת מעטרתו כפשם המעטרת לשבולת: בשמת' דלית ביה גסות הרוח שלא שוכרתו ובשמת' ללית בי' שוכת' לפי שלין בכי עיבו ילפין ממכו ולין בו כח להוכיחם. לא מיכה ולא מקבתה לא יחשוך לפם שלא בטלה ולא כמקבתה: למי זוטר מ"ל ביה קרא תועבת ה' כל גבה לב.

אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אלא ישעיה פ ו
אם כן משים עצמו כבשר שנאמר והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר ל להשתחות לפני אמר ה', אמר רבי זירא בשר כתיב ביה ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא, אמר רבי יוחנן אדם אפר דם מרה, בשר בושה סרוחה רמה: ואיכא דאמרי בושה שאול רמה דכתיב בש"ן: אמר רב אשי ויקרא ז ד
כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נפחזת שנא' ולשאת ישעיה ב
ולספחת ואין שאת אלא גבהות שנאמר ועל ההרים הרמים ועל הגבעות הנשאות ואין ספחת אלא טפילה שנאמר ואמר ספחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת סנהדרין לח ב
לחם: אמר רבי יהושע בן לוי בוא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח שבזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מקריב מנחה שכר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמ' לב נשבר ונדכה תהלים כו
אלהים לא תבזה, סם

פי כבשר שהוא רך ולא כלכן שהוא קשה: להשתחוות להתפלל לותם שהם כבשר יכולו ויתפללו כי הם כמוני לפני לכל נמי הכוח לא יכולו: כשר כתי' כיב וכפף לו כשר כי יהיה בו נשוכו שתין וכרך לא לם כי יהיה כשר כשרו. כנגד נלעגת כי תהיה כלשם לא כתי' וכרפא כתל מיכייהו לפי דרכך שתה למד שמי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להתרפו מיסורין הבאין' עליו לכל מי שהוא קשה כלשהו אין רפואה להתרפות לכוח קימעא עוכרתו. לשם לתת בקרן שתו לשם שהו שתה לם מרה כלו כולו הכל לכך לא יתנשא

מדה היא למלומית מדה היוצאת מן המכיסה שכבכד ומתגברת
בלשם הכל לפי הקלקוס ושיטי העתים ולפי המלכל שלוכל ועל
ידיה בלין מלאים וכנעים ומכלוכות ים שקרויה בדברי הכופלים
מדה שקולה ויש שקרויה מלה מלומה: שלוש מקום שלוש ביתו: מדה
ויפקדת מתמעטו מחשיטותו וכעשה פחות בלכסים: ולשלח
ולספקת עני שמכשה לת עצמו בא לידי ספקת שליכו עקר בלכסי
שלש כספה וטפל: שלש טפילה לכך שליכו קשוב לעצמו ומיטפל
לאחרים: שמאחי בא לספרי כא בנוילת בית עלי משתעי קלף
לעתיד בלכסים גדולים לאחרים שיוציאו לת בלכסי זכרך מגדולתם
ויצטרכו לבקש מהם לאוספם ולשלקטם אצלם: שלש לאחד הכהוכות
שלש המשמרות. שכר שולה בידו ושלש שכר קרבן לאחר. זכרי
כל הזכרים בחשמע.

ואמר רבי יהושע בן לוי כל השם אורחותיו
בעולם הזה זוכה ורואה בישועתו של
פס הקב"ה שנאמר ושם דרך אראנו בישע אלהי׳ אל תיקרי בישעו
ושם אלא ושם

פירוש שמש לורחותיו מחשב שבשל מנוח כשנל שכרש
על מנוח. בשל שלוא ראשון ושלישי בשפיטת

תנו רבנן אומרים לפניה דברי הגדה ומעשים
שאירעו בכתובים הראשונים כנון אשר
תוס טו חכמים ינידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש
מה היה בסופו זכה וירש חיי העולם הבא ראובן הודה
ולא בוש מה היה בסופו זכה וירש חיי העולם הבא ומה
שכרן מה שכרן כדקא אמרי׳ אלא מה שכרן בעולם הזה
פס להם לברם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם׳ בשלמא
כלעיל לב יהודה אשכחן דאודי דכתיב ויכר יהודה ויאמר צדקה
ממני אלא ראובן מנא לן דהודה דאר׳ שמוא בר נחמני
לכנים לג אר׳ יונתן מ״ר יחי׳ ראובן ואל ימות ויהי מתי ויארת ליהודה כל
אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה
מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש רחמים אמר
לפניו רבש״ע מי גרם לראובן שיודה יהודה ויאת ל
ליהודה מיד שמע ה׳ קול יהודה על איבריה לשפא ולא
הוו קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ועמו תביאנו
לא הוה קא ידע למשקל ולמיטרח בשמעתא אדיו רב
לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא
ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה אודי כי היכי דלא
תשרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי והאמר רב
ששת חציף עלי מאן דפריש חטאיה כי היכי דלא
לחשדי אחוה בהדיה׳

פירוש בכתובים הקלסוכים בלבבים הכתובים בתיבת
שפעמו כימים הקלסוכים כנון קנדק זו שמש
מכתים יש לו ויולו על מטלתם. ולא כמלו שכש מלבותם ומי
ן לוכן כמעשה בלהם כלקמן ויקולם במעשה תמר בלקח
ממני למש לבלש בתיב הלקן. יקולם זכה למלכות בתוספתא
דבכות לוכן בטל חלק תחלה בעבר הירדן. ולא עבר זר
בתוכם. לכש לכי תבחמת לימתי לא עבר זר בתוכם בשקל
משה לבכלם. יקי לוכן ולא ימות ויהי ליקודם אין לך

משנה במדה שאדם מודד בה מודדין לו היא
קשטה את עצמה לעבירה המקום
מנוולה היא נלתה את עצמה לעבירה המקו׳גלה עליה׳
הירך התחילה בעבירה תחלה ואחר כך הבטן לפי׳
תלק׳הירך תחלה ואח׳כך הבטן ושאר הגוף לא פלט׳
גמ׳ אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטיל במדה
לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיום שחרב
בית המקדש אף על גב שבטלה סנהדרי גדולה ארבע
מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא
בטלו׳ מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה
דורסתו׳ מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או
נחש מכישו׳ מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או
ליסטין באין עליו׳ מי שנתחייב חנק או טובע בנהר
או מת בסרונכי׳

תניא היה רבי מאיר אומ׳מנין שבמדה שאדם
מודד בה מודדין לו שנאמר בסאסאה
בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות אפילו
תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רבע וחצי רבע תומן
ועוכלא תל כל סאון סואן ברעש ומנין שכל פרוטה
ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול תלמוד לומר אחד
לאחר למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה ש
שמדדה בה מדדו לה היא עמד׳ על פתח ביתה ליראו׳
לו לפי׳כהן מעמידה בשער ניקנור ומראה קלונה לכל
היא פרסה לו סודרין נאים על ראשה לפי׳כהן נוטל
כיפה שעל ראשה ומניחו תחת רגליה היא קשטה לו
פניה לפיכך פניה מוריקות היא כחלה לו עיניה לפיכך
עיניה בולטות היא קלעה לו את שערה לפיכך כהן

כותב

המקנא פרק ראשון

מותר את שערה היא הראת לו באצבעותיה לפיכך צפורנית נושרות היא חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל מצרי וקושר למעלה מדריסה, היא פשטה לו יריכה לפיכך יריכה נופלת היא קבלתו על כריסה לפיכך כריסה צבה היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה היא השקתו יין משובח בכוסות משובחין לפיכך כהן משקה אותה טים המרים במקדה של חרס היא עשתה בסתר וישב מרום משים בה פנים שנאמר ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים דבר אחר היא עשתה בסתר המקום פירסם בגלוי שנ' תכסה שנאה במשאו תגל רעתו בקה,

פירוש יכן התחילה בעבירה כגון לשמש כיכת כהנת תחלה בקיבוב כשר לפיכך תלקה כיכך תחלה לקלל אותה לכתיב בתת ה' את יכיכך כופלת. לעג למלא עגמת בעיל שפקדו ל' מיתות כ"ד במלא לא בעיל שמודלין להם לעוברים עבירה במלא שמתקיימין בה ומתים בלונתא לותה מיתה. לאמר רב יוסף תלמוד לקאמר לאמר רב יוסף כמי בעלמא וכן תני וכו' דין לרכיב מיתות דין שמים שהיו לונתן. כופל מן הנה לומיל לסקילה לתכן בית הסקילה היה נסוב שתי קומות לאחד מן העליים כלולוסתו וכו'. היה לוכסתו לכי לוכסתו בנסרכין ומפילו לארץ ונם זה לומה לכסקל: כחש מכישו והלם שוכתו: כמשר למלכות ומית המלכות מתיזין את רגשו בסייף והרג כמי סייף הוא כלאמיכין בסכהלין: סכוכבי נון מלט וקוא מולי בגרופו: בסקסלה בתוך לותה סלה עגמה בשלתה מעלה לאכזון תביבה. ואין לי אלא סלה כלומר עביבה תביבה מני סלה תני וקו להיימו שלשה קנין: תומן ושכלה משקלות קטנות הן ושיעורן מפרש בגמרא בבבא בתרא בהמוכר את הספינה. ומכין שכל פרוטה וכו' לף על פי שלא כפירש מתכו פעם לשקוה ושכיה לא ויתרו לו עליהן אלא מנכפין לותן לו למשקון. ליכות לו פרכבה לכנדו. כפה נעיף. פניה מוריקו, הכי תנן לקמן ליכה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות. הלילת לו בלעבעותיה רמזה לו לכה אלכה. מלכל בהמה שניים. במקדש של חרס פחות וחגוכה שכבוסות. שם בה פניה פכלי להפריע ממכה. ושמתי את פני וכתתי את פני בולן לשון פוכה לכי מכל עפקי ושפקני בהם: תכשה שכלה במשקון המכשה לכל השכלוי למקום: במשקון במחשך.

ובי מאחר דנ"ל מאח"ל אח"ל למצ"ח חשבון כי כל סאון סואן ברעש למה לי לכמדה ומאחר דנ"ל מכי כל סאון סואן ברעש בסאסאה בשלח' תריבנ' למה לי לכדר' חנינא בר פפא דאמ"ר חנינ' בר פפא אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה, איני והא אמר רבה שלשה כוסות האמורים במצרים למה אחד ששתתה כימי משה ואחד ששתתה בימי פרעה נכה ואחד שעתידה לשתות עם חברותיה וכי תימא הנך אזדו והני אחריני נינהו והתניא אמר רבי יהודה מנימן נר המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא אם מנימן נר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבי חנינא בר פפא אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן המלך עד שעה שילוחו שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה, אמימר מתני לה להא דרבי חנינא בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אני ה' לא שניתי לא הכיתי אומה ושניתי בה ואתם בני יעקב לא כליתם דכתיב חצי אכלה בם חצי כלין והם אינן כלין, אמר רב המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר במלאת

ספקו יצר לו: עד כאן פרק יש בערכין.

פירוש כי כל סלון שבא ללמדנו שלא ענישות קטנות כפרעון ממכו. למה לי מלאת לאחת כפקד לכמלא ללמדנו שכמלא שמודל מודלין לו הפרשון מעין החטא שילוחה לכודא מן השלא. שלשה טוסות כחלומו של אב המשקי כימי פרעה ככה לבא כטובא כלכך מלך בכל להטו את ארץ מנרים עם מכרותיה ליומות המשים שלמח לא כטרדה כמכה רשטוכה. וכי תימא הכך אזלו הרשטוכים כלו כולם ואלו מאומות אחרות היו שבתיטבו בארץ ונכרים. מנכי רשטון הוא שנאמר כתניא: לשים שבתיטבו בארץ ונכרים שכייה בתניות מנכרית ונר מנכי שתהא שכייה לנירות כלי שיהא בן נכי שלישי ואלו ליטא את ישראל לכתיב נכים תשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שלא הייתי משיח לנכי מנכרית רשטוכה היה נכו שכי מנד הלא ואתכיכן ביניהות ובקדושין להם הלך אחר פסולן שלמח עליין מנכריים הם ואלו שלא לומות מותרין בקהל מיד. ומכיתין לית ליה הא לאתכיכן בנכרות שהעתוכים והחותכים והמנכים מותרין שכבר עלה בכתיב ובלבל את כל הלומות והכי כתי כתני בתריה דהך מלתא בתוספתא לקדושין. אמר ליה רבי עקיבא מיכיתין תנינת שכבר עלה בכתיב וכו'. אלא מן המקרא הזה. אני כלים מכיתי כלות בחלוקת בפקו כל בנוכו. יבא לו תבוזתו נכה.

דרש רבי חיננא בר פפא מאי דכתיב רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה את תיקרי נאוה תהלה אל נוה תהלה זה דוד ומשה שלא שלמו שונאיהם במעשי ידיהם דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון ננגז אהל מועד קרסיו קרשיו בריחיו ועמודיו ואדניו, היכא אמר רב הסדא אמר אבימי תחת מחלות של היכל,

פירוש אלא כוכ שהלך על עסקי כוכ כתיב שכבו יהללוהו אלא שלא שלטו שוכליהם וכו' להיות כהכין מהם. לוד לכתיב טבעו בארץ טעניה לעיל מיכ ה כתיב חסד ה' להסתית חיית בת ניון ועלה כתיב טבעו בארץ טעניה וחנוטת ניון היא עיר לוד וכיון כלכתיב בכפר שחוקלי וכתכלי ניים כיתי בלקיהו טבעו ללתית הסעריס שהיו של כחשת או של כסף וזהב כלי אלא ישלוט לוכים ועניים ואכיים לא כשלו לתם.

תנו רבנן סוטה נתנה עיניה במי שאינו שלה מה שבקשה לא ניתן לה מה שבידה נטלו ממנה וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו בכתי ש

שאינו שלו מה שביקש לא ניתן לו מה שבידו נטלו
ממנו אמר הב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה
ברכות ג וחיה עכשו ארור יהיה מכל הבהמה ומכל חית השדה
אני אמרתי ילך בקומה זקופה עכשו על גחונו ילך אני
אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשו ועפר יאכל הוא
סס אמר אהרוג אדם וישא את חוה לפיכך ואיבה אשית
בינך ובית האשה ובין זרעך ובין זרעה, וכן מצינו
בקין וקרח ורואג ואתיתפל וניחוי ואבשלום וארנידה
ועזיה והמן שנתנו עיניהם במה שאינו שלהם מה ש
שבקשו לא ניתן להם מה שהיה בידם נטלו מהם,

פירוש מה שביקשה לא ניתן לה שתסובב לבועל:

משנה שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו
פלשתים את עיניו שנאמר ויאחזוהו
פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתגאה בשערו
לפיכך נתלה בשערו ולפי שבא על עשר פילגשי אביו
שמואל ב יח לפיכך נתנו בו עשר לונביורת שנאמר ויסבו עשרה
נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום ולפי שגנב
שלש גנבות לב אביו ולב ב"ד ולב כל ישראל לפיכך
נתקעו בו שלשה שבטים שנאמר ויקח יואב שלשה
סס שבטים בידו ויתקעם בלב אבשלום עודנו חי בלב
האלה,

מיכה ז יד **תנו** רבנן שמשון בעיניו מרד שנאמר ויאמר
שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא
ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר
סס יא יג ויאחזוהו פלשתי׳ וינקרו את עיניו איני והא כתיב ואביו
ואמו לא ידעו כי מה׳ הוא כי תואנ׳ הוא מבקש מפלשתי׳
כי אזל מיהא בתר ישרות עיניו אול: תניא רבי אומר
שמשון תחלת קלקולו בעזה לפי׳ לקה בעזה תחלה
סס יא תחלת קלקולו בעזה דכתיב וירד שמשון עזתה וירא
שם אשה זונה לפיכך לקה בעזה דכתיב ויאחזוהו פ

פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו תמנתה והכתיב
סס יד וירד שמשון תמנתה וירא שם אשה זונה בתמנת׳ תחלת
קלקולו מיהא בעזה הוה׳

פירוש שמשון הלך לחקר עיניו כדילוף לקטן על עסק
פלגשי אביו כדכתיב בספר שמואל ויבזוז עסק
בשים פלגשים לשמור בית לובניות מכיות׳ לב לבניו ולב בית
דין לכתיב לבבה כף ושלבמה לת כדכי וכתיב ולת לבשלום בלבו
מלחים לים קרואים והולכין לתומם ולמדיכין בסוטה יכושלמית
קרואים מלוד שעל ידי מכות לוד בלבו עמו למד ליה כתוב לי
סילבו עמי לותן שבים לבשים שלחבר וכתב לו וכיה מרלה חותמו
של לוד לשבים והולכין לחכיו וכן לשבים לחכי׳ על שביבם מלחי׳
וכילן דלשני בבלדלות כדי לב לבניו ולב בית דין: לב לבשי
ישראל כדכתיב ויהי בקרב לים להשתחוות לו וכתיב מי ישימני
שופט בלרן וכתיב ויעבב לבשלום לת לב לבשי ישראל: בשביו
מרד על ידי עיניו מרד בבולו׳ כי מה׳ הוא שבשק בלותה לשב
כדי להתגברות בפלשתים: וכתיב וירד שמשון תמבתה וירא שם
לשה מבכות פלשתים ותיטב בעיניו שמשון ותעשה של זו תמבת
קדם לזו שבעזה: תחלת קלקולו מיהא בעזה הוה דקקוק
לתמבת ללו קלקולו הוא טלי הלי שלקקה לו לשה ולא בא עליה
בזכות׳

וידי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה
דלילה׳ תנא רבי אומר אלמלא לא
נקרא שמה דלילה ראויה היתה שתקרא דלילה ד
דלדלה כחו דלדלה לבו דלדלה מעשיו׳ דלדלה
כחו דכתיב ויסר כחו מעליו דלדלה לבו דכתיב ותרא
סס דלילה כי הניד לה את כל לבו׳ דלדלה מעשיו
סס דאסתלקה שכינה הימנו דכתיב והוא לא ידע כי ה׳ סר
סס מעליו׳ והתרא דלילה כי הניד לה את כל לבו מנא
ידעה אמר רבי חנן אמר רבי ניכרין דברי אמת׳ אביי
אמר ידעה באותו צדוק הדלא מפיק שם שמים לבטלה
סס כיון דאמר לה כי נזיר אלהים אני אמרה השתא ודאי
סס קושטא קאמר׳ ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים
ותאל לצהו ותקצר נפשו למות מאי ותאל לצהו אמר רבי
יצחק דבי רבי אמי בשעת גמר ביאה נשמטת מתחתיו׳
סס יג ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל
טמא מאי כל טמא אמר רבי יצחק דבי רבי אמי דברים
סס יג האסורים לנזיר ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי
ויצאו ממנו מים וישת אמר רבי יצחק דבי רבי אמי הוא
נתאוה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו בדבר טמא׳

פירוש שלילה שקדק כתו לבבי הר שבלבלו: מבלי
ידעה ולא כתה כוביס לאמר לה קודש לבן
ומבשתו שקרן: כיבדים לבבי לאת מתבללים ומיושבין דבבי
לאת ולבוביס על לפביכם לשתה שעבו גדול ולא היה שותה יין
והביבה שהלבדים לשלבוביס שלא שבלבל זה היה בחו גדול
לאת בן: ותלבחו לשון דוחק ומבוקה: בשעת גמר ביאה
תלות שלם מרובה: דבדים הלבוביין לבזיר משרת עבדים בין
בזיר שעבד בחים ויש בהם טעם יין ולא בפקק מבל לאשר
ישמש מבפ"יין. מבחש מקום קבישות הבן. לוה לדבר טמא
ליסא

ותחל רוה"ל לפעמו במחנה דן אמר ר' אחא ברבי חנינא אותו היום חלה נבואתו של יעקב אבינו דכתיב יהי דן נחש עלי דרך, לפעמו אמ' רבי יצחק רבי רבי אמי מלמד שהיתה רוח הקדש מ מקשקשת לפניו כזוג כתיב הכא לפעמו וכתיב התם פעמון וזהב ורמון: בין צרעה ובין אשתאול אמר רבי אסי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרן ש שמשון וטחנן זה בזה, והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים אמר רבי אחא בר חנינא הוחלה שבועתו של אבימלך שנאמר אם תשקור לי ולניני ולנכדי, ויגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו אמר רב יהודה אמר רב שברכו באמתו אמתו בבני אדם וזרעו כנחל שוטף,

פירוש רוה"ק נבואה בשרת על יעקב. מקשקשת לפניו לשון כפתור וכלה. רוה"ק בשרתו על אבימלך וניטלה לשון לא יחל לנכדו לפי שהם עתידים על השבועה תחלה. כמה נכנו כל נכדה שנתקיים הוא לשון ריבוי לכל המתנכה ומנוי ט שונא ומה נכדה כמנין טו לא כמנין שוטר בשמשון: שנכנו בחמתו לישות זכינו בנחל שוטף בחמ שנתחזק כתנך.

ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים אמר רב יהודה אמר רב אמ' שמשון לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם זכור לי עשרים ושתים שנה ששפטתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום,

פירוש נקם אחת משתי עיני כדכם אחד לשנו של עולם תן לי שכר שיהי לחד בשלם הזה. ושכר עיני אחרת תהא שמורה לי ומתוקנת לעתיד לבא.

וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים, מאי שנא שועלים אמר ר' אייבו בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא אמר שמשון יבא שועל שחזר לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו משבועתן, תניא אמר רבי שמעון החסיד בין כתפיו של שמשון ששים אמה היה שנאמר וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחוז בדלתות שער העיר ובשתי ה המזוזות ויסעם עם הבריח וישם על כתפיו, תנא אין דלתות עזה פחותות משלשים אמה: ויהי טוחן בבית האסורים אמר רבי יוחנן אין טחינה אלא לשון עבירה וכן הוא אומר תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרים מלמד שכל אחד ואחד הביא לו אשתו כדי שתתעבר ממנו אמ' רב פפא היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא חמרא קמי רפוקא גריוא דובלא, ואמר רבי יוחנן כל המזנה אשתו מזנה עליו שנאמ' אם נפתה לבי על אשה

ועל פתח רעי ארבתי תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרי והיינו דאמרי אינשי איהו בי קרי ואיתתיה בי בוציני, מנלך פ"ק,

פירוש שמוזל לחמוליון כשנדין לותו ליכו מרחיק לכבוד חלף מוזל עקלקלות: שעב העיל בשבועי עזה משתבו קרח על כתיפיו כשישב כתיפיו. קחי לשתי מחרת מחרת לפני כל חדש מכילין מה שרגיל בו לפני שותה יין מכילים יין: קחי רפוקא נריוא לזובלי לפני טובל לחמה ומוכר בגבית שרגיל לאכול יבק מכילין לו של חלח יבק. לובלא מין יבק הוא קרי וטוניכי מין לחמל הוא חלח שלנו גדולים וחלנו קטנים כלומר כמה שהוא עסוק היה עסוק.

ואמר רבי יוחנן שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים שנאמר דן ידין עמו כאחד, ואמר רבי יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא שנ' כי שמש ומגן ה' אלהים אלא מעתה לא יחזק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הב"ה מגן על כל העול"ם כולו אף שמשון הגין בדורו על ישר', ואמר רבי יוחנן בלעם חיגר ברגליו אחת היה שנאמר וילך שפי שמשון חיגר בשתי רגליו שנאמר שפיפון על אורח,

פירוש כלחל כיפולו של שלש שעט נדק. שמם לשון חומה כמו ושמתי כלכל שמשותיך. על שמו של הקב"ה משמע שכיכה כשמו של הקב"ה ממש. מעין שמו שמן של הקב"ה ממש שם ממש לגלח מגן ומגיל. שפי שולטין כמו לשם שפיפון שפיפת כחולה. שפיפון שפיפת כחולה.

תנו רבנן חמש נבראו מעין דוגמא של מעלה וכלן לקו בהן שמשון בכחו שאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיהו בעיניו אסא ברגליו, שמשון בכחו דכתיב ויסר כחו מעליו, שאול בצוארו דכתיב ויקח שאול את החרב ויפול עליה, אבשלום בשערו דכתיב ויחזק ראשו באלה צדקיהו בעיניו דכתיב ואת עיני צדקיהו עור, אסא ברגליו דכתיב ויהי לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמ' רב שאחזו פודגרא מהלכין פרק נגחך הדין. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי פודגרא אמר ליה כמחט בבשר חי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חייש בידה ואיכא דאמרי מרביה שמיע ליה ואיכא דאמרי סוד ה' ליריאיו ובריתו להודיעם, דרש רבא מפני מה נענש המלך אסא מפני שעשה אנגרי בתלמידי חכמים שנא' והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה אמ' רב אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתו,

פירוש מעין לונעת כשתנו מן התחתונים לתפארת. ויסר כחו לא מייתי ליה אלא לטולן לקו. שאול בגרונו ונענה מכל העם משכמו ומעלה ויפול עליה בתקוס שהורגים נחש להשיכו בגרונו. נדקיה בעיניו לא ילעגו מכלן לכשתבה לשכח וכן לפתי כרגליו אלא כך שמיע מרבו. פודגרא שם חולי שלקוו כרגליו וקורין פודגרא. כעגם לפתי לחלות.

לכנריח עטולת המלך · משמיע את כל יקולה הזעיקן ויעלו
את לכבי הכמה שהיה מלך ישראל נוכח עליו כיצד לבלתי תת
יונח וכו׳ לשלח · לשלוח מתן שכתוב בו נקי יהיה לביתו ·

סופטים יד כתיב וירד שמשון תמנתה וכתיב הנה חמיך
בראשית לח עולה תמנתה אמר רבי אלעזר שמשון
שנתגנה בה כתיב ביה וירידה יהודה שנתעלה בה כתיב
ביה ועלייה · רבי שמואל בר נחמני אמר תרתי תמנת
הוו חדא בירידה וחדא בעלייה רב פפא אמ׳ חדא תמנת
הואי דאתי מהאי גיסא ירידה דאתי מהאי גיסא עלייה

שם כגון וורדיניא וביבארי ושוקא דנרש · ותשב בפתח
עינים אמר רבי אלסכנדראי מלמד שהלכה וישבה לה
בפתחו של אברהם אבינו מקום שכל עינים מצפות
לראותה רבי יוחנן אמר מקום ששמו עינים וכן הוא
יחזקאל טו אומר תפות והעינם רבי שמואל בר נחמני אמר שנתנה
עינים לדבריה כשתבעה אמר לה שמא גויה את אמרה
ליה גיורת אני שמא אשת איש את אמרה לידה פנויה
אני שמא קיבל בידך אביך קידושין יתומה אני שמא ט
טמאה את טהורה אני ·

פירוש כתיב וירד שמשון תמנתה ולמטן תמנת בניהם
וכתיב עולה תמנתה ולמטן עלייה היה ושמשון
ויקולק תרוייהו בלשון יפה כך הוו · שבתגבה בה שבשם שם לשם
מבכות פלשתי הלמטורות לו יקולק בתעלה בה שמשם כולהו פרץ
וזרח שהעמידו מלכים וכתיבי ביה בראשי דלתי מקלי ניסא שהיתה
יושבת בתמנתא שיפוע ההר הבא לה מרחש הכה יופי והבא לה
מרגלי הכה עולה כגון וורדיניא וביבארי וכרם עייר׳ כן היושבו
בשיפולי ההרים · מצפות לו לאותה שהיו רגלין להתקבל שם ולגלן
והיה מכיר עליהן · שהתנה עיכי לדבריה לזונתך ופתחי התר היתה
כותבת לענותה שלין יבניה בלבך · ניורת לאי ולאיכי עוכלת עז
שליכי רלויה לו · שבויה לאי ולויה לכל לשם · יתומה לאי
ויהייתי קטנה ושליכי לתי ולתי ולין כשוקי לעב ולאוכן כשוקין
ליאכר עליו משום כלתי לילין זכות לשם ולתמים להשיה הקטנה
אלא היא זוכה בה כדכתיב את בתי כתתי לתים הזה לשמש ולבך
כבר׳ לאו בתו של שם היתה שהשבת ס׳ ליעקב כליס שבותיו של
שם ויעקב כבר היה יותר מבן קב שנה · שכוזה לאי מבלה ·

בראשית כח ויצא אשל בבאר שבע אמ׳ ריש לקיש שעשה
פרדס ונטע בו כל מיני מגדים רבי יהודה
ורבי נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק בשלמא
למאן דאמר פרדס היינו דכתיב ויטע אשל בבאר שבע
ואמר ריש לקיש שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים
דניאל יא אלא למאן דאמר פונדק מאי ויטע כדכתיב ויטע אהלי
בראשית כח אפדנו בין ימים להר צבי קדש : ויקרא שם בשם ה׳ אל
עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא
מלמד שהקריא אברהם שמו של הקבה בפה כל עובר
ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם
זכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם הודו וברכו
למי שאמר והיה העולם ·

פירוש

וכטיב בו לישבות בו עובדים ושבים · פוכלק
לנון לוכמי ולשון לשל כוטריקון קוף לכיולה
שתייה לוייה שהיה מלכיכן ומשקן לותם · ויטע לאהלי
לשלכו שפוק קוף בלכיולל על לשל המלכים · אלא ויקריא לשל
הכריות לקרוא בשם ה׳ אלהי של עולם : כיצד לשלח שאכלו
ושתו משלו ושמלין לברכו לשברך ולשל לשם וכי משלי לכלתם ·

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה שם לח
משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה
אמר רבי אלעזר שכסתה פניה בבית חמיה דאמר רבי
שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שצנועה
בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים מנלן
מתמר נביאים דכתיב חזון ישעיהו בן אמוץ מלכי׳ מדוד
ואמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ
ואמציה אחי הוו · היא מוצאת והיא שלוחה אל חמיה
היא מיתוצאת מיבעי אמר רבי אלעזר לאחר שנמצאו
סימניה בא סמאל וריחקן בא גבריאל וקרבן והיינו ד
דכתיב למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם אמ׳
רבי יוחנן לאחר שנתרחקו סימניה נעשית כיונה אלמתי
לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שמך ותם לכל · דבר
אחר מכתם שהיה מכתו תמה שנולד כשהוא מהול ·
דבר אחר מכתם כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי
שגדול ממנו ללמוד תורה כך בגדולתו הקטין עצמו
אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה · והיא שלחה אל
חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותימר ליה
מימר אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמ׳
רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה
אמר רבי יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחאי נוח לו לאדם
שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו
ברבים מ״ד מתמר · הכר נא אמר רבי חמא בר חנינא שם
בהכר בשר לאביו בהכר בשרוהו בהכר בשר הכר נא
הכתנת בנך היא אם לא בהכר בשרוהו הכר נא למי
ההותמת והפתילים הכר נא אין נא אלא לשון בקשה
אמרה לו בבקשה ממך הכר נא בוראך וכ׳ תעלי׳ עיניך
שם כוכה ולא כשה לשבוי ממני · ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר רב
חנין בר ביזנא אמ׳ רבי שמעון חסידא יוסף שקידש שם
שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של ה
תהלים כח הקדוש בה׳ דכתיב עדות ביהוסף שמו יהודה שקידש
שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הב״ה
כיון שיהודה ואומר צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה
את הצלת תמר ושני בניה מן האור חייך שאני מציל
בזכות ג׳ מבניך מן האור מאן נינהו חנניא מישאל עזריה
צדקה ממני מנא ידע יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו
כבושים · ולא יסף עוד לדעתה אמר שמואל סבא
חמוה דרב שמואל בר אמי ביון שידעה שוב לא פסק
ממנה כתיב הכא ולא יסף עוד לדעתה וכתי׳ התם קול
גדול ולא יסף ·

פירוש כי כסת פניה בגבית חמיה ולא ראה לאותה כל
הימים שגלמה בגביתו לפיכך לא הכיר בה:
לא שכבתה פניה בגבית חמיה והכי קאמר לעפ שהיה בלבו שהיה
תמר טועה היה בכך לומר לחברית היא שהרי תמר גבוהה היא.
לחון לכיר של יהודה ולחניה מלך יהודה לחי הוו ולחניה מזרע
לוד היה ולחון לחי וכניה היה לחלת כניהים כסוף מיכה. היה
מתוכחת מסמיע לשון הוצאה בעל כרחה היה מוכחת מסמיע לשון
מניחה: מיחים מותחות ופתילי ומטה שבח מחזיל שהוא סר של
לחוש. ולחקון כלי שתשרף ולא יגע לוד ממכה המכה את לחוש
בגיל חלח: יוכית חלה רחוקים על עסקי הרחקה שבעשו מיחים
רחוקים: לחוד מכתם לאותה שהיה רחויה ועומדת לנגוף ממכה
לוד: שהוא מך עביו. ותם תמים בלבכו: מכתו תחה מקום
מילה שהוא רחוי למכה היה תם ושלם שלא הוכרך לחסרו: דבר
לחר כשם שבקעמותו קולם שמלך כך בגדולתו לחר שמלך ולשון
מכתם שהיתה מכתו שלימה ותמימה מתחלתה ועד סופה לא כ
נחסרה עכותתה ולא כשתנית: היה שלחה וגו לחים חשר חלה
לו ולא שלחה לו לומר ממך לכי רחה ולכי חימכין חלך. ותימח
ליה מימר לשליח לחמור לו שממנו לכי רחה ולחו חימכין. ולא
יכלין וט וזו כוח היה לה ליסרף ולא תלכין פכיו לפיכך שלחה לו
כן עם יולה ויגלה הוא עצמו חת הלבר יגלה ואם לאו חשרף ולא
תגלה היא לחת הלבר. בהכר ביסר חת לכיו הלבר שבעטער בו
ובהכר ביסרוהו: מפי ידע שממנו היה מעוברת שמע לקי לחמרי
גלו עליה: ויחמר בת קול לחמרה. כעושים לבריס עלומים
שבגזרו מלפני שיגלו מזו מלכים ולו ליפשר לנגלת חלא יהודה
כלכתיב עוד לריס יהודה כעושי לבני סתרי נזירת מלך כמו בהלי
כעשי דקב"ה למה לך בעלמות נעי מזקיהו: כיון שידעה בה שהיה
נדקת ולשם שמים בתכוכה.

פיסקא אבשלום נתנאה בשערו וכו' תנו
רבנן אבשלום בשערו מרד שנאמר
שמואל ב יד ובאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד
שם מכף רגלו ועד קרקדו לא היה בו מום: ובגלחו את
ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו
וגלחו ושקל את שער ראשו מאתי' שקלי' באבן המלך'
תנא אבן אנשי טבריא ואנשי צפורי שוקלין כן'
שם יד לפיכך נתלה בשערו שנא' ויקרא אבשלום לפני עבדי
דוד ואבשלום רוכב על הפרד ובא הפרד תחת שובך
האלה הגדולה ויחזק ראשו באלה שקל ספסירא
בעא למיפסקיה'

תנא דבי רבי ישמעאל באותה שעה ראה גיהנם
שם שנבקעה מתחתיו' וירגו המלך ויעל על
עלית השער ויבך וכה אמ' בלכתו בני אבשלום בני בני
אבשלום מי יתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני'
שם והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני א
אבשלום אבשלום בני בני' הני תמניא זימני בני למה
שבעה דאסקיה משבעה מדורי דגיהנם אידך איכא
דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה ואיכא דאמרי דאתייה
שם לעלמא דאתי' ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את
מצבת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור
הזכיר שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה יד א

אבשלום עד היום הזה מאי לקח שלקח מקח רע ל
לעצמו' את מצבת אשר בעמק המלך אמר ר' חנינא
בר פפא בעצה עמוקה של מלכו של עולם שנא' הנני שם יב
מקים עליך רעה מביתך' כיוצא בדבר אתה אומר
וישלח חחו מעמק חברון אמר רבי חנינא בר פפא בעצה בראשית לז
עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון שנאמר ידוע שם טז
תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם' כי אמר אין לי
בן ולא הוו ליה בני והכתיב ויולדו לאבשלום שלשה שמואל ב יד
בנים ובת אחת ושמה תמר אמר רב יצחק בר אבדימי
שלא היה לו בן הגון למלכות' רב חסדא אמר גמירי
כל השורף תבואתו של חברו אינו מניח בן ליורשו
ואיהו קל"ל לדיואב דכתיב ויאמר אבשלום אל עבדיו (שמ"ב יד) שם
ראו חלקת השדה אשר ליואב אל ידי ולו שם שעורים
לכו והציתוה באש וכו'

פירוש מקץ ימים לימים מסכה לשכה שכזיב עולם
היה ומגלח ג' ליב חלפיים: דקריב ליסיה
לגבי נופיה שהיה רחשו מושלך כמוך מגופו וקרבו: שלקח מקח
רע לעצמו והק' קרא ואבשלום לקח השדה הזולת בחיין: וכב
לו לת מבנת שאר בניתק המלך שבה עמוקה של הק"ב שהוא מלך
שלם שגזר על דוד כן כמעשה לת שבנו הכני מקים הניב לאבשלו'
לותה עבה וקיימה: מבנת לבנו של הקב"ה לכתיב לעילם ה'
לבנך כבב בשמים ויקרא למבנת על שמו גרם לאותה רעה ש
שתקרא על שמו. ויקרא לה יד לאבשלום כך הוא בקרוי: וישלחהו
מעמק חברון ביוסף מעשני בשלמו יעקב אבל לחיו והיה תחלת
סיבת ירידת ישראל למנרים: שלו לותו נדיק הקבור בחברון זה
לחברם.

משנה וכן לענין הטובה מרי המתינה למשה
שעה אחת שנא' ותתצב אחותו מרחוק שמות ב
לפיכך נתעכבו לה כל ישראל שבעה ימים במדבר ש'
ותספר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע במדבר יב
עד האסף מרים' יוסף זכה לקבור את אביו אין באחיו
גדול מיוסף שנאמר ויעל יוסף לקבור את אביו מי לנו בראשית נ
גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה' משה זכה
בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל שנא' ויקח משה שמות יג
את עצמות יוסף עמו' מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק
בו אלא שכינה שנאמר ויקבר אותו בגיא: ולא על דברים לד ד
משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנאמר והלך ישעיה נח ח
לפניך צדקך כבוד ה' יאספך'

פירוש אין כאחיו גדול ממנו שהיה מלך הכי כתיב
שחלל שבקבר אכיו בגדולים וכה כתיב חללו
לו שבקבר הוא כן בגדולים דמי לנו לעניין כבוד קטרס ליקבר
בגדולים גדול מיוסף שלא כתעסק בו אלא משה שהוא גדול
ביסראל ואין ביסראל גדול ממנו הכי כתיב שחלל לקבור את
יוסף על ידי גדול כה חללו לו שאין לנו גדול בכבוד קטרס כתעסק
שלא כתעסק בו אלא הקב"ה.

מי דמי התם שעתא חדא הכא שבעה יומי אמר

אביי אימא ולענין הטובה אינו כן אמר ליה רבא והא
וכן לענין הטובה קתני אלא אמר רבא הכי קאמר וכן
לענין הטובה דכותה מדה ולעולם מדה טובה מרובה
ממדת פורענות, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה
יעשהלו, אמר רבי יצחק פסוק זה על שם שכינה
נאמ' ותתצב דכתי' ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם בפעם,
אחותו אמור לחכמה אחותי את: מרחוק מרחוק ה'
נראה לי, לדעה, כי אל דעות ה', מה, מה ה' אלהיך
שואל מעמך, יעשה, יעשה ה' לאדוני בית נאמן, לו,
ויקרא לו ה' שלום,

פירוש ליכן כן יתר ממה שהוא מולד מולדין לו,
לכותה מדה לונמל מלותו ענין ויהיו יותר
ממה שעשה משתלם לו למדה טובה מרובה כתשלומים מחדת
פורענות: למוד לומר כתיב שהיה הקב"ה ומפיו שנאמר כי ה'
יתן חכמה: יתפיו דשר ותלמוד

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את
יוסף, רב ושמואל חד אמר חדש ממש
וחד אמר שנתחדשו גזרותיו, מאן דאמר חדש ממש
דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזרותיו דלא כתיב
ויומת וימלך ומאי אשר לא ידע את יוסף דהודה דמי
כמאן דלא ידע ליה, ויאמר אל עמו הנה עם בני
ישראל רב ועצום ממנו, תנא הוא התחיל בעצה
תחלה שנאמר ויאמר אל עמו לפיכך לקה הוא תחלה
שנאמר ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים,
הבה נתחכמה לו, להם מיבעי ליה אמר רבי חמא
ברבי חנינא בואו ונתחכם למושיען של ישראל במה
נדונם נדונם באש כתיב כי באש ה' נשפט נדונם בחרב
ובחרבו את כל בשר בואו ונדונם במים שכבר נשבע
שאינו מביא מבול לעולם שנאמר כי מי נח זאת לי
אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ והם אינן
יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת
מביא אי נמי הוא אינו מביא אבל הם באים ונופלין
לתוך המים, וכן הוא אומר ומצרים נסים לקראתו
וינער ה' את מצרים בתוך הים והיינו דאמר רבי אלעזר
מאי דכתיב כי בדבר אשר זדו עליהם בקדרה שבישלו
בה נתבשלו, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
שר שה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו, בלעם
שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו
שברח זכו בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר ומשפחות
סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה
הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב, וכתיב ובני קיני
חותן משה, ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי
ליה אמר ר' אבא בר כהנא כארם שמקלל עצמו ותולה
קללתו באחרים, וישימו עליו שרי מסים על"ה מיבעי
ליה, תנא משום רבי אלעזר ברבי שמעון אמרו מלמד
שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד

משרבו שאמ' להן אסתניס אני אומר לו כלום אסתניס
אתה מפרעה, שרי מסים דבר שמשים לבנים, ילמען
ענותו בסבלותם למען ענותו לפרעה בסבלותם ד
דישראל, ויבן ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל חד
אמר שמסכנות את בעליהן וחד אמר שממסכנות את
בעליהן דאמר מר כל מי שעוסק בבנין מתמסכן, את
פיתום ואת רעמסס, רב ושמואל חד אמר פיתום שמה
ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון מתרוסס,
וחד אמר רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פיתום ש
שראשון ראשון פי תהום בולעו, וכאשר יענו אותו כן
ירבה וכן יפרוץ כן רבו וכן פרצו מיבעי ליה אמר רבי
שמעון בן לקיש רוח הקד' מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ,
ויקוצו מפני בני ישראל מלמד שהיו בעיניהם כקוצים,
ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך רבי אלעזר אומר
בפה רב רבי שמואל בר נחמני אמר בפירכא, וימררו
את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבני, ובכל עבודה
בשדה אמ' רבא בתחלה בחומר ובלבני, ולבסוף ובכל
עבודה בשדה, את כל עבודת אשר עבדו בהם בפרך
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שהיו מחלפין
מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמאן
דאמר התם בפה רך הכא ודאי בפירכא,

פירוש לשון כתיב ויומת מלך מנכיס וימלוך תמתיו
למלך. וכתמכם למושיעם כנקש לכו מכמך
לנגדו. כמה כלוכם שלש יוכל לכוכו בו שילבנו לכיכו שמולך
מלך כנגד מלך לכור המטל ולמכתי סלוס כי בקש ק' כשפט וכן
יסיב לכו נמול: כלוכם כמים כל הכן קילוד וע': שכשלו לשון
ויזל יעקב כזיד: בלותם ענש לכתחכמה לו: יוסבי יענן
תלמידי יענן לשם נדול כתוכה היה כדכתיב ויקרא יענן לשלמי
יסכשל שם כרך תבכבני כתוכה והכנית לת נמולי בתלמידים וע'
ויכל לשלים לת לשכר שלל: תרעתים תפרס נספרי שמשמש
תרועה מקר סיכי לש" תרעתים על שם שהיו יושבים בשערי
יכולם: שמעתים שמשמנו מנות לחכיהם לכנבי יוכלב בן רכב
משתני קרן וסס היו מכבי נניו שלו יתרו כלמפרס ולזיל המס
הקיכים: סוכתים על שם שיושבין בסוכות לכתיב וכשב בהלכי,
וקרי להו משפחות סופרים לפייכו שבהלדין וכן תרעתים זקני
שער: ועליכו מן הארץ תיכבי ליה יגרשוכו מן הארץ מלי ושלח
מן הארץ הלוקי שיבלו שוכיהם מלרנם הוקיל ויכלי מפכיסם
מלבן כתין דפוס שיושין כי הלבני שמחלקין לותי טיט ומלקיון
לותי והוק הלבכה: ותלו לפרעה לעליה קלי קרן ומיכיה סליק
ויחתוך לל עמו וע' הבה נתחכמה לו פן יכבה וע' ויסיפו עליו שרי
מסים למען עמותו בסבלותם וע'. לסתכים מפוכק ולימו יכול
לעשות מלאכה: שרי מסים לבר שמשי לילוי של שומה שמרבילן
ומשיתן לעבודה לותי המלכן שתלו לו היה ליפרעה לילוי של
פשתה לתכלחלכט כלינו. למען עמותו לפרעה בסבלותם
של ישראל יהו שכח לסטול: שמסכנות לת בעלי הן שעל ידי לותם
סעיפים ולותה הענוה כפשוטה מכיכו לשטוע כיס: שמסכנות
מלכלות כלכתיב ויכבדו לת מנכי ובסבל עבודה זו הוא לשיבע
להן ולפלי ליסכל לע' לשתר מר כל הישוק בנכין מתחסכן ומלן
לנגיש ליה מתנגם להן לנכ ושתוכל כתי לכל נכין של כל לשם.

מכבות פעמים שכופל הבנין ומחית: מחכבות שמכניע את
הקדם ליולי עניות לאחר מה ביכמות כל העוסק בבנין מתחסכן׳
לשון רמשון מתרוסם כשהיו טוכין קנת היה מתרוסם ונופל
ומוזרין וכוכין וקוץ כופל: פי תקוס בולעו כבלע נאכין: כוס
הקדם מכשרתן ליכראל ואומר למנכי׳ין מוציל לאחכם כן יכבה
תיוכ וכן יפרון׳ ויקוכו היה דומה להם כאלו עכיכים ונופן
מלאות קוכים בלאותן את יכראל פרין וכבין׳ נפה כך משכוס
בלבנים וכשכה על שקבעלוס בעבודה: בפירכא בשבכין קנף
ומתבים וחזקה: הבי נפסיכן בעבודה קשה׳ לאחר רבי שמואל
בר כאחכי לאחר רבי יוכתן שהיו מחליפין וכו׳ וזהו קשה שלא היו
בנילין ככך: ולמאן לאחר כאי בפרקא קאמ בפה כך: הלי בפרך
כתרא ולאי פירכא הוא לקה כתיב ויחמרו׳

דרש רבי עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים שבשעה שיוצאות לשאוב מים מזמן להם הקב"ה דגים קטנים בכדיהם ושואבות מחצה מים ומחצה דגי ובאות ושופתות שתי קדרות אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אותן אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותן וסכות אותם ומאכילות אותם ומשקות אותם ונזקקות להם בין שפתים שנאמר אם תשכבון בין שפתי׳ בשכר שתשכבון בין שפתים זכו ישראל לביזת מצרים שנא׳ כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ׳ וכיון שמתעברות באורת לבתיהן וכיון שמגיע זמן מולדיהן הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנ׳ תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך ושמה חבלה ילדתך׳ והקדוש ברוך הוא שלח מלאך מן השמי׳ ומנקר אותם ומשפר אותן כחיה זו שמשפרת את הולד שנאמר ורומלדותיך כיום הולדת אותך לא כרת שרך במים לא רחצת למשעי והמלח לא המלח והחתל לא החתלת ונותן להם שני עגולין אחר של דבש ואחד של שמן שנאמר ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור׳ וכיון שמכירין בהם המצריי׳ באין עליהם להורגן ונעשה נס ונבלעין בקרקע ומביאין שורי׳ וחורשי׳ על גבם שנ׳ על גבי חרשו חורשים ולאחר שהולכין מבצבצין ויוצאין כעשבי השדה שנא׳ רבבה כצמח השדה נתתיך וגו׳ ולאחר שמגדלין באין עדרים עדרים לבתיהם שנ׳ ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים אל תיקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים׳ וכשנגלה הקב"ה על הים הכירוהו

תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו׳

פירוש ושופתות כשתוסיפין לת הקדיר על גבי הכירה קרי ליה שפתיה׳ לחת של חמין לרמון דגלי כשגליהן בשלה בין שפתים בין תבני השדות תקוניות כבושים תכל גדול השדה גבוה תכלן ותביהו גבוה תכלן ותרין לחתני׳ יוכף ישראל יוכתן תתני׳ יבורתיך לבנית תתיני לתך׳ תבלתך לשון תכלי יולדה׳ תכקר תנקה׳ תשפר תימולין בלשון כתו שטיטין לתיבוקות לייפב את תיבריהן ולתקנן שביתקרין תביבר הלילה׳ לא כרת שרך לא היו לך תילדות לתתיך טבור הולד׳ למחבי להחליק הבשר כתו תלקת גולדיו שביעות׳ עיטלין בעין כבר

ענגל: בעשה להם כם בבבה כבמת השדה נגלים תן התיבן כבמת
השדה: ותבואי לבנית לתבן: תן הבירוהו שלשו שביבתו בבר׳

זה שלי שבילתיך בבר׳

ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות רב ושמואל חד אמר אשה ובתה וחד אמר בלה וחמותה מאן דאמר אשה ובתה יוכבד ומרי׳ ומאן דאמר כלה וחמותה יוכבד ואלישבע׳ תניא כמאן דאמר אשה ובתה דתניא שפרה זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולד׳ דבר אחר שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה לולד׳ דבר אחר שהיתה פועה ברוח הקדש ואומרת עתידה אימא שתלד בן שמושיע את ישראל׳

ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים׳ מאי אבנים אמר ר׳ יוחנן סימן גדול מסר להן איכא דאמרי כדכתיב ואורד בירת היוצר והנהו עושה מלאכה על האבנים מה יוצר זה ירד מכאן וירך מכאן וסדן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן וולד באמצע׳ ואיכא דאמרי בשעה שמכרעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים׳ אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחיה אמר רבי חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן להן מבעי ליה׳ אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שתבעץ לדבר עבירה ולא נתבעו׳ ותחיין את הילדי׳ תנא לא דיין שלא המיתו אלא שהיו מספקות להן מים ומזון׳ ותאמרנה המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה מאי חיות אילימא חיות ממש אטו חיה לא צריכה חיה אחריתי׳ אלא אמרו לו אומה זו כחיה נמשלה יהודה גור אריה יהודה׳ דן יהי דן נחש עלי דרך׳ נפתלי אילה שלוחה׳ ישששכר חמור גרם׳ יוסף בכור שורו הדר לו׳ בנימין זאב ישרף דכתי׳ ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך כפירים רבתה גוריה׳

פירוש שלישבע את עמיכדב לשטו של אהרן שהיתה פועה לולד שמשטשעת לותו כלדך שמשילין לתיבוק בלבים עבים לפתותו ולשעשעו: פועה זועקת כמו פציתיך היל לל כיולדה לצעקה: הנ וראיתם על האבנים לאחר רבי מכין סימן מסר להן בשעה שבועדת לילד ירכותיה מנטכות כאבנים: ל"ל על האבנים כלבתיב ואורד בית היוצר וגו׳ מה יוצר זה ירך מכאן וכו׳ סימן גדול שלא תטלמו לשום ותחכיטו ותאמר בשל היה זה לבם סימן של לידה ואת תעלומו ותהרגוהו: ל"ל לשכר קרי לתשבר האשה האבנים כלבתיב נבי יוצר בלי חרש האבנים ואשה כמי ליוצר לחיל: הדן עץ עב שעליו פוכב ויעלגל הביבי שקורין מטו"ם לעשותה כלשון הבלי לפי גללו וקטבו: סימן גדול מסר להם וראיתן על האבנים שם בן הוא שם תתן יכולות לילד ראיל: שם בן הוא שלא לילד שם ובבהמה: בן פניו למעה לאדץ כלדך תשמישו: בת פניה למעלה כדרך

תשמיסה

ראשי תיבות: רש"י

תשמישה והכי מפר בגמרא במסכת כלה: אליהן משמע על עסקי
כיסא לשון ויבא אליה: אתמייכה הוה ליה למיכתב ולא כתיב
את הילדים ותמייכה משמע שהיו מסיושת להמיינן שהיו טומכו
לותם בכתיפה ומגלגלות אותם. לי לימא חיות ממש מילדות כתיב
כמשלה וחיות השלה אינן נכיכות למילדות: לכתיב ביה כתיב
ביה מי שכתוב בו שכלך בשם בהמה וחיה הכי כתוב בו ושלין כתוב
בו הכי כתוב בכל כניסייתן יהל מה תלך לנהל לתך בכתפת ישר אלל
מגלגלים: שהילה את יגרו שהיו מסיעו לתעות עמהם שהושחרו
פניו שקבל עליו תעניות שהכה שיבבל מעצת מרגלים: שבעשה
לה כאב להתעסק בה בשותות ומזוכות הכריכין למולה: שתקע
את לבו לנהני שבשמים שלא לקיות בעצת מרגלים: שלאה מולה
ולבסוף בעצה שבתרפאת מהולליה וחזקה לתולאר פניט בעצה:
וכני שלאה וכניכי שלאה שבבית ובתרפאת משובחין היו לקיות
בית ונקב ולתבן. בית לתבואות מתקלקלות היו ביופים:
מולין לתבן לנהני שהיה מתוה למשכב כשים.

ויצו פרעה לכל עמו לאמר אמר רבי יוסי בר׳ חנינא אף על עמו גזר׳ ואמר רבי יוסי ברבי חנינ׳ שלש גזירות גזר בתחלה אם בן הוא והמתן אותו ואחר כך היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גזר׳

פירוש אף על עמו גזר לדעת רבי תנחומא יום שכולל משה למרו למצריכי לפרעה היום כולל מ
מושיבין על ישראל ואין לכם יולעים אם יקולי אם מצרי עמד וקבץ
כל עמו וקבץ משה ליתן לו כניס שכולליס היום וגזר אף על עמו
בתחלה והמתן לותי לא קושיב שומרים אלא סתם על המילדות.
תשליכוהו קושיב שומרין וקסדורין לדבר. ולבסוף אף על עמו
כלפרטיות וכיון שעבר היום ועליין כולין בלטענויות אלא לקח
העמידו קנזיקה על יום שקושלך ליאור.

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיכן הלך אמר רבי יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגרש את אשתו עמדו כולם וגרשו נשותיהם אמרה להן בתו אבא קשה גזרתך יותר משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעולם הזה אתה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא פרעה רשע הוא ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת אתה ודאי גזרתך מתקיימת שנאמר ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולם והחזירו נשותיהם, ויקח ויחזיר מיבעי ליה אמ׳ רבי יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניהם ומלאכי השרת אומרין אם הבנים שמחה, את בת לוי אפשר בת מאה ושלשים שנה היתה דאמר רבי חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בכנען ולידתה בין החומות שנאמר אשר ילדה אותה ללוי ממצרים לידת במצר׳ ואין הורתה במצרים וקרי

לשם שמים שבלך בתחיה לתרן ומשה ולקח לותם בליקים ורוב
בניס לומים לתחי לקח בבבל בתרה ניס כותלין: לישועת כלל
תשל לתמימות מחמת מלים היתה ישקקת כלל״ל כלעז: טוביס
כלה שמות בעלה שבלקח ושלקח מבוכה כשלשל כשים לשם כשולין
ובניס: ישר ושובב ולדלון שיסר לת עגמו מלטעות עם המרגלי
שבבב לת עגמו מעבתה לשון קבת השובבה יבלפית ומורדת ל
שלילדה ולכי כמי שקי ליה מכל בקלה לתכיכה על שתדר בעצת
מרגלים: שכילה לת יגרו שהיו מסיעו לתעות עמהם שהושחרו
פניו שקבל עליו תעניות שכבה שיבבל מעצת מרגלים: שבעשה
לה כאב להתעסק בה בשותות ומזוכות הכריכין למולה: שתקע
את לבו לנהני שבשמים שלא לקיות בעצת מרגלים: שלאה מולה
ולבסוף בעצה שבתרפאת מהולליה וחזקה לתולאר פניט בעצה:
וכני שלאה וכניכי שלאה שבבית ובתרפאת משובחין היו לקיות
בית ונקב ולתבן. בית לתבואות מתקלקלות היו ביופים:
מולין לתבן לנהני שהיה מתוה למשכב כשים.

ויצו פרעה לכל עמו לאמר אמר רבי יוסי בר׳ חנינא אף על עמו גזר׳ ואמר רבי יוסי ברבי חנינ׳ שלש גזירות גזר בתחלה אם בן הוא והמתן אותו ואחר כך היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גזר׳

פירוש אף על עמו גזר לדעת רבי תנחומא יום שכולל משה למרו למצריכי לפרעה היום כולל מ
מושיבין על ישראל ואין לכם יולעים אם יקולי אם מצרי עמד וקבץ
כל עמו וקבץ משה ליתן לו כניס שכולליס היום וגזר אף על עמו
בתחלה והמתן לותי לא קושיב שומרים אלא סתם על המילדות.
תשליכוהו קושיב שומרין וקסדורין לדבר. ולבסוף אף על עמו
כלפרטיות וכיון שעבר היום ועליין כולין בלטענויות אלא לקח
העמידו קנזיקה על יום שקושלך ליאור.

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיכן הלך אמר רבי יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגרש את אשתו עמדו כולם וגרשו נשותיהם אמרה להן בתו אבא קשה גזרתך יותר משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעולם הזה אתה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא פרעה רשע הוא ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת אתה ודאי גזרתך מתקיימת שנאמר ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולם והחזירו נשותיהם, ויקח ויחזיר מיבעי ליה אמ׳ רבי יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניהם ומלאכי השרת אומרין אם הבנים שמחה, את בת לוי אפשר בת מאה ושלשים שנה היתה דאמר רבי חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בכנען ולידתה בין החומות שנאמר אשר ילדה אותה ללוי ממצרים לידת במצר׳ ואין הורתה במצרים וקרי

לה בת אמר רבי יהודה בר ביזנא שנולדו בה סימני נערות׳

פירוש גדול הלוך וקיו ככל כשמעין לכביו: על הזכרים ועל הנקבות שלא יולדו לא זכר ולא נקבה: שלא נשלם הזה שהכולדים מתים ומוזכין ומיין לשלם הבא: לתה נזכיתה בעולם הזה ולעולם הבא שכיון שלין כולך לינו בא לעולם הבא: בת מלא ושלשים כלמברם וחזיל שכולך ביכילתן למבניס ויצילל בתעבבו שם מתים ועתר ומשכולך משם לא בתעבבו שלא שמוכים כלבתיב ומשם בן שמוכי שכה וע׳ בלבבם על פניה ולותה שכה ינלו כמנל שעבבו מיכילתן על שכולך משם קל וכשמזיב עתרם לת יוכבל ככר קיתה משובבת ממשם כלמליכין לקמן בשמעתי׳. לתמר רבי חמל בים כולבן זו יוכבל בפרטן של יולבי מבניתם לתה מוצל שבעים תבר לתל ובכללן לתה לומר הבלים מבניתם שבעים זו יוכבל שכשלימה תשטען בכביסתן לעיר: סימני כערות מזוה ליתי עלומים בלוזה בכעים ותלל פניס ופשטו הקמטין.

ותדר האשה ותלד בן והא הות מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא׳ אמר רבי יהודה בר ביזנא מקיש לידתה להורת׳ מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה׳

פירוש והל קוה מיעבכל ביה וכו׳ מקמי לילהלה כלבלמן מקיש לילתה וכו׳ לל בכתב הכיון זה שלא בצער בפיתקה של קוה בפתח לין שלה ושבר נזילות קבלתה לעבבון והכיון.

ותרא אותו כי טוב הוא תניא רבי מאיר אומר טוב שמו רבי יהודה אומר טוביה שמו רבי נחמיה אומר הגון היה לנביאות אחרי׳ אומרי׳ נולד כשהוא מהול והכמים אומרים בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב׳ והוא וכתיב התם וירא אלהים את האור כי טוב׳

ותצפנהו של שה ירחים דלא מנו לה אלא משעה דאהדרה והוה מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא׳ ולא יכלה עוד הצפינו ואמאי תצפניה ותיזל אלא כל היכא דשמעי מצראי דמיתלי׳ד ינוקא ממטו ינוקי ומעו׳ התם כי היכי דלישמע לקלייהו ונעוי בחדייהו דכתיב

אתון לנו שועלים שעלים קטנים מחבלים כרמים׳

פירוש הגון לכביולות לתה בכוח הקלם שעתיד לכבולה ותצפנהו שלשה ירחים שלשה מלמי יכלה להצפינו שלא הלטו המצריים לבכוק לתריס שלא לסוף ט׳ משהזיכה וקיל קוה מיעבכל ביה תלתא ירחי מעיקרא ומהכא בפקלן: לתתי תצפכים ותזיל מלמד שנפון בתפתיס קוה בלבתיב ותצפנהו מה יש לה ללוג: ותעו התם וטועלים את דלך תיכוך לנעוק לקול תיכוך מכילו: לתזו לנו שועלים את קול לומר לתי היס לתזו לנו שועלים הקטנים שהיו מחבלים כרמים שכרמים בהיותם בתלר בעשל הפרי קטן.

ותקח לו תבת גמא מאי שנא גמא אמר רבי אלעזר מכאן לצדיקים שממונ׳חביב עליהם יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהם בגזל׳ רבי שמואל בר נחמני אמר דבר רך שיעמוד בפני רך ובפני קשה: ותחמרה בחמר ובזפת תנא חמר מבפנים וזפת מבחוץ שלא יריח אותו צדיק ריח רע׳ ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור רבי אלעזר אומר יס סוף רבי שמואל בר נחמני אמר אגם כדכתיב קנה וסוף קמלו׳

פירוש שמביב עליהם ממוכס שלמיו מועטין ולף על פי שהיה משתמר עטו יותר בשל עבים קטים וחזקים: לבר לך בזה הוא משתמר יפה מן הכל לפי שהלבר הקשה כשהמים מוליכי׳ אותו בחזקה והוא כתקל כאלן הוא כיסוף וכשבר לכל לבר לך כתקל וכזקה לשמוליו: ליח בית של זפת. לגם של עני עבבה וקנים לקים סוף עליד בלעו והוא קנה וסוף קמלו לקל׳. קנה קנים: סוף עבבה לקה.

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור אמר רבי יוחנן משו׳ר״ש בן יוחאי מלמד שירדה לרחוץ מגלולי׳ בית אביה וכן הוא אומר אם רחץ ה׳ את צואת בנות ציון׳ ונעו׳רותיה הולכות על יד היאור אמר רבי יוחנן אין הליכה אלא מיתה וכן הוא אומר הנה אנכי הולך למות ותרא את התיבה בתוך הסוף כיון דחזו דקבעו לאצולי למשה אמרו לה גברתנו מנהגו של עולם מלך בשר ודם גוזר גזרה אם אין כל העולם מקיימין אותה בניו ובני ביתו מקיימי׳ אותה ואת עוברת על גזרת אביך בא גבריאל וחבטן בקרקע׳ ותשלח את אמתה ותקחה ר׳ יהודה ורבי נחמיה חד אמר ידה וחד אמר שפחתה׳ מאן דאמר ידה דכתיב אמתה מאן דאמר שפחתה מדלא כתב ידה: ולמאן דאמ׳ שפחתה הא אמרת בא גבריאל וחבטן בקרקע דשייר לה חדא דלאו אורח ארעא דבת מלכא למיקם לחודה ולמאן דאמ׳ ידה ליכתוב ידה הא קמ״ל דאשתרבב אשתרבובי דאמר מר וכן אתה מוצא באמתה של ברת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים שנאמר שיני רשעים שברת ואומר ריש לקיש אל תקרי שברת אלא שרבבת׳

פירוש לרחוץ לטבול לשם נדות וכן הוא לומר שהשם ותתקה משמו קרוי רחוץ: לשון מיתה כלמפרש טעמא ולזיל שהיו מומות בילה קבלתו של לותו בליקוי לתתי מה בני שבטיו הזכה לתשמוזים בתכלת מגלה: בשבי בשעים לשון מלך הכושן בכבוזות בתחלת הכוזלה. שרבבת לישה לישתבבוב.

ותפתח ותראהו את הילד ותרא מיבעי ליה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שראתה שכינה עמו: והנה נער בוכה קרי ליה ילד וקרי ליה נער תנא הוא ילד וקולו כנער דברי ר׳ יהודה אמר לו רבי נחמיה אם כן עשיתו למשה רבנן כבעל

מום אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נערים בתיבה

פס אמרה שמא לא אזכה לחופה ותחמול עליו ותאמר
מילדי העברים זה מנא ידעה אמר רבי יוסי בר׳ חנינא
מלמד שראתה אותו מהול, זה אמר רבי יוחנן מלמד
שנתנבא שלא מדעתה זה נופל ואין אחר נופל והיינו

ישעיה ט דאר אלעזר מאי דכתיב וכי יאמרו אליכם דרשו אל
האובות ואל הידעונים המצפצפים והמהגים צופים
ואינם יודעים מה צופי מהגים ואינם יודעים מה מהגים
ראן שמושיעם של ישראל במים הוא לוקה עמדן וגזרו
כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו כיון דשדיוה למשה
במיא אמרו תו לא קא חזינן כי ההוא סימנא בטלו ל
לגזרתייהו והם אינם יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה
והיינו דאמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב המה מי
מריבה אשר רבו בני ישראל המה שראו איצטגניני פרעה
פס וטעו והיינו דקאמר משה שש מאות אלף רגלי העם
אשר אנכי בקרבו אמר להם משה לישראל בשבילי
נצלתם כולכם,

פירוש

שכינה עמו שכינה ופלי לשון עם כמו לך
שלח יעקב לפלי לתוך: כעבד נדול משמע: כעבד
מוס והוא לוי וכפעל נקוד לעבודת הקדיר: ולפי לאמר כופל ליאור
שלותו קיום כעלו נזכותיו: וכי יאמרו אליכם לאומות דכתיב
כתובו על לאומות המנבפים והמהגים כביכ קרי לאו אכי לנבלי
שליכן של מנבפים כעצים ומהגים כיוכים מוליכין קול בנרוכם
ואיכם יודעים מה לאומרים כך דרך של מנטנגיכם ליכן דומים של
פיהן לכל לית פיכוכו של לבר. ואי לאנטנגיכי פרעה שמושיען
של ישראל וכו׳ וכך מלתא לאו רבי אלעזר קאמר לך דקרא לאו
מתנכיי׳ קאי אלא גמ׳ קאמ׳ לה וקאי לאמרי לעיל ולפי לאמר
כופל כדר שעזר לאמ׳ לפי יודעי׳ מה קונן הילכך לאו מנבי׳ ולא
ידעו מה רבו: כיון דשדיוה למשה כמים כל זמן שהיה ביאור אין
לך לקות נדול מזה וכעל הפיפן של לקייה. דנלי כשכילי כיצד
ויכרך ה׳ לותך לרנלי: כשכילי כיצלתם שבעלו מנכריים נזיכתם:

אמר

רבי חנינא בר פפא אותו היום עשרים
ואחד בניסן היה אמרו מלאכי השרת
לפני הקב״ה רבונו של עולם מי שעתיד לומר לפניך
שירה על הים ביום זה ילקה רבי אחא בר׳ חנינא אמר
אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלאכי השרת לפני
הקב״ה רבונו של עולם מי שעתיד לקבל תורה בהר
סיני ביום זה ילקה, בשלמא למאן דאמ׳ בששה בסיון
משכחת לה ג׳ ירחי דאמ׳ מר בשבע׳ באדר נולד משה
בשבעה באדר מת משה משבע׳ באדר ועד ששה בסיון
תלתא ירחי הוו אלא למאן דאמר בעשרי׳ ואחד בניסן
היכי משכחת לה אותה שנה מעוברת היתה רובו של
ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם,

פירוש

שריה של יס נכיא בניסן כלאמרה כדתני׳ בסדר
עולם מרעותם לסוכו ומסוכו לליתם ומליתם
לבי סמיכות סרי ג׳ ובדביי ויונל למלך מנכיס כי כרם קעם ק׳
ושמי כלשו מנכיס לקריסם ליל שביעי ילדו ליס שנלאמר ויהי לת

ויאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי שמות ג
לך אשה מינקת מן העבריות ותינק
לך הילד מאי שנא מעבריות מלמד שהחזירוהו למשה
על כל המצריות כולן ולא ינק אמר הקב״ה פה שעתיד ישעיה כה
לדבר עמי ינק דבר טמא והיינו דכתי׳ את מי יורה דעה
ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדי׳ למי יורה
דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים׳
ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה אמר ר׳ אלעזר שמות ב
מלמד שהלכה בזריזות כעלמה רבי שמואל בר נחמני
אמר שהעלימה את דבריה: ותאמר לה בת פרעה פס
הילכי את הילד הזה אמר ר׳ חמא בר חנינא מתנבאה
ואינה יודעת מה מתנבאה הילכי הי׳ שלילכי׳ ואני אתן פס
את שכרך אמר רבי חמא ברבי חנינא לא דיין לצדיקי
שמחזירין להם אבדתן אלא שנותנין להם שכר עמדה
שנאמר ואני אתן את שכרך,

פירוש

מלי שכיח מן העבריות דקאמ׳ לה מכלל דמצריות
לא כיחא ליה: לכך נחמ׳ שלילתה לבניס טמאים
וקתיכוך טועם בחלבה כל מה שלוכלת כלאמהיכן ניחוח נבי לעל
הסמן: לת מי יורה דעה למי למד הלכה תורה למי שנמל והפרים
עצמו מן החלב טמא וכעתיד משלים טמאים כמו ויעתק משה׳
שהלכ׳ בזריזות כעלמה שכל כחה עליה כמו חזק ואמץ תקוף ועלי׳
שהעלימה לת בניה שלא לאחיה לחזיר ולשיל מכיאה לת
לאמה: הילכי הרי לך שלכי.

ותקח

מרים הנביאה אחות אהרן את התף פס
בידה אחות אהרן ולא אחו׳ משה אמר
רב עמרם מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן
ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל וכיון
שנולד משה נתמלא כל הבית אורה עמד אביה ונשק׳
על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך וכיון ש
שהשיליהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה אמר פס
לה בתי היכן נבואתיך והיינו דכתי׳ ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו לידע מה יהא בסוף נבואת׳,

פירוש

שהיתה מתבלבלת כשהיתי לאחות לאהרן עד שלא
נולד משה וסיימו הכתיבה לאחות לאהרן.

פיסקא

יוסף זכה לקבור אביו וכו׳ מאי שנא

מעיקרא דכתיב ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים והדר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו ומאי שנא לבסוף דכתי׳ וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו לקבור את אביו אמר רבי יוחנן בתחלה עד שלא ראו בכבודן של ישראל לא נהגו בהם כבוד ולבסוף שראו בכבודן נהגו בהם כבוד דכתיב ויבאו עד גרן האטד וכי גרן יש לו לאטד אמר ר׳ אבהו מלמד שהקיפוהו כתרי׳ לארונו של יעקב כגרן זה שמקיפין לו אטד שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה ׳ תנא כולם למלחמה באו כיון שראו כתרו של יוסף שתלוי בארונו של יעקב נטלו כולם כתריהם ותלאום בארונו של יעקב ׳ תנא שלשים וששה כתרים נתלו בארונו של יעקב ׳

פירוש מאי שבח נכרים לקלמיכו למנכרים מקמי מאי יוסף ומאי שבח לכתוב לכתוב קוף ולמחו והלל וכל העולים אתו : וכי לריך לאסוף לטלים ולעשות מהם טרן : שמקיפין לו לטל גדר של קונים : לו׳ כתנים ׳כבשיאים ליסמעאל וכן אלופים לעשו : ואת כל׳ הם תימן וקנז כמו כ׳ פעמים ׳ ואת׳קרקח נמכה כ׳ פעמים שכי קרח הם לח׳ מבני אליפז וז׳ מבני לקליפז מח׳ לה׳ הם וכתבו של יוסף הכי לן׳ ׳

ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד תנא אפי׳ סוסים ואפילו חמורים ׳ כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו קא מעכב אמ׳ להו ממרא קריית הארבע היא חברון אמר רבי יצחק קריית ארבע ארבעה זוגות היו אדם וחוה אברה׳ ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה איהו קברה ללאה בדידיה האי דפייש דידי הוא אמרי ליה זבינתה מינך אמר להו נהי דזבין בכירותא פשיטותא מי זבין אמרי ליה אין דכתי׳ בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק אין כירה אלא לשון מכיר׳ שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה אמ׳ להו הבו לי איגרתא אמרי ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניזיל נפתלי דקליל כאילתא דכתיב נפתלי אילה שלוחה חנותן אמרי שפר אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בן דן תמן הוה ויקירן ליה אודניה אמר להו מאי האי אמרי ליה קא מעכב האי עד דייתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהי אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישיה נתרו עיניה נפלן אכרע׳ דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיך וחיינו דכתיב ישמח צדיק כי חזה נקם פעמין ירחץ בדם הרשע באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב למה אשכל גם שניכם יום אחד ואף על גב דמיתתן ביום אחד לא הואי קבורת׳ מיהא ביום אחד הואי : ואי לא איעסק ביה יוסף אחיהם מי לא הוו מי עסקי ביה והכתיב וישאו אותו בניו ארצה כנען אמרו הניחו לו כבודו במלכים יותר מבהדיוטות ׳

פירוש ומי מעכב עלה יקבורוהו שם : אמר קרית לכבעשמה שהיה מחזקת עלה לכבע וונת : הא לאמר רבי יצחק לעשו מילתיה לעשו קוף עלה תלמוד קאמר לה למימר טעמא דעיכולא דודאי כך הוא כדכתי עשו שהיה מחזקת עלה ס׳ קנכיס : ליהו יעקב : קנכיה לעלה כדידיה כחלק החניש כלכתיב ושמה קנכיתי את לאה : זכיתה כשמכרת הבכורה כתי דזכיתה לכבירותא עלה לטול פי שכים עלה כמותו : פשיטותיה מי זכי חלקי כחלק פשוט לה מכרתי : אמרו ליה לאו : פשטותך כתי זכית חלקך כמעכה זו לגמרי שכך אמר לכבו בשעת מיתה לשכ כריתי לי : ואין כירה עלה לשון מכירה כמו ואכרה לי כמשכה עשר כסף : הבו לי לינתתה הרשו לי שכך המכירה : יקירין לולכיה כגדו לוכיו משמוע : מאי הוי למה ליכבה קוברין לותו ׳ שקל קולפא מקל כתו קולפי טני כלעי מלכיתי בעלכין : ואי לא ליעסק ביה יוסף למוה מי לא הוו מתעסקי כיה כלוט ׳ היינך לוכיה אחיו ליוסף ליטול לו לכבו את הסם של קכורת לכיסה וכי פרקו מעליהם העול שלא הסו לו ולא לא כתעסק בו לוה הם לא היו מתעסקים בו והכתיב וישאו לותו כניו שלא לפי הם היו מתעסקין כחזקו ובקטרתו פסוק כתיב לאכי קכרו את לכיו תלה הלכר בו שהוא עיקר הלכר : אמרו אחיו כיכיה הכיחו לו לקיעסק בו כנגד כלכו : כבודו של לכיכו כחלכים ויוסף מלך הוא ׳

פיסקא מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה ׳

תנו רבנן בוא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו שכל ישר׳ נתעסקו בעזה והוא נתעסק במצות שנא׳ חכם לב יקח מצות ואויל שפתים יכלע ׳ ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור הלך משה אצלה אמר לה כלום את יודעת היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצריים וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה ועמד על שפת נילוס אמר יוסף יוסף הגיע עת שנשבע הקב׳ לגאול את ישראל והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך מיד צף ארונו של יוסף ועל תתמה היאך ברזל צף שהרי כתיב ויה׳ האחד מפיל הקורה וארז הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר אהה אדוני והוא שאול וגומר וישלך אל המים ויצף הברזל והלא דברי׳ קו ומה אלישע תלמידו של אליהו ויהו תלמידו של משה צף הברזל מפניו מפני משה רבינו עאכו ׳ רבי נתן אומר בקברנט של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברנט של מלכים אמר יוסף הגיע עת שנשבע הב׳ לגאול את ישראל והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך באותה שעה נזדעזע ארונו של יוסף נטלו משה והביאו אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היה ארונו של יוסף וארון של שכינה מהלכין זה עם זה והיו עוברים ושבים אומרי׳ מה טיבן

של שתי ארונות הללו אמרו אחד של מת ואחד של
שכינה וכי דרכו של מת להלך עם שכינה אמרו קיים
זה מה שכתוב בזה ואי לא איעסיק ביה משה לא הוו
יהושע כד מיעסקי ביה ישראל והכתיב ואת עצמות יוסף אשר
העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם ותו אי לא א
סם איעסקו ביה ישר' בניה לא הוו מיעסקי בי' והכתיב ויהיו
לבני יוסף לנחלה אמרו הניחו לו כבודו במרובין יותר
ממועטין אמרו הניחו לו כבודו בגדולי יותר מבקטני
קברו בשכם מאי שנא בשכם אמרו משכם גבוהו ל
כרתות יג לשכם נחזיר אבדה: קשו קראי אהדדי כתיב ויקח
משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע וגו' וכתיב
יהושע כד ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים אמר
רבי חמא ברבי חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא
אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו רבי
כרתות לד אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב ויהי
בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו רבי שמואל בר נחמני
סם אמר אף קובר אשתו ובניו שנאמר ותמת בת שוע אשת
יהודה וכתיב ויסת עד ואונן׳

פירוש כתיבקו כבוד ויכבדו את מצרים: כלי שיתכבדו
מיתו שיתכבדו מיתיו תמיד לפי שאין לארץ מנהג
שותה מימי נסמים אלא כולה עשויה יאורים ותריסים מכילום עד
סוף המדינה כמה פרסאות וכילום שולה ומשקה ומתברך ומחלא
אותן יאורים ומהם משקין את השדות וקייטו דכתיב והיה לא
יעלה מכל משפחות הארץ ולא עליהם יהיה הגשם ואם משפחת
מצרים לא תעלה ולא יהיה ולא עליהם ואין כתוב כאן גשם אלא
ולא עליהם יהיה לותו גשם שותין ממימי ויוכתן תכנם ולא עליהם
תיסק כילום: ויהי לחלק מפיל הקורה כתלמידי אלישע כתיב
כתלכים: והוא שהול משילותו לו: תלמידו של משה ולא של מלכים
מפיו אלא תירתו של משה למדו לאלישע: בקבנבט של מלכים
בקבורות של מלכים ולשון יווני הוא: קיים זה מה שכתוב כאן
לנלה זו משורש בתילתה נפרש ויהי בשלח כתיב כאן לכבי וכתיב
כאן התחת אלהים תכבי. כתיב כאן לא יהיה לך וכתיב כאן את
האלהים לבי יהיה: לא תעשה לי פרעה: זכור את יום השבת
ושבות שכן והכן ואין זה שלא לעשות וכן הוא לותר והכינו את משנה
יביאו וכן כל עשיית הכלכלת: ולא תעשה את לחיך לא תקום ולא
תעשה ואי לחיך עשיך: ואם לא עשיק ביה משה כלומר קיים
הכיתו ישראל למשה להתעסק בו ה"ק לא לבזיון וכי לא משה לשכינה
שם לא כתיב משה בו לא היו יכולים להתעסק: והכתיב וכי שלח
לאחר שכפרה משה כעבירות מותר כתעסקו בשה ישראל ובעבירות
את הכיבן. ואי מי לא הוו מיתעסקין ביה ישראל לאחר שכפרה
משה מי לא הוו מיעסקי ביה בחיי הכיתו בניו את משה
העם להתעסק בו והכתיב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה אלמא
בנחלתם קברוהו לתכיב ביה חיים עליהם. אמרו בניו בעבור הכיתו
לו מיתעסקו בו ישראל כולם: ככולו בתכוכים יותר מהמוענטים
וישראל אמרו בעבור בשל משה קיים הכיתו לו להתעסק בו
משה לבדו כבודו בגדולי יותר מבקטני: משכם גבוהו וישלהו
מעניק מכנען וכל שכתה משה היו רועים ודותן ליכו מקום ושה
דכתיב ויאמר הים בשמו מזה כך אמרו לו אתה לותר את אמי
לכבי מנקש בשמו עבדון מן הלחוש הזאת ולכן מחזיקין עבדון
כלחים לך כי שמעתי לומרים כלכה לותכה לנקש לו בכלי לתת

פרק ראשון סוטה מט

ולין היולך להמיתו אם יבא להכלמו: קטלו בכי ישראל והכתיב ויקם
משה ולא קטלי ישראל. לף מוכילין לותו מגדולתו מן הטתים
למתחיל ולכו עמד אלא אם כן כלכם כמשה שמת בעבר הירדן
לכתיב וילד יהודה מאת לאחיו שהוא התחיל בהכלמת יוסף ולא נאמר
כשלחר מה בנגע וגו׳.

אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף
עצמות בחייו מפני שלא מיחדה בכבוד
אביו דקא אמרי ליה אבינו עבדך אבינו ולא מחי ולא
אמר להו ולא מידי: אמר רב יהודה אמר רב ואי תימא
רבי יוסי ברבי חנינא מפני מה מת יוסף קודם אחיו מפני
שהנהיג עצמו ברבנות׳

ויוסף הורד מצרימה אמר רבי אלעזר אל תקרי
הורד אלא הוריד שהוריד אצטגניני
פרעה מגדולתן: ויקנהו פוטיפר סריס פרעה אמר רב
שקנאו לעצמו בא גבריאל וסירסו בא גבריאל ופרעו
מעיקרא כתיב פוטיפר ולבסוף כתיב פוטיפרע:

פירוש נקרא יוסף עצמות בחייו שכאמר והעליתם את
עצמותי מזה ואולכו כי: שקוריל לנטנכיכי
פרעה מגדולתן כשפתר את החלום וקם לא ילטו לפתרו: לעצמו
לתשבח וכול מתוך יופיו. פרש קייכו סרום יתירה תבא לא נבריאל

מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא הבא
שנאמר ויקבר אותו בגאי מול בית פעור
וגומר׳ ויאמר ה׳ אלי רב לך אמר רבי לוי ברב בישר
ברב בשרוהו ברב בישר דכתיב רב לכם בני לוי ברב
בשרוהו רב לך׳ דבר אחר רב לך רב יש לך ומנו
יהושע׳ דבר אחר רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה
והתלמיד כמה סרבן וכל כך למה תנא דבי ר׳ ישמעאל
לפום גמלא שחנא׳ ויאמר אליהם בן מאה ועשרים
שנה אנכי היום שאין תלמוד לומר היום ומה תלמוד
לומר היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקדוש
ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום
ומחדש לחדש שנאמר את מספר ימיך אמלא׳ לא
אוכל עוד לצאת ולבוא מאי לצאת ולבוא אילימא
לצאת ולבוא ממש והכתיב ומשה בן מאה ועשרי׳ שנה
במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה וכתיב ויעל משה
מערבות מואב אל הר נבו ותניא שתים עשרה מעלות
היו שם ופסען משה בפסיעה אחת אמר ר׳ שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן לצאת ולבוא בדברי תורה מלמד
שנסתתמו ממנו מעינות חכמה׳ וילך משה ויהושע
ויתיצבו באהל מועד תנא אותה שבת של ריוזני
היתה ניטלה רשות מזה וניתנה לזה׳

פירוש נרב ניסיב את נכי מחלוקתו: רבלכם נכי לוי
והקב"ה מקלקל עם הנלוקים כמוש הטעכס
וכעכס כאותה מיתה: כבים לך הניעה מלכותו של יהושע ואין
מלכות כיוצית בחברתה ואפילו כחלף כימת ל"ג רב לך לילך של

המקנא

תרבה עליו בקשה שלא יאמרו הרב כמה קשה שלומו מתעים ושומע לו ותתלמיד כמה קשה קרבן מפטיר ולטון חכמי הוא כן מסרבי כו לעשות לת בת לחותו ובשבועות במסכב כו חבבו שיכלב עמו. וכל כך למה שנכם רב בשמש כי המוסים שקרבה בתמנות קרבה ולא כעבה: לפוס נמלא שיקבל לפי כח הגמל מרבין במשלוח לפי כחן לפי בקשו מדקדקין לקרבין: היוס מלאו ויוס זה כולהי: לא כם למה לא קרב לתלוסות כמו לייזני כ' זוגות שני מכבים היו בה תחלת היוס למשה וסופו ליהושע.

תניא

אמר רבי יהודה אמר אלא מקרא כתיב אי אפשר לאומרו היכן משה מת בחלקו

ספ לג של ראובן דכתיב ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו

כמדבר לב ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתי' ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעלה ואת קריתים ואת נבו ואת בעל מעון נבו ששם מתו גבויאים משה אהרן ומרים והיכן

דברים לג משה קבור בחלקו של גד דכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון מחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי ארבעה מילין אותן ארבעה מילין מי הוליכו מלמד שהיה משה מת מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרי צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישר'

תהלים לג והבה מאי אמר רב אמר מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב

קהלת ז לי עם פועלי און ושמוא אמר מי כהחכם ומי יודע פשר

מיכה ב דבר ורבי יוחנן אמר והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום

דברים לד בינה: ורב נחמן בר יצחק אמר ויטת משה עבד ה' סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל:

פירוש

נכבני השכינה נכבף לנטש קולו: מי יקום לי עם מרעים להוכיחם לשמי: פשר דבר פתיח יודע לעשות פשרה ביני וביני: סמליון שם חכם.

תניא

רבי אליעזר הגדול אומ' שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל

היה בת קול משמיע ואומר וימת משה ספרא רבא ד דישראל ויש אומרי' לא מת משה כתוב הכא וימת שם

פעות לד משה וכתיב התם ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש

ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור אמר רבי

דברים לד ברכיה סימן בתוך סימן ואי' ולא ידע איש את קבורתו' וכבר שלחה מלכות [illegible] אצל גסטר' של בית פעור

הראונו היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להם ל למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כתות אותן העומדי' למעלה נדמה להם למטה אותן העומדין למטה נדמה להם למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה אמר ר' חמא ברבי חנינא אף משה רבנו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע

ספ לד איש את קבורתו וכתיב התם וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים' ואמר רבי חמא ברבי חנינא מפני מה נקבר משה רבנו מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור'

פרק ראשון

פירוש

ויתן כתוך סימן: סימן כתוך סימן

כלומר סימני הרבה נתן תוכך כנגד מול בית פעור ולפי על פי כן וכו': מלכות [illegible]: נסטרא מושל כמו שאתה קורא לרומי שלטון ומכנו נסטרא ליהטון קיטון נסטרא.

ואמר

רבי חמא בר חנינא מפני מה נסתתר קבר של משה מעיני בשר ודם מפני

שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתיד בית ה המקדש ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם שמא יבואו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה ויאמרו לן משה רבנו עמוד בתפלה בעדנו ועומד משה ומבטל את הגזרה מפני שחביבין צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם ועשו עגל קנף הקבה על ישראל ואמר למשה הרף ממני ואשמידם כמה צדיקים היו באותו הדור וכמה חסידי משה ואהרן ויהושע אלדד ומידד ושבעים זקנים ושאר חכמים ו ותלמידים ולא עשה בשבילם ולא ביטל הגזרה אלא בשביל משה' ואמר רבי חמא בר חנינא מאי דכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחר מדותיו של הקבה מה הוא הליביש ערומים דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם ואף אתה הליביש ערומים הקבה ביקר חולים דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולי הקדוש ברוך הוא קבר מתים דכתי' ויקבר אותו בני אף אתה קבור מתים הקבה נחם אבלי' דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים: ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם רב ושמואל חד אמ' דבר הבא מן העור וחד אמר דבר שהעור נהנה בו' דרש רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדי וסופה גמילות חסדים' תחלתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבור אותו בנאי'

פירוש

ויכרך שפיים את יצחק בנו כמתו על לחיו וכרסו כרכת אכלים: לכך הכתוב מתן תעור של כתר סיון: שכשהיה כהכה מתכו של פעתן שלחם ליכם סמוך לעזרו כתחלתה גמילות חסדים הלבים ערומים.

דרש

רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבנו ליכנס לארץ ישראל וכי לאכול מפריה היה צריך או לשבוע מטובה אלא כך אמר משה רבנו הרבה מצות נצטוו ישראל שאינן מתקיימות אלא בארץ אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו על ידי אמר לו הקדוש ברוך הוא כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר פעלה

ישעיה נג אני עליך כאלו עשיתם שנאמר לכן אחלק לו שלל
ברבים ואת עצומי יחלק שלל תחת אשר הערה למות
נפשו ואת פושעי נמנה והוא חטא רבי נשא ולפושעים
יפגיע לכן אחלק לו ברבים שאני מחלק לו שכר
שלם שמא תאמר באחרונים ולא בראשונים תלמוד
לומר ואת עצומים יחלק שלל כאברהם יצחק ויעקב
שהיו עצומים בתורה ובמצות תחת אשר הערה למות
תהלים לג נפשנו שמסר עצמו למיתה שנאמר ועתה אם תשא
חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ואת
פושעים נמנה שנמנה ממתי מדבר והוא חטא רבים
נשא שכיפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שביקש
רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין פגיעה
שמות לב יא אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה
ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי

פירוש ולפושעים יפגיע כנגד פושעים יפגיע:
פגעה בהיק:

פרק היה מביא

דרש רבי עקיבא איש ואשה שזכו שכינה ביניהם
לא זכו אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא
מראיש מאי טעמא האי מצריף והאי לא מצריף
אמר רבא מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה שאם
ויקהל יח זכתה הויין לה בנים כאברהם אבינו דכתיב בידה ואנכי
עפר ואפר לא זכתה תחזור לעפרה

פירוש זכו ללכת בדרך ישרה שלא היה קוץ בולף ולא
היה כוללת: שכינה ביניהם שהרי חלק את
שמו ושיכנו ביניהם יוד בהיה והי בשמה. לא זכו אש אוכלתן
שהקב"ה מחלק את שמו מביניהם וכתיב ואש:
ולשמה
עבירה מלילים אש על אשה קשה ומתקרת לאכול וליפרע ממנו
לים מלי טיבחת הלי מכרך אש על אשה כוס לשלוק שלין לות על
שם מפני שלא תמהר קוץ ובקרע אש על אכל על לים אין לותיות
על אש מנורמות יחל שהיוד של שכינה מפסיקתן.

דרש רבא בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר
ואפר זכו בניו לשתי מצות לאפר פרה
ולעפר סוטה והא איכא נמי עפר כיסוי הדם התם הכשר
מצוה איכא הנאה ליכא דרש רבא בשכר שאמר
שם יד אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתי מצות
לרצועה של תפלין ולתכלת של ציצית בשלמא ר
דניאל כח רצועה של תפלין דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה'
נקרא עליך ויראו ממך ותניא רבי אליעזר הגדול אומר
אלו תפלין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא
דתניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני
צבעוני מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע
שמות כד דומה לכסא הכבוד שנאמר ויראו את אלהי ישראל

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא

פירוש הכלה ליכא ואין זה קטן שכר לכל כאן יש
הכלה בסוטה לתת שלום ושלא יהיה ממזרות
בישראל לפי שהיה היולד בקנאה וגזירה זרע ומבטלת לעתיד מעל
כהנים: ולפיכך פרה לטהר ולזכות את ישראל ממעשה העגל:
כשכר לפי מקום ועל שרוך כעל שהכהנים עתידין מן הנעל: קוט של
תכלת כנגד מקום: ורצועה של תפלין כנגד שרוך לפיכך רצועה
כשלמה רצועה של תפלין קטן שכר הוא לפיכך ויהיה הכלה
כלכתיב וכי לגלג חוט של תכלת לציצית מה הכלה לית בה:
מה
כשהיה תכלת שהזקיקו הכתוב לציצית: שהתכלת דומה לים כך
למלכו שהמקיים מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה וכתיב תביט
לה כשפתי ואמרו רבותינו כל הבי מקום לגלג לשכחן קרוי שלא בדקיע
שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע
לתכלת לא דמי לרקיע כל כך שלא דומה לדומה כמן תכלת קרוב
למראה הים ואלן קל חזיון לים קרוב למראה הרקיע: ורקיע
דומה לכסא הכבוד קרוי רקיע לרקיע לכתי' בהרקיע כמעשה לבנת
הספיר וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא.

פרק היה נוטל

משנה אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקו
ועיניה בולטות והיא מתמלאה גידים והם
אומרי הוציאוה הוציאוה שלא תטמא את העזרה אם
יש לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת ויש
זכות תולה שתי שנים ויש זכות תולה שלש שני מכאן
אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם
תשתה תדע שהזכות תולה לה ר' אליעזר אומר המלמד
את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות רבי יהושע אומר
רוצה אשה בקב תפלות מתשעה קבין ופרישות הוא
היה אומ' חסיד שוטה ורשע ערום אשה פרושה ומכות
פרושין הרי אלו מכלי עולם

פירוש מלמדה תפלות מפרש בגמרא. רוצה אשה
בקב תפלות גרסינן ובגמרא מפרש מאי קאמר
מכות פרושי' מפרש בגמרא שאשה שעמדו בכתלים להכלות שהוא
עכיו וכוצע.

מני מתניתין דתניא כמה זכות תולה שלשה
חדשים כדי הכרת עובר שנאמר ונקתה
ונזרעה זרע דברי אבא יוסי בן חנן רבי אלעזר בן יצחק
איש כפר דרום אומר תשעה חדשים כתיב הכא ונקתה
ונזרעה זרע וכתי' התם זלע יעבדנו יסופר לה לדור זרע
הראוי לספר רבי ישמעאל אומר שנים עשר חדש ואף
על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר להן מ
מלכא מלכי ישפר עלך וחשאך בצדקה פרוק ועויתך
במיחן ענין הן תיהוי ארכא לשלותך וכתיב כולא מטא
על גבוכד נאצר מלכא וכתיב לקצת ירחין תרי עשר

היה נוטל

פרק שלישי

לעולם רבי ישמעאל היה ואשכחן קרא דתאני ומתלית דכתיב כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה לא אשיבנו ומאי אף על פי שאין ראיה לדבר ראיכא למפרך דילמא שני גוים דלא מיפקיד דינא עלייהו׳

פירוש מכי מתניתין לקתני יש זכות תלה שלש סכיס כלי הכלית עובר לדרכים וכקתה על ידי זכות כלי וכזכוכה וזע כשיעור שהעובר כיכר כמעובכת: הרלוי לספ׳ הרלוי להחזיק ולכל לספוך שכחו של מקום. ומעם שלין רלים נמוכה לדבר שזכות תולה על סכיס עשר חלש זכה לדבר לקמיס מכר׳ למאי ליכא רלים: להן מלכא למכס המלך מלכי יפשר עלך לכיולל למר לכנוכל כאנר כשמתר לו החלוס שיהא כטרל מן הלכשים להיות עם נקמה וחיס: להן מלכא למכס המלך מלכי יפשר עלך ענתי תיטב עליך לקמיין לעבתי: ומטלך בנדקה פרוק מטליך על ידי נדקה פלה: ושוייתך כמיין עכיין ועובותיך בחכיכת עבייס ככן תהוי מלכא לשלותך כבן תהיס לוכך זמן לשלומך שלא יבא עליך הסולעבות וכן עשה היס מקבץ ככל יום עכיי ישראל שהביא כולה וחיו נריכיו למזוכות ומפרכסן ולפ לכיולל כשהשיאו עשה זו לכך בתכיון שלקה לת ישראל שיפלו כולה ומחזיק על הפתחים: ופתיב טולא מטא כל הסוד עבות בא על כבוכד כלכב: לקנת ילמין הני עשר שמח תלה לו זכות שכיס עשר חלש לעולם מתניתין לקתני שלש שכיס רבי ישמעאל היא דלשכחן קרא דלמר ותבי שוכה בהלכות זמן כלומר מקרא כתוב שהקלה מלריך זמן למר זמן על שלשה פעמים הילכך הוו לה שלש שכיס: דלא מיפקיד דיכא עלייהו מן הלומות לין ממהרין מן השמים לפקוד עוכותיהס עליס׳ כשלש הזה לבל מ׳ ישרל ממהרין ליפרע כשלש

פיסקא דיש זכות תולה שלש שנים׳ זכות דמאי אי לימא זכות דתורה הא אינה מצוה ועושה היא׳ ואלא זכות דמצוה ומי מגנה כולי

משלי האי והתני את זו דרש רבי מנחם ברבי יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו מגן אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ומה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ואומר בהתהלכך תנחה אותך וגומר בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך זו מיתה׳ והקיצותה היא תשיחך לעולם הבא׳ משל לאדם שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה ומתירא מן הקוצים ומן הברקונים ומן הפחתים ומחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע באי זו דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באי זו דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצל מכלם דבר אחר עברה מכבה מצוה ואין עברה מכבה תורה שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אמר רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה מגנה ומצלה מתקיף לה רבא אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עלייהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה׳ רבינא אמר לעולם זכות תורה ודקאמרת אינה מצוה ועושה גהי דפקודי לא מפקדי באגרא דמקרי׳ בנייהו ומתניין בנייהו ונטרן לגבריהו עד דאתו מבי רבנן מי לא מפלגי בהדייהו׳

פירוש זכות למאי לי זו זכות מגינה כך: זכות תורה שהיתה שסקת כתורה: הא לא מפקדה לכתי ולמלתם לותם לת בניכם ולא בפותיכם וכיון דליכא מצוה אין שכרה גדול כמצוה ועשה: היא תשיחך תלין בעלך לת זכותך: מחתים נותות׳ כדאמרה לה לחוק של יוד זכה לקייס מצות כיכל ממקנת סולעבותיו ועליין מתיכל מחיה לעה ומליטים שלכן לילך בלילה מן יפנעו בו כלכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוס כל חיתו יער׳ הניע עמוד השחר ולא כאן זכה לתורה כיכל מן המטך ומן הייסורין: ועליין לימו יולע וכו שמח יכפו יגרו לבטל ויעזוב עליו יגר הכע ופולעניות: הניע לפרשת דרכים ועסק בהיה לת דרכו ולא כאן הניע ליום מיתה ולא פרש מן התורה על יום יוחי כיצוד מכלם וכסי מפרש לה לקמיס.

עבר מכבה שכר מצוה ואין עברה מכבה שכר מי שעשק בתורה קודם לכן לימלו מצוה לא מגנה כולי קאי: לבטות לת התלה זו תורה כדכתיב בניאלי לל כית קיין וגו׳ כול יין: לחר כך יוסף לעולם מגנה מן הייסורי׳ הלכה ואלי ליכא מגנה לקלמר תנא קמח מן המטך אלא לפי שעה לקלמר: מצוה בעולכך לעסיקים בה ויהיו לפי שעה לקלמר מגנה מן הייסורין ומצלה מיכר הדיוט שלא יבא לידי חטא: בעולכך שלא עסיק בה מצמער מלאכתו ואינו עוסק במצוה לאנשי מגנה מן הפורעניות׳ לאנשי לא מצלה מיכר הכע: לאלי לא ענין עליהן מיכר הכע שהחזיקו ועשאן נמוכים כלומר לאלי לא תניא׳ לא מן הפורעניות כי אלא׳ ולקתני מצוה בין בעולכך ובו׳ לאנשי מגנה מן הפורעניות כי אלא׳ ולקתני כאי בבייתא עבירה מכבה מצוה לאו מלהנין מן הייסורין קלמר אלא שלא מליטול שכר לעתיד: לשלש זכות לתיכה שעשקת בתורה שלא בטורחת בכניה ובבלה שיעשקו: ולמקני׳ מתניין בטורחות על כניין להטיל על הספר לקדות מקדה ולשכות מחסה: וכטון לגבריהו ומאתיו לת כעליין שיוכלין לעיר לאחרת ללמוד תורה׳

הגיע לפרשת דרכים׳ מאי פרשת דרכים אמר רב חסדא זה הת״ח ויום המיתה׳ רב נחמן בר יצחק אמר זה תלמיד חכם ויראת חטא׳ מר זוטרא אמר זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא׳ דבר אחר עברה מכבה מצוה ואין עברה מכבה תורה: אמר רב יוסף דרשיה רבי מנחם בר יוסף להאי קרא כסיני ואלמלא דרשוהו דואג ואחיתופל הכי לא דרוש בתר דוד דכתיב לאמר אלהים עזבו רדפו ותפשוהו כי אין מציל מאי דרוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך ולא הוו יראי דעביר מכבה

חיה נוטל

מצוה ואין עבר מכבה תורה מאי בוז יבוזו לו אמ' עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הוו הלל עסק בתורה שבנא עבד עסקא לסוף אמ' ליה תא נערוב וגפל"ג יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו׳

פירוש

מאי פרסת לכיסים מה הוא מלמד להגיע לפרסת לכיסים לקיל לכוקב לכיסו מכוך עמוד השחר ק
היינו תורה אלא פרסת לכיסים מאי היא: ויום המיתה לך ביום מותם אלא פיקח לפרוק מעליו עול תורה: וילקת מטע וכו׳ לילך מטע לאחר שזכה לתורה כיצד מכלס שהתורה מלמדתו לבני תורה ולבני ליכוד ומתה הוא נדיך לפרוס וילקת מטע מוכנו מלבלוך לאחר ינהו: דמלקת ליה שתעתע אליבא דהלכתא דלקח עלה עמוד השחר כיצד מן הסיף וכו׳ זכה לתורה כיצד מיבר הבע ומן המטע ועליין ליבו יודע בתי זה דרך מהלך לפי זכה ס סיפיישו מן הסתים להתקבל לבניו בין מבניו לגודו כהלכה וכשפטו הגיע לפרסת לכיסים זכה לבך כיצד מכלס. לאחר שהי׳ עזרו כך היו אומרים עלי הלכים עזרו שבח על לפני לפי ואין לפי כעסין עליו: דלפו ותפשוהו כי אין מניח אין לו זכות שיכלו שיענישו בעוה"ז זכיותיו. לא יהיה בך עבדך ושם יהיה ושב מאחריך. שיענין אחי עזריה תבא הוא במעשה קמייתא דזכסים ולאחר תורה על ידי אחיו שיהיו עסוק בפרקמטיא ומפרנסו כדי שיחלוק הוא בזכות תלמוד שמעון ולפיכך הוא נקרא על שם ע עוזיה אחיו: וכן רבי יוחנן למד על ידי הנשיא שהיה מפרנסו הלל עסק בתורה מתוך עוני כלמפרש במסכת יומא׳.

פיסקא

רבי אליעזר אומר המלמד את בתו תורה למדה תפלות׳ למדה סי׳ד אלא כאלו למדה תפלות׳ אמר ר׳ אבהו מאי טעמיה דרבי אליעזר דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה כיון ש שנכנסה בו חכמה באדם נכנס בו ערמומית ורבנן האי אני חכמה שכנתי ערמה מאי דרשי בידה מיבעי לידה לכדרבי יוסי ברבי חנינא דאמר רבי יוסי בר׳ חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממעיד עצמו על יהם ערום שנאמר אני חכמה שכנתי ערמה אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו כמי שאינו יודע שנאמר והחכמה מאין תמצא

פיסקא

רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב תפלות מט קבין פרישות׳ מאי קאמר הכי קאמר רוצה אשה בקב ותפלות עמו מט קבין ופרישות׳

פיסקא

הוא היה אומר חסיד שוטה וכו׳ היכי דמי חסיד שוטה כגון דטבעה אחתא פנחרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא מסתכלנא בערוה׳ ורשע ערום היכי דמי רשע ערום אמר רבי חנינא זה המטעים דבריו לדיין קודם שינא בעל דין חבירו: רבי אבהו אמר זה הנותן פרוטה לעני להשלימו למאתים זוז׳ דתנן מי שיש לו מאתי׳

פרק שלישי סוטה נא

זוז לא ישול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו מ מאתים זוז חסר אחד אפילו אלף נותנין לו כאחד הרי זה ישול רב אסי אמר רבי יוחנן זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו אבל אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל דתניא נכסי לך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי ר"ש בן גמליאל אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון בלבד׳

פירוש

למלך תפלות ס"ל וכי תתוכה תפלות קלות לה כלומר שמתוכה היא מביכה עבירות ושטות לכביה בנבעה: תכמת תוכה: שמשים עצמו עכום עליה שפיכה מכל עסקיו ונשטה עליה עבי ותסר כל: לע"ז שמשים עצמו עכום עליה נדסיכן שמעבירים לקיים תורתו לקבון על יד ולמוד מכל לדם. מאין תתנא מן העשוי כאין תמנא: רוכה לשטה בקב ותפלות תסנה היא ליחזן מזוכות מועטים ויהא תפלותה מבוי לא לתשמיש: מעשיה קנין ופרישות לפרס מן התפלות לפיכך אין טוב שתלמוד תורה: מטעים לבניו לדיין שמסתכלנו בלב הדיין שעבי זכיו׳ לבניו זה קטן לגדלן והבי ערמתו ונשטה הוא שעשה על לא תשה שמא שוא: להסלים לו מאתים זוז ומעתה לא יטול לקט ושכחה ולא לו קרובים עבייס שיטלום. נכסים מועטי׳ דתנן מי שמת והניח נכסים ובנות כזמן שהנכסים מרובים הנכסים ירשו ובנות יזונו הנכסים מועטים הבנות יזונו והנכסים ישלמו על הפחתים. שקדמו ומכרו קודם שנתו הבנות לכל והעמידו בית דין הנכסים בחזקת הבנות.

אמר

רב יוסף בר חמא אמר רב ששרת זה המכריע אחרים באורחותיו׳ ר׳ זריקה אמר רב הונא זה המקל לעצמו ומחמיר לאחרי׳ עולא בר רב אמר זה שקרא ושנה ולא שמש תלמיד חכם דאיתמר קרא ושנה ולא שמש תח"ח רבי אלעזר אמ"ה רי זה עם הארץ רבי שמואל בר נחמני אמר הרי זה בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי רב אחא בר יעקב אמר הרי זה אמגוש׳ אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כותיה דרב אחא בר יעקב דאמרי אינשי רטין מגושא ולא ידע מה רטין תני תנא ולא ידע מה תני׳

פירוש

המכריע לאחרים בתורותיו רלו ועשו כרצונו ולבו בדיבי ולא כתכוין זה אלא שלא יקדקדו עצמו ככשר בעיני הבריות ואין טוב כבנו אלא שלא יקדקדו אחרים לבקוש בתועבותיו: שקר מקדק ושכח מסכה ולא שמם ה"ת ללמוד תלמוד סבור בטעמי קיימא מה קס: רשע ערום שאין תורתו על פוליה ואין ללמוד היימא סע"י הטעמים יש מילוק בלשון ויתיה וכליכי מיתוכות לזכות ולמיב וטהרות לטמא ולטמא בלמדיכ ככמה דוכתי מלי טעמא למה לה ככי ומה ככי ומהיכן מלי ביכייהו ומהי כך וכך ועכוב הוא שהשומע את קולו מכוין מכיותיו כסבור שנקי בטעמיכן וכוקנין בו כבוד כתלמיד ככס. ליתמר גדסיכן. ככי זה עב הלכן הסוד על הטהרו׳ ועל המעשרות. כוב גדוע מעם הלכן. כותי לקוד לקטול פתו ולעתות

היה נוטל

ייבו לכיון דלא שמש מכשים ליכו מקטיל על לכבי מכמי לעיתם
ולא שכח אלא להלאות עצמו כתלמיד: לחמנם מכשף הלומו את
העיכים ועכב את הלכבות ולף זה כן: לעתן מעשה:
המכשף: לומם את לקטיו ולימו מכין מה הם ומה פירוש אלא כך
מעשיהם שהמכשפות בא על ידי לותם לוקשים: תבי תגא ולף
תגא שלא שמש כתלמוד שוכה מעכתו ולימו יודע מה היא.

תנו רבנן אי זהו עם הארץ כל שאינו קורא
ק"ש שחרית וערבית בברכות דברי רבי
אליעזר ורבי יהושע וחכמים אומרים כל שאינו מניח
תפילין, בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית בבגדו,
רבי יונתן בר יוסף אומר כל מי שיש לו בנים ואינו
מגדלן לתלמוד תורה אחרים אומרים אפי' קרא ושנה
ולא שמש ת"ח זהו עם הארץ שנה ולא קרא הרי זה
בור לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר וזרעתי את
בית יהודה ואת בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה,
ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב אמר רבי
יצחק אלו ששונין הלכות פשיטא מהו דתימא מאי
שונים שונים בחטא וכדרב הונא דאמר רב הונא כיון
שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סד"א
אלא אימר נעשית לו כהיתר קמ"ל, תנא התנאים
מכלי עולם, מכלי עולם ס"ד אמר רבא שמורין מתוך
משנתן, תניא נמי הכי אמר רבי ישמעאל וכי מכלי
עולם הם והלא מישבי עולם הם שנאמר הליכות עולם
לו אלא שמורין הלכה מתוך משנתן,

פרק שלישי

בש יבבותיך אמרה ליה רבי ולא שכר פסיעות יש בי
קא אמרינן בגון יוחני בת רטיבי,

פירוש גלייניה נעלת תפלה: ולמלמה טוכנית נעלת
שכנות הולכת ומבקרת שכניה תמיד הרי אלו
מכלי עולם שהיכם אלא כוללות ומכשפות ומכלות ענמן כ
כגדקניות שלא יבדקו לחכיהן: קטן שלא כלו לו פדעיו לקמיה
מפר' וקיכול שכר מאלמנה שהיתה טוענת עצמה יותר מן הנוהג
כדי לקבל שכר כמפר' ושוב: למלמו שיעורים לדם עצמו כמנות
כדי לקבל שכר יותר: נעלת נליקים לכמול נ"ע נעלת נעשים
ליכם ניכנס: שלא יכשלו כי נכי לדם להפסיד חלקם על ידי מנ"ע
ולימם לוקים: כי קאמר מכלי עולם כגון יוחני בת רטיבי שלמדה
מכשפה היתה וכשמניע עת לילדת לדם היתה עוגדת לחמה כ
כמכשפות ולאחר שמכעברת הרבה היתה לומדת אלך ואחקם
לחמים לולי תשמע תפלתי והולכת וכותבת כשפיה והולך ונוטל
פעם אחת היה לה שכיר יום כביתה וכיון שהלכ' כבית הלם' היולדת
ושמע הקיכר קול הכשפים מקשקשים כבלי כמו שהולך מקשקש
כמעי הלם וכיון ופתח את מנופת הכלי והכשפים יצאו והולך כולך

מאי קטן שלא כלו לו חדשיו הכא תרגימו זה
ת"ח המבעט ברבותיו רבי אבא אמר זה
תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה דאמר רבי אבא אמ'
רב מ"ד כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה,
כי רבים חללים הפילה זה תלמיד חכם שלא הגיע
להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד חכם
שהגיע להוראה ואינו מורה, ועד כמה עד ארבעים
שנה איני והא רבה דאורי בשוין,

פירוש והמבעט ברבותיו וקרי ליה קטן שלא כלו לו
חדשיו עי' שימיו מתקנדים כלתלמידין כפ"ק
למגילה: כי רבים חללים הפילה כתקה זה קל מפתני ותלמיד
שלימו כוהג כשור' קרי ליה הכי כמי: זה תלמיד שלא הגיע וכו'
הפילה לשון כפל שלא כלו חדשיו: ועצומים לשון עוכם עיכיו
שעונמים ושמונגים פיכם ואיכם מוכים לגיכיכן הוללה. ועל
כמה הוי ליולי להוללה: והל הכא לוכי וכל שכותיו לא היו שלא
לתכעים כלתלמיד כלי הכא ואלי מלבית עלי קאתי וכו'. בשוין
שם שוה לגדול העיר בתכמה מותר להוכות לו שלין בעיר זקן
ממנו.

תנו רבנן ז' פרושים הם: פרוש שכמי, פרוש
נקפי, פרוש קיזאי, פרוש מדוכה,
פרוש מה חובתי ואעשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה,
פרוש שכמי זה העושה מעשה שכם, פרוש נקפי זה
המנקף את רגליו, פרוש קיזאי אמר רב נחמן בר יצחק
זה המקיז דם בכותלים, פרוש מדוכה אמר רבה בר
שילא דמשפע כמדוכה, פרוש מה חובתי ואעשנה הא
מעליותא היא אלא דאמר מה חובתי תו ואעשנה,
פרוש מאהבה פרוש מיראה אמ' ליה אביי ורבא לתנא
דאמר רב לא תתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב
יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף
על

בני אדם קיבול שכר מאלמנה דההיא ארמלתא דהוצי
בי כנישתא בשיבבותה וכל יומא הוה אתיא ומצלא בי
מדרשא דרבי יוחנן אמר לה בתי לא בית הכנסת יש

על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה׳
אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא דמגליא
מגליא ודמטמרא דבי דינא רבה ליתפרע מהני דחופי
גונדי׳ אמר לה ינאי מלכא לדביתהו לא תתיראי לא
מן הפרושים ולא ממי שאינן פרושין אלא מן הצבועים
שדומין לפרושי׳ שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר
כפנחס׳

פירוש פרוש שכמי פרוש בכפי פרוש קיומי פרוש מלוכה
כולהו מפר׳ לקו׳ מעשה שכם שמל שלא לשום
שמים לפי שעה מעשיו לשכלולו שכללו ולא לשם:
המכלף את הגליו מהלך בשפלות עקב בכל גדל ולימו מלים הגליו
מן הלולן ומתוך כך מכלף את לחכעותיו כלחכיס: מקיז דם
בהתלים עושה עצמו כשוטה עיניו שלא יסתכל בכשים ומתוך כך
מכה בלשון בהתל ודלם יונק: למשפע קולך כפוף: כמלוכיל
בוכה שהוא עשוי כמקבת ולשון כפוף: פרוש מה מיבתי ולעשכה
למדכי מה עלי לעשות ולעשה: הא מעליותא היא לא ליכון בקי
בליסודי׳ ובלקלוקי המנות ובא ללמוד מה מובתי תו ולעשכה מה
עלי לעשות שוב ולא עשיתי ומלכלך עצמו כחלי קיים את הכל:
פרוש מלחכה מלחכת שכר מנוות ולא מלחכת מנו׳ בורלו ומילכלך
שלא עוכשין אלא מה שלא לשם לעשות מלחכת יוכבו כלשכר בוכי
ס׳ אלפי וסיף השכר לבא: למטמרא מטמרא וכו׳ הנסתרות
כסתרות מבני אדם וגלויות וגלוייות ופ״ת לכל הגדול טלן גלויות
והוא יפרע מן המתכסין בפליטות ומרמין עצמן כפרושין ולילן
פרושין: אל תתירא מן הפרושין שפרושין היו טוכים לותו
לפי שהיה מן החכמים קלכה וכשהיו לקיות נדוקי כלמכילין כ
בקלושין: ובשעת היתה שתלה יכלה מקם שלא יעבילו המלוכה
מהכיס וסיפה לומרת לו לנקש מלפניה עליה ולמר לה אל תתירא
מן הפרושים שכליקי׳ סם ולא יגמלוך רעה ולא לכניך שלא תעשו
להם ולא ממי שליהן פרושין שהם לוקטי: אלא מן הנטוין
כלומר שליו מרליהן כתולדותן אלא נטוין מבחוץ ולין תוכן
ככרן שמעשיהם כמעשה זמרי שהן רשעים: ומבקשים שכר
ולומרים לכבריות לכבדם כפנחס ולילא דקא מפרשי לה לעניין

פרק ארוסה

תניא ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה
נפקדת דברי רבי עקיבא אמר לו רבי
ישמעאל אם כן יסתתרו כל העקרות ויפקדו ווו הואיל
ולא נסתרה הפסידה אם כן מה תלמוד לומר ונזרעה
זרע שאם היתה יולדת בציר יולדת בריוח ואם היתה
יולדת נקבות יולדת זכרים׳

פירוש וזו הוסיל כל לשם נכועה עקרה משום דלא
כסתרה הפסידה׳

פרק בשם שהמים

משנה בו ביום דרש ר׳ עקיבא אז ישיר משה
ובני ישראל ויאמרו לאמר שאין תלמוד
לומר מה תלמוד לומר לאמר מלמד שהיו ישראל
עונים שירה אחריו של משה וכו׳ וכלייתא מפרש יותר׳
תנו רבנן את זו דרש רבי עקיבא בשעה שעלו ישראל
מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה
כנגדו המקר׳ את ההלל והם עונים אחריו ראשי פרקי׳
משה אומר אשירה לה׳ וישראל אומרים אשירה לה׳׳
משה אומר כי גאה גאה וישראל אומרים אשירה לה׳׳
אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר כקטן המקר׳ את
ההלל והם עונין אחריו מה שהוא אומר משה אמר
אשירה לה׳ והם אומרים אשירה לה׳ משה אומר כי גאה
גאה והם אומרים כי גאה גאה רבי נחמיה אומר כסופר
הפורס על שמע בבית הכנס׳ שהוא פותח תחלה והם
עונים אחריו׳ במאי קא מיפלגי רבי עקיבא סבר לאם׳
אמילתא קמיתא ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי
סבר לאמר אכל מילתא ומילת׳ ור׳ נחמיה סבר ויאמרו
דאמור כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא:
תנו רבנן דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל
מן הים נתנו עיניהם לום שירה וכיצד אמרו שירה עולל
מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו כיון שראו
את השכינה עולל הגביה צווארו ותינוק שמט דד אמו
מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר מפי עוללים ויונקים
יסדת עוז: תניא היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו
עוברים שבמעי אמן אמרו שירה שנ׳ במקהלות ברכו
אלהים ה׳ ממקור ישראל׳

פירוש שתין תלמוד לומר לומר שליו לומס לשלר
לשלר שכתוכ שכשכיכ מלכלת מלכלת הלכול
לעשה לשלר לשלר ולשלרו לישראל לשל כשן לין לומר כן: כגדול
המקרא את ההלל מקריו לישבח לקונים ילי מוכתן והן עוכין
לחלין לשני פרקי׳ הללויה סוף לשם הפרשה על כל לכל סוף
לומר עוכין לחלין הללויה הכי תנן לה במסכת סוכה: כפופר
מלמד תיכוקות ופוף תמיד נכה ומוכם על שמע לעשרה הכועלי׳
מוכם לעון פרוש הרגל מתחיל בגדלות שלפני קס״ע וכן מתח לין
לחלין ופוכין כלשם יחד כך שכתה פוף הקדם על כלשם יחד את
השיכה ככתבה: לשלר לשלרתי קלי׳ שעוכין תמיד
לעשיכה לה׳. וכבי כחיים סבר ויאמרו לעשה וכבי ישראל קלי
ומשמע לשמור כלהו כהדי הללי: לשלר לפתח משה בגישת
קס ויאמרו כלשם לשלר שכשמו לשלר לקייבו לשלר שפתח ככשם:
שלשל גדול מיוכן כלכתיב מעולל ועד יוכן ולכך התקיל לומר
כך תלה הכל מן הקשור על הגרוע כתו משור ועל שה: במקהלו׳
כשבקשו על קיים: מלקור לקי לותם שבמקור.

משנה בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס
לא עבר איוב את המקום אלא מ
מאהבה שנאמר הן יקטלני לו איחל ועדיין הדבר
שקול לו אני מיחל או איני מיחל לו תלמוד לומר עד
אנוע לא אסיר תומתי ממני לימד שמאהבה עשה׳

שמות טו א
שמות טו ב
תהלים ח ג
שם סה ב
שם כב כג
איוב יג טו

אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי
שהיית דורש כל ימיך לא עבד איזב המקום אלא מיראה
שנאמר איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע׳ והלא
יהושע בן הורקנוס תלמידך לימד שמאהבה עשה׳
ונחזי האי לא היכי כתיב אי בלמ״ד אלף כתיב
לא הוא ואי בלמ״ד ואו״ כתיב לו הוא׳ וכל היכא
דכתיב בלמ״ד אלף לא הוא אלא מעתה בכל צרתם לא
צר דכתיב בלמ״ד אלף הכי נמי דלא הוא וכי תימא הכי
נמי והכתיב ומלאך פניו הושיעם וגומ׳ וינשאם כל ימי
עולם׳ אלא משמע הכי ומשמע הכי׳

פירוש מאהבה שלקב״ה את המקום׳ שקול משקלו שם
מכריע לכאן ולכאן׳ לו לבי מיכאל או ליכי
מיכאל ולקן קן יקטלבי הלך קוף קורבני לך ליקח לו עוף לים שמו׳
כדכתיב כמו לו בלמ״ד ואו״ כלמפר בעמר׳ מירלק מלחמת פורענות
שלך תבא עליו׳ ירק לאלפים ולך לאוהבי אלפים׳ תלמיד תלמידך׳
תלמידו של רבי עקיבא׳ ולימזי לאי לך וכו׳ ולמאי למר עדיין
הדבר שקול׳ הב לך קוף וקלמר קרק לימו קוסם לנכתם ולך
נך נם׳ לשון הרמכם ז״ל בפי׳ המשנה׳ לו ולפילו שהוף כתוב
באלף הכא קוף מוכח על הין ולפילו שהוף כתוב בוי קוף הכי קוף
מוכח על הלוי לפעמים וכבר זכר בעצם זה המדבר בלותיות הכא
ולפי׳ מה שלמר לך ליחל לך היה כתיבתו באלף לו בוי קוף ממה
שיסיר הספק מן הלוי והסין׳

תניא רבי מאיר אומר נאמר ירא אלהים באיוב
ונאמר ירא אלהים באברהם מה ירא
אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהי׳ האמור
באיוב מאהבה ואברהם גופיה מנא לן דכתיב זרע
אברהם אוהבי אי הכי מאי איכא בין עושה מאהבה
לעושה מיראה איכא בין רבי שמעון בן אלעזר
אומ׳ גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה
תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הכא כתיב
ועושה חסד לאלפים לאוהבי והתם כתיב ולשומרי
מצותיו לאלף דור׳ התם נמי כתיב לאוהבי ולשומרי
מצותיו לאלף דור האי לרסמיך ליה והאי לרסמיך ליה׳

הנחו תרי תלמידי דהוו קיימי קמיה דרבא חד
אמר ליה אקריון בחלמאי מה רב טובך
אשר צפנת ליריאיך וחד אמר לידך אקריון בחלמאי
וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו וגו׳ אמר להו תרוייכו
צדיקי גמורי אתון מר מאהבה ומר מיראה׳

פירוש כלמנקם כי ירלך לאלפים לתת לו זכותו
לדורותיו לתנן עליהם על לאלפים דור׳
לאלפים לאוהבי סתך לאוהבי לאלפים ולידך קרק סתך לאלף
על שומרי מצותיו לסייהו מירלק ואין לנו לומים לפרוש מירלה
ופרוש מלחמה להוף מלחמת הסכר ומירלת פורענות הקללות
וסעכסין והכך מלחמת היתקוש ומירלתו שמורלו ונולנו ולימתו
מוטלת עליו׳ וישמחו כל חוסי בך וגו׳ סופים לקרק ויעלבו כך
לוקבי שמך׳

פרק אלו נאמרים

תניא רשב״י אומר אדם אומ׳ שבחו בקול נמוך
וגנותו בקול רם׳ שבחו בקול נמוך
מיודוי מעשר׳ וגנותו בקול רם ממקרא בכורים׳
וגנותו בקול רם והא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון
בן יוחאי מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא ל
לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום
בין חטאת לעולה לא תימא גנותו אלא אימא צערו
כדתניא טמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים
ורבים מבקשים עליו רחמים׳

פירוש שכחו לך עברתי מחניתך ולך שכחתי קייכו שכח
עגמו׳ בקול כמוך מלך כתיב עכייך׳ ונבותו
כגן לגמי לובך לבי ונו וקייכו גנות שמתולי שלקייכן לבן הלגמי
היה רשע׳ מפני מה תקנו שיהא לחש לובך תפלתו בלחש
כלשכחן בחכה וקולה לא ישמע׳ שלא לביים את עובדי עבירה
שמתולים בתפלתם על עבירות שבידם׳ נעשו נדות שכלות עליו
לקייכו נדות שעשבו על ישראל נדת לבן נדת מנרים׳ טמא טמא
יקרא כלומר סוכו מעליו כי טמא הוא׳ שהרי לך חלק בכתוב
מקום בין חטאת לעולה לא קבע לשחיטת חטאת מקו׳ בפני עצמו
שלא יהיו שחיט חטאת ויתביים׳

ותפלה בכל לשון והאמר רב יהודה אמ׳ רב
לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון
ארמי דאמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי
אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת
מכירין בלשון ארמי לא קשיא הא ביחיד הא בצבור׳
ואין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי והתניא יוחנן
כהן גדול שמע קול מבית קדשי הקדשים שהוא אומר
נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכיא׳ ושוב
מעשה בשמעון הצדיק ששמע קול מבית קדשי ה
הקדשים שהוא אומר בטילת עבידתא דאמר סנאדה
לאיתאה על היכלא ונהרג נסקלנס ובטלו גזרותיו ו
וכתבו אותה שעה וכוונודה ובלשון ארמי אמרום אי
בעית אימא בת קול שאני דלשמועי עבידא ואי בעית
אימא גבריאל הוה דאמר מר בא גבריאל ולמדו ע״לשון׳

פירוש ותפלה בכל לשון לרמתי כיכו ובהקוף ליכב׳
לילע׳ לכיובי לכיך ליבלי׳ יחיל נגיך
שיכיישו מלאכי הסרת נבול לך נריכי להי סכ׳ן לל כניך ולך
יחלם ליכו מולם בתפלתן של רבים׳ כנחו טליה וכו׳ שהלבו מרחי
כהוכה כבי בית הממוכלי להלחם עם יוכים לפני יום הכפורים
ובלחתו כיה ושתע יוחכן בת קול כבים יובב עבול׳ ליה עבידתא
מיל לשון סעביד לת חילו עבודה גדולה ונו׳ נסקלנס סס מלך
יון הוא׳ שתני בת קול לותה מלה התמוכה על כך יודעת בני
לשון מפני שעשויה להשמיע וירלו מסתלקת לכל הלשונות פניתי
לזה ופניתים לזה לחתר מר לקיים בפרקא ולמדו ליוסף ע״לשון׳

תנו רבנן כיצד עוברו ישראל את הירדן בכל יום

ארון נוסע אחר שני דגלים ואותו היום נסע תחלה שנ׳
יהושע ג הנה ארון הברית אדון כל הארץ עובר לפניכם בירדן
בכל יום לוים נושאים את הארון ואותו היום הכהנים
שם נשאוהו שנאמר והיה כנוח כפות רגלי הכהנים נושאי
ארון ה׳ אדון כל הארץ ונומר: תניא רבי יוסי אומר
בג׳ מקומות נשאו הכהני׳ את הארון כשעברו את הירדן
ובשעה שסבבו את יריחו ובשעה שהחזירוהו למקומו
וכיון שנטבלו רגלי הכהנים במים חזרו מים לאחוריהם
שם דכתיב ובבא נושאי הארון עד הירדן ורגלי הכהנים
שם נושאי הארון נטבלו בקצה המים וכתיב ויעמדו המים
היורדים מלמעלה קמו נד אחד וגו׳ וכמה רחבן של מים
ב מיל כנגד מחנה ישראל דברי רבי יהודה אמר לידה
רבי אלעזר בר שמעון לדבריך וכי אדם קל או מים קלים
הוי אומר מים קלים אם כן באין מים ושוטפין אותם
מלמד שהיו מים נגדשין ועולין למעלה כיפין על גבי
כיפין יותר משלש מאות מילין עד שראו אותם כל
שם ה מלכי מזרח ומערב שנאמר ויהי כשמוע כל מלכי ה
האמורי וגו׳ ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע
שם ב כי שמענו את אשר הוביש ה׳ את מי ים סוף וגו׳ וכתיב
שם ה ונשמע וימס לבבנו וגו׳ מאי שנא התם דכתיב ולא היה
שם כ בם רוח ומאי שנא הכא דכתיב ולא קמה דאפילו א
אקשויי לא איקשו: עדיין בירדן אמר להם יהושע
דעו שעל מנת כן אתם עוברים על מנת שתורישו את
כמדבר לג יושבי הארץ מפניכם שנאמר והורשתם את כל יושבי
שם הארץ מפניכם וכתיב ואם לא תורישו את יושבי ה
שם הארץ מפניכם וכתיב והיה כאשר דמיתי לעשות להם
אעשה לכם׳ אם אתם עושין כן מוטב ואם לאו באין
יהושע כג מים ושוטפין אתכם שנאמר עד השמידו אותכם מאי
אותכם אותי ואתכם׳ עדיין בירדן אמר להם יהושע
שם ד הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני
ישראל למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון ב
בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו׳ סימן לבני׳
שעברו אבות הירדן׳ עדיין בירדן אמר להם יהושע
שם שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהני׳ וגו׳ יכול
בכל מלון ומלון תלו במלון אשר תלינו בו הלילה׳

פירוש לאחר כ׳ לגלים כדכתיב בפרם׳ כשם נביי מסעות
לגלים לפניכם משמע לפני כלכם: ככל יום
הלוים נושאי׳ כבי קהת כדכתיב ומשמרתם הלוים והשלמן ונותר
ובשעה שסיבבו את יריחו כדכתיב ויקרא יהושע בן נון אל הכהני׳
ויאמר אליהם שאו את ארון הברית: כשהחזירוהו למקומו לבית
קדשי הקדשים כתיב שלמה כדכתיב ויבואו כל זקני ישראל וישאו
הכהנים את הארון ויביאו המזבחה למקומו שבשלה שמה
לארון בלשתים מתוך בית קדשי הקדשים אל מקום שעשה משה
כיטל שהמשכן בקבוע בסילה וכשהחזירוהו בשתים לית היה לו
מקום קבוע שהרי מהר משכן בסילה וכשתקה בנית שלמה ומשה
שכינה דוד לפוף עשרים שנה לבית עובד ומשה לעיר דוד עד
שבנה שלמה את בית המקדש ובנה לו את הדביר לפני מן היה כל

ואתם טרקסין מונחת במקום המזבח וקול קולו מקומו המזבח
וכלפתיה ויניקו שכהנים את ארון ברית ה׳ שלו מקומו של דביר בית
ועו׳ ויכין שבשבלו ועו׳ בשפה מזכרת בכביכתן לתוכו חזרו המים
לאחוריהם שלא היו יודעין מן הכהנים ולמטה שלא שם עומדים
המים הבאים תמיד בנהרין ושלין למעלה כדכתיב קמו כד אחד
וכהנים עמדו שם על שעברו כלם: כמה נהרין של מים נדסיכן
שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל שנים עשר מיל על עב מיל וסם
עברו כמנייתו כוכב מהנים עבר יחד במות כוכב עב מיל
כמה שלא שהו כשעברו שלש מהלך עב מיל של אור מחנים עד שעלו
לאחוריהם לסוף המחנה וכשנתן נתנו המים: רבי אומר מים קלים
לרון מן הלחם ואלו שהמים לא נתנו שלא עב מיל ומחצה לאחורן
כמנין שעליין לא השפיקו לעבור וכלין המים ושוטפין אותם׳
כיפין כעין אולמות ואף רחב אמרה לשלוחי יהושע קודם שעברו
את הירדן שעל קדושת יום סוף היו מפחדין: עדיין עולם בירדן
אמר להם יהושע וכו׳ כדכתיב והכהנים נושאי הארון שוברים
בתוך הירדן עד תום כל הדבר אשר צוה ה׳ אל יהושע לדבר את
העם׳ וזהו שלמר דהכי כתיב במשה כי אתם עוברים את הירדן
אל ארץ כנען וכו׳ ועתם קולם שיעברו את הירדן התבת
עמהם על מנת לקוימם: ושוטפין אתכם נגפי׳ בבבייתא׳ הקיימו
לכם וגו׳ הם הלחנים שהקימו לאחרי׳ לקמן נ׳ מיכי אמרי׳ הם היו
מתחת מנב רגלי הכהנים לזכרון להיות פימן לבניהם שעברו
אותה את הירדן׳ שלו לכם מזה מתוך הירדן ממנב רגלי הכהני׳
וגו׳ הם שהקימו בהר עיבל וכאן המזבח וקפלום וקבעום בגלגל:

אמר רב יהודה אבא אלפתא ועזר בן מתיא
וחנינא בן חכינאי עמדו על אותן אבני׳
וכל אחת ואחת שיערוה משוי ארבעי׳ סאה וגמירי דכל
טונא דמדלי איניש לכתפיה תילתא דטונא הואי מכאן
אתה מחשב לאשכול שנאמר וישאוהו במוט בשנים
ותניא ממשמע שנאמר במוט איני יודע שהוא בשנים
ומה תלמוד לומר בשנים בשני מוטות׳ אמר ר׳ יצחק
מלמד ששני מוטות היו טורטני וטורטני דטורטני האי
כיצר נמצא אתה אומר שמונה נשאו אשכול׳ שנים
אחד נשא רמון ואחד נשא תאנה יהושע וכלב לא נשאו
כלום מט אי בעית אימא משום דחשיבי ואיבעית אימא
שלא היו באותה עצה׳ פלגי בדה רב אמי ורבי יצחק
נפחא חד אמר לדברי רבי יהודה כתניתן עברו לדברי
רבי אלעזר בר שמעון בזה אחר זה עברו וחד אמר בין
לרבי יהודה בין לרבי אלעזר בר שמעון כתניתן עברו
מיהו מר סבר אדם קל מר סבר מים קלים׳

פירוש למילי ליכא לאתפיה שלחם שנמו מגביהו על
כתפו ואין לאחר מלייה: תילת דטונא היה ליכו
לא שלים משלח כוח כשמטעינו לאחר כמה שיש כל ל׳ אמה
קב בלין ומכלן לתה מחצב כמה היה בשטכול שמוכה לכבי׳ וקין
מלייהן זה לת זה כשחביים לותו על כתפו: מחשבת שלחם
ויעלוהו ליכי יודע שהוא כשכים: ואחר ר׳ יצחק טורטני וטורטני
לטורטני משלוי ומשלוי תחת משלוי שהתחתונים מלייהן את
העליונים וכל ל׳ היו ב מוטות ליכל כ׳ מוטות הולכין זה אחר זה
ול׳ כושלין לותן וב׳ מוטות לאחרים ול כבי שלם כושלין לותם וכשם
כשלבסוף מתחת שכים העליונים מוט לאחד לכשם לאחד ומוט

רב שרכיט יהבה בוגנו ובכבו של [illegible] ל׳ לאחר

שלח לך אנשים ויתורו, שלח לך לדעתך
וכי אדם בורר חלק רע לעצמו היינו ד
דכתיב וישב בעיני הדבר אמר ריש לקיש בעיני ולא
בעיני המקום, ויחפרו לנו את הארץ אמר רבי חייא בר
אבא אמר רבי יוחנן מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה
של ארץ ישראל כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ וכתיב
התם וחפרה הלבנה ובושה החמה, ואלה שמותם
למטה ראובן שמוע בן זכור אמר רבי יצחק דבר זה מ
מסורת בידינו מאבותינו מרגלי על שם מעשיהם נקראו
ואנו לא עלה בידינו אלא אחד סתור בן מיכאל, סתור
שסתר מעשיו של הקב"ה מיכאל שעשאוהו מלך
אמר רבי יוחנן אף אנו נאמר נחבי בן ופסי, נחבי
שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא ופסי שפסע על
מדותיו של הקדוש ברוך הוא,

פירוש לדעתך לכי מיכו מנוח לותך לכל ישראל הם
לומרי לך שתשלחם כלפניך ותקבעון להי
כלכם ונ' ולכי מיכי מעכב על ידך: כלום יש לחם ובו' כלומר הם
הקבה הוא כלום היה לות לי לעשות לכך שסותו לבה לידי תקלה:
לא עלה כידינו ין לכו ירדעין לדכום: לטוסתה של ארץ שלא
לותם שתשלו תחלה שלום המרגלים: סתר דכריו הכמים ועשה
שכלו כלל: שעשה סוכלו של הקבה מך חלש כלאחריכן לקחן
אפילו בעל קטית שיכו יכול לכוכיח כלו משה: שהחביא לכריו של
אחרן כמות שהן: שפסע לנשלה לאחרן כאשר כן,

ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מיבעי לי'ד
אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת
מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אם להם אבות
העולם בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגל להושע
כבר בקש משה עליו רחמים שנא' ויקרא משה להושע
בן נון יהושע אמר לו יה יושיעך מעצת מרגלים והיינו
דכתיב ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו ושם
את ימן ששי ותלמי ילידי הענק, אחימן מיומן שבאחין
ששי שמשים את הארץ כשחיתות תלמי שמשים את
הארץ תלמים תלמים, ד"א אחימן בנה ענת, ששי

בנה אלוש, תלמי בנה תלבוש, ילידי הענק
שמעניקין חמה בקומתן,

פירוש יהושע לא קורוך לילך שכבר בקש משה עליו
רחמים וקייכו לכתיב ועבדי כלב ונ' סופים
דקרא והכילותיו של הקדוש ברוך הוא שהוא היה קכרון כלכתיב ויתנו
לכלב את חברון שהוא לכלב הוא לולל לחברון: מיומן גבור
שכתם כמו שיל הימין מסופה מהשתל: כשחיתת שמקום רגליו
מעתיק בארץ מרוב כבדו וכיכר שם כומת וכשחת ולשון אחר
פוקע מלי לתי לשחיתת וכרלה לשון עמודי שם שהם ככדי ומקו'
מעמדם כיכר: תלמי כתלם החתיכה שחלה העפר ומעתיק
הלרן: שהיו מעביקים את החתך בקומתו מרוב גובה קומתן
לומין כלנו כולדו נוקד ושונק בנקד שהחתך יוצא ט

וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים פס
מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש
איפש אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה בית לבנו
גדול דכתיב ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא כלאשית י
שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען וכו' כמו שכתוב
במסכת כתובות פרק אחרון, וחברון טרשים הוא
והכתיב ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל
המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה'
בחברון ואמר רב אויא אמר רבא בר רב חנן שהלך
להביא כבשים מחברון ותניא אילם ממואב כבשים
מחברון מינה איידי דקאי בשא ארעא עבדא רעיא ושמין
קנייגא,

פירוש שלכה כת ושלשמה את כדרי ונת' כלומר שלכה
לך ושלשמם מחברון את כדרי לשכר כלכתי
בשוב כלכתיב בתריה כי כלך כלך עכדך כשכתי בשוב ובחברון
מלי כעי ושלא לא היה שם שמוזמה כי אם בגבעון: להביא כבשים
לעולה ואחר מכ כמכמות כבשים מחברון שלמה ארץ מלעה היתה
מיכה כלומר מתשובתך לתה מסייעני שלא היתה מסוכה ליזכע
כשלה הארץ: קלישת לרעת עפר שלה טרשין דק וקלוש ומושט
הוא ומתוך כך לא היו מרגלין וזורעין לותה תבואות מלכל לחם.
עכדא דעיין מנחשת ומעלה עשבים ואוכלים הכ"ן ושמין קטיכה
מקפה הנילן שכן דרך הנילן לשיות מסבים בארץ יבשה וטרפין
יותר מארץ לחה.

וישובו מתור הארץ וכתיב וילכו ויבאו אמר כמדבר יג ג
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי
מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה
בעצה רעה, ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר
שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה אפס כי עז
העם אמר רבי יוחנן משום ר' מאיר כל דבר לשון הרע
שאין אומרין דברי אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו,

פירוש וילכו ויבאו לא שכתבו הלכתיב וילכו ויבאו
הוא כיון דכתיב וישובו לא היו מיחו על הכל למיחו על ויבאו
על משה: מקיש הליכתן שהלכו לתור הארץ למיתתן לף הליכתן
כעצה רעה שמתחלה להוציא דבה כתכתו: אין מתקיים שתחזיקין
השוחנין לותם כבלשון לסיכך לומרים דבר תחת תחלה כדי

ס למיכו

שיאמינו ולא מרגלים לבן פתחו בשנה הארץ תחלה:

פס **ויהס** כלב את העם אל משה אמר רבא
שהסיתן בדברים דחזייה ליהושע דקא
משתעינא אמרי ליה דין ריש קטיעא ימלל אמר כלב אי
משתעינא אמרי בי מילתי וחסמין לי אשתקינהו ברישא
הדר אמינא להו אמר להם וכי זן בלבד עשה לנו בן
עמרם סברי בנוותיה קא משתעי אישתיקו ואמר להם
והלא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו
את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע
לו עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה והאנשי׳ פס פס
אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק
הוא ממנו׳ אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו
מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו
אלא ממנו כב יכול אפילו בעל הבית אין יכול להוציא
כליו משם׳

פירוש ויסס שתק ולא משך לב לכניס שהתחיל לכבר
במשה וכיו סבורין שכנגותו רוצה לכבר:
שהסיתם בדברים כדאמרם ואזיל: למזייף כלב ליהושע שרצה
לכבר והשתיקוהו בכזיפה ואמרו לו לית הקטוע יכבר מי שראשו
קטוע שתין לו כניס ליטול חלק בארץ הוי ילבר לפניהו ואסמין
לי משתקין אותי: עלה נעלה וילכדנו לף לשמים פס יכוך עליהו:
ממנו מן הכף: אל תקרי ממנו אלא׳ שתין ספרס נקדילף בין ממנו
שכאמר על ידיד שמלבדים עליו לממנו של נדים שמוחרים על
עניתם: ליהו יכול להוציא כליו פס שפקידם עם: כף לדון השלם:

פס **ארץ** אוכלת יושביה היא דרש רבא אמ׳ הבה
אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה
אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית חשיבא
דידהו כי היכי דלטרדו ולא לשאילו אבתרייהו ואיכא
דאמרי איוב נח נפשיה ואיטרידו כולי עלמא בהספדיה
והם חשבוה לרעה ארץ אוכלת יושביה היא׳ ונהי׳ פס
בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם אמר רב משרשיא
מרגלים שקרי הוו׳ בשלמא ונהי בעינינו כחגבי׳ לחיי
אלא וכן היינו בעיניהם מנא ידעי ולא היא כי הוו מברו
אבלי תותי ארזי הוו מברו להו וכיון דחזינהו סלוק
באילני שמעו דקא אמרי קא חזינא אינשי דדמו לקמצי
באילני׳ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם פס יד
בלילה ההוא אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן אותה
הלילה ליל תשעה באב היה אמר הקב״ה הם בכו בכיה
של חנם אני אקבע להם בכיה לדורות׳ ויאמרו כל פס
העדה לרגום אותם באבנים וכבוד ה׳ נראה באהל מועד
אמר רבי חייא בר אבא מלמד שנטלו אבנים ורקום
כלפי מעלה׳

וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה פס
לפני ה׳ אמ׳ריש לקיש מלמד שמת ומיתה
משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש רבי שילא איש
כפר תמרת׳ מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טבורם

פירוש לפי מסכתיה לעוכה שהכליתיה להם: שלוכלת
יושביה שמתים כה תדיר׳ שכיב ליוב שלף
תנין זכותו עליהם והייבו דקלם׳ כלכר נלם מעליהם: ה״נ ולף
היל כי הוו מברי לבלי תותי לילבי הוו מברי ולף היו בזה שקדקי
לליהו שמעיהו לקמוריים שהיו קוליהם לותם מנגים׳ לכי הוו
מברי לקמוריהם את לבליהם כשהוזכי מן הקבר לחמרי׳ לעיל בכל
לוכתף לקמו שכיב מסיכת מיבייהו ומברי לקבל סעודה תחת
הלרזי לכחמו: כל חזוכהו מרגלי׳ והיו ילליהם לעמוד לפניהם
שלקי וכו׳: וזלקום כלפי מעלה שלי לרגש לותם כמי לו כנוד
ס״: כמנפה מלף כתיב כמנפה משמע כמיומלת ולמויה לקם
מלף כנגד מלף: כלקבר׳ מתו שהיה כלה על לשון הרע כדלקמי׳
כשמה מלליקין׳ עגא ר׳ לישעי בר יוסי׳

כיון שעלה אהרון שבישראל מן הירדן חזרו
מים למקומן שנאמר ויהי׳ בעלות הכהנים יהושע ד
נושאי ארון ברית ה׳ מתוך הירדן נתקו כפות רגלי ה
הכהנים אל החרבה וישובו מי הירדן למקומן וילכו
כתמול שלשום על כל גדותיו נמצא ארון ונושאיו ו
וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחר נשא ארון נושאיו
ועבר שנאמר ויהי׳ כאשר תמו כל העם לעבור ויעבור פס
ארון ה׳ והכהנים לפני העם ועל דבר זה נעשה עזא שנ׳
ויבאו עד גורן נכון וישלח עזא אל ארון האלהי׳ ויאחז שמואל ב ו
בו כי שמטו הבקר אמר ליה הקב״ה עזא ארון נושאין
נושא הוא עצמו לא כל שכן׳

פירוש שהו ממים למקומן שהכהנים עמדו במקומם
על שעברו כל העם וכשעברו ונתקו כפות ה
סכהנים מל המרבה כמשכו לחמוריהם פסיעה לחת כמנלו לרון
וכהנים מנל זה וכו׳ ולף על נב להקוף קרל לויהי כאשר תמו כל
העם לעבור קרים למשמע להלי כתקו כפות רגלי הכהנים בעבר
שכי כתיב לף הוי הכי מלף לין מוקדם ומאוחר לחי כסדרן כתיב
קל כתקו להו מן הירדן לכתיב כית ויעבור לרון ה׳ והכהנים
לפני העם והעם כבר עלו וכיון לרון וכהנים עלו עברו לחרים׳
על שכלו לפניהם הכי יכלו לקם מן הירדן ומלי תי דקלמר ויהי
יהושע לת הכהנים לעמר עלו מן הירדן שף לין מוקדם ומאוחר
והלי עלו מן הירדן דקלמר להו הכי קלמר להו סלקו רגליכם
לחמוריכם ועודם בעבר המזרחי וכתיב כתריך כתקו כפות רגלי
הכהנים לל המרבה ויעמדו מי הירדן למקומם: כשף לרון לת
כושלין וכייבו קרל קמף לכתיב ויהי כאשר תם כל העם לעבור
ויעבור לרון בריית ה׳ וגו׳:

וידבר אף ה׳ בעזא ויכהו שם האלהים על השל׳ פס
רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמ׳ על עסקי
שלו ואחר אמר שעשה ארכיו לפניו׳ וימת שם עם ארון
האלהים אמר רבי יוחנן עזא בא לעולם הבא שנא׳ עם
ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עזא בא לעולם
הבא׳ ויתר לדוד על אשר פרץ ה׳ פרץ בעזא אמ׳ רבי פס
אלעזר שנשתנו פניו כחררה אלא מעתה כל היכא

דכתיב זיהר הכינמי התם כתיב אף הכא לא כתיב אף׳

פירוש על עסקי סלו סנגה סשנג לאחוז בו׳ שעשה נכרכי של לשון כי ישל זיתך וכשלייתה לבר שמשיל ממעלה למטה: הילון לשולם קיים שהרי כנגד כלאחרי ביומן שנגזז יפליטיו: תרכה עונה שתופין על גבי הנחלים׳

דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא תהלים קיט לדברי תורה זמירות שנאמר ליה חקך בבית מגורי אמר ליה הבה דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואינו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יגדעין אותו שנא׳ ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ואיהו אתייה בעגלתא׳ מלכים ב ג במדבר ז

פירוש כשעבד דוד שמח על ילו עוזי ומירות היו לי חקיך בבית מגורי שהיתי משתעשע בחקיך והיו לי זמירות לשעשועי: ויעל מכריכם קייתי משתעשע בחקיך והיו לי זמירות לשעשועי: התניף לשון וכפלת מתרגמי׳ ותניף שלם תבניל עיניך למתם עין כהיסח הדעת מקסתבל כהס מיל ולייכנו: לא כתן משם ענגלי׳ לבני קהת לפי ס״ם עליהם לשאת בכתף כי לא היו הם ממונים שלא על דבר קדוש׳ הילון והשלמן: במדבר ד

ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה׳ משום דראו ויך רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר קוצרים ומשתחוים היו וחד אמ׳ מילי אמור מאן אמריך דאימריית ומאן פייסך דאיפייסת: ויך בעם ע׳ איש וחמשים אלף איש רבי אבהו ור׳ אלעזר חד אמ׳ ע׳ איש היו וכל אחת ואחת שקול כנ׳ אלף איש וחד אם חמשי׳ אלף היו וכל אחד שקול כשבעים סנהדרין׳ שם שמואל א ו

פירוש ויך ונוקר לאו נמן הכאה דדוד כתיב בלא לא כשהכיאוהו הפרות מפלשתים ואילו דאילון כקט לא: תשוס לרמו וכשתכלו כו ויך בתמיה: קוכרין ומשתחוים היו לא כעלו ממלאכתם לכעדו והלי רמו לשון כזיון כמו על תרלוני שלכי שחלכות: מאן לאמריך לאמריית מי שכניסך שהכעשת ולא הכלת עניך מן השכיח ועתה מאן פייסך שכתפייסת לכל מלך׳ שם כ ו

ויהי כי צעדו נושאי ארון ה׳ ששה צעדי ויזבח שור ומריא וכתיב שבעה פרים ושבעה אילים׳ אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אלים אמר ליה רב חסדא אם כן מלאת את כל ארץ ישראל במות לא אמר רב חסדא על שש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרי׳ של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים׳ כתיב גרן כידון וכתיב נכון בתחלה כידון ולבסוף נכון׳ נמצאת אומר ג׳ מיני אבנים היו אחד שהקים משה בעבר הירדן שנאמ׳ בעבר הירדן בארץ מואב החיל משה באר את התורה הזאת לאמר ולהלן הוא אומר וכתבת על האבני׳ את כל דברי התורה הזאת ונומ׳ ואתיא באר באר ואתר שהקי׳ יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים יהושע בגלגל שנאמר ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל׳ שם ד יהושע ד

פירוש וכתיב שבעה פרים כנגדי הימים וקני רמים לקרן ויקי בעזוב הקלקים את הלויים נושאי הארון ה׳ ויזבחו שבעה פרים ושבעה אלים: מלאת כל הארץ ישראל נמות מזבחות לעל כל פסיעה מוכח: כתיב כידון כנגדי הימים ויכתיב על נוכן כידון ויסלק עוזא ונו׳ וכשמואל כתיב נרן נכון: כתחלה כשנכנס הקהל עוזא לא׳ שם כשעשה לסם כידון ההורג שהרג את עוזא ולבסוף לאחר שבשתחה שעשה מדעי׳ בכית עובד לדום ובשעתי בסם כתן שהכין את כיתו דכתיב כשיכין ה׳ את עובד לדום ושמעתי בסם כ׳ מנסם כל שלשו נרן כתן הוא נרן לדוכה היטבי ואם כן הוא הא כתחלה כתן ולבסוף כידון על שם שהמזכח שתחלתו נבוי ושופו חרב וכידון לשון שכר וחכרן הוא כמו ירלו עיבו כידו שעשה ושמוכה כליותיו לשתו של עובד לדום ושמו׳ כליותיו ילדו שעשה נכרם ל׳ והיינו דכתיב כשלתי פשלתי השמיבי שעשים ושכים לעובד לדום כמבלת לומר סופו לכריתה ללעיל היו של מסוס לתבח הא ועל דבר זה כעבד עוזא לפשעה כבל הכי׳ שהעמיד מסה בעבר הירדן בעבודת מולך ותבל לתבי בריתה קלי כארן כבען וקלי עבר המלכי עבר הירדן וכי קלי כעבדו מולך לו כשאר המלעות קלי לארן כבען עבר הירדן והוא עבר המעברי: בגלגל לאחר שבנו מהן המוזכח בהר עיבל קיפלום והכיאום לגלגל וקבעה שם׳ יהושע ד שם

תנו רבנן כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתבוה שנאמר וכתבת על האבנים וגו׳ ואחר כך סדרוהו אותה בסיד אל רש לדבריך היאך למדו אומות העולם את התורה אמ׳ ליה בינה יתירה נתן הבה באומו׳ העולם ושגרו נוטרין שלהם וקילפו את הסיד והשיאוה באות׳ שעה נתחתם גזר דין על אומות העולם לבאר שחת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו רבי שמעון אומר על גבי סיד כתבוה וכתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו אתכ׳ לעשות ככל תועבותם הא למדת שאם חזרו בתשובה מקבלין אותם׳ אמר רבא בר רב שילא מאי טעמא דר׳ שמעון דכתיב והיו עמים משרפו׳ סיד על עסקי סיד ור׳ יהודה אמר לך בסיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אומות העולם אין להם תקנה אלא שריפה׳ כמאן אולא הא דתניא ושבית שבין לרבות כנענים שלארץ ישראל שאם חזרו בתשובה מקבלין אותם כדברי שמעון׳ דברים ז לכתי הימים ל יג שמואל ב י ו דברים ל ו

פירוש כיצד כתבו על המזבח בהר עיבל: קילף למדו לומות קשלם תוכח הלף לא כתבוו לכתבה כשכיני׳ לשון הלף לכף והלמדם כל הדוכה שלף הא פתחון פה לומות קשלם לומר לא היה לבו מהיכן ללמוד: כוטרין שלהם סופרים שלהם וסם קורין לותם כוטריי: וסקילוס ומעתיקוס כלוחר כעלוס משם ע׳ מעתקה: וכתבו להם מלמטה כסוף הדף: למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות לעיל מיכיס כתיב כי סקדם תחליפם והכר זה כתבו למטה להודיעם לומות פיוסכים

מיושבים מן המנוחה לארץ ישראל שלא נתנו להקריבם שלא על
פיהן שבתוך הנטולים נתנו להמתים כדי שלא ילמדו לותנו
מעשה קלקולם אבל לתם היושבין מוכן לה אם לתם מוזכים
בתשובה בכל לתכם והכי גרסינן בהדיא בתוספתא אם לתם
מוזכים ככם אלו מקבלין לתכם ושכתבה הין מקבלין שמתמת
יהלא שמין מלי טעמא דלא לתמר על נבי סיל כתוב ׳ על
עמקי סיל שתתוה כתתם עליו וסיתם מעלה לעיניסם ולא
למלוק ׳ שלא שכיפה ניסכם שכל זמן שהין מתעיפין וסם קריין
עתים הין חלקם שלא משכחות סיל ׳ הג ושכית שניו לבכות
כבעבור שכמונה לארץ דקרי כמונה לארץ כתיב כי תבא כי תגיע למלחמה
מן הארץ למונה לארץ וכתי תביא נפיקבי ׳ כי תבא במלחמת
סרבות הכתוב מדבר ׳ כי תבא משמע כשתעלה על לעיתך ושכית
שניו לבכות כבעבור שכתוכה בא הכתוב להקיש כבעבור שכמונה
לארץ ולקמי מסס לימת יתלר שלא יהו נכנלין לא תמיה כל בשמס
דקתי ושכית קרא יתידא הוא ׳ כמהן כלס לומר שכתבו להס
שיחזרו בתשובה ויקבלום שלמת לא היו קעומדים הין לנטלים
נכנלין לא תמיה כל בשמס אבל לרבי יהודה בלס נכנלין לא תמיה
כל בשמס ׳

בוא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו
את הירדן ובאו להר גריזים ולהר עיבל
יתר מס׳ מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל
פעות כג העומד בפניהם מיד נתרו שנאמר אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את
פס טו כל אויביך אליך עורף ואומ׳ תפול עליה אימתה ופחד
בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה׳ זו ביאה
ראשונה ׳ עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שניה אמור
מעתה ראויין היו ישראל לעשות להם נס בביאה שניה
כביאה ראשונה אלא שגרם החטא ׳ ואחר כך הביאו
שנאים כד את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו
יהושע ד את כל דברי התורה בשבעי׳ לשון שנאמר באר היטב
והעלו עולות ושלמים ואכלו ושמחו וברכו וקללו ו
פס וקבלו את האבנים ובאו ולנו בגלגל שנאמר והעברתם
אותם עמכם והנחתם אותם במלון יכול בכל מלון ו
פס ומלון תלמוד לומר אשר תלינו בו הלילה וכתיב ואת
שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים
יהושע בגלגל ׳ תנא צרעה לא עברה עמהם ולא
פעות כג והכתיב ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה וגומר אמר
ריש לקיש על שפת הירדן עמדה וזרקה בהם מרדה
וסימת את עיניהם מלמעלה וסירסתן מלמטה שנאמר
שמות כג ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם אשר כגובה ארזים
גבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו
מתחת ׳ רב פפא אמר שתי צרעות היו חדא דמשדה
וחדא דיהושע דמשה לא עבר דיהושע עבר ׳

פירוש כתוב בתקלקל בכתי ׳ וקמותי לשון מקומס
ונלטוט הנוף ומס שכתיבו ׳ כיולה לתשוב ׳ בימי
יהושע ׳ כיולה שכיה בימי עזרא ׳ לניעות לכס כם לעלות בזרוב
ולא היו מסתנבלים למלכות ׳ שלא שנרס שכס של יסרלל בימי
בית לשון שכנוך עליכס שלא יבלו שלא נרעות בלכתיב מי בכס

מכל עמו ׳ וקעלו עולות ושלמים שכך נתנו בתוקס פרס׳ לכנים
שלמות תנבה וקעלית עליו עולות וט׳ ׳ שכיו ממעלה שכיו ושכתב
מתחת כיולם ׳

משנה ששה שבטים עלו לראש הר גריזים
וששה שבטים עלו לראש הר עיבל
והכהנים והלוים והארון עומדי׳ למטה באמצע הכהנים
מקיפין את הארון והלוים את הכהנים וישרל מזה ומזה
יהושע ח שנאמר וכל ישראל וזקניו ושוטרים ושופטיו עומדים
מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלוים וגו׳ הפכו פניהם
כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא
יעשה פסל ומסכה תועבת ה׳ ואלו ואלו עונין אמן ׳
דכרים כז הפכו פניה׳ כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ארור האיש
אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו עונין אמן על
שגומרין ברכות וקללות ואחר כך הביאו את האבנים
ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליה׳ את כל דברי
פס התורה בשבעים לשון שנאמר באר היטב ונטלו את
האבנים ולנו במקומן ׳

פירוש למטה בלמכנע כין שכי הקריס ׳ מכאן ומכאן
על הקריס ׳ הפכו הלויס פניהס כנגד הל
גריזים ופתחו בברכה ׳ כל הקלולויס היו לומרי׳ תחלה בלשון
ברכה ׳ ואלו ואלו שכתוב גריזים ושכתוב עיבל ׳ ולכתיב שלא
יעמדו לנגדך לא שיהו השבטים מכרכין ומקללין שלא הלויס
היו מלין בין שני הקריס הופכין פניהס להר גריזים בברכה ולהר
עיבל בקללה ׳ הניחו את הקבנים כלכתיב ובנית שס מזבח
וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת באר היטב ׳ וקבעו את
הקבנים סיתו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים כ
כלכתיב והעלית עליו עולות ׳ ולנו במקומן בנית מלופס בנלגל
ושס הקימו את הקבנים ׳

גמרא מאי והחציו אמר רב כהנא כדרך
שחלוקין כאן כך חלוקין באבני
אפוד ׳ מתיבי שני אבנים טובות היו לו לכהן גדול על
כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות של שנים עשר
שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן
שמות כח זו שנאמר ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות
הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם שנית
כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה
מוקדם וחמשים אותיות היו בשמותם וחמש על אבן זו
ועשרים וחמש על אבן זו רבי חנינא בן גמליאל אומר
לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני
אפוד אלא כדרך שחלוקין בחומש שני בני לאה כ
כסדרן בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן ובני שפחות
באמצע ואלא מה אני מקיים כתולדותם בשמות שקרא
להם אביהם ולא כשמות שקרא להן משה ראובן ולא
ראובני שמעון ולא שמעוני דן ולא דני גד ולא גדי ׳
תיובתא דרב כהנא תיובתא ׳ ואלא מאי והחציו תנא
חציו של מול הר גרזי מרובה מחציו של מול הר עיבל

מפני שלוי למטה אדרבה מפני שלוי למטה בצרי להו
הכי קאמר אף על פי שלוי למטה בני יוסף עמהם שנא׳
בראשית מ״ו וילדו בני יוסף אל יהושע לאמר מדוע נתת לי חבל
שם אחד וגומר ויאמר להם יהושע אם עם רב אתה עלה לך
היערה אמר להם לכו והחביאו עצמכם ביערים שלא
תשלוט בכם עין רעה אמרי ליה זרעיה דיוסף לא ש
בראשית מ״ט שלטא ביה עינא בישא דכתיב בן פרת יוסף בן פרת
עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין
שם מ״ח רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא וידגו לרוב בקרב הארץ
מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולטת
בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם ׳ הני
חמשין אותיות חמשין נכי חדא הוו אמר רבי יצחק ה
תהלים פ״ה הוסיפו ליוסף אות אחת שנאמר עדות ביהוסף שמו
בצאתו על ארץ מצרים מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ב
כתולדותם בעינן אלא כל התורה כולה בנימין כתיב
בראשית ל״ה והכא בניכין שלם שנאמר ואביו קרא לו בנימין ׳

פירוש

מלי והחניו נספר יהושע הכי כתיב נהלי קדק
למתביתין וכל יסר אל וקניו וט׳ קניו אל מול
לה נריזים והחניו אל מול לה עיבל למה לי למכתב והקניו
למשמע מניו המיוחל לו מניו הכוזכר במקום אחר : כלך
שהלוקין הנכנסים נהר נריזים ונהר עיבל כלכתיב אלה יעמדו
לברך את העם על הר נריזים ואלה יעמדו על הקללה נהר
עיבל ׳ כך הלוקין נלכני לפוד שהמוד בהם שסה משמותם להבך
שסה להר נריזים כתובין על האחד ושסה להר עיבל כתובין על
השכית והייכו לכתי׳ והחניו לוחו מני המקום בחסת מן האבנים :
כתיב לוחותם כשלר לילתן שסה האחרונים כשלרן נל אשר יעשכר
זבולון יוסף בניכין זהו שלר לילתן : ושסה הראשונים כתבתו בה
יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי כשלר לילתן חוץ מיהודה :
וכה על אבן זה לקמיה פריך שסה האחרונים לא הוי לדוו ׳
לא כלרך שהלוקין בחומש הפקודים כלומר לא כלרך שהלוקין
בחומש הפקודים הוי ספר וילכר שכשלרו נרחשו אלה שמות
הלכתים אשר יעמדו לתקע : בחומש שני בתחלה ואלה שמות
ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון : בחמת מהן בשניים
בניכין דן ונפתלי נד ואשר ויוסף : אם כן מה תלמוד לומר
כתולדות הוחיל ולא כלרך לילתן הם כשלרין ׳ תיובתא דרב
כהנא דכולי עלמא אין זה שלר הר נריזים והר עיבל דאלו שלר
הר נריזים שמעון לוי ויהודה יששכר ויוסף ובניכין : והשר עיבל
ראובן נד ואשר זבולון דן ונפתלי ׳ מדוכא מחניו והייכו דקתני
והחניו אל מול הר עיבל המיוחל שהחלוקין מחני שלוי למטה זקני
כהונה ולויה היו עם הארון בין שני הקהיס כלקמן ׳ וכל שכן
לכנני להו מניו אל הר נריזים שהני שבטו לוי מהן היה אלא הני
קללה ולפ על פי שלוי למטה אפי׳ הכי מניו אל הר נריזים ׳ מדוכא ׳
מחני יוסף עשהם ומדוכי היו : וילכרו בני יוסף וגו׳ סיפ ׳
דקתני ואלו עם הר על אשר כה ברכני ה׳ ׳ שלי יהין עולין על
היהין ואין היהין עולה עליהם ׳ וילמ לרוב כך ברכן יעקב לאפרים
ומנשה ׳ בניך חלף הוו לאחין השכית קאי : כתולדותם בניכין
כשמות אשר קרא להם אביהם ׳

אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא
יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו

לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא יהוד שקדש
שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של ה
הקדוש ברוך הוא יוסף מאי היא דכתיב ויהי כהיום הזה סם נ״ט
ויבא הביתה לעשות מלאכתו אר יוחנן שניהם לדבר
עבירה נתכוונו ויבא הביתה לעשו׳ מלאכתו רב ושמוא
חד אמר לעשות מלאכתו ממש נכנס וחד אמ׳ לעשות
צרכיו נכנס ואין איש מאנשי הבית שם איפש׳ בית גדול
כביתו של אותו רשע ולא היה בו איש ׳ תנא דבי רבי
ישמעא אותו היום יום אידם היה והלכו כלם לבית ע״ז
שלהם והיא אמרה חולה אני אמרה אין לה יום שיוסף
נזקק לה כהיום הזה ׳ ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה סם
עמי ׳ תניא מלמד שעלו למטה שניהם ערומים באותה
שעה באתה דיוקני של אביו ונראית לו בחלון אמר לו
יוסף יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה
ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהן ותקרא רועה זונות
שנאמר ורועה זונות יאבד הון מיד ותשב באיתן קשתו מלכי כ״ב
אר יוחנן משו׳ רבי מאיר מלמד ששבה קשתו לאיתנה נרחשית מ״ט
ויפוזו זרועי ידיו מלמד שנעץ צפרניו בקרקע ויצאת
שכבת זרעו מבין צפרני ידיו ׳ מידי אביר יעקב מי גרם
לו שיכתב לו על גבי אפוד אלא אביר יעקב משם רועה
אבן ישרא משם זכה יוסף ונקרא רועה ישרא שנאמר
רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף ׳ תנא ראוי היה תהלים פ׳
יוסף לצאת ממנו ב׳ שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו
שנ׳ אלה תולדות יעקב יוסף אלא שיצאת שכבת זרעו נרחשית ל״ז
מבין צפרניו ואעפב יצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו
על שמו של יוסף שנאמ׳ ובני בנימין בלע ובכר ואשבל סם מ״ו
גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופי׳ וארד ׳ בלע שנבלע
בין האומות ׳ בכר שהיה בכור לאמו ׳ אשבל ששבו
אל ׳גרא שגר באכסניות ׳ ונעמן שנעים ביותר ׳ אחי
וראש אחי וראשי הוא : מופים וחופים הוא לא ראה
בחופתי ואני לא ראיתי בחופתו ׳ וארד איכא דאמרי
שירד לבין אומות העולם ואיכא דאמרי שפניו דומין
לובד :

פירוש

נספר שכתיכל עם הערוך והעתיד על עניני
וכבש את יבוסי ׳ יהודה שקדם סם שתים
בספר שיר על הים כלקמן ׳ נקדי כלו סם בן ל׳ אותיות כלול
בשמו של יהודה : לבכר עביבה והלי מלאכתו תשמים : ומלאכתו
מתם מלאכה ׳ נרכו השתים : יאבד הון סם טוב שהוא יקר מכל
הון קטנו שכבת זרעו על סם שיורה כמן : ויפוזו לשון ויפיון
שזין וכלי מתחלפין זה בזה כתו בעקה וזעקה ׳ שכעו לשונותיהן
בקריקע וכסתך עליהם כלי שיטים לעתו ויעבד בנערו ויעבור
תיקף יכנו מילי לאכילותו של יעקב משם זכה להיות רועה ומשם
זכה להיות כאבן מאבני ישראל : רועה ישראל האזיכה כלפי
שכיכה בשתר : מוהג כצאן יוסף קרי ביה כנאן יוסף המנהיגם
בשתו של יוסף לשתח מקרו ישראל בשתו של יוסף והוא הרועם
אלה תולדות יעקב יוסף תולדות שיעלו מיעקב כשנדמן לאור לעשת
מיוסף ועשרה שבטים יצאו מבנימין לפני לותם עשרה שפיפיות מיוסף
בעשר

בעצם לכתבותיו: סנר כתבניות בלרן כלריס: מופי׳ מסורס בלכלי רבי תנחומא שסיס פיו כבי יעקב לפני בהלכות שקבל משם ועבר.

אמר רבי חייא בר אבא אר׳ יוחנן בשעה שאמר פרעה ליוסף ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו אמרו לו אצטגנינין עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו אמר להן גנובי מלכות אני רואה בו אמרו אם כן יהי יודע בשבעים לשון אמר להן אי הכי למחר איבדקי׳ בליליא בא גבריאל ולימדו ע׳ לשון לא הוה קא נמיר הוסיף לו אות א׳ משמו של הב״ה ולמד שנאמר עלות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע׳ לצפרא כל לישנא דאשתעי פרעה בהדידה אהדר ליה איהו לסוף הוה קא טשתעי יוסף בלשון הקדש ולא הוה פרע׳ דע מאי הוה קאמר אמר ליה מאי האי אמר ליה לשון קדש אמ׳ ליה אנמרן אגמריה לא הוה קא נמיר אל אישתבע לי דלא מגלית אשתבע ליה כי קאמר ליה יוסף אבי השביעני לאמר אמר ליה זיל איתשיל אשבועתך אמר ליה א איתשיל נמי אדידך ואף על גב דלא ניתא לך אמ׳ ליה עלה וקבור את אביך כאשר השביעך׳

פירוש לינטגניכי מבמיו סוזים בטכניס ויודעין בחכמת המזלות־גנובי מלכות נוכי מלכות בחכמה ובגבורה ויפי׳ עלות כיוסף שמו סיפיס לקרא שמת לפ ידעתי שמעת׳ לישמעאל שמעותיך תשמל שלכתים שיתיכוס לך׳

יהודה מאי היא דתניא היא דרבי מאיר אומר בשעה שהיו ישראל עומדים על שפת הים היו שבטים מנצחין זה עם זה זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים קפץ שבטו של בנימין וירד תחלה לים שנאמר שם בנימן צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רדים והיו שרי יהודה רונמן אותם שנאמ׳ שרי יהודה רגמתם שרי זבולן שרי נפתלי׳ לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן לגבורה שנאמר ובין כתיפיו שכן אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחלה שנאמר סבבוני כמים אפרי׳ וכמרמה בית ישרא׳ ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן ועליו מפורש בקבלה הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש׳ טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי מים ושבלת שטפתני׳ אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה באותה שעה היה משה מאריך בתפלה אמר לו ירידי טובעין בים ואתה מאריך בתפלה׳ אמר לפניו רבש״ע מה יש לי לעשות אמר ליה דבר אל בני ישרא׳ ויסעו׳ ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו וגו׳ לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר היתה יהודה לקדשו ישרא׳ ממשלותיו משם ה׳ ראה וגו׳

פירוש לוסטיכון לנטורה סנית קדשי הקדשים נבוי כמלכו נכחש לפני׳ שילמו למחוך עלי וכחשו בלמוכתם כל עם ג׳ ילך לים עד שכנסת כהלכ׳ ישרא׳ ממשלותיו ליהודה שכתקדש למשול בהם׳

תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטה שכבר נאמר לוי ל למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר למטה הא כיצד זקני בהונה ולויה למטה והשאר למעלה רבי יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה עומדים הפכו פניהם כלפי הר גריזי׳ ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקללה והאי על על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר וסכות על הארון את הפרכת הוי אומר על בסמוך׳

פירוש שכבר כלמר לוי למעלה מסך כתב כתוב שם יעמדו לברך וגו׳ שמעון לוי וגו׳ שכבר כלמר לוי למטה כספר יהושע וכל ישרא׳ וזקניו שומדי מזה ומזה לארון וכהנים ולוים מלמע׳ כהנים ולויס למטה היו. קללו לשיכו לשחת את הלוחות וקיימו מכן ל׳ על כן ב׳. למעלה לגבי הלוחות. אלו ואלו ישרא׳ ולויס זקנים וטעריס למטה היו כלכתיב בספר יהושע ועל כל גריזי׳ ועל כל עיבל שכתב משה כתורה על במסוך כדמפרש ואזיל: על הלוחות על כתבי לפי שכל משה לקל מהיכן הוי מברכת ולא קויל מכך.

פיס קא הפכו פניהם ופתחו בברכה וכולי׳ תנו רבנן ברוך בכלל וברוך בפרט ארור בכלל וארור בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי כאן ד׳ על ד׳ הרי כאן ח׳ על ח׳ הרי כאן י׳ וכן בסיני וכן בערבות מואב שנאמר אלה דברי הברית אשר צוה ה׳ את משה וגו׳ וכתיב ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם ונומר נמצא מ״ח בריתות על כל מצוה ומצוה׳ ר״ש מוציא הר גריזים והר עיבל ומכניס אהל מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא רבי ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד רבי עקיבא אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתור׳ שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות ר״ש בן יהודה איש כפר עכו אומ׳ משום ר״ש אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים׳ אמר רבי לדברי ר״ש בן יהודה איש כפר עכו שאמ׳ משום ר״ש אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים מאי ביניהו אמר רב

אלו נאמרים

משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו

פירוש נרוך בכולן נרוך בפרט כל הברכות והקללות כולהו בהך נגיזים והכי עיבל בכולן ופרט נרוך תהי יקים את דברי התורה הזאת לעשר לעשר לא יקים כדי בללו וכן כל לעת ולחת בפרט נרוך ולחוד: נרוך תהי נרוך לא יעשה פסל ומסכה לחוד לעשר פסל ומסכה וכן כלם: ללמוד ולמד לשמור ולעשות כל המצות כלן עשות לחברה ולמדתם לותם ושמרתם לעשות וכתיב ולמדתם לותם את בניכם כדי שלן לחבא מצות לכל מקום ועל לחבאתן כתיב לחוד ונרוך בכולן ופרט נרוך תהי ילמדו לחוד תהי לא ילמדו וכן ללמוד לשמור וכן לעשות: נכל לחד ד' בריתות נרית לנרוך בכולן ונרית לנרוך נפרט נרית ללחוד בכולן ונרית ללחוד נפרט: ולחבא ולחבא נרית ללמוד ולחבא על ללמד כדי שתהא שמוכה שמוכה ושמוכה לליכך של שמוכה לעשות ולעשות: וכן נפיכי כשלחתו כל המצות לפסח כיצד כלם נחוד · ונרוך נכולן ופרט: וכן נערבות מוהב כשלחתם לישרל כלכתיב נעבר כיכלן נארץ מוהב קולך משה ונו': שלחתי אלה לנני הנרית ונו' נתב קללות ונרכות כתיב מלכל הנרית אלמא נכרית ערבות מוהב נערבות וקללות כן נרית מוכב ולהך נגיזים ולהך עיבל לא נרוך קלת לעלה קלי תבא ונה לייני מ"ם נרייתות לכל לחד מישרל שם עשרה תלתא זימני הוי מ"ם · מוניא הך נגיזים לפי שלא לחד יהושע עליהם כל התורה שלא מצות שבפרשה ומכניס להל מועד שלאחר שהוקם המשכן לכך הקהל עם משה ביהוה ולמדו כל התורה כלכתיב וילכר ה' אלי מועד לאמר: כללות כולהו נפיכי נפיהם כולהו התורה נפיכי ולא כתפרשה ובלהל מועד כתפרשה לו כגון נפיכי כלחר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך ולא פי' מתן למה כיצד והקטיר לימוליה והפשט וניתוח וכליל של עולה ונספר ויקרץ כלהל מועד פיעשה: ונשתלשו נערבות מוהב מפי משה ליהושע תן פניהם ליה כך' ישמעאל הילכך הך פיכי והלל מועד תלת הוו ולם פניהם ליה כדבי עקיבא הילכך תרי ניכוי לם יהודה לומר פ"ם נרייתות לכל לחד ושל שלם מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים כמנין שהיו נפיכי שכל לחד כעשה ערב עם כל לחיו: הנ"ש לחמר ר' לכבי לם נן יהודה אין לך כל מבוה ומבוה שלא נכרתו עליה פ"ם נרייתות שם מאות אלף ושלש אלפי וחמש מאו' וחמשים ויש נכל ר' וה שם מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים · מלי ניכיהו מלי מוסיף רבי ונחלי פליגי · לחד לב משרשיא ערבא וערבא דערבא שם כעשה כל לחד ערב על ערבותו של מבוה או לא רבי שמעון בן יהודה סבר לא כעשה כל לחד ערב על מבוה אלא שמתו המבוה כמנין כל לחד וחד ערב על פ"ם נרייתות של כל לחד וחד לכל לא כעשה ערב על ערבותו של מבוה אלא על מוכתו של מבוה ואחא רבי לימי' לבבי לם שבא למבות את פ"ם נרייתות הערבות ים לו למבות פ"ם נרייתות של ם' רבוא לכל לחד וחד וכל לחד מלא ים ם' רבוא שכלם כתערבו זה בזה על מוכתם ועל ערבותם כמנין כל לחד מקבל עליו ערבות של ם' רבוא כשביל מוכתם של מבניהו וכל לחד מם' רבוא הללו ם' רבוא כשביל ערבו שבתערבו לחד על מבוה וזה קבל עליו לף הערבות של ערבים · על הערבות של ערבים

דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ש בן לקיש כל הפרשה כולה לא נאמרה

אלא בשביל נואף ונואפת שנאמר אלור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' וגומר דעביד פסל ומסכה

פרק שביעי

בארור סני ליה אלא זה שבא על הערוה והוליד בן ועבד עבודה זרה אמר הקב"ה ארורים אביו ואמו על זה שכך גרמו לו׳

פירוש כל ספרשה של הר נעיזים לא כאמרה אלא נבולף ובולפת לשת לים: נאלור סני ליה נתמיהא כופר בעקר הוא וסניף ליה באלור: אלא זה הבא על העבודה לשת לים והוליד ממזר ומתוך בשתו שלמוד לבא בקהל ה' ואינו מונע לשה כולך בין הגים ושובך עו': לאוכיח אלא לשה עשלוקו לעבוד פסל ומסכה: וכן לדוש לת כילם כל לחד לפי פשטו לותן של עריות כתן שוכב עם מותבתו ולשת לחיו ועם חמותו כולן לשת לים ולמיקם כתני לאוכי: שוכב עם כל נהמה לשת לים שעשתה מעשה נהמה שמלפת: מקלל לביו ולמו בא על לשת לים מזלזל באביו ובאמו שנללו נילולי' רעים נביתם משנה עור מפתה לשת לים סניף סומא כלב' ליכה ידועת שוכבו כמותו: מסית נגלוי לעבו בא על לשתו הרי הסית נגלוי: מכה רעהו בסתר נוכח לה בלשני סתרני שתמות נכליקת המים המבי' לוקה שלא להטות לוקה שלא להיות עוקר לחר המכלף ולפתות לו לשת לים ונוכח להמיתה: מעה מספט גר יתום ליבי יולע לדוכשו:

אמר רבי יהושע ב"ל מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמ' ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם׳ אמר רבי יהושע ב"ל מנין שכל כהן שמברך מתברך ושאין מברך אין מתברך שנאמר ואברכה מברכיך׳

פירוש ושמו את שמי הלה הכתוב הקדוש נהקב"ה להיו נרכה זו נוכך שיהא שמו על עמו ולא עשלה נוכך יפר' הלה נוכך המקום: ואברכה מברכיך ואלו ואבי לברכם לישרל הלי כך עקיבא דלחר כלו טרפות למדנו נרכה לישרל מפי כהנים מפי הנבוא לא למדנו כשהוא לומר ואבי לברכם הוי כהנים מברכין לישרל והקב"ה מסכים עמהם:

ואמר רבי יהושע ב"ל אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמ' טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל אל תקרי יבורך אלא יברך׳ אמר רבי יהושע ב"ל מנין שאפילו עופות שמים מכירין בצרי עין שנאמר כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף׳ אמר רבי יהושע ב"ל כל הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנאמר אל תלחם את לחם רע עין ונומ' כי כמו שער בנפשו כן הוא׳ רב נחמן בר יצחק אמר עובר בב' לאוין שנאמר א"ל תלחם ואל תתאו: אמר רבי יהושע בן לוי אין עגלה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר ועֵנו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלת שזקני בית דין שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות לא ראינוהו והנחנוהו בלא לויה׳

פירוש לנרך נרכת המזון: לטוטי עין שוכלי נגע ונוחלי ממל נמעוכ: מכירין נבבי עין ואין חוכלין

מעבותיו. לכפיסי עליך בעלי סוטות שקיס נדיך לגוות: לחמל
כ' לנחנו לות לי רבה מכס גדול וכתוי ליסב בדיסם יותב ממני כדי
שיוסיפו בדיסם ומיתבין לו מתנות ומעשרי לותו כדי שיהיו מעשר
ויסמעו דבריו בתיבית וקבלו גדול מלקיו נדליו מעל לקיו

רבי אבהו ורבי חייא בר אבא איקלעו לדהוא
אתרא רבי חייא בר אבא דריש שמעתא
ורבי אבהו דרש אגדתא שבקו כ"ע לרבי חייא בר אבא
ואתו לקמיה דרבי אבהו הלש דעתיה אמ' להם ר' אבהו
אמשול לכם משל למה הדבר דומה לשני בני אדם
שנכנסו לעיר אחד אחד מוכר מיני אבנים טובות ו
ומרגליות ואח' מוכר מיני סדקית' על מי קופצי' לא על
מי שמוכר מיני סדקית' כל יומא ויומא הוה אזיל ר' חייא
בר אבא ומלוי בהדי ר' אבהו עד בבא דאושפיזיה משו'
יקרא דבי קיסר ההוא יומא אלויה רבי אבהו לר' חייא
בר אבא ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה'

פירוש הן דבי לכהו לרס בלעדתן: שמעתא הלכות
ליכין ולימוד ועבודות: סדקית כלי מלאכת
קבסים ועבייס כגון פלכין ומקטין וכיוצות לף על מוכר סדקית
בתמיהא מתוך שלמיכן קלין יס לסם קונים סרבה ולסבים דעתו
סיס לומר כן.

אמר רבי יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך
שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם
כלפי שכינה' רב נחמן אמר מהכא ויקם המלך דוד
על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למדה עמי
ואם עמי למדה אחי אמר רבי אלעזר כך אמר להן דוד
לישראל אם אתם שומעין לי אחי אתם ואם לאו עמי
אתם ואני רודה אתכם במקל'

פירוש שמעוני אחי ועמי מוכיסים סיס להתבדל לבלק
קבית לבכין בית המקדש: אם לתם שומעים לי
להיות שלמים למקום. אחי ומבני לתם שלמה המלך לימת
עטור עליו לס כסבי' סס. עמי לתם כבוסין תחתי:

משנה פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב
הראשון של חג בשמיני במוצאי ש
שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה ויושב עליה
שנאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג
הסוכות זמן חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת
וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכה"ג
נותנו למלך והמלך עומד ומקבל ויושב וקורא אגריפס
המלך עומד וקבל וקרא עומד ושבחוהו חכמים'
וכשהגיע אצל לא' תוכל לתת עליך איש נכרי אשר
לא אחיך הוא ולגו עיניו דמעות אמרו לו לא תתירא
אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה וקורא מתחלת
אלה הדברים וכו'

פירוש פרשת המלך כאמר בלשון הקודש לל הרמכם
לל בפיכו' המשנה בשמיכית לאמרו בשמיכית כל
סבק שמיכית מקשמטה וכיון תחלת השמטה שכיים בלי ספק ו

אלו מגלין מזוזה הרשת לעיל מיכיס לשתעי בגבי
עין בלבנה לשם בל הון יקר כמנג. מזוזה לשון יזוזה על כוקו
גמרא בך הניילין לבכן לזהות קטים ושטוחים בשתם בדי
סיכוהו הטופות לאכול ואלו נבי עין בתבס מלבדין מזוהותיהם
שוהין בשת' בי כמו שער בשפטו בן הוא שער זה על בתפו לשון
פעל ובקודתו מוכחת שתניו קמוץ וחניו פתוח וטעמו מלמטה
בלו זה שלוכל מיכר והשעיר בשפטו של בר עין בן הוא לשון
בתלבים שטוערים ומבשס בן שלוש לי לשון שיעור תמיד קוץ
משער בשפטו בתס ילבל זה ועד מתי: ופטולכוהו בלא מזוהות
לומר למזוהות קונבך ולא סיה לו ולא לתת בוסף מזוהות ובא
לשוטפס ממבו בלוכס לעבו ובא זה עליו וקבעו: בלא לויס שטוחה
סילך עמסס:

שאלו תלמידין את רבי אלעזר בן שמוע במה
הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי
קפנדריא בבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם קדש
ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך אמר רבי זירא
אמ' רב חסדא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו'
כי עקר כרעידה למיסק מאי אומר יהי רצון מלפניך ה'
אלהינו וכו'

פירוש נמס בלבבת ימים לי זה זכות גידך עקר
שפלבבת נס ימים: קפנדריא לקנל לבבו
לדך בית הכנסת ליכבס בשתם זו ולבלת בבנדו: ולשון קפנדריא
מפר' בבבסות לדמקיפבך לדבי לישועל בהא על שלמי מקיף סביב
סזכות הללו לבבס נוסף ולקנל לת לבבי' לבי זכויות בתים:
ולא פסעתי על ראשי עם קדש שהיו התלמידים יושבין עבית
המדרש על גבי קרקע ומהלך ביניהם בשהם יושבין ובבבס ליכב
במקומו מביא שבינותיו בעל בבבו וזהו לשון מפסיע בבלא
כשפסיע על בשפיסס ולפיבך נדיך להקליס לו יבב לו מבמון:
ולא בשתי כפי לבבך שבהן סיס:

אמר רבי אבהו מריש הוה אמינא ענותנא אנא
כיון דחזיתיה לרבי אבא דמן עכו דאיהו
אמר חדא טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד
אמינא לאו ענותנא אנא ומאי ענותנותיה דרבי אבהו
דאמרה ליה דביתהו דאמוריה דר' אבהו לדביתהו דרבי
אבהו האי דידן לא צריך לידה להאי דידך והאי דנחתין
וזקיף עלויה יקרא דמלכותא הוא דעבד ליה אולא
דביתהו אמרה ליה לרבי אבהו אמ' לה ומאי נפקא לך
מינה מיני ומיניה יתקלס עילאה ותו אימנו רבנן עלידה
דרבי אבהו למנוייה ברישי מתיבתא חזייה לרבי אבא
דמן עכו דתפסי ליה בעלי חובות אמר להו אירת לכו
רבה' סא אמר להו עד דמצלנא ליה לרבי אבא לא
אתא עד דאצל ליה'

פירוש לחמיכים בשתבנם לבבים מס שקוף לוסם לו
בעת הלבסה: לא נבין לגידך בבסם קוף כמו
בענין: יקרא למלכותא שקיף ר' לחבהו בשוף סביס בבית המלך
בלחמי' בתבנתא בשוף סביס בגון ר' לחבהו בי קיסר: ובבבהדין
לחמו לסויין בשקלן לחמתא לבי קיסר לגחיס ומשלן בתיס בבס
לעתי מלבבלן לשומתי'. ותו בבבן לימבו עליס ושל זו

והקהילה היתה ביום שני מכוסות מזלות הצפון והוא מה שאמרו
קו כתב לחמכה בחג הסוכות סוף למיכה לפילו ביום הלחמון כתב
לחמכה בכוח כל ישראל מלחתלחת למועדה לל תחלת חולו של
מועד: ולחמכם היו כותבין ס"ת מיד ליד לכבוד ולתפלרת וממה
שאמר קורח וועדה תלע שבעודת הבשים היתה הקהילה שהיתה
מוקרת בם שלש יום היה המלך מבית לוד שהוא יושב בעזרת ישראל
כמו שביארנו ביומא ואנשיהם היה מקהל גדיס ולא היה לו אם
משראל עכ"ל ולא היה מותר למחותו בשום פנים לפי שכ' שום תשים
עליך מלך מקרב לחיך ולחמכם למחו לו למינו לחתך משום שלום
המלכות עכ"ל הלחמכם: ולפי זל כתב לגניפם המלך מלך ישראל
היה מזמנו של הורדוס והוא שחכב בבית בימיו: ולנו שיהיו
למשות לפי שהמקרא הזה פוסלו מן המלכות: למינו לחתך
שלמו משראל עכ"ל והוא קושלן כזה על דבריו הלחמכם זל:

פיסקא וכשהגיע ללא תוכל וכו', תנא משום רבי נתן באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה מפני שחינפו לו לאגריפס המלך ארשבן חלפתא מיום שגבר אגרופה של חנופה נתעוותו הדיני' ונתקלקלו המעשי' ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך, דרש רבי יהודה בר מערבא ואי תימא ר"ש בן פזי מותר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר לא יאמר עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל דבעולם הזה שרי, רבי שמעון בן לקיש אומר מהכא כראות פני אלהים ותרצני, ופליגא דרבי לוי דאמ' רבי לוי משל דיעקב ועשו להד' לאדם שזימן את חבירו לסעודה ויודע בו שמבקש להורגו אמר לו טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי בבית המלך אמר ליה ידע ליה מלכא להאי מסתפינא למקטליה,

פירוש לגנופה כתב על חכופה לשון דלמו משראל לין לחוי למלכות לעבד סוף וזילף מילתף: כתעוותו הדיינין שהקניטו הדיינין את בעלי הדין: ונתקלקלו המעשים שהגדולים היו עוכרי עגירה ולא מיחו ביהם מפני חכופה: ואין לך לדם שיכול לומר לחכירו מעשי גדולי ממעשיך שמתוך שלא מיחו ביד עוכרי עגירה למדו הדורות את מעשיהם וכמלחו טולן עוכרין: ולכילי לשון כלתה כמשי שמתחוק לשתות יין תמיד: ופליגא היא דיים לקים לימר להחכיבו לעשו כתבין יעקב לום' לו ראיתי פניך כראות פני מלחים פליגא לדרבי לוי דאמר לף להחכיבו כתבון מלף לחייס עליו ולקולישו שהיה רגיל לראות המלחכים.

אמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנאמר והנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרם: ואמר רב אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו שנאמר אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו לאומי' ואין קוב אלא קללה שנא' מה אקוב לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין שנאמר ולאם מלאם יאמץ, ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם שנאמר

פרק שביעי

הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר מה כתיב אחריו לכן כאכול קש לשון אש והשש להבה ירפה שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה, ואמר ר' אלעזר כל המחניף לרשע סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו שנאמר ויאמר ירמיה הנביא אל חנניא הנביא אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דברך וגומר וכתיב ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראיה בן שלמיה בן חנניה ויתפוש את ירמיה הנביא ונומר, ויתפוש יראיה בן שלמיה בירמיה ויביאהו אל השרים: ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר כי עדת חנף גלמוד שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמוד, מאי גלמודה גמולה דא מכעלה, ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתי' הכא כי עדת חנף גלמוד וכתיב התם ואפרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם,

פירוש לא ישוש כי לפנים כשימלו עליהם יסורין לא תשיבם שועה: ויאמר ירמיה לפכניים שכניה שאמר בנחלת שקר על גלות יכניה וכלי המקדש שגלו עמו בעוד שבתים ימים לפי משיהם לל המקום הזה: לפיכן כן יעשה ס' לכופה היא זו שהיה לו לומר בהדיא שקר לפיכן יכנה: ויפי הוא בשער בניימן לפחר כמה ימים היה ירמיה יוצא מירושלם ללכת לפרן בניימן לפלוק בחלק שבשלה לו ותפשו ירמיה ואמר לו לל תלך לפכשדים לפיכן הוא נופל: נמולה בזולה כמו ונגמל.

אמר ר"ב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ד' כתות אין מקבלו פני שכינה, כת לצי', כת שקרים, כת חנפים, כת מספרי לשון הרע, כת לצים דכתיב משך ידו את ליצצים, כת שקרים דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, כת חנפים דכתיב כי לא לפניו חנף יבא, כת מספרי לשון הרע דכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה לא יהיה במגורך רע,

פירוש משך ידו הכה מכיות לת לוכנים: לל יגורך רע לל יגור עמך רע: ונבי מספרי לשון הרע כתיב בהדיא פרשתי כי אין בפיהו בכוכה קרבם הוות ונו':

פרק משוח מלחמה

משנה משוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל העם בלשון קדש היה מדבר שנ' והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם בלשון הקדש ואמר אלהם שמע ישראל וגומר על אויביכם ועל שונאיכם ולא על אחיכם לא יהודה על

שמעון ולא שמעון על בנימן שאם תפלו בידם ירחמו
דברי הימים ב' יג' יב עליכם כמו שנאמר להלן ויקומו האנשים אשר נקבו
בשמות ויחזיקו בשבידה וכל מערומיהם הלבישו מן
השלל וילבשום וינעלום ויאכילום וישקום ויסכום ו
וינהלום בחמורים לכל כושל, על אויביכם אתם
דברים כ' הולכים שאם תפלו בידם אין מרחמים עליכם, אל ירך
לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם,
אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וצחצוחן חרבות,
אל תיראו מפני הנפת התריסים ושפעת הקלגסים:
ואל תחפזו מקול הקרנות, ואל תערצו מפני קול
הצוחה כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם הבאים בנצחונו
של בשר ודם ואתם באים בנצחונו של מקום פלשתים
באים בנצחונו של גלית ומה הידה סופו שנפל בחרב
והם נפלו עמו, בני עמון באו בנצחנו של שובך ומה
היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו אבל אתם אין
אתם כן אלא כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם
עם אויביכם להושיע אתכם זה הארון,

פירוש משוח מלחמה כהן שכתיבה לכך שכשאר וכשם
הכהן כגון פריך מאי קאמר: ויקומו לאכשים
גבי מלחמת פקח בן רמליהו עם ולקח בדברי הימים שכשו מכבי
יהודה הרבה וסס היה הכניע עשרה שמו והוכיחם לבני ישראל
ואמר להם בחמת ה' על חמיכם בני יהודה כתבם בידכם והכיתם
בהם לפי מרפא ועתה אתם אומרים לכבוש לותם לעבדים:
שמעוני ושמיעו לת השבים: לכל כושל כל הטפלים שבהם
שליכם רחויין לבלבת בהגליהם: נהלת סוסים נגף הסוסים קדוי
בהלה בלשון המקרא: קלגסים חיילות: הנפת תריסין מניפין
וזורקין ומדבקין התריסין זה בזה כדי שיבקעו זה על זה
והקול נשמע בקול המון לחיים על שבגדין: שוכן שר נבא
מדרעזר.

ואמר אליהם שמע ישראל למה לי למימר
סוף ראה בבי מקיש ל-ענין לא ידוע
הם שיר בלשון.
להו שמע ישראל אמר רבי יוחנן משו
רבי שמעון בן יוחאי אומר להם הקבה לישראל אפילו
לא קיימתם אלא ק"ש שחרית וערבית אין אתם נמסרי
בידם,

פירוש מאי שכיח שמע ישראל למה מתחיל בלשון זה.

תנו רבנן פעמים מדבר עמהם אחד בספר
ואחד במלחמה בספר מהו אומר שמעו
דברי מערכי המלחמה והזרו במלחמה מהו אומר אל
ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו כנגד ד'
דברים שאומות העולם עושין מניפין ומריעין וצווחין
ורומסין,

פירוש פעמים מדבר עמהם לחד בספר כשיוצאין
מלחמה שתיו לבני מערכי המלחמה מי רלוי
לחזור ומי רלוי לילך: ומזרו הכהנים לחזור כגון טוכה בית
ובוטע כרם ולוקח אשה וילדה ורך לבב ולוף על גב לכתיב בהו
ולבבו השוטרים לקיים למתניהן להכין קאמר להו חלה שהשוטרים

משמיעין לבניו לעם: אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל
תערצו מלבבו מזכרות כנגד ד' לבני שלומות העולם עושין לשני
מניפין בתריסין ומריעין בקלכות וצווחין בקולם ורומסין בהלות
סוסים ודקדוקם לבל בחנוך מכות ושפעת קלגסין סס שקר
המלחמה ולכם לשיים.

פלשתים באו בנצחונו של גלית וכולי,
גלית אמ' רבי יוחנן שעמד בגילוי
פנים לפני המקום שנאמר ברו לכם איש וירד אלי ואין שמואל ב' יג
איש אלא המקום שנאמר ה' איש מלחמה אמר הקדוש שמות ט"ו
ברוך הוא הריני מפילו ביד בן איש שנאמ' ודוד בן איש שמואל ב' יג
אפרתי הוא אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר בשלשה
מקומו' לכתו פיו לאותו רשע אחר ברו לכם איש וירד שם
אלי ואידך אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם שם
לעבדים ואידך הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות שם
דוד נמי קאמ' ליה אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון שם
דוד הדר אמר ליה ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי שם
מערכות ישראל אשר חרפת: ויגש הפלשתי השכם שם
והערב אמר ר' יוחנן כדי לבטלם מקש שחרית וערבית שם
ויתיצב מ' יום כנגד מ' יום שניתנה בהם תורה, ויצא איש שם
הבינים ממחנות פלשתים מאי בינים אמר רב שטבונדה שם
מכל מום ושמואל אמר ביגוני שבאתיו דבי רבי שילא שם
אמרי שהיה עשוי כבנין: רבי יוחנן אמר בר מאה בפי שם
אחד נאנאי, גלית שמו מנת תני רב יוסף שהכל דשין שם
באמו כנת, כתיב ממעורות וקרינן ממערכות תני רב שם
יוסף שהכל הערו באמו, כתיב ערפה וכתיב הרפה רות ג' שמות ב' כא
רב ושמואל חד אמר הרפה שמה וחד אמ' ערפה שמה
חד אמר הרפה שמה ולמה נקרא שמה ערפה שהכל
עורפין אותה מאחוריה, וחד אמר ערפה שמה ולמה
נקרא שמה הרפה שהכל דשין אותה כהריפות וכן הוא
אומר ותקח האשה ותפרש את המסך על פני הבאר ו שמואל ב' יז
ותשטח עליו הריפות ולא נודע דבר ואי בעית אימא
מהכא אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות משלי כז
בעלי, את ארבעת אלה יולדו להרפה בת ויפלו ביד שמואל ב' כא
דוד וביד עבדיו מאי ניהו אם' רב חסדא סף ומדון גלית
וישבי בנוב ויפלו ביד דוד וביד עבדיו כתיב והנה חניתו שמואל ב' יז
וקרינן ועץ חניתו אמר רבי לעזר עדיין לא הגיעו לחצי
שבחו של אותו רשע מכאן שאסור לספר בשבחן של
רשעים ולא לפרסומי כלל אלא להודיע שבחו של
דוד,

פירוש בגלוי פניס בפומבף: ברו בחרו: לכלו פיו
פיו הכבדו: וירד אלי מתחיל עלי שהוא יגבר
דהל למימר ולקח לתי: ואידך והכני ואנכ דהדר אמר ואם אכי
אוכל לו והכיתיו מ"ת פתיחת פיו לרעתו קות: דוד הדר קאמר
ליה ואכי בא"ו ואין זו פתיחת פיו לרעה דקאל לתה בא למשול
בי עכ לכך שאין זו מתם ואכי בא למשול בך בשם שהבטחות שלו
בנגד מ' יום שהיקהל תורה לפתקבל בו תין לו בח לתתיבב: מבוסס

משוח מלחמה

מכל מום מתקן ומכוקם מכל מום של כיעור: שכלאתי ל' לחים
הוו כלכלתן: כך מלא פפי וקל כלכלי בן שתעבודות שכלו שכלם
מכשים על לשון כלילה ל' וכתעברה מן ל' כמנח קל לחיו וכלם
מכלים: כלכלי זהו לא כלשון פרכי. פפי פלרשטרוס. ולשון
לים הכיכים שיגל מכין לכשים הכפה: כתיב מערות ממערות
פלשתים: כתיב עלפה שם קל' עלפה וכתיב הרפה לשר בילי
הרפה וקיל עלפה כלילמכי' לקמן שנגזר עליה שיפלו בכים ביל
בני רות שדבקה בשבועה. ע"כ פין לותה הפקידה ענמה בכמה
לף פכים בכנד עוכף. כהכיפות חטין כתשין: סף ומזון וגלית
ויצבי כלם נספר שמואל חן לשון מני הולישך הכתוב שלא ספר
נפני נפוכיה. לתולדותי שכתיב לדול שכלמה עם נפול כזה.

ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה אמר כתיב ל
רבי יצחק אמר הקב"ה יבואו בני ה
הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה, דרש רבא בשכר
ארבע דמעות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ויצאו
ממנה ארבע גבורים הללו שנ' ותשאנה קולן ותבכינה עוד,

פירוש בני הנשוקה שנשקה לחמותה ליפרד מעמה
שלא כתגייכה: ותבכינה עוד פעם שכיים
ללעיל מיכים כתיב ותשאנה קולן ותבכינה עוד לפי שבכינה לחמות
לפתי נכיות חב' עיכים.

פיסקא בני עמון בא' בנצחונו של שובך וכולי, כתיב
כתיב שובך וכתיב שופך רב ושמואל
ואמרי לה רב אמי ורב אסי חד אמר שובך שמו ולמה
נקרא שמו שופך שכל הרואה אותו נשפך לפניו כ
כקיתון וחד אמר שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך
שעשוי כשובך, אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב עיי"ה
ושמואל חד אמר בשעה שזורקין חץ עושין אשפתות
אשפתות של חלילי ושמא תאמר מפני שאומנין בקרב
תלמוד לומר כלם גבורים, וחד אמר בשעה שעושין
צרכיהן עושין אשפתות אשפתו של זבל ושמא תאמר
מפני שחולי מעים הם תלמוד לומר כלם גבורים, אמר
רב מרי שמע מינה האי מאן דנפיש זבליה חולי מעים
הוא למאי נפקא מינה ליטרח על נפשיה: דאמר בלב שבלי יב
איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר ישחנה מדעתו
וחד אמר ישיחנה לאחרים,

פירוש כתיב שובך בספר שמואל וכתיב שופך בלכלי
קיימים: לשפתו וגו' בחילות של בבוכל בבר
כתיב ולילי לבקע בלונתה לרב ושמואל בלרשה לקבלי בקע לא
מפני שלומכין לכל לא נבונים: של זבל מחמת שלוכלין הרבה
בגבוה: שם מדקאמר שמע מינה חולי מעים הם. ליטרח
לכשעיה לבקש הרפואות בטרם יבבל עליו חליו.

פיסקא אבל אתם אין אתם כן אלא כי ה' כלכים כ
אלהיכם ההולך עמכם ונומר זה מחנה
הארון וכל כך למה מפני שהשם וכנויו מונחים בארון
כיוצא בדבר אתה אומ' וישלח את אותם משה אלף למטה
לצבא אותם אלו סנהדרין ואת פנחס זה משוח מלחמ'

פרק תשיעי

כלי הקדש זה הארון ולוחות שבו וחצוצרות התרועה
אלו השופרות, תנא לא לחנם הלך פנחס למלחמה
אלא ליפרע דין אבי אמו שנאמר והמדנים מכרו אותו כלילה
אל מצרים, למימרא דפנחס מיוסף קאתי והכתיב
ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה
לאו מיתרו שפטם ענלים לעז לא מיוסף שפטפט ב
ביצרו, והלא שבטים מבזין אותו ראויתם בן פוטי זה
שפטם אבי אמו ענלים לעז יהרוג נשיא שבט מישראל
אלא אי אבוה דאימיה מיוסף אימא דאימיה מיתרו ואי
אימא דאימיה מיוסף אבוה דאמיה מיתרו דיקא נמי ד
דכתיב מבנות פוטיאל תרי משמע שמע מינה,

פירוש וכלמה למה אמר להסזמה היה הכעסה ש
שמטיחין כי ס' אלהיכם עמכם מה היה אליכם זו דמשמע הולך ממם: שהשם
וכל כיוצ' מוכיחים כאהרן היינך עמהם כמלחמה: וכן הוא אומר
שהאהרן כיפה עמהם כמלחמה. שפטפט ביצרו זלזל וכעס לותו
ולא משבו: והלא שבטים מבזין לותו כדלמי' בהלו הן הכשרפין
לפיכך הוצרך ליחסו שם פיכם הן אלעזר הן אלהרן הכהן: תגי
פוטי מדלג כתיב פוטיאל:

תנו רבנן אשר בנה אשר נטע אשר ארס לימדך
תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם
ואחר כך ישא אשה ואף שלמה אמרה בחכמתו הכין מ"ש כה
בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך,
הכן בחוץ מלאכתך זה בית, ועתדה בשדה לך זה כרם
אחר ובנית ביתך זו אשה, ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה
מקרא, ועתדה בשדה לך זה משנה, אחר ובנית
ביתך זה תלמוד, ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא
ומשנה, ועתדה בשדה לך זה תלמוד, אחר ובנית
ביתך אלו מעשים טובים, רבי אליעזר בנו של ר' יוסי
הגלילי אומר הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה
ותלמוד, ועתדה בשדה לך אלו מעשים טובים, אחר
ובנית ביתך בוא דרוש וקבל שכר,

פירוש ועתלה כשלה לך וכנגה מלאכתך כשלה לך
תלמוד לתת שכרך בעתיד כמשכח וללכת
כלכלי מי.

פרק ענלה ערופה

משנה מאין היו מודדין רבי אליעזר אומר
מטיבורו רבי עקיבא אומר מחוטמו
ר' אליעזר בן יעקב אומ' ממקום שנעשה חלל מצוארי
גמר' במאי קא מפלגי מר סבר עיקר חיותא בטיבורא הוא,
הני תנאי מהיכן הולך נוצר מראשו וכן הוא אומ' ממעי תהלים עב
אמי א"ה גוזי ואומ' גוי נזרך והשליכי אבא שאול אומר ישעיה י
משבורו ומשלחת שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא

שאול עד כאן לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה אבל לענין נשמה דכולי עלמא באנפי הוא שנ׳ כל אשר נשמת רוח חיים באפיו׳ רבי אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב דכתיב לתת אותה על צווארי חללי רשעים׳

פירוש עקב סיומא וט׳ הילך עקב כלל מיקבי ומודיכן מיכיס כלכתיב ג׳ קעבי לשכר סכיכות סקלל : לתת נוזי לתת מרקחני יכנת ריקחי תחלת לנוזי ליכנת לריכת קוף לכתיב נוזי כוזך שכר לשכך תלנזי וגלי ריקחך : לפי׳ תיומת לכל סקול כרכי עקיבא׳ מ״ט דרבי אליעזר בן יעקב לחמר מן הנוקר קוף קרוי כלל לכתיב על נוקרי חללי רשעים הילך ממנו היו מודיכן כלכתיב לכל סקלל׳

תניא אמר רבי יוחנן בן שאול מפני מה אמר תורה הבא עגלה בנחל אמר הקב״ה יבא מי שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות׳ הי פירות אי לימא פריה ורביה אלא מעתה אוקן ואסרי הנ׳ דלא ערפינן אלא אמצות׳

פירוש לין עושה פירות עגלה בת שכיתה לא ילדה : במקום שאין שושה פירות כלל לייתן קשה : שלא הכימוהו שהרגוהו :

משנה זקני אותה העיר רוחצין את ידיהם במים על מקום ערפיתה של עגלה ואומרין ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכו׳ על לבנו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם שלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו׳ תנא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו ופטרנוהו בלא לויה׳ כהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר פדית ה׳ וגו׳ ונכפר להם הדם שאין תלמוד לומר ונכפר להם הדם ומה תלמוד לומר ונכפר להם הדם אלא רוח הקדש מבשרתן אימתי שתעשו כך נכפר להם הדם׳

פירוש שהכהני׳ לומרי׳ כלכתיב לעיל ונשנו שהכהני׳ ולא מי׳ על מה שם נעשים : שאין תלמוד לומר וכפר כלומר וכפר לכתיב בקרא לנו לומעו ולמדנו קלי סיהיה לקי זה נכלל לחמיכה שלא מילתא בלמכי כמשה היה שרוי שהקדש בשרה את ישראל על ידי משה לכיון לכשיעשו כן וכפר להם הדם : ולזכרון כלחמי׳ שלין מלאך החות שולט בשה : שליהיו פרעה כלכתיב ויהי עליו פרעה לכתיב ויהי כיזוק לותו היזק לילך : עד עיכור׳ שלי עיר שהוא יונק מחכה והוא בית הסיכון שבתוך ע׳ שמה ושיהיים לכתי שעיר : כי נכייתיך לכבל מקום קוף וכך לקלי שבתך כמו ניכי לר שבר זל כשרות : לא כתיישבה והייתו לא יושב שם : לא נוד שלם שלחמון יושב שם והא לחמי לייכי שיתנהו מעכי שלם שלחמון שנוד עליו שלם שלחמון יושב לקלי ולא לכך שכך :

משנה ב

ירושלמי ג

תניא היה ר׳ מאיר אומר כופין ללויה ששכר לויה אין לה שיעור דכתיב וירא׳ השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד ואמרת וכתיב וירא׳ אם את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואת האיש ואת משפחתו שלחו שנאמ׳ וילך האיש ארץ החתים ובן עיר ויקרא שמה לוז׳ תנא ה

אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר כל שאינו מלוה כאלו שופך דמים שאלמלא ליווהו אנשי

ס"א ג' כ' ירחו לאלישע לא גירה דובים בתינוקות שנאמר ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום, מאי נערים ומאי קטנים אמר רבי אלעזר נערים שהיו מנוערין מן המצות קטנים שהיו מקטני אמנה, במתניתא תנא נערים היו ובזבזו עצמן כקטנים, מתקיף לה רב יוסף ודילמא על שם

ס"פ ה' מקומן מי לא כתיב וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן קרי לה נערה וקרי לה קטנה ואמר רבי פדת קטנה דמן נעורן התם לא מפרש

ס"פ ג' מקומה הכא מפרש מקומן, ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' מאי ויראם אמר רב ראה ממש כדתניא רשב"ג אומר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני, ושמואל אמר ראה שנתעברה מהן אמם ביום הכפורים ורבי יצחק נפחא אמ' בלורית ראה להן כנוים רבי יוחנן אמר ראה שאין בהם להלוחית של מצוה, ודילמא בזרעייהו הוה אמר רבי אלעזר לא בם ולא בזרעם עד סוף כל הדורות, ויקללם בשם ה' ותצאן שתים דובים מן העיר, רב ושמואל חד אמר נס וחד אמר נס בתוך נס מאן דאמר נס יער הוה דובים לא הוו, ומאן דאמר נס בתוך נס לא יער הוה ולא דובים הוו, וליהוי דובים ולא ליהוי יער משום דבעיתי,

פירוש עלה קרח שהקרחת עליו את המקום שכשהיו הכל עשים פרקסתן להניח מים ולמטר: מקטני אמנה שהיו דואגין שמבקש פרנסתן נשכיל שכשפלו המי, ולילמא קטנים ממש הוו ועל שם מקומם נקראו נערים שהיו מן כשון: הכא מפרש מקומן יכיתו: וליהוי דובים לא ליהוי יער מאי עביד ליה יער דקרי ליה נס. בעיתי הדובים להתגדות בהם כשאין מקום קרוב לשם לנוס ולהתחבא וכשקרובין ליער יוצאין ונאין בהכנעה.

ס"פ **ותבקענה** מהם ארבעים ושני ילדים,

אמר רבי יוסי ברבי חנינא בשביל מ"ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב הובקעו מישראל מ"ב ילדים, איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות שיצאה ממנה שלמה שכתיב ביה אלף עולות יעלה שלמה ואמר רבי יוסי בר' חנינא רות בתו של עגלון בן בנו של

ס"פ בלק מלך מואב היתה תאותו מיהא לקלל הואי, ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר טוב כאשר אדוני ראה והמים רעים והארץ משכלת וכי מאחר דמי רעים והארץ משכלת מאי מושב העיר טוב אמר ר' חנין חן מקום על יושביו,

פרק תשיעי

פירוש זכה וינתק ממנו רות שיגיע ממנה לול ושלמה שסכנו לסקריב קרבנות שלמים זה היה סכנו. לקללה הוי למעט את ישראל ולותה כוכה כאן כתקיימה: ושלח מלי טיבותיה דמקום קולין והמים רעי' והארץ משכלת: כן מקום על יושביו ואפילו הוא רע כראה לסם טוב.

אמר רבי חנינא גדולה חן חן מקום על יושביו וחן אשה על בעלה, וחן מקח על מקחו, תנו רבנן שלשה חלאים חלה אלישע אחד על שגירה דובים בתינוקות ואחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ואחת שמת בו שנאמר ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו,

ס"פ י"ג

פירוש חן מקח על בעלה ופי' היא מסיבת כוסות חן בעיניו: מקח שניתן לוכים בעין שניתן לוכים בתינוקות: מלך מל חליו תני ומלך למקר ימות ט.

תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ולא כיהושע בן פרחיה

ס"פ ח' אלישע מאי היא דכתיב ויאמר נעמן הואל קח ככרים ונום וכתיב ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ומי שקל כולי האי כסף ובגדי הוא דשקל אר' יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה שרצים בא ועמד לפניו אל רשע הגיעה עת שאת מבקש ליטול שכר ה' שדצים וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע כשלג, וד' אנשים היו מצורעים אר' יוחנן זה

ס"פ ז' גיחזי ושלשת בניו, ובא אלישע דמשך למה הלך אר' יוחנן שהלך להחזירו לגיחזי בתשובה אל חזור בך אמר ליה מקובלני ממך כל ההוטא ומחטיא את הרבי אין מספיקין בידו לעשות תשובה, מאי עבד איכא דאמרי אבן שואבת תלה לה לחטאת ירבעם בן נבט והעמידה בין הארץ ובין השמים, ואיכא דאמרי שם חקק לה על שפתה והיתה אומרת אנכי ולא יהיה לך

ס"פ ט' ואיכא דאמרי רבנן מנע מקמי אלישע דכתיב ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו ישבי שם לפניך צר ממנו מכלל דמעיקרא לא הוו, יהושע בן פרחיה מאי היא כדהוה קטלינהו ינאי מלכא לרבנן שמעון בן שטח אטמרתיה אחתיה, יהושע בן פרחי ערק ואזל לאלכסנדריא של מצרים כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלם עיר הקדש לך אלכסנדריא של מצרים אחותי בעלי שרוי בתוכך ואני אשב שוממה אמר שם הוה ליה שלכא כי הדר ואתו איקלע להההוא אושפיזא עבדו ליה יקרא טובא יתיב ומשתבח בה אמר אכסניא זו יפה אמר ליה רבי תבכות אמר ליה בבכך אתה עוסק אפיק ארבע מאות כל זמא הוה אתי לקמיה ולא

קכלי,

קבל יומא חד הוה קרי קש אתא לקמיה הוה בדעתיה
לקבולי אחוי ליה בידיה סבר מידחא קא דחי ליה אול
[illegible] אמר ליה חזור בך אמר ליה כך
מקובלני ממך כל שחטא והחטיא את הרבים אין מ
מספיקין בידו לעשות תשובה מאי טעם דאמר מר
[illegible] ישראל תניא
רש בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמט דוחה
ויום הכפורים

פירוש מי שקל כולי האי בקלי קלים כתיבי שמוכף
לבניכם כסף ובגדים ונתן ובקר וענבי וטפחות
ותיתם וכרמים כסף ובגדים קום לסקל לכתיב וינר ככרים כסף
כשבי מריטים ושתי קליעות בגדים: בת שבעים כפ' מ' שקלים
במסכת שבת: הניח את ליטול שכר תורתך בשלם קום: לכן
שובכת שמגבשת במסכת מן הארץ ומעמילתו כלויר: לכבן מכבי
דוסק היה את התלמידים מלפני הליצע כשהיה משמש לפניו:
לכתיב לסקר ספרים ממנו: ממקום שכר לכתבו יושבין בית
המדרש של לכבו: גר ממנו [illegible] התלמידים שהיה ניחוי
דוסק יפלי מלכה קטני לכבן כל המכיכן בקילוסין בקלומר

משנה משרבו הרצחנין בשלה עגלה ערופה
משבא אלעזר בן דינאי ותחינא בן
פרישא היה נקרא חזרו לקרותו בן הרצחן משרבו
הנואפין פסקו המים המאררים ור"ט הפסיקן שנאמר
ט"ז ה לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיהם כי
תנאפנה משמת יוסף בן יועזר איש צרדה ויוסף בן
י"ה ז יוחנן איש ירושלם בטלו האשכולות שנ' אין אשכול
לאכול בכורה אותה נפשי יוחנן כהן גדול העביר ה
הודאת המעשר ואף הוא בטל את המעוררין ואת ה
הנוקפין עד ימיו היה פטיש מכה בירושלם כל ימיו אין
אדם צריך לשאול על הדמאי משבטלה סנהדרין
ס"ש כ"ל בטל השיר מבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו
יין יומר שכר לשותיו משמתו נביאים הראשונים בטלו
אורים ותומים משחרב בית המקדש בטל השמיר
ישעיה ט"ו ונופת צופים ופסקו אנשי אמונה שנאמר הושיעה ה'
כי נמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם רשב"ג אומר
משום ר"ש בן הסגן משחרב בית המקדש אין לך יום
שאין בו קללה ולא ירד טל של ברכה וניטל טעם
הפירות ר"ש אומר אף ניטל שומן הפירות בפולמוס
של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס
בפולמוס של קיסר גזרו על עטרות כלות ושלא ילמד
את בנו חכמת יונית בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא
כלה באפריון בתוך העיר ורבותינו התירו שתצא כלה
באפדיון בתוך העיר משמת רבי מאיר בטלו
משלי משלים משמת בן עזאי בטלו השקדנין: משמת
בן זומא בטלו הדרשנין משמת רבי עקיב בטלה כבוד
תורה משמת רבי יהושע פסקה טובה מן העולם משמת
רשב"ג בא גוביו ורבו צרות משמת רבי אליעזר בן עזריה

פסק העושר מן החכמים משמת רבי חנינא בן דוסא
בטלו אנשי מעשה משמת רבי יוסי קטנתן פסקו
החסידים ולמה נקרא שמו קטנתן שהיה קטנתן של
חסידים משמת רבן יוחנן בן זכאי בטלה זיו החכמה
משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה ומתו
טהרה ופרישות משמת ישמעאל בן פאבי בטלה זיו
הכהונה משמת רבי בטלה ענוה ויראת החטא רבי
פנחס בן יאיר אומר מיום שחרב בית המקדש בושו
עבדים ובני חורים וחפו ראשם וגדל דלו אנשי מעשה
וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי לשון הרע ואין דורש ואין
מבקש ועל מה לנו להשען על אבינו שבשמים

פירוש בשלה עגלה ערופה שהרי מכירין היו כהן מי
הרגיל להרוג: לא לסקוד עול על כיוסף
כשותיכם לבולקן בסוטות כי כן עם הזוכות יפרנו סם עצמן
כוסים כפר"ש הללו וכתיב וקרא הים מטון וגו' כזמן שהים
מבוקע מטון המים בולקין את עצמו מבוקע מטון מטון כיוסף
בשמח לסוד לו כן מזו שכתיב כן מלחמת: לשטלות כימי על
לדם הטבל מלות המעלו והחכמות ופי לשטלות הים שהכל בו:
זה כתב הרמ"ם: ורש"י כתב וזל בגמרא מפר שהכל נסם על
ימיסם לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כלם היו לומדים לכניסי
כתיבתן למשם מסיכי וסם הרשטוכים שבחלקו בסחיבת הקרבנו
כיון כלחמי בחנינה והוא היה מחלוקת לשטון שהיה בישראל
בדברי תורה: שעניל הולדת מעשר לפי שלא היו יכולין לומר
ככל מנותך לסר בותיתי לפי שהקלה בוה לתת מעשר לשטון לליוים
וסם היו כותבין בלותו זמן לכהנים וזה היה בנוזל דיכו על עזרא
הסופר לפי שבשלה עזרא לא עלה עמו לוי כמו שכתוב בכתוב
ולויים בעם ובכהנים ובני לוי לא מצאתי סם וקבם הלויים שלא
יתנו לסם מעשר ושיתן לכהנים: משורין סם הלויים שהיו
לומדים בכל יום בשעת קריאת השיר על הקרבן שהיה לומר ש"ם
ה' והוא שתקן מוה וכוה שלא לשמם שוד לפי שהיו לומדין זה
הפסוק בלבו היו מדכדים עם הסם והיו נוטעים אלין בזה הפסוק
וזה מם שהיו רגילי לעשות ולומר בלבי מעלה: נוקפין לשון
הכאה כמו נוקף בלבנה וזו היא עטרת שהיתה במקדש ולין נוכך
להקריב בפיכוסה: מטיל מפה בירושלם בבית הפרס בחולו של
מועד לעשות מלאכת לבד האכל שמותר במועד ועמד הוא וגזר
על כל בפתים לתילו בבד האכל מבני שהקהל בשמע למחרת
ולין הכל יודעין שהוא בבד האכל וכבי לחביר לה במועד קטן
כל ימיו לא סוכרך לדם ליטול לשכרו על הדמאי סם מעשר סם
לאו שהוא שתקן שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרים: בטל
השיר בעת שפרש מבית המקדש וזקני מעשר שהיו בחוריס מבניהם
ובשפקו שהכהלין וסם הזקנים שלמד שמועד שהיו מתנין לך
בכל שעריך בפסק השיר נם כן. בכיתי הרשטוכי סם בכיתי בית
לשטון לבכל בכיתי בית שכי וסם מני וזכריה ומלאכי וכשרים סם קוברין
לותם בכיתי לחרובי בופת בופים סי' הל' מבם זל מין דבם שהיה בא
מלכן ישראל בקרן בופים היה מלא בשלה במרקה וכטעמו
וכליהו: לכשי לחוכה טוטפין בהקלה וסוחכין עליו לעשות טוב
ומין לוחנין לשפכין.

משרבו בעלי הנאה נתעוותו הדינין ונתקלקלו
המעשים ואין נוח בעולם משרבו
רואי פנים בדין בטל לא תגורו ופסק לא תכירו פנים

ופרקו

ופרקו מהם עול שמים ונתנו עליהם עול בני משרבו
ליחשי לחישות בדין רבה חרון אף וגסתלקה שכינה
שנאמר כקרב אלהים ישפוטו משרבו אחרי באעם
לבם חולך רבו האומרים לרע טוב ולטוב רע ומשרבו
האומרים לרע טוב רבו הוי הוי בעולם משרבו מושכי
חרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתרה חזורת
על לומדיה משרבו היהירים יהתחילו בנות ישראל
להנשא ליהירים שאין דורנו רואין אלא לפנים איני
והאמר רב מרי האי מאן דמייהר אפילו אאנשי ביתיה
לא מתקבל שנאמר ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוח
אפילו בנוה שלו אין מתקיים מעיקרא קפצי עלייהו
ולבסוף מתזלי עלייהו משרבו מטילי מלאי על
בעלי בתים רבה השוחד והטיית המשפט ופסקה
הטובה משרבו מקבלני טובותיך ומחזקני טובותיך
רבו איש הישר בעיניו יעשה שפלים הונבהו וגבוהים
הושפלו ומלכות אזלא ונוולא משרבו צרי עין רבו
טורפי טרף ורבו מאמצי הלב וקופצי ידים מלהלוות
ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר
עם לבבך בליעל משרבו מקבלי מתנות נתמעטו
הימים וקצרו השנים משום שנאמר ושונא מתנות יחיה
משרבו וחזוחי הלב רבו מחלוקות בישראל משרבו
תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מ
מחלוקות בישראל ונעשית תורה כב תורות משרבו
מקבלי צדקה מן הגוים הוי ישראל לפנים והם לאחור
ישראל לפנים והם לאחור

פירוש פתעותו דליכין למיתך סקס בעלי קכלס לין
מעכיסין ענמן לעיין נלין וכליסוב וסתב
לסוחות לנעוב ומיתך כך כתקלקלו המעשים וכיון שכן לין לסכס
כסת בעולמו ולין עולמו כוס לו: לוחמי לסיסות שורכי דליכין
לסיתס נסס פתס בזכותו של זס ובסוכתו של זס: רכס סכוון לף
טעל סטיית המשפט לף ומכון כלים שכלמד לס עכה תעבה ונוע
וסכס לפי: קולכי לתכי בנעם לסכלתס: סלומכים לרע טוב
שמשכיון לת סרשע: רבו הוי הוי לכתיב הוי הוי כהסיל פרשתא
טוכא מוסבי סרוק מלכיכי סרוק מדת נלוק רוק: ונתמעטו
התלמידי כלקיימת לן סימן לנשות סרוק עביות של תורס:
סוזנת על לומליס מחזנת לולי תמנת למליס: ולבסוף מתולי
עליהו כמלס בעיכיסס: מטילי מלאי דליכי מטילין סכלמטיל
סלסס על בעלי בתים היולעים בעיב סמוכס סיסתכרו דליכיס
על ילס: רבו לים היסר בעיכיו יעשס סקרוקס שקליין מסכיב לו
סכים מסכי טוכס שעשס לו ליהו ירס ממהו: סשלי הונבהו שלין
לימת נדולי על סקטיכים ולין כיכר בין נכוס לשפל: ומלכותס
מלכות של ישראל הולכת ומתבוולת: נדי עין מלהסכות לאחרים
כתמוכס: טורפי טרף ורבו מאמצי הלב מן הענייים לרחס
זמחוקי הלב שלין מעין לוכים לנמוע יסה מפי רנס וסומכים
בעיכיסס מל לקדק על סמועתס: ישראל לפנים נכוי הוי:

תנו רבנן ונקה האיש מעון והאשה תשא את עונה בזמן שהא יש מנוקה מעון המים
בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו ואומר לא אפקוד על בנותיכם ונומר
מאי ואומר וכי תימא עון דידיה אין דבניה ודבנתיה לא
ת"ש לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה וכי תימא עון
אשת איש אין עון דפנויה לא ת"ש כי הם עם הזונות
יפרדו ועם הקדשות יובחו ועם לא יבין ילבט אמר
רבי אלעזר אמר להם נביא לישראל אם אתם מקפידין
על עצמכם מים בודקין נשותיכם ואם לאו אין מים
בודקין נשותיכם

פירוש מוקס מעון מעון כילוף מקסס לקמול לו ניון
מזו שכפתרס נין מלקס: שון לנכיס ולנכתיס
סקס כולסי: לף לילו מוכיס לת לסטתו מלילכלק: סס לף לסקל
לנלוק לת הכעיס: ומס טעם על נכותיכס כי תזכיכס:

פיסקא משבטלו סנהדרין בטל שיר שנאמר
בשיר ובו ומל דבסנהדרין כתיב אמר
רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא זקניס משער
שבתו בחורים מנגינתם אמר רב אודנא דשמע זמרא
תעקר אמר רב זמרא בביתא חורבא בספא שנאמר
קול ישורר בחלון חורב בסף כי ארזה ערה מאי כי
ארזה ערה אמר ר' יצחק אפילו בית המסוכך בארזים
מתרועע ואיכא דאמרי אפילו בית המסוכך בארזי עיר
הוא אמר רב אשי שמעינה כן מתחיל חורבא
בסיפא מתחיל שנאמר חורב בסף ואי בעית אימא מהכא
ושאיה יכת שער אמר מר בר רב אשי לרידי חזי לי
ומנגח כתורא אמר רב הונא זימרא דנגדי ודבקרי
שרי דגרדאי אסיר רב הונא בטיל זימרא קם מאה
אווזי בזוזא ומאה סאוי חיטי בזוזא ולא איבעין אתא
רב הסדא זלזל ביה איבעי אווזא בזוזא ולא אשתכח
אמר רב יוסף זמרי גברי ועניין נשי פריצותא זמרן נשי
וענו גברי כאש בנעורת למאי נפקא מינה לבטולי הא
מקמי הא אמר רבי יוחנן כל השותה בארבעה מיני
זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר והי משכימי
בבקר שכר ירדופו וגומר והיה כנור ונבל תוף וחליל
ויין משתיהם מה כתיב אחריו לכן גלה עמי מבלי דעת
שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב
לעולם והמונו צחה צמא שגורמין לתורה שתשכח
מלומדיה וישח אדם וישפל איש שגורמין שפלות
לשונאו של הקדוש ברוך הוא ואין איש אלא הקדוש
ברוך הוא שנאמר ה' איש מלחמה ועיני גבוהים ת
תשפלנה שגורמי שפלות לשונאיהם של ישראל ומה
כתיב אחריו לכן הרחיבה שאול נפשה וגומר

פירוש מתרוענ ולמון ענרס לעון עלו עלו עלו
נסיפא מתחיל מלין יוסב ומתוך כך סעיכים מקלקלים סס ומנגחין
וסיתתין לת סעלין זמרן לנגלי מוסבי סמיכות נתגל שלי

פיסקא משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים׳ מאן נביאים הראשונים אמר רב הונא שמואל ודוד ושלמה׳ רב נחמן אמר בימי דוד זימנין סליק זימנין לא סליק שהרי שאל צדוק ו ועלתה לו אביתר ולא עלתה לו שנאמר ויעל אביתר מתיב רבה בר שמואל ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין בראות האלהים מאי לאו באורים ותומים לא בנביאות׳ תש מע משחרב מקדש ראשון בטלו ערי מגרש ומסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד ואם לחשך אדם לומר ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו בקדש הקדשים עד עמוד הכהן לאורים ותומים כאדם שאומר לחברו עד שיתיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן מאן אינון נביאים הראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי דאיקרו אחרונים׳ דתניא משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול וכו׳ כמו שכתוב זאת תורת המנחה להלן במסכת סנהדרין פ״ק.

פירוש זיתכן פליג פעמים עולה היתה שכשבין ופעמים שלא עולה היתה כשהיה דוד מפני שהיה מלא דמים ואינו יכול לבנות בית המקדש שנאמר דמים רבים שפכת לפני ואין לך עולה שאין בה דמים ועלתה לו שכשחזר לגרנו לא מצא בה דמים ולא עלתה לו שכשחזר ויעל אביתר הכהן עד תם וגו׳ שכשנתקלקל מן הכהוכה מפני שלא נעבד כראוים ותמים והכי תניא בסדר עולם נבי מרון ובברקו מפני שנשלום נכו ינק עתו על שעלה בתעלם הזתים ושלא כראוים ותמים וכשנתקלקל אביתר מן הכהוכה הגדולה וככתם נדוך תחתיו כדכתיב ויאחר המלך לנדוק הסב אל המלון וגו׳ והוק ביתי זכריהו בן יהוידע שהיה בימי יואש׳ עדי מגרש עדי לויה שהטיחו הכתוב מגרשות׳ על עמוד הכהן וגו׳ שלא היו כראוים ותמים בבית שני׳ לחזור לו שלא היו כראוים ותמים שלא כשלא עלתה לאביתר ועלתה לו כל ימי מקדש ראשון היו׳ דתניא ושלחו מקצה לחמוכים׳

פיסקא בטל השמיר׳ תנו רבנן שמיר שבן בגה שלמה בית המקדש שגזר

והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה וגומר דברים כתובין דברי רבי יהודה אמר ליה ר׳ נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמ׳ כל אלה אבנים יקרות במדות גזית ומגוררות במגרה מבית ומחוץ שלא נשמע בבית בהבנותו שהיה מתקנן מבחוץ ומכניסן מבפנים אמר רבי נחמן נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש ונראין דברי רבי נחמיה באבני ביתו ולרבי נחמיה שמיר למה לי לאבני אפוד כדתניא אבנים הללו אין כותבי עליהם בדיו משום שנאמר פתוחי חותם ואין מסרטין עליהם באיזמל שנאמר במלואותם תהא כיצד כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר ומראה להם מבחוץ והן מתבקעות מאליהן כתאנה שמתבקעת בימות החמה ואינה חסרה כלום ובקעה זו שמתבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום׳ תנו רבנן שמיר זה בריית כשעורה ומששת ימי בראשית נברא ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו וכיצד מצניעין אותו כורכי אותו בספוגין של צמר ומניחי אותו באיטוני של

אבר מלאה סובין שעורים׳

פירוש לכניס כתבתן כתשמען׳ לתן שלמה מסע כתן שהוסיעה מן הכר ולא פתחה שד בכלי כרזל והלא ככר כתיב מגודרות כמגרה וגומ׳ שמיר לפתי לתת לתקני כמה׳ ניתין שהטיחוהו עי שלמדלי מלכא לסגיני׳ לכניס בלבן שכשפוד וקסן׳ פתוחי פקק משמע׳ כמלוחותם שיהו שלמות שלא יהו מפסדות מהן כלום׳ ומלאה לפס שמיר על פני הדיו מכאן

פיסקא ופסקו אנשי אמנה׳ מאי אנשי אמנה אמנה אמר רבי יצחק אלו בני אדם המאמינין בהקדוש ברוך הוא׳ תניא רבי אליעזר הגדול אומר מי שיש לו פרת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב כי מי בז היום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבז שלחנם לעתיד לבא קטנות שהיתה בהם שלא חאמינו בהקדוש ברוך הוא רבא אמר אלן קטני בני רשעי ישראל שמבזבזין דין אביהם לעתיד לבוא אומר לפניו רבש״ע מאחר שאתה עתיד ליפרע מהם למה אתה הקהית שניהם בהם׳

פירוש שמאמיני נהלה טטמין כו לוותר ממוכם לכוי כיצוד מנוח ולנדקה והונאת שבת׳ שיתבזבז שלחנם לעתיד לבא שלין מקבלין שכר שלם וכי משמע כי מי בז ליום הכא את הצדיקים׳ קטנות קטני לאמנה׳ שמבזבזין דין אביהם קוראין דין לפניו כו׳ הקהית שניהם כשכלין לליכו לומרין לפניו כו׳ הקהית שיכם כם לתה הלכלתם וניעדתם עליהם במותיכו וכפרעת מהם נמייכם׳

אמר רבי אלעא בר ברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שנ׳ שיתה ה׳מורה להם ידעו גוים אנוש המה סלה׳

שאלה ערופה

ואמר רבי אלעא בר ברכיה אלמלא תפלתו של
חבקוק היו שני תו"ח מתכסי בטלית אחד ועוסקין בתור'
פנקוק ג שנ"ה שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו
אל תקרי בקרב שני"א בקרב שני ואמר ר' אלעא ברבי
ברכיה שני תו"ח המהלכין בדרך ואין ביניהן דברי תורה
מלכים ב כ ראויין לישרף שנאמר ויהי המה הולכים הלוך ודבר
והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו
בסערה השמימה וכו' שמעא דאיכא דבור הא ליכא
דבור ראויין לישרף, ואמר ר' אלעא בר ברכיה שני תו"ח
הדרין בעיר אחר ואין נוחין זה לזה בהלכה אחר מרת
נכרים ל ואחד גולה שנאמר לגוים שמה רוצח אשר ירצח את
רעהו בבלי דעת ואין דעת אלא תורה שנא' נדמו עמי
מבלי הדעת: אר' יהודה בריה דרבי חייא כל העוסק
ישעיה ל בתורה מתוך דוחק תפלתו נשמע שנ' כי עם בציון ישב
בירושלם בכה לא תבכה חנון יחנך לקול זעקך וגומר
וכתיב בתריה ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ רבי אחא
בר חנינא אמר אף אין הפרגוד ננעל לפניו שנאמר ולא
יכנף עוד מוריך: רבי אבהו אמר אף זוכה ומתקבל
פני שכינה שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך,

פירוש

מוכני רבנן עבייס. רבנן הוא מקום כמו
מלכ ושומן וכלכל בבגליסם ובמקסין ואין לך
מלם מתעסק בהם אלא עבי: שיתה ה' מורה להם לעגל מיכיה
ביתיב כי לא לבבך ישכם לתיון תקות עבייס תלכד לעד. שיתה ה'
מורה להם תן להם מרות לאותן עבייס שזכר הנביא ויהיו הנביס מוכנים
בהם בכול וילכו הנביס שהם לחום ולחכם אלוהות שלין בכל הכבול
ונדולה שלהם. מתכסין בטלית ד' מרוב עוכי בקיבו שהכים אותה
משלה שלך להיותו לבני תורה שהיא בקיבול שהכים שהכים נביאי
להתקבל כלאחד בכפוי לאחד: מייתו דבחלתו והבוא להם ותן להם
מיותם. הוה הולכין הלוך ודבר לבני תורה ובלייתו ולא ישבע
בתוב. ראויין לישרף שעל מכת כן בלו בכך הם עליהם לאחד את
עו מבכו שהרגו בשוגג: וזה גולה לעבי מקלט ואם אין כאן מיתה
מיתן למיתה וגלות מיתן לגלות שלא ת"ו שלה: בבלי דעת על
שלא היה להם דעת להיות תלמידים זה את זה ולמדין זה מזה:
כלומו עמי מיפיה דקרא ותשכח תורת אלהיך: כי עם בציון ישב
אלו יושבי ציונית תורה ומיפיה דקרא מכון יחכן לקול זעקך:
להם גר בתי הכנסיות מלבד בתי מדרשותיהן קשין עליו ואף על פי
כן יושב ושוקד בתורה: והיו עיניך רואות ואוזך תשמע דבריה בתריה כתיב לא
יכנף ונו': פנעל מפינה: לא יכנף לך יתכנס ממך בכנף בגדו
ומפינתו.

פיסקא

אין יום שאין בו קללה וכו' אמר רבא
כל יום ויום מרובה קללתו משל
נכרים כח מאכרו שנאמר בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר
מי יתן בקר הי בקר אילימא בקר דלמחר מי ידע מאי
הוי אלא דחליף ואולא ואלא עלמא אמאי קא מוקים
אקידושא דסדרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא שנאמר
שמות י ארץ עיפתה כמו אפל צלמות ולא סדרים ותופע כמו

אפל הא יש סדרים תופיע מאופל,

פיסקא

ולא ירד טל לברכה וניטל טעם
הפירות: תניא רבן שמעון בן אלעזר
אומ' טהרה בטלה טעם הפירות וידוי מעשר ביטל שומן
דנן רב הונא אשכח תמרתא דהנונית כרכיה בסודרה
אתא רבה בריה אמר ליה קא מורחנא מינך ריחא
דהנוניתא אמר ליה בני טהרה יש לך יהבה ניהליה
אדהכי אתא רבא בריה שקלה יהבה ניהליה אמר ליה
שמחת את לבי והקהית את שיני דאמרי אנשי רחמי
דאבא אבני ורחמי דבני אבני דהוו להו, רב אחא בר
יעקב אישפיל ליה ברב יעקב בר ברתיה כי גדל אמר
ליה אשקיין מיא אם להו אטו ברך אנא בר ברתך אנא
והיינו דאמרי אינשי רבי בר ברתיך אנא,

פירוש

למחר מי יתן טיכף יום: מי ידע אם ייטב
מן הלילה: אלא למחר מי יתן וקיים זה כלילו
שעבר: ואלא עלמא מאי מיקיים מאחר שהקללה הולכת ודנה
לקדושת דסדרא סדר קדושה שלא תקבוהו אלא שיהו כל ישראל
עושין כתורה בכל יום דבר מועט שלומדי קרייתו ותרגומו והם
כשעסקי בתורה וכיון שכוהנ בכל ישראל בתלמידיהם ושמי מלאן
ויש כאן שתים תלמוד תורה וקדושת השם תכיב הוא: וכן למחר
יהא שמיה רבא מברך שעיכון למחר ההנלה שהדבקן לדום בבני
בבל שבת היו מהנין כן והם היו כקנין כל העם לשמוע שליחו יום
של מלאכה ויש כאן תורה וקדוש השם: שלשים שלחי פרשיות.
טהרה שפשקה מישראל ביטלה טעם הפירות וכיצם שמתך השם
עשוים וכוהנים בטהרה לף הכא מטהר פירות מטעם לע וכיצ
לע: מעשר ביטל שומן לנן בשנן פיסוק מעשרות שפשק שומן
שלנן כשמו של מעשר לשקיל מלב כלכתיב כל חלב ונתך ונו'
לשיכופיתא שמכה ויש נם היה טוב ומין תמרים קוץ לענמו:
טהרה יש נך לשיכך מכיסה לך ולא ביטל היה מאכלך: לתת נכיה
לנכה נר לר הוכח: למר ליה לר הוכח לנכיה שמחת את לבי
בטהרתך והקהית את שיני שהרשיתני שאהבתך על כניך יותר
מעלי: שכטלתה ממכי וכתת לו: רמתי לתכה: ליטפיל היה
נדלו נכיתו: רבי רבי נדל נדל אותי ואעשה ליבי נרך: נר נרתיך
תכה ואין עלי לכבוך כבן.

פיסקא

בפולמוס של קיסר נזדו וכו' ושלא
ילמד אדם את בנו חכמה יונית,
תנו רבנן כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה וכו',

וחוץ כתוב נכלים מכונה.

פיסקא

משמת רבן יוחנן וכולה: תנו רבנן
משמת רבי אליעזר נגנז ספר תורה
משמת רבי יהושע בטלה עצה ומזשבדה משמת רבי
עקיבא בטלו זרועי תורה ונסתתמו מעיני חכמה,
משמת רבי אלעזר בן עזריה בטלה עטרת חכמים ש
שעטרת חכמים עשרם, משמת רבי חנינא בן דוסא
בטלו אנשי מעשה, משמת אבא יוסי בן קטינתא בטלו
חסידים ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטינתא שהיה
מקטני חסידים, משמת בן עזאי בטלו השקדנין,

משמת

משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת רש"בג עלה
גובאי ורבו צרות משמת רבי הוכפלו הצרות משמת ר'
בטלה ענוה ויראת חטא׳ אמר ליה רב יוסף לתנא
לא תיתני ענוה דאיכא אנא׳ אמר ליה רב נחמן בר
יצחק לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא׳

פירוש כגנז ספר תורה שהיה בעל הלכות מפי השמועה
הרבה וסלורות בפיו כאלו כתובים בספר כ
כדאמרינן בסנהדרין הרבה תורה למדתי מרבותי ולא עוד אלא
שאני שונה של שת אלפים הלכות וכו׳: ענה ומחשבה שהיה זהיר
בדרשות ובקי בענת המלכות ובתשובת המינין ולהבין ברמזיהם
כדאמרינן בפ"ק דחגיגה כי כח כפשיה אמרו ליה רבנן מה תיהוי
עלן ממיכאי אמ' להם אבדה ענה מבני' כסרחה חכמתם של אומות
העולם: זרועי תורה עומק סברא ולסמוך טעמי תורה שבעל
פה על מדרשי מקראות ואותיות היתרי' ולשונות המשתני' במקרא
רבי אלעזר בן עזריה הוה עשיר כדאמרינן יג אלפי עגלי הוה
מעשר מעדריה כל שתא ושתא: דאיכא אנא שאני עבוותן׳

רבי יהושע אומ' מיום שחרב בית חמדתנו תבו
חכימיא למיהוי כספריא וספריא כ

כתלמידיא ותלמידיא כעמא דארעא ועמא דארעא
אזלה ומנוולה אין דורש ואין מבקש ועל מה לנו ל
להשען על אבינו שבשמים׳ בעקבות המשיח חוצפא
יסגי ויוקר יהא׳ הגפן תתן פריה והיין ביוקר׳
פירוש שמשתכרין׳ והמלכות תהא למינות ואין תוכחת׳
בית הועד יהא זנות והגליל יחרב והגבלן ישום ואנשי
הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת סופרים
תסרח ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת׳ נערים
ילבינו זקנים׳ גדולים יעמדו מפני הקטנים׳ בן מנבל
אב בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו
פני הדור כפני הכלב׳ הבן לא יתבייש מאביו ועל מה
לנו להשען אלא על אבינו שבשמים׳ רבי פנחס בן
יאיר אומר זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה
לידי נקיות וכו׳: רוח הקדש מביאה לידי תחיית
המתים ותחיית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב
המקום יזכנו לראות בביאתו ב"ב אמן׳

סליק מסכת סוטה

יה כ 25 11

מכות קידושין

פרק ראשון

תניא רבי שמעון אומר מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה ולא כתיב בי תלקח אשה לאיש מפני שדרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה של אשה לחזר על איש משל לאדם שאבדה לו אבדה מי חוזר על מי בעל אבדה מחזר על אבדתו׳

פירוש לכנסה לחופתו׳

אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב גטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן וקשי לעולם יותר מדור המבול שנאמר אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו׳ מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מולדין בנין מנשי חבריהון חובין על חובין מוסיפין ו וכתיב על כן תאבל הארץ אומלל כל יושבי בה בחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו׳ ואלו בדור המבול לא נגזרה גזרה על דגים שבים שנא׳ מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים ואלו הכא אפילו דגים שבים ואימא עד דעביד לכולהו לא סלק דעתך דכתיב כי מפני אלה אבלה ארץ ואימא אלה לחוד והנך ל לחודייהו מי כתיב ופרצו פרצו כתיב׳

פירוש וקשים לעולם לייסים קודם קולקה בעבירות ואיכא דקשיים יותר מדור המבול: מאי משמע מדכתיב כדמתרגם יוסף קשין לשלם לקלי על ואת תלקח לשמש לים: כדמתרגם יוסף לקלי בקלי בתרגום כך לים שתרגום יוכתן כן שזיעל לקלי בקלי לשון קלות כלומר בקלי בקלי קלי: פרצו למים כלשון נגעו בשמש לים קלי: פרצו כתו וכן יפרוץ מולדין בנין: כי מפני אלה אבלה הארץ בעלמא כתיב מיהו מצינו מיכה לכל מלך קשה על ואת תלקח הארץ דקא אלה מלך מלך בקלי קלי: מי כתיב ופרצו דמוסיף על עניין ראשון לייקום על ואת תלקח מילתא: פרצו כתיב ומילתא בשמי קשי לים ועלה לקול׳ כתיב על ואת תלקח׳

תניא רבנן כי טוב לו עמך׳ עמך במאכל במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקייה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חרש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי חתבן׳ מכאן אמרו חכמים הקונה עבד עברי כקונה אדון ל

משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דאדם גדול הוא אמ׳ ליה כשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא חזייה דלא פריס סודר׳ אמר ליה מ״ט דלא פריסת סודר׳ אמר ליה דלא נסיבנ׳ והרהינהו לאפיה מיניה אמר ליה חזי דלא חזי להו לאפאי עד דנסבת רב הונא לטעמיה דאמר בן כ

סנה היינו דאמר רבא בתוליה דמיה עדיף מדרבה דאמר רבא בתוליה דמיה עדיף מדרבה דאמר רבא בתוליה דמיה עדיף מדרבה

שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה סר אלא
אימא בהרהורי עבירה, אמר רבא וכן תנא דבי רבי
ישמעאל עד כ׳ שנה יושב הקב״ה ומצפה לאדם מתי ישא
אשה כיון שהגיעו כ׳ ולא נשא אומ׳ תיפח עצמותיו של
אותו האיש אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי
דנסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארבסר הוה אמינ׳
לשתן גירא בעינך, אמר ליה רבא בר נתן בר אמי
אדידך על צוארי דבריך משיתסר ועד כ״ב ואל מתמני
משני כב סרי עד כ״ד כתנאי חנוך לנער על פי דרכו רבי יהודה
ורבי נחמיה חד אמר משיתסר ועד עשרים ותרתין,
וחד אמר מתמני סרי ועד כ״ד,

פירוש

מזייה בב הוקם לרב המכוב׳ דלא פריש סודרין
כדרך הכשולין שהיו רגילין לכסות ראשן:
הוה אמינא ליה לשטן. גירא בעיניך כלומר שייתי מתגרה בו ושטן
הוה יכיר הרע ולא ילכה אחריו שיתגרה בי. לדידיך על נוהר לבריך
בשביל בריותיך תקיפא על כך קודש שיגדל ולא יקבל תוכחתך הסיולו
מיניה סר ל שפה אחת לא ליה בשפה אחת. משיתסר שכין הגיע זמן לכנוס ויותר מכאן אל תתחכה.
לא לדידך על נוהרא לבריך בשעה שיגדל ילך תקיפא עליו שלו
יהיה לבריות תוכחות. ולי זה זמנו משיתסר על כ״כ: בניך משיתסר
אין בו דעת לקבל תוכחת כל כך ואל תכניסו ישובין ותוכחת:
ויותר מכאן יש למוש שלא יבעטו וזה עיקר. על פי דרכו דרך שכל
ימיו יסתפק מתקנה בו מכוך לו בבעוטיו ולי זה שיש בבעוטיו ל׳ יהודה
משם שנתנה נאור לבבר עצון לבבר עצון בשלו בשלו בשלו
ורבי נחמיה נאור מיניה בשלו בשלו בשלו בשלו בשלו

אמר רבי יהושע בן לוי כל המלמד את בן בנו
כאלו קבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך
ליה יום אשר עמדת לפני ה׳ אלהיך בחורב, ונ״ל דסמיך
רבי חייא בר אבא אשכחיה לרבי יהושע בל דשדי
ריסנא ארישיה וקא ממטי ליה לינוקא לבי כנישתא
אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה מי זוטר מד והודעתם
לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה׳ אלהיך בחורב
מכאן ואילך רבה בר הונא לא טעים אומצא עד דמייתי
ליה לינוקא לבי מדרשא, רבי חייא בר אבא לא טעים
באומצא עד דמקרי לינוקא ומוספי אמ׳ רב ספרא משו׳
רבי יהושע בן חנניא מאי דכתיב ושננתם לבניך אל
תקרי ושננתם אלא ושלשתם לעולם ישלש אדם
שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד שליש במשנה
מי ידע כמה חיי לא צריכא ליומי, לפיכך נקראו
ראשונים סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה
שהיו אומרי׳ ואו דגרון חציין של אותיות של ס״ת דרש
דרש חציין של תיבות והתגלח של פסוקים יכרסמנה
חזיר מיער עין דיער חציין של תילים באותיות והוא
רחום יכפר עון חציין דפסוקים,

פירוש

לשלי ליכסה לריסיס שלין ס שיהו רגילין לעטות
שלשם לא לשם כשהי בעלמא שם על רגלו שלא שלא ל׳ לילך
כגילוי רגלו ולא הספיק להתעטף כשולכו, מחי טלי הכי
שמיקלת לנשלת בלא שעשיפה הקונבת לך. לא טעים לומנא נשר

תוספות

וכיוצא׳ מפרש שעשו כל הענין טלא
מספרות כגון לחנות מלאכות מ׳ שפר לפת
ול׳ לחנות כזיקין וכיוצא בהן:

תנו

רבנן חלפים ותפ״ח פסוקים הויין ס״ת יתר
על״ו ספר תיל״ח חסר ממנו דברי הימי׳ח׳,

תנו

רבנן ושננתם שיהו דברי תורה מחודדי׳ בפיך
שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר
אלא אמור לו מיד שנאמר אמור לחכמה אחותי את
ואומ׳ קשרם על אצבעותיך ואומ׳ כתבם ביד גבור ואומ׳
חצי גבור שנונים ואומר חציך שנוני ואומר אשרי הגבר
אשר מלא את אשפתו מהם, מאי את אויבים בשער,
אמר רבי חייא בר אבא אפילו האב ובנו הרב ותלמידו
שעוסקין בתורה בשער אחד נעשין שונאין זה את זה
ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר
את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה,

פירוש

יהו מתולדין בפיך חוד עליהן ובלוק בשתקם
שלא ישלוך ללא לא תגיעך לגמגם ללא ס
שתוכל לומר מיד:

תוספות

לא תגמגם ותאמר לו וכא לאחרי בלשון
מניאות לכוכבא מכבון מפני בליבוביה
במסכתא אומר לת לקייבו אם שולין לותו למדת מכבתא זו אל
תתגאה לומר שלמדת כלומר למדתי הכבה לבל אם שולין לותו
לכך הלכה שגריכין ללמוד ממנו מכבתא נריך שיהו מתולדין
בפיו שלא יגמגם בלבר. ולא דמי לבא דלא מר למד לשוכך לומ׳
ליבי יודע שמע תתבלה ותלמוד לקיבו במילי דעלמא ואפי בלבבי
תוכה אל שלא יאמר יודע אני לבר להתפלר בבך שלא אם שיודע
יוכה וילמד לתלמידים: עכ: בי לאמור לחכמה לחותי את שתהא
בקי בה כאחותך שלאמור לך: אל מסייעא לקרא ומודע לביכה תקב׳
שתהא ידועה לך: כתבם ביד בגוד שבלבם בהם עם לויבו בן
בבי הכעוסים תלמידיו של לדם קרויין בניו כמו שאמר ביוסטע
בבי אל תקרי בוניך אלא עוסקים בך ומלמדים אותך שלום לך ונו׳: לאחר
שלא את לשפתי אחם אחם לחכמים בקש לשון מלוי ש
לשבם: לת לויבים בשער ביפה לחכמי הגבר הוא: בעשו לויבים
שתוך שתקבי׳ זה לת זה ולין זה מקבל לבבי זה: לת ובא בסופה
סבי לרים לא ספר תלאתם שלא שעל ידי ספר לקבה יש
בסופה:

תנו

רבנן ושמתם אם תבא נמשלה תורה כסם
חיים משל לאדם שהכה את את בנו מכה
גדולה והניח לו ורטייה על מכתו ואמר לו בני כל זמן
שהרטייה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ושתה מה
שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתירא

ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי כך הקב"ה אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו שנאמר לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו בך ואליך תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשול בו׳

פירוש ושמתם את לבבכם וגו׳ שלא יהיו בלבבכם מחשבות רעות כנגד מה שהכתוב מזהיר אתכם: ואתי לבבם וכל מיני מחשבה שהיא למכה: כומי נמחי פורס לו ליתא בגמרא: אלא תיטיב לקח טוב: שלא תתכשל על יצרך: ושמתם שלו יבא אל לבבכם להסטיתו: ושם תהא רובצת עושק בתוך ואתה תמשל בו׳

תנו רבנן קשה יצר הרע שאפילו יוצרו קראו רע שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעוריו׳ אמר רבי יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר רק רע כל היום׳ אמר ריש לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואילמלא הב"ה עזורו אינו יכול לו שנאמר ה׳ לא יעזבנו בידו׳ תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ שנא הלא כה דברי כאש נאם ה׳ וכפטיש יפוצץ סלע׳

פירוש כל היום קרוי יתירה הוא ללמדנו שכל שעות היום רעתו מתקדמת: מכוון זה יבא הרע מתנדף כך: מתפוצץ שהתירה כאש כמשלה המפעפע את הברזל׳

תוספות אם ברזל הוא מתפוצץ תימה דהא קרי מפעפע שהפטישים מפוצץ סלע ומשברו וכן קשה לבבי ליבי ממוטות דקרמר מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות אף לבבי יצרי מתחלק לכמה טעמים ומה נריש כשהוא מתחלק ולא מחלק: ויש שמרמין כאן אם ברזל הוא מפעפע ומה סלע הוא מתפוצץ שהלא הלא כה דברי כאש נאם ה׳ וכפטיש יפוצץ סלע שהוא מפעפע הברזל והפטיש מפוצץ הסלע. ולית מכל שהסלע מפעפע את הברזל והלא כפטיש יפוצץ מכח סלע כדאמרי׳ במדרש מעשה בחלב שלקח כהן כפיריכון לבולקו כתבו על הסלע והכה בקורנס כשבר הקורנס ובחלב הסלע וכפיריכון לא זז משקומו: עכ׳ יעיין בפ׳ הקליל מה שכתוב שם בשם הירושלמי ז״ל.

ללמדו אומנות מ״ל אמר חזקיה דאמר קרא ראה חיים עם אשה אשר אהבת אם אשה ממש כשם שחייב להשיאו כך חייב ללמדו אומנות אי תורה היא כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות׳ ויש אומרים אף להשיטו בנהר מ״ט חיותיה הוא׳ רבי יהודה אומר כל שאינו מלמדו אומנות כאלו מלמדו לסטות׳ מאי בינייהו איכא בינייהו דאנטריד נמי עיסקא׳

פירוש לשון מיים לומות שתחיה בו: עם לשון מקיש לומות: שם לשון קלמוכה כאן לשון

תנו רבנן כבד את אביך ונאמר כבד את ה׳ מהונך השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה׳ אלהיך תירא השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום׳ נאמר מקלל אביו ואמו מות יומת ונאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו השוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום׳ אבל בהכאה ודאי אי אפשר וכן בדין ששלשתן שותפין בו׳

תוספות כבד את לשון מהונך ביה"ש למי דומה ממונך כמו ממונכך משמע שהקפיד הכ"ה על כבוד אב ואם יותר מכבודו שנכבדו הוא לומ' כבד את ה׳ מהונך להיות ממונכך למשמע ממה שמונכך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור וכבוד אב ואם כלשון כבד את לעיל למשמע כן שיש לו ממון וכן שלין לו: והיכא דליכא לחייב לו חייב לחזר על הפתחים לזון את לבין ואת אמו׳

תנו רבנן ג׳ שותפין הם באדם הב"ה ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הק"בה מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני׳ תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים לפיכך הקדים הב"ה כבוד אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב׳ תני תנא קמיה דרב נחמן בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאילמלא דרתי ביניהם הצרוני׳

פירוש ג׳ שותפין הם מפרש בגמרא בסמוך כדאיתא בפרק מזהיר לוכן שכן לשון מזהיר מזכיר לוכן שכן והקנה כופה לו בשמה ומרפא עין ומשיבת לוזן ולטוב׳ מפתה לוזן כלומר נעימין כי יפתה לבי ישלל׳

אמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר כאלו דוחק רגלי שכינה שנאמר כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי׳ אי׳ר יהושע בן לוי אסור לו לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה שנאמר מלא כל הארץ כבודו׳ רב הונא בריה דרב יהושע לא מסני ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי׳

פירוש הארץ כולה הדום רגלי והעובר בסתר לומ' אין המקום כאן לפיכך קוי כסתר לומר אין יודע כמנין כלוסק רגלי ומקנקן לומר שיכן כאן מלא כל הארץ משמע משתרבב ויורד למטה והזקף קומתו כדלקמן כלוסק.

תוספות כל העובר עבירה בשעת כעסו נעלו ממנו כל חכמתו שכיון שחזר לו רוח חכמה נכנסת בו. נדול המנוח ושמח בחלקו לשיבנו טעמא למי שמנוח ושמח עליך לפי שלומד ומבטיחך יותר מי שעובר מתי שלין מנוח ושמח שיש לו את נפלאותיו שלא יבוא לידי כעס.

תהלים קיט **דרש** עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה מד יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך. בשעה שאמר הבה

שמות כ אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו

שם

תהלים קיט הוא דורש כיון שאמר כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות. רבא אמר מהכא ראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך לא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת.

פירוש מזכו והודו למאמרות הראשונות כלומר שהיו לבם נכנעו שלא יוסיפו עוד אותיות כראשונות כלומר ולמו ויהיו ומותו מסורין בידו. כלומר לעתיד לבא לא יהיו מכניסים לאחר לכניו לומר כלום לעתיד לבא שלא לפי שהיו מכניסים לאחר לכניו שהרי כיום לומר לכתוב הזכיר ולאחר זמן מזכו והודו כשנשמעו סוף לכניו למדו שהרי לכתו לעתיד.

בעז מיניה מרב עולא עד היכן כבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה נוי א' לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו אמר פעם אחת בקשו חכמי פרגמטיא בס' ריבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו. אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את רבי אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה נוי אחר באשקלון לאביו ורמא כן נתינה שמו אמר פעם אחת בקשו ממנו חכמי אבנים לאפוד בס' רבוא שכר ורב כהנא מתני בשבנים רבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן לו הקבה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמ' להם יודע אני בכם שאם מבקש אני מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם לא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה מי שאינו מצווה כך מצווה ועושה עאכו ד דאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. אמר רב יוסף מריש הוה אמ' מאן דהוה אמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן אמינא אנא לא מיפקידנא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמ' לי דאין הלכ' כר' יהוד' עבידנא יומא טבא לרבנן.

פירוש כלומר שכר היה מתכבד בהם ברבות היכי זכה תחת מרגליותיו של אביו והוא יען. ובתוספות ובירושלמי מפרש שהיו רגליו פשוטות על המטה ולכך לא שכרו עכ': מה מי שלימו מנוח ושמח כך שילם לו ה"ק שכרו לא לו יקודם לאחר סומא פטור מן המצות: בכך פי' המקובל מפקידנא שהיה בני נכון: יומא טבא לכבוד שילם לתלמידים

תוספות נדול המנוח ושמח בחלקו לשיבנו טעמא למי שמנוח ושמח עליך לפי שלומד ומבטיחך יותר מי שעובר מתי שלין מנוח ושמח שיש לו את נפלאותיו שלא יבוא לידי כעס.

כי אתא רב דימי אמר פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו ממנו ושפחדה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הכלימה ונפל קורדקסין שלה והושיטו לה שלא תצטער. תני אבימי בריה דר' אבהו יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו ברחיים ומביאו לעולם הבא אמר רבי אבהו כגון אבימי בר' קיים מצו כיבוד ה' בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה את' ר' אבהו קרי אבבא רחיש ואזל ופתח ליה ואמר אין אין עד דמטאי התם יומא חד אמר ליה אשקיין מיא אדאייתי ליה נימנם נחין קאי עליה עד דאיתער איסתייעא מילתי' ודרש אבימי מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך אמר ליה רב יעקב בר אבוה לאביי כגון אנא דעד דאתינא מבי רב אבא מדלה לי כסא ואמא מזגא לי היכי אעביד אמר ליה מאמך קביל ומאבוך לא תקבל דכיון דבר תור הוא חלשה דעתיה' רבי טרפון הוה ליה ההיא אימא דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא נחין וסליק אתא וקא משתבח בי מ מדרשא אמרי ליה עדין לא הגעת לחצי כבוד כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה'. רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאימיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא אמר רבי יוחנן אשרי מי שלא חמאן' רבי יוחנן ע"כ ברתו אמו מת אביו ילדתו מתה אמו וכן אביו'

פירוש פעם אחת היה לטס למס כן כתיב מירקון לבוש שקורין סיכלא: על זהב מרוקם מוטי זהב. פסיוני שף מסוס ומזון מין שלין שיכל במדבר. וטורדו מן השלח שכשבא על פי שמלאה לו נהרות עין על פשלתו. ויש מפרשים כריסי' שקיל מלאכה קשה: ומכילו לשלח שלא שמכלה בלכלו לכבוד טוסים וכיומים ומלאכה מטיל עליו בלמון רבה מלאה לו טורח הרבה שלא יכולין להתפרנס אלא בניעה זו וכתלמוד ירושלמי נרסינן מעשה בסוסים. מעשה בחסד שהיה מלכיל לכלו פסיוני פעם אחת אמר לו אבימי מלין לך כל אלה אל סכל מה תיכפת לך טמון לטול כלומר לשום ולטול הרחקו שקשה לו. וזהו מעשה בחסד שהיה טוען בריחים ויש לו חב זקן ושלח המלך בשביל אביו לבא לעטרת המלך אל נכו חבא טמון ואבי שלך תחתיך לעטרת המלך שלין לך קנבס. אי לבזיונך טב לך ושם לשלוח טב לך: ר' נבי אמר הוו ליה לאבימי בחיי אביו ואינו מכיס לך אבל אביו לך: לין לין אפתח אפתח: אסתייעא מילתי' כיצד נחין לפניו והכין במדרש מזמור לאחר שכשפר תילים שלא היה מבין כו קושט לכן לדורשו ים מפרשים שמקרא זה לכבוד דכם מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך ונוא קיבה לאסף מיבעי ליה ודרש כך שלאחר שירה על שכילה קבה מחתו בעגים ובאחבים שכביתו ומתוך כך קותיר פליטה ניסרטל שלילמלה כך לא בשתייר מהם שכיל וכן הוא לומר כלה ה' את מחתו ונתת לא בנין:

ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שלחן לפני כל אחד
ואחד ואנו לא יהא נמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו ׳

פירוש לא כדמו לו אלא לעבדיים שלמד להם ובקנו
בגליסקם שהעבדיים משתמשים לאנקם בגליסקם
כדאמרי׳ בנבא מציעא לאמו לו בעבדי משלתנו משתמשי׳ לאנקם
בגליסקם . וכן גמליאל בנבי כלומר להם גדול וכן כל בנבי
שבתלמוד .

אין בעלי אומניות עומדין מפני תח בשעה
שעוסקין במלאכתן ולא והא תניא כל
בעלי אומנו׳ שבירושלם עומדי׳ מפניה׳ ושוחים בשלומם
ואומרי׳ להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום
אר יוחנן מפניהם עומדי׳ מפני תח אין עומדין׳ אמר
רבי אסי בר אבין בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה
שהרי מפניהם עומדי׳ מפני תח אין עומדי׳ ודילמא שאני
התם דאם כן נמצאת אתה מכשילם לעתיד לבא ׳

פירוש שומדין מפניהם במניחי בטורי׳ קלי׳ כשעוברין
בתוך ירושלם . כמנהגת מכשילין שלא יניחו
עול שילמדו בבזיה לכו בעיניהם ולא לו מקום מינוח הוא ׳
ולילו בבי לדם הכיבי׳ מקוטים בעיר היו ועוסקין במנוח לא הוא
לן למיקם מקמייהו .

אמר רבי אייבו אמר רבי ינאי אין תח רשאי
לעמוד לפני רבו אלא שחרית וערבית
כדי שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים ׳ אמר רבי
אלעזר כל תח שאין עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו
מאריך ימי׳ ותלמודו משתכח שנ׳ וטוב לא יהיה לרשע
ולא יאריך ימים כצל אשר אינינו ירא מורא זו איני יודע
מהו כשהוא אומר תקום ויראת הוי אום׳ מורא זו קימה ׳

פירוש מכבוד שמים שהבי מבי יונבו ליהו מקבל עלה
שחרית וערבית הילכך מי שעומד מפני רבו
שחרית לין רשאי לעמוד מפניו עלה ערבית . וכתבו בתוס׳ דלין
זה ליהו מובן שלא כתותם הלריס בניית הרב למסתם׳ עמדו שחרית
וערבית לכל בתלמידים לחבים חייבים לעמוד לפניו ק׳ פעמים
ביום שמע ילשם לחב ויפללם ולחי׳ לותם שלריס בניית הרב כמי
לם נלו מניס מלשות נריכין לעמוד . וטוב לא יהיה לרשע לין
טוב אלא תורה שבחב כי לקח טוב . אלמד תלמודו משתכח ולא
יאריך ימים אלא כנגד מה טעם לפי שהיו ירא מלפני ה׳ ומורא
זו קימה היא כלמפרש ואזיל מוירלת :

כתיב ובני ישראל אכלו את המן ארבעים
שנה אי אפשר לומר עד בואם אל
ארץ נושבת שכבר נאמ׳ אל קצה ארץ כנען ואי אפשר
לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם
הא כיצד בז באדר מת משה ופסק מן מלירד והיו
מסתפקין ממן שבכליהם עד יו בניסן ׳ תניא אידך ובני
ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה
אכלו והלא מ׳ שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר

תוספות בלתה למו וקבעתו . יש במדרש שהיתה
מטוכסת מלעתה : ודרש לבימי מזמור
לשמה כתוב במדרש שלשה לאר שירה על שנעשו בארץ שעריה .
משל לשפחה שהלכה לשלוב מים מן הנהר וכשל כדה לנהר והית׳
מנטערת וכוכה על שנלית שפחת המלך לשלוב מים מן הנהר
ובידה כלי של זהב וכשל לותו כלי שם התחילה הרשוכה לשורר
ואמרה על עבסיו לא הייתי שוניה שום לדם כלי מן
הנהר שהיו כשהב ועבסיו מי שוניה לותו של זהב יוניה כלי
ממו . כך בני קדה שהיו בלועים בשלו שנעשו בארץ שעריה
לתבו שירה לשמ׳ מי שוניה השעריס יוניה גם לותו לכך לתר
מזמור שהוא ממשפחת קדה .

רבי טרפון הל׳ לימל וכו׳ יש בירושלמי פעם לחת לימל
הל׳ טרפון לנהל מזקי לידה בחבית ויצחה
ממטיה לנקשה ושם ר׳ טרפון ילו תחת רגליה על הקרקע שלא
תנוף רגליה וכיתה לוכסת על ידיו ועל בירושלמי לימל ר׳
ישמעאל עבדת כל שעת׳ ושעתה לזה לתי ר׳ ישמעאל מני מדרש
כיתה נוקבת לת רגליו וכיתה שותה לת המים כשמוע ר׳ ישמעאל
שכיתה עושה כך היה מסרב בלבב על שנלית לשבי חכמים וכיתה
קובלת על ר׳ ישמעאל בנה שלא היה מקיים מנות כבוד ובבהלו
חכמים בלבב ושאלו לרבי ישמעאל ושפר להם מעשה ונוו לו
שיכיסה לעשות בנוסף ובעבין זה הוא כבוד .

תנו רבנן אי זהו מורא ואי זהו כבוד ׳ מורא לא
עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סות׳
את דבריו ולא מכריעו ׳ כבוד מאכיל ומשקה מלביש
ומנעיל מכניס ומוציא ׳ איבעיא להו משל מי אמר רב
יהודה משל בן רב נתן אמר רב אושעיא משל אב ׳
שאלו את רבי אליעזר עד היכן כבוד אב ואם אמ׳ להם
כדי שיטול ארנקי של דינרים ויטילנו לים בפניו ולא
יכלימנו ׳

פירוש לא שמד במקומו במקו׳ המיוחל לאביו לעמוד
שם בסול זקנים עם בניהו בעבב : ולא
מבניסו שם היה לאיו ומכם לחר מלוקים בלבב הלכה לא יחלר
כדאים לבני פלוני . משל מי מאכילו ומשקהו ומכבדו .

מעשה בר׳ אליעזר ורבי יהושע ור׳ צדוק שהיו
מסובי׳ בבית משתה בנו של ר״ג והידה
ר״ג עומד ומשקה עליהם נתן הכוס לרבי אליעזר ולא
נטלו נתנו לרבי יהושע וקבלו אמר ליה רבי אליעזר מה
זה יהושע אנו יושבים וגמליאל בר׳ עומד ומשקה עלינו
אמר ליה מצינו גדול ממנו ששמש אברהם גדול הדור
היה וכתוב בו והוא עומד עליה׳ ושמא תאמרו כמלאכי
השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יהא
ר״ג ברבי עומד ומשקה עלינו אמר להם ר׳ צדוק עד מתי
אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקין בכבוד
חבריות הקדוש ברוך הוא משיב רוחות ומעלה נשיאי׳

לך עונות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן׳
תמ׳ אידך בו׳ באדר מת משה ובו׳ באדר נולד מנין שבו׳
דברים לד פס מת שנא׳ וימת שם משה עבד ה׳ וכתיב ויובכו בני ישרא׳
יהושע א את משה׳ וכתיב ויהי אחרי מות משה עבד ה׳ משה
פס עבדי מת ועתה קום עבור וגומר׳ וכתיב והעם עלו מן הירדן
פס ז המחנה וצוו את העם וגומר׳ וכתיב
בעשור לחדש הראשון צא ממנו לג׳ ימים למפרע הא
למדת שבו׳ באדר מת משה׳ ומנין שבו׳ באדר נולד
דברים לד משה שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרי׳ שנה אנכי
היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאין תלמור לומר
היום מה תלמוד לומר היום היום מלאו ימי ושנותי
מלמד שיושב הקדוש ברוך הוא וממלא שנותיהם של
שמות כג צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר את מספר
ימיך אמלא׳

פירוש

כתב הרב רבינו משה בן מיימון זכרונו
לברכה בפירוש המשנה למדנו מדברין
ומלמדין ימיו בשלמא קנה ועבין כובל את הארץ הרי הקיים
ודוקא לומר השולם קנה ומלו עתידין לבלה לותו בבהלדין בפי
עכ׳ וזל רבי זל׳ השתא מנוח אחת מפרש בגמ׳ מטיבין לו
משמע בהאי עלמא׳ וכובל את הארץ מיי השולם הבא׳ אלא
לבבי ומו שבי הוא לשובל פירות והקרן קיימת לבל מנוח לאחריתי
לא ולבן תנן מטיבין לו ובובל את הארץ מבלל דהבך לשילו מלא
במי׳ ואשילו לא קיים שאר מנות בעתיד והא דוקא שנות הוא׳
שאם היתה שקולה מבערת את הבף אלו לבבים במחבה עוברת
ומחבה זבויות קלמ׳ים במחבה זבויות לאחד מאלו מבערת את הבף
בלאו הוי רובה זבויות ואיבו בדיך למנוח יתירה למתבי׳ בי לית בה
אלא מהבי בדיך למנוח יתירה׳ ובתוספות הקשו דהא בלאו הבי
במי אמרי׳ בסנהדרין ל״ה דבב אחד מהא בלאו אחד בשאין שקולין
ואל לבשאר מנות בשמעתין שקולין הוי בבתובי לבל בהבי אחרי
נדיק נמוד עכ׳ מיירין לו בעולם הזה לבקותו מעבותיו
ביטול שבר שלם׳ מטיבין לו לשלם לו שבר מנותיו בשיין בלי
לטובלו׳ מתבי׳ לקתני מטיבין ומיירין לעבדין ליה יום טוב
ויום בית מי שאוחה מנוח יתירה להוי רובה זבויות מתקבין לו
בעולם הזה יום טוב שבפרעין ממבו שובותיו וזהו תיקון יום טוב
לו לעה׳ וכל שעובותיו מרובי׳ מזבויותיו לקתני מיירין לו לייבו
לעבדי׳ ליה הזמבת יום בית׳ שמשלמין לו שבר מנותיו בלן
להיות מתוקן לו יום בית ורבא דיבן לקתני מטיבין לו לעה׳ הוא
לקמן׳ רבא אמר לעולם בלמען מעיקרא מטיבין לו משבר
פירות וקרן קיימת׳ והך מתניתין לקתני מיירין לו רבי יעקב
היא׳ ובתוספות זברו פלוגתי לאחרי ורבא ובתבו וזל וקשה למשבי
הא מבי רבי יעקב היא משמע על השתא לא מוקמי׳ בבבי יעקב
ולפי׳ הקוב׳ לאחרי במי אתי בין בבייתא לתי בבבי יעקב׳ לבך
פלא מתבי׳ לעבדין ליה יום טוב ויום בית ותבוייהו בעולם הזה׳
ומטיבין לו לבבייתא הוי פי׳ למתניתין בלומר פעמים שמשין לו
יום טוב בלי לבבל שבר מנותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומ׳
לו במי שבייס בל התוב בולה לבל דוב ימיו של בשע שרוי בשמח
ואיבו משובותיו מרובין על זבויותיו ומיירין לו בייבו פעמים ש
שעושי׳ לו יום בע בלי למבל שובותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא
דומה לו במי שמשך בל התוב׳ לבל ימיו של בליך שרוי בעוסה
בזבויותיו מרובין על עובותיו ואיבו בלא בבבי יעקב לומר שבר
מנוח בהאי עלמא ליבא בלל עכ׳

משנה

כל העושה מצוה אחת מטיבין לו
ומאריבין לו ימיו ונוחל את הארץ
וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מ
מאריבין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ׳ גמרא
ורמינהי אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה
והקרן קיימת לעולם הבא אלו הן בבוד אב ואם וגמילו׳
חסדים והבנסת אורחי׳ והבאת שלום בין אדם לחבירו
ותלמוד תורה בנגד בלם׳ אמר רב יהודה הא בל
העושה מצוה אחת יתירה על זבויותיו מטיבין לו ודומה
במי שמקיים בל התורה בולה מבלל דהבך אפי׳ בחדא
נמי אמר רב שמעיה לומר שאם היתה שקולה מברעת
וכל העושה מצוה אחת יתירה על זבויותיו מטיבין לו
ורמינהי בל שזבויותיו מרובי׳ מעונותיו מריעין לו ודומה
במי ששרף בל התורה בולה ולא שייר ממנה אפי׳ אות
אחת וכל שעונותיו מרובין מזבויותיו מטיבין לו ודומה
במי שקיים בל התור׳ בולה ולא חיסר אות אחת ממנה
אמר אביי מתני׳ דעברין לה יום טוב ויום בית רבא אמר
הא מני ר׳ יעקב היא דאמר שבר מצות בהאי עלמא ליבא

דתניא

רבי יעקב אומר אין לך בל מצוה
ומצוה שבתובה בתור׳ שמתן שבר׳
בצידה שאין תחיית המתים תלויה בה בבבוד אב ואם
בתיב למען יאריבון ימיך ולמען ייטב לך׳ בשילוח
הבן בתיב למען ייטב לך והארבת ימים הרי שאמר לו
אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח
את האם ונשל את הבנים בחזרתו נפל ומת היבן טובות
ימיו של זה והיבן אריבות ימיו של זה אלא למען ייטב
לך לעולם שבולו טוב למען יאריבון ימיך לעולם ש
שבולו ארוך ודילמא לאו הבי הוה׳ יעקב מעשה הזא
ודילמא מהרהר בעבירה הוה מחשבדה רעה׳ אין הבה
מצרפה למעשה׳ ודילמא מהרהר בעבודה זרה הוה
וכתיב למען תפוס את ישראל בלבם אישהו נמי הב אי

האשה נקנית

סד שכר מצות בהאי עלמא אמאי לא אנין מצוה עליה
כי היכי דלא ליתי לידי הרהור והאמר ר' אלעזר שלוחי
מצוה אינם ניזוקין התם בהליכתן שאני, והאמר רבי
אלעזר שלוחי מצוה אינם נזוקין לא בהליכתן ולא
בחזרתן התם טולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא
דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב ויאמר שמואל
איך אלך ושמע שאול והרגני, אמר רב יוסף אילמלא
דרשי' אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא
ואחר מאי חזא איכא דאמרי כי האי גונא חזא ואיכא
דאמרי לישנא דגברא רבא חזא דהוה גריר לידיה דבר
אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא,

פירוש סלין תסיית המתים תלויה בלותו מתן שכר
להוליכך סלין מתן שכר אלא לשלם אלא:
ולילמך לך חוי הכי לא ליכע הלכך קום לשלם אלא מלליכין
ימין ושמאלין ממש: ולילמך לותך שעה מהכלך בעבידה קום
ולא היה לכו לשמים. ומשכי מקשכה רעה ומעשה לא עשה אין
הקב"ה מנהיגין למעשה ולא קום לו ללקות: וכתבו בתוספות
וכגוים ליכעך מקשכה רעה הקב"ה מנהיגין למעשה הכתי' מחשם
אחיך יעקב תכתך עשה וכתיב לשולם ולא תיכיו שעשה עשו
ליעקב אוה רעה אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מנהיגין
הקב"ה למעשה ומחשבה טובה אל גויים אין הקב"ה מנהיגין למעשה
כלכתיב כלכיש ולכיוש ועד מעלי שמשך קום מסתלל לשזוכותיה
כי' שהיה לכיוש עושה כל כמו להניל לכיולל מנוב לכיות אלמך
אלף על גב שהניצו על הערב אלמך קיבל אלא הניצו אלא מנהיג
להניצו מלכתיב למשותיה ולא כתיב ושוניה עכ: למען
תפוש שתעשו בלבם הרהורי עו דכה משתעי קיבל: והאמר רבי
אלעזר וכו' ויכיי לאחי דרבי יעקב מעשה הוה: אילך אלך ואלף
על גב לכשלי יהודה למיכ הוה מסתפי מהיזיקא דקביעא:
לילמך לכסי' לאלך למלך קיבל אלא לשולם לך לשולם הכא לא
מצא לאיזהו במוך כהג הוה נהוגה: ואלא כשיטה הגה נהוגה
לעם. לא קאי

רמי ליה רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל
העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא
עשה לא, ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנין לו
שכר כעושה מצוה, אמר ליה התם כגון שבא דבר
עבירה לידו ונוצל הימנה, כי האי דרבי חנינא בר פפי
תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מילתא ומלי נפשיה
שחנא וכיבי אמרה היא מילתא ואיתסי שבקה ערק
טשא בההוי בי בני דכי הוו עיילין ביה בתרין אפי' ביממא
הוו מתזקין למחר אמרי ליה רבנן מאן נטרך אמ' להו
שני נושאי קיסר שימרוני כל הלילה אמרי ליה שמא
דבר עבירה בא לידך וניצלת הימנה דתנינא כל הבא
דבר עבירה לידו ונוצל הימנה עושים לו נס, גבורי כח
עושה דברו לשמוע בקול דברו כגון רבי צדוק וחבריו
רבי צדוק תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר ליה חלש לי
לבאי ולא מצינא איכא מירי לסיכל אמרה ליה איכא
דבר שמא אמ' לה מאי נפקא מינה דעביד הא אכול הא
שגר תגורא קא מנחא ליה סליק ויתיב בגויה אמר ליה

פרק ראשון

מאי האי אמר לה דעביד הא נפיל בהא אמרה ליה אי
ידעי כולי האי לא צערתיך, רב כהנא הוה מזבן
דיקולי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה איזיל א
איקשיט נפשאי סליק וקא נפיל מאינרא לארעא אתא
אליהו קבליה אמר ליה אטרחתן ת' פרסי אמר ליה מי
גרם לי לאו עניותא יהב ליה שיפא דדינרי,

פירוש התם שכח לכר עביכה לילו סהוה ישב ולא עבר
עביכה דקאמר כותל עליך שכר כעביכה שכח
לילו וכפה יכנו ולא עבר אין מנוח יתיכך מזו: תבעתיה לזכות.
כי כבי בית המרחץ. טשל כטמן: הוו מתוקי שמכויין בו מזיקין.
כטן כ' נלוק שלכם כה לכוף יכנו להתנבר בחבני קיכו. למר
מלי כפקא מיכה דהם מילתא דלא כולמן לי אלא מאכל טמא יש
לי לילמוד מכאן לעביכי הלי הנועל לחמית לאוי לחאכל טמא.
שגר תגורא לותה הגויה הסיקה לת הכתוב לגלות לכר הטמא שם
ואשה נדולה היתה שאין יכול לספנר ממנה ומסוב בילה להוכיח:
קא מנחא ליה לאותו בלי כתובו. כפיל בהא בחור שלא ניהכם.
לי ילעי אלו ילעתי שחמור עליכם שלכר כך. לזיקולי שליש
שהכשים מותכות שם שלכיהן. לטרפתן שהייתי בחקוס לחכ
כחוק לחבוע מלות שכבי. לאו עביותא בתמיה אם לא העבירות לא
הוכרתו לקיות עשקין למלאכת כשים. שיפא שם כלי. לינבי
זהובים.

רמי ליה רבא לרב נחמן תנן אלו דברי שאדם
עושה אותן אוכל פירותיהם בעולם הזה
והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם,
וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחבירו ו
ותלמוד תורה כנגד כולם: בכבוד אב ואם כתיב למען
יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בגמילות חסדים כתיב
רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד, ובהבאת
שלום כתיב בקש שלום ורדפהו, ואמר רבי אבהו
את"ר רדיפה רדיפה, כתיב הכא בקש שלום ורדפהו
וכתיב התם רודף צדקה וחסד בתלמוד תורה כתיב כי
היא חייך ואורך ימיך, אי הכי בשילוח הקן נמי כתיב
למען ייטב לך והארכת ימים תנא ושייר: תני תנא
אלו דברים ואת אמרת תנא ושייר אמר רבא רבי אידי
אסברא לי אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו
וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים
ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו
צדיק שאינו טוב, כיוצא בדבר אתה לרשע רע כי גמול
ידיו יעשה לו וכי יש רשע רע ויש רשע שאינו רע אלא
רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע לשמים ואינו
רע לבריות זהו רשע שאינו רע, הזכות יש לה קרן ויש
לה פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי ונו' עבירה
יש לה קרן ואין לה פירות שנאמר אוי לרשע רע ונוטר
ואלא מה אני מקיים ואכלו מפרי דרכם ומטועצותיהם
ישבעו עבירה שעושה פירות יש לה פירות ושאין
עושה פירות אין לה פירות: מחשבה טובה מצרפה
למעשה שנאמ' אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב

האשה נקנית

ה וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי
שמו, מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפילו חשב אדם
לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב
כאלו עשאה, מחשבה רעה אין הבה מצרפה למעשה
מלאכי ג, שנאמר און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני
למיה, מקיים הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם
מחשבה שעושה פירות הבה מצרפה למעשה מחשבה
שאין בה מעשה אין הבה מצרפה למעשה, ואלא הא
מזקק"ל יג דכתיב למען תפוש את ישראל בלבם אמר רב אחא
בר יעקב ההוא בעז"ז הוא דכתי' דאמ' מר חמורה ע"ז שכל
הכופר בה כמודה בכל התורה כולה עולא אמר כדרב
הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה
הותרה לו הותרה לו סד אלא נעשית לו כהיתר,
אמר רבי אבהו משום רבי חנינא נוח לו לאדם שיעבור
עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים וכו' כמו שכתוב
למעלה במסכת חגיגה,

פירוש יתכיון ימיך לעולם הבא: ייטב לך בחייך.
ימיך חייס לעולם הבא: נלקה וכטול בשלם
הזה. חייך בשלם הזה. ואוכך ימים לעולם הבא. בסילוק הקן
כמי וכו' ולייתבייך: כבי לידי לסכבה לי ליכו לומה לאלו לסכך
כולהו הבריות כהכין ממנו. וכמבא טוב לשמים וטוב לבריות
ובהקוא כתיב כי פרי מעללין יאכל בחייו יאכל בשילוח הקן טוב
לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות ולא כתיב ביה כי פרי מעללין
יאכל בילכך לא תבייה נבי אוכל פירותיהן בעולם הזה: וטוב
לשמים וטוב לבריות כאן רובא ונזלן וגבוי. טוב לשמים ואיכו טוב
לבריות מלא עבירות מכזה מוצלים לוכל מלא. אין לו פירות אין
כפרעין ממנו יותר מכדי כסכו. עבירה שעשה פירות כאן מלוי
הרי שלא עבר עבירה ולחרים למדין ממנו לעבור כן.
מחשבה שעשה פירות אין מקיים מחשבתו ועשה מצוה אחת למעשה
וכפרעין ממנו לוך על המחשבה: שלא לחר הוא לכתיב כבי
מחשבותם בעוכר ושוכה כתיב כי הלר מקרבך לעשות מצוותיך
למעשה ולפילו לא עביל לה אין חוזקה לשם שמים אלא שלא
לוכרך לה כלבך הוכיח לחתר נעשית לו כהיתר.

תנן התם אין מקיפין בהלול השם אחד שוגג
ואחד מזיד, מאי אין מקיפין אמר מר
זוטרא שאין עושין כהנוני המקיף, אמר מר בריה
דרבינא לומר שאם היתה שקולה מכרעת,

פירוש אין עושין לו כהכוכי המקיף לשלם פעמים
לטות ועכשו כל הקפיותיו כימל אין עושין כך
מלמעלה לחתלני השם אלא נפרעין מיד שלם היתה לה
המאזנים שקולה ויש בחד השפות מלוכ השם מכריעין את הכף
למוכה: ולקי מקיפין לשון יציפי כתו אין מקיפין נכותי לקפיכהו
ולילמו שמקיפיכ זאת לחבל זאת ומציין שם לומות.

תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כאלו חציו
חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו
שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו
שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר ואוטא אחת יאבד
טובה הרב בשביל חטא יחידי שחטא אבד ממנו טובות

פרק ראשון קידושין סב

הרבה ר' אלעזר ברבי שמעון אומר לפי שהעולם נידון
אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת
אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף
זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת
כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה
הרבה בשביל חטא יחידי שחטא זה אבד ממנו ומכל
העולם טובה הרבה, ר"ש בן יוחאי אומר אפילו צדיק
גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנ'
יחזקאל לג צדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו ואפילו רשע גמור
כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום
סס רשע שנאמר רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו
מרשעו וניהוו כמחצה עונות ומחצה זכיות אמר ריש
לקיש בתוהא על הראשונות,

פירוש לפי שהעולם נידון לחר רובו וכו' ילקה
שלם עכמו כלו שקול כל השלם שקול כמחצה,
נליקים ומחילים ומחצה בשעים וכללו מעשיו שקולים כמחצה
על מחצה עשה מצוה לחת כמלוי זכויותיו מכריעין וכמחצה נליק
ועל ידו כל השלם כולכיע לכיות נוכן נליקים. וניקוי נליק
שמרל במחצה שוכות וכמחצה זכיות ולמה ליכל לת כל הלחשוכות.
בתוהא מתחכיט על כל הטוכות שעשה.

משנה כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך
ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר
והחוזק המשולש לא במהרה ינתק, וכל שאינו לא קהלת ד
במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב,

פירוש הרמכם ז"ל דרך משל הוא מכוכית בני אדם
מכוכה טובה בכמת וכמוסר ועכין אין זה מן
הישוב שאין תועלת בו בישוב העולם אבל להוכיחו מן המקום
תועלת למדיבה ולמרו בשלם שללו מעשיו מוסכו מוסב לניס,
ופסול לעדות.

אמר ר' אלעזר בר צדוק למה צדיקים נמשלו
בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום
טהרה ונופו נוטה למקו' טומאה נקצץ נופו נמצא כולו
עומד במקום טהרה, כך הקב"ה מביא יסורין על
צדיקים בעולם הזה כדי שירשו העולם הבא שנאמר
ישעיה ס והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד, ולמה
רשעים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום
טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד
במקום טומאה כך הקב"ה משפיע להם טובה בעה"ז כדי
לטורדן ולהורישן מדרגה התחתונה של גיהנם שנאמר
משלי יא יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות,

פירוש למה נליקים לומי כעולם הזה ניסוכי הכלי
עליהם. וכופו כלות מעט ממנו: כקנן מחכו
כופו כך כפרעי' מן הנליקים מיעוט עוכות שבידם וכמלאו כלם
כקיים: ולמה רשעים לומי בעולם הזה בטובה שמשפיעי' להם.
כופו מעט ממנו לף אלו ים בידם מיעוט טוכות וזכיות. נקנן
כופו קבלו שכרם קיל קניכית כופס. למדינה משילויים כלרך

שעושין מלכתות לכיסין שמכיסות המנעלי כשמגיסין קרקעות
ים לרך ישב לכבי לים כשרוצין הכשעים שלותן כרלת לרכן
כשכיסים ישרש ומקבית על לותם שלום הזמכת לרכי מות היתם

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול, נענה ר' טרפון ואמר מעשה גדול, נענה ר' עקיבא ואמר תלמוד גדול, נענו כלם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה:

תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם להלה מ'שנה לתרומות ולמעשרות נ"ד לשמיטים סא ליובלות קנ"ו מאה ושלש קד"ו ויין קסבר יובל מתחלתו הוא משמט וכשם שתלמוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדרב המנונא דאמ' רב המנונא אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר פטר מם ראשית מדון וכשם שרינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה שנאמר ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו:

פיסקא כל שאינו לא במקרא ולא במשנה אינו מן הישוב, אמר רבי יוחנן ופסול לעדות, תנו רבנן האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות, אמ' רב אידי בר אבין הלכה כי"א דרש בר קפרא רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו ולאדם טוב מטעימי אותו מפרי מעשיו בעולם הזה: וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור חנאה ממנו שנאמר ובמושב לציים לא ישב מושבו מושב לציים,

פירוש כיצד כתוב שם היום. שהתלמוד מביא לידי מעשה כמנלו שכיה בילו. גדול תלמוד שהוא שקדם לחלה ב' שנה שכיעלו ממכרים כתבה להם תורה בחלם השליטי ובחלה לא כתביטו עד שכבכסו למדן לכתיב בכוחכם ואמר מר משוכה סיכה זו מכל ביאות שבתיב' לכתיב בהו כי תבואו וכדן כאמר בכוחכם משבבכסו לכ: ובתרומות ומעשרו' לאמר כיכוב ומ'לוק לכתיב תבואת זרעך שיכה כל לאמר מכיה חלקו ומן לבעבע עשר שבה הכי ממשים ולבעבה ומשם שתקילו למכות שמיטין כלאמרי בעבר ומעשו שמיטה לסוף שבעה כי שבים ואחר שבים ולסוף ממשים עשו יובל הכי מאה ושבעה ומתחלטו משמע מתחלת השבה מיום הכפורים עבדים כפטרים ושדות מוזרות ועליין לא עברו אלא לכל שביעית ליכה משמטת שלא בשופה לכתיב מקן שבע שבים תעשה שמטה לסוף שבעה שבים לפיכך כל שבה שביעית כמכין שבים ואחר. תחלת ליבו ליום הדין תחלת תביעות שעליו אפכי מה לא עשקת כתוכה. פיטר מים לפוקה של תורה ראשית מדון הוא תחלת ליבו ואין מים אלא תורה לכתיב הוי כל נפש צמא לכו למים וכשם שליין פוריעותיה קודם לליין פוריעות מעשה כך שברו אם עשק כתיב קודם לשכר מעשה כעבוד ישמרו מקיו ואמר מר לעיל תשמרו זה משכה יקיימו. ופסול לעדות לכיון שליבו אין מיישוב אין מקבילו על

פרק האיש מקדש

תניא רבי יהודה אומ' המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף,

פירוש פסוק כצורתו שבא לאסור שתתנה שלבו לומר לא תתרגם פסוק זה אלא כצורתו כדין לא תעשה על דיב לא תסגד על ליבא הרי זה בדלי: והמוסיף עליו שבא לומר קולין וכיוצא בזאת להוסיף קולף גם אלו בכל מקום שליבא הרי זה מחרף מבזה את המקום משבא את הבבין ואלקלום כשהוסיף לא מלעיגו קולף שהרי בפיכי כיתן אלא שבשבא ומזל ויסלו כלאמריכן במלוה ושום שכל זה תרגום.

תוספות פסוק כצורתו פרשי וכ' ולפ"י שמתרגם לשתרגם ומזא את שלבא ליבשרש הרי זה בדלי לשכיב' אחש לא רא

עדות שקר ואין לו טענת הפכים: וכן האוכל בשוק הוחיל ואין מקבילו על כבודו ליכו בוש לזלזל בכודו ולישפל. לא עלה בידו בשבכרו אלא כאם בשרו. כרגזנותו לא בשבבר כלום: דור כדור שבאמר ובמושב לציים לא ישב זה שליכו בלאחר מלנו באם יתעסק אם לא בלבכות.

תוספות תלמוד גדול וכו': תימא לאמרי' בפ"ק דכ"ח יוכבן למשי ידיה ומכח תפילין וכלר אמר לן קיים אמרי' למ' לא אמרי' ופריך והאמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה ופריק נקו' אי בתלה במי קטן בתלה בגדול ואם כן כיון לאמ' קיים כל שכן למ' שליכו חשוב כל כך אלמא מוכח התם מהכא למעשה גדול ול"ל לקתני ה"מ ודלר אמר לן קיים אמרי' למ' לא אמרי' ופריך התם והאמר מר גדול תלמוד שמביא לידי מעשה כל"ל היכך קיים אם לא לימד וכיון שהכו לומדין לא קיים הכי אכו לומדים לא למ' ואת אמרת קיים אמרי' למ' לא אמרי' ומשכי הא למאמר הא לגמוני כלומר למאמר לבידיה ולאי מעשה עדיף. אבל לגמוני אמריכא ולאי עדיף טפי ממעשה וה"לכך ליימ' לאמריכי לא אמרי': ול"ת לאלם שלא למ' עליין ובא ליימ' אם ילמוד תחלה או יעסוק במעשה לומרי' לו למוד תחלה לפי שאי אפשר היכן שמיד אבל לאלם שלמד כבר המעשה טוב יותר מתלמוד: אין תחלת דיבו של אלם שלא על לכבי תורה והא דאמרי' בפ' במה מדליקין כשמכיסין לאלם לעין לומדים לו כשלא וכתת בלמוכה הייבו דוקא לעבין שתלה שמוליכין לו נר של משא ומתן אבל מכל מקום בפרעין מחכו תחלה על שלא קבע עתים לתורה: פסול לעדות פירש בקובלרים הוחיל ואינו מקבל על עצמו וכו' וקשה לאמרי' פסול לעדות לאמרי' ביבוא למי ל"מ אמר ליה אין שנח לתלמיד לחטל בשוק אבל בשוקא מזייה ל"מ אמר ליה אין שנח מכבאל לבכח מייבי שמוטף ואוכל ואם תאמר אם כן פסיטא ל דפסול דנזל הוא ול"ל שמוטף פחות משוה פרוטה לי כמי שנזל לבר שליבו מקבל עליו. והל"ל אפי' כעין שהלך אבל המוכרים ושועים משל טלם מעט כאלו הוא לבא לקנות מהם וכיון שהשתא שקלו כלב שהוא לבא לקנות מהם מעט וכאן מעט: וכיבו אם פירש לאוכל בשוק הייבו שאוכל בעודו לפני יותר.

צבתיב כי לך ירבו הללם ומי: ומסופיך עליו לומר ומזו ית
מלכיה דלקלה דישראל הכי זה מקרא שהלה שנא המקום ג
במלכך אלא מכי מתרגמי' ומזו ית יקרה דלקלה דישראל.

עשרה קבין חכמה ירדו לעולם ט' נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו, עשרה קבין יופי ירדו לעולם ט' נטלה ירושלם ואחת כל העולם כולו, עשרה קבין עשירות ירדו לעולם ט' נטלה רומי ואחד כל העולם כולו, עשרה קבין עניות ירדו לעולם ט' נטלה בבל ואחד כל העולם כולו, עשרה קבין גסות הרוח ירדו לעולם ט' נטלה עילם וא' כל העולם כולו, וגסות לבבל לא נחית והכתיב ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ ובין השמים ואמ' למלאך הדובר בי אנה המה מוליכו' את האיפה ויאמ' לי לבנו' לה בית בארץ שנער ואמר רבי יוחנן זו חנופה וגסות הרוח שירדה לבבל אין להכא נחית ואישתרבובי הוא דאישתרבוב להתם דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית שם, איני והא אמר מר סימן לגסות הרוח עניות ועניות בבבל הוא דאיכא מאי עניות עניות דתורה דכתיב אחות לנו קטנה ושדי אין לה, ואמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד, עשרה קבי גבורה ירדו לעולם ט' נטלו פרסיים וכו', עשרה קבי כנים ירדו לעולם ט' נטלו מדי וכו', עשרה קבין כשפים ירדו לעולם ט' נטלו מצרים וכו', עשרה קבין נגעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים וכו', עשרה קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלה ערביא וכו', עשרה קבין עזות ירדו לעולם ט' נטלה כושין וכו', עשרה קבין שיחה ירדה לעולם ט' נטלו נשים וכו', עשר קבין שחרות ירדו לעולם ט' נטל כושן וכו', עשרה קבין שיגה ירדו לעולם ט' נטלו כל העולם כולו ואחד נטלו עבדים.

פירוש שכמה תורה ודרך ארץ קיפה לעיל מיניה כתיב זאת הבעה ויסלך לותה ל תוך קיפה יגר שרע שבמסה ב' לם קטליטו בתוכה כלומר בכמה לבי' שלוש בדולה לקבל ולנו שתי כסים כשלו יגר קרע של מכופה וגסות הרוח כלכתיב ורוח בכנפיהם קיל גסות הרוח ומכופה כך' בעטי דלייך ליה מכבי המה לך שישה המסילו עם מכבודתיה כלאת בלנו טרפות: לקבל לבבל לקמה לעילם: קיל' נמי לכתיב לבנות לה בית נבי קולבה כתיב לה שתי כסים ונבי קבישתא בשנלו לבנות בית לקטוע בכבל כתיב לה דקייכו מכופה למולה: לא לבנות ולא נמו כתו אז יבנה שלמה בית לכיוון ולמבי בקש לבנות ולא נבה ויא מלכתיב לה ולא כתיב להם משמע לליבא לא לקח וקייכו מכופה. וכתבו כתוספו' ולא כיל' להה בכל הפלשה קולא קיפה לשון יחיד ועל זה שיך שפיל לבנות לה: ויא מלכתב לה בלא מפיק ה"ל לכל לה בשלקא מפיק ה"ל כך אנ' וזה לקח מקם והוי כתו לא בלשון ושמעתי שלא כתקיים לה שם זה וכן בלעי נבי ויקר לה כוכה בשתו שהוה לפה לפי שלא כתקיים לה שם זה עב. תלי עביות לקוק ליה קיפה לענות הרוח: עביות

לתוכה לליכה כוכה על נמי הרוח למתוך נסותן לין מסמסין כל נוכן ולין מקוירין על שמועתן: לכתיב לחות לבו קטנה שלח עביות לתוכה בעולם הוא שהיה בה לכלל כלכתיב ולכי קייתי בשתן לכניה לקח בעולם המליכה וכן מכלכי ולא היו לוכה עוסקין בתורה ולא זכו אלו חכמים ללמד כלומר לא היה להם שהיה להניח לכל בכל זמנה ללמד כלכתיב בעזרא כי הכין ה' לבו להכין בתורת ה' ולעשות בישראל חק ומשפט: עשות ממזרות ט' בעולם מיכן כוכן ממזרים כלאמרי לקמן נבי יוסקין וכו' וכשילמי

פרק קמא דיבמות.

תניא שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרשה כך אקבל שכר על הפרישׁ עד שבא ר' עקיבא ולמד את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח,

פירוש קיה דוכם כל לתין שכתוב לכתוב מי שכתיב לתות שום לכך להשוותו למוכך.

תנו רבנן לאחר פטירתו של ר"מ אמר להם רבי יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרני הם לא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים דחק סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי ר"מ המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קדש כעס רבי יהודה אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרני הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים וכי אשה בעזרה מנין אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה וכי אין אדם עשוי לקבל קידושין לבתו בעזרה ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושיה בעזרה ועוד דחקה ונכנסה מאי,

פירוש קנתרני מקניטי': לקפחכו כמו לקפח את שוקו לקנן כגליו בהלכות לקולישו שהם מכיפים ואין עומד ככנגדם: וכי שהם בעזרה מכיין דקתני קלשי קדשים וקלי אם יוכיחום מוך לעזרה לפילו לעזרת כשים הם כפכלי ביוכן וכשים אין ככבסות לה כד תנן בלתות שטומאו' בפ"ק דמס כלים: לבתו קטנה או בעבד: דמקח וכבסקה מהו ומי' וכי לא הוברכו לשלוח ככית המדרש מה יאמרו אם קדשה אם קדושין הם אם לאו.

תוספות וכי שהם בעזרה פלשי וכו' ולא דק לא שהכתן בשום לוכתא דכשי שמוכות ליכנס כעזרה שהרי בפרקא קמא דכלים תנן החיל מקודש ליושבו שאין טובלין את ככבים לשם לתעלה היושבו עזרת ישראל שאין מחוסר כפורים נכנס לשם ומייתין עליה מעלת ולא קתני כשים שאין נכנסין שם ושל תניא ולכך כרלה שאין רגילות להכנס לשם כלי להתקדש שהרי בזין הוא ומילת' לא שכיחא היא ולא מייתי תבא מוכ.

פרק האומר

רב גידל הוה מהפיך בההיא ארעא אזל רבי אבא וזבניה אזל רב גידל קבליה לרבי זירא אזל רבי זירא וקבליה לרבי יצחק נפחא אמ' ליה המתן עד שיעלה עמנו לרגל כי סליק אשכחיה דאמר ליה עני המהפך בחררה ובא אחר ונטל המינו מאי אמ' ליה נקרא רשע ואלא מר מ"ט עבד הכי אמר ליה לא חזה ידענא השתא נמי ניתבה ניהליה מר אמ' ליה זבוני לא מזבינא לה דארעא קמייתא היא לא מסמ'מילתא איבעי לה במתנה נישקלה רב גידל לא נחית לה ד' דכתי' שונא מתנות יחיה לא מר נחית לה' ולא מר נחית לה ומיתקריא ארעא דרבנן׳

פירוש מהפך בהיות לארץ מפוז עליה לקפותה: קבליה קבל עליה סיפר לבני נעקתו לה זיזי לגבל כשלוטי בהלכות הרגל היו מקבלין שכי שכר: עני המהפך בחררה מפוז לחתיכה לזכות בה מן המפקר או שיתכבה לו בעל הבית בקיצ בשבע שוכל לחיי חבירו: ונתפשות הקשו על כי זה ואומר ל"ת לחיוב למהפך לקחת לא שייך לקיל כ כשרוצה העבי להרויח בספיחות או כשפוצה לקבות דבר לחמל ו וחכמו מקלים וקוכף והוי לומיל דכר גידל ומזה קשה לבקיצ בשבע שכי למה מפוז על זאת שטרח בה חכמו יבן ויתחבר במקום אחר אבל אם היתה החדרה להפקר ליכא לחיוב שאם לא יזכה בזאת לא יחמיל אחרת עכ: ושוב הקשו. לא קוש ידענא שרב גידל מתעסק בה. דלמעלה קמייתא רשמוסף שלא מתעלם ואיכו חיוב טוב שיחבור לחם מקמו הרשמון: למעלה דהכא הפקר לתלמידים.

תניא מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכבש שם כ' כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה שלח וקרא לכל חכמי ישרא' אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שלחנות של זהב ואכלו היה שם אדם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו ויאמ' אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיא שמו ויאמר יהודה בן גדידיא לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הגה כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודעית ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישרא' בזעם ויאמ' אלעזר בן פועירא לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישרא' כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית

כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד׳ אמר רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו מינות דהוה ליה למימ' תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירא ויהרגו כל חכמי ישרא' והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה׳

פירוש יכלי המלך מן הכהנים שלא משמכלי הוס׳ לטחלי שם מליכה שנמדכר. מלומין יקוס׳ ין ושמן ככלוי בלשון לחמי כמו הקוטפים מלוס עלי ס"ס: כשהיו עסוקי בכנין בית שכי שכחו מן הגולה והיו עבדים והיו מוכיחין הנולות כמלכה. לף לכו כלכל מלוחים להיות זכר לעוני לחותיכו ולהודות לשבי הכה שהגליכו והעשיכו לכם של פרושים עליך שוכיח הס ואין שמחין בהגלחתך. ומה לעשה לילע שכן הוס הקש להם בניין שכין עיכך ין כין הקל על מנהג ויעמדו על הגליסם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לת לבם ולעשו ללא שעת עבודה כלחמי׳ בפרק שכי נגדי כהופה כתנו ליהכות נהם. ובתום הקשו על פירוש זה ומפרש לת דלקל נין משום לכתיב בו והיה על מנחו תמיד משחע למותר שלא בשעת עבודה לכל בשאר בגדים לא: עכ. שהיו לומרים לחו כשבית שכי מועדית לכך מיחו בו שהיו הכרושים עליו לומרים לחו כשבית שכי מועדית. כרך של בית השמוכלי היה ושנוים פשולה לכהוכה ובשאר לגיו וכחכה חלל. ויכלו חכמי ישרא' בזעם שכעם המלך עליהם. כך הוא ליכו לשכול מכשתו וכך הוא ליכך בתמיכה שלא תבקש מהם: לומשם הרגם מה תהא עליה שמא תשתכח: אל לכי ת"ח כרוכה מוכחת ובתוכו כתובות החנות ולא יסתכחו. כזרקה בו מיכות שכבר בתורה שבעל פה ושונין הענה לשון ויכן ין ויעמול שקלים: לא בעיפה לשון פונפים כביכול המכעיר גחלת. שמשון בן שטח לפי לשעתו היה והחביאתו.

בן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשרה מנא לן אמר רב יהודה אמר שמוא דאמר קרא והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול אבוה דשמוא אמר מהכא ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה אפי' חולין שבו תרצה רבי יצחק אמר מהכא ובאת אל הכהן אשר יהיה בימי' ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל בעל מום דעבודתו פסולה מנלן אמר רב יהודה אמר שמוא דאמר קרא לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אטר רב נחמן ואו דשלום קטיעה היא׳

פירוש והיתה לו ולזרעו אחריו ונומר ין זרע פסול חלל ולכתחלה לא קאמר להא מעולא קמייתא דמחכא שבאחלל מקדושת כהן. מולין שבו חלליו שבשבע לוי דקרא כשבע לוי כתיב: וכיצל מוס לעבודתו שפולה אפילו בן עכל כשוע לילו במזיד כתיב כאן אל הכרופת לא יגע ושמ' ולא יחלל את מקדשי אלא עבד כלל ידיעה אבא לן דלא מכשרינן ליה מהאי קרא דוקיתה לו ולזרעו אחריו: הכני מותן לו לעולם מוקיתה לו ולזרעו כתיב אלא שלא בשעת עבודה הוא לכשר.

פרק עשרה יוחסין

תניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך
מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישר'
וארץ ישר' גבוה מכל הארצות, בשלמא בית המקדש
גבוה מכל ארץ ישר' היינו דכתיב דברי ריבות בשעריך
וקמת ועלית, אלא ארץ ישר' גבוה מכל ארצות מנא לן
דכתיב לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה'
וכולי, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא וגו',

פירוש בשלמא בית המקדש גבוה מכל לשמעת מיבעי ליה
לכתוב ישר' משתי קרי לכתי ריבות בשעריך
וקמת ועלית ונוי' מכלל שהמקדש גבוה מכל לי למכל נדלים
קתם כתיב ועלית. אלא העלה מלרע נפון לקייטו בכל ומכל
המלנות וגו' וכתיב לאשר העלה.

אמר רבי אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד
שעשאה כסולת נקייה ועלה,

כתיב אלה העולים מתל מלח תל חרשא:
תל מלח זו בני אדם שדומין מעשיהם
למעשה סדום שנהפכו לתל מלח תל חרשא וה ש
שקורא אבא ואמו משתקתו, ולא יכלו להגיד בירת
אבותם וזרעם אם מישראל הם והו אסופי שנאסף מן
השוק שאינו מכיר לא מת אביו ולא את אמו כרוב ארץ
ואימר אמר רבי אבהו אמר אדון אני אמרתי יהיו ישרי
לפני חשובים ככרוב והם שמו עצמם כנמר, איכא
דאמרי אמר ר' אבהו אמר אדון אף על פי ששמו עצמם
כנמר הם חשובים לפני ככרוב,

פירוש לא עלה עזרא כל עצמו של עזרא לבקות את
בבל כתיבון לפי שלקה לותם שבתעברו בגויס
ולקה שהיו מכמי הדור עולין עמו ואין שוד בבבל שיתעסק לבדוק
בהם ליחסן עמהם והפכים פסוליהם והוליכם עמו והדור שלקו
הפרשתן הכיהו בהם ולא הפם שיתעברו בהם העולים ולדורות
הבאים כתי כיון דאתי' מר לעסק הנזית שפם היו מיוחסי כהונה
ולויה בכל יום מוכר וכיכי בפסולים. למדום שהיו מגלי עריות
דכתי' בעים ומטלים בעים בנשפ ומטלים בחמוסם ואמרי בפלק
דמתי לאיתתא לחכבי' ומפילה אמר ליה תהוי נבן על המעבכה
והוו ממוזכים לגבי ישראל. מכלל לשון מחכיסי'. בית אבותם אלו
ובניהם אלו. זה שפוסי' דאלו שתוקי מכיר להודיע אמו שיהא
מיפרש והכא לא ידעי אם מיפרש הם אחר אחיו מפלם החקרא
ודלים אלו כתו אלון. לייחר כתו אחר: אלון הבא. כלומר קדוש'
בבבלי הקדש בחיות הקדש לכתיב ביה בני הכלוב: כבמל
בתפ זו שלימה מקפלת בתוב מכבתה.

אמר רבה בר בר חנה כל הנושא אשה שאינה
הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאלו חרשו
לכל העולם כולו וזרעו מלח שנאמר אלה העולי מתל
מלח תל חרשא אמר רבה בר בר אדא אמר רב כל

הנושא אשה לשום ממון הויין לו בנים שאינן מהוגנין
שנאמר בה' בגדו וגו' ושמא תאמר ממון פליט תלמוד
לומר עתה יאכלם חדש את חלקיהו ושמא תאמ' חלקו
ולא חלקה תלמוד לומר חלקיהם, ושמא תאמר
לזמן מרובה תלמוד לומר חודש מאי משמע אמר רב
נחמן בר יצחק חדש נכנס וחדש יצא וממונם אבד,
ואמר רבה בר רב אדא ואמרי לה אמר רב סלא אמ' רב
המנונא כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו עליהו כופתו
והקבה רוצעו, ותנא על כלם אליהו כותב והקבה
חותם אוי לו למי שפוסל את זרעו ופוגם את משפחתו
ולנושא אשה שאינה הוגנת לו כל הנושא אשה ש
שאינה הוגנת לו עליהו כופתו והקבה רוצעו כל הפוסל
פסול ואינו מדבר בשבחה של עולם ואמר שמואל
במומו פוסל,

פירוש כלנו מרשו וכו' משום לנא יכלו להגיד יוסף
קרי לנו תל מלח מרשא לשון חורש: כביס זכי'
מעשה פסולה לו ולשום ממון כפנה כלמפיים קרא יאכלם מלא
את מלקיהם: ממון שנשלה לשמו יאכלם בחלם לחמל. ושמא
תאמ' מלקו כגון בכבי כגון בנזל ולא חלקה כגון בכבי מלוג דקיל
לנו ליסורא עבדא שמזדה ליבשא למיוחם. שלימה הוגבת פסולה
לו. טופתי הלוקה בכל כופתין שתי ידיו על העמוד במכבת
חטות כופתו קושרו. וזונטו מלקיו בבזועה: ועל כולם בהכיס
ליה וישראלי. אליהו כותב מלי דקלמ' ומיזל. לוי לו לפוסל
זרעו ולשונם את משפחתו כגון שבשל לשה שלימה הענה לו: כל
הפוסל מנלה תמיד את המשפחה קוע עצמו פסול: ולימו מדבר
בשבחה של עולם אין דבכו של פסול לדבר בשבח בבניות
לעולם.

ההוא גברא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא
אמר להו הב לי בישרא אמרו ליה נטר
עד דשקיל שמעי' דרב יהודה בר יחזקאל ברישא וניתיב
לך אמר מאן יהודה בר שיסקאל דקדים לי דשקיל
מן קמאי אזלו אמרו ליה לרב יהודה איקפד אפיק
שיפורי ושמתיה אמרו ליה רגיל דקרי אינשי עבדי א
אכריז עליה דעבד' הוא אזל ההוא גברא אומניה לדינא
לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהזמנא אול רב יהודה
לקמיה דרב הונא אמר ליה איזול או לא איזיל אמ' ליה
מיזל לא מיבעי לך למיזל משום דגברא רבא את אלא
משום יקר' דבי נשיאה קום זיל אתא אשכחיה דקעביד
מעקה אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא
בר אידי אמ' שמוא כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור
אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה אמר ליה פורתא
דגונדריא הוא דקא עבידנא אמר ליה מי סניא מעקה
דכתיב באוריתא או מחיצה דאמור רבנן אמ' ליה ליתיב
מר אקרפיצא אמר ליה ומי סני אצטבא דאמור רבנן
או ספסל דאמרי אינשי אמר ליה ליכול מר אתרונא
אמר ליה הכי אמר שמואל כל האומר אתרונא תילתא

ברמות רוחא דאית ביה לימא או אתרוג כדקריוה רבנן
או אתרונא דאמרי אינשי אמר ליה לישתי מר אנבג אל
מי סני איספרגוס דקריוה רבנן או אנפק דאמרי אינשי
אמר ליה מר תיתי דונג תשקינן אמר ליה הכי אמר ש
שמואל אין משתמשין באשה אמ ליה קטנה היא בפ
אמר שמואל אין משתמשין באשה כלל בין גדולה בין
קטנה נשדר ליה מר שלמא לילתא אמר ליה הכי אמר
שמואל קול באשה ערוה איפשר על ידי שליח אמר
ליה הכי אמר שמואל אין שואלי בשלום אשה על ידי
בעלה אמר ליה הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום
אשה כלל שלחה ליה דביתהו שרי לידה תיגרי דלא
נישווך כשאר אינשי אמר ליה מאי שיאטי דמר הכא
אמר ליה טסקא דהזמנות שדר מר אברתאי אמר לידה
השתא שותא דמר לא נמירנא טסקא דהזמנותא מ
משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנות מבי תרייה ואחזי
ליה אמר ליה הא גברא והא טסקא אמר ליה הואיל
ואתא מר להכא לישתעי מילי כי היכי דלא לימרו מ
מתניפי רבנן אהדדי אמר ליה מ"ט שמתיה מר להההוא
גברא ציער שליח דרבנן ונגידה מר דרב מנגיד על
מאן דמצער שליחא דרבנן דעדיף מיניה עבדי ליה מ"ט
אכריז מר עליה דעבדא הוא אמר ליה דרגיל דקרי א
אינשי עבדי ותני כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבח
של עולם ואמר שמואל במומו פוסל אימר דאמר שמואל
למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי אתא
ההוא בר דיניה מנהרדעא אמר ליה ההוא בר נהרדעא
לרב יהודה לרידי קרית לי עבדא דאתינא מבית ח
חשמונאי מלכא אמר ליה הכי אמר שמואל כל דאמר
מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא אמ ליה לא סבר
לה מר להא דאמר רבי אבא אמ רב הונא אמר רב כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא ואמר אם קודם מעשה
אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר לידה
הא איכא רב מתנה דקאי כותי רב מתנה לא חזייה
לנהרדעא תליסר שני ההוא יומא אתא אמר ליה דכיר
מר מאי אמר שמואל כי קאי הדא כרעא אגודא וחד
כרעא במברא אמר לידה הכי אמר שמואל כל דאמר
מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא דלא אישתיור
מיניה לא ההוא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלה
ואמר כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה
מאיגרה ומיתא אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא
אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקי א
אברתיה למרגמיה אמר להו אישתיקו שתיקו ואי לא
מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעיתא איכא
בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונא וחדא מיקריא דבי
עורבתי וסימניך טמא טמא טהור טהור שריוה להההוא
ריגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא

פירוש

כתב על לשקיל שמעתיה לרב יהודה מכשיר
שמתן על שיטול שלומו של רב יהודה הכשיר
שטשמ כאן לישול · רב שוסקקל לשון נגרגן לוכל שוסקי
בלי כלאמרי' בספסים בית שוקי' ספסל מכרים מלן ליתא לן בלא
שוסקי עבדיכו משום רבי הלוי' שמתיה כלשכחן למכלין
לכבוד הרב כמועד קטן · שלל לרב יהודה נעל הקול נעבד לקבי
ליכבי עבלי : לקמיה לרב הוכא לימלך בו שם יש לו לילך לפני
רב נחמן : לא ליכבי לך למיזל לפני רב נחמן שלתה גדול ממנו
ולתה ליכם בפומבדיתא וכך נחמן ליכם בהדלעא ולין לליכם
גלותא · ולתניא לבי כסיא' כלאמרין בהשוב והכוונה משום לרב
נחמן מתניא לבי כסיא הוא מזלזל בשמעתיה לרבי יוסף :
יקבל לבי כסיא שהוא מתן הכסיא : לשוב לעשות מלאכה בשבי
שלשה שגלו הוא לו ושפלות לשוב שבשבילו לזה שלין לו מי יעשה
מלאכתו : למובלירתא הייטו מעקה בחלק הלשוכות : מי שכי
כלום מטוער ושכו לשון תורה ולשון שלר בני לשם שלתה מלבר
בעמקי שפה ומתכוין היה רב יהודה לתפסו בלבריו ולקנטרו ל
להודיעו שלא היה לו להיכנס עליו לזמינו לפניו : לקלפיטין
ספסל · תילתא כרמות רוחא לבינית והיו רגילין לשתות בום אחד
ממשקה העשוי לשתיה שחרית וקורין לספרגים במסכת ברכות
לכפקא כום של לבינית ולשון לכפקא היה שנוי בפיהם · תיתי
לוכא תבא ליתי שכך שמה · לין משתמשין באשה קלנה שלא ילמלכה
להיות רגילה בין הלבנים · קטנה היא רב נחמן קלמר ליה :
לילתא שם לשתו : קול באשה ערוה שכלאמר השמיעני את קולך
ואם אשתל בשלומה תשיבני : למר לה רב נחמן לפשר בשלום לה
שאלת שלום על ידי שליח · לין שואלין בשלום אשה שמא מתוך
שאלת שלום יהיו רגילין זה עם זה על ידי שלוחם ויבואו לידי
חיבה · למר ליה רב נחמן : על ידי בעלה להיה לכי שליח
לרב : לין שואלין בשלום אשה כלל שמרגיל לבה ולעתה ליתסך
לגבו : שלחה ליה ילתא לרב נחמן · שרי ליה תיגרי פעור
לומי מלפניך זהו לשון התלמוד לומר למיטרי ליה תיגרי כ
כשתהה לעשות בקשת היים לו ליכו כלי להפטר ממנו : תלי
שיטטייה למר הכא תה דרכו של מלומי לשוט הלום כלומר למה
כא מלומי הכה : שוחא למר לא ילעבא שיחתו של מלומי ליכי
מבן לרב בנחות לשומו : בליבא מזמיכא ליה בתמיהא : מבי
מליה מתוך מיקי · לפיק ליסקא לשומתא הויא שטר
שזמכה מפיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו : לימא מר מילי
ילבר לבני זטיטו על ליבו של מלומי הים : מבעי שליקא רבכן
ליזה שלומו לפניו ומייב מלקות לרב מבניך למיזן למבעי שליה
לרבכן כלאמרין בפרקא קמא : לעליפא מיכיא מחוכא מחפה
עשיתי לו לקוכסו : למקכי למר הקוא בר ליכי לרב יהודה לבילי
למיתבא מבית חשמונאי קלית לי עבד : כל למר מבית חשמונאי
לבא עבד הוא שכל זטיטו לרבנם קוכודו ועבדם היה ומלך תחתיה
וקבל בכו על שם בית חשמונאי ומפתחת לו בנות ישראל בפיב
לכזכרי שם להשיא בנותיה לעבדי והוו להו כולם עבדים · שם
קולם שבא מעשה לילו למר להאי שמועה לתלמידיו בשם רבו
בחמן למומחה בשעת מעשה ושם לשו ליכו בחמן להעיד בשם רבו
שמע מחמת מעשה הבא לילו הוא למר כן : לעולם שמת הכהן :
למחברת על הגשר · לה" בתוך הספיכה לעבור הכהן : לוקבען
כמה כתובה מבני לותה המשפחה: כי קא נפיק רב יהודה למרגמי
לפי שגילה את שמולם זכות תשבחות : וקם ליטמא בכהן
מלכא בהותן הלכני' שהשליטום בכהן עתל מבשול בתיתה בתי
הכהן ומבע את מהלך הפי ליטמא בתיתי כלמתבע שתחוס עמוהן.

תוכפות

תוספות אין שואלין בשלום אשה כלל והא דאמ' בשאוכר את הפועלים ליתי ברוך אשתך שאולין בשלום לה כיון שהיא בעלת בעלת שלום אבל לשלוח לה בשלום לפילו על ידי בעלה אסור.

אמר רב יהודה אמר שמואל ת' עבדים ואמרי לה ה' אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכלן נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם, ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אם ראית כהן בעזות סצה אל תהרהר אחריו שנאמר ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן ששבטים שבטי יה אמר רבי חמא בר' חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנאמר בעת ההיא נאם ה' אהיה להם לאלהים לכל משפחות בית ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות והם יהיו לי לעם,

פירוש פשחור בן אמר יחמיה היה. נטמעו נכנסו ולא נכרו גדולה: נטמעו נכנסו בכוונת כהנים שהיו מזיקים עצמן בכהנים מתוך שהיו לוקלין תדומה מחמת עבלי כהן: לעל תהרהר אחריו אמר משפחותם שהם בני מכיר כדכתיב כמריבי כהן: עדות לישראל לותן שהם ישראל הוא מעיד עליהם שהם משלו. משפחות ישראל משפחות שהם ישראל גמורים.

אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים אלו בישראל כתיב בהו והייתי להם לאלהים והם יהיו לי לעם ואלו בגרי כתיב מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים, אמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת שנאמר ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם לשארת ולספחת, אמר רבי חמא ברבי חנינא כשהקב"ה מטהר שבטים שבטו של לוי מטהר תחלה שנא' וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם כזהב והיו לה' מגישי מנחה בצדקה, אמר ר' יהושע בן לוי כסף מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה, אמר ר' יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה,

פירוש כישראל כתיב והייתי להם לאלהים אף על פי שהיכם לעם ותוך שהם מקדשין הם יהיו לי לעם: אבל גרים שאין מקדשין אותם מן הסתים אלא מן כן הם מקדשין עצמם תחלה לקיות טובים: קשים גרים שהיכים זהיכים בחנות וקנגלים אבלם כמשכים אבלם ולמדים מעשיהם: מטהר השבטים מיפתם: כסף מטהר מזוזים המעותיים כיסלים מחמת מעוכם וקוקן גורם להם שיעשרו שלעתיד לבא

אמר רב יהודה אמר שמואל כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל,

פירוש עיסה כעיסה שהיא משרבת. ומשם ר' משם מדומה שמעתי עיסה כשמולת עבנים שנפחם משקה שלשם.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שם בן ד' אותיות חכמי מוסרין אותו לתלמידיהם פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע, אמר רב נחמן בר יצחק מסתבר כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב זה שמי לעולם לעלם כתי' רבא סבר למדרשיה בפ' רקא אמר ליה ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"א ונקר' באל"ף דל"ת, תנו רבנן בראשונ' שם בן שתים עשרה היו מוסרי' אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרין אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מבליעין אותו בנעימות אחיהם הכהנים: תניא אמר רבי שרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים: אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה וגחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שתי עולמים העולם הזה והעולם הבא,

פירוש שם בן ד' אותיות קבילתי מבתיתו ופירושו חכמי מוסרים אותו וכו': לעלם להעלים כתיב זה שמי וכתי' זה זכרי מלמד שכתב שמי וזכרי משמע שלמדו ב' שמות לומר לו זה שמי שיוסר ובזה הבני לכי וכזה שם בן ד' ובן אלף לא פרסו לכל משרבו הפריצים המשתמשין בו. לבנועים שבכהונה לנרך בו קנעם בחקדש לומר עבודת שלו תמיד של שחר. מבליעין אותו בנעימות לפיסם הכהנים אותם שלא היו נקיים בו ומכרכין שם בן לומר אותיות כשהיו מוסכין את קולם בנעימה היו שלו מתקנין להבליע את השם בן ד' ולא היה נשמע לכתים מקול בעיותיהן בנעימה ניסום קול שקורי שלא וכשי לומר אחר אחי שהיה לוי בחסכת תלות וכני טרפין היה כהן כתיפת' דכתיבת מעשה בר' טרפון שקדם ב' כיתים בשבי בנבות כלי להקביל תרומה. לזוכן שמוחזים ליום השיר אחר עבודת בשעת ניסוך היין וכ"ש היה מברך בכשיעות כבי' שעבר אותו היום וי' טרפון עלם אחר אלו לו להכות אלו אחר כלי שיר שהיה כשהיה בהם כלאחיהן בעבדין לו היה קטן ומביעי' בקיל עם

לקיו נושאי הלוים כלומר נושאין : ולויכו מעמיל על מלותיו
לנטור ליכם שמץ יחסים גו להקים ׃

זעירי הוה קאי מישתמיט מיניה דרבי יוחנן
דהוה אמר ליה נסיב ברתי יומא חד הוו
קאזלי באורחא מטו לעורקמא דמיא ארכבידה לרבי
יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה אמ׳ ליה אוריתיך כשרה
בנתיך לא כשרן מאי דעתיך אילימא מדתנן עשרה
יוחסין עלו מבבל כהני לויי אטו כהני לויי וישראל
כולהו סליקו כי היכי דאשתיור מהני אשתיור נמי מהני
אישתמיטתיה הא דאמר רבי אלעזר לא עלה עזרא
מבבל עד שעשאה כסולת נקייה ועלה ׳ עולא איקלע
לפומבדית׳ לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק בריה הגדל
ולא נסיב אמר מ״ט לא קמנסיב ליה מר איתתא לבריה
אמר ליה מי ידענא מהיכא אנסבי׳ אמר ליה אטו אנן
מי ידעינן מהיכן קאתינן דילמא מהנך דכתיב נשים
בציון ענו בתולות בערי יהודה וכי תימא גוי ועבד הבא
על בת ישראל הולד כשר ׳ ודילמא מהנך דכתיב בהו
השוכבים על מטות שן וסרוחים על ערסותם ׳ ואמר
רבי יוסי בר חנינא אלו בני אדם המשתינים מים בפני
מטותיהם ערומים ומגדף בה רבי אבהו אלא מעתה אה״ה
היינו דכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים משו׳ דמשתיני׳
מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים ׳ אלא
אמר רבי אבהו אלו בני אדם שאוכלים ושותים זה עם
זה ומדבקין מטותיהן זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה
ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלה׳ אמ׳ ליה
היכי נעביד אמ׳ ליה זיל אבתר שתיקות׳ כי האי דבדקי
בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מינייהו
דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי אמר רב שתיקות׳
דבבל היינו ייחוסא איני והא איקלע רב לבי בר שפי
תלא ובדק בהו היכי ברק לאו ליוחסים לא אי שתקי
אי לא שתקי ׳ אמר רב יהודה אמר רב אם ראית ב׳ בני
אדם שמתנצין זה בזה שמץ פסול יש באחד מהם ואין
מניחין אות׳ לידבק אחד בחברו ׳ אמר רבי יהושע בן
לוי אם ראית שתי משפחות מתגרות זו בזו שמץ פסול
יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחבירתה ׳

פירוש דהוה אמר ליה ר׳ יוחנן נסיב ברתי ולא קיס
מבלי דם מכבי סהיל מלין ישראל ודוק היטב
מכבל ׳ מוכייתין כשרה כשרין לך כשרה תלמידי לתה ותוכיתי
כשרה לך ובתי ליכך מבלי מלי לעשך שלתה מחזיק כבל כמיוסבת
דתבן י יוחסין וכו ׳ וכבוד לתה שעלו כל הפסולים : מיכה
בסיבכה לי זו לשם מיוסבת : זיל בתר שתיקות׳ שלל לך משפחת
שתקנין שמתם כבי מיכה הם פסולין שמתך פסולן שהיו פורשין
מהם כשהו מיכה והמזיקו כמיכה : ומיוסבת דבבל הייכו
שתיקות׳ מתך שהם שתקנ׳ המזיקו כמיוחסין לא הבח לבדוק
בבבל ליכו כודק שלא בשתיקה לבדוק בשתיקים לבי בר שפי שלא
שם היים שמם שלא מומן כמו הסופה יין למחבים : ואין
מביחין אותו מן השמים ליבכן כמבהו לבך הש״ו מן השמים

עשרה יוחסין פרק רביעי

מביאה ביאיקס:

ותלת עלעין בפומה בין שינה אמ׳ רבי יוחנן
זו חלין הדייב ונציבין שפעמ׳ בולעתן
ופעמים פולטתן וארו חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב ׳
תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ו
ומסורבלין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה
כדוב רבי אמי כי הוה חזי פרסא דרכיב אמ׳ היינו דובא
ניידא ׳ אמר ליה רבי ללוי הראיני פרסיים אמר ליה
דומים לחיילות של בית דוד הראיני חברי אמר ליה
דומין למלאכי הבלה ׳ הראיני ישמעאלים אמר ליה
דומין לשעירים של בית הכסא ׳ הראיני ת״ח שבבבל
אמר ליה דומין למלאכי השרת ׳

פירוש ותלת עלעין בפומה בין שיניה מסמיכה
לכיאל כתיב וכיה כבל : בפומה בין סיניה
בפומה מסמע מבפניה בין סיניה מסמע שבולטות מבחון :
בולעתן מוסלת עליהם : ומסורבלין כלוב בעלי כשר לשון עיני
ושומן הוא ובעלמא כתי לתמי קטן מסורבל בשער המלובש בשער
כשר כבל : דוב אין לו מבוחה כשהוא קשור הולך וכח תחיל
סביבותיו דובא כייתא דוב כולל : הכי׳ פרסיים בעל מלכות
ולומיות היה לזה וקתמר לו רבי משול לי פרסיים למה הן דומין ׳
כחיילות של בית דוד נטולים : מבניס לומה הסמוכה לפרסיים
ומשתיתים הם וטלפניהם הם יותר מפרסיים : לשעיניהם מליבשים
שמוכים ולומי לשלים : דומין למלאכי השרת לבושים לבנים
ועטופים לבנים כמלאכי השרת וכתיב והלים לבוש הכלים והכי
כתי לתייכן בבמה מלליקין על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב
בשליכין המנוייליים ולומה למלאך וכו׳ ובבלדים כתי לתייכן
מלאכי השרת בבבל ולתמי קרי להו מלאכי השרת משו׳ דמנוייכין
כמלאכי השרת במלכושים כלים ׳

כי הוה ניחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא
בבבל כלה דעמונאי היא ׳ דסגריא איכא
בבבל כלה דממזראי היא ׳ בירקא איכ׳ בבבל שני אחים
יש שמחליפים נשותיהם זה לזה ׳ בירתא דסטיא איכא
בבבל היום סרו מאחרי ה׳ דאקפי פירא דכורי ואזול
וצדו בהו בשבתא שמתינהו רבי אחי בר יאשיה ו
ואשתמוד אקרא דאגמא איכא בבבל אדא בר אהבה
יש בה היום יושב בחיקו של אברהם היום נולד רב
יהודה בבבל דאמר מר כשמת ר׳ עקיבא נולד ר׳ כשמת
רבי נולד רב יהודה כשמת רב יהוד׳ נולד רבא כשמת
רבא נולד רב אשי ללמדך שאין צדיק נפט׳ מן העולם
עד שנבראה צדיק כמותו שנא׳ וזרח השמש ובא השמש
עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של ש
שמואל הרמתי שנ׳ ונר אלהי טרם יכבה ושמואל שוכב ונו׳

פירוש כי קא הוה ניחא נפשיה כשהיה נזכר בשבח הומניא
עיר פלונית : הסגריא עיר היא וכל הכך כלהו
מקומות כיכרו בירתא לפרסיות על שם שהרג תלמידי התקן ׳ ופי רבי
יוסף הכי : דלקני פירא לשוויו ׳ דלקני הכי ק כלמתרגמי
ויקח הכרזל ויקע בראלה : פירא כריכה העשויה לקבל דגים

מרסאה ריכיכה כי כבב פלעגנה כול לר ה נסא כיב מבסאם דכבאן הלך נמי לר׳ שבעבי
לעגנה בכבב דתתה לבבא עגלים נכיבי עלתי תנסאי בכבעגה נר׳ לי שבעבי הוא לעגנה בר דסמך
תרכשבא דתתה לבבא עגלים נכיבי עלתי תנסאי בכבעגה נר׳ לי שבעבי הוא לעגנה בר דסמך

ובלעז ניבר: ומיתמוך כשתמלו: היום יום ב במיקו של מכרים
לא מת היום ואם כן אין זה כר שלא שכתלמוד וכרשי לקמי יום ב
במיקו של מכרים מכיכו שכבים לבניית מילה וזה כר שלא כר
למכרם שהלכי ימים הבאה משמת רבי עד לוטות למחוכי כימי כר
נחמן כר יצחק בשם ר' שמעון בן לקיש ובתוספות פ"ק דשבת בשם לי כר כר
שלא כר למכרם הוו.

ליקוט ל צוה ה' ליעקב סביביו צרין רב יהודה אמ' כנון
ישעיהו יח והומניא לפום נהרא, ויה' כהנבאי
ופלטיהו בן בניהו מת ואפול על פני ואקר' בקול גדול
ואומר אהה השם אלהים רב ושמואל חד אמר לטובה
וחד אמר לרעה מאן דאמר לטובה כי הא דאיסתנדרא
דמישן חתניה דנבוכד נאצר הוה שלח ליה מכולי האי
שיבייא דאיתית לך לא שדרת לן דקאי לקמן בעי
לשדורי ליה מישראל אמר ליה פלטיהו בן בניהו אנן
דחשבינן ניקום מקמך הכא ועבדין ניזלו להתם ואמר
נביא מי שעשה טובה מישראל ימות בחצי ימיו מאן
פס דאמר לרעה דכתיב ותבא אותי אל שער בית ה' ה
הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח שער ההיכל בין
האולם ולמזבח עשרים וחמשה איש וארואה בתוכם
את יאזניה בן עזור ואת פלטיה בן בניהו שרי העם ו
פס וכתיב ותבא אותי אל שער בית ה' הפנימית והנה בפתח
ההיכל בין האולם ולמזבח כ"ה איש אחוריהם אל היכל
ה' ופניהם קדמה ממשמע שנאמר ופניהם קדמה איני
יודע שאחוריהם כלפי מערב מה תלמוד לומ' אחוריהם
אל היכל ה' מלמד שהיו מפריעין עצמן ומתריזי' עצמם
כלפי מעלה, וקאמר נביא מי שעשה הרעה הזאת
בישראל ימות על מטתו,

פירוש נוח ה' ליעקב סביביו נרין נרין שיהו סובבים
לותם כתוכם לקייכו עמון ומואב שכיבי ניסי לירושלם
יותר מן הכל כלתמי' בחלק עמון ומואב שכיבי ניסי לירושלם
היו לותם כוח שהיו סוכבין לותם לף בגלותם כגון סומכין לכבל
דכלה לעתוכי היה כלתמי' לעיל סוסיפם שבחרים בבבל ושם
מכיכים לישב לל שבשים בהרל: הל לתר לעטוך היה מיליל
שכניח עליו ותל לתר לרעה שהיה רע בעיכיו שתת מיתה יפה.
לישתבדיין לתיטן שלטון של מיטן מי שעשה הטובה הזאת
שהניל את הגילה מלכיות עבדי לעבדותו: ליכי יודע שלתוביסם
לל הביכל שהוא בתערב הערב: תם תלמוד לומר לתוביסם
לתוביסם ממש בשהוא מתורע שהיו מתבוכין להרלות לתוביסם
לגבלי.

משנה אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה
ולא מן הדוכן ולמעלה ולא מן ס
סנהדרין ולמעלה וכל שהחזיקו אבותיו משוטרי הרבי,
וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריה,
רבי יוסי אומר אף מי שהיה חתום עד בערכי הישנה
של צפורי ר' חנין בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב
באסטרטיא של מלך,

פירוש אין בודקין אותן שבדקו בהן לכנוס
בלתמות ומכח שלתי לכיה שיהם על המזבח
אין צריך לבדוק בהם לתי לכיה לכיכה שהם על המזבח
בידוע שתיוהם הוא. ולא מן הדוכן ולמעלה לם הועד עליו
שעמד לכל הלויה בדוכן לשורר שיר: ולא מן סכהדרין ולמעלה
לם כתכה בסכהדרין אין צריך לבדוק לת לתתו וכן שוטרי הכנסת
וגבאי צדקה משיאין בכותיהן לכהני' ואין צריכין לבדוק לתריהן
ושעמד לכולהו מפרש בגמרא: לף מי שהיה תתום בערכי הישנה
של ניפורי עיר סמוכה לניפורי שהכה סכהדרין בעירוכין בעיר
בעיר שלשה שניהודה לקייכו עיר שהשה שלשה כלכתיב בכן ו
ושלשה. בערכי שהיה כתוב בסכהדרי הקייכין שהיו רגילין לייחס
לת הקלויים לך ן שהיו מיוחסין וכותבין על הסלר פלוני ופלוני
מיוחסין הם שאין רגילין בני המקום לתכות שאינו מיוחס.
בלסטרטיא של מלך בגמרא מפרש לה.

פיסקא ולא מסנהדרין ולמעלה, מאי טעמא
דתני רב יוסף כשם שבית דין מנוקים
בצדק כך מנוקים מכל מום אמר מרימר מאי קראה
כולך יפה רעיתי ומום אין בך, אימא מומא מומא
ממש, אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא והתיצבו שם
עמך עמך בדומים לך ודילמא משום שכינה אמר רב
נחמן אמר קרא ונשאו אתך בדומים לך,

פירוש עמך מיוחסים כמותך: ודילמא משום שכינה
שכהדרין שכלות שהם הוגרכו לכיות מיוחסים
משום שכינה שלשם כתיב כאספו שם כלכתיב ואכלתי מן הזבח
וגו' לכל שכהדרין שהם לרון כגון שכהדרי לייתרו מותן משה לף
וכשלו לתך גר' ולף גר' כמשה הטעם שלף לשכהדרין לייתרו קלף
וקלל מעליך וכשלו לתך.

פיסקא רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי
שהיה מוכתב באסטרטיא וכן', אמר
רב יהודה אמר שמואל בחיילות של בית דוד, אמר
רב יוסף מאי קראה דכתיב והתיחס בצבא המלחמה;
ושעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא זכותן
וזכות אבותם מסייעתן והאיכא צלק העמוני מאי לאו
דאת מעמון לא דיתיב בעמון והאיכא אוריה החתי מאי
לאו דאתי מחת לא דיתיב בחת, והאיכא אתי הגיתי
וכי תימא הכי נמי דיתיב בגת והא אמר רב נחמן איתי
הגיתי בא ובטלה לעז, ועוד אמר רב יהודה אמר רב
ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר
היו וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית היו וכולם
יושבים בקרוניות של זהב והיו מהלכים בראשי נייסות
והם הם בעלי אגרופים של בית דוד דאזלי לבעותי
עלמא,

פירוש בחיילות של בית דוד שהיו בחיים במחלוקות
תרם בחתם ומוזכין מלילה והוא לשון ס
לימטרטיא וכתבין בשמות משפחת פלוני ופלוני בחתם פלוני
והיו זכיכין ליחסן מכל מום כלמפרש שתסייעם זכות לותם
במלחמה. ותו ליכא לן בלך העמוני בלילי גטרים לשם לדוד

הנך שבויתא דאתאן לנהרדע אסקינהו לבי רב עמרם חסידא אמר שקולו דרגא מקמייהו בהדי דקא חלפא חדא מינייהו נפל נחורא באיפומא שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרא למידליה דלייה לחורי סליק ואזיל כי מטא לפלגא דדרגא אפשח רמא קלא אמר נורא בי עמרם אתו רבנן אמרו ליה כסיפתינן אמר להו מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיני לעלמא דאתי אשבעיה ליצריה דינפק מיניה נפק מיניה כי עמורא דנורא אמר ליה חזית דאת נורא ואנא בשרא ואנא עדיפנא מינך׳

משנה לא יתיחד אדם עם שתי נשים וכו׳ לימא מתני׳ דלא כאבא שאול דתניא כל שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באש׳ א׳ וב׳ אנשים אבל לא באיש א׳ ושתי נשים אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים אפילו תימא אבא שאול בשעת אניעות תבר יצריה ורבנן סברי כר׳ יצחק דאמר רבי יצחק מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו אפילו בשעת אניעותו של אדם יצרו מתגבר עליו ואבא שאול כי כתיב התם בפרעם על מדותיו כתיב והק׳ מה יתרעם על מדותיו וכי גבר על חטאיו דיו חיי שנתתי לו ורבנן אין מתגברין אפילו באניעות כי ההוא מעשה דהחזיא איתתא דהוה עובד׳ ואפיקתיה׳

פירוש כל ל׳ יום ולך שמת כתיך ל׳ יום אין נכרי לנכדו מחוייב להוציאו לקבור׳ לא במטה ולא בכליסה אלא בחיק וכקבר בפסח עם ו׳ וכאכסיס ואין נהיך דבים לגוות אלא ג׳ אבל לא כיום אחד ושתי כיסים משום דיחול אלא היו כתי הקברות סמוכין לעיר׳ מה יתקון מה מועיל לכיות לאדם למחול על כך מלהוציא כיגרו כל זמן שהוא מי נהיך להיות נקבר על מטתו שאם לא כן יהא נוכר עליו ויקטרילהו׳ על מדותיו ועל קבוריו הקבות אותו׳ מה יתקון לאדם מי למה יתרעם אדם על הבאות עליו לחר כל המשך שלכי עושה עמו שכתבתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה׳ וכי גבר על חטאיו הוא אלא חטא לי וכנלקיו הוא מי כתמי׳ וכבן לפיכך יהיה כלקלמית ים למום שפעתים שאין שם לכיות׳ ועושין עמהן כאלו כושאין תיכוך מתוכאין לעבירה כי הקוף עובדא דקוף עובדא בהיך אתתא ואפיקתיה לבי׳

תוספות כי היכי מעשה דהקוף לית׳ וכו׳ פלא מעשה בקוף ז׳ שהיה שומר תלוי ז׳ וכוף לו המלך לעשות וכן לכל הפחות ופחות ממנה ושמעה לו וכשחוק על התלוי לא מכאו והיה מנטיעד מלא מפחד המלך ממיה לו לפחות לא תירוץ קף בעלי מקברו ותלהו במקומו ואפיקתיה לבעלה ותלהו׳ הרי לך שאפי׳ בשעת לכ מות נבר יצרה עליו׳ לך הקי׳ מי׳ ב׳ לשונות וכו׳ לשון שכי וכו׳ כדאיתא בפסח׳ הפילים מעשה בחסה ז׳ שיה לה ז׳ בניס ואת ז׳ מחסה וקיחה בוכה ואחרו לה לא תבכי ואם לו שלא יעות בן לחר ולא מתקה ואת לחר וכן עשתה על מתה כלם וקי לה לחלק מחרת שכתי ז׳ וכה על מתה׳

פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק וטש בבית הכסא אזל בתריה נפל קמיה כד חזייה דהוה מצטער גליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הכי ואלא חיכי אימר אמר ליה ליימא מר רתמנא ניגער ביה בשטן׳

פירוש לתכף על השלחן לוכלין: וכיני ולכן המוכיחין ליקח ותלוסין: תיב שציר שב כהונן שלח תתליסכו יקבו ליה כפף מזט לו כום: לאמר שלח ניס כיס השליך בתוכו לת כימו ליקח היונלה תן הכיולה: לאמר טועלין בלעגו בתכו ניס נעבו טו: שקל ומית קול החזיק עגמו כמת: שקל הלקים כמו שקל: שתיני דקאמר פלימו קטל נבכל השמיעו לאבמים קול יונל מכמון ולומכי פלימו קטל נבכל: ערק פלימו בסנוד שבאי עלין כונסי המלך לחורבו: טעל בתבל בכית הכסא חון לעיל מזיק שטן לפלימו דמצטער: מט לחמית הכי לתה קורבנות לקללני: שלח ניכי לימר לדמותך מעלי שלח תתט לכי׳

רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפיל לאפיה הוה אמר הרחמן יצילני מיצר הרע׳ יומא חד שבעות ינהו דביתהו אמרה מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מט קאמר הכי׳ יומא חדא הוה קא גריס בנינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמ׳ ליה מאן את אמרה אנא חרותא דהדרי מיומא תבעה אמר׳ ליה אייתי ניהלי לההך רומנא דריש צוציתא שוור אזל אתייה ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר ליה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהב ליה סימנא אמר ליה אנא מיהא לאיסורא איכווני כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער עד שמת באותה מיתה דתניא אישה הפרם וה׳ יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנוי ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים׳

פירוש לפניו מיכלי מקפת זקפה ומק יכלי מיכן קלע קשטה כפפה כתכשיטים וכקשוטי כסים בסמים ולפכסמון מלפף ותביל קימיס עבדה לפניו וסכתה פעמ סכייה: מלך מכוסף סם ווכף כיכרת כעיר: דהדרי מיומ׳ שמזכתי היום סלוס: לריס נוכיתה עבף קטן שבנוסה הקטל: טוור קפן: וקף יתיב כנוים להמית לת עבמו: לישם קפרס נכיכה פליפה כמה הכתו מדבר מלמד שלישה הפרס מק שאכלה בסיתר לכלה ומק קיל זו הקליפה: וסיל מוידה בין מוידה ולף על פי שבחיתר כיון שסיל לאיסור כתכווכה נכיכה פליפה׳

רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכ כפרה וסליח׳ מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עא״כ וכמה כיוצא בדבר אתה אומ׳ והוא לא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה ר׳ עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה

תור׳ הוא לא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוון לאכול חלב ועלה בידו חלב עאכו״ איסי בן יהודה אומר והוא לא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידוו הרווי׳

פירוש כל הלוויס כל שים לכס לב לגלות ילוו על זס שלימו מתבוין ויס כאן כשיאות עון׳

משנה רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקייה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו של אדם רש בן אלעזר אומר אם ראית חיה ועוף שיש להם אומנות ומתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני אני נבראתי לשמש את קוני ומה אלו שנבראו לשמשני הם מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעתי את מעשי וקפחתי את פרנסתי׳ אבא גוריון איש צרעין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קרון ספן ספר רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים רבי יהודה אומר משמו החמרים רובן רשעים׳ והגמלים רובן כשרים׳ הספנים רובם חסידים׳ טוב שברופאים לגיהנם׳ והכשר שבטבחים שותפו של עמלק׳ רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה וקרן קיימת לעולם הבא ושאר כל אומניות אינו כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי ייסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינו כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו מהו אומר וקויי ה׳ יחליפו כח בזקנותו מהו אומר עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו ואברהם זקן ונאמר מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כלה עד שלא ניתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי׳

פירוש נקייה וקלה מפרס בנחת ולל יאמר בלבו לומכות וס לימ מעשרת ללם יבקש רחמים מתי מעשיו שלו: אמר נחל כפן קדר בעל קדרות כל ללו לומכותן לפטיות כשלכין בדככים סס ככבדן ולוקטין עגים מן הכרמים ופירות ושוד שכשכרי לשלם ומעבירין על תכפס: רועה בהמות שלו שמעבירין לרשות נשלח לחביים: תכוכי מלומד כלוכלה לקטיל מיס ביין וכרוכות כחטין משמו של לכל טרית לחתיים רוכן לשעים מבני לפטיות: הגמלים רובן כשרים שפורסין למדבכות למקום נדולי חיות ולפטים וילדים לכפסס ומשכירין לשם למקום: הספנים רובם מקילים שפורסין למקום הספכה ותמיל הס בדעלה יותר מן הגמלים: טוב שבכופאים לגיהנם יכול יהא מן המילי ומשלבו מלכל בכילים ומיכו מעכב לבו למקום ומעמיס שקולבשפות ויש בידו לרפואות לעבי ומיכו

משנה: טוב שבטבעים שפיקי טרפות בלות לילו וחם על חמו
ומלטלן לכל קטרפ לוכה כן שלף הבא לילי זקנה או ייסורין
ואיכו יכול לינשק בה הוא לוכל ממתן שכבה לכתינ עול יכוטן
בשיבה

תוספות

מלא הכל לפי זכותו. מי לפי מזלו לכני
במזלא – עכ"ל

תניא

ר' אומר אין לך אומן שעוברת מן העולם
אשרי מי שרואה את הוריו באומנו מעולה,
אוי לו למי שרואה את חבירו באומנות פגומה אי
אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי אשרי מי ש
שאומנותו בסם ואוי לו מי שאומנותו בורסקי, אמ
לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים
ואוי לו מי שבניו נקבות, רמ אומר לעולם ילמד אדם
את בנו אומנות נקייה וקלה ויבקש רחמי למי שהעושר
והנכסים שלו שאין עניות מן האומנות ואין עשירות מן
האומנות אלא למי שהעוש שלו שנ' לי הכסף ולי הזהב
אמר ה' צבאות,

פיסקא

רבי אליעזר אומר אם ראית מימיך,
תניא ר"ש בן אלעזר אומר מימי לא
ראיתי צבי קיץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסי
שלא בצער והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי
לשמש את קוני, מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני

מתפרנסי שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני
אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעתי את
מעשי וקיפחתי את פרנסתי שנאמר עוונותיכם הטו ימיה ט
אלה,

פיסקא

רבי נהוראי אומר מניח אדם אומנותו
וכולי, תניא רבי נהוראי אומר מניח
אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה
שכל אומניות שבעולם אין עומדות לו אלא בימי
ילדותו אבל בימי זקנותו הרי הוא מוטל ברעב אבל
תורה אינה כן עומדת לו לאד' בעת ילדותו ונותנת לו
אחרית ותקוה בעת זקנותו בעת ילדותו מה הוא אומר
וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי בזקנותו מהו אומר
עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, תהלים צב

פירוש

שטוכנית מן השלם שבטלה מן העולם כין
שהיא נקייה כין שהיא מלוסקת יש בה נוכן ושם
לא ילמדכה זה ילמדכה לאכל וממ לעשרי מי שרוצה לת בניו
יולדיו ולת ילדיו בלומכות נקייה: בסם מוכר בשמים: נקי
קיין מייבש קניעות בשדה: שבל נוטע מטעות. כל לומכיות
לין לכם מתן שכר לאחר זמן אלא שכר המצוי לכם בשעתן אבל
תורה מתן שכרה בת אלין לעולך ימיה ואף לאולה ולזקן שהיכו
יכול לעסוק בה עכשיו לוכל מן הקודמות שבאמר עוד יכוטן
בשיבה ינמקו נמק ויתיבל שכרן לעת שיתן לשכים ולעבים
יקון ונמכ:

סליק מסכת קידושין

פרק ראשון

תניא רבי נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם

זכריש כב רעוע בתוך ביתו שנאמר ולא תשים דמים בביתך,

תניא צבוע זכר לאחר ז' שנים נעשה עטלף: עטלף לאחר ז' שנים נעשה ערפד, ערפד לאחר ז' שני' נעשה קימוש קימוש לאחר ז' שני' נעשה חוח, חוח לאחר ז' שנים נעשה שד, שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש, והוא דלא כרע במורים,

פירוש נכוב זכר פירוש בעברית לפניך: גיד הנכוביים מתרגמי' מ'סר לפניך: ערפד תרגום ירו'ם עטלף בעברית.

תוספות והוא לגי כרע כמודי' לפי שמנוח לכרוע וכי זקיף זקיף כמוייא בפרק בתרא דמסכת נדרים מלך כנגד מלך וכעשה כחש והו שכשנו שנאמר הוא לו כחש שבעשה כחש.

זכריש ג לג **וישכב** חזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד, אמר רבי אלעזר במעלה אצל מעולים שבמשפחה ומאן נינהו דוד ושלמה וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים וזנים רבי אלעזר אמר זני זני, שמואל בר נחמני אומר בשמים שכל המריח בהם בא לידי זמה,

פירוש ויקברוהו במעלה ואמר בחזקיה כתיב בספר לדברי הימים. וישכיבוהו על המשכב בלמ"ד מלך יהודה. זכי זכי מיכי כשמים הרבה כלמתרגמינן למיכה לזכותי.

עמיה יח **כי** כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי, רבי אלעזר אומר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר נחמני אומ' שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה היינו דכתיב כי שוחה עמוקה זונה, אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי שוחה אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה, בשלמא למ"ד שחשדוהו

עמיה יט מאשת איש היינו דכתי' אתה ידעת את כל עצתם עלי למות אלא למ"ד שחשדוהו מזונה מאי למות ש

סם שהשליכוהו לבאר טיט, דרש רבא מאי דכתיב ויהי

מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמ' ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע אפילו בשעה שעושין צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר,

פירוש כי כרו שומק לגלגלי בימים הכניע כתיב. עכתם עלי למות לפעמ' לפים לית בם מיוב מיתה לכל בזוכה פכויב ליכא מיתה.

תוספות שחשדוהו בזוכה לימים כהן קוב וזוכה לפורה לכהן לפיכך נעשה שעיון צדקה ולג' ישראל לפלגתי עכתות קלי לפניך זו צדקה שכלמד והלך לפניך צדקך.

וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה על קברו, פליגי בה רבי נתן ורבנן חד אמר ג' וחד אמר ז' ואמרי לה ל', תנו רבנן וכבוד עשו לו במותו זה חזקיה מלך יהודה שיצאו לפניו לו' אלף חלוצי כתף דברי רבי יהודה אמר ליה רבי נחמיה והלא לפני אחאב עשו בן אלא שהניחו לו סת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה: והאידנא נמי עבדינן הכי אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן ואי בעית אימא אנוחי נמי מנחנ' קיים לא אמרי', אמר רבה בר בר חנה הוה אזילנא בהדי דרבי יוחנן למשל שמעתא כי הוה עאל לבית הכסא והוה בעינא מיניה מילתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח תפילי ומברך והדר אמר לן אפילו קיים אמרי ליכד לא אמרי', והאמר מר נדול ת"ת שהתלמוד מביא לידי מעשה לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי,

זכריש ג לג

פירוש כבול עשו לו במותו בחזקיה כתיב: ישיבה תלמידי' לעסוק בתורה שם. נ' ימים קושיטו שם ישיבה: ומל למ' ז' ימים: זה חזקיה מלך יקודה ליסבל לתלמודל קוה ולג לינטיך לגשמועינן דזהו חזקיה דהלי קבל בחזקיה כתיב אלא לגנב לוכחים דמפכ' מלי כבול עשו לו במותו בקט ומל כט. חלוני כתף כמו ומלבה בעלו שקיבש בגדיה' על שכבלו כתפיה'. והלילבל מפקי' סת מקמי נבלל דבה לחזקיה על מטתו לא מכחינן. כי קוה עייל לבית הכסא כלו' זמבל אלא כי קוה עייל לבית הכסא למ"ד לן הכי. קיים למ"ד לימל לג למ"ד ולימ"ד למ"ד לחזקיה והלילבל לג מעשה כבולו לחזקיה לליתיד עליך מקיים: מביא לידי מעשה אלמ"ד מעשה עליך. למינמ' לענמו מעשה עליך: אלא לגנמוני לחתביני עליך ממעשה הילך לימד לג למ"ד'.

תוספות שהושיבו ישיבה על קברו לפי שהרבה ת"ס בישראל כלמ"ד בחלק שנקברו מדן ועד באר שבע ולא מנאו אלא ושמא תיכוף ותיכוף שלא קיו בקיאי' בעומקא ושהרא ולא על קברו משם אלא בכמוך ל' למ"ד לליבא לוינן לרש עכ"ל התוספות'. ובספר נמקי יוסף כתוב בשם הלמ"ד דלוקא לי"ב משום לוינן לרש היכא דאיכא לבפשיט כלשם שקורין את ר' אבל היכא דלא עדיף לי"ב דשכיח כגון בני ישיבה לכב ל' רבן ליכא משום לוינן לרש עכ': שלשים ושמה שלך לו בניה' הכי הו והלא לפני אחאב עשו כן שעשו לו הספד גדול כלמ"ד נמנלא

במגלה כמספר הלבנון בן טבריון בחלקת כלמתרגמין
כמספר לחלק בר עתי דקטיל יתיה הלבנון בן טבריון ו
ובמלחמה היה שהיו שם עם רב וכלב ספלו עליו ותגר לכתיב
ותעבור הכבה במחנה ואמרי בחבור בשעים רבה בחבור לחלק
בן עמרי רבה היו לבליקי שבחוך לכל עבדיו ושוקניו היו מספידי
לוש: שהכימו את עלי מעטו ותגר לחלק לעשות בן מעום
לחלוב לי שב עשה שמת מוסף עליה שתי חזקיה לקוס גדול
בתוך ובמעשים טובים ביותר.

והאמר מי גדול תלמוד תורה שמניח לידי מעשה
פי׳ בקוב׳ לחלח מעשה עדיף וקשה לית
להלכה מהכא לייך סוף פרק קמח דקידושין תלמוד גדול
מעשה גבי זקנים שהיו וכו׳ ובשלמ כפניהם תלמוד גדול או
מעשה ומכו כלם ואמרו תלמוד גדול שמניח לידי מעשה:
ואומר לית להלכה והלח׳ מי שתלמוד מניח לידי מעשה וכיון שלמו
לומרים קיים הכי לכו לומרים שלמד לשי לא שלמד היינך קיים
שמתלמוד מניח לידי מעשה ולא מסיק להעתיה השתא לחלק כיון
למד לעלמד ומשכי הא לחלמודי לעלמד ולשי לא לחמרי להא ולשי
עדיף שמניח לית הכהנים לידי מעשה כשלמלם. ובשלמות לכך
לחשי נחון לא נגעים קיים לחמרי לימד לא לחמרי לחלח נר׳ וחכח
תפלין והלכך לחמר לא ותו לא ופריך תלמודא והיינך הוה מכח
תפלין שמלה קולם שהיה לומר לקס הסמועה והלא תלמוד גדול
מעשה ומשכי הא לחלמודי לחלחים לא עדיף
ולשיכך היה מניח תפילין תמלה.

אמר רבי יוחנן משום רשבי מאי דכתיב אשריכם
זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור
כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני
שבטים שנאמר אשריכם זורעי ואין זריעה אלא צדקה
שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין מים
אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למי׳ זוכה לנחלת
שני שבטים זוכה לכילה כיוסף דכתיב בן פורת יוסף
בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת יששכר דכתיב
יששכר חמור גרם איכא דאמרי אויבו נופלין לפניו
כיוסף דכתיב בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ׳ וזוכה
לבינה כיששכר דכתיב ובני יששכר יודעי בינה לעתים
לדעת מה יעשה בישראל׳

פירוש זורעי הייכו נלקה וחסד כלמפרש לקמיה:
לנחלת שני שבטים לחכי מסתם רגליכם
יסולקו בנחלת הטוב וקמוך יוסף ויששכר. בנות נעדה עלי שור
הייכו כילה. חמור גרם מתלמי׳ עתיד בנכסין יוסף ליקבי שור
בטל שורו הלך לו.

פרק ביצד הרגל

אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב הדר
בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך ל
להעלות לו שכר משום שנא׳ ושאייה יוכח שער אמר
מר בר רב אשי לרידי חזי לי ומנגח כתורא׳ אל תבטיח בשוורא

פירוש הדר בחצר חבירו בלא קיימא לחנגח:
מלעתו אין צריך להעלות לו שכר שכ׳ ושלייה
יוכח שלד שמתו שלייה מכתת שעתי בית שלין בני לולם דרין בו
ובלבך זה שעמד בו ההכהו לפ׳ בית שהוא שלי ויקיל מלין לולם
יוכח שנבר מזיקין מכתתן לזוטו׳.

פרק המניח

תנו רבנן חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהם
וזכוכיותיהן בתוך שדותיהם ומעמיקים לה ג׳
טפחים כדי שלא יעכב המחרישה רב ששת שדי להו
בנורא רבא שדי להו בדגלת׳ פי׳ מדקל׳ אמר רב
יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיי מילי דנזיקין
רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות׳ פי׳ לקוב׳ חקוק ניסמך שלא יעכב בתפלתו
ומורה איסי בן יהודה בערב שבת בין השמשות שהוא
פטור מפני שרץ ברשות׳ בערב שבת מאי ברשות
איכא כדרבי חנינא דאמר ר׳ חנינא בואו ונצא לקראת
כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא
רבי ינאי מתעטף ואמר בואי כלה בואי כלה׳

פרק שור שנגח ד׳ וה׳

שור של ישראל שנגח שור של נכרי פטור
אמרו מה נפשך אי רעהו דוקא דנכרי כי
גח לרישראל ליפטר׳ ואי רעהו לאו דוקא אפילו
ד שראל כי גח של נכרי נהייב אמר רבי אבהו אמר
קרא עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה ז׳ מצות
שקבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימום עמד והתיר
ממונם לישראל ר׳ יוחנן אמר מהכא הופיע מהר פארן
מפארן הופיע ממונם לישראל: תניא נמי הכי שור
של ישראל שנגח שור של נכרי פטור׳ שור של נכרי
שנגח שור של ישרא ל בין תם בין מועד משלם נזק שלם
שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ואומר הופיע
מהר פארן מאי ואומר וכי תימא האי עמד וימודד ארץ
מיבעי לכדרב מתנה וכדרב יוסף תא שמע הופיע מהר
פארן מפארן הופיע ממונם לישראל מאי דרב מתנה
דאמר רב מתנה עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מה
ראה ראה ז׳ מצות שנצטוו עליהן בני נח ולא קיימום
עמד והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי ויתר
לישנ׳ דאגלויי הוא כתי הרא ויתר גוים וכתי התם לנתר
בהן על הארץ ומתרגמי לקפצא בהון על ארעא מאי דרב
יוסף דאמר רב יוסף עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים
מה ראה ראה ז׳ מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימו
עמד והתירן להם איתגורי איתגור אב מצינו דווטא
נשכר אמר מר בריה דרבינא לומר שאפי׳ מקיימין אותן

אין מקבלין עליהם שכר ולא והתניא רבי מאיר אומר מנין שאפי' גוי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם לא נאמ' כהנים ולוים וישראלים אלא אדם הא למדת אפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלין עליהם שכר כמצוה ועושה ולא כמי שאינו מצוה ועושה דאמ' רבי חנינא גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה תנו רבנן וכבר שלחה מלכות יוני[ש]ית שני סדריוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרי' שור של ישראל שנגח שור של נכרי פטור ושל נכרי שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם מה נפשך אי רעהו דוקא אפילו נכרי כי נגח דישראל ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דנכרי ליחייב ודבר [ה]שקול מודיעי אותו

פירוש הוסיף גילה ממוכס והתירו: מפלגין כשסיבב והמוזיל תת התירה על כל הלומו ולא קבלוה: והגלה והגלה לותם כגון כפתורי היובלים מכפתור וכגון וכשעיר ישבו החורי וגו' וכן לוחות הברית: לומר שלקבלו מקיימין לותן כו' שכרי לילן מצוין לכל משובחן לא פטרן: למלוכ ו תורתכם מן מלכר זה ושם לא גילו להם טעמו של לכר סיבה ממוכו של גוי כחזקת הפקר מפני הכבוד:

תוספות עמל והתיר ממוכס ליטר' משמע דוקא בעבין זה שבגח שור שלמו שור שלשם ולמל כפ' בתרא גזל גוי לשון לכל ל"ל ק': מפלגין קופיע ממוכס לישרש פי' הקוב' שסיבב והמוזיל התירה ככל הלומות ולא קבלוה משמע שלל שבפלגין כגלה לשומות וכן משמ' בתרגם יהוס' למתרגמי' מטורת לגבלה לתגלי לכבי ישמעאל ופלגין לרץ ישמעאל היא כלכתי' בהגר ותשב במלב' פלגין: ובכיס מסכ' גילית לנסי ותלי בעי בשעיר תלי בעי בפלגין וק' לבשבת פרק ר' עקי' משמע לפלגין הוא סיבי דקא מסיב ה' שמו' שבקלאו לו מלבר סין מלבר קדם מלבר פלגין מלבר סיבי מלבר קלמות' וכר' למלבר סיבי מלבר גדול הוא ומנל לא' בקב' סיבי ומנל לא' בקב' פלגין וכל ה' שמות דקא מסיב בשבת ה' חלקי' היו זו שכל ה' בקב' כן וקא ע"ג דקא לריס תתם לכל השמו' אין להקפיד על זה וכלותו כל שמו פלגין כגלה לבני ישמעאל: גלה לחלם תית' לרץ הגיים קרוין לחם כלתניא כפ' המקבל לישטי לין קבריו מטמאי בחלל שב' לחם כי יתות בלהל לתם קרויי לחם לרץ הגיים לחם וכפ' ל' מיתית פי' בקובט' דלמ' דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שבי נפ' הכא על יבמתו ולית תם פליג בין חלוק בין לחלם להלחם וכו' ותת לכ' הוה ליה למימר לחם לא כתב גלה לחלם לגו פרכא פיה לכך בגייתה מתניא בתב ובוכא ליכא תתם ככהנ דקתני תתם וכהנ פתחו שערים ויבא גוי וכו': כהנים לויס וישראלים לא כתב גלה גוי בניק וכהנ הטיבה ה' לטובים כהנים לויס וישראלים לא כתב גלה לטובים הא למלת שלפילו גוי ויובק בתורה הבי הוה בכ' ותת והא [illegible] כמי קרויים לחם לכתי לולי ס' שקיה לבו בקום עליהם לחם. ול"ל לכתקום שזכיר תשם מזכיר חלוחות בלמין לחם כלומר לכר חלוש כולל חלחם וכן נבי חיבם לתת לחם וגא לל וכן מה יעשה לי לחם. ולי"ל הקש' מלכתיב

ואתן לחם תחתך ותי' לדלכתי' ואתן לחם תחתך נבי הכוץ בסב' לבכלות והא לחתרי' כשולא יש קנין לגוי כלרן יפר וגו' מלכתיב והלרן נתן לבני לחם נבי לחם משמע לחם הרשון:

הבי הוא בכ' הא לבקע בב' משום לדלכתי' בסוטה יקבה היא מפביכיס מב' הכבכה לפבי לפבים: קילו ושבו ושלשו ואם תלמר והא לחתרי' בחנגה המלמד תורה לגוי עובר בעשה למניד לבניו ליעקב וגא לעב עשו עם לבני המלכו ולא כתייבו לחכור עננן לא עשו ענגן נגיס כלילתא בספרי בפרשת לף תובב עתים: הא

הרשבא קילו וכו' יש לפר שלמלוס ק טב גם וגא קילו מקבל ושבו משכה ושלשו תלמוד וכלחתרי' המוט המשולש לא בתקבה יתקב וכן לחתו בירושלמי מעשה ושלחה מלכות הרשעה בני סדריוטות לתלמוד מב' ולמדו ממנו מקבל משכה הלכות והגדות. עכ'.

רב שמוא בר יהודה שכיבא ליה ברתיה אמרי ליה רבנן לעולא קום ניזל ניתחמיה אמר להו מאי אית ליה גבי נחמתא דבבלאי דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר ליה למיעבד הא אפש' להו למיעבד עבדי אזל הוא לחודיה גביה אמר ליה ויאמר ה' אלי עד תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמ'וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק'ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו לא לעזור את מואב אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם מואבים עצמם לא כל שכן אמ' ליה הבה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמד העמונית והלא דברים ק'ו ומה בשביל שתי פרידות טובות חס הקבה על שתי אומות גדולות ולא החריבן בתו של רבי אם כשרה היא וראויה היא לצאת ממנה דבר טוב עאכ'ו דהוה חיה.

פירוש לגידופא הוא כלפי מעלה. מוחכיים עגמם שהתחילו בקלקול ושכרו את בלעם. פרידות גוזלות: ניתו של רבי אם לחויס לזרע כשר עאכ'ו שתחיה.

תוספות כשם משה ק'ו אומר ל"ת לבלתי דוקא גלה כלות עתיד משה ליטן ק'ו אם לא שהזהירו הכתוב תחלה דקודם כחתר אל תגר את מואב מתה שבחתר בדוב את המדיני' וכניתם לותם כלרבי' עתה ילחכו הקהל שלא היה מתירה כלל גלה אלא מלחיכה בעלמא שלא היו מותרי' גלה בלחנגריא וקרא למדיניים לחתר מעשה לבלן היה והאי דקאמר כמי הקבה למשה לא כשעלתה על דעתך לתו דוקא: מוחכים עגמם לא כל שכן ותם תחתר תיכה מואב לחוס ועמון מתי ליכא למימ' וגל לחנטריך לתסור נהם לימנריא שהיו מותרין לחנגריא היה שמשה שלא בהשות ולפבי סתו מוכיח סתי פרידות על עמון לא לחנטריך גלה משום מואב.

אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אין הבה מקפח שכר כל בריה אפילו שכר שיחה נאה דאלו בכירה דקאמרה מואב אמ' ליה הבה למשה אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה מלחמה הוא דלא הא אנגרי' עביד בהו צעירה דקאמרה בן עמי אמר

ליה הקבה למשה וקברת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם כלל דאפילו אנגריא לא תעביד בהו׳

ואמ׳ רבי חייא בר אבא אמר ר׳ יהושע בן קרחה לעולם יקדי׳ אדם לדבר מצוה שבשביל לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה קדמתה ד׳ דורות לישראל עובד ישי ודוד ושלמה ואלו צעירה עד רחבעם דכתיב ושם אמו נעמה העמונית׳

פירוש לקלמר מוקב לגון פכיכות שקוף מקטים. לפכניף להשתעבל בהם להכיף מים ומזון להם.

תוספות לעולם יקדים אדם לדבר מצוה לשם מצוה כתכוונו כלאיתא בפסכת נזיר בפרק מי שאמר ושמע ואמר וכיי.

תניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע

לעניים לאת ה׳ אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שברשת מה תהא עליהן אמ׳ להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר על הפרישה עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה׳ אלהיך תירא לרבות ת״ח׳

פירוש אתין ונמין ליכון: כשהגיע את ה׳ אלקיך תירא לך ילפינן מה לרבות.

תוספות כיון שהגיע את ה׳ אלקיך תירא פי׳ לף על גב דכתיב לקילוסין דכתיב כאמר אים אמו ואכיו תירלו וכאמר את השם אלקיך תירא השוה הכתוב מורא לכ ואם למורא שמים לא הוה כיקא ליה למילכתיה לגוקמיה לעשה יתירא: לרבות ת״ח ואם תאמר מפני שיכה תקום למה לי תיפוק ליה מקרא ו׳ לדבקה בו מוקמן כלתגן מורא רבך כמורא שמים או בדרך מופלג לסוי כגון רבו.

פרק הפרה

תנו רבנן מעשה בבתו של נחוני׳ חופר שיחין שנפלה לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום׳ שניה אמר להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמרו לה מי העלוך אמר׳ להם זכר של רחל׳ נזדמן לי וזקן אחד מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמ׳ להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו אמר רבי אחא אעפ״כ מתה בתו בצמא שנאמר וסביביו נשערה מאד מלמד שהבה מדקדק עם חסידיו אפילו כחוט השערה׳ רבי נחוניא אמר מהכא אל נערץ בסוד קדושי׳ רבה ונורא על כל סביביו אמר רבי חנינא כל האומר הקבה ותרן הוא יותרו חייו שנא׳ הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט׳ אמר רבי חנא ואי תימא רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך אפים ולא כתיב אדך אף ארך אפים לצדיקים ולרשעים׳ רבי אחא בר חנינ׳ ואמרי לה אחי אמו של ר׳ אחי בר ר׳

פירוש חופר לקם שלום תעלה וכן שכיה: שליחית לשוה לה שהות שתגיע כשעה שם ישכח שם: לאמר להם כבר עלתה ולאי כלאמרי לקמן דשכיעית ליה לילה תמות שם: זכר של רחלי׳ שלו של יעקב וזקן מכניעו זה לפניהם. מנטער בו לשון טורח ומעצרות לעולי לרגלים: עם פכיכיו נליקים הלבנים בו כשנער מלל לשון חוט השערה וחוק על כל פכיכיו מטיל לימת משפטו עליהם: ותרן לשעבר על כל פשעים: יתרו חייו יופקדו חיי ונפו שמוקה של הכריות לשטוח: ארך אף משמע אלכי׳ כונו וממתין מלייפרע לרך לפים משמע שכי רבוכים לחל על טובה ולחל של רעה לנליקים מלשלם שכר טוב לאלתר ולרשעים מ מלייפרע מהם לאלתר.

תוספות לבר שנטער בו ולא תאמר לפתי מ״ל לא מת כבו בנעוריו: וי״ל לא״מ בלותו לבר עצמו לף היה רלוי ליכשל. כירושלמי מלאך כלמות רבי פניאל כולמן לה: לרך לפים לנליקים וכו׳ בפרק עושין פסין משמע לרשעי לפלניכים מן העולם קבל ונפלק משמע לטובה ים לומר כשאין פופו לעשות תשובה הוא לרעה לכל בפופו לעשות תשובה קבל לעולם.

תנו רבנן לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבים׳ מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבי׳ ומצאו חסיד אחד אמ׳ ליה ריקה מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשו׳ שלך לינלג עליו לימי נצרך למכור שדהו והיה מהלך באותו רה ונכשל באותם אבנים אמר יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך׳

פירוש לף יסקל לפכות לבכים: מרשות שליכה שלך שוף עתיד לתת למוכרה: לרשות שלך רשות הרבים כל ימי קיין הוא שלו: לינלג עליו לף היה מכיר טעמו של דבר.

דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כדרניז רעיא על ענא עמיד לנגידא סמיתא׳

פירוש עכיה לכני׳ סמיתא לשון קמוסכת מכקר וככשל וכופלת כבורות וקעבד לחכיה כך כשהמקום כפרע משוכתי יש״ל ממכה לכם פרבכים שליכם מהוגנים.

שאל רבי חנינא בן עגיל לרבי חייא בר אבא מפני מה בדברות הראשונים לא נאמר בהם טוב ובדברות האחרונים נאמר בהם טוב אמ׳ ליה עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב שואלני אם נאמר בהם טוב אם לאו שאיני יודע אם נאמר בהם טוב אם לאו כלך אצל ר׳ תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ריבל שהיה בקי באגדה אזל לגביה׳ אמר ליה ממנו לא שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אזי אמו של ר׳ אחי בר ר׳

חנינא הואיל וסופן להשתבר מאי הוי אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל׳ אמר ר׳בל הרואה ט״ת בחלומו סימן יפה לו מ״ט אילימא משום דכתיב טוב
ישעיה יז אימא ומאטת׳ה במטאטי השמר חר ט״ת קאמרי׳ איכא
תהלים ל מם כ טומאתה בשוליה ט״ת ב״ת קאמרי׳ אימא טבעו בארץ שעריה אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תהלה
בראשית ל שמבראשית עד וירא אלהים את האור לא כתיב ט״ת ואמר רבי יהושע בל הרואה הספר בחלומו חסו עליו מן השמים ופדאוהו והם בכתבא׳

פירוש כאמר כהן טוב נגיד כבוד לאל ומס לפעיר כהן למען ייטב לך: ופתח בו ט״ת שפתיהם לשון כתוב כאמר בתוכך כאמרה לעוכה׳ הכפל תיכף זו לבאר הראשון׳

פרק הכונס

אלעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמי והוה אזיל בשוקא דנהרדעא אשכחה דבי ריש גלותא ואמרי ליה מאי שנא הני מסאני אמר להן דקא מאבילנא אירושלם סבור יוהרא הוא אתיוה וחבשוה אמר להו גברא רבא אנא אמרו ליה מנא ידעינן אמר להו אתון בעו מינאי מילתא או אנא איבעי מינייכו מילתא אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ ס כופרא מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא הוו תמרי אלא משלם דמי תמרי אמר להו והא לאו תמרי שקל מיניה אמרו ליה אימר לן את אמר להו בששים׳ אמרו ליה מאן אמר כוותיך אמר להו האי שמואל חי ובית דינו קיים שדרו קמיה דשמואל אמר להו שפיר אמר לכן בס׳ ושבקוה׳

פירוש מסאני לוכמי מנהג לכלים: כופרא כתיבים כבוסר בענבים: למי כופרא ליכו כלום לימכר עכשו׳ והא הוו תמרי לאכל זמן: כם׳ עם הקרקע לשכל בכלל שהקוצים קרקע בפירותיהם מותן עליהן קנת פשכח של לאכל זמן׳

תוספות לשון סיים מסאני לוכמי משמע שלא היו לגלין בתכעלים שמוכים וכן משמע בפרי׳ פרי תענוגיות הלו לקלאר לפיכי אלא שהוא נברא ופיים מסאני לוכמי ולא דמי קוטי כלי שלא יכיכו בו שהוא יקולי׳ ותימה לכפר לניהם משמ׳ שלא היו מוצלים שלא שמוכ׳ ולאומר לת לשמכעל ולפי היה שמוכ לכל הכלוכות היו לבכו׳ ומסאני לוכמי לשכל ולמסכת תענוגיות היכו שמכעל והכלוכות הכל היה שמוכ ויהיכו לאלמי כם׳ כן כוכ ומוכה בשעת השמד אפילו לשכוי עכשיו למסאני לשוכ שהכלוכות היו מצוכות מפל עניים ולפילות לאלמוד היה כוה שהיה ליכם שמוכי׳ ומתכבה שמוכים והיה כוצה שפאי הכלוכות׳ יהיו שמוכי׳ שלא יהא עליהן כלל כל לכבוכות מפני מכתה של יכושלם:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן אין פורענו׳ באה לעולם אלא בזמן שהרשעי׳ בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמ׳ כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן ש שמות כב שהעצים מצויין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר׳

תני רב יוסף מאי דכתיב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה שנאמ׳ והכרתי ממך צדיק ורשע׳ בכי רב יוסף כולי האי נמי לאין דומי׳ אמר ליה אביי טיבותא הוא גבייהו דכתיב כי מפני הרעה נאספ הצדיק׳ אמר רב יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר׳ תנו רבנן דבר בעיר כנוס רגליך שנא׳ ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדיך׳ ואומר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תימא הם בליליא אבל ביממ׳ לא ת״ש לך עמי בוא בחדריך וסגור דלתך וכי תימא הם דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא דעלמא טפי מעלי׳ ת״ש מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אף על גב דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב׳ רבא בעידן ריתחא הוה סכר כוי דכתיב כי עלה מות בחלונינו׳ תנו רבנן רעב בעיר פזר רגליך שנאמ׳ ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם ואומר אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא הם היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות לא׳ ת״ש לכן ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה׳ תר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע תדרכי׳ דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי לחדיא שלום בעיר ל יהלך בצידי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבא חבויי ומסגי׳ תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבה שמלאך המות מפקיד שם כליו׳ והם היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו בה עשרה׳ תנו רבנן כלבים בוכים מלאך המות בעיר כלבים משחקים אליהו בא לעיר׳ והם דלית בהו נקבה׳

פירוש הם כולי האי כמי לאין לומין כלומר לכפל מסוכים הכדיקים שקולמין לפיעבות: טיבותא קוא שלא יכלו בכעה העתידה לבא לכתיב וכו׳: בכי טוב בעוד מתה זוכרת לין במלון ולא יתתין על פתחך ולבקר לא ישכים לנאת על סיחיר: כי טוב ליכא קאמר מעליא קאמר כי טוב כלו׳ טוב קוא לנאת בו ולהכנס בו מפני המזיקי׳ ולפטעים: זכתוב קלליכו בוא וכתבו ללעגת לת לוך מכנכם מעיר לתכת

הכונס

~~לכל כיוצא מכאן לא מלמדים כאיסף לגיורת וקבל נמחם לא תגלו לא לים מפתח ביתו על נקב כיון לקוף שכנף משוב כמו לעיל לחבית ולי לומר מעתה שלין לקלקל וכו׳.~~ ליתה לימת מות על מלאך ולא נגלו כל כך. ביתקל לכך: מכר כי סתם מלוות. לפ למכרו וכו׳ כל לכתי מנורעים: לליכה ספק נפשות במקום שתגלה שם הם סיפיה לקל׳ ועתה לכו ונפלה לל מקנה לכם וגו׳ ללית נהו נקנה לסתם משום נקנה הוא לעבול.

יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דרבי יצחק נפחא מר אמר ליה לימא מר שמעתתא ומר אמר ליה לימא מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה ילדה מלקטת לו לבנורת זקנה מלקטת לו שחורו׳ נמצא קרח מכאן ומכאן אמר להם אי הכי אימא לכו מילת׳ דשויא לתרוייכו כי תצא אש ומצאה קוצי׳ תצא מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקב״ה עלי לשלם את הבערה שהבערתי

פיכה ל אני הצתי אש בציון שנאמר ויצת אש בציון ותאכל

זכריה ב יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה׳ שמעתתא פתח הכתוב בנזקי ממונו וכן׳, ומיים כנקבי נפכן לעתיד לבא תלוי מעשה תינוק.

פירוש לשויא לתכוייכו לגלתא ושמעתתא כלכך לקל וכיכם שוים הם שתתרנו ותקפנו הם: כי

תגל מעצמך לנחמו נגמכו לו שקלקלנו והנעים הקב״ה לשלם כולו הוא הקטיפה. כמו שכתוב בדוד ובשלמה ובאחאב ובמנשה ובאמון ובצדקיה ובכל מלכי יהודה שנתנו לו הקב״ה לתשובה כדכתיב בדוד הסיר ה׳ חטאתך לא תמות. ושאר כל מלכי יהודה שנתנו לו הקב״ה לתשובה כדכתיב בצדקיה ויעש הרע בעיני ה׳ ולא נכנע מלפני ירמיה הנביא.

שמואל ב כג **ויתאו** דוד ויאמ׳ מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורי׳ וגו׳ מאי קא מבעיא ליה אמר רבא טמון באש קא מבעיא ליה וכו׳ והסוגיא ארוכה בזה וכתב לבסוף ולמ״ד טמון באש קא מבעיא ליה מכדי נמרא הוא דשלחו ליה מאי לא אבה דוד לשתותם דלא אמרינהו משמייהו אמ׳ כך מקובלני מבית דינו של שמוא הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרין דבר הלכה משמו׳

פירוש טמון באש קל מבעיא ליה מעשה הא לפניו כמקבה שמפיו תלמיד נדים של ישראל והוכרך לעשות הלכה אם מייבים לשלם כלים העטופים בתוכו כרכי יקולה או פטוריס כרכבן. מכלי נמרא שלחו ליה לא כרכך אלא לעשות הלכה כמו שעשאו לו ומאי לא תלכה.

הרשבא אל מאי קא מבעיא ליה הלא מעשה הוא שהרי תלה למים מתם שהרבה מים היו לו אלא מיס זו תורה ומלאך בשעה שבקדירין קלאתי.

פרק מרובה

תניא אמר ר׳ עקיב׳ מפני מה אמרה תורה טבח ומכר משלם השלומי ד׳וה׳ מפני ש

פרק ששי

שנשתרש בחטא רבא אמר מפני ששנה וחטא׳

פירוש שבשתרש עשה שרשים כלומר בתחזק בחטא שקבלו למכרו מעשיו.

תנן כרם רבעי היו מציינין אותו בקוזזות אדמה סימנא כי אדמה׳ מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי נמי כי מפרקא שרי לאיתהנויי מינה׳ ושל ערלה בחרסית סימנא כחרסית מה חרסית שאין הנאה מיניה אף האי דלית ביה הנאה מיניה׳ושל קברות בסיד סימנא דחיוור כעצמות וממחה ושופך כי היכי דניחוור טפי׳ ארשבג בד״א בשביעית דהפקר נינהו אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות והצנועים מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה מחולל על המעות הללו׳

פירוש בקוזזות מוטם כותן סימת לנעים סביבות הגבולים להודיע שהוא כרם לניעי ולסוף בלא פדיון: לליכה הכלה מיכיה לשאר זמן בחריסה וזיניעה וקניכה: לף לליכה כמי ליכה הכלה מיכיה בפליון: חרסית כתיתי לעפי׳ טיכלל בלינו וממחה ושופך ממחה את הסיד כמים ושופך סביבות הקבר בלל לעבלי׳ להו ליכיה לעוברים ושבים: בשביעית סליל הפקר וביסיעה הם נאים לאכול לכל בשאר שני שבוע שהם שלו׳ לגזול יכיסוס ויאכלו לבר מלסוך והלעי טהו לכשע וימות.

שאלו תלמידיו את ר׳יבז מפני מה התמירה תורה בנגב יותר מנולן אמר להם זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של מטה כאן אינה רואה ואוזן של מטה כאלו אינה שומעת שנא׳ הוי המעמיקים מה׳ לסתיר עצה וגו׳ וכתי׳ ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלדי יעקב וכתיב עיזב ה׳את הארץ כי אין רואה׳

תניא ארמ׳ משלו משל משום ר״ג למה״ד לשני בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה אחד זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך ואח׳ לא זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך אי זה מהם עגשו מרובדה הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא את בני המלך אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכ׳שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ד׳ אמר רבי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהולך ברגלין חמשה שה שהרכיבו על כתפו ארבעה׳

פירוש המתירה תורה לנלם כפל ל׳וה׳: הסוס כבוד עבד לא ירא מבכי לדם כלרך שלא ירא מהם לאכל נבל לא הסוס עבד לקוני שלא כיכר קונבד יותר מקונו שהוא ירא מבכי לדם ומיצין של מיצלה לא כוסר. להסתיר עינה כמו להסתיר יוצין המתבים לנבי ה להגיד: שם שהרכיבו הנבד על כתפו וזילזל את עבמו בי לפי׳ היקל הקדוש ברוך הוא עליו בתשלומין.

עשר תקנות תקן עזרא שיהו קורין בתורה במקקק

במנחה בשבת וקורין בשני ובה"כ עזרא תקן והא
משנה ט"ו מעיקרא הוה מתקנה דתניא וילכו שלשת ימים במדבר
ולא מצאו מים הורשי רשומות פי' מקלקלות. אמרו אין
משנה ט"ז מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים כיון
שהלכו ג' ימים בלא תורה מיד נלאו עמדו נביאים ש
שביניהם ותקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין בא'
בשבת וקוראין בב' ומפסיקי' בג' ובד' וקורין בה' ומפסיקין
עש"כ כדי שלא ילינו בלא תורה ג' ימים מעיקר תקנו חד
גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי
כנגד כהנים לוים וישראלים אתא הוא תקין תלתא
גברי עשרה פסוקי כנגד בטלנין

תוספות

כלי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה. ואת
ומ"ש שתקנו ב' וה'. ול"ל משום לתקנין
במלכים משה רבי' עש"ה בה לקבל לומות לתקנות ויבל כב'
ובתרנה לו המקום ולפי שהיה עת לדון בתורה עליה ויבין לקנינו
בשבי וה' ולכך כתי בתנו להתעבות בב' וה' ואעפ שעלה בהשכת'
בלכתיב ועלית בנקר שדומה שכל העליות היו בנקר ולא בלילה
ולא תמצא כי אם מ' יום חסרים לילה לחת אין להקפיד בכך ולפי
שלל עולם כמי כן הוא לתכיה בחלב עילם במנח שלה בשבעה

תנו

רבנן כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה
הורקנוס מבפנים ואריסטובולוס מבחוץ
ובכל יום היו משלשל' להם בקופה דינרין והיו מעלים
להם תמידים היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמה
יונית אמר להם כל זמן שעוסקין בעבודה אין נמסרין
בידכם למחר שלשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר
כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה
ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה
באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל חזירים וארור
האדם שילמד את בנו חכמה יונית ועל אותה שעה
שנינו מעשה שבא עומר מגנות הצריפין ושתי הלחם
מבקעת עין סוכר, וחכמת יונית מי אסירי והתניא אמר
רבי בארץ ישראל לשון סורסי למה או לשון הקדש או
לשון יונית, ואמר רבי יוסי בבבל לשון ארמי למה או
לשון הקדש או לשון פרסי אמרי לשון יוני לחוד ה
חכמה יונית לחוד וחכמה יונית מי אסירא והאמר רב
יהודה אמר שמואל משום רשב"ג עיני עוללה לנפשי
מכל בנות עירי אלף ילדים היו בבית אבא חמש מאות
מהם למדו תורה וחמש מאות מהם למדו חכמה יונית
ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא
אמרי שאני בית ר"ג שהיו קרובים למלכות וכדתניא
הספ' קומי חרי זה מדרכי האמורי אבטולס בר ראובן
התירו לו לספר קומי מפני שהוא קרוב למלכות של
בית ר"ג התירו להם לספר בחכמה יונית מפני שקרובי
למלכות

פירוש

הורקנוס ואריסטובולוס אחים היו ומריבין על
הכתר המלוכה היו: משלשלין אותן בסבכים
מוכילין מעל החומה ליכרין מתרומת הלשכה בקופה לאותן
שבחוץ לקבות תמידין. כיון נפרכין תקע בהן דרך חזיר כשנוכרי
לאותו. ועל לותה שעה שכיכו במכתו מעשה שעף העומד שהיה
רגיל לבא מן הקרוב לירושלם לאותה שעה בא מגבות נכיסין לחוץ
מירוש' לפי שהקריבו בני המגבי' את תגבות הלשכה. מפקעת עין
סוכר שם מקום: לשון סורסי למה קלף או לשון קדם או לשון
יוכית הוא לשון בה ומורסי לשון כלעג הוא. פרסי לשון בהה
מלרי לשון שרגיל בהמוך לפרש
בקע לשון פרסי: מבמה יוכית בני פלטין הקרובים למלכות
מספרין בה. עיני עוללה לנפשי לג' מלי לכתיב כלומר כך
אמ' רבן שמעון קורא לבי על עצמי המקרא הזה שיש עלי לשלל
עיני בבכי ודמעה מכל מספקות שעיר: ילדים במוריס. המספר
קומי לפניה במנה. מדברי הלמודי שמספרי מלפניהם ומעיירין
בלוריות מלחריהן. לפ"ל דרך רומיים לנלח שער למעלה מן האזן
כתפוכת הגלוחים.

תוספות

ואסור לאדם שילמד את בנו וגו' ואת והלא
בשלמים של טיטוס גזרו כלחריהן בה
בתרא דסוטה וטיטוס היה בשעת חרבן כלחריהן בהזקין
ומלכות בית חשמונאי קדמי טובא כלחריהן נפק דעת. ול"ל
למעיקרא גזור ולא קבלו מיכייהו. אי כמי אי קום בעי למיקם
בלחוד לא מיקרי עבריינא אלא לבתוך לישב בהבכן לשון
סירסי כלאה לשון סורסי הוא לשון אחרי כלחריהן אל יהי לשון
סורסי קל כעיניך שהרי כתורה בכתיבים וכתיבים חלק לו הכתוב
בכוד: תיהא לכתיב יגר שהלותא: בכתיבים לכתיב כלשם
תלחריהן לסוס. בכתיבים לשילא ועזרא. ולבן היה מאהם בקריים
ולבי אל כמי קומיה לשון סורסי ובבבל בקע לשון אחרי אומר לית
לפי שמעת משתכח כעין לשון לעז שמדברים אותו לשון בה ב
במדיכה לחת יותר מבאהב' כי לשקלום הגר תרגם על הגל שהיל
לעוגה ולבן קרא לו יגר שהלותא וכל לשון שהבר לבן הוא לשון
סורסי ועל שם סוריא בקרא סורסי לסוריא היא לשם בהרי' ואהם
נוהה שבשם דוד ועל שם שקוראה לארץ ישראל אין לשון אחרי
שלה בה כל כך. תיתיבו לספר קומי מתחלה לא נזדו על קדושים
לחלכות וזוהו היה רגיל כלשבחן בחשלה שהלך לטטולמוס בן
ליהון ולספר קומי שלא יבינו שהוא יהודי ויהרגוהו לותם.

דרש

רבי דוסתאי דמן בירי ובנהה יאמ' שובה
ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין
שכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות חסר
אחד והיתה אשה עוברה ביניהם וראויה להשלים ונבת
בה כלב והפילה נמצא זה גרם לשכינה שתסתלק
מישראל,

תוספות

כ' אלפים וכ' רבבות גרסינן ול"ג שני אלפי
רבבות דבמדבר לא היו כי אם ס' רבוא
ושכינה שכינה ולא שייך כאן היא לא' ליכי מחוסרות דכל כי' שכינה
שכייך לבבי ילים ומשכן קאמר.

פרק החובל

תניא רבי יהודה אומר סומא אין לו בשת וכן היה רבי יהודה פוטרו מכל מצות ה האמורות בתורה אמ' רב ששא בריה דרב אידי מ"ט דר' יהודה אמר קרא אלה המצות וההוקים והמשפטים כל ששינו במשפטים ישנו במצות והקים וכל שאינו ב במשפטים אינו במצות והקים אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מ"ד הלכה כר' יהודה דאמ' סומא פטור מן המצו קא עבידנא יומא טבא לרבנן מ"ט דלא מפקדנא וקא עבידנא מצות והשתא דשמעיתא להא דרבי חנינא דאמ' רבי חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מ"ד לי אין הלכה כרבי יהודה עבידנ' יומא טבא לרבנן מ"ט כי מפקידנא אית לי אגרא טפי'

פירוש כל שישנו במשפטים להק לפיקתא מכלל ושמעו רב יוסף מלוד עיכים קוק.

משנה אף על פי שהוא נותן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר ועתה השב אשת האיש וגו' ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וגומר' גמ' תנו רבנן כל אלו שאמרו דמי בשתו אבל צערו אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין נמחל לו עד ש שיבקש ממנו שנאמר השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך ואשת נביא בעי אהדורי אשת אחר לא בעי אהדורי אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן השב אשת האיש מ"ם ודקא אמרת הנוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמר' אחי הוא נביא הוא וכבר למד אבסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אחותך היא מכאן לבן נח שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד' כי עצור עצר ה' אמר רבי אלעזר שתי עצירות הללו למד אחת באיש שכבת זרע שתים באשה שכבת זרע ולידה במתניתא תנא שתים באיש שכבת זרע וקטני אמר שלש באיש שכבת זרע וקטנים ופי הטבעת ארבעה באשה שכבת זרע ולידה וקטנים ופי הטבעת: בעד כל רחם אמרי דבי רבי ינאי אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה' אמ' ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תהלה אמר ליה דכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר לידי את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וגו' וכתיב ה' פקד את שרה כאשר אמר וגומ' כאשר אמר אברהם אל אבימלך'

פירוש כל שו שמחל סלע מכח ומחתי' ולבסוף מלות למי כוסת הם לכל בעל שלוש על כוסתו לימו כמחל לו: שהיה לו ללמוד ולא למד לכך לקן: מלקלמך לים רמחב בכיל סוף דמשם' מין חמם בלבריך ולא שוו לתה ליהנג שכבת זרע שבמעי לסק לא יכול לפלוט: פי טבעת בקב הגדולי לפמות: פקד מלא כתיב ופקוד את שרה וכתיב פקד משמע פקד בכל תחלה לתבימלך:

תוספות כשאר אמר לאבימלך ט לאבימלך לאו בהכיון משתע שהיו המלאכים בשלו את שרה מפסח שלפיכן אלא יולד ברוקח כמו שהתפלל על אבימלך:

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בהדי הוצא לקי כרבא אמ' ליה דכתיב למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאם ה' אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי' אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים מאן נינהו חמשה אמר ליה הכי אמ' ר' יוחנן אותן שהוכפלו בשמות יהודה נמי אי כפולי מיכפל אמ' ליה למילתיה הוא דאיכפל האמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' כמו שכתוב לעיל בפ"ק דסוטה'

פירוש נהדי הוקף לקי כרבא קון הגדל לקבל הכתוב כשבא לעשקו פעמים שבעקר הכבוד עמו ומחנף לוקה בשבילו כלו' שכיני בשר לוקין עמו. כלכם פשעתם לף הכניף במשמעי על לכך מלכתם ומסך ולהרן בכלל. לותם שהוכפלו שמותם בכרכת משה יהודה דן נפ זבולון כפתלי ומשה הוליענך הכתוב שהלשים שבטלם היו ובניכן חזוק לפי כפל לת שמם להמזיקם שלא ישלוט בהם עין הרע ולותם הניף יוסף לפני פרעה כלי שלא יבהל לותם לפיו' לחשי נייסות ולהטרידן: וכתבו בתוספת בכל ים ליכבה שהכפלים גבוהים היו כמו יקודם שבכפל: עיין כאן מה שכתבתי בענין

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא אמר ליה דתנן עשירים מביאים בכורים בקלתות של זהב ושל כסף עניים בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והבכורים נתונים לכהנים אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ושמא טמא יקרא'

פירוש הסלים והבכורים כיתבים לכהן והעשירים לא היו כותבין סלים לכהן: כנרים שבטים. ועתה עתיד לא לי לנו לעלה שיכים לת ענתו על כרמו כטיל עליו הכתוב מוכח.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן השכם ואכיל בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה ואמרי אינשי שיתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש אמר ליה את אמרת

שמות כג מהתם ואנא אמינא מהכא ועברתם את ה' אלהיכם וה
קש ותפלה וברך את לחמך ואת מימיך וה פת במלה
וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך,
ותניא מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שפ"נ
תלאים יש בה, מחלה בגימ' הכי הוו וכלן פת במלה
שחרית וקיתון של מים מבטלן,

פירוש סיתין דקוטי"ם מים רבו ולא הניעוהו לאוכל
מקרית.

תוספות פירש הלר משולם סיס בשכח שמח עתיס
זרע וקניך וקוד וחוס וקין וקוסף ומפ' בכל
המקבל שכל לחלן ב' מלעיל וסס ס"יום: ובתכס דקק לקוכמץ
לתלמודא כהכי כמו שתין תכלי מעו לכבא דבשמוך וכלו טרפות
שתין מכי דפר זלא תלו ליה בקוכיכיא.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי הברך קרייך תמרא איכפ'

בראשית יו לגביך מוש אמר ליה דכתיב ויאמר הגר שפחת שרי
ותאמר מפני שרי גבירתי,

פירוש לוכבא כלומר טול לוכף של חמור והביאהו
אלך ושים לוחו על גבך כלומר קודם לדבריו
ואל תעבהו. חוס לשון לך יחיס כלומר הסיבהו אלין כמו חוסו
כף. שבשת שרי לחר לה סמלאך והיא עכשיו שרי גבירתי:

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי מילתא דמיגניא דאית בך
בראשית יב קדים אמרה אמר ליה דכתיב ויאמר עבד אברהם אנכי:
אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי
אינשי שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטיפי אמר ליה
שמואל ג כה דכתיב והטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך,

פירוש ויביכיס מעייפי עיכיו מכפות למעלה למרקוק
למזוכותיו וסכבו בכתובות כתוף עיכיך: שפיל
ואזיל כלומ' מחמת עבותיותו של אדם לא יהא טיס מלשמוע לבר
קבריך לו בין לתורה בין לפרקמתו לתבוע חובו. כשבר ייטב
כלכיגול כתיב שהיתה מתבלקת טיחות בכל בעלה ובתוך לבכיס
מרמות לדוד שיזכור לת יופיה:

אמר ליה רבא לרב' בר מרי מנא הא מילת' דאמרי
אינשי שיתין תכלי מטוחה לבבא דקל ח
מלכים ח ל חבריה שמע ולא אכל אמר ליה דכתיב ולי אני עבדך
ולצדוק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמ' אחיו לא קרא
בראשית כד אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויבא
יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה
בס כה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו, וכתיב בתריה ויוסף
אברהם ויקח אשה ושמה קטורה,

פירוש תכלי לכלות ומכלוכות: ולי לפי עבדך לשמח
קובל היה עליו שלא ויתנו למשתה. שיתין לשו
מקרא כתקי' לשון מילתא בעלמא הוא דקאמרי לישני ולשו דוקא
הוא. ויוסף לכרכם כתקרא בינתא.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמ' אינשי חמר' דמריה וטיבות' לשקייה
במדבר כג אמ' ליה דכתיב וסמכת את ידך עליו למען ישמעו ויראו
דברים לד כל עדת בני ישר' וכתיב ויהושע בן נון מלא רוח חכמה
כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל
וגומר,

פירוש סמכיה וכו' סיין של מלך הוא וסמוכין לותו
מחזיקין טובה לבר המשקה ולא למלך.
ויסמוך לת ידיו תלה הסכמה וסגדולה במשקה כשלו הוא כתיב ל
ליהושע והיא לישה שלא מפי סב"ה.

תוספות סמכיה למלכיה וכו' כלומ' המשקה כותן
בעין יפה למי שהוא רוצה כלמלכי' במלך
טוב עין הוא יכוכך זה מלעיה שלמד לו הב"ה וסמכת לת ידך והוא
ממך כב' ידיו כלכתיב ויסמוך לת ידיו עליו ויגוזו. ובקו פירש
בעל.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי מטייל ואזיל דיקלא ביש'
גבי קינא דשרכי אמר ליה דבר זה כתוב בתורה שנוי
בנביאים ומשולש בכתובים, ותנן במתניתין ותניא
בברייתא, כתיב בתורה דכתיב וילך עשו אל ישמעאל, בראשית כח
שנוי בנביאים דכתיב ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים סופטים יא
ויהיו עמו, ומשולש בכתובים דכתיב כל עוף למינו
ישכון ובן אדם לדומה לו, תנן במתני' כל המחובר
לטמא טמא כל המחובר לטהור טהור, ותניא
בברייתא רבי אליעזר אומר לא לתנם הלך זרזיר אצל
עורב אלא מפני שהוא מינו,

פירוש קיבל לשרכי לילכות בטלי' ולין עשרין פרי
כמו נגרל שרכי בטלן כלומר דרך לקבל לע
ליגדל בכל לילן פרק המקובל לטמא עמא במסכת כלים פרק
טבעת וכו' לא לתכם קלך זרזיר ב' לליעזר סבר זרזיר שוף טמא
הוא ולכבן פליגי עליה בתלו טרפות זרזיר ליסטובכיל.

תוספות קיבל לשרכי כלומר מקום הבטלכים מי'
קיבל היינו מקו' כמו תלת' תלני בתל קיבל
בהטוכם: יולע טיל מתבגמי' נגרל כם שרכין וטעוך נוסם שרכין
בללית ומפרש לשון שקוט ותשקוט הארץ תרגומו ושלוכת תרגעה:

משולש בכתובים כל שוף וכו' לין זה מקרא בכל
שתיכה ושמח בחגך' קיבל הוא וכן בלעלים
ותכומתך וכן כגלים וגו'.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי אי דלית דורא דלינא ואי
מיפטים ל לא לא דלינא אמר ליה דכתיב ויאמר אליה ברק אם
תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך,
אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי
אינשי כלבא בכפניה גלל' מבלע דכתיב נפש שבעה מבלי כה
תבוס נופת ונפש רעבה כל מר מתוק, אמר ליה
רבא לרבה בר מרי מנא הא מילת' דאמרי אינשי קרית

חברך ולא ענך רמי גודא דבא שדי ביה׳ אמר ליה
יען טהרתיך ולא טהרת מטומאתך לא תטהרי עוד׳
אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי
אינשי בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא
אמר ליה דכתיב לא תתעב אדומי כי אחיך הוא לא
תתעב מצרי כי גר היית בארצו׳

פירוש

לי לית לה אם תלה ותניה המשוי עמי לילה
דלית משוי משל הוא שלין לאם דונה ליכם
בשכבת זיקוק ממון ותחת עול לבך תלה אם כן משתתף תכירו עמו
גלגלי תכניס לשון מוכי לג׳ גלגלים ממש ולשון יסר לגלגלים ממש
לוכיחים הוא. קלית תכירך להוכיחו ולא עבך לפי גולא שתלה
הפל עליו כלומר הכמהו ויפול בכשעו לפהו בילים: ובפסקי
תלמ״ל אל מוכיח מכאן שמותר להכיחו לפני הערכאות. לשתית
מיניה שתית ממנו ככר בנמץ. לית תשדי ביה קלא מוציא בלעז
כלומר לבך הנגיך לך פעמ לחת שוב לא תבזהו.

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי כד הוינן זוטרי לגברי ה
השתא דקשישנא לדרדקי אמר לידה מעיקרא כתיב
וה׳ הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ו
ולילה בעמוד אש להאיר להם׳ ולבסוף כתיב הנה
אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך׳

פירוש

כי הוינן זוטרי לגבאי כשהיינו קטנים היינו
משונים כגבאי השתא וכו׳ עכשיו שהזקנתי
הכנו שפלים כתינוקות.

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא
דאמרי אינשי בתר מרי ניכסי ציבי משוך
אמר ליה דכתיב ונם ללוט ההולך את אברם היה צאן
ובקר ואהלים׳ אמר רב חנין כל המוסר דין על חבירו
הוא נענש תחלה שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי
עליך וכתיב ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה׳
והם דאית ליה דיינא בארעא: אמר רבי יצחק אוי לו
לצועק יותר מלנצעק: תנה אחד הצועק ואחד הנצעק
במשמע אלא שממהרים לצועק יותר מן הנצעק׳

פירוש

לחל הנוגע ולחל הנגעק וחרס לפי והרגתי
לתכם כיס במשמע: שלא שמתקיין לנוגע
תחלה כלשכתן בשכר.

תוספות

לחית ליה לייכל וכימי שרס היה לד של
שם קיים. לחל הנוגע ולא הנגעק לומר
רבי שמואל לכשבני מיתביא בעבין לחל לחל הנוגע ולחל שלין
נוגע במשמע פירו׳ לותו שהעבי נוגע עליו כין לותו שלין העבי
נוגע עליו שכיסס כעכשים עליו מכבדי כיון שלין מתזיר עבוטו
זה כמו זה שלא להכי כתיב שמוע לשמוע וחרס לפי שמתקיין
לנוגע יותר ממי שלינו נוגע ולפי גרסת זו לא כפקא מסרס כמו
שמירם בקוב׳ לפי גרסת הספרים.

אמר

רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט

קלה בעינך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים
בזרעה שנאמר הנה הוא לך כסות עינים אם׳ לה הואיל
וכסית ממני ולא גלית שהוא אישך וגרמ׳ לי הצער הזה
יהי רצון שיהיו לך בנים כהויי עינים ונתקיים בזרעה
דכתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות׳ אמר
רבי אבהו לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן ה
הרודפים שאין לך נרדף בעופות יותר מתורי׳ ובני יונה
והכשירן הכתוב לגבי המובח׳

פרק הנוזל קמא

תניא

רבי אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל
סאה של חיטין טהנה לשדה ואפאה
והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא
מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה׳

פירוש

וטונע ברך נוזל ומברך כאן ה׳ כמו כל טונע
בנע.

תוספות

לפלה והכיס ממכה חלק. חלה משעת
נלגל מתחייב בחלה שלא הטתה קמ״ל דאף
על פי שעשה כל הסכויים הללו אין זה שלא מפאן לכל חשוש לכיכ׳
לאין תחלתו עיסה אין מתחייב בחלה עד לאחר לפייה בקט הכי׳

תנו

רבנן הנזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין
מקבלין מהן והמקבל מהם אין רוח ח
חכמים נוחה הימנו אמר ר׳ יוחנן בימי רבי נשנית משנה
זו מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה אמרה לו
אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו
שלך ונמנע ולא עשה תשובה באותה שעה אמרו ה
הנזלנין ומלוי רביות שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל
מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו׳

פירוש

אין רוח חכמים נוחה הימנו אין רוח חכמים
ותכילות בקיבו.

תנו

רבנן אי זהו מטבע של ירושלם דוד ושלמה
מצד אחד וירושלם מצד אחר ואי זהו מטבע
של אברהם זקן ונקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד
אחר׳

פירוש

לול ושלמה כתוב מנך לחל ומנך שכי כתוב
יכושלם עיר הקדש כחור ובתולה ינחק וזקן
זקן ונקנה לכבדם ושכח.

תוספות

מטבע של לכבדי לכי׳ זקן ונקנה מ״ל לחל
בכל לכים ואנלילה שחך סיכל לו מוכיטון
כעולם ומהו מוכיטון זקן ונקנה מכאן בחור ובחור מכאן לנוזל
לא שהיתה כו בוכת זקן ונקנה מכאן בחור ובחור מכאן לנוזל
בוכת לאם שלא כן היה כתי מנך לחל זקן ונקנה ומנך לא זכ כי׳:

ובתולה

וכתלג · וכן מי׳ נקוכלכיס גבי לול ושלמה ויכוסלמס עיר קקלס
סכך היס כמטבע ·

פרק הגוזל בתרא

אמר רב בר ביבי בר גידל אמר רבי שמעון חסידא גזל הגוי אסור אבדתו מותרת

גזלו אסור דאמר רב הונא מנין לגזל הגוי שהוא אסור
בגמ׳ שנאמר ואכלת את כל העמים אשר ה׳ אלהיך נותן לך
בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאינן מסורין בידך
אבדתו מותרת דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב מנין
לאבדת הגוי שהיא מותרת שנאמר לכל אבדת אחיך
לאחיך אתה מחזיר ואי אתה מחזיר לגוי · תניא רבי
פנחס בן יאיר אומר במקום שיש קדוש השם אפילו
אבדתו אסורה אמר שמואל וטעותו מותרת ·

פירוש טעותו היא מייב לו גוי לישראל וטעה בחשבון
או שהכלישו לריכא חלול הששי ·

ההוא גברא דהוה בעי אחויי אתיבו׳ דחבריה
אתא לקמיה דרב אמר ליה לא תחוי
ולא תחוי אמר ליה מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא
ישעיה נב קמיה דרב שמטיה לקוציה מינידה קרי רב עיליה בנך
עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר · מה תוא
זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממונם של
ישראל כיון שנפל [illegible] אמר ליה
רב לרב כהנא עד האידנא דהוו פרסאי דלא קפדי
אשפיכות דמים והשתא איכא יונאי דקפדו אשפיכות
דמים ואמרי מרדין מרדין קום סק לארעא דישראל
וקביל עלך דלא תיקשי לרבי יוחנן שבע שנין אזל
אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיי מתיבתא דיומא
לרבנן אמר להו ריש לקיש היכא אמרו ליה אמאי אמר
להו האי קושיא והאי קושיא האי פירוקא והאי פירוקא
אמרו ליה לריש לקיש אול ל׳ אמר ליה לרבי יוחנן
אזי עלה מבבל לעיין מר בסתיבתא דלמחר למחר א
אותבוה בדרא קמא קמיה דרבי יוחנן אמר שמעתתא
ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנתיתא אחורי שבע
דרי עד דאותביה בדרא בתרא אמר ליה רבי יוחנן לר׳
שמעון בל׳ ארי שאמרת נעשה שועל אמר יהא רעוא
דהני שבע דרי להוו חילוף שבע שנים דאמר לי׳ רב קס
אכרעיה אמר ליה נהדר מר ברישא אמר שמעת׳ ואקשי
אוקמוה בדרא קמא אמר שמעתתא ואקשי · רבי יוחנן
הוה יתיב אשבע בסתרקי שלפי ליה חדא בסתרקא
מתותיה אמר שמעתתא ואקשי ליה עד דשלפי ליה
כולי בסתרקי מתותיה עד דיתיב על ארעא · ר׳ יוחנן
גברא סבא הוה ומסרחי גבייהו אמר להו דלו לי עיני

פירוש לקוציה לנוצותיה שכך מפרקתו ותוך סיס קוס
וקוס שוב נלעג יעב : לין מרחמין עליו וסניר עכב לקטלתיה ·
מצייס מתיבתא ליומא לרבנן סיס מחזר ושוכה לסס מס שלכם כ׳
יוכלן לותו סיוס לפי שלל מכס גדול סיס ולפי׳ שממנו כלס סיס
מוזר ומכווכס כילס · בדרך קמץ שכע שוטות תלמידים יושבים
לפניו זו לפניס מא · ביסתרקי תפיל בלעז : מכרמי גביהן גבות
עיניו גדולים ומכסים עיניו : פרוטע שפתים נקרעה שפתו על
ידי מכס : בדרך ליה עכבה כתם גדול עשה עגמה כגלגל ומקוף
לתפי המערה וכותן זכוכ לתוך פיו ואין לחלס יכול להכנס ופתח
פין הדמיני פתחיך לקסיר זכוכיך מפיך ועשה פתח ליכנס :
לי מכית למיבני רחמי לתו לך שיכיבה לי לקסיר׳ לך לזילכה
בדרך ולעמוד לחלך בכית המדרש ולי לך קולול וחלוף שעתא
ולימרסים ביסך קליף ולך לחלך שול עמך שמך תכעוס עלי ·
ותמות שול פעם לחכית שלך לחלך לכיתי לי ולך לעמוד שול לחלך
פן לחמות פעם לחכית · ולית דמפרסי קולול וחלוף שעתא וקבלתי
נעב מיתה לך לקבל שול פעם לחכית לילך מכלן וכפסחי מוכח
שהלך לכיתי לחמר רב כהנא לי לאו דכשיבנא כהכיתא לאו לכך
גלוי לחכי ליה וקו לחקוס תורה גלית לל׳ לאו לכך גלוי כדגלו
שלה לחכי שהכי לך כעטור מקו׳ תורה גליתי אלא מלחית מלכות
כרחתי לאתא בתר הכי מי קוה ועול לחכיב׳ בגרות יכושל לפגע
ביה הקוה גבוה לל׳ מלי עבדי בשמיא כלומר שליגע עליו שהיה
מתומים לל׳ גזר ליכיה להקוה גבוה מהתם מתים ומית הקוה
גבוה פגע ביה לחקריבא לא׳ ליה הב ומית לתו לקמיה דרבי יוחנן
לחכ ליה כך ליכיה לחתיה מכפר ליה ולכתיה לחלוה מייקרא
כי׳ תיכיה הקיבו משכתו לא׳ ליה לילטן לחכי שלכם קייתי לומ׳
תורה שלל הכי לל׳ היה : לילטן היה שלל הכי הכלל :

ממון מסור רב הונא ורב יהודה חד אמר פותר
לאבדו ביד וחד אמר אסור לאבדו ביד
מ״ר מותר לאבדו ביד לא יהא ממונו חמור מגופו ומאן
דאמר אסור לאבדו דילמא הוה ליה זרעא מעליא
וכתיב יכין רשע וצדיק ילבש · רב חסדא הוה ליה
ההוא ארימא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל סלקידה
קרא אנפשיה צפון לצדיק חיל חוטא · כי מה תקורת
חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו רב הונא ורב חסדא

חד אמר נפשו דנגזל ׳ וחד אמר נפשו של גזלן ׳
מ״ד נפשו של נגזל דכתיב כ״ן אורחות כל בוצע בצע
את נפש בעליו יקח מ״ד נפשו של גזלן דכתיב א״ל
תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה׳ יריב
ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הכתיב נפ״ש
בעליו יקח מאי בעליו בעליו דהשת׳ ואידך נמי הכתיב
וקבע את קובעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע
את קובעיהם משום דקבעי נפש: אמר רבי יוחנן כל
הגוזל את חבירו שוה פרוטה כאלו נוטל נשמתו ממנו
שנאמר כן אורחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח
ואומר ואכ״ל קצירך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך ואומר
מח״מס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם ואומר
א״ל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים
מאי ואומר וכי תימא נפש דידיה אבל נפש בניו ובנותיו
לא ת״ש בשר בניו ובנותיו וכי תימא ה״מ היכא דלא
יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי לא ת״ש מחמס בני י
יהודה אשר שפכו דם נקי בארצכם וכי תימא ה״מ היכא
דקעביד בידים אבל גרמא לא ת״ש א״ל שאול ואל בית
הדמים אשר המית את הגבעונים וכי היכן מצינו שהרג
שאול את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים
שהיו מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאלו
הרגן ׳

פירוש חמור מגופו דק״ל בפ׳ שכי דע״ו דמותר לאבד
גופו ביד דקתני המיכין והמסורות מורידין
אותן לבור ולא מעלים: מסור מלשון המוסר ממון חבירו לגוי ·
תקיל ויהיב לרב חסדא · תקיל ושקיל לכפשיה מדקדק בחלוקה
ואיכו מותר מחלקו כלום לא״ מחנה היה כוטל ודרך שאר ה
האריסים ליטול שליש · רב חסדא נדיק והאריס חוטא וכבפן
חילו לרב חסדא דסלקו וכטל חלקו: אל תגזל דל כי דל הוא
אף על פי שדל הוא ואין לו מה לגוזלו: אל תדכא עני בשער
מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך אל תדכאהו
בם וקבע את קובעיהם כפש גוזל כפש גוזליהם: בעלים דהשתא
גזלן שכעשה עכשו בעלים לממון: ואכל קצירך ולחמך ודומה
לך כאוכל בניך ובנותיך לפי שאין לך שוב במה לפרנסם:
מחמס בני יהודה מגזל שעשו מעלה אני עליהם כאלו שפכו דם
נקי: המית הגבעונים כדמפרש לקמיה שהמית כהני נוב
שהגבעונים היו משמשי׳ למזבח ושואבי מים ומעלה עליו כאלו
המית הגבעונים ה״מ מאת כפש בעליו יקח לא כפקא לן אלא כפש
הגזול אבל בניו ובנותיו לא כעבש גזלן אכפשות בני הנגזל: חמסן
יהיב דמי ולזה לא היה רוצה למכור ·

סליק מסכת בבא קמא

פרק שנים אוחזים

הדיוט גיטא דאשתכח וכו׳. אמר ליה רב עמרם לרבה היכי פשיט מר איסור׳ מממונא אמר ליה תרדא שטרי חליצה ומיאונין תנן׳ פקע ארזא דבי רב מר אמר משום לתאי דידי פקע ומר אמר משום לתאי דידי פקע׳

פירוש תרדא מטועמס: פקע לרזא נסכר העמוד שבית המדרש נשנן עליו: לתאי דידי פקע נשבר מזלי שקיבל על שנלפתני: ומר אמר משום לתאי דידי פקע שהשנת על לבני לביתי בנית המדרש שב׳. למדנו ממחלוקת זה תועלת גדול והוא גדול לחומת חכמי התלמוד כי בגלותם לי זה שיהי במעשיהם לא היו לומדים לולי מקרה הוא דק היו מלמדים כי הכל בהשגחתו ית׳ לתת לאיש כדרכיו וכפרט בגדולים כלל הקב״ה ממסך ליפרע מכל מקרה כדי שישלמו זכות ושכרם. ונם להרחות השגחתו ית׳.

פרק אילו מציאות

אמר רב יהודה בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו בדיבורייהו במסכתא בפוריא באושפיזא שהפוריא והאושפיזא שהיו עשויות לנוחיות הבריות היו מקבלות כל הבאים ומשמשות אותם בהם בלי שכר ולפיכך היו חכמים מתחבבים בהם ומשנים בדבריהם בהם ולא בשאר מקומות שלא היו עשויות אלא לנוחיות בעלים׳

פירוש במסכתא יש נידון מסכתא שבו׳ מלוקח בגרם׳ או לאו ואף על פי שמלוקח היא לו יאמר לו לאו ומדת עכוס היא. בשוטיות שלהן אומר שמא לאו ומדת בכיעותא היא. בשומיות שלהן אומר שמא כן שבועה שבית יאמר לאו ומדה טובה היא כדי שלא יקפדו בו בני אדם שבים יאמר לאו ומדה טובה היא כדי שלא יקפדו בו בני אדם שהיו מהוגין לכך תחיל עליו ויכלו את מחוכו.

תוספות במסכתא ואף לחכמים ושכחתא שיהו בבני יערה מחוללים בפיך שאם ישאלך אדם אי תנחום ותאמר לו שלא לאמור לו מיד והיה לכייכו לוקח בשלם הכא לשאול אין לו לוקח או להתלות אל הכא שכח לכבותו אם יודע מותר לשכות ולומר לא למדתי זה: בשוטיות אין בשלין שישלחו בשלי אם אמת מעטו שלא אם בעל קרי היה ולא בא לבית המדרש ושאלוהו לתא לא בא ישכח ויאמר שהולך היה או שאר לוכם לירבלו: אי כמי שאלוהו שכבת על מטה זו לא יאמר לו כן פן ילמוד בא קרי ויתגנב: בשוטיות בשבלי כלמיכין בעירין מבדך רעהו בקול גדול בנקר השכם בערב שלא תחשב

לו: ואם תאמר והלא לא מציין בברכות לומר טוב לומר כל מה שברא בעל הבית לא שבח אלא לגלות מיבי בין בני לאם מסוגלים והכא בין בני לאם שאינם מסוגלי׳ והא לגלי מסיב הכא מותר לשבות מפני לבני שלום בלמדי׳ פי׳ הכא על ידמתו משום לבני כמי משום לבני שלום הם וגלגלי יותר מלמדים לאם בקע בני.

אמר רבי יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצ׳ לאבדן ילבש בכלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהם׳ ילבש בכלי פשתן בכיתנא רומית׳ וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלי׳ ואל ישב עמהם תרגום׳ בתורי דנפיש פסידייהו׳

פירוש וזוכה לאכלן בלמדנו בא שלא יבגיל לאם בכך שבעוש שא מלכל מקר הון רב כיתכא רומיתא למיבש יקרים וממהרים לבלות. תבעת׳ לבך שבילות לפועלים בתוכי בפועלים המבקיני בשוויס בעל הבית. לבפיס פסילייהו שרוב עבודת קרקעות שלאם בשוויס היתה לא מרישת הבורמים ובניתם מבקיניס כלי המחריבא בעגלה בין שורות הכרם עם הבונים וכותבין שם העבים לפיכך לא היו הבעלים על יהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לשום על הכרם ועל השוויס ומבקיניס לותם על הבעבים ועל הבעישות והם מתקלקלים והשוויס בפקבים וכשבני׳ מנד קטילא בלעגן.

תוספות לבפיס פסילייהו לא בגלים בתשובי פילוש פועלים שמוליכין השוויס לבקיס׳ ואין מעמיקין המחריבא ג׳ טפחים ואין הזבע בקלע היטב.

תני רב יוסף והודעת להם זה בית חייהם׳ את הדרך זה גמילות חסדים׳ אשר ילכו זה ביקור חולים׳ בה זו קבורה׳ ואת המעשה זה הדין׳ אשר יעשון זו לפנים משורת הדין: אמר מר אשר ילכו זה ביקור חולים׳ היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לבן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד ששים מחליו ואפ״ה מיבעי ליה למיזל לגביה: בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינה לפי כבודו׳ אשר יעשו זו לפנים משורת הדין דאמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלם אלא על שדנו בה דין תורה אלא דייני דמניזתא לדיינו לא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין׳

פירוש זה בית מיוסק ללמוד לפס לומכות להתפרנס בו ומוקים ותורות כתיב בכיסים דקבע: לייכי למיזתא לדייכו בתתי׳ למזונתא נוזלי הדכין כיסורין ובמזקה׳

תוספות לא תרבה יהושלם וכו׳. ואת לבינתא תתבי׳ מפני שבלית תכם ולא דקא ונקמת.

פתוח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין תלמוד לומר תפתח סם׳. נתון תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועטת מנין תלמוד לומר נתן תתן מכל מקום׳ העלנק

אלו מציאות — פרק שני

תענק אין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקים לא נתברך הבית בגללו מניין תלמוד לומר הענק תעניק מכל מקום ולרבי אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקים לו לא נתברך הבית בגללו אין מעניקי תענק למה לי דברה תורה בלשון בני אדם העבט העבישנו אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס מניין תלמוד לומר תעבישנו מכל מקום

פירוש מתנה מועטת מכין אם ליפטר לך ליתן מתנה מכובדת: אין לי אלא שנתברך הבית בגללו לפי כתיב קנין מפר בדבר ה' לפיך תתן לו דברי שלעזר בן עזריה נקיטי שאין לו ממה שיתפרנס ולפיכך רוצה להתפרנס משלך ניתנה ולפי דמפיק העבט דיך הלוהו יש לו ולפיכך רוצה להתפרנס משלו אלא משלך: מניין שאתה מייב להעבישו ולפיכך מכו לפי שאתה עלול להעבישו ופכי מפרש אין מניחין לפרק הפסק • והפי׳ בזמן שאין בית המקדש קיים

משנה אבידתו ואבידת אביו אבידתו וקודמת אבידתו ואבידת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא ואם אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאין משאוי מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם אביו חכם פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו גמ' מה"ג אמר רב אמר קרא אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך תנו רבנן רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר כל שרגב חכמתו היטנו רבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן כו' אמר עולא תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה

פירוש מכלם לשלו קודם: לפי שיקר כך לאיזן הזהב מן העבות: כל המקיים בעצמו כך לעצם שלא יטיל עליו חכתוב יש לאדם ליכנס מצוקת הדין ולא לדקדק אלי קול שלא כהפסד מוכיח ושם תמיד מדקדק טובת מעליו עול נתילות מסדים ונדקה וסוף שיכנוך לבריות: שלמדו חכמה סברת טעמי המקרא ולהכין שלא יהו קוראת זו את זו וטעמי ליסוד ויתיר והחיוב והפטור והוק בקרא תלמוד • מקרא מלוקח בניקים וכתובי • מסרה כמו שהן שבויות ואין טעמין מפוזרים הכן: כל שרוב חכמתו מיתנו אם מקרא אם מסרה אם תלמוד הקיל עליו סהולינו טעם מסרה לאחת שלא יכול להכין

תנו רבנן העסוקים במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטל עליה שכר בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד אמר ר' יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו שבקו כולי עלמא מתני' ואזלו בתר תלמודא הדר דרש להו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד מאי דרוש כדדריש רבי יהודה בר אילעאי מאי דכתיב חגר לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו ת"ח אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אילו בעלי משנה מנדיכם אלו עמי הארץ שמא תאמר פסק סברם ובטל סיכוים תלמוד לומר ונראה בשמחתכם שמא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו ישראל ישמחו

פירוש מדה היא קנת: ולפיכך מדה שהמשכה והתלמוד יפים ממנה מפני שתלויין בנפש ומשתכחין שניהם לפי היה תלמוד נכתב ונם לפי היה ניתן ליכתב אלא לפי שהמעט הלב התחילו לזוכרו לפיכך היה מרבה בו משלה שהוא לתת לב להבין מתיות טעמי המשכה מה הם וכשהם מותרות זו את זו יבין לתרץ שיהין קיימות לו לעשות לבני התבלים המלוקים בלבד ויימא היא מבי פלוני מכם קוף: בימי ר' כשנית משכה זו היא דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו לפי שהשכינו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורו' רבו מחלוקות בתורה ובעשית כשהיו תורות מתוך שלא שנו מלכו' מלכות יון שהיו עושין עליהם ומתוך כך לא היו יכולין לתת לב לבני המלוקים על ידי ע"ש אלא כשהיה מכם לו מן בעיני לפטוכיהם מלך רומי כלימדי' בעז' וכמו מנכסיה ושלמה וקבץ כל תלמידי אחרן יחד ועשה ידי לא היו מכתבות כדורו' אלא כל תלמיד שמעה לבר מפי גדול היימנו נדפס וכתן היימנין הלכה פלוני ופלוני שמעתי משם פלו' וכשהתקבצו אחר כל אחד מהשמעוכתבו לב לבני טעמי המלוקת לבני מי דאיון לקיים ושלהו המכתבות לבני כזיקין לבשם ולבני יבמות לבשם ולבני קדשים לבשם ומשם במשכה לבני יחידים שלשה ס' את לבניהם ושאלו משם כלי לקטוע תלבה כחותם לפי' אחרו בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי המשכה • שכתו כולי עלמא מתני' מלחוור על גדלת משכתם ואזלו בתר תלמודא לאחוי ב בשכרא הדר דרש להו לבני יהו אין לבני משכה לפי שילה מן שישתכחו המשכיות ויחליפו שמות החכמי' ונמלו חיוב יאחרו מטוב ובמקו' אחר יאחרו מותר: מלי דרוש מתחלה כשדרש שתלמוד גדול: לעמי פשעם עמי דקיימו את תורתם אלו קובץ פשע שיש להם לתת לב בטעמי משכתם שיבינו לפי על קיעקר ולא יהו הלכה מתוך משכה שלימה עיקר: ולבית יעקב שלא הטעם חטאתם אלו קובץ פשע שלהם אלו קובץ חטאת: הוי זהיר בתלמוד גת' שהוא תיהין טעמי המשכיות או לפי תשמע לבר משכה מדבר קוהר לשלול טעמיו ומי שכחה • שגגת תלמוד לפי שנית בהוראה בשגגת תלמודך שלא ידעת טעם משכה וכתת כך טעם לפי ואתיך כך למית לב היו לו הוראה שכחת לידך ולימדתו קיימה שלא כדת שהין הטעם כמו שהיית סבור שהו ידעת טעם משכה

לא למית לה מעם. קנה ליד שלה זלון שבוש אתה עליה כמוזי
מזלון קול ליד שלא שלה טעם מרבך. אלו תה שמיעו
הכמים קנה למלה טעמי משכתם זה כזו וזה כזו שלין הכל
בקיאין כאלן: שכיחה אלו בעלי משכה שמוכרי בעלי משכה
בעלי התלמו לפי שבעלי התלמו לוח על בעלי משכה שכן מכלי
שלם כלמכרי במכרת סוטה קתלוים מכלי שלם שמוכי הלכה
מתוך משכתה: מכלים אלו עמי הארץ שתלמידי הכמים שכוחין
ומתועבין לסם כבלה. שמע תאמר לבל סיכרם של אלו שכלי
כתי, למען שמי יכבד ה' למשמ' שהם לומרין לבל לין הדבר כן
תלמוד לוח, וכלשה בשמתכם ולא כאמר ולשה כך לאמר הכניח
לכי ולאיכם שוכיכם מכליכם כלמו כלשה בשמתכם: וזה יכוסו
לותם שסם כיכרים שליהן מתמו ולאיכם כקלקים על שם ישראל
הם יכוסו וישראל ישמתו.

תוספות לאיכם בעלי מקרא שליכם יודעים ליכין
והוכחות כי הם על פי בעלי תלמוד.
שוכיכם שו בעלי משכה שמוכרין לילע כמו בעלי תלמוד ולאיכם
יודעים ניכוד הדבר: מכלכם אלו עמי הארץ שתוכיחי תם ושמע
תאמר לבל סבנן תל ובלשה בשמתכם ישראל ישמתו.

פרק המפקיד

משנה וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב ונומר אמר
רבי אלעזר ממשמע שנאמ' וחרה אפי
והרגתי יודע אני שנשותיהן אלמנות ובניהם יתומים לא
מה תלמוד לומר והיו נשיכם ונומר מלמד שנשותיהן
מבקשות לינשא ואין מניחין אותם ובניהם רוצים לירד
לנכסי אביהם ואין מניחין אותם,

פירוש שכשותיהן מבקשות וט' כמן שילכו נשכי ולא
ילעו בניהם לם חיים לם מתים ויהיו כשיקש
שלמכות לשולם שלין לל מניחין לותם ליכנס ובניהם כיתומים
שלא ילעו בשיקש וכ' קללותיהן לאחל של מרה ואחל של שכי.

אמר רבי יצחק לעולם יהא כספו של אדם
מצוי בידו שנאמר וצרת הכסף בידך,

כתובות יד ואמר רבי יצחק לעולם ישליש אדם מעותיו שליש ב
בקרקע ושליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו, ואמר
רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין
שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך, תנא דבי ר'
ישמעאל אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת
בו שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך, תנו רבנן
ההולך למוד את גורנו אומ' יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
שתשלח ברכה במעשה ידינו ואל תתחיל למוד אומ' ברוך
השולח ברכה בכרי הזה מדד ואל בירך הרי זו תפלת
שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא
בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן
העין שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך,

פירוש מצוי בידו לא יפקידנו לאחרים במקום אחר
שלא תזדמן לו כאותה שעה שהוא מזומן לו.

פרק הזהב

איתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי
אמנה ורבי יוחנן אמר יש בהם משום
מחוסרי אמנה מתיבי רבי יוסי בר' יהודה אומר מה תל
הין צדק והלא הין בכלל איפה היא אלא ליומר לך
שיהא הין שלך צדק ולאו שלך צדק, אמר אביי ההוא
שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב, מתיבי רבי שמעון
אומר אף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר
זהב קונה טלית מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע
מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ל
ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן מעשה
בר' יוחנן בן מתיה שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים
הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני
אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא
יצאת ידי חובתך עמהם שהם בני אברהם יצחק וישרא
אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת
שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי סלקא דעתך
דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל
הדר בך שאני התם דפועלי נופייהו לא סמכא דעתייהו
מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמוך,

פירוש לכלים כיכול בלא משמיכ לטעמיה לאמל
כגנדו קול קוכס. הין בכלל לאיפה שהקין לא
לונין ולאיפה נ' מלין שהן עב לונין. שלא שיהא הן שלך כ' כלום'
כשלתה מדבר הן לו שלו קיים לדבריך והכדק לותם: שלא ידבר
לא כפה כו' כשעה שהוא לומ' שלטול לא יהא כלעיני לשכו' לאל
לא כשתה שעיר לאחר זען ולול מוזל בו לפי שהו שעיר הין כאן
מכרון לאחר. אלל לאמרו שבאמי כ' שיפא שקיבי הקוו' ט הין כוס
מכלים כוהה כיכו שלאל לא יהא בהן משום מחוסרי אמנה: תבלי
היא לשהכהן רבי יוחנן הן מתיא לשלינ: שנוה לבבו לאחוז כתבלו על
שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קלים לא שהכה ל
לעתיכו על לבבי הבן.

תנו רבנן לא תונו איש את עמיתו באונאת דברי
הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים
או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכי תמכרו
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון
אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת
דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור
מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור
מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר

תחת ידו להיות מזומן לו לבוקר ביום הבא פתאום. הין הבלבם
שמתברך ובבא מלין פוליטין בלבבו: בלשמיך לריש ליה לשון
לבבי הממוי מן העין שהין העין שולטת בו שבא בלשמיך לשון
גבוה.

פרק הזהב

איתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי
אמנה ורבי יוחנן אמר יש בהם משום
מחוסרי אמנה מתיבי רבי יוסי בר' יהודה אומר מה תל
הין צדק והלא הין בכלל איפה היא אלא ליומר לך
שיהא הין שלך צדק ולאו שלך צדק, אמר אביי ההוא
שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב, מתיבי רבי שמעון
אומר אף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר
זהב קונה טלית מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע
מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ל
ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן מעשה
בר' יוחנן בן מתיה שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים
הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני
אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא
יצאת ידי חובתך עמהם שהם בני אברהם יצחק וישרא
אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת
שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי סלקא דעתך
דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל
הדר בך שאני התם דפועלי נופייהו לא סמכא דעתייהו
מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמוך,

פירוש לכלים כיכול בלא משמיכ לטעמיה לאמל
כגנדו קול קוכס. הין בכלל לאיפה שהקין לא
לונין ולאיפה נ' מלין שהן עב לונין. שלא שיהא הן שלך כ' כלום'
כשלתה מדבר הן לו שלו קיים לדבריך והכדק לותם: שלא ידבר
לא כפה כו' כשעה שהוא לומ' שלטול לא יהא כלעיני לשכו' לאל
לא כשתה שעיר לאחר זען ולול מוזל בו לפי שהו שעיר הין כאן
מכרון לאחר. אלל לאמרו שבאמי כ' שיפא שקיבי הקוו' ט הין כוס
מכלים כוהה כיכו שלאל לא יהא בהן משום מחוסרי אמנה: תבלי
היא לשהכהן רבי יוחכן הן מתיא לשלינ: שנוה לבבו לאחוז כתבלו על
שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קלים לא שהכה ל
לעתיכו על לבבי הבן.

תנו רבנן לא תונו איש את עמיתו באונאת דברי
הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים
או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכי תמכרו
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון
אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת
דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור
מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור
מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר

לו פה שאכל גבלות וטרפות שקצים ורמשים בא
ללמוד תורה שנאמר מפי הגבורה אם היו יסורין באין
עליו או אם היו חולאי באי עליו או שהיה מקב את בניו
ויאמר לו כדרך שאמרו לו חבירין לאיוב הלא יראתך
כסלתך תקותך ותום דרכיך זכור נא מי הוא נקי אבד
אם היו חמרים מבקשים תבואה ממנו לא יאמר להם
לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר
מעולם רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח
בשעה שאין לו דמים מפני שהרי הדבר מסור ללב וכל
דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך אמר רבי
יוחנן משום רשבי גדול אונאת דברים מאונארת ממון
שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת
מאלהיך ורבי אלעזר אמר זה בגופו וזה בממונו רבי
שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להשבון וזה לא ניתן
להישבון׳

פירוש

שהכי לכך המקום נלך ולפני עיור לא תתן מכשול ויראת
מאלהיך הלי שהכי ליתן טעם למה שכ׳ו יראה
נקט ליה והכי קאמר שהכי כל הדברי הללו אין טובתן ועונשן
מסור לאדם שלא נלמד על עשותן וידוע שם לעבדו שם לעבדלות
ויכול הוה לומ׳ לא עשיתי כי אם לטוב קייתי שטוב שים לך תכוף
למטר והייתי חפץ לקבות מקח זה׳ וכל הדבר המסור ללב של
אדם כאמ׳ בו הוי יראת מן היודע מחשבו׳ שם לטובה שם לאוכלה׳

תוספות

הא מה לאי מקיים לא תעשו ונ׳ לכל היכא
דליכא למדרש דכתיב׳ ולא מוקמי׳ הללוי
יתירי׳ שם הוא כן נראים כו׳ הייכו זו לפי שהיו מעשה לטובתו
אין לו להזכיר׳ הללא יראתך כסלתך פי׳ לשון בטחו׳ כמו שמתי
והב כסלי וכמו אשר יקוו כסלו ונו׳ כלומר היה לך ליראה מהקב׳ה
ומה היה בטחונך ותום דרכי׳ היה תקותך זכור נא מי הוא נקי
ואבל אם הייתי נקי לא הייתי אובל ושוף על׳ הכאכקין יש לפר׳ כמו
כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דלמ׳ ליה לאכרהם הלא יראתך
כסלתך כלומר מה שאתה יראן מהקב׳ה היה לך להיות בטחונך
הכי אתה מפסיק כלבר שאתה שוקט בכך׳ זה נראה וזה במתוכו
ודלמתי שבק הנוזל בתרין הנוזל מקבלו שום פרוטה כאלו נזל
בשתיו היכו מסוס לפעמים לעב כבל ואין לו כמה לקנות לבל
יש הגהה בכי אדם שאין מסכי׳ כל כך׳

תני

תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין
פני חבירו ברבים כאלו שופך דמים אמר
ליה שפיר קאמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי
חיוורא אמר ליה אביי לרב דימי במערבא במאי זהירי
אמר ליה באחווריי אפי׳ דאמר רבי חנינא הכל יורדין
לגיהנם חוץ משלשה הכל סלא אלא אימא כל חיורדין
לגיהנם עולין חוץ משלשה שיורדין ואינן עולין ואלו
הן הבא על אשת איש והמלבין פני חבירו ברבים ו
והמכנה שם רע לחבירו מכנדה היינו מלבין אף על גב
דרש ביה בשמיה אמר רבה בר רב חנה אמר רבי יוחנן
נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני
חבירו ברבים מנא לן מדדרש רבא דדרש רבא מאי
דכתיב ובצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו אמר דוד

לפני הקבה רבשע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעין
בשרי לא היה דמי שותת לארץ ולא עוד אלא אפילו
בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרין לי דוד הבא
על אשת איש מיתתו במה ואני אומ׳ להם מיתתו בחנק
ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלבין פני חבירו ברבי
אין לו חלק לעולם הבא ואמר מר זוטר בר טוביה אמר
רב ואמרי לה אמר רב חנא בר בזנא אר״ש חסיד ואמרי
לה אמר רבי יוחנן משום רשבי נוח לו לאדם שיפיל
עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנא לן
מתמר דכתיב היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה׳

פירוש

הכל כ״ל וכי הכל יודעין׳ הא כל היודעין
לניכסם עלים׳ דלם ניס בכך הורגל נכך
שמכניין לותו כן ואין מכניו מתבלבות ומ״ת זה להבליטו מתכוין׳
וכגלגלי כשבול לשתי זו שמתחלה הטלתי נה כמו ויבן את הגלגל׳
שמו וכשמסו קרעו ולא דמו לס קישובי לא תבזו לס׳ כדדרש
רבא לטובה מעש׳ של דול ובת שבע מסלהן ושפך לשת לים ס יש
שהיגע למלחמת בית דוד גבו כרייתי׳ כותב לשתו עם שם יתות
שתהא מגורשת מעכשיו ולא תזקק ליבם וכל לותן הימים היו
שפך מגורשת לס מת מגורשת מתחלה ולס לא מת לא כתגרשה׳
היו מוכלת והיו שלחה לף על פי שהיו מוכיחין לותה לבריסה
לא לתמה להן ליקודה כבעלתי אלא של חה לו למי שלח לו לבבי
הכא ולס יודע הוא מעצמו יודע׳

תוספות

לשון של טותק ואתי מיודע שמחלי׳ בתחלה
לפי שהדמים מתחסכים לבבות׳ חוץ מנ׳
יורדין ואין עולין אין לפר׳ לאין שולין לעולם דהא לאחזינן
בסמוך הכא על לשת לים יש לו חלק לעולם הבא אלא הכי פי׳
כל היורד עולה מיד ואין לור של ניכב׳ עולם בהם כלאי פ׳ עושי׳
פסין ק׳ מחוכח הזהב ובפ׳ דחגיגה עניד ק׳ מסלחבדרה חוץ
מנ׳ לאין עולין מיד לבל יש מהם כדוכי׳ לעולם המלבי׳ פני חבירו
ברבים לאחרי׳ בסמוך אין לו חלק לעולם הבא ויש עולין לאחר
יב חדש כגון הכא על לשת לים דמשמע דשתי לשת של בניהם יב חדש
לי כמי מלבין כמי כתי לאין לו חלק לעולם הבא כדוכי׳ יותר
מיב חדש אלא לאחר יב חדש לא מין ולא כדוכים ושרויים בלא
טוהה ובלא דעה וביחת הסתת לא מסיב מיכים ומשומדי שלותם
כדוכין לדורי דורות כלאיתא בפ״ק דלה בניהם כלה והם ליכם
כלים ומיהו תיתת לא מסיב פושעי ישר׳ של בפסח כגון קרקפתת
לא מכת תפילין לאחרין בדאם הסכה יורדין וכדוכים בה
סכים עשר חדש ואחר כך נופן ובסתתן כשרפת וכעשים לפר תחת
כסות בגליסם של בליקים וכרלה לא דבה למכות לותם שכתוי׳
בבריית׳ לא היה משמיענו שום חלום ולא לחסיב מלבין לף
על גב לתבה ליה בחסכת לחות לגב מכבה בקט ליה ומכבה ל
ליבטיה לשמועינן לף על גב דדם בשמיה ולא לא חסיב הבא
על הניה לאחרין בשעין פסין לא חסיב ליה לאבדה לחיבו
לחחסב עלליה ולא חכסף ליה לא חסיב אלא לבי דבשכיל
עבירה זו לבדה אין שולין בלתבן לף על פי שים בידו תורם ו
ועשים טובים אבל הבא על הניה בשביל עבירה זו לבדה ליבו
בעבה אם לא שים בידו עבירות לחרות שלחו בשבילם ליבל
לניכם אלא שעבירה זו גורמ׳ לו לאין לאבדה לחיבו מעלהו מיד
אלא חסיב אם שים עשר חדש ובלהו בשלא עשה תשובה לתשובה
מועילה לבל לבר ולחיבה למ״ד לבעלי תשובה גדולים מלותם שהיו

נלקים

נדיקים לעולם: מה לו לאדם שיבא על פתח חבירו וכו' נקט הכי משום דבעי פתח לחבירו ופי' בקונטרס משו' לכל היזק למלמחת בית דוד כותבי נט על מכת וכו': וקשה לרבינו תם דאם כן אין זה היזק אלא דוקא יש לאדם לחבירו ואין לאדם בחבירו אלא דוקא נקט יבא אלא שלא תתענג ושל הלוין בקונטרס בשלח וכתב לבטוח פי' לרבינו תם דמלחמת בית דוד היו מגדרין לנחתי בלי שום תבלי אלא היו שמים הכיבא בניבעא כדי שלא יהו קופצי על בתותיהם למושלם לבך קדי להו פתח חבירו: ולכל הפירושים קשה דלפילו בא על חבירו אין מיתתו בחבל ולפי טוב ממלטין מדקאמר דוד הבא על חבירו אין מיתתו בחבל ויש לו חלק לעולם הבא לכל מלבין וכו'. ולא עוד אלא שהוא שוטקין בבנעים ולהלות כלומר לא מבניא בשעה שהן בולין אלא לפילו עסוקים בהלכות חמורות ונם אין עבייבם לאדם ויש פעמי דגבי בשעה שעוסקין בלבבע מיתות בית דין.

אמר רב חנינא בריה דרב אידי מאי דכתי' לא תוגו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו אמר רב לעולם יהא אדם זהיר ב באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה'

פירוש עמיתו עם אתו: בלוכלת אשתו בלוכלת לבניה לנערה: לוכלתה קרובה לבא פורענות לוכלתה מהיר לבא.

אמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר גם כי אזעק ואשוע סתם תפלתי' ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנ' שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה ואל דמעתי אל תחרש' ואמר רב כל ההולך אחר עצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר רק לא היה כאחאב וגו' אמר ליה רב פפא לאביי והא אמרי אינשי אתתך גוצא גחין ותלחוש לה לק"ו הא במילי דעלמא והא במילי דביתא' לישנא אחרינא הא במילי דעלמא והא במילי דעלמא'

פירוש שמעה תפלתי לין לשכותי מלשון בקשה שמבקש מהקב"ה ישמע תפלתו לכל ג תחכם יש לשכותי מלשון בקשה ולוט בזו לבי טוטא שלין לריך לשתוק ולא להחזיק לא תחכם לא תעשה לא תתן משמשין לשון בקשה ומשמשין לשון עתיד כגון לא יתן למוט לשון בקשה ויאמר יעקב לא תתן לי מלומה קול לשון עתיד: רק לא היה כאחאב שיבא לקיל לשון בקשה בקשיטה לותו לזכול לשתו: לתתך נוגע לשתך קטנה כגון אנגמך ושמע לבקיש.

אמר רב חסדא כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה שנאמר הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך אמר רבי אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך' אמר ר' אבהו שלשה אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגזל ועבודה זרה אונאה דכתי' ובידו אנך גזל דכתי' חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד' עבודה זרה דכתי' העם המכעיסים אותי על פני תמיד'

פירוש כל השערי' של תפלה נכעלו חוץ משערי לוכלת דבכי' לין בשער נכעל בפניו הכול על ידי שליח כפרעון על כל עבירות על ידי שליח: ובילו לא מפרש לשלים: פרנוד מפיק שניו שניק לנבא מרום. ליכו בשער לשמים בקונטרס לפיהן מן המקום אלא תמיד רואה לותם על שיפרע. ובילו לכך משמע שיש תמיד לכלו ומשמע בה. על פני לפני ואין מפיק ליכו לבין העניק.

אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תינרא בביתא ואמר רב חיננא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר ב בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר והיה אם זרע ישראל וגומר וכתיב ויהנו עליהם וכתיב וידל ישראל מאד מפני מדין, ואמר רבי חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם היטיב בעבורה והיינו דאמ' להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו'

פירוש לימתי נבולך שלום כשמלב מטי' יסביעך בכל מכלא כל שבותיכן ט שוטים. נקיש ואתי תינרא שתגר מקשקש וכו': ולכי שמעתי בכל מקשקש כדרך בלי ליקש שבשמעו קול הבית בשמקשקשין עליו. ויבל ישראל לעיל מיבא כתיב ויפלו עליה ויבשיתו את יבול הארץ. לוקיהו לבשייכו בבלו בשותיכם: מחוזא שיר שקיק לבא לר ניתבא בך שמה:

תנן התם התחו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא רבי אליעזר מטהר וחכמי' מטמאים וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב ר' אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמ' להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים ל לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחי' זה את זה בהלכ' אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר ועדיין מטין ועומדים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא

פרק רביעי

בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה אין
אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בתורה בהר סיני
אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאליהו אמ' ליה
מאי עביד קבה"ו בההיא שעתא אמר ליה קא חייך ואמר
נצחוני בני נצחוני בני אמרו אותו היום הביאו כל ט
טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש ונמנו עליו
וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אם להם רבי עקיבא אני
אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב
את כל העולם כולו מה עשה ר' עקיבא לבש שחורים
ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר
לו רבי אליעזר עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כ
כמדומה לי שחבריך בדילין ממך אף הוא קרע בגדיו
וחלץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע זלגו עיניו
דמעות לכה העולם שליש בזתים ושליש בחטים
ושליש בשערים ויא אף בצק שבידי אשה טפח תנא
אף גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו
רבי אליעזר נשרף ואף רג היה בא בספינה עמד עליו
נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל
ר' אליעזר בן הורקנוס עמד על רגליו רבש"ע גלוי וידוע
לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא ע
עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישרא"ל נח
הים מזעפו אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה
דרבן גמליאל הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה ש
שבקת ליה לרבי אליעזר למיפל על אפיה ההוא יומא
ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא
דאמרי עניא וקאי אבבא אפיקה ליה ריפתא אשכחתיה
דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלתי לאחי אדהכי
נפק שיפורא מבי ר"ג דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה
ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלין
חוץ משערי אונאה

פירוש

מתט מוליות תבור כעשוי מולין מנכסו ככנסן
כדרך כלי מכס ומלא כורף המוליות וכתן מול
כין מוליא למוליא ר' אליעזר מטהר שהיכו כלי מכס שלא נכין כעין
כלי נלנים וכלי לדמה שאין מקבלין טומאה ומכמים מטמאים
לאוהלי כתב מוליות שאר תבואים שלהם היו עשויין כעין קדרות
גדולות ופיו למעלה ונוקף ככנסן כשאר קדרות ומטלטלין אלא
שהיה מושיבו על האר או על הדף וחבני את פיו כני על מולין
לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את תומו. שבאי כתב לרבו לעשות
בענולה להכניס זכו לאוין: כל טהרות שטיהר ר' אליעזר
על ידי מעשה שהיכ כשלה הלכה זו בבית המדל שבפלה טומא'
לרבי תבור זה וחזרו ועשו על גביו טהרות וטיהר ר' אליעזר
והביאום ושרפום לפניו: לכם שמומים עבין נעד ואכל: אף קוף
קרע בגדיו שהתחיל מיב בקריעה ואלץ מנעליו שהתחיל לסוב
בגיגלת הסכלל במועד קטן: ובשמט מן הכתף. טעם בתקלקל
לך נדול תכה גדולה. ל"ג בשמיט היה ועל גיו בעשה. לימא שלום כך
מחלוקו שלא ינעל הדבים לקלוק על הדבים: לימא שלום כך
שתה. כין אלא לחסר שהוא סיהה שיהה החלם חסר וקטוע כיום
שלשה ולא יהיו בתוך החלם על פניו והיה אלא: ולא בקבע על

יום שלשה ואחד ולא כזהרה טוביום ל' וכפל על פניו: מניח לחני
לכל מניח דוד לבני המשפח' שבת בשיחים היתה והם מניח דוד
קון מעשרי תוכלה לפי שבעד הלב היו וקבוצה להוציא למעות:

תוספות

זה תבוכו של עכברי ים דנדסי' תכלת וכן
ביבוש למי תכן זה כתם ושמץ בעל התבול
שהיה עושה שמו כן: לא בשמים היה ולא לחמרי פקי דיבמות
דלכלבה בבא משום לישנא בת קול שאני הכא שבא לאלו' על פתם
דבני תורה לבתי' לחמרי בשים להטות אחר רבים לתורה אחר פתם לדבנה בא רובא
מי לא יהיה דהכי אחר רבים להטות אחר רובא משום דבא היו חכמי
טובא ועוד דכאן לא יבלה בת קול שלא משום כבודו של ר' אליעזר
לחמר אין השמים יוכיחו ולחמר פתם בני יהושע היה לחמר אין
משגיחין בבת קול ולא שמעי' ליה לבני יהושע אלא בת קול דהאי
מעשה דבני אליעזר להכא פתם היינו מדקאמר לא בשמי' היא
כבר כתבה לנו תורה מפיהי משמע דבשום מקום אין משגיחין:
קדושי הלמדן על ובכוהו כי הוא כבוי לאשה ולאיש לדבר שאלו
מבעליו ואלו מבואר בעיה ולא ל' בפשיטה ולא פשטה מהכא ו
ולקולא כמי בקטיבן לה ואין בריך לאלון מבעליו בדבני רבינו
הגדול על ועוד שבשמט ויבא לו על גבי קרקע משו' בפיית המטה
שבאו בלבו ואלו מבואר היכו חייב לבעות ויש בפרי' שבתו' בתם
וקריב בגדיו וכן נדמת ר"ש ל' ולא כמי דיה היה שלא היה מבוך'
פתם בלבד שהוא היכו בריך קריעה וכן מבאו שלא היו רוצים
לבא לאלו ללמוד תיכף בלאמריכן בשלאי ל' מיתית למה בתם
ללמוד תורה בלאו ועל עבריו לא בתם לא היה לאו מבאי
שהיו לומדין לותן בלבדים שלא ילמדו מפיהם בדבריהו ואלו לא ב
בדבריהו מו שלא ובאו ענתן לבא לאלו ללמוד תורה וזו לשיה ש
שמוכיח היה שלו היה מבואר בתם הרי למדו מבוך' שוכח ושיבין
לו ולמדו תוכחם לא שוכח ולא שוכין לו ולפי' לא בלו לבאו:
וכין שהוכחו שרבי אליעזר לא מבואר בלבד היה שלא מבוך
בלשון הרגילים היה מבאי' לשון מבאן לומר שהמבואר בתם לאו
ליבב בתוך לדבנו אמות שלו ולבב עמו ולדבר עמו ושיהא לאור
בגיגלת הסכלל שלא בלבי רבי הנדו' ל' שלא למדי לא משטו'
מהא לבעיין לבב ב' למשכן' ומיהו לעב שאין זו היה מובא לבי
שהוכוב ליבב בתוך לדבנו אמות שלו שבב עיקר לשון בדוי היכו
שלא לשון רוקח בלמדי' פ"ק דבדיים בלישא מתך לשא יתיבנו
בל אמות שלו ובוא שיין המבואר והמוחבם כמו שבאי לשבות מקומו
לבית הבבסת שלא יבב במקומו בלבד משום רוקח בעגין שבבינו
במסבת מבות פרק שבי מהלך מקיף לשמאל שלבי מבואר מובים
לו המקום יתן בלבך שתשמע לדבני ויקיבך: ותמהני
למה בדבוהו לר' אליעזר הבי לא היה חייב שלא בדוי בלבד שהכין
על בבור הרב בתו שמבינו בעקיבי בן מהללאל ול' שבין שלא
בבם לחזור ולחמר מבוך ולחמת שמי ובוחלי בית המדבש ומן השמי
יוכיחו מימי לתו לשתקדותא שהיה מחזיק בחלוק' יותר מדאי
ולפי' בדבוהו: ואפשר שהיו לומרי' מפי השמועה והוא לומר בך
היה בעיני לפי' לא בקלו מתבו כל דיות שבעשה ואלו בובה
למעשה בזמן הבית היה בעשה זקן ממרא. לפי' השמיבו עליו
ובדבוהו: עב'.

תנו

רבנן המאנה את הגר עובר בשלש' לאוין
והלוחצו עוב' בב' מאי שנא מאנה דכתיבי
שלשה לאוין ונ' לא תונה וכי יגור אתכם גר בארצכם
לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו ונר בכלל
עמיתי

עמיתו הוא לוחצו נמי ג' כתיב ולא תלחצנו יגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא אחד זה ואחד זה בנ': תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה הזהירה תורה בלו מקומות ואמרי לה בלו מקומות בגר מפני שסורו רע, מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם תנא משום רבי נתן מום שבך אל תאמר לחבירך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפ בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקיף בניתא,

פירוש המלכה את הגר לוחצת לבריות. הלוהנו לוחצנו לא תהיה לו כנושה לתן הוא שדוחקו לתבוע מהו. הגר מלי שבץ מהבי דכתיב ביה תלתא וגר לא תוכה לא תהו לוחצו ולא תהיו לים את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצנו כמו וכו'. מום שבך אל תאמר לחבירך דכיון דגרים הייתם נכלי הוא לכם להזכיר שם גרות: תלן לליה וכו' מי שים לו תלוי במשפחתו לא ימאס לעבדו או לבן כיתי תלה לי לגן זה שבל שם תלייה נבלי הוא לו.

תוספות ואמרי לה במו"ת משום דמשמע כי גרים הייתם וכיוצא בו:

ההוא עבדא סבא דאזל צבעיה לרישיה ולדקניה אתא לקמיה דרבא אמ"ליה זבנן אמר ליה יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל זבניה יומא חד אמר ליה אשקיין מיא אזל חווריה לרישיה ולדקניה אמר ליה חזי דאנא קשיש מאבוך קרי אנפשיה צדיק מצרה נחלץ,

פירוש נבעיה שהיה זקנו לבן ונבעו שחור וכלקה כבחור זבנן קבה לותי לעבד וכבעבי ליה לעבד עבדי אמור לאחר מכאן שלין לוקחין כוחו: ויקיו עבייה משכה היה טוב לו לפרכם עבייה ישראל ויתמשוכי: לקניה זקנו. נליק מנכה בחור נם לן זה נכה)

פרק איזהו נשך

לא תנגובו דכתב רחמנא למה לי לכדתניא לא תנגובו על מנת לשלם תשלומי כפל לא תנגובו ע"מ מנת למקט אמר ליה רב יימר לרב אשי לאו דכתב רחמנא במשקלות למה לי אמ"ליה לטומן משקלותי ובמלח האי גזל מעליא הוא לעבור עליו משעת עש ייה: תנו רבנן לא תעשו עול במשפט כמשמעו במדה וזו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחר בימות הגשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח ובמשורה שלא ירתיח והלא דברים ק"ו ומה משורה שהיא אחת משלשים ושלשה בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית הלוג אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרי' ברבית יציאת מצרים גבי ציצית יציאת מצרים במשקלות אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינו של בכור אני עתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בגוי ומלוה אותן לישראל ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומ'

תכלת הוא

פירוש לא תגבוהו דכתיב רחמנא למה לי לילף מהבי' ואוכלה שהבי מחסרו מחון לא תגבוה לעשרת הלבנות לא קמיבעיא ליה דאוזרה גבוה בפשוט הוא כלמהבי' בפשהלבי'. למקט לנעל: יעש לשלם כפל שרוב להחזותו וידע בו שלא יקבל: לאו למשקלות לא תעשו עול וגו': לטומן משקלותיו במלח או הפרם טומן במלח להכבידו וכשהוא לוקח במשקל נוקח כלו משעת עשייה משעת הטמכה ואפי' לא שקל בהן. לא ימדוד לא' בימות החמה ולא תלחל בימות הגשמי' בלותו החבל מפני שמתכבל לא בימות הגשמי' ומתפשט כל בוקר ובימות החמה מתוך יובשו הוא בגשל וכווין: משור' מדת הלח היא: ביתיה משקומה כלעז שמחלה את המלה כשמוניה את היין לחמר זמן במכות מסכה: ניאית מנים גבי רבית בפרשת בהר סיני: גבי משקלות בקדושי' תהיו: שהבחתי במצרי' הבי שבלו עשר' דווקי' על מנני' לחת ובתעברם מהן בעשר עיטורים עשר בכורות שהן בכורו' של לחיקן בלם מה תולה מעותיו בגוי מלוה מעותיו לישראל בהבי' ואומר של גוי הם קלא לילן בגבא הלומה לתכלת ובחמה לחמר בתיל תכלת ותכלת למיו יקרים שבבוא בלא חלזון שלמו מן היס לילף לחת ל לבשים שבה.

תוספות שתולה קלא לילן וכו' ואע"ג דשובר על מנות ניתית מ"מ לינטריך קרא לעבור עליו משעת תלייה.

רבינא איקלע לסורא דפרת אמר ליה רב חנינא מסורא דפרת לרבינא יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי שרצים למה לי אמ"ליה אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני עתיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאים בקרבי דגים טהורים ומוכרן לישראל אמר ליה אנא המעלה קא קשיא לי מאי שנא הכא המעלה דכתב רחמנא אמר ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל אמר הקב"ה אילמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מיטמאין בשרצים כשאר אומות די אמר ליה ומי נפיש אגרייהו טפי מרבית ומציצית וממשקלות אמ"ליה אף על גב דלא נפיש אגרייהו טפי מאיסי למיכלינהו,

פירוש סורח לפרת סורח היוסב על נהר פרת ואין שנים שהיו מהלכין בדרך וביד א' מהם קיתון של מים אם שותין שניהם מתים

ואם שותה אחד מהם מניע ליישוב, דרש בן פטורא
מוטב שישתו שניהם וימותו ולא יראה אחד מהם במיתת
חברו עד שבא רבי עקיבא ולמד והי אחי עמך חייך ק
קודמין לחיי חבירך,

פירוש יתוקן בגמ' שאין מספיקין לשניהם. ואם
יש שם מניע לישוב ויכול מים. עמך חייך
קודמין.

מרבה הונו בנשך ותרבית להונן דלי, יקבצנו
מאי להונן דלים אמר רב כגון שבור
מלא,

פירוש שטר מלוה מלך שהם היה ונוטל ממון מישראל
ומוכן כהם לליס גוים שהם לליס מן המצות.

תני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי עמי וגו'
עמי קודם עני ועשיר עני קוד' עניך ועני
עירך עניך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך
קודמין, אמ' מר עמי וגוי עמי קודם פשיט' אמר רב נחמן
אמר לי הונא לא נצרכה דאפילו לגוי ברבית ולישראל
בחנם, תניא אמר רבי יוסי בא וראה סמיות עיניהם של
מלוי ברבית אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו עד
לחייו והם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין
וחותמין פלוני זה כפר באלהי ישראל, תניא ר"ש בן
אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא
ברבית עליו הכתוב אומר כספו לא נתן בנשך ושחד
על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם, הא
למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא
חזינן דלא מוטפי ברבית וקא מתמוטטין, אמר רבי
אלעזר הללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואינם
עולים, למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק
ממנו אמר רב הונא צדיק ממנו בולע צדיק נמור אינו
בולע,

פירוש עמי וגוי כתיב בלשון עמי קודם: עניך ועני
עירך עניים שהם קרובים וממשפחתך עניך
קודמין לכתיב עמך הקרובים לך. עניי עירך קודמין לעניי עיר
אחרת להכך היו עמך טפי יוכל עמו לחיין ובעל להתקוטט עמו
כדי שהכהו וכשלו כח להולכו ולכי שמעתי בשלי ליכל לתוך לומכותיו
של חבירו ולתיבו מזוזותיו של חבירו. ובשם בעניי שיתיכו
מכאים ליישראל להקש ולגמול רעה ושוב לשמרי בכתובות על
שתים עשרה שהם מתגלגל ולשם עם נכו מכאן ואילך יוכל עמו
לחיין ומלי יוכל לתוך לומכותיו ליכא לה ליסרו ולטופי לתיבה
קמאי. ובתוספות כתיב בתשובת הגאונים בשם רב נדוק נתן
יוכל עמו לחיין בשלי לשרוק שלים תבואתו ותמה גדול מכיין לו
זה. עכ"ל. פלוני כפר שהלוה ישראל בריבית ומתמוטטין דוקא
שני שהם של לא ימוט לה שם כתן בשכך ימוט: הללו מתמוטטי
ועולין והללו אין ועולין והללו שאין מתמוטטין ואינם עולים
כלומר ושם ימוט אין מתמוטטין שלם שהכותן בשכך ימוט
לעולם: כדיק נתוך לימו בולע ולא על פי שמתמוטט שלא

פרק חמישי

תוספות לא מזיק' לשון עבדי כו' ושם תלמיד לשון
משום שלא עברות הכתובים בלותו פשוט
ומוכח על נכון' לשון לפרוך דמזיק' נדיקים נמוכין כמו מתמוטטין
לי כמי לרבי עקיבא פריך לשון בסוף מכות עושה שלא עושה
לשון שלא מכל שלא לא ימוט.

תניא ר"ש אומר מלוי ברבית יותר ממה שמרויחין
מפסידין ולא עוד אלא שמשימין משה רבינו
חכם ותורתו אמתו אומרים אילו הידה יודע משה רבינו
שהיה ריוח בדבר לא היה כותבו, כי אתא רב דימי אמ'
מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור
לפניו תל לא תהיה לו כנושה רבי אמי ור' אסי דאמרי
תרוייהו כאילו דנו בשני דינין שנאמר הרכבת אנוש
לראשנו באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב כל
מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום
ולפני עוד לא תתן מכשול וריש לקיש אמ' גורם קללה
לעצמו שנאמ' תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק
עתק אמרו ליה רבנן לרב אשי קא מקיים רבינא כל מה
דאמור רבנן שלח ליה בהדי פניא דמעלי שבתא ל
לישדר לי מר עשרה זוזי דאתרמי לי קטינא דאזעא
למזבן שלח ליה ניתי מר סהדי ונכתב כתב' שלח ליה
אפי' אנא נמי שלח ליה כ"ש מר דטריד בנרס' ומשתלי
וגורם קללה לעצמו תנו רבנן שלש' צועקין ואין נענין
ואילו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדי והקונ'
אדון לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו קונ' אדון לעצמו
מאי היא איכא דאמרי תולדה נכסיו בגוי איכא דאמרי
הכותב נכסיו לבניו בחייו איכא דאמרי דביש ליה בהא
מתא ולא אזיל למתא אחריתי,

פירוש מפסידין כלומר כשבקי מתמוטטין לעולם:
משם חכם ליסבא מעליא נקט ולא תהיה לו
כשוסה לא תראה בעיניו כשוסה בו שיראה ויבוש: לרשעו
לשון כוסה כלומר בגמ' כרבי אלו כאים כאם וכתים: עובר
משום לפני עור שעולה על דעתו של לוה לכשוב: קללה
כשתובעו וזה כופר הכל מקללין אותו ואומ' שקוץ דובר על נדיק
עתק: ומשתלי יסבא הלותי ואגרוס קללה לעצמי: נועצים
בכל של מטה. ואין כעבין שהרי הם גרמו לעצמן: קוכא חלון
לעצמו מפרש בקמן: תלה מעותיו בגוי אמר מעות שלי
משתתם בהן של פלוני גוי הם שלא להשביע עצמו ופעמים שקנוי
שומע ומעמיד עדים ותובעו בליליהם:

פרק האומנים

רבה בר בר חנה תברון לידה הנהו שקולאי
דחביתא דחמרא שקל לגבי מייהו אמ' ליה הב לן גלימייהו אמ' ליה דינא הכי
אמר ליה אין לכן תלך בדרך טובים ישוב לכלהו ג עבלי ב
גלימייהו

גלימייהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולא יומא וכפינן
ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו אמר ליה דינא
חכי אמר ליה אין ואורחות צדיקים תשמור ׳

פירוש שקולאי פוסקי מטעות: ותבעו ליה שלח
בחקים מדיון וכפיעה: בדרך טובי לפניה
משכורת פלין: ואורחות צדיקים תשמור שיפיק בקיץ הוץ ׳

פרק הפועלים

דרש רבי זירא ואמרי לה תני רב יוסף מאי
דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש
כל חיתו יער תשת חשך ויהי לילה זה העולם הזה
שדומה ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעי שבו
שדומין לחיה שביער תורת השמש יאספון ואל מ
מעונותם ירבצון תורה השמש לצדיקים ויאספון רשעי׳
לגיהנם ואל מעונותם ירבצון אין לך כל צדיק וצדיק
שאין לו מדור לפי כבודו ׳ יצא אדם לפעלו ויצאו
צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב במי שהשלים
עבודתו עדי ערב ׳

פירוש אלו רשעים שהן מתביישים לפני יכולת להלך
בחשכה ואין כפליהן מכסה: תזכה השחש
לניצולי קבר: ואל מציבותם יכבון כל הקדיקים: עלי ערב עד
יום תותם ׳

רבי אלעזר ברבי שמעון אשכח להההוא פרהנונא
דקא תפיס גנבי אמר ליה היכי יכלת להו לאו
כחיותא מתילי דכתיב בהו בו תרמוש כל חיתו יער
איכא דאמרי מחאי קרא קאמ׳ ליה יאלב במסתר כאריה
בסוכו דילמא שקלת צדיקי ושבקת רשיעי אמר ליה
ומאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר תא אנמרך היכי
תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חזית אינש דקא
שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנם שאול
עילויה אי צורבא מרבנן הוא וניים אקדומי קדים ל
ליגרסיה אי פועל הוא קדים קא עביד עברתיה אי
עבידתי בליליא רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה
אשתמע מילתא בי מלכא אמרו קריינא דאגרתא איהו
להוי פרונקא אתיוה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא
תפיס גנבי ואזיל ׳ שלח ליה רבי יהושע בן קרחה
חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של להינו להריגה
שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכר שלח ליה יבא בעל
הכרם ויכלה את קוציו ׳ יומא חד פגע ביה ההוא כובס
קרייה חומץ בן יין אמר מדמציף כולי האי שם רשיעא
הוא אמר להו תפסוה תפסוה לבתר דנח דעתיה אול
בתריה לפרוקי ולא מצי קרי עליה שופר פיו ולשונו
שומר מצרה נפשו זקפוה קם תותי זקיפ׳ וקא בכי אמרו
ליה רבי ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורשה

פירוש פרקמטיא ממוכה של מלך תפיס נגבי דידף
לחכיהם ותיפסן ׳ היכי יכלת להו להכין
תחבולותם: לאו כח ודעת מתילין וכי לא כחיות כחשבו שמתחבאו׳
כיוס כחשבתיהם דילמא הני דשקלת נדיקי כיכרו: הכחכח
למלכא הוא מטות המלך היא: כלכבע שני שהיה שעת פעולה
וכקל ככנסין בחבויות וסועדין: לקדומי לקדלים לגירסיה השכים
בעוד לילה ולכך הוא מכחכח: ואי טועל הוא שכיר יום: ואי
עניבדתיה בלילה לאומן שמלאכתו בלילה: דדודי דדיד תרגום
ויבקש את פתי וכדידו מותה חיטי כחשת וכרזל לעשות מחטין
ומומכותי בלילה לבי שמושכן בכלי מומכות החפוקה בנקבי דקים
זה דק מזה ואין קולו נשמע בלילה ואפילו לא נשמע קול מטיס
בביתו בלומי לילה אין לך לתפסו על כך דילמא דדודי דדיד ׳
נגבא הוא ולכך הוא יכן שכישל בלילה לאחוב עובדי דרכים שלא
לתעב בתים: קרייבא לאגרתא שמל הוא: פרונקא שליח:
מומץ בן יין כשם בן נדיק: יבא בעל הכרם הקב״ה כי כרם ס׳
בגלות בית ישראל ׳ ויכלה ויבול את קוציו של כרם: קוצי שליח
של הכרם: וקפוה תלוהו: קם רבי אלעזר תותי זקיפ׳ תחת
סיגן: על כעבד המלוכסה שהיה בקילה וכל הנקלקין בתלין:
ולאות שלכם מקום שים טעם בדבר כגון הכך דכייתי בחבותא:
דיקולי דתרבא שלים מלאים שומן לפי שבעל בשר היה מלך:
בשמעא לכסות לא יסריח ויכול תולעים: כל תרבא לא מסרים
שלא לא יש בשר עמו: שוליקי קומקי נוילומים וכן
מן הכשר: כי הלי מעשה לידיה מיקרו המלך לתפוס גנבים
ולעטים ׳

כי הוו מקלעי רבי ישמעאל ברבי יוסי ור׳ אלעזר
ברבי שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא
דתורי ביניהו ולא הוה נגעא בהו אמרה להו ההיא מ
מטרוניתא בניכם אינן שלכם אמרו לה שלהן גדול
משלנו כל שכן איכא דאמרי הכי אמרו לה כי כאיש
גבורתו איכא דאמרי הכי אמרו לה אהבה דוחק את
הבשר ולמה להו אהדורי לה והכתיב אל תען כסיל
באולתו שלא להוציא לעז על בניהם אמר רבי יוחנן
אבריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי כחמת בת תשע קבין
אמר רב פפא אבריה דר׳ יוחנן כחמת בת חמשת קבין

הפועלים

פרק שביעי

ואמרי לה בת שלש קבין דרב פפא גופיה כי דקורי דהרפנאי׳

פירוש לגבי הלדי פניס על פניס · נקרא דתודי נמל
נקב כיכייהו כין שכיסס מתחת כריסן מתוך
שכריסן גדול · מטלוטיתא שרית נויה: ליכס שלכס שליכס
יכולין להזקק לכשותיכס שלהן גדול משלנו כרסן על כשותיו
ואלו משלנו: כיכיהם נביהו לאכר תשתים: לא׳ שלהן גדול
תלוה של אחד מהכה משל חבירו: כס שתשותם מרוכה: ליכס
כזקקין להן וכבעלות לאחרים · להכה דוחקת את הכשר ומתוך
שתשותם מרוכה על תשותיהו כשר שכיהו כדמק · כי דקורי
דהרפנאי כלגים שעושין בהרפניא·

תוספות לכריה וכו׳ אלו לכרים כתתו שלא לקוניא
לגבו על גבי אלם שחם כך · לאר המחבר
אלמא שיש בהמה ובהמה נתן לב לכרי התוכף על ותורתם לאחת ומי יוכל לבא לאחריהם להאמין
לעלם כדאמר כי כוכת מסדר התלמוד להודיע שהיו טובעים את
בהמה על פי כן שהיה להם נסורת אכנים ותלוי בהם כאחרים
כמקום אחר כל הגדול מחבירו יבנו גדול מחבו: ועם היות
שהכהמות קנת נזק וקפלנה כאחרים הוה עייל בקרקע לחורי כי כן
מכחנם בתלמוד פעמים רבות עם כל זה כוונת מלאכת זה בכלל
קיל מה שכתבתי·

אמר רבי יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלם
האי מאן דבעי מיחזי שופרידה דרבי יוחנן
נייתי כסא דכספא מבי סילקי ונימליה פרציפי דרומנא
סומק וניהדר ליה כליא דורדא סומקא לפומיה
וזוטביה בין שמשא לטולא ההוא זהרורי מעין שופריה
דרבי יוחנן איני והאמר מר שופרידה דרב כהנא מעין
שופריה דרבי אבהו שופריה דרבי אבהו מעין שופריה
דיעקב אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם
הראשון ואלו רבי יוחנן לא קחשיב ליה שאני ר׳ יוחנן
דהדרת פנים לא הויא ליה רבי יוחנן הוה אזיל יתיב
אשערי טבילה אמר כי סלקן בנות ישראל מטבילת
מצוה לפנעו בי כי היכי דליהוו להו בני שפירי כוותי
גמירי אוריתא כותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מ
מעינא בישא אמר להו אנא מזרע דיוסף קאתינא דלא
שלט ביה עינא בישא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת
עלי עין ואמר אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין׳
רבי יוסי בר׳ חנינא אמר מהכא וידגו לרוב בקרב הארץ
מה דגים שבים מים מכסים אותם ואין העין שולטת
בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם יוצא חד
הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא הזייה ריש לקיש ושוור
לירדנא אבתריה אמר חילך לאוריתא אמ׳ ליה שופרך
לנשי אמ׳ ליה אי הדרת בך אהיבנא לך אחותי דשפירא
טינאי קניל עליה בעי למיהדר לאחויי מאני ולא מצי
הדר אקרייה ואתנייה ושוויה גברא רבה יומא חד הוו
קאזלי בי מדרשא הטיף והסכין והפיגין והרומח ומגל
יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה משעת גמר מ
מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן ר׳ יוחנן אמר משיצרפן

בכבשן ריש לקיש אמר משיצחצחן במים אמר ליה
לסטאה בלסטי ותיה ידע אם׳ ליה ומאי אהנית לי התם
רבי קרו לי הכא רבי קרו לי אמר ליה אהנאי לך ד
דאקריבנך תחת כנפי השכינ׳ חלש דעתיה דרבי יוחנן
חלש ריש לקיש אתאי אחתיה קא בכיא אמרה ליה
עשה בשביל בני אם׳ לה עזבה יתומיך ואני אחיה עשה
בשביל אלמנותיך אמר לה ואלמנותיך עלי תבטחנה
נח נפשיה דר״ש בן לקיש והוה קא מצטער רבי יוחנן
בתריה טובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליתבי לרעתי׳ ניזיל
רבי אלעזר בן פדת דמחדדין שמעתתי׳ אזל יתיב קמיה
כל מילתא דהוה אמר ר׳ יוחנן אמר ליה תניא דמסייעא
לך אמר את כבר לקישא בר לקישא כי הוה אמינא
מילתא מקשי לי עשרין וארבעה קושיית׳ ופריקנא ליה
עשרים וארבעה פרוקי וממילא רוחא שמעתא ואת
אמרת תניא דמסייע לך אטו לא ידענא דשפיר קאמינ׳
הוה קאזיל וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא את בר
לקיש היכא את בר לקישא והוה קא צווח עד דשף ד
דעתיה בעו רבנן רחמי על ה ונח נפשיה׳

פירוש לישתייריי כותיתי: שופריה זיקדוני ת׳ לאו
וקיקון עור פניו: מכי סילקי כשיונף מכית
הלמון שהוא נקוב ממלאה לסך קלח שהו: סילקי כעלות מן
קלח: פרציפי גרעיני: וכהדר ליה כליא יסוכנניה שפה לפיו
סביב של ורד לחלום: זיקדוני׳ לכשקי מיניה על פני הקרן:
מעין ולא הכל: הלדת פני זקן · עולי עין שלי למעלה מן הענין
וקוף מלמטה שהיו יכולה לשלוט בהן. מוייה היה לקיש
שהיה לסטים: שור קפץ: לא׳ רבי יוחנן מילך לאוריתא כמה
כחך יפה לבטל שור תורה · שופרך יופייך · לבני לאוי לפנים:
ולא מני לקפוץ כבר לשוכה למשקל של תורה תשא כתו׳ ויסיף
והסכין משכה היה נסדר טהלות: ספיגין לשפ״ך · ומגל יד מגל
קציר פלגלג כלגינו: ליסטא׳ כליסטיותיה ידע לפי שהיה לסטים
לתה כקי כאותן כלי לוחכות ליסטיות: ר׳ קרו לי רבן של ליסטים
ולשם להם קייתי · לתתי לחתיה דרבי יוחנן לשתו לריס לקיש ·
וקא כניה קמיה דרבי יוחנן להתפלל על בעלה: עזבה יתומיך
ואני אחיה ואלמנותיך עלי יבטחו פסוק הוא בירמיה:
מתעצר מתקלט על שהיתה שלא היה מוכח תלמיד ויודע כתורתו · דשף
לעיתים כעקרה ממנו לעתו וכשטה ·

תוספות לאר ר׳ יוחנן לאר חכנן הרבה היה של כלומר
לישתייריי מעשפתים ולפי שהזכיר שרבי יוחנן היה מסוכה מעשה
רבי שלם בדבר לאר שהזכיר גם שהיה מסוכה כיופי ויפה לעצרי
טבילה וקא לאחרי כיצרני פשחים היו יולן לפניהם בלתם כעיניו
לשלקא מטבילת מצוה לאחר ליה רוח זכיכים היינו כשפניהם כה
לאר ר׳ יוחנן שהיה יושב שם כקבע לין זו פניהם לאר שהם כשפניהם
כשיולה כעיניה עכשיו מן הכהה · לי הדרת בך כו׳ אבתן חלת
דלל שתחלה ידע הדבה שלא שפרק של תורה וכשעשה עם הלמן
שפרק בלסטיות תלקאתר לי הדרת בך תשמיע להיות כשתחלק
ולא תפרוק שוב של תורה מעליך וקאתר כתי מה שהניח לי התם
קרו לי רבי כלומר מיניקרא כתי הוו קרו לי רבי שלא שכחתי ואת
שפי׳ בקול רבי היינו רבן של לסטים לין כך׳ לעגי דשכחתן מאי

טעמא קרו לך רבי רבן של טבריה וקריבו לחמרי כפר כל כתבי
לחמר ליה לך לרבי יוחנן כשילוך כך מקובלני מחכותי ולחמרי לא
מלכותך כל עיר שתין נמי תיכוכות של בית רבן ט' משמע שקולס
שלימדו רבי יוחנן למד מלחמרי לי הלכתך לקמן יוכח לכשכ'
לקמן לחתיך ולקח בכיס קמיס ולא מס לנמ' ילמדו נשכיל
זו מור זה כלמיים לקמן.

ואפילו הכי לא סמך רבי אלעזר בר' שמעון אדעתיה קביל עליה ייסורי באורתא
הוו מייכי ליה שיתין נמטי לצפרא נגדי מתותיה שיתין
משיכלי דמא וכי אתא למחר עבדא ליה דביתהו שתין
מיני לפרא ואכיל להו וברי ולא הוה שבקה ליה ד
דביתהו למיפק לבי מדרשא כי היכי דלא לדחקוה
רבנן באורתא אמר להו אתי ורעי באו בצפרא אמ' להו
זילו מפני ביטול תורה יומא חד שמעה דביתהו אמרה
ליה את קא מייתית להו עילווך כלירת ממון של בירת
אבא אימרדה אזלא לבי נשא סליקו ואתו הנך שתין
ספונאי עיילו ליה שיתין עבדי כי נקיטי שיתין ארנקי
ועבדו ליה שיתין מיני לפרא ואכיל להו יומא חד אמר
לה לברתה זילי בקי באבוך מאי קעביד האיבנא אתיא
אמר לה זיל אמרי לאמך שלנו נדול משלהם קרי
אנפשיה היתה כאניו' סוחר סמרחק תביא לחמה אכל
ושתי וברי נפק לבית מדרשא אייתו לקמיה שיתין מיני
דמא טהרינהו הוו קא מרנני רבנן ואמרי ס"ד לירת בהו
חד ספק אמר להו אם כמותי הוא יהיו כלם זכרים ואם
לאו תהא נקבה אחת ביניהן היו כלם זכרים ואסיקו להו
רבי אלעזר על שמיה: תניא אמר רבי כמה פריה
ורביה ביטלה רשעה זו מישראל כי הוה קא ניהא
נפשיה אמר לה לרביתהו ידענא בדרבנן דרתיחי עלי
ולא מיעסקי בי שפיר אוגנין בעילתא ולא תדחלין
מינאי אמר רבי שמואל בר נחמני אשתעיא לי אימיה
דרבי יוחנן דאישתעיא לה דביתהו דרבי אלעזר ברש"י
לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין
אוגנית בעילתא כי הוה סליקנ' מעיננא ליה במיזיה
כי הוה משתמטא בינית מיניה הוה אתי דמא יומא חד
חואי ריחשא דקא נפיק מאונידה חלש דעתאי איתחזי
לי בחלמא אמר לי לא מידי הוא יומא חד שמעי ב
בזילותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדאבעי לי כי הוו
אתו בי תרי לדינא הוו קיימי אבבא אמ' מר מלתיה ומר
מלתיה נפק קלא מעילויתיה ואמ' איש פלוני אתה חייב
איש פלוני אתה זכאי יומא חד הוה קא מינציא דביתהו
בהדי שיבבתא אמרה לה כבעלך שלא ניהן
לקבורה אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא
איכא דאמרי ש"ש בן יהואי איתחזי להו בהלמ' אמר להו
פריראי אודות יש לי ביניכם ואי אתם רוצי להביא אצלי
אזול רבנן לאיעסוקי ביה לא שבקו בני עכבוריא דכל
שני דהוה ניים רבי אלעזר בר' שמעון בעילויתיה לא

סליק חיה רעה למתייהו יומא חד מעלי יומא דכפורי
הוה הוו טרידי שדרוה רבנן לבני בירי ואסקוה לערסיה
ואמטיוה למערתא דאבוה אשכחוה לעכנ' דהדירא לה
למערתא אמרו לה עכנא עכנא פתחי פיך ויכנס בן
אצל אביו פתח להו'

פירוש

ואפילו הכי לאמר רבי אלעזר בר' שמעון לעיל
מפקות מלכם כך. לא סמך דעתיה מהכי
מלכתא רחמים ומקילה ייסורין סמך מעט נאחד מן הנליקים.
מלכותא הוו מייכין ליה שיתין כמטי כעניבא היו מקפלין תחתיו
ששים לבנים שקורין פלנסטר: משכלי דמין עריבות קטנות
שמשתמשין בהם מים ושופכין וכלשון לעז קוקלין. וכנלי
מתיתיה שיתין משיכלי דמא וכיבא ומוסכים מניחו מתחתיו ששים
עכסות מלאות סם וכאב סם לקוי משלמין שוזו מאתו משמין שכא
עליו. מיכי לפלא מיכי מאכל שעושים מתאכים. לאכל להו
למאכוים. כיעול תורה שהיה שוחק בנרסתו תמיד כניתו. לת
מייתית להו עלך לאתה מכיון עליך. כלית מאון כמאכל וכקטות
כנדים: ספוכאי יורדי ים כאניות. לאכזה לו לאדם לכרתה:
עיילו ליה שיתין עבדי לפי שעאל עליהם כשטול של יס והתעללו
לו להכעיל כוסתו של רבי אלעזר וכונלו כוסתו וכשעלו מן ים
שלאו לו לוכון. וכת סמו כתכו כוח כמדי. נקי כאתך כדקי
כאתך מהי שעשה נקי לשון נקיות וילישה. לאכל לאלעזר
לבתו זילי לאחי. שלכו עשר נדול משלהם. היתה כאניות סוחר
ע' שהיכה כאם. וכבי כתחזק. כפק לבי מדעתי לאותו היום שלא
עכבתו לאשתו. שיתין מיכי לאאל שהלאו לו הכשים לבלות אם הם
כלה הוא אם הם טוהר לקיים לן ס' לאים הן טאתין כאשה ושאל
מהלה לאים טהורים. טהיכיהו להזקק לבעליהן בלא טבילה.
יהיו כלן זכרים יתעברו כלן הלילה זכרים: השעה זו מלטת
הבשעה שמיכתה תופס נבוי ובלא כח לבי המדרש תמיד ולהבלות
לו הכשים את דמן. ל"ל על אם לאשתו שעכבתו מלבא לבית המדרש
שכים דנות. דיתיהי עלי על שבלקתו נבשים על ידי וקוו לשה
קרוטים. לפנינן בעילתי השכיבי בעלייתי. כמוייה בשעה.
ביכיתא שער. ביקשה שלשת. חלם דעתאי לאתני שתא מעתה
יסביה ויבקיע. כולי האי מסכולא לכבית שאיהו סי ולא בקבל הן
זה כבולו. פריראי נזל לאמר. יש לי ביניכם לאניו היה. עכבוריא
שם מקום שממין לעיזו. לבבי ביני שם כפר לאחד שהיו קטוריס
עכבא כתם: דקדקה ליה למערכה הקיפה את המערה כעין נלנל
וו נכה לאבל פיה: פתחי פיך הדחיבי ונכנך מעל פיך ליתן מקום
לנכנס.

שלח דבי לדבר באשתו שלאחה לידה כלי
שנשתמ' בוקדש ישתמש בו חול תמן
אמרין באתר דמרי ביתא תלא זיניה כולבא רעיא
קולתיה תלא שלח לה נהי דבתורה נדול ממני אבל
במעשים טובים מי נדול ממני שלאחה ליה בתור' מיהא
נדול מסך לא ידענא אבל במעשי' ידענא דהוה קביל
עליה ייסורי בתורה מאי היא דכי הוו יתבי רבן שמעון
בן נמליאל ורבי יהושע בן קרח' אספסלי יתבי קמייהו
רבי אלעזר בן רבי שמעון ורבי אלעזר מקשו ומפרקו
אמרי מיסיהן אנו שותין והן יושבין על נבי קרקע עבדו
להו ספסלי אסקונהו אמר להן רבן שמעון בן נמליאל

פרידה אחת יש לי ביניכם ואתם מבקשים לאבדה
הימני אחתוה לר׳ אמר להן רבי יהושע בן קרחה מי
שיש לו אב יהיה ומי שאין לו אב ימות אחתוה גמי לר׳
אלעזר בר׳ שמעון חלש דעתיה אמר קא חשביתו ליה
כוותי עד דהוא יומא כי הוה אמר רבי סלתא הוה מסייע
ליה רבי אלעזר בר׳ שמעון מכאן ואילך כי הוה אמ׳ רבי
יש לי להשיב אמר ליה רבי שמעון בן אלעזר כך וכך יש
לך להשיב זו היא תשובתך השתא היקפתנו תשובות
חבילות שאין בהם ממש חלש דעתיה דרבי אתא אמר
ליה לאבוה אמר ליה בני אל ירע לך שהוא ארי בן ארי
ואתה ארי בן שועל והיינו דאמר רבי ג׳ענותנין ואלו הם
אבא ובני בתירה ויונתן בן שאול ר׳שב׳נ הא דאמרינן
בני בתירא דאמר מר השיבוהו בראש ומינוהו לנשיא
על יהם יונתן בן שאול דקאמר ליה לדוד ואתה תמלוך
על ישראל ואני אהיה לך למשנה ממאי דילמא יונתן
בן שאול דהוא דגריר עלמא בתר דוד בני בתירה נמי
דחזו להלל דעדיף מנייהו אלא ר׳שב׳נ וראי הוה ענותן
אמר רבי חביבין יסורין קביל עליה תלי׳סר שני שירת
בצמירתא ושבע בצפרדעא ואמרי לה שבע בצמירתא
ושית בצפרדעא אהוריריה דבי רבי הוה עתיר משבור
מלכא כד הוה רמי כיסתא לחיותא הוה אויל קלא
בתלתא מילי הוה מכוין דרמי בההיא שעתא דעייל ר׳
לבית הכסא ואפ״ה מעבר ליה קליה לקליחו ושמעו
ליה נחותי יומא ואפ״ה יסורי דרבי אלעזר בר׳ שמעון מאהבה באו
עדיפי מדרבי דאלו רבי אלעזר בר׳ שמעון מאהבה באו
ומאהבה הלכו דרבי ע״י מעשה באו וע״י מעשה הלכו
על ידי מעשה באו מאי היא דחהו ענלא דהוו קא ממטו
ליה לשחיטה אזל תליא לרישי׳ בכנפיה דרבי וקא בכי
אמר ליה זיל לכך נוצרת אמרי הואיל ולא קא מרחם
ליתו עליה יסורין ע״י מעשה הלכו יומא חד הוה
קא כנשא אמתיה דרבי ביתא הוה שריא בני כרכושתא
וקא כנשא להו אמר לה שבקינהו כתיב ורחמיו על כל
מעשיו אמרי הואיל ומרחם רחימן נרחם עליה כולהו
שני יסורי דרבי אלעזר לא שכיב אניש בלא זמניה
כולהו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא
דאמר רבה בר רב שילא קשה יומא דמטרא כיומא
דדינא ואמ׳ אמימר אי לאו צריך לעלמ׳ בעו רבנן רחמי
עליה ומבטלינן ליה אפ״ה כי הוו עקרי פוגלא ממשרא
הוה קיימא בירא מליא מיא׳

פירוש לפני כשמתו מתכבד לו: תתן לחכי בחין
ישראל לומכים המשל מזה כנגל זה: בחתרה
למדיה תלת זייניה טולפה רעיה קולתיה תלת יתד מריה הגטוד
רגיל לחתות בו כלי זיינו הכבד הרועה תרמילו תלה בו לשון כלינו.
בתורה מיקת לדכריך הוא נדול ממך בתורה אבא לפ יעבוד תלת
סדיך עבה כך לכל במעשים טובים לכי יולא שהוא נדול ממך
לסך קניל עליה ויסורין: כשמת אביו של רבי ובני יהושע בן

קורחה וכבן טובה בהלייהו תלת שנשתהם נדולי הלור: לחכי
בבבן לבי מלכא לייתי לסמכלי: פרידה לחת בן לחל. לחכל
היחכי שחת תשלוטו בו עין רע: שאין לו אב לבן כשנים ולם בי
בבן שחשון הא לחכתן לקחתי לחת לרי בן שושב בבי בתירא
בחסכת בבחי שהיו כשיהי ובשחל שבאו להלל שהיה נדול בתירה
ועלה לכלן מבכל עזבו בשיעותן ותיבוהו בם ח עליהם. למזו
לכלל לעליף מיבייהו והלבות שהיו בשאלין מסם בנית המלרש
בעלמו מסם ובשין בלבב. תביבין ייסורין שרחה שהושלו ישורין
של רבי אלעזר שלח שלטה בו למה. בשמיתתו לבן שבחקוס
קטנים: בפלינה חולי שבתוך הפה ושמו מיסמס: לקורייהיה
שומר סוסים. כיסתא מסטוח עבר קליב לרבי לקלייהו לחיותא.
תליא לרישיה בכנפי לרבי שהיתה רגילה תחת כנפי כשותו. לחכי
בריקיעא. בבשה בית מבבלת הבית: שליין בני בי כוסתא היו
מוטלין שם בני חולדה: ול׳ל לשה לחת מיטרא בשבילו שבי.
שו עקבי פוגלא בבן: ממשרא מן העבונה: הוה קיימא בירא
מלאה מיא בתוח העומלת מלאה מים:

תוספות הוא עתיד תפטור מלכות בי׳מוכל בחמותיו
של יבמה ולא בפני ובשו של לחיותך:

איקלע רבי לאתריה דרבי אלעזר בר׳ שמעון
אמר להו יש לו בן וכל זונה שנשכרת בב׳ שוכרתו בארבע
לו יש לו בן וכל זונה שנשכרת בב׳ שוכרתו בארבע
אתייה אסמכיה ואשלמיה לרבי שמעון בן איסי בן ל
לקוני׳ אחוה דאימיה כל יומא הוה אמר לקרייתי אנא
אויל אמר ליה הכים עבדו יתך הולתא דרחבא פרסו
עלך ורבי קרו לך ואת אמרת לקרייתי אנא אזיל אכר
ליה מומי עזובה דא כי גדל אתא יתיב במתיבת׳ דרבי
שמעיה לקליה אמר הא קלא דמי לקליה דרבי אלעזר
ברבי שמעון אמרו ליה בריה הוא קרי עליה פרי צדיק
עץ חיים ולוקח נפשות חכם: פרי צדיק עץ חיים זה
רבי יוסי בר׳ אלעזר בר׳ שמעון ולוקח נפשות חכם זה
רבי שמעון בן איסי בן לקוניא כי נח נפשיה אמטיוה
למערתא דאבוה הוה הרירא לה עכנא למערתא אל
עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אבין לא פתחה
להן כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה בת קול
ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה בצער מערה
וזה לא היה בצער מערה׳

פירוש שיכרתו בלילבע מחמת חפיפו: מחכיה בבני
שהיו קורין לותו רבי כלי שיתקנו ויפיס לבו
על תלמוד תורה: ולחכלתיה מסרו לל׳ל לחלמוד תורה: כל יומא
הוה לחמר לותו הבן לקרייתי לבא לזול לעירי לבי חמן לילך:
מותי עזובה לל בשביעה הכתוב זאת ולא לחבל עוד לילך:
ולוקח בפשות חכם החלמיד תורה קונהו לבן: בשבר מערה
שבתחלו שם ל׳שב׳ו ול׳לעזר בבו שלש עשרה שנה במכבת שבת.

איקלע רבי לאתריה דרבי טרפון אמר להו
יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח
את בניו אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו וכל זונה

שנשכרת בב' שוכרתו בארבע אתיוה לקמיה אמר ליה
אי הדרת לך יהיבנא לך ברתאי הדר ביה איכא דאמרי
נסבה וגרשה איכא דאמרי לא נסבה כלל כדי שלא
יאמרו בשביל זו חזר זה ולמה ליה כולי האי דאמר רב
יהודה אמר רב ואמרי לה אמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר
רבי יונתן כל המלמ' את בן חברו תורה זוכה ויושב ב
בישיבה של מעלה שנאמרן אם תשוב ואשיבך לפני
תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפי' הקבה
נוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר
מזולל כפי תהיה׳

פירוש שמקפח את בניו שהיה רגיל לומר לקפח את
בני כשכשבע: ול' למה לים כולי קאי לאחוז על
בני לחריים לשקול אם יש לו בן: יקר מזולל תה מעם קלון:
אם תשיב ישראל לתוכה כתוכחתי ותסיר אלי ולפני תגעגוה אל
תחר לי שתגעגוה ותתקייס לפניו אם לוכל לפשיכשב.

אמר רבי פרנך אמ' רבי יוחנן כל שהוא תה
ובנו תה ובן בנו תה שוב אין תורה
פוסקת מזרעו לעולם שנאמר ואני זאת בריתי אותם
אמר ונו' לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמ'
ח'מעתה ועד עולם׳ מאי אמר ה' אם הקדוש ברוך הוא
אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם אמר רבי
ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה׳

רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריוה לא
ימושו מפיך׳ יתיב מ' תעניתא אחריני
ואקריוה לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך׳
אמר מכאן ואילך לא צריכנא תורה מחזרת על א
אכסני שלה׳

פירוש מפיך ומפי ונו' אמר ר' שלש אמר כן לאי עלב
מעת שלא ימוש על שלם: מ' תעניות שלא
תפסוק תורה מזרעו׳

רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב ק'
תעניתא דלישכח תלמודא בבלאה מיניה
כי היכי דלא נטרדיה יתיב ק' תעניתא אחרניתא דלא
לישכוב רבי לעזר בשניה ונופלין עילויה מילי דשבור׳
ויתיב ק' אחריני דלא נשלוט ביה נורא דניהנם כל
תלתין יומין הוה בדיק נפשיה שנר תנורא סליק ויתיב
מגויה ולא הוה שלט ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן
עינא ואיתרכו שקיה וקרו ליה קטין חריך שקי׳

פירוש תלמודא דבבלאי נמי שלמו. דלא נטרדיה
כשנעלם לאחן ישראל ללמוד מפי רבי יוחנן:
ואחוזים שבארץ ישראל לא היו שנים מחלוקת וכוחין זה לזה כשהן
כבבליין כשכרדין ומייסבין את הטענות בלא קושיות ופירוקין
קל כל חריך שקי לחיכם ענף קוק:

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד מי האיש החכם
ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ דבר
זה אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פ
פירשוהו עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שנאמר
ויאמ' ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם אמר עם
רב יהודה אמר רב שלא בירכו בתורה תחלה׳ אמר
רב נחמן מ"ד בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים מעלי יד
תודע׳ בלב נבון תנוח חכמה זה תה בן תה ובקרב
כסילים תודע׳ זה תה בן עם הארץ׳ אמר עולא היינו
דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קריא׳ אמר
ליה רבי ירמיה לרבי זירא מאי דכתיב קטן וגדול שם מיכ ג
הוא ועבד חפשי מאדוניו׳ אטו לא ידעינן דקטן וגדול
שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם
הזה נעשה גדול לעולם הבא וכל המשים עצמו כעבד
על דברי תורה בעולם הזה נעשה חפשי לעולם הבא׳

פירוש לבר זה על מה לבלה הארץ. למדוהו חכמים
מי הוא החכם: למדוהו הכתובים לשר לבר
פי' ה"ש: שלא בירכו בתורה תחלה כשהיו עוסקין בתורה לא היו
מבקרין לפניה וקרא יתירה לשבר בתיה לפניהם קל דרים ברכת
לשבר כתן לבו תורת למת שהיה לפניהם של לבני תורה וכיון שלא
מבקרין נגלה דעתייהו שהיה מתנה משונה לפה. תולע תולעים
לבל ומתפלל בכתורה. בן עם הארץ הייבו בקרב כסילים מתפחת
כסילים: לפתיחת בלגינא שלא לאחר בלגינא. קיש קיש קריא
מתקשקש ומשמיע קולו ואם היה שלא בלגינא לא היה משמיע קול.
ופירשו בתוספות בשם ריב"ם לפי שאין דרך זוז להכיס בלגין קול
מתקשקש ושוב היה מכיס בארבעי כדרך לזיז שם לא היה מקשקש.

רישׁ לקיש הוה מציין מערתא דרבנן כי מטא
למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש
דעתיה אמר רבשע לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת
קול ואמרה לן תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא
ריבצתה כי הוו מינצו רבי חנינא ורבי חייא אמר ליה ר'
חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצית חו' אי משתכחה
תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי׳ אמר ליה רבי
חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה
דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזילנא ושדינא
כיתנא וגדילנא נישבי וצייד טבי ואכילנא בשריהו
ליתמי ועבדנא מגילת וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא
למתא ומקרינא ה' ינוקי בה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי
שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו
אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח
מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר
ליה רבי ישמעאל בר' יוסי אפילו ממר אמ' ליה אין אפי'
מאבא אמר ליה חו' לא תהא כזאת בישראל אמר רבי
זירא אמש נראה לי רבי יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל
מי אתה תוקע אמר לי אצל רבי יוחנן ורבי יוחנן אצל
מי אצל רבי יאי ורבי יאי אצל מי אצל רבי חניי ורבי

חנינא אצל מי אצל רבי חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל רבי חייא לא אמר לי באתר דזיקוקין דנור ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אישתעי לי רב חביבא בר סורמקי חזי לי ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הוו שפירן עיניה ולאורתא דמיין כד מיקליין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמרי ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיעא אמר לי בכולהו מצית בהו לאיסתכולי לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימניה בכולהו אולי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דרבי חייא דמנפשיה סליק ונחי לא מצאי לאוקמי אנפשאי אסתכלי ביה אתו תרי בוטשי דנורא ומחייה להאי גברא וסמונהי לעיניה למחר אזלי אשתטחי אמערתיה אמינא מתניתא דמר מתנינא ואתסאי ליהו הוה שכיח במתיבתא דר' יומא חד יומא ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא אמר ליה מאי טעם נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשי ידיה ומצלי ומנגינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמינהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא ומניה אמר ליה ויש דוגמתן בעולם הזה אם ליה איכא רבי חייא ובניו גזר רבי תעניתא אחתינהו לרבי חייא ובניו אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מטרא כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיעא מאן גלי רזיה בעלמא ליהו אתיוה לאליהו מחיוה שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדוב דנור על ביניהו ושרדינהו׳

פירוש

מניין מעברתא לדכבן שלא יכשלו כתבי לעבור עליהן ולהלחיל שלא תלכע תקלה על ידי נדיקים: ליעלמא מיכיה לך יוכל למטוח מקום׳: ריבנת לאחבי׳ לשון המדבר שלמו ומשקם · ור׳ מכיכה בכבי תמא: שדיכה מסלוך · ונדילבה ניסבי וקולע לבי ממכו רשתות ומכמורות: ונדילבה טבוי ולבי נד נביים · ולבילבה מנלתה ומתקן לבי נשוותיהם קלפים · ולבילבה למת למקום שלין מלמדי תינוקות · לה׳ יבוקי לכל מד שפכו ומתביכה על פה שיתא סלבי מסבה לשיתא יבוקי · לקרו לתלמדי למדו זה לת זה מקרלו: ולתכו לתלמדי לימדו זה לת זה סלכו: לא תהא כוחת כישראל לא תלמד ולת כישראל: למם כרלם לי בחלום: תקוע ויושב כישיבה של מעלה: ובני יוחנן לגל כ׳ מייל לא לתמיתי לבי וכי לין בי יוחנן לחוי ליסב לגל בבי מייל · וכשורין תרגם לתמיי · למנפרלא קוו שפירן שיהיה בנקר לשיתי לת עיכוי יפות ולעגב לשיתי דומות כחלו בשבכו בחור: לתמי ליה לתמיתי לו: לתמי לתמיתי לגליהו: נוהרקא קתלירא: טוטפות כינוכים כיכטלייהם בלעז: מתביתא דמר קתביתא תשפשתא של לחוכי שם לבד לשמש סלקים לבי שוכה תתיל לבבי מייל סלקה לתוספתא כלתמי כעלמ׳ בבי לא שכלה ר׳ מייל מבל ליה ולתמי כל מתביתא דלא מיתביא בי בבי מייל ור׳ לושעיה לא תושעיה מיכה בבי מבלשה: תקפי ברחמי מבין בתפלה: ומייתי למשיח כלא זמיכה לבך לין כייתן לי בשות לבעמילן יבד · ים

לומתן שתהא בשמעת תפלתן: פולמי מעברת מלקות·

תוספות

ואיתמר: והא לחזי לה לעיבוק לחו מחכבן לבי שעליין היה כיכר אלו לאת זמן למר ליה בך · לוקמיכהו לבבי התיבה שלשתם כלדיכ בחבדם לתעבית בנור יוכדין לבבי התיבה שלשה כלבתיב וילי משה ובימר ולחרן ומור וכו׳ לחתיבהו לבבי חייל ובכיו לבבי התיבה ולא על גב דתניל בחבלה לין מוכידין לבבי התיבה לא מלכטי מיפה ולא מלכטי בית שלן שקורין לאלפים עייכין ולעייכין מלפין ור׳ חייל לא היה יכול לומר וחכטי כלחתי׳ התם הא היכא לחפשר בחלר הכא לא הוה לחפשר בחלר: כי מטא לחתיה החתים רגש על מלקלף על גב דליכא כתי מתים החתים מקתי מעיב הרוח לומר לת משום לתחיית החתים לא היה אלא עד טל ועוד לחעיב הרוח ומוליך הגשם בשבא זיק ולתא מטרא משום שזהו עיקר התפלה הרוח והגשם בבכרה זו אלא תחיית החתים עיקר היא בתיתתה·

שמואל

ירחינאה אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה אמר ליה אימלי לך סמא אלא לא יכילנא אשתר לך משטר אמר ליה לא יכילנא הוה מותיב ליה בגובתא דסמני תותי בי סרייה ואיתסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא׳ אמר ליה לא לצטער מר לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתיב ביה שמו׳ ירחינא׳ חכים יתקרי ורבי לא יתקרי ואמו דרבי על ידו תהא רבי ורבי נתן סוף משנה רב אשי ורבינא סוף הוראת וסימניך עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם׳

פירוש

שמואל יכמיכהו הוא שמואל בר לחק מכיכו שלו בר ועל שקיק בקי בכול השיטה כלחתי׳ בשבכת לה לתר שמואל יכילנא לתקופי כולה גלוחתא קבי ליה יכמיכהו: לימלי לך סמא בתוך העין: לשטר לך משטרת לשטח על גב העין משטר מטפא מולילה בלעז כלחתי׳ גבי כותח הכבלי מוכן הלדומי בשפתים משטר קלטר מטבל פתו: גובתא קבה חלול: תותי בי סדיל תחת מרלשותיו ובוקע כמ מוכן השם והולך דרך ענפו גולגלתו ותוכו על עיכיו: הוה מבטער דבי למשתבי טרח ומתעסק לשומטו לפי שהשם בקי היה בכ: ולא קוה מסתייעא מילתא שהיתה השעה בטרפת או לא היו החכמים בשפתים: הכי מכיס ליתקבי דבי לא לתקבי: שפר ד לשם הרשעים שהרשעים הכא דור דור וסופריו דור ודור ודורשיו דור ודור וחכמיו · דבי ובבי בתן סוף השבכה כל זה בתוב לך שם סוף משכה סוף תבלים על יתיבן לחרו לים לת לכבין בבית המדרש ויהו תלמידי בורסי שמוע שמועה לבבה ולא היו משכתות שלושין וסדר וקבן על הסדר והם כללו לחמור בדולו שלשתים וסדרו לת המשכתו׳ ולחבריהם לא יוסיפו אלא מעט סוף סוף בסוף סוף כל החמורין על יתיבם לא היתה נח׳ על הסדר אלא כשהיתה שלשה בשלשת בטעם המשכה בבית המדרש או שלשה על מעשה החמורים ובא בדין תמון או ליכור והיתר כל לחד ולחד לומר טעמו ובא תמי ובבינא סדרו שמועה לחורי שלשתים וקבעו על סדר המשכתו׳ כל ר׳ ור׳ לגל המשכה הרחוייה השניים לה וקבעו קושיות שים להשיב ופיוקין שרלוין לתרץ הם והחמורים לימשכו שעתים וקבעו הכל בעתר כגון ליתיביה מותיב ומייתי ליכעי אלו והתירוצין שעליהם ומה שעשיהו לותם שלשתים ולותם שלחו לשתים הקושיות והתירוצין לה קבעום בעתרה על סדר המשכתות והמשכה

ומסכה שמלך ובלו רב משי ורביבא וקטנוס: ומימיך על מכת
על מקלשי על: מקלשי מימיך דרב משי: מביכה מימיך דרביבא
לאחכויתם פימין קוף הוכלף:

אמר רב כהנא אישתעי לי רב חמא בר ברתיה דאסא רבה בר נחמני אגב נח נפשיה אכלו בי קורצא בי מלכא אמרי איכא חד גברא ביהודאי דקא מבטל תריסר אלפי גברי מישראל ירתא בקייטא וירחא בסתוא מכרגא דמלכא שדרו פריסתקא דמלכא אבתריה ולא אשכחיה ערק ואזל מאקרא לאנמא ומאנמא לשחי ומשחין לצריכא ומצריך לעינא דמיא ומעינא דמיא לפומבדיתא בפומבדיתא אשכחיה איקלע פריסתק דמלכא לההו אושפיזא דרבה קריבו תכא קמיה ואשקוה תרי כסי ודליה לתכא מקמיה הדר פרצופיה לאחוריה אמרו ליה מאי נעביד ליה גברא דמלכא הוא אמר להו קריבו תכא לקמיה ואשקיוה חד כסא ודליה לתכא מקמי וליתסי עבדו ליה הכי ואתסי אמר מידע ידענא דגברא דקא בעינא הכא הוא בחיש אבתריה ואשכחיה אמר אוילנא מהא אי מקטל קטלו לההוא גברא לא מגלינא ואי ננודי מנגדי ליה מגלינא אתיוה מקמיה עיילי ליה לאדרונא וטרקיה לבבא באנפי בעא רחמי פרק אשיתא ערק ואזל לאנמא הוה יתיב אגירדא דדקולא וקא גריס קא מיפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודם לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק הקדוש ברוך הוא אומ' טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא אמרי מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות שדרו שליחא בתריה לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסי' אדהכי נשב זיקא ואווש ביני קני סבר נונדא דפרשי הוא אמר תיגח נפשיה דההו' גברא ולא ימסר בידא דמלכות' כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור יצאת בת קול ואמר אשריך רבה בר נחמני שנופך טהור ויצאתה נשמתך בטהור נפל פיתקא מרקיעא בפומבדיתא רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה נפקו אביי וכלהו רבנן לאיעסוקי ביה לא הוו ידעי דוכתיה אזלו לאנמ' חזו צפרי דמטללי וקיימי אמרי שמ התם הוא ספדוה תלתא יומי ותלתא לילות' נפל פיתקא כל הפורש ידו בנידוי ספדוה שבעה יומי נפל פיתקא לכו לביתכם לשלום' ההוא יומא דנח נפשיה דלייה זעפא לההוא טייעא ודריה כי רכיב נמלא מהאי ניסא דנהר פפא ושדייה בהך ניסא אמ' מאי האי אמרי ליה נח נפשיה דרבה בר נחמני אמ' לפניו רבש"ע כולי עלמא דידך הוא ורבה בר נחמני דידך את דרבה ורבה דידך אמאי קא מחרבת ליה לעלמא נח זעפא'

פירוש רבה בר נחמני בר פלוניתא דבר יוסף: נגד נח נפשיה מקמת לישת מלטת מת: שדרו

דקא מבטל וכו' שמקנטין אלין בכישין ותשרי לשמוע לדשות של פפא ושל חנים וכשתקטין שלוחי המלך לנטות המס נוטלות של כל אדם ומדם ליכם כתנאי בתיכם: פריסתק' שליח: ליקלע פריסתקא לגון בלוחו טוכדן שהיה דבה בחכא טו' לשקיוה תרי כסי ולליה לתכא ושדים המשוכים על הזונות מזיקין את השותה זונות וכני הכית לא כתכוכו לכך: למחו לו בני הקוכדן לבבא מאי כעביד: כנודי מכנדלי לי ושם ייכרוכי כייסיכי לגנלא: וטרקיס לבבא בגר קלנת: פרק לשתיתא כפלה הקומה: לגיכדא דליק לא על נוזא דקל קנון: לא כהדת קדמה לשער לבן טמא דשער לבן שפיר טו הוא סיימן לטומא' כהכתיב והיה בהקך שער לבן בהרת טהור לפי שה שכתב בתיכ: ניכלא נדוד של פרסים שמפסי לחכיו: בפומבדית והוא רבא שיבה הוא: מטללי עשבי של בבבפיק' לי ועפא גבה רוח שעבה' את דרבה לשתה לוקטו של רבה'

רבן שמעון בן חלפתא בעל בשר הוה יומא חד הוה חמים לי הוה סליק ויתיב אשיב דטור אמר לה לברתי בתי הניפי עלי במניפא ואני אתן ליך ככרין דנרד אדהכי נשבא זיקא אמר כמה ככרי דנרד למארי דיכי'

פירוש רבן שמעון בן חלפתא וכו' משום דמייתי בריסק לשנתא בבעלי כשר בקט לה' ככרין דנרד לשנות של כרך והוא עשוי כשטולין' למחרי ליכי לכעלין של רום זה'

תוספות רבן שמעון בן חלפתא משום ר' שמעון דקוק בעל כשר בקט כמי קלי שובלת ומק שמחתין על כאן לפי שכל דבר דנוק לאכיכו על כאן'

משנה מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלי' הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר ליה בני אפי' אתה עושה להן כסעוד' שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב: גמ' למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדשלמה והכתיב ויהי' לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סלת ששים כור קמח עשרה בקר בריא' ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור וברבורים אבוסים ואמר נורין בן אסטיון משמיה דרב הללו לעמילן של טבחים ור' אמר הללו לציקי קדרה ואמר ר' אלף נשים היו לשלמה כל אחד ואחד עשתה לו בביתה כך מ"ט זו סבורה שמא אצלי סועד היום וזו סבורה אצלה סועד היום ואילו גבי אברהם כתי' ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רב יהודה אמ' רב בן בקר אחד רך ב' וטוב ג' התם תלתא תורי להתלתא נברי הכא לכל ישר' ויהודה שנ' יהודה וישראל רבי כחול אשר על שפת הים מאי ברבורים אבוסים אמר רב שאובסים אותם בעל כורחן ושמואל אמר שאובסי' ועומדין מאליהם ור' יוחנן אמר מביאי' תור ממרעיתו בדלא אניס ותרנגולת מאשפתא בדלא אניסא אר' יוחנן מובחר שבבהמות שור מובח שבעופות תרנגולת אמר אמימר זתא אוכמתא בי

בטניתא דמשתהיא ביני עצרי דלא מציא פסיא קניא
ואלֿ הבקר רץ אברהם אמר רב יהודה אמר רב בן בקר
אחד רך בֿוטוב ג׳ ואימר חד כראמרי אינשי רכיך וטב
אם כן ליכתב רך טוב מאי וטוב שמע מינה לדרשא
ואימתרי מדוטוב לדרשא רך נמי לדרשא׳ מתיב
רבה בר עולא ואי תימא רב הושעיא ואי תימא רבי נתן
בר׳אושעיא ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו כל חד
וחד יהביה לנער חד ויקח חמאה וחלב ובן הבקר דקמ׳
קמא דמטי אייתו לקמייהו ולמה לי תלתא תסני בחד
אמר רב חנן בר רבא כדי להאכילן ג׳לשונות בחרדל׳

פירוש שהם כני לנכרים ונו׳ומשלתו של נכרים גדולה
משל שלמה כלמפרש כנגד׳: הללו הקמח וסבלת
לעמילן של טבחי׳מלות עשויות לכסות פי הקדרות לעשות זוהמת
התבשיל: הללו הנקד וקבלן המכויים כזה הפסוק: לניקי קדרה
ליכו מלך למין מאכל שמתו ניקי קדרה משדוך כלעז׳: בדטוכי׳
תלבשלי׳ לוכסים לאתם כעגל טרם תיחבי׳לה מאכל בפיכם בחזק׳
תור טוב. כלומר לכים שלא עשה מלאכה כלל לכים׳ כנגידול
לפרומים זנותה תרבנלת פטכיתה המפוטמת בבית: לא׳ בעטותה
בעלת כרס. למשתכחת כי ענוגי כין הנשיות ואוכלת המבנכים:
כלומר מניח פפיו קכיר שהיה יכולה לפכוע הקכה מרוב שמכה.
קמח קמח למעט לשון שמניע לאכול שבנמר כישולו: לשונות
בחרדל׳ מעדון מלכים ושרים קוי.

אמר רבי תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה
אדם מן המנהג שהרי משה עלה למרום
ולא אכל לחם מלאכי השרת ירדו למט׳ ואכלו לחם׳
אכלו סד׳ אלא אימא נראו כמי שאכלו ושתו אמר רב
יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת
בעצמו עשה הקבה לבניו בעצמו וכל שעשה אברהם
על ידי שליח עשה הבה לבניו על ידי שליח ואלֿ הבקר
רץ אברהם ורוח נסע מאת ה׳, ויקח חמאה וחלב׳
הנני ממטיר לכם לחם מן השמים׳ והוא עומד עליהם
תחת העץ׳ הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב׳
ואברהם הולך עמם לשלחם והולך לפניהם יומם׳
יוקח נא מעט מים והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה
העם׳ ופליגא דרבי חמא בר׳חנינא דאמר רבי חמא
ברבי חנינא וכן הנא דבי רבי ישמעאל בשכר ג׳זכו ל
לשלשה בשכר חמאה וחלב זכו למן׳ בשכר והוא
עומד עליהם זכו לעמוד הענן בשכר יוקח נא מעט מים
זכו לבאר של מרים יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם
אמר רבי יצחק בר׳ישמעאל אמרו לו זכי בערביים ח
חשרתנו שהם משתחוים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו
ישמעאל׳

פירוש מאת ה׳כתן שלו׳ הניו נענתו: יוקח נא מעט
מים עני שלי׳: וכו לשלש מתנות שכיתגו
להם כתלבר עי׳ משה ואהרן. זכו לענמול ענן שיחל עליהם
תחיל כלכתיב ושבנך עומד עליהם. לכלוה של מרים שיהו כמי

וכבית נבוד ובעמוד ענן פלניי: ובקנו רגליכם והשענו תחת
הענן שלא יכנים עפר בתוך בית שהערבי׳ רגילים להשתחוות לנכרי
רגליהם וכן כלשון שנאמר כשובי׳ כבכר יבוא ממנו ישמעאל ממנו
יצא הרגיל לעשות כן.

תוספות כלומר כמי שאכלו ובשלר לגליהו דבה קתני
לא כלומתו שלומר כרגלין כאוכלין ושותים
שלא לאוכלין ושותין ממש מפני כבודו של מכרהם ופלוני שלהכא:

וירא אלֿיו ה׳וגו׳ כחום היום׳ מאי כחום היום פס
אמר רבי חמא בר חנינא אותו היום יום
ג׳של מילה של אברהם היה ובא הבה לשאול באברה׳
הוציא הבה חמה מנרתקה כדי שלא יטריח אותו צדיק
באורחים שדריה לאליעזר למיפק לבראי נפק ולא
אשכח אמר לא מהימנינא לך היינו דאמרי תמן לית
הימנותא בעבדי נפק איהו חזייה להקבה דקאי אבבא
היינו דכתיב אלֿ נא תעבור מעל עבדך כין דחזא דקא פס
אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם הכא היינו
דכתיב וישֿא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבי׳ עליו פס
וירא וירץ לקראתם מעיקרא אתו קמו עליה כי חזיוה
דהוה ליה צערא אמרו לאו אורח ארעא למיקם הכא
מאן נינהו שלשה אנשים מיכאל וגבריאל ורפאל׳ מיכאל
שבא לבשר את שרה׳ רפאל שבא לרפאת את
אברהם גבריאל דאזל למיהפכיה לסדום והכתי׳ ויבאֿו פס יט
שני המלאכים סדומה בערב דאזל מיכאל בהדיה ל
לשיזביה ללוט דיקא נמי דכתיב ויהפוך את הערים הא פס
ולא כתיב ויהפכו שׁם מאי שנא לגבי אברהם דכתיב
כן תעשה כאשר דברת ומאי שנא לגבי לוט דכתיב פס יח
ויפצר בם מאד אמר רבי אלעזר מכאן שמסרבין לקטן פס יט
ואין מסרבין לגדול׳

פירוש קונית שמה מכרתקה לקזכיה שמה נכח שלא
יהו עוכרי לכרכים מנויין: תמן למכי כתרן
ישראל: כיון למוח הבה דקא לאכר לאברהם את מילתו ושרי לאכל
לאו אורח׳ לכיעא למיקם הכא: הייכו למעיקרא כתיב כנגיש עליו
ולכסוף כתיב וירץ לקראתם: דיקא נמי דאכל הוה לאזל להפ׳
סדום.

תוספות מזיי להבה דקאי לאנב׳ והייכו דכתיב אל נא
תעבור מעל עבדך הכא משמע שהשכינה
היה רוצה להסתלק׳מעל אברהם׳ ומשמע שלפי שרוב אברה׳
גילה לקבלת אורחים ולהכניסן תחת להבה להמתין עד שיבאים
אותן וכו׳ שהוא לשתא לשבוי׳ לצלות ותי׳ לשחטי׳ בבה לשון מלאך
אחר עושה שתי שלחיות ולא דבשן לא עשה מיכאל שלימות אחת
כי אם מעשה אחד שהשיבר את שרה וכשהלך משם לסדום לו ה
היתהלה שלימות אחרת ודוקא בתקום אחד לין עושה ב׳ שלימות׳
ובבה יש שהפסיל׳ בא להגיד את לוט ורפואת אברהם אינה כזכרת
ופעולה בא כאו כן לרפואות אברהם מצינו בכל שלימות ג׳ דרפואה
והנלה עבין אחד הוא׳ הקש הכא דכתי לעלמכן הא משמע ל משה
דקרא משמיעים קבלתו כלכתיב ויחזיקו האנשים בידו וכתיב
ויוציאוהו ויכיחוהו מחוץ לעיר וכתיב בתריה שוֹל מלאך משה
לא ניתן את סדום כי לא יוכל לעשות דבר עד כלך שמה. ולא

משמיעים

משכיחים קונילוסו מוך לעיר ומיכאל הלך עמו על נו עד ונבריאל
היה מנוסק לותם למכר:

פס יח **כתיב** ואקחה פת לחם וכתיב ואל הבקר רץ
אברהם אמר ר' אלעזר מכאן שצדיקים
אומרים מעט ועושין הרבה רשעי' אומרים הרבה ואפי'
מעט אינם עושין מנא לן מעפרון מעיקרא כתיב ארץ

פס כג ארבע מאות שקל כסף ולבסוף כתיב וישמע אברהם
לעפרון וישקול אברהם לעפרון וגו' עובר לסוחר דלא
שקל מיניה אלא קנטרי דאיכא דקרו לידיה לתיקלא
קנטירא כתיב קמח וכתיב סולת אמר רבי יצחק מכאן
שהאשה צרה עיניה באורחי' יותר מן האיש כתיב

פס יח לושי ועשי עוגות וכתיב ויקח חמאה וחלב ואלו לחם
לא אייתי לקמייהו אמר אפרים מקשאדה תלמידו של
רבי משמיה דר"מ אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה
ושרה אמנו אותו היום פירשנדה ויאמרו אליו איה
שרה וגו' ויאמר הנה באהל להודיע ששרה אמנו צנועה
היתה אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יצחק
יודעי' היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה לא
מאי באהל כדי להכניסה על בעלה רבי יוסי בר חנינא
אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה תניא משום ר' יוסי
למה נקוד על אין שבאליו לימדה תורה דרך ארץ ש
ששאל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל אין שואלין
בשלום אשה כלל ע"ג בעלה קאמר:

פירוש קנטרי משקל גדול שקורין ניכע"ר מלא מכח
עובר למוח' תלמוד שבכל מקום היה מתקבל
בשקל ואיכא דוכתא דקרו לקנטרין תיקלא: סולת עדיף מקמח:
מכאן שהאשה עיניה נכה בקוכמין' היא לחמה קמח והוא סולת
פירשה כלה מזר לחיות לה חורה ככשים. כלי לתכנה על בעלה
לחודיעו שהיא נבונה משאל תכבו תיה שהיכה כרלי' וכלי' לישאל
לחכיה: על אין שבאליו כקול אין שלו בקול וקלי"ל אין קול:
ליחד תורה וכו' והיינו קול אין לנו לא היו נדיכין ליישאל ליודעין
היו שהיו בהלה לכל בקולה שקל' התיכה שהיכה אלא לכשה
וללוח תיכה לכך לכן: בלכסניא לשת לוחשיו: עי' בעלה לא
שישאל לה לשלום אלא לו מה שלום הנכר. תוספות
לחה בקול על אין שכאן אלא כלי אין בקול לא"ל אין קול
מקום שאתה מוצא כתב רבה על הבקול' לחה דוד' את הכתב וכאן
שהבקול' רבה לחה דוחם את הבקולה אין לכרכה לחה ר' עוביה
כשם שאתה לו לאכרכה אין שרה לכך כך לחה לה לשרה אין לכרה
ולה הוי פי הכא אלא לפ"א דאמוס הכי בקול דעל בכם שאלו
לו קשה דהיה לו לבקר על אין שרה לכיה עיקר השאלה שאלו
עליה. עי' בעלה היינו לוקח לשאול אין פלוני אלא לשאול
בשלומה לפיכך עי' בעלה לאוכר כדאתרינן בפ' יוחסין.

אחרי בלותי היתה לי עדנה אחר רב חסדא
אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין
נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר יופי למקומו'

פס כתיב ואדוני זקן וכתיב ואני זקנתי דלא מותיב הקבה
כדקאמרה איהי תנא דבי רבי ישמעאל גדול שלום

שאפילו הקבה שינה בו שנאמר ותצחק שרה וגו' ואדני פס
זקן וכתיב ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני זקנתי ותאמר פס
מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה כמה בנים הניקה
שרה אמר רבי לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק
בנו עשה סעודה גדולה היו כל אומות העולם מרננין
ואומרי' ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ו
ואומרים בננו הוא ולא עוד אלא שעושין משתה גדול
להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבי' הלך וזימן כל
גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהן וכל אחת
ואחת הביאה בנה עמה ומניקת' לא הביאה ונעשתה נס
בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעינות והניקה את
כלם' ועדיין היו מרננים ואומרי' אם שרה הבת תשעים
שנה תלד אברהם בן מאה שנה יולי' מיד נהפך קלסת'
פנים של יצחק ונדמה לאברהם פתחו כולם ואמרו
אברהם הוליד את יצחק' פס כה

פירוש קמטין בכבלים היו למרה ולחוכי זקן לחה
ליה הכי שהיו לחה ולחי זקנתי: לחוכי ילד
מן השוק ולא כודע על מי וקמוכלו לחשו על כתית:

עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי
בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי יצחק
משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא רחמי והוה
זקנה שנאמר ואברהם זקן בא בימים עד יעקב לא הוה
חולשא אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא שנאמר
ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד דאתא אלישע לא
הוה דחליש ואתפח אתא אלישע בעא רחמי ואתפח
שנאמר ואלישע חלה את חוליו אשר ימות בו מכלל
דחלה חולי אחריתי' תנו רבנן שלשה חלאים חלה
אלישע אחד שדחפו לניחוי בשתי ידיו ואחד שגירה
דובין בתינוקות ואחד שמת בו שנאמר ואלישע חלה
את חליו אשר ימות בו'

פירוש בעא רחמי כלי שיכיכו ניכו וכן בכו. בעא
רחמי והוה קולשא שיקלה לחם לפני מוחו
ויכוח לכיתו: ואתפח וכתרפא: חולי לחה שת מכלל דחלה
עוד שלא מת בו'

תניא מפני מה הרבו חנויות של בית היני ג'
שנים קודם ירושלים מפני שהעמידו
דבריהם על דברי תורה שהיו אומרים עשר תעשר ו
ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח'

פירוש של כית סיני שם מקום: שהעמידו לבריהם
כלומר מה שאמור מלכבי מכתים מנאו לו
סיתר מן הסוכה: עשר תעשר תני קרלי לסמיכי לחללי'

פרק המקבל

אמר ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן אבין אחי לא תזבון ארעא דסמיכא למתא דאמר רבי אבהו אמר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעת שעומדת בקמותיה אינו והא אשכחתנהו רבי אבא לתלמידי דרב אמר ליה מאי אמר רב בהני קראי ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ואמרו לידה הכי אמר רב ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת ברוך אתה בשדה שיהו נכסיך קרובים לעיר ברוך אתה בבואך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך ברוך אתה בצאתך שיהו צאצאי מעיך כמותך ואמר ליה רבי יוחנן לא אמ' הכי אלא ברוך אתה בעיר שיהא שולחנך סמוך לבית הכסא ברוך אתה בשדה שיהו נכסיך משולשין שליש בתבואה שליש בזתים ושליש בנפנים ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם ביאתך לעולם בלא חטא כך יציאתך מן העולם בלא חטא לא קשי' הא דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא׳

פירוש לא תזבון לא תמכור: סמוך הסמוכה לעיר שעין כל העיר שולטת בה תמיד: לאדם כו' שלא יפחידנה כעין הכיר: קרובין לעיר שלא יהא טורח להכניס פירות. ספק נדה וכל שכן ודאי: ואחר לה רבי לאחר רבי יוחנן לא אחר ליה כי. סמוך לסלמך כלומר סמוך לביתך שלא תגדך להכניסקדות והיי לבקע שלמך שתוכל לבלוק ענתך לבני חקלך ולאחר לחקלך כדלתני' בסכת הכנך לבקביו ולוכל לומה לתבוב שסיקיוהו על גבי לחכו ולא' לחקלך שהמחלב לוחק ונהוניא את התשובל ולא יהא נריך להכניק פעמי' שהעתוד מוב ונא לילי הלוקן לכל בית הכנסת סמוך לביתי לרבי יוחנן לאו מעבל יותא היא ר' יוחנן לעתיה לקמ' בתם' סוטה שכר פסיעות ים לאת למלכי ילית מבתולה וקטל שכר מלכתה שאחרה לו ולא שכר פסיעות ים לאם בית הכנסת בסביבותי ולכי לא לבית מדרשך להתפלל: משולשין ס"ם שכה שלוקה נעפיס וכזתים ולוכה לוקה כתבואה ים שכה שלוקה כזו ולא כזו ותהי לו פלוגתא. לך לכך מלכך: שורא ורתקא חומה ותקרקע נדר על מנכיס כתו חיל וחומה.

וחסיר ח' ממך כל חולי אמר רב זהו עין רב דעבד אמר תשעים ותשעה בעין רעה ואחר בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל לטעמיה דאמ' שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו סמתרי והיי רבי יוסי בר חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת החושם וציאת האוזן רובם קשה ומיעוטם יפה רבי חנינא אמר זו צינה דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר צינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם רבי אלעזר אומר זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם ד"א מחלה ששמונים וג' חלאים תלויין במרה וכולן פת שחרי במלח וקיתון של מים מבטלתן תנו רבנן ג' דברי' נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמת מן הצינה ומן הזיקין ומן המזיקין ומחכימת פתי ווכדה בדין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעים ותלמודו מתקי' בידו ואין בשרו מעלה הבל ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורג כנה שבבני מעים ולא אף מוציא את הקנאה ומכנים את האהבה אמר ליה רבה לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי שיתין רהטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא אכל וכו' כדאמרי לעיל בבבא קמא פ' החובל בחבירו: ירושלמי והסיר ה' ממך כל חולי רבי הונא בש"ר אליעזר בן יעקב כל חולי זה רעיון ואמר רבי יוחנן ונתן עול ברזל על צווארך זה רעיון אמר רבי אבין והסיר ה' ממך כל חולי זה יצר הרע שראשו מתוק וסופו מר׳

פירוש כל חולי לבך שכל המלאים תלויין בו וזו היא עין רעה: עבד מלי לעבד יולא הוא לשמוש על הקבדות ולהניח על כל קבך וקבך כלי זו מיתה מת לא מת בומנו לא נענין רעה: שכל בדוק כל המולאים ותוכלות מיתה ע"י כסיבת קדוק בלין הכל לפי שעה והקלסם יש לך לקלס שדוק עלוני קשה לו ובשעת עלוני: והלילא הדוני מלכות שדוק חכב: לי לאו זיקא שבכנם בתב' בעבד סמתני וחיי לא בא המזק בשר מתוכם ומן העשבי הוא כלתלמיכין בהמוכר את הבפיכה: ניכים פתי קוב שמופם ולאו קיימו רוח לקתאי שמואל לשמואל זיקא בלא ניכם כמי מזיקי. זו מרה שהמכיר שכה גדילה בוכב' ומתפשט בגידין ובענמות: וקיימן של מים לתי שלין לו יין: וזיקין קיימו רוח לאחר שמואל: מחכימת פתי שלעתא מיושבת עליו לפי שלוכה מבעיר בעיבו' וזוכה כדין שם יש לו דין עם מכרו לעתו מיושב' ליטב ללמוד וללמד מחמת ייסוב הדעת: ודבריו נשמעי' לבניות שיש לו לב להלעיגין: הכל זיעה וזוסם: כוקק לזעתו שם בעל שהכוכים הוא ומתיך שלבו טוב בבקר שאכל קנת תיבב לזעתו ובכאתי לבוק וכוזה כשים לימו מתאוה להן: כשם שבבני' מעים תולעים: מוציא את הקבלה ואת הקבר שבשלין לבו טוב עליו הוא רוח לבשום:

תוספות נ"ב מתי בעין הרע ואחר בדרך הארץ ושם תאחר שם בן בני יוסף שלא שלט בהם עין הרע היה להן להיות הרבה מכל השבטי' ויש לומר שמתו בדרך ארץ יותר מאחרים שבשהקבה היה רוצה להמיתן היה שולח להם מלאים לאחרים: ניכים קוב כלתלמוכת הכא פתי חוב כלתלמוכת בניכ מסכת עבודה זרה: ומיהיי הכא בתאוותות הבאים על הלסם דלו במלות לאחרי לבר' כל היל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמי' שיתין דהוטין לעיל ופת שחרית מצלת מן החמת ומן הבנסת יתי הקין כלתלמוי לעיל ופת שחרית מצלת מן החמת ומן הבנסת לי בתי בן דרך למבקש בכל מקום שיתין כלתלמוי בהתוכל שיתין תבלי מהו לבכה לשמע לקול מבניה וכו'.

רבה בר רב נחמן הוה קא אזיל בארבא חזא ההוא אבא דקאי אגודא דנהרא אמר להו האי דמאן אמרו ליה דרבה בר רב הונא אמ' ויד השרים

והסנגים היתה במעל הזה ראשונה אמר להו קוצו קצו אתא רבה בר רב הונא אשכחיה דקיץ אמר מאן קציה תקוץ ענפיה אמרי כולהו שניה דרבה בר רב הונא לא איקיים ליה זרעא לרבה בר רב נחמן׳

פירוש מוך הקוץ לכלך יער שכיחים רבה בר רב הונא ורבה בר רב נחמן לפי שהיו העליונים והתחתונים קוצנים ורבה סמוכל: יל הסנים והסנגים פכוך הוא בספר עזרא: תיקון עפפיה ימותו בניו׳

תניא ואליו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו דא ואין הוא נושא את נפשו כל הכובש שכר שכיר כאן נוטל נפשו ממנו רב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו של גזלן וחד אמ׳ נפשו של נגזל ס״ד נפשו של גזלן וכו׳ כדאיתא בפרק הגזול והמאכיל

פירוש ואין הוא נושא את נפשו מוסר נפשו עליו לעלות בכבש נמוך וסיכן בנפשו ליפול ולתלות כאילן כשעלה בכבש עליו למיתה שמא יפול מן הכבש או מן האילן: הג ללמ ואליו הוא כופף את נפשו ופניו כלפי כל הכובש וכן חסדא כמשמעו׳ דקרא סך למה נפשו של שכיר כעבד עליו כאלו הוגנו׳ ואל למה נפשו של גזלן הניח לך בכתוב שנורם מיתה לעצמו׳

אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו דקאי בבית הקברות של גוים אמר ליה מהו שיסדרו בבעל חוב אמר ליה נמר מיכה מיכדי מערכין גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך גבי בעל חוב כתי׳ וכי ימות אחיך מנין לערום שלא יתרום דכתיב ולא יהיה בך ערות דבר אמר ליה לאו כהן הוא מר מ״ט קאי בבית הקברות אמר ליה לא מתני מר טהרות דתניא רשב״י אומר אין מטמאין שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם אמ׳ ליה בארבעה לא מצינ בשיתא מצינא אמר ליה ואמאי אמר ליה דחיקא לי מילתא דבריה ועייליה לג״ע אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מחני אטרפי ספא שקל כי הוה נפיק שמע דקאמר מאן קאכיל לעלמיה כרב אבוה נפץ שדנהו אפה אתייה לגלימיה סחט גלימא ריחא זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגנהו לחתנותיה׳

פירוש ערות לכך כשעה שלתה מדב׳ טו לא יראה בך ערות לכך ס״ת אין לפס מכרך כשהוא ערום ותורם כעי כרכה וקל לכעי מיכיך לעניין תורם לקתם תבן אין מגביהין תרומה ערום: לאו כהן מר לקיבל למ״ל דקליבו הוא

פכסם לכתי׳ כיס קכל קכלתי וכן כפגכם נקכלו לת קכלתי׳ אין מטמאין דנבי להל כתיב לפס כי יתות בלהל: כלכנע לא מניכל כנגרם׳ דלכנע׳ סדרין כגן מועד ישושת כשים שכן מהנות בזמן הזה ככזמן הניות וקדשים כתי כלכתיב וככל מקום מוקטר מונח ולא זבלו תת שעוסקי בהלכות עבודה בכל מקום מעל״ע עליהן הכתוב כאלו מקריבים לותם בבית המקדש: כשית׳ מניכל בתתי זבחים ליכו כוהב במונח לאכן וכן טהרות: כפי לקוט: טולפי עלין׳ כפן לישקטוט כלעז׳ שסט גלימא כשחט כיס מתוך כיס לתוך עלית וקלטה עלית לת הכיס וזבניה לגלימ כתריסר אלפי דיכרי׳

תוספות קמ״ל׳ אין מטמאין כרם לעבד דלא קיימא לן כוותי׳ אלא כרם כג למתני דלהלן דמסר מלוות לעבד משום דלוה לו ומטעי׳ דלהלן משום דלוה לו ומטעי׳ דלהלן משום דלוה לו ומטעי׳ דלהלן

פרק ראשון

גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון רב ושמואל ואמרי לה רבי לעזר ורבי יוחנן חד אמר בבנין וחד אמר בשנים ואיתא להא ואיתא להא׳

פירוש בכבין שהיה נוכהו מלה למות נלחנן בתוספת מלות׳ כשכיס בית לחמין נעתל תי׳ שכיס ובית שכי תכ שכח׳

הורודוס עבדא דבית חשמונאי הוה נתן עיניו באותה תינוקת יומא חד שמע בת קלא דהוה קאמרה כל עבדא דמריד השתא מצלח קם קטלינהו לכולהו מרוותיה ושיירה לאותה תינוקת כך הוה ההיא דקא בעי למנסבה סליקא לה לאינר׳ ואמר׳ כל מאן דייתי ניימר מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא דלא אשתייר מיניהו אלא ההיא ינוקתא והיא ינוקתא תפול ותימות השתא ונפלה לה ומתה טמנה בדובש שבע שנים איכא דאמרי בא עליה איכא דאמרי לא בא עליה מאן דאמ׳ בא עליה ליתובי ליצריה למאן דאמר לא בא עליה למה ליה למיעבד הכי כי היכי דניפוק ליה שם דנסיב בת מלכא אמ׳ מאן דריש מקרב אחיך תשי׳ עליך מלך רבנן קם קטלינהו לכולהו רבנן שייריה לבבא בן בוטא למיסב עצה מיניה אהדר ליה כלילא דיאל׳ ונקרינהו לעיניה יומא חד אתא ויתיב קמיה אמר ליה חזי מר האי עבדא בישא מאי עבד קם קטלינהו לכולהו רבנן וקטלינהו לכולהו מרוותיה אל מאי איעביד ליה אמר ליה נילטייה מר אמר ליה כתיב גם כ זדעך מלך אל תקלל אמר ליה האי לאו מלך הוא אמר ליה לא יהא אלא עשיר דכתיב ובהדרי משכבך אל תקלל עשיר אמר ליה והכתיב ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך אמר ליה מסתפינא איכא אינש דשמע מילתא ואזיל ומודע ליה אמר ליה השת׳ מיהא ליכא אינש גבן אמר ליה כי עוף השמים יוליך את הקול׳ אל אנא הוא אי הוה ידענא דיצניעיתן כולי האי לא הוה קטלינא לכו השתא מאי תקנתיה דההוא גברא אמר ליה הוא כיבה אורו של עולם ילך ויעסוק באורו של עולם׳ הוא ככה אורו של עולם רבנן דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ילך ויעסוק באורו של עולם בית המקדש דכתי ונהרו אליו כל הגוים איכא דאמרי הכי אל הוא סימא עינו של עולם רבנן דכתיב והיה אם מעיני העדה ילך ויעסוק בעינו של עולם בית המקדש דכתיב הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם אמר ליה מסתפינא ממלכותא אמר ליה שדר שליחא ליזיל שתא בארח׳ ולעכב שתא וליהדר שתא אדהכי והכי סתרת ליה ובנית ליה עבד הכי כי אתא שלחו ליה אם לא סתרת אל תסתור אם סתרת אל תבנה אם סתרת ובנית עבדא בישא בתר דעבדין מתמלכי אם זיינך עלך ספרך כאן לא רכא ולא בר רכא הורודוס עבדא קלניא מתעבד ומנא לן דהאי רכא לישנא דמלכות הוא דכתיב ואנכי היום רך ומשוח מלך אי בעית אימא מהכי ויקראו לפניו אברך אמרי מי שלא ראה בנין הורודוס לא ראה בנין נאה במאי בניה אמר רבה באבני שישא ומרמרא איכא דאמרי באבני כוחלא שיש׳ ומרמרא אפיק שפה ועייל שפה כי היכי דלקביל סידא סבר למישעייה בדהבא אמרי ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמחזי כי ארוותא דימא׳

פירוש להדר ליה כלילא דיקלי לפנק מתכנתי ילף ומוסף מרן שקודי הכיכון ושעבו קשה כמקטין ועשה לו עטרה מעוכו סביב עשרה השתא מיהת לפנ ולת שכיכו לבדכו ולין שומע. הכני מחלל את מקדשי וגו׳ סיפי׳ דקר מחמד עיניכם׳ מסתפינא ממלכותא כפום׳ היו לחלבי דומיים׳ מתחלכין פושלין דשות לי זיכך עלך ספרך כאן אם כתגלית על כלי מלחמתך סהנית את בן מלכך׳ ספר יוחסין שלך בידכו הוא ידעבו שלחו עבד לא רכא ולא בר רכא לא חלך ולא בן חלך׳ קלניא מתעביד כעשה בן חורין מחלין׳ סיפא סים יוק שקורין סים ומחמרא סים לבן׳ כוחלא סים כעוב כחין כחול׳ ל דוחק לייתא גלי סים סים כעים וכדים ושעין מתעשת בלייתן׳

תוספות כל לשון חבית משמוכתי אתיכ׳ עבדא הוא וכן הוא לשון שמואל נפ׳ יוחסין ומכאן קשה על פי׳ הקונ׳ בחלו כשמואל שלחו לו לגבעיים שלחו אתה ופי׳ הקונ׳ שהם שלחו לו לשמו לפי שלחו מישראל ואל כיון דכתי הורודוס כשלו ישראלית לשלי עבדא הוא היה שמואל נפיק לית ליה גו׳ ועבד הכא על בת ישראל הוא כשר בהמואן וכל שלח כשלו ישראלית וקו לוהו לשלחו לשתה לכני שעבד לשלחו הוא כשנות מלן דכיים מקיב לשלך דכתן דפשטיה דקרא לא משמע למעוטי עבד שהוא לשלך כשנות שלח נוי וכתן דכשו ממוכחר שכשלחיך קטלינהו לטולהו דכתן לשו דוקא לכלהו דהא הוו בכי כתיב׳ שהיו כשיאים כשיעלה הלל ויכנל בדשלחני בפסחים בפ שו דכריס והלל היה בפני הכיתי ק׳ שנה כדשלחני פ׳ן דשכת ומלכות הורודוס היה בפני הכיתי קנ׳ שנה כדשלחניכן בכלך דעז׳

ובבא בן בוטא היכי משיא ליה עצה להורודוס והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכד נצר דכתיב להן מלכא מלכי ישפר עליך ושטיך

ושטאך בצדקה פרוק וגו' וכתיב ולקצת ירחין תרי עשר איבעית אימא שאני עבדא דאיתיהיב במצות ואי בעית אימא שאני בית המקדש דלא סגיא בלא מלכא ומנא לן דאיענש אילים משום דכתיב ותקרא אסתר להתך ואמר רב התך זה דניאל האי ניתא למד שחתכוהו מגדולתו אלא למד שכל דברי מלכות נחתכין על פיו מאי איכא למימר שהשליכוהו לגוב אריות׳

ובבא בן בוטא היכי אסביה עצה להורודוס למסתריה לבירת המקדש והאמר רב חסדא לא ליסתור אינש בי כנישת׳ עד דבני בי כנישת׳ אחריתי׳ אי בעית אימא שאני מלכותא דלא הדרה ביה דאמר שמואל אי אמר מלכותא עקרנא טורא עקרוה ולא הדרה ביה אי בעית אימא תיהוא חזא ביה׳

פירוש כעבים לכיל לקיטן מפ׳ עוכשו׳ מלכי יסגר עלך עבתי תיטב בעיניך: בתיתן עביין בחביבת עבייס: בכן תהוי מרכח לשלותך יקח מורך לשלותך כלא מטא כל שרעבו׳ סחלוס בח עליו ׳לקנית ידיתין תרי עשר׳ ובשכיל עבתו על לכיחל תלה לו שכים עשר חדש׳

תוספות שכל דברי מלכות בחתכין על פיו לפי תרגום של אחשורוש כעבם הרבה שכתיב ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואת כתב כתם התך לפי שהיגו היתן על שהיה מסיב לבריות בין אסתר למרדכי ומי תליחוד שלבו ליכו תופס בן לדלשי בחגלא והתך להיכן הלך ותפרש לפי שלין מסיבין על הקלקלה׳

ההוא חסידא דהוה רגיל דקא משתעי אליהו בהריה בגדה בירת שער ולא משתעי בהריה׳

פירוש ולא אשתעי בהליה לפי שחפשים בין העבייס הגועגי׳ ולין קולס כשתיב׳ וכגמרא חלקו בין שם בית שעבר קוח חגיחי לישבלי פי׳ חגיחי לחבר זו היא לגריעות׳ לפי שללת החבר כשול והעבי נוטע ובית שעבר שהוח בפני׳ חפשיך בפני קול העבייס ובפני חתוקיות שובלת להקוח שסילך אחבל שם בית שעבר קוח חתבריחי׳ ליכו חפשיך בפני העבייס שסבי בבם לתוכו וכשך ן בלשלת עשך בן ובית שעבר כוח חעליותא קוח׳

רבי יהודה נשיאה רמא דשורא ארבנן אמר ליה רשבל רבנן לא צריכי נטירות׳ דכתיב אספרם מחול ירבון מאי אספרם מחול ירבון אי נימא צדיקים השתא בכולהו ישראל כתיב בהו כחול אשר על שפת הים צדיקי דאית בהו נפישי מחלא אלא אלו מעשיהם של צדיקי׳ שאספר׳ מחול ירבון וקו ומה חול שמועט׳ סגין על הים מעשיהם של צדיקים שהם מרובין עאכו אתא לקמיה דרבי יוחנן אמ׳ ליה אמאי לא תימא ליה מהאי אני חומה ושדי כמגדלות אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים והוא סבר לה כדדרש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות רב הונא בריה דרב

חסדא שדא כרגא ארבנן אמר ליה רב נחמן בר יצחק עברת אדאוריתא אדנביאי אדכתובים אדאוריתא דכתיב אף חובב עמים כל קדושיו בידך אמ׳ משה לפני הקב״ה רבש״ע אפילו בשעה שאתה מחבב את אומות העולם יהיו כל קדושיו בידך והם תוכו לרגלך תניא יוסף אי לא שמכתתין את רגליהם מעיר לעיר וממדינ׳ למדינה ללמוד תורה ישא מדברותיך לישא וליתן בדבריו של מקום אדנביאי דכתיב גם כי יתנו בגוי עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים אמ׳ רבא פסוק זה בלשון ארמית נאמר אם כלם יתנו בגוים עתה אקבצם ואם מעט מהם ויחלו ממש׳ מלך ושרי׳ אדכתיבי דכתי׳ מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהון ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך: בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא׳

פירוש רמח לשורח לחכנן קטיל יניקת חומת סעיר על החכמים כמו שלר נבי סעיר: חול שקוח מועט מחעטיקים של נדיקים מנין עליהם והוח לו חומה כדכתיב לחשר שמתי חול גבול ליס: חלו תה שלחת לין נדיכין חומה: זו ככסת ישראל שסלין שוין לעכין חומה ונדלין עכמן מליטחע נלוחות: שלתה מחכב העמים שלתה מנהיג להם כבי להחטילם על כניך: כל קדושיו של ישראל בידיך הם לשומרם: בלשון לרמ׳ נאמר יתנו תרגום של יכנן כמו ושנכתם ותביטון: לם כלם וכן כוכם יהיו שוכים שעקרן בתוכך כשיגלו בניהם: עתה לקבצם בקובך לקבצם: ויחלו מעט ממשא ומלך ושלח לם מועטים הם השוכים בניהם יחלו ממשא מלך ושרים יהיו בעלים מלבשת מעשא מלך ושרים: יחלו כמו לא יחל לבבו מבלה כלו והלך לרחים נוח לת פסת עבר הנהר כשיגלו על לפני שבעי הגדולה: מפי המלך מנבת מפים שהם מטילין תמיד על בני המדינה: לרכונה עשוב תבואות וכיוצא מדי שבא בשבא׳

תוספות לילית לנדיקי׳ לבהכי מייבי קלא לעיל מיכיה כתיב לי מה יקרו לריעך ונו׳ ומה עבמו רשעים וכתיב בתרי לספרם מחול ירבון: לא שליט למרמא עליהון לפי שהיו עסוקין במלאכת שמים נבנין בית המקדש הכי כתי׳ לין להטיל מם על לומתי תורה: והלך זו לרכונה פי׳ בקובע׳ ע׳שור בקמות ותבואה וכו׳ ולפי שלרוכת דורון למלכות השובר מתקוים למקום שבותבין לו כל עיר ועיר לרוכה ובירושו מלשון ויבא הלך למים עמיר: מדוסי הלן מכלה כלו והלך לא שליט למרמא עליהון פי׳ כלותן שהיו מתעסקין בעבקי בית המקדש: מכת המלך זו לרכונה. פי׳ קליף זל שלא כפל פי ומתר לרכונה זו היא תשור לרוחה שעושין למלך כשעובר עליהם והייבו לכתיב והלך כלו זו טלנלתא ומסתברא לכי לתני׳ רבה לרבנן פטורי מכסף טלנלתא ומעשרי תבואותיהם לוקא כגון שהמלך הטיל על כני קעיר ליתן כך וכך מחמת מעשר תבואותיהם לו מחמת מבין טלנלתא מיטלין תה לומר לא הטיל המלך עליהן כלום שלא בשבילם אלא אם תמר המלך שיתן כל אחד ואחד כסף טלנלתא ומעשר תבואתו לין עמי הלרץ פירעי בשבילו תה והייבו לחשכחן לליכה מרבנן לייבי כרגא כלאתרי בשבילן לבר מחמ קטל כשבא ואתא רב פפא והייבי ואתא בר מחמ וכשקיה לכרעיה וקטיל עלי׳ כרגא דטלגלתא שני והיבי מכחת לה לבר פפא יהיב כרגא שלא שלח מלך זל וכן כתב הרמבן זל׳

רבי פתח אוצרות בשני בצורת ואמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי תלמוד בעלי הגדות אבל עמי הארץ אל יכנסו דחק יונתן בן עמרם ונכנס אמר לו רבי פרנסני אמר לו וקרית אמר לו לאו אמר לו שנית אמר לו לאו אמר ליה אם כן במה אפרנסך אמ' ליה פרנסני ככלב פרנסני כעורב פרנסו לאחר שיצא יתיב רבי וקא מצטער אמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ אמר לפניו ר"ש בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רוצה ליהנות בכבוד תורה בדקו אחריו ומצאו אמר רבי יכנסו הכל רבי לטעמיה דאמר רבי אין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ כי ההוא דמי כלילא דשדו אטבריה אתו לקמיה דרבי אמר ליה ליתבו רבנן בהדן אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן אמר להו ערוקו ערוק פלגא דליוה פלגא אתו הנהו פלגא קמי דרבי אמרו ליה ליתבו רבנן בהדן אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן אמר להו ערוקו ערוק כלהון פש כובס שדיוה אכובס ערק כובס פקע כלילא אמר רבי ראיתם שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ׳

פירוש כלב וכעורב שהם הקב"ה עליהם שנאמ' ה' נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר יקראו לו לפי שהיה לבהמה מזונותיו מוצנין לפי שהיה מכילתו במעיו ג' ימים ובני עורב כתיב בהו יתושין מתוך נותם ואוכלים. דמי כלילא עטורה למלך קטן: לפי עתי סלון לפי שהיה לבהמה מחל המלך לתי המכי ובלקה מעליהם: שדיוה לאטבח הטילה פחת המלך על הטבוח.

תוספות כלב וכעורב כתו שפי' הקוב"ה ויהיו לכתיב נתן לבהמה לחמה בהמה בנית כלב.

איפרא הורמיז אמיה דשבור מלכא שדרה ארנקא דדינרי קמיה דרב יוסף אמרה ליה תהוי דא למצוה רבה יתיב רב יוסף וקא הוי בדא מצוה רבה מאי הוי אמר ליה אביי מדשני רב שמואל בר יהודה אין פוסקים צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבוים שם מצוה רבה פדיון שבויים הוא אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן מצוה רבה פדיון שבויים הוא דכתי' והיה כי יאמרו אליך אנא נצא ואמרת להם כה אמ' ה' אשר למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי ואמר רבי יוחנן כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו חרב קשה ממות איבעית אימא סברת ואי בעית אימ' קרא אי בעית אימ' סברא הא מנוול והאי לא קא מנוול איבעית אימא קרא יקר בעיני ה' המותה לחסידיו רעב קשה מחרב אי בעית אימא סברא אי בעית אימ' קרא אי בעית אימא סברא האי קא מצטער האי לא מצטער איבעית אימא קרא טובי היו חללי חרב מחללי רעב שבי קשה מכלם דכלהו איתנהו ביה׳

פירוש שכי כולהו ליתנהו ניה שחוק ניל קטי לעשות בו כל חפצו שם למות שם לחיים שם לעשר.

תוספות איכא מקום שיכול לכפול דיכי ממוכות מפלג ליה לעיל לקמיל דקומיז בזיין מפלגי ולתחת דקומי כפין קומיז כמו לגליתא: ויתיב רב יוסף וקא מעיין בה ושם תלמיד וכי ליה ליה ניהוס קניבה תסבכה וגו' כלחמי בפרקי ליל לקבלה משום שלום מלכות כלעבד רבה לקמן וכי היכי דפלגיניהו רבה לחומות העולם כך פלה נהו רב יוסף שבוי לומי העולם ומיהו לא נכיכי לגלי כלפי הקיבה לרבה לקבלה משום שלום מלכות ובין שלמה לו ליתן למזונה רבה לא היה יכול לעשר ניים לשלול לנגוד לעת הכניות ולפילו לעתו של נוי לכל מעות שמתחלקים לעניים אין כאן נביות לעת לדיכהו נמי ילעי שיעשה רבינו לפרסם עניי נוים כלחמי שהחזקין מפרנסים עניי נוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ולא לקבל מההוא טייעא לכתב שנג' לני כניסתא בפק לעזרה אף על גב דלהתם לא היה שלום מלכות התם טעמא משום דקוו כתו קיבון ולמחי' לים לים לרבות נוים שכולדין כדרך ובלבות ניטראל פדיון שכוים מכוח רבה ולא לחמי' פרק בני העיר אין מוכרין בפר תורה אלא ללמוד תורה ולישן לשה ולא קתני פדיון שפיים שחוק מילתא לפשם ט' היו ולא ליכטריך למיתני.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ממשכנין על הצדקה אפי' בערב שבת איני והכתי' ופקדתי על כל לוחציו ואמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אפי' על גבאי צדקה לא קשיא הא דאמיד הא דלא אמיד כי הא דרבה אכפייה לרב נתן בר אמי ושקל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה׳ והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמיתו וגבאי צדקה: במתניתא תנא המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמיתו וגבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות מאן כנון רב שמואל בר שילת דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בגינתיה אמ' ליה שבקת להימנותך אמ' ליה האי תלמיד שניין דלא חזאי ליה והשתא נמי דעתאי להתם ורבנן מאי אמר רבינא ואוהביו כצאת השמש בגבורתו׳

פירוש לפילו כינוך שבת שים פתחון פה לבעל הבית לומר טרוד אני: ופקדתי ע"ל וכי לא מלמד לאדם למשכן: למיל עשיר: ונגבי צדקה המשכילי' אל לל מהו נדיך. מלמדי תינוקות מבליקי דבים הם שמלמדין ומחכמין אותן בדרך טובה: שנתתיך להיותך שהיית רגיל ללמד בתורה לישב על גבן תמיד: דעתאי להתם לתינוקות. וכבכן מלי תם העוסקין בתורה תמיד מלי כתיב כהו עכ.

תוספות כי הא דרבה לאכפייה לאחר היה עתיד לדין עוסק בצדקה על הבטוח פחות מב ולא חסיב ליה מאבי כבודו של רבה. לאבי לרב בתן ואתי והא בפר כל הבשר אתבי כל מצות עשה שמתן שכרה כתוב בתורה אין בל תשה

כזמרין עליה ונבי נדקה כתיב כי פתוח תפתח את ידך לו וכתיב כי
כגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך ואת כפי כדכתיב כתו כפיו ועל
כפר כעבד שכתפתחה ועוד תירץ להכא קבלו עליהם מיכופו
אותו כגמרא ולכי כך כנבדקה כופין מעוה לאת כיה לאו וכתיב
כה לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ ונו' ולכיבא כרא לאת לאין
כל מוזקין על מנות עשה שמתן שכרן בגד היינו לאין כעבדין
וכן משמע כיכוש לאמי דאמוכר את הספיר והקיש לכל הבשר לא
קוה מוקיר לאוה וכפתוה ואמר להו שבקוה הא לא עשה עשה סוכה ולולב
להכיאו על שיעם כשאר מנות עשה לאם לא עשה סוכה ולולב
ואיכו עושה מכין אותו על שתבא כפשו כדאמרי' בהכותיך
אמת לאתאי אמת לאפוקי דין מרומה לעגי שהעלי' מעידין אותו
אין מקבלין אותו כין שיולעין שמשקרי' כדדבי' כפקדין:
ומנדיק הרבים ונו' אלו תלמדי וכו' אומ לי רבי לומר לרקיע
מזהיר עפי מכבדים להא כם"פ אלו עוברין משמע לנבלי נדקה
עליהי מתלמדי תיכוקו' לאמרי' לא מבח בת תח ישא בת נבלי
נדקה לא מבח בת נבלי נדקה ישא בת תלמדי תיכוקות ורבינא
כי מבח בפרקי דר' ינאי לרקיע להלי קבל לאמשכילים יזהירו
שלוכו כאור הממה והלי לקלאה וכבכן מלי לאמר רבינא ואוקימנ
כבלת השמש קייכו שמש של עתיד לבא להוא שבעתי' כאור שבעת
הימי ואור שבעת ימי בראשית היא שבעתי' מאור החמה של עבשיו
כדמפר' תבנו של רועי ושמחי: מלוסי קרי"טבא לא זה לין שלן
לין אחת לאחתו פירוש להוכיח לין מרומה לאחתו ומשפט יהן
כסף הכסוי שלומה לרקיע ולכן יזהיר כרקיע מלה כנגד מלה
ולא כתיב לאחתיה לאף נבלי נדקה כי כנדקה יהן כסף: כנגלת
השמש כעתידה כי' כתו שבע' עליו ואור החמה יהיה שבעתי' כאור
שבעת הימים ותרגם יהכתן כן עוזיאל על מד תלת מאה ושבעין
ואלת והשמהן ילזיב הוא: עיין כמסכת שבת פ' ג' ותמצא שהלן
לא הכיא סם עכין מאמר זה ופי' בו בכל מקומם.

אמר רב אסי לעולם אל ימנע אדם את עצמו
מלאת שלישית השקל בשנה שנאמר
והעמדנו עלינו מצות לאת שלישית השקל בשנה ל
לעבודת בית אלהינו: ואמר רב אסי שקולה צדקה
כנגד כל המצות שנאמר והעמדנו עלינו מצות מצוה
אין כתיב כאן אלא מצות, אמר רבי אלעזר גדול
המעשה יותר מן העושה שנאמר והיה מעשה הצדקה
שלום אמר להו רבא לבני מחוזא עושו אהדדי כי היכי
דתהוי שלמא במלכותא, ואמר רבי אלעזר בזמן
שבית המקדש קיים אדם נותן שקלו ומתכפ' לו ועכשו
שאין בית המקדש קיים זכה הלא פרוס לרעב לחמך
לא זכה באין אומות העולם ונוטלין אותה בורוע שנא'
ועניי מרודים תביא בית אמר מר עוקבא אעפ נחשב
לנו כצדקה שנא' ונוגשיך צדקה אמר רב משמיה דר'
אלעזר מאי דכתי' וילבש צדקה כשריון לומר לך מה
שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף
צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול,
רבי חנינא אמר מהכא וכבגד עדים כל צדקותינו מה
בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול אף צדקה
כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול,

פירוש מעשה הנדקה טובה המעשים לת מביאים
מלא כתיב והיתה הנדקה שלום. והרי"טבא
כתב השקט ובטח הוא הכוזה קנת לכל השלו' הוא לכר של טובה
נחוב ועל עולם לקיא לתעוליו קלי עב: זכה למזל שב. עביים
מכולים זו הכשות שנושקים תמיד הכו הכו שלכו נהיכין מכולי'
קופלייט כמו מלייך בשמי: קליפה מלליף כלעז. וכבגד עליה
כל נדקותיכו כלומר כל נדקותיכו כמלאו מפת לשעבו כבגד
מלום שלאם מפירו מעליו. עביים מתעטיכן ויפר ולעגלי וכן
מעלה בגד ביום קנס מכל מקו' מקיש נדקה לבגד נדקת נדיקים
לבגד הגון.

אמר ר' לעזר גדול העושה צדקה יותר
ממשה רבינו דאלו במשה רבינו כתיב
כי יגורתי מפני האף והחמה ואלו בעושה צדקה כתיב
מתן בסתר יכפה אף, ופליגא דרבי יצחק דאמר רבי
יצחק אף כופה חמה אינו כופה ושנאמר ושוחד בחיק
חמה עזה אף על פי ששוחד בחיק חמה עזה, ואיכא
דאמרי אמר רבי יצחק כל דיין שנוטל שוחד מביא חמה
עזה לעולם שנאמר ושוחד בחיק חמה עזה, ואמר רבי
יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות ו
והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות, הנותן פרוטה
לעני מתברך בשש ברכות דכתיב הלא פרוס לרעב
לחמך אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח
והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך, אז תקרא וה' יענה
תשוע ויאמר הנני וגו': והמפייסו בדברים מתברך בי"א
ברכות דכתיב ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע
וזרח בחשך אורך ואפלתך בצהרים ונחך ה' תמיד ו
והשביע בצחצחות נפשך וגומ ובנו ממך חרבות עולם
וגו', אמר רבי יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד
ימצא חיים צדקה וכבוד משו דרודף צדקה ימצא צדקה
אלא לומר לך כל הרודף צדקה הבה ממציא לו מעות
לעשו מהן צדקה רב נחמן בר יצחק אמ הקבה ממציא
לו בני אדם המהוגנין לעשות להן צדקה כדי לקבל
עליהם שכר לאפוקי מאי לאפוקי מדדרש רבא דדרש
רבא מ"ר יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם,
אמר ירמיה לפני הקבה רבש"ע אפילו בשעה שישראל
כובשין את יצרם ומבקשין לעשות צדקה הכשילם
בבני אדם שאינן מהוגנין כדי שלא יקבלו שכר עליהם
רבי יהושע אומר זוכה לבנים בעלי חכמה בעלי עושר
בעלי הגדה: בעלי חכמה דכתיב ימצא חיים, בעלי
עושר דכתיב צדקה, בעלי הגדה דכתיב וכבוד, כתיב
הכא וכבוד וכתיב התם כבוד תכמים ינחלו,

פירוש לף ומתק כ' לגיוכות קשים סם ליפרע מן
המוטלים. לפעם שמוזק כחיק שהוא עשה
נדקה כמתר. מתק עוה עדין היא כתוקפה: וכ אלעזר סבר
להלי ושוחד בחיק לכישע קלי: יכפה מתק עוה. ותפק לרעב
כפשך הוא פיום לכר כיחומין: ימכך נדקה משמע יכא לילי
עביות וימכך כי מלם ש עשו לו נדקה: ויהיו מוכשלים לפניך

לת לכבי עבתת היה מקבל שהיו מבקשים לת כבסו: ימנע חייס
וכתיב נבי תכתה כי מובאי מנע חייס. בעלי הנדה מתוך שהס
לבסין ומוכרין לבו של לדם הכל מכבדים לותס:

תוספות נדול העושה וכו' פי' יותר משכך תמה משהס
רבי בתפלתו ותענג למשה כמי שעשה נדקה ב
בסתר שמע לותה שעה ככר פסק לותו זכות. תמה לויכו כופה תי'
לבשלתי כלים לתמי' לתמה משה הכנו: והמפייסו בלבבים
מתבבך כ"ל ים מניסין והכותן פרוש לעבי והמפייסו משו למשמע
לו דקלקי לייכו בכותן נדקה לכתיב ותפק לבעב בפסך וכפס
כעבה תשביע ולא מילתא היא לבפס כעבה תשביע קייכו תשביע
בלבבים שתפייסכו בלבבי ועכ לא גר' לבסהוא ניבקא קוב למימ'
מתבבל כ"ו הכך ו' לבעיל וכבי לא'.

תניא היה רבי מאיר אומר יש פתחון פה לבעל
הדין להשיבך ולומר לך אם אלהיכם אוהב
עניים מפני מה אינו מפרנסן אמור לו כדי להנצל אנו
בהם מדינה של גיהנם וזו שאלה שאל טורנוסרופוס
הרשע את רבי עקיבא אם אלהיכם אוהב עניים מפני מה
אינו מפרנסן אמר ליה כדי להנצל אנו בהם מדינה של
גיהנם אמ' ליה אדרבה זו מחייבתן לגיהנם אמשול לך
משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדיו
וחבשו בבית האסורים וגזר עליו שלא להאכילו ושלא
להשקותו והלך אדם אחד והאכילהו והשקהו ל
לכשישמע המלך והלא כועס עליו ואתם קרויים עבדי'
דכתי' כי לי בני ישראל עבדים אמר ליה רבי עקיבא
אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך שכעס על
בנו וחבשו בבית האסורים וצוה עליו שלא להאכילו
ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילהו והשקהו
לכשישמע המלך משגר לו דורון ואנו קרויים בנים שנ'
בנים אתם לה' אלהיכם אמר ליה אתם קרויים בנים
ואתם קרויים עבדי' בזמן שאתם עושים רצונו של מקום
קרויים בנים ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום
קרויים עבדים ועכשו אין אתם עושים רצונו של מקום
אמר ליה הרי הוא אומר הלא פרוס לרעב לחמך ועניי'
מרודים תביא בית אימתי ועניים מרודים תביא בית בזמן
הזה וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך'

פירוש לבעל הדין רשע לו עי: להכנל לכו בפס
שהנדקה מבלת מניקבס כדלמתין לקמן
בפתעתין.

דרש רבי יהודה בר שלום כשם שמזונותיו של
אדם קצובין לו מראש השנ'כך חסרונותיו
קצובי' לו מראש השנה: זכה הלא פרוס לרעב לחמך
לא זכה ועניים מרודים תביא בית' כי הא דבני אחתיה
דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחילמא דבעו מיחסר ז'
מאה דינרין עשינהו ושקל מינייהו לצדקה פוש גבייהו
שבסר דינרי כי מטא מעלי יומא דכפורי שדרו דבי קיס'
שקלינהו אמ' להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלו שבסר

דינרי גבייכו שקלינהו מינייכו אמרי ליה מנא ידעת אמ'
להו הכי חזאי לכן בחילמא אמרו ליה אמאי לא אמר
לן דנית ביבינהו אמר להו אמינא כי היכי דתעבדו מצוה
לשמה' רב פפא הוה קא סליק בדרגא אישתמיט
כרעיה בעי למיפל חלש דעתיה אמר השת' כן איחייב
מאן דסני לן כמחללי שבתות וכעובדי עבודה זרה אמ'
ליה חייא בר רב מדפתי לרב פפא שמא עני בא לידך
ולא פרנסתו דתניא רבי יהושע בן קרחה אומר כל
המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה כתיב
הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב
התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודה זרה אף
כאן עבודה זרה'

פירוש שמזונותיו של אדם שכך שיתפללכם ממנו
שכיכופתיו שפסל שניתל לשפסיל. זכה למזל
טוב יתן לותו שסלון לעבייס. חזא להו מילתא במוכלי ל"ש:
לכשו מיפסר ז' מאה לייכי כלותה שכה. שקל מיכייהו נדקה כל
שבסר היה טופן בלבבים ובוכה מהם נדקה: פוש גבייהו עבה ל"ש
שיכסר לייכי שלש כיתבו לנדקה שבע מאה לייכי: לא תדחלו
לשפסל יותר: לחמי לא לחמית לן שתחלה שכך מלמת והייכו
מיתבין הכל: השתא כי לא נפלתי: ליחייב תלן לבבי לן כלום
שתולה קלנתי כמכיכו. מחללי שבתות יעובדי עז בשקילה ולמר
מר מי שבתחייב בשקילה לו כופל מן הנג לו ס"ה לוכסתו לדמי
לשקילה לתבן בית השקילה היה גבוה שתי קומות.

תניא אמר רבי אלעזר ברבי יוסי כל צדקה
וחסד שישראל עושין בעולם הזה שלום
גדול ופרקליטין גדולים בין ישראל לאביהם שבשמים
שנאמר כה אמר ה' אל תבא בית מרזח ול תלך לספוד
ואל תנוד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה
נאם ה' את החסד ואת הרחמים' חסד זו גמילות
חסדים' רחמים זו צדקה' תניא רבי יהודה אומר
גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר כה אמר
ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא'
הוא היה אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר
קשה ברזל מחתכו' ברזל קשה אש מפעפעו' אש
קשה מים מכבין אותו' מים קשים עבים סובלין אותן
עבים קשים רוח מפזרתן: רוח קשה גוף סובלו' גוף
קשה פחד שוברו' פחד קשה יין מפיגו' יין קשה
שינה מפכחתו' ומיתה קשה מכולם' וצדקה מצלת
מן המיתה שנאמר וצדקה תציל ממות'

פירוש פרקליטין מליצי יושר של מלאכי השרת: כי
תספתי לת שלומי מן העם הזה נאום השלום
לת החסד ולת הרחמים שהיו לנלין לעשות ולייכם עושין:
מפעפע מרכה. הנף סובלו כל הנוף מלא רוח.

דרש רבי דוסתאי ברבי ינאי בוא וראה שלא
כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר

ודם אדם מביא דורון למלך ספק מקבלין אותו ממנו ספק אין מקבלין אותו ממנו ואם תמצא לומר מקבלין אותו ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה והבה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמ׳ כתיב אני בצדק אחזה פניך׳ מאי אשבעה בהקיץ תמונתך אמר רב נחמן בר יצחק אלו תלמידי חכמים שמנדדין שינה מעיניהם בעולם הזה והבה משביעין מזיו שכינ׳ לעולם הבא׳ אמר רבי יוחנן מאי דכתיב מלוה ה׳ חונן דל אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול עבד לוה לאיש מלוה׳

תהלים יז

תהלים יז

פירוש לפי כוונת תפלה ותקנה לחזק פניך בתפלה׳ תשביעה בהקיץ תמונתך כשכר הקנה לשבענה׳ תמונתך׳ מלוה ה׳ מוכן לה׳ המוכן לעשה מלוה להבה׳ וכתיב עבד לוה לאיש מלוה׳

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כתיב לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות וכתיב לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות׳ צדקות הללו למה אחת שמצלת מדינה של גיהנם ואחת שמצלת ממיתה משונה׳ ואי זו היא שמצלת מדינה של גיהנם ההוא דכתיב ביה עברה דכתיב יום עברה היום ההוא׳ ואי זו היא שמצלת ממיתה משונה נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה׳ נותנה ואינו יודע למי נותנה לאפוקי מדרבי עוקבא׳ נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה לאפוקי מדרבי אבא ואלא היכי ליעביד ליתביה לארנקי של צדקה׳ מיתיבי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים רבי אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניי׳ רבי יהושע בן קרחה אומ׳ ישמח את אשתו ברבר מצוה רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לתוך ארנקי של צדקה לא אם כן ממונך עליה כרבי חנינא בן תרדיון דממונה עליה כרבי חנינא בן תרדיון אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקבה רבש׳ע במה תרומם קרן ישראל אמר לידה בכי תשא׳ ואמר רבי אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כוחה של צדקה אמר להם צאו וראו מה פירש דוד

תהלים קיב

אבא פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום

ישעיה לג

בכבוד׳ רבא אמר מהכא והוא מרומים ישכון מצורת סלעים משגבו לחמו ניתן מימיו נאמנים׳

פירוש ולי זו היא צדקה התצלת מדיכה של גיהנם הוי לומר כלומר לי זה תן התקלות הללו תהיה כדין גיהנם לותי שכתוב כי לא יועיל הון ביום עברה כותבה ולימו יודע למי כותבה כלומר כשמסיים בפיקח יתבכה לכים של נדקה׳ לומר שיקבל ולך לפי בחסכת כתובות מר עוקבא הוה סלי לחל עני כסיכותי׳ כל יומא ל׳ זוזי בכבודה לדשא והעבי ליה יודעני למי כותבה והוה יודע מי מוטלה׳ ובכי לפי הוה נייר סם לדיס ושלי לימרי׳ ומתני׳ כפשיה לעבוי ומעבי מוטלה ויודע

עיין כאיר בבא מציעא ה׳ הבא כיולא בזה

בזוהר בראשית ה׳ מה שכתוב בזה

תהלים יז

בזוהר בראשית ה׳ מה שכתוב בזה

ישעיה ל״ג ט״ו ב

ב״ר פ״ה ס״ק ב

ב״ר פ״ה ס״ק ב

ב״ר פ״ה ס״ק

השותפין

פרק ראשון

משלי י ל בני מהו שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וגו' נענה רבי
סנהדרין כ ז אליעזר ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב מי
כעמך כישראל גוי אחד בארץ, וחסד לאומים חטאת
כל צדקה וחסד [illegible] העולם עושין חטא הוא להם
שמות ו שאין עושין אלא להתגדל בו שנא' ה' להזון מהקרבין
ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי, ומאן
דעבד הכי לאו מעליותא היא והתניא האומר סלע זו
לצדק בשביל שיחיו בני או בשביל שאזכה לחיי העולם
הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן [illegible]
העולם נענה רבי יהושע ואמר צדקה תרומם גוי אלו
ישראל דכתי' ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ וחסד
לאומים חטאת כל צדקה וחסד [illegible] העולם עושין
חטאת הוא להם לפי שאין [illegible] העולם עושין אלא
תהלים ג כדי שתמשך מלכותן שנאמר להן מלכא מלכי ישפר
עלך וגו' הן תהוי ארכא לשלותך נענה רבן גמליאל ואמ'
צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך כישראל
גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד
[illegible] העולם עושין חטא הוא להם לפי שאין עושין
אלא להתייהר בו וכל המתייהר נופל בגיהנם שנאמר
משלי כט ז זה יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא
במדבר רבה פ"ב גיהנם שנאמר יום עברה היום ההוא אמר רבן גמליאל
עדיין צריכין אנו למודעי ר' אליעזר המודעי אום' צדקה
תרומם גוי אלו ישראל דכתיב מי כעמך וגו' וחסד לאומים
חטאת כל צדקה וחסד [illegible] העולם עושים חטאת
ישעיה מ הוא להם לפי שאין עושין אלא לחרף אותנו שנ' ויבא
ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו
והיה לכם הדבר הזה, רבי נחוניא בן הקנה אומר
צדקה תרומם גוי אלו ישראל וחסד נמי ולאומי חטאת,
אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו נראין דברי רבי
נחוניא בן הקנה מדבריכם שהוא נותן צדקה
וחסד לישראל ולאומים חטאת מדקאמר מדברי מכלל
דהוא נמי אמר מאי היא דתניא אמר רבן יוחנן בן זכאי
משלי יד כשם שחטאת מכפר על ישראל לעולם הבא כך צדקה
ויקרא רבה ל"ו ח וחסד מכפרין על [illegible] העולם בעולם הזה,

פירוש

הרי זה נכנס נחוך בלבב זה ומתקנה זו.
כאן בישראל כאן [illegible] העולם ישראל
שלשתם לשתי כנים יהיו כנ לא ימיו מן מהקרבני לחמ מדת הדין:
לכל [illegible] ניחוח כורבן אלה על מבת כן ואם לאו מתמעט: יום עבדה
קיום הקוף כיום הלין משתעי בבעלות נפניה: המולעי מהר
המולעית היא: ויעש ה' כאשר דבר ונמר בנוהר לחן קלחת ליה
לירמיה כשהיה מנלה את ישראל לבבל.

תוספות

ויבא ויעש כלבב ה' כי מטלטלת ונו' ובלותה
שעה עשה נדקה שהיה מקבל להקב"ה לי
כמי שהיה מתיר את ירמיה מן הזיקים כלשהיה אתם.

איפרא

הורמיז אמיה דשבור מלכא שדרה
ר' מאה ארנקי דרינרי לקמידה דרבי

אמי ולא קבלינהו שדרה לינהו לקמיה דרבא וקבליתהו
שמע רבי אמי ואיקפד אמר לית לידה ביבוש קצידה ישעיה נד
תשברנה נשים באות מאירות אותה ורבא דעבד משום
שלום מלכות ורבי אמי נמי משום שלום מלכות איבעי
ליה למיתבינהו לענייי אומות העולם ורבא נמי לעניי
אומות הוא דיהבינהו ורבי אמי דאיקפד סיומי הוא דלא
סיימוה קמיה, תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה
ממונה על קופה של צדק' פעם אחת באתה אשה אחת
ועמדה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני אמר
לה העבודה אין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי
אם אי אתה מפרנסני הרי אשה ושבע' בניה מתים עמד
ופרנסה משלו לימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות
אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של
עולם אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו סנהדרין פ"ד ה"ט
קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה
בניה ימות בשנים מועטות, תנא הוסיפו לו על שנותיו
כ"ב שנה,

פירוש

ניכום קניכה תנכנכה כשתכלה זכות שנילם
ויבם לחלוחית מעשה נדקה שלהם לה ישכנו
לא סיימוה קמיה דר' אמי לעניי נוים חלקן רבה: והא לחמן
לעגל דשדרה כמי אימרה אוכמיז למכוה רבה משום שלום מלט'
כמי קבליהו ולא אפשר לחלקן לעניי נוים לאסור לנכוז דעת
הבריות ואפילו לעתו של נוי: לכל בחשת המתחלקות לעניים
אין כאן נכנת דעת דלימקו כמי ידעי שישרל נעלין לפרנס עניי
נוים עם עניי ישרל כדאמרן במסכת ניטין אפרנסין עניי נוים
עם עניי ישרל משום דרכי שלום. לחמת וכו' מתורתך למדמו
לפיכך נכרת שלם ימידי לוחר לך כל המקיים נפש אחת מישרל
כאלו קיים עולם מלא וכו' וכתיב קול דמי אחיך דמו ודם זכעיותיו לף
נפשתה מקיים ומי אחיך עמך הן מעלים על ידך מיי ומי ז
זכעיותיו שמלה טובה מרובה מחדת פורענות לעולם.

תנו רבנן

מעשה במונבז המלך שבזכו אוצרותיו
ואוצרו אבותיו בשני בצורת וחברו עליו אחין
ובית אביו אמרו לו אבותיך גנזו אוצרות והוסיפו על
של אבותם ואתה בזבזת אוצרותיך ואוצרות אבותיך,
אמר להם אבותי גנזו אוצרות למטה ואני גנזתי אוצרו'
למעלה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמי' נשקף
אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום
שאין היד שולטת בו שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך, משלי טז יב
אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר ש
שעושה פירות שנ' אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהו, ישעיה ג י
יאכלו, אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי נפשות
שנאמר פרי צדיק עץ חיים וד' נפשות חכם, אבותי משלי יא ל
גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנא' ולך תהיה צדקה, דברים כד יג
אבותי גנזו לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא שנאמר
והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך, ישעיה נח ח

פירוש

מזכנו התלך נכח של מילני התלכה מזכנו
משמונים. כשתמת מתלן תמחה ף' משמים

כשקף קנדק לשלם נמול: כשקף מטיט כמו כשקפה ותיבה כלומר זכות נדקה מטיט ומסתכל למטה: מכן כשלך נכיזתן תמת מכן הכבש: דבר ששמח פירות והקרן קיים לשלם קבל והפירות לוכל בשולם הזה שנאמר כי פרי מעלליהם יאכלו: לאוכלות כפעות שנאמר ולוקח כפעות מכם נהלי קרא.

אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאי וניתנה לחכמים אטו חכם לאו נביא הוא הכי קאמר אף על פי שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה: אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמ' ונביא לבב חכמה מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול: אמר אביי תדע דהא אמר גברא רבה מילתא ומתאמרא משמיה דנברא רבה אחרינא כותיה: אמר רבא מאי קושיא דילמא תרויהו בני חד מולא נינהו אלא אמר רבא תדע דאמר גברא מילתא ומתאמרא משמיה דרבי עקיבא בן יוסף כותיה: אמר רב אשי מאי קושיא דילמא מילתא בר מוליה דר' עקיבא הוא אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא מילתא ומתאמרא הלכה למשה מסיני כוותיה דילמא כסומא בארובה ולאו טעמא קאמר בה: אמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות: שוטים מאי היא כי האי דמר בר רב אשי הוה קאי בריסתקא דמחוזא שמעיה להההוא שוטה דקאמר ריש מתיבתא דמלך במתא מחסיא השתא טביומי חתים אמר מאן חתים בכולהו רבנן טביומי אנא שמעינה לרידי קיימא לי שעתא קם אתא אדאתא אימנו רבנן עליה דרב אחא מדפתי לאותוביה בריש' כד שמעי דאתא בעי למיפתח רב אחא מדפתי שרר וזנא דרבנן לגביה לאמלוכי ביה עכבינהו שרר וזנא אחרינ' עכבינהו עד דמלו בי עשרה ופתח איהו ותנא לפי שאין פותחין בכלה פחות מ מעשרה קרי רב אחא מדפתי אנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו וכל חמטיבין לו לא במהרה מריעין לו ולאו מילתא היא אגב צערא דנפשיה קאמ' תינוקות מאי היא כי האי דרבי תיה דרב חסדא הוה יתבה בכנפיה דאבוה ויתבי קמיה רבא ורמי בר חמא אמ' להו מאן בעית מיניהו אמרה ליה תרוייהו אמר רבא ואנא בתרא'

פירוש לטו מכס לאו בכיל וכי אין מכס לאוי לחיות נטיל דקלמית כיטלה כבוזה מן הכבשים: ביתיבה למכמים מכלל דמעיקרא לא היתה כבוזה למכמים: הכי קאמר לה על פי שניטלה מן הכבשים שויכס מכמים מן המכמים לא כיטלה: והלמען ז"ל הקשה על פלפ"ו ז"ל. ויש להשיב נה דהא למכיכן נמסכת כלרים אין הקב"ה מסדר שביטה אלא על מכס נטור ועשיר: ויש מהשיבו שאין הקב"ה מסדר שביטה אלא על מכס שאין בעליו יכולין לעמוד בו כגון שביטה כגון כבוזת יוכף בן למתיה בשלימות כ' מוה שהוא לפי פעם מסדר הוא שביטה לה על המכסים שאינן מכמים למתכיכן שתם מנת כן

ממשה ואלו משה לא פסק ממנו כבוזתו וזהו לשון מסדיה ולה על נב למייתי כמי עשיר מיוכה כבלי בלא הפסק היה ולא כפתלה של לביכוה ואין לשתי כוזה של הכי קאמר לה על פי שניטלה כבוזת הכבשים שהוא המלאה וחמון כבוזת החכמים שהיו בדיך החכמה לא ניטלה אלא נדול הקדש שנקרבים ומן הקרבנות ז"ל כתב בפירוש מאמר זה וזל': וביתבה למכמים פירוש שיהו כשלם לבניהם הרבה שאין כה נשכל הטבעי להשיגם: וחכם עדיף מבכיא פי' מלותו בכיא שיש לו כה לרלות עתידות ואין לו דבכי הבטוחה שהם מבל החכמה שהוא שביכה עליו וכמו שביאר הלמ"ם ז"ל בספרו מ"ל וכי הבטוחה הזאת היא לחיכה שוזה של על חכם. עכ'. וביכיא יש לו לבכ חכמה. תלע שלא ניטלה מן החכמים. משמיה דר' עקיבא כוותיה וליכא למימר בבי קל מולא כיבזו שהרי רבי עקיבא חכם מהם הוה. ולאו טעמא קאמר כמילתיה וכיון לאמר טעמ' אין זה כמומ' שחכיון ליבד בלאומה כתוב' בעלמא של שבירת הלב היא הבאה לו בבזות' וזכה להכבים להלבה למשה מסיני. כרסתקא שוק רשות הרבי. למלך השתא בתתא מחסיא שעתיה לשיות רחם יושיבה עבמו: טביומי חתים כשחותם בלנית שמו טביומי. קיימא לי שעתא מזל. שדנו זנח דבבן לנביה למר בר רב אשי. לאחלוכי בית ליטול רשות וענה להמלוך לת בר לחק פתח ותבל דבשח וכעשה רחם יושיבה כל המריעים לו בלומר היולל וכלשית השעה לא יאלכוני שלי.

תוספות כל המריעים לו לא כמהרה וט' וכשלהי מביזה דקאמר בר לחק נוסיף לשלם לין מטיבין לו ליכא למימר דמתחלה אמר לא כמהרה מטיבין שהיה מנכה מיזוקיו ושלמה בנזלתו וכשבל שלא כמזיקו שוב אמר לעולם אין מטיבין לו.

אמר רבי אבדימי דמן חיפא קודם שיאכל אדם וישתה יש לו ב' לבבות לאחר שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד שנאמר ואיש נבוב ילבב וכתיב נבוב לוחות ומתרגמינן חליל לוחין: אמר רב הונא בריה דרב יהושע הרגיל בין אפילו לבו אטום כבתולה יין מפקחו שנאמר ותירוש ינובב בתולות:

פירוש לים כטוב כשקוף בלול בלא כריסו מלאה. ילבב כמה לבבות שיהו מכסים לדעת שלמה יכוכב בתולות לת לב לחטוס כבתולה עשה בכוב וחלול.

תניא ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה של ששה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה ומונחות לארכו של ארון וכמה לוחות אוכלות בארון ב' טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח מחצה לכותל זה ומחצה לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שבהם ספר תורה מונח שנאמר אין בארון רק שני לחות אבני אשר הניח שם משה בחורב מאי אין בארון דק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות כפר תורה המונח שם פירנסת' ארון לארכו אצא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שם ג' טפחים צא מהם טפח ומחצה לכותל זה וטפח ומחצה

השותפין

פרק ראשון

וכו' דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים וכו' נשתייר שם טפח ששם עומדים עומדי שנ' אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון וכתיב עמודיו עשה כסף וארגז ששיגרו פלשתים דורון לחזקיהו ישראל מונח שם בצדו שנאמר ואת כלי הזהב אשר השיבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ועליו ספר תורה מונח שנאמר ושמתם אותו מצד ארון מצדו מונח ולא בתוכו הא מה אני מקיים אין בארון רק לרבות שברי לוחות שמונחות בארון מנא לן מדרב הונא דאמר רב הונא מאי דכתיב אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחין בארון ואידך ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן אמר רבי שמעון בן יוחאי מלמד שהשם וכל כנויו מונחים בארון ואידך נמי מיבעי ליה להכי אה"נ אלא שברי לוחות מונחים בארון מנא לן נפקא ליה מדתני רב יוסף דתני רב יוסף אשר שברת ושמת בארון מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון ואידך ההוא מיבעי ליה לכדר"ל דאמר אשר שברת אמר ליה הבה למשה יישר כחך ששברת

פירוש

לארכו של ארון וחצי אמה: תוכלות תוספות כך לשון משנה ולפי כלשון מקרא כי יאכלו לתיקים בספר יחזקאל: ספר תורה שכתב משה כמו שכתוב ויכתוב משה את התורה וגו' לין ודק שכי מישוטין קס שכתם ספר תורה מוכח לארכו של ארון: פרכסת ארון לארכו כלומר מלאת כל מלוי לארכו ופירסת נדבי מלתו: משה טפחים כמלא רחבו: כלי שלא יהא ספר תורה וכו' כלומר לא היה נריך להיות רחבו כל כך אלא כשביל ספר תורה המוכח לארכו לרוחב הארון שלא יהא ככבש וינח כלומר: שכן עתודים עומדים שתי עתודי כסף כיון עתודי ספר תורה שוכבין לארכו והלוחות ניכרים שכ' עתודיו עשה כסף: מוכח שם כגללו של ארון: ועליו ספר תורה מוכח ולתריכין לקמן למעיקרא היה מוכח כלפי היונק מן הארון שכני לוחות ולשכני לוחות. משה שכנית קלא יתירא הוה למסמכיה לוסתיה לדרגא. יישר כחך ללמדך שהיה מן הלבנים שעשה משה מלאתו והכניסה לעזרה להעמיד המקום.

תנו רבנן סדרן של נביאים יהושע שופטים

שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה שנים עשר, מכדי הושע קדים דכתיב תחלת דבר ה' בהושע וכי עם הושע דבר תחלה והלא ממשה ועד הושע כמה נביאים היו אמר רבי יוחנן שהיה תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הם הושע ישעיה עמוס ומיכה ולקרמיה להושע ברישא כיון דכתיב נבואתיה גבי חני זכריה ומלאכי ואינהו סוף נביאים הוו חשיב ליה בהדיהו ולכתביה לחודיה ולקרמידה איידי דיוטר מרכס מכדי ישעיה קדים לירמיה לקדי' לישעיה ברישא כיון דמלכי סיפיה חרבנא וירמיה כוליה חרבנא ויחזקאל רישיה חרבנא וסיפיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא לנחמתא סמכינן חורבנא לחורבנא ונחמתא לנחמתא.

פירוש

שכתבנהו בלותיה הפרק בימי לותם המלכים עוזיה יותם אחז יחזקיה בלכבעה נכיאים הללו כתוב כן מון ממיכה שלא היה בימי עוזיהו לפני היה בימי יותם אחז יחזקיה חני זכריה ומלאכי סופן של נביאים שהם היו נביאי שכית שכית שהיו לבניהם הראשון שהיה קדים לירמיה ויחזקאל שהכי יפתיה בימי עוזיה וירמיה בימי יאשיהו וכיון כתבנהו בימי ויחזקאל בגולה בימי נבוכדנצר.

תנו רבנן סדרן של כתובים רות תלים איוב משלי קהלת שיר השירים קינות דניאל ומגלת אסתר עזרא דברי הימים ולמאן דאמ' איוב בימי משה היה לקדמיה לאיוב ברישׁ אתחולי פורענות' לא מתחלינן רות נמי פורענותא הוה פורענותא דאית ליה אחרית דאמר רבי יוחנן למה נקרא שמה רות שיצאה ממנה דוד שרודה להקדוש ברוך הוא בשירות ותושבחות ומי כתבן משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב יהושע כתב ספרו ושמנה פסוקים שבתור' שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות דוד כתב ספר תלים על ידי עשרה זקנים על ידי אדם הראשון ועד מלכי צדק ועד אברהם ועד משה ועל ידי הימן ועל ידי ידותן ועד אסף ועד בני קרח, ירמיה כתב ספרו וספר מלכים וקינות, חזקיהו וסיעתו כתבו ישעיה משלי ושיר השירים וקהלת, אנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל תרי עשר דניאל ומגלת אסתר, עזרא כתב ספרו ויחס של דברי הימים עד לו מסייע ליה לרב דאמ' רב יהודה אמר רב לא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה, ומאן אסקיה נחמיה בן חכליה,

פירוש

רות תלים ואיוב: כו' רות קדמה בימי השופטי' תלים לוד למדו והוא קדם ליוב כת"ל בימי מלכת שבת היה ואכל שלמה משלי קהלת שכיבס ספרי שלמה כתיב בעיני שלמה לעת זקנתו: קינות ירמיה במרן שהיה אחר שלמה. לכיכל אחר ירמיה בימי כבונה בגולה. לשתר אחריו בימי יחזקיהו. עזרא אחריו בימי דריוש השני שעמד אחר יחזקיהו. למען דאמר יואב בימי משה היה לקמן. רות בימי פורענותא היה לעני וגלות ומיתת לנעמלך וכיון: לשית לי היה אחרית סוף הפורענות להכך לאחרית ותקוה שיבא דוד משה. ופרשת בלעם כתיבתו ומשלו לף על פי שלין נוכרי משה ותורתו ומלך מעשיו. וזה לשון הלימוד בלעם הוא דכתי' ויהי בשמוע את כל הדבר הזה ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור את ירק השדה וכתיב התם ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם ויחנו בקצה במדבר אתם ואתה בלעם בן בעור בקסמיהם אשר קסמו ויפן אל המדבר והנה ענן ה' נראה בענן ויסעו מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מפניהם ויעמד מאחריהם ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ולא קרב זה אל זה כל הלילה ויט משה את ידו על הים וישב ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ויהי בבקר ויפן ה' אל מחנה מצרים ויסר את אופן מרכבותיו ויהי בהפך הבקר ושוב המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבא אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וישראל ראו את מצרים מת על שפת הים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים מי כמכה באלם ה' מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עושה פלא נטית ימינך תבלעמו ארץ נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל יושבי כנען תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך ה' ימלך לעלם ועד כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים ויבא ה' עליהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ויקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם ויקרא שמה מרה ויליני העם על משה לאמר מה נשתה ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ ויטל אל המים ויתקו המים ושם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך ויבאו אילמה ושם שנים עשר עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף ויסעו מים סוף ויבאו במדבר סין ויחנו במדבר ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה ויסעו מדפקה ויחנו באלוש ויסעו מאלוש ויחנו ברפידים ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני ויסעו ממדבר סיני ויחנו במדבר פארן ויסעו ממדבר פארן

מנכסיהם כלומר מיתן לקטן חזקתו שהם מנכסיהם: ועל ידי משה תפלה למשה היו מלכים וכל לחד עשר מזומנים בסדרן ועל ידי קימן משכיל לקיימן: ועי ידותון למנצח לידותון: חזקיה ומיעתו כני דורו שהלכיהו ימי לחזקיהו כתבו ישעיה שהכתב מכשה ולא כתב ספרו שלא היו הכהנים כותבין ספריהם שלא לפני מיתתן: משלי וקהלת לכתיב בספר משלי לשר העתיקו לחזקי חזקיה וגו' ועל שם שחזקיה גרם להם לעסוק בתורה כלומר נפרוך חלק בעין חרב על פתח המדרש וכו' בקרא על שתו: לחכמי כנסת הגדולה מני זכריה ומלאכי ומרדכי ועזרא כתבו ספר יחזקאל שכתבוהו כגולה ולהי יודע למה לא כתבו בהוכח לארץ בעגמו שם לא מפני שלא כיתבה בהוכח ליכתב בהוכח לארץ: ובתוכה אלו לאחר שבאו לארץ: ובן ספר לכיאל שהיה כגולה וכן מגלת אסתר. ושכיח עשר בכיאים מתוך שהיו בהוכחותיהן קט בות לא כתבוה הכהיאים בעגמן לים לים ספרו ובלא מני זכריה ומלאכי ועלו שהוה הקדש מסתלקת שהם היו בכיאים הלאחרונים ועמדו וכתבו בהוכחותיהם ונדבו בהוכחות שקטנות עתם ועשהום ספר גדול שלא יהכלו מתוך קטנם: עד לו עד שייהם לעגמו: מהייב ליה וכו' עד שייהם לעגמו שהתב לכני יהיהם עד שייהם בו לת עגמו: ויהיזקאל זל כתב על זה הים שגוללין וייהם בלה עד לו כלומר עד שייהם עגמו ים גוללין עד ולו וקוק ליה פסוק ולו שהי לחים וכל עגין ל' כי בחותי פסוקו שייהם עב ומלן לסקי מי שיימו.

תוספות ולמ"ל לאוכ בימי משה היה ואת מלי קלחר ולמ"ל והלי תבל נופיה שכר לכימי משה היה לקתני סיפא משה כתב ספר ל' וכו' ולמ"ל לאכתי לא ידע סיפא לכריתא: בפורענותא לא מתמלי ואת וכתבים מיד לאחר רות ולומר לי מקום לאחרית על רות היה לאחרית טיגא מתכה דוד שהיו להלן נסיונות ותשבחות לכך כתב לאלם מיד לותן שירות ולוק לאחרית שלה ואת ולמ"ל מעלי נולה היה לכתביה לאיוב לנסוף ולומר לי למקום שכי כתבו בהלי תלים ומשלי לפי שהוק מעגין לאחר כתוב מעגן היה ומקלות קבריס וכיגן לאחר וניתיהם היה כיגון ויקלקלו בספר תורת אלים ושום שכל מלי ושום שכל פסוק טעמי והלא לא כתבו לאחר משלי משום דלא להסתיק בלבכי שלמה ולת מפרש לבן כתבו בהלי תלים משום לאחרי לקמן דוד כתב ספרו על ידי עשרה זקנים ולוכ כמי ככתב על ידי לרכיא זקנים נופר וכלדד ולליהו ולליקום והשתא לתי שפיר שלא כתבו לאחר משלי: פורענות לאית היה לאחרית דרות לאחרית לכל ישראל ושל לאיוב מ"ל לא כתב כאל הכא שכרו שלא לטורדו מן השלום: על ידי שלמה ועל ידי בני קרח בספר לפי הספר דנר' שלמ' כל' לאסף הוה מנ' בני קרח והוה לאיסף ולספרי' לנ' שלמה לא הוי לאסף לאיסף אלא לאסף והוה מן קלויס המשוררים. ואם תאמר ולהכתו לא נאמי' לית היה כתב לשלמה אלהים משפטיך ונו' ול"ל לדוד לאמרו והתפלל על שלמה תלא לכתיב בסוף התזמור כלו תפלות ונומ' ואת לנגי' שלמה היה כתיב כלו תפלות דוד ול"ל לפי שסיימו דוד והלא לכתי' כמי שיר המעלות לשלמה דוד כמו כן לאמרו לכל מאם עשרה מעלות דוד לאמרן ויש ספרים דקא משיב לאכרהם ויתן לאיזהרי ונדי לקמן קא משיב לאכרהם וקא משיב ליתן והלאמר כי ליתן לאיזהרי הוה לאכרהם ומשכי ליתן לאיזהרי דקא משיב הכא יעקב וקשה לתלי נדרש למכת לן לדוד כתב סברו עי לאכרהם כיון לליתן לאיזהרי לאו קייכו לאכרהם: ירמיה כתב ספרו וספר מלכי' והלא לא כתבו יכיה קודם ירמיה מלכי' לפי שהיה נ והלא היה כסוף מלכי משלך ותפילו סברו לא כ נכ ה ק

ואיעבי שהר נאסף.

ומיעתו כתבו יעשיה לפי שחזקיה גרם להם לעסוק בתורה לקיים הכתוב על שתו אכל קוף לא כתבו שהרי מת קודם ליעשיה לתכסה בן כתו הכא יעשיהו: על ולו פלא על פסוק ולו לאמי בני יהוסף ומסייע לרב שיהם עגמו ועלא שיהום עגמו כתב לפני זה לפסוק וקשה לפי לקוה ליה למימר על ולו כוי פ"ה לימוקאל לא כתב ספרו לפי שהיה כמוגה לארץ וקשה לקא ירמיה כמי כמוך' לארץ היה שהלך למנכי' ובתבנא שם כמה כטלות ולא מניכו שחזר יתר לארץ ישראל.

לה ב כאב בב

אמר מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה, תניא כמד ח' פסוקים שבתורה יהושע כתבן דתניא ויסת שם משה עבד ה' אי"פ משה מת וכתיב וימת אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי רבי יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אם לו רבי שמעון אי"פשר ספר תורה חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה אלא עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה אומר וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמה שנאמר להלן ויאמר ל"ו ברוך מפי יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו כמאן אזלא הא דאמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גדל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן נימא דלא כר"ש אפילו תימא רבי שמעון הואיל ואשתני אישתני: יהושע כתב ספרו והכתיב ויסת יהושע ועומר דאסקיה אלעזר והכתיב ואלעזר בן אהרן מת דאסקיה פנחס, שמואל כתב ספרו והכתיב ושמואל מת דאסקיה גד החוזה ונתן הנביא, דוד כתב ספרו על ידי עשרה זקנים ולי יחשוב נמי איתן האזרחי אמר רב איתן האזרחי הוא אברהם כתיב הכא איתן האזרחי וכתיב התם מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו ואימא יעקב דכתיב ביה ויזרח לו השמש ההוא מיבעי ליה שמש שבאה בעבורו זרחה בעבורו: קא חשיב משה וקא חשיב הימן והאמר רב הימן זה משה, כתיב הכא הימן וכתיב התם בכל ביתי נאמן הוא תרי הימן הוי, משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב מסייע ליה לרבי לוי בר לחמא דאמר רבי לוי בר לחמא איוב בימי משה היה כתיב הכא מי יתן איפה ויכתבון מלי וכתיב התם ובמה יודע איפה, ואימא בימי יצחק דכתיב ביה מי איפוא: ואימא בימי יעקב דכתיב ביה אם כן איפוא זאת עשו, אימא יוסף דכתיב ביה איפה הם רועים לא סלקא דעתך דכתיב מי יתן בספר ויוחקו ומשה איקרי מחוקק דכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק, רבא אמר איוב בימי מרגלים היה כתיב הכא איש היה בארץ עוץ וכתיב התם היש בדה עץ מי דמי התם עץ הכא עוץ הכ אמר משה למרגלים ראו אם ישנו לאותו ששנותיו כעץ ומגין על דורו כעץ,

פירוש תניא כמ"ל וכו' כך לקתני לעיל יהושע כתב סברו ושמונה פסוקים שבתורה תני' כי הני

תבא

ל' ב' לבתורה לך לבכר

לכריס לא

סס לא

ירמיה לא

ספר לב לבר אמר

יהושע כל סס

שמואל לא כא

ישעיה מא

כמלכי יב

תיכ יט

שמות לא

כרוזית לא

סס מג סס לא

תיכ יט

לכריס לא

תיכ לא כמלכי יא

נאמנה פעם אחת בשלשה ספרים ל' בעלי שם כתיב

השנים הנקרא בשלשה אחרי ל' בעלי שם כתיב

ל' בספרא דשמיה

תבל לקמיה לאמר כמי יהושע כתבן · לתביעת עלונתא לתבעי בהא ויתיב שם וע' · כמו שכאמר להלן וכו' לכולא מילתא קאי דקאמר הקב"ה לומר ומשה כותב כמו שמניכו שהכתיבים כותבין מפי רבן : יחיד קורא לותם כלומר אין מפסיקין בשם ליתא כ' יהודה היא לאמר לא כתבן משה לפי כשהגו משאר התורה ולא כרבי שמעון : הוחיל ולשתנו לכתוב בלתע לשתנו : ולימא יעקב וכו' לא נקם לה : ליכתב לאחריכא שכי נרסינן בתחילתא לעניל לאכייבא לעשרה וקניס קא משמע לכרבים ולימין הלוכסי ולא משמע לקסבר מג נבי קרא הוא : ולאמר רב היתן זה פשה גבי ותכתב מכל הלשם מתיתן הלוכסי וכימין וגו' תרי הימין הוו משכל להימין הלוכסי היתן לאחריכא הוא ·

הרי"ף ומשה כותבים שנוכסין שב"ה לומר ומשה כותב מכאן ואילך הקב"ה לום' ומשה כותב בלתע פי' והקשה שניהם כי הלשונות כתבתי בלתי והלאחרונה כתבתים כ בלתע וכן כתב רבינו מהיר ז"ל ויש שנוכסין עב הקב"ה לומר ומשה לומר וכותב כל מה שהיה חוזר הפסוק קולם ש כתבתו מרוב מהה כלי שלא יטעה בה מכאן ואילך הקב"ה לומר ומשה כותב בלתע כלום' שהיה כותב וטוה ולא היה חוזר הפסוק מרוב נעד וביינו לאחרי כתה לכתוב להלן מפני יקרא את כל הלכנים הללה ולכי כותב על הספר כי מפני הנעד לא היה לום' וטיתב ולפי הלשון מהתיינין מן הכתוב לעניין מה שאמרו כי הקב"ה לומר ומשה כותב בלי בעניין לאמר בפסוק הזה ואין לזה טעם · עכ·

יתיב ההוא מרבנן קמיה דרבי שמואל בר נחמני ויתיב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה אמר לו עליך אמר קרא איש היה בארץ עוץ איוב שמו אמר ליה אלא מעתה ולרש אין כל כי אם כבשה קטנה אחת מי הוה אלא משל בעלמא הוא הכא נמי משל בעלמא אמר ליה אם כן שמו ושם עירו למה לי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרויהו איוב מעולי גולה היה ומדרשו בטבריא היה מתיבי ימי שנותין של איוב משעה שנכנסו ישראל במצרים ועד שעה שיצאו אימא כמשעה שנכנסו ועד שעה שיצאו מתיבי שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם אלו הן בלעם ואביו ואיוב ואליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליהו בן ברכאל הבוזי ולטעמיך אליהו בן ברכאל הבוזי הכי נמי דלאו מישראל הוה אלא איתנבויי איתנבי לאומן העולם הכא נמי איוב איתנבי לאומות העולם אטו כולהו נביאי מי לא אתנביאו לאומות העולם כולהו נביאי עיקר נביאותייהו בישראל הני עיקר נביאותייהו באומות העולם מתיבי חסיד היה באומות העולם ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא כדי לקבל שכרו באו עליו יסורין התחיל מחרף ומגדף כפל לו הקדוש ברוך הוא שכרו בעולם הזה כדי לטורדו מן העולם הבא תנאי היא דתניא רבי אליעזר אומר איוב בימי שפוט השופטים היה שנאמר הן אתם כולכם חויתם ולמה זה הבל תהבלו אי זהו דור שכולו הבל הוי אומר זה דורו של שפוט השופטים רבי יהושע בן קרחה אומר איוב בימי אחשורוש היה שנאמר ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ איזהו דור שנתבקשו נשים יפות הוי אומר זה דורו של אחשורוש ואימא בימי דוד דכתי' ביה יבקשו לאדוני המלך נערה יפה התם בכל גבול ישראל הכא בכל הארץ רבי נתן אומר איוב בימי מלכת שבא הוה שנאמר ותפול שבא ותקחם וחכמים אומרים בימי כשדים היה שנאמר כשדים שמו שלשה ראשים · ויש אומרים איוב בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא כתיב הכא כלבר אחת הנבלות תדברי וכתיב כי נבלה עשה בישראל יזכול להו תנאי סבירא להו דאיוב מישראל הוה לבר מיש אומרי דאי סלקא דעתך איוב מאומות העולם הוה ממשה ואילך מי שרת שכינה על אומות העולם והא אמר מר בקש משה רבינו שלא תשרה שכינה על אומו' העולם ונתן לו שנאמר ונפלינו אני ועמך וכתיב נגד כל עמך אעשה נפלאות אלא שמע מינה מישראל הוה ·

פירוש משל היה ללמוד היתכו תשובה לתקנתי' על מדת הדין ושלין לדם כתפס על נעבו : לית ליה היה ללמוד הוה : לית מעתה ולרש אין כל וגו' וכופי' לקרא ותהי לו לכת מי הוה תשום לכתיב ותהי : לימא כתשעה שבכבסו וכו' לי לכתיב ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשכה לף שבותיו הוכפלו לכתיב וימי איוב למהי זאת מלה ואכנעים שכה למדנו שהיה בן שבעים כשבאו לאומות העולם ללמוד עוי הכי לי ולטעלם משלי גולה היה : בתבאו לאומות העולם ללמוד עוי היה : אליהוא על כרחיך ישראל היה מדיבריך קרא בשמו ושם אביו ושם משפחתו ישראל הוה ולית לה למהי ממשפחת כם היה הייכו לכרכם : שבאו הכל הטוכים שבהן לא היו כלום כדאמרי כן לקמן שהשפעת היה לו פתחון פה לשפוך את שופעיו ומוכיחו · בימי מלכת שבא היה ובאו גם גדוד מכשלים עליו : בימי מלכות כשלים בימי בוכדנצר היה וכא גם משבח גדול עליו : וכלהו הכי תבאי כו' תשקוף לתירוצא הוא דתקין לעיל תבאי הוא היינו מתניתא דלעיל שניה לי הנוי הוה והכי תבאי דהא מתניתא כלהו סבי דישראל הוה כך תים לומרי לתוכי בימי יעקב הוה · והאמר מר בשם רבנן כל הלכלכו וכבלבלו בלבתך עמהו מכל האומות ·

תוספות ליוב לא היה ולא נברא הלי לא סבר כריש לקיש דאמר בבר ליוב לא היה שבאו עליו ייסורין ולמה אמר הכתוב שבאו עליו לקודיעך כחו של ליוב שלו בלו עליו היה יכול לעמוד בהן לפי שבר הלי אמרינן לעיל ליוב היה בשלם אם כן מלי קאמר שמו ושם עירו למה טובא ליכתריך לי לשמעתי' מי הוה אותי בלי שהיה יכול לעמוד באותן ייסורין בלעצם ואכיו כדאמרי' בתענית כל שבשמו ושם אכיו שבכיות בידוע שהוא בכיו בן בכיו : לימא כתשעה שבכבסו שבראל לתנים ואם תלמוד ומלי קא משמע לן קרא כתיב ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשכה ואחר אותי משמע היה בן קא ואם כן היה בן שבעי קודם ואל דכ' דלא כשל הלא כתוב ויוסף על כל אשר היה לאיוב בשנים ליה : לאליהוא לית משמע לה דשבעים שנה בן בראשל הכתוב זה לאחרי' יבא כלל השומי וטופר שבעתיו ויעידו בהן בישראל שקיימו כל שהיה כולה לב' אתם ואליהוא בן ברכאל הבוזי וכך תים לשמעתתא

להתם

דהתם סנהדרי כמאן דלימר ליה ניתי יעקב ויהי לקמן דמתפיס ולית לך לית סכינה על לומות העולם:

אמר רבי יוחנן דורו של איוב שטוף בזמה היה
איוב כ"ז שנאמר הן אתם כלכם חזיתם וכתיב
תהלים כ"ז שובי שובי ונחזה בך, אימא בנבואה דכתיב חזון
ישעיה ל' ישעיהו בן אמוץ אם כן למה זה הבל תהבלו אמאי:
ירמיה ל' ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב ויהי בימי שפוט השופטים
דור ששופט את שופטיו אמ"ליה טול קיסם מבין שיניך
ישעיה ל' אמר ליה טול קורה מבין עיניך אמר לידה כספך היה
לסיגים אמר ליה סבאך מהול במים אמר רבי שמואל
בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר מלכת שבא אשה
היתה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא מלכות דשבא
איוב ל' מ"ב ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' וגו' ויאמר ה'
אל השטן מאין תבא וגו' משוט בארץ ומהתהלך בה
אמ"ל מפניו רבוני של עולם ששתי בכל העולם כולו ולא
מצאתי נאמן כאברהם עבדך שאמרת לו קום התהלך
בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ובשעה שבקש
לקבור את שרה לא מצא מקום לקבורה עד שקנה
בארבע מאות שקל כסף ולא הרהר אחר מדותיך,
איוב ל' מ"ס ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין
כמוהו בכל הארץ איש תם וישר וגו' מאי וסר מרע אמר
רבה בר שמוא איוב ותרן בממונו היה מנהגו של עולם
נותן חצי פרוטה לחנוני ואיוב ויתרה משלו,

פירוש וכמוה כך לשון זימה הוא זה לפתכל כנשים
שהשומות לומדים ליזדלל שובי לתוכיתיכו
ותזכי עמכו: שופט את שופטיו שהיו השופטים ענשם מקולקלים
והיה פתחון פה לכשפט להוכיח את מוכיחו שאם לומר לו השופט
טול קיסם מבין שיניך שהתבל וכרוש מעכירה קטנה שלו שבידך
יטול לומר לו טול קורה מבין שיניך שכרוש מעביר שמורה שבידך
בכלך ייכך כמו לל תהי כשוכלי יין תהול מעורב וכן כל לשון
הולללות שבתורה לשון ערבוב: קום התהלך הייכו לקלמר
ומיתהלך כה מלותו שלמרת לו התהלך בארץ לכי כף. הכי
גרסינן מכאן ואילך לשם מי פרוטה לכי פרוטה לשון לכתוב מי שיש לו מלאכ'
מוכיח לעשות לומר לפועל לכי פרוטה לכי כותן לך ולך לכל
מכוכי וכקנה בכרוטה ככר לו כיכים וכחלוק: ויכוח ויתרה לשון
הסני ישלו וכיתן לו כל הפרוטה שהיה רע בעיניו לדקדק בדבר

אמר רבי יוחנן גדול שנאמר באיוב יותר ממה
שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב
בראשית כ"ב: כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ואילו באיוב כתיב
איוב ל' איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע: ויען השטן את
ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו
ובעד ביתו ובעד כל אשר לו וגו' מאי מעשה ידיו ברכת
אמר רב שמואל בר רב יצחק כל הנוטל פרוטה מאיוב
מתברך מאי ומקנהו פרץ בארץ אמר רבי יוסי בר חנינא
מקנה של איוב פרץ גדרו של עולם מגהגו של עולם

זאבים הורגים את העזים ומקנה של איוב העזים הורגי
את הזאבים אולם שלח נא ידך וגו' ויאמר ה' אל השטן
הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך וגו' ויהי
היום ובניו ובנותיו אוכלים ושותים יין וגו' מאי הבקר היו
חורשו והאתונות רועות על ידיהן אמר ר' יוחנן מלמד
שחטעימו הקדוש ברוך הוא לאיוב מעין העולם הבא

פירוש והאתונות רועות וכו' עי' קנקר לרים ליה לקרא
שמלכות קוין מתלם המעכה שהוזכ נותם
כשעתו מעין העולם הבא כלכתי' הרה ויולדת ימלו ברעין ולרם
ביוס לחלק הכי לרים ליה בפסכת שבת. ל' בתר
תהלקין קמה ל

ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי
איוב וגומר והסיתני בו לבלעו חנם
אמר רבי יוחנן אילמלא מקרא כתוב אי אפשר ל
לאומרו כביכול כאדם שמסיתין אותו וניסת, תנא
עולה ומסית יורד ומשטין נוטל רשות ונוטל נשמה,
ויען השטן את ה' ויאמר עור בעד עור וגומ' ויאמר ה' אל
השטן וגו' רק את נפשו שמור, אמר רבי יצחק קשה
צערו של שטן יותר משל איוב משל לאדם שאומר
לעבדו שבור את החבית ושמור את יינה אר"ש בן לקיש
הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן
דכתיב ויצא השטן, הוא מלאך המות דכתיב רק את
נפשו שמור אלמא ביה קיימא מילתא הוא יצר הרע
דכתיב רק אליו אל תשלח ידך וכתיב התם רק רע כל
היום,

פירוש הנ בחתיכת תבל יורד ומתעה שולה ומכניו
כוטל רשות וכוטל נשמה: יורד למטה ומתעה
את הכריות למטו ועולה למעלה ומכניו את חמת המלך כ
כהסטיתו: כוטל נשמו רשו' לכרוג את המוטל. מכאן שכתכה
רשות לכתי' ותסיתני בו: נעצו של שטן שהוזקק לשמור את כפש
ליוב שלא תגע שלמת בדיליה קיימא ליטול את הנפש והוזקר
שלא ליטלה:

אמר רבי לוי שטן ופגינה לשום שמים נתכוונו
שטן דחזייה לקב"ה דקא נטי בתר איוב
אמ' דילמ' חס ושלום מנשייא ליה לרחמותי' דאברהם,
פגינה דכתיב וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה,
דרשה רב אחא בר יעקב בפפוגיא ואתא שטן ונשקיה
אכרעיה, בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא
בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא, ארץ נתנה ביד
אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה, אמר ליה
אביי לא דבר איוב אלא כנגד שטן כתנאי ארץ נתנה
ביד רשע רבי אליעזר אומר בקש איוב להפוך קערה
על פיה, אמר ליה רבי יהושע לא דבר איוב אלא
כנגד שטן,

פירוש בעבור הרעימה שתתרעם על שהיה עקרה
ותתפלל להפוך קערה על פיה כלו לעקור
כל כחו מחוך ונלף:

על דעתך כי לא ארשיע אמר רבא בקש איוב לפטור את העולם כולו מן הדין אם רשע בראת שור פרסותיו סדוקות, בראת חמור פרסותיו קלושות בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקי רשעי מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חבריה לאיוב האף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל, ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע ברא לו תורה תבלין, דרש רבא מאי דכתיב ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין, ברכת אובד עלי תבא שהיה נוול שדה יתומים ומשביחה ומחזירה להם ולב אלמנה ארנין כל היכא דהוה איכא אלמנה דלא נסבי לה הוה שדי שמיה עלה ואתו ונסבי לה, לו שקול ישקל כעסי וגו' אמ' רבא עפרא בפומיה דאיוב חברותא כלפי שמיא לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו, אמר רבא עפרא בפומיה דאיוב כלום יש עבד שמוכיח את רבו ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה, אמר רבא איוב בלא דידיה לא מסתכל אבל אברהם אפילו בדידיה לא מסתכל דכתיב הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מלמד שכפר איוב בתחיית המתים,

פירוש

לפטור את כל העולם מדיבו של כלה לומר שלמותי הם עני הכלה שנברא להם יגר הרע: ולפי על לעתך כי לא ארשיע אם היתה חפץ לא קייתי רשע: ברכת שור כפרסות סדוקי וחמור כפרסות קלוטות את זה טהרת ואת זה טמאת הכל בא על ידך לתת ברכת לו את סימני הטומאה ברכת גדיקים עין כך הטוב ברכת הקדוש עין יפה הוא לפיכך ניגול מידך כי מי יעבב חמוסים הם הפוטרים: ברכת לו תוכיח תבלין שהיה מבטלת את הקרקופיס כלומר כשלמת הם פגע בך מכוון זה משכחו לבית המדר, הם לפי הוא כמוס ומו הילכך לאו למוסים כיכו שהיו יכולין הם להניל את ענמן: לכתיב ברכת אובד שהיה שכוב שלילה את אלמנה: שהיה עילוים לומר שהיה קרוכתו לו מלבר בה ליהלה: מכרותה כלפי שכיפה כלומר המתוכח עם קונו בא ונשקל מי מייב למי.

אשר

בשערה ישופני והרבה פצעי חנם, אמר רבא איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו, בסערה חרף דכתיב אשר בסערה ישופני אמר לפניו רבונו של עולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו דכתיב ויען ה' את איוב מן הסערה וכולי אזור נא כגבר חלציך אשאלך ונומר אמר לו הרבה נימין בראתי בבראשו של אדם וכל אחד ואחד בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יהו שתים יונקות בגומא אחד שאלמלא בי יונקות בגומא אחד מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא מיחלף לי בין איוב לאויב מיחלף לי מי פלג לשטף תעלה הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טפה ושפה בראתי להה דפוס בפני עצמו שלא יהו שתים בדפוס אחד שאלמלא שתים בדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה עושה פירות בין טפה לטפה לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי ומאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס הוא אמר רבה בר עולא דכתיב ויעש תעלה כבית סאתים זרע, וכתיב לתוכו קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו שלא יהו שני קולות יוצאות משביל אחד שאם יהיו ב' יוצאין משביל אחד מחריבין את העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי, הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכזרית על בניה ובשעה שכורעת ללדת עולה לראש ההר כדי שתפול ממנו ותמו ואני מזמין לה נשר ומקבלו בכנפיה ומניחו לפניה ואינו מקדי ואינו מאחר אפילו רגע אחד שאם מאחר אפילו רגע אחד מיד מתה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי, חולל אילות תשמור אילה זו רחמה צר ובשעה שכורעת לילד אני מזמין לה דרקון ומכישה בבית הרחם ומתרפא ויולדת ואינו מקדים רגע ואינו מאחר רגע שאם מקדים רגע או מאחר רגע אחד מיד מתה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי, איוב לא בדעת דבר ודברי לא בהשכל אמר רבא מכאן שאין אדם נתפש על צערו,

פירוש

מן הסערה לשון שעור כדקתני הרבה נימין בראתי בלילה: מטשטשות את הארץ שהמים יורדין בטיט. לדקין בתם: מכישה נושכה: ומתרפא לשון רפיון שמין שלם כתפס להתמייב על שהוא מלבר קשה מחמת נשך יכולין דקאמר לך בלעת ילבך לך אמר בלשון ילבך שלא לך בלעת ילבך וכו'.

וישמע

שלשת רעי איוב וגומר מאי ויועדו יחדו אמר רב יהודה אמר רב מלמד שנכנסו כלם בשער אחת ותנא בין כל אחד ואחד ג' מאות פרסה מנא הוו ידעי איכא דאמרי כלילי הוו להו ואיכא דאמרי אילני הוו להו כיון דכמשי הוו ידעי אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברא כחברי דאיוב או מיתותא, ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ר' יוחנן אמר רבייה באה לעולם ר"ש בן לקיש אמ' מריבה באה לעולם אמ' ליה ר"ש בן לקיש לדידך דאמר רבייה באת לעולם מפני מה לא נכפלו בנותיו של איוב אף על פי שלא הוכפלו בשמות הוכפלו ביופין דכתי' ויהי לו שבעה בנים ושלש בנות ויקרא שם האחת ימימה ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך, ימימה שרומה ליום, קציעה שריחה נודף כקציעה, קרן הפוך אמרי דבי רבי שילא שדומה לקרנא דקרש, מחכו עלה במערבא קרנא דקרש לקותא הוא אלא

אמר רב חסדא כמורכמא דרשקא במיניה כדכתיב
ירמיה ל כי תקרעי בפוך עיניך ש"ש ברבי איתילידא ליה ברתא
הוה קא חלשא דעתיה אמ' ליה אבוה רבייה נולדה לך
אמר ליה בר קפרא תנחומין של הבל נחמך אבוך ד
דתניא אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אוי
לו למי שבניו נקבות אשרי מי שבניו זכרים אי אפשר
לעולם בלא כסם ובלא בורסקי אוי למי שאומנותו
בורסקי אשרי מי שאומנותו כסם

פירוש כלי' הוו להו כתיבים ובכל כתב נ' פרנופין
ויש לת שמו מחוקק על הפרנוף וכשבאין
ישמרין על לחך מכס פרנופו משתכח וכן לילכי. דכתשך נלל
לו קבלת כתביהם אם אין לו לגלם לוקחים הוא לו שיחות. לרוב
על פני הלחמה וכעות יולדו לכם: רבייה כלה לשלם כשנולדה
את לפי שמתקרית לחזיקיו: תוכפלו ביופי ואין לך בפל טוב ממנו
שלומה ליוסף כרכם כחמה: קניעתך אין טוסס הוא. קלבלן דקדם
אין היה וקלבים משתיכין כאין נבוב: כרכמת לריסקא כרכום
קנגל בנגב: כמיכיה שהוא משלח משלח כרכומין.

תוספות בטוחלת לריסקא מיכיה תשב דכתוב הוא
שחוק בלשון כתב' תוכחתי תוכחני תיכו למיל
לכוחלת לה כי היכי דכוחלת לריסקא מקרין ומאיר משלח כחול
כך היה היתה כלה משלח כשים וקרן הפוך לשון כי קרן שיר כפי
משה והיתה לתי שפיר לה דמייתי ותקרבי כפוך שיניך לכחול
דומה לפיך שתותפין בעין. לכל לפי הקוב' לנגם' כי כרכמת
לריסקא קשה לה"ל לכתב לפי כן תלי מייתי וכי תקרבי כפוך שיניך
ויוכיח תרגום כלל וכלכוס רשק וכרכום כפרים עם כלילים עם
ריסקא.

ברחשית כד **וה'** ברך את אברהם בכל מאי בכל רבי מאיר
אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה אומר
שהיתה לו בת אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם
ובכל שמה' לקמן בפרק מי שמת הביאו מאמר זה
ואמרו אמור דשבעת ליה לרבי יהודה דאפילו ברתא
לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מברא מי שמעת
ליה' רבי אלעזר המודעי אומר אצטגנינות גדולה
היתה לו לאברהם שכל מלכי מזרח ומערב משכימין
לפתחו' ר"ש בן יוחאי אומר מרגלית טובה היתה
לאברהם תלויה בצווארו שכל חולה שרואה אותה מיד
נתרפא ובשעה שנפטר מן העולם נטלה הב"ה ותלאה
בגלגל חמה והיינו דאמרי אינשי אידלי אידלי יומא
קצירא' דבר אחר שלא מרד עשו בימיו דבר אחר
שעשה ישבעאל תשובה בימיו: שלא מרד עשו בימיו
ברחשית כה דכתיב ויזד יעקב נזיד ונומר: ותנא אותו היום נפטר
אברהם אבינו מן העולם ועשה יעקב אבינו תבשיל של
עדשים לנחם את אביו ומאי שנא של עדשים אמ' רבא
בר מרי ואמרי לה במערבא משמיה דרב בר מרי מה
עדשה זו סגולגל אף אבלות סגולגל איכ' דאמרי מה
עדשה זו אין לו פה אף אבל אין לו פה מאי בינייהו
איכ' בינייהו לנחומי בביעי'

פירוש לינטוגנימות מוזק נכבנים: משכימין לפתחו
ליטול ענק ממנו: לגלי יומא הוגבה השמש
בשחמת זורחת: לילי קניבל מיקל המולם: לכל לין לו פה
ניוסב ולומם: עדשים לין להם פה כמו שים לפולין ולשאר מיני
קטניות כמין מלק: לבחומי כביעי לין להם פה לכל לין
כגלגלים כגלגל.

תוספות שכל מולה שרוחק לותה וגו' ולת ביתי
מכרכם לכתי לת היה מולה נשלם כלשת'
בהשוכר את הפועלים לעל יעקב לת הוה מולה ועל לליטע לת
הוה לשילם ולימתה ומני למימר לכבת נחולי של מכה ליידי
ולת מפר לעל יעקב לת הוה לשילם קייכו מולי של מיתה מכלן
ולילך הוה לשילם מולי של מיתה ולת הוה לשימתה עד לליטע.
ורה שלת כתב כבר ילעת שחלל כמו הקמה ולמוה לחבים עוכו'
ומגלגלית וקבלוה נם כן לבני הפן וזהו שאמר כלן לגן טוכה
היתה תלוייה בגולגו עבייכו כי מכרכם לכייכו היה הקכם השלם
בילעתו ובלבן שכלו בחכמה הטבעית וחכמה הלמית וזה ל
מסכים לחאמר שלכביו שאמר רבי שלעזר המודעי שהיה
גדולה היתה לו לאברהם וכו' שבשהו מכל מלכי מזרח ומערב
בשכלו ובלעתו וחכמת חכמתו ועבייכו במדות שלקיות מכל לשר
לכביו ולה לאמר שכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו בשהו
התלמידי' שלמדו לכביו בהשכם ובהערב ולכך לאמר מזרח ומערב
ולת נפון ודרום ומלכי כעבריין שלאמרו שלת מלכי בבבן ועל זה
בל ר' שמעון במלאכתו לאחיו מרגלית טובה תלויה בשוחלו כלום'
שחבקיו ובכניל והמשך שיו תלמידי' דהבה בשוחלו דשוחלו כלומר
ולאומר כל מולה שהיה רואה בה מיד מתרפא כי כשלמדם שלו
היעבייכים ולמתותם ניירן כאחבם לל ולת הכסף לשר עשו בשבן
מלמד שניירן ובניהן תחת כבפי השכיב' ומה שאמר ובשמת בשלה
הקב"ה ותלאה בגלגל חמה רמז לבו העביין בדרך קנר על הכלל
כי בשולו בקייים למד קול לת וכיו ובשמשים לאחיו דבכים ה
לאמתי' כמו שהשיל עליו בכתוב כי ילעתיו למען לשר יצוה לת
בניו וגו' לכל כשמת שלה היה לשם בלבן כמוה בשל הב"ה החכמה
הזולת ותלאה בגלגל חמה דשוחלו זה כי כשילא השמש בשמת
הגלגלים ותכונת ומהלכתם ומספרם וישים כל מחשבתו להתבונן
בשם לו יניע על תכלית החכמה שהוא ילביעת הקל ת' כמו שעשה
לבבהם לבייכו כי הם כשולם להניע למעלה. ומה שאמר לבני
קייכו לאחרי לינשי וכו' זהו לקשור טו המשל יפה ולה לעביין
לאחר עכ"ל.

אמר רבי יוחנן חמש עבירות עבר אותו רשע
באותו היום בא על נערה המאורסה' והרג
את הנפש וכפר בתחיית המתים וכפר בעיקר ושט את
הבכורה' בא על נערה המאורסה כתיב הכא ויבא עשו
מן השדה וכתיב התם כי בשדה מצאה' הרג את הנפש
כתיב הכא עיף וכתיב התם עיפה נפשי להורגים כפר
בתחיית המתים דכתיב הנה אנכי הולך למות כפר
בעיקר דכתיב ולמה זה לי בכורה וכתיב התם זה אלי
ואנוהו ושט את הבכורה דכתיב ויבז עשו את הבכורה
שעשה ישמעאל תשובה בימיו מנא לן כי הא דרבינא
ורב חמא בר ביזנא הוו יתבי קמיה דרבא וקא מנמנם
רבא אמר ליה רבינא לרב חמא בר ביזנ' ודאי דאמריתו
משמיה דרבי יוחנן כל מיתה שנאמר בה גויעה אינה אלא

מיתה של צדיקים אמר ליה אין והא דור המבול דכתיב בהו גויעה אמר ליה גויעה ואסיפה קאמרי והא ישמעאל דכתיב ביה גויעה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר להו דרדקי הכי אמר רבי יוחנן ישמעאל תשובה עבד

פס מנא לן דכתיב ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו מכדי ישמעאל קשיש מיצחק מ"ש דקחשיב ליה ברישא לא שמע מינא תשוב' עבד ואדבריה ליצחק מקמיה ודילמא

פס לה דרך חכמתן קא חשיב אלא מעתה ויקברו אותו עשו ויעקב בניו הכי נמי לא שמע מינה מראקדמיה אדבורי אדבריה מקמיה ומדאדבריה שמע מינה תשובה עבד'

פירוש ושם את הכבוש כזה את העבודה שהיה בכבוש שם תרגום של כויין: מלוע הקלותני תרגום יוכתן למטתני.

תוספות כח על כעבה המלוכסת: ואת והלא לא כתוב כאן כח על כעבה המלוכסת כלומר כפר ד' מיתות בעולם כעל ים להן כעבה מלוכסת יין לפם ומו' ל' לרעתם שלא כתבו מת מכוער כלכר כמו ושם את הכבוש לף על פי שהיו מנוול על כך.

תנו רבנן ג' הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא ואלו הם אברה' יצחק ויעקב

פס כד אברהם דכתיב ביה בכל יצחק דכתיב ביה מכל יעקב דכתיב ביה כל: ג' לא שלט בהם יצר הרע אלו הם אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל' וי"א

תנלים קט אף דוד דכתיב ולבי חלל בקרבי ותנא קמא התם צערי' הוא דקא מדכר' תנו רבנן ששה לא שלט בהם מלאך המות אלו הן אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן ומרים אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל

במדב' נלכבי' לג משה ואהרן ומרים דכתיב בהו על פי ה' והא מרים לא כתב בה על פי ה' אמר רבי אלעזר אף מרים בנשיקה

במלכ' לכבי' לג מתה דאתיא שם שם ממשה אלא מפני מה לא נאמר בה על פי ה' שגנאי הדבר לומר: תנו רבנן שבעה לא שלטה בהן רמה ותולעה אלו הן אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן ומרים ובנימין בן יעקב אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים כד"א מרן בנימן בן יעקב דכתיב ביה

פס לג ולבנימן אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו וי"א אף דוד דכתיב אף בשרי ישכון לבטח ותנא קמא רחמים הוא

תהלים יו דקא בעי' תנו רבנן מ"ט של נחש אלן הן בנימן בן יעקב ועטרם אבי משה וישי אבי דוד וכולא בן דוד וכולהו נמרא לבר מישי דמפרש ביה קרא

שמואל כ יו דכתיב ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב ובי בת נחש

תהלי טימים ל ל היא והלא בת ישי היא דכתי' ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש'

פירוש בכל מכל כל כלכרכם כתי' וה כלך לת לפני כם בכל: כיעקב יש לו כל: כלומר לא שמרו שום טובה: לבי שלג נקבבי

יבר הבא מת בקבבי: נעדיף קף מלכר על לבו ממש חוף שמתעשם ואמר שמת בקבבו מכוב נדות. שלא שלט בהם מלאך המות שלא נגעה בהם יצה"ר בכל מכל כל שלא שלטה בהם שום כעור ומכיון זה למשה ולאהרן שכאמר בהם על פי ה' ואלו מתו על ידי מלאך המות כמנין שבאמר כעור: כלומר שמתו על פי השכינה ואין כאן לשון לשלוט כמי שכשוק על פי השכינה שאין הכאן כאן שלא מעיקרא מדה המשטפת מפכינו של מלאך המות לומר מר ממכה מת ממכה מכרים ממכה פניו מוריקות: ישכון לבטח עליו הכי לכרים ליה ישכון כבימין לבטח על ממיכת ילידות השכינה. נעשיו של כאן בענתי של כאן כלומר לא היו כאין לשון שכנזרה נזרת מיתה על כל דורותיו של אדם הראשון בענת כאן בעשיו תרגום של ענתי כלכתי' לתיעשו כל כלכי ונו' וכתיב התיב עתוי ועשו: ולקיותיהם בכבי יהי כתוב:

תוספות שלשה מעין העולם הבא תיתן לרשלא לתתי לא תקשיב כמי ליוב לתמריכן לעיל ולתתובות דוחות על ידיהם מלמד שהשעיתו הב"ה מעין העולם הבא ויש לומ' לעיל לא היה שלא כאר מילתא ואברה' יצחק ויעקב שעתו מעין שלש הבא מכל וכל: שבעה שלא שלטה בהם רימה תימה לר"ת דכולהו נדיקי כמי לתתי' בשבת כפרק שואל ורקק עבמות קכף' מי שים לו קפלה בלבו עבמותיו כדקכין ושלין קפלה בלבו אין עבמותיו כדקכין ול' ליכול להיות שלא שלטה בהם יצה"ר ויש לומ' דמה כלתתי' במשה ד' שנזר כן שתשון בהשוכר את הפועלים לכפיק ליתשף מאולתי' שלא שלטה בהם יצה"ר אין לפרש שלא שלטה כלל דאל"כ היכי קכלו עליהם לנגף שלא כלתתי' מאי דכתיב בנלי תפילו ישמור כיון שבעה לפם יצה"ר ולא תטה שום ל' ליכו מוטל הב' כיון שרפה הב"ה שהיו לומקין עבמן כל כך להתדמק מן העבירה סיימם הב"ה מכאן ואילך שלא שלט בהן יצה"ר

הדע.

פרק לא יחפור

אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן נמלא שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל שבתחלה מי שהיה לו אב מלמדו תור' מי שלא היה לו אב לא היה למד תורה מאי דרוש ולמדתם אותם את בניכם ולמדתם אתם התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלם מאי דרוש כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם ועדיין מי שהיה לו אב היה מעלהו ולומד מי שלא היה לו אב לא היה עולה ולומד התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקו' בכל פלך ומכניסין אותן כבן ששה עשר וכבן שבעה עשר וכשרבו כועס עליו בועט בו ויוצא ער שבא יהושע בן נמלא ותיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר וככל מדינה ומדינה ומכניסין אותן כבן שש וכבן שבע: אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת עד שית לא תקביל מכאן ואילך קביל ואספי ליה כתורא ואמר ליה רב לרב שמואל בר שילת כי מחית לינוקא לא תמחי ליה אלא בערקתא דסמנא דקרי קרי דלא קרי ליהוי צוותא לתבריה'

פירוש יהושע בן גמלא אחד מן הכהנים גדולים שמשמו בכית שכי כלומריכן ביבמות: ולמדתם אתם הלא עצמו מצווה ללמדו: מלך הכבוד מדיבות כמלך אחד וזוהו לשון הפכיות. כך שמוש בה שלמה תיכוקות היה. ומספרי הלכותיו ושקקו תורה בעבור שבותיכן עול על נולדו: לא תימתי אלא בעבדתא דמסכת כרכות וכלומר מכה קלה אלא ובא להגלות מלבניך שלא יבא עם הארצים בכות ומופו יותר מדאי ולא להגלות מלבניך שלא יבא עם הארצים בכות ומופו לאת לב:

תוספות יהושע בן גמלא שמו הוא לותו לומר כך יוסף ביבמות תרקבא דיבכי עיילא ליה מבתא בת ביתים ליבאי דמלך על דלוקי ליהושע בן גמלא בכהני ככבא ובגיך גמורים בלשכת הגזית והדקלמ התם קטיר קא קזיבלמכא לבי שהיו לארצים קשוכים מיתו. ולמדתם לותם ולמדתם לתם ים ספרים לבנ ולמדתם לותם ודרים מדכתיב ולמדתם משמע מעצמיכם. כי מיגין תנא תורה לפי שהיה עומד בירושלם קלוסה גדולה וכהנים עוסקין בעבור היה מפיון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כלרכם בספרי למען תלמד ליראה ונמר גדול מעשר שבי שמביא לידי תלמוד מי שהיה עומד בירושלם על מיכלל מעשר שבי שלו והיה רואה שכולם עוסקין בתלמוד שמים ובעבודה היה גם מכוין ליראת שמים ושוסק בתורה. כבן שם שבע בבן שבע ובכיוצא בזה שבע בכמוש בכביר מבר ש"ת לא תקבל ולא לתבון במסכת לחות בן חמש שבי למקרא בכביר לגמרי בלמדיכן בכתובות שלומד בבו בקוח מבן שם בן לקביו ובינו מגיעו ובין לבי לבין מגיעי לותי ותרוייהו ליתבהו דקלים וגמיר ומי בעית לימא שם בכתים ולא בכבי.

אמר רבא הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס מותבינן ההוא דגריס ולא דייק מ"ט שבשתא ממילא נפקא ורב דימי מנהרדעא אמר מותבינן ההוא דדייק ולא גריס מאי טעמא שבשתא כיון דעל על דכתיב כי ששה חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום כי אתא לגבי דוד אמר ליה מאי טעמא עבדת הכי אמ' ליה דכתיב תמחה את זכר עמלק אמר ליה והא אנן זכר קרינן אמר ליה לדידי זכר אקרינן אול שיילוה לרבידה אמר ליה היכי אקריתון אמר ליה תמחה את זכר עמלק שקל ספסירא ובעא למקטליה אמר ליה אמאי אמר ליה דכתיב ארור עושה מלאכת ה' רמיה אל שבקיה להחוא גברא ולי קום בארור אמר ליה הא כתיב ארור מונע חרבו מדם איכא דאמרי קטליה ואיכא דאמרי לא קטליה'.

פירוש לגריס ולא דייק שנדם הכתב ולא דייק לגלמד התיכוקות שלא ישתבשו: מאי טעמא עבדת הכי שלא הכנית את הנקבות: את זכר עמלק: לכוב מובע מגבו מדם סופיס דקאי קרא הוא:

הרשבא אל תמר ליה היכי תקריתון: תמר ליה זכר נסנהל כך פירשו המפרשים שהתלמד לא פשע בקריאתו אלא שהשנים עליו בשהות יותר ומקליף קריאתו עב: וכן כתב הרן ואל תמר ליה היכי תקריתון

לא יחפור כרמך לגפן אחר. ואפילו בשדה אחר שאינו שלו. ואפילו בשלו עצמו לא יחפור בשעת הגפן שמא יקצץ שרשי הגפן: לנטוע אילן. אפילו אילן של הדס ושל אתרוג: ואפילו לנטוע ירק. אפילו ירק של תבלין: ואפילו לזבל. לשים זבל בשדה: ואפילו לעדור. לנכש עשבים: ואפילו לקשר. לקשר הגפן: ואפילו לקשר. לקשר שדהו: ואפילו לקשר. לקשר שדה אחר: ואפילו לקשר. לקשר גפנ

פירוש נקוט ליה שוקא דכרז שלא ימכור ליה בעיר גרוגרות שלא הוא: תהי לקבקיה הכי לו בקבקו שם יין הוא שם קומץ לשונו בקבקו בהלכות שם תמי הוא שם לאו ליה קיי קיין כשמכירין אותו שם טוב הוא קני תקייה: כציפה מבנית פל של כבדים של ערבה מהו מי מקיב כמו מעובל והוא ליה ככלי גלגלים ואיכו מקבל טומאה עוד: אמר ליה רב לימי לרב הלל מר ניסו רבא אמתה הוא רבא לפי שמשמע על רבא שהוא שלום גדול קעיר וסגור שהוא הוא: טפח ליה בסבלו הכהו על כבלו במקל דרך שמוק כמי שמכה למי שאינו משוה: שלא שקייה שלא כמכוע מליבוע: לאוכיתיה לוכלת בשתי: למלכה לשלום לף על פי שהוא נוי: על שרשו מחמת בזיון: לאמר לו הוי לבבכן עד למגדריתו נגמיך פי לכני שקיה רגיל לומר לתלמידי' עד שאתם הולכי' אצל אבי לגדר עצמות כלומר ללמוד שלא בשובע תו ואכלו בלו ולמדו הלכות בקונות ומכוונות אצל רבא: שמעתה לרבא שלומו לקנות בשר: ריש כלה לוכם בכני בשבתות. שלא הוו בפומא לף שלא היו בעגה כשבעשה רב בחתן ריש כלה ולף שלא הוו בפומא לפיכך' לרבא שלכם בשבת הגיל הלכות המוכות בם לחכון של בקונות: שמעתתא למעשר בהמה פרק לחכון לבקונות ורבא לחכיהן בשופי' לפרק': אתו בבבן תלמידי היכיכה הכהים לשמוע: בקונה עדשים רב שלא לכי מנפקא כאן שיגיעו לת תעת רב שלא שמת.

תוספות לכל עניותיה כל אחד מהם היה מנטעך על עגמו שמא הוא כעגם על ידו לשתכי' בשבת פרק שוקל כל שחגיגו כעגם על ידו אין מכניסין אותו בחזקתו של הבה שכל' גם עגום לבריק לף טוב ופתיב לף יעוך לב:

הרי"ף א לל טפח ליה בסבלה ולא נקט ליה שוקא והקשו תוס' למה זלזלו מפני שלא ידע לבר זה להא כהא לגיגיה לן בחסכת מכחות ולא לגיגיעה התם לגיגיעי' פיל שבלא הוכין והקיילן דרך בית הכיש ועשה מהם כלי' מי הוו כגלגלים ולא מקבלי טומאה הוא ליה ויש שתכנו וכו' והכתן כמו שתירגם לי' זל להכי זלזל עליה משום דגבי גיגיעה להתם ליתהו כמה מתבית' וכתם תימרי ולא חייתי ליה מדף מיכייקו. לף ליגיסייה לאוכיתך פי' למשום שלא ידע בסדר טהרות לף הוה ליה לזלזולי ליה ולא למקט שוקא וכלאמריכן התם בתלתא לף מניכא כלרבנה מניכא

אמר רבי יהושע בל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה שנאמר ויצא השמי' לך משתחוים' מתקיף לה רב אחא בר יעקב אימא כעבד שנוטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה קשיא' ואף רבי הושעיא סבר שכינה בכל מקום דאמר רבי הושעיא מנין שהשכינה בכל מקום שנאמר אתה הוא לבדך שלוחיך לא כשלוחי בשר ודם שלוחי בשר ודם ממקום שמשתלחין לשם חוזרין שליחותן אבל שלוחיך למקו' שמשתלחין שם מחזירי' שליחותן שנאמר התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו יבאו ויאמרו לא נאמר אלא ילכו ויאמרו מלמד שהשכינה בכל מקום' ואף רבי ישמעאל סבר שהשכינה בכל מקום דתנא דבי רבי ישמעאל מנין ששכינה בכל מקום שנאמר הנה המלאך הדובר בי יוצא ומלאך אחר יוצא

פירוש לאוכיתיה לאכסי כבסת הגזלה שלאמרו מקרא זה בספר עזרא' נבא השמש וקיבא עומדי' במזרח לך משתחוים למערב: ולילמא הם למזרח משתחוים וכי תימא לין דרך השתחוות בפיוך לרב הם שפין כעבד שכעל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך מלאחוריו משכעל פרס תתבסק תמיד בהשתחוה' פרס מתן: אתה הוא ה' לבדך בתר ונבא השמים כתיב ועל עסקי עליות נבא השמים הוא משבח ואומר אתה הוא לבדך במלה זו' לשם משזירין שליחותם כשגלין לומר עשיהו שליחותך נכיכין לשוב לל מקו' שהשולחם שמח שם לתקו' שמשתלחין בלותו מקו' שבשתלחו שם לף שם השכיב' מנוים ואומר לו עשיהו שליחותך: והכה המלאך הדובר בי יונא בכוונת זכריה למוד לת יהושלם כמה לוכיה וגו' ומלאך אחר יונא לשתור שליחותו של הלאון שחזר בו המקו' מלייתן בה מלה ואומר פרוזות תשב ירושלם והכי שכיתם מלת השכיבה בתים ואחכיו לף בחמר אלא לקרותו זה בא מכאן וזה בלן מכאן' רב ששת מלוי עיכי' היה: לכל רוחתא לוקמן העמילכי להתפלל' למוזו בה מיכי תלמידי שובלי עבו מוציה הולאה להתפלל במזרח: לוציה לכי שמעתי כך קוין למערב בלשון פרסי' ולי נראה שכך קוין למזרח בלשון לעז והלי לחמרי לויר יה שהשכיבה במערב ופניו למזרח כמנין המזרח לויכו.

תוספות ונבא השמים לך משתחוים ואם תאמר בלילה כמי במזרח משתחוים ול לחין לבו ללמוד אלא מיום שהלה רואים ואם תאמר ואחלי לף נדע מקום תפלה מבית המקדש שהיה שם שכיבה במערב ויש לומר דמשם לין ללמוד אלא על גב דשכיבה בכל מקום לי לפשר להשים אהרן וכפרת אלא בבל אחד ואיבבה לומר דמשם לין ללמוד דשכיבה במערב לבתי קדשי הקדשי היה במערב המקדש מכל מקום קאהרן שהשכיבה שם כדכתיב ומועדתי לך שם היה במזרח בית קדשי הקדשים: לכל רוחתא לוקמן כל הבי לאוכיתי לית להו לה לתביה בבבות שהיה לולם להתפלל בגד ירושלם משום דכתיב והתפללו דרך לחכם אלא שהכיבה במערב בכל מקום שהיה תדיכה וכבי שכיבה במערבתן לומר כגון לתן לישראל לדלומי לולם שבל לף בבלייתן לבתובה לולעה לישראל לדלומי לולם שבל לף בבלייתן

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד יעורוף כמטר לקחי זו רוח מערבית הבאה מערפו של עולם' תול כטל אמרתי זו רוח צפונית שמוללת הזהב וכן הוא אומר הזולים זהב מכיס' כשעירים על' השא רוח מזרחית שמסערת את כל העולם כשעיר וכרכיבי' על' עשב זו רוח דרומית שמעלת רביבי' ומגדלת עשבים' תניא רבי אלישעזר אומר עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסוככת וכשחמה מגעת לקרן מערבית

תכיים לב

יסעיה מ ג

ויקרא כ ט

עזרא ב ט

ויקרא כ ג

מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע רבי
יהושע אפר עולם לקובה הוא דומה רוח צפונית מ
מסוככת וכשהמה מניעת לקרן מערבית צפונית מקפת
קהלת א אחרי הכיפה שנאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון
הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב
הולך הרוח אלו פני מזרח ומערב שפעמים מסבבתן
ופעמים מהלכתן הוא היה אומר אתאן לרבי אליעזר
שמ"ב כ"ג כ"ט מן החלר תבא סופה זו רוח דרומית וממזרים קרה זו
רוח צפונית מנשמת אל יתן קרח זו רוח מערבית זרחב
מים במוצק זו רוח מזרחית והאמר מר רוח דרומית
מעלת רכיבים ומגדלת עשבים לא קשיא הא דאתיא
משרא בניחותא הא בשפיכותא, אמר רב חסדא מ"ד
מיכה ג' מצפון והב יאתה זו רוח צפונית שמזלת את הזהב זכן
הוא אומר הזלים והב מכים אמר רפרם בר פפא אמ' רב
חסדא מיום שחרב בית המקדש לא הוגשמה רוח ד'
עשעיה ט דרומית דכתיב ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל
תהלים פ"ט ולא שבעו וכתיב צפון וימין אתה בראתם, ואמר רפרם
בר פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בית המקדש לא
זכריה ב' ח' ירדו נשמים מאוצר טוב שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו
השוב בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ושרויין
בארצם נשמם יורדין מאוצר טוב ובזמן שאין שרויין
בארצם אין יורדין מאוצר טוב,

פירוש יערף כמטר לקחי תסף כטיפו למ תתוכח
לך יוכחות כסף שלי ליפסך לשולם בלא סם
כך לי ליפסך לשולם בלא תוכח: מערבו של שולם לכי שמעתי
מפוקו של עולם על סם שהשכינ' במערב כ"ל ולכי לומר מלמודיו
של עולם שהמערב קרוי לחור שכל'ן קדם להלוך ולהיכנו ולחור
וב' שמולת את הזהב שממממת ומניחה שרב ובא עטן בא ושוהב
זל: וכן הוא לומר לכתיב זילותה לנבי והב: כמעיר מד:
לשכמלה שאין לה דומן לכיצית ליכה מסוכבת כמהינה למעלה
מן הרקיע ומהלכת את רומו של עולם כנגד של רקיע: לקוכה להל
שכלו מוקף. בקרן מערבית צפונית בלילה שהחמה מהלכת
לשולם רוח צפונית בלילה ומן המערב הוא פוכה לנפון שכך
הלוכה מן המזרח לדרום ומדרום למערב ומהמערב לנפון ומוזר
לחורי כיפה דרך מלון. הולך אל דרום את היקף היום קרי הלוך
שהוא כתוך המלל ואת היקף הלילה קרי סבוב שהוא מקף מ
מבחוץ והיום לשולם מהלכת בדרום חלי: ומוכב אל נפון בלילה אף בלילה קרוב של
תקופת תמוז לילו סובב פחות מהום בפוחית. פעתי מהלכתן ביום
לחוך של תקופת תמוז שהיל יוצא מקרן צפונית מזרחית ושוקע
בקרן מערבית נפונית: ופעתים מסבבתן ביום קרב שהחה יוצא
בקרן מזרחית דרומית ושוקעת קרן דרומית מערבית ומהלכת
בלילה ב' דרומות: אתלן לרבי אליעזר שאתה לשכמלה דומה:
ואתוכים קרוי זו רוח נפוצית שהדובן מוזרת ופרוכה: והלחלת
רוח דרומית מעלת רכיבים וכאן אתה אומר רוח מזרחית מניחה
מים. הא לאתיא מיטרא בניחותא הא מן הדרום: וכי אתה
כשפיכות הא מן המזרח הלכתיב מים כחוכך. לא הוגשמה רוח
דרומית שהיתה רגילה להכיל רכיבים טובים: וכתיב נפון וימין
שלעת ימין קוח לרום וכתיב נים ולענב: את לומנו ישוב ופיסיה

לאתת מעור לכנף.

תוספות רוח מערבית שהא מערבו של שולם כלפיכם
נקו'. מלמולו של שולם למערב קרוי לחור
לכתיב לחור וקלס נרתבי ולכתיב כמגילה לעגין מזרח ומערב
וכתיב כמי לחם מקלס וכפלתים מלחור וקלי כמי לרום ימין
ונפון שמאל כלאתריהן כשמעתין הייכו משום לשכיכה כמערב
ופכי השכיכה למזרח לכך קרוי מערב לחור ומזרח קלס ודרום
ימין ונפון שמאל ולמ"ל שכיכה בכל מקום ל"ל דלקלי מזרח
קלס ומערב לחור ודרום ימין ונפון שמאל משום שכיכה בנית
המקדש שהיה כמערב ופכי השכיכה כלפי ישראל שהיו במזרח
ומשתחוים שם: וכיצד יבחק כל יקולה פיכם לכשעמד לחלם
הלעזון כשכבלה היו פניו למזרח ואין כלאה שהיה עורפו כלפי
שכיכה למ"ל שכיכה כמערב: רוח מזרחית שמשעת כל השולם
טלו ואת למשמע כמתביתי שהיא מוסה מכל הרוחות הייכו משום
כלאה כלילה לכל כשכל לפוערבות היא משעת כלפיכם הקו'
כמתביתין: ומחזירים פי' רוח נפוכית שכתיב שלה מוסלך כלומר
שהיכה מסוככת לכלי לגיעוד: וכתיב נפון וימין מו' למוינוד על
ימין ליכא למיתר לכימין ושמאל של לחם מייכי ושל כלאה שמא
מקרא קמא אין להוכיח שכלדום ימין ולא כאמר ליפכא.

אמר ר' יצחק הרוצ' להתחכם ידרים, שיתעשר
יצפין, וסימניך שולחן בצפון ומנור בדרום
רבי יהושע בל' אמר לעולם ידרים שמתוך שמתחכם
מתעשר שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר
וכבוד, והאמר רבי יהושע בן לוי שכינה במערב לא
אריכא דמצלי אצלויי אמ' ליה רב חנינא לרב אשי כגון
אתון דיתביתו לציפונא דארעא דישראל אדרומו א
אדרומי ומנא לן דכבל דל' לצפונא דארעא דישראל קיים'
דכתיב מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ,

מגלי ג'

ירמיה ו'

פירוש ידרים בתבלתו יחזיר פניו לדרום. וסימניך
שלח תשלוח: למנדך לכנדולי מעט לנך דרום
לשכיימו שתקיו טוכים לנך יכושלם משום לכתיב והתבלנו לשלוח
דרך מרכש וגו'.

פרק חזקת הבתים

ועוצם עיניו מראות ברע אמ' רבי חייא בר אבא
זה שאין מסתכל בנשים בשעה שהן
עומדות על הכביסה היכי דמי אי דאיכא דירכא אחרינ
ואויל רשע הוא אי דליכא דירכא אחרינא אנוס הוא
לעולם דליכא דירכא אחרינא ואפ"ה איבעי למינס נ
נפשיה בעא מיניה רבי יוחנן מרבי בנאה חלוק של ת"ח
כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד
כל שאין חלוקו נראית מתחתיו טפח שלחן של ת"ח
כיצד שני שלישי גדיל ושלישי גלאי שעליו כוסות
וקערות מונחות וטבעתו מבחוץ והא תניא טבעתו מ
מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא
אי בעית אימא הא והא דליכא והא דאיכא שמעא והא

ישעיה ל"ג

דליכא

חזקת הבתים

דליכא שמעא ואי בעית אימא הא והא דאיכא שמעא ולא קשיא הא בלילא הא ביממא ושל עם הארץ דומה למדורה וקערות מקיפות אותה מטה של תלמיד חכם כיצד כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלין בימות הגשמים ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס׳

פרק שלישי

פירוש שאינו מתכבל כשהוא קולף לשפת הכיסר: היטי דמי למשכב ליה קרא אם עונש עיכוי דמשמע שאם לא יעניש עיכוי ליכוי ולא נדיק ולא רשע: לי לדליכא דיכא לחדיתי ואזיל בתר רשע הוא ולקי על מי שעונש עיכוי לא קיים לי להתקיף מלא להתירוק מן העכיבה דקל הרוק מן הכיעור: לחוש הוא שם מתכבל לדך בליכה ואכום דמכוא פטריה ולמה מזקיקו הכתוב להעני שכיוי דמשכב ליה קרא שמעינן מיכה שנדיך לעשות עיכוי: למיכם כפשיה להעות עיכוי לכל אחד ואחד דמשכב ליה קרא לאי לכים כפשיה מכיל הוא: כל שלין בשרו כרליה מתחתיו שיהא לחדך על פרסת רגלו שלא יכלה כשהוא קולף יקף: עלית מקטורין שמתכבה בו על כל הכנלים שהוא לבוש: שלין חלוקו כרליה בו וכל שכן לאי קאי על להלי חלוק לדליכא נכיעות טפי: שני שלישי נדיל וכו׳ שני שלישי יוקב השלמן מכוסה במשפ מנל הלוכלין לקשם פיסם לתת עליה את הפת ושלים החיטן מעולה לכנים עליו קערו׳ ושטות שלא ילכלכו המפה ויתבזו הלוכלין ולית דמם שלים גלאי בחמנע שני שלישי נדיל דקיימו משפ מכוון ומכפים כל סביב השלמן ומשמעותו מעולה: נדיל קאי המפה על שם שלרונה ולשון נח הוא: וטבעתו של שלמן שהיו נוטלין לעשות בשפתו לתלותו בו יהיה מכוון ולא מכפים מנל הלוכלין כלפנם ולחוץ: מכפים מנל השמוך לו: דיכא דליכא יוקא שיהא לכל אניו לאכול נדיך להושיב השלמן: שיהא כל הטבעת מכוון בין ישחק בו התיבוק ויבעבע השלמן: ולאי ליכא יוקא יעשה מכפים ולא יהפכה לטון בין יכשל בה השמש שהולך וכא סביב השלמן הא דליכא שמעא שמש ועשה מכפים ולא יהפכה מכוון בין יכשל השמש הא דליכא שמעא יעשה מכוון ולא מכפי׳ בין יזוקו בה הלוכלין ומיהו דיכא דליכ׳ שמעא יעשה מכפים מנל היושכין ולא מכוון שיכולין ליזהר בו הטבעת יותר מן השמש שהוא קולף והם יושבין: הא בימות יהיה מכוון שיכול השמש להשמה ולא נכפים למזיק לאוכלין שנר להם המקום. לתלורה שמוקפת קלרות והשם בחמנע ולף כאן המפה והלחם בחמנע והקערות סביב: כל שלין תחתיו כו׳ לחמי׳ כשכפים מיכלין תחת המטה אפילו מחופין בכלי בהול רוח רעה שורף עליהם: דרך לבעול מבעלים בימות החמה ובכלין בימות הגשמים בשביל הטיט: שלא שכלים בימות החמה שמכיחין שם עד יחות הגשמים שיטרך להם: לאוכל כלום כשהוא כתו עשיה כלומה במסכ׳ שבת בפר׳ כלל גדול עשה משוכבת מחיכים הרבה וכן לאוכל כלום מיכים הרבה. מעורבבי׳ כתטו יחל: וכן מטת עם הארץ כל דבר מכיח תחת מטתו.

רבי בנאה הוה מציין מערתא דרבנן בי מטא למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא אמר ליה מאי קעביד אברהם אמר ליה נאני בכנפה דשרה ומעיינא ליה ברישיה אמר ליה זיל אימא ליה בנאה קאי אבב א

אול אמר ליה ליעול וליתי מידע ידיר הרע בהאי עלמא ליכא על עיין וגפק כי מטא למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה לו נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל והא בעינא לצייוני מערתא כמדת התיצונה כך מדת הפנימי למ״ר שני בתי זו למעלה מזו קיימן כמדת העליונ׳ כך מדת התחתונ׳: אמר רבי בנא נסתכלתי בשני עקביו של אדם הראשון ודומין לשני גלגלי חמה: הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אד׳ יהוה בפני אד׳ כקוף בפני אדם אדם בפני שכינ׳ כקוף בפני אדם שופריה דרב כהנ׳ מעין שופריה דרב ודרב מעין דרבי אבהו דרבי אבהו מעין דיעקב אבינו דיעקב אבינו מעין דאדם הראשון׳ דאדם הראשון מעין דשכינה׳ ההוא אמגושא דהוה מחטט שכבי כי מטא למערת׳ דרב טוביה מתנה תפסיה בדיקניה אתא אביי אמר ליה במטותא מיניכו שבקוה לשנה הדר אתא תפסיה בדיקניה הדר אתא אביי ולא שבקי עד דאייתי מספרתא וגזייה לדיקניה׳

פירוש רבי בנאה הוה מציין מערתא דרבנן בי מטא למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא אמר ליה מאי קעביד אברהם אמר ליה נאני בכנפה דשרה ומעיינא ליה ברישיה אמר ליה זיל אימא ליה בנאה קאי אבב א

רבי בנאה הוה מציין מערתא דרבנן בי מטא למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא אמר ליה מאי קעביד אברהם אמר ליה נאני בכנפה דשרה ומעיינא ליה ברישיה אמר ליה זיל אימא ליה בנאה קאי אבב א

רבי בנאה הוה מציין מערתא דרבנן בי מטא למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא אמר ליה מאי קעביד אברהם אמר ליה נאני בכנפה דשרה ומעיינא ליה ברישיה אמר ליה זיל אימא ליה בנאה קאי אבב א

דלית ליה כי פה שוו ואפילו שלפני הדבר אין מטמאין בהלל כדאיתא ביבמות תירוצו בתוספות לחגיגה שהיה בניה וקיים כל התורה ליכו כיוצא בו וכן לדעת הראשון כניה היה ולא שוא שלא לא מיטמו בהלל משום לעג לא ליקרו לדעת ולא ליקרי הלי לדעת עכ"ל ולפ"ז אל כתב כיוצא בזה שלא שהוסיף בכוף לבניו וכתב לשון זה ולבניו ל"ל שהלך בדבר ואו' לעג קיימא כדבן שמעון בן יוקאי שלא כדבן לחמי לף קבי אין מטמאין בהלל הא דתניא ביבמ'.

ההוא גברא דאמר להו חביתא דעפרא לחד בראי חביתא בראי חביתא דגרמא לחד בראי לא הוו ידעי מאי קאמר להו אתו לקמיה דרבי בנאה אם' להו אית לכו ארעא אמרו ליה אין אית לכו חיותא אין אית לכו בסתרקי אין אי הכי קאמר לכו,

פירוש הקוף לחמר להו מנוה מחמת מיתה היה ומחלק בכסיו על פיו: חביתא דעפרא לחי מביא לחמר מבני ודרך מכמה לחמר שלא יביאו הקוף שהוא עשיר ונעל בכסיס חביתא דגרמי חבית מלאה עצמות: לוקדא מוכין: אית לכו לרעא בחתייר לכם קרקע מלאכים לחל הייכו חביתא דעפר והבטמות שים בתן עצמות וזה חבית דגרמי. בסתרקי וכל מיני בגדים עשויין מחוכין.

הדהוא גברא דשמעא לרביתהו דקא אמרה לברתא אמאי לא צניעת באיסורא הך אתתא עשרה בני אית לה ולית לי מאבוך אלא חד כי שכיב אמר כל נכסי לחד ברא ולא ידעי להי מינייהו פקיד אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו זילו חבושו קיברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו להי מינייכו אזלו כולהו ההוא דבריה הוה לא אזל אמר להו כולהו נכסי דהאי, אזלו אכלו קורצא בי מלכא אמרי איכא גברא חד ביהודאי דקא מפיק ממונא דאינשי בלא סהדי ובלא מידי אתיוה חבשוה אזלא רביתהו אמרה להו לבי מלכא עבדא חד הוה לי פסקו לרישיה ופשטוה למשכיה ואכלו בשריה וקא מלו ביה מיא ומשקו ביה לחבריא ולא קא יהבי לי רמיה ולא אנריה לא ידעי מאי קאמרה להו אמרי ניתי לחכימא דיהודאי ולימא קריוה לרבי בנאה אמר להו זרונקא אמרה לכו אמרי הואיל וחכים כולי האי ליתיב אבבא ונידון דינא חזא דהוה כתיב אבבא דאבולא כל דיין דמתקרי לדין לא שמיה דיין, אמר להו אלא מעתה אי אתא אינש מעלמא ומזמין ליה לדיגא לאו שמיה דיין לא כל דיין דאיתקרי לדין ומפיקין מיניה ממונא בדין לאו שמיה דיין, כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרי כל דיין דמיתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לא שמיה דיין, חזא דכתיב ביה בראש כל מותא אנא דם בריש כל חיי אנא חמר, אמר להו אלא מעתה דנפל מאיגרא ומית ודנפיל מדיקלא ומית רמא קטליה ותו מאן דדרכיה למימת ומשקו ליה חמרא חיי אלא הכי בעי למיכתב בריש כל מרעין אנא דם בריש כל אסוון אנא חמר כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרי בריש כל מרעין אנא דם בריש כל אסון אנא חמר באתר דלית חמר תמן מיתבעי סממנין,

פירוש לחל בגלל לחל מכניו לותו שיכרו כ"ל: מכטוש הכו הכאות על קברו ולכסותן מתכוון שלותם שהם ממוזגים עזי פנים הם וילכו על קברו לחכוב: לחמר להו כולהו ככבי דהלי שלא בכה לחכוב על קבר לחביו והו נכוב שכאם ומסתברא לזה שהם יותר ויפה דן רבי בגלה שלא שייך הכא שלא שולא דלייכי דומיא דהקוף לחמר ככבי לכוביה: לזולו ט' לחמים לחלו ביה קורנא הלשיכוהו עלי: לזלא לביתהו דרבי בגלה לנשוק לפי המלך בלשון מכחה כדי שלא יביאו הם שלא על ידי בעלה: ולחלו ביסריה של עבד. וקא מלו ביה מיא שותבין מים בעורו: ומשקו ביה מיא בעורו: לחכריא לבני היסיבה: לחכימיא ליקולאי דבי בגלה. זכונקא כלא וכך לחמרה תיים היה לי וגזלוהו ממני ושחטוהו ואכלו הבשר ומן העור עשו ממת ושותין בו מים ושותין בו: בחטלא על לתיות הסעד היה כתו בו כדי שילמדו משם בני לדם. כל דיין המיוחד לדון ליכי קשיר וזמני למתקני לדיבא שתובעין אותו לדין על ממון שתובעין אותו לאו שמיה דיין: ופסול לדין דכיון דלוכד בגע יקבל שחד: מזמי ליה לדיבא שלא כדין ויבא מן הדין זכאי: ומפקין מיניה ממונא בדיבא לאו שמיה דיין דנגלן פסול לדון שישות הדין בשביל שוחד: בריש כל מותא לחא דם דשם לכל המיתות קוד הדם שלין לדם מת שלא על ידי כוב דם שלא הקיז נזון הרואי לו. בריש כל דיין לחא חמר שהיין מפייס כל שותיו: דלדביה למחת כגון נוסס: בריש כל מרעין לחא דם כל תחלואי הלדם עי הדם הם בחים שלא הקיז בריש כל אסוון שהם שתאי כמדתו ודאוי לו לא יבא לידי חולי: תמן מיתבעין סממנין לבסוף שהמקום שלין יין מצויין תחלואין.

תוספות כל דיין למתקני לדיבא ומפקי מיניה ס' כגון שם כתב ונוניא מחכו בעבדי' לחכל שם מיפסל מיינוקו שנועה ולא רבה ליכתב ושלם משום שכי לא מיפסל לדיבא.

וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו, מה ראה ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה אמר ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה, במדבר כ"ד

פירוש וירא את ישראל שוכן לשה היכן שוכני' לפיך לחמר מה טובו אוהליך שלין פתחי לחליסם מכוונין לחמר ראויין הללו לכתיב בתם מה טובו לחליך קל דייק עכ. וכתם' כתבו מפיקה לקרא לדיים לכתיב ותחי עליו רוח לחלקים.

תנו רבנן כשחרב הבית באחרונה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ולא לשתות יין נתפל להם ר' יהושע אמר להן בני מפני מה אין אתם אוכלין בשר ואין אתם שותים יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבים על גבי המזבח ועכשיו בטל ונשתה

חזקת הבתים

פרק שלישי

יין שממנו מנסכין על גבי המזבח ועכשיו בטל אמר להם אם כן לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות אפש׳ בפירות פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים איפשר בפירות אחרים מים לא נשתה שכבר בוטל נסוך המים שתקו אמר להם בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי איפשר שכבר נגזרה גזרה להתאבל יותר מדאי אי איפשר שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן יכולין רוב הצבור לעמוד בה אמ׳ רב אדא בר אהבה

פלפלי ג מאי קראה דכתיב במאֹרה אתם נארים ואותי אתם ק קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו אין אי לא לא אלא כך אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד ומשיירין בה דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה אמר רב חסד׳ וכנגד הפתח׳ עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר בה דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא ועושה אשה כל תכשיטיה ומשייר׳ דבר מועט מאי היא

תהלים קלז ו אמר רב פפא בת צידעא שנאמר אם אשכחך ירושלם

סס וגו׳ תדבק לשוני לחכי וכולי מאי על ראש שמחתי אמר רבי יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים אמ׳ ליה רב פפא לאביי היכא מנח לה אמר ליה במקום תפילין

ישעיה סא ג שנאמר לשום לאבלי ציון לפאר תחת אפר׳ וכל המתאבל על ירושלם זוכה ורואה בשמחתה שנאמר

סס ס ששישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא שנגזור על עצמנו שלא נאכל בשר ולא נשתה יין לא שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות ה ש שגוזרת עלינו גזרות קשות ומבטלת ממנו תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה׳ דלהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם כלה אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין׳

פירוש לפשר בפירות ויפה לתלת ובפרוס נס מן הלחם בפירות לחמים שלין מכיתין בכורים שלא מז׳ המיכן: שכבר בטלוהו נזר׳ חכ׳ ובתמיהו להתיהל כלכתיב כי טוב לתת משום כל התתלכלי׳ עליה: כמאר׳ לתם כלי׳ קבלתם עליכם בגזרת תרוב להביא המעשר אל בית הלוכר כלכתיב כמלאכי הביאו את המעשר אל בית הלוכר ונו׳ ובעבכ לותי לתם קובעי׳ גוזלין את המעשר כלכתי׳ התם ותמרת כתם קבעוכך המעשר והתרומה הגוי כולו כל הקהל כולו קבל זאת הגזרה ומסתתא תם לא היו כלם יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ולולו כבולו שלמא לא תם כיכא נזרה שלא תם כן רובן יכולין לעמוד בה׳ שלא כך אמרו חכמים מסקנ׳ דמילתא דרבי יהושע היא: כפל להרסנא קעבים על מאכל דגים מעוגבין בשמלא: בת גידעא עיכבלא שרגילות הכסים לאוד תם כלי להסיר את השעור תם לשכחך לבולהו קלי: לפר מקלה לפר כירה השרופה בתם קורין כן ותשום דליכא כתי לפר פרה הוכרך לפרש כן: פלר תפת לפר מכלל שהיו כגילין ליתן לפר במקום פלר תפלין כלכתיב פלרך תפוש עליך: לשכוע הבן מילה שהוא לשום שבועה: ובתמיה

תוספות

ואם תאמר לתלי לא מהלכו לליפשר בתי כורות לפסולין לכיסוך כלימשמע בסוכה ואומר ר׳ למכל מקו׳ הוי מיין שששי׳ כו כיסוך וכן סוף כמו לומר לבר שנמנו דלי לאו הכי תיקשי דישתו יין מבושל לפסול לכפיס ואין להקל לליפשר בתי תיתים ויין תפוחי׳ שלא היו יכולין לפסול כלא שתיית מים: דין הוא שבגזר עליהן שלא ליפח בפיס תפח הכתיב פרו ורבו ומלאו את הארץ שכבר קיימו פריה ורביה קלמר ויהיו של לכרפס כלה שלא יוליד שלא כן ותא: מוטב שיהו שוגגין כו׳ כלבר שלין יודעין לם יקבלו כשלמקה כהן לם לאו גרוך לעתות כלמוכח בפרק בתה לפסה לתמר׳ מדת הדין לם לפכיך גלוי לפניהם מי גלוי וכעבשו שלכל בלבר שלהן יודעין בכבוד שלא יהו מזידין:

יקבלו לתרי׳ מוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין:

הר״טב״א

אל הא לתרי׳ שלין גוזרין גזרה על הצבור שלא לם כן רוב הצבור יכולי׳ לעתוד בה: כי ואם גזרו לילה גזרה כלל וכלמוכח מקרא דתייתי לתעלה שבלתו בתרם גזירתה וקבעו להקלוש בדוך הוא כשעברו על הגזרה וכהנו תן התרם: ואפילו הכי תי לילה הני כלו תין ותי לא לא: וזהו כטולו כלילתא כהוריות. וכבר בתילבא לקמ שפיב

בתענית עבודה זרה בכלל. עכ׳.

פרק המוכר את הספינה

אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע לספינתא מיתחזי כי צוציתא דנורא חיורתי ברישא ומחינן לה באלוות׳ דחקיק עלה אהיה אשר אהיה יה ה׳ צבאות אמן אמן סלה וניח׳

אמר רבה בר בר חנה אשתעו לי נחותי ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא תלת מאה זימנא חדא הוה אזלינן באורח׳ ודלינן גלא עד דחזינא כי מרבעתא דכוכבא זוטא דהויא כמבזר ארבעין גריפ ביזרא דחרדלא ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמיא לה גלא קלא לחברתה ואמרה לה חברתי מי שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנן ונחרביה אמר לה פוק חזי גבורתיה דמרך דאפילו כמלא חוטא דחלא לית דעבד שנאמר האותי לא תיראו נאם ה׳ אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם לא יעברנהו׳

ירמיה ה

פירוש לתתר רבה וט׳ כל הכי עובדי דקא תסיב תשום תה רבו תעשיך ס׳ וים תהן להוליכם תתן שכרן של נביקים לעתיד לבא או לפרש תקבלות התחורין כשכר ליוב המלכים בעושות גדולות וכתמות ודנים גדולים שכל ס׳ תת תלמיד חכם בריכה תלמוד. לתטבע שרופה לעכו ע: לית ליס בריפת שהולך לכפיס. בוניתא לבורא לתויתי לם לכבה ולא כלילה כשכת: לתן לתן שלא נכסי׳. זכריס תוצעתו: בין גלא לגלא וט תשום לתתרי׳

בתתן

כשמוך ודעת גלח קלח למכניס ליניטריך לשמועינן למשלח מילות פרשה שמע קולו של מכרו: לילין גלח יותר משיעור נהרו הסלילכו למעלה על לרקיע לי כמי הכלח לרקיעא כפים על מהלך קלוב לתך שכח סיס מן הרקיע לארץ: מכניעתיה שכנו לכוכבי זוטא כוכב קטן שנקטנים: נזרא בית זרע לכבעי כור של חרלל לכפיפי מכל שלר זרעים. מקלילין מהכליך כשרפים ממוס הטוכב. וכמה ליה גלח כתן נקולו כלומר נעקר כלומת תהום של תהום קורא לקול ושמע המלאכים הממוכי עליהם סס שנקרא תידי נעלמת וכו' מפני שהגביה כלהים סטור שיגיא מון לשפת הים ושטף לת העולם. וכיתרגים מפני שון הדור. לתר ליה גלח למכניס פוק חזי עטותא למרך וכו כלומר אין לי רשות לנטת כמלח חוטא למלח כמלח רוחב המוט לוכי יטל לנטת מון מן המול: שכלתר הלותי לא תירלו תלמודא קלל.

אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי הורמי' בר לילית דהוה קא רהיט אקופיה דשורא דמחוזא ורהיט פרש' כי רכיב סוסיא מיתתאי ולא יכיל ליה, זימנא חדא הוה מסרגן ליה תרתי חיותא וקיימן אתרי נישרי דדונג ושוור מהאי להאי ומהאי להאי ו ונקיט תרי כסי דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי ולא נטפא מינייהו ניטפא לארעא ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הוה ושמעת מלכותא וקטלי,

תהלים קז

פירוש הוכמין כלון נרסי' בשמועת לנח מכי ולכי שמעתי הוכמיו בזין ושל הוא כלשלכיכן כ נשכללין מפלנך לתתלי לכוכמיו. לקוטי לשוכא על סיכי המוסם ולפי עובלא להוליכ נלקוטתו של הקלח שמכסס על כריותיו ולכו כותן רשות לשלו לחזיק ונס שלח לנטת כלרך יחידי וכקיט פרשה לפי תומו: ולח יכיל ליה סקיה הסל רן ניותר ומיהו הפרש לח היה מתכון לכך: מפרגן שקיה לוכף ומרגל כתוכין על הפרלות: לתתי ניסתי לללוכנ של לותו כלר והיו לחוקים זה מוס וסיה הסל מלנ מפרלה זו לפרלה זו. תרתי כסף לחתלת שכיסס מלחים יין וסוס מוכיך תרוייסו ביחל זה בתוך זה נהלי לקל משוב ולין כשלך לפילו טפה לחת ולף על פי שקיה לותו היום רוח סערה שקיו שלי' יודלי' היס בלכיות על לב הסתי' ויורלים על תהומות מכח סרוח ולף על פי כן לח כחלה טפה לארץ. יעלו שמים וגו' פסוק רוח נבי יורלי היס כתלים: שתינו כי מלכא וקטליה כי מלכא לסף שקיו שלין לרכו של סף לכרלות לנבי לרם והכנסו מפני שקיה מנלח טולס. ולית לחתי כי מלכא קיסר שקיה יכא שלח יטול המלכות ממנו שקיה לותו סף מלרם שנח על סדם וסיה לר נין שלשים.

אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא בר יומיד דהוה כהר תבור והר תבור כמה הוי ארבעה פרסי ובי משכא דצואריה תלת' פרסי ובי מרבעת' דרישיה פרסא ופלגא רמא כופתא וסכריה לירדנא,

פירוש לורזילא בר יומיל לשם בן יום ע' לשותו היום כולל: כי הר תבור בן כולל נדול. כי מרכעתל לריסיס מקום לכמת לשמו כשוכב על הקרקע. רמל כופתל טעיל לעי סכריה הרעי לירדן לפי שעוף על שמקשקשו כמים מעט מעט.

ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אקרוקתא דהוה כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אתא תנין בלעה אתא פישקנצא ובלעא לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לאו דהואי התם לא הימני,

פירוש לקרוקתל נפרלט: כלקרל להגרוניל נדול סיס כלותו כרך: ולקרל להגרוניל כמה קוי שיתין כתי תלמודל קלל. לתל תביכל רבה קלל. פישקנצל עוכב נקנק. נלילכל על ענך לחל כלרך השוטות: לל קיימי לל הלמכתי.

ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינא ההוא כוורא דיתבא ליה ואכלא טינא באוסייה ואדחוהי מיא ושדיוה לגודא וחרוב מיניה שיתין מחוזי ומלחו מינידה שיתין מחוזי וקריבו מחד גילגלא דעינית תלת מאה גרבי משתא וכי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא חזינן דהוה קא מנסרי מנרמיה מטללתא ויתבי למבנינהי הנך מחוזי,

ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא וחזינא ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אגביה וקדחה אנמא עילויה סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן נביה וכד חם נבידה איתהפיך ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן, ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא יומי ותלתא לילות' איהו בזקיפה ואנן בשפלא וכי תימא לא מסגיא ספינת' טובא כי אתא רב דימי אמר כמיתם קומקומסא דמיא מסגיא שיתין פרסי ושדי' פרשא גירא וקדמא ליה איהו ואמ' רב אשי ההוא גילדנא דימא הוא דאית ליה תרי שיצי,

פירוש כוורל לנ. לכלל טינל שרן קטן: כלוסייס כנמיכיו של לנ נכנסס הסרן ולל לקייכו כלל נית כלרלמיכן נמסכת שבת נ' לימות הן לימת מלס על נטול. לימת כלנית על לייתן: ולמיוס מיל הליסוסו המיס והסליכוסו ליבסס כלרך יס שליסו כוכל לנר מת: מרכו מיכיס שיתין מחוזי שהסליכוסו המיס על שסיס כרכיס ושיכין טלן סקיס נלול של כך: ולכלו מיכיס שיתין מחוזי בשולכו לס: ומלסו מיכיס וכשלוסו למקומן. מחל נילנל לעיכיס מנלנל שיכו לקסו שרן תלת מלס נדבי: לשכס לשס לחרת: הוו מכסבי לכבות מעצמות הלנ לותן מחוזי שהפיל. לייתבל חלתל לנביס שקיס סול נקנן על נבו: וקלסו עשכיס על הסול. וסכבי' יבשתל היל לפי היס הול: טינל סכפיל: בין טינל לשינל סכפיכין נגב הלנ לחל שרן תלת מלס נדבי: לנל קוכב: לימו בוקיפה שקיס סולך לסיס של יס לייכן מוכעין חלנ על ידי רוס הולכין נסן במיתס קומקומסל לסיל כשישר שחממין קומקומוס של חמי: ושלי פרשל נינל כשקיס סוס לנלס יולס כסן ובקשת על שפת היס לשרן רוס מזיכן לקלמס לס ספיכתל

לחק: נלכך שם לנקטן הוא כלומר לנ זה הוי מלני קטנים שנים · דאית ליה תרי טיני לכל שאר לנים גדולי שנים אין לנים אלא שכניר לאחד בשמנע הנב·

ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזאי ההיא צפרת דהוה קאי עד קרסוליה במיא ורישיה ברקיעא ואמרינן ליה מיא ניחות לאקורי נפשין נפק בת קלא ואמ' לן לא תיחותו להכא דנפלה ליה חצינא לנגרא הכא האי שבע שנין ולא מטיא לארעא ולא משום דנפישי מיא אלא משום דרדפי מיא אמר רב אשי ההוא זיז שדי הוא דכתיב וזיז שדי עמדי·

תהלים נ

פירוש וחזינן להסוא ניפרא כו' נגרי· ואמרי' ליכא מיא קיימו סטורין שלשין עמוקין כוחיל ולא קאי במיא אלא עד קרסוליה· מניכא נרזין לו מענך· לנבי כנגא מרש ענגים: ולא מטוש לעמקי מיא מהלך שבעת שנים לא הניע החניכא לקרקע אלא משום דכלידי מיא מתוך תריסות הכסר לא היה כנלל עגלין ולא מחמת העומק כלבד· וזיז שדי עמדי כלומר מניע לקרקע·

אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן במדברא וחזינן ההוא אווזי דשמיטן נדפייהו משמנייהו וקא נגדי נחלי משחא מתותייהו ואמינא להו אית לי מינייכו חלקא לעלמא דאתי חדא דליא לי אשמא וחדא דליא לי נדפא כי אתאי לקמידה דרבי אלעזר אמר לי עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין·

פירוש דשמיטי נדפייהו כופלות מוכח שלשן מכוך שומן: לליא לי נפא הנים לי הכוך כמו זמו הלקך לעתיל לנא: ליתן עליהם את הדין שנחטאתם מתענב שיח ויש לתן כעב כינלי מיים ליותן לו ויש מ מחת שומנן·

ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזלינן במדברא ואיתלי בהדן ההוא טייעא דהוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמ' הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא לדוכתא פלן אמרינן לידה כמה מרחקינן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהבינן ליה ואמר לן תמני פרסי תנינן ויהבינן ליה אמר לן המרחקינן תלת פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה·

פירוש טייעא סוכר ישמעאל: וספניכן הלי עפרא כהלי עפרא לנסותו לס יהיה נקי כב·

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי תא ואחוי לך מיתי מדבר אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקידו והוה זקיפא בירכיה דחד מגייהו ועייל טייעא תותי בירכיה כי רכיב גמלא וזקיפא ר' רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מיגייהו ולא הוה מסתגי לן אמר לי דילמא שקלת מידי

מיגייהו אהדריה דנמירי דמאן דשקיל מידי מיגייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיהו והדר מסתגי לן כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא למאי הילכת' אי כב"ש איבעי לך למימני חוטין אי כבה איבעי לך למימני חליות·

פירוש לאמר לי הכוח טייעא תא לאחוי לך וכו' הכי נרסינן אזלי וחזיתיכו ודמו כיתן דמנסמי שהיו שוכבין בשביס נהוכות כשתויי יין לשבוק לשעלא ס שוכיס כלנו: דעייל טייעא תותי בירכיה כלומר דליתי שטייעא היה הולך תחת כרכי הסות כרוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע בהיה כנרכיס ולישא לשבוק הנרכיס כשיעור שיכול טייעא ללכת תחת בירכי הסת ורומחו בידו ולא יהי' כונע בו ללי שיעורא קאמר ולאו חזו מחט מעשה הכי הוה ליה לאיתי ועייל בשטח תותי בירכי כו' אלא נגרא: שקלי חדא קיכא כשה הטלית להכיאו לאחוים ללמוד ממנו דין בידית לי כתית שמאי לי כבית הלל כלקמן· ולא הוה לא מסתגי לן בהסות שהייכו רוכבים לא היו יכולין להלך: כל אלא חמרא דנה בר בר מכה הייכו אלא בר מכה וכמו כן בכיבא כמו בב אלא חמרא· חמרא כלות שוטה כחמור סיכסא שוטה כלאחרי' בשבקדין שבדקן שכיס: לאחי קילקתא פסק' ליה משום דבעי למחזי לי הלכה כבי' שמאי דפליגי בחכמת מכחות לתלר כחם שוטי' הוא כותן בית שמאי לומרי ל' וכית הלל לומרים ג' וכו' לי בעי לך למימני חוטין וחלוות מקמי דתקדמי' ותיתי ותימא לן: חלוות ג' חוטין נגיל קרי ליה חולית בחכמת מכחות·

תוספות ודמו כמאן דמנסמי משמע מכאן כמאן דאמר בחלק מיתי מדבר יש לחם חלק לשלשה חבית·

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן ליה עקרבי וקיימן כי חסרי חיורתי שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ונשבעתי מי מפר לי כי אתאי לקמייהו דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא הוה לך למימ' מופר לך מופר לך ורבה בר בר חנה סבר דילמא משבועתא דמבול קאמר ורבנן אם כן אוי לי למה·

פירוש שנשבעתי מן הגלות כלכתיב קלי טוכח נכניאי וכתיב אשר כב בב חסד סבר דילמא שבועתא דמבול לכתיב אשר כשבעתי מעבור מי כח לותה שבוע' היה רוצה להפר ויכתיב את השלם בחטל ולפיכך לא היה להפר: ובכן לקרו ליה סיכסא לאחי לא כל היה אחר לוי לי לגלא משום דנכל נכתב בו בב·

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי תא ואחוי לך בלועי קרח אזלי וחזאי תרי ביזעי דהוה נפיק מיגייהו קוטר שקל גבבא דעמרא ומשייה מיא ואנחיה ברישא דרומחא ועיילי' התם וכי אפיק הוה איחרך איחרוכי אמר לי אצית מאי שמעת ושמעית דהוו אמרין משה ותורתו אמת והז בראין אמר

ב"ב קיא ב

לי כל שלשים יומי מהדרא להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין׳

פירוש ניזעי נקעי לכתי׳ ותנקע הלמה ונ׳ קוטרא עשן שקל נכנס לעמקן לקח ניזת נמר ושרף׳ כמי׳ ׳ ליתכוך ליתכוכי הכהו נגעי ולף על פי שמוויין כמיס : מאנית הכהת ושמע : שמעית דקלמתי שהרי ידלו חיים שלולף ׳ כל ג׳ יומי כל לם ׳ ככשר בקלחת שמשפין לותה כלי שתגעל ׳

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי לך היכא דנשקא ארעא ו ורקיעא אהדדי אזלי ואזאי דעביד כוי כוי שקליתה לסלתאי ואנחתה בכוותא דרקיעא אדמצלינא בעיתה ולא אשכחיתה אמרי ליה איכא גנבי הכא אמר לי ג גלגלא דרקיעא הוא דהדר נטר עד למחר כי השתא ומשכחת לה׳

פירוש היכא דכשקי לכעיף ורקיעא מקום נגוהה היה שם שנשקין יחד זה לזה ולאו קייכו סוף ק העולם דקף מקלך היעולם ממש מאות שנה הוי ורקין ישראל ממנעיתו של עולם הוא לכתיב יושבי על עגול הארץ והייכו מקומו של רבה בר בר חנה: סילתאי של לחם שלי: דקדר מוזל כדלמר כן בפפקים גלגל מוזל ומזלות קטנים ׳

רבי יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא והזינא ההוא כוורא דאפיק ר רישיה ממיא ודמיי עיניה כתרי סיהרי ונפוץ מיא מתרתי אוסייה כתרי מברי דסורא ׳ רב ספרא משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינא בספינתא והזינן ההוא כוורא דאפיק רישיה ממיא ואית ליה קרני והקיק עליהו אנא בריה קלה שבים והזינא ש׳פרסי ואזילנא לפומיה ד דלויתן רב אשי אמר ההיא עיזא דימא דבחישה ואירת ליה קרני׳

פירוש לוסייה כמיניי׳ מכלי לסוליף כהכות שכבוליף בניף קלה מכניות קטנות שנים : לפומיה לויתן שילכלכי כיוס : עיזא דימא שכל מה שים בימא יש בים יון מן הסולף בשמיות סולין : ונקיש׳ף סופר׳ בים נקניים לנקש לתר מזוכותיף ׳

רבי יונתן משתעי זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא והזינן ההוא קרטליתא דהוו מקבעי בה אבנים טובות ומרגליו והדרי לה מיני דכוורי דמקרי בירשא נחית בר אמודאי לאתויי ורגש ובעי ד דנשמטיה לאטמיה ודרא זיקא דתלא ונחת נפק ברת קלא ואמרה מאי אית לכו בהדי קרטליתא דרביתהו דרבי חנינא בן דוסא דעתידה דשדיא תכלתא בד לצדיקי לעלמא דאתי׳ רב יהודה הינדואה משתעי זימנא חדא הוה אזילנא בספינתא והזינא ההוא אבן טבא דהדר ליה תנינא ונחית בר אמודאי לאתויה אתא תנינא קא בלע לה לספינתא אתא ציפרא פסקיה לרישיה אתהפיכו מיא והוו דמא אתא תנינא חבריה שקלה ותליה ליה ואחייה הדר אתא קא בלע לספינתי הדר אתא ציפרא פסקיה לרישיה שקלה להויא אבן טבא שדייה לספינתא הוה איכא ציפרי מליזי בהדן אותבינהן בהדייהו שקלוה ופרוה׳

פירוש קיטלייתא לכנו : דמיקרי ניכשא כך שמו : כך למולפי לכם שיולא לשוט בימים : בנעץ לכיסמטיק לאטמיף שנקש לתתוך ייכו : זמיק ליה מלא מומן ונכיס מכיקו ליס : למיסלייף ניף לכנכיע טו ׳ ומזיכא הסיף לכן טבא לתוך ליס והדכה ליה תביכ׳ : סכי נפסיקן לתת הסוף תביכא נגש וקף בעי למכלע לספיכת׳ לתת שוכב כקבה וקטניה לכיסים לתביכא : ליתסבי מיא והוו דמי מכוב שהים נדול הכבה הלב קף בעי לטטעי לספיכתף לתת הסוף פוסקינף וקטליכהו ומזל בר למולפי ושקלה להסיף לכן טבא ותלי׳ להכהו ניפרי לכסות לס יהיו ומיו ופרכו להן כהדי הסיף לכן ׳

תנו רבנן מעשה ברבי אלעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה והיה רבי אליעזר ישן ור׳ יהושע נעור נזדעזע רבי יהושע וניעור רבי אליעזר אמר לידה מה זה יהושע מפני מה נזדעזעת אמר ליה מאור גדול ראיתי בים׳ אמר ליה שמא עיניו של לויתן ראית דכתיב עֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי שָׁחַר׳ אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה אזלינן במדברא והואי אטמא דבישרא בהדן פתחנא ונקירנ׳ ואנחנא אעישבי אדמייתינן ציבי הלם טוינידה כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהוו קא מחממי כי אתאי לקמיה דאמימר אמר לי ההוא עישבא סמתרי הוה הנהו גומרי דריתמא הוו ׳ ויברא אלהים את התנינים הגדולים הכא תרגימו ארזילי דימא רבי יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח וזה לויתן נחש עקלתון ד דכתיב ביום ההוא יפקוד ה׳ בחרבו הקשה וגומר על לויתן וגומר׳

פירוש כודעוע מכל מקלף : פתחנא ונקירנא מיכים מלב וניל ככשף : מלם שמתחנר׳ יפל כמתמלם למתתי עשב שמתחנר כדלמרי כהשוכר לת הפועלים כבלם ונפלו טרפות לעביד ליף סמתרי ומיי : דלויתמ רותם שלין נמליו ככין מהכף : מלזילי יתמ דלמים שנים ׳ כתם בניס לויתן זכר וזקף קוף ככניס : עקלתון לויתן נקנה שמקיף לת כל העולם ׳

אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב״ה בעולמו זכר ונקבה בראם ואף לויתן זכר ונקבה בראם ואלמלא נזקקין זה לזה מחריבין את כל העולם מה עשה הב״ה סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר והרג את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם ואלמלא נזקקין זה עם זה מחריבין את כל העולם מה עשה הקב״ה סירס את הזכר וצינן את הנקבה ושמרה לנזיקים

נא כהן במתניו ואונו
בשרירי בטנו הנה נא כהן במתניו זה זכר ואונו בשרירי
בטנו זו נקבה ׳ התם נמי ליסרסיה לזכר וליצננה לנקב׳
דגים פריצי וליעביד איפכא אי בעית אימא מלחה ד
דנוקבת׳ עדיף אי בעית אימא כיון דכתי׳ לויתן זה יצרת
לשחק בו בהדי נקבה לאו אורח ארעא ׳ הכא נמי
למלחה לנקבה כורא מליחא מעלי׳ בישרא מליחא
לא מעלי׳ ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש
הקב"ה לבראות את העולם אמר לו לשר של ים פתח
פיך ובלע כל מימות שבעולם אמר לפניו רבש"ע די
שאעמוד בשלי בעט בו והרגו שנאמר בכחו רגע הים
ובתבונתו מחץ רהב ׳ אמר רבי יצחק שמע מינה שר
של ים רהב שמו ואילמלא מים מכסים אותו אין כל
בריה יכולה לעמוד מפני ריחו שנאמר לא ירעו ולא
ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים
לים מכסים ׳ אל תקרי לים מכסים אלא לשר של ים
מכסים ׳

פירוש

זכר ונקבה בראם כלומר נתן בהם
עקלתון ׳ מחיצין את העולם ׳ פירש את הזכר
ולדות הנקב גדולים שמחזיקין את העולם ׳ פירש את הזכר
שלא יתקן לעשר דגי׳ שלא ליהוי ליה נעד תלוה שבחמר ונתן
את התבין סופיה דהאי קרא ליפקוד ה׳ בחרבו הקשה הוא ומלא
כתיב יפקוד בחרבו ונתן את התבין קא דריש הכי ונכי משמע ליה
קרא יפקוד ה׳ בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח לעתיד לבא
כלומר עשה את לויתן נחש עקלתון שהרי ברא את התבי׳ לשר ים
משמע ימי בראשית ׳ הנ"מ לי בעית׳ לימ כיון דכתי׳ לויתן זה יצרת
לשחק בו וכו׳ כדלמחיכין במסכת עד דשעה בריעית הבא יוצר
ושוחק עם לויתן ׳ בהדי חלף פסוק הוא בספר תלים במזמור
לחסף כי לי כל חיתו יער בהמו בהדי חלף ׳ על שם שרועה חלף
הכי׳ בכל יום ׳ כמו במתניו שלא הטיל זרע מימיו ׳ ואומו בשריר
בטנו שלא ילדה מימיה ׳ ולעיל מיכה כתיב בלילה הכה כף בהמות
אשר עשיתי עמך ׳ התם נמי נעי לויתן ׳ ולייבשה לנקבה
וחמי הכתה ׳ דגים פריצי ולא מקבי בהו ביצון ׳ הכא נמי לחל הם
להנקבה ומה בטנו לחיותה ולנקבה ׳ ובלע כל מימות כלי
שתלילה היכשה לי שלחלע מים שלי להלכי כתיב והים לילכו מלא
שבולע לותם ׳ רוגע הים לשון שבידה ׳ מכבי ליהו שהוא מוכרח
לפי שמת ולכך היה מקריב: אל תקרי לים מכסי׳ שהרי הים עצמו
היה הוא ׳ עכ"פ רבי שמוש זל ׳ ולייהו פי׳ קנת הגדות מהלשבח
זל ובתיכם האריך נמי ׳ זאת התגלה יאות להעתיקו בכאן ׳ וזל לל
תדחיק לחיות לנדיקים לעולם הבא שעולה בפשטי הלכרי שבח
לשם זל בחקנת התגדות בתלמוד ובמדרשי שאין תכלית לשם זל
בחותן הפשטדות כוותן המלכל לבל מילוי הכתם ולהכלת הגרון
שאין זה עניין השולם הבא אלא שבבר ידוע שבקנת המלכל ו
והמשתה יעוררו כחות הגוף והתעורר כחות הגשביות יתגוברו
ויתחזקו גם כן כחות הכעס לפי זה עניין שיכוין אליו האומר
להמשיכה ולהיטיבם אליו לפי שהמלכל והמשתה שהות גדולות
לשחת הלב ולהדחיק הענגון והלחנה ומן הידוע כי ברכות
המשתה יתחוק הכח השכלי שיש בבשם ויכים יותר מוכן להשיג
מושכלות ובעניין מה שאמור בחלישת הקו לי מבנן ׳ וזל אין
הכבוהה שורה לא מתוך עבלות ולא מתוך עגבות זל מתוך שחת

ויש הכוונה בעבמה שאמרו זל התפלה בעתות הענגון והלחנה
ולולי גם היתה הכוונה בעניין יבחק לבניו עה בבקשת המטעמים
כשבא לבבך לת בניו וליהי הכוונה בלמדו תבבך בפני ולא למד
בעבור לבבך מבורך לזה עוד מה שבתבה התורה בחות התורה
הקדבות ואותה בהם בלטלת המזבח והקעלים והבהנים וכולן
משלמן גבוה הם זוכים וכבר ידעת מה שבתוב ואבלו לותם לשר
כופר בהם וכל בקבלה האמיתי בפירושו מלמד שהבהנים לוכלים
ובעלים מהבפרין ׳ ועוד תלה בתוב ויקח יתרו עולה וזבחים
לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאבל לחם עם חותן משה
לפני האלהים ודוע מבשורת אהרן וזקני ישראל גם מבשורת
משולל וכת בני הבניהים שלא היתה תכלית הבוונה בהם לתענוג
המאבל וקטן בני אדם לאבל ולשתות עמהם דק לבין הלב
ולהמשיך המשבה לידיעת המושבלות בחפוזבם בעניין משולל
ולהקת בני הבניהים העומדים עליו וזוה שמר עליהם מתנבא
ויורה עוד על זה באמרו בעניין יתרו לפני האלהים ועל הבללים
האלה ויותר חזקים בהיות המעמדות ההם לל לשלם הבא יותר
בכבדים יתבן להיות הבשורות ההם לנדיקים מבשר ודני בבלית
משתה ימי בראשית לתכלית הזה ובתכלית העונג שלין השלם
דאוי להשיג אלין זולתי לשלם הבא ואותם שהם מזומנים לאותה
הבשורה שהם תכלית התבוקש בעין האמוני ואיפשר שאותן ה
המאבלים זבי הטבע מאד מתחלת הבריאה להיותם מדבי׳ השבל
בטבעם בעניין שבתו׳ ובחמד הענן להשביל גם ידוע היום במקנת
הבמים והמבשרים שהם בטבעם מושלים לזה בל שבן אותן
שבברו משתת ימי בראשית אולי לבווה זו וברו אל לחת היולד
האמת: והנה בידון הענן בזמן שבידבר התורה ושבפשע שפע
הבבוהה על הדור הזוה לפי בי מן הבראה מעבידו הי׳ לאוי וכאות
מאד לעם מעוותים לדעת האמיתית ולהתבונן במושבלות ו
ומחקרי התורה השלמה שהיה בוללת את הבל ולהיותם שבלים
הבפרדים על שהיה דוד עליו השלום מספר תפלי הש"י בחתמית
לך היה בראיפשר לזון היש מצד שהוא היש בחזון בחזהו המייסר
השבל להשיג המושבלות בשבלי הבפרדי׳ והוא לחזו לחם לבדים ל
לבל היש לומר בלולי פרבנן מדבר לאוי להיות לחם לבדים ל
לחלבים ויודע עליו לחזו אל היש: ועל בן לחזו זל שהיו
טועמים בו בל המטעמים ומי שבולל בל המטעמים בלות לעם
מתעסקים בעבייבים בולני׳ בל הדשת ועכ שחזהו זל לחז לחזון
הבדיקים לשלם הבא שהוא בחבוה שהוחבין הבקיע עלובי חן
לבדיקים ועם היותם לוקחים מדבים בפשטן זל תקשה עליהם
חמה שלחזו דבותי זל השלם הבא חין בו לא לחבלה ולא שתייה
לפי שלהו מלחיבים שהשלם הבא יבבו לו הבדיקים בעושתיהם
ויהיה בו בעניין משה בפיהי ושם תרנה לומר בעניין אליהו וחבוך
שלחזו דבותיהו זל שבעשה בשין בלפידי תם יוכל שפשלות הנוף
מתחלפות מעניין לעניין להפבו על בל פנים דעב יפריד בין ה
הפשולה הבראשונה לאחייה ושם בן על בל פנים היה לפשלה
הבראשונה דעב שהו שלם ביהונם ושחר יתחיל הביהון השני החדש
ואולי לותה הפשולה החעתידת לבדיקים תהיה סוף הזמן שבהיה
בו עניין פעולות נשביות בחאבל ובחשתה ושחריה יתבטל מהם
בחיצחלה הוא ויהיו יושבים ועטרותיהם בראשיהם מתענגי חזיו
השביבה ותהיה להם סיעודה הקיה בעניין העבדת זל שזה תשלום
הקדש וזה תשלום החול של תלוי בי בבראו בתחתיבים עבייבים
נופבייים שהם נולות לנולות דוחבות בגן עדן שהולייבנו הש"י
בתורתו השלימה בימיו ומבבירו ובהרותיו והלבנות שהם סובבין
לותם להיות לדם הרחשון עומד בתוכו לובל פירותיו ומתענגין
בעבייבי הטפחים והתכלית בגן ובהרותיו ועבייבי ולילבי ל
להתובן

ע' בפרא דיולא

ע' בחן ב' אין דורשין

ב' סיום קורא

לקתבון מקח נמ שכלות שהם נזוקות לקח גם לוכחו בנעוויכו
במלאכות הנעבדות להיותה תכלית לתבונות המושכלות
בעניין המקדש וכליו והמשכן וכל כליו וכרי לאמור במשכן וכאה
ועשה בתבנית אשר אתה מראה בהר ואמרו ככל אשר אני מראה
אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וגו׳ ולא אמ׳ כן תעשו·
ואתר בתקדש הכל ככתב מיד ה׳ עלי השכיל כל התבנית ולפיסר
גם לבחנות ולוייתן שהם כנף ובמיוחד במושכלות גם בסיפורם
דמיון לכו ז׳ל עבייכים דקים כאשר לפרש בעזרת האל· ולקלים
לך הקדמה דע כי מפני שהקיוס הנעשה בבני האדם בהם כמו בדברי חכמי׳ גם
ובמשתה וגם עקבי תענוגות כמי האדם בהם כמו בדברי חכמי׳ גם
בבניני קיום הנפשו׳ ותענוגה בשלכל ובמשתה גם עקבי תענוגות
בבי האדם לאכל ושתות וילכלו ויאכלו ושתו· וככר
ידעת שתכונם לפקלוק עה והוו סדן בקרבניהון לשתקבלו כאלו
הוו לכלין ושותין· ושול לאכי במדבש ויאכלו ושתו לכלם
כרשית ואמרו יין המשומר בענבו משמח ימי בראשית לבדיקים
וכאלו הכם· גם ידעת שהמיתה והקבינה בקעדר הקיים ולפיכך
כיכו לפניפת דבר וקעדרו מדבר לתיתה ולהרינה· גם ידעת
שהדבר המעמיד כיכו לותה בשלכל מעמיד מלקבל הספסד·
ומתכו כרית מלח שלם מפני שהמלח מעמיד מלקבל הספסד·
ודע כי מבב· שהמוס והניכון מקרים משנים את הגוף ובמוך זה
יפעל זה גם בכנית הסוס יתפעל וינתוך ביסול כל המתכעל ל
לפיכך כיכו מקדיק התמוכה בסוס וביכה וקלקלו לפועל סוס ו
ולאלים׳ וקעדר ניכון גם הסיוס כמו לקעדר הדב לפי שהסיוס
קעדר בם שלל׳· וככר פיכשתי בשקנת הנדות שהפיעל יקרא
בכתיבים ובדברי החכמים זכר ושקבל הפיעולה ושהפיעל מדבר
פשלותיו כו יקרא שקנה לפי שהזכר פיעל והנקבה כלי שהוא
מדבר פעולותיו כו· ושעתה שמע מה שהזו בעניבי לויתן
ובהמות שנכראו זכר ונקבה והרינת שקנת לויתן וניכון שקנת
בהמות וסיוס כ׳ זכרים ל׳ לויתן ובהמות· דע כי בהנדה זו
והנדות שנאו לתשב בעניין לויתן גם בחלשים בעניין בהמות
ולויתן כמו שאו ל׳ עניין הנפש והשכל גם עניין החומר והכוכח
ל׳ התכנית ועניין תקיית החיים והשולם הנא ולהשכר לבדיקים
ולרשעים ומפני שהיו מקנת מן שהתקמי׳ בדורות טופרין בעניין
תקיית החיים והשולם הנא גם המודים בסם חלוקי בעניבים סם
ובשתכו בסם שלשת גלי לכו הלחת בהנדות שו גם כמו לכו למס
לא היה הלחם מוכרח על מעשיו על שיהיה מתדמה לשלשים
הנפרי׳ לשתיד על הכוונה שהכרח בעבודה שהיה עבודת השי
ויליפת לשתיו שהיה פיעולת השכל ודע כי בסם הלחם בכח חכמת
ומוכנת לקבל השכל בכח השלמי שהה והנפשיה בנדרת לאור השכל
ובזקוק לו הוא המלאה ביעולותיו כח והנפש בחומר והשכל לה
פורם על כן יקרא השכל זכר והנפש נקבה ועבי לויתן עניין חבור
מלשון ילוה אלי׳ גם הוא עניין פלר מלשון בי לויתי מן הס
לרשתך ומפני שהתלוה אל הנפש והנפשיה בנדרת לאדיו הוא לה
לויתי מן נקר לויתן והנפשיה בזקקת לו ושתלוה אליו מוזרת להיות
כיוהו יקרא זכר והנקבה כלו הס מין לאל ועניין לאל אלי׳ הוא
זכר פועל והו בקנה מקבלת הפיעולה ועל כן לאמרו בי לויתי מן
בכרלו זכר והנקבה ופיעתים יקרלו אותי לויתן מפני שהם מתלוין
ומתחברין לנוף וכאו שלפי שעתיד לבלר בהגד של מטה מזו בעניין
ירדן שהתלגל לפיו של לויתן ולשחור אל העניין שלאמרו כי מן
היוהב שהכוונה על הכוונה שהיה מין הלמוש להיות שוכר ואחר
שהתהוה על הכוונה הזו לתה לה מבלי ישר מתדמה לשבלי ושלא
יהיה לבנים הלחם שהתעורר שהמבו מתהוה בניצ לדבר ופיעם
מתלאסו לבחירה שמבם כדי שתפיק בפעמו ושבלו כזקקין זה לזה

תמיד ויהיו כשבלים הנפרדים והיתה התשובה בזה כדי שלא יהיו
מחריבין את העולם לל שיבטל מן המין לחלוטי שם שהולדה
לפי שאין עניין הולדה מפשלות השכל רק מפשלות הנפש
המתהוה ועל כן אל׳ל שפי׳ משה מן השמה שבאמר לך לאמור לבם
שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי מפני שדבקה בפשו
תמיד לפעלה· גם לאמרו בכן עוף לפשה שדבקה בפשי
בתורה· ולוי שבטל ממנו כח המתהוה מבד זה והוא הנקבה
בדברי ז׳ל יבד שבע· ולאו היה בעל יבעל השלם ויחיד· והוא
שאל׳ל יבד תיכון ולשה שמאל לוחה וימין מקדמת· ולאמרו
בלחמי בבנית הגדולה שבקשו לחמים על הסלקות יבד שרע ולא
בחנית ניכה בת יומא וקוברטו לבקש לחמים עליו שיחזור שהין
קיום הנפשות בבעלי החיים הנפסדים זולתי עמו ובשבתו והלכן
לא תהו בראם לשבת יבדה ומספר הלדות בכי כן חייבה
שכתתו ית׳ לאמרו בפרק ראשון של עץ בוחו ובחזי עובה לאוהביו
שאלא שם לא חטאו לא בלאו לשלם: והם כן היה העניין השכל
מתתיל על הנפש ובזקק לא תמיל תהיה דבקה למעלה כלי ש
שתתפרד ותתקיי׳ בכח הנף לשלם הנא שהיו והוא לאמרם
ל׳ל הן מיתה בלא חטא ורין ייסורין בלא עון גם לאמרו בראשה שלא
היה פוסק מגידתו ולא היה מלאך המות שולט בו עד שבדמה לו
בשל שמפסידו ובתפרדה מחשבתו ותת והרמז להם בזה מה ש
שלאמרתי ולאמרו שלמלה שעשו ישראל לת העגל לא מתו שבע׳
לפי לאמרתי אלהים לתם ובני עליון כלכם: על כן לאמרו כלן
שהיכם לת הזכר והרג לת הנקבה ובכר לאמרתי לך שהיוסם
הנשתת כלי הסולדה והעדר הנפש מהם והוא בבת ביאוק הזכר
מן הנקבה ושפת הפשל בעלי חי׳ והוא סיוסם הזכר והרינת הנקב׳
שלאמרו· ולאמרם ומלחה לבדיקים לעתיד לבא דנו בו שיש לנפש
הבדיקים הנשלות וה׳ קיימת לזמן התחייה ולשלם הנא ומפני
שנפש האדם והשכל לקוחים מיס החכמה וכם לדברים בעלמים
ותפול בהם מקידת חכמה כיכו לותם לדעים שנבראו מן המים·
ומה שלאמרו לעניבל לאיפכח לומר שיהיו לת הזכר ויסדם לת
הנקבה ומה שלאמרו לאליפז לבקבתו עדיפה ובלל כל העניין
לפשה בי מפני שלקח עניין העולם הזה בדרך משל זה המשיל
בעניבים בחותים למשל כלו העניין בו כלי חלוף לבר ויקרא זה
גם במשלים הנאים בספרי הכניאים גם שים לי עניין הוא שלאמר
שעיקר המשל לומר שים הנשלות לנפש והנפש השכל הלמוש
ים לה קיום המשל בעצמו היה בופל בהם גם בהפך שהם הנפש
הנפש לומר שהיא בפעלת מהשכל תמיד הוא הסדום שים לשכל
שהיו פועל בנפש וגם היה ים לה מלחה והיתה התשובה שהמשל
בחות יותר הזה לפי שים בנפש שהין לה מלחה שהיא הנפש הרשע׳
שהיא בלה ובעבית לפר תחת הלי הבדיקי׳ ולפי׳ לאמר שהלחתה
יפה שהוא לה לבר קבוי ובקייבה היא בחלפת והוא השכל ו
ומעשיה הטובים שהיא קובה בו· ועוד כי לאמר שכיכו השכל בזכר
והנפש בנקבה ולויתן הוא שלאמר הכתוב שמשחק לפניו ית׳ כלות׳
שכיכו לותו כן מפני שדבק למעלה לאו לותם לרעה לבכו׳ העניין
בנקבה· עוד לאמרו כי בהמות זכר ובקבה בראם בלן כמו
לבחירי הנעשית ובורת תבניתם ועשו המומר בקנה ובורת התבנית
זכר בדרך משל בעצמו שלאמרו למעלה ובינו המומר לבהמה
לפי שהוא בחלת מתדמה לחומר הנפשיה וכתוכו בורת תבניתו
שלין לפש מלך בניכה: ולאמרם שלחלה בוקקין זה לזה ומפריכין
בנו בו פשה היה עבייכם בכה על תבכה לחת ועל תבנית לאמר בלי
שיפסד היה קשלם מרב שכב· בודע שלי׳ הוייה בהויים הנפשי׳
בין בפנית הפסד ולפי שלין לומר כ׳ בל לנאמרי חלה עושה בורא
ולוכם נוב: לאמרת ומתלגל מנוכח לנוב׳ לא קראו העדר בוראו

ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמ' העשן יגש חרבו כי אתא רב דימי אמר רבי יונתן בשעה שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות שבמצולה שנאמר ירתיח כסיר מצולה ואלמלא מכניס ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר וים ישים כמרקחה ובשעה שצמא עושה תלמים תלמים בים שנאמר אחריו יאיר נתיב ואמר רב אחא בר יעקב ואין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה שנאמ' יהשב תהום לשיבה ואין שיבה פחותה מע' שנה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן עתיד הב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין כרה אלא סעודה שנאמר ויכרה להם כרה גדולה ואין חברים אלא תי שנאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך והשאר חולקין אותה ועושין בו סחורה שנאמר יחצוהו בין כנענים ואין כנענים אלא תגרים שנאמר כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב ואי בעית אימא מהכ אשר סחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ ואמר רבה אמר רבי יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן שנא' התמלא בסכות עורו זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו צלצל שנא' ובצלצל הגיס ראשו זכה עושין לו צלצל לא זכה עושין לו ענק שנאמר וענקים לגרגרותיך זכה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע שנאמ' ותקשרנו לנערותיך והשאר פורסו הב"ה על חומות ירושלם וזיוו הולך מסוף העולם ועד סופו שנאמר והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך

ם"ם
ם"ם מ"ש
ם"ם
ם"ם
ם"ם

תגיעלת הכפתל ממקו' נכוד סמיי ומשתלשל מקניעלות לקניעלו' על סניעו של המקו' אשר ממנו הוא כולל לכפם: ודע כי כל מקו' קיבול יקבלו יש בלמנו כמים ליש מכפים: עוד תדע שדעת לכמי תירתנו והמקובל מן הכניסים והקלימו עליו מבואר מקכמי ק התלמוד כי יש לשלם הזה זמן וכח של תכלית בלמדם שיהא לפי שכין הוי עלמא וסך חכוב וכלה רכים: ומעתה דע כי הירדן כהר ממש וינוע בלמת מן המעיין שהוא במערת פמיים ומתגלגל משם לימה של טכריה ומשם ליש הגדול ולקחוקו של כחכל לרמוז לכו כי עכין הכפם: ונייהו לכו בניוב הזה עכין לניעלותה מליזה מקום ולפי זה מקום פירכת לניעלותה מערת פמיים משם עיקר מקום לניעלותה והוא כלשם מקום עיקר המעיי' ומשם משולשלת ויורדת ממקום הלשון שמשתלשל משם הכפתות מן המעין יש טכריה': המקום שמשתלשלת משם שול ומשם פירמות והוות כלשם יש הגדול ויעכין כלפי תלמי כדרך משל שניעלות הכפם מן השכל הראשון והוא ומימיו משתלשלו' משכל לשכל על השכל הפועל כדרך משל ושהשכל הפועל יקרא יש הגדול לפי שהיש הגדול כל הנהרות כמשכים לליו כיצה לשכל הפועל כדרך משל יש השכל שכל כהרי השכל כמשכין לליו ומקום מעמד הכפתות יקרא יש הגדול שהוא יש החכמה ומשם הוא לכפם: והוא מה שלמרו יונח מן המערה ומתגלגל לימה של טכריה ומשם לפיו של לויתן רוכב עו הוא כלשם לכפם היש שהוא מתהוה לנוף ולשכל: וזהו יכעה טי יעים יכדון לל פיכו: והקשו עליו שהקרא הזה כתיב נכהמות והשיב לימתי כהמות בהרכי לנף בעוחות נזמן שיעים יכדון לל פיכו של לויתן רוכב עו על מתי יהיה כעוח מבקע היעלם הקומרים לקיות מוקנדוב הולך ודוב נח כל זמן שיעים ויתגלגל לניעלות זה כי מעת התחלת השול הבא יפסו השתלשלות לניעלות זה ומתכו והלקה לא יהיה עוד המיכה הכחמי החמרי של כליקים יוסבים ועבודותיהם כרלשיהן וכהיות מזו השכיבה: ועל הכל הוה הוא שלמרו עתיד גבריאל לעשות מלחמה עם לויתן ולתלגלג שהבא עוזרו מיכו יכול לו שהלמד השעו יגם תרכו לפי שכל מבר היעלם הזה השפל ולויו יש לו קנב וכח של תכלית ועתיד ליהרב וכתו שהוא שיהא לפי סניין ומד חריב: על כן לתד כלן סעתי נגריעל לעשו מלחמה עתו לל שיהא המילוד הזה ויבטלו לפי שהם של כיכו כבל מקו מלת הרי לגבריעל בלמדם כי גבריעל ויהיה נקרא בא להכיף לת סדום כי גבריעל ועשה לה זכב והמלא נזדוה מנבודה לפי כיכו העבי הזה גבריעל ולמדם שלמלא שהבא שוזרו יכול לו לפי שהעול השפל הזה עם היותו פרטיו הוין וכפשלין כללין כשוכים ולי לעשה שיפשלו ויתבטלו הגלגלים כי אם ב ברכוכו יתבלה שעשלן ולא יתבטל בכח מזל לו נלגל ולא בכח לא מן הם ריש ולפי בכח הלשוכים לפי שהוא יתעשלן עבי חזק שלי לעשה שיהא בטל על הגיע הקץ שהייה מכתיב לבטלו ול' בכל לגלן מבכוכו התתבוין ית' שיעשלו ויוכה בקיומו עד קבב לתד ובוגד בניטולו בהגיעו לגלן הקבב ה הוא: על כלן לשון הרשלה של

ישעיה כד ושמתי כדבר שמשותיך אמר רבי שמואל בר נחמני פליני ביה תרי אמוראי ב בארעא יהודה וחזקיה בניו של רבי חייא ותרי מלאכי ברקיעא מיכאל וגבריאל חד אמר דשותם וחד אמר דישפה אמר להם הקב"ה להוי כדין וכדין ושעריך לאבני אקדח כי האי דיתיב רבי יוחנן וקאי דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהן שלשים על שלשים ועשרה ברום עשרים ומעמיד בשערי ירושלם ליגלג על יון אותו תלמיד השת כביעתא דצלצלתא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים הזה מלאכי השרת דקא מנסרי אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים ועשרה ברום עשרי' אמר להו הני למאי אמרי ליה שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלם אתא לקמיה דרבי יוחנן אמ' ליה דרוש רבי ולך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי אמר לו ריקה אלמלא לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה נתן עינו בו ונעשה גל של עצמות:

פירוש

שמשותיך מאיותיך: פליני כה בלתכים של מאות יהושלם מהם יהיו אלו לתכים שעתידין להיות: כלכל בלין וכדין כלכני זה וכדכני זה: משפה ויפה תנבה ואעפ שמקבל זה קדם לכבי כני חייל טובים יש לו לומ שהן כתבבל שעתיד שכלכני כל המפרשים עתידה ליכנות: ומוקק עשר של רוחב ברום עשרים וחייכו לקדם לשון קודם שמוקק בהן ומשמע כמי לתן טובה שמחיה כלם קודמת כמו קודמי לם ק קדמוקלם בלעו ובתנחם יוסתן לתכני נוחתי: כביעתא דצלצלתא ביצת עוף קטן שמתו תלגל:

תוספות

פליני כה תרי מלאכי ברקיע ואליהו לתד לכם כל לתמיהין פ' מי שהניחוהו לאו שיהו לתמיהו: תל לתד יפפה ותל לתד משה ולתד הלב כלין וכדין ל"ת לל גרים לה ולית לנרסי ותם לקלי לכתו לעשל הכני מבנין כפוך לתכיך ויפלתיך כספיים פי' כלין וכדין חייהו טוך ויפיך לליני יהיו שמשותי' וכן מוכח כפסיקתא למפרש שהם מלי כלכל רבי אלא לתד כלין וכדין והתם לל לייהי לעיל לל מלאכי ולל לתמיהו אלא ולקי קלי לשון ופיך כלכיתך לעיל עכ'.

מתיבי

ואולך אתכם קוממיות רבי מאיר אומ מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון רבי יהודה אומ' מאה אמה כנגד היכל וכותליו שנאמר אשר בנינו כנטיעי' מגודלים בנעוריהם בנות' כזויות מחוטבות תבנית היכל כי קאמר רבי יוחנן לכוי רבי זיקא' ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבעה חופות לכל צדיק וצדיק שנאמר וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה וגומר מאי כי על כבוד חופה מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו ועשן בחופה למד אמר רבי חנינא כל מי שעיניו צרות בת' בעולם הזה מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא ואש בחופה למד אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכנס מחופתו של חברו אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה כיוצא בדבר אתה אומר ונתת מהודך עליו ולא כל הודך וקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה. אמר ר' חנא ברבי חנינא עשר חופות

הספינה פרק חמישי

עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בג"ע שנ' בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה וגומר מר זוטרא אמר אחת עשרה שנאמ' כל אבן יקרה מסוכתך, אמר רבי יוחנן וגרוע שבכולם זהב דקא חשיב ליה לבסוף מאי מלאכת תופיך ונקביך אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא לחירם מלך צור בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם ואיכא דאמ' בך נסתכלתי וקנסתי מיתה על אדם הראשון ועל מקראיה אמר רבה אמר רבי יוחנן לא בירושלם של עולם הזה ירושלם של עולם הבא עולם הזה לעולם הבא אין עולין לה כל הרוצה לעלות עולה של עולם הבא אין עולין לה אלא מזומנין,

פירוש

קומיות ג' קומות שתי ממין לריס: כך קומות של אדם הראשון שמיעטו עד מקום שהם מגינה. כנגד היכל של בית שני שהיה רום מקום שהם ולפי קומתו נריך שיעריס נבוהים וקשיח לבתי יומבן לאחר דום עשריס: לבוי לבי זיקן לבלוכות הטעויות לאויב וקייבו שעריך לקרא בלוכות הקטה. ענן יומם לאחר ועמוד נ' ונוגה נ' אש ל' להגיה ה' כו' על כל כבוד ו'חופה ז' ולכ' כי על כל כבוד לימו מן המסגרן לבל וסוכה תהיה לצל יומם לחמיך ליה לסיפיה דהאי קרא הוא זה, והאי על כל כבוד לבלאפרים בסמוך לאחר: שעיניו נרות שלא להלבותו מבבסיו. בבוה חופתו של קטן מחופתו של מבבו הגדול הימבו. שבלותו הדור שרלו משה ויהושע. אוי לה לאותה בושה שבזמן חוטא בחושעו שבבול כל בך שהבי יהושע היה הלך בחשה ולא יכול להגיע לבבודו. בגדין גן אלהים היית בחיבם הלך בור כתיב וכי שבור אחה לחיות בהלם הראשון שהיה בגן עדן והיה לו בל חופות הללו. הלם פטרה ושהם עד זהב הרי לבל בל לבן יקרה לא קא חשיב להו ואחר בך מפר' מאי בל לבן יקרה הלם פטרה וגו וזהב לאחר רבי יוחנן וגרוע שבבולן זהב וטו וזהב לקרקע קא מהדר לפרושי גרוע שבבולן זהב מבלל חשובים יותר מלאי. בך נסתבלתי בשבדתי שלמי שאתה עתיד למרוד בי ולעשות עצמך אלוה. ובראתי בהלם בקבים שחוטין רעי. תוך הלול הוא וגם מחוקב. ביום הבראך טובבו ביום שבחתי את לבי שתהא בבדן בו טובבו הבקבים בהלם וקבסתי לו מיתה וחייבו תופיך הקבר שהוא הלול בתוך תוף.

אמר רבה אמר רבי יוחנן עתידין צדיקים שנקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שלשה נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא ואלו הן צדיקים וישראל וירושלם, צדיקים הא דאמרן משיח דכתיב וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו, ירושלם דכתיב ושם העיר מיום ה' שמה אל תיקרי ה' שמה אלא ה' שמה, אמר רבי אלעזר עתידין צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו, ואמר רבה אמר רבי יוחנן עתידה ירושלם שתגבה שלשה פרסאות למעלה שנאמ' וראמה וישבה תחתיה מאי תחתיה כתחתיה וממאי דהאי תחתיה שלשה פרסאי הויא אמר רבא אמר לי ההוא סבא ירושלם קמייתא תלתא פרסאי הויא ושמא תאמר יש צער לעלות תלמוד לומר מי אלה כעב תעופנה, אמר רב פפא שמע מינה האי עיבא תלתא פרסי מידלי א"ר רבי חנינא בר פפא בקש הקדוש ברוך הוא לתת את ירושלם במדה שנאמר ואמר אל המלאך הדבר בי אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלם לראות כמה ארכה וכמה רחבה אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע הרבה כרכים בראת בעולמך של אומו' העולם ולא נתת מדת אחכן ומדת רחבן ירושלם ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה מיד ויאמר אלי רוץ דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלם מרוב אדם ובהמה אמר ר' שמעון בן לקיש עתיד הקבה להוסיף על ירושלם אלף טפף ניניאות אלף קפל מגדלים אלף ליזוי בירניות אלף ולשני טטרפאות זכל אחד ואחד הויא כצפרי בשלותה תניא אמר רבי יוסי אני ראיתי צפורי בשלותה והיו בה מאה שמונים אלף מוכרין ציקי קדרה, והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים מאי לג' פעמים אמר רבי לוי אמר רבי פפי משום רבי יהושע דסכני אם שלש ירושלם הן כל אחד ואחד יש בה שלשי' מדורים למעלה אם שלשים ירושלם הן כל אחד ואחד יש בה ג' מדורים למעלה,

פירוש

נקראו על שמו שיהא שמם ש' תיקרי שמה שלא שמה. לומר לבניהם מלאכים יהיו שם מדקדק מדמי עכא לבעלות יהושלם לשלי עכא תלתא פרסי מלי מן לרעא. למוד לת יהושלם לעשותה קטנה. פרזות תשב יהושלם מה פרזות הללו אין להם שיעור בבך ישוב לעת כמו שהושלם טובן לף יהושלם בן. אמר ל' יהושלם לשלי ג' פרסי עתיד הקבה לפושפ לה מגדלים בלף פעמים בחשבון קטן זניבא בלף פעמי עכף בל בבי ניחטרי בס ולשלי לשלי בפיהבי' בי לשלי עוכא היהו משום לשון הגון הוא בעידב בעת חשבון ויסד החשבון בתיבה התחבלת. לעת ולשבי ג' שבים ולעת פעמים בחשבון נחט' ג' לעת ליזוי נחט' הוא. טטרפאות קטנים מבבבות. הן מלאה ושחושים לעת שוקים על מוכרי ניקי קדרה מן מלכל. לג' פעמים פשטיה לקרא בתלי מייבי והבא יחזרא לקרא פעמים קא לריס לחשתא שלש יהושלם ובבל לחת שלשי פעמים זו למעלה מזו. לי בתי פעמים חשלש לקי ולא שלשה פעמים זה על גב זה בל יהושלם. אם יהושלם לשלשה בבא יהוי גזולה בחלך בשלש יהושלם שהיתה בבבי בל לחד ולחד היו בה בבל בית וביה שלשים מדורות למעלה זה על גב זה בבפשטי גלוי וידוע לעיני בל תלמיד שבל לחד מהמחזיקים הלה שבב זה לומר לו בשבי בי רוב לבניהם נריך להוציאם מפבטם ולף על פי שרבי שמואל בתב בתחלתם בל בבי שוכלי חשיב חשוב מה בבו מעשיך וכו' ויש מהם להוליבו וכו' עדיין אין זה מוכיח לבל ה' בפעמים הבתונים בהם בעמוד זה בקשתי בפרי המפרשים ובעלי הקלוסים

לשכר שמאב שהשכיר ספינה וכו' עיין בזה בשלהי שמיני בעזרא וכו'

המלוים לשב מנחתי לולי ומנחת בהם לבר מהולם להשקיע
תשוקת הבעם לילידת לאחת כוכתם · על כן הערתקתי בבר מס
שמנחתי בתוב בשם הרשב"ם ז"ל בפי' מאמרי לויתן והחמות בהרבי
אלף · ועוד מנחתי בחלוקי הלי"טבת ז"ל דרך קנדר ואלוכם
שכתב בפירוש המאמרים האלה יתבן לכתבו כאן וז"ל יש במעשיות
שבם' זה עכיכים וכים לבבי אדם שלא לפי מעלה בהם וכם וכם דבבי'
קרובים מאד ליודעים בהעמק בעבין גדול הדעים שבים וגדול
בערת גלי הים ויש גם במעשיות אלו עכיכים בהמשים שלא היו
כראין לשם במראות בעין שלא במראה האלוה וזה כי כשהחכמים
הולכים בים לוקיאנום וכוחין שם בפלגות הש' וגם שם שם
מתגדלין מחבני בעכיבים מוראים ובפלגים וכעת הסיבה ירחה
להם בעבין הברוחים עכיבים בפלגים מורי' על עבין והגלוחים
בתבו כי בל היבה לשמרי הבה יש לוקיאנום וזה לשמריבן בין
בשהים מהלך בים לוקיאנום ומפני בים שופלי שקר מלבנים על
דברי חבמים ז"ל בדמות בקנת העביבים היולו קנת רמיזה ס
הקרובים יותר לשמע ושמע מבם ויוסף לקח וכללה דהאי סוגיא
דבל בחותי יתא לשמרין הוא יש לוקיאנום וזה לשמריבן בין
גלה לבלה ל' מלה פרסה שבראה למרחית העין שים מרחק זה
ביניהם ופרסאות הם מפרסאות שבים שים עשרים פרסאות כ
בפרסה של יבשה וזוחה דבלה שהוא עולה וכנגה בים שיעור זה
קולם שיסקוע וזה קרוב מאד ודימכו מדלה לליכן בלה תלת מלה
פרסי כלומר שלשם לפני' בים שיעור זה וכל שבבסם יותר בים
הוא חשוב עולה וכנגה כי היה בראשיתו הולך וכנגה וסמוך לים
הוא שפל ולכן בקרקעים יורדי הים בראיות ואלו השליבם הגל
הרבה לפני' על שקרבו מאד לטובע הקוטב הבפוני עד שהיה כל'
להם גדול בשיעור שהזכירו והבינהו ברומו כי רוח גדול יש לו ·
ודמי ליה בלה בלה מאד וי"ל שהוא שם שלם שהיה יודע מאד כ
במעשה שדים ותחוזת עניים · לרזילא לימא לקוי בהר הבור
פי' עפר של רחם והכתיב לומר בל"ת ותעשות לשם לו וזה היה
משל שרשה [illegible] שקמה מהרה כמעט ורחמה ונבהה [illegible]
קלקלו שיהיו שהוא [illegible] ישראל · עובדא לשקרוקתא כו'
יהיה המשל על מלכות בבי ערב ושם המושלים בישראל לאחר
שבתגברו בהם כחה לומות · ומושקנא הוא עובד נקבה וגדול כמו
של תילן וכפלגות הש' שיכלין ישראל לשאת עמהם ולקוי' תורתם
ביניהם ואלולא שלמו הוליו לא הייבו מחייבים והמעשה הסמוך
לו הוא משל לענין כזה כי הזמך קמה ושוטפת לומות לאחרות
ואחר בך בל לשטף ליעטו לה : עובדא לשהוא כוזל לייתיב
מלתא לאבה וכו' למשל כי הלו שיבלו ימים לישראל שיהו בגלות
בשלוה וזו לשמור תירתם יותר כי הזוח קל מהרה עובר ·
התעשה הסמוך לו בא לומר כי לא בבח יעבר הים ולא לקלים ס
הקרין וכיוצאים הימים משקקים לו ונם כזה רמז [illegible]
בגלות ושבביהם הם המלכים ולפי על פי שהיו בהם נדיקים
גזולים לא הועיל להם כי נזיבה היתה מן השמים לדליהו היא
וכענין בעשרה הרוגי מלכות · מעשה בשרתא דקרסולים בחיל
בבול הוא שהוא על ישראל לפי מעלה על נב לויבא שעטור עליות
עוסקים בתורה ומצוחים שרוצים לשמוח אל ניל בעמים וכוזקים
ועיין במ"ש שבי הוא · לוזי לשמעי נדפייהו משחכייהו
מלכות מלוס וישתעבדאל ועתידות לחזור לקדמותם בשם ס' לימות
המשיח בשופו בבתי' מהם ומחבי שבלותיו תעבב תשובתם לאו
עתידין ליתן עליהם לית הדין · שובדא לשיעבד לחזוק לרעבד
כלשון של אינסף נשל אשתקד

עליו כי כן נגזה הוא במוקף כשהכתיבו בנין עדין: אלף עטף
וקבל פלעי ל' שהם לותיות קשטן והכוון שהם מנגדי' ותחומים
וכל לחד משו הסמות כופל על עביכו והוא מגזל סרחבת הלשון
שם שלשים יכושלם סן כלומר שיהו לה למעלה ל' מנגדים גדולים
ויקיף כלחד מקם למעלה ג' מדורין: עכל הרי"שבא ז"ל.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מ"ד
על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וגו'
המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו
ונחשוב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה
ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה
עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא עיר
סיחון אם משי אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה
באה מה כתוב אחריו כי אש יצאה מחשבון וגו' תצא אש
מן המחשבים ותאכל את שאינם מחשבים להבה מ
מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו סיחין אכלה
ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחרי
סיחה נאה בעלי במות ארנון אלו נסי הרוח דאמר מר
כל אדם שיש בו נסות הרוח נופל בגיהנם ונירם אמר
רשע אין רם אבד חשבון אבד חשבונו של עולם עד
דיבון אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים עד נפח
עד שתבא אש שאינה צריכה נפוח עד מידבא עד
שתראיב נשמתן ואמרי לה עד דעבד מאי דבעי אמ' רב
יהודה אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו
שנאמר ונתתי פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם
כי אתא רב דימי אמר ר' יונתן כל המרפה עצמו מדברי
תורה נופל בגיהנם שנאמר אדם תועה מדרך השכל
בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא יורדי גיהנם
שנאמר ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה

פירוש מלי דכתיב על כן יאמרו המושלים סשטיס
לקבל מייבי שבשלקם פימון כמלך מוקף
קרקון ויקף את כל לרבו מידו כתכלו בלעם וכתיבין סיכנת
סימון למוקב: ומי פרסה יתירה היא דמה נריך ליכתב זה שם
להסמיעבו לעמון ומוקב שהיו בסימון הרי כבר כתיב והוא בלעם
כמלך מוקב קרקשון ואין נריך יתר הילכך לדרשה כתיב משה
רבי. המושלים ניכרן כלילים כדכתיב ומושל בכוחו מלוכך עיר
וכתיב נדיק מושל ירלת אלהים. הפסד מבוה שמתבטל מריוח
בשביל שיוסק בתורה לו כותן בלקח ומקבל מחובו: כנגד שכרה
שמבוה לעצמו לבא. ושכר עבירה שלא להסתכר בעבירה עבשיו
כנגד הפסדה שיפסיד יותר לעתיד לבא: שם תתה עושה כן להסד
הפסד כנגד שכר כו': כעיר זה כו' שמתפתה בינהו וכלכלי הרי'
ליהו מושל בינהו: תנא שם מן המחשבין נדיקים ותאכל שלין
מחשבין כלילחתי כפירקין לעיל מי שנדול מחבירו בכוית חופתו
של קטן מחופתו של חבירו נדול הימנו: שנקראו שיחין ושילבות
כדכתי' נדיק כתתר יפרח כארז בלבנון ישנה וכתיב ויהי יוסבן לין לומן את
הדשא וכתיב והוא שותה כין הדלתי' ולחר רבי יוסבן לין הדשא
שלא נדיקים כדכתיב ויהי לומן את הדשא: וכתיב לעשה כתתר
לוקח בשכשיהן ולחור בכבן לכי לחרתי לעשה כתתר ולא עשתי
כיהי שלא בנסן לחד ומבו לכיהל מבניה מיטה ועזכיה: המת לחד

אמר רב פפא שמע מינה הא שמשא סומקתי
היא תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי
דלא חזינן ליה כולי יומא נהורין דלא ברי' מתיבי
ומראה עמוק מן העור כמראה חמה עמוקה מן הצל
והתם לבן הוא כמראה חמה ולא כמראה חמה כמראה
חמה דעמוקה ולא כמראה חמה דאלו התם לבן הכא
אדום ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא הא קא סמקא
צפרא ופניא בפניא דחלפא אפיתחא דגיהנם בצפרא

לחלפא

דאלפא אוורדי דנ"ע ואיכא דאמרי איפכא ׳

פירוש כיון דקיל לגלג נכרי מקום עיכו ליכו נכון
כ"כ מתוך חוב היום שמכתם עיכיכו. לכל נפרש
ופניך שהוא מצוך כיכר לתמותי שנשמה: ולמאי דסלקין לדעתין
מעיקרא דהוה פרכיכן לרב פפא מכריתא דלכבא היא למאי לגלג
הוה קשיא לן היא דמקשי נפרש ופניך מה הייכו יכולין לפרש
למאי דמקשי אם לבבא היא: נפרש שמשוקעת במעיכך דלגלג
שפתחת דניכך ומתלמת מכת אם דניכך נפרש דלגלג במוכך
חוורי דנ"ע שהוא כמוכך כלכתיב נן בעלן מקדש: ולימא לתמי
ליפכא כנפרש מומקך משום לשומלת נמוכך ומלירך המשך
בנגלך ומתלמך מכת ניככם שבמעיכך למי שעמוד על לוכ המשך
מכת ככנד אם ניככם ומתלמת המשך מכתי: נפרש לגלגך
כמעיכך ועמוד שלא הולך לבד המוכך ומכת כנ"ע ומתלמים מכת
לתמותית חוורי נ"ע.

אמר רבי לוי קשה עונשן של מדות יתר מעונשן
של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמ׳ בהן
אלה׳ ומאי משמע דהאי אל קשה הוא דכתיב ואת
אילי הארץ לקח ואלה קשה מאל גבי ערוות נמי הכתי׳
אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חזמרייהו
התם אפשר בתשובה ואמר רבי לוי קשה גזל הדיוט
יותר מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וזה הקדים
מעילה לחטא ׳

פירוש קשה עונשן של גזלן שמדה שלא׳
יעשה לו כעצמו הם סוס של ולקמן מפרש
משום דלגלג ליפעל בתשובה ומקשי ילוף לה כלמפרש ולוי"ל:
ערוות כאמר בהן הלל כי לית כל התועבות הלל במדות כתיב כל
עושה אלה כל עושה עול אלה משמע לשון רבים. כיעריות נמי
כתיב כי לית כל אחד יעשה מכל התועבות האלה וכתיב וגו׳:
למעטי מדות׳ מכרת דכ"ע כילוף תועבות תועבת לג"ם: ולגלג
כיון לעריות ליכא כרת ובמדות ליכא כרת. מאי קומכייהו
מעריות ולמאי כתיב אלה: ליפעל בתשובה לכל מיני כריתות
שלקו כפטרו מידי כריתן אלא גזלן תשובה מועילה לכל
מקום כלכתיב שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אי אניל
תשובה מעלין. אלא מדות דליבו יודע לתי יסיב ותשובה תלויה
ביום הכפורים ואיכו יכול לקיים מקרא זה הילכך אי ליפעל
בתשובה מעלין לכל ימיו כולהיב כי תחטא ומעלה מעל וכתיב וגזל הדיוט
הקדיש כו תחטא וגו׳ לכתיב כי תחטא ומעלה מעל וכתיב וגו׳ למיל
בתחלת הגזל קרי ליה חטא. נבי הקדש לכתיב תחטא ומעל
ומעילה בשגגה מקדשי ה׳ לא מיקרי חוטא עד שכהכה.

תוספות התם ליפעל בתשובה ודוקא בעריות שאין
בהם מיתות לכל הכא על לאחת כמה
וכמה כן לו שאר עריות שיש בהו מיתות זהו תעשות לא
יוכל לתקון כלמתני׳ ביומות ואי ליפעל בתשובה וכל׳ מיים לומר
לפי על בהוה מעשות לא יוכל לתקון את ליפעל בתשובה שהוא
לו הקדש לגלג הוא לו אלא לעשות תשובה לכל גזלן תשובתו הוא
שישוב הגולה כלכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל וגו ויקיכ לגזל
לרבי אילעא יודע לתי יסיב לפי על בה לתמי׳ דיעשה בהם נכסי
כניסי את לו תשובה מעליותא היא.

אמר רבי לוי בא וראה שלא כמדת הקדוש

ברוך הוא מדת בשר ודם ׳ הקב"ה ברך את ישראל
בכ"ב וקללן בח׳ ׳ ברכם בכ"ב מאם בחקותי עד קוממיות ויקרא כו
וקללם בח׳ מואם בחקותי תמאסו ועד ואת חקותי גאלה פס
נפשם ואלו משה רבינו ברכן בח׳ וקללן בכ"ב ברכן בח׳
מוהיה אם שמוע עד לעובדם ׳ וקללן בכ"ב מן והיה דכתיב כס
אם לא תשמע עד ואין קונה ׳ פס

פירוש בכ"ב לותיות כלמבר׳ לקמיה אם בחוקותי על
קוממיות. לגלג שבתחלת הפרשה ותנו
שבסופה הכי כ"ב לותיות. מואם בחוקותי תמאסו עד נאלה
בפשם ח"ו על ח"ם ח׳ לותיות. ויש אם שמוע בפרשה כי תבא
מוסיף אם לא תשמע על אין קונה שהוא שפת כיתה ח"ו לוסיף
אם לא תשמע ועל סופו ומוזר ומלילה על לא לאין קונה הכי כ"ב

תנו רבנן מנין שאין מוחקין במקום שנודשין ׳
ואין נודשין במקום שמוחקין ת"ל שלמה דכתיב כה
ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שנודשין לפחות
מן הדמים והריני נודש במקום שמוחקין להוסיף לו על
הדמים שאין שומעין לו תלמוד לומר איפה שלמה פס
וצדק יהיה לך ׳

תנו רבנן מנין שאין מעיינין במקום שמכריעין
ואין מכריעין במקום שמעיינין תלמוד
לומר אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום פס
שמכריעין לפחות לו מן הדמים והריני מכריע במקום
שמעיינין להוסיף לו על הדמי׳ שאין שומעין לו תלמוד
לומר אבן שלמה וצדק יהיה לך אמר רב יהודה מסורא פס
לא יהיה לו בביתו מה טעם משו׳ איפה ואיפה לא יהיה
לו בכיסו מה טעם משום אבן ואבן ׳ אבן שלמה וצדק
יהיה לך ׳

פירוש תלמוד לומר ליפה שלמה כמו שמולדין בעיר
לפחות תלתה לקיים לן נדשה תלתה והילכ׳
יפחות שלים הלמים. הלל ונדק לעפויי לתה ונדק ח"ת ובפיפרי
ילף כולהו מונדק וכן כלהה בעיכי למשלימה לה ילפיכן הלל
שלה יעשכה לכל מחוקה לו נדושה שלמה קריכא כיה. מעייכין
לשקול עין בעין. במקום שמכריעין שפה: לה יהיה לו בביתו
מתון מה טעם משום ליפה ואיפה שלוקה בנדולה ומוכר בקטנה
כביתך יתירה קא דייש לכל שלמה ונדק יהיה לך מתון.

תוספות מכן שאין מוחקין במקום שנודשין שפה
הקנה לו פשה מטין ליכו כשני לומר לו
מחוקה הקניתי לך. ואין נודשין במקום שמוחקין לפילו הלוקה
מוחק לה יאמר הריני לוקה נדושה.

תנו רבנן יהיה לך מלמד שמעמידין אנרדמים פס
למדות ואין מעמידין אנרדמים לשערים
דבי נשיאה אוקימו אנרדמים בין למדות בין לשערים
אל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אנרדמים
למדות ואין מעמידין לשערים נפק דרש להו מעמידין
אנרדמים בין למדות ובין לשערים אמר ליה מה שמך
קרנא תיפוק ליה קרנא בעיני והוא כמאן דברא כי הא

לתמי

ואמר רמי בר אבא אמר רבי יצחק מעמידין אגרדמים בין למדות ובין לשערים מפני הרמאים׳

פירוש תבו רבנן יהיה לך לכל קל מזקיק למחכה וקל יתיבה קל לריס למני למחת לא יהיה לך בביתך מכן ומכן גדולה וקטנה כי אם מכן שלמה ונדק: לגרדמים שהוא ממוכה על המדות להלקות ולעבוט על מעוותי המדות: ואין מעמידין גרדמים לשערים שלא יכנסו ביוקר מילתא נפשי כשהוא היא ולא מקבל עליך שלא שברת הוא שאם זה יתכוין ביוקר יהיו כמכשין מלקטות ממכו. כשהוא ליה קבלה כשיכוה לו׳ שלא הוא היה הכי מפני הרמאים שמוכרין ביוקר ומומחים שהוסיפו במדה או שכותן חטים יפות למעלה ושעורים שלמטן או ככל מיני דמאות. וכשלשכתן שהיו מעמידין פרקדרין שהיו מכין בעלי חמויות והיו לומרי׳ להם מכרו בזול במקב׳ יומא׳

תנו רבנן אין עושין את המחק צדו אחד עבה וצדו אחד קצר ולא ימחוק בברת אחרת שהמחק בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח ולא ימחוק מעט מעט מפני שרע ללוקח ויפה למוכר ועל כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר אוי לי אם אומר שמא ילמדו הרמאין ואוי לי אם לא אומר דשמא יאמרו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאין במעשה ידינו אמרה או לא אמרה אמ׳ ר׳ שמואל בר רב יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה׳ וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם׳

ישע׳ יד

פירוש נדו למחל לעבה ליכו מחק כל כך שליכו בכבש בלוקח נדו למחל כך נרסינן בתוספת׳ שמוחק יפה וכשלוקח מוחק בצדו עבה וכשמוכר מוחק בקנה שלא שכיסה שוין כשהוא המליכה שם בקנה שם בעבה. בבת אחת בפעם אחת ומהכה שליכו מוחק יפה. מעט מעט כגון שמוחק רובע טפח לבדו ומגביה את המחק ומוזר וכובש את המחק ומוחק טפח למחל שלא בפעם אחת ובבת אחת לי כמי בפעמים כגון מוחק על מכי מדה ומגביה המחק ומוזר ומוחק מכי המדה הפכי. על כולן על כל מיני עולות הללו: שמא ילמדו וכו׳ ומתוך כך יבואו לרמות יותר וקבעי תלמודא למחכה כ׳ יוחנן לבסוף או לא ולבסוף מי ליפשיטא ליה: ישראל לבני ברכי תיכה. נדיקים ילכו בם יזהרו בם שלא לרמות את הבריות יכשלו בם ילמדו לרמות. עכ׳ בר׳ת׳ כיונא בזה שכיתו פ׳ו מסכת כלים׳

קנה מאזנים והמחק שיש בהם בית קבול מתכת והאסל שיש בו בית קבול מעו׳ קנה של עני שיש בו בית קבול שמן ומקל שיש בו בית קבול מזוזה ומרגלית הרי אלו טמאי׳ ועל כלם אמר ר׳בו אוי לי אם אומרה אוי לי אם לא אומרה׳

פירוש קנה מאזנים עשוין לותו חלול ומשימין בו מחיכות קטנות של מתכת ומגלגלו למקום שיהא להכריע הכף: והמחק לחתי׳ בפרק המוכר את הספינה לין עושין מחק של לבעת מבני מחקל פי׳ ורב למוכר ולא של מתכת מפני שהוא מכביד והוא לגלוק ולכמלי עושה לותו חלול

וכשהוא מוכר מכניס בו מתכת וכשהוא קונה מוציאו לפל מוט שכושלין בו בכתף וכשיש פועלים מכובים וכעל הבית טרוד בפועליו לתת שכרן כותבו בבית קבול של מוט ותובע שכרו מבית ואין בעל הבית כותן לב לתפש במוט קנה של עבי כשעושה מלאכה לפל בעל הבית נוכח שתן וכותן לתוכו. בית קבול מזוזה ומרגלית לגבוה בו המכה לוי לי אם לומרה וכו׳. מקטעם שכתוב בבריתא הכתובה למעלה שלא ילמדו הרמאים וכו׳. כן פירש הכא רבי אשר ז״ל. וכפירוש הרמ״בם ז״ל יש קצת שכוי זה. לפל עץ יעשה על הכתף ויתלו בו הדבר לשר ויכוד ויערים הקבוצי יעשה כתובו בית קבול מעות על שיעים שם מה שיגבוב מכסף הכמוזה ולא יוליד. וקנה של עבי שים בו בית קבול מים פי׳ יעשה לותה חלולה ויעים בתוכו מים לשתות ממנו ויאמר לפרעים שהוא בתעבית כדי שיחמלו עליו. הכה אלא כלם לף על פי שהם פשוטי כלי עץ לשר לא יקבלו טומאה מדלוריתא כיון שכעשה להם בית קבול מכל מקום הכה הם טמאים ואמר רבי יוחנן וכו׳

תנו רבנן לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה׳ במדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח׳ במשורה שלא ירתיח וקו׳ ומה משורה שהיא אחד מלו בלוג הקפידה עליו תורה קו׳ להין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית הלוג תומן ועוכלא׳ אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שישהה מדה הסרה אף יתירה בתוך ביתו ואפילו היא עביט של מימי רגלים׳ אמר רב פפא לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי אבל באתרא דחתימי אי לא חזי חותמה לא שקיל׳ ובאתרא דלא חתימי נמי לא אמרן אלא דלא מהנדסי אבל מהנדסי לית לן בה׳ ולא היא זימנין דמתרמי בין השמשות ומיקרי שקיל׳

פירוש זו מדת קרקע שהרי מדת כלי כתיב לקמיה דהייכו משורה כדכתיב ויהי במשורה תשתה שלא ימדוד לא מב׳ לקוחות קרקע כשותפו׳ לו לחח׳ מב׳ לחין שהלקו שלא. לחח׳ בימות החמה ולחח בלחות מבל ענמו בימות הגשמים שבימות החמה המבל יבש וקנה יותר מבימות הגשמים. ולח׳ פי׳ בימות הגשמים הקרקע כוון ובימות החמה מתבקעת בפתיחה ומוסיף במדתו. בחלה שמכנידין. שלא יתיעים שלא יפשיך המוכר לת היין בחוזקה ומניה לתוך משורתו של לוקח מפני שעולה הקנף לישקומא כלענו וכרחה כחלה. ומה משורה שהיא קטנה כל שלשים ושמה יש מהן בלוג. הקפידה תורה כדכתיבה שלא שהיא פחות מחלה בלוג קו׳ בדתיתת כלי נדול כגון הין לו לתילו מכי היכין לו לפלי׳ שלישית הין וכו׳. תומן ועוכלא נרסינן בתוספתא תומן ועוכלא פחותים הן מבביעית הלוג. תומן שמיני הלוג שיכלא לקמן מפרש: שיהה דזימנין לחתי למדול ומיהו קרא לא לחזקה נדלה וקטנה שלא כשיתקנם לו על מנת למדול נתן לחי לא תימא הכי לחתי לימנדיך ליה לחימר ולפילו היא עניע דליכא למימר פעמים שרוחבו ומעביר טבושו ומדד בו הילכך לית לן בה תקנה שלא שכיבה. שלא מחתי

סלין

פליגי ממונה של מלך ששמה מותם במדות הילכך לעולם לימני לרמות. לא שקיל ליקח ומותר לעשות מהכלאי הולכין ואין ממונים של מלך לכדוק המדות. למימרא מי ניתן לעשות שהכל טרודין ואין רואהו לי במילתא עצמו מפני טרדתו ליכו כ תן לו לו ומיקני ושקיל הילכך יכול המוכר לחזור בו.

תוספות שלא יטעין משקלותיו כמלא בה מפני שהוא מכניל ואין כך לשון למשמע דכמוכר לייני דומיא דכמשורה שלא ידתים ומפל לשון שמלא מקל ס המשקולת ושוקל כלאמרי כיון שלמי למלא שוקל את המשקולת ובמשורה שלא ידתים ואת עשיו לנזל גמור הוא ותימה לי מעוס שלא תנזול ויל לחתך קרקע להתחייב משעת הרתמה ולף על פי שעליין לא מלד וכי היי נוכל למוכרן כיום לי זכו כשך לשלו לכתיב כמשקולת למה לי לעומן משקלותיו כמלא היי נמלא מ מעלייתא היל לעבור משעת עשייה.

תנו רבנן אוצרי פירות זמלוי ברבית ומקטיני איפה ומפקיעי שערי עליהם הכתוב אומר

עיוס ח לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר זגוס מה כתוב

סם אחריו נשבע ה׳ בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מ מעשיהם אוצרי פירות כנון מאן אמר רבי יוחנן כנון שבתאי אוצר פירות.

פירוש לוקחי פירות שקוכין בשוק לאוצר למכו ביוקר ומוסיין שתיוקר השער ואיכא הפסד שבייס. וכדאקי לי לכעיל שרוכה שיראל מייני: מפקיעי שערים מוסיפי על השער. מתי יעבור החדש ונשבירה שבר כלומר במכור ביוקר ולסוף כדש אחר יחות הטרין ויהיו מפקיעי שערים דלמחר אחר לא מיקרי לוקחי פירות. והשתא וכפתחה כר כלומר מתי תגיע שנת שמיטה וכפתחה לוקחות כר ויהיו לוקחי פירות: להקטין ליפה ויהיו מקטיני ליפה. להגדיל שקל כר אקי לי לסייני מלוי בכיות שמגדיל שקלו על ידי כיות ולי משום להגדיל שקל ממש מקטיני ליפה שתעת לית ותתאזני מדחה כמי שתעת לוקחת משקלות וכתיב כתיה כשבעה כנגון יעקב נעים. כנון שנתאי לוקח פירי כדי למכור לעניי ביוקר אלא לוקח פירי כדי שתעת כזול ומוכרן כזול לעניי בשעת ביוקר כדלקמן אף על פי שנוסס ביוקר השער מותר.

אבוה דשמואל מזבין להו לפירי בתרעא חריפא כתרעא חריפא דשמואל ברירה משהי לפירי ומזבן להו בתרעא אפלא כתרעא חריפא שלחו מתם טבא דאבא מדבר תרעא כיון דרוחת רווחי

פירוש בתרעא חריפא בשער המוקדם לקייבו בשעת הטרין. כי מכפיל כזול כדי שיזכרו גם בכל ויזלזל השער כל השפה. שמואל מלחר להו לפירות שלותיו ומזבין להו בתרעא לפלגי בעית היוקר: בתרעא חכפא בשער זול ומיבו מן הסוק לית היל מלחר בשעת הטרין לחכל מקום מוקי השער קנת ויבא שכרו בהפסדו.

היה דשבי. אומר אלימלך מהלין וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו

תת ס מפני שיצאו מהארץ לחוצה לארץ שנאמר ותהום בל

העיר על יהן ותאמרן הזאת נעמי אמר רבי יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאה מהארץ לחוצה לארץ מה עלתה לה׳ ואמר רבי יצחק אותו היום שבאתה רות המואביה לארץ ישרא׳ מתה אשתו של בועז והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבא קיימא מני ביתיה אמר רבא בר יצחק אמר רב אבצן זה בועז מאי קמל כאידך דרבה בר רב יצחק דאמר רבה בר רב יצחק אמר רב מאה ועשרים משתאות עשה בועז לבניו שנאמר ויהי לו ש שלשים בנים ושלשי׳ בנות שלח החוצה ושלשי׳ בנות הביא לבניו מן החוץ וגומר ובכל אחד ואחד עשה ב׳ משתאות אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו ובבולן לא זמן את מנות אמר כודניא עקרה במאי פרע לי תנא וכולן מתו בחיין והיינו דאמרי אינשי בחייך דילדת שיתין שיתין למה לי דילדת איבפל ואולי חד דמן שיתין זריז׳ אמר רב חנן בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי בלם בני נחשון בן עמינדב הן מאי קמל שאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מהארץ לחוצה לארץ׳

פירוש מתה משתה של בועז ולמשמעינן לתת שבלה מקדים רפואה למכה ומה לו לאדם לכבוד בהבלה: על לגל שביב שכבל קודם שימות המת. קיימל מכי ביתיב עומד ומזומן ככר המוכה על ביתו ושומר מקומו: לכנן מן הסופגים הוא נסמך סופגים: מלי קמל מה ריוח ש בלבד ומה לכו למתין סוס מכה מכלן: כלבנה בר רב הוכיח וכו׳ דקלמר שכל כבוד של לכנן מת כמיין ומלקלמר לכנן זה בועז: וכתיב בבועז שבעל רות ואפ״ש לו עליי כי׳ שבעה משמעינן לשם בשם שלא יבעל לשם בעילה בזקוקתו כמו שעם לכנן לסייבו בועז לפי שהיה ירא שמא ימות בבני מלשם לשומרו בחייו ולא יהיה לו זכר וכתיב בנקבי זרעת זכרך ולעבד אל תבא ירך למכבל כמי לכשיבין ליה וכלמכרם קרא טעמל לקמיה כי ליך יודע לי זה יכשר הזה או זה אכל אם לא אמר לכנן זה בועז הוה אמינא לכנן לא בעל אלא לשם מי שעלם ולא היה לו משלם מלה ובנים על שלקח את רות: מלה ושנים משתות לשנים בכי׳ ובנות לכל ז׳ ס׳ שעות כיעולת לילוסי שהוא מנוי כלאמרי בפסיקים ושעלת כשולין כל ז׳ ימי המשתה קבי שעולה לאחר ש לשונות לאחרי ולי כהם מתם טלכיתא עקרה פרדה עקרה כמאי פריש לי לין לו בניס ס זמיכני לשעלתם: וכולם מתו בחיין ולנ תבא: ומשקיה למילתא לכנן כר כך הוכיח הוא והכי הוה קים לה: בחייך דילדת שיתין שמנין למות למה ליך מה בנים כלילדן ליכפל ובסך לשם אחרת ואולי סך לשמע משיתי׳ וכיין וקייבו שכל שהוליד בועז מהות ניכו ממנו דוד מלך ישראל: ואיכא למפרם לה כשיטין דזכין משיתי׳ לכנן ולא כהיכא בלל שלמון אבי בועז לכתיב ושלמון הוליד לת בועז. ואפילו אלמוני משמע ליה שם הטעל כלכתיב קורה שנה שם פלוני אלמוני בני כשטין כלכתי׳ וכשטין הוליד לת שלמה. ושלמון הוליד וכו׳ זכות אבות אלימלך בן כשטין שהיה כשיא ומפיל.

אמר רב חנן בר רבא אמר רב אימיה דאברהם אמתלא בת כר נבו אמיה דהמן אמתלא

בת עורבתאי וסימניך טמא טמא שחור טהור אמיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אמיה דשמשון צללפונית ואחתיה נשיק למאי נפקא מינה לתשובת המינין ואמ' רב חנן בר רבא אמר רב עשר שנין נחבש אברהם אבי' שלשה בכותא ושבעה בקרדו רב דימי מנהרדעא מתני איפכא אמר רב חסדא עיברא זעירא דכותאי זהו אזר כשרים: ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי הדור ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לו לספינה שאבד קברניטה: והמתנשא לכל לראש אמר רב חנן בר רבא אמר רב אפילו ריש גרגותא מן שמיא מזקמי ליה׳

פירוש המתנשא לכל לראשים לפי פחיותן של יצחק ושל יעקב הוזכרו נכריכי אמו ליליתם שם אברהם ומנה נדרש בקש לימים לקמן לכני שמותיהן טוות. כר כנו כריס מנלך טהורים הם ואברהם טהור. עורב עתק הוא ותחן כתי טמא הוא: לימים לדוד לפי שכל אחיות של מלכי כתיב בבניהן הוגך לפרש נה שם דוד: ואמי לשמשון משום דלייהי בה קרא טוכח וכתיב כתי לעיטו ולאחו לך הגיד הוגך לפרש שכל הכריס הללו שולטין בחיכון תה טעם אין לכו יודעין שמותם: ואחתיה כשיק אנדרל לאחו כשכה: לתשובת המינין שמולטין לכו כאלו יותר מכשים אחרים. כלמפרש לעיל: ואמו משיכין להם שאמרו לכו בכוחים על פה. כאשר שאמרו במכול ובהגדה דאיתי דתכן אמרו בשבעל שהיה מלכך בלאמי. כותא קלדו מקומות הם וכל זה לקולים אמרו של אברהם לכניכו. עיברא זעירא כך אתו זה לוד כשרים שהושלך שם אברהם לכניכו והכושה גריך לכרך ברוך המקום שעשה כשים לאומותיכו במקום קוה כדתנן בהכושה. מכניו קברכיתא לחולין לת הספיכה: ריש גרגותא של התוכה על הכוליות תי ילמה מחכו היום להסקו שלותיו ותי למחר ושברים קטכה היא ומלכתיה לך ס׳ המתנשא ילוף לה כלומר על ידך המתכשא לכל לכר אחי לגרגותא לראש הוא על פיך.

אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה חס ושלום שאפי׳ מצאו סובין לא יצאו ואלא מפני מה נענשו שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו שנאמר בזעקך יצילוך קבוציך׳ אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שאנו אלא מעות בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר אפי׳ עמדו ארבעה סאין בסלע יוצאין דאמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו קיימן ארבעה סאין בסלע והוו נפישי נפיחי כפן בסבריא מדלית איסר׳ ואמר רבי יוחנן נהירנא בדלא הוו מתגרין פועליא למדנח קרתא מריח פיתא׳ ואמר רבי יוחנן נהירנא כד הוה בצע ינוקא חרובא והוה נגיד חוטא דרובשא על תרין דרעוהי׳ ואמר רבי אלעזר נהירנא כד הוה נטיל עורבא בשרא ונגיד חוטא דמשח מריש שורא ועד לארעא׳ ואמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו מטיילין טלי וטליא בשוקא כבר שית עשרה וכבר שבע עשרה ולא הוו אמאן׳ ואמר רבי יוחנן נהירנא

כד הוו אמרי בי מדרשא דמזרי להון נפיל ביזחון ד דמתרחיץ על יהון דיליה דילהון׳

פירוש כזעקך יצילוך קבוציך׳ שתצעק לקבץ הכלאי תכבל: לכל מעות ביוקר שספיקמטיא זלה מלך יוכלין כדמפרש טעמיה לקמיה: כקיבלא זכורכי. מדלית איסר לקנות בו לחם: מריח פיתך מייתין. שכוח מעברית מכשכת וחכילה היא הפת שהוא טוב מלך כלקלקין. למדנח הני׳ ומייתין מתוך היא טוב מכוכה כן כך. בעיכי כי׳ זה לשפר שכח לקן ישראל כלקלקין ויש לפרש מתוך תלות ביצנין: חטיילים ומשחקי׳. טלי וטליתא פעד וכיצרה. למולה להו לגני׳ מתיכה לפס כתה שלותי׳ אלא כל לכריכים יפתו׳: למתרחיץ כ טח שכי׳ שמתגלה לפס לוקמי׳ כל מה שיולעי׳ משלו כלפיניכ כמזקי׳ ירלם לת בית נכתה׳

כתיב מחלון וכליון ובתיב יואש ושרף רב ושמואל חד אמר מחלון וכליון שמם ולמה נקרא שמם שרף ויואש יואש שנתיאשו מן ה הגאולה שרף שנתחייבו למקום וחד אמר יואש ושרף שמן ולמה נקר׳ שמן מחלון וכליון מחלון שעשו גופן חולין׳ כליון שנתחייבו כלייה למקום׳ תניא כמ״ד מחלון וכליון שמן דתניא ויוקים ואנשי כוזיבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב ויושבי לחם והדברים עתיקים׳ יוקים זה יהושע שהקים שבועה לאנשי גבעון ואנשי כוזיבא אלו אנשי גבעון שכזבו ביהושע ויואש ושרף אלו מחלון וכליון ולמה נקרא שמן יואש ושרף יואש שנתיאשו מן הגאולה שרף שנתחייבו שרפה למקום אשר בעלו למואב׳ אשר נשאו נשים מואביו׳ וישבי לחם זו רות המואבי׳ ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה והדברים עתיקין דברים הללו עתיק יומיא אמרן דכתיב מצאתי דוד עבדי וכתיב שתי בנותיך הנמצאות׳ המה היוצרי׳ וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם׳ המה היוצרים אלו בני יהונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם׳ וישבי נטעים זה שלמה שרומה לנטיעה במלכותו׳ וגדרה זה סנהדרי׳ שגדרו פרצותיהן של ישראל׳ עם המלך במלאכתו ישבו שם זו רות המואביה שראתה מלכות שלמה בן בנו של בן בנה שנאמר וישם כסא לאם המלך אמר רבי אלעזר לאמה של מלכות׳

פירוש ישם ושרף כלה: שכתחייבו כלייה על שיוצא מלכן ישבו: מולין מוכה לאכן לאחה טעמיה היא: לכתיב ויוקים ואכשי כוזיבא וגו׳: כבי יהודה קא משכיב ואזיל כלה. ואיכ׳ לתייחר לכל הכי לקא משכיב מאכשי יהודה היו מכל הלא לו מכל הלם: זה יהוסב ושתף לחו מיהודה כלכתיב לים יהולי לחו מיהודה ואכשי כוזיבא לקא משכיב לאכשי סכועה כוזיבא לקייכו יהוש׳ אכל אכשי כוזיבא לאו משכיב יהול הם שהכי כגבעוכים הם: שכזבו כלכתיב ביהושע: אלו מחלון וכליון שהיו משכיב יהודה כבי שלילך בן כחשון: שכתיאשו מן הגאולה שיגיעלם הלא מלכעיב לכתי כי פקד ה׳ לת עמו לתת לחם לחם סלטיים

היו שלש יפקדם: זו דעת המיחדי שנקראת על שמו יהודה כלומר בניו שיחדו מחכה. לכניס הללו שיחדו מחלון וכליון מוכה לאלון ועי כן כלה רות ונעמי לבועז וכולדו מלכי בית דוד: עתיק יומין לאחרן מאחר יכלו כבושים: שבועת אלהיך שלא לשתות יין ולא לגבות בתים כלאתי' בימים: לבטיעה הלוך וגדל כלאתי' על כפה ס' למלך: שנדרו פרנוסיה לעשות תקנות וסיי' לתורה הן במלכותו של שלמה בן בנו של בן בניה כלומר שלמה בן דוד שהוא בנו של יפי בן שוכל בניה: לשלמה של מלכו' שיחדו מחכה כל המלכים.

תנו רבנן ואכלתם מן התבואה ישן בלא סלמנטון מאי בלא סלמנטון רב נחמן אמר בלא ארצינאתא' ורב ששת אמר בלא שרפה' תניא כוותיה דרב נחמן ואכלתם מן התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני ישן שכלה תלמו' לומר עד בא תבואתה עד שתבא תבואה מאליה' תניא כוותיה דרב ששת ואכלתם מן התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני שישן רע תלמוד לומר עד בא תבואתה עד שתבא מאליה' תנו רבנן ואכלתם ישן נושן מלמד שכל המישן מחברו הוא מעולה מ מחברו ואין לי אלא דברים שדרכן לישנן אבל דברים שאין דרכן לישנן מנין תלמוד לומר ישן נושן מכל מקום וישן מפני חדש תוציאו מלמד שהיו אוצרות מלאים ישן וגרנות מלאים חדש והיו ישראל אומרים היאך נוציא זה מפני זה אמר רב פפא לכל מילי מעלי עתיקא לבר מתמרי ושיכרא והרסנא'

פירוש בלא סלמנטון לכלמכטון לין מכיח לישן התבואה שלא יאמרו שקרלוף: שלא מרקיבה: כניכלתה תולעת מרקיב לתבואה: ביבה מתחמצת התבואה ולין יכולה להתיישן: מכפין לחדש ט' לקל קרוי ואכלתם מן התבואה ישן עד קרוב לימות הקציר ולא על כלל: שכלה היינו עי' כניכלתה שמרקיבה ומכלה אותה: שלא יתבע מלוה שתתבטל התבואה יפה ולא היו נלויין להקלי קציר ולעשות קלות: שלא היינו טרפה לכל שלא הוה הגלעין ולא שתתחם: הן ואכלתם ישן מלחל שכל המיושן ט' למשתע לישן יאכלו ויביאו החדש להתיישן: לישבן כגון מיכי פירות שמרקיבין: תל ישן כושן תת שיכיח לישבן הכתוב להודיענו שכח ארץ ישראל שתפילו אותן שלין לישבן יתישנו ויתקיימו: היאך מוציא ט' לבני מעשה ישן מפני חדש תניאו בעל כרחכם שלא יהיה לכם מקום להניח החדש ואתם שלישן מעלי טפי יוציאו מפני החדש שהחדש לאו להתיישן טפי מן הישן שכבר כתיישן יתיקר ישן כשכבר הני קטנים:

פרק המוכר פירות

אמר רב חייא בר יוסף חמרא מזלא דמריה גרים שנאמר ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוח אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אאינשי ביתיה לא מתקבל דכתיב גבר יהיר ולא ינוה מאי לא ינוה לא ינוח בנוה שלו' אמר רב יהודה אמר רב כל

המתגאה בטלית של תלמיד חכם ואינו תלמיד חכם אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא לא ינוה וכתיב התם אל נוה קדשך'

פירוש מזלא למחיה בסוגיא של מעלה זוכה דין המוכר יין לחבירו והחמין שם לאחריות על המוכר לו על הלוקח וגבה חביות מחמר כך מי' וכי' כשנתם ללוקח קנקני' למוכר נמצאו שלא מזלה ללוקח שהוא בעליו של יין נהיה שכחמר לף כי היין טוגד בלשון למד משו' דגבר יהיר ט' נפשותו של לשם שחנים לעתיד נלבר שלין לו נוהם שהיין טוגד לו לשבורים שהוא יין וכחנה הומן מלך בגגל מלך ומיהו סיפא וכו': לאיכסי ביתיה לשתו: לף מתקבל שחנוה לותו כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם לעביד כמלך בחזקת הכתים טלית של תלמיד חכם ביגד כל שלין חלוקו כראוי מתחתיו טפח ובגישתה יתירה הוא וגבות הוא למי שלימו תלמיד חכם.

כתוב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו וקל מחתן אורח מכניס אורח וקל מ מאורח משיב דבר בטרם ישמע שנא' משיב דבר בטרם ישמע וגו'

פירוש קל מסובין לאו לדוקא אלא לדבר גדוע ולהכי נקט סובין ולא נקט כוכח לאו פסולת היא לוקח מכניס לוקח היו אם מכניס לותו בעל כרחו.

הריטבא ז"ל כתוב בספר בן סירא מי ולעם שקרלוף בכתבדרין ספרי המיכוכים שחעני מיכיח שלא יאמרו שם אלא שלא לעשות מחכו קבע לכל מ"מ לאוי להעות כו בעתות ללמוד מחכו חכמה ומוסר מה שלין כן בספרי מיכין שחעני: קל מסובין לאו לדוקא כי יש דבריס קלים לו גדועי' מחכו ומחבי שהוא מלכל מזיקים תעם לותו: משיב דבר בטרם ישמע ונומר כי נפות הדוס שמחזיק עצמו כיודע וכלימה לבסוף שלימו משיב כיהון וגבות מחתן הדר בבית חמיו שמוסלין לותו מחמתו בזמות לו שנולת ומותנת לו והכתוב לומר ויהיתם בקיים וגו'.

רבי חנניה נפק לקרייתא רמו ליה קראי אהדדי כתיב והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו וכ' רחבו ושלשים אמה קומתו' וכתי' ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו' אמר להו כי קא חשיב משפרת כרובים ומלמעלה קא חשיב מאי קמ"ל למטה כלמעלה מה למעלה אין משמש כלום אף למטה אין משמש כלום מסייע ליה לרבי לוי דאמר רבי לוי ואי תימא רבי יוחנן דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח'

פירוש רמו לו נכי הטיריות קראי אהדדי כתיב ס' לחת לכסו מן התוכח לתעבה מן פתח הקיכל על כותל מערבי של בית קדשי הקדשים להיכו מ' לחת לחוץ להיכל וכ' לבית קדשי הקדשים ולפנים לחת קומתו כמנח שנם

בית קדשי הקדשים רומז ל' למה נכתב בפסוק למטה כ' למה קומתו לכתיב ולפני הדביר בית כלים' ולפני' ממחיצת בית קדשי הקדשים וזהו למה טרקסי' שקרויה לביר כ' למה לוכך מן המזרח למערב וכ' למה רוחב מפתן לדלות וכ' למה קומתו כי קל מסיב כ' לקומת בית קדשי הקדשים משפת כרובים ולמעלה קמשיב שהכרובים של למה שכים היו עומדי' על הקרקע למה יימין החלון לכל טיתל מערבי וק' משמלן ורומן עשר כלכתיב בהליל במלכי' וכרפיסס פרוסות מקיר לקיר ככף הל' נוגע בקיר נפוכי זכף חנכו נוגע בקיר דלוחי כמכת מרגם הכרובי' ולמעלה כ' למה על הגב ולוחן של משה על גבי הכפורת היו ' ומלי קמ"ל למה לי לקל מסיב קרל כי הלי נוכל משפת כרובים ולמעלה לימל שלשים למה קומתו ומשכי הל קמ"ל למטה כלמעלה דקבי עשר למות ס שהכרובים והלרון עומדים בהם כמו שעשים של מעלה מה העשרים של מעלה כולם מלל ולין בהם לכר גם כן העשר ונף הכרובים בגם היו עומדין כלנקמן ומקום החלון לינו מן המדה אלא בגם היה גמוד וכבפי הכרובים שהן נאויר לא מייבי להל למטה דילקו יטלין למדוד עשרים ליקניות מכותל נפוכי לטיתל דרומי והלי משמע קרל ועשרי' למה קומתו כלומל כל הל' למות קומה לינן משוים אלא כעשרה לשפת כרובים ולמעלה שהם פכויים מכלום כן העשרה כמו העשרים ' לרון פעשה משה כשביתן בבית קדשי הקדשים שעשה שלמה שהוא עשרים על עשרים יש לו עשר למות ביתה לכל רוח ורוח ' לימיכו ולשמלו הני עשרים אלא לרון ולפניו עשרים על הדביר עכ' וכמסכת מגלה כתיב בפרק לשטן מלמה ביעבין זה וכלו לכלכו כמקום הזה '

כאיש פרגרה אלעיר אלא ב' בנשואה

אמר רבי לוי ואי תימא דב פפי דבר זה מסורת היא בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו ' אמות לכל רוח ורוח וכתיב ולפני הדביר עשרים אמה אורך וכ' אמה רוחב וכ' אמה קומתו ויצפהו זהב ארון נופידה היכא הוה מונח אלא לאו שמע מינה בגם היה עומד '

סם

פירוש ליכו מן המדה ליכו לומה למעט מדת הקרקע לכל כללו כלום כדקתני ים לו ' למות לכל מום כלמעט בית קדשי הקדשים היה יושב ויום ריוח ניכו לבין ס הכתלים עשר למות לכל כל וכל הבית חילו חלק כ' על כ' כמלא סלילו מתיצע כלום לפני מלביר חלל בית קדש הקדשים שהוא לפנים מן הדביר היל המחיצה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים '

תוספות ולפני הדביר וגו' כלומר כל קדש הקדשים לא היה אלא עשרים על עשרים ולפי הכי קתני דלרון היה לו עשר למות לכל רוח אם כן בגם היה עומד לו אלא תהלי קרל נופיה ילף לבגם היה עומד לבפרק המוכר פירות פריך קרלי להדלי כתיב בבית אשר בנה שלמה לה עשים אתם חרבי ועבדי' לאבו ושלשים אמה קומתו וכתיב ולפני הדביר עשרים לא זה לוכך ועשרים אמה רוחב ועשרי' למות קומתו ומשכי כי קתני תשעת כרובים ולמעלה קל מסיב מלי קמ"ל למטה כלמעלה מה למעלה ליכו משמש כלום אף למטה ליכו משמש כלום מחקום לרון ליכו מן המדה והכא אלא לא מבי' ליה והכתיב להלן להתם '

אמר רבינאי אמר שמואל כתובים בגם היו

עומדים שנאמ' חמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב הב' עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו גופא היכא הוה קאי אלא שם בגם היו עומדין ' מתקיף לה אביי ודילמא בולטין כתרנגולין הוו קיימי מתקיף לה רבא ודילמא זה שלא כנגד זה הוו קיימי ' מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא באלכסונא הוו קיימי ' מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ודילמא בית מעילא דרוחי ' מתקיף לה רב פפא ודילמא מיכף הוו כייפי ידייהו ' מתקיף לה רב אשי ודילמא שלחופי הוו משלחפי ' כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר פניהם לבית ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הכתיב זפניהם לבית לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ולמ"ד פניהם לבירת הכתיב זפניהם איש אל אחיו דמצודתי אצדודי ' תניא אנקלוס הגר אומר כרובים מעשה שעטועין הם ומצודדין פניהם כתלמיד הנפטר טרבו '

דנכי קיימים כ' ב

סמות ע"ב

פירוש כרובים דלמה בגם היו עומדין נופן : בכף הכרוב הלחד בכף הלחד של כרוב : ומשם למות בכף הכרוב הלחד של לותו כרוב ולל בכרוב שני קל מייבי להל כתיב בתריה ועשר בלמה הכרוב השני וגו' : עשר למות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו מהכל לל מפקיכן לבגם היה עומד הגף בין שני הכנפים שמקנה הל' על הקנה הכ' לל היו טי לם עשר למות ולפ כן הגף שבתיב היכן לל יעבן לומר דמהכל בפקל ליה לפס כן בלי הלי דקל פריך לקיין ודילמא ביתה מעילא דוחו זקופות למחות ללל סייבי הכל כלל לל קרל הני משמע ליה לם בלת למכנ שני בכפי הכרובים זה בנגד זה תמנל מקצות כנפיו על קצות בכפיו עשר למות ומי' טפי מעשר למות היו שבני רוחב הגף בין שני הכנפים לל מהכל פריכי' שבתב בית קדשי הקדשים מפתן לדלות לל היה לל עשרים למות ושני הכרובים היו בכנפיהם עשרים לבל הגפים כלבתיב שבני הכנפים עשר למות ובתיב ויפרשו בכפי הכרובים ותגע בכף הלחת בקיר וכנף הב' נוגע בקיר ב' הב' ובכפיהם לל תיך הבית נוגעות בכף לל בכף זלם כן ליהיו גופייהו הכרובים היכל היו קיימי דקסבר שהכנפי בכרוב כלילי לדם לחד מבל ימין ולחד מבל שמלל ולקבף בבתים מתקי' לה לבני מי ייתר לבכם היו עומדי לילמל נופן של כרובים בילפין ויוצלין מתחת הכנפים כתרבגול שהגף טלו תחת כנפיו זלל בבתים שלין הרחקה והפנים בין הכנפים לל מקיבים היו והגף יוכל מתחת הכנפים שב שבבפי יכולין מחקום לחד כלמעט הגב' וכן כל הבל קושיו לחקשו הבל לחורלי ולזלי לגף הכרובים קיימי בר מהבל כתלל לגבלי בהו יליייהו בהליל בבב מפל וב לבי כייפי לליייהו מסלחפי ילייהו : ולילמל זה שלל בבגד זה קיימי כרובים שהל' עומד מבל הלרון מזה בכמוך לבית ושבני שומד מבל הלרון מזה מעוך לחוק בן הבתל קבלי וכמבל בכף הל' כוגעת לחורי בכף מבבו בין הבכף ולכיתל בחבל קבת בכף הכרוב המשוך בן הבתל לבני קבת בכף הכרוב הפתוך לבתל כשישור שבי רוחב בגפים ולשל לללו בולטים כתרבגולים ביבהו לגף לם לל תיקשי מילי : מתקיף לה בב לחת בר יעקב בהי בבי דלמו בולטים כתרבגולים ביבהו וגם זה בנגד זה קיימי לגף לם

לפס מכתו של הלכ לכבסת ישראל.

פרק יש נוחלין

ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והכתיב ויהי נער מבית לחם יהודה מ שפטים יז
ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם ממשפחת יהודה אלמא מיהודה קא אתי והוא לוי אלמא מלוי קאתי ולאו דאבוה מלוי ואימיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה, אמר רבא בר רב חנן לא נברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמ מיכה עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה פס
לי הלוי לכהן דאתרמי ליה נברא דשמיה לוי וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו דכתיב ויהונתן בן גרשום בן פס יח
מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני וכי בן מנש הוא והלא בן משה הוא אלא מתוך שעשה מעש מנשה תלאו הכתוב במנשה הכא נמי מתוך שעשה מעשה מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה אמר ר' יוחנן משום רשב"י מכאן שתולין את ד[illegible]לה במקולקל רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא וגו' הוא טוב תואר מאד ואותו מלכים א יא
ילדה אחרי אבשלום והלא אדוניה בן חגית ואבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום שמרד באביו תלאו הכתוב באבשלום, [illegible]

פירוש ויהי נער נספר שופטים כתיב נפרשת סכלו של מיכה וקא מתמה תלמוד ממשפחת יהודה שלא קלקלתי מיהודה וכתיב והוא לוי שלא מלוי קלקלתי קשיין להדדי אלא לאו לאכיז מלוי להכי קרי ליה שהלויים למעשה אבותם נקראו לוים וקלי דקלקלה ממשפחת יהודה על שם שלמו משכנו יהודה ומשכני לא נברא לשמו לוי הוא וקלי לכתי והוא לוי כלומר כך שמו ולא משכנו לוי הוא אלא משכנו יהודה כלכתיב ממשפחת יהודה למשפחת אב קרוי משפחה: כייכו דקאמר מיכה כי כתתי שהיה מתגאה בעצמו על שנקרא לו לוים לוי לומר לעז שלו: ואי משכנו יהודה הוא מאי היא משתבח אלא ולקי משום למשכנו לוי הוא שנאמר בתר הכלה לשרתו ולשכל לאוהב מלוי ולאי מיהודה והדדי קשיין לדוכתיה: ומשכני דאיתרמי ליה נברא דשמיה לוי ככך היה משתבח כאלו הוא משכנו לוי: ולעולם לאו לוי הוא אלא משכנו יהודה: והלא יהונתן שמו וכעל כרחך הלוי דקאי ליה לוי הייכו למשכנו לוי הוא וקאי ליה ממשפחת יהודה אלמא משפחת אם קרויה משפחה: בן מנשה הכתוב מעבי קרייה יתירה דכן נדשים כו' בהשוה פרשת כתיב שנולו משכן הלוי פסלי של מיכה והלוי הלך עמהם להיות להם לכהן ומשכני וכי כן מכש הוא והלא בן משה הוא אלא לכך הכתוב תלויה ומה תלקני ליה לוי שהיה משכנו לוי וכדכתיב בלכני ה' מים וכני משה נדשים ואליעזר אלא מהיכן למדת שעשה מעשה משה בן מקיקיו אלא מדכתיב ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וגו': מכאן מדקדקו לו בן מנשה וממשפחת יהודה

הקלקלה דכתיב פרשת מיכי שכינתא קאמר לעז: במקום שלקלקל מכשה
ילדה לסכי לכשלוט משמע שמאס לאחד היו והלך לאחר כן מנית
היה:

הריטבא אל לאיתרמי ליה נברא דשמיה לוי פי'
שגם כזה היה שמא לפי שהיו מטורים
העם שקוץ לוי משם ופרכי להאי תירוצא וכי לוי שמו אלא תרין
הכי לשעבוד לוי משם ומאי לכתי' משפחת יהול' לא משכי שלשו
מיהולה דמשפחת לאם ליכא משפחה אלא משום שעשה מעשה
מכשה כן יהול וכדרך שקראו מכשה מן הטיב וכיוצא שקוראין
הכתו' לנטפלים לעז' שוכלי עז' כשם משפחה כדכתיב ושמתי לכי
לת בכי בלים הקוץ וכמשפחתו.

אמר דבי אלעזר לעולם ידבק אדם בטובים
שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו
יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס ופנח'
לאו מיתרו אתי והכתיב ואלעזר בן אהרן לקח לו מ
מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו דאתי מיתרו שפיטם
ענלים לעז' לא דאתי מיוסף שפטפט ביצרו והלא ש
שבטו מבוין אותו ראיתם בן פושי זה שפיטם אבי אמו
ענלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל אלא אי
אבוה דאימיה מיוסף אימא דאימיה מיתרו ואי אבוה
דאימיה מיתרו אימא דאבוה מיוסף דיקא נמי דכתיב
מבנות פוטיאל תרי שמ' אמר רבא הנושא אשה
צריך שיבדוק באחיה שנאמר ויקח אהרן את אלישבע
בת עמינדב ונו' ממשמע שנאמר בת עמינדב אינו יודע
שאחות נחשון מדה תלמוד לומר אחות נחשון מכאן
לנושא אשה שצריך שיבדוק באחיה תנא רוב בנים
דומים לאחי האם.

פירוש יגיע ממנו יהונתן בן גרשום בן משה:
נכנו של אהרן: ומיתתם בפחם מיתרו קא משמע
מכת יתרו שלמען קדוש היה ליתרו יותר מיהונתן בן גרשום ולפי
שהיה: ואין לך למוד מכאן שילמד לאדם טובים שהרי שלעזר
שני בניהם לקח בת יתרו ויצא ממנה בניהם ואם אהרן לקח
נשואים לעצמו נכנו לא לקח נשואים: ותאי ממנה מכשות יתרו כלומר
בת יתרו ממש לאחת מכשות: תכשות יוסף כלומר משפט יוסף:
משפטט ומיתים ובלשון כנגד יגרו כך לאחרי לקחן בפירקין מין
חזקן לאחד שהיה מפטפט כנגדו: ופרכי והלא משפטים מבוין
לותו ט כשכלדיין בא אלו הן הכשרפין שהתילו משפטים מבוין
לותו ט: שפטם כדכתיב כהן לון כיתר: שלא לי לאחד לשיתים
בו שלא לעבדם לאו אבת יתרו ממש כולל בניהם שהרי גם מיוסף
היה כלדיסיון לקחן ב"ט שכי פיטפוטין משם מיוסף שפיטפט
ביצרו ויתרו שפיטם ענלים לעז' וקילבך לי לימשך שהרה לאחו
בת יתרו ממש לשם עבין בת יתרו אבל שכו יוסף שלא לך קרא
ושלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לעשה כלומר שעשה
בולדה מיתרו ויוסף ותהית מניהו לשיתיר שלוה רבינו לו ס"
ס"ה בניהם לבת יתרו ולא היה קדוש ליתרו ליהונתן בן גרשום
ולכאלי לאחרי מה שלכך לאהרן בטובים ואותו זקנו של בניהם מבל
שלם שלכך ניתרו ושעשה בן יגיע ממנו בניהם ליכא לאקשויי מיכא
מתי לרבינו' לשילך משה שיגיע ממנו יהונתן שהרי בניהם היה
בקוץ תיתרו יותר מיהונתן: לי לאחד לשיתים ויוסף ושיתים

לשיתים בפקח מיתרו כגון מבניו של יתרו לו מבני בניו: ולילבך
לשיתים לשיתים מיתרו את יתרו ממש שלשם בן קדוש קוץ
ליתרו כיוצאין ולא לפי שמשה ואהרן מילי: לאחד לשיתים
מיתרו מבנות יתרו: פיטיהל תרתי משמע מלמד כתב פיטיהל
בלמ' יול הילבך כ' פיטיים לדבר' שפטפט ושפיטם: לי כמי
מלבתיב מבנות לשפחתו מב בנות של פיטום ופטפיטו מלמד כתיב
בת פ' טיהל כך בלשון בניהם: שיבדוק באחיה שהבנים דומים
לאחי האם שלא יבא לישא אשה שאחותה מכוערת ונמצא בניהם
שוטים כשיה למטה יהודה ומתוך משיבותו לבך לקחה.

תוספות אלא לי לאבוה לשיתים מיוסף ואם תאמר
היאך בפחם בן טובים טפי מיהונתן שהרי
לשיתים לשיתים לפחם מיתרו היתה כי היכי לשיתים לאבוה
ליהונתן מיתרו ולא משום ליהונתן היה מנד הלא שהיה לאביו בן
בת יתרו ופחם מבד הלא: הלישנא אל אלא לי לשיתים לשיתים
מיתרו ואם תאמר והלא לבני יהונתן כמי לשיתים לאבוה מיתרו ל
דהייבו נפורה לשיתים לנרשום ולא להכא הכי לאמבל מקום לא משה
אלעזר מבנות יתרו משם כמשה עד אלא משה מזדע בנות יתרו
שהיו לטותיהם מישבו ולפי לא מתקלקל זרש של אלעזר לדידיה
לפי שדבק בזה יבא מהבו בפחם וזה בדור אבל משה אל פי דהיה
לשיתים לשיתים מיתרו ואין נדיך: פיטיהל תרי פי כאלו
אמר פיטי אלא ואם משום לכתיב מבנות לשון בנים וקרא לשון
יותר בכון.

ויסורו שמה ויאמרו לו מי הביאך הלום ומה סיפטים יח
אתה עושה בזה ומה לך פה' אמרו
לו לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה אל תקרב הלום' סמות ה
לאו ממשה קאתית דכתיב ביה מה זה בידך' לאו
ממשה קאתית דכתי' ביה ואתה פה עמוד עמדי ועכשיו דברים ה
תעשה כומר לע"ז אמ' להם כך מקובלני מבית אבי אבא
לעולם ישכיר אדם עצמו לעבודה זרה ולא יצטרך ל
לבריות והוא אינו יודע מאי עבודה זרה עבודה שזרדה
הימנו כראל רב לרב כהנא נטוש נבילתא בשוקא
ושקול אגרא ולא תימא דכהנא אנא וגברא רבא אנא
ווילא בי מילתא כיון שראה דוד שממון חביב עליו
ביותר שמו נגיד על האוצרות שנא' ושבואל בן גרשום דברי הימים א כו
בן מנשה נגיד על האוצרות וכי שבואל שמו והלא
יהונתן שמו אמר רבי יוחנן ששב לאל בכל לבו'

פירוש ויסורו שמה ונומר ביהונתן בן גרשום מייר'
בפרשת תיכה ואמרו לו שבט הלכי שבלו שם'
ישכיר לאדם עצמו וכו' אלא שלא יהיה לבו לע"ז שהיה לו הוא
משוב ומלאכה מתוכה ומכוערת אלא שאין בה איכור: בטוח
בפשט. ועוד לענין כלומר בפשיטות בשכר בשוק לעניין
כאן אלול השם כלל ולא קריבת היה ולמשכלי לאהבו מות ודרשין
ליה במסכת שבת כתם שים בכך על כנדיו לאכל לעשות מלאכה
להתפרנס אין כאן נבלי. הנ ולא תימא נברא רבא אלא
לנרסי כתי ולא תימא בהכא אלא כאן אלא וחשוב ונבלי הוא לי
שלבד. והלא יהונתן שמו שלא היה לו לנרשום בניש אלא זה
בלבד כלכתיב בלבני קיימים וכבני נרשום שבואל בפשט. שסב אל
ם בכל לבבו עבשיו שהיה לו מעון הרבה ולי חשוב לבת' ויהונתן
בן נרשום בן משה הוא מבניו היו בהניש לשבט הלבי עד יום גל ת

הלוין

ארץ ולתניין כסדר שלם עד יום שנלה מכסה וכבלו של מיכה
אתו כן מכורם בפרק כתרא לבכרכית ירושלמי מתיבין ליה והכתי'
על יום גלות הארץ לחכי כיון שמת דוד עמד שלמה והחליף כל
מכלליטי שלו והחליפו עמהן וחזר לקילקולו הראשון והכניס
לחמל זקן יושב בכרית של לחמרין קוף הוא וקף כמי התם כומר לעז
והקליף ויתיס. לחמרי' עז שהיה עיבו נרה בעז שלו כיבד הוא בר
כס מייתי ליה תיב או לימחר או נלי לעז והוא לוחש ליה פייסיה עלי
והוא לומר מה מועילת לך לא לוכלה ולא שותה ולא מטיבה ולא
מריחה. לחר ליה ומה כעביד לחמר ליה זיל לייתי ליה מלא פיכך
דסולת ועשר כיצין עילוי ולכך אמריים לה עלך וכיון דלחול ליה
לכיל לון לתת חד כר פחין נלחר ליה כן לחר ליה לא ליה מיכה
מושלה כלום מה לת עביד הכא לחר ליה כצין מיי. כיון שהלה
דוד שכולל.

תוספות ושכולל בן נרשום כך מצא בהן שלין
לקלוקותי עם מכסה שהרי כבר שב כבל לנו
ולם לנרסי בן מכסה ושעשע לפי שסוב ליקלקל בדפה.
הדיוטה זל ולא תימא כהנא ולא ולא תלחר והא לאו כהן הוא
כדלחרי בפרק הזהוב דב כהנא לכיל כשכיל משהו ולא דתני דב
כהנא כיכהו ולין טיבך לכהנא לנא לצון משיחות הוא. לי כמי
שלא מצל הוא שלא יחמר שום אדם כהן לחבי. והכתן דלפי
שהיה שהו דב כהנא לחמר כי לא תחמר לחי פלוני ולחות הא דב'
עגבר פבחי לא תיתי כותתא דריסא אם כלותה שתהיה ליה
משמך לפי שיכולין מתלוותך: וכן בתוספות: לחבל הא שב זל
היה מפרש שהשה רופלי מיתך שרדתי שופט כחולים.

שש לשל כבל לנו הקשו בירושלמי לקח כלי ויהובתן
בן נרשום בן מכסה היו כהנים לשבט הלוי על
גלות הארץ ותירנו כי כשהחלך שלמה כתן מתוכים לחכים על
הלוכנו' חוכו לבורן ושם הקשו קילך היה כך ותירנו שהיה מוצל
בינו וכשלל למה לתה עשה בן היה לומר לשם בלילי חני.

תניא בכך בי' תבנא לדיננא שהיו צדוקים
אומרים תירש בת עם ברת הבן נשפל
להן ר"ב אמר להם שוטים מנין זה לכם ולא היה בהם
אדם שהחזירו דבר חוץ מזקן אחד שהי' מפטפט כנגדו
ואמר ומה בת בנו הבאה מכח כחו תירשנו בתו הבאה
מכחו לא כל שכן וקרא עליו המקרא הזה אלה בני
שעיר החורי יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה
זכתיב ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא
אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענה ודילמא
תרי ענה הוו אמר רבה אמינא מילת' דלא אמרה שבור
מלכא ומנו שמואל ואיכא דאמרי אמר רב פפא אמינא
מילתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו רבה אמר קרא
הוא ענה הוא ענה דמעיקרא' אמר ליה ר' בבך אתה
פוטרני אמר ליה שוטה ולא תהא תורה שלימה שלנו
כשיחה בטלה שלכם מה לברת בנו שכן יפה כחה
במקום האחים תאמר בבתו שהורע כחה במקום אחים
ובטלום ואותו היום עשאוהו יום טוב: ויאמרו ירושת
פלישה לבנימן ולא ישחה שבט מישראל' אמר
רבי יצחק רבי רבי אמי שהתנו על שבט בנימן שלא
תירש בת הבן עם האחים'

פירוש תבינ כמגלת תענית בקף חמיב שין יומיל דלף
להתעכלה כהן ומייבי בטבת וקתני כלל כיום
תבבא לביבבל שבבו למשפטיהו הרחמן שהודו לבו הבדוקים עם
בת הבן ומיהו עם בן הבן מודו דלף תיובתל: נדוק ובייתים תלמידי
מבטיגנום לים סוכו היו ויהי שוכין לתלמידיהם מה שקבלו מ
מלבט שבום לל תהיו כעבדים וכו' וטעו התלמידים בכך שסיו
סבורי' דהם עבדו למקום ולא תקבלו שכר ולחבו כמו שלין ממש
בלבר זה בן כל דבר מבמים מיל פקדו ובקרלו בדוקים על שם
בדוק ובייתוני על שם בייתם בלחות דבר כתן. קבף עליו מקרא
זה שלחו למלי ממנו שעבה בבו של בעשן היה וקלי ליה בן שעיר
ולקתר כתי יושבי הלרן כלומר שעבה יושב לרן שעיר לבי לבין
בתנא שבבי בבי' ויושבי בחלת הלה בבני' ענתן והם לבת בבו ויילבך
לל תיבם הבת עם בת הבן כי היכי דליבם יורשת עם הבן וכתיב
ולחלק בבי בעשן ונו' למלת בביו היו ולעיל קלי ליה לחיו ויולילך
ממנו עבה כתבת שהוא לחיו ובבו ולין לומר דבבו של בעשן היה
ולהי דקלי ליה בן שעיר לאו משום דהיה לחיו של בעשן אלא
לשמועינן דבבי בביים היו בבני' לבחלה דהם בן לית ליכתביה
בני בעשן של ולהי מדקלחר בעשן ועבה לחיה היו ומי' מדכתיב
יושבי הלרן שמעי' דבבי בביים היו הם בבני' לבחלה: לחר רבה
לחיבם בו ומפי שמואל ולפי שהלכה כחותו בדיבים קלי ליה לכי
והוא שם של מלך פרס: ולית לה לחמרי הכא כתי קלי שביר מלכא
משום דהלכתא קוויתא לבל משהה עבין ומשהה דהלכתא בבל
יוסף: לחה פיטרבי נתתי' הלחנם לכי מולה לך דבן הבן יורש
לת וקבו ולפי' בחקו הבת לבל בת הבן לחביבין שתירש הבת עשה
לל תלה תירה שלימה שלמה וכו' ליבי רובה לשמותך בקב. ומיהו
מיעקר לית היה חפץ לנלות לו טעמו של דבר שהשיב לנלות להם
טעמי תירה: בשיחה בעלה שלבם קו' שהתם דבין מעמיבם שים
עליו תשוב': מה לבת בבו שיהה כחה בחקום לחיים שיירש בחקום
לביה בבן בבות בלפחל שיירשו בבבי חפר לבי לביים עם בבי
חפר שב ביתן תתן להן לחזות בחלה בתיב לפי לביים חלחר בקב
שהורע כחה לבל הלחין בשם שלים יורשת עם לחיה בבבי לביה
בך ליה יורשת עם לחיה: בת ולא שבבות בלפחל יבשו
בבבי חפר ולל לבקמו בבי חפר ובמות חפר כל בבבי חפר בחנ' בת
הבן קודמת לבת דהייבו בבות בלפחל שקדמו לבבות חפר: ושותו
היום שפטוס כל בטבת היה: שלל תירש בת הבן עם הלחין של
בן לל הלחי יבשו כל בבבי הלה ולבי' לחלק שהיה לפי לחיים
היתה לפי שבלותו מעשה לפלגש בנבעה מתו בחלחה כל שבט
בביימן ולפי הבשיט כלבתי מה בשעה לבופרים בי בשחלה מבניימן
חשה ולל בותר מהם לים בי לם שם מלות לים שבשלו בשים ת
מבבות יבש בלבד ומפתים שחטו מבבות שלה ובתבלת בל לרץ
בביימן לשם מלו לים לפי בלותו היתה מניע מלל מן הבחל' לשה
ל בבחה ליבם ולם תבשה לשבט לחר בתבלת מנר עת בחלת שבט
בביימן לפי' התקיבו דהיב' דים בבי' יורשי' לת לבביין דלל מיבקדל
בחלה תבבי בחת שתבו שלל תירש בת הבן עתה' להפך' ב' הפקר
לבל לם לל בחיה בבים שלל בבות עם בת הבן תיר' עתהן דלל בימה
ליה לחת שבעקור בחלת מזרעו לה' היכל לריכל בבותו בת הבן
תירש בת הבן לת בל הבבבי' ומשתלה היו בזהרי' שלל תבשה לשבט
לחר בן תשוב בחלה לשה לחר דסבי משמע קרל ויחמרו לחת
היבוש לפלגשת בביימן בלו' לבבים הבקרלים על שבט בביימן ולל
לבת הבן שיבולה ליבשה לשבט לחר ובעקר הבחל' משבט בביימן.

תוספות מלמד שבל נבעון על שמו וקולי' מתבה
לת עבה וק' לבת לתלי לקדר ליה מעבה
ל' לומל בן הבן הוי בבן לבל בת בבו לל תהיה בבבו שלל בבתו וב'

אמר רבי יוחנן משום רשב' כל מי שאינו מניח בן לירושו הקבה מלא עליו עברה כתיב הכא והעברתם את נחלתו וכתיב התם יום עבדה היום ההוא ' אשר אין חלפות למו ולא יראו אלהים ר' יוחנן ורבי יהושע בל' זר אמר כל מי שאינו מניח בן וזר אמר כל מי שאינו מניח תלמיד תסתיים דרבי יוחנן דאמר תלמיד דאמר רבי יוחנן דין גרמא דעשירא ביר תסתי' ומדרבי יוחנן אמר תלמיד רבי יהושע בל' אמר בן והא רבי יהושע בל' לא אזיל לבי טמיא אלא למאן דשכיב בלא בני דכתיב בכו בכה להולך ואמר רב יהודה להולך בלא בן זכר אלא רבי יהושע בל' הוא דאמר תלמיד ומדרבי יהושע בל' אמר תלמיד רבי יוחנן אמר בן קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה ' דרש רבי פנחס בר חמא בר חמא ור' הדר' שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא מפני מה בדוד נאמרה שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה דוד שהניח בן נאמרה שכיבה יואב שלא הניח בן נאמרה בו מיתה ויואב לא הניח בן והכתיב ובנבי יואב עבדיה בן יחיאל אלא דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה '

כמדבר כה ז
נפניה ל ה
תהלים כה יג
כמדבר כה ז
שמואל ב כ כב
מלכים ל ו ל
עזרא ל ו ק

פירוש מלך עליו עברה כלומר שונא לותו מליפות מליפין ממלא מקומו : דין גרמא דעשירא כיר כסף לגלו שן של אחד מכניו וכו היה מכחם למכי כפם לכלי שהשן של מת ליכי טמא לתבן בהלות פ"ה כל שהמת טמא מן הסיכי הסעד והכפיון וכסות חיטין הכל טמא וניון דרבי יוחנן לית הניח בן לית לתי לסכיל ליה למי שלא הניח בן נקרא לא ירש שלים לא היה לותר לכרות דין גרמא דעשירא כיר דאתריכן בבלות חכיף לוכים מלן למפרסם מטלים דכתי' לשכי כשוי פסיב כסוי מטלה . לא הוה עייל לבי טמיא לבית הפת להתאבל עליו כדתנן בית שלא טמיא שלא מתים לבי שלא היה רוצה להתבטל מתלמודו . שלא לידיה דין גרמא וכו' דמכירא ליה כלה שלא הכים בן דכניה ולא לכרות ולא לכרוך ולא לספוד ולא לעשות לו הספד כדרך שעושין לאחרים אבל מנהג הוא שכל המכירו מתאבלין עליו ומספידין אותו ומתקבצין אצל משפחתו ואצל אשתו שלשת ימים הראשונים לבכות ולספוד ולהתאבל ולאחר שלשת ימים לא יבכה אלא אשתו בלבד ולא יספוד אלא בינו לבין עצמו ולא יתאבל אלא בינו לבין עצמו ולא יתקבצו אצלו אלא שלשת ימים הראשונים בלבד ומשלשת ימים ואילך מותר לעסוק בצרכיו ולצאת לשוק ולעשות מלאכתו כרגיל ואין מנהג אבלות אלא לש

מחנכים כאן שלא היה לפס לאבותיו של דוד ולא שימותו במדבר כלל
בנים או לא כתלו מלך בארץ: לבתי מדרשות בתחלקה לא ליכתבי
שכבים דלין קולבין לאחר היוצאין שלא לאחר הכנסים דלאחרן
ומשתין ס"ל מחנכים והולידו בנים במדבר זה"י וזה ג' לי הוה
מולידין כתר יונתי מנכים היה בועל הא' כנגד כלם לאבל עכשיו היו
כולנים עשרה מלקים והאחד בועל מלך אחד.

ויקרא יז ז **וידברו** בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת
לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם
רב אשר עד כה ברכני ה' עצה טובה קא משמע לן ד'
דאיבעי ליה לאיניש לאיזדהורי מעינא בישא והיינו
שם דקאמר להו יהושע דכתיב ויאמר אליהם יהושע אם
עם רב אתה עלה לך היערה אמר להו לכו והחבו ע
עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רע אמרו ליה
אנן מזרעא דיוסף הלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב
בראשית מט בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמ' רבי אבהו ג' תיקרי
עלי עין אלא עולי עין, רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא
שם מח וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים הים מכסין עליה'
ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין
שולטת בהם.

פירוש שעכשיו קא משמע לן נמצינו למדין
מתה שכתוב ליהושע ויאמר לו יהושע
נתי יוסף: ויאמר אליו יהושע להוסי' כמו ג' לך עכשו טוכה
לכי כותן לבם שתתה עם כב ועלה לך ליערם וכרותה וגו' כרות
ליער ותכרה לך שם כית מושבו כלכתיב וכרת לתתם במחנותם:
אלא מזכיעא ליוסף וכו' והיינו דכתיב ויאמרו בני יוסף לא יחכנ
לנו הכר כלו' לין לנו מקום לשתות הכי דקיימו יער כלכתיב פתח
בי הכר יפיק לך כי יער הוא: עולי עין הם עולים ושולטים על
הינין ולין הינין שולה עליהם.

נמדבר כו **רבי** שמעון בן אלעזר אומר לאלה ולאלה
נתחלקה הארץ ונומר יהושע וכלב נטלו
חלקם של מרגלים מתלוננים ועדת קרח לא היה להם
חלק בארץ, מרגלי יהושע וכלב נטלו חלקם מנה"מ
שם יד אמר עולא דאמ' קרא ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו
מן האנשים ההם מאי חיו אילימא חיו ממש והא כתיב
שם כו קרא אחרינא ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה
ויהושע בן נון אלא מאי חיו שחיו בחלקם, מתלוננים
ועדת קרח לא היה להם חלק בארץ והתניא מרגלים
מתלונני ועדת קרח יהושע וכלב נטלו חלקם לק"ר
מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקישי מתלוננים
שם למרגלים דתניא אבינו מת במדבר זה צלפחד והוא לא
היה בתוך העדה זו עדת מרגלים הניערים על ה' אלו
מתלוננים בעדת קרח כמשמעו מר מקיש מתלוננים
למרגלים ומר לא מקיש ואמר ליה רב פפא לאביי
ולמאן דמקיש מתלוננים למרגלי איכפול יהושע וכלב
ירתו לבדו ארץ ישראל אמר ליה מתלוננים שבעדת

קרח קאמרינן,

פירוש והכתיב קרח לחמריכ ותבני קרח לי למה לי:
כדלקה בעכי דהא לק"ל מר מקיש מתלוננים
למרגלים דתביא וכו' ולקמן מפרש ליה וזה נלפחד מילתא ד'
דמשיעת ליה דלה כתיב לעיל בבות נלפחד אלא לאנב נברא לפחד
קאמר לה וכדלה בעיכי שמסר מן הספרי דלהכי קאמר כיעת דקר
בריתא כם מיכי לכיכו מת במדבר כ' עקיבא לומ' כאמר כאן מדבר
וכאמר להלן מדבר מה מדבר האמור בהן בלפחד אף מדבר האמור
להלן בלפחד למיכה שמע' דקייכו מקושש. וקו"ל היה כתוב
העדה וגו' כי הכא ו' יתירה מדגלים לכתיב כהו על מתי לעדה
קריעה קולת לאנב קמה מלינים לת שמלא שלו מתלונני' כלמפרש
לקמן מתלוננים שבעדת קרח דכתיב נהו לכן לאה וכל עדתך
הנועדי' על ה' ולמי לקמת עדת קרח כמשמעו מסקינן למילתא
דו"ה. מר מקיש בו"ה ובכתבו בפסוק לאחר וכי היכי לידעו לת
המדגלי' יכעו כתי לת המתלונני' יאמר לק מקיש לק לחסיב לקיקש
כיון דלא כתיב ביה ו' לאו כתיב העדה וקנועדים: לכלה לדעת
ליתיה אלא לאו דוקא אלא מלא כוכה בלכתיב ולוכו העם על משה
לאמר מה כשתה לכשלמת לאד לא מקיש הדי כל שנט ושנט
כאלו קיובין מתלוננים שבשנטן שלא לאד למקיש כנדעה כאלת
כל שנט ושנט טובא ואלן קימא לן ומקראי איכא למילף לאפלוגי
מלא לאחד מלא לא כתלו.

אמר רבי חדקא שמעון השיקמוני היה לי
חבר מתלמידי רבי עקיבא וכך היה רבי
שמעון השיקמוני אומר, יודע היה משה רבינו שבנות
צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם נוטלות חלק
בכורה אם לאו והראויה היתה פרשת נחלות ליכתב ע"י
משה לא שוכן בנות צלפחד ונכתבה על ידן ויודע היה
משה רבינו שהמקושש במיתה שנ' מחלליה מות יומת
אבל לא היה יודע באי זו מיתה הוא מת וראויה היתה
פרשת מקושש שתכתב ע"י משה לא שנתחייב מקושש
ונכתב על ידו ללמד שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה
ע"י חייב:

פירוש יודע היה משה דכיכו שכנות נלפחד יורשות
הן שהרי ליכן כנעוו כמקה כדלמכיכן
בסכהדלכיכ אכלכתיב שם שם לו חק ומשפט ומעשה לכנות נלפחד
כיעכות מוקב היה כנוף הת' שכה ועוד דליכא למילף מפכם'
יכתין: ולאוקים היתה וכו' ולא תאמר שם לק לכיכו כנות נלפחד
ולא כתחייב מקושש היו כ' כרכיות הללו מכנות מן התורה והב
ליכא למימר שכתבה מנות מכנות מן התורה לפי שלא ליכש
כמעמי: שהמקושש כיתיה דאשכ לבתי' כי לא תוכש מה יעשה
לו כייכו שלא היה יודע אם נסקילה המחוכה לשם מחכת הקל:
שתגלגלי זכות שהכניס הקדוש ייכשו לת קדושיה: ע"י זכאי
כנות נלפחד וחוכה כייכו נסקילה המחוכה לשם נחלה לו לפה לילון
במכק: ע"י מייכ מקושש.

תביאמו ותטעמו בהר נחלתך תביאנו לא
נאמר אלא תביאמו מלמד ש
שם יט
שהתנבאו אותם ואינם יודעים מה מתנבאים: ותעמודנה כמדבר כז
לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל
העדה

חעדה אפשר עמדו לפני משה רבי ולא אמר כלום עמדו לפני אלעזר הכהן ולא אמר כלום ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי ישיה אבא חנן אומר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו לפני כולן במאי קא מפלגי מר סבר חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר אין חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דלא ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא תנא בנות צלפחד חכמות היו דרשניות היו צדקניות היו חכמות היו שלפי שעה דברו אמר רבי שמואל בר יצחק אותו היום היה משה רבי יושב ודורש בפרשת יבמין אמרו לו אם כבן אנו נירש כבן ואם לא תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות היו שהיו אומרות אלו היו לו בן לא דברנו והתניא בת אמר רבי ירמיה סמי מכאן בת אבי אמר אפי' היה בת לבן לא דברנו צדקניות היו שלא נשאו אלא להנות להם׳

פירוש

חיפש עתלו לפני משה והוא לא חמר כלום והלכו לחקר לפני אלעזר משה לא סבירא להו מכין לו ואפשר שאלעזר לית לחמר כלום והלכו לחקר לפני הכשילי ואחקר לפני העלם הוא והלכו לפני הכשילי וכל העל פרס המקרא וגו׳ ולב הכל ולא לחמרו כלום: ודרשהו כלו׳ דרשהו כאלו הוא כתוב למפרע ותעמודנה לפני משה ומקחי משה עמדו לפני אלעזר וגו׳ והלי ללא כתיב ותעמודנה לפני העלה ולפני הכשילי ולפני אלעזר ולפני משה הייטו לפי שאינו דומה להקדים בפסוק תלמיד לרב אלא ללמוד ולשמוע משניה: בבית המדרש היו יושבין משה ואלעזר וכשילי העלה ועתלו לפני כלן שכשל לכלן כיחד וחלקו כבוד לתלמידים במקום רבותיהם. אלא חנן סבר חולקין לכל זה משיבותו של רב הוא ואינו לית ליה רבי יהושע סבר אין חולקין הילכך מפרש המקרא: הא דלפליג ליה רביה לתלמיד יקרא והלי כיון שאינו לו גם לחברי כבוד ומ׳ והלי הוא פליג יקרא לכל ישראל וכן זה לזה. מכאניות כדרך לכן לפי הפשוט לכאורה כשחלקו פתח לדבריהם אלו בעלילה ובטענה. מעלליותיה לכל כלמפרש ואחיל כפרש׳ יחמין וכן אין לו עיין עליו: אם כבן אחן לפטור את לחמו מן הייבום כיצד אחד מהן חיבם קם תחת לחיו לנחלה כ כלדבריהם כיצחו׳ והכן מוכנו מלינם ומלינם את לחיו ויוכם הוא את לחיו ולקח הבת כבן ובכרה בינלע׳ היא אלו היה לו בן כלבתיב כי אין לו בן ובכר היו יודעות שהבן יורש שהרי כבר ניתנה פרס׳ בחלות בחרה כל לחמן לעצל ולא הוה מספק׳ להו שלא לוסף מלק בכורה אם לאו כחנה שהיו יודעות לדרוש דקאי ובן אין לו והעבירתה הא יש בן בן קודם לבת ולא כלל הא פשיט׳ לאחיי לעיל בפירקין: ואתניא אלו היה בתו לבכרו לא לבכרו והמקשה עכשיו אינו יודע לפרשה: שאלו בת לבן לא לבכרו שהיו יודעות לדרוש שבת הבן קודמת לבת: שלא בשאלו ש להנחן להם לשונו דהותרו ליבמה לכל אלו שיבמו כלאחרי לקחן לכתיב לעזוב תעזוב תהייבה לבמים: ותה אלי מקויים לך לחשפחת חטה וגו׳ עכשו עובה הסיפון הכתוב שלא יפשוט ש לחשפחת חטה לחייבן שהיו הגוים וכן עכו לחשבחן שבשאלו להם לבתיב ותהייבה חלנה כוועה וגו׳

תניא

רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי׳ קטנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה איני והאמר רב חסדא נשאת פחות מעשרים יולדת עד ס׳בת עשרים יולדת עד ס׳בת ס׳שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות היו נעשה להן נס כיוכבד דכתי׳ וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר בת מא׳ ושלשים שנה היתה וקרי לה בת דאמר רבי חמא בר׳ חנינא זו יוכבד שהורת׳ בדרך לידתה בין החומות ד דכתיב אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרי׳ והורתה שלא במצרי׳ ואמאי קרי לה בת אמר רב יהודה בר זבינא שנולדו לה סימני נערות נתעוין הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו׳ ויקח ויחזיר מיבעי ליה אמר רב יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין הושיב באפריון ואהרן ובניו משוררין לפניה ומלאכי השרת אומרי׳ אם הבנים שמחה׳ להלן מנין הכתוב דרך חכמתן וכאן דרך נדילתן מסייע ליה לרבי אמי דאמר רבי אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר וקנה אמר רב אשי והוא דמפליג בחכם והוא דמפליג בזקנה תניא דבי רבי ישמעאל בנות צלפחד שקולות היו שנאמר ותהיינה הוייה אחת לכולן׳

פירוש

לית כשלת פחותה מת׳ שניו מנסות להנין להן סוב לישה יולדת אם בתעכבו ע׳ ת׳ שכה לית ליה מלם כוסף לוחן וכה למה כתעכבו עד ת׳ שכה מחחר שלא ילדו ע׳ ל׳ ומשכי מתוך שנדקניות היו בעוו שנדקקתם שיעשה להם כמ כיוכבד ולכך כתעכבו עד ת׳ שכה ליעשה להנין כיוכבד שילדה מחר לחכבי ומי כיסוחים לישה למחיר דהיו קודם ת׳: לפנה בת מחה ושלשים כלקחן: וקרי לה בת משה הוה ליה לחיכת ומחכת לן דכת קל היתה לחת ל מחת כר חכיכה לקחן כפירקי למיבעיה לן ככלכן לחה מוכח ע׳ וכפרטן לו לחה מה ת׳ חלה ע׳ מכר לחר ועו לחר רבי מחת כר חכיכה זה יוכבד ובת לוי דקחמר קרי בת לוי מיום והלי ללא קחשיב לה כהלישה חלה בלה למכרי שלא בכתן לחה: ולידתה בין החומות כלומר כתוך תנכרים ומשום דקחמר בדרך נבי הורתה קחמר כמי בין החומות נבי לידתה לחר ילדה קרי לישה חיכה להה כתיב כבר בת לוי וישראל עתידו ביתכרי מיתים ועשר שנים שכן רמז יעקב לבניו בלוה שמה ושכרו. ונשלר שלשם ילוף לה תקראי בחמר כמי שהבחים בין הבתרי ילוע תלע כי גר יהיה זרעך בחרן לא להם לי זה זרע זה ינחק שנחמר כי ביצחק יקרא לך זרע. כיצחק הוה לחמר וינחק בן ששים וישקב לח׳ לפרעה ימי שכי מגורי חלשים ושחת שכה הרי קן ולו שיצחלו בתנכרים שהרי ת׳ילדת ליצחק. ולפי לישנא חחרת ת׳ יו בתנכרים שהרי קהת היה מיוחס מנכרים וכלכתיב וכני לוי נרשון קהת ומרכי ושכי חי קהת קהת כלנו שכה: ושכי חיי עתלם כלנו שכה וכ שלם משה הרי שם שם כן חם חלחוד לומר ושכחום ועכו לותם ת שלא כל זמן שזרעך בחרץ לא להם ת שכה כתב יוכבד בת קהת שכה שהרי כתחלת כיחת מנכרים כולדה ומשה בן ס שכה היה בשחתם מתנכרים בשתייהו כל יולי: כתיצחק חכשר חקליק כביצר קטן. ויחזיר מיבעי ליה שהרי עכרו יחיה לכים משלשחה שהרי כשר נולדו להם לאהרן ומדים שלא שפירש מחכה חפני הנזדה שהיו מפליכין זטריכים ליחוד ועכשו ו חקוריכ עשרים שכתבעלת לו ס ישיד כן לבעת

מקס

משם שיושיב את יפרעל וכו' כלפעקא לן מדכתיב מיכי הכניסה
לחמות לחכון כעוד שהיתה לחמות לחכון ולא לחמות משם שעלין לא
כולל היתה היא בכיאה שכתבכלת על משם שעתיד להולל.
משוכרין מתוך שמשה שעתיד משה לבלת משם וקייבו לכתיב
לעשה מה יעשה לו מה יהיה בסוף בכיולותה כלליתה בסוטה.
לכלן כשכשלו בכות בלפחד מכלן הכתוב לכך נדולתן לכתיב
ותהייכה מחלה בועה ומשכרת כך כולנו כלכתיב לא יעשה כן
במקומכו ונו'כלן שמעמדו לכבי משה לכך מכמתן כשלה שהן
מכמות זו יותר מזו הקליפין הכתוב מחלה בועה מגלה מלכה
ותרנה ומשכר למכיכן הכי לנה ליקנו קרקי להלדי. ניסיכה
בין לדין בין לעשה ישיבות של תורה מושיבין את המכם למעלה
מן הזקן וכלמפרש טעמיה לקמיה שהמכם מופלג מכל מכריו
במכמה לכל בשכיל שהמכם הוא מעט מן הזקן אין מכבדין אותו
יותר מן הזקן המכם קנת מכבות בלפחד ליכא לתילף לבני משלת
דלין ליכא למיזל בתר מכמה תחלה. במכם של משה והוא
דלין לבשוקין. והוא למופלג בזקנה בזקן מאד אז מולקין לו
כבוד בכית שמשתה יותר מן המכם לף על גב למופלג ההוא המכם
במכמה וכגון שהזקן מכם קנת לכל לא לימו מופלג בזקנה מכם
שהוא מופלג קולם לכבודו שמעי מהכ' לשכם מופלג וזקן מופלג
שיימו מכם כל כך כשכוד: ניסיכה הלך לאר חכמ' להושיבו בראש
ולבבר תחלה: ובמשנה הלך לאר זקנה וליכא למכם הוי מופלג
במכמה והזקן לימו מופלג בזקנה בכל מקום הלך לאר חכמה ו
ואפי' במשנה וליכא להזקן הוי מופלג בזקנה והמכם לימו מופלג
במכמה בכל מקום הלך לאר הזקן' ואפי' כישיב' הוחיל והזקן מכם
קנת לעצם שהכשוב מכם יותר ממנו וליכא לנא מופלג לא הלי
במכמה ולא הלי בזקנה כראה בעיני לבכל מקום הלך לאר זקנה
לפי' ניסיכה מלשמר בה לשי והוא למופלג במכמה והוא למופלג
בזקנה מכלל לליכא לנא הוו מופלגים לא הלי ולא הלי הולכין
בכל מקו' לאר לאר משה ומלנא פי' ליכא למיפ' למשתה' הולכין
לאר הזקן לבשכיל שהכשוב מכם קנת יותר ממנו אין לבו לבייש
את הזקן: והמכם לימו טוש בלבר ליודע הוא שבשכיל זקנתו
מולקין לו בכבוד.

תוספות

לפי' קשנה שבשה לא בשלת שמות מלכבעים
שנה כראה לרשב"ג דלכל כמקן לאר נלפחד
לייבו מקושם ומעשה מקושם היה בתחלת מלכבעים מיד לאר
מעשה המלנלים לאמרי' במדרש לשם שמים כתכוון שהיו ישראל
לומרים כיון שכנזר עליהם שלא יכנם לארץ ממעשה מרגלי' שוב
ליכן מחוייבין במנות ועמד ולכל שנת כדי שיהנשהו וילמו
לחביים ולא כשלו על סוף ת' שנה כלמוכחי קראי. עכ"
ר"ל שנת שלא מתוך שבדקנית היו כעשה להם כם פי' ועם הבעלים
שבשלום על דרך כן בשלום שמחו על זכותם.

תנן

התם ארש"בג לא היו ימים טובים לישרא
כשו באב וכיה שבהן בנות ישראל יוצאו
בכלי לבן השאולים שלא לבייש את מי שאין לה ב
בשלמא יה יום סליחה ומחילה ויום שנתנו בו לוחות
האחרונות אלא טו באב מאי היא אמר רב יהודה אמר
שמואל יום שהותרו שבטים לבא זה בזה מאי דרוש זה
גמרא ג' הדבר דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. רבה בר
בר חנה אמר יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל דכתי'
סופרים כ ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן
בתו לבנימן לאשה מאי דרוש ממנו ולא מבננו. רב

דימי בר יוסף אמר רב נחמן יום שכלו בו מתי מדבר
דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם
משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמ' למות
מקרב העם וכתב וידבר ה' אלי לאמר אלי היה בדבור
עולא אמר יום שביטל בן הושע בן אלדה פרדסיאות
שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל
לרגל. רב מתנה אומר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה
דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה
תקנו ביבנ' הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב
שנתנו לקבורה. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום
שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה דתניא ר' אליעזר
הגדול אומר כיון שהגיע ט"ו באב תשש כחה של חמה
ולא היו כורתים עצים למערכה אמ' רב מנשה וקרו ליה
יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסף ושאינו מוסיף
יאסף מאי יאסף תני רב יוסף תקבריה אימיה.

פירוש

תנן התם במסכת תענית ומשום לתמי לקמן
יום שהותרו שבטים כו' נקט ליה: משלולים
שאפילו מי שים לה היתה שולטת שלא לבייש את השולטת מחמת
שאין לה כלמפרש במסכת תענית בת מלך שולטת מבת כהן נדול
כו'. יום שניתנו לוחות לתרוכות כלתניא בסדר עולם משה עלה
בו' בסיון לקבל לוחות הראשונות וירד ביו בתמוז ושבר ושיבר סוף מ'
יום עלה ובקש עליהם רחמים בשביל עון העגל שנאמר ואתפל
לפני ה' כראשונה את הארבעים יום ואת מ' הלילה ונו' בלט בא
כתרגם המקום לישראל ואמר לו פסול לך שני לוחות ונו'. עשה
עוד מ' יום אל' בא עד' כתשבי שבת' ואכבי עמדתי בהר כימים
הראשונים מ' ונו' ולא כתרגם המקום לישראל בשמחה והוריד משה
לוחות הלתרוכות. יום שהותרו שבטים הבי הוא קיים לנו.
לבא זה בזה שהותרה להם הסבת בחלה שפסק לותו דור של כלי
הארץ שנאמר להם הסבת בחלה והשתא מיהא אם בשתיירו עליון
שבי אדם שהיו בלותו הדור לאחר בלותם מיתה אם בשתיירו קיימי לאחר
שבי אדם שלא היו בלותו דור מותרים. ולימ יום שהותרו שבטים
שהבי בטו בלב כלו מתי מדבר כללקמן וטעות הוא בידם שהבי
לא לדור המדבר בלאר שלא לבלי הארץ בסוף מ' שנה. יום
שהותר שבט בנימין כל הבן לתוכלי לא בליני שלא מד נמיב הא
מדבים ומד נמיב הא מדבים: שכלו בו מתי מדבר במלדם לילה
לאר בבי לתן יום שבטל בו הסבר לאר בבי לוי כל שבב ט' בלב
היה כדרו יוצא כל העם יצאו לחפור ויוצאין וחופרין כוכין וישבין
בהם ובשהרית הבדרו יוצא הבלנו החייט מתוך המתים ומדקדקין
בענמן ומסבירים עו שלף ופרוטרוט בכל שבה בך עשו מ' שנה יום
לשבה יום לשבה הבי מ' שנה בשבה לאחוזה עשו בן בדקו בענמן
ובמצאו שלמים לאחד שמא טעינו בחשבון וכן בי בו וכן בין ובין
וכיון וכלו על לילותלי סיבדא כיון לשתלי סיבדא לאחד בטל
הקבה לות נזר מעליכו ועשו משתה ושמח ויש לשת מר וט' ולבך
עשו ימי משתה ושמחה על הדבור שחזר למשה. ולא היה דבור
של משה היה לא בה בתחלה לבבל אם קוברתו לדבור בעין בישעשה
דקרא שהיה לאחר מעשה מבלים היה מדבר על ידי מלאך או
בלוכים ותומים. לי אמי לא היה מדבר עמו שלא על ידי מעשה
הנדיך להם. שלי היה בדבור למני למתב ויאמר ה' שי בדכתיב
לגיל מיכיה במולה ויאמר ה' שלי אל תבר את מולה ונאמר לי אמי
מדמחים לויקי כאשר תמו קל לדיים בבא ולאו מחשתה
דקרא שלא מייתבי לויקי כאשר תמו בל דקרא יתירה הוא.

יום שניטל הוסיף בן אלף פרקמטות שומרים כדתניא בסדר
עולם כשראה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר פ
פרקמטות שהוסיף ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל שכבר
מלכי ישראל הוא אומר וילך בחטאת ירבעם בן נבט ונומר לכל
בהושע בן אלה כתיב רק לא כחלבי ישראל אשר היו לפניו.
הרוני ניתר בחכמת ניטרין לומר רב כהן גדול שמחו שזכו לקנים
ולא הסריחו וברכת הטוב והמטיב שבברכת המזון תקנו לותו
היום לתן התורה ליכהן אלא ג' רשמוהות כלכפקא לן מהאי קרא
וברכת את ה' אלהיך וגו'. מניין על ט"ו באב היו קוראים עניים
לנוף המערכה לכל השבה לכל מכאן ואילך תשם כחה של חמה
ויש בעניים לחלוקות ומיצלים עצמן ומגדלים תולעת וכלומר כ
במדרש ליכה רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי אומ' שנו כלה זמן
קנינה לעניים שכל עץ שמניח בו תולעת פסול למזבח וכל עץ
שהוא נקבן ליכו שאם מלטלת ואותו היום שנפקעו היו שמחים
לפי שכאותו היום היו מבליטין ומסיימין מנוף גדולה כוחה.
יום תבר מגל שנשברו הקדומות שלין נורך בהם למעוד עניים.
מעו"פ בא ואילך למוסיף מן הלילה על היום לשנות יוסף ימים
כדכתיב כי הוא חייך ואורך ימיך ואומר שמתוך שהלילות מלריכין
והימים מתקנדין צריך לעמוד בתלמודו גם בלילה ולא מוסיף
יסיף מלי יסיף תבי רב יוסף תקנריכיה לימיה שיעות נחני ימיו
כמו וזכרם לא יכוף מזרעם לשון כליה ולבו יאסף לאם כן מלי
קא בעי תלמודא הא מילתא דפשיטא היא ליאסף לשון מיתה
כדכתיב יאסף להרון אל עמיו עב הפי'. הליטנא ז"ל לא היו ל"ע
לישראל כעו"פ בא וכ"ה וכו' וים שולטין בלא מי שלא ראה שחתת
בית המקדש בלמול בגדולי ישראל וגדולי קוסיא היא דשמ' לקתם
בבית המקדש בלמול בגדולי ישראל וכו'. בכלי לבן מי בלמל
כי יגר הרע מסולק מזה ושם נקוי מחטא כתיב דכתיב בכל עת
יהיו בגדיך לבכי' ובמדרש אמרו שראוי ללבוש לבנים כיון על שם
כן וזהו שהיו בגות ישראל לומרות במור שם כל עיניך וכו' ולא היו
מושיטין ליגר הרע בשלמא ביום מחילה ובלילה מי שכמהל להם
עון הענל ובקבע לכפרה גם לדורות. יום שכתבו בו ליוחות
שחתרוחות מי אחר שכשתברו הלוחות הראשונות ניו בתחוז
עלה משה להר וישב שם מ' יום ומ' לילה על שלל הקב"ה פסול לך
שני לוחות לבנים כראשונים וכתיב את מ' היום ואת הרכעי הלילה
אשר התבללתי ואחר כך עלה להר וישב שם הרבעים יום והרבעים
לילה כדכתיב ואתבטל לפני ה' כראשונה הרבעים יום והרבעים
לילה הלו מ' יום שהחרוצים דאלו הרבעים שהחרוצים בשלמו
ביום הכפורים: ובסדר עולם אם כי הלוחות בשתברו ניו בתחוז
שהרי בו בשין כיתבה התורה ועלה משה להר ביום ז' כהשכחה
לכל יהידותיו ועליותיו של משה רבי' כהשכחה היו וכלשיתא בשם
שנת פרק ב' עקיבא ושמח שם לקבל הלוחות וללמוד תורה שבעל
פה: כל פירושי התורה מ' יום ומ' לילה שלמים כדכתיב ויהי שם
עם ה' מ' יום ומ' לילה לחם לא אכל ומים לא שתה פלג ו' ימים
מסיון בשלהו כל שהחדשים לחד מלא ולחד חסר היו בשלמו אם
יום ל"ו בתחוז ומ' לילות בשחרית של ז"ו וכו' בשחר של ז"ו יכל
בלוחות ושכר לותם וכדתנן התם ניו בתחוז בשתברו הלוחות.
ולומר בסדר עולם כי למחרתו יום ז"ה עלה משה להר כי ביום ז"ו
שחק את העגל והתיצבו בשלהו בי יום מתחוז שהוא חסר ובשלמו
אם יום בא בלא והם לילה בשחרית של כ"ט וכו בשחר ירד משה
לשבול את הלוחות ולמחרתו יום שלשים עלה להר וכתניבא על
ז"ה לתשלום מ' יום ולפי זה לא היו אם לילה שלמי ליום ל' שבשלה
מלא וכ"ט לחלול שהוא חסר ו' לתשבי הרי מ' יום ושפר ליל ז"ה

בתשרי לתשלום הלילה שמחרה מיום שלשים בלא. ויש שהיו
שבורין כי הלוחות כיתנו כ"ה לחבל לא ירד משה מן ההר על ל
לחקרתו והא ליתא כי כ"ה כיתב את ישראל שבחלנו עוכותיו וכן
לומר בסדר עולם בפי': ולחקרי לחמרו כי חלול להקריב שתא מעובר
הוה כדי שיכיח ז"ה כי בתשרי שכן הכפים הקב"ה שלא יוכלו לקבוע
תשרי חלא ביום ל"ו וכתן הוא ומיהו לבר קשה הוא לומר שעלה
משה ביו בתחוז דהא גבי לין החטאים כתיב ויהי ממחרת ויאמר
משה אל העם וכו' והיינו ביום ז"ה וכו בהלה שלן החטאים והוכיח
את ישראל וכיכלו עדיים ולא"ה עלה ביו בתחוז וירד משה לפסול
הלוחות בשחרית של ל' באב ופסל הלוחות ועלה לשם יום אחד
לחלול ולפי זה לתילו כלומר כי חלול היה מעובר ויש מ' יום על ז"ה
עליין תבר הלילה שלמחרתו לכך לו' ל"ת ז"ל כי הר השוכים לומר
מתן תורה ונם התנביים שהיו מיד לומר שכינת הלוחות היו
שלמים מימים ולילות לחל החחרוני' משרו לילה אחת והיה חקנת
ז"ה כשלו והא לכתיב ואתבטל לפני ה' כראשונה מ' יום ומ' לילה
הלי כראשונים שהיו מ' יום ומ' לילה ולא בא לומ' חלא שהיו חלו
החחרוני' כהנון כתו חמ' יום הראשונים וכתו שכתב ל"ל ל"ל. ומה
שכתו' בסדר עולם כי ניו בתחוז עלה טשית סופר הוא. יום שכלו
בו מתי מדבר פירשו ל"ל ול"ל ל"ל ובן כתוב במדרש ליכה
לכל ערב שב' אב היה הכרוז יוצא כאו לחפור ולחחר שוכרין ב
בקבריהם ויום י' באב הכרוז יוצא הבללו החיים מתוך החתים
ובשבת הת' בשהיה יום י' שלח מתו ותשבו שחק טיבו בחשבון
והיו שם על ט"ו באב שהוא חלוקה של לבנה ואז עשו שחק גדולה
שידעו שבטלה גזירה והקב' ל"ת ז"ל והלא בבר היו יודעין מי היה
הרוגו לחות בגזירה היה שבבר בתפרש להם שימותו חבן כ' ועל
בן ס' ואל' בחה בשתפקו ותיבן ז"ל שלא בתברר להם לחבן כ' שבה
ולחיבלה ואין כ' בכלל וסטורין היו כי לף בבי כ' ממש היו בגזרה
ואותן היו רואין כי לא חת לחל מהם פחות חם' בחבין הפקודים
ובשביה בבי ל"ט וכן על הסדר ואותן שהיו בבי כ' ותעלה בחבין
שבה לשהוה של שקלים בשיבאו מחבני' חתו בשנת ל"ט בט באב
ועדיין היו בטורי' כי יחותו בשנת הת' חמש לותן שהיו בבי כ' ממש
בחבין יניחת מבנים ויבאו לחפור ולא חתו ולעולם תדע כי גזירת
בן כ' ועד ס' היו אלא לאותן שהיו בבי כ' או בבי ס' בחבין שבה
רשהוה כדכתי' לבל פקודיכם ומשה התחיל לחבות כדכתיב ובשאו את
זכוחתיכם ושד' לומ' ל"ת שלף הבה לנו לדקדק להם זכות זה על
שבת הת' חמש שלח לנו בן למה לנו היה הדבר עם משה למחרתו
של טב' אב של שבת ל"ט שהבי ליבה שפקף קהיה קבה ויודע היה
שבתגבלה הגזרה ואת' וקבה לא טיבה בקיבוע' דיבקף ולמה לנו
היה הדבר עם משה בשבת הת' כי באב ויש לומר דבאין שהיו יפר'
ענבי' וכלהמים אין הכבואה שיכה מתוך ענבות ומת עליין קשה
שחביבו במדרש ליבה שלומר כי הלה אלף שחתי בזה חתו טו"
אלף ובפרוטרוט בבל שבה ואלו חתו בת' שבה שלחים היו לבל שבה
טו"ו אלף לבל ענבזיו שחתי בלא שבה שהבי החחילה הגזרה בשבה
שביה שיבאו מחבניה שהיה עבין המרגלים וכלו החתים בשבת
ל"ט ואם בן יפסרו חב' שבים אלף ובשם הפלוטרוטות שבחוכבו
בבל שבה ובשה מאלו הלא שבים ולפי שלא הגיב העודף על ט"ו
אלף לאלף שלחים קודמין אותי פרוטרוט ומת זה לבר של תיתה
היאך מתחתי בבל שבה טו"ו אלף בבי ס' לא בחות ולא יותר: ולבן
אי לי"ל שלא חתו טו"ו אלף ופרוטרוט בבל שבה שלא לחשתיבן
שבך עולה החשבון לבל שבה אלף לם שב ס שחתו יותר ושביה שלא
חתו בב בפי חה שהיו שהותיהם שהיו בבי ס' ולא היה יוכל לחפוד
אלא מי שהחחיל לירבם בשבת הם. בא לחחדיבן על שלא חתו

ויתי מלכך לא היה הלבוש עם משה אין לומ' שלא היה עמו לבוש
כלל שלא שלא לבש עמו דרך חבה כגון שנאמר: אל שלא היה
מלבש עמו שלא לבוש השעה כמו בצלאל קרח ולשאר לבשים לכל
לא בכל שעה שהיה רוצה: ומייתי מפני שהיו שבטו כוהנין ולהודי'
כי מכת קלה עם משה משום מכתן של ישראל: יום שניתנו הדברי
ניתנ לקבורה תקנו הטוב והמטיב. ואו' קנית רעה כי לכך תקנוה
בברכת מזון מפני מעשה הכרם שלמדנו בלילה דברי כרם נגזל
היה לאלכיהם קיסר מקדש ים מיל על ים מיל כמן שנבני לביתו
והקיפוהו מהרוני ניתנ מלא קומה ומשוט ידיים ולא הבאוהו ולא
הפריחו ולא נזר עליהם שיקברו על שעמד' מלטת לחברת ונזדמ
עליה קנוכה: של חנוכה יום שניתנו הדברי ניתנ לקבורה תיקנו
מביתים הטוב והמטיב על היין בברכת המזון משום מעשה של
אלכיהם קיסר שכר לבנר. ויש מרבותי' לומרים כי לפי שברכת
המזון הקבוע על הבורות על הארץ הטובה ועל מלכות
בית דוד והיה זה הכתוב משום להם מלך הקבוע עמהם לבריך עליו
בפה שבעה ובלב שתים.

תנו רבנן ז' קפלו את כל העולם כלו מתושלח
ראה את אדם שם ראה את מתושלח יעקב
ראה את שם עמרם ראה את יעקב אחיה השילוני ראה
את עמרם אליהו ראה את אחיה השילוני ועדיין הוא
כמדבר כו קיים ואחיה השילוני ראה את עמרם והכתיב ולא נותר
מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אמר רב
המנונא לא נגזרה גזירה על שבטו של לוי דכתיב ב
פס י ל במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם
ונו' מי שפקודיו מבן כ' שנה ומעלה יצא שבטו של לוי
שפקודיו מבן שלשים ומשאר שבטים לא עייל והתניא
יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בימי יעקב ולא
יהושע ז מתו עד שנכנסו ישראל לארץ שנאמר ויכו מהם אנשי
העי כשלשים וששה איש ותניא שלשים וששה איש
ממש דברי רבי יהודה אמר ליה רבי נחמיה וכי נאמר
שלשים וששה והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה
אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כרובדה של סנהדרין
אלא אמר רב אחא בר יעקב לא נגזרה גזרה לא על
פחות מבן כ' ולא על יתר מבן ס' לא על פחות מבן כ'
במדבר ח דכתיב מבן עשרים שנה ומעלה ולא על יתר מבן ס' גמר
ומעלה ומעלה מערכין מה להלן יתר מבן ס' כפחות
מבן כ' אף כאן יתר מבן ששים כפחות מבן עשרים,

פירוש תלר כי' כרייתא היא בסדר עולם ומשום למייני
בכלכ ויסופ לקחתיה נקט ליה לי כמי משום
דלעיל למיסק יוסף ובא להודיענו שלו ז' מתיך שנדיקים
היו ועסקו בתורה קבלו את כל העולם כלומר שבכוחו והקיפוהו
שבתקבל העולם בימיהם וכל אלו הן שתשו זה את זה בהקבלה
לעיל תיכף בסדר עולם בתחלת לימד שעמדו יעקב את
עשרים שבה שם ס' שתו את תשלח כח שבה מתושלח שימש את
שלם שהיו רואין ומתשבון שבות הדורות הבתובים בפרשה דור
אחר דור יש ללמוד כל זה מתושלח לא מת עד התבל כלמתריכן
בחלק ויהי לו' חיים ח' לון ז' ימי אלכו של מתושלח וכבר היה שם
בן כח שבה כלכתיב שם בן חלת שבה ויולד את למכבשד שבתים
אחר מתבל ולמך ניתי ראה את שלם שהיו ואת שם של ס' בדיקים

בלילה במדרשין
ונמצא שם שלי לפרוש בן אשם לוה
דאי לא קיים דאיך אניקבר.
עדיין אל הקבר דמסתבא בה שלי חנוך
ואת ניים למטרין דאי הכי שפיר
קאמר נמלי בחיותא דכתיב בלילה
שבי בשלמא אחל לי' לשי שמעתא
ונשי בדשמין לא שנו

הקדש ואומ' נפתלי עולה תהום גינוסר עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפי של תהומין ועלה בידו תהום גינוס' וכן כל שבט ושבט ולא בחלוקה של עולם הזה חלוקה של עולם הבא העולם הזה אדם יש לו שדה לבן אין לו שדה פרדס שדה פרדס אין לו שדה לבן לעולם הבא אין לך כל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנא' שער ראובן אח שער יהוד אח שער לוי אח הבה מחלק להן בעצמו שנאמר ואלה מחלקותם נאם ה' קחני מיהת שתחלה לא נתחלקה אלא לי"ב שבטים שם לשבטים איפלוג שם' אמר מר עתידה אי שתתחלק לשלש עשרה שבטים אידך למאן אמר רב חסדא לנשיא דכתיב והעובר העיר יעבדהו מכל שבטי ישראל' אשר לידה רב פפא לאביי אימא אונגר בעלמא לא סד דכתיב ו' הנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר' ולא נתחלקה אלא לכספים שנאמר בין רב למעט למאי אילימא לשופרא וסניא אטו בשופטני עסקינן אלא לקרובה ורחוקה כתנאי רבי אלעזר אומר בכספים העלוה רבי יהושע אומר בקרקע העלוה'

פירוש

לשבטים איתבלו שבתחלקה ליה מלקים שוים ומקבל כל שבט ושבט מתחלק לפי מספרו שהיו יוצאי מצרים לו לפי כחי הארץ למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה לקרקף נכר. לרבי מאשים שכל לפד ולחד מישראל מיוצאי מצרים לרבי יהושע לו לבני הארץ לרבי יוסתן היה בוטל חלקו בארץ בפני עצמו והיו כולן שוים בחלוקה. תם כן רב למעט על פי שהיה חלק בחלוקה של ישראל ס"ק כל שבט ושבט שהכשיו מיעטו לו מהשל בין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שבט שהכשיו מרובין לכין לכל בין שהיה לו חלק מועט כגון שבט הקטן כשבט הגדול כשבאו חלקי שבט הקטן מרובין מחלקי בני שבט הגדול ואי לקרקף נכרי מאי כן רב למעט ומלק כבלו כולם כאחד ועוד תניא כותיה דלעזרי' שיתפלג ומשום דאיכא למימר כחי מאי כן רב למעט לכהלכתן בכלייתא לימא מאי מעוד תניא וכו' שתתחלק לעתיד לבא לגי שבטים כלומר לגי חלקים ולקתן מפרש מאי הוה חלקו שתתחלק לעתיד לבא לגי שבטים כלומר לגי חלקים כשבטי כלפי

פסחים נ"ו כלב דכתיב ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה
ויורש משם את שלשה בני הענק חברון עיר מקלט
שופטים כ"ו והואי אמר אביי פרוודהא דכתיב את שלה העיר ואת
חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו׳

פירוש כלמו לידיהן שקול חלק מנכסים כלאמרן
בפרקי׳ לעיל׳ . כתיב הכא ביהושע וכתיב
הכם בסופרים : בתחלה קודם שכתבת לידי יהושע פירותיה לומרן
לחכם יכשיר ועשיר בחכם היכם כלי שומן ולכשוף כשכתבת לידו
פירותיה מסריחים מתוך שחכם כשמשכירן לותם יותר מדאי
ומעלותיה היה מסוס שומן וזכותו של יהושע נגרם ולימכי
פירותיה מכריחין מרוב שומכן שלא היו משתכרין וגרישותא היה
לכשוף פירותיה לומרן לחכם כלומר שלא היו שוכרים יותר מדאי
שלא במדה שיכולין לה ככיסן לשוכר ומתקיימין טובא ומעלותא
היא : כלשכר דכר משה ויכין דכר דכתי׳ ולו אתן את הארץ אשר
דרך בה ולכניו ולו היא מכרין שדרך בה כלאמרין בחלק ויכא
עד מכרון אלמד שבשתעה כלב על מערת נדיקים שבחברון ו
ותפלל שם לפני המקו׳ שיכילהו מערת מכולי׳ שלא יכשל עמהם
עיר מקלט הוא כדכתיב ביהושע ולבני אהרן הכהן נתנו את עיר
מקלט את חברון ואת מגרשיה פרוודהא כפרים וחצרות שהיא
קורא למגרש .

נדרים מ"ח **ואני** נתתי לך שכם אחד גומ׳ בחרבי ובקשתי
וכי בחרבו ובקשתו לקח והלא כבר נ

תהלים מ"ד נאמר כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני׳ אלא
חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה ׳

פירוש זו תפלה שהתפלל יעקב וזכה לקבות זאת הנבואה
מעשו בתפלתו .

בעא מיניה רבי אלעזר מרבי שמואל בר נחמני
מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן מה

נכרי קיימו ל"ה ראה ובחללו יצועי אביו אלא מה ראה שנתנה ליוסף
אמשול לך משל למה"ד לבעל הבית שגידל יתום
ת"ר פרק קמא בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואם אהניהו לבעל
הבית מנכסי אמר ליה ואי לאו דחטא ראובן לא מהני
ליה ליוסף ולא מידי רבי יונתן רנך לא כך אמר ראויה
נדרים ל"ז היתה בכורה לצאת מרחל דכתיב אלה תולדות יעקב
יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומתוך צניעות ש
שהיתה בה ברחל החזירה הבה לה מאי קדמתה לאה
סם כ"ט ברחמים דכתיב ועיני לאה רכות מאי רכות אילימא
רכות ממש אפשר בנגות בהמה טמאה לא דבר הכתוב
בנגות הצריקים דבר הכתוב אמר רבי אלעזר שמתנות יד
ארוכות בכהונה ארוכות בלויה׳ ארוכות במלכות׳
רבא אמר לעולם רכות ממש ולא נגעי הוא לה אלא
שכח הוא לה שהיתה שומעת בני אדם שהיו אומרים
ב׳ בני יש לה לרבקה ב׳ בנות יש לו ללבן גדולה לגדול
וקטנה לקטן היתה יושבת בפרשת דרכים ושואלת גדול
מה מעשיו איש רע ומלסטם את הבריות קטן מה מעשיו
איש תם יושב אוהלים היתה בוכה עד שנשתו ריסי
סם עיניה והיינו דכתיב וירא ה׳ כי שנואה לאה מאי שנואה

אילימא שנואה ממש אפשר בנגות בהמה טמאה לא
דבר הכתוב בנגות צדיקים דבר הכתוב אלא מאי שנואה
ששנואין מעשיו עשו בעיניה מיד ויפתח את רחמה׳
סם ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב ויגד יעקב לרחל
כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות
אביה אלא אמר לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אית
לי אבא רמאה ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה
אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מיני ולא מינסיב
לי מקמה אמר לה אחיו אנא ברמאות אמרה לידה ומי
שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאו׳ אין עם נבר תתבר ועם
עקש תתפל מסר לה סימנין כי קא מעיילי לה ללאה
סנהדרין כ׳ כ׳ סברה לי בשלמא סברה עיין סברה מוסיפא סברה סברה סברה

לידתה במצרים ואין הורתה במצרים׳

פירוש כגלגן של יעקב כשבאו למצרים לתת מזונ׳ ע׳ דכתיב כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה שבעים וכפרטן כשהוא מונה לחמל נפרט לי לתת מונ׳ לכל פט׳ דכתיב כל נפש שבים ושם ויוסף ובני בניו ומכני לכל הנפשים דכתיב בכלל דילה לג׳ וכפרטה שלשים ושבי׳ תיומה סילה לשם ג׳ בנות בכרם לחמל ולת לטויל הוא׳ מרגלית טוכה טעם יקר בעיני כמרגלית שלה קייתי כוכה לנלות ומעיקרא למחולי הוא דבעי׳ לשכתה ממני כלומר לנלותה לשקרים ולשכב את הטעם סיה לומר כן׳ זו יוכבד ולכך לה כתיב בה לפי שבעלין לה יבמתה לשויל קטלם׳

בעא מינה רבי שמואל בר נחמני מרבי יונתן כתיב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו׳ מאי שנא כי אתילוד יוסף אמר ליה ראה יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנ׳ והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו׳ איתיביה וילכם דוד מהנשף ועד הערב וגו׳ אמר ליה דאיקרייך נביאי לא אקריך כתיבי דכתיב בלכתו אל צקלג נפלו עליו ממנשה עדנה ויוזבד וידיעז ומיכאל ויוזבד ואליהו וצלתי ראשי האלפים אשר למנשה מתיב רב יוסף ומהם מבני שמעון הלכו אל הר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפידה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפלטה אשר לעמלק ויהיו שם עד היום הזה אמר רבה בר שילא ישעי נמי ממנשה אתי דכתיב ובני מנשה חפר וישעי׳

פירוש מאי שנא לכל דכתב בשם ב בבית לחבן עד שכולל יוסף׳ ויכם דוד בנשנלם מייבי כשפשטו על נקלג וכתנו כשי דוד והלל דוד מיכול׳ היה ולא מיוסף וכפל זרעו של עשו בידו לעמלק היה בן שיפו בן ולת לחמ שלכו כמסר ולא בזשו של יוסף והלל גם בית שלא השבטים כמסר ולחלי קלחמ קלא ובית יוסף לכתב טפי משלא שבטים׳ דכתב כלם כלכתו של נקלג להלחם בעמלק כפלו עליו ובוחב רשני האלפים לשכ למכשה ולפי שכשתתפו עתו מחכשה בן יוסף לכך כפלו בידו מבני שמעון וכו לשלח בית בכי שחשון כפלו׳

הריטבא ג׳ל וכבי מכשה מפר וישבי לין החקדש הזה בשום מקום שלא מקדש מקומר בקבי לקתם כלה מוכה לישבי בתוך מכשה ודרך התלמוד בן לקבל כ בפסוקים ופינתים שחוסף כתם לביאור כלותה שלחדו בחסכת תענית לתת לכם לחברית ותקוה בנולה שהוסף בנולה על החקד לפי שכך עבייכו לחעלם מלותו מקדש לכל לין בעיקר החקדש שלה לתת לכם לחברית ותקוה ותו לא מילי׳

אמר להו רבא לרב פפא זלרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פיסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוניה עד דאתיתו לקמאי כי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תיקרעוניה ולא מיגמר תינמרון מיניה מיקרע לא תיקרעוניה דאי הוינא קיים אמינ׳ לכו טעמא

ומינמר לא תינמרון מיניה דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות׳

משנה הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו רשבג׳ אומר אם לא היו בניו נוהגין כשורה זכור לטוב׳ גמ׳ יוסף בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה הויא ליה עיליתא דדינרי קם אקדשה לשמים אזל בריה נסיב בת גדיל כלילי דינאי מלכא אולידא דביתהו אייתי לה בוניתא קרעדה אשכחת בדה מרגליתא אמרה ליה לא תמטייה לבי מלכא דשקלי לה מינך בדמי קלילי זיל אמטייה לגזברי דבי מקדשא ולא תשיימה את דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט אלא לישיימוה איניהו אמטייה שיימוה בתלי סרי עיליתא דדינרי אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע חבו לי שית הרי הן מוקדשות לשמי עמרו וכתבו יוסף בן יועזר הכניס אחד ובנו הכניס שש׳ ואיכא דאמרי יוסף בן יועזר הכניס אחד ובנו הוציא שבע׳ אמר ליה שמואל לרב שיננא לא תיהוי בעבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא וכל שכן מברא לברתא׳

פירוש מה שעשה עשוי מילתא דפשיטא הוא ומשום סיפא נקט ליה לאסור לעשות כן׳ אין רוח מכחים מוכח היטבו לין לחכחים כחת רוח מחשבון אלא חרון אף גדול לפי שכיעבי עליו דקא עקר כחלה לאוריתא׳ דכשבג׳ וכו׳ בנחלה מפרש אם כן לחלוק או לפרש׳ את נדיל כלילי דינאי דתתי שתקלג עטרות ליבאי מחלך׳ זכין טביתא דג לנורך עטרות המלך סילה׳ לא תזטייה לבי מלכא לחוכרו לנורך עטרות המלך׳ כלמי קלילי כואל׳ לנזברי של הקדש ויקחוה לחכני לחנוך לכהני לכטלו לוריס ותימים מלים שהן כלכתיב על עחוד כהן לוריס ותימים כלכם שלותר לחכירו עד שיבא החשיח לחנוך וחשן מיבא לא כטלו לדין כהן נדול משחשח בלא מ׳ כנדים׳ ולא תשיימוה לת שלא תפתח לות בכך וכך לתנבה להקדש וכיון דשיימת ליה בלמי קלילי תי לא מנית למשקל מיבא טפי לחמיבה לנבוה וכו׳ דכתיב ויחים כי יקדים מונח שפתיך תשמור שלא הנוכר שהוא נקי ישוחבה לך ויבא שחים היא ולא יסוס לותה כואל׳ סד ליבא מן השלם עשרים יש׳ שכב להקדש ושם חסרים: לבי הם מוקדשו כלותר מה שהוא הלכן יותר לבי מקדים׳ עחלו וכתבו כר בעיני שהיו כותבין חסכומות של הקדש כחה מכניסין וכחה מוניאין: הכנים לחל חלא עיליתא דדינרי וכבו שהיה שכור שלא יהוו כשוכר הקדש שם שזכות לבני שהקדש לחל נרש לנבו שהוכשר והקדש שם׳ ום׳ עיליתא כתבו כתכשות כשם לית שלין פירושו עלייה ונזמף קלחר חלא כלי שהוכנין בו יין ושמן וקרא לת עיליתא: בעבורי לחכשכתא מקום שיעשיר הלכ כחלה מן הלחוי לה ולפילו להכנות לחם ולמעט לחל׳: הן וכל שכן מכרא לברתא׳

הדהוא דאמר ליה לחבריה נכסי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו הוה בתר דשכיב ראשון אתא שני וקא תבע׳ סבר רב עיליש קמיה דרבא למימר שני נמי קא שקיל׳ אמר ליה

דייני דחצצתא הכי דיינינן לאו היינו דשלח רב אחא בר
שמיני ס רב שילא איכסיף אמר ליה אני ה' בעתה אחישנה'

פירוש הקוף לשון לתכניס הרשות ליורשו: שכי כמי שקיל שהרי לא כתן לראשון כי אם כל ימי חייו ומתנה ליכה מתקיימת אלא לשעת מכותן: לייכי דקנגנתא לייכי פשרה שאין הקיילי בדין ומוכני מחכה לזה ומחכה לזה כדין ממון המוטל בספק. ולא פירש מכנסת בית הקברות. ולאו דייקו דשלח ליה וכיון דראשון רשות ליורשו אין לשכי לתכניו כלום. ליכסיף רב עליה מכח כן יאמר רבא בלבו אלו לא הייתי נכנס סיפ אין שקר וכן כל הדיינין שהוא כן שלא בפני. קבל רבא עליה דרב עליה לשון נכנסים הגדולים וזה הפי' כבן עד כאן לשון הר"ש ז"ל.

תנו רבנן מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו וזבתרמילי אמר לו שמאי אם אתה יכול להוציא מה שמכרתי ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי ואם לאו אי אתה יכול להוציא מה אמר השיח עלי בן עוזיאל השיח עלי בן עוזיאל'

פירוש מכר שליש לבניו והקדיש שליש ולא כיחד ללקוחי מכר והקדיש מיקרי כדי להודיע לית שמחזיר לבניו משלו הוא אמחזיר כלקוחי ליה לשמאי כלקחן: כתקלו וזבתרמילו כלומר לה תוכח עמו על שעבר לבני את שכתבון ליתן לו על מכת שלא יהנו בניו מכנסיו לעולם לעתיד לעתיד לבאי יקבילו שלא ידעו: ומכי לית ליה שמאי ליקוחתן מזרה שהחזרת לבניו ליכה כלום דאם כן תכבה כחי ליכה מתבה ומכי הוא כחי שהפקיד בנסיו על מכת שלא יהנו בניו מהם ומזור והא לותן דקיל מכיה לקיים דברי אחת ושמאי היה עיונה בשעשה בשעת מרון דקיל אחר בעתיד וכו' והקל יוכתן דלא לחי ומייכו דקיל כשם שחי לית יכול וכו'.

פרק מי שמת

אמר רב חסדא בת בתחלה סימן יפה לבנים איכא דאמרי דמרביא אחי ואיכא דאמרי דלא שלטא בהו עינא בישא אמר רב חסדא ולדידי בנתן עדיפן לי מבני ואיבעית אימא הא מני רבי יהודה היא הי רבי יהודה אי לימא רבי יהודה דבכל דתניא
ברכות נד ב והא ברך את אברהם בכל רבי מאיר אומר שלא היה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת אימור דשמעת ליה

לרבי יהודה ברתא נמי לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מבן מי שמעת ליה אלא הא רבי יהודה דתניא מצוה לזון וכו'

פירוש למכר מנלתי: לדילי עדיפן וכו' שלא כתקיימו לו בכנים כי אם בכות לכך קיים אתאמר לבכות ולא כתיסגי לי לעתו של רב חסדא'.

תוספות למה רב חסדא וכו' פירש בקונטרס שלא כתקיימו לו בכנים ואין כראוי שהרי הרבה בנים היו לו כדאמרכן בכתובות רב חסדא ומר יוקא ומר קשישא בני רב חסד' שלא כראוי לדלקן בכתן עדיפא לי לפי שהיו מתביו גדולי הדור ורבי מר ומר עוקבא בר מתא את היתה לו ואת ולמה לא קשיא ליה למ"ל בכל מיתות לדעי מותר בחמותו ול"ל למעט קטנה היתה ולא הבה עדיין להקשיא ליתקן לימא מהכא היתה לו ולא מצרה ולכך לא הבה להקשיא ליתקן.

ובני דן חושים תנא דבי חזקיה מלמד שהיו בניו מרובים כחושים של קנה'

פירוש שנדלין הרבה ניקר.

תנו עתיר נכסים עתיר פומבי זה בעל הגדות' עתיר סלעין עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משח עתיר כמס זהו בעל שמועות' הכל צריכין למרי חיטיא ומאי ניהו גמרא'

פירוש עתיר נכסים עתיר מכרמים וזתים ושדות הכרלות לבריות ונם עתיר פומבי שנשר הגלוי כגון בהמות שהכל יודעין בהם וזהו בעל הגדה שדורש בכנים בכל מקום בכתי מדתות ליט והכל כאספין לשמוע ויש לו קול הכתה וכה להשמיענו שתתך שאין הגדות נכיכות עיון יכול לדרוש בכל מקו': עתיר סלעין שולחני שמשתבר תמיד בתיכי מטבעות: עתיר תקוע ל"ם שיש לו בתים הרבה ומשתבר בהן תדיר ומקבי הכי על שם וישקב תקע את אהלו: ולכ' כדאמרינן בתכות תקוע אלפא לשון עיר היא ומשם היו מביאין שאין לתכות ולמשם למטבעות ולשון את הפלפול על שם שחדוש תמיד כפלפולו: עתיר משח לכתי מדות מתרגמינן ליכסין למשחן שעיר בלכר הרי לו למדוד כגון תבואה שאין משתברין אלא מכנסין לותה לאוכר ולכשניע את מכיר לו ימכרנה וישתבר: והייכו כתי עתיר כתם כתו כתום עתידי לבר שתכנסין לאוכר וזהו נעל שמושתי שיולע הלכות ותימרות ולכשניע את הוראה שלא שמושתיו: נחלק בוגרות התלמוד ותירוצי מסכיות ובריית והוא עיקר התלמוד שאם לא היה התלמוד אין מלמדין הלכה מתוך מסכת כדאמרינן התכלים מכלי שלנו: סוטה ד' ל'

אמר רבי זירא מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל תלמוד' וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר אפכא והיינו דאמר רב משרשיא כשמיה דרבא מאי דכתיב מסיע אבנים יעצב בהם ובוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי כשנה ובוקע עצים יסכן בם אלו בעלי הלמוד רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה ש"ש לו אשה רעה

וטוב לב משתה תמיד וז שיש לו אשה טובה׳ רבי
ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסטניס וטוב לב משתה
תמיד זה שדעתו יפה׳ רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים
זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי׳ ורבי יהושע
בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב
משתה תמיד זה שדעתו רחבה׳ ואמר רבי יהושע בן
לוי כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כ
כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים
כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים וכו׳ כדאיתא
בכתובות פרק אחרון׳ ושם מלא קלי ד

פירוש זה בעל התלמוד שמית עצמו לטרון הלכות
ולתרץ קושיות: רבה אמר ליפכה כל ימי עני
רעים זה בעל משכה שאינו יכול להקות הלכה מתוך משכתו ונם
כשהלוקות זו על זו ואינו יודע לתרץ: וטוב לב בעל התלמוד
שיודע משכיות על העיקר ובקי בטעמים ויודע להלוך הלכה ל
למעשה: יעצב לטון בעצטן תלכלכה: זה בעל משכה שטוכה
משכיו כל היום ואין לו שלא בעצ שמתקשה בטעמים ואינו יודע
לפרש: יפכן לטון חמיחות כמו ותהי לחלך סוכבת כלום שבהכה
משם: זה ליפטניס מי שדעתו קנה ולבו מוקם בכל דבר מנוכה
שהוא רוקה: יפה שמוכל הכל ואין מזיק לו שום לבלוך ולא שום
דבר מלום: קנכה כמו עגבן וקפדן עיכו דעה בשלו ובשל לחבירו
זה בקמכי כמה עכיבים קוף רוקה שהוכה עליהם תדיר: כל ימי
עני רעים והליכה שבתו׳ וימים טובים שים לו מכוף ומזוכות שהיו
מחלקים לעבריים בכל ערב שבת: אלא כלשמואל לתת קבל
לשמואינן וכולה רבי יהושע קאמר לה׳ שינוי וסת מוף כגון
עני שבל ימות החול לוכל פת חכה ובשבת לוכל בשר: הג
תחלת חולי ומתוך כך מתחיל לחלות׳

תנו רבנן שלשה דברים צוה אחיתופל את
בניו אל תהיו במחלוקת ואל תמרדו ב
במלכות בית דוד ו״ט של עצרת ברור זרעו חטים מר
זוטרא אמר בלול איתמר אמרי נהרדעי לא ברור ברור
ממש ולא בלול בלול ממש אלא אפילו בלול ורוח
צפונית מנשבתו זה הוא ברור אמר ליה רבי אבא לרב
אשי אנן אדרב יצחק בר אבדימי מתנינן להּ דאמר רב
יצחק בר אבדימי מוצאי ו״ט האחרון של חג הכל צופים
לעשן המערכה נטה׳ כלפי צפון עניים שמחים ובעלי
בתים עצבים מפני שנשמי שנה מרובי׳ ופירות מרקיבים
נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחי׳ מפני
שנשמי שנה מועטי׳ ופירות משתמרין נטה כלפי מזרח
הכל שמחים כלפי מערב הכל עצבים ורמינהי מזרחית
לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה
לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזתים בשעה
שיניצו ורוח דרומית קשה לחטי בשע שהביאו שליש
ויפה לזתים בשעה שיניצו אמר רב יוסף ואי תימא מר
זוטרא וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי
דידיה והאי מרבי דידיה לא קשיא הא לן והא להו׳
תניא אבא שאול אומר ו״ט של עצרת הרוב סימן יפה

לכל השנה אמר רב זביד האי יומא קמא דרישׁ שתא
אי חמי כולא שתא חמימא אי קריד כולא שתא קרירא
למאי נפקא מינה לתפלתו של כ״ג׳

פירוש שלשה דברי׳ הוה קיים להו׳
שלא תתבדו כמלכות בית דוד ממה שלימדנו לו׳
ושל עצרת דקיימו שבועתיהם תרלוקו ברור ולא יום המשכן
זרעו חטים שמלמדין בלותה שכה כענף השמים לטוהר מ
מרגמין לבריתו׳ בלול מעורבב יום משכן: ורוח נטוית
מנשבת שמפזרת העבים כלכתיב מנשון זהב יקחו רוח נשוכי
מטהר את היום כוכה: לכן לדרב יצחק יכי סימני תבואות לדעת
לה יבליהו שם לאו לדרב יצחק במכיר׳ ולאו לסימני עצרת׳ שלא
תג שיהיו עצרת ושבועל שבתן יכולין על המים׳ נטה כלפי
נשון רוח לדומית מנשבת בו ותטהו כלפי נשון ופירותיהן מ
מרקיבין ומתוך שאין יכולין להשתחר כמכרין בזול׳ כלפי לדום
רוח נשון מנשבת בו שכי שנאמי שכה תועבין ובלותן הנשמים
פירות הכוזבים מתברכין ושבלוכרות משתחרין ומכרין ביוקר
הרי ליוה לעשיהו׳ וענב לעניים׳ למוזם כלם שתחיה שמערבית
ממטרת במלה ופירות לרין ביוקר׳ כלם עניים שמזדמית
מוכנת מטר ומביאה בכורת ויוקר גדול ופירו׳ לרים נוממין שתח
מזכרית קשה ומערבית יפה׳ ובמיכי מהך בריית דקתני
לרבה בשעה שהביאו שלים לרין נרכין למשר׳ שלשן בנשון
כלכתיב ואת השלחן תתן על נלע נשון והמנורה בדרום כלכתיב
ואת המנורה נוכח השלחן׳ והלי מדבי וט׳ כל לחד מנהל את
שלו לחם חטים על השלחן בנשון ונפיכי יפה לחטים׳ שמן זית
מלילין במנורה שבדרום ולרוחיות יפה לזתים׳ הא לן לבבי
בבל השבבים במנורה ולרבינו מלוכלבת ולרבה נריכה למטר כל
כך לדילן מתכיל בריית בתריית שמערבית קשה לפי שמתערת
יותר מדאי לבבי בבל ומזרחית יפה ובריית קתיתה דמתניל ר
לרבה לבבי לא שבחה בשה ונריכה לחטר הרבה׳ כולה שתח
מתיתה כלומר רוב שבח׳ לתפלתו של כהן גדול שיהא מתפלל
כיה שתהא השבח הזאת נשומה ושהוכה ומפר׳ נשומה לה שמוכה
ועתה לפי הענין שילאה בלה יתפלל כיה׳

איתמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת
בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא
שקשה בדיני ממונות לימרו ליה אבוך מזבין את מפיק
מאי קושיא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא תדע
דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל תהלים מה ה
הארץ לא לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך
תחת אבותיך יהיו בניך ההוא בברכה כתיב׳

פירוש בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי
אביו ולקח את אביו והחזיק הלוקח בזה שמכר
לו הבן בבי של בן מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה שדבר תימה
היא לבוה מזבין ואינו לחלי מבי מפיק׳ מלי קושיא לבבי מוציא
מיד הלקוחות דחני לחתיה לבה בשמכר בכסיס בללו לא היה
עליון מוחזק בהן לבי שלבין היה קיים והוא את קודם לאביו ולא
בלו בכסיס לידו ולבו יורשים מבה שני לאביו לבבי מוציא מיד ה
הלקוחות דלוקה לא מזבין׳ ומתלי דחני לחתיה הבי דמבה לבוה
דלמה לתיבה תדיר בבי כתי׳ קרן תחת לבוה תיבי יהיו בנך דלמה
דמחקום שבי אביו שני לתיקם לבי היבי דלבי לביו מוציא מיד ה
הלקוחות הבי כתי שני הבן׳ לעולם כדלתכיבן מעיקרא בן שמכר

ספר לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך
טובתו בא לידי רעתו אמר רב עמרם נ עבירות אין אדם
ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה ולשון
הרע לשון הרע סד אלא אימר אבק לשון הרע אמר
רב יהודה אמר רב רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל
בלשון הרע לשון הרע סד אלא באבק לשון הרע ׳

פירוש חוץ כיה ביעות היה שטוב שיהוא כתבו וברמזו
לא היו שטרין מקוימין אלא פשוט לפי שטוען
בסכיה אב׳ לפי שהיה מוכלע בין קטניו יותר מדאלו שר עגמו טעם
בו : יקולה מייטא כך שמו : כלך תלמון הרע הזה כלות׳ לא היה
לך להטיל אשמה עליו אלא היה לך לומר לפי כתבתו : וקל פסיק
סדרך היה נוח׳ לאחל מה׳ בפריס שבתהלים : כמה מיושר כתב זה
הרבה כתוב בקדקוד ומאי לשון הרע היא לישנא דלא כשנאמו בפר׳ בא
ליבי רעתו מתוך שתרבין לרבר בשנאמו מזכירין שום נבות שט
עיון תפלה יש מפרשי שלאחר שהתפלל חוסר בלבו שיענשה הקב׳
בקשתו לפי שבתפלל בכוונה : לפיכך היה רגיל לאחר כורך
כי פליגי בערכין : רוב בגזל רוב בני אדם חוטאים בגזל שעורין
להיתירא במשא ומתן לעשב מכיוון שרואי להחזיריס ׳

ההוא שטרא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא
בר אדא אתא לקמיה דרבא אמ׳ ליה אין
חתימות ידא דידי היא מיהו קמיה דרב אחא בר אדא
לא חתימי לי מעולם כפתיה ואודי ליה בשלמא דידי
זייפת אלא דרב אחא בר אדא דרתית ידיה היכי עבדת
אמר ליה אנחיידאי אמצרא ואמרי לה קם אזרנוקא
וכתב ׳

פירוש אין חתימות ידי היה שהיתה לומה לכתיבתי ׳
בשלמא חתימות ידי מכרת לזייפי שפיר משום
דלמור אלא כתובת כתיבתי : לכתיבת ידיה חתמת שהיה זקן היתה
ילו מכרת : היכי מכרת לכתיבת כתיבתי : אלא לחתי ידאי למיכרא
כשנעבר הכהר היה כסר קבר כמו נסר ונסמת הכהר חוץ קטוע
יתד וכשנעבר הלחר יתד ן וקטוע מכל חוץ לזה ומומכין שם ילייסם
כשנכרין על נבי לותו כסר נר ומכרת מכח הפיס ועל לותו כסר
הנחתי ידי והיה מכרתי כיד של זקן וזייפתי : זכוקא שקוכין
ניגולין שדולין בו מיס מן הטור מכרת ועליו הנחתי ידי ׳

אמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני
ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר ממנו
וחן כמעין הנובע והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש
את שמעון בן נגס ׳

סליקא לה מסכת בבא בתרא

כם ל ז פרק

פרק נט פשוט

ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי אמר ר׳ אין
זמן בזה אמר ליה רש בר׳ לרבי שמא
בין קשריו הוא מובלע בליידה וחזיידה הדר אזא בידה
בישות אמר ליה לאו אנא כתבתיה אלא יהודה ח
חייטא כתביה אמר ליה כלך מלשון הרע הזה זימנא
חדא הוה יתיב קמיה וקפסיק סדרא בספר תלים קמיה
דרבי ואמר רבי כמה מיושר כתב זה אמר ליה לאו אנא
כתבתיה לא יהודה חייטא כתביה אמ׳ ליה כלך מלשון
הרע בשלמא התם איכא לשון הרע לא הכא מאי לשון
הרע איכא משום דרב דימי דתני רב דימי אחודה דרב

פרק ראשון

משנה לא יסור שבט מיהודה וגו' ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט, ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים,

פירוש מחוקק שרגיל מועצות שרודין את העם סיפ להם כח וכשות מלכי פרס: בני בבו של הלל הזקן כשיטה קמייתא בגמרא ומיכוהו כשיטה עליסם.

תוספות הכא משמע דשבט עדיף וקל לחמרי' כפ' מקום שנהגו וכל מנהג לאחן ישראל כיון דאיכא כייפי' לסו עבדיכן כוותייהו אוס' לית דהס במילת' דאיסו ויתיב דכוי אחן ישראל מכוסי טפי דלויכל דאי מחכיס כלאס' הכא לאיקרו מחוקק שתלמידים תורס נרכיס אכל לעבין הפלעת ממון ליפטר דספקר כ"ל הפקר עדיפי נכי נכל לאיקרו שבט שרודין את העם כמקל ויסיכו טיעמא משום דלאס עלה מזכריס וכשיש שבאחן ישראל אין שלטון מכקבות כלאס' ביכולמי.

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אסו' לבצוע וכל הבוצע הרי זה חוטא וכל

תהלים י המברך את הבוצע הרי זה מנאץ ועל זה נאמר ובוצע

תהלים ס ברך נאץ ה' אלא יקוב הדין את ההר שנאמ' כי המשפט

לאלהים הוא וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר

אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין

מלאכי ב אדם לחבירו שנאמר תורת אמת היתה בפיהו וגו',

רבי אליעזר אומר הרי שנזל סאה של חטים וטחנה

ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך

תהלים י אלא מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה' ר"ם אומר

בראשית לו לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה שנאמר ויאמר יהודה

אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכל המברך את

יהודה הרי זה מנאץ ועז נאמר ובוצע ברך נאץ ה', רבי

זכריה ט יהושע בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנא' אמת ומשפט

שלום שפטו בשעריכם והלא במקום שיש משפט אין

שלום ובמקום שיש שלום אין משפט לא אי זהו משפט

שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע וכן ברוך הוא אומר

שמואל ב ח ויהי דוד עושה משפט וצדקה והלא כל מקום שיש

במשפט אין בצדקה צדקה אין במשפט אלא אי זהו משפט

שיש בו צדקה הוי אומר זה ביצוע, דן את הדין אתאן לתק זיכה את הזכאי וחייב את החייב וראה שנתחייב עני ממון ושלם לו מתוך ביתו זהו משפט וצדק משפט לזה שהחזיר לו ממון וצדק לזה ששלם לו מתוך ביתו וכן בדוד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו משפט לזה שהחזיר לו את ממונו וצדקה לזה ששילם מתוך ביתו קשיא לידי לרבי האי לכל עמו לעניים מיבעי ליה אלא אף על פי שלא שילם לו מתוך ביתו זהו משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה משפט לזה שהחזיר לו ממונו וצדק לזה שהוציא גזילה מתחת ידו ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי דאמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמ' מקרא זה אלא כנגד מעשה הענל שנאמר וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה אמר רבי בנימן בר יפת אמר רבי אלעזר ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השת' עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לענלא איפשר הויא להו תקנתא בתשובה,

פירוש לאמור לכנוע משנלאו לדין לאמור לדייניס לכנוע המכרך המשכח. לכל לאהכן לוהכ שלום וולף שלום וכיון שסיס שומע מלולקית כיכיסס קולס שיכולו לפכיו לדין סיס כולף לאקריסס ומטיל שלום ביכיסס. תורת לאמת וגו' משתעי כלאהכן כי שפת כהן ישמרו דעת וגו' כי שנזל וכו' וכוצע לשון גזילה לכתיב כן לוכחות כל כוצע בוצע את כסס כעליו יקח: כשנל יהולה סיס לו לומר כאזילכו לאכיכו לאחי סיו לכריו כשמעין לאחן. **תלמוד** לאמר לאמור לכנוע משנלאו לדיס לוס להלי משפט וצלקה סיס לוד דן את הדין ולייב את החייב. ולאה סיס עני ממוייב וסיס משלם לכעל לויכו מתוך כיתו: לא כאמר מקרא זה ובוצע ברך אלא מעתה כעגל שעשה לאהכן פשרה ביכו לשון עגלו והוכ סיתר לעגלו לעשות לסס את כעגל ויכן מזבח הכיך מזבח לפכיו שהכנו את חור על שלא עשה לסס. לאהכן כהן וכציל סיס ולא סויל להו תקכתא לדשלא לעשו' כן כוכריס בן יהוידע ויהרג בית המקדש על כך: ובמדושין הקשו על פלגי ולאמר לויכו כשון לכלחורס משמ' לאהכן שפיר עבד אלא לקרא לתורת לאמת היתה כפיהו קיימי' עכ"ל וכן כתיס.

תוספות לכל לאהכן פי' כיון שלא סיס ליין ולא סיס הליך כך לפכיו שלא לפכי משה ולאי לדייניס שכי. טוהכה ולאקרא לפכי לקט לאקרא לפי שיס דכריס שעין מתחייכין בחלה עד לאחר לאפייה ומייתי לה פרק כל שעה ה הסופגין והלוכסכין וסו': שלא כנגד יהולה והא דכתיב מטרף בני עלית על מעשה לתמר שעשו סכתוב כלמתרגמיכ את לוליתיה ולא כתיתיה. ובמדושין לאמרי' לקייכו כשלא כעשו להרוג את יוסף עכ.

רבי שמעון בן מנסיא אומר שני שבאו לפניך לדין עד שלא תשמ' דבריהן או משתשמע דבריהן ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו משתשמע דבריהם ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר להם צאו ובצעו

שנאמר פותר מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטוש קוד׳ שנתגלע הריב אתה יכול לנטשו משנתגלע הריב אי אתה יכול לנטשו ורש לקיש אמר שני שבאו לדין אחד רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריה ואי אתה יודע להיכן דין נוטה אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם שמא נתחייב חזק ונמצא חזק רודפו משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם שנ׳

לא תגורו מפני איש רבי יהושע בן קרחה אומר מנין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר מנין שלא ישתוק שנאמר לא תגורו מפני איש רבי חנין אומר לא תכניס דבריך מפני איש ויהיו עדים יודעים את מי הן מעידים ולפני מי הן מעידי׳ ומי עתיד

ליפרע מהן שנאמר ועמדו שני האנשי׳ אשר להם הריב לפני ה׳ ויהו הדיינין יודעין את מי הן דנין ולפני מי הן

דנין ומי עתיד ליפרע מהן שנאמר אלהים נצב בעדת ל

וכן ביהושפט הוא אומר ויאמר לשופטי׳ ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי אם לה׳ שמא יאמ׳ הדיין מה לי בצער הזה תלמוד לומר עמכם בדבר משפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות׳

פירוש

פותר מים ראשית מדון לפי שאין לפתור ולהשלים המריבה שמשלה כמים כללקמן

ונשוס שלום ביניהן. כלשון מדון קולס שמשא ותתן בדין פתור לותה. כעשסו ודליף לאחר השלוס. קשה בעל מריבה ומטורים לייכין. לא שמע יתחייב חזק ומכה חזק רודפו רודף את הדיין להפך את הדין. שיושב לפני רבו וכך הין לכבי רבו ולא לפניו ולפה התלמיד זכות לעני ומונח לעשיר וכבו טועה בדין מכין שלא יחלוק כבוד לרבו ויסתוק תלמוד כו׳ וכעת׳ מפרש אלא תגורו לשון כיסוי הוא שלשון לועזי בקניה. את מי הן מעידין כלומ׳ הן מעידין בפקפה כלאחרי׳ לקמן שמטרימין לותו להחזיר ממון לבעליו. ועמדו שני האנשים אשר להם הריב ולאחרי׳ כאכסת שטושת בעלים הכתוב מלכך. פה לי ולבעל הזה שלא לטעות בעצם תלמוד לומר כיוסופט עמכם בלכך המשפט לפי מה שעם לבבכם שלבבכם כוטה בלכך כלומר בטעותיכם עמכם במשפט לפי לותן לדברים שמפטו ולא תעבטו לדין לייין ליכא ולמכוע עינו מן הדין אלא מה שביניכו רואות וילון ויכוין להוכיחו לבדקו ולאחתו ושוב לא יעבה.

תוספות

הא לבקש לאחר כך שלא היו מזקיק היום מסייעו. אל תכנום את לבריך נגי דם ועשיר לא שייך לשון יראה שאיכו יראי מפביהם אלא כלומר אל תכנום את לבריך כדי לאלוק לו כבוד.

אמר

רב המנונא אין תחלת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פותר מים ראשית מדון׳

פירוש

תחלת דיכו לעתיד לבא. על דברי תורה שלא עשק בתורה פותר מים שפותר התורה מעלין ושוא שלשת מלוכו. תורה כמשלה למים לכתיב הוי כל צמא לכו למים.

תוספות

ופא לאמריכן בגמ׳ מלליקין שמואלין לו כשלא וכתת בלאמוכה ואחר כך קבעת עתים לתורה היכא בלאלא שמשק בתיבה מייכו שלא קבע עתים אל דבכי תורה והכי לליה לכי לקרא תחלת נבוי ליכו כמה בלבכי

אמר

רב הונא האי תינרא דמיא לציפורא דבידקא דמיא כיון דרווח רווח אבי ק קשישא אמר דמי לגודא דנמלא כיון דקם קם׳ ההוא דהוה קאמר ואזיל טוביה דשמע ואדיש חלפוה בישת׳ מאה אמר ליה שמוא לרב יהודה קרא כתיב פוסר מים ראשית מדון ריש מאה דיני׳ ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבא לא מיקטל אמר לידי שמואל לרב יהודה קרא כתיב כי שבע יפול צדיק וקם וגו׳ ההוא דהוה קאמר ואזיל דמבי דינא שקלו גלימיה ליזמר וליזיל באורחא׳ אמר ליה שמואל לרב יהודה קרא כתיב וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום׳ ההוא דהוה קאמר ואזיל היא ניימא ודיקולא שפיל אמר לידי שמואל לרב יהודה קרא כתיב בעצלתים ימך המקרה וגו׳ ההוא דהוה קאמר ואזיל גברא דרחיצנא עליה אדייה לנזיזיה וקם אמר ליה שמואל לרב יהודה קרא כתיב גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי וגו׳

פירוש

לניכוך לבידקא כשהכאך גדל פעמים שהוא יכול לשדות שעל לפניו כעין כתפים וניכוכות קטנים ואם ליכו סותמו מיד סולך ומכיך ואיכו יכול לסותמו ואיכו לקמן קבל פותר מים לשמיר מדון כלומר לשמיר מדון ומכיכה לומה לפותר מים. פותר פותה כמו פותר לשם. לגדל לגמלא לפיו של גמר בתחלה כשדומכין עליהם מכעבעות ומוך מתחזקות ונכעבות במקומן. טוכים לשמע ולליכו לשמיע שמוע מכפתו ושותק ומכיל ככך ולליכו כמו כיון דדם דם. הלמי ניסתח מלא הלבו להם בשתיקה הוא תחלת מלא ליכים.

לתחי תלת גבבא לא מיקטל לכלומר אם עובר לדם עכיכה פ פעמים ושלש ולא כא עליו פוד עבות של יתמה לתחי תלת גבבא לא מיקטל ומופו לללות לתחוכה. שב כיכי לשלמכא שבא טרות כרויות לרבלי לים שלוס ומכלם יכול. ומל ניכא לעובד לים לשמה רשעה יכול בתקלה לשמוכה הכלה לו. למכי ליכא שקלוה גלימיה מי שכטלו כל טליתי לפרש לאחר. ליזמר וליזיל הוילל ודין לאת לכו לא הפסיד כלום אלא גזילה הוניחו מידו: כל הענם שזה כיתרו כתיב ומשמע לא שבא זכאי ולא שבא חייב כולן במשמע. היה כייתא ודיקולא שפיל כשהלשה מכחכות הפל שעל דלשה שהיה כותבת פילכה ומלאכת ילדים בו שפיל כלומר מתוך שהיה עגלה לון מלאכתה ביכרת וכולן מעלות הן. לחייב לגזזיה וקם הכיס לגרופו עלי ועמד לבגדי.

תוספות

לגדל לגמלא והכי קאמר פותר מים לקייכו גדל לגמלא שמוטרת הפלס מן המים כך הוא דשמית מדון.

ההוא דהוה קאמר ואזיל כי רחימתין הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכבין השת׳ דלא עזיזא רחימתין פוריא בר שיתין גרמידי לא סני לן

שמות כ״ה אמר רב הונא קרי כתיבי מעיקרא כתיב ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא ארון תשעה ו

מלכים ו׳ כ׳ וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב והבית אשר בנה המלך שלמה ששים ארכו ועשרים אמה רחבו ושלשי׳

ישעיה מ׳ כ״ב אמה קומתו ולבסוף כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי׳

פירוש רחימתין הוה עזיזא כשלהבתיה היתה עזה ביני לחתי׳ לפתיחת לספסירא שכיבא על רוחב

הסייף היינו שיכבים שכיבו׳ ולא סני לן לא לי לנו׳ הכי קאמר הכי פירושו שהקרקע מסרה שכיבתו כי׳ טפחים

עשרה נוכח מן הקרקע הכי שהקרקע מסרה שכיבתו כי׳ טפחים תחת לקרקע ועוד כל כך הכפורת כאמתים ומכי אמרו לכפות

בבית המקדש היה גבוה שלשים אמה ורחבו ס׳ וכשהטו כאחד לפסי זה בית אחר תבנו לי שתיכל שכינתי לרוח מנומנמת

נתנו׳

אמר רבי שמואל בר נחמני אמ׳ רבי יונתן כל דיין שדן דין אמת לאמתו משרה שכינה

תהלים פ״ב בישראל שנאמר אלהים נצב בעדת אל וכל שאינו דן דין אמת לאמתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנ׳

משלי י״ב משוך עניים מאנקת אביונים עתה אקום׳ ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל דיין שנוטל ממון

מזה ונותן לזה שלא כדין הקבה גובה ממנו נפשו שנא׳

מיכה ב׳ ו׳ אל תגזל דל כי דל הוא וגו׳ כי ה׳ יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש׳ וארש בר נחמני אמר רבי יונתן לעולם

יראה דיין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וניהנם

שיר השירים ג׳ פתוח לו מתחתיו שנאמ׳ הנה מטתו שלשלמה ששים

גבורים וגו׳ מפחד בלילות מפחדה של ניהנם שדומה

ללילה׳ דרש רבי יאשיה ואי תימא רב נחמן בר יצחק

ירמיה ל״ח מ״ד בית דוד כה אמר ה׳ דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק וכי בבקר דנין וכל היום אין דנין אלא אם

ברור לך הדבר כבקר אמרהו ואם לאו אל תאמרהו ר׳

מיכה ז׳ חייא בר אבא אמר רבי יונתן מהכא אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה

לך אומרהו ואם לאו אל תאמרהו אמר רבי יהושע בן לוי עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כלן פשיט׳

לא צריכא אלא לתלמיד היושב לפני רבו׳

פירוש עתה מקום לתתלק מעניני כל׳ מטתו שלשלמה

שכבו של מקום׳ ששים גבורים תח׳ם לשו דוקא

מלומדי מלחמה מלחמתה של תורה׳ אם ברור לך הדין כבקר

שהוא תמיד לומדי׳ והכי משמע ליכו לבקר משמע הוטילו לתוך

משמע׳ קולר תלוי בעיבורה של הטייה׳ לתלמיד היושב לפני רבו

ובח דין לפני רבו והוא לא כוקק לבקר כעגם אם שתק ושיב מכין

כלבו שטועה׳

רב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה מיכניף ומייתי

עשרה רבנן מבי רב אמר כי היכי דלימטיוה שיבא מכשורא רב אשי כי הוה אתי טריפתא לקמיה מכניף ומייתי להו לכולהו טבחי דמתא מחסיא אמר כי היכי דלימטייה שיבא מכשורא כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מ״ר מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דיין דומה למלך שאינו צריך ל לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר בבית הגרנות יהרסנה׳ דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא הוה גמיר אמרו ליה ליהודה בר׳ נחמני מתורגמנידה דרישׁ לקיש קום עליה באמורא קם נחית עליה ולא אמר ליה ולא מידי פתח ואמר הוי אומרי׳ לעץ הקיצה עורי לאבן דומם הוא יורה הנה הוא תפוס והב וכסף וכל רוח אין בקרבו ועתיד הקבה ליפרע ממעמידן שנאמ׳ והי׳ בהיכל קדשו הס ספניו כל הארץ׳

פירוש ללימטייה שיבא מכשורא שיעשבו נכורת קטנה

מן הקורה כלומר שלא נטעה יפלגו העופ בין כלבו ויקלו מעלי׳ שיבא נכורת כמו שכניס יהיה על סומכין ומתרגמינן לפסכי לווחי׳ : טבחי בקיאין בטרפות׳ שם לומה לדיין לתלך שבקי בדיני ומלך מכניה בחלך זה שהוא עשיר שמחזר על הגרנות לבקול תרומותיו ולפי זה נכיך לחזר לשאול כל׳ ופי׳ זה מוכח מלמייתי עלה לבי כשילה לומקומו לייבא לגלגל נחיב׳ ומי׳ בשלמ׳ לכתובות מייתי לה על דיין שלא לקבל שוחד ומשמ׳ שהיכו בריך לכלום שהוא עשיר כן כתיב בתוספתא׳ קום עליה בחמור להשמיע לשלש לנכור מי שילמוס לך׳ וה׳ בהיכל קדשו מפוך להלי הקיק לומר לענין הקיזה וגו׳ הס מפניו כל הארץ וכלה על עון הזה את הארץ׳

אמר ריש לקיש כל המעמיד דיין על הצבור שאינו הגון כאלו נוטע אשרה שנאמר

דברים י״ו שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וסמיך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ אמר רב אשי ובמקום שיש ת״ח כאלו נטעו אצל מזבח שנאמר אצל מזבח ה׳ אלהיך׳

שמות כ׳ כתיב לא תעשו אתי אלהי כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדי הא דעץ ואבן שרי אמר רב אשי אלוה הבא בשביל כסף ואלוה הבא בשביל זהב׳

ס׳ הלכות גדולות רב כי הוה אתי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשאי לקטלא נפיק וצבי ביתיה ליה הוא עביד וריקן לביתיה עייל הלואי שתהא ביאה כיציאה כי הודה חזי אמבודה דספרא אבתריה אמ׳ אם יעלה לשמים שיאו וגו׳ כגללו לנצח יאבד וגו׳ מר זוטרא חסידא כי הוו מכתפי ליה בשבתא דרינלא אמר הכי כי׳ לא לעולם וזסן ואם נזר לדוד ודוד׳

מיכה ב׳

מלכים ג׳ כ״ח

פירוש כל עץ חסתיא ליין לכתיב כי כלדם עץ הסדה ומוקמי׳ ליה בתלמיד : לכל מזבח ותם הכפרין ומניכין כמזבח׳ אלוה הבא בשביל כסף ליין סה שעתידהו עם שכתן ממון לתלך על כך : לביצה לדין : לקטלא ליטה עליו הטה ועל עצמו קיים לומר : ובכי ביתיה ליה הוא עבד ד בדבר כ יתו ליכו עושה כאן : וריקן לביתיה עייל שלימו מסתכר כאן כלום : ולאי

סנהדרין

שתהא כיסא שלמטה לכיסא שבידתי מכיסא שלא תטעה ולא תעבט: לתכוסה סיעת לכסיס: לם יעלה לשמים
וגו' כלי שלא תהא לעיתי עליו היה לומר כך: כגללו עליך ישוב:
מכתבי לכו ונשקין לותן על הכתף שהיו זקני ויפים יפין לרון
ומטריפין את הנכור לעשות כפכיפה. לפי היו עבדיהם נושקין
לותם מכאן: כשכתף לרגלי שבת שנושלין בו בהלכות הרגל והיכו
ל' יום קודם הרגל כי לא לשלם מוסן כבולו של לדם לימו כל
הימים והיה לומר כך כדי שלא תהא לעיתי עליו.

דרש בר קפרא מנא הא מילתא דאמור רבנן
משנת כ הוו מתונין בדין דכתיב ולא תעלה ב
סם כא במעלות ומסיך ליה ואלה המשפטים׳ אמר ר׳ אלעזר
מנין לדיין שלא יפסיע על ראשי עם קדש שנאמר לא
תעלה במעלות ומסיך ליה ואלה המשפטי׳ אשר תשים
אשר תלמדם מיבעי ליה אמר רבי ירמיה ואי תימא רבי
חייא בר אבא אלו כלי הדיינין כי הא דרב הונא כי הוה
נזיק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותא ומאי נינהו
חוטרי וסנדלי שיפורי ורצועי׳

פירוש מתוכן רגלין כהתגבה כלי לעיין בדין יפה
קודם שתתכוכו: כיתעלות בחוקה ובתוכנה:
על ראשי עם קדש שכשהי׳ כתורגמן דורש היו הנכור יושבין למטן
והמפסיע כיניהם לילך ולישב במקומו כדאי כתפסיע על ראשן:
ומסיך ליה ואלה המשפטים כלומר אף לשופטים אני מזהיר. כלי
הלייכין לשייכה בהו שימה דכר המטלטל: דצועה לתלקיט:
מקל למכת מכלות על שימוש בו. שיפר לשתתא וכילוי. כבלל
לתלינה.

ואצוה את שופטיכם בעת ההיא אמר ר׳ יוחנן
סם כנגד מקל ורצועה תהא זריז שבוע בין
אחיכם ושפטתם צדק אמר ר׳ חנינא אוהרה לבר שלא
ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חברו ו
ואזהר׳ לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא
בעל דין חבירו קרי ביה נמי שמע בין אחיכם רב כהנא
משנת כ מלא תשא לא תשיא׳ ושפטתם צדק אמר ריש לקיש
דכניס ח צדק את הדין בלבך ואחר כך חתכנו׳ בין איש ובין
אחיו ובין גרו אמר רב יהודה אפילו בין בירת לעלייתה
ובין גרו אמר רב יהודה אפילו בין תנור לכירים׳ לא
סם תכירו פנים במשפט רבי יהודה אומר לא תכירהו רבי
אליעזר אומר לא תנכרהו׳ אושפיוזכניה דרב אתא
לקמיה לדינא אמר ליה לאו אושפיוזכני את אמר
ליה אין אמר ליה דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך
לדינא אמ׳ליה רב לרב כהנ׳פוק דיניה חוי׳ דהוה נאים
אמ׳ליה אי צייתת צייתת ואי לא מפיקנ׳לך רב מאונך׳
סם כקטון כגדול תשמעון אמר ריש לקיש שיהא חביב
עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה למאי הילכת׳
אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה פשיטא לא לאקדומיה
סם לא תגורו מפני איש אמר רב חנין אל תכניס דבריך
סם מפני איש כי המשפט לאלהים הוא אמר רבי חמא בר
חנינא אמר הקבה לא דיין לרשעים שיטלין ממה שאין

ונותנין לזה שלא כדין אלא שמטריחין אותי להחזיר
סם ממון לבעליו והדבר אשר יקשה מכם אמר רבי חנינא
ואי תימא רבי יאשיה על דבר זה נענש משה שנאמר
כמדבר כז ויקרב משה את משפטן לפני ה׳ מתקיף לה רב נחמן
דכניס ח בר יצחק מי כתיב ואשמיעכם ושמעתיו כתב אי נמירנא
נמירנא ואי לא אזילנא ונמירנא אלא כדתניא ראויה
פרשת נחלות שתכתב על ידי משה רבי׳ אלא שזכו
בנות צלפחד ונכתב על ידן ראויה היתה פרש׳ מקושש
שתכתב על ידי משה רבינו אלא שנתחייב מקושש
ונכתבה על ידו ללמדך שמגלגלין חובה על ידי חייב
סם וזכות על ידי זכאי כתיב ואצוה את שופטיכם בעת
סם ההיא וכתיב ואצוה אתכם בעת ההיא אמר רבי אלעזר
אמר רבי שמלאי אזהרה לצבור שתהא אימת דיין ע
עליהם ואזהרה לדיין שיסבול את הצבור עד כמה אמ׳
כמדבר יא רבי חנין ואי תימא רבי שבתאי כאשר ישא האומן את
היונק׳

פירוש ואצוה כל נושה לשון זירוז וקוה לתביעת כל מפרי
מקום שכא׳ בו לימו שלא לשון זירוז ועל מה
זירז על המקל ועל הרצועה שימו מטילין לימה על הנכור לשם
שמים: וזה לשון התוספות כזה תהא זריז שלא להטיל לימה על
הנכור לכלותם יותר מדאי וכן מוכח לקמן דדרש מהלי קרא
אזהרה לדיין שיכבול את הנכור עכ״ל: שמועבין לתיכם כשיהיו
שניהם יחד שמע דבריהם ולא תשמע דבדי זה בלא זה שמשלח
דבדי שקר כדבדי למת לפי שאין מכחישו ומכוין שלא הדיין נוטה
לו לזכות שוב אין לנו מקפך נוכות מסכי כל כך: שמע לבדיך בין
לתיכם כשתהיו שניכם מסמע לא תסיח בו תקבל שתע שוע לוזכ׳
לדיין וקבי ביה כמי לא תשיח לוזכ לבעל דין. בין לים ובין לתיו
שכפלה לכתב בית בינוסא אל תלמד טול לתה ביה ולמיך עלייה
אלא הסוה מלוקתן עי׳ למים: בין גבו לשון מעבה תשמישי דיכה
אלא תלמד יעול זה תבוד וזה כיכה שהבי תבוד עודף על הכיכה
ובדיך להוסיף בדמים: לא תביכה לם הוא לוכבך. לא תגבכהו
לם הוא שובלך לא תעבה לו בכבדי לחייבו: אל הסוה נבדא לבב
לאו לוסמיזבי לת כלומד אין לתה זכוי שעשיתי עמך מסל. אל
בב אין מסילבא לך שהזכרתיבי טובתך: מוייב בב בהבא להסוה
נבדא להוה נאים בים בבב סומך וכוסה עליו ומלבב נבוהות.
מפיקבא לך בב מלוכך לוליבך שאין בב יכול למייבך למשתבא
לך: לי לימא לעיוכי בים ומיפסקוה לאמתו: לאקדומים לם בא
לפבין דין של פרוטה ומוב ובא דין לאחר של מבה הקודם לפבין
הקדם לחתין: לא תבכים לבבין מפבי לים כבון תלמיד היושב
לפבי רבו ודאה זכות לעבי וכו׳ כדאמבי לעיל. כי המשפט לאלהים
הוא כלו לותה דין ומוכיח מתון מיד הבה שהבי עליו להחזיר ממון
לבעליו: על דבר זה שכתב שבדה לעבמו לומר תקריבון אלי
שהיה לו לו׳ תקריבון לפבי השכינה: פעבם משה שלא זכה שתאמר
לו פרשת נחלות על שבא מעשה לפבינו ולא ידע מה להשיב: מי
כתיב ואשתיעם שהיה כוונל שבדה לאלמד שלא הא לא לאמבים
פרשת נחלות עי׳ משה כדתניא: עי׳ זכאי עי׳ משה שלא שהתחייב
מקושש וכתב על ידו: כתיב ואצוה את שופטיכם למשמע שנוח
לתת מהם להדיין נכור בשפט החקי׳ על כדחם׳ וכתיב ואצוה
לתכם לבעור עניו הזהיר ומה בעדיך להזהיר עוד: שיכבול
בינלי לימן לם הם מדבדים כבנדו: כלומד יפה הלומן את היוכן

כלב את נבון׳.

דיני ממונות פרק ראשון

כתיב כי אתה תביא וכתיב כי אתה תבא
אמר רבי יוחנן אמר לו משה ליהושע
אתה והזקנים שבדור עמהם אמר לו הקבה טול מקל
והך על קדקדם דבר אחד לדור ואין ב׳דברים לדור וכן
בדוד הוא אומר ויקם דוד על רגליו ויאמר שמעוני אחי
ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי אר׳ אלעזר
אמר להם דוד לישראל אם אתם שומעין לי אחי אתם
ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקלות

פירוש כי אתה תביא משמע שהוא מביא בעל כרחו. כי
אתה תביא משמע שהוא נוהג עליכם: אמר
לו זקניכם שבדור עתיד נדמי׳ על פיכם יעשה ולא
תסתדר עליכם והקוץ קבוע לכי אתה תביא משמע אמרו כדכתיב בלא
הארון אשר כשבע׳ וכקוץ לכי אתה תביא כתיב על הארון אשר
כשבעתי שלמת בלא הארון: דבר אחר מכאן אתה למד

תנן רבנן אין מעברין את השנה אלא במזומנים
אלא מעשה ברבן שמעון שהשכימו לי׳ זלעלייה
השכים ומצא ה׳ אמר מי הוא שעלה שלא ברשות ירד
עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות
ולא לעבר השנה עליתי אלא ללמוד הלכה למעשה
הוצרכתי אמר ליה שב בני שב ראיות כל השנים כלן
להתעבר על ידך אלא אמרו הכמים אין מעברין את
השנה אלא במזומנים לה ולא שמואל הקטן הוה לא
איניש אחרינא ומחמת כיסופא הוא דעבד כי האי דיתיב
רבי וקא דריש והריח ריח שום אמר מי שאכל שום יצא
עמד רבי חייא ויצא עמדו כלן ויצאו בשחר מצאו ר׳ש
בר׳ רבי חייא אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא אמ׳
הן לא תהא כזאת בישראל ורבי חייא מהיכא נמיר לה
מר׳ מאיר דתניא מעשה באשה אחת שבאת לבית מ
מדרשו של ר׳מ אמרה לו רבי אחד מכם קרשני בביאה
עמד ר׳מ וכתב לה גט כריתו׳ ונתן לה עמדו כתבו כולם
ונתנו לה ור׳מ מהיכא נמר ליה משמואל הקטן ושמוא
הקטן מהיכא נמיר ליה משכניה בן יחיאל דכתיב ויען
שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו
בא׳הינו ונושב נשי׳ נכריות מעמי הארץ ועתה יש תקוה
לישראל על זאת ושכניה בן יחיאל מהיכא נמר לה
מיהושע דכתיב ויאמר ה׳אל יהושע קום לך למה זה
אתה נופל על פניך חטא ישראל אמר לפניו רבש׳ע מי
חטא אמ׳ לו וכי דילטור אני לך הטל גורלות ואי בעית
אימא ממשה דכתיב עד אנה מאנתם׳

פירוש המזומנין הכשיר מבערב השכימו
לי׳ מחר לעלייה המיוחדת ליום זה כלומר
שיכלו׳ כלי שכהיה לכי והם ז׳לעבר את השנה לכשיר הוה מן
המכין: לא לעבר שכה עליתי להכשיר עמהם עכשיו: שלא ללמוד
תורה תכה היוך תעשו: מחמת כיסופא הוה לעבר שלא יכירו מי
היה עולה שלא כרשות וילכיכו פניו: שניענית לפרש שאכלת השום
וכלף הכיום: הן שאוכל השום בגופי לבית מדרשן שלא כלי שלא

להלכין פכיו שלא יאכל השום ינאתי כלי שינאו כלם ולא יהיו מי
הוח: משמואל הקטן כדאמרן. לפכמו מעלמו והוח לא כשא נויה
והכבים עגמו ככלל שלא להלכין פכיכם: מיהושע שלא דנה הכם
לגלות לו מי הוח החוטא והכבים את כלן ככלל שכאמר חטא ישראל
כמעשה לעכן: לילטור דכיל: מאכתם כלן ככלל והכי כלן לא
יגאו ללקוט שלא מקנת לכתי׳ יגאו מן העם ללקוט וגו׳.

תנן רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה
ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל
ואע״פ היו משתמשין בבת קול פעם אחת היו מסובין
בעליית בית גוריה בריחו ונתנה עליהם בת קול מן
השמים ויש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה
כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמי את
עיניה בהלל הזקן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו
תלמידו של עזרא שוב פעם אחת היו מסובין בעלייה
ביבנה ונתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד
שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך
נתנו חכמים את עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו
עליו הי חסיד הי ענו תלמידו של הלל אף הוא אמר
בשעת מיתתו שמעון וישמעאל לחרבא והברוהי ל
לקטלא ושאר עמא לביזא ועקן סגיאן עתידין למיתי
על עלמא ועל יהודה בן בבא בקשו לומר כן אלא
שנטרפה שעה שאין מספידין על הרוגי מלכות׳

פירוש משמתו כניחס כי׳ משום שמואל הקטן נקט
לה הכא: לפי הוה הוכיח סופו שנדמתה עליו
שכיכה שכתבנה בשעת מיתתו: שמעון וישמעאל לחרבא רבן
שמעון בן גמליאל הבכיר ובני וישמעאל בן אלישע כהן גדול הרגו
בחרב: ומכיכיו כגון רבי עקיבא ובני מכיכה בן תרדיון לקטלא
לפי שהי מיחות רבי עקיבא במסרקות של ברזל בפ׳ הרואה ר׳ מכיכה
בכריפה כלאבי לילייהן. לומר בן לותה הספד לי מפיל לי עבירו:
שלא שתין מספידין על הרוגי מלכות משבי יראת המלך ומיכרו
לקבריו:

תוספות בת קול זו שלא היו שומעין קול היוצא מן
השמי׳ אלא מתוך לותו קול יוצא קול לאחר
כמו משעמי שלשם מכה בכח ושומע קול לאחר היוצא ממנו למרחוק
ולותו קול היו שומעין לפי קול קיכין לותו בת קול: יגיין למעלה בחם
פוטה בפ׳ אלו כאמרי׳ ותמיהא לפי ממודם בפלטי שלי.

אמר ליה אביי לרב יוסף מיסמך סבי בשלשה
מנא לן אילימא מדכתיב ויסמוך את ידיו
עליו מכדי משה יחיד הוה אי הכי תסני בחד וכי תימא
משה במקום שבעים וחד קאי אי הכי ליבעי שבעי׳ וחד
קשיא׳ אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי בידא
ממש סמכינן ליה אמר ליה סמכינן ליה בשמ׳ קרו ליה
רבי ויהבי ליה רשות׳ למידן דיני קנסות׳ וחד לא
סמיך והאמר רב יהודה ברם זכור אותו האיש לטוב ור׳
יהודה בן בבא שמו שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסו׳
נשתכחו נגרוסינהו אלא בטלו דיני קנסות מישראל
שפעם אחת גזרה מלכו׳ על ישר׳ שכל

הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תחרב
ותחומין שסומכי בה יעקרו מה עשה רבי יהודה בן בבא
הלך וישב לו בין שני הרים גדולי ובין שני תחומי שבת
בין אושא לשפרעם וסמך שם ה' זקנים ואלו הן ר"מ ור'
יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי ורבי אלעזר בן שמעון רב
אויא מוסיף אף רבי נחמיה כיון שהכירו אויבי בהן באו
להרגם אמר להם בני רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך
אמר להן הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים
אמרו לא זו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות
של ברזל ועשאוהו ככברה רבי יהודה בן בבא אחריני
הוו בהדיה והאי דלא חשיב ליה משום כבודו דר' יהודה
בן בבא ורבי מאיר רבי יהודה בן בבא סמכו והאמ' רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל האומר על ר"מ שלא
סמכו רבי עקיבא אינו אלא טועה סמכיה ר' עקיבא ולא
קיבלו דאכתי הוה יניק סמכי רבי יהודה בן בבא וקבלו

פירוש מיסמך סבי לקרות להם רבי: ניתקוס שבניס
וחד קלי לבי סדיס מסס ליסס להס וסקול
ככלס: בילס מסס סמכי ליס בלשון כיניס נרסי' ליס כלומר מי
כיון לתקומי ידייהו על ריסיס דסכא. למידין ליכי קבסות דשלי'
כת' למסמע לייכי' מומסין וכייהו סמוכין ובסלוק ליכי מתומות לא
ביניכן מומס ן כל לוקיימכן בניס פיקין מסום ביטלת ללת וכיכא
לליכא כעילת ללת כגון כל' סומכין ונזיקות לייכין בכבל לעני
לליכא סמוכין דשליחותייהו קל עבדי' כלמפרס דסמוכל לכל
בקבסא לא עבדיכן שליחותייהו מסום ללא סכיכא ולית כא מסרון
כיס: בטלו ליכי קבסות דכיון לליכא סמיכה בטלו: תמומים
שסימכין כהס כגון שס סומכין בתוך אלפיס של עיר ויש בהס בר
עיקר. כין שתי עיירות גדולות ולא בתוך קטיר שאס יולא יסכיט
לת קטיר בין שני הריס גדולים כין שני תחומי שבת כדי שלא יהיו
יולאין לי זה מסס לעקור אס יולא. בין לוסא לשפרעם הס ב'
עיירות: מה תהא עליך ואתה זקן ואי לאתה יכול לנהוג: לוכיכו'
מניתת:

רבי חנינא ורבי הושעיא הוה קא משתקיד ר'
יוחנן למיסמכינהו לא הוה מסתייע מילתא'
הוה קא מצטער טובא אמרו ליה לא נצטער מר דאנן
מרבי עלי קאתינן דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר
רבי יונתן מנין שאין נסמכין בחיי עלי שנאמ' לא יהיה
זקן בביתך כל הימים מאי זקן אילימא זקן ממש והכתי'
כל מרבית ביתך ימותו אנשים אלא סמיכה'

פירוש לא הוה מסתייעא מילתא כשהיו מנסין לא היה
מוכח שכים שיכנסו עמו לסומכו ואין תלמיד
בעיכן. מסתקיד מחזר ומבקש לסומכו כיון כי סוקד אלי:
שאין כסמכין לבית עלי שלין זוכין להיות כסמכין: זקן ממש כל
ביתיס הכתיב כל מרבית ביתך ימותו אנשים כשהיו לבכל לנכנס
בן יום שנה למה לי לית דדר ואיכתיב שלא סמיכה שלקלו הכתיב
לבכל זקנה כגון שכל ידי תורה ונמילות חסדים יהיו בידכן בלא
בזנה ומבחה ליכו מתכפר לכל מתכפר קול בתורה ובגמילות
חסדים ת"ח שתלמיד תורת זקנה עליך להיות רשויין לסמכה לדין.

רבי זירא הוה מיסמר מלסמכיה דאמר רבי
אלעזר לעולם הוי קבל וקיים כיון דשמעת
להא דרבי אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן
מוחלין לו על כל עוונותיו אמצי ליה אנפשיה כי סמכוה
לרבי זירא שרו לידה הכי וכו' עד בריך מתייך לשלם
כדאיתא לעיל בכתובות פ' י'

פירוש הוי קבל וקיים לעצל וקיים ותקיים כלום' לרבקס
מן הכבוסות שמקנכ' לת כעלה: לעצלה מתרגם
קבלה לעני שכפסיס לליי לסמכיה מוקלין לו שכותיו.

תנו רבנן וישאלו שני אנשי במחנה וגו' בקלפי
נשתיירו שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה
אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה כיצד
אעשה אברור ששה מכל שבט ושבט ונמצאו שנים
יתרים אברור ה' מכל שבט ושבט ונמצאו עשר חסרי'
אברור ששה משבט זה והמשבט זה הריני מטיל קנאה
בין השבטים מה עשה ברר ששה ששה והביא שבעים
ושנים פיתקין על ע"כתב זקן שנים הניח חלק בללן
ונתנן בקלפי אמ' להם בואו וטלו פתקיכם כל מי שעלה
בידו זקן אמר כבר קודש שמים מי שעלה בידו חלק
אמר המקום לא חפץ בך אני מה אעשה לך כיוצא
בדבר אתה אומר ולקחת חמשת חמשת שקלים
לגולגולת אמר משה כיצד אעשה להן לישראל אם
אומר להן תן לי פדיונך וצא ויאמר לי כבר פדאני בן לוי
מה עשה הביא עשרים ושנים אלפים פיתקין וכתב
על יהם בן לוי ועל שלשה ושבעים ומאתים כתב עליהן
חמשת שקלים בללן ונתנן בקלפי אמר להן טלו
פתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אמר לו כבר פדאך בן
לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים אמר לו תן פדיונך
וצא תנא ר"ש אומר במחנה נשתיירו בשעה שאמר לו
הקב"ה למשה אספה לי שבעי' איש אמרו אלדד ומידד
הן אינן ראויין לאותה גדולה אמ' הב"ה הואיל ומעטתם
עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם ומה גדולה
הוסיף להם שהנביאי כולן נתנבאו ופסקו והם נתנבאו
ולא פסקו ומה נבואה נתנבאו אמרו משה מרע יהושע
מכניס את ישראל לארץ אבא חנין אומר משום רבי
אליעזר על עסקי שליו הן מתנבאים על שליו עלי
שליו רב נחמן אמר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאים
שנא' כה אמר ה' צבאות האתה הוא אשר דברתי בימים
קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם
שנים להביא אותך עליהם וגו' אל תיקרי שנים אלא
שנים איזו הן שנים נביאים שנתנבאו בפרק את נבואה
את הוי אומר אלדד ומידד אמר מר כל הנביאים כולן
נתנבאו ופסקו והן נתנבאו ולא פסקו מנא לן דפסקו
אילימא מדכתיב ויתנבאו ולא יספו אלא מעתה קול
גדול ולא יסף הכי נמי דלא אוסיף הוא אלא דלא פסק

במדבר יג הוא לא הכא כתיב ויתנבאו התם כתיב מתנבאים עדיין
מתנבאים והולכי בשלמא למ"ד משה מת היינו דכתיב
סם אדוני משה כלאם אלא למאן דאמר הנך תרתי מאי
אדני משה כלאם דלאו אורח ארע' דהוה ליה כתלמיד
המורה לפני רבו בשלמא למאן דאמר הנך תרתי היינו
דכתיב מי יתן אלא למאן דאמר משה מת מי ניח הוה
סם ניח ליה לא סיימו קמיה מאי כלאם אמ"ל הטל עליהם
צרכי צבור והם כלין מאליהן׳

פירוש ושכיח חלק לא כתיב עליהם זקן · מי שעלה
בידו חלק וכו׳ ושכיח מלותן שכעיס שהלכו
ליטול עלה בידם חלק וכשתיירו שני פתקין שהיו כתובים בקלפי
שהיו של זקד ויחידי שלא הלכו ליטול וכתיירו שלא יעלה בידן
חלק והייכו לכתיב ויטלו שני לכשים והמה בכתובים כלומר פ
פתקי כתובים היו לשם בקלפי ולא הלכו ליטלם · ולקמת מחשת
מחשת נכטרות העובדים על מכין הלוים · למר להן לכל
הכטרות כולו וטולו פתקיכם · במחכה כשתיירו ותק כמי מולה
לשם דכמחכה כשתיירו לשק כתיב ולא יכלו ההלכה למשמע שלא
יבלו מן המחכה לכא לאחליהם וכהא פליגי תק שכר להלי ל
דכשתיירו לא מחשת עבוה וכשכת נדולה שלא שהיו מתירלי שלא
יעלה בידם שלא חלק וכשלרים טעים ולריס ליה לויטלו כשלר וטעו
קלפי וכני שמעון שכר מחשת עבוה מבינו עבמן מן הגדולה ועשו
עבמם כמייהם ולריס ליה לויטלו כשתיירו במחכה · שכל
הכניהים כולן לותן שבעים זקנים כתבלו לותה שנה לשוכה
לבלה כבוה עליהם הרוח סביבות ההיכל ופסקו על עסקי שלין
נוכך שנה היתה · שלי תיקני שכים שלא שכים · מי ליתא מלכתיב
בהו כשלר זקנים ולא יספו · שלא מנתה קול נדול ולא יסף
לשכינה שכי כמי לשא לשוסיף שלא על כרחיך לשא פשק הוא ·

תוספות וסם כלים מלאיהן · פי׳ כבואתם כלה לשון
שכינה שוכה מתוך שכנו׳ שלא מתוך שמחה ·

תניא כל עיר שאין בה עשרה דברי׳ הללו אין
תח רשאי לדור בתוכ׳ בר מכין ועונשין
וקופה של צדקה נבית בשנים ומתחלקת בג׳ ובית
הכנסת ובית המרחץ ובית הכסא רופא ואומן ולבלר
ושבח ומלמד תינוקות משום רבי עקיבא אמרו אף מיני
פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים׳

פירוש עשרה לכניס ל׳ ונבלין ומתלקיס הוו להו
תלת מילי · רופא למול תינוקות לומן מקיז
סם : לבלר לכתיב ספריס · קופה נבנית כשנים ומתחלקת כשלשה
טעמא מפרש בהסותפין ·

שמות יט **תנו** רבנן ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאות
שרי חמשים ושרי עשרות שרי אלפים שש
מאות שרי מאות ששת אלפים שרי חמשים שנים עשר
אלף שרי עשרות ששת רבוא נמצאו דייני ישראל שבעת
רבוא ושמונת אלפים ושש מאות׳

פירוש שרי אלפים שם מלות היו שהרי ישראל שם מלות
אלף רגלי ·

תוספות כתבו דייני ישראל ז׳ רבוחות ות׳ אלפים
ושם מלות תימה לה מקרי להו טובא לכי

פיסקא מלך לא דן ולא דנין אותו׳ אמר רב
יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אבל
מלכי בית דוד דן ודנין אותו דכתיב בית דוד כה אמר ירמיה כ"ב
ה׳ דינו לבקר משפט ואי לא דיינינן ליה אינהו היכ׳
דייני והכתיב התקוששו וקושו ואמר ריש לקיש קשש נפלים כ"ב
עצמך ואחר כך קשט אחרים אלא מלכי ישראל אבל
טעמא לא משום מעשה שהיה דעבדיה דינאי מלכא
קטל נפשאי אמר להו שמעון בן שטח לחכמים תנו
עיניכם בו ונדוננו שלחו ליה עבדך קטל נפשא שדריה
להו שלחו ליה תא אנת נמי להכ׳ והועד בבעליו אמרה
תורה יבא בעל השור ויעמוד על שורו אתא ויתיב אמר
ליה שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו
בך ולא לפנינו אתה עומד אלא לפני טי שאמר והיה
העולם אתה עומד שנאמר ועמדו שני האנשים אשר לנביים יט
להם הריב ונומר אמר ליה לא כשתאמר אתה אלא
כמה שיאמרו חבריך נפנה לימינו כבשו פניה׳ בקרקע
נפנה לשמאלו כבשו פניהם בקרקע אמר להם שמעון
בן שטח בעלי מחשבות אתם יבא בעל מהשבות ויפרע
מכם מיד בא נבריאל וחבטן בקרקע ומתו באותה שעה
אמרו מלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין
אותו׳

פירוש תנו עיניכם לדונו כדין ולא תחכיפו לו ולא תשלו
סביו : ויעידו בך שעבדך הרג את הכפש לעבדו
כחמורו ופפסל ממון הוא לו לפי נדיך לדונו כפניו כפנה שמעון
לימינו לילע לם יחמרו כחותו : כבשו פניהם שקיו ילפים מחכו :
בעל מחשבות הלה ·

תוספות יכלי המלך עמוד על רגלך ויעידו בך ואם
תאמר והא אמריכ׳ התם ולא תלמיד חכם יהי
נדיך לעמוד מפום דלכלי עשה ולכלי עשה דכבוד תורה
עליך וכיון שהיה חכם היה נדיך לעמוד כל שכן מלך דטעי ע
עליך מלך מתם דלפי׳ למ"ד הרב שחחל על כבודו כבודו מחול
מלך שחחל על כבודו אין כבודו מחול שכ פוס תעים עליך מלך
וכו׳ ול"ל דולכלי תם עליך מפום לעשה דכבוד תיר עליך תעשה
דכבוד מלך כחי ואם כן תעים שאין תם נדיך לעמוד מלך נדיך
לעמוד ולכלי דתם יכול לחקום על כבודו מה שאין כן מלך לאו
מפום

משום לקטיטות למלך הוי טפי מקטיטות דלקח אלא משום קלא דקלחה וכו' שתהא לימתו עליך ואין כתולו כח לו בשביל עצמו אלא משום למנות המקום כך הוי ואין יכול להפקיע מנות המקום אבל לא תתיחס אלו ויכול לחתול חיטה על כתולו לשלו הוי כ כלומר כמסכת עדו בתחלה בקרקע על שמו של הקלח ולבסוף בקרקע על שמו שנאמר כי לקח בתירם מפנו ובתירתי יקנה יומם ולילה: יכלי המלך עתוד על רגליך וכו' ואת וקח לומר כן פרק שבועת העדות שאם היו להוסיף שניהם מוסיפין לריכו לומר לא לאחד עומד ואחד יושב וכן לא היה המלך צריך לעמוד ובלבד שיהא לותו שכנגדו ולא לריכי כשבועת שאלי לי כמי שכא קבלת הוי קבלת עדות וקבלת עדות כשבועת נאמר דין ובשבועת נאמר דין לומרין פרק שבועת העדות דכרי הכל דייקין ביסיבה ובעלי דיקין בעמידה ואם כן יש להזהר כשכל מוסיפין שני בעלי דיקין שלא יאמרו לא נשבעת קבלת העדות ולא בשבועת נאמר דין לשבועת קבלת העדות כאן נאמר דין משום:

שאלו תלמידיו את רבי יוסי היאך נשא דוד שתי אחיות בחייהן אמר להן מיכל אחר מיתת מירב נשאה רבי יהושע בן קרחה אומר

שמואל ב ג קידושי טעות היו לו במירב שנאמר תנה את אשתי את מיכל אשר ארסתי לי באה ערלות פלשתים מאי תלמוד אם רב פפא מיכל אשתי ולא מירב אשתי מאי

שם ח יג קדושי טעות דכתיב והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול וגו' אזל קטליה אמר ליה מלוה אית לך גבאי והמקדש במלוה אינה מקודשת אזל יהבה

שם יח לעדריאל דכתיב ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד אמר ליה אי בעירת דאתן לך מיכל זיל אייתי לי מאה ערלות פלשתים אזל אייתי ליה אמר ליה שאול מלוה ופרוטה אית לך גבאי שאול סבר מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה ודוד סבר מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה ואי בעית אימא דכל מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה שאול סבר לא חזי ולא מידי ודוד סבר חזי לכלבי ו

שמואל ב ג ושונרי ורבי יוסי הא תנה את אשתי את מיכל מאי דריש ביה רבי יוסי לטעמיה דתניא רבי יוסי היה דורש

שם כה שתי מקראות מעורבין כתיב ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבושת ואת חמשת בני מיכל אשר ילדה לעדריאל המחולתי וכי מיכל לעדריאל נתנה והלא לפלטי בן

שם ט כו ליש נתנה דכתיב ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש וגומר אלא מקיש קדושי מירב לעדריאל לקדושי מיכל לפלטי מה קדושי מיכל לפלטי בעבירה אף קדושי מירב לעדריאל בעבירה ור' יהושע בן קרחה

שמואל ב כא כח נמי הכתיב את חמשת בני מיכל בת שאול וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה אם' לך רבי יהושע מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו

רות ג רבי חנינא אומר מהכא ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי וכי נעמי ילדה והלא רות ילדה אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפיכך נקרא על שמה:

רבי יוחנן אמר מהכא ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור וגומ' אלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח לו מרד מרד זה כלב ולמה נקרא שמו מרד שמרד בעצת מרגלים וכי בתיה ילדה והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה ובתיה גידלה לפיכך נקראו על שמה רבי אלעזר אמר מהכא נאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד אלא יעקב ילד ויוסף כלכל לפיכך נקראו על שמו:

כתובות ח

תהלים עז

פירוש מלוה לית לך בגלוי שטר גדול וקדושין לחביריס לא קבלתי · בעת תת כשהגיע עת לתתה לדוד כתבה לעבדיו: מלוה ופרוטה מלוה שטר גדול שכתחייבתי לך בשביל גלית ופרוטה שוה כסף קבלתי ממך בהללו ערלות פלשתים שהוא סבר דעתיה למקדש לקדש במלוה לחשיבא ליה לך לא קדושין כיהבו ואזל יהבה לפלטי בן ליש: ודוד סבר דעתיה לפרוטה משום הכי קבי לה אמתי הלי תבה לת אמתי את מיכל למשמע זו אמתי ולא מיבב אמתי: מלי דריס ניה רבי יוסי ולא דריס ולא מיבב אמתי · לטעמיה דדריס ממקרא מעורב כלקמן דמה מיכל אמתי לף מיבב אמתי: קדושי מיכל לפלטי פשיטא לן לכטעמיה דהא כתיב אמתי מיכל וקיימא לן לעתיס לפרוטה לכת קדושין היו: ואמתי היהודיה בכלב בן יפונה מאמתי קלא יהוד ה על סס שכפיה נעגו ובתנייה שכל הטיפה בעגו נקלא יהודי דכתיב ליתי נוכרין יהודאין וגו' ילד לכי גדול כולן שמותן של משה הן.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמ' רבי יונתן כל המלמד בן חבירו תור מעלה עליו הכתו כאלו ילדו שנאמר ואלה תולדות אהרן ומשה וכתיב ואלה שמות בני אהרן לומר לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו שנאמר לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם אמר רבי יהודה שפדאו מצער גידול בנים והיינו דכתיב לא עתה יבוש יעקב ונומר לא עתה יבוש יעקב מאבינו ולא עתה פניו יחוורו מאבי אביו,

כתובות ה

ישעיה כט

פירוש תולדות להכן ומשה ומפרש כתיב כאן להכן ולא הוזכרו כאן משה שם · שפלתו מנעור גידול כעיס שהיה על עליו טורח הסבטים: וכתוספות הקשו ולמכו לא נהיה חלק לדיבו נער שלא שמשה כדאמרי' נבי שבל לחוש כדבו ה' בכעיס כשבר הלכון שהיה בכיה ועול לשכרה היו לו כעיס יקטורה וכל נער של יוסף ופלטיו וגלגל ירידת מנכיס.

כתיב פלטי וכתיב פלטיאל אמר רבי יוחנן פלטי שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו אל מן העבירה מה עשה נעץ חרב בינו לבינה אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב והכתיב וילך אתה אישה שנעשה לה כאישה והכתי' הלך ובכה על מצוה ראויל מיניה עד בחורים שנעשו שניהם בחורים שלא טעמו טעם ביאה · אמר רבי יוחנן תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז · תוקפו של בועז ענותנותו של פלטיאל בן ליש תוקפו של יוסף ענותנותו של

שמואל א כה מד

רות ג בועז דכתיב ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת מאי
וילפת אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות, תוקפו
של בועז ענותנותו של פלטי בן ליש כדאמרן. אמר
פז"י לג רבי יוחנן מאי דכתיב רבות בנות עשו חיל ואת עלית
על כלנה רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובועז ואת עלית
על כלנה זה פלטי בן ליש, אמר רבי שמואל בר נחמן
שם אמר רבי יונתן מ"ד שקר החן והבל היופי שקר החן זה
יוסף, והבל היופי זה בועז, יראת ה' היא תתהלל זה
פלטי בן ליש, ד"א שקר החן זה דורו של משה,
והבל היופי זה דורו של יהושע, יראת ה' היא תתהלל
זה דורו של חזקיה, דבר אחר שקר החן זה דורו של
משה ויהושע, והבל היופי זה דורו של חזקיה, יראת
ה' היא תתהלל זה דורו של רבי יהודה בר אלעאי אמרו
עליו על דורו של רבי יהודה בר אלעאי ששה
תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה,

פירוש

והא כתיב לישה שמן כל שליש: כגעשה לה
כלישה שהיה מגלגל ומפכפך: הלך וכסה
לחריה נקוסי' קל כסיב לה: על נחוריס קרוק קל דריס ואזיל:
תיקפו של יוסף עמותבותו של בועז דכר נדול של יוסף כלבר קל
זקטן שכמותו: תיקף לכר נדול ומחוד ויש לו שם עבוה לכר
קטן שאין לו שם שלשם עושה לפי תוחו: שכעשה כשרו לחבר:
כרשני לפתות כתקשה ומעפש כבש יבש ומעפש שפטויש היתה
ועתו כמטה לחכל יוסף לשת לים היתה ויכיה עתו כמטה: תוקפו
של בועז עבותבותו של פלטי לחלו בועז חדק ליליה ופלטי שכיש
דבות: דוכו של משה ויהושע שפקו כתיכה הכבה ולוכו של
חזקיה יותר מהם כלכתיב ויכיל על שפכי שחן ולחריכן בחלק
מוכל שול של שבחריב שפכי שחנו של חזקיה שהיה דולק בכתי
מדרשות עד שבלקו חדן ועד כלה שבע ולא חנאו עם חלכן:
מתכסים בטלית לחת עבייס היו.

תנו

רבנן מקום שנהגו נשי לצאת אחר המטה
יוצאות לפני המטה יוצאות רבי יהודה
אומר לעולם נשי לפני המטה יוצאות שכן מצינו בדוד
שם ג ג שיצא אחר מטתו של אבנר שנאמר והמלך דוד הולך
אחר המטה אמר ליה לא היה הדבר אלא לפייס את
העם ונתפייסו שהיה דוד יוצא מבין האנשי' ונכנס לבין
הנשים ויוצא מבין הנשים ונכנס לבין האנשים שנאמר
שם ויידעו כל העם וכל ישרא כי לא היתה מהמלך להמית
שם את אבנר, דרש רבא מאי דכתיב ויבא כל העם
שם להברות את דוד וקרינן להכרורת בתחלה להכרותו
ולבסוף להברותו, אמר רב יהודה אמר רב מפני מה
נעגש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה,
רבי יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהם מקרא אחד
שם כתוב בהם דרשו ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות
שם אבנר ידיך לא אסורות ורגליך לא נחשתים הונשו
מאן דאמר לא מיחה הא ידיך לא אסורות ורגליך לא
שם לנחשתים הונשו מט לא מדות כנפול לפני בני עולה

נפלת ומאן דאמר מיחה ולא נענה אתמוהי מתמה ה
הכמות נבל ימות ידיך לא אסורו ורגליך לא לנחשתי'
מכדי מתויי הא מחית מט כנפול בני עולה נפלת למ"ד
מיחה מאי טעמא איענש אמ"ר נחמן בר יצחק ששהה
מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה,

פירוש

כדי יקולף אומר לעולם לפני המטה יוצאות
שכן מצינו בדוד שיצא לאחר מטתו של אבנר
ולפל כפי' לאחר המטה לוכרים לדוד להלך עם הכסיס. נתפלס
להכרותו שהיו סבורין שמחית היתה הכינת לאבנר. ולבסוף
להברותו שידעו הכילוד שלא מחת דוד נהנו לאבנר. למחות
בשאול נהכינת פוב עיר הכהנים: ילידך לא אסורות שלא מחוב
היית בשאול והיה לך למחו ולפי שלא מחית בכפול כיד כפי שלא
כפלת. מכלי מחויי מחית ולא ילידך לא אסורות היו לא ניהנת
בעצמך כאלם מחוב שלא בכל כחך בילית דעתך ומחית בשאול:
שמשך מלכות בית דוד שהעמיד לת ליהבשת לאלך ואם לא ס
שהעמידו לאבר לת דוד היו מחליכין ומשחלך ליהבשת על יוס
שמלך דוד על כל ישרא היו שתי שב' ותחבה שתי שביס לאיהבשת
וחפי שבה בין מיתתו למלכות דוד שחשמת שאול חלך דוד כ
בחברון וכתיב בחברון חלך שבע שביס ושבה חלפי בא מלך חמש
שביס שבין מיתת שאול למלכות ליהבשת דתניא בסדר עולם
והימים אשר מלך דוד על ישרא ו' שבים היו בלא מלך בשתיהו שתי שביס ומחבה
מלכות ליהבשת למלכות דוד:

תוספות

כסיס לגלת לפני המטה לבין לשעת נעד
קוד ליכה ליחיש להכהוד: ובירושלמי
פליגי ליכה למ"ד לפני המטה לפי שגדמו מיתה לעיל ולית
ל לבהנו לאחר המטה לפי שנבלי לבנות ישרא שיהבכלו בהן
הכסיס: שהיהה חלכית יכו לעגל דלדשי' ומלכים מחך ינאו זה
שאול ולית נוסת מ"מ היה יכול להתקיים בחקים לאחר ולא היה לו
לעשות מלכות בית דוד שבחשה כאר על פי נביא: שתי שביס

ומחבה הקשו על פ"ש ל"ל וחלופיה קנית כפי לאחר.

רבי

יוסי אומר כל האמור בפרשת מלך מלך
מותר בור' יהודה אומר לא נאמרה פרשה
דניים יג זו אלא כדי לאיים עליהם שנא' שום תשים עליך מלך
שתהא אימתו עליך וכן היה רבי יהודה אומר שלש
מצות נצטוו ישרא בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך
ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה,
רבי נהוראי אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד ת
תרעומתן שנאמר ואמרת אשימה עלי מלך וגומר,
שם תניא רבי אליעזר אומר זקנים שבדור כהונן שאלו שנ'
שמואל ח ה תנה לנו מלך לשפטינו אבל עמי הארץ שבהם ק
שם קילקלו שנאמר והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו
מלכנו ויצא לפנינו, תניא אידך רבי יוסי אומר שלש
מצות נצטוו ישרא בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך
ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה
דברים יז ואיני יודע אי זה תחלה כשהוא אומר כי יד על כס יה
מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך ת
דברי הימים א כט תחלה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה ע
כסא ל

כמא ה' למלך ועדיין איני יודע אם להכרית זרעו של
דברים יז ט עמלק תחר' ואם לבנית בית הבחירה כשהוא אומ' והניח
ה' לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו'
הוי אומ' להכרית זרעו של עמלק תחלה וכן בדוד הוא
שמואל ב ז אומר ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב
סם וכתיב ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב
בבית ארזים וגומר׳

פירוש בכרעת מלך בספר שמואל בכיכם ובכותיכם
יקח וכיוצא בהם. לא כאחרים פרש למשוחו
מלא לגיים עליהם שתהא לימת מלכם עליהם לכל לימי מותו
לעשות: הגלא כאחרים פרש זו מלא לגיים עליהם ולב' לימים
ולכהלם לקח לכ' יהודה יפה כיוצו שהכי בנטוו ישראל על כך
והנה כתוב. שלש חנוית לכהני נקט שלש הללו שהן תלוית זו בזו
לעשותן כשלהן כראפר׳ לקחן כתחלה מלך ולחמיה עתלך ו
ולחמיה בית הכחיה. בכיסתן לאחן לכטללו כתיב יהוסף
וישיכה ויכיסתה וישכתה כה ולחרת לשיחה עלי מלך בעתלך
כתיב והיה בהכיח ס׳ וגו׳ וכבניין בית הכחיה כתיב והשביתם את
הילדן וישכתם בארן וגו׳ והדר כתיב והיה המקום וגו׳: לא כאחרים
פרשה זו שום תשים עליך מלך משום מנוח מלא כבנל תרשיתת׳
שגלוי לפניו שעתידי׳ להתרעם על כך ולומר והייכו גם לאחרו
ככל הגוים: ולחרת לשיחה עתידין לתם לומר כן: לפי כשורלי
לומר כולי׳ לג׳ ליה כתוספתא ותלוי שסיכום הוא לשון קיימא לן
כעירובין לשון רבי כחניה הוא רבי כשורלי: עתי הארץ קלקלו
לשלו וקנים שלשלו לשיפט ולכלות הסרבנים שנאמר שנאת
קהל תלו על עליו מלכמותיה׳ שלחרו ויגע לפניו ולכלם מלחמותיהו׳

תוספות מלך מותר וכו׳ תימה לאחר שנעשה על
כנות כיון שלא רצה למנות לו כרחו ושד
לנפרק הכותב נתן לדיל קלקל׳ לדוד שלא שיל שיה יכול להחליף
נדיסים של שעתידי׳ משראל לתת בפני בהמתו ולא לנפרשת החלך
כתיב יקח וכתן לעבדיו ולא לעבמו ועלא לבחכם היה יכול ליקח
אם היה רוצה לכל כשיה שואל החלך שיחכרו לו כרשות בילם
לוית׳ לא כתכוב ועלא לכעבם לפי שמואל הכרם לעשות עלא דכתי׳
והיה לי לנתן יקר כתי התקלקלי׳ והמטרדים אל הנשות והנקרן
תירץ לחימו מותר רק בשדות הרחוקים מן העיר דלא מעלו כל
כך לכל כרם כשות היה לנל היכל לחתך בשיחרון ושוד ולא לדווק׳
כשדה תקנה לכל שדה לחוזה שיכם תלכיתיו לא כתו שהשי כשות
תלילה לי תתיי כחלת לכניתי לך: ועלא לפרשת החלך לא כאחרים
רק יגל מלך שבחלך על כל ישראל ויהודה ותשת החקום ולחתה
לא תלך על יהודה וגם לא תלך תשת החקים׳

אמר ריש לקיש בתחלה מלך שלמה על
דברי הימי׳ א כט העליונים שנאמר וישב שלמה על כסא
מלכים א ד ה׳ ולבסוף מלך על התחתונים שנאמר כי הוא רודה
בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר
תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמ׳ תפסח
ועזה בהרי הרדי הוו יתבי וכשם שמלך על תפסח ועד
עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא מלך אלא
קהלת א על ישראל שנאמר אני קהלת הייתי מלך על ישראל
סם וגו׳ ולבסוף לא מלך אלא על ירושלם שנאמר דברי
קהלת בן דוד מלך בירושלם ולבסוף לא מלך אלא

על מטתו שנאמר הנה מטתו שלשלמה וגו׳ ולבסוף לא סיר השירים ג
מלך אלא על מקלו שנאמר סמה יתרון לאדם בכל קהלת ה
עמלו וגו׳ וכתיב זה היה חלקי מכל עמלי רב ושמואל סם ב
חד אמר מקלו וחד אמר גונדו הדר או לא הדר רב ו
ושמואל חד אמר הדר וחד אמר לא הדר כר׳ לא הדר
מלך והדיוט ומ״ד הדר מלך והדיוט ומלך׳ סמק דפרשה קסרה ד
ב׳ לי שאחזו ג׳ ד׳

פירוש בתחלה קודם שנכנס שלמה כשיש בכריות מלך
לף על עליוניס: כשם שמלך על תפסח ועזה
כך מלך על כל השלם כולו ולא קרא כי הוא רודה בכל עבר
הנהר כתפסח ועד עזה: על מקלו שהשליט עמודי מכמלו
כדאמרינן בתם׳ ניטין: נוכרו טליתו וכטהרות כי׳ רב אחי הוא
מקודה של מרם ושרם לו מל לאחר קילו ומל לאחר מקלו והוא
מקודה שמותה כם מיס: מלך והדיוט ושוב לא מזל למלכותו׳

לא ירבה לו נשים על״ח מ״ל שנ׳ ויולד לדוד שמואל ב ג
בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם
היזרעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל וגום׳ והג׳ אבשלום
בן מעכה וגומר והד׳ אדוניה בן חגית והה׳ שפטיה בן
אביטל והו׳ יתרעם לעגלה אשת דוד וכתיב ואם מעט סם ג ב
ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שירת הוו
להו תמניסרי והא הות מיכל אמר רב עגלה זו מיכל
ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא
אומ׳ לולי חרשתם בעגלתי וגומר ומי הוו למיכל בני
והכתי׳ ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה שמואל ב כ ו
אמר רב הסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה
היה לה מכדי בנים היכי קאמ׳ חשיב להו בחברון ואלו
מעשה דמיכל בירושלם הוה דכתיב ומיכל בת שאול סם
נשקפ׳ בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר
לפני ה׳ ותבז לו בלבה ואמר רב יהודה ואי תימא רב
יוסף שקלתה מיכל למיטרפסה אלא אימא עד אותו
מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה והכתיב ויקח
דוד עוד פילגשים ונשי׳ בירושלם למלויי שמונה עשר׳
מאי נשים ומאי פילגשים אמר רב יהודה אמר רב נשים
בכתובה ובקדושין פילגשים בלא כתובה ובלא קדושין
אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדי׳ היו לו לדוד
כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו וכולן
יושבין בקרונות של זהב ומהלכי בראשי גייסות היו
והם בעלי אנרופין של בית דוד אמ׳ רב יהודה תמר בת
יפת תאר היתה שנאמר ובר נא ג המלך כי לא ימנעני כשמואל ב יג יא
ממך אי סלקא דעתך בת נשואין היא אחתיה מי הוה
שריא ליה תמר אלא שם בת יפת תואר היתה ולאמנון סם
רע ושמו יונדב בן שמעה אחי דוד והיה איש חכם ונומר
אמר רב יהודה אמר רב איש חכם לרשעה ויאמר מדוע
את ככה דל בן המלך ויאמר לו יונדב שכב על מ
משכבך והתחל ותקח המשרת ותצוק לפניו אמר רב
יהודה אמר רב שעשתה לו מיני טינן׳ וישנאה אמנון
שנאה גדולה מאי טעמא אמר רבי יצחק ניכא נקשרה

לו ועשאתו כרות שפכה וכי נקשר לו איתי מאי עבדא
אלא אימא קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה איני
יחזקאל יז והא דרש רבא מאי דכתיב ויצא לך שם בגוים ביופיך
שאין להם לבנות ישראל לא שער בית השיחי ולא
שמואל ב יג שער בית הערוה שאני תמר דבת יפת תאר הואי ותקח
תמר אפר על ראשה ואת כתונת הפסים אשר עליה
קרעה תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה גדר גדול
גדרה תמר באותה שעה אמרו לבנות מלכי כך לבנות
הדיוטות על אחת כמה וכמה אם לצנועות כך לפרוצות
על אחת כמה וכמה אמר רב יהודה אמר רב באותה
שעה גזרו על הייחוד ועל הפנויה:

פירוש מתשתא כעגלתי מתשון קרי לה לתשתי מהגילה
לשם קילתו: ואתי רב שקלה מיכל למטרפסה
זה היה פירוש תהלה שכתוב בנגד: לא היה לה ולד שתא מהיות
ועשה ולד לך לא היה לה מכל מקום שכי היכא למימר להוה לה:
והא כתיב ויקח דוד עוד פלגש ומה היה כשם: יפת תאר
הנשבת במלחמה כדכתיב ורואית בשביה: תמר לחמות לכשלוש בת
יפת תואר היתה קודם שבתגיירה בלב שלם משכה ממו ילדה לו
לדוד את תמר והיתה לאנשי בת יפת תואר: ובתובמות בלחיכו
כאן לשם חותר לבא על יפת תואר ביאה בחשיכה בחלחה לו לא
תלין בידך להלחיך: ועתה לכו נא ונו' יוכלו מבשיב ליה עבה
לחכון: מי היה שריון ליה אלא שמעיין לא כתעיבה
אחת כשלחתה ותן ולא שמחה וכבית תיכל לין לו קודנת לא
בחספת יכחות: ואתחל עשה עגלך כאולה הגבים מלכל.
טינן מקייש: שלא היה לשם לבנות ישראל קולה שחשלו ונבנו
כבות כין: לא שגר בית השקי תחת לבלי זרועותיה: נדרה
תחר כלמעת ונעקרה וכהנה עגמה כבזיון: בשלו שאר בשים קל
זקומר בעבת מה בכות מלכים לירש קלקול זה בהדיוטות עלמה
על קייקול לשמת לשם ועל הפכויה.

אדרניה ואדרניה בן חנית מתנשא לאמ' אני אמלוך
אמר רב יהודה אמר רב מלמד
שבקש להולמו ולא הולמתו ויעש לו רכב ופרשים
וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא אמר רב יהודה
אמר רב כלן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו:

פירוש שבקש להולמו ולא הולמתו ויעש לו רכב ופרשים
שמת ברלמו כתר תלמית ולא הולמתו לפי
שהיה מדבים על זהב כתוב מלכה מדיבן לדובן ולכך מתיעצת
ברלמו מלך למי שים לו מרין ברלמו והיה עדות לבית דוד שכל
קלקולו למלכו הולמתו ומי שלכו לאוי למלכות לכו הולמתו:
מאי רבותי שרים מחשים לים יתי רבותי לכן מלך: לכטולי
טחול וחקוקי כפות הרגלים נטולי טחול עי שם שהטחול מכבידו
ללדם וחקוקי כפות הרגלים לין בשר בפרסותיהם ורגים על ה
הקוצים ועל הברקוצים ולכן כי זוקין.

רב יהודה רמי כתיב ויהי לשלמה ארבעי אלף
ארוות סוסים למרכבתו וכתי ויהי לשלמה
ארבעת אלפים ארוות סוסים הא כיצד אם ארבעי אלף
איצטבלאות היו כל אחד ואחד היו בו ארבעת אלפים
ארוות ואם ארבעת אלפים איצטבלאות היו כל אחד
ואחד היו בו ארבעים אלף אַרְוות רב יצחק רמי כתיב
אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה וכתי ויתן שלמה
את הכסף בירושלם כאבני לא קשיא כאן קודם שנשא
שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת
פרעה אמר ר' יצחק בשעת שנשא שלמה את בת פרעה
ירד גבריאל ונעץ קנה כים והעלה שירטון ועליו נבנתה
כרך גדול שברומי.

פירוש לתיטבלאות בית גדול למאכל הסוסים לחלות
הכלכה בין שורה לשורה על פני הבית:
כלאכי הסוס תיקח פוליתא.

ואמר רבי יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה
שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן
גדול העולם כתיב לא ירבה לו נשים אמר שלמה אני
ארבה ולא אסור וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו
הטו את לבבו וכתיב ולא ירבה לו סוסים ואמר שלמה
אני ארבה ולא אשיב וכתיב ותצא מרכבה ממצרי בשש
וגו'.

משנה מלך כותב לו ספר תורה לעצמו יוצא
למלחמה והוא עמו נכנס והוא עמו
יושב בדין והוא עמו מיסב והוא כנגדן שנאמר והיתה
עמו וקרא בו כל ימי חייו: גמ' אמר רבי אבא אמר
רבא אף על פי שהניחו לו לאדם אבותיו ספר תורה
מצוה לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם את ה
השירה איתיביה אביי וכותב לו ספר תורה לשמו ו
ובלבד שלא יתנאה בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא
לא צריכא לשתי תורות וכדתניא וכתב לו את משנה ו
וגו' כותב לשמו שתי תורות אחת שהיא יוצאת ונכנסת
עמו ואחת שמונחת לו בבית גנזיו אותה שיוצא ונכנסת
עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנא' שויתי
ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט אינו נכנס בה לא
לבית המרחץ ולא לבית הכסא שנאמר והיתה עמו
וקרא בו מקום הראוי לקרות בו:

פירוש לא כתבו גזניתי תורה כאן למה כאמרה לכיסת
שגזבו ואכלת חזיר וכיוצא בהן: לשתי תורות
קא דסכי מלך דאלו היה הדיוט אני ליה בחדא ומלך בני תרתי.
משנה שתים כמשמע.

אמר מר זוטרא ואי תימא מר עוקבא בתחלה
ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון
הקדש חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית
ולשון ארמי בידרו להן לישראל כתב אשורית ולשון
הקדש והניחו להדיוטו כתב עברית ולשון ארמית מאן
הדיוטות אמר רב חסדא כותאי מאי כתב עברית אמ' רב
חסדא כתב ליבונאה' תניא רבי יוסי אומר ראוי היה

עזרא שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא לא קרמו
משה במשה הוא אומר ומשה עלה אל האלהים בעזרא
הוא אומ' הוא עזרא עלה מבבל מה עלייה האמור כאן
תורה אף עלייה האמור להלן תורה במשה הוא אומר
ואותי צוה ה' בעת ההיא בעזרא הוא אומ' כי הכין עזרא
לבבו לדרוש את תורת ה' והיו ואף על פי שלא ניתנה
תורה על ידו נשתנה על ידו הכתב שנאמר וכתב ה'
הנשתוון כתוב ארמית ומתורגמת ארמית וכתיב לא כהלין
כתבא למיקרי ופשרא להודעא למלכ' מלמד שבאותו
היום ניתן וכתב את משנה התורה הזאת כתב הראוי
להשתנות למה נקראת אשורית שעלה עמהם מאשור,
תניא אומ' בכתב זה ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו
נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בהן החזירו להן שנאמר
שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה
אשיב לך למה נקרא שמה אשורית שמאושרת בכתב
רבי שמעון אומר משום רבי אלעזר בן פרטא שאמר
משום רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר
שנאמר וי' העמודים מה עמודי' לא נשתנו אף ווים לא
נשתנו ואומר ואל היהודי ככתבם ובלשונם מה לשונם
לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה אלא מה אני מקיים
את משנה התורה הזאת לשתי תורות אחרת שיוצאה
ונכנסת עמו ואחת שמוגחת לו בבית גנזיו אותה
שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה
בזרועו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ואידך האי שויתי
מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה לכדרב חנה בר ביזנא
אמר רבי שמעון חסידא המתפלל צריך שיראה עצמו
כאלו שכינה כנגדו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ולרש
דאמ' כתב זה לא נשתנה מאי לא כהלין כתבא למקרי
אמ' רב בנימטריא איכתב להון ישת ישת אדך פוגחמט
מאי פריש להו מנא מנא תקל ופרסין, מנא מנא אלהא
מלכותך והשלמה לך, תקל תקלתא במאזניא
והשתכחת חסיר ופרסין פריסת מלכותך ויהיבת למדי
ופרס ושמוא אמר ממתוס נקפי אאלדן ורבי יוחנן אמ'
אנס אנס לקת ניסרפו, רב אשי אמר נמא נמא קתל
פורסין,

פירוש כתב ענבי של כבי ענבר הכהר: ליכוכלה לותיות
נדולות כעין לותן שכותבין בקמיעות ומזוזות.
וכתב כשתיון כתב שכשתבה והלי קרלי בעזרל כתיב שהיו כותבין
ביומי כתב משוכה שכשתבה יבי תלמך שכת' תכל מכל תקל ופרסין
ביומי לכיל כתב דלכתי ולשון לחמי ומומר לל כהלי כתבא למקרי
דכיון שמעלו לל היו יכולין לקרות את שכתב המלמך ביומי בלשבר
והיו שם יהודים הלכה שתב תיכה כשתבה לשם לותו כתב בלותו
היום. את משכח תיתוכ כמו לבו משה רבינו שכתב שביומיו עתיד
להשתנות מן אשורית שכתבו לשם ביומי משה ולמה לל כהלין כתבא כו
את התור' שכתב אשורית שכתבה ביומי משה ולמה לל כהלין כתבא
למקרי דכיון שהשלו בנית רשון וכו' את היתה ניפך לשם
לרועץ לשון תרגום לוית שמכשולו. שהו לבנין לעיר מנגר

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן אבישג מותרת
לשלמה ואסורה לאדוניה מותרת
לשלמ' דמלך היה ומלך משתמש בשרביטו של מלך
ואסורה לאדוניה דהדיוט הוא אבישג מאי היא דכתיב
והמלך דוד זקן בא בימים ויאמרו לו עבדיו יבקשו ונומ'
וכתיב ויבקשו נערה יפה וגו' וכתי' והנערה יפה עד מאד
ותהי למלך סוכנת ותשרתהו אמרה ניגסבן אמר לה
אסירת לי אמרה ליה חסריה לגנבא נפשיה לשלמנא
נקיט אמר להו קראו לי לברת שבע וכתיב ותבא בת
שבע אל המלך החדרה אמר רב יהודה אם רב באותה
שעה קינחה בת שבע בשלש עשרה מפות,

פירוש לסיכית לי שכבר כשלתי ו"ח. מכניס לנבית
בשלמכל כשכיב בקט כשקנב מסר שליכו
מוכל מקום לנמוב מחזיק עצמו בעבוה כיים שלוס כלומר מפני
שזקנת ותשם כחך ליתה לומר שלכי לסוכה לך. וקיכשה בת שבע
שכל עליה ג' בילות ותקבלת בין תשמים לתשמים ובתקבל הזה
כתיבין ג' תיבית ותבל בת שבע אל המלך החדר והמלך זקן מאד
ולכיסב הסוכמית מסרת לת המלך.

אמר רב שמן בר אבא בוא וראה כמה קשים
נרושים שהרי לדוד התירו לו ליחד ולא
התירו לו לנרש אמ' רבי אלעזר כל המנרש את אשתו
ראשונה אפילו מזבח מורידין עליו דמעות שנאמר וזאת
שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' וכתי' ואמרתם
על מה וגו' והיא חבירתך ואשת בריתך אמר רבי יוחנן
ואי תימא רבי אלעזר אין אשתו של אדם מתה אלא
אכן כן מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר אם אין לך
לשלם למה יקח משכבך מתחתיך, ואמר רבי יוחנן כל
אדם שמתה אשתו ראשונה כאלו חרב בית המקדש
ביומיו שנאמר בן אדם הנני לוקח ממך מחמד עיניך

במנפה לא תספוד ולא תבכה ולא תבא דמעתך וכתי׳
ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב וכתיב הנני
מחלל את מקדשי גאון עוזכם ומחמד עיניכם׳ אמר
רבי אלעזר כל אדם שמתה אשתו ביום עולם
חשך בעדו שנאמר אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך
רבי יוסי ברבי חנינא אמר פסיעותיו מתקצרות שנאמר
יצרו צעדי אונו רבי אבהו אומר עצתו נופלת שנאמר
ותשליכהו עצתו׳ אמר רבה בר בר חנה אמ׳ רבי יוחנן
קשה לזונם כקריעת ים סוף שנא׳ אלהים מושיב יחידים
ביתה מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אסירי׳
אלא כמוציא אסירים אל תקרי בכושרות אלא בכי
ושירות איני והאמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום
קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני
לפלוני לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני׳ אמר
רבי שמואל בר נחמן לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים
שנאמר ואשת נעורים כי תמאס׳ מתני לה רב יהודה
לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אא מאשתו
ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך
אמר לו כגון מאן אמר לו כגון אמך איני והא מקרי ליה
רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממות את
האשה אשר היא מצודים וחרמים׳ ואמר לו כגון מאן ואמ׳
לו כגון אמך מיתקף תקיפא עבורי מיעברא במילי׳
אמר רבי שמואל בר אוניא אשה גולם היא ואינה כורתת
ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועלך עושיך
ה׳ צבאות שמו תנא אין איש מת אא לאשתו ואין אשה
מתה אלא לבעלה אין איש מת אלא לאשת׳ שנאמר
וימת אלימלך איש נעמי ואין אשה מתה אלא לבעלה
שנאמר ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל׳

פירוש התירו לו ליחד עם אכילתו ולא על פי שכשכר
יימוד של פניו ולא התירו לו לגרש לאחת
מעמוקה עשרה ומשלכה׳ חוב חסך כאהלו בשביל אהלו ואין אהלו
אלא אשתו׳ יכול בעלי חובו נתייב כתיב׳ עבוטי מעברא בתיבי
מעברת על מלוותיך׳ גולם היה קודם שבועלה גולם כלי שלא
נגמר קרוי גולם׳

תוספות לכבני יוסי קודם יצירת הולד ומ״ש מועיל
תפלה בתוך מ׳ יומים להפכו או לזכר או
לנקבה לפלוני זה לשון מתהפך בתפלה כדלעיל במועד קטן
כושלין כשים כמועד לכל מלכסין שמא יקדמנו לחבר כרחמים׳

פרק זה בורר

תניא כך היו נקיי הדעת שבירושלם עושין
לא היו חותמים על השטר אלא אם כן
יודעין מי חותם עמהם ולא היו יושבין בדין אלא אם
כן יודעין מי יושב עמהם ולא היו נכנסין בסעודה אלא
אם כן יודעין מי מסב עמהם׳

פירוש אלא אם יודעין מי מוחתם עמהם שמא יתחתם
עמהם על לחם משוא ומבטל עדות כלם
וכמאן אלו כושים׳ ובכבן לית לכו דבב יהודה הילכך דעת
הלייכין בעיבן מיבדיו מי יושב עמהם הגן׳ ולין בכבסין לסעודה
וכו׳ שנאמי קוח לתלמידי חכמים ל׳ שב לכל עם הארץ בסעודה׳

אמר רבי אושעיא מאי דכתיב ואקח לי שתי
מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד ק
קראתי חובלים נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישרא
שבעיסין זה לזה בהלכה חובלים אלו תלמידי חכמי׳
שבבבל שמחבלי׳ זה לזה בהלכה ויאמר אלי אלה בני
היצהר העומדים וגו׳ יצהר אמר רבי יצחק אלו תלמידי
חכמים שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כשמן
זית ושנים זתים עליה אלו תלמידי חכמים שבבבל ש
שמרירין זה לזה בהלכה כזית׳ כתיב ואשא עיני
וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהם
כנפים ככנפי החסידה ותשאנה האיפה בין השמי׳ ובין
הארץ ואומר אל המלאך הדובר בי אנה מוליכות את
האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער אמ׳ רבי
יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי זו הנופה ונסות הרוח
שירדו לבבל ונסות הרוח לבבל נחית והאמר מר ע
עשר קבין נסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת
כל העולם כלו אין לבבל נחית ואישתרביב הוא ד
דאשתרבב לעילם דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית
בארץ שנער שמע מינה׳ ונסות לבבל לא והאמר מר
סימן לנסות הרוח עניות ועניות לבבל נחית מאי עניות
עניות תורה דכתיב אהלות לנו קטנה ושדים אין לה
ואמ׳ ר׳ יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד׳
מאי בבל אמר ר׳ יוחנן בלולה בתקרא בלולה במשנה
בלולה בתלמוד׳ במתשכים הושיבני כמתי עולם
אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבל׳

פירוש מחכלין בלשון עגו ומחה מקטי׳ זה לזה וכבי לא
כושין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה
יונאהל אור לויפה וה יבר הדעו׳ שתי בשים חכויפה ונסות הרוח׳
בכבפיהם לשון נסות הרוח׳ בכבפי החסידה זו חכויפה שחרשין
ענינם חסידים׳ לבנות לה בית ולא כתיב להם אלמא הלחת
לבדה כתיבה שם׳ ענינת תורה בשביל היא לבישל בשביל הוא
דכתיב ואני הייתי בשוטן הכויה לחבר בשביל החדיבה ולא רבן
תלה עזרא הוא בבבל ולחל מק וחשפט בישראל׳ נתחשבים
הוסיבני שלין כיחיב זה עם זה ותלמודם כתב בידם׳

תוספות בלולה בחקרא ובחשבה וכו׳ בידם רבינו
תם לבתלמוד שלנו לאו פוטרי ענינו מחת
שלחתו חכמים זל לשמש שלם שבחתו שלים בחקרא שלים
בחשבה שלים בתלמוד לעצמה אלו קולקים בכל יום וסובים בחשבה
לי זהו חקוחן ומ״ש בשלין כי שחטעל לחתר בינם נסות הרוח כדלעת
וכו׳׳

אמר רב יהודה שתם רועה פסול שתם גבאי
כשר אבוה דר׳ זירא עבד גבותא הל׳ כר

שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן אמ׳ ישעיה כו׳
להו לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי אינשי דמתא אמר
ריש נהרא אתא למתא והאידנא נכיס אבא לפום ברא
וברא לפום אבא ומנגזו כולי עלמא כי אתי אמר לידה
ממאן נבעי כי ניחא נפשיה אמ׳ ליה שקולו תליסר מעי
רציירי לי בסדינאי והדרו ליד׳ לפלניא דשקלתינהו
מיניה ולא איצטריכו לי׳

פירוש פתח רועה לאכלי לא חזינן דעיילו בהמותיו
בשדות לאכול: פתח נבלי כסף על דשמעינן
בית לשקול יתירתא: כי קוק חזי לכרי וכלא רכבן מיוסני
קעיר אמר לך עמי בא בחדריך דלא ליחזיכו בית בהכא לכל שכח
סר קע ד וכולהו שכיחי בשבי קעיר ושלא מדין הכנה לכל שכח
וקוק היה מקל עליהן הפח ומלקה את סר קעיר לאחר שיוסניה
מ עטרין ואין מתי לנגות: ככוס אכלי לפום ברא לשמוט את הלא
לפבי הכן כלומר יבנה פקן ממון: מנגזו מתחבטים׳

רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק הוו
קאולי לעבר שנה בעיא פנע בהו ריש
לקיש איטפל בהדייהו אמר איזיל אחזי היכי עבדי ע
עוברא חזייה להאוא גברא דקא כריב יאמר להם כהן
וחריש אמרו לו יכול לומר אניסטון אני בתוכו והו
חזייה להאוא גברא דהוד׳ כסח בכרמי אמר להו כהן
וזמר אמרו לו יכול לומ׳ לעקל בית הבד אני צריך אמר
להם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות יהי אמ׳ להו
ברישא אי לימא הא קמייתא אמר להו ברישא האי נמי
לימרון אניסטון אני בתוכו אלא הא אמר להו ברישא
והדר אמר להו הך מאי שנא כהן משום דחשידי א
אשביעית דתנן וכו׳ אמרו טרודא הוא דין כי מטו להתם
סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אתא לקמיד׳
דרבי יוחנן אמר ליה בני אדם החשודין על השביעית
בשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי דהוד׳
אג׳ רועי בקר ורבנן אהושבנייהו סמוך הדר אמר לא דמי
התם הדור אימנו ועברוה להההו שתא הכא קשר רשעי׳
הוא וקשר רשעים אינן מן המנין׳ אמר רבי יוחנן דא
עקא כי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי
בקר ולא מתית ולא מידי אמר להו ואי קרי לכו רועי
צאן מאי אמרי ליה׳

פירוש כריב מריש: אמר להו ריש לקיש כהן ומלוים
זה כהן קוק שמוכס בשביעית דאמרינן לקמן
כשמלו כהנים על השביעית: אניסטון שכיר וקרקע של עני קוק
לי כיני מצוה לכובכוק שכרו בעל הבית לאכול: בכפה זומר כרם
עקל ביעורתא וכריכא לבית הבד לקשור את תפוח הזיתים כ
כשעוברין לוקין בקוריס: קלב יודע לבו יודע פס לעקל בתמרין
או לעקלקלות׳ לעקלקלות לעבור על דת׳ כחשדו כהנים
להשהית שביעית לאכול דמורו בה סיתרא מצוה ל
לישתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו ושביעית כמי קדושת
הארץ היא: אמרי ליה אי בר זכוכי ולם עליה לכיס לקיס:
עדולא סיוע לדין קיתרן הוא זה ומעשה בלבניו: כי מטו להתם

לעלייה שמעבדין בה שבח כלאחריכן נפק: המשודין על
השביעית שבעשו שכיעדים לבעלים: שלשה רועי בקר בפ׳ בתן
נחול קלקר לעבדו לבנן לבתה עב׳ ג׳ רועי בקר ובתר לכי קלקר
לבכבן לאו לרועי בקר ממש אלא לאוסבכייהו: קשר רשעים
הוא וכילך לאו סומכין על מבין זה לעשות כלבכיהם ולפילו לי
עבוד כלין וכלאת אין הסבה מתעברת על ילידים לבעבין בית דין
כאחכים וזה לאין כאחכין׳ לא עקר שלתה קודם לאותם בשעים׳

תוספות לעבר הסבה בעבירה ואת סילך סיו מעברין
בעבירה הא עבירה חונה לאדן סיה כלאחכי׳
פרק חוקת הכתי׳ לאסיין ולאספמי׳ וכו׳ הא לעבר לא לאסב והכי
מסמע מדקאמ׳ כהן ומכים מסמע בשביעי׳ סיתה ואין מעברין
הסבה בשביעי׳ כלאחכי׳ לעולם׳

מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר
רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוות׳
כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלם כתב שבנא פתקא
שדא בנירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא
השלימו שנאמר כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו
חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה אמר דילמא הא
נטייה דעתיה דהקבה בתר רובא כיון דרובא מיסרי
אינהו מיסרי בא נביא ואמ׳ לו לא תאמרון קשר לכל
אשר יאמר העם הזה קשר כלו קשר רשעים הוא וקשר
רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית
דוד בא נביא ואמר לו מה לך פה ומי לך פה כי תצבת
לך פה קבר הנד׳ ה׳ מטלטלך טלטלה גבר אמר רב
טלטולא דגברא קשה מדאיתתא ועוטך עטה אמר רבי
יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא
ועטך וכתיב התם ועל שפם יעטה צנוף יצנופך צנפה
כדור אל ארץ רחבת ידים׳ תנא הוא בקש לעשות
גדולה לעצמו וקלין בית אדוניו לפ׳ כהפך כבודו ל
לקלון כי הוה נפיק איהו אתא גבריאל אחדיה לרשא
באפי משרייתיה אמרו ליה משרייתך היכא אמר ליד׳
מרדו ואהדרו בי אמרו ליה אם בן אחוכי קא מחייכת
בן נקבוהו בעקביו ותלאוהו בזנבי סוסיהם והיו מגררין
אותו על הקוצים ועל הברקנים אמר רבי אלעזר שבנא
בעל הנאה היה כתיב הכא לך בא אל הסוכן וכתיב התם
ותהי למלך סוכנת׳

פירוש סבבת תמוכה על כיתו של מוקיהו מלך יהודה
הסלימו לעוכרך׳ ידרכון קשת כוכבו מכם
וגו׳ על מס שעל ידי החן הוא מבקש להמית את לדוביו בלשון
הכיא הכתוב מס: לא תלחמון אל תחסוב בלבתך מזקיהו סיתה
מכיהו של סבבת מכין ליחסב רוב בקבכי בית לוד שהיה מתנאה
לחדוד במלכות ולכיבר בחותו בקבורת המלכים׳ נפיק ינגפך
בגפה כלוד יסובבך מיילות כלוד כסוכה לבנייתך אל תרן לחבת
ידיים סופיה לקרוץ שמה תמות ושמה מרכבות כבודך קלון בית
לדוכך׳ כי הוה סבבת נפיק עם סיעתו לבית מידובל׳ ס ולהסלים
עם סמחריב: מסרייתך היכא סבבת׳ לבו סבבת וסיעתו השלימו
לדדו כי חזרו ממה שהבטיחוהו: בעל הבלה כמשמעו ולא משבב
זכור: קוברת מתמתקו וקברו ובוקעו ענים יסבן סם׳

הוספות

תוספות

כלול על מרן ריקנת ילים פה כלול כסורק
יסובבון מילות פה כגר שהוא עלה לטון
ליכה כמו מלוך כאלהי רשע לפ' ככלול פלוט"ף בלעז כמו הכלול
והלמוס ותעג ללך כתיב ככלול מ"מ מסכתן כי הלי לרשע לכתיב
דכתי מכתיב כלכלכות ולרשי' ככלול על כמות שזוכרין זו לזו
ל"ל מכרתיה כן מלס מוסר לבני תורה לתכירו ולתלמידיו זה לזה
ותתפקרין זה מזה ולא כתיב כלכלכות.

פרק שלישי

תהלים י"ט כי השתות יהרסון צדיק מה פעל רב יהוד' ורב
עינא חד אמר אלו חזקיה וסיעתו נהרסין
צדיק מה פעל וחד אמר אילו בית המקדש יהרס צדיק
מה פעל ועולא אמר אלו מחשבותיו של אותו רשע
אינם נהרסו' צדיק מה פעל בשלמ' לס"ד לו מחשבותיו
של אותו רשע היינו דכתיב כי השתות יהרסון במשמע
שנאמר וישת דוד את הדברים האלה אל לבו ולס"ד
בית המקדש נמי דתנן אבן היתה שם מימות נביאים
הראשונים ושתייה היתה נקראת אלא לס"ד חזקיה ו
וסיעתו היכא אשכחן צדיק דאיקרו שתורת דכתיב כי
ישעיה כ"ו ה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל ואביעית אימא מהכ'
משלי כ"ה הפליא עצה הגדיל תושיה אמר רבי חנין למה נקרא
שמה תושיה מפני שהיא מתשרת כחו של אדם דבר
אחר תושיה שניתנה בחשאי מפני השטן דבר אחר
תושיה דברים של תוהו שהעולם משותת עליהם.

פירוש

כי השתות יהרסון וגו' כתיב הכא הרסתי
ילדטן קשת כתיב נדיק מה פעל הכא מה
שכר שהוא משלם ולקמן מפרש מלי משמע שתית לשון סיעת
נדיקים. לילו בית המקדש יחריב עי' שכחריב כעבודתו של שכבר
נדיק מה פעל ליה כפלאותיו של הכא: אלו מחשבות של שכבר
הרשע אין כהרסות וכלי משמע קרקע כי השתות יהרסון מחשבותיו
של אותו רשע הכתוב למעלה כי הכא הרשעים ילדטן קשת ולשון
שתית מחשבות שהוא מסית נקידות לבו יהרסון לאויות הן ליהרס
משם כן נדיק מה פעל: מה פעלו של מוקיהו ויכין שכבר כי
השתית לשון ולא שת לבו גם לזאת: לכן ריתה שם תחת הלמון
ושתייה ריתה נקרא לשתיכה כשתת העולם שכלאמר לבר ויקרע
ארץ ולאמר מכין מכלל יופי וגו' כמסכת יומא שלא מכין כבית:
תשיה על שם שהעולם משותת על כתיבה ולומדיה נקרא תושיה
מפני השטן שהיה מקטרג ולאמר תשתפק לשליכים ולא ימצאו
הלוחות כיד משה דכתי' של תוהו ליטול וקריה בעלמא וכל ליטול
אין בו נשיסה מאם כתיהו הזה ואעפ"כ שולם משותת עליהם ו
וכיוצ"ב קוץ לו תאכו שיח משותת.

אמר

עולא מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה
משלי כ"ג שנאמר מפר מחשבות ערומים ולא תעשנה
ירמיה ט' ידיהם תושיה אמר רבה אם עטוקי לשמה אינה מועלת
תהלים י"ט שנאמר רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום
עצה ש"ש בה דבר ה' היא תקום לעולם.

פירוש

מחשבה לשעת הלכ על מזוכותיו של מלס:
מועלת מהכיא לשכח מחכו תלמודו: מפר
מחשבות ערומים כותן לסם מזוכות ומכטל מחשבות מלכם שלא

תוספות

מכיון מכיחין לותן לעשות תושיה לל' מחשבה שלמ מחשב כך וכך
לעשה כך וכך תעלה כידי מועלת להשבית הלכר ושוקר שלין
מחשבתו מתקיימת לפי לדברי תורה כאן לאומר על יום פלוני
לסייס כך וכך מסכתות כתרם' מפר מחשבות ערומי' שלין מחשבתו
עולה כילו ולפי' לתושיה.

תוספות

מחשבה מועלת לפי' לדברי תורה פי' ליטע
לילות לב הלמס על מזוכותיו מהכיא לשכח
ממנו כל שאר מחשבות לף מחשבת לדברי תורה שב' מפר מחשבות
ערומים: וקרי להמותן מטר על פני מרן וגו' וי"מ מועלת מחשבת
ולא תגלם כלו' שם מלס מוסב כן להעשיר כן גם לדברי תורה לא
יספיק לילך כמעוסה לשתה כלמסיק.

לא

יומתו אבות על בני' מתל אם ללמד שלא דכריס כ"ד
יומתו אבות בעון בנים ובני' בעון אבות הרי
כבר נאמר איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו אבות על סם
בנים בעדות בנים ובני' לא יומתו על אבות בעדות אבות
ובנים בעון אבות לא והכתיב פוקד עון אבות על בנים שמות ל"ד
התם כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהן כדתניא אף
בעונות אבותם אתם יכולין כשאוחזין מעשה אבותיהם ויקרא כ"ו
בידיהם אתה אומר כשאוחזין או אינו אלא כשאין א
אוחזין כשהוא אומר איש בחטאו יומתו הרי כשאוחזין דכריס כ"ד
מעשה אבותיהן בידיהן וכשאין אוחזין לא והכתיב
וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכולם ערבי ויקרא כ"ו
זה לזה התם שהיה בידם למחות ולא מיחו.

פירוש

כשלומדין מעשה לפיתיסם נילסם וכפרעין
מקס שכותם ועון לפותיסם. לים נחסיו לים
כשכיל לפני.

מאימין

על העדים היכי אמרי' להו אמר רב משלי כ"ה
יהודה הכי אמרי' להו נשיאים ורוח
וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר ליה רבא
יכלי למימר שב שני הוהכפנא ואבבא דאומנא לא
חליף אלא אמר רבא אמרי' להו מפץ וחץ שנון
איש עונה ברעהו עד שקר אמר ליה רב אשי יכלי ל
למים שב שני הוה מותנא ואניש בלא שניה לא שכיב
לא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא אמרי להו
סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב והושיבו שני אנשי' מלכים ב' כ"ד
בני בל יעל נגדו ויעידוהו לאמר ברך נבות אלהים ומלך.

פירוש

היכי למתיכן להו לעדים כשמתיימין עליהם.
כשיגים וכוח ונפש וכו כשכיל מתהלל כשקל
לסייכו מעילי שקל נפשים כיעניים ולפי כשהפשים מתקפדים
כעבים וכוח לסוכיל נפשים לין הנפש כל. למר כבל מל' ליטפת
לסו לס לל ילכו נפשים לחכי כלכם מפל סליוע: שב שכי כוח
כשכל ולמכל לשומכת לל מלך על פתח מי שיולע לומכות וכשל
מלחמה לל עבר הירדן. מפין ומכר וגו' לים שיבה וגו' בשון
עדות שקר לכר כל ויתייעלו שלל יחודו. לשוגרייהו זילי הסוכרי
לותם מזלולים כעיכו. וכוסיפו שכי לכפים עבי כליעל עבי כבות
סיזרעאלי כתי' שיועבי היחלך היו יועצין לשוכרן וכיו קוכין לותם
עבי כליעל.

אמר רבי שמואל בר נחמן אמ' רבי יונתן מנין שאין טועני' למיס' מנחש הקדמוני דאמ'

רבי שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למיס' דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין, אמר חזקיה מנין שכל המוסיף גורע שנאמר כי אמ' אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמ' מהכא אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר עשתי עשרה יריעות,

פירוש לפי שלא טענו הכתוב לא טענן הכא כשלמו: ולא תגעו בו הכא לא הזכירם על הכנעה והיתוספת נרגנו שלמף הכתוב את מוסף על השלמה על שכנגד זו אמר לה לאי איתן מיתה על הכנעה לף על השכלה לא תמותו. למתים לל מלף מהכא קרי ביה מתים הוי שתי מיתות אמר כל מיתות שבתורה הנאמרות בכרתות כמו ועשית ואמרת כשו ה' וכן אתם סמך כמו אותם מלא עשתי עשרה לל עין מהכא הוי להו שתי עשרה.

תוספות לבני הבא ולבני התלמיד ואם תאמר אם כן כל מיתת יפטור שנמו בלות טעבה וים לומר דלוקה בתם ם לא כנגדוה שלא לקמית ולא כנגד שלא לפי שכלת תקלה על ידו אבל מיתת שכנגדוה שלא לקמית כמיתת כשמיתת עובר.

החוא תלמידא דאפיק מילתא דאיתמר בי מדרשא דרבי אמי בתר עשרין ותרתין שנין ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואכריז עליה דין גלי רזיא הוא,

פירוש בתר עשרין ותרתין שנין דליתמר בי מדרשא לפקיה תלמידא ודבר לשון הרע היה.

פרק אחד דיני ממונות

תנן רבנן צדק צדק תרדוף הלך אחר בית דין יפה אחר רבי אליעזר ללוד אחר ר"בז לברור חיל, תנא קול ריחים בבורני שבוע הבן שבוע הבן שם, אור הנר בברור חיל משתה שם משתה שם, תנו רבנן צדק צדק תרדוף הלך אחר חכמים לישיבה אחר רבי אליעזר ללוד אחר ר"בז לברור חיל אחר ר' יהושע לפקיעין אחר ר"ג ליבנה אחר רבי עקיבא לבני ברק אחר ר' מתיא לרומי אחר רבי חנינא בן תרדיון לסיכני אחר רבי יוסי לציפורי אחר ר' יהודה בן בתירא לנציבין אחר רבי יהושע לגולה אחר רבי לבית שערים אחר חכמים ללשכת הגזית,

פירוש קול ריחים שכשמעין בבורני מקום שבוע הבן שבוע הבן שם יושן הוא שם שם בית מילא ם זכריו ואומר שבוע הבן כאן והריחים שיושן בשחיקת במחכין שכת התיכוך ושעת השחר היה שגזרו שלא למול והיו ילדים

אמר רבי אלעזר כל תענית שאין בה צדקה

להוציא קול וקבעו שיושן זה אור שכר שבבור מיל ביום או כלות כראין שכחה בלילה שיושן הוא כמי שבועת משתה שם משתה שם בבית מילא קרי שבוע הבן על שם שהיה לשוף שבוע אחר חבירתו ליושבת בית הוועד שכשם בית דין קבוע כבן אחר ר' שיעזר בלוד וכן בלשם כל אחד למקומו. לגולה לפומבדיתא כדתנן בריש קמא על שלוחה כל הגולה לפניו כמדורת שם ואמרי' מאי גלה אמר אביי פומבדיתא שעיקר ישיבת בבל שם היתה. אחר חכמים בכהלכי גדולה.

אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי וגו' מקרא אחד יוצא לכמה טעמים ואין טעם יוצא משתי מקראות דבי רבי ישמעאל תנא וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים,

פירוש טעם אחד משני מקראות מפרש לקמן בתוגיא דם יחסב לגים קהות דם שפך לבהות את זוכך לבני רבי ישמעאל לבי עקיבא אומר לו זכה לבהות את זוכך ותרוייהו מבהו זריקה מר מייתי לה מדם יחסב ואר מייתי לה מלו זכה. ואמרי' לבי בנאתא לעבין המחלוקת שהיה בין הסנהדרין שלא לחזור ב' טעם אחד משני מקראות אין מוכין להם שלא אחד משום דאחד להכך קראי נאו להכי אתא דקאל לא בכתבו שני מקראות לטעם אחד שלכך הל מיבייהו מטעם טעי וכניש לבני ריש מתא לבר שלשים שתים זו שמעתי אבל שתים לא בבר לגלגים לשמוע אחד.

תוספות מה פטיש זה בשמעל גבי מחלק שאין הפטיש מתחלק אלא הסלע וקשה דהלא מה הסלע מתחלק וכן בפרק ב' שקיבל גרסי' מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות אף כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה היה מתחלק לשבעים לשון וקשה ליה למימר נמי מה סלע מתחלק ומפרש רבי' תם ובפטיש יפוצץ סלע שהפטיש מתחלק מן הסלע כלומר במדרש מעשה באחד שלקח שלקח מפטישיהן הלך לבודקו אמרו על הסדן והכהו בקורנס ובקש הסדן ובחלק הקורנס ובפטישין עמד במקומו הסדן ובפטיש יפוצץ סלע.

קח את כל ראשי העם והוקע אותם אם העם חטאו ראשי העם מה חטאו אמ' רב יהודה אמ' רב אמר לו הקב"ה למשה חלק עליהם בתי דינין מאי טעמא אי לימא שאין דנין שנים ביום אחד והאמר רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל במיתה אחת דנין אלא כדי שישוב חרון אף מישראל,

פירוש חלק להם בתי דינין והכי קאמר קרא קח את כל ראשי העם והלוק אותם לבתי דינין הכתוב וילמדו את עוברי עבירה והוקע אותם את המתחייבי מפני שכשלמדו לבעל פשוי ושובר עד בסקילה וכל הנסקלין כתלין כדאמרינן בהלכע מיתות. ילין בית דין לחל דן שנים ביום אחד לפי שלין זו דומה לזו וכריך למתוח טעם לבהייהם כאן וכאן ואתי לאקלקולי שלא לא יהפשו ככל הכותב לכל בחיתה אחת ועבירה אחת דכין. אלא כלמוכח קרא ויושב חרון אף וגו' כשהקב"ה רואה שהולכים עמוקים בדבר ומקילים לבהולו.

ישעיה ו כאלו שופך דמים שנאמר צדק ילין בה ועתה מרצחים והם ברישתא ובתמרי אבל זוזי וחיטי ושערי לית לן בה׳

פירוש דגלי ליה למלך נקוק בלילי תעניות וקיו עיבי עבייס כשושות לכך ואם יליכוהו כשכלו עבייס דעתים שכשעבו על כך. והם במקום שכגלין למלך ליפתח ותמר לבר מוכן למלכלה אבל זוזי או מיטי לו שעבי לית לן בה כשעבו קעבייס על יפס לקוחו בלילה ולית לן בה.

סיי הפלגים ז **שררך** אגן הסהר אל יחסר המזג וגו׳ שררך זו סנהדרי למה נקרא שמה שררך שהיא יושבת בטיבורו של עולם אגן שהיא מגינה על כל העולם כלו הסהר שהיא דומה לסהר אל יחסר המזג שאם הוציא ממהם לצאת רואי אם יש עשרי ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא בטנך ע סם ערמת חטים מה ערמת חטים הכל נהנין ממנה אף סם סנהדרין הכל נהנין משעמיהן סוגה בשושנים שאפילו בסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא אמריתו נדה שרי ליהודי בחדי גברא איפשר אש בעזרת ואינה מהבהבת אמר ליה התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפי׳ בסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות ריש לקיש אמר מהכא כפלח הרמון רקתך אפילו ריקנין שבך מלאין מצות סם כרמון רבי זירא אמר מהכא וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו דאפילו בוגדי שבהם יש בהם ריח׳ הניחו בריוני דהוון בשבבותיה דרבי זירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו בתשובה והוו קפדי רבנן כי נח נפשיה דרבי זירא אמרו עד האידנא הוה קטינא חריך שקי דהודה בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בליבייהו ועבדו תשובה׳

פירוש מהר שעל הוף. בטיבורו של עולם שבית המקדש בחיצונו של עולם לומה למהר ב בעגולה. המזג כלקוי מים ואחל יין לל יפסר המזג לל יפסרו מחלק שליפי שהוא כלי קיבולו למזוג. עשרים ושלשה שלים של שבטים. לשלת לשפקיו חון לללשכה: סיני הוא נגר: סוגה כשוסכים נדוכה כשוסכים כלומר כלוכה קלה וכהללה מוטעת סם כפרסי יון העשיבה ויון נרוך נגר מכיים להפסיק שלפי׳ יין כיקוי׳ יון העשיבה שלל נגר שוסכים כיניקה לל יפרכו מה פרנות הנגר׳ מהכהבת לוכות ודולקת כתו שקיפלה ולל הנהנה ובלבל בלשון׳ נכיוכי פרישים לשון כוריס. כ׳ זירל מינר היה ומקבלו שוקין על ידי תיגשה לבליך כפשים בתגוכל שנירל בהשוכר לת הפיעלים וקרו ליה קטינא חריך שקי.

תוספות התירה העידה עליהן כוגה בשושנין׳ לעניין סם כלות כללרסינן בשלומר לם בשושנים שלומה לליהן תיל פרכם. ויקח לת היה בנדיו לשון היה שיך בלה כלות כלי׳ת בפוף פרק כל היל הקיל לפתח לפתיל למת קטים לכלי תלוב ל לרמים למר הלי לם תימול הוף.

כיצד מאיימין את העדים על עידי נפשות היו מכניסין אותן ומאיימין עליהם שמא

תאמרו מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמא אי אתם יודעים שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה הוו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר קול דמי אחיך צועקים נזיקין ד אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעיותיו דבר אחר דמי אחיך שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא ומפני הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך ושלא יהו מינין אומרי׳ הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הבה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקב״ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואחד מהן אין דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם ושמא תאמרו מה לנו ולצרה והלא כבר נאמר והוא עד או ויקרא ה׳ ראה או ידע אם לא יגיד וגו׳ ושמא תאמרו מה לנו להזב בדמו של זה והלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה׳ משלי יא תנו רבנן כיצד מאומד אומ׳ להם שמא כך ראיתם שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתם אחריו ומצאתם סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר אם כך ראיתם לא ראיתם כלום׳

פירוש מלייסין מלל יעידו עדות שקר. מאומד בנחרל מפרש. לייכי מסוכות לם העיד שקר כותן ממון לזה שכפסל על ידו ומחזירו לו ומתבייש: לפיכך נכרל לדם יחידי כל זס לומרים לסם לפיכך נכרל יחידי להלוותך שמלדם למל נכרל מלוותו של עולם: הכבה רשויות לשמים וכל לחל נכרל לת שלו. ולהגיד גדולתו ושול לכך נכרל יחידי להרל׳ לדוקות הכשים׳ גדולתו של הבה שכחותם הרלשון כל הדוקות טבועות שלל היה תחלה ללל חותם לחל. חותם הייכו חותן כרזל שהכורה חקוקה בו. טובע יחל חטבועות בחותם לחל כל היוצות שלל׳ טובע ע׳ כרזל לחל כולן דומין: בשבילי נברל העולם כלומר חשוב לכי כעולם ללל לל לחרל עצמי מן העולם בעבור׳ לחת ויחסך היחכה מה לכו ולברה הוזת להכבים רלשיכו נברל הזת לחי׳ על הלחת: הללל נכרל בלחל והוף על עליכם מוטל תוכה וכשילו׳ עון לם לל תעידו מה שר לחיתם ושמל תלחכו מה לכו לחוב להיות מתחייבים כדמו שלל זה כוס לכו לעשות בלם לל יגיד הללל נכרל בלחל׳ בלכול בשעים נכרל לם בשבע הוף לין כאן עוכם.

תניא אמר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו ל לחורבה ורצתי אחריו וראיתי סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר ואמרתי לו רשע מי הרגו ליה או אני או אתה אבל מה אעש שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה

מכות יז תורה על פי שנים עדים יומת המת היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חבירו אמרו לא זזו משם עד שבא נחש והכישו ומת, והאי בר נחש הוא והאמר רב יוסף וכן תני דבי חזקיה מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכו או לסטין באים עליו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אמרי ההוא חטא אחריתי הוה ביה דאמר מר מי שנתחייב שתי מיתות בית דין נידון בחמורת,

פירוש או מכי או לאתה שמעון בן שטח מקמר ליה מכי לין ל' מיתות פועבות כידי שמיס הלומס למיתה סקוף מקוייב כת: כתס מכיטו דקלי ליס זיקרף לרס של כתס סורפו. כופל מן הגג לומיף לסקילה כדתנן לקמן בית סקילה סיתה גבוס שתי קומות וקומת שלו סדי כלן שלש ליסטין כלין עליו שדכן להרוג בפייף: וכן כמכר למלכות שמתיזין כתטו: מקוף לתקיכף הוף גביף סיים מקוייב שכיפה שהיף סמוכה לחלו רוכב בפייף הוף ומיתת סייף קלה כדתניכן כל' מיתות:

תוספות שלין דמך מסור כידי מלמייתי הלי עובדף למתני' דכיכד מקומד מסמע דדרים מסלי קלף למקומד לף מיקטיל למסמע על פי שכיף עדים שרלו לת המעשה ומקריכי הוו עס לף כן שמע וקלי דלף מסיף לסו מסוס כבולו והלי דקתמר או מכי או לאתה לסו דוקף לשון יחיד שלף מכו. מיום שחכב בית המקדש תיתף דהיא למיתה דלף כזמן שכית המקדש קייס כי שובדל דשמעון בן שטח לכ' שלש בעבדי' והתף לף וכו' והקריבו קנת: ואקה כתבו ואת' וקף מזיכן כתה דמיתי' כדרכן ול' דזכות תולה וחכב מנות שעשו שתשלמין בעול' הזה כלכתיב ומשלם לשוכליו ושובדל לריס הפועלים לחפקום לנבדל וזקפיס לסוף וכמו בעבדו בערה המלוכסף סתם כמי זכות תולה לו שלש כעבד בסלילה וכידוע בקלה לכ' סוף וכמו לסו דוקף שלש כמו תחלה וחקה סוף לתיתתן בחכן ויום לבקט משחכב בית המקדש מסוס דבמון בית המקדש בגדי כהוכף סיו מכפרין מי' הים כשעשו תשובה.

אמר רב יהודה בריה דרבי חייא מלמד שעשה קין בהבל אחיו חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע מהיכן נשמה יוצאה עד שהגיע לצוארו, ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק מכנף הארץ ולא מפי הארץ איתיבית הוקיד אחיו ותפתח הארץ את פיה אשר ליה לרעה פתחה לטובה לא פתחה ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא גלות מכפרת עון מחצה מעיקרא כתיב והייתי נע ונד ולבסוף כתיב וישב בארץ נד,

פירוש פנעים מכת מכב קלי פנעים: מנגלות מכוכות לכך כלמר דמי כתיב כלך ולף כתיב כע שכיפיף לו נלוסו לכתיב ויצף קין.

תוספות מיום שפתחה וכו' כל דמיס כקלעים כלין שלף מרמומן כיכר ושל הבל לין רמומן כיכר כלל: מכלף הלרן זמיכות שמעבו כתיב בתוכת הנלופים שלין בני ישכלל לומרים קלוסף שלף כשבת לכתיב נבי מיות שס כפיס לשלל וכל כלף קול לומר שיכה לף כיום כשבת יתי המול וכתיב שבת לו' המיות לכני המקום דכשלף לין לבו עיד כלף והלף מעיב להם יש לי שול כלף לשל לומר לכני ס' יש שכלמר מכלף הלרן ומ': לעוכה לף פתחה ואת וקף כתיב תבלעמו לרץ טוכת מיכף קדויס טוכה.

אמר רב יהודה גלות מכפרה שלשה דברים שנאמר כה אמר ה' היושב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיוצא אל הכשדים והיתה לו נפשו לשלל וחי, רבי יוחנן אמר מכפרת על הכל שנאמר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובתר דגלה כתיב ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו אסיר שעיברתו אמו בבית האסורי שאלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי אין האשה מתעברת מעומד והיא נתעברה מעומד. דבר אחר שאלתיאל שנשאל על אלתו של זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו,

פירוש ג' דכניס מכב וכעב ולכנ: לף יגלף סוס הכלסה וכיכניס מלך יקודף כתיב. וקיל כתעבדה מעומד שהיה בית הקיסורין כך ואין מקום לשכב ושלשלו שם לשכב וכלשלה דזיקף רבף לתתי לף. על שלתו לקטיל לו נזיכה שכשכב שלף יקיה לו בן והתירו לו פתלין של מעלף שטעף כתיב בהקיף פרשה לכתבו לת הקיסים הזה בספר יחזקיה.

יהודה וחזקיה בני ר' חייא הוו יתבי בסעודת קמיה רבי ולא הוו קאמרי ולא מידי אמר להו אנברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא כיון דאיבסום פתוח ואמור אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אכורת מישראל אלו הן ראש גולדא שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישר' אמר להם בני קוצים אתם מטילים לי בעיני אמר לו רבי חייא רבי אל ירע בעיניך יין ניתן בעאותיות וסוד ניתן בעאותיות נכנס יין יצא סוד אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מאי דכתיב וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקת עשה הקדוש ברוך הוא עם ישרא שהקדי גלות צדקיה ועוד גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה החרש והמסגר אלף חרש כיון שפותחין הכל נעשו כחרשין

אחד דיני ממונות

מסגר כיון שסוגרין בהלכה שוב אין פותחין וכמה היו אלף עולא אמר שהקדים ב׳ שנים לונושׁנתם אמר רב אחא בר יעקב שׁם מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתין הוו׳

פירוש וקיס מוסיפין של ישראל למקדש של ישראל. ולאכן כנף שמכנסת את הכנפים. ולבור מכשול בלא מכשלה יהיה לעכו״ם בתי ישראל: בשכניס לותיות בגימטריא ויסקוד וימהר כמו כי שוקד לכי ומתגמיך נמוחי. שהקדים ומיהר גלות נדקים שהיו לאחרונה בשול שגלות יכניה קיימת שעליין לא מתו לותן שגלו לבבל עם יכניה שהיו מכתים בתורה ולמדוה לבני גולה לאחרונה: פותחין בתורה. כאחרון קרי ביה שהכל כיון שסוגרין דבר הלכה הכנלמת מהן אין פותחין לה לאחרים. שלא יאמר בלקה של שקידה הייתי שהקדים מרבן של מקדש אתי שכי לגימטר׳ דוגוסקתם דסייתי תמני מלה וחמשין ותרתין וסה גלו לסוף שמונה מאות וחמשין שבכבסו לאחרן ל׳ מאות ויהי כשמוני׳ שבה ולרכיב מאות שבה וט׳ ויתי בית דאסון ל׳ מאות ועשר הרי שמונה מאות ותשעים בה מסה מ׳ שבה שבשתתו נמלכר הרי שמונה מאות וחמשים ושלמלה היו מתתיין עד ובוסקתם שהיו מתקיים שהם כי לאכול תלבדון מהכ והקדמה לשתי שכים נקדקה היתה.

תוספות ככבם יין יכול פול הייתי לאחרי׳ בפרק הלכ המתיישב מייתי הכי יש בו מלעגא ע׳ וקכים שהקול מתגבר על היין ואין כח היין לקוניץ.

תנו רבנן אדם יחידי נברא ומפני מה שלא יהו מינין אומרי׳ הרבה רשויות בשמים ד״א מפני הצדיקים ומפני הרשעים שלא יהו צדיקים אומרי׳ אנו בני צדיק ורשעים אנו בני רשע. ד״א מפני המשפחו׳ שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשו שנברא יחיד מתגרות אם נבראו שנים עאכו״ד מפני הגזלנים ומפני החמסנין נבראו שנים על אחת כמה וכמה׳

פירוש אמו בני בליק לתייהו בכרך לעיכך אמו נליקים ואין אמו בניכין להתרחק מן העבירה כי לא בכבל כה. אמי בני רשע ואין אמו זקוקין בתשובה ולהבטחק פי לא יועיל: אם בנברו שכים יאחזו זו לזו אבל גדול מלכיך: הגזלנים והחמסנים שיאחזו קרקע זה לבני אחיהו קרקע זה לבני אחיהן:

ולהגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הבה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו שנאמר תתפך כחומר חותם ומפני מה אין פרצופיהן דומין זה לזה שלא יראה אדם דירה ואשה נאה ויאמר שלי היא שנאמר וימנע מרשעי׳ אורם וזרוע רמה תשבר תניא היה רבי מאיר אומר בשלשה דברים אדם משתנה מאחרו בקול במראה ובדעת׳ בקול ובמראה משום ערוה ובדעת מפני הגזלנים והחמסנים׳

פרק רביעי

פירוש תתהפך כחומר חותם לחתם מיתתו של אדם מתהפך חותם שלו לחומר ויתינטו כמו לכוש בתחיית המתים מדקדי לה חותם שם באחותם הן קטועים. ויחמר שלי היה ואין לאדם מכחישו קולו ואין היכר ביניהן: ויחכש מכשיל לוכח קלקתר פניו ומתוך כך שלא יהא קלקתר פנים לומה לשל חביריהם. וזהוב כמה תשבר שאין יכול לומר שלי הוא משום עדות שלא יתקלף לאחר בטעלה: לא כיום מפני המרחק ובלילה מפני הקול. ובלעית מפני הגזלנין כי אם יודע מה בלב חביריו יתפש בשוכיו ויודע היכן ממונו.

תנו רבנן אדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו מינין אומרי׳ שותף היה לו להבה׳ במעשה בראשית׳ דבר אחר שאם תזוה דעתו עליו אומרים לו יתוש קדמך במעשה בראשית׳ דבר אחר כדי שיכנס למצוה מיד׳ דבר אחר כדי שיכנס לסעודה מיד משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכניס אורחין שנאמר חכמות בנתה וגו׳ טבחה טבחה ונומר שלחה נערותיה תקרא ונומר חכמות בנתה זו מדתו של הקבה שברא את כל העולם כלו בחכמה׳ חצבה עמוריה שבעה אלו שבעת ימי בראשית טבחה טבחה מסכה יינה אלו ימים ונהרות וכל צרכי עולם אף ערכה שולחנה אלו אילנות ודשאים שלחה נערותיה תקר׳ זה אדם וחוה על גפי מרומי קרת רבה כר בר חנה רמי כתיב על גפי וכתיב על כסא בתחלה על גפי ולבסוף על כסא מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמר הקבה מי פתאו לזה אשה אמרה לו דכתיב נואף אשה חסר לב היה רבי מאיר אומר אדם הראשון מכל העולם כלו הוצבר עפרו שנאמר גלמי ראו עיניך וכתיב עיני ה׳ המה משוטטים בכל הארץ׳

פירוש שלא יאמרו המינין שותף היה לאדם במעשה בראשית׳ קדמו לו כולם: למנות שכת ליכנס למעורכ מיד שימנה הכל מוכן ויוכל מלאכ יפסוק: נפי מקום נבוה ולבסוף שכתב נטרד מי פתי יסור הכה יתליה לקלי קבץ קלי מי פתאו לזה שיסור הכה לאכול העץ: חסר לב לאחרים לו לאשה שהיה חסר לב לאחרים לו: גולמי ראו עיניך מכל מרחק עיניך כגלמתי ושייכו כל השלש כלכתיב בזכריה עיני ה׳ משוטטות בכל הארץ.

תוספות מנכח עמודיה שכינה דכשכינה יושב בכרך קשולם שלעתיד שכשאל יושב בכרך העולם אף היה חסר מכוסה על שכח שכת מכוסה ושייכו דכתיב ויכל אלהים ביום השביעי. בתחלה על נפי אף במקום נבוה ולבסוף כשכתב בכרך על כסא וקשה לבסוף פרק קמא דעל מעשה דכתיב עליה מעפי דלהים נפי תלמיד שבתחלה על נפי גולה מתקיים למקי ולבסוף כשכתב בהם ישיבה על כסא וכאן כתי יום לדרוש בן קיקלס שבזלזונה לו חוה על נפי כתו אם בעפו יבא ולבסוף על כסא.

אמר רבא אושאה משמיה דרב אדם הראשון נופו מבבל וראשו מארץ ישראל ואיברי משאר ארצות עגבותיו אמר רבי יוחנן מאקרא דאגמא

אמר רבי אחא בר חנינא שתים עשרה שעות הוי היום
שעה ראשונה הוצבר עפרו שניה נעשה גולם שלישית
נמתחו איבריו רביעי נזרקה בו נשמה חמישית עמד על
רגליו ששית קרא שמות שביעית נזדווגה לו חוה ש
שמינית עלו למטה שני וירדו ארבעה תשיעית נצטווה
שלא לאכול מן האילן עשירית סרח אחת עשר נידון
שתים עשרה נטרד והלך לו שנאמ' אדם ביקר בל ילין
אמר רמי בר חמא אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם
כן נדמה לון כבהמה שנאמר נמשל כבהמות נדמו׳

פירוש נפיו מנכל על סם סמיתה עמוקה שמשם לוקח
ולכך כעשה מגולם: ולשון מלאך ישראל סליק
מסוכה מכל הלכנות: ויכיריו ילידו ונלוו משלר לכנות לכל
העולם כלילה לעיל · מלקיח לתגמל בכבל קוה וקוח עמוק
מלל · כל ילין ליכת לילה ·

תוספות ויכלו ל׳ לשם וקוק ינקן ותיומתו לכל הכל
לא כולל בלותו פעם כלכתיב ותיסף ללת
וכ׳ תיומו כולו עמו דלכים בכל מלכתיב לת לתמו לת הכל ·

אמר רב יהודה אמר בשעה שבקש הקדוש
ברוך הוא לבראות את האדם ברא כת
אחת של מלאכי השרת אמר להם רצונכם נעשה אדם
בצלמנו אמרו לפניו רבש"ע מה מעשיו אמ' להן כך וכך
מעשיו אמרו לפניו רבונו של עולם מה אנוש כי ת
תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו הושיט אצבעו הקטנה
ביניהן ושרפם וכן כת שנייה כת שלישית אמרה לפניו
רבש"ע ראשונים שאמרו לפניך מה הועילו כל העולם
כולו שלך הוא כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך
עשה כיון שהגיע לדור המבול ואנשי דור הפלגה ש
שמעשיהן מקולקלין אמרו לפניו רבונו של עולם לא
יפה אמרו ראשונים לפניך אמר להן עד זקנה אני הוא
ועד שיבה אני אסבול ׳

פירוש עד זקנה כל ימיו מסכלנו אמר רב יהודה אמר
רב מלמ הכלאין מפיק העולם ועד סופו היה
וכו על לילי ולילי מלל מלה היא כלכתיב לעיל מנינה כב ·

אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון
ארמי סיפר שנא' ולי מה יקרו רעיך והיינו
דאמר ריש לקיש מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם
מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור ודורשיו דור
דור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח
בתורתו ונתעצב במיתתו אמר ולי מה יקרו רעיך אל׳
אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מיום היוד שנאמר
ויקרא אלהים אל האדם ויאמ' לו איכה אין נטה לבך
רבי יצחק אמר מושך בערלתו היה כתיב הכא והמדה
כאדם עברו ברית וכתיב התם את בריתי הפר ׳ רב
נחמן אמ כופר בעיקר היה כתיב הכא עברו ברית וכתי׳
התם את בריתי הפר ואומר על אשר עזבו את ברית ה׳

אלהי אבותם׳

פירוש ולי מה יקרו רעיך אל נתב גולמי ראו עיניך
כתיב כאותו מזמור : סיס כוסס לשון

תנן התם רבי אליעזר אומר הוי שקוד ללמוד
תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס אמ' רבי
יוחנן לא שאנו אלא אפיקורוס גוי אבל אפיקורוס ישר׳
כל שכן דפקר טפי׳ אמר רבי יוחנן כל מקום שפקרו
תשובתן בצדן נעשה אדם בצלמנו ואומ' ויברא
אלהים את האדם בצלמו׳ הבה נרדה ונבלה שם
שפתם וירד ה׳לראות את העיר ואת המגדל כי שם
גללו אליו האלהים ואומר העונה אותי ביום צרתי׳ כי
מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובי אליו כה׳ אלהינו בכל
קראינו אליו׳ ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר
הלכו לו אלהים לפדות לו לעם׳ עד די כרסון רמיו
ועתיק יומין יתב הנך למה לי כדרבי יוחנן דאמ' ר׳ יוחנן
אין הקב"ה עושה דבר אלא אם כן נמלך בפמליא של
מעלה שנ' בגזרת עירין פתגמא ובמימר קדישין שאלתא
התינח כולהי עד די כרסון רמיו מאי איכא למימר אחד
לו ואחד לדוד דתניא אחד לו ואחד לדוד דברי רבי
עקיבא אמר לו רבי יוסי עקיבא עד מתי אתה עושה
שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קבלה מיניה
או לא קבלה מיניה תא שמע דתניא אחד לדין ואחד
לצדקה דברי רבי עקיבא אמר רבי אלעזר בן עזריה
עקיבא מה לך אצל הגדה כלך אצל נגעים ואהלות אלא
אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף
להדום רגליו אמר רב נחמן האי מאן דידע לאהדורי
למיני כרב אידית ליהדר ואי לא לא ליהדר׳ אמר
ההוא מינא לרב אידית כתיב ואל משה אמר עלה אל
ה׳ עלה אלי מיבעי ליה אמר לידה זהו מטטרון ששמו
כשם רבו דכתיב כי שמי בקרבו אי הכי ניפלהו לידה
כתיב אל תמר בו אל תמירני בו אכ"ל אשא לפשעכם
למה לי אמר ליה הימנות בידן דאפילו בפרונק נמי לא
קבילניה דכתיב ויאמר אליו אם אין פניך הולכים וגומר
אמר ליה ההוא מינא לרבי ישמעאל ברבי יוסי כתיב וה׳
המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה׳ מאתי
מיבעי ליה אמר ליה ההוא כובס שבקיה אנא מהדרנא
ליה דכתיב ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי
נשי למך נשי מבעי ליה אלא משתעי קרא הכי הכא
נמי משתעי קרא הכי אמר ליה מנא לך האי מפירקיה
דרבי מאיר שמיע לי דאמר רבי יוחנן כי הוה דרישׁ רמ
בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא תילתא אגדתא
תילתא מתלי ואמר רבי יוחנן שלש מאות משלות ש
שועלי היו לו לרבי מאיר ואנו אין לנו אלא שלש אבות
אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה מאזני צדק אבני צדק
צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו׳

פירוש שקול מקיל וזכיז כדי שתלמד להשיב לת
לתיקומים שכל להכיל דאיכ לאיכ דאכי לכבי
מיכות. כל שכן לפקל טוכל שם תמצוד לו תשו' שהכי כבר הכיכ
וכפר ומתוך כך מלקלק ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לו.
שמקילין לאיכ מן התורה להפקירן ויכול יחידי להשיכן
העובה לשון יקיל. לשכר הלכו לפלוות לו הכי לשון יקיל. על
לי כרשוון כתיו כתיושבו הכשלות דמשמע שכיש כתיב כיכ ועיקר
יומתן ויתב יחידי. הכך לשם לי למה נכתב בלשון רבים. כלומר
יוחנן שהכל בעונת פחליו של מעלה: שכיכה קול שלשה מושיב
בשכר ולם שלשו: זה מטעמון הוא לשון עלה של ס' שעשו כשם
רבו ס' לפי לא הזכיר שמו וכתבו סתם. אל לא יפה לפשעשם לא
יכול לסלוח לפשעים ושם יתרון בו: אל היחמוחת כיכן שלין בו
כח לשלח פשעיכו ואלו כמי מלשכוכו ומילמו לקבלו שפי לפרוכן
שליה מוכיח ומכיח: שמיב לי שהמקילה הוה תשובה לזה. לשות
יאכלו בושר משל הוא שריחם השועל את הזאב ליכנס למכר ס
היהודים כעבם ולתקן עמהם נרבי שבעולם ויאכל עמהן בשבת
וכשבא ליכנס אברו עליו במקלות כדי להרוג את השועל שלא יאכל
הלקוך של בשבל לתוך שפעם אחת התחיל לפייעון בשבילה ואכל
את כל כתה טוב אמר לו ובשביל אבא שלי לוקח אתה לו מן האכות
לאכלו בושר ונ' אבל בא עתי ואת אך מקום לאכול ולשבוע בא לו
על הכאר ועל שפתו מוטל עץ והאבל מוטבב עליו וכ' כאשי
האבל שבי לליי' קשורים ככבם השועל בלילי העליון והכניל וילך
לשעה ולילי האחתון עלה אמר לו הזאב לאת אתה נכנס לשם
אמ' לו יש כאן בשר ונביכה לאכול ולשבוע אבילה לו דמות הלבבה
בחיים כלשות שועל פתין נביכה ענול אמר לו לבי היילך אבל אל
הבבם אתה בלילי העליון בבבם והכניל וילך ולילי שהשועל עליו
עלה אמר ליה היילך לבי שלה אמר ליה נליק מבר' באלן ויבא
בשעה אחתיו לא כך כתיב מלזי נבל ונו' בוסר עבבים קולס ב
ביסולם ומקילי לת הסיבים.

אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גבב
בראשית ב הוא דכתיב ויפל ה' אלהים תרדמה על
האדם ויישן אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא
ליה אמרה ליה תנו לי דוכוס אחד אמר לה למה ליך
ליסטין באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קיתון של כסף
והניח לנו קיתון של זהב אמר לה הלואי שיבא עלינו
בכל יום ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו
צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו אמר ליה הכי
קאמינא לא לישקל' בהדיא אמר' ליה אייתו לי אומצא
דבישרא אייתו לה אותבה תותי בחשא אפיקתא אמרה
ליה אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה ליה אדם
הראשון נמי אי הוה שקילא בהדיא הוה מאיסא ליה'
אמ' ליה קיסר לר"ג ידענא אלהייכו מאי קא עביד והיכן
יתיב איתנייד ואיתנח אמר ליה מאי האי אמר בן אחד
יש לי בכרכי הים ויש לי ניענועין עליו בעיב דמחורת
ליה ניהלי אמר ליה מי ידענא היכא ניהו אמר ליה ד
דאיכא בארעא לא ידעת דאיכא בשמיא ידעת' אמר
תהלים קמז ליה קיסר לר"ג כתיב מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה
אנא מצינא למימני כוכבי אייתי חבושי שדינהו ב
בארבילא וקא מהדר להו אל מנינהו אל אוקמינהו אל
רקיעא נמי הכי הדרא איכא דאמרי הכי אמר ליה קיסר

מנו לי כוכבי אמר ליה: רבן גמליאל אימא לי ככיך
ושיניך כמה הוו שדא ידיה לפומיה וקא מני להו אמר
ליה דאיכא בפומך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת'

פירוש אמר ליה תן לי לוטם לאחל שופט לנקום נקמת
לותביה תותי בחשא תחת הכמן קלילי בלעז
וכן דרך בלייתה ומתוך שהלא לותה בגותה ומחלה עליו הוא
מחילה ליה שהלא בחתוב קודם נתר תיקוכם. תלקיבו מלי
עבדיך מכחש הוא וכשבור מי הוא יטול להכחישכי. חכושי קולוכ'ין
בלעז. תרבילא קלוכ'ל בלעז. וקא מהדר להו שהיה שהיב שהיב
בתרבילא. מכוי' לי טככים כלומר יודע אני מכפרם. לא ידעת
שבידך לתת למכותם לתיכה בדקיבעא ידעת בלא מכין ולתכותם
תיכך יכול.

אמר ליה קיסר לרבן גמליאל מי שברא הרים
לא ברא רוח ומי שברא רוח לא ברא
הרים שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ולא מעתה **עמוס ד**
גבי אדם דכתיב ויבר"א וייצר הכי נמי מי שברא זה לא **בראשית ה ב**
ברא זה מפח על מפח יש בו באדם ושני נקבי' יש בו מי
שברא זה לא ברא זה שנאמר הנוטע אוזן הלא ישמע **תהלים צד**
אם יוצר עין הלא יביט אמר ליה אין אמר ליה ובשעת
מיתה כולן נתפייסו אמר ליה ההוא אמגושא לאמימר
מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתהאי דאהורמיז אמ'
ליה אם כן היכי שביק ליה אהורמיז להורמיז לעבורי
מיא בארעיה'

פירוש מי שברא הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח יוכר
וזה בקרא בורא ושכי שמות הם. הכי נמי מי
שברא אבר זה לא ברא אבר זה ואם תאמר כן הוא הא תיבא ב
בלילים המלוקקי' מיהו מפח על מפח יש בו בלשם ובלותו מפח
יש בו שכי בקבים האוזן והעין שבן להי מוטב לוזן ולהלי יוכר
עין תאמר שכתעבקו שבים בלותו מפח אמר לו בן. וכי בשעת
מיתה שביבם בתפייסו שבעלים הבועט והיוכר מבכימי' להמיתו.
למעשה מבשף יודע אני עי כיבוף דמאבייך ולמעלה דהורמיז
של בלאמי' הורמיז בר לילתא בבבא בתרא. דלהורמיז הקב"ה
קבי הכי. והיכי שביק ליה אמר ליה היילך שביק להורמיז
להורמיז לאעבדים מיא בלשים אם בן היילך מביא להורמיז
להעביר מיא בלאבו שכל מי שלשם מבבים דרך פיו מוציא דרך
בבקבים התחתובים.

תוספות היכי נקו גבים קמח בלא מלף ובתרא
בלא"ף ול"ת גבים תרוייהו בלא מלף בלא
קמח הורמיז בזיין כמו ליפרע היכי לשון בן מאת החקוס
ליפרע כמו לפרין בתבייה ובתרא הורמיז בבון כמו הורמיז בר
ליליתא.

אמר ליה קיסר לרבי תנחום תא ליהוי כולן
לעמא חד אמר ליה לחיי מיהו אנן ד
דמהלינן לא מצינן מיהוי כוותייכו אתון מהליתו והון
כוותן אמר ליה מימר שפיר קאמרת מיהו כל דוכי ל
למלכא לישדייה לביבר שדיוה לביבר ולא אכלוה
אמ' ליה ההוא מינא האי דלא אכלוה משום דלא כפון

חוא שריוה לדידיה ואכלוה׳ אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא איכא קרייה לשמעיה מחייה בהפתקידה אמר ליה אמאי מחית ליה דעל שמשא בביתא אמר ליה קיסר שמשא אכולי עלמא ניתא אמר ליה ומה שמשא דהוא חד מן אלפא אלפי ריבוון דמשמשי קמי קודשא בריך הוא ניתא לכולי עלמא שכינתא דקודשא בריך הוא על אחת כמה וכמה׳

Il carro di pentone

פירוש

לא מניחן למהוי כותייהו שלי לעשר לכהן ישראל עלמא׳ דזכי מלכא כונתו ומשתקו כדכתיב ומכייהו לכיכר מקום חיות דעשת של מלכות׳ קרייה לה׳ לעשעים דקיסר׳ מחייה בהפתקיה דכהנו על נוקבו׳ לאחר ליה שמשא לכולי עלמא כיקר חמש׳

אמר

ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכו גחכן הוא דקאמר ליה ליחזקו שכב על צדך השמאלית וכתיב ושכבת על צדך הימנית אתא ההוא תלמידא אמר ליה מאי טעמא דשביעתא אל השתא אמינא לכו מילתא דשויא לתרויהו אמר הקדוש ברוך הוא לישראל זרעו שש והשמישו שבע כדי שיתדעו שהארץ שלי היא והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו מנהגו של עולם מלך בשר ודם שסרחו עליו מדינה אם אכזרי הוא הורג את כלן אם רחמן הוא הורג חציין אם רחמן מלא רחמים הוא מייסר את הגדולי׳ שבהם ביסורין אף כך הקדוש ברוך הוא מייסר את יחזקאל כדי למרק עונותיהן של ישראל׳

פירוש

נחכן מוכה למשחק בכניגיו׳ שלי שעשתו דשביעית׳ למה נוח לה׳ על השמיטה׳ לשויה לתרוייהו שתהא מועלת לשניהם כאחד לא יהן לשניהם׳ כלי שתלשו וכו׳ ולא יכול לכבכם בשבת לא יכבכם ותשכבו על מלכותי׳

אמר

ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה כי קבירה למשה במאי טביל וכי תימא במיא והכתיב מי מדד בשעלו מים אמ׳ליה בנורא טביל דכתיב כי הנה באש יבא ומי סלקא טבילותא בנורא אמר ליה אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וגו׳ כל אשר לא יבא באש תעבירו במים אמר ליה ההוא מינא לרבי אבינא כתיב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ מאי רבותייהו אתון נמי ערביתו בהדן דכתיב כל הגוים כאין נגדו אמר ליה מדידכו אסהידו עלן דכתיב ובגוים לא יתחשב כדרבי אלעזר דרבי אלעזר דמי כתיב טוב ה׳ לכל וכתיב טוב ה׳ לקווין משל לאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה משקה את כלו כשהוא עודר אינו עודר אלא טובים שבהם׳

פירוש

זכל תמר לא יבא כאף וגו׳ למוי לקייה ולריש לקי שכי כל מי שאינו יכול לבא באף מפני

תוספות

כמאי טעמא לא לקי קסבר ליה הילך כעומד לישתלם בקרקעו נכנס למקום׳

ותעבור

הרנה במתנה אמר רבי אחא בר חנינא באבוד רשעים רנה באבוד אחאב בן עמרי רנה ומי חדי קודשא בריך הוא במפלתן של רשעים והכתיב בצאת לפני החלוץ אומרי הודו לה׳ כי לעולם חסדו ואמר ר׳ יונתן מפני מה לא נאמר בהודאה זו כי טוב לפי שאין הקב״ה שמח במפלתן של רשעים דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב״ה אמר להן הב״ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני אמר רבי יוסי ברבי חנינא הוא אינו שש אבל אחרים משיש דכתיב והיה כאשר שש ה׳ עליכם וגו׳ ואומר דיקא נמי דכתיב ישיש עליכם ולא כתיב ישוש שם׳

פירוש

ותעבור קרקע מלא כתי׳ לכך משמע קרקע המיוחלת שקיבלה עתידה לבא שכבר הוזכרה ובזכות הוזכרו כאחד כשעים רבה וקיס העולם מנסה מתי תבא קרקע לידו של אחאב וכשהכיר עברה והוזכרה הרבה בני הכל׳ בגלל לבני הפלגין כיהושפט כתיב בשיבת להלחם בעמונים שבלו עליו׳ כי טוב משמע כי טוב בעיניו קולקו ומשמע לכתיב ישיש ה׳ עליכם לקלקל לתבא וגו׳ ישיש לחדים שוכחים׳

והזונות

דחצו וגומר אמר רבי אלעזר למרק שתי הזיונות אחת של מיכיהו ואחת של אליהו׳

של אליהו במיכיהו כתיב אם שוב תשוב בשלום לא דבר ה׳ בי באליהו כתיב במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות רבא אמר זונות ממש אחאב איש מצונן היה ועשתה לו איזבל שתי זונות במרכבתו כדי שירא אותם ויתחמם׳ ואיש משך בקשת לתומו ויכה רבי אלעזר אמר לפי תומו רבא אמר לתמם ב׳ הזיונות אחד של מיכיהו ואחד של אליהו׳

פירוש

והזונות דמקו בלחלוק כתיב בחיבתו׳ למרק לנטוים ולקליר כלומר רוקנו וקוברו הקטני הזיונות שבלחלו עליו׳ מכוון היה לו היה מוכה תשמים׳ למות קטני זכות כי׳ והייכו בקנו לותן קטני זכות בקנו מדמו׳ לתמם להשלים׳

כתיב

ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיה

ועובדיה היה ירא את ה׳ מאד מאי אמ׳ ליה אמר ר׳ יצחק
בראשית ג ה כי אמר ליה ביעקב כתיב נחשתי וברכני ה׳ בגללך
שם ל ט וביוסף כתי׳ ויברך ה׳ את בית המצרי בגלל יוסף וביתיה
דההוא גברא לא קא סבריך שמא לא ירא אלהים הוא
יצאתה בת קול ואמרה ועובדיה הירא את ה׳ מאד
וביתו של אחאב אינו מזומן לברכה אמר רבא גדול
שנאמר בעובדיה יותר ממה שנאמר באברהם אבינו
דאלו באברהם לא כתיב מאד ובעובדיה כתיב מאד
ואמר רבי יצחק מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני
מלכים ג יח שהחביא׳ מאה נביאי׳ במערה דכתיב ויהי׳ בהכרית איזבל
את נביאי ה׳ ויקח עובדיה מאה נביאים ויחבאם חמשים
חמשים מאי שנא חמשים חמשים אמר ר׳ יעזר מיעקב
בראשית ל ב למד והיה המחנה הנשאר לפלטה רבי אבהו אמר לפי
שכליה ו שלא היתה המערה מחוקת יותר מחמשים איש׳ תזון
עובדיה כה אמר ה׳ אלהים לאדום מאי שנא עובדיה
לאדום אמר רבי יצחק אמר הקב״ה יבא עובדיה שדר
בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם ויתנבא על עשו
הרשע שדר בין ב׳ צדיקים ולא למד ממעשיהם אמר
אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משום רבי מאיר
עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מינידה ובידה
אבא ליזיל ביה נרגא׳

פירוש מאי קלמר הלי קרין מס עניין ושכליה היה
ירא לאכול מקרי שכחתה: כלומר כתיב הכא
מלכים א יח ולא כתיב מלה: מפני מה זכה לנביאות שהרי גר היה
כלומר ואין הקב״ה סורק מלא על המיוחסין שיטול כלפיהן
להיות לך ולזרעך לחקיך: מאי שנא מחמשים ולא החביא כלם
מלה במערה לחת. לין מערה מחוקת יותר ממחמשים מערות
שלו לא היו מחזיקות יותר: מאי שנא שכליה לאדום קולין ולא
כתבנא כקולה לחת למה כתבה לון מעלה הכתיבה: שהי רשעים
לחלקה ולזכות: שהי כליקים ינחק ובקה: מיכיה וכיה לכא ליזיל
היה כרגע לכא יעבר מעברו של יעבר יכבם כתיב קנדון להיות בית
יעקב אש ולבית יוסף להבה ולבית עשו לקש ודול למוקה וקוץ ינח
בהם ושרפום ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה׳ דבר
מכות המוקיף.

שמואל ב ח ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה
וימדד שני חבלים להמית וגו׳ אמר רבי שמעון
בן יוחאי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא כי אתא רב
מלכים ב ג דימי אמר ירך מתוכה מסרחת׳ ויקח את בנו הבכור
אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על החומה רב ושמואל
חד אמר לשום שמים וחד אמר לשום ע״ז בשלמא למ״ד
לשום שמים היינו דכתיב ויהי קצף גדול על ישראל וגו׳
למ״ד לשם ע״ז מאי ויהי קצף גדול על ישראל כדרבי
יהושקל ם יהושע בן לוי דרבי יהושע בן לוי רמי כתיב וכמשפטי
שם יח חגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם וכתיב עשיתם כ
כמתוקנין שבהם לא עשיתם אבל כמקולקלין שבהן
מלכים ב ג עשיתן ויסעו מעליו וישבו לארץ אמר רבי חנינא בר
פפא אותה שעה ירדו שונאיהם של ישראל למדרגה

התחתונה והנערה יפה מאד אמר רבי חנינא בר פפא שם ח ח
עדיין לא הגיעה לחצי יופיה של שרה דכתיב עד מאד
ולא מאד בכלל׳

פירוש מתוכה מכרסת מנפה ומתוך עוניה מתחיל
לסברון. כמתוקנין שבהם לא עשיתם כגון
עגלון מלך מואב שהיה מכבד את העם כשחמד לו לחזור לבני
אליהם לי לילך המלך מיד ויקם מעל הכסא: כמקולקלין שבהם
כגון מישע שהקריב בנו לע״ז כך היו ישראל עושין וכאותה שעה
נזכר להם לאותו עון שהיו נגללין גם הם בו: לאחן מלמד כתיב
לאחזיהו הכי קאמר לפעלות ולתחתית שבו שנגזר עליהם פורענו׳
ולא מלד נכלל ובשרם כתיב כי יפה היה מלד וקאי לאחזיהו
נקט למלכים הכא משום דכתיב למעיל בדברים מלד לכתיב כ
בעוכלים.

פרק היו בודקין

אמר רב אחא ברבי חנינא אמר רבי יוחנן כל
המברך על החדש בזמנו כאלו מקבל
פני שכינה כתיב הכא החדש הזה וכתיב התם זה אלי שמות יב
ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל שמות טו ב
אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיין
אמר אביי הילכך נימרינהו מעומד מריטר ומר זוטרא
מלכתפי אהדדי ומברכי אמר ליה רב אחא לרב אשי
במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים אמ׳ ליה האי נשי
דידן נמי מברכי אלא כדרב יהודה דאמר רב יהודה באי
אשר במאמרו ברא שחקים וכו׳

פירוש ליין שו לא זכו למנוח מחלת שלא לזו שמקבלין
פני שכינה פעם לחת בחדש כלחמן בנזכר
שם: לחר לחני הויל ומקבל פני שכינה משחר בעי לכבוי
מפני כבוד שכינה שהוא מקבל: תפקידם מנוח שנויתי להתגבר
בהילוך תקיפותיה׳. שמים ושמחים כלכתיב ישים כבוד. פועלי
לחת הם שלינה משמים את מילכם. ולבקה לחר הלה שתתחדש
בכל חדש. עטרת תפלרת היא זו לעמוסי בטן שיזון הוא להם
שלף הם שמוכים להם עתידין להתחדש בגלותן כאותה ולפלר
ליונכם: עכ׳.

תוספות פועלי לחת פה שלין משכין לת מילין
ולית לנר פועל לחת ולהלה קלי שבלחת
ובלין מיעטה ולהכי קלמר בתר הכי ולבקה לחר שתתחדש.
עכ: וכתב ברבינו פה היה קורין כתבנו פי׳ זאת הכוכבה להלה
שם על עניין שלו הוא דבר מקולס ובפלה

כי בתחבולות תעשה לך מלחמה אמר ר׳ אחא מכלי כל
ברבי חנינא אמר רבי אסי אמ׳ רבי יוחנן במי
אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות
של משנה קרי רב יוסף אנפשיה ורוב תבואות בכח שם ו ל
שור׳

פירוש מלחמתם של תורה קוריחים ולעיחול על טריף
ועל עיקרים לת בלקם המעולפל ומחודד ובעל סכרא

סברא ולא למד משניות וברייתא׳ הכתוב מי מעכבן יתגלה לו סמוך
על כתפו משניות סברא׳ סתם יגיעתך לו טעם בכתן ילמדנו מתוך
משכח לתכי׳ לו סתם יקשה לו לכך על לכך יבין מתוך משכיו סברא
סבילו קא מכי פלו׳ קיל סמיעבוקו במקום לתכי לומר כן׳

תוספות וכוי תבוחות בכתב סוד משום דיוסף מיקלי
בכור סוד כלכתיב בכור סורו בלר לו וכעל
שמועות סוף כעל תנים כלתם׳ קבל נביכין למלי מיסיף ומתני׳
בשילקי סוכיות לכך יוסף מיקי׳

פרק נגמר הדין

תניא והכרוז
יוצא לפניו ארבעים יום יוצא
ליסקל על ארת ישראל כל מי
שיודע לו זכות יבא וילמד עליו ולא מצאו לו זכות ו
אמר עולא ותסברא בר הפוכי
זכות הוא מסית הוא ורחמנא אמר לא תחמול ולא
תכסה עליו לא שיבוא למלכות הוה יתנו רבנן
היו לו מתאי נקאי נצר ובוני
תהלים מג ותודה אתיוה למתאי אם׳ להו מתי יהרג דכתי׳ מתי אבוא
סם מ״ו וארא׳ה פני אלהים אמרי ליה אין מתי יהרג דכתיב מתי
ימות ואבד שמו אתיוה לנקאי אמר להו נקאי יהרג
שמות כג דכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג אין נקאי יהרג דכתיב
תהלים י במסתרים יהרוג נקי׳ אתיוה לנצר אמר נצר יהרג
ישעיה י״ד דכתיב ונצר משרשיו יפרה אמרו ליה אין נצר יהרג ד
סם י״ד דכתיב ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב׳ אתיוד
שמות ד לבוני אמר בוני יהרג דכתיב בני בכורי ישראל אמרו
סם ליה אין בוני יהרג דכתיב הנה אנכי הורג את בנך ב
תהלים ק בכורך׳ אתיוה לתודה אמר תודה יהרג דכתיב מזמור
סם כ לתודה אמרו ליה אין תודה יהרג דכתיב זובח תודה
יכבדנני׳

פירוש לכינעים יום קולם׳ יהיה נקי ינוח קול נקי
זה ולמי ליהרג סקול הורג כמתחייבים ותשובה
בעלמא היא מפני שהמלכות היה וסיו נכיכי׳ לסמיב
על כל רשיות שלהם׳ זובח תולה יכבלכני מי שיקדוש תולה
יכבלכני׳

אמר רבי יהושע בן לוי כל הזובח את יצרו
ומתירה מעלה עליו הכתוב כאלו כבדו
להקבה בשני עולמים בעולם הזה ובעולם הבא דכתיב
זובח תודה יכבדנני׳ ואמר רבי יהושע בן לוי בא וראה
כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקבה בזמן שבי׳ המקדש
קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר
מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב
סם נא כאלו הקריב כל הקרבנות כלן שנאמר זבחי אלהים
רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנא׳
סם לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה׳

תנא היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות
אומרין לו התוד׳שכן דרך כל המומתין
מתודין שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא שכן
מצינו בעכן שאמר ליה יהושע בני שים נא כבוד לאלהי
ישראל ותן לו תודה ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה
אנכי חטאתי וכזאת וכזאת וגומ׳ ומנין שכיפר לו וידוי
סם שנאמר ויאמר יהושע למה עכרתנו יעכרך ה׳ היום הזה
היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא ואם
אינו יודע להתודות אומרי׳ לו אמור תהא מיתתי כפרה
על כל עונותי רבי יהודה אומר אם הוא יודע שהוא
מזומם אומ׳ תהא מיתתי כפרה על כל עונותי חוץ מעון
זה אמרו לו אם כן יהו כל אדם אומרין כן כדי לנקות
עצמן׳

פירוש כוחת וכוחת עשיתי כנגד׳ תפרש טעמ׳ שמעל
כתכמי׳ לתכים׳ סקול מזומם סקיבלים סקבלי׳
ובמחשבתם הרעה הינטו׳ יסו כל לדם לף המועלים יסו לומכי׳
כן לנקות לת עצמן מן הכבירות ויוניאו לעז על העדים והלייכין׳

תנו רבנן נא אין נא אלא לשון בקשה בשעה
שאמר לו הבה ליהושע חטא ישרא׳ אמר
לפניו רבש״ע מי חטא אמ׳ לו הקבה וכי דילטור אני לך
הפל גורלות הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן
אמר ליה עכן יהושע בגורל אתה בא עלי אתה ואלעזר
הכהן שני גדולי הדור אתם אם אני מפיל עליכם גורל
על אחד מכם הוא נופל אמ׳ ליה בבקשה ממך ה׳ תוציא
לעז על הגורלות שעתידה ארץ ישרא׳ שתחלק בגורל
כמלכי כנ שנאמר אך בגורל תחלק הארץ תן תודה אמר רבינא
שחודי שחדיה במילי אמר ליה כלום אני מבקש ממך
יהושע ז אלא הודאה תן לו תודה והיפטר ויען עכן את יהושע
ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה׳ אלהי ישראל וגומ׳ אמר
ר׳ יהודן שאלוני כלקין זמה כתב רבי רבון
רבי אסי אמר רבי חנינא מלמד שמעל עכן בשלש ח
חרמים שנים בימי משה ואחד בימי יהושע שנא׳ וכזאת
וכזאת עשיתי רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי
יהושע חמש׳ ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנ׳
אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי ועד השתא מ״ט לא
איענוש אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון
לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את
הירדן׳

פירוש סים כף כנוד כף נקשה׳ ללטוד רבינ לתר
ליה עכן יהושע בגורל לתה כף להרגני שלא
בעדים׳ בבקשה ממך קיימו לקלתר ליה כף׳ שקליה בחילי
קשתילו כשוקד לבבי׳ על שהולה שבשלתר לו תן לו תולה שבר
שתין מבקשין ממנו שלא הולה ולא יהרגוהו׳ לבכי חטאתי

נגמר הדין פרק ששי

כמעט זה וכוזלת וכזלת עשיתי הרי שלשה שכיס כיתי משה לותן
של כבעבי מלך ערך לכתיב וידך ישראל כדר וגו' והחרמתי את
עריהם לסכוס עליהם בהכאה וכיוצא בזו עשה בעיירות לחקות
ולא כתפרסמו: מט לא לישעבוס ישראל על מעילתו כי היכי
לישעבוס השתא · לפי שלא עשה התקום את נדיקים שבישראל ·
על הכסתרות שכיל שטכרי עבירה שלא על העבירות הילושות על
שעברו את הירדן ושמטו וקבלו עליה ברכות וקללות כהר גריזים
ועיבל וכעשו ערבים זה בזה כלתמריכן בתוספת סוטה מיל כעבשו
זה בזה ולפי שלא יהא זה בעבירות שבילי קבלו ויהי עכן ככר
עברו את הירדן ·

תוספות על תניא לעבו לעשו לבחלוקת הארץ היו
לוריס תומים: כוזלת וכוזלת היא שלא
מבינין חרמי' הרכה כללבתי' נבי כהכה וכהכה לפי שלא היו כל
מלחמות במדבר שכוכל לרבות שמעל בחרמים ·

כתנאי הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו
ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו
ולבנינו ועל עין שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות
עד שעברו ישראל את הירדן דברי רבי יהודה אמר לו
רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר
נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך
לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את
הירדן אלא אעכן מאי טעמא אישנוש משום דהוו ידעי
ביה אשתו ובניו חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא
אף על פי שחטא ישראל הוא אמר ר' אבא היינו דאמרי
אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמידה ואסא קרו
ליה וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן
החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר ר' אלעאי
משום רבי יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על
חמשה חומשי תורה שנאמר הן גם' ואמר רבי אלעאי
משום רבי יהודה בר מספרתא עכן מושך בערלתו היה
כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתיב התם את בריתי
הפר פשיטא מהו דתימא במצות גופיה לא פקר קמ"ל
וכי עשה נבלה בישראל אמ' רבי אבא בר זבדא מלמד
שבעל עכן נערה המאורסה כתיב הכא וכי עשה נבלה
וכתיב התם כי נבלה עשה בישראל פשיטא מהו דתימא
כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמר דיניה ד
דנערה המאורסה דבסקילה אמ' ליה ריש גלותא לרב
הונא כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח וגומר ואת בניו
ואת בנותיו וגו' אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו אלא
ולישעמיך אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב
וכל ישראל עמו אלא לרדותן חכא נמי כדי לרדותן
וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בתרתי אמר
רבינא הראוי לשריפה לשריפה הראוי לסקילה ל
לסקילה ואר"ג בשלל אדרת אחת ומאתים שקל כסף
רב אמר איצטלא דמילתא ושמואל אמר סרבלא
דצריפא ויציקים לפני ה' אמ' רב נחמן בא וחבטם לפני
המקום אמר לפניו רבונו של עולם על ילוי תיהרג

רובה של סנהדרין דכתיב ויכו מהם אנשי העי כשלשי' מם
וששה איש ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה
אמר ליה ר' נחמיה וכי נאמר שלשים וששה איש והלא
לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן
מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין'

פירוש מלמד שלא עכס על הכסתרות עד שעברו וט'
כ"ל דהכי גרסינן מלמד שעכס על הכסתרות
משעברו ולמאי דגרס' כמי שלא עכס עד שעברו היא היא ולא
מלמד שמה שלא עכס על הכסתרו' לא נהג שלא עד שעברו אבל
משעברו עכס ושכי דרשינן לקרא הכסתרות לה' אלהינו משמע
עליו לנקט עלנו העבירה העשויה בסתר ולישרע מן העוברים
ואין עליהן עונש בדבר והנגלות לנו ולבנינו קולר תלוי בנולד
כולנו ואי לאו נקודה הוה אמינא כך היא המדה לעולם כשם
שותה הנקודה לדרוש לאין מדה זו כוחנת לפוטרנו מן הכסתרות
שלא עד שעברו את הירדן ויהיה לו לנקוד את הנקודה הזאת על
לה' אלהינו ללמד שלא עד עולם הן לה' אלהינו אבל לאו אורח
ארעא לנקוד את הסס ונקודת על לנו ולבנינו לומר שאין כאן
מקומו ממש שלא למעלה מן הכנגלו כמו שיתבאר לדרוש כך.
הכסתרות לה' אלהינו ולנו ולבנינו שלא לנו נעבדם · ומי' לי
הוה כתיב ליה הכי משמע לשלא קודם שעברו את הירדן כמי להכי
פלגינהו ונקד לומר לנו ולבנינו הוה כדרש ולומר לך דעבד
הסת כסוף מ' שכה שפלמד להם מקרא זה בעבות מואב ולא היו
הכסתרות שלא לה' אלהינו אבל מכאן ואילך הם שלנו ולבנינו
ונקודה לעין שבעד למנך בשת שלא תיתח מעולם ועד עולם
שלא מעתה מתחלת מדה זו ותכהון עד עולם · וכי עכס על
הכסתרות את הרשעים לעולם · והכי כבר כתיב עד עולם ואי לאו
לפטורן הכסתרות קאי לשמעון דעד עולם תכהון מדה זו
שלא תיתי משיעבדו את הירדן ויקבלו עליהם עדבו יעבדו זה על
זה למה לי לכתביה לי משום מיבא דכגלו פשיטא דשיכם הכהנו
עכשיו יכהנו לעולם למה לי לפסוק שלא הנקודה לימלתך דהאי
דכתיב לנו ולבנינו לאו עד הכא כתנם מדה זו שלא מכאן ואילך
לכל נקודה למעט כך לא עכס את אחרי על עכשין שכנלו עד
שעברו את הירדן שלא לה' כתיב כיון דאף משעברו לא עכס על
הכסתרות לעכן תלי טעמא' לישעבוס ישראל עליה הלא נסתר היא
מטה ישראל מלא אחר מטה העם עדיין עם קדושתן עליהם ·
מילתי אורייתא · משיך בגרלה משך את שבר אחתו תתיר על
שכסתרנהו וכסתה את דמם הגיד שלא יראה תהום: פשיטא הא
רבי אלעזר נפיק אחר לעבר על כל התורה: לא פקר לא הפקיר
עצמו כל כך · בעבדה התורה כתיב כי עשתה בנבלה בישראל
כולהי האי לא לעשות ולא לבריות לבים את משפחתה ולאוסרה
על בעלה · ליכיס בעבדה התורה בעטוו לפקלו · לרדותן
שיצאו את קלקולו ויזהרו בעבדן ולא יוסיפו למעול בחרם ·
הלוי לפקילה הוא שורו וכיוצא בו כיצד הרי זה בחלי · שיבטלה לתי' תלית
של אחר בכי בן יזמו שמכסין לתילת מלכיות לבוש שלא יתלבלב
נאמר · שבלה בריפה בעיר בגדיה מקורין שלא

תוספות מלמד שלא עכס על הכסתרות על שעברו
את הירדן כך כתיב בכוב מפרים וק' לתה
לו לאו הנקוד הוה לאיצטרוי לשלא כעכס אפילו אחר שעברו לדבר
משמע מסטיה דקרא הכסתרות לה' אלהינו ולא לנו עכס לדבר
ואם כן אתה נקודה לדרוש למשעברו עכס ולכך נראים נקודת'

אלמא שעבוד הקלה על הכסתרות משעבדו ובקולא לעולם שעבוד
פה לחלק כאחד לעולם תימא משעבד חמה לבו ולבניכו שלא מיעתה
מתחלקת מלה זו ותבחון עד עולם ובקולא כקולא דע' קייתי
יכול לומר כן ואם כן לא כיכתוב אלא הכסתרות והכנלות לבו
ולבניכו ועכב מלכתיב לה' אלהיכו וכתיב כמי בקולא יש לי לדקדק
שתיכף ולא לפי שעתו דע' שבעבד בקול כדי לבקר לא לותיות כנגד
לא לותיות שבאם לשמועי' שהבקולא רשויה להיות על האם
למעט משום למעוטי הכסתרות גם הכסתרות לבו ולבניכו אלא שאין דרך
לבקול את האם ' לומר ליה רבי בחמיה וכי עבד על הכסתרות את
האחרים לעולם ואלא כאחד על עולם שלא הבקולא לאחד לחיוב
לכנלות לא כהנה אלא מכאן ואילך ולכך ביקר לא לותיות למכן
לותיות של האם לומר לך שאף הכנלות לאם להייכו קולא שעבדו
את הילדן על אלא קבלו עבדות . ולא תקייים גיכם שאפר
והכסתרות לה' אלהיכו לא ולא הייכו מצטיה דקרא לאין לבו שוכח
בדבר אלא כלומר הכסתרות שאין מכיר בהם אלא האם והכנלות
שביאם לבו ולבניכו לישבע עליהם ובקול על לבו ולבניכו למיחל
שאין נזרת אדם זו כוהנת לעולם אלא משיעבדו את הילדן ואלא
קולא ואם היה בקול על כל על אלא לא היה בקול על על כלל
לא לכן בכתרות וכן בנלות לך ליכם לכך בקל עין שבעבד מכי
אתיכא לומר לך תניין לעולם ובניין משעבדו ומכתבדא בכתרות
משעבדו ובנלות לעולם לומר ליה ל' בחמיה וכי עבד על הכסתרו'
ואלא כבר כלומר על עולם ולא אלא על עולם לכתרו' על כרחין
יש להשוותן כי היכי דקאי בנלות קאי לכתרות דמתרגמ קאי
בשוה אם לאיתא דקאי לתרוייהו אלא ולא אלא לא קאי לכתרות כלל
שזו היא הסברא לא מעבדי לחכיכי עלייהו לעולם ולא כתיב
בכתרות אלא להקיש להו בנלות לכאם שלא עבד על הכסתרות
קולא שעבדו שזהו הסברא כך לא עבד על הכנלות ולהכי לאתיא
היקש ובקולא לאלו לא בקולא ה"א להכי היקש אלא מיעבדי
עובדא רבא לחלל זוטא מעבדי לפי שהיא להם למקות קמלן בקול'
אלא מיעבדי כלל . ולפי בקולא דע' לא מתיישב לרבי בחמיה .

אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב תחנונים
ידבר רש ועשיר יענה עזות תחנוני ידבר
רש זה משה ועשיר יענה עזות זה יהושע מאי טעמא אי
יחזש ז ליכא משום דכתיב ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן בא
והבטן לפני המקום אטו פנחס לא עבד הכי דכתיב ו
תהלים קי ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המנפה ואמר רבי אלעזר
ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה פלילות
עם קינו בא והבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של
כמדבר כה עולם על אלו יפלו כד אלף מישרא דכתיב ויהיו המתים
יחזש ז במנפה ארבעה ועשרי אלף ואלא מהכא למה העברת
סמות ה העביר את העם הזה את הירדן משה נמי מימר אמ' למה
יהושע ז הרעות לעם הזה אלא מהכא ולו הואלנו ונשב בעבר
סם הירדן ויאמר ה' אל יהושע קום לך דרש רבי שילא אמר
דברים כז לו הבה שלך קשה משלהם אני אמרתי והיה בעברכם
את הירדן תקימו ואתם ריחקת ס"מיל בתר דנפק אוקי
יהושע ח רב אמורא עליה וורש כאשר צוה ה' את משה עבדו כן
צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע ולא הסיר דבר
מכל אשר צוה ה' את משה אם כן מה תלמוד לומר קום

לך אמר ליה אתה גרמת להם והיינו דקאמר ליה בעי
ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית לירחו ולמלכה וגו' יהושע ח

פירוש זה משה כשהיה נדיך לבקש רחמים על יהושע
היה מדבר בלשון רפה : פלילות דין : ולא
הואלנו ולוותי שהואלנו ליגש ולא לעבור את הירדן משהא שעות
היה לנו שלא לקיים מנותך שאמרת לנו קום עבור את הירדן .
קום לך משלך ומילך היתה זאת להם שלקח בשבילך כעבדו שלא
קיימת את דבריו . ויתקהתם שעשים מיל הר נדיזים ועיבל המוקיס
שעשים מיל מן הירדן בחפכת סיטוה ושם הקיים את האבנים . כן
עשה יהושע מקרא כתיב כן ולא יפה דרש ר' שילא שיהושע שיבח
אותה גרמת להם שלא היה לך לבקוע עליהם בירת ויהיו ויכיתו
דקאמר להו בעי בך שלשה ובהמתה תבוזו שלא תחרימם שלו .

תוספות ואתם ויתקהתם שעשים מילין הכר נדיזים
והר עיבל היו בחוקי שעשים מיל מן הירדן
כלומיתא בפרק אלו נאמרים ום לתמוה והלא כדין עשה דהא
כתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר
אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ומה היה יכול לעשו' שלא מצא
הר נדיזים והר עיבל על שם . ובברק אלו נאמרים אלוני
דתביא הלא המה בעבר הירדן מעבר הירדן וילך דברי ר' יהול'
פי' בכחוק מן הירדן : היושב בעברה אלו הר נדיזים והר עיבל
שיושבין הרו כותיים רבי אלעזר אומר הלא המה בעבר הירדן
ממוך לירדן דאי מעבר הירדן וילך והיה בעברכם את הירדן
כתיב ומביא ליה לרבי אלעזר ר' הר נדיזים והר עיבל שבשמוך
הירדן הכר הכתוב ושכיח היו . ורבי אלעזר אומר מה מקיים רבי
אלעזר הר נדיזים והר' עיבל שתי גבעות עשו וקראו להאחד
הר נדיזים ולאחד הר עיבל : על לעתיה דר' יהודה שם ס מיל
הלבו בלותו יום על לעתיה דר' אלעזר לא זזו ממקומם והשתא
רבי שילא דהכא דאמר כר' אלעזר והיה לו ליכושע לעשות כן
ורוח הלך להר נדיזים והר עיבל שכין הכותים והר אמר הכא
ליכוש' שכיר מבר מבי שבר כרבי יהודה אז כרבי אלעזר

ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא וגו' שם ס
ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי
היכי עביד הכי והאמר רבי יוחנן אסור לו לאדם שיתן
שלום להבירו בלילה חיישינ' שמא שד הוא שאני התם
דקאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי ודילמא משקרי
גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה אמר ליה אמש
בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד
תורה על אי זה מהסובאתה אמר ליה עתה באתי מיד
וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן
מלמד שהלך בעמקה של הלכה אמר רבי שמואל בר
אויא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת
תמידין שנאמר עתה באתי ,

פירוש היכי עביד הכי למשתמט לשלם בלילה
לכיון לומר לו הלכו אתה אם לבניכו מ
מכלל לילה הוא לילי ביומא וכי לא היה מכיר בין שבי ישראל
לשבי גוים . שיש שד הוא ואין מזיקין שם שמים על
המזיק . דשלום שם שמים הוא שנאמר ויקרא לו ה' שלום וכל
שכן שאין משתמוש לדומה כמשתמוש לשעירים . לומר ליה
לומר ליה עתה באתי וכו' דרשינן מדקאמר ליה עתה

לא כ יג יא באתי

כתי מכלל למילתא לקריתי לא יהושע למהדר ליה עתה כתי
לתם היום כשהעריב בין הערבים קרי ליה כמי לתם שלין זה שלא
לשון ערבית ועכשיו בטלתם תלמוד תורה וכין לכיום לי לתם
יכולים לעמוד בתורה מחמת עסקי מלחמה נהיכין לתם לעמוד
בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל שפת המקום ולא במנוד:
עתה כתי על על עכשיו כתי ליפר מיד כזכר יהושע ולא קוסף
של לבא במנוד בלילה לכך כתיב כעי וילך יהושע בלילה מקום
כתוך קעמק שהלך בעמקה של הלכה:

תוספות מייסי' שמע מן קוף לוקף בשלות ובכיים
מקום שלין כני לתם מצוין לשכיתי שם
שליס לפילו כיום כלהקיף לפרק בתרא ליבמות שעלה לכר לכל
בעיר לפילו בלילה לא מייסיב לתי לא תימא הכי הייך לתם כותן
שלום לכהיכו בלילה וקילך לשם מתגרסת בלילה ולא לא מצכי
כבא למזון לא בבוקר לבבוקר כדמצכי ביבמות משום לשון בבוקר
בכרת בלילה:

אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא
במאי מוקמיתו ליה אל תצא לריב מהר
מצלי כ ה פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך ריעך ריבך ריב
סס את ריעך וסוד אחר אל תגל בשעדה שאמר לו הקבה
ליחזקאל לך אמור להם לישראל אביך האמורי ואמך
חתית אמרה רות פסקונית לפני הבה רבונו של עולם
אם יבאו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם
ומכלים אותם ריבך ריב את ריעך וסוד אחר אל תגל ומי
אית ליה רשותא כולי האי אין דאמר רבי יוסי בר חנינא
שלש שמות יש לו פיסקון איטמון סיגרון, פיסקון
שפוסק דברים כלפי מעלה, איטמון שאוסם עונותיהן
של ישראל, סיגרון כיון שסגר שוב אינו פותח,

פירוש לפיך קלמוני תרם ולכותיו מכבין כאו.
למלכה רוס פסקונית נקריאל. לתם מכלים
לותם שלתה קוכל לותם למוני ומתי. ליכך ריב לת ריעך לם יש
לך להוכיח לת ישראל הוכיחן כעצמן וסוד של לכרכם ושרה של
תגל לכותה מן מה תעשה כבוסם לכרכם ושרה לפיך ולומרים
מה מעלכו לך שלתה מכלימכו. ומי לית ליה רשותא לנכריא כולי
הלי להוכיח לכרים כלפי מעלה. כיון שסוגר שלין לו רשות
לבקש רחמים כיון שנגזרה מתה סוב לין מלאך לחר פותח בבקשה
כי לא יעשלו:

הישרוך שועך לא בצר אמר רבי אלעזר לעולם
יקדים אדם תפלה לצרה שאלמלא לא
הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא
נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט רישׁ לקיש
אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים
מלמעלה ר' יונתן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו
הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה,

פירוש היעריך שועך לא בצר כך היו לומרים מכיניו
לאיוב כלום הקלמת שועך לא בצר עד לא
כאה תכרה אם קיימת עשיה כן היו הכל מלמעין לת כיחך ומפייסי
לת כחך: כל המלמץ עצמו כתפלה מלמעה אין צרים יכולין

להסטיכו מלמעלה. לעולם יבקש לדם רחמים שיהו הכל מלמעי
לת כחו שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מ
מסטיכים מלמעלה וכני משמש קיערוך שוענך שם כאת לעזוך
שוע כוחת תערכהו לא בבר שלא יהו לך בעים ושהכל יהו מלמעי

כתיב ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע לכרי הימים ח ב
כלם חמשה מאי כלם חמשה הם לעה"ב
כתיב זמרי וכתיב עכן רב ושמואל חד אמר עכן שמו כיהושע ז
ולמה נקרא שמו זמרי שעשה מעשה זמרי וחד אמר סנהדרין מג ע"א
זמרי שמו ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עונותיהם של
ישראל,

פירוש זמרי הוא עכן כדמפרש לקמיה וכילו קכתיב
עם שלא לתמו שהיו כלים. כתיב זמרי וכתיב
עכן הכא קא משמע לכני זרח ולא כתיב עכן וכיהושע כתיב ויקח
יהושע לת עכן כן זרח וכו' ללמוך כניה הוא. וכ"ש ושמואל ללמוני
תרוייהו הוא עכן זמרי. הל למר עכן שמו וכו' מעשה זמרי
הוא כלמען לעגיל לך על כניכי המלוכה ועול שכעכדו ונעכו
ישראל כעגל שכעכדו על זמרי למתי כל ללף וכלן רוכה של
מכקדין: שעכן נלגל עליהם פקידת עכודתיהם כעכבה זו
שתעלגלת כהקיף עיכול.

פיסקא לנקות עצמן וינקו את עצמן כדי שלא
להוציא לעז על בתי דינים ועל הערים,
תנו רבנן מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש ב
בי עין זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם
אין בי עין זה תהא מיתתי כפרה על כל עונותי וב"ד
דין וכל ישראל מנוקים והעדים לא תהא להם מחילה
לעולם כששמעו חכמים לדבריו אמרו להחזירו אי
אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי
בצואר העדים כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו
סהדי והא כיון שהניד וכו' לא צריכא דאף על גב דקא
יהבי טעמא למילתייהו כי ההוא מעשה דבעא מיכסא,

פירוש ויכקו לת עכמן מלי ליכפת לך דקלמת לם
כן יהו כל לדם לומרין ומשכי שלא להוכיח
לעגו וכו'. לי לפשר שכבר כנתר הדין: כל כמיכיה וכי כלמן הוא
דקא מסדיכ לה לסהדי לומר קולר תלוי כגולדם: כיון שהניד
שוב ליהו חוזר ומניד דבר המכחים לת הדיעון לכתיב לם לא
יניד להנדא קמייתא קכיד קכיל ולתילו מסדיכיהו כמי לא מכעי
לליכא למימר דקתי לסדרי כהו לתמרי מה לכו למוש כלמו.
ליקכי טעמא למילתייהו מפני שכלת פלוני עשיו. דבעית מכבא
מעשה כתוכם לתר מיסרל דשע שתתו וכו כיום לת תכם נדול
וכל נדולי העיר כתענקו כתטתו וקרובי התוכם כתענקו כזה של
מוכם וכוביליהו לתרי התטה של תכם נדול קכנו לויכים עליהם
וכרכו כלם היה שם תלתיך ולא הכיה מטת דבו לתקר מזבו ם
מגולים לקטול לת התכם ופתלפה מטתם וקברו התוכם קברו התכם
וסתלתיך היה נוסף וטוכה ולא קויעל וקרובי התוכם קברו התכם
בקבריהם וסתלתיך כנטער ואתר מה חטא דבי שתקבר בנזיון
וזה הרשע מה עשה שוכה לזה הכבוד כתלו דבו בקלים ואתר לו
לא תבעיר כול ז' לזך מקומי כגן עדן ומקום התוכם בני התכם

וכיכ

ויכיר פתח ניקפם מוכח בלומו לכל פעם לפת שמיעתי בעדות שלא
בלמיד מקום ולא מקיתי ובעכשתי וזה פעם לפת הכין שעדיף
לבר קעיר ולא בא ומלקה לעבייס וכטל שכרו ואמר לו התלמיד
וזה על מתי יהא כדין בכך לל על עדות שמעון בן שטח ויכנס
תחתיו: אמר ליה ומפני מה מפני כשים בשפניות ישראל
שבארץ ישראל ואין עושה בהן דין אמר ליה התלמיד הבני
לשמעון בן שטח מה עשה כיצם שמוכים בחוליים בעלי קומה וכיל
כל אמר כל אמר גדולה וטלית בתוכו ויוסי הנשמים קיים. אמר
להם הוזהרו בהן שהם שמוכי וכיון שתבבו הגביהו לים לאמר מהן
מן הלחן ושוב אין מכשמותן שולט בהם ואם לאו לא כוכל להן.
הלך לו לטרקלין שלהן והכיה בחוליים מבחוץ אמרו לו מי אתה
אמר להם מבשך אני ולבשותכם בבשפים אני בלתי אמרו ואף
כשפים בידך אמר ליה יכולני להכיה לכם שמוכים בחוליים כלם
עטופים טליתות בעובות ועשב שהיום נשמים. על הבדלה יבא
למוץ ובמז להם והוכיחו הטלמיד מן הכליים ובתגבותו בהם ואמר
כל אמר לת אמת מהן והנביהם ויכלו להם והוציאום ותלאום
כלם ובתבלו קרוביהם בדבר ובאו שכים מהם ובמו לבביהם
והעידו על בבו של שמעון בן שטח חיוב מיתה ונהרג ליבו.
ובשהיה יוצא ליהבל אמ לאם יש בי עוון זה לא תהא מיתתי בפרה
על עוונותי ואם אין בי ישון זה מיתתי תהיה כפרה בעדיכם ותהא
קולר תלוי בגרוגר עדים ושמעו אלו ואחרו בהם ובתבו טעם ל
לבריהם מתמת שכלת הכשים ואף על פי כן לא כפטר.

משנה ביצד תולין אותו ואם לן עובר עליו בלא תעשה שנא׳ לא תלין נבלתו על
העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי
וגו׳ כלום מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצ׳
שם שמים מתחלל אמר ר׳ מאיר בשעה שאדם מצטער
שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם
כן המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך קל
וחומר על דמם של צדיקים ולא זו בלבד אמרו אלא כל
המלין את מתו עובר בלא תעשה הלינו לכבודו אינו
עובר עליו ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו אלא
שתי בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחת לנהרגים
ולנחנקים ואחרת לנסקלין ולנשרפין נתעכל הבשר
מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן והקרובים
באין ושואלין בשלום הדיינין ובשלום העדים כלומר
שאין בלבנו עליכ׳ שרין אמת דנתם ולא היו מתאבלין
אבל אוגנין שאין אניגות אלא בלבי / תניא אמר רבי
מאיר משלו משל למה הדבר דומה לשני אהים תאומי׳
בעיר אחת אחד מיעוהו מלך ואחר יצא ללסטיות צוה
המלך ותלאוהו כל הרואה אותו אומר המלך תלוי צוה
המלך והורידוהו׳

פירוש שם שמים מתחלל שמזכירין שזה נתלה
שלדם מנטער שפרכיעות כלה עליו בגופו
מה לשון לומדת בלי זה לשון קיטה קוברת ומתגודדת עליו. קלני
מראשי כמו שלדם יגע ועיף לומר ראשי כבד עלי ושיניו קללת
קל לית לחי לחי קל. ולא זו בלבד בלא תעשה שלא בל מתים
הלבתן בלא תעשה כלילה בבדיקת מבוזיין לתקברו: ולא היו
קוברין אותו בקברות אבותיו לפי שלין קוברין אבל אחד בלבד

ומפרש לה בגמ׳: כ׳ קטורות בגמרא מפרש טעמא דהלכה למשה
מסיני ב׳ ולא ל׳: כתעבל הנשר כבר בתכשר במיתתו וכבזיונו
מלקטין את העצמות וקוברין בקברו׳ לחבותיו: ולא היו מתאבלים
עליהם כלי שתהא בזיונם כפרה להם שלא לוכרין בלבד לחין זה
כבוד להקבה ואין כפרתו במבשת בכך שלין לביכות שלא בלב. וזה
לשון

הרמב״ם בפירוש המשנה מה הלשון לומרת כלומר
לי זה לבר קול מבקש בני שלדם כומר כשהוא
רוצה לעבוד מי שמבטער בנבזו לין לבקה בזה המעשה ולא
בהבאתו וקלבריס שהיו לומרי׳ ביתי בני מליר קלני מרקשי קלני
מזרועי כך אמר הכתוב שבמיתת זה הפועל יש תיקון המיליות
ולהניח לותו בחיים ליהיו טוב ושם זה לומר במתוייב מיתה כל שכן
מי שבקבע נקי. לבני תלומים לף לדם עשוי בליוקנו של מקום.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מנין
למלין את מתו שעובר עליו בלא תעשה
שנאמר כי קבור תקברנו מכאן למלין את מתו שעובר לבריס כ״ל
בלא תעשה. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
יוחאי רמז לקבורה מן התורה מנין תלמוד לומר כי קבור
תקברנו מכאן רמז לקבורה מן התורה אמר ליה שבור
מלכא לרב הסדא קבורה מדאוריית׳ מנא לכו אישתיק
ולא אמר ולא מידי׳ אמ׳ליה רב אחא בר יעקב אימסר
עלמא בידי דשיפשאי איבעי ליה למימר כי קבור ד
דליעביד ליה ארון תקברנו לא משמע לידה ולימא
מדקבור צדיקי מנהגא בעלמא מדאקברי׳ רחמנ׳ למשה
דלא אשתני ממנהגא׳ תא שמע וספדו לן כל ישראל
וקברו אותו דלא אשתני ממנהג׳ לא יספדו ולא יקברו
לדומן על פני האדמה יהיו דלשתנו ממנהגא׳ איבעיא
להו קבורה משום ביזיונא הוא או משום כפרה הוא
למאי נפקא מינה דאמר לא תקברנו להההוא גברא אי
אמרת משום ביזיונא הוא לאו כל כמיניה לא אי אמרת
משום כפרה הוא האמר לא בעינא כפרה מאי תא שמע
מדאקבור צדיקי אי אמרת משום כפרה הוא צדיקי ל
לכפרה צריכי אין דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ: תא קהלת ז
שמע וספדו לו כל ישראל וקברו אותו אי אמרת כי
היכי דתיהוי ליה כפרה הנך נמי לקברו כי היכי דתהוי
להו כפרה האי דצדיק תיהוי ליה כפרה הנך לא ליהוו
כפרה׳ תא שמע לא יספדו ולא יקברו דלא תהוי
להו כפרה׳

פירוש הגמ׳ תלמוד לומר כי קטר תקברנו מדבוק
לריס כל המתים. רמז לקבורה שלדם
שיש לקבור את מתו לליעביד ליה לחון לכל קבורת הלרן לא
מיתתעצ׳ מיכיה להכי לא לל מהלי ופרכיכן כימא ליה מרבוץ
דתקברנו ומשכי לא משתע לעני שבור מלכא דרשע שרבוץ. וכיצ׳
ליה מדלקבור נלילי שכרכיה יבחק ויעקב ומשכי מכהנ׳ בעלמא
הוא שבהנו קודש לכן וכיצ׳ ליה מדקבריה רמחנ׳ למשה בעלמא
דעתיו הכתיב: ומשכי לילמא כי היכי דלא כיתבי משה מכהנ׳
דעלמא׳ וספדו לו כתיב בן יבבעם כתיב ומחיה הסילוכי כתבה
דבר זה לשבח יען כי נתנה בו דבר טוב שביטל פרלסיות

משום אחיו: ולא יקברו בקברות אבותיו. ומלמד שהוא הכי שמע מיניה קבורה משמיה לאסוקי עלה ומשום הכי הוא שלא יתגזז לעין כל כדילהוו מת וכרקב וכתקב או כי היכי דתהוי ליה כפרה בהטמכה זו שמורידין ומעלים אותו בתחתיות: ולאו כל כמיניה דהזיון הוא לקבורתו: הא אמר לא בעינא כפרה ואי מי קבורי ליה לא מכפר: ולא יקברו ואי משום כפרה היא יקברו ויתכפר להם ומשני לא כיון דלהכי דתיהוי להו כפרה לפי שלף על פתח קברים לא היו חוזרין.

תוספות קטורה משום הזיון או משום כפרה על כרחין לא כפרה כדלעמן לקמן ד' ל' מיתת כפרה מיתת הוי מכי מזו נעבד לקברה קודמת שלא יהי לי לי ליכא הזיון וכפרה מיבעי ליה כי עיקר ואת"ל ליכ' כפרה טפי הכא שלא יקבר משבקבר כדתניא בתורת כהנים סימן יפה לו למת שבפרהסיא מתכו לאחר מיתה מת שלא נקבר ולא נקבר ואל ילון ולא יקבר כלל קאמ' שלא יקבר לפי כבודו והאי הזיון דהכא לא הזיון דהתם למת קאמר דהם כן למאי לאו פל כמיניה הלא לא הזיון דמשפחתה למת אין לו הזיון אם סוכב על המטה נכבוד.

איבעיא להו הספדה יקר דחיי הוא או יקרא דשיכבי הוא למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוה להה' גברא אי נמי לאפוקי מיורשין מאי תא שמע ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה אי אמרת משום יקרא דחיי ה"א משו' יקרא דאברה' משהו לה לשרה שרה גופיה ניחא לה' כי היכי דנתיקר בדה אברהם תא שמע וספדו לו כל ישראל וקברו אותו ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא הני בני יקרא נינהו ניחא להו לצדיקי דנתייקרו בהו אינשי, תא שמע לא יספדו ולא יקברו אי אמרת משום יקרא דשיכבי שפיר דהני לא בני יקרא נינהו אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא הא נמי יספדו כי היכי דתיהוי להו יקרא לאינשי לא ניחא להו דנתיקרו ברשעיא, ת"ש בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים הראשונים וגומ' אי אמרת יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מינה ה"ק ליהוי ליתיקרו בך ישראל כי היכי דאיתיקרו באבהתך, תא שמע נבזה בעיניו נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגירר עצמותיו של אביו במטה של חבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא מאי טעמא עביד הכי משום דתיהוי כפרה לאביו משהי ליקרא דכל ישראל ישראל גופייהו ניחא להו דמהלו יקריהו לגביה, תא שמע אמר להו רבי אל תספידוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מינה קסבר רבי ליתייקרו בי ישראל טפי פורתא) ת"ש רבי נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד ולא נקבר או שהיה נוררתו או שהיו נשמים מזלפין על מטתו והו סימן יפה למת שמע מינה יקרא דשיכבי הוא שמע מינה,

פירוש אי כמי לעמוקי מיורסין על כרחן שכך מספלין אי יקרא דשיכבי כי מת לא תספדוה נייתי כן ליה ואי לא למת ואמרי יורסין לא כיון להו כפיין להו ואי יקרא דחי

הוא לדידיה לא נייתיכן ליורסין נייתיכן. משהו לסרוח עד שנפל לקברים מעקירת ינסק מלכתיב ויבא לקבר' מכלל דהסריח שעתה לא הוה מתם. הכך נבי יקרא כיכהו בתמיה והלא כית ירבעם הכותיים רשעים היו. ולא יקברו ואי יקרא דמיי הוא והלא הכותיים יש בהם נדיקים. והוי לעון יספדו לו לנדקיהו כלמר. בבזה בעיניו נמאס כתיב מי יעלה בהר ה' נקי כפי ובר לבב ונו' וקרי מעיך כמי הלי. על מטה של מכלים דרך זיון מפני שהיה לכיו רשע והוה לעין כל כלי שיתיכדו הלמדים ולבבול עצמו לא הם. ומפני כבוד לא כמי ליכא למיחש דכשיש בעתך כתיב בעוזה מעשה עיך בנזה בעיניו הוא עצמו כתבזה ומחשב בפני עצמו שלא הם לבבודו במקום קדוש הסה ואי לאחת כבוד שיעשין למת לאיכו שלו שלא של חיים מה טעמא עביד הכי למת ניזה את החיים. אל תספדוני בעיירות דניזוק הקדוש בוה את ניזו בכתובות בהוסף אל תספדוני כשתליכו את ארוני למקום קבורתיי דהוא מת בנפשי וקבורתו בנית שעדיים אל תספדוני בעיירות קטנות שתעבדו עליהן שלא בכדקים גדולי' דליכא ליכסי טובא ומכסי מעיירות כמי להתם. אלא לאו לכבודו של מת שלא יקרא לעבדי ליה דילים הוא. סימן יפה למת בספרעין מתכו בעולם הזה לאחר מיתה דים לו כפרה בבך. שלא יקרא דשיכב' לדלי לא יקרא דילי לאחלי מיכפר בניזוקים. תוספות לא תקברו לההוא גברא ואל תלמדי בתוך מ"ם דשיכבות דהמוכר קברו בתוך שלו מספדה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם מספדה שלחי התם דכעי לליקבורה בחל דוקתא' ספדיה יקרא דמיי תימא לאחמי' אם הטעל אל שלול ואל בית הלמים אל שלול שלא בספד בהלבה ואי משום יקרא דמיי הכי מחלו ישראל על כבודן שלא הספידוהו ולא לילין היו לספדו להקדוש שחנטערין עליו מפני דוד ושול לאפילו הוי יקרא לחי שלחי מלך לליכא ניזון טפי לגניז שלא בספד בהלכה.

אמר רבי אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק דכתיב ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע אמר ליה פפא ודילמא לאקיומי ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמ' ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחיי, אמר ליה רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתי' אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל,

פירוש ויכי ויקם על רגליו אותו הנקבר כניזי הקבר היה הוא הכניזי לאכר שהיה עדיו לאחת ולמחת נגיעת בל וכעבם עדיו על ידו והמיתהו הלדיה וכשמת לאחר ימים קבורהו אצל הלישע ולא הוכשר לפני הקדוש ויקבר אצלו והחיים כי פגים ואליהו המית את הנזי והיה לאליהו להחזיר שכי מתים והוא לא המית אלא בבא של שכחתי: וכשם שאין קוברין לרשעים כדי שלא יהיו מקיימים אזהרת לא תלבו ואי משום בזיונו של מת הלא כבוד הוא לו שיהא מתכפר בקבורתו ואי משום

קבריה דרב הוו שקלי מיניה עפר לאישתא בת יומא אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו יאות עבדין קרקע עולם הוא וקרקע עולם אינה
מלכים ב כג נאסרת וישלך את עפרה אל קבר בני העם מקיש קבר בני העם לעבודה זרה מה עבודה זרה במחובר לא
דברים י כ מיתסרא דכתיב אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם על ההרים הרמים אלהיהם על ההרים ולא אלהיהם הכא נמי במחובר לא מיתסר׳

פירוש לאישתא בת יומא ביום ראשון שלה ומסתפקין בלותי עפר: אמרו לו לשמואל מפני מה מתיירא כך הקבר הוי ליסורי הבלה כיצד הוי נמי מיענוש עונשה כלבלתן. יפות ענדין כדמפרש לקמן שקרקע לוי כלאכר עד לא תיתכר כמשכורת לקרקע דכתיב לגלגיסם על הסלעים ולא בסלעים לגלגיסם.

תנו רבנן הרוני מלכות נכסיהן למלך הרוני בית דין נכסיהן ליורשין רבי יהודה אומר
אף הרוני מלכות נכסיהן ליורשים אמרו לרבי יהודה
מלכים ב כא והלא כבר נאמ׳ הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה אמרו לו
והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו ואת בניו הרג
שם כו שנאמר אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי ורבי יהודה ההוא בנים הראויין לצאת ממנו׳ בשלמא למ״ד
שם ב כא נכסיהן למלך היינו דכתיב ברך נבות אלהים ומלך לא למ״ד נכסיהן ליורשין למה לי ומלך וליטעמיך אלהים
למה לי לא לאפושי ריתחא הכא נמי לאפושי ריתחא
שם כ בשלמא למ״ד נכסיהן למלך היינו דכתיב וינס יואב אל
שם אהל ה׳ ויחזק בקרנות המזבח וכתיב ויאמר לא אצא כי פה אמות לא למאן דאמר נכסיהן ליורשין מאי נפקא
לה מינה לחיי שעה׳

פירוש קרוני מלכות שכתחייבו מיתה למלכי ישראל כגון שמרדו בו דכתיב כל איש אשר ימרה את
פיך וגו׳ ולבסתו מסתמא יהושפט נתורה ומן הדין. והלא הקבה נכיס סיו לו לא ידעינא מהיכן ילפי׳ סייעו דכתיב ומלך הציבותו עמדך בחלכות כלי שיתחייב מיתה למלכות ויהיו נכסיו למלך: למה לי ומלך לי משום למיקטליה וליכסו מסתמא קודם בניך בנות אלגיסם סני. ולימעמיך דמלך למייבו מיתת מלכות כאחד מלגיסם למה לי הא מתייב ליה משום מלכות: לאפוסי ריתחא דליינין מלגיו שלא יכנסו אחר למיתר בשבילו הרגו ובלי פשע. כי פה אמות כיואב כתיב לא אהיה כדון למלכות כלי שלא יהו נכסי שלך: למי שעה דמייתי בעלמא על שיעורו סלכנים בשלמא ויטעמו. כיוסף בשלמא לגלי נמלא

שם **וישב** בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני אמר ליה זיל איסא ליה
תרתי לא תעביד בהאוא גברא אי קטלת ליה קבול לטותיה דלטייה אבוך אי לא שבקיה דליקו׳ בלטותיד
שם דלטייה אבוך ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופ״ע

בו וקברתו אמר רב יהודה אמר רב כל קלות שקלל
שמואל ב ג דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד ואל יכרת מביה יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם
שם יב זב מרחבעם דכתיב והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס לירושלם וכתיב כל המרכב אשר ירכב
ירמיה טו עליו הזב ישמא׳ מצורע מעוויהו דכתיב ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה׳ אלהיו ויבא אל מובח ה׳
דברי הימים ב כו ולהקטיר את מזבח הקטורת וכתיב והצרעת זרחה
שם במצחו׳ מחזיק בפלך מאסא דכתיב רק לערת זקנתו
מלכים ג טו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמ׳ רב שאחזו פודגרא
חסר בשש לו אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי אמר ליה כמחט בבשר החי מנא ידע איבעית אימא
שב אלבין שלבן שאחי בשיניה מיניה בשם רשש מיחש חוה חייש ביה ואי בעית אימא מרביה הוה נמיר לה ואי בעית אימ׳ סוד ה׳ ליריאיו וברית להודיעם נופל
דברי הימים ב לב בחרב מיאשיהו דכתי׳ ויורו היורים למלך יאשיהו ואמר
ב״ר פרשת ויחי ס״ח רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה׳ וחסר לחם
ירמיה לב מיכניה דכתיב וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו׳ אמר רב יהודה אמר רב היינו דאמרי אינשי תהא לוטא ולא
שבת ל״ב ב תהא מלטטא אתיוה ליואב דייניה אמר ל״ה מאי טעמ׳ קטלתיה לאכנר אמר ליה גואל הדם דעשאל הואי
שמואל ב ב עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להציליו באחד מ
מאיבריו אמר ליה לא הוה יכול לידה השתא בדופן חמשית כיון לידה דכתיב ויכהו אבנר באחרי החנית
שמואל ב ב אל החומש ואמר רבי יוחנן בדופן חמשית בסקו שמרה וכבד תלויין בו באחד מאיבריו לא יכיל ליה ניזיל ל
לאבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשא אמר ליה עמשא
שם ב מורד במלכות הוה דכתיב ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגומר וילך עמשא ל
להזעיק את איש יהודה ויותר וגו׳ אמר ליה עמשא אכין ורקי׳ דרש אשכחינהו לישראל דפתיה להו במסכתא
יהושע כ אמר כתיב כל אשר ימרה את פיך ואל ישמע אל דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה תלמו׳
שם לומר רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות
מלכים ב ג הוה דכתיב והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדוניה ואחרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב
יהודה שבקש לנטות ולא נטה מאי טעמא לא נטה אר״ט אעזר עדיין לחלוחית של דוד קיימת רבי יוסי ברבי
שמואל ב׳ כהן נזיל קיל בי עם עשיין חנינא אמר עדיין איצטגנינו של דוד קיימין דאמר רב יהודה אמ׳ רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד׳

פירוש כה דבר יואב וכה עבני מסתמא דבר ועבידה וקרי כי פה למות קום דכתיב ולא לא תלא לך ליה תרתי לא תעביד לא תעביד לי. כולן בתקיימו בזרעו של דוד מפני שקבלן שלמה עליו: לעולות בתרכבה ונבי זב כתיב מרכב במסכת נגעים: מסוך כפלך לשון מקל ליסגן עליו מסתמא קולי סרגלים

מאן יכיב לעצמיסן דרב נשמן שלבין שיש
ריש ב׳ כל כפלב כלגלה ובוא שמן אחר
נשי׳ בן פשיט קטנא אר קבר

סיבעי ליה. פוליגא כן שם המולי אף בלשונכו: מכח ילוע רב כחמן
ולקוחתו לקוחת תחיל מאת כבוכל כאכר קיחה לו: תהא ליטעא
ולא לייטעא כוח לך להיות מן המקולגים ולא מן המקלגים לפי
שסוף קלגת מכם לשוב אל המקלג: היה לו לאכבר להכיל את
עצמו באחד מאיבריו של עשאל ולא יקרנגו לשכי לחמרי כאלו מן
הכשרשין כולף לאר מכבו להוגו ויכול זה להכיל את עצמו באחד
מאיבריו של כולף ולא עשה כן אלא חזר כבנדו והכרו אלא
לחמו ליה לא יכיל ליה לאכבר למין כאף משאר איבריו לחמר לסו
יולב הסתא בלופן חמשית כבנד נלע חמשי: אלא ניזיל לאכבר
ליבו של אכבר פטור לחה עליו. לכין וכקין דכא שחנאן שהיו
עסוקים במשכחא ולא דנה לכטלם כלחפרם וחזיל לליבו מורד
במלכות לכתיב בך חזק ואמץ בקין מישטין שאם בא המלך לכטל
לבכי נביא לין שומעין לו. והשמועה כשמשם שלחה כאה אל
יואב וכתייבא כי יואב כטה לחבי לחלוביהו ולחבי לכטלום בשחרל
בלוד אחיו לא כטה. מאי לא כטה מה לסו להזכיר זאת כאן וכו
לא היה לו לירל בשביל שלא כטה לחבי לכטלום וכאן כטה שלא
מניל לך הכתוב שבקש לכטות גם לחבי לכטלום שלא שלא נאר
מחשבתו כלחפרם וחזיל מפני שעדיין היה לו ליחלוחית נבורתו
של דוד קיימת לבל עבשיו שהזקין יבא מדרכו וכטה לחבי
לחלוביהו: לינטנביכי דוד בעלי לגרופין שלו שעל ידם הוא כלאם
ויונק וכא על פיסם ולטנגביכות דכל התלמוד לשון מזלות ומוזים
בטכבים והכך קרי הכי משום שהיה דוד כסחך ועושה על פיסם
וסולך לאחר לבריסם: ילדים כאוירים ומגדלי בלוכית כחשטני
הגוים כלי שיר שלו בעלי לומה ויפחדו מהן: ובני יפת תולר בשי
גוים שהיו לוקחים נשים והתיכם הכתוב כלכתיב ורלית נשכיך.

תוספות מ"ט קטלתיה לעשאל ואת"ל היינך כתחייב
יולב כאלו לקטליה לעשאל הא בעי התראה
ואפילו למ"ל אבר ליכו נדיך התראה הכא לא היה אבר בלבר זה
שהיה חושבו מורד במלכות והכל שונג ואל בלא פתחייב אלא משום
הוא נפיק לסוף מורד במלכות ט"ב.

ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא
בר כהנא אלמלא דוד לא עשק יואב
במלחמה ואלמלא יואב לא עשק דוד בתורה כדכתיב
שמואל ב יז ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו וממיך לידה
ויואב על הצבא מאי טעם דוד עוש' משפט וצדק' לכל
עמו משום דיואב על הצבא ומ"ט יואב על הצבא משום
שם ג דדוד עושה משפט וצדקה ויצא יואב מעם דוד וישלח
מלאכים אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה ודוד לא
ידע מאי בור וסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה
שם גרמו לו לאבנר שיהרג, וישתהו יואב אל תוך השער
לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו בדין סנהדרין
אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לעשאל עשאל רודף
הוה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכילנא ליה
השתא בדופן חמשית איכוונא ליה באחד מאיבריו לא
יכלית ליה, לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב
לדבר אתו על עסקי שלו, ויכהו שם החומש אמר רבי
יוחנן בדופן חמשית מקום שמרה וכבד תלויין בו,
מלכים א ב והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צ
צדיקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב, טובים שהם דרשו
אבין ורקין והוא לא דרש, וצדיקי' שהן בפה ולא עשו

והוא באגרת ועשה, ועמשא לא נשמר בחרב אשר שמואל ב כ י
ביד יואב וגומר אמר רב יהודה אמר רב שלא חשדו
ויקבר בביתו במדבר אשו ביתו מדבר הוא אמר רב
יהודה כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב
מופקר לכל, ד"א כמדבר הזה מה מדבר מנוקד מגזל
וערירות אף ביתו של יואב מנוקה מגזל וערירות, ויואב
יהיה את שאר העיר אמר רב יהודה אמר רב אפי' מוניני
וצחנתא טעים פריס להו,

פירוש שלמלך דוד שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב
מלחמה אלא זכותו של דוד עומדת לו ליואב
במלחמות של דוד. דוד ושירה נגמו לו לאכבר שיהרג. דוד
בשעת המיס שלקה דוד מתשת מרעותיו של שאול בשהיה ישן
בשעגל וכשלמד לסם דוד נבי מות אתם שלא שמרתם לדוכיכם
שכבר קייתי יכול להורגו ולא כיון לשיפה מכית המלך ושיה בשעת
המי' היה לו לאכבר למחות בשאול ולאמ' לו רשה כתה נדיק זה
שלא הרגך ולא מיקה בו שלא אמר לו שמא לאבד מבני הבגא בשבם
לו. ושירה קון כשכבת דוד את כבף מעילו של שאול במערה היה
לו לאכבר ללמד זכות על דוד ולומר לשאול רשה כתה שם עליך
שלא הרגך בהיותך יחידי עמו במערה ולא לימד זכות שלא אמר
לו שמא כשעברת שלל הקונים והפילים ובבגם לאבד מן הקונים
בבבף מעילך והוא היה טימון שם ותתבו: שלמו לין בבלדי כמו
שלל זקני עירו של שער מקומו לשתם שער לשון בבלדי הוא שהיו
לכין שם: על עסקי שלו לשון של בעלך שאל לו בערמה יבמה
נדמת היולך מולבת שתחיל שוחה לפניו ומלחמו כך היה מולבת
בשביה וקוף שלף חרבו והרגו בלחבירתו לשר במתניו ו
וכינגלו לשר בינלו: שהם לדשו לכין ודקין שלא לקייש מנות
המלך לעבוד על לבכי תורה: עמשא כלאמרן לאבד בשאול
לו שאול לעבדיו סובו והמיתו את בהני ה' וכתיב ולא לחו עבדי
המלך לשלוח ידיהם ולפגוע ונומר והוא לא הוה לריש שלא נשפר בלבתיב
לוריש בחבותו של דוד ואינגו שלא הוה דוד בפיו שלא נשפר בלבתיב
ויבתיב בשפר לאמר הבו את לוריה ונומר ויקבר בביתו במלבר
ביואב בתיב מופקר לבל עבייש להתפרבם: לפי' מוביי ובחבתא
טעים לפי' לבריס דקיס ועיבונים שהיה טועם פריס לסו משלם
לסם למזונו' לעבדי העבים: פריס לשון פרס שבוטלין מבית
המלך ופבוק זה בלבבי היומים בשלבב דוד לת מנות ניון.
מוביי לנים קטנים: נחבתא מין לנים קטנים.

פרק ארבע מיתות

תניא היה רבי מאיר אומר מה תלמוד לומר
את אביה היא מחללת שאם היו נוהגים
בו קרש נוהגין בו חול כבוד נוהגין בו בזיון אומר' ארור
שור ילד ארור שור נידל ארור שיצא זה מחלציו אמ' רב
אשי כמאן קרינן רשיע' בר רשיעא ואפילו לרשיעא בר
צדיקא כמאן כהני תנאי,

משנה מצות הנשרפי' וכו' ונותנין סודר קשה
לתוך הדכה וכורך על צווארו זה מושך
אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח את פיו ומדליק את
הפתילה וזורקה לתוך פיו ויורדת להוך מעיו והומרת

לדבר שפתי ישנים ס"ה כלי
לעבדיו יהיה לנו ס"ה
ס"ה הלוי ויין הין
לבכי היעים ס"ה

את בני מעיו וגו׳ נס׳ מל אתיא שריפה שריפה
מעדת קרח מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן
שריפת נשמה וגוף קיים רבי אלעזר אומ׳ אתיא שריפה
שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים
אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים מאן דיליף מעדת קרח
מנא לן דכתיב את מחתות החטאים האלה בנפשותם
שנשמתן נשרפת וגוף קיים ואידך ההיא שריפה ממש
ומאי בנפשות שנתחייבו שריפה על עסקי נפשותם
כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתי׳ בחנפי לעני
מעון בשביל חנופה שהחניפו לקרח על עסקי לגימה
חרק עליהן שר של גיהנם שניו ומאן דיליף מבני אהרן
מנא ליה דכתיב וימותו לפני ה׳ כעין מיתה ואידך ההוא
שריפה ממש הוא ומאי דכתיב וימותו דאתחיל בהו
מגואי כעין מיתה דתניא אבא יוסי בן דוסתאי אמ׳ שני
חוטין של אש יצאו מבית קדש הקדשי׳ ונחלקו לארבע
ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה
ושרפום והכתיב ותאכל אותם ולא בגדיהם׳

פירוש

קשה לתוך הכתב כדכי׳ סולד קשה לתוך הכתב
מכבי שהכתב ליכה מוכתא לפתוח פיו והקשה
מחכלת את נדבו ומכולתו לפיכך קשה מכפנים לחלון והכתב
מבחוץ להנין׳ הפתילה כנמלא מפרש פתילה של לחב׳
וחומרת לשון מחזמרו מיני׳ מ״ל לכי הלי נוטף שריפה היל׳
כתיב הכא בלע תבלענו וכתיב התם לעתד הקריבו הטרופים׳ מכפי
להכין לכתיב נהו יכבו את השריפה׳ על עסקי נפשותם על
מכופת לכילה ושתייה הכתובת בנפשותם׳ בחכפי לענו מעון
בשביל חכופת של לגימות מעט שהלכלם והקשה קשה לעלתו
וכתחבו עמו חרק עלי ועתיד מעט לשון לבר הפלכל כלכתיב
בלעלתה הכרמית שלחתה לעליהו ס״ה חלק לא יש לי מעט:
מ״ל לנוף קיים בכבי להכין׳ שריפה מחם לף הנוף׳ לחכל מנפשים
קתחילה שריפתן ושרפה והלכה עצמות ובשר׳ והכתיב ותאכל
לותם ומעטה מיעוט לותם ולא לבר לחר ולח הכל כשר מלי קל
מתעט ומכפי לותם ולא בגדיהם׳

תוספות

הקיל שהכתב מחם הולי ולח והל לחריכן
בפרק היתן מיטלל ולחלבן שהלמו לפחם
שכי ולי שהכתב מחם הולי לל בעתלו׳ ול״ל למלכן קיימת עתל הולי
כלחתי׳ בהתפלת חת שהשרף ומלכו קיימת עתל׳ לותם ולל
בגדיהם ולם תלחר והכתיב ויעלום בכתובתם ול״ל למל ילעינן
לם בכותבות שכופלי לו בכותבות הכי פליס׳

וכבר

היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב
ואביהו מהלכין אחריהם וכל ישראל
אחריהן אמר ליה נדב לאביהו אימתי ימותו שני זקנים
הללו ואני ואתה נגהג את הדור אמר להן הבה הנראה
מי קובר את מי אמ׳ רב פפא היינו דאמרי אינשי נפישי
גמלי סבי רתועין משפי דהוגני׳

פירוש

וכבר היו לי לליהי בכבי להכין תבע ליה
הכא לתשוטין דבשבל שהיו מבקשין שרפה
וכבות מתו בפיסי נחלי סבי לטיניהי מסבי להובני הכא נחלים
זקנים שטועין שנות נחלים יוכיח שמתו בכבי מדין ועיפה

מתגמיגן סנכי בכבש קלף סייגו נחלה בעבה ויוכל׳ שפיל קלף
ועפקיה בעים מקפת שלף הוכנלה לעשון מטלוי׳

אמר

רבי אלעזר למה תלמיד חכם דומה לפני
עם הארץ בתחלה דומה לו לקיתון של
זהב סיפר עמו דומה לו לקיתון של כסף נהנה ממנו
דומה לקיתון של חרש כיון שנשבר שוב אין לו תקנה׳

פירוש

למה תלמיד׳ משום לחייבי בעלת קרא בקש
לה שהיו תלמידי חכמים כלכתיב בשילי עלה
קלילי מועד לכשי שם של שם שפיתם לותו דבש כשכתבו מחמוכ
הוקלו בעיניו להסיחם ולהמזיק ידו במחלוקת ולמכוד בהם׳
בתחלה בעודו מתגבה בכבודו שלין בריך לו הוף יקר בעיניו׳

תניא

כתיב ואשריהם תשרפון באש ומה
אילנות שאין אוכלין ואין שותין ואין
מריחין אמרה תורה השחת שרוף וכלה הואיל וכא
לאדם תקלה על ידן המתעה את חבירו מדרכי חיים
לדרכי מיתה יעשו׳

תנו

רבנן שבע מצות נצטוו בני נח דינין וברכת
השם ועבודה זרה וגילוי עריות ושפיכו׳ דמי׳
וגזל ואבר מן החי רבי חנינא בן גמליאל אומר אף הדם
מן החי רבי חידקא אומר אף על הסירוס ר׳ שמעון אומר
אף על הכישוף רבי יוסי אומ׳ כל האמור בפרש׳ מכשף
בן נח מוזהר עליו לא׳ ימצא בך מעביר בנו ובתו כי
תועבת ה׳ כל עושה אלה ובגלל התועבות האל ולא
ענש הכתוב אלא אם כן הוהיר רבי אליעזר אומר אף
על הכלאים מותרים בני נח ללבוש כלאים ולזרוע
כלאים ואינן אסורין אלא בהרבעת בהמה והרכבת אילן
מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויצו ה׳ אלהים
על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל ויצו אלו
הדינין וכן הוא אומר כי ידעתיו למען אשר יצוה את
בניו ואת ביתו אחריו׳ ה׳ זו ברכת השם וכן הוא אומר
ונוקב שם ה׳ מות יומת׳ אלהים זו עבודה זרה וכן הוא
אומר לא׳ יהיה לך אלהים אחרים על פני׳ על האדם זו
שפיכות דמים וכן הוא אומר שופך דם האדם׳ לאמר זו
גילוי עריות וכן הוא אומר לאמר הן ישלח איש את
אשתו׳ מכל עץ הגן ולא גזל׳ אכול תאכל ולא אבר
מן החי׳ כי אתא רבי יצחק תאני אידכא ויצו זו
עבודה זרה׳ אלהים אלו הדינין׳ בשלמא אלהים אלו
הדינין דכתיב ונקרב בעל הבית אל האלהים אלא ויצו
זו עבודה זרה׳ מאי משמע רב חסדא ורב יצחק ברבי
אבדימי חד אמ׳ מהכא סרו מהר מן הדרך אשר צויתים
וחד אמר מהכא כי הואיל הלך אחרי צו ואדינין בני נח
איפקוד והתניא עשר מצות נצטוו בני ישר׳ במרה שבע
שקבלו עליהן בני נח והוסיפו עליה דינין ושבת וכיבוד
אב ואם דינין דכתיב שם שם לו חק ומשפט שבת
וכיבוד אב ואם דכתיב כאשר צוך ה׳ אלהיך ואמר רב

יהודה כאשר צוך במרה אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבוה לא נצרכה אלא לעדה ועדים והתראה אי הכי
מאי והוסיפו עליהן דיינין אלא אמ' רבא לא נצרכה
לדיני קנסות אכתי הוסיפו בדיינין מיבעי ליה וכו' אלא
אמר רב פפא האי תנא תנא דבי מנשה הוא דמפיק ליה
ומעייל ליה דתנא דבי מנשה שבע מצות נצטוו בני נח
על וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי וסירוס
וכלאים רבי יהודה אומר אדם הראשון לא נצטווה אלא
על עבודה זרה בלבד שנאמר ויצו ה' אלהים על האדם
רבי יהודה בן בתירא אומר אף על ברכת השם ולא אף
על הדיינין

פירוש וגילוי עריות כולן וכו' מן מצערא המלוקסא
כלכת כנעני לכתילך הכך תת על הלזה לסגר
לקחת והיה כשולת בעל כשולת בעל לו להם כעבד מלוקסא לין
להם. פרשת מבשף זו היא שמוכיח והולך. לא ימנע כך ובגלל
תיעוטת הלל ותלכעבשו עליהן שמע מיכה הוזהרו על כולן
דלא עבם אלא אם כן הזהיר. מותרין בני נח וכו' סיפא למילתא
דבי אלישנר היא וכילה מפורש לקמן. מכל עץ הגן ולא גזל
מדאינטריך למיסרי ליה ולהפקיר לו עבי הגן שמע מינה
מוסקר ואסו' לו. לאכול תאכל השוחד לאכילה ולא תאכל לאכר מן
הקי לנהמת בחייה ליכה שחלת לא כילה אלא לגדל ולדות.
עשוק לעבדים היל שוכלין וכנון משפט דנין על ידי שפטין של
הקב"ה כי קוהיל הלך לחברי נו מפני שכתבנו בלכות לחברי טוני
בהיים של בעל. כאשר נתך כ שהיך כלכתיב בלכבות הלחכוכות
בני שבת וכבוד לא ואם והיכן נתך הא ליכא למימר למשה הוא
אמר להו בגבי בות תוא כאשר נתך בסיני למשה לאו מהליו היא
שוכה להם משכה תיכה ומוהיכם על מנותיו הלא כתו שקבלה
הוא היא מוזר ומניל להם וכל מה שכתוב בלכבות הלחכוכות היא
כתיב בלוחות וכן שתיב בסיני. לעבדה ועבדים והתרלה וכן בנטוו
ישראל בתורה לדיות לדין בסנהדרין של כ"ג כדלתניין עבדה
משפטת ועבדה תבלת לנוים לא ליפקוד בהכי כדילפינן לקמן
מקרא דכן כח בתרג בעבד לחבל ובדיין לחבל. לי הכי מאי הוסיפו
עליהן דיין לין אלו דיין אלא מנות דייכין. דיכי קבסות
הוסיפו בתורה לכבי נח לא הוזהרו עליהן לכתיב ויצו ונאמר לה
מאשר יצוה להתם נדקה ומשפט כתיב להייכו דין ופשרה לכל
קבסות לא משפט כיכהו דקבסיכן ליה עבי מדייכי. בדיכין
מיבעי ליה דלאלו משתיב שהוסיפו להם בהלכות דיכין שבנטוו
עליהם בבר לכל השתא דקתני הוסיפו עליהן דיכין משמע כל
הלכות דיכין הוסיפו. הלי תנא דבריתא דלעיל דקתני הוסיפו
עליהן דיכין דתשתיב דבכי נח לא בנטוו עליהם תלא דבי מבשף
הוא. לך דיכין ובתרת הבשף. כלל פירוש. שבע מנות
ובו לקמן מפרש דתניא דבי מנשה לא דבש ויצו דכל מדה נלמדי
נשמיה בתיבת כהו. מלמד שהקהן לא בנטוו אלא על עבו בלבד
שבע' ויצו ה' אלהים את אלהותו הוא יצלו על האדם שלא יעבדו
אחר. לף על ברכת השם לפשוטה ליה כתי משלוים אלהותו הוא
עליו שלא יקללו כדמתיב אלהים לא תקלל. לף הדיינין משלוים
בפקה כתי יהיה אלהיהו עליך לחיות תוכלו בלבך ולא תוכל בשר
ודם להטות משפטו כי ה"משפט אלהים הוא בדיוסרם ואויל בפה
לחוד לא יחלה. לחוד הן יכלה לף על גב דהאי קרא בחזיר
נבלות הוא אתא לאשמועינן דאפילו בשעת כתיב וכבי אלא אם מיית
דרשו ר' יוסי הגלילי אומר מנין שאין אדם רשאי ליהנות
מן הדין עד שיתן את נפש בעליו תלמוד לומר ונתן
כפר נפשו לה' בשעת נגיפה אתה נותן כפר נפשו ואי אתה
נותן כפר נפשו בשעת מתן תורה שלא נגפו בהר סיני
אלא שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר ואומר ראו כי אני
אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה אני
מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל אני נשבעתי
ואני קיים לעולם אם שנתי ברקי ותאחז במשפט ידי
אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם אשכיר חצי מדמי
מחללי ומאויבי אתחיל לשכר את הארץ ואת
הנחלה שלי שהרגו בני ישראל בעבודת כוכבים
ואת

בשנת׳ אמר רבי יוחנן גוי שעסק בתורה חייב מיתה
לנכרים לג שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא
להם וליחשבה גבי שבעה מצוות׳ מ״ד מורשה מגזל קא
גזיל ליה סו״ר מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה
מתיבי היה ר׳ מאיר אומר מנין שאפילו גוי ועוסק בתורה
ויקרא יח שהוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי
בהם כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא
למדת שאפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול
התם בשבע מצות דידהו׳

פירוש גוי שעסק במלאכתו יום שלם חייב מיתה שנאמר
יום ולילה לא ישבותו וקא דריש ליה לא ישבותו
ממלאכה דלכבי לדם וקאי ולא תימא לא ישבותו לאקך ו׳ עיתים
דקדק קאי כלומר לא יבטלו לא יפסקו מלהיות. פשיט׳ לא נכסי
לדם טובא קאל דלכבי לדם קאי: לא נכרכא וכו׳ לא תימא
שניתה לגוון מוכה דקאמ׳ ריש לקים להא ליפוק לשמות כגון בשבת
שהוא יום שניתה ליסקל ובאחל בשבת שעוברתין בו ר[illegible] אלא
מכוחה בעלמא קא לאקב שלא יבטלו ממלאכה ואפילו יום שאינו
בר שניתה שבי בשבת יומא קמא דלאו בר שניתה נקט והא דקום
מני למכקט נ׳ ול׳: מורסה לכו ולא לדם וליכא מאום גזל
כדמפרש: מורסה מאורסה. לימור מי ליכא דלכום להו גבי
שם הארץ בפרק אלו עוברין בפסחי׳. מינגל קא גזל לה וקא מסיב
גזל וכן בשארה המאורסה דקא בטלוי עבדות הוא: הלדם
כ׳ מאיר לית ליה לאתם קרויין לדם ואין [illegible] לדם
לדם כ׳ מאיר הוא דדרש לה במסכת שבועות ויבמות: בו׳ מצות
דילהו עוסקים בהלכות אותן ז׳ מצות להיות בקיאין בהן.

תוספות שלא הלדם ולית ליה ללמ׳ לאתם קרויין לדם
וכו׳ והלמיהו להכניל בין תינוק לדם ג
לדם וכבר כתוב לעיל בימות ובכך כתוב בזה.

אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא
כלאים ט הותר לו בשר לאכילה דכתי׳ לכם יהיה
לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית האר׳ לכם וכשבאו
בני נח התיר להם שנאמ׳ כירק עשב נתתי לכם את כל
כלאים ט יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו תלמוד לומר וכו׳
מתיבי ורדו בדגת הים מאי לאו לאכילה לא למלאכה
ודגים בני מלאכה נינהו אין כדרבא דבעי רחבא הנהיג
בעיזא ושבוטא מאי ת״ש ובעוף השמ׳ מאי לאו לאכילה
לא למלאכה ועופות בני מלאכה נינהו אין כדבעי רבא
בר רב הונא דש באווזין ותרנגולין לרבי יוסי בר׳ יהודה
מהו ת״ש ובכל חיה הרומשת ההוא מיבעי ליה לאיתויי
נחש הוא דאתא דתניא רבי שמעון בן מנסיא אומ׳ חבל
על שמש גדול שאבר מן העולם שלמלא לא נתקלל
נחש כל אחר ואחר מישראל היו מומין לו׳ נחשים
סובים אחר משגרו לצפון ואחר משגרו לדרום להביא
לו סנדלפי טובים ומרגליות טובות ולא עוד אלא
שמפשילין לו רצועה מתחת זנבו ומוציא בו עפר ל
לגינתו ולחורבתו׳ מתיבי רבי יהודה בן תימא אומר
אדם הראשון מיסב בג״ע היה והיו מלאכי השרת צולין

לו בשר ומצננין לו יין והציץ בו נחש וראה כבודו ו
ונתקנא בו התם בבשר היורד מן השמים׳ ומי איכא
בשר היורד מן השמים אין כי הא דר׳ שמעון בן חלפתא
הוה קא אזיל באורחא פגעי ביה הנך אריותא והוו קא
נהמי באפיה אמר הכפירים שואגי׳ לטרף נחיתו תרתי
אטמאתא חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתי ואתאי לבי
מדרשא אמרו ליה אין דבר טמא יורד מן השמים׳

פירוש לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב הכה נתתי
לכם את כל עשב זורע זרע וגו׳ ולכל חית ס
הארץ לכם ולחיות נתתי כל העשבים ואת כל הלילות ואת כל
ירק עשב לאכלה אבל כל חית הארץ לא נתתי לכם: כירק עשב
שהפקרתי לדם הרשון לאכול נתתי לכם מעכשיו: את כל אתי׳
בהמות וחיות. ודלו בדגת הים לדם הרשון כתיב. הכסיג
בעיזא ושבוטא קשה קרון לגג שניים ולעז ביבשה על שפת הים
ושביבים מכירין אותן מהו לזקק מסוס מכרית בכלאים או לא.
קורים בשור ובחמור לאו לזקק לכל תרי מיני כתי לאקיבי בשור
שנגח את הפרה. דם בחומין ותרבולין לר׳ יוסי בהשוכר את
הפועלים תבן היה עושה בידיו לאכל לא בהגלין וכו׳ רבי יוסי כר׳
יהודה לו׳ וכו׳ עיין שם. לאמת בני מלאכה כיצד: וכל חית
הרומשת ואי לאו לאכילה חיות לאו בני מלאכה היכי ומשכי הקוף
לאיתויי בהם קאמר ולמלאכה לכתם בר מלאכה הוא קודם ס
שהתקלל ליל שבת נתון. הכל הפסל. כל הכל לשון הכלה ונעבר
הוא כלות הפסל בא לשלם ויש לכוד ולקבל על שהם גדול שלאבל
וכו׳: הכלכלוני שם לחן טובא. טלין לו בשר לאמת סותר לו
לאכול בהמות וחיות: כהמי בלאפיה לאכלו.

אמר רבי יוחנן אלמלא ואו שבהעלוך נתחייבו
שונאיהם של ישראל כליה כתנאי אחרים
אומרים אלמלא ואו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם
של ישראל כליה אמר לו רבי שמעון בן יוחאי והלא
כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם
שנאמר בלתי לה׳ לבדו אלא מה תלמוד לומר אשר
העלוך שאו לאלוהות הרבה׳

פירוש שלמלא ואו שבהעלוך להשתא לא כשבו בהקיבה
לגמרי שהתיתיבו בלבד לאחר: הלהוות הרבה
קבל ועליהם.

תוספות כל המשתף שם שמים וכו׳ לא׳ למי להא
לבתיב מרב לא׳ ולנדשון וכן לבגדו בס׳
וכן ללא לאמיר לגלא בתילי לאלהות.

תניא מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא
נפשה שהוא בלא תעשה תלמוד לומר
לא תאכלו על הדם ל״א לא תאכלו על הדם לא ת
תאכלו בשר ועדיין דם במזרק רבי דוסא אומר מנין
שאין מבריין על הרוגי בית דין תלמוד לומר לא תאכלו
על הדם רבי עקיב אומ׳ מנין לסנהדרי שהרגו את הנפש
שאין מועמין כלום כל אותו היום תלמוד לומר לא
תאכלו על הדם אם ר׳ יוחנן אזהרה לבן סורר ומורה

מנין תלמוד לומר לא תאכלו על הדם׳

פירוש ועדיין דם במזרק הקרבנות׳ שאין מכניסין את הכלים לבפנים כדרך שמכניסין בחוץ׳ בפעולת הקטורת מפני שהכהנים מתקנאין בחוץ׳ על קרן המזבח ומסכל מוקמיך לה לפניו כל שכפרנין על עונש שלא יכהנו שם כהנו מעוט כפרה׳ לכן סודר ומוזכר בלשון עבר שאין הכפרה אלא על דבר שכבר נעשה׳ וכיון שהזכיר וכיון שהזכיר לך תאכלו על הדם לך תאכלו מכלל שהזהיר עליך׳

אמר אבוה דשמואל אסור לאדם שיעשה שותפות עם הגוי שמא יתחייב לו שבועה׳ ונשבע בעל שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך׳ כי אתא עולא בת בקלנבו אל רבא והיכא בת מר אמ׳ ליה בקלנבו והא כתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן כל עד הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבה כדכתיב כרע בל קורס נבו׳ אמר רב נחמן כל לי יצנותא אסירא חוץ מל יצנות׳ דעד דשריא הכתיב כרע בל קורס נבו קרסו כרעו יחדו כי לא יכלו מלט וכתיב לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבדו אמ׳ רבי יצחק מאי דכתיב ועתה יוסיפו לחטוא ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם עצבים מעשה חרשים וגו׳ מאי כתבונם עצבים מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בכיסו בשעה שזוכרה מוציאה מתוך חיקו ומחבקה ומנשקה׳ מאי זובחי אדם עגלים ישקון אמר ר׳ יצחק דבי רבי אמי שהיו כומרים נותנים עיניהם בבעלי ממון ומרעיבין את העגלים ועושים דמורת עצבים ומעמידין אותם בצד אבוסיהם ומוציאין אותם לחוץ כיון שראו אותם רצין אחריהם וממשמשין בהן אומרי׳ לו עד חפץ בך יבא ויזבח עצמו לו אמר רבא האי זבחי אדם עגלים ישקון לזובח אדם מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הזובח את בנו לע׳ אומרי׳ לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו אמר רב יהודה אמר רב אנשי בבל עשו את סוכות בנות ומאי ניהו תרנגולת אנשי כותא עשו ארת נרגל ומאי ניהו תרנגול אנשי חמת עשו את אשימ׳ ומאי ניהו ברחא קרחא והעזים עשו ארת נבחן ואת תרתק ומאי ניהו כלב וחמור והספרים שורפין את בניהן ואת בנותיהן באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרד והסוס אדרמלך ראדר ליה למאריה בטעינ׳ וענמלך דעני ליה למריה בקרב׳ אף חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא אמר רב יהודה אמר רב יודע׳ היו ישראל בע׳ שאין בה ממש ולא עבדו ע׳ אלא להתיר להם ערוות בפרהסיא מתיב רב משרשיא כיוצר בניהם מזבחות וגו׳ ואמר רבי אלעזר כאדם שיש לו נענועין על בנו בתר דאביקו ב ה׳ תש ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם אמרו אליהו

הצדיק היה מחזר על תפוחי דעב׳ שבירושלם פעם אחת מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה אמר לו מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלוני אני אמ׳ לו כלום נשתייר מאותה משפחה אמר לו לאו חוץ ממני אמר לו אם אני מלמדך דבר שאתה חייב אתה למד אמר לו הין אמר לו אמור בכל יום שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד אמר לו הס כי לא להזכיר בשם שלא למדוהו אביו ואמו מיד הוציא יראתו מחיקו ומנשקה ומחבקה עד שנבקעה כריסו ונפל יראתו ונפל הוא עליה לקיים מה שנאמר ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם בתר דאביקו ביה׳ תש ויזעקו בקול גדול ה׳ אלהיהם מאי אמור אמר רבי יהודה ואי תימא ר׳ יוחנן בייא בייא וכו׳ עד בקרובות כדאיתא ביומא פרקא לו כהן גדול׳ אמר רב יהודה אמר רב מעשה בנויה אחת שהית חולה ביותר אמר אם תעמוד ההיא אשה מחליה תלך ותעבוד לכל עבודה זרה שבעולם עמדה ועבדה לכל עבודה זרה שבעולם כיון שהגיעה לפעור שגלה לכומרים במה עובדים לזו אמרו לה אוכלין תרדין ושותין שכר ומתרזין בפניו אמר׳ מוטב שתהוור ההיא אשה לחליה ולא תעבור עבודה זרה בכך אתם בית ישראל אינם כן הנצמדים לבעל פעור כצמיד פתיל ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם כשתי תמרות הדבוקות זו בזו במתניתא תנא הנצמדים לבעל פעור כצמיד על ידי אשה ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם דבוקים ממש׳

פירוש את בקלנבו לון בלותה העיר והיא בקדושת עכו״ם שהן סנה׳ קורס כתרז כלומ׳ כורע שכל כרעיו וכתרז לשיכיו ליינבותא לישתעתי ביה קרא לע יוכלו מלט משמ׳ הלעי שבכתיבתם לע יוכלו לסבול וכתרז׳ לעגלות בית לון על עגלים שבכתיב על יגורו שכן שומרון ילמדנו סוכני שומרון כי אבל עליו עמו כיטלם שבכתיב וילך לו וכמדיו שהיו כוסלי לותי יגילו עליו שהיו שמחי׳ על כוכב משלו שנלה מהכו׳ כתולו שלא כבדו משלו שנתוהו וכעי שכהן ומינ׳ לשלו בעגלי מיים כיבהו ולון בהם כעי משתעי בהו קרא לשון נבלי׳ מכעיסין את העגלים בעגלי מיים שהיו עוכלי׳ לותם והיו מרעיבי׳ לותם ועושין דמות עגבים׳ של בעלי ממון כלות דמות לזיקנם ומעמידין לותם בצד לבוסיהן של עגלים ומשתת שהיו כולין את הדמות תמיד היו מכיזין לותם וכשהיו מוכילין לותן לחוץ היו רעבים וכולין את בעלי הממון וכשהיו שלו הן הרגילין לעמוד אצל לבוסיהן וכיון לחריסם ומשמשין בהם כלו׳ הלכיכו׳ ולומרים לו הם מכיזים עלי הפן כך וכו׳ זובחי אדם משמע לותן שזובחו לאדם עגלים ישקון לאחר מכן לעגלים ישקון׳ לזובח אדם מיבעי ליה להם הם מכיזים לומרים עגלים הללו ניישקון לתכם לזובח עגמיכם להם לבעי בכל עשו לת בסות גבות פסוק לאחר בשפר מלבוש בלותן שהשיב בכעיסתיכם בשומרון ובעגיים ועשו להם עלי׳ תרבנולת היו עיגלין לדמות תרבנולת שבזכות קורין לתרבנולת בוסית בבות קריחה בדחק עגו׳ בדחק קרוי כל נאן והעגו קרו ליה קריחה על שלין לו נאה כל כך׳ בכאן כלב מוכח׳ לאחר ליה למריה תהדר לת לאלוהיו ומכבדו שתשלין עליו תשתו שהיה נריך לטעון על בוחרו לאחר מלך מקדר לת מלבו כלום׳ לעשות לו

כן לשלפו נתם כמו המפרנים: כלמכלה היה קטנה שיונקה
מתבור שקוטם טוערה בו שבעה שכים וקסך מדמה לין האור שולפ
בו ובלחמו מניכו גם לת נכו העביר בקטם ולא מניכו לו כן לגלא ת
חזקיהו: אלא לקתיר לו עריות בפרקסיא שהיה יכרן תוקפן
על עריות: לחכו כפרוק כל שול תורה מעליכו ואל יוכיחוכו
על העברי' לכל עז לא תקפן יכרם: כוכור בכיכם מזבחותם
משתע שהיו לסם ניעשעין עליה' כלסם שים לו ניעשעין על כנו
ובוכרו כלבם והכי משמע בוכור בכיכם לומם לסם זכירת מ
מזבחותם ושמיריה': כתר לשביקו היה לאחר שפקיסרו הם מענתן
תקפה חיכתן עליכם · תשוקי רעב כמו כפושי: הם שתוק כמו
ויהם כלב השתיקם: תרדין בלשם בלעז ומשלשלין לת המעים
וכן שכר חלם: לחתם בית ישראל לין כן רב יהודה קלחר לה
למדרשים לקרוא הכתלים לבעל פעור כלומר לחטות לא הטיח
זלת על לבם שעז מגוכה היה מכל עז שבעולם ובכתלו ולדבקו
הם כשמיד פתיל החוקף על פי כלי שממרחין לותו בשעוה יפה
ומכל החקו הם לא היו כתלים אלא לבוק כתחלות המדובקות
שלבוקות ולין לבוקות בתחכיתה תנא שכת הוא לכלם לדבוק
משתע תכוך טפי מכתל כמו"ל ולין מחוברים ומשטים וזין
כזה ס' יש בם פשוט לילך ולילך לבוק משתע יפה יפה.
בעוכף

ואף שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את
רבי עקיבא אמר ליה ומה יום מימים אמר
ליה ומה גבר מגוברין אמר ליה דמרי צבי שברת נמי
דמריה צבי אמר ליה הכי קאמינא לך מי יימר דהאידנ'
שבתא אמ' ליה נהר סבטיון יוכיח בעל אוב יוכיח קברו
של אביו יוכיח שאינו מעלה עשן בשבת אמר לו בזיתך
ביישתו וקללתו,

פירוש מה היום מיתים למה תקשוב יום שבת יותר
משאר ימים: ומה גבר מגוברין מה לימים
כמוך לחיות שר ונדול מכל הכסיס: דמרי נבי מלכי הכסיס: למלך
המלך קיסר המשלבי: שבת נמי לחכיה נבי הכ"ה חפץ והזיר
על כבודו: דמי יימר דהמילכה שבתא היה ולילתא לחד משאר
ימים היה שבת: בהכי סבטיון יוכיח בהכי לחד של לבנים ובכל
יומות הסבוע שוטף והולך וביום הששי שוקע וכו': בעל חוב
יוכיח שהיו שאלה בשבת. קברו של חביו דטורנוסרופוס כל ימות
השבוע היה מעלה עשן שהיה כלון ובשבת פיסעי ניכסס
אוכתין: בזית. כיישתו קללתו הך קללה היכה אלא נדוף כתו
קללה כמדבית שלא היה שם קללה אלא נדוף.

תניא ודורש אל המתים זה המרעיב עצמו
והולך ולין בבית הקברות כדי שתשרה
עליו רוח טומאה וכשהיה רבי עקיבא מגיע לטקרא זה
היה בוכה ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח
טומאה שורה עליו רוח טומאה המרעיב עצמו כדי ש
שתשרה עליו רוח טהרה ואכו אבל מה אעשה
שעונות ינו נרמו לנו שנאמר עונותיכם היו מבדילים
ביניכם לבין אלהיכם אמר רבא אינעו צדיקי ברו עלמא
שנאמר עונות יכם היו מבדילים, רבא ברא נבריא
שדריה לקמיה דרבי זירא הוה קא משתעי בהדיה ולא
הוה קא מהדר ליה אמר ליה מן חבריא את הדר
לעפריך רבי חנינא ורבי הושעיא הוו יתבי כל מעלי

פירוש

שתתא ועסקי בספר יצירה ומיברו להו עינלא תלתא
ואכלן ליה,

פירוש שתשרה רוח טומאה עליו שר של בית הקברות
יקל לוכסו ומפייסו בכספיו. המרעיב עצמו
כלי שתשרה עליו רוח טהרה שכיכה וכטומאה עלכו שהיה המלך
פותה שעל ידי תענית ובקשה תשרה עליו שכיכה דהא מלך
טובה יתיכה על מדת פורענות ואפ טועקין על כך ואין לכו כ
כעבין לכל מה לעשה כו': לי נעי נליקי לחיות נקיים מכל עון
סוו נכו עלמא שכלמר כי לם עוונותיכם היו מבדילים הא לם לא
היו בהם עוכות לין כאן הכלה: נרא נגרא על ידי ספר יניכ
שמלמד ניהוף לותיות של סם: ולא קום מקדר ליה שלא היה בו
לכוך: מן מבריה מן הכונסים שהקבורם אתה: שיעלא תילתא
נדול כלו הגיע לשלים נחר נדולתו דהכי שכיח ומעלי למיכל
כמו ומנדלין לותן על סיכו משולשין. לא שקום בוב בעל עסק
כלו קום שלים לנטן

תנן רבנן מעונן רש אומר זה המעביר ז' מיני
זכור על העין וחכמים אומרים זה האוחז
את העינים רבי עקיבא אומר זה המחשב עתים ושעורת
היום יפה לצאת למה יפה ליקח כו' תנו רבנן מנחש זה
האומר פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו בנו קורא לו
מאחריו עורב קורא לו צבי הפסיקו בדרך נחש מימינו
שועל משמאלו אל תתחיל בי שחרית הוא ר"ח הוא
מוצאי שבת הוא תנו רבנן לא תנחשו כנון לן המנחש
בחולרה בעופות בדגים ובכוכבים,

פירוש ז' מיני זכור שכבת זכר מן כריות ומעביר על
עיכיו ושוכח כספים. לומן לת העיכים לומן
ובוגר עיכי קכריות ומרפה להם כלמו שוכח דכרי של פלוי וקום
לימו שוכח כלום. המחשב עתים ושעות לשון עוכה. פתו כפלה
מפיו כריך לפלוי היום מקזין: כחש כא לו מימיכו לו שיעל משמאלו
סימן רע הוא לו. נבי הפסיקו שהוא קולך ממזרח למערב והכבי
הולך מכפון לדרום והפסיק לדכו. אל תתחיל בי כשכת הנשלי
לנבות עם מתכו לו המוכח לומר לו נכקש ממך אל תתחיל להיות
בי רשעין כדכר הפשל שסימן רע הוא לו. שחרית הוא שהיה
תוכע מתכו מוב אחר ליה שחרית הוא ולא לתחיל תחלת המעשה
היום בפרעון. רפ"ח מדם הוא המתן לי על מחר. מוכאי שבת
הוא רשעין ליה השבוע: המכחשים כסיונין לדרך הם מכחשים
כשום דכר.

המסית מביאין אותו לבי"ד ומוקלין אותו וכן
עש[illegible] בלוד ות' אומרים:
הפסח בן סיט[illegible] הוא אמר רב חסדא בעל
סס[illegible] בעל פעור בן יהוד' הוא אלא אימא
אמו סס[illegible] הוא כדאמרי אינש
בפומבדיתא פשת דא מבעלה, ונשנת פרק הנזקי.
תניא אמר רבי אלעזר והלא בן [illegible] ממצרים בפרשה שעל בשרו ז"ם ו' לן שוטה היה
ואין מביאין ראיה מן השוטים [illegible]
הוא וכו',

ארבע מיתות

פירוש [illegible] וקבלת עם [illegible] לפי שסוף סוף [illegible] כשבאו [illegible] שלא היו יכולין לכוונין כתובים שהיו המכתשים טרקין כל היכולין שלא יוכלו כשפי' למלכם לבני מדינה למחרת. שוטח היה עשוי' שהיו כולעשות מה שיין לך בני לחם שעין ומסר כשבאו על הסנהד':

תוספות [illegible] לומר לת לעין [illegible] לקח [illegible] לומר' הכא לקוח ליהוה בימי פרעה כן יקולה לקוח בימי לע כלמוכח בפ' כתרע לבנרטית [illegible] היה בימי יהושע בן פרחיה כלמוכח בפ' כתרע לסוטה ולעל ר' יהושע בן פרחיה היה מן הזוטרות ולע היה לאחר מכבן כמה שכיה שהיו בימי לאחר מכבן היה ולמדו בפניו ר' אליעזר ור' יהושע ולקי לעל לע מסס: [illegible] היה ולא לקלאתי' בפ' למענה רב ניתי קוה שהיה נבי מלאך המות וכו' אל לשלוחי זיל לעייתי לי [illegible] משמע שהיתה בימי רב ניתי לאחר שהיתה אל מלאך המות היה מספר לרב ניתי מעשה שהיה בכך מזמן נדול:

תנן רבנן מכשף אחד האיש ואחד האשה אם כן מה תלמוד לומר מכשפה לא תחיה מפני שרוב נשים מצויות בכשפים אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישי פמליא של מעלה:

סנהדרין ס"ז ע"ב אין עוד מלבדו אמר רבי חנינא אפילו בדבר כשפים **ובלילה ל"ח ע"ב** ההיא אתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא אמר לה אי מסתייעת זיל עביד אין עוד מלבדו כתיב איני והא אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים בלהטיהם אלו **כריתות ג' ע"ב** מעשה כשפי וכן הוא אומ' ואת להט החרב המתהפכת אמר אביי דקפיד אמנא שד דלא קפיד אמנא כשפים אמר אביי הלכות כשפים כהלכות שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור אבל אסור ויש מהן מותר לכתחלה העושה מעשה בסקילה האוחז את העינים פטור אבל אסור מותר לכתחלה כדרבי מנינא ורבי אושעיא כל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה ומיברי לההו עיגלא תילתא ואכלי לידה אמר רב אשי חזינא ליה לאבוה דקרנא דנפיץ ושדי כריכי דשיראי מנחיריה: **שמות ח' ע"ב** ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא אמר רבי אלעזר מכאן שאין השד יכול לבראות בריה פחותה מכשעורה רב פפא אמר האלהים אפילו כגמלה נמי לא מצי ברי אלא האי מיכניף ליה והאי לא מיכניף ליה אמ' ליה רב לרבי חייא לרידי חזי לי ההוא טייעא דשקליה לספסירא וגידיה לגמלא וטרח לידה בטבלא וקם אמר ליה לבתר הכי דם ופרתא מי הואי אמר ליה לא ההיא אחוות עינים הואי זעירי איקלע לאלסכנדריא של מצרים זבן חמרא כי מטא לאשקויי מיא פשר קם אגמלא דאסקוניתא אמרו לידה אי לאו דזעירי את לא הוה מהדרינן לך מי איכא דוכין מידי

פרק שביעי

הכא ולא בדיק לי אמיא רבי ינאי איקלע להההוא אשפיזא אמר להו אשקיין מיא קריבו לידה שתיתא חזייה להההו איתתא דהוה קא מרחשן שיפוותה שדאי פורתא מיניה הוה עקרבא אמר להו אנא שתאי מדידכו ואתון נמי שתו מדידי אשקייה הות חמרא רכביה סליק לשוקא איתתא חברתא פשרה לה חזיוה דרכיב בשוקא ותעל הצפרדע אמר רבי אלעזר אחת היתה והשריצה ומלאת כל ארץ מצרים כתנאי ר"ע אומר צפרדע אחת היתה ומלאת כל ארץ מצרים אמר לו' אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדות כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה ושרקה להם והם באו:

פירוש לחל קלים ולח' לעשה להם נבי לוט וילשני למכשפי' סס לא תלקן כין לים לעשה לכתיב לים לו לעשה. כשפים כוטרקין כחם פמליא של מעלה שעל מי שכנזר לחיות כן ממיתין לפי' כשפים אין להם כח לפני נזירותו שאין מחשלה שלא לו לכלו: מתוכי כרעים לעשות לו מכשפות לי מסתייעא מילתא לי לת מכלחת לעשות לי מכשפות עשי: אין של מלבדו כתיב ולא המקום חכן כי לא תוכלי להזיע ולא תוכלי מתוי יכא ולכי לסכול ולקבל. כשיש זכותיה ומפני כשפיהם מסתייע לאבולים: כלטיהם כמו ותכל כלטו בכתר: זה מעשה שדים כשתיהם ולא כרלים כל מקום שכא כלטיהם כן החרטומים עושים לותם כלאשיהם עי שדים. כשפים לוכם כעשים עין שדים שלא מענמן: להט החרב המתהפכת מתהפכת מלא מילים ודומה לכשפים שלא עי שדים היתה מתהפכת שלא מילים וקרי לים להט. דקפיד לאכול שד מי שמקפיד על הכלי שלוכו יכול לעשות הלכך כלא כלי הלוי לאותו לכך כעון שדי נותן שנזיכין שכן שקתו שחור ושדי קוס שנזיכין קוס של זכוכית: שלא קפיד לאכול לוכו מ שם לאי זה כלי הוא עושה. כהלטת שכת לאלאכל כשלא לים ושכות פטור לכל לאסור: ונידת כאש ולאכות מותר לכתחלה: הכא כמי קושטא מעשה כשלא לקומו לת השיכים מלאה כאלו עושה ולוכו עושה כלום פטור לכל לאסור. עשקי כהלטת יכידה ומתילא מכלי לקו עינלא תילתא על שהיו מנדפין לותיות השם שכאן כנכרא הקולם ולין כאן משום כשפים לאעשה הקבה על ידי קדושה שלו הוא לאסה לקבלה מכשף היה. מכפין מכפן סוטתו נכאה ובלעגו מוקיר. ושדי כריכי לשידלי מכאיבים ואשלוך מתכות של מעל מכאיבו. לאנגע שלים מכה זו של כניס לא עני מכשפות כאה שלא על פי הקבה ולין מכטוח יכול שלא. ולא מני נבי לוכו יכול לנבולות לאילו נכיא זה נדולה שלא כשהשד נכיך לנבייות נדולו הוא מלמד ומקנן ומכיא מן הלפקר קלקה לוכה כלאכת שלו נבייות נדולות כוחים לקנכס וכלאכים שלו לכל לוכה לוכה כלאכת שלו שלין כה כה לכל מכמוך. הג לאכ ליה רב לרבי לייא כו' ולא נרסי לוכי טייעא כומר עכני. לשקל כספסירא וגידיה לגאלא טבל האכך ואתך נאלו לוכים וגידים כאו כלוכו תנויל בכרך כתרא ליכאות. וטרף ליה כטבלא וקם קיסקס לו כזיז לוסקלייעא בלעז. וקם ועאל על הגלוז לאכ ליה לאכ לכי לייא ואתך הכי לם ופרתא מי קום לאכ שעאל הגאל בלום מגלת לכלוך מן הלם והפרם. זו לאכות עיכים קום ולא מעייל היה שלוכו יכול להכות לת האת. עשר כאם כמכשפות כל לוכי מכשפות כבלקים לל מים קיום וכימוחין. קם גאלא לשם קיכיתא

לאפקיכית׳ בעש׳ החטוד לך שלא נשר שעשו תחלה את הדף חטוד
נחלה נשר: לאפקיכיתא תין עץ הוא: לוכח לזכין הכא מדעם
וכו׳ כלוחר יש לוקח בעיר הזאת שחוחזקת בכספים שם חטורה
ואינו טודקה על המיס: יכלי ליקלע להיות לוטפיזא נרסינן
ולא נרסינן רבי יכלי להלי יכלי לאו לוכים חעלין הוא שעשה
כספים: שתיתא קחת טריף כמיס: חוייב לחזקאן שיטותיה
לילה יכלי את הלשה חכיחה לו את המשקה שהיו שפתים כעות
והכין שחכשפה היא: שלא פוחתא תן המשקה לאכן וכעשו
עקרבים ואלחלא שתא חתן היו כעשין כנופו עקרבים: לוכח
שתא חלידכו לא גלה להן שהכין לשבר והלאה ענשו כאלו שתא:
קוות חמרא הלשה כעשית חטור: רבכיה יכלי שליך בשוקא:
פשרא לה חיחת את הכספים וחזרה לקלחותה: הנפלטא חלא
משמע: הסריגה חתיבים יכלו וולדות: חלבוחתיך חנא חלבריך
ופכח לך להלכות כנעים ולהלות שהן חתוכים וכהן לתה חטורד
ולא כאנלה: שרקה להן ושחטו קולה כל הנפרלעים:

תניא כשחלה רבי אליעזר נכנסו רבי עקיבא
וחבירו לבקרו הוא יושב בקינוף שלו
והן יושבין בטרקלין שלו ואותו היום ערב שבת הידה
ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפליו נער בו ויצא בנזיפה
אמ׳ להן לחבריו כמרומה אני שדעתו של אבא נטרפה
אמר להו דעתו ודעת אמו נטרפה היאך מניחין איסור
סקילה ועוסקין באיסור שבות כיון שראו חכמי שדעתו
מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד׳ אמות אמר
להם למה באתם ללמוד תורה באנו ועד עכשיו למה
לא באתם אמרו לו לא היה לנו פנאי אמר להן תמה
אני אם ימותו מיתת עצמן אמר לו רבי עקיבא שלו מהו
אמר לו שלך קשה משלהן נטל שתי זרועותיו והניחן
על לבו אמר אוי לכם שתי זרועותי שהן בשתי ספרי
תורה שנגללין הרבה תורה למדתי והרבה תורה ל
למדתי הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבותי אפי׳
כלב המלקק מן הים הרב תורה לימדתי ולא חסרוני
תלמידי אלא כסכחול בשפופרת ולא עוד אלא שאני
שונה שלש מאות הלכות בבהרת עזה ולא היה אדם
שואלני בהן דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה ש׳
הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעת ק
קישואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם חוץ
מעקיב בן יוסף פעם אחת אני והוא מהלכין היינו בדרך
אמר לי רבי למדני בנטיעת קישואין אמרתי דבר אחר
נתמלאה כל השדה קישואין אמר לי רבי למדתני
נטיעתן לשדני עקירתן אמרתי דבר אחר נתקבצו כולן
למקום אחר אמרו לו הכרור והאסום מהו וכו׳ אמ׳ להם
טהור ויצאתה נשבתו בטהר׳ עמד רבי יהושע על רגליו
ואמר הותר הנדר הותר הנדר למוצאי שבת פנע בו רבי
עקיב׳ מן קיסרי ללוד היה מכה בכשרו עד שרמו שותת
לארץ פתח עליו בשורה ואמר אבי אבי רכב ישראל
ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן׳

פירוש קינוף כלרכעה עתולים וכלה פיוסף עליה
כלקיכי כסופה: למנין תשלוח של קבר

דלקבר שבת לאו זמן תפלין הוא ואסור להכיחן שתא יבא בהן
לכשות הכיבים: שלעתו של אבא כעריפה וקריב הוא למות שלאו
היתה לעצמו מיושבת עליו היה סובל תפליו: לאסור סקילה הלכך
הבר והטמאת מתין: ועוסקין בדבר שלאו לאסור שבות
בחכים תפלין בשבת אין כאן מלאכה ואפילו יבא לכשות הכיבים
לקל דבר מלבוש הוא ותכשיטין הוא כחול: בכמוך ל׳ לאמות מפני
הכלוי שבכשיהו במחלוקת תפיהו של עכבלי בנבא מציעא: שלו מהו
כאשר תהא מיתתו: שלך קשה מעלסה מפני שלבך פתוח כאולם
ואלו שמעתי היתה לאל תורה הכהן: נטל רבי אליעזר שתי
זרועותיו כשעלין כפר תורה והכתב מכוסה כך תתעלם ו
ותתכסה תורה שבלבי כשלאמות לפי שלא שחשובי ולאלו מפני:
ולא מסרתי מרגוחי לפילו כבלב המלקק מן הים לפי שמחשה
שהיתה נדולה אין תלמודו עולה לחשבון ולקבל מהם מחשה שלא
מעט כבלב המלקק מן הים וכן תלמידי לא חסרוני ולא קנלו
מחכמתי לחשב את יתרון מחכמתי מהם לפי כמו שמחשב המחכמל
בשפופרת כטבול לאמר: לא מסרתי בלומר לא חסרתים שהיו
נדולים מחכי ונם עתה נדולים הם מחכי לפי שלמדתי מעט מהם
שפופרת קטנה שכותבין בה כחול יחכמל קיסם של עץ או של כסף
שיחכנין בתוכו ומטבלו בכמו ומוכיחו: בנהרת עזה בהלכות
מרחות בעניש: בכניעת קשואי הלכות מיכי כספים שעל ידיהם
נתחלקה כל השדה קשואי לאחר לו הכדוד והחימום וכו מהו לפי
שהחלקו בהלו רבי אליעזר וחכמים בשדר טהרות: קותר הכלך
קותר הכלך שנרסו הו: בין קסרי ללוד שהיו נוטלין את מטעו
מקסרי ללוד: פתח עליו בשורה שהיו עושין שורה בכיות החטה
להספד: הרבה תעניות יש לי להחליף ואין לי שולחני להרצותן
כלומר הרבה שלחנות יש לי לשחול ואין לי למי:

תוספות היה חכה בכשרו ומשוש שרט לנפש ליכא
למשוי תורה קעביד כלאם הרבה מעות יש
לי ואין לי שולחני להרצותן:

פרק בן סורר ומורה

דורות הראשונים היו מולידין בני ה׳ שנים מנא
לן אילימא מדכתי׳ הלא זאת בת שבע
בת אליעם אשת אוריה החתי וכתיב אליעם בן א
אחיתופל הגילוני וכתיב וישלח דיד נתן הנביא ויקרא
את שמו ידידיה בעבור כי ה׳ אהבו וכתיב ויהי לשנתים
ימים ויהיו נוזזים לאבשלום וכתי׳ ואבשלום ברח נשור׳
ויהי שם שלש שנים וכתיב וישב אבשלום בירושלם
שנתי׳ ימים ופני המלך לא ראה וכתיב ויהי מקץ ארבעי׳
שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלמה את
נדרי אשר נדרתי לה׳ בחברון וכתיב ואחיתופל ראה כי
לא נעשה עצתו ויחבוש את החמור וילך אל ביתו ואל
עירו ויצו אל ביתו ויחנק וכתיב אנשי דמים ומרמה לא
יחצו ימיהם ותניא כל שנותיו של דואג אינן אלא לד׳
ושל אחיתופל אינן אלא לג׳ כמה הויא להו תלתין
ותלת דל שבע דהוה שלמה פש להן עשרים ושית דל
תרתי שני לתלת עבורי אישתכח דכל חד וחד בתמני
אולד ממאי דילמא תרנייהו בת תשע אוליד ובת שבע

אוליד בשית משום דאתתא בריא היא תדע דהא הויא
בראשית י״ח לה ולד מעיקרא אלא מהכא אלה תולדות תרח תרח
הוליד את אברם ואברם נדול מנחור שנה ונחור נדול
מהרן שנה נמצא אברהם נדול ב׳ שני׳ מהרן וכתיב ויקח
סם אברם ונחור להם נשים ונומר ואמר רבי יצחק יסכה זו
שרה ולמה נקר׳ שמה יסכה שסוכה ברוח הקדש והיינו
סם כ״ו דכתיב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ד״א
סם י״ז יסכה שהכל סכין ביופיה וכתיב ויפול על פניו ויצחק
ויאמ׳ בלבו וגומר כמה קשיש אברהם משרה עשר שנים
וקשיש מאבוה תרתין שנין אשתכח כי אולדה הרן
לשרה בתמני אולדה ממאי דילמא אברהם זוטא
דאחוה הוה ודרך חכמתן קא חשיב להו תרע דקא
סם י״ח חשיב להו קרא דרך חכמתן דכתיב ויהי נח בן חמש
מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת שם נדול
מחם שנה וחם נדול מיפת שנה נמצא שם נדול מיפת
סם ו׳ שתי שנים וכתיב ונח בן שש מאות שנה והמבול היה
סם י״ח מים על הארץ וכתיב ואלה תולדות שם שם בן מאת
שנה ויולד את ארפכשר שנתים אחר המבול בן מאת
שנה בר מאה ותרתין שנין הוה אלא דרך הכמתן קא
חשיב להו הכא נמי דרך חכמתן קא חשיב להו אמר
רב כהנא אמריתה לשמעת׳ קמיה דרב זביד מנהרדעא
סם אמר אתון מהכא מתניתו לה אנן מהכ׳ מתני׳ לה ושם
יולד נם הוא אבי כל בני עבר אחי יפת הנדול הנדול
ממות ל״ח שבאחין אלא מנא לן מהכא ובצלאל בן אורי בן חור
דברי הימים א׳ ב׳ למטה יהודה וכתיב ותמת עזובה אשת כלב ויקח לו
כלב את אפרת ותלד לו את חור וכי עבד בצלאל משכן
ממות ל״ו בר כמה הוי בר תליסר שני דכתי׳ איש איש ממלאכתו
אשר המה עושים׳ ותניא שנה ראשונה עשה משה
יחזקאל י״ד משכן שניידה הקים משכן ושלח מרגלים וכתיב בן
ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד ה׳ וגומ׳ ועתה הנה
אנכי היום בן חמש ושמוני׳ שנה כמה הויא להו ארבעי׳
דל ארביסר דהוה בצלאל פשו להו עשרין ושית דל
תרתי שני דתלתא עבורי אשתכח דכל חד וחד בתמני
אוליד׳

פירוש

מי ליתי מלכתיב בת שבע בת אליעם ואליעם
בן לחמיטפל וכתיב בלדת שלמה נכה ותקרי
את שמו ידידיה ושמיך ליה ויקי לשכתי׳ לחכ׳ לידתו הכי הוי׳ שכיס לשלמה
את לחכון וכבר לנשוך ויסב שם שלשה שכיס הכי הוי׳ שכיס לשלמה
וכשהב מנשוך שפיים יוחב את לוך עי׳ שתקועית להשיבו יסב כ
ביהושלם שכתיב ואקח מכל לכתיב בתריה ויקי מקן מ׳ שכח והכי
מ׳ שכח נקט ליה לחכי׳ שכח שהשלו מלך כלחתכי׳ בתשובה כ
כלכתי ויחתך שלמ׳ לחכשלום וג׳ וקלך ותכל ובחותו ברק כחנך
לחמיטפל כלכתיב ולחמיטפל ליחב כי לא כעשתה עגלת ויבא לא
ביתי ויחנך הכי שלמה בן שבע שכיס מכי ימיו של שלם ל׳ וחתם
לכתיב ימי שנותיו נחם ע שכח׳ פשו להו עשרין ושית לחמיטפל
כשהוליד שלמה ובתוך כ׳ שכיס הולידו ג׳ לוכות אליעם וכת שביע
ושלמה: לל תרתי שכין דתלתא עבורי כלותר פחות מק׳ קדשים

פרק שביעי

לין שהות לשוכר ז׳ מלמי׳ לחריון ומלם לימי כלות ושלשה לחתכם
לכל מל ומל כתמני חולין לחמיטפל חוליד אליעם לח׳ שכח וש׳
מלמי׳ לשניהו ושליעם הוליד את שבע לח׳ שכח וש׳ מלמי׳ ואת שבע
לח׳ שכח וש׳ מלמי׳ לנלדתו של שלמה הכי כי׳ שכיס: לחתתא נריש
היא אשה לרבה להיו כריאה ומחכרת לחזקיה: ותלע לעל כרחך
לחשה מחכרת לחק הוה ליה לבת שבע ולל מקמי שלמה לוחו
חולל שמת לחרוד שמולל לחשון לכתי׳ ליה וכחשב מת הילל קמת
ותחלכל לחם לחכרם נחול מכמור שכח מלקח חשיב ליה קלח נריש
לכתיב ויקח לחכרם וכמור להם כשיס חלמה יסכה את הרן ויסכה
זו שרה: לילמא זוטר לחמה הוא והרן הוא לקשיס מיכיס:

ויהי כח הן תק שכח ויולד את לחפכשד שכתיב לחר החטל׳ בר
מלה ותרתין הוה הוליד והוה נחול מכולן כמה שכולל נתק שכח
לבח וכשהיל החכול היה הן מלה שכח אלא ש״ח קטן מכולם הוה
ופתק ותרתין שכיס לחטה תתיליד ודרך חכמתן חשיב להו:
ולמכו כתוספתא תימא אל ליחשוב חס לבפוף וקרא קא חשיב שם
וחם ויפת: עכ׳ ותחת עזובה ויקח לו כלב את לחברת ותלד לו את
חור ולמא חור בר כלב הוה ובצלאל היה חור חלוד חלי׳ ולא: וכי
עכל משכן היה בן ג׳ דקתי ליה היה מתלחתו וכשהתלמו
החרגלים בשכח הסכית בבר היה בן ל׳ שכח וכתיב בן לחכעים
שכח לחכי היום:

אמר רבי חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם
אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר
מגלי נ״ח תנו שכר לאובד ויין למרי נפש אמר רבי יצחק מד אל
תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שמאדים פניהם של
רשעים בעה״ז ומלבין פניה׳ לעה״ב׳ רבא אמר אל תרא
יין שאחריתו דם׳ רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינן
תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש׳ רבא רמי
כתיב ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משמהו
והיינו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין אמר רב עמרם
בריה דרבי שמעון בר אבא אמר רבי חנינא מאי דכתיב
מגלי כ״ג למי אוי למי אבוי למי מדינים למי שיחה למי פצעי׳ חנם
למי חכלילות עינים וגומר למאחרים על היין לבאים
לחקור ממסך כי אתא רב דימי אמ׳ אמרי במערבא האי
קרא מאן דדריש ליה מרישיה לסופ׳ מדריש ומסופיה
לרישיה מדריש׳ דרש עובר גלילאה ג׳ ווין נאמרו
ויין ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין
וישכר ויתגל בתוך אהלו וירא חם אבי כנען את ערות
אביו ויגד ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם
שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם
וגומר ויקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן
רב ושמואל חד אמר סרסו וחד אמר רבעו מ״ד סרסו
מתוך שקלקלו ברביעי קללו ברביעי ומאן דאמ׳ רבעו
כראשית ט׳ נמר וירא וירא כתיב הכא וירא חם אבי כנען וכתיב
סם ל״ד וירא אותה שכם בן חמור בשלמ׳ למ״ד סרסו קללו
ברביעי אלא למ״ד רבעו מאי שנא רביעי נלטייה בהדיא
סם ט׳ הא והא הוא ויחל נח איש האדמה ויטע כרם אמר רב
חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר מר עוקבא אמר
רבי זכאי אמר ליה הקבה לנח נח לא הידך לך ללמד

פאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין כמ"ד אותו אילן
שאכל ממנו אדם הראשון נפן היה דתניא רבי מאיר
אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא
יין רבי יהודה אומר חטה היה שאין התינוק יודע לקרוא
אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן רבי נחמיה אומ' תאנה
היה שבדבר שקלקלו בו נתקנו שנאמר ויתפרו עלה

תאנה:

פירוש נשלם שכר למצוה שמתעלכין בו בשלם הזה
ומקבלין שכר מצות שעושין בשלם הזה:
לאוכל פיגיו בשר שכשרך וקולך לו. למי נכסי לאכלים לעכומי
נעבייהו. אל תרף יין כלומר אל תתן עיניך למשך אחריו:
שלאחריתו דם קומם שמשמקו ונוטל חכמת לבו כמו שנו חלי והשמו
למון קומם שמשמקו ונוטל חכמת לבו כמו שנו חלי והשמו
למון תמהון לבב. וקרי' ישמח למון שמשמק וכה כלו' שם זכה וילע
להזכל כענמו מלמעלה' יותר מדאי משמשמו שמפקק את הלב:
פקחין שעושי פקח: אחרי למון נעקה בלעמון אחרי כמו ניית
ניית: שיחי נעני כמו אחריך בשיחי למי כל אלה למאחרים על
היין: מחריחים לסופים מדלים כדרך משמשתו יפה וכני קאמר
למי כל אלה למאחרים על היין לבתים לסקור ממסך שמוקרין
להיכן היין הטוב התמוסך בכשמי': ומאן דדריש ליה מסופי'
לריחים מדלים כדרך משמעותו יפה והכי קאמר למי שים לו אוי
ואבוי ושיח לקייכו אכלים ולמי שים לו מתים ופגעים מכם לקייכו
בשר הבלסם עם הכריות ולמי שים לו חכלילו' עיניים מרוב ממכו
ושקיעתו לשם ליאות להיות מאחרים על היין: נ"ג ווין למון ווי:
ויאמר אכול בכעבן לא תסיב אלא עד שידע דבעמר לו שובעו של
יין: מתוך שקלקלו בו בניני שמכשו מלהוליך בן בניני קלנו
בניני קלב לת בן בניני שלו. כיס ומנריס ופוט וכבעבן ויאמר
אכול בכעבן. שים האדמה למאי קרי ליה שים האדם' על יד
שהוכיחו הבא היה לך ללמוד מתים האדם' דהייכו אדם הראשון
שהיין קנם עליו מיתה שאין לך דבר שמביא יללה על אדם אלא
יין היינך מסתכרך לשל ידו בקנסה מיתה וכניך לשולם שאין
היתיכך יודע וכו' ומלקדי ליה הדעת טוב ורע שלם הייכו חטים.
בדבר שהתקלקלו בו כתקנו מדת הבא בתיזמל שהוא מכה מרפא
בו בם בתוך בם. כגון וינת שם בניין וכתיב ואני אהיה לה בשם ס'
חומת אש סביב.

תוספות נ"ג ווין לא קא משיב ויפת למי שהוא שם:
קלנו בניני מה שלא קלנל אם ענמו מסו'
לאחרי' בבל רבי יהודה אומר למי שכתב ויברך אלהים את נח ואת
בניו ואין קללה במקום ברכה למי' ויאמר אכול בכעבן: בם
כתקנו מי' בקו' מדת הבא בתיזמל וכו' ואין עכין זה לזה כלל שלא
הייכו כאחר' בבל משל לבן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון
שמשמע המלך עבדו והוכיחו חון לפלטרין שלו ויהיה מחזר על
הפתחים של משפחותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה שקלקלה
עמו פתח לו לפתים וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן
עבדו והוכיחו חון לגנה ויהיה מחזר על כל האילנות ולא היו מ
מקבלין אותו אם היו אומרין לו אחר בבי בניני הא נבנה
לעצמי לבריית הבא ולא תבואי בגלגולה בגל שכתבה על כורחה
ויל בשעה שלא תביאי לא תמה מפי עלה לבל התלבה עי שאכל
מאכה אחת לו לפתים וקבלתו.

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו אר
יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד

שכפאתו אמו על העמוד ואמרה לו מה ברי ומה בר
בטני ומה בר נדרי נשים של בית אביך היו נודרות ו
ואומרות מה ברי הכל יודעין שאביך ירא שמים היה
עכשו יאמרו אמו גרמה לו ומה בר בטני כל הנשים של
בית אביך כיון שמתעברות שוב אינן רואות פני המלך
ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מזורז ומלובן
ומה בר נדרי כל נשים של בית אביך היו נודרות ו
ואומרות יהא לי בן הגון למלכות ואני נדרתי ואמרתי
יהא לי בן זריז ומסולא בתורה והגון לנביאות' אל
למלכים למואל אל למלכים שתו יין אל למלכים
אמרה לו בני מה לך אצל מלכי' ששותי יין ומשתכרים
ואומרים למדה לנו אל ולרוזנים אי שכר מי שכל רזי
עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר איכ' דאמרי מי שכל
רוזני עולם משכימין לפתחו ישתה יין וישתכר אמר ר'
יצחק מנין שחור שלמה והודה לאמו דכתיב כי בער
אנכי מאיש ולא בינת אדם לי כי בער אנכי מאיש מנת
דכתיב ויהל נת איש האדם' ולא בינת אדם לי זה אדם

הראשון:

פירוש לבני למואל מלך שלמה המלך מעשיו ומכתיו
למואל להכה למואל כמו למו שכיכה הוא כמו
ילי שתתי למו פי: משל לשר שכיתו למו פרשת תיכסה שקוכתיו
למו שכפאתו על העמוד להלקותו לייסור לשון מלקות כלמתני'
לקמן ויסרו לותו מלקות ומפני שכיתה דואה שהוא בעל הכלה
ומרבה בשעודתו כיתה מוכיחתו: למו נרמה לה ליות בשר שכני
בתיך לא יתלו שהוא ויייכו מה בני למה תגרוס לבן לאכיך
שתתה בני ולא בן אחיך. בר בטני מעי נרמו לך לחיותך בעל
כורח ובעל כה שלקחתי וכבכתי שתשמיש יפה לוולד ללבנו ו
ולזרעו כלאחריכן במסכת כלה נ' שלשים קלאחוניים תשמיש יפה
לוולד שמתוך כך יהא הולד מלובן ומזורז: לי שכר כלומר אל
לרוזנים לות' לי שכר לא כתה לשם לומר כן: בעד לאכי שלים
בהקוץ משל כתיב: זה שלשם שר שלשון שבכשל כיין ואני שתיתי
יותר משם:

אמר רבי זירא כל הישן בבית המדרש תורתו
נעשית לו קרעים קרעי' שנאמר וקרעים
תלביש נומה:

פירוש נעשית לו קריעים שוכח תלמודו ואינו מזכר
אלא לסיונין.

תניא רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו שוה
לאביו בקול ובמרא' ובקומה אינו נעשה
בן סורר ומורה שנאמר בקולנו ומדקול בעינן שוין
מראה וקומה נמי בעינן שוין' תניא אמר רבי שמעון
וכי מפני שאכל זרא תרסימור בשר ושתה חצי לוג יין
האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא לא
היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר אר
יונתן אני ראיתיו וישבתי על קברו כמאן אזלא הא
דתניא עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות ולמה

נכתבה דרוש וקבל שכר כרבי אליעזר דתניא ר' אליעזר
אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשית
עיר הנדחת דכתיב ואת כל שללה וגו' ושרפת ובין
דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון כן לה'
אלהיכם אמר רבי יונתן אני ראיתיה וישבתי על תלה'

פירוש נקולמו מל קול משמע מלגלג כתיב נקולותיכי
לו בקוליכו ניחול. לפי' מוזוז לפ וכן לחל מן
למזוזתיו לו ספר מכל הכתיבים שלוחנית משם כתוב שם ולא
קדיב כיה לת כל שללה ושרפת: לא תעשון כן וע"כ ואבדתם
לת שמם כתיב.

תניא רבי יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל
זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין
האיטלקי אמרה תורה יצא לבר ויסקל אלא הניעה
תור לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסופו מגמר נכסי
אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים
ומלסטים את הבריות אמרה תורה מוטב שימות זכאי
ואל ימות חייב שמיתתן של רשעים הנאה להם והנאה
לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם שקט לרשעים
רע להם ורע לעולם ולצדיקים הנאה להם והנאה
לעולם יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם
ולצדיקים רע להם ורע לעולם פזור לרשעים הנאה
להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להסורע לעולם'

פירוש מנמר מכלה: למולו מס שהוציא בכסף ויין
הכלה לכם שלין מוסיפין למטות והכלה
לעולם שמקטה כל הלין: רע להם שהיו מוסיפין זכיות: רע
לעולם שהיו מניחין על דוכם ומוכיחים לת הדור יין ושיכה
לרשעים הכלה להם והכלה לעולם כל זמן שמותים ושכיח לימם
מוטלים ולהן מליחין לכריות לכליקים רע להם שלין שמקין
כתוכה: ורע לעולם שמתוכה שהן שוקין כה מניכה על הדור
וכשהן מתגטלין מורעבות כה לעולם: פזור שכפרדין זה מזה
ולין יכולין להוען שנה רעה ולמייע זה לת זה שקט לבליקים
קכלה להם והכלה לעולם שיש בהלים לעמוק בתורה ובמנות.

אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד
שנתן עיניו באש' אחת והעלה לבו טינא
באו ושאלו לרופאי אמרו אין לו תקנה עד שתבעל לו'
אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תעמוד לפניו ערומה
ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר עמו מאחורי
הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר פליגי בה רבי
יעקב בר אידי ורבי שמעון ברבי נחמיה חד אמר אשת
איש היתה וחד אמר פנויה היתה בשלמא למ"ד אשת
איש היתה שפיר אלא למ"ד פנויה היתה מאי כולי האי
אמר רב פפא משום פגם משפחה' רב אחא בריה דרב
איקא אמר כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות
ולינסב מינסב לא מיתבא דעתיה כדרבי יצחק דאמר
רבי יצחק מיום שחרב בית המקדש ניטלה שעם ביאה

ונתנה לעוברי עבירה שנאמר מים גנובים ימתקו ולחם
סתרים ינעם'

פירוש הקלה לכו טיכה כימות מכוב לקכה כטמטם
לכו וקעלה מולי: משום פגם משפחה לפגם
שהיו טוענין כלבר שלא יהו נכנות ישראל פרוצות בעריות לעמול
בפני הקהל' לתת כסם עיניהם ויתבזו לסם לכילה: ולינסב
מינסב לשון כלן כלן פריצות בעריות דכללו הכי ענלן ולינסבן ולין
כלן שלא חנוס: לא מיתבא דעתיה ולא יכפל בכך: מיום שחרב
בית המקדש בטל הכח מלאומות רבות ואין רוח קמה להיות תלה
לאשתו לפיכ כיטל טעם כילה: וכיון לשהרי עבירה שיבר הרע
תוקפן ומרכה תאותן: דכתיב לפס סתרים יכעם ליכפ מעליו
כקט דכתיב כי לם הלפס לפר קוץ לוכל.

פרק הנשרפין

אל תחלל את בתך להזנותה רבי אליעזר
אומר זה המשיא בתו לזקן רבי עקיבא
אומר זה המשהא בתו בוגרת אמר רב כהנא משום רבי
עקיבא אי זהו עני רשע ערום זה המשהא בתו בוגרת'
ואמר רב כהנא משום רבי עקיבא הוי זהיר מן היועצך
לפי דרכו' אמר רב יהודה אמר רב המשיא בתו לזקן
והמשיא אשה לבנו קטן והמחזיר אבדה
הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה וגו' וסמוך
לפרקן שפיר דמי להשיאן לקטנים וקטנות האוהב את
אשתו כגופו וכו' האוהב את שכניו וכו' כדאמרינ' ביבמו'
פרק הבא על יבמתו'

פירוש המשיא נתו לזקן מתוך שליכה מקבלתו מזכה
היא עליו: המשהא נתו בוגרת שמתעוה
להפקיר ומזכה: לי זהו עני רשע ערום שבשביל עבירות מרבינ:
זה המשהא וכו' שמשהא לותה בשביל מלאכ' וזו היא עבירה רשע
שנאמר להזנותה לבלתי שלין רוצה לקבות שפחה לשמה
לפי דרכו להכילתו: למען ספות למהר כמו הם וזכה על שכה:
רוה לת הנתלה שהע כלבר עם נתה לבר זקן וילדה זו נתה'
לתשמים וזקן שהע וכן גדולה לקטן והמחזיר לבדה ב' הטוה
וקבל: ליטראל ומלילה בעבירו שהשהע לבדה ליכה מצוכה לו
מבות טוראו שלא לב. היא עשה כן שלא כעבוד עליהם רוח
לומות שמשבין ולילם נתה' ליבה נתה זו כבפת יבשל שמתה
ותלה ליוכרה ולקיים מבותין.

תוספות לי זהו עני רשע ערום. רשע ערום לילם
טובל כמפר' בבוטה פרק היה בוטל לבל
עני רשע ערום ליכה שלא היו לחולים.

דרש רב אחא בר' חנינ' מאי דכתי' אל ההרי
לא אכל שלא אכל בזכו' אבותיו ועינו
לא נשא אל גילולי בית ישראל שלא הלך בקולדת
זקופה' ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות
חבירו ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של
צדקה וכתי' צדיק הוא חיה יחיה כשחיה רג מניע למכר'

הוה היה בוכרה ואמר מאן דעביד לכולהו הואי דחיי
בחדא מינייהו לא חיי אמר ליה רבי עקיבא אלא מעתה
ויקרא יח אל תטמאו בכל אלה הכי נמי בכולהו אין בחדא מ
מינייהו לא אלא באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל
אלה

פירוש של הקהיס לא מכל מופיה לקרא הוא מיה ימיה
לומר זה נדיק נמור על כרחיך משום הלא
ענל הכי לאו נדיק הוא אם ענר עבירות אחרות אלא לאו כ
משמעותיה מדבים אלא אל הקהיס לא מכל אלא כנטרך לזנות
אחותו מתך שהוא מסית: שלא נהנה מקופה של נדקה שהוא
לבר גבאי לאדם קנון.

משנה מי שלקה ושנה בבית דין כונסין אותו
לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד ש
שכריסו נבקעת ונפשות שלא בעדי כונסין אותו
לכיפה ומאכילים אותו לחם צר ומים לחץ׳

גמ׳ מאי כיפה אמר רב יהודה מלא קומתו והיכא
תהלים נ רמיוא אמר ריש לקיש תמותת רשע רעה ואמר ר׳
קהלת ט מאי דכתיב כי לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזי׳
במצודה רעה מאי מצודה רעה אמ׳ ריש לקיש חכה׳

פירוש הלמכם כפה מוסב מלמר שעשי׳ בנית הסהר
נגהו כשיעור קומת האדם סוף בשוה ואין לו
שם מקום להתעטש ולא ליסן: שלא נעדיים כלום׳ שלא בעדות
שקייב מיתה וקוץ שלא תתקיים קעדות בשום פנים שהמיתה
כתבעת בשביל לותה עדות ולעם שסיף לאת כגון קלקול ה
הסהר לאם לי הפקות שלבעו בבדיקות ובחקירות ובכיונך בזה וכל
מי לאבר יתחייב כגון זה כותבין לו לאם בר ומים לחץ עד שיכאבו
כחותיו ויכאם בטנו ואחר מלכלים לותו את שעוריס על שכריסו
בנקעת עכ: סיכה רמיוא ולמי הלכה למשה מסיני היה הא שנם
לכיפה ומיקו היכא רמיוא מקנת: תמותת רשע רעה מי שהוקוק
בשב תמותתהו רעתו שלמת מוחזק בשב בר מיתה הוא. במטול
בעה לוידי לחייבי הכא היכ לקיש בהאי קרא מייתי לחידך דבשב
דיים לקיש: מאי מנודם דשה מכה מכנוחילי בלעז שהוא רע
וחלש וקטן ואומו בו דנים נדולים פתלוס ומיקו לומס לנחזו
בהסתות על ידי מלבר ותחבולות.

פיסקא הבועל ארמית קנאין פוגעים בו.
בעא מיניה רב כהנא מרב לא פגעו
בו קנאים מהו אינשייה רב לגמריה אקריה לרב כהנא
מלאכי ב בחלמיה בגדה יהודה ותועבה נעשת בישראל ובירושלם
כי חלל יהודה קדש ה׳ אשר אהב ובעל בת אל נכר׳
אתא אמר ליה הכי אקריון אדהכי אדכריה רב לגמריה
ירמיה ג בגדה יהודה זו ע״ז וכן הוא אומר בגדתם בי בית ישראל
נאם ה׳ ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם זה משכב
ויקרא כ זכור וכן הוא אומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה
דברים כג תועבה הוא׳ כי חלל יהודה קדש ה׳ זו זונה וכהא לא׳
יהיה קדש ובעל בת אל נכר זה הבא על ז וכתיב
הערב בתריה יכרת ה׳ לאיש אשר יעשנה ער ועונה אם תת
הוא לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים אם כהן

הוא לא יהיה לו בן מניש מנחה להי צבאות אע״ר חייא
בר אבויה כל הבא על הנויה כאלו מתחתן בע״ז דכתיב
ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו לאל נכר אלא זה הבא
על הנויה כי אתא רב דימי אמר בית דינו של חשמונאי
גזרו הבא על הנויה חייב עליה משום נשגא כי אתא
רבין אמ׳ משום נש״ג גדה שפחה זונה אבל משום
אישות לית להו ואידך נשייהו ודאי לא מיפקרי׳ אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הבא ליסלך אין מורין
לו ולא עוד אלא שאם פירש זמרי והרגו פנחס נהרג
עליו נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהוא
רודף הוא׳ ויאמר משה אל שופטי ישראל הלך שבטו כמלאי כה
של שמעון אשר זמרי בן סלוא אמרו לו חן דנין דיני
נפשות ואתה יושב ושותק מה עשה עמד וקיבץ כ״ר
אלף מישראל והלך אצל כזבי אמר לה׳ השמיעי לי
אמרה לו בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעי לא
לגדול שבהם אמר לה אף הוא נשיא שבט הוא ולא
עוד אלא שהוא גדול ממנו שהוא שני לבטן והוא
שלישי לבטן תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה
אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת ואת״ל אסורה בת
יתרו מי התירה לך נתעלמה ממנו הלכה נעו כלם
בבכיה והיינו דכתיב והמה בוכי׳ פתח אהל מועד וכתיב סם
וירא פנחס בן אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה סם
וזכר הלכה אמר לו אחי אבי אבא לא כן למדתני ב
בירידתך מהר סיני הבועל ארמית קנאין פוגעין בו אמר
לו קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא ושמואל אמר
ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה׳ כל מקום
שיש חילול השם אין הולקי׳ כבוד לרב רבי יצחק אמר
ראה שבא מלאך והשחית בעם ויקם מתוך העדה ויקח
רומח בידו מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש
שלף שננה והניחה באונקלי שלו והיה נשען על מקלו
וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמר חיכן מצינו
ששבטו של לוי גדול משל שמעון אמרו הניחו לו אף
הוא לעשות צרכיו נכנס התירו פרושים את הדבר׳

פירוש קנאין פוגעין בו בני אדם כשהיס מתקנאים
בקנאתו של מקום פוגעין בו בשעה שרוצין את
המעשה שלכל לאחר מכן אין מיתתו מסורה לבי״ד ולהלכה למשה
מסיני הוא. פוגעין מתייחן כמו לך ופגע בו. לא שנגע בו קנאין
פירוש מה שנכתב בלבך. לכשייה בא לגאולים שבאה מה שלאחר בנו
בלבך זה ולא ידע להשיבו. וכן הוא אומר ואת זכר ואע״פ סופים
דקרא תועבה היא זונה מופקרת ואפילו ישראל קדושתו הפקיר
והולך לבדוף זונות. קדשה מחלל קדושתה וכן קדש מחלל
קדושתו מייב עליה כלומר בשעה בא משום כל אלו. כלה ואע״פ
שלם כלם בהתה מ״מ מיקום ואילול לקדושת השם הוא.
שהשה שפיכת דמים לאלו שבאלה בשביל ישראל נהיה.
תתחתן בם כי יסור וגו׳ כל המשיבות את הלב במשמע ומיקו לא
תתחתן דלוכיחא לרך מתבות משמע ובית דיכו של משמוכלי נוזו
לניפרוש מיכה משום כל שכי. חשת לים ולאו משם דקדושין
לית לאו ומיקו לאשת לים למיל ומייב לפרוש קימכה שלא יקח

דגזל בשוה פרוטה ולא לישות לין למה שמתם נויה מופקדת ומיכה מיוחדת לבעלה ולא דמיא לשוה פרוטה: קסבר הבא לימלך בכלל בשעת מעשה אם יפגע בו אין מורין לו שלא כאחר להקל עגמו ויכיו כמלך ולא שול שלא שמא פירכם זמרי מן המשה וה כגן פכחם לאחר כן כדרב עליו שלא כאחרים הלכה להקל בשעת מעשה. זמרי קום שלומיאל בשיל שבט שמעון כלקמן. שמעון שבי למבעים לוי שלישי לבטן. בת יתרו מי התירה לך משה קודם מתן תורה כשמה וכשחבת תורה כלן בני בת היו ובכבו לכלל מנות וה"ל עמהם ורבים רבים של עבד רב ובעלמה מחכו הלכה שבאחרים בשיבי הטוען לחמית וכו' לחי לבי לבבי חייבו משה שהיה לחי לבי לבבן. פרוקקא שלים. שמואל לאחר מחי ויבא רבה שלין מחכתה כלום' כזכר פסוק לין מחכתה ולין תבוסה נגד ה' שכל מקום שיש מילול השם לין מולקים בכוד לבבי לפי' קורא פכחם הלכה בבבי רבו ולא המתין ליטול רשות ממשה שלא יראו הרואים ויאמרו להתיר את ה' ויבא ויקח מכלל דעד השתא לאו בידו הוא: הענה שפהלדין שהיו יושבין ודנין בלכתיב קח את כל רשי ואחרי' כפ' בשיני חלק לקח בתי דינין לדוכם דיבי כפשות על שן פיעור. שלף שבבה שלף הכה זל שבה שם הטען שלא לאוכלי מלחם. בשטן על מקלו על הטן לבדו בלי הבדל שלא יהו מבירין בו בבי שבטו שלבדוד הוא בת: היכן מניכו בו' כלו' אתם מפקירים עניתיכם לאחר בשות מוחר לאי לאתה לא לעשה כ כמותיכו: כי שבטו שלי נדול משלכם שיהא פרוס ושהוד יותר מכלם כיון שמשה בן אמרו הביאו לו ליבבם לקובה שלף קול רובה כ כמותיכו: נדכיו תשמיש. התידו פרוסים את הלבר ולאי מותר לעשות בן שהבי פבחם עשה בחותיכו בך לחיבו השתלי' שם שלא שבבבם.

אמר רבי יוחנן ששה נסים נעשו לו לפנחס

סמכי לבעשה

אחד שהיה לו לזמרי לפרוש ולא פירש ואחד שהיה לו לדב ולא דבר ואחד שכיון בזכרותו של איש ובנקבותה של אשה ואחד שלא נשמטו מן הרומח ואחד שבא מלאך והגביה את המשקוף ואחד שבא מלאך והשחית בעם ובא וחבטן לפני המקו' אם לפניו

במדבר כה רבשע על אלו יפלו כר אלף מישראל שנאמר ויהיו
יהלים קי המתים ארבעה ועשרי' אלף והיינו דכתיב ויעמוד פנחס ויפלל אמר רבי אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמר שעשה פלילות עם קונו בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר להן הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא התחילו שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו ענלים לעז והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב ויחסו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר לו הקב"ה למשה חקדם לו שלום

סומכים לשות לבלה כך ל

במדבר כה שנאמ' לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום ואויה בפרה זו שתהא מכפרת וחולכת לעולם' אמר רב

סמכי בעבי מי נחמן אמר רב מאי דכתיב זרזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו ארבע מאות ועשרים וארבע בעולות בעל אותו רשע אותו היום והמתין פנחס לו עד שתשש כחו והוא אינו יודע שמלך אלקום עמו במהניתא תנא ששים עד שנעשה כביצה המוזרת והיא היתה כעריב המלאה מים' אמר רב כהנא ומושבה בית סאדה תני רב יוסף

פרק תשיעי

קבר שלה אמה אמר רב ששת לא כזבי שמה אלא שוילנאי בת אור שמה ולמה נקרא שמה כזבי שכזבה באביה' לא כזבי שאמרה לאביה כוס בי עם זה והזינו דאמרי אינשי בין קני לאורבני שוילנאי מאי בעיא בהדי קלפי דקני שוילנאי נייפתה לאמה אמר ר' יוחנן ה' שמות יש לו זמרי בן סלוא ושאול ובן הכנענית ושלומיאל בן צורי שדי' זמרי על שנעש כביצה המוזרת בן סלוא על שהסליא עונות של משפחתו' שאול על שהשאיל עצמו לדבר עבירה בן הכנענית על שעשה מעשה כנען ומה שמו שלומיאל בן צורי שדי שמו'

פירוש שהיה לו למרוס מן המשה ומוב לא כיתן להכנע לבבר לזנוק לאחרי שבטו לפייטו. שכיון בזכרותו ובנקבותה ולא לותן לבוקים זה בזה וילנו שכיתן רשות לקהלי לפטע בו ולא יאמרו שבאה היה בלבו עליו: שלא נשמטו מן הרומח לברוח זה מזה על שרי ישראל שהרגם בדין וקנגיס את המשקוף והוכיחן על שהן בלבקין ולא הוכיח להשפיל ס הרומח וישמטו: ואחד שבא מלאך והשחית בעם והוציא דבר שבטו במעשה לא הרגו לפבחם: פלילות ריב. בן קבלי משבט לוי שקנא במעשה לריבה לבתיב הכוזה יעשה את לחוותיכו. בן משיב חמה להרן במעשה לקנא לבתיב כי יגע הקנף ובתיב ויתן את הקטורת. שבי אמו יתרו לזלעזר שבי פבחם לקח מבנות יתרו לבתיב ולזלעזר בן להרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ומפרש בגמ' פוטיאל זה יתרו שפטם עגלים לעז' ואמרי' בסוטה פוטיאל זה בבו של יוסף שפטפט ביבבו ומסכיבן לבוא לשימי מיתגרו ולשימי לשימים מיוסף לו לבוא לשימי מיוסף ולשימי לשימים מיתגרו לייקר כמי לבתיב פוטיאל ולא פוטיאל ולשון כפרה זו שעשה פבחם שתהא מבפרת לעולם לבתיב בנית בהונת עולם תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר לבפרק זו לעולם שתהלת לזכרון טוב לישראל: לבבע מלות וכו' זדוק בגיד' שבי הוו מתבים לשון המתבה לו תים על שתשם כתו בלומר בתפסר זכויך התתין כלי לתתים כתו: ש קום עמו שכל הקהות שלו: ופבחם לא היה יודע שהלכה שמשו מלך לאקום עמו שלא היה נכיך להתתין שיתשש כתו. וכלשה בגיבי שהתיבה הוזת לשון ערבי שכל פתיחת בתחה: תיבותיהן לא עשין ולין לבבר רמז לתקרא: שבעשו בניהם שלו בניהם מוזרות שהוקלקו ותכללכל שבבת זרוע שבתובו מרוב בעילות והיא בתחלת שבבת זרוע בעריבה מלאה מים: מוסבה מוסב שלישה שהיתה בתבה בתוך: וקבר שלה פתיחת בתחה: שבובה בתיב שבוה אלים לא תשתיעי אלא לגדול שבהן: בים כי עם זה שחוט לותם על ידי וסייבו לאחרי לוסבי על שם כזבי אות' לבבר זה: בין קבי לאורבני מקום ייחוד אורבני ערבה דקה הגדלה בין האנשים לשטיין בלעז. אחי בעיא ולאי משום זכות שלכה שם: בהדי קלפי דקני קליפות הקנים אחי בעיא ולאי זכות. נייפתה לאחה שבתיבה לאחה כלומר הוציאה שם נייפתה לאחה שבין שזבתה קורין לותה זובה בת זובה: הפליג נרס סיזבה ויספרו לשון לא תבולה היסולאים בתו שהיו מערבין ענבין בתו ואת זה ואת משפחתו שלו בניהופים. לא' נרס לחפש ולדקדק לאחר שכפה לשון מקבל בשערו: מעשה בכנען זאת כלאחריכן בערבי פבקים מיתגר לבניס בוא לת בבית לחבו את הזוחה:

אמר ר' חייא בר אבוה כתו' על גולגלתו של יהויק' זאת

זאת ועוד אחר, זקנו דר' פרידא אשכח ההוא גולגלת' דהוה שדיא בשערי ירושלם והוה כתוב עילוה זאת ועוד אחרת קברה והדר נבוז קברה והדר נבוז אמר דילמא
משנה נכ האי גולגלתא של יהוקים דכתיב ביה קבורת חמור יקבר סחוב השלך מהלאה לשערי ירושלם אם מלכא הוא ולאו אורח ארעא לבזויה שקלא כרכה בשיראי ואותביה בסיפטא אתאי דביתהו חזיתא נפקא אמרה להו לשיבבתהא אמרי לה האי דאיתתיה קמייתא היא דלא קא מנשי לה שגרתא לתנורא וקלתה כי אתא אמר היינו דכתיב עילוה זאת ועוד אחרת,

פירוש זאת ועוד לחכרת בקמה כעשית בה ככר · ועוד לחכרת תעשה בה: זקיבו דר' פרידא קוף כ' חייל בר לטה וכבי לחכיכן בחלן · בבוג בנבנה ויצלה מקבותיה קבוצת חמור מוטלך בראשונות: בסיפטא לחנן · לשיבבתהא לשכנותיה:

פרק אלו הן הנחנקין

כנגיס ז משנה זקן ממרא על פי ב"ד שנאמר כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' וג' בתי דינין היו שם אחד על פתח הר הבית ואחד על פתח העזרה ואחד בלשכת הגזית באים לזה שעל פתח הר הבית ואמר להם כך דרשתי וכך חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי אם שמעו אמרו להן ואם לאו אלו ואלו באין לאותן שעל פתח העזרה ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי אם שמעו אמרו להן ואם לאו אלו ואלו באין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית שמשם תורה יוצאה לכל ישראל שנ' מן המקום אשר יבחר ה' תור לעירו ושנדה ולמד כדרך שהיה לומד פטור אם הורה לעשות חייב שנאמ' והאיש אשר יעשה בזדון וגומר אינו חייב עד שיורה לעשות תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו,

פירוש הלמנס זל: זקן ממרא על פי כל קוף לאותו שאומר כך למדתי וכך לימדו לי ולאחרו אם שמיעו להם לכל לאותו הכלל אם יודעין להם יודעין לאותו הדין ושמעו דין הוכיח בו יגידו מה קוף לזקן ממרא ולאותם שהולכין עליו ויודעים הלמת עם מי קוף ואם אין להם לכל לאותו הכלל ילמיעת לאותו הדבר שהלכין מלאותם שהם למעלה מהם על פי הדבר הגדול ואם בית דין הגדול מהכלים בדבר הקוף יודישוט מה שהם יודעים מן הקבלה ואם לא שמעו בו שום דבר ילמדו בו כפי הסברות והקיקות הקוריות קילוטות הכלם על פי שיכריעו כלם או רובם שהדי' כך ילמדו להם פיתחילו לעשות כן ומי שיחלוק על מה שילמדו או הוציא לאותו בדבר קוף זקן ממרא לאחר ממרא על פי הקוף אבל אם יחזור ויאמר להם שמשמע לו שהוא טועה בדבר ויחזור בו הרי זה משובח ואם לאו הרי זה בכלל זקן ממרא ואפילו הורה בהוראה שלא נתכוון לה מעולם אלא מפני שהיה סבור שהיא הלכה ברורה

אין תורה מן השמים כמו שהלכו בפרק עשירי מן המסכתא כשמביאו יסודי התורה לכל הס בסנהדרין על הכתיב כמו שכתבנו המכתש בהלכות או מי שמכתש מסה רבי עקיבי כל הקודם יפול תחלתן היסודו שלמדתי לך יגיע מדין בעל תורה ולמכם הלכתי בלבד זה לפי שגם הוא יש בו עיקרים מן התמוכה אין לכל לחל מתשובה עליהם עכל הלמכם: ולל פלפלי תלמיד שהורה לעשות תלמיד שלא הגיע להורות ובקלן על כל שבעירו ובאו לכל ה הגדול ושלחו ומזד לעירו והורם בתחלם פטור שאין לסמוך על הוראתו ובשלח לא חייבה שלא מופלא ומומחה לכל כלמדי בגמ': במנא מומרו קולו מומר שהחמירו עליו שאינו רשאי להורות על שיקל בן מלבעים שגם בעשה לו קל לפוטרו מן החיוב.

תניא אמר רבי יוסי מתחלה לא היו מרבין מחלוקות בישראל אלא בית דין של
עא יושבין בלשכת הגזית וב' בתי דינין של כ"ג אחד יושב על פתח הר הבירה ואחד יושב על פתח העזרה ושאר בתי דינין של כ"ג יושבין בכל עיירות ישראל ה הדורש הדבר לשאול שוב מבית דין שבעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שסמוך לעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית וכו' עד באים ללשכת הגזית ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים ובשבתות ובימים טובים ישבין בחיל נשאלה שאלה בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו המסמאין טמאו רבו המטהרין מותרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צורכן רבו מחלוקות בישרא ונעשית תורה כשתי תורות משם כותבין ושולחין מן בכל מקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו משם מעלין אותו להר הבית משם לעזרה משם ללשכת הגזית:

פירוש יושבין בחיל מפני שהעם רב ומקום אין לכם בלשכת הגזית היו לכין וזה עיקר: משם מעלין אותו לקיות דיין בהר הבית כשמת לחל מקם ויושב שם על מת לחל משל עזרה ומעלין לת זה שם וכולן ים בהם מעלה זה מזה. עכ"פ לי ול: וכלמכם לל בפתיחת פי המשכה הזכיר עניין כלה כפי' בריתא זו ול מי שיקשה שים מלכות בליכים התקולבי' מפי משה וחושב שבפלה המחלוקת מלבך טשת הלכות או שכחה או מפני משה משם מפי משה קבלת לחק וכו' טעה בקבלתו או שכח ולא שמע מפי רבו על מה שכיך לשמוע ויבין ליש על זה מה שלחל שמאי והלל שלא שמשו כל צורכן רבתה מחלוקת בישרא ונעשית תורה כשתי תורות זה לבר תעוכה והוא לבבי מי שאין לו שכל ואין בידו עקרים ושגם בלבי' לשבר בתקבלו משם התנות וכל זה טוב ובטל ומה שהביאו להלמי' בתמוכה הוצלת הבפלת הוא מישטו השתכלותו בלבי מכתים הבמנלים בתלמוד שהם מבלו שכל הפי' המקובל מפי משה הוא לחת ולא כתבו הפרש. בין העיקרים המקובלים ובין תולדות העבייהם שיושבו לותם בעיון לכל לתה ו יכנס בלבך ספק שהמחלוקת בש ובה בתחלם מבטלין את הבית ותחלה בוטלין לילים ולחל בוטלין לילים ולחל מבטלין את הבית ותשטוב של' מב' הלבתים הלבו שיהו מקובל מפי משה משם מפי לכל הטעם שהוא ערם לחיות תולקין מה שכתב בתלמוד של'

מלכים ח כב ובלבי הימים ב יח שם בעתיים

עובדיה ח ירמיה מט

מלכים ח כב ובלבי הימים ב יח

מתם אומר להשתתף בעם הלרץ וכב' מתיר וכן כל מי שילמד לבלו המחלוקות שגם עבפי העבדים לכל מה שלמדו מבטבו ת תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כלבוכם רבתה מחלוקת בישרא לל עבין זה מבואר שכל שבי לבבי' בהיות' טוים בשכל ובעיון ובילימת העיקרים שיוציאו מהם הסברות לא תמול עליהם מחלוקת כ בסברתם בשום פנים ואם בפלא תהיה מיעוטא כמו שלא במנא שבחלקו שמאי והלל שלא בהלכו' יחידות וזה מפני שדעות שבידם יו קובעים זה לזה בכל מה שיוציאו בדרך הבבא ובעקרים כמו כן הכתובים לזה כמו העקרים הכתובים לזה לחל בחבר בפתח שקידת התלמידים על החכמה ובחלבה סברתם נגד הבבת הלל ושמאי בישם בפלא מחלוקת בישם בעיון על דבריהם בשם שסברת כל לחל ולחל מפם היתה לפי שכלו ומה ם"ם בילו מן העיקרים ואין להחזימם בכל זולת שלא בכריח לבחבו לב' חפצים מתוכמים בעיון להתוכח בשכל יהושע ובחבמים ואין לבו בפק כמו כן מה שחלקו בו לחבים שלישם כמו שמאי והלל או כמי שהוא למעלה מפם שהבה לא נוכו בעבודתו על עבין זה לבל נוכו מחבמי הדור לשמוע כמו שמאי ול השופט לשב יהיה בימים ההם ועל הדבר בים השה בפלא המחלוקת לא מפני שהשו בהלבו' ושהא' לומר לחת והב' שקר ומה מלא מבואר עבין זה לבל המתחבל ט ומה יקר וגדול זה העיקר במנות עבפי' הלמנם.

שלחו מתם אי זהו בן העולם הבא ענוותן ושפל ברך שיהא עייל שייף ונפיק וגריס באורית' תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה יהבי בידה רבנן עינוהי ברב עולא בר אבא'

פירוש שייף שומה בכבם ושומה יוצא והבי לחבי' בבבא שוף עם שוק.

תנו רבנן ג מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע וכו' כגון צדקיה בן כנענה דכתיב ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל מאי הוה ליה למיעבד רוח נבות אטעיתיה דכתי' ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן אמ' רב יהודה מאי צא אמר מסחיצתי מאי רוח אמר רבי יוחנן רוחו של נבות היזרעאלי הוה ליה למידק כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין ב' נביאים מתנבאים בסיגנון אחד עובדיה אמר זדון לבך השיאך ירמיה אם תפל צתך השיא אותך זדון לבך והני מדקאמרי כולהי בהדדי שם לא כלום קאמרי דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק יהושפט הוד התם וקאמר להו דכתיב ויאמר יהושפט האין פה נביא עוד לה' אמר ליה הא איכא כל הני אמר לידה כך מקובלני מבית אבי אבא סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד'

פירוש נדקיה בן כנענה היה מתבבא לאחאב שיכנס לת לרמת: ויבא הכוח אחד ואמר לו כי לפתנו תבא וקייתי דוח שקר בפי כל נביאיו: בא מתחיבתי משום לובב שקרים לא יכון לבבך עביי: סיגנון לבר מליבות של רוח שקר' עולה לבמה בביאי' ככבם בלבם לזה בלשון זה ולזה בלשון זה וכל לחל

כמו זרון לכך הסיפך: תפלתך הסיפך לותך היינו דיטב לחמל
והלשון חלוק: תפלתך כפילות: לשון כלום קלמרי סבולם לשון
חמל הוו לומרים לכתיב הכא כל הכתיבים פה לחמל טוב וכוס ליה
לנקדים בן כפעבה לחמוקי לדעתיה דכום עומלה מתעבה לותם.
לחמרי לעני דלחמלה הם ליכה כל הכי: מכית לחכי לחכה לשון דוקה.

מלאכת כב **ויהי** אחר הדברים האלה והאלהים נסה את
אברהם אחר מאי אמר רבי יוחנן משום ר'
פס כח יוסי בן זמרא אחר דברים של שטן דכתיב וינגל הילד
וינמל אמר שטן לפני הב"ה רבש"ע זקן זה חננתו למאה
שנה פרי בטן מכל סעודה שעשה לא היה לו תור
אחר או גוזל אחר להקריב לפניך אמר לו כלום עשה
אלא בשביל בנו אם אני אומ' לו זבח את בנך לפני מיד
וזבחו מיד והאלהים נסה את אברהם ויאמר קח נא
את בנך אמר רבי שמעון בר אבא אין נא אלא לשון
בקשה משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמו' הרב'
והיה לו גבור אחד ונצחן לימים עמדה עליו מלחמה
חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא
יאמרו ראשונות אין בהם ממש אף הקב"ה אמר לאברה'
ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכולן עכשו עמוד לי
בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשוני' את בנך שני
בנים יש לי את יחידך זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו
אשר אהבת תרוייהו רחימני להו את יצחק וכל כך למה
כדי שלא תטרד דעתו עליו קדמו שטן לדרך אמר לו
כתו ל מלס הנסה דבר אליך תלאה הנה יסרת רבים כושל יקימון
מילין כי עתה תבא אליך ותלא אמר לו אני בתומי אך
ס בשבב בשם רבינו אמר לו הלא יראתך כסלתך אמר לו זכור נא מי הוא
נקי אבד כיון דחזא דלא קא שמיע ליה אמר ליה ואלי
ס' שלא כתו דבר ינוגב כך שמעתי מאחרי הפרגוד שה לעולה ואין
יצחק לעולם אמר לו כך עונשו של בראי שאפי' אמר
כל לשון כרשעים אין אמת אין שומעין לו' רבי לוי אומר אחר דבריו של
דבר ר' חלבו בשם ר' יונתן ישמעאל ליצחק אמר ליה ישמעאל ליצחק אני גדול
ממך במצו' שאתה מלת בן שמונת ימים ואני בן י"ג שנה
אמר לו ובאבר אחר אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה
זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את
אברהם'

פירוש הנסה לכך שיון תלאה וכי היה לו לומכך לנסותך
כדכר שכוע מלאה לותך ומכרית לת זרעך ככה
יפרת ככים רבית' וכפיית' כל בלי שלם כדכריך ועתה קכה בא
לכלותך ולכהלך.

פרק כל ישראל

שעיה ס יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כלם
צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעש
ידי להתפאר ואו שאין להם חלק לעולם הבא האומר
אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים

ואפיקורוס ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרי' החיצונים
והלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי ב שמות ט ו
במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אבא שאול
אומר אף ההוגה את השם באותיותיו' גם וכל
כך למה תנא הוא כפר בתחיית המתי' לפיכך לא יהיה
לו חלק בתחיית המתים שכל מדותיו של הקב"ה מדה
כנגד מדה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
מנין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה שנאמר
ויאמר אלישע שמעו דבר ה' בעת מחר מאה סאה סולת מלכים ב ז א
בשקל וגו' וכתיב ויען השלישי וגו' ויאמר הנה ה' עושה
ארובות בשמים היתיה הדבר הזה ויאמר הנך רואה
בעיניך ומשם לא תאכל וכתיב ויהי לו כן וירמסו אותו
העם בשער וימות וה"מ קללת אלישע גרמה ליה
דאמר רב יהודה אמ' רב קללת חכם אפילו בחנם היא
באה אם כן לכתוב וירמסוהו ויומת מאי בשער על
עסקי שער'

פירוש כך כתוב לוכה מן המסכה מלא מנלה נעלמת
וכתובה כאן כדי להתחיל הפרק כדגר הסוב
לכל ליסיף לפרקא קמא' הכי ואלו סתין להם חלק לעולם הבא
ומסדר להך פרקי' לגעיל אלו הן הכסדרין וכו' למ' דהכסדרין
רבוי סיקדום לפרק זה עד כאן מנחתי בפ' ס"ס מלו לגלגי
גל וה לשון לגי' ל': מעיקרא לייני בלוכא מיתת ואחל ומפרש
לגו לכולהו וקדר מפרש הכי סתין להם חלק לעולם הבא: הכי
גרסינן קאומר לין תחיית המתים מן התורה סטבר במדרש
דדרש כנתו ח' לקח' מנין לתחיית המתים מן התורה ואפי' יחיד
מומה ומאמין סיסיו המתים שלא דלג כמיזן בלוכייתה כופר הוא
קוילל ויעוקר מן התורה מה לנו ולכלמכותו וכי מהיכן הוא יולע
סכן הילכך כופר נתור הוא' לפיקדום מפרש בגמרא ספרים
החיצוניים מפרש בגמרא: ויהי לו כן וירמסו לותו: לכדכר
סבכר בו כדין חלק לכל מסס ונכתם בהגלי הכלים לקמות'

מנין לתחיית המתים מן התורה שנ' ונתתם ממנו כמדבר יח כח
את תרומת ה' לאהרן הכהן וכי אהרן הכהן
לעולם קיים שישראל נותנין לו תרומה אלא מלמד
שעתיד להחיות וישרא' נותנין לו תרומה מכאן לתחיית
המתים מן התורה' דבי רבי ישמעאל תנא לאהרן
כאהרן מה אהרן חבר אף בניו חברי מכאן שאין נותנין
מתנה לכהן עם הארץ' אמר רבי שמוא' בר נחמני מנין
שאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ שנאמ' ויאמר לעם
לישבי ירושלם לתת מנת לכהנים ולויים למען יחזקו
בתורת ה' כל המחזיק בתור' ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק
בתורת ה' אין לו מנת' אמר רב אחא בר אדא אמר רב
יהודה כל הנותן תרומה לכהן עם הארץ כאלו נותנה
לפני ארי מה ארי ספק דורס ואוכל ספק אינו דורס
ואוכל אף כהן עם הארץ ספק אוכלה בטהרה ספק
אוכלה בטומאה' רבי יוחנן אמר אף גורם לו מיתה
שנאמר ומתו בו כי יחללוהו' דבי רבי אליעזר בן יעקב ויקרא כב ט
תנא אף משיאו עון אשמה שנאמר והשיאו אותם עון

אפשר תניא רבי סימאי אומר מנין לתחיית המתים מן
התורה שנאמר והן הקמותי את בריתי אתם לתת להם
את ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחיית
המתים מן התורה׳ שאלו צדוקין את רבן גמליאל מנין
שהקבה מחיה המתים אמר להן מן התורה ומן הנביאי
ומן הכתובים ולא קבלו ממנו מן התורה דכתיב ויאמר
ה׳ אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם אמרו ליה ודילמ׳
וקם העם הזה וזנה׳ מן הנביאים דכתיב יחיו מתיך
נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך
ודילמא מתים שהחיה יחזקאל׳ מן הכתובים דכתיב
ואכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי
ישנים ודילמא רחושי מרחשן שפוותיה בעלמא כרבי
יוחנן דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל
מי שנאמר׳ הלכה בשמו בעולם הזה שפתותיו דובבות
בקבר שנאמר דובב שפתי ישנים עד שאם׳ להם מקרא
זה אשר נשבע ה׳ לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר
אלא להם מכאן לתחיית המתים מן התורה ויש אומרי׳
מן המקרא הזה שנאמר ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים
כלכם היום מה היום כלכם קיימים אף לעולם הבא
כלכם קיימים׳ שאלו רומיים את רבי יהושע בן חנניה
מנין שהקדוש ברוך הוא מחיה מתים ויודע מה שעתיד
להיות אמר להו תרוייהו מן המקרא הזה שנאם׳ ויאמר
ה׳ אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה
ודילמא וקם העם הזה וזנה אם׳ להו נקוטו מיהא פלגא
בידייכו ויודע מה שעתיד להיות איתמר נמי אמר רבי
יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מנין שהקדוש ברוך
הוא מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות שנאמר הנך
שוכב עם אבותיך וקם׳

פירוש וכי מהכן קיים לעולם הבא וכי מהכן הוא
סמיך לו כל כך שתצטרף לו תקומת המת והלא לא
נכנס לארץ ישראל ומתי הלי דקאמר וכתתם מתכו תקומת ס׳
לארץ הכהן לעולם קיים׳ דכי כ׳ ישמעאל תבא היא לכתו׳
לארץ לאו להכי הוא דאתא אלא לומר לך כארץ וכו׳ : מה לכי
ספק דוכם ומוכל ואין לכו יודעין כשכובל כהמה מן כעבר אם
לעתיד לבוא לאכלה מיד קולם שתצטרים או לא אלא לעולם
ולאחר זמן יאכלה כשתצטרים והכי כמי כהן עם הארץ
כשאמו כותבין לו תקומה כילו אין לכו יודעין אם לאכלה כשהכה
או כשוחם׳ ספק דוכם שהכי לכשו לדכום ולכמום שהגיע
ואוכלה מכוולת ופעמים שכותבה כאוכו ואיכה מכוולת׳ שון
לשמם שכות הכבה מטעין עליו כאכלה את הקדשים ומתרגמי
כמיכליהון כשוחכת את קודשיהון׳ אלא לפי למשמע שהכתוב
הקבה לאבותיכם יצחק ויעקב שיתן להם לארץ ישראל וכי
להם כיתבה והלא לבניהם כיתבה אלא מלמד שעתידין למיות
ועתיד הקבה ליתן להם לארץ ישראל׳ הנך שוכב עם אבותיך
וקם הכה אתה מת שוכב והכה אתה קם שתמיה לעתיד לבא והאי
וקם אלהיך קאי׳ דילמא וקם לאחשם וזכה לקמיה קאי והאי
אלהיך קאי׳ כלומר אלהיך שיקיים להם הכתוב׳ ימיו
מתיך מתים שכארץ ישראל יחיו׳ כבלתי יקומון לפי שאין כאלים יחיו
כשהכת כתוכות׳ ודילמא מתים שהחיים יחזקאל להאי
לא נכנסו

תניא אמר רבי אלעזר ברבי יוסי בדבר זה
זייפתי ספרי כותים שהיו אומרים אין
תחיית המתים מן התורה אמרתי להן זייפתם תורתכם
ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרים אין תחיית
המתים מן התורה תדע הוא אומר הכרת תכרת הנפש
ההיא עונה בה הכרת תכרת בעולם הזה עונה בה
לאימת לאו לעולם הבא אל רב פפא לאביי ולימא
להו תרוייהו מהכרת תכרת דברה תורה כלשון בני
אדם כתנאי הכרת תכרת הכרת בעולם הזה תכרת
לעולם הבא דברי רבי עקיבא אמ׳ לו ר׳ ישמעאל והלא
כבר נאמר את ה׳ הוא מגדף ונכרתה וכי שלשה עולמי׳
יש לו ונכרתה בעולם הזה הכרת לעולם הבא הכרת
תכרת דברה תורה בלשון בני אדם בין רבי ישמעאל
ובין רבי עקיבא עונה בה מאי עבדי ליה ההוא מיבעי
ליה לכדתניא יכול אפילו עשה תשובה תלמוד לומר
עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה׳ שאלת
קלפטרא מלכתא את ר׳ מאיר אמרה ידענא דחיי שכבי
דכתיב ויציצו מעיר כעשב הארץ אלא כשהן עומדין
עומדין ערומים או בלבושיהן עומדין אם׳ לה קל וחומר
מחיטה ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין
צדיקים שנקברין בלבושיהן על אחת כמה וכמה׳
אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אמריתו דשכבי חיי הא
הוו עפרא ועפרא מי קא חיי אמרה ליה ברתיה שבקיה
ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן
המים ואחד יוצר מן הטיט אי זה מהן משובח אמר ליה
זה שיוצר מן המים אמר ליה מן המים צר מן הטיט לא
כל שכן רבי ישמעאל תנא קל וחומר מכלי זכוכית
מה כלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם נשברו יש להם
תקנה בשר ודם שברוחו של הקבה על אחת כמה
וכמה׳ אמר ליה ההוא מינא לרבי אמי אמריתו דשכבי
חיי הא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי אמר ליה אמשול
לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר
לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין מים
ועפר הלכו ובנו אותו ליסים נפלו אמר להם חזרו ובנו
אותן במקום שיש עפר ומים אמרו לו אין אנו יכולין
בעפ״י אמר להם במקום שאין מים ועפר בניתם
עכשיו שיש מים ועפר על אחת כמה וכמה אם אין

אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כולו בשר שמא תאמר לומן מרובה עלה להר וראה שהיום אין בו אלא חלזון אחת למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלזונות אמר ליה ההוא מינא לגביהא בן פסיסא אוי לכון ח חייביא דאמריתו מיתי חיין דחיין מיתי דמיתי חיין אמר ליה אוי לכון חייביא דאמריתון מיתי לא חיין דלא הוו הוו דהוו לא כ"ש אמר ליה חייביא קרית לי אי קאמינא בעיטנא בך ופשיטנא לעקמותך מינך אמר לידה אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושכר הרבה תטול׳

פירוש ויפתם ולא העלתם כלום כזב אתם לומרים ולא ממש בדבריכם. לאו לעולם הכא לגמ׳ ים תחיית המתי׳ מהכרת תברת הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא: ליכתו למתי ליה דברה תורה כלשון בני אדם: ולישני להו הכי כי היכי דלא ליהוי לקוי פתחון פה: הכרת תכרת בעז כתי׳: והלא כבר כתוב בעז לתת ה׳ חוץ מנדף וכבר תה לסכיכה ליה מנדף קייטו עוכר עז׳. וכי שלמה עולמים ים וכו׳ וכי סכיכה סכיכה ליה למנדף קייטו מכרך הסס והשתא נין לרבי ים שעשאל נין לא׳ עקיבא עוכה בה מלי עבדי ליה מיבעי ליה וכו׳ משכה בה שלא שב קודם מיתה הוי בכרת שכל שב לא׳. למיי סיבבי שהמתים חיים: ויניטו מעיר שעתידין ישראל לנין ולפרוח מעיר ירושלם וכלמחריבין הבא עושה להם מחילות לבדיקים והולכין ועולין לירושלם: למחר׳ ליה גבי תיה דקיסר לרבן גמליאל שקיה: ב׳ יוכבי׳ וכו׳ משל חוץ לגלו היו שבי יוכדים בשעבודו למחר יונב כלים מן המים וכו׳ למחר לו שם כן הבא מן המים חוץ מנייר למטיפה שרוחה שהיא כתים חוץ מוליך. מן העשר לא כל שכן שכירו: לכי ר׳ ישמעאל תבא קל וחומר מכלי זכוכית זו היא תשובה שהשיבה לאחיו: מה כלי זכוכית שעתידין ברוח שלם שכשהוא עושה אותו ים לו שפופרת וטופח לתוכה וכן בשמה מפי הקודש׳. ים לשם תקנה להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי וקח לאחרי בחגיגה וטוחן לאכלן ככלי זכוכית לא שלין להם תקנה אלא שבשם דין לשעתן ולין מתקיימין: עכשיו שים תים והכי כתי הבא יובר לת הלשם מטיפה קטנה שלין בה ממש יכל שכן שיכול להכרותו מן העשר לי כתי כל העולם כלו יובר בתיהו. ושם לי אתה תחתין שהבא ניכא מן העשר: עכבר שקוריין לשקוריל וים כתיכן שלין בכרתין על ידי תולדה היום מתחיל לכרת ולכלות מן העשר ולאחר תהלך כשהוא כבר כלאחרי׳ כשהיה מולין בהעוב והכוטב: ושתא תאחר לזמן מרובה שלותו שרץ ליכו כבר לאלתר לא לזמן מרובה שכוב לו שכושי׳ ותהא שכור שלין הבא מהיה החתים לפי שעה לך עלה לקה וכו׳. חלזון תלעת שיכא מן הים אחד לשבעים שנה וכובעין כדמו תכלת ולכתחלה ליכו כרתה ככל שהר חלא חלזון אחד: ולמאר שהנשמים יורדין מתילא כולו חלזונות. וכרתה למוני שביבי חלזון תשריטין כולן חלתא ים ליכו להחיות לפי שעה. נביהא בן פסיסא כך שמו ויהיתה לו עקתיות בגבו כלחוכה לקטן: ווי לכון חייביא לוי לכם לרשעים: למוי מתים לותן שהם חיים רוחן למו שהתים ויהילך יעלה על דעתכו שהתים מוזרין ותיין. הלא הוו לותן שלא היו בשלם כוברין וכולדין ותיין לותן שהיו ככר לא כל שכן שמוכרין ותיין: למאר ליה תיבא קרית לי וכו׳ לקבתרו כך׳

תנו רבנן בעשרים וארבעה בניסן איתנטולו

דימוסנאי מיהודה ומירושלם כשבאו בני אפריקא לרון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דרכתיב ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה אמר להו גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה נצחתכם נתנו לו רשות הלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאין ראיה אמרו לו מן התורה אמר להם אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר ויאסר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו אמר ליה אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנה לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן ברקו ולא מצאו תשוב מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה׳

פירוש דימוסנאי שורין בעלי ממש שהיו דנין ליטול חלק ביהודה וכירושלם שבאו בני אפריקיי לרון וט׳ ומנלת תענית מסייב להו כל אותן ימים שנעשה בהן נסים וקבעום יום טוב ולכך בעשריס ולרבעה בניסן לומר ויום טוב הוא ולמור בהספד מסום כם זה: לרץ כנען לנטולותיהם ללכן לרעת לכי לרץ כנען ולתם יעשתם לותה שלא כדין דשלנו היא לכנען לפניו היה.

שוב פעם אחת באו בני מצרים לרון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר והנתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו אמ׳ גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאין ראיה אמרו לו מן התורה אמ׳ להם אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודת של ס׳ רבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמ׳ להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן ברקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה׳

ושוב פעם אחת באו בני בני ישמעאל ובני קטורה לרון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם שנאמר אלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להם גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך

זארון עמהם לפני שכסנדרוס אם ינצחוני אמרו הדיוט
שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת
משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אם
להם מהיכן אתם מביאין ראיה אמרו לו מן התורה אם
להם אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה שנאמר
זיתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים
אשר לאברהם נתן אברהם מתנות אב שכתב אנטין
לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על זה
כלום מאי מתנות אמ׳ רבי ירמיה בר אבא מלמד שמסר

להם שם טומאה׳

פירוש לפטין כתבי שלא יטול לחלק כנכנו כמו
שעשה לנכדיו ליטמעט שלא ליטול כמה שכתן
לבניו כלום יש לזה על זה כלום שם טומאה בקיק ומעשה
מדים׳

אמר לידי אנטונינוס לרבי נוף ונשמה יכולין
לפטור עצמן מן הדין כיצד נוף אומ׳ נשם
חטאה שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם
מוט בקבר ונשמה אומרת נוף חטא שמיום שפירשתי
ממנו הריני פורח באויר כצפור אמר ליה אמשול לך
משל להד למלך בו שהיה לו פרדס נאה והיה בו
בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד חגר ואחד
סומא אמר ליה חגר לסומא בכורות נאות אני רואה
בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חגר על
גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל הפרדס אמ׳
להם בכורות נאות היכן הם אמר ליה סומא כלום יש
לי עינים לראות אמ׳ ליה חגר כלום יש לי רגלי להלך
בהם מה עשה הרכיב חגר על גבי סומא ודן אותם
כאחד אף הקבה מביא את הנשמה וזורקה בגוף ודן
אותם כא שנאמר יקרא אל השמים מעל ואל הארץ
לדין עמו יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ
לדין עמו זה הגוף׳

פירוש בכורות תלמי קנטורות׳ יקרא ל השמים מעל
כלו׳ יקרא הקבה לנשמה הבאה לו לחדש בתוך
גופו של אדם מלא השמים מעל ויקרא לקף של הגוף שבא מן החוץ

אמר ליה אנטונינוס לרבי מפני מה חמה יוצאה
במזרח ושוקעת במערב אמר ליה אי הוה
איפכא נמי הכי אמרת לי אמר ליה הכי קאמינא לך
מפני מה שוקעת במערב אמר לידה כדי ליתן שלום
לקונה שנאמר וצבא השמים לך משתחוים אמר ליה
ותיתי עד פלגא דרקיעא ותתן שלמא ותיעול משום
פועלים ומשום עוברי דרכים׳

פירוש מפני מה שוקעת במערב תסוכב את כל העולם
על שתחזור למקום זריחתה למזרח ותשקע לתוכו העולם
היה הכי לא תיכול לך מפני מה שוקעת במזרח לכוהב העולם
כך הוא מתקום שיצא שם ככנם׳ כלי שיתן שלום לקונה לתכלה

שתשכיחה במערב וכיון שמגעת על מערב הולכת ומשתטה
לפני כלם שנראלה ולבך שוקעת וכשכנסת כשופה לפני כלם׳
ותיתי על פלגא דרקיעא לשם לבך מתכוכת למה הולכת כתוך
המערב תבא על לחתא של רקיע ותשקע לשם ומשם תשתטה
כלפי מערב שכן דרך כני לשם שמשתטה ברחוק לפני המלך
ויהיו מתקבלים כל כך׳ משום פועלים לשלו כן היה מחשיך פתאום
שכשתשה כלחתא ברקיע מאירה ניותר וכשנים שם שעדיין יש
שהות ביום והיו פועלין שוהין במלאכתן על שתשיכה ושנבי ל
לבני לא היו יודעי מתי יחשיך לנקש לשם בית לינה ולבך שוקעת
במערב שכשהולכת ומשתטלת הולכת וקלה לוכה וידעין שמגיע
שעת תשיכה׳

אמר ליה אנטונינוס לר׳ נשמה מאימתי ניתנה
באדם משע׳ פקידה או משעת יצירה אל
משעת יצירה אמר ליה אינשר לתתיכה של בשר ע
עומדת ג׳ימים בלא מלח ואינה מסרחת אמ׳ ליה משעת
פקידה אמר ליה אין משעת פקידה אמר רבי דבר זה
לימדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר ופקודתך
שמרה רוחי׳ אמר ליה אנטונינוס לרבי יצר הרע
מאימתי שולט בו באדם משעת יצירה או משעת יציאה
אמר ליה משעת יצירה אם כן יבעוט באמו ויצא אלא
משעת יציאה אמר ר׳ דבר זה למדני אנטונינוס והכתוב
מסייעו שנאמר לפתח חטאת רובץ׳

פירוש משעת יציר שנפקיד טלו בכשר ועלין וענמות׳
פקידה משעה שהמלך מיקר הטיפה ומכיאה
לפני המקום מה תהא עליה כלאחריכין נפרק כל היל בתכלת
כלה מיל כזרקת בו כשתה ותות׳ לתר ליה רבי משעת יציר
לתר ליה לכטוכיכום וכי ליעשר לתתיכה שתתקיים לפילו שלשה
ימים כלא מלח שליל׳ מסרחת והכי כתי שו לא היתה כשתה כתיכה
על שעת יציר היל תתקיים הטיפה שלא תתכיים כמעיה וכיון
שטיפה מסרחת שוב ליכה תולדת לתר ליה לכטוכיכום לרבי
משעת פקידה לתר ליה רבי משעת פקידה כלבריך׳ למלכי
לכטוכיכום מלכניו למלתי׳ ופקודתך שמרה רוחי משעת פקידה
כשתר רוחי׳ משעת יציאה כשיוצא תתני לפי לו משעת יציר
לתר ליה רבי משעת יציר לתר ליה לכטוכיכום לם כן כועה
כתני לפי ויוצא׳ לתר ליה לכטוכיכום משעת יציאה׳

ריש לקיש רמי כתיב בם עור ופסח הרה ויולדת
יחדו וכתיב אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון
אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה הא כיצד
עומדים בסומם ומתרפאין עולא רמי כתיב ובלע המות
לנצח ומחה ה׳ אלהים דמעה מעל כל פנים וכתיב כי
הנער בן מאה שנה ימות ולא יהיה שם עול ימים לא
קשיא כאן בישראל כאן באומות העולם ואומות העולם
מאי בעו התם הכי דכתיב בהו ורעו זרים צאנכם ובני
נכר אכריכם וכורמיכם׳ רב חסדא רמי כתיב וחפרה
הלבנה ובושה החמה כי מלך ה׳ צבאו׳ וכתיב והיה אור
הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור
שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא כאן לעולם ה

הזה ולשמוע ראמר אין בין העולם הזה לימות המשיח
אלא שעבוד מלכיות לא קשיא כאן במחנה צדיקים
כאן במחנה שכינה׳ רבא רמי כתיב אני אמית ואחיה
וכתיב מחצתי ואני ארפא אמר הקב״ה מה שאני ממית
אני מחיה והדר מה שמחצתי אני ארפא׳

פירוש גם עור וגם שיין עם מומין: וכתיב לו
ילנג כלומ׳ גם למשמע שמתרפאין ועומדין
במומן ולפי כך מתרפאין. וכלע המות לנצח לעתיד לבא
פלפי שהיין טוב ליכן מתין: כי הכעב כלו׳ כשימות לגם לעתיד
ומת בן מאה ילמדו כעב קוף מת כי הכעב בן מאה שנה ימות
לגלמ מתין. ומפרש לכלבה ובוסף הקמה משמע שיהיה לוקה
כהה וכתיב והיה לוד לכלבה כלוד הקמה: כלן לימות המשיח
כשיכלה הטיבעול ויהיה לוד לכלבה כלוד הקמה ולעתיד לבא
ומפרש לכלבה ובוסף הקמ׳ מדוב כנגס של נדיקים: ולשמואל
דלמר כדוכתא לפקייתי ליכן בין השלם הזה לעולם הבא וכו׳
לילי ולילי לעולם הבא כלל כלן במחנה שכינה. ומפרש מזי
השכיכה. כלן במחנה נדיקים כלן במחנה כשעם לא נגרסינן.
כתיב הכי לחיית ולהיה למשמע כשם שלפי לחיית לת הלגם כך
לפי מהייתו כשמת כעל מוס עומד ומי כעל מוס וכתיב מפנתי
ולפי כשהוא מהיה מרפא לת המקן ועומד שלם והדר מה
שחפנתי שלפי כן מתרפאי׳ וכלעיל שמדלין במומן ומתרפאי׳.

תנו רבנן אני אמית ואחיה יכול תהא מיתה
באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג
תלמוד לומר מחצתי ואני ארפא מה מחיצה ורפואה
באחד אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה לאומר אין
תחיית מן המתים התורה תניא רבי מאיר אומר מנין
לתחיית המתים מן התורה שנאמר אז ישיר משה ובני
ישראל שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים
המתים מן התורה כיוצא בדבר אתה אומר יבנה יהושע מזבח
בנה לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן
התורה׳ אמר רבי יהושע בן לוי מנין לתחיית המתים
מן התורה שנאמ׳ אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה
הילולך לא נאמר אלא יהללוך מכאן לתחיית המתים
מן התורה׳ ואמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה
בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר אשרי
יושבי ביתך וגו׳ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
מנין לתחיית המתים מן התורה שנ׳ קול צופיך נשאו
קול יחדו ירננו רננו לא נאמר לא ירננו מכאן לתחיית
המתים מן התורה׳ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי
יוחנן עתידין כל הנביאים כלם לומר שירה בקול אחת
שנאמר קול צופיך נשאו קול וגו׳ אמר מר זוטרא מנין
לתחיית המתים מן התורה שנאמר יהי ראובן לימות
המשיח ואל ימות לעולם הבא רבינא אמ׳ מהכא ורבים
מישיני אדמת עפר יקיצו רב אשי אמר מהכא ואתה לך
לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין׳

פירוש מיתה כלגלמ ומיים כלגלמ ולא לפי מתית לגלם
זה ומת ס לגלם מגלמ׳ כדרך שהעולם כוהג

אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלכה מפי
תלמיד כאלו גוזלו מנחלת אבותיו שנ׳
תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה היא
לכל ישראל משמש ימי בראשית׳ אמר רב חנא בר
ביזנא אמר רבי שמעון חסידא כל המונע הלכה מפי
תלמיד אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו שנאמ׳
מונע בר יקבוהו לאום ואין לאום אלא עוברין שנאמר
ולאום מלאום יאמץ ואין קב אלא קללה שנאמר
מה אקוב לא קבה אל ואין בר אלא תורה שנאמר
נשקו בר פן יאנף עולא בר ישמעאל אמ׳ מנקבין אותו
ככברה כתיב הכא יקבוהו לאום וכתיב התם ויקוב
חור בדלתו ואמר אביי כי אוכלא דקצרי ואם למדו
מה שכרו אמר רבא אמר רב ששת זוכה לברכות
כיוסף שנאמר בדה לראש משביר ואין משביר אלא
יוסף שנאמ׳ ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר
לכל עם הארץ׳ אמר רב ששת כל המלמד תורה
בעולם הזה זוכה ומלמדה לעולם הבא שנאמר ומרוה גם
הוא יורה׳

פירוש המונע הלכה מלגמדו: כך תוכה יקנסה
מכקנין לותו לגמן ויקוב חור בדלתו. לוכלע
דקנדי כלי של טבסין שהוא מנוקב ומזלפין בו מים על הכנלים.
משמת ימי נרחמית לכתיב נרחמית נרכה כלומר בשכיל התוכה
שהיה רחמית וישראל נקראו רחמית תבואתו שעתידין להכחילה
ברך לגלים לת הטמים. ומיהו גם הוא יוכה מי שמנוה ומשניע
תלמידו כדבר הלכה גם הוא יוכה לעולם הבא לך׳ מנוה לשון
מונה.

אמר רבי אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור
בנחת זוכה ומנהגם לעולם הבא שנאמר
כי מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהלם׳ ואמר רבי
אלעזר גדולה דעה שניתנה בין שני אותיות וכו׳
כתיב למעלה מפכת כרכות פרק לין עומדין: ואמר רבי
אלעזר כל אדם שיש בו דעה׳ לסוף מתעשר שנאמר
ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים׳ ואמר רבי
אלעזר כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנאמ׳
כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו
לא יחוננו׳ ואמר רבי אלעזר כל הנותן פתו לסי שאין
בו דעה יסורין באין עליו שנאמר לחמך ישימו מזור
תחתך אין תבונה בו ואין מזור אלא יסורין שנאמ׳ וירא
אפרים את חוליו ויהודה את מזורו׳ ואמר רבי אלעזר
כל אדם שאין בו דעה לסוף גולה שנאמר לכן גלה
עמי מבלי דעת׳

חלק פרק אחד עשר

פירוש מרמזים בעולם הזה יכנסו לעה"ב וכלעת תמכי הדעת ימלאו כל המלכים הון · כשכיל לתמך שבתות למי שאין בו דעת ישימו מזור וגו'

אמר רבי אלעזר כל בית שאין דברי תורה נשמעין בו בלילה אש אוכלתו שנאמר

משלי כ כל חשך ממון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו אין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר ו

משלי ג ובשרידים אשר ה' קורא אם' ר' אלעזר כל שאינו מהנה תלמידי חכמים מנכסיו אינו רואה סימן ברכה לעולם

משלי כ שנא' אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טובו אין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר ובשרידים אשר ה' קורא ·

פירוש כל תמך ומ' כל לילה נפתח ונחכה ממנפוכי התורה שאין לבני תורה כשמעין בלותו בית תאכלהו אש לא כופה זה לשו של ניכס שאין נרין כפוף · ידע שריד בלהלו מי שרוב בעיניו שים שריד בלהלו ·

ואמר רבי אלעזר כל שאינו משייר פרת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם

שנאמר אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טובו והאמר רבי אלעזר כל המשייר פתיתים על שלחנו כאלו עובד

משלי ט"ו עז שנאמר העורכים לגד שלחן הממלאים למני ממסך לק"א דאיכא שלימה בהדי' הא דליכא שלימה בהדי' ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאלו עובד עז

פרקי"ת ב"ז כתיב הכא והייתי בעיניו כמתעתע וכתיב התם הבל

ישעיה י' ו' חמה מעשה תעתועים ואמר רבי אלעזר לעולם הוי קבל

וקיים אמר רבי זירא אף אנן נמי תנינא בירת אפל אין פותחין לו חלונות לראות נענו שם ואמר רבי אלעזר

משלי ג כל המסתכל בערוה קשתו ננערת שנאמר ערה תערה קשתך ·

פירוש כל שלימו משייר פת לניך לשייר לכתיב לקטן ולמתי · ולחתר רבי לעזר שכחתר

שעורכים וגומ' שכן שטין שמכינים שלחן ערוך במקום שמסתם לשם תותה עבודה זרה שקורין גד ומלאין טפות של מרקחים כשוכים לעבודה זרה שמשתם מני הא דקתמ' לשור דליכא שלימה בהדיה שמניח שלימה לאחר שאכל ונתן על השלחן עם הפתיתי' שמייר דמחזי לשם עבודה זרה עביד הכי והא דליכא שלימה בהדיה מעלי דמזומנין לעבייה הא גדלי לכיתיה לנ' · המחליף משכח כלבורו שלא יהא כיכר · הוי קבל וקיים הוי עניו ותתיה · קבל לשון לאבל עשה עצמך לאבל ושבל · בית לאבל אין פותחין בו לראות את כעגו כשעה כלאה כתוב בשמע כלאה ממילא ושול לכתיב לי ולא לאוכי כמנא שלאבלתו הנלתו וכל זמן שאין כאן לוראו אין מצוה בעגעים : קשתו בשעת כה קומי אבר שלא בשעה שלימו מוליך שכלאה עליה תעוב עליה שלאה משתכל בה מתם בעבורתו היל תעוב קשתך המסתכל המשכח בשעות שלא לים : קשתו נבורת ידו כשעת מתהלכ"ו ומתעטת כמו ויכעב ה' ·

אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה מ"ר שאול ועוצר רחם וכי מה ענין שאול אצל רחם אלא לומ' לך מה רחם מכניס ומוציא אף שאול מכניס ומוציא והלא דברים קל והומר ומה רחם שמכניסין בו בחשאי מוציאין ממנו בקול קולות שאול שמכניסין בו בקול' אינו דין שמוציאין הימנו בקול קולות מכאן תשובה לאומרי אין תחיים המתים מן התורה · תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרם שנאמר והי' הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין ואם תאמר אותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא צדיקים מה הן עושין הקדוש ברוך הוא עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ וגו' ושמא תאמ' יש להם צער תלמוד לומר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ונילף ממתים שהחיה יחזקאל סבר לה כסל באמת משל היה דתניא רבי אליעזר אומר מתי שהחיה יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו ומה שירה אמרו המתית בצדק ומחי' ברחמים ר' יהושע אמר שירה זו אמרו המתית ומחיה מוריד שאול ויעל רבי יהודה אומר אמת משל היה אל רבי נחמיה אם אמת למה משל ואם משל למה אמת אלא באמת משל היה רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל על לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות עמד ר' יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח אבי אבא מהן ומאי ניהו מתים שהחיה יחזקאל אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו שנאמר ובני אפרים שותלח ובכר ותחת בנו ואלדעה בנו וזבר בנו ושותלח ועזר ואלעזר והרגום אנשי גת מהנולדים בארץ וגום וכתיב ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבואו אחיו לנחמו ושמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו · רבי ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין בהם ליחלוחית של מצוה שנאמר העצמות היבשות שמעו דבר ה' ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם שחיפו את החיכל כולו ש שקצים ורמשים שנאמר ואבא וארא והנה כל תבנית רמש ובהמה ושקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב כתיב הכ' סביב וכתיב התם והעבירני עליה' סביב סביב ר' יוחנן אמ' אלו מתים שבבקעת דורא דאמר רבי יוחנן מנהר אשל עד רבתי בקעת דורא ואמר רבי יוחנן בשעה שהגלה נבוכד נאצר הרשע את ישרא היו בהן בחורים שהיו מנגן את החמה ביופין והיו כשדיות רואות אותן ושופעות זבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך וצוה המלך והרגום ועדין היו שופעות זבות צוה המלך ורמסום ·

פירוש

פירוש שלוש ושבע כתם תרין לית שבעה מים ושנע
כתם בית תרתם שקוץ קנב ועגוב לית יסבע
מכשלות וכן תרין לית שבעה מים. וכי מה ענין שלוש וכו' למה
כתבתו הכי תהדרי: מכנים הזבוב ומוניח קולך קף שלוש מכנים
ומוניח לתחיית המתים. שמכנסין בה בקולי קולות בכבי גדול
קוברין את המת: היכו דין שמוניחין קולו בקולי קולות שכאמר
יתקע בשופר גדול. שעתיד הקב"ה להחיות לימות המשיח.
לאחר שימיו שוב אין מוזרין לעפרן בין לימות המשיח בין לשלש
שכח אלף הכשר מתקיים עליהם עד שישובו ויחיו לעתיד לבא.
ואותן שכים שעתיד הקב"ה להחיות את עולמו ויהיה שולם זה חלב
אלף שכים אותן נדיקים היכן הם קושל ואיזן בקבים בתרן
לא כיכה בשמיר תרן בשתלוף הקב"ה את הארן לא כיכה לפי
שלמו בלב ימים. וקווי ס' יחליפו כח שיקה לתם כח לשוט ולשוף
על נשר וכילף מתים שהמיה יחוקאל שחזרו ומתו כך נדיקים
שעתיד להחיות יחזרו לעפרם כך שמעתי. יחוקאל הנלהו
בשוכר בלאב עם יכביה מלך יהודה והיה יחוקאל מתכבא בשכל
וירמיה בארץ ישראל באותן ימים עשר שנה שלמך בדקים.
בשעת בכבוד משל היה שהיה מרמז לעם על הגלות כלאה את
שמוזר ומי כך ישראל ישובו מן הגלות: מהן שלושה תפילין היו
שלהם. שמהו לקן של יניות מבניה ושנו שלא היה להם לחמות
גזרת ועבלום ועבו אותן שלא משכולל יבקה דקה דכתיב כי נר
יהיה וכרך בארץ לית להם זה יבקה דכתיב בו כי בינקה יקבה לך
זרע והם מהו משעת הדבור לאברהם ואביה בשלד עולם לאברהם
לאביו בשעה שבלבל עמו בין הבתרים בן שבעים שנה היה ומבין
הבתרים על שכולל יבקה היו שלשים שנה כלכתיב ואברהם בן
מאת שנה וגו' במאת שלושה מאסר משלכך עמו בין הבתרים על שיעלו
ממנים היו שלבע מאות ואותן שלשים שהן הדיבור על לידת
יבקה ששו בני לאבים ומבין שבני לאבים הן שיעלו קודם וחכם
וכאברהם שכאמר ובני לאבים שותלה ונוח והבעשו אבשי בת ושמואל
אמר מתים שהחיה יחזקאל אלו בני לאם שבאברהם בתחיית המתים
שכאמר לאברהם תקותהו שבעמות הלאה כל בית ישראל המה בעמות
הלאו אומין לכל ישראל הן שעתידה להם תחיית המתים כמו לשלו
שהרי אלו אמרו לאברהם תקותהו ובשביו ישעו שהרי אתה מחיה את
המתים ומימן זה לכל ישראל שגם הם עתידין להחיות ולא הן
הדין הוי להקן לאמרן בתחיית המתים הין לו חלק לשולם
הבא אלא שהוא מעשי מיו. שהיו בהיכל שהיו מניחין בלמים
על קיבות היכל לכתיב וחבל ותרוקה תחוקה על הקיר בכתיב
וכתיב והעשיתי עליהם שביב שביב כלומר על לותן לבעי שכתיב
עליהם שביב ענב עליהם יחזקאל להחיותם: שו מתים שבבקינת
דוכא. שופעות מחמת תלוה ונוח המלך והבנן ועליון היו
שופעות שהיה בריות זיו תלכם ונוח המלך ומעוה.

תנן רבנן בשעה שהפיל נבוכד נאצר הנגידה
מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הבה
ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחידה
אותם באו עצמות ושפחו לו לאותו רשע על פניו אמר
מה טיבן של אלו אמרו לו תבירהם של אלו מחיה מתי'
בבקעת דורא פתח ואמר אתוהי כמה רבבין ותמהותי
כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם וגומר: אמר רבי
יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע ש
שאילמלא לא בא מלאך וסטרו על פיו בקש לגמור
כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תלים, תנו

רבנן ששה נסים נעשו באותו היום אלו הן צף הכבשן
ונפרץ הכבשן והוסק סידו ונהפך צלם על פניו ו
ונשרפו ארבע מלכיות והחיה יחזקאל את המתים
בבקעת דורא וכולהו גמרא וארבע מלכיו' קראי דכתיב
ונבוכד נאצר מלכא שלח למכנש לאחשדרפניא וגומ'
וכתיב ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי
מלכא חזיין לגובריא אלך וגומר, תנא דבי רבי ישעי
בן יעקב אפילו בשע' הסכנה לא ישנה אדם את עצמו
מן הרבנות שלו שנאמר באדין גובריא אלך כפיתו ב
בסרבליהון פטישיהן וכרבלתהון וגו', אמר ר' יוחנן
גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת שנאמ' ענה ואמר
הא אנא חזי גוברין ארבעה שדין מהלכין בגו נורא וכל
חבל לא איתי בהון,

פירוש וכלו עצמות מן הנקעה וטפחו לו לאותו רשע
על פניו והלכו לקם, ואית לאמרי שאותן
עצמות היו לו כלי, וכשהגיע שעה שהיו טפחו לו על פיו כשהיה
רוצה לשתות נקם: שכשיקם שלא שלו מחיה מתים על יחזקאל
היו לומרים שהיה חבר של מכניה מישאל ועזריה וכשהיה כאבר
היה יודע שהיה הבה מחיה אותם פתח ואמר להבה לאחיה כמה
כשהיו בכבשן שמוק היה. יונק וזקב רומה מעוה דקה מיירי בעשמו
לכשהיה כאבר כמה בן ט' כמי ליעקב בן ל"ו כמי מעליה ולעון קלקה: כשהיו בכבשן
הבתרים על שכולל יבקה היו שלשים שנה כלכתיב ואברהם בן
מאת שנה וגו' שמאת שלוש משלכך עמו בין הבתרים על שיעלו
ממנים היו שלבע מאות ואותן שלשים שהן הדיבור על לידת
יבקה ששו בני לאבים ומבין שבני לאבים הן שיעלו קודם וחכם
וכאברהם שכאמר ובני לאבים שותלה ונוח והבעשו אבשי בת ושמואל
אמר מתים שהחיה יחזקאל אלו בני לאם שבאברהם בתחיית המתים
שכאמר לאברהם תקותהו שבעמות הלאה כל בית ישראל המה בעמות
הלאו אומין לכל ישראל הן שעתידה להם תחיית המתים כמו לשלו
שהרי אלו אמרו לאברהם תקותהו ובשביו ישעו שהרי אתה מחיה את
המתים ומימן זה לכל ישראל שגם הם עתידין להחיות ולא הן
הדין הוי להקן לאמרן בתחיית המתים הין לו חלק לשולם
הבא אלא שהוא מעשי מיו. שהיו בהיכל שהיו מניחין בלמים
על קיבות היכל לכתיב וחבל ותרוקה תחוקה על הקיר בכתיב
וכתיב והעשיתי עליהם שביב שביב כלומר על לותן לבעי שכתיב
עליהם שביב ענב עליהם יחזקאל להחיותם: שו מתים שבבקינת
דוכא. שופעות מחמת תלוה ונוח המלך והבנן ועליון היו
שופעות שהיה בריות זיו תלכם ונוח המלך ומעוה.

אמר רבי תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו
חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו
כל אומות העולם וטפחו לשונאיהן של ישראל על
פניהם אמרו להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחוים
לצלם מיד פתחו ואמרו לך ה' הצדק ולנו בושת הפנים
כהיום אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי
דכתיב אמרתי אעלה בתמר אוחזה בסנסיניו אמרת

אעלה בתמר אלו ישראל ועכשיו לא עלה בידי אלא
סנסן אחד של חנניה מישאל ועזריה אמר ר' יוחנן מאי
זכריה ו דכתיב ראיתי הלילה והנה איש רוכב על סוס אדום
והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה מאי ראיתי הלילה
בקש הקב"ה להפוך את כל העולם כולו ללילה והנה
משלי יח י איש רוכב אין איש אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר ה'
איש סלחמה ה' שמו על סוס אדום בקש הקב"ה
להפוך את כל העולם כולו לדם כיון שנסתכל ב
בחנניה מישאל ועזריה נתקררה דעתו שנאמר והוא
עומד בין ההדסים אשר במצולה אין הדסים אלא
משלי יא כ צדיקים שנאמר ויהי אומן את חדסה ואין מצולה אלא
ישעיה נ ל בבל שנאמר האומר לצולה חרבי ונהרותיך אוביש מיד
מלאי רוגז נעשי סרוקי ואדומי נעשו לבני אמרב פפא
שמע מינה סוסיא תיזורא מעלי לחלמא ולרבנן להיכ
אזול אמר רב בעין מתו ושמואל אמר ברוק טבעו ורבי
יוחנן אמר עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים
ובנות כתנאי רבי אלעזר אומר בעין מתו רבי יהושע
אומר ברוק טבעו וחכמים אומרים עלו לארץ ישראל
זכריה ג ונשאו נשים והולידו בנים ובנות שנאמר שמע נא יהושע
הכהן הגדול אתה ורעיך היושבי לפניך כי אנשי מופת
המה אי זו הם אנשים שנעשה להן מופת הוי אומר זה
חנניה מישאל ועזריה ודניאל להיכן אזל אמר רב ל
למיכרא נהרא רבא בטורא ושמואל אמר לאתויי ביזרא
דאספסתא רבי יוחנן אמר לאיתויי חזירי איני והתניא
תודוס הרופא אומ' אין פרה וחזירה יוצאה מבי סכנדריא
של מצרי שאין חותכין האם שלה בשביל שלא תלד
זוטרי אייתי בלא דעתייהו

פירוש וטפחו ליסראל על פניהם שתשתחוו לנבלם.
לפי שחשבתי שכל שתחר עלי קול שיהיו שם
צדיקים קרנה ולא עלתה בידי וכו' יסראל כשנכלו לשחר כלשחרי
שם שחר זה אין לו אלא לב לשחר וכו'. וכתיב ויהי הוא רוכב על סוס
אדום וזכריה כתיב: כל העולם כולו בלילה אחבי שהשתחוו
לנבלם. והוא שחל בין ההדסים העתיד קרנה לזכות להקריב
שכמצולה: שלומר לעולה שחרי לבבל שיושבת במצולה לשון שרוש
חמים: שרוקים בעוני ולשון כעסו לבניהם כשהשתחוו בצדיקי' שם
שבעסו. קוסיא תיזורא מעלי לחילמא מדקאמר שלאום היו כמו
לקלקלה. וכבן שכניה מישאל ועזריה להיכן אזל כשיצאו מן
הכבשן ליתו לך שלכך להו בכולהו כתיבי: בעין הרע שתו שקיו
משתבלין בהן על שהיו תמהין בהן. ברוק שכיו בלועזי ריוק
שרקקו לאומות העולם כיסראל שלועזים לאום כזה היה לכם
והשתחויתם לנבלם: הוי לו' זה שכניה וכו' שלמען מזהו לשון אכל
יקוסע כהן גדול. ולכיל היכן אזל כשהשתלט שכניו ליתך בכבן
הלום שלך קוסלך עשתם: למיכרא כהנא רבא בטבריה לך
למיכרא כהנא בטוריא בהר. לאתויי ביזרא לאספסת' להניח זרע
על עשב שהוא מאכל בהמ' שלהו בטוכך בלועז הכי הוה קיים ליה.
לאתויי חזירי תנכים שלהם כדי לנבלם שחזירי תנכים גדולים
הם. והתניא תודוס הרופא לחכמים שהיו לועזים ניטלה
הלום טרפה והא לאן פרה וחזירה יוצאה שהיו לועזים כדי שלא יהו
שכוין שתקיעות לשקרים: זוטרי אייתי ולא היצלו על לבם

לנפרים ובניה בני ובניהו לשוניהן כלא שתוך הלום.

תנו רבנן שלשה היו באותה עצה הקדוש ברוך
הוא ודניאל ונבוכד נאצר הקדוש ברוך הוא
אמר ניזיל דניאל שהכא דלא לימרו בזכותיה איתנצול
ודניאל אמר איזיל שהכא דלא ליקיים בו פסילי א
אלהיהם תשרפון באש ונבוכד נאצר אמר יזיל דניאל
שהכא דלא לימרוה קלייה לאלוהיה בנורא ומנין ד
דסגיד ליה דכתיב באדין נבוכד נצר מלכא נפל על דניאל ב
אנפוהי ולדניאל סגיד וגו'.

פירוש בזותיה שנה שהלך משם לניאל: דלא ליקיים
בו פסילי שהיה תשרפון בלשם לכבוכד בלועז
עשאו אלוה כדכתיב ולדניאל סגיד והוה ליה כפסילי שלקיים
שהמקריב הזה היה נוהג עליהן לשורפן לכך היה מתיירא.

כה אמר ה' אל אחאב בן קוליה ואל צדקיה ירמיה כט
בן מעשיה הנביאים לכם בשמי שקר הנני
ולוקח מהם קללה לכל גלות אנשי יהודה אשר בבבל שם
לאמר ישימך ה' כצדקיה וכאחאב אשר קלם מלך בבל
אשר שרפם לא נאמר אלא אשר קלם אמר רבי יוחנן
משום רשבי מלמד שעשאם כקליורת יען אשר עשו
נבלה בישראל וינאפו את נשי רעיהם מאי עבוד איזיל
לגבי ברתיה דנבוכד נאצר אחאב אמר ליה כה אמר ה'
השמעי אל צדקיה וצדקיה אמר כה אמר ה' השמעי אל
אחאב אולה ואמרה ליה לאבוה אמר ליה אלהיהם של
אלו שונא זמה הוא כי אתו לגבך שדרינהו לגבאי כי
אתו לגבה שדרתינהו לגבי אבוך אמר להו מאן אמר
לכון אמר הקדוש ברוך היא והא חנניא מישאל ועזריה
שאלתינהו ואמרו לי אסור אמרו ליה אנן נמי נביאי
כוותיהו לידהו לא אמר להו לדידן אמר לן אמר להו
אנא בעינא דאיבדיקנכו כי היכי דבדקתינהו לחנניה
מישאל ועזריה אמרו ליה אינון תלתא הוו ואנן תרין
אמר להו בחדו לכו מאן דבעיתו בהדייכו אמרי יהושע
כהן גדול סברי ליתי יהושע דנפיש זכותי ומגני עלן
אחתיוה שדינהו אינהו איקלו יהושע כהן גדול איהדר
זכריה ג איחרוכי מאניה שנאמ' וילבני את יהושע הכהן הגדול
שם עומד לפני מלאך ה' וגומר וכתיב ויאמר ה' אל השטן
יגער ה' בך השטן וגו' אל ידענא דצדיקא את אלא מט
אהניא בך פורתא נורא חנניה מישאל ועזריה לא אהניא
בהו כלל אמר ליה אינהו תלתא הוו ואנא חד אמ' ליה
והא אברהם יחיד הוה התם לא הוו רשעים בהדיה ולא
אתיהיב רשותא לנורא הכא הוו רשעי בהדי ואתיהיב
רשותא לנורא היינו דאמרי אינשי תרי אודי יבישי וחד
רטיבא אוקדן יבישי לרטיבא מט אישנש אמר רב פפא
שהיו בניו נשואין נשים שאינן הגונות לכהונה ולא
שם סיהה בהן שנאמר ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכי
דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים אלא מלמד

קיום

שהיו בניו נשואין נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן׳

פירוש קליות שלנו המתוקנין בלא׳ השמעי השתוקי תלתא וכפישי זכותייהו׳ הלא זה לוד מה לוד כמוך לך זה כמוך. לקבי קוטיל׳ לקוד שלפו׳ מט לישבע יסוסע לקבי כוזא לקבי לקלד ליקו לבטוכ כאנך לקייס כעלמ׳ לקייס׳

אמר רבי תנחום דרש בר קפרא בציפורי מאי דכתיב ותאמר שש השעורים האלה נתן לי מאי שש השעורים אילימא שש שעורים ממש וכי דרכו של בועז ליתן מתנה שש שעורים אלא שש סאין וכי דרכה של אשה ליטול שש סאין אלא רמז לה שעתידין ששה בנים לצאת ממנה שמתברכ׳ בשש שש ברכות ואלו הן דוד ומשיח דניאל חנניה מישאל ועזריה דוד דכתיב ויען אחד מן הנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה׳ עמו׳ אמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע יודע נגן שיודע לשאול׳ גבור חיל שיודע להשיב׳ איש מלחמה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה׳ נבון דבר שמבין דבר מתוך דבר׳ איש תואר שמראה פנים בהלכה׳ וה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום׳ בכולהו אמר ליה יונתן בני כמוהו כיון דאמר ליה וה׳ עמו מילתא דבדידיה נמי לא חזה ביה חלשא דעתיה ונתקנא בו דבשאול כתיב כל אשר יפנה ירשיע ובדוד כתיב כל אשר יפנה יצליח ומנא לן דדואג האדומי הוה כתיב הכא אתר מהנערים מיוחד שבנערים וכתיב התם ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני ה׳ ושמו דואג האדומי אביר הרועים אשר לשאול משיח דכתיב ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה ובינה וגומר וכתיב והריחו ביראת ה׳ לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח כרחים רבא אמר דמורח ודאין דכתיב לא למרא׳ עיניו ישפוט ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ בר כוזיבא מלך תרתין שנין ופלגא אמ׳ להו לרבנן אנא משיח אמרו ליה במשיח כתי׳ דמורח ודאין נחזי אנן אי מורח ודאין כיון דחזיוה דלא מריח ודאין קטלוה דניאל חנניה מישאל ועזריה דכתיב בהו ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה מאי אשר אין בהם כל מום אמר רבי חמא בר חנניה אפילו כריבדא דכוסילתא לא הוה בהו׳ מאי ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך אמר רבי חמא בר חנינא מלמד שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרכים לנקביהם מפני אימת מלכות׳

פירוש שש שעורים שש נביאים ממש. וכי דרכו של בועז ליתן שש שלים ושלא תכן לומר טוחנין לעבדי טורדן פחות מכאן קב שעורין. שלא שש סאין ששה קבין לא שש לומר לכך למימר שלא מייתי כורדן מלא פחות מכאן. ליטול שש סאין ליתן מזה כמה כרעו כמה שש נביאים ניתן לה למימן וכמו שעתידי׳ לצאת שש בנים ממנה. יודע כאן נמור מיל ושים מלמה וכמן לכך ושים תוצר וק׳ שמו סייעו שש נכנסת. שלא שמעו דומב לקמן מכרם לשלח הן הקבורים סייעו לומב. שלא שלשון הרע שהיה מספר בשבחו של דוד כדי שיקנא בו שאול וישנאנו. ליטול וליתן בתלמידיה של תורה להתוכח בתלמוד׳ פנים בהלכה שמביא לשם לשכנין. לבלילים כמי לא קום לשאול כמי לא קום הלכה כמותו כל שלשלשין בשיבוצין לוד לגלי מסכתא כתיב כיה יכילוך ילכוכי וישמעו שאול שלא גלי מסכתא כתיב כיה ככל לשכ יפנה יבשיע׳ כעבר לפני ה׳ ללמד תורה שכתב׳ לקיבו לומב למוכן שכל לשאול שלמד הקול מיוסד שבשערים לקייבו לומב למוכן שכל לקבי לקיבו לשבוצין. וכתב עליו קול ה׳ קול מכתה וכיכה קול עבה ונבוכה קול לעתו וילפת ה׳ קבי שכה׳ וקריבו כילפת ה׳ לל׳ לשכבלבי שקטעינו במכות ויסורים כרקים וקייבו וקריבו לבון רקים ולא נגבי׳ וכתיב וקריבו. נבא לשכ לשכ וקריבו למוכם ולשון מכים ושופט ויודע לם קייב קום לא למלוך עיכיו ישפוט ולא למשמע לוזכיו יוכיח ולפלפ ושפט בנדק לליש: בל טוזיבא עם מלכי קוכולום קיב. שלא שין נכם כל מום עוכים מלוך משלילים בכל קכתב יודעי לעת ומכיבי מדע ושלא כך נכם כבי שכם. שלי׳ ליבלל לכוסילתא לא קיבה נשפט שלא היו נכיכין לקוקם: ליבלל שוכמלל בלעזו טסילתא שם כלי קמקין: מן הקיסה שלא היו מספרין בדברים בעלי׳ כלי שלא יתגנו בפני המלך׳

ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה אמר רבי אלעזר כולן מבני יהודה הם ורבי שמואל בר נחמני אמ׳ דניאל מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים׳ ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל מאי סריסים רב אמר סריסים ממש ורבי חנינה אמר שנסתרסה עבודה זרה בימיהם בשלמ׳ למ׳ שנסתרסה עבודה זרה בימיהם היינו דכתיב וחבל לא איתי בהון אלא למאן דאמר סריסים ממש מאי וחבל לא איתי בהון חבל לא דנורא והכתיב ורוח נור לא עדת בהון לא חבל ולא ריחא׳ בשלמא למ׳ שנסתרסה עבודה בימיהם היינו דכתיב כה אמר ה׳ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ונו׳ אלא למ׳ סריסי ממש משתעי קרא בנשותא דצדיקי הא והא הוה בהו בשלמא למ׳ סריסים ממש היינו דכתיב בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות אלא למ׳ שנסתרסה עבודה זרה בימיהם מאי טוב מבנים ומבנות אמר רב נחמן בר יצחק מבני׳ שהיו להם כבר ומתו מאי שם עולם אתן לו אשר לא יכרת אמר רבי תנחום דרש בר קפרא בציפורי זה ספר דניאל שנקרא על שמו׳

פירוש כלם מבני יהודה כלומר לפי שכל שכך בניו מעתידים לנלות מכות ומכיב נהלייהו מכניס

דניאל ו

מלכים ב כ

ישעיה לט

ישעיה נו

שם

מישראל ועובדיה: לכישראל למוד מנכרי יקודם לכל מכניס מישראל
ועובדיה לא ולית ליה דך דרשת לעיל לשם שעובד. מכניך לשם
ינאו מתך כחזקיהו מלך יהודה כתיב: סריסים מפש שמכניסן
לנכרים מישראל ועובדיה שכן דרכם של מלכים לעשות את הפלדם
כדי שלא ישת עשה ויהא מבוי לעבודת המלך לית ליה הא לחכמי
דלחכמי לעיל שעלו לארץ ישראל ובשאו כשים והולידו בנים ובנות
דכי מכניס אחר לא מקשה של לחכי קאו להו סריסים שמשתמש
עד בימיהם שכימיהם כו דיש שלין משם בעז ופועז עבות שהיה בימי
מתבא לקוקים שיהיו נולי. מחדנים ויולכים בהיכל. תלך בכל וכ'
שמואל כר בחמני לא. מכניס מישראל ועובדיה משראל. שבתים היו
מוקים הלי קרא כדישראל למוד. מלי הכלא לא ליתי בהון והלא
מרא. היא זו שבשתבשו ומשלי קרא לעיל ילדים לשכר אין בשם
כל מום לא מני פריך דליכא למיתר בשעה שעלו לכתוב בלבד
פחזיתים היו וסרסן למשל די כורא לא ליתי בהון לכל הכלא קרא
מיקא ליכא ולהכלא למורא לא לישטריך דהא כתב קרא וריח כול
לא עדת בהון. ולא ריחא עשן הלם. הא והא היו סריסים משם
ובשתבשה עד בימיהם. טוב מכניס ומבשת מכלל לבניס לא הוו
ליהו לסריסים היו מלי טוב מכניס ומבשת הכא לא מני לתרוני
הא והא הוו לשם כן כמלי פלניי. בניס היו לו וכבר מתו ללא לו
בניהם ומיהו לא היו סריסים. לתן לו להם לא כאחר ללא לו
לאחר מהם וקיימו ספר דניאל שבקרא על שמו.

מבדי

כל מילי דעזרא נחמיה אמרינהו ונחמי'
בן חכליה מאי טעמא לא אקרי סיפרא
על שמיה אמר רב ירמיה בר אבא מפני שהחזיק טובה
לעצמו שנאמר זכרה לי אלהי לטובה דוד נמי מיפר עזרא ב ה
תהלים קי אמר זכרני ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך. דוד רחמי
הוא דקבעי רב יוסף אמר מפני שספר בנותן של ר
ראשונים שנאמר והפחות הראשוני אשר לפני הכבידו עזרא ב ה
על העם ויקחו בלחם ויין אחר כסף שקלים ארבעים
וגו' ואף על גב דניאל שגדול ממנו סיפר ומנא לן דגדול דניאל
ממנו דכתיב וראיתי אני דניאל את המראה והאנשים
אשר היו עמי לא ראו את המראה ומאי ניהו אנשי' אמר
רב ירמיה ואי תימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה
ומלאכי' אינהו עדיפי מינידה ואיהו עדיף מינייהו אינהו
עדיפי מינה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא ואיהו עדיף
מינייהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו
מאי טעמא איבעות אעגב דאינהו לא חזו מידי מוליהו
חזי אמר רבינא שם האי מאן דסבעית אף על גב דאיהו
לא חזי מזליה חזי מאי תקנתיה לינשוף מדוכתיה א
ארבעה גרמידי אי נמי ליקרי קריית שמע ואי קאי במקו
הטנופת לימא הכי עיזא דרבי טבחא שמינא מנאי.

פירוש

מכלי וכו' רוב דכתים שבספר עזרא כתיב עזרא ב ה
לתכן. דוד כתי מיתי' לתר תכי כלומר מלי
מחזיק טובה לי"ת ולת' רב יוסף לאו לתכי ליעבד להא דוד כתי
לתר כי הלי גווכא הלא לכך כעבד שספר בנותן של רשאוכים
מלי כיכהו שהיו עתו מני זכריה ומלאכי וכיון שהם לא רצו והוא
דלא שלחת גדול מהם הוה ומלשכתן לבית הוה מזיק טפי מחני
זכריה ומלאכי לקוו בכיאי שם לגדול הוה מכתתיה בן קטליה

פרק אחד עשר

דלא הוה בניה ואפלה ספר עלין דלא לאפקיה מכלל גנות
קרא שכוים לבית היה מבאי נולה עם הסרם והמסגר וכחתיה סיס
משלי העלה זמן מכוכה לאחר מכן. ליכהו עליהי מיכיה וכו'
לילי ל גברה כעלמת קתני הכא ומילתא כאפיה כפשה היא וכרוב
ספריה ליכה כתובה שם לי כעית לימת דכת' לכל תכלה גלולה
כפלה עליהם. לבשוף לשלות. כמקום הטנופת דלא מני קרי.
לימת מכי לחם כלומר לך לכל העשים והכיתני.

למרבה

המשרה ולשלום אין קץ וגו' אמ' רבי יעשה ח
תנחום דרש בר קפר בציפורי מפני
מה כל שם שבאמצע תיבה פתוחה וזה סתומה בקש
הקדוש ברוך הוא לעשות הזקיהו משיח וסנחריב גוג
ומגוג אמר מרת הדין לפני הקבה רבש"ע ומה דוד מלך
ישראל שאמ' כמה שירות ותושבחות לפניך לא עשיתו
משיח חוקיהו שעשית לו כל הניסים הללו ולא אמר
לפניך שירה תעשה משיח לכך נסתתם מיד פתוחה
הארץ ואמרה לפניו רבש"ע אני אומ' לפניך שירה תחת
צדיק זה ועשהו משיח פתחה ואמרה שירה לפניו שנ' שם כב ויהושפט
מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגומר אמר שר
העולם לפני הקבה רבש"ע עשה צביונו לצדיק יצתה
בת קול ואמרה רזי לי רזי לי אמר נביא אוי לי אוי לי
עד מתי יצתה בת קול ואמרה בוגדים בגדו ובגד בוגדים שם
בגדו ואמר רבא ואי תימא רבי יצחק עד דאתו בזוזי
ובזוזי דבזוזי' משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה שם כח
מלילה וגומר אמר רבי יוחנן אותו מלאך הממונה על
הרוחות דומה שמו נתקבצו כל הרוחות אצל דומה
אמרו לו שומר מה מלילה שומר מה מליל לא אתא
בקר אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעין
שובו אתין.

פירוש

מם סבית לאכנה המשרה סתום לכך כתתם
כלום כתתו הכבי' שעלו במחשבה ולא כעשה
לא לכך כתתם שבקש הקה לפתו' נבואתן של ישר' שבקש לעשותו
משיח. ומוכי לאחר לפי שכתתם פיו של חזקיהו ולא לאחר שיבה:
כל הניסים הללו שכיכל מכפכריב וכתבפא מחליו. סר השולם
מלך שכל השולם מכוך כילו והכי קאמר מכנף הקרן זמירות
שמעכו שפתחה ולחתרה שיבה: שמעכו נבי לנליך סר השולם
שאחר עשה נביכו של נליך: רזי לי רזי לי כפתרות שלי הן
ולימי יולין על מה מעכב: לאחר כביה לוי עד מתי יבא משיח. על
לפתו בזוזי וכזוזי לכזוזי עד שיתבזו סוכלי ישראל כמה פיעתים.
על הכרוזות שבשחות כפקדות לכלו וקייכו משה לומה כך לאחר
לומה אלי קוכין הכרוזות על ענקי שעיר עשו ואומ' לי סומר מה
מלילה הכה שהוא סומר מה לית מלילה זה מן העלו שהוא כלילה
שומר מה מליל מה לכר לאחר לפתי קן הנשולה תליל זה לא לאחר בקר
כתיתי ולית כפריש דלא כתיב נהו וכתן. לאחר להם הסר כך
לת שומר הכה לאחר בקר נשולה תבא ונם לילה לכל תחל תהיה
עלו הכהה לא' לאחר שיגלגו ויבכה מקדם שכי יחזרו ויעלו עלות
זה לא' ונם לילה לרשיעים וכן תרגתי חוכיה לית לנר לכליקיא
ולית פיעבו' לרשיעיא לם תכיעי לם תבקשו להגלגל כיעי בקשו
בקשו. שובו בתשובה ואתיו לנשולה.

תנא משום רבי פפייס גנאי הוא לחזקיהו וסיעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה

שם כו שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק

ממית יח וגו׳ כיוצא בדבר אתה אומר ויאמר יתרו ברוך ה׳ אשר הציל אתכם תנא משום רבי פפייס גנאי הוא למשה וס׳ רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמרו ברוך ה׳ ויחד יתרו רב ושמואל רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו ושמואל אמרו שנעשה חדודין חדודין כל בשרו אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא

נשניה י תבזה ארמאה קמיה׳ לכן ישלח האדון ה׳ צבאות במשמניו רזון מאי משמניו רזון אמר הקדוש ברוך הוא יבא חזקיהו שיש לו שמונ׳ שמות ויפרע מסנחריב שיש

שם ט לו שמונה שמות חזקיה דכתיב כי ילד יולד לנו בן ניתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום והאיכא חזקיה שחזקו יה׳ דלא חזקיה שחזק את ישראל לאביהם שבשמים׳

סנחריב דכתיב ביה תגלת פלאסר פלמנא שלמנאסר

ש כא ל פולסרנין אסנפר רבא ויקירא והאיכ׳ סנחריב שסיחתו ריב׳ דלא שסח ונחר דברים כלפי מעלה׳ אמר רבי יוחנן מפני מה זכה אותו רשע לקרותו אסנפר רבא ויקירא מפני שלא סיפר בגנותה של ארץ ישראל שנ׳

מלכים ב יח עד בואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם׳ רב ושמואל חד אמר מלך פקח היה וחד אמר מלך טפש היה למ״ד מלך פקח היה אי אמינא להו עדיפא מארעייכו אמרו קא משקרת ומ״ר מלך טפש היה אכ״ כן מאי רבותיך להיכא אגלי להו מר זוטרא אמר לאפריקי ורבי חנינא אמר להרי סלונ אבל ישראל ספרו בגנותה של ארץ ישראל כי מטו שוש אמרי שויא כי ארעין כי מטו ע עלמין אמרו כעלמין כי מטו שוש תרי אמרי על חד תרין׳

פירוש גבלי קוף לגבי מנופף עשו׳ קרב מלך שמל בשרו וכתנ׳: מלולין מלולין קמטין קמטין סביב מיבב יחלל על תפלת מנכים׳ נוזל על עשרה לוחות בכי קוף מסל בכי לחם ומיקו יתרו לאו עשיבי הוה: פלח יוצץ ש גבול לכי על סר שלום׳ שמחזק ישראל השוסקין בתורה כלבקען תגלת פלאסר סם לחל לכתיב בימי פקח בן רמליהו בא תגלת פלאסר מלך אשור׳ לשכפר חל ככל וקילקל חל׳ כלפי מעלה כלבקען שמירף עי מלאך׳ לא לחן כלבנכם ולא לחל חוסטות כלבנכם: קף מסקף שהכי לין לחן משלה היימה כיון לבא לחל חוסטות כלבנכם: לקיכה לגלגיהו שבמביא לעשרת השבטים לכתיב ויכסח בלחלה ובחבור כהר גוזן ועברי מדי קי כיכהו לותן מקיחות׳ לחל ישראל כי לגלגיהו שבמביא שבחו בשבועה של לחן ישראל לכי מטו לאותו מקום שמתו שוס׳ לחכי שוף לבחנין זאת הארץ שויית לבחנכו: כשבאו למקום שמתו עלמין לחכו כי עלמין זה המקום שוס ליכוסלם שבקרא בית עלמין כשבאו למקו׳ שוס תכי לחכו על חל תרין כלו׳ זה יפה׳ מי שכים כמקומכו ועל שם כך נקרלו כל לותן מקומות שם׳

ותחת כבודו יקר יקוד כיקוראש אמר ר׳ יוחנן תחת כבודו ולא כבודו ממש כי הא דרבי יוחנן קרי להו למאניה מכבדותי רבי עזיר אמ׳ תחרת כבודו ממש כשריפ בני אהרן שה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים׳

פירוש הן תחת כבודו ולא כבודו ממש לכבודו ממש ממשע בשרו ושמו תחת כבודו ממשע תחת סנוף וכנשר כלומר בשמה שבתוך הגוף ושמה למר תחת כבודו ולא כבודו ממש בשמה שבתוך הגוף ללא לחי כבודו היימו בגדיו לתחת בגדיים בשרו וכן הא דר יוחנן וכו׳ לכל הגוף בשרך ת תחת הבגדי׳ ולא בגדיהן תחת כבודו ולא תחת ממש ומכיכה תיפוק ליה לחי לכל השתא דלכשע בעלמא דיים לא תחת כבודו ממש תחת נפ׳ ממש שהגוף קיים ונשמה בשרפת׳

תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחא פרעה שחירף בעצמו נפרע הקדוש ברוך הוא בעצמו סנחריב שחרף על ידי שליח נפרע הקב״ה ממנו על ידי שליח׳ פרעה דכתיב מי ה׳ אשר אשמע בקולו לא נפרע הקדוש ברוך הוא ממנו בעצמו דכתיב דרכת בים סוסיך חומר מים רבים׳ סנחריב דכתיב ביד מלאכיך חרפת ה׳ נפרע הקב״ה ממנו על ידי שליח דכתיב ויצא מלאך ה׳ ויך במחנה אשור מאה ושמונים אלף וגומר׳ רבי חנינא בר פפא רמי כתיב מרום קיצו וכתיב מלון קיצו אמר אותו רשע בתחלה אחריב דירה של מטה ואחר כך אחריב דירה של מעלה׳ אמר רבי יהושע בל מר׳ ועתה המבל עדי ה׳ עליתי אל הארץ הזאת ל להשחיתה ה׳ אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה מאי היא דשמעיה לנביא דקאמר יען כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכים לאט ומשוש את רצין ובן רמליהו אמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא הוה ידענא מאי דקאמר חלף דקץ עמא הדין במלכותא דבית דוד דמדב׳ להון בנייה כמי השילוח דנגדין בנייה ואיתרעיאו ברצין ובן רמליהו׳

פירוש כשנעמו הוא עצמו ולא עני שלים לא היה כזוי כל כך ולכך הכה כמו כן כפרע ממנו כשנעמו ולא כתביים כך לחיכו דומה מתביים מן הגדול למתביים מן הקטן עי שלים להיכו כזוי יותר לף הכה כפרע על ידי שלים וכתביים יותר׳ כתיב מרום קיצו במלכי וכתיב מלון קצו כישעיה מרום קצו משתיב לירה של מעלה כלכתיב מרום מרקשון מקום מקדשנו׳ מלון קצו משתיב לירה של מעלה בית מלונו׳ ס׳ לחר אלי עלה של הארץ הזאת והשחיתה יען כי מקם העם הזה ו׳ בנין וכנמליהו׳

אמר רבי יוחנן מל׳ מארת ה׳ בבית רשע ונודע צדיקים יברך מארת ה׳ בבית רשע זרה

חלק פרק אחד עשר

פקח בן רמליהו שהיה אוכל ס' סאה גוזלות בקינוח
סעודה, וגוזה צדיקים יברך זה חזקיה מלך יהודה שהיה
ישעיה ס אוכל ליטרא בשר בסעודה, לכן הנה ה' מעלה עליהם
את מי הנהר העצומים והרבים את מלך אשור וכתיב
ס"פ ותלך ביהודה ושטף ועבר עד צואר יגיע לא מאי טעם
אעניש נביא אעשרת השבטי איתנבי הוא יהיב דעתיה
ס"פ על כולה ירושלם בא נביא ואמר ליה כי לא מועף
לאשר מוצק לה אמר רבי אלעזר בר ברכיה אין נמסר
עם עיף לתורה ביד מי שמציק לו מאי כערת הראשון
הקל לא כראשונים שהקלו מעליהם עול תורה אבל
אחרונים שהכבידו עליהם עול תורה וראויין הללו
לעשו להם נס כעוברי הים וכדורבי הירדן אם חזר בו
מוטב ואם לאו אני אעשה לו גלגל בגוים, אחרי
הדברים בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן
על כל הערים הבצורות ויאמר לבקעם אליו ואי
דישנא להאי פרדשנא, אחרי הדברים והאמת מאי
אחר אמרבינא לאחר שקפץ הקדוש ברוך הוא ונשבע
ואמר אי אמינא ליה לחזקיה מיתינא ליה לסנחריב
ומסרנא ליה בידך השתא אמר לא הוא בעינא ולא
ביעתותיה בעינא מיד קפץ הקדוש ברוך הוא ונשבע
ס"פ יד דמיתינא ליה שנאמר נשבע ה' אלהים לאמר אם לא
ס"פ כאשר דמיתי כן היתה וכאשר יעצתי וגו' לשבור אשור
בארצי ועל הרי אבוסנו אמר רבי יוחנן יבא סנחריב
ס"פ ו וסיעתו ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו, והיה ביום
ההוא יסור סובלן מעל שכמך ועולו מעל צוארך וחובל
עול מפני שמן אמר רבי יצחק נפחא חובל עול של
סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כ
כנסיות ובבתי מדרשות מה עשתה נעץ חרב על פתח
בית המדרש ואם כל מי שאינו עוסק בתורה דקר בחרב
זה בדקו מרן ועד באר שבע ולא כיצאו עם הארץ מגבת
ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא
היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו הדור הוא
אומר והיה ביום ההוא יהיה איש עגלת בקר ושתי צאן
ואומר והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה שם
אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה אלפי שאלף
ס"פ לג גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה ואוסף ש ללכם
אוסף החסיל אמר להם הנביא לישראל אוספו שלכם
אמרו לו לבזוז או להלוק אמר להם כאוסף החסיל מה
אוסף החסיל כל אחד ואחד לעצמו אף שלכם כל
אחד ואחד לעצמו, אמרו לו והלא ממון עשרת
ס"פ השבטים מעורב בו אמר להם כמשך גבים שוקק בו מה
גבים הללו מעלין את הארם מטומא לטהרה אף ממונם
של ישראל כיון שנפל ביד אומות העולם מיד טיהר,

פירוש מלרת"ה, לפי שכבר מכר את שדיה לו.
לטור כסף כמדס. ועלה על כל לפיקיו סלע

לו הכה עלה והסתית. מט לויעבים מלחר שכרשות הלך שכניס
כתובת מט לויעבים. כל כניסי ולחר לו כשכיח ליכוסלם כי לפ מוטף
לפשר מוכן לה לפ כמסר עצמו על חוקיה שהוא עשף בתוכה כיל
סכחכיב המניק לו כעת הכלטון הקל לרכוב זכולון ולחנה כפתלי
וגוי לפ כרלשוכים עשרת השכטים שהקלו מעליהם עול תורה
לכל הלחכופים עמו על חוקיהו הככידו עליהם עול תורה וקיימו
לכחיב ולחכרון הככיד לך היס עבר כירדן גליל הגוים רלויין
הללו לעשות להם נס כיוכלי מנסים שעברו לת היס וכדורכי
לילדן לס מוזר בו סכחכיב מוטב ולס לו לעשה לוחו גליל הגוי
גלילה כגוים שמתגללו כחכמה כגוים לפ' לשון גלגים. מ"ל לחכי
הלכניס והלחת הללה השתל משמע שהיה מדבר כחוקיהו שהיו
עסוקין כתורה לפ כסכחכיב מלך לשור ויכל ליכודה ויחן על העיר
ויחל לנקעם שם: הלי ליכול לפי שלכל לפרשכה וכי מניחין דורון
לללון כוזה וכי מפני שהחלת בחזקיהו לפ כסכחכיב. לחר
מלי לחר הלכניס והלחת לחר שקפץ הקדוש ברוך הוא ונשבע
להכיל סכחכיב והיינו לחת שמותתו של הקדוש וקיומו לחת. ס כלה בהלה עבין
ויעשה לחוס סיהיו כלס פגרים ויולכלו סוסיהם ובהמתם בתוך
הפגרים כיצין לחוס: מנחת ויצ לפטיפרס מקומות שנפיק
התמומים: לף על פי שלף נפן בלף כלף שהס יקריס שלין
להס רוב כלמיס: לשמיר ולשית יהיה שמכיחין לותן לחכול
ומכייכות לותן והיו שוקקין כתורה לשלול כל לחד ולחד לענמו
לו לחלוק כיחד לותו ממון שכשלר מפיל כסכחכיב: לפ' לו להלוק
לחקריס מה שלמו שולני לכל לחו לחוכי כלותו שלל שממון שכזו
מעשרת השכטים משוכב בו ולילכ לחזוס נזל. כמשק נגים שוקק
בו הזקקה של נמוכות שמקלחין הקס מיס כוכיעים הקקו כלותו
ממון ולילכתו למס כיכורות הללו מעלין לת הלדם מעוותלס
לעקרה על ילי טכילה לף ממוכס.

אמר רב הונא, מסעות נסע אותו רשע באותו
היום שנאמר בא על עירת עבר במגרון
ס"פ י למכמש יפקיד כליו וגו' עברו מעברה וגו' צהלי קולך
וגו' נדדה מדמנה וגו' עוד היום בנוב לעמוד וגו' הני טובא
הויין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמר להו ל
לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בתו של אברהם
יצחק ויעקב שעשו מצות לפני כגלי הים הקשיבי ליש'
מהאי לא תסתפי אלא איסתפי מנבוכד נאצר הרשע
ירמיה ד דמתיל כאריה שנ' עלה אריה מסבכו מאי עניה ענתות
עתיד ירמיה בן חלקיה מענתות דמתנבי עלה דכתיב
ס"פ ח דברי ירמיהו בן חלקיהו הכופר מי דמי התם אריה הכא
לישה אמר רבי יוחנן ושמות יש לארי אלו הם אריה
כפיר לביא ליש שחל שחץ אי הכי בצרו להו עברו
ישעיה י מעברה תרתי ניבהו, מאי עוד היום בנוב לעמוד אמר
רב הונא אותו היום נשתייר מעונה של נוב אמרי לידה
כלדאי אי אולת האידנא יכלת לה ואי לא לא יכלת
לה אורחא דבעא לסנויי בעשרה יומי סנא בחד יומא כי
מטו לירושלם שרו לידה ביסתרקי עד דסליק ויתיב
מעילוי שורא עד דחזייה לכולה ירושלם חזייה אדוטר
בעיניה אמר הלא דא היא קרתא דירושלם דעלה
ארגשית כל משרירי ועלה בבשירת כל מרינתי הלא

היא ועירא וחלשא מכל כרכי עממיא דכבשית בתקוף
ידי עלה קם ומניד ברישי מוביל ומייתי בידיה על טור
בית מקדשא דבציון ועל עזרתא דבירושלם אמרי ליה
נישדי בה ירא האידנא אמר להו תמהיתו דאתיתו ם
מארתא למחר אייתו לי כל חד וחד מיניכו גולמי הרג
טינא מינה מיד ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה׳ ויך
במחנה אשור וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים
אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בת דינא בטל דינא׳

פירוש

כף על כף ועוד ומתנתי ומכי דכבי מסריתיה
עכרו מעברה ועמר ולא קץ מסיק עוד היום
נכיך לעמוד להקוח לאו מסב הוא אלא כלאחריכן לקחן לאו
היום כסתייר מעוכה של כוב: הכי טובא הוו כוב הוא דאיכא
להקוח קרא דנהלי קולך כת נלים הקשיבי ליש לקשיבי כיה תלתא
בת נלים ליסה עכתית ליכתו לאו מחוסכנא כיכתו דכניא הוא
דקאתר להו ליסראל מקאי לא תסתפי מפחכל מידו דכתיב נהלי
קולך אלא לסתפי מכוטכך כאכר שכמשל נלים דכתיב כיה עלה
לכיה מסכנו וקייכו דקאתר הקשיבי ליש. עביה עכתית כלומר
כניאות ידמיה העבתותי סיעתיה לבא על כוטכך כאכר שתסכר
יכוסלם כילו. לכיה כפיר וכו׳ כדוכתא לאכייתי מחוסכ לתם
כקאלו לו כל הקחוות הללו: מי הכי דלליה קרא נהלי קולך לאו
מחוסכנא הוא אם כן ליכא אלא ט מפעות לקא של היום לאו
מחוסכנא כתי הוא ומתרץ עכרו מעברה תכתי ליכון עכרו אל
מעברה אל ולא כל עכר מפעות. לותו היום כסתייר מעוכה של
כוב לאפכי שן סהיה לפס ליסראל על שהרעו כהכי כוב קכיב
הלה העוכם על לותו היום ולותו יום כלכל כסתייר מזמן השוכם
ולאו היה כלאחם כיכוסלם לותו יום היה טכשה הכי מסתע קרא
עוד היום לותו יום העתידו לסכחיב על יכוסלם נשן כוב:
סנא כאל יומא ולייכו ׳ מפעות שכפיב לותו היום: שלו ליה
לסכחיב נסתרקי תחתיו תפ״ט בלעז: על שלאה יכוסלם
כולה. עלה קם ומכיל כיישים עליה עמל והיה מכיל כיישים.
כישלי כיה ילא הילילא כלאם כה עתה: הלילכא תאהיתו תית
הוא לאתחיל היום מפוס מולשא לאורשא: לא״ תמהיתו תעהיתם
כתיינעתם. גולמי הכא מתיכה של מומה לשון פרסי אלן פרסי לשיעהו
מן המומה ובקעקעכם: את ליכא בגול ליכא כיון שלן ליכא בטל
הכיכ וכן מפני שלא ככבשה כו היום לא הכלים מתכהת.

וישבי בנוב אשר בילדי הרפה מאי וישבי בנוב
אמר רב יהודה אמר רב איש שבא על
עסקי נוב אמר ליה הקב״ה לדוד עד מתי יהיה עון זה
סמון בידיך על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים ועל ידך
נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרג שאול ושלשת בניו
רצונך יכלה זרעך או תפסר ביד אויב אם׳ לפניו רבש״ע
מוטב אפסר ביד אויב ולא יכלה זרעי יומא חד נפק
לשכר בזאי אתא׳ שטן ואדמי ליה כטביא פתק בידה
גירא ולא סטייה משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים
כדחזייה ישבי בנוב אם׳ היינו האי דקטליה לגלית אחי
קמטיה ואותביה תותי בי סדיי׳ אתעביד ליה ניסא מכאן
ליה ארעא מתותיה היינו דכתי׳ תרחיב צעדי תחתי ולא
מעדו קרסולי ההוא יומא אפניא מעלי שבתא אבישי

בן צרויה קא חייף רישיה בר׳ נרבי דמיא חזינה כת׳ י
דמא איכא דאמרי אתא יונה איתריף קמיה אמר אבישי
כנסת ישראל כיונה אימתילא שנאמר כנפי יונה נחפה
בכסף שמע מינה דוד מלכא דישראל בצערא שרי
אתא לביתיה ולא אשכחיה שדר לבי מדרשא ולא
אשכחיה אמר תנן אין רוכבין על סוסו ואין יושבין
על כסאו ואין משתמשין בשרביטו בשערת הסכנה׳
מאי אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה בשערת ה
הסכנה שפיר דמי רכביה לפרדיה וקם ואזל קפצה ליה
ארעא בהדי דקא מסני חזייה לערפה אמיה דהות עזלא
כי חזייתיה פסקתיה לפילכא שדתיה עילויה סנדה
למקטליה אמר ליה עולם אייתי לי פלך פתקיה ברישׁ
מוח וקטלה כד חזייה שבי בנוב אמר השתא הוו בי
תרין וקטלי לי פתקיה לדוד לעיל אי ורץ ליה לרומחיה
אמר ניפול עלה ונקטיל אמר אבישי שם אוקמיה לדוד
בין שמיא לארעא ונסא ליד׳ איהו אין חבוש מוציא
עצמו מבית האסורין אמר ליה מאי בעית הכא אם׳ ליה
הכי אמר לי קכא והכי אהדרי ליה אם׳ לי אפיך צרותך
בר ברך קירא ליזבון ואת לא תצטער אמר ליה אי הכי
סייע בהדן היינו דכתיב ויעזור לו אבישי בן צרויה אמר
רב יהודה אמר רב שעזרו בתפלה אמר אבישי שם ו
ואחתיה הוה קא רדיף בתרייהו כי מטו קובי אמרי קום
ביה כי מטו בי תרי אמרי בתרי גורין קטלוה לאריא
אמרי ליה זיל אשתכח לערפה אמך בקבר׳ כי אדכרו
ליה שמא דאמיה כחש חילה וקטליה היינו דכתיב אז פס
נשבעו אנשי דוד לאמר לא תצא אתנו ולא תכבה את
נר ישראל׳

פירוש

לויילי לסייבי לעיל כלותו יום שכשקייר משוכה
של כוכקע הכא ושכני כנוב שכח על עסקי
כוב. הרפה כמו ערפה. משקל קימו מתרגמינן מתקל טוטפין
כקרא דולא הלמומי שסיפר לשון הכיא על דוד שכתקבל בו שאול
ולפי שקבל לחיותנך את דוד כנוב אלא שאול טוב ושגב נכהני ס׳
כתנא שעל ידיך כהרנו ואתה נכשל ונמצוא זה כהרנו שאול ושלשת
בניו כתלחתת שלשתם שכר ביזתי לשון פרסי קרי״טא לא״ כפר
הוא. קמטי הכניעו תחת הכל ואי ויתיב עלה למעבד מכח
ליה לרעך מתיתי כתרכבה הלקן מתחתיו ולא הזיקו לא״ מכח
ליה כשפלה הקיקלון כיגון נומא וקיל מנכה עליו כל נריוי דמיל
כל׳ מלי מים של לא״ פד׳ נריוי טרף למיל כל׳ טרות של מים
ליטריף קמי׳ היתה ט רפת ומתכטת ענמה ומתורטת כשפה ו
וקומה ומנעיר קשנה ליה לרעך כמו לא תקשן כתקנרה הלקן
והגיע מהרה לקרן פלשתים לשפלה לחיה לישבי: עגלה טווה.
כל מיתיה עשפה לאכיסי סכרה למקטליה כאותו פלך שהיה ב
בידה ולא כנעה בו לחכה ליה לאכיסי לייתי לן היות פלך לכפל
לפניו. הר פתקיה כרים מוסה וקטלה הסלוך לכיסי הפלך לרשפה
ומתה. פתקיה לדוד לעיל וזקן כלפי מעלה ודן ליה כעין תחתיו
מכיתו כקרקע כלי ישיפול עליו וימות. וכיומא ליקו דוד עצמו
ליומא שם. לקן מטס מתיר עצמו לקן לשתו מכוונת עליו ליומר שם

דהשתא כולכל דוד והשלימו חסם בדמוק והלכו למכשי ולוך ומזרו
לחם: אל אלכישי לדוד מלי בעית הכא למה בלית כאן. אל הלך
למר לי ברנוך שילכה זרעך לו תמכר ביד לוייך ואהדרי ליה
מוטב שתפול ביד לוייך. אל אפיך בלויך הפיך תפלתך ואמור
לפניו מוטב יכלה זרעך ולא תמכר ביד לוייך למה לך בנעבר בכיך
לא בכך קיכיך ליזכון ואת לא תבטעב. משל הוה לומלי בני מלם
בר בכך ששה ימטר ואתה לא תבטעב: סייע בהליך עזרו
בתפלה להפכהו והוה קל כליך. שפי בתכייהו וכן טרפין שהיה
קרוב לאכין מלמתים. כי מטו קובי לאותו כפר שמעו קובי שכין
אכין שכחל לאכין מלמתים למכי קום היה אומרין זה לזה עמוד
כבגדו ולא נכנס וכבכו ולכך בקבל קובי. לימכו הוו כלקי כשמות
הכפרים ועליון היו מפחדין ומרמין. כי מטו כי תבי למכי כין
תבי טרייון כתמיה. בקבל שם הנשוב.

תנו רבנן נקפצה להם הארץ ליעזר עבד אברהם
ויעקב אבינו ואבישי בן צרויה אבישי בן צרויה
הא דאמרן אליעזר עבד אברהם דכתיב ואבא היום אל
העין למימרא דההוא יומא נפק יעקב אבינו דכתיב ויצא
יעקב מבאר שבע ויפגע במקום וגומ כמו שכתוב מאמר
זה באורך במסכ חולין פרק גיד הנשה ומנא לן דכלה
זרעיה דכתיב ועתליה אם אחזיה ראתה כי מת בנה
ותקם ותאבד את כל זרע המלוכה והא אשתייר ליה
יואש התם נמי אישתייר אביתר דכתיב וימלט בן אחד
לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר ואמ רב יהודה אמר
רב אילמלא לא נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב
לא נשתייר מזרעו של דוד שריד ופליט.

פירוש ומל דכלה זרעיה של דוד כל לאחיך נלוחים.
התם נמי לישתייר לאביתר מכהני כוב.

אמר רב יהודה אמר רב נא עליהם סנחריב
הרשע במה אלף איש בני מלכי ויושבים
בקרונות של זהב ועמהם שגלונות וזונות וכפ אלף
גבורים לבושי שריון קליפה וכפ אלף אחוזי חרב רצים
לפניו והשאר פרשים וכן כאו על אברהם וכן עתידין
לבא עם גוג ומגוג במתניתא תנא ארך מחנהו ד מאורת
פרסה רחב אורך סוסיו מ פרסה כך מחנהו ו ס רבוא
אלפין חסר חד בעא אביי חסר אלפא או חסר מאה או
חסר חד תיקו. תנא ראשונים עברו בשיהי שתו ועברו
שנאכר וחלף ביהודה ושטף ועבר אמציים עברו
בקיומה שנאמר עד צואר יגיע אחרונים העלו עפר על
רגליהם ולא מצאו מים בנהר לשתות עד שהביאו מים
ממקום אחר ושתו שנאמר אני קרתי ושתיתי מים ונומר
והכתיב ויצא מלאך ה ויך במחנה אשור מאה ושמונים
וחמשה אלף וגו אמר רבי אבהו הללו ראשי גייסות הן
אמר רב אשי דיקא נמי דכתב במשמיני רזון בשמיני
דאית בהו אמר רבינא דיקא נמי דכתיב וישלח ה מלאך
ויכחד כל גבורי חיל ונגיד ושר במחנה וגו ויבא בית אל
ונואי שם הפילו בחרב שמע מינה.

פירוש מנלומות מלטות: על לאכרסם כשכלקם כל
מלכים. כעני לאכיי לקי מסם מל קיכי קלמר לי
מסר מל כטוף וכו. לשמוכ כת לשמוכ מפילו על שכחכיב
עכרו כשני שטו הסוסים כיכלן וכתמעטו הסיס על שעברו
שלמצעיים נקומה וקלף היו קמים מניעים שלף על הכוולף
שני כתו שמו: קעלו עפר כרגליהם שלף היה שם מים בל עיקר.
קלפי לשון מקוד. הן ויכא מלאך ה ויך במחנה אשור קפה שלף
אל וכו ולא נשני וכתיב ויכא מלאך ה שלמך כל מחנה אשור
לימו שלף קפה שלף ולעיל קלפי מלתים ושמים רבוא:
קפה שלף ריסם נידות מגילי המיל שכן עולה למשכון לכל לאחי כין
מה שלף שני מלכים ס שלף נטרים ס שלף לאחוי מכא קלי קפה
שלף שכל קלפים שמות לין מספר.

במה הכם רבי אליעזר אומר ביד הכם שנאמ
וירא ישראל את היד הגדולה היא היד
שעתידה ליפרע מסנחריב ר יהושע אומר באצבע הכם
שנאמר ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא
היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב הרשע רבי אליעזר
בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אמר לו הקבה לגבריאל
מגלך נטושה אמ לפניו רבש נטושה ועימדת מששת
ימי בראשית שנאמר מפני הרבות נדדו וגו רשבי אומר
אותו הפרק זמן בישול פירות היה אמ לו הקדוש ברוך
הוא לגבריאל כשאתה יוצא לבשל פירות הזקק להם
שנאמר מדי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר וגומ אמר
רב פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבנך
אישתמע ולא בחושמן נפח בהם ומתו שנאמר וגם נשף
בהם ויבשו ר ירמיה בר אבא אמר כפי ספק להם ומתו
שנאמר וגם אני הכתי כפי אל כפי והניחותי חמתי רבי
יצחק נפחא אמר אוגים גלה להם ושמעו שירה מפי
חיות ומתו שנאמר מרוממות תך בפצו גוים.

פירוש בתה הכם למלך: קיל הגדולם יל הגדולם
לא כתמר של קיל לחשתיב קיל סעתידה וכו
מגלך כטוסם שמו מגלך להכות לת מלו. נכריאל מחוכה על כשול
קפירות: הזקק להם לחיל סמחריב להרגן: לגבי לרכן כשתלך
ללכן לפי תימך. לכניעל לכך לישתמע לשוכלך התרפם
והפחידו. כשף כפק.

כמה נשתייר מהם אמר רב עשרה שנאמר
ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם
כמה נער יכול לכתוב יו וכמה יוד עשרה ושמואל אמר
ט שנאמר כנוקף זית שנים שלשה גרגרי בראש אמירי
רבי יהושע בן לוי אומר ארבעה עשר שנאמר שנים
שלשה גרגרים ארבעה חמשה וגומ רבי יוחנן אומר ה
סנחריב ושני בניו נבוכד נאצר ונבוזר אדן נבוזר ארן
גמרא ונבוכד נאצר דכתיב ר ייה רי רביעאה דמה לבר
אלהין ואי לא דחזייה מנא הוה ידע סנחריב ושני בניו
דכתי ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך
ושראצר בניו הכוהו בחרב אמר רבי אבהו אלמלא מקרא
כתוב אי אפשר לאומרו דכתיב ביום ההוא ינלח ה

כתער השכירה אתא קכה ואדמי ליה כגברא סבא אל
כי אזלת לגבי מלכי מורא ומערב דאיתיתינהו לבנייהו
וקטלתנהו מאי אמרת להו אמר ליה ההוא גברא כ
בההוא פחדא נמי יתיב אמר ליה היכי נעביד אמר ליה
זיל ושני נפשך במאי אישני אמר ליה זיל להההוא ביתא
מספרא ואיגזייך מהיכא אמר ליה זיל להההוא ביתא
אייתי אזל אשכחינהו מלאכי ואידמו לידה כגברי והוו
קא טחני קשייתא אמר להו הבו לי מספרא אמרו לידה
טחין הר גריוא דקשייתא וניתן לך טחן חד גריוא ד
דקשייתא ויהבו ליה מספרתא עד דאתא איחשך אמר
ליה זיל אייתנורא אזל ואייתי נורא בהדי דקא נפח
אתלי ביה נורא בדיקניה אזל גזייה לרישיה ודיקני אמ'
היינו דכתיב וגם את הזקן תספה אמר רב פפא היינו
דאמרי אינשי גרירתיה לארמאה שפר ליה אתלי ליה
נורא בדיקניה ולא שבע חוכא מיניה אזל אשכח דפא
מתיבותא דנח אמר היינו אלהא רכא דשיזבידה לנח
מטופנא אמר אי אזיל ההוא גברא ומצלח מקרב להו
לתרין בניי קמך שמעו בקולה וקטלוה היינו דכתי' ויהי
הוא משתחוה בית נסרוך ואדרמלך ושראצר בניו
הכוהו בחרב'

פירוש שהכעיר יכול להטיף טיפה של דיו וכייכו יול
שהשלהו עשרה ושמונה לחמר תשעה וכשלחו כו
שלשלת ככוקף זית שלשלין כשלחו כו שלח לכך מועט סכיס או שלשה
גרגרי כרשה לחיב כן לא יסתייר במקבלו אלא לכך מועט וכיוצא
ד' ומשקה כשניים פוכיס ד' וס' וכייכו ט' זיל לכתי' שכיס ושלשה
לככיב ומשקה כייכו ל' כלי יוחנן מקרא לא דייק להו אלא לא
הללו ס' כשתייהו מהן שהחזיב ושני כניו וקל' משמע ככוקף שלקט
זית לחשייר מעליו כרשה ענף שכיס או שלשה גרגרים כך יסתייב
לו מועט כשהכל כאחד לכתי' גבי שכיס מיסאל ועזכיה תילתו
וכייכ לי כביעית לחמר לכך אלא לחזק גבריאל וכייכו
כשכזן שהחזיב ושני כניו לכתי' ויקי הוא משתחוה וגו' לי
לשחוה שהשלהו שהשה לרכנים ושתשה אלף כני חלכים שהני כשניך
שהה עגמך כדי שלא יכ כיון ואינזייך לחא לאי לגלחך
קשות גדיבי תחכים שיהון אלו עגמות וכתן לך מספרים וכייכו
דכתי' כתער השכירה על שהר שעורה כתבו לו תגר לגלח ואי
זה שהר כתן כגברי כחך לכבי שדהכן לעשות על ידי כחך לקייכו
עם כת כיחים ועם את הזקן תכפה לא כתי' גלוח אלא לרשה
לכל לזקן כתי' תספה לשון כילוי למשמע על ידי מור לגמרי
גרידתיה לארמאה כאחיה שם אחיה מחרף את הגוי והוטב בעיניו
שכגר לו שם כוקנו ואלא שבעת חוכא מיניה בית נסרוך אלהיו
לשון כשר שהשתחוה לכשר ועשאו אלוה היינו דכתי' ויקי הוא
משתחוה בית נסרוך וגו' למשמע לחמרי שאחר כשהשתחוה לנשר
שכיהו נשרב'

ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' אמר
רבי יוחנן אותו מלאך שנודמן לו
לאברהם לילה שהו שנאמר והלילה אשר הורה גבר
רבי יצחק נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנאמ'

פירוש עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' אמר
ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' כקש
לילה שהוא ועבדיו ויכם מלאך ס' וגו' כקש
כמו שעשו בשכיל כרך טעה מליה לכ' ינחק שהוא כפחק מלכך
כפחק מכ' יוחכן למקרי כך כפחק כהולי תלמוד לומר כחק עייל
כך כפחק כך למוכי לחכיו שלך יוחכן שהוא כפחק לפיכ כקרא כך
כפחק ולית למפרעי כך כפחק על סס יוחכן

אמר רבי זירא אף על גב דשלח רבי יהודה
בן בתירא מנציבין שהזהרו בזקן ששכח
תלמודו מחמת אונסו והזהרו בוורידין כרבי יהודה
והזהרו בבני עמי הארץ שמחזן תצא תורה כי הא מילתא
מודעינן להו צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים
אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי
בגד נטעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מאי אהדרו
ליה כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את
הסוסים משל לאדם אחר שאם יכול אני לרוץ שלשה
פרסאות לפני הסוסים בין ביצעי המים נזדמן לו רגלי
אחר רץ לפניו שלשה מילין ביבשה וגלאה אמרו לו
ומה לפני רגלי כך לפני הסוסים עאכו ומה ג' מילין כך
ג' פרסאות עאכו ומה ביבשה כך בין ביצעי המים
עאכו אף אתה ומה בשכר ד' פסיעות ששלחתי לאותו
רשע שרץ אחר כבודי אתה תמיה כשאני משלם ל
לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכו היינו
דכתי' לנביאים נשבר לבי בקרבי וגו' הני ד' פסיעות
מאי היא דכתי' בשעת החיא שלח מרודך בלאדן בן
בלאדן מלך אשור ספרים וגומר משום דשמע כי חלה
חזקיהו שרר ליה ספרי' זמנחה אין לדרוש את המופת
אשר היה בארץ ראמ' רבי יוחנן אותו היום שמת בו אחז
שתי שעות היה וכי חלה חזקיהו ואיתנפח אהדרינהו
קבה להנך עשר שעי ניהליה דכתי' הנני משיב את צל
המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אמר להו
מאי האי אמרו ליה חזקיהו חלש ואיתפח אמר איכא
גברא כי האי ולא בעינא לשדורי ליה שלם' כתבו ליה
שלמא למלכא חזקיה שלם לקרתא דירושלם שלם
לאלהא רבא נבוכד נאצר ספריה דבלאדן הוה ההיא
שעתא לא הוה ההם כי אתא אמר להו היכי כתבית
אמרו ליה הכי כתבינן אמר להו קריתו ליה להא רבא
וכתביתו ליה לבסוף אמ' אלא הכי כתובו שלם למלכא
רבא שלם לקרתא דירושלם שלם למלכא חזקיה

אטרו ליה קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא רחם
בתריה ד׳ פסיעות אתא גבריאל ואוקמיה אטר׳ יוחנן
אילמלא לא בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה ל
לשונאי ישראל׳

פירוש הזהרו בבני עמי הלמדין שבעשו תלמידי חכמי׳
לעשות להם כבוד שמתם תגלח תורה ליטהלל
שהרי יגלו שמעיה ואבטליון מבני סנחריב ומבני בניו של המן
לחלו תיבוקות שבני כרך כלקחן ותעמד דלמר רבי יהודה הכי
הזהרו בבני עם הלמדין כי הם מילתא דלקחן מודעינן להי רבי
היכי דמז בן לקחן דלא זכה כבוד כאחר לאותו כבוד דלא מפני
זכות ד׳ פסיעות כדלמדינן לקחן הכי כמי למדי׳ בבני עמי הלמדין
דלא זכו לאותו כבוד שלא מפני זכות מעמד שהיה באותם שלח
דלמדי דל זיכה דלעליל קלי למבני סנחריב לעמד דשלח ר׳ יהודה
הזהרו לבבדן שמתם תגלח תורה כי היכי דבפקי מבנחריב כי הם
מילתא מודיעין להו לבני עמי הלמדין דהם דמייקרים להו לאו
משום כבוד שבתם דלא כשבילו תורה שבהם שלח תזוח דעתם
עליהם וילמדו מהתיהם כלקיים היו. מדוע דרך בשעים בלחם
מפני מה הבליט בבוכד בבר ובכש יהושלם. מאי להדלו ליה
לירמיה. ביבני מיסלמ״ק בלעז: ל׳ פסיעות מפורש לקמן׳
עלמו שהיו בל אדם יכולין לו לחזות על הבבר גדול שיהתלם להם.
לבניהם שבהם יבחק ויעקב בשבר לבי בקבני בלומר תתהתי על
מתן שבבן: שתי שעות בדי שלא יהא שבאי לסופדו ולקוברו.
ויהיתם בתרפא שוקיהו היה להבי בבה שעות לחזקיהו בלומר יום
שבתרפא שוקיהו היה של בל שעות. ירהט בתיבי דשלים. לא היה
להם תקנה שהיה שבבו מבוכה והיה לו בשות לאבד שלחיתו.

מא׳ בלארן בן בלארן אמרי בלארן מלבא הוא
ואשתני אפיה והוו בי דבלבא הוה יתיב בריה
על מלבותא בי הוה בתיב הוה בתיב שמידה ושמידה
דאבוה היינו דבתיב בן יבבר אב ועבר אדוניו בן יבבר
אב הוא דאמרן ועבר אדוניו דבתיב בחדש החמישי
בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה למלך נבוכד
נאצר מלך בבל בא נבוזר אדן רב טבחים לפני מלך
בבל ירושלם וישרוף את בית ה׳ ואת בית המלך ומי
סליק נבוכד נאצר לירושלם והבתיב ויעלו אותו ר
רבלתה אל מלך בבל ואמר רבי אבהו זו אנטוכיא רב
חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמ׳ דמות דיוקני היתה
לו תקוקה על מרבבתו וחד אמר אימה יתירה היתה לו
מסנו ודומה במי שעומד לפניו אמר רבא טעין תלת
מאה כודניאתא נרגא דפרזלא דשלשא בפרזלא שדר
לידה נבוכד נאצר לנבוזר אדן וכולהו בלעתינהו חד
דשאא דירושלם שנאמר ועתה פתוחיה יחד בכשיל
וכילפות יהלומין בעי למיהדר אמר מסתפינא דלא
ליעברו בי בי היכי דעברן בסנחריב נפק קלא ואמרה
שוור בר שור נבוזר אדן שוור דמטא זימנא דמקדש
חרוב והיכלא מיקלי פש להו חד נרגא אתא מחייה
בקופ ואיפתח שנאמר יורע בסביא למעלה בסבך עץ
קרדומו הוה קטיל ואויל עד דמטא היכלא אדליק ביה
גורא נבה היכלא דרכו ביה מן שמיא שנאמר את דרך

פרק אחד עשר

הלבתולת בת יהודה הוה קא זיחא דעתיה נפקא בת
קלא ואמרה ליה עמא קטילא קטלתא היכלא קליא
קלית קיסתא טחינא טחינת שנאמר קחי ריחים ושחני
קמח חטים לא נאמר אלא קמח חזא דמיה דזכריה
וכו׳ והאריך בענין זה כמו שכתוב במסכת גיטין פרק
הניזקין׳

פירוש הוה כתיב שחיה ושחיה לחטה כלי שיתבבל
לכי לבן נקרא שם לכי עליו שנקרא מהודן
בלמדן דלמי בלא כתיב בלא מהודן בן בלמדן לא הוה מתקרי עליה
שחיה לחטה דהכי כתבי בלהו לישבי בבל להכי כתב מהודן
בלמדן: בחדש החמישי בשבעה לחדש בא נבוזר אדן רב טבחים
עומד לבבי מלך בבל ירושלם שלח בטובל בחבר בליק לירושלם
ומי בליק והכתיב בהחיה בראשה ויעלו בדקיה על החלך דבלחת
בלחת בהבלה הוה: זו הכטובים ואבטוכ׳ קיימא לן דלישנא
ישראל לחות דיוקנו של בטובל בחבר חקוקה לו על מרבבתו של
בבוזר אדן ודומ׳ לי במי שיטמד לפניו ולבך בתב בא בטובל בחבר
וכיוצו בטובל: שבעה תלת מאה כודני׳ תשעה משלוי שלש מאות פרדו׳
בירנץ לפרזלא פטישי בזהל. דשלשה בפרזלא בזהל חדוד קונץ
בזהל לחבר. בלעתינהו לא בלעה מתם שלא שיברם שהיו פטישים
מתפוצצין בשחכן בשעה לשובבה: פתוחים יחד משמע על פתח
לחבר בלמו בל הבשלין והבילפות יחד ולא הועיל בלום: שוור בר
שוור לבבר לבן קום וכבש יהושלם שוור בבוזר אדן בבוזר
אדן לא שוור מדלבר בר מדלבר קפנת פעם לאחת עם סנחריב
ועבשיו פעם שניה: בקופה מבר הפטיש ולא מהולו כמו קופה
לחטה יולא בחיה לחעלה תפלה היא יולא לפניך לותי שבך
עין קלילות שעשיבר את יהושלם בלו הבילו למעלה לבבת הבטול
נבה היכלא ובקש לעלות לריקיע. דרבי היא מן שמיא והשפילוהו
זהו לעתיה מתגלח ביבמו על שהיה מבליח. עמה קטילא שבבל
בנזרה עליהם בר ובחבי קהם ובחבי חטין לא בחבר אלא קהם
שהיו בריך בחיבה. בחתך מקום שהקליעים פותחין בבל הרחם
שובל קלוע והרחם שלוחין לבחלי. עלי שוק ענבי בהרות פורעבות
זה היה אומר הבא לישראל לבו ובחבו קהם בלותר בחיבים לחם
בבל לקהם ותחזרו לריחים עדיין ותגלו קילעי לחשיבם ושוקיבם
ותלבו בגלות׳

תנו רבנן נעמן בר תושב היה נבוזר אדן בר צדק
היה מבבי בניו של סיסרא לימדו תורה ב
בירושלם מבבי בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים
ומאן ניהו שמעיה ואבטליון מבבי בניו של המן למדו
תורה בבבי ברק ומנו רב שמואל בר שילת ואף מבבי
בניו של אותו רשע בקש הקבה להבניסן תחת בנפי
השכינה אמרו מלאבי השרת לפבי הקבה רבש״ע מי
שהחריב את ביתך ושרף את היבלך תבניסו תחת בנפי
השכינה היינו דבתיב רפינו את בבל ולא נרפתה עולא
אמר זה נבוכד נאצר רבי שמואל בר נחמני אמר אלו
נהרות בבל ותרגמה ציניתא דבבל׳

פירוש בר תשב שלח קבל עליו שלח מבות וקבל עליה
שלח לעטד עז: שלו לותי דשב בבוכד בחבר
בפיו ולא בלפתה שהיה חקוק לפתחו להבניס מבבי בניו
תחת בנפי השכינה. ולו בהרות בבל שהם לעשים לשתות: ביבייתא
דבבל

לכבל דקלים ועשים של נכרות נכבל שלין מוסלין פירות לפי שהמים עושים כניטין למריבן קושטא הוא דלמרינהו מכי נייבשי לכבל מעשית ימי בלילית לימבהו וכהרא לתחת הכהו נייבשי מי מריס כיכו׳

אמר עולא עמון ומואב שיבבי בישי דירושלם הוו כיון דשמעינהו לנביאי דקאמ׳ מתנבי לחורבנא דירושלם שלחו לנבוכד נאצר פוק ותא אמ׳ מסתפינא דלא ליעבדו לי כי דעבדו בקסאי שלחו ליה

פסלי י כי אין האיש בביתו ואין איש אלא הקבה שנאמר ה׳

שמות ט׳ איש מלחמה שלח להו בקריבא הוא ואתי שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו אירא להו צדיקי דבעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה צרור הכסף לקח בידו ואין

הושע ג כסף אלא צדיקים שנאמר ואכרה לי בחמשה עשר כסף הדרי רשיעי בתשובה ובעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה כבר קבע להן זמן שנאמר ליום הכסא יבא ביתו אין

תהלים פ״ח כסא אלא זמן שנא׳ בכסא ליום חגנו שלח להו סיתווא הוא ולא מצינא מתלגא ומסיטרא שלחו ליה איתא

ישעיה י״ג שינא דטורא שנ׳ שלחו כר מושל ארץ מסלע מדברה אל הר בת ציון אי אתינא ליה לי דוכתא דיתיבנא ביה שלחו ליה קברות שלהם מעולין מפלטירין שלך ד

שמיה ח דכתי׳ בעת ההיא נאם ה׳ יוציאו את עצמות מלכי יהודה ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבו ואשר הלכו אחריהם׳ אמר ליה רב נחמן לרב מי שמע לך אימת אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי אמ׳ ליה משיח משיח בר נפלי קרית ליה אמר לידה אין דכתיב

שמות ט ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת׳

פירוש

סיבכי שכבים: פוק ותקרע מחקוחך וכף לך לארץ ישראל ותכבשכה: כי לין קאים מקרע הוא בחשבי. בקריעת הוא בקרוב הוא ויבא בעת לשקם לפי דרכו של מקרע זה שהם שלחו לו שוחטין לכו שהוא הסיבם בכח. נרוך הכסף לקח בידו נדיקים שבהם מתי. ואכרה לי בחמשה עשר כסף פדיתי אותם מתנדים בסו׳ נכיסין כסף ומוחר סיבורים ולתך סיבורים כוזות נדיקים שבקרקים כסף חומר סיבורים חומר ס שלשים בחים ולתך סו׳ בחין הלו מה נדיקים שהעלם מתקיים עליהם בחולין בפרק גיד הנשה פעמים שלשים כאן ושם בארץ ישראל ופעמים שנו כאן ושלשים בארץ ישראל ובמסכת חולין סיבא דקא מפרש הכי קרא בגד קייש לייבי אין כסף אלא נדיקי זכן אומר נרוך הכסף לקח בידו: כנר קניב להם ומן שלא יבא על שכעים שבה שהשלים עלית בכל: מתלגא ומטרא מסחת שלגי ומטרות: תא לשוכא לטוכי בא דרך תחתית ההרים והבקעים ביבו עליך מן השלגים ומן המטרות: שלמו כר חושל לרץ שלמו שלית לך בביכה כלגר שהיה מושל סיבא על הר בת ציון דרך השלגים והבקעים. לית לי דוכתא לא יהיה לי מקום מכיטיתא של ירושלם ליכב בו מבי ומילי במקום מטמה חשבי הנשמים. הקבריהם של ישראל ומעשות שלהם סביב לירושלם ומפן מתף ומילותיך יכולין ליכב: יוביאו את עצמות מלכי יהודה שעתידין לחשליך מכן העצמות שבקברים שבאמר בעת ההיא וגו׳: למילי דלמבי נרוך הכסף לקח בידו שבתחלתו הבדיקים קל מילי בפי

אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן דור שכן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטין והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה׳ ושנייה מסתרת לבא׳ תנו רבנן שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיי׳ מקרא זה והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שנייה חיצי רעב משתלחין: שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה׳ רביעית שובע ואינו שובע: בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת ללומדיה: בששית קולות: בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא׳ אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אתא אמ׳ אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה אשר הרפו אויביך ה׳ אשר חרפו עקבות משיחך׳ תניא רבי יהודה אומר דור שכן דוד בא בו בירת הוועד יהיה לונו והגליל יחרב והגבלן ישתומם ואנשי גליל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי החטא ימאסו ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנא׳ והיה האמת נעדרת מאי זהתי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי רבי שילא כל מי ששר מרע מסתולל על הבריות׳

פירוש

על שהרשעים מקולקל על שלש כלתה נרה רשעים שביים מתמעטת לבא מקולקל כמו לא כמקלה שטוב שמיטה. והמטרתי על עיר אחת מיכא מעט מטר ויבא רעב במקום זהו שובע במקום זה. מני רעב רעב מעט שלא יהא שובע בשום מקום. משתכחת מלומדיה מתוך שאין להם ללמוד. בששית קולות יגלו קולות שבן דוד בא. לפ׳ קולות יתקיבשופר גדול. מלחמות בין לאומות העולם לישראל.

להוה הכי שכה אחת רעב לחת שובע ואחת שובע לא כה בן דוד. ועוד בששית קולות מי הוה כלומר מלו הכרות שקהבי שב׳ כשהרן לא לתרעו בשבוע לחד לכל כי לחרמו לתי משיח. אשר חרפוך ה׳ אשר חרפו עקבות משיחך לא קל דרים ניח מילי וכרוך לתוכי שכך נכתב בספרים תהלה כתו שהכיבו כשהרן לאהרן לשוטה בעקבות המשיח תוספת יבנה וכתבו פי׳ זה על בעקבות שהוא לשון סוף כמו לאשר אחרנו עקבות משיחך: בית הוועד מקום שתלמידי חכמים מתוועדין שם ללמוד תורה. ותבלים מקום שעשו כך ישתומם: ואכסי הגבול לאשי גבול ארץ ישראל: לפ׳ לאכסיו זית סנהדרין: כשני הכלב לדמיין מתם לבלב מר׳. לפ׳ בשני הכלב שלא יתגייסו זה מיד מסתולל על הבריות כל העולם לומדי׳ עליו שיטה וסייבו מסתולל לשון שטות כתו מולין יוענים טולל׳

חלק פרק אחד עשר

אמר רבא מרישׁ הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה זימנא חדא איקלע להההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משנו בדיבוריהו ולא הוה מיית אינישׁ מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מנהון והוו לי תרתין בני יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישׁא אתאי שיבבתא טרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמרי לה ליתה הכא שכיבו ליה תרתין בניה אתו אינשׁי אתו לקמיה אמרו ליה מאי האי אמרי להו הכי הוה מעשה אמרו לי ב בטטות מינך פוק מאתרין ולא תיגרי בהו מתנא בהנך אינשׁי, תניא רבי נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני הכלב ואין הבן מתביישׁ מאביו תניא רבי נחמיה אומ' דור שכן דוד בא בו העזות תרבה והיקר יעורר והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לרבי יצחק דאמר רבי יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קראה כולו הפך לבן טהור הוא תנו רבנן כי יראה כי אולת יד אין בן דוד בא עד שירבו המסורות, דא"ר שיתמעטו התלמידים, דא"ר עד שתכלה פרוטה מן הכיס, דא"ר עד שיתיאשו מן הגאולה ואפס עצור ועזוב כביכול אין סוסך ואין עוזר לישראל כי הא דרבי זירא כי הוה ס משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא בעינא מיניכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב,

פירוש ליכא קושטא בעלמא אין לשון סידור אמת תחיל לאמר לי ההוא מרבנן דלמי יהבי ליה כל חללי עלמא לא משני בדיבוריה לשקרא ואשתבע: זימנא חדא לקלני להוה לתרי וקושטא שמיה: טרפא לבבא שהיתה שולטת לותה לומר לבעל היכן היא שולטת ובייסה ביסה: הן כבירים ילבינו פני זקנים כלומר יתקדמו ויבישו לותם ' וזקני יעמדו בפני הנערי' לכבדם והיינו לשמרי' בעקבות המשי ' קונפא יגנא ' בת קמה בלותה לבעל ולביסה: היקר יעות מכונל שבשם יהא עוותן ורמאי מ"ר לע" היקר יעות שלא יכבד זה לחזי והגפן יתן פריו ואינפא יהיה היין ביוקר שלא יהיה בפדי שנתו בכבה שיהיו כולן רודפין לחר היין ומשתכרי' ומתיקר לעם שכוב יין בעולם ' כולו הפך לבן טהור הוא כשמשתכנע בכל העור כך כשמפכה כל המלכות למינות תבין גאולה: כי ידין ה' עמו להניח לחם נאולה ' כי ידלה כי מזלת יד שתלך ותחזק ידן של מסורות ומגלידין בחיבורן ' ויתמעטו התלמידים שמחזיקין ידי ישראל להחזיק לתורה ' שתכלה פרוטה מן השים והיינו לותה יד סימה כידים ריקנית כביכול כלומר יכולין לומר לבבי זה כלפי מעלה אין עוזר והיין סוחר ליישרל שיהו שבלים למלך ואין עוזר וסוחר: לתעבקי ביה לילדע מתי יבא ' ועקרב נוסך המלם

אמר רב קטינא ש"ת אלפי שנה הוי עלמא וחד חריב שנאמר ונשׂגב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שחשביעית משמטת שנה לשבע' שני' כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול תאנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו אמר ליה אליהו לרב יהודה אהוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות משמונים ותמשה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה בתחלתו או בסופו אמר ליה איני יודע כלה או אינו כלה אמר ליה איני יודע רב אשי אמר הכי אמר ליה עד הכא לא תסתכי ליה מכאן ואילך איסתכי ליה שלח רב חנן בר תחליפא לרב יוסף מיצאתי אדם אחד ובידו מגלה אחת כתוב' אשורית ובלשון הקדש אמרתי לו זו מנין לך אמר לי להיילות נשכרתי ובין גנזי רומא מצאתיה וכתוב בה לאחר ארבעה אלפים ומאתים ושתשעי' ואחד שנה לאחר בריאתו של עולם עולם יתום מהם מלחמות תנינים ומהם מלחמות גוג ומגוג והשאר ימות המשיח ואין הקבה מחדש עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה רב אחא בריה דרבי אבא אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר,

פירוש וחד חריב שלמלך לחד יהיה חרב חון לשמש אלפים דהייכו אלף שניני: תרי אלפי הוי חרב אלף ז' ואלף ח' יומו של הקבה אלף שנה שכן אלף שנים בעיניך כיום ' משמע וכעשה חרב: שכולו שנת שהשלם משמע הוי עלמא מתקיים ' ב' אלפים תהן היה תהו שלא ניתנה עליהן תורה והיה העולם כתיהו תלדם הראשון ועל שהיו לו לאברהם חמשים ושתים שנה ליכא אלפים שנה כלימוכח קראי ובשכשלמו אלפים שנה עמק לאברהם כתיהו שנאמר ואת כספם אשר עשו בחרן ומתנמי לשעבודו למוניות בחרן ואחרי כעשו נוחיהי ההוא שעתא הוה לאברהם כד חמשים ותרתין שנין: וב' אלפין תוהו מן הכספם אשר עשו בחרן על ליכא חמשים ' לאברעים ושמונה על שכולו יעקב ושני שנה מהשכולו יעקב על שכולו יעקב הכי ליה וקל שהיו לו ליעקב כשנה לחברים הכי ל"ל ולי שעתידו החברים הכי תלם ומשיכלו מחברים על שכשנה ליה לרחמן ל' חלות ום' לכתיב ויכי כשמוכים שנה ולכתיב חלות שנה לנחת נבי ישלשל מלכן מחברים ויכן הניחת לה הכי תקשה חתי שעתיד ליה לרחמן כדמוכחי קראי על פי חשבון המלכים וכו' דעלות הוא שעתיד ליה שני הכי תלם ותקשה הן ב' אלפים שחוש קיבב וקיבב קודם המלמת ל' אלפים כתיב הכיה ולסוף לותן קיבב שלחו ב' אלפים תוהו לילי דלחר ב' שני' תוהו קלת ב' אלפים תורה ולת שתכלה תורה לחר ב' אלפים ' וכי אלפים יחות המשים שלחר ב' אלפים של תורה היה ליכן שיבת משים ותכלה מלכות הרשעה ויבטל שעבוד מישרלל מכל כשכיל שנאמר ויהי כל מספר ל' אלפים

ויבטלו מהן מה שיראו שעליהן היו משכיב לבני פלגיש קיימו
ל' אלפים מתיהם וכ' שכח נתחלת של יובל הלחמין הזה בא לו
בסופו כלה ומן הזה קולם שיבא משיח או ימיו כלה לבניהן יובל
בסופו היה בא: על הכא בא תסתבי ליה על יובל הלחמין אל
תגפה לו שיבא קולם לולמי לא יבא קול' ומן זה מכי ליה מכה לו
שיבא: משוכית כתב שלבו שבא מלשון כלחמן כלילך פרקי:
לקיילות של רומי כשכיתי שקייתי נלנייר נא' מסס' תביכים לנים
והשלך יומת המשיח שכלה השעבוד ומשיח בא: מקלם שלמו
לבריאת שלם קלם.

לבני הגר

תניא רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד
התהום כי עוד חזון למועד ויפח לקץ
ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא ולא יאחר
לא כרבותי שהיו דורשין עֹר עירן עירדי ופלג עירן ולא
כרבי שמלאי שהיה דורש האכלתם לחם דמעה ו
ותשקמו בדמעות שלישי ולא כרבי עקיבא שהיה דורש
עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ
אלא מלכות ראשונה ע' שנה מלכות שנייה נ"ב ומלכות
בן כוזיבא שתי שנים ומחצה מאי ויפח לקץ לא יכזב
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן תיפח עצמן
של מחשבי קיצין שהיו אומרי כיון שהגיע את הקץ ולא
בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה
חכה לו שמא תאמ' אנו מחכין והוא אינו מחכה תלמוד
לומר לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם וכי
מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין
מעכבת וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכי
לקבל שכר שנאמר אשרי כל חוכי לו אמר אביי לא
פחית עלמ' מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה
בכל דרא שנא' אשרי כל חוכי לו בגמט' תלתין ושיתא
הוו איני והאמר רבא דרא דקמי קב"ה תמני סרי אלפי
פרסא הואי שנאמר סביב שמונה עשר אלף לק' האי
דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דמסתכלי ב
באספקלריא שאינה מאירה ומי נפישי כולי האי והאמ'
חזקיה אמ' רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי
בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהם אם שני'
הם אני ובני הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי
בלא בר'

מקנקין ב

לעיל ז

יחזקאל מ ח

פירוש ויפח לקץ לבור של קץ לא יכזב שיהיה בעתו:
בוקב ויורד על התהום מה תהום אין לו סוף
כך אין לחלם יכול לעתוד על סוף פסוק זה וכי מה מפרש ליתת
קלת' אם יתמהמה חכה לו לחלן לו סוף: לא כרבותיו של תנפח
לאותו קץ שהיו לוטשין על עירן עירכין ופלג עדלן
עירן כאדלן קבלות של מנכיס וקייכו לרכבי מלחמ' עדכין קייכו
ע' מלחמ' ופלג עדלן כ' מלחמ' כך הכל לחלף ול' מלחמ'. ותשקמו
כדמעות שלים פירוש שלשה שיהו קבלות מנכיס לקייכו ת' ושלשה
שיהו קבלו ככל לקייכו לי כך הכל לחלף ויתי. לחת מעט היא
ככבולות מני כתיב שיהיה מתכבד כשיראו ישראל מגלו' ככל ויבנה
בית המקדש וקייכו עד לחת מעט היא מעט ככול לחת לחם
ליעקב לכי מלעיס לת השמי ולת הלחן והנפלתי ממלכת כל הגויים

לעיל יב

אמר רב כלון כל הקיצין יאין הדבר תלוי בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר
דיו לאבל שיעמוד באבלו כתנאי רבי אליעזר אומר אם
ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר
לו רבי יהושע אם ישראל אין עושין תשובה אין נגאלין
אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות
כהמן ומחזירן למוטב תניא אידך רבי אליעזר אומר אם
ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר שובו בנים ש
שובבים ארפא משובותיכם אמר לו רבי יהושע והלא
כבר נאמר חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נ
נמכרתם בעון ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים
טובים אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע והלא כבר נאמר
שובו אלי ואשובה אליכם אמר לו ר' יהושע והלא כבר
נאמר כי אנכי בעלתי אתכם ולקחתי אתכם אחד מעיר
ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון אמר ליה רבי
אליעזר והלא כבר נאמר בשובה ונחת תושעון ונומר
אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר והלא כבר נאמר כה
אמר ה' גואל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי וגו'
אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר אם תשוב ישראל
נאם ה' אלי תשוב אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר
ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי
היאור וירם ימינו וגומר ושתק רבי אליעזר ואמר ר' אבא

יחזקאל ב ב

מלאכי ג

ישעיה מ ט

ירמיה ד

דניאל יב ז

חלק פרק אחד עשר

אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישר׳ ענפיכם יחזקאל לו, ח
תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל רבי אליעזר אומר זכריה יד, ה
אף מזה שנאמר כי לפני הימים האלה שכר האדם
לא נהיה מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב אמר סם
אף תלמידי חכמים שיש בהם שלום דכתיב שלום רב תהלים קיט, קסה
לאוהבי תורתך אין להם שלום מפני הצר ושמואל אמר
עד שיהיו כל השערים כולן שקולין׳

פירוש כתשובה אם כל ישראל מוזהרים יבא ואם לאו לא יבא׳ דין לאחד שנשמר באחד דין שנשמר שנשמר בימיו לאמר כלומר אם לא יעשו תשובה ליכא שנשמר באחד כאחד כל הימים אלא ולפי קץ לכאורה לא׳ דין לאחד דיין לישראל נעשה גלות לפני׳ כלומר תשובה נגאלין׳ לא נכסף לא תשובה ומעשים טובי׳ לפני׳ אין עושין תשובה נגאלין מקום לאחר מכאן כמכתיב קרי בסף נכלמון תשובה׳ בעלתי לתוכם משמע בעל כרחם בלא תשובה אחד מעיד לחברו הנלוקים ואליהם לגיון לעיל סליק סדר תשובה כל מזהרין כה אמ׳ לכזה בפה למתנגד גוי אחרון ס הכזוי ומתיעצין בעבירות לעיני אלו מלכים ילחו וקמו׳ כי למועד מועדים אלמח יש קץ בדבר׳ וכבלות בפין יל עם קדם כשתבלה תקומתם ופוזק ליהם שהיתה בשובה לילך ולילך נגול׳ ותיעלת לפשוט אלה ואלה שתבלה נגזרתם שהיו שפלים למאד תבליהו אלו הגלות ויבא מעיה כדאמרי׳ כי לולת יל׳ גדול מזה כשתתן ארץ ישראל פריה כעין יפה לו יקריב הקץ׳ ואין לך מבלה יותר מזה דפסוק כשתרא שלין שום לדם משתכר ולף שכר הבהמה לא נהיה וסיינו כדאמרין עד שתבלה פרוטה מן הכיס לין מעות מצויות בכיס׳ שכר בהמה שבולת הלדמה שהיו על ילי בהמה ליכסף׳ וליינא ולבא לין שלום לו יבא מעיה׳ שלום רב והייכו וליינא ולבא אלו תי לותם שהיה ליכם לינאת ולבא בשלום כדכתיב שלום רב לאוהבי תורתך יהי׳ להכהו לין שלום׳ מן הבר מרוב הנגזרות׳ לא׳ תיבר הדע׳ שקולין שוין שבר התגולה ויין כדאמרי׳ ס׳ שוכב גדול׳ לא׳ שקולי שכלם יקיים׳

אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש יחזקאל כט, ז
דג לחולה ולא ימצא שנאמ׳ או אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתי׳ בתריה ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא בר׳ חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל שנאמר ישעיה יח סם ונטרת הזלזלי׳ במזמרות וכתי׳ בתריה בעת ההיא יובל שי לה׳ צבאות ונומר אמר זעירי אמר רבי חנינא אין בן זכריה ג דוד בא עד שיכלו נסי הרוח מישראל שנאמר כי אז סם אסיר מקרבך עליזי נאותך וכתי׳ והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה׳ אמר רבי מלאי משום רבי ליעזר בר׳ שמעון אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטי ושוטרי ישעיה א סם מישראל שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף ככור סיגיך ונומר ואשיבה שופטיך אמר עולא אין ירושלם נפרת סם אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה ב בצדקה אמ׳ רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתי׳ סם ואצרוף ככור סיגיך אי בטלי דייני בטלי נזירפטי דכתי׳ זכריה ג הסיר ה׳ משפטיך פנה אויביך אמר רבי יוחנן אם ראית דור שנתמעט והולך חכה לו שנאמ׳ ואת עם עני תושיע

אמר רבי אלסכנדראי׳ ר׳ יהושע בל׳ רמי כתיב בעתה וכתיב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה ואמר רבי אלסכנדרי ר׳בל׳ רמי כתיב וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי וכתיב עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני ורוכב על חמור אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמרא אתי אישדר ליה אנא סוסיא ברקא דאית לי אמ׳ ליה מי אית לך בר חיוור נווני׳ רבי יהושע בל׳ אשכחיה לאליהו דהוה קאי אפיתחא דנ׳ע אמר ליה אימת אתי משיח אל׳ לכשירצה אדוננו הזה אמר רבי יהושע בל׳ שנים ראיתי וקול שלשה שמעתי׳ רבי יהושע בן לוי אשכחיה לאליהו דהוה קאי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמ׳ ליה אם יראה האדון הזה אמר רבי יהושע בל׳ שנים ראיתי וקול שלשה שמעתי אמינא ליה איטרח את משיח אל׳ זיל שייל ליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחה דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חולאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מי בעינא דלא אעכבנא אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי אמר ליה לאימת את מר אמר ליה היום אתי לגבי אליהו אמר לידה מאי אמר לך שלום עליך בר ליואי אמר ליה אבטחה לך ולאבוך לעלמא דאתי אמר ליה שקורי קא שקר בי דאמר ליה יום אתינא אתא אמר ליה הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו׳

פירוש עם עבדי שמיא ככר ליכם לתי במסיכות. וכתיב עבי וכוכב על מחוך כעבי הנף על מחוך בעגלות: סוסיא בכקק סום מסוכך ומכוון וכלא שים לי לבאי קוס סיכה על מחוך מלבלג סיים: לא' למה סוסיא בקק סום' בלוק לרון: כר סיוור גוכי כלוס שים לך מחוך בר מלא נוכין שמחוך שלו כן קוס כמלתא כעלמא דמייה: סיוור מלא כלטון פרסי נוכי נוכין. המלין קוס סכיכה סיתה עמסם. קולג דסכיכה קוס נהליכו: לליליה למסיא. כפתחא דלומי כלא למוכי לא כפתח רומי מסם אלא גן עדן קוס ככגל כל השלם וקלחר ליס דכלוחי נר של גן עדן שכגל פתח רומי מסיא שרוי. סוכלי חלמים מכוגגים וקוס כמי מכוגג דכתיב וקוס מכולל מפשיכו וכתיב חלייכו קוס כשל. וכלהו מי שים לו לאכשוף ומסוק כגגים לפכי לקו ושרו נחלל זימכל מתיכין כל כגגיסם ביחל ומקכסי לוחם ומוזכין וקוסרין לוחן: ולילו מסיא שכי של כגג ומקכסי וקוסרו ולחל מתיב לחל ושסק כמו כן ולילו מתיב ב' כגגים יחל דסכר ליכיי ליה לנאת ולנחל לת ישרל לא ליתעכב כדי קסירת ב' כגגים: אמר לים רבי יהושע למסיא לחיית לתי מר אמר ליה היום: היום מס נקולו של הקב"ה תשחשו: לכטרך לך ולאכיך לשלם הבא דלי לאו נליקי נמוכי לחם לא קוס יקיא לך שלמא ולא קוס מלכר שמא דאכון.

שאלן תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא אמר מתירא אני שמא ת תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשים ממך אות אם להן לכשיפול השע'הזה ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו רבינו תן לנו אות אמר להן ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אם להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים להם ונהפכו בשערת פטירתו אמר להן העמיקו לי ארוני שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין של פרסי נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן אמר רב אין בן דוד בא עד ש שתפשט ... רשעה על ישראל תשעה חדשים שנאם לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל.

פירוש מסעב הוס של ... סיה כלותה שעה לין מספיקין לכבותו פעם של שית. מי פמיים סיכלן כוכב מחכו כלתביא בנבוכות יכלן יונק מחערת פמיים ומפרם לתם שפיר. קעמיקו לרובי עשו לי קבר בקקק עמוק. מלין סום מלי לוכל בו תבן סמוניתי לחלוכות מון לקקק ועושין מהם לטסים בחלחמת גוג ומגוג. מלין כל דקל וכ' כלומר עתידין פרס ומלי לבא על כבל ולבלכה וכתחלה כל לכן כבל מילות פרסיים יחסם כלים לכלן ישראל ולוכלין לותם. על שתפשוט ... על ישראל ט' חדשים שכלחר לכן יתנם לישראל על עת ילדה ילדה וקייכו תשעה חדשים כלחתרגתיכן כבן יתחסכון כעיכן לילדתה למילד וכתיב ועתר ולחם בעוזו ס' ומתרגמי' מפני גלוחתון על כל ישראל קייכו כל העולם שישראל מעוזרי ט'.

אמר עולא ייתי ולא אחמיניה וכן אמר רבא ייתי ולא אימחיניה רב יוסף אמר ייתי

ואזכה ראיתיב בטולא דכופיתא דחמריה אמ'ליה אביי לרבא מאי טעם אילימא משום חבלו של משיח והתני' שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומר הא תורה והא גמילות חסדים אמר שמא יגרום החטא כדרבי יעקב בר' אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו שהיה מתירא שמא יגרום החטא כדתניא עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה אמור מעתה ראויין היו לעשות להם נס בביאה שניה כביאה ראשונה לא שגרם החטא וכן אר' יוחנן ייתי ולא איחמיניה אל ריש לקיש מאי טעמא אילימא משו' דכתיב כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב וסמך ידו אל הקיר ונשכו הנחש בא ואראך דוגמתו בעולם הזה בזמן שאדם יוצא לשדה ופגע בו סנטר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו גבאי דומה כמי שפגעו דוב נכנס לביתו ומצאו בניו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשבו נחש אלא משו' דכתיב שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולדה מאי ראיתי כל גבר אמ'רבא בר יצחק אמר רב מי שכל גבורה שלו ומאי נהפכו כל פנים לירקון אמר רבי יוחנן פמליא של מעלה ופמליא של מטה באותה שעה אום' הקבה הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי היאך אאבד אלו מפני אלו היינו דאמרי אינשי רהיט וגפיל תורא ואויל ושדי ליה סוסיא באוריה.

פירוש ייתי מסיח ולא לימחיכים. בטולא לכופית לחמריה בגל סכיבי של ממוכו כלומר לתי' בכך תלי כוגס וכלבל שלחלכו. כפותח רבי כתו ומפ כפותח ומכר יכלבל בכגס כתרג': מלי טעמא לא לחמיכים: מכלו של מסיח גולגלו וחלקו ולקחן בעי מלי היה לבון לחר מכלו פחליס ומכלים סיסיו בימיו ממיל הגוים: לעשות לכם בכם לשלות כוכוע על כרחס של מלכי פרס: בכיאה סכיה בימי עזרא: בכיאה דמשוכף בימי יסוסע מדסיקיסן הכתוב: מלי טעמא לי זו גרם לאה בימיו שאתה אי לא לחמיכים: מכחר מפרם בגגל בתרג' כר מחוכייתא סיולא מיכרי הסדות וגבוליהן על כתן של בלוכי מכתן ושילך של פלוכי וכילו לרבות לאחד ולמעט לאחר ומסיעגו לותו מכחר רוגס למדול סדות ולקבל מיכרי הסדות ולומס כמי שמגיע בו תרי נגלי נוגס תם המלך. מי שכל הגבוהס שלו הכל מגיע בעגלו כיולדת ולומר בשעה שמעביר הלומות מפני ישראל היוך לאחיך תלו מפני תלו. פחליים של מעלה ושל מטה מלאכים וישראל בסרן הסוד ובכל מעמידין סוס במקומו בלגלו שלא היה רוגס לעשות קודם מפלגו של סוד שהיה מכיר סוכו כיותר וכשמתרפא סוכו לאחר שהעמידו שם כך הבא כיון שבאה מפלגו של ישראל כותן גדולתן לאומות העולם ומשתוכין ישראל בתשובה ובגלין קשה לו לבאה לאומות העולם מפני ישראל. לוחיה כמו אוכיות סוסים.

חלק

פרק אחד עשר

אמר רב גידל אמר רב עתידין ישראל דאכלי
שני משיחא אמר רב יוסף פשיט ולא מאן
אכיל להו חילק וכילק אכלי להו לאפוקי מדרבי הלל
דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה
אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד ושמואל אמר
למשה ורבי יוחנן אמר למשיח מה שמו דבי רבי שילא
אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבא שילה דבי רבי
ינאי אמרי ינון שמו שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש
ינון שמו דבי רבי חנינא אמרי חנינא שמו שנאמר
אשר לא אתן להם חנינה ולא מנחם בן חזקיה שמו
שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי ורבנן אמרי
חיורא דבי רבי שמו שנאמר אכן חלינו הוא נשא
ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים
ומעונה אמר רב נחמן אי מן חייא הוא כגון אנא שנאמר
והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא אי מן חייא
הוא כגון רבינו הקדוש אי מן מתייא הוא כגון דניאל איש
חמודות אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד
להם דוד אחר שנאמר ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד
מלכם אשר אקים להם הקים לא נאמר אלא אקים אמר
ליה רב פפא לאביי והכתיב ודוד עבדי נשיא להם
לעולם כגון קיסר ופלגן קיסר דרש רבי שמלאי מה' הוי
המתאוים את יום ה' למה זה לכם יום ה' הוא חשך ולא
אור משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפין לאור אמר ליה
תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא
ואתה למה לך אורה והיינו דאמר ליה ההוא מינא לר'
אבהו אימתי אתי משיח אמר ליה לכי חפי להו חשוכא
להנהו אינשי אמר ליה מילט קא לייטת לי אמר ליה
קרא כתיב כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים
תניא רבי אליעזר אומר המשיח ארבעים שנה שנ'
ארבעים שנה אקוט בדור רבי אליעזר בן עזריה אומר
שבעים שנה שנאמר והיה ביום ההוא ונשכחת צור
מעיר שבעים שנה כימי מלך אחד אי זהו מלך מיוחד
הוי אומר זה משיח רבי אומר נ' דורות שנאמר יראוך
עם שמש ולפני ירח דור דורים רבי הלל אומר אין להם
משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו אמר רב
יוסף שרא ליה מריה לר' הלל חזקיה איסתה הוה בבירת
ראשון ואלו וכריה קא מתנבי בבית שני ואמ' גילי מאד
בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק
ונושע

פירוש לחכלי שכי משיח שוכב שיהיה בשותן היחיד
לישראל יהיה: חלק חילק וכילק לחכלי להו כך
היו כינלין לומר כלשם שלומר שלים ושלימת יחכלוהו ובמסכת
חולין לא חילק יחיבתו ולא כילק ולישבלה ולישבלה כחולין לא חלוק
חילק וכילק לשון חוכחה כמו ומכולקה ולחריכין כחולין לא חלוק
לישבון למכריכין לחלק הסימן שמכריכין לחלק כל הקבוצות ו
ולשייר על פי כולו ולא כילק לא יוסי שמחריב הסימן שחותך קנת

הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם
סם ס"ל הבא עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו
ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם לימות
המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ואמר רבי חייא
בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא
לבעלי תשובה אבל צדיקים עצמם עין לא ראתה אלהי
זולתך ופליגא דרבי אבהו דאמר ר' אבהו מקום שבעלי
תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם
סם ג' שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו
ברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק רחוק דמעיקרא
ומאי קרוב קרוב דהשתא ור' יוחנן אמר לרחוק שהוא
רחוק מעבירות קרוב שהוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה
אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים
כולם לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם
ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל ת"ח
עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך מאי עין לא ראתה
אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו ששת ימי
בראשית ריש לקיש אמר זה עדן שלא ראתה עין
מעולם ואם תאמר אדם היכן דר בגן ואת גן הוא עדן
ניחזי' ג' תלמוד לומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן,

פירוש

רבי לומד סם"ק כמכין ימות המשיח דכתיב כי
יום נקם בלבי ושנת גאולי באה. ליום נקם
סל מכנגלים מ' יום מה יום נקם סל מכנגלים שנה ק' בכל יום דכתיב
יום לשנה יום לשנה וגו' כן שנת גאולי באה שנה ליום שנה
סלכל יום ויום סל שנה זו שכתוב שנת גאולי במקרא זה מוכיח
שנה לחת ולית לנרמי רבי לומר סם"ק לנפים שנה לכתיב ושנת
גאולי באה ושנה סל סלה שני הוי לכתי' כי שלף שנים נעזיך טיום.
ועל עכשיו על ימות המשיח: לאלכי לא נגליתי סלף קונאתי לכנ
מפי סיקיו אלכי יכולין לשמוע אלכל בלבי היה טימון סלכנ. למען
ילכו ימיכם כימי שנים על האדמה ולף עמדו כאלנים כל אלכל ע
עתידין לעתוד כשיבת מצרים: כמצרים מתן שכינת ימי משיחה
כן יהיה עליך ז' ימים ליומו סל הלה לנף שנה כי מי יה כמו כימי
יה כחשכון הצבי שכתוב בילי לאומו זמן שכשכינתי מעבור מי יה
שוב על האדמה כן כשכינתי כבי לאומו משכון כשכינתי מקנוף עליך
ומגעור בך שלף אקביל לת עולמי לאחר שיבת מצרים על שיכלם
זה הזמן: לף כתבנאו טובה ליסרהל. עין לף ראתה אין קן לנכנ
כליקים ליכן שומרין לגדול כמן סל בעלי תשובה שאין כל בניה
יכולם לעמוד כמתינתן. בניסה לרמוק שכתיקק מן הלה ואלה
סנ אלין כתשובה ולכל שלום לקרוב מעיקרו נליק נמור לגדול
במן סל בעלי תשובה: סליה רחוק מן הענביה כל יתיו לסיכו
נליק נמור.

פיסקא

והאומר אין תורה מן השמים, תנו
רבנן כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר
הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים, דא כי
דבר ה' בזה וה אפיקורוס דא כי דבר ה' בזה זה המגלה
פנים בתורה שלא כהלכה והמבזה את המועדות
בעולם הזה תכרת לעולם הבא מכאן אמר רבי אלעזר
התורה והמצות והמעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא, תניא
אידך כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפי'
אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא
אמרו הלה אלא משה מפי עצמו זה הוא כי דבר ה' בזה
ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק
זה מקום זה מנ"ש זו וזהו כי דבר ה' בזה, תניא היה רבי
מאיר אומר הלומד תורה ואינו מלמדה זהו דבר ה' בזה
רבי נתן אומר כל מי שאינו משניה על המשנה רבי
נהוראי אומר כל שאיפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק
רבי ישמעאל אומר זה העובר על מאי משמעה דתנא
דבי רבי ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר
לו למשה מסיני אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים
אחרים וגו' רבי יהושע בן קרחא אומר כל הלומד תורה
ואין חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר, רבי
יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה
שיולדה וקוברת רבי עקיבא אומ' זמר בכל יום זמר בכל
יום אמר רב יצחק בר אבדימי מאי קראה שנאמר נפש
עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל בסקום חזה
זתורתו עומלת לו בסקום אחר, אמר רבי אלעזר אדם
לעמל נברא שנאמר כי אדם לעמל יולד איני יודע אם
לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא כשהו אומר
כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני
יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר
לא ימוש ספר התורה הזה מפיך הוי אומר לעמל תורה
נברא והיינו דאמר רבא כולהו גופיה דרופתקי גינהו
טוביה לדוכי והוי דרופתקי דאורייתא נואף אשה חסר
לב אמר ריש לקיש זה הלומד תורה לפרקים שנאמר
כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך,

פירוש

לפיקורוס ומגלה פנים מפר לקמן: בריית
בשר מילה. מכאן מן הפסוק הזה שכתב כי
דבר ה' בזה לאחר ד' לעזר וכו' מהלל את הקדושים דמהלל קדושים
ומבזה מועדות ומגלה פנים כתיב הכא כי דבר ה' בזה לבוזין קוף
מפר בריתי הפר. מועדות מהלו של מועד.
לקלוק זה מקלות ויתרות: מקו זה ומנ"ש זו שלל לבו נש לא
נאמר מכאן: מהשכח זה שישמש כתיך שליכה עיקב. זה קשובי
עו הייתו לבר ה' לבר שלבר הלה כתנאו ליסרהל לאחר ולא
יכיה לך מפי הגבורה שמעתם: סוזר לשכותה: זמר בכל יום
סיה מסלר תלמודך לעתם שסלוד בפיך כומר וסוף יגרום לך
שתהא לעולם בשמחה ובטיבים. בכם עמל עתלה לו מפני עמל
עתלה לו מפני שעמל בתורה עומלת לו כי לחלף עליו פיהו
מפני שהוא מעשק בדיבי בפיו תמיד בלוקף שעל החמור לע' ומר
כלומר שעושק בדיבים ובזמירות תליר בעשה ומר לך המוזר על
התורה בעשה לו מלוזק בפיו: תורה עומלת לו שתחזקת עליו
ומבקשת מלת קונה לשקור לו עומלי תורה ומדרים וכל כך למה
מפני שבשף פיהו על דבדי תורה. דרופתקי טרשכין בלוט כל
הניפין לעשל בנכלו: טוניה לדוכי מגניו לפני מזכה וניה

עמלו וטרחו עתורה · לפי דרשתי כיצד לרוך שמשימין בו מעות
כל העופין כדתקין הם לקבל ולהכניס דבריו לפי שזכה
וכעשה כדתק לתורה : לומד תורה לפרקים ויהיו לומד תדיר
כמי שאין לו משק וכעל פעמים זו ופעמים זו · לימדי תשמכם
בעבור כומן שיכנו יקלו על שפתיך ·

ברכות טז תנן רבנן והנפש אשר תעשה ביד רמה זה
מנשה בן חזקי׳ שהיה יושב ודורש בהגדות
נדרים לג׳ של דופי אמר לא היה לו למשה לכתוב אלא אחות
סם ס לוטן תמנע ותמנע היתה פלגש לאליפז׳ וילך ראובן
בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה יצאתה בת קול
פרקי ב ואמרה לו תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי אלה
עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך וגומר ועליו
מפרש בקבלה הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות
וגומר מאי כעבות העגלה אמר רבי אסי בתחילה דומה
לחוט של כובאי לבסוף דומה לעבות העגלה ׳ דאתן בפרשת
עלה מיהא אחות לוטן תמנע מאי היא תמנע בת
נדרים לג׳ מלכים הואי דכתיב אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף
מלכותא בלא תאנא היא בעיא לאינויי באתה אצל
אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פלגש
לאליפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו
ולא תהא גבירה לאומה אחרת נפק מינה עמלק ד
דצערינהו לישראל מ״ט דלא איבעי להו לרחוק׳
וילך ראובן בימי קציר חטים אמר רבא בר יצחק אמר
רב מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל וימצא
דודאים בשדה מאי דודאים אמר רב יברוחי לוי אמר
סינלי רבי יונתן אומר סניסקי אמר רבי אסכנדראי כל
העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה
ובפמליא של מטה שנאמ׳ או יחזק במעוזי יעשה שלום
לי שלום יעשה לי רב אמ׳ כלו בנה פלטרין של טעלה
סם ס ושל מטה שנאמר ואשים דברי בפיך וגו׳ לנטוע שמים
ולייסוד ארץ רבי יוחנן אמר אף מגן על כל העולם כלו
סם שנ׳ ובצל ידי כסיתיך ולוי אמר אף מקרב את הגאולה
סם שנאמר ולאמר לציון עמי אתה׳ אמר ריש לקיש כל
המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו
עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן׳ רבי אלעזר
כתובות יא אומר כאלו עשאו לדברי תורה שנאמר ושמרתם את
עירובין נד דברי הברית ועשיתם אותם׳ רבא אמר כאלו עשאו
סם לעצמו שנאמר ועשיתם אותם אל תקרי אותם אלא
אתם׳ אמר רבי אבהו כל המעשה את חברו לדבר
סנהדרין יז מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו שנאמר ומשה
אשר הכית בו את היאור וכי משה הכה את היאור והלא
אהרן הכהו אלא לומר לך כל המעשה את חברו לדבר
מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו׳

פירוש לפי שיש לו למשה לכתוב בלעם ואחות לוטן ת
תמנע כתיבי לכך שיהיו נדיך הוא וכן שיש
בלעם ואותה שכתב משה בלעם לכיוצא בלעם

פרקי ב׳ פרק אחד עשר

פנים בתורה · וילך לאומן ו׳ והייכו כמי שלא לאומך · בחכלי
הטוב בחכם בלא טוס הכלה שיש מוטה · מלכותה בלא תגלה סר
גדול בלא שליכו מוכתר : וכיון לתמכע קייתה לאחות מלך ולפי
את מלך קיל · מוטב שלקייה שפחה לאומה זו לבני לכרכים ינקק
ויעקב שהם יכלי שמים ולא נבדת לאומה לאחרת ולכך כעשת פ
פלגש לאליפז בן עשו שהיה מזלע ישמק : לרמוקה מתחת כנפי
השכינה שהיה לשם לנייכה · בימי קניך מטים לשמר שקנכו
השלה שהכל רשאין ליכנס לתוך שלה מכניסין · יבוחי
כדמתרגמינן ולא ליתיבת מלי קיל: ס גלי וסכיסקי מיכין לאחים
ס גלי שיקבי עכנים והוא מחיני כשמים ותחתות של אותן עשנים
קלי סגלי וסכיסקי כמי מין כשתים · תעוז תוכה · שלום שלום תני
זימני לאחל למעלה ולאחל למטה · פלטירין של מעלה ושל מטה
כדכתיב לנטוע שמים ולייסוד ארץ · לשכר עשו בארן למתנגמי׳
דשעבידו נאוריתא בארן וקבי לאו עשייה : כלאו עשאו לאותן
לכך מנוח · ולכך לארן הכהן הכה לכתיב קם מטך וכטה ילך ·

פיסקא אפיקורוס רב ורבי חנינא אמרי תרוייהו
זה המבזה ת״ח רבי יוחנן ורבי יהושע בן ל׳
אמרי זה המבזה חברו בפני ת״ח ׳ בשלמ׳ למ״ד המבזה
חברו בפני ת״ח אפיקורוס הוי מבזה ת״ח עצמו מגלה
פנים בתורה שלא כהלכ׳ הוי אלא למ״ד מבזה ת״ח עצמו
אפיקורוס הוי מגלה פנים בתורה כגון מאן מנשה
בן חזקיהו ואיכא דמתני לה אסיפא מגלה פנים בתורה
רב ורבי חנינא אמרי זה המבזה ת״ח רבי יוחנן ור׳ יהושע
בן לוי אמרי זה המבזה את חברו בפני ת״ח בשלמא
למ״ד המבזה ת״ח עצמו מגלה פנים בתורה הוי מבזה
חברו בפני ת״ח אפיקורוס הוי אלא למ״ד המבזה חברו
בפני ת״ח מגלה פנים בתורה הוי אפיקורוס כגון מאן
אם׳ רב יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו
קרו לדידהו תנו אמר ליה אביי האי מגלה פנים בתורה
נמי הוא דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים

וארץ לא שמתי׳

אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נמי שמע מינה
דונשאתי לכל המקום אלא כגון דיתיב
קמי רביה ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי ואמר
הכי אמרי׳ התם ולא אמר הכי אמר מר ׳ רבא אמר כגון
הני דבי בניימן אסיא דאמרי מאי אהנו לן רבנן בעולם
לא שרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה רבא כי הוו מייתי
טרפה קמיה כי הוה חזי בה טעמא להיתירא אמר להו
תא חזו דקא שרינא לכו עורבא כי הוה חזי ליה טעמא
לאיסורא אמר להו תא חזו דקא אסרנא לכו יונה ׳

פירוש מגלה פנים בתורה מעיז פניו כלפי שמקי
ת ברה : מגלה פנים משמתינן לן דמתיר מ
מלפיקורוס דלפיקורוס מיימו ליית ליה לפקירות כעלמא : אלא
למ״ד מבזה ת״ח עצמן לפיקורוס הוי כ״ש למבזה חברו בפני ת״ח
לאו מגלה פנים בתורה הוי · ומשמ׳ מגלה פנים מלי ליקו · מכשה
כן מזקיק שיש דומם בתלמוד של לומי · ליכא למתני לה לפומיה
לכרית׳ דקתני מכלן לחד ל׳ לגיזר וכו׳ המגלה פנים בתורה רב
ול׳ לכיבה וכו׳ · מלי לאהני לן ומה לילן לידעין שהשלם מתקיים
עליהם

מלכים מעלה פנים בתורה קול שמופר כמה שכתוב בתורה: אם לא כביתי יומם ולילה ונומר מהכין לבולם ומקיימין לותו וקול אומר לולא מבני מידי: מסכת כמי שמעידין שמנליקים מהכין לפקדים. לא שרו לן עוכרא לא לתרו לבו לבר מדום שלא מכיבו בתורה לשרי לן שוכרא: לקל שביבא לבו שוכרא שהיתר זה לימו מבני בתורה לולא שמופרים לתרוסו.

רב פפא אמר כגון דאמר הני רבנן רב פפא אישתלי ואם כגון הני רבנן ואיתיב בתענית

לוי בר שמואל ורב הונא בר חייא הוו קא מתקני מ מטפחות ספרי דבי רב יהוד׳ כי מטו מגלת אסתר אמרי הא מגלת אסתר לא בעיא מטפחת אמר להו כי האי גוונא נמי מיתזי כי אפקירותא רב נחמן אמר זה הקורא רבו בשמו דאמר רבי יוחנן מפני מה נענש גיחזי מפני שקרא לרבו בשמו שנאמר ויאמר גיחזי אדוני המלך זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא נחל מבית קדשי הקדשי׳ ועליו כל מיני מגדים שנאמר ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתום פריו לחדשיו יבכר כי מן המקדש המה יוצאים והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה אמר ליה ההוא סבא ישר וכן אמר רבי יוחנן ישר אמ׳ ליה רבי ירמיה לרבי זירא כי האי גוונא מיתזי אפקירותא אמר ליה האי סיועי קא מסייע ליה אלא אי שמיע לך הא שמיע לך כי האי דיתיב רבי יוחנן וקאמר דריש עתיד הקדוש ברוך הוא להביא אבנים טובות ומרגליות שהן שלשים על שלשים אמות וחוקק בהם עשר ברום כ׳ ומעמידה בשערי ירושלם שנאמר ושמתי כדבד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח וגו׳ לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דציל לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפלינה כפינתו ביום חזינהו למלאכי השרת דקאמנסרי אבנים טובות ומרגליות אמר להו הניי למאי אמרי ליה עתיד הקבה להעמידן בשערי ירושלם כי הדר אשכחיה לר׳ יוחנן דיתיב וקאמר דריש אמ׳ ליה ר׳ דרוש ולך נאה לדרו׳ כשם שאמרת כך ראיתי אמר לו ריקה אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה יהב ביה עינידה ועשאו גל של עצמות מתיבי ואולך אתכם קוממיות ר״מ אומר מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון רבי יהודה אומר ק׳ אמה כנגד היכל וכותליו שנאמ׳ אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל כי קאמר רבי יוחנן בכוי דבי זיקא׳

פירוש כגון לימר הכיתו כנגן כלום שלומר לותו מפ לשון כיוי קול שהיה לו לומר כשהיתיו ליתקום מלוכי לפ׳ לימר הכי כנגן לכשקול מספר שום לבר מכנגן לומר הכי רכנן ולשון נגוי קול הכי לכל הכתו כנגן לימו נגוי׳ כי׳ מגו מגלת אסתר ליתקן לפ מטפחת לתכי קל מגל׳ אפתר לפ

נעשית מטפחת כלומר כלשון כעיל לתכי ליה לבר יהודה קל ולפי לפ נהיכל מטפחת כגון הלחלות ולשון גבוהי היל להיות לכו ל למימר לבו בלשון שלא כך נהיכה לו ליכה נהיכה: מעין מבית ה׳ יצא והשקה את כחל שטים. מנהיג היכטלם בלעז. כל מיני פירות מתוקים: יבבר בכל מקם וקדש יתבטלו כו פירות: בשמו שלומר ר׳ בלוכי ולימו לומר מוכי ר׳ בלוכי. לל הקול סבל ייפר וכן לתר ר׳ יוחנן כלבריך וכ׳ יוחנן כמי ליק כדלתרת ולל נרסי׳ וכן לל יוחנן ייפר. כי הלי טובל מי מקוי כלתקיכות׳ לפל לי שמיע לן מילי הל שמיע לך לגלגל עליו לותו תלמיד לתכי׳ יוחנן לקיימו לפקפוקתא: כלבל לתן טובה וכך שמה: שמשותיך כמו שמש ומגן תל׳. וכל שמשותי לכלוכות שהשמש זורח בהן ושמש ומגן קיימו שמש ממש: לתכי לקבה שהשם מוקק כשמקדש עד שמוקק בהם עשר בדוש עשרים. גילגלת שוף קטן. גל של עצמות שמת לשלש שמת כשעה גל של עצמות: קומתיותיכ׳ קומות של לשם קר לשון כלתכי׳ בשכת תנוק שמיעטו הכשם והעמידו על מלה לתך שבלה׳ ותשת שלי כשבה קף פניתטרי׳ שכי קוי: כשגל היכל וכותלי׳ שכך היה לוכך כל היכל עם הכותלים לכתיב ובנית אשר בנה לתלך שלשה לף׳ שלשים לתך לרבו וכותל מזרח שם לתות וכותל מערב שם לתו׳ ולתך טרקמי שכי לא לתות ולולם עשר לתך רוחב וכותל לולם שם היו כלו ומלמעלה לולם תל לתך לתבו שם וכותלו ה׳ היו לרבעים לתך ושלש לתך של לוכך הבית היו לתך: והילך יהלך לכך קומתן ולילכם בשתת שלין לו לגלל רוש כ׳ כלתכת. לשר בניכו כלומר בניכם שלבו יהיו לעתיל כלי לכות נבוהים מעולים ובכותיכו וככות שלפ כזוית המחוטבות לתבנית היכל כלומר בכותל היכל מחוטבות כמו מחוטב עניך קיש לן היכל ס לוכך בדוש מלך קוף. לכי דכי זיקף לתלוכות שהשמש והלוכה בכבסין נהן לכל הבעלים גבוהים יותר.

ועלהו להתרופה רב יצחק בר אבודמי ורב חסדא חד אמר להתיר פה של מעלה וחד אמר להתיר פה של מטה איתמר נמי חזקיה אמר להתיר פה אלמים בר קפרא אמר להתיר פה עקרות ר׳ יוחנן אמר לתרופה ממש מאי לתרופה רבי שמוע בר נחמני אמר לתואר פנים של בעלי הפה׳

פירוש להתיר פה של מעלה להתיר פה אלמים שיהי מלכלי להתיר פה של מעלה כפה שהם של כל העקרי׳ הלוכלות מן העלין כפקדות: לתתר כמי מוקיק וכו וקייכוקך ללעיל לתרופה.

דרש רבי יהודה ברבי סימון כל המשחיר פניו על דברי תור׳ בעולם הזה הקבה מבהיק זיו לעולם הבא שנאמר מראהו כלבנון בחור כארזים אמר רבי תנחום ברבי חנילאי כל המרעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה הקבה משביעו לעולם הבא שנאמר ירויון מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי אתא דב דימי אמר עתיד הקבה ליתן לכל צדיק וצדיק סלא עומסו שנאמר ברוך ה׳ יום יום יעמוס לנו האל ישועתנו סלה אמר ליה אביי זכי אפשר לום כן והלא כבר נאמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן אמר ליה מ״ט לא

שכיחת באגדתא דאמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי
עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשר
עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ונומר יש בנמטריא
תלת מאה ועשרה חוי׳ תניא רבי מאיר אומר
במדה שאדם מודד מודדין לו בסאסאה בשלחה תריבנה
אמר ליה רבי יהודה וכי אפשר לומר כן אדם נותן מלא
עומסו לעני בעולם הזה הקב"ה נותן לו מלא עומסו
לעולם הבא והא כתיב שמים בזרת תכן ואתה
אי אתה אומר כן אי זו היא מדה מרובה מדת טובה
מרובה או מדת פורענות הוי אומר מדת טובה מרובה
ממדת פורענות במדת טובה כתיב ויצו וישחקים ממעל
ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים
נתן למו ובמדת פורענות הוא אומר וארובות השמים
נפתחו במדת פורענות כתיב ויצאו וראו בפגרי האנשי׳
הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ונומר והלא אדם
מושיט אצבעו באור בעולם הזה מיד נכוה אלא כשם
שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענותן כך נותן
הקדוש ברוך הוא כח בצדיקים לקבל טובתן׳

פירוש מרמזו כלכלון וכתוב לעיל מיכיס שקוטות
כעורב ומסיק ליה מכו ממתקים: ילמדן מלמן
ביתך שמקבלים משביעין לשולם הבא: מלא עומסו מלא מפניו של
הקב"ה טוכה: וכי לפשר לומר כן היאך לדם יכול לקבל מלא
עומסו של הקב"ה והכי אין לו מקום ליתן לכל השלם שלו ליכו
מלא כתובת ועד הגדל׳ נאותן עולמות יקבל הצדיק לת
השומם: כמלא שלדם מולד לם מלד וכתן נדקה לעבי מלא
מפניו הקב"ה מולד נחפניו וכותן לו׳ וכי לפשר לומר כן שיהא
הקב"ה נותן לדם מלא מפניו והלא ליכו יכול לקבל כל כך:
כוי מלה טוכה מרובה ממדת פורענות דכתיב טוכה כתיב
לעתות וכמדת פורענות כתוב לרוטות ולות גדול מלרובה דל׳
לרוטות יש כללת נמסכת יומא בפרק יום הכפורים מלא מלה
טוכה מרובה ומעכשיו אין לתמוה סיאך יש כדדם לקבל כל שכך
כל כך שהרי למדת פורענות כותן הקב"ה כח כדדם לקבלו כל שכן
שמותן כח כדדם לקבל מלה טוכה׳

רבי עקיבא אומר אף הקורא בספר החיצונים׳
תנא בספרי׳ רב יוסף אמר אף בספר
בן סירא אסור למיקרי אמר ליה אביי׳ מאי טעמא אי
ליכא משום דכתיב לא תינפוש גילדנא מאודניה דלא
ליזיל משכיה לחבלא והא צלי יתיה בנורא ואיכול ביה
תרתין גריצין אי מפשטידה באוריתא נמי כתיב לא
תשחית את עצה אי מדרשא אורחא דארע קמל דלא
ליבעול שלא כדרכה ואלא משום דכתיב בת לאביה
מטמונ שוא מפחדה לא ישן בלילה בקטנותה שמא
תתפתה בנערותה שמא תזנה בגרה שמא לא תנשא
נישאת שמא לא יהיו לה בנים הזקינה שמא תעשה
כשפים הא רבנן נמי אמרוה אי איפשר לעולם בלא
זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו למי
שבניו נקבות אלא משום דכתיב לא תעיל דויא בלבך
דגברין גיברי קטל דויא הא שלמה גמי אמר דאגה בלב

איש ישחנה רבי אסי ורבי אסי אחר אמר יסיחנה מדעתו
ואחר אמר ישיחנה לאחרים ואלא משום דכתיב מנע
רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ל ביתך והא רבי נמי
אמרה דתניא רבי אומר לעולם לא ירבה אדם רעים
בתוך ביתו שנאמר איש רעים להתרועע אלא משום
דכתיב זלדקן קורטמן עבדקן סכסן דנפח בכסיף לא
צחי אם במאי איכול לחמא לחמא סב מיניה מאן דאית
ליה מעברתא בדיקניה כולי עלמא לא יכלי ליה אמר
רב יוסף מילי מעלייתא דאית ביה דרשינן להו אשה
טובה מתנה טובה בחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה
צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה מתוך ביתו ויתרפ׳
מצרעתו אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים
העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה ל תט אצל
בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים
הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל ה
המרגיל לדבר ערוה כניצוץ מבעיר נחלת ככלוב מלא
עוף כן בתיהם מלאי ערמה מנע רבים מתוך ביתך ולא
הכל תביא ל ביתך רבים היו דורשי שלומך גלה סודך
לאחר מאלף משוכנרת היקך שמור פתחי פיך ל תצר
צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא למחר איננו
ונמצא מצטער על עולם שאינו שלו כל ימי עני רעים
בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים
כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים אמר רבי
זירא אמר רב כל ימי עני רעים אלו בעלי תלמוד וכו׳
עד שינוי וסת תחלת חולי מעים ככתוב למעלה בבתרא

פרק מי שמת׳

פירוש רב יוסף אחד לף בספר בן
סירא כלומר קורא בספרים החיצונים הייכו
כמי בספר בן סירא שים בו לבבי הבאי ובא עליכם לילי ביעול
תוכים: לא תיפסוט גילדנא מאולניה כלומר לא תעול עוכו של
לא לפי לו מעל לוזבו מפני שיצתה מפסיד השור: דלזיל מסכא
לחבלא להפסד לא כלי יתיה בכורא ואכול ביה תרתין גריצין
מאתה יכול לבלו עור הלא עמו ולאכול בו שתי חלות דהוי לפתן
שתי חלות: גילדנא שם הלא לא" להכי נקט מאולניה שלבשו
של דג להתחיל הפשטו מלזו: לי מפשטיה לי מסמטיתיה קל
מתחת כאוליתא כמי כתיב. דלא לבעל בלא כלבא לאין בכון
לדדם לעשות לת לבבי וקייבו לקאתר מאולניה: לא ייען ליכו
יכול ליען: קטבא קולס שהכיאה שתי שעות: כעבד מסהכיאה
שתי שעות על שיבא שמור על הלבן הבי היא בינתי.
בכעבותה שמא תוכה מסבנא לאויה היא לביסולין להכי לתכי
בלא תבשל: לויא לאנה: מכבי לבים לותם שיין לך עסק
עתהם מבעם מתוך ביתך: ולא הכל תביא לל ביתך לפי לותם
שלתה מתעסק עתהם לל תכיאם תביא לביתך לל מבחון תלבב
עמהם: לית לעיס שים לו לעשם הכבה להתרועע לסוף מרעי
לו שמתקוטט עתהם: זלדקן מי שזקנו לקה וחלום: קורטמן
תלע שהכם וחריף הוא ביותר. עבדקן שהכן מי שזקנו עבה
שוטה הוא. שהכן כתי כל כך שהכשהכם בכבא בתרא: נפח
בכסיף מי שהופיע לופיע שהכשו: לא נמי כילוע שתי נחת.
לתכי נמי לתכל לתתך לאומר בלי זה לפתן לוכל את זה. סב
לפתח

למת מיכאל בילוע שמיהו לעג וקם הלחם מידו שלג היה בעב
היה לוכל: מאן דלית ליה מעברת בלקיה שקיה מחולק
ומוכל ויש ניון שבי שבולות כמין מעבר כע לא יכלי ליה ב
בעבדמיותיה למתוך שחסב על שקיקה: לא מכרתה מי שיש
לו היכר בזקנו שסעד כע שלא סעדו אין יכולין להניע לכמו:
לא נוחתה וקוץ לשון קרחה וכל הכי לכרי רוח ולכך אין קורין ט
לרבי כלומר לחכי. לקו בפיקה ומשמעי. לקו לבע כעין כל הכי
לשם עובה וכו' לשם רעה נרעית לבעלה מה תקניתי ינרשב' מביתו
כך הלשון נכסף בן סירא לשם רעה מתכה רעה לנ'. כפלים מכוב
הקיף משוכין בכפלים. אל תע לגלה למכוך עמה יין ושכר.
כיום היו פנשי רובל כתה וכמה מטות מקבל רובל המחזר בעיר
ובוסף תבשיטי כשים ועסקו עמהם שפעמים שמונה בעלה עמה
מתיחד עם אשתו ומכהו ופוגעו: המרגילים לדבר עבירה ביאוף
הרי הן כביונין מבעיר נחלת בשביב המבעיר את הפחם הן כל
לשם לשם כלה והולך. נחלת לקרי פחם שלימו טועה כלמריכן
נחלים עומדות מ"ר: כשים היו לובשי שלומך שתהא מתלהב עם
הכל ואשפב לא תגלה סודך לכלם אלא לא' מפי אלף: מה גלל
יום מה לילה היום שמא למחר לילה שמא הוא היום ומחר ג
שמיבר על עולם שלימו שלו ועל יום שלימו עתיד לבלות והייבו
עולם שלימו שלו שהוא מנוטע עליו והוא נעל הכם מיום המחרת
שלא תבא עליו נזיף. כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד.
פסוק הוא כמשלי כשפל גשם נגו שעבי הוא ולילו יכול להנשיבו
לפיכך ממטר עשם לגנו שיוכל מטר רעים הגשמים לגנו ומזלפין
עליו הגשמים ולין לו מבוקה אפי' בלילות. במבוס הרים כרמו
שלין לו הסנת יל לקנות כרם נשפלה כלמים יקיים וקובה לו ב
בלחר מן ההרים בזול וכל עשב שהוא מוניח לזכל מוליך הרוח
מן הכר לשלר כרמים שבנקעה ונמנח קשבי כשפל.

תנו רבנן הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקור' פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה אמרה לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו גו' אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמר לפניו רבש"ע אם בעלי מקר' הן יעסקו בתורה ובנביאים ובכתובים אם בעלי משנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הן יעסקו בהלכות הפסח בפסח בהלכות עצרת ב בעצרת בהלכות החג בחג העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי שמעון בן חנניה כל הקור' פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר דבר בעתו מה טוב.

פירוש הן הקורא שיר השירים ועושה אותו כקורא בתורת שלימו כאלו הוא מנגן בכלי זה ועושה אותה כמין שיר לעצם שמשיר השירים הוא ועיקרו שיר לעשות כמין שיר אלא בקריאתו: הקורא פסוק בבית המשתאות בלא זמנו כמטיר על ייבו ועושה שחק בלבבי תינוק וקורא פסוקין בקול רם לשחק בהם בבית המשתה: אבל אם לומרו בזמנו על המשתה כגון שהוא יו"ט וכוטל בים בילו ולומר עליו לבבי הנאה ופסוקים מעבירו מביא טובה לעולם.

פיסקא והלוחש על המכה אמר רבי יוחנן

וברוקק בה לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה איתמר רב אמר אפילו בנגע צרעת ר' הנינא אמר אפי' ויקרא אל משה:

פירוש ובזוקק שבן לרך מלחשין לרקק קודם הלחש ולפוי להזכיר פסוק על הלחישה ויש לחשים שלרכן ללחוש לחכיהם ולומר לותן בלשון לעז ומזכירי' להם שם בלשון לעז ולומר לי רבי לומר לרחן לחוש אלא לוחש לחבר ם חרקיקה לבדאם שמזכיר השם על הרקיקה ושיל לא כאמר אלא בלשון הקדש אבל בלעז לא. אפי' בנגע נרעת אפי' לוחש הלי קרא ללית ביה שם שמים על הרקיקה שקורא בנגע נרעת כי תהיה בלדם והוכח אל הכהן. בשם שפוקח אין לו חלק לעולם הבא. ואפי' ניקרא אל השם שאין בו לא חולי ולא נגע לאין רפוי ללחשו על המכה ואין מזכירו בשם רפואה אלא כשבור הוא להכניל בזמות לבבי תורה שהוא מזכיר לשון לוחשו.

רב יצחק בר שמואל בר מרתא איקלע להההוא אושפיזא אייתיאו ליה משחא במנא שף נפקן ליה צמחי באפיה נפק לשוקא חזיתיה ההיא איתתא אמרה זיקא דחמת קא חזינא הכא עבדא לידה מילתא ואיתסי אמר ליה רבי אבא לרבה בר מרי כתיב כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך וכי מאחר שלא שם רפואה למה אם ליה הכי אמר רבי יוחנן מקרא זה מעצמו נדרש שנא' ויאמר אם שמוע תשמע ונו' לא אשים ואם לאו אשים ואעפב אני ה' רופאך.

פירוש כך שמן בפניו נמחין מבעטושת מלבן. ויקץ לחמת רוח על לותו של שמו חמת מכי רוחם בפניך שתחותך.

אמר רבה בר בר חנה כשהלכה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמר להם חמד עזה יש בעולם התחילו הם בוכין ורבי עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה שוחק אמר להם וכי מפני מה אתם בוכים אמרו לו אפשר סת שרוי בצער ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק שכל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדבש אמרתי שמא ה' קבל רבי עולמו ועכשיו שאני רואה ר' בצער אני שמח אמר ליה עקיבא כלום חסרתי מן התורה כולה אמר ליה לימדתנו רבינו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

פירוש מחה יגוף ים בעולם על עגמו היה לוף שכעם עליו המקום והכעיל מולין. שכל זמן שהייתי רואה את רבי שאין ייבו ממחין וט' כלומר שהייתה הכלחה בכל מעשיו לחבתי קבל ר' את עולמו כל שכבו: רואה ר' בצער ושכבו מסתחר להבא ולבך לבי שמח: מדבים מתקלקל ובעשה בלול מקחת מחום. כלום מסרתי שאתה לומר שאני סובל שבותי:

תנו רבנן כשהלכה רבי אליעזר נכנסו ז' זקנים לבקרו רבי טרפון ורבי יהושע ור' אלעזר

ם ב השבוע אשפון

ל"ב ברוב ספרי כתבי יד אבל עיין בפרקי דר' אליעזר פרק ל"ג ובמדרש משלי ובילקוט קמג ד' אמיקר בשם ר' יוסי הגלילי.

ז ח י ן

חלק

בן עזריה ורבי עקיבא נענה רבי טרפון ואמר טוב אתה לישראל מטיפה של נשמים שטיפה של נשמ׳ בעולם הזה ורבי בעולם הזה ולעולם הבא נענה רבי יהושע ואמר טוב אתה לישרא׳ יותר מגלגל חמה שגלגל חמה בעה״ז ורבי לעה״ז ולעה״ב נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר טוב אתה לישרא׳ יותר מאב ואם שאב ואם בעה״ז ורבי בעה״ז ולעה״ב נענה ר׳ עקיבא ואמר חביבין יסורין אם להם סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין יסורין אמר ליה עקיבא זו מנין לך אמר מקרא

מלכים ב יח אני דורש בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים

מגלי יב חמש שנה מלך בירושלם ויעש הרע בעיני ה׳ וכתיב

גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד תורה אלא מכל טורח שטרח בו ומכל עמל שעמל בו לא העלהו למוטב אלא

דברי הימים ב לג יסורין שנאמר וידבר ה׳ אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו

סם ויבא עליהם את שרי הצבא וגו׳ וכתיב ויצר לו ויחל את פני ה׳ ויתפלל אליו ויעתר לו מאי עבוד ליה שדיוה בדודא דנחשא ושרו נורא תותיה והוה קא מצטער טובא אמר היכי לעביד נקרייה להקב״ה רעים עילואי נקרייה לעז״ל ליית בה משנא מה עשה קרא ל לגדולים ולא עניוה קרא לקטנים ולא עניוה אמר רבש״ע אי ענית לי ענית ואי לא אמינא איהו נמי כותהון מיד ויעתר לו וישיבהו למלכותו הא למדת שחביבין יסורין׳

פירוש

שנינו במה בשלמ כזה ולא לעתיד שהתלמודות מתחדשות. מביאין יסורין שתכפרין עליך.

גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה קיימו תלמידי חזקיה כלקיימ״ל מן ההשותפין בבבל כתיב חזקיה וכיעתיד כתיב משלי מכלל דחזקיה היה מלמד לכל. וכלאחרין כיון מכה על פתח בית המדרש וכל שלמכשה כאן למד מכל טוכא שנכתב בו בלמדו׳

תנו

רבנן שלשה באו בעלילה ואלו הן קין עשו ומנשה קין דכתיב גדול עוני מנשוא אמר לפניו רבש״ע גדול עוני משלשים רבוא שעתידין לחטוא לפניך ואתה סולח להם עשו דכתיב הברכה אחת היא לך אבי מנשה בתחלה קרא לאלהות הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו׳

פירוש

ג׳ באו בעלילה שלא באו לפקח לפני הכל בתפלה אלא באו בעלילה שלחמו דבריס של כיונוס שאין להם תשובה. הבבל אחת היא וכי אין לך כרכה יותר תשובה מנחת הסיבו ועלתה לו: מכשה כא בעלילה שלא להתפלל למקום שלא לכפוך אם לא תשיבני מה הועיל לי שקראתי לך יותר משאר אלוהות וקיימו דכתיב וכבא לפני ה׳ אלהי אבותיו מכלל דעל מנת לפני אלוהות אחרים בבבל׳

משנה

שלשה מלכים ור׳ הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא ג׳ מלכים דבעם

פרק אחד עשר

אחאב ומנשה ר׳ יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא שנאמר ויתפלל אליו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלם למלכותו אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו׳ ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגיחזי׳ גם׳ מי מנאן אמר רב אשי אנשי כנסת הגדולה מנאום׳

דברי הימים ב לג

פירוש

כלמנשה על מלכם זכה אלא לנטול מעלתם בבבא ושמע יתפלל שהוא כמו כי לרוב תחנות׳ וזכות שעשו׳ שמע יולעי׳ אותה ילידה נדולה יש לפס חלק לכן קוליעבו סיכולי קמוכה כתקלקלו אצל הכוכרים וכמתפקו בקבתם ולפי כלמו ממיי קיעלם הבא וזכה כלעם והוא לימו מישראל לפי שחסילי לומות העולם יש להם חלק לעולם הבא והוליע כי כלעם מכשעי לומות העולם ואין לו חלק לעולם הבא: מי מכאן להכך לכינעה מלכים והליעות דקתני במתני׳ אין להם חלק׳

תנו

רבנן ירבעם שריבע עם ד׳׳א ירבעם שעשה מריבה בעם ד׳׳א ירבעם שעשה מריבה בין ישראל לאביהם שבשמים בן נבט בן שניבט ולא ראה תנא הוא נבט הוא מיכה הוא שבע בן בכרי נבט שניבט ולא ראה מיכה שנתמכמך בבנין ומה שמו שבע בן בכרי שמו׳ תנו רבנן נ׳ניבטו ולא ראו ואלו הן נבט ואחיתופל ואצטגניני פרעה נבט שראה אש שיוצאה מאמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא ירבעם הוא דנפק מיניה אחיתופל ראה צרעת שפרחה לו על אמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא בת שבע הוא דנפק מינה שלמה אצטגניני פרעה דאמר רבי חמא בר חנינא מאי דכתיב והמה מי מריבה המה שראו אצטגניני פרע׳ וטעו ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה אמרו כל הבן הילוד היאור תשליכוהו והם לא ידעו שעל עסקי מריבה הוא לוקה ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב ויהי הדבר הזה להשחית בית ירבעם להכחיד ולהשמיד מעל פני האדמה להכחיד בעולם הזה ולהשמיד לעולם הבא אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה לשום שמים ומפני מה נענה מפני שהוכיחו ברבים שנאמ׳ וזה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו אל דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישרא׳ לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה׳ זה אשר הרים יד במלך אמר רב נחמן שחלץ תפליו בפניו׳

פירוש

סריכא עם סריכין את ישראל והשלים. עשה מריכה בעם הריבים אלו עם אלו כעבק עז זה שוכל וזה מוסה כילו ובאין לידי מחלוקת: שכבו ולא ראה קיס סכור להכיר יפה ולעמוד על דבר עקר ולא ראה סטיעה כלאחריכן לקמן: ראה עם יוכיח מלאחיו וכו׳: כתוכיח בבבין על מנים שכתוכו בבבין כיקום לבבה כלמפרש בגמרא שעל מעם להלה אתה קרעת לעם זה שבבבין אם אין להם לבבים

משיחין בניסם של ישראל בכדין של הכי קונים לכי תכלא שגלוי לפני מי שאם מיום שיש העולם ועד עכשיו לא נמצאו לא תבכה ותניא לא אמרו מקח מכר והוכיח את מיכה. לא כתמכתך עמק בכדין עד שבעשה מך כלמתני, כל העוסק בבדין מתעשר: קוץ שבר מיהו מלך ולבן בתמתן שבא בן בכדי וקבן כל ישראל שיו ויהי רוכב למלך בכדבי במקר מיהו מלך ולבן בעשה יועץ לבעבלוס כדי שתעוב שמלוב מלוך לבעבלוס וכן כך וכיון שבעשה בעבלוס כדי שתעוב שמלוב מי מניחה שבשון שלמד שמעו כל המוכים בעבש ולא בכבש לאדם ישראל: ומכאן לן ללא לתי יבעבש לשלמד לאתי וכדי כמי מפרש לקח בכלמו נ מלכים ול קליוטות. הוכיח את שלמה כלמפרש ואויל לאת לוד לכיך וכו' ומפני מה בעבש שהוכיח בכדי לבייטו בדין פרנות בחומה כדי שיעלו ויכבשו בריוה ואתה נדבת לותם. כדי לעשות לבנייה כדי שיכבשו בעשרים לידע מי בכבש כדי לעשות שם לבת פרעה מ"ר. לא שבנר השערים ובעש שבנל לבת פרעה על לאת בן השערים ובולם שוכרים דבך שם כדי שיהו מבויין עמה לבכלה ולעבלה כל עבודת בית המלך קבי לבנייה לא לעשות לבנייה שהיה רגל שלמה לשנור בלאת השעוה ומכניע מפתחות בידו ולבלו של מלך ליתן נ' ששת ביום וישראל שומדין על פתח העזר' עד שיעמד המלך ואת' לו יבעבש לתה רוכה שיתנו לך לבנייה' לבת פרעה לשתך שתתן לשם מפתחות: שתלין תפליו בשביו שהיה לו לשבות לבל לאחר מפני לימת מלחמות ולאחלון שלא בשביו: לא שתלין תפליו בשביו לבא לשתרים בבנדו בחזקה: בית המלוא לאחד מן השבועות נדל ומלאו לשתל החומה ובבה שם מנדל לבת פרעה ולאחרי' שעוכרין לה לעיל מקרי קרית כתיב ויהי יד במלך בלומר קס בלבבים בבנד המלך ומדל בו: תלין תפליו לין בתן להיות עגלי רגלי לשבי המלך וקוץ שתעיל במדל בבך לשלוחת ולומר לו שליהו כוהג במלך.

אמר רב נחמן נשות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם שנאמר ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב המלוכה לבית דוד וגומר נמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד כיון דחזו ליה לרחבעם דיתיב ואנא קאימנא סברי הא מלכ' והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הוא וקטלין לי ואזלו בתריה מיד ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב וגומר מאי ויועץ אמר רב יהודה אמר רב שהושיב רשע אצל צדיק אמר להו תמיהנא על כל דעבידנא אמרו ליה הין אמר להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה הין כל דאמינא לכו עבידתו אמר ליה הין אפילו למפלח עז אמר ליה צדיק הוא אמר ליה רשע לצדיק סר דגברא כירבעם פלח לעז אלא למינסיבהו הוא דקא בעי אי מקבליתו למיסריה או לא ואף אחיה השילוני טעה ואתם ואף יהוא צדיקא רבא הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ה' וגומר וכתיב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל וגו' מאי גרמא ליה אמר אביי ברית כרותה לשפתים שנאמר אתאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה דכתיב ושחשה שטים העמיקו ואני מוסר לכלם אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא הם העמיקו משלי אני אמרתי כל שאינו

עולה לרגל עובר בעשה והם אמרו כל העולה לרגל ירקר בחרב,

פירוש נמיכי לאין ישיבה הלכה לעשה מפיכי ולא מקבל שהושיב רשע אצל צדיק ואוזר לשם להעמיד להם בלעם ג' בניות ול' בדן שמעמיד עמי אל רשע לנדיק מלך לעתך נגבר כיבעשם בלעם לעז לא לבמוייכהו בעי שם לעתהו שלם עמו כתבנה בלבר וכך היה מעשה פשע לנדיק על שהיו כולן מתעסין שהן היו רוצי לשוב ולא היו יכולין לחזור בשם. לף לאחיה השילוני טעה בלבר לשכר לבמוייכהו לתי ואתם בלותו מעשה שבאחב ויאחב ה' אל יהוא וגו' לעשות הישר וכתיב ויהוא לא שמר ללכת כ בתורת ה' ואחבי' מאי נגרם ליה ואחב' לא נגרם ליה אלא שכר הבא מזותו אל לאחי השילוני ולאחב שכר מזותו שהיה רגל שלמה שהיה עושה לרגל ומניח את העגלים: ושחשה שטים העמיקו עז על שם שהעמיקו לאחיה לשחוט לעז: העמיקו והאחיכו שאחבו שכל מי שהלך לרגל ילקר בחרב כדי שילכו כלם וישחטו לבני העגלים ולכי מוסר לכלם בלומר לכבי לא אחתי לב לשכול עגמי לום כל מי שהיו עולה לרגל ילקר בחרב כמו שחשו שם לבנו על אלא שיהיו כשלמ: יכריתים בלו לעבר בעשה. שעי כלו שעיות אלסם שהיו מאחבי העמיקו על שהיה שהיו מיתה כל מי שעולה לרגל ומניח את העגלים: ושחשה לשון שחיה.

ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלם, תנא משום רבי יוסי עת היא מזומנת לפורענות ויהי בעת ההיא וירד יהודה תנא משמיה דרבי יוסי עת היא מזומנת לרעה, בעת פקודתם יאבדו תנא משום רבי יוסי עת מזומנת לפורענות, בעת רצון עניתיך תנא משום רבי יוסי עת היא מזומנת לטובה וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם תנא משום רבי יוסי ערת היא מזומנ לפורענות, וילך רחבעם שכם כי שכם באו כל ישראל להמליך אותו תנא משום רבי יוסי מקום מזומן לפורענות בשכם ענו את דינה בשכם מכרו אחיו את יוסף בשכם נחלקה מלכות בית דוד, וירבעם יצא מירושלם וגומר אמר ר' חנינא בר פפא שיצא מפתקא של ירושלם, וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה מאי בשלמה חדשה אמר רב נחמן כשמלה חדשה מה שמלה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בו שום דופי דא שמלה חדשה שחדשו דברים שלא שמעה אוזן בעולם מאי ושניהם לבדם בשדה אמר רב יהודה אמר רב שכל תח דומין לפניה כעשבי השדה ואיכא דאמרי שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה, לכן תתני שלוחים על מורשת בת אכזיב לאכזב למלכי ישראל אל חיננא בר פפא יצאתה בת קול ואמרה להן מי שהרג את הפלשתי והוריש אתכם את תתני שלוחים לבניו בתי אכזיב ל לאכזב למלכי ישראל,

פירוש מזומנת לפורענות שעשה בחלקה מלכות ישראל לשמיך ליה ויקח את השלמה ויקריעה לעשרה קריעים וגו' ומיום פקדי בע' בכל שעשה חשבון מלותן לרבעי' שעשה

שעזרו במלכי יום מזומן לפורענות גו מוכן מרגלים גו בחנב
הבית בר לשוכן ובשביים · ויסי בעת הקיץ וירקם יקולק מן ומכת
לפורעני שתחר כתחייבם שריפה ומתו שבי נביו : בשכם מכרו
לחיו את יוסף כלכתיב הלך לחיך רועים בשכם ולותן לכת נקבץ
חייכו כפר הסמוך לשכם ונקבץ על שם שכם לכ כמלכו שסיו
לכן עליו להורגו בשכם כחלקה מלכות בית דוד כלכתי במלכים
מפתקה של יהושפט מכלכה שלח לחזור כה לעולם ולא ליטול
חלק בעמלק : תפתקה כגן כפל פתקה מכקיעה כלו' מחוקק של
יהושפט שכתי ומתיס כה · שום לופי נחשם בתלמודו · ולשון
ולרשו לכרית כה בין יהבשם לחמיס · ינלחה בת קול ולחמיס
כשהמליכו את יהבשם : מי שהרג את הפלשתי דוד ועל ידי בן היה
מוכיס לכם נת לכן תתנו שלומי לכניו שתעזבו מלכו' בית דוד ו
והמליכו לחמיס : כתי מכויב לאחזב למלכי בית דוד לחם מכזיב
הלכתם לחר מלכי ישרל לפי תהיו משמיים לאחזב בית הלחמות
שמס שני כוב ·

אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנא' שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך' מאי חבר הוא לאיש משחית הוא חבר לירבעם בן נבט שהשחית ישראל לאביהם שבשמים'

פירוש אין לכיו שלח הכה שכתיב וכו' ואין נגלה כלפי מעלה וכלפי כנסת ישרל שלח זו כלבב שמוציא מלבך ·

וידח ירבעם בן נבט את ישראל מאחרי ה' והחטיאם חטאה גדולה אמר רבי חנין כשתי מקלות המתיזות זו את זו' ורי' זהב אמרו רבי רבי ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להן לישראל עד ש'אמרו די גרם להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארי דורס ונוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר רבי אושעיא עד ירבעם היו ישרא' יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משנים ג' עגלים אמר רבי יצחק אין לך כל פורענות ופירעונות שבאה לעולם שאין בה אחד מכ"ד בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנא' וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם אמר רבי חנינא לאחר כ"ד דורות נגבה פסוק זה שנאמ' ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקודות העיר ואיש כלי משחיתו בידו' אחר הדבר הזה לא שב ירבעם ונו' מאי אחר אמר רבא אחר שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו אמר ליה חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל ב"ע אמר ליה ומי בראש אמ' ליה בן ישי בראש אמר אי הכי לא בעינא'

פירוש דמתי מקלות המתיזות זו את זו כלשם שיש בידו מקל לחת ותכה בו מקל לחת ותתיז ו ושמליכו בירבעם כך היה ירבעם את ישרל מלחמי ק' בעל כרחם

ולי זכה לילדי דלייבי על הסתה בעגלים של ירבעם מפני מלי קרן : מתוך קופה של בשר בשים לו הרבה לאכול הוא מהם : על ירבעם היו ישרל יוקנים מעגל ג' לוקין על חטא עגל ג' שעשו במדבר · לג מכלן ולילך יוקנים מן עגלים שהיו מירבעם ושלשי של המלכי ולפי מה שכתוב בספרים שהיו ושלשם עגלים כיוצ כלומר משהיו שעשה ירבעם ושלשי שעשה במדבר היו שלשה כמו שלשה המה כפלאו מחכי ולרבעה לג ידעתים · לחל מעשרים ולרבעה נהכרע ליטרא לאו לוקה אלא כלומר דבר מועט כמה שכף קטנקל כועה לבל זה יותר מבל זה בכבל בתרל מעכרם כמה הוי הכרע ליטרא · לחר כל דורות למעשה העגל כגבה פסוק זה לכתיב בעגל וכיום פקדי והכה בהם נלמה כתיב בית המקדש כתיב בקדו פקולות העיר קדמו לותו מעשה שבחר וכיום פקדי ומעשה העגל על נקיים כל דורות דכתי כחסון כעשה העגל נא ומשוב כמה דורות מבחסון ועל נקיים כחסון שלמה בנו כועז בנו שובב בנו יסי בנו דוד בנו שלמה בנו רחבעם בנו אביה בנו אסף בנו יהושפט בנו יהורם בנו אחזי' בנו יואש בנו אמציה בנו עזריה בנו יותם בנו אחז בנו חזקיה בנו מנשה בנו אמון בנו יאשי' ובניו יהויקים צדקי ויהויכין בנו של יהויקים הרי כל יהויקים לג סייס מ מלכותו שקולה לבבל עם החכם והמסגר והמליכו נלקיה דודו כמקומו ומ"ל לכן לילקיה מסיב נלקיה דוד בית כפסיק דקוק מלך כדוד עשרים ולרבעה ·

רבי אבהו הוה רגיל דהוה קא דריש בשלשה מלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון דאיתפח הדר קא דריש אמרי ליה לא קבילת עלך דלא דרשת בהו אמר אינהו מי אהדרו בהו ואנא אהדר בירב אשי אוקי אג'מלכים אמר למחר ליפתח בחבריא אתא מנשה איתחזי ליה בחילמיה אמר חבריך וחברי דאבוך קרית לן מהיכא בעית למישרא המוציא אמר ליה לא ידענא אמ' ליה מהיכ' דבעית למישרא המוציא לא נמירת וחברא קרית לן אמר ליה אגמרן מיהא ו ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא אמר ליה מהיכא דקרים בישולא אמ' ליה טאחר דחכימת כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעז אמר ליה אי הות התם הות נקיט בשיפולי גלימא בשינך ורהטת אבתראי למחר אמר להו לרבנן נפתח ברבותא אחאב אח לשמי' ואב לעז אח לשמים דכתיב אח לצרה יולד אב לעז דכתיב כרחם אב על בנים' ויהי הנקל לכתו בחטאת ירבעם בן נבט אמר רבי יוחנן קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם ומפני מה תלה הכתוב בירבעם מפני שהוא היה תחלה לקלקלה' גם מזבחות גם כנלים על תלמי שרי אמר רבי יוחנן אין לך כל תל ותלם בארץ ישרא' שלא העמיד אחאב עליו עז והשתחוה לה'

פירוש דקוק לכיס נג' מלכים לקוק קלי כתתיתין דג' מלכים אין לסם מלך : לתתם כתרבץ : לחזו לו תלמידיו לג קבלת עלך וכו לחר לויהו מי הלכי כהו מלכים כביעה לרבץ לחדר לי מלכים : לוקי לג' מלכים לוקים ס"ס קן כ"קל עד שמגיע לג' מלכים לחר לחתר בפתח בחבריה

כלכוש בתכריכיו שהיו תלת כותבתו ואין לחש מלך לעתיד לחלל
ליה תכשיט בחלוש תכרך ותכרוך לתוך כלומר וכי תכוב לחתם
שכיחים תכיריך ותכרוך תכיריך בציית לתכרוך תחונית לחמר
ליה לימי יודע בדבר זה לימך יודע מאי זה מקום בשת לחתם נריך
לכבוע תחונית ותכריך קדיית לן ולחתם קורא לותבו תכיריך:
מתיכא דקדיש בשולא לדיפתא מתקום שבקלמין פכיש של פת
בתכור דקייבו מלמעלא או מסביבות הפת או מטוליו לכל בחתנא
לא שלם קבילו לפכיו פרוסא של לחם לא יקא טוגא ומכרך לגלא
מטולי הפת ולא מלחנציתו: לא׳ מתיכא דקדיש כלומר מתיכא
מתקדיש לאחות ובייכו כך: לא׳ מתיכא דמר בשולא מתקום
שלבלחם לחפי ולא מלוש מקום שקוברין בשול ורלחטון בריפה:
קויית בקיבולי שיפולי גליתך היית מנכיש שפת חלוקך מכין רגליך
כלי שתהא קל לרוץ והיית כין לחם מפני יגר עד שהיה שולט.
כפתח בכנוותא לדלוש בכוותיכו ולא לחמר לתכניכו. לח לחתים
כיב לחתים כלחמי כלחשוכוש לח לריפה לכתיב לח לנרך ווי
לנרך לגלמא לח לחתן לעשה ווי: לכ לעד שהיה מוכרה ביותר.
לכתב כרחש לכ שתא לכ מרחש והכי קרלי בכלי נקיש להו ויקי
הכקל בחלוקה כתוב כלומר קלות היו לחקוה כל חטחתיו של
יכנעש: מתכי מה תלה הכתוב כיכנעש לנכתה מקומות כתוב
לא הר מכל תחלת יכנעש ולא כתוב לחתם לח על פי שהיה יכנע
ממנו. תשלה לקלקלה שהיה מלך ביחזן שהקדיש את תבשילו
הכי כיתיה דקדיש בגנבל שוורים זכחו גם מזכחותם כגליס על
תלמי סדי.

ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב
והכרתי לאחאב משתין בקיר ועצור
ועזוב בישראל עצור בעולם הזה ועזוב לעולם הבא׳
אמר רבי יוחנן מפני מה זכה עמרי למלכות מפני
שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל שנאמר ויקן את ההר
שומרון מאת שמר בככרי כסף ויקן את ההר ויקרא שם
העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שומרון. אמר
רבי יוחנן מפני מה זכה אחאב למלכות כ׳ שנה מפני
שכיבד את התורה שניתנה בכ׳ אותיות שנאמ׳ וישלח
מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה ויאמרו לו כה
אמר בן הדד כספך וזהבך לי הוא נשיך ובניך הטובים
לי הם כי כעת מחר אשלח את עבדי אליך וחפשו את
ביתך ואת בתי עבדיך והיה כל מחמד עיניך ישימו בידך
ולקחו ויאמר למלאכי בן הדד אמרו לאדוניכם כל
אשר שלחת לעבדך בראשונה אעשה לך והדבר הזה
לא אוכל לעשות מאי מחמר עיניך לאו ספר תורה
דילמא עז לא סר דכתיב ויאמרו אליו כל הזקנים וכל
העם לא תאבה ולא תשמע דילמא סבי דבההוא הוו
מי לא כתיב וישר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל זקני
ישראל ואמר רב יוסף סבי דבהתא הוא לא כתיב וכל
העם הבא כתיב וכל העם דאי אפשר דלא הוו בהון
צדיקי דכתיב והשארתי בישראל שבעת אלפים כל
הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא
נשק לו׳

פירוש מסתין נקיר תח מסית נקיות לנו׳ ומכין
מכיבד את השולחן דכתי׳ וכיה כל מקטר שיכך

ישימו כילס וקיימו את תנאם על זה נשתעבדו את סנהדרין לכ לוכל
לעשות. ולילמא מתחל עיכוו קיימו עד לכ ס׳ מדקאמרי ליה
זקנים לח תשמע ולח תלבה ולא עד מי הוו אמרי ליה הכי: כמי
לנסתח זקנים שפלים שהיו נשנים כתו שתנינו בלכשלוש זקני
ליה לנסי לנסתח זקנים.

אמר רב נחמן אחאב שקול היה שנא׳ ויאמר
ה׳ מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות
גלעד ויאמר זה בכה וזה בכה מתקיף לי׳ רב יוסף מאן
דכתב ביה דק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות
הרע בעיני ה׳ אשר הסתה אותו איזבל ותנינא בכל יום
ויום איזבל היתה שוקלת שקלי זהב לעז׳ וארת אמרת
אחאב שקול היה לא אחאב וותרן מממונו היה ומתוך
שהיה מהנה תח מנכסיו כיפרו לו מהצדה ויצא הרוח
ויעמוד לפני ה׳ ויאמר אני אפתנו ואמר ה׳ אליו במה
ויאמר אצא ואהיה רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר
תפתה וגם תוכל צא ועשה כן מאי רוח אמר רבי יוחנן
רוחו של נבות היזרעאלי מאי צא אמר רבינא אמ׳ לי׳ה
הקב׳ה צא ממחיצתי שכן כתוב דובר שקרים לא יכון
לנגד עיני אמ׳ רב פפא היינו דאמרי אינשי הפרע קיניה
מחריב ביתיה׳ ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב
להכעיס את ה׳ אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר
היו לפניו אמ׳ ר׳ יוחנן שכתב על דלתות שמרון אחאב
כפר בה׳ אלהי ישראל לפי׳ לא יהיה לו חלק באלהי
ישראל׳ ויבקשו את אחזיהו וילכדהו והוא מתחבא
בשומרון׳ אמר רבי לוי שהיה קודר אוכרות וכותב
עבודה זרה תחתיהן׳

פירוש שקול היה מתנה שוטות ומתנה זכיות מדמתלני
כולי האי מי יפתה את לחחאב מסתיע לנקושי גדול
כעכש רוח רומז על נכות שלפי שהוא הכנו היה רומז מחזר ו
לפתותו ולהפילו לפרע קיבלה קבלה הפורע פוקס ממתו וקבלתו
מחריב ביתיה בניו על נבות שנקם כעכו מלחחאב ויצא מחריבת
על הקלס: קודר לוכרות מוחק שמות שכתיבה וכותב שם עז
תחתיהן: לפי היה מתכיא שלפי היה עושה כפרהסיא לא היו
מכיחין לעשות כן. קודר כיון מקדרין כהכי לשון מחטא וכוקר

מנשה שנשה יה דא מנשה שהנשיא את
ישראל לאביהם שבשמים ומ׳ דלא
אתי לעלמא דאתי דכתי׳ בן שתים עשרה שנה מנשה
במלכו וחמשים וחמשה שני מלך בירושלם ויעש הרע
בעיני ה׳ כאשר עשה אחאב מלך ישראל מה אחאב אין
לו חלק לעולם הבא אף מנשה אין לו חלק לעולם
הבא רבי יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא
שנאמר ויתפלל מנשה אל ה׳ ויעתר לו וישמע תחנתו
וישיבהו ירושלם למלכותו אמרו למלכותו השיבו ולא
לעולם הבא השיבו אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד
דרשו שנא׳ ונתתם לזעוה לרעה לכל ממלכות הארץ
בגלל מנשה בן חזקיה מר סבר בגלל מנשה שעשה

תשובה ואינהו לא עבידי ומר סבר בגלל מנשה הלא
עבד תשובה אמר רבי יוחנן כל האומר מנשה אין לו
חלק לעולם הבא מרפה ידיהן של בעלי תשובה דתני
תנא קמיה דרבי יוחנן מנשה עשה תשובה לנ שנים
דכתיב בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו ונה שנד
מלכים ב כא א מלך בירושלם וכתיב ויעש הרע כאשר עשה אחאב
כמה מלך אחאב עשרים ותרתין שנין מנשה כמה מלך
נוה דל מיניהו כב פשו להו לנ אמר רבי יוחנן משום
דברי הימים ב לג רשבי מאי דכתיב וישמע אליו ויחתר לו ויעתר לו מיבעי
ליה מלמד שעשה לו הקבה כמין מחתרת ברקיע כדי
לקבלו בתשובה והטמינו מפני מדת הדין׳

בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר ויהי אחרי סם כה
כן בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני
שעיר ויעמידם לו לאלהים לפניהם ישתחוה ולהם יקטר
אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכיי ליה למר ולא
ידע אחוכי למר ולא ידע ווי ליה למר דלא ידע כין טב
לביש׳ ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך ירמיה לט
מאי שער התוך אמר רבי יוחנן משום רשבי מקום ש
שמחתכין בו הלכות׳ אמ׳ רב פפא היינו דאמרי אינשי
באתרא דמרי ביתא תלה ליה זניה תמן קולבא רעיא
קולתי תלה׳ ס כה בפרשת ויחי ב

פירוש

וכנז ושחק ולין כחת כין שהוא טועם עמסם כין
שהוא שוחק עמה לכין ידעין מלפכיו ולכיכם מתי
למוד למוטב: מקום שהיו מתחכין בו ולומדין הלכות נהפך
למוסב לכיכם של שרי מלך בבל׳ כשעבר היתך לעמן מוחך ולכיכו
נהר הכרת ובעוזבה שמם היו יושבין סביבותיו וכלמחמי בעלמא נ
כתי ליכין היו שם למד כלי שכת הנזית ולח׳ על פתח העזרה ולחד
על פתח הר הבית: קולתיה תלה כלומר במקום שהיו מותבין בו
הלכות שהו לכין שרי בבל ליכין שלהם: בלתריה דמרי תלה זניה
מקום שהלמדון תלה כליו: קולבא רעיא בבל רועה קולתיה תלה
כלו תלה לשם כמו כלב למתפנמיכן קולתה: לנ קולתיה
מקרקפתו כמו מקרקפ של מרם.

אמר

רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מ״ד
על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם מבלי כב
חסר לב והנה עלה כלו קמשונים וגו׳ על שדה איש
עצל עברתי זה אחז׳ ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה
והנה עלה כלו קמשונים זה אמון׳ כסו פניו חרולים זה
יהויקים׳ וגדר אבניו נהרסה זה צדקיה שנחרב בית
המקדש בימיו׳ ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר ס״ב בבלי
אבא ארבע כתות אין מקבלין פני שכינה כת לצים כת
שקרנין כת חנפים כת מספרי לשון הרע כת לצים ד
דכתיב משך ידו את לוצצים כת שקרנים דכתיב דובר יהושע ז
שקרים לא יכון לנגד עיני כת חנפים דכתיב כי לא אבליס קיח
לפניו חנף יבא כת מספרי לשון הרע דכתיב כי לא אמוס יג
חמץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ולא יהיה בתלים ה
במגורך רע׳

פירוש

והכה עלה כלו קמשונים זה לשון שהעלה
שמירת על גבי המזבח לקטן כמו עביו מכולי׳
זה יהויקים שכסה פניו מאורו של הקב כלמחמי׳ לקטן כלום לפי
נייכין מלך לאורו יטול אורו: על שדה איש עצל עברתי זה אחז
ולכבי קרי ליה עצל שחתם את התורה ובטל את העבודה לקטן
ועל כרם לדם חסר לב זה מנשה׳ שקלד לזכרות והכה את
המזבח כל מלך כמשמע לשון חרולים לורטיגש: זה נבוכדנצר
שהיה נדיק ובהכם בית המקדש בימיו: משך ידו את לוצצים משך
הקב את ידיו מן הלוצנים שלא להתקיב מלחמה׳ לא יגורך רע
תייבו מספרי לשון הרע לכתי כתיב תלכד לוכדי כוב שים למים
וגו׳ ועוד לכתיב כתריה קרכם קוות קבר פתוח גרונם וגו׳.

ואמר

רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מ״ד
לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב תהלים צא י
באהלך

באהליך לא תאונה גיד רעה שלא ישלט בך יצר הרע,
ונגע לא יקרב באהליך שלא תמצא אשתך ספק נדה
בשעה שתבא מן הדרך, דבר אחר לא תאונה אליך
רעה שלא יבעתוך חלומות זהרהורים רעים, ונגע לא
יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח
תבשילו ברבים בנזן, עד כאן ברכו אביו מכאן
ואילך ברכתו אמו כי מלאכיו יצוה לך וגומר על כפים
ישאונך וגומ׳ על שחל ופתן תדרוך וגומ׳ כי בך חשק ואפלטהו וגומר
מכאן ואילך ברכתו שכינה כי בי חשק ואפלטהו וגומר
יקראני ואענהו וגו׳ ארך ימים אשביעהו וגומר,

פירוש שלא תמנע ממתך ספק כדי וכו׳ וסייעו בהליך
בחתך כלאחריכן אין להלן שלא ממתו בשעה
שהלך בו מן הדרך קשה לו כשיתבע לת ממתו ספק כדי יחתר
מבלה ולאי שעל ספק בלה סוף מיגר ויבכו תקפו ולומר עוכרם
היל ועל מכם לבי מוכע: על כאן ברכו אביו דוד לשלמה בכו
מפתחת לפי עכין הברכות יש לידע שדוד ברכו שכן דרך הלוך
ובלבני הלוי בספק כדי ובינך הרע ובהרהורים רעים ובבנים
ותלמידים שלא יקדימו תבשילם בדברים לפני ממש לעבוד כוחבת
דעת שכך שלא מתוך כרחותיהלב שיש לה מתפללת על בעה שיבעל
מחבן כעף ומרוחין ושדים לפיכך קל לדיים לפי הענין שלו ברכתי
ברכתו אתו כי מלאכיו יצוה לך מי׳ ושל משום לדתיב כי מלאכיו
משמע לפלוק עכין ל׳ לבדכה ומכי מלאכיו על כי כי ממש כלוק
של עכין הילכך מוקי לפי לפני לעל כאן ברכו אביו וכו׳ מל כי
כי ממש לא שייך שלא בדתיב לשלמה בלומר שתתכן כי ו
וכיבלתי לפלטהו:

אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב ומנע
מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר, מפני
מה עין של רשעים תלויה כיון שנעשה אדם דש
מלמט׳ נעשה רש מלמעלה ולא נכתביה כלל ר׳ יוחנן
ורבי אלעזר חד אמר מפני כבודו של דוד וחד אמר
מפני כבודו של נחמיה בן חכליה,

פירוש עין שנשתים שלויה שלכך כתבה נשיטת
לותית שכתב שלא תלויה היל לשלמה שים לו שוכלין ואין
כתב לשים כיון שנעשה שלם רש שלמעלה כילוע שנשוכלי לותו
שלמעלה לפני כתוב כלי שכי מיכי לשות ולא כתביה לעין כלל.
משום כבודו של דוד לומר שאין הדבר כוהג שלא נשתים ולא
כשליקים דוד היו לו שוכלים הרבה: ובחמיה בן חכליה היו לו
שוכלין הרבה ילמולות השלם שתבקשין לקוברו על שהיה בוכה
בית המקדש כלאחרי כעזרא לפני ילי מקוקק בשלם ונו׳ שלא מניחו
בעזרא שהיה לו לנחמיה שוכלים וקבלים מישראל לכתיב וכשים
ביקולה בעלי שמועה לו כי הוא שתן לשכניה בן ארח שהיו מבזין
לותו בקלוסין מפרש לפלי קלא.

מנשה היה שונה חמשים וחמשה פני׳ בתורת
כהני׳ כנגד שני מלכותו אחאב שמוני׳
וחמשה ירבעם קנ׳, תניא היה ר׳ אומר אבשלום אין
לו חלק לעה׳ב שנאמר ויכו את אבשלום וימיתוהו ויכוהו

בעה׳ז וימיתוהו לעולם הבא, תניא ר׳ש בן אלעזר
אומר משום רבי מאיר אחז ואחזיה וכל מלכי ישראל
שכתוב בהן ויעש הרע בעיני ה׳ לא חיין ולא בדונין וגם
דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד שמלא את ירושלם
פה לפה לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה ואת
ישראל בירושלם הכא תרגימו שהרג ישעיה במערבא
אמרי שעשה צלם משאוי אלף בני אדם ובכל יום ויום
היה הורג את כולם,

פירוש לה פנים בתלכ ספר ויקרא היה לומר בלה פנים
שכל שנה ושנה היה מחלש ולומדו מפלטולו.
לל מיין לל יהיו לעולם שנה עם שכילל ולילין כלומין כמי כ
כניכסה ולוק קלא מלכי ישראל לכל שלמה ובלקים מנית לוד
לתו ולעג לכתוב בהו ויעש הרע מיין הן לעתיל: למו ולחזיה
מלכי יהודה וקיש להו שהיו כשעים ולחזן ויקויקים לל משיב
ולעג לקון כשעים מלל כלנקח כהנהו קיש להו לחיין. הוכיח לת
כלם שהיו בנקעין בכו כל המשלו:

כמאן אולא הא דאמר רבה בר בר חנה שקולה
נשמה של צדיק אחד כנגד כל העולם כלו
כמאן דאמר ישעיה הרג, כתיב פסל וכתיב פסילים
אמר רבי יוחנן בתחלה עשה לו פרצוף אחד ולבסוף
עשה לו ארבעה פרצופין כדי שתראה שכינה ותכעוס,
אחז העמידו בעלייה שנאמר ואת המזבחות אשר על
גג עלית אחז ואמר מנשה העמידו בהיכל שנאמ׳ וישם
את פסל האשרה אשר עשה בבית ה׳ אשר אמר ה׳ אל
דוד ואל שלמה בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל
שבטי ישראל אשים את שמי לעולם, אמון הכניסו
לבית קדשי הקדשים שנאמר כי קצר המצע מהשתרע
וגומ׳ מאי כי קצר המצע מהשתרע אמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן כי קצר מצע זה מלהשתרר עליו
שני רעים כאחד מאי והמסכה צרה אמר רבי שמואל בר
נחמני דבי יונתן כי הוה מטי להאי קרא הוה קא בכי מי
שכתב בו כונס כנד מי הים תעשה לו מסכה צרה,
אחז חתם את התורה שנאמר צור תעודה חתום תורה
בלימודי מנשה קדר את האזכרות אמון שרף את
התורה, אחז בטל את העבודה, מנשה הרס את
המובח, אמון העלה שממית על גבי המזבח, אחז
התיר את הערוה מנשה בא על אחותו אמון בא על
אמו שנאמר כי הוא אמון הרבה אשמה, רבי יוחנן ור׳
אלעזר חד אמר ששרף את התורה וחד אמר שבא על
אמו אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת
ממנו אמר לה כלום אני עושה אלא להכעיס את בוראי
כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי לארגוזי כלום אנו
צריכי׳ אלא לאורו יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשין
בו יטול אורו אמרו לו והלא כסף וזהב שלו הוא שנא׳
לי הכסף ולי הזהב אמר ה׳ צבאות אפר להם כבר נתתי
לנו שנאמר השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני האדם,

חלק פרק אחד עשר

פירוש כתון לומר שהכה ישעיה ומשך קומר קיבל מלך ירושלם פה לפה שבשתו של גליק שקולה כמו שמלך את ירושלם מלכים: כתיב במלכים ושם את פכל הספל אשר עשה בנית המלהים: וכתיב והעמיד לת המזבח והפסילים בבתי המים: ולבסוף עשה מנשה לאותו גלם ל פרנופות: כלי שתרגו שהיה מכל נד שהכעים להיכל תבלה שפרנוף כנגדו ותכעוס. מלשתרגו עליו שבי רעים שהיה שבעה: מנשה בית המקדש: תעשה לו מסכה נרה כלשה שבעשית נרה להכיעתה. העלה שממית קודי עכבים שבטל העטו לה מכל וכל על שלהנו עכבים קודיהן על גבי המזבח: היתה כעשה לו כהיתה: מחקום שיהא משם מקו' שלשם יונה ממנו שבנע הוא ממנו וחיכו מתלוש להבלו' לאותו מקום. קחלי לא ידעתי לאהנוו מלכים רחשונים שלפניהן לא היו יודעים להכעים ה המקום כמו שהוא אלף ואחד כלום אלו נהיכים של לאחרו שאחיה לבי השתם יבא ויטול לאחרו: שלהו משתמשין בו שאחיה היתה לאחרו לו נבי דודו וקלף כלף וכו' לנבי דודו נהיקים היו כלאחרן כשתכל בלודו של נלקיה ופתקרבה לעתו.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מפני מה לא מנו את יהויקי' וכל תועבותיו אשר עשה ונמצ' עליו מאי ונמצא רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר שהקק שם עבודה זרה על אמתו וחד אמר שהקק שם שמי' על אמתו אמר ליה במלכים לא שמעתי בהדיוטות שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים שנאמ' ועבר בים צרה והכה בים גלים אמר רבי יוחנן זה פסלו של מיכה תניא רבי נתן אומר מגרב לשילה שלשה מילין והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להם הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים על דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקבה בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם.

פירוש מפני מה לא מנו את יהויקים בהלי הכך שלין להם חלק לעה"ב משום לכתיב ויתר לנבי יהויקים בתמיה משום לכתיב ביה לכוח לא מלאתו. שם עז' על לאחתו מתו' שהיה לחזק בם: שם שהיה משום בזיון: במלכים לא שמעתי מפני מה לא מנו את יהויקים. בהלי ועות שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה בהלי ל' הלי ועות לאחני': פתו מצויה לעוברי לנבי' שהיו כל העולם מתלחמין אלו לכלו לכתיב בחקרל כל השכר ושב אל הלויה זה מיכה: זה פסלו של מיכה כשבת' משה את הסם והשליכו על כילום להעלו' לחרובו של יוסף בת מיכה וכטלו בהחכת והיכו לכתיב ועבר בים צרה כשהעביר הכלב ליסר' עבר מ' כה עתהם שבידו הסם לעשו העגל: לא' מיכה עשה פסל והכיאו עתו כשהעבירו ישראל הים. נרב מקומו של מיכה בגרב היה פסלו של מיכה קבוע וכשילה היה המשכן. לדוחפו לא כה ועל דבר זה על פסלו של מיכה שלא מיכו ישראל בילו בעבדו לאלי פלגש בגבעה שכפלו כיל בניהן והרגו משם לאלפים אלף.

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קיסמא גדולה לנימה שהרחיקה שתי משפחות מישראל שנאמר על דבר אשר לא קדמו את לחם ובמים ור'

פירוש יוחנן דידיה אמר מרחקת את הקרובים ומקרבת את הרחוקים ומעלמת עינים מן הרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל ושגגתה עולה זדון' מרחקת את ה הקרובים מעמון ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דאמר ר' יוחנן בשכר קראן לו ויאכל לחם זכו שבני בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר וממשפחת סופרי יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מהמת אבי בית רכב וכתיב התם ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים וגו' ומעלמת עינים מן הרשעים ממיכה ומשרה שכינה על נביאי הבעל מעדו הנביא דכתי' ויהי הם יושבים ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו ושגגתה עולה זדון דאמר רב יהודה אמר רב אלמלא הלוהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדומי ולא נהרג שאול ושלשת בניו.

פירוש לנימה לכילה שמלכלין לוכחים. ב' משפחות עמון ומואב שלפי שלא קדמו ישראל בלחם ובמים כתיב שלא יבוא בקהל: מעלמת עינים מן הרשעי' מעלמת מעיני המקום שלא להטיט בשש לשלם לו כדרכו הרעה שלא עשה כשלו ליכו כוחה במעשיו. עמון ומואב קרובים ליסר שבאו מלוט בן לחי לחברתם ומקום המקום שלא יבואו בקהל. קרובים ממש ליכא למימר דהא מדין בני קטורה הוו בני לחברתם וקרובי' היו בני מדין ליסרהל יותר מעמון ומואב שהם בני לחברתם שלא עמון ומואב שכבים וקרובים היו לאהן ישרהל ומדין רחוקים להם היו. ויעבו בלשכת הגזית ומשפחות סופרים והלי קרא מפרש לה כולי בספרי בפרשת ויאמר משה למוכב בן רעואל המדיני המה הקנים הבאים מחמת לחי ככב וקנים שלו בניו של ככב יתרו לכתיב וכני קני מותן משה ובניו של יתרו הן בניו של ככב לכתיב הקנים הבאים מחמת לחי בית ככב לכתיב ולבית הרכבים לאחר ירמיהו כי כה לאחר ה' יען לשר שמרתם מצות לחכם לא יכרת איש ליוכדב בן ככב לפני כל הימים ואחריו בספרי לפשר נוים הם וכבשין להיכל והיו כל ישרהל לא בבשו להיכל שלא שהיו יושבין בשכונה דבי ומורין בלבני תורה מל': מיכה לאחרי לעגל הניחו לו שפתו מצויה לשוכני לבקים: ומשרה שכינה על כלי הבעל מחבון של עגו הבניה לעגלו הבניה בתבנה על מזבח ביתל שיחרב מפני שהעמיל בו ירבעם בלמים לבתיב במלכים והבה היה השלים ליה מיכוה וגו' ויאחר מזבח מזבח ומפרש בשלר שלם להיכו עגו הבניה ובה בניה הסבה והטעהו לעגלו והסיהו לבית אל והעביהו על מנת שלא שלחר לו לא תעוב לבית אל והלהלהו ובזבות ה שהלהלו שיתה עליו שבינה שבה ויהי לבר ה' ש' היה שבניה תשר הסיהו להלהלו אלגו ושגה שלה זדון שהרי מניהו ביהוהתן שבגב ולא הלהו לדוד שתי ככרות וכעבם לאחר כב יהודה וכו' לוהו לשון לוים. לא בהבנה כוב שלא היה בהיך דוד לשאול לחם מבהני כוב. ולא היה דואג מלטין עליהם ולא היה שאול בהבנ על לותו עון.

ומפני מה לא מנו את אחז אמ' רבי ירמיה בר אבא מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יותם לחזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בושת פנים מישעיהו שנאמר ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת

אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצדה תעלת הברכה
העליונה וגו׳ מאי כובס איכא דאמרי דכבשינהו לאפיה
וחליף ואיכ׳ דאמרי אוכלא דקצרי סחף ארישיה וחליף
מפני מה לא מנו את אמון מפני כבודו של אשיהו
מנש׳ נמי לא נמנייה מפני כבודו של חזקיהו ברא מזכי
אבא אבא לא מזכי ברא כדתניא ואין מידי מצייל אין
אברהם מציל את ישמעאל אין יצחק מציל את עשו
השתא דאתית להכי אחז נמי לא אימני משום כבודו
של חזקיה׳

פירוש שמוטל הין כ׳ כליקים לקטן יותם ובנו חזקיה
ומאי מיסתמל שמכו להיות בניך ותלמידיך
וכל מי שישוב לביתך להיותו תלמידיו כלמתרגם ושאר לגלי מטולו
ודתנו מטוליו תלמידוהי: מאי כובס לכבשינהו לאפיה שכבס
את פניו והיה מתביים מפני יצריהו: כובס כמו כובס: חוכלא
דקנבי סחף לריסיה כלי מכוקב של כובסין שמולפין בו מים על
הבגדים ולותו כלי שסחף לחז על לגלז כדי שלא יכירו יצריהו
שהיה מתביים ממנו: ברא מזכי לאבא ובו יהיה מזכי לחבון אביו
ולא חזקיה מכשה בנו דכתיב בין חילי מצילי ודרשי ליה בהגדה
בין לגרסה מניל: השתא דאתית להכי דברא מזכי לאבא
אמו נמי לא היא לכבשיהו לאפי׳ שלא מפני כבודו של חזקיהו לא
מכלומו׳

ומפני מה לא מנו את יהויקים משום דר׳ חייא
בר אבויה דאמר רבי חייא ברבי אבויה
כתיב על גולגלתו של יהויקים ואת ועוד אחרת׳
זקנו דרבי פרידא אשכח ההוא גולגלתא דהות שדיא
בשערי ירושלם והוה כתוב עילויה זאת ועוד אחרת
קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דילמא האי
גולגלתא של יהויקים דכתיב ביה קבורת חמור יקבר
סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלם אמ׳ מלכא הוא
ולאו אורח ארעא לבזויה שקלא כרכה בשיראי ו
ואותביה בסיפטא אתיא דביתהו חזיתא נפקא אמרה
להו לשיבבתא אמרי לה האי דאיתתיה קמייתא היא
דלא קא מנשי לה שגרתה לתנורא וקלתה כי אתא
אמר היינו דכתיב עילויה זאת ועוד אחרת׳

פירוש מפני מה לא מנו את יהויקים בשותם שלין
להם חלק משום דר׳ חייא בר אבויה שכתבכר
על שלא ניתן לקבור׳ וכל הכי מפני מה לא מנו לא בשו שלא מכבד
להיות בשעים נמוכי כלחמיהו להו לעיל לאחן מתם את התורה:
זאת ועוד לאחרת נקמה בעשית בה ככר ועוד לאחרת תעשה בה.
זקיהו דר׳ פרידא הוא ר׳ חייא בר אבויה. בבוג בנבוכדנצר וינלח
מקבורתה קבורת חמור מושלך בגרמוטות. בסיפטא לחרגז.
לשובבתא לשכבותיה. דלא קא מבשי לה לאיה בשכחת מלבו.
שגרתה לתנורא הסיקה את התנור.

תניא ארש בן אלעזר בשביל הטוב מה אות
בשביל מה אות גוים אכלו על שלחנו
בשביל גוים שאכלו על שלחנו גרם גלות לבניו מסייע

ליה לחזקיה דאמר חזקיה כל המזמן גוי לתוך ביתו
ומשמש על יון גורם גלות לבניו שנאמר ומבניך אשר מלכים ב כ
יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך ישעיה לט
בבל וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכאתה ואת סם
הבשמים ואת הזהב וגומר אמר רב מאי בית נכאתה
אשתו השקתה עליהם ושמואל אמר בית גנזיו הראה
להם ורבי יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להם׳

פירוש כשביל הטוב מה אות כשביל חזקיה שעשיתי לת
עבמו ואת׳ הטוב בעיניך עשיתי נרס לו שלמ׳
מה אות כי לעלה בית ס׳ שעשל אות מלת כלה שעשיתי נוכרת
עביה. לאכלו גוים על שולחנו אותן שעלה מלוך בלאלן ספרים
ומפקה על ידם ושמם עליהם כגון חזקיהו לתמיכין לקמן לפשה
השקתה עליהם. נרס גלות בש לכתיב ושמח עליהם חזקיהו
ויכלס לת בית בכלתה וכתיב בתריה ומבניך אשר יצאו ממך
יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל: לפשה השקתה עליהם
היל עבמו סיתה מפקה. סקליטן בלעזו: היל עבמו מוזנת להם
והייכו בית בכתה לגון מבכה עם בלע שבמפת מן הלחם ומפכה
בכרלת לפקה. בית נבזיו והכי מתרגמי׳ בית גבזיותו ומכתם פתר
במפכרתו לגון סמפכין כמו בכלת ובכי ולוט. זין לוכל זין כגון
פרזלא דסליט בפרזלא.

איכה ישבה בדד אמר ר׳ יוחנן מפני מה לקו איכה ג
באיכה מפני שעברו על לו״ כריתות כש בעיבון
שבתורה׳ אמר רבי יוחנן מפני מה לקו באל״ף בי״ת
מפני שעברו על התור׳ שניתנה באל״ף בי״ת ישבה בדד
אמר רבא אמ׳ רבי יוחנן אמר הקב״ה אני אמרתי וישכון דברים לג ג
ישראל בטח בדד עין יעקב עכשיו יהיה בדד מושבם׳
העיר רבתי עם אמר רבא אמר רבי יוחנן שהיו משיאין
קטנה לגדולה ותולה לקטן כדי שיהו להם בני הרבה
היתה כאלמנה אמר רב יהודה אמר רב כאלמנה ולא ס סיבר ישעיה לב א
אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים
ודעתו לחזור עליה׳ רבתי בגוים שרתי במדינות אמר איכה ג
רבא אמר רבי יוחנן כל מקום שהם הולכי׳ נעשין שרים
לאדוניהם׳

פירוש איכה לו״ כגמטריא: לו״ כריתות בכריתות
מסיב להו. לקן בלל שכל מגלת איכה כלולה
בלגלגת בית: בטח בלל סיומני׳ יפיליס ואיכן מתילין לא מן
הלומות ולא מן מיות רעות: רבתי עם מתרבה והולך יותר משאר
עם. שכבת זרע של קטן היכו מכושל והיכו מזריע מהר וקולט
כשל גדול וכן רמס של קטנה איכה קולטת מהר כשל גדולה לפי
משיאין גדולה לקטן כדי שתקח זרעו קולט מהר וקטנה לגדול
כדי שיקח שכבת זרעו קולט מהר ולא קטנ לקטן שמיהין להוליד
ולא קטן וקטנה מתים שלא שתמדין על פרקן וליוין הם להוליד
ואיכו אין זרע שלהם מתכשל כל כך.

תנו רבנן מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר
הכרמל והיה שבאי מהלך אחריהם ואמר
אחד מהם לחבירו גמל שמהלך לפנינו סומא באחד

מעיניו ושעונ[ב] נודות א[של] יין וא[של] שמן וב[ני] בני אדם
המנהיגין אותם אח[גוי] ואח[ישרא]ל אמר להם שבאי עם
קשה עורף מאין אתם יודעין אמרו לו גמל מעשבים
שלפניה מצד שרואה אוכלת מצד שאינה רואה אינה
אוכלת ושעונה שתי נודות אחד של יין ואחד של שמן
של יין מטפשף וי[קע] ושל שמן מטפטף וצף וב[ני] בני
אדם המנהיגין אותם אח[גוי] ואח[ישרא]ל גוי נפנה לדרך
וישראל נפנה לצדדין דרך אחריהם ומצא כדבריהם
בא ונשקן על ראשן והביאן לביתו ועשה להם סעודה
גדולה והיה מרקד לפניהם ואמר ברוך שבחר בזרעו
של אברהם ונתן להם מחכמתו ובכל מקום שהם ה
הולכין נעשים שרים לאדוניהם ופטרן והלכו לבתיהם
לשלום׳

פירוש אחד אחד מן הכשרין לפניהו נתל זה שהלכת
לפניהו סומק וכו׳ : נל שרוחה שהיה אוכלת
פעמים מכל יתין ופעמים מכל שמאל כשהמה הרוחה שאוכלת
מכאן ומכאן שלא מכל שרוחה אוכלת ונלוי הטפין שבפלו כשעבר
הגמל כאחו זה מכל אחד הטפי שיוצני בקרקע ומכל אחד נפין
ושמדלין והייכו שתן לו לכך שבשתן היו עמיקין יותר מהלכם
כפכה לכלדי שכן דרך ישראל לחיות נכוני : דרף השכלי דרך
הגמל והמנהיגין ומנהיגין כלנגיפס ׳

נבה תלכה בלילה שני בכיות הללו למד אמר
רבא אמר רבי יוחנן א[על] בית ראשון וא[על]
בית שני בלילה על עסקי לילה שנא[ותשא] כל העדה
ויתנו את קולם וגו[אמר] אמר רבא אמר רבי יוחנן אותו היום
ערב תשעה באב היה אמר להם הקב[ה] לישראל אתם
בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות׳
ד[א] לא שכל הבוכה בלילה קולו נשמע׳ ד[א] בלילה
שכל הבוכה בלילה כוכבים ומזלות בוכין עמו׳ ד[א]
בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה כנגדו
מעשה באשה אחת שכנתו של ר[בי] שמת בנה והיתה
בוכה בלילה עליו שמע ר[בי] קולה ובוכה כנגדה עד ש
שנשרו ריסי עיניו למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה
משכונתו׳ ודמעתה על לחיה אמר רבא אמר ר׳ יוחנן
כאשה שבוכ[ה] על בעל נעוריה שנאמר א׳ כבתולה
חגורת שק על בעל נעוריה׳ ה[ו] צריה לראש אמר
רבא אמר רבי יוחנן כל המצר לישראל נעשה ראש
שנאמר כי לא מועף לאשר מוצק לה וגו[אמר] ר׳ אלעא
בר ברכ׳ אמר רבי יוחנן כל המציק להם לישראל אינו
עייף׳

פירוש על עסקי לילה לפי שבכו לותה בכיית
מכס : קולו נשמע יותר מכיום כדאת בגלגל
מפני מה אין הקול נשמע כיום כבלילה מפני גלגל החמה
בהקיצו ויהייכו לכתיב בכה תבכה בלילה כדי שיהא ק[ל] נשמע
ויכאבו עליה ומ[ע]פר אין מכאיב לה : כוכבים ומזלות בוכים
שנכתבו בכאבו עליו׳ בוכה כנגדו מתוך שנשמ[ע] בהדיו מרכך

לבו של אדם השומע קולו לבכות עמו : ריסי עיניו ושער שבבת
עין היה כופל בכפל על העין מרוב לחעות : על בעל בעוריה
שבוכה תחיל ומזיק למעשה׳ על למיה לשון לחות ובעורות
כתן לח ויבש : ל[א] שמעתי לגלי קוכבי קיבה מתנגמין לילייה׳

לא אליכם כל עוברי דרך אמר רבא אמר ר׳ יוחנן מיכה ו
מכאן לקובלנא מן התורה כל עוברי דרך אם
רב עמרם אמר רב עשאוני כעוברי על דת דלו בסדום
כתיב וה[מטיר] על סדום ואלו בירושלם כתיב ממרום כל חגית יש
שלח אש בעצמותי וירדנה וגו[כתיב] וינדל עון בת עמי
מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר רבא אמר
ר׳ יוחנן מדה יתירה היתה בירושלם שלא היתה בסדום
דאלו בסדום כתיב הנה זה היה עון סדום אחותך גאון יחזקאל יו
שבעת לחם וגו[כתיב] ואביון לא החזיקה וגו[אלו] בירושלם
כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן׳ כלה כל מיכה ד פס ו
אבירי ה[בקרבי] כאדם שאומר לחברו נפסלה מטבע זו

פירוש מכאן לקובלנא מן התורה כשהלם מודיע
נעבדו לחתר בדיך שיחתר לו ל[א] תבא זאת לך
כמו שבאה לי כי קשה הוא לשמוע שפעמי חוזרת עליו והמקפיד
על זה אין לו מסו כמוש : ל[א] לקובלנא כשים לו בדרך יהיעבה
לבבים׳ קובלנא נינקה׳ ל[א] נגד שתרגמיב קבל כאלה שאמר
לחכירו ל[א] כגנדי אלי לומ׳ ויבלבה ושרף לותה והייכו עשאוני
כעיבדי לת שלבני כאש כסלום : ל[א] לאליכם בדיך קיה מתבודד
על החרבן כי ל[א] בכה עליו נדך והפכה לאחרים ולומר להם
ליסראל ל[א] תהא לכם בדך כוחת וכמדומה בכיך קיה מדבר כגנד
בני מסה לו כגנד עשרת השבטי׳ שלא הגלה בכוכד באחר ויד דכה
לשון שבוכה כמו ויבך מיענק כאלה השומע כאחרו להלקותו ו
ולשבחו׳ הן ונגלל עין בת עתי מחטאת סדום וכי מסוח בבים
ים בלבד הוליל ויסראל רבי׳ יותר מסדו ל[א] בהפכו כסדום׳
ל[א] וכי מסוח בבים ים בלבד לחה להתם כתיב וה[מטיר] הוא
בענתו והכא כתיב שלח עו שליט׳ מלך יתיבה לטוכה לבירושלם
כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לבנות לחו שקיתה
מזמכת חבריתה ואכלת בנה שלחת רחמניות היו ושו בסדום כתיב
יד עבי ואכיון ל[א] החזיקה ומלך זו כפרה עליהן שלא נהפכו׳ ל[א]
מלך יתיבה פורעבות גדולה היתה בירושלם שילדיהן היו לוכלו׳
זו עם זו היו לבנות לחו ואלו בסדום כתיב נחון שבעת לחם שלא
טיבתו טעם עיבי היא לשלח גדול פורעבות ירושלם מפורעבות
סדום ולא היה מסוח פבים בדבר׳ כלה לשון מכלה כלומר כל
הלבבים פשלם הלה ועשקה פבולים וכבושים כתשלם זו וקייבו
לותיה לחטבע שבפשל ואין לו תקבים׳

פצו עליך פיהם אמר רבא אמ[ר] רבי יוחנן מפני מה מס ב
הקדים פ[א] לעין בשביל מרגלי שאמרו בפיה׳
מה שלא ראו בעיניהם׳ אוכלי עמי אכלו לחם ה[לא] תהלים יד
קראו אמר רבא אמר רבי יוחנן כל האוכל מלחמן של
ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של
ישראל אינו טועם טעם לחם ה[לא] קראו רב אמר אלו
הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות׳

פירוש מפני מה מקדים פ[א] לעין כדוב הקשת בימת
שבאיכה מפני מרגלים שמקדימו מלחמ פיהם

עד שלא רלו בעין: טועים טעם לפי שלומות העולם מונחים טעם בלמתם של יפת׳ שהפלה הוא לפי שעון לומתם: ולו סלייכין מטה משפט בשכיל עוכותיהן היו לפי עתי מלכל לעוביו׳ מלמדי תיכוקות שעשין מלאכתן בשבת׳

אמר רב יהודה אם׳ רב בקשו עוד למנות אחר באתה דמות דיוקנו של אביו ונשתטחה לפניהם ולא השגיחו עליה באת׳ אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו עליה יצאת בת קול ואמרה להם חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב וגו׳ מי שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים וביתו בנה בשלשה עשר שנה׳ לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכי׳ ולא השגיחו עליה יצאת בת קול ואמרה המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגם׳ דורשי רשומות היו אומרי׳ כולם באים לעולם הבא לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי וגו׳ לי גלעד זה אחאב שנפל ברמות גלעד׳ מנשה כמשמעו׳ אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרים׳ יהודה מחוקקי זה אחיתופל דקאתי מיהודה׳ מואב סיר רחצי זה גיחזי שלקה על עסקי רחיצה׳ על אדום אשליך נעלי זה דואג האדומי עלי פלשת התרועעי אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע אם יבא דוד שהרג את הפלשתי והורישׁ את בניך גת מה אתה עושה לו אמר להם עלי לעשותן רעים זה לזה׳

פירוש שול לחר שלמס והמלחר הזה כלח׳ בגד כפי׳ תשבתנ׳ מלכים ול׳ הדיוטות אין לפס חלק וכו׳ ועל זה לחרו שבקשו למנות שול מלך לחר עתפס והוא שלמס׳ דיוקנו של דוד אביו כשתטחה לפניכס שלא למביתו עתפס׳ יתיצב לפני חשוכים כניכס בתעויה לפני מלכים יתיצב בנן עלן ולא לפני חשוכים׳ כתעניך ישלמכה וכי עליכס לשלס תשליתי עיכסו׳ לחלס שלתס מוחסין הו בשלמה לומר שאין לו חלק לעולם הבא׳ כי אתה תבחר ולא לחני וכי הכניכה ככס תלויס ולא כי לומר מי יש לו חלק ומי אין לו חלק הלא כי הדבר תלוי׳ דומני כשהיו פסוקי׳ דכתיב לת הרעים כתתב לחת היו לומתים שלכלכו ים לפס חלק לחני׳ לתכשה ולירבעם ולחחב׳ לי נלעד ולי מכשה עלי לפכול עיכס כלי שיהו פס עכין: מכשה כחשתו מכשה בן ס ק״ו: דקלתי תיהודה דלא׳ לי דוד ולתה לכוס כענכי ולי ומיולעני שהיה קורא לאחיתופל תיולעני קרובי שהיה מסבע יהודה כדוד יתוא סיר רחני דוד דקא לחני תתוא הוא סיר רחני ניחזי ספר וכתיב על עסקי רחיצה על לדום חשליך כעלי לחביל לתיתם בן עדן׳ שם יכא דוד שהרג לת הפלשתי וינעץ לפניך על שלתה כותן חלק לדוחגו ולחחיתופל לעולם הבא מה לתה עושה להפיס לעתו שפס היו טוכלין לותי לחר לה׳ן עלי לפיסן ולעשותן רעי׳ ולחוכים זה לזה וסיימו התרועעי לשון רעות׳

מדוע שובבה העם הזה ירושלם משובה נצחת וגו׳ אמר רב תשובה נצחת השיבתו כנסת ישראל לנביא אמר להם נביא לישראל הזרו בתשובה

אב ותיכם שחטאו היכן הם אמרו להם ונביאים שלא חטאו היכן הם שנאמר אבותיכם איה הם והנביאים ה הלעולם יחיו אמר להם אבותיכם חזרו והודו שנאמר אך דברי וחוקי אשר צויתי את עבדי הנביאים ונום אמר שמואל באו׳ בני ארם וישבו לפניו אמר להם חזרו בתשוב׳ אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כולם אמר ליה הקבה לנביא לך אמור להם אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה והיינו דאמ׳ריש לקיש מ״ד דוד עבדי נבוכ׳ד נאצר עבדי גלוי וידוע למי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כך לפי׳ הקדים וקראו עבדו עבד שקנה נכסי׳ עבד למי נכסים למי והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרי׳ נהיה כגוים וכמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן חי אני נאם אדוני אלהי׳ אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם אמר רב נחמן כל כי האי ריתחא לירתת רחמנא עלן ולפרוקינן ויסרו למשפט אלהיו יורנו אמר רבה בר בר חנה אמר ליה נביא לישראל יסרו יצריכם אמר לו אלהיך יורנו׳

פירוש ושמואל אמ׳ מלי תשובה כנסת כלי הלי נוכח כלו׳ כלי לדם׳ עבד שמכרו רבו מלחר שמכרם הכ״ה לכבוכד כלנד ונרשמו מעליו יש לו עליכו כלוס׳ ודוד עבדי וגו׳ שקראו לאותו רשע עבד כמו שקראו לדוד דכתיב כסוף ירמיה הכבי שולח ולקחתי לת כבוכד כלנד עבדי לל מפני שדומה זה לזה שלל גלוי וידוע לבני מי שלמר והיה השלם ס שעתידין ישראל לומ׳ ככך מכרנו הכ״ה לבבוכד כלנד לפי׳ שקדים הכ״ה וקראו עבדי לבבוכד כלנד כדי להמזיק להם תשובה: עבד למי שכפים למי כלו׳ בבוכד כלנד עבדי הוא וכל מה שקנה לי הוא ועליין לל יצלתם מרשותי׳ קשלם על רוחכם וגו׳ כל מה שלתם סבורים לל יהיה׳ כל כי הלי ליתתא מי יתן ויהי לכו זה שכעם בחימה שפוכה לחלוך עליכם שתעלכו בעל כרחכו ויחלוך עליכו׳ לחר כ׳ לנה כך כהנה היינו תשוב׳ בנחת לשל מלך יוכלו שלין לחו יכולין ליסר לותו׳

ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי בלעם בלא עם ד״א בלעם שבלה עם בן בעור שבא על בעיר תנא הוא בעור הוא כושן ר רשעתים הוא לבן הארמי׳ בעור שבא על בעיר׳ כושן רשעתי׳ דעבד שני רשעיות אחר בימי יעקב ואחר בימי שופטי׳ ומה שמו לבן הארמי שמו כתיב בן בעיר וכתיב בנו בעור אמר רבי יוחנן אבין בנו הוא לו בנביאית׳ בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא שאר גוים אחריני אתו מתניתין מני רבי יהושע היא דתניא ר׳ אליעזר אומר ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים׳ ישובו רשעים לשאולה אלו פושעי ישראל׳ כל גוים שכחי אלהים אלו העולם דברי ר׳ אליעזר אמר ליה רבי יהושע וכי נאמ׳ בכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעי לשאולה

מאן נינהו כל גוים שכיחי להים אף אותו רשע נתן סימן
במדבר כו בעצמו אמר תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי
מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני הולך
לעמי׳

פירוש בלא עם שלין לו חלק עם עם׳ שבלה עם
בלבל ישראל בעצתו שהשיא לבלק כלבעיבן
למיתר לקמן והפיל מהם כל חלביס׳ שבח על בעיר שבח על
לחתו כתו כהמה לחתרנתי׳ בעיר׳ תבח קוף בעור לחבו על
בלעם קוף כוש׳ רשעתים קוף לבן הלחמי׳ לח׳ כימי יעקב שרלף
לחכיו ובקש לעקור לת הכל׳ ולח כימי סופטים לשחר מיתת
יהושע לכתיב ויחר לף ה׳ בישראל ויתכם ביד כושן רשעתים׳
בבו בעור מצח׳ בעור בבו של בלעם היה בבו קוף לבלעם בבביות
שבלעם נגזל מלבו היה בבביות׳ הף שלר נויס לתו כלומר
מלך מסיב תבח למתבי לבלעם שהיה נבי בהלי הדיוטות וקלמר
לליו לו חלק מכלל דשלר נויס יש ליהם חלק׳ מתכי׳ מבי וכו׳
לל׳ כ יהושע חלו כתוב יהושע רשעים לבשולה בכל הנויס מצחע
כלקלמרת הסתם דכתיב כל נויס שכיחי ש׳ים לף מצחע ש׳ לותן
הסוכחי חלוף כוון בלעם וסכחותו לחכל לחכיבי לתו כלחמיבין
כניס פרקי׳ וביבו זניס נלהבם וכבי בכר לחכרכם לעולם הבח מלי
כיבהו כל נויס שכיחי ש׳ים דמכל הנויס בורר הלף הרשעים שבהם
וכותן לותם בניהבם ולין להם חלק לעתיד׳ לחכל השלר יש ליהם
חלק׳ ולף לותו רשע כתן סימן כעצמו שלין לו חלק לעתיד׳
תמות נפשי מות ישרים סימות מיתת עצמו ותהי לחכריתי כמוהו
דודלי יש לו חלק עמהם׳ ולם ליתו דלף ימות חלף יהרג הכבי
הולך לעמי לניהבם׳

וילכן זקני מואב וזקני מדין תנא מדין ומואב
לא היה להם שלום מעולם משל לשני
כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב על הא׳
אמר הא׳ אם איני עוזרו היום הורג אותו ולמחר בא עלי
הלכו שניהם והרגו הזאב אמר רב פפא היינו דאמרי
אינשי כרכושתא ושונרא עברו הלולא מתרבא דביש
נדא׳ וישבו שרי מואב עם בלעם ושרי מדין להיכן
אזול כיון דאמר להו ליכו פה הלילה והשיבותי אתכם
דבר אמרו כלום יש אב ששונא את בנו אמר רב נחמן
חיצפא אפילו כלפי שמיא מהני מעיקר׳ כתיב לא תלך
עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם אמר רב ששת ח
חוצפא כלכותא בלא תאנ׳ היא דכתיב ואנכי היום רך
ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני וגו׳

פירוש לא היה להם שלום לכתיב החכה את מדין
בשלה מוכח׳ נהוכין כיעים שבשלים כוים
סביו נהוכין׳ כרכושתא קולא׳ כרכושתא ושוכרא לין להם
שלום מיעלם׳ כיס נדל מזל דע: כלום יש לך שעוכה לת בני שהו׳
סבור שיאמר לו הלה קללני לת בני דקלמ׳ בלק ליתי מה הלילה׳
מוכח לפי׳ כלפי שתיה תהני לליה מה שהחכיף פביו לוח׳
לשלומי בלק שלחר לו הקב״ה כתחלה לף תלך והדר לחר לך׳
מלכות בלא תנח כליחר שרדה נדולה וליכו חסר חלף כתר חלכות
לבבי היום רך ומשוח מלך והחכמים הלה קשים ממני כלומר ליבי
נדול מהם חלף מסיבת מלכות׳

פרק אחד עשר

אמר רבי יוחנן בלעם היגר ברנלו אחד היה
שנאמר וילך שפי שמשון בשתי רנלין
שנאמר שפיפון על׳ אורח הנושך בלעם סומא באחד
מעינ׳ו היא שנא׳ שתום העין קוסם באמתו היה דכתיב
נופל וגלוי עינים וכתיב התם נופל על המטה וגו׳
איתמר מר זוטרא אמר קוסם באמתו היה מר ברידה
דרבינא אמר שבא על אתונו מאן דאמר קוסם באמתו
היה כדאמרן מ״ר בא על אתונו היה כתי׳ הכא כרע שכב
וכתיב התם בין רגליה כרע נפל שכב וגו׳

פירוש שפי כמו טוקף לחטחת לסף מלוכתי׳ שפיפון
משחע שתום׳ שתום העין שתום פתוח כמו
שתומי כיבר כלומר עינו לחת פתוחה מכלל דלהלחרת סתומה והכ״מ
מתרנמי׳ שפיר דחזי ליה׳ ולית לפרשי שתום כמו סתום ולאו
מילתא היא קוסם באמתו כגון חעבלה בולכוכו׳ כרע בפל מה
כריעה דהתם לית ביה בפילה בעבלה היא לף לף כריעה דהכא
לכתיב בופל בעבלה היא שבח על בהמתו׳

ויודע דעת עליון השגא דעת בהמתו לא הוה
ידע דעת עליון הוה ידע וכו׳
עד למחה תיל טעם במסכת בלטות בלף׳

ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו תנא
משום ר״ש בן אלעזר אהבה מבטלת
שורה של נדולה מאברהם דכתיב וישכם אברה׳ בבקר
שנאה מבטלת שורה של נדולה מבלעם דכתיב ויקם
בלעם בבקר ויחבוש וגומר׳

פירוש לחבה שלחב לחברהם הקב״ה ביטל שורה של
נדולה שחבם הוא בעצמו׳ ושכלה שבח
בלעם הרשע לת יסרו ביטל שורה של נדולה שחבם הוא בעצמו׳

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם
בתור׳ ובמצוה אפי׳ שלא לשמה שמתוך
שלא לשמה בא לשמה שבשכר ט״ב קרבנות שהקריב
בלק זכה ויצתה ממנו רות׳ ואמר רבי יוסי בר חוני רות
בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה׳

פירוש מ״ב קרבנות בין פרים ואלים ז׳ פרים וז׳ אלים
ג׳ בעתים הרי מ״ב בין פרים ואלים׳

אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ויטב אלהים
את שם שלמ׳ משמך ויגדל כסאו מכסאך
אורח ארעא למיטרא ליה למלכא הכי אמר ליה כעין
קאמר ליה דאי לא תימא הכי תבורך מנשים יעל אשת
חבר הקיני מנשים באהל תבורך׳ נשים באהל מאי
נינהו שרה ורבקה ורחל ולאה אורח ארעא למימר הכי
אלא מעין קאמר הכא נמי מעין קאמר ופליגא דר׳ יוסי
בר חוני דאמר רבי יוסי בר חוני בכל אדם מתקנא חוץ
מבנו ותלמידו בנו משלמה ותלמידו אי בעי׳ר איסא

מלכים ב כב ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ואני בעית אימא ויסמוך את
במדבר כז ידיו עליו ויצוהו׳

פירוש תוכח תרגיע למיתר כן וכי דרך מלך כן שילחנו
וייטב לבלתים שם שלחה משתך והך מלגא דעתיך
לחתרי ליה שיקא נדול מלכו׳: מעין קחתר ליה מעין כפתך
ולא נדול ממש: כסיס כחתל שרה ורבקה ורחל ולאה לכתיב כהו
לחתל שרה ורבקה לכתיב ויכיחו יכמך כחתל שרה לחתי׳ כמל
ולאה לכתיב ויכל מחתל לאה ויכל כחתל רחל: תוכח תרגיע
משתחר דכוכה ליעל שתהך כרוכה משכה ורבקה ולא מעין
כרכת שרה קחתר׳ ופלגא וכו׳ הלי דקל משני שם שלחה משתך
מעין פלגא דרבי יוסי בר חביכה׳. כבו מכין שילחו מקבל כו
משלחה דקחתרי ליה לדוד וייטב לבלתים שם שלחה משתך׳
ותלא׳ לו לכיכעית לימת דקחל ויהי כל מי כסיס כרוסך חלי וכתן
לו חלילו ולא כתקבל בו׳. ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו לף על גב
דקקבה לא אמר ליה חלא וסחכת את ידך עליו חלא חזל לילו
וסמך תרתי׳.

במדבר כז **וישם** ה׳ דבר כפי בלעם רבי אליעזר אומר מלאך
רבי יונתן אמר חכה אמ׳ רבי יוחנן מברכתו
של אותו רשע אתה למד מה הידה בלבו בקש לומר
טז כד מלפ שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות מה טובו
אוהליך יעקב לא תשרה שכינ׳ עליה׳ משכנותיך ישרא׳
לא תהא מלכותן נמשכת׳ כנחלים נטיו לא יהיה להם
זתים וכרמים׳ כגנות עלי נהר לא יהא ריחן נודף׳
כאהלים נטע ה׳ לא יהיו להם מלכי׳ בעלי קומה כארזי׳
עלי מים לא יהיה להם מלך בן מלך יזל מים מדליו לא
תהא מלכותן שולטת באומות וזרעו במים רבים לא
תהא עזה מלכותן וירום מאנג מלכו לא תהא איומה
מלכותן ותנשא מלכותו אמר רבי אבא בר כהנא כולן
חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שנא׳
דברים כג ויהפוך ה׳ אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה׳
אלהיך קללה ולא קללות׳

פירוש מלאך שיזכרו הקללה למלאך שלא יכיחו לקללו.
חכה כתיב כאן כלעג שלא היה מכיחו לקללו:
ויהיו ויסם לבב׳. מכרכתיו אתה למד מה היה בלבו לכתיב
ויהפוך ה׳ אלהיך לך את הקללה לברכה קללה שהיה רוצה לקללו
הפך הקב״ה לברכה הוא היה רוצה לקללם בכך שלא יהו להם בתי
כנסיות ולא כתן רשות ולמד מה עשו אויביך ישראל. ויהו כופף
ממנות. ויהם מלגא מתרגמינן ויתקף מלגא שתהך מלכותו עז
כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כיון שהיה כוכבו מתחלתו.
חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות שלא יפסקו מישראל לעולם.
הקללה לברכה למד חוץ הקללות הפך לברכה שלא חזרה לעולם
ולא כל הקללות שחזרו לברכות.

מגלה כח **אמר** רבי שמואל בר נחמני מ״ד נאמנים פצעי
אוהב ונעתרו׳ נשיקו׳ שונא טובה קללה
שקלל אחיה השלני את ישראל יותר מברכה שברכם
בלעם הרשע אחיה השלני קלל את ישראל בקנדה
ישעיה ט יד שנאמ׳ והכה ה׳ את ישראל כאשר ינוד הקנה במים וגו׳

מה קנה זה עומד במקום מים ונזעו מחליף ושרשיו מ
מרובין ואפילו כל רוחות שבעולם באות ונושבות בו
אין מזיזות אותו ממקומו אלא הוא הולך ובא עמהן
כיון שרוממו הרוחות עומד קנדה במקומו אבל בלעם
הרשע ברכן בארז מה ארז אינו עומד במקום מים ו
ושרשיו מועטין ואין נזעו מחליף אפילו כל הרוחות
שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזו׳ אותו ממקומו כיון
שנשבה בו רוח דרומית מיד עוקרתו והופכתו על פניו
ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב
בו ספר תורה נביאים וכתובים׳

פירוש בעתרות בסיקות סוכך בעתרות בהפכות כמו
עתר שמחתך התכוילם כלו׳ כלחמים פנעי אוהב
והפכות מכלחמות בסיקו׳ סוכך. מחליף לשחר שכקנן. ליכו
שומר בתקו׳ מים וקילי לכתי׳ כלחרי׳ עלי׳ מים שכיכה היל לשחרם
לשיכו שחר כלחרי׳ לות׳ שלין שיחדין בתקום מים לשחרם שכיכה
עלי מים וכן טלקו מפרש לשו בלגדות בכי הנא כבחלי׳ בטיו קוף
שחר ככחלי׳ ביסקי׳ פעמי׳ יבת׳ בת קול שחר׳ בטיו: קוף לוח כעבות
שחר׳ בת קול עלי בהר הוף שחר כלהלים ישלת קול שחר׳ בטיבף׳
קוף לקומת קשה׳

במדבר כג **וירא** את הקיני וישא משלו ואמר ליה בלעם
ליתרו קיני לא היית עמנו באותה עצה
מי הושיבך אצל איתני עולם והיינו דאמר רבי חייא בר
אבא אמר רבי שמלאי׳ היו באותה עצה אלו הן בלעם
איוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ב
ב״יסורין ויתרו שברח זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית
שנאמר ומשפחות סופרי׳ יושבי יעבץ תרעתי׳ שמעת׳
טוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב
ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים׳ וישא משלו
ויאמר אוי מי יחיה משומו אל אמר ריש לקיש אוי מי
שמחייה עצמו בשם אל אמר רבי יוחנן אוי לה לאומה
שתמצא בשעה שהקכה עושה פדיון לבניו מי מטיל
כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקין זה עם זה
וציים מיד כתיב אמר רב ליבון אשפיר ועני עבר עד
אשור קטלי מיקטל טכאן ואילך משעבדי שיעבודי׳

פירוש לא עתמו היית בלותה ענה שגור פרעה כל
הכן היולד ייאורה בתתי ולתי היית כלבקתן.
ומי הושיבך אצל ליתכי שלם שעתידין בניך ליסב בלשכת הגזית
והיינו דכתיב ליתן מי שכן וכי בין ליתכי עולם לתת יושב מי
קזקיקך לכך בלעם שתתיב עצתו בשם שוף שעשה עצתו שוף
לא׳ מי שתתיב עצתו בשם אל כלומר מי לשם לאותן בני לשם
שתתיין ומעלכין ענתן בעולם הזה ומיקרקין על תורה מעל ב
בולשם ומשתכין לת עצתן. תשומו אל בשתני הכה פליין לעצתו
ומשלם נחול לבדיקי לעתיד לבא כך׳. אוי לם לאומה שתתנה
בשעה שתני השם פליין לבניו. אוי לה לאומה שתהיה באותן
הימים שיעלה על דעתן לעכב את ישראל. מי מט׳ל בסות בין
לביא וכו׳ לעתבן שלא יזדקקו זה לזה דמסוכן הוא כלומר מי הוף
ם כ לעכב את ישראל וכשם שבגיפם. כיס כפיכות נדולות

כתו כי לליה כל ישבכמו · מיל כתים לאמר רב ליכון לאסיר לכתים
קייכו מקום שמו כך · על לאסור מיקטל קטלי כתיים רומייס
מאסור ולילך מסעבדי להו שיעבוד · וכיס מיל כתים ועבו לאסור
דקטלי להו ושבו עבר למסעבדי להו על לאסור כלות לותן לומות
שמניל הכא כניס עתידים להרוג כל הלומות על לאסור ומאסור
ולילך מכיסין לותם ומסעבדין כהם לעתיד קץ מייכי ·

הנני הולך לעמי וגו׳ עמך לעם הזה מיבעי ליה
אמר רבי אבא בר כהנא כאדם שמקלל
את עצמו ותולה קללתו באחרים אמר ליה אלהיהם
של אלו שונא זמה הוא והם מתאוים לכלי פשתן בוא
ואשיאך עצה עשה להן קלעים והושיב בהן זקינה מ
מכחוץ וילדה מבפנים וימכרו להם כלי פשתן עשה להן
קלעים מהר שלג עד בית הישימון והושיב בהן זונות
זקנה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלין
ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק זקנה אומרת לו
בשוה וילדה בפחות שנים ושלשה פעמים ואחר כך
אומרת לו הרי אתה כבן בית שב ברור לעצמך וצרצור
של יין עמוני מונח אצלה ועדיין לא נאסר יין של גוים
אמר לו ראונך ששתה כוס של יין כיון ששתה בער
בו אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה
אמרה לו עבוד לזה אמלה הלא יהודי אני ומה איכפת
לך כלומר מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו יודע
שעבודתה בכך ולא עור אלא שאיני מנחתך עד ש
שתכפור בתורת משה רבך שנאמר המה באו בעל פעו׳ היסע ט
וינזרו לבשת ויהיו שקוצים כאהבם ׳

פירוש הן הכא היו לבני ישראל לג׳ לגלג נאסרין הכני
הולך לעמי לכה לייעצך מאי יעשה העם הזה
לעתיך עתיך לעשה הזה מיבעי ליה שהשית עצה לבלק שבשבלו בא
ישראל · הן הכא היו לבני ישראל כלב׳ בלעם · ותולה קללתו
בחבירו כך בלעם לא רצה לתלו׳ שמלות זה בבלק שיהא הוא נרין
לנקם עבה היולך ישבשלו ישראל לגלג ביישראל תלה השמלות לומר
שהן נריכין לעשה שיכשלו מוחה שלגלג שתקוף יד מוחה על ישראל
והייכו לכתיב מאשר יעשה העם הזה לעתיך · תלי · לגי תולה
קללתו בחבירו כלומר שתלה הכתו׳ קללה במוחה ולא רצה לכתוב
בלעי ישראל כתים בלעם הרשע קללים שלהם של קללים כתיב
שעושי בשוקים · בערבות מואב מכאן שלגג שכיב · כשהיה לותר
לה ישראל כלי פשתן זה בכתה בקיה זקנה לומרת לו למי שוויון
וילדה לומרת לו בת זות מכרי שוויו וכן שתין על כ׳ לו׳ פיעור׳
כרוב לעגת כל תכשיטי שהתה רוכה · נכנוסי כלות · בויב
בו שהיה משתכר וטויב בו יכר הכיב · הסתיעי הוי שומעת לתשמי׳
פיעור כך היתה עכולתו של פיעור שמתריעין לפכיו · הג כלום
מבקשים תחך לגלג פיעור והוא עושה וטוב לומרת לו כשוב בתורת
משה רבך והוא שיעשה · ויכזרו לבשת סרו מדרכם והלכו אחר
הבעת׳ כלומרם מתוך תלוות להכתה לזמות היו מסוקנים שכיפרים
נהכ׳ ·

כמדבר כג **וישב** ישראל בשיטים רבי אליעזר אומר שטים
שבה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי
שטות ׳ ותקראן לעם מזבחי אלהיהם רבי אליעזר אומר

ערומות פנעו בהן רבי יהושע אומר שנעשו כלם בעלי
קריים מאי לשון רפידים לא אומר רפידים שמדה רבי
יהושע אומר שרפו עצמן מדברי תורה כשם שנאמר
לא יפנו אבות אל בנים מרפיון ידים אמר רבי יוחנן כל יחזקאל מז
מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער שנאמר וישב כמדבר כה
ישראל בשטים ויחל העם לזנות ׳ וישב יעקב בארץ כרפסת לג
מגורי אביו ויבא יוסף את דבתם ׳ וישב ישראל בארץ סם מז
מצרים ויקרבו ימי ישראל למות ׳ וישב יהודה וישראל מלכים ב ט
לבטח איש תחת גפנו וגו׳ ויקם השטין לשלמה וגומר ׳ סם יט

פירוש ותקראן כנופן מסמיע לשון מקרא מלי רפידים
לשון רפיון לשון אפלגיע ביה רבי שמעון ור׳ יהושע
בחסמיעות דשטים נקיט כתי רפידים דפליגי ביה בהדה: לא יפנו
אבות אל בנים להטיב להם אפני רפיון ידים של תורה ותנות והם
רפיני רפיון ידים הוא כלות אפני שרפו ידים מדברי תורה כא
על יהס עתלק ·

ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגומר ואת כמדבר לא
בלע בן בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי
התם אמר רבי יוחנן שהלך ליטול שכר עשרי וארבעה
אלף שהפיל מישראל אמר מר זוטרא בר טובידה אמר
רב היינו דאמרי אינשי גמלא אול למיבעי קרני אודני
דהוו ליה נזיזו מינה ׳ ואת בלעם בן בעור הקוסם
קיסם נביא הוא אמר רבי יוחנן בתחלה נביא ולבסוף
קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מסגני ושליטי
הות אייתן לגברי נגרי הרגו בני ישראל בחרב על חלליה׳
אמר רב שקיימו בו ארבעה מיתות סקילה שריפה הרג
וחנק אמר ליה ההוא מינאה לרבי חנינא מי שמיע לך
בלעם בר כמה שוי הוה אמר ליה מיכתב לא כתיב ואא
מדכתיב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם או בר תלתין
תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע אם ליה שפיר תלים כה
קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם הודה כתיב בידה
בר תלתין ותלת שנין בלעם הנירא כדקטל יתיה פנחס
ליסטאה אמר ליה בר בריה דרבינא לבריה בכולה לא
תפיש למדרש לבר מבלעם הרשע דכתי׳ דמשכה׳ ביה
דרוש ביה ׳

פירוש שכר כל הלגים מישראל שהיה בעצתו הלך
ליטול מבלק ומזקני מדין · נחלק תנא קדמי
כך בלעם שהיל שכר וכהנא: נוו מיכיה מתכו מיכיה · בלעם
כן נשיר הקוסם הרגו כחרב בהיה קרוי ביהושע · ולכסוף שכתן
עיכיו לקבל את ישראל כיולה מוכו כבוילה וכעשה קוסם · שכנגי
וליטיו הות אחת סנגים וסגי ליה · לייתן לנגדי נגרי זיכתה
לייסגי מכל הכפיכה · לג׳ נגדי מכשים · הרגו אל חלליהם
מיתות הרבה · משתיע שתלאוהו והניתו לאם תחת הבליבה ותתכו
ראשו וכפל לתוך האם תלייה הייכו מכך מתיכת הרגאם הרגו כשכפל
לארץ סקילה כשכפל לאור שריפה · בר תלתין ותלת ור׳ חכיכה
לית ליה לר׳ סיימי לחתר לעיל ג׳ היו בלוותה עגה לר׳ סיימי
כל לותן מתיתם ו׳ שכים שהיו ישראל עלות מכרים על מלכמת
מדין

כתיב דואג וכתיב דוינ אמ' רבי יוחנן בתחלה ישב הקב"ה ודואג שמא יצא זה לתרבו' רעה לאחר שיצא אמר ו' שיצא זה ' אמר רבי יצחק מ"ד מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום אמר ליה הקב"ה לדואג לא גבור בתורה אתה מה תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך כל היום ואמר רבי יצחק מ"ד ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי אמר ליה הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה מגיע פרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם ותשא ברית עלי פיך אמר ר' אמי אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ ' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב יראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו בתחלה יראו ולבסוף ישחקו ואמר רבי יצחק מ"ד חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יאמרו דואג אמר חיל בלע ויקיאנו אמר לפניו מבטנו יורישנו הקב"ה לדוד ניתי דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצך לנצח ליסרו שמעתא בי מדרשא משמיה יתחך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנין ושרשך מארץ חיים סלה ואמר ר' יצחק מ"ד אי"ה סופר איה שוקל איה סופר המגדלים איה סופר כל אותיות שבתורה אידה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה אידה סופר את המגדל' שהיה סופר ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר ' אמר רבי אמי ת"ש בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ולא אפשיט להו חד ' אמר רבא ריבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין שובא וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות דרב ושמוע קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצי' תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאניה ואתא מיטרא ואנן צותינן וליכא דמשנח בן לא הקרוש ברוך הוא לבא בעי דכתי' וה' יראה ללבב

פירוש לא נכתב כתיב דוינ אלא לומר לך שכל שעה שהיה שואל בדבר ה' היה יוצא דואג ומגיד לו שעתיד לבא לו רעה ולכך כתיב דוינ לשון יגון ' אמר רבי יצחק מ"ד מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום ואמר רבי יצחק מ"ד ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי אמר ליה הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה מגיע פרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם ותשא ברית עלי פיך אמר ר' אמי אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ ' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב יראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו בתחלה יראו ולבסוף ישחקו ואמר רבי יצחק מ"ד חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יאמרו דואג אמר חיל בלע ויקיאנו אמר לפניו מבטנו יורישנו הקב"ה לדוד ניתי דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצך לנצח ליסרו שמעתא בי מדרשא משמיה יתחך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנין ושרשך מארץ חיים סלה ואמר ר' יצחק מ"ד אי"ה סופר איה שוקל איה סופר המגדלים איה סופר כל אותיות שבתורה אידה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה אידה סופר את המגדל' שהיה סופר ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר ' אמר רבי אמי ת"ש בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ולא אפשיט להו חד ' אמר רבא ריבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין שובא וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות דרב ושמוע קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצי' תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאניה ואתא מיטרא ואנן צותינן וליכא דמשנח בן לא הקרוש ברוך הוא לבא בעי דכתי' וה' יראה ללבב

פירוש לא נכתב כתיב דוינ אלא לומר לך שכל שעה שהיה שואל בדבר ה' היה יוצא דואג ומגיד לו שעתיד לבא לו רעה ולכך כתיב דוינ לשון יגון ' אמר רבי יצחק מ"ד מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום ואמר רבי יצחק מ"ד ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי אמר ליה הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה מגיע פרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם ותשא ברית עלי פיך אמר ר' אמי אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ ' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב יראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו בתחלה יראו ולבסוף ישחקו ואמר רבי יצחק מ"ד חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יאמרו דואג אמר חיל בלע ויקיאנו אמר לפניו מבטנו יורישנו הקב"ה לדוד ניתי דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצך לנצח ליסרו שמעתא בי מדרשא משמיה יתחך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנין ושרשך מארץ חיים סלה ואמר ר' יצחק מ"ד אי"ה סופר איה שוקל איה סופר המגדלים איה סופר כל אותיות שבתורה אידה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה אידה סופר את המגדל' שהיה סופר ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר ' אמר רבי אמי ת"ש בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ולא אפשיט להו חד ' אמר רבא ריבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין שובא וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות דרב ושמוע קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצי' תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאניה ואתא מיטרא ואנן צותינן וליכא דמשנח בן לא הקרוש ברוך הוא לבא בעי דכתי' וה' יראה ללבב

אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא סברי שמעתא מתקיף לה מר זוטר מאן דכתי ביה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים ואת אמרת לא הוו סברי שמעתא לא דלא הוה סלקא להו שמעתתא ליבא דהלכתא דכתיב סוד ה' ליריאיו ' אמר רבי אמי לא מת דואג עד ששכח תלמודו שנאמר והוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה רב אשי אמר נצטרע שנ' הצמת כל זונה ממך וכתיב התם לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין ותנן אין בין מוסגר ומוחלט אלא במגדל הפורח באויר ולא אפשיט להו חד ' אמר רבא ריבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין שובא וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות דרב ושמוע קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצי' תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאניה ואתא מיטרא ואנן צותינן וליכא דמשנח בן לא הקרוש ברוך הוא לבא בעי דכתי' וה' יראה ללבב

אמר רבי יוחנן בתחלה קרא דוד לאחיתופל ורבו ולבסוף קראו חברו ולבסוף קראו תלמידו תלמידו קראו רבו ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי ולבסוף קראו חברו אשר יחדו נמתיק סוד ונוסי

בו אוכל לחמי׳

פירוש שלופי סייעו דבי׳ אוכל לחמי לומל תוכיתי׳

אמר רב יהוד׳ אמ׳ רב׳ לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל אמר לפניו רבש״ע מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרי׳ אלהי דוד אמר אינהו מינסו לי את לא מינסית לי אמר לפניו

סם כו׳ רבש״ע נסני שנאמר בחנני ה׳ ונסני אמ׳ ליה מינסנא לך דעבידנא מילתא בהדך דלדידהו לא הודעתינהו ואלו

שמואל ב׳ יא׳ אנא קא מודענא לך דמנסינא לך בדבר ערוה מיד ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו׳ אמר רב יהודה שהפך משכב של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה אבר קטן יש באדם משביעו רעב ומרעיבו

פ׳ הבא דסנהב קמג״א

סם שבע והיינו דכתיב ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה

ל׳ הבא בקדושי סל״ו ע״ב

וגו׳ בת שבע הות קא חייפה דישה תותי חלתא אתא שטן אידמי ליה כצפרת׳ פתק ביה גירא פתקא לחלתא

סם אגליה וחזייה מיד וישלח המלך לדרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע וגומר וישכב עמה והיא מתקדשת

תהלים יט מטומאתה והיינו דכתיב בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבור פי אמר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי ולא אמר כי האמילתא׳

פירוש שהפך משכבו וכו׳ שהיה משמש מעתה ביום כדי שיהא שבע משמשים ולא יהרהר לחר לשמש כל היום׳ כתיב המלך מיכו הלכה שהמשניע ליבין בשמשים לשב ומכיה תלוק׳ הכי מתהלך על הגג ולבי ובייכו׳ מלת כוותיה פתק בה גירא בכוותיה כלו׳ שהכה בה ושבקה׳ לא פתחה שבקה ובפתח׳ מתקדשת מטומאתה לותה שעה פסק מטומאת׳ ובא עליה כשהיא כדה׳ פקדת לילה על מעשה לילה פקדתני לשם תוכל לעתוד בנפשין של לבר עבידה׳ נרפתני כל תחנה קשנת לבבי ולא מנאתני נקי׳ ליט זממך מי יתן ויהיה בפי לשון ולשמש לעבה״ת לבני שלא לומר לבר זה של בתכני׳

נכתב המלך מי לבתשבע איבדר בקשרים הנכתבין נמסר בתוך הגג

יקבר

דרש רבא מר למנשה לדוד בה׳ חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמ׳ דוד לפני הקבה רבש״ע מחול לי על אותן עון שלא יאמרו הרשעים הר שבכם צפור נדדתו׳ דרש רבא מר לך

סם כא לבדך חטאתי אמר דוד לפני הקבה גליא וידיעא קמך דאיבעאי למכפייה ליצרי הזה כייפנא ולא אמינא דלא

סם כב לימרו עבדא זכי למריה׳ דרש רבא מר כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד ראויה היתה בת שבע ליעם לדוד ששת ימי בראשית אלא שבארת עליו במכאוב

וכן תנא דבי רבי ישמעאל ראויה היתה לדוד בת שבע

סם כג בת אליעם אלא שאכלה פגה׳ דרש רבא מר ובצלעי שמחו ונאספו ונומר אמר דוד לפני הקבה רבש״ע גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין את בשרי לא הידה דמי שותה ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקין באהלות ונגעים פוסקין ממשנתן ואומרי׳ לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא׳

פירוש הר שבכם מלך שבכם׳ נשוי בלדתו לעני נפוך בטרד בלחמי׳ לילמי ליה בגפורא׳ עבדא זכייה למריה שעבד בנפו לגדולתו בתיבתו׳ כי אני לנלע בכן לותו נלע בכון לי׳ שהכלה פגה שקפץ את השעה ליקוץ עלי עציבה׳ בשפטו עלי בכיס ובעלי מומין כמו פגיעה בכה וכיו מלעיגין עלי ואני בלא יודע׳ לא׳ ולא ידעתי לא הייתי יודע בשמלעיגין בלומר פתאם בא עלי לותו עון שלא ידעתי עליו שביקין פתחון פה לבייאסי׳ הא בשעה שעוסקין בחיתות בל׳ לומדים לי הבא על אשת איש מיתתו וכו׳

אמר רב יהודה אמר רב אפילו בשעת חליו של דוד קיים שמונה עשר עונות שנאמר יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה׳

סם ו׳

פירוש יום עשרות לי׳ בשה שלא לעגבן׳ בשכחתי לשמש לפני׳ בשעת לכתי לשמש בכל לילה מעתי תשמיש המטה עבי׳ ממי ומקום קרי ליה בדמעתי ערשי לשמש בשעת לחיתי לבי ממלים לת מטתי בשמיש׳

אמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד עז שנ׳ ויה׳ דוד בא עד הראש אשר ישתחוה לאלהים ואין ראש אלא עז שנאמר הוא צלמא רישיה די דהב טב׳ והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו אמר ליה דוד יאמרו מלך כמותך יעבוד עז אם׳ ליה מלך שכמותי יהרגנו בנו מוטב יעמוד עז ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא אמר מאי טעמא נסבת יפת תואר אמר ליה יפת תואר רחמנא שרי׳ אמר ליה לא דרשת סמוכין דסמיך ליה כי יהיה לאיש בן סורר ומורה כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה׳

שמואל ב׳ טז׳

דניאל ב׳

שמואל ב׳ טז׳

דברים כא׳

פירוש יחמיו מלך שכחותי חסיד שכחותי יהרגנו בכו ויזיו מתרעמין על מדותיו של הקבה ובמנה סם שמים מתחללל בפרהסיא׳ מוטב לעבוד עז ולחללל לת השם לבני ולא יחללו אותו בל העולם׳ לחר לן חוסי הלבי לדוד קבה לא עביד ליה בלא׳ שמעמיד בגד עליך לקורבן לת מי בשבת יפת תואר לחתו של לבשלו׳ מעבה בת תלמי מלך נשוי ותפסה דוד במלחמ׳ לתין לו בעביד׳ בלה לו לקח בתיב קן בדבר לומיה לתי׳

דרש רבי דוסתאי דמן בירי למה דוד דומה לסוחר כותי אמ׳ דוד לפני הבה רבש״ע שניאות מי יבין אמר ליה שביקי לך׳ מנסתרות נקני שביקי לך׳ גם מזדים חשוך עבדך דלא לישתעו בי רבנן שביקא לך׳ אל ימשלו בי אז איתם ונקיתי מפשע רב שלא יכתב סורחני׳ אמר לו אי אפשר ומה דוד שנטלתי משרי עומד וצווח ככה שנים עד שבא יהושע

תהלים יט

בבא קמא דף ק״ז ע״ב

ופפתי

כאדמי יג וחוספתי לו שנאמר ויקרא משה להושע בן נון יהושע
כל הפרש כלה על אותת כמה וכמה כבר עתיד שלמה
משלי י בנך ליומר בחכמתו היחתה איש אש בחיקו ובגדיו אל
תשרפנה אם יהלך איש וגו׳ כן הבא אל אשת רעהו לא
ינקה כל הנוגע בה אמר ליה כל הכי נטרד ההוא גברא
אמר ליה קביל עלך ייסורין קביל עליה׳ ואמר רב
יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה
הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין׳ נצטרע דכתיב
תהלים נא תחטאני באזוב ואטהר וגומ׳ נסתלקה הימנו שכינה
סם דכתי׳ השיבה לי ששון ישעך וגו׳ ופירשו ממנו סנהדרין
תהלים קיט דכתיב ישובו לי יריאיך וגומר׳ ששה חדשים מ״ל
מלכים א ג דכתיב והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבע׳ שנה
בחברון מלך ז׳ שנים ובירושלים מלך ל״ג שנים וכתיב
שמואל ב ה בחברון מלך על יהודה ז׳ שנים ו׳ חדשי׳ ובירושלם מלך
ל״ג שנה והנך ו׳ חדשים לא קא חשיב שמע מינה ד
תהלים פ דאצטרע׳ כתיב עשה עמי אות לטובה וגומ׳ אמר לפניו
רב״ש מחול לי על אותו עון מחול לך עשה עמי אות
לטובה יראו שונאי ויבושו אמר ליה בחייך איני מודיע
אבל אני מודיע בחיי שלמה בנך בשעה שבנה שלמה
את בית המקדש בקש להכניס ארון לבית קדשי ה
הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר כ״ד רננות ולא
סם כד נענה אמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם
דניאל ט ג ויבא מלך הכבוד ולא נענה כיון שאמר ה׳ אלהים אל
תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה
באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה וידעו
כל ישראל שמחל לו הקב״ה על אותו עון׳

פירוש מוחל כותי לידע לפכות את סמוכתו מעט מעט
יותר מדאי לסעתידין על למיס מועטי׳ שגיאות
מי יכין מי יכול להסמר משגיאות מ״ל הלא סכיקש לך ממול לך׳
כסתרות מזיל של ניכעש׳ זדי׳ מזיד של סרכסיש׳ הג מ״ל
ימשלו כי לא ליעסעו כי ינבן וכייכו על ימשלו לעון משל מ״ל
ידכסו נחטאתי מכתי הלזו׳ לו ליתם מ״ל יכתב סורמכי׳
סתתמוק לותך פרס׳ מן המקרא ויסתבא הדבר לעולמים׳ כל
סערסיך שכתונה כבר סעשית לותי מטע׳ עלכו מ״ל תעקוב׳
תחטאתי כאזוב מכלל שהיה נריך טהרת לזוב כתנודע׳ נמכרין
מלך שבע שכיש ושסה מדסכא מסיב לסו ובמילך קרא לך
מסיב לסו ש״מ לא היה מלכותו שלימה שבעטיא לותן שסה מדסי׳
כ״ג מכל כמי נכך לכי מודיע ולא נדסי׳ לך׳ כ״ל דכבוה בין תפלה
תחנה ובכה ליכל עשרים ולכבעה׳

מלכים ג ו ויבא אל ישע דמשק להיכא אזל אמר רבי יוחנן
שהלך להחזיר גיחזי בתשובה ולא חזר אם
לו חזור בך אל כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את
הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד איכא
דאמרי אבן שואבת תלה לחטאת ירבעם והעמידה בין
שמי לארץ ואיכא דאמרי שם חקק בפיה והיתה מכרזת
ואומרת אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן דחזר
מקמיה שנאמר ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא
המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל
דעד השתא לא הוה דחיק׳

פירוש סוחנת מגבהת מתכת כלפי כניסה כעין לותף
שלוטין יימ״לכט כל״ט ועי״ל לותף לכן העמיד
ענליס של יכעטם נלויכ׳ נכנן דסה מקחים סתלמידים לקס
מיסיכתו של אלישע נר ממנו מכלל לעל הלילכף לך סוף נכ׳

תנן רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת
לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידים ולא
כרבי יהושע בן פרחיה שדחפו בשתי ידי׳
נחזי דכתיב ויאמר נעמן הואל וקח ככרים כסף ויפצר
בו ויקח ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי ויאמר לא הלך
עבדך אנה ואנה ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך
איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף
ולקחת את הבגדים זיתים וכרמים צאן ובקר ועבדים
ושפחות ומי שקל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקל
אמר רבי יצחק באותו שעה היה אלישע יושב ודורש בח׳
סם שרצי ונעמן שר צבא מלך ארם היה מצורע אמרה ליה
ההוא רביתא דאישתבאי מארעא דישראל אי אזלת
לגבי אלישע מסילך כי אתא אמ׳ ליה זיל טבול בירדן
אמר ליה אחוכי קא מחייכת בי אמרי ליה הני דהוו
בהדיה מאי נפקא לך מינה זיל נסי אזל וטבל בירדנא
ואיתסי אתא אייתי ליה כל הני דנקיט לא צבא לקבולי
מיניה נחזי אפטר מקמיה אלישע אזל שקל מאי דשקל
ואפקיר כי אתא חזייה אלישע לצרעת דהוה פרחה
עילוי רישי א״ל רשע הגיע עת ליטול שכר ח׳ שרצים
וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו
סם ו מצורע כשלג׳ וארבעה אנשים היו מצורעים פתח
השער אמר רבי יוחנן גיחזי ושלשת בניו׳ יהושע בן
פרחיה מאי היא דכי קטלינהו ינאי מלכא לרבנן אזל
יהושע בן פרחיה לאלכסנדריא של מצרים כי הוה
שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מיני ירושלם עיר
הקדש ליכי אלכסנדריא של מצרי׳ בעלי שרוי בתוכך
ואנכי יושבת שוממה קם אתא ואתרמי ליה ההוא א
אושפיזא עבדו ליה יקרא טובא אמר כמה יפה אכסניא
זו אמר ליה רבי עיניה טרוטות אם ליה׳ כך אתה
עושק אפיק ת׳ שיפורי ושמתיה אתא לקמיה כמה
זימנין אמר ליה קבלן לא הוה קא משגח ביה יומא חד
הוה קא קרי ק״ש אתא לקמיה סבר לקבולי אחוי להון
בידיה הוא סבר מידחא דחזי ליה אזל
והשתחוה לה אמר ליה הדר בך אמר ליה כך מקובלני
ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו
לעשות תשובה ואמר מר
את ישראל תניא אר״ש בן יעזר יצר תינוק איש
ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת׳

פירוש סופל ויקח הפעם שלישים שולקן: ויפכר מ
ניחוי. הפעת לקחת לת הכסף והכנגדים ונו'
ס' לכרי קף תשיב כהלי קכיף וניחוי מישקל כולי הלי מכעתן כסף
וכנגדי הוא לשקל לכתיב ויכר כככריים ונו' לותה שעה היה שלישי
שוקל בס' שכניס שלל הניע עת ליטול שכר פר' שכרי שעמקתי
בו וכו' ולהכי כתב כהלי קכיף ס' לכניס ככנד לותו פרק כלומר
כסף וכנגדי שקבלת ממנו מכעתן שטור לתה לקנות לכרי קללו
להיותה לך שכר ס' שכניס: ויהי מלכא כהן גדול היה וקטל
כולהו לבנן כמסכת קדושין שמעון בן שטח לחי תשתו של יהלי
המלך כמסכ' ברכות והוא לא כהן. טרוטות ענולות: לחוי
להון שמעון בן שטח בידים לקבלוהי. יבר שם יבר תלותו
מכחיקף ממנו לנחלי מתעתו יסיבת עולם שם מקבילת לנחלי בת
לילי לילוד שלילו יכול לכתוב יבר מלבר עבילה: תיכוך ומשם
לעתן קלה ושם תלקח לותן מטילין מן השולם.

תנו רבנן ג' חלאים חלה אלישע אחד שגירה
דובים בתינוקות ואחד שדחפו לגיחזי בב'
ידים ואחד שמת בו שנא' ואלישע חלה את חליו אשר
ימות בו עד אברהם לא היתה וקנה כל דחזי לאברהם
אמר האי יצחק כל דחזי ליצחק אמר האי אברהם בעא
אברהם רחמי דליהוי ליה וקנה שנאמ' ואברהם זקן בא
בימים. עד יעקב לא הוה חולשא בעא רחמי והוה
חולשא שנ' ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד אלישע
לא הוה איניש חליש דמיתפח ואתא אלישע ובעא
רחמי ואיתפח שנאמר ואלישע חלה את חליו אשר
ימות בו.

פירוש חלה חל חלין תכי לשכר יחות בו תלת. בעת
כחתי לנהוי מולשא כלי שיהא פכלי לנכיו לנא
כל לחלי ולחל מתקויתו להיות עליו בשעת מיתה שכיון שרואין
שכשל למטה יודעי שימות ומתקנגין וכלין: מיתתם מתנפא.

משנה דור המבול אין להם חלק לעולם הבא
ואין עומדין בדין שנאמר לא ידון רוחי
באדם לעולם דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא
שנאמר ויפץ ה' אותם משם וכתיב ומשם הפיצם ה'
אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא אבל עומדין
בדין שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים רבי נחמיה
אומר אלו ואלו אין עומדין בדין שנאמ' על כן לא יקומו
רשעים במשפט וגומר. על כן לא יקומו רשעים
במשפט זה דור המבול וחטאים בעדת צדיקים אלו
אנשי סדום אמרו לו בעדת צדיקים אינם עומדים אבל
עומדים הם בעדת רשעים. תנו רבנן דור המבול אין
להם חלק לעולם הבא שנא' ויסח את כל היקום אשר
על פני האדמה וגומ' ויסח כל היקום בעולם הזה ויסחו
מן הארץ לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי יהודה בן
בתירא אומר לא חיין ולא נדונין שנאמר לא ידון רוחי
באדם לעולם לא דין ולא רוח. דבר אחר לא ידון רוחי
שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה רבי מנחם ברבי יוסף
אומר אפילו בשעה שהב"ה מחויר נשמות לפגרים מתי'
נשמתן קשה להם בגיהנם שנאמר תהרו חשש תלדו רוחכם אש תאכלכם.

פירוש לא ילון רוחי לא ין ולא רוח שלין שתדין
בדין ולין להם רוח לחיות עם הכלילים שים
להם מלך. ויפן ס' לותם בעה"ז ומשם הפיצם בעולם הבא. אלו
ואלו לכני דור המבול ולכני סדום ובחלק שלישי כ' כתחיל לשעים
דור המבול לכתיב כהו כי כבה בשרם הלם. מטלים לכני סדום
לכתיב כהו רעים וחטאים. לכל שתדין הם בו שליין וכלוכין
כשתתן קשה להם בגיהנ' בשעת ענשן שנפתח לכתיב רוחכם אש
תאכלכם ויקיא יבא ספק ב' ובראשי אותו ואת בניו ואת נשיו ובאו אל תוך התיבה
תבון בהם ב' ספקות ובאו אל תוך התיבה ויסגר ה' בעדו ובאו אל תוך התיבה ויסגר

תנו רבנן דור המבול לא נתנאו אלא בשכיל
טובה שהשפיע להם הב"ה ומה כתיב בהם
בתיהם שלום מפחד וגו' וכתיב שורו עבר ולא יגעיל וגו'
וכתיב ישלחו כצאן עויליהם ונומר ישא בתוף וכנור וגו'
יבלו בטוב ימיהם ונומר והיא גרמה שאמרו לאל סור
ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ונומר
אמרו כלום צריכין אנו אלא לטפה של נשמי' יש נהרות
ומעיינות שאנו מסתפקין מהם אמר הקב"ה בטובה ש
שהשפעתי להם בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם
שנאמר ואני הנני מביא את המבול מים רבי יוסי אומר
דור המבול לא נתנאו אלא בשביל גלגל העין שדומה
למים שנאמר ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו לפיכך
דן אותם במים שדומה לגלגל העין שנאמר נבקעו כל
מעינות תהום רבה. אמר רבי יוחנן דור המבול ברבה
קלקלו ברבה נידונו. ברבה קלקלו דכתיב וירא ה' כי
רבה רעת האדם ברבה נידונו דכתיב נבקעו כל מעינות
תהום רבה וכתיב ויסכרו מעינות תהום. אמר רבי יוחנן
שלשה נשתיירו מהם בלועה דגדוד וחמי טבריא ועינא
רבתי דבירם.

פירוש כשכיל גלגל העין שדומין טופתן שלמה והיו
נוקבי עיניים ומכפיים לחה עיניהם. כמים
שלומה לגלגל העין מעיינות שכוכבים מתקוב קטן כתו עין. ג'
כשתיירו מלותן מעיינות של דור המב ול שהיו מהין כלילתיכין
לקין כרותתין קלקלו כרותתין כלומו.

כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ אמר ר'
יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה
על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל אמר רבי אבא
בר כהנא וכולם חזרו מתושלמי. ויאמר ה' לנח
קץ כל בשר בא לפני אמ' רבי יוחנן בא וראה כמה גדול
כח של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נ
נחתם עליהם גזר דינם אלא עד שפשטו ידיהם בגזל
שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם
את הארץ וכתיב החמס קם למטה רשע לא מהם ולא
מהמהם ולא מהמונם ולא נוח בהם אמר רבי אלעזר
מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה אמר לפניו

רבשע לא מהם ולא מהמהם ולא נוה בהם׳ תנא דבי
ספרי ז רבי ישמעאל אף על גה נתתך גור דין שנאמר כי׳ נחמתי
כי עשיתים ונח מצא חן בעיני ה׳ וינחם ה׳ כי עשה את
האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמ׳ הבה יפה עשיתי
שתקנתי להם קבורות בארץ מאי משמע כתיב הכא
פס ב וינחם וכתיב התם וינחם אותם וידבר על לבם׳ ואיכא
דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי קברו בארץ כתיב הכא
ספרי לב וינחם ה׳ וכתיב התם וינחם ה׳ על הרעה אשר דבר ל
לעשות לעמו׳

פירוש וכולם מזכו לקדוש עם מיכיהם׳ מן מתשלמי
שיף קוף שלומו עליון תרבות רעה שמזדווג עם
ככל: תושלמי עיף למל וכמסכת קולין נבי ס׳ ספקות מיתת
ותרנגולא תושלמי ולכן שלא לומר עיף להכניע כל הכריות׳
מזקף הקטן שנמוך כמקל והייכו הקטן קם למטה רגש לא מקם
לין תועלת לא נפש ולא נהמוכם ולא כמשלם מהמהם תשטיל
בלעז׳ כי כמקתי כי עשיתי וכן שמוכן לריש יפה עשיתי וכ׳
שלכתי דרך רשעי כוס׳ לא יפה עשיתי לשפוך יין מוזגין׳

ספרי ז **אלה** תולדות נח אמר רבי יוחנן בדורותיו ולא
בדורות אחרים ריש לקיש אמ׳ בדורותיו
כל שכן בדורות אחרים אמר רבי חנינא משל לד׳ יוחנן
למה הדבר דומה לחבית של יין שהית מונחת במרתף
של חומץ במקומה ריחה גודף שלא במקומה אין ריחה
גודף אמר רבי אושעיא משל דריש לקיש למה״ד ל
לצלוחית של פיליטון שהיתה מונחת במקו׳ הטנופרת
ס ז במקומה ריחה גודף וכל שכן במקום הבוסם׳ וימח
את כל היקום אשר על פני האדם אם אדם חטא בהמה
מה חטאת תנא משום ר׳ יהושע בן קרחה משל לאדם
שעשה סעודה לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימ׳ מת
בנו עמד ופיזר את חופתו אמר כלום עשיתי אלא ב
בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקבה אמר
כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו
שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי מכל אשר בחרבה
מתו ולא דני שבים׳ דרש רבי יוסי דמן קסרי מאי
ספרי לג דכתיב כל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ ס
מלמד שהיה נח הצריק מוכיח בהם ואומר להם עשו
תשובה ואם לאו הבה מביא עליהם את המבול ומקפה
נבלתם על המים כזיקים שנאמר כל הוא על פני מים
ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם
פס שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים
מלמד שהיו ספנים דרך כרמי׳ אמרו לו ומי מעכב אמר
להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם אם כן לא נפנה
דרך כרמים׳

פירוש כם אלו הוה בדורות לחבים הוה נדיק יותר׳
פיליטון טפס שכיחו כודף ולייכו לחבי כחמון׳
מקפה מניף כחו וינף הנכזל למתרגמי וקפץ כויקי כחלו׳ לא

יפנה דרך כרמים׳ לחמרו לו ומי מעכב שלימו עושה פירי אפי
יש בידו כח לעשות כן׳ פכידה לחת יש לי להוציא מכם חת שלא
קנדיק יתות קולם ולא יהא כלון עמכם׳ אלא לא כפיה דרך
כרמים כלומר לא כפוד ולא כפיה לת דרך הכרמים אלא לכל שעה
כלך נפש כלומר אלא לא כלך דרך כפוד׳ ולא כחזר חסוריכו אלא
כלך ונקלקל קשורם לרכים משופטי בקיניס ובמקומים כעין שכילי
כרמים׳

דרש רבא מד״ל לפיד בוז לעשתות שאנן נכון
למועדי רגל מלמד שהזידה נח הצדיק
מוכיח אותם ואומר להם דברים שהם קשים כלפידים
והיו מבזין אותו אמרו לו זקן תיבה זו למה אמר להם
הקבה מביא עליכם את המבול אמרו׳ מבול של מד׳
אם מבול של אש יש לנו דבר אחד ועלית שמד׳ ואם
של מים הוא מביא אם מן הארץ הוא מביא יש לנו
עששיות של ברזל שאנו מחפין בהם את הארץ ואם מן
השמים הוא מביא יש לנו רבר ועקב שמו ואמרי לה
עקש שמו אמר להם הוא מביא מבין עקבי רגליכם שנ׳
נכון למועדי רגל תניא מימי המבול קשים ועבי כשכבת
זרע שנאמר נכון למועדי רגל אמר רב חסדא ברותחין
קלקלו בעבירה וברותחין נדונו כתיב הכא וישובו המי
וכתיב התם וחמת המלך שכבה׳

פירוש לעשתית כמו לעשתיות סיוסנין שלכן ומוסנין
מחסכות רעות׳ עליתה שמו ואין לה עולמת
כה׳ כשכבת זרע שלכם יכול למעות לתכם׳ מכין עקבי
רגליכם מן קרגל יוניל ממם מים לה היה כונס ולי לחסר לחסות
רגליכם כעשטיות׳ כשכבת זרע ורותחין ועבין היו עבין לנ׳ ופי׳
קוף׳ ממת המלך שכבה כתה מכתבו הכל כמי מים כאו מכתבן׳

ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ
מה טיבם של שבעת הימים אמר רב אלו
ימי אבילות של מתושלח למדך שהספידם של צדיקי
מעכבת את הפורענות לבא׳ דא לשבעת ששינה
על יהם הקבה סדרי בראשית שהיתה חמה יוצאה ס
ממערב ושוקעת במזרח דא שקבע להם הקדוש ברוך
הוא זמן גדול ואחר כך זמן קטן׳ דא לשבעת הימים
שהטעימם מעין העולם הבא כדי שידעו מה טובה מנעו
מהם׳ מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שנעשה
זכר ונקבה איש ואשתו אישות לבהמה מי אית לידה
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאותן שלא
נעבדה בהם עבירה מנא ידע אמר רב חסדא שהעבירן
לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבד
בהם עבירה כל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעבדה
בו עבירה רבי אבהו אמר מאותן הבאים מאיליהן׳

פירוש סדרי בראשית והיינו לשבעת הימים סדר שבעת
ימי בראשית סיכה להם׳ זמן קטן לאחר זמן
גדול כתחלה לאחר להם והיו ימיו מלא ושבתים שבת כשנגר ומן
זה ולא שמו לעוכה קול וקבע להם זמן קטן׳ מישות לבהמה

מי לית ליה נקבה לאחת כשכבת לכמה זכרים ולין זו לישות · שלא כעבדה לסם שביניהם שלא נוקקו שלא לבן זונם ·

סם עשה לך תיבת עצי גופר מאי גופר אמר רב אדא אמרי דבי רבי זו מבלין ואמרי לה
סם גולמיש צוהר תעשה לתיבה אמר רבי יוחנן אמר לידה
סם הקבה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו
סם מאירות לכם כצהרים ואל אמה תכלנה מלמעלה
סם רבהכי הוא דקיימא תחתיים שניים ושלישים תעשה
תנא תחתיים לזבל אמצעים לבהמה עליונים לאדם ·
סם וישלח את העורב אמר ריש לקיש תשובה
נצחת השיבו עורב לנח אמר לידה
רבך שונאני ואתה שנאתני רבך שונאני מן הטמאים שנים ואתה שנאתני שאתה מניח
שבעה מן הטהורים שבעה ושולח ממין שנים אם פגע בי שר חמה או
שר צינה ומת לא נמצא עולם חסר ברידה אחת ועוד
אמר לידה שמא לאשתי אתה צריך אל רשע במותר לי
נאסר לי בנאסר לי לא כל שכן ומל דנאסרו עליו ד
סם דכתיב ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך
אתך וכתיב צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך
אתך ואמר רבי יוחנן מכאן שנאסרו בתשמיש המטה ·
תנו רבנן שלשה שמשו בתיבה וכולם לקו כלב ועורב
סם וחם כלב נקשר עורב רוקק חם לקה בעורו וישלח
את היונה מאתו לראות הקלו המי אמר ר' ירמיה מכאן
סם שדירתם של עופות טהורים עם הצדיקים והנה עלה
זית טרף בפיה אמר רבי אלעזר אמרה יונה לפני הקבה
רבשע"ה יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורין בידך ואל יהיו
מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר ודם מאי משמע דהאי
סם ל טרף לישנא דמזוני הוא דכתיב הטריפני לחם חקי ·
למשפחותיהם יצאו מן התיבה אמר רבי יוחנן ל
למשפחותיהם ולא הם ·

פירוש במותר לי לפי כשאתי לכי לאכול · רוקק הזכיר מפיו לפיה של בקבה לקה בשיבו שיצא ממנו כוס · מאתו נמי שוכב לא כתיב מאתו מכאן שדירתם וכו' כלומר הבאה הוא להם שדרין לאנשי שמכינין בבדיקי כדי לאכלתן לחכיתי · זית טרף בפיה פיתה טוב לת מזון טרף של זית : למשפחותיהם יצאו מן התיבה אלמא כל אחד ואחד בפני עצמו היה ולא היו לוכלי כלם בחטם ג' אלא משפחות משפחות היו שרויין ·

סם אמר רב חנא בר ליואי אמר ליה אליעזר לשם
רבא כתיב למשפחותיה יצאו מן התיב
אתון היכי היתון אמר ליה צער גדול היה לנו בתיבה
בריה שדרכה להאכילה ביום האכלנוה ביום שדרכה
להאכילה בלילה האכלנוה בלילה האי זיקתא לא
הוה ידע אבא מה אכלה יומא חד הוה יתיב וקא פאלי
רומנא נפל תולעתא מיניה אכלה מכאן ואילך הוה
גביל לה חיורא כי מתלע אכלה אריה אשתא זינתיה

דאמר רב לא בציר משיתא ולא טפי מתריסר זינא
אישתא אורשינה אשכחיה אבא דנני בסיפנא דתיבות
אמר ליה לא בעית מזוני אמר ליה חזיתי דהנת טרידת
אמינא לא אצערך אמר ליה יהא רעוא דלא תמות שנ'
ואומר עם קני אנוע וכחול ארבה ימים ·

פירוש על אליעזר עבד אברהם · לסם נכנס גדול בנו
של כם · היכי קויתון קיולך קייתם יכולין
להכי עבידים בכך לעשו לכל בריה וכריה תפנה : זיקתא סם בריה
פלוי מתוך כחו פלוי פלוני כחם כלה · לישתא זיכתיה חמה לחזותו
ולא היה חוסם לדרום מפלה בהמות · לא בציר משיתא ולא טפי
מתריסר זיכיה לישתא לין לך חמה קלה שלא תהא חם מותו
יכולה לזונו ששת ימים שלא ימות כלא מאכל · ולין לך חמה שיכול
לזון יותר מיום ימים כלא מאכל ומשתה כם · ולית דנפקי לא פחות
מד' מדשי ולא יותר מיום מדשים זיפתה לשתה ולאלי קלי כלומר
לא פחות משתה מדשים ולא יותר משנים עשר מדשים ולא בהיכא
לי : לוריסיך עיף ושתו חול כלשון המקרא ולכו מת לעולם ·
כשכבת בחלר ספין ומתוקן לו ·

סם אמר רב חנא רב ליואי אל שם רבא לאליעזר
בי אתו עליכו מלכי מזרח ומערב אתון
היכי עבדיתו אמר ליה איתיה הקבה לאברה ואותביה
מימיניה והוה שדינן עפרא והוו חרבי גלי והוו גירי שנ'
מזמור לדוד נאם ה' לאדוני שב לימיני עד אשית אויביך
וגומר וכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו'
נחום איש גם זו הוה רגיל דכל דהוה סלקא ליה אמר
גם זו לטובה יומא חד בעו לשדורי ישראל דורון לבי
קיסר וכו' כבתוב למעלה בתענית פרק סדר תעניות הלנו ·

פירוש כסם ס' וגומר אליעזר תחת פסוק זה כסם ס'
לאלופי תחת הכה לאכרהם לאלפי שב לימיני
וגו' · ממזרח זה אכרהם שבא מאלם כתיב שקוי במזרח לכתיב
מן לסם יבאלי בלק מלך מואב וגו' : כל דהוה מלקא ליה כל לבל
קמלוקא ליה ·

משנה דור המבול אין להם חלק לעולם הבא
מאי עבוד אמרי דבי רבי שילא אמרו
נבנה מגדל ונעלה לרקיע ונכה אותו בקרדומות כדי
שיזובו מימיו מחכו עלה במערבא אם כן ליבנו אחד
בטורא אלא אמר ר' ירמיה בר אלעזר נחלקו לג' כיתות
אחת אומרת נעלה ונשב שם ואחת אומרת נעלה
ונעבוד עבודה זרה ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה
זו שאומרת נעלה ונשב שם הפיצם הוי שאומר נעלה
ונעשה מלחמה נעשו קופין ורוחים ושדים ולילין והו
שאומר נעלה ונעבוד עז כי שם בלל ה' שפת כל הארץ
תניא רבי נתן אומר כלם לשם עז נתכוונו כתיב הכא
נעשה לנו שם וכתיב התם ושם אלהים אחרים לא
תזכירו מה להלן עז אף כאן עז · אמר רבי יוחנן מגדל
שלש נשרף שלש נבלע שלש קיים אמר רב אחי ר'
מגדל משכח אם רב יוסף בבל ובורסיף כימין רע לתוך

מאי בורסיף אמר רב אסי בור שאפי׳

פירוש לכל ליכנו למלך בטורף לכל שבנו לותו כדי לעלות לרקיע למ"ק נכו לותו בנקעה. קיס לפס לבנות על למלך הקריס: רובי׳ כלי נוף ובוכף. לילין נוחת פלס קלף טיס לפס ככפים כמס׳ כלף. הפיכס פ׳ פיזוק פכל קשלס׳ שליס יס לפס בוכת פלס ילוכלין ושותי׳ כבני פלס. זס שלות׳ כעטוד עלי כי סס כלל פ׳ כלכל לשוכס כלי שלף יקף למלך מטון לשעת מכרו לעבוד עלי. שליס כבלב בכלעו יסודותיס משוקעת קיס בקרקע על שליסף ושליס של מעלף בשלף ושליס למכשו קייס בקרק ולף טיקף עומד כלויב: לויר מגדל מרקף המגדל כמו לויכף של עיר שעומד׳ סביב למגדל ורוץ לויכף ומכף נוצף שלי. מפכסת שכן כנוד על לותו מקום טיפכס ולכך הס עצמס שכתו את לפוכס. בכל ובוכסף טיס׳ רב לתיוכף שמפכתין התלמוד מפכי שעומדין כלויב כמגדל: למה נקרא שמה בורסיף בור שלפי בור שכתרוקן מימיו כלומר מפכס הלמס כל מה שלומל: שלפי כמו הטופס לת סיין לשון הורק מכלי אל כלי ומפני מה שמה נכלל מפכסת למד רב יוסף כי סס כלל לפי שבלבל הכל את לפוכס לפס כך היף מפכסת. סימן רב כלומר שמה סיף׳ שכתה היף

פיסקא אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא׳ תנו רבנן אנשי סדום אין להם חלק

כילקוט יג הבא שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים לה׳ מאד רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא׳ אמר רב יהודה

פס לט רעים בגופן וחטאים בממונם רעים בגופן דכתיב ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים. וחטאי׳

בראשית יג בממונם דכתיב והיה בך חטא לה׳ זו ברכת השם מאד שמתכוונים וחוטאים במתניתא תנא רעים בממונן ו

פס וחטאים בגופן רעים בממונם דכתיב ורעה עינך באחיך

בראשית לט האביון והחטאים בגופן דכתיב וחטאתי לאלהים לה׳ זו

מלכים ב כא ברכת השם מאד זו שפיכות דמים שנאמר וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד׳

תנו רבנן אנשי סדום לא נתנאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא

שיר ב יג ומה כתיב בהם ארץ ממנה יצא לחם ונומר מקום ספיר ונומר נתיב לא ידעו עיט ונומר לא הדריכוהו בני שחץ ונומר אמרו וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם למה לנו עוברי דרכים שאין באין עלינו אלא לחסרנו ממוננו באו ונשכח רגל מארצנו שנאמר פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל וגו׳

פירוש רעים בגופן שטופים בזמה שמר לך מן יהיה לכך עם לבבך בליעל וגו׳ ויהי כך מרע וקיימו ממון. ארץ ממנה יצא לחם ארץ שבעה וטובה היא. ותחתיה כאפר כמו אם ואחרי כן כאפר: וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם שיש לנו שיעור לחם למה עוברי דרכים׳ ושבח שלף יעברו עוברי דרכים בארצנו. ארץ הלח כחל של נפרית ומלח מעם גר מאקו׳ קליפתו שהיה חולף למעל׳ והשליכו עלי בשבתי מני רגל וכלכלנו מלחם וכעו לדרמון גרקוליר כלעז כאו מיס קטונים.

דרש רבא אמר עד אנה תהותתו על איש תרצחו כלכם כקיר נטוי וגדר הדחויה מלמד שהיו נותנין עיניה בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו ובאין ונוטלין את ממונו. דרש רבא מה׳ תאתר בחשך בתים יומם חתמו למו מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחין אותו בבית גנזיהם ובאים ומריחין אותו ככלב שנאמר ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים וחותרין שם ונוטלי׳ אותו ממון עד׳ם הלכו ונומר חמור יתומים ונומר גבולות ישיגו וגו׳ והוא לקברות וגו׳ דרשה רבי יוסי בציפורי אחתרן ההיא לילי׳א תלת מאה מחתרתא בציפורי אתו וקא מצערי ליה אמרו ליה יהבת להו אורחא לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו כי קא נח נפשיה דרבי יוסי שפעי מרובי דציפורי דמא אמרי ראית ליה חד תורא נרעי חד יומא דליתי ליה נרעי תרי יומי ההוא יתמא בר ארמלתא הבו ליה תרי תורי למרעי אזל שקל׳ינהו וקטל׳ינהו אמר להו דאית ליה תורא נישקול חד משכא דליתי ליה תורא נישקול תרי משכי אמרו ליה מאי האי אמר להו סוף דינא כתחלת דינא מה תחלת דינא דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא דליתי ליה נרעי תרי יומי ה׳ג דליתי ליה תורא לשקול תרי משכי דעבר במברא ניתיב חד זוזא דלא עבר ניתיב תרי דהוה ליה דרא דלבני אתי כל חד ותר שקול חד אמר ליה אנא חדא דשקלי׳ דהוה שדי תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקיל חדא אמר ליה אנא חדא דשקלי׳

פירוש תהותתו תבקעו תרמיתו ותשלכו. תבעטו כלכם כי קיר נטוי וגדר סלסיף: יומס סתמו לתו קיום פיתמין וסוגרין כאו לף ילשו לוב כלומר סותמי׳ וסותמין לפרסמון שלסס לספקילו כיל בעלי ממון כלי שיהו מכיתין פקדון שלהן בבית גנזיסס ובלילה מכיתין הפרסמון וסותרין סס מבחוץ של מפקיל נורל ומותס: לרשה רבי יוסי בי מלרשה שתר בחשך בתים לימתו תבת מלס מפתרתא עי׳ ליס יומס לפרסמון שהיו מכיתין. ויולעין היכן מכיתין ממוסס. מי הוס ילשבע לאתי נבני לף׳ מין הוס ילשבע לנבני לתון: שפעי מרובי לניסובי למל למלס נדול הוס ולילי לנעיל למר לימתו מפתרתא בניסובי לאתריס לך׳ יוסי מתס הוס בקיט בתי מלף׳ לכי כת נפשיס כולי לשמועי למבסובי הוס: למית ליס תורא כך היס מבהנס של לבשי מלוס מי שהיס לו שור למל שרועס כל בהמות העיר יום למל מי שהיין לו שור מבלנין עליו לרעות כ׳ יומים: למר להו יתמא למרי לתורא למית ליס מל תורא וסו׳ לעבר בתבכת שהמעבר שלסס מימיו בהים וסיו לכין כך: למלף עבר בתבכת שלף כת לו לדך למל. לסוה ליס דוכף לבבי מי שהיו לו שורת לבבים ומבהל ושהס לותן היס כת כל מל וסל זכוהל למת: למי תתי לו שהבי מי שהיס מבור ושוהס לפבין סוחים לו בבלים ליבתן כל ל׳ וף׳ היס כוהל למת לומר לו לבהל מס שהרתי לך לף לפתי מתך שלף שוס למל ובתבף מבף מבתן ומבתן.

חלק

ארבעה

דייני היו בסדום שקראי ושקרוראי וויפי ומצלי דינא דמתי ליה לאתת דאבריה ומפלא ליה אמרי ליה יהבה ניהליה דניעברא ניהליך דפסיק ליה לאודנא דחמרא דחבריה אמרו ליה הביה ניהליה עד דקרתא דפרע ליה חבריה אמרו ליה הב ליה אנרא דשקל לך דמא דעבר במברא יהיב א ארבע' זוזי דעבר במיא יהיב תמני זוזי זימנא חדא אתא ההוא כובס איקלע להתם אמרו ליה הב ד' זוזי אמ' להו אנא במיא עברי אמרו ליה אם כן הב תמני' זוזי לא יהב פדעוה אתא לקמיה דיינא אמר ליה הב אנרא דשקל לך דמא ותמניא דעברת במיא אליעזר עבד אברהם איתרמי להתם פדעוה אתא לקמי דיינא אמר ליה הב ליה אנרא דשקל לך דמא פדעיה איהו לדיינא אמר מאי האי אנרא דנפק מינאי הב ניהליה להאי זוזי דידי כדקיימי קיימי הכי אתנו ביניהו כל מאן דמזמן גברא לבי הלולא לשלחו גלימיה הוה החיא הלולא אזל אליעזר עבד אברהם ויתיב אסיפא דכולהו אמרו ליה מאן אזמינך להכא אמ' להההוא דיתיב גביה את אזמנתן להכא אמר דילמא שמעי בי דאנא אזמינתיה ומשלחי ליה מאניה דההוא גברא שקל גלימיה ורהט לברא וכן עבד לכלהו עד דנפקי כלהו ואכלה איהו לסעודתה חוייא להו פוריתא דהוו מגני עלה אורחי כי הוה אריך גייצי ליה כי גוץ מתחי ליה אליעזר עבד אברהם איקלע להת' אמרו ליה קום גני אפורייא אמ' להון נדרא נדרי מן יומא דמיתת אמא שרה לא גניא אפורי' כי הוה מתרמי להו עניא יהבו ליה כל חד וחד דינר' וכתיב שמיה עליה וריפתא לא הוו ממטי ליה כי הוה מית אתי כל חד וחד שקיל דידיה הויא ההיא רביתא דהוה קא מפקא ריפת' לענייא בחצבא אינלאי מילתא שפיוה דובשא ואוקמוה על איגר שורא אתי דבורי ואכלוה דכתי' ויאסר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה ואמר רב יהודה אמ' רב על עסקי ריבה'

פירוש

זייפי ומצלי ליכ' וכו' יקבה ניהליה ויסבב עמה על שתתיה מעוברת: עד לקרסן על שתגמל מזכו: למלא עשה לו פנגב כמו פלעת' בתסכת ע"ז לעבר בתיה עובר כרגליו כתיס לכל דייקא למליעזר מתי יהי לכל שיעזר מנרף למתייבת לי לשקלי לך דמא הב ליה להקוף נגרף לשקל לי למתי וזוזי דידי כדקיימי קיימו לה"ן ולוקי כדקאי קאי כך לכל דיין מי יתן שקייתי כמתחלה: הכי אתנו כהלייהו כל מאן דמזמן לכל נגרף לכבסה לבי הלולא לשלחו לגלימיה יפשיטו את בגדי לוקחו בתים שלוחיהו: ליתיב נגיה למעולה לזל שיעזר עבד אברהם ויתיב אסיפא דכולהו הלך ויסב כפוף כלפי: לכל מאן דזמנך להכא למתי ליה למליעזר למאן דיתיב גביה את זמנתני להכא שקל גלימיה דיתיב לגביה ורהט לברא שקיל מתיבא לגביה מתיבא שלא ישתעו לאשי המקום שלמליעזר לחד שקוף זימנו ולשלחו למתיבא הלך ויסב לו לכל הב ולחד כמו כן וכן לכל לחד ולחד עד לחזלי כולהו ולבסוף למליעזר כל הסעודה: כי לריך נימוס ליה כשהלוקח לריך יותר

פרק אחד עשר

מן המע' מקנין לוקח בכסף נייני לשון נתן כסף ולית לנכסי נייני ליה מתמין ליה על דמתברמי ליכניו: וכתיב שמיה עלויה כלי מיכיו כל שלקח ולקל ויכל ליכך שלו ויחזור ויטלנו ולפתח לא ממטו ליה כתבו ביכיסה שלא יתנו לו פת כלי שימות בגיעב וכשמת מזיל כל מל ושקל ליכיל לידיה: רביתא כעבד: בתכבה בתוך כל שלא כשיונאת לשלוח מיס: שפיוה שבו לוקה לינר שוכל על גב הקומס: כי רבה על עסקי ריבה:

משנה

מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה בנגפה וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנא' ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר עליהם אמר הכתוב ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל'

תנן

רבנן עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי יהורה בן בתירא אומר חבי הן כאבדה המתבקשת שנ' תעיתי כשה אובד בקש עבדך ויקח קרח אמ' ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו קרח שעשה קרחה בישראל בן יצהר בן שהורתיה עליו את כל העולם כצהרים בן קהת בן שקהו שיני מולידיו' בן לוי בן שנעשה לוידה בגיהנם וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם אמר רב שמואל בר רב יצחק יעקב בקש רחמים על עצמו שנאמר בסודם אל תבא נפשי אלו מרגלים בקהלם אל תחד כבודי זה עדת קרח דתנן שעבר על דת אל אבירם שאיבד לבבו מעשות תשובה ואון שישב באגינות פלת שנעשו לו פלאות בן ראובן בן שראה והבין אמר רב און אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבא אנת תלמידא ואי מר רבא אנת תלמידא אמר לה מאי אעביד הואי בעצה ואישתבעי לי בהדייהו אמרה ליה ידענא דכולה כנישתא קדישת' נינהו דכתיב כי כל העדה כולם קדושים אמר ליה תוב דאנא מצילנא לך אשקיתיה חמרא וארויתי' ואגניתיך גואי אותיבה על בבא וסתרתיה למזיה כל דאתא חזיא הדר אדהכי והכי אבלעו להו'

פירוש

בני יהודה בן בתירא לוות מלי ויאכלו הכי קן כלכידה המתבקשת וכלין לשולם הבא סכך תחב דוד על בני קרח תעיתי כשה אובד בקש עבדך הם תעו כשה אובד ואתה בכתיך הכתוב בקש אחר עבדיך ותכיפם לשולם הבא: מנותיך לא שכחתי שקיימו כל מניותיך כדכתיב כי כל העדה כלם קדושים: מקח רע התחיל בקטנה: בעצת קרחה ביכולו כבכלעו: שהתיתם הכתוב. הקהה סיני יולדין שמתביישו לחטוא כמעשה הכעים: בקש רחמים על עצמו שלא יהא כמוהם עתמם. אלו מרגלים דלא כתוב בן שלומי בן יעקב. שיכב בתכיעות עשה תשובה כמו חזק לבבו כמו שהיה לב: תשובה על שהיה עמהם תחלה בענגה. בעשו לו פלאות שכיכל מקם דלה וכבין שלין מכשנם כשוכם ומיכם מקם. לי מה בבא

לם יכנס משה מ"מ לתה תלמיל ולם קכם יכנס לתה תלמיל מם
לך כשרים זו · יהוי לי בעבד לאי היית עמהם בעבד וכשבעתי
לכם שלם יקר לוכי הלך עמהם · דכולא כיוצא קדישין כולם
בבוניס וקדושים ולא יכנסו עלי לם לאי פרוצה פתח למיט
שערך ויסגר על פתח הבית כל מי שהיה בא לקדוש כולם כשהם
פרוע ופוחב ·

אתתיה דקרח אמר ליה מאי קעביד משה
איהו הוה מלך לאהוה כהנא רבא
לבני אחוה שוייה סגני דכהני אי אתיא תרומ' אמ' תיהוי
לכהן אי אתי מעשר דשקליתו אתון אמר הבו חד מ
מעשרה לכהן ועוד דגייז ליה למויכו ומיטלל לכו כי
כפותא עינא יהב במויכו אמ'לה הא איהו נמי הא עביד
אמרה ליה כיון דכולהו רבותא בהדידה אמר איהו נמי
פנטי' יג תמות נפשי עם פלשתים ועוד דקאמר לכו עבדיתו
תכלת' אי סד תכלת' מצוה אפיק גלימי דתכלת' כסינהו
מנלי יד לכולהו מתיבתך היינו דכתי' חכמות נשים בנתה ביתה
זו אשתו של און בן פלת ואולת בידיה תהרסנה זו
אשתו של קרח ·

פירוש משעבר לשון לשקליתו לתון הבו מל מעשרה
לכהן · גייז למויכו לכתיב וקעביכו תענר על
כל נשרם ומשקק כשם כלגי לתם שוטים · ככפות' דעי כתו
בטולא דכפות' דלחמרן לעיל כגלל זה לתם משוכי' בעיטו · עיכל
יהב עין כתן כשעריכם כדי שלא יהא כשם טורח כשותו לאמר ליה
קרח ליתו כמי משה עצמו גילח כל שערו · כיון דכולא לטותא
לידיה קוץ ליתו משה לם גילח עצמו דקאמ' לכפסיה תמות כפשי
עם פלשתים לאנוז שעבי כמותם ומה לי בכך שהם מקיימי' לפי'
מה שקוץ מנוה לשמק לאנוז עכשיו כמותם כלי לכפים לעתם ·
ועוד דקאמר לכו עשו פתילי תכלת כל' כפות הכנף · ואפלו
תכלת מצוה מפני מה לא יאמר לעשות כל הכנף כולו תכלת ·
לפיק גלימיך דתכלת קח לך כנגדים של תכלת וכם כיצו לטולהו
מתיכתך וכסך נהן כבית המלכים לתה וקטוריך ·

ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישרא' חמשי'
ומאתים מיוחדים שבעדה קריאי מועד
שהיו יודעין לעבר שנים ולקבוע חדשי אנשי שם שהיה
להם שם בכל העולם וישמע משה ויפול על פניו מד
שמועה שמע אמר רבי שמואל בר נחמני אמ' רבי יונתן
שחשדוהו באשת איש שנאמר ויקנאו למשה במחנה
אמר רבי שמוא בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא
את אשתו ממשה שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה
לו מחוץ למחנה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר
ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמ' רב כל
המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמ' ולא יהיה כקרח
וכעדתו רב אשי אמ' ראוי ליצטרע כתיב הכא ביד משה
לו וכתיב התם ויאמ' ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך אמר
רבי יוסי כל החולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו
נחש כתיב הכא ויזבח אדוניהו צאן ובקר ומריא עם אבן

הזוחלת וכתיב התם עם חמת זוחלי עפר אמ' רב חסד' לכי' לב
כל החולק על רבו כחולק על שכינה שנאמר בהצותם כמדבר כו
על ה' ואמר רבי חמא בר חנינא כל העושה מריבה
עם רבו כעושה עם שכינה שנאמ' המה מי מריבה אשר סם ב
רבו בני ישראל את ה' אמר רבי חנינא בר פפא כל
המתרעם על רבו כאלו מתרעם על שכינה שנאמר לא ממות יו
על ינו תלונותיכם כי על ה' אמר רבי אבהו כל המהרהר
אחר רבו כאלו מהרהר אחר שכינה שנאמ' וידבר העם כמדבר יב
באלהים ובמשה עושר שמור לבעליו לרעתו אמ' ריש קהלת ה
לקיש זה עשרו של קרח ואת כל היקום אשר ברגליהם לכי' יג
אמר רבי אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו
ואמר רבי לוי משוי שלש מאות פרדות לבנות היו מ
מפתחות של בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי
וקלפי דגלידא ·

פירוש קבץ לגשתו לל תפתחני עם משה קכוי סיימ
התלה · וכתם לו ממון למשכה ינא ממון שלא
יפטלוהו של · מבלן שלין מחזיקין במחלוקת שמחל על כבודו
והוא ענמו הלך לבטל מחלוקת: קולא על רבו מולא על ישיבתו
לשר הנו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהנותם על ה' מעלה
עליהם הכתו' כאלו היו מולקין כלפי שכיב' · מריבה תגר וקטטה
לפטפט בגלוי בלבבי' · מתרעם לומר על רבו שבוהג לו משה
כפושה ומדת לכוזים · מהרהר משפה עליו לבבי' · לקלידי
מפתחות קלידי מבוצלים דגלד' כולם המפתחות והמבוצלים של
שוה היו ולשעבר היו ג' פרדות טעונות · לא' דגלדא לבורן שקיס
ומסבוכין וכיסין של שוה היו ·

אמר רבי חמא בר חנינא שלשה מטמוניות
השמין יוסף בסצרי' אחד בגלתה לקרח
ואחד בגלתה לאנטונינוס בן אסו ירוס ואחד בגוזה ל
לצדיקים לעתיד לבא ואמר רבי יוחנן קרח לא מן כמדבר יו
הבלועים ולא מן השרופים דכתיב ואת כל האדם אשר
לקרח ולא קרח ולא מן השרופים דכתיב באכל האש סם כו
את חמשים ומאתים איש ולא קרח · במתניתא תנא
קרח מן הבלועין ומן השרופין מן הבלועין דכתיב ו
ותבלע אותם ואת קרח מן השרופים דכתיב ואש יצאה סם סם יו
מאת ה' ותאכל את חמשים ומאתי' איש וקרח בהדייהו ·

פירוש לא מן הבלועין ולא מן השרופין אלא ממנפק
מת · ולא קרח למשים ומאתים היו לבד
קרח לכתיב חמשי' ומאתים מפתח ומאה ומהרן היו מפתחו ·
מן הבלועין ומן השרופים היה שבשבשה כשמתו ושם קיים ומכה
כתגלגל על מקום הבלועין וכבלע לכתיב ותבלע לותם ואת קרח
עמהם · וי' יתכן לאת לא מן הבלועין ולא מן השרופין לרש
ליה לגלי ואת קרח מאות מעדת במנפק: וקרח בהלייהו לכתיב
ותאכל את מאתים ומאתי' ואת לבדות קרח עמהם סם: ואת
למשים וקרח בהלייהו לכתיב מקריבי הקטרת וקרח מקריבי
הקטורת הוה לכתיב מאתים ומאתים מפתח ואתה ומהרן לרש
מפתח ·

חלק

מקובץ ג **אמר** רבא מ"ר שמש ירח עמד זבולה מלמד שעלו שמש וירח לזבול אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא עד שורק בהם חציו אמ' להם בכבודי לא מחיתם בכבוד בו מחיתם והאידנא לא נפקי עד דמחו להו'

במדבר יג דרש רבא מד' ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה אמר משה לפני הקב"ה אם ברואה ניהנם מוט' ואם קהלת ו לאו יברא ה' למאי אילים' למיברי ממש והא אין חדש במדבר כו תחת השמש אלא לקרובי פתחא ובני קרח לא מתו תנא משו' רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזילנא באורחא אמ' ליה ההוא טייעא תא ואחוי לך בלועי קרח' ומ' כתיב למעלה בפתיל בקרק המפיכה'

פירוש

שמש וירח עמד זבולה לעיל מיניה כתיב ותבקע הארץ' כשעת בקיע הארץ שבלעו קרח ועדתו לא רצה הקב"ה שמו זכול ומחו להקב"ה אם לי לתת שבח הן לבן עמרם תקרא ועדתו לא רצה ובלוי לעולם' נבכודי לא מחית' שהיו כבר מלוכלכים בחמת' כתיבי' כי אשם מקדשים למחות' ולהלילכה לא כפקי עד דמחו להו שכך גזר עליהם המקום כם': לא' ולהלילכה לא כפקי מיחר שלשו שהקפיד הקב"ה שלא מיחו לכבודו עד דמחו להו לא כפקי שמשו לכבוד המקום על בני לוי שמתחתו' לשמש ולירח: יאין כל מדם תחת השמש ולי נחיב' לא תלבי על הזוח שעת' זוח לי מדם לקדובי פתם' שיקריב פתקה של ניהכם ותפתח הלר' במקום שהן כתגבר מלשון עיר בצוחה התקין להם הקב"ה מקום נבוה שלא היעמיקו כך בניהכם ולא מתו' זה המלת' לרבה על פסוק שמש יכה עמד זבולה כתוב בה שמש' כלריס פרק הכולל מן המטבל והטיהו כשהוא זל בשב' כי הלנדות הכזכר וכתב בפירושו וזל' לכך מפורשים שהכבוד בבעלי חיים השפלים המין החמוש מפני שהוא בעל שכל ויש יתכוין השכל להבדיל בו בין המתוק ובין המר כי גם זו מפעולות הטעם וכל שאר בעלי חיים משתתפים עמו בזה כך יתכוכו להבדיל בין המת והשקר ולהכיר בורא ם' ולעבוד לפניו לא תתבן מעבודה הכבחית בלתי אם ימנע לא' מן בני לוי מנוח על ידו מה שהניחו ומה שלא הניחו ולולי זה לא ככר' העולם השפל וזה אשר גלו לנו זל כשהגד תבלי עשה הקב"ה עם מעשה בראשי' אם ישראל מקבלין תורה מוטב ואם לא אכי להפוך אתכם לתוהו ובהו ואחרו שהתורה בכרית קודם בריאת העולם לכוונה קדושת כמו שפירשתי למעלה בהנדת' לבריס בבראו קודם שבראו העולם ולזה אמרו שהמשכה של ישראל קדמה לכל וכבר פי' בתחלת התורה שהמלוכות בקשו בריקיע לקיום השפלים להיות על פלא' ולמשול ביום ובלילה כמנין שתבלית כוונת העולם השפל התורה וקיום העולם במלוכות בגזרת טורפם' וכל מי שעשה התורה כאומנות העולם כולו נכללו' ואם כן כל שאמרו שיהם בלבני הבניה המשתלח בבתיבת התורה שהוא את התוך' ואם אין תורה אי אפשר לקיום העולם ועם זה בתבטלה כוונת המלוכות ובטלו היכם בריאתם בקשו להחזיר על הארץ כך רצוין להסתלק ולעלות משם כדי שלא תגיע מעלתם לעולם השפל בכל וזה מלמדם שאמרו שבלו השמש וירח מקומם מן הבריקיע לזבול על שיתן הדין למשה עם השלים הכלמן בכל בית ם' שהיה קרק מעיל שהוא בשלימותו' גם יש

פרק אחד עשר

לעשות כי בהבנה מקומות לבכו זל בהגדות כמשפטם עבריים קובעים בלבבות כי הסגרתו ית' על פרטי מעשה בני הלדם כדי לבנם לעת המתפלפלי' שמבלקין ההסגרה מן הפרטי' גם רומז' לנו ע"ה שכל פעולותיו ית' בכוון מכוון היושר והלמת וכשו שאומ' וקשיב והוא לחמו כל מעשה בר אשית לעת' בכרתו ולחמו לחמך לבבה לפני הקב"ה וכו' ועל הטובה הזאת בעצמה לחמו כאן כי השמש וירח עלו מן הבקיע שבתקנו שם לזבול קדשו' ולחמו שם לחת שהשה דין לבן עמרם מוטב כי יש תורה ויש עולם ואם לאו אין תורה ואין עולם ולחמ' לשם הקב"ה כן מפני שוטים שלנו שקלקלו לו ליפשר לבטל העולם שגם לשמש ולירח עובדים ואין העולם מתבטל אלא עולם כמנהגו הוא כי כן יסד המלך ית' ואלו הן מנים ומכיתת שזוכרין בשם בכל יום ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין. וכעבין שלחר בפרק כ' ישמעאל שלל הנמון את ל' ישמעאל שם אין נוהך בעז לחת לימו מבטלה אלא שם לבבר לחד היו שבדין חייב לומר כן אלא הן עובדין לחתה ולבבה שם כן יחבד שלמו מפני השוטים. אלא עולם כמנהגו הוא ושוטין שקלקלו עתידין ליתן את הדין.

משנה

דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא' תנו רבנן דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמ' במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעולם הזה ושם ימותו לעולם הבא ואומר אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר באין הן לעולם הבא שנאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיי' אשר נשבעתי באפי נשבעתי והזורני בי רבי יהושע בן קרחא אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידי אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתי בריתי עלי זבח אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבשן האש עלי זבח ר' עקיבא וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה ר"ש בן מנסיא אומר באין הם לעולם הבא שנאמר ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שבקיה רבי עקיבא לחסידותי' שנאמר הלוך וקראת באזני ירושלם לאמר זכרתי לך וגומר'

פירוש

בחלי לג שכל לעיל מיניה קרא לרבעים שכח לקוט כלוד לקייבו לזוד המבול: טרתי כבריתי עלי זבח והייבו לזוד המלבר שכרתי בריה של מקום עלי זבחים ושלמים לכתיב ויזבחו זבחי שלמים וכתי' ויזרוק על העם ויאמר הבה לם הבריה לשר כרתם' עמכם. כשבעתי ומוזכי כי והייבו לשר כשבעתי בלחי מפני כעסי כשבעתי ומתחרט לחי. אלו מבניה מישאל ועוזיה שמסרו עצמן למיתה בשביל בריתו של מקום. ופלויי ם' אלו זוד המלבר שבאלו מחברי: שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה שהיה רגיל לזכות את ישראל והשת' מקייב להו לחתי לעיל זוד המלבר אין להם חלק לעולם הבא לקמן מפרש מלי חסידותיה שבח' הלוך וקראת כלומר שהלי היו יסול להם חלק לעולם הבא לדתיב הלוך וקראת וט'.

עשרת

השבטים אינן עתידין לחזור שנאמר וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין קנו

מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים ואינם חוזרים
דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר מדה היום מאפיל
ומאיר אף הם שאפילה עליהם עתידה להאיר להם׳
גמ׳ תנו רבנן עשרת השבטי׳ אינן עתידין לחזור
פס שנאמר ויתשם ה׳ אל ארץ אחרת כאשר היום הזה וישלכם אל
ארץ אחרת לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי שמעון
בן יהודה איש כפר עכו אומר משום רבי שמעון אם
מעשיהם כהיום הזה אינן חוזרין ואם לאו חוזרין רבי
ישעיה כו אומר באין הם לעולם הבא שנאמר ביום ההוא יתקע
בשופר גדול ונו׳ אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
ירמיה ג שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה שנאמר הלוך וקרא
את כל הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה
ישראל נאם ה׳ ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה׳
ולא אטור לעולם מאי חסידותיה דתני׳ קטני בני רשעי
מלאכי ג ישראל אין באין לעולם הבא שנאמר כי הנה יום ה׳ בא
בוער כתנור והיו כל זדי׳ וכל עושי רשעה קש ולהט
אותם היום הבא אמר ה׳ צבאות אשר לא ישאיר להם
שורש וענף שורש בעולם הזה וענף לעולם הבא דברי
תהלים קיי ר׳ עקיבא אומר באים הם לעולם הבא שנאמר שומר
זכריה ג פתאי׳ ה׳ שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא ואם נודו
אילנא וחבלוהי ברם עיקר שורשוהי בארעא שבוקו ולא
מלאכי ג מה אני מקיים לא יעזוב להם שורש וענף שלא יניח
להם לא מצוה ולא שיירי מצוה׳ ר׳א שורש זו נשמה
וענף זה הגוף אבל קטני בני רשעי העולם דברי
ישעיה כו הכל אין באין לעולם הבא׳ ג׳ נפקא לי׳ מותאבד כל
זכר למו׳

פירוש

עשרת השבטים שהגלה סנחריב שב׳ ויבקש
כלחלח וחבור כהר גוזן ועיר מדי׳ לין
עתידין לחזור ממקום שגלו והיא לשמעי׳ בגמ׳ לימים המזיין לא
שהמזיין כולם מלא מקנתם המזי׳ שב׳ ושליב אל ארץ אחר׳ כיום
הזה שכך נזר לשם הבי׳ שכיון שעזרין את תרתי הוא מגלה לותן
כיום הזה מה היום מאפל בהקלפל ובהכרים מאיר לי כמי שעבר
אפל וקולך ולמחכתו מאיר לף י׳ השבטים לין עתיד לחזור לקיות
לשם חלק לעולם הבא לא בכביכול ובני בביכם קאמר חלק לותן
שגלו הן עצמן לין לשם חלק שהשבים נמוכים שם אחל בביכם
ודוכות הבאים זוכין ומזכין לה׳ ושליכם אל ארץ אחרת משמע
שיהו כולן נולין במקום אחד אל ארץ אחרת ויהיו׳ השבטים
שהגלה סנחריב והושיבם במקו׳ אחר כדאמרי׳ שהוליכם למדינת
לפרקי אבל כ׳ השבטים לא גלו במקום אחר אלא בתחזרו בכל
הארבו׳ ועליה הוא אומר לשמיקה לשם ולקבצ׳ : הנ׳ מתני׳ י׳
השבטי׳ לין עתידי׳ לחזור ג׳ ת׳ר׳ השבטים לין לשם חלק
לעולם הבא היינו לימות המשי׳ שהלה יקבלם משים עם שאר גליות
לפי שעשאו בעות ארץ ישראל כדאמרין לעיל כי מטו שום וסי
וכדבר הזה בעצמו מרגלי׳ רבי שמעון אומר מלי כהיום הזה
לומר לך לשם מעשיהם כהיום הזה לא יהא לשם חלק לעולם הבא
ואם לאו שיחזרו בתשובה יחזרו גם הם מגלות וים לשם חלק ל
לעולם הבא שהובדים בארץ לשון שב׳ השבטים והכלמים בארץ
מגבים שלו לור שמלבר וכן לשון התשפתה ולא שמעתי של שובה

איתמר

קטן מאימתי בא לעולם הבא רבי
חייא ורבי שמעון בר רבי חד אמר
משעה שנולד וחד אמר משעה שסיפר סדר משעה ש
תהלים פב שנולד שנאמר יבלאו וינידו צדקתו לעם נולד כי עשה
פס ומר משעה שסיפר דכתיב זרע יעבדנו יסופר לה׳ לדור
אתמר רבינא אמר משעה שנזרע דכתיב זרע יעבדנו
רב נחמן בר יצחק אמר משעה שנימול דכתיב עני אני פס פס
וגוע מנער נשאתי אימיך אפונה תנא משום רבי מאיר
ישעיה כו משעה שיאמר אמן שנאמר פתחו שערי ויבא גוי צדיק
שומר אמונים אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומר
אמן מאי אמן אמר רבי חנינא אל מלך נאמן׳

פירוש

זרע יעבדנו יסופר לה׳ לדור זרע המספר
יעבדנו לה׳ לדור ודור ויזכור לו ויקיש׳

משעה שכזרע משעה שכקלט הזרע בחיי תשה לחי׳ הפילה לחו
וכחת׳ יש לו חלק לעתיד לכתיב זרע יעבדנו וכתי לחרי׳ כתובות
גם׳ כתרה כבלתי יקומון לרפאי׳ עבי לחי וגוע מבוער
לעלם שעבי לחי נויעתי חשוב נויעה ולחוי לומר עלי ויגוע ויחלף
כלומר שזוכה לחי לעתיד לבא כנדיקים שכל׳ נהן נויעה ולחיתי
משעה שלחי כוסף לחיות לימיך ופחדך מתגלגל ושכוכה עלי
וקיימו מילה שבשכר שלחו משתחים מלימתו של הלה לפוכה לשון
לופן׳ מלי לחן כשעשין על ברכה לחן היקף משמע קבלת
ילפת שמים׳ לחן לל מלך לחין שבועיקין שמלחין עליו הלה׳

לבן

הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי
חק אמר ריש לקיש למי שמשייר אפילו
חוק אחד׳ אמר רבי יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת
עלייהו הכי אלא אפילו לא עשה אלא חק אחד והיה
בכל הארץ נאם ה׳ פי שני יכרתו ויגועו והשלישית יותר
בה אמר ריש לקיש שלישי של שם אמר ליה רבי יוחנן
לא ניחא ליה למדיהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו

ג שלישי של נח כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אח׳ מעיר ושנים ממשפחה אמר ריש לקיש דברים ככתבן אמ׳ ליה רבי יוחנן לא ניחא ליה למרייהו דאמר עלייהו הכי אלא אחד מעיר מזכה כל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה כולה יתיב רב כהנא קמיה דרב ויתיב וקאמר דברים ככתבן אמ׳ ליה רב לא ניחא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מזכה כל העיר וב׳ ממשפחה מזכין כל המשפחה חזייה דהוה קא חייף רישיה וסליק ויתיב קמיה דרב אמר ליה לא תמצא בארץ החיים אמר ליה מילט קא לייטת לי אמר ליה קרא קאמינא לא תמצא תורה במי שמחזיד עצמו עליה׳ תנא רבי סימאי אומר נאמר ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים משנים רבוא אף יציאתן ממצרים שנים משנים רבוא אמ׳ רבא וכן לימות המשיח שנאמר וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים׳

ג ירמיה

ם כרבא דבעבדים הוא אמר

ם ב״ב קכא. ב״ק פ. ב״מ קיד. ב״ב קכא. ב״ק פ. ב״מ קיד.

ם ב״ב קכא. ב״ק פ. ב״מ קיד.

ם ב״ב קכא. ב״ק פ. ב״מ קיד.

ם

ארך אפי לצדיקים אל אף לרשעים אמ' לפני רשעים
יאבדו אמר ליה השתא חזרת דמבעי לך כשחטאו
ישראל אמר ליה לא כך אמרת לי ארך אפים לצדיקי
אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעי והיינו
כמדבר יד דכתיב ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר רבי
חנא הוה סליק ואזיל בדרגא דבי רבה בר שילא ש
תהלי' נג נשמעיה להההוא ינוקא דאמ' עדותיך נאמנו מאד לביתך
שם ג נאוה קדש וסמיך ליה תפלה למשה וגו' אמר שם ארך
אפים ראה:

פירוש מה רלה על ליזך מדה של גן רלה וקשתמוש
למת רלה רלה כמלותיו שכקבל למת וכתיב
שכתמיכו יפל כלייה שם הוא לן לומש כדין נאמר ומיכה להתפלל
עליכם שלא יהא לן לומש לפי מעשיכם. הכתביה כמלן דלמ'
ארך לאפים רלה דתניא כשבלא משה למכוס וכו' למכו לו כשעים
יתכלו ולא יהיה לך ארך לאפים עליה' אלא הכא לא כך למכת ארך
לאפים לצדיקים ולא לרשעים. למה לפני וכו' והשתא מסתברא
כתלן דלמר ארך לאפים רלה שכיון שרלה מדה זו בהבא שהוא
ארך לאפים אף לרשעים שמא. ק' לאוכך ימים קייכו מדת ארך
לאפים ועליה למר משה עדותיך כלמכו מלא שרלה לומש בחוכב
ופשוט זה מכעה למכו דכתיב לעיל מיכיה תפלה למשה איש
האלקים.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הקב"ה
להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק'
וכו' כמו שכתוב במסכת מנלה כ"ל.

משנה אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם
הבא שנ' יצאו אנשים בני בליעל מקרבך
וידיחו את יושבי עירם וגו' כליל לה' אלהיך אע"פ שאמר
הקב"ה אם אתה עושה דין בעיר הנדחת מעלהאני כאלו
שם אתה מעלה עולה כליל לפני' ולא ידבק בידך
מאומה מן החרם שכל זמן שהרשעים בעולם הרון אף
בעולם אבדו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן
העולם'

פירוש יבאו לחכמי' כמי בליעל מקרבך שיין להם חלק
לעולם הבא' פי' הרמב"ם ז"ל: מתוייבי מיתות
כל יחידים מתוכם ליכנסיכם לכל המתחיל ה ולחכמי עיר ה
הכללית התוכה לחתכה לאת מתוכם וכל שלמה. שוב כת'
לתבלה על מחלוקת כל המסכיות לחסך בפרק זה ז"ל. כבר זכרתי
לך פ"ת כמה שכל מחלוקת שיהיה בין החכמים שיהיו בא לידי
מינות אלא שהוא לחוכת לכך כלבך אין בא לפסוק הלכה כלחל
מהם וכזכר זה הענין כלו כמו המסכת' לפי שקדם לו זכרון מיתי'
כל ומתוייבי כרת ותיתה והודיעך כי כשיחטא הלדם ויהרג בלחל
התיתות אלא תחשוב שיין לו חלק לבא ים לו חלק ולפיכך סיוך
לזה המלחל ושלו שיין להם חלק לעה"ב ומזך לטובת המסכת והוא
לידע מי הם הנכנסים ומילך נכנסים. עכ"ל הרמב"ם ז"ל.

תנו רבנן החרם אות' ואת כל אשר בה פרט לנכסי
צדיקים שבתוכה לה ואת כל אשר בה ד ל
לרבות נכסי צדיקים שבתוכה שללה ולא שלל שמים
ואת כל שללה לרבות נכסי רשעים שתוצה לה אר"ש
מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו מי
גרם להם שידורו בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד'

פירוש המכס פרט לנכסי נליקים שכמונה לה שלא
היו נליקים לכיס בתיכה וקוי לקו נכסים מ
מופקדי' במקום אחר ביד אחרי' לין מתכיימין לותם. אבל נכסי'
שיש להם בלותה קשיר מתכיימין לותן ונעשה' מסור לקמן. אלא
מפני מה לחרם תורה וכו' בכל דוכתא דכתיב בי"ש בידי
תלמיד ואחד ביד הרב אייתי האי ושקיל האי דכתי' בידי
לך הראה אל אחאב ואתנה מטר'

וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש יהושע ו
לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר
הזאת יריחו ממשמע שנא' העיר הזאת איני יודע שהיא
יריחו אלא מה תלמוד לומר יריחו לא יריחו על שם
עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו דכתיב ביתו "מלכי' ח יו
בנה חיאל בית האלי את יריחו באבירם בכורו וגו' יסדה
ובשגוב צעירו הציב דלתיה' תניא באבירם בכורו
רשע לא היה לו ללמוד בשגוב צעירו רשע היה לו
ללמוד אבירם ושגוב מאי עבוד הכי באבירם בכורו לא
היה לו ללמוד לאותו רשע ממשמע שנאמר באבירם
בכורו איני יודע ששגוב צעירו מה תלמוד לומר שגוב
צעירו מלמד שהיה מקבר והולך מאבירם עד שגוב'
אחאב שושביניה הוה אתא איהו ואליהו למשאל בי
טמא יתיב וקאמר דילמא כי לט יהושע הכי לייט לא
יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו
אמר ליה אליהו אין אמר ליה אחאב השתא לווטא
דמשה לא קא מקיימא דכתיב וסלתם ועבדתם וגומר דברים יא יו
וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר את השמי' ולא יהיה מטר
וגומר וההוא גברא אוקים ליה עז על כל תלם ותלם
ולא שביק ליה מטרא למיזל מיסגר ליה לווטא ד
דיהושע תלמידיה מיקיימא מיד ויאמ' אליהו התשבי מלכים ז יט
מתושבי גלעד חי ה' אלהי ישראל אם יהיה טל ומטר
וגומר בעא רחמי והבו ליה אקלידא דמטרא וקם ואזל'
ויהי' דבר ה' אלי לאמר לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת
נחל ברית וגו' והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר
מהיכא אמר רב יהודה אמר רב מבי טבחי דאחאב ויהי
מקץ ימים ויבש הנחל כי לא היה גשם בארץ כיון דחזא
דאיכא צערא בעלמא כתיב ויהי' דבר ה' אלי לאמ' קום שם
לך צרפתה ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה שם
בעלת הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית המתים
אמרו ליה ג' מפתחות לא נמסרו לשליח של מלכים ז יט
חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים יאמרו שתים ביד
תלמיד ואחד ביד הרב אייתי האי ושקיל האי דכתי' בידי
לך הראה אל אחאב ואתנה מטר'

פירוש הנ' ויסבבו יהושע לאמר ארור האיש וגו' וקרי
ליה ומזיל נכסיה וייסלכה ובניעירו יניב ל
לליה כשיתקיל לכנות יתות נכסיה וכשיעמיד לליה יתות נכו

הקטן. לא יכיסו על פס עיר לחצית שלא יכנס יכיסו ויסגר שמא
על פס עיר לחצית לא עיר לחצית על פס יכיסו שאפי' כנס עיר
לחצית וקלקל יכיסו לסוף לכבותה שאפי' פס יכיסו מפה לעולם.
כיצד כיסו כנס מיכל בית הקלי יכיסו כיסו של לחלב על שעבר
על הקלף קלף לים בית הקלי. את יכיסו ולא יכיסו עגמו כנס
שלא עיר לחצית על יכיסו שקרא לה פס יכיסו ולא לתפרס הא מל
בהכיסם כבורו יפלף מכיסם כשש כשמת לכיסם הכשש לא היה לו
למיכל לגלמוד שלא לכבו את יכיסו. לכיסם ושגוב מלי עבוד דקיי
להו כשעים. כשגוב נעיבו היה לו לאותו כשש לגלמוד לכיון שקבר
בהפלתו לכיסם היה לו לחזוב בו שלא יפות שגוב נעיבו ומילתא
בהפי' כשמי קוף ולא לכשף. ממשנ' סב' כהכיסם נכורו קשת
מתחם לקבל לאיכי ידלע שמגוב נעיבו שלא מה תלי שגוב נעיבו
שהיה קובר והולך מהכיסם ועל שגוב שהוף נעיב מטלם לחלב
שובכיכי לוקבו של מיכל היה לחלב. כי טמא בית הקבל
שמטביתין לותו בהכיסם לכחמו ובכמה לובתיה כתיב בכל טמין
בלא עין. לשון לחר טמא לכל הלותות בהפ' בלא ולא בם טמא
לכל. על כל תלם ותלם שובה של עבודה מקום נטיה הוף.
ולא שהקף מטבל מיזל ומגגל מבוב גשמים הבאים לעולם אין
מביאין לותי ליזך להשתמות לגלמים מתוך שהדרכים מלוכלמות
נעיבו מיד ויחמר לליהו מיפ' לם יהיה השכים הקלף מטר ונות'
הלי קלף שמוך לקלף לחיכל בית הקלי. לקלילף למטרף מפתח
של מטר כיון לחזוף הכל לליכף נעלף לעלמף. לל לגליהו לך
נפתח לגלגל הדבר שיחזיר לו מפתח של מטר כלקף מפרס
וחזיל: ג' מפתחו' לף כמסכו ליל שלים על כל הלוכדו' של הכל
אם מפתחות ומסכם ליל שלומי' המחוכים לכל ג' מפתחות יש לו
בידו שלא מיכה שלים עליהם מכלאות שלא בידו אם ולא בנה
למחוב שלים עליהם וקל' הכל לגליהו לותן ג' מפתחות עכבתי
בידי מבר חשית ולא מביתי שלים עליהם שלא לותך עשיתי ממוכם
על לקל מקם ועתה תשלל מפתח שבי יחמרו שכים ליל תלמיל
ולקל ליל הבא.

סליקא לה מסכת סנהדרין

יחשלי רש הבא קלא בר
ב יפורא השער שלוש אין שלין לא שעבר ולא לעבר לא לשלל לא שבא לעבר
ואבר עגולים לעשות אין שלין ואבא לנוה ל. נראין פוא אבא בר
אז אבא בר ! אבא

חכמי אבא ל' בר נפי פני מפני ונפש
בפ' בנוא דיגלא דר פוגא בתר גייל אבא לגיון אבא
ל' בפ' בלא ר' יונתן של ר' אבא פלוגתא בריאי פוא
שלום לבר

דרש ההוא גלילאה קמיה דרב חסדא משל
דאליהו למה הדבר דומה לגברא ד
דטרקיה לגליה ואבדה למפתחיה, דרש ר' יוסי בציפורי
אבא ליהו קפדן הוה איכסי מיניה תלתא יומי ולא אתא
כי אתא אמר ליה אמאי לא אתא מר אמר ליה קפדנא
קרית לי אמר ליה הא דקמן דקא קפיד מר,

פיסקא לא ידבק בידך מאומה מן החרם כל
זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם
מאן רשעים אמ' רב יוסף נגבי תר' רשע בא לעולם חרון
בא לעולם שנאמ' בבא רשע בא גם בוז ועם קלון חרפה
רשע אבד מן העולם טוב בא לעולם שנאמר ובאבד
רשעים רנה צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם
שנאמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד
נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק צדיק
בא לעולם טוב בא לעולם שנאמר זה ינחמנו ממעשינו
ומעצבון ידינו,

פירוש דטרקיה לגליה שסגר שער שלו ולכליה לתפתחיה
כך עשה אליה בעל תפתח של גשמים שהיה השער
ולבסוף לכך התפתח של גשמים שלא בפתח השער של מטר על
ידו לכתיב לך והרקה לל לתקה ותתכה מטר ולא כתיב ותן מטר.
לכל לגליהו מכיכי ונדולי. היה קפדן שכעס על לתקה ותל' ק'
לם יהיה השכי קלקל טל ומטר: ליכסי מיכיה שהיה נעל למיתי
לבי מדרשו כל יומל ולא לתקה בתלתה יומי לל רבי יוסי הא דקמן
דקא קפיד מר הכי על דבר שלמיתי עליך לתה מקפיל שלא
בחת לגלי ג' יומים. מפני הרעה קודם שתבא הרעה הנדיק נאסף
מפני הרעה שבא לעולם שנקה הרעה בלה. לבל נדיק בא לעולם שמקה
הרעה שב' זה יבחמנו.

משלי ט

שם יג

ישעיה נז

נחמיה ה

לעיל דרש דאיש חלם לחיות
ליומה ב. בחלום דחתונה
והפי' חסיד לפנה בית ג שער
שם הפנה
לעיין בהוספות בפ' פרק ב. הלכה נ
בפרק קמא דסוטה

פרק ראשון

אמר עולא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין דכתיב והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום ש שהצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והידה אם בן הכות הרשע לא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעי והיה אם בן הכות הרשע ותיפוק לי מלא תעשה משום דהוי לאו שאין בו מעש וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו׳

פירוש רמז לעדים זוממין שלוקין כמו עדי כ, נ׳ וסיפא או עדי נפות שפטרן הכתוב מדין הזמה מפני שהן לוקין. ולקמן פריך תיפוק לי מלא תעשה. ומשו׳ שהצדיקו את הנדי׳ לי והנדיקו והרשיעו כדייקין קלם׳ ונדיק ורשע כנעלי דייקין למה לי והנדיקו את הנדיק ונומר לכתוב כי יהיה ריב בין לכשים ונמצו על המשפט ושפטוהו והיה אם בן הכות הרשע ונומר למה הוזכרה כאן נדקת נדיק וכי כל מקום שהנדיקו כל את ה הזכאי וחייבו את החייב ליכא מלקות דאתת קרא למיתלי מלקות והנדיקו והרשיעו מלא עב בעדים משתני קרא עדים שהרשיעו נדיק וכאו לחייבם והזימום והנדיקו את הנדון שהוא נדיק והרשיעו את העדים הרשעים והיה אם בן הכות הרשע אם הזמה זו את מלקות היא שתיכף יכול לקייים בהו דין הזמה נמוקי כמן עדי נפוש או עדי נפות והפילו הסופט והכהו לפניו ותיפוק לי מלא תעשה כל לאוין בכי מלקות הן מלא בחקוק שפיכת לך שכם וכאן שתיכף יכול לעוכמן שכם הכתוב בפש ילקו׳

אמר ליה שמואל לרב מתנה לא תתיב על כרעך עד דאמרת לה להא שמעתא מנא הא מילתא דאמור רבנן המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה שנאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה משמע שנאמר שנת השבע אינו יודע שהיא שנת השמטה מה תלמוד לומר שנת השמטה יש לך שמטה אחר שהיא כזו ואי זו זו המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו פחות מל יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשובים שנה׳

פירוש שקיל כזו מקלוים שכם.

תניא אמר יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם׳ וט׳ כמנינה פרק קין דוכתין׳

משנה על פי שנים או על פי שלשה עדים יקום דבר׳ יז אם יתקיים עדות בשנים למה פרש לך הכתוב בשלשה אלא להקיש ג׳לב׳וכו׳ רבי עקיבא אומר לא בא ג׳אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו אם ענש הכתוב לניטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עאכ״ו שישלם שכר טוב לנטפל לעושה מצוה כעושה מצוה׳

פירוש לא כך לקמן אלא לא קיים עליו שלא תחמר הוזיל ונלא הוי קיים עדות מתקיימת לא יעשו כן דין הזמה למדן הכתוב שלא היה מן המקיימין דבר עלמו שמטיהו מדת טובה מכוכה מחדת פורעניות במדת טובה הוי לומר כוכה מסר לגלגים ובמדת פורעניות הוי לומר על גלגים ועל רבעים עב. כתב הריטב׳א ז׳ל ורבי עקיבא לא פליג בעיקר ליכא לא לתקן ולא לגלס שלא משמעו לוכתין ליכא ביניהו.

משנה סנהדרין ההורגת אחת בשבוע נקרא חבלנית רבי אליעזר בן עזריה אומר אחת לשבעים שנה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרי׳ אלו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם לעולם רש׳בן אומר אף הם מרבים שופכי דמים בישראל׳

פירוש מבלנית לפי שהיה לה לנקט לו זכות כלי לפטרו שלין לתה מוכח מי שכתה יב מיתה ה׳ל׳ שניס ויתקיימו בו כל תנאים מייבי מיתו׳ ומבהלכי שהרגה לחת בשוט ביזוע שלין בקילה בליכי כפשות אלל לא שמה לת לבה למפשלחל זכיתו של כדון כרלוי לפיכך בקילת מבלנית: לא בקרא אלא לעולם מתוך שהייבו מבכי לבדוק לת העדים בדבקי׳ שלין יכולין לעמוד בהן ולייקיב׳ אלא היו עבדי ופטיכן לחתרי לחיתם טרפה הרג או אלא הרג בלומר כולם בלקתם לוחו לחקר חיתה לרחות אם יש בו לחד מסיתני טרפה ואם לאו ואם תמצא לומר בלקתם לוחו ומנת אלא לילתך במקו׳ סיף בקב היה מתחלף׳ ונמצ׳ בבועל לת העדות לחתרי לחיתם שהכניס בתכחול בשפופרת דפר שלין דרך העדים להסתבל בו ולין הדין בן אלא מסיר לום בלריך מכלפים. כתב הרמ״בם ז׳ל וזה שזכר מתישטו המיתה רלוי שילוכו הסנהדרי׳ זה בהתבוננות ומתון בדיקין ואם לילן יכולין ובתקיימם העדות על מי שחייב מיתה יש לה להמית ולפי׳ אלא לילן ביום לחד בשוודמן וה שיהיה רלוי על פי התורה.

פרק אלו הן הנולין

ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא אשת נביאה הוא רבעי אהדדי׳ וט׳ בכתוב למעלה בקמ׳ פרק מרובה.

תנו רבנן שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכווגות

הן כמין ב' שורות שבכרם חברון ביהודה כנגד בצר במדבר, שכם בהר אפרים כנגד רמות בגלעד, קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ושלשת שיהו משולשות שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם במשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון בעבר הירדן תלת בארץ ישראל תלת אמר אביי בגלעד שכיחי

פסחים ז׳ רוצחים דכתיב גלעד קרית פועלי און עקובה מדם,
ואמר רבי אלעזר שהיו עקובים להרוג נפשות מאי שנא מאי ניסא ומהאי גיסא דמרחקי ומאי שנא מציעאי דמקרבי אמר אביי בשכם נמי שכיחי רוצחים שנאמר

פס ובחכי איש נדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה, מאי חבר כהנים אמר רבי אלעזר שחיו מתחברים להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברין להלוק תרומה בבית

מלכים ב׳ ט׳ הגרנות ותו ליכא והאיכא ועלים תתנו מב עיר אמר אביי הללו קולטות בין לדעת בין שלא לדעת הללו אין קולטות שלא לדעת וחברון עיר מקלט הואי והכתיב

שופטים כ׳ ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר אביי

יהושע כ׳ פרוורה דכתיב ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה,

פירוש

והיו מטוטות שלו כנגד שלו וכן שורות כמין ב׳ שורות שבכרם. ושלשת שתנטל מהן משולשות כלו׳ שוות כחלוקת הארץ מולקות רחבה על ארץ ישראל להכניעת הכנענים כתו שם, והולך שיהא מדרומה על ארץ ישראל להכנין כמחכנין לשכם וכו׳, כנגד הירדן תלת כו׳ כתיב בכחלת ב׳ הסנטים שלש כמו בכחלת עשרת הסנטים. בגלעד שהוא עבר הירדן שכיחי רוצחים. עקובים לורבים מאי שנא מאי ניסא למקרבי ומאי ניסא למרחקי. מכרון ולקדש לפוקי מגבולות הארץ כביב סלוק והסובב נכנס בגבול בהיך למוס כביב הארץ ומאי שנא מציעי למקרבי הקובע בין חברון לשכם וכין שכם לקדש קדוב למקלט מכאן ומכאן: בין לדעת וכין שלא לדעת בין שכרם לדעת קליטה וכין שלא כרם שם לדעת קליטה שלא היה יודע שהיא קולטת. פרוורה כפרי, וחצרים הסמוכי לה וכקלות עבל שהיה כתוב לכלב.

יבמות ז׳ תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו דכתיב ונתן אל אחת מן הערים האל והי עביד ליה מידי דתיהוי ליה חיותא, אמר רבי זירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון אמר רבי יוחנן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו אינו והאמר רבי יוחנן מנין

פס לדברי תורה שהן קולטין דכתי׳ את בצר במדבר וכתיב בתריה וזאת התורה לא קשיא הא בעידנא דעסיק בהו הא בעידנא דלא עסיק בהו אי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגריס בבי רב לא מצי שליטא המלאכא דמותא למיקרב ליה משום דלא פסיק פומיה מגירסא סליק ויתיב אארעא דבי רב ופקע ארוא אישתיק ויכיל ליה,

פירוש

תלמיד שגלה הגון שלא יכירוהו עכו׳ילי הגון כמנוג ונגלך דלא לקיין שלא הגון מכוי שלא לעסקים.

אמר

רבי תנחום בן חנילאי מפני מה זכה ראובן להמנות בהצלה תחלה מפני שהוא פתח בהצלה תחלה שנאמר וישמע ראובן ויצילהו מידם, דרש רבי שמלאי מאי דכתיב אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש, אמר ליה הקדוש ברוך הוא הזרח השמש לרוצחים איכא דאמרי אמר הקדוש ברוך הוא הזרחת שמש לרוצחי דרש ר׳ סימאי מאי דכתיב אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לו תבואה אוהב כסף לא ישבע כסף וה משה שהיה יודע ששלש שבעבר הירדן אינן קולטות עד שנבחרו שלש שבארץ כנען אמר מצוה הבאה לידי אקיימנה ומי אוהב בהמון לו תבואה למי נאה בהמון ללמד למי שכל תבואה שלו והיינו דאמר רבי אלעזר מ״ד מי ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלתו ורבנן ואי תימא רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה כל אוהב בהמון לו תבואה יהבו ביה רבנן עיניהו ברבה בריה דרבא רב אשי אמר כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה והיינו דאמ׳ רבי יוסי בר חנינא מ״ד חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאי ת״ח שישבין בד בבד ועוסקין בתורה ולא עוד אלא שמטפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב התם אשר נואלנו ואשר חטאנו ואי בעית אימא מהכא נואלו שרי צוען רבינ׳ אומ׳ כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבותי ויותר מחברי ומתלמידי יותר מכולן,

פירוש

למכות נהגלה תחלה שפתח בו הכתו׳ בענין מקלט תחלה: הזכיר הסתם להכניסם להכין להם מיותם כגון מילי טובא לאחרי כגון׳ לעגל. הזכירת הסתם להוסיפים בהגלה זו ויפה עשית: ללמד בהמון ללמוד לכבוד סכל תבואה שלו שכבי בתקיף במסכת בהלכות ובהגדות ובכגון אלו תימא רב מאלי לאחרי מי לויה בהמון לו תבואה ונתי׳ לויכח תם לו תבואה היתרה תמוכה עליו ועל זרעו כדאמרינן בעלמא מאן דלימד כתכון קוו ליה בכון יהא בכון עיכוייהו כדכה שכי לוכח תם כיוצא ויהיו לו בניכם תם׳. דב שלמי אחר וכו׳ בדרך שהם נדרכין ללמוד כדכיפ נדכי׳ ללמד ללמוד בהמון עם תכרי׳ דכיים. כיוצ׳ שכי כוגן כשלא שלח בכוך כשלא לקטו׳ ללמד בהמון תלמידי הכב׳ לו תטול לפי שעל ידיכם רב הפלטול כותן לב לתכן קוסיותיה׳.

אמר

רבי יהושע בל מר עומדת היו רגליכו בשעריך ירושלם מי גרם לרגליכו שהיו עומדין במלחמה שערי ירושלם שהיו עוסקין בתורה ואמר רבי יהושע מר שיר המעלות לדוד שמחתי באומרי לי בית ה׳ נלך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש״ע שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות זקן זה ויבנה שלמה בנו בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחתי אמר ליה הקדוש ברוך הוא כי טוב יום בחצריך מאלף

טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה מאלף עולות
שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח׳

פירוש כמ״ש יהושפט כשבא עליו
וכו׳ · מקרא כתיב שלח שלות ישלח שלמה וע״ש׳

משנה ומכוונים להם דרכים מזו לזו שנאמר
תכין לך הדרך ומוסרי לו ב״ת שמא
יהרגנו בדרך וידברו אליו ר׳ מאיר אומר אף הוא מדבר
ע״ע עצמו שנאמר וזה דבר הרוצח לפיכ׳ אימותיהן של
כהנים היו מספקות להם מים ומזון שלא יתפללו על
בניהם שימותו׳ גמ׳ תניא רבי אליעזר בן יעקב
אומר מקלט כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח
ויפנה לשם אמר רב הונא מאי קראה תכין לך עשה לך
הכנה בדרך רבי חמא בר חנינא פתח לה פיתחא להאי
פרשתא מהכא טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך
אם לחטאים מורה קו לצדיקים רש בן לקיש פתח לה
פיתחא להאי פרשתא מהכא ואשר לא צדה והאלהים
אנה לידו כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא
רשע במה הכתוב מדבר בב׳ בני אדם שהרגו את הנפש
אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה
אין עדים הקדוש ברוך הוא מזמין לפונדק אחד זה
שהרג בשוגג יורד בסולם וזה שהרג במזיד יושב תחת
הסולם ונפל עליו והרגו נמצא זה שהרג במזיד נהרג
בשוגג גולה׳

פירוש כדמכנס על אחיו וילכו אליו כל׳ שם ילכו
לגאול הדם שם יקח הכופים ויחזירו לו כשגגה
הרג ואמור ליהרג כשגגה ושם שרוי לבך לו כלי לבך עמהו
ול״ת אומר ליכם קיבלי׳ להעמיד בזה אלא הוא ישיבון להכיל עצמו
ואין הלכה כל״ת עכ״ל כדמ״ש · לפיכ׳ אמותיהן מקרא דויסב שם
על מות הכהן הגדול · מקלט כתיב עיר תקוע בלותו הדרך
וכתוב עליו מקלט · פתח לה פתחא להאי פרשתא כשהיה רוכש
לדרום כשהי׳ רוכשין היה מתפלל כך והשם יזכה לידו זהו שאמר
הכתוב כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע · משל
הקדמוני הוא משל של הבא מהוא הקדמוני של עולם והוא אומר
מרשעים יצא רשע והיכן אמרת והשם יזכה לידו זה יקיל הקב״ה
ממניע מכשול למעך למדם אלא עי שהם רשעים הקודם והנכרע
הקודם היה חייב גלות ואין על כלבר והוא לא גלה והנכרע היה
חייב מיתה ואין על כלבר ולא כהרג לפי׳ הבא יזכה לפונדק ר׳
וכו׳ : כמה שכתוב מלבר והשם יזכה לידו · ונפל עליו ומת
היה עליהם גולה על כרחו ·

אמר רב הונא אמר רבי אלעזר מן התורה מן
הנביאי׳ ומן הכתובי׳ כדרך שאדם רוצה
לילך מוליכין אותו מן התורה דכתיב לא׳ תלך עמהם
וכתיב קום לך אתם מן הנביאים דכתיב אנכי׳ ה׳ אלהיך
מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך מן הכתובים אם
ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן׳

פירוש כדמ״ש · שנאמר לך תלך עמהם כיון שנאמר
לעתן שמצין לילך עמהם אל קוס לך תחנ׳

פרק שני מכות קס

מלמדך לסועיל ואעפ״כ ליכו מדריכך אלא כדרך תלך כלומר
כדרך שאתה מצוי בלבת כך · אם לנגיס הוא ילין וכו׳ כלומר אם
לנגיי׳ ולאי הוא ילין להם · כלומר ליכו מעכב על ידן אלא מכיון
לנין׳

פיסקא לפיכ׳ אימותיהן של כהנים וכו׳ טעם
דלא מצלו האי מצלו מייתי והכתיב
כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבוא אמר
להו ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי מפני שהיה
להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו איכא דאמרי
כדי שיתפללו על בניהם ולא ימותו טעמא דמצלו האי
לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למיעבד הכא אמרו טובי׳
חטא וזיגוד מינגד התם אמרו שכם נסיב מבנאי נזר אם
להו ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי מפני שהיה
להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו כי האי דההוא
גברא דאכליה אריא ברחוק תלת מאה פרסי מיניה דר׳
יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדיה תלתא יומי׳

פירוש שהיה להם לבקש רחמים על דור כילכך לאו
קללת חכם הוא · הכא למאי הלכתא אל׳ משל זה
על הלדם שלוקה בשגגה כדמון שם למחר טוענים חטא וזיגול
מיכנד משום הכיא למחרינן בשמחים טוענים חטא לחת זיגול
להכניל ביטולי שלא היה על שכי בלבר ובגדיה כך פשה לזיגול
ולא טוענים חטא וזיגול מיכנד ומלו היתה למשל : התם למחרינן
כילרן שכשלל למחרינן משל זה · שכם נסיב מבנאי נזר שכם כן
תמור לקח את ליכה בת יעקב והכלימה שלו ושלר ככי הטיל שלא
נהכו ענתן כנטעכו מבנאי שם היה מבני העיר ·

אמר רב יהודה אמ׳ רב קללת חכם אפי׳ בחנם
היא באדם מנא לן מאחיתופל כשכרדה
דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפיה לעלמא אמר
דוד מי איכא רידע אי שרי למיכתב שם ומשדי בתהומא
וניח ליכא דאמר ליה ולא מידי אמר כל היודע לומר
ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל קו בעצמו ומה
לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי ה
הנכתב בקדושה ימחה על המים לעשות שלום על כל
העולם כולו עאכו׳ אמר שרי כתב שם אחספא ושדא
בתהום הדר תהומא וקם בדוכתי׳ ואפ״ה כתי׳ ואחיתופל
ראה כי לא נעשתה עצתו ויחנק אמר רבי אבהו קללת
חכם אפילו על תנאי היא באה מנא לן דקאמר לידה
עלי לשמואל כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד
ממני דבר וכתיב וינד לו את כל הדברים האלה ולא
כחד ממנו דבר ואפ״ה כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו׳

פירוש שכתב דוד שתין יסולות של בית המקדש ובתלמוד
ירושלמי מניכו מתלים של בית המקד׳ והוא יסוד
בלשון יוכי : קפץ תהומא וכך היתה בתלמוד ירושלמי שמנה שם
מרם שהנביא שם קולו ואמר לו אל תעלני מכאן שאלי ככוש על
היתהום מיום שתן תוכה שרעלה כל הארץ ולא שמע דוד לכלו
ובטלו : מי שרי למיכתב שם מן יתמקויהו קמים ושבר מטום
ואכלתם את שמם ולא תעבדו כן ונאמר : בשם לתיתופל קו וכו׳ ים
תימם

תימה גדול מכל שכבר לא קבל הנזיר מלכוכה היכומי על מעשה מ
להסתה שהיתה לאחר חיתת לחית שלמעשה שניים ולפי לכנים
הללו נכיכין אמו לוח שמעשה שלא קבל הנזיר היה יודע מכעוריו
מיום שנמשח ויצאו הוא ומומחל בכויות ובלקו בפה יפוסע ומצאו
מקום לכית המקדש כלכתיב על למנצח מקום לה' וגו' ולכים ליה
כזכחים כלילה מקומן ומפר יכולות כל שות: ימחה על המים
לכתיב בכוטה ומחק לל מי המכים וסלכה לזכרות נפרשה.
ואפשר כתיב וט' וקללת זו בחכם היתה שלא היה מקללו אלא לפי
לילו לומדו. לפילו על תנאי היתה לפי תבחל ממני ולא כתקיים
שהרי לא כחל ושעשה כתקיימה הקללה לכתיב ובניו לא הלטו
בלדקיו וגו' וזו קללה קללו עלי כתיב כה ישמה לך כמו שכעשה
לי שלין בני מקונין.

אמר רב יהודה אמר רב נידוי אפילו על תנאי
צריך הפרה מנא לן מיהודה דכתיב אם
לא אביאנו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימי:
ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב
ויהי ראובן וילך ימות ויהי מתיו מספר וזאת ליהודה ויאמר
כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל, וכו' כפוטה פרקין

פירוש ומטעמי לך לשון כלוי שקוף מכולם לאביו.

אמר רב יהודה אמר רב בשני טעיות טעה יואב
באותה שעה שנאמר וינס יואב אל אהל ה'
ויחזק בקרנות המזבח טעה שאין קולט אלא גגו והוא
תפש בקרנותיו טעה שאין קולט אא מזבח בית עולמי
והוא תפש במזבח של שילה אמר אביי בהא נמי טעה
שאין קולט אלא כהן ועבודה בידו והא זר הוא אמר
ריש לקיש בשלשה טעיות עתיד שרה שלא
לטעות שנאמר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה
טועה שאינה קולטת אא בצר והוא גלה לבצרה טועה
שאינה קולטת אא שוגג והוא מזיד טועה שאינ קולטת
אלא אדם והוא מלאך,

פירוש טעמא יואב כלכתב למעט מזבחי תקמבו למות
ולא מעל מזבחי ומה לכתב שליכו קולט שלא
גג של מזבח שקוף על מזבח ממש ולילו סבר כי תפש בקלכות
המזבח קיילו על המזבח. בית עולמים לכתיב מזבחי המיוחל לי
הא והוא תפש במזבח של בית שעשה לוד לפני הארון שהיה כ
נלחל לאחר כטה לו לוד כניב לוד כלכתיב ויכם יואב של לחל ה'
ומניכו כלכתי הימים שעשה לוד מזבח לפניו ולי לימצא לומר
של שילה היה שקוף היה בימי לוד ושלמה כגבעון ולכן נפשי' יוס
שמת בו עלי כלמר בו ויטוש מסכן שילה: שרה של המלל
טיכרה לכנרה שכתלה יפרע הכא ממנו כמניע קן ליפרע
כלכתיב יפקוד על בית המרוס במרוס ומכה ועל מלכי הלדמה
כלדמה מחוץ כגדים מלמו של מחול ושעשה שלין מלחים בשר
ולם כתב בו הכתוב כעין הרינת לדם לעשך לת הלחון מם שהיה
יכולה לעמוד.

פרק אלו הן הלוקין

פרק שני

אמר רב אחאי המשהה את נקביו עובר משום
אל תשקצו את נפשותיכם אמר רב ביבי נקיים יא
בר אביי האי מאן דשתה מיא בקרנא דאומנא קא עבר
משום אל תשקצו את נפשותיכם,

פירוש נקביה לשומלה מקיים לה שלין נקבין מניכה:

אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי קמי
סת ולא קיימי מקמי גברא רבא דאלו בסת
כהיב ארבעים ואתו רבנן וכצרי חדא,

פירוש כמה טפשאי שאר לילכי כמה שוטים רוב בני
לה.

אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה
מנין לרצועה שהיא של עגל שנ' ארבעי' לנכי כף
יכנו לא יוסיף וסמיך ליה לא תחסום שור בדישו ואמר
רב ששת אמר רבי אלעזר מנין ליבמה שנפלה לפני
מוכה שחין שאין חוסמין אותה תלמוד לום לא תחסום שם
שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדו וגו' ואמר
רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המבזה את
המועדות כאלו עובר עשה שנא אלהי מסכה לא תעשה שמות לד
לך וסמיך ליה את חג המצות תשמו, ואמר רב ששת
משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל
המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי ל
להשליכו לכלבים שנאמ' לכלב תשליכון אותו וסמיך שם כב
ליה לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא, שם כג

פירוש שלין מוסמין לין נוגעין בה שלא תלחר לי
ליפסי ט: לת המועדות חולו של מועד שלא
לעשות מלאכה כלילמדינן בפנינה: לל תשת ילך עם רשע
להיות עד חמס קיינו חניל עגלות שקר.

ושתי רצועות עולות ויורדות בה, תנא ושל
חמור כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב
הסדא ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו אמר הקבה ישעיה א
יבא מי שמכיר בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר בעליו,

משנה כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי
כריתן שנאמ' ונקלה אחיך לעיניך כיון
שלקה הרי הוא אחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל אמר
רבי חנניה בן גמליאל ומה אם העובר עבירה אחת נפשו
נישלת לו על ידי העושה מצוה אחת עאכו שתנתן לו
נפשו רבי ישמעאל אומר ממקומו הוא למד שנאמר
ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם ואומר והי בהם
הא כל היושב ואינו עובר עבירה נותנין לו שכר כעושה
מצוה רבי שמעון ברבי אומ' לך חזק לבלתי אכול הדם דברי' יב
כי הדם הוא הנפש ואומר לא תאכלנו למען ייטב לך שם
ולבניך ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו ה
הפורש ממנו מקבל שכר גדול ועריות שנפשו של אדם
מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן עאכו שיזכה לו
ולזוזות

ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות רבי חנינא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר׳ וגו׳׃

ישעיה מב כא

פירוש עלכן שתתן לו כפשוטו לנמלת טורעטות כתיב שוק שן לחות על כנים על שלשים ועל כ כנעים ובמלך טובה קוץ לו׳ כנר מסך לאלפים׃ בספרי כתוב לחר כל העבירות וכתיב הכשפות הרי קיים כרת על הכשפ׳ הן וכתן מיים לכמבע מסך לכתיב קולס עבירות לסר יעשה לותם השלם ומי כתם ומיך ליה לים לים ש׳ כל שלר בשרו למשמע למי שעשה מקותי לרי כותן לו מיים ולשו הן מקותי לים לים על כל שלר בשרו הה למלת כל מי שיושב ולישו שנר וכו׳ לזכות לת ישראל כלי שיהו מקבלין שכר כמי שמוצע מן העבירות לפיך הרבה לתם מצות שלא היה נוהג לנוו׳ מצות הכתב וכמה לוהרות על שקנים וכמשים וכבלות שלין לך לשם שלישו קן הן שלא כלי

זל׳׃ כל שיושב ולא עבר עבירה לל שלישב לו לעשותה ולין מוכנו מעשותה בשום פנים זולתי שמירת התורה כתן יוקף ק שנלוק וטוענ׳ לו׃ ולתה יודע לומן שהתורה במכירת לכילת לשם ולין יעל כה לומן ייטב לך ולכניך לתריך על עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה׳ שלין׳ תם יהיה במכירת ההבלות נופבירות שלולות לשר הלשם בעשנו מוטב ש׳ יסם כמו שזכרה התיב לשר מכירה הרגל הכתם על שר תרגיל יותר ממה שהוא בעצמ׳

כתובות אב ומשר נם כשלא

ובפי׳ הרבה לתם שהרה ומצות כתב הכל זל׳ מעיקרי התמוכה כ שהרה כי כשקיימים לשם מצוה מתלוין מצות כלילו וכהונן ולא שתף עמה כוכה מכוכות העולם בשום פנים שלא שיעשה לותם לשתם מלהבה כמו שבלילתי לך הכה זכה בה לחיי העולם הבל ועל זה לל שכיבל כי התמות כהיותם הרבה לי ליפשר שלא יעשה לשם בחיין לחר תחל תהן על מתכוכתה ושלמותה ונעשותו ק לותה התנוה תהיה בשפוו נלותו מעש׳ ומתה שיורה על סעיק׳ הזה מה שעשל רבי שביבל בן תרדיון מה לחיי העולם הבא ושפיכו התשיב כלום בא מעשה ליליך כלו׳ כוזמן לך לעשות מצוה שהוון שפיכו כי כזדמנה לו מצות נלקה על ידך כלמו׳ בכל מה שליפש וזכה לחיי שעולם הבא ומי התפוק ק׳ תמן למען נלקו לנהק לת ישראל למען כי יגדיל תורה ויליר׳ עכפי׳ הרמנם זל׳׃

כלילה כוף בתפוק הבה כוה כבר

אמר רבי יהושע בל׳ ג׳ דברים עשו בית דין של מטה והסכימו בית דין של מעלה על ידן אלו הן מקרא מגלה ושאלת שלום בשם והבאת מעשר׳ מקרא מגלה דכתיב קיימו וקבלו היהודי׳ קיימו למעלה מה שקבלו למטה׃ שאלת שלום בשם דכתיב והנה בעז בא מבית לחם ויאמ׳ לקוצרים ה׳ עמכם ואומר ה׳ עמך גבור החיל מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעבד מדעתיה מן שמיא לא אסכימו על ידיה תש׳ ה׳ עמך גבור החיל׃ הבאת מעשר דכתיב והבאת לו׳ בית ישראל ראשית דגן וגו׳ וכל תבואת השדה ומעש׳ הכל לרב וכתיב הבו׳ לו את המעשר בל בית האוצר ויהי טרף וגו׳ והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די׳ אמר מר זמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די׳

ויקרא כז ל
מלאכי ג י

פירוש ושלת שלום בשם ואין כאן מונאת השם לבטלה שבת׳ ויאמר לקוביים ס׳ עמכם והסכימו כל של מעלה על ידן לקבל מלאך לנדיון ס׳ עמך נמור המיל׃ והבאת מעשר לבית המקדש כלי שבל יקבלום לויש שיהיו הנוכין לוש מלת מכרו ובל יקבלום בנית המקדש לשובני עבודה לכתיב בלבני מימים וכפרון הלבר ותקנת חוקיהו הוקי להכין לשטות בנית המקדש לתכי׳לת כל המעשרות הכן כלי שבל יקבלום הלוי׳ עובלי עכ׳ לכתיב התם ויאמר חזקיהו להכין לשטות בנית ס׳ ונו׳ והסכים הקב״ה על ידו לכתיב במלאכי הביאו לת המעשר לל בית האוצר כלי שבל יטלום הלוים שיהיו הנוכין שבל הכו לעלות עם עזרא׳ עכ׳ פי׳ הרמב״ם זל׳׃

מלאכי ג י

אמר רבי אלעזר בן׳ מקומות חופין רוח הקדש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל ובבית דינו של שלמה׳ בבית דינו של שם דכתיב ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו׳ מנא ידע דילמא כי היכי דאזיל איהו אזל נמי אינש אחרינא יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים׳ בבית דינו של שמואל דכתיב הנני ענו בי נגד ה׳ ונגד משיחו וגומר ויאמר אליהם עד ה׳ בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמ׳ עד ויאמרו מיבעי ליה יצאת בת קול ואמר׳ אני עד׳ בבית דינו של שלמה דכתי׳ ויען המלך שלמה ויאמר תנו לה את הילד החי והמת אל תמיתוהו היא אמו מנא ידע דילמ׳ איערומי קא מערמא יצאת בת קול ואמרה היא אמו אמר רבא ממאי דילמא יהודה כיון דחשיב יומי וירחי דאתרמי ליה דחוזין מחוקינן דלא חזינן לא מחזקינן שמואל נמי דכולהו ישראל קרי להו בלשון יחיד ישראל נושע בה׳ שלמה נמי מרחם קא מרחמא והא לא קא מרחמא אלא גמרא׳

ויקרא כה ל
שמואל ב יב
מלכים א ג

פירוש סופיע כעלה והוכים בשעת קטוך מרוכייב בלעז סופיע בהשמעת קול נדול׳ בבית ליכו שב שם לא היה שם מי לותה שעה שהרי מת שלא בית ליכו שב לתריו מכירו ותלמידיו וקרי ליה כל שב שם כמו כם לה׃ ממכי יצאו כתני׳ לברים עלומי הללו יצאו מתני לתה הקבה שתתילין לנחת ממכה מלכים וכבילים שבתתר עד לתיה יהודה וכן בתתר כלתתי׳ בכתובות בל כלה נכועה בבית לתיה וכו׳ יומן הבה מבין שבשם מתי היתה סיבתו שבל נכים הללו לבשם העולם שהרי עתיד דוד ותשים לנחת ממכה בית ליכו שב שמואל נמי לעולם ישב שב שב לתמרו על וקני לכתיב ויאמר בני ישב שב מיקרו יסיד׃

דרש רבי שמלאי תרנ״ג מצות נאמרו לו למשה בסיני שלה כמנין ימות התמה רמ״ח בנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא ומאי קראה תורה צוה לנו משה תורה בגימטריא הני חכי תורה שית מאה וחד סרי חוויין אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום׃ בא דוד והעמידם על י״א דכתיב מזמור לדוד ה׳ מי יגור באהליך ומי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו׃ הולך תמים זה אברהם דכתיב

תהלים טו ג

מ״ת ק״ו כ״ז

אלו הן הלוקין פרק שלישי

ביה התהלך לפני והיה תמים׳ ופועל צדק כגון דאבא
חלקיה׳ דובר אמת בלבבו כגון רב ספרא׳ לא רגל על
לשונות זה יעקב אבינו דכתיב אולי ימושני אבי׳ לא
עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו׳ וחרפה
לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו׳ נבזה בעיניו
נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגירר עצמות אביו על
מטה של חבלים׳ ואת יראי ה׳ יכבד זה יהושפט מלך
יהודה שבשעה שרואה ת״ח עומד מכסאו ומחבקו ו
ומנשקו וקורא לו מרי מרי׳ נשבע להרע ולא ימיר כר׳
יוחנן דאמר רבי יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי׳
כספו לא נתן בנשך אפילו רבית גוי׳ ושוחד על נקי
לא לקח כגון רבי ישמעאל בר יוסי וכתיב עושה אלה
לא ימוט לעולם כשהיה ר״ג מגיע למקרא הזה היה בוכה
דעביד כולהו הוא דלא ימוט הא דעביד מינייהו ימוט
אמר ליה רבי עקיבא אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה
בכולהו אין בחדא מינייהו לא אלא בכל אלה באחת
מאלה הכא נמי עושה אלה אחת מאלה׳ בא ישעיה
והעמידן על שש שנאמר הולך צדקות ודובר מישרים׳
הולך צדקות זה אברהם דכתיב כי ידעתיו וגו׳ לעשות
צדקה ומשפט׳ דובר מישרים זה שאינו מקניט פני
חבירו ברבים׳ מואס בבצע מעשקות כגון רבי ישמעאל
בן אלישע׳ נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון רבי ישמעאל
בר׳ יוסי׳ אוטם אזנו משמוע דמים כגון רבי אליעזר בר
שמעון דלא שמיע ליה בזילותא דרבנן ושתיק׳ ועוצם
עיניו מראות ברע כדרבי חייא בר אבא דאמר רבי חייא
בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על
הכביסה וכתיב הוא מרומים ישכון מצדות סלעי׳ משגבו
לחמו ניתן מימיו נאמנים בא מיכה והעמידן על ג׳ שנא׳
הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ דורש ממך כי אם עשות
משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ה׳ אלהיך׳ עשות
משפט זה הדין׳ ואהבת חסד זו גמילות חסדים׳
והצנע לכת זו הכנסת הכלה והוצא׳ הסת והלא דברים
ק״ו ומה דברים שאין דרכן לעשות בצנעה אמרה תורה
והצנע לכת דברים שדרכן לעשות בצינעה עאכ״ו חזר
ישעיהו והעמידן על שתים שנאמר כה אמר ה׳ שמרו
משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמ׳
כה אמר ה׳ לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב
נחמן ודילמא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא
חבקוק והעמידן על אחת שנאמ׳ וצדיק באמונתו יחיה׳

פירוש רמ״ח מנות עשה לכל אבר ואבר אומר לו עשה
מנוה שס״ה מנות לא תעשה שמזהירי׳ בכל זם
ויום עליו שלא לעבור: מפי משה תרי״ג והיינו דכתיב תורה נוה
לכו משה׳ שתים מפי הגבורה הרי תרי״ג מנות: מפי הגבורה
שמענום שכאמר אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי במכילתא׳
והעמידן על יא׳ שבתחלה היו נדיקים והיו יכולין לקבל עול מנות
הרבה אבל דורות האחרונים לא היו נדיקים כ״כ ואם באו לשמר
כלם אין לך אדם שיזכה ובא והעמידן וכו׳ כדי שיזכו אם יקיימו

יא מנות הללו וכן כל שעה דורות הולכין וממעטין אותן׳ דרב
ספרא בשאלתו דרב אחאי׳ ובפי׳ הרמ״ה כתוב וז״ל מעשה דאבא
חלקיה מפור בתעניו דהוה אגיר יומא ויהבו ליה רבנן שלמא ולא
אסבר להו אפי כי היכי דלא ליפגר וכי אתא יהב גלימיה אחד כ
כתפיה וכיבי אאידך כתפא משום דהות שאולה ולהכי שאילה ליה
ולהכי לא שאילה ליה׳ מעשה דרב ספרא הכי קבלנוה רב ספרא
הוה אית ליה ההוא עסקא לזבוני אתו למזבניה מיניה תבע
דיכרים בגויה לא הוו קא יהבי ליה אלא ה׳ דיכרין לא יהביה כ
ניהלייהו למחר אתו לוקחים למזבניה בי׳ דיכרין אשכחוה דהוה
קרי ק״ש כיון דחזיכהו סבר דלמתב ה׳ קא אתו וגמר בליביה ל
למתביה ניהלייהו לבתר דסיים אמרו ליה לישקול מר׳ אמר להו
נמרי לי בדעתאי למתבי ניהלייהו בה׳ ותו לא שקילנ׳ מיני כו טפי
מעשה דר׳ יוחנן דאמ׳ אהא בתעני׳ עד שאבא לביתי׳ לאשתמוטי
מבי כשיאה הוה עביד: כר׳ ישמעאל בר׳ יוסי קרי שוחד גרידא
לפי שהביא לו אריסו משלו דליבא גזל ודר׳ ישמעאל בן אלישע
קרי בבע מעשקות לפי שהיה משל אחרי׳ ודומה כאלו עושקו עכ׳
עוד כתב הרמ״ה ז״ל בתחלת זה המאמר וז״ל: האי דכקט כמכין
ימות החמה וכבגד איבריו של אדם סימכ׳ בעלמא: מפי הגבורה
שמענום אכבי מנות עשה לקבלו עליכו לאלוה ולא יהיה לך מנות
לא תעשה ואע״ג דכתיב וידבר אלי״ם את כל הדברים האלה וכתיב
במשנה תורה את הדברים האלה דבר ה׳ אל כל קהלכם שמעו
קלא בלחוד אבל חתך אותיות לא שמעו אלא באכבי ולא יהיה וכך
מפורש במשנה תורה אכבי עומד בין ה׳ וביניכם להגיד לכם את
דבר ה׳ וגו׳ בא דוד והעמידן וישעיה וכו׳ לאו למימרא דאי עביד
הכי בלחוד זכי לחיי העולם הבא דאכ״ כטל עונשן של עבירות
ושכרן של מנות אלא משום דקי״ל דמאן דמקיים לה לתורה כולה
מסייע ליה קב״ה ומגין עליה דלא ליתי לידי הרהורא ואזיל לההו׳
עלמא בלא חטא אבל מאן דלא מקיי׳ לה לכולה תורה אע״ג דאית
ליה רובא זכיות לא מסתייע מן שמיא לאנוכי עליה מיגר הרע
כדאמרי׳ בפ׳ שלוח הקן וכיון דחזא דוד דהוו ממעטי דרי ואזלי
בעא רחמי ואוקמיכהו למנות למנכי מיגר הרע אחד סרי ואתא
ישעיה ואוקמיכהו אשית והכין מסתברא׳ הולך תמים זה אברהם
שהיה מאמין במקום ומבטל דעתו וחכמתו אבל המקום כדכתיב
ויובא אותו החוצה אל״ כא מאנטגניכות שלך וכתיב והאמין בה׳ אכ״
דאל״ קב״ה קום התהלך בארץ וגומר וכשמתה שרה לא מצא מקום
לקוברה ולא הרהר אחר מדותיו של מקום והכי מפרש בפרק
השותפין גבי דרשא דמשוט בארץ אמר לפניו רבש״ע שוטטתי בכל
העולם ולא מצאתי תם כעבדך אברהם עכ״ל הרמ״ה ז״ל׳ כחזור
לפר״שי לא רגל על לשונו לא רבה לשקר מתחלה שאמר אולי׳ י
ימושני אבי אלא שאמו הכריעתו על פי הדבר דכתיב עלי קללתך
בני ומתרגמינן עלי יתאמר בכבואה דלא ייתון לוויטיא עלך ברי׳
וחרפה לא כשא על קרובו לא סבל חרפ׳ קרובו: כבזה בעיניו כמא׳
כבזה היה בעיניו אביו שכמאס בעז׳ שגררו במטה של חבלים
גמרא היא ולא קרא׳ ואפילו לגוי כדי שלא ימשך ויבא להלוות
לישראל ברבית: ושוחד על נקי לא לקח ואפילו שחד שהיה רשאי
ליקח: כגון רבי ישמעאל בר׳ יוסי שהיה אריסו מביא משלו קודם
זמנו ולא רבה ליקח כדי להיות דיין: בבצע מעשקות שלא רבה
ליטול לעצמו ראשית הגז שהביא לו אדם אחד שהיה בא לדין
לפניו דדיני כאלו עשק לכהן שהיה רגיל זה ליתן לו מתנותיו:
אוטם אזנו משמוע דמים אזנו אטומה וסתומה בדבר זה שלא
שמע בה דבר גנאי ושתיק היינו דמים לשון שתיקה: כגון רבי
אליעזר בר׳ שמעון בהשוכר את הפועלים דכפק רחשא מאו דניה
ואתחזי לאיתתיה בחלמא ואמר שמעית בזילותא דחד מרבנן ולא

מחאי

מפני כלמנעני לי אלמא נמיין סוס רגיל לדקדק ולפיכך הקפיד
מלך על לא תו פעם שלח מיסה: זקן קונלת קמת והכנסת כלה
דכתיב בהו טוב לנלכת אל בית מלכת אל בית משתה. בא
ישעיה בן אמון כל שעה היו דורות מתמעטין:

אמר רבי יוסי ברבי חנינא ד' נזירות נזר משה
על ישראל ובאו ד' זקנים ובטלום משה

דברי' ל ג אמר וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס ובישלה
עמוס ז שנאמר חלל נא מי יקום יעקב כי קטון הוא וכתיב נחם
ה' על זאת גם היא לא תהיה אמר ה' אלהים משה אמר
דברי' כח ירמי' ל ו ובנוים ההם לא תרגיע בא ירמיה ובישלה דכתיב הלוך
סנהדרין ל ב להרגיעו משה אמר פוקר עון אבות על בנים בא יחזקאל
יחזקאל י ח ובישלה שנאמר הנפש החוטאת היא תמות משה אמר
ויקרא כו ישעיה כו ואבדתם בגוים בא ישעיה ובישלה שנאמר והיה ביום
ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור
וגו' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוי מתקיף
תהלים קיט ט לה רב פפא ודילמא כאבידה המתבקש שנאמר תעיתי
ויקרא כו כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפיה דקרא ואכלה
אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר זוטרא ואיתימא רב
אשי ודילמא כאכילת קשואין ודלועין:

פירוש הלכה זו לותה בהלכה שלאחר מזה ויש כאן שלשה
וגו' כלומר לימתי יבואו ישראל בעוד בזמיהן
ניזין יעקב מי יקום יעקב מי יוכל לגזירות מסיל כיעקב כי קטון
הוא קטנים הם הטוכים שיהיו נדיקים כיעקב. כלכלת קשואין
שמשליך אדם הקלקלות: הלכה זו עין יעקב כלומר לותם שהם
נדיקים ומיוסדי כיעקב שכל הסאלח לא ועין מלשון מעיני העדה
דדרשינן מיוסדים שבעדה: ודילמא כאכילת קשואים שאינם
שכתאכלו לין וכעס מתאכל: מי יקום יעקב כי קטון הוא לין
יוכלו בני יעקב לגזירות כלם מסילים כדי שיזכו כלם לגלותם בהלכה
והלא קטון הוא ואל יוסיף יכול לקבל עליו כל המצות וכתיב כיסס
על זאת לא תהיה אלא לאף הכימוכיים יזכו: עכל הלכה זו.

ובבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה
ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך
ושמעו קול המונה של רוב ספטילום ברחוק מאה
ועשרים מיל התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק אמרו
לו עקיבא למה אתה משחק אמר להם למה אתם בוכי'
אמרו לו גוים הללו שמשתחוים לעצבים ומקטרים
לאלילים יושבין בטח ושלוה והשקט ואני בית הדום
רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה אמר להם לכך אני
משחק אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת
כמה וכמה. שוב פעם אחת היו עולין לירושלם כיון
שהגיעו להר צופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר

הבית ראו שועל שהי' יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו
הם בוכים ורבי עקיבא משחק אמרו לו עקיבא מפני מה
אתה משחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו
מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת עכשיו נתקיים בו על כמדבר ג נג
הר ציון ששמם שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להם
לכך אני משחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את ישעיה ח
אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה
אצל זכריה והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה במקד'
שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של
אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש עיה ג
וירושלם עיים תהיה והר הבית לבמו'ער בזכריה כתיב
עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם עד שלא
נתקיים נבואתו של אוריה הייתי מתירא שמא לא
תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו
של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיים' ובלשון
הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו נחמתנו ה' ינחמנו אמן'

פירוש הלכה זו ולעילא לי עדים כלמכים ונמר וסי
מה ענין וכו' כלומר כתיב לכן בגללכם ניון
שלא תחרש וירושלם לעיים תהיה מזוכו כלל המקרא ולא מנים
כני לותו של לוריה כהן וכנוסף זו שלמו תלין כלוריה כתוב
בנבואתו של מיכה המורשתי בתני עשר בספר ירמיה כתיב כן
ויקומו הזקנים' מזקני הארץ ויאמר לכל העם לאמר ועתה הושיל
וכן היאך אמו יכולין לתלות בנוסף זו כלוריה הכהן אלא לוריה
הכהן זה לוריה בן שמעיהו מקניית יעדים וכן מנוי במדרש לגדלה
מלכעה מסמחות כזויות ובא הכתוב ויחסם ואלו הן סכתם ואליסו
ויסוקאל וימים פינחס סהיו ישראל לוחרים לחיתם בן שטיחל
ספיטם אני אמו לא הכתוב ויחסו לכתיב פינחס בן אלעזר בן
אהרן הכהן. לוריה סהיו ישראל מבזין לותו ואתי ממסמת
נבשניים לכתיב ועם היה מתבכח כסם ס' לוריהו בן שמעיהו
מקניית יעדים לכך הוא לומר מקניית יעדים כלומר נבשני הוא
היה מעבי נבשניים לכתיב ויסבו בני ישראל ויבילו אל עריהם וגו'
ובא הכתוב ויחסו ולעילא לי עדים כלמכים את לוריה הכהן הם
לגדלו מלכעי מגדל זו שלוריה הכהן הוא לוריה בן שמעיהו
מקניית יעדים ועליון לא מנינו שלוריה הכהן היה מתבכח לכן
בגללכם ניון שלא תחרש אלא מנינו בספר מיכה המורשתי היה
מתבכח כיצד מוקיהו עד כאן למדו נדיקים אכל רשעים למדו
גם היה מתבכח בסם ס לוריהו בן שמעיהו מקניית יעדים
ויכבא על היעיר הזאת ועל כל הארץ הזאת את כל דברי ירמיה
מתבכח ובכא לפני ה' אלא הקי' ועם היה מתבכח לכבוהתו של ירמיה
ומאי למאי כ' עקיבא נלוריה כתיב בגללכם וגו' לאו דכתיב ניון
כהליל שלא תלכעה ל' לקי' ועם היה קל דברים ועם לוריה בן שמעיה
זהו לוריה הכהן כלמעי' את לעיל לכן כתיב ולעילא לי עדים
וגו'.

פרק ראשון

משנה א וגיכול כל ארעא ותדושינה ותדוקינה אמר רבי יוחנן זו [illegible] שטיבעדה יצא בכל העולם כולו׳

פירוש [illegible] תרגום [illegible] מיבעת וכתיב וקראו לפניו גבול רפעה׳

אמר ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ר״ח שנ׳ בו לה׳ אם׳ הקדוש ברוך הוא שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח׳

פירוש הניחו עלי כפרה לפניו לעתה של לבנה׳ עכ״פ רבש״ע לא׳ והלי״ך לא כתב זאת הסוגיא ובמוסף כתב וז״ל׳ עיקר הא מילתא בפרק הלוה טרפות דתניין התם כן פרי רמי כתיב ועשיתם את שני התקורות הגדולים ובתיב את התקור הקטון אמר ריש לקיש הכא דכתיב לפני לפני מלכים להשתחוות נכתב אחד של הקב״ה לכבוד ומיעטתי עצמך אחד לפניו לכבוד עצמו של שלמה מפני שאמרתי לך לכך הנחן לחתעט את עצמי של לבנה ולמשול ביום ובלילה אלא דכותיה דשמש בגבורה אלא מהכיון של לך לך וימכו כך ישראל ימים ושנים לדורות ולמועדים ושנים של לדעת מכו ניה דכתיב ויהי לאותות ולמועדים ולימים ושנים של בדורות יקריבו על שאך ישראל הקטן שמואל הקטן דוד הקטן לא הוה מיתבא דעתיה׳ אמר הקב״ה הניחו כפרה לפני שמיעטתי את הירח כלומר אלא הקב״ה ולמשול ביום ובלילה ולא כתיבה לעתה ואלא לך כיון שאלא הקב״ה ולמשול ביום ובלילה ולא כתיבה לעתה אחד ליום עוד ויהיו כך ישראל ימים ושנים ולא כתיבה לעתה אחד ליום בדורות יקריבו על שאך ישראל לא כתיבה לעתה של הקב״ה הכני עשה לך כבוד שמיעטתיך ומלי ניהו שיהו ישראל בבל לא מקריבין קרבן לפני לכפר עוונותיהן לפניך אחד ה״ק הניחו כפרה זה קרבן לפני לכפר עליכם כלי שתשמשו עלי קרבן כפרה זה הוא הכתוב שאמרתי לעשות לירח כשביל שמיעטתיו וזהו ניחוס הניחו כפרה עלי שמיעטתיו וכו׳ הכי״ן של שעיר זה יהא כפרה עלי כלומר עלי את שני התקורות הגדולים דמשמע שניהם גדולים ובתיב הקטן. למשול ביום ובלילה לו כאחד הוא שרגא בטיהרא וכו׳ כך בנקריס ניהו מיהא לילה כמי לאחד מפי בחבון התקופות ועל התקופה מעברין את השנה כדאיתא בבבא דרין. יעקב הקטן דכתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא דוד הוא הקטן מקרי הוא בלה: בכלהו רגלים כתיב ושעיר אחד לחטאת ולא כתיב נהו לה׳. תשובת הרשב״ץ ז״ל שאלת

ממה כתרעמה קלבה וכי לא ימנעו שני מלכים זו עבדי לו עליים גדולתן שוה בחבר המלך הגדול: גם כיון שאמרים דבר הגון למה אמר לה השם לכי ומעטי גם מה רצה לאמר לקבל דבריה ולפייסה ואחר הניחו עלי כפרה וכו׳: תשובה שהלבנה אין לה אור רק מהשמש וכשהיא פני׳ בפניו עם השמש וכן היא בתחלת הבריאה שידוע כי כל מעשה בר תשית בקומתן בבריאו ולזה אמר את שני המאורות הגדולים׳ לפי שהיה בגדלן ואמר את המאור הגדול לפי שעתיד בגדלו וקרא לאחר המאור הקטון לפי שהיה עומדת בגדל שבבריאה וכשהרגישה הלבנה שהיא מאירה ולא באור עצמה אלא שהיה מקבלת מהשמש כתרעתה ואחרה האור שלי אם היה שלי לא היו נראין בהיר כאור השמש לפיכך לא הייתי מתרעם לפניו כיון שהיו נראין באור השמש לפיכך ואעשה לפניו תיבעתי ולבך הגון לאמרה ולא הלה שלא תשבני שוה האור יהי לך תמיד לבי ומעטי את עצמיך שהלבתך יפעטו לוכך ולאמרה היה לפי שאמרתי לבך הגון עד לאמר הלה הניחו כפרה עלי על שמעטתי הירה כלומר לבוכך ברחתיך על לבך שבראתי לך בעל שאמר לבך הגון יתכפרו בני כל ימי מלום׳

ובפירוש ז״ל לתגדית כתב וז״ל בבך הזה׳ שבמקנת הגדות המשיכו ז״ל עבייני בריאת הבבראים על לבך זה בלנו הקב״ה לא בבך הבבראים על בל מה שהם בנותתם ותכוחתם אלא לאחר שהקדמים עם בל לאחד מן הבבראים בחיוה כוכב יבראו וזה להם לבוכבות ידועות. אלא לקבוע בבבם לאותה המזל מהשו ית׳ בזמן שהייבה מבחתו שבתחלם מזל רבוני לא מחויב ולשהם מלבניו לעת שהתחלפים הטועבים בקדמות והיות הבבראים מחויבים לא רבוניים שלין בחיוב לו בל הבטייה מאחו ולא יפול החזב בו לל יה בן לו לאחר שהחיוב מבריח להיות על ה׳ התועבה הבלוכי שלי לעשה להשתבות ובהנלה זו המשיכו בעניין זה ויותר רחוק מבל גדול. מעלת שבי המבחיבים הלנה שתעלת פשלתם בגלית ובבית לבל פרט השלם השפל על שהיו לאחרים׳ בתות בתית מהמון עמים רבים להחשך לאחריהם עבדתם ולבל עליהם בשלות על שהוברך הבתי׳ להזהיר בן תשה עיבך השמיחה וללית את השמש ולת הירח ושחר ולשהש מלבניו הלעת ה׳ החופשלת הזולת בעשו עלתיהו שהם בבראים ברלם ית׳ בחבנו ולא מדעתם על שבתחעטה הלבנה וכתרעמה על מה שהניע לה בהתחעטו מחשלת השמש. מבוך שוב לזה לבטוע בבפשוחיהו לבהוג בבל פשלוחיהו מדת ההשויה ושלא לחטיל בבשלה בך מבל טיעבה הבריאית בי הוא ית עם היות. הבל עבדיו ומעשה ידיו בהבן בן עם בבראיו וים לנו לבוין לעתיהו לבל זה מה שבאמרו הש׳ ולהתחיל לו בבל לבבריו הוא שהזהירנו בתורתו והלבת בדרביו ולדבקה בו על בל התעלת הש וטובו ז״ל להמשיך העניין על הוכוח בחקו הזה וחחנם בעיקר בריית שני המאורות לחד גדול ולחד בטן ושהקטן מקבל את האורה מן הגדול ועניין הקרבן יש בו סוד בעלם שהם לתבנית החבבה וכנלהו שהשמש והלבנה שניהם מלבים פועלים בעולם ומהנים לותו והבתה הלחד שלח לוה מדה לחת לל שלי לפני להשתחם שניהם ולחד לוה מדה לחת שהיה רבוי הלחד שלא תועלת לזה שהי ישמש מדה לחת וזה מדה שניה בלזו תלחד לחת שיהיה עשרה שעות בחדש יום וזה שתים עשרה שעות בחדש לילה ויהיה לוה הלבנה בלוה החמה זה בחדתו וזה בחדתו לחד ליה הקב״ה יפה לחד שלי לפני להשתחם יחד לבל להשתחם זה לחד זה בעניין לחד שלי לפני להשתחם שלא יתקן תקון העולם על בל זה על שהיה מדה לחת לחלקה והיה מדת יום ולחד לחת לאכותה וזו היה מדת לילה לם בן לבי והחמעטי עניך. הטובה לבבה מלוה מבל קטן מקבל לוה הקטן שהיה לחד בחדש לילה לחד בוה

מלת יום למניין לכבדיים עת מנוח וכדי להגליהו על מלת
הקטוף ולהתרחק מדרך מעלת סקבלה כלו כל שאר עבירי ה
הויכוח מפני שאמרתי לכך הגון ויקר לו הכבדיים על שאר וכלל
שעבירין לא על כל הכתוב ואמנם מצני שכביים משלימין תיקון
השלם במצות תורלם הקוב להם להתעלת בקיום העולם וקוב
שלמו עם שרין לאו יודעי תכלית המטקש בכבירית העולם ידעהו
באמת שתכלית הכוכה בכבירית העולם הספל הוא האמוסי
בעל שכל מכיר את בוראו יתבר בפי מה שים בה הספל האמוסי
להכיר ולדעת ולהתבונן בו יתבר מנך פיטלותיו ולעטוד לשבין
והמטוקש מן המין האמוסי הוא ישראל ובכר העיד הכתוב בזה
עדות מטאר בהכמל עליון עים ונומר כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל
נחלתו ישרש לשאר לך לתפלאר ולכלה רבים ועלב לאמר כאן כי עם
היות לאמה מעלה בהכחנת השלם הכיכה בזה ותכלית המטוקש
ממנו קיום השלם כישרש שבאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקת
שמים וארץ לא שמתי וקיום ישראל בכבירתם ובפרישתם בקבבות
על כן להשוות התועלת בלבבה ומעלתה בקיום השלם בתועלת
החמה ומעלתה בזאתה החלה הקבוע הכורח יתברך שיכבר ל
ליישראל ויעשה בריית מלשה כהתמדם הלבבה ומנוע קיום השלם
עומד על הלבבה וזהו יסוד הלעת שבתישבה הלבבה ולא הכילו
עלי כפרה שמיעותי הימם כלומר בסיבת שמיעותי לת הימם
הכילו כפרה שעיר לאחד שלכפר לכם בכל התחדש הלבבה כלי
שיקיל קיום העולם בקיומו בחמה. ועלי פי הדבר שלפש שהוא
כתו אלי ואלף מתחלף בעין. עכל.

משנה על שאר עבירות שבתורה הקלורת
והחמורו וכו׳ עשה ולא תעשה כרתות
ומיתות בית דין על כלין שעיר המשתלח מכפר׳

גמ׳ האי עשה היכי דמי אי דלא עבד תשובה
מצלי כל זבח רשעים תועבה אי דעבד תשובה התניא עבר על
מצות עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו
אמר רבי זירא בעומד במרדו ורבי היא דתניא רבי אומ׳
על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה
תשובה יום הכפורים מכפר חוץ מפורק עול ומגלה
פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם עשה תשובה יום
הכפורים מכפר ואם לאו אין יום הכפורים מכפר מאי
כמדבר ט ו טעמא דרבי דתניא כי דבר ה׳ בזה זה הפורק עול ומגלה
פנים בתורה ואת מצותו הפר זה המפר ברית בבשר
חכרת לפני יום הכפורי׳ תכרת לאחר יום הכפורי׳ יכול
אפילו עשה תשובה תלמוד לומר עונה בה לא אמרתי
אלא בזמן שעונה בה ורבנן חכרת בעולם הזה תכרת
לעולם הבא עונה בה שאם עשה תשובה ומרת מיתה
ממרקת׳

פירוש הרי עשה למכפר עליו יה׳: היכי למי לא
עשה תשובה שיהיו תולה על מעשיו: קא כתיב
זבח רשעים תועבה והיכי מכפר עליו קרבן יה׳ אי לעבד תשובה
למה ליה יה׳ כל זמן כתי תשובה מכפרת עליו לתניא לא זז משם
עד שמוחלין לו: כשומד במרדו דלא עבד תשובה ודקשיא לך
זבח רשעים תועבה מתקיעין רבי היא דלמר יה׳ מכפר על שיהין
שהין ודקי קרא מוקי לה כשלא יומי: פורק עול כופר בעיקר:
מגלה פנים כתור נח על דעבי תורה כתונבא א נגלוי עריות כהין

כהן מכפר שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי לא היה למשה
לכתוב אלא ותמכע היתה פלשם וילך ליאוכן כימי קדם מעיס כ
כדאמרינן בחלק: בכיתי בשבר מילה. דכר ה׳ בזה זה הפורק
עול שבזה דבור בלשון שאומר בשבילי הבני ה׳ אלהיך שלא שמעו
אותו אלא מפי הגבורה: ומצלה פנים מדאמרן. קרא בלשון בזיון
וזה בזה דבבי תורה הוא: זה המפר בבי בשבר שהיא מצוה
ימילת: לא לחמית אלא בזיון שעושה כה אלמה בשלימו שם קלי
קרא ובהך תלת הוא דצלי לן לקי לאחר יום הכפורים הא בשאר
לעבה שלימו שם יה׳ מכפר. ובכון דלית ליה בתי בשאר עבירות
שלין יה׳ מכפר על שלימן שבים לאחרי לך הא דצלי לן קרא בהך
תלת לאו היה בייבי שלא הכרת תכרת דקלחה הכרת בעולם הזה
תכרת לעולם הבא שלא היה היה לבה מתדקת על שלש הללו
בלא תשובה לבל שאר עבירות בלא תשובה בתי מיתה מתדקת לאחר
יום הכפורים לבל יה׳ בלא מיתה לא: שאם עשה תשובה ולין
עוכה כה מיתה מתדקת על שלש הללו ולא תכרת לעולם הבא.

תוספות לא זז משם עד שמוחלין לו ותעני דתנן
בתתני׳ בפרק בתרא ד׳ ותא על עשה ועל
לא תעשה תשובה מכפרת ותאמי בתי בתם מניעה בל הישנה לבל
ותתחרט מוחלין לו מיד בשאר עבירות לבה מחילה נמוכה אלא
שתקילי לו הדין לבל בתנות עשה מוחלין לנתני: בשומד במרדו
הקש הלך שלתה מבלוים לבפרק בתרא דיומא לאמי׳ מיתה ולא
מכפרי׳ עם התשובה עם התשובה לין בפני עצמו לא הא מני דלא
בריבי והא לא לתיא לפילו בריבן לחיא לבו דמיתה בלא תשובה
מכפר בשאר עבירות דלא הבן ג׳ ולא להבא לא קלחי לבבן
דמיתה ממרקת שא עם הייסורין והדיבי שלבין לותו לאחר מיתה
ועל לך ימיו בבית לעולם הבא עם התשובה מיתה ממרקת
לנתני שלין בדין עול בייסורים לאחר מיתה לבל לבי מיתה ולא
בלא תשובה מתדקת לנתני בשאר עבירו והשתא לתי בפי בבבן

פרק ידיעות הטומא׳

תניא נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח יקרא פ
ונאמר בעולת העוף אשה ריח ניחוח תם פס ב
ובמנחה אשה ריח ניחוח מלמד שאחד המרבה ואחד
הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים׳

משנה אין מוסיפין על העיר ועל העזרות ולא
במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין
של ע׳ ובשתי תודות ובשיר וביית דין מהלכין ושתי
תודות אחריהם וכל ישראל אחריהם׳

פירוש הרי מנחם זל: אמר רחמנא למשה בבל אשר יקני
מלאם לותך ינומר וכן תעשון לל שבל מקדם
ס׳ עשה כגון זה יהיה תעשהו ובבר ידעת שמשה מלך היה ומבלל
המלבים מבו לותו מוכף על הבטוחה ועלין לאמר ויהי בישורון
מלך והקבהלהין הם שבעים זקנים וכן הלוים והתימים ובניו
לחיה על הקתי תודות מתוך שבחתר בשוב והעתיד שתי תודות
גדולות והסיר שלומים לחמיתך ה׳ כי לליתני ונו׳ לאמר ילכו
הקתי תודות זו לאמר זו על המקיש שיהיו וכשתניעין עד סופו
שלומים ובחלבת לאחר מהם ובב שיהיו לותה והוא כי אמר מה בלאמרו
בל כי בניה בחלבת ועל כי בניה בפרבת ולחלב הקתי תודות לם

שם כלכל תבלי כבשים לפי שלא נב ממיכי התודה: ומצר
ס"ב לחיות בית שכי קדוש וחצר שבעזרה מלין לוחים ותחתים ו
ומלין תלך לפי שהקדושה שורה על פוף הלוחות ל"ל הקדושה
שהתקדש בית שלחה ומשכה עזרה לחבכ שנאמר כוף הלבנה:

תנו רבנן שיר של תודה בכנורות ובנבלים
ובצלצלים על כל פנה ופנה על כל אבן
ס"ב ג' גדולה שבירושלם אומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר
של פגעים ויש אומרים שיר של נגעי מאן דאמר דנגעים
ס"ב ב' דכתיב ונגע לא יקרב באהליך ומאן דאמר פגעי דכתיב
ס"ב יפול מצדך אלף ורבבה מימינך בכנורות ובנבלים ו
ס"ב ובתופים אומ' יושב בסתר עליון וגו' עד כי אתה ה' מחסי
ס"ב ד' וחוזר ואומר מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו עד
לה' הישועה על עמך ברכתך סלה' רבי יהושע בן לוי
אומר להני לה' קראי ונאני היכי עביד הכי וחא אמר ר'
יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה להנן שני
ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי דאיכא מכה אסור
ותו לא והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם
הבא הא איתמר עלה אמר רבי יוחנן ברוקק שנו לפי
שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה'

פירוש תני שיר של תודה היו לומרים שם ומקו שיר
של תודה מזמור לתודה לרומתך ה' וגו' הוא
מזמור שיר חנוכת הבית לכך אומר לותי ושיר של פגעים יוצא
בפתר עליון ולפי שלחנו משם בהקמת המשכן לכתיב ויכרך ו
לותם משם ותם ביכין יהי רצון שתזריח שכינה במעשי ידיכם ויהי
נועם ה' אלהינו עלינו וכי אית בתרגית כהנים והוא מלין מזמורים
שלחר משם בספר תהלים מתבלה למשם על פוף מזמור לתודה.
פגעים מזיקין שפוגעין בבני אדם להזיק: ואומר ה' מה רבו צרי
לפי שכל' בו רבים לומרים לנפשי אין ישועתה לו כאלהים סלה
שהיו מתלוננים צרי יהודה וביניימן כשהיו בני ישראל עולה
בוכים את המעות שבאחר מה היהודים האחלנים עשין היהו
את האבנים מעריסות הבעבר והמה שבופות ואומ' לם ישלח שועל
ופרץ חומות לבניסה. להני קראי שיר של פגעי: ונאני כשהוא
הולך ליטן בלילה. דליכא מכה ולוחש עליה מקראות של תודה
להתרפאות ומקשיב' ואי ליכא מכה לאור הוא לקאמר בה רבי
יהושע בן לוי ותו לא והא אין לו חלק הלוחש על המכה ואומר כל
המחלה אשר שמתי במצרי' לא אשים עליך ואומר: ברוקק שמו
ברוקק ואחב לוחש שלין מזכירין שם שמים וכו' והכא קאמר כי
אני ה' רופאך.

תוספות על כי לותה ה' מחסי לכתיב לעיל מיבעי
ושלושת הפעמים תרלה לחשתני בלוחשים
שהיו מזיקין להם בשעת הבניין אחל משם ולילך לא חשתני בהכי.
אחיר להתרפאות בדברי תורה והא דלחמר בה רבי
יהושע בן לוי ליתא הכי ויכא מלאך ה' אלינו זעם שבשתא שבי

תניא רבי אלעזר אומר אם נאמר משכן למה ס"ב ג' מקת סי' ל"ט
נאמר מקדש ואם נאמר מקדש למה
נאמר משכן אם נאמר משכן הייתי אומר על משכן יהא
חייב שנמשח בשמן המשחה אבל על מקדש לא יהא
חייב לכך נאמר מקדש ואם נאמר מקדש הייתי אומר
על מקדש יהא חייב שקדושתו קדושת עולם אבל על
משכן לא יהא חייב לכך נאמר מקדש'

פירוש קדושת שלם שלין לחריה קתב נמות'

תנו רבנן והזרתם את בני ישראל מטומאותם ויקרא טו
אם רבי ישיה מכאן אזהרה לבני ישראל
שיפרשו מנשותיהם סמוך לווסתן וכמה אמר רבא עונה
אחת' אמר רבי יוחנן משום רשבי כל שאינו פורש
מאשתו סמוך לווסתה אפילו הויין לו בנים בבני אהרן
מתים דכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם והדות
בנדתה וסמיך ליה אחרי מות שני בני אהרן אמר ר' חייא
בר אבא אמר ר' יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה
הויין לו בנים זכרים דכתיב להבדיל בין הטמא ובין שם יא
הטהור וסמיך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר ר' יהושע
בן לוי אמר הויין לו בנים ראויים להוראת דכתיב להבדיל שם ו
ולהורות' אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל
המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנים זכרים
דכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול וכתיב התם ל שם
להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי
תזריע וילדה זכר' רבי יהושע בן לוי אמר בנים ראויין
להוראה דכתיב להבדיל ולהורות' אמר רבי בנימן בר
יפת אמר רבי אלעזר כל המקדש את עצמו בשערת
תשמיש הויין לו בנים זכרים שנאמר והתקדשתם והייתם שם יג
קדושים וסמיך ליה אשת כי תזריע'

פירוש והזרתם והפרשתם כמו ויזרו לוקדיה ליטרל
וכו' לסתיך ליה והלוה כבדתה בהלוה עבייכל
שוכה בתסכת בלה בפרק הלשה מפרש לו יום או לילה לה ווסתה
ביום יפרוש כל היום ואם ווסתה בלילה יפרוש כל הלילה:
ולהבדיל וכו' המבדיל בין טומאה לטהרה תלה לחתו זכר:
להבדיל להורות בעבייכל לסתייי ויין כת' ולהבדיל בין הקדש ובין
הסול ובין הטמא ולהורות את בני ישראל. המקדש עצמו
בתשמיש דרך נפישות.

פרק שבועת העדות

תנו רבנן בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד ויקרא יט
יושב ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד
אומר לו קצר דבריך דא בצדק תשפוט עמיתך הוי דן
את חברך לכף זכות' תני רב יוסף בצדק תשפוט
עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה'

פירוש שלא יהא לחד עומד וכו' שלא יכלה מבני
מתכבדים לותו ויסתתו לבבריו הוי דן את
חברך לכף זכות לא כדין בעלי ליבין הכתוב מדבר שלא ברוחם
מבני ששמה דבר שלחה יכול להכריעו לבד עבירה ולבד זכות ס
תכריע לזכות ולא תסלדנו בעבירה: הסתלל לדוכו יפה לקתן

~~ידיעות הטומאה~~ פרק שני שבועות קסד

מעכשיו לא למשכני נתגדיש אם בלו שכי ליכיס לפניך ולחל מקס
של תת קוי פוסק לותו תקלה ופטור לותו מלפניך.

דבית הו דרב הונא הל דינא קמיה דרב נחמן
אמר היכי אעבידנא אי איקום מקמה
מסתתמן טענתיה דבעל דינה לא איקום מקמה אשרת
חבר הרי היא כחבר אמר ליה לשמעיה צא ואפרח עלי
בר אווזא ושדי עילואי ואיקום׳

פירוש לכיתהו לכך הוכח משמת כך הוכח: מעכשיו
עלי כך חווזא ולעמוד ולא יכין זה שכשילא
עמדתי ולא מפני הלווז שפורח וכח עלי.

תנו רבנן מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו
תלמוד לומר מדבר שקר תרחק ומנין לדיין
שלא ישב תלמיד בור לפניו תלמוד לומר מדבר שקר
תרחק מנין לדיין שיודע בחבירו שהוא גזלן וכן עד
שיודע בחבירו שהוא גזלן מנין שלא יצטרף עמו תלמוד
לומר מדבר שקר תרחק מנין לדיין שיודע בדין שהוא
מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אתתכנו ויהא
קולר תלוי בצואר עד׳ תלמוד לומ׳ מדבר שקר תרחק
מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה
לעשיר שלא ישתוק תלמוד לומר מדבר שקר תרחק
מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא יאמר
אמתין לו עד שינמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי ש
שיקרא הדין על שמי תלמוד לומר מדבר שקר תרחק
מנין לתלמ׳ד שאמר ליה רבו יודע אתה בי שאם נותני
לי מאה מנה אינו מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי
עליו אלא עד אחד מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר
מדבר שקר תרחק האי מדבר שקר תרחק נפקא הא
ודאי שקורי קא משקר ורחמנא אמר לא תענה ברעך
עד שקר אלא כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אירת לי
ותא את קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת
מפומך שיקרא אפ׳ה אסיר משום שנאמר מדבר שקר
תרחק מנין לנושה בחברו מנה וטענו מאתי שלא יאמ׳
אכפרנו בב׳ ואודה לו חוץ לבית דין כדי שלא אתחייו
לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר תלמוד
לומר מדבר שקר תרחק מנין לנ׳ שנושין מנה באחד
שלא יהא אחד בעל דין וב׳ עדים כדי שיוציאו מנה ו
ויחלקו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק מנין לשנים
שבאו לדין אחד לבוש סמרטופין ואחד לבוש איצטלית
בת מאה מנה שאומרי׳ לו לבוש כמותו או הלבישהו
כמותך תלמוד לומר מדבר שקר תרחק כי הוו אתו
לקמיה דרבה בר רב הונא אמר להו שלופו פומקייכו
וחותו לדינ׳ מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין חבירו
קודם שיבא בעל דין חברו תלמוד לומר מדבר שקר
תרחק מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם
שיבא בעל דין חבירו תלמוד לומר מדבר שקר תרח

מכות כג

רב כהנא מתני מלא תשא ולא תשיא׳ ואשר לא שוב יומקל יח
עשה בתוך עמיו רב אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אמ׳
זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין׳

פירוש לא יעשה סניגרון לחבירו שם דין ולבו כוקמו
לום׳ שקוף טועה לא יקוין לבריו להניח ראיות
להעמידם שהוא נוח למוד שלא לכל נדדיו יחזור להוציא דין
לאחתו: שלא יוסיף תלמיד טוב לפניו ליסף ולישן כדין עמו שלא
יטעהו: שלא ינטרף עמו ולעשם שהעדות לאמת: מלמד שקר
שנוי׳ לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן שלא על לאמר:
שהוא מכוסה שלאמר מתוך דברי עדים שאין עדות לאמת. קולר
שלשלת השון: וחוקה זכות וכבו החליף: ליכי מכלה משקר.
ויקום התם שיהא פטור בעל דין שאתה בא להעיד ויודע לאמת.
ויגלגל עליו שטועה שליכו מודם לי במקנתי ושטיעבו עי גלגול
את שטועת קרקעות שאין נשבעין עליהם שלא עי גלגול. שלא
יהא לאמר בעל דין ושני עדים ושם בעלי דין. לטוס כחותו שלא
תגרום לנו ליסף לך בפני׳ או יסתתמו דברי שבגנדך מפני משיבותיך
ויאמר לך יאמינו כי כל על לדם חשוב כזה: מלמד שקר תרחק
וכיון שהיה ריבו מסותם תעמיד זה את שקרו: כומקך כמין
לכפילות: משוניס קלכוכם בלבנו. לא תשא לוכרה למקבל שקרי
ביה לא תשית לוכרה לבעל דין. שמע שוא שמטעים דבריו שלא
כפני בעל דינו ליכו כיס מדברי שקר. אשר לא טוב עשה פשוק
זה כספר יחזקאל: זה הבא בהרשאה ומתעבר על ריב לא לו
ושמא הרשאון כוח לו וכוח לפטרה יותר מזה שאינו יכול לעשות
פטרה נחיתון לחביס. שים עליה עסיקין שדרין כמו כי מתעשקו
עמו שמתעברין על המקוין וזה בא וקיבה לותה וכותם על מזקי
שהוא שים זכוע.

תוספות זה הבא בהרשאה כשטשה בשביל שהוא
לו אלא בשטוחים להניח לחביבו מטותיו שאין מביבו יכול לשהות
מנוח קעניך.

כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש חוץ
מזה שהוא חול שנאמר ויאמר אדני אם נא כלשמות יח
מצאתי חן בעיניך חנניא בן אחי רבי יהושע ור׳ אלעזר
בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו אף זה קדש
כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת
אורחין יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו הזת׳
כל שמות האמורים בלוט חול חוץ מזה שהוא קדש
שנאמר ויאמר לוט אליהם אל נא אדוני הנה נא מצא פס יט
עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו׳ מי שיש בידו להמית
ולהחיות זה הקב׳ה׳ כל שמות האמורים בנבות קדש
במיכה חול רבי אלעזר אומר בנבות קדש במיכה יש
מהם חול ויש מהם קדש אלף למ׳ד חול יוד ה׳י קדש
חוץ מזה שאלף למ׳ד והוא קדש כל ימי חיות בירת סיפטים יח
האלהים בשילה׳ כל שמות האמורים בגבעת בנימן
רבי אלעזר אומר חול רבי יהושע אומר קדש אמ׳ ליה
רבי אלעזר וכי מבטיח ואינו עושה אמר ליה ר׳ יהושע
מה שהבטיח עשה והם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצוח
באורונה שביחנו הסכימו על ידן שנאמר פנחס בן פס ב
אלעזר

שבועת העדות

אלעזר בן אהרן הכהן עומד לפניה׳ בימים ההם לאמר
האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בניימן אחי אם אחדל
וגו׳, כל שלמה האמורים בשיר השירים קדש שיר
למי שהשלום שלו חוץ מזה כרמי שלי לפני האלף לך
שלמה לדידיה ומאתים לנוטרים את פריו רבנן ויש
אומרים אף זה חול, הנה מטתו של שלמה אף זה ולא
מיבעיא האיך אלא הא דאמר שמואל כל מלכותא
דקטלא חד משיתא בעלמא לא מיענשא שנאמ׳ כרמי
שלי לפני האלף לך שלמה למלכות דרקיעא ומאתים
לנוטרים את פריו למלכותא דארעא שמואל לא כתנא
קמא ולא כיש אומרי אלא הק׳ ויש אומרים אף זה קדש
וזה הוא חול דסטתו ושמואל דאמר כיש אומרי, כל
מלכיא האמורים בדניאל חול חוץ מזה שהוא קדש
אנת מלכא מלך מלכיא די אלהא שמיא מלכות חסנא
ותקפא ויקרא יהב לך ויש אומרים אף זה קדש שנאמר
מרי חלמא לשנאך ופשרה לערך למאן דאמ׳ סלקא
דעתך לנבוכד נאצר קאמר שנאותיה מאי נינהו ישראל
מילט קא לייט להו לישראל ות״ק סבר שונאי ישראל
איכא שונאי אומות העולם ליכא,

פירוש מרן מזה וכו׳ למלך המשיחי קרית לדון שכך
כתוב לפניו מיכאל נתיחני נכריאל מיחיכו
רפתל משמאלו לף זה קדם לכתיב לעיל מיכיח ויכל אלו הקב״ה
והלך כתב והכה ג׳ לפנים ואחר להכה לל כת תעבור מעל עבדך
המתן לי כאן עד שאחזיר הדורות: מי שים נילו וכו׳ והק ויאמר
לוע אליהם כאזוכיהם ל כת יהי כן וחזק כ׳ הכה והל לאלי הכה
כת מנח עבדך מן: נכנסת כתיב כרך כנות אלהים במיכה כאן לו
בית אלהים וכאן הקדש הקדשתי הכסף לה׳ מידי לבני הרי הוא
לאזור עלי להקדש נאזורים שהם לשם על שלחנכו מידי לבני. ל
לעשות פסל ומסכה וכן כתיב ה׳ דרכיכם כלפי שכיה אחר אלף
למל מול כאן לו בית אלהים את אלהי אשר עשיתי לקחתם:
שמות הזמורים נאנשה ויאשלו נבי ישראל נה׳ וכי מצטיח שיבליהו
ואימו עושה. שם לף ביימו שם לף שאלו אלף הישעאלה ולף לאמרו
שתגבו נילי: באחזוכה שביימו באורים ותומים כי מאר לתגבו
נידך שכיימו לבכייהם. ומאתים לנוטרים את פריו וגו׳ לבכאן
שיהם ויעשקו בתורה לאחד משפט שבשם. הכה מטתו מול שהיה
נכנעת מלשמאלי כלאחזיקן במסכת ניטין: לקטלא חד משיתא
בלכנריא דעבודת המלך. וכתיב לל משיתא בהוף למלחמת
הכשות קלאמר: כל מלכיא הזמורין בלשיאל כל מקום שכאמר שם
מלך: מרן חזק מלך מלכיא דאלו לכבוכד כאחר לף הוא קרי
ליה לכיאל מלך מלכיא אלף הק׳ אמת מלכא כבוכד באחר מלך
מלכיא לקרוא אלהא לשמיא מלכות מסכת יומא לך.

תוספות באחזוכה שבאמו שבטלן לף כתיב שם לאחאל
שלף באחזוכה לכתי׳ הלוסיף לנאת לת לאחאס
עם נבי בכימן לאחי שם לאחאל.

פיסקא

יכבה אלהים זו היא אלהי הכתובה בתורה יתיב רב כהנא קמיה דרב
יהודה וקאמר הא מתני׳ כדתנן אמ׳ ליה כנה יתיב ההוא
תהלים נב מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמ׳ גם אל יתצך לנצח

פרק רביעי

יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה אמ׳ ליה
כנה פשיטא תרתי למה לי מהו דתימא הם מתנית׳ אבל
בקראי אימא לא מכנינן קמ״ל,

פירוש יתיב וקאמר מתני׳ כדתנן רב כהנא היה טוכס
מסכתיכו כמות שהיה שמוים יכבה וכו׳ לל רב
יהודה כבה היה לבניך כבנך לאחיים לאמר יכהו שלא תקבלכו.
ויתיב וקאמ׳ נב ש יתבך לבנך את המקדש מזה היה לוכס שבאחאב
בלוקא בספר תלים: כבה ולאמר יתבכו.

פרק שבועת הדיינין

תנו רבנן שבועת הדיינין אף היא בלשונה
נאמרה אומ׳ לו הוי יודע שכל העולם כולו
נזדעזע בשעה שאמ׳ הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא שמות כ
את שם ה׳ אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמ׳ בהן
ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתור׳ נפרעין
ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר אל תתן את פיך
לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנ׳ ומבשרך
לא תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן
ממנו ומכל העולם כולו שנאמר אלה וכחש ורצח וגנוב
ואימא עד דעביד להו לכולהו לא סד דכתיב כי מפני
אלה אבלה הארץ וכתיב על כן תאבל הארץ ואומלל
כל יושב בה וכל עבירות שבתור׳ אם יש לו זכות תולין
לו בו׳ דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנ׳ הוצאתיה
נאם ה׳ צבאות וגומר ובאה אל בית הגנב וזה הנוגב דעת
הבריות שאין לו ממון אצל חבירו ושועטו ומשביעו ואל
בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנדה בתוך ביתו
וכלתו ואת עציו ואת אבניו הא למדת דברים שאין אש
ומים מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן אם אמר איני
נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדין
שם אומרי׳ סורו נא מעל אהלי האנשי׳ הרשעים האלה כמדבר יו
וכשמשביעי׳ אותן אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך
אנו משביעי׳ אותך אלא על דעת המקו׳ ועל דעת ב״ד שכן
מצינו במשה רע״ה כשהשביע את ישראל אמ׳ להם דעו
שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקו׳
ועל דעתי שנאמר ולא אתכם לבדכם וגומ׳ כי את אשר דברי׳ כט
ישנו פה אין לי אלא אותם העומדים על הר סיני דורות
הבאים וגרים העתידים להתגייר מנין תלמוד לומר ואת פסוק
אשר איננו פה ואין לי אלא מצות שקבלו עליהן מהר
סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגלה מנין
תלמוד לומר קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר, לפתיר ט

פירוש לף היה לקמן מפרש מאי לף: כלשוכה כבל
לשון שבוע מנין כו׳ שבל העולם כולו נזדעזע
לקמיה כיצי לית: לת פיך שבועת שקר. לחטיא לת בשרך לת
קדוכך. פיטרין לותו מיד ואין מעמידין לותו כאן שלף יחזור בו
ועכישהו מעקבל עליו בבל. הרשעים מפרש לקמיה. שלף על
לעתכו

לעתיד לא פריש שמעתא משום קניל לרבא נפק כגון ליה ליה קנה וכתן המעות לתוכו והפקידו אצלו וכשבא שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה ימחל ויטלנו ושוכלל קום קמי דרבא הכי ולא לתתם לבלבם לא כתו שלתם שטורין כלאחר במקשנת לבנכם אלא על לעתי שקוף לעת כל׳

תוספות ואין כשרך אלא קרובים ואינו לכפרק נמה מדליקי׳ כפק לן מהאי קרא לבעלי כדלים בניס מתים כשהם קטנים אבל גדולים לא וכ״ש ממשפחתו אלא דייכו בבדלים אבל שנוי׳ אפי׳ כל משפחתו בעכשים לקרא לייכי בתרוייהו אל תתן לת פיך לייכי בשבועה ולמה יקנוף על קולך ואבל מעשה ידיך למשמע בכי לוקא לייכי בבדר ע״כ: ובתוס הל״ם תירץ דהכי פירוש בעובים מיתה לכפקא לן מוהבל לת מעשה ידיך אבל בשבועה אחר כל המשפחה מעבשי ע״כ. שב׳ הל״ה וכתב וע׳ כל עבירות שבתור׳ לאו דוקא אלא כלומר הכך אלא שוו ביוצא בשבועה לקח מוכח בפ״ק דקידושי׳ למשום עבירות לאוהיו אבבא הלכך הלכך עכ׳.

אמר מר אומרים לו הוי יודע שכל העולם כלו
סמות כ נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה לאדם תשא את
שם ה׳ אלהיך לשוא מאי טעמא אילימא משום דאתי׳ הב בסיני עשרת דברות נמי אתיהבו אלא משום דחמירא ומי חמירא והא תנן אלו הן קלות עשה ולא תעש׳ חוץ מלא תשא חמורות זו כריתו׳ ומיתות בית דין ולא תשא עמהן אלא כדקתני טעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן לא ינקה׳ וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן לא ינקה והכתיב ונקה לא ינקה ההוא מיבעי ליה לכדרבי אלעזר דתניא רבי אלעזר אומ׳ אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה אי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה חוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו וכל עבירות שבתורה
ע״ש ממשפחתו לא והכתיב ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא ארש אם הוא חטא משפחתו מה חטאה לומר לך אין לך משפחה שיש בה כזה מוכס שאין כולה מוכסין ושיש בה ליסטים שאין כולה לסטי׳ מפני שמהפין על׳ התם בדינא אחרינא הכא בדינא דידיה
סם כדתניא רבי אומר והכרתי אותו מה תלמוד לומר לפי שנאמר ושמתי אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהכרת תל אותו אותו בהכרת ולא כל המשפח׳ כולה בהכרת׳ וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכו׳ וכל
סם כ עבירות שבתורה מכל העולם לא והכתיב וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו סלמד שכל ישראל ערבים זה כזה התם שיש בידו למחות ולא מחו מאי איכא בין

רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקים ד דמשפחתו לצדיקי׳ דעלמא הוא בשאר עבירות בדיניה ורשעים דמשפחתו בדין חמור ורשעים דעלמא בדין הקל צדיקי דהכא והכא פטירי גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בדיניה ורשעים דעלמא בדין חמור וצדיקי דהכא והכא בדין הקל׳ ואם אמר הריני נשבע העומדי׳ שם וכו׳ בשלם׳ ההוא דקא משתבע דקאי באיסורא לא ההוא דקא משבע ליה אמאי משום דתני ר״ש בן טרפון אומר שבועת ה׳תהיה בין שניהם מלמד ששבועה חלה סמות כב על שניהם׳

פירוש ולא תשא עמהם ללמד לא תחילת מכריתות ומיתות כ״ל: מנקה הוא לשבי׳ וכאן לף לשבים לא יבקה בלא פרעון: בדיבת לאחריה בפורעבות קלה ולא בפורעבות הבאה עליו חלה על שביהם שבאיהם בשבי׳ בה שלא לקלק למקור ממומו ניל כאלו וכאו לידי קלול השם.

פרק כל הנשבעין

תניא ר׳שמעון בן טרפון אומ׳שבועת ה׳תהיה סמות כב בין שניהם מלמד ששבועה חלה על שניהם׳ ר׳שמעון בן טרפון אומר אזהרה לעוקב אחר נואף מנין תלמוד לומר לא תנאף לא תנאף׳ ותרגמו סם כ דנמי׳ ב באהליכם רבי שמעון בן טרפון אומר תרתם וגיניתם באהלו של מקום׳ עד הנהר הגדול נהר פרת ר׳ שמעון סם בן טרפון אומר קרב לגבי דהנינא ואידהן׳ דבי רבי ישמעאל תנא עבד מלך כמלך׳

פירוש לשקר לאחר המכלף כשבא לו לפטרופוס להכניל לו כשיש לכילוף: תרתם לת הארץ וגיניתם לת המקום שהשכין לת שלהלו כיניכם: קרב לגבי דהיכא סם כשבת כמשום בשמן תהיה גם משום בבניעתו כלומר פרט הוא קטן מן׳ בהרות שהוא שמן תלוש לבלוש והיכר הבניעתו הוא פרט וכאן הוא קרוב לאותו בהר גדול בשבל שהוא כוכר כאן על סם לכן ישראל שהוא שהוא כוכר גם הוא בשניות לדיבא לשון שמן ומשיחה הולשהה מחלב מתיבש לתדיבא: שהשבועה חלה על שניהם ככר פירש לשי ז״ל בפרק של מעלה. ובתוספות כתבו עליו כאן וז״ל חלה בין שניהם ובשבש המשביע לפילו הדין עמו כדפי׳ בקו׳ כבי׳ דלייבין וכן בכלה להא דבים התם בבריתא וכלה לל כית הבבל זה הבוכר דעת הבריות שתובע ממון מתי שהיו מייב לו וכתב הכי פריך משבע לתלי קלי בכוכו ומשכי משום דלל בן טרפון ומדלינטריך לאתויי קך ושביך בריתא נופא משבע למייבי לפילו הדין עמו.

סליקא לה מסכת שבועות

פם ק 42 i עכבת

פרק ראשון

ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלן
ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם
עומד על דבריו שהרי אבו העולם לא עמדו על דבריה׳

פירוש מאחר שחכמים מחדו בקנת מקומות גלא כדברי
זה ולא כדברי זה למה הזכירו דברי שמאי והלל
לבטלן יאמר כמו שקיימו חכמים ולמה הזכירו המחלוקת
שלא יקל אדם שימד על דבריו כלומר שלא יפנוד לקיים שברית
ויעמוד בה ויוליענו שיאמר בברית כי אמת השלם ושם שמאי
והלל כתבו דבריהם ולא עמדו חכמים על דבריהם כמו שקדם:
כתב הרלב״ג ז״ל בתחלת המסכתא מסכתא זו קראוה עבודות מפני
שרוב מסכיותיה הם שקיעידו על דברי הגדולים ופתקנתו כל אלו
הדברים ביום שהושיבו את רבי לגעזך בן עזריה בשיא ובתרבו
התלמידים לפי שלא היה מבריז כל תלמיד שלין תוכו כברו לא
יבנם לבית המדרש וכשהעבירו לא מבשיותו ומבו את רבי לגעזך
בן עזריה בשיא שלא שומר את פתחה ופיתן רשות לכל אדם ליכנם
לדברי לגעזר בן עזריה דרש לשולם יעסוק אדם בתורה ובמצות
אפי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה וביתובבו בו ביום
כתה הפסלים בבית המדרש אל תאמר ת׳ספסלי ואל תאמר ת״ם הפסלי
ועל לותו היום נאמר כשבבשו רבותיו לכרם ביבנה בכל מקום
שבביבו בו ביום בתבו ונתנו על היום הזה ולא בתבו ולא הניחו הלכה
שלא עתדו על טהרה ועל תמתת וקלות חכמי התלמוד בתירת
בבכות ובקדושין ובטהרות לפי שכל מסכיותיה בכוזו ותובחות
ורבי אלעזר אמר בהלכות לפי שבשבית בתשיבת בהלכות וכל
חכמי הלוד הזה: שול הניח הרלב״ג ז״ל תוספתא שבתחלת עדויו׳
ולא: כשבבשו רבותיו בכרם ביבנה אתרו עתידה שעה שיבא
אלם מבקש לבר מדברי תורה וגיבו תובא מדברי סופרים וגיבו
תובא שלא לבן הבה ימים בלים בם׳ והשלחתי בעב בארץ לא
רעב ללחם ולא במא למים כי אם לשמוע את דבר ה׳ ובשו מים
על ים ומבשון עד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה׳ ולא ימבאו:
דבר ה׳ זה הקן דבר ה׳ זה הלכה שלא יהו אומרים דבר תורה
דומה לאברו אתרו בתחיל מדברי אתלי והלל ולפי שלא ישתבאו
דברי הלכה מתוך שרבה המחלוקת ביטר אל משאתי והלל וגיגל
קבעו דברים הללו לפי שהן עיקרים הבריבים.

ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל
ואין הלכה אלא כדברי המרובים שאם
יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין בירת
דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו עד שיהי׳ גדול ממנו
בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמה אבל לא במנין
במנין אבל לא בחכמ׳ אינו יכול לבטל דבריו עד שיהיה
גדול ממנו בחכמה ובמנין׳

פירוש כוכת הלכה זו שלם עשו כל מעשה כמאמר
יחיד אין כ״ל אחר יכול לחלוק עליו ולפסוק
הדין לפי שברית הברים שלש אל משנון זה הכל יותר מחשנין
שאחרי שאנו עשו לפי שברית היחיד וגדול בחכמה ממנו לל שיהיה
רשם ישיבת זה הכל יותר מכם מרשם ישיבת הכל שאחר עכל
הר מכם ז״ל בפירושו: וזל פי הרלב״ם ז״ל שלם יראה כ״ל אחר דברי
היחיד ויראה להם להמוך עליהם לפי נוהך השעה יהלין לבמוך
עליו כשאחרים בבחה דוברי הוא פלוני לבמוך עליו בשעת
הדחק ושאלה לברי היחיד לא היו יכולין לבטל דברי המרובין
לפילו בשעת הדחק שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין שברו
על היראה גדול ממנו בחכמה ובמנין אם הושבו כלם לדעת אחד
אבל אם היה מחלוקת בדבר יהלין אחד לפילו קטנים
מהם לבמוך על דברי היחיד בשעת הדחק ביוצא בדבר מניבו
בשאר כי שהיקרין לבעשיה הלכה כדברי היחיד בחקוה המרובין
לבל בחקו שאין מחלוק׳ אין בה לשאר לחלוק על דברי התנא

אמר רבי יהודה אם כן למה מזכירין דברי היחיד
בין המרובין לבטלן שאם יאמר אדם כך
אני מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת׳

פירוש אחר שקלם לבו מחמר בשעלת קיום דברי
היחיד בין המרובין והוא שלפשר פיפוק
בית דין בשברית לותו היחיד לל יהולה לאיזה טעם זכר דברי
היחיד בבלים כלומר שאין בית דין לשולם בדבריו ואחר
שהטעם להזכיר לותו לפי שאם לאחר לאם לותו הדבר ואשב ש
שבבל מודים בו ויאבה שישתוק מלוף הדברים ויבא בלבו שפק אי
כודע לו שזה הדבר שלאחר הוא לשעת היחיד וכבר בדחק׳ על בן
לשון הר״מ ז״ל: וזל פי הרלב״ם ז״ל לאחר דברי יהולה אם בן לאחר
מזכירין וכו׳ לל שאין טעם לאחר אלא בשו שאחרת התינם היבא
שסוכה בשתם דברי היחיד ודברי המרובים לבל היבא שתבטל
בפירוש דברי היחיד ומקייס דברי הבנים בהיות לעניל שקיימו
דברי התנילים וכיוצא בהם בבחה מקומות והשתא לפילו בשעת
הדחק אין לסתוך על דברי היחידי המבוטלים אם בן לאחר מזכיר
דברי היחיד לבטלן אלא טעם לאחר יש לדבר שאם יאמר לדם בך
אני מקובל יאמרו לו כדברי פלוני שמעת׳ ואתה סבור שאחי מ
מרובין באחר ואלא באחר אלא אחי לותו יחיד׳

פרק שני

הוא היה אומר האב זוכה לבן בנוי ובכה ובעושר
ובחכמה ובשני׳ ומספר הדורות שלפניו והוא
הקץ שנאמר קורא הדורות מראש אף על פי שנאמר
ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה הוא אומר ודור
רביעי ישובו הנה׳

פירוש הוא היה אומר דברי עקיבא: הבוי קיומי ושניים
הקיים בלומר שיהיו ימי מיום קבוב אחרי
לפי שבשהוא קיוב לו בחזבו יה״ר קיוב לו בימי מיום אלא אלא בשם
ואלא הדברים מוהבי על קיוב וקן זוב הדברים הטובעיים הב על

הלוך וכן על הלוח הלשם אם הוא בעל ממון מוריש לבנו וישלח
הבן מיושב בשאר לבניו וכשהוא מכסה הוא מלמד לבנו על הלוח
ובתוספת מכתים מולקים על רבי עקיבא שאין הלכה זוכה לבנו
כה לבניים אלא עד הפרק שעדיין לא הגיע לעונת מיום מצות לבל
משהגיע לפרק אם הוא נדיק זוכה לעצמו ואם לאו אין לבניו זוכה
לו: ומספר הדורות לפניו הוא הקן לל שיהוה זמן הקן למשכון
להכתים עם משכון הכתים על פיהם השישר מתכו הפי שלחל
כך וכך לכתים לחל מוליד לחל יהיה מה שיעיד הפס בו וכניה
כיה מן הקן לזר אם הפס להכרהם עם היותו מכין שכים ת'
שכה הפיהו ל להכתים ומחר ודור רביעי ישובו הכה ויתחיל מזמן
סורם מלכן ישראל כלומר ובידקן למנרים שהרי קהת מיולדי
מנרים ומשה מיולדי מנרים ובני משה נכנסו לארן ישראל לשר
יהל מחכה קהת ופס דור רביעי לקהת ולחלו ישובו הכה כלו לחר
משיעה שיבאו מן הארן הזאת על ל' דורו' ישובו ליה עבל הרי"כם
ל' · ול' פי' הל"ם ל' בשביל טובת הלה הבן זוכה בה' לבניים הללו
כלחתיכין בנחלת דוד משביים הבדיקי לא דיין שזוכין לעצמם
אלא שזוכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות בניים שהיו
לו לאחרן רשויין היו לישרף בכלב ואביהוא שכל הכותרם משר יוד
ל' שזכות לבניהם גרמה להם אלו להם לרשעי' לא דיין שמחייבין
לעצמן אלא לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות הרבה בניה
היו לו לכבצן שהיו רשויין ליחתך כשבי עכדו של ל"ג אלא שחזרת
לבניהם גרמה להם וה' לבניים הללו יליף להו מקראי בירושלמי
דקלוסין: בבוי מכא לן יהא לל עבדיך פעלך והדרך על בניה'.
בכח נבוד כארן יהיה וזרעו · בעושר בעד חייתי גם זקנתי ולא
ראיתי צדיק בעזב וזרעו מבקש לחם · בחכמה ולמדתם לותם את
בניכם: בשבים למען ירבו ימיכם וימי בניכם · וכשם שזוכה לו
כה' לבניים כך מתייב לו כה' לבבי · הלל יחולו על ראש יואב
ועל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ובופל
בחרב ומחסר לחם · וב זו התשות כי קוצה מתשת הכח · המבור'
מתגבר על הבניו' זהו תחת הבוי · ומחזיק בפלך בור שאין בו
הכתם · ובופל בחרב קבר ימים · ומחסר לחם שבי · וכשם שזוכה
לו כה' לבניים כך מתייב לו כה' לבניים מלכות ומשקה מלכים
ושביבל ומכירי · בתוספ' ומכתים לומרים על הפרק על שיגיע
לב שכה עומד לו זכות לת' לכם היכן מניכו שיהו מנרין על לותו
זמן וכשיגיע הפרק כתפשטו · מספר הדורות לפניו הוא הקן
ומסיים כתום לעפי שהיתים והלילות כחוב השערה לפני המקום
היו מוכה אלא לדורות לעפ שהכל נגלו וידוע לפני המקום מה
שיהיה להיות ומיומים והלילות ומעתים והבעונים לא מכה הקנים
אלא בדורות שכל' קולה הדורות מרמה כלומר מתחלת בריותו
של עולם עשה קנסם לדורות כמה דורות יהיו עד סוף העולם
ונגלות זה יהיה כך וכך לדורות וקן זה יהיה לכך ולכך לדורות ולהיה
לבבר שיעיד שכתוב ועבדום ועבו לותם ת' שכה קבע גם הקן
לקנס הדורות ודור רביעי ישובו הכה והל"ל הקשה למה כתן כ'
קנים לחל כשבים ואם' בדורות ועל קשה מלי שכתוב ועבדום
ועבו לותם ולחר ודור רביעי ישובו הכה והלא זה קל"ל שעבוד וזה
קן לבילת הארן וכין זה לזה ת' שכה שעתידו ישראל בתלבר ובי'
מספר דורות לפניו הוא הקן לעפ שכותן קן לגלות ישראל ו
ולשעבודם בשבי מ"ת לעבין עוונות וכפורות הלמודו' לפס בתספר
הדורות הוא תלה לפי שהוא רואה לת הדור שהוא זכאי ותתגלגל
הדבר על שיגיע לותו הדור: וכן בגלות מנרים לעפ שקבע הקן
ת' שכה ולו יבלו מן הגלות לא זכו בשכה הארן על דורו של י
יהושע: וכן היה בגלות בבל בפקדו לסוף ע' שיהי שפת שתים
לבניום לבל תבית לא בבבה ולא כתישבה הארן על ידם שכה לחב

וכן לימות המשיח כשתשוב לא יבבו מיד לארן אלא יולידם הב"ה
למדבר העמי' ויביאם בנרוף הבשף וקטבי לחבה שבלותם
הדור יתותו כימי בלתם מארן מנרים ·

אף הוא היה אומר המשה דברים שלו שני עשר
חדש משפט דור המבול ב' חדש משפט
המצרי' ב' חדש משפט איוב ב' חדש משפט גוג ומגוג
ב' חדש משפט רשעים בגיהנם ב' חדש שנאמר והיה
מדי חדש בחדשו רבי יוחנן בן אומר מן הפסח ועד
העצרת שנאמר ומדי שבת בשבתו ·

פירוש מלי שבת בשבתו רומה לוה' השבתות הבטופות
לותם שהיו שבתות ביחוסם קנתם לקנתם
והוא לחלו וספרתם לכם ממחר' השבת וקבל יום ליפון של פסח
שבת כמו שלתה רואה וכוה שיספרו לחליו ז' שבתו' וכן לחלו בכאן
שבת בשבתו ל' השבת עם השבתות המיוחסו' אלו יום וכס מ"ט יום
כמו שיש מפסח ועד עברת ושבר הבריך לזכור אלה המחלרים
בכאן ולעפ שהיכם מטוהת המסבת' ואין בם עדות וכמו כן אלו'
הרבה שבאו במסבת' זו ואין בהם עדות מוסף מאשר הוזכרו ב
במקומותיהן אין המשבה הוא מה שלום לך והוא כי כל דבר שבא
במסבת' זו שלם אלו לבנו בהם והעידו בהם במה שהעידו וזכרו
בהם במה שבוכר ולמו בהם במה שלמו ביום לחד ובנבוד יום לחד
בעבמו והוא יום שהושיבו ר' שבזר בן עזריה בישיבה והוא לחרם
עבידת בו ביום תקוה וכן כל מה שיחלר במשבה בו ביום בשביל
לותו היום הוא לומר ולזה הטעם תתנ בזו המסבתא הלבות
מעבידים משוכים ולבא זה ושמיהו: עבבל הל"מכם ל' · ול' פי'
הל"ם ל' משפט לור המבול ב' מדם לבהיב במדם השני בנקשו
כל מעשות וכהיב במדם השני יבשם הארן · ושול ל' יום של
יתרון שבת בשמח · משפט מנרים ב' מדם שבת' ויפן העם בכל
ארן מנרים לקיים קם לימתי הקם מבני בליי וכם יבלו בניהן
מבות לויוב ב' מדם שבשחר בן בהחלתי ליידתי שוב ולילות עתל
מבו לי מה לילות לתבני שלשם לף ידעים למיבני שלשם: משפט
גוג ב' מדם שבת' וקן עליו השיש וכל בהמת הארן עליו תחרף ·
משפט רשעים בגיהנם ב' מדם שבת' מדי מדם בחדשו ומדי
בשבתו · מה שבת לתבניו לף מדם לתבניו לו' ימים קדושין שבת וזה
מדם קדוי שבה: מן הפסח ועד עברת דכתיב מדי שבת בשבתו ·
פסח נקראת שבת דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת לקרבכו
ממחרת ב' הראשון של פסח ועברת נקראת שבת דכתיב על מ
ממחרת השבת הו' תספרו חמשים יום והק מסיתיל מבן משבת
זו על תשלום המבין בשבת לחבת ·

פרק חמישי

רבי שמעון אומר קהלת אינה משמא את
הידים כדברי ב"ש וב"ה אומרים משמא את
הידים ·

פירוש לבו מעמת ללא משיב כשלה כתבי הקדש שלא
הכתתו של שלמה ·

עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים אמרו
לו עקביא חזור בך בדברי שהיית אומר

זנעשך אב בית דין לישראל אמר להן מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא העשות שעה אחת רשע לפני המקו׳ שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו׳ הוא היה מטמא שער פקודה וכו׳ הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את השפחה המשוחררת וחכמים אומרי׳ משקין אמ׳ לו מעש׳ בכרכמית שפחה משוחררת שחית׳ בירושלם והשקוה שמעיה ואבטליון אמרו להם דוגמא השקוה ונדהוה ומת בנדויו וסקלו בית דין את ארונו אמר רבי יהודה חו׳ שעקביא נתנדה שאין העזרה נגעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהלללאל ואת מי נדו את רבי אלעזר בן הנר שפקפק בטהר׳ ידים וכשמת שלחו ב׳ד והניחו אבן על ארונו ללמד שכל המנוד׳ ומת בנדויו סוקלין את ארונו׳

פירוש אין משקין את הגיורת וכו׳ לכתוב לכך לא כבי ישראל אין לים כי תשטה תשתו למפקי גיורת ומשוחררת ואין דרך לבן ישראל ליסח לשח משוחררת וגיורת׳ וזכבן שבני תשתו תשטה תשתו ולא שטתה כל ימיה כלומ׳ מלאכ שעקביא דורש כי תשטה תשתו ולא שטתה כל ימיה כלומ׳ מלאכ שהוא יודע שם שהיה למודה לזנות בכר בשם על דעת כן ואין ליזו לומר הו ועבר עליו רוב קבלה׳ וכבכן שבני תשם תשת לים מ״ת׳ לונת׳ השקוה לפי שהיתה גיורת כמותם רבו להמזיק׳ בכל דיכי ישראל׳ ל״ת לונת׳ שלא כתבו לה מגלת סוטה שלא כייל בעלמא שהיה כתוב מקרו להפחידה׳ וכדוהו לפי שחשדה לעשות שלא כדין כי אין עושין כן לפי שמוכיח לעז על מי המרי׳ שאינו טרקין ולפי׳ קמל כדוהו לכבוד הבד וסקלו ב״ד את ארונו לבזיוי כדי שיתכפר לו׳ שאין עזרה נבעלת בשעת שחיטת פסחים כלתבן בפסח שני כפר תחיל בשחט בכבשה כת ראשונה בתפלת קיומה בבעלו לתוית העזרה׳ שפקפק בטהרת ידים שלא היה כוטל מלבישית או שלא היה כוטל על הפרק׳ עכ׳ פ׳ הל״לכל בשחט זו׳ וקרוב לזה פי׳ הרמב״ם ז״ל והוא כתב בסוף ופי׳ מלת פקפוק על כוונו הוא הדבר שאין לו קיום והוא רוסף ובניו לותו בכאן על דרך הלמיון בלותו שקבל בטהרת ידיו׳ שהיה מדבבן ובתקיימה כישראל וכחזקה רבוכי לומר שהידים מתטמאות מבלי שאר הגוף בדבר פלוני ובדבר פלוני׳ עכ׳

ובשעת מיתתו אמר אמר לבנו חזור בך בד׳ דברי׳ שהייתי אומר אמר ליה ואתה למה לא חזרת בך אמ׳ ליה בני אני שמעתי מפי המרובין והם שמעו מפי המרובין אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד והם שמעו מפי המרוב׳ מוטב להניח את דברי היחיד ולאחוז את דברי המרובין אמ׳ ליה פקד עלי להבירך אמ׳ ליה איני מפקד שמא עולה מצאת בי אמר ליה לאו מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך׳

פירוש שמעתי מן המרובין כי כחלקו הכשטוכים והיו למחנה על מחנה׳ חוץ שמע מן המחנה הל׳ והם שמעו מן המחנה הל׳׳ אלא עקביא היה לומר כי לותם שמעו חוץ מפיהם היו רוב וכבירו לומרי שהחדים שבבנדם היו רוב׳ פקד עלי להבירך שיכבדוכי׳ מעשיך יקרבוך אם תתהג במעש׳ טובים ליכך כדיך שתפקד עליך כי בלאו הכי יקרבוך ויכבדוך ומעשיך ירחקוך׳ ואם חו׳ לא תתבטל במעשים טובים לאי מפן שיחקוך ולא שיכבדוך כשכול נותני׳ עכ׳ פי׳ הל״לאם ז״ל׳

פרק שמיני

אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק את המקורבין בזרוע ולקרב את המרוחקי׳ בזרוע משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן וריחקה בן ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב ר׳ יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק ר״ש אומר להשוות את המחלוקת וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שנאמ׳ הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה׳ הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם׳

פירוש לא כשמע מפשה כביכו עכ״ם זה הלשון לכל שתיו מתכו זה הענין לפי שמשה ספר בכיות המשים ולשון כתורה אם יהיה כלמך בקנה הסתים ונומר ושב ה׳ אלהיך וגו׳ ומל ה׳ אלהיך וגו׳ וזולת זה וקנה לנו שב מפי הגבורה בהקלמותיו וסבותיו ושיקדים לותו שים ליבך לו הלכן והוא שליהו ויולידם לנו שהיהו הוא לא יוסיף ולא יגדיל כתורה לכל יפלך ויסיר המשים כלבל ולין כוה מחלוקת ולא הכמשה לכל כפלא המחלוקת בדעות שיסיר מה שם ולמר ביבו שהלשית שיסיר שם להרחיק לנם פסול כיהוסו שבא כשר בזרוע ולקבב לנם כשר שהוסיף מקבל מקבל כהוכה לו מקבל ישראל בזרוע וקמשיל כשתי משפחות שהיו למד כשרה והב׳ פסולה וכתגבר בן ניון עליהם והסיב הפסולה כשרה והכשרה פסולה׳ והתבוכן היולך בולמין מכמי מלשון הדיא כי לעבע שהיו יודעי הב משפחות זכרו העשוקה כשתה ולותה שהיתה פסולה בניכול והסיב לותה בן ניון כשרה בזרוע לא פרשות לכל למדו ושול למדת היתה שם וקבבה בן ניון בולמין ובכי יהושע לומר לין העשק אלא לרחק הכשר בלבל וחכמים לומרים לין עושק ניחסין כל הקבלת בשמו הכל יתיחסו אל הלמת והתורה היא לא הכל לכל המעשקות והבישות הם הסכלות שכין בני אלם לפי שהם מבם והוא מוסם כשלתו לותו והוא למדם לעשות שלום בעולם עכ״פ הרמב״ם ז״ל׳ וזה מנחתי מלוש בפי׳ הל״לאם ז״ל בן ניון נגרע אלמ׳ שוב רבי יהודה לומר שיקרב את הכשרים שהתרחקו ולא יבחק את הפסולים לרעת שקידמם בזרוע הסתת כימה כתעבדו בכשרים וכין שכטתו כשתו להשוות את המחלוקת כשאמרו מתגרות זו בזו בפ׳ י׳ יוסין אל יהושע אל לם לפי שב׳ משפחות שמתגרות זו בזו שמן פסול יש בלמד מהן ואין מבימין לותה לילבק בחבירתה ולי הו יפים ויפלים כיכיהם וחכמים לומרים לא לרחק ולא לקרב׳

תשפתת מכניה בן עזאי לות לרי הוא לות׳ וינה בן תשה ישראל והוא בן לים מבני והרי לבניה קו׳ והה משה רבו של אליהו לא רבה לגלות את המחזרים על שתעלו מעגמן אליהו תלמידו של משה עליכו שלא יגלה לא פסולים ולא מחזרי׳ עד שיתעלו מעגמן אלא בן לקים כמקום תשר תשתע החטאת תשתע הטלה שלא לכבשה הקוטלים והקושטים׳ שליקה מסכת עד ות׳

פרק ראשון

אמר רבי יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעולם הזה הן באות ומעידות

ישעיה מג עליהם לעולם הבא שנאמר יתנו עדיהם ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו ואין ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו אומות העולם׳ דרש ר׳חנינא ואי תימא רבי שמלאי

לעתיד לבא מביא הקב״ה לספר תורה ומניחו בחיקו ואומר כל מי שעסק בתורה יבא ויטול שכרו ומתקבצי

סס ובאים אומות העולם בערבוביא שנא׳ כל הגוים נקבצו יחדו וגו׳ ואומר להם הקב״ה אל תכנסו לפני בערבוביא

סס אלא תכנס כל אומה ואומה וסופרידה שנאמר ויאספו

כילתית כי לאומים ואין לאום אלא מלכות שנאמ׳ ולאום מלאום יאמץ ומי איכא ערבוביא קמי שמיא אלא כי היכי דלא ליערבבו אינהו בהדי הדדי דלישמעו מאי דאמר להו

מיד נכנסת מלכות תחלה מאי טעמא משום ד

לניקל ז דחשיבא ומנא לן דחשיבא דכתיב ותיכול כל ארעא זתרושינה ותדקינה אמר רבי יוחנן ז ש

שטבעה יוצא בכל העולם כלו ומנא לן דמאן דחשיב עייל ברישא לדינא כדרב חסדא דאמר רב חסדא מלך

מלכים ח ט דצבור מלך נכנס תחלה לדין שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו ומעמא מאי אי

בעית אימא לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואי בעית אימא מקמי דליפוש חרון אף ואומר להם הקב״ה

במה עסקתם בעולם הזה אומרי לפני רבש״ע הרבה

שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף והזהב הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל שירבו שיתעסקו

בתורה אומ׳ להם הקב״ה שוטי׳ כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם׳ שווקים להושיב בהם זונות׳

מרחצאות לערון בהם עצמיכם׳ כסף והזהב שלי הוא

חגי ב שנאמר לי הכסף ולי הזהב כלום יש בכם מגיד זאת

ישעיה מג שנאמר מי בהם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר

דברי׳ ד וזאת התור׳ אשר שם משה מיד יוצאין בפתחי נפש יצאה

נכנס מלכות פרס אחריה מאי

לניקל ז טעמא משום דחשיבא בתרה מנא לן דכתיב ואר׳ חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיים ש

שאוכלים כדוב ושותים כרוב ומסורבלין בשר כדוב

ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אומר להם הקב״ה במה עסקתם אומרין לפניו הרבה נשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים כבשנו והרבה מלחמות עשינו וכולן לא עשינו אלא בשבי׳ לישראל שיתעסקו בתורה אומר להם הקב״ה שוטים כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמיכם נשרים ליטול מכס בהן כרכין לעשות מהן אינגרי׳ מלחמות אני עשיתי שנאמר ה׳ איש מלחמה ה׳ שמו כלום יש בכם מגיד זאת שנאמ׳ מי בהם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה מיד יוצאין בפתחי נפשות׳ מאחר דעיילא ולא זכתה פרס מאי טעמא עיילא סבור אינהו סתור בית המקדש ואנן מיבנא בנינן׳

פירוש בעבדוניה כולם מעובדכון ולא לומה ולומס כפני ענתם׃ וסופריה מכמיס׃ לסוס מלכות כסס לכלב ולסוס מלסוס מתרגתיכן ומלכו ממלכו ועול יסמן לא סייך אלא במלכות ופת מסופיה דקרא כפקא לן לקמן מי ככס יגיד זאת ומי ליכא עכוכיה קמיה ולא כולן כם׳ כין כפכיסה ׳ שכאמר היובר יסד לכם כדאמרינן בלה ומשכי לא לישנכמ ליכו לדידיה לא מכניא עכוכיה לכל לדידיה מהניא דמלכלי ומסתתי טענתיהו׃

טיבעה שתעה׃ ככנס תחלה לפני הקב״ה לדין׃ משפט עבדו שלמה המלך׃ לדיקים תירון לפ הקב״ה מפני מפני כעשי הנעור שמע קו יפרע מן המלך ככל סורתו מפני המרון׃ סווקים ומדתנלות וכסף וזהב הוא עסקן של ס ונשרים וכרכים ׳ ומלחמות הוא עסקן של פרסיים׃ שיעסקו בתורה שיהא לסס מבני שתונלין להשתכר בשוק וכמלחים מוזכותיהן בלא טורח ומתעלכין במדתנלות׃ ולמו ומפה׃ למתי למרת מסורכלים שמים כמו קטן המסורבל בבגד ולטון מלכוש הוא כמו כפיתו בסרבלין׃ דוב אין לו מכוסה אלא הולך ונא בל שעה׳ לתנדיל עטודת המלך המוטלת על יושבי כרכים לעשות מלחמה ולנלות בנבא ולישוב בהמתן לעבודתו ואתן בניהן בית שבי כבא כורם׳

תוספות לומר להם הקב״ה במה עסקתם׳ מי׳ שואל לסס במה זכו בכל דור ודור׳ סווקים לסוחיה סהם זוכות הקב״ה לסוה מני למיתר לעשות סהם ממוקס אלא מנגד אותם בלבד נגלי כל מה שיכול כלומר לפילו לנוכך זוכות עשיתם סווקים׳ ולמו מיוש לתתי תביבא דמיש לדוב וקסס לדלבקה מלכות בכל עדיפא דלמיש לאתי לבתי׳ קדמיתא כלים וכתיב עלה לריק מסובבו ולא לשבר לאתי תלך בחיות מת דוב מסובן ובעל תמהולות יותר כלאיתא בשוק פלן לבניכות נבי נדות לאמרובות מבכחות הל לשוכות מבל לא שפגעו אתי וביבל ריקנו ויקיס מעשר מעשק אתי ופנעו דוב וביבל מאבו ועל שקוק מעשק מעשק סהם מלבוש מנעו בסס׳ ובני יהוד תירן למלכלי שפלה קיתם מלכות בבל בלבתיב בכשדים זה הקם לא קיה ולפי סהם העלהו הקב״ה כלי שיסול הלבנון ביד לדיק׃ ומשכבל ביד מלבי פרס לא קיה לו עוד בשיות בלא לבל מלכות פרס חשובה קיה לף ביתי מלבו׳ לדום לא שתשבול ביד לדום ט מדבי קוד׳ ביתת מעים עבי

והרשבא הלדיק בחלק זה בפירושו לאגדות וכלל כיוב מלבניה הוא שלא׳ בי בל המתעסקי בחכמה ולף המתעלספים יולו שהמי הלמיני הוא המלך הבבל בעולם הזה אבל מבני שהוא בעל הזהב וכי יפעל בתוך הזהב ׳ וישתלל בחכמה זולתי שהם מבכיחין על בחכמתם ולמו מבכיחים

על לחרת והוא שלקו בהשלות בהתענק בתנות התירה שבנטוריו כה מפיו ושיעד לנו חייס והלריכות שלין לו תכלית בקיום מצותיה והסכך על ביטולם לפ כן התכלית בבריאה העסק בה ובמצותיה ולולם שתנטרך היא על כל פניס השתדלות עסק התולה וישובו על כן מי שהתענק בעבירי העולם וישובו לטובת מי שיתענק בתורה היא בוטל גם כן שכר עמו כי לולא זה לא יתענק זה שברבי הקדם רבים ויכלה הלל ימיו בהם לפ יבטל כל אחד להכין לעצמו והוא שנאלו לנו רז"ל בכתוב שאם זכולון בריתך וישכר באהליך והוא מאחר כן עזרי בשרוש לוכלסין לאחר כרוך שברית כל הלה לבשמשי ותעתה יתבונן בהנדה זו שהיא כוללת הם שאחרנו והכוב' בלמדו שחכיח הקב"ה את ומכיח בחיקו לומר שלתולה והעסק בה היא תכלית החבוקש מן הבבריאים ו והתבוללות העניים בהתענקם בישוב העולם כדי שיוכלו ישראל לעסוק בתורה ולו התענקו בה לבדה זו היו רלוי להבטל מעוסק כאו שאחרנו לכל היתה הכוונה להם בשאם שהתענקו בה רק ל להתעשר ולהרבות תענית והוא לאחר שתלכות אומר הרמב"ן שווקים תקבנו הרבה מרבכלות עשיכו וכן תלכות פרס וכו' לאמר להם כל מה שעשיתם לנורך עבודתכם עשיתם כלום יש בכם מניל זאת שהוא תכלית החבוקש מן הבבריאים ומה שאחר ומי לוכל עבודתו הלוי לין לחת כאלו כל לאחר ישמע ויבין מה שתוכיחין מתכו ומשיב ומקבלין מתכו אם יש לו תלין תניל יוסרו: גם לאמר לחשיב עשיל כריעת לטובה שהוא ית' רוצה בעבור הבריו שהבבבל בתין יתבבל בין מבוליו וכל שכן המלך בין העם. גם מה שלאמר יש לב תעיד על כבו וכלל כל לאותו עבירן לומר שהבל בחסבת ואין חשוב בבבר בזה מה שלאמר לל לאחוכה ואין שול ולומר לשב לא יפל בבים ולל יקם שוכל ולומר במדרש הוא קשוט ולל קשוט הלה לבני בירושלים לל בסיב לפי ולל תבקש בכל מלה ומלה שבלה להם בהנדה שתהל מבוהת מתם לעניין כי רב המשלים הבאים הפתוחים בגלה ובלבני מבתי' יבבימו בהם הבבה לבני' כלי' לתלר המשל שהמשילו בו הבמשל זה בגלה מבואר לבל מי שהם לבו בתה שהניח מן המשלים והל לאחר לבי יקושע כ"ל היום לעשותם וכו' בגר פרשתי נפל לבבות. עכל.

ובן כל אומה ואומה מאי שנא הני תרתי דקא חשיב ומאי שנא הנך דלא חשיב הנך משכ' מלכותייהו עד דאתי משיח וכי מאח' דעייל תרתי ולא אהנו מידי מאי טעמא עיילי אחריני אמרי אינהו א אישתעבדו בישראל אלא אישתעבדנן בהו אמרו לפניו רבש"ע כלום נתת לנו ולא קבלנוה ומי מצו ל למימר הכי והא כתיב ה' מסיני בא וזרח משעיר למו וכתיב לוה מתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן אמר רבי יוחנן מלמד שלקח התור' והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונות ולא קבלוה עד שבא אצל ישר' וקבלוה לא אמרי הכי כלום קבלנוה ולא קיימנוה ועל דא תברתהן אמאי לא קבלוה אלא כך אומרין לפניו כלום כפיתה עלינו את ההר כגיגית כדרך שכפית על ישראל ולא קבלנוה שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר ואמר רבי אבדימי בר חמא דמן חיפה מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להן אם מקבלים אתם את התור' מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר להם ראשונות ישמיעונו שנאמר וראשונות ישמיעונו אומר להם הקב"ה שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם ומנא לן דלא קיימום כדתני רב יוסף מאי דכתיב עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מה ראה ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם אתגורי אתגור אם כן מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא לומר שאם מקיימין אותן אין מקבלים עליהם שכר.

פירוש לוכלו לישתעבדו בישראל פרסיים משתעבדין בישראל בבבל וט טוס הגלס לרומי ועדין כלס משועבדי' להם. פלרן לרן שמעתל לכתיב בתגר ותשב במדבר פלרן ונומר לל קבלוה ולל קיימוה כלומר תשוס לל קבלוה לל קיימוה: על לל תברתהון פירכא היא כלומר בתחל תשובה זו קטיעה להם לאחלי לל קבלוה כגיגי' קופה עליהן שעשין בה שכר. ולה ויתה גוים כלה בעיבו ויסר להתירן: לומר שאם מקיימין לותם ולתורה זו לל בוטלת היא ללל שלין מבוין לקיימם ולם קיימו לל יקבלו שכר.

תוספות אם כבי לללי אפשיבי פי' בבבל ויון שהם מל' מלכיות שכשתבדו בישראל ושביות היו לכל מכל ע' לומות לל בעי. ולכן לל לישתעבדיכן וכן תשוב כל לומה ולומה שלא הניחה לישראל כלותה שלעשיך: מאי בעי בתיון לסי נרים מאי בעי בפלרן והיא מבני ישראל כלכתיב ותשב במדבר פלרן: ולנפשיה קשה לאחלי מייתי קרא לתקוק שלוים מתיון יבא לכך כללה כנפשת הסטרים וכבי אית' בספרי בפרשת וזאת הברכה מל' לומות בגלה הבה על ישראל שבא ה' מסיני בא וזכה משעיר לו הופיע מהר פלרן ואתה מרבבות קדש. מכין לף מבוה דביעית שכאחר שלוה מתיון יבא ולעב לבקרע תשתע לתיון ושעיר חדל מילתא היא לכתיב ואתו גמוריך תיון ליתן יכבת לים מהר עשו מקטל. לוכל למיתר לכתם לומות יבון בלום לאחר מבוה לאחר לסיבי והבסיים לעבר רוח לאחרת.

ולא זהתניא רמ היה אומר מנין שאפילו גוי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנ' אשר יעשה אותם האדם ואי בהם כהני' ולוים וישרא"ל לא נאמר אלא אדם מלמד שאפילו גוי ומתעסק בתור' הרי הוא ככהן גדול לא לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה דאמר רבי חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא כך אומרים אומות העולם לפני הקב"ה רבש"ע ישראל שקבלוה היכן קיימוה אומר להם הקדוש ברוך הוא אני מעיד בישראל שקיימו את התור' כלה אומרין לפניו רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתיב בני בכורי ישראל אמר להם יבאו שמים וארץ ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כלה אומרין רבש"ע אף שמים וארץ נוגעין בעדותן הן שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי דאר"ש בן לקיש מאי דכתי' ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם

אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם לאו הריני
מחזיר אתכם לתוהו ובוהו ואמר חזקיה מאי דכתיב
תהלים ע"ו משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למ"ד
שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה ו
ולבסוף שקטה אומ' הבא להן יבאו מכם ויעידו בישראל
שקיימו את התורה כלה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא
עבד ע"ז יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל
תבא אשת פוטיפר ותעיד ביוסף שלא נחשד על העריות
יבא נבוכדנאצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו
לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את
התפלה יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז
התימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה כלה שנ' תנו
עדיהם ויצדקו אומרים לפניו רבש"ע תננו לנו מראש
נעשנה אומר להם הקדוש ברוך הוא שוטים מי שטרח
בעש"ק אוכל בשבת ומי שלא טרח בעש"ק מהיכן אוכל
בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסכה שמה
לכו ועשו אותה ומי מצו אמרי הכי והאמ' רבי יהושע בן
חנניה לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום
לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשות' ולא היום
ליטול שכרן אלא לפי שאין הקב"ה בא בטרוניא עם
בריותיו ואמאי קרו ליה מצו קלה לפי שאין בה הסרון
כיס מיד כל אחד ואח' עושה סוכתו בראש גגו והקדוש
ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז ומיד כל
אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר ננתקה את
מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא אמרת
אין הקב"ה בא עם בריותיו בטרוניא משום דישראל נמי
זימנין דמשכא להו תקופת תמוז עד שיתסר בתשרי
ומצטער והאמר רבה מצטער פטור מן הסוכה נהי
דפטור בעוטי נמי מי מבעיטו והב"ה יושב ומשחק עליה
שנאמר יושב בשמים ישחק אמר רבי יצחק אין שחוק
לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד:

פירוש

אם לא נכריתי יומם ולילה אם לא נכריתי שכתבתי
שתהא מוהנת יומם ולילה וקיימו תורה לכתי' והנית
בו יומם ולילה וכתיב ולולא ברכתי הכרית. קשה ה"ל למכתב
בכתבה כמוך מעשה בראשית לדרוש זו וקשי מסתמא ויקי עבד ויקי
בקר יום קשה של שבת כשיין שיתילין ישראל לקבל התורה.
משחעת דין תתן תורה. כתלמי יהלוך שמש לא יקללו התורה
ישראל ותחזור הארץ לתהו ובהו ולכסף שקללוה בכעשה וכשחיב
שקטה. כתרוב השלין את מחנהם לנטו כאור כשלים על שלא
קבל עליו ע"ז שכאשר לבני כח ומחנה' כן כח הוא שלא היה כשב'
תתן תורה ועל שם כך נקרא לתורה בכינוי תעברין שלמד ושפיל
את מחנהם בכבוד קשה. שלא נחשד על הגזל לכתיב מה מנחת
פשתן כלי כיתך לפיכך מפיכך מחנה או מחנו ותתן הדר בכית
תחי ועשרים שנה וכשיונף ליכו כיוכל עמו כלי קטן וכתי כח בנעוריו
על הגזל ויעקב קיים: ביוסף שלא נחשד על העבירה ופשט לים
כשהר לבני כח לכתיב ודנך כשתו ולא כשטת מכיכו ויוסף קיים
ופליטוף לא נגעו' דישראל הוה כדמעכים בכבא בתרא בהשותפין:

תוספות

מלמד שהפילו נוי ושפק בתורה וכו' עיין מכ'
סוכ שכנתם ל' וכ' גדול המצווה וששה משום
דהמצווה יש בידו שכר קבלת הניוחי ושכר עשיית המצוה ושול כי
יבר הרע מתגבר על המצווה להחטיאו: שלא השתחוו לצלם מכאן
דקדק לת לצלם לכוכוכ כגב לא היה עז שלא לכדרתיה עשויה
לכבוד המלך מלכזכיר נבי לכרכ עז והכא הזכיר צלם ולהכי כיה'
לה היה לפ' אלו כעבודת לצלמא לגדוף לכבכיה מישאל ועזריה פלמו
לצלמא ואם היה עז שלא היו עובדין לפי שיו מיכרין אותם הרבה
שהרי מניכו כל מביכה בן תרדיון שהמו סטונין על נתר על לבו וכן
לינ שהרקו כשרו בתסרקמו של כרזל והייכו כתי לחתרי כמקו
שהיו מכניה מישאל ועזריה שהשרו ענתן לכבשן האש
פי' כיון שלא היה עז והכי כתי מסתע לישנא לשלא לחלוך לית' לכתכת
פלתין ולכלם לכבא לי הקמת לא כנדין מסתע דתרי מילי כיכהו
והכי לית' כתרכם חזית מישאל מכניה ועזריה שלא מיחזקו ואת'
כך מקובלני מבי ישעיהו רבי מבי מתע כתעם דנבי. למרו ליה את נעי
דיהויין למרין הדין כלמ' כל לומיך כנדין ליה למר לון ואת
לתן בעון למרון ליה דיהוין למרין הדין כלמ' כל לומיך כנדין
ליה לכך מישאל: ומניחין תפילין כר"ת ור' טיושלתי פרק
לין מעמידין לריש כנתקה לת מוסרותימו זו מנות תפילין.
וכשליכה ממנו עבותימו זו מנות ניניות: לין שמוק לפני הקב"ה
אלא לאותו היום ובא לחוכי' בסוף הזהב למיך ולמר נעשו בני
היכו אלא כדיבורה כעלמא.

איבא

דמתני לה להא דרבי יצחק אהא דתני
רבי יוסי אומר לעתיד לבא באין אומות
העולם ומתגיירו' ומי מקבלי מיניהו והתניא אין מקבלין
גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי
דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים דתניא
ר' יוסי אומר לעתיד לבא באים אומות ומתגיירין
ומניחין תפילין בראשיהם ותפלין בזרועותיהן וציצית
בבגדיהם ומזוזה בפתחיהם כיון שרואין מלחמת גוג
ומגוג אומר להם על מי באתם אומרי' על ה' ועל משיחו
שנאמר למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי
ארץ וגומר מיד כל אחד ואחד מנתק מצותו והולך לו
שנאמר ננתקה את מוסרותימו וגומר והקב"ה יושב ו
ומשחק עליהם שנאמר יושב בשמים ישחק וגו' ואם
רבי יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד
איני והאמר רב יהודה אמ' רב כ"ב שעות הוי היום שלשה
שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניות יושב
ורן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם כלו מתחיב

בדין עומד מעל כסא הדין ויושב על כסא רחמים
שלישיות יושב הקב"ה וזן את כל העולם כולו מקרני
ראמים ועד ביצי כנים רביעיות יושב ושוחק עם
שנאמר הה יצרת לשחק בו אמר רב נחמן בר יצחק עם
בריותיו משחק על בריותיו אינו משחק אלא אותו היום
בלבד׳

פירוש אלא שבשעה נכנסים בגופים מתנדנדין:
ואכן לא מקבלין להו לחסום גדולתן דיוסרלא
קא עבדי לכתוב מי גר לתך בעבידותך עלך יהיל בעשידותך יושב
וזן כל׳ יומי דשתי בשמסת לה לחם כדון בכל יום לכתוב לבר
יום כיומו: יושב וזן קונב להם מסיכן תוזמן להם פרנסתם.
קכני רשעים מיה גדולה בעי כיכים מיכא קוא למתקרי בעי כניס
ודקין הם וקוא יכנא בלשון לחמי ובלעז לייכדלי"ם: על בריותיו
על מעשה שעושין בריותיו ליכו משחק אלא לאותו היום בלבד.

אמר ליה רב אחא גלילאה לרב נחמן בר
יצחק למ"ד מכי חרוב בית המקדש אין
שחוק לפני הקב"ה ברביעיות מאי עביד יושב ולומד
תורה לתינוקות של בית רבן ומנא לן דליכא שחוק
קמיה אילימא מדכתיב ויקרא ה' אלהים צבאות ביום
ההוא לבכי ולמספד ונומר דילמא אותו היום ותו לא
אלא דכתיב אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני תדבק
לשוני לחכי אם לא אזכרכי ודילמא שכחה הוא דליכ
אבל שמחה מיהא איכא אלא מהכא החשתי מעולם
אחריש אתאפק ונו' אלא מאי עביד בהו רביעיות יושב
ומלמד תורה לתינוקות של בית רבן שנאמר את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה למי יורה דעה ולמי יבין
שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדי' ומיקמי דליחרב
בית המקדש דהוה שחוק לפני הקב"ה תינוקו' מאן הוה
מינמר להו אי בעית אימא מטטרון ואי בעית אימא הא
והא הקב"ה עביד תינח ביממא ובלילא מאי עביד אי
בעית אימא כעין יממא ואי בעית אימא רוכב על כרוב
קל שלו ושט ב"ה אלפים עולמות שנאמר רכב אלהים
רבותים אלפי שנאן אל תיקרי שנאן אלא שאינן ואי
בעית אימא יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש שנאמ'
יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי אמר ריש לקיש
כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של
חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו מה טעם יצוה ה'
חסדו משום דבלילה שירה עמי איכא דאמרי כל ה
העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה הקב"ה
מושך עליו חוט של חסד בעולם הבא שהו' דומה ליום
שנאמר יומם יצוה ה' חסדו מה טעם יצוה ה' חסדו משום
דבלילה שירה עמי׳ אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי
תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים
שנאמר הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים
לחמם׳

פירוש גמולי מחלב שמתו כשהם קטנים: עתיקי
משדים כמו שמעתיק הכיס לשון סילוק. אלפי
שכלן ג' אלפים מסכים מכבותים: יומם יצוה ה' חסדו זן ומלמל
תורה: ובלילה שירה עמי ובלילה בוכה שיבו עמי למטה שיף
לוד לא היה מתנמנם אלא כשיעת הסוס ובכל הלילה מתעסק
בשירות ותשבחות ותורה: סוס של מלך כותן מכו בעיני סכריות'
הסוסק מדברי תורה מי שעוסק בתורה ושוסק על דברי שיחה
ובטלה מלוה לדברי לחלוחית ועקר. לף' הכתבת גלוחות.

תוספות אם תשכחך ירושלם ונו' פשטים לקרא כך
אם תשכחך ירושלם שכשיר שיר ה' על
אדמת נכר תשכח ימיני מלנגן בכלי' תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי
לשורר בשפה אם לא לזמרכי. הקוטפים מלוח עלי שיח פשטים
לקרא מייירי בעבריים הלוכלים עשבים שבקרקע מלוחים כמו
לבותיכו אלכו מלוחים אף אנו בלכל מלוחים בשר' בקלוסין
עלי שיח כלומר לכל הלילות ולא בבית.

אמר רב יהודה אמר שמואל מאי דכתיב
ותעשה אדם כדגי הים למה נמשלו בני
אדם לדגי הים לומר לך מה דגים שלים כיון שעולין
ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשין מן התורה
ומן המצות מיד מתים׳ דא מה דגים שבים כיון שקדרה
עליהם חמה מיד מתים אף בני אדם כיון שקדרה עליה'
חמה מיד מתים אי בעית אימא בעולם הבא ואי בעית
אימא בעולם הזה׳ אי בעית אימא בעולם הזה כדרבי
חנינא דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מציניים
פחים שנאמ' ציינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק
מהם׳ ואיבעית אימא לעולם הבא כדריש לקיש דאמר
ריש לקיש אין ניהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא
חמה מנרתקה ומקדירה רשעים נדונין בה וצדיקים
מתרפאים בה רשעים נדונין בה דכתיב כי הנה היום בא
בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט
אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם
שורש וענף לא שורש בעולם הזה ולא ענף לעולם
הבא וצדיקים מתרפאים בה שנאמר וזרחה לכם יראי
שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא ש
שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק
דא מה דגים שבים הגדול מחברו בולעו אף בני אדם
למלא מוראה של מלכות הגדול מחבירו בולעו והיינו
דתנן רבי חנניא סגן הכהנים אומ' הוי מתפלל בשלומה
של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיי בלעו׳

פירוש הכל בידי שמים מיחושות ומכלוכות הבאים
לאדם כולם על ידי גזירת שמים מן מציים
נכה פחים מולי הבא לאדם על ידי חוט כמו על שיחות היום היום
הבא השמש הבא לכבתה לוכתי קריין לשמש יומא. ופשתם
סופים לוזקם לכם קוט ופשתה לשון שומן וכלו ושבי כשן סוסו
ומנו כמו ולא ילינו נפש מלאי עכ. ומה שכתבו התוספות על הכל
בידי שמים וכו' עיין בפרק הלוה בעבות בי שם כתוב.

רבי חנינא בר פפא רמי כתיב שדי לא מצאנוהו איוב לז ה

שמות ט ו שניא כה וכתיב ימגף ה׳ נאדרי בכח לא קשיא כאן
בשעת הדין כאן בשעת מלחמה׳ רבי חמא בר חנינא
ישעיה כו כמוס ג רמי כתיב חמה אין לי וכתיב נוקם ה׳ ובעל חמה לא
קשיא כאן בישראל כאן באומות העולם ורבי חמא בר
ישעיה כה כ חנינא אמר חמה אין לי שכבר נשבעתי מי יתנני שלא
שבת קמ נשבעתי ואהיה שמיר ושית במל חמה והיינו דאמר רבי
זכריה יב אלסכנדראי מאי דכתיב והיה ביום ההוא אבקש ל
להשמיד את כל הגוים אבקש ממי אמר הקבה אבקש
בניני שלהן אם יש להם זכות אפדם ואם לאו אשמידם
מיכה ג והיינו דאמר רבא מאי דכתיב אך לא בעי ישלח יד אם
בפידו להם שוע אמר הקבה כשאני דן את ישראל איני
יחזקאל כח דן אותם כאומות העולם שכתוב בהם עוה עוה
אשימנה אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט כפיד
של תרנגולין שמנקרין באשפה דבר אחר אפילו אין
ישראל עושין מצוה לפני לא מעט כפיד של תרנגולין
מיכה ג שמנקרין באשפה אני מצרפו לחשבון גדול שנאמר אם
בפידו להם שוע דבר אחר בשכר שמשוערין לפני אני
הושע יב אושיע אותם והיינו דאמר רבא מאי דכתיב ואנכי אפדם
והמה דברו עלי כזבי אני אמרתי אפדם בממונם בעולם
הזה כדי שיזכו לעולם הבא והמה דברו עלי כזבי והיינו
מס דאמר רב פפי משמיה דרבא מאי דכתיב ואני יסרתי
חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע אמר הקבה אני אמרתי
אייסרם בייסורין בעולם הזה כדי שיתחזקו זרועותם
לעולם הבא ואלי יחשבו רע׳

פירוש לא מצינו שיקפחנו כח כעת הדין מס שניכ
כמו יתמיכו כלם כלייה׳ רבי לחמ בר חניכ
לחמ תבוייכו כישראל ולא קיל קיל לעמם שבעל ממם לכי ממם לין
לי שכבר כשבעתי מקנוף עליך: מי יתנני כופיה לקלי קיל קול
שמיר ושית לשון קרני ראמין וחרכן ודומתו השלות והשכר׳
והיינו דרבי אלכסנדרי לחלעיל קלי לחין הקבה בח בטובכיל
עם בריותיו׳ וכתבו בתוספות וקשה לממה קפסיק כל כך ועוד
דקא לקחמ כתב רבי והיינו לחמר בכח מייבי כמי בטובעבות של
לומות העולם וכו׳ לכ׳ לקלי לחה דקחמר לומות העולם ממש
יש לו והיינו דרבי אלכסנדרי שהקבה מבקש ומחזר להשמיל
הלומות׳ כענני שלהן בשכר זכרון מעשיהן ואם לאו להשמיל
וכדין לפקוד עליהם ולא בחחלה כי אם בדקדוק כלחמרי לעיל
מקדיר עליהם ממש מכחתקה לולי יבעטו והיינו דמי לחמר בכח
שהקבה דן את לומות העולם כדין׳ עוד עוד עיה משימה
עיניו עותה ולעוה משימה וכן תי לוכיהן מהו בחוכיהן לתפרע
מהן: פיל פיקלדול בלעז כיקוד שמנקרין מעט מעט וכן
כפרע מהן מעט מעט בהסתר פניס טהיה לאכול לפדותם מ
משוכיתיהם כלי שיזכו לעולם הבא: להם שוב לכי כותן לפה
פדיון כמו ויושב ופריק וכמו ישוב הכן פדיון והיינו דאמר רבי
אבא בר כהנא משום ר׳ שמעון בן יוחי כל המבזה חפלה
של חבירו אפילו בדבר של מצוה אין מתפללין מעט מעט
וכושכין בגדקה׳

משתבח להו רבי אבהו לר׳ ברב ספרא
דאדם גדול הוא שבקו ליה מכסא

דתליסר שני יומא חד אשכחוה אמרו ליה כתיב רק עמוס ג
אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד
עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה סיסיא ברחמיה
מסיק ליה לא הוה בידיה רמו ליה סודרא בצווארידה
וקא מצערי ליה אתא רבי אבהו אשכחינהו אמר להו
אמאי קא מצערית ליה אמרו ליה ולא אמרת לן דאדם
גדול הוא ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא אמ׳
להו אימור דאמינא לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו
אמרו ליה ומאי שנא אתון דידעיתו והוא לא ידע אמר
להו אנן דשכיחינן גבייכו רמינן אנפשין וידעינן ד
דמעיינינן בקראי אינהו לא מעייני בקראי אמרו ליה
אימא לן את אמר להו אמשול לכם משל למה הדבר
דומה לאדם שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד
שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו
בבת אחת׳

פירוש ידעתי כמו לקבתי כמו ולקלעך כסס: מקן
לקלית לין סיסיל זעם׳ כרחמיק מסיק ליק
מעלהו על לוקנו וקנס זועפים מתרגמינן וקל ליכון כסיסין׳
לכ׳ סוסיל סום שעקבו רע לת לוקבו מעלה עליו כדי שיומת׳
כפרע מעט מעט כן ישראל נפרע מהן הכ׳ לת כל שכותם
בעולם הזה כדי שיזכו ליום הדין ותלומות השלם ליכו כפרע
מהם כלל כדי לטרדם מן השלם הכל ופקידה ממש מעט מעט
כלשם הפוקד לת הכיכו לפרקים׳

דרש רבי אבא בר כהנא מאי דכתיב חלילה כרחשית יח
לך מעשות כדבר הזה אמ׳ אברהם לפני
הקבה רבש״ע חולין הוא לך מעשות כדבר הזה להמית
צדיק עם רשע ולא והכתיב ממך צדיק ורשע יחזקאל כא
בצדיק שאינו גמור אבל בצדיק גמור לא והכתיב ו
וממקדשי תחלו ותני רב יוסף אל תיקרי ממקדשי אלא יחזקאל ט
ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את התור׳ כולה מראש
ועד סוף מאלף ועד תיו התם נמי כיון שהיה בידם ל
למחות ולא מיחו הוה להו כצדיקים שאינם גמורים׳

פירוש וממקדשי תחלו נבי ל׳ מסחיתים שבלו להשחית
לת יהושלם כתוב ביחזקאל׳

רב פפי רמי כתיב ואל זועם בכל יום וכתיב תהלים ז
ולפני זעמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד כיחס ל
כאן בצבור׳ תר ואל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע׳
וכו על מיל כיעם כשהוא למעלה בכוכבות שבך בשמים:

אמר רב יוסף לא ליצלי אינש צלותא דמוסף
בתלת שעי קמייתא דיומא ביומא קמא
דריש שתא ביחיד מאי טעם דימנין דמפקיד עליה דינא
ומדחי אי הכי צבור נמי צבור נפיש זכותייהו אי הכי
דיחיד דצפרא נמי כיון דאיכא צבור דקא מצלו לא
מדחי והא אמרת שלש ראשונות יושב הקבה ועוסק

בתורה איפוך אי בעית אימא לעולם לא תיפוך ותורה
דכתיב בה אמת דכתי אמת קנה ואל תמכור אין הקבה
עושה לפנים משורת הדין ודין דלא כתיב בידה אמרת
עושה הקדוש ברוך הוא לפנים משורת הדין׳

פ׳ראשון

פירוש בתלת שני קמיתיך שנת מכרון · לנפרש כמי
בתפלת יונה ביבורך מכלו שחרי׳ ככל התקומות
תפלת מוסף הושיל וזמכה כל היום והיו שיחת שחרית ונקריס יש
שמתפללין לותה בימיד : והלחמת בלשכות יוסב ושופך בתוכה
שביות דן וכבה לחמת בקמייתה דן : לחמת קבה הוכה הוכלות על
תלמוד תורה ולא תמטר · בחכם לחמד לחכים · דין לא כתיב כיה
לחמת והלי לכתיב משפטי ה׳ לחמת בחשפטים הכתובים בתורה וכוס
ליטרלא קא משתני לעשל מיכיה כתיב בקודי ה׳ ישרים · מוספי
כל השבה דן שבת וספור מעבד׳ לכל מוסף לה מתוך שהוא מתפלל
מלכיות זכרונות ושופרות מיפקיד ליכיה טפי ושל יפרוש לקלס שנמו
מן הגיטור ·

אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי ישעיה נ״ח ז
מצוך היום לעשותם היום לעשותם היום ולא
למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכרן׳
ואמר רבי יהושע בן לוי כל המצות שישראל עושים
בעולם הזה הן באות ומעידות עליו לעולם הבא שנאמ׳ ישעיה מ״ב
יתנו עידיהם ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל
ישמעו ויאמרו אמת אלו אומות העולם׳ ואמר רבי
יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעולם הזה
באות וטורפות על פניהם של אומות העולם לעולם
הבא שנא׳ ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם דברים ד׳ ו
לעיני העמים וגו׳ נגד העמים לא נאמר אלא לעיני העמים
מלמד שהן באות וטורפות על פניהם לעולם הבא׳

פירוש ולא למכר לעשותם לשון מכות לעתיד ·

ואמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את
העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי
תשובה שנאמ׳ מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי דברים ה׳ כ״ט
כל הימים והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
יוחאי לא היה דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישרא ראויין
לאותו מעשה לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב
ולבי הלל בקרבי ולא ישר ראויין לאותו מעשה דכתיב תהלים קי״ט
מי יתן והיה לבבם זה להם ולא עשו אלא לומר לך
שאם חטא יחיד אומרי׳ לו כלך אצל יחיד שעשה ת
תשובה אף אתה עשה תשוב׳ אם חטא צבור אומרי׳ לו
לכו אצל צבור שעשו תשובה אף אתם עשו תשובה
וצריכא דאי אשמעינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה
אבל צבור דמפרסם חטאיה אימא לא צריכא ואי כתב
רחמנ׳ צבור משום דנפישי ברחמי אבל יחיד אימא לא
צריכא׳ והיינו דאמר רבי שמואל בר נחמני׳ אמר רבי סוטה ל׳ ב׳
יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על
שהקים עולה של תשובה׳

פירוש לא עשו ישראל את העגל כלומר נעודים ושליטים
בניכם היו ולא היו רשויים להתנבר יבנם עליכם
אלא נזירת מלך היה לשלוט בם יבר הרע כדי ליתן פתחון פה
לבעלי תשובה שאם יאמר הקוטרא לך אשוב שלא יקבלוני לומר לו
בא ולמד מעשה שבעגל שכפרו בעיקר וכתקבלו בתשובה · מי יתן
והיה לבבם זה להם כל הימים בשיני כאמר ולא אבה ולמען ינב לו
בידאתם היו · לאותו מעשה לבת שבע · לבי הלל יבר הרע אלא
בקרבי והיו בא בה לשלוט בקרבי · לומר לך נזירת מלך היתה
ליתן פתחון פה לבעלי · דאמרבם מעלים ואיבה אלהי בשם לאיתא
בא לי׳תקבלו ·

אמר רבי שמואל בר נחמני אמ׳ רבי יונתן כל
העוש׳ מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו
והולכת לפניו לעולם הבא שנאמר והלך ל ישעיה נ״ח
לפניך צדקך וכל העובר עבירה בעולם הזה מלפפתו
והולכת לפניו שנאמ׳ לפתו אורחות דרכם יעלו בתהו תהי׳ ל״ו
ויאבדו׳ רבי אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנאמר
ולא שמע איה לשכב אצלה עמה לשכב אצלה נדרים ל״ט
בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא׳

פירוש מלפפתו מעטפתו מלטש כתו מלפפין את
התיכוך כשבת

אמר ריש לקיש באו ונחזיק טובה לאבותינו
שאלמלא לא חטאו אנו לא באנו לעולם
שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אכן תהלי׳ פ״ב
כאדם תמותון׳ למימרא דאם לא חטאו לא הוו מולדי
והכתיב ואתם פרו ורבו עד סיני בסיני נמי הא כתיב לך נדרים ס״ד
אמור להם שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה והכתי׳ סם
למען ייטב להם ולבניהם׳ לעולם לאותם העומדים על
הר סיני והא אמ׳ ריש לקיש מאי דכתיב זה ספר תולדו׳ בראשית ה׳
אדם וכי ספר היה לו לאדם אלא מלמד שהראה הקבה
לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור
דור ופרנסיו כיון שהגיע לרבי עקיבא שמח
בתורתו ונתעצב במיתתו אמ׳ לו׳ מה יקרו רעיך אל מה תהלים קל״ט
עצמו ראשיה ואמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו
כל הנשמו שבגוף שנאמ׳ כי רוח מלפני יעטוף ונשמות ישעיה נ״ז
אני עשיתי לא תימא לא באנו לעולם אלא אימא כמי
שלא באנו לעולם למימר׳ דאי לא חטאו לא הוו מיתי
והא כתיבא פרשת יבמות ופרשת נחלות על הנאי ומי
כתיב קרא על הנאי אין כדאמר ריש לקיש מאי דכתיב נדרים ס״ד
ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקבה עם
מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה
מוטב ואם לאו הריני מחזיר אתכם לתוהו ובהו׳

פירוש לתוהו שעשו קע״ל · לא כתיב ל״ש סם שמיו
כתלכי׳ ולא יולידו נב״ם · לתותם נב״ם שמיו
כבר בשעת עמידתן כ״ב׳ למחית עוכה שעד עת״ה כתיב להם
לא תעשו לא תעשו · על סיכלו׳ לוכר יש ומקו׳ ומכר אחרית
כוכרו כל הבשמות קיעתידות ליולד ונתנו לסם · כי לא לעולם

תליה לעתר זמן הגאולה ולא לבטח תקנוך מלגאול: כי בוא יבוא
לפני וכשנות שכנוך הוא יעטוף הוא המחקר כמו שעטופים לבנין
וכשנות שתני עשיתי. כמי שלא נאו לשלש לפי שהן חיין לשלש
וכל זמן שהן קיימין אין לאו משופים כלום.

תוספות שלשלה לא מטלו לא נאמו לעולם ואפילו
לתתיר כ"ש לעטופין הוא כשהוא שנא לו לאדם שלא
בגרה חייבו בתחלת לידתו שאין יודע מה יהא בסופו אבל בשעה
בדיק לעשיו ואשרי הדור שהוא בתוכו ועוד למתקבל לכמי שלא
באו אלו עשיו. אין בן דוד בא עד שיכלו כשמות שבנוך ואת
מת יכלו עד נוים שיהו מולידים ואין כ"ל אלהכין לכשמת של ישראל
ושל נוים לחיים כנוף אחד: כי הוא מלפני ועטוף משיח בקרא הוא
כלכתיב הוא לפניו משיח ה' והם בקרא המשיח מלפני יאמר כמו
שעטופים לבנין עד כשמות לעשר עשיתי.

דברים ה **מי תיבי** מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי
וגו' לבטל מהם מלאך המות אי אפשר
שכבר נגזרה גזירה לבטל מהם מיתה אי אפשר שכבר
נחתמה הא לא קבלו ישראל את התורה הא כדי שלא
סם תהא אומה ולשון שולטת בהן שנאמ' למען ייטב להם
ולבניהם לעולם הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יוסי
אומר לא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא
תהלים פב מלאך המות ואומה ולשון שולטת בהם שנאמר אני
אמרתי אלהים אתם וחבלתם מעשיכם אכן כאדם
תמותון וכאחד השרים תפולו ורבי יוסי נמי הא כתיב
למען ייטב להם ולבניהם לעולם טובה הוא דהואי
לעולם הא מיתה איכא אמר לך כיון דליכא מיתה אין
לך טובה גדולה מזו ותנא קמא הא כתיב אכן כאדם
תמותון מאי מיתה עניות דאמר מר ארבעה חשובים
כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתי'
שמות ד כי מתו כל האנשים המבקשי את נפשך ומאן נינהו דתן
ואבירם והא חיו כיון שירדו מנכסיהן עשאן הכתוב ב
במדבר יב כמתים מצורע דכתיב אל נא תהי כמת סומא דכתיב
מיכה ג במחשכים הושיבני כמתי עולם מי שאין לו בנים
נחמיה ל דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי.

פירוש הא לא קבלו ישראל את התורה הוי סומא מכאן
שלא קבלוה לקבל שכר היום כשלש היה שלא
שלא תהא לומה ולשון שולטת בהן וזו היא טובה הכתובה כאן
למען ייטב להם: הוא לשון לתת היים לקיים. עניות שנשתעלו שלשו
בהם מלכיות התכלים את מחוכם כל היום כיהים לאמול: לתן
ולחיים דאמר מר כל מקום שנאמר כנים נכנים אינן אלא לתן
ולחיים וכבר בתנקסי כפשוטו הייתי לותם עכברי כני שהלשיכו עלי.

דברי' ה **תנו** רבנן מי יתן והיה לבבם זה להם אמר משה
לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה
שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל מי יתן והיה לבבם
זה להם היה לכם לומר תן לנו אתה, כפויי טובה הם
במדבר כא דכתיב ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, בני כפויי טובה
בראשית ג דכתיב האשה אשר נתת עמדי, אף משה רבינו לא
רמזה להם לישראל אלא לאחר ארבעים שנה שנאמ'

ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגומר ולא נתן ה' **דברי' כט**
לכם לב לדעת אמר רבא שמע מינה לא קאים אינש
אדעתא דרביה עד ארבעים שנין.

פירוש כפויי טובה ליכם מכירים הטובה להמזיקה
לבעליה. בלחם הקלוקל קל הוא למן ומפני
שהיה כבלע בכל מיכליהן ואין יכולין למזון קילוקל ודבנו
על כך והיא היתה לחם טובה גדולה שלא היו נריכין לטרוח ולילך
שלש פרסאות להפנות כדתני כשהיו כאכין אין כאכין לא לבדיהם
ולא לבניהם ולא לחמריהם ומאכיל ישראל שלשה פרסאות היה.
לשר כתת עמדי לשון נבוי הוא שהלך הקלקול במתניתו של מקום
וקוץ עשהה לו לעוכר. לא רמזה לתוכחה זו שלא לחרבעים שכה
במשכה תוכיח בערבות מואב אמר להם ולא נתן לכם לב לדעת
שתהיו יודעים לעתיד מה היה הקלקל מבקש מכם שלמען לא משה
רבינו לא הכין לתת על לבו לכך זה על חרבעי' שכה: שם לא קלי
ליכים ללעתיד לבניה לדעת סוף תכוכתו על חרבעי' שכה שהכי
משה לא רמזה לישראל על חרבעים שכה.

תוספות כפויי טובה שלא רבו לומר לתה תן לפי
שלא היו רוצים להמזיק לו טובה בכך. על
חרבעים ליכים ונומר בלשי שלש משה לא כזכר ואת אמרי כעם
משה על ישראל שלא נם הוא לא כזכר ויש לומר שלפי שהוא לא
היה נריך לתפלה זו לא נתן לב עד מ' שכה לקש לדעתי' דרביה
לכל ישראל שהיו נריכים לתפלה זו היה לכם להתבונן מלותה
שעה שהכי ככר חטאו בעגל ומרגלים ולי אי' שמשה לא הקפיד
עליהם על דבר זה על חרבעי' שכה כי היה סבור לעכוב חרבעים
שכה יעמדו על דעת קונם ויאמרו לתה תן ולא היה כדעתו שהיו
מכינין לומר לותו משו' כפיית טובה לכל כשעבדו חרבעים שכה
שלשה שהיה לכם לדעת שכין עליהם שהיו מכינים בשביל כפיית
טובה וכו' קוכיה.

תנו רבנן אם בחקותי תלכו אין אם לא לשון **ויקרא כו**
בקשה וכן הוא אומ' לו עמי שומע לי ישר' **תהלי' פא**
בדרכי יהלכו כשעה אויביהם אכניע וגומר ואומר לו **ישעיה מח**
הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו'.

פירוש וכן הוא לומר שהלא מתחנן לפניהם שישמרו
לת התורה. לו עמי היינו תחכה כמו לו יהי
כדבריך.

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאדה מאי דכתיב **ישעיה נד**
אשליכם זורעי על כל מים וגו', אשריכם
ישראל שבזמן שהם עוסקים בתורה ובגמילות חסדים
יצרן מסור בידן ולא הם מסורין ביד יצרם שנ' אשריכם
זורעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו **הושע י**
לכם לצדקה ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא **ישעיה נה**
לכו למים משלחי רגל השור והחמור, תנא דבי אליהו **שם נה**
לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול
וכחמור למשוי.

פירוש משלחי רגל משלחים ושלוחים רגלי יגר הרע
הכח על הלשם מעליהם יגר הרע קדוי לורם
שכחתה ויכח הלך לשים העשיר.

תנן רבנן כיון שראה אדם הראשו׳ היום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי העולם מתמעט וחוזר לתהו ובוהו וזו היא מיתה ש שנקנסה עלי׳ ישב שמונה ימים בתענית כיון שנפלה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא עמד ועשה שמונה ימים טובים לשנה אחרת עשאן אלו ואלו ימים טובים הוא קבען לשמים והם קבעום לעבודה ורה בשלמא למאן דאמ׳ בתשרי נברא העולם ימי זוטי איה ימי אריכי אכתי לא חזא אלא למאן דאמר בניסן נברא העולם הא חזא ליה יומי זוטי יומי אריכי דהוו זוטי כולי האי לא חזא׳ תנו רבנן יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשך בעדי וחוזר לתהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי׳ היה יושב ובוכה כל הלילה והוה בוכה כנגדו כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב לה׳ משור פר מקרין מפריס ברישא מקרין והדר מפריס אמר רב יהודה אמר רב שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר מקרין מפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרן מקרן כתיב׳

פירוש יום שמתמעט והולך מתשרי ועד טבת: הא מזי ליה יומי אריכי ביום תקופת תמוז לפניו ולאחריו ויומי זוטי בתחלת תקופת כיסן וסוף תקופת תמוז וסיון לו לילה שמכהו של עולם הוא: שקבעותיו קודמות לפרסותיו לאחר מר כל מעשה בראשית נקומתן בבראשו שור עם קרניותיו מגדלי׳ וכיון שיגיע רגלו תחלה במקום קרניותיו קודמו לפרסותיו ותיטב לה׳ משור פר כך אמר דוד ותיטב לה׳ תפלתי משור שכיוס שסיס שור לקרייכו לותי יום שכולל כלכתיב שור לו כשכ ונו׳ וסיס עשוי וכגדר כפר שהוא בן שלש שלפי׳ מקרניו לא חסר כלשהם מקרין וכלי מפרים: קלישנא אל׳ מקרן כתיב לית אל ועיקר. לוי לי בשכיל שסרחתי וכו׳ תמהני היאך תעה בשלב שלש שלש הרגלין שהיה שלש מכאה כמלאך השלים ושמע מתוך מעיו וכלויו כשהיה לעתו ואין מסיקין בהגלה.

תניא רבי ישמעאל אומר ישראל שבחוצה לארץ עובדי עבודה ב בטהרה הם כיצד נוי שעשה משתה לבנו וזמן כל היהודים שבעירו אף על פי שאוכלין משלהם ושתים משלהם ושמש שלהם עומד לפניהם מעלה עליה הכתוב כאלו אכלו מזבחי מתים שנאמ׳ וקרא לך ואכלת מזבחו ואימא עד דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא ואכלת מאי וקרא לך משעת קריאה׳

פירוש כשהיה כלומר בלא כוסף לאין שתי׳ על לב. וקרא לך משעה שאתה קרוי לו מעלה אני עליה מכילתך כאלו הוא מזבחי.

כי אתא רב דימי אמר תלתין ותרין קרבי עבור

רומאי בחדי יונאי ולא יכילו להו רומאי ליונאי עד דשתפינהו לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו אי מינן מלכי מינייכו אפרכי אי מיניכו מלכי מינן אפרכי שלחו להו רומאי ליונאי עד האידנא עבדינן בקרנא השתא נעבד בדינא מרגלית ואבן טבא אי זה מהן יעשה בסיס לחברו שלחו להם מרגלית לאבן טובה אבן טוב׳ ואינך אי זה מהן יעשה בסיס לחברו אבן טבא לאינך אינך וס״ת אי זה מהם יעשה בסיס לחברו אינך לס״ת שלחו להו אם כן אנן ישראל בהדן וס״ת נבן כמו להו עשרין ושית שנין קמו בהימנותייהו בהדי ישראל ולא אישתעבדו בהו מכאן ואילך אישתעבדו בהו מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקר׳ דרוש ויאמר נסעה ונלכה ונו׳ ולבסוף דרוש יעבר נא אדוני לפני עבדו׳

פירוש על לשתפינהו רומיים ליישראל ולכי נתנו רומאי ליישראל או מיכן מלכי וכו׳ מרגלית ליכה חשוכה כלכן טובה: בסיס כן למושב מנריתה להושיבה עליה תרגו׳ כמו בסיסים: ליכך הוא כופך: כשופכו יוכלי לרומאי עשרין ושית שכין קמו רומאי בהימנותייהו לישראל. מעיקרא כי קמו רומאי בהימנותייהו: מלי לדוש רומיים. ולכה לכנדך יעקב ועשו שוין כגדולה. לבני עבדו דרך השר להלך לפניו.

תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תהו ושני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו שני אלפים תורה מאימת אילימא ממתן תורה עד הכא ליכ׳ כולי האי ועוד כי מעיינת בהו שפיר בשני דתוהו תרתי אלפי ופהטא דהאי אלפא הוא דהוי אלא מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתין שנין הוה כמה בצירן מדתני תנא ארבע מאה וארבעין זתמני שנין וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה ארבע מאה וארבעין ותמני שנין הויין׳

פירוש ששת אלפים שכיס כנוד על העולם להתקיים. שכי אלפים לשוכים כנוד עליו להיות תיכו אלף תורה ושני אלפים תורה בלא יתות המשיח. ושכי אלפים יתות המשיח ובעונותיכו שרבו יצאו משני אלפים האחרוני׳ מה שיצאו ומשיח לא בא. לי כימ׳ מתתן תורה ועד עכשו עד נמר ל אלפים לבריית עולם כלאמרת ליכא שכי אלפים: לכי מעיינת כשכי קמו רומאי לתוכו לקוסם מתן תורה תכי אלפי ופרטא מלכי שלישי תתא שכיס משכחת בהו הג דכי מעיינת בהו וכו׳ ולא גמרי׳ ועוד ופיכוס כלפרשי׳ בא ושכוב שכות כל דור ודור שהיו כל אחד ואחד קולס שכולל בהו דשני׳ של אחרי כן אתה נותן לבן ותתנא מלמד עד שכולל בא לאלף ואחשתרן ושם שכיס וכא כי תקב שכיס קולס שכולל שם לכתיב ויכיכם בן חמש מאות ונו׳ כשכולל בהו הרשעין היה בן תקן שכיס ויפת הוא הגדול מהם שכה ושם גדול משם שכה כלי תקב שכיס לבא כלכתיב שם בן מאת שכה ויולד את לפרפשד שכתי׳ אחר המבול הוא ליה בר קב להא כתיב גמר בן שם מאות שכה ושתל

ומתגלל היה מיד ונומר תקל לכם ומאזן למס על לרפכסד הוסיף על כן שכח של פרט הרי תלכה ולרפכסד הוליד את שלח שלח הרי תלנג ומשלח על עבר ל' הרי תשלכו ומעבר על פלג ל' הרי תשלכו ומפלג על רעו ל' הרי תשלכו ורעו לשרוג ל' הרי תתעט ושרוג לנחור ל' הרי תתעט ונחור לתרח כ"ט הרי תתעט ותתרח לאברהם ע' הרי תתלחם על אלף ואברהם על יצחק ק' הרי אלפים ומ"ם ויצחק על יעקב ל"ה ויעקב על יתן תורה ת' סכים כיכר שסים על שכולל יעקב וכר לשם למנכים כתיב ימי שני חיי קל שכח הרי קל משכולל יצחק ושכולל היו במנכים כי כתיב לו שמה הרי ת' ומ"ם שכים על אלפים לכריתות שלם גמנח מתן תורה על ל' אלפים לכריתות של שלם אלף ותקכה: אלף מולות כסם ושומר ובדמתרגמי לשעבידו לאוריתא ונחיכי דהכי שעתא הוה אברהם כר כ"ה הוסיפס על אלף ותתלחם שהיו כיוך כשכולל אברהם הרי אלפים תהו: דכתיב בניכן לך השתא מאלפים דתורה דתני תנא תמ"ם שכים הוו בניכן לך וכי מעייכית מולות הכפם לשכר עשו על מתן תורה הכי הוו הוסף לותן על מכין מתן תורה ותתנא אלפים מכוכים מולת הכפם על נמר ל' אלפים לכריתת עולם והוה קע"ב שכים לאחר מרבן כיכר הרי מכית על יכיתת מכרים תמ"ם על אלפים וכתיב ויהי כשמוכים שכח ואברע מולת שכח לבחית בכי ישראל ושומר ויכן שלחה לת הכית לה' הרי תתלכם על אלפים כשכנכח קבית וימי בית לאחן ל' מולת ועשר שכים הרי שלשת אלפים ושל"ם שכים ונלות ככל ע' שכח הרי תמ"ם וימי בית שני תלכ הרי תתכ"ח כמנח קע"ב מסכין תל' אלפים וקכי תני כסדר עולם. והל"ובח ל"ל הקשה על פלגי ואחר ואין סיטה זו כסוכה מלח לכלהו כוסחי נחבי ותו בי מעייכית כהו ובו' ושל לכיכח לעל מסתח לח מסתיא מסום סוף לרבעת אלפים לכיכח לעל מסתח לשון התלמוד הוא ימיו כר תמי וחקכלה ב דמו כי רב תמי כפטר שלם בשטרות שכם קפ"ו שכים אחר תשלום ל' אלפים ושל הקשה קושיא לאחת וכו' לכך פי' רבותי הנדפתיים ז"ל לימא מתתן תורה ועד השתא דקיימו ימי רב תמי לכיכח כולי הלי שהרי מיעייכית מנכים על תחלת מסכון שטרות אלף שכים כלאחרונן לקחן ל' לשכקיה לאלף ואשלם כו' ואשלם לשטרות שהו כפטר רב תמי אלף תשלם לניכיות תנכים מתתן תורה על בית ראשון תם שכים ובית ראשון תי' ונלות ככל ע' וכית שכי תכ הרי אלף שם ומאזן לחרבן על שכפטר רב תמי שכם שכים כי הוא כפטר לתשלם ל' לשטרות כתו שלאחרונן ונשעת החרבן היה מוכח הסופר שם שכים כלאיתה בשמעתין ים מסם על תשלם כח שכח נ"ב הרי מתתן תורה ועד פטירת רב תמי אלף תשלם ותו כי מעייכית כהו שהרי ל' אלפים לח ושל ים לך קושיא לאחרת לכי מעייכית כהו שהרי ל' אלפים לח תחנסם מוסלקים לאלפים אלפים כתו שאתה אומר לקח נימי היתה ליכח תרי אלפי ופרעה לקחי אלפח לקיימו אלפים תמ"ם כלכתב כ"ט ל' וכמח קתנח נוהג מצות היתה תמ"ם ומוסיף אותם על שנות התורה אלף מולת הכפם וכו' וקוי יולע לקח לנקטי אלימא מתתן תורה ועד השתא לרבותא נקטי ליה שאפי' לח תמ"ם מוכח על ימי התנח ועמו הכ תמי שכי ליכח טלי הלי וכם שהיה לך למכות על ימי התנח ועמו וקבי זה מבואר יפה ובקונטר.

תאני רב יוסף מאי דכתיב הנה קטן נתתיך בגוים שאין מעמידין מלך בן מלך, בווי אתה מאד שאין להם לא בתב ולא לשון,

פירוש כתב ולשון של מולות לחנת בא לשם אלפים תקנו לשם כל הספרים

אמר ליה אנטונינוס לר' בעינא דימלוך אסוירוס בני תחותי ותתעבד שבריא קלניא ואי אמינ' להו חדא עבדי תרתי לא עבדי אייתי נברא ארכביה אכתפיה דחבריה ויהב ליה יונה לעילאי בידיה ואמר ליה לתתאה דיימר ליה לעילאי דניפרח יונה מידיה אמר שם הק' לי את תבע מיניהו דאסוירוס בני ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירוס דתתעביד טבריא קלניא אמר ליה קא מצערן לי חשיבי רומאי אעייליה לגנתא כל יומא הוה עקר חד פונלא קמיה אמר שם הק' לי קשול חד חד מינייהו ולא תתגרי בהו בכולהו ונים' ליה מימר בהדיא אמר שמעי חשיבי דרומאי זמצערי לידה וגימא ליה בצינעא משום דכתיב כי עוף השמי' יוליך את הקול הויא ליה ברתא ושמה נירא וקא עבדא איסורא שדר ליה נרגירא שדר ליה כוסברתא שדר ליה כרתי שדר ליה חסא כל יומא הוה משדר ליה מטרת דדהבא פריכא וחיטי אפומייהו אמר להו אמטו לידה חיטי לר' אמר ליה רבי לא צריכנא דאית לי טובא אמ' ליה להוי לבתראי דאתו בתרך דאתו מיניהו ליפקו עלייהו הויא ליה ההוא נקירתא דהוה אתי מביתיה לבי רבי וכל יומא הוו אתו תרי עבדי בהדיה חד קטיל אבבא דבי רבי וחד קטיל אבבא דביתיה ואמר ליה בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהדך יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה יתיב אמר לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך אמר ליה ליה דין כר אינש אמ' ליה אימא ליה ליזיל וליקרי להההוא עבד דגאני אבבא אזל רבי חנינא בר חמא אשכחיה דקטיל ושד' אמר היכי ליעביר איזיל ואימא ליה דקטיל אין משיבין על ה הקלקלה אשבקיה ואזיל השתא מזל לנא במלכותא בעי רחמי עליה ואחייה ושדריה אמ' ידענא דאפי' זוטרי דאית בכו מזלהו מחיי מיתי ניניהו ומיהו בעידנ' דאתינא לא נשכח אינש בהדך כל יומא הוה משמש לידה לר' וכי הוה בעי רבי למיסק לפורייה הוה נחין קמיה אמר ליה סק עילוי לפורייך אמר ליה לאו אורח ארעא לול וולי במלכותא כולי האי אמר ליה מי ישימני מצע תחתיך לעולם הבא אמר ליה אין אמר ליה והכתיב ולא יהיה שריר לביתי אמר ליה אין אמר ליה והכתיב ולא יהיה שריר לביתי

יחזקאל לג כ עשו בעושה מעשה ~~עמא~~ והכתיב שמה אדום מלכיה מלכיה ולא כל מלכיה׳ תנה מלכיה ולא כל מלכיה נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא כל מלכיה פרט לאנטונינוס כן אסורוס כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום דלאו שריה הוא דהא איגייב׳

פירוש קלניק׳ בת מוכין שלח ליתן מם לשלם משום לילית בה רבנן ואכטוכיכום עצמו היה משתם לפני רבי כלקמן ומ״ם היה מוסב לרבנן: לייתי רבי ונכיל לכבויה וכו׳ כלומר הרבה את בכך עליכם ועליך ותהא טרוד׳ מסוכה בילו ולישתי ליה לנכך לשפרחים ליוכה מן ידיה כלומר לשיעביד טבריה קלניק׳ להוציאה מתחת שלטו׳ ומצעבי ליה לך׳ עבדא לישוב זכתה׳ שדר ליה לאכטוכיכום לך׳ עשה עשתו נזירא לוליינא כלעז וכתן כ׳ מה לי ולעשה הזה ולמי מיתכן הוא לשלח לי נזירא כגבר וכשלך לבזירא עם הסוחרים יודע היה ללמוד לאכטוכיכום שדר ליה כוסברתא סילי׳לכלכן כלעז כלומר כרתא שחוט והרוג הבת הדר שדר ליה לאכטוכיכום כרתי כלעז פירש כלומר יכרת זרעו הדר שדר ליה קשה ליטונא כלעז כלומר קום עליה׳ מטרתא דוסקיולות של עור כתין שקין גדולים וחיטי לפוליייהו שלח יפתמו השקים רוחים הקטים ולא יביכו: ולשתי מיכייהו כיקוק עלייהו היוצאי׳ מבניך יוכיהו הוצאות לחלבי רומי השומדים לחבי על שלך תתן הלז׳ כיקשתא מערתא לשון בקשת סנוד׳ לביתיה דרבי ללמוד תורה׳ משתם ליה משתם לפני נסיטלה׳ שמה לשום בניהכם משתעי קרא׳

תוספות לשון ליה לאכטוכיכום לרבי ליתא בחלקם חלב מטמא חלב מטהר כשכולל רבי נזרו שדר שלח לשול ושלח לתל׳ שלח קיסר בשביל רבי ותשו והחליפה לשו של רבי לת׳ כאכטוכיכום על שהביקשתו והרגתו לפני קיסר ופטרוה לשלום׳ שדר ליה כוסברתא קשה על פלטי למה לת ליה להרוג הלא לא היתה מיבת מיתה כי לשום דיוטא כדאה שהיתה פכויה ושול קשה של׳ חוב בו מדבריו לכך כדאה כפלה והעריך נזירא כיאשה נירא הכוזף והכוזאפת תרגום יוסף שלח נירא נירתא שדר ליה כוסברתא כלומ׳ כשה עליה ולא תוכיח קול׳ ואכטוכיכום טעה וסבר שלמה ליה לשחוט הבת ושדר ליה כרתי כלומ׳ וכי יתן לו ענה סיכרות זרעו שדר ליה משל כלומר לא שלחתי לך שלח שתחום עליה כלומ׳ כשה עליה שמכיתי לך: ה״ג שדר קטיל לכבא לרבי וקל קטיל לכבא לביתא׳ כי כחזרתו שלח ילך יחיל ובכיאתו מכיתו לקח שבי כעריו עמו ולקח על גב לחצים לא מעלין ולא מוכילין הבא לשלוך השכם והלנו כי היכי דלא יזדע שדכר לשרים לי כמי היכי שדר שדר המיכים והמכוכות׳ ה״ג מלכיה ולא כל מלכיה כשיליה ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום: דקדק הכי כתיב מלכיה וכל כשיליה ולא נדסיכן שריה ולא כל שריה שלא כתי׳ כקרא שריה וה״ק כל כשיליה ובייכו שמכל מתוכם

קטיעה בר שלום מאי היא דהאוא קיסר דהוה סני להו ליהודאי אמר להו לחשיבי מלכותיה מי שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או ינידנה ויצטער אמרו ליה יקטענה ויחיה אמר יחזקאל לג ב להו איהו חדא דלא מצית מכלית להו דכתיב כי כארבע רוחות השמי׳ פרשתי אתכם מאי קאמ׳ אילימא דברתינהו בארבע רוחות השמים לימא בד׳ אלא כשם

שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל עוד קארו לך מלכותא קטיעתא אמר ליה מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי מלכא שאדו לידה לקמוניא חליא כד נקטי ליה ואזיל אמרה ליה ההוא מטרוניתא וי לה לאילפא דאולא בלא מכסא שקל סכינא קטעה לערלתיה אמר ר׳ נחין נפל על רישא דערלתיה וקטעה בשיניה אמר יהבית מכסאי חלפית ועבדית כי קא שארו ליה אמר כל נכסאי לרבי עקיבא וחבירין נפק ר׳ עקיב׳ ודרש והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו יצאת בת קול ואמרה קטיעא בר שלום מזומן לחיי העו״ב בכה רבי ואמ׳ יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים אנטונינוס שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב כי שכיב אנטונינוס אמר רבי נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן אמר רב נתפרדה חבילה׳

פירוש מי שם לו כיתא בגלגל כשר מת המינעלו ויתיר ויבכיה׳: כל דזכי מלכא כונס את המלך כלבבי׳ טוסה היא למלך ומשפט הוא להשליט לקמוכיה מלונא בית מלא עפר: מטרוניתא רומיית: לילפא לפיכה׳ כלא כלומר לוי לך הוליל ועליכם לתה כהנא שלח מלתה לת עניך׳ ותטול מלך עתמס: והיתה לאהרן ולבניו כלאם הפכים תיב וכהן נדול כוטל מאכא כלילמיין בשדר יומא וכוטל מלא משתי מלות של עגלת ול׳ ה׳ ממעשה לאם הפכים והאם מפרש ליה דשלגא הוא והכא כמי הסוא לותי ככנד כלן שהזכיר שמי לכלי׳ לפיכך שר שלשומות היה: כתפדרה חבילה לאבהתיכו שנקשרה בפם נכסים:

אנקלוס בר קלוניקוס איגייר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתרידה משכינהן בקראי ואיגיירו הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר ליה לא תימרו ליה מידי כד נקטי ליד׳ ואזיל אמר להו אימא לכו מילתא בעלמא ניפורא נקיט נורא קמי פ פיפיורא מיפיורא נקיט נורא לדוכסא דוכסא להגמונא הגמונא לקום קומא מי נקיט נורא קמי איניש אמרו ליה לא אמר להו ובהבה כתיב והה׳ הולך לפניהם יומם וגומ׳ אגיור כלהו הדר שדר גונדא אחרינא בתריה אמר להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקטין ליה ואולי חזא מזוזתא דמנחא אפיתחא אותיב ידיה עלה אחיך אמרי ליה אמאי קא מחייכת אמר להו מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו מבחוץ משמרין אותו אבל הקבה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה׳ ישמר צאתך ובואך וגו׳ איגיור ותו לא שדר אבתריה׳ ויאמר ה׳ לה שני גוים בבטנך אמר רב יהודה אמר רב אל תקרי שני גוים אלא שני גיים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו משלחנם לא צנון ולא חזרת ולא קישות לא בימות החמה ולא בימות הגשמי׳ דאמ׳ מר צנון מחזק המאכל חזרת מהפך המאכל קישות מרחיב בני מעים והא תנא

דבי רבי ישמעאל למה נקרא שמן קישואין שהן קשין לגוף כחרבות לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי׳

פירוש נובלת גדול: כיטורין נקיט כורח לפתיחתו כוטל ומוליך התכוקה לכבי התפיחיות כלן מיבי שרכה זה למעלה מזה: קומץ מלך. שבי נעים כתיב וקיימן נעים להטעימם ורבי זה בא מעשו וזה בא מיעקב מזכת לי׳ונ׳ בלעז נמון רבלא בלעז חיתך וקיפך מושלין למאכל: רמוי לכתוב כאן מאחר מילמדנו רבינו שמזכיר יותר בחורך עכין ל להקלום לוך כתגייר והוא בפרשת ואלה המסעות ו׳ל׳ זשה מגיד דבניו ליעקב תקיו ומסעדיו ליטרפו לוא עשה כן לכל נויי להקלום כגר בן לחותי של לדריכים היה ומבקש לתתגייר ותתירוץ מן ל לדריכום דולו לחמר לו מכי מבקש לעשות מחורה לחמ׳ לו אם לאתה מסב כסף וזהב מכי מוכרותי לכביך לחמר לו ענה מכי שולל מלוך מכי מבקש לעשות מחורה ולבלת לחזן לידע דעת הבריות ואכי רוצה להמלך בך היך לעשות לחמר לו כל פרקמטיא שאתה רואה שפלה וכתיב לגרך לך ועשוק כה שסוף להתעלות ואתה מסתכל בו לו לגרך ישרט ולמד תורה לחכ ומן הברכה מנחומו רבי ש׳ עזר ורבי יהושע רואהו פניו משוכות לחכזו זה להקלים הגר למד תורה כיון שבא להלן התחיל לשאול שלו הרבה והן מסיבין לותו עלה לכל לדריכום לל למה פניך משוכות סטור לכי שהפליק פרקמטי שלך או שחת לאם היכר לך לל לא לאו לחכ ולתך לי ולאם שבעולם מיבר לי לל ולמה פניך משוכו׳ לל שלחמתי תור׳ ולא שור ללא שחלתי ענתי לל ומי לחמר לך כך לחמר לו כך כמלכתי לחמר לו לימתי לל בשעה שחמרתי לך לכי מבקש לעשות מחורה ולחכת כל פרקמטיא שאתה רואה שבאלה וכתיכה לגרך לך ועשוק כה שסופה להתעלות מוכרי על כל התורות ולא רציתי לומה שבאלה וכתיכה לגרך כיסרלל וסופן להתעלות שכן לחמר ישעיה כה לחמ׳ ונומר לבזה כפש למתעבי לבצר מושלים מלכים יכלו וקומו לח׳ לו שבקתלכום שלו שו שחכת עתידין שיהיו מלכים עומדים מבזיים שבאתה מלכים יבלו וקומו הכה לותו לדריכום על הלמי לחמר לו ים שבותבין בכ״ש ללא על המכה עבשו אם רואין עלייך לחמר אין עומדין מלפניו שהיית לומר שיהו מלכים רואין לותך וישתלין מבזיים לחמר לו מקדרום אם כן בא וכתגייר לחמר לו להקלום כן לחותי על שהוא בתני לתו היה רלוי להתגייר מה עשה מקדרום שלו עלה לגג כפל ותת ורוח הקדש לומר כן יבלו כל לויכך ה׳ לחמר לו לדריכום הבי תת אין לתה לומר לי על מה עשית הדבר הזה לחמר לו בקשתי ללמוד תורה לח׳ לו היה לך ללמוד ולא למול לחמר לו להקלום כתתה להסטלום מכוכ ללא אם כעל זייכו שלו כך לשלם אין לתה יכול ללמוד תורה על שתחול שבחמר מגיד דבניו ליעקב תקיו ומסעדיו ליטרפו לחי שקוץ מל כיעקב לא עשה כן לכל נוי שכל הגוים עתידים לקוץ ולהסגיר זו לזו שנ׳ תיכה ומסגירו זו לזו שכיכין: פי׳ לחוכה מאכל.

אמר רב יהודה אמר שמואל עוד אחרת יש להם אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חיגר ומל בישין אותו בלבושו של אדם הראשון ומניחין לו קרקפלו של רבי ישמעאל בראשו ותלוי לה באוריה מתקל ארבעה זוזי פיזא ומחפין את השוקים באינך ומכריזין וקורין לפניו סך קירי פלסתר אחותי דמרנא זייפנא דחמא חמא ודלא חמא לא חמא מאי אהני ליה רמאה ברמאותיה

ולו זייפנא בזייפנותיה ומסיימי בה הכי וו לדין כד יקום דין אמר רב אשי פיהן הכשילן לרשעים ולו אמרי זייפנ׳ אחותי דמרנא כדאמרי השתא דאמרי אחותי דמרנא זייפנא מרנא גופיה זייפנא הוי׳

פירוש עול לחכת שלו ליל לחכת ים לכם ל שלחיכה שכויה כמשכיתיו. לדם שלם ככנד עשו לדם חיגר ככנד יעקב נולע על יריכו כלומר עליין עשו שליט על יעקב: שלו לדם הרשון והן כנדי ממודות שהיו לעשו: קרקפלו של רבי ישמעאל בן אליסיא כהן גדול ומהרוני מלכות היה ומתוך יופיו ככבש בלב בת קיסר שפשיטה עור פניו ומכעש לותו בחברסמון שתהא מקויימת ולא משוכ ועדיין היא מוכת כנגדי רומה: פיזא פו והיא לתן יקרה על חלל ולחיכ מנוים בעולם: סך קירי פלסתר משכון הקנין כוכ הוא כנולת יעקב שקרא לכביו לחכית הימים שסופן לינחל כוכ הוא סך משכון: קירי קנין: לחוה למרכא זייפנא לחיו של לדוכנו עשו זייפן הוא יעקב שרמה לעשו ומשכ להיות נביר: למחי חמא הרואה בשמש זו עכשו רואה ומי שליטו רואה עכשו לא יראה עוד לעד ע׳ שכה לחיכה כיעקית: מאי לחכי לרמאה ברמאותיה ליעקב שרמה לת עשו ולקח ברכתו וו לדין לעשו כל יקום דין כשיקום יעקב.

תוספות סך קירי פלסתר פרשי ליעקב קורין קירי ולא מסתבר שיכבדוהו לקרותו לדון ופלת ליעקב לחי עשו קורין קירי כלומר הברכו שכתן יעקב ולל שיעבדוהו עשו לקן קיימן פלסתר קוף.

תנו רבנן כשנתפס רבי אליעזר העלוהו לגרדום לידון אמר לידה אותו זקן שכמותך יתעסק בדברים בטלים הללו אמר לידה נאמן עלי הדיין כסבור אותו עליו הוא אומר והוא לא אמר אלא כנגד אביו שבשמים אמר לו האמנתני דימוס פטור אתה וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל מהן תנחומין אמר לידה רבי עקיבא הרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלמדתני אמר לו אמור אם לו רבי שמא דבר מינות בא לידך והנאך הדבר ועליו נתפשת למינות אמר לו עקיבא הזכרתני פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון שלו צפרי ומצאני אדם מ שמו אמר לו כתי׳ בתורתכם לא תביא אתנן וזונה ומחיר כלב בית ה׳ אלהיך וגו׳ מהו לעשות ממנו בית הכסא לכהן גדול ולא אמרתי לו כלום אמר לי כך אמר לי מאתנן וזונה קבצה ועד אתנן וזונה ישובו ממקו׳ הטנופת באו למקום הטנופת ישובו והנאני הדבר ועל ידו נתפשתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה הרחק מעליה דרכך זו ואל תקרב אל פתח ביתה זו הרשות איכא דאמרי הרחק מעליה דרכך זו והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונדה ועד כמה אמר רב חסדא עד ארבע אמו׳ ורבנן האי מאתנן זונה מאי דרשי ביה כדרב חסדא דאמר רב חסדא כל זונה שנשכרת

משלי יא סופה שוכרת שנאמר ובתך אתגן ואתגן לא נתן לך
ותהי להפך ופליגא דר' פדת דאמר רבי פדת לא אסרה
תורה אלא קריבה של גילוי ערוית בלבד שנאמר איש ויקרא יח
איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה עולא
כי הוה אתי מבי רב מנשק ליה לאחותיה אבי ידייהו ו
ואמרי לה אבי חדייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמ' עולא
שום קריבה בעלמא אסיר משום לך לך אמרין נזירא
סחור סחור לכרמא לא תקרב׳

פירוש

יתפשוהו לכופו ל׳ עליו
הוא לומר כלומר הדין עתיד להכריס בעלים
שם והוא לא לומר כן אלא כלומן עליו הדיין הלחתי שבלחת לכבי
ליתן לי בכך זו שפשעתי לקוני׳ הלחכתני כתב שלכתי עליך
לימים פעור לתת לימים היתה שם ירבעם בה׳ לנקמו
שהיה מתכבל מלך על שלא היה יודע מפני מה לירבע לו לבר זה
והיה מחפש במעשיו לעשות תשובה׳ והכלך שר הדבר בעיניך׳
לבהן גדול שהיה פורש מניתו לפני יום הכפורים ללשכת פרהדרין
ושם היו מתקבין לו כל בוקרו׳ והרשות שלטנות לפי שהיתבין
עיניהן בבעלי חמון להרגם וליטול ממונם׳ וכבן לשית להו
קלי לבר מיבות ליענקב שבניו: לפוף היה בבנית בניני כל ושוכרתן
והכי משמע מלתנן זוכה קבנה חמון הזוכה ובלתבן זוכה יטוב
להבתן׳ ופליגא דרבי פדת הכי ל׳ לחות דרב חסדא׳ לפי
ידייהו בוזועותיהן לבי מדייהו מוך דרך בני לדם כשיונלי מנית
הכבש הוא נושק לאביו ולאמו או לגדול ממנו לרבותי או שם ילו
משום בכול׳

משלי ג לעלוקה שתי בנות הב הב אמר רב חסדא
אמר מר עוקבא קול שתי בנות
שצועקות בגיהנם ואומרות בעה"ז הב הב ומאי גינהו ה
ן והרשות איכא דאמרי אמ' מר עוקבא קול גיהנם
שצועקת ואומרת הביאו לי שתי בנות שאומרות בעולם
שם כ הזה הבא הבא כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות
חיים ומאחר שלא שבו מהיכן ישיגו הכי קאמר ואם
ישובו לא ישיגו למימרא דכל דפריש ממינות מיית והא
ההיא איתתא דאתת לקמיה דרב חסדא ואמרה קלה
שבקלות עשתה בנה קטן מבנדה גדול ואמר לה רב
חסדא טרחו לה בזוודתא ולא מתה כיון דאמרה לידה
קלה שבקלות עשיתי מכלל דמינות נמי הויא בה האי
דלא מתה משום דלא הדרה בה שפיר איכא דמתני
הכי ממינות אין מעבירה לא והא ההיא אתתא דאתת
לקמיה דרב חסדא אמרה ליה קלה שבקלות עשתה
בנה קטן מבנה גדול ואמר להו רב חסדא זוידו לה
זוודתא ומתה מדקאמר ליה קלה שבקלו׳ עשתה מכלל
דמינות נמי הויא בה׳

פירוש

סבוענקות מניקבס על רוב ייסורי ניהנם׳
נוטלת הבא מיון ולוזין ולרוכה ושם למלך: לא ישובון כל
המשתלין לחר שלקבו במיות ליכן שבין ואם שבין מתהיין
למות מתוך נקה וכפיית יבכס לו נזירת מלך עליהם למות׳ קלה

שבקלות עבירה קלה שבילה זו היא שעשתה ולילה בבה קטן
מבעילת בבה גדול שבא עליה ובלה לבעל לין ולשוב בתשובה:
זוולתא תבריכי בבה לבלך מתרגמינן זוולין לשוכלת ותבריכי בס
בבה לבלך המתי׳ הבי מדקאמר קלה שבקלות משמע למיכות כמי
הוה בה ולא מתה לתקפתה היא בתוב בספרים ולריכא למתני הכי
ממיכות לין עבירה לא והא היא לתתי וכו׳ ומתה ומשכיבן מ
מדקאמר קלה שבקלות משמע למיכות הויא בה ומשום הכי מתה׳

ומעבירה

לא והתניא אמרו עליו על אלעזר
בן דרדיא שלא הניח זונה שלא
בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה בכרכי הים ונוטלת
כיס דינרין בשכרה נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה
שבעה נהרות בשעת הרגל דבר הפיחה אמר כשם
שהפחה הזו אינה חוזרת כך אלעזר בן דרדיא אין מ
מקבלין אותו בתשובה הלך וישב בין הרים וגבעות אמ׳
הרים וגבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מ
מבקשים עליך רחמים נבקש על עצמינו שנ׳ כי ההרים משלי כה
ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו עלי
רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך רחמים נבקש
על עצמינו שנאמר כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד שם כה
תבלה אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד
שאנו מבקשים עליך רחמים נבקש רחמים על עצמינו
שנא' וחפרה הלבנה ובושה החמה אמר כוכבים ומזלות שם כה
בקשו עלי רחמים אמרו עד שנבקש עליך רחמי׳ נבקש
על עצמינו שנא' ונמקו כל צבא השמים אמר הדבר שם כה
תלוי אלא בי הניח ראשו בין ברכיו ונעדה בבכיה עד
שיצתה נשמתו יצאתה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן
דרדיא מזומן לחיי העולם הבא והא הכא בעבירה היה
ומית התם כיון דאביק ליה טובא הוה דמיא בכה
רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו
בכמה שנים אמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלי׳
אותן אלא שקורין אותן רבי׳

פירוש

קבעל לבר תשמים הבעל התחלה כמו מרגלי
לעבוה ממשכין וקייבו התחלה׳ הפיקה רוח׳
הרי טבא לומר על שלמו מבקשים רחמים וכו׳: לא
שהבירים מלבבים שלא הכי קלי בעני למימר
בעל הבריתא כלומר הוא עבמו לא בלבו לבי שך להכריס ולשמים
ולפולמו הן עבמן בריכין לבקש רחמים בשביל ואלו היה לסם
פה היו משיבין לי לא כוכל לבקש עליך כשבין זה מניבו במקומות
מלבבים ומשיבין אלא מבבין אלו לומבים שלם היו מלבבים
היו משיבים בך ותלמר לסם הנשן החלתי לת ונימר וכן פרק
שיבה שהעושות והחיות מקלסין לאו שהן לומבים כלום אלא מבבין
הוא שלם היה לסם פה לשבר יש לסם לומר בך וכך׳

רבי

חנינא ורבי יונתן הוו אזלי באורח׳ כי מטו
הנהו תרי שבילי חד הוה פצי אפיתחא
דעז וחד הוה פצי אפיתחא דזונות אמ׳ ליה חד לחבריה
ניזיל אפתחא דעז דבניס יצריה אמר ליה אידך ניזיל
לפתחא

אפתחא דזונות ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא כי מטו להתם תזנהו לזונות דאכנען מקמייהו אמרי ליה מנא לך הא אמר ליה כתיב מזמה תשמור עליך תבונה תנצרכה אמרי ליה רבנן לרבא מאי מזמה אלים תורה דכתיב בה זמה ומתרגמינן עצת חטאין וכתיב הפליא עצה הגדיל תושיה אי הכי מזמה זמה מיבעי ליה אלא מאי מזמה מדברי זמה תשמור עליך תורה׳

מסלי כ

משלי כ״ח

פירוש

פני לפתחך לעז פתוח כיתו פנו עליהו פיסס׳ לכבים יכריה נפשה וכעקר יכרת לכפי כנפת הגדולה בקשו רחמים ובמכר בילס והכניסו כל אחרי׳ כל׳ מיתת כלום׳ כיזיל בהקוח שבילה ולא כיזיל לפיתחך לזונות שלא יכלוט בכו יבר הרע: ליכבינן זונות מקמייהו וכבשו מפניהם לקיבתן׳ מכח לך לא לסמכת לכפך למיתי הכא ולא מסתפית מיבר הרע זיל מתגמיגן עצת חטאי עצת הוא תרגום של זמה וחטאין היא תוספת שקתרגום מפרש שהעצה הזו רעה היא כי היא של חטא שלחת לזמה היינו לשון עצה והתורה נקראת עצה לכתיב הפליא עצה הגדיל תושיה משמע תורה תשמור עליך׳ מזמה מן הזמות תשמור עליך תורה לסופיה דקרא תבונה תנצרכה מזמה תשמור עליך מכל רע והלהקוד חטא וחלכן הלוך וכך בדברי תורה׳

תוספות

כל השוקק בתורה כלבד לומד כמי שאין לו אלוה מלכתיב בלא אלהי אמת והדר בלא אלהי אמת׳

תורה משמע לעשות שיש לו תורה עליון הוא יכול שהוא כלא אלהי אמת׳

תנו

רבנן כשנתפס רבי אלעזר בן פרטא ורבי חנינא בן תרדיון אמר לו ר׳ אלעזר בן פרטא לרבי חנינא בן תרדיון אשריך רבי חנינא שנתפסת על דבר אחד אוי לי שנתפסתי על חמשה דברים אמר לו רבי חנינא בן תרדיון אשריך שנתפסת על המשה דברי׳ ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני ניצול שאתה עסקת בתורה ובגמילות חסדי׳ ואני לא עסקתי אלא בתורה בלבד וכדרב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה מאי וללא אלהי אמת אמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה׳ ובגמילות חסדים לא עסק והתניא רבי אלעזר בן יעקב אומר אל יתן אדם מעותיו לארנקי של צדקה אלא אם כן ממונה עליה ת״ח כרבי חנינא בן תרדיון היסוני מהימן מעבד לא עבד ולא והתניא אמר לו רבי מעות של פורי נתחללו לי במעות של צדקה וחלקתי׳ לעניים מעבד עבד כדבעי ליה לא עבד׳

לכתי יחזקם כ טו

פירוש

על ה׳ לכבים חמש עלילות הן שולטין עלי׳ כתי שאין לו אלוה להגן עליו: הן אחי לנפש תורה׳ רבי חנינא בן תרדיון נתפרסם על צדקה היה: מעות של פורים שנתנו אנשי הגליל לחלק לעניי לפשרתן ותנן התם העני פורים שנתנו לו לעשות בהן סחורה ועשה בהן סחורה אם ראוי לו שיהא נהנה בהן כשיעור שיתחלקו בו כיוצא בו׳ אבל לא יותר׳ ומכור היתי הרן של צדקה וחלקתים לעניי׳ שלא לפשרת פורים ואני פרעתי השלי את של פורים: לא מעות שלי לפשרת פורים נתחללו לי במעות של צדקה ומכור הייתי להם של צדקה וחלקתים לעניים ולא מזכיתי להפרע מחבירי של צדקה׳

אתיוה

לרבי אלעזר בן פרטא אמרו ליה מאי טעמא תנית ומאי טעמ׳ גנבת אמ׳ להו אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא מדהא לא איתא הא נמי לא איתא ומאי טעמ׳ קרו לך רבי רבן של טרסי׳ אני אייתו ליה תרי קיבורי אמרי ליה הי דשתיא והי דערבא איתרחיש ליה ניסא אתיא זיבורא ויתיב על דערבא ואתיא זיבורתא ויתיב על דשתיא אמר להו הא דשתיא והא דערבא ומאי טעמא לא אתית לבי אבידן זקן אני ומתירא אני שמא תרמסוני ברגליכם אמרו ועד האידנא כמה סבי ארמוס איתרחיש ניסא וארמס חד סבא בההוא יומא ומאי טעמא שבקת עבדך לחירות אמר להו לא היו דברי׳ מעולם קם חד מיניהו לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה כחד מחשיבי דמלכותא אמר ליה שבקיה מדאיתרחיש ליה ניסא בכולהו בהא נמי מיתרחיש ליה ניסא וההוא גבר׳ בישותיה הוא דקא מחוי ולא אשגח ביה קם למים׳ להו הוה כתיבא אגרתא דהודה כתיב מחשיבי דרומאי לשדורי לקיסר שדרוה בידיה דההוא גברא אתא אליהו פתקיה ארבע מאה פרסי אזל ולא אתא׳

פירוש

נכנסת ליפטים קיית׳ מלכות לית לית כסף שלין הסכייס כי דהך לין שתיקין בלשם לחלל כך לין מכניתה כי והלומר לכם עלי שקר כמנין בלבנין: מ״ע קיזו לך רבי הלי עלילה שלישית: עכשיו נגלייס׳ קיבורי פקעיות למוסיל׳ לשם׳ כי דשתיא והי דערבא לישה של שתי ולי זה של ערב׳ לתת זיבורא זכר ויתיב על דערבא ולתת זיבורתא נקבה ויתיבת על דשתי׳ והכין שהוא כם הכשה לו שהשתי מקבל ערב נקבה המקבלת לת הזכר: לבי לכיזין בית שלוכלין ושותין שם לכבוד עז׳ ומזכלין זיבול שם ומפקחין על עכביה לילע מה קיל נכיכה ומתגלגלין׳ עבדך לסירות והם נזדו על כך לפי שהוא לת יהודית׳ לילמי ליה לשהוא נבר׳ כישותיה הוא דקא מחוי דשתך תרלה ותולי׳ שרשע לתך והוא יכנל על ילי כם׳ הוה כתיבא שהוא לינהתך לבעו משוני לשלוחי לקיבר על עשקיהון שלכוב היהו שעתא בילים לשהוא נבר׳ פתקיה שילו ולוקיה ל׳ מלא פרסי למען לא יסוב שר לביתי כמו שקל קלא פתק ביה׳

אתיוה

לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה מאי טעמ׳ קא עסקת בתורה אמ׳ להו כאשר צוני ה׳ אלהי מיד גזרו עליו לשרפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות׳ עליו לשרפה שהיה הוגה את השם באותיותיו והיכי עביד הכי והא תנן אבא שאול אומ׳ אף ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעה להתלמד עבד דתניא לא׳ תלמד לעשו׳ אבל אתה לטד להבין ולהורות ואלא מאי טעמא איענש משום

פרק ראשון

רחמנה את השם בפרהסיה ועל אשתו להרינה דלא
מיתתה בה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו
מוחה נענש עליו ועל בתו לישב בקוב של זונות דאמר
רבי יוחנן פעם אחת היתה בתו מהלכ' לפני גדולי רומי
אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זאת מיד דקדקה
בפסיעותיה והיינו דאמ' ריש לקיש מאי דכתי' עון עקבי
יסובני עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסבבין
אותו ביום הדין ובשעת הוצאת שלשתן הצדיקו עליה
את הדין הוא אמר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט
אשתו אמרה אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא
בתו אמרה גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך
פקוחות על כל דרכי בני אדם אמר רבי כמה גדולים
שלשה הצדיקים הללו שנזדמנו להם שלש מקראות
של צדוק הדין בשעת צדוק הדין

פירוש

עליו לסכיפה לתה כיצד כך: לפי שהיה הוגה
את השם בפותיותיו דורשו בהלכות ושתים
לותיות ועשה כו מה שעשה: להתלמד עבד כתביך וכו' ומיהו
הקדה מדקדק עם הנדיקים כמוד שעשה ואפילו להתלמד יש
לחוש לכבוד הרב וקדק לנ תלמד לעשות בחילי לחבריתך ת
תיקחים כאן בטיע"ק שולין לכבוד הלכין ודמות נוהות לכבות דרכן
נמליאל: בקובה לחל זונות כלכתיב לנ הקובה: דקדקה לפסוע
פסיעות בלות וכתיב כל כבודה בת מלך פנימה: שלש לם
בעקביו דקדוק פסיעות כי הכא: לנ' שלש דורכן כרגלין שלין
משוכין בעקביו כלום: על כל דרכי לפילו דקדוק פסיעות.

תנו

רבנן כשהלה רבי יוסי בן קיסמא הלך ל
חנינא בן תרדיון לבקרו אמר לו חנינ' אחי
אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה שהחריבה
את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה
את טוביו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה
יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבי וספר תורה
מונח בחיקך אמר לו מן השמים ירחמו אמ' לו אני אומר
לך דברים של טעם ואתה אומ' מן השמי' ירחמו תמהני
אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש אמר ליה ר'
עקיבא מה אני לעולם הבא אמר לו כלום בא מעשה
לידך אמר ליה רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעו'
של צדקה וחלקתי לעניים אמר לו אם כן מחלקך יהא
חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו ימים מועטים
ער שנפטר רבי יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומא
והספידוהו הספד גדול בחוצות מצאו לרבי חנינא בן
תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלו ברבים
וספר תורה מונח לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בספר
תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור
והביאו ספוגי' של צמר ושראום במים והניחום על לבו
כדי שלא תצא נשמתו מהרה אמר לו בתו אבא אראך
בכך אמר לה בתי אלמלא אני נשרפתי קשה חדבר
ועכשו שאני נשרף וספר תור' עמי מי שיבקש עלבונה

של תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו תלמידיו רבי מה
אתה רואה אמר להן גויל'ן נשרפין ואותיותיו פורחות
אף אתה פתח פיך ותכנס בך האש אמר להן מוטב
שיטלנה מי שנתנה ואל יחבול הוא בעצמו אמר ליה
קליסטנירו אם אני מרבה עליך בשלהבת ונוטל ס
ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לעולם הבא
אמר לו הן אשתבע לי אישתבע ליה מיד הרבה עלין
בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו ויצאתה נ
נשמתו בטהרה אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצתה
בת קול ואמרה ר' חנינא בן תרדיון וקליסטנירו מזומנין
לחיי העולם הבא בכה רבי ואמ' יש קונה עולמו בשעה
אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים,

פירוש

שתתה יושב ועוסק בתורה וסם נוזרו על כך.
לכבים של טעם שהחריבה את ביתו והרגה את
חסידיו ועליין קיים קיימת: כלום מעשה בא לידך ואשמע לין
היתה מוכן: מעות של פורים שהכחתי לעבודת כוכים שלי
וכתחלפו לי וחלקתים לעניי' וסבור הייתי שהרכבי של נדקה היה
ולא כבדעתי מלרכבי של נדקה מחלקך יהא חלקי הוחיל וותרן
היית בתמוכך: בכך לרלך כלומר זהו שכרה של תורה.
קליסטנירו מתוכה עליו.

תוספות

מה לתה רואה שהיה כרלה בעיניה שהיה
לו לרלות סוס לבר תיתה לו מלכים לו
לבר לתה בשביל שסיו שומעין קול החותיות הפורחות ולא היו
יולעין מהו.

הריטבא

של מעות של פורים כתחלפו לי במעות של
נדקה וחלקתים לעניים פירוש כולם ולא
כפרעתי מכים של נדקה וזה היה לבבים משורת הדין ולכך תמר
ליה מחלקך יהא חלקי וטעמ' דהא מעות של נדקה עד שלא נתו
ליד נבאי מותר לבמותם בלומר בלוותם ולפרוע לחבים וקל כמי
בגבאי נדקה שבתבו לו מעות בשוק יתבם לתוך כים של נדקה כ
בשביב ליתי יעלם דלמא מעות שבתעברו או בתחלפו בשל
מולין ליתי לן בה וה ולאי לא שבי לן בין מסכה או מערב לותן
לבתנדבו מילייהן דהא תלמוד טעמא דבבי משום קדושם ולבי
קבילה אלא שלא לעשות בו גזל לעבדים וה בכוב.

עוד

מוטב שיתבבה מי שבתבה ולא לחבול בעצמי כתוב
בגיליוני התוספות שהיה לומר לית ליה דהיכא שתתיבה שלא
כתיב לך לת דמכם לבמותיבם לדרוש מבלן לוהרה לשלם שלא
יקבל בעצמו יבול לפילו בשלו מלך ישראל פי שמבל בעצמו
מבבי שהיה מתייב שתא יעבירנה תל לך מיעט דבבי הלי
נוכח שרי ומבלן לותרין
עב מבלתי בגליוני התוספות וה דבים שבינים תלמוד
ועין שלא שבבר הוה זקן ושתעבו בשם גדולי נדבת שבתיבו בן
הלבה למעשה.

ברוריה

דביתהו דרבי מאיר ברתיה דר' חנינא
בן תרדיון הוות אמרה ליה זילא בי
מילתא דיתבה אחותי בקובה של זונות שקל תרקבא
דדינרין ואזל ואמר אי לא איתעביד בה אסור מתרחיש

ניסא ואי עבדא איסורא לא מיתרחיש ניסא אזל נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה השמיעי לי אמרה ליה דשתנא אנא אמר לה מתרחנא לך אמר ומאי נפקא לך מינאי דאיכא נפישא דשפירן מינאי טובא אמר שם לא איתעביד בה איסורא אזל לגבי שומר דידה אמר ליה הבה ניהלי אמר ליה מסתפינא ממלכותא אם ליתי שקיל תרקבי דדינרי פלגא פלח ופלגא ליהוי לך וכי שלמי מאי איעביד אימר אלהא דמאיר עניני אלהא דמאיר עניני ומיתצלת אמר לידה ומי יימר אמר ליה השתא חזית הון הנהו כלבי דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אתו עליה למיכליה אמר אלהא דמאיר עניני שבקוה יהבה ליה ניהליה לסוף אשתמעא מילתא בי מלכא אתיוה אסקוה לזקפא אמר אלהא דמאיר עניני אהתוה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה עובדא חקקוה לדמותיה דרבי מאיר אפיתח דרומאי אמרי כל דחזייה ליה לתפסיה יומא חד חזיוה דהטי אבתריה דהט מקמייהו ועל לבי זונות איכא דאמרי בישולי גוים הוא טעם בהא ומתק בהא ואיכא דאמרי אתא אליהו אידמי ליה כזונה כרכתיה ואחרתיה אמרי חס ושלום אי רבי מאיר הוה לא הוה עביד הכי קם ערק לבבל איכא דאמרי מהא מעשה ואיכא דאמרי ממעשה דברוריה׳

פירוש תרקבי וקנ מני פלח ליכלי זהובים · נקט כפשיה כחד פרשא התקין עכיבי לבושו כאלו מתלי מן הכרכים: לשתפח לגלח לך כפיס לי · מתרחנא לתלחך כלומר למתין עד שיפסוק לך ולונתיה בכבא קמא בשלמי מכוכא מאן תכא כיתרא שמולא: פלגא פלח לת המלך בכל עת שיעלה עליך פיסקו כליכלי: וכי שלמי כשיכלו הליכלין ממאי פלחנא מי יימר שלמת לתך שלכל כתפילה זו שקל קלא פיסת רגלים לתיוה לשומר לפקוה לזקיפה לתלייה פולקא שנולבין כה · מאי הלי לגלא מניכא למזקפך: לתא לבי זוכות כלי שילמלו לגלא הוא לליהו לגלא הוא עייל: טעמא בהא ומתק בהא טבל לתלא מלנגטתיו ומכן לת תככתה: כרכתיה תבקתי כאלו היה כעל לבלה · ליכא לתלי משום הלי מעשה ערק ואיכא לתלי משום מעשה לברויה שתעבה שברוה שפסעה ג׳ לגלגה על מה שלמלו כלכים כפיס לעתן קלות עליהן ולת לה מייך סופך להוות לדכריהן וכוס לגלגלתילין לכפותה לדכר עביכה והפכיה כה יתים דכיס על שכתרנית וכשוולע לה הדכר תבקה עלמתה ועדק רבי מאיר מתת כיסופה:

תנן רבנן ההולך לאיצטדינין ולכרקום וראה את הנחשים ואת העכבים בוקיון מוקיון מוליון לוליון סגלרין וסגלריון הרי זה משב לציס ועליהם הכתוב אומ׳ ובמושב לצים לא ישב וסמיך ליה כי אם בתורת ה׳ חפצו הא למדת שהדברי הללו מביאין לידי ביטול תורה ורמיזי הולכין לאיצטדינין מפני שצווחה ומציל לכרקום מפני ישוב מדינה ובלבד שלא יתחשב עמהן ואם נתחשב עמהן אפ׳ קשיא איצטדינין אאיצטדינין קשיא תנאי היא דתניא אין הולכין לאיצטדינין מפני שהן שופכי דמים רבי נתן מתיר מפני שני דברי׳ אחד שצווחה ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאה׳ תנו רבנן אין הולכין לאיצטדיאות ולקירקסאות מפני שמזבלין שם זבול לעז׳ דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מקום שמזבלין אסור מפני חשד עז׳ מקום שאין מזבלין אסור מפני מושב לצים מאי בינייהו אמר רבי חנינא מסורא נשא ונתן איכא בינייהו׳

פירוש לגיטליכין מקום שמנמנין לת הסוס· ולכרקום מנוך ושטיס שס שמוק ולניכית· לת הכחסים מכחסים ומכפפים · ולת החכנים לוקטי כחסים · טוקיון מוקין לוליון סגלרי׳ סגלריין כלם מיכי לניכים הס · הס למלת מלסמיך ליה כי הס נתורת ה׳ חפצו וכתורתו יהגה יומם ולילה מכלל למען לשמול לכני לגו נתורת ה׳ חפצו: שכוח ומכיל הס לוקח שיניהו יהודי נוניק ומתמכן לכס ומכילו · מפני ייסוב המליכה ישרל הדבי׳ כלותה העיר שזה מנקש מכני ייסוב כרקום לכניכם שלא תחשב עמהם לחזקם ולעשות מנוך עמהם: שמעיל עדות לשה הס רוצה מכילו ישרל כהרג הס מעיד כאשתו ומשיקה שמזכלין הס מסדרין הס נוכי עז׳ להתבלב לה · מזבלין לשון יזבלני ליסיב למי׳ שבך כלעז עכין מכייה של מיכוך ומסיפ׳: מפני חשד עז׳ שלא יחשדוהו בחזקת זיבול לעז׳: כשא ונתן לגלא כשא ונתן לשון מוסר לשא ומיכא לשמיס לשמי עז׳ מילו וקוכין מישרלא זה לנוכך עז׳ ונכנן למפכני מסו׳ חשד ליכמותו ולמילי למכיכא לא מייסיכן כשא ונתן מותר לשא מייסיכן לשמי עז׳·

דרש רבי שמעון בן פזי מאי דכתיב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו׳ וכי מאחר שלא הלך מהיכן עמד ומאחר שלא עמד מהיכן ישב ומאחר שלא ישב מהיכן לץ אלא לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללוץ ואם לץ עליו הכתוב אומ׳ אם הכמת הכמת לך ולצת לבדך תשא׳ אמר רבי אלעזר כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם׳ אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו דלא תתלוצצו דלא ליתו יסורין עליכו אמר רב קטינא כל המתלוצץ מוזנותיו מתמעטין שנאמר משך ידו את לוצצים אמר ריש כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר זך יהיד לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם דכתיב יום עברה היום ההוא אר׳ אושעיא כל המתיהר נופל בגיהנם שנאמר זד יהיר לץ שמו עושה בעבר׳ זדון ואין עברה אלא גיהנם דכתיב יום עבר׳ היום ההוא וגומר אמר רבי תנחום בר חנילאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם שנא׳ עתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כלה וגזרה גזר׳ שמעון בן פזי מאי דכתי׳

אשרי האיש אשר לא הלך ונומר אשרי מי שלא הלך
לתרטיאות ולקרקסיאות ובדרך חטאים לא עמד ב
בקנגיון ובמושב לצים לא ישב בתחבולות שמא יאמר
אדם הואיל ולא הלכתי לתרטיאות ולקרקסיאות אלך
ואגרה בשינה תלמוד לומר כי אם בתורת ה׳ חפצו ו
ובתורתו יהגה יומם ולילה׳

פירוש אם הלך סופו לעמוד · הלך משמע בהעברה
בעלמא סופו לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט
זקק לשתי שלא הלך מתוך שלא הלך לא עמד · ומתוך שלא עמד
לא ישב קל וחומר הלך סופו לעמוד וכו׳ : אל תתלונגו בן יחזקו
מוסריכם כי כלה וכמרכם מעתי · מוסריכם ייסוריכם · משך ידו
הכה הכותה יל לשון את הכל מושכה מן הלוגנים : יום עברה
היום ההוא ביום הדין משתעי קרא שכילוכין בו מיומת השלש
לניהם : לתרטיאות פלטין וכל הכניסים כשהן כאספיס לשחוק
וללצון : קנינין כילת חיות על ידי כלבים וכל מעשיהם לשוס
שמחה ושחוק ולוגמתו בשחיטת חולין וכי משך קניני קיני ·

אמר רבי שמוא בר נחמן אר׳ יוחנן מאי דכתי׳
אשרי האיש אשר לא הלך ונומר אשרי
האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה אברהם שלא
הלך בעצת אנשי דור הפלגה מפני שאנשי דור הפלגה
רשעים היו שנאמר והנה נבנה לנו עיר ובדרך חטאים
לא עמד שלא עמד במעמד אנשי סדום מפני שאנשי
סדום חטאים היו שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים
ובמושב לצי׳ לא ישב שלא ישב במושב אנשי פלשתי׳
שאנשי פלשתים ליצנים היו שנאמר ויהי כטוב לבם
ויאמרו קראו לשמשון וגו׳

פירוש לקניסם לקניטו בימי דור הפלגה היה נסוף ימי
פלגה נפלגה הלשון כדתני׳ בסדר עולם לך יובי
נטיל נחול היה שבר שקרא שם נבו פלגה שמת בימיו הכי
יקטן לחיו בימיו ממנו והוליד משפחות קודם שמתפלגו שמתה
יקטן לחיו ונו׳ : ולחם ויהי כל הלך שפה לחת ולת בלחנניתיו לך
בת קהתיב לפתום לחת ולת בלחם שבשבת חות שלג כתפלגו :
ופלגה רפה את לקניסם כתה שניס להה לקפיל לפלגה נולד לקניסם.
בעומד לקני פלטים כשנר כיניסם לכתיב ויגר לקניסם ונו׳

אשרי איש ירא ה׳ אשרי איש ולא אשה אמר
רב עמרם אמ׳ רב אשרי שעושה תשוב׳
כשהוא איש רבי יהושע בן לוי אמ׳ אשרי שמתגבר על
יצרו כאיש׳ במצותיו חפץ מאד אמר רבי אלעזר
במצותין ולא בשכר מצותין כדתנן הוא היה אומר אל
תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס׳

פירוש בשמוע לים כשהוא נתון בגבו כלומר מתהפך
להכיר את בוראו קודם ימי הזקנה כיום טוב
ולא כשכר מצותיו שיכיר את יוצרו מלחכת שמו ומלחכת מנות
פיו ולא לשום קיטל שכר : על מנת שלא לקבל פרס יהי לכך עמו
לומר למילו לין טופי לקבל שכר לומר לכי את בוראי ואקבל
בתגמולין ·

כי אם בתורת ה׳ חפצו תניא אין אדם למד תורה
אלא ממקום שלבו חפץ שנאמ׳ כי אם בתורת סם ג
ה׳ חפצו לוי ורבי שמעון ברבי הוו יתבי קמיה דרבי וקא
פסקי סדרא שלם סיפרא לוי אמ׳ לייתו לן משלי ורבי
שמעון אמר לייתו לן תלים כפיוה ללוי ואתיוה לתלים
כי מאטו הכא כי אם בתורת ה׳ חפצו פירש רבי ואמ׳ אין
אדם למד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנאמר כי אם
בתורת ה׳ חפצו ונומר אמר ליה לוי לר׳ נתת לנו רשות
לעמוד אמר רבי אבדימי בר חמא בר חסא כל העוסק
בתורה הקב״ה עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת
ה׳ חפצו ואמר רבא בתחלה נקראת התור׳ על שמו של
הקב״ה ולבסוף נקראת על שם שלו שנ׳ כי אם בתורת
ה׳ חפצו ובתורתו ונומר ואמר רבא לעולם ילמוד אדם
תורה ואחר כך יהגה שנאמר בתורת ה׳ והדר ובתורתו
יהגה׳

פירוש ממקום שלבו חפץ לא ישבוק לו רבו שלא מסכתת
שהוא מבקש ממנו שלא ישבוק לו תסכת׳ לאחרת
ליכא מתקיימת לפי שלבו לאחר תלותי : חפצו בלותה שלמד חפץ
מלמד כתיב חפץ : פסקי סידרא פרשיות של פרקא : סליק ספרא
סיימו את לאמר מספריס תלים שבר תהלים : כשבא לו מקנו סטי
אמר קרא כי אם כתורת ה׳ חפצו נקלקלת על שתו של לותי תלתיך
שטרח היה לכתיב ובתורתו למשמע של כל לאמר ·

ואמר רבא לעולם ליגרס אינש ואף על גב
דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמ׳
שנאמר גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב סם קיט
שחנה · רבא רמי כתיב על גפי וכתיב על כסא בתחלה מעלי ט סם
על גפי ולבסוף על כסא · רבא רמי כתיב בראש מרומי
וכתיב עלי קרת בתחלה בראש מרומים ולבסוף עלי
קרת עולא רמי כתיב שתה מים מבורך וכתיב ונוזלים סם י סניסם
מתוך בארך בתחלה מבורך ולבסוף מתוך בארך אמר
רבא אמר רב סחורה אמר רב חונא מאי דכתיב הון סם יא
מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו
חבילות חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה · אמר
רבא ירעי רבנן להאי מילתא ועברי עלה אמר רב נחמן
בר יצחק אנא עבידתה ואיקייטה בידי · אמר רב שיזבי
משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתי׳ לא יחרוך רמיה סם יב
צידו צייד הרמאי לא יזיה ולא יאריך ימים ורב ששת
אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב דימי אמר משל
לצייד שצר צפרים אם משבר כנפיה של ראשונה מ
מתקיימת בידו ואם לאו אינה מתקיימת בידו׳

פירוש ילמד לשם מעשו תורה עד שתהא ניתנת
לתלמוד ויכיוצא שנאמר לו בעין : ויחכם
יהנה יעיין בתלמודו למשוך מילתא למילתא להקשות ולתרץ ו
ובדשמעיה לא ישמש כן שמע יבטל ויהנה לא ומצא לו בכל שעה
ישוב לאחר שעשה שהכה קול מתישב בתלמודו ומתרץ לענינו
לכך הקשה והכי לאמריכן בפרק קמא שבת שם ויחכם בתת
ועייתיכן

ומייתינן להא דכתיב התם: ללמד ילדי מלמד שמלין בני ילדיהם: ללמד לבני התם לא כלום. נרסה לשון נתם בכולן שלמד היה עומד הדק שלמד בריחים של נרזות המחלקים את המקום לשנים או לחלוקא לעתיד מלכו: נרסה בשני לתלוקא מרוב תלותי לתוריק הייתי נרסה לפי היכולת לשם שמיני טוחכה הדק ליכנס בעומקה. כתיב על נפי כתוכה מסתתני: שלמה בערוותיה תקדק תלמידים העמוקים בה: על נפי מסתתני על כתפים מוסב שלמו קטנו וכתיב קדק לחריבה על כתף מרוחי קבת מקום כבוד קטנו כמו דק הכסף גדול ממך לך כתחלה על נפי ילדי כלל תלמידים כמו שם בנפו יבל בנפו יבל: בלשון מרומים מסתלק בחסכוחות ולכסוף עלו לרך מוכה הולחות לשון כל: כיוך מים המכונסין ומופן כלים בחלק מים מיים ואין מיסקין: מכילות הנוכח הכבה יחד ליהו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומסכה על יד מעט מעט. לכל עבדתה עבדיתיה קבניתיה על ידי: יחכיך כוטריקין ימיה ויחליך. כייל הרמתי מחכמה מפשים לכלות כמה שמי מכם להעמיד נרסה הכבה והוא מסכה ומקבל מיין: לכתיב כי היא מיך ואלך ימיך וכך עשת את כייל הרמתי הוא יחכיך לשון ליחכוכי ליחליך כלות ים לו שפות לחכיך ולחטל כך מי שלומד יגורם מעט מעט ומחזר עליו פעמים הרבה על שישנר בפיו ומלמד תלמודו מתקייס וקרק לתחומי לתחה וכי לא יחכיך מי שכילו נרסיה כפיה שלא תברק.

והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי רבי ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלמד תורה מרבי אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר להו רב חסדא לרבנן בעינא מיניכו דאימא לכו מילתא ואנא מסתפינ' דשבקיתו לי ואוליתו כל הלמד תורה מרבי אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שנקוה ואזול קמי דרבא אמר להו הני מילי בסברא אבל ב בגמרא מחד רבה מעלי כי היכי דלא ליפלוג לישני, על פלגי מים אמ' רבי תנחום בן חנילאי לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד ומי ידע כמה חיי כי קאמרי' ביומי, אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו עלהו לא יבול ואם לא על הלמד ועל המלמד עליה הכתוב אומר לא בן הרשעים,

פירוש שתול ישתיר עקול חכלן וכחוז ונשתל במקום אחד. כעוט מעיקרו ולא זז ממס לשלם כלו, כענן שתול יעשה תלמיד את ענינו לילך ולגדול מכל לדם ולא כענן כעוט להתקע לפני כך לחמד. שכחה ללמוד תכיפות וקלוד שלב לאחר שלמד ושניה כפיו נרסת תלמוד: ללא ליחלוש ליסכי שלא יתחלקו הלבובות להלי נרים שתעתה בהלי ליסכך והלי נרים לך כלי ליסכך לחכיכך וחדק מילתך הוא ותיהו תלמידך לנרים מפוחייהו מסתכם כנרסים פשם דיהבלבלי ליסכי. ביומי סכי יומים מקרא ושכי יחים משנה וכן כל שכוע ושכוע. כפיו פריו יתן בעתו סיקבינעתים לתורה. כפיו תכי מסתעל לומד ותלמדו. ללא פריו יתן בעתו שלמד ועשה פכי כלומד מקייס מה שכתוב בתורה וזהו עיקר על הלומד ועל היתלמד שתשוב ללמד תורה לתלמיד שתיהו הנין.

אמר רבי אבא אמר רב הונא מאי דכתיב כי רבים חללים העפילה ועצומים כל הרוגיה, חללים העפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ועצומי כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להורא ואינו מורה ועד כמה אמר רבי זירא עד ארבעי שנין והא רבא אורח התם בשוין, ועלהו לא יבול אמר רבי אחא בר אראי אמר רב הסנונא אמר רב מנין שאפילו שיחרת תלמידי חכמים צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יכול,

פירוש העפילה לשון כפל על שלא מלאו ימיו כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים מלליו: ועצומים מתעצמים ומקריסים ומתאפקים מלהוכות סורגין לת לוכן. ועצומים לשון ושכם עכיו: ועד כמה הוי אומר להורות על לרבינים שכים מסגולל: והוא רבים לוכי וכל ימיו לא היו אלא לרבינים שכה כפל לבה. התם כשון שאין בעיניו נדול ממנו סיפת מולין של תכתי, נריכה תלמוד כלי להתלמד לדבר בלשונם ושתיה לשון כקיא ושתר ומרפא. ועלהו הוי דבר קל שלילן ומיתיה לא יהא בל יכול.

אמר רבי יהושע בן לוי דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו וגומר, שנוי בנביאים דכתיב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגומר, משולש בכתובים דכתי' וכל אשר יעשה יצליח, מכריז רבי אלסכנדראי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כניפו ליה כולי עלמא ואתו לגבידה אמרו לי' הב לן חיי אמר להו מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך שמא יאמר אדם הואיל ונצרתי את לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה אלך ואיגרה בשינה תלמוד לומר סור מרע ועשה טוב ואין טוב אלא תורה שנאמ' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל העזובו: לא תחנם לא תתן להם חן מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאמ' כמה נאה גוי זה מתיבי מעשה ברבן שמעון בן נמליאל שהיה עומד על גבי מעלה בהר הבית וראה גויה אחת שהיתה נאה ביותר ואמ' מה רבו מעשיך ה', ואף ר' עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע ורק ושחק ובכה רק שהיתה מטפה סרוחה, שחק דעתידה למיגירה ונסיב לה, בכה האי שופרא בלי בארעא רבנן אודויי הוא דמודו דאמר מר הרואה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו ב בעולמו ולא יסתכל אלי מי שרי מתיבי ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל איש באשה נאה אפילו היא מגויה באשת איש ואפילו היא מכוערת ולא בבגדי צבע של אשה ולא בחמור ולא בחמורתא ולא בחזיר ולא ב בחזירה ולא בעוף ולא בעופפת בשעה שנזקקי זה לזה ואפילו מלא עינים כמלאך המות קרן זוית הואי.

פירוש שלא כנגדי נכע שמס מזוכר לת פיסס כמו שהיה מלובשת נהן שתייסין לוחס ומקבלי מקביס.

לתביה. קרן זוית הולי כשכוכין לימין לו לשמאל ליכנס מתפי
לשבוי ופוגשין זה לת זה נקרן זוית ולימין רואה לותה מקום כלה
כבנדו שיעשה עיכו.

אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים ובשעת פטירתו של אדם עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטפה של מרה תלויה בה כיון שרואה אותו החולה מזדעזע ופותח את פיו וזורק טיפה של מרה לתוך פיו ממנו מת וממנה מסריח ממנה פניו מוריקות ממנו מת פלוגא דאבוה דשמואל דאמר אבוה דשמואל אמר לי מלאך המות אי לאו דחיישנא ליקר דבריתא הוה פרענא להו בית השחי טה כבהמה דילמא ההיא טפה מחתכת להו ל לסימנין, ממנה מסריח מסייע ליה לרבי חיננא בר בהנא דאמר רב חיננא בר כהנא אמרי בי רב הרוצה שלא יסריח מתו יהפכנו על פניו,

פירוש פרענא כית השמיט ליקרו מכמין כבהמה שמח מתוך ממם קוף.

תנו רבנן ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי רוח הקדש, רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים, וחסידות גדולה מכלם שנאמר אז דברת בחזון לחסידיך ופליגא דרבי יהושע בן לוי דאמ' רבי יהושע בן לוי ענוה גדולה מכלן שנאמר יען משה ה' אותי לבשר ענוים חסידים וצדיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא למדת שענוה גדולה מכלם,

פירוש ונשמרת ומשמר ליה כי יהיה כך לים לשכר לא יהיה טהור מקרה לילה וקרא מזהר ליה ל להשמר שלא יבא לידי כך: תורה על ידי שיעסוקה ועוד שרואה ומכין לזהרות שכה וזהר. זריזות זכיו ונשמר קודם לכן שלא תבא עביכה לידו כי היכי דיכיו מהרהר לבא לידי טומ'. זהיו' כשהעבירה בלה לידו זהיר להשמר שלא יבוא לחטיא' ככל הכשר כשחיטת חולין מלי לאו לזהיר ולא כעב לא לזהיר וקדים ומסי יהיה מעיקרא. נקיות נקי חטא. פרישות לף מלכר המותר פורש להחזיר על עצמו. טהור נה ומלובן ועליף מנקי ליד רוח הקדש להשרות עליו שכיכה. לו לכבית בחזון לחסידיך ולא כחטי ליריאיך ולעבויך. עב פירוש לשי: והלן ל כתב לשון לשי עד לא לזהיר וקדים ומסי יהיה מעיקרא וכתב לחטי לך וזה לשון ואתיך כך בא לידי נקיות' ואתיך כך בא לידי עביה פרישות שלא יבא לידי עביה מתוך שהוא מבוא עביכי העול' ומתבא בא לידי יראת חטא שהוא

יבא ממכו כיבא מן הלוב ואתיך כך בא לידי מבילות שכל מעשיו לשם שמים. בא לאחת שעבוה גדולה מכלם משום דל' יהושע בן לוי משמע ליה לעבוה קייכו מלי לפריסבא בחסידות.

והרי"ף ז"ל כתב על זה וזה לשונו ופירושו בירושלמי זריזות מביאה לידי נקיות ופרישות לכתיב וכלה וכפר בעדו ובעד ביתו וכפר עליו הכהן וטהרה. טהרה לידי קדושה שכתוב וטהרו וקדשו קדושה לידי ענוה לכתיב כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכן ואת דכא ושפל רוח עכוה לידי יראת חטא לכתיב עקב ענוה יראת ה' אחר כי יבמך בן שיעזר מה שעשתה החכמה עכרה לדשה עשתה עכוה עקב לסוליתה לכתי' לדשית חכמה יראת ה' וכתי' עקב ענוה יראת ה'. יראת חטא לידי רוח הקדש לכתיב הכא ותעת אליהם תמנת רוח הקדש לידי תחיית המתים לכתיב הכא ואתתי רוחי בכם וחייתם תחיית המתים לידי אליהו זכור לעוב לכתיב הכא הכבי שולח לכם את אליה הכביא ומאחר

הרן ז"ל ירושלמי זריזות מביאה לידי נקיות לכתי' וכלה וכפר כלי' וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח: ולשון וכלה משמע זריזות מלשון כלי משמ' מהירות לקייכו זריזות וכתיב קרא למהיכא וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח כלומ' כשהוא עושה זריזות משיבא לכפר וקייכו נקיות: מבילות לידי תחיית המתים לכתיב וכתתי רוחי בכם לקייכו מבילות וכתב הכי וחייתם. תחיית המתים לידי אליהו כלומר לאליהו בא בשביל תחיית המתים והוא מקדים לבא לכתיב הכא הכבי שולח לכם את אליה הכביא לפבי בא יום ה' הגדול והכורא לקייכו תחיית המתים וכיון לבשביל לותו יום לתי אליהו כתבו שתחיית המתים עתידה לאליהו שיבא עב. ובמקני יוסף לאחיך בפירוש זה בירושלמי וזה לשונו וכלה וכפר בשלה מהו' כלומר כשחיבא עכמו מחטא תבא וכפר כלומ' יתכול לו מה שעשה וכפר עליה הכהן וטהרה שם שמכפרה מביא לידי טהרה כלומ' טהרת הלב כשיחיבא עכמו מעבירות ויבקש כפרה זה יגלה לו שלפילו בתשבתו לא יחטא ואחר שיחיבא מלשוב דבר לשוב יעשרך שיעשוב לבכי' של קדושה לפי שלין יכול לעמוד כגד אחד כלי מקשבה של היתר או של איסור וכיון שלא יחשוב אלא לבכים של קדושה יכיר עכמו שהוא כתה ותולעת והוא הכל וביק כגד מלאכי עליון התלוין את האדם. עקב עכוה כלומר יראת ה' היא עקב לעכוה הא למדת שהיכוה גדולה מן היראה. זו תבין וע' כשאר תבין ללעת יראת ה' תזכה ללעת חכמה לקייכו הכבושה שתחיכלו בכל עת. זו לברכת בחזון כלומר כשתזכה לבבר בחזון תזכה מיד למעלה גדולה מזו לקייכו חסידיך וכיון שיהיה חסיל יזכה להחיות מתים כתפלתו כמו שהיו הבליקים והכביאים וחכמי המשכה יעשין: וכתתי רוחי בכם שרוח הקדש כדבקת בהם. וחייתם כלומר תחיו לחרים קביכיל כיה וחייתם כלכתיב והחכמה תחיה את בעליה וכיון שזכה יזכה בבחמת ניון שהמזון לבשוה זו הוא אליהו ז"ל.

פרק אין מעמידין

אמר רבי יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן אומות העולם שלא

עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן מהן׳

פירוש ישראל שעמדו על הר סיני וקבלו מכל מום לכתיב כלך יפה כשיתי ומום אין בך׳ וכתבו בתוספות לנדה׳ כמי דפסקה זוהמתן הייכו משום דלקח על נב לויכהו לא קוו מלוייהו קוו׳

יתיב רבי אמי ורבי אסי ורבי יצחק נפחא אקיל עא דרבי יצחק נפחא פתח חד מינייהו ואמר וכן היה רבי אליעזר פוסל בכל הקרבנות

ישעיה ס כולן פתח אידך ואמר מאי דהדרו ליה כל צאן קדר יקבצו לך אמר להם רבי אליעזר כלם גרים גרורים

נפמיה ג הם לעתיד לבא׳ אמר רב יוסף מאי קראה כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה׳ אמר ליה אביי ודילמא

שם מעבודה זרה הוא דהדרי בה אמר ליה רב יוסף לעבדו שכם אחד כתיב׳

פירוש וכן היה רבי אליעזר פוסל וכו׳ משום דכתיב לכניעה שכל הגוים כמשלו עליה ולכן היה פוסל בכל הקרבנות מפני שהן מסמלין לזאת. משל׳ הדבי כהו כלכתיב לקרוע כלם כשם ק׳ לכל מלכיעה לא הכבי׳

שמואל ב ו וישרנה הפרו׳ בדרך וגו׳ מאי וישרנה הפרו׳ אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ מאיר שאמרו שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב שעקמו

שמות טו פניהם כלפי ארון ואמרו שירה ומה שירה אמרו אמר

ישעיה כ״ב רבי יוחנן משום רבי מאיר אז ישיר משה וגו׳ ורבי יוחנן דידיה אמר ואשרתם ביום ההוא הודו לה׳ קראו בשמו

תהלים נ״ח ורבי לקיש אמר מזמורא יתמא מזמור שירו לה׳ שיר חדש כי נפלאות עשה וגו׳ רבי אלעזר אומר

שם נ״ט שם נ״ג ה׳ מלך ירגזו עמים׳ רבי שמואל אמר ה׳ מלך גאות לבש׳ רבי יצחק נפחא אמר רבי רבי השטה התנופפי

ברב הדרך המחושקה ברקמי והב המהוללה בדביר ארמון המפוארה בעדי עדים רב אשי מתני לה להא

שמות ט״ו דרבי יצחק נפחא אהא ויהי בנסוע הארן ויאמר משה ונומר וישראל מאי אמור אם׳ רבי יצחק רבי רבי השטה ונומר אם׳ רבא כמאן קארו פרסאי לספרא דביר מהכא

מיכה ו׳ ושם רביר לפנים קרית ספר אמר רב אשי כמאן קרו לנדה דשתנא מהכא כי דרך נשים לי׳

פירוש ויסרוך לו ישיר כי נפק נפק לשלוח יד בפלסתי׳ וכלנין מלכיסם׳ יתמא שלא כוכר שם לומרו כן מלבי׳ והקשו בתוספות לקח כתב מזמורים יש כיוצא בו כמו מזמור לתודה מזמור שיר ליום השבת׳ ולא מקילינן לומר מזמורא יתמא לפי שכתוב בו מזמור לדוד או מזמור לאסף ונם לא שיכם על מה נכתב כאן מזמור לתודה מזמור שיר ליום השבת ולקח על פי שים יוסב בפתר עליון לשבי לקח שים שכם כן עם לין כתוב בשם מזמור עכ׳ ישנון על שהכם שהכת עזוזים׳ בשעה שרין עני שעים׳

עזוזים׳ מתנופפי בתרומתי׳ המשוקק קשורה לשון ומשוקיהם׳ כרקמי זהב מנוקה זהב טהור מבית ומחין׳ המהוללה כלכיל לרמון שפת על תשה כתיבו ולרון מהולל ומשולב כמה שכתבו׳ בעלי עלים ולין לך עלי נלול מזה׳ לכיל הוא ספר בלשון פרס ישראל מפי למדו בכתוב הלרון בשעת מעשרות שכמלכר שהיה תשה ס׳ מר קומה ס׳ מה ישראל לומרי לשבחן׳ לשתכח כוטליקון לרך כשים׳

וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר מאי יהושע י׳

ספר הישר אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנאמ׳ תמות כתלכר כ״ה נפשי מות ישרי׳ וגו׳ והיכא רמיזא זרעו יהיה מלא הגוים אימתי יהיה מלא גוים בשע׳ שעמדה לו חמה ליהושע׳ רבי אלעזר אמר זה ספר משנה תורה ואמאי קרי ליה ספר הישר דכתיב ביה ועשית הטוב והישר בעיני ה׳ וגו׳ והיכא רמיזא בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ אימתי בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ בשע׳ שעמדה לו חמה ליהושע ויעמד השמש בחצי השמים וכמה אמר רבי יהושע בן לוי עשרים וארבעה שעי אזל שית וקם שית אזל שית וקם שית כולה מילתא כיום תמים׳ ר׳ אלעזר אמר שלשים ושש אזל שית וקם תרי עשר אזל שית וקם תרתי סרי עמידתו כיום תמים רבי שמואל בר נחמני אמר ארבעי׳ ושמונה אזל שית וקם תרתי סרי אזל שית וקם עשרין וארבע שנאמר ולא אץ לבוא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה איכא דאמרי בתוספת פליגי רבי יהושע בן לוי אמ׳ עשרים וארבעה אזל שית וקם תריסר אזל שית וקם תרתי סרי עמידתו כיום תמים רבי אלעזר אומר שלשים ושש אזל שית וקם תרתי סרי אזל שית וקם עשרים וארבעה ולא אץ לבוא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה רבי שמואל בר נחמני אמר ארבעים ושמונה אזל שית וקם עשרין וארבע אזל שית וקם עשרין וארבע מקיש עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו כיום תמים׳

יהושע י׳

פירוש וידום השמש כיוצא כתיב כאן כאן עם הגוים על הגבעון׳ והכא נקט לה משום דפלגי לעיל רבי אליעזר ורבי שמעון בר יוחאי בתלמי בפסוק דויעתק הפרות ופליגי אמי בתלמי דויעמיד השמש׳ וידום משק מלומר משיך שכבר את לכתו מותק ובעמידתו מותק ויהושע לומר משיך כשכילו לכתיב לו ידבר יהושע לה׳ ביום תת ואמר לעיני כל ישראל שמש בגבעון דום ירח בעמק אילון ויעמד השמש וידום ירח עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים׳ לכי לעשות לי כם׳ ספר מכניסם קייבו ספר בלשון פרס שעתיד לחנות כתובים בו׳ מות יסדים בלעם מנקם על עצמו משמות מיקם על נביאם כתורתן׳ וכיצד כתיבת כנכרסית׳ שעתיד יהושע לכם זה יהושע מסנגר למדים כך לכתיב לחטה לפניכם יהושע בן נון ובתיב בלפני וזרעו יהיה מלא הגוים כל הגוים כתמלאו מידעתו ס׳ את זרעו של אברהם יהיה מלא הגוים מם מלמד כוכם כאן מלחמה אין נכי מסכמית יודעין כם אלא בשעה שעתיד ליהושע׳ השמש

פרקי לכל העולם וייבלו מפניו: נמס עתיד יכנס יחליו לפסי לב כלימר תפול פחדו ואימתו לאותם העומדים בקנה הלבן ותעש כמס כלכתיב ולא קם שד רוח ועמד ספר שופטים לג׳ הכא ואנב דיקעא דנבוכדנצר לקמן לקבוע הכא ושבעתא היא דהא לא כתיב עיב. ויעמוד הבמס ים כתיב שכי עכבות לאד בתני הבמים דהייבו בתני היום ואחת מתוך לבקיעת החמה לכתיב ולא לן לכך שלא שהה היום תמים ויומו כל שעות היום ליכו תמים וכלם אלא עם לילו. כל שעות היה היום מעלות הבשאר על כחת הכוכבים ויום תמים לכולה מילתא קאי להלוך ואתמידא: אוזל שית על מנות הבמים וקם שית לכתי ויעמוד ואזל שית על הערב וקם שית לכתיב ולא לן לכך: כולה מילתא הלוטו ועתידתו היום תמים כל שעות של יום ושל לילה כשאר ימים: שלשים ושם ליום תתים דקרא לעמידה לחול קאי: מה היום תתים דקרא לשמיה דשקיעה קאי קמייתא דלא כתיב בה היום תמים כתם עמידה ג׳ שעות כעמידה שדרטו לעמוד ולשתוק בלילה. ליכא לאמרי הכי שיעורי דהכי כתבן בתוספתא שכיתסף על היום קאמרי להו: רבי יהושע בן לוי אמר כל הולי התוספת ויום תתים דקרא לעמידה קאי וכ שיעור אמר לו׳ הולי התוספת ויום תתים דקרא לעמידה דלא לן לכך קאי וקתייתא כתמת ג׳ שעות כתוכת הלילה ורבי שמואל בר נחמני סכיבא ליה ליום תתים דקרא לעמידה דלא לן לכך לכך קאי ומיהו מקים עמידתי דקני הבמי לכיולתו דלא לן לכך.

תנא כשם שעמד לו חמה ליהושע כך עמדה לו למשה ולנקדימון בן גוריון בשלמא יהושע קרא נקדימון בן גוריון נמרא אלא משה מנא לן

דברי׳ ב אמר רבי אלעזר אתיא אחל אחל כתיב הכא אחל תת

יהוש ג פחדך וכתיב ביהושע אחל גדלך לעיני העמים ר׳ יוחנן

שם י אמר אתיא תת תת כתיב הכא תת וכתי׳ התם ביום תת ה׳ את האמורי לפני בני ישראל רבי שמואל בר נחמני

דברים ב אמ׳ אתיא מנופיה דקרא אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך איתתי ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה

יהוש י למשה מתיבי ולא היה ביום ההוא לפניו ואחריו אי בעית אימא שעות הוא דלא נפישן כולי האי ואי בעית

שם אימא אבני ברד לא הואי דכתיב ויהי בנוסם מפני ישר׳ וה׳ השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו׳

שמואל ב כ ויאמר ללמד את בני יהודה קשת הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר אמר ר׳ יוחנן זה ספר אברה׳

בראשית כב יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב תמות נפשי מות ישרים היכא רמיזא יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף

מלאכי א אויבך אי זו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת רבי אלעזר אמר על ספר משנה תורה

דברי׳ ג ואמאי קרו ליה ספר הישר דכתיב ועשית הישר והטוב

שם לב בעיני ה׳ היכא רמיזא ידיו רב לו אי זו היא מלחמה ש שצריכה שתי ידים הוי אומר זו קשת רבי שמואל בר

נחמני אמר על ספר שופטים אמאי קרו ליה ספר הישר

שופטים יח ובא דכתיב ביה בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר

שם ג בעיניו יעשה היכא רמיזא למען דעת דורות בני ישראל

שם ח ללמדם כלחמה אי זו היא מלחמה שצריכה לימוד הוי אומר זה קשת ומנא לן דביהודה כתיב דכתיב ויאמר ה׳

יהודה יעלה׳ וירם הטבח את השוק והעליה וישם שמואל ב ע לפני שאול כאי והעליה רבי יוחנן אמר השוק והאליה ואמאי קרו ליה והעליה משום דמסמכא ליה ר׳ אלעזר אמר חזה ושוק ומאי והעליה דמחית ליה לחודה עילוי שוק ומנפי ליה רבי שמואל בר נחמני אמר שוק ושופיה ומאי והעליה משום דשופי עלוי שוק קאי׳

פירוש נקדימון בן גוריון נמרא שהלוהו הנחון לחד עשר מיני כות מיס בתוכת תענית בפרק בלד תעניות הלנו: למשה כתלמ׳ סיחון ולא היה כיום הקוק כתעשה ליהושע כתיב לחכי בכל לא הוו כמשה. ויש ללמד לבני יהודה קשת בקיבה שקיבן דוד על שהוא כתיב הלא היא כתובה בספר הישר לבני יהודה היו מוסכי קשת: יד בנגד ערף המוכך בקשת כותן ידיו בנגד עיניו להייבו חול ערף לרטו״ל כלעז דכתיב בה בתשבה תדבה ועשית הישר והטוב: לי זו היא מלחמה שנצרכה לימוד מכח לן לקבל ביהודה דכתיב בהים בפרק מי יעלה לנו אלא בכבעני כתחלה ויתכר ה׳ יהודה יעלה אלמא שתם מלחמות ד לספרה ליהודה קאי: וירם הטבח את השוק והעליה משום פלוגתא דבני לימוד לי נופייהו נקיט לה: והעליה מה שעליה. למסמך שוק ליש השוק במוך לאליה שהיה מלמעלה ובשעת על השוק ושוק הוא שעם של נוחת הנידין המחוברין בין קולית ל לארטבה ולבריס התחתונים סומכין את העליונים. למחית מכים חזה על השוק נבי חזה ושוק של שלחים בשעת תבוסה. והיה שאולתא לעבד דזכה הוה לכתיב כי הוא יברך את הזכה לא הוי חזה ושוק לידהו לכהן לכתה קטנה הוה וקיימא לן בפרק בתרא לזבחי חזה ושוק כנתה גדולה ולין חזה ושוק בנתה קטנה שופי כף היכך הסוכב ענס הקוליתוקיכין לותה פילפ״ל.

תוספות ליהושע למשה ולנקדימון: והא לא מסיב יעקב משום דשתם שזכתה בעבורו בלא בעבורו ולא היו אלא תשלומין בעלמא: ומזקיהו כמי שהה השתם לחורבית עשר מעלות זהו שכתקבר היום בשתת לחז ולימו אלא תשלומין מה שחסרה לשקוע.

תנו רבנן ישראל שניטפל לו בדרך טופלו לימינו רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומ׳ בסייף מזופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו היו עולים במעלה או יורדים בירידה לא יהא ישראל למטה וגוי למעלה אלא ישראל למעלה וגוי למטה ול ישוה לפניו שמא ירוץ את גלגלתו שאלו לאין אתה הולך ירחיב לו את הדרך כדרך שהרחיב יעקב לעשו דכתיב עד אשר אבא אל אדוני שעירה וכתי׳ ויעקב נסע כרית ג׳ שם סוכתה׳ ומעשה בתלמידי רבי עקיבא שהיו הולכין לכזיב ופגעו בהן ליסטים ואמרו להיכן אתם הולכין אמרו להם לעכו כיון שהגיעו לכזיב פרשו אמרו להם תלמידי׳ מי אתם אמרו להם תלמידי רבי עקיבא אמרו אשרי רבי עקיבא ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם רב מנשי הוה אזיל לבי תורתא פגעו בו גנבי אמרו לו להיכן אתה הולך אמר להן לסוריא כי מטא לבי תורתא פירש אמרי ליה תלמידא דיהודה רמאה את אמר להו ידעיתו ליה להוו הנך אינשי בשכתיה

אזול עבוד גנובתא עשרין והרתין שנין ולא אצלחו כיון דחזו כולהו אתו שרו שמתייהו הוה בהו חד גרדנא לא אתא למשרא שמתיה אכליה אריא והיינו דאמרי אינשי גרדנא דלא טייוא שתא בצרה משניה, תא חזי מה בין גנבי דבבל ללסטים דארץ ישראל,

פירוש טופלו לימיו מחכרו לימיו של ישראל שאם יכנס הגוי לתוכו ישלם ישראל יד לימיו ויחלוק בו: בפיוט לשם היה הגוי מגיד פיוט טופלו לימיו כלי שיהא יד שתו של אדם מגיד בו לכל ימיו של ישראל ומזומנת ליתן ישראל ליחזו בה בתקל שם ניט מקל טופלו ישראל בשתו ושתהא יד ימין שתקל בה ממוכה לישראל ושם יהיה יד ימיו תחתו שתלו של ישראל: במעלה בהר או בבלע. לשון היה ישראל למטה לשון במעלה בעלייה ילך ישראל לבני הגוי למעלה לשון שטפלו לימיו לשון הוי לחברו משם ובירידה ילוך לבני: ואל יסוה לבניו לפיליו במיסור של ישמה ישראל לבני שתו ליטול כלום. שתו ירון ירונן. יחיה לו לת הדרך שם היה נגיף לו לילך על פרסה יחיה שני פרסאות לחי רונה לילך שתו יתתין מלהכותו על פרסה שניה וזה יפרוש ממנו קולם לבן בשני שניתה לשון הלך על שניה. לעבו רמוקה מבוזיה: לבי תירתא מקום: תלמידיה ליהודה רמאה לת תלמידיה של רב יהודה הוה וקרי ליה רמאי כלום' ממנו למדת לרמותיכו. ליטטין ישראל היו. ידעיתו ליה שקוה רמאי. בשמתיה לפי שאלה נדול הוא וקיללה שמתיה לייטיכו בשמתיה. גרדיא גרדי מוכא דלא טייוא עשיו שתה נדלי אין לו בשת פניה. מן שניה שתוך שהוא בידן יד כל דו וקוראין לותו. נגבי דבבל שפגעו בי רב מכשי כתפקו לשון שלא נדול ולסטים לשון ישראל שפגעו בתלמידי דרבי עקיבא כשהו בשנתו ועשה שתה ליטטים פרונין מנכסים להוליכך שנתה של ארץ ישראל.

תלמוד **כתיב** אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ונמור והא איכא חיי שעה אלא לחיי שעה לא חיישינן מתיבי לא ישא אדם ויתן עם [illegible] ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה ומעשה בבן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ובא איש כפר סכניא לרפאתו ולא הניחו רבי ישמעאל אמר לו ישמעאל אחי הנח לו ואתרפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא מותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאה נשמתו ומת קארי עליה רבי ישמעאל אשריך בן דמה שגופך טהור ונשמתך יצאה בטהרה ולא עבר על דברי חבריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש שאני מיות דאתי למיסרך בתרייהו אמ' מר ולא עברת על דברי חבריך איהו נמי הוא טרקיה הויא דרבנן קאמר ליה דלית ליה אסותא מאי הוה ליה למימר ליה כדאמר רב נחמן בר יצחק וחי בהם ולא שימות בהם ור' ישמעאל ה"מ בצינעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה רבי ישמעאל אומר מנין שאם אומר לאדם עבוד עז וב תהרג שיעבד ואל יהרג שג' וחי בהם ולא שימות בהם שם יכול אפילו בפרהסיא תל' ולא תחללו את שם קדשי,

משנה שאל רבי ישמעאל את רבי עקיבא כשהיו מהלכין בדרך מפני מה אסרו גבינת הגוים אמ' לו מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודה זרה אמר לו אם כן מפני מה לא אסרוה בהנאה השיאו לדבר אחר אמר לו ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך אמר לו כי טובי' דודיך מיין אמר לו אין הדב' כן שהרי חבירו מוכיח עליו לריח שמניך טובים וגו',

פירוש כי טובים דודיך מיין לשון זכר לו כי טובים דודיך מיין נקבה ולפי כבשת ישראל יפקני הכוך מבשיקות פיהו כי כך למר לי כי טובים דודיך מיין. חבירו מוכיח עליו שהוא לשון זכר וכבשת ישראל היא שתמרה כך לפני שכיבה לריח שמניך וט' שלמות שהכתוב לא שייך למיתר לנקבה.

גמרא השיאו לדבר אחר מאי כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ערבי' עלי דברי דודים יותר מיינה של תורה מאי שנא האי קרא דשיילי' אמר רבי שמעון בן פזי מרישיה דקרא קאמר ליה ישקני מנשיקו' פיהו אמר לו ישמעאל אחי חשוק שפתיך זו בזו ואל תבהל להשיב מאי טעמא אמר עולא גזירה חדשה היא ואין מפקפקין בה ואמאי לא אמרה ליה משום דעולא דאמר עולא כי נזרי גזירה במערבא לא מינלו טעם עד תריסר ירחי שתא דילמא איכא אינש דלא סביר ליה ואתו לזלזולי בה,

פירוש לבני לוליס לבני סופרים. מייפה עיקר תוכה שבכתב משוק שפתותי' כלשתר נמיב ומשוקיפס וכיוצא בו: ואל תבהל להשיב על הקביה ואין מפקפקין בה ואין מבקשין טעמה כלשפרס ואזיל מפקפקין לשון מטיטה בלבר שתשב לפשפשו ולבינו סולייר כאו מפקפק וכוטל לחת מבכתי'. לא מבלו טעמא למה נזרו עליו דילמא איכא דלא סביר ליה הטוף טעמא

פרק שלישי

ויפכי קלי בקרן וספות כלים להשתמש כמו שומרי הסף׳

פרק כל הנביאים

וגם את מעכה אמו הסירה מגבירה אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכרות אסא את מפלצתה מאי מפלצתה אמר רב יהודה אמר רב דהורת מפליא ליצנותא תני רב יוסף כמין זכרות עשתה להּ׳ והיתה נבעלת בו בכל יום׳ רב הונא רמי כתיב ויעזבו את אליהם ויאמר דוד וישרפו באש וכתיב וישאם דוד ואנשיו לא קשיא כאן קודם שבא אתי הנתי כאן לאחר שבא אתי הנתי דכתי׳ ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד׳ ומי שרי איסורי הנאה נינהו אמר רב נחמן אתי הנתי בא ובטלה ומשקלה ככר זהב מי מצי מנח להּ אמר רב יהודה אמר רב ראויה היתה לנוח בראש דוד רבי יוסי בר חנינא אמר אבן שואבת היתה להּ דהוה דארי להּ׳ רבי אלעזר אמר אבן יקרה היתה בה ששוה ככר זהב׳ ואת היתה לי כי פקודיך נצרתי מאי קאמר בשכר שפקודיך נצרתי זאת היתה לי לעדו מאי עדותה אמר רבי יהושע בן לוי שהיה מניחה במקום תפלין והולמתו והא קא בעי אנוחי תפלין אמר רבי שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש שראוי לחניח בו שתי תפלין׳ ויוציאו את בן המלך ויתן עליו את הנזר ואת העדות נזר כלילא עדות אמר רב יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו ושאין ראוי למלכות אין הולמתו׳ ואדוניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך אמר רב יהודה אמר רב שבקש להולמו ולא הולמתו ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא תנא כלם נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים׳

פירוש קסו קלי ויסרפם מסמע לסוף נהכלה ויסלם מסמע בהכה מסם: קולם סנח לתי הנתי וטעלם לסך דוד לסורפם בא לתי הנתי וטעלם וקלל ויסלם. לתי הנתי נוי היה׳ עטרת מלכם בנכי עמון קלי ועל סלקם מלכם סמה על סם מלוכה כדכתיב ולמלכם סקוץ בני עמון וקלי עטרת מלכם בעל קלסך: היכי מכי מכם ליה ולא עסים מכם היל ומלך היה בראלה וקרא כתיב ותהי על ראש דוד: לסך רב יהודה קלי ותהי על ראש דוד לאו למכם לה שלא ה׳ משובה היתה ולסיים לדוד שעשויה למדת רחמו והולמתו כדלקמן. לכן סולכת דרך הכתן להגביה ולתלותה בהוד. להות תלוי ליה שהיתה כובלתה לעטרה ומגביהתה: שעה בכר זהב והיינו ומשקלה בכר זהב שקולה היל בכבר זהב: זאת היתה לי עדות עטרה זו מיניה עלי שלכי הנה לשלכת: הולמתו יושבת בראשו יפה ומטוכת למדת רחמו: מקום תפלין מכין שבראשו למעלה מן הפדלת מקום שמוחו של תינוק רופס: מקום יש בראש שראוי להניח בו שני תפלין כי בזכר הכתוב מקום בראש כנגד ג׳ רבועות והיל

ולא כליל מיכיה ומזלזל בה לאכל השתה ולא מגלו טעמא למילתא בדילי מיכיה כולי עלמא לסכבי קמו רבנן כמילתה דלתי מיכיה מוכיח ולכן קוא לא בקילי׳ בטעמא.

מצאתי תשובה לבקבי יבמה בר׳ שמת בלי על מבמה זו וזו כוסמת מה שהוקשה לך בהכי לעז דלא כ׳ ישמעאל לבני עקיבא לתי הילך לתה קובא כי טובים לודיך מיין זכו׳ לך לפשר בשכם גדול כר׳ עקיבא שישתבח בקריאת פסוק שהתיכוקו יודעין לותו שם לא נאמר שהפפרים שלשם לא היו בקולים והקשית עול מעובדא דבכיה ליואב המוזכר בכתיב דלתי בני עקיבא טב׳ בין לודיך לבודיך הא לא עדיף בכיה ליואב מר׳ עקיבא ובניד אינים לשני בין זכר לזכר. תשובה לף שם הפפרים שלשם היו בקולים ליכו קשה לי טעי בני עקיבא בקריאת לותו פסוק שהכי ליפשר שהיה מלוקת בזאת המלך בפפריכם כמו שים היום בשכבה מלות בין מערבאי למדינחאי ובין בן לשר ובן כשתלי ובלא שלוף שהיות היה מלוקת בשפרים והיה שפק לשכמים והוגרו לבנת לשר קבוב כמו שבניכו בשפכת סופרים לשר היה לקיש ג׳ שפרים כשנלו בעזבה שפר משון ושפר זעטוטי כי בשר שנלו כתוב משון שלוף קלם וכשכי שנלו לת׳ כת׳ כתוב ויבלם זעטוטי שלוף קלם וקיימו בני ישראל וכשכים שנלו כתוב ויבלם לת בעבי בני ישראל וקיימו שכים וכטלו לשלך ומעתה לא יקשה לך לכניה ליואב לפי לפי פירושך שהיה טועה בין זכר לזכר לפי שבכל שפרים נ׳ כ היה כתוב כמו שלמו קובי׳ ולא היה מלוקת בלותה מלך והוא לבדו היה קטונה לשלם עיקר קפי׳ בהיות ליואב כמו שפירש לא נאמר לבניה ליואב לא טעה וזכר לשר כמו שלמו קובי׳ שלא על שלא שפגים בלשון ליואב כשהיה קובא בטעות ושבעתה לעבד על ומלך קבלו דוד שמשה מלכות ה׳ כמיה לשם המלך היה טועה שם כמיה יש בכאן הלא למד כפי ידיעתו ועל זה שלל דוד למלך היכי לקבייה שלם ישלר בטעות כמו שלמו קובי׳ שלא יעשה לו מלומה כי קול שוב שנת תלמוד בכל שם ישלר כתבו לו ישמה כלכות ה׳ כמיה.

פיו הפירים **דרש** רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב לריח שמניך טובי׳ למה תה דומה לצלוחית של פלישתן גלויה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים מכוסין ממנו מתגלין לו שנאמר על כן עלמות אהבוך קרי בה עלומות אהבוך ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנאמר עלמות קרי ביה על מות אהבוך ולא עוד אלא שנוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא שנאמר עלמות קרי ביה עולמות׳

פירוש מנלה כיסה כולף וקייכו לכתיב שמן תורק שמך כשמנלין לותה ומקיקין שמכה כלומר כשלותה מלמד תורק לתלמידים לו יבא לך שם. מתגלין לו מעצמן בלא טורח כשהוא מלמדה: על מות המשוכה על מות.

מעתה **אמר** רב תרי מיני שתיתא שדר לידה ברויל, הגלעדי לדוד שנאם משכב וספות וכל יוצר וחטים ושעורים וקמח וקלי ופול ועדשים וקלי׳

פירוש שתיתא תבשיל העשוי מקמח של קליות שיבשו בתנור ויש שעושין לותו מקמח עדשים ולפי שהם מתוקים יותר מלאי כותן שם מוסן: תרי מיני שתיתא לתרי

סיתק נתק בתני רחבו : ויוניתו לת בן המלך ביוסף כתיב כבן למכיס כשהקביה אוהב לתוכה עתליה לת כל המלוכה · למר רב יהודה שבקש לכולמו ולה על נב דלמר רב יהודה לעיל דלוים היה לתוכי לכל לכוכי לת מיכו מלה שעת כדקי לים כעוה לם קטן הוה למלכות : רכותה דהכך מתניס לים דכתיב ויעש לו דמסמע שהיו מסוכים : קטמול מכניה : ומקוקי כפות הרגלים ומוטל הכשר עם העגם ולה היו מכניסים בקונים ובכרקנים ·

תוספות לכן טוחכת היתה בה במקום שהיה יושב על כסא מלכותו היתה לכן טוחכת קטנה למעלה ושוחכת העטרה · שהיה מכניה במקום תפילין והולמתו פי' וזה כם גדול לפי שכם לין הרגש עגול והיה היתה עגלה מכם ומעשה היתה יושבת שם לפי שהית הולמת וזו היא עדותה ·

הריטבא לל מקום יש ברגש להכיח ב' תפלין ומכאן שהתפלין יש להם שיעור למטה וכלכתיב בפרק המוכח תפילין כפל ·

תניא רבי אליעזר אומר מנין לעוקר עבודה זרה שצריך לשרש אחריה תלמוד לומר ואבדתם את שמם אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר אבד תאבדון אם כן מה תלמוד לומר ואבדתם את שמם לכנות לה שם לגנאי שנאמר שקץ תשקצנו האי כיצד היו קורין אותה בית גליא קורין אותה בית כריא פני מלך פני כלב עין כל עין קוץ ·

פירוש בית גליא לשון נטה · בית כריא לשון מפיכה ושפלות · לץ בית כריא בית הכפא ·

פרק רבי ישמעאל

תנו רבנן שאלו פלוסופין את הזקנים אם אין רצונו בע"ז מפני מה אין מבטלה אמרו להם שו לדבר שאין העולם צריך לו עובדין היה מבטלו הרי הן עובדין לחמה ולבנה לכוכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השוטים שא עולם מנהגו נוהג ושוטי שקלקלו עתידין ליתן את הדין דבר אחר הרי שגזל סאה של חטין והלך וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם מנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ר"א הרי שבא על אשת חבירו דין הוא שלא תתעבר אלא עולם מנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש אמר הקבה לא דיין לרשעים שעושין סלע שלי פוסבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי ·

פירוש פלוסופים חכמי האומות : שוטים סלע שלי פירוש רוסם שלי שאני רוסם בו ובלעז קוין עושים הפקר לכל שכל הרוצה לחתוך בו חותם כלומר שכולם על הקרוב על כרחי ומולילים : שלא שמטריחים אותי שאני יוכל הכול על כרחי שהרי גזירה היא מלפני שיכהו העולם כשהגיע ומיבעיא לי היכא ליתמר דרים ומאי זה מקרא הוא מונח קבלה זו שהכלה קובל על כך וכתבמומע דרים מלותו פסוק בוא ילדך תשני וגו' ·

שאל פלוסוף אחד את רבן גמליאל כתוב בתורתכם כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא לכניס ז
אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא בדה אמ' לו אמשול לך משל למה"ד למלך בשר ודם שהיה לו בן ואותו בן היה מגדל לו את הכלב והעלה לו שם על שם אביו כשהוא נשבע אמר חיי כלב אביו כששמע המלך על מי כועס על הבן או על הכלב אמרו לו על הבן אמר לו כלב אתה קורא אותה והלא יש בה ממש אמר לו מה ראית פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה כל העיר והבית שהיה שם ע"ז לא נשרפה אמ' לו אמשול לך משל למה"ד למלך בשר ודם שטרחה עליו מדינה כשהוא עושה מלחמ' עם החיים הוא עושה או עם המתים הוי אומר עם החיים אמר לו כלב אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה אם כן יאבדנה מן העולם אמר לו אלו לדבר שאין העולם צורך בו ע עובדין היה מבטלה הרי הן עובדין לחמה ולבנה ל לכוכבים ולמזלות לאפיק' ולגאיות יאבד עולמו מפני השוטים שא עולם מנהגו נוהג שוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין וכן הוא אומר אסף אסף כל מעל פני האדמה וכתיב אסף עוף השמים ודגי הים · והמכשלות את הרשעים וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין והכרתי את האדם ונומר ·

פירוש אל קנא מתקנא לנקום לא תעבדם : שם הקייס הוא שעשה מלחמה ומכלה את ממונם : לאפיקים לאפיקי מונח מים : אסף אסף כל כלומר הוכלה את הכל בחמי' לאסוף אלא ובהמה והמכשלות את הרשעים כל לכניס שהרשעים נכשלים בהם והכרתי את האדם בחמי' שהרי אף לאדם הן שנלין ·

שאל אנריפס שר צבא את רבן גמליאל כתוב בתורתכם כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא לכניס ז
אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור עשיר בעשיר אמ' לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאד' שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנא בה פחותה ממנה מתקנא בה אמר ליה זונין לר' עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ז לית בה מששא והא קא חזינן דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי מאי טעמא אמר לית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים בא אדם אחד והפקיד אצלו בעדי' פעם אחת שכח והפקיד אצלו בלא עדים אמרה לו אשתו בא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתינו אף יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם

משביעין עליהם שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו
אלא ביום פלוני ועל יד פלוני ועל סס פלוני כיון שהגיע
זמנו לצאת הלך לבית עבודה זרה שלו אמרו יסורין
דין הוא שלא נצא חוזרים ואומרים וכי מפני ששוטה
זה עשה שלא כהוגן אנו נתיר שבועתינו והיינו דאמר
ערכין כח רבי יוחנן מאי דכתיב והלאים רעים ונאמנים רעים ב
בשל יחותן ונאמנים בשבועתן אמר ליה רבה בר יצחק
לרב יהודה איכא עבודה באתרין דכי מנגיב עלמא
ולא אתי מיטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו
ליה גברא ואתי מיטרא אמ' ליה השתא איכו שכיבי לא
סס ז אמרי לכו הא מילתא הכי אמר רב מאי דכתיב אשר
חלק ה' אלהיך אותם מלמד שהחליקן בדברים כדי
לטרדן מן העולם והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש
פסחים ג מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ בא לטמא פתחין לו
בא לטהר מסייעין אותו׳

פירוש משביעים שם נכרי שיהיה ממוכה על רשעי הגייסות
וכיוצא לשביעים המלך היה: לין מתקבץ כח לשעה
כשהוא ליכה מקפדת כל כך לשכור את נעלה לכל סס מחותה
ממכה מתקבלת ומקפדת עליו לשכילתו: זוכן ישראל הוא: דלזלי
כי מיתבי כשהים הולכים לשם שכתפרקו ליכליהם מחמת המולי
וחוזרין כליכליהן מנומלין: כשים בשליחותם שמקפדין את הנוף
שקליקן בדכרים מכיקן לטעות׳

פרק חמישי

פרק השוכר את הפועל

רבא אמטי ליה קורבנא לבר ששך ביום אידו
אמר ידענא ביה דלא פלח לעבוד׳ זרה
אזל אשכחיה דיתיב עד צווארידה בורדי וקייטן זונות
ערומות קמיה אמר ליה אית לכו כי האי גונא לעלמא
דאתי אמר ליה טפי מהאי ומאי טפי מהאי אמר ליה
אתון אית עלייכו אימתא דמלכותא אנן לא הויא עלן
אימתא דמלכותא אמר ליה אנא מיהא מאי אימתא
דמלכותא איכא עלי אדקאי אתא פריסתקא דמלכא
אמר ליה קום דקא בעי לך מלכא כי נפיק ואזיל אמר
ליה עינא דחזיא לכו בבישותא תפקע אמר ליה רבא
אמן פקעי עינידה דבר ששך אמר רב פפי אידעי ליה
למימר ליה מהכא בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל
לימינך בכתם אופיר אמר רב נחמן בר יצחק אידעי ליה
למימר מהכא ולאם מלאום יאמץ אמר רב פפא אידעי
ליה למימר מהכא עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה
למחכה לו׳

פירוש קורבנא תשוכח: וורדי כמרקן של וורדין:
עינא דחזי לכו בבישותא עין המתאוה לרעות
בדעתכם תפקד שסרי קקלם ממלא כל תאוותכם שלף שיחתכם
מתבדרת. ביקרותך לכבוד לך: עין לא ראתה זולתי שיכו של
קבלם לעתיד יעשה למחכה לו לא בדאם כבוד וגדולה דוגמתה׳

סליקא לה מסכת עבודה זרה

לזכותיכ' אי זיל מנוח שכאמר בתחלת קוי לום' זו עד לכתחלת
עשרת הלכות אלכי ולא יקיש לך לקייכו עד: עשר מכות בנפטו
במרה לקייכו קולס מתן תורה אלמח עד לא כאמר' תחלה. אלא
מקוולתא כלשכין מעיקרא כלכי כ' ישמעאל וכלר' יהושע בן לוי.

כתיב אם לא תגיע ידו אם לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ויצאו נשיא וכהן משיח — ויקרא ה סניהם

שאינן באין לידי עניות בנשיא מהו אומר מכל מצות ה' אלהיו נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו בכהן משיח — סם ד

הוא אומר והכהן הגדול מאחיו בכח בנוי ובעושר ובחכמה מנין שאם אין לו שאתה חייב לגדלו משאר אחיו תלמוד לומר הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו, — סם כה

פירוש ואם לא תגיע ידו לא תשיג משמע מי שכא לידי עניות ועשירות לפעמים עני ופעמים עשיר ישכו בקרבן שלה ויורד: יכא כשיג ומשים לשולם עשירים סם כשיג קייכו שאין על גביו סום אלם אלא ה' אלהיו לקייכו מלך ומלך לשולם קוי עשיר: וכהן משיח כמי שכי' שיקי גדול מאחיו נשוכר לשולם קוי עשיר.

פרק כהן משוח

תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משו' דחלה אידחי מנשיאותו אמר רב אבדימי — ויקרא ד

בר חמא פרט לנשיא שנצטרע שנאמר וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוא אין כי הא דרבן גמליאל ורבי יהושע הוו קא אזלי בספינתא בהדי רבן גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה נמי סולתא שלם פתא דר"ג ספק אסולתא דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוי לן עכובא כולי האי דאייתית נמי סולתא אמר ליה כוכב אחד יש שעולה לע' שנה ומתעה את הספנין אמרתי שמע יעלה ויתעה אותנו אמר ליה וכל כך יש בידך ואתה יורד לספינה אמר לו עד שאתה תמה עלי תמה על שני תלמידי' שיש ביבשה רבי יוחנן בן נורגרא ורבי אלעזר חסמא שיודעין לשער כל טיפין שבי' ואין להם לחם לאכול ובגד ללבוש נתן עיניו להושיבן בראש כשעלה ליבש שלח להם ולא באו ושלח ואמר להם ובאו אמר ליה כמדומין אתם ששרדות אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם שנאמר וידברו אליו לאמר — מלכים ג יב

אם היום תהיה עבד לעם הזה,

פירוש סולתא סולת ולקבי נקט כהדיא קולת לפי שפפת מתעפשת ואינו מתקייס כסולת: מעשה את הספנין שכן דרכן של ספנין בעת שמורין בדרך כד הקובל כותן עינו בכוכב אחד קשוב שיביאו לו כשמלגו וכל זמן שכוכב אותו כוכב אחד יולא שכנפנפם הספינה ומשכחם בדרך וכוכב שנראה אחד לע' שנה כוכב הקובל נותן עיניו בנפין והכוכב מתהלך לכדום

פרק ראשון

סמכ רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בן צדוק שהיו אומרי' אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אהבה מאי קראה — מלאכי ג במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כלו אי איכא הגוי כלו אין ואי לא לא,

פירוש אי איכא גוי כולו וקא עבר עלה קאי נגבא לאותי לתם קובעים וכתי כתיב בספרים במסכת עז כ בפרק אין מעמידין. במאירה לתם בלשון כגון שכגוי כלו יכולין לקבלה.

פרק הור' כהן משיח

וכי תשגו ולא תעשו בעבודה זרה כתיב מנא לן אמר רבא ואי תימא רבי יהושע בן לוי — כמדבר ט ו

דאמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אי זהו מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה עז' דברי רבי ישמעאל תנא אמר קרא את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה אי זו היא מצוה שצוה בדבורו של הקבה וצוות על ידי משה הוי אומר זה עבודה זרה דברי ישמעאל תנא אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם אי זו היא מצוה שהיא תחלה הוי אומר זה עבודה זרה והאמר מר עשר מצות נצטוו ישראל בפרה ולא פתורתא כדשנין מעיקרא,

פירוש שקולה כנגד כל המצות זו עז שכל המוליך כף כטפר בכל התורה כלה: כתיב לת כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה למעט שכוח עז משה וכתיב לאשר דבר ה' למעט שפיה בדבורו של הקבה כלומר שמעו לו ישראל מפיו כאשר לאמר: אי זו היא מצוה שפיה בדבורו של הקבה והיא עז משה הוי לומר זו עז לאלכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעו לקייכו שמעו בדבורו של הקבה ומה עי משה במקומות שכתב כאן לא תעשה לעל לא תאר לא שמעו אלא מפי משה: לתן היום וגו' למעט את כל לאשר צוה ה' אליכם ביד משה עז' וכתיב כתריס תן היום לאשר צוה ה' אשר מצות וקללה מכאן ואילך כ

פרק שלישי

אכלי תרי עולמי מי סני להו אלא אמר רבא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעולם הזה כמעשה המוב שהמקום עושה לרשעי בעולם הזה ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם בעולם הזה כמעשה הרע המגיע לצדיקים בעולם הזה רב פפא ורב הונא ברידה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקמיתו מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו ליה אין אעתריתו פורתא אמרו ליה אין דזבנינא קטינא דארעא קרא עליהו אשריהם צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים בעולם הזה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' וגו' מלהר לשני בני אדם שצלו את פסחיהו וכו' כולה קושיא כתנא

כפל ממסכת נזיר.

פירוש לצדיק יש נדיקים לחילו דלהם לצדיק כשיעשה יפעה לצון לצדיקי כקט כמו שהוא לרשע כך נאמן לרשעים דלהם לצדיק יש נדיקים לצון לצדיקים נדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה למשמע שיש להם לרשעים נדה בעולם הבא ולנדיקים נדה בעולם הזה: נדיקים לי ליה להו תרי עלמי מי סני להו כלומר כלום יש להם לנדיקים שיהיו שכרם שלהם בעולם הבא ובעולם הזה. אלא לצדיק יש לרשע כמעשה הרשעים שבעולם הבא ולנדיקים נדה בעולם הזה שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה למשמע שיש להם טובה בעולם הזה ובעולם הבא: נדיקים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים שבעולם הבא למשמע שיש להם לרשעים נדה בעולם הזה ובעולם הבא: נדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה למשמע שיש להם טובה בעולם הזה ובעולם הבא: מוקימתין מסכת פלוני לכלומר למדתם מסכתא פלוני ופלוני. ליתיתיהו פורתא יש לכם שאר כלי שלא תהיו צריכין לטרוח לחר מזונות ותוכלו לעסוק בתורה תדיר. למען לתן מקום לזכיות כל חד וחד קטינא דארעא ותתזכין מיבה. קני עלייהו לצדיקים הנדיקים שמגיע אליהם וכו' מקום לחכלי תרי שלמי.

תניא ויקח משה את שמן המשחה רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים נעשו בו מתחילתו ועד סופו התהלתו לא היו אלא שנים עשר לוג כמה יורה בולעת וכמדה עיקרין בולעין וכמה האור שורף ובו נמשח המשכן וכל כליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המילואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה.

פירוש מלא יב לונין לכתיב שמן זית הין וחייבו יב לוג וכעס בו כם שהקפיץ על שהמשח בו משכן וכל כליו: ובו במשקו כהנים גדולים וימשות משח רבינו ועל יהושע שנאמר ולי לאור כי לא מיקרי כהן גדול לכתיב והכהן הגדול מ מקטיר לצדי יונק על רקמו שמן: ומלכים שעמדו לשמן כהן גדול ולוי.

אין מושחין מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה

שכוח שהשפיכה הקפיצה ומיעטה לחר הקיבוב שהוא מטור ליעטה ובמכה מהשפכה לדרך לחר וכן הוא מתעם הספנין. אלא כל כך מכחה יש ניכך ולחה יוכל להמורה לספיכה בשביל מזוכותיך כלומר לחה נדיך ניכל לספיכה לנוכך מזוכות: כתן לעשו לג להוסיפם ברלש כלי שיהו מתפרנסין מלוחה שרשה שכתן להם. כמטרים לחם שרכות לחי כותן לכם וכו' שהשרכה עבלות קיל לפי שמוטל עליו של כנים. עב פלשי.

והרמה הקשה עליו ז"ל: ולא כשיכה לי לשטו כל מלן לשכי טוכה עשיר הוא ושוב לשפילו עשיריה כמי כחתי לספיכה לשלווחי אלא הכי מסתברא לי לשהוא כל כך יש ניכך כל כך שייתי יולע כמוכות הים וקיר ויתי ולחה יוכל לספיכה אלא ועל שלחה תחה על אלא קושלה לי שכמתי ליזכר אלא לילך ליש תחה על שכי תלמידים שים ניכשה שיולעין לשעה כל טיפי שנים מרוב שכמת ופלטולם ולין להם לחם לאכול וכגד לנטה ולין שכמתם תושלת להם ליטול עבה לענמן להרויח לפילו כלי מזוכות: כתן לג עשיו להוסיפן ברלש. פלשי ז"ל וכו' לא כשיכה לי לשקל לשון להוסיפן ברלש ניעשיכה משמע כלשתיכן שכתוכות שכיכה בן מתן יפג ברלש וניעשיכה שלי פרנסה ליכה שלא מסתברא לכי יהיה עשיה עליהו משום לשנשיכה כני יהושע כלי שלי לחר כלוין שללו להוסיפן ברלש ולשכותן פרנסין על הנטור שלא להן ולא כלו בשעה לשעוכה חוב ושלא להן ולכו ולחר להן כשלוחין שתם שעשו לשעוכה שלא כותן לכם כשרניתי לשכות לחכם על הנטור שלא נלחה בעה לשוכה כלי למעט לת עשמיכם לומר שיהיכם לשוין לפותה גדולה אין הלנר כן שלא עבלות שלי כותן לכם כשרכה זו שכלשר לם היום תהו' עבל לעם הזה וחייבו לכתיב נעוזים ויפג כנית החפצית לכיון לנטרע ולכשה מלכלתו ופרק מעל נוחלו של כני' כעשה ספשי עב לשון

קרמלי

תנו רבנן אשר נשיא יחטא אמר רבן יוחנן בן זכאי אשרי הדור שהנשיא יביא קרבן על שגגתו ומה אם נשיא מביא קרבן על שגגתו צריך לומר מהדיוט ומה אם על שגגתו מביא קרבן צריך לומר מודונו מתקיף לה רבה בריה דרבא אלא מעתה דכתיב ואשר חטא מן הקדש ישלם הכי נמי דאשרי הוא וגבי ירבעם דכתיב אשר חטא ואשר החטיא את ישרא הכי נמי דאשרי הדור הוא אלא מדשני קרא בדבוריה,

פירוש לצד כמו לצדי: נדיך לחה לומר מהדיוט כתמיה כלומר שהמלך שלין לו כפוף מלנים ומניח קרבן לשגגתו לם שהדיוטים מלנישין שלהן כפוף. נדיך לום' על זדונו כתמי כלומר לם על שגגתו מלנים לם שהוא מלנים על זדונו: שלי הכא לשני קרא בלטוריה לכתיב ולם כל עדת ישכיל לם הכהן המשיח לם כפם והכא כתיב לצד כשיח ולא לצדי הדור משמע.

דרש רב נחמן בר רב יצחק מאי דכתיב יש הבל שנעשה תחת השמש אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעי וגו' אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעולם הזה כמעשה הרשעים של עולם הבא אוי לרשעים שמגיע אליהם בעולם הזה כמעשה הצדיקים של עולם הבא מתקיף לה רבא אטו צדיקי אי

נמשח שלמה מפני מחלקתו של אדוניה ואת יהואש
מפני עתליה יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול
ממנו שתי שנים ואותו שמן קיים לעתיד לבא שנאמר
שמות ל׳ שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם זה בגמטריא
תריסר לוגי הוו׳ אמר מר אין מושחין מלך בן מלך
ויקרא י״ז מנא לן אמר רב אחא בר יעקב דאמר קרא למען יאריך
ימים על ממלכתו הוא ובניו כל הימים ואלו בכהן גדול
מקרא י׳ ובן כ״ג טעון משיחה כתיב הכהן המשיח תחתיו מבניו
ליטא קרא והכהן התחתיו מבניו מאי המשיח קמ״ל
דבניו נמי אי הוי משיח הוי כהן ואי לא לא הוי כהן
גדול תנא אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מ
מחלקתו של יורם בן אחאב ותיפוק לי דמלך ראשון
הוא חסורי מיחסרא והכי קתני מלכי בית דוד מושחין
שמואל ב׳ י״א מלכי בית ישראל אין מושחין מנא לן דאמר קרא קום
משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין אחר טעון מ
משיחה ואמ׳ מר אף יהוא לא נמשח לא מפני מחלקתו
של יורם ומשום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן
המשח׳ כדאמר רב פפא באפרסמונא דכיא הכא נמי
באפרסמונא דכיא ואת יהואחז מפני יהויקי׳ אחיו שהיה
דברי הימים ב׳ ל״ו גדול ממנו ב׳ שנים ומי קשיש והכתי׳ ובני יאשיה הבכור
יוחנן והב׳ יהויקים והשלישי צדקיה והרביעי הוא שלום
ואמר רבי יוחנן הוא יהואחז הוא יוחנן הוא שלום הוא
צדקיה אלמא יהואחז קשיש לא לעולם יהויקים קשיש
ומאי בכור בכור למלכות ומי מלכי זוטרי מקמי רברבי
שם ב׳ כ״ג והכתיב והממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור יהורם
ממלא מקום אבותיו הוה יהויקים אינו ממלא מקום
אבותיו אמר מר הוא שלום הוא צדקיה והרביעי הוא שלום
חשיב להו דכתי׳ והשלישי והרביעי מאי שלישי שלישי
לבנים ומאי רביעי רביעי למלכות ומלך יהואחז והדר
יהויקים והדר יהויכין׳ תנו רבנן הוא שלום הוא צדקיה
למה נקרא שמו שלום שהיה מושלם במעשיו ד״א ש
ששלמה מלכות בית דור בחייו ומה שמו מתנידה שמו
מלכים ב׳ כ״ד דכתיב ויסלוך מתניה בנו תחתיו ויסב שמו צדקיה ואמ׳
דברי הימים ב׳ ל״ו לו יה יצדיק עליך את הדין אם תמרור בי וכתיב וגם
במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים׳

פירוש למלך ליטמון קוף לויכו מלך כן מלך׳ זה
למחלקי בית דוד טעון משיחה ואין לחלק ד
לויכו מחלקות בית דוד טעון משיחה׳ ומשום מחלקתו של יורם
כמשל כשמן המשחה דלמריכן לעיל מלכי ישראל אין טעונין
משיחה׳ בישראלמון דכיא ולא כשמן המשחה׳ ומאי כהור דקרי
ליה הכתוב יותר׳ כהור למלכותו שמלך ביחסון׳ יהורם שמלך
מקום אחותו קוף בן יהוש׳ קוף ומלך מקום אחותו קוף מקודם
ולבסוף נמשח׳ מושלם בתעודה דכתיב ביה כל מעשיו
ולא כהורה בגל יש יכדיק עליך את הדין אם תמרור ט׳

ומי הוה שמן המשחה והתניא משנגנז ארון
גנזו עמו צנצנת המן וצלוחית של שמן

המשחה וכן׳ ומי גנזו יאשיהו וכו׳ כמו שכתוב׳ במסכת יומא
בפרק טרף נקלפי׳ אמר רב פפא באפרסמא דכיא׳

תנו רבנן כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן תהלים קל״ג
זקן אהרן אמרו כמין שתי טיפי מרגליות היו
תלויות בזקנו של אהרן אמר רב פפא תנא כשהוא
מספר עולות ויושבו בעיקר זקנו ועל דבר זה היה משה
דואג אמר שמא חס׳ ושלום מעלתי בשמן המשח׳ יצתה בת קול
ואמרה לו כטל חרמון מה טל זה אין בו מעילה ועדיין פס
אהרן דואג שמא הוא לא מעל לפי שלא נהנה אני
מעלתי שנהנתי יצאתה בת קול ואמרה הנה מה טוב פס
ומה נעים שבת אחי׳ גם יחד מה משה לא מעל אף אתה
לא מעלת׳

פירוש כמין ב׳ טיפי מרגליות של שמן תלויות בזקנו׳ כשהוא
מספר עם לקריס עולות ויושבות בעיקר זקנו כדי
שלא יפלו וזה לשון הלמ״ד׳ כשהוא מספר ל״ד כשהיס מלכך
ומ׳ לו של זקן מתבעבע מאמת שלטר היו שלות ויושבות בעיקר
זקנו כדי שלא יפלו ולכי הוא׳ כשהיס מספר לשון תספורת ונ״לוש
היו שלות ויושבות בעיקר זקנו כדי שלא יגנזו עם קשר בגנזו
ועל לכך זה על ב׳ טיפין שתלויות לו לאהרן בזקנו היס משה
רבינו דואג לאחר שמת ה״ו מעלתי בשמן המשחה שנתנתי בשמן
תילוי בזקנו כשהלבשתיו ולילמ״ד לויכו שלוש פרוטה יש לאת
בת קול ואמר׳ כטל חרמון מה טל זה אין בו מעילה אף שמן
שבזקן אהרן אין בו מעילה שכל זמן שבעבית מבותי אין בו מ
מעילה׳ לכי מעלתי שמא כשלא שמן שלי כמו שלוש שלויכו בלוני
למס׳ מכ׳

תנו רבנן אין מושחין את המלכים אלא על מלכים ג׳ ג׳
המעיין כדי שתמשך מלכותן שנא׳ ויאמר
להם המלך קחו עמכם עבדי אדוניכם והורדתם אותו ג
גיחון אמר רבי אמי מאן דבעי למידע אי מסיק ליה
שתיה אי לא ליתלי שרגא בהדי עשרה יומי דבין ריש
שתא ליומא דכפורי בביתא דלא נשיב זיקא בגויה אי
משיך נהוריה לידע דמסיק ליה שתא מאן דבעי למעבד
עסקא ובעי למידע עסקיה אי מצלח אי לא לירבי ת
תרנגולא אי שמין ושפיר לידע דמצלח עסקי׳ האי מאן
דבעי למיפק לארחא ובעי למידע אי הדר לביתיה או
לא ניקום בביתא דחברא אי חזי בבואה דבבואה נידע
דהדר ואי לא חזי בבואה דבבואה נידע דלא הדר ל
לביתיה ולאו מילתא היא דילמא חלש דעתיה ומיתרע
מזליה אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא
לעולם יהא רגיל אינש למיחזי ברישא דשתא קרא
רוביא כרתי סילקא ותמרי אמ׳ להו רב משרשיא לבריה
כי בעית מיעל ומינסר קמי דרבייכו גרסו מתני קמי ד
דרבייכו כי יתביתו קמיה חזי לפומיה דכתיב והיו עיניך ישעיה ג׳
רואות את מוריך וכי גרסיתו גריסו בנהרא כי היכי ד
דמשכן מיא משכן שמעתתייכו אקיקלי דמתא מחסי׳
תיבו ולא על אפדני דפומבדיתא טוב גילדנא סריא
דמתא מחסיא למיכל מכותתא דרמי כיפי רמה קרני שמואל ב׳

בה' רמה קרני ולא רמה מכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן ושאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן:

פירוש והוכלתם לותו לגל ניסון למלחמת בעיר מסיחס על המעין: ניסון מעין קטון לגל ירושלם ולגל זהו ניסון היושב מעדן: ליתלי ילליק: לי מסיך כהוריס שלולק כל זמן שהשמן בתוכו נכרי תכבולגל על שמיס להשוח עפקל מי שמין ושפיר שהולכת ומשכח: נכרית לחכבית בית חסון ולאו מילת' היל לזמנין לשעבר לילית ליס בכוחה לבעוחה הלך לתי ולגל ליעבוד הכי לזמני לכי מזי לילית ליס בכוחה מלך לעתי' ומיתרע מזליס ולגל הלך לתי משו' למיתרע לפי לגל הוה עבל הכי לגל הוה מיתרע מזליס והלך לתי הילך לגל ליעבוד: קיקל כוהיל כרתין ום לקל ותמני נגלי לעבל טפי מסיך יקי: קיקל לבלעת: כוהיו תלתן: נגוסו מתני' מעיקלק כי היכי לתהוי מרגלא בפומייהו ותהוו ילעין למשכל ליס: ממשכן שמעתייהו כמעין זה שמוסך וסולך במת' מסיחס היו לגם ליהוי' לחוה לגם ותרבות יפה היה לגם מוטב לכל בפומבדיתא לגל הוה לגם לגם תרבות יפה כל כך ולמה לגהו מוטב לכם לדור בלשבה למתא מסיחא מלדור בלשבי דפומבדיתא:

טב גלגלא סביא מוטב לגכול דג קטן מוסכח כלחמרי כפלג למועל קטן הלי כורלא סמוך למסכחיה מעלי. מכותחא דרמי כיפי לפלו מכותם משוכח שמשכר לת הלכן כשטופכין מחכו על הלכן לגל תלכל ממכו כלחמרין בערבי עסקים ג לנכרים בלחמו בכותם מטמטם לת הלבוכו'.

הרמה זל והוכלתם לותו לגל ניסון והוא לגלך מל' בהרות היושבי' מעדן והרי הוא כמעין שהיו פוסק למלחמת בעיר מסיחס על המעין: וכל שכל הכהרות שהיו משמת ימי בריאתן היו פוסקין עיקריהן ומעיינותיהן ולפיכך נוח לוד מלך ישראל למשוח לת שלמה על ניסון לפי שהוא בהר ידוע שהיה משמת ימי בריאתו לכל שלא בהרות שהיו יושבין לימשך שהן ממי הגשמים והשלג והכנרל וכיוצא בהן. ליתלי שרגא יתלה כך לנוק כלוך ויש לומרים ליתלי ילליק ולגל דויק. לי מסיך כהוריס לם לומו כמסך הלסבת שהו משוכה כעלה מסוך ולגל מיקטפי ליקטופי שהיה כהוה לבהן ולבהן כדרך שמלהבת הכר עושה במקום שהרוח כוטבת ילע למסיח שהיה ולגל לי מסיך כהוריס שלולק כל זמן שהשמן בתוכו ולאו מילתא היא ולהיה מהיה לפרק לוד לגל לוד לחמרי' שהם נגי לוד הכר יפה לבליקה משום למסיך כהוריס ולגלו הכך מיקטף ליקטופי: לי מזי בכוחה לבכוחה כשהכל כוטה בריאה לגלם שכי נלגלים לחד חוק ולחד חלוש שהיו כרור וגלגו כל כך והחזק בקיל בכוחה והקלוש בקיל בכוחה לבכוחה לי מזי בכוחה לבכוחה סימכא טבא הוא וסמיך לקלל לביתיה: לגל מבסי זימבין לגל מזי סימכא ולגלגא לעתיה ומיתרע מזליס: לחר לגי הסתא לחמרת סימכא מילתא היא לחתביתא לגלי לקתבי לין מוסחין לת החלבים שלגל על המעין כלי שהשמן מלכותן לגלמ סימכא מילתא היא יהא רגל לגיל לגיס לגיחזי לרגלות ולפנוע ביקות הלגו לפי שגולין ונכהין למעלה יתר משלה יקות ולגיון קיל כוהיל כרתי סילקל ותמני: קיל לבלעת ובטויית קיבי. כוהיל תלתן ובטויית סליק ותמני כהשמעון. לחר לגו רב משבי לבכיה כי בעיתו מיעל ומינת נחיל קלי בכיטו נגסו מתביתא משכח כלי שהתא בעלה בפיכם והלך שלו קמיס ולגו יהבלו להבין לבני התלמוד כלחמריהן הסם לם קהה הבריל והוא לגל מבי' קלקל לם לגיל תלמיד שהלמודו קהה עליו בבריל

מפני שלא למל המשכח. וכי יתביתו קמיס מזו לפומיה כדי שלא תפיסו לעתכם מלבניו ותשמעו לת כל הלבני' מתהלה ועד סוף לכתיב והיו עיניך רואות לת מוריך. וכי נרסיתו גרסו על כהיל וכו' לסיפכל מילתא היא. לקיקלי לחתא מסיחא תיכו ולא על לפלבי לפומבדיתא טוב לכם לעסק על הלפעות שבחתא מסיחא ולא בעיכו' שבפומבדיתא לף על פי שבפומבדיתא לידות בלות וטובלין גדולים מה שאין כן בחתא מסיחא ויש גה בחה מלכל מה שאין כן בחתא מסיחא לף על פי כן חתא מסיחא טובה לדור גה לפי שהיו גה תלמידי חכמי' הרבוים להורחה ושאר בני העיר היה בהן תרבות יפה והיה כוח לגדם לדור ביניהן מה שאין כן בפומבדיתא. טב גלגלא סביא טוב לג קטן מרוח שבחתא מסיחא שהוא בזול מכותא לרמי כיפי מכותא משוכח שבפומבדיתא שהולכלו קופי לסתור לת חכבי עיבותיו וכביכו לפי שהוא ביוקר והרגיל לאכלו יבקש בוסח לכל לסתר לו. קיקלי לפעות כלכתיב מלפעות יכים לכיון ומתגנחיב' מקיקילתא מרים מסכרת לפלבי טיבות כלכתיב ויטע לגלהי לפלבו. גילגלא לג קטן שכיס והוא גדוש מכל לני היה כיפי לבני הבנין כלקתבי התם כיפים על גבי כיפים וכיפה ככגד הלוטס הוא בנין חלול מלמטה וכביכו זהו קדוניו ועשו כמין כיפה כגון זה ובנין חזק הוא: ולגי זל פירש גילגלא סביא טוב לגכול דג קטן מוסכח כלחמריכן בפירקא קמא למועל קטן הלי כורלא סמוך למסכחיה מעלי. מכותחא דרמי כיפי לפלו מכותם משוכח שמשכר לת הלכן כשטופכין מחכו על הלכן לגל תלכל ממכו כלחמריכן בערבי עסקים ג לנכרים בלחמו בכותם מטמטם לת הלבוכו' עיי פי הרמה זל.

משנה כל התדיר מחבירו הו' קודם את חבירו כל המוקדש מחברו קודם את חברו

פר המשיח ופר העדה עומדין פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו האיש קודם לאשה להחיו' ולהשב אבידה האשה קודמת לאיש לכסותה ולהוציאה מבית השבי ובזמן ששניהם עומדין על הקלקלה האיש קוד' לאשה, כהן קודם ללוי ולוי קודם לישראל ישראל קודם לממזר ממזר קודם לנתין נתין קודם לגר גר קוד' לעבד משוחרר אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם הממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ,

פירוש כל התדיר מחבירו כגון תחילין ותוספי' תחילין קודמין למוספין מוספי שבת קודם לתוספי יום מלם ותוספי יום מלם קודמין למוספי יום טוב של ר"ה וכולי ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. וכל המוקדש מחברו דם חטאת קודם לדם חטלה מפני שהוא מרוכה וכזמן שעומדין על הקלקלה הרים למסכת זבחים והם לזבו' לגים קודם להם' ולפי' היה לחת לגים ולפילו היה בערב מלוכה לפנויה לגים כפים מלשה: וכתב הרמב"ם זל שלם היו שכיסה כשניה ושכיסה מבלפי' לותן לבילה סודיס הגים קודם לשלה לפי שגים אין דרכו בכך ובקשו ממנו לכך שיחזו טבעני לן.

תנו רבנן היה הוא ואביו ורבו בבית האסורים הוא קודם לרבו ורבו לאביו ואמו קודמת לכלן חכם קודם למלך חכם שמת אין לנו כיוצא בו מלך שמת כל ישראל ראויין למלכו' מלך קודם לכ"ג שנא' ויאמר להם המלך קחו עמכם את עבדי אדוניכם

סם כל קודם לנביא שנאמר וימשח אותו שם צדוק הכהן
ויקרא ג ונתן הנביא הקדים כהן לנביא ואומר שמע נא יהושע
הכהן הגדול אתה ורעיך שמא תאמר הדיוטות תלמוד
סם לומר כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נבואה שנ'
שמות יג ונתן אליך אות׳

פירוש הוא קושם לכתוב בפרשת עניני לוחי לחוך
עמך כתיב חיין קודמין לחיי לחוך וחי בעית
לחיות מכניע כל לבני בפרשת עליפה ליה לחי פריק בפרשת יכול
לחיעבך בתורה ובמצות וחי פריק ליה לכתיב וקחי חיכו בכית
הקטורין חחי מקניח ליה לחילים זכותה דכתיב בה קושם לחכיו
שחכיו הכתיבו לחיי העולם הזה וכתיב הכתיבו לחיי העולם הבח:
וחמו קודמת לכולן דחית לה זילותה טפי׳ מכם קודם למלך
שחין כל ישרחל רחויין לחכנסה חכל מלך כל ישרחל רחויין למלכות
מלך קודם לכהן נדול שכחמר ויחמר להם המלך ונחמר מדקחמר
ליה דוד לצדוק הכהן דהוה כהן נדול קמו עמכם מעבדי לדוכיך
ועל כרחין לכפשים קחמר שחע מינה דחלך לדוכיו של כהן נדול ש
הוח ונחמר שחע כח יהושע הכהן הנדול מחי ונחמר וכי תימא לה
דילמח שחני נדוק דהוה מכהן בחוכים ותומים והוה ליה כהן
וכניח וחמטול הכי עליך מכניח כתיב ולפני שיעזד הכהן יעמוד
ושחל לו כמשפט החוכים יהושע כניח הוה וחפילו הכי הוה נריך
לחעזר חכל הכהן נדול שחין מכהן בחוכים ותומים לח עליך
מכניח הח שחע כח יהושע הכהן הנדול ויהושע הכהן הנדול נבית
שני הוה לקח נבחות כתיב וזכריה נבית שני הוה לכתיב
בעזרת הקבני חני כילה וזכריה נר עילוח כניליה וכתיב נבחות
חני נשפת שתים לכריוש המלך ויעבר ה׳ חת רוח זרובבל בן ש
שלתיחל ואת רוח יהושע בן יהוצדק הכהן הנדול ונו׳ ויבחו ויעשו
מלחכה ונחמר וכית שני לח הוה ניה לוחים ותומים לכתיב בעזרת ל
עד עמוד כהן לוחים ותומים וחפילו הכי הקדים כהן נדול ל
לכניחים לכתיב לחתה וכעת׳ שחע תחמר הדיוטות היו חלח כי
חכשי מופת המה ואין מופת חלח כחוחה כלומר חין כקדין חכשי
מופת חלח חכשי כחוחה שכעשה מופת על ידן שכחמר כי יקום
בקרבך כניח ונו׳ ונתן חליך חות חו מופת וכי תימא לילמח יהושע
כן חמי כניח הוה לקח קח משתעי מלחך כהדי לכתיב ויעל מלחך
ה׳ ליהושע לחמר שחע כח יהושע ונו׳ לח חלח לקח זכניח הוח לקח
מזי לח לכולה מילתח וכחמר׳ הוח לחמוי ליה הכי כמלחה הכחוחה
להוליע נדולתו של יהושע בן יהוצדק הכהן הנדול תלמי כניחים
שעכניח ויחמי חת יהושע הכהן הנדול שמח לפני מלחך ה׳ ונו׳.

מעלי נ **פיסקא** אימתי בזמן שכולן שוין מנא הני מילי אמר
אחא בר חנינא דאמ׳ קרא יקרה היא
מפנינים יקרה היא מכהן נדול שנכנס לפני ולפני הניא
ר״ש בן יוחאי אומ׳ בדין הוא שיקדים עבד משוחרר לבר
שוה נדל עמנו בקדושה וזה לא נדל עמנו בקדושה בר
קודם לעבד מאי טעמא אלא זה היה בכלל ארור וזה
לא היה בכלל ארור׳ שאלו תלמידיו את רבי אלעזר
בן צדוק מפני מה הכל רצין לישא ניור ואין רצין לישא
משוחררת שזו היתה בכלל ארור וזו לא היתה בכלל
ארור׳ לא זו היתה בחזקת שימור וזו לא היתה
בחזקת שימור׳

פירוש נכנלל לחוד נכנעו לח חנח כח קללה לכנעו
נדולה חזו שיהיה עבד לחחיו מכחן שכל עבד
כדי הוה נכלל לחוד׳ נכלל שימור נזרות כיון דחיניה לחילחי
חילתח למפרע למעיקרח הוה לעתה לחיניה והוה מכחה
נפשה חבל שפחה לח היתה נחזקת שימור דלח הוה ילעה ל
למשחררין לה דלח נדילה קיימח למשתחדרי׳ ולישנ כחי
לפרושי שהנזרות משמרת עצמה שלח על פי שחזקת נזרות
מתירלות להפקיר עצמן כדי שלח יהא עליהן שם רע כדי שיפשוא
מה שיהן כן נשפחה׳

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן צדוק מפני
מה כלב מכיר את קונו ואתול אין מכי׳
את קונו אמר להם ומה האוכל ממה שהעכבר אוכל
משכחה תלמודו האוכל עכבר עצמו לא כש׳ שאלו
תלמידיו את רבי אלעזר בר צדוק מפני מה הכל מושלין
בעכבר אמר להם מפני שסורו רע מאי היא רבא אמר
אפילו גלימי נייסי רב פפא אמר אפילו שופינא דמרא
נייסי׳ ה׳ דברים משכחין את התלמוד האוכל ממה
שאכל עכבר׳ וממה שאכל ממנו אתול והאוכל לב
בהמה׳ והרגיל בזיתים׳ והשותה מים שבשיירי
הרחיצה והמבטל רגליו זה על גב זה׳ וי״א זה המניח
כליו תחת מראשותיו׳ ה׳ דברים יפים לתלמוד האוכל
פת חטים ואין צריך לומר חטים עצמן והאוכל ביצד
מגולגלת בלא מלח והרגיל ביין ובשמן׳ והרגיל בשמן
זית והשות׳ מים שבשיירי עיסה ויש אומרי׳ אף המטבל
אצבעותיו במלח ואוכל הרגיל ביין ובשמים דאמר
רבא חמרא וריחני פקחין הרגיל בשמן זית דאמר רבי
יוחנן כשם שהזית משכחת תלמוד של שבעים שנה
כך שמן זית מחזיר תלמוד של שבעים שנה׳ המטבל
אצבעותיו במלח אמר ריש לקיש באחת׳ כתנאי רבי
יהודה אומר אחד ולא שנים רבי יוסי אומר שנים ולא
שלשה וכולי וסימנך קמיצה׳ עשרה דברים קשים
לתלמוד העובר תחת אפסר נמל וכל שכן תחת נמל
עצמו והעובר בין שני נמלים והעובר בין שתי נשים
והאשה העוברת בין שני אנשים והעובר תחת ריח רע
של נבלה והעובר תחת הגשר שלא עברו תחתיו מים
ארבעים יום והאוכל פת שלא בשל כל צרכו והאוכל
בשר מזוהמא לסטרון והשותה מאמת המים העובר
בבית הקברות והמסתכל בפני המת ויש אומרים אף
הקורא כתב שעל גבי הקבר׳

פירוש הכא נמי: לכלב מכיר את קונו טורלו לכתיב
ולכל בני יכר לח יחכן כלב לשונו ואתטול הכי
כתיב לכלב תשליכון לותו ולח כתיב מפני שהכלב מכיר
את קונו ואתול אין מכיר את קונו׳ ובלקח לי לפרש והוא עיקר
להני קונו דקתמיכון לנו לשון טורלו הוא לשון בעלו כ
כלכתיב ידע שור קונהו וחמר עם קונהו וכן דרך העולם שהכלב
מכיר את בעליו והולך אחריו לכל מקום שהוא הולך וחמחמו מם
שיין כן נם שור על כאן פי׳ הכא זל׳ מכאן ואילך פי׳ לפי מפני

שמורו רע כלומר מפני שמורין של עכברים רע לפיך מושלים
עליהם החתולים מפני שיש סיכוי הוי סורין רע לפילו גלימי לגלו
רע מלכל: נייסי לוכלין לותן: סופיכא ביתיך: המכים כליו
מלבושיו. את פחמין את שלחני על גבי נחלים: משכח תלמוד של
סבריס שכח הסגוך בפיו לפילו ע שכח מקויך תלמודו וכו׳ תלמודו
של סבריס שכח שכשכח ממנו ככר עכבו סבריס שכח: ומימיך
לגירסת שלך תעינה שלם לך תלע אם לחל לומר לחתל ולך סכיס
ולחל לומר כ ולך ג׳ לו שמע לחל לומר סכיס ולך שלשה ולחל
לומר ג׳ולך ל יהיה סימיך קמינה כלומר כפיף הקמיכה וכשתיכו
מלתן ל׳ לחנשות סיעומלים כשדרן לכך מהגולל שני לחנשות
זקיפין מכל ל׳ שסס לחנשע ולמס ומכל זה של קמינה לך כשת יב
שלך זכת לסייכו שתי לחנשות מכלן ולחל מכלן וכן תהיה זכול
שך מסס לומר לחל ולך ל׳ ולך לומר ב׳ ולך ג׳: לסוכל את חטיס
וכם חטיס ענמן כחל ך חסיב לכו: קסין לתלמוד הטשסה לותן
יהא קשה לשמועה הטשכר תחת לפסר נחל וכם תחת נחל עבמו
כחל ך חסיבא לכו: הטשכר מתחת ריס רע של כללה כלומר
המהלך ומריס ריס כללה לכל המהלך ומריס הוי עוכר תחת לותו
הכיס שהכיס סולך ועולה: זוהמת ליסטרון לותו כך שטוסטין
את הקלקה קבי ליה זוהמת ליסטרון עם שמעבדת הזוהמת ל
לגללין של ב׳ כדיו תרגום של תרין סטרוסי.

תנו רבנן כשהנשיא נכנס כל העם עומדים
לפניו ואינם יושבים עד שיאמ׳ שבו כשאב
ד״ר נכנס עושין לו ב׳ שורות אחד מכאן ואחד מכאן ואין
יושבין עד שיושב במקומו כשהכם נכנס אחד עומד וא
יושב במקומו בני ת״ח ות״ח בזמן שרבים צריכים להם
מפסיעין על ראשי העם אף על פי שגנאי הוא לת״ח
שיכנס באחרונה יצא לצורך נכנס ויושב במקומו בני
ת״ח שממונין פרנסין על הצבור בזמן שיש בהן דעת
ללמוד נכנסין ויושבין בפני אביהן ואחוריהן כלפי העם
אין בהם דעת לשמוע נכנסין ויושבין אחרי אביהן ו
ופניהם כלפי העם רבי אלעזר בר צדוק אומר אף בבית
המשתה עושין אותן סניפין׳ אמר מר יצא לצורך
נכנס ויושב במקומו אמר רב פפא לא אמרן אלא
לקטנים אבל לגדולים לא הוה לימיבדק נפשיה
מעיקרא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם
עצמו להשכים ולהעריב לעשו׳ צרכיו כדי שלא יתרחק
והאידנא דנפיש חולי אפילו גדולים נמי רבי אלעזר בר
צדוק אומר אף בבית המשתאות עושין אותן סניפין
אמר רבא בחיי אביהם ובפני אביהם מפני כבוד אביהן

פירוש כל העם עומדים כל השורות כלם לפילו סס
מלך עושין לו שתי שורות בלבד: עושין לותן
סניפין שמוסיפין לותם ככנד הזקנים: לגלך לקטנים לאכים קוף
לחל יכל לגדולים ליכו ככנס ויושב מסוס לפוסע הוץ לכל
למיבדק כפשיה: כלי שלך יתרחק לכיוצא ליפנות ביום כדיך
שיתרחק מן הדרך כלי שלך יהו לחכים לוחין לותו: מפני כבוד אביהן
לכיוסם הוץ לכויין סניפין לזקני כפניך זה שעושין לקוקה גדולם

הרמה ל״ל: עושין לותן סניפין סחך ומשנין כעין
עין קטן שמעמידין לותו בגד קוקה גדולה

פירוש כשכתבי ככנס וכו׳ וקל משויל מילוק בין כשיל

לגמרא כך בני תלמידי חכמים שממונין לכותיהן פרנסין על
הצבור מושיבין לותן בגד הזקנים בבית המשתאות: נחזי לכיסם
ובפני לכיהן לראיה כבוד לכיהן שלך שלך נחזי לכיהן לי כמי
לפי׳ נחזי לכיהן שלך בפניו אין מושיבין לותן בגד הזקנים.

אמר רבי יוחנן בימי רבן שמעון בן גמליאל
נשנית משנה זו רבן שמעון בן גמליאל
נשיא רבי מאיר חכם רבי נתן אב ב״ד כי הוה עייל רבן
שמעון בן גמליאל הוו קיימי כולי עלמא מקמיה כי הוו
עיילי רבי מאיר ורבי נתן הוו קיימי כ״ע מקמייהו אמר
רשב״ג בעינא דלהוי היכירא בין דילי לדילהו תקין הא
מתניתא ההוא יומא לא הוו התם למחר כי אתו חזו
דלא קמו מקמייהו כדרבן שמעון בן גמליאל אמרי מאי
האי אמרי הכי תקין רבן שמעון בן גמליאל אמר לידה
ד״מ לרבי נתן אנא חכם ואת אב בית דין נתקין מילתא
כל דלין אמר ליה רבי נתן מאי נעביד ליה נימא ליה
תני לן עוקצין דלא גמיר וכי לא ידע נימא ליה מי
ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאוה למלל
גבורות ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלותיו ונעבריה
ותהוי את נשיא ואנא אב בית דין שמעינהו רבי יעקב בן
קורשאי אמר דילמא חס ושלום אתי לידי כסופא אזיל
ויתיב אחורי עילויתיה דרבן שמעון בן גמליאל גרס ותנא
גרס ותנא אמר מאי האי דילמא חס ושלום איכא מידי
בי מדרשא יהב דעתיה עיין בה וגירסה למחר אמרי ליה
ניתני מר בעוקצין פתח ותני בתר דאוקי אמר להו אי
לאו גמירנא כסיפתון׳ פקיד ואפקינהו מבי מדרשא
הוו כתבי קשיתא בפתקא ושדו דהוה מפרק הוה מפר׳
דלא הוה מפרק כתבי פירוקא ושדו אמר להו רבי יוסי
תורה מבחוץ ואנו מבפנים אמר להו רבן שמעון בן ג
גמליאל ניעל ונהו מיהו ליקנסינהו דלא ליסרו שמעתתא
משמייהו אסיקו ליה לרבי מאיר אחרים ולרבי נתן יא
אחוי להו בחלמייהו וילו פיסוה לרבן גמליאל ר׳ נתן
אזל רבי מאיר לא אזל אמר דברי חלומות לא מעלין
ולא מורידין כי אזל רבי נתן אמר ליה רבן שמעון בן
גמליאל נהי דאהני לך קומרא דאבוך למהוי אב בית דין
למהוי נשיא מי אהני מתני ליה רבי לרבי שמעון ברבי
אחרים אומרים אלו היה תמורה לא היתה קרבה אמר
ליה מאן הן הללו שמימיהן אנו שותין ושמותן אין אנו
מזכירין אם׳ ליה בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד
בית אביך אמר לו גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם
כבר אבדה אמר ליה האויב תמו חרבות לנצח אם׳ ליה
הם היכא דאהני מעשייהו הני לא אהני מעשייהו הדר
אתניה אמר משום רבי מאיר אלו היה תמורה לא היה
קרב אמר רבא רבי דענותנא הוא אמרו טשו׳ רבי מאיר
אמר רבי מאיר אומר לא אמר׳

פירוש כסכית מסכה זו לחתכיחא לליכל לקי לקתבי
כסהכסי ככנס וכו׳ וקל משויל מילוק בין כסיל

לאם בית דין וחכם רבן שמעון בן גמליאל הוא כשיש רבי מאיר היה חכם ורבי נתן אב בית דין וכו׳ וכל שהכשיש הוא היה בעל הדעת ומלמד תורה ברבים וכלמדיכן בפיקנין אלו בני בניו של כלב שמלמדין תורה ברבים וכלמדיכן כמי היתה הוא דרים רבן גמליאל תני שבי ורבי אלעזר בן עזריה מל שבא ואבי בית דין הוא גדול שבדייכין שהיו בפקנין על פיו כדקתני בשבהדרין גדול שבדייכים הוא׳ היה פלוני אתה זכאי ואין פלוני אתה חייב ואמטו להכי איקרי אב בית דין · וחכם הוא הגדול שבחכמים שבשלשין ומתכנין עמו בהלכה וידע טעמי תורה ויודע לשמלנו של כשיש · פתקין תילתא כל דלין · כלומר כישן ענה בעוד שלילו מנוי ביהודתו ויש נוהגין כיתקין תילתא לליתני לן כלומר כאחר לו שילמדנו לבר שלילו יודע ללמד וכבייהנו כישא ליה תני לן במסכת עוקצין ואין מסכתא שלילו יודעה ואיכה בידו וכיון שתגלה הדבר שלילו יודעה כישא ליה מי ימלל גבורות ה׳ למי נאה לחלל גבורות ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלתו והוגיל ואיך יכול להשמיע כל תהלתו איך יאמר למלל גבורותיו ולהיות כשיח ואמו כפתח ובדמוס לבוכור בתסכת עוקצין ואיך תהוי לת כשיח ר׳ אחיי הוא דקאמר ליה לרבי פתח תהוי לת כשיח ואכח לא בית דין שמעיבהו ר׳ יעקב בן קוכשאי וכו׳ לול הויה ליליה יתיב לאוכי עליתיה דרבן שמעון בן גמליאל גרם בתסכת עוקצין גרם ותני כי היכי דכשמעיה רבן שמעון בן גמליאל וכיתיב לעתיה ונעמרה ולא תהוי ליה כיסופא. שמעיה רבן שמעון בן גמליאל ואמר ליה למח לילמח לו ליכח מילי במדרש שלפי שהרגים בעצמו שלא היה יודעה וידע שמשכו עליו מתסכה רעה בבית המדרש כלי לסלקו וסכין שלא עשה יעקב בן קוכשאי כן שלא כלי שיהיה רבן שמעון בן גמליאל לעתיה ולנמרה שלא יכא לילי בזיון : יהב לעתיה עיינין בה ונרסה למאר וכו׳ ·

לקשייתא כפתקא היו כיתבין קושיות בתענוות ומסלכין לותן בבית המדרש כלי לסלקו ואין לשא הוו מפרק כי מדרש כתבי ליכהו פירוק וסלו בני מדרש כלי להלאות את חכמתם : תורה מנחון וכו׳ לו היה יכבהו לבית המדרש או אמו בגד שליהם ובשב עתסם קומדא לבגבע מוהב שהיה תגר במתני לבוך שהיה לא בית דין לשוך כלומר כבי לתהניה לך מסיבותיה לאוך לתוה לא בית דין לשוייך לא בית דין לשוייך בשיא מי להבי לך דקא בעית למיהוי בשיא · מתני ליה רבי לרבי שמעון לחלים ואומרים וכו׳ ואיכו רבי מאיר והוה מתני לה בתקנתא דרבן שמעון בן גמליאל אמאי לחוה אחר ליה רבי שמעון בן גמליאל בשבה בשבתה גם שבתה וכו׳ בלו׳ חלוייב תתו תרומת לבגבע ואין יפה להזכירם כך בשבת

והרמה הקשה עליו ולא ולא כהיכא מלא לפשטיה לקרא לא תשחית הכי לאכ׳ או לכתוב חלוייב׳ תתו או לכתוב חלוייב תם ועיד סופיה לקרא לכתוב ועבים כעצת אבל זכרם הוה מלי מעמע להלי פירוש · ועוד קשו קראי לחלדי לתסה כתיב גם לחכתה גם שבתה גם קרבתם כי׳ לבדם והכא כתיב תרומת לבגבע ואלי חזי רבי לעביל כי הלי קרא לייעביל כי חילך קרא ותו מלי קא מסלר ליה רבי שמעון בן ה׳ היכא לחסנו מעשיהו ואכא ליה לקרא בהכי מילי חלא הכי פירוש כי כתיב גם לחכתה גם שבתה ואמר בשבתה גילידתא אבל בני לדם שבקשו להחריב ולעקור בתורה בית אלהיך אף על פי שמתו לא יתנו לילבות תרומת קלח׳ קל׳ כלום לילסר שישבתו לבגבע וקיימו לכתוב בפוסיה דקרא ו תרומת לבגבע כלום לילסר שישבתו לבגבע וקיימו לכתוב בפוסיה דקרא

ועבי׳ בתסת לבל זכרם המה כלו׳ עניים שבתסת מביות ושומות כלוים לבל זכרם ומתעול הבי מסלר ליה ל״ם בב׳ ל״ם היכא לאתסו מעשייהו רבי מאיר ול׳ בתן לא לאתסו מעשייהו בלר לאתנייה לבתר לאוכמיה ל״ם בניה בלר ומתכא למתני׳ דבשהות אמרו מעוס רבי מאיר רבי לעבותבא הוא בלגלסין בסוף סוטה מסמת רבי בעלא עבוה ואפילו ליהו לעבותבא לאתסו מעוס רבי מאיר לאתר לבל רבי מאיר לומר לא לאתר אלא בגלוי מלא׳

אמר רבי יוחנן פליגי בה רש״בג ורבנן חד אמר סיני עדיף וחד אמר עוקר הרים עדיף ·

רב יוסף סיני רבה עוקר הרים שלח לתמן סיני ועוקר הרים הי מינייהו עדיף שלחו להו סיני עדיף הכל צריכי למרי חטיא ואפילו הכי לא קבילי עליה רב יוסף · מלך רבה עשרי׳ והרתין שנין והדר מלך רב יוסף כולהו שנין דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא קרא אביי ורבא ורבי זירא ורבה בר רב מתנה הוו יתבי והוו צריכי לרישא אמרי כל דאמר מילתא ולא מפריך להוי רישא כולהו איפרוך דאביי לא איפרוך חזייה רבא לאביי דגבה רישא אמר ליה נחמני פתח אימא · איבעי׳ להו ר׳ זירא ורבה בר רב מתנה הי מינייהו עדיף ר׳ זירא חריף ומקשי רבה בר רב מתנה מתון ומסיק מאי תיקו ·

פירוש סיני עדיף מי שמסכת וכריתת סדורות לו כעתיכתן מסכ סיני וכב יוסף הוו קרו ליה סיני כלתלמידיכן בפרק חלק קרי כב יוסף לכפסיה וכב תבואות בכתב שור לכל לא היה מפולפל כל כך להקשות ולתרץ ולהבי לבר מתוך דבר וכבה עוקר הרים שהיה חריף ומפולפל בתורה הרבה ומלי קורא ליה עוקר הרים שהיה מפרק קושיות שהיו דומים כהרים שלין לדם יכול לפרקן ושוקר ודומה שמושות שהיו דומים כהרים שלין לדם יכול לעקרן · וכי לינטריך לסו עלמא בכלל לתמוי מל מיכייהו בריסא שלסו לתתן לארץ ישראל סיני ועוקר הרים סי מיכייהו עליך שלסו מתם סיני עליך להכל בריכין למלי מטייל דכולי עלמא בריכי ליה לאפולי עתירי בלעין ודיכין דמלי מסכו ליה למלי זוזי לי לא מסכח סיטי למיזבן בעיסו · לבל מלי סיטיא לא בריך לכולי עלמא׳ כולי הלי ללי כמי לית ליה זוזי למיזבן בסו שלר מילי דבריכי ליה מלמר לאית ליה סיטי יכיל למיקיים בעייסו ועוקר הרים דמי לעתיר בלעין ליה סיטי לאי מסכח מלן למיזבן מכסו ליה זוזיה ולי לא לא מילי ולא סכי כמי קוה עוקר הרים לקוי מפולפל ומסולד לאי מסכח מלן לתלאי ליה מתניתא ושמעתתא מכבי ליה מילודי ופלפולים דיכיל למילק מיכייהו לאב פלפולים כמה מילי לא יכלי שלר ליכשי למילק ולי לא מסכח מלן לתלאי מתניתא ושמעתתא ומסכח מלן מי שית קלי ליה לבעל פלפול עתיר פלעין וקלי ליה לבעל שמועות עתיר מסכח ומשיק בם סתם הבל בריכין למלי מטייל : לפילו הכי לא קבילי עליה רב יוסף כלו׳ לף על גב לקוה רב יוסף סיני וסלסו מתם סיני עדיף לא קבילי עליה רב יוסף למקוי כיסף מסוס יקריה לבבה · מלך עשרין ותרתין שנין עד דבא כפסיס והדר מלך רב יוסף : מלן לקוי כיסף כמתיבתא קלי מלכותא · כולהו הכי למלך דבא לפילו מקוכ דס לא קבילי עליה רב יוסף לביתיה · מי׳ רב הלי נתן לל כיון דסלסו מתם סיני עדיף והסיפל רב יוסף עצמו ולא בבא לבהוג סדרב בבי דבא היה מולף לו דבא

כבוד ומספיק לו כל נרכיו שאפילו מקיז לס לא היה נריך לקרות
לביתו לפי שהיו כעשין כל נרכיו לביתו של רבה · ולפי זה פירש
לפלו לומכח לביתיה לא קרא שלא רבה להכוון שרירות בעצמו כל
לומן שהיה שלך רבה ולפלו היי שרירותא שלא רבה לקביל סום
לומן בתוך ביתו שלא כשהיה רובה להקיז דס היה מכבים לומן
לביתיה לרבה ולפס היה מקיז לס · ולא לייך נבן למאי שרירותא
ליכא למיקרא לומכח לביתיה הא לפלו קלידוט שבהדיוטות קאי
לומכח לביתיה לאלו על כרחיה קאי לית מלעתא דכפשיה הוא
לאתי וכזוזיה הוא לאתי · ושוב כתב ז"ל ולית לאמרי לפילו לומכח
לביתיה לא קרא שלא היה לו פבאי להקיז את עצמו כל לומן שהיה
שהלך רבה מחמת שהיה שוכח כל שעה לפני רבה וכולהו הכי פ
פירושי לא לייקי נבן דולאי פירושי דאיקי ביקרו ולזה כל'
לפר לפי ענין לעתבו כולהו שני דאלך רבה וכו' כלו' כיון שהשפיל
רביו"ף את עצמו ולא רבה להכוון שרכה בשבי רבה קבוכה זכות
עבותיות עליו ועל לכשי ביתו שלא אלה אם' מהן כל השכיח לשל
אלך רבה ולפילו לומכח להקיז דס לא הוכרך להקרות בביתו ·
הדין הוא פירוש דאסתבר לן רבה ופירוש מעליא הוא · לבני
ורבה ורבי זירא ורבה בר רב מתבה הוו יתבי אהדדי ורקו נריכי
לביתיה כלומר היו נריכין למכות רחם עליהן לאותה שעה כדי
שישנה להן ויסדר להן משכיות ובריתות ושם יקשו לו וזה יתרץ

ולפי שהיו כלם מכמים נדולים ורלויין להיות רבעי' ולא היה אחד
מהם כפוף לאחרו ולא היה ליפשר לאחד מהן למכות את השאר כדי
שלא יתקנא בו השליחי או קרביעי לפיכך אמרו כל אחד מהן רבעי
אלתא ולא מיפרכא לחוי ליישן אמרי כל אחד מיבייקו מילתא ל
דכלהו ליפריך ואלו לאבני לא ליפריך קושיא רבה לאבני לנפשי
ליישיב כלומר רלה לו הרחמן רחם ונהלתפשים מחמת שלא ל
ליפריכא מילתא אחר ליה כאחרי פתח לימא דרוש לן דמשמיה
פשקו לך רבותא ופירש רבינו האי גאון ז"ל דאבני אמרו
ומיפרשא בגמ' דוכתי מנחר' · ובקטי דבבן דבר אחוה דרבה בר
אחרי הוה ותלמידיה וכיון דהוה שמיה באחרי אשם אחוה אלא הוה קרי אבני
בלשון ארמית כאדם שקורא אבי ואליך ליה אבני וכיון שהיה מן
האחות והגדולה קרוב בבנן הכי על כאן לבריו ז"ל : לימעיל להו
רבי זירא ורבה בר רב מתבה אי מבייקו עליך והשתא מפרש מדם
דכל אד מיבייקו רבי זירא אחריך ומקשי מתוך פלטולו היה יודע
להקשות ולתרץ מיבו לא הוה ידע לאמוקי שמעתא אליבא ל
דאלכתא דרבה בר רב מתבה מתון ומסיק כלו' לא מטולטל ואריך
כל כך להקשות ולתרץ מיד אלא היה שוהה ומעיין בבחת יפה
על דהוה בלבא ליה שמעת' אליבא דאלכתא מאי אי מבייקו
עליך ומלבא בתיקו · עכ"פ קאמר ז"ל:

סליקא לה מסכת הוריות

מככת זבחים

פרק בית שמאי

משנה דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרו יותרת ושני כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו בפר העלם דבר של צבור משל למלך בו שכעס על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חבתו ותנא דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרה פרכת הקדש בפר כהן משיח ולא נאמרה בפר העלם דבר של צבור משל למלך בו שסרחה עליו מדינה אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת אם רובה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת:

פירוש על לוסקמו נכוד: ומעט בסרחונו מקנה בלבניס מפני מה נתנו: מפני מה בלמוק פרכת הקדש נדמיון לנפר כהן משיח כתיב בה בני פרכת הקדש ונפר העלם כתי' בה בני הפרכת: פמליא שלו כבמיות מטוחת ענתו והמסכימי' לדעתו יאמר לבבי סתרין עליהם: ואם רובה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת הבי הוא מטולק מסבתם והבי כתי כיון שמעלו רוב נבוד בב יטול נמתלקת הקדושה:

פרק איזהו מקומן

קרן מזרחית של מזבח לא היה לה יסוד, מאי טעמא אמר רבי אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאריש בר רב יצחק מזבח היה אוכל בחלקו של יהודה אמר רבי לוי בר חמא אמ' רבי חמא בר חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין והיה בנימין הצדיק מ
מצטער עליה בכל יום לנוטלה שנאמר חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן ל
לשכינה שנאמר ובין כתיפיו שכן,

פירוש טורף בנימין דכתיב ביה זאב יטרף שהקריבו יעקב עליו בתפלתיה יעקב נבקר עליו יאכל עד בתפלתיה יתבני מלכתא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כלומר תופס בחלקו של יהודה שהוא כר כי יבקע מזבח היה לאוכל כלומר תופס בחלקו של יהודה לפי שהיתה בחזקת של יהודה בנחלה בחזקת שלא היתה בחלקו של יהודה ולא היתה בחלקו של בנימין ולא היתה בחלקו של שניהם אלא בחלקו של יהודה לפי שהיתה בחזקת של יהודה בנחלה בחזקת של

שלא יהולך לא היה מכוון לאחריו אלא היתה לו מזרח מן הירדן
ושלה למערב והתחיל מקרוב לאחריו לפנות לבד נפון ומערב
ושלה אל כתף הימני היה ירושלם ומשתחוין מן המזרח ומכח
והולך על ירושלם כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד הגבול ועוד
כתיב עליה לאחרי מירושלם לכאר לשכר על פני בן הכתף ועל
קרית יערים ומשם על היה שהוא לכוון מערב כתיב וירד הגבול
ותלה הגבול ולא כתיב ועלה ובחלת בניימן בנפון בחלת יהודה
וגבול נגב בחלת בניימן הוא גבול נפון ליהול שלא שלין לרך בחלת
בניימן מן המזרח על היה אלא על ירושלם על הכאר לשכר על פני
גיא בן הנום ועל קרית יערים וילכו לקלאת הכא דכתיב כתיב
וירד הגבול ותלה ולא כתיב ועלה וכל מה שגבול נפוני של יהודה
ממוך לבחלת בניימן מן המזרח על קרית יערים כתיב ועלה ותלה
ולא כתיב וירד ותלה ליכה לא עליה ולא ירידה למדנו שהשם
הכאר שעל פני גיא בן הנום הוא הגבוה מן הכל והוא למעלה
מירושלם ולשם כתיב ועלה. שכור למגביים בעין עיטם. כלומר
בעיני שהוא מעין מי כפתוח שלמוד שם שלח עליית הכאר לשכר על
פני גיא בן הנום אלא בכתבה ירידה בכתיב כיתי קלי בעשו
ממוך מעטו וכבכה אותי בירושלם שהיה למטה כלכתי וכן כתיבי
ולא כתיב בלשון. לוכל לומרי הלי אלא בכיה בעין עיטם משום
דכתוב שם בחלת בניימן מבחלת בני יהול יותר משיעור הר הבית
ולי ליכאר למתוך לשכת הגזית לעזרה ולקטוע בהלכין בעזרה
דכתיב וקרית ועלית ונירד וליה בכיכה להיות בחלקו של יהודה
בלמערב ולחול. נמיבי למבהלין בחלק יהודה כלכתיב ומחוקק
מבין רגליו: את כל שכותיו שביכה ענמו לעמוק ולדעת ובשבע
שם אלא בלהל בימי.

פרק המזבח מקדש

אמר רבי עקיבא בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בנדי כהונה: לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, כתונת
סם ג׳ מכפרת על שפיכות דמים שנאמר וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם, מכנסים מכפרין על גילוי
ערוות שנאמ׳ ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ירמיה כג
והמצנפת מכפר על גסי הרוח יבא דבר שבגובה ויכפר
על גובה, אבנט מכפר על הרהור הלב אהיכא
סם דראיתיה, חשן מכפר על הדינין שנאמר ועשית חשן
ויקרא ג משפט, אפוד על עון שנאמר ואין אפוד ותרפים,
מעיל מכפר על לשון הרע מנין אמר ר׳ חנינא יבא דבר
שבקול ויכפר על קול, ציץ מכפר על עזות פני בציץ
שמות כח ל כתיב והיה על מצח אהרן ובעזות פני כתיב ומצח אשה
זונה היה לך איני והא אמר רבי יהושע בן לוי שני דברי
לא מצינו כפרה בקרבנות ומצינו כפרה ממקום אחר
ואלו הן שפיכות דמים ולשון הרע שפיכות דמי מענלה
ערוף לשון הרע מקטורת דתני רב חנניא מנין לקטורת
כתולכי יז שמכפרת שנא׳ ויתן את הקטורת ויכפר על העם ותנא
דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפר על לשון הרע
יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי קשיא ש

שפיכות דמים אשפיכו׳ דמים קשיא לשון הרע אלשון
הרע שפיכות דמים אשפיכו׳ דמים לא קשיא הא דידיע
מאן קטליה הא דלא ידיע מאן קטליה ידיע מאן קטלי׳
בר קטלא הוא במזיד ולא אתרו ביה ולשו׳ הרע אלשון
הרע לא קשיא הא בצינעא הא בפרהסיא׳

פירוש למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת עולת
עולת תמיד של שחר ושל בין הערבים והדר קא מפ
לקרבן ושל בניו ושל הנסכים: ויטבלו את הכתונת ומה היה
לעתיד לבא שכפרת שפיכות דמים בכתונת וטבילה הייתה כפרה.
לכסות בשר ערוה לחפות על גילוי ערוה. לקיים דליתיה שהיו
קורעין בגדי כהונה לקיים הלא בכל כלי שרת נאמר
ימצאו ביזע: אין לסוד בגלה עון תפיס הא ים לסוד אין תפיס
בם במסכת ערכין: לכר שנקול פעמוני׳ שנו: ויכפר על העם
במחלוקת קרח שהוא לשון הרע דכתי׳ היה לתם המתם. שבחשלי
שהיה הכהן לבדו שם כלתנן פרוצי היו מן הקולט ולמזבח בשעת
הקטרה וכשם מן הסיכל לילפי מוכל לדם לא יהיה וגו׳ ביומא.
ילינו מאן קטליה כתובת מכפרת על הנסוד שלא יעשו: כר
קטלא וכתה לא קטלי ליה מיעבדי לכתיב ולתרן לא יכופר.
ומשכי במזיד ולא אתרו ביה אלא בר קטלא הוא הילכך נסוד
מכפרי בכתובת והא בעשים בתין עליו כלתיתא בערכין. בגיבעת
להוי לכר שבחשלי קטורת מכפרת שהיה בחשלי בשרי היה שהוא
לכר שנקול קול הפעמונים מכפר.

פרק טבול יום

אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא לא נתכהן
פנחס עד שהרנו לזמרי דכתיב והיתה סם כה
לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם רב אשי אמר עד
ששם שלום בין השבטים שנאמר וישמע פנחס הכהן יהושע כב
ולרב אשי הא כתיב נמי והיתה לו ולזרעו כי כתי׳ ההוא
בברכה כתיב ולרבי חנינא נמי הא כתיב וישמע פנחס
הכהן ההוא ליחס זרעו אחריו׳

פירוש כרית כהונת עולם מלמד מכאן ואילך הוא.
על ששם שלום בין השבטי׳ כיתי יהושע בשכבו
בני נד ובני ראובן את המזבח בעבר הירדן וכקשו שלר כעטים
לעלות עליה׳ לנגח ושלמו פנחס לבדר עמהם וכתי׳ וישמע פנחס
הכהן בכל מקום לתה מוצא פנחס בן לעזר הכהן אין כתיב
כהוכה אלא בלעזר וכאן כתובה בפנחס והלי קרא לתה כתיב.
בברכה נרמז שלא תפסק כהונה מזרע אהל שבעים שלום בתייהם ליקרא
כהן ולייהם זרעו במעלות כהונה לחייתה כהנים גדולים שלא היו
כהנים גדולים אלא מפנחס.

ויחר אף ה׳ במשה רבי יהושע בן קרחה אומר סם ז
כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם
וזה לא נאמר בו רושם רבי שמעון בן יוחאי אומ׳ אף זה
נאמר בו רושם שנאמר הלא אהרן אחיך הלוי והלא סם
כהן גדול הוא ה׳ אני אמרתי אתה כהן והוא לוי ועכשו

הוא כהן ואתה לוי וחכמים אומרי' לא נתכהן משה ולא
ז' ימי המילואים בלבד' ויאלא פסקה כהונה אלא
דברי הימים ל"א כ"ג מזרעו של משה שנאמר ומשה איש האלהים בניו יקראו
תהלים צ"ט ע"ט על שבט הלוי ואומר משה ואהרן בכהניו ושמואל ב
בקוראי שמו מאי ואומר וכי תימא קרא לדורות הוא
דכתיב ואומר משה ואהרן וכל חרון אף שכתורה
שמות י"ח נאמר בו רושם והכתיב ויצא מעם פרעה בחרי אף ולא
אלא ולא מידי אם ל"ל סטרו ויצא ומי אמ"ר הכי והכתיב
שם ז' ונצבת לקראתו על שפת היאור' ואמר ריש לקיש
מלך הוא והסבר לו פנים ורבי יוחנן אמר רשע הידה
והעיז פניו בו איפוך' אמר רבי ינאי לעולם תהא אימת
שם י"ג מלכות עליך דכתיב וירדו כל עבדיך אלה אלי ואלו
מלכים א' י"ח לדידיה לא קאמר ליה ר' יוחנן אמר מהכא וי"ה ה' היתה
אל אליהו וישנם מתניו וירץ לפני אחאב אמר עולא
שמות ג' בקש משה רבינו מלכות ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב
שמואל כ"ז הלום ואין הלום אלא בית מלכות שנאמר מי אנכי ה'
אלהים ומי ביתי כי הבאתני עד הלום וכל היכא דכתיב
שמואל ל' הלום עד עולם הוא והא גבי שאול דכתיב הבוא הלום
איש הוא אין זרעו לא אי בעית אימא הא הוה אישבוש'
ואי בעית אימא שאני שאול דאפילו בנויה לא קיימא
כרבי אלעזר אמר רבי חנינא דאמר רבי אלעזה אמר ר'
חנינא בשעה שפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו
איוב ל"ג אחריו עד סוף כל הדורות שנאמר לא יגרע מצדיק עינו
ואת מלכי לכסא וישיבם לנצח ויגבהו ואם הגיס דעתו
שם הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ואם אסורים בזיקים
ילכדו בחבלי עוני'

פירוש כל מה שהוא מזון שלו מהרון קיים שם פעמים
כל"ה פעמים כנגיף פעמים קללה וכו' כנגד
ויאכל לחם שלוש וכתיב בתריה בן בעוות המדות ויאכל לחם לשון גיהנם
לפי שכשם שאכלו לחם יאכלו לחם שלוש לפי שכשם שהקב"ה
קוש: קללה להרון לחמי הלוי שהיה לוחש להיות לו ידעתי כי לבך
ידבר קוש וחסר וכה לכהוכה: ולפי שכתבתן משה לפי שפקד לו
כהוכה מעילם ה"ל לפי שפקד כהוכה לפי שהוא מזכיר לפני קוש כל ימיו
היה כהן לאחר' בעת' למשה רבינו היה כ"ג כתיב לומר' בניו יקרבו
על שבט הלוי לפי קוש כהן: וכי תימא לדורות קוש לכתיב לפי
זמן ככת כשהיו מייסרין את הכהוכה ואת הלויים ולכהני נקט בניו
יקרבו ולפי קוש ליה למימר משה יקרב על שבט הלוי שהלי משה
היה קיים: שהרי הכהו על למיו: הסבר לו סביס והייכו לקרבתו
לפי גדולתו הכין לקרבתו: הענו סביך והייכו וכנגד לקרבתו
למלחמה לכך עזות: ואלו לדידיה לפי קאמר ליה וידלת לי
והסתוית לי ואינו למסקנא הכי הוה לכתי' ויקרבו למשה ולאהרן
ונו' ויכן לפני לאחאב לכתוב היה וקוש כן לפניו שהיה לאחאב ימיל
ולפי קוש לרעע: מי לפני דוד לאחיו: שהיו שאול ודוד לאחיו כנויס
לפי קיימא ומי קלוס מלכות שלמים קוש כשפסקו למשול מלכות
שלמים פסקו לו לכל קוש נגש לענגו שתגעל היכו: כך שלעזר
לאחר ושם קנים לעתו וכו ויגבהו ושם לאחוריו כזיקים נגהות לכם
גורם לכם לקיות לאחוריו כזקים ילכדו בחבלי עוני'

פרק פרת חטאת

אמר רבי יוחנן כל ארץ ישראל בדוקה היא
וכו' ריש לקיש סבר ירד מבול לארץ
ישראל ורבי יוחנן סבר לא ירד מבול לארץ ישראל
יחזקאל כ"ב אמר רב נחמן ושניהם מקרא אחד דרשו בן אדם אמור
לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם רבי
יוחנן סבר אתמוהי קא מתמה את ארץ לא טהור' כלום
ירדו עליך גשמים ביום זעם וריש לקיש סבר כפשטיה
דקרא ארץ לא טהורה את מי לא ירדו עליך גשמים
כלים ז' ביום זעם' איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן מכל אשר
בחברה מתו בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לארץ
ישראל משום הכי מתו אלא לדידך אמאי מתו מהבלא
ס' תלמי קנד ב דאמר רב חסדא בני דור המבול ברותחין קלקלו
וברותחין נדונו ברותחין קלקלו בשכבת זרע וברותחין
שם ק"ח ע"ב נדונו דכתיב וישוכו המים וכתיב וחמת המלך שככה
איכא דאמרי איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש מכל אשר
בחברה מתו בשלמא לדידי היינו דאיכא חרבה אלא
לדידך מאי חרבה איכא חרבה דמעיקרא כדרב חסדא
דאמר רב חסדא בדור המבול לא ננזרה גזרה על דגים
שבים בשלמא לרבי יוחנן דאמר לא ירד מבול היינו
דקס אורזילא רימא להתם לא לריש לקיש אורזילא
היכן קס אמר רבי ינאי גוראות הכניסו בתיבה והאמר
רבה בר בר חנה לדידי חזי לי הא אורזילא רימא בר
יומיה דהוי בהר תבור והר תבור כמה הוי ארבעין פ
פרסין משכיה דצואריה תרי פרסי מרבעתא דרישיה
פרסה ופלגא ורמה סכא וסכריה לירדנא אמר ר' יוחנן
ראשו הכניס בתיבה סוף סוף הא אמרת מרבעתא
דרישיה פרסה ופלגא לא חושמו הכניס לתיבה והאמ'
רבי יוחנן לא ירד מבול לארץ ישראל לדבריו דריש
לקיש רב חסדא אמר קרניו קשרו בתיבה והאמר רב
חסדא דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נדונו
וליטעמיך תיבה היכי סני עוג מלך הבשן היכי קס ליה
נעשה נס ונצטננו צדי התיבה אמר רבי אבהו למה
נקר' שמה שנאמר שמנערת את עשיריה והא קא חזינא
דקאי עד תלת דרי הוא דקאי אמר רבי אמי האוכל
מעפרה דבבל כאלו אכל שקצים ורמשים'

פירוש מרכה למעוקבין קודם מבול כל לשון ביבוש
לפיוקי דנוח סבים. קיימו דקס קיימ קמס
קללה זכר ונקבה שהוא גדול ואין יכול ליכנס בתיבה עמדו שם
גורלו קטנות הכבים לתיבה: לורזילא קיימ בר יומיה שופר של
רחם בן יומו: לורזילא תרגום של רחם ותרגמיהן
לורזילא לחיילא: קיימ קוש תרגום של רחם ותרגמיהן יעלא
וקיימ תוכלא ודינא: בר יומו ביום שבולו: מרכיה לנוחיים
לוחך מרך נוחלו. כי מרבעתא לריסיה בית מרכן רחמו רחמ
מכה ומכריה לירדנא קטיל גבל לירדן ומתם קלוך מיתיו: מכה
קמו

כיון סיכוי לעניינא: הכנים מוטעו סיוכל להכשיר: לא יכל
מבול לגאל ישראל ולמה ליה למכתוי הכי כימא דהתם קס כל דהב
והא קא מגיא תיבה ולגא קיתה תיבה מהלכת על פני המים מן
הגבוה לכמוך וכמוך חוטמו כשמע מן התיבה ומת ומשכי קלניו
קסרו בתיבה: ברותמין כלומו ואם כן כמוך שכמלא ברותמין
וליטעמיך תיבה היכי מגיא והלא קיתה חיל מבית ומחוץ לכתיב
וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר וכיון דברותמין הן חילך חיל מ
מהלכת שלין זמתה בפסר: ושוא מלך הכשן לכתיב הפליט ואל
יוחכן זה עוג מלך הכשן שפלט מלוב המבול: כס כעשה וכעשכו
המים שבגילי התיבה ושם עמד שוג והלאם: שמבערת עשיריה
לין עושרה מתקיים מפני שלין מרחמים על הבריות כלתתיכן
במסכת ניזה עתיבי בכל יומלי ניהכם הן: כלנו לוכל שקנים
ומשים של מטל:

פרק ארבעה עשר

הלא לאחרן: כוכא הלאים זו מלת הלין לומתי קול כוכא כמשמש
לין במקולשים:

תניא עד שלא הוקם המשכן הותרו הבמות
והעבודה בבכורות והכל קרבו עולות
וכו' עולות אין שלמים לא והכתיב ויזבחו זבחים שלמי סעות כד
אלא אימא הכל קרבו עולות ושלמים והתניא אבל
שלמים לא כי אם עולות כמאן דאמר לא קרבו שלמים
בני נח דאיתמר רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא חד אמ'
קרבו שלמים בני נח וחד אמר לא קרבו שלמים בני נח
מאי טעמא דמאן דאמר קרבו שלמים בני נח דכתיב
והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו
דבר שחלבו קרב וכולו אינו קרב הוי אומר זה שלמים
ומאי טעמא דמ"ד לא קרבו בני נח שלמים דכתיב עורי סיר הציים ז
צפון ובואי תימן התנערי אומה שמעשיה בצפון ותבא
אומה שמעשיה צפון ודרום ומר הכתיב מחלביהן ם
משמיני דידהו ואידך הכתיב עורי ההוא בקבוץ גליות
הוא דכתיב והכתיב ויאמר משה גם אתה תתן בידנו סעות
זבחים ועולות וזבחים לאכילה ועולות להקרבה והכתי'
ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחי' יתרו אחר מתן תורה סס יס
הוה בשלמא למאן דאמר יתרו אחר מתן תורה הוה
ניחא אלא למאן דאמר יתרו קודם מתן תורה בא מאי
איכא למימר דאיתמר רבי חייא ורבי יהושע בן לוי חד
אמר אחר מתן תורה הוה וחד אמר קודם מתן תורה
הוה למאן דאמר קודם מתן תורה הוה קסבר קרבו ש
שלמים בני נח:

פירוש ויזבחו זבחים שלמים: ומיכי קודם להקמת
המשכן הוה ולא תאמר לעל שלא הוקם המשכן
לא קריבו שלמים כלל: לכל יש ליטראל יש לאומות העולם קריבו
עולות לכל שלתי לא הקריבו כני כח: ומשעת מתן תורה שכתבו
ישראל קריבו שלמים: שתכיעני לשון ויכעכ ה' לת מכריס: שמעשים
בכשן קיימו שלא שטעובה נשין ותבא לל מלך המשיח לומה ם
שמעשים נשון וללוס לקיימו ישראל שמקריבין עולות ושלמים.
משמיני לילהו מן המזבח שבתם ומי' עולות הוו: בקבין גליות
ול' שוכי רוח נשיבת ורוכי רוח לרומית לקבץ גליות התפוזרות
בכם. זבחים ועולות זבחים קיימו שלמים וקולם מתן תורה כלהו
בני כח הוו ומשכי זבחים ליכן שלמים שלא לשון משיחה בשלמא
ולאכילה. סכיוסל למ"ד כו' פלוגתא היל לקמן

כתנאי וישמע יתרו חתן משה מה שמועה סס
שמע רבי יהושע אומ' מלחמת עמלק
שמע ובא שהרי כתוב בצדה ויהלוש יהושע את עמלק סס יז
ואת עמו לפי חרב. רבי אלעזר המודעי אמר מתן
תורה שמע ובא כשנתן הקב"ה תורה לישראל הידה
קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי אומות
העולם אחזתם רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנאמר
ובהיכלו כלו אומר כבוד בתקבצו כלם אצל בלעם תהלי' כט
ואמרו

ואמרו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מביא מבול
שם לעולם שנאמר ה' למבול ישב אמר להן וישב ה' מלך
לעולם כבר נשבע הבה שאין מביא מבול לעולם שנ'
ישעיה נד כי מי נח זאת לי וגו' אמרו לו שמא מבול של מים אינו
פס ס' מביא אבל מבול של אש מביא שנאמר כי הנה ה' באש
יבא וגו' כבר נשבע להם שלא יביא מבול כל עקר שנ'
בראשית ט ולא יהיה עוד מבול אלא מה קול ההמון ששמענו אמר
להם חמדה טובה יש לו להבה בבית גנזיו שגנזה תשע
מאות ועשר דורות קודם שנברא העולם והוא מבקש
תהלים כט ליתנה לבנין שנא' ה' עוז לעמו יתן מיד ענו כלם ואמרו
ה' יברך את עמו בשלום, רבי אליעזר בן יעקב אומר
יהושע ה קריעת ים סוף שמע ובא שנאמר ויהי כשמוע כל מלכי
האמורי וגומר את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני
ישראל עד עברם ויפס לבבם ולא היה בהם רוח מפני
פס כ בני ישראל ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע כי
שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם
וגשמע ויפס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם
מאשנא התם דכתי' ולא היה בהם עוד רוח והכא כתי'
ולא קמה עוד אפילו איקשוי לא איקשו מנא ידעא
דאמר מר אין לך כל שר ונגיד שלא בא אל רחב הזונה
אמרו בת עשר שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים
וזינתה כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אמרה
ימחל לי בחבל ופשתים וחלון,

פירוש

כתנאי לי קודם מתן תורה הוה יתרו לא לא.
ובקיבלו טו. ויסיף דקר' קול ק' יתר לא לילות
ובמתן תורה משתני: ובקיבלו של כל מלך ומלך כלי לומר קדוש
לה': לומר לפס ויסב ס' מלך לעולם כבר נשבע סיפק מלך
לעולם על כריותיו ולא ישחיתם. תת קעל דורות קודם שכבר ק
קשלם וט דורות מאלם ועל מסק בניהו הכי דכר נוח לאלף דור
עוז קתורה היה מעוזה של ישראל דאמרי לאקשוי לכך לתשמיש
לא לאקשו והיה יודעת בלבך ומתיה לשלומי יהושע בלשון
קוק. לומר מר במכילתא בפרשת יתרו לאתיה בכך ימחול לי
בשביל אבל ובלון במכילתא תניא כמי הכי לומר לכשיגיע לבניה
מטלתי בי לבני, יתחל לי בחבל ופשתי, וחלון שהיו מחפתי שלון
לא ויודלין דרך חלון ואף היא טתיה לותם בפרשת סענן ובלותן
ג' לבניה זכות לבניהן הקלוחים.

ויקרא יז **מנא** הני מילי דתנו רבנן דבר אל בני ישראל
בני ישראל מצויין על שחיטת חוץ ואין
גוים מצויין על שחיטת חוץ לפיכך כל אחד ואחד עושה
במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה אמר ר' יעקב
בר אחא אמר רבי יוסי ואסור לסייעו ואסור לעשות
שליחותו, אמר רבא אורייי להו שרי כי האי דאיפרא
הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרא עיגלא תילתא
לקמייהו אמרה להו קרבוה ניהלי לשום שמים אמ' להו
רבא לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו דברו תרי
עולמי גילאי וחזו היכא דמסק' מא שירטון ואתי אביתא

חדתא ואפקון נורא מן מנא חדת' וקריבו ניהליה לשום
שמים כמאן כרבי אליעזר בן שמוע דאמר מזבח
שלא נשתמש בהן הדיוט אף עצים שלא נשתמש בהן
הדיוט הא מודה רבי אליעזר בבמה דתניא כתוב אחד
אומר ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש
מאות וכתיב ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלי
חמשים הא כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשים שקלים
זהב שהם שש מאות ר' אומ' משו' אבא יוסי בן דורמסקית
בקר ועצים ומקום מזבח חמשים שקלים וכל הבית
כולו בשש מאות רבי אליעזר בר שמוע אומר כ
כתיב ויקן דוד את הגורן כמפורש בענין ומה מפורש
בענין שנאמר ויתן דוד לארנן וגו' אבל הבקר לעולה
והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים
דכתיב ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך פס
הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר
לעצים הכא נמי בחדתי מאי מוריגים אמר רבא מטה
של טורבל מאי מטה של טורבל אמר רב יהודה עיזא
דקורקסא דרישא אמ' רב יוסף מאי קראה הנה שמתיך ישעיה מא
למורג חרוץ חדש וגו' מקרי ליה רבא לבריה ורמי ליה
קראי אהדדי כתיב ויתן דוד לארנן משקל זהב שקלים
שש מאות וכתיב ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף
שקלים חמשים הא כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשים
שקלים שהן שש מאות ואכתי הכתיב התם זהב והכא
כתיב כסף אלא אימא גבה כסף בשש מאות שקלי
זהב,

פירוש

אכתי הא מקבייתא דלעיל קאי דקאי בפס דעוים
בזמן הזה כשאים לעשות כן דלא כאפקרו לפס
במות: לאסור למייעט בפשת ליסור קבמות כבן בזמן הזה דקדושת
יהושלים אין לאחרים אתר: לוכויי להו קיולך יעשו זילו דבכו תרי
עולמי גילאי לבו קמו שבי נויס כמוכי' בכי על לאחר שכן כוי לבכר
קיבא למסקל יתא שרטון לגיון בלעז: ואתיבם וכעשה קיקש
דבעי שלא ישתמש בקדוש במזבח: ולייתו ניבי מדתי שלא בשתמש
בהם פלם שלא יהו שבני כלים. ולמיקו כוכא מאכלת מדתא. כל
שהוא פיוסל לגיר בלעז שמוניל"ו פס מן האבנים הן כאלן בל'
לעזר בל' שמשן לתביא רבי אלעזר בר' שמשן לומר פס מזבח
ט' ובתב קיל שבויס בפרשת ראשוכ כתוב לאחר לומר ובריית' ו
משובשת קיל בספרים ושבויס בתב. וכך קיל שבויס הל בינך מקו'
מזבח בחמשי' וכל הבית בפס מאות רבי לו' בפס כ' יוסי בן יוסתאי
גנה מכל שבט ושבט מאתים שהן פס מאות רבי אלעזר בן שמוע
לומר ויקן דוד את הגרן בדאיתא בפרק הגרן ויתן
דוד לארוכה במקום זבח משקל פס מאות לבל הבקר לעולה ו
והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשי' שבאחד ויאמר
לארוכה וגומר והכין פיבוסה דקר' ויקן דוד את הגרן ילף פיבם
בפס קבלו שבני פיבוסה בתקו' לאחר ויתן דוד לארוכה בתקום זהב
משקל פס מאות ולת הבקר קבף בכסף שקלים חמשים משקל פס
מאות לקמן תפרש בכסף שוה משקל פס מאות זהב. אלאחר רבי
אלעזר עולם בנמשה דקתבי והמוריגים לקח דוד לעצים כדבני

מלוכה · מטה של טורפיל כך היה נמס' כלים : עיין לקוראקא
כמין עז של עץ ויש בו יתלו' תלין וגם עשוי תכיכין תכיכין ומוליכו
ומביאו על הקטים של ליסה לאכל סכילוסה ומתוכה וכעשית
תרין · מאי קראה להוא עשוי תכיכין ומוכן לרוס ולדוק · כסף
כסם מאות שקלי וזה וקל כסף סוה שקלי' משתים של זהב נגה
מכל שבט ושבט :

פיסקא קדשים קלים נאכלין בכל הרואה
מה"מ אמר רבי אלעזר אמר רבי א
אושעיא אמר קרא השמר לך פן תעלה עולותיך בכל
מקום אשר תראה בכל מקום אשר אתה רואה אי אתה
מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום אשר אתה רואה ר'
שמות יז אבדימי בר חמא ברבי דוסא אמר קרא ונסב הגבול
מזרחה תאנת שילה מאי תאנת שילה שכל הרואה
אותו מתאנה על אכילת קדשים שלו רבי אבהו אמר
בראשית מט בן פורת יוסף בן פורת עלי עין עין שלא רצתה ליהנות
ממי שאינו שלה תזכה ותאכל כמלא עין שלה ר' יוסי
זכריה יג בר חנינא אמ' ורצון שוכני סנה עין שלא רצתה ליהנות
ממי שאינו שלה תזכה ותאכל בין השניאים שלה ·

פירוש השמר לך מלמד שתבלו ש המכוסה וש הכתלה
פן ונומר הלי קרי תלמד שילה תפשתיו ולא
מנחתו במקרא אחד מנחתי בספר יהושע בחלק בני יוסף ובסב
הגבול מזרחה תלמד שילה תלמד לשון תלכיס שהיו מתלמדים
שמשם היו זוכרין לכילת קדשים שהיתה במקו ס מרחיתו : שלמו
שלה תלמד תלוכיו : כן פורת לשון פריה ודניה מקום תכילת
קדשים כתרכה לו על דבר העין ושילה בחלק יוסף היתה לכתיב
ויתלם כאהל יוסף ובתר ויטוש משכן שילה כתיב : ודכון על ידי
רצון שלא רצה ליהנות ממה שהיו שלה: בין השמושי' שלה קלה קדשיו
כאכלין לף הגבולי שלא השבטים שנכלוסו· ופירשו עוד בתראי
שתפילו לימו רוחה כלו שלא רוחה מקנתו כאכלין שם קדשים קלים
וכתן בי כניסת' דמשן שמשם היו רוחין שילה ולין דבר מפסיקו ·

כי אתא רבין אמר רב בארבעה מקומות שרתה
להן שכינה לישראל בשילה בנוב ובגבעון
ובבית עולמים ובכלן לא שרתה אלא בחלק בנימין אזל
אביי אמרה קמיה דרב יוסף אמ' הר בר הוה ליה לכלילו
תהלים עח ולא מיתקן ויטוש משכן שילה אהל שכן באדם
וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב
אדא בר אהבה ומאי קושיא דילמא שכינ' בחלק בנימין
וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית עולמים
שכינה בחלק בנימין וסנהדרין בחלק של יהודה ב
בשלמא התם מיקרבן נחלורית אהדדי אלא הכא מי
מיקרבן אין הכא נמי מיקרבן דאמר רבי חייא בר חנינא
רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף ונכנסת בחלקו
של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה
יהושע יז דכתיב ונסב הגבול מזרחה תאנת שילה כתנאי ר' מאיר
אומר חופף עליו זה העולם הזה כל היום אלו ימות

פרק ארבעה עשר

המשיח ובין כתפיו שכן זה העולם הבא רבי אומ' חופף
עליו מקדש ראשון כל היום אלו ימות המשיח ובין
כתפיו שכן זה העולם הבא ·

פירוש קל נרף הוה ליה לכליל ולא מיתקין כרפס
בניני תכיו של תנני כליל שמו · מי מיקרכן
שילה ונסב כחלת בנימין : תלמד שילה על שם שהיה בנימין
מתחזקן עליה : השלם הזה כל מקום שנכתב שכיבה ולף שילה
וכוב ונגשון ·

תנו רבנן ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים
שנה חסר אחד שבגלגל ז' שבע שכבשו
וז' שחלקו שבנוב ושבגבעון נ"ז נשתייר ש"ע חסר אחד
מנא לן דאמ' מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן
בשנייה הוקם ושלח משה מרגלים ל' בגלגל ז' שכבשו
יהושע יד מנא לן דאמר כלב בן ארבעים שנה אנכי בשלוח ומ'
ועתה אנכי בן חמש ושמונים שנה בעבר לירדן כמה
הוי בר תמנן נכי תרתי וקאמר בן פ"ה שנה הרי שבעה
שכבשו וז' שחלקו מ"ל אי בעית אימא מדשבע כבשו
שבע נמי חלקו ואי בעית אימא מדלא אשכחת לה ל'
שנה אחר שהוכתה העיר · שבנוב ושבגבעון חמשים
שמואל ב ז ושבע דכתיב ויהי כהזכירו את ארון האלהים ויפול מעל
הכסא אחרנית על יד השער ותשבר מפרקתו וימת
ותניא כשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב כשמת ש
שמוא חרבה נוב ובאו לגבעון וכתיב ויהי כשבת הארון
שם ז בקרית יערים וירבו הימים ויהיו כ' שנה הי נינהו כ' שנה
עשר דשמואל בעצמו ושנה לשאול ושמואל ושתים
דשאול בעצמו ז' שמלך דוד בחברון שנאמר והימים
אשר מלך דוד בחברון מלך ז' שנים ובירושלם מלך ל"ג
לבני הימים ב ג שנים וארבעה דשלמה דכתיב ויחל לבנות בחדש
השני בשני בשנת ד' למלכו נשתיירו לשילה ש"ע
חסר אחד ·

פירוש כשתיירו לשילה מתם שהיו מיכיאת מנחים על
כנין הכי שמש שכי וכשכייה הקי' המשכן דכתי'
כחלם הר לשון כשכה השכית כאחל לחלם הוקם המשכן: דקאמר
כלב כחלוקת הארץ כתיב שכח כלב לתבוע חברון מיהושע לאמר
ליה כן מרגלים שכח תכבי כשלום לותי משה ועתה הכבי היום כן
פ"ה שכים שמלח משה מרגלים שכח שכית ליכיאת מנחים כתעכבו
שוב כמלכר ל"ח שכים כמנח כלב כן עם שכים כשעברו את הירדן
ודקאמר כשעת חילוק כן פ"ה הכבי היום הרי ז' שנפתחו לכבוש :
ומ"ז כבשו ז' חלקו שכרח בעלמא היא: מלמל משכחת לה וכו'
מלמל מתיקש קרח דכתיב ויחזקו על בלה שכח לגלותינו וגו' לאמר
שהוכתה העיר וכולי הילוך ר"י זל נכלן כמכין ה וגלות · חכרח
כוב על ידי שאול בקרית יערים שם כתבוהו לכוף שכעה מחנים
שנעתל בשלח שלשתים ותכבל יד ס' על הפלשתים והמזיקוהו
בשעלה מלשה ובתבוהו שם ועשה שם ב שכח עד שהכיאוהו לוד משם
בשכח רפשוכה שכעשה חלך על כל ישראל שהיו השכח השתיכית
למלכו על יהודה : הג עשר דשמואל עשתו שופט לכנדו משמת

עלי

עלי עד שמלך שאול ובמס' תמורה ה"ג לה עשר שכים שמלך שמוש
לעצמו דאותה שכה ששאלו להם מלך היא שכה עשירית לשמואל
הרמתי ושכה אחד מלכו שמואל ושאול יחד שהיה שאול הולך אחר
עצת שמואל עד שסרח במעשה אגג וסר שמואל מעליו דכתיב ולא
יסף עוד שמו' להראות אל שאול עד יום מותו ומלך שוב שאול ב'
שכים וזה שכתיב במקרא ושתי שכים מלך על ישראל דלא חשיב
ההיא דמלך שמואל בהדיה והיינו דאמרינן במס' תעבית מי גרס
לשאול שיש בגבעה ב' שכים ומחכה תפלתו של שמוש שהיה בראה
דבחני שכה ראשונה סרח וכנזרה עליו מיתה אלא שעמדה לו
תפלתו של שמואל וז' שכים מלך דוד בחברון על יהודה ו
ולכשהמליכוהו כל ישראל עליהם הביא את הארון מקרית יערים
לעיר דוד הרי עשרים וכתיב והימים אשר מלך דוד ונומר לו"
הרי כ"ו ול' שמלך שלמה לבניין בית המקדש אותה שכה שלמו תפ"

שכים ליציאת מצרים כשתיירו לשילה שס"ט שכים·

תנו רבנן כ"י לא באתם עד עתה אל המנוחה דברי' יב
ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו
ירושלם וכן הוא אומר הע"יט צבוע נחלתי לי דברי רבי ירמיה יב
יהודה רבי שמעון אומר מנוחה זו ירושלם נחלה זו
שילה וכן הוא אומר זא"ת מנוחתי עדי עד ואומר כ"י בחר תהלי' ק לב סס
ה' בציון אוה למושב לו בשלמא למאן דאמר מנוחה זו
שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל הנחלה אלא
למאן דאמר מנוחה זו ירושלם אל הנחלה ואל ה
המנוחה מיבעי ליה ה"ק לא מיבעי' מנוחה דלא מטיתו
אלא אפילו נחלה לא מטיתו·

סליקא לה מסכת זבחים

הקומץ פרק שלישי

אמר שמואל גובהה של מנורה י"ח טפחים הרגלים והפרח ג' טפחים וטפחים חלק

לבני יעקב ג ד וכו' והפרח והנרות והמלקחי' זהב הוא מכלאת זהב מאי מכלאת זהב אמר רב יהודה אמר רב אסי שכלתו לכל זהב של שלמה דאמר רב יהודה אמר רב אסי עשרה מנורות עשה שלמה וכל אחד ואחד הביא לה' אלף ככר זהב והכניסו אלף פעמים לכור והעמידוהו על ככר' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן

מקיל כד מ"ר עליה מנורה הטהורה שירדו מעשיה ממקום טהרה על השלחן הטהור מלמד שמגביהין אותו ומראין בו

לחם לעולי רגלים ואומרים להם ראו חבתכם לפני

ממולל לו כא המקום מאי חבתכם כדרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים שלוקו כסדורו שנ'

ממות לו כא לשום לחם חום ביום הלקחו' תניא רבי יוסי בר' יהודה אומר ארון של אש שלחן של אש ומנורה של אש

ממות כה ירדו מן השמים וראה משה ועשה כמותן שנאמר וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר אלא מעתה

פס כו דכתיב והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר הכי נמי הכא כתיב כמשפטו התם כתיב כתבניתי'

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גבריאל חגור כמין פסיקיא היה והראה לו למשה מעש' מנורה דכתיב

כמלכי ק וזה מעשה המנורה' תנא דבי רבי ישמעאל שלשה דברים היו קשי' לו למשה עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא באצבע ואלו הן מנורה ור"ח ושרצים מנורה דכתיב

ממות יב וזה מעשה המנורה ר"ח החדש הזה לכם ראש חדשים

ויקיל יא שרצים וזה לכם הטמא וא"א אף הלכות שחיטה דכתיב

ממות כא וזה אשר תעשה על המזבח'

פירוש הוא מכלאת זהב פסוק הוא' ממקום שהיה מן הסתם הלכותיו למשה מסיני ועשה כגון זה

מלמד שמגביהין לותו מבר כנגד ל"ק לכיון לכתב שלמה הטהור לטמא לטהר טמא וכלי כמותו ליכו טמא לכלי הטהור לכפת הוא וליכו מקבל טומאה שלא לזומיל לסק טהור מטלטל מלא ויקין הוא'

מלא מלמד שמגביהין לותו וכו' לילך מיטלטל מלא ויקין הוא' מוס כיוס הלקחו משמע כשמלקין לותו היום מס: כתבניתם לאחר

פרון ומכורה ושלמן כתיב וכתיב לאחר לותה מלאה נקי מלמד

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרו' מצאו להב"ה שיושב וקושר כתרי' לאותיות אמר רבונו של עולם מי מעכב על ידך אמ' ליה אדם שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכו' אמר לפניו רבונו של עולם הראהו לי אמ' ליה חזור לאחוריך הלך וישב לסוף י"ח שורות לא היה יודע מה הם אומרי' תשש כחו כיון שהגיע לדבר אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להם הלכה למשה מסיני נתישבה דעתו חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי אמר ליה שתוק כך עלה ב במחשבה לפני אמר לפניו רבש"ע הראיתני תורתו הראני שכרו אמר ליה חזור לאחוריך ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה אמר ליה שתוק כך עלה במחשבה לפני'

פירוש כתיבי כאן תניא לקמן: מי מעכב על ידיך כמה שכתבת שלמה נביך לכוסיף עוד עליהם

כתיבי: שהגיע לכבר שנביך טעם כתיבתה לעתו של משה כוונתו ומשמו למד ועשה שעליין לא קבלה: במקולין מקום הקנטים שוקלין בשרו כלומרין שסקלו בשרו במסקלות של ברזל.

אמר רב אשי חזינא להו לסיפרי דוקנים דבי רב דאחטרי ליה לנביאה דאחית כלומר חי ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דה"א אמאי כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מר' אמי מאי דכתיב בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים אמר ליה כל התולה בטחונו בהב"ה הוי לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא אמר ליה אנא הכי קא קשיא לי מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב יה כדדרש רבי יהודה ברבי אלעאי אלו שני עולמים שברא הקב"ה אחד בה"א ואחד בי"ו ואיני יודע אם העולם הזה בה"א והעולם הבא בי"ו אם העולם הזה בי"ו והעולם הבא בה"א כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תיקרי בהבראם אלא בה"א בראם ומפני מה נברא העולם הזה בה"א מפני שרומזת לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא מאי טעמא תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה ולעיילוד בהך לא מסתייעא מילתא כדר"ש בן לקיש דאמ' ר"ש בן לקיש

מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פתחין לו בא לישהר מסייעין אותו מאי טעמא אית ליה תגא אמ' הקב"ה אם תחזר בו אני קושר לו כתר מפני מה נברא העולם הבא ביזוד מפני שצריקים שבו מועטין מפני מה כפוף ראשו מפני שצריקי' שבו כפופי' ראשיהם מפני מעשיהן שאין דומין זה לזה׳

פירוש דווקנים שמקלקלין בעצו' כתב מיוסד · מטרי לגניס דמלת לגנו של מלת עשיו למעלה כיון מוטר כוס כלומר הקב"ה מי שוכן במכונו של שלם מלת הייכו מי · ותלו לכרביה של ה' תלוי כאויר ואין לתוך לגנו : הוה ליה מחסר מחם' דהכי משתע על שבעתו בה' עלי על קוי לקס כיס ה' מחסר כוד משון לשלמים : למחר בה' וה' כיוד סילק לת שמו והעיף מכל מות של"ג טיפין ומאתן טיפין כעצו מים ודם ואויר וכל העולם ובן כתוב בספר יציכה · שלושה לכסדרה שפתוח מתפתיו · שכל סלוכה לכת מתכו לתרבות רעה יוצא מעיילין ליה כפתח קעלין כין כגל שבתיבו לגנו : ולעיילי ליה כתך פתח תתתון לכפך ליה לה מסתייעא מילתיה דהכא לייחד בעי סיועא מפכי יבר קרא · סילכך עבדי סיועא פתח יתיב : מסייעין לותו שתא בעי סיועא קוב ילין הכא ילין לותו כלומר פותח לי לחיות לך : לית ליה תגא לה : כתר קטן כפוף נמי · מעשיהן לין דומין כי' וכבודו של זה גדול מכל זה מיכ דאסיהן כפופין למתביים מתכיבו ·

אמר רבי חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם בשר ודם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרין אותו מבחוץ ומדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' ישומרך ה' צלך על יד ימינך ׳

פירוש על יד ימיכך למזוזה ליד ימין ליה בכניסתו ·

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקר' עליך ויראו ממך תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין של ראש והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו אמר רב הונא בר ביזנא א"ש חסידא מ מלמד שהראהו הקב"ה קשר של תפלין ׳

פירוש שם' נקרא עליך אלו תפלין של ראש שכתוב כהן רוב הסמ שין וללית ונקשר של תפלין מ מלמוכי קשוקי וקב"ה מכיח תפלין כלאתריכין בפ"ק דברכות מכסבא ס' טיפיכו וכוכוב עשו ואתריכ' לין עוז שלא תפלי' כלאתרי' לעול דמסוס תפלין של ראש יראו הלמות כלכתיב ויראו ממך ·

פרק התכלת

מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמכסה סדינא אמ' ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא סרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה אמ' ליה עגשיתו אעשה אבר ליה אין בזמן דאיכא ריתחא עגשינן ׳

פירוש למכסי סדיכא של רגל היה כו ציצית מסוס ליה סרבלא כיצן לותם של רגל הסס עגלי' ואין לה

תניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלוידה בה ואי זו זו קריאת שמע דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ׳ תניא אידך וראיתם אותו וזכרת' את כל מצות ה' ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכ' לה ואי זו זו כלאים דכתיב לא תלבש שעטנז גדלי' תעשה לך ׳ תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כלן ׳ ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ׳ ראייה מביאה לידי זכירה ׳ זכירה מביאה לידי מעשה׳ רבי שמעון בן יוחאי אומר כל הזהיר במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ׳ תניא היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני ש שהתכלת דומה לים ים דומה לרקיע ורקיע דומה לספיר וספיר דומה לכסא הכבוד שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר וכתיב התם כמראה אבן ספיר דמות כסא ׳ תניא הידה רבי מאיר אומר קשה עונשו של לבן מעונשו של תכלת משל למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אומר לו הבא לי חותם של טיט ולאחר אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו אי זה עונשו מרובה זה שאמר לו הבא לי של טיט ולא הביא׳

פירוש לשיית ציצית מציאה ליליי זכירת מצוה: שקולה מצוה זו מלכתיב את כל מצותי ועול לציצית בגימט' תר"ך ומשקר קשריס וס' חוטין הכי תלי"ן · כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם ואותו תעבוד מה להלן שכיכה לף כאן שכיכה : מה כשתבם תכלת שייחדו הקב"ה למציס זו : דומה ליס שכעשו כו כיוסים ליעקב : וכקיע לכסא הכבוד ומתוך שתכלת קיוסב על כסא מתמלא עליהם רחמי' ועול כאן ליעקב שיהא כסאו עליהם שכתוב' ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר להייכו רקיע וכתי' הספיר וכתיב כחזק לאן קא מזיכן : גדול שבעשו שלא לכן ממי שהיכו מציל ציצית תכלת מותם היו שוחין לבהמה או לעבד כשקיבין מותן לשוס שיתין עבדות : זה שלתר לו המלך הכח מותם של טיט ולא הכיא שכעשו מרובה ·

תנו רבנן חביבין ישראל שסיבבן הקדוש ברוך הוא במצות תפלין בראשיהן תפלין בזרועותיהם ציצית בבגדיהם מזוזות בפתחיהן ועליהם אמר דוד שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד למרחץ וראה שעמד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצות כיון שנזכר מילה שבבשרו נתישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר למנצח על השמינית מזמור לדוד על המילה שניתנה

בשמינית רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפלין בראשו ותפלין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה לפתחו
קהלת ז הכל בחוזק שלא יחשא שנאמר והחוט המשולש לא
תהלים לד במהרה ינתק ואומר חונה מלאך ה׳ סביב ליריאיו ו
ויחלצם׳

פירוש שמע ויש תפלין שבראש ומזוזע כדי כאן שתים
ול׳ ציציות ומזוזה כדי שבע וכל בחוזק וכל
שומר בחזקת שלא יחטא: שמשלש תפילין וציצית ומזוזה מכניס
ליריאין שעושים מצות ויקלבם מחטא׳

היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה
ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה
עברים ה׳ אלהיך שואל מעמך ר׳ חייא בריה דרב אויא בשבתא
וביומי טבי טרח וממלא להו באיספרמקי ומגדי׳

פירוש מה ה׳ אלהיך ושמר בכדי שיש מחשב׳ בשבתות
ויו״ט שלא מבלו׳ בכתות טרח וממלא לשו
לעמ׳ כלט׳ באספרמקי ומגדי באספרמקי בשמים ומגדי מיכי
מגדים שטעונין ברכה׳

תניא אמר רבי נתן אין לך כל מצוה קלה
שבתורה שאין מתן שכרה בעולם הזה
ולעולם הבא אבל איני יודע כמה צא ולמד ממצות
ציצית׳ מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית
שמע שיש זונה אחת בכרכי הים שנוטלת ת׳ זהובים
בשכרה שיגר לה ת׳ זהובים וקבעה לו זמן כשהגיע זמנו
הלך וישב על פתח ביתה נכנסת שפחתה ואמרה לה
אותו אדם ששגר לך ת׳ זהובים בא וישב על הפתח
אמרה לה יכנס נכנס הציעה לו שבעה מטות שש של
כסף ושל זהב ועל כל אחד ואחד ספל של כסף
ועליונה של זהב זעלתה וישבה על גבי העליונ׳ ערומה
ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באו ציציותיו וטפחו
לו על פניו נשמט וישב על גבי קרקע ואף היא נשמטה
וישבה על גבי קרקע אמרה לו גפה של רומי שאין אני
מניחך עד שתאמר לי מה מום ראית בי אמ׳ לה העבודה
שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מצוה אחת צוה
אלהינו וציצית שמה וכתיב בה אני ה׳ אלהיכם שני פעמים
אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד ליתן שכר
ועכשיו נדמו עלי כארבעה עדים אמרה לו העבוד׳ איני
מניחתך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה
שם רבך ומה שם מדרשך שאתה לומר בו תורה כתב
ונתן בידה עמדה וחילקה כל נכסיה שליש למלכות
ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות
ובאת לבית מדרשו של רבי אחיה אמרה לו רבי צוה
עלי ויעשוני עבריה אמ׳ לה בתי שמא עינך נתת באחד
מן התלמידים הוציאה הכתב מידה ונתנה לו אמר
לה לך זכי במקדיך אותן מצעות שהציעה לו ב
באיסור הציעה לו בהיתר זה מתן שכרן בעולם הזה

ולעולם הבא איני יודע כמה׳

פירוש ציצית מצוה קלה עשה בעלמא: נעשה של רומי
נעשה של רומי כשבעה כמיי המלך שהוא שרוי
של רומי לפ״ע נשבוק לאחרון של פרשת ציצית כתוב שבי פעמים
לגי ה׳ אלהיכם לאחד בראשו ולאחד בגופו: שלוש למלכות שיכיכה
להתגייר: לותן מנעלת לה מכרה והביאתן עמה וקוף היה מתן
שכרו בעולם הזה: קוליאס כתב מילה וספיה לו כל המצוה
שלשה שהיה מתגיירת לפי שהמעה כם גדול של קומר מצוה
שנתפתו לו ל׳ ציציות על פניו׳

אמר רב ששת כל מי שאינו מניח תפלי׳ עובר
בשמונה עשה כל שאינו עושה לו ציצית
עובר בה׳ עשה כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר ב
בשלשה עשה כל שאין לו מזוזה לפתחו עובר בשני
עשה וכתבתם וכתבת׳ אמ׳ ריש לקיש כל המניח תפלי׳
מאריך ימים שנאמר ה׳ עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ישעיה לח
ותחלימני והחייני׳

פירוש בשמוכה עשה לכשעה פרשיות יש בהן ושכל
קלף קיימי תרי עשה לכתיב וקשרתם לאות
והיו לטוטפות: לפ״ז כתיב כי יגיענך כתיב והיה כי יגיענך לאות וגו׳ ושמרת את החקה וגו׳ וכמוך הפרשה כתיב והיה לאות וגו׳ כדי
שלשה ונקיית שמע וקשרתם לאות והיו לטוטפות׳ וכן כתיב בפרק הקומץ
שמוע תרין כדי ז׳ ושמתם את דברי אלה לדרשין בפרק הקומץ
לתפלין קל משתי שתהא שמוכ כנגד הלב כדי שמוכ: כניצית
ממשה ועשו וכתבו וכתיב וליתים נדוליס תעשה לך: ה׳ עליהם
לעתם שכתוכין עליהם שם ה׳ בתפלין יהיו׳

כה אמר ה׳ בראשון באחד לחדש תקח פר יחזקאל מה
בן בקר תמים וחטאת את המקדש חטאת
עולה היא אמר רבי יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה
רב אשי אמר אני אפרשנה מלואים הקריבו בימי עזרא
כדרך שהקריבו בימי משה׳ תניא נמי הכי רבי יהודה
אומר פרשה זו אליהו עתיד לדורשה אמר לו רבי יוסי
מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה
אמר ליה תנוח דעתך שהנחת את דעתי׳ כל נבלה שם מ״ל
וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כהנים
הוא דלא יאכלו הא ישראל יאכלו אמר ר׳ יוחנן פרשה
זו אליהו עתיד לדורשה רבה אמר כהנים איצטריך ליה
סד״א הואיל ואשתריא מליק׳ לגביהו תשתרי נמי נבלה
וטרפה קמ״ל וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שוגה שם מ״ם
ומפתי וכפרתם את הבית ז׳ אמר רבי יוחנן אלו ז׳ שבטי׳
שחטאו ואף על פי שאינ׳ רובו של קהל חדש שחדשו
ואמרו חלב מות׳ מאיש שוגה ומפתי מלמד שאין חייבין
אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אמר רב יהודה
אמ׳ רב זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן הזקיה בן גרון
שמו שאלמלא הוא ננזו ספר יחזקאל שהיו דבריו ס
סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו שלש מאות גרבי
שמן וישב בעלייה ודרשו׳

פיכוס

פירוש פרשה זו ליחזקאל אליהו עתיד לבוא לפרשה
זו ליהו ויפרשכה לכו ילין לאמו ידעני לפרשה
כך אמר לאחי לפרשכה מלואים הקריבו וכו׳ וכך כתוב ליחזקאל
על בית שכי כתיבה והקריבו מלואים וכי היכי דמלואים דמשה
בשמיני לידקו הוה ליה כיוצא בהם שכן לואי היום
כעגל ׳ועגלות וכו׳ והקריב עגל בן בקר לחטאת הכא במי הקריב
פר בלא אלו ז׳ שבועים וכבי משמע וכן תעשה ותניא פר כי
היכי דכתיב לעיל מיכיה תקח פר בן בקר כן תעשה כו׳ שבועים
פר העלם דבר אם תדמה שום תורת איסור ותמרו חלב מותר:
מיהם שומן שנתן על פיהן ואכלו בשוגג מביאין פר ואעפי שאין
בו׳ שבועים קללו רובו של ישראל ליכא למימר כיחידים למו ויביא
כל אחד כשבה ושעירה אפילו הכי קיחיל והוה שבועים הם שעירי
רובא ויביאו פר העלם דבר שבעלם דבר מהכהדרין וקולו שחלב
מותר: עם שנות מעשה שחלבו נטול חלב שוגגין על פיהם לבריו
מותרין דבכי תיהם כגון כל הכך דלמיכין לעיל דקרי לפר דלא
פרוסת וכן לותן לעיל. שלא מלות נדבי שתן לבהות לקדליק
כל לא ולדשו.

פרק כל המנחות

אמרו ליה רבנן לרבי פרידא עזריה בר בריה
דרבי אבטולס דהוא עשירי לרבי
אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא קאי אבבא אמר
להו מאי כולי האי אי בר אוריאן הוא יאי ואי בר
אבהן וכר אוריאן יאי ואי בר אבהן ולא בר אוריין א
אישא תכליה אמרו ליה בר אוריין הוא אמר להו ליעיל
תהלים י׳ ולימי חזייה דהוה עכירא דעתיה פתח ואמ׳ אמרת לה׳
ה׳אתה טובתי כל עליך אמרה כנסת ישראל לפני הב״ה
רבש״ע התזק לי טובה שהודעתיך בעולם אמר לה
טובתי כל עליך אין אני מחזיק טובה אלא לאברהם
שם יצחק ויעקב שהודיעוני בעולם תהלה שנאמ׳ לקדושים
אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם כיון דקא שמעיה
דקא אמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר ויפרע לאדירים
מאדירים באדירים, אדיר זה הקדוש ברוך הוא דכתיב
שם נג אדיר במרום ה׳ ויפרע לאדירים אלו ישראל דכתיב
ואדירי כל חפצי בם, מאדירים אלו מצרים דכתיב
שמות טו צללו כעופרת במים אדירים. באדירים אלו מים
תהלים נג דכתיב אדירים משברי ים, יבא אדיר בן אדיר ויבנה
אדיר לאדיר בחלקו של אדיר ויתכפרו בו אדידים, יבא
שמואל ב כג ידיד זה שלמה דכתיב וישלח נתן הנביא ויקרא את שמו
ירמיה יח ידידיה בעבור ה׳ בן ידיד זה אברהם דכתיב מה לידידי
תהלים ס״ד בביתי ויבנה ידיד זה בית המקדש דכתיב מה ידידות
משכנותיך ה׳ צבאות לידיד זה הקדוש ברוך הוא דכתי׳
ישעיה ה אשירה נא לידידי, בחלקו של ידיד זה בנימין דכתיב
דברים לג לבנימין אמר ידיד ה׳ ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל
ישעיה כו דכתיב נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה, יבא טוב
פעות כ ויקבל טוב מטוב לטובי׳ יבא טוב זה משה דכתיב ותרא

פירוש אותו כי טוב הוא ויקבל טוב זו תורה דכתיב כי לקח
טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו׳. מטוב זה הקדוש
ברוך הוא שנאמר טוב ה׳ לכל׳, לטובים אלו ישראל
תהלים קיט דכתיב הטיבה ה׳ לטובים, יבא זה ויקבל את מזה לעם
שם קכה זו יבא זה זה משה דכתיב כי זה משה האיש ויקבל את
שמות לא זו תורה דכתיב ואת התורה׳, מזה זה הקדוש ברוך
דברים ל הוא דכתיב זה אלי ואנוהו׳, לעם זו אלו ישראל דכתיב
שמות טו עם זו יצרתי לי וכתיב עם זו קנית׳,

פירוש לקול עשירי לעזרא לבי אלעזר בן עזריה
עשירי לעזרא הסופר: מאי כולי האי קשיא
מייתבינהו ליה: אי בר אוריין אם כן תורה ילי הוי קנין: מוקי
בני פרידא לבני עזריה לעשיה לעשיה שפיר נשוב: ופתח
בהגדה למתלמיה: שקולעתיך שאני מייחדת שמך בשלם אל
טוטפת כל עליך דקבי מסמע מה אמרת לקבה אתה אין טוטפת כל
עליך אלא לקדושים אשר בארץ דקבי תני קראי אמיכי לתלמי
וקדשה כריך הוא לתמיכתו. כיון דשמעיה בני עזריה לבני
פרידא לאחר לתלמי כל שפני שם כזכר אגדה של תלמי יבא לתלמי
כלומר כך אמר הקב״ה כשעשה בקעה במנחים: אלא כשופרות
במים מנחים שהם לתלמים: מה לתלמים לקמן בהגדה.

אמר רבי יצחק בשעה שהחריב הקדוש ברוך
הוא בית המקדש מצאו לאברהם עומד
ירמיה יח בבית המקדש אמר לו מה לידידי בביתי אמר לו על
עסקי בני באתי אמר לו בניך חטאו וגלו אמר לו שמא
בשוגג חטאו אמר לו עשותה המזמתה אמר לו שמא
מיעוטם חטאו אמר לו הרבים אמר לו היה לך לזכור
להם ברית מילה אמר לו ובשר קדש יעברו מעליך אמ׳
לו שמא אם המתנת להם היו חוזרין בתשובה אמר לו
כי רעתי כי אז תעלוזי מיד הניח ידו על ראשו והיה
צועק ובוכה ואמר שמא חם ושלום אין להם תקנה
שם יצתה בת קול ואמרה לו זית רענן יפה פרי תואר קרא
ה׳ שמך מה זית זה אחריתו בסופו אף ישראל אחריתן
שם בסופן, לקול המולה גדולה הצית אש עליה ורעו
דליותיו אמ׳ רב חנן בר פפא לקול מלייהו של מרגלים
נתרעעו דליותיהן של ישראל דאמר רב חנא בר פפא
דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו
אמרו כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא
כליו משם מתקיף לה רבי אחא בר חנינא בר פפא האי
לקול המולה לקול מלה מיבעי ליה אמר ליה הקב״ה
לאברהם קולך שמעתי ותמלתי עליהם אני אמרתי
ישתעבדו בארבעה מלכיות כל אחד ואחד כשעבור
מלכות מצרים השתא תדא חדא מאי דפסיק להו וא״כ
דאמרי אני אמרתי בזה אחר זה עכשיו בבת אחת,
אמר רבי יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל לזית מה
זית זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות
הגשמים אף ישראל אין להם בטלה לא בעולם הזה
ולא בעולם הבא, ואמר רבי יוחנן למה נמשלו ישראל

לויות לומר לך מה זית זה אין מוציא שמנו אלא על ידי כתישה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי יסורין׳

פירוש עשותה קמוצות כל מעשיכם במוזקים ובכוחכם ועבדו מעליך שקעבידו מעליכם מילה: מ׳ לעתכי לא תעלוני בשעת עליותם מחזיקים יותר בערלה ולא חזיקם: ז׳ית לעבן סמיך לקוף קלף למק לילילי: זית לקרייתו כמוהו שכוטעו עכשיו וחיכו טוען על זמן גדול ולמה כך פוענן פירות הדבש. לפ׳ שאין מתכשל מעט מעט כשאר לילכות אלא כמוהו כולו יקר. לזיתי מן טרילנם כתרוגעו כתרוגנו שלומי כשכר גפון עוזה. כעגל הבית הקבש. כל לקל ולמל כשעבוד מלביו של עכשיו כוש למד זה לקייכו ל׳ שיעבדין ועכשיו עבד למד למוי בולים סל שיעבד אלא שיהו מפוזרין מקבתן משעבדין לכבל ומקבתן ליץ ומקבתן לפרס ומקבתן לגלוס.

פרק רבי ישמעאל

תנו רבנן כשצרו מלכי בית חשמוני׳ כלליתא עכבה קמץ מכוכב׳

פיסקא מעשה שבא העומר מגורת צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר לא הוו ידעי היכא איכא עומר לאיתויי אכרזו אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידיה באינרא וחדא ידיה אצריפא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתא דשמיה צריפא גגות או גגות צריפין בדוק ואשכח כי בעו לאיתויי שתי הלח׳ לא הוו ידעי היכא איכ׳ אכרזו אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסוכרא אמר ליה מרדכי מי איכא דוכתא דשמיד עין סוכר או סוכר עין בדוק ואשכוח׳ פתחיה על הקינין פתחיה זה מרדכי למד נקרא שמו פתחיה שפותח דברים ודורשן ויודע שבעי׳ לשון כלהו סנהדרי נמי הוו ידעי שבעים לשון דאמר ר׳ יוחנן אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי זקנה בעלי כשפים ויודעים ע׳ לשון שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן אלא דהוה כייל לישני ודריש והיינו דכתיב נחמיה מרדכי בלשן׳

פירוש לכבוד הכבישו שכל מי שיודע תבואה שיוליעבפ מכשף מכם שומע ולא מלכר. לפ׳ינלא נ׳. נריפא כולל שאין לו נ׳ לפ׳ל סל מלמעלה ומן ערבה הוא. מרדכי שהיה שימי לפשוטים. כ׳ לכלפ של מטים. לעיכים בעיכו סיכלא הוא שכמזוזות הללת שבו תוכפין הבניה לבשעל. פתחיה על הקינין על השופר שמשו קינין שקתקבל קן מכיל מעות ומתן לתוכו. ג׳ סופרות היו במקדש וכו כמם שקלים. שפותה לבנים ודורשן כלה מפורש: לעבי קומה שיהיתו מפס בעלי ליכין שלא ישקלו: בעלי כשפים שלפ יהיה הכלון מכשף וישכיב כשכיף והלוכ שלא ישלטו בו ישמו פס מכשפו וימיתוהו ככל מיתה שיכלו וכייכו לשמכין בלנו מניעות מכין שלפ לי לתפ יכול

אמרי ליה גוחני וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפרים אם׳ להו אמרי אינשי למת ירקא ירקא שקול׳

פירוש יחכן וממרא הן פס מרטומי מנכים. למת לו למפס כשפיס עוסק לשותות תבן לתה מ׳ מכנים לעפרוים מפל הוא לפמכנים תבן לעפרו׳ למכור מפוכ הוא שכבי יש תבואה הרבה לף לתה עשה מכשפות בכלן ויין מכשפין בעלפ כמותו: למת לפם למכי לישבי למת ירקא ירקא מקול לעיר סיקן גדל בה הרבה הבא ירק לפס למכור לפי שכל הנריך לקבות ירק בעבה לפס כלות׳ לבל כמי שפיר קא עבידנא למת למתא׳

וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמ׳ רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהם תנו רבנן וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעיין אמרו פעם אחת נצטרכו אנשי לודיקיא לשמן מינו להם פולמוסטוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה רבוא הלך לירושלם אמרו לו לך לצור הלך לצור אמרו לך לגוש חלב הלך לגוש חלב אמרו לו לך אצל פלוני בשדה הלך ומצאו עוזק תחת זיתיו אמ׳ לו יש לך שמן במאה רבוא שאני צריך אמר לו הן המתן עד שאסיים מלאכתי המתין לו עד ׳שסיים מ מלאכתו לאחר ששיים מלאכתו הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל בא בדרך אמר ליה יש לו שמן במאה ריבוא כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים כיון ש שהגיע לעירו הביאה לו שפחתו קומקמוס של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו והוציאה לו ספל של זהב מלא שמן וטובל בו ידיו ורגליו לקיים מה שנא׳ וטובל בשמן רגלו לאחר שאכלו ושתו מדד לו שמן במאה ריבוא אמר לו כלום אתה צריך יותר אמר לו הן אלא שאין בידי דמים אמר לי אם אתה רוצה ליקח קח ואני אבוא עמך ואטול חדמים מדד לו שמן בי׳ה ריבוא אמרו לא הניח אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור בארץ ישרא׳ שלא שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי עירו לקלסו אמר להם לא תקלסו לי אלא לזה שעמי שמדד לי שמן כמאה ריבוא והרי נושה בי׳ה ריבוא לקיים מה שנאמר יש׳ מתעשר ואין כל מתרושש והון רב׳

פירוש שמן זית מפקח את הלב: פולמוסטום ממוסק במלח רבוע מכי. לנוס הלב שם מקום ובמלקו שם מקום: שוזק מופר זיתיו: מפקל מפכח מכניס מן השלח ומתיך כך כלמה לו לאותו פולמוסטום כעכי: קומקמום יוכ קטנה: מתעבר מכלה ענמו כעגיל ואין לו כלום: מתרוסם מכלה כרס כגון זה שהיה מפקל ומוסיף תקת זיתיו.

ויקרא כד **צו** את בני ישראל וגומר אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן אליך ולא לי לא לאורה אני צריך שלחן בצפון המנורה בדרום אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך, ויעש לבית הלוני שקופים אטומים, תנא שקופים בחוץ ואטומי בפנים לא לאורה אני צריך מתוך לפרוכת העדות באהל מועד עדות היא לכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל את לאורה אני צריך והלא כל אותם השנים שהלכו ישר במדבר לא הלכו אלא לאורי אלא עדות היא לכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל מאי עדותה זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה ממנה היה מדליק ובה היה מסיי,

פירוש מלך לכבודך ולהדלות מכתם לפני: ולא לי ולא כשבילי שלא לאורה לכי נריך שולמן בנפון ומכוכ בלכוס ומזכח הזהב היה בחצר שם לא לאורה לכי נריך ולא לאכילה לחם הייתי נריך הייתי כותן מכוכ כמוך לשלחן כבוהו שבעולם: שקופי מכמון כתכים מכמון ואטומי מכפכים ופיהם קנר מכפכים דרך כותל לחכי כשעושין חלון מרחיקין אות, מכפכי שמשפעין את עובי הכותל מכל נד כדי שלא יפתוס ויעבב לפני הכיתל את האור מלבוא לנדדים שלא היכל קנר מכפכים ומרחיב וקולך לנד מון כדי שתהא אורה מן ההיכל ומאיר לעולם כי לא לאורה לכי נריך: עלות היה המכוכה ולקחים שם, שלי עלותיה: כר מערבי כר לחכיני היה פנוי פיו כלפי מערב וכל שלא הכרות היה פיהם כלפי כר מערבי כלחמיכין כפ, שתי הלחם: ממכח היה מלין את שלא הכרו שהקר היו כלן ככות חון ממכח ומטיבן שהיעבן מן הדשן כלכתיב בבקר בבקר בהטיבו וג, וכל מיעבי לולק כל היום ולערב היה מלין ממנו שלא הכרו: מסיים ללחם הלקת שלא הכרות היה מכבה לותה ומטיבה וכותן כם שמן.

ישעיה סג **כתיב** על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרי, כל היום וכל הלילה מאי אמרי אמ, רב

תהלים קב בר רב שילא אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי סה קמז בא מועד רב נחמן אמר בונה ירושלם ה, נדחי ישראל סה קמז יכנס ומעיקרא מאי הוו אמרי אמר רבא כי בחר ה בציון אוה למושב לו,

פירוש מאי למחר הכי שומרים לכתיב לא יחשו, ומעיקרא קודם מכבן מאי קוו למחר כי כתב נכון.

פרק שתי הלחם

מנא לן דמעלין בקדש אמר רב אחא בר יעקב דאמ, קרא את מחתות החטאי האלה ונו, בתחלה תשמישי מזבח ועכשו גופו של מזבח, אשר שברת ושמתם בארון, תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי הלוחות מונחים בארון, מכאן לתח ששכח תלמודו מחמרת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בזיון אמר ריש לקיש פעמים שביטולה של תורה זה הוא יסודה דכתי, אשר שברת מלמד שאל הקדוש ברוך הוא יישר כחך ששברת, ואמר ריש לקיש תח שכרה אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה, ואמר ריש לקיש כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וכדרבי אבין אמר רבי אילא דאר אבין אר אילא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה רבינא אמר עובר בב לאוין השמר ופן רב נחמן בר יצחק אמר בשלשה לאוין השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח יכול אפילו מחמרת אונסו תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך במסירם מלבו הכתוב מדבר רבי דוסתאי ברבי יהודה אומר יכול אפילו תקפה עליו משנתו תלמוד לומר רק, רבי אלעזר ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו תורה ניתנה בם, יום ונשמה נוצרה לם, יום כל המשמר התורה נ נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת תני דבי רבי ישמעאל משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו אמ, ליה כמדומה אתה שאם אתה מאבדה איסר אני נוטל ממך בדמיה נשמתך אני נוטל ממך,

פירוש שלך שכנית ושמתם בארון משמע שמשכיס יפים בארון: שכיטולה של תורה כגון שמטיל תורה לאותלת חמת ולהכנסת כלה, זהו יסולה כלומר מקבל שכר כאלו יוסד ועומק בתורה: שלך שכנית ולא של ארון שם הכשיחה עמו לעת שכיפה כשכיטל תורה ושכרם משום לכתפון לעוכה שכשל מסה קו בעגמו ומה פסק שליכו שלא מצוה לחת לחברה תורה כל כן ככר לא יהכל בו כל התורה וישראל עליטו כפר, הכל על יכמתי: תקפה שלא יכול להעמיד גילם, רק מיעוט קוף: כונדק בת יוס נחר כורת קוולך לחרבני יוס בחסכת

אמר רבי אמי מדבריו של רבי יוסי למדנו שאפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות לא ימוש, אמר רבי יוחנן משום רשבי אפילו לא קרא אדם אלא קריית שמע ערבית ושחרית קיים מצות לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מהו שאלמוד חכמת יונית קרא עליו המקר' הוה

המנחות והנסכים

פרק שנים עשר

אמר רבי חנן והיו חייב תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומם וה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ולא תאמין בחייך זה הסומך על הפלטר׳

פירוש הלוקח תבואה מחבירו לחזקה שלין לו קרקע לזרוע ולייכו חייו תלואים שלייכו יולע לפי יקו לו מעות לשנה לחבירו כחוזה׳

אמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה נפש אמר הבה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני׳ ואמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגן הללו משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני אמר ליה עשה לי מן חמשה מיני טיגן שאהנה ממך׳

פירוש עני ליכו להכיל חבחה שלין לו בחמות׳ ס׳ מיני טיגלן סולת מחבת ומרחשת וחלות ובקיקין למחבת מלפה כל מיני לחית כיס שלן קרי טיגן: שלחבת ממך כלומר שתקובל לפני כהן׳

פרק הרי עלי עשרון

תניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שנה זו הוא מת וכו׳ ומעשה בית מוניו על ובעל מוכניס יחיטס׳ וכתבתיו למעלה בחם׳ יומא פרק טרף בקלפי׳

הביאי בני מרחוק ובנותי מקצ׳ הארץ הביאי בני מרחוק אמר רב הונא אמר רב אלו גליות שבבבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים׳ ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שבשאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות׳

פירוש לעת זכריס מיושבת עליס׳ יותר מכל נקבות׳ בני בבל לין להס של מלטת כשלח עליו שבבל מלכות׳

אמר רבה בר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב כהנא אמר רב ואמרי לה אמר רב מצר ועד קרתגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים מצר כלפי מערב ומקרתגני כלפי מזרח אין מכירין לא לישראל ולא לאביהם שבשמים איתיביה רב שימי בר חייא לרב כי׳ ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים אמר ליה שימי את דקארו ליה אלהא דאלהי ובכל מקום מוקטר ונזמר בכל מקום סר׳ ארש בר נחמני אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה אני עליהם כאלו מקטירים וסגישי לשמי ומנחה טהורה אמר רבי נחמיה זה הלמד תורה בטהרה מאי היא בשא

אמר רבי חנן והיו חייב תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומם וה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ולא תאמין בחייך זה הסומך על הפלטר׳

פירוש הלוקח תבואה מחבירו לחזקה שלין לו קרקע לזרוע ולייכו חייו תלואים שלייכו יולע לפי יקו לו מעות לשנה לחבירו כחוזה׳

אמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה נפש אמר הבה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני׳ ואמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגן הללו משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני אמר ליה עשה לי מן חמשה מיני טיגן שאהנה ממך׳

פירוש עני ליכו להכיל חבחה שלין לו בחמות׳ ס׳ מיני טיגלן סולת מחבת ומרחשת וחלות ובקיקין למחבת מלפה כל מיני לחית כיס שלן קרי טיגן: שלחבת ממך כלומר שתקובל לפני כהן׳

פרק הרי עלי עשרון

תניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שנה זו הוא מת וכו׳ ומעשה בית מוניו על ובעל מוכניס יחיטס׳ וכתבתיו למעלה בחם׳ יומא פרק טרף בקלפי׳

הביאי בני מרחוק ובנותי מקצ׳ הארץ הביאי בני מרחוק אמר רב הונא אמר רב אלו גליות שבבבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים׳ ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שבשאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות׳

פירוש לעת זכריס מיושבת עליס׳ יותר מכל נקבות׳ בני בבל לין להס של מלטת כשלח עליו שבבל מלכות׳

אמר רבה בר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב כהנא אמר רב ואמרי לה אמר רב מצר ועד קרתגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים מצר כלפי מערב ומקרתגני כלפי מזרח אין מכירין לא לישראל ולא לאביהם שבשמים איתיביה רב שימי בר חייא לרב כי׳ ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים אמר ליה שימי את דקארו ליה אלהא דאלהי ובכל מקום מוקטר ונזמר בכל מקום סר׳ ארש בר נחמני אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה אני עליהם כאלו מקטירים וסגישי לשמי ומנחה טהורה אמר רבי נחמיה זה הלמד תורה בטהרה מאי היא בשא

המנחות והנסכים

פרק שנים עשר

אמר רבי חנן והיו חייב תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומם וה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ולא תאמין בחייך זה הסומך על הפלטר׳

פירוש הלוקח תבואה מחבירו לחזקה שלין לו קרקע לזרוע ולייכו חייו תלואים שלייכו יולע לפי יקו לו מעות לשנה לחבירו כחוזה׳

אמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה נפש אמר הבה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני׳ ואמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגן הללו משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני אמר ליה עשה לי מן חמשה מיני טיגן שאהנה ממך׳

פירוש עני ליכו להכיל חבחה שלין לו בחמות׳ ס׳ מיני טיגלן סולת מחבת ומרחשת וחלות ובקיקין למחבת מלפה כל מיני לחית כיס שלן קרי טיגן: שלחבת ממך כלומר שתקובל לפני כהן׳

פרק הרי עלי עשרון

תניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שנה זו הוא מת וכו׳ ומעשה בית מוניו על ובעל מוכניס יחיטס׳ וכתבתיו למעלה בחם׳ יומא פרק טרף בקלפי׳

הביאי בני מרחוק ובנותי מקצ׳ הארץ הביאי בני מרחוק אמר רב הונא אמר רב אלו גליות שבבבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים׳ ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שבשאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות׳

פירוש לעת זכריס מיושבת עליס׳ יותר מכל נקבות׳ בני בבל לין להס של מלטת כשלח עליו שבבל מלכות׳

אמר רבה בר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב כהנא אמר רב ואמרי לה אמר רב מצר ועד קרתגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים מצר כלפי מערב ומקרתגני כלפי מזרח אין מכירין לא לישראל ולא לאביהם שבשמים איתיביה רב שימי בר חייא לרב כי׳ ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים אמר ליה שימי את דקארו ליה אלהא דאלהי ובכל מקום מוקטר ונזמר בכל מקום סר׳ ארש בר נחמני אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה אני עליהם כאלו מקטירים וסגישי לשמי ומנחה טהורה אמר רבי נחמיה זה הלמד תורה בטהרה מאי היא בשא

אמר לא׳ מוש ספר התורה הזה יצא ובדוק אי זו היא שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית ופלינא רשמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן פסוק זה לא מצוה ולא חובה הא ברכה ראה הקדוש ברוך הוא את יהושע שדברי תורה חביבין עליו ביותר שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער אמ׳ ליה הקבה יהושע כל כך חביבין עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך׳ תנא דבי רבי ישמעאל דברי תורה לא יהו עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן׳

פירוש מלכריו שלל ל׳ יומי שלמר לפי שילק לת היסכך שחכרית ושלר לת הקלשק עלבית לין כך כלוס פי׳ לפס הימי׳ היין שעשל מעבו כשולמן כשחכרית והמלש׳ עשל עבדית מעבו קבי ליס תמיד ש״ס לפי׳ לין שכך לשלשק פרק לחל וכו׳ לשוב לשמרו שלק לשלר בשר ודם בקש שני ולק ירגיל לת נכיו לשלוב תוכה: מנוה לשומרו כו׳ לשכ׳ משו קש כוטל שכך גדול כוה כי לז מגליח לת לביכיך ולז תשכיל לפס היה עיכק כל היוס כס שעכרו נדול ומכני׳ לת נכיו לתוכה: לפ׳ שכרי הכך כבכן פטרי כשרייהו בקש ויתיבי כולי יומא ונרמי ש״ס שכך נדול יס: לפ וכדוק כי׳ לכך שלק יהא לעולם: ומלינן הך דלס לשמר מוכה לשמוד כל היוס כל כך מקיבין כו׳ לפ יוסי הכטויהו שלק תשתכח תורתו הימנו לפ יהו עליך מוב כאלס שיס לו מוב ואומר מתי לפרעבו ולפטור כך לפ יאמר לאדם משכם פרק לחל ולפטור שלי לתה כשלי לעטור עצמך מהם׳

אמר חזקיהו מ״ר ואף הסיתך מפי צר רחב לא מוצק תחתיה וגו׳ בא וראה שלא כמדת הקבה מדת ב״ו אדם מסית חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה והקבה מסית את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנאמר ואף הסיתך מפי צר מנהיגם שפיה צר שעשנה צבור בתוכה ושמא תאמר כשם שפיה צר כך כולה צרה תלמוד לומר העמיק הרחיב ושמא תאמר למלך לא הוכנה תלמוד לומר גם היא למלך הוכן ושמא תאמר אין בה עצים תלמוד לומר מדורתה אש ועצים הרבה ושמא תאמר זה שכרה תלמוד לומר ונחת שלחנך מלא דשן׳

פירוש הסיתת לדם לימה שלק לרעה כמו כי ימיתך לחיך כן לחך ונחמר לף הסיתך הקבה לשלוד תוכה כדי להכניל מניכם שפיס נר ולמס פיס נר שיהא עשכם נבוד לתוכה ולא יהא חון כדי שילוכו רשעי׳ בקש וכעשן: העמיק סרמיה כיון שבא לעומק מיל הרחיב וכניהם מפתעי לריסים לקבל כו עריך מלחתו תפתה למלך כלומר לתלמיל שפיהם חן התוכה לא הוסבה ניכם שלא יהא כילון בה: מלך סייכו לפ לכתיב בי מלכים יחלוכו ושמא תאמר זהו שכתוב של תוכה שחנלת מניהם לכל שבר לחר לין לפ׳

פרק המנחות והנסכים

אשה ואחר כך למד תורה׳

פירוש מכיריס את ישראל מכירין נכנסת קרטון ואין מכניסין עולם: ואת מכניסת שכשמים שמשמיעי׳ בקבץ ויכיס עוף. שימי את כתמיהא לתם קוף שימי מכס גדול ומקשה לי לכך זה. ולא כך היה זוקף עיניו שלא כוכבן כל שעה משוס נכיעות: זה שלמד תורה כשהלך עליו קול לומר לכשמי ומכשה עקוכה.

פרק שיר המעלות וגו׳ בבית ה׳ בלילות׳ מאי בלילות אמר רבי יוחנן אלו ת״ח העוסקי׳ בתורה בלילה מעלה עליהם הכתוב כאלו עוסקים בעבודה לעולם זאת על ישראל וגומר אמר רב גדל אמר רב מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב קרבן ורבי יוחנן אמר אלו ת״ח העוסקים בהלכות עבודה ומעלה עליהם הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהם אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה וגו׳ כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם. אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת זאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם׳

פירוש לשולם זאת על ישראל קרי הוא כלל כשלמים וכקרבנות מסתבי לשולם הם עומדים ויכיי למי חזקת בנוי בשמי ומיכאל עזיאל וכו׳: דכתיב זאת התורה ולא כתיב זאת החקה: עולה ומנחה מצינו ליה לליקוי מסמע זאת התורה הוא עולה ומנחה וכו׳: אין צריך לא עולה דכתי מסמע זאת התורה לעולה כלומר במקום קשלה כמו לכם כשלמיכם כלו׳

משנה נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנח׳ אשה ריח ניחוח ללמדך שאחד המרבה ואח׳ הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים׳ גמ׳ אמר רבי זירא מאי קראה מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל רב אדא בר אהבה אמר ברכות התובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו כי אם ראות עיניו׳ תניא אמר רבי שמעון בן עזאי בא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא אל ולא אלהים אלא לה׳ שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק נאמר בשור הנס אשה ריח ניחוח ובעוף הדק אשה ריח ניחוח ובמנחה וכו׳ ושמא תאמר לאכילה הוא צריך תלמוד לומר אם ארעב לא אומר לך וגו׳ האוכל בשר אבירים ושומר לא אמרתי לכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצוני ולא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם שנאמר לרצונכם תזבחו׳

פירוש שנת השוכל עבודת קרבן ומכיליו למזבח מתוקה שכתו כשהוא יכן לא יירא לא מעט ולא הרבה יאכל מתן שכרו: בקרבות הטובה קרבנות: רבו לוכליה כהנים ומה כשרון לבעליו הלא כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובתו לבעל דלין למיכין לומר בשוות קרבה הם ובקבר מוכיח שזה שמו כך נוה לקריב לו פרים וזה שמו כך נוה לקריב לו פרים ואילים לכך נאמר בכולן ריח ניחוח לה׳ לומר המקריב לקריב קרבנות. כדי שתלמד לעשה רצונו לקריב לו קרבן ויעשה רצוני לפי שהוא נריך לו וישחילו. לא לרצוני אתם זובחים לתכם לעשות על כרחכם: לרצונכם לנוחך עשתכם לקיים מצותי שתהא לכם כמריס בכך.

סליקא לה מסכת מנחות

עמ׳ נ 48 ii מסכת

פרק ראשון

ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון מאי גורן אילימא גורן ממש אטו שער שומרון גורן הוה אלא כי גורן דתנן סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה והעורבים מביאין לו לחם ובשר בבוקר ולחם ובשר בערב אמר רב יהודה אמר רב מבי טבחי דאחאב מביאין לו על פי הדבר מאי עורבים אמר רבינא עורבים ממש

פירוש כי נזדן היו יושבין בחינם וברישתא ובגודש לאחת כסכסלדין שלהן סוסלין זה לאת זה: שיהיו כולן זה את זה להיות שומעין לים לכך תניא ומתוכח זה עם זה עד שתבוא סוכלת כהלכה שלא היו יושבין בשוק בעולה לתן כבי רקם השוק רוקח את כבי סוף סוכתו ובשעלה שליחא לא היו יושבין כדי שיהא מקום לבאת ולבא. על פי הלכך שכשם התיכו לפי שעה לכתיב ואת העוברים בוותי לכלכלך שם.

תניא מן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהם בתשובה חוץ מן לנסך את היין ומחלל שבתו בפרהסיא וכל היכא דכתיב בהמה גרעותא היא והכתיב אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשמים עצמן כבהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה מעליותא היא והכתיב וזרעתי את בית ישראל וזרע אדם וזרע בהמה התם הא חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד

פירוש מפושעי ישראל משמע מזלין כדתניא כמה יומא פשעים אלו המכלים וכן הוא לומר מלך מוקף פשעים כי וכיוצא נדיעותא הוא לאוקמא לפושעים קבי נהמה שהם עדומים בדעת כאלם הכלשון ומשמיען עצמן כבהמה לכאי הוא: וזרע בהמה ומוקמי' לה בהם פוטר לא קבל ולא שכח ולא שהם תם עליו הכתי' לומר וזרעתי את בית ישראל וזרע אל וזרע נהמ' כלומר הקבוצי' והכוונים כלם מזכעם לפרותם ולבניותם:

תוספות קא דכי אלא בותן טעם לכבר מדלכיכן כלי שיחזרו בהם בתשובה לאו טעמא לקבל קרבנותיהן אלא משום דכתיב ואת העוברים בוותי לכלכלך שם:

רבי שמעון בן אלעזר שדריה ר' מאיר לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא אל ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה הלך ר"ש בן אלעזר וספר דברים לפני רבי מאיר וגזר עליהן מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק דמות יונה מצאו להם בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה פשטידה דקרא במאי כתיב בתלמיד היושב לפני רבו דתני רבי חייא כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך וגומר אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה פרוש הימנו

פירוש לם בעל כפם לאתה לם לכלם כסר לאתה כלאמרי בפסמים בעל כפם לא ילתית לכלם כסר. בלועיך כלמייך כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת: מבאן לקן לומם סיוסבין כהר גריזים וכעשו ... לעז: לת מוסל גדול בתוכם: לם יודע בבו שלם ישלכו ישיב לו טעם בין שלא ואם לאו תבין לת לכלך לבך מעצמך ואל תשלל ותביישכו. ושמת סכין בלועיך בתניא להלי קרא כתיב כלומר התחזק עצמך ועבור פיך מלשלל לם בעל כפם לאתה ותתלוה לבשל ולעמוד על העיקר מלי תקבלי' פרוש הימנו

תוספות משכחים הקוף סבא"ם לכל מקום שהוא מוכיח הקוף סבא הוא אליהו ואע"ג לומר כן בפרק כמה מלליקין בעובדא דר"שבי. בלשם הר גריזים במקדש יש שהוא עד שהעתידין ישקה תחת הקללה בהר שכם. לם בעל כפם לאתה פרוש הימנו דבסופיה דקרא כתיב ואל תתלו למתעמותיו.

העיד רבי יהושע בן זרוז בן חמיו של לם לפני רבי על רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר ר"א בית שאן כולה על ידו חברו על יו אחיו ובית אביו מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר דרש לה מקרא זה וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההם היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן אי פשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו והלא כל עז שבעולם אסא ויהושפט ב'ערום אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן לת"ח שאסור דבר הלכה שאין מזיחין אותו ואמרי לה אין מזיחין אותו מ"ד מזיחין דכתיב ולא יזח החשן ומ"ד אין מזיחין דכתי' כי לא יזנח לעולם ה' ומ"ד מזיחין דתנן משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקות בישראל

פירוש עלה של ירק ולא יעשה. ותניא רבי אלא מי עלות זו. לת בית שאן כולה לאסור ירק שלה ופירות הלילן בעיבלן קבל קבבר לם לא מאכן ישראל היו ובו' וכתת

Sefaria.org

וכתת את נפש הבהמה נמוקים מלך יהודה כתיב: מקום הכיסו כשיכוה בכיסו לחבירו שם לא יחבלו שם לתקן כמשיגדל שמש להתגדל מכאן רמז לבשר שקבל רבי עדות זו ולמד סימכס לעצמו שלבר תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגים בו ליסוד למלכו שלין מזימין לה להומר לבר הלבה מדשה לחמר לה שמעת: מזימין לין מבדילין לותו משמועתו לחמר מזור לך. מזיקין משקנין לת לבריו: מוסיפין לומר נפותך נדמה לך שלא לבעית לוזן לשמוע לבר כהלבתו מפי בבך: לא מניחין ומשלקין לותו שלבריו. וסוסי לשון נטוה שלא לקלק מפי בבו כל נדבו ושמבו על לבם.

תוספות

שלא מקום הכיסו לו וכו'. תימה ללא משכי בבי כשבוק נמה נשמה לדבשי ולת הכיות לשבר על פבי יבוש' לשבר נבה שלמה לותם ביעב יפשיטו בי לשבר בא לשבר בו'. שלא מקים דשכוכים לשחכוכים מה לשחכוכים לא עשו ולא בשה שלם בו' ולתרי לא משכי למקום הכיסו לו לטוחיו להתגדל ב כלמשכי הכא ולא דכשלא' הכא נמי כשה בשחשת לפי שבעשה על פי הדיבר עשו בו בדשלכוכים ויש סבורי' שהיה לשון לבעבו שלא הקש בשה בין טועני' שלא לבעב לותן הבהמות

אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי בהמתן של צדיקים דרבי פנחס בן יאיר הוה קא אזיל לפדיון שבויים פגע ביה בנינאי נהרא אמר ליה נינאי חלוק לי מימיך ואעבור בך אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה ואני ודאי עושה אמר ליה אם אי אתה חולק נוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפסחא אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלוה בהדיה אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושין לבני לויה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש האי גברא ממשה ושיתין רבוון דאלו התם חד זימנא והכא תלתא זימני ודילמא הכא נמי חדא זימנא אלא כמשה ושיתין רבוון איקלע ל להההוא אושפיזיה רמו ליה שערי לחמרידה לא אכל חבטינהו לא אכל נקרינהו לא אכל אמר להו דילמא לא מעשרן עשרינהו ואכל אמר ענייה זו הולכת ל לעשות רצון קונה ואתם מאכילים אותה טבלים, שמע רבי נפק לאפיה אם' ליה רצונך סעוד אצלי אמר ליה הן צהבו פניו של רבי אמר ליה כמרומה אתה שמודר הנאה מישראל אני ישראל קדושים הן יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתיב אל תלחם לחם רע עין ואל תתאו למטעמותין כי כמו שער ב בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמ' לך ולבו בל עמך ואת' רוצה ויש לך השתא מיהא מסרהיבנא דבמילת' דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אתינא עיילנא לגביך כי אתא איתרמי על בהההוא פתחא דהוו קיימין ביה כורדייתא חיוורתא אמר מלאך המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו שמע רבי נפק לאפיה אמר ליה מובנינא להו אמר ליה ולפני עור לא תתן מכשול מפקרנא להו

מפשת הזיקא עקרנא להו איכ' צער בעלי חיי קטילנא להו איכא בל תשחית הוה קא מבתש ביה טובא נבדה טורא בינייהו בכה רבי ואמר מדה בחייהן כך במיתתן עאכו"ו דאמר רבי חמא ברבי חנינא גדולי צדיקי במיתתן יותר מבחייהם שנאמר ויהי' הם קוברים איש והנה ראו מלכים ב יג את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר לידה רב פפא לאביי ודילמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי מס ב היינו דתנינא על רגלין עמד ולביתו לא הלך לא במה איקיים כדאמר רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא כמלכים ב ה שקולה כמת שנאמר אל נא תהי כמת אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן ים שאימתן מושלת על הבריות דאמר רבי חנינא מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה ויהא והא קתנינא דחיי אימא ויהיית והא קתנינא דמיתסי דחייורן ריש כרעייהו קא אמרינן:

פירוש

ניבלי שם הבקר: לבון קיבי כל הבהמה קולבים לל היס בגזירת המלך. שפק שמא שמת ל יתבו לך בפלין. לבתבוק עסיק לבתיב ושמתם לת החטות לתתבלת טחיבה ולבקלקם בעי' שיתור לבשם תבק: לבווב בהלייתו בתחבר עתם בלרך טייעא קוסר עבדי: בך שטען בתחיבה: לבבי לוייה לבבי תבוסה שתביתו והולך: לבמל הבא בתי חלל זיתבא חלל תתיירא היס שלא יחזרו תתים ויטעטו הסבים ויהי מדבר עליהם שיתין לבם הבתר. בתשם ושיתין לבון שבתלך לבם יס סוף: תבטיבהו בבפה תבטיבהו לבקותם וובייר בלעז ולבא לתיתר לבון לישם לתשתין היו שתדלין בקליפתן לאכ' לתלי לא לאבלה טעיבה הבי לא בתייהו בתעבר על שיתחבו בבבי לבתיב רשעית לבבך ותבן בהליה תאבלו לבהם' לתים ולשוטת על לשר יתרם לבל לאבלת בתם' תשיב לאבלת עבדי: בקיבהו בילים תן הלבבים והפשולת: שתע דבי לקוס קלתי דבי שבתם דבוך שעול לאבלי יהי דבוך לבשוך. בהבו פביו שתם תבני שלא היס בעל פשתם ליבות תשל לאבלים בללבון. שלא ר' שבתם וב שבור היית שתודר הבאם תיסר שלא לאי: ישבשל קלוסי' שם ולוויין ליבות תשם לבל יס בוסם לשבות תאבים תשלו ותן יבולת בילו ותבו בוסם לשבות שלא לבניך עליו וים סיב יבולת בילו ותבו בוסם לשבות לאבים, ולעב שלומים בא וסעול תן לבו תפן ולבי בהבה תתבו תשוב לבתיב לל תלשם לת לשם בע עין לל תלשם לל תשעול לשם לשון בעולה בלבתיב לא בתת לל הלשם ובתיב בלשבר תלבא עבל לשם בב: בתו שבר בא תתם פותם שבר בשבטו ול לשון תבילות בתו שתלבים ם קשועבים: תשבילבא לשון בהלה ותבילות בלומר נבלך לתי לשעול: בילבייתא פלבות לתשר ולילך לבבר תבוס ותן בבלי לשעול: בילבייתא פלבות ושל דבי יש. שלא בתות שתבה ושוב תן התבה היס בללבון ולבפי עיר ושוב דבי היבי לשבירן לך לשירן לשלביבי וסא ליבא לתיתר לתוזן להו לנויס לתבן תין תוכרין לשם בהתם נשם: תשבלבא להו לשלשם בישרות לשלשל להפקר. תשבת היזיקא לתתיב שלא יהו בשתרו יבבו בזיקין ושקולבא שלא יובלו לבעבד ולל תשבית לל יבא בילות לליות: שקולבא תבשר פתשתיבן ובליין יבולין לילך. תבתם תשניב ותבבו בשטועות: תבתם נבשי בבלית שלא בלם. נשם עוזל בילבילן. בתייבן של נזיקים

כך

כך נותן הקב"ה לו על תאותן שלא להשבירם על לעתן שנאמר
הדבר שכתבם בתורה הטהורים וטמאים ולא יעבור על לעתו ס
הרי שור וכבש לפניו משל אחים כלקמן · עלו שתי
בחיתתן גדולים יותר מבחייהם כלאמ"ר חמץ · קוברים היה רשע
היה ולא ניתן ליקבר אצל נדיקים ועני היה בשעות אלישע
ויחי ואלו בחיין כשהיה להחיות בן הטונמית הוצרך לשים פיו על
פיו ושכיו על עיניו לבקש רחמים · ולילמד לקיומי בהכתת
לאליהו ללך אני שלא תתקיים לכתיב בנדיקים ותגזר אומר ויקם
לך ולאו משום שישב הוא · כי כ' אלישע היה בן הטרפית ואלישע
בן הטונמי וכבי להחיי שוא אחר · לי היכי לקיומי בהכתת דאליהו
היינו דתניא בתחיית זאלי משום בהכתת דאליהו יהי נרך להחיות
מתים כמו שעשה לותו שהחיה אלישע אלא שלא לאו שמע מיכה משום
אלישע הוא ולא הוא נרך לאליהו שלא לבלבו מאצלו והחיהו על
שכתלך משם · אל כל תהי כחת בנדעת מרים כתיב · למה נקלף
ממן לכודכייתה ימים לכתיב אשר מנף את הימים · לף שאלי רבי
הכיכל רופא היה ומכבל מייתי לה מתי יחיא בהוניאו לו : ומיה
משמע שמת המוכה · ומיית לטון נקנה ואחכה קלי שלין המשה
מתרפאת ·

תוספות אלאתה הולך לשטו לבנין קובך כו שאל אר
שלא יה השיב לו כך אל רבי פנחס היה מהלך
בלבו שלבך היה מביה מלחלוק לו ובעבין זה נרין לפרש בפלן
לעלו נבי אלישבע בן ליודניה לאחר שמיה נקטו עלי בחמיה ·
ויה שיה לו ואיבו רוצה ואה ליקבו קלוסים שמזמין את מביבו ל
לאכול אלו מפני הכבוד : נדולים נדיקים במיתתן יותר מבחייהן
שלי מי נקוט דלריה מתה שהחיהו בניעה בעלמא כלכתיב ויעש
ויחי ונקשה דלא מלי פריך ולעלמא לקיומי בהכתת דאליהו מ"ה היה
נדול כתה שנרש להחייתו בחייו יותר מבתולה דכתיב בקש ליה
מתה שבתוי הנדיקים כונעים בתה בשעים ויושבים אבלם
ושם לא היה רשות להתעבב אבלו · על כאן ·

והרשבא אל כתב בשם פירוש הנדולות על הנלה זו
ואל מתה שבתשבשם פרשוס דב בתורה נם
בספרי התלמוד שבחייהו לחבתו שלא בעטרך לדבר בו בתחלה
לות ובלא לעשת הטורך לעשם כלו על ידי בניה או לחלו לאחר מן
הסבילים וכמשך הענין מלבות לבניס על שבחנה לרבותיבו אל כן
בהבה מקומות כמו שקרה לרבי אלישבע וחבמים בענייו תבוהו
של שבבלי ועניין רבה ובנה ובלא רבים : נם מתה שלא ישלם
מתך שבחנו אל להחשך הבלא או המעשים המתהדשים אל דבך
הוילוח בלאו בתחייב הענין בן מבל הבבה הטעבה על שתחבלם
אל בחשבים אל הדבך הזה אף בבדילות הבבדילים בראם ית מרבותו
וחנבו בחתם בל מעשה בראשית לדעתם בנראו ומן הבחבע
להיות הבבדיל מן האדם החולבע מחבים על לבב קולם הבבראו
ובאתו ש הפעל ואיך יבדיל לדעתו קולם היות לו מבילות בבם ובם
בפעל ואתרו אתה לבבה לבבי הקב"ה רבעבא לי אי אישבר לב' מלבי'
שיהתמו נכתב אחר את' לך הקב"ה לבי ואעבו את עבתך אתה
ליה וכי בשביל שאתיתי לבר הבן אתעבו את עבתי וכלל הענין
ובאלה רבים להם אל בתקומות רבים וזה בולו ילינו על דבך הבינון
אתתי שלא על דבך הראבת המשל לבוהות ילונו' מונילות הבבה
ומייסדות אל אתיתת האתוכה בחלום השלם והשנחה ולשנות
אתבות רבות התינלת אנלה בל אחד בענוד השוד בהניעי אבל בל
אחד ואחד מן התקומות הבם ובאן היתה להם הטובה בויטה
החסיד הזה עם ניבלי בהיל לבבשם לבו שבה נדולת התושלת
וזהו שתן התחוייב להיות אלם בתבע ובל שבן החסילים להוניח
הדברים הטבעים תנדר הטבע לשלא תסם כי אם לעורך נדול

עין משפט
נר מצוה

ולמנוס הנביבה לשעתם עם היות להם ממשלה מנד מעלת הבשם
לשטול בשלא ובבר ילעת שהשבים רבי יוסי לתן יודקית לת נבו
לסוניהו תלבים תן התלבה שלא בומב בומר בתם' תעבי' על בן
נלו שהחסיד הזה הוברך לשטול עבשיו בשלא מפני שנדל הבבר
ופנעו ולא יוכל לעבור ומעבבו מפליון שהויים הוברך לשעתו
שהיל מנוס רבה בתו שלחבו מלי מנוס רבה פליון שהויים ולחבו
שבי בולהו ליתבבו זה ובמשך הענין בי לולי הבורך שהיה טרול
וממהר למנוס רבה היה תן הלהוי שלא יבטל לפיהו שעה לחת
מבבה שהוה במעשה בראשי' בי זה בולו מסודר מבהג העולם ובשו
יתבדך · ולולם מחמת מנוס לבורך שעה מותר ולעלם שליבו ולאי
שיובל לפדותו והוא לחתם בלהי השיבו הבבר או שב הבבר לפי
הולך לעשות בנון קובי ולבי ולאי עושה לתה ספק ועבה לא בחבע
הסחיל הקוה מלנזוד עליו ולפעול הפלא להתעבב בפליון ס
השניים · ועוד נלה לבו שלחשבר לו להמשיך לותו לנורך מנוס
לאחר ממנות התורה בהשתלות להניח חטי' ולעלם שהיה בלחשבר
שהיה בחבע לפעול בעבור זה בתחלה בלותו הפלא ולף למנות
ביהוי הלחבה וה מטורה לבעלי החבור בטייעה שבתעבה עמו ס
החשיבו בי זה מייסוד השולם לבהג ביוסד עם החבריס ולא שיהיה
בל דבר משו ריהוי לפעול עליו בפלא בתחלת עבייבם שלא להמשיך
עליהם הפלא לאחר התחלתו לנורך וזהו שהחזו הענין הזה טלו
בחה שלא' רב יוסף בפים הלי נבדל ממשה ושיתין דבוון דשו התם
קדל זימבא והבא תלת זימבי · ואחרו ולילא' התם בחי קדל זימבא
הוה והיתה התשובה הא' בחשה ושיתי' דיבוון לותר שלא פעל בהם
שלא המשיך בעבוים : מנוף שיל לזה בלו לבלות לבו מעלת הבשם
בי יש בבח החסילי' שהבדל בפשם בשרש' להתעלות על בל מעשה ס
התחתיבים ולשבות הטבעים ולא הם בפעלים ומתבהנים בבח ס
הבלבלים ולהויליהם לבחרי מנדר הטבע בקריעת יש סוף בענין
שעשה משה יש סוף וכל שבן מה שליבו יוצא מנדר הטבע לבחרי
בחיעת משיבת הבהרות שהם מתבשים ופוסקין לעיתים וזה בולו
מפני שהם מתעלי' לחעלה והעליון פועל בתחתין וזהו מה שלחו
בלן בלחרם בפים הלי נבדל בחשה ושיתין דיבוון ·

אין עוד מלבדו אר' חנינא ואפילו בשפים ההיא לבניס ל
איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא
מתותי כרעיה דרבי חנינא אמ' לה שקולי לא מסתיעא
מילתיך אין עוד מלבדו בתיב והאמר רבי יוחנן למה
נקרא שמן בשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני
רבי חנינא דנפישא זכותיה · ואר' אלעזר אין אדם נוקף
אצבעו מלמטה אלא אם בבריזין עליו מלמעלה
שנאמר מה' מצעדי נבר בוננו ואדם מה יבין דרבו אר' תהלים לז כג
אלעזר דם ניקוף מרצה בדם עולה · אמר רבא בנודל
ימין ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה אמרו עליו
על רבי פנחס בן יאיר מימיו לא בצע על פרוסה שאינה
שלו ומימים שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו ·

פירוש לין עוד מלבדו משום רבי סביבי נקט לה :
ואפילו בשפי' לינם מלבדו בלומר שלא מלעתו
בלו' שאם לא נזדה נזדה מלבניו לין מביעין לו לאדם · מהדרא
מחזרת עורמת שלא יבין למשקל עפרא ולעשות לו בשפים ו
ולהמיתו · בשפים בוטריקין שחבחישין פתליא של מעל' שלא נזדו
על אדם זה למות וזהו מת על ידי בשפי' : בוקף בונף לישופייר
בלעז מבריזין נזדו עליו · מרנה מבבר · נדל ימין מפני שהוא

בונף

בוסף נכסת ומנטעי סרכס וכיכוף שכי קולס שכרפף סרלסון:
נכע נכסת סמוניף שלף רבס לסמול כזית מסל לסמים · עכ·

והרשבא זל כתב כפי׳ סגדות סגדף זו וזל · פמליף סיל ובכף ופמליף כלן כמו לעטעי׳ שברף ית׳ וכתבס נכס סקות סשמי׳ ונבלס כלמכס לין לך כל עצב ועשב למעס שלין לו מזל למעלה שלומר לו גדל שכלמר סידעת סקות שמים לס תעים מעשיו כלכן וכשלמר שלין רבי מכיכף שקולי לין שול מלכלו כתיב כלמר לפס שסטור שלין יכולת בלכר לעכות לכר שלף מס שבלר הוף ית׳ לכלו וזכיס על הטבע וקלסו וקלמ׳ רבי יוסנן למס בקלסו כשעים שמכמיסין פמליף של מעלה לומר שמכמיסי ומשבי׳ מס שלף היס כן לס כוכס על הטבע לכל ולקטיב ולהרע מס שלף היס כן על דרך סמקר כפשוט והיתה התשוב׳ כי כן נלמת ולף היתה הכוכס לכ׳ מכיכף כוף שלף לרעתו שבתעלת נפשו ולבקף תת׳ל וזכותי מניכס שהלבן לימו כיזוק שלין התמתין שולט בעליון כלמרו בהסך הענין וספתרתי כבי מפס ויכיס לאכול וכירלין אמר הכהנים ס׳ לל יבלין וכתיב תמיס תהיס עס ס׳ אלף ועכ׳ לאמרו רלל לין מזל ליסרלל סכוכס שפס מלמעלה ממנו עס הלבנים נמנות שפס למעלה מן המזל בלמת והוף שרמוז רלל נלמרם בלכרם שפעלתו ית׳ למעלה מן הפמים שבלמר כבע כי הפמים וספוך הכוכבים שלין לומר הבע כף שלף למי שמכיע מלמעלה למעס·

אמר רב יהורה אמ׳ רב תחלין צריך שירע שלשה דברי׳ כתב שחיטה ומילה ורב חנניה בר שלמיה משמיה דרב אמר אף קשר של תפלין וברכת חתנים וציצית

פירוש כתב לכתוב סידע לחתום פיהו שלו יסב נדלן או לעדות שמיטה לאחן ידיו נכך לפי׳ שבכל הלכותיה קשר של תפילין יש בו לומכות שעשוי כתו לות ל׳ שיהף בלף כהן שלי הסלן מקוקף בקלטי ליתבר כעין שלן וכנועה קטנה כפולה ותלויה כעין יוד וקשר עשוי כעין ללית·

כתוב אחד אומר מבן כה שנה ומעלה וכתוב אחד אומ׳ מבן שלשי׳ שנה הא כיצד כה לתלמוד ול׳ לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה׳ שנים שוב אינו ריאה רבי יוסי אומר נ׳ שנים שנאמר ולגדלם נ׳ שנים ונום ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן׳

פירוש לתלמוד לגלות הלכות עבודה: שלף ליף סימן יפה לומל ושוכח: רבי יוסי לומ׳ כג׳ שכים נריך שיהף רוחף סימן יפה במשכתו·

אמרו עליו על רבי חנינה שהיה בן פ׳ שנה והיה ומר על רגלו אחר וחולץ מנעל ונועל מנעל אמר רבי חנינא חזין ש׳ן שזכתני אני בילדותי הם עזרו לי בעת זקנותי׳

פרק השוחט

דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנין דגים שנבראו מן המים הכשרין בולא כלום עוף שנבר׳ מן הרקק הכשרו בסימן אחד אמר רב שמואל קפוטקאה תדע שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים ועוד שאלו כתוב אחר אומר ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף אמא ממיא איברו וכתיב ויצר ה׳ אלהים מן האדמה כל חית השדה וכל עוף השמים אלמא מ מארעא איברו אמר ליה מן הרקק נבראו ראה תלמידיו מסתכלים וה בזה אמ׳ להם קשה בעיניכם שדחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמדה הביאן אל האדם לקרות להן שם ויא בלשון אחרון אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמ׳ להם לתלמידין משום דכתיב על וייצר׳

פירוש מן סיכסף לפיכ׳ יש לו חיות נריף וחזק· נקף נר׳ללף שיש כף מים ויכסף: תלע שמן הרקק כנרלו ושל שלנו קוכטריקון סהנמון שלל לת דכן נמליף שלנו סלכה וכן בנכוכות ונם זלת שלו והכל תנייף מכוס נרכה לשמו׳ כתבו בתשפות ושול שלנו מ׳ קוכטריקון סקנמון לת דכן יוסנן כן זכלי ולף כמו שפי׳ נקוב׳ לת לנ׳ וככל לוכת׳ דליכל ושול שלו עלי׳ קלי ולעג׳ ללף מייתי סתם כמו בו ביום שככל סתלמוד לסוי ביום שמימו בו לת רבי אלעזר בן עזריה כשיל כלמ׳ בפרק תפלת סשחר עכ׳: שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממיא איברו׳ לף כלומר ולמה נכתבו כאן מכוס קריאת שם· לקרות להם שם והלן ויבר מן האדמה כל חית השדה ולת כל עוף השמים לרלות מה יקרא לו ולף ליכיה קלי· מכוס דפתיב ולת כל שרץ השמים על ויינר למשמע ליכיה כמי קלי ליכלו לאכיה מכוס דכתיב על כלומ׳ מקרא קמא ניסיה מכתמע למן סארץ ליתבריה דכתיב על סארץ למשמע למיכה ליתבריה וסתבמי נקרא נתרא ויינר מן סאדמה זה שמעתי ולשון כרלה בעיני·

כתיב ואומר אחה ה׳אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול׳ הנה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי שלא אכלתי בשר כום כום מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום רבי נתן אמרו שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה׳

פירוש הכא כפי׳ לף מטומאה יחזקאל קאמר ליה להכי לפי שהיה אומ׳ לו קח לך מטין ושטרים ואתה ועונת שעריס תאכלנה והיה מבלי נועת האדם ונו׳ מקרא יום ומקרא לילה לף כתיב נקרא ולף נרסי׳ ליה: לילי טומאה קרי: כום כום שמוע שמע תחות לפי שמכוכנת היא לכבל׳ מתם ליכא למימ׳ דאכל מאי דטהית· שהוא כה מכם שהולך בה כפף והוא לך לשחוט לחכם לפתידו· מתבוניה הזהוע והבלסיים והקנה ואינבלסוף היה כהן וכלף קומה יכול לאכלה·

תוספות

תוספות שלא קומטו מתכותי' ואת לבני יוכבן לאחר לקמן בפר' הזבוח האוכל מבהמה שלא קומטו מתכוונים שלנו אוכל טבלים · מאי רבותיה ליזקקל לעצם ליזקקל כמן היה כאן ענמו צריך להפרים תרומות ומעשרות ואסור לאכול טבל · אלא דבני יוכבן סבר כמ"ד שלא אכל מבהמה מקולה נה מכם · שלא הכהיתי ביום וכו' ואת"ל מאי רבותיה ליזקקל ושלא כל אדם כמי אסור כלאחריכן בפ"ק דעד' וכפרק בערב שבתפתחה ובמרת מכל דבר רע שלא הכהיתי ביום וכו' ואל"ל דלאם הכיב ליה רבותא משום דלאחריכ' בפ' גמו פשוט נ' דבריש מין שלא כיכול אדם אכל יום הכפורי עביחה ולשון הרע ועיון תפלה :

פרק אלו טרפות

תנא דבי רבי ישמעאל ואת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא כל מין ומין והראה לו למשה ואמר ליה זאת אכול וזאת לא תיכול ,

תוספות זאת החיה מלמד שתפס וכו' והלא לא תפיב ליה בקומין רב' נבי נ' לבניס שבתקף' משה מכולם לם ושבני' ולא תפיב כמי הא לאחרי' שלא כמין מטבע שם הכלאים כלם ויתכן זה יתכן שמא לא תפיב שלא שתפס על הדבר מה יוכל שלא לעצם שהראהו לו בתקף כאן שלא שתפס על הדבר מה יוכל שלא לעצם שהראהו לו שלא הקב"ה להכמין היטב ולהודיע לישראל וכן הכה להבדלות לישראל לי זו היא אכולה ואי זו היא מותרת .

תניא דן את הדין זכה וחייב טמא וטהר אסר והתיר וכן העדים שהעידו כלם ראשין ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ,

אמר רב חסדא אי זהו תם זה הרואה טרפה לעצמו , ואמר רב חסדא אי זהו שונא מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו ושמש תח"ש עליו הכתו' אומר ג"ע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב זביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא , רבי אלעזר כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה מידי לא שקיל וכי הוו מזמני ליה לא אזיל אמר לא קא בעי מר דאיתי דכתיב ושונא מתנות יחיה רבי זירא כי משדרי ליה לא שקיל כי הוו מזמני לידה אזיל אמר אתייקורי הוא דמתייקרו בי ,

פירוש דן את הדין על שלא או על טלית בין זה לזה וכן עדים שהעידו על שלא או על טלית שהיא של אלוני · כלן השלין ליקח לותו חמן · הרחק מן הכיעור שלא יאמרו כשביל כן זיכסו לזה שיתבבה לו כזו : לי זה תם כתבו בתוספות דאי לרי' ליה אבתרא בטביעות עין עכ' הרואה טרפה לעצמו כשקול ספק טרפות בבהמתו וכלקה בו טעם לאיש כ

ויטעם לאיתר ואיכו שם עליה ומוסרה : הרואה טרפה לעצמו ודלאי סוכה מתכות לאחרים קוץ שלף על שלו אינו מועד להכניעו לאיתר · שמא תח"ש נאמר לתבן טעמי המשכה ומשכיות המותרות זו את זו ואיכו תלמוד · יניע כשיך כי תאכל דכין שעל שלו אינו מועד כם שאיכו מועד בשל לאחרים לגבוה ולגזול : מוסבי ליה לאכול לאכלם לאיתיקורי מתייקרו כי מתבבלי' כם כמה שאכי טועל לאכלם וכבאתם קיים ואין זו מתבה :

תניא כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהני' לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והבה מברך לכהנים רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהני' מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקבה מסכים על ידם לא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק מואברכה מברכיך , וסימניך ישמעאל כהנא מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישרא ,

פירוש במקום שכה לישראל אכל ברכת ישראל לכהני עדיפא למשמע מתברכים הם עם הקהל .

תוספות וסימניך קרא לכהני ישמעאל לא לינטריך כיון שמוה להם לברך · ואכרכה מברכיך ואפי' גוים המברכים את ישראל מתברכין כלישנא ניהוסלמי לברכות להקוראני לישב שלא לבני ישמעאל אלא מילתא בעלמא אומרת כי' ליכי צריך להחזיר לך שלום שבדכתך כתובה מוהברכה מברכיך .

כתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כוננות באדם שאם נהפך אחד מהם אינו יכול לחיות · תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך ברכא דכולא ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר מטנו פנדה מטנו יתד ומנו קשת ממנו כל נוגש יחדו ומנו ההוא רומאה דחזייה להההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקע כרסיה ונפוק מעיניה אתיוה לבריה ושחטוה קמיה באחוזת עיני אינגיד ואיתנח עול למעייניה וחייטיה לכרסיה ,

פירוש כוכבים לשון ואת כמו שבת לשם נשים לישב עליו ושם ילדו מבשיהן סוס לון מתיישבין .

כרכא לכולא ביה כך שהכל בו ועל כנסת ישראל כתוב שכל מושליהן מהן ולא משם אחר · מעייניה מעיו · ושחטוה קמיה כלי שיתלבה ויתעוך מעיו אלין · לבניה של זה הכופל בלחוות עניים ולא בגנו ולא הזיקו אלא לבדמה לאכיו כלו כשחט לפי שלא היה כוכב ליגע במעיים שלא יהפך בהן .

אמרו עליו על רשבן חלפתא שעסקן בדברי היה וכו' · מאי עסקן בדברים אמר רב משרשיא דכתיב לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל אחזי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת

תמוז פרסיה לגלימיה אקינא דשומשמני נפק אתא חד מינייהו אתנח ביה סימנא על אם להו נפל טולא נפוק אתו דלייה לגלימיה נפל שימשא נפול עליה וקטלוה אמר שם לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעו אמר ליה רב אתא ברידה דרבא לרב אשי ודילמא מלכא הוה בהדייהו אי נמי הרמנא דמלכא הוו

שופטים יז נקיטי אי נמי בין מלכא למלכא הוה דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותי דשלמה׳

פירוש

מאי עסקן למה נקרא שמו עסקן תמלה׳ לי ולאי לית להו מלכא לכתוב משמיה אין לה קנין

וקיימו עסקן דלא נצי למימך לקיימותיה דשלמה׳ המלים לוקנים גל ושוכלים קוס׳ דשומשמני כמלים׳ נפק מל מיכייהו מתוך מוכי הקן ובא למון ולקה הגל׳ לתבא ביה סימנא להכירו ולידע מה יעשו לו מכריו כסימנא שקרן׳ הימנא דשות להכנו׳ סימנא הוה כך טי שכל המתגל במכרו יהכנוהו׳ לי כמי בין מלכא וכו׳ מת המלך ועליין לא קס לתר ולכך אין לשות לים היסר בעיניו כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל לים היסר בעיניו יעשה׳ לקמבותיה דשלמה כאמן כוח על כך וכבוח הקלס למרה׳

תוספות

לויזל ולמזי וכו׳ לעגן לכי הלי נוגע מעיד בהמוכר את הספינה מלגלג נכי הכוח ת

תלמיד דלא רבי יוחנן אם לא רואין אם לא ידעי מכמים לתה שלמי הכא שלא לגרר את הדגר ולהוליך היכן ידע שלמה׳

אמר

רב יהודה האי מאן דאכל תלת תקלי חלתית אליבא ריקנא משתלח משכיח אמר רבי אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד תיקלא חלתיתא ואי לא דיתבי במיא משתלח משכאי וקיימתי בעצמי החכמה תחיה בעליה׳ ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה ספסקא כרעין בתרייתא בדקידה רב בצוטת הנידן ואכשריה סבר למיכל מיניה באומצא אמר ליה שמואל לא חיים מר לניקורי אמר לידה מאי תקנתיה ניתביה בתנורא דאיהו בדיק נפשידה אותביה נפל תילתי תילתי קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל כל רו לא אנס לך׳

פירוש

מלגלג ריקנא קודם מכלה׳ מיסתלק משכיח כפסטא שרו שקלטית מקמתתו מלל ולומזתו קלמת שקוני משקלפיסון׳ ליתבי כמיא לקרר עצמו נוטת הנידן בסוק הוא סתוך למרכובה כרגלים המרכובים׳ בלומנא ליכו כלי כך כתבו׳ מלל מולמו מלל ובולהו כל להוא על הגמלים׳ לניקורי סמך כשכח בחם שם ולמרכה מסוס שכבת כפסטא׳ לניקורי בדיק כפסים מלגלג׳ תילתי מתפרק ובוטל מתיכות מתיכות׳ לא יאונה לנדיק שכולמכתי ומכעתיך מלגלגו׳

הזהיא

עיזא כרבוז דהואי בי ריש גלותא דעקור מלא צנא דתרב מיניה רב אחאי אסר רב

שמוע בריה דרבי אבהו אכל מיניה קרי אנפשיה מפרי פי איש תשבע בפגו שלהו מתם הלכתא כוותיה ד דשמוע בריה דרבי אבהו והזהרו ברבינו אחאי שמאיר עיני גולה הוא׳

פירוש

עיזא כרבוז הוא מפק מיה מפק נהמה וכו׳ שמואל קבל מהוא מיה ולאי וקבלו מותב׳

לעקור מלא נכא דתרבא למחר מסיטה הוכיילוהו ממעיה׳ מפרי פי לים כשכר שמעתי וקבלתי מהוא מותב בעבי שבע ממנו׳ והזהרו בריבינו לאחאי שלא לנקוט בכוב ולעון לפניו בקלכה על ס סימוזב בו לגלא לקתיב בפניו מה שהוא לוקב שמיקיב עיני עלמ קוס׳

אמר

ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה אהיכם כאריא מתיל דכתיב אריה שאג מי לא יירא מאי רבותיה פרשא קטילי אריא אמר ליה לאו בהאי אריא מתיל כאריא דבי עילאי מתיל אמר ליה בעינא דמחזית לי ניהלי אמר ליה לא מצית חזית ליה אמר ליה איברא חזינא ליה בעא רחמי אתעקר מדוכתיה כי הוה מרחוק ה׳פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברת ושורא דרומי נפל אדמרחק ש׳ פרסי ניהם קלא אחרינא נתור ככי ושיני דנברי ואף הוא נפל מכורסייה לארעא אמר ליה במטותא מינך בעי רחמי עליה דליהדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאתריה׳

פירוש

לייה שלא כך ה׳ מלהים דבר מי לא יבבא מכי שמשגל לו׳ פרשא קטילי לקיש לדם נמור קוכא לת הלכי׳ למיקוית כיהלי לקיש לכי עילאי׳ ליכבא לחת לכי כונא לכלותו ועל כרחך נדיך לתה להלוחו לי׳ לפילו כל משבבת הפילו כל הנסים השכבות׳ בתוך ככי ובכי׳ כתבו בתוספות מכאן משמע דכבי לא הוי מסכנים שקורין ייבנ״מש שלותן אין דרכן ליפול בלאשכמן בעלבי פסמים לא רב לבייש לא תשתי סמא לגלא תנקוד ככי מלא ככי סם הסיכים המלכוכים הטומכין המלכל סיכים סם הסיכים של פכים וכן על סם לשם בשבי בשיכי מתכנתי׳ לקטול בשבי בכיכי׳

אמר

ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאחזיה לאלהייכו אל לא מצית חזי ליה אם׳ליה איברא אזל אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז אמר ליה איסתכל ביה אמר ליה לא מצינא אמר ליה ומה שמשא דחד משמשיה דקיימי קמיה דקב״ה אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן׳ ותו אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאצבורת ליה נהמא לאלהייכו אם׳ ליה לא מצית אם׳ליה אמאי נפישי חילוותיה אמר ליה איברא אמר ליה פוק לגודא דרביתא דרויה עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אתא זיקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתווא אתא מיטרא טבעיה בימא אמר ליה מאי האי אמר ליה הני כנושאי זלוחאי דאתו קמיה אמר ליה אי הכי לא מצינא׳

אלו טרפות — פרק שלישי

פירוש לפי שיש בהן ספק טרפות: לפיכך היה כהן מתקן להם טעמים: להגיד לך כחכמתו של הקב"ה שעשו כדי לדון עליו לזכות ולא לחובה: כלומר שם מילותיו ודון כתכונן למקום שתהא דון מוכרח בו: כגון שיש טעמי מכריעין כאיזה מהן שתרצה: זלזולי מכריעי כגון שיש מפני מהן שעלה בידך הם כלו לזכות כל זה: לו היה לכפישי מילותיו כל כך לא מכיר.

אמר ליה בר קיסר לרבי יהושע בן חנניה אלהכון נגרא הוא דכתיב המקרה במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעא אותבא בשוקא דרומי ויהבו ליה מסתורית' דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחזו אינשי וליבעו רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הוה יתיבא וסתרה דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיכו לישקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן מיהב יהיב משקל לא שקיל.

פירוש מסתוריתא לישון בלעז: דוללי מסקנייש ומיתן זה היה למכושפים מתר דוללי ל לישקוייר: משקל לא שקיל הטוכח מסתכח.

אמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמ' ותיטב לה משור פר מקרין ומפרים מקרין תהתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב לה משור פר מקרין מפרים מקרין בריש והדר מפרים מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתם נבראו בציונם נבראו שנ' ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תיקרי צבאם אלא צביונם.

פירוש שור שהקריב אדם הראשון כלאמרינן בלפני לילידן במסכ' עז: מקרין ומפרים בשור של אדם הראשון קלי קרניו קודמין לפרסותיו שכל שורי פרסותיהן כולן עתהן וקרניהן גדלי לאחר זמן לכל של מעשה בראשית בקומתן נבראו ובקרניהם ובציונן מן הארץ ליצאו תחלה במצחו שקדמו קרניו לפרסותיו בקומתן נבראו ולפיכך קדמו קרניו שהיו עתה כוגדו ויצאו תחלה וסייעו שור פר כתה שהיה שור היה גדול כפר שור בן יומו קרוי שור כלכתי' שור כי יולד פר קיימא לן בן שלש מקרין תהתי משמ' שכן פתח שוריהם לדעתם שהושיעם שיבראו והם כיולדו בגבעות בלשון שנתנו להם.

תוספות בקומתן נבראו לא בעי למימר שנבראו בעמידה דקא אתי לאפוקי דיבא דאמר שנבראו בקומתן הייכו שנכנסה כל קומתן מתחלתן לא תיקרי נבראו בציונם כי' נבראו לשולהו כפרי מבציונם שהוא לשון יופי כתו לנבי ולתפלרת ומאחר שהן ביופיו זהו בקומתו ולדעתו שיופיו לא יבא אלא לכל כגדל כל הגוף ועל לקומתו בפיק מלשון הנגם. עכ.

דרש רבי חנינא בר פפא יהי כבוד ה' לעולם תהלים קד ל

יעמח

ישמח ה׳ במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למינהו באילנות נשאו דשאי קו׳ בעצמן אם רצונו של הקדוש ברוך הוא בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד קו׳ ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמ׳ הבה למינהו אנו עאכו׳ מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמ׳ יהי כבוד ה׳ לעולם ישמח ה׳ במעשיו׳

פירוש שר השלם מלאך המשוכח ׳ כלילה׳ כלומר למיכאל שומר למיכאל לכל כוכבי לכת כלומר נגוליתם כלומר מזניב זנב למיכאל: שלין דכתי בערבוביא שהרי גדולים הן ועצמיהן מרובין ואין ראויין לצאת כל הנופים ותלטפי׳ כי אם מפוזרי׳ לומר הקבה למיכאל שיגיח כל לילה בעצמו כדחוק מהכרו שיקח לו היכר לכו שרכיס לכו ודרכו לצאת תלטפים ומעורבבים ואם אין לכו כוזרין לצאת כל שכן לבל הרי אין לכו ביכרים מזה עלכו ישמח ה׳ במעשיו שכולן זהירי׳ במצותיו ׳

תוספות פסוק זה שר העול׳ לומר אי אפשר לומר שר השלם דמכוך זה מטטרון כמו שיסד הפייט שר הפנים מטטרון שר הכסף לשם מבשר׳ כעד כקרא הוא מטטרון הכבוד והכוונה ושם׳ כשם דיבמו׳ כעד שייתי גם זקניה פסוק זה שר השלם לומר וק׳ מכלן למשמיע לשר השלם היה בשמש ימי בראשית ושם׳ לנדות שם שמלוקות זו על זו ומי שכוכר למטטרון הוא שר השלם ליה מכוך זה מטטרון שלו שר הפנים למטטרון כעד לא כשכיל הפסוק של כעד שייתי אלא לפי שכתו׳ בשם׳ יוסיפון ז למטטרון יש לו ז׳ שמות ושם׳ כעד וגם מניכו לכעד שם מלאך הוא כלכתיב הון על הכעד הלז׳ עכ׳

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וגו׳ והלא כוכב הוא גדול ממאור אלא לומר לך שמאור שנתמעט כתוב בלוחך במסכת שבועות בפ״ק ׳

רב אסי רמי כתיב ותוצא הארץ דשא בתלת בשבא וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמי וירדו גשמים וצמחו ללמדך שהקבה מתאוה לתפלתן של צדיקים רב נחמן בר פפא הויא ליה ההיא גינתא דשדי ביה ביזרני לא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר היינו דרב אסי ׳

פירוש טרם יהיה בארץ עדיין לא היה בארץ ועמדו על פתח קרקע מתאוי׳ למי גשמים כלכתיב כי לא המטיר על הארץ לומר כשבי׳ זכרני׳ ׳ היינו לכך אמי שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקי׳ :

אמר רב חנן בר רבא השפועה ברידה בפני עצמה היא שיש לה ב׳ גבין ושני שדראות וכי משה רבי׳ קניני היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמי׳ אלא רב חסד׳ לרב תחלי׳ בר אבינא זיל כתו׳ קניני ובליסטרי באגדתיך ופרשה ׳

פירוש שיש לה ב׳ גבין ולכך נקראת שפועה תלומה ׳ וכי משה כבי׳ קניני היה נד חיות נקניני היה לו כלים טהי מוכן נקשת לחיות וקורין לותו כריס׳לוכ ומכין היה נקי נחי׳ הללו שמין לשם נקי נתן : כתוב קניני וכליסטרי לגדל זה כתוב שיש נה תיבות יפין ולשון נה ופיר׳ מלי קניני וכליסטרי ב׳ לגדלתיך ומשו׳ לנקט כתוב בלגדלתיך נקט כמי לפלי קנין דמזכי פלשתי ׳

תוספות וכי משה קניני היה לו כליסטרי היה שהיה יולע להכיר השפועה ואת ושה לחכירן כהמפלת לשפועה נשה מנשמה טהורה וליכא מלן לשלית ואלא יכול להיות שנשמה טהורה היה לו למשה וילדה לו שפועה ולא מיניהך למיקו קניני ולא לשמה שפועה ליכה נשה שלא מנשמה שלחיכה מנויה ביניהן ׳

ואת חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא אמ׳ ר׳ יוחנן אדונקי שלהן חמשת אמר ליה רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא כתוב א אדונקי באגדתיך ופרשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיוותו את מקומן ד״א עוים שאוו לאלוהות הרבה ד״א שכל הרואה אותן אותזתו עוית אמ׳ רב יוסף ואית להו שית סרי דרא שיני לכל חד וחד ׳ אריש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לישרף כספרי מינין והם הם גופי תורה העוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מיניה מדאשבעיה אבימלך לאברהם אם תשקור לי ולניני ולנכדי אמר הקבה ליתו כפתורים וליפקו מעוים דהיינו פלישתים וליתו ישראל וליפקו מכפתורי כיוצא בדבר אתה אומר כי חשבון עיר סיחון וגומר מאי נפקא מינה דאמר להו הקדוש ברוך הוא לישרא׳ אל תצר את מואב אמר הקדוש ברוך הוא ליתי סיחון וליפוק ממואב וליתו ישרא׳ וליפקו מסיחון והיינו דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון ׳ צילונים יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מארץ ישרא׳ הם מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על אומות העולם כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחזיה גלוותא ׳

פירוש לשכל שלשם משוכים שלשם ממשך ׳ מתימן כן שליטו כן עשו ושלו לשלי פלשתים וינלו ממקומן וכלו לנער ביניה׳ ולפלי לא מסיה שמה כרכי פלשתים ׳ שעיוו את מקומן ינלו משם וכתשות שחכב ׳ שעית כתת ושלשלה בלעז קוכפא : שיתסר דרי שיני שורות של שיניים ׳ הכבה מקרקות שם שרומה לקורליהן שמה רשויין ליפרף שלא היה לו לכתבן שלין לשם נוד׳ כתיב ונבלי הוא לשכנן עם הקדושה ׳ וכן כן עשי תורה טעמים נדולים תלויין בשם ושמ׳ קל משיב וחזיל ולהו על סוף פסוק׳ : מנויים על עזה לרץ ישרא׳ מאי בשר׳ לן מיכה לו לא מקומן של אלו היה אלא מקום לשכי ואלו נרשום ׳ ולכי

ולכבדי ועליון לא עברו סלולות · כפתולים לאו מפלגתים כיבשו
ליתו ולפקו מרעע מפלגתים · וליתו ישרצל ולפקו מיכייהו וקפצ׳
ריש לקיש עושים מפלגתי׳ היו ולמ״ל מתיתין היו לסך תילת׳ כמי
לינטרי׳ משו לזוקריכסו שלא להתגדות בבני עשו לאחר בחמכת
ליתו כתתיהם ולפקו משוש וכיתו ישרצל וכיפקו מיכייהו ושלא
מקלקל׳ לשומין לזה נאלה הלכבי׳ כגון וכשעיר ישנו המוכים
ומוגפים וכעמוכים כתיב רפלים ישנו גם לפנים והלימים לפנים
ישנו גם כולהו טעמ׳ לית נהו לנטולהו כתיב לרץ רפלים תפשב
לפי שנאמר לאברהם אביכם בין הכתרים לזרעך כתתי ונומר וקל
חשיב ולת הרפלים וכשיצלו ממנני׳ ועברו לרך הר שעיר ועשון
ומוקב שנקללו כבר לרץ רפלי׳ היה שולה על לעתם להתגדות
נהם כמכוכים וו היו שכיתנה לאברהם ומכען הלה ואמר לקם
לרץ רפלים ולקי נקשבת שהרפלים ישנו גם מקלם לכל לא וו
היו שכתתי לאברהם לקל לשו כתתים שנרשו משם וישנו תתיתם
כשכר לאברהם שיצלו בני עשו היסכו ולוט היה קרוב לאברהם
וכשהגיעו לקבל לרעב כתיב הקוץ יקרץ לרץ רפלי׳ וו היו שכתתי
לאכיסם וקל כלשם כמלך מוקב הרחסון למה לי לשמעינן לקל
משום לכשיב לכל תגר לת מוקב ונומר ושייכו לאמר רב פפא נשם
ניטין · עשון ומוקב טהרו בסיחון עי סיחון טהרה לרכם ליטרל
במוקב כתיב והוא כלשם וגו׳ וכעשון מפור׳ בכחלת בני גד בשם׳
יקוטע ויקי לשם שנעזל יעזר וכל לרץ הנלעד וחכי לרץ בני עשון
וקל חשיב ואזיל וכתיב בסופיה יתר ממלכות סיחון אלמא סיחון
בשכח לארץ בני עשון ועול מניכו במלך בני עשון שאמר לשלחי
יפתח כי לקח ישרצל לת ארבי מואכון ועל ינח אלמא ארץ בני
עשון היו וסם סיחון בשוה לכתיב היה ויכשו לת ארבו מואכון
ועל הינח לכל מהשתא בילה לא לקחו כלום : נילוסים יקראו
ונומר למה לי תנא שביר ושביון הבי ארץ ישרצל הן ושכשון קבוב
לנילוסים ולמוכי וכבו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו
שביר · השביר אותו לעריס מלי למשמעינן כי היכי דלא ליקרו
מגבים לעמיו לעמר זמן גדלים בני גוליס לכך הנלם ·

תוספות השוים מתיתין נאו כו׳ כ׳ מקרלות קם נפפ׳
יהושע והכי כתיב ממשת סרכי פלשתים
הענתי והשחלולי השקלוני הנתי השקלוני והשוים והלד כתיב
מתיתין כל ארץ הכנעני ומשוא תשר לכילוסים על לפקה על נחול
שמשוני והשת עפרם רב ושעוי׳ לכתיב נמוך קל קמץ קלי לתיתין

אמר רב יהודה שלך זה השולה דגים מן הים
דוכיפת שהודן כפות׳ תניא נמי הכי

דוכיפת שהודן כפות וזהו שהב״א שמיר לבית המקדש

תהלים לג פם רבי יוחנן כי הוה חזי נמלה אמר צרקתך כהררי אל אמר רב יהודה רחם זו שרקרק ולמה נקרא שמה רחם אמר רבי יוחנן כיון שבאה רחם באו רחמי׳ אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועבד שרקרק ונמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנאמר אשרקה להם ואקבצם אל רב אדא בר שימי לימר בר איתאי והא ההוא כרבא ושרק ואתא גלל אפסקי׳ למוחי׳ אמר ליה הוא בידא הוה׳

פירוש נקרקך כהכי׳ כמלך לית ליה חיות כגלוס: ומשפטיך לף כתהום רבה שומעת

שלך לשפוט ולעשות כקרקך בלנת היה להמית המזומנים למות לשון מוכי · לף׳ לכמלה היה לאחר נקרקך כהכי׳ אל שמזומנים׳ מזומנין לה בלא טורח ועוד מי שאתה כשבט אתה לכו על תהום רבה כגון שלך שעורה לבקש שם מזונותיו · רחמים מעכ׳ שמילי על שום לכך : שרקרק כשהוא מנפנף כשמע כלום שרקרק · לפי יתיב ומיכי שמע ללא יושב ומנפנף סימן בשוכה הוא · לפלעע שלין לככו כן : כי כרבא מניסא : בללא לאן גלל מן המהוס · ניילא כמו כלאה בלאי ושקרן ולפיכך לקה ·

תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמ׳ והיה העולם שבהמה טמאה מרוב׳ מן הטהור׳ לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאי׳ לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ״ל כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אם רב משום ר״ם לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה׳

פירוש מכה בכתוב בטהורה לעל ונו׳ מפני לפי קנקך ומין לך של טהורה ובטיפות מין לך של טמאה · מלי קמ״ל לף ולאי פשיטא לאי קו טפי קוה מכי לאו ·

תניא רבי יוסי בן דורמסקית אומר ליתן דג טהור הוא שנא׳ גאוה אפיקי מגינים וגו׳ לעיל ע״ח אפיקי מגינים אלו קשקשים שבן תחתיו חדודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן׳ חזקת׳ לף ע״ב

פירוש לג טהור קוה שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כלשמ׳ לפיקי מגיכים קוק מגיכים : אלו קשקשי׳ הסנפירים וקתיתים בו נלוקק : תקתו׳ מלולי קרם מלולי של מרכי׳ : אלו סנפירין שמלולין ומתכין כמרכי׳ ובשם קוה טוקע לת הדים כמוזק שלף יעבבוהו בפריתי ופשטי׳ לקל לשון שרי תקתו׳ מלולי קרם במקומו זהכולי שפם ·

פרק ביסוי הדם

תנו רבנן כי ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך למרה זה׳ הורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר בלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל תלמוד לומר וזבחת מבקרך ומצאנך יכול יזבח כל בקרו ויאכל כל צאני ויאכל תלמוד לו׳ מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו לטרא דגים חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר מאה מנה ישפתו לו קדרה בכל יום ואינך אימת מערב שבת לערב שבת׳ אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן אמר רבי יוחנן אבא מסשפחת בריאים הוה׳ אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך כוסו יריצנה לחנוני אמר רב נחמן כגון אנו לוין ואוכלין׳ כבשים ללבושך מגז כבשים יהי מלבושך ומחיר שדה עתודים לעולם יכסה

אדם שדה ויקח עתודים ואל יטמר אדם עתודים ויקח שדה ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאי שבתוך ביתו ללחמך ללחם ביתך לחמך קודם ללחם ביתך והיים לנערותיך אמר מר זוטר בריה דרב נחמן תן חיים לנערותיך מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין׳

פירוש לא יאכל בשר תלוי שלא יעבי׳ מבקרך אם יש לו בעדרו יקח ואם לאו לא יקנה בשוק. כל בקרו אם אין לו אלא שור לחל יזבחנו: לפסו לקדירה לשון אילפס מסקל ליטרא יקר לחל בשר לא יאכל: לעשיר טוב ב במקומו יותר מן הבשר: יפפיה כשכותבי קדרה על הכיריס קרי בשיתה: ואיכך לימת אלו הקדרים שלחרת ליטרא לעשיר וליטרא בשר לימת יאכלוה אם לא בכל יום: לחום ולהתלפף במזוכות קלי׳: לחל מפשפשת בריאים. רבי יוחנן קרי לרב לחל. כעין אמו שאין אמו בריאים: תי שאין לו אלא פרוסה יניבך׳ לתאוכי ולא יסגף עצמו בעיכוי ויעטוך לבריו׳ יותר: לחל רב כחתן כעין אמו רב כחתן לחל דומו של שלמה היה ותיתי קשלמה היה משתכר והולך ולא היה בריא כאותן שבימי רבי יוחנן ולפי׳ הוא לומר כעין אמו לחפי׳ אין לנו הפרוסה שלימו בלאות ולאכול: כבשים לבגדך מקנך הוי כספר מצלי: קנה לך נאין ויקח בניזין לבגדים ויקח בתרי׳ נאין שיש לו מהם מלבי לפרנסה ובניזין לבגדים. דיו לאדם שי משתע לי מלב עזים לי לך בחלבם ולא תשתע׳ ותאכלם תן חיים לנערותיך לבני ביתך לחל לרבי קיים להתלפף במזוכות קלים.

אמר רבי יוחנן הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה אמר רב חסדא מ״ר ועשתרות צאנך שמעשרות את בעליהן ואמר רבי יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפשורין והם בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציבא אבל שדי בהו ציבא לית לן בה וכי לא שדי בהו ציבא נמי לא אמרן אלא דלא ציץ אבל ציץ לית לן בה ואמר רבי יוחנן מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלין ולא ישב עמהם בתורי דנפיש פסידיהו דרש רב עוירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אסי וזימנין אמ׳ לה משמיה דרבי אסי מ״ר טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממדת שיש לו וילבש ויתכס כמה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהם תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם׳

פירוש כמה לסרסירין ולא כמה לפסוקין טוב לעשות כים של מכפות ולא לעשות טס של מים מוסרי׳ שרבי׳ הם לנוף: ניכי שרבי מעשים ותבלין. נין שלהים מי שהיה לו מעט כלומר מי שלא טרח במעון וקל בעיניו לאכלו וזה מיטולו. יבמה כלי פשתן שהם יקרים ולפי לרכמו

למלמו שהיה שלח מאכל מעון ויזהר שלח מהם. כיצד דומי׳ יתע יקר היה. בתרי יפסוד שלח פועלי׳ ויפסוד להם שוורים שלו לחרוש והם יכתישו השוורים ויקחטם ביערות וכרמים ומלאכה לא יעשה לכלום שיהיו השיים לכך. טוב היה מוכן ללים ומלוק לותם וטוב המכלכל לבניו במשפט לפי היכולת קול עומל על נכיו ולא ככל תלות לבו. פחות ממה שיש לו פחות מכדי היכולת: ולבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתביים. ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת.

תוספות הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה ופת לחמרי׳ כפ׳ מקום שהיקנו השיעור בבהמה דקה לימרי דוקא לימון בהמה ולומר לך לשתם בריאות ומעוט עין הרע לחל הכא לחייבי בחוקיון ללא שלטה הכא עיכא.

רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה וכו׳ וכי נפל ליה יאניבא בכיתניה והאמר רבי׳ בר אבא ואמר לה אמר רבי אבין בר שבא משעלן בני הגולה פסקו הזיקים והזועות והרוחות והרעמים ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנו ונתנו חכמים עיניהם בר׳ חייא ובניו כי מהנייא זכות׳ייהו אעלמא אדידהו לא כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כלו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מעש לעש׳.

פירוש יפכיכא תולעת שלוכלת פשתן: כבי שלא לאו לכבי כבסת הגדולה קאמר שלא בהכך זוכות שלכולים קאמר שהתחילו ללקות כבי לכן ישראל כייכם ובפשתכם מפני שכתקללו שלוכות ומשעלו מבני כבל לכאן שהיו מפילים פשקו כאן סזוועות. ובתנו עיניהם בר׳ חייא ובניו שבזכותם נתת׳ טובה זאת: בבי חייא ובניו מבבל עלו כלילמיין בפ׳ לבי פר׳ קמץ לסוכה: זיקים וזועות ורעמים ורוחות מפרש בגכרות בהרוחק לבולן קללה. זועות שלכן מזלנועת. רוחות זעפת לשטול ליאל כלבב יכולם לומר זכותא לבליקי מפניך ולא לזילזולו בשלי עלמך. תכיכא בבי חוק רבי תכיכא בן לוסף ובימיו היה קול זוכא: לי יוכף: לי לא שלוכין מתפרכם בגשר ובגמטוס.

תניא ושפך מי ששפך הוא יכסנו׳ מעשה באחד ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא מינה לברך המוזן אי אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמר׳ שכר ברכה הויין ארבעין מאי תש דאמר ליה ההוא מינא לרבי מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר הרים דכתיב כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה שוטרא שפיל לסופיה דקרא ה׳ צבאות שמו אמר ליה נקוט לי וימנא תלתא יומי ומהדרנא לך תיובתא איתיב ר׳ תלת׳ תעניות כי הוה קא בעי מיברא אמר ליה מינא קאי אבבא אמר ויתנו בברותי ראש וגומר אמר ליה רבי מבשר טובות אני לך לא מצא תשובה אויבך ונפל מן הגג ומת. אמר ליה ראוגך שתסעוד אצלי אמר ליה הן לאחר שאכלו ושתו אמר ליה כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים

החובים אתה נוטל אמר ליה כוס של ברכה אני שותה
יצאת בת קול ואמרה כוס של ברכה שותה ארבעים
וחובים אמר רבי יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה בין
גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לויאנוס׳

פירוש ליתן לו מעבי שהפסידו שכר ולקמן גבי שכר
מצות מעשה לו שכר הכרכה. ברכת המזון ל׳
ברכות הן ולימא מ׳ זקוקים ולמי כתב מנוס לזלת טלי׳ מלך מנוס
היה. ס׳ נבלות שמו מלמד על קוף לבריכתו: נקוט לי זימכא תן
לי זמן. כי היה בעי רבי מיבעי ליה כשהיה רבי רוצה לקשל לתלמיד
ליה בעי ביתיה שהוא מיבעי שקבעת לו זמן קלי לכבוע לתר רבי
על עצמו שהקלקל הזה. ויתבו בגבותי רחם בשעתי מותבין מרה
למוף לישתכח לגלגל שלגלגל היכן הוה מלך מין לתר הכא לבשרו על ס
הלחמון שעלה לגג ומת. מ׳ זקוקים שכר ל׳ ברכות שעשה לתבירך
לתן: לאותה משפחה של מבשר.

תוספות לו להבניעם זקוקים לתה כוכל שתייה לא
שייכא לשכר ברכה אלא היה רוצה להלקו
מברכת המזון לפי שהיה מין ואת לומ׳ זקוקים הוה ליה למימר
לקח ליכא בפ״ק שלאחר ברכת המזון ול״ל לשכר כתלי בעבדי פ
פשקים לאין נרוך לברך לאכפת לברכתא של לאכפת קמח ותו לא.

אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי
עפר ואפר זכו בניו לב׳ מצות אפר פרה
ועפר סוטה ולי׳ השוב נמי עפר כסוי הדם התם הכשר
מצוה איכא הנאה ליכא׳

פירוש עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו וכתיב
וכוכעה זכע.

ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אם מחוט
ועד שרוך נעל זכו בניו לב׳ מצות לחוט
של תכלת ורצועה של תפלין בשלמא רצועה של
תפלין כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך
ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש אלא
חוט של תכלת מאי היא דתניא רבי מאיר אומר מדה
נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים
וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר
דומה לכסא הכבוד דכתיב וירא את אלהי ישראל ותחרת
רגליו וגומר וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא אמר
רבי אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורי׳ אינן
יכולי׳ להחזירו שנאמ׳ בלעדי רק אשר אכלו הנערים׳

פירוש אם מחוט ועד שרוך שלא יבוא ליהנות מן הגזל
שרוך רצועה. חוט של תכלת לציצית רצועה
של תפלין לקשרי בשלמא רצועה של תפלין ליכא הכא לכתיב
ויראו ממך. אלו תפלין שברא״ש לכל כי שם ה׳ נקרא עליך
אלו קיץ אלו הכא ליכא: מה כשתבא תכלת שהזקיקתו תורה
לציצית שהתכלת דומה ליה שהקלזון מן הים קוה שלה לחת לבי׳
מבא ומביאין דמו דומה ליה וים ילמו דומין שדומה לרקיע ורקיע
דומה לכסא הכבוד. דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר
וקוה כעגם הכסים שלמלך סמים דומין לספיר וספיר הוא כסא
הכבוד לכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא ומשלשלת שמתבל

בכסא הכבוד שלו כזכר למנוס זו שהיה כנגד כל אומות: הכלכל
הגזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה.

אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון
כל מקום שאתה מוצא דברים של רבי
אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך
כארפכסת לא מרובכם מכל העמים חשק ה׳ בכם וגומר
אמר להם הקבה לישראל חושקני בכם שאפי׳ בשעה
שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין את עצמכם
לפני נתתי גדולה לאברהם אמ׳ לפני ואנכי עפר ואפר
למשה ואהרן אמרו ונחנו מה לדוד אמר ואנכי תולעת
ולא איש אבל אומות העולם אינם כן נתתי גדולה ל
לנמרוד אמר הבה ננבנה לנו עיר לפרעה אמר מי ה׳
לסנחריב אמר מי בכל אלהי הארצות וגו׳ לנבוכד נאצר
אמר אעלה על במותי עב לחירם מלך צור אמר מושב
אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תימא רבי יוחנן
גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמ׳ באברהם
דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואלו במשה
ואהרן כתי׳ ונחנו מה וכתי׳ התם תולה ארץ על בלימה׳

פירוש כלפכסת טרפזי״ש: לא מרובכם לפי שאין
לתם מלכין עצמיכם אלא ממעטין לפי׳ משק
בכם כי לתם המעט ממעטין עצמיכם בעבור: כתכול מלך בלוב
הפלגש היה ולכך נקרא שמו כתכול שהמציל כל העולם בתלבושתו
על הכ״ח. מוסב שהיה ישבתי שבכח לו ז׳ לקיעים של כחשת ועלם
ויסב עליסם: תולה ארץ על זכות לותן שבקשתו לבלימה.

אמר רבי אילעא אין ה׳ ולם מתקיים אלא
בשביל מי שבולם את עצמו בשע׳ מריבה
שנאמר תולה ארץ על בלימה ר׳ אבהו אמר מי שמשים
עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם אמ׳ רבי
יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים
תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה
ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר
צדק תדברון יכול יניח דעתו תלמוד לומר מישרים
תשפטו בני אדם׳

פירוש שבולם עצמו סוגר את פיו ולומה לו בבטירות
פיו בלום ובגליו מבולמות: ומתחת מי שבלבם
תחת בכל קוף זרועות שלם: לחמכם בלם יהא קוף לילום לכל
נדק לקייטו לבני תניה לותו תלבורן: מיישבים במישור לרץ
מלקה שבוקה לילדם.

פרק גיד הנשה

תנן התם תפוח היה באמצע המזבח פעמי׳ היה
עליו כשלש מאות כור אמר רבא גוזמא
השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא אמר

רבי אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון
הבאי דברו חכמים לשון הבאי דברו חכמים לשון
הבאי הא דאמרן דברה תורה לשון הבאי ערים גדולות
ובצורות בשמים דברו נביאי לשון הבאי ותבקע הארץ
לקולם אמר רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל בג'
מקומות דברו חכמים לשון הבאי אלו הן תפוח נפן
ופרכת תפוח הא דאמרן נפן דתנן נפן של זהב היה
עומד על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסו וכל
מי שהיה מתנדב גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמ'
רבי אלעזר ברבי יצחק מעשה היה ונמנו עליו שלש
מאות כהנים לפנותה פרוכת דתנן רשב"ג אומר משום
רבי שמעון הסגן פרוכת עוביה טפח ועל ע"ב נירי' נארג
ועל כל נימא ונימא כ"ר חוטין ארכה ארבעים באמה
ורחבה עשרים באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשירת
ושתים עושים בשנה ושלש מאות כהני מטבילין אותה

פירוש כשלש מאות טבי דתן כל נטור גדול שמפלקין
לו מן הכללין קדי תפוח וכן נבי יקב כמ"ש עו
דוכין עם הכבריש ועשב שבטל בידו וכותן לתפוח נוזמת
ילתת בעלמא ולא לוקח דמשלם לא הניח לו מאות טב: ומקו
את תתמיד כשבאין לשוקנו מסקין אות וכוח כוח להפשיט:
נוזמת ללאו טם של זהב לוקח לשון הכוי שלשו שלין
מלקק בכבריו ומוציא בפיו לבר שלשו ולא שיתטין לשקר אלא
לא לק בשמים אלמא לא לק וכן ותבקע הארץ לחלוקים לבר'
מקול הקטן כאלו היה בקעת לשעורין כלעז: בג' מקומות
וכו' אבל טם של זהב לתתיל לוק' הוא לשון עבירות במקו' עשירות
נפן כמין נפן היה עשוי שמולה על הכלונסות. ס' כהנים נוזמת
כיצין לשון הכוי כל חוטין מקלי לפיכן במ' יומא בפרק בא לו
כהן גדול שמוטה בשוה כל' שלכה ס' ולכתה כ' לכה לנוכח של
פתח הולם וכ' תכה לרחבו שפתח הולם נוכחו מ' ולכתו כ' ופרוסת
פרוסה כגלו לנעישת בעלמא כך שמעתי וכל פרוכת הלבוש לך
מלתו רחבה לרחבו של היכל שהוא כ' לחב ונוכחו לנוכחו מן
ס' טעליים ועל הכנפה. ומשמונים ושתים כרוע חוטין. לפ' ריבות
כעבות הטמוקות בה. וס' כהנים מטבילין אותה כשהיו כעושין
וקיימו לשון הכוי לא הניח טלי קלי.

רבי יהושע בן לוי אמר כתיב בהאבקו עמו כאדם
שחובק עם חברו וידו מגעת לכף ימינו של
חברו רבי שמואל בר נחמני אמר כגוי נדמה לו דאמר
מר ישראל שנפל לו גוי בדרך טופלו לימינו רב שמוא
בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר
כתח נדמה לו דאמר מר המהלך לימים רבו הרי זה בור
ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו ורבנן האי ב
בהאבקו עמו מאי דרשי ביה מיבעי ליה לכדאידך דרבי
יהושע בן לוי דאמ' ריבל מלמד שהעלו אבק ברגליהם
עד כסאו הכבוד כתיב הכא בהאבקו עמו וכתיב התם
ועגן אבק רגליו'

פירוש בהאבקו עמו מחלוקת בין ככבן ובני יהודה
לעבין גיד הנשה ככבן סבכי כוקא בירך של ימין
וכשל שמאל ובני יהודה סבר לימו כוקא בשל ימין. ואתא רבי
יהושע בן לוי לאתת טעם לבני רבי יהודה ואמ' בהאבקו עמו משמע
כן כלאם שמובק את חברו מלפניו וידו לימנית מגעת לכף ירך
ימנית של חברו מלמעלה. כגי כלאם לו כשהוא היה יעקב שקוד
גי וטופלו לימינו כלי שיהא מזומן לנוטלו אם יקום עליו ובירך
הקמוכה לו בגב: טופלו לימינו מחברו לימינו. כתם כלאם לו
וחלק לו יעקב בכול כלגו קוד לט וטפלו לימינו כלי שיהא יעקב
בשמאל המלאך שבי זה טב לין בו מכת' דרך לרך ובכגן פליני
לבני יהודה ולחבי בתרוייהו קסבכי מלמעלה אתא וכשייה ב
בתרוייהו הכהו בשתיהן על שבשו ממקומן ועלו הלי בהאבקו מלי
לרבי היה לאם לי למכתבי כלל מי לאו למימרא לכדרך הכאבקין
בגב בו:

והרשבא לכתב כפי' לגדה זו בשם' הכזכר וזל'
ואמר ר' יהושע בן לוי מלמד שהעלו אבק
בעבור הגלילים על כסא הכבוד גדיך להקדים לך הקדמה לע
שבבר גלו לכו זל' במדרשות שהאבות והקדושים כל שלשת האבות
שהם הכרה' יצחק ויעקב היתן לבניהם למה שקרא להם מן הגלויות
וגאולתן והגלותן ואיכי בא עבשיו לפרש פרטי המקראים והמיוחס
כדי שלא יאריך רק מה שהפיק לישיב עבין הנדה הזה ומה
שהבמיו לכו בה בבר ידעת שהשלשת האבות גלו ממקומן ואין לאחד
משלשתם בלמה בגלותו לאחבו כי לאבהם גלה מקומו עם ניתו
והבהם גדול והלך למנחים מפני הכעש וגנלה שם לשתו ביל
הולך למבעה מאבה ולקח לותה לענמו והוכה במכלוב שליש
והוברך על כרחו להשיבה ואתן לין בכוש ובסף וחזר ושלחו מלבנו
ואבהם היה הולך למבעה כלומר כוסע ומוכה לא כהולך ממקום
למקום כדי שיתקבץ בא' מן המקומות בך בפיעתיו עי מקרה
על שהתגלגל לביה ל על מקום המזבח ויקרא שם ה' והוא לאחו
וילך למסביו וגו'. ושביהם הלה היו כמו לגלו' הראשון שהשע
יעקב לבינו הזקן וכל ביתו לתו לגר בארץ מפני הרעב ו
ובשלהו שם נוה הולך לעבוד עבודתו ולמכוע שילדות ממנו
בפיבת נזדמן שנוה להשליך כל הבן לילוד היאור' ועב בפעט
מלישת לשם וחזר להחזיק הבשורות כמוזכר לשם וילך היה מבית
לוי. ואתה הוכח תחלך במכלוב והוברך לומר קומו נלו מתוך
עמי ולתת לכם משלו כלאחו גם לתה תתן בידיכו זבחים ושלות
ואתר ושלח לשם משכבתה וכן הלבבו בגלותיכו למשיבו הולבים
והוכים יש לשר יחמו יום לו יומים לו חדש לו ימים רבים כלאחו
ים לשר יחריך הענן ונאמר ועל פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו על
שבשו על מקום הבאר למזבח ולקרא שם בשם ה' כלאחו כי לא
כלתה על עלתה של המבוכה ועל הבהלה וינחו בלה ממקום שיבעו
לבל לא תלבבו כלאחו עד בארץ הוזלת ובזב בארץ הבי והתעשר
שם והבבין עליו המלך שלא יגעבו לשם ולא בלשתו ולא שלחו
מלבבו כשבעה דק שיעמוד לו יסע לפי הבוכו וכן קרה לבו בגלות
סב' גלות בבל כי לא הגלה בבוכד בלבר כשם מן הארץ דק הבים
שם שרים למשול על הבשלחים לשר השליך בבוזר לדן ולא יבלו
משם כי אם בבבוסף וזמן מועבו בבו בתים ובטעו כרמים כלאחו
בבו בתים ושבו ובטעו גנות ואבלו פריש ובוהם המלך לא שלחם
מבל וכל דק מבר קרשות בילם כלאחו מי בבם מבל עמו יהי אלהיו
עמו ויעל ובוח לשלחם שלא יגיע שלם בהם ויעקב שבמו בלה ל
למקום ארץ מבריו מבני עשו לחיו ובמקלו ולא בחיל ולא בכח
ועבד במקו' גלותו את אלי לחו לבן ויהי שם עמו זמן רב ולבשוף
יבא מחבו עם כל אשר לו ובברך ולחבר ברית בריו עמו מי שרדשו
ובשבע שלא יעבור על הגל סוזה לרעה ובשובו יבא לשלום לקריאתו
ושלא תלין ס' לוכוכות על ידי עבדיו רבים ולחבר הובך לבשוף

גלבת

בלבת ל אלא מפני עצו אחיו ומשלם יעקב לעשו כדרך שלח על ידי עבדיו ועל ידי אחי אמו לכן עם לבחכו בגלות שלישית גלינו מארצנו שבויים בזויים על ידי רומי שעיקרה אדומים ושבלבו אותם לא כעבד נמכר רק כעבד משרת את אדוניו ומתגיין מסים והרמוניות מעמים רבות ויש לבו לעמוד תחת רשותו על אשר ירע ה' בעיניו ויניע זמן הגאולה קעתיד לבא וילחמו בגאותנו קנאת הקומות כדמוז במאמרי הכמיים מן המלחמות ישעו קנתם עם מסיעתו הרשעו ואת יכרתו לנו כלם כרית על מיניותיו מכסה לשם כאחדו והניחו את כל אחיכ מכל העיים מכסה לך וגו' ועבין יעקב עם המלאך בהלחמו עמו דמז לכל זה שהמלאך הקוה ככר ידעת שאת' כל שהוא שרוטל עשו ובתאבק עמו כל הלילה ועבין שהמיקה הוא השתלט עמו לנצחו כלמון דבותי' לתניה היה מיבק ויתרם שתאבקם בהלחמו עמו בהשתלטותיה עמיה והלילה דמז לגלות שהוא זמן משך ולחנם בלבבו' מגלות המיתגלגלי' על הלוחו' מן לו ועל עתה והכל מידי לאחיכו בני עשו וקנת מלת הקובע ישמעאל ובתאבק עמו על עלות השחר היל תחל' היום ומאחו הולך לזור על נכון היום ידמוז בדמז הזה שבתגלגל עם לאחיכו בני עשו על עלו' השם' של גאול' כי מידו לבחכו עתידי לנקבל את המלכה והו' הדמוז הקרוי בעבין לילדם שבתב וידו' לוחז' בעקב עשו וכמו שהוא' במלכים רבה של הגמון לאחד את ב' מי יתפש לאחיכו הניח כייב חלק וכתב עליו ולאחרי כן יצא לאחיו וידו לוחזת בעקב עשו לאחר לו לבניים ישביים מפי זקן . ויש לך לדעת שלי מי שבתאבק המלאך עם יעקב בענינו ולאחר הכתוב וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ולכך לו מפני יעקב הוא הדמוז ליעקב בעצמו עם עשו לאחיו בענינו כי בלאחת משב עשו ללכת לקראתו עשם רב לבנינו ולעקוב את הכל ולאחר יעקב כן יצא וקבני אם על בני' וכאשר ראה כי לא יכול לו הלך לו מלפניו ולא הרע לו כיב לך לאחר זמן על תולדות הדמוזות בכף ירך יעקב ולאחר ויזרח לו השמש והוא טולע על ירכו הדמוז שירכו שהוא דמוז לתולדותיו גולעים תחת שעבודו של עשו והוא לאחרו בייעודי הגאולה ולת מהולעם לקבוק ולאחרו ויבא יעקב שלם עיר שכם הדמוז לבוד שיבא יעקב והוא דור הגאולה של עיר שכם היל יהושלם כאלהים שכם כמו שכם לאחד ותכנוס מולך אד ועשותו שם סוכות למקנהו הכמוז להיות הבי"ת' דועם עלרכו שהיל דמוז במקבהו שבאחר ולתבא כאלי נאן מרעיתי והוא לאחרו ויקי בשלם סוכו . מנוסף של לזה כי המקום הרשון שבזכר שבאו ושכנו שם בנאתם מתנים היה בסוכותה כאחדו ויסעו מרעמסם סוכותה ולאחרו על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הכשה לוכבו שהם בנו יעקב שלא יאכלו שם כנגדו שלא לדמתם שהלו כן היה מתחייב שהם בנו יעקב שלא יאכלו שם לך לוכבו קודעה רק מנוה בנטוו עליה מפי הבי"ת על דבר זה וכמוהו על כן לאחרתי לבני ישראל עד כל בשר לא תאכלו וזו מנוה שבנטוו עליה בני בח לל יעקב ובניו קודם מתן תורה ולא בשניה בסיני ולא בזכרת במנות התורה הכתובות מהומש הבחי ולילך והוא שבתן לשם את' המנוה זו שבה היכך להנן על יונאי היכך שבוה הוא את' וקיימו הם וכאחרו מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חי ואומ' לך בדמיך חי ואחרו ל' שם השמש ושם מילה שבתן להם את' בחי שיגלו בהם : ומעתה לא ובכן לבחי בחי יהושע בל שאחר מלאך שהעלו לחבק בהגלויים על בשר הבשר : הבוחה שיש בוה כמו שאחרתי . ובעל בשר ידעת שהוא מושל לשכה באחרו ויברך ה' לותך לרגלי ולחבק דבר המתיל מן העפר בהניעו לותו ועד בשר הבשר כי יהושע שרמז לו המלאך ליעקב שיחבקו בניו ותולדו' מלאחר בחי יהושע שרמז לו המלאך ליעקב שיחבקו בניו ותולדו'

ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר נשתה גבורתם היו לנשים אמ' רבי יוסי בר חנינא מ"ד דבר שלח ה' ביעקב ונפל בישרא דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישרא שפשט איסורו בכל ישרא' ואמ' רבי יוסי בר חנינא מ"ד וטבות טבח והכן פרש להם בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח' ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקי' שחביב עליהם ממונם יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהם בגזל ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק מכאן לתח שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא הנה הוא זורה את גורן השעורים רבי אבהו אמר מהכא וישלם אברהם בבקר ויחבוש ונומר ורבנן אמרי מהכא לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן וגו' רב אמר מהכא ויזרח לו השמש '

פירוש

נשה ממקומו קפן נשתה גבורתם קפנה גבורתם היו לנשים מלשים כנשים . לבך הכשלה ביעקב כמל בישרא בכל ישראל : פרש"י בית השחיטה שלא יאחזו נשר כחיקה לאו לוכלי' לפי שבני יעקב שוחטי מנות היו לאעם שלא כיתבה תורה מקולין היו מלכותיכם . כמ"ד כאחבי' . גיד הנשה כלאר להם נעולן בני כן . שבשתייר על פכין קטנים לכל כלי' המשוכים ומקנה בכר העבירן את כאל יבא כלכתיב לעיל מיניה ויעבר את תאשר לו והוא נשאר על פכים קטנים שלא השפיק לכעביר ומשכה לו . מלקאחר על עלות השחר שמע מיכה לא כיתבה רשות למזיק להזיק ביום לעיכך לא הונזק שמיכה . מכאן לתח שהיי יעקב נשאר יחידי והוזק : הנה הוא זורה וכ"ה בלעז וכתיב ויהי בשכבו וגו' לאחרים לה דעי שלאחר שיעמוד לזכות לא יבא לביתי לשכב שגבאי הוא לתח לבאת בלילה וישכב בעורן : וישכם בבקר ולא קודם היום ולעג לאו יחידי הוה וכל שכן יחידי : לך לך נשוד שלשם יכול לרוחת .

תוספות

כמ"ד גיד הנשה לבני בח בלאחר ואם תאחר לילמח לא בלאחר ואה' היו מקיימין כמו שמיטה דקאחר ליה מרע להם בית השחיטה ול' מלקאחר והכן משמע דכלאו הכי לא משתבי אל' מרע להו בית השחיטה היינו כחיכה שבבעו על הבחיכה . מכאן לתח שלא יבא יחידי בלילה או' לת דלוקא נקט תח משום דמזיקין מתקבלין בהם כלאחרינן שלשה נביכין שמור מלך ותח ואתן והא לאחרינן בריש פסחים לעולם יכנס לשם בני טוב כו' דמשמע כל שלש מלילה נקט תח שתם מיירי בנקוק מן העיר מפני המכשולות והליבטים . מסכת

ויצחק לרבקה בנקב נרוב כתיב ויקנם את חמורו וק' למיימו קרא לעקידה ושם לא היה ימידי לימי שבי כעבדיו עמו וינקר בנו ועוד למילו היה ימיל לין למוש מן המוקין דשלומי מנוח ליכם ביזוקין ושוד למקרא לעקידה ילף בניים עסקים נמי בליקת ממן לא למיכון זכיזין מקדימין למנוח טפי מכפרא מלא השטם לכנסם טפי מנפרא והיכי מוכח התם לילמד שאני התם דכתי מקום שלא יבא ימידי בלילה ולכך לא הקדי לכך כתיב בבקר ויחבוש את חמורו ולקח את שני נעריו עמו ויבקע עצי עולה וילך ימידי להתפלל על המקום אשר אמר לו האלהים קרא לעקידה שלא היה ימידי שלא היה נדיך להקדים מיידי קרא לעקידה שלא היה ימידי שלא היה נדיך להקדים

טפי מנפרא. עורלה אחרי כן בהמה

אמר רבי עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר' יהושע באיטליז של אימאוס שהלכו ליקח

גיטין לב בהמה למשתה בנו של ר"ג כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבדו זרחה והלא לכל העולם זרחה אמ' רבי

סם כח יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב ויפגע במקום כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי כד יהב דעתיה למהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום כד צלי בעא ל למיהדר מיתי אמר הקדוש ברוך הוא צדיק זה בא לבית

סם כולס מלוני יפטור בלא לינה מיד בא השמש כתי' ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחד ואחד אומר עלי ינוח צדיק זה ראשו תגא וכולן נבלעו באחת ויחלום והנה סולם מוצב ארצה תגא כמדה רחבו של סולם ח' אלפים פרסאות דכתיב והנה מלאכי אלהי' עולים ויורדים בו עולים שנים ויורדים שנים וכיון פגעו בהדי

לגיטין י הדדי הוו להו ד' וכתיב ביה במלאך וגויתו כתרשיש ו וגמירי דתרשיש תרי אלפי פרסי הוי תנא עולי ומסתכלי בדיוקנו של מעלה וירדי ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה מיד והנה ה' נצב עליו אר"ש בן לקיש אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמניף

כריתות כח על בנו' הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקדוש ברוך הוא לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה

פירוש ליטליז שוק שמוכרין בו בשר: לימאוס שם מקום. שהם שלחו שקיבה בעבורו קולס זמכה ותפרס ותזיל למה שקיבה: כתיב וילך מכיה לתשחית למטה לחרן והדר כתיב ויפגע במקום להייבו בית על לחתי לא מטא לחרן שהתפללו בו אבותי הלי בית אלהים קרוי בית המקדש ועל שלא ירושל' ועל שם יקיה בית אלהים שהתפלל בו אברהם בו והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם ויצחק בנוסח לכתיב בשלח לקבי למכיון בשוטה על ה' ועל בית

ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לו נגב אתה או קוביוסטוס אתה שמתיר אתה

סם לג מן השחר אמ' ליה מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל אמ' רב דאמר רב חננאל אמ' רב שלשה כיתות של מלאכי השרת אומרו שירה בכל יום אחת אומר קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ה' צבאות מתיבי חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת שישראל אומרי שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום ואמרי לה פעם אחת בשב' ואמרי לה פעם אחת בחדש ואמרי לה פעם אחת בשנה ואמרי לה פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל ואמרי לה פעם אחת בעולם וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר שמע ישרא' ה' גומר ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות דכתיב קד"ק ה' צבאות ואין מלאכי ה השרת אומרי שירה למעלה עד שיאמרו ישרא' למטה שנאמר בן יחד כוכבי בקר ויהדר וירועו כל בני אלהים אלא אחת אומרת קדוש ואחת אום' קדוש קדוש ואחת אומר קד"ק ה' צבאות והאיכא ברוך ברוך אופנים הוא דאמרי ליה ואיבעי' אימא כיון דאתיהיב רשות אתיהיב וישר' מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא אומר כי שרית עם אלהים הוי אום' יעקב נעשה שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך בכה ליעקב' כי שרית אמר רבא רמז רמז לו שעתידין שני שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל ונש"א שבארץ ישראל מכאן רמז לו גלות'

פירוש ו' מיכאל

סם לג

כריתות ג

ישעיה ו

מנחות לג

כריתות כ

פירוש קונטרסים נוכח כשמות כן פרשי וכתים כתבו כשם ר"ח שהוא משתק בקונטרסו ומטעמין עצמו מפני שהוא סייג לכתוב בכי תלם עיב: ג' כתות תלמידים היו ל' יום לחד כ' תינוקות שתא ישראל ומתו ולא כלו אין מזכירין לא השם בשירתם על לחד ג' תינוקות ככלה ס': כוכבי נקב ישראל המעולים לכוכבים: קתני תיבת לחד שלש תינוקות ולא לחדת קלוש ס': והלכה נכוך להוזכר לחד כ' תינוקות כלכתיב בנוך כבוד ס' ומשני בכוך לוחצים קול לחמי ליה משה מכבש הכבוד עצמו וכי לחמי לחן במלאכים: כיון דלתיהיב רשותא למזכיר לכבר הזכירוהו בקלוש לחד ג' תינוקות של שנים · לתיהיב רשותא לאלכוסים לקדיש ויבר אל מלאך מקדש הוא בתני עשר ויוכל ליכי יודע על לי זה משה הוא לוח ויוכל שבנאו וכעשה שר לא יעקב למלאך ולא ויבר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב לו ס' ויבר אל יעקב מלאך כלומר כשתרגי לעשותו המלאך ויוכל המלאך ובנאו כשהוא לוח' כי שרית ויוכל הוי לו' יעקב בנאו למלא' שרית עם אלהים כשיח ישראל ישראל שמוכיח משה ואלקלוים שלחים על השלחים יבא לבר שכיחס ועם אכשים רשם הנולד ·

תוספות מפייע ליה לרב מכאל פי' כמה שלומר שהמלאכים לומרי' שיהא לא ס' לא לקלמר שלא הגיע זמני מיום שבראתני לומר שיהא על עשרים לא קלמר לא שאיכם רשאין להכנות כשיהא לקלמר לחד לומר קדוש ותו לא וכן מפתמא לא היו לומרים שיהא של פעם אח': כנוך לומרים הוא לחמי ליה לכל קלוש לו' שרפים כלכתיב שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתי' כתניה וקרא זה אל זה ולמר קדוש ס' ומה שאנו לומרי' בתפלת יוצר ולאופנים ולחיות הקדש וכו' לחיות כמי לומרי' כנוך לעליהי משרפי' וקרא כמי מוכח לחיות ולאופני' לומרי' כנוך לעתה הרא לכנוך כתיב וקול כבוד החיות משיקו' לשם אל לחמותם וקול לאופנים לעומתם קול רעש גדול וכתי' לומרי' כתי' חיות גדולי לכתי' וכלכת החיות ילכו לאופנים אלכם ובכשלך החיות מעל הארץ יכשלו לאופנים וכתי' כמי כי רוח החיים באופנים ואת לולבי' הקמת לבי זה לחיות ושרפים אין לכל לחד ובפרק אין דורשין אין מקום לחד לומר שם כשרפים לא' ובמקום לחד לומר שלכש כשרפים לא' ומאי קושיא הרי הרא לשם כשרפים כשרפים כתיב ומאי כתיב בחיות ול' למשבר ליה שאין משוכים בכשרפים וכי הרי גוכא פרי כפ' הא לו כתיב ועשית לך אלון עץ וכתיב ועשו אלון עני שעים לעשם שהיה אלון אחד משמש כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות לחלך שכיחס לים של אחיו והכתי' ובכיחס של קנית מכרונים של שלמה אכרונים של משק פניך למשמש לא כשתבו זה עוף ·

ובגפן שלשה שרגים אמר רבי חייא בר אבא אמר רב זו שלשה שרי גאים היוצאין מישראל בכל דור ודור פעמים שב' כאן ואחד בארץ ישראל פעמים שב' בארץ ישראל ואחד כאן יהוב רבנן עייניהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא אמר זו ג' שרי גוים שמלמדין זכות על ישראל בכל דור ודור תניא רבי אליעזר אומר גפן זה העולם שלשה שרגים זה אברהם יצחק ויעקב והיא כפורחת עלתה נצה אלו האמהות הבשילו אשכלותיה ענבים אלו ה השבטים אמר ליה רבי יהושע וכי מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין לו לאדם מה שהיה אלא שעתיד להיות אלא גפן זה תורה ג' שרגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורח' עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כולידה בחד מקום רבי אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלם שלשה שרגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורח' עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לי מוקים לה במתנות דאמר רבי יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שרגי' זה בארי עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים · רב ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר גפן ממצרי' תסיע שלשה שרגים אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה והיא כפורחה עלתה נצה הגיע זמנו של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמנן ישראל ליגאל וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי · הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא ג' כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתת בימי משה ואחד ששתת בימי פרעה נבה ואחד שעתיד לשתות עם כל האומות אמר ליה ר' אבא לרב ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדת' כוותך דריש להו ארש בן לקיש אומרה זו כנפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי עלייא על עלייא דאילמלא עלייא לא מתקיימין אתכלייא ·

פירוש וכנפן ישראל שנמשלו לגפן לכתיב גפן ממצרים תסיע · שרי גוים מלאכים : עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור : גפן זה ירושלם שלשה שרגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורח' עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר רבי יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שרגי' זה בארי עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים · רב ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר גפן ממצרי' תסיע שלשה שרגים אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה והיא כפורחה עלתה נצה הגיע זמנו של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמנן ישראל ליגאל וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי · הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא ג' כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתת בימי משה ואחד ששתת בימי פרעה נבה ואחד שעתיד לשתות עם כל האומות אמר ליה ר' אבא לרב ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדת' כוותך דריש להו ארש בן לקיש אומרה זו כנפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי עלייא על עלייא דאילמלא עלייא לא מתקיימין אתכלייא ·

ואברה לי בחמשה עשר כסף אמר רבי יוחנן משום רש"י בן יהוצדק אין כירה אלא מכירה

מכירה שנאמר בקברי אשר כריתי לי בטו זה טו בניסן
שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו צדיקים וכן הוא
אומר צרור הכסף לקח בידו, חומר שעורים ולתך
שעורים אלו מה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני
יודע אם ל' כאן וטו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ
ישראל וטו כאן כשהוא אומר ואקחה שלשים הכסף
ואשליך אותו בית ה' אל האוצר הוי אומר שלשי בארץ
ישראל וטו כאן אמר אביי ורובייהו משתכחי בבי
כנשתא דתותי אפתא ואומר אליהם אם טוב בעיניכם
הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרם שלשים
כסף אמר רבי יהודה אלו שלשי צדיקי אומות העולם
שאומות העולם מתקיימין עליהם עולא אמר אלו ל'
מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא ג' אחד
שאין כותבין כתובה לזכרים ואחד שאין שוקלין בשר
חמת במקולין, ואחד שמכבדין את התורה.

פירוש ומנכה לי מקנה אומר קניתי לי ישראל נעו
ניסן נשבעו הנדיקים: מאד כריתי קניתי
כלומר כסף לשון לשוטה ליעקב זנסף מעשו נדוד הכסף בחלק
מפרשי לי נדליקי לשלמו ליה עמון ומוף לנטוכד נאנר כלשמעו
לכניתי לשיתכנלו נמוכנכם את לחלניכם שלם לזו מפתניכם
משלחון שלמו ליה כי אין חיים כניתו שלם לזו נקניב לאתי שלמו
ליה הלך נדרך למרחוק שלם לזו ליכא נדליקי לנעי לחמי שלמו
ליה נכוד הכסף לקח נידו נדליקים שנסף המיתם: אומר ל' מאין
לתך ט"ו מאין. כאן נכנל: וכוייהו לנדליקי לחרן ישראל: לפתח
יניב. ואומר אליסס נכנוסת זכריס כתיב נני לומות השלם וקח
את מקני את כועס ולנדיב לותו לכסל את נכיתי לשר כרתי את
קנעים ואומר אליהס ונומר. הבו שכרי המזירו לי את הנדליקים
שהייתם מקנלין עליהם שכר: ושקלו ויקח את שלשים הכסף
ונקנעו לותם נדליקים לדורות ביזרעאל: אל בית ה' נארץ ישראל
ל' מנות לא נתפרשו ומקבא הוא לקילוף: מאין כותבי לזכרים
לשעבר שחשובים למשכב זכור ומייחדין להם זכר לתשמיש אין
מומנין קלות דאם נמנוה זו כך שיכתבו להם כתובה. שאר כמת
של אדם: במקולין נתיטלין מאין לוכלין לותו נפרסמיה כך נתני
שמעתי כשר כמת נשר נהמה שמתה מעצמה.

אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפי'
דעתו של גוי והא דשמואל לאו בפירוש
איתמר אלא מכללא איתמר דשמואל הודה קא עבר
במברא אמר ליה לשמעיה פייסיה למבורידה פייסיה
ואיקפד טט איקפד אמר אביי תרנגולת טרפדה הואי
ויהבה ניהליה במר דשחוטה רבא אמר אנפקא אמר
ליה לאשקויי ואשקייה חמרא מזיגא וכי מכללא מאי
למאן דאמר טרפה הואי אמר ליה אמאי תשהא איסור
למאן דאמר אנפקא אמר ליה לאשקויי אנפק חייא
משמע.

פירוש פייסיה למבוריה תן שכרו לבעל המעבורת.
מברא מעבירה בקנה שעוברין בה את הנהר:
אמר לשמעיה בחלוף שחוטה בחוקת שחוטה ומכירו בכשרות
ואמתנין. לשון אחר הוא מלשון קנין ומתנה:

הוה ליה לקפיד שעבר על דבר ה'.

תניא היה רבי אומר אל יסרהב אדם לחבירו
לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא
ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח
לו חביות המכורות לחנוני אלא אם כן הודיעו ולא
יאמר לו סוך שמן מפך היקן ואם בשביל כבודו מותר
אינו והא עולא איקלע לבי רב יהודה פתח לו חביות
המכורו' לחנוני אודועי אודועי ואיבעי' אימ' שאני עולא
דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי נמי פתוחי מיפתח
ליה' תנו רבנן לא ילך אדם לבית האבל וכידו לנין
המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם יש
שם חבר עיר מותר' תנו רבנן לא ימכור אדם לחברו
סגדל של מתה בכלל של חיה שחוט' מפני שני דברי'
אחת מפני שמתעהו ואחת מפני הסכנ' ולא ישגר אדם
לחברו חבית של יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד
ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך
וזימן עליה אורחי' ונכנס' ומצאה שהיא של יין וחנק את
עצמו ואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו
ולבתו של בעל הבית אלא אם כן נטלו רשות מבעל
הבית ומעשה באחד שזימן ג' אורחין בשני בצרות ולא
היה לו להניח לפניהם אלא כ' ביצים בא בנו של בעל
הבית נטל אח' מהם חלקו ונתנו לו וכן ב' וכן ג' בא אביו
של תינוק מצאו שעוזק אחד בפיו וב' בידו חבטו בקרק'
ומת כיון שראתה אמו עלתה לגג ונפלה ומתה אף הוא
עלה לגג ונפל ומת אמר רבי אליעזר בן יעקב על דבר
זה נחרגו ג' נפשות מישראל מאי קמ"ל דכולה ר' אליעזר
בן יעקב היא.

פירוש לא יסרהב לא יפצור בו הוא"ל וידע שלא יעשה
משו' לנוכח לעתו להקזיק לו טובה כאכס כשכור
שמן הלב מפרהב לו כן: ולא יפתח לו כול' כל חביותיהס מנוסות
היו וכשבא לדם תשוב לאנלו פותח לו חבית להשקותו יין מוק ואס
מכר חבית לאכוכי שלימה הוא אנלו לא יפתחנה לאוכא
הבא לו מפני שנוכח לנו להקזיק לו טובת כאכס כשכור זה הפסד
גדול כפסד על ידו שכרי תשלר חבית זו שכרה ותתקלקל ויכא
וזה יתשכרה מיד לאכוכי שיתשכרה לו שלא לאכ כולישו מכרתים
לאכוכי ואיכי כפסד: לא יביא לו מך היקן וישא' לו טוך שמן מפני
שיולא בו שלישו מך ונוכח לעתו כשכור שיש בו שמן. ואס כשביל
כבודו של טוכח להוליא לבריות שכניה הוא עליו מותר:
המתקשקש. שמע לפי שזה שכור שהוא שלא. שמתעהו נוכח לעתו

ואפ"ה שם שכר עיר מקורית עיר שים שם רבי וזה מתכוין להחשיב
את הקטן כגדולים שיאמרו כמה שמוד זה שזה מכבדו כל כך מותר
לגדול בכורות: כגדול של עור בהמה שמתה מלים אין
עורך חזק כשל בהמה שחוטה: מיה שחוטה בריאה שחוטה:
הסכנה שעת מחמת בשיכת כחש מתה והלחם בכלע בשוד. ושמן
גף על פיה כשהוד שהכל שמן ומזון עליו לוכחים ונטוח שים לו
שמן שכנה לנרפה. וחכך את עצמו שלא שים לו מה להשלים
וטוח מסס. שעזק פונר כמו ויעזקהו.

רב הוה קאזיל לבי רב חנן בר רבא אתניד׳ חזי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי לאפאי יומא טבא לגו אזל קם אבבא אודיק בזועא דדשא חזייא חיותא דתליא טרף אבבא נפוק אתו כ"ע לאפי׳ אתא טבחא נמי לא עלים רב עיניה מיניד׳ אמר להו איכו השתא ספיתו להו איסור׳ לבני ברת לא אכל מההוא בישרא ט"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים אלא דנחיש והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא סעודת הרשו׳ הואי ורב לא מיתהני מסעודת הרשות׳ רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספרא רבי יוחנן בדיק בינוקא כולהו שני דרב הוה כתיב ליה רבי יוחנן לקדם רבינו שבבבל כי נח נפשיה הוה כתב לשמוא לקדם חבריו שבבבל אמר לא ידעלי מידי דרבידה אנא כתב שדר ליה עיבורא דשיתין שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר ליה תליסר גמלי ספיקי טריפתא אמר אית לי׳ רב בבבל איזיל איחזייה אם׳ ליה לינוקא פסוק לי׳ פסוקיך אמר ליה ושמואל מת אמר שם נח נפשיד׳ דשמואל ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי היכי דלא ליטרח רבי יוחנן תניא ר"ש בן אלעזר אומר בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן אמר רבי אלעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו׳

פירוש חזי מברא מעבורת הנהר שהיתה באה מעבר הסבי לעבר זה אמר מברא לתי לאפאי. יומא טבא לגו סימן טוב קול לשבבי דבי׳ כשהמעבורת באה לקרקע׳ תלים קולם שיחיכוה יום טוב לשם בעת לוסטיזם בחוצי לילה כשליבו. לודיק בכוזעא דדשא הניץ דרך מקק שבללת. חיכו שעת כלומר שם בשמיתכם השתא ספיתו ליסורא לבבי ביתי שהעלתם עיכיכם. לבסוף למעבורא לתתא לאפיה לאמר יומא טבא לגו. כל בשר שאיכו סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שלא תשקני לדבר הה ושם לאו לא לדבר הה: וכיונתן בן שאול שלא יאמרו אליבו עלו ועליבו. סעודת הרשות ת"ת לעשר הארץ בלו עוברין. בדק במברא שם מזומנת לו לזיל ושם בקושי מוכח לא לזיל. ביקוק לסייל ליה פסוק לי פסוקיך. כולהו שבי דקוה רב קייס בבבל כי הוה כתיב רבי יוחנן מארץ ישראל שלח לו תשובה היה כותב בתגרת לקדם רבינו שבבבל. לאמר שמואל לא ילינו לי מידי לרבים אבא לא לוכל לשתם דבר שאיכו יכי בקי בו וקוף לא שכחו ואפילו רבו: תלים גמלי לאו דוקא: שפקי טריפת׳ מיבי שפק טריפות ואפי שמעתי בכך שפקי עוסות טמאים לאלו טריפות.

תוספות כאליעזר עבד אברהם וכו׳ אלא כאליעזר היית כיצד למ"ד בפ"ב מיתית כל האמור בפרשת מכשף בן בת מוזהר עליו ול"ל להזהיר אבא שאול שלא כתן לה כמו שלא כתבו על שהניחו לו בת מי היו ואיבא לכתוב ויקח האיש כזה זהבו וכו׳ ולכך כתיב ויאמר בת מי את לתן מוקדם ומאוחר בתורה וכן מוכח בספר לכתיב ויפתח את פיה ויאמר את מי את וכו׳. וכיונתן בן שאול ואת והיה כיצד ול"ל ללזרז את כעבו לאמר כן וכלאו הכי מאי איכא למימר: תכיסר נחלי. ול"ת בנלים גוילי כלומר תכיסר גוילים כתובים שלנו.

פרק כל הבשר

אמר שמואל אנא להא מילתא בר חמרא לגבי אבא דאלו אבא הוה סיירי נכסין תרי זימני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זימנא שמואל לטעמיה דאמר שמוא מאן דסייר נכסיה כל יומא ויומא משכח איסתר׳ אביי הוה סיירי נכסי כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה דדרי פתכא דאופי אמ׳ ליה הני להיכ׳ אמר ליה לבי מר אמר ליה כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סיירי נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני א איסתירי דמר שמואל אסתירי דמר שמואל יומא חד תוא צינורא דבידקא בארעיה שקליה לגלימיה כריכיה אותביה בגודיה רמא קלא אתו אינשי סכרו אמר אשכחתינהו לכולהו א איסתרי דמר שמואל׳

פירוש סייר הולך וחוקר קרקעותיו מה טן נכיסת: מסכת לישתיה מוכן בלע מפני שמתקנן בכל סניף: פתכא לאופי משוי עניים שיש טבכו: קדמוך שלחו שיש לו לקח כוקח בכסיו בכל יום וילקח מה יעשה: ניכורא לנקקן שיש יוצאין מין לנדוחיהן ובאים לסטוף פירותיו לרך פתח שבספת הלחם: כמה קלא שיש קול וגוות.

אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי׳ מר משום דשריא רוח רעה על״ה׳ ואמר אביי מריש הוה אמינא הא דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיש אינישי כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודת אמר לי׳ מר משום דקשי לרוח צרדה ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי לית לן בה ולא אמרן אלא ח״ץ לר׳ אמות אבל תוך ד׳ אמות לית לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא לית לן בה מר בר רב אשי קפיד

אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא
ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דכנשי נשוורא משום
מנקירותא אמר לי מר משום דקשי לעניותא ההוא גברא
דהוה מהדר עליה שרא דעניות ולא הוה יכיל ליה דקא
זהיר אנשוורא טובא יומא חד כרך ריפתא איבלי אמר
השת ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו
ליבלי שדנהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי ווי דאפקידה
ההוא גברא מביתיה׳

פירוש משום זוהמא דכיסין מקלים וכלאות מלוכות:
כשלל שותה לין לוקמין כלוס מלפניו. דבר
קלקלה שמא יכשם הסותה שתחן בלותו דבר הניטל: וכי יכשם
יסתכן תלהכך: רוח נכלה לשטולדישון: חון לל׳ למות
שמוליו חון לל׳ למות של שלמן: לכבשי כשוולא שתכבלין פיזולי
לילבלין חן חבית מבקליתא לבקר חבית בקיון. מבלר לכתביה
לילבל דעביותא שר שמוכח על העביות היה רולף לנולכלו ו
ולהכיליו לילי עביות. לילבלי על עשבים שבלפר. כפל לילבלי שלא
יובל לנלקט הפילולין מבין העשבים ויהיו למלבם רעלים ולנלבלו
בכך: שמעיה הוון נכרא להוון לילבל לקלתר ווי לשפקיה
מביתיה זה ממקום מכותי.

ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי
אופיא משום מאיסותא אמ׳ לי מר משו׳
דקשי לכרסם מישתייה קשה לכרסם מינפח ביה קשיא
לרישא מדחייה קשה לעניותא מאי תקנתיה לשקעי
שקועי לכרסם דחמר שיכרא דשיכרא מיא דמיא ליה
ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי בתר עניא אזלא ע
עניותא׳ ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי
ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא
אמר לי מר משום דקשי לכשפים. רב חסדא ורבה בר
רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרונית
אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מילתא ל
לארבא אמרו אינהו מילת שריוה אמ׳ להו מאי איעביד
לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינא א
אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה׳
ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירק׳ דנפל
אתכא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח
הפה׳

פירוש שופיא לישקוחא: לכרסם ליכין הנלין חן המוטם:
מדמייה כילו לנללין. לעשקי שקושי כתך
המשקה על שיכלה מלליו. לכרסם לחמרא שנא לן מחמת לופיא
לחמרא. שכרא דשיתי לעשתי שכר. לכרסם לשכרא שנא מחמת
לופיא לשכרא לישתי מיא: כתר עניא זה שלא היה לו שלא מיום
לעשות: מכיון דלכר ניכלה שלין מוניחין שום לו כריסין ס
מלעל׳ שלולי מוכרי ירק לאכלו וכריעבתותא שלין יכול לעמתן
על שיתירכו. לכשפים הרוחה לותו יכול לעשות לו כשפים וכשמא
ממכו לין כשפי׳ כוחן למול עליו. לותבן בהדייכו כושיבוני עמכם
כשפיכם מטרוכ תל נויס. למרם מילתא לקם של מכשפות. למרתא
לאכלא שלא וזה ממקומה: למרי ליכנו מילתא לף הם היו נקיוי׳

כלבר ושטין לכניל ענמם מיל המכשף ולילבל לאמרי שאמרו שם
ולא מוכחא מילתא. מאי לישנא לו שלין מכשפות שולטות נכם
שאתם כשמיים מכל לבר הקשה להן לשא מקשה לכו לין לאתם
מקנחין ענמיכם בקרם בנית הכסא ולין לאתם קולנים כיבא נ
כמלטשכם.

ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי
תותי מרזיבא משו׳ שופכי׳ אמר לי מר
משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא
דחמרא בעו לאיתפותי אותבוה תותי מרזיבא פקעה
אתו לקמי׳ דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא
לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אלא היכי איעביד כי
אותיבה באונאי אמר ליה את בדוכתא דשכיחי רבים
מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא
נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא
זימניה איעכב כי אתא אמ׳ ליה אמאי לא איתת בזימנך
אמר ליה כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן ר
רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינא מידי דהפקרא׳
ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דשדו מיא מפומא
דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים
הרעים׳ ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי
מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת
אמר להו עד דחלפי מים הרעי׳ אדהכי חזנהו דקא שדי
מיא מפומא דחצבא אמר אי הוה ידענא דרגילתו ל
למיעבד הכי לא איעכבי׳

פירוש מלזיכא נמוך המקלקלים מן הנר שופכין
שמא ילכלו עליו מים מלוסין המקלקלים מ
מתשמים המשתמשין על הנר ושופכין מי תשמי׳ וכן כתין לנמוך.
שקולאי כוסאי מסאי בשכר. פקעה שנשברה המזיק שתתיה למזיק
לאותבי בלוכאי כוסיבה כאוזי שסייתי יתן שם. לנייר וקתים וכו׳
נא׳ מכל אלו אין לכו רשות: לשלו מיא שאותה ככל שופך תחלש
מן המי׳ לאחן. משום ניכתא קמתין וקטין שעל פני המים. מים
לעשים פעמים שמתה מסה של וזו תקנתם: לקוס בי רב פפא
שהיה מסתמו. על לחלבי מים הרעים שמתו המזיקין מהן:

תוספות לקוו שלו מיא מסומא למנהא וקא לאיעכב
ולא עשה ענמו כן לו שלא קודיעה לפי
שהיה יכא שיקפידו עליו שאר הנשים שם היה מודיע לכל אין
מועיל שלא לכל שלי לקו הקוף שברא נופי׳ לשתי.

כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים האכילו
בשר חזיר אחרוני הוציאו את האש מבעלה
כי אתא רבין אמ׳ ראשוני האכילו בשר נבלה אחרונים
הרגו את הנפש אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אתא
רב דימי אפקה אתא רבין קטלה רבי אבא מתני חדא
מהני וחדא מהני לתומרא׳

פירוש האכילו בשר חזיר שהיה מכוני ישראל מוכר
בשר שחוטה ליהודי ומשלה ומאכילו ובשמני
שא שאכותו מאכילו בשלות ובא יקולי לאחר לשטל ולא בשל ילין
ובשבוע זה שני הוא ואכילו בשר חזיר: הוציאו לפש מבעלה

ובכא

ן מן ס׳ זיקי רב ס׳ ב

ומכנו לת מכמס נמ' ניתנין ליומן נשוכלין לכילוך ליכין למל
קטלה ולילין למל לין קטלה אלא לפקה ומימנך שלא תטעה מי
מקס למר קוניקו ומי מקס למר סכנו: לתת כך לימי למר לפקה
לתת רבין למר קטלה מכלמון מוניקה וסכ' מכנה למוז מסימן
כלנו שכיקס כעשו מה נילוסין ומכיכה ושוב לין תטעה לוזלי לין
לחלוף ולוס' מכלמון מכנה וסכ' קוניקה וקן יהיו יולעין לכך
לימי לתת מלכן ישכלל מקמי רבין. עוכלין לכילוך הוי שמעס
לחת מפקילו רבי יקולס ולבי יומי כיקס לאלס לקל שמעו כילוך
ומכתבנו לו כפר כקס פעם ר' מגלוקו בשוק ולקו עלמי מכוסלות
מוקנו נלו לשתו ולל נעלין נוס שתתן לנו כיקיכו וזה לך סימן
שלכלתם קיוס עלמי' כתבה לקס ומכנין נעלס מפכה לו המלוכע
עמל ונגשק: מלל מקבי וכו' לקומלין לשוכיס נשר מזיר כרב כרב
לימי לחכוכיס מכנו כרבין נשר מזיר מסור מכללה לשית כיס תבי
ליקוכי.

אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן
רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא
שרא לן כבדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חיה
חזיר מותא דשיבוטא גירותא לישנ' דכוורא אשת איש
גרוש בחיי בעלה אשת אח יבמה גויה יפת תואר בעינא
למיכל בישרא בחלבא אמ' להו רב נחמן לטבחי זויקו
לה כחלי,

פירוש ילתי לשתו. הכבד קולו לס חוץ קיוס וטעם
לס לו: לס טוסר של נתלים ושל ימי טוסר
של יולדה: חוץ של זב שמוו שיבוטא טעמו כטעם חזיר. גירותא
שוף טמא חוץ: ליכא לכוולי ים לו טעם גירות'. לשר לן
לשת חיס שרץ לן גרושה ואשת איש שבעלה מי. כעינא למיכל בישרא
בחלבא ומה למיכל בישרא לוגמתו זויקו שמולו תכו לה כחל בשמול

פרק העור והרוטב

תנו רבנן הצב למינהו לחבי ערוד וכן הנפילי
וסלמנדרא וכשהיה רבי עקיבא מגיע
לפסוק זה אומר מה רבו מעשיך ה' יש לך בריות גדלות
בים ויש לך בריות גדלו' ביבשה שבים אילמלא עולות
ביבשה מיד מתות שביבשה אילמלא יורדות לים מיד
מתות יש לך בריות גדלות באור ויש לך בריות גדלות
באויר שבאור אילמלא עולו' לאויר מיד מתות שבאויר
אילמלא יורדות לאור מיד מתות מה רבו מעשיך ה',
תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר
רבי זירא מאי קראה האזינו כל ישובי חלד אמ' רב הונא
בריה דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן היישוב אמר רב
פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואלייתיה ארץ ארץ
ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבדה נרש שמוע
דבר ה' אמר רב נדל אמר רב נרשאה נשקיך מני ככיך
נחר פקודאה לוויך מגל'מא שפירא דחזי עלך,
פומבדית'ו לוויך אשני אשפיזך אמ' רב הונא בר תורתא
פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על

פרק הזרוע והלחיים

כתיב

הצב לימים יצא ערוד מביניהם וכשבאתי לפני שמעון
החסיד אמר לי אמר הקדוש ברוך הוא הם הביאו ברית
שלא בראתי בעולמי ואמר מר כל שתשמישן ועיבורן שוה
בראתי בעולמי זה מוה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה
יולדין ומגדלין זה מוה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה
אין יולדין ומגדלין זה מוה אמר רב נס בתוך נס האי
פורענותא הוא מאי נס בתוך נס לפורענות,

פירוש עבוד מן הנב ומן הכתם הוא נס כלקמן,
וכן הכפילים שרץ מין נב: ושלמנדרא שרץ
כעוגר מן הלוב מעני הלם עי כתבי' והכך מלמו לין הלוב שולט
בו וקים ליה לרבי עקיבא למיכל לנב הוא. לפסוק זה משום
למייני בשלמנדרא: יש לך בריו' גדלו' בלוב שלמנדרא. יוסבי
אלא יוסבי הלכן שהוא מקו' מוסב למולדות: ביבבי לבבם חיות
המבויות בלותו מקום בבלובם בלעז: לוכן מן הייסוב לוכן נדלות
אלא במים. בשמתא בבם בלומר כל יוסביה בשעים בולם יהיו
בשמתא: תרבים משכיה ואלייתיה החלב וקשוה עם הבשר והלחיים
בלום' בולם בקטון בגדול לא לכה בבם וכו' לפי שבולם היו בשע'
בבשלה בשקיך מבי כבוך לם בשקך לם' מיוסבי בבם מבה שביך לם
תמבלה בולם בי מוסזק נבב הוא. בבר פקודלה לם מיוסבי נהר
פקוד' לגלוייך בתלוה עמך בלרך: מגלי' שפירא לחזי עלך
מחמת שרץ לך טלית כלה ולעתו לנוסב' בתחבר עמך. לשבי
לוסבירך שלא ידע היכן תשכב שגבי' מומחין הן: לוועד מקום
בשעים ומבניעי בלאי'. בירוך על הנב בל שעה היה מנוי לגלו
והיה בזקק עמו בלאמרי' בקילוסין בבהוכין לחביה ובבהורות
חזיר בירוך לשר לחל בלומר בשמך ושוכן לגלו תמיד יבא עבוד
מניביהם והיה בוסך בבי לדם ומחית בלאמרי' בברבות נבי עבוד
לרבי חביבא בן דוסא: לבבי וועד הם הניחו בולם מזוגי בלאים
היו. לף לבי לחביא עליהם ברים וכו' והייבו עבוד. תשמישן שוף
משמשין שביה' בעים בבגד מבי' בגון לדם לו בעים בבגד שיף
בגון בהמה ועיבורם ימי עיבור. יולדים זה מזה מתעברין זה
מזה ומגדלין מניקים זה בבו של זה וימי עיבורו של בחש לימו
שוה לא לשרץ והמשה ושיר בלאמרי' נפל לבטהרות שועל ובל
מיני שרבים לו' מלמי' וכחש לו' שבי' ואמרי התם ולאותו רשע בחש
לא מניבו מבר והילך יבא לותו עבוד מבד ומבחש. בם בתוך בם
לפורענות בלי לייבוע מן הבשעים.

תוספות בבי ביבבי לבבם לימם מן הייסוב בי' בקו'
ביבלוכם שלין לוקין עליהם משום השרץ
משרץ שהן גדלות נמי' ות"ת לומר לבר' ביבבי וכבם ועיירות הן
בלמשוע בביבל מעברין בבי מעלות ומוזלות לביבבי וכבם ו
לזקיקין ובפ"ק לסוטה נבי וילד שמשון תמבתה ויעל יהודה תמבתה
אמר בב פפא מלא תמבת הולי לחקק עם' בלקי ומהלי בתי בחו
וכליבוק וביבבי וכבם וקלי הבא לקלק לליימי לעיל הלזיבו בל
יוסבי מלל בי רבעי' בם וביוב' בזה לחמי' פ"ק דקילוסין בל שלין
לו בחקלת ולא בחשבה ולא בלרך לרץ ליבו מן הייסוב וסייבו
לומר בב פפא בחתוך בשתא בבם וכו' עב'.

כתיב מעלה בגד ביום קרח תומן על נתר ושר בשירים על לב רע פשטיה דקרא במאי כתיב בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופחו ירע שריד באהלו ואין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר בשרירים אשר ה׳ קורא׳ אמר רבי זירא אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס שנאמ׳ כצרור אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמי׳ ינחלו ותמימים ינחלו טוב׳ אמר רבי חמא בר חנינא כל העושה טובה למי שאינה יודעה כאלו זורק אבן למרקוליס שנאמר כצרור אבן וגומר וכתיב לא נאוה לכסיל תענוג׳

פירוש כמו שהלכם בנגד כלני בצת הקוץ וכמו שהמומן מפסידו לכתר כן הטוכח לתלמיד רע׳ יבא שריד באהלו תלמיד רע תאכלהו לפי שהוא כופח אשו של ניכפח׳ כזורק אבן למרקוליס זו היא עבודתו כלתלמיכין בחסכת עבודת זרה׳

תני רבי יהודה בן אגרא אומר משום רבי מאיר ספק לקט לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה פאה מאי טעמא דאמר רבי שמעון בן לקיש מ״ד עני ורש הצדיקי אילימא ברינין והכתיב ודל לא תהדר בריבו אלא צדק משלך ותן לו׳

פירוש לילימא כליכי׳ לרלות לו זכות כלין׳

דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא אומ׳ ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל׳ קיבה כמשמעה וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה׳

פירוש לורבי חמורות מקרלות סתימים׳ היו לומכים על לשל ימין מכקח יל סכותכין לכהן כנגד ידו של פכקח שעל כך כיתכה לו בכרית כקוכת שולם וזה שככרו ולפי זו

פרק שלוח הקן

אמרו ליה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו אמר ואדמה על ראשו משה מן התורה מנין בשגם הוא בשר המן מן התורה מנין המן העץ אסתר מן התור׳ מנין ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינ׳ מירא דכיא׳

פירוש ולמה על לשמו מעלה שהיה כלשמו לא הכלה לתשמיש קוף תלה לשמ נופיס לכלה לשמה שם לכם נופיס לשמה

הוא מצרפה למעשה ודילמ׳ מהרהר בעבודה זרה הוה
ישראל יד דכתיב למ׳ען תפוש את בית ישראל בלבם ואמר רב
אחא בר יעקב זו מחשבת עבודה זרה ה״ק אם איתא
דאיכא שכר מצות בהאי עלמא תהני ליה ותגין עליה
דלא ליתי הרהור וליתזק אלא שכר מצוה בהאי עלמא
ליכא והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא
בהליכתן ולא בחזרתן סולם רעוע הידה ומקום דקבע
שמואל א יי היזקא שאני דכתיב ויאמ׳ר שמואל איך אלך ושמע
שאול והרגני אמר רב יוסף אלמלא דרשיה אחר להאי
קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא מאי חזא איכא
דאמרי כי האי מעשה חזא ואיכא דאמרי לישנא דרבי
חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפה אמ׳ פה

שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא ידע למען ייטב
לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם ש
שכולו ארוך׳

פירוש שהיא כאיסר שאין בה חסרון כיס אלא דבר
מועט: שמתן שכרה בגדה כגון כבוד אב ואם
ושלוח הקן שלא תוכל להבין מתן שכרה שעתידין המתים להחיות
לעולם שכולו טוב שאין בו לא היזק לא ייסורין לא טובה ובשלהי
פ״ק דקדושין אמרי׳ דרבי יעקב עיבדא חזא באחד שאמר לו אביו
עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם וכטל את הבנים
וקיים כבוד אב ואם ושלוח הקן ובחזרתו כפל ומת היכן טובתו של
זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכלו
טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכלו ארוך׳

סליקא לה מסכת חולין

פרק ראשון

שאל קונטריקוס הגמון את ר' יבנ בפרטן של לויים אתה מוצא כ' אלף וג' מאו' בכללן אתה מוצא כ' אלף אותן ג' מאות להיכן הלכו אם ליה אותן ג' מאות בכורות היו ואין בכור מפקיע בכור מאי טעמא אמר אביי דיו לבכור שיפקיע קדושת עצמו, ועוד שאלו בגבוי הכסף אתה מוצא מאתים ואחת כסר ליא מנה דכתיב בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לשש מאות אלף וגומר ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת ככר דכתיב ויהי מאת ככר הכסף וגומ' משה רבי גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות היה נטל מחצה ונתן מחצה ומחצה שלם לא החזיר אמר ליה משה רבינו גזבר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קדש כפול היה ומנה של קדש כפול היה מ"ט אמר רב חסדא דכתיב והשקל עשרים גרה עשרים שקלים וגומר,

פירוש קונטריקוס שם סג' נפרטן של לויים לגרשון כתיב ז' אלפי' ות"ק ובקהת ו' אלפים ות"ר מרי ששה אלפים ומאה וכתבי' לאלפים וז' מרי כ"ב אלף וז' וכבללן כתיב כל זכר מבן שלש כ"ב אלף: מחצית השקל לגולגלת לת"ר אלף ושלשת אלפים ות"ק הוו מאתי' ואחד ככר וי"ח מנה ככר הוי ס' מכה ומכה ק' דיבר שם כה שלשי' ושקל לתוריית הוי ס' שלש מאות ס' פעמים כה כתיב ככר אלף ות"ק שלשי' שם נ' אלפים חמשי שקלי' תתיב לנ' אלפי יתיר על ככר כסף לנ' אלפי' ות"ק ככר לת"ר אלף ר' ככר ולנ' אלפים ות"ק הכפולים שף ות"ש שלשי' נרף שלשי' ושש מאות חמי' מכל ק' שלש ד' מאי' מרי לאלף ות"ק שלשי ככר לאחד שם להו ליתיב שלשים שם לי"ת מכים מחמש שלש לא החזיר שהיה לו לשלש ק' ככר ומאי וס' מכים ומאי והוא לא כתן אלף ק' ככר כדכתיב ויהי מאת ככר הכסף ולעג לכתיב ואת האלף ושבע ומאי עשה ויש אלמוי דייתר מן המחנה החזיר אותו פסוק לא הזכיר אותו הנותן שמתחרטין היה לקנטרו כדכתיב כסול היה שהיו בו מחסרי שלשי' והכל ככר שם קדש ס' מכה שם כ' אלפים שם קכ מכה כאותם ק' ככר והוו ר' ככר ואחד ככר ולא מכה ייכו לאלף ותשעה שבשה ווי לעתודי כמפרים למעלה שלשת שמחצים והככרי' היו כסולים הכלשים לא היו כסולי שהרי הם מפורשים לכתיב עשרים נרה השקל ותתרנמיב סילע מכה שלש של קדש כסול היה ולא יתכן לומר שלש אלפים לאחד משה שלש ק' ככר

שם כסול היה לסייעו בעניי של הגמון משה גבה היה והשקל עשרים גרה פסוק קוה כיחזקאל ואתריך לש' בפירושו. פ

אמר רבי חנינא שאלתי את רבי אליעזר בבית מותבא רבה מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלי' אמר ליה נזירת הכתוב הוא ועוד שסייעו את ישראל בשעה שיצאו ממצרי' שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו לו תשעים חמורים לובים טעונים מכספא ודהבא של מצרים ועוד שאלתיו מה לשון רפידים אמר לי רפידים שמה כתנאי רבי אליעזר אומר רפידים שמה ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה וכן הוא אומר לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים, ועוד שאלתיו מה לשון שטים אמר לי שטים שמה כתנאי רבי אליעזר אומר שטים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות, ותקראנה לעם לזבחי אלהיהן רבי אליעזר אומר ערומות פגעו בהן ר' יהושע אומר שנעשו כולן בעלי קריין. ירמיה מד ג

פירוש בנית מותבא רבה בנית מדרש הגדול. לומי' מעולים שבישו ילדיהם וכו' לפיכ' כל עליהם עמלק. לא הפנו אבות אל בנים להניחן מלפיון ילדים משון שבישו ילדיהם מן התורה בלבדי שטות לעזות לת בכות מולכ. לא' שטות לשון כזוי כמו ויבז עשו ומתרגמי' ושט עשו. ערומות פגעו בהם ותקראן משמע שהן היה פיגוע בהן ולשון מקרה הוא.

תנו רבנן דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים כל המוליד מניך מטיל בצים מלקט חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל בצים מניק הדולפנין פרים ורבי מבני אדם מאי הדולפנין אמר רב יהודה בני ימא כל שזכרותו בחוץ מוליד מבפנים מטיל בצים כל ששמישו ביום ילד ביום כל ששמישו בלילה ילד בלילה כל ששמישו בין ביום בין בלילה ילד בין ביום בין בלילה תשמישו ביום ילד ביום תרנגול בלילה עטלף בין ביום בין בלילה אדם כל ששמישן ועבורן שוה ילדין ומגדלין זה מזה אין תשמישן ועבורן שוה אין ילדין ומגדלין זה מזה הכל משתמשין פנים כנגד עורף חוץ מאדם ודג ונחש מ"ש הני תלתא אמרי במערבא הואיל ודברה עמהם שכינה, תנא גמל אחור כנגד אחור,

פירוש כל המוליד סיולד עובר ממש מניק שיש לו דדים וכל המטיל בנים אין לו דדים עלה מלקט פירודים ומפרכם לת בניו: עטלף קלקל סולין דומה לעכבר ויש לו כנפים. הנ' הדולפנין פרין וליכן מכבי לדם שהם נת לדם עליהם מתעברים קימנו. כבי ימלי לנים יש בניו שהניין נוהת לדם והניין נוהת לנ ובלענו שיליכן: כל שזכרותו בחוץ. כל שתשמישן ועיבורן חוץ כגון שהניקה הולד בחוץ ס' מדמי' ילדין אם נת לאחד על מניקו. ומגדלין מניקין.

תנן רבנן תרנגולת לכא יום וכנגדו באילן לוז

כלב לג׳ יום וכנגדו באילן תאנה תחול לנב יום וכנגדו
באילן תות חזיר לס׳ יום וכנגדו באילן תפוח שועל וכל
מיני שרצים לששה חדשי׳ וכנגדן באילן תבואה בהמה
דקה טהורה לה׳ חדשים וכנגדה באילן גפן בהמה גסה
טהורה לט׳ חדשים וכנגדה באילן זית בהמה גסה טמא׳
לי״ב חדשים וכנגדה באילן דקל הארי והזאב והדוב
והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לג׳ שנים ו
וכנגדן באילן בנות שוח אפעה לע׳ שנה וכנגדו באילן
חרוב׳חרוב זה משע׳ נטיעתו עד שעת גמר פריו ע׳שנה
וימי עיבורו ג׳שני׳נחש לו׳ שנים ולאותו רשע לא מצינו
לו חבר ולא מוכססין ובנות שבע מנא ה״מ אמר רב י
יהודה ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן חנניה אמ׳ קרא
מלמד ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה
נתקלל מחית השדה לא כ״ש אלא לומר לך כשם
שבהמה נתקללה מחידה אחד לשבע ומאי ניהו חמור
מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחר לו׳ דהוה ליה ז׳
שני ואימא כשם שנתקלל חיה מבהמה א׳לג׳ומאי ניהו
ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה דהוה ליה ט׳ שנים
מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה מכל הבהמה ומכל
חחיה כתיב ארור הוא מבהמה שנתקללה מחיה ואימא
כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשלש ומאי ניהו
עז מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחד לג׳ דהוה ליה
חמיסר ירחי אי בעית תימא מכל הבהמה כתי׳ ואי בעית
תימא קללה הוא שדי קללה עילויה׳

פירוש

לכך יום לומר שכתענבים מן התרנגול שהיה
נינתה לינמר על כך יום: לוז קורלי״ן
שנדלים כו אגוזים קטנים ומשעת פריהן על שעת גמר פריו כך
יום: כלב לכ׳ יום כנגדה נוצת הזנב ׳ וכנגדן באילן התפוח
כמ״ל עץ שלכל לך הרמון שעה שיהא קרי לתפוח מן לילן ׳
דקל נדלים כו תמרי ׳ בדלים לשון קוף קוף שמ״ו בלעז : קיפוף
כעין קוף ויש לה זנב וכלשון משכבו מרקלי״ש : לפעמים מתעבר
לומר על שכב שכולל ׳ בנות שוח תלמי מיורדת׳ וימי עיבורו משעת
הפרח על שעת גמר פריו ׳ מוכססין מן בנות שוח ולא בנות שוח
ממש ׳ מה״ת לכתוב ימי עיבורו ז׳ שנים ׳ לפי מבהמה נתקלל חמיר
לך כ״ש שמקוקה שבבהמה שהיא יותר מן החיה שהרי אין ה חלשי׳
זחילתו לכ וקה ליכל למיתי להלי מכל חיה קייכו לחרי לו ל
לפעמים לאכל ליכתוב מכל החיה ולא ליכתי בהמה אלא להכי כתיב
תכוייהו לומר לך וכו׳ והכי משמע לרוב הוא מכל הבהמה כמה
שהיא לחולה יותר מן החיה ׳ כשם שהבהמה כתקללה מן החיה
על לחד ז׳ ומאי כייכו חמור מתקולל שבשבת החמה על שם ימים
ז׳ פעמים כ״ב יום ומחרי׳ לעיל לבהמה טמאה נמה כנון חמור ל״ב
שהם ומתול כ״ב יום כך כתקלל הוא מבהמה כנון מבהמה נמה
טמאה לחד לז׳ לבהמה נמה טמאה ל״ב שהם ומשוכ ז׳ פעמים ל״ב
שהם קייכו לחד לז׳ והוו שם שבי : מי כתי מכל החיה ומכל הבהמה
לכדרוש מכל החיה לכתקלל יותר מבהמה ׳ מכל הבהמה כתיב
משמע מבהמה המקוללת יותר כך כתקלל : ומין לך מקוללת
בבהמה נמה יותר מחמור לימיל כנון בהמה דקה טהורה לעיטרה
לה מלמדים וכו׳ זחלתה היא מתיכר ומי כעית לימיל לשם שלכך
כתמר סילכך קללה מחמיר שתיכל לדרוש מן הפסיק שדי עילויה

אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניא נחש
לכמה מיעבר ומוליד אמר ליה לשבעה
שנין והא סבי׳ דבי אתונא ארבעה וילידי לתלת הנהו
מעוברין הוו מעיקרא ד׳שנין והא כשמשי׳שמושי אינהו
נמי משמשי כאדם והא חכימין אינון אנן חכימין ס
מנייהו אי חכימת זיל ז׳בינהו ואייתינהו לי אמ׳ ליה כמה
הוו ס׳גברי אמ׳ליה עבידי לי ספינתא דס׳ בתי וכל ביתא
שדי בה ס׳בסתרקי עבד ליה כי מטא התם על לבי ט
טבחא אשכחיה לההוא גברא דקא עביד חיותא אמר
ליה רישא אית לך לזבוני אמר ליה אין אמר ליה רישא
בכמה אמר ליה בפלגא דזוזא יהב ליה לסוף אמר ליה
הב לי רישך אמר ליה חד רישא דחיותא אמר ליה אנא
רישא דחיותא אמרי לך אנא רישך אמרי לך אמר ליה
אי בעית דאישבקך סגי אחוי לי פתחא דבי אתונא אמ׳
ליה מיסתפינא דכל דמחוי להו קטלי לידי אמר ליד
דרי כרוכא דקניא וכי מטית להתם זקפידי כמאן דקא
מתפח אזל אשכח דרכאני מנואי ודרבאני מבראי דאי
חזי כרעא דעייל קטלי להו לבראי ודנפק קטלי להו
לנואי אפכיה לסנדליה קטלי להו לנואי אפכיה ל
לסנדלי׳ קטלונהו לכולהו אזל אשכח ינוקי מלעיל
וסבי מתתאי אמר אי יהיבנא שלמא להני קטלי לי הני
סברי אנן עדיפנין דיתבינן לעיל ואינהו לתחת אי
יהיבנא להני קטלי לי הני סברי אנן עדיפנין דאנן ק
קשישי ואינהו דרדקי אמר להו שלמא לכו אמרי ליה
מאי עיבידתיך אמר להו חכימה דיהודאי אנא ואתאי
למינמר חכמתך מינייכו אמרי ליה אי הכי ניבעי מינך
מילתא אמר להו לחייי אי זכיתו לי כל דבעיתו עבידו
בי ואי זכינא לכו אכלו נהמא גבאי דידי בספינתא
אמרי האי גברא דאזיל בעי איתתא ולא יהבי לידה מאי
חזי דאזיל להיכא דמידלי מיניה שקל סיכתא דצדה
לתתאי לא עאל דלי דצדה לעיל עאל אמר האי נמי
מתרמיא ליה בת מזליה גברא דאוזיף וטריף מאי חזי
דהדרי מוזיף אמר להו אזיל גברא לאגמא קטיל קמא
טונא ולא מצי ביה קטיל ומנח עליה עד דמתרמי ליה
איניש דמידלי ליה אימא לן מילי דכדיבי אמר ליה הוה
לן כודנייתא וילידה והוה תלי ליה פיתקא וכתיב בידה
דמסיק בבי אבא מאה אלפא זוזי אשרו ליה וכודנתא מי
ילדה אמר להו היו נינהו מילי דכדיבי מילתא כי סריא
במאי מלחי ליה בסיליתא דכודנתא ומי איכא סיליתא
לכודנתא ומילתא מי סריא בני לן ביתא באויר דעלמא
אשר שם קם ותלא בין שמיא לארעא אמר להו אסיקו

לי ליבני וטינא מחתם אמרי ומי איכא דמצי לאסוקי
התם אמר ומי איכ דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא
אמרי לי מיצעתיה דעלמ היכא זקפה לאצבעתיה אמר
להו הכא אמרו לידה מי ימר אמר אייתו אשלי ומשחו
אמרו ליה אית לן ברא בדברא עיילוה למתא אייתי
פארי שדא להו אמר להו אימשילו לי חבלי דפארי
אמרי ליה ומי איכא דיכיל למימשל חבלי דפארי אמר
להו ומי איכא דמייתי ברא מדברא למתא אית לן
ריחייא דתבירא חייטה שקל פיסקא מינה שדא להו
אמר להו כרכו לי מינה גרדי ואחייטה אמרי ומי איכא
דיכיל למכרך גרדי מריחייא אמ להו ומי איכא דחייטי
ריחייא משרא דסכיני במאי קטלי ליה בקרנא
דחמרא ומי איכא קרנא לחמרא ומישרא דסכיני מי
הויא אייתי ליה תרתי ביעי הי זוגתא חיורתי והי זונתא
אוכמתי אייתי איהו תרי נביני הי דעיזא חיורתי והי ר
דעיזא אוכמתי אמרי ליה ורציצא דמיית בבעתיה בהי
נפקא רוחיה אמר להו בהיינו דעאיל אמרו לי אחוי לן
מנא דלא שוי לחבליה אייתי בודיא פשטוה לא הודה
עייל בתרעא אמר להו אייתו מרא סתרו היינו מנא דלא
שוי לחבליה אייתינהו כל חד וחד כי חזי שיתין ב
ביסתרקי סבר כולהו חבראי להכא אתו אל לספנא
שדי ספינתך בהדי דאתי אייתי עפר מעפרייהו כי מטא
בי בלעי אית ביה תלת צילמין חד מטי ירידה ארישידה
וחד מחוי אליביה ובתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה
שקל כווא דמיא מבי בליעי כי אתא אוקמינהו קמי
קיסר וחזנהו דהוו מענו אמר ליה לאו הני אינהו שקל
מעפרייהו שדא על ייהו אקשו לאפי מלכא אמ ליה כל
דבעירת עיבידלהו אייתי הנהו מיא דאתי מבי בליעי
שדנהו בתינרא אמ להו מליה להאי ואיזילו מלו שדו
ביה קמאי הוה קא בלע להו מלו עד דשמוט כתפייהו
וכלו ואזול׳

פירוש לכתף מיענר ומוליך כתף שוקו שכנגד מיעיו׳
כדי לתוכה מקום: והף משמטי שמוטי ולי הוו
מיענרי לף הוו משמטי שדלך היה והכתף לאחר שכתענר׳ היכך
מקבלת זכר׳ והף מכתיי הכתו כבי וידו לקוף הכתף: זכיכתו
כנגד בכתפך׳ כיסתרקי כבקות: כי מטא לפתח לכרך שלפס׳
ענגיד מיותה מכתף בכתף׳: ואפף כיצד לקיותף לאחרי לך בתחים
כמי נענד ולך לכבי: לרי כרוכף דקני טול מכילה של קני וכי מטית
לתח כנגד הפתח וקוף הכילה: כאלן לאחכם כלאם שעומד
לפיס׳ לוכל רבי יהושע לפתח לכנסי לוכיכם׳ מכרלי שלף יכף
לאחר מן הזקנים לאוץ מנותי שלף יכיפו לאחר ליכנס׳ וכי מזו הכך
כבי כרעף לעיילף קטלי לבלי שהיתה לפקופת הפלך נכף
וכשכין כוכין לו לאחר עליה וכיכרת בה פתיעות שלם וכי מזו
כרעף לעיילף קטלי לשומרים בלי שהכיפו לבף וכי מזו כרעף
לכפקף קטלי לנוף שהכיפו לבלית והשומרים לף היו הוכנים שום
שלם שלף לכ׳ נכנם טולו לפכיס על כרחן לו לאחר יונף כולו לאוץ
לפכיס רבי יהושע לפכילה ושומל על הפקופה וכרלית פתיעה
לאחר נכנסת ופתיעה לאחת יונפה והשמוטו השומרים ויצף וכשכלו

הזקנים וילו כן ולמו שמעי בבי שלם כן לאחר בנכם ולאחר יונף׳
וקטלוכו לכולהו שמומרים ולאחר בנכם בבי יהושע׳ יכוקי מלעיל
בעלייה ולקרע בתכוכו שהכותן שלום לעליונים קוברין לותן ס
שתתוכים ולאחרו לכו הזקנים ולף היה לך ליתן שלום לשומרים
וכבותן שלום לזקנים הוברין לותו הכשומרים ולומרים הלף רלותכו
משומים משם שהכתו למעלה והם למטה: מלי עיבידתך מלי
בעית כל׳ לי לכי לחכימת כיבני לכן מיכך: לי זכיתו לי לם
תגבמוכי׳ למלי תיכה שתיוהכת מן הבלשוכה ושוקל לותה הלף
ים לו בלמו׳ הוקל ולף כתבו לו׳ בלשוב כ״ם זו׳ סיכתה קבילה׳
תתלי לנה הסכיל ילו במקום שלין מוב בכותל ולף עלל׳ ללי לנה
הגביה ילו ובענה במקום בקב ועלל לאוקף ובריף שהלוה מעות
לחביבו ולף בכלא ממכו כי לם בקושי שטרף לקיומת׳ מלי מזי
לסלר לוקף לאחביבי ולף בתיכר מן הבלשון׳ לאנמף יעבר׳
קטיל קמף טוכף מוקף מביקה בלשוב ולף מזי כיה לאחביבי על
שכמו׳ סלר קטיל ומכה עליה הוקיל ובריך סיוע לאחרים על
למתבמי ליכם ומלי ליה׳ והלי כמי הוקיל והפסיד בלמכם
בלשוב מוזב ומלמין לאחרי׳ על שמוזדוג לו סלם כאמן ומשתכר
בו׳ מילי לכלי לבלי רוח לף׳ לכליבי לבר כוב׳ וכילבתף פלסה
תלי פיתקף שטר בנוחרו של קולב: הלי ביכו מילי לכלי הלו הן
לבבי רוח סילית סילית׳ לפלחי קוכין עשו לי הכל מסוכין לם
לין לתם עושין שהלתי לף לכי לף לעשה שהלתכם: מיוטה תפוב
לותה: כרוכי לי גרלי מיכה הוביהו לי ממכה קוטין כלילך הכשים
שמוכיליך קוטין הן הכגל ותוסבין לותו בהן גרלי בלעז פלכני׳
מטרף לסכיבי בחלי קטלי לף עבונת סכיכין בחה עוזין וקוכנין
לותה: זעתף תכנולת: וכניבף למית לפרוס שמת כתיך קליפתו
לחוי לן מכף ללף שוי מבליה הרלהו כלי שליהו שוה הפסל שהוף
מפסיל: כולייל מחנלת: לף עלל בתרעא שהיה לחוך ולחב יותך
הן הפתח: לייתו מרא פיסייב בלעז ומתרו בבין הפתח והכותל
עד שיכנס: לייתיבהו למיכל בספיכתף הוקיל וזכיכהו והיה מניף
לאחר לף׳ בפבי ענמו ומכביהו לאחר: וכי מזי שיתין כיסתברקי מבר
כל מבני לאחר זה יבולו: אלף רבי יהושע לספוכף רב המובל׳ שלי
ספיכתיך תתר ספיכתיך ולך: לבי בילעי מיס שבלוקיכום שבולעין
כל מיס שבופלין בו ומכילי לותן על התהום פולטות לותן לכתיב
ויהי לינכו מלף: לרוו מעבו משכי שפלים שלף היו בתכנס:
ליקהו העיזו סביהם ולבלו קשות לת המלך כשהביהו לת היה
לתבנס ויהי סבויים לסיות קבוב לתבנס בתינרף בכלי לף׳ בתיבלף
נתבית׳ לשמוע כתפייהו בשתעו פיבקי שבמס: וכלו ואזול כלו
וקלבו לאבלון׳

פרק עד כמה

תנן רבנן חבא לקבל דברי חברו׳ אם ראינוהו
שנוהג בצינעא בתוך ביתו מקבלין אותו
מיד ואחר מלמדין אותו ואם לאו מלמדין אותו ואחר
כך מקבלין אותו רשבי אומר בין כך ובין כך מקבלין
אותו והוא לומד כדרכו והולך׳

פירוש שבותו בביצעא קודם שקבל בבביהו היה בותו
עבין ין תבברים בביצעא שלין לחשדו ולומר
לפביס הוא עושה מקבלין לותו שבמזיקו בתבר ובאחרן לכל דברי

תנן רבנן בראשונ׳ היו אומרי׳ חבר ונעשה גבאי

דמזין אותו מחבירותו פ' אין מקבלין אותו חזרו לומר
פירש הרי הוא ככל אדם רב הונא בר חייא איצטריכא
ליה שעתא הוה קא עייל גביה רבא ורב יוסף ות' זוגי
דרבנן שמע דקא אתו קטר להו ת' תכתבי לסוף שמעו
דנעשה גבאי שלחו ליה יזיל לי לחשיבותיה יזיל לידה
לקדמאתיה שלח להו הדרי בי רב יוסף לא אזל רבה
אזל רב יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו רבה
אמר תנינא חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם '

פירוש גבאי ממונה למלך לגבות ממס מישראל · פירש
מן הגבאות · לינטריכא ליה שעתא שמיו
גבייתם מכמים לשאול ממכו הלטית: קטר לגו קטר ותיקן להם
ת' תכתבי כתלות: כזיל לחשיבותיה ילך לחשיבות לחר המשיבות
שנחר לו להיות ממונה ולחו לא כלך לחכלו: הדרי בי מגבאותי ·

פרק כל פסולי המוקדשין

רב בר אידי מרס"ה דרב ששת הוה שמעה
מיניה אזל אמרה בי מדרשא ולא אמרה
משמיה שמע רב ששת איקפד אמר מאן עקץ לעקציה
עקרבא ורב ששת מאי נפקא ליה מינה דאמ' רב יהודה
אמ"ר אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לדור
בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי
רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דאמר רבי
יוחנן משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו
בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר ואמ' רבי יצחק בר
זעירי ואמרי לה ארש נזירא מאי קראה וחכך כיין הטוב
הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של
ענבים מה כומר של ענבים כיון שאדם נוגע בו דובב אף
תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ז
שפתותיו דובבות בקבר '

פירוש מרמיה שמיה לחבר כבי מדרשא לקלי פירוקא
לחמר בגת לעיל · מאן עקץ מי הוא שנקנכי
וכשכבי שלא לחמר משמי: לעקציה עקיבא שתתא: דובבות
כיעות וכלקא היא לו שדומה כחי: כומר שבכרם שלמכון בכלי לקל
ז"ל ת' יחים כלי שילחקו ויתבשלו ·

רבי צדוק הוה ליה החוא בוכרא דמא לידה
שערי בטלי נסרי' של ערבה קלוף בחדי
דקא אכיל איבועאי שפותיה אתא לקמיה דרבי יהושע
אמר ליה כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ אמר ליה
רבי יהושע הן בא לפני ר"ג אמר לו לאו והלא ר' יהושע
אמר לי הן אמר לידה המתן עד שיכנסו בעלי תריסין
לבית המדרש כיון שנכנסו בעלי תריסין לבית המדרש
עמד השואל ושאל כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ
אמר ליה ר' יהושע לאו אמר ליה ר"ג והלא משמך אמרו
לי הן יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמך רבי יהושע
על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי ל
להכחיש את המת עכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול
החי להכחיש את החי היה ר"ג יושב ודורש ורבי יהושע
עומד על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו כל העם ל
לחוצפית המתורגמן עמוד ועמוד '

פירוש כלום מילקנו כין חבר לכהן עם הארץ ומי
מסיבכת לכך למסדי כיה מוס בכוונ לכהן עם
הארץ: הן מילקנו ולא מסדת: בעלי תריסין מניחים תת
הכלמתים כמלחמת שב תיכף ליכך לעשה ליכי יכול להכחישן:
שלמלא לכי כי והוא מת חייתי יכול להכחיש ולומר לא לחדתי:
כיכך יכול הכי להכחיש הכי ולכי כך לחדתי ומוזכי כי · עמוד
עתיק ·

פרק מומין אלו

תניא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים
בפני רבים ומעשה באחד שבקש ל
להשתין ולא השתין נמצאת כריסו צבה שמונ' איצטרי'
בשבתא דריגלא נגדו ליה גלימא אתא אמ' ליה לאבוה
אמ' ליה איתיב לך ת' זוזי וזיל הדר עובדא למאריה את
אפשר לך דלא אפשר לידה מיסתכין מר בר רב אשי
איצטריך אגודא דגמלא אישתין אמרו ליה חמתך קא
אתיא אמר להו באונה ותיפוק לי משו' עלוקה בשותת '
תנו רבנן ב' נקבים יש בו באדם אחד מוציא מים ואחר
מוציא זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה
שאדם נצרך ומשתין אם נקבו זה לתוך זה נעשה עקור
ארש בן לקיש מאי דכתיב לא יהיה בך עקר ועקרה בך
אימתי לא יהיה בך עקר בזמן שכבהמתך ' אמר רבי
יהושע בן לוי לא יהיה בך עקר שלא יהא ביתך עקור
מן התלמידים עקרה שלא תהא תפלתך עקרה לפני
המקום ואימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה '

פירוש ואין שותין מים דרך תת להיות נכוע נאכילת
ושתיה אכל לחטיל מים לא ליחוי נכוע שלם
יתתין יסתכן ליטרייכא ליה לחטיל מים: נסכתא דריגלא שלמים
יום קולס הרגל לשולטן ולוכסין בחלוטת הרגל כלחמי ניגלי
כגילו ליה גלימא סכסו סדין ביכו לבין הגשם · הדר עובדא
למאריה דרוש שאסור להמתין להטיל מים על שיהא לו נכישת:
שת הוא לשיעשך לך תת הוא לשיעשך לך לפרוש סדין שסכוך
אתה ליטרייך מיכים לחריכא דלא ליעשך ליה ויתתין על שילכו
הגשם ויסתבן ויהא עקור: מתתך מחותך: בלוכה לחילו כתוך
סוכה הייתי מטיל שם לא היה לי מקום לחר קולס שיתתין וכל
ס כן כפניה · ותיפוק לי משום עלוקה דקתני לעיל שניקב
להשתין ולא השתין וכתלמת כתבו נכה: ממתי לחשוס החתכת
כ"ל לילמ עלוקה שתה שקורין שפ"ש לשיכך נכה כריסו ·
כשעתא שלא יכול להטיל מים יפה לאחר כן אלא שותה ט כין
טיפין לולאי מחתת עכיב שתן הוא לי: כזמן שכבהמתך שתשים
עגיל כבהמה שלא תהא נכוע כהטלת מים: שלא תהא תפלתך
עקורה

עקוקים וכו׳ כשתתפללו על נכסים תהיו כשמיעת תפלתך: כגמ׳ פלג תמיתין מלהטיל מים.

פרק יש בכור

אמר רבי חנינא כל כסף האמור בתורה סתם סלעין דנביאי לישרין דכתובי קנתירין חוץ מכספו של עפרון שאף על פי שכתוב בתור׳ סתם קנתירין דכתיב ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר ואיכא דוכתא דקרו לקנתירא תיקלא׳ אמר ר׳ אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני כספה וזהבה של ירושלם עד שמצאו לו מקרא מן התורה שמותר דכתיב ובאו בה פריצים וחללוה וירושלם הויא רובא דעלמא אלא אמר אבי בקשו לגנוז דינרא הדרינא טוריאנא שיפא מפני טבעה של ירושלם עד שמצאו לו מקרא מן התורה שנאמר ובאו בה פריצים וחללוה׳

כמה׳ כג

יחזקאל ז

פירוש ליטרין מכין דהוו כה סלעים קנתירין תלת סלעים ככל שקל דכתיב עובר לסוחר. שכבל מקום שם סוחרין מקבלין אותו בתורת שקלים והיכא דכתיב דקרו לתקלא דילהו קיטרא שנדול כתלת קיטרין סילבך קיטרילין יקיב לקיט מפני כספה של ירושלם שהיה בלשכה וחוץ של קדש ואסור לזרים וכשמקוהו נויס עכשיו עם זהנם: ומללוס משמע כיון שכולו פרינים כפך למולין הויא רובא דעלמא כתיב דעליה כתי לתיתבור כל זהב שבשלם: ליכרא הלרייכא עכייב שיפא לו היו ממשכנו ירושלם וחזן של מירושלם כך.

פרק מעשר בהמה

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן למה נקרא שמו ירדן שירד מן דן אמר ליה ר׳

סליקא לה מסכת בכורות

אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה ויקראו ללשם דן בשם דן אביהם ואמר רבי יצחק לשם ז פמיאס ותניא ירדן יוצא ממערת פמיאס׳

ם יהושע יט

ד׳ בספרים חד

פירוש מדן שם מקום: לתתן מדוקיק לשמע לירדן מתניתו לה: ממערת פמיאס שמע מדן לתתי.

העיד רבי ישמעאל בן סתריא מערקת לבנדה לפני רבי חורים שבמקומנו יש להם ס׳ ריבוא קלפין ריבוא קלפין יתוש שבמקומנו יש לו ס׳ ריבוא קלפין בבית המסס שלו פעם אחד נפל ארז במקומנו ועברו עליו קרנות על חודו פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני ושבעה ס׳ כרכים ושברה ש׳ ארזי׳ ומי שדיא ליה והכתיב כנף רננים נעלסה אמר רב אסי ההיא מוזרתא הואי׳

פירוש מערקת לבנדה שם מקום: חזרים ליטונא כמו חזרת מקפך מאכל: קלפי עלין קליפות של עלין. בית המסס שנפל שכולו עשוי קליפות קליפות על חזרו וכן קליפות זו לכל זו עכשו על עכשו: עץ שכבל שהיה עכשו חל וענול וכל שכן לפי שהיה מטופה בכסות כעין כסף היה עליון כסף יותר. בר יוכני שף נדול: ושבעה ס׳ כרכים מלבון ומלמון שלש ומי שדיא לה בר יוכני כיצה ליחוד וכתיב כנף רננים כעלמה ודכתי׳ כעלמה כוטרין כמסכת מכשות בפר׳ יש׳ שמעל כוסף שלה ומתחטף כוסף כיצה שלף על פי שכבלה היה יש בה כח למוסלה ושלה עד קנו ומולידה לשם בכחה מתחטף לשון יולדה. וכן אמר הבה ליוכו וכי בלתי כיצה כנפים מטוכמות לשתי בר יוכני שם כאן כח כל כך שיוסף כיצה נדולה ומנפיקה למעלה ומולידה בכחה נקיבה שלחף לשלף שדיא ליה. שהיה כיצה שבשלה מוזרתא היא מוזרת שלין לשכוח נדל כה ושלכיתה מלעתה.

תניא בן עזאי אמר כל חכמי ישראל דומי עלי בקליפת השום חוץ מן הקרח הזה

פירוש הקרח הזה בני עקיבא שם קרח לר׳ יהושע בן קרחה בני יהושע בא לחמיכין בשטעות שהי בני יהושע בנו של בני עקיבא עכ׳.

פרק אין נערכין

כתיב צדקתך כהררי אל ומשמע אמר רב יהודה אלמלא צדקתך כהררי אל מי יכול לעמוד לפני משפטיך תהום רבה רבה אמר קרא מפלני כדרבי אליעזר ורבי יוסי בר חנינא דאיתמר רבי אלעזר אמר בוצש ורבי יונתן אמר גושא רבה כרבי אלעזר ורב יהודה כרבי יוסי בר חנינא׳

פירוש לשמר כדיהודה לגמלא וכו׳ כלומר לקיים נמלי פלניי: טעם כשהלה שוקל מעשיו של אדם כאזן מאזנים על מאזנים תופס מן השוכות וכותבן במגולות יש כמו שכל יאוב ירקמנו יכבוש עוכותיו: כיוצא בזה ילו למטה מן השוכות ובוסלן למעלה כלי שיכניש הזכיות כמו שכל בוסל עון ופלונתא דר׳ אלעזר ורבי יוסי כר׳ מניה׳ לה רבה לשמר כל שעזר והני משמע נדקתך הנשא עליהן כהרי אל מפני אלמלא כוכם לשוכות כתהום רבה ולא יכולה כל יוסי והני משמע אלמלא נדקתך שאתה מגביה הזכיות למעלה כהרי אל מי יוכל לעמוד כפניהם מפני שיהו מכריעין למטה על תהום רבה.

תניא רשב״ג אומר שילוח הידה מקלח מים בכאיסר וצוחה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו חזרו ומיעטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנאמר אל יתהלל חכם בחכמתו וגומר.

פירוש שילוח בקר: נכאיסר אלא היו מימיו כונעין אלא כנגד קטן שהיו בקר אלא כמוניו כיכר ומעמיד היה מוני׳ מים לכל הנוטל: אל יתהלל חכם וגו׳ שחכמתו היה אלא מקלקלת שכלי מקדם לחשון כעשו אל מי הנטוש כ כלכתיב הכל נכתב מיד ה׳ עלי השכיל.

רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב בית ראשון אותו היום ט׳ באב ומוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו לוים עומדי׳ על דוכנם ואומרי׳ שירה ומה שירה היו אומרים וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה׳ אלהינו עד שבאו גוים וכבשום וכן בשניה׳ האי שירה מאי עבידתיה אילימא דעולת חובה מי הואי ב״ז בתמון בטל התמיד אלא לא בעולת נדבה ותסברא מאי שנא דעולת חובה דלא הואי ומאי שנא דעולת נדבה דהואי הא לא קשיא בן בקר בעלמא הוא דאיתרמי להו אמר רבא ואי תימא רב אשי ותסבר׳ שירה דיומיה להי הארץ ומלואה וישב עליהם את אונם בשירה דארבעה כשבא הוא אלא אילימא בעלמא הוא דנפל להו בפומייהו׳

פירוש זכות ליום זכאי כגון כנגלו וכניסן עתידין לינגל מוכאי שבת לחד בשבת ומוצאי שביעית שהיתה שבת שמוניה וכן בשנייה בחרבן שני והיינו חוכה עתיד לשני פעמים חרב בלותו יום ב׳ פעמי׳ כיוצא כשהיו קוראין לותו מזמור: שלת חוכה לנטוד היינו תמיד מפורש במסכת תענית למיד כתמון בטל תמיד ותסברא לעולת בלבד׳ קולי לחנו שם וכו׳ לכי היכי לבטול עולת חוכה בטול עולת בלבד׳ לקולי בעלמא דמתרמי להו לאתויי עולת בלבד׳ בזמן שהזמן לשם כן נקי לחד ועשו ממנו עולת בלבד׳ ש״מ עולת בלבד׳ נריכה היכא: ותסברא להקריב היכא בלחודיה על קרבן כלל ליומיה מאי היכי לה׳ לחדן ולאו ויעש עליהם את כלמדיב ביום הל׳ היו לומרי׳ לה׳ לחדן ולאו ויעש עליהם את חוכם היכא דל׳ בשבת היכי. מזמור שלומרי׳ ביום הל׳ על נקמות הופיע כתיב ביה הלי קרא: לילית קיבם.

פרק יש בערכין

משנה נפצא האומר בפיו הרי מן העושה מעשה וכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע שנאמר וינסו אותי זה עשר פעמים וגומר׳

פירוש כמנין הלומר בפיו וכו׳ כי׳ הוא תפלוס המשכים שלמר שהחזם והמפתה לעולם כותן ב׳ שקלים קנם כי׳ לנם נדולה שנכתוכה בין קטנה שבישראל והמוניה שם רע לעולם כותן ק׳ שקלי׳ ועל זה ניים במנין הלום בפיו שהמוניה שם רע לעולם כותן ק׳ שקלי׳ ועל זה ניים במנין הלום בפיו שהמוניה שם רע לעולם כותן שלש כ׳ וכן מניו כלומר וכן מניו שהלומר בפיו הרי הוא מעושה מעשה: שלש כתמתם מפרש בגמ׳.

פיסקא שלא נחתם וכו׳ ממאי דילמא משום דאכתי לא מלאה סאתם דאמר רב המנונא אין הקבה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר במלאת ספקו יצר לו אלא ארש אמר קרא וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי על זה נחתם עליהם גזר דין תניא אמר רבי אלעזר בן פרטא בא וראה כמה גדול כחו של לשון הרע ממרגלים ומה מרגלים שהוציאו שם רע על עצים ואבנים כך מוציא שם רע על הברו עא״כ ממאי דילמא משום דרבי חנינא בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה דכתיב כי חזק הוא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם לא אמר רבא אמ׳ריש לקיש אמ׳קרא ויסותו האנשי׳ מוציאי דבת הארץ רעה במנפה לפני ה׳ על דבת הארץ שהוציאו׳

פירוש לילמ"ל לכהני לא כתיתם נוב לוים שלא ליכנס
לאכן לאכתי לא כתיתם פשיטא לקהל פ
פורענותם. יבא לו נזק לו. זה עשר פעמים זה משמע על זה
כתיתם עליהם: על ענים ואכניס כלומר על ארץ ישראל שלמה
ארץ לוכלת יושביה היא ממלי דעל דמת הארץ כענבו מבגלים
לילמ"ל משום דר' מאיר דאמר כל תני לומר שלא לשבר
זה שלא כנגד עצמן שלא כלפי מעלה למדנו לך ממנו משמע
שכי ומשמע שכי כעל שכית שכם.

תניא אמר רבי יהודה עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום במדבר ואלו הן שנים בים ושנים במים ב' במן וב' בשליו אחד בעגל ואחד כמרגלים ב' בים אחד בירידה ואחד בעלייה

פסחים י"ד בירידה דכתיב ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וגו' בעלייה כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו דור

תהלים ק"ו מקטני אמנה היו כדדרש רבא בר מרי מאי דכתיב וימרו על ים בים סוף מלמד שהיו ישראל ממרין באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצריים עולים מצד אחר ואמר ליה הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה אמר לפניו רבש"ע יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטלה הימנו אמר ליה הקב"ה אני נותן לך אחד ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר ליה הקב"ה נחל קישון יהא ערב מיד נפלטו

פסחים י"ד ליבשה דכתיב וירא ישראל את מצרים מת על שפת
פס' ב' במים במרה וברפידים במרה דכתיב ויבאו מרתה
פס' ולא יכלו לשתות מים ממרה וכתיב וילן העם על
פס' י' משה ברפידים דכתיב ויהי לנו ברפידים ואין מים לשתות
פס' לעם וכתיב וילב העם עם משה. שנים במן שנאמר ב
פס' י"ג סכיכה יצא איש ממקומו ויצאו אל תוך ירו ויותירו ב' בשליו
פס' בשליו ראשון ובשליו שני בשליו ראשון בשבתנו על
כתובות י"ז סיר הבשר בשליו שני דכתיב האספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה ענל כראיתיה ובמדבר פארן כראיתא.

פירוש כסיוכות לעין כסיון. ולית למפרש לשון כעגם כתו וכנס ווועפים כתרגומו כסיסין. מתן לו רבו מתנה מיכפה לנפש. לחל ומתנה לכפרעה כתיב פס' מלות רבה ובסיכרה תשע מלות. כשליו לשון כגלתם מתגרים כשבה רמשוכה כלכתיב כפרשת ויסע משה לכשהיה יכול קהן היה שלו יכול עתו כלכתי ותעל השלו ולחל' זמן מרובה ניתנו כשליו שכי כשבה שכיים כלמפרש כפלך למסכת תענית וכמדבר פארן כלל תל כמינשה מרגלי כלכתי ויעלה לותם משה ממדבר פארן.

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא מאי
תהלים ק"ב דכתיב מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון
רמיה אמר הקב"ה ללשון כל איבריו של אדם זקיפין
ואתה מיוחל כל איבריו של אדם מכחוץ ואתה מבפנים
ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחד של עצם
ואחד של בשר מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה.
ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא כל המספר

לשון הרע כאלו כופר בעיקר שנאמר אשר אמרו ל ס"ז י"ב
ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו. ואמר רבי
יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע
נגעים באים עליו שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית ספ' ק"א
גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל וכתיב התם ל
לצמיתות ומתרגמי' לחלוטין ותנן אין בין מצורע מוסגר ויקרא כ"ה
למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה. אמר ריש
לקיש מ"ד ואת תהיה תורת המצורע זו היא תורתו של ס"ז י"ד ונשא נשא בתרא
מוציא שם רע. ואמר ריש לקיש מ"ד אם ישוך הנחש קהלת י'
בלא לחש לעתיד לבא מתקבצות ובאות כל החיות
אצל הנחש ואומרות לו ארי דורס ואוכל זאב טורף
ואוכל אתה מה הנאה יש לך אומ' להן מה יתרון לבעל
הלשון ואמר ריש לקיש כל המספר לשון הרע מגדיל
עונותיו עד לשמים שנאמר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלים ע"ג
תהלך בארץ. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל
המספר לשון הרע ראוי לסקלו באבן כתיב הכא אותו ספ' ק"ח
אצמית וכתיב התם צמתו בבור חיי וידו אבן בי. ואמר ליקוי ג'
רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע אמר
הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר אותו
לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו ואיכא דמתני לה
על נסי הרוח. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל
המספר לשון הרע אמר ליה הקב"ה לשר של גיהנם
אני עליך מלמעלה ואתה עליו מלמטה נידננו שנאמר
חצי נבור שנונים עם גחלי רתמים אין חץ אלא לשון תהלים קי"ט ק"כ
הרע שנאמר חץ שחוט לשונם וגו' ואין נבור אלא הבה ירמיה ט'
שנאמר ה' כנבור יצא כגחלי רתמים היינו גיהנם. אמר ר' ישעיה מ"ב
חמא בר' חנינא מאי תקנתם של מספרי לשון הרע אם
תח הוא יעסוק בתורה שנאמר מרפא לשון עץ חיים
ואין לשון אלא לשון הרע שנאמר חץ שחוט לשונם
ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים משלי ג'
בה ואם עם הארץ ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר ס"ט ט"ו
ברוח רבי אבא ברבי חנינא אמר סיפר אין לו תקנה
שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנאמ' יכרת ה' כל שפתי תהלים י"ב
חלקות לשון מדברת גדולות אלא מה תקנתו שלא
יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה
ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו שנאמ' וסלף בה שבר
ברוח.

פירוש לחד של ענש שוכות של כיכים: ושל כשר
ספתים: מה יתן לך ומה יוסיף כלומר לי זו
שמיכה לוסיף לך לתת שכקלקת לשון רע ס. מי לילון לכו לכלוף
כופר כעיקר ולו' כן. לפ' לקומתי' לשוכנו כגביר כלגו לומרים
לין לילון לכו. לשלוני ולשלונין לשון כרעת כדיבון לין כין מכוכע
וכו': לכי דורם ולוכל כלומר כל שמוזק לכריות מניע לסם הכלה
לילי דורם ולוכל שלוכלה מביים ושם זאב טורף שכורכה תחלה
ולוכל לוכלה יש לו הכלה לכל לתת מה הכלה יש לך כשלתה מוסף
לת הלדם מעיב הכשם ומה יתרון לכעל הלשון למוניח לשון הרע
קב הכלה יש לו כך לני לין לי הכלה כשפיכה שלני כוסך ולוכל
דמתני

כל הזכויות שמורות

לימתי לה על נמי הכוח נפלק למסכת מועד לקתני התם כל מי שלעתו נכוה עליו לתל הקלח אין לתי והוא יכולין לכוד בעולם שכלתל נכה שכיח וכתב לכך אותו לא לוכל ומשום להתם לייני נמי הכוח מוקים ליה התם לקרן נמי הכוח וקתני כמי ליכא לימתי להא למסכתי לעון הרע והכא לתייני למסכתי לעון הרע לתל ליכא הכוח ומלף כה מי שמלף כה ומפן למלקה ממנו ישטור רוקו שכבר כתיב לוד שקללו לוד בכרית:

תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלש עבירות עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים כתיב הכא לשון מדבר נדולות וכתיב בעז אנא חטא העם הזה חטאה גדולה בגילוי עריות כתי ואיך אעשה הרעה הגדולה וחטאתי לאלהים בשפיכות דמים כתיב גאל עוני מנשוא נדולות אימא תרתי הי מיניהו מפקת במערבא אמרי לשון תילתאי קטיל תלתא הורנת למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו אמר ר' חמא בר חנינא מאי דכתיב סות וחיים ביד לשון וכי יש יד ללשון אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה יד אין ממיתה אלא בסמוך לה אף לשון אינה ממיתה אלא בסמוך לה תל חץ שחוט לשונם אי מה חץ שחוט עד מ'ן אמה תלמוד לומר שתו בשמי פיהם ולשונם תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שתו בשמים פיהם חץ שחוט למה לי הא קמל דקטיל כחץ ומאחר דכתיב חץ שחוט לשונם מות יהיי ביד לשון למה לי כדרבא דאמ' רבא דבעי חיי בלישניה דבעי מיית בלישניה היכי דמי לישנא בישא אמר רבא כגון דאמר איכא נורא בי פלניא אמר ליה אביי גלוי מילתא בעלמא הוא דאמפיק בלשון הרע ואמ' איכא דמשתכחא נורא אלא בי פלניא דאיכא בשרא וכוורי אמר רב פפא כל מילתא דמתאמרה באפי מרה לית בה משום לישנא בישא אמר ליה אנא כי האי דרבי יוסי סבירא לי דאמר רבי יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי אמר רבא בר רב הונא כל מילתא דמתאמרה באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מאי טעמא חברך חברא אית לי' וחברא דחברך חברא אית ליה כי אתא רב דימי אמר מ"ר מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחש'ב לו כגון דאיקלע לאושפיזא וטרחו קמיה שפיר למחר נפיק יתיב בשוקא ואמר רחמנא ליברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי ושמעי אינשי ואזלי ואנסי ליה' תני רב דימי אחוה דרב ספרא לעולם אל יספר אדם בטוכתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי גנותו ואיכא דאמרי רב דימי אחוה דרב ספרא חלש על רב ספרא לשיולי ביה אמר להו תיתי לי דקיימית כלהאי דאמור רבנן אמרו ליה האי מי מקיימת לעולם יספר אדם בטובתו של חבירו וכו' אמר להו לא הוה שמיע לי דאי הוה שמיע לי קיימיתה

פירוש

נדולות תכתי מסמע ולימת כנגד ג' עבירות לחוד ליק הכי כמי אלא כיון דלמסכתן נכולהו נדולה הי מכייהו מפקת הילכך כלהו אתו. לעון תלתאי שהוא שלשי ניהו לכיון תניהו למספר דע כיון ג' לחכמים וקטיל תלתאי שהורג למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו שמתוך לימה מתעברין אלו בחלו הורגין זה את זה והורגין נוחלי הדם את הרכיל וכישי שהול כהנהו ל' נוב עיר הכהנים ושהול ודואג ודוד לפי שעל ידו היה נעב ביתיו ואית דלא למפרסי דוד אלא לכנד בן שכהנת על שהתק כשהרג שהול כוב עיר הכהנים: אף לעון כמוך לה שאם מלטין במעמד שלהתן הורג ואם לא לאו לא: מן שהוא שהורג בחוק כמו מן: על מ' וכ' לתה לאו לוקין קל חמיב דבעי היי כלישניה שיעמוד בתורה שכתוב עין חיים היה למחזיקים בה. ולכעי מיית כלישניה שיפ' לעון הרע כדלתכן דקטיל תלתאי גלוי מילתא בעלמא הוא דאמר ליה הרע כוב לתתם לכע ידעי לי קושטא קאמר לי לאו אלא כי פלניא דשכיחא בישרא וטובי כלום עשיר הוא ויש לו בשר ודגים ויכיו מסובין כלום ויכול ליהנות לאחרי ויכיו מהנה: מזכתי לאחורי לרבות אם בעל הבית שמעבי שלא אמרתי שלא בפניו כיון בפניו דקסבר כל שהוא לפניו ואין לו חשש אם בעל הבית שומע אין זו משום לעון הרע: לימתאמרה בפני תלתא שהבעלים מזדווג בפני שלשה המעלה לותה ליכו לעון הרע כתוב בספרים משום דמברך רעהו בקול נדול נכוך השכם קללה תחשב לו כגון דמקלע וכו' ולכתי ליה שלעם שלל' כוכ לחכמים לוכים אין כוח לו שיכלו לעכות תנדולות ויכלו לת מסובו עלה קלכסיה ליה ליסטים השומעים שהוא עשיר: כל לידי רעתו שמתוך כך פותח לחר ולומר מדם רעהו פלוטית יש בו.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל נסות הרוח ועל הגזל ועל צרו העין על לשון הרע דכתיב מלשני בסתר רעהו אותו אצמית' על שפיכות דמי דכתיב לא יכרת מביח יואב זב ומצורע ועל שבועת שוא דכתיב ויאמר נעמן הואל וקח ככרי' וכתיב וצרעת נעמן תדבק בך על גילוי עריות דכתי' וינגע ה' את פרעה נגעים נדולים ואת ביתו' על נסות הרוח דכתי' ובחוקתו נבה לבו עד להשחית וימעל בה אלהיו והצרעת זרחה במצחו' ועל הגזל דכתיב וצוה הכהן ופנו את הבית ותנא הוא כנס ממון שאינו שלו יבא הכהן ויפזר ממונו' ועל צרות העין דכתיב ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית ותנא דבי רבי ישמעאל מי שמיוחד ביתו לו והאמר רבי עינני ברבי ששון למד נסמכה בגדי כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרי' מעיל מכפר על לשון הרע וכו' כתיב לתעלה בזכרים פ' המזבח מקדש. לא קשיא הא דאהנו מעשיו הא דלא אהנו מעשיו אי אהנו מעשיו אתו נגעים עלידה ואי דלא אהנו מעשיו מעיל מכפר והאמר רבי סימון אמר רבי יהושע בן לוי שני דברים אין להם כפרה בקרבנות' וט כתוב בזבחים פרק המזבח.

פירוש על לשון הכתוב לפיכך נתן לתוכו לחמית וחמי' לעיל לחלוטין ויתכן לומר כן מכוכבו וכו' כוחל משבע משלמך לנשיא וקח ממיחל כיוצא בו ולילכו מסכה למסכים משלו. שיבקי בר שמון כגלי כהוכה לפרס' קרבנות נפרשת ואתה תצוה מעיל מכפר על לשון הרע ויהי לחמ' שמוש לעיל לשון הרע כנגעים נאים לחלן לו כפרה: וקח לעיכבי בר שמון וכו' למעיל מכפר על לשון הרע. לקחו מעשיו שנא שפשל לזה על לשון הרע שפיר.

בעא רבי שמואל בר נרב מרבי חנינא ואמרי לה וכו' מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, אמר רבי יהושע בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי צפרי' לטהרתו אמ' הקדוש ברוך הוא הוא עשה מעש' פטיט לפי' יביא קרבן פטיט, תנו רבנן לא תשנא את אחיך בלבבך יכול לא יכנו לא יסטרנו לא יקללנו תלמוד לומר בלבבך בשנאה שבלב הכתוב מדבר מגין לרואה דבר מגונה בחברו שחייב להוכיחו תלמוד לומ' הוכח תוכיח את עמיתך לא קבל מגין שיחזור ויוכיחו תלמוד לומר תוכיח אבל מקום יכול אפילו פניו משתנים תלמוד לומר לא תשא עליו חטא,

פירוש הכלים כן לים לנשתו כלשמיכין לעיל על ז' לבגדים כנגעים בלים על לשון הרע. מעשה פטיט שכותן מביאה כין לים לרעתו ומספר לבגדים שלינן כלי מוך לזה. קרבן פטיט נפרים שמשוררין ולומרי' פטיטו יכול שלא נא הכתוב שלא שלא יכנו על נוקריו ולא יסטרנו על לחייו וכו'. לא יכול לא יכנו על לבב תוכיח יכול שלי' משתבין שבי מי שמוכיחין לותו ולילו רוכה לשוב שלתה חייב להוכיחו עוד: תל וכו' שלא ילבין פניו בלבים. לא יכול לפילו פניו משתניס יכול מיוכיחנו בלבנים להלבין פניו.

תניא אמר רבי טרפון תמה אני אם יש בדור הזה שיכול להוכיח אם יאמר טול קיסם מבין שיניך אומרים לו טול קורה מבין עיניך אמר רבי אלעזר תמה אני אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה, אמר רבי עקיבא תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח אמר רבי יוחנן מעיד אני עלי שמים וארץ ש שהרבה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי קובל עליו לפני רג' וכל שכן שהוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמ' אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך בעא מיניה רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי תוכחה לשמה ועונה שלא לשמה הי מינייהו עדיפא אמר ליה מי לא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולן שלא לשמה נמי עדיפא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצו' שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן היכי דמי תוכחה לשמה

ועונה שלא לשמה כי אתא דרב הונא ותייא בר רב חזי יתבי קמיה דשמואל אמר ליה תייא בר רב חזי מר דקא מצער לי רב הונא קביל עליה דתו לא מצער ליה בתר דנפק אמר ליה הכי והכי קא עביד אמר ליה אמאי לא אמרת לי באפיה אמר ליה חס לי דליכסיף זרעיה דרב על ידאי, עד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד קללה בן עזאי אומר עד נזיפה אמר רב נחמן בר יצחק שלשתן מקרא אחד דרשו שנאמר ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות וכתיב ויטל שאול את החנית עליו להכותו מאן דאמר עד הכאה דכתיב להכותו מאן דאמר עד קללה דכתיב לבשתך ולבשת ערות אמך, ולמאן דאמר עד נזיפה דכתיב ויחר ולמאן דאמר עד נזיפה והכתיב הכאה וקללה שאני התם דאגב חביבותא יתירתא דהוה ביהונתן ודוד מסר נפשי' טפי עד היכן לא ישנה אדם מאכסניא שלו רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד שיפשילו כליו לאחוריו בהכאה דידיה כ"ע לא פליגי בהפשלת כליו לאחוריו כ"ע נמי לא פליגי כי פליגי בהכאה דדביתהו מר סבר כיון דלדידיה לא קא מצע"ל ליה מאי נפקא ליה מינה ומר סבר אתי לאיטרודי וכל כך למה דאמר מר אכסנאי פוגם ונפגם,

פירוש טול קורה וכו' כלומר שלא יש לאדם שמוכיח תכיכו לומר לו הכח עכיכה פלוכי שכיכך יכול להסיכו נדולה עכיכה יש כיכך לומר שכולם כנעים: שיודע להוכיח שלא יגע על ליכון תכי' לאחר מר ועמוק נדולה מכלם בפלך לעז לאחר כדי שבאם שכיכה מכיכה לידי קלוסם קלוסם מכיכה לידי זכיות וכו': בתר לכפך קייש: שלכל הוכח לשמואל היכי עכיד והיכי עניד על מעשיו שלין מקונכין קייתי מכעכו והייכו עכוה שלא לשמה שלא בגה לקטרגו בשבין וכלשך משום עכוה ושוב לא היה מכיה משום עכוה שלא בגה להלבין פניו וזו היא תוכחה' לשמה שהוכיחו שלא בשבין שמוש שלא להלבין פניו. על היכן תוכחה על כמה לדם חייב להוכיח לחכיכו. על שהיה שיכנו המתוכח למוכיח. על כזיפה שנעשה בו על שמוכיחו ושלחי בתם לשנה תכיבותא וכו'. ולמ' כמי על קללה מיכא לתרוכי הכי על היכן לא יסבה וכו': לחמו' לדם לנלות בלשכיה שלו לדוך עם לחמך. על הכלה שיכנו בעל הבית שלינו רוצה לילוך עמו: על שיפשיל כליו מן הבית: לא פליגי דיתרוייהו מולו למכלן ושילך בשלי לשכות: בהכלה דלביתהו שהכה את לשתו של חוכח וכ"ש למה לחמרו שלי' לשכות על שיעשה כל כך. לכשלי פוגם את בעל הבית שיוצא קימכו שלות בכי לדם כמה בעים עשקיו של בעל הבית שלין זה לכשלי יכול עמו וכפגם כמי שלות בכי לדם כמה בעי' עשקיו של לכשלי זה שלין בעל הבית יכול עמו.

אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם מאכסניא שלו מן התורה שנאמר אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא וילך למסעיו מאי בינייהו איכא

יש בערכין

ביניהו אכסניא דאקראי אמר ר' יוחנן מנין שלא ישנה
אדם מאומנות אבותיו ומאומנות אביו שנאמר וישלח
המלך שלמה ויקח את חירם מצור בן אשה מן האשה הוא
ממטה נפתלי ואביו איש צרי חרש נחשת וימלא את
החכמה ואת התבונה ואת הדעת לעשות בכל מלאכת
נחשת ואמר מר אמיה מדבית דן דכתיב ואתו אהליאב
בן אחיסמך למטה דן חרש׳

פירוש לימד שכישרו וכו׳ למד מעשה היה שם להלן
בתחלה משמע לכתכיל דקבע לכל לכתכיל
לערלי מותר לנטות ולמ"ל מן וילך למסעיו לפילו לכתכיל
דיקלי שהקים לו במקום כלכו. לימיס שם לבי קיסם מלך
גוב מדן היה והלליאב בן לחיסמך שהיה לומן היה מדן לפי׳ לפ
שיהם קיסם מלומכות לכותיו שהיו בעלי לומכות.

עד היכן תכלית יסורין כל שארגו לו בגד
ללבוש ואינו מתקבל עליו מתקיף לה
רבי זעירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדול מזו
אמרו אפילו נתכוונו למזוג לו בחמין ומזגו לו בצונן
בצונן ומזגו לו בחמין ואת אמרת כולי האי מר ברירה
דרב דימי אמר אפילו נהפך לו חלוקו רבא אמר
ואיתימא רבי יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפי׳ הושיט
ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים דוקא שלש
ועלו בידו שתים אבל שתים ועלו שלש לא דלא אית
סיעתא למשדייא וכל כך למה תנא דבי רבי ישמעאל
כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קבל עולמו
במערבא אמרי פורענות מזדמנת לו תניא רבי אליעזר
הגדול אומר אלמלא בא הקדוש ברוך הוא עם אברהם
יצחק ויעקב בדין אינן יכולין לעמוד מפני התוכחה שנ׳
ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה׳ את כל צדקות
ה׳ אשר עשה אתכם ואת אבותיכם׳

פירוש על היכן תכלית יסורין מסו דבר פחות שביסורין
שקשוב ייסורין: ואין מתקבל עליו שהיכו כתליתו
ומנטער יותר: למזוג לו כוס יין מי כמים מתין: ג׳ פרוטות ועלו
בידו שתים לשרך ליטול פרוטה שלישית: קיבל עולמו ואין לו
מלך לעולם שנא: אין יכולין לעמוד לומר שאין שלם בדיק
בהכן: ואת לבותיכם שלף עמהם עשה בלקה שלא בתוכחה
עמהם כדין.

זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי
בה רבי יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור
לפי פרנסו וחד אמר פרנסו לפי דורו למאי הלכתא
אילימא למעלית׳ דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנסו
ומר סבר אי מעלי פרנסו מעלי דרא הא איכא יהויקים
דלא מעלי ודריה מעלי והא איכא צדקיה דהוה מעלי
ודריה לא הוה מעלי דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון
בן יוחאי מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים בן

פרק שלישי

יאשיהו מלך יהודה ובראשית ממלכות צדקיה מלך
יהודה בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם
לתוהו ובוהו בשביל יהויקים וכיון שנסתכל בדורו
נתישבה דעתו בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את
העולם לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיהו וכיון ש
שנסתכל בצדקיהו נתישבה דעתו אלא לענין תוכ: א
וניחותא קאמרי׳

פירוש לענין תוקפה כעם: וניחותא עבוה לפ
קדור עז הקב"ה מעתיד עליהם פרעה עז ולפ
קדור בומין זה לוה הקב"ה מעתיד עליהם פרעה המכהיגם בבקת׳
ומ"ל דור לפי פרעה מפר׳ ליפכה לשחר פרעה ליפכה.

פרק המוכר את שדהו

משנה הניע יום י"ב חדש ולא נגאלה היתה
חלוטה לו אחד הלוקח ואחד שנתן
לו מתנה שנאמר לצמיתות׳ בראשונה היה נטמן יום
י"ב חדש שהוא חלוטה לו התקין הלל הזקן שיהא
חולש את מעותיו בלשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס
אימתי שירצה הלה יבא ויטול את מעותיו׳

פירוש תרגם לצמיתות לחלוטין וכן ויחלטו המכו
עביכו חלטו סעבין ושמו לותו לין פסוק וסתוך
מוכר את מעותיו ליפשר שיהיה מעכין ויחלט יהושע ויקח פירושו
שמקח מעותיו בלשכה ולישכה שהוא לשון מיוחד לנתינת
המעות.

אמר רבי יוסי בר חנינא בא וראה כמה קשה
אבקה של שביעית אדם נושא ונותן
בפירות שביעית לסוף מוכר מטלטליו שנאמר בשנת
היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וכתיב וכי תמכרו
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנ׳ מיד ליד
לא הרגיש לסוף מוכר ארת שדותיו שנאמר וכי ימוך
אחיך ומכר מאחוזתו לא בארת לידו לסוף מוכר ארת
ביתו שנאמר ואיש כי ימכור בית מושב מאי שנא התם
דקאמר לא הרגיש ומאי שנא הכא דקאמר לא באת
לידו כדרב הונא דאמר כיון שעבר אדם עבירה ושנה
בה נעשית לו כהיתר לא באת לידו סוף שמוכר ארת
בתו שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה ואף על גב
דכתו לאו בהאי ענינא כתיב ניחא ליה לאיניש ד
דלזבון ברתיה ולא נוזף ברבים דאלו התם
מינרעא ואולא והכא קא טוספא ואולא לא
באת לידו סוף שילוה ברבית שנאמר וכי ימוך אחיך
וכתיב אל תקח מאתו נשך ותרבית לא באה לידו
סוף שמוכר את עצמו שנאמ׳ כי ימוך אחיך עמך ונמכר
לך לא לך אלא לגר ולא לגר צרק אלא לגר תושב

משפחת גר זה הגוי כשהוא אומר לעקר זה הנמכר ל
לעבודה זרה׳

פירוש אבקה עושה סחורה בפירות שביעית׳ הכקנה
מיד ליד דהייכו מטלטלין: מ״ש דקאמר לא
הרגיש וכו׳ דמשמע שאם יודע שעשה עבירה פורש ובאת לידו כ״ל
לא עלה על לבו שעשה עבירה: מיגרעא ואזלא שיובאה בכערות
בלא פדיון הנמכר לע״ז לחטוב עניים׳

שרא ב ח **ויעשו** כ״ל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו
בסוכות כי לא עשו כן מימות יהושע וגו׳
אפשר בא דוד ולא עשה סוכות בא שלמה ולא עשה
סוכות עד שבא עזרא אלא מקיש ביאתם בימי עזרא
לביאתם בימי יהושע בן נון מה ביאתם בימי יהושע מנו
שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה ונתחייבו אף ביאתם
בימי עזרא כן׳ ויאמר מה הציון הלז אשר אנכי רואה
ויאמרו אליו אנשי העיר קבר איש האלהים אשר בא
מיהודה וגומר וכי מה טיבו של יאשיהו בבית אל אלא
כשהחזירן ירמיהו יאשיהו מלך עליהם רב נחמן בר
יצחק אמר מהכא גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות
עמו׳

פירוש מה טיבו של יאשיהו בבית אל והלא ממלכי
ישראל היה כשהחזירם ירמיה לישראל מ
מהגולה׳

סליקא לה מסכת ערכין

כב ב 52 ll מסכת

פרק יש בקרבנות

אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה

ע"ז ה׳ אמרו לו ליהושע שאל אמר לי׳ לא בשמים היא אמרו

נ"א לכ׳ לו לשמואל שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר רבי יצחק נפתא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר רב יהודה אמ׳ רב בשעה שנפטר משה רבינו לג״ע אמר ליה ליהוש׳ שאל ממני כל ספקות שיש לך אמר ליה רבי כלום הנחתיך שעה

פסחים ל׳ אחת והלכתי למקו׳ אחר לא כך כתבת ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של משה ונשתכחו ממנו ש׳ הלכות ונולדו לו ת״ש ספקות ועמדו כל ישראל להורגו אמר ליה הקדוש ברוך הוא

יחזקא ו׳ לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנאמר ויהי

פס אחרי מות משה וכתיב בעו׳ שלשת ימים הכינו לכם צדה ונומר׳ במתניתא תנא אלף ות״ש קו׳ ונזרות שוות

ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר ר׳ אע״פ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר

יחזקא ט׳ וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב וגומר ויתן לו את

סופטים ל׳ עכסה בתו לאשה ולמה נקר׳ שמה עכסה אמר ר׳ יוחנן

פס נפניאס שכל הרוא׳ אותה כועס על אשתו ויהי׳ כבואה ותסיתתו לשאול מאת אביה השדה ותצנח מעל החמור וגו׳ אמר

רבא אמ׳ רבי יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל מיד צועק אף אשה כיון שאין לה תבואה מיד

פס צועקת ותאמר הבה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתת לי גולות מים אדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה כלב את גלות עלית ואת גלות תחתית אמ׳ לה מי שכל רזי עולם עליונים ותחתונים של ויבקש ממני מזונות

סליקא לה

וכלב בן קנז הוא והא בן יפונה הוא מאי יפונה שנפנדה מעצת המרגלים ואכתי בן חצרון הוא דכתיב וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אמרי תורגיה דקנז הוה דיקא נמי דכתיב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז שם׳

תנא הוא עתניאל הוא יעבץ ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ ורבץ תורה בישר׳ ומנא לן דענאו אל דכתיב ויקרא יעבץ לאלהי ישראל

ויאמר אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי ב בתלמידי׳ והיתה ידך עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי ועשית לי מרעה שי׳ דמנו לי רעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות עצבי אם עשית בי כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול מיד ויבא

פס אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככי׳ נפגשו מאיר עיני שניהם ה׳ בשעה שתלמיד הולך

עמלי ג׳ א אצל הרב ואומ׳ לו למדני תורה אם מלמדו תורה מאיר עיני שניהם ה׳ ואם מלמדו הקדוש ׳ברוך הוא מחכים לשניהם ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כלם ה׳ מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טפש טפש עושה אותו חכם זו משנת רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבני ׳ובבנות והית׳ ידך עמדי במשא ובמתן ועשית עמדי מרעה שלא יהא בי מיחוש ראש מיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות עצבי אם אתה עושה בי כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול ויבא אלהים את אשר שאל׳ כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככי׳ נפגשו וגו׳ בשעה שאני הולך אצל בעל הבית ואומר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו מאיר עיני שניהם ה׳ מי שעשאו עשיר לזה

ענשה אותו עני עני עושה אותו עשיר׳

פירוש

שמתו כעליה שהפפיסים ולא הספיק לכתיב׳ על שמת שם תקיב ושם לשון משכב כמו של משכב כנטע

על שהיה נדול כאותו ונעמדו כל ישראל להרגנו על שיחמר לפסי

ודקדוקי סופרים כגון לחמיב טו כתיב סומכות נרותיהן יב

דכתיב כחמרו כבכלת עוף טהור ומותם שלא מצאוה יחד כלנו

כשהבאו בימי אבלו של משה . כועם על שמתו מרוב יופיה של

עכסה : שאין כו שלא תיכם בלבב שהתורה נקראת חיים : ועתניאל

לא היה עשיר אלא מכח זה שהיו לכתיב קדית ספרי שכל דבי עולם

ולא שהיתה עכסה לו . כועם בן חשתו : שלא ישגבני יצר הרע

שלא יבטלני מלהתול תורה בכסיסי לשאול בענבוכי לקבל והכיוצ

מת ויתעצב מתרגמינן ואתכסיסו : תככים כיכוכי שהיו מכסה

נמוך :

מסכת כריתות

פרק ראשון

אמר להו רב משרשיא לבניה כי בעיתו למיעל
למגמר קמי רבכון גרסו מעיקרא מתניתא
והדר עולו גבי רבכון וכו׳ קוליות פרק בתן סמים׳

תנו רבנן פטום הקטורת הצרי והצפורן וכו׳ אם רבי יוחנן אחר עשר סממנין נאמרו לו
סמוך למשה מסיני אמר רב הונא מאי קראה קח לך סמים
וכו׳ אמר רב חמא בר ביזנא אר״ש חסידא כל תענית
שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי הלבנה
ריחה רע ומנאה הכתוב מן סממני הקטורת אבי אמר
מהכא ואגודתו על ארץ יסדה׳

פירוש **סמוך** כשכלם מעלה עשן על מכון ימלא׳

תנו רבנן את ה׳ הוא מגדף איסי בן יהודה אומר
כאדם האומר לחבירו גדפת קערה וחסר׳
קסבר מגדף סברך את השם הוא רבי אלעזר בן עזריה
אומר כאדם שאומר לחבירו גדפת קערה ולא חסרת
קסבר מגדף היינו עבודה זרה׳

פירוש וחסרת קנקת הקעל׳ מקיתבשיל וחסרת נס קטן
קסבר כל כגון משולל ומזמל לפני עז שלא עשק
מגירה נדולף כל כך׳

פרק שני

תנו רבי אומר ככם כגר כאבותיכם מה אבותיכם
לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה
והרצאת דמים אף הגרים לא יכנסו לברית אלא במילה
ויקרא וכו׳ מילת דכתיב כי מולים היו ונומר׳ טבילת
שמות דכתיב ויקח משה חצי הדם ויזרוק על העם ואין הזאה
שם אלא טבילה׳ הרצאת דמים דכתיב וישלח את נערי
בני ישראל ויעלו עולות ונומר׳

סליקא לה מסכת כריתות

כריתות ח

פרק שלישי

תנו רבנן ולהבדיל בין הקדש ובין החול אלו **ויקרא**
דמים וערכין וחרמים והקדשות׳ ובין
הטמא ובין הטהור אלו טומאות וטהרות׳ ולהורות
זו הוראה׳ את כל החקים אלו המדרשות׳ אשר דבר
ה׳ זו תלמוד׳ ביד משה זו הלכה למשה מסיני׳

פירוש עדכין ומחסין וכו׳ שקולים שתיו כנגד
כנעני בפלוסים׳ זו קולפא פירוש של לוקוס

פרק ששי

משנה חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר
על יהם יום הכפורים חייבין להביא
לאחר יום הכפורים מי שבא על ידו ספק עבירה ביום
הכפורים אפילו עם חשכה פטור שכל יום מכפר׳

פירוש **שמך** קבל לפני ס׳ תעשה שמך שתן
מכיר בו שלא המקום יה מכפר לכל לוקוס
לידע שיש לון יה מכפר ושמו של בתלמוד חייבי מלקות שעבר
עליהם יה סייעם וזה שמת כפי שעיקר שקלמנו׳ עכל
כרמכם זל׳

משנה האב קודם לאם בכל מקום יכול שכבוד
האב עודף על כבוד האם תלמוד לומר
איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל **ויקרא** יט
אמרו חכמים האם קודם לאב מפני שהוא ואמו חייבים
בכבוד אביו וכן בתלמוד תורה אם זכה הבן לפני הרב
קודם את האב בכל מקום מפני שהוא ואביו חייבים
בכבוד רבו׳

פירוש כבר כתבתי בסוף שבי ממציעא שאם היה לבן
תת לבן קודם לרבו ואפי׳ היה רבו מוכתר ל
שכוב חכמתו ממנו ורוב כוכתו בתה שאם׳ כאן לא זכה הבן לפני
הרב ל שקבל ממנו רוב חכמתו ומה שאם׳ בכל מקום ל להשיב
אבדה ולפלות ולהמיות ולפרוק עליו כמו שכוכר בתניא׳ והלומי׳
לו מכל הלבני ס׳ם בתם לפרוק בזק לו תיבלת רבו קודם ושבין
מנוחי עכל חכמכם זל׳

פרק ראשון

אמר ליה רב לחייא בריה חשיך תקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא תרחק תיב וגלי וכסי וקום שטוף ושתי שטוף ואחית וכשאת שותה מים שפוך מהן לתלמידך כדתני לא ישתה ויחן לתלמידו אלא אם כן שפך מהם ׳ טעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהם ואותו תלמיד אסתניס היה ומת בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אלא אם כן שפך מהם אמר רב אשי הילכך האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית ליה משום אפקרותא ׳

פירוש משיך תקין וכו׳ סעבב והסכם לבלוק ענמך בניח סכסף סהן שעות שכני לדם בתיסם כדי שלש תגטרך להקיק מן העיר : תיב וגלי וכו׳ סב על הסכסף קודם סתגלה ענמך וכשתגמור כסם ענמך קודם סתקוס : סעוף וכו׳ כמן סכוס קודם שתשתה ולא תבלע רוק לחכי וכשתגמור לשתות כמן סכוס וקביסהו נקי לשותה לחכיך : שפוך מכס כדי לבקות סכוס . לפקרותא מונפש : עכ׳

תניא רבי אומר אי זו היא דרך ישרה שיבור לו האדם יאהב את התוכחו׳ שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח בעולם טובה וברכה באה לעולם רעה מסתלקת מן העולם שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב ׳ ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה שנאמר עיני בנאמני ארץ ׳ אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל המוכיח את חברו לשום שמים זוכה לפלגו של מקום שנאמ׳ מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון ולא עוד אלא שמושכין אחריו חוט של חסד שנאמר אחרי חן ימצא ׳

פירוש לפלגו של מקום לסיות כחלקו של מקום : ולא לחלקי סתוכיס יסיס מחקיי .

פרק לא היו כופתין

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב אמר להן מז השמים לארץ

רחוק או ממזרח למערב אמ׳ ליה ממזרח למערב תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב הכל מסתכלין בה חמה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלין בה ׳ וחכמים אומרים זה וזה שוין כאותה שנאמר כי כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו ׳ כרחוק מזרח ממערב ואי חד נפיש לכתיב תרוייהו בההוא דנפיש אלא מאי טעמא חמה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלי׳ בה משום דקאי להדיא ולא כסי ליה מידי ׳ אמר להם שמים נבראו תחלה או הארץ אמרו לו שמים נבראו תחלה שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ׳ אמר להם אור נבראת או חשך אמרו לו מלה דא לית לה פתרי ונימרו ליה חשך נבראת תחלה דכתיב והארץ היתה תוהו ובהו וחשך והדר ויאמ׳ אלהים יהי אור ויהי אור סברי דילמא אתי לשיולי מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור אי הכי שמים נמי לא ליסרו ליה מעיקרא סברי איקרי בעלמא הוא כיון דחזו דהדר משייל סברי לא נימא ליה דילמא אתי לשיולי מה למעלה וכו׳ ׳ אמר להם אי דין מתקרי חכים אמרו לו הרואה את הנולד ׳ אמר להם אי דין מתקרי נבור אמרו לו הכובש את יצרו ׳ אמרו לו אי דין מתקרי עשיר אמרו לו השמח בחלקו אם להם ומה יעביד איניש גיחזה אמרו ליה ימית עצמו מה יעביד איניש ויחיה את עצמו אמר להם מה יעשה אדם ויתקבל על הבריות אמרו לו יסני מלכות ושלטן אמר דידי טבא מדידכו ירחם מלכו ושלטן ויעביד טיבו עם בני אנשא אמר להם בימא יאי למהדר או ביבשתא אמרו לו ביבשתא דהא כל נהותי ימא לא מיתבא דעתייהו עד דסליקין ליבשתא אמר להם אי דין מינייכו חכים טפי אמרו לו כלנא כהדא שוויין דהא כל מילתא דאמרת לן כהדא פתרנא לך אמר להון מה דין אתרסתון לקבלן אמרו לו שטנא נצח אמר להון קטילנא לכון בנזרת מלאכי׳ אמרו לו שלטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כדב מיד אלביש יתהון לבושין ד דארגון ושוי מניכא דדהבא על צוואריהון ׳

פירוש כההוא לכפיס . יכתוב כרחוק מזרח ממערב נגד סקלו על יכילון הכיק מחכו לת פסנינו כיון סממזרח למערב סחוק . ולא כסי ליה מידי לפי שעומד בעובו של רקיע ואין שום דבר מפסיל לכל בעבים ושחרית ע שומד בשפולו של רקיע ויש הרים גבוהים שחפילין בין השמש והרואים בו . לית ליה פתרי דבר זה אין לו פותרים . מה למעלה למעלה מהרקיע שעל רקיעי הקיות . מה למטה מהתהום . מה לפנים קודם בריאת שלש . מה לאחור מה יהיה אחר סיכלה העולם . יקיה לת עצמו יאבל מעבדי׳ יותר ממה ס״ם לו ולבשיסבר לו ילך ויתגול וייהרגו . מתרסתון לקבלן מה זה שאתם בלחמים עמהו ואיבכם מחזיקים בחומתו והלא לנחמו למעלה מכם . כעס אמר הקטן הזה שמתיע לתכם ומכסה לותנו והלא יאי למלכ׳ כדב אין טוב למלך לכזב שהכזבים שלא יעבידם אם ישיבו לבעליהן .

אמר להו בעינא למיזל למדינת אפריקי אמרו ליה לא מצית אזלת דפסק הרי חשך אמ' להו לא סגי דלא אזילנא אמטו הכי משיילנא לכון מאי אעביד אמרו ליה אייתי חמרא לובא דפרשי בהברא ואייתי קכורי דמתגי וקטרי בהאי גיסא דכי אתית נקטת בגוייהו ואתית עבר ואזל מטא לההוא מחווא דכוליה נשי בעא למעבר קרבא בהדייהו אמרי ליה אי קטלת לן אמרי נשי קטל אי קטילנא לך אמרי מלכא דקטלוה נשי אמר לה' אייתו לי נהמא אתיין ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא אמר להו מי אכלי אינשי נהמא דדהבא אמרי ליה לא הוה נהמא באתריך דשקלת ואתית להכא נפק כתב אבבא דמחווא אנא סכנדרוס מוקדון שטיא עד דאתיתי למדינת אפריקי די נשייא וילפי עצה מן נשייא כי שקיל ואתי יתיב בהה' מעיינא וקא אכיל נהמא הוו בידיה גלדני מלותי בהדי דמחוורי להו נפל בהו רוחא אמר שמע מינה האי מעיינא דגן עדן קא אתי איכא דאמרי שקל מהה' מיא טרא באפיה' איכא דאמרי אידלי כוליה עד דמטא לפתחא דגן עדן רמא קלא פתחו ליה בבא אמרו זה השער לה' צדיקים יבואו בו אמר להו אנא מלכא אנא מחשב חשיבנא הכו לי מידי יהבו ליה גלגלתא חדא אתא תקליה לכוליה כספא ודהבא דיליה ולא הוה תקיל אמ' להו לרבנן מאי האי גלגלתא דעינא דבשרא ודמא דלא שבע אמר להו ממאי דהכי הוא דלא שבע אמרו ליה שקול עפרא כסייה אלתר תקל

פירוש למטו מכי מטיילנא וכו' ליכי מנקט מכם קלף מה לעשות שהוכל לילך. לייתי ממרק לוכל קלף ממוכי גדולים שהולכים לף בחשך ונם קלף פקעיות מהכלים וקשור ליה בכל במקום שמתחיל בחשך והשלל ביד מכני שתשוב לרך בחשך. נלגלתא מלוחי לנים מלוחים. כפל נהו לוחקו בל רוח מהעיין והחיה לנים. טרף כלתיה לקם מהמים וכתן על מכיו: לילי טלים הלך לרך תשיכת החעין לנך מעלה על שהגיע למקום יני ליתו. נלגלתא חלה נלגל של עין של לחם לונחת שלף שהגיע עיכו לרחות. לף שהגע עין החלם לף יסבע מלכבום ממון על שמת ויתכבה בעפר: שקול קליל עפרא וכו' קף מעט עפר וכבהו ותתכף מהקלו לכתי' שקול ולכלון לף תשהגע ועיכי לחם לף תשהגע.

מסכת קנים

פרק שלישי

משנה אחרונה רבי שמעון בן עקשיא אומר זקני עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתן מיטרפת על יהם שנאמר מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח אבל זקני תורה"א תלמידי חכמים אינם כן אלא כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת על יהם שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה׳

פירוש קרוכם לל כמוכם משכח זו למה שכתוב בהלכה לתכונה לת' רבי יהושע זהו שלמדו בכבוד שהוא קרוי ר' כיצד קולו לחלד וכשהוא מת קולו ז' כיצד קולו שכעה שתי קרניו כ' תנוכרות ו' שוקיו שתי תלילין שהו לתוך מעיו לכבלים כבי מעיו לכבוכות וליל לף נתהו לתכלת עב והרי כשכפסל ככבש כתרגו ט שתנות: לחלם כן עקשיא כלומה לזה נב כגון שהשעה שהם מפסידין וכחלשים ויפסיד טעם תרבה מכמתם ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמו' שכלמד כישישים תכתם ואורך ימים תבונה.

אין בכל סדר זה תלמוד לפי שמסכת כלים ונקראת כלל שמכבתת הקדושות לפי שמנין שם שוה משכה במסכת ג' כותבתו ומנאתי שכיח שלשה נרנגים בלשון למויר וחסו פרטן.

מסכת כלים

פרק שבעה עשר

קנה מאזנים והמחק שיש בהן בית קבול וכו' ועד כלן אמר רבן יוחנן בן זבאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר,

פירוש הלמ"ד ונם הלשון זל' ומעתקתיו למעלה בנגע בתרע פרק המוכר את הספינה ישיין שם. בסוף הספקלריא טהורה וכו' שם שכתב הלמ"ד זל' בפי' תיבה זאת קוץ בלות לכותבתו לכן העתקתיו פה ולל הספקלריא קוץ המכסה לשער יעשה לדלות מ מלמוריו וקוץ לנלי מלה מורכבת ספק רליק וזה טירלה לחמורי המכסה שקוץ מזכוכית לבר ספיריי לא ירלה במקומו הלמתי כמו שיתבלר בחכמת המבטי' וכן לא יעילו על טיעורו הלמתי ויקרלו החכמים המכסה הבהיר מלר לשער לא יפתיר לבר מלמוריו ם הספקלריא המליכה ולמרו על המעל בהשנת משה רביכו לדלות שקוץ השיע הכוכב ית' על תכלית מה שליפע' הלדם מלשר הוא בשער הלשנה שישיגהו כמו שלמר ית' מזה כי לא יראני הלדם וחי לפי מה שהתבלר בפרקי לבות. ולמרו כל הכניסים בהתבלו בהספקלריא שליכה מליר' משה רבי' בהתבל בהספקלריא המליכה ובבר יבלרו מכוכת הלכה לכל ביליכו עבין זה בכל הלמ"ד זל. כתב הלמ"ד זל הייבו הספקלריא המליכה לבפרק החולן ובפרק לולב ועבכה וקוץ מלה שהבשי' מהתבלות בה להתקשט ויש להם בית קבול קנות וכו' בכל עיין בפרק החולן תחנה עבין מקולש כתוב בספר זה מפלשי' זל. ומפרשי' לחכים בעבין זה.

סליקא לה מסכת כלים

מסכת נגעים

פרק שנים עשר

ויקרא י"ג **כיצד** ראית הבית ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו

תלמיד חכם ויודע שהוא נגע ודאי לא ינזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא כנגע, **וצוה** הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא ישמא כל אשר בבית אור מאיר וכי מה משמא לו אם תאמר כלי עצים ובגדיו ומתכורתיו משבילין והם טהורים על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו ועל טפיו אם כן חסה התורה על ממונו הבזוי קו על ממונו החביב אם על ממונו כך קו על נפש בניו ובנותיו אם כך על של רשע קו על של צדיק,

פירוש הלמ"ד זל בבר ילעת שכלי חרס אין להם טהל בחקוה וזכר מכלי חרס לותו שהוח בחות בלמים כך הטמן וטפיו כלי קטן מלד לא יבא ממנו לבר כי אם טיף טיף והלמ"ד זל כתב תפיו מקום לפייה כההוח לפרק בינד מבבכין ליתיב לבי תפי והם תבור וכיוצים של חרס: ולמר לחם אם על של בשר כך על הבשר לשער לום' לותו שרליית הבדעת הבוכר בתוכה שהוח בעבור לשון הרע כי יפרד מן הלבשים וירחיקו לותו מיוחד לשוכו ויתחילו בביתו והם חוב בו מוטב והם לולו יבא בבגד והם לא חוב בו עדיי יבא לשטו ועל שר בשרו וזה על דרך המום ושתוכחת הלא תרלה שהם דבריה בלתי טבעיי ולילה מלליה טבעיים בשום פנים לפי שהבלי' והבתים הם מחר שלא יקדים בהן בדעת הלא בקיליות התירה על הדמיון שזכרנו וכן בנגעי לדם תרלה שיהיה הפתק' והוח חולי הבקרה חולי הטובל ויטהר הבדעת בלשר הפך בלו לבן והוח תבלית הבדעת והיותר בדולה והיותר חזקה ולחכם הם עבייבים טובייה לפי מה שזכרנו ולזה הבשר בקרל בשע.

וצוה הכהן וחלצן את האבנים והשליכו אותם וגו' ולקחו אבנים אחרות ועפר אחר יקח וטח את הבית,

מבאן אמרו אוי לרשע ואוי לשכנו שניהם חולצין שניהם שוקעי' שניהם מביאים את האבנים אבל הוא לבדו מביא את העפר שנאמר ועפר אחר יקח וטח את הבירת ואין חבירת מטפל עמו בטיחה,

פירוש לחר וחלצו לת הלבנים ולקחו והביחו לשון בנים שהוח בעל הבית המכונע ולחר בלשר בית המכונע לבדו ואין רלוי שיסתתף שכבו עמו בזוח הלל לחם. ולפשר שירמוז כי החוטח בריך לקבות לב חדש וזוח שלשה למיין וטח לת הבית מה שלין בוכך בו לשכבו:

סליקא לה מסכת נגעים

מסכת

פרק ראשון

אמר רבי אלעאי מ"ט דר"מ דכתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד ורבנן אמר רבי יוחנן זו שכבת זרע שהוא טמא ואדם הנוצר ממנו טהור ורבי אלעזר אומר אלו מי הנדה שהמזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיינו דאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

פירוש מ"ט דלת"ק דקאמר כנמלא לעיל דלר' מאיר לס כעכבר וששק חלב: טהור מטמא חלב מדם לת"ק כתמי כלומר יחידו של עולם. וכבן אמר רבי יוחנן כלומר וכבן דפליגי עליה דר' מאי דקי' מאי עבדי ליה לכדר' יוחנן וכו'. אחכמה לקכמה כתיב זה למד מזה ומזין עליו טהור ומגע טמא והיא רחוקה ממני:

פרק כל היד

משנה כל היד המרבה לברוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ גמ' מאי שנא נשים ומאי שנא אנשים נשים דלאו בנות הרגשה נינהו משובחו אנשים דבני הרגשה נינהו תקצץ אי הכי מאי אירא מרבה כי לא מרבה נמי כי קתני מרבה אנשים

פירוש המרבה לברוק שכולקת תמיד כתמי דפתח כנגיסה דשוכתא וכלשון שכולק עצמו תדיר בחמי שפיר ממנו קאי. תקצץ שמתמתם ומרגיש כשמתמתם בחמי ומוציא שכבת זרע לבטלה. הרגשה שמזדעזעין ליכבין כשמתמתם וכופף קאי.

תניא רבי אלעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם אמרו לו לרבי אלעזר והלא ניצוצות נתזין על רגליו ונראה בכריות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים אל מוטב שיוציא לעז על בניו שהם ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום

פירוש כלו מביא מבול לעולם שמביל' זו היא בילם לכתי' כי השמים כי בשר ומתי כרותחין קלקלו: כיוצא בו יוכיו לוחו ויהיו מעיל למרקוח: כרות שפכה קרים

לין מימי רגלים שמין כיפה.

תניא אידך אמר להן רבי אלעזר לחכמים איפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ולא יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הי אם להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישא כתר דאמר להו איסורא הוא אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרי ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנ' וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו. רבי יצחק ורבי אמי אמרי כלו שופך דמים שנאמר הנדמים בגלים ותחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תיקרי שוחטי אלא סוחטי רב אסי אמר כאלו עובר ע"ז כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן

פירוש ליסור לסוך לחמוז ולפי לי מפסר לו בעבין לחר חעם שמוניח לעז כלקתכי מוטב שייבין לעז וכו'. תקנתא יפתין על גבי עפר תיחוח דמשמע לפי ליכא כני יפחוז כחמים: כגחמים בגלים שמתחממים בעני לילכות במלוכות גדולים כלומר כעלי הכלות. בגלים כמו תחת הגלגל.

רב ושמואל הוו קיימי אאינרא דרבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אמר ליה רב יהודה לרב שמואל צריך אני להשתין אל שיננא אחוז באמתך והשתן לחוץ היכי עביד הכי והתניא רבי אליעזר אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאלו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאוהו כבולשת דתנן בולשת שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להם פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי בעיתותא איכא אביעי אים בעיתות דליליא ודאינר' ואי בעית אימא בעיתותא דרביה ואי בעית אימא בעיתותא דשכינה ואי בעית אימא אימתא דמרי עליה דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה ואי בעית אימא נשוי הוה דאמר רב נחמן אם היה נשוי מותר ואי בעית אימא כי הא אורי ליה דתני אבא בריה דר' בנימן בר חייא דמסייע בבצים מלמטה ואי בעי אימא כי הא אורי ליה דאמר רבי אבהו אמ' רבי יוחנן גבול יש להן מעפר ולמטה מותר מעטרה ולמעלה אסור

פירוש דשף ויתי שם מקו' המובלע בחלכות כקרלעף מפי מורי הזקן: לחוז כחמה שלא יפלו מים על הגג עשאוהו להם דרך יקולם: כבולת כולם' תיל שמפשפין ובוזין כלמתכתיכן ויפסם ובלם. לילילי ומתירא שלא יפול

לכניס שתו׳ דשכיח שוכח כניס הכנסת ׳ לימתח למכיס הלס
ולפילו במקום לאכ כתי שכי לכילים עטוכ שפס נטוסס המקפת
ס׳ נרלס קניל ׳ מעטוכ ולמעלה לנכ קטף :

תוספות

לס קיס כשוימותיכ וכפר כלכתכי קס לקכי
ליס רכיכו הקדוש שלס קכיס ילו למטס
מלכבתו סייכו רכותיס שקיס כשוי וקיס מקמיל על ענמו ׳

אמר

רב המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי ולימא
אסור דקמגרי יצר הרע אנפשיה ורבי אמי
אמר נקרא משומד שכך אומנותו של יצר הרע היום
אומר לו עשה כך ולמחר אומ׳ לו עשה כך ולמחר אומ׳
לו לך ועבוד ע״ז והולך ועובד איכא דאמרי אמר רבי
אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו
במחיצתו של הבה הכא כתיב זורע בעיני ה׳ וכתיב התם
כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע ואמר רבי אלעזר
מאי דכתיב ידיכם דמים מלאו אלו המנאפים ביד תנא
דבי רבי ישמעאל לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד
בין ברגל ׳ תר הגרים והמשחקים בתינוקות מעכבים
את המשיח בשלמא גרים כרבי חלבו דאמר רבי חלבו
קשים גרים לישראל כספחת אלא משחקים בתינוקות
מאי היא אילימא משכב זכור בני סקילה נינהו לא דרך
איברים בני מבול נינהו אלא דנסיבי קטנות דלאו בנות
אולודי נינהו דאמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו
כל הנשמו שבגוף שנאמ׳ כי רוח מלפני יעטוף ונשמות
אני עשיתי ׳

פירוש

וידע שלמת מיקרי רע וכתיב לא יגורך רע
עמך רע ׳ כיל מוכיח וכע לבטלה ׳ כספחת
לכתי כגרים וכלוה קנר עליכס וכספחו על בית יעקב לשון ספחת
שקשים לישראל כספחת שאין נקיעין במצות ומבילין פורענות
ועוד למדין ישראל ממעשיכס שפי מורי הזקן ׳ ולא שכל ישראל
ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא כתוכרו בשבילו הגרים ד
דלמתי כמס פוטה בחבית לכל אחד מישראל תר אלף ו׳ אלפים
ותקן כריתית שכולן כתוכרו זה בזה שמא לא כתוכרו על הגרי׳ ׳
בני סקילה כיכו ולא למדת מעכבים את המשיח ותו לא הלא
בחיתה קן כילוכין : דרך ליכרים סייכו שכבת זרע לבטלה ולייכו
משכב זכור לבמשכב זכור כתיב תשכבי אשה ׳ לבשיבי קטנות וכוי
דלוי לכולי בחבית בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה ׳ שכוף
אלד אף שם המיוחד לבשמות הנעתידים לחיות כולדים קודם ׳ כי רוח
מרוחות שלפני שנוצרו לחיות כולדים קודם ׳ יעטוף מיבב את
הגולם דקרי בגולם כתיב כי לא לשולם תריב ולא לנצח אקנוף
ונשמר נשמות שלפני שנוצרו ומפיקי לריסים מלריסים ׳ יעטוף
בתו שעטופים לנכן ׳

תוספות

המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי מיכו מכול׳
מיענתו שלא כלוש מייבי לבלותו כלאחריכן
בפ״ק דקדושין על היכן הוא נגמל שטועה עד שילמד השבע לי
שאין עבדי אתה הוא שמותיכן שמשתיכן ליה לתניא שקול לשכרו
עבד יהא בכלוי משתא ליקל בכלוי ייכו דמשתיכן ליה : בין
בין ברגל בין ברגל ייכו דמשפח מילתא בין בלבל ׳ קשים גרים
לישראל כספחת תא שמקשה לפי שלא תסיב בשוטה ערבות לערב דכ״ו
לכל לפי שלא ידע משכוכן מייכו בשבילתא לתתי לערב דכ״ו

פרק שני

כלנים כיונאי מנגיס ׳ ולי מפר׳ לשפיב קס יס שמטמין ביטרש
ולמתי בפ׳ יוסמין לין שכיח שוכח שלא על משפחות שיוקפות
שביטרשל וכן כלאם לשתם על הגיל מילתא מייתי לדבי חלבו ׳
על ביכלו כל הבשמות שכתוב וקל לשתבי שלמלא שמרו ישראל ב׳
שבתות מיל היו בגלגלין ול להכניס היו יולדות בכרם לאחר ׳

תניא

רבי טרפון אומר כל המכניס ידו למטה
מטבורו תקצץ אמרו לו לרבי טרפון
ישב לו קוץ בכרסו לא ישלנו אם׳ להן לא והלא כריסו
נבקעת מפני הקוץ אמר להם מוטב תבקע כריסו ואל
ירד לבאר שחת ׳ תניא רוכבי גמלים כלם רשעים
הספנים כלם צדיקים החמרי׳ מהם רשעים מהם צדיקים
רבי יהושע בן לוי לייט אמאן דגני אפרקיד וכו׳ ׳
כלילתא בשבת בכרות ׳

פירוש

רוכבי גמלים לריכיהם מתחממים בבשר הגמל
ומוניח זרע : טלם לריקים שלהים בשבת
ולכם לצדיקים שבשמים ׳

תוספות

רוכבי גמלים כולם רשעים ממיש מקס
רשעים מקס צדיקים ואת לחמרי׳ בפרקי׳
יוחסין גמלים רוצם כשרים ממיש ליכן ליסטי׳ ול לקכל מייבי
ברוכבים ומשום הכלול וקתם לא מייבי ברוכבים שלא בכותבין
שמוך על הגמלים וקס סולכין בלגל לשוך בשקום שכבה ומחליס
עשיס רשלות בשבת ובשתן ׳

אמר

רבי יוחנן אסור לאדם שישמש מטתו
ביום אמר רב המנונא מאי קרא שנא׳
יאבד יום אולד בו והלילה אמר הורה גבר לילה ניתן
להריון יום לא ניתן להריון ריש לקיש אם׳ מהכא בזוה
דרכיו ימות וריש לקיש האי קרא דרבי יוחנן מאי דריש
ביה מיבעי ליה לכדדריש רבי חנינא בר פפא דדריש
רבי חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה על ההריון
לילה שמו ונוטל טפה ומעמידה לפני הבה ואומ׳ לפניו
רבש״ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או
טפש עשיר או עני ואלו רשע או צדיק לא קאמ׳ כדרבי
חנינא דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת
שמים שנ׳ ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי
אם ליראה ורבי יוחנן אב נכתוב קרא גבר הורה מאי
הורה גבר לילה ניתן להריון יום לא ניתן להריון ורבי
יוחנן האי קרא דריש לקיש מאי דריש ביה מבעי ליה
לכרכתיב בספר בן סירא ג׳ שנאתי וד׳ לא אהבתי שר
הנרגל בבית המשתאות ואמרי לה שר הנרגן ואמרי לה
שר הנרגז והמושיב שבת בתרומי קרת והאוחז באמה
ומשתין מים והנכנס לבית חברו פתאום אמר רבי יוחנן
ואפילו לביתו אמר רבי שמעון ארבעה דברים הבה
שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום ואין צריך
לומר לבירת חבירו והאוחז באמה ומשתין מים ומשתין
מים ערום לפני מטתו והמשמש מטתו בפני כל חי אלא
רב יהודה לשמואל ואפי׳ לפני עכברים אסר ליה שיננא

לא אלא כגון של בית פלו' שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהם ושפחותיהם ואנהו מאי דרוש שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמו רבה בר רב הונא מקרקש זני דכילתי אביי באלי דידבי רב פפא באלי פרוחי׳

פירוש נוהג לרכוב תמיד כמו לרך נבר בעלמה וממשמש ביום כל לילי בזיון שמא ירגלו בם לבר מעבה ותתגבה עליו ׳ הכל לילי שמים כל מלותיו וקוטותיו על מלם בלין לו בגזרת מלך מון מזו : כי אם לילמך לבר זה לבלו הוא שולל ממך לפי שהכל לילו וזה לילך ׳ מלי הוילה נבר מלממך הלילה שם למלכם הכי לילה ביתן להליון ולא יום מלממים קבל שמעי לבל ׳ ויומן ומעם ׳ לקבל שמעינן להא דלבי מכיבל בר פפא מיבעי ליה וכו ׳ וקיימו נוהג לבלו שמגבה עצמו שמליון עליו ככי המלימה במכתו : שר תם ׳ הכנהג בעל ׳ בלגן מכבם דבלים ׳ ולמלי לה בלגן בזעם לבלאה הבכל ומסתבר ומסוסיב שבת לתלמידי ׳ במזמי קרת לחת שבר לאה מנסי הרוח ועול שמסמיקין לותן שבלי לבלים : ולמילו לביתי לילמך עבדי מילי לבגישתך ׳ מקבקש זו פעמונים המלוייס בבילה שבביב מטתו ומקשקשן בעת תשמים למוד בבי ביתו מעם ׳ בלאי לילדי מגרש הזהובים שלא למשם מטתו בפבי כל מי ׳ פרוקי יתושי ׳

תוספות מלאך המוכה על ההיון לבל על הלילה לין שום מלאך ממוכה כלילתה בלילים ת תעניות שלשה מפתחות בידו של הקב"ה של חיה ושל נשמים ושל תחיית המתים והבהו שלשה מפתחות במי פעמים מוסרן לשליח לפי שעה שהרי אלו יהו היו בידו מפתח של נשמים והיה המת וכן אליהו ולף בהי לותו שהוא שר מטרא לין עושה אלא בשעות הכלה הבל בידי שמים חון מירלת שמים ובאלו בעבות לחמיהן הבל בידי שמים חון מבנים פתים הבא לילי בתלדות האדם ומלותיו ולתם מייבי במלובעות בגון מלאים ופוריעניות להבל פנוד עליו ואיבו יבול ליהב בלילתה בחולין לין לדם בוקף לבבשו מלמטה שלא שם בן מבריזין עליו מלמעלה חון מבנים פתים סיבול לשמור עצמו ואת והא חזקיה חזא דבוו ליה בבי דלא מעלו אלמא דנוד קולם לילה שלא יהיו ילמי שמים ושל להבלהו מה שעתיד להיות ועול להבבה לבבי ׳ תלוי ׳ במזל בלילת ׳ בשילבי שבת מלן לילתילי בנדה יהא בלהן בתנות לילתילי לבב בתחן בב יבתה בלילך בעבה לבוי ושל לילן זה בילי שמים בי לין הבא רובה שבוי בהילוך התולות : שר הבהנן פי בעבוך שתתרעתין עליו בבית התשתאות ׳ מסתין מים לבבי מטתו לילתי בשבת דקשה לעביותא ויש שפרים לנרבי הבא משמש מטתו וכן הוא בויקרא רבה ושעתא שיש לו לרות נבוע בשעת תשמים בלילתין בבלבים

אמר רש בן יוחאי חמשה דברי הן שהעושה אותן מתחיי בנפשו ודמו בראשו האוכל שום קלוף בצל קלוף וביצה קלופה והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הליל ׳ והלן בבית הקברות והנוטל אפרניו וזורקן לרשות הרבים והסקיו דם ומשמש מטתו אוכל שום קלוף בו ׳ ואע"ג דמנחי בסלת ׳ ומצירי ותתיבי רוח רעה שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בה עיקרא או קליפתן אבל שייר בה עיקרא או קליפתן לית לן בה ׳ והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן

הלילה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות אמר רב פפא וכלי נתר ככלי מתכות דמי והלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה זימנין דמסכנין ליה ׳ והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן אלא דשקל בנוסטריא ולא אמרן אלא דשקיל בידי׳ ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידי בתרייהו אבל גז מידי בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולה מילתא ח חיישינן ׳ תנו רבנן שלשה דברים נאמרו בצפרנים שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע ׳ והסקיו דם ומשמש מטתו דאמר מר הקיו דם ושמש מטתו הויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב ולא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה ׳

פירוש למו בלשון בעגם על עגמו ומוכת דמו בלשון ממנו לשחר מיתתו ובלים לבבר ודמו בלשון למרגלים מוכת דמו יהא מוטל בלשון ׳ ומתמיה בבשו בלומר הוא עבם לעגמו : שעבר עליהם הלילה שטלטלו בלי לשום ובבל ומשקין : בסילתא בל ׳ עיקרן שעורות שבלים השום והבבל ׳ הוא טומאה בחדת הלבים שקורין נרמבטיר המוחזים את השיבים ׳ בגופטרי מפפרייס מסיר עליך מבדיק קוברם ליבא למיחם דהבי ומגלו : וייתקין מלשים ׳ בשלי רחתן מלם יותר מדלי שים לבם שרן בחופם בלחמי׳ בשתותות ׳

תוספות שוקן מסיר בליבא למיחם שמא יתגלו ׳ ובעריך פי שבשבת נמוכן מוזקת לשלם וכן בל לבר שבא מן השלם בלשון בשם בלל נדול בני דם הבלה ליילי דבלשון לא מבטיעה לשוכרא ולבך הוא מסיר שמשמיר לשוכרן לעגם שמוזק לו ׳

אמר רב חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום שנא' ואהבת לרעך במוך מאי משמע אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו אמר רב הונא ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום אמר רבא ואם היה בירא אפל מותר ותח מאפיל בבסותו ומשמש ׳

פירוש שם ליילי לשטטוני בשמים ׳

עולא איקלע לפומבדיתא אייתו לקמיה דמא ולא חזא אמר ומה רבי אלעזר דמרה דארעא דישראל הוה כי מקלע לאתרא דרב יהודה לא חזי דמא אנא אחזי ואמאי קרו ליה מרה דארעא דישראל דההיא איתתא דאייתא דמא לקמיה דרבי אלעזר הוה יתיב רבי אמי קמיה ארחיה אמר לה האי דם חימוד הוא בתר דנפק אטפל לה רבי אמי אמרה ליה בעלי היה בדרך וחמדתיו קרי עליה סוד ה' ליריאיו אפרא חורמיו אימיה דשבור מלכא שדרא דמא לקמי דרבא הוה יתיב רב עוביריה קמיה ארחיה אמר לה האי דם חימוד הוא אמרה ליה לברה תא חזי כמה חכימין

יהודאי אמר לה דילמא כסומא בארובה הדר שדרא
ליה שיתין מיני דמא וכולהו אמרינהו ההוא בתרא דם
כנים הוה ולא הוה ידע איסתייעא מילתא ושדר לה
סרקותא דמקטלא כלמי אמרה יהודאי בתווני דלבא

יתבי׳ כתיבנאה דלבא כלמי

פירוש פומכליתא לתתיה לכך יהודה נשלמי פרק
קמא לספקלרין שכי לפומכליתא לכך יהודה
וכך עיכא: ולא חזא משום כבודו לכך יהודה: לחמיה הויה נו׳
חימול שכחתוית לבעלה וכלתה דלם מחמת תלוק. לפרק קומיו
עיר קיטה וכן שמה ולשון יוכי ליפרק מן כמו לפרקין כמטויים לכס
קומיו כמו קומיז כך ליליתא כלומר יופי שליש הוה ליה:
לחמיה וכו׳ ואע״ג לחמר לכתא לא ידע כלמה כיכא לחתחים ליה:
שלח לה משום לוזון. סכיקותא מסריק כאה: מקטלא כלמי
שהולנין עליה כניס וסכרה ולי הכין ומה שלח לי לאי: כלמה
כניס כלמתרגמינן כניס כלמיתא נתווני לבא כחלרי הלב לחם
יושבים מחלרי מתרגמינן מתווניין כלום כל מכמה מנוייך נסס.

פרק המפלת

תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי
והייתי מסתכל בעצמות של מתים
השותה יין עצמותיו שרופין מזוג עצמותיו סכויין כראוי
עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו
עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו
סכויין כראוי עצמותיו משוחין. תניא אבא שאול אומר
מאי תימא רבי יוחנן קובר מתים היתי פעם אחת רציתי
אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש
פרסאות וצבי לא הנעתי וקולית לא כלתה כשחזרתי
לאחוריי אמרו לי של עוג מלך הבשן היה׳

תניא אבא שאול אומ׳ קובר מתים הייתי פעם
אחת נפתח מער׳ תחתי ועמדתי בגלגל
עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחוריי אמרו עין
של אבשלום הוה ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה
אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו
הוה ור׳ טרפון ארוך בדורו הוה ור׳ עקיבא מגיע לכתפו
ור׳ עקיבא ארוך בדורו הוה ר״מ מגיע לכתפו ור״מ ארוך
בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו ורבי ארוך בדורו הוה ורבי
חייא מגיע לכתפו ורבי חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע
לכתפיו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפיו
ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא דפומבדיתא
מגיע לכתפיו ופרשתינא קאי ליה לאדא דיילא עד
תרציה ולע קאי ליה לפרשתינא עד פלגיה׳

פירוש סטיין שמוכים שמעתי. לע׳ סמיין בלע מוח
ומסיקה בלע יכנים: מזוג יותר מדאי: קולית
ענס קירך: ליילע שמש לרכבן ולבע שמו. פרסתניכא שס אים
תוספות לכולתי מרובה משתייתי פי׳ יותר מדאי
מרובה על השתייה לבע לרך לכולה לקיות

מרובה על השתייה כלשית׳ כפ״ק למנלה והשתייה כלשת לין לוכס
כלשת של תינוק לכולה מרובה משתייה לקרכנות יש יותר מכסכים
וקא לחמרי׳ כערבי פסחים ונטעין לכל שלים וכו׳ פרשתניכא
פי׳ נקוכלרי׳ שס לים וכן כערוך ולימו כן לשס כן חוק ליה למימר
מפומבדיתא שלח פלגכם לשון פרכסות וממלה.

אבא שאול אומר תחלת ברייתו של ולד מראשו
וב׳עיניו כב׳טיפין של זבוב תני רבי חייא
ומרוחקים זה מזה ב׳חוטמים כב׳טפין של זבוב תני רבי
חייא מקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו
כעדשה ואם היתה נקבה נכרת כשעור׳ סדוקה לארכה
וחתך ידים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה הלא
כחלב תתיכני וגו׳ עור ובשר תלבישני וגומר׳ חיים
וחסד עשית וגומר׳

פירוש טיפין של זבוב עיני זבוב ופיו מתוח כחוט
השערה קדק קטן וכלקס כחלו חוט השערה
מתוח שס. נויתו גיד לכך הזכר כשעורה סדוקה לאלכה
ומתוך ידים ורגלים עדיין לין כלאחרינן תחלת בריייתו
מכאן.

תוספות תחלת בריייתו מכאן תימה לקרק בתרא
למוטב קשבר לכל שאול תחלת בריייתו
מטיבורו וכלאה לית לרבנן כלשון וכן פרים לים. ופירוש כעין
מגר לפלעם מתרגמי׳ לשון וכן מסמא למיילי כשישוי הילוכים.
עור ובשר תלבישני וגומר כריית עור ובשר ועלד עצמות וגידים
וכתקיית המתים לימזקו ליפכו גידים ולד בשר ומפרש נמלכם
מלכוש שלבש לוכס לשון פושט לחכון.

דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו
לפנקס שמכופל ומונח ידיו על שתי
צדעיו ושתי אצילין על שתי ארכובותיו ושני עקביו על
שתי עינותיו וראשו על ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח
ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה
ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון שיצא לאויר
העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן
אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על
ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר
בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ול תתמה שהרי
אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא ואין לך ימים
שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמ׳ מי יתנני
כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואי זהו ימים שיש בהם
ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדים
אותו כל התורה כולה שנאמר ויורני ויאמר לי יתמך
דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר בסוד אלוה עלי
אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר תא שמע
בסוד אלוה עלי אהלי וכיון שבא לאויר העולם בא
מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר
לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא משם עד ששבעין
אותו שנאמר כי לך תכרע כל ברך זה יום המיתה שנא׳

תהלים כב לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון וה יום ה
מש כג הלידה שנאמ׳ נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא
נפשו ולא נשבע למרמה ומה היא השבועה שמשביעי׳
אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו
אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע והוי יודע
שהב״ה טהור ומשרתיו טהורי׳ ונשמה שנתן בך טהורה
היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני
נוטלה ממך ׳ תנא דבי רבי ישמעאל משל לכהן שנתן
תרומה לעם הארץ ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה
מוטב ואם לאו הריני שורפה לפניך אמר רבי אלעזר
מש עח מאי קראה ממעי׳ אמי אתה גוזי מאי משמע דהאי גוזי
ירמיה ז לישנא דאשתבועי הוא דכתיב גזי נזרך והשליכי ואמר
ר׳ אלעזר למה וולד דומה במעי אמו לאגוז מונח בספל
של מים אדם נותן אצבעו עליה שוקע לכאן ולכאן ׳

פירוש

פנקס לומין שכותבין בהן הגלמים · תגיליו
לייטלם · נפתח הפתוח פי׳ : ונפתח הפתוח
מטומו: שמא יהרוג את אמו שכבית הרחם ליכו רואה כעי
הכלמה כו : תם כשול הלוה עלי להלן והא לוקמי׳ בילדי
מלכתיב כילדי קלס · ולא כשבע למרמה מקיים שבועתו לשמור
את התוך׳ לפי כשהוא בעלמא אמו משום לגא כשבע למרמה
משום לזה כיטלין בהך ס׳ מאי קראה למשכיני לותו ביום הלידה
כזרך לשון כזיכות לפייטו כלך דמי לשטותא · לחם ולא דומה
מכלי כעברא ·

תוספות

ב׳ תגיליו עד ב׳ לכבודתיו פי׳ לייטלם
ולא פירש לשון כייטו קולף לשמרי׳ כפרק
הזורק משקלי משקל ידי עלי משקל רגלי עלי וכו׳ משכיים ידו על
הלכיל וכגלו עד הלכבודה וקולף כיל הוף ככגל הלרבובה כרגל ·
ועיל לפתם משמע לשון מרפק וכלכלות משמ׳ שמוכה לפי
שלרי לייכו הלדם למרפק פייטו קולף ועול לשמרי׳ כפרק ב׳
לזכמים לף יחגרו ניזע שלין מוגלים שף ככגל תגיליו ילייכם וייטו
ככגל הקולף שלרך הטולם לשון לכבית הפתוי שלרכה שם
הוף מקום זיעה ·

תנו

רבנן ששה חדשים הראשונים וולד דר
במדור התחתון אמצעיים ולד דר במדור
האמצעי אחרונים וולד דר במדור העליון וכיון שהגיע
זמנו לצאת מתהפך ויוצא ווהו חבלי אשה והיינו דתנן
חבלי של נקבה מרובין משל זכר ואמר רבי אלעזר מאי
תהלים קלט קראה אשר עושיתי בסתר רוקמתי בתחתיו׳ ארץ דרתי
לא נאמר אלא רוקמתי מאי שנא דחבלי נקבה מרובים
משל זכר זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו
זה הופך פניו וזה אין הופך פניו׳ תנו רבנן שלשה
חדשי׳ הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לוולד
אמצעיים קשה לאשה ויפה לוולד אחרוני׳ יפה לאשה
ויפה לוולד שמתוך כך נמצא הוולד מלובן ומזורז תנא
המשמש מטתו ליום תשעים כאלו שופך דמים מנא הא ידע
אלא אמר אביי משמש והולך ושומר פתאים ה׳ תור
שלשה שותפין יש באדם הב״ה ואביו ואמו אביו מזריע

פירוש

הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו
ולובן שבעין אשה מזרעת אדום שממנו עור ובשר
ושערו׳ ושחור שבעין והב״ה נותן בו רוח ונשמ׳ וקלסתר
פניו וראיי׳ העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים
ודעה ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו ליפטר מן העולם
הב״ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר
רב פפא הינו דאמרי אינשי פוץ מלתא ושדי בשרא
לכלבא ׳

רוקמתי פייטו יציכה לשטוכ׳ : וכתיב ניתמיות
לפייטו מדוך תתמין : דרך תשמישן הקיש פניו
למטה כן זכר מולד פניו למטה וכקנה מכיה למעלה קילוף כקנה
נכיכה להתהפך דהף כשהיה במעי אמה פניה למטה כלאמיכין
לעיל לכל זכר אין נכיך להתהפך : קשה לאשה וקשה לוולד מפני
שדר כמדור התחתון · קשה לאשה לף ילדעה לאחי : זרע מלבן
את הוולד מגישליו מזורז חזק וכריא : יום תשעים לשלשים יומים
הוי מיותו : מכף ילדע הף לף ילדע לימת מעוברת · קלסתר זיו ·
מראה העין שמעם שכבית העין מן לא ומה ליכו רואה תלע
שהיו המת׳ים לו עיכי׳ ויש לו שפתים ויש לו חוכים ולשון רואה
ולשון שומע ולף מדבר · פרן מלמה השלך המלא מן הכשר ושוב
לשון לאוי שף לכלכי׳ כך הכשת׳ היא מלא לנוף לקיימו כיון שהלכה
לו מסריח פנוף ·

דרש

רב חיננא בר פפא מ״ר עושה גדולות עד אין
חקר ונפלאות עד אין מספר בא
וראה שלא כמדת הב״ה מדת בו״ מדת בו׳ נותן חפץ
בחסד צרורה ופידה למעלה ספק משתמר ספק אין
משתמר ואלו הב״ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה
למטה ומשתמר ד״א אדם נותן חפציו לכף מאונים כל
זמן שמכביד יורד למטה ואלו הב״ה כל זמן שמכביד
הוולד עולה למעלה ׳ דרש רבי יוסי הגלילי מ״ד אודך תהלים קלט
על כי נוראות נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת
מאד ׳ בא וראה שלא כמדת הב״ה מדת בו׳ מדת בו׳ אדם
נותן זרעונים בערוגה כל אחד ואחד עולה׳ במינו ואלו
הב״ה צר העובר במעי אשה וכולן עולין למין אחד ׳ ד״א
צבע נותן סמני׳ ליורה כולן עולים לצבע אחד ואילו
הקב״ה צר העובר במעי אשה כל אחד ואח׳ עולה למינו
דרש רב יוסף מ״ר אודך ה׳ כי אנפת בי ישוב אפך ו ישעיה יב
ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו
לסחורה ישב לו קוץ לאח׳ מהם התחיל מחרף ומגדף
לימ׳ שמע שטבע ספינתו של חבירו בים התחיל מודה
ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר
רבי אלעזר מ״ר עושה נפלאות גדולות לבדו וברוך שם תהלים עב
כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו
דרש רבי חנינא רב פפא מאי דכתיב ארח׳ ורבעי זרית תהלים קלט
וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל השפה
אלא מן הברור שבה ׳ תנא דבי רבי ישמעאל משל
לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את
הפסולת כדרבי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב ותזרני חיל שמואל ב כב

תהלים יח וכתיב הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי רבש"ע
וריתני וזרזתני׳

פירוש ופיק למעלה כתיב לעיל לאחריו לך במדבר
סעליון: כולן שולין למין לאחד זרע הקדש והקש
כעשים בריח אחד. נבע כמה סמוכין בריך לנבע שמור קליפת
עץ ועמיות ריחים של כפתים וכתך לבריח וכולן כעשים שמור
ולימו יכול לנוכרו ביוקר אחד מסכים נ׳ נוחים כסכים נ׳ מקומו׳.
וכל אחד ואחד ע״ל למיכו לוכן מן הקיים ושמור מן הקשה: כי
לכבית כי מפכי שכעבת עלי לכי מוקם לך שלטוכתי היה: ושב לו
קון בנבלו לא׳ מקם ולא יכול לנבלת לנכרו הוא לנכלו יולע שהוא
כם לכל בעל הכם לימו מכירו. לחכמי תשמים כמו דרך נבר בעלמא׳
ולבעני תשמים לשון לכבעה: שכיח כיריתה נכפה שקיבין ויו״ן כמו
ברכת וכמוזכ: שכבור קלי״ד בלעז׳ ותזכרי שקר מלך לשון תוזק
זריתני ואלב תעוזכני לשון תניית כח כמתני: זריתני מן הכבוד.

דרש רבי אבהו מאי דכתיב מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב
וְמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל מלמד שהקב"ה
יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא
טיפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של
בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו
טהורים וקדושים יציץ ברבר זה מיד נסמית עינו דכתיב
נאם חנגר שתום העין והיינו דאמר רבי יוחנן מ"ד וישכב
עמד בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה
שנא׳ יששכר חמור גרם חמור גרם לו לישכר אר
יצחק אר אמי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע
תחלה יולדת נקבה שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר
תר׳ בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחלה יולדת
זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה ולא פירשו אה בני לאה אשר
ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו תלדה הזכרים
בנקבות והנקבות בזכרים ויהיו בני עילם אנשים גבורי
חיל מלומדי מלחמה דורכי קשת סרבים בנים ובני
בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא
מתוך שמשה עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחלה
שיהיו בניהם זכרים מעלה עליהם הכתוב כאלו הם
מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני
לעשות כל בני זכרים אמר רבא הרוצה לעשות כל
בניו זכרים יבעול וישנה׳

פירוש רביעיותיהן שנת תשמישן הוא קלח פייע
סכטה מחזיקו של יעקב לאחל לאח ולאחי ה
סלילה של תאחזות היה ולא פיכשו את הילכר מכח לן: זכרים
בנקבות כבי לאח בקבות בזכרים ואת לינה כתו תשום קן לבשת
לים תזריע תחלה יולדת בקבה שמשקין עצמן מלהזריע יכולני
שישתף עצמן מלהזרי׳ יבעול ויפיה שמתוך תאות בעילה לאשוכה
היא מזכעת וכפי כמי לתזריע לאחרי תקדוש הזכעתה בבעילה
סכייה.

תוספות שתים הינן שהם הוא לשון נגוי ופתיחה
כלמתכנאיכן לשפיר מזי וכן בלשון משפה

בעז הוי לשון פתיחה כלי ש׳שתום ויגף וכלא לייק שפתח׳ עימו
מלכתיב שתים הינן לשון יחיד והא לכתיב ונלוי עיניים סייכו לפי
מה שהיה נתחלק.

אמר רבי יצחק אמרי דבי ר׳ אין אשה מתעברת
אלא בסמוך לוסתה שנ׳ הֵן בְּעָוֹן חוֹלַלְתִּי תהלים נא
ורבי יוחנן אומר סמוך לטבילה שנאמר ובְחֵטְא ז פס
יחמתני אמי מאי משמע דהאי חטא לישנא דרכויי הוא
דכתיב וְחָטְאָה אֶת הַבַּיִת וטתרגמי וידכי ית ביתא ואיבעי׳ ויקרא יב ד
אימא מהכא תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר׳ ואם׳ רבי יצחק תהלים נא
אר אמי כיון שבא וכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר זכר אמי מלכי מרכה
שלהו כר מושל ארץ זכר זה כר ואמר ר׳ יצחק דבי רבי ישעיה יג
אמי בא זכר בעולם בא בכרו בידו זכר זה כר דכתיב עיין כתיב לקח
ויכרה להם כירה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה מלכים ב ו
נקייה באה עד דאמרה מזוני לא יהבי לה דכתיב נקבה כתובות ה
שכרך על׳ ואתנה׳

פירוש בעון על ילי לם בלה שהוא סימן להליון כלקיים׳
לן כל אחה שלמי מכוכין בכיה מכוכין והוא מכילו
לילי עין וקל לייק כ׳ יבמק בעון שבמוך לעון כילות שהוא תוזק
לפכוס פיתיכה יבחטא לשון טהילה וטהכה כלשפכס וקל על ילי
לם כלות שהוא מכילו לילי עין חוללתי שהוא נרם לי שלכלא
וכשכיתחטאת למי ממנו יחמתני׳ כל מבמה להייכו סימן שלוש:
בקיק חסכה כמו יגף פלו׳ בקי מבכשיו׳ על לחמר מזוני ניולעת
להתפלל. בקנה כשתבקיב תפכס שכרך ואתנה ובקנה כמי הכי
דכש יכן.

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני
מה אמר׳ תורה יולדת מביאה קרבן אמר
להם בשעה שכורעת ליולד קופצת ונשבע׳ שלא תזקק
לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן מתקיף לה רב
יוסף והא מודה היא ובחרטה תליא מילתא ועוד קרבן
שבועה בעי איתוי׳ ומפני מה אמרה תורה זכר לשבועה
ולנקבה יד זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה
נקבה שהכל עצבי׳ בה מתחרטת ליד ומפני מה אמרה
תורה טמאה לה׳ שלא יהו כלם שמחים ואביו ואמן
עצבים תניא היה ר״מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה
לז׳ מפני שרגיל בה ויקן בה אמרה תורה תהא טמאה
שבעת ימים כדי שתהא חביב׳ על בעלה בשע׳ כניסתה
לחופה׳ שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי
מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על
איש משל לאדם שאבד לו אבידה מי מחזר על מי בעל
אבידה מחזר על אבדתו ומפני מה איש פניו למטה
ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה ממקום שנברא וזה
ממקום שנברא מפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה
מקבלת פיוס זה ממקו׳ שנבר׳ וזה ממקום שנברא מפני
מה איש קולו עב ואין אשה קולה עבה זה ממקום
שנברא וזה ממקו׳ שנברא שנ׳ כי קולך ערב ומראך נאוה׳ שיר השירים

פירוש לפיכך תניא קיבן שבועת ביטוי מטלת: מזידה היא ואין כאן קרבן דהא וכעלם כתיב בשבועת ביטוי ובחרטה תליא לפתוח להם בחרטה וייתיר לה מכח שבועתה אבל קרבן ליכא ומתיר שבועתה: ועיל קרבן שבוע' בעי לתויי בשעה או שריכה ולאו שוף הוא: מתחרטת לו' ומתקוף לתשמיש בעלה כלי שתחזור ותתעבר זכר שמכי מה מילה לשמוכה ולא לו' שלא יהו הכל שמחין שלוכלין ושותין בשעדלה ואביו ואמו עצבין שלשורין בתשמיש. כלה שבעה לאו כיולדת קאי: משני שלשם רגיל בחשש כל שעה שיבעה. קץ נה מלוסף עליו: למימרא תוכה כל שעה שתכלה תהא טמאה ו' כלי שלא יהא רגיל נה ו ותתכ' עליו. מחוור על הלשה לשם שבוי מבקש ומחזר על שבועת שביו למיתה בשעת תשמיש. וזו מקוים שבגרה מתכבל בלשמה שבועה ממנה ויהיה מתכללת בו שבועה ביומו: מקבל פיום כום לבעות: זה מקוים שבגרה לשמה עבר תיקום כום ליבטל לבל כשר ועבמות קטין עבם כשמבין בו קולו בשמע לבל בקבקע כ כשמבין בו אין קולו בשמע.

תוספות כי קולך ערב לבל היא לפיכך מקלסתו בקול ערב שלא בגם וללוש.

פרק בנות כותיים

שילא בר אבינא עבד עובדא כוותיה דרב כי קא ניחא נפשיה דרב אמר ליה לרב אסי זיל אנעיה ואי לא צייתי גרייה הוא סבר גדיידה אמר ליה כי קא ניחא נפשיה דרב אל הדר בך דהדר ביה רב אמר ליה אם איתא דהדר ביה לדידי הוה אמר לי לא צייתי גדייה אמר ליה ולא מסתפרת סר מדליקת' אמר ליה אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן נור אריה דהוא איסי בן נמליאל דהוא איסי בן מהללאל אסיתא דנחשא דלא שליט ביה רקבא אמר ליה ואנא שילא בר אבינא בוכנא דפרולא דמתבר אסיתא דנחשא חלש רב אסי עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי עיילוה בקרירי אפקוה מחמימי נח נפשיה דרב אסי אזל שילא אמר לרביתהו צביתי לי ווודתא דלא ליזיל ליומר לרב מילי עילואי צביתא ליה ווודתא נח נפשי' דשילא חזו דפרחה אסא מהאי פורייא להאי פורייא אמרי שמע מינה עבדו רבנן פייסא'

פירוש עבד שכדלא כוותיה דרב לעבין' המקשה כלם אם היא ליומר או לאו וקבבת דין זה בנחלת כי זה המחמר לא בכתב כאן כי אם לעבין שובלא בין המכמים בשעת פטוידתם לקודו' על המחת: בכעיה בסתר לותו דבר ולמור לו שיחזור בו דטחזר לנחלי: נגייה בלים כלומר נדוי ומשך לותו בלבבי טעם וכלות שיחזור בו. נגייה הכביתי בשמתת כמו שלו לילבא. לדידי קוה לומר לי דקלחידיה לבא: נגייה בחתים. מלליקתא בחת תבוא בנחלתי. אחיתא תשום דשמיה לפי דבים לשמים מכי. עיילוה בחמימי מולי. קריבי מולי בוכן: אזל שילא לומר לרביתהו בבית לי זוודתא' תכריכי: מילי שלא ילמין עלי בפני פב. דקא פרש אבל בנילין היו לכבים הדם על המטה והקדם של שלו פוחת היה וקולך מפטה למטה: פייסא שלום.

תוספות נגייה פלשי לרב אפי טעם בין כיון לשלית זאין כבשה שלא בכל' לאיסו שלא נגייה כלל' כפיא כלו' משכחו בלבבי טעם על שיחזור כמו משכו למתרגמי' בגילו וכמו עד שלא יאנל והוא שכר נגייה בלשם כמו שלו שלא לילבא. לפי כן מהללאל בעבדי בשמים יש תבא לים לו כל השמות הללו ועוד קבי ליה התם הוא יוסף הבכלי והוא יוסף לים כולל ולאו תבא לשבר הוא כמו שים מבשים שם לשא בשבוק הוציאו לו פרי' מלפי בן יקוהב ליוסף לים כולל והבא לא מייתי שלא שמות לפי דלמו לרב אפי.

אמר שמואל אין אשה מתעברת אלא לרעא יום או לרעב יום או למאתים ושבעים ושלשה הוא דאמר כחסידים הראשוני' דתניא חסידים הראשוני' לא היו משמשים מטותיהם אלא ברביעי בשבת שלא יבאו נשותיהן לידי חלול שבת ברביעי ותו לא אימא מרביעי ואילך אמ' מר זוטר' מאי טעמייהו דחסידים הראשונים דכתיב ויתן לה הריון הריון בניסטריא מאתן ושבעים וחד הוו אמ' מר זוטרא אפילו למאן דאמר יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעים יולדת לשבעה יולדת למקוטעי' שנאמר ויהי לתקופת הימים ותהר חנה ותלד בן מיעוט תקופה שנים מיעוט ימים שנים.

רות ד פסק כרב פפא

שמואל ג ה

פירוש או למאתים ושבעים ואחד לאחר לבן תשעה חדשים שלשים של שלשים ויום אחד לשטן של עשירי יולדת. או למאתים ושבעים ושתים כלומר אם לא קלט יום לשטן קולט בשבי ויום קליטתו הוי התחלת העיבור: או למאתים ושבעי' ושלשה שאם לא קלט בשבי קולט בשלישי אבל אם לא קלט קולט בשלישי שוב ליכו קולט דקיימא לן לעל שלשה הוי רלוי להזדיע מכאן ואילך מסכיח בחסכ' שבת בשילשת שבבת זכר ליום השלישי בפרק רבי עקיבא: שמוע לאחר בחשלישי ליתי מלוג שבת שלא תלד בשביעי וינעדך לחלל עליה את השבת שלא בכניעי אבל לילי שלישי ולילי שני ותוכאי שבת לא דאי מתעברת למוכאי שבת שמא תלד למאתים ושבעים ושלשה למטי בשבת וכמוכא שבת מתחלל שביתן בשות לחללו מפני שבבת נופו ויכיו למי עשה מאתים ושבעי' ושלשה ימי' שלשים מלה ימים הוי שלשי' יום שלשי' יתרי וכן למאתי' ימי' לאחרי' שבי ימי' לאחרי' שבי ימי' לאחרי' עולמי' על השבוע ושבעי' ימי' כולם שוי ושלשה ימי' תן על לרבע העולמי' לרי שבוע וכיון שהתחילו כמוכאי שבת כמוכאו בלים בשבת ואם מתעברה בשבי לילמי ילדה למאתים ושבעי' ושתים למטו בשבת ואם כתעברה בשלישי לילמי ילדה למאתים ושבעים ואחד למטי בשבת בשבי לבביעי ילדה למאתים ושבעים ואחד מטי בחד בשבת ואי למאתים ושבעים ושבים מטי בתרי בשבת ואי למאתים ושבעים ושלשה מטי בתלת בשבת שלמי בשמואל שביעי לים בביעי ואי לא כל שבן דאי מעברא בחמישי או בשני או בשבת שלא מטי יום לילה בשבת: לתקופת הימים כתיב מישט ימים שבים לבל מקום שבאחר ימים ולא באחר כאן תקום המועט כיבך ולא המרובה שאם אתה אומר ימים שלשה או שרבעה אבי אומר עשרה או מאה כך שמו שבים כל שבשתו מי ובה ושבשתו מועט ותפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת והילבך כאן שבאחר ימים מכיון שבכבשו שבי ימים בחדש שביעי ילדה.

פרק יוצא דופן

אמר רבי חסדא מאי דכתיב ויבן ה׳ את הצלע
מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה
יתרה באשה יותר מבאיש ריש לקיש משום רבי שמעון
בן מנסיא אמר ויבן ה׳ את הצלע אשר לקח מן האדם
לאשה ויביאה אל האדם מלמד שקלעה הבה לחוה
והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין
לקלעיתא בנייתא׳

פרק בא סימן

כתיב אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם
אמר רבא איוב בסערה חירף ובסערה
השיבוהו בסערה חירף אמר לפניו רבש״ע שמא רוח
סערה עבר לפניך ונתחלף לך בין אויב לאיוב בסערה
פס השיבוהו ויען ה׳ את איוב מן הסערה ויאמר אליו שוטה
שבעולם הרבה נימין בראתי בראשו של אדם ולכל
נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יהיו שתי׳
יונקות בגומא אחד שאלמלא שתים יונקות מגומא אחד
מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא נתחלף לי׳
איוב באויב נתחלף לי׳

פירוש מן הסערה כלומר משבר הרוח לכי משיך
תשובה הכתוב בימין כרמתי בלשם וכו׳

פרק האשה

כתיב והבור אשר השליך ישמעאל שם פגרי
אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה
הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש
לעצת יוחנן ולא חש מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן
אמר רבה האי לישנא בישא אף על פי דלקבולי לא
מיבעי למיחש ליה מיבעי׳ הנהו בני גלילא דנפק
עליהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דר׳ טרפון אמרו
ליה לטמרינן מר אמ׳ להו היכי נעביד אי לא אטמרנכו
חזו יתייכו אטמרנכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא
אף על גב דלקבולי לא מיבעי מיחש ליה מיבעי זילו
כתיב אתון טמרו נפשייכו ויאמר ה׳ אל משה אל תירא מכדי
סיחון ועוג אתי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר
שמחזאי מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון
דלא קמסתפי אמר רבי יוחנן אמר רבי שמעון בן יוחאי
מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר
כתיב שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנ׳ ויבא הפליט
ויגד לאברם העברי אלא יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול׳

פרק תשיעי

פירוש יוחנן בן קדוש אל לנגליה שמעתי שמעתי שמעתי
בן כתיכיה להרגך: כיד נגליה משמע שעל
ידי נגליה נהרגנו מיקם ליה מיבעי ושמע הרגתם ואמור להכיל
לתכם: כבי לקיה שבח משמחזאי ועזאל שכי מלאכים שירדו בדור
למוש: מתשובתו של אותו צדיק שהוכרך הקב״ה להסיר שלא ייכל
ממנו עוג פלט מן המבול שכרת לארון ישראל כלחמי׳ בחלב׳

תוספות לעמריכנו הם לשון רבים כמו ליישב כיסא
וכו׳ פי׳ נקו ושמע הרגתם ואמור להכילכ׳
וכשלשתות לרב לקמי מכר שמע הרגתם ואם לעמי לתכם מייכתם
כלשי לשלך וקייכו מיקם מיבעי ליה למיקם שים לפוש בלשון קרע
להקמיכו לנבי זה שיזהר שלא יכא לו הפסד ולא לאחרים זה שנ
שפלט מדור המבול כ״ב פלט סימן ודור המבול כיון דאחי הוו
שלא לשון קיום ליה דקוש שנ ולא סימן מקמי טעמא
נופיה כיון דלקיל ליה משה ועוד לאחי׳ בפרק כבי אליעזר שנש
מכאו לאברהם לכיכו שהיה עומד בפרכו׳ לתקן עגונות בפסח ועל
פס זה נקרע שנ ומייתי ליה משום דמחי כלישבא כיסא דלאחי׳
במדרש שנש אמר כלנו שלך ולומר לאברהם ולפס ויומות ושמע
שרש ולאחי׳ לכי היה יכא משה שמע תעמוד לו זכות לאברהם׳

פרק תנוקת

אמר רב חיננא בר שלמיה משמיה דרב כיון
שנתקו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו
שנא׳ גם אנכי נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם וחוסר **עמוס ד**
לחם בכל מקומותיכם׳

פירוש שכתקו שכיו מקמת זקנה כתמיעטו מזוכותיו
קטין לבא׳

תנו רבנן שנים עשר דברים שלו אנשי אלכסנדריא
את רבי יהושע בן חנינא שלשה דברי חכמה
שלשה דברי הגדה שלשה דברי בורות שלשה דברי
דרך ארץ שלשה דברי חכמה וכו׳ שלשה דברי אגדה
כתוב אחד אומר כי׳ לא אחפוץ במות המת וכתוב אחד
אומר כי׳ חפץ ה׳ להמיתם כאן בעושין תשובה כאן ב
בשאין עושין תשובה כתוב אחד אומ׳ כי׳ לא ישא פנים
ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר ישא ה׳ פניו ליך כאן
קודם נזר דין כאן לאחר נזר דין כתוב אחד אומ׳ כי׳ בחר
ה׳ בציון וכתוב אחד אומר כי׳ על אפי ועל חמתי היתה
העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה עד היום הזה כאן
קור שנשא שלמ׳ את בת פרע׳ כאן לאח׳ שנשא שלמה
את בת פרע׳ דברי בורי אשתו של לוט מהו שתטמא
אמ׳ להו מת מטמ׳ ואין נציב מלח מטמ׳ בן שונמית מהו
שיטמ׳ אמ׳ להן מת מטמ׳ ואין חי מטמ׳ מתי׳ לעתיד לבא
צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן
לכשיחיו נזכם להן איכ׳ דאמרי לכשיב׳ משה רבי׳ עמה׳
ג׳ דברי דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה
בישיבה וימעט בסחורה אמרו הרב עשו כן ולא הועיל
להם אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר

משלי ג כ"ה יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ' תני רבי חייא משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה אמרו לו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש

משלי ג רחמים למי שהעושר שלו שנאמר לי הכסף ולי הזהב מאי קמ"ל דה' בלא הא לא סגי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים אמר להן ישא אשה החונגנת לו ויקדש עצמו בשערת תשמיש אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו

תהלים קכז אלא יבקש רחמים ממי שהבנים שלו שנאמר הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן קא משמע לן דהא בלא הא לא סגי מאי שכר פרי הבטן אמר ר' חמא בר חנינא בשכר שמשחין עצמן בבטן כדי שתזריע אשתו תחלה נותן לו הב"ה שכר פרי הבטן '

פירוש

בן הסוכמית שהפיק עליהם מהו שישמע לאחר שהפיקו מי מסוב כתת בקבט להן כתיישב כדכר לאוקביו משגר ממק שלפניו כך תכתה שהוא לאוקביו של מקום כתבה להם מפיו ולא מאוכר לאחר מאי קא משמע לן למה ליה למיתי להו ירבה בישיבה הוא"ל וברחמים הדבר תלוי ויקדש עצמו ולשמש בקדושת שמשתין להוציא את הזכר .

תוספות

כתוב לאחר לומר ישמ"ש פניו לצדך לפי שפשט לא משמע שיכבה כוסף את פניהם ללא כתיב ישמ"ש פניך משמע שיבבה לצדך להפלים לך שלום ובספרי מתי דניים יסיר הקב"ה פניהם של זעם מיהו תלמודא ליה כיון כתיב פניך ושפי הוא ליה לתלמודא לפקפויי מהכא כשלתי פניך נם לדבר הזה לויט ומן ישמ"ש פני ליוב . כלן קודם נזר דין וכו' תימה לבפרק מי שמתו קאמר לחמו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבוטו של עולם כתוב בתורתך לשכר לא ישמ"ש פניהם מפני מה לתם כוסף פניהם לישראל לשכר לחם לא ישמ"ש פני לישראל לאי מחמתי ולאכלת ושבעת והם מלקלקים על כניה משמע שמפלק בין לוחות השלם לישראל ולחמי לא משכי כי הכא לו הכא כי התם ויל לשלום שיהו דבר עביקר וקרי דשכר לא ישמ"ש פניהם מייבי בין ישראל בין בלוחות השלם בלוחות לחני קודם נזר דין שזהו קו משמע ולישראל לאחר נזר דין אבל הוא כתוב להם לישראל לפניהם משובת הדין וכוסף להם פניהם קודם נזר דין כדמשמע הכא אקר' לישמ"ש פניו ולאלקי השרת לפני לאחריו לפני הקב"ה להם כבשת לישראל לפניהם משובת הדין יותר מלוחות השלם לישמ"ש להם פניהם קודם נזר דין והשיב לא ישמ"ש להם פניהם וכו' .

כלן כעוסף תשובה וכו' בספרי מתי בלוקח קיסיה כלן קודם נזר דין וכו' ותימה לבפרק הבא בקרקע קאמר לחמי גדול תשובה שמקרע נזר דינו של אדם שכאחר ושב וכפה לו מתיבי הבא שב כיתניים מוחלין לו לא שב כיתניים פי קודם נזר דין אפי' הביא כל ימיו כתות כלמא דינין מוחלין לו ואחבי לא קשיא הא ביסיד הא בבטור אלמא ביסיד דין תשובה מקרעת נזר דין של אדם ושמעתי' משמ' דמועלת תשובה אפי' ביסיד דומיא דבבי עבי ואצילו לאחר נזר דין דאילו קודם נזר דין פניו' דהב"ה מקבל תשובה ועוד דלהתיתם משמע לאחר נזר דין ול"ל דטועין דשמעתי' כרבי יוחנן דאמר לעולם יפה בעקה בין קודם נזר דין לאחר נזר דין .

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו

שהוא בן העולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל יהלכו ג תיקרי חליכות אלא הלכות ,

פירוש תוספות

הלכות משנה וברייתא הלכה למשה מסיני . תבין לכי שיהו כל השונה הלכות לית מספיק דלא נקטי ליה מיהו כמי כמ"ש ליתא זכות קניהו בספרו וכן כהלך לתיירי לעיל בהלכתא מייתי ליה לסיים בלבר טוב ושית' כמי כן במנלך פרק בתרא וכבי כמי לחכי בלין עומדין שכן מניהו בבבלי הבלשונים שמיימו לבריסם בלבבי שנת ותבשומים .

סליקא לה מסכת נדה

מסכת מעילה

פרק רביעי

שאל

רבי מתיא בן חרש את רבן שמעון בן יוחאי ברומי מנין לדם שרצים שהוא טמא אמר ליה דאמר קרא וזה לכם הטמא אמרו לו תלמידיו חכם לו בן יוחאי אמר להן תלמוד ערוך הוא בפיו של רבי אלעזר בר יוסי פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שלא ישמרו שבת ושלא יטולו בניהם ושיבעלו נדות הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וספר קמי והלך וישב עמהם אמר להן מי שיש לו אויב יעני או יעשיר אמרו ליה יעני אמר להם אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו אמרו טבות אמר בטלוה חזר ואמר להן מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא אמרו לו יכחיש אמ' להן אם כן יטולו את בניהם לשמונה כדי שיכחישו אמרו טב אמ' בטלוה חזר ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט אמרו לו יתמעט אמר להם אם לא יבעלו נדות אמרו טבות אמר בטלוה הכירו בו שהוא יהודי החזירום אמרו לו מי ילך ויבטל את הגזר' ילך ר"שבי שהוא מלומ' בניסים ואחריו מי רבי אלעזר בר' יוסי אמ' להם רבי יוסי אלו היה אבא חלפתא קיים יכולין אתם לומר לו תן בן בנך להריגה אמר להם ר"ש אלו היה יוחאי אבא קיים יכולים אתם לומר לו תן בנך להריגה אמ' להן רבי יוסי אנא אולית דילמא עניש ליה ר"ש דקא מסתפינא קביל עליה דלא ליענשיה אפילו הכי ענשיה כשהיו מהלכין בדרך נשאלה שאלה זו לפניהם מנין לדם שרצים שהוא טמא עקם פיו רבי אלעזר בר' יוסי ואמר וזה לכם הטמא אל ר"ש מעקימת שפתיך אתה ניכר שת"ח אתה יחזור הבן בשלום אצל אביו יצא לקראתו בן תמליון אמר רצונכם אבוא עמכם בכח ר"ש ואמר שפחזה של בית אבא נזדמן להמלאך ' פעמים אני אפ' פעם אחת יבא הנס מכל מקום קרים

הוא על בגרתיה דקיסר כי מטא התם אמרו ליה תמלין רש אומר קהלת מקולי בש ומאומרי בד ארש ליה
אנא כיון דקרו ליה נפיק אזל אמר להון שאול כל מדה עזאי מקובל אני מפי ע"ב זקני ביום שהושיבו את רבי
דאית לכון ועול לבי גנזא שקול כל מה דאית לכון אלעזר בן עזריה בישיבה ששיר השירים וקהלת מטמאין
עול אשכח לההיא איגרת שקלוה קרעוה והיינו דאמר את הידים אמר רבי עקיבא חס ולא נחלק אדם מישר על
אלעזר בר יוסי אני ראיתי ברומי והיו עליו כמה טיפי דמי שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם
כלו כראוי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל
הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים ואם נחלקו
לא נחלקו אלא על קהלת אמר רבי יוחנן בן ישוע בן
חמיו של ר' עקיבא כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו

פירוש מפני מה נחלקו בית שמאי ובית הלל בשיר השירים שבית שמאי אומרים שהוא מטמא את הידים ובית הלל אומרים שאינו מטמא את הידים ומפני מה נחלקו בקהלת שבית שמאי אומרים שהוא מטמא את הידים ובית הלל אומרים שאינו מטמא את הידים ומפני מה נחלקו

תרגום וכתב עברי אינו מטמא את הידים לעולם אינו
מטמא את הידי׳ עד שיכתבנו אשורית על העור ובדיו ׳

פירוש עברית הלשון העברית וכתב העברי כתב עבר
וקוף הכתב לשבר טיתבין בו הקורס העם ס
הנקראים שמריכה והכתב הזה לשבר נכתוב בו לנכתו הקורס קוף
כתב לשוני והכתי לשבר בו כתב ית׳ הקורס והקיל לשוני מן הגללם
ותפלרת כמו כלשבי כי לשבוני בכות וקוף למכס לשוני שקוף
מיוסר נכתבו לפי שליהו מסתכם ולא יפול בו למיון לשלם לפי
שלותיותיו כלתי מתלמות ולפי שליהו כלכך לות כלות כשעת כ
כתיבתו ואין כוה שלר הכתיבות עכ״ל הרמ״כם ז״ל ׳

אומרים צדוקים קובלנו עליכם פרושים
שאת׳ אומרי׳ כתבי הקדש מטמאין
את הידים ספר [illegible] אינם מטמאין את הידים אמר
רבן יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושי׳ אלא זו בלבד
והרי הם אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן
כהן גדול טמאים אמרו לו לפי חבתן היא טומאתם
שלא יעשה אדם עצמות אבין ואמו תרוודות אמר להם
אף כתבי הקדש לפי חיבתן היא טומאתן ספרי המינים
שאינם חביבין אין מטמאים את הידים ׳

פירוש ככר בלשון הלשון של לכות עניין נלוז יביתום
ומכיתם
[illegible]
[illegible]
[illegible]

b 632

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Corretto

B
632

Questo è Libro e di Car.